SVMMAE

ANGELICAE DE CASIBVS

conſcientialibus

R. P. F. ANGELI DE CLAVASIO
ORDINIS MINOR. OBSER. REG.

Secunda Pars.

CVM ADDITIONIBVS QVAM commodis. R. P. F. Iacobi Vngarelli Patauini eiuſdem ordinis.

VENETIIS.
Ex officina hæredum Melchioris Seſſæ.

M D LXXVIII.

TABVLA SECVNDAE
PARTIS.

* 2 Postulatio.

Toi-

Explicit Tabula secundæ partis.

RVBRICAE IVRIS CANONICI.

HIC primo sciendum quòd decretum non distinguitur per rubricas, sed in tres principales partes, quarum prima continet centum & unam distinctiones & sub qualibet distinctione capitula. Secunda pars continet. 96. causas & sub qualibet causa quæstiones & sub quæstionibus capitula. Et 32. causas, & quæstio. 3. usque ad 4. inter ponitur tractatus de pœnitentia, qui diuiditur in 7. distinctiones, & sub qualibet distinctio. capitula. Tertia pars est de consecratione quæ diuiditur, in 5. distinctiones, & sub qualibet distinctione capitula. Alii uero libri iuris canonici continent rubricas quæ sequuntur.

RVBRICAE DECRETALIVM

continentium 5. lib. partiales qui repre-
sentantur per numerum infra
positum a latere sinistro.

5 ACcusationibus Inquisitionibus, & denuuciationibus.
5 Adulterio & stupro.
1 Alienatione iudicii mutandi cã facta.
5 Apostatis.
2 Appellationibus & recusationibus, & relationibus.
1 Autoritate & usu pallil.
3 BAptismo, & eius effectu.
1 B.gamis ordinandis uel non.
3 CAlumniatoribus.
5 Capellis monachorum, & aliorum religiosorum.
2 Causa possessionis & proprietatis.
3 Celebratione missarum, & sacramenrorum eucharistiæ & diuinis officiis.
3 Censibus exactionibus & procurationibus.
3 Cohabitatione clericoruni & mulierum.
4 Clandestina desponsatione.
3 Clericis coniugatis.
3 Clericis non residentibus.
3 Clerico egrotante.
5 Clericis pugnantibus in duello.
1 Clericis peregrinis non admittendis.
2 Clericis peregrinantibus.
5 Clerico ueuatore.
5 Cl erico percnssore.
5 Clerico non ordinato ministrante.
5 Clerico excommunicato deposito uel interdicto ministrante.
5 Clerico per saltum promoto.
5 Clerico qui ordines furtiuæ suscepit.
4 Cognatione spirituali.
4 Cognatione legali.
5 Collusione detegenda.
3 Commodato.
3 Concessione præbendę & ecclesiæ non nacantis.
4 Conditionibus appositis matrimonio.
2 Confessio.
2 Confirmatione utili uel inutili.
1 Constitutionibus.
1 Consuetudine.
1 Corpore uiciatis non ordiuandis.
4 Coniugio leprosorum.
4 Coniugio seruorum.
4 Consanguinitate, & affinitate.
3 Consecratione ecclesiæ uel altaris.
3 Conuersione coniugatorum.
3 Conuersione infidelium.
5 Crimine falsi.
3 Custodia eucharistię chrismatis, & aliorum sacramentorum.
3 DEcimis primitiis & oblationibus.
5 Delictis puerorum.
3 Deposito.
3 Desponsatione impuberum.
2 Dilationibus.
4 Diuortiis.
2 Dolo & contumacia.
3 Donationibus.
4 Donationibus inter uirum & uxorem & de dote post diuortium restituenda.
5 EO qui ordines furtiue suscepit.
3 Ecclesiis ędificandis uel reparandis.
1 Electioue & electi potestate.
3 Emptione, & uenditione.
4 Eo qui coguouit consanguineam vxoris suæ.
4 Eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium.
2 Eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandę.
2 Etate & qualitate, & ordine pręficiendorum.
2 Exceptionibus.
5 Fxcessibus prælatorum.
2 FEriis.
3 Feudis.
2 Fide instrumentorum.
3 Fideiussoribus.
5 Filiis presbyterorum.
2 Foro competenti.
4 Frigidis, & maleficiatis.
5 Furtis.
5 HAereticis.
5 Homicidio uoluntario uel casuali.
5 His qui proprios filios occidunt.
1 His quæ ui metus uel causa fiunt.
3 His quæ fiuut a prælatis sine consensu capituli.
3 His quæ fiunt a maiori parte capituli.
5 IVdæis & sarracenis.
3 Immunitate ecclesiarum.
5 Infantibus & lauguidis expositis.

5 Iniuriis

Sequitur diuisio decretalis.
Versus.

Prima creat clericos officia præparat inde.
Altera iudicium cum requisitis appellat.
Tertia vita contractibus testaque mitis.
Nubere quarta docet & qui spectant ad illud.
Vltima criminibus pœnas iniungere curat.

RVBRICAE LIBRI SEXTI
Decretalium.

RVBRICAE CLEMENTINARVM.

FINIS.

LAicus dicitur a laos Græcè, & Latinè populus ẽm Isi.7. ethi. & sunt illi, qui possunt habere vxorem, possidere ꝓprium, de quibus. 12. quæs. 1. duo.

1 Vtrum laicus possit esse procurator, vel sindicus, rerum ecclesiasticarũ? Res. Pa.[a] in ca. decernimus, de iud. in. 4 col ver. An autem possit esse, Collectarius dicit, ꝙ generalis administrator esse non põt loco prælati absentis vel illius, qui reputatur absens, vt est minor, vt in c. 2. de æta. & qualita. or. Sed si prælatus præfit spiritualib⁹, benè potest committi cura tpalium laicis, maximè vbi clericus nõ reperitur idoneus, allegat no per Inno. in d. c. decernimus, qui dicit, ꝙ laicis generalis administratio committi non potest, vt super oẽs dominẽtur, sed specialis quorundã rerũ administratio committi potest, ita vt superiori administratori respondeat, & placet Pa. qui alleg. gl. in c. iudicatum. 89. di. Et ideo d. c. decernimus, loquitur, ꝙ nõ potest esse æconomus. i. habere generalem administrationẽ omniũ bonorũ ecclesiasticorũ tam temporalium q̃ spiritualium, & sic præsit omnibus, sed benè potest esse æconomus ecclesiæ in tpalibus. ca. in noua. 16. q. 7. Hoc idem tenet Gaspar de Cald. & Host. & Io. An. in ca. vnico, de sindico, hæc oia allegat Pa. vbi supra.

2 Vtrũ possit esse procurator clerici laicus ad eligendum? ℞. ꝙ non, vt no. doc.[b] in d. c. decernimus, quia vbi habet exercere actum spiritualem iudicio suo, non potest constitui laicus, vt no. Io. An in regula, quod alicui suo non licet, de reg. iu. li. 6. & sic limita. c. 1. de proc. li. 6. vt solũm habeat locũ in iudicialibus, vbi ẽt in causis spũalibus admittiť ad agendũ & defendendum.

3 Vtrum possit laicus esse vicarius epi? ℞. ẽm doc. ꝙ non, vt nõ. in d. c. in noua, & in c. contingit, de arbi. & in c. vno de sindico. Facit gl in d. c. decernimus, quæ dicit ꝙ causæ spũales non põt committi[c] laicis ẽt tanquam delegatis per epm. Et hoc intelligo, ꝙ non potest esse vicarius Epi in spũalibus, secus, si eps habet iurisditionem temporalem in loco, quia bene põt laicũ suum vicarium facere, vt in c. fi. nè cleri. vel mo. li. 6. sed in spiritualibus tenent doc. ꝙ nec etiam clericus coniugatus. ca. Ioannes, de cle. coniug. & in c. vnico, de cle. coniu. li. 6.

4 Vtrum laicus possit prædicare? ℞. Pa. in d. c. decernimus. 7. col. ver. an possit laicus prædicare, ꝙ sic, si committatur ei ab episcopo, vide bonam glo.[d] 96. distinctio. c. benè quidem. facit. c. cum ex iniũcto, de hære. vide glo. in capit. adijcimus. 16. quæstio. 1. sed non teneas, dum dicit etiam mulierem.[e]

a Ref. Pa.] Dicit ibi, ꝙ triplex est dispositio rerũ ecclesiasticarũ. Quædam est autorizabilis, & hęc spectat ad solũ epm. Quædã ministerialis, & hæc spectat ad æconomũ. Quædam sollicitudinis, & hæc põt cõpetere laicis.
b Vt no. doct.] Et Pan. ibidem 3 col. vers. dicit ẽt, & allegat. ca. bene quidem, 96. dist.
c Non possunt committi] Ista sunt verba Pan. vbi supra in. 7. col. sed glos. hic al. nõ dicit hoc.
d Vide bonam gl.] In ve. ꝑter æconomum, dicit esse speciale, vt laicus de licẽtia episcopi possit prædicare.
e Etiam mulierem] Quia prædicare ẽ officiũ virile, merirò interdicitur mulieri. c. mulierẽ. 33. q. 5.

LATRIA Græcè idem est quod religio Latinè ẽm Aug. 10. de ciuita. Dei capi. 4. vnde dicit ibidem, ꝙ cultus deo debitus quatuor nominibus nominatur. duobus apud Græcos, scilicet Latria, & Theosebia, idest cultus diuinus vel bonus, & duobus apud Latinos, scilicet religio, & pietas, q̃ correspondent præfatis duobus. Differt tamen latria propriè a theosebia, quia hæc respicit cultum Dei interiorem, qui ꝓpriè pertinet ad virtutes theologicas, sed latria respicit seruitutem exteriorem, quæ pertinet ad iustitiam, vt elicitur a S. Bona. in. 3. dist. 9 q. 2. art. 3. & sic est virtus Cardinalis propriè, & quando aliqui doc. dicunt, qđ est virtus theologica, intelligitur secũdum quod est theosebia.

1 Qui sunt actus latriæ? ℞. ꝙ sunt duæ species actuum latriæ. Primæ species act⁹ sunt illi, quos producit mediantibus virtutibus, quibus imperat ordinans eos in Dei reuerentiam, & sic religionis actus per modũ imperij poniť, Iacob primo. ẽ visitare infirmos, qui est actus elicitus a misericordia, & immaculatum se custodire, qui elicitur a temperantia. Secũdæ sunt illi, quos ꝓducit p se & immediatè, per quos hõ ordinatur tantũ ad deum, & inter hos habet aliquos

aliquos interiores tãquam principales, & per se, vt ẽ deuotio, & oratio. Aliquos verò exteriores quasi secũdarios & ordinatos ad interiores, quib. ipsa vtĩt qua si signis ad excitandũ mentem ad actus spirituales, & in aliquibus horũ exteriorum corpus ad venerandũ deo exhibetur, vt in adoratione. In aliquib⁹ verò deo de rebus exteriorib⁹ offertur, & hęc vel promittẽdo, vt in votis, vel in dando, vt in sacrificijs, oblationibus, primitijs, decimis, & huiusmodi.

2 Vtrum sacrificium sit latriæ? ℞. ꝙ triplex est sacrificium. Primũ bonæ operationis, & istud est omniũ virtutum. Secundùm operationis, & istud virtutum theologicarum est. Tertiũ est immolationis, & istud est latriæ speciale.

LATRO in quo differt a fure? ℞. ꝙ latro furatur de die, sed fur đ nocte. Iura tamen sępius vnũ pro altero accipiunt, vt patet in ca. 1. de homici.

1 Quis dicatur publicus latro, vel depopulator agrorum, vide supra, Immunitas. §. 17.

LAVDEMIVM est quædã solutio quinquagesimæ partis, vel ęstimationis rei fienda domino ab eo, q de nouo acquirit emphiteusim, de quo dic vt isra, emphiteusis. §. 34.

LECTORIS officium est lectiones pronunciare, & ea quæ prophetæ prę nunciauerunt populis, prædicare. 25. dist. perlectis, & 21. di. cleros.

1 Quomodo debet ordinari, habetur. 24. distin. c. lector, sed melius in pastorali episcoporum.

LEGATVM [a] quid est? Resp. ꝙ est donatio [b] quædam a testatore relicta, sed ab hærede præstanda, quia debetur post mortem testatoris, & post aditã hęreditatem ab hęrede, colligitur Insti. de legatis §. 1. & hodie fideicommissum, & legatum ferè idem sũt, [c] & ferè adequata sunt, & q̄cquid iuris est in vno, est etiam in alio. ff. de legatis primo l. prima sed fideicõmissum dictum est, quia olim fideicommissa pendebant ex fide hæredum, & ideo fideicommissarij dicũtur, quibus legata soluẽda fidei committuntur, dicuntur etiam testamentorum executores.

7 Quis potest legare? ℞. quòd solùm illi qui posśũt testari. ff. de leg. primo. l. 2. & qui possunt testari, Vide infra, Testamentum. §. 1. Legatum enim relinqui non potest nisi in testamento, vel codicillo. Vnde testari, codicillari, & legare ad hoc æquipollent. [d] vt qui potest vnum, possit & reliquum. ff. de iure codicil l. di. § codicillos is demum, fallit hoc in legatis ad pias causas, vt infra. Legatum. 1. §. 7.

2 Cui potest legari? Respond quòd ęgualiter illi soli, qui potest hæres institui, & qui potest institui, Vide supra, hæres. §. fi. & ꝙ sit persona certa. [e] aliter non valet. l. vulgo. ff. de stat. ho. fallit tamen hoc in aliquibus casibus, de quibus in. §. sequentib⁹, & Legatum. 1. §. 2.

3 Sed nũquid pater possit legare filijs spurijs ratione alimentorũ, vel relinquere dotes filiabus spurijs, cum dos succedat loco alimentorum, qui tamen spurij non possunt institui hæredes? ℞. ꝙ sic secundùm Barto. in aut. ex complexu, C. de ince. nup. Vide supra. Filius. §. 4.

4 Vtrum fratribus Minoribus possit legari?

Et vide c. mulier cum gl. 33. di. & de materia istius ti. vide plenè in d. c. decernimus.

a Legatum] Est quædam delibatio, idest diminutio hæreditatis, vel. legatum. 3. ff. de le. 1. i prin.

b Donatio] Et differt hęc a donatione cã mortis in multis, vt no. gl. inst. de donat. circa prin. in ver. ferè differt & a donatiõe inter viuos cũ legatum reuocari possit, illa verò nõ, de legato patet in l. 3 in fi. & l. 4. ff. de adi. leg. Item differt ab hæreditate, cum hoc singulare, & sine onerẽ sit illa verò vniuersalis & cum onere, Vt ff man. l. si hæreditatem. Hæc gl. insti. de legat. in prin. in versicul. quędam.

c Ferè idem sũt] Vide Bar. & do. in d. l. 1. & ibi habes, qñ aliqua exæquantur ad inuicem, quid debeat fieri, & ibi doc. distinguũt.

d Equipollent] Aduerte, ꝙ testamentum, & codicillus non dicũtur species, sed genus, sicut videtur tenere Rain. de Forlin. in l. a. ff. de lega. 1. Sed sunt æquales dispõnes quoad distribuendam hæreditatem sic. n põt distribui in codicillis, sicut in testõ saltem p viam fideicõmissi, vt instit. de fideic. here. p totum. Et iñ cum veniatur simile prejudicium, aut fauor in vtrisq; dispositionib. s. codicillarib⁹, & testamentarijs, meritò dicit hic testari, codicillari &c. cum procedatur de similibus ad similia. Vnde ex hic Bar. in l. a. ff de le. 1. dicebat, si statuto caueatur minoré. 25. annuis non posse testari, quod tunc nõ poterit ẽt codicillari sequũtur ibi Aret. & Alex. confirmando, vt ibi per eos. Et vide ibi. d. Ias. tria fundamenta facientem pro opinione Bart. & teneas, quanquam Raph. Cu. cũ quibusdam in d. l. a. aliter dixerit.

e Persona certa] Vt sunt spurij, q non sunt certæ psonæ, vt no. gl in d. l. vulgo.

gati? Respon. quòd sic, Cle. exiui, de verbor. signific. §. cupientes, dummodo non sit valor hęreditatis, vel tanta eius pars quòd pręsumatur fieri in modo, & forma legati fraudulenter pro successione hæreditatis, de qua non sunt capaces. a

5 Verum cum legatur fratribus mendicantibus anniuersarium perpetuum, liceat eis recipere? Respon. secundùm Petr. de Palu. in epistola ad magistrum or. Prædicatorum quòd sic, recipiendo gratis, & petēdo extra iudicium, quia hoc non est habere reditus, sed in iudicio petere ea tanquam reditus sibi debitos, est contra professionem eorum. Idem dicit de censib⁹ annuis, ac etiam de reditibus frattum ad vitam. Farineries ordinis Minorũ generalis in const. dicit, ꝙ nō licet fratribus inducere aliquem ad talia legata b faciēda, quod si facta fuerint, in iudicio non petant, quasi tacitè innuat quod dicit Petrus, quod extra iudiciũ peti possunt per modum eleemosinæ. Nec obstat qđ dicunt aliqui non licere, nisi quando dans sciret non teneri se ad talia danda, & tamē ex sua liberalitate dat quia licèt in conscientia ille teneatur c ſm quod infra dico, & propterea det, nihilominus fratres ea petere possunt extra iudiciũ per modum eleemosinæ, sicut liceret petere eleemosinā ab illo, qui hēt vltra necessitatē sui stat⁹, quia quāuis ipse teneatur facere eleemosinam, non tamē per hoc sequitur, ꝙ frater Minor non possit ab eo petere. Aduerte tamē, ꝙ annuos reditus ad modicum tempus. s. decem annorum legatos possunt petere mendicantes in iudicio (exceptis fratribus Minoribus) q licèt de talib⁹ sint capaces, non tamen possunt in iudicio talia per se petere, d vt in d. cle. exiui. § verum, de verb. sign. Similiter sunt capaces annui reditus etiam in perpetuum, quando est ad certum vsum diuini cultus; puta vinum pro missis, frumentũ pro hostijs fiēdis & hmōi, ſm d. Car. in. §. cũ que annui, & Fed. de senis pro victu, e vel vestitu.

6 Verum quis possit legare ecclesiæ construendæ? Respond. Pan. in capit. nos quidem, de testa. quòd sic,

a Non sunt capaces] Bar. in l. 1. de le. 1. dicit. Si relinquatur fratribus Minoribus legatum vniuersale, non valet, quia non sunt capaces, per d Clem. exiui. §. cupientes, secus si legatum, seu fideicommissum particulare, vt dixit in tra. Minoricarum. 1. par. dummodo non sit ad thesaurizādum. refert. d. Ia. in d. l. 1. de leg. Quid autem in fratribus Prædicatoribus vide Ale. cō. 89. 2. par. inc. Eximiæ dñæ. vide ēt Bar. in l. seruus, ff. de ali. & ciba. le. Vbi vult posse ēt relinq. particularib⁹ fratribus Minorib. cā alimentorum.

b Ad talia legata] Hoc dictũ de cle. ra, vt in c exiit § ad hoc, de ver. sig. li. 6.

c Ille teneatur] Istud dictũ si intelligatur, quod hæres teneat soluere in conscientia legatũ annuũ fratribus, est oīno falsum, quia istud legatũ non valet, vt ꝑ Bart. in trac. Minor. li. 2. dist. 6. c. 1. Bar. tamen in l. alio, ff. de ali. le. 1 pri. dicit, licèt legatũ habeatur pro non scripto, tñ debetur ab hærede. Idem Petr. de Anc. in Cle. 2 de reli do. licèt fortè possit vēdi ius percipiēdi, & dari fratribus, vide Bar. vbi supra c. 4. Si autem intelligatur ꝙ teneat alteri dare, fortè secus, vt patet infra §. 8 Fratres ergo in tali legato nullum ius acquirũt, quo possint petere in iudicio, vel extra, patet in c. exijt. § cæterum, de verb. significatio. lib. 6. Vnde eis non quæritur aliqua obligatio, cum esset de directo contra regulam, vide Bart. in 7. distincti. vbi supra per totum. Vide Barba. consil. 8. in 8. column. & consil. 12. 18 column. in. 1. volumn. Si quæritur autem, an ista legata possint peti ab alijs, quàm a fratribus, vide Bartol. in tract. Minoricatum, libro. 2. distinction. 7. capitul. 2. Et Bartol. in l. ciuitatibus, ff. de legat. 1. vbi vult, quòd legatum factum ecclesiæ fratrum Minorum possit peti a quolibet de populo, quia illud relictum pertinet ad ornatum ciuitatis. l. 1. §. ius publicum, ff. de iusti. & iur. Bald. tamen in aut. ingressi, C. de sac. san. eccle. in 12. colum. versicu. nemo ad relicta particularia, tenet contrarium. Tu tamen tene cũ Bar. vide Feli. in cap. licet causam, in princ. de probati. Nam pro opi. Bart. est tex. in c. nos quidem, & in cap. si hæredes, de test. Vbi episcop⁹ se intromittit, de huiusmodi legatis. Quare ergo non poterit ciuitas, vel sindicus ciuitatis? Facit quod dixi supra, Iudex. §. 7.

d Talia per se petere] Aduerte tā vbi relictum in testamento non concernit vtilitatem certæ personæ, seu non est q possit petere in iudicio, potest iudex ex officio cōpellere debētem exequi, sicut patet in c. nos quidē, de testa. vbi fuit ꝓcessum ex officio. Imo ēt iudex sæcularis ꝑ officium suũ impendere, vt legata pia mandētur executioni. Ad hoc tex. no in §. si quis ędificationis, in aut de ec. ti. Et ex hoc etiā infertur, ꝙ licèt fratres Minores nō possint in iudicio petere eis relicta, quia pro nulla re temporali debent esse in iudicio. Tamen iudex ecclesiasticus seu sæcularis poterit ex officio compellere debentem exequi ad soluendũ. Hinc ē ꝙ in multis locis constituitur sindic⁹ in ciuitate ad petenda relicta eis facta, de quo plenè habetur per Bar. in tract. Minoricarum Hæc Pan. in d. c. nos quidem Et vide Bart. in l. nec quicquam. §. obseruare, de of procon. & lega. & in d. l. in ciuitatibus, de leg. 1.

e Secus pro victu] Pan. In c. nimis, el. 2. in no. de exc. prælа.

aliquos interiores tãquam principales, & per se, vt ẽ deuotio, & oratio. Aliquos verò exteriores quasi secũdarios & ordinatos ad interiores, quib. ipsa vtiẽ quasi signis ad excitandũ mentem ad actus spirituales, & in aliquibus horũ exteriorum corpus ad venerandũ deo exhibetur, vt in adoratione. In aliquib⁹ verò deo de rebus exteriorib⁹ offertur, & hęc vel promittẽdo, vt in votis, vel in dando, vt in sacrificij, oblationibus, primitijs, decimis, & huiusmodi.

2 Vtrum sacrificium sit latriæ? ℞. ꝙ triplex est sacrificium. Primũ bonæ operationis, & istud est omniũ virtutum. Secundùm operationis, & istud virtutum theologicarum est. Tertiũ est immolationis, & istud est latriæ speciale.

LATRO in quo differt a fure? ℞. ꝙ latro furatur de die, sed fur đ nocte. Iura tamen sępius vnũ pro altero accipiunt, vt patet in ca. 1. de homici.

1 Quis dicatur publicus latro, vel depopulator agrorum, vide supra, Immunitas. §. 17.

LAVDEMIVM est quædã solutio quinquagesimæ partis, vel ęstimationis rei fienda domino ab eo, q de nouo acquirit emphiteusim, de quo dic vt ĩfra, emphiteusis. §. 34.

LECTORIS officium est lectiones pronunciare, & ea quæ prophetæ prę nuncianerunt populis, præ dicare. 25. dist. perlectis, & 21. di. cleros.

1 Quomodo debet ordinari, habetur. 24. distin. c. lector, sed melius in pastorali episcoporum.

LEGATVM [a] quid est? Resp. ꝙ est donatio [b] quædam a testatore relicta, sed ab hærede præstanda, quia debetur post mortem testatoris, & post aditã hęreditatem ab hęrede, colligitur Insti. de legatis §. 1. & hodie fideicommissum, & legatum ferè idem sũt, [c] & ferè adequata sunt, & qcquid iuris est in vno, est etiam in alio. ff. de legatis primo l. prima sed fideicõmissum dictum est, quia olim fideicommissa pendebant ex fide hæredum, & ideo fideicommissarij dicũtur, quibus legata soluẽda fidei committuntur, dicuntur etiam testamentorum executores.

7 Quis potest legare? ℞. quòd solùm illi qui possũt testari. ff. de leg. primo. l. 2. & qui possunt testari, Vide infra, Testamentum. §. 1. Legatum enim relinqui non potest nisi in testamento, vel codicillo. Vnde testari, codicillari, & legare ad hoc æquipollent. [d] vt qui potest vnum, possit & reliquum. ff. de iure codicil l. di. § codicillos is demum, fallit hoc in legatis ad pias causas, vt infra. Legatum. 1. §. 7.

2 Cui potest legari? Respond quòd regulariter illi soli, qui potest hæres institui, & qui potest institui, Vide supra, hæres. §. fi. & ꝙ sit persona certa. [e] aliter non valet. l. vulgo. ff. de stat. ho. fallit tamen hoc in aliquibus casibus, de quibus in. §. sequentib⁹, & Legatum. 2. §. 2.

3 Sed nũquid pater possit legare filijs spurijs ratione alimentorũ, vel relinquere dotes filiabus spurijs, cum dos succedat loco alimentorum, qui tamen spurij non possunt institui hæredes? ℞. ꝙ sic secundùm Barto. in auc. ex complexu, C. de ince. nup. Vide supra. Filius. §. 4.

4 Vtrum fratribus Minoribus possit legari?

Et vide c. mulier cum gl. 13. di. & de materia istius ti. vide plenè in d. c. decernimus.

a Legatum] Est quædam delibatio, idest diminutio hæreditatis, vt l. legatum. 3. ff. de le. 1. i prin.

b Donatio] Et differt hęc a donatione cã mortis in multis, vt no. gl. inst. de donat. circa prin. in ver. ferè differt ẽt a donatiõe inter viuos cũ legatum reuocari possit, illa verò nõ, de legato patet in l. 3. in fi. & l. 4. ff. de adi. leg. Item differt ab hæreditate, cum hoc singulare, & sine oner sit illa verò vniuersalis & cum onere, Vt ff man. l. si hæreditatem. Hæc gl. insti. de lega. in prin. in versicul. quędam.

c Ferè idem sũt] Vide Bar. & do. in d. l. 1. & ibi habes, qñ aliqua exæquantur ad inuicem, quid debeat fieri, & ibi doc. distinguũt.

d Equipollent] Aduerte, ꝙ testamentum, & codicillus non dicũtur species, sed genus, sicut videtur tenere Rain. de Forlin. in l. 2. ff. de lega. 1. Sed sunt æquales dispões quoad distribuendam hæreditatem sic. n. põt distribui in codicillis, sicut in testã saltem p viam fideicõmissi, vt instit. de fideic. hære. p totum. Et iõ cum versatur simile ratio cium, aut fauor in vtrisq; dispositionib. l. codicillarib⁹, & testamentarijs, meritò dicit hic testari, codicillari &c. cum procedatur de similibus ad similia. Vnde ex his Bar. in l. 2. ff de le. 1. dicebat, si statuto caueatur minorẽ. 25. annuis non posse testari, quod tunc nõ poterit ẽt codicillari sequũtur ibi Aret. & Alex. confirmando, vt ibi per eos. Et vide ibi. d. Ias. tha fundamenta facientem pro opinione Bart. & teneas. quanquam Raph. Cu. cũ quibusdam in d. l. 2. aliter dixerit.

e Persona certa] Vt sunt spurij, q non sunt certæ p sonæ, vt no. gl in d. l. vulgo.

gatis? Respon. quòd sic, Cle. exiui, de verbor. signific. §. cupientes, dummodo non sit valor hæreditatis, vel tanta eius pars quòd præsumatur fieri in modo, & forma legati fraudulenter pro successione hæreditatis, de qua non sunt capaces. a

5 Verum cum legatur fratribus mendicantibus anniuersarium perpetuum, liceat eis recipere? Respon. secundùm Petr. de Palu. in epistola ad magistrum or. Prædicatorum quòd sic, recipiendo gratis, & petẽdo extra iudicium, quia hoc non est habere reditus, sed in iudicio petere ea tanquam reditus sibi debitos, est contra professionem eorum. Idem dicit de censib9 annuis, ac etiam de reditibus fratrum ad vitam. Farineries ordinis Minorũ generalis in const. dicit, ꝙ nõ licet fratribus inducere aliquem ad talia legata b faciẽda, quod si facta fuerint, in iudicio non petant, quasi tacitè innuat quod dicit Petrus, quod extra iudiciũ peti possunt per modum eleemosinæ. Nec obstat qd dicunt aliqui non licere, nisi quando dans sciret non teneri se ad talia danda, & tamẽ ex sua liberalitate dat quia licèt in conscientia ille teneatur c ſm quod infra dico, & propterea det, nihilominus fratres ea petere possunt extra iudiciũ per modum eleemosinæ, sicut liceret petere eleemosinã ab illo, qui hẽt vltra necessitatẽ sui stat9, quia quãuis ipse teneatur facere eleemosinam, non tamẽ per hoc sequitur, ꝙ frater Minor non possit ab eo petere. Aduerte tamẽ, ꝙ annuos reditus ad modicum tempus. s. decem annorum legatos possunt petere mendicantes in iudicio (exceptis fratribus Minoribus) q licèt de talib9 sint capaces, non tamen possunt in iudicio talia per se petere, d vt in d. cle. exiui. § verum, de verb. signi. Similiter sunt capaces annui reditus etiam in perpetuum, quando est ad certum vsum diuini cultus; puta vinum pro missis, frumentũ pro hostijs fiẽdis & hmõi, ſm d. Car. in. §. cũ que annui, & Fed. de Senis pro victu, e vel vestitu.

6 Verum quis possit legare ecclesiæ construendæ? Respond. Pan. in capit. nos quidem, de testa. quòd sic,

a Non sunt capaces] Bar. in l. 1. de le. 1. dicit. Si relinquatur fratribus Minoribus legatum vniuersale, non valet, quia non sunt capaces, per d. Clem. exiui. §. cupientes, secus si legatum, seu fideicommissum particulare, vt dixit in tra. Minoricarum. 1. par. dummodo non sit ad thesaurizãdum. refert. d. Ia. in d. l. 1. de leg. Quid autem in fratribus Prædicatoribus vide Ale cõ. 89. 1. par. inc. Eximiæ dñæ. vide & Bar. in l seruus, ff. de ali. & ciba. le. Vbi vult posse & relinq. particularib9 fratribus Minorib. cã alimentorum.

b Ad talia legata] Hoc dictũ de cl. ra, vt in c. exiit § ad hoc, de ver. sig. li. 6.

c Ille teneatur] Istud dictũ si intelligatur, quod hæres teneat soluere in conscientia legatũ annuũ fratribus, est oĩno falsum, quia istud legatũ non valet, vt p Bart. in trac. Minor. li. 2. dist. 6. c. 1. Bar. tamen in l. alio, ff. de ali. le. ĩ pri. dicit, licèt legatũ habeatur pro non scripto, tñ debetur ab hærede. Idem Petr. de Anc. in Cle. 2 de reli. do. licèt fortè possit vẽdi ius percipiẽdi, & dari fratribus, vide Bar. vbi supra c. 4. Si autem intelligatur ꝙ teneat alteri dare, fortè secus, vt patet infra §. 8 Fratres ergo in tali legato nullum ius acquirũt, quo possint petere in iudicio, vel extra, pa et in c. exijt. § cæterum, de verb. significatio. lib. 6. Vnde eis non quæritur aliqua obligatio, cum esset de directo contra regulam, vide Bart. in 7. distincti. vbi supra per totum. Vide Barba. consil. 8. in 8. column. & consil. 12. 18 column. in. 1. volumn. Si quæritur autem, an ista legata possint peti ab alijs, quàm a fratribus, vide Bartol. in tract. Minoricatum, libro. 2. distinction. 7. capitul. 2. Et Bartol. in l. ciuitatibus, ff. de legat 1. vbi vult, quòd legatum factum ecclesiæ fratrum Minorum possit peti a quolibet de populo, quia illud relictum pertinet ad ornatum ciuitatis. l. 1. §. ius publicum, ff. de iusti. & iur. Bald. tamen in aut. ingressi, C. de sac. san. eccle. in 11. colum. versicu. nemo ad relicta particularia, tenet contrarium. Tu tamen tene cũ Bar. vide Feli. in cap. licet causam, in princ. de probati. Nam pro opi. Bart. est tex. in c. nos quidem, & in cap si hæredes, de test. Vbi episcop9 se intromittit, de huiusmodi legatis. Quare ergo non poterit ciuitas, vel sindicus ciuitatis? Facit quod dixi supra, Iudex. §. 7.

d Talia per se petere] Aduerte tñ vbi relictum in testamento non concernit vtilitatem certæ personæ, seu non est q possit petere in iudicio, potest iudex ex officio cõpellere debẽtem exequi, sicut patet in c. nos quidẽ, de testa. vbi fuit ꝓcessum ex officio. Imo & iudex sæcularis ꝑ officium suũ impendere, vt legata pia mandẽtur executioni. Ad hoc tex. no in §. si quis ędificatio nis, in aut. de ec. ri. Et ex hoc etiã infertur, ꝙ licèt fratres Minores nõ possint in iudicio petere eis relicta, quia pro nulla re temporali debet esse in iudicio. Tamen iudex ecclesiasticus seu sæcularis poterit ex officio compellere debentem exequi ad soluendũ. Hinc ẽ ꝙ in multis locis constituitur sindic9 in ciuitate ad petenda relicta eis facta, de quo plenè habetur per Bar. in tract. Minoricatum Hæc Pan. in d. c. nos quidem Et vide Bart. in l. nec quicquam. §. obseruare, de of procon. & lega. & in d. l. in ciuitatibus, de leg. 1.

e Secus pro victu] Pan. in c. nimis, el. 2. in no. de exc.

sed non donare, quia non valet donatio facta loco cõstruendo. [a] c. abbate sanè, de re iud li 6. Ratio diuersitatis ponitur a Barto.in l. seruos ad custodiam, ff.de ali.& cib.le. qa donatio reqrit p̃sonã,[b] & scientiã, iõ absentit licèt possit donari, non tñ fit dñs anteq̃ sciat. l.absenti,ff.đ do.c.si tibi absenti,de p̃b.li.6.sed absenti & ẽt incertæ personæ p̃t legari,dummodo ex euẽtu [c] possit certificari.l.cũ pater §.surdo,ff.de leg.1. secus si certificari nõ posset euẽtu, quia nõ posset ei legari, vt no.gl.in d.c.nos.

7 Verum legatũ factum ecclesiæ sanctæ Mariæ, cũ plures sint,sit nullum? ℞. Pan. in c.indicãte,de test.ꝙ non sed dabi'ur ecclesię parochiali,si sic nominatur, vel pauperiori,[d] q̃ tale hẽt nomen. Pa.dicit ꝙ si nulla ecclesia sanctæ Mariæ sit ĩ loco, dabitur ecclesiæ cathedrali,facit.l.q̃ cõditio,ff.de cond.& demon. vbi si testator mandauit aliquid fieri in foro,& non dixit in quo intelligiẽ de foro illius municipij, vbi habitat, & hoc de au'oritate ep̃i,& executoris. Similiter quando legatur ecclesiæ fiẽdæ,& non dicitur de loco,ep̃s & executor prouidebũt de loco, vbi debeat fieri, & hoc fauore piæ cãæ, nisi aliter cõstet de mẽte testatoris,hoc vltimũ no Pa.in c.nos q̃dẽ, de test.super gl.ĩ ver. loca.

8 Quid si legatarius moritur añ conditionis euentũ? ℞. Pa.in d.c.nos q̃dem, ꝙ aut legatũ ẽ factũ personæ, intuitu seu contemplatione animæ.puta quia aliæ p̃sonæ fuisset relicturus, tũc deficiẽte illa p̃sona dẽr cõuerti relictũ ad aliũ pium vsum, vt volũtas defuncti effectu impleaẽ, sicut diximus in legato facto ad aliquid faciendum in ciuitate, pp̃ p̃petuã memoriã defuncti,qđ alibi fiet,si in loco vbi ordinauerat,fieri nõ possit,vt l.legatũ,ff.de vsu.le. Si verò relictũ fuit contẽplatione personæ,vel collegij certi, nõ habito respectu ad piã cãm,tũc deficiẽte legatario expirat legatũ, & remanet apud grauatũ, vt in l.pater. §. Tusculan', ff.de le.3.C. de cadu. tol.l. vnica.§. si autem aliq̃d sub conditione. Si autem dubitatur, [e] an habuerit respectum ad animam, vel ad p̃sonam, tunc in dubio fauore religionis debemus p̃sumere,ꝙ ad piam cãm reliquerit,ar.l.sunt p̃sonæ, ff. de rel.& sump.fune.Et hoc nor. & sequitur Bar.in d.§. Tusculanus.Et hęc deputatio ad alium vsum piũ dẽt fieri de consensu ep̃i,& hæredis simul d.l.legatum,& no.in Cle.quia cõtingit,de reli.do.in princ. & facit ad q̃õnem legati facti puellæ pro ea maritãda,quæ moritur,an sit dãdum alteri, q̃a si factũ ẽ ĩtuitu p̃sonæ,puta q̃a sibi seruiuit,& hm̃õi,nõ dab.ẽ alteri.Si verò intuitu aĩę, sic dabitur

al-

prælat. dicit, si relinquetur fratribus annu' reditus præstandus per aliquod hospitale, non valet, quia esset habere proprietatem,& idem dicit de prędicatoribus ex regula sua, sed per constitutiones secus.

a Loco construendo] Ratio quia illi quod non est, priuilegiam dari nõ p̃õt, vt no. gl.in c.quod verò.32.q.2. Facit. c.ad audiẽtiam. 2.de ec. ædi.

b Requirit personã] verã vel fictã m, cum qua ꝯ haꝛur q̃a.n.donatio est contract', iõ reqriꝛur vterque contrahens, quod secus est in leg. Quare dicit Bar.ĩ d.l.seruos. Si quis donaret Titio promittenti dare ecclesiæ construendæ, nil repugnaret, q̃n valeret.Non ob. ꝙ ei qđ non est, non p̃õt concedi priuilegium, vt c.ad audientiam 2.de ec ædi.quia respondetur, vt statim sit beneficium. Sed benè potest cõcedi, vt statim possit habere vires, cũ incipit habere capitulum s̃m gl. ibidem.

c Ex euentu] Pone casum in l q̃dam,ff.de re.du. vbi si relegat' testõ facto dixit,si aliquis ex hæredibus meis, vel legatarijs impetrauerit mihi restitutionem,Volo eũ habere centum. Si antequã sciret restitutionem impetratã, decederet, ille q̃ impetrauit, dẽt habere legatum. Et sic valet legatum factũ incertæ personæ, quæ certificata ẽ euẽtu. s. quia fecit eum restitui.

d Vel pauperiori] Hoc dicit apertè text. in. §. si quis in nomine,in aut.de ecc.ti.col. 9. vbi etiam subdi'ur.Si illud monasterium non est in ciuitate, sed in territorio, illã dabitur. Si autẽ non reperitur in territorio talẽ monasteriũ,dabitur ecclesiæ cathedrali testõris. Idẽ gl. in d. c. iudicãte, & Pa in c. nos q̃dem,de test. hæc oĩa limita nisi aliud appareret ex cõiecturis de mente testõris. No. ẽt ꝙ si relinquitur. 10.ecclesię sine expressione aliqua, sicut faciunt rustici, tunc dabunẽ parochiali ecclesiæ ar.l. quæ cõditio in si ff. de conditioni. & demonstrationi & ca.1. de sepul.ita Pa. ĩ d.ca indicante.Sĩ autẽ testator hẽbat duas parochias, dabit ei,a qno recipiebat. sacramenta secũdũm Pan ad hoc Bart in l.1. ff ad muni.col.1.facit c si de parochia. Adde ꝙ si ñat legatum monasterio,in dubio præsumiẽ factũ monasterio monialium,quod videtur magis maiori paupta'e fulgere ita Bal post Ci.in l.cũ mul'æ C de donat ante nup. vide Pet.de Anc & Imo.in c. relatũ.de test.Et si sũt duo monasteria æqualia, dic ꝙ cõis opi.ẽ, ꝙ ep̃s dispẽsabit & disponet cui monasterio erit dãdum,ar c.q̃m̃, de deci. nisi sint cõiecturæ aliquę vt dixi ĩ ide sp. ĩ ti.de instr. edi. §. nunc aliqua, ver q̃d si aliqs.

e Si autem dubi

alteri,[a] & similiter de quocunque legato, quod non potest consequi suum effectum. quod no.

9 Vtrum legatum factum duobus re coniunctis,[b] si vnus repudiat, vel moriatur viuo testatore, vel deportetur, & huiusmodi, accrescat alteri? R. Pet. de Perusio in tractatu de canonica portione Episcopi ꝙ sic. l. re coniuncti, ff. de leg. 3. & l. vnica. §. his ita, C. de cadu. tollē. nō autem accrescit[c] coniunctis coniunctione legali. l. mulieri & Titio, ff. de cōd. & de. & dñr verbis, & re coniuncti, puta quando Stichus legatur Petro & Martino re tantum, cum diuisim, puta lego Petro Sticū meum. Item lego Martino Stichum meum, vt insti. de leg. §. si eadem res, in tex. & in gl. in ver. defuncti. Item verbis, & non re, quando Titio & Seio lego fundum ęquis portionibus, & pręfertur non iunctus verbis, & re, alijs coniunctis re, tantum. Sed an cōiunctus verbis tantū præferatur cōiunctis re tantū est opi. diuersa. sed dic ſm gl. in l. 1. §. interdum, ff. de vsufr. accres. ꝙ æqualiter[d] veniūt, vt no. in d. l. re coniuncti. Vnde dicit Ang. Aret. inst. de pupil. substi. §. singulis, ꝙ quādo testator reliquit sic, Lego filiabus meis centū pro qualibet, ꝙ licèt sint coniunctæ coniunctione verbali, tamen quia quęlibet ad sua centum, & sic ad diuersam rem vocantur, non est inter eas ius accrescendi, casus est, & ibi Bartol. in l. huiusmodi. §. quibus[e] ff. de leg. 1.

10 Quid de legato facto ab aliquo alicui ecclesię sub cōditione, s. si ibi sepeliatur, qui legatus moritur excōmunicatus, vel se interfi-

tatur] Bart. in d. §. Tusculanus, dicit, Quando cā non est expressa, videtur ꝙ testator reliquerit cōtemplatione personæ. d. § Tusculanus. Si autem causa est expressa cum persona, tunc præponitur causa.

a Alteri] Si dubitatur, iudex arbitrabitur, an alteri debeat dari secūdùm Pa. in d. ca. nos quidem.

b Duob. re coniunctis] Scias ꝙ duplex est cōiūctio. s. legis & hominis, de secūda dic vt in tex. De prima dic ꝙ alt. qñ hēt locū i acquisitionib quæ fiunt ex testamēto, & hoc contingit vno tantum mō, puta qñ ex persona eius, cui relinquitur, quenitur ad plures, vt si seruus pluriū dñorū instituatur, siue ei legetur. ff. de vsuf. accre. l. 1. §. 1. ff. de acqui. hęre. l. seruus cōmunis ab extero, & l. sed & Proculo, ff. de leg. 1. Eodē modo si legetur alicui q postquā dies cesserit, moritur ante, quàm agnoscat relictis pluribus hæredibus, certè illi plures hæredes dñr coniuncti coniunctione legali, cum ex persona vnius ad plures peruenitur, habet etiam locum legatis in acquisitionibus, quæ fiunt ab intestato, quod potest esse duobus modis. Primò ex simultate vocationis ad hæreditatem, vt quando plures vocantur ad eandem hæreditatem. Ad hoc. l. vnica. C. quando nō pe. par. ff. ad Tertul. l. 1. §. si nemo. ff. d. su. & lega. l. si ex pluribus, & ff. de bo. pos. l. 3. in fi. Secundò contingit ex identitate rationis. Exemplum Pater duobus filijs relictis simul cum duobus nepotibus ex filio præmortuo decedit. Nam omnes vocantur ex vna ratione, quia nepotes patris personam repręsentāt. Diuersificatur tamen ratio ex hoc, quia aliter vocantur filij, quia ex persona propria ad suam portionē, sed nepotes ex persona patris ad vnam tantum portionem. Quare illi nepotes videntur esse magis coniuncti, hoc probatur in l. si duobus, in princip. ff. de bo. pos. contra tab. & ff. de coniung. cum eman. libr. 1. §. si quis ex nepotibus. In ista coniunctio legalis æqualiter procedit tam de iure ciuili, quam prętorio hæc omnia ex Bar. in d. l re coniuncti. Sciendum etiam secundò ꝙ videtur esse differentia inter ius accrescendi, & ius non decrescendi. Ius namque accrescendi habet locum, quando vna pars, quæ accrescit, iam decreuerat, vt puta lego vsumfructum, Sempronio & Sticho talis fundi, moritur Stichus absq; hęredibus, certè accrescit illa portio Sempronio. Quando verò nullum ius est parti acquisitum, si accrescat, dicit ius non decrescēdi, vt si Petro legetur, vel hæres instituatur sub cōditione, & Ioanni purè, tūc si deficiat conditio, vel moriatur Petrus ante quā purificetur cōditio illa pars Petri & si accrescat Ioanni, nihilominus prius dicitur nō decrescere, cū nunquā decreuerit. Exemplum in l. hæc scriptura, & in l. si separatim, cum gl. exponentibus, accrescit, idest non decrescit. ff. de condit. & demon. Ee de primo habes tex. in l. 1. §. interdū, ff. de vsuf. accre. & in l. 1. vnica. § fin autem a deficientis. C. de cad. tol. ita Barto. in d. l. re coniuncti, col. 9. de effectu istorum iurium, vide Bal. ibidem 15. colum.

c Non autem accrescit] Non intelligas, ꝙ in coniunctis cōiunctione legali sit exclusum ius accrescendi, qa hoc esset ꝯ infra, patet per Bar. vbi ſ. 15. col. versi. 5. principaliter, quia hēt locū in coniunctione legali, siue sit in acquisitionib. ex testō, siue ab intestato. Vñ intellige ꝙ hic dr ſm. l. quā sile. Ibi est casus sin. s. in d. l. mulieri, ꝙ q admittitur ad legatum dr iure spāli ꝯ voluntatē defuncti, non hēt locū ius accrescēdi. Exemplū de iure spāli, vt in minore, qui hēt in integrum restitutionē, vel eo q venit ꝯ tabulas. Sed de hoc latius per Bar. in d. l re coniuncti. 12. col. versi. certè in hoc semper dubitaui, Vbi distinguit.

d Sed dic ꝙ æqualiter] Pone exemplum. Titio, & Sticho lego fundum æquis portionib. Illi sunt coniuncti verbis tantū. Itē si sic dictū est, Titio lego fundū, & Sempronio lego eundē fundū. Sūt cōiuncti isti re tantū. Moritē Titius, quis præfertur ex cōiunctis? & vide Bar. vbi ſ. 11. col. examinante in ver. Secūdo quæro, quō, q tenet ꝙ concurrant æqualiter, & vide in 10. col. ver. 2. principaliter. Vbi tractat materiā, quis pferatur de verbis & re coniunctis, & deinceps &c.

e In l. huiusmodi. §. quib.] sequitur ibi Pau. de Ca. & Ang. & Bal. & Imo. in l. q filiab. §. 1. ff de le. 1. licet Flo. ꝯ l.

cit & huiusmodi, pp quæ non dêt sepeliri in ecclesia, & non sepelit ibi? R. Bart. post Di. in l. miles. §. reā, ff. de adul. q nihilominus sol uet legatū ecclesiæ, cum facto legantis, & eius culpa acciderit, & sequit Bal.[a] in l. si quis ad declinandā, C. de epi. & cle. l. 1. C. de his q̄ pœnæ no. facit text. not. in l. nulli, C. de epi. & cler. Rō, q̄a in legato ad pias cās attendit duplex fauor s. legātis, & cui legatur, licèt ergo i notorio peccatore cesset fauor animæ eius, non tamen cessat fauor ecclesię cui reliquit. Item quia illa conditio est impossibilis, & ideo non vitiat legatum. l. obtinuit, ff de cōd. & dem.

11 Quid si legatur alicui aliquid sub cōditione si habuetit liberos, vtrum si ingreditur, religionē, debeat habere? dic q sic, vt supra dixi, Hæres. §. 14. cum seq.

12 Si Titio pecunia legata, fuerit, & eius fideicommissum sit, vt alienum seruum manumitteret, nec dñs eū vēdere velit, nihilominus legatum capiet,[b] quia per eū nō stat, quominus fidei commissum præstet. Nā, & si seruus mortuus esset, a le gato non submoueretur.[c] l. si Titio, ff. de leg. 1. i prin.

13 Si in singulos annos ali quid alicui legatum sit plura sunt legata, & primi anni erit purum, sequentium conditionale, s. si viuat, & ideo eo mortuo nō trāsmittetur ad hæredē. l. si in singulos, ff de annuis legatis.

14 Quidā testamentum faciens legauit filiæ suæ nuptę decē ducatos p quolibet anno p vestimentis, vt induat se, q̄ filia stetit p quatuor annos q nō induit se, nec a fratrib pecuniā ipsā petijt, quærit an possit petere pecunia pteritorū anno rū?[d] R. q nōn, ar. l. quidam prædia, ff. de vsufr. leg.

15 Quid si legatarius morit ante legantem? R. q deficit legatum, & remanebit hæredibus legantis, secus, si moreretur post mortē testātis, sed anteq̄ hæres adiuisset hęreditatē, quia tunc debetur hęredibus legatarij. l. vnica. § sed vt manifestetur, C. de cadu. tollen.

16 Vtrum legatum factum epo presumet factum cōtemplatione ecclesiæ? R. [e]ut a. in c. requisisti, de test. q in dubio ad coniecturas est recurrendū, vt si est factū a persona coniuncta,[f] non p sumitur, quāuis dixerit, Relinquo hoc epo. Similiter si diceret, Relinquo dño Ioāni expresso epo, & sic erit suū, & succedūt propinqui ab intestato, c. quia nos, de testamen. Si verò ab extraneo legetur, sic pręsumitur factum cōtemplatione ecclesiæ. Idem dic per omnia de quocunque habente administrationem, seu prelationem in ecclesia. Et nota, q verbum administratio,[g] hic verificatur in eo, qui habet aliquam dignitatem, seu ministeriū in ecclesia separatum a congregatione propterea canonicus nō dicitur habere administrationem, vt not. Pa. in d. ca. requisisti. Item prælatio hic sumitur largè, vt comprehendar etiam habētes ecclesiam curatam, & secundùm Ion. in d. c. requisisti, qui potest absoluere, dicit habere administrationem. Item not. q extraneus hic accipitur qui non est ei coniunctus in quarto gradu affinitatis vel consanguinitatis, vt est tex in aut. licentiam, C. de epi. & cleric. & in aut. de ecclesia. tit. §. interdicimus. Idem glo. 1 1. q. 3. cap. pontifices, & est communis. opi. quamuis aliqui aliter

---

dominus. §. p fideicommissum. Et de vsufr. allegat Ber. in versi. ius accrescendi.

a Et sequit Bal] In vl. col. vbi q̄rit si debet quarta ex illo legato ex quo ille nō sepelitur ibi, vt ibi per eū. Raph. Cu. tñ tenet ɔr: si in l. cū tale. §. falsam, el. 1. ff. de condi. & de. p il. lū tex. sed tu vide Ale. in postillis ad Bart. in d. §. ream. Tene qđ hic concludit, nisi aliter appareret de mente testatoris.

b Legatū capiet] Idē, si vellet dñs vendere sed immenso precio. l. non dubium. §. fi. ff. de leg. 3.

c Non submoueret] Ibi erat mod', sec', si fuisset ɔdō mixta, & deficeret, q̄a & legatū deficeret, vt l. 1. C. de institu & substi. sub ɔd. fa. Et licèt Alex. in apostill. limitet hunc casum, nisi mod' cohæreret legato, & sic esset cā finalis, tñ Bart. ibid. dicit, quotiescunq; lega. ū respicit cōmodū alteri', dr cā finalis, sed q̄a non steterat per legatariū, q̄a modus impleret, valet legatū. Et ad l. Titio centū. §. Titio genero, rñdet, q ibi erat cōditio, vt & dicit Bar. in d. § Titio genero.

d Præteritorum annorum] Vide, supra. Alimenta in §. 1. in addit. vbi habetur, nūquid possint peti alimenta præteriti tpis, & Io. de Ana. in c. salubriter, de vsuris. 9. col versic. addē etiam prædictis.

e Vt si est factū] De hoc per Bar. in l. cuiub'. ff. de reb dub. Bal. tñ de pace Constā. §. hoc qđ nos, in ver. ecclesijs, dicit id quod concedit epis, debet esse aurum propriū, si pñt ppriū possidere, & probatur p alternatiuā illius tex.

f Persona cōiuncta] Idē, si longā amicitiam simul habuissent, vt dicit gl. in d. c requisisti, dereli ctū sit ab extraneo, dic vt hic, & est tex. i l. annua, fm v. nū intellectū. ff. de an. leg. & gl. sing. in d. c. requisisti, in ver. nec ēm Pa. & si propriū nomen expressisset Vide glo. no. in c. 2 de testam. libr. 6

g Administratio] Scilicet tem

poralis, vt quia est vicarius temporalis alicuius ecclisiæ, seu commendatarius secundùm Pa. in c. 2. de iudi. plano dr̃, qñ habet administrationẽ perpetuã.
a Intuitu personę] Exẽplum in canonicis, quia, ipsi non habent administrationem in ecclesia.

parere posset ex cõiecturis, cuius cõtemplatione relinquat, tunc stãdum est certo, vt l. si Paul. §. 1. arrogato, de vul. & pu. Quid aũt sic in vsufructu, tũc ex euẽtu futuro depẽdet, moriẽte.n filio in vita pr̃is, ipse pr̃ cõmodũ habet vsufructus secus, si superuiuit; & iste ẽ ꝓpriè casus d. l. fi. & ita resi det Bar. in d. l. cũ aliquis.

b Quod not.] Hoc etiam tenet Bar. in l. ciuib. ff. de reb dub.
c Et de patris potestate] Et ita in d. c. Rainutius, in 2. no. Vide tamẽ Bar. in l. filiofamil. la 2 ff. de donatio cã mor. & in l. fi. C. de vsufr. vbi latè sic distinguẽdo determinat. Aliquãdo enim in donatione, institutione, vel legato fit mẽtio patrię potestatis, & cõfertur in tẽpus existentiæ patriæ potestatis; Et tunc in dubio ꝑsumitur cõtẽplatione patris relictum, vt l. filio. ff. de conditio. & demõstra. Quãdoque cõfertur in tẽpus existentiæ sui iuris, & si fiat mẽtio patris aut paternæ potestatis, tũc ꝑsumit̃ cõtẽplatione filij l. mulier, in prin. ff ad Trebel. & l. 3. C. de insti. & substi. Quãdoque fit mẽtio filij & patris; Et tunc si illud, quod relinqt̃ filio, non potest ipsi quæri, sed patri, tunc contemplatiõe patris relictum censetur. Ad hoc l. cũ aliquis, in rõne sui, C. de iure delibe rã. & l. 1. §. si cõmunis seruus, cũ l. sequen. ff de stipul. ser. si verò põt quæri ipsi filio, cẽset̃ ipsi filio relictũ. d. l. fi. cũ alijs allegatis ĝ cum. Si verò ap

aliter teneant vt supra, Clericus, 23. S. 5.
17 Cuius contemplatione pręsumitur legatũ factum non habenti administrationem in ecclesia, qui tamen est ecclesiasticus? Res. Pan. in d. c. requisisti, ꝙ in dubio præsumitur factum intuitu personæ, a si talis potest habere proprium. Si verò non potest habere proprium, puta quia religiosus, sic præsumitur factum intuitu monasterij, seu ecclesiæ. Facit l. deo nobis, C. de episco. & cleri. c. vnicum. 18. q. 1. Et sic quando factũ est intuitu ecclesiæ, non poterit disponere nisi sicut de alijs rebus ecclesiæ, quod no. b
18 Vtrum legatum factũ filiofamilias in dubio præsumatur factum intuitu patris? Respon. Pan. in c. Rainutius, de test. Barto. in l. cum aliquis, C. de iure delibe. dicit, ꝙ si fit per ista verba, Lego filio Martini, non intelligitur contemplatione patris, maximè si exprimatur nomen filij, puta Titio filio Martini, & nominatio patris intelligitur facta causa demonstrationis, nec obst. d. l. cum aliquis, quia loquitur in seruo, quia exprimitur qualitas, quæ si esset vera, de iure acquireret̃ domino legatum, & sic videtur contemplatione domini factũ, sed secus in filio, quia filiatio nõ facit relictum acquiri patri, quia posset esse emancipatus, & maximè hodie cũ in aduentitijs acquiratur filijs proprietas. sed si fieret de patre mentio & de patria potestate, c idem esset sicut de seruo. sed de hoc dubitat Pan. q̃a filiationis qualitas non impedit proprietatem acquiri filio; & ideo videtur ꝙ solùm vsusfructus acquiratur patri.
9 Vtrum legatum factum canonicis omnib9 talis ecclesiæ, ẽt si exprimantur nomina, pręsumatur ecclesiæ cõtemplatione factum? ℞. dominus Petr. vbi supra ꝙ sic, d per l. ciuibus, ff. de rebus dub. vbi dicit tex. Ciuibus ciuitatis legatum, vel fideicommissum datũ, ciuitati relictum videtur, qđ verum est secundùm glos. nisi sit datum vt singulis, e quia non acquiritur ciuitati, sed ipsis ciuibus. facit. l. annua. S. a Titia, ff. de annuis lega. secus si vni non habenti administrationem vel pręlationẽ, qui est simplex canonicus, quia sibi acquiretur, non ecclesiæ, vt dixi. & hoc verum, nisi probaretur ꝙ intuitu ecclesiæ legatum fuit, vel nisi legatarius fraudem adhibuit, d. c. requisisti, in fin. facit. l. nonnunquam, ff. ad Treb.
20 Vtrum cum legatarius non potest vti legato nisi respectu ecclesiæ, puta legat quis iter per fundum suum clerico, quo vadat ad ecclesiam, intelligatur contemplatione ecclesiæ in dubio? Respond Petrus, vbi supra quòd sic, & sic acquiritur ecclesiæ; & ita

d Quod sic] Idẽ Bart. in d. l. ciuibus, & gl. in l. tutius, la 2. §. ciuibus. ff. de leg. 2. licet glo. in l. non plures, C. de sacrosan. ec. aliter dicat. sed declara, vt ꝑ Bart. vbi s̃. Pa. i d. c. requisisti, videtur tenere. d gl. in l. non plures: attamen Pe. đ Anc. & Ge. in c. ꝑ exemptionẽ de priuil. lib. 6 tenent ɔ̃ Pan.
e Vt singulis] Intellige i illis, q̃ non sunt administratores; ita gl. in d. l. ciuibus, in ver. ciuitati, ff. đ rebus dub. Et secundum Pa. si expressis nominib. proprijs, non acq̃ritur ecclesię. Sed si relictum ẽ factum simpliciter canonicis ecclesię, & tũc respectu acquisitionis fortè est differentia iter hoc relictum, & relictũ factum ecclesię, q̃a soli canonici nõ representant totam ecclesiam, cũ sint ibi habentes dignitatem, capellam & similes, sed solum acquiritur ipsis canonicis,

 & ita

& ita intelligitur [a] qđ no. gl.in l.nõ plures,C.de sac. san.eccl. nè legatũ sit inutile;vide quod notant doct. in l.1.C.de sac.san.ecclesi.

21 Quid si quis leget sic, Lego Petro & filijs eius [b] possessionē,vel aliud? ℞.ꝙ Petrus habebit medietatē, & filius eius aliã medietatē consequenter.ff.de vsuf. accre.l.si quis Titio, & de testa.c.Rainaldus, in gl.vnde nõ refert in hoc casu siue legeẽ tibi & Mæuio, vel Titio,cum Mæuio, vt in d. l si quis Titio; quod not.

22 Quid potest legari? ℞. ꝙ res testatoris, & res hæredis.nec refert, An sciuerit,vel ignorauerit eẽ suã, vel hæredis, vt institu. de leg.§.si quis rem suam.

23 Sed nũquid res aliena a testatore possit legari? ℞.ꝙ sic, si sciebat testator esse alienam, & hæres tenetur eam emere,& prętare, vel æstimationem soluere, si talis sit,quę æstimari possit, vt instit. de leg. §. non solùm,& § Quod autem, cũ tali distinctione, quòd aut res quæ legatur, erat testatori pignorata, vel in ea habet ius solùm; & tũc non præsumitur nisi legatũ illud ius esse; quod in ea habebat,& sic non dabitur æstimatio,vt in l. serui electionę. ff. de leg. 1.§ 1.c.2. Et sic legauit fundũ, quem conduxerat per quinquenniũ,hęres soluet pensionẽ, & ille cui legauit, habebit vsum fundi sine aliqua solutione.l. qui cõcubinam. §.qui hortos,ff. de leg.3. & Bar.in l.his verbis.§. Idem testator, [c] de leg.3. aut res legati erat res testatori cõmunis simul & alteri;& sic intelligiẽ solũ legasse partẽ suã, [d] nisi dixisset totã rem, quia sic æstimatio debeẽ, vt no.Bar. in l.cũ alienã,C. de leg. Aut res omnino est aliena;& tũc si ẽ hęredis, [e] debetur res oĩno,tex.est in l.vnum ex familia.§.si rẽ,ff. de leg. 2. Si verò nõ ẽ hęredis,sed alterius, & si sciẽter legauit, debeẽ æstimatio, vel res.d.l.cũ alienam, dũmodo sit talis, [f] cuius cõmertiũ haberi possit; aliàs esset inutile legatũ, puta si legaẽ res sacra, vel principis.l.apud Iulianum.§ fin. ff. de leg.1. Si verò legatur ignorãter, aut extraneo; & nõ valet; aut cõiunctę psonæ, cui aliàs fuisset relictu rus tantundẽ, si sciuisset es

a rgu.optimum in c.per exemptionem, de priuil.li. 6.vbi aliud est eximere ecclesiam, aliud eximere canonicos. Sed respectu quartę debitæ episcopo, non puto differẽtiam.Nec obstat.l.ciuibus, Quia ciuitas respectu acquisitionis solummodo representatur per ciues, non sic ecclesia per canonicos tantũ,&c.

c Et ita intelligitur] Ita declarat Bart.eam in l. ciuib. ff. de reb. du. & retuli in apost.ĩ. §. pced.

b Et filijs eius] Cautè loquitur hic, qa dũ in illo tex.dicitur hęredib.exponitur a doctorib. i. filijs §. sui, instit. de hære. q̃ & diffinit ita Bart. in d.l. si quis Titio de vsuf.accre.qñ fit mentio de hæredib. an intelligãtur semp filij, vide Barto. in l. Gallus.§. etiam 1.col.ff.de lib.& & posth. Feli. in ca.in præsentia. 27.col. de prob. Ale.con.13.li.1.

c §. idem testator]Secundũ gl. ibi distinguit Bart.ꝙ quandoque soluitur aliquid pro re habenda,& procedit tex.d.§.quidã testator. Sed pro re habita debetid solui a possessore, vtputa collecta, tributa & similia, & ita loquitur tex. in l.q̃ro, vbi Bart. expreſsè idẽ dicit esse in vsufructuario.ff.de vsufru.leg. Et inducit postea Din limitantem hoc vltimum.l.ꝙ eo habito expensas soluit legatarius, esse verum,nisi impensæ fructib.æquiualerent. d.§. qui hortos,vbi est gl.fin. vt allegat Rom.notabili. 207. limitat Bar.ẽt prędicta esse vera,qũ legatur res,puta qñ dicitur,Lego fundũ,vel vsum fructũ,vel reditus fundi,sed si legatur ipsum in certũ,vt quia quis conduxit a cõi Perusij certas possessiones, & legauit tibi cõductionẽ, tunc intelligeretur legatũ quicquid lucri esset, & quicquid per conductionẽ solui debet,ar.l.qui prior,ff. solut.matrimon.vide Imol. consi.102.columna.6.cum sequen.

d Partem suam] Ad idem.l.si domus. §.si de leg.1. Hoc etiam procedit, qñ essent apposita confinia totius rei.Ita Ale. & Are.& d.Ias in d.l.serui electiõe. §.si.& facit regula,quã ponit Bal.in l 1.C qui testa. fa.pos vbi dicit. Ampla demonstratio nõ auget legatum limitatum. Alex vero con. 54.q.3.par. Põderatis,dicit, ꝙ testator vr̃ legare oĩa cõprehensa intra confinia,qñ ea apposuit, si tñ res est testatoris &c.

e Et tunc si est hęredis] Idẽ, qñ testator legat rẽ hæredis vt suã, de quo vide Ale. con. 173.2.part. in.2.co.& consi. 103 8.part.Imo vult Bar.in d §. si rem, Quod si testator legat rẽ quã hẽt cõem cũ hærede,tota debeatur.l.cum filius.§. dominus & ibi Bar. de lega.1 Idẽ est, qñ testator legat rẽ quã dẽt habere, d.l.vnũ ex familia § sed si vno, & ibi Bar. de le. 1.si aũt leger, rẽ cuius partẽ tantũ dẽt hæredi,& alia partẽ extraneo, tunc valebit legatũ ꝓ illa par.d.§. sed si vno,& § si duos qui sequitur &c. De ista materia qñ & qũo possit res aliena legari, tractat Bal.in repe.l.2. C.de sa. san.ec.23.col.ver.sup.2.q.Et Pa.in c.filius noster,de test.a quo hic.§.videtur acceptus. Adde tu quẽ non posse institui hæredẽ in hæreditate aliena ẽt a testatore sciẽte.l.si C de hæred. inst.Et ibi no.Bal.1g oppositione,vbi assignat rõnem diuersitatis Nã legatũ respicit principaliter,& secundario rem ipsam, quæ legatur,& q̃ potest redimi,& præstari.Hęredis ĩt institutio respicit personã,quæ neque redimi põt,nec obligari no.in l.apud Iulianum.§.fi.ff de leg.2.

f Dummodo sit talis] Vide Ias.in d. l. serui electione.§.si. vbi late.

D. I.

se etiam alienam, debetur ęstimatio.d.l.cũ alienã, [a] & Bal.in l.1.a3.col.C.de sacr. san.eccle.tenet ecclesiã esse coniunctã personã, cũ sit mater omniũ fidel.um. 12. q.2.qui abstulerit.Sed Pan. in c.fili[9] noster, de testamẽ. nõ tenet, ꝙ ecclesia hic habeatur ꝓ coniuncta ꝑsona, sed solũ coniunctus ex sanguine, vt in c.nõnulli, de re scrip.& ꝙ debeat coniũctæ ꝑsonę, intelligẽ, qñ errat generaliter; sed quando errat ex cã specifica, puta, qa credebat suã ex emptione facta a pupillo, quę nõ valebat, tũc vitiatur legatũ in totum etiam factum coniũctæ personæ, vt not. in di. l. cum alienam.

24 Sed nunquid quod ꝑdictũ est in quęstione præcedenti, habebit locũ in foro canonico & animę? ℞. Pa. in c.filius, de testa.dicit, ꝙ communis opinio tenet ꝙ sic, sed ipse credit, ꝙ nõ habeat locũ in ꝯsciẽtia, ratio, qa in d. c.filius nř, dicit̃ qa lege dei viuimus, nõ legibus, videt̃ annuere hoc esse ꝯ legẽ dei; & ideo nullus subiect[9] obediẽtiæ iuris canonici poterit hanc dispositionẽ legis obseruare, & ẽt in repetitione.c.cũ esses, de testamen.ita tenet.ratio, qa dispositio q̃libet debet attẽdi fm rationẽ certam, c.intelligẽtia, & cap præterea, de verbo.signifi. & ideo patet per.d.c.filius, ꝙ est differentia in hoc inter ius ciuile & canonicum, & ꝙ dispositio [b] c.filius, astringit oẽs, quos astringit ius canonicũ. Ego admitterẽ dictũ suũ, quãdo hęres nimis grauaretur, qa tũc non viderẽt fuisse de mẽte defuncti sed esse errore deceptum, sed quando constaret de mẽte defuncti, puta quia sciebat dispositionem iuris ciuilis, sic credo ẽt in conscientia habere locũ, quia perinde est, ac si legasset rẽ illam, si emi posset, vel saltem ęstimationem.

25 Vtrum legata domo debeatur hortus? ℞. Pan. in c.Rainutius, ne testa. 3.no. ꝙ si hort[9] cohęret domui, sic debetur. [c] ff.si ser.ven.l. testatrix, in princ. & ff. de acquiren.emptio. & vend. l. creditor, in fi. quod limito verum, quando eadẽ ianua claudit domum; & hortum: secus si sic non cohęret, quia nõ debetur. Et sic intellige gloss. in c.si. 12.q.2.& Pan.vbi supra.in d.c.Rainutius.

26 Vtrũ legatis aliquibus rebus, & postea venditis [d] per testatorẽ, teneatur hæres? ℞. ꝙ sic, nisi vendẽdo testator habuerit animũ, adimendi legatũ insti tu.de leg.§.si rem suam; & in dubio [e] probabit hæres saltẽ p quatuor testes voluntatẽ defuncti mutatã, vt in gl. d. §.si rẽ suã, idẽ dic, si rẽ legatã pignori tradidit, ꝙ nisi habuerit animũ adimendi legatũ, tenetur hęres eã luere, & legatario tradere, vt in-stit.de leg.§.sed & si rem, in tex.& in gl. In conscientia credo verum, quando testator in morte noluit mutare testamentum, secus, si morte præuentus non potuit in vltimo aliqd disponere, quia tunc præsumerẽ, ꝙ aio adimendi legatum alienauerit.

27 Vtrũ legatũ, quo mihi liceat cædere lapides in solo testatoris, transeat ad meos hæredes? ℞ ꝙ non, tex. est in l.apud Iuliaanum.§.si quis, ff.de leg. 1. ratio secundũm gl. quia est ius personale.

28 Vtrum possit legari quod nondum est in rerum natura? ℞. ꝙ sic, dummodo sit futurum, vt fructus futuri in tali fundo, aut quod nascetur ex ancilla, & huiusmodi, Inst.de leg.§.ea quoque res. [f]

Vtrum

---

a D.l.cum alienam] Dicit glo. ibi, Coniuncta ꝑsona declaratur a iudice. Et ibi ẽt sequitur Bar.

b Et ꝙ dispositio] Respectu ęstimationis, vñ ille tex. apertè vult in hac materia nõ esse ꝓcedẽdũ fm leges sęculi, sed fm legẽ Dei, sed i theologica, vel canonica lege hoc nõ est decretũ, vt possit peti æstimatio. ergo &c.idem tenet Bal. in repe. l. primę de sacr. san.eccle 23.co. ver.fiq.1.q.infi. vbi dicit simpliciter canõistas nõ intelligere.d ca. filius, & rerfert simpliciter Feli. in ca. ecclesia S. Marię.15.col.de constit. Ias. in d. l.cũ alienã, post multa idẽ tenet, & dicit ꝙ d. c. filius, hẽt locũ, qñ legat̃ res extranei, & nõ hęredis secũdũm In. ibi.

c Sic debetur] Adde quod not. Bar.in l.si merce dẽ. §.si fundũ, ff. de actio. empt. Vbi dicit, ꝙ vẽdito fundo, in quo est capella, videtur vend ta capella, nisi aliud habeat ex publi co; sequitur Ale. in l. 1.in princi. pe.col. de acqui. poss. Bal. in l.fi. pe.co.C.de edict. diui Adria. tollend. Card. in c. cũ seculũ, de iure pa. Ias. in l. fi.ff. de tritti prin. in 5.col Alex.cõsil. 231. in 2. parte, incipit, visis verbis.Ro sin 58.

d Et postea venditis] Bart. in l. rẽ legatam, ff de adi. leg. tractat hãc materiã, & doc. tradũt in l. 3. C. de le. & idẽ dic de parte, q̃ de toto, instit e. §. si verò q̃s, & in l.si ex toto, in prin.de leg.1.

e Et in dubio] Hoc intellige in alienatiõe alia a donatione, quia donãdo indistin ctẽ videtur adimere, nec distinguitur an valeat donatio, vel si ẽt si reuocetur, vt ff. de adimẽ.leg. l.cũ seruus, & l. rẽ legatã, & l. legatũ sub cõditione. §. 1.hoc glo. in d.§ si rem.

f §. ea quoque res] Et ff de le. 1. l.in rẽ in prin. Si autẽ nec fuit nec est in rerum na.

rum natura, nec erit, vt chimera, vel fuit, sed nõ est, vt homo mortuus, non potest legari, insti. de inutil. stip. in prin. Si autem dubium sit, an sit vel non sit in rerum natura, cauet hæres de prosequendo, & restituendo ff. de leg. 1. l. seruo legato. §. fi. Idem in seruo legato, qui est fugitiuus, dic vt j. testamentum. §. 13. Et licèt legatum cẽseatur cõditionale, nõ tñ quò ad transmissionem ad hæredem, vt per Bar. ibi & Ias.

a Iura & actiones] Bald. in l. si nondum, ante penul. co. C. de fur. dicit si nomina debitorum sunt adiacẽtia immobilibus censentur immobilia, si mobilibus censentur mobilia.

b In dubio] Nisi debitor vltro obtulit eo nõ petente, vel pecuniam exactam ꝓ legato deposuit ff de lega 3. l fideicõmiss. §. si rem.

c Sua liberatio] Hoc potest fieri tribus mod. s, primo modo si dicat, peti nolo. vel qd' debet relinquo, vel actionẽ remitto, & hic liberandus est legatarius ab omni debito ff. de li. leg. l si qs actiones, & l Aurelio. Secundo modo, si dicat rationes reddere nolo, & hoc ab omni liberatur, nisi ab eo quod penes eum sit, & ab eo quod dolo fecit d. l. Aurelio. § fi. Tertio modo, si damnauit hæredẽ, nè exerceat actiones, quo casu si bonam causam habet testator, litis euentus, & sumptus ab aduersario facti legati videntur, ff. de lib. leg. l. petitor, si malam causam, nihil videtur legare, vt in d. l. hæc glo. in d. §. si quis debitori.

29 Verũ iura & actiones[a] & seruitutes, & hmõi incorporalia possint legari? ℞. quòd sic, nisi viuens testator deb. tũ exegerit, vel remiserit, & in dubio[b] præsumitur legatum voluisse adimere exigendo, vel remittendo, inst. de leg. §. cũ autem in tex. & in gl.

30 Verum debitori possit sua liberatio[c] legari? ℞. ꝙ sic, Inst. de leg. §. si quis debitori, nisi testator viu' exegerit, inst. ibid. §. causam.

31 Sed quæro, an in dubio præsumetur legatum factũ creditori fuisse factum animo recompensandi? Resp. Bar. in l. si cum dotem. §. si pater, ff. sol. matri. & cõmuniter moderni in c. officij, de testamentis, distinguũt, ꝙ aut relictum sit per debitorem necessarium, qui ex necessitate iuris tenetur ad debitum, & sic præsumitur animo recompensandi factum, vt in d. §. si pater, vbi dicitur, ꝙ si pater qui tenebatur dotẽ dare filiæ suæ, legat eidem aliquid in testamento, ꝙ filia non poterit petere legatum, & dotem, quia videtur legasse[d] animo compẽsandi cũ dote debita. Aut legatum sit per debitorem volũtarium, puta quia ex sua voluntate obligauit se ad debitum, & sic in dubio nõ præsumitur factum animo recompensandi, nisi sit expressum, vt probatur in l. vnica §. sciendũ, C. de rei vxo. actio. vbi habetur, ꝙ maritus qui tenetur restituere dotem vxori post mortem, legauit aliqd simpliciter vxori, poterit vxor vtrumque petere. Similiter dic ď legato facto cuicunque creditori a debitore, ad hoc. C. de hære. insti. l. compensandi, ff. de legat. 1. l. Lucius, in prin. & ff. de leg. 2. l. vlt. §. pen.

32 Verum per suggestionem, sollicitudinẽ, vel importunitatem faciens adimere legatum factum alicui, & faciens sibi relinqui teneatur? ℞. dominus Bar. Cæpola in suis cautelis, ꝙ tenetur actione de dolo, vel in factũ subsidiaria ei, cui ademptum est, vel cui non est relictum ex sollicitudine ei'. ff. de doli exce. l. 1. no. Ang. in l. fi. C. si quis aliquẽ tes. proh. Facit. l. 1.[e] & ibi no. C. ď pe. bo. subla. li. 10. Sed melius dic vt. j. Restitutio. 1. in verbo, impediẽs, & s. cleric'. 13. §. 7.

33 Quid valet vxori legatũ, quo legatur ei dos sua? ℞. ꝙ valet, qa plenior est actio ex legato, q̃ ex dote, inst. de leg. §. sed si vxori, qa sicut ibi dicit glo. legatum statim debetur, dos verò si consistat in mobilib. debet

d Quia videtur legasse] Pater est debitor necessarius ipsi filiæ, quia tenetur eam dotare vt in l. qui liberos, ff de ri. nup. & in l. fi. C. de dotis promis. vide ad materiam huius. §. Areti. consi. 93 2. col. Adde similiter legatum computari in legitimam, quia de necessitate debetur filio legitima. l. qm̃ nouella, C. de inof. testa. Ita Bar. in d. §. si pater, & in aut. præterea, C. vñ vir, & vxor, vide no. in l. in quartam, ff. ad l. Falcid. Ad idẽ facit qd' dicit Bar. in d. aut. præterea, & i d. § si pr̃, Qd' legatũ factũ viro ab vxore cõputat̃ i portionẽ, quã dẽt lucrari vir ex forma statuti de dote, & hoc qa est debitũ necessariũ, cũ ex dispositiõe legali debeat. Non ob. c. officij, de testam. vbi relicta portione epo debita ď cætera poterit eps vẽdicare, & tñ illa portio est debitũ necessariũ, quia debetur epo ex dispositione iuris, qa rñdeo, ꝙ testator nõ ẽ debitor epi nec voluntariua, nec necessarius, qa talia portio datur ab ecclesijs, quibus factum est relictũ, ca. requisisti de testa. & non a testatore, iõ si aliqd reliquit simpliciter epo, nõ põt dici relictũ aio cõpensandi, cum testator nõ sit debitor episcopi, ideo testator apponat modũ in legato dicens, sit episcop' cõtẽtus illa portione, & sic intellige. d. c. officij, licèt Bart. vbi supra aliter dicat, sed non placet.

e Facit. l. 1.] Ibi inuehitur contra inuerecũdam petitionem multorum, propter quod dicit ibi Bal. qd' donatio facta mulieri a marito propter frequẽtem

eius

post annũ solũ. a Itẽ valet, qa nõ habebit ꝓbare dotẽ talis quantitatis, si exprimatur, aliàs sic. C. ď fal. cã. l. 3.

34 Quæro qd debeať, qñ legatũ sit in genere. Rẽ. ꝙ si illud genus est b generalissimum, sic nullum est legatũ. Exẽplũ si diceret, Lego substantiã. vel rem. Si verò genus est subalternũ, vt lego animal corpꝰ, & hmõi, sic similiter nullum est, qa dando muscam c liberaretur. Si verò genus est inferius, puta quia est species specialissima, tunc aut res eius generis hẽt certos fines a natura designatos, vt bos, equus, & hmõi, aut habet fines ex sola distinctione d hoĩs, vt fundus, vt ff. de leg. 1. l. qď ĩ rerũ. §. si qs. aut facto hominis, vt domus, quod ꝑ factũ hoĩs de duobus fit vnũ diruẽdo parietem, & hmõi, vt ff. communia prę d. l. si quis duas. §. si quis partem. Et ibi habeť, ꝙ de vna possunt fieri duę. Si loquimur ď primo, sic fuit varia opinio. Sed placet mihi opinio. Io. quã sequiť Accur. in l. legato generaliter, ff. de le. 1. l. ꝙ aut testator duos reliquit seruos, vel boues incertos, & de incertis sunt in suo patrimonio, & tunc eligit legatarius, e vt inst. de leg. §. si generaliter, dum tñ non eligat optimum. d. l. legato. Aut non sunt in suo patrimonio, & sic electio erit hæredis. f ff. de tritico leg. l. 3. ĩ pri & l. 4. Similiter vbi testator ď certis seruis sen sit incertũ puta qa legauit vnũ de seruis suis, sic elect. erit legatarij g l. q duos, ff. de leg. 1. si verò loqmur de secundo, sic nõ valet, qa vr̃ derisorium, quia hę es prę stando fundum h vnius digiti, vel vnguis. liberaretur di. l. quod in rerum. §. quis autem. si verò loquimur de 3. tunc aut legans domum in genere, reliquit domos aliquas aut non, si sic, i electio erit hæredis, k si non, legatum erit deriso

eius interpellationem nõ confirmatur morte, quia quodam calore iracundiæ censetur facta, secus tamẽ si blandicijs.

a Post annũ solũ] ff. de rei vxo act. l. 1. §. cum aut̃, & ff de do. prę leg. l. 1. §. verum est. Et ibi per Bart dr̃ qd valeat istud dotis legatum.

b Si illud genus est] Secundũ Porph. non habet aliquid prędicabile supra se sub alternum est, qď ꝑ dicatur de pluribus differentibus specie. iferiꝰ dicit, spẽs specialissima, q̃ prædicatur de pluribꝰ differentibus numero. hoc ponit Bar. in d. l. leg. & ibi gl. a qua ista sunt sumpta.

c Quia dãdo muscam] Illud exẽplũ est in gl. ĩ d. l. lega. generaliter. sequitur ibi Bart. tñ hoc non procedere, quando electio est legatarij, vt ĩ. dicetur, qa eligeret animal mediocre, & non muscã. sed gl. habuit respectũ, qñ electio est hęredis. Præterea si tale legatũ referatur ad aĩalia existentia in p̃rimonio testatoris, nõ venit musca, qa nõ est in eius patrimonio. Vnde ſm Raph. Cu. ibidem melior est ratio, vt non valeat propter nimiam generalitatem & incertitudinem. Item quia in genere ita lato vt est animal, esset difficilè reperire medium, cum sint infinita animalia.

d Ex sola distinctione] Homo enim distinguere potest fundum vnius digiti, sed domus non potest constitui nisi diuidendo per parietem.

e Et tunc eligit legatarius] Rationes istorum dictorum vide per Bar. in d. l. legato generaliter, quas defendit. d. Ias. & dicit eas esse communiter approbatas. cum enim pro legato competant plures actiones legatario, si auferres ei electionem in legato generis earum rerum quæ sunt in patrimonio, auferres ei actiones, quod tamen ius non patitur.

f Et sic electio erit hæredis] Ratio autem, qa qñ serui non sunt in patrimonio, legatur res aliena, cuius optio non potest esse legatarij, nec ei datur siue conceditur, meritò ergo electio erit hęredis. Ad hoc sũt multæ, ll. quas Bar. allegat. Prædicta autem sunt vera, nisi verba executiua legati dirigerẽtur ad aliquẽ puta qa in primo casu dixit testõr. Hrs meus dabit Titio vnũ de seruis meis, vel in secundo casu, Titius recipiat sibi vnũ bouẽ, quẽ ego lego ei, tunc. n. esset electio ipsiꝰ. hoc Bar. in d. l. legato generaliter idẽ vr̃ esse in ꝯtribꝰ, qñ verba referũt ad vnũ ex ꝯhentib. electio est ipsius, vt dicit Bar. in d l. Lucio.

g Sic electio erit legatarij] Hoc ẽ verum, qñ omnino seruꝰ erat incertus, qa nullũ fuit expressũ nomen. Et tunc procedit illa. l. qui duos, vbi hr̃ per Bar. post Din. de testatore, q habebat duos equos & vnum legauit fratrib. & alium hospitalarijs. nã ex quo legatum est incertũ de certis, legatariorũ ẽ electio, sed primò eliget, q primò noiatus ẽ. se quiť An. & cõiter cateri in d. l qui duos. Bal. Albri. & Imo. in l. si ita scriptũ, de leg. 1. vide d. Ias. in d. l. q duos, & in l. si quis a filio. §. si qs plu de le 1.

h Quia hæres ꝓstando fundum] Idẽ Bar. ĩ l. si domus. in prin. de leg. 1. Bar & Ale. 7. col. & Are. 9. col. in l. ista stipulatus. 8. oppositione primæ partis, de ver. ob. Tu aduerte non ita esse in dote incerta, puta qũ a socero stipulatur gener sibi dotẽ dari, nulla re demõstrata, qa arbitrio detracto valet stipulatio. l. cum post. §. gener, ff. de iure dot. Rõ quia dotis constitutio pendet ex facultatũ dignitatisq; mõ s. viri, qď secus est in fundo legato, & ibi est gl. no ad ꝓpositũ nostrũ. Sed de æqtate canonica credo illud, qď statuit in dote ꝑ d §. gener, nõ obstãte incertitudine valere in quocunque ꝯtu, ſm Arc. in c sunt nonnulli. 1. q. 1. Qď est singulariter menti tenendũ, ſm Ale. in d. l. ita stipulatus, circa. 3. col. versi. & similiter, & in l. e 1. 2. col ff. sol. ma. idem tenet Fel. vbi addit plures decisiones, in c 1. 4 col. extra de pac.

i Aut non. si sic] Vera lr̃a hẽt hæredis, nõ legatarij.

k Electio erit hæredis] Nam ad hæredem electio ꝑtinet, vt patet, in d. l. si domus, cogetur tamen hęres

quam

quam domum vellet ex his quas testator habebat legatario dare. Sed in rebus quæ habent certos fines a natura, benè electio est legatarij, vt supra dicitur hic. quo casu loquitur d.l.legato generaliter, & Bar.in d.l.si in prin. assignat rõem diuersitatis, quia in his quę habẽt certos fines a natura, si legatari⁹ eligit non multũ grauatur hæres, quia quantũ ad æstimationem modicum distat bos a boue, homo ab hominẽ, q̃nquidẽ de mediocri tractatur, sed inter domũ, & domum põt esse maxima differentia vt patet, vñ nè nimis grauetur hæres eius dẽt esse electio. idẽ in cyphus facto hominis constituto. vide gl. ĩ l.hæredes § si in certo.ff fa hære. vide tñ Ang Areti.institu. de leg. §. si generaliter.

a Aduerte tñ] ista est doctrina gl. in d l.generaliter. in glo ma gna. Quam approbant communiter doc. & dicit Sali. q̃ est ipsa veritas, & pro hoc est hui⁹ tex. in l.si qs argẽtũ. §. similique mõ. C.de dona. & glossa loquitur in rebus animatis, quorum aliquas non plus expedit habere quã non habere. & ita in his legatarius habet electionem eligẽdi mediocrem. sed in alijs rebus inanimatis, tunc hæres minimum dare potest. vt etiam dicitur hic.

b Tunc poterit hæres dare minimum] Non tamẽ dabit corruptum quia non liberaretur. nam tunc vinũ corruptum non dicitur esse in genere vini. sicut dicimus de pecunia falsa in l.eleganter. §. qui reprobos. ff de pig act. & Ale. in d.l. legato, d. Ant. & Imo. in c. indicante. de test. Et quod hoc dicitur dãdo minimum &c. Intellige idem in ademptione legati vt si testator legasset duos fundos tibi, & post dicit se vnum legare in dubio datur ab hærede exiguũ. tex. est in d.l. si ita scriptum de leg. 1. ratio est quia ademprio sit in sui fauorem hæredis, quia præsumitur testamento minus grauare hæredem quàm sit possibile. l. vnum ex familia. § si rem. ff de leg. 2. vnde dicit Bar. in l si. cui la. 1 in princip. ff. de legat. 1. quòd quando verba referuntur per testatorem ad hæredem importãtia certam ætatem, tunc hæres potest soluere legatum in fine anni. Fallit hęc cõclusio de hærede fauore dotis, quia in dubio non accipitur quod est minimum tex. & gl. in l. nuptura. l. ambiguus. ff. de iure do. Et vide ad materiam istius. §. tex. sing. in l. cum certum ff. de aur. & arg. lega. Ro. in sing. 2c 8. Adde idem esse in contractibus. s. Vt detur minimum, l si. ff. de præbẽ. stip. & l. fideiu. ff. mãd.

c § Seia.] Dicit ibi Pan. si quis reliquerit fieri in ecclesia imaginẽ Christi cum apostolis intelligitũ cum 12. vel vt pingatur imago beatissimæ virginis, dicitur esse ad pias causas secundum Bart. in l. lineam margaritarum. §. fin. ff. ad l Falci. sequitur Ange. in l 1. §. ad municipiũ. e. ti. & vide omnino ad materiã totius. §. Pan. in ca. indicante, de test. & intellige istud dictum de quo hic quando legatum venit applicãdum ecclesiæ secus tamen qñ applicaretur clericis, vt in frumento vino & huiusmodi, quia si legaretur incertitudinaliter de mensura minima intelligeretur tex. est & ibi Pano. in c. ex parte de censib Qui loquitur in voto, & hoc nè videantur clerici auaritia inhiare. Quando autem incertitudo vitiat legatum vel non ponit optimè Bar. in l. quidam. in prin ff de rebus dubijs.

d In nomine legatarij] Puta lego Titio cẽtum. Qui tamen vocabatur Lucius. legatum habebit ipse Lucius. Vt dicit d. §. si quis in nomine, & ita etiam declarat gl. in d.l. si in nomine. qui loquitur in institutione.

rium. ff. de leg. 1. l. si dom⁹ in princi. Aduerte tamen [a] q̃ quando electio datur hęredi in rebus legatis in genere, & illud genus est talis qualitatis, q̃ in ipso sũt quędam quæ nihil valent, & magis expedit nõ habere quam habere. tunc non potest talia dare. sed dẽt dare mediocrem. vt in d.l. legato, & C. de don. l. si qs argentum. §. 2. & C. cõia de leg. l. si §. 1. Si verò sumus extra talia, tunc poterit hæres dare minimũ [b] in tali gñe. l. si ita scriptum sit in fi. & l. idem Iulian⁹. §. Seio, ff. de leg. 1. ff. de reg. iur. l. semp in obscuris. ff. de ver. obl. l. si ita stipulatus. 1. Fallit hoc in legatis ad pias cãs, q̃a debetur id qđ ẽ melius fauore pię causæ, vel saltem mediocre. puta legatũ est vas, dabitur argenteum inter aurum & auricalcum seu æneum. ita habetur, & no. in l. Titia §. Seia. [c] ff. de au. & argen. leg. ex qua Bart. ibid. dicit q̃ si legatur calix intelligiť argenteus. si planeta intelligitur de serico. & similibus.

35 Quid si qs legauit quatuor lagenas olei quæ sunt in vase, quæ non sunt nisi duæ. vel de pecunia quæ ẽ in tali capsa legat vni 30. alij 20. alij 10. & non sunt nisi 30. R. q̃ solùm debetur quod inuenitur. l. si qs testamento. ff. de lega. 1. & vnicuique pro rata defalcabitur. puta ille cui. 30. legauerat non habebit nisi. 15. cui. 20. 10. & cui. 10. 5. debebuntur, vt ibi dicitur. Facit l. cum certus numerus. ff. de tritico. vi. & ole. leg. & de lagenis. est casus in l. si quis seruum. §. si qs. ff. de leg. 2.

36 Quid si testator errat in nomine? [d] R. q̃ nõ officit, dũmõ constet de quo sẽsit. l. si in nomine. C de test. Facit. ff. de leg. 1. l. 4. Ins. de lega. §. si quis in nomine. Similiter falsa demonstratio nõ officit, puta cũ dicit Lego seruũ meũ quẽ emi a Titio cũ tñ sit emptus ab alio dummõ constet de seruo. Inst. de leg. §. huic ꝓxima. vide in l. fals. de cond. & demonst. Similiter falsa causa non vitiat legatum, vt si dicit lego tale q̃d Petro quia fecit mihi tale seruitiũ, cũ tamen non fecerit. Insti. de legatis. §. longè, secus si ꝯditionaliter. vt ibidem.

37 Vtrũ legãs ancillã Ber-

tione, idem si qs erret in cognomine, & dicitur quasi commune cognationis nomen vt asinell⁹. In praenomine, vt si sunt duo Titij, vni super additur Marcus, nã Marcus est praenomen. Et in agnomine, quod est illud qđ imponitur ab euentu vt Affricanus qui vicit Affricã &c. & dic idẽ in haeredibus. vt in d.§. vide Bar. in l. falsa demõstratio. ff. de cond. & demonstra §. qđ autem.
a §. Titia] vide ibi concord. in gloss.
b L. 2. de aur. & arg. leg.] Non video quo illa l. faciat, ideo dicas vt in verbo Alienatio.
c L. ligni appellatio. §. fin.] Hoc est in. §. Offilius post. vbi ea quae hñt nomen spãle non continentur appellatione lignorum. Tu verò dic hoc esse verum, nisi aliud habeat consuetudo regionis. vt §. offilius et. c. ibidem, & vide totam illam. l.
d Vt in d. l. librorum] Vt glos ibidem in ver. fulcra. quam dicit Barto. esse notandã quia pluries vidi de facto exponit fulcra. i. ornamente lecti. Quare infert Bartol. ibidem si qs legat lectum vxori suae, q continetur nomine legati culcra de serico facit quod no. Bar. in l. fin. §.

tam. & postea vendens eam emit aliam cui nomen Bertae ĩponit, an debeatur ista secunda? Res. quòd sic. ff. de condit. & demonstrat. l. filiae suę. §. Titia [a] vxor.

38 Vtrũ legans mihi omnia sua mobilia intelligantẽ omnes fructus ẽt? ℞. quòd sic. oẽs qui tempore mortis testatoris erant a solo separati. ff. de re. vend. l. si fuctus la. 2. Sed non habebo ex tali legato nomina debitorũ suorum nisi aliter constet de mente, quia nomina debitorum nec sunt mobilia, nec immobilia sed in tertia specie. ff. de re iu. l. a diuo pio. §. in venditione, Itẽ quia non est nostrum quod nobis debetur, sed tantũ illud quod possumus vendicare. ff. de aur. & arg leg. l. 2. [b] Sed tu de hoc dic vt s. Aliena. §. 8. & idem dic de lignis & lapidib. ad ędificiũ ꝑparatis, qđ non veniũt. ar. ff. de leg 3. l. ligni appellatio §. fi. [c] Idẽ in lecto legato venit ornamentum eius vt in d. l. librorum. [d] §. fi. ff. de leg. 3.

39 Vtrũ legatis vestib. vxori veniant aurea vel argentea ornamẽta dictarũ vestiũ vr̃ ꝙ nõ, qa accessoria praeciosiora suo principali non accedunt. Lud. de Ro. i no. tenet qđ veniãt ẽt pciosiora & accedant principali, vt l. & si non sunt. § peruenian⁹, ff. de aur. & ar. le & Bar. in l cum aurũ. ff. de au. & ar. le. & dicit gl. falsam. in l. 1. & planè ff. de pecu. l. quae vult quod accessiones praeciosiores non extinguã tur destructo principali.

40 Quid si legat cẽtũ Titio si voluerit? ℞. ꝙ nõ trãsibit ad haeredẽ Titij, si Titi⁹ nõ expresserit se velle. l. si ita legatum sit. §. illi si volent. ff. de leg. 1.

41 Quid si hñs lancẽ maximã minorẽ & minimã legat lancẽ minorẽ? ℞. ꝙ debeẽ mediae magnitudinis si aliud nõ appareat. ff. de au. & ar. le. l. qui lancem. [e]

42 Itẽ si legat cirographũ intelligitur legasse actiões in eo contentas. l. qui cirographũ: [f] ff. de leg. 3.

43 Vtrũ testator q̃ legauit vni fundũ alij vsumfructũ fundi dẽat intelligi legasse vnicuiq; ipsorũ dimidiũ vsufruct⁹ dicti fundi? ℞. Lu. Ro. in no. ꝙ sic l. si alij ff. de vsufr. leg. secus in iudicijs snia. vt l. & puto. [g] §. 1. ff. fami. ercil. quod verum est si aliud de mente non cõstet.

44 Vtrũ si legãs sic dicit lego centũ Titio & si illos ꝑderet iterũ reliquõ ei alios centũ, eius hęres teneatur plus, q̃ semel restituere. ℞. ꝙ non nisi semel. ff. de le. 3. l. fideicom. §. si quis decẽ. [h]

45 Si legatur alicui vsufructus sub certo tempore puta vsq; quo talis peruenerit ad 20. annos, quanuis talis moriatur, nihilominus vsufructus durat vsq; ad tẽpus 20. annorũ, secus si moriatur vsufructuarius añ 20. annos, qa expirat. si verò legat sub icerta ꝯditione puta donec talis fuerit furiosus vel remãserit & hmõi quorũ euent⁹ incert⁹ est, si ꝯditio euenerit expirat. Si aũt moriaẽ in furore nihilo minus durabit vsque ad vitam vsufructuarij. l. ambiguitatẽ. C. de vsufr.

46 Quid habebit ille cui relinquitur victus & vestitus

vxori. ff. de au. & ar. le. qđ si testãr legat vxori lectũ veniũt & lectus festiuus, Et ibi etiam Bar. no. ꝙ si legantur vestimenta veniũt festiua. Ad hoc facit text. & quod ibi not Bart. in l. cum aurũ § planẽ ff. da aur. & ar gen. le. vbi si testator legat vxori vestimenta, veniunt mãpili auri, & ornamenta coniũcta ipsi vestimento. Adde ad propositum l. i startam. ff de ver. sig.
e L. qui lãcem] Text. ibi intelligit minorem. i. mediam, aliàs in dubio intelligeretur de minima habes s. §. 34
f L. qui cirographum] Idem in l. si seruum filij. §. eum cirographum. de lega 1. & ratio est quia legatum semper debet afferre vtilitatem. l. si credi tori cum. l sequ. de leg. 1.
g Vt l. & puto] Rationem ponit ibi gloss. quia aliàs sententia iudicis non valeret, cũ debet vt diuidat non vt communicet.
h §. si quis. 10.] Ibi dicitur rursus quia infinitas est euitanda, sec⁹ si diceret quotiẽs per l. sicut. ff. quẽ ad. vsufru. amit. & gloss. in dicto §. si quis. 10. Quae facit differentiã inter rursus, & quotiens, qui tamen d. splicet. Bartol. ibidem Sed dicit quod in d. l. sicut haeres

res non erat onerat us, sed benè in d §. si quis. 10. vnde dicit Bar. si illa. 10 reuerten tur ad hæredem, ex eo quia non posset dici grauatus teneretur totiens quotiens.
a Quod idē est] Vide supra alimenta in prin. & expense.
b Et vsufructuaris] videlicet Bartol. in repe. dictę aut. q locum, & i d. l. Titia. Limita tamen hoc nisi sit relict° vsufructus vni° fundi vxori, qa tunc vitum vsumfructum habebit. dicit etiam Bar. in d. l. Titia. q si sit institutus hæres filius cum extraneo, q quò ad partem extranei habebit totū vsumfructum, sed quò ad partem filij solùm alimēta. Et no q si hæres extrane° fuit institutus vulgariter, & hæreditas ad eum peruenit, q dēt vxor habere totū vsūfructum. quia a substituto dictū legatū cepit habere vires. l. qui fundum §. qui filium. ff. ad l. Fal. Et in psona substituti qui est extraneus cesset eō suetudinis interpretatio, Et videtur casus in l. & si contra. ff de vulg. & pu. Sec° in substituto pupillariter, qa iā pupillus fuit hæres patris, & per cōsequens dictū legatū cepit habere vires ab eo q non tenebatur ni si ad alimēta. Et

siue alimenta qđ idē est? a R. dēt hre cibum, potum, vestimenta, lectū, habitationem, & ea sine quibus viuere non posset. ff. de alim. & ciba. le. l. legatus, ff. de ver. sig. l. victus, non tamen ea quæ ad disciplinam pertinent. d. l. legatis.

47 Quid si dicit relinquo qđ vxor mea sit dña & vsufructuaria b omnium bonorum meo ū? R. q p hoc qđ dicit dñam habebit gubernationē domus & familiæ, & eius curā per hoc qđ dicit vsufructuariā habebit victum & vestitum. Similiter si diceretur relinquo eā dñam & dñatricem bonorū meorū, itelligitur quod fm qualitatē pimonij honorificè habeat sua necessaria. & sic gubernatrix domus. & sic sapientes & cōis vsus interpretatur, vt not. gl. in aut. hoc locū hēt. C. si secūdo nup. Et sic fecit Dauid eū dr̄ de eo. constituit eū dñm domus suę. i. rectorē. & sic ponit in Greco. qđ est. ff. man. l. creditor. §. Lucius. dñs tn̄ Bart. Cepola in trac. suo de seruitutib. dicit verū sola alimenta fore relicta p illa verba dñam, & vsufructuariā. si filij sunt instituti. secus si extranei c vt est gl in d. aut. hoc locū. & ibi p oēs. & Bar. in l tria cū testamento §. fin. ff de le. 2. Bal. in l. vnica. C. de indi. 6. quod intellige supstantib. filijs, secus si morerent filij viua matre, qa tunc essent proprietaria. vt no. singulariter Bar. p tex. in l. sicut in annos. in prin. ff. qb° modis vsufru. amit. Hic aduerte q quāuis vir liberet a redditione rōnis de ad-

ministratione, nihilominus tenebitur de dolo, & lata culpa. l. creditor. §. Lucius. ff. man. & reddet rationem aliqualem non tamen scrupulosam. l. si quis rationes. & ibi Bar. ff. de li. leg.

48 Quid si dicit lego vsumfructū oīum bonorū meorū vxori meæ. vel relinquo vxorē meā vsufructuariā? R. q insolidū habebit vsūfructū oium bonorū, ita qđ poterit facere de illis quicqd placuerit, ēt si essent vltra quantitatē alimētorum. ff. de vsu. le. l. vxori meæ. nisi filios haberet, in quo casu filij haberent saltē legitimam partem in vsufructu secundū dñm Odofr. sicut ipse no. in aut. nouissima. C. de inof. tes. quę limitat d d. l. vxori. quò ad filios, sed non quò ad extraneos.

49 Vtrū legās vxori suę habitationes domus suæ, qđ idem est. l. cum antiquitas. C. de vsuf. & in eodem testamento legando dictā domū alteri ademerit dictum legatū vxoris? R. q nō. tex. est in l. Sempronio. in prin. ff. de vsufru. leg. vbi probat qđ leg. generali vsufruct°, vel habitationis non derogat per legatū speciale ipsius rei. Et ibi Bart. & dicit qđ non est alibi tex. p hoc.

50 Quid si dicit relinquo Titio fundū ad vsufructuā dū? R. do. Bar. Cepo. tra. de serui. vrban. pdi. c. 4. & de vsufr. 4. col. q est relicta proprietas. Similiter qn̄ dicit relinquo fundū ad gaudimentū. per. l. proculus. de vsufru. & ibi dominus Flor. qui tamen distinguit verum, si extranei sunt instituti. secus si filij dilecti, & placet in conscietia, licèt alij indistinctè velint q proprietas sit relicta non vsufructus.

51 Qūo potest fieri legatū? R. q p°t fieri

sic substitue° non tenebitur i plus quàm pupillus. d. § qui filium. & idem videtur tenere Imol. in d. l. & si contra. Not. duas cautelas. Si vult testator vxorem existētibus filijs habere vsumfructū f. si dicat relinquo plenum vsumfructum, vel secundo declaret voluntatem suam.
c Secus si extranei] Quia ēt proprietas videtur relicta. gl. tamen adducit opin. sed Bar. recitat opin. Oldr. tenētis primam partem, qa plenius est vis filiorum.
d Quæ limitat] Imo ipsam corrigit secundùm gl. ind. aut. nouissima & Bat. in d. l. vxori. nā filius debet habere legitimam in proprietate, & vsufructu.
e Et ibi Bar.] Dicit ēt q in legato habitationis cō current ambo vt l. si alij. ff. e. ti. qđ tene menti quia quotidie relinquuntur prædia pluribus, & post ea dicit testator vxori lego vsum fructum quia in vsufructu omnes concurrunt.

a Fideicōmissaria] Vbi dicitur si testator reliquerit libertatē seruo si filius p̄uenit ad 25. annum, q̄ it si moriatur erit liber.
b Oīno] Exēplū lego tibi 10. cū hæres moriatur.
c Quin veniat] Nota omnia ista intelligi quò ad trāsmissionē ad hæredes.
d Nisi aliud impediat] idest in dignitas quo casu fiscus adimit hæreditatem vel legatum.
e Tñ quia certū est] habēt tñ tal lentias, vt p gl. ī d.l. si cū hęres.
f Nec obstat. l. si sic] Vbi dicit, q̄ legatū factum seu fideicōmissum, si putauerit hæres, si p̄bauerit, si bonum æstimauerit, valet, quia tanquā in viri boni arbitriū collatum est.

quibuscūq; verbis, aptis tñ & idoneis, vt si dicat lego, do, dare iubeo, volo, rogo, posco, opto vt des. l. 2. C. coia de leg. Itē pōt fieri purè, vt cum dr, lego tali. c. & in diem, vt lego tali vsque ad pascha. Et dic vt lego tali a paschate ī antea, & sub ꝯditione p̄ si, vt lego tibi. c. si filiā meē acceperis. vel p̄ cū, vt lego tibi. c. cū fueris 14. annorum, tunc inest cōditio hęc dū cōpletus fuerit. 14. annus, & non aliter. C. de leg. l. fi. Fallit tamē in libertate cū videatur potius esse relicta in diē, puta si dicit seruum liberū iubeo cū filius meus erit. 25. annorū. C. de fideicom. lib. l. fideicōmissaria. a Et vt scias differentiā inter legatū qñ fit purè, & qñ fit sub cōditione, vel in diē, no. q̄ qñ legatū fit purè statim mortuo testatore cedit legatario, vt j. §. 56. Quādo verò fit sub cōditione, ante cōditionis euentum non cedit legatario, & ideo si morietur ipse legatarius antequam conditio impleatur remanebit apud grauatum, & non transmitet ad suos hæredes. Limita hoc in legatis ad pias causas, vt s. §. 8. Qñ verò legatū fit in diē, tunc dies est incertus omnino, b sic legatum est conditionale. l. dies. ff. de condi. & demonstra. & l. stipulatio ista. §. inter certam. ff. de ver. oblig. & l. si dies. ff. quando dies leg. ce. & gl. no. in l. Seius Saturninus. ff. ad Trebel. Si verò dies est certus omni certitudine, vt puta cū legatur Titio in pascha futuro vel qñ curret. 1580. & huiusmodi, vel dies est certus ad minus in se licèt sit incertus in proprio subiecto, puta cum relinquit talis possessio Titio qñ erit. 15. annorū, q̄a istud tēpus est certū in se, q̄a suo cursu perire nō pōt q̄n veniat c illud tēpus, sed in p̄prio subiecto & sub tali qualificatione benè est incertū, q̄a talis pōt mori antequā sit. 15. annorū. Et tūc legatū factū tali tpe vel die cedit legatario statim a die mortis testatoris quò ad transmisionem, quia si legatarius moreret post mortē testatoris, & ante illū diē vel tēpus, nihilominus legatū debebit eius hæredibus, vt patet in l. vnica. §. cū igit. C. de cadu. tol. Idē dic qñ legatur fructus q̄ nascenē ex tali fundo, q̄a licèt moriat legatarius tñ trāsmittit ad hęredes suos, vt no gl. in l. itē quia. ff. de pac. Intellige nisi aliud impediat d l. si ea quęstio. C. de his q. vt ind. hoc patet ī l. si cū hæres ff. quādo dies le. ce. & l. hæres. in prin. ff. de cōdi. & dem. vbi patet q̄ qñ quis legat Titio possessionē cū morieē licèt sit incertū qñ morieē, tamē q̄a certū est e q̄ morieē, & ideo legatū est ad diē certū, & sic debebit eius hæredibus, secus si legaret sic, hæres dato possessionē Titio cū morieris, q̄a sic est cōditionale, q̄a est in diē incertū, cō q̄a ignoratur q̄s prius sit moriturus, an hæres vel Titius. Et ideo si Titius p̄morieē legatū remanebit apud hęredē grauatum. Itē aduerte q̄ dictio, si, non semp̄ facit ꝯditionē, nā qñ apponiē tēpori p̄terito vel præsenti, nō facit conditionē propriè. l. institutio talis, in fi. de condi. institut. & l. eas. in princ. ff. de condi. & demonst. & l. si ita stipulatus fuero hanc summā. ff. de verbo. oblig. Nec ob. l. si sic. f ff. de leg. 1. q̄a impropriè loquitor, qñ verò si respicit euentū futuri tēporis cuius euentus est certus oī certitudine, sic non facit cōditionē, s̄m Bar. in l. 1. 2. col. vbi plenè, ff. de cōdit. & demō. Idē dic qñ cōditio est impossibilis. l. 1. ff. de cōdit. insti. Sed qñ euētus est certus an, sed incertus qñ vt mors, sic facit conditionē s̄m Bar. vbi. s. & gl. in l. omnibus obligationibus. ff. de regu. iur. similiter facit conditionē quādo euētus est oīno incert°. Itē dictio si aliqñ poniē pro quia. l. videamus. in prin. ff. de in litem iuran. l. Titiū & Mæuiū. ff. de adm. tuto. Aliqñ ponitur pro quāuis. l. fin. C. de liber. & eorū liber. Aliqñ ponitur simul cū dictione & tūc & sic stat pro quāuis. l. 1. §. nunciatio. ff. de no. ope. nuncia. & diffusè vide Bar. vbi s. Dictio verò cum, aliqñ habet vim copulę l. illi cū illo. ff. de vsufruct. leg. & sic non facit cōditionē nisi antea appareat voluntas disponētis l. si ita fuerit. la 1. §. fi. ff. de testa. ma & l. si ancilla. ff. de leg. 1. Aliquando verò cum est coiunctio, videlicet

a L. si Titio in prin.] Vbi si legetur Titio cũ factus fuerit. 14 annorum, si decesserit ante, expirat legatum.
b Cũ petiero] Videtur enim magis positum hoc verbum, vt celeri⁹ soluatur, i vt semp sit paratus.
c Bar. in d. l. q. bus diebus] §. terentius. 3 col. ver. quid si testator, vbi dicit q testatores cõmuniter ignorãt q. importãt hęc verba, & ideo faciũt modum &c.
d Et alterius etiã] Vt si ꝯ iam cũ illa vel si moreretur cum illa.

cet qñ apponit verbo pręteriti, vel præsentis tẽporis, & sic nõ facit ꝯditionẽ, sed ponit causatiuè cum ꝑ qa, vel aduersatiuè ꝑ quãuis l. demõstratio. §. 1. ff. de ꝯdi. & demonstr. & ibi Bar. 3. colu. Aliqñ reperit aduerbium. s. cũ ꝑ qñ, quod est qñ apponitur verbo futuri temporis, & sic videt q tũc nõ sit differentia inter si & cũ, & q vtrũq; faciat conditionẽ. l q promisit. ff. de cõdi. indebi. cũ multis alijs in gl. d. l. pe. ff. de condi. & demonstra. vbi Bar. 3. col. versi. secundò quæro, sed qa multę leges videnẽ contrarię Bar. ibidẽ dicit. s. ĩ d. l. 1. ff. de condit. & demon. ver. tñ, quia q est triplex differentia. Prima qa si principaliter denotat conditionem, secũdariò verò tempus, qa nulla est conditio quę in se non habeat tẽpus futurum. Cum verò denotat principaliter tempus quia est aduerbium tẽporis secũdariò cõditionẽ ꝑbatur in l. si Titio, in prin.[a] ff. qñ dies le. ce. Et ideo qñ ponit circa substantiã obligationis. vel circa voluntatem q̃ exprimit per verbũ futuri subiũcti ui; si ponit per si non valet, sed benè ꝑ cũ, verbi grã. Stipulatio q̃ fit sic, promitto tibi centũ si volueris nõ valet, sec⁹ si dicat, promitto tibi centũ cum volueris. l. cẽtesimus. §. si ff. de verb. ob. qa in primo conditio est expressa per si, in secũdo est tacita ꝑ cũ, & expressa nocẽt. l. non nunq̃ ff. de condit. & demon. Secunda differentia est quia si legas mihi decem cũ petiero, [b] non facit ꝯditionẽ. l. si decedã cũ petiero. ff. de verb. obli. l. Titia. ff. de cond. & demon. sed bñ si lego decẽ si petiero, vt no. in d. l. si decẽ, qa ꝑ si cõditio expressa, ꝑ cũ tempus principaliter. Et ideo cũ talis tẽporis expssio sapiat exactionem de pręsenti siue executionem. nullã suspensionẽ inducit, & ideo licèt moriatur antequã petat nõ deficit cõditio. l. liber hõ. §. decẽ. 1. ff. de ver. ob. Tertia differentia est, qa siue apponaẽ circa dispositionẽ, siue circa executionẽ facit dispositionẽ ꝯditionalẽ. l. qbus diebus. §. quidã Titio. ff. de cõditio. & demõstr. Sed cũ facit dispositionẽ ꝯditionalẽ in vltimis volũtatibus, vt d. §. quidã Titio, & ibi no. secus in ꝯtibus, sed benè facit dispositionẽ resoluẽdã sub ꝯditione, vt ff. de ĩ di. adiect. l. 2. & ibi bona gl. limita tamẽ q cũ facit dispositionẽ in vltimis volũtatibus conditionalẽ, verũ qñ addicit dispositioni vltimæ quæ cõcernit voluntatẽ disponendi siue dispositionẽ. l. si cui leget. ff. de leg. 1. nisi qñ relinquitur cõiunctæ psonæ, qa tũc in dubio facit diẽ d. l. Seius saturninus. ff. ad Trebel. sed secus qñ dispositio concernit pceptũ soluendi siue executionẽ & tẽpus certũ saltẽ in se, sicut ẽ tẽpus certæ ætatis, qa tũc nõ facit cõditionẽ sed dilationẽ, qa de natura cũ est facere tẽpus. l. ex his verbis, vbi bonus tex. & gl. in secũda solutione, & ibi Bal. C. qñ di. le. ce. Aduerte ẽt q licèt dicaẽ lego tibi centũ ea cõditione vt facias tale qd q tale legatũ non est couditionale. sed modale. l. Męuia. ff. de ma. testa. & l. 2. in fi. ff. de dona. & sic verbum ea conditione accipitur impropriè secundùm Bar. in d. l. quibus diebus.[c]

52 Vtrũ relictũ in diẽ debeaẽ cũ fructibus intermedij tẽporis? ℞. q si gratia legatarij fuit appositus dies, puta qa purè sic debetur. Si verò dies fuit appositus gratia hæredis, sic non debentur, & sic cõcorda. l. in si deicõmissaria ff. ad Treb. & l. in fideicõmissi. §. cũ polidius ff. de vsur. & l. eũ. ff. de aon. le. & est glo. in d. l. ex his verbis, vide Pan. in c. nos quidem. de test.

53 Sed pone q legatũ cõditionale nõ impleẽ non ex defectu legatarij, sed alio modo? ℞. q aut ꝯditio respicit factũ ei⁹ cui relinquit solũ, vt puta si manumiserit seruũ suũ, vel ascenderit capitoliũ, & tũc si ꝯditio deficit ꝑ casum, qa moriẽ seruus morte naturali, sic ꝯsequereẽ legatũ. l. q̃ sub cõditione. §. quoties. ff. de cõdi. insti. nisi fuerit in mora. l. pe. in prin. ff. de condi. & demon. Si verò deficit ꝑ aliũ, puta qa fuit interfectus, tũc aget ꝯ interfectorẽ. l. Aqui. l. inde Nerati⁹. §. idem Iulianus. 1. & 2. ff. ad legẽ Aquiliã. Et si occisor est nõ soluẽdo, de æquitate debet admitti ad legatũ. l. Titio cẽtũ. § si. ff. de cõdi. & demõ. & l. fi. §. 1. ff. de eo ꝑ quem fa. erit. Si verò ꝯsistat in facto eius cui relictum est, & alterius etiam,[d] tunc si per casum

sum fortuitũ euenit nè impleat, qa vn⁹ eorũ moritur amittet legatũ, nisi fauore alimẽtorũ.l.annua.ff. de annu. leg. Si verò nõ p casum sed per factũ alterius, sic nõ amittet sed ipsum habet, ratio quia per eum non stetit. Hæc distinctio probatur in l.in testamento.la.2.vbi gl. facit hãc distin.ff. de cond. & demon.& in gl.l.1.C.de inst.& sub.& est ęquissima, nisi aliud dicas in aliquo casu fauore libertatis. l. cũ ita legatum.ff. de condi & dem. Limita etiam illud ꝙ dicitur ꝙ qñ conditio non impletur per factũ eius verum ꝙ legatum deficit, nisi cõditio esset inhonesta, qa sic habetur pro nõ adiecta d.l.cũ ita legatum sit.ff. de condi.& demon.

54 Verũ legatũ factum sub cõditione, si nupserit Sempronio, expiret, si nõ ei nupserit? [a] Respo.quòd sic si honestè possit ei nuber̃, sed si sit indignus ei⁹ nuptijs tenet legatum, licèt ei nõ nubat, quia conditio quæ perpetuam viduitatẽ inducit remittitur sed non quæ tẽporalem, [b] & quod vni permittitur alteri prohibetur, & ꝙ in vno prohibetur [c] in cæteris permittitur hęc habentur ex l.cum tale legatũ sit. & in l. cum tale legatũ S.meuiæ.ff.de cond. & demonst si idem legatum sit vt nubat ẽm arbitrium Sẽpronij, quia ꝓinde est ac si nõ sit adiecta.l. filiæ suæ.ff. de cond.& demon.in prin.

55 Qua actione petũtur legata? ℞. ꝙ nõ solùm per actiões personales, sed etiã per in rem & hypothecariã in res mortui, & idem dic i fideicommissis, vt instit. de leg S.nostra.& C. communia de leg.l.1. post prin.

56 Quando possunt peti legata? ℞. ꝙ non possunt peti nisi adita hæreditate, nisi in legatis ad pias causas de quo j.Legatum.2.S.9.vide scias ꝙ dominium rei legatę postquam adita est hæreditas ipso iure transit ab eo qui [d] legauit ad legatariũ recta via.ff.de fur.l. a Titio no.gl.in c. Raynald.de test. in ver. petendo. Et ideo ex tunc pertinẽt ad legatariũ fructus rei legatę. [e] no.gl. in l.in legatis.C.de vsur.l.a Titio.ff.de fur.l. legatum,l. 2.ff.de leg.2 & l.si tibi homo S.cum seruus.ff. de le. 1. Fallit hoc quando legatur res aliena.l.cum alienam. C. de leg.& l.non dubium.ff. de lega. 3.Item in legato relicto in genere.l.apud Aufidiũ.ff.de ope. leg.Idem in legato alternatiuè.l. hmõi. S. Stichum.ff.de leg.1.& l.statuliberum.S Stichum.ff.de lega. 2. Item in legato facto in diem, quia nisi adueniente die non transit. l.Sempronius.ff.de vsuf.leg. Item quando aggrauat l. heredem ad vẽdendum rem.l. vxorem.ff.de leg.3.S.agri.

57 Quo ordine capiẽt legatarij? ℞. ꝙ nullum ordinem obseruamus, sed simul omnes æqualiter tenemur, dicit tex.in l.is cui S.si plures.ff. vt in poss.le.

58 Quib⁹ modis efficitur caducũ legatũ? ℞.ꝙ trib.modis. Primò qñ quod legaẽ in testamento habetur pro non scripto, & hoc contingit tripliciter. Aut quòd decessit legatarius quem testator viuere credidit. Aut quia quòd legatur non est in rerum natura, nec potest esse, vt equus mortuus quem testator viuere credidit, aut qa rei legatæ nullum est commertium, [f] vel quæ alienare prohibentur, vt dicit Azo. ꝙ etiam si sit commertium, sed cũ grãdi difficultate, [g] vt in prędijs necessarijs Cęsaris, non valet legatũ, nec æstimatio eẽ dabiẽ, vt inst. de leg.S.sed si talis res, nisi voluntas testatoris appereret velle ęstimatiõem dari, qñ

 æstimari

a Si non ei nupserit] Conditio etiam purificabitur si matrimonium solum fuerit contractũ per verba de præsenti etiam si nõ fuerit traducta ad domũ.l. cui fuerit & ibi no.glo. & doc. ff. de condi. & demonst.Et no.Bar.i l. Titio centum. S Titio genero. eo.ti.vl. col.& Bar & Baldus in l sancim⁹. C.de nup. & Alexan.consil.15.2. partis viso ꝓcessu cãæ vertentis.

b Sed non quæ temporalẽ] De hoc not.C.de indi.vidui. tol per totum.

c In cæteris] Permittitur. n. mulieri vt Titio nubat, & prohibeẽ nè alteri nubat, & econuerso.

d Transit ab eo qui] Ex quo sequitur ꝙ præferuntur chirographarijs, vt dicit gl. in l. his cui. S si plures. i ver.nõ habetur.ff i pos. leg Hoc est verũ in legatis particularibus sed in legato quotæ bonorũ non transit dominiũ. Ita tenent Bar.Bal.Ange.Imo. & Paul. de Ca.i l. si quis bonorum, de le. 1.& cæteri oẽs in l. non ampli⁹,in S.cum bonorum eum l.sequen de legat 1.

e Fructus rei legatę] Adde gl.in l.hæredius.ff de vsu quæ dicit hęredem excusari si ignorat eẽ legatam & fructus ante moram percipiat.

f Nullum est cõmercium] Scilicet nullus contractus super ea re haberi potest vt domus regis, & res ecclesiæ non possunt legari, hoc verum in rebus pertinentib. ad Papam, secus in rebus inferiorum ecclesiarũ, vt probat Ias. in l.apud Iulian. S. si.pe. col. de leg. 1 Ale. consil.10. co.7.li.2. incipit visis d thematæ.

g Grãdi difficultate] Scilicet qñ maxima difficultas ẽ circa, rẽ legatam, vt quia haberi non potest, secus si est difficultas cir-

ca temporis breuitatē tex. & ibi Iason dat limitationes ad hoc in l. si mihi & tibi. §. si quis seruis. ff. de leg. 1.
a Et præstabit talis hæres] Vt l. mortuo hone. §. Labeo. 1. respon. ff. de leg. 1.
b Si sciebat] Idē est si ignorabat testator, & legatarius erat cōmunicata persona, quia debetur æstimatio, vt ar. l. cum alienam. C. de legati. ita tenet Pe. de Bella Perti. Ni. de Neap. Raph. Cuma Alex. & Ias. in d. § fi.
c Seruus pœnę] Intellige prout ibi dicit in d. §. meminisse li cōtra eum præsentē lata fuerit sententia, & tūc tanquā ab indigno aufertur sibi a fisco nisi legatum fuerit ad cōmodum alienum.
d Bart in l. cum seruus] ibi enim dicit vidisse de facto q̄ testator iussetat picturā fieri in certo loco quæ reperiebatur facta & ne sciebatur p quē, & dixit sufficere hæredi quātum ad euitandā pœnam. Authē. hoc amplius. C. de fideicom. & etiam pœnā excōicationis q̄ consueuit apponi per constitut. epi contra nō implentes voluntatem defunctorum
e Ad pias cās] vide Panormit. in rubr. de testa. infra Testamentum. §. 2. & ibi addidi.

æstimari possunt. ff. de le. 1. l. si quis inquilinos, excipiē secundùm eundem, casus q̄n quis redimit hominem liberū ab hostibus, quia p̄t liberari a pignore quod tacitè habeo in eo, donec soluitur pretium, vel seruierit per quinquennium. l. senatus. ff. de leg. 1. Item aduerte q̄ si commercium rei legatæ sit in cōi, sed nō hrēdi, sic damnato ad dandum tñ valebit legatum & præstabit talis hęres. [a] Si verò cōmercium non sit ei cui præstari debet, aut pp eius delictū, puta quia hæreticus, aut propter sectā, puta qa Iudæus qui non potest habere mancipium Christianum, tunc nec rei æstimatio debetur, aut propter cōditionem status, vt quia est seruus cui militia non debetur, aut pp vitium corporis, quia est claudus, & legatur stipēdium cursoris, & sic si sciebat [b] testator dabitur existimatio, aliàs nō, vt no. gl. i l. sed si res, ff. de leg. 1. Item ea quæ sunt cōiuncta ædibus nè vrbs deformetur, vt sunt columnę marmoreæ non sunt in cōmercio. ff. de le. 1. l. cætera, in prin. Item nec res sacræ. Secūdò dicitur legatum caducum in casu caduco tripliciter, aut quia legatarius præmoritur quàm testator, aut efficitur seruus pęnę, [c] aut quia testamentum improbè inofficiosum dicit. ff. de inof. test. l. Papinianus. §. meminisse. aut etiam propter graues inimicitias extortas inter legantem & legatarium, si tamen redeāt ad amicitiam reintegratur legatum, sed propter leues inimicitias non efficitur caducum, vt ff. de adim. lega. l. 3. in fin. ff. de his qui, vt indig. l. si inimicitiæ. Tertiò dicitur propriè caducum quod post mortem testatoris deficit quacūque ratione, vt si legatarius spernat, vel conditio sub qua legatum est deficiat de cadu. tol. l. vnica.

59 Vtrū factū legatū sub conditione, puta si fecerit pontē in tali loco reddatur caducum, si ille cui impunitur prius fecerat? ℞. q̄ sic, per l. conditionem. ff. de condi. & demon. Sed tu dic q̄ quoad actionem consequēdam non sufficit aliquid fieri facto, quia non videtur obtemperare, qui facto facit, vt in d. l. in fi. sed quoad pœnam euitandam non refert qualitercūque fiat, l. ea quidem. C. si mancipium ita fuerit alienatum. Et sic patet q̄ non debetur legatū præ dictum. Et q̄ si fieret excōmunicatio contra non implentes legata, talis non ligare ē, similiter nec aliam pœnam incurreret si esset apposita. Facit quod no. Ludo. de Ro. & Bar. in l. cum seruus. [d] ff. de ver. ob. & l. forma §. si cum ego. ff. de censib.

LEGATVM II. ad pias causas [e] est omne quod relinquitur pro anima, vt sentit gl. & clarius Bart. in l. si quis Titio. ff. de leg. 1. Item quando relinquitur aliquid miserabilibus personis, vt pupillis, viduis, peregrinis, pauperib⁹, & huiusmodi, auxilio proprio destitutis, secundùm dom. Pet. de Peru. tractatu de canonica portione episcopi, alleg. 87. di. c. 1. he enim personæ in iudicio & extra quadam prærogatiua gaudēt. C. quando Imperator. inter pu. & vi. p totum. & in l. si quis ad declinandam. C. de episcop & cleri. & in auten. de ec. titul. §. fi. de verbo. signific. ca. super quibusdam, in fi. & hoc verum de pupillis & viduis miseris, pauperibus non diuitibus cap. ex tenore, de foro competen. cap. significantibus. de of. delegat. Item quando relinquitur ecclesiæ vel alijs pijs locis, cap. fi. de testam. & pia loca sunt hospitalia, monasteria, & quælibet loca alia in quibus senes, pauperes, & languidę personæ alūtur, & alia caritatis opera exercentur. dicta l. si quis ad declinandum, & l. orphanotrophos ibidē. & dicto § final. & de religio. do. capitul. de xenodochis. Item secundùm quę dam quādo relinquitur ad custodiam ciuitatis,

a Secundùm Bar. in l. 1.] In 5. col. ver. aliud est priuilegium. Vbi æquiparat causam dotis alimētorum & legatorum ad viarum refectionem. Dicit etiam ꝙ contractus vel promissio non viciatur ratione incertitudinis in tribus casibus. s. in dotibus alimentis, & refectiōe viarū.

vel aliorum locorum communium seu publicorum. arg. c. 2. de immu ecc. C. de dona. l. pe. §. 2 sed clarè l. illud. C. de sa. san. ec. & quæ ibi no. Item qñ relinquitur ad refectionem pontium, & viarum, vt dicit gl. in l. 1. § ad municipium. ff. ad legem Fal. similiter murorū, & fossatorum ciuitatū, vel castrorum, & similium, & hoc si necessitas immineat, alias non ar. l. ad instructiones. C. de sa. san. ec. & l. omnes prouinciarū. & l. ad portus. C. de ope. pub & l. 1. C. de quibus mune. li. 10. & l. pe. C. de priu domus Aug. li. 11 & c. 2. & c. non minꝰ. c. aduersus. de immu. ec. & C. ad l. Fal. aut. similiter. Itē quando legat in ornamētis ecclesiæ pro luminarib. ꝓ fabrica eccl. vel libris, aut alijs ad diuinum cultū pertinentibus, siue sit ad temporalem vel perpetuū cultum. c. fi. de test. Facit glos. in d. aut. similiter. Item qñ relinquitur pro redimendis captiuis. l. nulli. C. de epis. & cler. in auten. de eccle. ti. § si quis. Item quādo relinquitur pro puellis maritandis ſm Bar. in l. 1. a ff. solut. matr. & in l. si ego, in prin. ff. de iure do. & in l. 2. §. fi. in prin. ff. de don. ar. ca. fi. de seruis, vbi dicunt doc. ꝙ dos est pia causa, & ideo relictū pro dote est ad piā causam. Item quādo relinquitur pro alimentis. Intellige egentium. 12 q. 2. aurum. Item generaliter qđ deo relinquitur, pro anima relinqui cēsetur. d. §. ad municipium. Et ideo dic ꝙ ꝓpriè dicitur relictū ad pias causas quando relinquitur pro honore Dei vel sanctorum, vel pro salute animę, siue id relinquatur ecclesijs siue pauperibus, siue locis publicis, quia pium est ꝙ fit propter cultum diuinum, secus si fieret pro honore mundi, vel pro perpetua fama, quia non dicitur pium, veruntamē in dubio p̄sumetur quicquid relictū fuerit supradictis fuisse relictū ꝓ deo & ꝓ aīæ salute & sic legatū ad piā cām. b

1 Sed quæro verum quādo relinquitur pro malè ablatis icertis dicatur ad pias cās? ℞. Io. An. c in addi. ad Spe. ti. de instru. edi. §. nunc verò aliqua, vers. & scias ꝙ sic, si relinquatur pauperib. vel ecclesijs & similib aliás non, vnde dicit ꝙ potius ꝯsideratur cui legat q̄ quare legat. l. illud. C. de sac. san. ec. vbi dicit glo. ꝙ qñ legat diuiti pro anima non est d ad pias causas, secus si non diuiti. d. l. si quis Titio, qđ verum est quoad præsumptionem, secus quoad veritatē quæ principaliter respicit intētionem.

2 Quid si quis legat centum non expressa causa e ꝓpter quam legat, nec persona cui legat? ℞. Io. An. vbi supra ꝙ illud est legatū ad pias causas, vt no. Alb. in l. ad instructioné. C. de sac. san ec legatum in certum etiam relictū ad pium vel publicū vsum, vt viarum & pontium refectio, valet, vt ff. de lega 2 l. quidam in testamento.

3 Verum relictum consanguineo paupe

Adde etiā quartum, quod in dispositione facta ad vtilitatē piæ causæ vel ecclesiæ, incertitudo nunquam viciat gl. or. in c. nos quidem de testa. in gl pe & doc. Idē tenet Bar. in l. si cui ff. de an. le. vbi dicit dotem esse piā causam. gl. in l. priuileg. C. de sa. san eccl. Bal. in l. 1. 5. col. C. de sa. san. eccl. Et ista est veritas ſmd. Ias. in l. 1 ff. solut. mar. 9 col. versi. in eadē gl. ibi l. cū post, licèt secundùm eum cōtrarium teneat Ci. & Baldus in d. l. priuilegia. & adde idē esse quando legatur pro causa studij vel cuiuscunque artificij adiscendi, vt incertitudine non vicietur. l. stichus. de leg. 3. Et glo. magistra in l. cum post. §. gener ff. de iure do. Vide supra Legatum. 2. §. 8. etiam in postillis.

b Et sic legatum ad piam causā] Ista omnia habētur a Spe. titu. de instru edi §. nūc verò aliqua ver. Et scias quod inter relicta ad pias causas, & est versicul. 64.

c Io. An.] Dicit quod si relinquitur Titio ꝓ malè ablatis, puta centū, quod non potest petere illa vt legatum ante mortem testatoris, nec etiam post mortem vt debita nisi probet illa sibi deberi per. l. Aurelius. §. fi. ff. de lib. lega. vbi etiam addit quod si relinquatur centum pro malè ablatis secundū Tirij dispu tionē nec inueniuntur nisi quinquaginta male ab a, vide supra executor. §. 1c de leg. a.

d Diuiti pro anima non est] vide de hoc Pa in ru. de testa & in postillis infra testamētum. §. a. Bal. in l. 1 C de sa. sā. ec. dicit qđ relictū factū consanguineo diuiti licet dicat qđ ad pias causas vel pro aīa non dicitur ad pias cās.

e Nō expssa cā] Adde Spec. ti de instr. edi § nunc verò aliqua ver. 26. vbi decidit. Si testator dicat, relinquo ꝓ aīa mea. quod iustū fuerit vel quod videbitur meis, quod eps poterit agere contra hæredes, qa hoc est in fauoré religionis. ff. de annu. leg. l. si cui, ꝙ de le. 2. l. quidā. Non obstante ꝙ legatum videat incertum, vt l. salarium. C. mād. & l. cum post. §. gener, ff. de iure. do. De hac incertitudine vide supra. eo. in a. ad. l.

f L. quidam in testamento] Regulariter nō valet lega um in,

certum, vt l. Ti. tia. ff. de leg. 2. 1. Resp. Dicit tamē tex. q erit in arbitrio boni viri quanta pecunia expendi dēt &c. a Quoad Falcidiā] Hodie est de hoc text. apertus in aut. similiter. C. ad l. Falc. b Sed Io. And.] Spec. in ti. de instrum. edi. §. compendiose ver. sed cum deductio dicit se vidisse iudicari q non detrahatur Trebellianica, vt examinat laté in d. ca. si pater sug glo. in ver. Trebelliani.

ti sit ad piam causam? Rx. Bal. in l. 1. C. de sa. san. ec. q nō nisi dicat p aīa, & p deo hoc facere, & facit pro hoc quod no. Bar. in d. l. 1.

4 Vtrū legata ad pias cās gaudeāt eodem priuilegio cū relicto ecclesiæ? Rx. Pan. in c. relatum el 1. de test. vl ti. col. ver. vl. aduerte. Et ibi allegat hoc dictum p sing. quòd sic: quia ecclesia priuilegiatur propter animā contemplatione Dei. Facit quod no. Io. An. in c. 1. de in integrum restit. li. 6. vbi voluit qđ sicut ecclesia p̄t petere restitutionem in integrū, ita & alia pia loca p̄nt.

5 Vtrū de legatis ad pias cās possit detrahi Falcidia vel Trebellianica? Rx. Pa. in c. Rainal. de ter. cōiter tenet̄ q non, quoad Falcidiam, a sed quoad Trebellianicam. Bar. in l. Marcel. in prin. ff. ad Tre. Bal. in l. id qđ pauperibus. C. de epi. & cle. & multi alij tenent q nec ēt detrahat̄. sed Io. An. b in c. si pater de test li. 6. in ver. Trebellianicæ tenet ɔ̄riū in glo sua & ēt multi alij, vt no. Albr. in l. si qs ad declinandā. C. de epi. & cle. & licèt prima opinio sit magis pia tñ secunda non ēst condemnanda.

6 Quot testes requiruntur in legatis vt valeant. Vide infra. Testamentum. §. 5.

7 Vtrū legata facta ad pias causas sine institutione hæredis valeant? Rx. Pa. in c. indicāte de test. q si noluit mori intestatus, nō valent. instit. de leg. §. an̄ hæredis, sed vbi quis eligit mori intestatus, sic valent nedū legata ad pias cās sed quęcunque alia legata, & in dubio vr̄ voluisse mori intestatus cui facit talia legata, quod probat tex. d c. indicante, & facit quod legitur & no. in l. 2 ff. de iure codicil.

8 Vtrum ex defectu testamenti vitiētur legata ad pias causas? Rx. Pa. in c. indicante q non f̄m vnā opinionem, vt no in l. 1. C. de sa. san. ec. & in l. eam quam. C. de fideic. Facit pro hoc qđ no. Bar. in d. l. 1. & Bal. in l. illa institutio. ff. de hr̄di inst. qui tenent q cum quis reliquit sua respectu piæ causæ dispositioni Titij q valeat, licèt non valet

testamentum quando hæres ponitur in voluntate alterius. de quo j. Testamentum. §. 18. ratio diuersitatis est quia talis cuius arbitrio cōmittitur hēt regulam iuris diuini humani, & gentium limitans eius volūtatē, quæ est vt præ omnibus deo, & religioni debeātur, & ad redimenda peccata. 13. q. 2 animę de pę. di. 2. medicina. Et io aliud non p̄t facere, sed in prophanis nulla est regula limitans, & ideo posset aliud velle q̄ testor, & ppea cū voluntas testatoris sit in certa iō est captatoria i. adulatoria seu deceptoria secundū gl. in c cū tibi de test. Aduerte hic f̄m Bart. in sua minorica, q aut testor voluit vt testm̄ valeret iure directo testi & non aliter, & sic testm̄ est nullū. qa ititiut hęredē icapacē, hęres ad quē veniūt bona nō tenet̄ in ɔ̄scia, aut voluit q si non iure testi sal'e valeret iure codicillorū, & oi alio mō quo posset. Tūc ille ad quē bona puenerūt tenet̄ in cōscia implere legata defuncti, & sic est p̄sumendum, nisi qñ testator prouidit sibi, puta aliū substituendo, vel qñ ordinauit qui dñedum si qđ ordinauerat non habebit effectum. Facit l cū proponas. C. de hęr. inst. Idem dic f̄m Bar. in l. in testō. ff. de fideic. liber. & Pa in ca. 1. de suc. ab inte. qđ licèt voluntas defuncti nō fuerit perfecta rōne publicationis, fuit tñ perfecta rōne volūtatis. vt puta qa testm̄ manu sua conscripsit volens postea redigi in publicā formam, sed morte vel furore puentus non potuit, q nihilominus hæres tenetur. Idem dic si incepit facere testamētū nec potuit complere, q legata facta valent quia non p̄t negari quin sit perfect⁹ ɔ̄sensus rōne voluntatis, licèt non rōne operis. Idem Bar. in l cum quis. C. de iu. & fa cti igno. tenet q si testamentum est nullū, quia deficit volūtas defuncti, vel qñ ē nullū ex præteritione hr̄dis ignorādo, q eum habeat, sic legata non debentur, quod limito nisi sint talia, quod si etiam sciuisset se habere filiū fecisset. 17. q. 4. c. si. sed qñ testamentū est irritū ex prærentione vel exhæredatione nihilominus debētur legata omnia, vt in aut. ex cā C de lib. præt. Similiter qñ est nullū qa nō sūt testes sufficiētes, vel deficit aliqua solēnitas iuris ciuilis, tūc qñ ɔ̄stat hr̄di de volūtate defuncti, vel p duos testes potest probari, oblīgat̄ naturaliter iure

iure gentiũ ad impledũ vo luntatẽ defuncti quod no.
9 Quid si hęres renunciet hæreditati, vel nõ vult adire. ℞. Pa. in c. telarum, el 1. de test. quod nihilominus legata ad pias causas valebũt quia non subijciuntur talibus solẽnitatib. iuris ciuil.
10 Vtrũ legatum ecclesiæ ædificandæ seu monasterio debeat solui cum fructib' intermedij tpis? ℞. Pa. ĩ c. nos quidẽ de testa. ꝙ sic vt consuluerunt Bar. & Fran. de Alber. quia tex. præfati. c. nos dicit qđ relicta ecclesiæ construẽdæ debent solui sine diminutione, facit pulcher tex. in l. si ita relictũ. §. pegasi'. ff. de le. 2. vbi dr̃ ꝙ si relinquit prędium in certũ diẽ, puta post 10. annos, vel cum legatarius erit pubes debetur prędiũ cũ fructib. intermedij tpis si dies fuerit apposita fauore legatarij, sic in casu nostro dies apponit fauore ecclesiæ vel monasterij, quia si fuisset constructa tempore testamenti legasset simpliciter, & nõ in diem quod bene not.

a Autoritate superioris] Vel iuris secundum gl. in d. l. legatum. Quod enim ius permittit, & princeps permittere videtur. l. 1. §. 1. C. de ve iu. enu. & dicit Bar. l. legatum, ff. de vsu fru. leg. si relinquitur centum pro missis cantandis si extat interdictũ ante non possunt cantari, & fiet conuersio ad alium vsum.

b Et non fiet cõuersio] Hoc tamen videtur cõtra tex. in d. l. legatũ vbi legatũ factum ad opus illicitum cõuertitur ad opus licitum, nisi intelligas quod illud opus erat de se licitum sed iure illicitum, vt videt hic intelligere Aug. & hoc videtur ꝓbabile qa honor testatoris fuit causa principalis talium ludorum.

11 Vtrũ legatũ ad certum vsum possit ad aliũ ꝯuerti? ℞. Pet. de Peru. vbi s. Aut ipse vsus pt impleri de iure, & de facto, puta qa legauit qs vt monasteriũ fiat in tali diocesi, eps est contentus, & sic licet de iure, de conse. di. 1. nemo, nullũ est impedimentũ in facto, qa est pecunia & cætera necessaria, nec qd aduersetur, & sic pt fieri de facto, & tũc dico qđ non pt ꝯuerti in alium vsũ, & iste est casus. d. c. nos quidẽ & ff. de admi. re. ad ciui. p ti l. 1. & de hoc ẽ casus in l. nulli. C. de epi. & cle. imo si per legatariũ non impletur tale legatũ redit ad hæredẽ, & ꝓ hoc est casus ĩ c. cũ dilecti filij de don. facit ꝙ no. de cond. appo. c. verum. Et hęc intellige vera, nisi legatis ad pias cãs, vel nisi interueniat dispensatio Papę vel alteri', vt j. dicã. Aut ille vsus põt impleri de iure sed nõ de facto, puta pp guerras, vel qa pecunia est modica, vel non est loc' in ecclesia vbi legatur pro capella fienda, & hmõi, & iste casus ẽ in l. legatũ municipio pecuniã. ff. de admin. re. ad ciui. perti. & in d. c. nos quidẽ ibi impleri non põt, qđ verbũ ẽ intelligit de impotentia facti, de rescriptis. c. sciscitatus, & tũc pt fieri cõmutatio autoritate supioris [a] ẽt si in testamẽto sit clausula qđ non possit ꝯuerti ad alium vsum q̃ deputatũ, rõ qa voluntas testatoris dẽt interpretari secundùm ius cõe vt res magis valeat q̃ pereat. c. Abbate de ver. si. & ideo cũ de iure cõi possĩt in aliũ vsum conuerti, non obstabit talis clausula, & ex his dicit Gu. in Spe. ti. de edict. instru. in §. nunc aliqua, qđ si mihi legat vt vadã vltra mare, & nullus audet ire, ꝙ consequar legatũ licẽt non vadã, dummõ vadã ad simĩlẽ locũ. Similiter si testator legat ꝓ labore itineris vel pniæ sibi iniunctæ, vt vadã Romam; & pp impedimentũ nõ possum ire, qđ cõsequor legatũ, dummõ vadã ad locũ similẽ. d. l. legatũ, excipit qđ legatur ꝓ succursu terræ sanctæ, qa si nunc nõ possum, expectabit tẽpus & seruabitur legatũ. c. magnę. de voto. Lud. de Ro. in no. dicit quod legatum factum pro calice vel reparatione ecclesiæ si ecclesia non habet opus de hoc poterit per epm solũ fieri cõuersio in alium vsum pium. Aut vsus potest impleri de facto sed non de iure, & tũc aut hoc ẽ, qa non est ad aliquẽ finẽ honestũ, puta legat qs centũ vt fiat ludus theatralis in ecclesia, q est illicitus de iure. c. cũ decorem de vi. & ho. cler. & sic legatũ inutile est, & non fiet conuersio. [b] ar eorũ q̃ no. in gl. in l. 1. ff. de cond. instit. vel non pt fieri de iure, non qa non sit ad finem honestũ, sed qa ius prohibet, & sic fiet conuersio in alium vsum honestũ, vt est casus in l. legatũ ciuitati. ff. de vsuf. leg. & sic intellige c. nos quidem in verbo nõ põt impleri, i. de iure. Exẽplũ, testator legat quod prædicatores, & minores se cõferãt ad habitandũ ĩ suis domibus, & celebrent ibi diuina pro salute animæ suæ, de iure hoc nõ potest fieri. c. vnico de excep. præla. li. 6. cle. cupientes, de pœn. tamen vsus est honestus, quia pro anima & laude diuina. Similiter legat vt fiat ecclesia in tali loco, non potest fieri pro-

a In alium piū vsum] Vide Pan. in d.c. verum, vbi dicit q̃ si imminet necessitas potest fieri alienatio, & si aliter sensisset testator reputaretur alienus a mēte cum instāte pia necessitate dubitasset ip se hoc facere. c. si cut ij. 47. dist. ca. pascę. 86. dist. si verò aliter necessitati piè prouideri pnt tunc pium esset seruare voluntatē testatoris, & sic ꝓcederet opin. eorū qui tenēt cōtrarium secundū d. Car. Alexādrinum in d c. verū in 4. col. in fi.
b Vt no. p Bar.] vult enim ibi qd episcopus possit conuertere licita pro construēda ecclesia vel monasterio in ecclesiam vel monasterium iā factū quando sunt multa monasteria vel ecclesiæ.
c Contra de episcopo] Vide per Pa. & Car. Alexādrinum in d. ca. verum vbi concordat opinion. docto.

pter priuilegium quod habent prędicatores, & minores & huiusmodi, & ideo fiet in loco congruo, & honesto, facit ad supradicta quod supra dixi Donatio. 1. §. 47.

12 Cuius autoritate fiet talis cōmutatio? ℞. d. Pe. vbi s̄. qd̄ si non subest cā, puta, qa p̄t de iure & de facto ī pleri, tunc solus Papa p̄t. l. legatā ff. de admi. re. ad ciui. perti. & cle. qa cōtingit de reli. do. Si vero subest cā legitima p̄t dioecesanus ēt si potest implere de iure & de facto, nisi testator prouidisset q̄d sit fiēdū de legato vsu non impleto, q̄a si ꝓuidisset non posset fieri cōmutatio, vt no. Bar. i l. liberto §. Lucius, & ibi tex. ff. de an. l. & quod ep̄s ex causa legitima possit cōmutare i aliū p.um vsum. [a] facit qd̄ no. d. Ant. in c. vera, de con di. app. vbi vult qd̄ non obstante ꝓhibitione testatoris nè alienetur, nihilominus p̄t in magis piū. Vide s̄. Donatio. 1. §. 1. Idem tenet Roge. & Hu. Iō Ang. & Imo. in l. 1. ff de const. ptinc. vbi volunt quod iusta subsistēte necessitate pn̄t relicta ꝑ testatorē in alium vsum ꝯuerti, vt nota per Bar. [b] per illum tex in l. fin. ff. de ope. pub. & in d. l. legatam. Ex qb' conclude, q̃ voluntas, & legata testatoris circa pias causas possunt sine causa etiam per Papam mutari in alium vsum pium & per episcopum causa subsistente solū, quan uis alij cōiter teneāt contra de episcopo, [c] in Clem. quia contingit, quam limito quādo sine causa vult fieri commutatio, quia tunc pertinet ad solum Papam, aliàs non. facit quod infra dico. §. 17. facit ꝓ hoc qd̄ dicit Lud. de Ro. vt s̄. no. in §. præcedenti.

13 Quęritur vtrum in tali commutatione requiratur consensus hæredis grauati? ℞. Pe. vbi s̄. q̃ si non potest ipleri de iure vel de facto, reqrit̄ ꝯsensus hęredis grauati & ecclesię cui sit legatum, & ita loquit̄. l. legatum, ff. de vsu. leg. & similiter dic q̄ncūque ex cā legitima dēt fieri commutatio.

14 Quid si dubitetur an sit causa legitima, vt fiat cōmutatio, vel ecclesia cui legat̄ aut hæredes non consentiunt in commutatione? ℞. Pe. vbi s̄. quod solus ep̄s poterit. C. de nu. l. c. & si ecclesia cui legat̄ consentit, vt fiat cōmutatio & hęredes ꝯdicunt, nihilominus ep̄s sauebit ecclesię legatariæ fauore voluntatis defuncti adimplendæ, & non hæredi, & iste est casus in d. l. legatū. Fallit hoc in legato ꝓ monasterio fiēdo qd̄ sine ꝯsensu hęredis nō p̄t cōmutari, nisi fuerit negligēs, qa tunc ēt sine eius ꝯsensu p̄t episcopus elapso termino d. ca. nos quide.

15 Qui potest suū officiū impendere, vt legata suū consequant̄ effectū? ℞. Pa in d. c. nos, quod ēt iudex secularis ēt in legatis ad pias causas, est tex. in aut. de ecc. tit. §. si quis ædificationē, similiter tā sęcularis q̄ ecclesiasticus potest compellere vt legata soluantur, quæ fiunt non certæ personæ, vel si certæ, tñ talis ēst qd̄ non p̄t in iudicio petere, vt sunt fratres minores. d. §. si quis, secus esset si non ad piam cām fit legatū & certæ ꝑsonæ factum, tunc qa oportet qd solū ad instantiā partis compellar.

16 Vtrū ep̄s in legatis ad pias causas possit se intromittere? ℞. Pan. in c. si hęredes, de testam. quod si testator prouidit sibi de executore, non pot est nisi in defectum, vt supra. Executor. § 11. & in c tua nos, de testamen. & in auth. de eccle. ti. §. si quis pro redemptione. Si verò testator non prouidit sibi de executore, tunc in legatis pro redemptione captiuorum, & pro alimonijs pauperū prouidebit episcopus, vt in d. §. si quis autem pro re. & l. nulli. C. de epis. & cle. In alijs autem hæres. vt in d. c. si hæredes, & c. tua. & c. nos de test. nisi in negligētiam. vt supra. Executor. §. 11.

17 Vtrū legatū factū ꝓ construendo hospitali pauperum, in quo poneretur rector ad arbitriū certi prælati possint hæres mutare in ędificationem monasterij religiosorum? ℞. Lapus Abbas in Cle. quia contingit. de religio. domi. vt refert do. Ant. in d. c. nos quidem, quod Io. And. cum quibusdam

dam iuristis cõsuluit ꝙ sic cum licentia ep̄ ,ēt contra dicente illo prælato , qa q melius facit non aliud sed idē facit.c peruenit el. 2.de iureiu.sed plus est ecclesiā religiosorū facere quā hospitale . Facit c. scripturę , de voto,& regula plᵘ semper,de re.iu.li.6. ergo &c. Sed ꝯ videtur. [a] 13.q.2.vl. voluntas de cele. mis.cum Marthæ.cū si.vbi patet qdᶜ voluntas defuncti pro lege debet seruari , ergo forma mandati debet diligentissima accuratiōe seruari,nec eo casu plus continet in se qđ est minus, vel cōtrio,de præb.cū de beneficio. li.6. ad hoc? ℞.d.An. quod ista sunt vera in materia odiosa vel ambitiosa , & sic restringibili,de pręb.quis.li. 6.sed opinio Io.An.loquiẽ i materia fauorabili,& maximè animæ defuncti i qua fit plena interpretatio.c.cū dilecti,de don. vnde verisimiliter præsumitẽ quod defunctus non contradixisset demonstrādo sibi vsum vtiliorē, facit ad hoc qdᶜ not. Bar.in l.fi.ff. de ope.publi.

18 De cautela dāda illi q vult legare pro anima,&'timet patentes . Vide infra. Pactum.§.14.

LEGATVS est cui a Papa certa patria vel prouincia committitur gubernanda secundū Gof. [b] vnde gerit vices Papæ. [c]& est ordinarius in prouincia.capitu.legatos. de officio.legat.lib.6.

1 Quomodo faciet fidem si requiratur? ℞ ꝙ per literas [d] suas.l.vnica.C.de māda.princip.

2 Quot sunt species legatorum? ℞.duæ,quidam sunt impropriè legati nuncij & non iudices,& sunt illi q sæpe mittūtur a Papa pro ambassiata, vel ad aliquod nudum ministerium exercēdū,de quibus [e] di.1.iusgentium.& 97.c.nobilissim⁹.& quasi per totum, & istos qui impedit debet tradi hostibus vt sit seruus,l. vlt. ff.de legationibus. Et ibi loquitur de legatis quorumcunque etiam hostium , & fm canones sunt excommunicandi. 94. dist.si qs ita no.gl.in d.c.iusgentiū. Quidā sūt legati iudices quos Papa facit ordinarios in certa prouincia,& de istis loquiẽ diffinitio pmissa & titul⁹ de of.leg.& isti sunt in triplici differētia. Primi sūt legati nati qa nat⁹ in sua dignitate efficiẽ legatus Papę vt Archiep̄s Cantuarien. q eo ipso ꝙ Archiep̄s est legat⁹ est Papę,vt in c.1.de of.leg.& isti dñr legati rōne dignitatis. Secundi sunt legati de latere,vt sunt illi q mittunẽ de curia Papæ ēt si nō sunt Card. fm gl. in c.pe. de of.lega.Sed Pa.in c.1.e.ti. tenet & benè quod solū Cardi. dicuntur legati de latere , maximè hodie. [f] Tertij sunt legati qui nec sunt de latere,qa non Cardi. nec sunt nati,qa non in tali dignitate,& sunt illi qbus Papa committit legationis officium in aliqua prouincia vel sua vel aliena,vt in c. volentes eo.ti. Et tales dicuntur legati rōne personę nō ratione dignitatis vt primi:

3 Vtrum legati nati vel ratione personæ habeant iurisditionem in exemptos? ℞. Pa.in d.c.1.quod non, [g] & probatur in ca. 1.de verb.sig.li.6.

4 Vtrum possint prædicti legati absoluere pro iniectione manuū violenta in ecclesiasticū? ℞.ꝙ legati nati non possunt,nec ĩ prouincia nec extra,nec subditum,nec extraneū.Rō fm Pa.in c.pe.de officio legati, qa clerici perderent priuilegiū.c.si qs suadente.17.q.3.cum nullus haberet ire ad Papā pro absolutione,eo quòd dignitas est perpetua.Intellige fm Pa. ibidem de iniectione a qua episcopi non possunt absoluere,qa ab illa a qua episcopi absoluūt multo fortius ipsi cū sint ordinarij.Legati verò ratione personæ possunt absoluere subditos existentes in prouincia, similiter extraneos in sua prouincia delinquentes & existentes,subditos verò suos extra puinciam suā non pñt absoluere, fm gl.& cōtter do.

a Sed contra videtur] Hāc opi. tenet domi.Car. in [illegible] le.quia cōtingit,& in d.ca. nos quidem.

b Gof.] In summa.de of. leg.in princ.idem Hos. eo.ti. §.1.

c Vices Papæ] vide c.cum venerabilis, de consue. & c.mandata.de pręsump.Spe.ti. de leg.§.2. vers. patet. & §.nunc ostēdendū, vers. legat⁹ igitur , & est maior oibus post principē in sua prouincia. l. & ideo de of. p. eo.& leg.l. 3. de of.præsi.c. si abbatem, de ele.in 6 Item legati dici possunt super illustres Spec.de iur.om. iud.ver. fm canones.

d Per literas] Cardinali asserti se fore legatum creditur.c.nobilissimus iūcta gl. 93.di.non tamen creditur ei dicenti se habere concessa ea quæ sunt reseruata nisi pbet.vt no. in c. 1. de of.leg.li.6.Et hic dicit expressè.Pa.in c.quod translationē, ad finem.eo ti.vide Spe.ti.de lega §. super est. versic. sed nullus legat.

e De quibus] De materia istius.§. vide latè Ho. de of.le.§.2. & Spe. ti.de leg. §. 3.

f Maximè hodie] Idem Ho.in sum. ti.de of. le. §.2.ver. sed Romana vbi vult Romanā curiam solūm appellare Cardi de latere.

g Quod nō] Sed bū legati de la-

in d.c.penul. nec ẽt de consensu iudicis illius ꝓuinciẹ ſm Pan.ibid. ſed Io.Mo.& Io.An. quos ſequitur, Ge. in c.1.[a] eod.ti.libr.6.tenet qđ pñt, & magis placet[b] hęc opinio. Subditos etiam ſuos in ſua prouincia q̃ extra prouinciam iniecerunt manum violentã in clericum ſm Ho.non pñt abſoluere. ſed Spe.recitat aliquos tenere quod pñt, & mihi plus placet, ſicut pñt ẽt eos punire de delicto extra cõmiſſo, extraneos verò aliũde venientes ligatos abſoluere non pñt. Legati verò a latere pñt abſoluere quoſcũque tam in prouincia eis decreta q̃ extra, tam ſubditos q̃ extraneos ſm gl.[c] in ver.mittuntur,& communiter doc.in d.c. pa. Ho.tñ ibidem[d] limitat non habere locum cum iniuria eſt enormis, quia reſeruatur Papę.allegat.c.ſi verò,& c. cum illorũ de ſen.excõ. cũ ſi. Sed tu tene ꝙ pñt etiã in enormi ſecundũ Io. And.[e] Iura verò excip entia enormẽ iniuriã non loquuntur ĩ legato a latere, ſed ĩ alijs inferioribus,& hoc ſeqtur Arc.in c.1.de of.le.lib.6.& communiter doct. in c. ad eminentiam de ſen.ex. Fallit hoc in duobus caſibus. Primus quando ſunt in ꝓſentia Papæ. Secũdus quando ſunt reuocati ante regreſſum ſm Pa.in ca.pe.de offi.legat. quia tunc abſoluere non poſſunt.[f]

5 Quid poſſunt facere[g] dicti legati, vide in c.legatos de of.lega.lib.6.& quæ nõ poſſunt[h] facere habes in gl.c. ꝙ translationes.de offi.leg.& in multis.c.li.6. eodem ti.quæ omitto cum hodie illi qui habentur in vſu legati multa poſſint ex ſpeciali conceſſione, quæ ex eorum literis potiuſquàm ex doctrina cognoſcitur.

6 Vtrum legatus poſſit ꝓ ceſſum delegati impedire, aut eius ſententiam irritare? ℞. ꝙ non.c.ſtuduiſti.de officio leg.nec ſimiliter poteſt abſoluere excõicatos, vt a Papa vel eius delegato[i] di.c.ſtuduiſti.

7 Legatus an poſſit abſoluere excõicatum a ſe in ſua prouincia extra prouinciã exiſtens? ℞. ſecundùm Inno.[k] ꝙ ſic, ſi non ſit reuocatus in foro pœnitentiali, ſed in foro contentioſo nõ niſi reuertatur in prouinciam.intellige niſi egreſſus eſſet cũ aio non redeundi, quia ſic expirat legatio.

8 Qui de impedientib'[l] legatos vel nũcios Apoſtolicos nè exerceãt eorũ offi

tere vt probatur in c.ſi abbatem,de elect.li. 6 & idẽ tenet Pa.in c.quod translationem ad fi. de offi.lega. Idem Spe.ti.de leg.§.ſupereſt. verſ.quid ſi delegati.

a Ge.in c.1.]Super gl. 3.ver.in ea.gl.ibi abſoluẽdo. Dicit quod licèt regulariter legatus vel proconſul. non habeat, iuriſdictionem extra prouinciam. l.4.ff.de offi. ꝓc. & lega. Fallit in hoc caſu fauore animarum vt liberentur. Quia credit verũ in excommunicato ꝑ violentã manuũ iniectionẽ in clericũ. In alio verò diſtinguendũ eſſe credit vt per Io.An.ibi.ſ. ſi requiratur cãæ cognitio nõ poteſt ſecus ſi cauſæ cognitio non requiritur.

b Et magis placet] Etiam Pa.in d.c.pen. vlt.col. ver. 19.caſus dubius & probat ꝑ gl.no.in ca. placuit primo. 16. qõ. 1.qui voluit quod delicto cõmiſſo extra parochiam poteſt ſacerdos abſoluere parochianum ſuum, & ꝑ multa alia.

c Secundũ glo] Dicit Pa. ibi eſſe menti tenẽdam. ꝙ legati Cardinales poſt quam egrediuntur vrbem Romanã donec in vrbem reuertantur beneficiũ abſolutionis quibuſcunq; poſſunt impendere, & ita dicit de facto ſeruari, & hoc in fauorẽ animarum.

d Ho.tamen ibidem] Et Spec.in ti. de legat.§.nunc dicamus.

e Secundùm Ioan.And]In cap.ad eminentiam.ſibi alij doct.de ſenten excom & Pa.allegat in d.ca.pen. vbi adducit.c.quod translationem.de offic.lega.vbi text. innuit quòd poteſtas reſeruata Papæ circa abſolutionis beneficium competit hodie legatis Cardinalibus.

f Quia tunc abſoluere non poſſunt] Pa.addit aliam limitationem, ſ. ꝙ Cardinalis legatus non abſoluit excõicatũ a Papa vel a delegato papę, quia in iſtis exorbitantib.& prohibitis nõ fit extenſio de vno caſu ad alium.vt in d.c.ꝙ translationem Abſoluet ergo tantũ excõicatos pro iniectione manuum violenta &c.

g Quid pñt facere]Poteſtas legati de latere ẽ magna, & ampliſſima poteſtati principis ſeu papæ equiparata text ẽ iuncta glo.in ca. nobis illi[9]. 97. di. Quę dicit vbi legatus de latere aliquid facit iure legationis principi ęquiparandus. [illegible] ſpe. ti. de leg §.ſupereſt ver quid ſi delegati iuriſdi[illegible], valet vt ẽt ei[9] legati oraculo viuæ vocis credat, & in tit. de [illegible] §.1.vel ſi. qui ſit aduocatus.

h Et quæ nõ poſſunt]Spec. ti.de leg.§ nunc oſtendendum.Quę nõ poſſit facere legatus. Enumerat quæ ſũt ſpaliter papæ reſeruata. Et vide Ho.e.tit.§. quid pertinet per totum. Quid aũt poſſit facere vide ſpe.eo.ti.§. ſupereſt.

i Vel eius delegato]Vide ſupra §.4.i ſi.poſtitiæ. & Innoc.in ca.ꝙ translationem. de offi. deleg.

k Rñ.ſm Inno.] Vbi Inn.hoc aptè dicat no inueni.poteſt tamen elici ab eodem in c. nouit.de of.le. Sed hoc in ſpecie ponit ſpe.ti.de lega. §.nunc dicamus ver.quid ſi legatus exiſtens.

l Impedientibus] Si legatus in itinere derobatur. Mittens tenetur ad emendam.tex eſt in l ſi pecuniã. § ſi.ver.niſi forte.& ibi Ang. no. de condi.cauſa data.Et allegat Innoc.in c.ſicut de iureiurand. De quo etiam per Spe.tit.de iudi.§.ſpecifica.ad fin. Ponunt

canon-

cia? R. excõmunicati sunt ipso facto. & terrę, regna, vel loca prædictorum sunt interdicta tandiu quandiu in cõtumacia persliterint eorum domini. c. super gẽtes & regna. de of. legati. li. 6. extrauagans est.

LEGITIMATIO a filiorũ illegitimorum quot modis fit? R. 11. modis. Primus qñ pater offert filiũ naturalem tantũ non habens filios legitimos inter viuos seruitio curię ciuitatis b ex qua est oriundus, vel si pater est oriundus de veteri Roma s. Cõstãtinopoli. vel noua offerat eum curiæ cuiuscunque ciuitatis metropolis, vt inst. de nupt §. vl. c Secund9 quando pater offert eum imperatori, & fit curialis, in aut. quib9 modis natura. effi. sui. §. si quis igitur. 1. Sed iste non succedit agnatis ascẽdentib. vel descẽdentibus ex latere patris vt ibidem. Tertius quãdo pater filiam suam naturalem in matrimonio copulauerit officiali curiæ ciuitatis, de qua est oriund9 vel si pater est oriundus de veteri vel noua Roma copulet officiali ciuitatis metropolis. vt. C. de natura lib. 3. §. fi. Quartus qñ nullo alio legitimo existẽte vel si existit non ꝓdicit sed cõsentit fili9 naturalis patre defuncto confert seipsum curiæ isto mõ, vadit ad regimẽ ciuitatis, & dicit vos egetis tali officiali, ego offero me curiæ & seruire in tali officio, si curia recipit eum legitimus erit vt in d. §. si qs igr̃, & intellige tales filios naturales ꝑ talẽ oblationẽ legitimatos, vt succedat patri ab intestato, non tamen alijs cognatis ex parte patris nec ipsi eis, vt in d. au. §. filiũ verò. Quintus quã pater deficiente prole legitima offert principi ꝓces pro filij naturalibus, vt sint filij legitimi successores ẽt sine matrimonio. dũ tñ prīceps ꝓces admittat. d. au. § illud tñ. Sext9 d qñ pr̃ in testõ dicit eum sibi velle succedere si tñ filius post mortẽ patris principi supplicauerit, & testamentũ ostẽderit, tũc .n. dono principis, & legis hæres erit legitimus dũmõ voluntatẽ patris sequatur. vt in d. aut. §. si verò his q. Septimus e qñ pater in extrema voluntate nominat filium & hæredẽ instituit, C. de natura. li. auth item si quis quod limita secũdũm quod in casu sequẽti. Octauus qñ ĩ publico instrumẽto. s. scripto per notarium, aut ẽt si sit scriptum ꝓpria manu cũ subscriptione testium, filium naturalem nominauit filium, nec adiecit naturalem sed Bal. in ca. innotuit de electio. tenet ꝙ oportet addat suum, quasi dicat in sua potestate. & sic legitimum, nec sufficeret sola nominatio s̃m Bal. ibi & si sunt plures filij naturales ex eadem matre nati licẽt testimoniũ tãtũ dederit vni, tñ oẽs erũt legitimi. Et hoc itellige qñ ꝓles legitima nõ superest s̃m gl. i c. ꝑ tuas q fil. sint le. in ver. filiũ quã sequũt cõiter do. Non9 qñ pr̃ filiũ ex ꝯcubina noĩnat filiũ legitimũ. s̃m d. Ant. in d. c. per tuas, qđ intellige si m̃r talis est quod potuit esse vxor sua quando generauit, vt in auth. vt licẽ. ma. & auiæ. §. ad ho. Rõ ibi ponit, qu a ex tali nominatione vr̃ testimoniũ perhibere, quod cum matre legitimũ habuit vel

habet

cano. in ca. cum pro causa. de ꝓcurato.

a Legitimatio] Potest pater filiũ legitimar̃ vel legitimum facere, hoc acto, ꝙ i certa tantum parte succedat. d. Ant. in c. per venerabilem, qui fi. sint legi. 18. col. ver. sed est dubium an pater &c. Et refert ita tenere Bar. in l. quęsitũ, ff. de adop in reportatis antiqs. per tex in c. 1. de fi. na. de matri. I vsibus feu. Paul. de Ca in l. pactũ C. de collat. Vbi dicit se ita cõsuluisse. s. ꝙ valeat legitimatio vt filius succedat in eo qđ patri placuerit &c. Et ista dicitur dispensatio magis quam legitimatio, cum nõ sit quoad omnia legitimatus. per id quod no. Bar. in l si is qui pro emptore. ff. de vsuca. dũ tractat de fictiõe inductiua, & ita dicit Pau. de Cast. se inuenisse consultum, per Rai. de Forl. in ciuitate Pisarum, & tenet Ludo. de Ro. in d l. pactum, & in l. qui supersti tis. ff. de ac. hær.

b Seruitio curię ciuitatis] Filio legitimatio per traditionem curię non potest pater plus relinquere, quàm relinquat vni filio legitimo & naturali. Vnde stante statuto ꝙ filia fęmina dotata non possit plus petere &c non potest pater filio pl9 relinquere. ita Ang. in §. & quoniam variè, vbi text. sing in aut. quib9 modis natura. effic. sui. Et idem not. Bal. in c. ꝑ tuas. de maiori. & obed. sequtur Alex. in l. ex facto. § si quis rogatus pe col. ff. ad Trebe. & in l. necessarij., ff. de aco hær. d. Sal. in l. 1. C. quãdo nõ peten. par. Fa. lic tn ea qui legitimatur. vt ibi per eum.

c Vt isti de nup. § vl.] Et Hos. in § vlt. in ti. qui fi. sint leg. ponit aliquos ex istis modis, quib. legitimentur filij Appellat nouã Romam Constantinopolim.

d Sextus] Bar. in d. aut. dicit ibi esse casum ꝙ legitimatio põt fieri per procuratoré. Ad hoc ẽt quod no. Bar in l. Gallus. § forsitan. de lib. & posthu.

e Septimus] hoc dicit Bar in quadam disputatione incipient hñs filium. sequitur Car. Alex i c. per tuas. qui fil. sint le. vbi latissimè in hac materia, & benè nec ob. si diceretur. qđ ex quo per hũc modum de facili ꝓt q9 legitimari ꝙ

talis legitimatio non fit vera cum hoc ad solū principem pertineat, c.per venerabilem, qui fil. sint le. quia in isto casu & nono, oportet ꝙ mater filij possit esse vxor patris. vt dicit Car. & d. An. de Rosellis in tra legitimationum quæst. 30. vide Pau. de Castr. consi. 32. incipit præsupposito succinctè, & dicit Baldus in c illud de præsumpt. si pr pp aliquod crimen non poterat ꝯhere cū matre talis filius non pōt legitima: i ergo in isto casu & nono præsumitur patrē ꝯxisse matrimonium cū matre secundū Car. vbi supra.

a Decimus] Et hoc verum etiā si i articulo mortis quis contraherer cum cōcubina sm Io. An. in d.c. tāta, & refert Ca Alex. de facto vidisse hoc fieri etiam si nulla subesset spes prolis dummodo hoc non deducatur in pacto iuxta..cfi. de condit. appositis. Valebit matrimonium & de hoc per Ca d Ale. in 3 col. ver. Cpio gl. Et quæro primò qui filij sint leg. dic vt ibi.

b Vndecimus] vide in c. per venerabilem. qui fil. sint legi. in auth. qui. mod. naturæ. effi. sui. per totū.

c Aut habentes] Vt comites Palatini quibus Papa vel Imperator cōmiserit. Not. Pau de Castr. consil. 235. in princip. In noc in c. cum. P. tabellio de fide instrument. Bald. in l. rescripta. C de præ. i. mpe offe 2 colum. & in l. 2. 19 quæstione C. de ser. & aqua. De alijs autem quibus conceditur hæc potestas, vide no. in d. ca. per venerabilem. vbi ample de materia. Aduerte tamen ꝙ si filius legitimus propter ingratitudinem venit in spuriatem sicut dicit sing Bald in c. 1. §. filij nati in fi si de feu. fue contro. inter do. & agna. vel filius emancipatus veniat in patriam potestatem. l. 1. C. de ingra. l. nō potest per talem comitem legitimari vel emancipari sine licentia Imperatoris. l. 2. C. de lib. & eod. lib. Quantū m attinet ad materiam nostram vide istos. 11. modos legitimandi. Car. Ale. in d. ca. per venerabilem in. §. ꝙ autem. 5. col. versi. Quæro enim principaliter & plures modos ponit Ange. con. 17. Incip. Comes. Paul. de Castr. consi 84 præsupposito. Vide etiam Ang. consil. 26. In concub natu nati &c.

habet matrimoniū, ex quo concludo ꝙ si mater vel ipse alium accepisset in coniugiū viuentib. ipsis non legitimaret talis nominatio. ꝙ no. benè aliàs sic, & si ex alia vxore haberet filios venirent isti cum illis, & similiter si post. Decim⁹ a quando pater contrahit matrimonium cum illa, quæ est mater filiorum naturalium ipsius patris, de quo dic vt supra. Filius. §. 11. Vndecimus b quando legitimetur per Papam Imperatorem aut principes qui non habent superiorem, aut habētes c potestatē ab eis, & de prædictis vide ī c. per tuas. per Do. ibi qui fil. sint le.

1 Vtrum papa possit tali ter legitimare vt succedāt in hæreditate, & admittantur ad alia temporalia? ℞. Pan. in ca. per venerabilem qui fi. sint leg. Varia fuit opinio. Sed in prædicta seruatur opin. Io. & Ber. idem scilicet quod non potest d in terris sibi non subiectis, maximè quando tales sunt adulterini vel incestuosi, & pro hoc est bonus text. in capitul. dicat aliquis. 22. q. 4. & in c. vnico. 35. q. 7. sed quò ad spiritualia e non est dubium.

2 Vtrum illegitimus sed legitimatus per sequēs matrimonium sit legitim⁹ quò ad omnia? Respond. secundùm Panormit. f & glo. in c. qui tanta. qui fil sint leg. quòd sic, & licèt dom. Ant. ibidem teneat quòd non in statutis, quia statutum non comprehendit fictum. l. 3. §. hæc verba. ff. de neg. ge. & sic isti fictè sunt legitimi propter verbum habeātur qd est verbum fictum, tamē magis placet prima opini. quia quando verbum habeantur, profertur ab habente potestatem, paria sūt dicere habeantur pro legitimis, & sunt legitimi. g Facit. ca. ex parte, de spon. & quod dicit Bartol. in l. si is qui pro emptore column. 22. versicul. pone ergo statuit ciuitas ff. de vsucap. & in l. si maritus, la. 1. §. legis Iuliæ, ff. de adulterijs. vbi vult quod dicere habeantur pro ciuibus ab habente potestatem. Idem est ac quòd sint ciues. & sic tene.

d Quod non potest] Ista est alta subtilis quæstio i qua scribit Car din. Ale. in d. ca. per venerabilē. §. ꝙ autem super glo. 1. per. 14. Vide ibi latissimè. Pa. autem supra d. gl. a. recitat. 5. opin. & finaliter cōcludit vt hic.

e Sed quò ad spiritualia] Legitimatio maior est quā dispensatio sm Bald. in ca. de trāslationem de of. lega. vnde infert ꝙ in terris papæ non potest fieri legitimatio idest venia natalium nisi per solum papam de quo per scribentes in ca. per venerabilē, qui fil. sint leg. vide Barba. in d. c. ꝙ trāslationem.

f Pa.] In no. 3. no. vbi allegat etiam d. Anto. tenentem contrarium in repet. c. per venerabilē in 20. col. qui fil. sint leg. vide Alexandrinum ibidem 3. §. ꝙ autē. 47. col. versi. sub hac qōne. Et an legitimati p matrimonium comprehendantur sub statuto, allegat multas remissiones doct. vt ibi per eum, vide Inno. in l. Gallus. §. si eius. ff de lib. & posthu & alios ibi.

g Et sunt legitimi] Vnum tū scias ꝙ legitimari per subsequens matrimonium non modo filij sm Ang. in consi. 20. incipit in concubinatu nati legitimantur, & iura suscipiunt legitimorum, quoad ipsos matrimonium contrahentes, sed etiam quoad ascendētes & descendentes transuersales. d c p. tanta. qui filij sint legitimi instit. de nupt §. si l coniun. l. cum 98 & l. seq C. de natura. ibi. siue tempore quo contrahēt matrimonium alij supersunt naturales, & legitimi, siue nō. Et hic modus legitimandi verè cæteris potentior est in effectu, & alijs procul dubio laudabilior.

Succede

3 Vtrum talis succedet in feudo [a] si dictum est quòd transferatur ad posteros ex se legitimè descendentes? Respon. Bal. in c. naturales. si de feu. cõ. fue. dicit quòd non. Sed Ia. de Belui. in d. c. naturales, & communiter doc. in c. lator. qui fil. sint leg. tenẽt contrarium. s. quod succedet. & tex. in d. c. naturales [b] Intelligitur de legitimato p rescriptum principis, quia cum illa legitimatio sit stricti iuris, tanquam dispensatio contra ius est restringenda. ca. quod dilectio. de cõsan. & affin. sed matrimonium tanquam fauorabile purgat præcedentia, & ideo succedet.

4 Vtrũ legitimatus ab imperatore vel habẽte potestatẽ ab eo sit legitimus quò ad spiritualia? ℞. Pa. in d. c. p venerabilẽ in 6. col. ver. in imperatore dicendũ ꝙ non, [c] & ideo nec ad ordines & alia spiritualia admittetur. vide gl. c. 10. d. l. & sequit Bar. in aut. ex complexu. C. de incest. nup. Nec ẽt erũt legitimi in dominio illorũ q nõ recognoscunt Imperatorẽ, quãtũ ad ea p quę fieret alteri prę iudiciũ, puta ad successionem bonorum ab intestato. vt no. in d. c. per venerabilem.

5 Vtrum communitates habentes potestatem legitimandi ab imperatore possint legitimare in præiudicium agnatorum? ℞. d. Anto. in d. ca. per venerabilem ꝙ non, nisi pater & agnati consentiant, quia hæc potestas tanquam alteri p̃iudicialis est restringenda. l. 1. §. si quis a principe. ff. nẽ quid in lo. publi. Sed Bal. in rub. codi. est contra eum quando simpliciter est concessa autoritas legitimandi, [d] sed credo verum dictum Bal. in filijs naturalibus tantum, sed in spurijs & alijs ex damnato coitu, non credo, nisi expressè concedatur. [e] Facit quod not. Ioan. And. [f] in addi. ad Spec. in titu. qui fi. sint leg. qui dicit quòd si spurius dupliciter scilicet ex patre vxorato & matre maritata impetrato a Papa vel ab imperatore rescriptum legitimationis, quòd non valet si non expressit. Facit quod not. Panormitan. in dicto capitulo per venera-

a Succedet in feudo] opi Bal. sequitur And. de Iser. in d. ca. naturales. Idem Host. & Bal. dicit quod adoptati non succedunt in feudo in ca. adoptiuus. si de feu. fu. controuet. Contra tenent communiter doct. de legitimato per matrimonium, vt hic dicitur, ita tenet etiam Oldra. cons. 7. do. Ant. in d. cap. lator. Car. Ale. in d. capit. per venerabilẽ. 45. colũ. ver. q̃ro. 6. & dicit Bal. in ca. quæ in ecclesiarum de consti. & Bal. cõ. 5. rubri. de feud. Angel. consi. 27. incipit. Signore. de Homo. & con. 221. Incipit factũ sic se habet, ꝙ vbi ius facit mentionẽ de legitimè nato comprehẽdit legitimatus per subseqnẽs matrimonium, nã matrimoniũ est res fauorabilis c. fi. de re. iu. lib. 6. facit ad hoc quia legitimatus per matrimoniũ subsequens absque alia dispensatione est aptus ad episcopatũ vt in d. ca. tanta. ergo erit idoneus in feudo. Et hoc verũ ẽt si in articulo mortis fuisset dispensata cõcubina s̃m Iaco. de Bel. i d. c. naturales. vid̃ p hoc Ale. cõs. 61. in 2. parte incipit visa legitimatiõe.

b Et tex. in d. c. naturales] Gl. ibi dicit quãdo in legitimatione principis fit mentio de feudo tunc succedet aliàs non, intellige quando princeps hoc facit cum causa, vel quando dominus feudi consentiret aliàs non, quia non videtur principem prejudicasse alteri per id quod habetur in l. quoties. C. de præci. impera. offe. & per Innocen. in di. capi. quæ in ecclesiarum. Dicit tamen Bald. in l. eam quam. C. de fideicommis. 12. col. Si princeps scit inuestitum non habere alios filios quam naturales, & inuestitura dicit pro se & filijs quos habet, ꝙ naturales succedent licẽt non sint legitimati. Pet. de Anch cõs 300. incip prima facie. Ro. cons. 43. incip it ad primum quæsitum. Quid verò in emphyteusi. quando dicitur per se & filijs adueniat legitimatus. vide Bal. in dict. capitu quæ in ecclesiarum. Paul. de Cast consil. 222. incipit super eo quod primo.

c Rñ. ꝙ nõ] Adde gl. fi. in c. peruenit. 101. di. quæ idẽ tenet ꝙ erit legitimatus quò ad vnũ forũ licẽt nõ quò ad aliũ. § cũ aũt. 15. q. 3. Idẽ tenet Arc. in c. cõuenia. in ver. vt animã. 21. q. 2. & sequit In. in d. c. p venerabilem &c. Idẽ Ho. tit. q. fi. sint legi. §. qualiter ver. patre cũ seq. vbi ẽt dicit qđ non debet Papa vel iperator vnquã p̃iudicare tertio, & aliquãdo peccat impera. si facit.

d Autoritas legitimãdi] Refe. t Pa. nõc in d. c. p venerabilẽ. 5. co. ver. aliud dictum vbi dicit dictu, do. Anton. esse menti tenendum quia est magnæ autoritatis.

e Nisi expressè concedatur] Sed nunquid p statutũ possit spurius legitimari. Bar. in l. non ambigitur. ff. de legi. dicit quod non, qa legitimatio ẽ de reseruatis principi specialiter, qa & ipse sibi eam vt princeps reseruauit. similiter nec populus, nec statutũ decurionum vel consiliariorum, qui representant consiliarios. vt l. secunda. C. de decu. libr. 10. not. glos. rub. C. quæ sit lon. consue & est tex. in l. prima & secunda & ibi Iacob. Butr. Cyn. & alij doct. C. de iure au. annu. Nec etiam posset facere successibilem spurium, vt l. 4. & ibi Bartol. Bald. Angel & alij ff. de testamen. Et vide Angel. in. § si natus tullitur da iure naturali. Vide not. in auten ex complexu. C de incest. nup. & in aut. quibus mo. natu. effi. sui. in. § si &c.

f Ioan An.] In rubrica, & est additio magna in ver. Quæro si natus ex patre vxorato. Et ibi plenè hoc determinat per multa similia.

In

a In legitimorũ pjudiciũ] Vide plenissime pro isto §. Alex. cõs. 61.2.par. Visa le gitimatiõe. ver. venio ad fin, va let vẽdita filia. Vbi ponit multa dicta p fnia q̃ ponit i isto.§. &c. Et ibi ẽt an statutũ cõpellẽs ag: atos ad compromittẽdũ cõprehendat legitimos &c.
b Rñ. Hos.] In summa ei.q. filij sint legi.§. qualiter ver. illud solet se. circa medium.
c Sed Io. An. & Pa.] Tãgit hoc Pa. in 3. col. & clarius in.4.ver. ego pro concordia.
d Non valeret] Rõ quia princeps nõ solet legitimare vel nõ ita de facili eũ q habet fratres legitimos hoc sentit Io. An i addi. Spe ti de succes. ab intesta. § 1. ver. sed ex facto q̃ritur, de hoc vide latius ibi Pa. & p Ale. i l. Gallus. § & quid si tantum. de li. & posth. u.
e Ethęc ẽ tertia pars] D. Ias. in l. plane §. si duob. de le. 1. q̃rit, an filius ritè & reĉtè exhẽdat? vel filius q. ẽ frater minor vel aliter incapax paternę successionis cõputetur numero filiorũ, q̃ tũ ad diminuẽdam legitimã alijs frib. Itẽ nũqd cõputetur quo ad augendã legitimam ipsis fratribus. Vide ibi per eum istas duas quęstiones.
f Tunc erit medietas] Sed pone q fuit tres n[illegible] & tres f[illegible] & extat ista [illegible] exclud[illegible] [illegible] de tatas.

bilem.5.colum.in versi.his prẹmissis, vbi dicit ꝙ incestuosus vel adulterinus, nisi id exprimat, semper rescriptũ legitimationis erit surreptitiũ, quia omne tacitũ per id quod papa vel princeps non ita de facili cõcessisset si illud sciuisset, facit rescriptũ surreptitiũ, & vitiat. c. postulasti. de rescrip. Facit etiam quod no. Host. in §. qualiter. ver. vult. & allegat Goff. in summa, ꝙ licèt Papa legitimet aliquẽ ad dignitates, nõ intelligit legitimus quò ad episcopatum & alias maiores, sed tã tùm quò ad inferiores. de concess. pben. c. dilectus. Vide etiã supra. Dispensatio. §. 9. Aduerte tamen hic qđ dicit Ang. in aut. quo natura. effi. sui. §. si quis igitur, ꝙ pater potest legitimare filiũ in præiudiciũ filiorũ legitimorũ, sed filius illegitimus non potest se legitimari facere in legitimorum prẹiudicium. a

6 Vtrum legitimatus simpliciter intelligatur ẽt quò ad dignitates? ℞. Host. b ꝙ sic, sicut simpliciter restitutus, ad omnia restituit. C. de sniam pas. l. 1. quamuis Goff. teneat contrarium.

7 Vtrũ Papa dispensando in matrimonio cõtracto in gradibus prohibitis de iure canonico legitimet filios ante cõceptos? ℞. ꝙ nõ, sed benè postea concepti erunt legitimi quò ad omnia, & si expressè legitimet ante cõceptos nõ erunt quò ad oia sed solũ quò ad spiritualia, & temporalia in terris papæ, non in alijs. vt in d. c. si. qui fi. sint legi. fm do. Ant. sed Io. An. & Pa. c in d. c. p venerabilẽ legitimãdo matrimonium, vt ex tũc erunt legitimi p omnia, si modò proles fuit generata ex coitu matrimoniali, saltẽ affectu licèt non tenuerit de iure positiuo, & verius.

8 Quæ requirunt vt valeat legitimatio? ℞. secundùm Pan. in dic. c. per venerabilem. 5. colum. versi. his prẹmissis. quòd quatuor, primò quòd exprimat qualitatem legitimationis. vt supra §. 5. Secundò ꝙ exprimat si habet fratres legitimos vel naturales, aliter nisi exprimatẽ non valeret. d Tertiò ꝙ pr̃ & filius legitimãdus consentiãt. Quartò ꝙ si pater mortuus fuerit vocentur agnati, vt consentiãt, nisi princeps vellet legitimare ex certa sciẽtia, ipsis nõ vocatis, potest etenim princeps ex certa scientia restituere in integrum cũ præiudicio alterius. vt no. in l. fi. C. de sentẽ tiam passis, & in l. in causæ. ff. de mino. Si tamen cum disposuisset vt legitimarent post mortem ipsius tũc nõ esset necessè ꝙ agnati vocarentur, quia tunc & ipsis inuitis possent legitimari, adeo ꝙ etiam succederent ipsis agnatis ab intestato morientibus.

LEGITIMA portio ẽ triplex. s. legitima, trebellianica, & falcidia. Prima debetur de iure naturę tãtũ filijs & ipsis mortuis debetur nepotibus ex eis legitimæ natis, nec eis potest imponi grauamen sup ipsa per legata aut fideicommissa, sed bñ pñe grauari per debita. Non potest etiã eidem imponi conditio vel modus. Et si apponatẽ pro non adiecto habetur. C. de inof. tes. l. omni modo, & l seq. & hęc est tertia pars e hæreditatis si sunt quatuor filij vel paucio res, si verò sunt quinque vel plus, tũc erit medietas f totius hæreditatis, quàm inter se diuident ęqualiter. C. de inoff. testa. aut. nouissima. Et aduerte ꝙ ista legitima aliquãdo sic dicitur. vt in d. l. omnimodo Aliquãdo dicitur debita pars. vt in l. scimus. C. de inof. testa. Aliquando dicitur debitũ simpliciter. vt in aut. de trien. & semis. §. r. Aliqñ debitũ bonorũ subsidiũ. vt C. de inof fi. dona. l. si totas. Aliqñ dicit debita iure naturæ. vt in autẽ. de trien. & se. §. hoc nos.

1 Vtrũ ista legitima possit p statutũ vel consuetudinem in totũ tolli? ℞ Alberi. dicit

cit in l.qm̄ in prioribus, C. de inof.test. ꝙ communiter doc. & etiam vltramontani tenent ꝙ nō. Alij magni tenent ꝙ potest in totum tolli. Sed prima verior vr̄, posset tamen statutum vel cōsuetudo diminuere vel distinguere eā, sed non in totum tollere. Ratio quia sicut a natura alimentatio filij a patre depēdet. ff. de iusti.& iur.l.1.§. hinc descendit, ita post mortem patris alimētatio filij ab hac portione iuris naturæ depēdere videtur vt iauitur ī aut. de trien.& se.§.1.ad fi.& §. prohibemus autē ibi si vult filiorū &c. pro hoc facit in sti.de iure naturali.§.1.ff.ď pac.l.ius autem agnationis &c. Pa. tamen distinguit, & benè in c. Rainutius de testa. ꝙ aut filius non habet vnde viuat aliūde, & sic vera est opinio vltramōtanorum, aut habet vnde viuat, & sic est vera secunda. Aduerte tn̄ quod in legitima filius non potest grauari ꝑ fideicommissum s̄m cōem opinionem. per l.quoniam in priorib.C.de inof.test.& l.cum patronus.ff.de leg.2. licèt Bar.& Di. [a] dubitauerint in l.1.§. substituere in fi.ff.de vul.& pupil.substit. Sed succedentes ab intestato ipsi filio si cōtingat filiū decedere impuberem, pn̄t grauari,[b] & est casus in l.si fundum per fideicommissum cum l.se.ff.de leg. primo. ideo dicit Bal.in l.cum virum in secunda column. C.de fideicomm. quòd substitutus filio impuberi, poterit grauari vt restituat legitimam filio debitam, & sic verba sunt dubia, puta testator dixit post mortem filij mei impuberis hæreditas itegra restituatur Seio, nec expressit per filiū vel succedentes ab intestato filio meo, vel per substitutum datum filio meo, fideicommissum debebitur in legitima etiam secundùm Bartolum in l. qui duos.ff. de vulgari, & pupillari substitutione. in singu.& communiter sequuntur scribentes [c] ibi, & refert Panormita. fuisse consultum per Ioann. & Imol. & Fulg. in ca. Rainutius, de testa. licèt

Nūquid legitima erit medietas. De hoc per Paul. Imolam & Ale.in l. planè.§ si duobus de le.1.doct. variant, & Pau. variauit in con.231 super primo pūcto & consi.254. quoniam fundamentum. Sed communis opi. est ꝙ filiæ exclusè non augent numerum liberorum, & sic erit tertia pars. Hoc tenet Ange. in l.Papinianus.§ vnde si quis. ff.de inof. test & in aut. nouissima de inof.tes. Imo. & Fulg in d.§ si duob. Raph. Cu. con.48. de pluribus quæritur 2. volumin.

a Licet Barto & Di.] Ie ī verè Bartol. non dubitat de hoc, licet retetat gl. contrariās & Di. vt patet in tenenti.

b Possunt grauari] Hoc sic declara. Nam pater potest filio suo impuberi substituere directo vsque ad pubertatem, id est quia substitutio pupillaris inuēta est propter filij impuberis prouisionem, cū. n. filius impubes non possit ipse testari ob ætatis defectum lex permisit patri, vt ꝓ tali filio testamētum cōderet qď intelligitur quā do ei pupillariter substituit. vt l.Papi.§. sed nec impuberis. ff. de inof.test.& l pa tris & filij ff. de vul.& pupill. Sed pater non potest substituere per fideicommissum ipsi filio in legitima vt l.cohæredi.§. cum filiæ.ff.de vulg.& pupil.cū .n. hoc esset grauamen reijcitur de legitima indubitanter. vt l.quoties.& l. qm̄ in priorib. cum alijs.C. de inof.test. Nihilominus benè pōt pater sic iniūgere fideicommissum ab ipso substituto pupillariter, vniuersaliter seu particulariter, puta si dicat. Instituo filium meum hæredem, & si decesserit in pupillari ætate, substituo Titiū quem rogo, vt restituat hr̄ditatem Sempronio. Certè restituet etiam filij legitimam d l.si fundum per fideicommissum.cū l seq.in fi. Imo ēt vt ibidem pater pōt grauare illum substitutum, vt etiam bona propria filij restituat. Ita tenet Bar ibi, & l.si Titio § fi. de leg. 1. Vbi ēt pōt grauare venientes ab intestato ipsi filio suo. Bar. & Ci.in l.ex trib C.de inof test & Bal in l cum birum, & Mathes.in no.164. Rom. diuersitatis scilicet quare a venītibus ab intestato vel a substituto filij possit pater relinquere fideicommissum, sed non ab ipso filio pōt ratio ex regula. l. ab eo. C. de fideicom. quem non honoro grauare non possum. Constat n. prēm in ltima filiū instituendo ipsum non honorare cū ex dispositione iuris obligetur eam relinquere. l. si arrogator. ff de ado. meritò nō debet eum posse grauare. Sed benè prēdando substitutum filio illū honorare dicitur, vel ēt venientes ab intestato. Ex quo.n. alios potuisset substituere Tu vide text. mirabilē in l. cū qdā C de le vbi pater q exhæredato filio hoc facit legatū in quo substituit ei pupillariter, & a substituto legauit ꝙ legatū non valet. Sed gl. ibi dicit hoc speciale eē. Idē l.a b ex hæredati. ī prin. ff.de leg.1.& l.q fundū.§.filios.ff. ad legem Falcid. qď ēt procedit ī testō militis. vt l.milesita.§.simi les.ff. de testamēto militis, vide Ias.in d.l.cum quidam. vbi latè.

c Sequuntur scribētes] Imo.& Pau.de Ca.In d.l.qui duos Nod.in d.l.cohr̄di. Ale.con.123.3.li.incipit attētis verbis testamenti. Areti.con.55.incipit, periculosum est in 8.& 11.col.& est cōis opi. ꝑꝑ quam Rap. Fulgo.in l.ex tribus.C.de inofficioso testamento, de facto consuluit. Mediolani in tali casu. Quidam testator instituit filiam in mille ducatis, & qñcunque decederet sine liberis voluit illa mille inter pauperes distribui, & si illa mille non essent vltra legitimam, nihilominus legatum illud censetur factum ab hæredibus dictæ filiæ, vnde distribui debebāt inter pauperes Christi, & sic ipsa filia nō erat in ltima grauata sed eius hr̄des. Vnde valet. Sequitur Paul. de Cas. in d.l.ex tribus, licèt Bald consuluerit contrarium.

vnde

Barto.in l.cohæredi,[a] ff.de vulga.& pupil.substi.aliter dixerit.

2 Quid si filius instituatur in minori parte? Respond. quòd nihilominus aget vsque ad supplementum. dicta.l.omnimodo, quia hæc legitima datur i bonorum subsidium de iure naturę, tamen si filius institutus renunriaret hæreditati non posset petere legitimam secundùm Baldũ in l. vnica. C.quando non pe. partes, de hoc vide infra testamentum.S.31. Et Bartolũ. in l. gerit.[b] ff.de acquirenda hęreditate. Nec similiter quando pater decessit ab intestato.

3 Secunda Trebellianica a Trebellio autore sic dicta debetur hęc iure institutionis, & est quarta pars hæreditatis totius sicut cum qs institutus hæres vniuersaliter, vel in certa quota hæreditatis rogatur vt restituat alij hæreditatem sine liberis moriendo, iste sic institutus poterit retinere quartam partem totius hæreditatis Institution. de fideicommiss.hæredit. S. sed quia C.ad Trebe. per totũ. Institutus tamen hæres in certa [c] parte hanc non habebit.secundùm Bal. [d] qui ita consuluit per. l. 1. ff. ad l.Fal.

4 Tertia Falcidia a Falcidio autore debetur iure institutiõis,& est quarta pars totius hęreditatis quã quis retinet quando institut⁹ hęres fuit & supra dodrãtem scilicet tres partes hæreditatis est aliquid legatũ vel fideicommissum, de testa. Rainaldus.

5 In quibus casibus cessat falcidia? Resp.ꝙ in decẽ casibus.Primus in his quæ legantur sic, vt non possint alienari, vt ad successores eius cui relicta sunt debeant peruenire. C. ad legem Fal. aut.sed in ea re.[e]

6 Secundus in his quæ ad pias causas[f] relinquunt ecclesię aut pio loco.vt i aut. similiter.C.ad l.Fal. Aduerte hic quòd si ecclesia vel alius pius locus institueretur hæres tunc detraheret Falcidiam de legatis factis alteri ecclesiæ vel

vnde & Pau.de Cas dicit se habuisse hunc casum de facto ex ciuitate Bononiæ,& ꝙ fuit sibi apportatum consilium Bal. propter quod doctores Bononienses idem consuluerunt,sed ipse & Ioannes de Imol.perpenderunt de errore,& fecerunt reuocare dicta consilia. Et idẽ fecit Pau. Paduę, vbi casus de facto occurrerat quia fecit quendã duct. reuocare consilium &c Vide Iason in d l.ex tribus. Sed nũquid poterunt detrahere Trebellianicam ex ea legitima quã tenentur restituere. Vide Anc.cons 24.tit. de test posito inter consilia Cal. Vide eundẽ con. 15 eod. tit. & in suis consilijs consi 25 & 44.

a Licèt Bar.in l. cohæredi] in §. cum filiæ.ver. ꝙ si hæredem. Vbi dixit. In dubio verba vñr referri ad impuberẽ, sed soluit in d. l. qui duos. Vide eundem Bart. in l.codicillis ff de vsufructu legato & quod consuluit Pau. de Cas. cons. 198 in casu præsenti,per textum a contrario sensu in ca.si pater,de testamentis, libro sexto. Tu tamen teneas opinionẽ de qua in præcedenti additione Sed quæritur nunquid si pater assignauit in vita legitimam filio quam ipse consumpsit culpa sua teneatur ipse pater iterum assignare Bartol. & alij in l.cum dotem in § si post.in final. ff.soluto matrimonio, tenent quòd non, pro quibus facit textus notabilis in autentic. quod locum. C. de collationibus. Vbi si filia perdidit dotem culpa su aut negligentiæ pater non tenetur amplius eam redotare, aliàs secus si filia transeat ad aliud matrimonium. Secus si primum durat cũ possit esse sine dote,de quo Bald. 1.quæstion. Salicetus, & Paulus de Castro in d.auten.quod locum. Et Baldus in l. 1.§.1 ff.soluto matrimonio, & Angelus in l.pater ff.de euictionibus, & quòd pater non teneatur amplius dare filio legitimam culpa filij perditã

tenet Baldus in Antentic.contra rogatus, in secunda columna,ad Trebellianum,& in l.sinius, in principio.C de inofficioso testamento. Angel.in dicta l. pater. Et licet Baldus in dicta autentic. contra rogatus, teneat ꝙ pater non tenetur in hoc casu alimentare filium. Tu aliter dic secundùm Rom.in dicta autentica qd' locum,& Barto. in l.prima.§ huius studij, ff de iusti.& iure,quia alimenta sunt de iure naturę secundũ prælatos.

b Et Bar.in l gerit] ht in l. quia poterat. ff. ad Treb.& Bal. in l. hæres instituta, C de impu. licèt videatur. Idem Bal. tenere cõtrarium in l. scimus 5.q.C. de inof.testament.

c Institut⁹ tamẽ hæres in certa. Tamẽ Aug.i aut. de hęre & fal. §. si verò expressũ. 4 col. ve si.circa sextum dicit si institutus in re certa,nõ habet aliũ hæredem vniuersalem ex quo cẽsetur ipse hęs. l. 1.§.si.ff. de hęre. instit.ꝙ detrahit quartam,secus si habet hẽdem vniuersalẽ, qa tunc habetur loco legatarij vt l.quoties. de hę.instit. & tunc non detrahit.

d Secundũ Bal.] hæc omnia dicit Panormit.in d.c.Ral. in si.

a Autenti. sed in ea re] Ibi Bal.dicit hoc esse valde no.& quotidianum,& tamen aduocati,& doc.cõiter non aduertũt ſm eum.Idem tenet Ang in aut. de hære.& Falci §.si verò expressim.4.col.ver item cessat Falc.Idem in Trebellianica ſm Bald vbi supra licet Ro.con.108.vellit limitare,sed non placet.

f In his q̃ ad pias câs] Idem iudicium est de Trebellianica.vt s.legatũ.1 §.5.huc probat Pa in l.Marcellus in prin.ff.ad Treb Et idẽ tenet Ang. in aut de hę. & Fal.§.si verò expressim. 5.colum. ver.sed ubi quæritur,vbi plurib.vtitur arg Idem et tenet Bald.l.ꝙ non detrahitur in aut similiter. C. ad l.Falcid vbi allegat Specul. titul. de instru. edi. § compend.ante. ver.

versi.sed cum deductio.hoc tenentem, quia etiam di cit pro hac parte fuisse iudicatum.

a Vtuntur iure cõi] Tu vide Panor.in c.cum causam de præben. vbi idem tenet.vide bonum tex.in l.sed & milites. §.coęqualicas. ff.de excu.tu.Vbi priuilegiatus non vti. tut priuilegio cõtra aliam priuilegiatum per quẽ tex. dixit. Bal.in c.1.de ꝓba ꝙ fiscus nõ tenetur edere sua iura fisco;nec ecclesia fisco & Bald. in c. cũm. primo de iudi. dixit per d. § coęqualitas quã dispositio. l.non eo minus. ff. de procu. non procedit, qñ minor litigat cum alio minore ꝑ illum etiam tex. dixit Pet.de Ancha.cõ si. 32.incip. cõtra Io. An. ꝙ si duo hñt immunitatẽ, vt super debitis retro factis non possint conueniri, non poterit vnus contra aliũ dictam immunitatẽ se tueri.Item per illum tex. & gl. in c. in pñtia. de proba consu. luit Oldr. consi. 319.Titius cõdidit testm̃ ꝙ licèt ad probandum relictum ad pias cãs sufficiat minor solennitas quàm in alijs testamentis. c.cum esses. & c. relatũ de testa. tamen ad probandũ illud testm̃ ad pias causas non staret ita fragili probatione. Adde.Ioã. Andr. in regula. In iudicijs.i mercu.Quod si Papa concesisit ecclesiæ collegiati priuilegium, quòd ꝑscripto minor centum annis nõ currat cum ea, certè si prælatus

pio loco, qa curtit priuilegiũ cũ priuilegio& sic ↄcurrẽtibus priuilegijs vtunẽ iure cõi.Facit.l.assiduis.C.q. po.in pi. hñant no.Pa.in.c. in pñtia de ꝓbat. 15. col. ver.ꝑ hãc gl.vbi hęc dicit. Idẽ tenet Dy.& sequit̃ Albri.in l.qs ad declinãdã. C. de epi.& cle.Et hoc idẽ ẽt si indirectè relinquat̃ ẜm Bal. ĩ l.auia.§. titio. ᵇ ff.de ↄdi. & dem. puta. cũ relinquitur fundus cum pacto vt restituat ecclesiæ.

7 Tertius intestamẽto militis.C.ad l.Fal.l.in testõ.ad idẽ.l.in testõ.C.de test. mi. Sed hodie corrigitur ꝑ aut. de hęredita. & Falc.§.pen. & ideo non cessat. ᶜ

8 Quart⁹ in malè oblatis certis vel incertis legatis & alijs alienis. l. imponenda. C.ad.l.Falci.

9 Vtrum p̃r legans tm̃ ꝓ malè ablatis ꝙ legitima iure naturę debita minuit ob liget filiũ vel illũ cui debet? ℞.Mona. ꝙ si talia malè ablata nõ pñt ꝓbari non tenet̃ hęres soluere vt debitũ.s.vt es alienũ. sed vt legatũ.iõ si legitimã minuit nõ tenetur soluere.secus eẽt in illo cui falcidia competit.quia cum talia legata sint ad pias causas cessat hodie, vt dictum est. & ideo non detrahet.

10 Sed qd faciet talis q tot hẽt restituere incerta q̃ ꝓbare nõ põt,quæ exhauriũt quasi totã hęreditatẽ si non põt inducere filiũ vt sit cõtẽtus restituere? ℞. ẜm Monal.quod faciat testamentũ codicillũ in quo ordinet ꝙ oĩa bona sua distribuantur paupetibus ꝓ malè ablatis incertis, asserens quod plura sunt quàm oĩa sua bona.

11 Quint⁹ si testator certus de sua quantitate patrimonij prohibeat expressè deduci falcidiam. ᵈ

12 Sext⁹ si hæres nõ fecerit inuẽtariũ ẜm modũ & tẽp⁹ statutũ.hi duo habentur in aut.sed cũ testator. C.ad l. falci. Idẽ si j̃. tẽpus legitimũ nõ paruerit volũtati testatoris.vt in c.Raynald⁹ in fi.de testa. Septimus de legato dotis.vt l. 2 §.idẽ quærit. ᶜ ff de dote ꝑleg. 8.in libertate legata.l.Papinian⁹. §.sed ita.ff.de inoffi. testã. Nonus qñ legat̃ instrm̃ rei alterius. Decimus casus legis beneficio. ff. ad l.falci. & l & si tacitum.C.eodem, quando .s. occultauit vel negauit res hæreditatis.

13 In q̃buscãsib⁹ cessat tre bellianica? ℞.qđ in tribus casibus.Prim⁹ in legatis ad pias cãs. vt dixi s̃. Legatũ. 2.§.5.& s̃.eo.§ 6.Secundus si testator prohibuit. vt in auth.de hęred.& falcid.§. si verò expresim. Ratio quia cum testator posit tollere falcidiã, multò magis trebellianicã quę min⁹ est priuilegiata. vt ff. ad fal.l. in quartam. licèt ↄ̃rium teneat gloss. in authen. sed cũ testator. C. ad.l fal. Sed cõis opi. ᶠ verior ẽ ꝙ põt vt in d.§.si verò.Tertius est qñ substitutio euanescit, vt puta quia ingreditur religionem ille q̃ rogatus est si sine liberis

agie contra capitulum in bonis discretis super re elias perceptibili, non poterit capitulum illo priuilegio se tueri. Tu tamen vide per Panormita in d.c. in pœnitentia. & per Bart. in authen quas actiones. C.de sa. san.eccle. vbi tractat quando vnus priuilegiatus excludat alium vel præferatur alij.

b § Titio] Dicit Bal. ibi si legatur mihi,& rogo te restituere amore Dei non solum commissum, sed etiam legatum mihi factum, censetur factum ad pias causas.

c Et ideo nõ cessat] Si enim miles instituat hęredem & grauet eu legatis,potest detrahere falcidiã, si tamen fecerit inuentarium. Et idem in fideicõmisso, quia põt detrahere Trebellianicam, vt no. Barto. post Dyn. in l.1.§.filij.ff.ad Trebe d.Iat.in d. l.in testõ.C.de testamen. mil. alle gat multos doctores.ad hoc.

d Deducit falci diã] Et est tex.de hoc in authen. sed cum testãtor C. ad l. Falci. & ibi Bar. asignat rationem huius determinationis & in l.nemo potest. ff. de leg. 1.

e §.idem quęrit] Intellige ꝙ non detrahitur quoad effectũ finalem. vt l. cum dotẽ ff ad l. Fal. secus a princi vt in d. §. idẽ quærit.Ibi.n. falcidia detrahitur.sed mulier ↄ. sequutura ẽ totã do:ẽ.ita declarat ibi glo. & Bar.

f Sed cõis opi.]

Vide Bar. in d. auth. ſed cum teſtator. & in l. Marcellus. in prin. ver. 2. q. ff. ad Treb. Ro. conſi. 75. Ang. in §. ſi verò expreſſim. in auth. de hære. & fal.

a Quia ſi. totum reſtituet] Secũdùm Bal. in l. poſt mortem. C. de fideicom. eſt caſus mirabilis in quo hæres grauatus reſtituere hæreditatẽ nõ detrahit Trebellianicam et ſi vellet detrahere qſi. ſ. non ſuit inſtitutus hæres ſua cõtemplatione, ſed fideicõmiſſarij. caſus ſing. in l. in fidei. õmiſſum. § cum Pollidius vbi Cy. & Bar. in l. ff. de vſu Bald. in rub. C. de his q in fraud. cred. dicit eſſe ſemper fixum cordi. & ibi Imo. & Ro. in d. § cum Pollidius. item eſt ali⁹ caſus in quo hæredes non detrahit Trebellianicã qñ hæres eſt grauatus reſtituere p viã contractus. caſus eſt ſingu. in l. quidã cũ filium. ff. de hęre. inſti. Bald. in d. rub. C. de his q̃ in fraud. cred.

b Quid cõputatur] De hac materia, plenè per d. Pau. de monte, doct. papienſem. in repe. l. in quartam. ff. ad. l. Fal.

c Vt in auth. ex teſtamento] Bal. ibi dicit filiũ teneri ſibi in legitimã imputare id quod ludendo ꝑdidit ad ezarum, quia ludere eſt lata culpa. lõ tenetur, licèt deſierit poſſidere: auth. quod locũ de colla. Item in d. authen. ex teſtõ pẽ. col. ver. 16. dicit idẽ Bal. idẽ eſſe ſi in meretricãdo ꝯſumpſit, quia meretricari eſt dol⁹. ff. mandati. l. ſi vero. § ſi adoleſcens. idem de his quæ mortuo vel viuo patre pro ſuis culpis & exceſſibus ſoluit, quia ſibi ſoli imputet. l. cum duobus. §. ſi. ff. pro ſo. & vide Bal. in l. 1. C. q bo. cede. poſ. dicentem. ꝙ ille qui in ludo conſumpſit bona ſua non auditur volẽs cedere bonis quæ no. vide infra peculium. §. 19. & quæ ibi ponuntur.

beris decederet, vel nõ maritaret & huiuſmodi. vt in auth. niſi rogati. C. ad Treb. Addo quattũ quando iudicis officio compulſus ſolũ adijt hereditatem, qa ſic totum raſtituet. [a] Inſti. de fideicom. hære. §. in primis.

14 Vtrũ legatis multis factis tam ad pias cauſas q̃ nõ pias excedentibus facultatẽ hæreditatis, debeat fieri detractio tam de legatis ad pias cauſas, an ſolũ de alijs? ℞. Albri. in d. l. ſi quis ad declinandã. quod ſic. communiter de omnibus. Nec obſtat quod ceſſat falcidia in pdictis, qa non eſt Fal. ſed declaratio legati inaniter facti ab initio. vt. ff. ad Trebelliani. l. 1. §. ſi is qui quadraginta.

15 Quid computatur [b] in iſtis legitimis? ℞. Pau. in c. Raynutius. de teſtamẽtis ꝙ in legitima quæ dr̃ falcidia quę prouenit iure inſtitutionis non cõputantur niſi ea quæ venerunt iure inſtitutionis hæredi, nõ aũt legata vel alio modo prouenientia. In quarta verò Trebellianica computantur nõ ſolũ quæ veniũt hæredi iure inſtitutionis, ſed omnia q̃ ꝓueniunt ei ex teſtamẽto puta iure legati vel donationis. non alia prouenientia ex teſtamentum. & de prædictis eſt caſus & ibi Bart. Ange. & Ion. in l. quartã. ff. ad l. Falci. & ibi ponunt rõnẽ differentiæ. In legitima verò quæ ꝓuenit iure naturæ cõputantur non ſolũ ea quæ ꝓueniunt ex teſtamẽto quocũq; titulo, ſed etiã vndecũq; ſint profecta, vt patet in iuribus allegatis in gl. d. c. Rainutius. & in l. in quartam. ff. ad l. Falci. Diſtinguit tamen. Panormita. ibidem circa hoc vltimum ſic. ꝗ aut pater donauit filio ob cauſam puta dotis vel donatiõis propter nuptias. & illud computatur cum legitima. aut donauit ſimpliciter. & ſi donatio tenuit puta quia donauit emancipato vel propter merita, ſic non computabitur. Si verò non tenuit in vita patris, licet ſit cõfirmata morte cõputabitur cum legitima. de quo vide & dic vt in auth. ex teſtamento. [c] C. de colla. & in l. filium quem habentem. C. fami. hærc. [d]

16 Vtrũ quis poſſit deducere duas legitimas portiones ſcilicet legitimã debitã iure naturæ & Trebellianicã olim fuerũt opi. in l. quã q̃. C. ad l. fal. ſed hodie dic cũ Bar. in d. l. quanq̃ & in l. Papinianus in §. meminiſſe. ff. de inoffi. teſta. & Bal. in d. l. filiũ quẽ habentẽ. & canoniſtas in c. Raynutius. & c. Raynaldus. de teſt. ꝙ ſi ſubſtitutio ſeu rogatio ſit purè facta, aut ad certum diem. quòd perinde eſt ac ſi ſit purè facta, tunc non poterit detrahere niſi vnam quam voluerit. Si verò rogatio ſit facta ſub conditione vel ad incertũ diẽ, ſic poterit detrahere ambas duas. & ſic cõcorda ius ciuile cũ canonico quod videt diſcordare in hoc. & hæc eſt cõmunis opi. ſecundùm Pa. in d. c. Raynutius. & rationem diuerſitatis. vide ibi per eum.

d C. fami. hær.] Fructus percepti a filijs grauatis de reſtituenda hereditate non cõputãtur in legitimam auth. nouiſſime C. de inoffi. teſte qa legitima filiorum dẽt cõſiſtere in proprietate & vſufru vt dicit ibi tex. nec etiam in Trebel. &c. ſingulariter Bar. in l. quod de bonis. § quod en ſus. ff. ad l. Falc. Et hoc intellectualiter, ſi ſunt filij primi grad⁹, quibus ſit ſubſtitutio, ſecus ſi fieret nepotib⁹, qa tũc fructus cõputarentur in Trebellianicam. & ibi dicit Bart. ſe vidiſſe in hoc errare vnũ magnũ do. ſeq. ibi Alex. & Ange. cõſilio. 114. 3. quęſito. Pau. de Ca. in l. iubemus. C. ad Treb. idem. Ca. pre de pu. conſi. 92. ſui ctus fuit, quidam carbonus Angel. in d. l. iubem⁹ & Pau. in d. § q auus li

Verum

17 Vtrum legitima portio quæ debetur iure naturæ amittatur pp delictum patris in lęsam maiestatē? Re. d. Card. in cle. pastoralis, de re iudi. in ver. cæterum dicit ꝙ Laudu. tenet ꝙ non,ᵃ vnde dicit quòd filij audita cōdemnatione patris furtim, & dolosè si capiūt suā legitimā non tenentur (saltem in foro animę) ad restitutionem faciendam principi, quia p̄nt tenere de iure naturæ, quæ per positiuū ius non potest tolli. argu. in d. ver. cæterum pro hoc de test. Rainutius. §. quia verò. Et quia pater non pōt priuare filium legitima nisi in casu ingratitudinis vt. C. de inof. test. l. quoniam in prioribus. facit c. ius dictum. de ver. sig. & in aut. de hær. & Fal. §. si quis autem non implens dicitur ꝙ etiam per reatū inobedientię non p̄t priuari filius legitima. Sed Zen. in d. ver. cæterum tenet contrarium ratio quia per contractum pōt tolli legitima, quia debetur deducto ęre alieno. ff. de inof. testamē. l. Papinianus. §. 4. āt. Sed in delictis quasi contrahimus, quia per quasi contractum se obligat ad pęnā. ff. de iu. fis. l. īperatores. no. gl. in ver. onerari, ff. de pos. l. 1. § bestias idem tenet Io. de Lig. quia legitima ē quota bonorum quam pater habebat tempore mortis, nihil autem habet q̄n sunt cōfiscata. ff. de inter. & rele. l. 3. & quod no. ff. de iurepatr.ᵈ l. diui fratres. Et licèt de rigore, & subtilitate iuris istud sit verius.ᵉ tñ mihi magis placet opi. Car. tanquā magis benigna, & eā teneo tō quia per titulum lucratiuū, & per donationem non potest pater aliena re in præiudicium filij. C. de inof. don. per totum, & de don. & quod ibi not. in c. fi. Sed fiscus hoc capit. ex ti. lucratiuo, & ideo non potest in præiudicium filij. Et ad rōnē Zen. dico veram quando per quasi contractum damnificauit principem in bonis, ex cuius damno pater esset ei obligatus ad restitutionem alias non, quia tunc non est ęs alienum nec propriè potest dici quod pater teneatur ex quasi contractu sed simpliciter ex delicto ad Io. de Lig. iam pater responsio, quia fraudem filijs titulo lucratiuo facta alienatio non valet.

18 Vtrum falcidia & Trebellianica ammittantur per negationem fideicōmissi in qualitate vel quātitate ficta ab hęrede illi cui fideicommissum est factum? R. f̄m Bart. in l. scimus. §. licentia. C. de iure deli. qd' sic ᶠ si ille probauerit qualitatem vel quantitatem fideicommissi. nec aliquam ex ipsis poterit detrahere.

LEGITIMVS quis dicatur. Vide supra Filius.

LENO quis dicatur? R. gl in. §. quod si ī adulterio. in ver. crimen. 32. q. 1. ꝙ est qui damnatam adulteram ducit, vel q̄ reconciliat sibi eam. vt C. de adu. l. castitati. vel scienter tenet adulteram, vt in d. §. qd' si, vel qui recipit pecuniam pro adulterio. ff. de adulr. l. 3. §. lenocinij. Limita præfata in tribus primis casibus vera, nisi emendatam teneret. Idem lenocinium cōmittit q̄ quęstuaria mancipia habet, quia hoc non est minus q̄ proprio corpore quæstum facere. l. palam §. lenonium. ff. de rit. nup.

LEPROSVS separatur ab habitatione hominum vt in capitu. primo de coniuga lepr. in prin. hoc est de cōsuetudine approbata vt in tex. & gl.

1 Vtrum lepra post veniens dissoluat matrimonium? R. ꝙ nō. vt patet in d. c. 1. & 2. eo ti. Sed sponsalia bene soluit. vt patet in c. fi. eod. tit.

2 Vtrum vxor teneatur cohabitare cū viro, vel econtrario vir cum muliere leprosa? R. f̄m gl fi. in d. c. 1. ꝙ non in eadem domo vel lecto. sed benè tenetur ei debitum reddere vt in d c. 2. Sed Pe. Aureolus in 4. dist. 32. dicit ꝙ vbi non posset sine sua verisimili infectione ᵍ ēt reddere debitū, ꝙ nō tenetur. & ponit regulam ꝙ nullus tenetur

oet aliter voluerit in l. mulier. §. cū ppoueret ad Treb. vbi dicit ꝙ q̄n p filiū detrahunt duę quartæ tūc fructus cōputantur in Trebe. Et ita consuluit con 22. 123. Berth. sed prima est cōior, & ita ꝯsuluit Corneus cō. 180. Multitudo quęsitorum in 4. vol. 10. q.

a Tenet ꝙ non] Idē tenet Ci l. fi. C ad l Iul. maie. & Iac. de Aret. & Bar. in l Imperatores. ff. de iu fis. & placet

b In lege om̄ in priorib.] Quare supple poterit tenere dictam legitimam, quia illā iure possidet, ergo iustè.

c Et quod no. ff. de iu. pa.] Ibi est bona gl. q̄n delictum patris vel aui noceat filio vel nepoti.

d Istud sit veri⁹] Adducebatur ēt de statuto qd' potest tollere legitimā, de quo. s̄ e. §. 1. sed non placet Car. Rose. ab solutio. 2. §. 19. tenet opi Zen. vide infra pœna. §. 1.

e Quod sic] Ad de Bar. in l. beneficio. ff ad l. Falc. & in l. hæreditatem. §. si e. ti.

f Verisimili infectione] Pan. in d. c. 2. dicit. si cōstaret ecclesiæ sanū reddere non posse debitū absque

horrore, nō compellet eum, quia ad impossibile nemo tenetur. l. impossibilium. ff. de reg. iur. benè verum est ꝙ si non constat ecclesiæ de impossibilitate possit tamen excōicare. quia tū licet esset quò ad ecclesiam militantem excommunicatus non tū quò ad ecclesiam trium phantem. c. literas. de resti spol. & c. inquisitionis. de sen. exc. & inferet l'a sanū posse præcise compelli ad reddendum debitum vxori leprosæ, qd tū intelligitur vt hic. Item maritꝰ ethicus vel alia infirmitate detētus non tenetur debitum reddere si non potest absq; periculo ꝑ sonę suæ. q3 ordinata charitas, &c. Ita Abba. ibi dem &c. vide §. Matrimonium. 3. impedimento. § 14.

a Officio remoueri] Et hoc ꝑ ꝑ publicū. vide Pa. in d. c. de rectoribus.

b Rectoribus] Si facultates nō sufficiunt veriusq; præponatur eger & coadiutori epi scopus prouidebit, vel parochia ni ita consuluit Card. consi 70. sequitur Pa. in d. c. de rectoribus.

c Ordinatur ad gratiam] Lex ordinatur ad bonū cōe sicut ad finē. Quod sic patet ꝑm Th. 1. 2. q. 90. Lex. n. ptinet. ad id qd est principium humanorū actuum quorum principiū est cō. In ratione autē oportet eē aliqd qd sit principiū respectu omniū aliorum & hoc ē finis vltimus ex quo patet ꝙ lex ordinatur ad cō mune sicut ad finem. ex quo etiam sequitur cū finis vltimus sit fęlicitas. legem ad fęlicitatem ordinari, quia necesse est eam respicere ordinē quia est in beatitudine. Et cum qualibet pars ordinetur ad totum sicut imperfectum ad perfectum, & quilibet homo sit pars cōitatis oportet eum ad fœlicitatem cōmunem ordinari. Propter quod dixit philosophꝰ in 5. eth Legalia iusta dicitur con seruatiua, & facta fœlicitatis, & particulas, ite ꝑ ipsius politica cōicatione, perfecta aut cōicas ciuitas ē vt dicit primo poli. Quare cum ad fœlicitatē nō possumus perueni re nisi per gratiā optime dr̄ hic le gē capi, ꝑm q̄ rō nalis creatura ordinatur ad gratiam.

d Honestæ viuē di] Ad ho. §. 1. i. sti. de iust. & iur. Alias descriptio nes legis vide in l. 2. ff. de legi. vbi pulcherrima dicta. Et gl. ibi col ligit descriptionem legis. dicit ꝙ lex est sanctio sancta præcipiēs honesta ꝓhibens contraria. vide S. Th. 1. 2. q. 92. ar. fi. & tex. 1. dist. ca. lex & ibi Arc. & l. 1. & l. legis virtus. ff. de legi.

e Ligans hominem] Vnde & S. Tho. 1. 2. q. 90. ar ticulo. 1. in corpore ait, Lex re.

reddere debitum vbi ē periculum verisimile de vltimata ifirmitate, & facit ad hoc quod dixi supra. Debitum. §. 3.

3 Vtrum leprosi teneanť ad decimas? ℞. gl. fi. in ca. 2. de ecclesijs edi. ꝙ sic nisi de hortis, & nutrimentis animalium suorum quæ sola excipiuntur in d. ca. 2. & ideo de alijs tenētur sicut alij Christiani. Quia quod de vno prohibetur, de alio concessum intelligitur.

4 Vtrum leprosi possint habere ecclesiam, & ꝑsbiterum qui eis celebret? Res. ꝙ sic, si tot sunt simul quòd eam cū cœmeterio possint construere, dummō veteri bus ecclesijs de iure parochiali nō faciāt iniu. d. c. 2.

5 Vtrum leprosi possint ꝓ moueri. Vide supra. Corpore viciatus §. 9 ꝙ non neq; celebrare, nisi vt ibi dicit.

6 Verū sacerdos & leprosus factꝰ possit in parochia li ecclesia prælationis officio fungi? ℞ ꝙ si sine scandalo & abhominatione populi non potest illud exercere, debet ab officio remoueri. [a] Ita tū quod ꝑm facultates ecclesiæ admini strētur ei necessaria quousque vixerit, vt in c. tua nos, de cle. egro. Rectoribus vero ecclesiarum qui sine scā dalo illorum qui sunt sani non pñt seruire altari, dandos est coadiutor qui curā habeat animarum cui adiu tori ad sustentationē congrua portio de facultate ecclesiæ eiusdē assignetur. vt in c. de rectoribus, [b] d. Cle. egrotan. Ex quo patet quod non prohibetur celebrare quando sine scandalo pōt, vt in secreto & huiusmodi arg. d. c. de rectoribus.

LEx ꝑm ꝙ rōnalis creatura ordinať ad grām [c] omissis alijs acceptionibus legis ꝑm Fran. de Mairo. in 2. sent. est ars honestē viuē di. [d] ligans hominē [e] ad sui obseruantiam, aliter non esset lex nisi ligaret.

1 Quotuplex est lex? ℞. vt colligo ex Scot. in 4. di. 14. triplex. Prima dr̄ lex naturæ, & isto modo aliquid dicitur dupliciter de lege naturæ, vno mō tanq̄ principia practicè nota ex terminis vel ꝯclusiones necessario sequentes ex eis. & hęc strictissimè dicūtur de lege naturæ. Secundo mō dr̄ de lege naturæ & largè id qd est verum practicum consonum principijs, & cōclusionibus legis naturæ. intantū ꝙ statim notum est oibus il lud ꝯuenire tali legi. Secūda lex dicitur positiua diuina quæ continetur in his q̄ sunt in veteri, & nouo testamento, & licēt Gratianꝰ vocet ipsam legē naturæ, limitaeum ꝙ est verū prout est posita ab autore naturæ, & distinguiť contra ius positum, ab aliquo qui non est autor naturæ. Tertia lex dicitur positiua hoc ē posita ab hominibus. Multa enim ecclesia statuit, & imperatores vltra ius diuinum ꝑꝑ obseruantiam honestiorem in morib. & ꝑꝑ reuerentiam maiorē in suscipiēdis, & administrandis sacramentis, de prima, & secunda ha-

gula quædam est & mensura, fm quam inducitur ali quia ad agēdum, vel ab ãgēdo retrahitur. Dicitur.n. lex a ligando, quia obligat ad agendum. regula süt & mensura humanorum actuū est rō, q̃ est principiū primū actuū humanorū. Rōnis.n. est ordinare ad finem, qui est primum principiū in agendis, fm Philosophū. In vnoquoq; autem gñe id quod est principiū est mēsura & regula illius generis, sicut vnitas in gñe numeri est motus primus in genere motuum.

a Condendi legem] Lex gñalis regulariter non fit nisi ab imperatore vel summo pontifice qui hñt ptātē vniuersalem fm Bar. in l. nō ambigitur. ff. de legi. & ibi gl. tenet populū Romanū nō posse hodie legem condere. Quam tenet. Bal. & Cy. in l. fi. C. de legi. & vide no. in §. sed quod principi. inst. de iu. nat. De statuto āt vī mihi tex. in l. omnes populi ff. de iusti. & iur. & in sti de iure nat. in §. ius aūt. & hoc generaliter in q̃cūq; populo ēt iurisditionē nō hñte, vt possit condere statuta. Et ita tenet Alb. Bal. & do. Ias. cō tra Bart. in d. l. oēs populi. Et cano. in c. q̄ clericis. de foro cō peten. & in c. fi. de consue. & Bal. in rub. de consti. in 5 col. dicit q̄ in statuto populi vel cōstitutione non requirit consensus principis. Quia sufficit licētia q̄ p̄ijma gistratus & licē.

habes. j. Papa. §. 1. & præceptum per totum de quibus hic tractare non intendo. sed de tertia lege positiua quæ quidem lex positiua tātū habet de rectitudine in quātū lege naturę deriuat. Si verò discordet ab ea, iā non erit lex sed corruptio legis. vt Augu. in primo li. de liber. ar. Non videtur inquit esse lex quę iusta non fuerit. Vnde inquantum habet de iustitia intantum habet de veritate legis. & hoc est quod dicit Isido. in ca. consuetudo dist. 1. Lex erit omne quod ratione cōsistit. Nam fm Fran. vbi. s quia principia legis naturę non pñt eodem modo applicari omnib. propter multam varietatem rerum humanarū, ideo exinde ꝓuenit diuersitas legis positiuę.

v Quis pōt facere leges? ℞ fm Bald. in l. omnes populi ff. de iustitia, & iure. 3. col. ver. & in suam quantū &c. q̄ quantū, qs hēt de iurisditione tantā hēt de autoritate condendi legē a vel statutum, nec vlterius extenditur. nisi hi qui quorū interest consentiant vel ad minus sint præsentes secundum Inn. in c. 1. de loc. & in cap. a nobis. el. 1. de sen. exc. alle. c. fi. de his quæ fiūt a præl. Rō fm d. Ant. in c. cū laicis, de reb. ec. nō alienan. idem no. Pa. ibidem 3 notabili. quia potestas statuendi dependet a iurisditione & imperio in statuēte, & subiectione quō ad

eum in quem statuitur. ca. ecclesia. de const. c. benè q dem 15. di. gl. in ver. potest sed. solùm facit in argumē tum, quia dr finit iurisdi. & Bar. in l. 1. ff. de iurisd. omnium iudicum.

3 Vtrum lex canonica vel quælibet alia lex seu constitutio, vel statum oblige: ad mortale peccatum ex transgressione eius? ℞. Pa. in c. alerici officia. de 6. & hon. clerici. q̄ non semper, sicut nec lex ciuilis inducit sem per decapitationē. Cōsidera ergo q̄ aut lex habet in se materia præceptiuam, & verisimiliter excogitatam multū a statuente, & tūc nō cures de verbis, q̄a verba sunt accōmodāda materiæ tex. est cū gl. in c. rogo. b 10. q. 3. & pulcher. text. in cle. exiui. c de ver. signifi. & sic dic quod inducit mortale. Si verò non constat de materia vbi quis esset cert' de mente statuentis quod vult inducere ad mortale. sic inducit. Facit quod notat gl. in capitu. 3. & capitulo per venerabilem. qui fi. sint leg. & ibi per Pan. d Aut cum nescitur de mente latoris. Tunc considera quod aut verba sunt pręceptiua, puta præcipimus. iubemus. sic obligat ad mortale Facit c. q̄ præcipitur. e 14. quęst. 1. Aut vtitur verbis imperatiui modi. f & si materia non est necessaria, nec multū ponderosa. non obligat ad mortale, vt exemplum si quis te percussit in vna maxilla p̄be &c. quia est consil. 23. q. nr sti. 1. paratos. Si verò materia est necessaria & multū pō-

tentia generalis quam habent ex. d. l. omnes populi. De consuetudine tamen habetur q̄ statuis confirmentur a principe, licèt fortè de iure non sit necess' sarium quanuis Bal. contra in l. humanum C. de legib. & malè secundùm d. Ias. aliquas tamen limitationes habes de populo condēte statuta per Ias. vbi supra.

b Tex. est cum glo. in capit. rogo] Exemplum moneo vos nè blasphemetis, nè furtū faciatis, subiecta n. materia & si verbum moneo nō sit verbū præceptiuum obligat. sd hoc. c. sic. n. 24 q. 1.

c Clem. exiui.] In §. vt autem in ver vel falsè rōnem materiæ. Et rogat' aliqñ importat mādatū, vt l. si sui mei rogatu. ff. de neg. gestis. Et aliqñ mandare accipit pro rogare. vt c. guilisari'. i prin ci. 13. q. 4.

d Et ibi p Pau.] Glo & Pan. in locis hic allegatis nihil dicunt de hoc. sed Psn. in c. nā cōcupiscētiā. de consti tutio in 4. col. hoc dicit. & sic est intelligēdū c. a. d. msio rita. & obedien. ibi si qs nō obedierit principi morte moriatur.

e Ca. quod præcipitur] Quia resistendo superiori Deo resistit. ad Rom 13. & c. qui resistit 11. q. 3.

f Imperatiui modi] Adducit

Panor. in d. c. nã cõcupiſcẽtiã. de conſtit. ſi conſuetudo hẽret q̄ verba imperatiua importent peccatum ſeu præceptum, illa ſeruãda eſſet, vt c. cũ dilectus, de conſuetu. & l. minimè. de legi. ſi verò nulla eſt conſuetudo diſtingue vt hic.
a Et huiuſmodi] Ratio quia talia verba æquipollent pceptis. Inhibitio. n. cõtinet in ſe præceptum in Archi. 17. diſt. in ſumma, ſi vero ſunt verba exortatiua vt obſecramus, ↄſuluimus, tũc nõ inducunt ad mortale d. c. q̄ pcipitur.
b In d. c. nã concupiſcentia] Allegat. S. Tho 2. 2. q. 186. arti 1. ad fin. vbi dicit ſicut ↄuentio legis inducit mortem tẽporalẽ, ita nec mortẽ æternã. Et hæc oĩa Pa. in dictis locis, ſed q̄ ſequitur nõ dicit. Pa. ibi.
c Bar. in l. 3. C. de pigno.] In repetitio. 2. & 3. no. & ibi latè declarat an & qñ verbum debet importat neceſſitatem.
d Rñ. q̄ non] Tu dic vt p Pa. in c. 1. de conſti. q̄ aut lex diſtinguit inter vtrunque forũ & dic vt hic ſtatim in primo caſu. Aut non diſtinguit nec ſubeſt cauſa diſtinguidi tunc ſi non eſt peccati nutritiua ſeruanda eſt ẽt in foro animæ, nam ex

derosa ſic inducit mortale, tex. eſt in Clemen. exiui. in §. itẽ q̄a pterea, de verb. ſigni. Excplũ in Pſal. Vouete quod eſt conſilij, q̄a votũ fit de ſupererogatione, & reddite, & iſtud eſt præcepti, q̄a quod ẽ pmiſſum eſt debitũ; de pac. c. 1. & debitum reddere eſt pcæptum iuſtitiæ. l. iuſtitia. §. iuris præcepta. ff. de iuſti. & iure. Facit q̄a obligare ſe ẽ voluntatis, ſed reddere eſt neceſsitatis, vt in l. ſicut initio. C. de actio. & obligat. Aut vtimur verbis inhibitorijs, vt inihibem⁹, phibemus, interdicim⁹ & huiuſmodi, a & ſic inducũt mortale ſm Pa. in c. nã concupiſcentiam, de conſti. aut loquitur p verba cõmunia vt decerno, ſtatuo, & ſimilia, & ſic non obligant ad mortale, vt dicit idẽ Pa in d. c. nã concupiſcentiã, b ſimiliter eſt verbũ cõmune innouo, & ordino ſiue in plurali dicãtur, ſiue in ſingulari, Aut loquitur p verbũ debet, & ſic inducit mortale, q̄a debet ex pprio ſignificato importat neceſsitatem. vt in gl. in Clem. Attẽdentes circa principiũ, in verſiculo debeant de ſtatu. regu. Idẽ dicit gl. in c. ppoſuit in verſi. non debet. de appel. & per Bar. in l. 1. C. de pigno. c & in l. ſæpe. ff. de officio pręſi. in fi. & alijs allegatis in dicta Clem. Attẽdentes p gl. & q̄uis ratione materię aliqñ ſit congruitatis, in ca. 1. de deſpon. impuber. & nota. glo. in dicta. l. ſæpe. & l. 2. tamen dicit Panormita. in capit. 1. de dolo & contum in primo. not. in fine. Improprietates ſunt vitandæ non

ad ſequentiam trahendæ capitu. propterea, & capi. fina. & quod ibi nota. in gloſſ. de verbõtum ſignificatione ideo ſolũ habebit locum q̄ ſit conſilij in caſu ſpeciali ratione materiæ q̄ conſultiua eſt. Aut comminatur ſub pœna excommunicatiõis & ſic inducit mortale, quia niſi pro mortali nullus excommunicatur. 11. quæſtione. 3. nullus, & capitulo nemo epiſcoporum, & de ſententia excõmunica. c. 1. lib. 6. Facit ad hoc in ar. c. præpterea. de offi. deleg. & l. oratio. ff. de ſponſa. & l. 2 ff. de iur. omn. iud. quia eadem obligatione qua obligat excommu. ſimiliter peruenitur. Facit quod not. in Clement. vbi tenet Stephanus d q̄ peccat mortaliter cõtrafaciens ſanctioni, & dr̃ ſanctio propriè cõſtitutio ſeu lex pęnalis, vt ibi no. gl. in ver. ſanctione. Aut loquit̃ per virtutem obediẽtiæ, vel ſub pęna maledictionis æternæ, vel ſub indignatione omnipotẽtis Dei & huiuſmodi, ſic inducit mortale, vt in c. vnico. de ſta. monach. § vlti. li. 6. Aut cõſuetudo habet talia verba obligent ad mortale, vt ſic inducent. ar. c. dilectus de conſue. & l. minimè. & l. ſi de interpretatione. ff. de leg. tex. eſt ĩ d. Clem. exiui. §. Itẽ q̄a præterea. Sed aduerte hic q̄ vbi ex ſe inducit ad mortale non ſemp peccat mortaliter contrafaciens, vt ſupra. Inobedientia dictum eſt vt ibi, vide in principi.

4 Verũ in foro ↄſciẽtię lex canonica ciuilis vel alia ẽt pceptiua ſemp ſit ſeruãda? Rñ. q̄ nõ e in 11 caſibus, vt collgo ex ſu in c. q̄a plerique. de immu. ec. & de homi. in c. ſicut dignũ, & ex cõ. 21. Fe. Io. Cal. & Pa. in pro-

quo lex eſt iuſta ſeruanda eſt ẽt in foro animæ, quia autoritate dei eſt ædita, Prouer. 97. p me reges regnant. 8 diſt. quo iure, ſi aũ. lex eſſet iniuſta non eſſet ſeruanda. Et poteſt eſſe iniuſta tribus modis vt patet hic. 3. 4. & 6. caſu. & habet infra §. ſi. tu poſtilla & Th 1. 2. q. 96. ſubdit propter ſcandalum & turbationem debet illa lex ſeruari. Quia rõne ſcandali euitãdi debet qs concedeř de iure ſuo, vt in c. 2. de noui operi. nuncia. & c nihil. de ẽlc. p hoc ſingu. dicit In. in c. niſi cũ pridẽ, de renunucia. vt allegat Roma. in ſi. ſingu. ſuorum, ſi ex pſona epiſcopi imminet ſcandalum ciuitati vel eccleſię põt cogi epiſcopus ad renunciandum, debet tamen dari ſibi cambium, & Roman. in l. ſecui. de verb. ob. in vltim. col. vbi nititur pbare q̄ lex ciuilis non obligat ad pcñ, debet intelligi qñ lex non eſt iuſta &c. Et quãdo lex eſt iniuſta ipſo iure eſt

prologo decretaliũ,& Ioã. An.in c.q̃q̃ de vsu. lib.6.& alijs. Primus quãdo lex positiua distinguit inter forũ contentiosum, & consciæ, quia non seruabitur in foro pœnitentiali autoritate ipsius legis ca.tua, a & quod ibi notatur de sponsa. Secũdus q̃n ius fundat se super pręsumptione, & nõ super veritate, quia in foro conscientiæ attendimus ad veritatem, vt credamus confitenti de omnibus, quia solũ agitur de præiudicio ipsius animæ cap.significasti.2.de hom. Ideo si sit veritas contra pręsumptionem nõ seruabitur, vnde licèt hæres non fecerit inuentarium, b tñ in conscĩa non tenebiẽ, nisi inquantum hęreditas se extendit, quanuis ius aliter velit, quia præsumit plus esse in hæreditate. vt ĩ aut. de heredi.& falci.§.si verò non deceret no. hoc probatur in d.c. tua.& in c.literis in fi.de restit.spo.& in ca.a nobis el.1.de sent.exc.& vide Bal.in rep.l.1.in.10.col. C.de sa.san.ec. Tertius quãdo lex non est ad vtilitatem communem, sed princeps propter vtilitatem propriã edidit. Facit.4.di.c.erit autem lex. c & dicitur iniusta tunc lex ex fine ẽm Pan. in c.canonum, de const. Quartus quando lex non distribuit æquè onera subditis, sicut debet facere bonus paterfamilias, quia sic est iniusta de forma ẽm Pa. in d.c. canonum. Quintus quando excedit autoritatem statuẽtis, vt patet in statuto epi, quod non ligat delinquentes extra diœcesim suam ẽt suos subditos vt in c.vt animarum, de const li.6.facit.l. fi.supra de iurisdi.om.iudi. & sic dicitur ininsta ex autoritate. d & pro istis tribus casibus facit quod no Bart. in l.vectigalia e in princ.ff. de pub.vbi dicit ꝙ gabella licitè fraudatur quæ iustè non est imposita. Sextus q̃n est pœnalis quia ante condemnationem non renetur quis soluere in foro animæ pœnam, vt est gloss.singularis f in c. fraternitas. 12.q. 2.& quo dic.vt infra. Pœna. §.3. Septimus quando ratio legis cessat in foro animæ. Nam licèt lex nõ exprimat rationem seu causam, non tamen debemus eam coniecturare,& ad limites illius limitare vel ampliare eam iuxta theoricam doctorum in l.non dubium g C. de legi. Exemplũ in ciuitate obsessa statuitur quòd portæ ciuitatis maneãt clausæ, & hoc pro vtilitate cõi, vt in pluribus potest quod continget hostes insequi aliquos ciues ita quod in dãnum cederet ciuitatis nisi aperirentur portæ, tunc sunt aperiendæ. Quia esset nisi aperirentur contra bonum & vtilitatem communem. verum est quòd non pertinet ad quemlibet hoc interpretari nisi periculum sit subitaneum. Vel si sit manifestum legislatorem illud intendisse, sed solùm ad regẽtem ciuitatem & huiusmodi. Item aliud exemplum, statuto cauetur quod vxore moriente sine liberis vir lucretur dimidiam dotis, quanuis non exprimatur causa, tamen nos debemus coniectura re causam huius statuti, videlicet sumptus mariti quos facit in ducendo vxorem ad domum, nec alia causa potest esse, & sic si non ducit eam non debet lucrari. Secus esset si sic lucraretur mulier sicut vir. Quia tunc causa extimaretur affectus maritalis, & ideo etiam si non dixisset lucraretẽ hoc no.Pa in c.ex publico. de cõuer.coniug. h facit

a Capi.tua] Exẽplum.ibi matrimonium absque consensu non valet. Et ideo licèt ecclesia cõpellat contrahentem, si tamẽ in foro pœnitẽtiali quis dicat nullo modo cõsentisse, absoluendus erit.

b Inuentarium] Idem Pa.in c.tua nos. de vsu.

c Erit autẽ lex] In verbo nullo priuato conimodo puta si princeps propter lucrum bãnirrt vnã formam monetæ.

d Ex autoritate] Hoc ponit Pa. in d.c.canonum.

e Bar.in l. vectigalia] Sequitur Bald in l.veluti. ff.de iust.& iu.in l. cum proponas insi C.de nau.fe. vide Alex in d.l. vectigalia.

f Vt est glos.singularis] Allegatĩ illa gl. à multis. tu tñ adde Pe. de Anc in c.1.de ꝯs li.6.& in c.fi.pp. de rescr.vbi vult ꝙ iura ĩducta ad vindictam cessẽt in foro consciæ, Idem Pe con.43. incipit clariori. Et d. Ant. in c.1. 3 col.de do & cõtu.dicit pœnã legis si quis in tantum. C. vnde vi. cessare in foro cõscientiæ, & cõ sil.19.inci.Casus vnlt prelatũ non debere priuare emphitrutã quãdo Batim reuocauit alienat oẽ, & plenè vide per Fel. in proœmio decre.

g Doctores in lege non dub.tm. Hoc dicit foro aliter Pa in c h.de rescr. Inquit.ego puto ẽt si rõ non sit expressa ĩ lege, tñ ex quo non põt elici nisi vna rõ naturalis & indubitata dẽt fieri extensio ad limites illius rõnis, quia præsumendũ est legislatorẽ finẽ motum ex rõne naturali, vt no sẽtit gl in l.tale pactũ §.fi ff.de pa&.Ad de gl.in cle 1.in ver. præsidentes. de rescriptis, & gl.in cle. 1.ĩ ver. eligatur de elec. & ibi Car. 22. q. Adde Barb. consil. 32.

h In c.ex publico, de conuer.cõiug.] Vide Pa.in c.3.loco, de præsump.& in consil. 1.1.part. Et adde Mathe.no.74 incip. Not.statutũ.

facit quod idē Pa.not. in c. quia in insulis.de regu. vbi dicit ꝙ lex debet ampliari, & restringi ad limites ratio nis expresse,etiam si verba non patiantur,vt in l.adige re.§.quanuis,ff.de iurepat. & in l.cū pr̄.§.dulcissimis. ff.de lega. 2. & in l.pater.§. fundum.ff.de le.3. Facit.c. cū dilecta.de confir.vti.vel inuti.& bon⁹ tex.in regula. fi.đ re.iu.li.6.& qđ no.Bar. in l.Itē quæritur.§.qui impleto.[a] circa fi.ff.loc. & idē Pa.i c.1.de iura.cal.pe. no. dicit ꝙ etiam in penalibus seu odiosis qn̄ ratio est expressa extēditur, & amplia tur dispositio legis ad limi tes rationis expressè.no.gl. in cle.1. in ver.eligatur,de elec.& in cle.2. in versi.pileum de vi.& hon. cleri.& in dic.regula fi.& quod ibi no.Di.& Io.An. in Mercurialibus,[b] & quod no.in d. §.dulcissimis.[c] secus esset in dictis pęnalibus s̄m eūdem Pa.in c.1.[d] de sent.& re.iud. vbi allegaretur simi le sub terminis facilioribus, vel paribus.vt not.Inn.ī c. cum speciali,de appe.Item iste casus ꝓbatur, qa rō legis plus debet attendi quā lex ipsa.l.1.C.quę sit longa consue.& 1.di.c.consuetudo,vbi dicitur,lex est quic quid ratione consistit.vnde Bal.in c.1.de cons.dicit qđ lex consistit in substantia ra tionis.& Bar. in l.cum mu lier.ff.sol.ma.in.1.no. dicit quod ratio legis & mēs legis idem est, & propterea dicit gl.fi.in l.1.& 2.C.quę sit long.consue. in glo.fi.in prin. quod non minus debet attendi ratio legis quā lex ipsa.hoc intellige de ratione finali quæ dicitur ipsa lex secundū Bal. in c.dilectus el 2.de rescr. & in l. si quis seruo C.de fur.dicit quòd ratio finalis est anima legis.[e] Idem vbicunque habet locum ratio legis habet locum etiam lex. C.de interdi.l.1.secundùm Arch. & sequitur Gemi. in capit. vbi periculū.in prin. in 3.not.d.elec.libr.6. imo plus etiam si verba contra dicant.vt l. scire oportet.§. aliud in verbo sed & si ma ximè verba legis.ff. de exc. tuto.non enim in folijs.sed in sensu cōsistit euangeliū capi marchion.1.quæs.1.& cap. intelligentia. de verb. signifi.facit tex.in l.3. C.de libe.præte. vbi enim inquit manifestissim⁹ est sensus testatoris interpretatio verborū nusquam tantùm valet vt melior sensu exi stat Bal.etiam in l.commissoriè.C.de pact. interem. & ven. dicit quod iudici licèt sit imposita necessitas seruandi statutum secundùm formam prout iacet ad literā ar. l.1.§.si is qui nauem.ff.de exercito. tamen non habebit locum hęc necessitas, nisi sal uo intellectu, quia litera occidit, spiritus viuificat.& facit pro hoc glo.in c.illo vos. in ver.pignus de pignori. quæ dicit mente contrahentium cōsiderata. Et ad iura quę dicunt legem seruandam etiā in foro animæ dic ꝙ verum quando est eadem ratio in vtroque foro,quia sic non cessat in foro animæ. ita R̷.Pa.in c.tua in fi.de vsuris,& quomodo ratio vel causa finalis potest cognosci,vide supra Causa.§. 5. Octauus qn̄ verba legis non adaptantur ad aliquem ca sum, nec eius dispositio adaprabitur si de mente aliter non constet. hoc est notabile dictum Bar.in l.4.§.toties.quem legit sub. §.prætor erit.ff.de damno infecto. & in l. ita autem.in prin.ff.de admi.tuto.& ibi di cit statuto cauetur ꝙ soluuntur pro gabel la de quolibet contractu sex denarij pro li bra[f] istud non habebit locum in re inæsti mabili qa cū verba nō adaptent nec disposi tio.Facit.c.idemnitatibus[g] §.sed cum eas.

a §. Qui impleto] Vbi dicit ad id se porrigere fictionem, ad qđ se porrigit lex naturæ.exemplū mortu⁹, & furiosus non possunt cōsentire, & idē in absente, & ignorante.

b Et Ioa. An. in mercurialibus] Disputat. n.vtrū religiosus q portat habitū velatum sit apostata, & concludit ꝙ sic & facit cōtra laruantes se.

c Et quod no.in d.§.dulcissimis] Ibi Bart.inducit ad qōnē de patre hñte filios ex duabus vxorib⁹ & in morte iussit eos ęqualiter diuidere, qa ista iussio non extenditur ad prædiū proprium vnius filij nisi pater expressisset. Seqtur ibidem Bal.Et facit ad.q. l.magis puto.§.fi. cum l. seq.ff.de reb. eo.

d Pa.in ca.1.]In secunda col.ver. Quid autem.Vbi concludit sniam latam contra simile legis,si non inuenitur lex expresse,non valere nisi &c.Et Inno.dicit in d. ca. cum speciali. Iudicem posse facere interrogationes ab his q̄ sunt in iure expresse si æquitas eū mouerit, & intellige vt ibi per Pa. l.in d.c.1.Et vult dicere quòd si iudex daret sniam contra simile facilioribus termi nis excusaretur, seu sententia valeret.

e Et aīa legis] Pōt haberi hoc ex dictis eius, sed præcisè hoc non dicit.

f Libra] Idem si res super qua cōtrahitur non ascendit ad librā. Et sequunt Aug. Imo Pau.de Ca. & Ale in d.l. prætor ait.licèt Ro. contra.

g C.idēnitatib.] Ille text. est melior de toto corpore iuris secundū Io.de Ana. in c.2.de male. Ad. de tu Fel.in c.postulasti.đ Iudęis. in 5.no.qui allegat ad hoc tex.in c.ea quæ.in fi.de sta.mon.

&

& ibi Ge.de ele.li.6.& Bartol.in l.quod cõstitutum. a ff de testa.milit.Nonus quãdo lex ciuilis licèt nõ sit improbata de iure canonico fouet lucrum odiosum ꝓximo, vel rigorẽ quẽdam, exemplum in c.fili⁹ noster. de test. vbi licèt lex ciuilis disponat valere legatũ rei alienę, tñ non est seruanda in foro animæ, q̃a fouet lucrum odiosum hæredi, nec est fundata super naturali æquitate apertè non consti to de voluntate defuncti, & facit in simili c.ex parte. in fi.de censi.& c.dilecti de iud.Ibi prouideatis attentè nè ita subtiliter, & ca.1. de dolo, & contum.Ibi rigor, & dispositio iuris non requirit. de quo dic. vt. s̃. Legatum primũ.S.23. Decimus qñ lex est iniusta siue ex forma vel ex fine vel ex autoritate, vt dictũ est in 3. 4.& 5.Casu siue ẽt qualiter cunque inducat ad pctm̃ ꝯ legẽ Dei aut iuris canonici vt sunt leges quę ꝓcedunt vsuras, contra.c.super eod. de vsuris. Item quæ concedunt incantationes ꝯ ventos & nubes sicut.l. eorũ.b C.de male. & mat. contra. 26.q.5.& 6. in multis.c.notata. Item quæ concedunt ꝑscriptionẽ cũ mala fide ꝯtra regulã possessor. de re. iu.li.6.Item quæ permittũt deceptionẽ inter contrahẽtes vsque ad dimidiã c contra illud q̃ non egit dolum &c. Itẽ q̃ nolunt aliquẽ obligari ex nudo pacto, d cõtra c.iuramenti.22. q. 5.Itẽ q̃ nolunt valere legata ad pias cãs, nisi per testes pro bẽt ar. ꝯ c.relatum.el 1.& c.cum esses. & indicante, de test.Item quæ nolunt teneri hęredẽ ex delicto de functi cõtra notata in c. in literis, de rapto. & in c.tuã nos de vsuris. vide supra. Hæres.S.4.Item quæ nolũt spurium alendum ꝯ naturalem pietatẽ. Vide s̃. Filius. S.4.Item quæ prohibẽt vel ꝑmittunt aut disponunt super contrahẽdis matrimonijs dissoluẽdis, e & huiusmodi ꝯ canones. Item quæ prohibent comprehensam in adulterio teneri in l.crimen. 1. & l. castitati. C.de adult.contr.S.sed obijcitur 31.q.1. intellige si vult corrigere se.Itẽ quæ concedũt concubinatũ. contra illud. Exo.20.non męcaberis.Vide s̃.Concubinatus.Item q̃ priuatæ personæ ꝓcedunt homicidiũ ꝯ illud. non occides.vide s̃.Homicidium. S.6.& de huiusmodi habes in locis suis diffusius. Aduerte tamen quòd quãdo lex vel statutum aliquid denegat propter æquum vel bonũ publicũ, vt puta, quod nõ soluẽs gabellam non audiatur, vel instrumẽtum quod non est registratũ in libris communis, reputatur falsum, habebit locũ in conscientia etiam ẽm Bald.in c.si quis per triginta.si de feud.controuer.fue.Item exemplificat f Bart.in extrauag.ad reprimẽdum in verbo denunciationem g in Macedonia no, & Velleiano, q̃d no. Vndecimus quãdo lex ciuilis non fuit moribus vtentium recepta, & canon non disponit aliter expresse non obligat de necessitate. vt notat Pan.in c.literas in finalibus verbis, de iura. cal. De lege canonica vel statuto, dic vt s̃.Constitutio.S.1.qñ non fuit moribus recepta.

5 Verũ clerici & aliæ personæ ecclesiasticæ teneant seruare leges aut statuta laicorũ? ℞.Pan.in c.ecclesia S.Mariæ.4.col.ver. Et dico q̃ hęc q.de cons. Aut disponit specificè sup reb.ecclesiasticis & bonis earũ, & sic est nulla tanq̃ ꝓdita ab eo q̃ non hẽt ptãtem, & sic non est seruanda ẽt de honestate, q̃a nec Imperator aut alius secularis

& limitat hoc verũ, qñ casus eueniens nõ adaptat nec pęnę nec delicto, sed secus si delicto, & nõ pœnę, exemplum in d.c.postulasti. v. bi Iudęus percutiẽs clericum, ex eo quia non conuenit sibi pœna excõmunicationis, punitur alia pœna.s.pecuniaria, vel interdicitur ei commercium Christianorum.& vbi pęna ordinaria nõ cadit in delinquentem iudex arbitrio suo imponet aliã æquiualentem. Ad hoc gl.pe.in c.reprehensibili., de ap. per.Bar. in l.hos accusare.§.omnibus.ff.de accu.in fi.vbi dicit de statuto, quo cauet vt ei qui extraxerit sanguinẽ vulnerando aliquẽ in platea incidatur man⁹ dextra. si non habet punietur arbitrio iudicis.idem tenet Bal. in auth. sed nouo iure. 3. col.versi. quid si manum non habet.C. de ser.fu. & in l. vnica, circa medium vlti. col.C.de senten. quæ pro eo q̃d inter. profer.

a In l.quod constitutum] Infert q̃ prior hospitalis non erit exẽpt⁹ hospitali exẽpto nisi, & ipse sit de corpore. Nam si esset laicus qui posset esse rector hospitalis, vt in Cle. a. de reli. do. non haberet locũ textus, c. per exemptionem. de priule.li 6. quo cauetur, exempta ecclesia, intelligi exẽptos presbiteros monachos & perpetuò oblatos.

b Sicut l. eorũ] Ibi Sal.

c Vsque ad dimidiam] de quibus vide supra dol⁹. §.9.cum addi.

d Ex nudo pacto] de quo vide infra, Pactum.§. 4. cum addi.

e Dissoluendis] de quo supra. matrimoniũ. 3. impedim.17 §.1.

f Item exẽplificat] De his duobus dictis vide. s̃. præscriptio. §. 47. ad fin.

g Denũtiationẽ] Circa medium ver.quid de filio fami. & idem in seq. vers.

hēt potestatem super ecclesias,[a] aut ecclesiasticas personas, vt in d. ca. ecclesia, & hoc verum nisi in duob[9] casibus. Primus est quādo est priuilegiariua, quia potest quis priuilegiare, etiā non suum subditum, sic intellige. c. nouit de iudi. vbi alle. lex Theodosij. Secundusqñ lex est fundata super naturali ratione, quia tūc debet seruari, non ratione legis, sed ratione iustitiæ naturalis. l. scire oportet. ff. de excusa. tuto. §. qui non iustæ, Aut lex disponit generaliter non faciendo mentionē d' clericis vel ecclesiasticis. Sed non potest seruari sine peccato, vt in præscriptione malæ fidei, & sic non est seruanda a quocunque,[b] c. fi. de præscri. & c. licèt mulieres. de iurei. li. 6. Aut est generalis, & rationabilis nec contradicit canonib. & tūc si est fauorabilis seruanda est ēt quò ad clericos, & ecclesiasticas personas, vt ī c. 2. requiris de appel. Vnde statutum quod disponit, vt existentibus masculis mulier non succedat, porrigit etiam ad clericos, vt no. Panor. in c. constitutus. 5. not. de re. in integ. Similiter priuilegium concessum hominibus alicuius loci comprehendit etiam clericos illius loci, licèt non exprimat. Facit c. q clericis. de fo. com. no. Io. de Lig. in c. q clericis,[c] de foro competen. & Bal in l. cunctos populos.[d] C. de sum. tri. Et no. quādo talis lex generaliter disponens potest se habere ad commodum & incommodum non potest dici præiudicialis. Exemplum, statutū disponit quòd primogenit[9] succedat, certè secundogenitus licèt sit clericus non succedet. Similiter in statuto quo masculi excludunt mulieres non succedet mulier quanuis sit effecta religiosa.[e] Et ideo omnes leges disponentes super contractibus empri. vendi. locato, commodato, & huiusmodi, si non contradicunt canonibus sunt seruandæ, etiam quò ad ecclesiasticas personas. Facit capitul. primo de no. ope. nuntia & est de mente Hostiens. & Ioannis Andr. in capitulo ecclesia, vt lit. penul. Secus si simpliciter afferret præiudicium, vt qui non facit inuentarium.[f] vel qui infra tale tempus non adiuit hæreditatem sit priuatus, & huiusmodi, quia nunquam potest esse ad commodum ecclesiasticorum, & ideo non tenetur. Similiter quando statuitur nè possit aliquid vendi. Non subditis.[g] Aut lex ciuilis est generalis & rationalis, sed deuiat a iure canonico, exemplum in capitul. 2. de arbi. libro. 6. tunc in foro sæculari seruabitur. Sed non in foro ecclesiastico, neque in terris subiectis dominio ecclesiæ, quia tunc debet seruari lex canonica in vtroque for. Facit capitul. si duobus de appellatio. & quod not. in capitulo quod clericis. de foro competente. Aut lex ciuilis disponit super materia ad ecclesiam pertinente, non disponente de ipsa materia. Sed tollendo lucrum quod aliàs dederat, vel imponendo pœnam actum explicanti. Exemplum primi de raptore contrahēte matrimonium cum rapta, in quo casu lex priuat omnibus bonis datis sibi a raptore, & sic non valet, vt vult gloss. notabilis in capi. de puellis. trigesimasexta quæstion. 2. & eam sequi videtur Federicus consilio trigesimoquinto & mihi placet[h] quia videtur intimidare matrimonium, & sic non est seruanda etiam quò ad non ecclesiasticos. Exemplum secundi, statutum punit contrahētem sine consensu pris vel agnatorum, &

a Super ecclesias] Imo Imperator recognoscit Imperiū ab ecclesia, vnde ab ea coronatur, & transfertur Imperium de gente in gentem, vt patet de Græcis ad Alemanos, de quo p Bar. in l. 1. § præfides. ff. de r. qui. re. adde Fran. isc. Aret. con. 158. & Pan. con. 84. & in c. nouit de iudic. de quo etiam p Pa. conf. 3 & 6. & quia si obseruarētur, denotaretur quædam superioritas Imperij ad ecclesiam, quod non videtur honestū, imo esset confundere monarchiam.

b Non est seruāda a quocūque] Adde Pe. de Anc. cons. 119. Pau. de Ca. cōl. 290. in. 1. impressis. & Are. con. 148. vbi qualiter debitor possidet debitum, & creditor creditū, imo potest iudex sæcularis cōpelli vt ipsam nō seruet. vt d. ca. licèt hic allegato.

c In c. q clericis] Vbi idem tenet Pa. in 16. col. ver. & per prædicta.

d Bal. in d. l. cunctos populos] In 7. ver. sed hic vlterius, quem sequitur Pau. de Cast. con. 193. & Fulg. ibidem, & idem Bal. cō. 141. vol.

e Quanuis sit effecta religiosa] De hoc latè p Panor. in d. c. q clericis. 15.

f Non facit inuētarium] Vide Pa. in d c. ecclesia sāctæ Mariæ, de cōstit 4. col. vide ēt Bald. in l. fi. C. de iu deli. in princi. vbi de ecclesia, & pijs locis.

g Nō subditis] Vt not Bartol. & Bal. in l. fin. C. de sac. san. ec & Bar. in l. cunctos populos, vbi est longa additio. Alex. qui allegat plura con C de sum. eri. in in 5. q. & idem quo ad clericos. vt tenuit Pa. in c. a nobis. 2. de sen. excomin.

h Et mihi placet] Hoc tenuit Pa. in d. c. ecclesia S. Mariæ. 5. colū. ver. 5.

casus.de consti.& in c.1 de sponsa licèt gl.in c. cum &m.de hæreti.tenuerit contrarium, & ibi Gem. quã sequitur do.Ant.in d.c a.

a Secundũ Pan.vbi s.] Notatur in specie in c 1. de sponsa.& in d.c ecclesia S Mariæ.in 6 col. in fi dicit se consuluisse in ciuitate Senarũ vbi tale statutũ non valet. Allegat Ioã. An. in c. statutũ. de hæreti.lib.6.& Pet. de Anch, in c.canonũ.18.co.5.ex prædictis patet.

b Exẽplum] tenet hoc Barto.& Bal.in l. 1 C. de secun.nup Bart. & Bald.in l libe torũ ff de his q not.infa.Inno.& Pa in c.fi. de sec. nup. Pe. de Anc. in c.canonũ statuta de consti. 27. col. vec. iuxta p. d.sta. & cõsi.97. incip. ex pdicto themate.Pa.in c. ecclesia S.Mariæ. de consti.Ale. de Imo. consi. 133. in 4.parte incip. veræ crudelis iudex. in princ.Io. de Anan.consil. cum gl. in d.l.liberorũ & gl. f d. l. 1. C.de secun. nupt. Et sic tene gl in d.l. decreto.C. de infami. aliter sensit, quam sequitur ibi Paul. de Cas. nam in matrimonijs non attendi tur ius ciuile, sed canonicũ aut diuinum.Cũ igit Papa in d.ca.pen.& fi.de secun. nupt al leget apostolum prima Corinth.7.q mortuo viro mulier nubat in domino propter quod sic statuit vt infamia non sustineat iãstutam,huic iuri standum est. Et ideo dispositio.l.primæ & secundæ C de secundis nuptijs, non habebit locum. Vide Pa in c.fin. de secun.nupt. vbi dicit q in consulendo & iudicando non est recedẽdum ab ista opi.Fallit hoc quando timeretur perturbatio sanguinis, vt qui mulier est prægnans ex primo marito, certè oriretur prolis incertitudo & scandalum.Vnde meritò debent illę pœnę militare, sicut dicit Bal.i d.l.decreto. & in d l.l berorum. in l.1.C.de se.nup.licèt Pan. in d.c.ecclesia S.Mariæ. & in d c.fi.dica aliter & Pet.de Anc. in d.c.canonum.

& nõ valet fm Pa. vbi s. a Item aliud exemplũ b lex punit mulierem cõtrahentem infra annum luctus.vt C.de secun.nupt.quasi per totum, & nõ valet ratione pdicta. Sed hoc limito nisi pœna apponeretur fauore filiorum, & propter culpã matris, sicut lex quæ imponit pœnã matri, quæ agnouit tutelam filij tanseuntis ad secunda vota non petito tutore filio. vt in l. omnem matri.C.ad Tertul.qa tunc valet. Aut lex ciuilis disponit circa accidentia temporalia ad actum spiritualem. vt in dote. & tunc si non contradicit canoni valet.c.Rainutius,& c.Rainaldus. de testa.& quod legitur,& not. in c.2. de do. post diuor. re. Et hoc verũ nisi intimidet contractionẽ matrimonij. Si verò contra dicit canoni tunc pẽdet ab illa quæstione cuius fori sit causa dotis.& Inn.in ca.de prudentia. de do. post diuor.re. & Pan. tenuit q est mixti fori. c & sic lex seruabitur in foro suo, & canon in suo foro, & locus erit præuentioni.c. cum sit generale.de foro compe. Aut lex ciuilis procedit circa actum spiritualem præsumendo,& lex canonica inuenitur contraria, puta lex præsumit matrimonium si masculus & fœmina simul habitant.l.in liberè.ff.de ritu nup. si sit libera. & non faciat quæstum de corpore.Vt ibi lex canonica pręsumit adulterium siue fornicationem, d 30. q. 5. aliter,& sic standum est in vtroque foro iuri canonico. quia lex imitatur canones. c.clerici.de iudi. Et secundùm hoc limita iura quæ dicunt leges seruandas, quæ non contradicunt canonibus. e

9 Vtrum in pęnalibus fiat extensio legis? ℞.Ioan. de Imol. & sequitur Gemi. in c.si postquam.§.si verò. de elec.lib.6.quòd secundùm mentem comprehensiuam sic,& fortius in fauorabilibus,sed fm mentem extensiuam non sit in pœnalib. f c.statutum. de electio.li.6. In alijs autem non pœnalibus fit extensio ex identita-

affirmat q pœnę essent sublatæ absque dubio quando mulier esset sterilis vel vetula, secus quando posset dubitari de prole concepta Idem videtur tenere Asten.lib.8 tit.31.c.2.

c Mixti fori] Dominus Ant.in d.c.de prudentia tenet causam dotis spectare ad secularem iudicẽ. Idem tenet Bal. in l.in contractibus § fi C.de nõ nu. pecu. nisi accessorię, puta si episcopus cognoscendo de matrimonio, haberet de dote cognoscere, tamen in l 1 C.de dot.pro mis dicit dotem posse peti coram episcopo. Vide gl.in c.fi de iud. lib 6. in ver.fi.dependentib. Quæ dicit dotẽ a matrimonio depen dere.Vide etiam Pe.de Anc.consi. 36.vbi consuluit statutum prohibens alienationẽ in forensem non habere locum in alienatione causa dotis. Ego credo q causa dotis mota separatim sine aliqua dispu tatiõe matrimonij sit potius merè secularis.

d Siue fornicationem] De hoc etiam per Pa. in c. illud de psum. in 1.no. vbi latè, non enim præsumitur matrimonium propter magnũ præiudiciũ, & Pe.de Anch.in commen.c.canonum statuta,de cõstitu.col.17.ver. Item ius ciuile.

e Canonibus] Vide pro materia istius.§.multa per Alex. consi.209. incipit statutis accuratè perspectis cum a.consi seq.

f Non sit in pœnalibus] Exemplum in ca constitutionem.de reg.lib.6.vbi lex loquens de prædicatoribus & minoribus non habet locum in alijs mendicantib.licèt subsit eadem rõ,nisi lex extendat. Fallit qñ verba cõstitutionis psit trahi ad alium casum in quo cõcluditur maioritas aut paritas rõnis quoquo mõ & fm latissimam verbi significationem, vt de statuto loquente de bannito posse occidi impune extenditur ad vulnerantem. & vide Ge. in d c. sæpe

Vt

te rationis. vide de hoc gl. in versicul. Italiæ.& Ge. in cap. sæpe in prin de tempo. or.lib.6.& infra pœna. §.5.

7 Sed quomodo mens cō prehensiua legis monstratur? Respond. secundùm Ioan.de Imol.& Geminia. in di.cap.fina.§. postquam. de elec. li.6. quòd ex quatuor. Primò ex communi vsu verborum, quia præua let omni rigori & significa tioni verborum.ff.de legatis.3.l.librorum.§.quòd tamen cassius, & de consue. capitu.cum dilectus.Secundò si aliter intelligendo sequeretur absurdus sensus, cum debeat esse possibilis & honesta. iiij.distinctio.c. erit autem.& not. Bartolus in l. omnes populi. ff. de insti.& iure.19.colum.versicul.Et ex prædictis. Exemplum.lex dicit, qui occiderit hominem capite puniatur, si ad literam deberet intelligi sequeretur quod occidens se defendendo, vel furiosus esset occidendus contra clemen. si furiosus de homici. quod est ab sonum. Tertiò monstratur mens comprehensiua.Quādo in illa est expressa ratio, quia ex illa (vt dictum est) colligitur mens legis. Facit Clementina prima de electio. Exemplum in capit.ex parte. de postulan.vbi prohibitio de aduocando facta monachis extenditur ad canonicos, q a licèt sint diuersi, tamen quia constitutio fundat se super religione, ideo extenditur etiam ad canonicos,& ideo omnis constitutio quæ habet respectū ad religionem, licèt loquatur de monachis comprehendit etiam canonicos,& omnes qui promittunt tria vota,secus si loqueretur de religione cum aliqua qualificatione, puta monachus niger, & huiusmodi.Quartò comprehēditur mens legis quando per eandē constitutionem vel per aliā apparet id quod ibi est positum,gratia exempli fuisse positum. sicut in l.1.ff. vti possi. dicitur quòd licèt verba edicti loquantur de ede.tamen in fundo etiam habet locū,vt in. §. hoc interdictum omnibus.ibidem.

8 Qualiter deprehenditur mens extensiua legis?Respond.Ioann.de Imol.& Gem. vbi supra ꝙ comprehenditur ex identitate rationis non scriptę in l.1.C. de interdic.[a] & re.Facit c.inter cæteras.de rescr. & c.2. de transl. prel. 2.col.ver.vnde cum non sit. Nam de similibus ad similia idem iudiciū est.vt in d.c.dicitur.

9 Vtrum lex seu constitutio concernat futura solùm?Respond. Panormit.in capi. cognoscentes.2.nota.de constitutio. quòd sic, nec afficiat aliquos sine culpa, & hoc nisi caueatur in lege vt extendatur etiam ad prȩterita.

10 Vtrum cum lex vel statutum loquitur per verba præteriti temporis iudulgendo aliquid extendatur ad futura? Respond.Panormitan.in 2.no.[b] in d.capit.cognoscentes quòd non, nè detur materia delinquendi,vt est text. limitans hanc materiam in l. cum lex.ff.de legi.per quam dicit Barr.ꝙ si statuto cauetur ꝙ quilibet bannitus solués 10.eximatur de banno.nō habet locum respectu eorum qui banniuntur de futuro, quia daretur materia [c] delinquendi, secus si cessaret hęc ratio, quia licèt loquatur per verba præterita vel præsentia extenditur ad futura, quia lex semper loquitur. l. Arriani.C.de hære.

11 Quomodo interprætatur. Vide supra. Interpretatio in prin.

12 Qn̄ lex incipit ligare?Resp.ꝙ ad hoc ꝙ lex sit oportet vt ꝯstituatur,secūdo vt promulgeť,& publicatio e vltimus actus perficiēs legē fm gl.[d] ī cle.ꝓlogo p l. humanū C.de leg.& ideo postquā est solēniter ædita

a Vt in l.1.C.de interdic.]Ibi est casus.Tuæ erbores extenderunt radices vsque ed fundamente domus meæ, ite ꝙ minatur ruinā. Non habeo directè interdictum de arboribus cedēdis, nihilominus ex similitudioe extenditur, siue ex mente,& dicit ibi Bal. eā esse no. legem. Nam duo erent emanete interdicta. Vnum qn̄ erbor sue pendet ī.domū meam, eliud qn̄ pendet supra agrūmeū. ꝓ primò amputatur arbor, ꝓ secuodè debet plātāri siue elongari a terra mea ꝑ quindecim pedes &c.Et ibi tractat Bald. Statutum dicit.Qui ꝑcusserit iu platea vel in gule amputetur sibi menus.Vnus ꝑcussit in palatio vel in mamilla sinistra an debeat manus ꝑcutiētis amputari.

b Rn̄.Pa.2 no.] Et de hec materia vide Ber.in l.oēs populi.13. col.ver.secundò quęro.ff de iusti. & iur.Et per.Pe. plenè. in ca. fin. de constitu.

c Quia daretur materia] Idē tene: Berr. in l. fi. ita.prima col ff. de an. & ar. leg. Bal in l telis scriptura de leg. t. Idē Angel. cōsi. 67. & Bar. in l. oēs populi ante pe co. ver Quid de tempore.

d Secundū gl.] In ver. de cæte ro. versi. ex his Promulgare āt ē de nouo ædeř,vt nota.gl.in princ. institu. in versic. promulgatis. Et ibi Ange.oām æditur primò in camera,ꝓmulgatur postee idest publicatur.

ta ligat statim scientes sine expectatione alterius tépo-ris, vt no. Pa. in c. 1.[a] de po stu. præl. & gl. in ver. hacte-n⁹ in c. 2. de re. ec. ñ ali. li. 6.
13 Sed qñ præsumitur scié tia legis? ℞. Pa. ĩ d. c. cogno scentes. 4. col. versi. Ad ter-tium, ꝙ in legibus, & con-stitutionibus inferiorũ tem pus est arbitrarium ẜm lo-ci qualitatem, & conditio-nem personarum.[b] In legi bus autem Imperatorũ præ sumitur scientia post duos menses a publicatione fa-cta in prouincia, vt in auté. vt factæ nouæ const. In con stitutione verò Papæ Ioan. Andr. in data. li. 6. vult vt li-get post duos menses a pu-blicatione facta Romæ, sed rationes suæ non mihi pla cent, & ideo idem dicã qđ de constitutione imperato ris. Et sic videtur ẽt tenere Pa.[c] in d. cognoscentes, & licèt Papa dicatur habere pedes plũbeos, habet tamẽ epõs & archiepiscopos per quos notitiam dare potest.
14 Vtrum volens probare ignorantiã sit admittend⁹? ℞. Pa. in d. c.[d] cognoscen-tes, ꝙ sic sine aliquo dubio vt in c. si. q ma. accu. pos. & in l. si. de decre. ab or. Et sic patet ꝙ in conscientia non ligatur ignorans sine culpa sua. Aliter superfluè & fru stratoriè admitteretur ad probandum ignorantiam. Et hoc ẽ sine dubio qñ lex requirit dolum, facit gl. in c. ad falsariorum, de cri. fal. aliàs secus esset. vide supra. Ignorantia. §. 4. & distin-gue. vt ibi.
15 Qũo tollit lex seu ꝯstitu tio per consuetudinem, vi-de supra. Consuetudo. §. 9. & 10. & infra. Statutũ. §. 11.
16 Vtrum tollatur per le-gem ꝯriã? ℞. Pa. in c. cũ ac-cessissent, đ con. 2. col. ver. vlt. induco. & Bar. 10. colũ. ver. circa ẜm post Ci. in d. l. oẽs populi, dicunt ꝙ sic,[e] licèt non fiat mẽtio de pri ma, nisi habeat clausulã de rogatoriam ad secundam, quia tunc opus esset face-re mentionẽ de prima. ar. l. si quis in princ. ff. de leg. 3. & in c. nonnulli, de rescr. Aliqui tñ in d. l. si qs, dicũt qđ si loquamur de pri uilegio vel rescripto & testõ, q̃ sunt priua ta lex, sic oportet fiat mẽtio qñ habent clau sulam derogatoriam ad secundum. Si autẽ loquimur de legib. & statutis non oportet fiat mentio ẽt si habent clausulã derogato toriã ad ẜm p Cle. dudũ de sepul. qa cũ p̃-sumantur oĩa scire, vñr scienter velle reuo care statuendo in contrarium, sed secus est in priuata q̃ est in facto, & mihi placet.[f]
17 Vtrum ex non vsu inducatur consue-tudo derogatoria legi? ℞. vt colligo ex Pa. in ca. Ioa. de cle. coniu. in fi. ꝙ aut non vsus hẽt in se actũ tacitũ ꝯ̈ dispositionẽ iuris, & tũc inducit ꝯsuetudo. Exemplũ lex defert hæreditatem communiter & æqualiter fi-lijs tã masculis q̃ fœminis l. maximũ vitiũ. C. de lib. p̃te. sed consuetudo defert primo genito, vel solũ masculis, licèt secund⁹ ge-nitus, vel fœminæ nunquam fint vsæ illa le ge cõi, tñ ꝯsuetudo inducitur pp actũ ꝯ̈riũ legi. Si verò non vsus non hẽt actũ ꝯ̈riũ nec tacitũ, nec expressum legi, sic non inducit ꝯsuetudo ꝯ̈ legẽ p non vsum sic, verbi gra-tia, licèt fortè fint plusquã centum anni qđ nullus vẽdit hermofroditũ, non tñ est ab-rogata, l. q̃ritur, ff. de stat. ho. q̃ vult vt exti metur ẜm statũ p̃ualentem. Similiter licèt non agam contra eum qui mihi damnum dedit actione legis aquiliæ, non tamen per hoc abrogatur illi legi, qa illa lex non ne-cessitat ad agendum, sed dat facultatem.
18 Vtrum actus gestus contra legẽ sit nul lus ipso iure? ℞. ꝙ non in quatuor casibu. Primò quando causa prohibitionis non est perpetua sed temporalis, vt in c. 1. de mat. contrac. contra inter. ecclesiæ & dicitur tẽ-poralis quando est restricta ad certũ tem-pus

a Vt not. Pan. in c. 1. Adde glo. in versi. Data. 16. in ver. anno. 4. & Pa nor. dicit ad ob-seruantiam legis sufficere, qđ ha-beatur de ea no-titia, vnde nõ es set necessarium aliud adminicu-lum ad ipsius ob seruantiam. Ad-de Fel. in ca. 1. de const. Vide Card. cons. 99. & an. & quando, scilicet icipiat ligare no ua lex.

b Et conditionẽ personarum] Nã & viciniores ci-tius præsumun-tur scire.

c Etiam tenere Pa.] Vbi vult in publicatione fa-cta Romæ tẽpus esse arbitrariũ.

d Resp. Pa. in d. c.] In 4. col. ver. ve-nio ad quartũ. Et ibi vide qũo probatur ista i-gnorantia.

e Dicunt ꝙ sic] Quia ẜm varieta tem temporũ de bent statuta hu-mana mutari. qa lex debet conue-nire tempori. 4. disti. erit, & ætas nostri tẽporis nõ patitur rigorem antiquorum iu-rium, cum defe-cerint nihi ita, & virtutes. c. fra ternitatis. 34. di. exemplum olim clericus pro sim plici fornicatio ne depouebatur in c. a multis, de ætat. & qualit. de quo in c. a: si cle rici, de iud. vide quia iura varia-bantur quidam dixerũt scientiã iuris nõ esse scié tiam, quia sciẽtia est de impossibi-ibus se aliter ha bere vt habetur. i posterio. R sp. Pa. in c. nõ debet de consan. & affi. quia lex particu laris mutat, sed non finis legis, vide ibi.

f Et mihi pla-cet] Vide de hoc quæ notaui. s. ex communicatio. 5. casu. 31. §. 1.

a Sic intellige.l. non dubium] Vbi si lex vel statutum prohibet aliquid fieri, quã tus vltra annullã d, nõ procedat tñ actus est nullus, & ibi Barto. in ver. quod fieri nõ vult, tantũ prohibuisse suffi ciat & idẽ dicit. J. ibi licèt legis Ia. or. Idem Bal. & ibi Fulgo. & Paul. de Cast. & Ias. Aduerte tñ quia qñ lex apponit clausulã derogatoriã, vt si dicat si sec° actũ fueris sit inane, tũc côsensu partiũ nihil operaretur gl. 1. in c. 1 & in c. dispẽdia in ver. pcessus, & l c. statutũ in ver. cõmittani de rescrip. Gem. in c. cũ de bene ficio i a col. de p ben. in 6. secus si lex simpliciter phiberet, & ratio eẽ pt, qa illa clausula annul. latius dat p formã fm Bal. Ang. & Moder. in l. 1. ff. de liber. & po'thu. Anch. in c. canonũ statuta versi. qrõ si statuto, & datũ pro formanõ pt col. 1i a partibus fm Bal. in aut. iubemus. circa fi. C. de iudi. ergo. &c. vide aliquas bonas limitationes per Ias. in d. l. nõ dubium in 4 col.

b Declaratioẽ. d. l. non dubiũ] De qua v d insti. de his q sut sui, vel alie. iur. § sed & maior. in s. notab.

c Bart. in l. amplius] In versic. quidam docte

pus, puta prohibeẽ matrimoniũ pp venerationẽ certi diei. Similiter de professione facta infra annũ quæ prohibeẽ in c. ad apostolicam. de regula. Secus si phibitionis cã est perpetua, puta cum prohibetur aliquid pp malũ quod inde sequi potest, vt matrimoniũ pp consanguinitatẽ, & huiusmodi & sic intellige. l. non dubium. a C. de legib. & c. vides. 10. di. & ca. pdicimus. in princi. 35. q. 3. & c. non oportet. 1. & 2. 24. q. 4. & ista est theorica gl. in c. tua fraternitas, de sponsa duorum. in ver. poteris. Secundò qñ prohibitio legis pcernit principaliter fauorẽ alicuius, talis phibitio habet potius vim exhortationis respectu illius p cui° fauore principaliter fit, qa põt renunciare, pro hoc. 4. d §. hæc & si legib°, hoc ponit Pan. in c. ad apostolicã. de regula. 3. co. ver. ideo soluo. & infert, quod posset p hoc intentari, licèt statuto caueatur nè mulier possit pтractũ facere sine p̃sentia duorum agnatorum quòd valeat pctus sine eorũ p̃sentia si statutũ expressè nõ annulleт actũ factũ. Facit. l. si quis in cõscribẽdo. C. de pact. facit d. c. ad apostolicã, vbi patet obligationẽ acquiri deo, licèt sit act° phibitus a lege fauore pſiteri volentis. Tertiò qñ lex dat certã formam super eo quod alicui cõuenit ex sua potestate. Exemplũ, eps ex sua iurisditiõne põt absoluere ab excõicatione, vbi conditor canonis sibi non reseruat. Attamen lex dicit quòd non absoluat nisi sa-ciat sic vel sic, si facit cõtrarium, tenet tamen absolutio, de hoc vide supra. Absolutio. 3. §. 1. secus qñ lex dat potestatem illi qui eã aliàs non habet cum tali forma qa si non seruat formam nihil facit, hoc capitur a do. Card. in Clemen. 1. de iurepatrona. in prin. 7. q. & ẽ ibi gl. in verb. inhibentes, & concor. glo. ibidem. & Panormit. Quartò quando lex punit contrafacientem, quia tenet si expressè non annullet factũ contra, secus quando non punit sed solùm prohibet, quia sic non tenet, & sic loquitur lex non dubium. C. de legib. hoc ponit do. Card. in Clemen. 1. de rescri. 3 oppositione. Diuersa tamen circa hoc est doctorum opinio quibusdam dicentibus quòd in omnib. casibus facta contra legem sunt ipso iure nulla, nisi lege speciali actus substineatur secundùm Ioan. Andr. in di. capit. ad apostolicam. & cum eo communiter docto Sed mihi placent dicti quatuor casus in quibus valent gesta contra. l. qui faciunt ad magnam declarationem dictæ l non dubium. b & per quos clarius potes intelligere quando factum contra legem alia lege sustinetur quia tũc quando aliquis de prædictis quatuor casibus concurrit.

19 Vtrum facta in fraudem legis teneant? Respond quòd non, vt not. Bartol. in l. amplius. c ff. rem ra. hab. allegat. l. si libertus minorem & ibi tex ff. de iurepatrona. secus esset si fieret in fraudem hominis, etiã principis, d vide Panormitan. in capitul. dilectus el 2. de præbeo. & quod not. in dicta l. si libertus. & quomodo fit fraus legi, vide supra Fraus. §. 2.

20 De illa materia legis, vide supra. Consuetudo. Ignorantia, & infra. Statutum. vnde appellatione legis comprehenditur cõsuetudo. Facit capi. primũ, iuncta gloss. 1. & 2. de spõsali vnde consuetudo est quædam lex. l. de quibus. ff. de legibus. & dist. 1. consuetudo.

prehendũt, vbi declarat, quòd qñ ad nullitatẽ durius agitur cum lege q̃ cum hoie. Sed hoc itelligit Pa. de inferiore a p incipe, qa si mandat aliquid fieri, & fit contrarium benè tenet actus, secus de principe supremo ex quo lex animata in terris, ita Pa. ibidẽ super glo. in ver bo duxerint.

d Etiam principis] Põt tñ teuocari peractiones reuocatoriaa, vt no Bar. in l. post eõt iactũm. in 3. colũ. ff. de don.

Aduerte

21 Aduerte ſm Inn. in ca. fi. de reb. ec. non alienan. & ſequitur Pa. in c. 1. de reſti. in integ. 3. col. in fi. verſi. Et pro hoc facit quòd vbi ius canonicum in alia materia dat regulam ſpecialẽ quod non debemus illam diſtinguere per ius ciuile verbi gratia, canon induxit ſuam ſolennitatem in alienatione rei eccleſiaſticæ. Idõ non debemus ſeruare illam iuris ciuilis poſitam in autẽt. hoc ius. C. de ſa. ſan. ec.

22 Vtrũ condẽtes leges iniquas [a] peccent, & ad q̃d re neantur? ℞. q̃ licet de iu. tales leges ſeu ſtatuta nõ valeant. 8. diſtinct. quæ cõtra. & 32. q. 7. flagitia, tamen ſacientes, & conſentiẽtes peccant mortaliter, de quibus Iſa. 10. væ qui condũt leges iniquas, & ſi ſunt contra libertatem eccleſiaſticã, ſunt excõicati. Vide ſupra. Excõicatio. 7. Caſu. 12. & tenẽtur reſtituere omne damnum, quod prouenit alicui cõne talis legis. Et omnes voluntariè obſeruantes ſimiliter mortaliter peccant, & omnia acquiſita occaſione talis legis tenentur reſtituere, ſicut in ſimili dicam de participantibus cum raptoribus, & non ſolũ dicuntur iniquæ q̃n ſunt contra legẽ dei, & naturę, ſed etiam q̃n ſunt contra ius poſitiuum, ad pauperes opprimendos & iuſtitiam impediendam ſm Ho. Quod no. bene.

23 Verum lex indulgẽs aliquid quod poteſt tẽdere in alterius præiudicium intelligatur ſaluo intereſſe partis? ℞. q̃ ſic, vt tenet Bal. de pa. iura. fir. & Pa. in ca. 1. de iud. 12. col. ver. & hanc op.

24 Lex commiſſoria quid ſit, vide infra Pactũ. S. 17.

LIBELLARIVS Contractus, qui dicitur datio ad libellum, idem eſt quod emphiteuſis, & ideo ibi vide, & de laudemio ſoluẽdo quamuis quidam, vt Barto. in l. ſi finita. S. ſi de vectigalibus. ff. de [b] damn. infect. teneant quod differt, quia emphiteuſis fit a domino, ſed datio ad libellum fit a non domino, ſcilicet vaſallo emphiteuta, & huiuſmodi, ſed temporibus noſtris communiter non differt, niſi quando fit illicitè, & vſurariè. vt patet infra. Vſura. 1. S. 44.

LIBELLVS Famoſus eſt compoſitio in ſcriptis facta in infamia alicuius, eius quod probare nõ vult, & in publico iactata.

1 Quæ poena componẽtis libellum famoſum, vel inuentum qui non combuſſerit vel deſtruxerit, ſeu doloſè manifeſtauerit vim ipſius? Reſ. ſecundũ glo. in ſumma. 5. quæſtio. 1. Si conuictus eſt ſecundùm leges decapitatur, ſiue deportatur. 5. q. 1. c. hi qui inuenti. S. ſi quis & l. vnica. C. de fa. libe. & fit inteſtabilis. 4. quæſtion. 3. ob carmen. ff. qui teſtamen. facer. non poſſ. vel de teſtamen. l. is cui. S ſi quis ob carmẽ, ſecundùm canones verberandus eſt, vt in c. 1. 5. q. 1. Anathematizandus, vt in dicto capitul. hi qui. & c. 2. eadem. q. Sed ſi ſpõtè confitetur non timore probationum, mitius agitur cum eo. 5. quæ. 1. c. 2. & ſic punitur ad arbitrium iudicis, de officio. delegat. de cauſis, in fi. Si verò vellet probare q̃ in eo verum continetur non punitur, vt in d. capitul. 2. quia expedit crimina [c] nocentum nota facere. ff. de iniuri. l. eum qui in princ. [d] & C. de iniur. l. 3. Quod verum intellige ſecundùm Azo. & Ho. in ti. de iniu. S. ſed contra, in iudicio, quia extra nemo [e] debet alium prodere. 6. q. 1. ſum. de poeni. di. 1. homicidiorum, eſſet namque ſpecies detractionis.

a Leges iniquas] vt. ſ. vſuræ ſoluãtur vt ſimonia exerceatur cõcordat optimè ſupplẽ in ver. lex. Et quomodo dicantur leges iniuſtę, vide ſupra Th 1. 2. q. 96. ſicut enim dicuntur iuſtę ex fine quando ſcilicet ſimpliciter ordinãt ad bonũ cõe, ſecundò ex cauſa efficiente, quãdo conditor habet poteſtatẽ, tertio ex forma. ſ. q̃n ſm qualitatẽ proportionis imponuntur ſubditis onera ad bonũ cõe. Et triplici rõne iuſtę, ſũt, & obligant in foro conſciẽ. Sic ergo econuerſo leges ſunt iniuſtę ex fine, q̃n ꝓpter bonũ particularẽ, ſecundò q̃n ferũtur ab eo qui poteſtatem non hẽt, tertiò q̃n inæqualiter onera imponuntur, & ſic ex forma, vñ ex quo magis dñr violẽtiæ quã leges nõ obligant in foro conſcientiæ.

b S. ſi de vectigalibus] In 2. colũ. ver. 3. quæro Vbi tñ dicit q̃ hodie his abutimur vocabulis, & ꝓ eiſdem accipiũtur, ſicut dicitur hic.

c Expedit crimina] Barto. in d. l. eũ q inquit ſi dixit alicui, tu es ſpurius, vel fuiſti mitriatus, & huiuſmodi, ex quo expedit reipublicæ, pro ferẽdo teſtimõio, nẽ. ſ. infamis admittatur, vel nẽ ſpurius admittat ad dignitates, quarum eſt incapax, ſi verũ eſt, dicens puniri nõ debet allega. Ci. in l. ſi non conuicij. C. de iniur. in. 8. q. Tñ vide Io. An. in addit. ad Spec. ti. de iniu. in a d. magna referentẽ aliquas opini. & poſtea diſtinguẽtem, refert, q̃ ſequtur Pa. in c. cũ te vlt. q. de re iu. & do. Iaſ. in l. 3 ff. q̃ quiſque iuris. vbi ſi dico, tu mentiris ſaluo honore tuo, an dicatur iniuriã cõmittere. Adde Oldr. con 53. inc. cõſueuit dubitari. Pet. de Anc. con. 230. Et Ro. con 96.

d L. eum qui in princ.] Vbi dicit gl. Non tñ famoſo libello, vt. l. 1. C. de famo. libe.

e Quia extra nemo.] Bal. i 1. cõll.

C. 3. oppositione dicit detrahere moribus, & famæ atque vitæ non licet extra iudicium, sed in iudicio sic, si causa hoc desiderat. d. l. eum qui nocentem, & in auten de non alie §. penul. aliàs non l quisquis. C. de postulā. sed qñ non detrahit ad infamiam, sed vt virtus detegatur, hoc licet per tex. ibi fini eum.

a Sine alteri^9 cōsensu] Quādo aliquid est in volūtate alicuius, talis non debet ꝓferre iniquum ꝙ quo patet in l. 2. §. voluntate ff. solut. ma. exemplū in filia, in cuius volūtate ē an pater agat de dote, & tamen non potest contra dicere &c. si non hēt iustam causam &c. & tacit l dotem. ff. so. ma faciunt q̄ vult gl. not in l pe. ff. de arbi q̄ dicit ꝙ si offendens committat se in volūtate offensi, tamē offensus non potest libere facere qđ vult, sed solū arbitrio boni viri. vide Ale. & Are. in d § volūtate, & in l. si sic, de le. 1. & c. vbi Bar. in fi. dicit ꝙ ēt iniuste potest arbitrari dummodo ab sit dolus. Tu tñ vide pro conclusione Inno. in ca. veniens, de renū. & gl in c. sanè. e. ti. vide supra iudicare. § 3. & § 5.

b Cum nobis olim in fi] Ibi gl. dicit ꝙ per illud verbum, liberā, n d tur prærogatiua ... ar. ... & ... Bar. in d. l ... 3 col. ver. ... alteri^9, ... verbū, ... licentiam, ... ad arbi... boni viri. De verbo liberè vide Bal. i c. quæ

2 Vtrum teneat̃ talis restituere famā? ℞. ꝙ sic, alium libellum in contrarium faciēdo, & vltra hoc tenetur læso satisfacere de alio dāno, vt supra. Detractio. §. 3.

LIBER Dicitur ille qui nullius subest potestati ff. de capti. & postli. reuer. l nō dubito. § liber autem populus.

1 Liberam hēt ptātē qñ sine alterius consensu ^a qs pōt disponere & nō aliter, in c. fi. postula. prala.

2 Quid excludit verbum libere? ℞. ꝙ omnem morā & conditionem. c. extirpandæ. §. pen. de præben. & c. si beneficia, de prę. li. 6. & de officio ordin. c. ordinarij. §. quod si fortè, li. 6 & ibi per Io. And. & Archidiacon. de homicid. pro humani. li. 6. imo secundùm alios denotat quādam prærogatiuam absolutam seu dominiū super actum cui adijcitur. vt. l. procurator cui libera. ff. de procura. & l. iusiurandū quod ex conuentione. §. fi. ff. de iureiurando. de elect. capitul. cum nobis olim. in fi. ^b vide per Bart. in l. alio, ff. de alimen. & ciba. leg. & Pa. in c. cum liberum, de sepul. & in c. vestra. de locat. vnde liberum dominiū non habet quis super actū quē quando vult illum exercere impeditur aliqualiter. Omnis enim prohibitio siue temporalis, siue perpetua contradicit libertati. l. libertas, in princip. ff. de statu homi. quod nota. quia

in ecclesiarum, in 2. col. per illum tex. & ibi d Anto. de consti. Pa. in d. c. multa de præben. in l. 1 C. de sacro. san. eccle

c An præiudiret] Loquitur de literis de credentia.

d Non præiudicaret scribenti] Ita, s vt posset agere cum scribente actione mandati.

e Recōmendatitiæ] Sensus. n est Quod ille nūcius est bonæ cōditionis. Ad hoc d. l. vero nō remunerandi. ff. cum quidam cum glo. ff. mandati.

f Puta sub periculo meo] Vel aliud præsumeretur ex qualitate deferētis literas, puta quia est factor seu procurator scribentes, vt l. quicunque. ff. de insti §. sed, & cum fullo. versi. planè, quia tunc vr̃ dicere, quod ei adhibeat fidē in negotio illius mercantiæ.

g Adhibeas plenā fidem] Si mandat tantū vt tali credatur id qđ ei refert, & nō vt se cum cōtrahat. Et tunc si contract^9 celebraretur non obligaretur scribens, ex quo ille excessit fines mādati. vt ff. mandati. l. diligenter. Fallit si ego ex credulitate passus sum damnū, vt hic exemplū, quia lator literarū dixit mittentē velle dare mihi librum pro tanta quātitate mihi, sed noluit ille dare, tunc repetere possum expēsas, quas in mittēdo feci. l. si tibi mandauero. §. si § mādati.

h ff. mandati] §.

facit ad multa.

LIBERTVS est seru^9 manumissus. de quo infra Manumissio.

LITERA an præiudicet scribenti? ℞. Panormi. in cap. fraternitati, de cleri. non residen. concludendo post Bar. in l. Lucius. ff. de fideiusso. Aut sunt literę generales sicut cum dicit pręsentium latori adhibeas fidem, & huiusmodi, & isto casu cum iste lator nō possit contrahere, vel aliqđ intentare in præiudiciū scribentis, si cui scribitur sibi mutuaret pecuniā, & hmōi non p̃iudicaret scribenti. ^d vt in l. fin. C. quod cum eo qui in ali. potesta. quia potius sunt literæ recommendatitiæ, ^e nisi aliud addat̃, puta sub ^f periculo meo illi credas, & huiusmodi, vel nisi dolosę dedit illi literas, quia tunc teneretur, argumentum. l. quod vēdi. ff. de dolo. Si verò sunt literę magis speciales, puta quia dicitur in eis tali de mea intentione plenè informato adhibeas plenam fidem, ^g qa tunc tenetur, & agit acti. mandati ꝯ scribentem, ille cui scribuntur, sed non debet ei credere in aliquo qđ ei approprietur. facit. l. si verò non remunerandi. §. si quis mandauerit in fine. ff. mandati. ^h

1 Quid de eo qui literas alterius aperit. vide supra. Falsarius. §. 2.

2 Vtrum damnificās proximū ex literis teneatur ad restitutione m

Vide

Vide infra. Restitutio. 1. in ver. scriptura.

LITIGIOSA res dicitur de cuius domino cau sa inter petitorem & possi dentem mouetur in iudicio. vide supra Cessio actio num § 1.

1 Vtrum res litigiosa pos sit alienari, vide ibidem in principio.

2 Vtrum litigãs teneatur ad restitutionem expensarum & damnorũ parti aduersę? R. ꝙ sic, si sciebat in iustam causam fouere, aut si a principio non sciuit, ta men in processu causæ cognouit iniustitiam, & non deijcit tenetur. arg. in c. do minus de secun. nupt. & in l. si qs inficiatus, & ibi Bar. ff. de positi. a

LITIGIOSVS Idem est quod contentiosus, de quo vide supra. Contentio. & Discordia, & graui⁹ pec cat per se quàm adulator, quia litigiosus frangit ami citiam, & sunt illi proptiè qui ad omnia contrariantur causa contristandi de nullo curantis. Vt dicit Phi loso. 3. ethicor.

1 Vtrum litigiosus debeat ordinari? Respond. ꝙ non. 46. di. §. 1.

LOCA An liceat mendi cantibus dimittere? R. ꝙ capta ante concilium de quo in capitulo cum ex eo. de excel. prælato. l. b. 6. non possunt, aliter sunt excommunicati ipso facto. cle cu pientes. de pœnis. sed capta post illud cõcilium benè possunt dimittere, secũdũ Lap quem sequitur dominus Pet. de Ancha. & Ge mi. in d. c. cum ex eo. 2. col. & facit in dicta Clementi. in verbo hactenus idest vsque nunc, quia secundùm Papiam hactenus per h. aspiratum facit duas partes scilicet hac, & tenus idest vsque nunc. Ex quo infert Geminian. quod fratres or dinis mei Bononiæ in mon te potuerunt dimittere, b primum locum quem cæperant, & alium capere cum habeant licentiam capiendi vnum locum in dicta ciuitate.

2 Vtrum dicti mendicantes possunt loca de nouo capere? Respon ꝙ non ad habitan dum quæ sint propinqua habitationib⁹ ho minum sine licentia sedis apostolicæ, quæ de constitutione Bonifacij expressam faciat mentionem. Secus esset de locis in hæ remis c vbi non est propinqua hominũ habitatio, quia illa de licentia suorum prælatorum capere & mutare possunt. d. c. cum ex eo. in fine. & nota quod illud c. non pro hibet transitum singulorum fratrum de lo co ad locum qui est permissus ex causa. c. licèt. de regula. cum simi. sed prohibet no uum capitulum siue nouum conuentũ capitul. vel locum ad locum mutari. secundùm dom. Petr. de Anchar. vbi supra & sic patet quòd captio casetarum vel mutatio quas mendicantes capiunt ad habitãdum ex transitu vel pro infirmaria & huiusmodi, non cadit sub ista prohibitione, sed solùm quando pro nouo conuentu seu capi tulo capiunt.

1 Vtrum loca exempta sint in diœcesi ta liter ꝙ in ea delinquentes incidant in excommunicationem per statutum diœcesa ni impositam contra taliter delinquentes. infra statutum. §. 2.

3 Vtrum præfati mendicantes possint aug mentare loca sua sine licentia papæ? d R. secundùm Lapum vt recitat Ge. in d. c cũ ex eo ꝙ sic, q. ista acquisitio, & post acquisitionem ædificatio est de actib iam permis sis. l. ab ea parte. ff. de proba. ergo isti iure antiquo stabitur, nisi quatenus ei derogatum est per d. c. cum ex eo, ꝙ tantũ in duo bus immutat. s. in acquisitione habitatiõis in loco de nouo, & secũdo in mutatione & transla-

a Si quis mandauerit. Exemplũ lator dixit. Mittẽs me fecit procuratorem ad contrahendum tecum, quia tunc si contraxit cũ eo non prejudicat mittẽti. n. s. detur via malignandi. d l. si. C. quod cũ eo. Et vide simile in c. quoniam contra falsam de ꝓbatio. vbi no. do. de notario scribente ad dictũ iudicis, quia ei nõ adhibetur fides attribuendo sibi officiũ &c Quid autem de literis banchi quãdo cãpsor scribit, vt soluatur tantùm tali, ac faciant, si dem contra scri bentem, vide Bal dus con 63. 1. li. a Et ibi Bart. ff. de posi.] Idem dicit in l. destitisse. ff. de iudi. & in l. qui in alterius. ff. de reg. iu. & in l. 1. ff. ad Turpilianum. & l. properandum. § sin autem alterutra. Vbi do. Ias. C. de iudi. Et de materia expensarũ. Vide Baldum in au tent. generaliter. C. de episcopis, & clericis. dominum. Iaso. latè in d. §. sinautem in alterutra. Et per Pa. post dominũ Ant. in . finem li tibus, de dolo, & contuma.

b Potuerunt dimittere] Dicit Gem quia locus erat nimis vento sus mutauerunt eum, vt scilicet cooperirent se a vento australi.

c De locis in heremis] Loquitur de cellis, & man- sionibus eorum ... qui de licentia suorum prælatorum vi... tantia inducere ca piunt.

d sine licẽtia pa pæ ... cõ. 188. format quæstionem de fra... Eremitanis, qui cęperũt aliq... domos vltra flu men, & recitat Gem in d. c cum ex eo. vlt. col.

translatione quibus in nullo casus noster concludit. Item prohibitus acquirere nouum ius in re non prohibetur augmentare ius iam quæsitum ante prohibitionem, vt in c.si.2.Respon.de conces.præbend.libr. 6. sic in proposito. vide de hoc supra. Excommunicatio.7. Casu. 44.

LOCATIO [a] est personæ [b] vel rei ad vsum facta concessio mercede in pecunia numeranda conuenta. Aliàs si res vel species [c] daretur non esset locatio, sed contractus innominatus, scilicet do vt facias, & ageretur præscript.verb.ff. depositi.l.1.§.si quis seruũ. & ideo locator dicitur qui sub mercede pecuniaria locat domum suam, & huiusmodi, conductor qui ipsam accipit soluendo pensionẽ. vt in d.§.si quis. Aduerte tamen quod contractus innominatus inducitur secundũ naturam contractus nominati cui assimilatur, nisi aliud actum fuerit vt in d. §.si quis sequitur Bar.

1 Quid potest locari? R. ꝙ omnes illæ res quę vẽdi possunt, nisi sint seruitutes prædiales, vt iter, act⁹ via [d] &c. quę locari non possũt. vt est text. & gloss.in l.locare. ff. locati. seruitutes autem personales quæ sunt vsusfructus [e] benè possunt locari. ff. de vsufruct.lege arboribus. §. secundo, sed non seruitus vsus. vt instit. de vsu.& habi.§.min⁹, sed si fit ab vsufructuario extinguitur locatiò per mortem ipsius vsufructuarij. vt C. de iure dot. l. si socius, & per maximam, & mediam capitis diminutionem.inst. de vsufructuar.§.finitur. A proprietatio autẽ fieri non potest locatio seruitutis personalis.

2 Locare non põt aliquis Prelatus religiosus [f] ad vitã nec ad certum tẽpus, scilicet longum [g] reddit⁹, [h] vel partem eorũ aut iura [i] aut possessiones monasteriorũ,

a Locatio] Ista diffinitio est Host.

b Personæ] Intellige de his personis quę locant operas suas in exercitio vili, sed in his quæ sunt in exercitio excellenti, non propriè dicitur locatio nec conductio, sed præberi opera beneficij causa. Vnde inter aduocatũ, & cliẽtulum, inter medicũ, & infirmũ, inter doctorem, & scholares non cõpetit actio ex locato, siue cõducto, sed in factũ, ita sing. Bar.in l. 1.ff.si mensor. fal. mo. dix. & ibi ẽt glo. in ver. honorariũ idẽ Bald.in l.1 C. de suffrag. licèt gl.in l. Marcius ff loc volnerit cõtriũ, & male.

c Aliàs si res vel spẽs] Scies pro intelligẽtia id qđ dicit Bart. in l. si merces § vis maior. ff loca. quem sequuntur Henricus Boich. & Pa in c. pp sterilitatem eod.tit. Aut fundus locat pecunia & propriè est locati⁹. vt hic in tex. Aut ad partem fructuum datur fund⁹, & tũc est contractus societatis, & dicitur colonus partiarius, & talis cõtractus non transit ad heredẽ sicut nec societas. l.4. §.fin.cũ se.ff pro socio. Aut locatur fundus pro certa mercede quæ non consistit in pecunia vt in vino frumento, & huiusmodi, & est contractus innominatus l.si olei.C.loca.& ibi Bar.dicit ꝙ est locatio impropriè. vnde dicit defendisse quendã libellum productum vbi dicebatur locatio Salic tamen in d. l. si olei distinguit, scilicet si species certa datur non est locatio, si sit aliud consistens in pondere numero vel mensura.quod in tali fundo percipiatur & tunc est locatio, alias secus quia erit contract⁹ innominatus tamen gl. in l.licet.C.eo dicit si soluitur frumentũ pro fundo ꝙ est similis talis contract⁹ locationi & eadẽ æquitas seruabitur, conclusio ergo est qđ tũc dr̃ locatio impropriè, vnde inducta in fundo conducto erunt tacitè obligata locatori in prædictis casibus.l.certi iuris.C loca. ita Floren.in l.1.ff. eod.ad hoc glo.in §.item seruiana inst.de act. i ver. pignus, licet spec.in titul.de § loca. postquam versi. porrò, aliter dicat, & male, & sic tene ad hoc textum singu. in lege si gratuitam. ff. qui mod. pignor. tr. contra

d Iter actus via] Iter est ius quo per tuum fundum possim ire. Actus est seruitus qua per tuum fundum iumentum vel vehiculum ducere. Via verò cõtinet omnia supradicta, & de ijs loquitur. d. l. locare, & ibi gl. dicit seruitus prædialis vel rustica non potest locari.

e Vsufruct⁹] Fallit i casu spãli. l. sed, & si qd.§. & si vestimentorũ. ff de vsufru. Vbi si vestis vsufructua legatur ille locari non põt, quia, & vir bon⁹ ita non vteretur nisi fortè pro funere vt ibi in fi. quia talibus vestibus sic vir bonus vtetur &c.

f Religiosus.] Licèt hæc pœna nõ habeat locum in prelatis secularibus secundũ glo. ibi & Car.tamen & ipsi a talib.debent abstinere c. nulli de re ec.nõ alie.& in autẽ de nõ alie.§.nos igitur co.2. sed quare fuit facta hæc ꝓuisio magis religiosis quã secularib Reip. Car. ibidẽ secundùm l.au.quia religiosi magis ab vtebantur quàm sæculares, sed mag's occurrendũ fuit. l.nam ad ea ff de legi.& c.in venditionibus.17.qõ 4. Item quia religiosi non habent ita plenam administrationem sicut sæculares, vnde & facilius remouẽtur.c.qualiter:el.2.in fi.de accusa.& capi.licet de simonia, hodie non potest fieri locatio vltra trienniũ sub pœna excommunicationis, vide supra excommunicatio.7.casu vlt.

g Tempus longum] Scilicet decennium, quia tunc videbatur ius quodammõ transferri in recipiẽtes.ff. si ager vecti.li 2.vnde hoc est prohibitum eis.

h Redditus] Plus est redditus quàm fructus, quia in redditu continetur fructus sed non econuerso. Nam partus ancillę est in redditu, & non in fructu l.in pecudum.§ partus.ff.de vsufr.& §.in pecudum.insti de re.di.ita dicit gl in c generali, in ver redditus. de electio.in 6.& c pastoralis dr ele.

i Iura] Puta colligendi pallagium vel petendi collectas

lectas pro caualcatis, de hoc per Spec. tit. de restit. u. tio. sool ato § nunc dicemus.

a Administrationum] Administrator est qui tempo ralia gerit

b Necessitas] Vide in l. diuus. ff. de petitio. her.

respectu perceptionis fructuum. In secundo casu titulus in perpetuum datur ius vtile vt l. 1 & 2 ff si ager vecti. quod censetur spirituale ius cuius laicus non est capax. c. causas de praescrip. & ideo secundum Card. in d. c. vestra si ecclesia locat decimam intellige fructus vel redditus

vel aliarum administrationum [a] sibi commissarum, nisi necessitas [b] vel vtilitas expostulet conuentus, & cum consensu conuentus, vel si non habet tunc cū cō sensu fiat superioris [c] aliter suspensus est [d] ipso facto, nè conductori acquiratur aliquod ius, [e] secus ad modicum tempus, hoc no. in clem. monasteriorum. de re. ec. non alie.

3 Verum fructus decimarum possint locari ad annuum censum laicis? [f] Respond. Panormitan. in capitulo vestra. de location. quòd sic.

4 Verum beneficiatus possit locare redditus [g] suę ecclesiæ sine alia licentia? Respond. Pan. in d. ca. vestra quod sic. Intellige non magnum tempus. puta pro . 9 annis potest. [h] Facit glo. in cle. 1. de re. ec. non alie. nec valet statutum seu prohibitio superioris [i] in contrarium hoc impedire propter verbum liberè [k] quod ponitur in litera d. c. vestra.

6 Sed quid si ante tempus locationis finitum moriatur? Resp. quod extinguitur locatio, [l] quia comparatur clericus vsufructuario [m] vel vsuario. c. vlt. de pecu. cle. & ideo extinguit, sicut ius vsufructuarij, de do. ca. consultationibus de pigno. ca. vltim. secundum

Io. Mo. qui sic no. in c. hac consultissima de re. eccle. non alie. li. 6. & si soluit pensionem non rehabebit a successore in eodem beneficio nisi sit conuersum in vtilitatē ecclesię, vt no. Ho. in ca. si. nè prælati vices suas.

6 Vtrum sacerdos possit locare operas suas? [n] Res. quòd pro diuinis officijs dicendis nunquam licèt de simo. c. cum ecclesiæ, & multis. c. aliter esset simoniacus, sed pro tpalibus bn̄ pôt locare, licet tn̄ ei pacisci cum aliquo quod moretur in aliqua ecclesia, vt celebret ibi diuina, ita tn̄ quod non habeat intentionem ad diuina, sed ad mansionem quam ibi facit, vel ad laborē quem sustinet, vel ad dānū qđ rōne more patit̄, vt i c. ad qōnes de re. permu. per ar. & not. Ion in c. pe. nè pre. vi. su.

7 Vtrū scholaris recedēs possit ponere alium loco sui in domo vel camera conducta? R. Pa. in c. inter dilectos. vlt. col. ver. vt scias, de fide instr. quod sic, [o] quia conductor potest locare alteri rem cōductam. l. nemo. C. locati. nisi aliud conuenissent. vt in d. l.

8 Sed an possit hoc facere inuitis socij. glo. instit. loca. in fin. dicit quod licèt possit iure locationis alteri locare, ratio tamen societatis prohibet quæ praua-

c Consensu superioris] Scilicet immediatus prælatus Pa. in c. secundo de iudi. vide glo. in dicta Clementi. in ver. si proprij.

d Suspensus est] Ab officio scilicet administrationis, & hæc expositio est benignior quàmquam alij voluere hāc suspensionem intelligi ab officio scilicet diuino vt cle. vt l. de æta. & qualit. de quo tamē dic vt per Card. in dic. clem. 1. de rebus alie. & c. versicu. si quis. q. 9 vbi quærit, nunquid intelligatur etiā suspensus a beneficio. de quo etiā per doct. in c. ranta. de ex. præla. & gl. & doc. in cap. cum dilectus, de consuetu.

e Nec aliquod ius] Adde capit. consultissima. de re. alie. non alie. lib. 6. Vbi contractus non valet, & punitur faciens, ratio est quia fecit contra legem & debita forma omissa, ideo pro infectu habendū est. 10 distinct. c. vides, & ca. cum dilecta de rescriptis Potuit enim papa nouam formam concedere contractib. a qua non licet recedere. Ad hoc qđ no. in c. ad dissoluendum, de desponsatio impu.

f Laicis] Aut modicum tamen tempus, puta vsque ad nouem annos non in perpetuum, ratio est quia primo casu conductor habet solùm ius temporale

& sic verba improprianturm, vide ad materiam Pau. de Ca. consi. 36. & 156.

g Redditus] Et distributiones, & oblatiōes pūt locari laico dūmodo ponatur clericus ad colligendas eas. Pa. in ca. si nè pre vi. suam & vide notata, per Pa. in c. secundū. ne cle. vel mo.

h Vide Con. Trident. ses. 25. c. xi. incipit. Magnā. E. R.

i Superioris.] scilicet epi, qui non potest cōtrarius statuere gl. no. in c. 2 de cōst. li. 6 & in cle. ne Romani de ele. de quo tn̄ casu videatur Bar. post Moder. in d. c. vestra.

k Propter verbū liberè] vide supra in versicul. liberè § 2.

l Extinguitur locatio] vide infra § 20. in tex. & postillis.

m Vsufructuario] Ita gl. in d. vlt. in ver. obit, non tamen clericus proprie cōparatur vsufructuario, vt ibi dicit gl. & Pa. qa clericus non pōt de illis bonis testari neque male vti. Vide supra Clericus 3. § 4 & Clericus 13. § 1.

n Operas suas] De hoc vide simonia 2. § 6. & 7.

o Quia sic] vide Pau. de Ca. in l. & hæc dist. §. cum fundum. ff. loca. & si non potuit datum quod alter se eius vtatur tota domo partem tamen pensionis persoluet. Bal. Imo in l. duo f. a. de aquir. her.

let iuri locationis, a cum videatur electa industria personæ. insti.pro socio. S. soluitur. Idem tenet Specu. de iudi. S. 2. ver. circa hoc quæritur. Et Clarius Azo. per l perceptione. ff. de his qui deie.vel effu. & addit quod si scholaris nõ degit in domo vt debet versari, potest contra eum agi actione pro socio, sed vtili quia directa datur quando contrahitur societas cõmodiorem vsum, & verbiorem quęstum de qua leges loquuntur. vt not. Spe. vbi supra in ver. hoc etiam no. Ex quo vide b quod in materia odiosa non veniet socius in domo. Et ideo si statutum dicit quod socius teneatur pro socio non veniet socius in domo, quia non est propriè ista societas, & in odiosis verba strictè capiunt. l. 3. S. hæc verba. 2. ff. de neg. ge. & i ca. in nostra. de iniur. Insuper dicit Pan. in d. ca. inter dilectos quod si malè versat c & non possit compesci aliter a sua insolentia, quod poterit expelli per l. si conuenerit. in fi. ff. pro socio, & 5. q. 4. in loco.

9 Vtrũ locari possit domus ꝓpinqua alteri magistro quòd voces adinuicem confundantur? Respõ. quòd non, & si fecerit primus poterit expellere vltimum. C. de stu. li. vr. ro. l. vnica. in fi. li. 11. & hęc cã tractari potest in ferijs tẽpore messis secundùm Hostien. & Panor. de iud. cap. significauerũt, & idem posset dici d quocunque alio q impediret lectionem prę fati magistri. argumen. dic. l. vnica.

10 Cui põt locari aliqua res? Respond. quòd omnibus qui possunt emere, nisi sit miles e vel curialis, quibus non possunt locari prędia ad colendum, nè amisso vsu armorum ad opus rurale se transferant, vt C. locat. l. milites. l. curialis, & l. vltima subuenitur tamen ignoranter facienti. ff. loca. l. si quis ignorans quis vbi dicitur quod potest exigere mercedem. Non enim contemnit disciplinam qui ignorauit militem. Idem videtur f in clericis & monachis, nisi ex causa necessitatis, extra nè cleri. vel mo. c. 1. & c. secũdùm vbi hoc no. Ber. & Ho.

11 Vsque ad quod tempus potest fieri locatio? Respond. quòd & ad tempus, & in perpetuum, vt ff. si ager vect. l. 1. & dicuntur vectigales agri qui in perpetuum locantur, scilicet quã diu vectigal soluatur, vt d. lege prima & succedit hæres in locatione, & conductione si moritur conductor infra tempus locationis in iure conductionis, se

a Pręualet iuri locationis] Bal. in d. l nemo periculum. text. contra & Cyn. in l. viam. C. loca intellige hoc nisi personę inhonestę locare intellexit. Quid autem si duo sunt socij in vna domo & vnus vult habere alter locare quis erit præferendus? dic qui vult habitare, ita glo. in l. sabinus ff. cõi diui. Vide Rose. hic §. 6. vbi ponit de statuto dicẽte de vulnerãte in domo propria &c. vt per eam.

b Ex quo vide] Pa. in d. c inter dilectos dicit se habuisse d facto hoc

c Si malè versatur] Schularis inuito socio nõ põt retinere meretricẽ ĩ domo, ſm gl. in l. nõ aliter, vbi pulcher tex. ff. de vsu. & habi. vbi Bal. dicit ꝓpriũ texe. ꝙ mulier habens habitationẽ si su ꝑ inducit scholarem põt repelli ab habitatione, vide Are. in. loca. §. fi.

d Et idẽ posset dici] Puta si est vnus scholaris in eadẽ domo vel camera & turbat aliũ qa alta voce legit &c. qa põt cõpelli ꝑ vtilem actionẽ desistere cũ. n. actio ꝓ socio bonę fidei sit in ea veniũ: illa de quibus nec actum nec cogitatum est de causa pos. & ꝓprie. c. cum causa, & l. solem. ff. de iudi. ita dicit Spec. tit. de iudi. §. 2. ver. hoc etiã no. Idem in fabro qui potest expelli si moratur iuxta scholas vel domos scholariũ, & hoc a-bitrio iudicis secũdùm Bertol. in l. 1. ff. 10. ma. licèt Iac. de Are. distinguat vt refert Bart. an doctor prius ibi venerit habes in Rose. hic §. 7. vide Pan. & Barb. in c. fi. de iud. Et quid si apud meũ studiũ sint malleatores vñ per turbatur diuinus cult. Dic ꝙ possunt expelli tex. est singu. & not. in c. pri. sem. 18 quæstio 2. Et a tali sententia lata super ista expulsione non potest appellari secundum Bal. in l. 1. C. si de mo. po su. ap. quia est causa quæ celeritatem desiderat, ergo non appellatur. l. fi. ff. de ap. reci. Non tamen debet doctor dimittere lectiões dato quod scholares vociferẽt, glo. est singul. in c. scilimus. 43. dis. neque prædicator similiter cessauit a prædicatione. 11. q. 3. ca. nolite, quia ipse faciet quod suũ est. 47. di. cap. quod ad nos 23. q. 4. capitul. sicut.

e Nisi sit miles] Quia est in famis ipso facto. Et si quid accepit nomine ipsi dij tenetur seu compellitur restituere, locãs ãt scienter perdit mercedẽ, & redditibus suis priuatur. Intellige tamen ſm glo. in d. l. milites, ꝙ põt cõducere stabula, & ea quæ ad militiam faciunt, & sic posset inferri rõnabiliter ꝙ si istæ conductiones nõ impedirent militiam, nullam pœnam incurrerẽt. Põt etiam dici ꝙ iste leges hodie vacãt. Et vide Bal. in d. l. fi. vbi exclamat contra imperium in Italia &c.

f Idem vẽ] indistinctè clerici nõ prohibentur conducere bona sæcularia sed solũ qñ faciũt cã lucri. Et ita intelligatur tex. in d. c. 1. nè cle. vel mo. Et vide in c. 1. de vi & ho. cle. lib 6. Et quod pulchrè no. Inn. in c. 1. de obl. ad rẽ. Secus si propter necessitatem vel aliam honestam causam, de quo vide bonum tex. cum glo. in capi. peruenit. 80. di.

86. distin. & capit. dilecti. de deci. Vide supra Clericus. 9. Item vide glo. no. in vers. conductionis. in d. cap. i. quæ dicit. si clericus succedit conductori pôt licitè stare in illa conductione vsque ad præfinitum tempus locationis. ar. l. decurio. ff. de decurio. vbi text. not. dicit ꝙ decurio qui prohibetur, si iure successit in conductiõe remanet in ea, quod & in omnib similib. ẽ obseruãdum. Ad idem videat bonus tex in l. 1 ver. sed si iure. ff. de sal per quẽ text. dicit ibi Bart. Si statutum disponit ꝙ nobilis nõ possit recipere cessionem cõtra popularem, si nobilis successit in aliqua actiona iure hæreditario, non per hoc facit sic in statutũ. Idem dicit Bal. in l hæreditatis. C. de here. insti. Et facit tex. i l. ex hoc edicto. §. aliena. re. ff de alie. iuris mu. causa fa. Et ideo dicit Anch. in c. in lateranẽ

cus in vsufructu qui personalis est, & extinguitur cũ persona. ff. loca. l. si quis domum. §. hic subiungi potest si fructuarius.

12 Quando est merces soluenda? Respon. secundùm Azo. & Gof. quòd si actum est quando sit soluenda, id seruabitur, aliàs consuetudo regionis, & si non appareat de consuetudine id quod[a] minimum est, scilicet in fine anni, ita dicit. l. semper in stipulationibus, ff. de reg. iur. & not. Hosti. & Bernar. de censi. ex parte facit de reg. iu. in obscuris libro. 6. ff. de verborum obligatione. l. qui hoc anno. & l. eum qui certarum, & ti. quando dies vsufruct leg. ced. l. 1. in principio, &

si, de præbend. ꝙ prohibitio illius tex. nè religiosi recipiant decimas de manu laicorum habet locum si recipiant inter viuos, secus si vigore testamenti. ar. l. si ita quis. § ex lege. de verborum. obligatio. & ar. d § alienare.

a Nisi causa] Hanc dist. facit gl. fi. in l. edem C. loca. & ibi Bart. qui allegat rationem scilicet quare non tenetur nisi in fine soluere pensionem, quia nec locator dicitur impleuisse contractum ex parte sua nisi in fine. l. Iul. § offerri ff de act. emp.

b Pro sumptib] Tunc dari debet in principio anni quia videtur hoc esse tacitè actum, vt inquit Pan. in d. c. propter sterilitatem de loca.

c In alijs contractibus] Quo tempore debet solui pensio? Respond. secundùm Panormita in d. cap. propter sterilitatem. Si tu promisisti mihi ædificare palatium, tunc si habetur ratio sumptum debentur in principio anni. si verò habetur respectus ad personam vel pro labore vel remuneratione, tunc successiuè debetur pensio, quia aliter se non posset sustentare. Cessantibus vero illis causis, debetur pensio in fine anni. Dicit tamen Panormita. in c peruenit. de arbitr. si dicatur in instrumento quòd conductor teneatur soluere pensionem quolibet anno tunc in fine anni debetur. si verò annuatim tunc in princip. Vnde versi. anno si debes in fine tenebetis anni Annuatim si debes tunc in principio debes anni. idem Host. §. 1. Quid autem de architectore qui conduxit domum faciendam pro certo pretio, & facto ędificio multum perdit. Nunquid teneatur dominus in conscientia. Dicit Archiepi. Flo. ꝙ non, quia debebat aduertere, deberet tamen supplere vsque ad iustum pretium ex honestate, & hoc verum si vitio operis hoc accidit, sed si casu fortuito, quia tunc dominus tenetur. l. maritus, & l. fi. ff. e. Rose. hic. §. 4.

d Vide in l. 1.] Dicitur ibi quòd in fideicommissis, & legatis annuis debet fieri solutio in principio anni. Et sic est fallentia ad prædicta. Baldus tamen in l. edem C. eod putat pensionem soluendã per colonum tẽpore quo colligit fructus vel parum post, quia vsque ad illud tempus videtur habita fides de pensione cum rustici raro pecuniam habeant nisi fruct[9] pendeãt domini. C. de agri. & censibus. lib. 11.

hæc vera in stipulationib[9], nisi causa[a] quare datur merces aliud requirat, vtputa, quia datur pro sumptib[9], [b] In alijs[c] vide in l. 1.[d] C. quando dies leg. ce. & d. l. qui hoc anno. & Innoc. in capit. propter sterilitatem. de loca.

13 Sed nunquid potest locator inquilinum expellere ante tempus finitum cõductionis? Respond. ꝙ sic, in quatuor casibus. Primus si non soluit[e] pensionem per biennium, sed si paratus sit soluere audiendus est. ff. locati. l. quæro. §. inter locatorem. Intellige si alius de sequentibus non inest. Secũdus si domus locata sit necessaria suæ habitationi, intellige ex neces-

e Primus si non soluit] Multa dicit Barb. in d. c. propter sterilitate[illegible] i placet distinctio Pan. ibidem di. Aut locat[illegible] ad longum tempus aut ad modicum. P[illegible] casu, aut fuit constituta vna pensio pro toto te[illegible]re & potest expelli si non soluit tempore con[illegible] quia si non seruat legem contractos, neque ei seruanda est fides. ar. in l. Iul. §. offerri, ff. de act. empt. Et procedit hoc casu. l. edem. C. locati. Aut pensio est constituta singulis anuis, & habet locum tex. d. c. propter sterilitatem, qui text. procedit et si fuit actum inter contrahentes, vt non possit expelli durante tempore, quis debet intelligi eo scilicet soluente pẽsionem d. §. inter locatorem. & hoc casu nulla est differentia inter ius canonicum, & ciuile, inter colonum priuati & ecclesiæ, quia requiritur per biennium cessatio solutionis. Secus tamẽ in contractu emphiteutico, quia est differentia. vt in c. potuit de locato. secundo casu non est necessaria biennij expectatio, sed si non soluit tempore debito, potest expelli etiam propria autoritate. argumẽ. dicta. l. edem. licèt fortè post anni lapsum sit per discretionem expectandus per quatuor menses. argu. l. fin. C. de vsu. re. iud. Vel saltem per menses duos. argumen. capit. fin. de loca Vel saltem per quadraginta dies. l. quod si nolit. §. siue ff de edil. edi. & hoc est forte ꝙ voluit dicere tex. hic dum a[illegible]t, sed si paratus sit soluere &c. rationem diuersitatis assignat ibi Pa. quia primo casu colonus habet ius pinguius quia

 possidet,

posfidet. ad hoc l. 3 ff. si ager vecti. nimirum si non potest expelli nisi post biennium. quod non est in casu secundo scilicet quando locatio est ad modicum tempus. Idem tenuit Rose hic. §. 3. Addo tamen ꝙ Ang. in §. scire in auth. de non alie. col. 2. tenet ꝙ in primo casu nostro oportet ꝙ cessatio sit triennio facta sicut in emphiteuta, & hoc i primaio. & idem videtur sentire. d. Ant. & Imo. in d c. pp. vt refert Corne. in addi. in d. c. ꝑ pter sterilitaté. licét aliter referat ibi Barb. Idé Fulgo. in auth. q rē. C. de sac. san. eccle. Et idem vt sentire Bar. i l. vectigalia § 1. ff. de publi. sed tu vide ibi Imo di. ꝙ non est par ratio

sitate superueniente [a] cui aliter d. c. prouidere nō pt. vt l. edem. C. locati aliter non diceretur necessitas si posset prouidere alio modo. secus esset si tempore locationis aliam domum non habebat. quia sibi imputabit nec expellere poterit [b] ff. loc. l. si quis domū. §. hic subiūgi [c] potest. Tertius cum domus eget refectione, quia minatur ruinā quę tamē tempore locationis nō minabatur. & in isto casu & præcedēti debet fie

inter conductorem ad longum tempus & emphiteutam, cum in emphiteuta tractatur de grauiori damno, vt puta de perditione meliorамentorum & ideo expectatur triennium. Quod non est sic in conductore ad longum tempus, &c. Ideo tenendum est distinctio Pa. & vide Alex. consi. 85. libro. 1. & consil. 105. 3. libr.

a Ex necessitate superueniẽte] Puta quia indiget domo ad habitandum pro se, vt dicit tex. in d. ca. propter sterilitatem, & in d. l. edem. ibi pro vsibus propriis, propter quod dicit ibi Bald ꝙ si filius locatoris esset ducturus vxorem, vel quia vult ibi facere ertem lanę, vel etiam pro reponendo frumento, &c. secundùm Bal. in d. l. edem. ꝙ posset expelli, & similiter si peter vel meter locatoris &c. l. nam & si paré tibus. ff. de inof. tes. Fallit nisi domus esset ita ampla ꝙ ambos capere posset. erg. inst. loca §. fi. & ff. de cō ditio. indebi. l. si non sortem. secundum Barba. in d. c propter sterilitatem. Et adde ꝙ si fellio modo dominus emouit inquilinum dicendo egere pro se, & postea locauit alteri ꝙ tenetur ad interesse ipsi conductori, & poterit peti vt reinnestiatur. l. 1 §. hoc edictum. ff. si mal. vene. not. Et dominus poterit puniri crimine stellionatus. Nam superuacuum est credere quòd voluit pro sua habitatione qui postea non habitauit sed alteri locauit vt in l. sicut §. superuacuū. ff. quib. mo. pig. vel hipo. sol.

b Nec expellere pote. it] Pan. in d. c propter sterilitatem. dicit quòd ex quo contraxit cum dissipāte bona sua tempore contractus, non possunt post eum habere de fuga, secus si tempore contractus non esset suspectus. ita Bartolus & Angelus in lege si creditores. ff. de priuilegia credi or. Angel. in l. si arbitrio. vbi text. melior de iure in versicu. quòd si in medio temp re calamitas. ff. qui sati da. cogant. Baldus in l. fina. vbi text. C. mandati. Barbat. in dicto capitulo propter sterilitatem dicit se consuluisse in casu in quo creditor fecerat pactum debitori de non compellendo eum ad dandum fideiussores quòd si efficiatur non soluendo non obstāte pacto poterit eum compelli ad dandum fideiussores. Vide Paulum de Castro. consil. 108 Fallit hoc in vxore dante dotem marito suspecto, quia constante matrimonio pōt compelli ad dandum fideiussores. secū dum Anchar in d. capit. propter sterilitatem. & Bal. in l si cōstan te. ff. so. ma.

ri remissio pēsionis pro rata temporis c. propter sterilitatem. de loca & d. l. edem. in glo. in versi. corrigere. & d. l. quæro. §. inter locatorem not. vel prouidebit đ alia domo idonea. ff. eo. l. cum in plures. in princ. Sed an ea tefecta poterit conductor petere in ea reponi? ℞. ꝙ sic gl. iuncto text. l. si duo. § cum inquilinus. [e] ff. vti possi de. & ibi per Bar. Quartus quando cōductor in domo peruersè cōuersatur [f] sine le-

c §. hic subiūgi] Ille tex. nihil ꝓbat. sed tex. in l. si is a quo. § fin. ff vt possi. leg. bene fa. it. l. 2. §. quod diximus. ff. si quis cau. Ad idem non habere locū in domo data in emphiteusim ita sen. tenet Ioann. Andr. in additio. Spe §. nūc aliqua versicul 4. refert. & sequitur dominus Iason. in lege prima 11. column. versic. vltra scribentes. C. de iure emphit.

d Non minabatur] Fallit quando instrumento locatiōis vel aliter apparet quòd omnia bona sunt hinc inde obligata pro obseruantia pactorum, quia tunc possit dicere inquilinus, non me inquietes ego volo detinere istam domum loco pignoris donec satisfacias de pœna vel interesse meo. Ita notanter Barto. in l. emptorem. & ibi Seli. C locatio Et dicit Bartol. se ita consuluisse in facti contingentia & obtinuisse. Ideo consilium est secundùm eum quòd apponetur in instrumento quod ex nunc colonus vel inquilinus detinebat dictam rem iure pignoris vel hipothecæ pro obligatione prædicta. Et idem voluit i l. si filio. §. si vir. ff. sol ma. & in l. 1. § quod ait ff. de superficie. Sequitur Bal. in d. l. empt. licet Imol. mordeat in d § si vir.

e §. cum inquilinus] Vult prohibere dominum nè domum reficiet contre eum ipse dominus habet interdictum vti possideris, & debet protestari ꝙ facta refectione permittet ipsum inquilinum de nouo habitere. Ita exponit glosa vltima quam nota. ibi Bartol.

f Peruersè conuersatur] Idem dicendum in vasallo vt expellatur de feudo. capitu. 1 §. quicunque, de pace tenen. idem in emphiteute male tractante rem. vt in Authentic. qui rem C. de sacrosanctis ecclesijs. Idem in domino malè tractente seruum. vt l. secunda. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris Idem in potestate malè tractante populum. vt ibi per Bartolū. Idem in episcopo male tractante gregem suum. ca p. nisi cum pridem. de renunciatione. idem in viro male tractante vxorem. cap. literas. de restitutione spoliatorum. Idem in procuratore male tractante facta domini. Casus est singularis in l. 3. C. de procuratoribus, & idem in tutore l. fi. C. de administratio. tutor. Qualiter autē intelligetur ista mala conuersatio d. c

sione rei, vtputa tenet publicas meretrices, [a] & sic non remittitur pensio secũdùm Hostiens. vel versatur peruersæ cum læsione rei, tenendo porcos in solario, incidit arbores, non colit suo tempore. Et tunc remittitur [b] pensio, sed aget ad interesse dominus de damno dato secundùm Hostiẽ. in dicto capitul. propter sterilitatem. Et secundùm hanc distinctionem concor. doc. in dicta l. æden. & in d. cap. propter qui videntur contrarij.

14 Vtrum inquilinus possit similiter propter necessitatem dimittere domũ ante finitum tempus contra voluntatem domini? Resp. Panorm. in d. capit. propter sterilitatem ꝙ sic secũdùm Vincen. & Ioann. And. hoc tenet etiam gloss. in l. si in lege. §. si domus. ff locar. Ex quo potest inferri quòd ꝑpter pestem [c] potest dimitti, quia est probabilis necessitas, & facit tex. in l. habitatores. §. finali ff. eodem titulo. Et sic in conscientia esset seruandum, quanuis in foro contentioso fortè aliter teneretur.

15 Vtrum sit minuenda pẽsio rei locatæ, quando conductor nõ potuit vti re cõducta? ℞. ꝙ aut quis locat res, & sic stat per locatoris [d] voluntatem quo minus re conducta non vtatur cõductor sic tenetur ei ad interesse. l. si de fundo. [e] C. locati Si verò nõ ex voluntate, sed ꝑ casum fortuitũ ex eius parte vel ex parte rei locatę contingentem, sic pensio remittitur pro rata. Exemplum ex parte locatoris, puta. Quia pp delictum eius fundus locatus publicatus ẽ. Exemplũ ex parte rei, veluti si ędes locatæ exustæ fuerint, vel ager terremotu corruit vt l. si quis domum in fine. & l. ex conducto. §. 1. & l. sed addes. § si quis. 2. ff. locati. Idem dicendum quando ex necessitate locatoris adueniente oportuit conductorẽ expellere, vel propter refectionẽ domus.

arbitrio iudicis cognoscetur secundũ Nic. de Matfa. in d l ædem.

a Meretrices] Idem si conductor est sacerdos verisimile est ꝙ si locator id cogitasset ei non locasset domum, quia sacerdos honestè viuere debet, vt eodem titul. de vita, & hone. cleric. cum seque. arg. l. & si amici. & l. q domum. ff. de adulterijs, & licèt Barb. in d. c. propter, dicat si esset scholaris secus, &c. malè iudicio meo cogitat, quia quilibet debet ꝑsumi bonus &c. Vnde si locator honestus est, non patietur quemcũque inhonestum inhabitare domũ suam, dato, quòd a principio potuisset habere aliquam suspicionem Idem si domus est inter personas honestas non videtur permissum, secus si domus sit propè lupanaria posita l. cum supra. C. de remi. libr. 12. In his duob. casibus quoad forũ contentiosum arbitrabit iudex.

b Et tunc remittitur] Barb. in d. ca. propter, dicit de tenente meretricem sit remissio, & in hoc casu non sit remissio, & dicit hoc esse de mente Cardinal. & Anrha. tu vide Flo. in l. æquissimum. C. de vsufruct.

c Propter pestem] Et facit quia magna necessitas videtur timor mortis. l. de ætate. ff. ad Trebellian. Vbi voluit Bart. esse licitam causam non comparendi in iudicio, & per consequens se absentandi. Panormit. tamen in capit propter sterilitatem, dicit in practica vix posse obtineri. Sed pro opinione ista quę est rationabilis, & tenenda, allego quia tempore pestis locus non dicitur tutus secundùm Bar. in d l. de ętate. Et tex. iuncta gloss. in capi. communis filius. 23. dist. Et gloss. in cap. ad supplicationem. de renunciation. Et ibi dominus Ant. Et hanc opinionem tenet Bald. in c. ex parte. el primo in fine. de appellationibus. & ibi Petrus Philippus Perusinus dicit ita esse tenendum indistinctè, licèt Panormitan. in capitul. cum dilecti, de dolo & contumacia. 9. colum. dixit esse in consideratione qualitatem complexionis personarum. Sed certè nullus debet se exponere tanto periculo, vt dicit Baldus in dicto capi. ex parte, Et hanc quæstionem apertè decidit text. in l. habitatores. §. primo. ff. locati. Nam ibi dicitur. Si quis timoris causa recesserit de loco si iusta fuerit causa cur periculum timuerit, quanuis verè periculum non fuisset, nõ debet soluere mercedem. Et ex hoc patet Barbat. non benè dixisse in dict. capitul. propter sterilitatem, scilicet inquilinum non posse dimittere domum hoc rasu cum reperiatur priuilegiat⁹, sicut locator. Quod est falsum vt d. l. habitatores. Item propter materiam correlatiuorum. Et facit pro ista opinione quod nor. Bart. in l. prima. ff. de bonorum possel. ex testamenti Bal. in l si C. de test. mentis. Ange. in l. si varãte. C de bonis vacan. libro. decimo. & in auten. tit. de non alien. §. quia verò. Et Salicetus in lege rum a matribus. C. qui petan. tut. gloss. in capitulo si verò, de iureiurand. & ita tenet Curse. in tepe. in ver. locatio.

d Et si stat per locatoris] Quandoque factum locatoris quo conductor non vtitur re locata est iustum quandoque iniustum. primo casu, tunc si ista iustitia ex facto conductoris consistit, vtputa quia non vult soluere mercedem, tunc si locator est ecclesia petit mercedem totius temporis. Autentica quicunque. C de sacrosanctis eccle sijs. Si vero est priuatus consequitur mercedem pro rata totius temporis. l. ædem. C. locati. & lege colonus in principio, & ibi nota. ff. eodem. Si vero factum conductoris est iustum sed non ex culpa conductoris, vt in casibus dictę. l. ædem, tunc merces debetur pro rata temporis l. qui insulam. ff. eodem & d l. ędem. Si vero factum locatoris est iniustum &c. & valet quod hic dicitur.

e L. si de fundo] Vide gl. ibi.

l.qui insulam.in prin.& l.si fundus. ff. eod. titul. Si verò stat per conductorem, vel per eius culpam quominus re locata vtatur, nihilominus totam pensionem soluere tenetur. l. colonus.S.nauem.ff.loc. Si verò ex casu fortuito ex quo re locata vti non potuit similiter tenetur. [a] quãdo locator alteri locando verisimiliter mercedẽ habuisset. aliàs non, vt patet ex l. fi. S. 1.ff. ad legẽ rho. de actu.facit.l.sed addes. S. cum quidam. ff. locati. Sed in casu qñ quis locauit operas nec per eum stat quominus eas soluat, sed per conductorẽ, sic talis conductor etiã si impediatẽ casu fortuito nihilominus pensionem præstabit, vt est casus in di. S. cum quidam. Quod verum credo in conscientia quando talis locator non habuit cui locando operas acquireret mercedem propter talem locationem, quam mercedem habuisset si tali non locasset. Si verò stat per locatorem quominus operas præstaret tunc si non impeditur casu fortuito tenetur ad interesse omne, nec mercedem habebit. Si verò impeditur casu fortuito, sic remittitur pensio pro rata temporis vt est casus in l. vno. S. item cum cuidam. ff.loca. Item in l.si hi. C.loca.& l. aduocationis. C. de condi. ob causam non autẽ tenetur ad interesse. Et si iam inchoasset operas, vel fecisset aliquas expensas ad se præparandũ, & tali casu fortuito impeditur, repetet eas expensas factas propter hoc. vt in l. si pecuniam.in principi. ff. de conditio. ob causam. habetur de eo qui parauerat [b] se ire ad locum, & impeditus fuit per tempestatem. Fallit hoc vt non remittatur pensio, quãdo ex casu fortuito stat per locatorem in aduocato, quia non repetitur salariũ ab eius hęredibus ipso moriente l.prima.S.diuus.[c] & ibi per Bartol. cum multis additio.ff.de var.& extraordina. cogni. Idem de quocunque habente officium publicum & sic loquitur. l.arboribus.S.de illo. ff. de vsufruct.& l. diem functo. ff. loca. & l. diem functo. ff.de officio asse. Item fauore libertatis, [d] vt in l.cum æres.S. stichus.secundo. ff. de sta. liber. hæc eliciuntur ex Azon. & Bartol. & alijs in dicto. S. item cum quidam. Et hoc tene nisi consuetudo aliter haberet. vt supra Familia.S.2.

16 Sed quid si locata re conductor vsus fuit, sed sterilitas in eius fructibus contingit? Respond. Panormita.in dicto capitulo propter sterilitatem, quod si sterilitas prouenit ex casu fortuito vel ex vitio rei sine culpa [e] coloni, vt puta quia timet magnam siccitatem vel aquarum abundantiam, vel frigus, vel grandinem, & huiusmodi, & non potest recompensari cum

a Similiter tenetur] Hoc tenet Bar.in.d.§.cum quidã &c. Ratio autem diuersitatis quare conductor si non potest vti re ex casu contingente ex parte sua tenetẽ soluere totam mercedem, non sic autẽ quando casus contingit ex locatoris parte, & est quia conductor tenetur ad pecuniam, & sic in genere, sed debitor generis pp casum non liberatur.l. quod te.ff. si certũ petatur. Locator verò tenetur rõne speciei, quia sufficit quòd patiatẽ vti frui &c. meritò eius interitu liberatur, similiter dicendum q̃ si conductor tenetur pręstare mercede respectu certę speciei liberatur ex eius interitu. vt l.si nauẽ. in fine. Et quod ipse Bar.no.ff.loca. Ex his resultat dubium q̃d si tertius ꝓlitet impedimentum nè possit esse vsus rei conductæ, dicendum quòd si factum est iustũ, & tunc aut locator potuit ꝓuiuere & non fecit, & tunc tenetur ad totũinteresse, quia conductorẽ decepit. ff. eod. l. siquisdomum. §. pe. & l. si merces, aut non potuit præuidere, tunc fit remissio ꝓ rata. vt l. si q̃a domũ. & l.si fundus.eod. Si factũ tertij est iniustũ, tunc aut conductor potest resistere & tenetur. vt l. item. quia si exercitus. ff. eod. Aut non potest, & fit remissio pro rata. vt l. ex conducto. §. 1. ff. eod. ibi Incursus hostium. Nisi hoc fiat propter inimicitias locatoris, vel conductoris, quia tũc illius culpa factum videretur, vt l. si merces.§. culpæ. ff.eod.

b De eo qui parauerat] Sentit hic text. quòd præparamenta faciant desinere rem esse integram q̃ tñ videtur contra textum d. l.si pecuniam. Sed tu dicas quòd dicitur hic procedere qñ ꝓparamẽta excederẽt pecuniam datam, vel qñ necessitatem inducunt vt ibi ĩ verbo necessè, & vide ibi Dom. Ias. latius vel dicendum quod nos loquimur in cõscientia, secus autem in foro cõtentioso.

c §. Diuus] Ille tex. nõ loquitur in ꝯtractu locationis, sed in quodã salario debito ex dispositione legali, vel ꝯuentiũ, quæ in eius locũ succedit. vt l. sicut. C de aduoca. diuer. iudi. &c.

d Fauore libertatis] Exemplũ quia legat seruo suo libertatem si seruierit Titio ꝑ annũ, si seruus stet infirmus per duos menses in illo anno an erit liber in fine anni, dicit quòd sic. & Barto. in d. §. item cum quidã, dicit quòd hoc est propter vltimam voluntatem, licèt gloss. ibi aliter dicat, vide Barba. in d. capitul. propter sterilitatem.

e Sine culpa] Ergo si culpa conductoris euenerit illa sterilitas non fiet aliqua remissio, Quæ

culpa posset esse propter iniquitatem non soluentiũ decimas, vt c. reuertimini, 16. q. 1. tu vide Hostiẽ. in sum. de deci §. æqualiter vbi dicit ꝙ quis debet imputare sibi si domus eius fuit combusta, vel ruinata quia illud videtur accidisse propter peccata sua. Et propter hoc non liberatur a decima, secundùm eũ ibi. & Barb in d. c. propter sterilitatem, refert se i contingẽtia facti dixisse cũ qdam canonicus ꝓpter proteruiã suã nõ solueret decimas ecclesiæ de fructibus fundi in quo erat canonicus, contigit ꝙ tempestas destruxit omnes fructus segetes, & vuas illius fundi, ꝙ nõ debet fieri remissio, quia ipse fuit causa ipsius tempestatis non soluendo decimas deo & ecclesiæ, & et in alia contingentia facti vidit dubitari, quidã nauta portabat i naui certas mercancias, & nulla necessitate coact⁹ nauigauit de dñica, venit tempestas in mari ꝓp quod fuit necesse proijcere merces in mari metu tẽpestatis, & sic fuerunt deperditæ. Dicebat periculum fuisse nautę, quia die dñico. i. prohibito nauigauit, sed qa probatum fuit ꝙ dominus mercium ipse fecerat nauigari, ideo periculum fuit suum simul cum dãno.

a Sic fiet remissio] Secus est in contractu venditionis. vt supra. emptio. §. 11. limita hoc non ꝓcedere in emptione fructuum futurorum, quia æq.

ricum fertilitate anni præcedentis vel sequentis immediati, dummodo duret eadem locatio secundùm Host. in summa, eodem tit. sic fiet remissio, & pro rata puta erit solitus colligere. 15. modios & soluebat tres aureos, non recollegit nisi 10. sic non soluet nisi duos aureos, nisi sequenti anno vel præcedenti recollegit. 20. modios, & idem dicas etiam si soluatur certa species, quia licèt non sit propriè contractus locationis (vt dixi) tamen quò ad hoc idem erit iudicium. Prædicta tamẽ non intelliges de partiario [b] qui cum domino lucrum & damnum partitur, quia non fit remissio. vt no. glo. in d. cap. propter sterilitatem. Et quãuis doc. fuerint varij in d. c. propter & in l. ex conducto. §. 1. & seq. qui est fin. ff. eodem tit. quando dicatur sterillitas [c] mihi placet maximè quòad conscientiam quod Ioann. And. & Pau. in d. c. propter sterilitatem sequuntur, vt scilicet dicatur sterilitas quando non colligunt nisi duæ partes de tribus solitis, secus esset in alio modico. Sed aduerte quòd si fructus affuissent sed postquã recollecti fuerunt marcuerũt, vel exercitus præteriẽs ipsos destruxit & huiusmodi, nõ dicetur sterilitas nec fiet remissio pensionis. Sec⁹ si erat recolligeñ. vt in l. ex conducto. §. si vis. ff. loca. & l. damnum. C. eo. ti.

17 Sed quid si sit fertilitas nunquid augmentabiť pensio? ℞. sm Pau. vbi supra. ꝙ aut hoc contingit qa fruct⁹ plus valent solito, & sic nõ fit augmẽtatio, sicut nec fieret minutio si minus valerent. Aut ꝓuenit per industriã coloni, & sic non augmentabitur pensio nã sua industria si sit dãnosa. ar. l. fi. C de alluui. §. 1. aut contingit ꝓp bonitatẽ rei, [d] & similiter non fit. Aut contingit melioratio casu fortuito, [e] puta locaui molendinũ, ex quo conductor solũ ꝑcipiebat 50. ꝓp alia molẽdina q̃ nunc sunt destructa ꝑcipit centũ, & sic fiet augmentatio pẽsionis pro rata, sicut fieret remissio ꝓp sterilitatẽ, casu fortuito cõtingẽte qa ꝯriorũ eadẽ est disciplina. 32. di. hospitiolum & l. 1. §. 1. ff. de his q̃ sunt sui vel ali. hoc idẽ tenet gl. in l. si merces. ff. eo. tit. Propterea aduerte ꝯtractus locationis & cõductionis est contractus bonæfidei. vt in sti. de act. §. actionum, & iõ merces debet cõuenire arbitrio boni viri. l. si in l. locationis. in prin. ff. lo. aliter restituere obligatur. s. si pl⁹ acciperet debito.

18 Quid si quis conducit molendinum pro se & suis hæredibus pro certa mercede in perpetuũ, & dimissis filijs, & multiplicatio in infinitũ, nunqd tenebiť molẽdinũ molere, illis oib. illo ꝑtio quo ꝯuenit? ℞. sm Pile. in suis quęstion. 48. quæstio. & Hug. quod non, qa nõ vř de hoc cogitasse.

paratur conductori. l. 1. § si quis secum. ff. depo. na. sola nominis dñia nõ mutat substantiam v: l. insulã. ff. de pręscri. vec. fuit dictum Bal. in l. item. C locati, vide Bar. in con. incipit commune.

b De partiario] vide tex. clarum in hoc in l. si merces. §. vis maior. ff. loca vide Ro. con. 49.

c Quando dicat sterilitas] Vide Barto. in d. § vis maior, qui post multa concludit quando deductis expensis nihil superest d. §. vis maior & d. l. ex conducto. § si & d. l. licet & dř damnũ intollerabile, & remittiť tota pẽsio. tunc fallit nisi hoc accidisset culpa conductoris, vt quia cultu cam deseruit. d. l. ex conducto. § si. & l. si in lega. §. si domus ff. eo. vel fundus casmate perisset vt d. l. ex conducto. & not. Bal. in l. licet supra alle. Et si colonus allegaret vtilitatem fructuum, vt qa frumentum est malègranatum, & similia, & tunc nõ fit remissio. d. l. ex conducto §. 1. ver. si qua vitia. hoc Barto de his vide Bal. consil. 179. in 3. par. Areti. consi. 12. & 55. Ale. con. 91. Ioa. de Ana. consi. 74. Ro. con 379. opi. tñ hic posita est multum ęqua, & placet in cõscia.

d Propter bonitatem rei] Ratio qa dñs locauit bonitatẽ rei meliori prætio quo potuit.

e Casu fortuito

l.si quis vina.in fi.ff.de periculo,& commod.rei vend. Sed Albr.in auten.hoc ius. C.de sacro. san.eccle. d.c. quod imo tenetur de stricto iure, ad quod facit. l.si seruitus.S. 1 ff. de seruitut. vrbanorū prædiorum . Sed de equalitate conscientiæ tene primam.

19 Vtrum locans fundum alicui ad mediū nulla facta mentione de arborib. nunquid colonus habebit partem fructuum arborum? ℞. ꝙ non,sed locator habebit omnes.l fructus. ff. de vsu.Et sic colonus destruat arbores tenebitur.Similiter eius culpę imputatur,si aliquis eius odio arbores excidat.l.si merces.S. culpæ. ff. loc. Quod limita secūdùm gl.in d.S.culpæ.verum quādo propter culpam suā seu dolum tale odium est causatum,aliàs non.

20 Nunquid postquam colonus seminauit agrū si dominus eum vēdat alicui poterit expelli per emptorē? ℞. ꝙ non,sed medietatem fructuum habebit, vel ꝓut conuenerant, si tamen vēditor omnes fructus accepisset aget colonus contra vēditorem.ff.de leg.1.l.nihil. S.fi. speciale tamen priuilegium [a] habet colonus fisci ſm Rod Hic aduerte ꝙ succedens in re locata si est de bñficijs ecclesiasticis, & sit facta ab habente [b] administrationem, & cum debitis solennitatibus & causis de quibus supra alienatio , & ad debitum tempus, tenetur stare locationi, & si ecclesia foret lęsa posset petere restitutionem in inte.ca. 1.de res.in inte.& c.1.de rebus eccl.non alie.[c] Si verò non hēbat administrationē vt sunt canonici simplices, sic non teneť stare.æquiparatur vsufructuario ꝗ non p̄t locare vltra tēpus vitæ suę.l.si qs domū.S.hic subiungi potest.ff.loca. nisi cū cā rationabili & autoritate epi fecisset , de hoc habes s.S. 5.Cū verò res locata nō est ecclesiastica, tūc successor vniuersalis tenetur stare.l.viā veritatis. C. locati. Successor verò particularis in dicta re non teneť stare, nisi locator habuisset administrationē plenā, vt marit° in ꝑdio dotali, qa sic teneť, vt in l.si filio.la.1 S.fi.ff.lo. ma.Idē ī tutoř respectu populi.l tutelę ff.de adm.tut.

21 Quid si conductor aliqd expendit in re cōducta? ℞. secundùm Ho.si expendit necessariò , vel vtiliter auxit,ædificauit vel īstituit, aget contra locatorem vt restituat expensas.ff loca.l. dominus horreorū §. 1. & in d l.sed addes.§ si inquilinus.1.& 2.& ibi gl.sed clarior tex est in l. colonus,in prin.ff.eo.ti. Si tamē posset tollere [d] impensas sine læsione rei non tenetur locator,sed ipse eas tollere posset.vt in d.S.si inquilinus. Prędicta non intelligās de expensis factis pro pascēdo animali locato vel colenda possessione,& huiusmodi , sed de alijs,puta curatione morbi, reparatione ruinæ, vel plantatione vinearum , & huiusmodi , vide etiam ꝙ dico supra.Aedificans. in prin.

22 Vtrū ī locatiōe possit iteruenire vsura? ℞ ꝙ si est vsura [e] ex par. ꝯduct pris, valet qñ rōne mutui interpretati,puta q̄ꝛ ꝗ ñ p̄s soluit pensionē, solū habito respectu ad p̄-

Illud exemplum ponit Bart. in d §. vis maior. & in Flo.qui addit aliud pp magnas indulgētias quas concessit Bonifacius , nā propter eas augmentantur redditus, ꝙ ē no. ꝑ conductores gabellarum , & vide Ro.in l.si quis cum aliter ff.de ver sig.

a Speciale tamē priuilegiū] vult dicere quod emptor fundi fiscalis qui erat locatus non potest expellere colonū, sed debet accipere pensionem ne. s. fiscus teneatur colono, l. quod colonus non posset hoc casu conuenire fiscum,qa hoc est priuilegium ipsius fisci tex. est de hoc in l.fin §. Pap. ff.de iure fisci.

b Et sit facta ab habente] Dic si ē facta in casu licito de quo no.1a. q.ō. 2 in summa vt hic. Et si clericus habēs administrationē vt plebanus vel rector curatus locauit nomine ꝓprio successor nō tenetur stare, & quicquid perceptum fuerit post mortem ipsi° locantis ante beneficium collatum potest successor petere ab hærede clerici defuncti vel a cōductore quia tales fructus prouenientes post mortem & ante collationem [illegible] reseruantur [illegible] c. relatum de testam & [illegible] le of. [illegible] 6 Si verò locauit nominē ecclesię tūc si est factum in vtilitatem ecclesiæ successor tenetur stare.Aut facta ē inutiliter si seruata est solennitas q̄ in alienatione,solet interuenire , & similiter successor tenetur stare,alias secus ar. ca. 2.de præca.& c.2.de rerum permu. & sic cōtter tenent doc. vide Pan. in d. §.vide etiam supra.§ 5.

c Et c. 1.de reb. ecclesiæ non al.] Nescio ad qd allegetur, cum nihil ad propositū faciat quando quidem dicatur ibidem, quod nō licet epo neq; Abbati terram vni° ecclesiæ ad aliā vertere quanuis ambæ sint in potestate sua , nisi de consensu ambarum partium voluerit commutare.

d Si tamen posset tollere] Et videas Bart. in d.l. dominus .§.1. & in d.l. co on° do ꝺo.in l. emptor. ff. de rei vendic. Bald .in l.2.C.de iu.emph.Paul.de Ca.i l.seruitutes. ff.de seruit.& cō. 316. viso puncto supradicto. Et do. Ias. in l. 2. C .de iure emph colū. 33. versi.quid autem &c.

e Est vsura] Vide infra de vsuris. §.73.& §.45.

tem.

uētionem temporis vel mutui veri minuit de pēſione debita, & ſic reſtituere tenetur. Faciūt no. in c. ad noſtram. de em. & vend. & in c. illo vos, de pigno.

23 Ex qua culpa teneſ cōductor de re conducta locatori? Reſp. ꝙ de dolo lata culpa, & leui, quia grā vtriuſque contrahitur.ª inſt. qb⁹ mod. re. contrahi. obli. §. vl. licèt alij teneant, ꝙ etiā teneaſ de leuiſſima, ſed primū cōiter tenent gl. & do. in l. ſi qu s fundū. §. celſus.ᵇ & in l. ſi merces. §. qui col. ff. locati, & quod dico de conductore, idē dico de locatore. Et licèt Mart. in §. q columnam, velit teneri locatorem operarum ad trāſuehendas columnas, & ſimilia, quę faciliter tangunt ēt de leuiſſima propter textum qui ibi dicit culpa abeſt ſi omnia facta ſunt quæ diligētiſſimus quiſque obſeruaturus fuiſſet, & dicat fore ſpeciale in hoc caſu. gl. tamen ibidem tenet contrarium. Tu tamen ſic concordaᶜ quod aut aliquis locat operas in re quę reqrit diligentiſſimam curam, vt puta polire adamantem, in cidere brocatum pro veſte fienda & huiuſmodi, & tenebitur de leuiſſima. d. §. q columnam, aut non locat operas in re talis importātiæ. Et ſic vera eſt gloſ. quia tenetur ſolū de leui, nec obſtat glo. in l. qui mercedem accepit pro cuſtodia, & in l. dominus, in princ. ff. eod. tit. vbi dicit quod ſi ſpecialiter mercedem accepit ꝓ cuſtodia, quod tenetur de leuiſſima. Pro cuius intelligentia aduerte quod quando quis mercedem accepit pro cuſtodia, ſi ſumus in contractu in quo ſolùm tenebatur de lata culpa, vt in depoſito, ſic acceptio mercedis pro cuſtodia faciet vt teneatur de leui, & ſic intellige, capitul. bona fides, de depoſito, & l. 1. §. ſi veſtimenta. ff. depoſiti. Si verò ſumus in cōtractu in quo tenetur de leui culpa, ſicut in locato, ſic acceptio mercedis pro cuſtodia rei locatę faciet vt teneantur de leuiſſima, & ſic loquitur, & intellige. l. qui mercedem. & l. dominus, prædictas. Quod benè nota, pro ſoluēdis multis contrarietatib. Nec ſolùm tenetur de culpa ſua ſed etiam illorū quorum opere vtitur.ᵈ Si ipſe diligentiam non adhibuit. l. ſi merces. §. qui columnā. ff. locati. & l. itē qritur ꝓ totum. 23. q. 4. tres perſonas.

24 Vtrū locans vaſa vitioſa ignoranter & propterea vinum effuſum eſt, vel marcuit teneatur ad reſtitutionem intereſſe vini, nec ignorātia cum excuſat. l. ſed addes. §. 1. ff. locat. ſecus eſſet in paſcuis locatis vbi hærba peſtifera erat, quam ignorabat, quia licèt animalia conductoris ſint mortua non tenebitur locator, vt in d. l. Sed addes. §. 1. vbi dicit glo. hoc eſſe ſpeciale in locato vt intereſſe extra rem hic veniat. In conſcientia tamen non haberet locum, d. l. niſi quando locaſſet talia vaſa pro bonis, ſecus ſi ſimpliciter exhibuiſſet videnda per conductorē, ignorans ipſe an ſint bona vel ne, qa tunc cum non ſit in aliqua culpa nō teneretur. A fortiori tenetur ad reſtitutionem intereſſe qa ſcienter locat rem vitioſam, ar. d. l. ſed addes. §. 1. Et quod dico in vaſis, intellige in omni re vitioſa, ex qua damnum proximo euenire poteſt. Quod nota pro illis qui locant ęquos qui voluunt ſe in aquis, ſi deſtruantur veſtes tenentur, & ſimiles ſecus in commodato,ᵉ vt ſ. commodatum. §. 7.

a Gratia vtriuſque cōtrahitur] Quia ex vtraque parte naſcitē obligatio. §. fi. ď obl. ex conſenſu ſimiliter re integra ex cōſenſu vtriuſque diſſoluitē vt. §. fin. inſti. q mo. tol. ob. nec facit hic. §. fi. allegat⁹ illa tamen regula traditur e Pa. in c. vnico. de cōmod. in cōtractu qui gratia vtriuſque celebratur, teneri contrahentes etiam de leui & facit. l. contractus. ff. de re iu

b § Celſus] Qui. n. ſecūdum Paul. de Caſt. ibi locauit operas ſuas tanquā artifex, videtur eſſerere ſe peritum in arte, ideo de dāno contingente ꝑ imperitiam tenetur, idē Bar. ibi q ſe remittit ad nota per Di. in reg. imperitia. li. 6.

c Tu tamē ſic cōcorda] Pau. ď Caſtro. in d. §. qui colūnam intelligit illum teat. de eo, qui tanquam artifex locauit operes, quia tūc diligētiſſimus debet eſſe, & ſic intelligenda ceſſā. bit omnis cōtrarietas.

d Quorū opere vtitur] No. cōtra eos qui ponūt in opere parum expertos, qm̄ tenentur, maximè i ſpiritualib. facit, l. fi. ff. de cuſt. reor. vbi dicitur. Non eſt facilis tironi cuſtodia credēda nam ea prodito is culpæ reus eſt qui eam ei commiſerit.

e Reſp ꝙ ſic] ſpeciale eſt in vaſe locato vt hic, & in vaſe vendito, vt l. tenetur ſi vas. ff. de actio. empt. nam nulla fit diſtinctio, an fuerit ignorans vel ſciens & hoc quia potuit faciliter vitium ſcire. In alijs vero rebus vēditis vitioſis, bn̄ fit diſt. vt l. ſterilis §. cū ꝑ venditorem, & l. Iul. in princi. ff. de actio. empt. In vaſe namque intereſſe venit etiā extra rem qd⁹ ſecus ē in alijs qā ignoranter vendunt vitioſæ, qa ſolùm venit intereſſe circa rē. Ita declarat Bart. in d l. i prin & Pau. de Ca. in d §. 1.

f Secus in commodato] Quia. C ſit diſ. an ſciuerit vel ignorauerit, vt l. in rebus. §. item qui ſciēs. ff. commodati.

Quid

a Similiter non tenetur] Vide supra . §. 15. circa medium.

b Debet probare] Tu dic latius. Probata amissione rei vt Bar. declarat in d.l. si quis ex argentarijs. §. an verò. Quidam sunt casus fortuiti qui non possunt faciliter euenire absque culpa, vt furtum, vt l. cũ duob § damna. ff. pro so. incendium. l. si vendi. tę. ff. de peri. & cõmo. rei vendi. & in fuga seruorũ, vel aliorum, cui debuerunt custodiri. Et in istis ꝓsumitur culpa oĩ si probetur casus vt d. ll. & d. l. fin. ff. de cus. reo. & l. si a bonæ fidei. §. s ff. de rei vendi. l. si quis fundum § Imperator. ff. locati, in alijs verò casibus fortuitis, qui regulariter possunt venire sine culpa vt vis hostium, impetus aquarum, & similia, præsumitur casus, nisi probetur culpa. l. si merces. §. culpa. ff. loc. l. pe. ff. sol. ma. ff. de reg. iur. l. contractus, & ita intelligat. l. si creditor. C. d pig act. hanc doctrinam sequitur Pa in c 2 de deposi. Ang. & Fulgo. & do. la. in d. § an verò.

c In gloss.] Quæ et dicit illud dici damnum qđ est sine lucro. Ad de. l. primam C. de fructibus & li. expen vbi Bart. not. si quis locauit fundum colono, qui promisit reddere medietatem fructuũ, non propter hoc deducit expensas, quia videtur notum, quod illam medietatem habeat pro opere, & labore suo. vt l. cum duobus. §. si in coeunda. ff. pro socio. Et tangitur ibi per Iacob. de Aretio Et dicit eum satis lucrari, qui concordat se in lite. l. Lucius. ff. ad Trebellianic. no. Panormit. in ca. Quintanallis. de iuretiuran.

25 Quid si nauta ponat res meas in alia naui q̃ vbi posueram, & perierunt? Resp. quod tenetur. d. l item quęritur. §. 1. & hoc verũ, si inuito domino. Si verò bona fide. & sine culpa non tenet, similiter non tenetur [a] etiã si dolosè posuisset, quando vtraque nauis perijt in eadem nauigatiõe. ff. ad l. Ro. de Iac. l. fi. §. 1. quia licèt fit in culpa infideliter rem tuã contractando, non tamẽ ex tali culpa est amissa, ex quo omnino peritura erat, qđ benè not.

26 Quis probabit affuisse dolum vel latam culpam? ℞. secundũ Host. ꝙ conductor, puta pastor sicut argẽtarius debet probare [b] amisisse rationes cum ruina vel incendio. l. si quis ex argentarijs. §. vl. ff. de eden. Idem de custode carceris. l. vlt. ff. de cust. & exhibi. re. tamen aliàs qui dolum allegat ꝓbare debet. l. quoties. §. qui dolo. ff. de proba. Ego tamẽ hoc non teneo, sed dico ꝙ quãdo quis tenetur, solùm de dolo & lata culpa, quòd incumbit probatio dicenti eum fuisse in dolo vel lata culpa, sed qñ tenet de leui vel leuissima, tũc tenet ꝓbare casu amisisse & sic loquũtur. d. §. vltim. & d. l. vlti.

LVCRVM Nõ dicitur nisi deductus expensis. l. illud in glo. [c] in ver. vt lucrum. C. de collat. & ff. pro socio. l. mutius.

LVDVS Et iocus aliꝰ spiritualis, & diuinus, & iste est ille qui prouenit ex magna mentis deuotione, de quo in Psal. Omnes gentes plaudite, quẽ exercuit Dauid quando ante Archã domini saltabat. 2. Regum. 6. & iste sanctus & virtuosus est. [d]

1 Est & alius ludus qui dicitur humanus qui fit ad recreationẽ suam vel aliorum, causa virtutis experiẽdę, & iste aliquando dicitur theatralis a loco apto ad theatrandum, scilicet speculandum. Aliquando laruealis, quæ laruæ sunt defor mitates hominũ per appositionem colorum vel terũ quæ vulgariter dicũtur mascheræ. Aliquando histrionalis in quo quis de persona sua facit ludum qui vocatur vulgariter stragiator. Alius illorum qui ludũt alle bagatelle, quæ sunt rerũ honestarum demonstrationes. Alius hastiludiale in quo luditur cum astis, idest lanceis qui dicitur vulgariter giostra. Alius torneamẽtorum qui hodie non est in vsu, in quo quidam includebant se in quodam circuitu ad pugnandum. Quidam pilealis, balistalis, saltalis, scacalis, correalis, & huiusmodi, qui habent nomina ab eo in quo exercentur quæ plura sunt quã vocabula, vt l. natura. ff. de ꝓscri. verbo.

2 Vtrum talis ludus humanus sit prohibitus? Respond. quòd de se non est malus, sed aliquando ratione alicuius circunstantiæ est prohibitus etiam de præcepto. Pri-

d Et virtuosus est] Et vocat Ludus charitatis, & innocentiæ, quia amor & innocentia quandoq; hominẽ mouet ad ludendum libenter, namque ludimus cum re quã diligimus, & quã reputamus innocentem, vt patet quia ludit homo faciliter cũ puero, cum catulo iuuenculo. Solent n. hæc animalia libẽtius ludere, & propter puritatẽ sanguinis qui in eis viget frequẽtius exultare, sic etiam iusti ꝓp vitæ puritatem quã que exultant ludunt & lætantur Ludus et est actꝰ lętitię per gestus & motus mẽbrorum exterius declaratus, & ad cõplacentiã tã vidẽtium quã facientium ordinatus. Ab isto bono Ludo peruenitur ad Ludum fęlicitatis & complacentiæ, & hoc est solatium, & lætitia beatorum qui coram domino dicuntur ludere, hoc est perpetuò gaudere & cõsolari vnde quilibet beatorũ põt dicere illud Prouer. 8 Ludens coram eo omni tẽpore, ludẽs in orbe terrarum. Et Ieron. 30. Aegrè

mò rõne loci. a Nã tales ludi nullo mõ põt fieri in ecclesia, aut loco sacro.ca.cũ decorem,de.6.& ho.cle.& c.decet de imu.ec.li.6. Vnde nõ excusarẽ a mortali q talem faceret in ecclesia,nisi foret qđ modicũ cũ videatur iure diuino ꝓhibit⁹ ibi. domus mea domus orationis vocabit̃.Isa.56.& Matt.21. Demonstrationes verò q̃ fiũt ad honorẽ Dei, puta passiõis Chri & vitæ alicui⁹ sancti nõ sunt prohibitę ibi fieri,q̃ non ꝓpriè vocant̃ ludi.vt no.in d.c.cũ decorem p gl.& Pa.Secundò ꝓhibẽt tales ludi rõe piculi b lęsionis corporalis, sicut torneamẽta,& hmõi.de torneamẽtis totũ. Vñ oĩs lud⁹ in quo ꝓbabiliter imminet piculũ mortis corporalis prohibet̃ sub pęna peccati mortalis, qa ẽ pceptũ Dei.Mat.20.diliges ꝓximũ tuũ. Facit lex cruenta iuncta gl.C.de gla.li.2. & l.nã ludus c ff.ad l.Aquil.secus qñ non immineret ꝓbabiliter,licèt aliqñ accidisset & rarò. Tertiò ꝓhibetur rõne ꝑsonæ.Nã clericis, & multò magis religiosis prohibetur oĩs ludus cũ armis vt in c.continebat̃ de homi.qa & arma portare(nisi cã defensionis) sunt prohibiti de præcepto,vt ĩ c.clerici arma.de 6.& hon.cle.Similiter ꝓhibẽt eis ludus histrionalis,vt no.in c.donare.86.di.de quo dic vt s̃. Histrio. Quartò ꝓhibẽt rõne scandali, vt puta clericis, & religiosis aliquẽ ludũ exercere in publico, ex quo sœculares scandalizarentur esset peccatũ mortale,secundũ q j.dico. Scandalũ.S.2. Idẽ dico qñ qs ex tali ꝓuocaret aliũ ad scãdalũ mortalis pcti,sicut in coreis, & multò magis si sibi immineret ꝓbabiliter tale scandalũ & hoc aduerteret peccaret mortaliter,sec⁹ si de scãdalo non aduerteret, qa nisi foret in lata culpa.s. nisi negligeret q oẽs sciũt, non credo peccaret mortaliter.Aduerte tñ q clericis & religiosis est prohibitus rõe honestatis clericalis oĩs ludus in quo ex ꝓpria ꝑsona faceret ludum in publico,sicut esset saltatio, corrizatio,& huiusmodi. Vnde nõ excusarẽ eos a mortali. ar.c.ꝓ dilectione.in fin. de conse.di.2 .& quod no.do. in d.c.cũ decorem. d secus in secreto cũ aliquib.domesticis. Itẽ ludus larualis est eis interdictus qa non põt mutare habitũ,nisi ex causa rõnabili,vt s̃. Excommu. 7.Casu.27.Et licèt Iaco. de Are. in l.si quis cum sciret. ff.pro empt.& Ci. & Pet.in aut.de sanct.epi.& cle.in S. interdicim⁹.elec.2. e teneãt quòd ludus schacorũ prohibeatur clericis.Ratio secundũ Mar. in d.S.interdicimus, quia non minus facit eos deuiare a diuinis officijs in quibus debent insistere,vt.l.generaliter. C.de epis.& cle. sicut ludus alearum qui est eis prohibitus ibid.ego tamen dico veram esse prædictam opinionem, & in

tietur de eis laus voxque ludentium.

a Primò ratione loci] Quidam volunt impugnare dictum autoris dicentis q iura hic allegata non probant, & dicunt quod ludere ad scacos in ecclesia sine contemptu non est peccatum &c. Sed tu aduerte q tales impugnãtes non aduertũt quantã reuerentiã dñt hẽre ecclesijs ideo videãt. c.si.42.di.vbi Angel.dicit in oratorio præter orãdi & psallẽdi cultum pœnitus nihil agatur. vnde dicit pœnit⁹, qa ibi non debẽt fieri, ẽt alias licita. patet hoc nã contrahere,& negotiari non est illicitum & tamẽ in ecclesia est prohibitum, & in d.ca.decorus vnde benè ecclesia canit O quàm metuendus est loc⁹ iste. Non ob.rñsio istorum quia. c.cum decorẽ nõ excludit q alij ludi non sint ꝓhibiti in ecclesia vnde glos. dicit ibi de repræsentationib. vt de præsepe &c. & nõ de ludo scacorum. Non ob.rñsio facta ad c. decet.nã isti non perpẽderunt q ista materia est multũ põderosa s.vt ecclesia sit aliena ab illis quæ enumerãtur ibi,vnde dicitur q cõtrafaciẽtes compescãtur ecclesiastica censura, vt dicit ibi gl. ergo materia est multum ponderosa vñ contra faciẽtes peccant mortaliter. Non ob. illud q dicit de parlamentis. nam videant gl. ibi in versi.parlamẽta. Tene ergo qđ hic dr̃ qa benè loqtur autor.

b Rõne periculi] Etiã cã exercẽdę virtutis, & ad virtutis, & ad vitium ostentationẽ si imminet ex eo periculũ mortis,& maximè animarũ, vt dicit tex.in c.1.de torne.quod videtur contra. l.1.§.bestias. ff. de postu. Sed tu dic secundũ Hos q.ll.non corrigunt in alijs ludis, vbi non est periculũ mortis, vt refert Pa.in d.c 1.& sic non procedit. de iure canon. text. in l. qua actione. §. si. quis in colluctatione. ff. ad l.Acqui vbi si qs alium occiderit in colluctatione gratia virtutis ostendendæ, non tenetur.l.Acqui. Et gl.in ver.i publico ponit exẽplũ de torneamẽtis.&c. Põt ergo ecclesia prohibere laicis ludũ periculosum,& apponere pœnã, vt patet in d.c.1. vbi moriẽs in torneamento priuatur ecclesiastica sepultura cruenta.i. vbi cruor effunditur,vt ĩ torneamentis.Et idẽ dicẽdũ in pugna bestiarum. Et sic corrigetur.l. fin. C.de fere. & sic ẽ arg.' Duella prohiberi de quo dicendũ, vt in d.§. si quis in collectatione &c.

c L. nam ludus] Imo non est lud⁹ ex quo crimẽ oritur, vt i ꝓœmio digestorum.ver. Quis.n.ludos.

d In d.c cum decorem] Vbi Pan. dicit tales qui ĩ publico exercuerũt ludũ, de quo ibi sunt infames argu. l.palam.ff. de ritu nup.

e In §. interdicimus el 2.] Ibi Bar.

in omnibus ludis, quãdo ꝓpter eos dimitterent debita diuina ad q̃ tenenẽ. aliàs non. vñ licet ludere ad scacos, vt tenet Ric. in 4. dist. 15 sicut alijs sęcularibus,[a] nisi ratione scandali. vel in honestatis clericalis, [b] vt puta publicè ludẽdo. Quintò ratione cupiditatis. vt tenet Mathe. vt not. Cardinalis in Clemen. 2.[c] de vit. & hones. cleric. §. Sed & tales. vlti. q. quod ludens ad scacos [d] causa cupiditatis peccat mortaliter. Quod intelligo verũ quãdo talis cupiditas esset mortalis ꝺ se. de quo quãdo sit mortalis. Vide. supra auaritia. §. primo & idẽ dic quando fieret ex quacunque alia mala intentione foret mortale si intẽtio est de eo quod est peccatum mortale. Attende tamen quòd quando talis ludus humanus fit causa lucri principaliter est illicicitus. Vnde peccant venialiter, quia debẽt ludere principaliter causa recreationis & solatij, & exercendi ingeniũ vel virtutem corporis. verum est, quia faciliter inducit ad mortale, qñ fit principaliter cã lucri, vt patet experiẽtia & vituperandus licèt lucratum non sit[e] nisi de bono cõsilio pauperibus errogandũ. Sextò ratione temporis, puta quia dies festus præceptus. Nã cũ tali die ꝓhibeaẽ omne opus seruile. exo. 20. nõ video quomodo hastiludia talibus diebus, & hmõi in quibus requiriẽ multa seruitus possint fieri sine peccato mortali. In alijs ludis in q̃bus modica seruit⁹ in ẽ nõ eẽt mortale. licèt fiat in festo nisi ꝑ totũ diẽ [f] se in hmõi occuparent dimissis diuinis. Hoc quod dixi de hastiludijs qꝺ sit mortale peccatũ tenet Ri. in 3. dist. 37. Sed si ex nulla istarũ circũstantiarũ fiat illicitus nõ erit peccatũ, si fiat cã honestę recreationis, vel virtutis aut ingenij exercendi. Aut si erit peccatũ erit veniale de chorea tñ vide s̄. Chorea. Aduerte qꝺ in ludis q̃ fiũt cã virtutis exercẽdę vel ingenij nõ licet ludere nisi vnũ soldũ [g] in vno ludo. vt in di. aut. Alearũ. & diciẽ vnus ludus ꝓ toto illo tpe ꝯtinuato quo aliq̃ ludũt inuicẽ. ẽm Bar. i l. ĩficiãdo. [h] ĩfans. ff. de furti. & sol

ad gloss. ibi in versicu. scemstis.

[a] Sicut alijs sęcularibus] Hoc tenet Pa. in c. clerici offi:ia de vi. & cle. & Inn. in c. lator de homi.

[b] Vel honestatis clericalis] Hæc sunt verba Ric. di. ar. vlt. & q. vlt. Ludus aũt scacorum sine taxillis prohibitus esse non videtur, eo ꝙ ibi exercet humanũ ĩgeniũ, nisi fortè in casu cũ hoĩes agũt pęnitentiã.

[c] Vt no. Card. in Cle. 2.] Et licèt dicat ludum taxillorum non esse mortale nisi fiat in contẽptũ iuris statuentis. per no per. gl. in versi. inhibemus in c. generali de ele. li 6. Nihilominus satis videtur contemnere, qui causis ibi notatis in penul. q. audet ludere vel præsumit. vel aliter. Quia verũ est transgressionem iuris positiui non induceẽ mortale, nisi contemptus adsit vetus vel interpretatus. vt s̄. inobedientia, nisi apponatur pęna excõicationis, vel depositionis. vt in c. ẽps. 35. di. Nam qñ canon imponit pęnã excõicationis, vel depositionis præsupponit transgressorem peccare mortaliter. argu. in c. nullus & c. nemo episcoporum. 11. q̃ 3. Quod tunc qu a all noua consideratio, & facit pro his quæ dicã infra eo § 4 in princi.

[d] Ad scacos] Ludus est maximè ꝓhibitus scholaribus ẽm Bar. in ꝓę. digestorum. § illud vero. & ibi Bal. Et dicit Albe. in aut. interdicimus. C. de episco. & cleri ꝙ Ludus scacorum est pestilens scholaribu a quia inebriantur & tempus perdunt, quo nihil est charius. ca in ciuitate. de vsur. & dicit And. Iser. in constitutione regni. ꝙ doctores ludentes ad dados sunt infames, vnde turpis vita agitur propter ludũ secundum Host. tit. de exces. prælat. & de doctis efficiuntur indocti, secundùm eum.

[e] Licèt lucratum nõ sit] Istud verũ in his ludis in quibus non præcipitur restitutio. vt not. Ricard. in 4. dist. 25. q. vlt. & ar. vlt. Vbi dicit. Qui lucratur in torneamento, licèt peccet lucrando, quia facit actum ab ecclesia prohibitum, non tamen tenetur restituere, ex eo quia restitutio non est præcepta. Et ratio quare nõ ita ꝓhibetur torneamẽtum est, quia in eo sunt labores, q̃ carnẽ macerãe & sic retrahunt a turpitudine carnalis luxurię ad iscuntque militię artẽ in lucrãdo, & dirigunt sa humano ingenio, adiuuant se fortitudine, nec lucrũ suum fortunæ totaliter committũt. Imo subdit, si talis ludus exerceretur moderatè, nec illũ ecclesia prohiberet, quando qdẽ per illum nõ modicam respublica cõsequeretur vtilitatem.

[f] Nisi per totum diem] Quia lud⁹ reuocat a cultu diuino plusquã labore, & tñ labor ꝓhibeẽ die festo. & tex. in l. fi C. de fer. dicit dies festos nullis voluptatibus volumus occupari. ergo &c.

[g] Per vnum soldum] Soldus est aureus legalis. vt in d. aut. alienarũ. Et dicit gl. in l. fin. in principio. ff quarum rs actio. non da. quod vsque ad vnum caponem licèt ludere in ludis dimissis, & sic in parua quantitate. Quod tenet Marianus Socinus in capitul. inter dilectos de exces. prælator. vbi dicit qui luderet vltra dictam summam diceretur facere causã auaritię, & spoliationis proximi. Sequitur Angel. Aretin. in tractatu maleficiorum in versicul. mentitore de dadi falsĩ. di. idem tenuisse quendam doctorem antiquum tractatu de sindica·n etiam si ludens sit miles & diues, & videtur fuisse de mente Din. in l. fi. ff de alea. vbi dicit. Non licere ludere nisi pro conuiuio.

[h] Secundùm Bar. in l inficiando] Sequitur Bal. in l. 1. C. de opa. li. vbi dicit Factum eodem die, & loco ure.

di.71.faciunt vnā librā auri.C.de su ꝑpo. & Archi.l. quotiens cunq; l. 10. Sed tu hoc limita ſm perſonā ad iſtā rōnem ſic, ſi non conceditur niſi vnus ſoldus in ludo magnis. ergo groſſus ſolūm paruis.

3 Eſt & terti⁹ ludus q dicit diabolicus, quia operatione diabolica eſt inuent⁹ ad inducēdos hoīes ad peccatum. & iſte eſt in triplici differentia. Prius cōſiſtit in ludibris quę ludibria aliqñ ſunt, deriſio ꝓximi. de qua dic vt ſupra Deriſio. Aliqñ verò ſunt ea per q̄ meritò quis venit in deriſū, vt ſunt rerū inhoneſtarū demōſtrationes & talis ludus omnibus ꝓhibitus eſt tam exercere q̄ videre. Vnde qñ tales demonſtrationes habēt ꝓuocare ad laſciuiā, videntes peccant mortaliter tam exercētes q̄ volūtariē vidētes. Facit quę d.§. dixi. Curioſitas. Vnde dicit tex. in ꝓœmio.ff.qs.n. ludos appellat eos es qb⁹ crimina oriūtur.hæc. n. fieri nullo patimur modo. hęc ibi. Secūd⁹ ludus dicit̄ ludus aleę. [a] Et quis dicat̄ aleator. vide ſupra Alea. & ſub iſto cōprehenditur oīs ludus qui innititur ſolū fortunę. vt lud⁹ cartarū taxillorū. & hmōi. Tertius ludus dicit̄ mixt⁹, qa ꝑtim innitit̄ fortunæ, & partim induſtrię. vt ludus tabellarū cū taxillis, qa reſpectu taxillorū verſat̄ fortuna reſpectu tabularū ducēdarū verſet induſtria. [b]

4 Vtrum iſti duo ludi vltimo dicti ſint prohibiti? ℞. ꝙ ſic. vt patet in aut. alearū vſus.C.de relig.& ſump. fu. & in c.eps.35.d.& licet Hug. in d. c. eps teneat ꝙ ſemꝑ peccat mortaliter [c] ludens ad ꝑdicta.tñ nō credo verū.nec d. c. eps facit ꝓ opi.qa dicit deſeruiēs.& dictio q̄ auget. vt.ff depoſiti.l. 1.i prin. Ideo ſm gl. ibi dē.& Ro. peccat mortaliter ille q valde ſeruit ludo. i. ducit in ꝯſuetudinē. aliàs aliqñ & raro ñ credo foret mortale. Nec obſt. d. auth. alearū ludus. qa ipſos ꝓhibet ꝑ verbū decernimus, quod inducit ad mortale, vt dixi §.Lex.§.3.clericis rñ & religioſis videt̄ eſſe mortale ludere aut ludētes ad ipſos videre. vt in aut. de ſanc. epiſcopis.§. interdicimus & ibi ſequitur gl. Sed ego hoc nō credo. qa imperator non pōt præcipere clericis & ideo idē dico de clericis quod de laycis ꝙ peccant mortaliter, qñ tales ludos ducunt in cōſuetudinē. niſi rōne ſcādali. vt §. dictū ē de ludo humano. Rō qa iſti ludi nō ſunt ꝓhibiti, qa mali ſint de ſe, ſed iō sūt mali qa ꝓhibiti, & cā ꝓhibitionis sūt mala q̄ cōiter ex ipſis ſequūt̄, quæ nō ſic eueniūt ī raro ludētib. ſicut incōſuetè, & qa ꝓhibitio nō ſe extēdit niſi ad deſeruiētes talibus ludis. Iō tene quod dixi. Verū ē ꝙ ē periculoſum talibus ludere propter multa pctā q̄ communiter in ipſis fiunt.

5 Sed qd ſi qs ludit ad præfactos ludos gratis cā recreationis, vel cā conuiuij ex conſuetudine. nūquid peccat mortaliter? ℞. gl. in d. §. interdicimus. videtur tenere ꝙ ſic clericus. Sed ego attēdēdo ad narrationē. d. aut. alearū vſus. & conſiderādo ꝙ debeamus euitare correctionē iuriū. c. cū expediat. de elect. lib. 6. dico ꝙ nō ꝓhibet̄. imo licitè pōt ī eis ludi gratis, [d] vel in aliquo

præſumitur factū v. 10 contextu. Ad hoc etiā ꝙ no. Bal. in l penteſ. ite a peuul. col C de pact.

a Dicitur ludus aleæ] Facit di. authen. alearū. vbi alea includit & azardum & ludum tabularum, & hoc placet Marian. Socin in c. inter dilectos de exceſ. præla. ꝑꝑ mixturam fortunę, & qa etiā in ludo tabularum blaſfemię & peccata cōmittūtur, qui & idem putat de ludo cartarū eadem rōe, quia cā nocens ꝓualet, nō quę ꝓ. leſt facit l. quæritur ff. de ſtat. ho licèt niatur rō ꝓhibitionis videatur ī ludo fortunæ. qa plures inducunt ad ludum tentando fortunā ſed ad ludū mixtum cōiter non ludunt indocti.

b Verſatur induſtria] Tho. 2. 2. parificat ludū mixtum & ludū fortunę. Et hoc expreſsè dicit glo. in l. ſi rem. §. ſi quis ſponſionis de præſcrip. ver. idem tenent Pau. in c. clerici ſecundo de vi. & honi. cle.

c Semper peccat mortaliter] Opinio Hugo. facit Bartol. in prœmi. digeſtorū. §. illud. vbi dicit quod lud⁹ eſt crimē. & Bal. in d authē. alearum. dicit quod ludus eſt prohibit⁹ ꝓpter blaſphemias quæ ibi cōmittuntur. Et non eſt dubium quod multa mala oriuntur ex ludo. Et Archi. in d. c. eps. dicit ꝙ 11. mala oriuntur. vide ibi q tenet opi. Hugo Et Card. in Cle. 2. ver. pe. q. 10. de vi. & ho. cle. ponit multa mala procedere ex ludo. Supplemētū in ver. lud⁹ alcę. in § 1. & 2 Ricar. in 4 diſt. 18. arti. 8. q. 11. tenet ſi ex auaritia ludit ſit mortale, qa tūc deſeruit ludo. Si aūt quis luderet ex recreatiōe vt hic dic ī, & raro tene opi. auctoris.

d Ludi gratis] Io. An. in c. clerici. de vi. & ho. cler. in c. inter dilectos. de exceſ. præla. tenet ꝙ ludēs in ludo mixto non tenet̄ reſtituere. ſi extat conſuetudo ꝙ ludi poſsit, quia conſuetudo pōt derogare iuri poſitiuo. Idem ſequitur Imola in l. ſi quis cū ſciret. ff. ꝓ empto. & idē videtur ſentire Sal. in d. aut. alearum. & S. Tho. 2. 2. q. 32. ar. 7. in reſpō. ad ſm. ſed do. Anto. in dicto capi. clerici tenet tacti⁹ eſſe

q fiat restitutio & Pa. ibi tenet talem consuetudinē non valere, quia est nutritiua peccati. c. ex parte. de consue. sequitur Maria. Socin. in d. c. inter dilectos. vbi tex. dicit talem consuetudinem esse corruptelā. Idem Bal. in rubri. de cond. ob turpem causam.

stitori quæ non erat sua, committit furtum, & furti tenetur per l. seruus. vbi d. Ias. ff. de cond. inde.

d Vel illi qui dedit] An autem filij amissa in ludo per patrem possint recuperare vsque ad eorū legitimam. Dicit Bal. in l. 1. in fi. C. si in fun. pat & Imol. in l. si quis cum sciret. ff. de vsuc. pro empt. filium posse reuocar̄ dictam legitimam, quia qui lucratus est, habet ex maleficio, quādo. s. ex ludo prohibito lucratur, ita ē refert & tenet d. Ias. in l. si rē. circa fi. ff de prescr. ver. & idem Bal. in d. auc. ex testā loquitur de filio qui lusit ad axarum, q imputat sibi ad legitimā.

e Et sic de similibus] Exemplifica de mancis. cōtractis. pupil. furdis mutis. morbo perpetuò languidis vxoribus quæ non habent paraphrenalia. mente captis, furiosis, & hmōi. Ita S. Bon. in 4. dis. 15. par. 1. ar. 1 q. 1. versi. si verò queritur de aleatore. & Astē. li. 5. ti. 30. § circa quartum. versic. ad hęc.

f Et a quo habuit] Et dicit sin. Sal. in l. ea quidē in q. 5 C. de acc. quam qō. ponit in materia famæ si aliquis prætendit se deceptum in ludo, vel abbaratum per falsos taxillos, & similia, ad istud probandum admittuntur viles personæ, quia similia per tales veniunt.

aliquo modico, siue cā conuiuij, siue cā recreationis. Et sic intelligo. l. quod in cōuiuio. ff. de aleato & intellige modicum respectu personę quæ ludit, & tale modicum, quod ēt faciliter donaret, quia in hmōi ludis sic factis cessat ratio prohibitionis, nisi rōne alicuius circunstantiæ de quibus s. S. 2. esset mortale. Nec obs. d. ca. eps. q non distinguit sed absoluè loquit de omni aleatore. ergo nec nos debemus distinguere, qa hoc verū esset, nisi rō nos induceret ad distinguēdū sicut hic facit. c. marchion. 1. q. 1. vbi dicitur non putemus in verbis scripturarū esse euāgeliū, sed in sensu nō in superficie, sed in medulla, nō in sermonū folijs sed ī radice rōnis. hæc ibi.

6 Vtrū inspectores prædictorū ludorū prohibitorū peccēt mortaliter? R. gl. in d. S. interdicimus. vr̄ tenere q sic si sunt clerici. Sed tu dic quod siue sint clerici siue laici inspectores, q aut ex aspectu eorū inducuntur efficaciter aliq ad ludendum, & sic si ludētes peccant mortaliter sic inspectores [a] si verò eos non inducunt ad ludum ex eorum aspectu, nec ad continuandū ipsum, sic si aliud mali non admiscetur non peccant mortaliter eos videntes & aspicientes, nisi essent tales qui corrigēdo possent eos facere desistere tali ludo q est pctm̄ mortale in ludente, quia tūc talis peccaret mortaliter. nō solū nō corrigēdo, sed aspiciēdo, qa vr̄ consentire erranti. 83. di. error. cum simili. periculosum tn̄ est tales aspicere ludentes in ludo prohibito, quia faciliter posset eis placere talis lud' deliberatè, qđ esset mortale, vt not. Theologi [b] in. 2. sententiarum. dist. 24.

7 Vtrū acquisitum in pfatis ludis diabolicis sit necessariò restituendum? R. q si ille qui dedit seu amisit nō poterat alienare, nec donare sicut filiusfam. ser. & alij de qbus supra. Donatio. 1. & tūc sine dubio lucratū est restituendum [c] patri vel dño. vel illi q dedit [d] sicut cū qs lusit vel vltra sum. 500. solidorū quia sicut donare nō potuit, nec ludere. vt s. Donatio. 1. S. 10. & iō sibi est restituēdū, & sic de similib. [e] & i hoc concordant oēs doc. Si verò poterat alienare, tūc distinguo q si interuenit fra' puta qa lucratus fuit cum falsis taxillis, aut alia deceptione, & sic similiter concordant doc. q tenetur necessariò restituere ei a quo habuit. [f] imo dicit Bald. in rub. C. de cōdi. ob tur. cām quòd tenentur furti tales, & etiam ludentes scienter cū illis q non pñt alienare. ar l. seruus cuiusdam. ff. de con. indebiti. nec facit suū qđ lucrat l falsus. C. de furtis. Aut non interuenit aliqua fraus, & ille qui perdidit potuit alienare, & in hoc est diuersitas inter doct. Nā cōis opinio

a Sic & inspectores] D. Baptista de Sancto Seuerino in tract. ludi quē facit super auth. alearum. vbi s. in 7. q. dicit q non licet aspicere tales ludos etiā mixtos per text apertum in d auth. & tex. in authen. inter dicimus. C. de epi. & cleri. & statutum Senense prohibet inspectionem taliū ludorum, quod statutum secundùm eum est secū :ùm ius commune vide Pa. in d. c. clerici. qui hoc tenet. Et S. Bernar. inquit. Qui n. aspiceret fornicātes & mortaliter non inquinaret. Quis dubitat grauiora īquinamēta incurrere qui tales nepharios inspiciunt ludos quàm qui respicit carnaliter cōmiscentes cū omnia ibi scelera ppetrata transformentur in circunstantes, sicut ait propheta. Cū peruerso peruerteris.

b Vt no. Theol. Quid not. Theo. ibi ad hoc propositum nescio. Vnum tātùm est q d. auth. alearū prohibet etiam inspectionem talium ludorum &c.

c Est restituendum] Bal. in rub. C. de condit. ob tur. causā. dicit Scientes vincens pecuniam filiof. vel seruo vel in-

Hmmilius sciri debent. Quod dictum etiam multum confert ad similia multa, vbi aliquid verisimiliter non potest sciri nisi per viles personas.

a Secundum Asten.] Qui recitat opi. Ric. in 4. di. 5 argumen. vl. q. vl. dicentis hanc esse cōem opi. s. ꝙ teneatur restituere, & securiorem quia ex quo ludus est prohibitus ipso iure tenetur quis restituere quod lucratus est, vnde non solùm est prohibitus ludus, sed etiam acquisitio ex eo prohibetur.

b Tamen nullo in re probatur] Richard. vbi supra quem sequitur Astens. vbi s. dicit. Licèt aliq dixerint hanc restitutionem non esse præcepta nisi ð iure ciuili, qua re non competeret repetitio, nisi ludentibus, qui subsunt legibus imperialibus tamen dicit impliciitè præcipi in iure canonico, qm oēs leges illę, q non sunt contrariæ iuri canonico, vel per ius canonicū non sunt abrogatę sūt seruandę in consciētia, vt in c. 1. & 2. de oper. no. nūci. Non constat etiā hanc legē qua repetitio concedit esse cōsuetudine rōnabili sublatā igit. &c. Ad hoc c. de capitul. 10. di. Quamuis autē S. Tho. 2. 2. q. 32. dicat consuetudinem dare autoritatem vt ludere non sit peccatū, vt dixi supra. §. 5. Tamē Pa. in d. c. clerici officia, de vita & honest. clericor. in hoc casu distinguit. Si neuter attra-

opi. fm Astē, a li. 5. ti. 30. §. circa quartum, est ꝙ teneatur dare pauperibus & hoc sequuntur communiter canonistę in c. clerici officia, de vi. & ho. cle. Alij distinguunt de subditis imperatori vel nō, sed tu breuiter dic ꝙ licèt opi. prędicta sit multum rōnabilis, vtpote q retrahit homines ab huiusmodi ludis, tñ nullo iure probatur b ꝙ necessariò sit facienda, sicut nec alia turpiter acquisita. Nec obstat ꝙ eps auxilio præsidis pōt talia lucra si non repetuntur ab his qui amiserūt exigere, & pauperibus distribuere, vt dicit tex. in d. aut. alearum vsus, & sic videtur ꝙ sint pauperū, qa licèt possit auferre in pęnā, non tñ sequit ꝙ ipsi teneātur dare, sicut nec in alijs casib. in quib. fiscus turpiter acqsita pt tollere, vt i l. 1. C ad l. Iul. repe. & in l. ff. de iure fis. Et faciunt quæ j. dicā Restitu. 1. in verbo turpiter acquisitū, & sic tene quo ad necessitatem restitutionis. c Benè faceret eps si talia acciperet, & daret pauperib. Similiter confessores debēt ea erogari facere pauperib. vt ī quo deliquit in eo puniatur. Si tamen nollet, non est ei denegāda absolutio. Aduerte tamen ꝙ vbi leges imperiales ligant, & illi qui amiserunt si vellent repetere possent vsq; ad 50. annos, & sic repetendo tenerent eis de necessitate restituere, d vt

xit alterum perdenti datur repetitio iuxta dispositionem autent. Alterum, licèt secus sit de iure naturali, aut consuetudinario, quibus ludus non videtur prohibitus, nisi propter mala, quæ inde sequuntur. Vide per eundem Panormitan. multa in dicto capit. clerici officia.

in d. aut. alearū. Nec ob. qđ dicunt quidā esse abrogatā per non vsum, qa non ē verū, vt patet ex dictis s. Lex. §. 17. Sed vbi lex imperialis non ligat, sicut in terris Papæ & similiū, nō posset repetere, vbi lex īperialis viget si epi nō accipiūt lucra ta pñt officiales facere vt dēt pauperib. vel in publicos vsus, vt in d. aut. alearū.

8 Sed pone ꝙ ludens ī casib. in quib. tenet restituere lucret, & postea cū eadē ꝑsona in alio ludo ꝑdat, nunqd poterit cōpensationē facere? R. ꝙ si in eodē ludo, clarū ē ꝙ sic, e & voco hic eundē ludū qñ se nō diuertūt ad alia. ar. l. ptinuus. in prin. ff. de verb. obli. & facit qđ no. Bar. in l. inficiēdo §. infans. ff. de fur. Si verò ī diuerso ludo, puta qa hodie lucratus fuit & cras cū eodē amisit, sit de subtilitate iuris non poterit cōpensationē facere, si ille cū quo lusit sit de illis q non tenēt de necessitate restituere, sed de ęquitate consciētiæ credo ꝙ possit. Facit quod no. Pa. in c. filius. de testam. & c. ex part. in fi. de censib.

9 Quę pęna ꝯ tenentes ludū alearū ꝓhibitū? Resp. ꝙ primò domus in qua ludūt dēt publicari, vt in d. auth. alearū vsus, in verbo domibus eorū publicatis. Secundò si tenens ludū verberat, qa vbiq; pōt verberari, non oritur actio ex tali iniuria, nec punitur verberans, vel dānū ei dās qnque, & vbi-

c Quo ad necessitatem restitutionis] Si perdens pecuniam donat vincenti, non potest eam retinere qui vicit, sed debet restituere. Ita not. Salic. ponderans illum text. in dicta autentic. alearum.

d De necessitate restituere] Ratio est quia iura prohibent non solùm ludum, sed etiam acquisitione per ipsum, & malefidei possessor dicitur qui contra legum iura mercatur. C. de agric. & censi. lege quemadmodum, hæc est etiā opinio. Richard. in 4. distinct. 15. ar. vltim. Et videtur esse communis opini. secundùm doc.

e Quod sic] Refert tamen dom. Ias. in l. iurisgentium. in §. prętor ait. ff. ð pa. Theologos tenere, ꝙ si quis in ludo perderet totā pecuniam excepto vno nummo, & statim cum illo recuperauerit pecuniam perditā, non potest eam retinere, sed debet eam erogare in pauperes. Et pro hoc est glo. in lege si minor 25. annis filiosfamil. in principi. in gloss. 1. circa medium. ff. de minor.

ſm Bart. in l. 1. pro quo eſt tex. ibidem in. §. item notãdum. ff. de alea. [a] Tertiò ꝙ ſi fuerit ei aliquid ſubrractum tempore quo in eius domo luditur ſiue a luſoribus ſiue ab alio, non poterit repetere, nec habet rei perſecutionẽ, nec ẽt pœnalem furti, vt ẽ tex. in d. l. 1. [b] §. 1 ff. de alea tamen in conſciẽtia pauper. b. eſt dandũ, ar. c. cum tu. de vſu. Quartò qui aliũ compulit ad ludendũ ẽt ex metu qui nõ cadit in cõſtantem, poteſt puniri iudicis arbitrio, & põt poni in carcerib. vt i d. tex. §. 1. ibi qui compulit. Vnde generaliter intelligo illum cõpellere eo ipſo ꝙ ſtat cũ altari parato, hoc ẽ præſtat domũ tazillos, ſcamnũ, lumina, & huiuſmodi nã iſtis ſuaſionibus & illecebris dicit cõpellere iuuens q non poſſũt refrenare iuueniles calores. l. fi. § filij autem. C. de bo. quæ liber. ſicut dicimus in materia Macedoniani. in l. 1. & 3 ff. ad Mace. & per totum. Aliter niſi ita acriter intelligeretur dicta lex effectum non haberet, quod non eſt dicendum. l. ſi præter. in prin. ff. de iudi. quæ lex prędicta põt etiam intelligi in omnib alijs qui blanditijs, & ſuaſionibus inducunt homines ad ludũ, ꝙ dicantur compellere ſicut dicimus de raptoribus virginum: ꝙ niſi eſſet q ſollicitaret qui doloſis artib⁹ circumueniret, non fareret eam puellam in tantum dedecus ſeſe prodere, tex. eſt in l. vnica. §. 1. de rap. virginũ. Quintò ꝙ omnis cõtractus celebratus inter ludẽtes adinuicem non tenet, vt no. Bar. in l. ſi quis cũ ſciret. in fi ff. de emp. nec vendens in ludo teneretur de euictione. [c] vt in l. ſi filioſa. §. 1. ff. quarum re. ac. nõ datur. Sextò ꝙ mutuans pecuniam luſoribus, vt ludãt ſe cum nõ põt eam repetere, vt eſt gl ordinaria. in l. 1. in princ. [d] & in l. fi. ff de alea & ibi do. Flo Ego credo ẽt hoc verũ generaliter in quocunque qui ſcienter mutuat ludere volenti, ꝙ non repetet, & videtur caſus in l. verũ. §. pen ff. de min. nec dicas ꝙ loquitur de minore, vt ẽt loqtur, l. ſi verò non remunerandi § ſi adoleſcens. ff mãdati. quia idem eſt de maiore, vt dicit gl in d. §. ſi adoleſcens. Item quia d. l. verum loquitur qñ minor etiam priuilegiatus mutuat minori etiam priuilegiato, & tamen ibi licèt ſint in pari priuilegio potior eſt conditio illius qui perdit pecuniam. Facit quod not. Bart. in d. l. ſi quis [e] cum ſciret.

LVXVRIA eſt ſolutio in voluptates ſm Iſid. in li. Aethimologiarum. Voluptates autem maximè venereę ſoluunt animũ hominis, & ideo luxuria eſt principaliter in eis. Secũdariò autem dicitur eſſe in quibuſdam alijs pertinentibus ad exceſſum. ſecundùm glo. ad Gal. 5. vbi dicit, ꝙ luxuria eſt quædam ſuperfluitas.

1 Quot ſunt ſpecies luxuriæ principaliter? ℞. ꝙ ſunt ſex, de quib⁹ habetur. 23. q. 1. §. cũ ergo. ſ. Fornicatio ſimplex. Adulteriũ. Inceſtus, Stuprũ Raptus, & Vitiũ contra naturã. Adde exceſſum in actu coniugali, de quibus habes. ĩ. Præceptum. §. 10.

2 Verum ſit peccatum mortale? ℞. ꝙ ſic, ſed no ꝙ luxuria habet initiũ in corde cogitãdo cauſa delectationis, & illud eſt peccatũ mortale ſm diſtinctionẽ poſitam s. Cogitatio moroſa, multò magis ſi vltra cogitationem peccati mortalis addatur ſenſus, puta quia vult delectari vidẽdo. tangẽdo, loquendo, & huiuſmodi, licèt nolit cõſummare opus. Itẽ eſt peccatũ mortale deliberatus conſenſus in opus ſi facultas adeſſet. Matthæ. 5. Qui viderit mulierem, ſcilicet deſiderando corde deliberato ad mœchandum iam mœchatus eſt. ſ. propter peccatum mortale & illius ſpeciei, cuius eſt ma-

teria

[a] In §. item notandum ff. de alea.] Vult tamen gl. ibi hoc habere locum, ſi illa verberatio ſit facta cauſa ludi. Vtputa quia dicebat tu appoſuiſti malos decerios vel prauum vinum luſoribus & huiuſmodi.

[b] Vt eſt text in d. l. 1.] ibi Barto. dicit ꝙ fur debet probare ſe furatum fuiſſe tẽpore quo ludebãt, & ꝙ ipſe ludum retinebat.

[c] Teneretur de euictione] Nõ eſt quia vterque delinquunt.

[d] In l. 1 in principi] in verſ quõd aut. & gl. in d. l. fi. in ver. itẽ acceperit, dicit ꝙ ibi ſet unus mutuã pecuniam accepit ab alio.

[e] Barto. in d. l. ſi quis] in fin dicit mutuãs pecuniã ludenti ſi ipſe nõ ludit recuperat, quia mutuat nõ ſtatim cõſumpturo ex quo vicere poſſet. Et not. ꝙ officiales q poſſunt obuiare ne fiant ludi prohibiti i ciuitate tenentur ad reſtitutionem a tempore quo obuiare potuerunt, & fuerunt negligẽtes. ar. c. facientis. di. 84. cum ſimi. & ſm Maria So. in c. iter dilectos de exc. præl & S. Bernardus. & Sco tenentur officiales obuiare 3 p bonum publicũ qñ hoc poteſt ſine periculo ſine perſonę alias ſtans, pro quo facit. l. culpa caret. de reg. iur.

& ca. quãm te. de ſent. ex. Et S. Bernard. dicit officialẽ qui non punit luſores teneri rei publicæ ad illam pœnam, pro quo vide l. 1. ff. de magiſtra. quẽ.

a Sed ego nō ere do] Mihi videt tutius confiteri, quia non potest negari quin sit diversa commutatio ad bonū incōmutabile, qa modo concupiscit deliberate solutam, modo coniugatam, modo venialem, & hmōi, & Deus interrogat 1.cor. 14. q 5.c. si quid.

tetiā quam appetit, puta si solutam fornicatio, si coniugatam adulteriū, & huiusmodi, quæ circūstantia est confitenda de necessitate, cum mutet speciem ſm aliquos. Sed ego non credo, a quia solū est contra vnam prohibitionem. s. non cōcupisces proximi tui vxorem, vel contra aliud. non rem, nec est ibi aliqua materia læsa licèt sit bonum confiteri eam, sed multò magis est peccatū mortale cum consentit in operatione. Vnde si est pollutio solū sine alterius commixtione, sic dicitur mollities vel immunditia. si verò coitus sit ad rem alterius speciei, sic dicitur bestialitas. si aūt ad rē eiusdem speciei sed indebiti sexus, sic dicitur sodomia. Si quartò fit ad rem eiusdem speciei & debiti sexus, sed non seruatur naturalis modus coeundi, vel quantùm ad instrumentū nō debitū, vel quantū ad monstruosos cōcumbendi modos, sic hi quatuor modi dicuntur peccatum ɔtra naturā. Si cum alio eiusdem speciei, & in debito vase, & debito modo sit talis polutio, aut est cū soluta, & sic fornicatio, aut cū ɔiugata & sic adulteriū, & hmōi, & sic semp peccatum mortale, si est voluntaria præter matrimoniū.

3 Quod est grauius horū? R. peccatum contra naturā est maximū, & isto infimum est mollities, grauissimum bestialitas, medium sodomia, post pc̄tm̄ contra naturam maius est incestus, post incestum est adulteriū. Verū intellige accipiēdo in suo summo, quia maius peccatum est coire cū matre q̄ cum alterius vxore. Adulteriū est maius stupro, vtrūq; āt aggrauatur per violentiam, vnde raptus virginum est graui⁹ stupro, & raptus vxoris graui⁹ adulterio, hæc omnia aggrauant ſm rationem sacrilegij. Infimum oīum pdictorum est fornicatio, q̄ committitur sine iniuria alterius psonæ.

4 Quot sunt ei⁹ filiæ? R. Isi. ponit quatuor ex parte sermonis. Nam sermo debet eē decens quod est turpiloquium. Secundò licitus contra quod est scurilitas. Tertiò expediens contra quod est lubrica. Quartò sale conditus scilicet sapientiæ contra quod est stultiloquium. Est & quintò cæcitas mētis. Sextò præcipitatio. Septimò incōsideratio. Octauò amor sui. Nonò est odiū Dei. Decimò amor mundi. Vndecimò horror futuri sœculi. Et duodecimò inconstantia, de quibus supra. Interrogationes.

5 Verū i tactib. & osculis & hmōi sit pc̄m mortale? R. q sic, qñ deliberatè fiunt causa delectationis luxuriosè ſm q s̄. dixi. Cogitatio, secus quando fiunt causa amicitiæ.

MAGISTER Secundū Ho. tit. de magistris in sum. dr is q alicuius rei siue negotij p cæteris curā gerit. l. 1. S. magist. ū. el. 1. de exerci. Et hoc nomen magister dr a monēdo siue monstrando, ff. de ver. sig. l. q bus pcipua, & de magistris c. qa. Sed ppriè magister vocat q docet grāmaticā, vel aľs artes liberales, & theologiā, & sic accipit de magistris. c. qa nōnullis, & in cle. 2. e. ti.

1 Qualis debet esse magister? R. q debet esse idoneus, prouidus & discretus in sciētia quā vult docere. c. 1. 2. & 3. e. ti. & idoneus est q primo morib. & post facundia alios antecellit. l. vnic. C. de profes. q in vrbe li. 12 iuncta l. magistros. C. de profes. & medicis li. 10. Nam qui alios docent non debent habere necesse ab alijs doceri, a g. 36. di. S ecce. in fi. dicitur etiam habere bonam conuersationem testem doctrinæ. 8. q. 1. oportet. & no. Pa. in c. 1. eo. tit.

2 Verū religiosus debeat ad magisterium assumi? R. q si ingerit se vt fit cōiter hodie non dēt. 16. q. 1. monachus cū multis. c. & q. 7. c. in noua. Si vero nō ingerit se, sed mittitur a plato suo ad quem pertinet, sic pñt & debent assumi. 19. q. 1. sic viue. & c. si clericatus, & c doctos. & extra e. ti. c. 1. & pe.

3 Quæ sciæ legi pñt? R. q oēs q̄ faciūt ad instructionē animę corporū vel rerum, nisi sint reprobatæ, & sunt istæ quæ legi pñt singulariter. Grammatica de qua. Quicquid agant artes ego semper prædico partes.
Dialectica de qua. Me sine doctores frustra coluere sorores.
Rethorica de qua. Est mihi dicendi ratio, cum flore loquendi.
Musica de qua. Inuenire locū per me modulamina vocum.

a Et est reprobata] Et potissimè ars magica, qua cōfederatur qs cū dæmonibus perhibetur.
b Cle.1.eo.ti.] Et hoc pp fidem propagandam sicut dñs misit discipulos cū omni genere linguarum.
c C.dilectus.el. 3.]Sedibi hoc interim debet de prouentib. ecclesiæ assignari nisi fortè haberet vñ viueret.
d Secūdū Ber.] Et hoc erit de honestate, sed vigore textus. d.c. quia nōnullis,non tenetur. Sed si vacet prębenda debet ei conferri, & sic loquitur gloss.

Geometria de qua. Rerum mēsuras & earū signo figuras. Arithmetica de qua. Explico per numerum quę sit proportio rerum. Astrologia de qua. Astra vi asque poli varias mihi vendico soli.

4 Vtrū Mathematicca possit legi? ℞. mathęsis cū aspiratione mediæ ad exercitiū nō licet docere qa significat artē diuinādi,& est reprobata [a] vt C.de male. & mathæm.l.nemo. & l. culpa. Sed ad instructionē doceri posset. 37.di.legimus. Sed ego credo ꝙ ēt ad instructionē non liceat, quia cuius vsus malus est, ipsum quoq; malū est, vt dr in 1. sen.dist.1. Sed alia mathæsis q̄ hēt penultimā breuem bñ licita est, q̄ ē de quatuor vlt.dictis scientijs, vnde versus. Scire facit mathæsis, dat diuinare mathęsis.

5 Theologia præ omnibus doceri potest e.ti.c.quia nōnullus. Ius canonicū,& ciuile, de priui.cum de diuersis li. 6.

6 Sed qd de poetis qui vt in pluribus sunt ad animos iuuenum corrumpendos? ℞. ꝙ distinguendū est de libris gentiliū. Nā quidā libri sunt de lasciuijs vt Ouidius de arte,& similes, & tales legere vel audire oīno ꝓhibitū est. Et sic intellige. c. sacerdotes & c. leganē &c.ideo 37.di. Sūt alij libri gētiliū seu poetarū qui vt plurimū multum vtilitas afferūt, licèt in eis aliqñ sint aliqua turpia immixta, & tales libros legere vel audire causa eruditionis vocabulo? ℞. vt per eos sciat loqui rectè atq; ornatè nō est prohibitū, & sic loquitur. c. turbat eadem di.cum duobus.c.seq. dūmodo sit talis magister qui fabulas lasciuas abbreuiet & obscurè legat. Et sic limita gl.in sum. dist.37. Vide etiam ꝙ dicam infra. Scientia.

7 Vbi debent magistri institui ad legēdū? ℞. ꝙ in omnib. locis vbi facultates ecclesiæ suppetunt, siue sit cathedralis siue alia ecclesia collegiata quæ habeat facultates sufficientes ad hoc, dēt poni magister q le gat in grāmatica, cui cōpetēs bñficiū assignetur seu ꝑcipiat fruct⁹ vnius ꝑbēdæ, & tādiu solū q̄diu ꝑseuerat ī docēdo clericos gratis illi⁹ ecclesię,& alios paupes. In metropolitana verò ecclesia dēt eē magister, q doceat in sacra pagina & de his q̄ ꝑtinēt ad curā aīarū. 37.di.de qbusdā,& e.ti.c.1. & c.qa nōnullis, hodie verò statutū est ꝙ Rom. Parisien. Oximē. Bono. Salmantinen. ecclesia hēat duos viros ꝑitos ad instruēn. in lingua Hebraica, Caldaica, & Arabica. Cle.1.e.ti.& ibi ponitur cuius sumptibus.

8 Quid si ñ vacet aliqua ꝑbēda? ℞. quilibet de prębendatis dēt dare tm̄ ꝙ faciant vnā ꝑbendā (si superest) ad eorū necessitatē ar. c.si.da his q̄ fiunt a maio. par.ca. & de ecc. edic.c.de his, vel si non superest, expectēt donec vacet prima.ar.c.dilectus.el. 3. [c] de præb.ꝭm Ber. [d] & Ho. in c.quia nonnullis in ver.pręb.de magi.& ibi Pan.

9 Sed pone, ꝙ sit ꝑbenda vna assignata magistro, nunqd tenenē canonici eligere aliū canonicū, cū magister non sit canonicus,& statuto cū iuramēto firmato caueat quod sint tot in numero? ℞. qd non autoritate illius ꝯcilij, c.qa nōnullis, e.ti. nec faciunt ꝯ iuramentū, nec currit eis tp̄s, quia non dr̄ vacare talis ꝑbenda, nisi qñ magister desistet a legēdo, hæc gl.in d.c.qa in ver.pręb.

10 Vtrū magister possit eligi in canonicū sub illa conditione, vt doceat? ℞. ꝙ nō qa dēt cessare oīs ꝯditio,& pactio, alias eēt simoniacū. Sed si vacaret aliqua ꝑbenda, tūc ea vacāte possēt statuere, vt istud onus sit ei annexū, ita no. Ho.& Ber.in d. c. qa non nullis, q̄uis Ho. videatur tenere ꝙ ēt in primo casu non est simonia, sed permutatio de spirituali ad spirituale.c.ad quæstiones. de re.pmu. Placet ēt hoc Pa.in d.c.qa in fi.

11 Vtrū talis magister cui assignata est ꝑbēda vel ꝓuisio de ecclesia, possit aliqd exigere scholarib. ℞. ꝙ nō, ēt ꝑtextu cuiuscunq; ꝯsuetudinis. in c.1.e.ti.& si exigit a clericis illius ecclesiæ vel a pauperib. alienis committit simoniā ꝭm Ho.in c.quia.e.ti. & lo. Bar.Brix.& Arc.in c.de quibusdā. 37.di. Et hoc intellige si redditus sunt sufficientes, secus si sit paup, nec hēt ꝓuentus sufficienter assignatos qa magistri necessitas subleuāda ē.d.c.qa nōnullis, qa sic non eēt simonia ꝭm Ale. nec est vēdere sciētiā sed labo-

rē ſuum. facit.l.2.ff.de ori. iur.ſicut & eps licèt nō poſſit facere exactiones, tñ ex neceſsitate exigit ſubſidiū charitatiuū.c.cū apoſtolus.§.ꝓhibemus, de cēſi. & cū ſit. de ſimo. & c. conquerēte.[a] in fi.de officio ordi.

12 Quid d alijs magiſtris? ℞.quòd ſimiliter nō debēt exigere aliqd qñ ſunt ſalariati debitè de publico in ſtudijs gñalib. a quocunq; ſm Pa.in d.c. qa nōnullis. In alijs ex.ſtudia generalia ſimiliter nō pñt a ſcholari. illius loci ſm. d.Ant.nec a pauperib. ſed bñ a diuitib. alienis,& ēt ſm ꝯſuetudinē.l.ꝙ ſi nolit.§.q aſsidua. ff.de ędi.edic.Facit.l.ſi fundus.ff.de euic.& quod no. Bar. in l.nemo eſt qui neſciat.[b] ff. de duobus reis. Si verò non ſunt ſalariati pñt exigere,ſed nō a pauperib.de cēſi. c. licet.[c] Et hęc intellige vera ꝙ pñt exibere qñ nō eſt ſibi ꝓuiſum ſufficiēter, & loquor hic nō de his q legūt vt addiſcāt, vel pp honorē qa tales non gerunt vtiliter negotium alienum ſed ſuū. ff.de neg.ge.l.ſi pupilli.§.3.ſed de illis qui ad vtilitatem ſcholarium legunt vt ſunt dicti.

13 Nunquid omnes magiſtri poſsint oblata ad a ſcholarib. ſpontè recipere? ℞.ꝙ ſic.c.dilect⁹ filius.el 2.in fi.de ſim.10.q.3. priſcis,[d] qa quædā ſunt q̄ licèt inhoneſtè petantur, tñ honeſtè recipiuntur.l.1.§.eſt quidem. reſ. ff. de var. & extraordi. cog.

14 Vtrū magr̄ pp lucrū datū ſibi a ſcholarib ꝯcedēs eis vacationē vel celebrationē feſti peccet? ℞. Ro. ꝙ ſi hoc facit ꝓ recreatione eorū nō eſt ſymonia, ſed tñ turpe lucrū,ſecus ſi faceret pp feſtū colēdū, vel non colendū,quia eſſet ſymo.ſm Ray.

15 Vtrū poſsit ſine ſymonia aliqd exigi ꝓ licentia docendi dāda? ℞.Ho.& Gof.ꝙ ſymonia nō ē ſed turpe lucrū de neceſsitate reſtituēdi ei q dedit ſi erat idoneus;qa nō turpiter dedit ſed potuit redimere vexationē ſuā.c.dilectus. el 1.de ſymo. ſecus ſi nō erat idoneus qa cū turpiter dederit nō ei reſtituiť ſed pauperib. de bono ꝯſilio eſſet dādū vide quod no.Ber.in c. ꝓhibeas, ſup.1.gl.eo.ti.Idē dic de epo q nō vult dare licētiā ſuo clerico eūdi ad ſcholas, niſi aliquo ſibi dato. Ro. tñ credit ſymoniacū epiſcopū, ſi pp lucrū dat licentiā ꝓ quinquēnio a iure cōceſſo.c.ſup Specu.e.ti.Similiter ſi ad maius tēpus qñ habet reſpectū principaliorē ad ſoluēdū eū a ſpirituali officio,quod debet eccleſię.Si verò propter moram in ſtudio faciendam ſic turpe lucrū eſt nō ſym.ſed mortale peccatū.

16 Vtrū qs poſsit petere licentiā docēdi in theologia?℞.ſm S.Tho. in quol.quòd ſic,cū cōicare ſciētiā ſit opuscharitatis,& Nic.de Ly. ſup Mat.23.c. Quod intellige verū qñ hoc quærit ꝓpter bonū finē, ſed pp ſuperbiā & extollentiam non liceret.

17 Vtrū ille q obtēta licētia fecit expēſas in cōuiuijs ſm conſuetudinē poſſit aliū ſubſtituere cū pacto quòd reddat ſibi. ex pen.℞.Rodo.ꝙ ſic, dūmodo ſubſtitutus legat vice ſua,& ꝯſuetudo ſit ſubſtituēdi. Si verò totū ius ſuū in eū traſfert, ſic non pōt aliquid ēt pro intereſſe ſuo paciſci,& multò minus de certa portione ęmolumēti ꝑcipiēda,nec eſt ꝯ ꝙ eccleſia tradiť tali mō q bñficia ſunt aſsignata pro ſubſtentandis clericis,ſed iſtud ꝓ labore docēdi.

18 Vtrū peccēt mortaliter admittētes ad doctoratū, niſi exigāt iuramentum quòd non expendent vltra tres mille turonēſes argēteos in talis doctoratu vel magiſterij ſolennitate?℞.ꝙ ſic & ſunt ſuſpenſi p ſex menſes ab huiuſmodi promotione,etiam ſi ſunt epiſcopi.vt in Cle.vl.de magiſtris.

MAIORITAS Nō quęriť a ſeruo dei,ſed inferioritas. 40. diſt.multi. 94.diſt.diaconi ſunt.

MALEDICTIO Propriè ē imprecatio ſeu optatio mali alicui facta ſub ratione mali,hoc eſt inquantū eſt malū,intendens ipſum malū vt colligitur ex c.deus.24.q.3.Largè autem accipitur etiā pro blaſphemia Dei vel ſanctorum vt in c. ſtatuimus, de male. omnis talis maledictio prohibetur.24.q.3.ſi igitur.46. diſti. clericus.& c.1.de male.

a Et c.conquerēte] Pa. aūt in d. c. quia nōnullis dicit ſi eſt conſuetudo & ſalariatus poteſt facere collectam, mihi magis placet ꝙ determinatur hic cū quo concordat.d.An. in d. c. quia non nullis, vt refert ibi Panor.

b Eſt q neſciat] Vbi dicit doctorem poſſe per ſubſtitutum legere,ſi ita ſe habet conſuetudo.

c Ca. licèt] Et Pa.tractat ibi ſatis opportunè de doctoribus,quia hodie conducuntur ad legēdū cū ſalario de publico qa collectā facere non debent.

d Priſcis] Nihil facit nec in text. nec in gloſſ. prohibetur.n.ibi epiſcopo ille nè tertiam a parochianis accipiat niſi onus fabricæ ſuſtinere vellet.

a Et ita mortale] De hoc planius vide S.Tho. 22 q.76 p quatuor articulos. Et vide supplementum in versi. maledictio.
b Mādatum] De mādato vide ab qui per d Ias. in l.fi. ff. de consti. princi.&c.
c Maleficiam] Ponit etiam de eo. qui accipit pecuniā vt faciat, qa vocat' cōductor.
d Delictum] Ad de ad mate.iam quæ nota. plenè & subtiliter Bal. in l.non ideo mi nus. C de accu.& in l.1. vbi Ias. C. de seruis fugi.
e Si generatione verborū] Et hoc casu nō distingui tur inter dispositionem iuris cō munis & dispositionem iuris mu nicipalis.
f Necessitate facti] Bart.hoc dicit l.1.sed si vnu. §.1.ff de iniurijs, & facit dictum S. Th quod allegat Bald. in d l.non minus. C. quod quoddā est agēs quod agit p motum a se tantum, non autem tantum a superiori agente Et in isto seruatur virtus actiua, quod iam est agēs quod agit per motū superioris agentis in quo nulla est virtus propriè actiuant baculus qui pcutit & non attribuitur actus baculo, sed ei q vtitur baculo.
g Et hmōi] Ita ait Pa. Mandaus includitur siue sit dispositio iuris communis, siue municipalis, qa ipse verè facit, qm act' attribuitur principio, licèt nō gerit proprijs manibus.

1 Vtrum sit peccatū mortale maledictio? R. q aliqñ quis imprecatur malū alteri sub ratione boni, vt qñ qs anathematizat, vt.s.conuertatur vel non habeat causā faciendi mala, vel ei q meretur maledici, sic non est peccatū fm Ale. 2.2.tractatu de maledictione, qñ fit cum alijs debitis circūstantijs, imo maledictio isto modo erit bonum, licèt pœnale sit malū ei cui maledicitur, sed qñ quis maledicit propriè tunc semper est peccatum mortale, si fit cū deliberatione rōnis, & de malo notabili, secus si ex impetu vel de re minima dicit tñ Ale. q si tal a ducant in cōsuetudinē posset eē mortale propter contemptum.

2 Vtrū liceat maledicere creaturæ irrationabili? R. fm Ale. vbi s. quod maledicere creaturæ irrationabili fm se ɔsiderasse est ociosū & vanum. & per consequēs illicitū. Maledicere eis put ordinant ad hoiem sic est idem pctm̄ ac si fieret hoi, & ita mortale, a sicut dictū est, & de talibus intelligitur illud, meledici regnum dei posidebunt. 24.q.3.§. illicita: & de pœna maledicentiom deum vel sanctos. vide supra. Blasphemia.

MALEFICIVM dicitur sortilegium, vel iocā tatio. vt 27.q.5. nec mirū, & de hoc j.Sortilegium, & quō pōt destrui. Vide j.Superstitio §.13. Aliqñ dicitur quodcunq; crimen, vt furtum, rapina, & huiusmodi vt insti de obli.quę ex deli. na. Est et quasi maleficium nocumentum quod fit pro ximo præter proposi:um vt insti. de obl.q ex quasi delic.nas. per totū, vt qñ per imperitiā iudex Iniam profert, vt aliqs pijciēdo aquā ab alto aliū infundit &c.

MALICIA dr̄ tripliciter. Primò pro habitu vitioso ex quo pcedit hō est valde inclinatus & promptus ad agendum opera illius vicij habituati, & sic est peccare ex malitia. i. ex electione mali pp illā inclinationem habitus vitiosi, sed non est pctm̄ in spiritū sanctum. Secundò dr̄ malitia cōtēptus & abhominatio rerū spūalium procedēs aliqñ ex inordinata tristitia mētis, & isto mō est filia accidię. Tertiò malitia dr̄ pctm̄ in spūm sanctum de quo dic. vt j. pctm̄. §.3. Et istis duobus modis semper est pctm̄ mortale malitia, ex qua in cōtemptum bona spiritualia, vel diuina habentur, si est in deliberatione voluntatis fm. S.Tho. 2.2 q.35.ar.3. in corpore.

MANDATVM b dr̄ qñ qs ad satisfactionē suæ volūtatis ɔponit aliqd alicui nulla data pecunia, seu quocunq; alio iter ueniāt qcunq; verba, ita tñ qd sint q mandant ad vtilitatē seu satisfactionē mādantis. Si verò sunt ad vtilitatē illius cui ɔmittit, sic dicet psuasio, & psuasor nō mandator. vt no. Bar. i l nō solū. § si mādato. 1. col. ver. vemo ad materiā. c ff. de iniur. Si aūt ē data pecunia si ē circa delictū, sic dr̄ mādatum accipiēs assasinus, de quo in c. p humani. d ho.li.6.& d.l.nō solū. Vbi verò nō ē circa delictū mādatari' dr̄ locator, & mādans conductor, nec est mandatū ppriè.

1 Vtrum mādans delictū d includat sub dispositione iuris vel statuti punientis eū q fecerit tale delictum? R. Pa in c. mulieres. de sen.exc. sic distinguit a ut verba scripta sunt in rem, puta dicit ius siue statuiū pro homicidio imponatur talis pœna & sic includit ex ppria significatione verbor. e qa de homicidio qd mandauit tenetur. l. hęc verba. ff. de adul. & l. aut quā aliter. §. hæc verba. ff. qd vi. aut clā & vtrobiq; per Bart. & p Ci. in l. nō io min'. C. de accu. Aut verba sūt scripta ī psonā, vt qa dr̄ si qs cōmiserit homicidiū puniet̄ tali pœna, & si sic cōmittit p instrm̄ quod necessariò operat̄, necessitate facti, f sicut mittens sagittam & huiusmodi, g vel operatur per instrumentum

tum necessitate iuris. a sicut quãdo procuratori vel subdito aliquid mandatur licitum.sic includitur mandans,quia ipse verè facitur quoniam actus attribuitur princip.facit.l. item mella. in prin.ff.ad l.Aquil. & pro hoc tex. in l.si pater.in fi.ff. de manu.vin & l.3.§.si procurator.ff.qđ quisque iu.& ideo statutum puniens proponentem exceptionẽ contra instrumentum. mandãs procuratori proponere tenetur pœna statuti.Si verò instrumẽtum per quod explicatur operatur voluntate propria non necessitate facti vel iuris. b vt puta qa mãdauit delictum committit, mandatarius non tenẽ obedire ,nihilominus voluit mandatum exequi,tũc in dispositione iuris communis mandator comprehenditur, non ex propria significatione sed interpretatione iuris, quod vult parũ interesse vel per se.vel per alium facere.vt dicit tex.in l.1.§ deiecisse c ff. de vi & vi ar. sed non habebit locũ in statuto in quo fictio non habet locum l.3.§. hæc verba. d ff.de nego.gest.Et hoc tene,licèt Bal.in d.l.non iõ minus,aliter distinxerit.Distinguo tñ secundũ Bald.in l.omnes populi.ff.de iust.& iur. sic quod aut statutũ indulget puta homicidæ remittatur certa pars pœnæ. & sic comprehenditur , qa cessat odium , & fauor est ampliãdus, regula odia.li.6.Aut punit,& tunc aut de pœna regulari q̃ non multum exorbitat a iuris communis dispositione,& sic includitur,quia tunc,statutũ debet interpretari secundũ ius commune. vt in c. cum dilectus.de consuetud.no. Inn.in c.causam quæ de rescript.& Bart.in d.l.omnes populi,quam quidem pœnam ius commune vult vt comprehendatur. vt supra dictum est,exemplum in iure communi non est expressa pęna, statutum exprimit pœnã, & loquitur de faciẽte,& includitur. Aut punit pœna irregulari,& quæ exorbitat a communi iure,& sic non includitur, sed habebit locum in casu suo, e & hoc senserunt doc.antiq in simili.in l.quicunque.C. de ser.fug.in illa quæstione nunquid masculinum concipiat fœmininũ,qđ in odio regulari comprehẽditur, f sed in irregulari non . Nec ob.prædictis.c. mulieres, g de sen.exc.in verbo verè ꝙ vr̃ innuere,ꝙ non interpretatiuè,quia illud verum est secundũ Bar.i l.sed vnius , ff.de iniuri. in peccato,sed non in pęna & ꝙ non verè comprehendat.Facit. ca.vt famę de sen.exc. vbi tex.in quit facere videantur.Ergo interpretatiuè ad idem. de cle.pu.in duel.c.2. vbi pugil verè homicida dr̃,& mãdans non licet teneatur de homicidio.Itẽ qa tex.ponit vt diuersa facere & mandare.l.dic. c. si quis viduã, & de hom.c.sicut dignum.Ergo in pœnis irregularib.a iure communi ꝑ statuta non hẽbit locũ,vbi fictio non hẽt locũ,vt dixi. Idem dic ꝙ quo ad: effectus naturales q ex ipso facto ꝓueniunt vel requirũtur nunquã sũt paria facere per se vel per aliũ.Facit quod no.Bar.in d.§.deiecisse. vbi vult ꝙ non est idẽ h adulteriũ facere per aliũ,sicut per se, sed quo ad effectus ciuiles q consistunt in reprimendis iniurijs,sic tene qđ supra. dixi,nisi qñ ius punit aliquem qui personali

a Necessitate iuris] Quia filius vel subditus tenebatur parere , secundùm Pano. vbi supra.

b Facti vel iuris] Puta quia factũ erat illicitum de se.& sic nulla est legalis necessitas cũ turpis rei nullum sit mandatũ dum ergo dicit facti expone. i. quia habebat liberum arbitriũ . vnde ad faciendum illud nõ poterat cogi, & leges ad hoc nõ obligabant.

c §.deiecisse] Facit etiam c.cum ad sedem,& c.sæpe.de resti.spoli. tex.in l.si quis id quod.ff. de iurisf. omn.iu. & in l si per alium . ff. ne quis eum qui in ius voca.in ca. 1. de of.deleg.in regula qui per aliũ libro.6.

d §.hæc verba] Et facit.c. in nostra.de iniu. cum ibi no.& per Io. An.in regula pręsumitur de regu. iur. sed in ɔ̃rium facit qu a statutum debet interpretari secundũ ius cõe.vt no. in c.dilectus.de cõsue.Inn in c.cãm quæ. de rescript. Bart. in l.omnes populi.ff de iust. & iur.sed de iure cõi , mandans intelligitur sub dispositione afficiẽte facientem , vt hic ergo idem in dispositione statuti, maximè qa statuta sunt pars iuris ciuilis. d.l. omnes populi.& l.di.ius ciuile,& per hanc rationẽ vltimam tenuit Ci.in l non ideo minus C de acc. ꝙ includitur mãdator , vide de hoc plenius Pan. post Ioan. An.in c.sicut dignum , de hom.& eundẽ Pa.post d Ant.in c. significauit, de iudic.& Bal in l. peremptorias 6. col.versi. quæro quid si statutum loquens de bãnito &c.Bal. & do. Iason. in l. 1. C. de ser.fugi.

e In casu suo] Pro his optimè facit tex.in simili in c statutũ,de elec.in 6. & in c. si compromissarius iuncto. c cũ in cũctis, de ele. in 6.

f Comprehenditur] Ex interpretatione, & nõ ex propria significatiõe verborũ, de quo plenè ꝑ Bar. in l.1.ff.de ver.si. per Arc.in c.siqa suadẽte 17.q 4.

g C. mulieres] Quòd non loquitur de peccato , sed de pęne peccati,s.excõicatione qua nulla est maior.24. q. 3 c. corripiantur,vñde per distinctionem supra datã.

h Quod non est

ter fecerit, q͞a tũc non includitur in pęnā faciens p̄ aliũ.gl.in Clem. 1.in ver.publicè,de vi.& ho.cle.Et sic intellige, & limita gl. in c. sciāt cuncti.i ver.alios,ď ele. lib.6.& iura in ea allegata.

2 Vtrũ mandatarius non seruans formā mandati faciat aliquid validũ? R̦. ꝙ nõ q͞a gesta ꝯ formam mãdati sunt nulla & nõ solũ q̃n fit expressè ꝯ formã, q͞a q̃n ad actũ dat̃ certa forma,paria sunt agere ꝯ citra; & p̄ter formã. Vide tex.cũ gl.i ver. præter.in c.si cui. de elect. lib.6.& c.prudentiã,de officio delega. facit.l diligenter in prin.ff.mandati.nota. Pa.in c.fi. [a] de restitu. spo. quod limita. vt supra. Absolutio.3.S.2.

3 Quid de mãdato qualificato? R̦. ẽm Pa.in d.ca.fi. quòd distribuit in duo mãdata, & si non põt impleri in facto seu substãtia debet impleri in modo seu qualitate.Ex quo infert̃ ꝙ si duo mãdantur ẽt data certa forma licèt non possint simul impleri, debet tñ fieri ꝙ potest,& valebit act.º Facit quod no.p̄ gl.primã. & docto.in c.ꝯstitutus.de rescr.

4 Quid eo qui mandauit delictum quod post multũ tẽpus ille exequit̃, ꝯcludit Inn.in c. ad audientiã, ver. itẽ non intelligit̃,de homi. quòd tenet̃ si reuocauit expressè vel tacitè,vt puta,q͞a fecit pacẽ cũinimico, vl̃ p̄a rẽtelã,[b] vel.3.S.fi.& ibi gl. & Bar.ff.de adimẽ. legatis.

Et hoc sequitur Bal. in d.l. non ideo minus.q. fi.vbi se remittit ad Bar.& In.vbi s̃.

5 Vtrum mandans teneatur mandatario de casu fortuito? Respon. Panor. in c. sicut de iureiu. 10. col. quòd agens actione mandati petit damna quę verisimiliter contingere potuissent quasi mandans ea debuerit cogitare a pricipio, ẽm In.in d.c.sicut.& sic petit expen.& damna.ar.ff.de neg ge.l.Nesenni.º & sic dicit intelligẽdã.l. inter causas. S. non omnia. [c] & l. si qs alicui §.impendia.ff.mãda. nisi damna cõtingissent ex casu fortuito q̄ verisimiliter non fuisset cogitat.º [d] d.S non oĩa.& hoc tenet ẽt Ioã.An.in regula damnũ [e] in mercuriali.li.6.Et intellige prædicta in eo qui gratis suscipit mandatum, nã mandatum debet esse gratuitum.l.1.S. 1. ff.mand.& ideo isti stipendiarij qui veniunt pro precio nõ possũt agere ad damna, quia non sunt mandatarij,vt dictum est. [f] Item illi qui causa pietatis vel parentelę & huiusmodi hoc faciunt.23. q. 3. non infeiẽda. Similiter nec illi qui ex debito tenentur. 11.q.3.si dominus. & c.Iulianus,vide quod no.in d.l.Nesennius. [g]

6 Vtrum mandatum expiret morte mandatoris? Respo.d.in c.gratum & c.relatum, de of.deleg.ꝙ re integra expirat.l.mandatum C. mandati. vbi Bald. optimè tractat hanc materiam, aliàs non. Quomodo res dicatur integra & quomodo non, vide ibi dem per doct.

Ma-

idem Adde Bal.in d.l.non ideo minus 7. col. versic. 20 quæritur,vbi allegat pro illa opi.Bar. glo. in d. §.deiecisse,& aliam in l. huc iure. §. deiecit.ff. de vi & vi ar. Sed Iacob. & Richar. in l. fi. C ad mace.tenent contra, & malè, & respondent Bald. ad l. hæc verba.ff de adul. q͞a mandans fieri adulterium tenetur vt fautor, & vt consiliator & non vt adulter,secus de mandante fieri homicidiũ,ratio diuersitatis est quia adulteriũ absque carnali copula non committit̃, vñ si qsniã laret alicui vt cognosceret sponsam suã nomine suo nõ p̄p̄ hoc esset consumatũ matrimonium, vnde si a iqua virgo mandaret alteri mulieri vt cõmitteret fornicationẽ, illa virgo p̄p̄ hoc non amitteret virginitatem, vnde Pau.dicit, nemo potest nisi i proprio corpore fornicari, quia est actus cohærens personæ, & per aliũ expleri non potest,quia mutatio p̄sonæ mutat formam & esse.l.1 §. hæc aũt. C. de ca. tollen. & ideo doc. qui reprobant gl. in d.§. deiecisse nõ intellexerũt, q͞a fateor quòd punitur talis ea pęna, & l. sed non eodem crimine.

a Pan. in c. fi.] In.3.not.limitat hoc procedere quando fama respicit publicam vtilitatem si autem fundata esset forma super priuata,omissio formæ non vitiaret allegat. c. fi. de offic. deleg.& regulam immutari lib 6.

b Vel parentelam] Hæc sunt verba Bar. in l. non solùm.§.si mandato.2.col.versic.quæro mandaui tibi &c.& allegat Innocen. idem tenet Bal.in l.si literas.C.manda.in fin.vbi dicit. Si præcedente mandato delinquo, videor sequutus mãdatum, & iõ tenetur mãdans, allegat Bart. in l. qui in aliena. § si is qui,ff. de acqui. hære. idẽ tenet Bal. in l. 1. C. de ser. fugi. 3. col.ver. sed Inn. d. Ias. in l. sancimus. 1.col.C.de testa.

c § non oĩa] Et facit tex. alle.cũ hic mo. ad qõ.de ambasiatore, qui fuit derobatus an dñs teneat ad dãna, de quo per Bart.in d § non oia & in l. si seruus.la.1.§. quod vero. ff. de fur. vbi plenè.

d Cogitatus]Vt quia fuit a latronibus spoliatus, vel naufragio p̄didit res.

e In regula damnũ] Vbi tractat de fideiussore q̄ soluit vsuras creditori nunquid possit eas repetere a debitore de quo supra, fideiussor §.15.

f Vt dictũ est] Et dicit saltem de damnis quæ contingunt sine culpa saltẽ læuæ ipsius mãdatarij.

g Vide ꝙ no. in d. l.Nesennius] Vbi Bart. tractat

q̃ñ mẽ p̃t repeteŕ expenlas factas. circa pupillum. a Rñ.Pan.] si libertus pp ingratitudinẽ reuocet in seruitutẽ non põt amplius manumitti a dño ni si cum autoritate principis.tex.no ta.in l.a.C.de li. & e.li. p quẽ tex. ibi Bal.circa fin. dicit doctorẽ degradatũ pp delictũ, & sic priuatũ doctoratu nõ posse ampli⁹ intrãdo examẽ doctorũ, doctorari, bñ facit ꝙ in simili tenet Bal.in l.2.per illũ text. cum gl.C de manu.vindi.Taoellionem priuatũ officio tabelliomatus pp delictũ nõ posse ampli⁹ per comitem palatinũ creari tabellio ad hoc gl. sing in §.1. in auten. de armis, & idem tenet Bal. in ca.at si clerici. 4.col.de iud.vbi limitat, & in ca. gratum per illũ tex.de postula.p̃ la.& i c.post trãslationẽ.2.col.de renu.Ro.in repe.l. si verò §.d viro, ff.so.ma.38. fall. s. si commisit cri men magnũ puta falsitatis, sec⁹ si vulnerauerit hominẽ. Et per hæc cogita vnũ nouũ in quantũ tenet fing. Bald. iu ca.filij nati.in fi. si de feu. fue. contro.inter do. & agna.Quòd filius legitimatus p̃t pp ingratitudinem reuocari a patre in pristinũ statũ, nã puto postq̃ fuerit reuocatus nõ pos.

Manifestvm nos scribimus intelligere qđ vel per confessionem, vel probationem legitimæ notum fuerit, aut euidentia rei q̃ nulla possit tergiuersatione celari, dicit text.in c.cum olim.in fi. de ver. si. & ibi dicit gl. ꝙ ꝓpriè manifestũ dr̃ quod nõ eget ꝓbatione, & sic est notoriũ, sed manifestũ propriè ꝓut est species distincta a notorio dicitur quod approbari potest, de hoc per Pan.in c.vestra.de coh.cle. & mu.

1 Vtrũ in dispositione vbi fit simpliciter mẽtio de manifesto debeamus accipere manifestũ propriè, & prout est species distincta a notorio? ℞.secundũ Pa.in d.ca. cum olim.1.no. ꝙ debem⁹ considerate materiã subiectã, vt no.in c. rogo. 11. q. 3.& ẽt vsum loquendi. ar. c.quanuis. de ver.sig.in dubio verò debemus capere propriè Ad hoc.l. non aliter.ff.de leg.3.& in c. fi.de ver. si. & maximè ĩ pęnali.

Manvmissio est, libertatis datio, nam dum quis in seruitute est manui & potestati soppositus est, sed si manumissus est liberatur a manu, & potestate domini, vt inst.de liber.§.1. & 12.q.2.eum redemptor.

1 Quis põt manumittere? ℞. ꝙ is qui habet administrationẽ rerum suarum, & 18. annũ incæperit inter viuos libertatem dare p̃t, inst. quibus ex cau.ma.non pos. §.pe.In vltima verò voluntate q testari p̃t.s.in.14. anno. p̃t & manumittere, vt in d.§.pe.& C.q manu non po.auth. sed hodie.Itẽ Eps p̃t manumittere seruos ecclesiæ bñ meritos.12.q.2.si q̃s, de seruis.p̃t etiã, & non benè meritos, dũmodo det ecclesię pro vno duos eiusdem meriti, & peculij. 12. q.2.eps qui.2. Intellige de bonis proprijs. Itẽ cã miseratiõis p̃t d. c.cũ redẽptor. Abb. potest ẽt cũ consensu epi & monachorum. 12.q. 2.abbatib. vel si consuetudo sit qđ possit vel nõ possit illã serua.& de his q̃ fiũt a præl.sine conlen. capil.c. ea noscitur, & c.cum nos.

2 Quid si quis sit seru⁹ plu riũ, nunquid p̃t manumitti ab vno illorũ alijs contradicentibus? Res. ꝙ sic, sed manumissor tenetur alios seruare indemnes.C.de communi.seruo ma.l. 1.

3 Vtrũ valeat manumissio in fraudẽ creditorũ facta? ℞. ꝙ non.C.qui man. non poss.l 1.& institu.ex quibus cau.ma. §.1.

4 Vtrũ possit manumitti ille qui pp delictum incidit in seruitutem? ℞.Pa. a in ca. ita quorũdam, de iude. ꝙ non ſm Io. An. Facit.l.2. b C.quibus ad li.procla.nõ licet.

5 Qũo fit manumissio? ℞.multis modis in sti.de li.multis modis, vbi interalios dr̃ ꝙ p̃t fieri in secreto, vt si dicat dominus esto liber, vel per epistolã vel per testamentũ, vel per quamlibet vltimam voluntatem.

6 Qũo reuocatur manumissio? ℞. pp oẽs causas ingratitudinis ex quibus reuocatur donatio, de quib.s̃.donatio.1.§.12.in autẽ. vt liberi de cætero. c §.illud.col.6.

7 In quo differt manumissus ab ecclesia a manumisso a priuato? ℞. ꝙ primò, qa pp operas non præstitas reuocatur in seruitutem, vt 12.q.2.diaconi. in fi.secus in alijs, vt C.de lib.causa.l.solo. Secundò quia filij eorum remanent obnoxij ecclesiæ suæ patronę.12.q.2.de libetis, sed alij non. C. de lib.& eo.li.l.1.& 2. d Tertiò quia serui ecclesiæ possunt manumitti cum hoc quod non possint alienari quàm ecclesiæ sua bona relinquere.12.q.3.c.1.& 3.

8 Vtrũ in manumissiõe possit dñs aliquod seruitium

se amplius de voluntate pr̃is legitimari p comitẽ palatinũ p̃ex.so lenne.d l.2.Tun. ctis supr⁹ dictis. b Facit lex secũ da] Bal in d.l.2. C. de libe. & eo. Ber.allig in additione præcedẽ ti dicit text. illũ facere cõtra exceptos ingratos & Barba. in additi. ibidem dicit Car di.degradatũ nõ debere amplius restitui. c In aut. vt libe ri de cætero] Vide de hoc bonã glo. in d l.2. C. de li. & eo.li.in glo.fi. quã not. ibi Bal. d L. 1.& 2.] Sed illi qui nati sũt postquam libertus reuocat⁹ est in seruitutẽ benè serui efficiuntur.

a §.sed nostra constitutio]Ibi glo. in ver.repleatur ponit hos modos qui hic ponuntur.
b Maris]Non dicit marium.vel fœminarum in pluralis.Item dicit coniunctio.s. animorū & hæc descriptio habetur a magistro di.27. quar.ti. & concordat cum illa quæ est in l.1. ff. de ritu. nup. Cardinal.in rubri. desponsa. Et dicitur Matrimoniū quasi matris munium.i. officiū. quia dat mulieribus esse matres, & ideo magis denominatur a matre quā a patre,quoniā i eo plus apparet matris officium quàm patris.hæc Thom. Hostiens. & alij.
c Inter personas legitimas] Scilicet quæ non hñt aliquod impedimentum, vt infra matrimoniū, 3.per totum.
d Indiuiduā] Et hoc qñ matrimonium est consummatum.quia posset aliquo casu separari quando non est consummatum vt infra. Matrimonium. §.18.
e Sacramentum nouę legis]Scot. in 4.dist.26. dicit ꝙ Christ⁹ approbauit Matthæ. 1. fuisse institutum Genes.2.& idem Paul.1.Corinth. 7.& illud quod dicit Paulus. ad Eph.5.Sacramentum hoc magnū in Christo, & in ecclesia intellige de sacramēto ex tensē accepto. s. pro signo sacræ rei cuius tamen non est causa nec signum aliquod efficax coniunctionis Christi & ecclesiæ,& si aliquo modo esset signū efficax posset esse signum virginitatis coniunctionis virginis ecclesiæ ad Christum virginem.
f Quod verba sint forma] Non credo esse formam præcisam huius sacramenti verba paret quia & muti tus ȝhete pōt.Itē qa aut verba sunt indeterminata, aut determinata.
Si determinata. Puta accipio te ī meam vxorē &c. tūc sequitur multotiens contrahi matrimoniū sine sacramēto ēt in l. euangelica qa contrahitur multotiens sine prædictis verbis. Si aūt sunt indeterminata verba. s. indifferēter. Idē qa poterit ȝhi sine sacramēto, vt patet in mutis hoc modo fiebat añ legem gratiæ &c.Potest dici ꝙ dñs nō determinauit esse sacrm grē, magis q̄ ex impositione humana determinetur sic num suffictēs ad ȝtū.& sic in l euāgelica in quocūq; ȝtu cō comitatur sacramētū qa illud signū qd requirit ad cōtractū ē ex institutione diuina sacramētū vna forma ē ergo,qa vna vnitate integritatis,nō vnitate indiuisibilitatis.Verba.n.expressiua hincinde cōsensus sunt vnū signū itegrū & respectu ȝtus & respectu gratię nec est inconueniens plures formas particulares esse vnius sacramēti. Sicut dictū est de eucharistia de forma sup pa nem & vinum.
g Et consensus

seruitiū spūale sibi imponere puta qđ sibi dicat horas & hmōi?. ℞. ꝙ sic.itē quod si seruare voluerit ēt si ordinatus fuerit degradet̃ & pristinę seruituti subijciatur ca. nullus. de ser. non or.& ibi hoc tenet gloss. r.

9 In qbus ꝯsistit ius patronat⁹? ℞.vt no.ī l.fi.C.de bo. li.ī gl. Scilicet primò vt nō ꝓponat turpē actionē, aut exceptionē aduersus patronū. Secūdò reuerētiā ei⁹ tā in faciēdo q̄ nō faciēdo.Tertiò pstare debet ei alimēta. si aliàs nō hēt. Quartò patronus hēt ius reuocādi eū in seruitutem rōne offensę cōmissę ꝯ ipsum.Quintò patronus hēt ius succedēdi liberto. Vñ tenet̃ libertus ei relinquere legitimā, q̄ est tertia pars suorū bonorū si in bonis hēt plusq̄ centum aureos, & nullos liberos hēt cū decedit si verò min⁹ q̄ centum aureos habet in substātia nō tenet̃ ei aliqd relinquere.ꝙ si mortu⁹ fuerit ab intestato,nullo libero rū relicto sic succedet in totū. Vide ibidem & insti.de success.libertorū. §. sed nostra cōstō.ᵃ vide.gl. in l.venia. ver.liberis.C. de in ius voc.& ad quid tenetur patronus liberto.est gl. in §.libertorum.insti.de lib.

MATHEMATICI sine aspiratione dicuntur diuini sed cum aspiratione significat sciētiā quadriuialem.vide.s.magister §.3.vñ versus.Scite facit mathesis, sed diuinare mathesis, de quo vide ĩ. sortilegiū,& superstitio.& s. Diuinatio.vñ tales nō debēt ad limē alterius dom⁹ accedere, aliàs ꝯcremari debent. nec aliqs eos suscipere seu cōsulere, alias dñt deportati, & bona eorùm cōfiscari.& diuinator gladio vltore feriri. vt.C.de male.& l.culpa.

MATRIMONIVM 1.qđ est ꝯiunctio maris ᵇ & fęminę inter ꝑsonas legitimasᶜ idiuiduā ᵈ vitę ꝯsuetudinē retinēs.27.q.§.1. insti.de pa.po.in prin.& in 4.sen.di. 27. de præsum. illud quodque nobis.

1 Verū matrimoniū sit sacramētū nouæ legis? ℞.ꝙ matrimoniū pōt dupliciter accipi. aut q̄tū ad ei⁹ institutionē. & sic non est sacrm nouę legis, ᵉ qa fuit ante nouā legē institutū alio mō quoad ei⁹ effectū. & sic licēt fuerit añ nouā legē institutū non habuit vim ꝯferēdi grām,sicut mō ī noua lege,in qua non ē euacuatū, sed cōfirmatū & fcm̄ grę cātiuū.& sia ē scrm nouę legis.hęc Ri.ī di.26.ar.4 q.2.

2 Quid ē in isto sacro materia & forma? ℞.fm Ric. vbi.s.eadē.q. verbū primò ꝓlatū est materia,& verbū scdō est forma.qa sicut verbū accedēs ad elemētū facit sacrm,sic verbū accedēs ad verbū ꝯcedēs q dicit accipio te in meā vxorē ē forma huius. s. dicēdo & ego accipio te in meū virū, vel cōtrario Ber.in c. tua nos.de spōs.vult ꝙ verba sint forma. ᶠ & consensus sit materia. ᵍ

Quid

fit materia]Accipitur hic materia pro substantia, & tunc credo verum quod dicit Ber.

a Si dignè contrahant] Congruum est cōtractui matrimonij annecti collatio gratiæ, quia cōtractus prędictus est difficilis,cum ex eo nascatur obligatio valde difficilis,cui⁹ difficultas coniuncta est honestati, vt patet ex prædictis Ad honestum autem,& difficilè congruū est gratiam conferri. hęc Sco.in.4.di.26.Sed quis est effectus illius sacramenti dicitsecundū Sco.vbi s.qđ datur gr̄a ī anima ꝯhētium, & hoc nisi sit ob ex peccati mortalis hinc & ide, qa oportetꝙ prius pęnituerit nā istud sacramētū non dat primam gratiam.effectus ergo totalis est gratiosa coniunctio animorū.datur ergo gr̄a qa De⁹ assistit. huic facto pp difficultatem illi⁹ honasti ꝯtra vide Sco. de actu matrimoniali qūo est meritorius habes. supra debitum.

b Per mutuum cōsensum]Idem in c. tuæ de spō. Consensus dicitē a cō. & sensus. i. simul concurrāt in volūtate accipiendi se, & hoc sciāt. Vnde si qs videt vnā puellā, & consentiat in animo eam habere in vxorem, similiter, & illa puella consentiat in aīo talē hēre in virū, non erit matrimonium, quia non innotescit alteri de cōsensu alterius secundùm Car.Flor.& Ale 1.d.c.tuæ. Et sequuntur communiter doc.

c Licèt eccle sia aliud iudicet] Quia de manifestis iudicat & secundū ꝙ probatū est.c cum æternum.de re ind.li.6.& licèt ecclesia decipiatur, th̄ talis deceptio non est ꝯ iustitiā iuris sed facti.Sed quo ad Deū non est matrimoniū sine consensu,& rō est qa in omnib.sacris requiritur intentio volūtaria faciēdi,ꝙ facit ecclesia.cū ergo talis secundū veritatē non intendebat contrahere matrimonium.non fuit sacramentum secundum S.Bon.& Ri.in d.27.di.4.

3 Quid est res, & quid est sacrm̄ in matrimonio? ℞. Rica.vbi.s̄ ar.4.q. 2.expressio consensus per verba de p̄nti est sacrm̄ tm̄. Res & sacrm̄ est vnio cōsensuum. mutua obligatio cāta per consensum mutuū per verba de p̄nti expræsum. hæc enim est respectu significationis exterioris , quæ est per sensibilia signa. Et est sacrm̄ duplicis rei.s.charitatis quam significat & dispositiuè efficit, & vnionis Christi & ecclesiæ quam significat,sed non efficit.Ipsa aūt charitas est res tm̄ , & non sacrm̄ obligatio verò interior permutuum cōsensū expressa siue cōiunctio exterior ē res & sacrm̄.

4 Vtrū gr̄a gratū faciens conferatur in hoc sacramēto?℞.Ricar.vbi.s̄.ar.2.q.3. ꝙ sic.si dignè contrahant a ex diuina institutione.

MATRIMONIVM II. qūo contrahitur.dic ꝙ ad legitimè cōtrahendū debent fieri banna.& quomodo publicè contrahendum est. de quo vide supra.Clandestinum.

1 Per qd ꝯhitur?℞.ꝙ per mutuū cōsensum b verbis exp̄ssū c. tua nos de sp̄ōsa.

2 Vtrū sine mutuo cōsensu aīorū possit ꝯhi m̄rimoniū? ℞.sm cōiter Theologos,ꝙ quoad Deū & veritatē nō p̄ōt esse m̄rimoniū si nō ambo consentiāt,simul dicant,aut faciāt quicquid voluerint ab ex̄.27.q.2.sufficiat.licèt ecclesia aliud iudicet. c vt in c.is q. de spō.

3 Vtrū reqrat̄ ꝙ cōsensus p̄stet̄ simul eodē tp̄e? ℞. Pa. ī c.dilect⁹.đ spo.tenet ꝙ de subtilitate iuris necessariò requiritur. vt simul eodē tp̄e p̄ręstetur.quia dicit gl. in l. consensu. ff. de act.& ob.& in l.1.ff.de contrahen.emp. ꝙ in contractibus qui perficiuntur iure gentium debet consensum simul p̄ręstare.Et spe. in tit.de spon.dicit ꝙ insio alterius debet sequi immediatè. per l. continuus actus. in prin.& l.1.§.1.ff. de ver.obli. Host. verò in c.ex literis.de spon. quem sequitur Io.An.dicit ꝙ sufficit consentiat per prius. & duret in proposito suo. & postea alterius consensus accedat ex post facto. & ē verior opi.Host. d vt ē tex.in d.l.§.si verò p̄sens interrogauit.vbi dr̄ interuallū medij tp̄is non vitiauit obligationem , secus si nō p̄seueraret ī.1.p̄posito, qa sic esset vera prima opinio ꝙ ñ eēt m̄rimoniū quātūcūq; alter ꝯsentiret postea.

4 Vtrū verba exprimētia a ꝯsensum de p̄nti sint necessaria ad m̄rimoniū ꝯh.℞.

d Et est verior opi. Host]Pan in d.ca.dilectus dicit opi Host.esse equiorē . Sed tu dic secundùm d. Alex.in d.c. dilectus. ꝙ est de iure verior,nec obstant iura in ꝯriū adducta quia loquuntur in actu momentaneo,in quo per nullū actum successiuū apparet de volūtate perseuerantis. Sed nos loquimur in actu successiuo,s.m̄rimonij, in quo quotidie appare de mēte ꝯtrahentium cum ve coniugos se pertractaut.Vnde quando alter consentit perinde ē ac si simul cōsensus p̄staretur.Et maximè verū est,qñ præcesserunt tractatus matrimonij. Item quia si verba de necessitate non requiratur,sed signa sufficiunt. vt tenet Ioa.An.& cōiter doct.multo magis vbi p verba p̄cessit consentua mulieris & appa ret eā in volūtate p̄seuerare. Idē tenet Arc.ī c.sufficiat.27. q. 2. & alle l si stipuler. §.vl.de ver. obl. vbi in his quæ consensu contrahuntur respōsio ex interuallo facta nō nocet &c.

a Verba exprimentia]Pro intelligentia noc.duplex esse matrimonium,præsumptum,s. & verū primum duplex,præsumptum iure tm̄,& p̄sumptū iuris & de iure.Præsumptū iure tm̄ est qñ substantialia matrimonij non sunt apparentia. s. legitimus consensus , tamen ex aliquo actu lex præsumit nō vlterius procedendo

cōiter Theologi ī 4.di. 27. & moderniores Canonistę. vt no.Pa.in c.tuæ fraternitati.de spon. tenent ꝙ non sunt necessaria etiam in lo qui valentibus, dummodo per alia signa exteriora ꝯsensus exprimatur, vt ꝑ nutum, & hmôi. Et illud tene, licèt alij dicant aliter. Facit pro hoc qa legata & fideicommissa solo nutu relinq pñt ēt a loqui valēte. vt.C. de fideicommis.l.& in epistola.& ff.de le.3.l.nutu.c. cum apud. de spon. vbi dr̄ ꝙ sufficit consensus. ergo non requiruntur verba prę cisè, cum per alia possit exprimi, qa illud dicitur sufficere, quo posito nihil aliud requiritur ad substantiam actus vt no.gl in c. statutū. de rescript.lib.6. Item non refert quid de equipollentibus fiat.cap. licèt ex quadam. de testi. Item patet ꝙ mutus potest contrahere. vt in capitul. cum apud.de sponsa. ergo verba non sūt necessaria, vt patet in d ca. tuæ fraternitati, & in glos. in d.cap. sufficiat. Et ideo si quis diceret accipio te in meam vxorem, & si consentis vt sit matrimonium, da mihi osculum, & illa dat, erit verū matrimoniū contra inter.eccle. contract.capitu.1.

¶ Vtrum sine aliquo sensibili signo exprimente consensu de ꝑsenti contrahat matrimonium? Resp. secundùm communiter Theologos. vbi supra. & Canonistas in d. c. tuæ fraternitati, ꝙ non, quia est sacramentum, & de ratione sacramēti ē ꝙ sit in eo aliquod sensibile signum, & ideo dicit gl. in d.c.tuæ. ꝙ ad esse matrimonij duo concurrūt necessariò, vnum materia, scilicet consensus, aliud forma, scilicet verba vel signa consensum exprimētia. Aduerte tamen ꝙ si pater cōtrahit, & dicit verba pto filia præsente, & tacente ꝙ erit matrimoniū, qa verba parentū, & taciturnitas filiorū pręsentium, & verba intelligentium equipollēt sensibili signo exprimēticō sensum interiorem. Quod

cedendo, vt super præsumpto ita disponat esse puta in matrimonio contracto per parentes præsentibus filio vel filia & non contradicentibus. Nam non apparet expresse de consensu filij vel filiæ. tamen lex ita præsumit ex taciturnitate ꝙ ita consenserit.c. vnico §.si.de despō. impub.lib.6. vel etiam pone contractum esse matrimonium inter infantes, iste consensus apparētis non est legitim⁹ cum infantes cōsentire non possit.c.tuæ.de spōs. si postea cohabitauerint post pubertatem, vel alia fecerint q̄ nō solent fieri nisi inter coniuges, lex pręsumit matrimonium.d ca. vnic.in prin. vel etiam pone mut⁹ contraxit matrimonium per signa, non est verū dicere expressum apparere cōsensum, quia propter verba sunt inuenta ad verū consensum exprimendum, non āt nutus vel signa. §.his aut.22.q.2. &: tō cū lex hoc casu ꝑsumat matrimonium ex signis muti potius ex pręsumpto ꝯsensu quàm apparente vocabitur præsumptū matrimonium.c. cū apud desponsf.& ita d.Ant.in d.c. tuæ. Vel ēt contracto matrimonio per extraneos ꝑ Titio & Berta hic non apparet de vero consensu Titij & Bertę tamen interueniēte subarratione lex ꝑsumit matrimonium gl.in d.c.tuę. & ibi doct. Matrimonium verò pręsumptum iuris, & de iure est quā do non solū lex ꝑsumit, sed et procedit statuendo sic q̄ alterum de duobus modis. vel quia in veritate nō erat apparens cum non adesset forma ecclesiæ. Nec etiam apparet adesse consensum in matrimonium, & tamen ex aliquo actu sequenti lex præsumit matrimonium, & in super præsumpto disponit.c. is qui.de spō. nam ibi ille fidē deberet, & carnalis copula fuit subsecuta, & sic verba sonabant in sponsalia de futuro. Et sic non in forma matrimonij nec consensus apparebat in matrimonium, & tamen lex ex actu copulæ præsumit matrimonium, & ita esse disponit. Secundo modo est quando matrimonium peccat in qualitate substantiali, & sic apparenter non videtur matrimonium. Puta quia est contractum per metum, nā consensus qui non est liber, non est legitimus ad matrimonium, c.cum locum, & c. veniens. de spon. Sed interueniēte postea actu quo videatur met⁹ purgatus vt negari non possit, lex ꝑsumit esse matrimonium, & sup ꝑsumpto disponit.c.ad id.d̄ spō. Matrimoniū ergo verū erit quā do substantialia matrimonij sunt apparentia. Puta quia cōsensus est ab vtroque expssus per verba de præsenti. Quo ad qōnē hic in text. dic aut loqmur ī matrimonio præsumpto iuris, & de iure. Et tunc verba non requiruntur d.c.is qui fidem. Aut in matrimonio ꝑsumpto præsumptione iuris tantū, & similiter verba si requiritur. qa satis est legem pręsumere ex aliquo actu ita esse d ca. vnico §.si.& d.c. cum apud aut loquimur in matrimonio verò, & tūc loquimur in foro conscię, & sic verba non requiruntur. Casus est in d.c.tuę. ibi matrimonium in veritate contrahitur. Idem c.tua nos e.ti. vbi probatur ꝙ in matrimonio Deus attendit mentem, & non verba dummodo sint alia signa æquipollentia. vt in d.c.tuæ. Aut loquimur in foro fori, & sic est inter doctores varietas, vide d.Alexandrinum in d.c.tuæ.

a Licèt nullum verbum] Si quis inclinat caput versus pectus & humeros dicitur affirmare, quia innuit. glo. est quam ibi Ang. reputat singu. in l. 1. §. si quis ita de ver obl. Et ideo in contractibus iuris gentium qui solo consensu fiunt annuendo capite, vel stringendo humeros diceretur affirmare. Et sic obligari per l.stipulor.de verb.oblig. Idem dicit gl. in l.item quia.in principio.ff.de pac. Sed in hoc ꝙ stringendo humeros dicatur cōsentire, est malè di. secū dū Imo. & dominum Ias.in d.§.si quis ita. Quia vt docet experientia stringendo quis humeros videtur potius

facere

facere actum dubitatiuũ, q̃ affirmatiuum. Cum glo. tñ concorda: Bar. in l. nuit. de leg. 3 Vbi dicit ꝙ notarius debet scribere ꝙ cõsensit stringẽdo humeros. a Et limita gl.] Et idem crederur si per alios contrahatur, dummodo sequatur annuli subarratio, no. gl. in d c. tuę & in c. fi. d̃ despõ. impu. b Et ideo distinguit] Hanc eandem distin. facit Pa. in d. c. is qui. c Teneret fm] Idem tenet Pan. in d. c. is qui. & d. Anc. dicit esse æquius quãquã videatur opi. ꝯ. riam tenere. Et concor. d. Alexã. drinus in d. c. is qui fid. Sed pone ꝙ statutum dicit, Contrahens tali die puniatur in centũ. Quidam eam cum qua cõtrexerat sponsalia, cognoscit eo die carnaliter. Quæritur nunq̃d incidat in pœnã. Car. in d. c. is q. dicit ꝙ licẽt ista copula sit sufficiens ꝓsumptio matrimoniũ esse cõtractũ, non tñ ad probandũ crimen dẽt extendi. Quia probationes debẽt esse luce meridiana clariores. c. sciant cũ cti. de proba. 5. q. 6. Epiphanium. Item ꝓsumptio ista, ꝙ intelligatur consentire in matrimoniũ est quędam fictio q̃ in statutis minimè locum habet l. 3. §. hæc verba. de neg. gest. & ibi Bart. d Ad domũ] Cõmuniter tenetur hoc a doct. Et fallit n si matrimonium fuisset me. ticulosè 𝔷cũ, & traducta postea spontè cohabitasset, quia tunc induceretur matrimonium præsumptuin per c. ad id. de sponsa. Item per subarrationem præsumitur matri. moniũ ꝓsumptum. fm Ho. in d. c. fi. Et videtur velle glo. in c. pe. de spon. de quo tñ per d. Alexandrinum in c. fina. de spon impube & in c. 1. de matri. contra. inter e. contra Itẽ per cohabitationẽ. inducitur matrimonium præsumptum cap consultationi. de spõ sa. de quibus & alijs modis. v. de per d. Alexandrinũ. in d c fin.

verum intelligo si ipsi pro quibus contrahuntur aliquo signo annuunt, aliàs non credo ꝙ sola taciturnitas sufficiat. Et sic intellige & limita gl. a in c. non omnis. §. cum dicitur. 32. q. 2. & in d. c. tuæ fraternitati. & S. Tho. & Richar. in 4. distinctio. 27.

6 Verum consensus de futuro cũ carnali copula faciat matrimonium? R̷. fm Richar. in 4. dist. 28. ar. 1. q. 3. ꝙ quo ad deum & rei veritatem sine consensu reali de præsenti non potest esse matrimoniũ. c. tua nos. de spõ. Et ideo distinguit b sanctus Bon. eadem dist. ꝙ aut copulatur sibi affectu cõiugali ita ꝙ vir credit copulari cum sua vxore, & econtrario, & sic copula facit matrimonium propter consensum tacitum de præsenti, quo videtur implere velle, quod promisit. s. eam accipere nunc de præsenti sicut antea promiserat de futuro. Aut cognoscit eam affectu fornicario, & sic non est matrimonium, quo ad deum, sed præsumptum quo ad ecclesiam, contra quam pręsumptionem non admittitur probatio. vt in ca. is qui. despon. si tamen contraheret de facto cum alia teneret secũdùm c matrimonium, quo ad Deum secundùm Richar. vbi s̃. q. 4. q̃d nor. benè, per aliud autem a carnali copula vel consensu de pręsenti nunquam sponsalia de futuro mente, & verbis efficiũtur matrimonium etiam præsumptum, quamuis interueniat traductio ad domum d oscula & etiam mixus e ad copulam, vt patet p c. fi. de spon. & ĩ c. 1. de matri. ꝯ in terdictũ ecclesiæ ꝯtracto.

7 Quomodo cognoscenẽ signa quæ exprimunt cõsensum de præsenti? R̷. ꝙ recurrendum est in foro aiæ ad intentionem, ꝙ si de intentione nescitur, sic dicendum est ꝙ si aliqua verba præcesserunt ab vno eorũ, vel ab aliquo alio in eorũ pręsentia, & sic postea signa sic secundũ verba determinabitur de signis, vtputa si alter dicit. Ego te accipio ĩ vxorem, & si tu similiter consentis accipere me in virum bibe, vel annue capite & hmõi, sic erit mr̃imoniũ. Si verò præcedentia f denotant consensum de futuro, sic, & signa. Quod si nulla verba præcesserunt, sic non iudicabo pro matrimonio, ex quo de intentione non constat. Tutius tamẽ est pro matrimonio ꝓsumere, quia nullum periculum imminet, aliàs sic.

8 Quomodo verba cognoscentur in dubio quando de intentione non constat? Resp. quòd verba quędã sunt clara quæ demon-

e Nixus] Si inter impubrres esset contractũ m a trimonium post ætatem complectam benè nixus faceret matrimonium. Ratio est, quia de præsenti videntur habuisse animum cõtrahendi. Et ita loquitur capit. attestationes de despon impu. secus autẽ si essent puberes, & ita loqtur d. c fin. Et vide de Gemini. in ca. si infãn. es, de de sponf. impube. li bro 6. Adde dominus Fran. Aretin. consil 140. in ci. Ex facto proponitur vbi per istam ratioñe dicit. Nec per cohabitationem nec per traductionẽ ad domum præsertim in virgine nec per oscula sponsalia de futuro verbis & mente etiam pura, & inrata trãseũt in matrimoniũ. Sec⁹ si spõsalia essent de præsenti sed iuris interpretatione sunt de futuro, debita superueniẽte ętate per signa prędicta inducitur matrimonium, se quitur Imo. in d. capitul. attestationes, & doctores magis communiter.

f Si verò præcedentia] Facit q̃d voluit d. Anto. in c. fi. de spon. vbi dicit. Actum superuenientẽ declarãtem consensum, intelligi debere secundũ natura verborum præcedentium, vt si sit de præsenti intelligatur de p̃senti, si sit de futuro intelligatur de futuro.

Verbum

a Verbũ volo] De natura sui semper importat voluntatem, sed quãque volũtatẽ de futuro suspensam, quãque voluntatẽ de presenti disponentem, & ideo. d. Ant. dicit Ista suscipiunt determinationem a suo adiuncto. Et ideo si dico volo talem rem seu talem maritum inducitur disponsatio de presenti, quia hic nõ est aliqua suspensio. l. serui electi. & ibi Bar. de leg. 1. vbi in vltimis voluntatibus facta electione reuocare non licet. vide ibi Bart. per pulchrè. & adde. l. a. de opti. leg. Quãdoque adiũgitur alteri actui, & nõ rei, puta verbo infinitiui modi, quod de natura sui potest significare actum perfectum presentem & futurũ, & tũc dic vt hic &c.

b Ascendere arborem] Adde gl. in l. in vendẽtis. C. de contrahen. em. Intellige quia ista executio dependet de futuro, & sic non importat dispositionẽ de præsenti, vnde si dico volo ducere te in vxorẽ executio huius verbi pendet de futuro. Ideo essent spõsalia solum. c. de illis. de sponsa.

c Principium actus] Quia actus est in fieri, & sic nondũ perfectus & sic essent sponsalia Ita lo An. Card. & d. Anto. & d. Alexandrinus in d. c. ex literis. Et facit ad not. Cin. & vltra montani in d. l. in vendentis licet glo. ibi videatur velle contrarium dum dicit per verbum volo vendere inducatur vẽditio. Idem sentit Bart. in d. l. serui elec. & in l. cunctos populos. C. de sum. tri. Sed tenendum est cũ canonistis in materia ista. Adde Ale. in con. 153. li. 5. si dicatur placet mihi te desponsare non est matrimonium.

d Habere in vxorẽ] Hoc intellige si deliberatè profertur, sicut quando profertur volo adire deliberatè, quia significat aditionem cõsummatã, quia voluntas sola disponit ut adeunti per fictiones l. sed si alii ff. ad Trebell. l. si quis suus. ff. de iur. delibe. no. in l. filij mater. ff. ad Tertul. in l. de patris C. vnde libe. & in l. gerit de acq. hær. sec. si non deliberatè, quia non induceretur dispositio di. l. qui se patria. Et dicetur deliberatè quãdo ad interrogationem patris & responsum.

e Te retinere] Idẽ si dicat tractare, quia ista significant actum iam perfectũ, & supponũt necessariò matrimonij præambulũ, quia non potest tractari vt vxor nisi matrimoniũ præcesserit c. ex part. de rest. spo. videbis omnino Bar. i. d. l. serui electione.

f Pro matrimonio] Facit c. quẽadmodũ. de iureiu. vbi dicit rex tus si quis iurauerit dicẽs iuro tibi quod prouidebo tibi tanquã vxori meæ est matrimoniũ hoc verũ nisi aliud protestentur.

g Matrimonium erit] Cõiter do. in d. c. ex parte. hoc tenẽt. Quia positio quod ista verba sint ambigua interpretatio fieri dẽt pro mãrimonio & idẽ de simi lib.

h Rñ. quod sic] Idem tenet Arch. in d. c. si quis diuinis. Inn. in d. c. ex parte. Sed magister sen. in 4. di. 28. tenẽt contrariũ. Et allegabãtur aliqua iura pro ista opin. Ideo

strant cõsensum de præsenti sicut cum quis dicit, accipio te in meam vxorem, & illa replicat, & ego accipio te in meum virũ, & similia quędã sunt dubia. vnde no. quod verbum placet & verbũ volo [a] denotant tẽpus præsens secundum do. An. in c. ex literis. el 1. de spon. verbũ aũt infinitiuum nihil perfectè significat sed determinabitur secundum verba præcedentia vel ad præsens vel futurum. Vnde si verbo volo vel placet ad datur verbum infinitiuum denotans actum non depẽdentem solùm a libera voluntate proferentis non inducitur dispositio de præsenti, sed de futuro puta cùm dicit placet, vel volo ascendere arborem. [b] Si verò verbum infinitiuum denotat actum qui procedit solùm a voluntate proferentis liberè. Et tunc si denotat principiũ actus [c] nõ inducitur dispositio de præsenti. Exemplum, volo tecum contrahere vel volo te desponsare, & sic non erit matrimonium. Si verò denotat executionem act[*], sic inducitur dispositio de præsenti. Exemplum volo te habere in vxorem [d] vel dicatur placet mihi te retinere [e] pro vxore, & sic erit matrimonium, quia quod vult consequens vult & antecedens. vt in capi. prætera, & in c. prudentiam. de offic. de legat. in hoc tamen multum instant doct. sed prætranseo. & vide si vis Bar. in l. cunctos populos. C. de sum. tri. & Canonistas in d. ca ex literis.

9 Quid si dicat prouidebo tibi tanquam vxori meę, & illa similiter idem respondeat? Respon. secundũ Host. in c. ex parte. de spon. quod pro matrimonio [f] est iudicandum.

10 Vtrum si dicatur viro, vis talem pro vxore, & respondet, & similiter idẽ dicit mulier sit matrimoniũ? Respond. vt patet ex dictis matrimonium est not. etiã Hostien. in capit. sponsam. de spon.

11 Quid si dicat promitto tibi quod non dimittam te pro meliori, vel peiori vxore? Rx. secundum Host. in d. c. ex parte, quod matrimonium erit. [g] Nã in talibus & similibus dubijs iudicandũ est pro matrimonio. arg. de senten. & re iudic cap. fina. & facit. cap. licèt ex quadam. de testi.

12 Vtrum vir dicens promitto tibi quod habebo te pro legitima vxore, & similiter rñdet mulier, contrahat de præsenti? Respon. quòd sic. [h] vt in d. c. ex parte in tex. & in gl. & tex. in cap. si quis diuinis. 30. q. 5. quia verbum habebo potest referri ad tempus præsens de mat. contra inter ec. contra. c. ex literis, & ideo secundum

Hostien. in sum. de matri. § qualiter. Et Goff. de clan. despon. §. sed quæritur, sub audiendum est de cætero vel hoc tempore, secus esset si diceret promitto tibi quod ducā te in vxorem. secūdùm Ioan. in dicto capitu. si quis diuinis, quia sic essent sponsalia, & similiter dicit Panormita. in dict. capit. ex parte quod erit matrimonium si dicat promitto tibi quod non habeo aliam vxorem nisi te, & illa similiter respondet, qa verbum nisi cum sequitur negationem facit positionem. vt no. glo. in regula peccatum. de regul. iur. libr. 6. quod credo verum si verba sint prolata de præsenti, scilicet nolo habere aliam vxorem nisi te. Secus si verba essent prolata de futuro. sic scilicet quod non habebo aliam nisi te, quia tūc nisi non facit positionē de præsenti secundùm actum, sed solùm secundum habitum, [a] similiter si diceret non accipiam aliam in vxorem, quia non erit matrimonium.

13 Quid si dicat promitto tibi quod retinebo te perpetuo mecum, & illa respondet similiter? Respon. quòd non est matrimoniū, nisi dicat quod vult eam tenere in vxorem. in autent. quibus modis natura. effi. le. §. penultim. Ioan. tamen in capitul. primo. 30. quęst. 5. & in glo. in capitul. solet. 31. quęsti. 2. tenet quod de iure canonico est matrimonium, & ita tenet in dubio. Sed quando constat de mēte non est curā. [b] de verbis quo ad deū & conscientiā, quia qñ ambo intendebāt cōtrahere de pręsenti, semper erit matrimonium etiā

Ideo tu distinguas secundùm d. Ant in d. c. ex parte. Quod aut verba matrimonij sonant totaliter de pręsenti. Puta accipio te in vxorem, & tūc est matrimonium. c. pe. de sponsa. Aut sonant in futurum quo ad dispositionem & executionem. Puta promitto quod accipiam te, tunc sunt sponsalia. c. nostrates. 30. q. 5. Ita Io. Andr. & cōiter doc. in d. ca. ex parte. Aut verba proferuntur tantū executiua de futuro sic sponsa, sed eius executionis purificatio indiget facto extrinseco, & nunc sunt spōsalia, Puta promitto quod ducam te in vxorem, & ita loquitur text. in d. c. iurauit, & in d. capi. de illis Aut proferuntur verba quę respiciūt actus executionem successiuam. Puta tractabo te pro vxore & tunc cū de natura promissionis sit vt statim incipiat si dies nō apponitur, & executio matrimonij nō potest fieri nisi sit matrimonium. Isto casu inducitur matrimonium. d. c. ex par. maximè si pcesserunt verba ab vna par. & ab alia rñdeatur de futuro per verbū executiuū quod hēt tractū successiuum, tpis. Ita Io. An. & d. An. in d. c. ex parte. Vel ēt maximè si pręcesserit tractatus matrimonij de præsenti. d. c. si quis diuinis aut proferuntur verba dubia. Puta promitto te habere in vxorem, vel etiam habebo te in vxorem. Ista verba pñt intelligi habere. i. contrahere tecum, & sic respiciunt actum de futuro dispositiuum. Possunt ēt intelligi habere. i. tractare. Vel habebo. i. tractabo & tunc cum sint verba dubia fit interpositio pro matrimonio. c. videtur, & ibi no qui ma acc. pos. & faciūt no. in cap. fiu. de re iudi. Ita volunt Io. Andr. & Car. in d. c ex parte. Et Pan. in d. capitu. iurauit. Item pro matrimonio iudicabitur, si dicat accipio te in meā mulierem. per tex. d. c. pe. de spon. ibi vel alia verba &c. Et ibi verba similia &c.

[a] Sed solùm secundùm habitum] Ista fuit opi d. An. qui interpretatur non esse matrimoniū quia si velit dicere Ego sum huius dispositionis, vt si vnquam accipiam vxorem, non accipiam aliam nisi te, & tūc accipiam te. Et sic dato quod dictio nisi implicet affirmatiuam sequens negatiuam. l. actione. C. de transactiō. & ibi Bar. non tñ implicat affirmatiuā actus dispositiui, sed habitum & voluntatem casualem. Et sic hæc verba matrimonium non inducent. Et [illegible] ista opiū domin. Anton. facit tex. in l. [illegible] ff. de [illegible] nu. testa. secundùm intellectum. quem illi. [illegible] Bartol. in dicta. l. actione. Panormita. autem tenet cum Ioan. Andr. & contra opinio. d. An. [illegible]. Nam non [illegible] illa verba nō habebo aliam nisi te sint dubia vt possint importare habitum, sed dicitur quod pñs habitum importare. i. habebo te. Sed vbi verba sunt dubia vt interpretatio fiat pro matrimonio vt dixi supra in vlti mēbro l. ft. & hic i tex prin ci §. Et sic nō videtur obstare. l. si [illegible] de act. emp. Vbi si promitto non vendere alij quā tibi, pro hoc tu non potes cogere me vt tibi vēdam. Sic si pmitto quod non habeo aliam nisi te & ea non per hoc cogor te habere quia patet responsio prædicta. Rose. matrimoniū. 3. §. 4. dixit post multa quod opin. d. Anto. videtur satis rōnabilis, hic ibi vnde non dēt de facili condemnari. Quæro quid si dicatur promitto quod te desponsabo, Respond. si sumus in locis in quibus desponsatio habetur pro matrimonio de præsenti, talis promissio inducit sponsalia de futuro. Et perinde est ac si dicat promitto, quòd tecum contraham. pro hoc facit quia clarum est quod desponsatio iuncta consuetudine, operatur matrimonium. Vide plenius Pa in c. illud de præsum. No. Inno. in c. si. de sponsa duo. No. in rubrica. & in c. 1. de sponsa & quod subarratio fit tēpore matrimonij vt in c. si de spō impu. vnde debet attendi consuetudo. c ex literis. eod. ti. Hæc Car in c. penulti. Secus si cessaret consuetudo, quia tunc non contraherentur etiam sponsalia de futuro, sed promissio de sponsalibus secundùm dominum Anto. in dicto capitulo penultim. Sequitur dom. Alexan. ibidem &c.

[b] Non est curandum] Hoc tamen verum si illud contingat sine aliorum præiudicio, vel scandalo alias etiam in foro conscientiæ standum est communi significationi verborum seu iuris interpretationi. textus est in capitul. ea literis. 1. extra de sponsal.

Infima.

si verba sonabant cōsensum de futuro.ar.c. intelligētia. de ver.sig. cum simi.

14 Sed quid dicendum est cum aliquis dixit verba ex primentia consensum de p̄senti vel de futuro & secuta copula,postea dicit ꝙ nūquam talia verba protulit aīo ɔ̄hendi,sed solū animo extorquendi copulam? ℞. ꝙ alter non debet credere, quia nec tenetur. Vnde in c.per tuas, de probationibꝰ dicitur. Nimis indignū est iuxta legitimas sanctiones, vt quod sua quisque voce dilucidè protestatus est in eo casu proprio valeat testimonio infirmare.[a] Si pur temerariè credit quod dicat verum sic nō debet nec ad petitionem alterius etiā in carnalem copulam consentire, nisi de nouo dicat se velle contrahere.Si autē dicat postea se esse mentitum,& petat debitum tunc credat, & reddat. Si verò credit non esse verum & p̄manet in prima temeraria credulitate,sic non dēt reddere,qa faceret ɔtra ɔ̄scientiam [b] & si non reddit peccat ēt qa vir reuocando qđ prius dixerat expirat illud prius dictum,qa reuocatio concordat verbis quib.consensit de præsenti. hęc Ric. vbi supra di.27.ar.1.q.4.

15 Sed pone quod pręfatꝰ non eam duxit nec vult ducere, sed potius aliam accepit? ℞. ꝙ in foro ecclesię si pōt probare mulier ꝙ ɔtraxit per verba de pręsenti vel de futuro secuta copula carnali, quod cogetur eā ducere nec admittetur p̄batio in cōtrarium vt no.ī c.is q. de spō. sed in foro animæ si aliam non accipit cogendus est, vt eā accipiat si euidenter non apparet quod potius se decipi finxit [c] puta qa magna est disproportionabilitas. Si verò aliā duxit aīo contrahēdi & in primam non ɔ̄sensit, non dēt ēt ad p̄ceptū ecclesiæ secundā dimittere sed potius pati humiliter ēt excōicationem, & tali mōcū secūda habitare ꝙ non generet scādalū alijs quia primū mr̄imoniū non fuit,ex quo consensus ex parte alterius defuit sed fm. Et hoc tene,qa cōiter tenet̄,vt no.Pan.in d.c.is.licèt quidā dicat qđ licèt primū non fuerit matrimonium, tn̄ ēt fm non pōt esse quia ecclesia talē inhabilitat ad contrahē. cum quacunque alia a prima. in d.c.is qui fidē.

16 Quid faciet p̄fata mulier q̄ non pōt p̄bare ɔ̄tū mr̄imonij quia fuit clandestinū? ℞.si statim vir reuocauit, & patefecit qđ nō ɔ̄sentit aut si sit multa disproportionabilitas ex quibus verisimiliter pōt credere ꝙ nunquā in eā consenserit,'& similia sic credo ꝙ si ille transiuit ad secūda vota,aut oīno renuit eā accipere,ꝙ poterit ei credere & cū alio contrahere, maximè si sic iurat, & ex qualitate vitæ suæ p̄t p̄sumere,ꝙ non mentiret̄ in hoc,aliàs nullo mō dēt ɔtrahere cū alio sed viuere in castitate,& sibi imputet ꝙ fatuè egit clandestinè contrahendo.|Sed si pur de facto contraxit & probabiliter credat ꝙ talis p̄fatus non habuerit animū in eā cōsentiendi, sic poterit exigere & reddere.Si verò non hēt aliquā p̄babilitatē ad hoc credēdū, credo ꝙ teneatur reddere, sed exigere nō possit.Si verò crederet qđ p̄fatus tunc consenserit licèt postea neger, nec poterit exigere nec reddere.[d] ar.eorū q̄ no.in c.inquisitioni, de sen. exc.Quod no.quia sępe in practica euenit.

17 Quid si quis post contractū mr̄imonij nō aio consentiendi, sed decipiēdi credēs ex consilio peritorū tale mr̄imoniū tenere cognoscit p̄fatam mulierem tanquam coniugem credens sic firmiter esse? ℞. ꝙ talis copula non facit mr̄imoniū ex quoad deū quia ex quo nullum vinculū [e] præcesserat quoad deum copula non facit matrimoniū vt no.in c.is qui.de spon.vbi dicūt do. ꝙ si sponsalibus solutis sequitur copula nō inducitur matrimonium ex quo vinculū sponsalium est solutum. Idē dicunt vbi interuenerit promissio dę contrahendis spōsalibus in futurum.Facit l fi.ff.de cond.ob causam.Itē errore iuris non inducit cōsensum matrimonialem quia nihil tam cōtrarium

a Infirmare] Ista verba fuerūt sūpta ex l.gn̄aliter in fi.C.de nō nu. pec. Ex hoc nota Bal.ibi quem nō posse infringere dictum suum, & testimoniū suū, vnde licèt testis in mortis articulo dicat se falsū testimoniū protulisse,non creditur sibi.ca sicut. de testib.& idem in tabellione, & no.Bar. in l.si librarius. ff. de re iud.Et vide pulchra not. per Pa. d.c.per tuas. An stetur primo vel secūdo dicto &c. & vide eundem in capi.literas,in prin. de pręsum.

b Contra conscientiam] Quid autem debeat facere mihi videt̄ ꝙ quia peccat vtroque modo cōscientiam deponat, & credat ei, & sic reddat.

c Decipi finxit] Quia mulier erat inferioris cōditionis quā vir, & tunc vir nō tenetur ei satisfacere, aliàs sic.

d Nec reddere] Debet.n. potius ēt excōicationē sustinere.

e Nullum vinculū] Pro hoc qđ no. in c. 1.de.re. iu.in 6. vbi si qs

rium consensui quam error. l. si per errorem ff. de iur.om.iu. Facit qđ no. Bar. in l. multũ. ff. de con. & demõ. vbi dicit si iudex errat in fundamento iurisditionis non valet processum, licèt in veritate hẽret iurisditionẽ, & probatur in ca. sciscitat⁹. de rescriptis iũct. c. prudentiam, de of. dele. vbi iudices delegati cum clausula. Si non oẽs &c. Si procedunt fine alio ignorãtes impedimentũ, & credẽtes posse sine eo ꝓcedere, nõ valet processus licèt habeãt iurisditionẽ, qa errãt in fundamento iurisditionis, ita iste errauit in fundamento matrimonij cũ consensus sit eius fundamẽtũ, & de substãtia eius, vt in c. tuæ. de spon. & similib. Vñ si talis accepit aliam, nõ ꝑt eam dimittere in foro animæ aut religionẽ exire si q̃ professus est, & statur eius cõfessioni in hoc vlt. vt no. gl. in d. c. is qui. & ibi ꝑ do. & in c. significasti,[a] de ho. idem consuluit domi. Ale. de Neuo in facto.

18 Vtrum matrimoniũ possit contrahi inter absentes ꝑ procuratorem? ℞. ꝙ sic [b] 31. q. 2. honorantur. de con uer. coniug. c. ex par. el. 2. in tex. & gl. si tria concurrant. Primò ꝙ specialiter mãdetur eidem de matrimonio contrahẽdo. Secũdò ꝙ specificetur [c] eidẽ de certa, & speciali seu determinata ꝑsona cum qua cõtrahit nomine constituentis. Tertiò ꝙ constituẽs perseueret in eadem volũtate vsquequo procurator contraxerit. Nã procurator quantũcunque generaliter sit constitutus non poterit cõtrahere matrimoniũ pro constituẽte, nisi expresè id habeat in mandatis, nec hoc sufficit nisi determinetur certa ꝑsona cũ qua contrahere dẽat in mandato. hęc probantur in tex. & gl. [d] de ꝓcu. c. pro curator. libr. 6. nec præfata sufficerent, si mutat animũ vt patet ex dictis hic s̃. licèt ecclesia nisi expresè reuocaret iudicaret ꝓ mr̃imonio, tñ quò ad Deũ [e] & cõ sciam non esset mr̃imoniũ ex quo cõsensus deficit tpe quo procurator contrahit.

19 Sed pone quod ꝓcurator in mandato hẽt spãlem potestatem de contrahẽdo matrimonio. sed non determinationem personæ cum qua debeat contrahere, tñ habet oretenus vel per literas aut alio mõ? ℞. ꝙ si contrahit cũ illa erit matrimoniũ, nec obstat gl. in d. c. procurator. in ver. spãle in fi. q̃ tenet contrarium quia intelligenda est quãdo alio modo non specificauit spãlem personam per rationẽ suam. Veruntamẽ stulta est quæ cum tali ꝓcuratore ꝯtrahit nisi faciat fidẽ quò ad contrah. se cum sit speciali ter ꝓcurator deputatus, qa sic ille posset negare, ꝙ nõ misit eum vt cõtraheret cũ illa sed cũ alia, & in foro cõtentioso excluderetur.

20 Vtrũ ꝑ solas literas possit ꝯhi matrimonium inter absentes? ℞. vt patet ex dictis ꝙ sic si duo cõcurrunt, vnum ꝙ mittens literas quibus exprimit ꝙ talẽ accipit ĩ vxorẽ de pñti si ipsa ꝯsenserit ꝙ ꝑseueret in eadẽ volũtate vsquequo illa cui literæ mittunt expsè consentiat. ſm ꝙ illa persona exprimat consensum receptis literis ali cui alteri. vel ꝑ literas scribat ipsũ consensum

ante 4annos pubertatis fecit votũ religionis nõ obligatur ad tale votũ maior factus nisi illud ratificauerit. Sed pone ꝙ illud ratificauit credens se obligatũ quia aliàs nõ ratificasset ipse dicit ibi ꝙ iste non tenetur ad tale votũ sic in casu nostro idem Ros. matrimonium. 4. §. 5.

a Et in ca. significasti] Ibi gl. dicit ꝙ qñ apertè constat de casu super circunstãtijs alia probatione deficiẽte stat iuramẽto ꝑpetrãtis actũ

b Res. ꝙ sic] Mr̃imoni ꝯhi potest per interꝑtem inter personas diuersarum linguarũ ſm Pa. & alios canonistas. in ca. ex literis, de spõsa. vbi ad hoc extendunt text. fin. in l. 1. §. si de ver. obli. vbi dr̃ inter homines diuersarum linguarũ se inuicem non intelligentiũ põt ꝯhi stipulatio mediante interpre. similiter & iudex põt ferre sententiã iter personas diuersarũ linguarum adhibito interprete per linguam iudicis partib⁹ exponat ita Bal. per d. §. fi. in l. Iudices. C. đ sẽ. Adde tex. not. in l. qui testõr. §. fi. ff. de test. Vbi testõr ꝑt testari coram teste non intelligente ei⁹ sermonem dummodo talis testis sẽsu ꝑcipiat qđ agat. Pau. đ Ca. & Areti. ibi intelligũt, in mediante ĩterprete adhibito per testatorẽ. Hoc idem tenent Bal. & Salic. in l. hac cõsultissima. § fi C. de tes. &c. Fallit in confess. vt ĩ cõf. t. §. 32.

c Qđ specificetur] Rõ est ſm Ge. qa amor vel odium nõ ẽ incognitis, ergo seqtur nec cõsensum eẽ posse. q requiritur. Qualiter ꝯhet iste ꝓcurator, rñ. Hæc ẽrũt verba ĩ sponsalib. ꝓmitto tibi de mandato talis mei dñi, & noĩe eiusdẽ ꝙ ipse ducat te ĩ vxorem Et hoc in aĩã ipsi⁹ iuro. Et versa vice puella rñdebit ꝓmitto tibi in noĩe dñi tui recipiẽti, & sibi per te qđ ego ducã ipsũ in virũ. In mr̃imonio de pñti dicet, talis dñs meus cõsensit in te tanq̃ in vxorẽ. Et puella rñdebit. Et ego te mediãte recipio dñm tuũ, ĩ virũ, & in ipsum cõsentio tanq̃ in maritũ vide Ge. hic referentẽ in d c. fi. de ꝓc. li. 6. Itẽ in c. honorantur ponitur exẽplũ de Rebeca de qua Ge. 24. &c.

d In tex. & glo.] facit. l sufficit. & l vl. ff de spon. & l. mulierem. ff. de ri. nup.

e Tamen quoad Deum] Etiam si

sum. aliter nisi exprimat q̄ tuncũque cõsentiat nõ erit matrimoniũ ſm Rodo. ar. d.c. honorãtur. & c. veniẽs. q cleri. vel vouem. & c. ex parte. 2. de ꝯuer. coniuga.

21 Sed nunquid statim vt literas rescripserit qbus similiter & ipsum accipere exprimat in virum. aut alij manifestauerit sic. talis mihi scripsit qđ me accipit in vxorẽ. & ego notifico vobis quod similiter ego accipio eũ in virum. erit matrimoniũ? ℞. videtur prima facie quod nõ donec ad notitiã alterius perueniat. qa ante non est consensus. i. simul sensus sed dissensus. i. separatus sensus. & facit pro hoc l. consensu. & quod ibi nota. ff. de actio. & oblig. Sed tñ ego credo quod statim vt expressit sit matrimoniũ. quia ibi sunt substãtialia matrimonij. s. consensus expressus amborum, & cũ substãtialia sint sufficit. arg. eorũ quæ no. p Bar. in l. prolatam. C. de senten. & interlo. om. iud. & istud tenet ex quo enim vel nuncio hoc expressit. vel per literas sic est consensus. quia simul ambo consentiunt. & cũ signis necessarijs.[a] argu. ad hoc i d.c. honorant.

22 Quid si dicat ꝑmitto vobis tribus sororib⁹ quod vnã de vobis accipiam. in vxorẽ. & ille oẽs rñdẽt placet, & postea cognoscit vnã ex illis? ℞. Host. ꝙ matrimoniũ cũ illa erit. quia ipso facto consensit. c. dilecti. & c. vt nostrũ de appel. Et hanc opinionẽ tenet antequã alter trãseat ad secũda vota. Sed si transisset ad secũda vota tene opinionẽ glossæ & modernorum in c. ex literis el 2. de spon. s. quòd non est matrimoniũ primum, quia sola culpa etiam cum sponsalibus incertis non facit matrimonium, nisi ambo ita carnaliter cõuenissent vt matrimonium contrahere, & consummare intenderent.

23 Quæro in quid est consensus q facit matrimoniũ? ℞. ſm opin. Ric. in 4. dist. 31. ar. 2. q. 1. ꝙ ad hoc vt cõsensus faciat matrimoniũ oportet sint ibi tria bona matrimonij implicitè & in habitu saltem. i. contrahentes consentiant.

24 Primò in vinculi inseparabilitatem rõne cuius ẽ in matrimonio bonũ sacramenti. Secũdò in bonum si dei quãtùm ad eius essentiale, quod est non negare vsum sui corporis si coniũx alter petat, nisi Deus a debito reddendi liberauit. Sed quantùm ad accidentale bonum fidei seu accessorium, quod est non exhibere alteri quã suo coniugi vsum sui corporis nõ est necessarium, sed solùm ad benẽ esse matrimonij. Tertio in bonum prolis quantùm ad eius essentiale quod est eam suscipere conditionaliter. s. si Deus eadem dederit vel nõ ꝓcurare aliquod impedimẽtũ nẽ ꝑles veniat sed quãtũ ad eius accidẽtale bonũ. s. absolutè velle ꝓlẽ. & eã educare nõ ẽ necessariũ. Vñ si qs ꝯheret cũ intentione separabilitatis nõ dico quoad thorum sed quoad vinculũ, qa sic esset ꝯ bonũ sacramẽti, aut cũ intentione denegãdi se ipsum alteri cõiugi petẽti sine alia diuina reuelatione, qa ꝯ ſm bonũ. s. fidei. Aut cũ intẽtione nõ suscipiẽdi ꝓlẽ si Deus eã daret, aut non eã educãdi, aut ꝓcurandi venena sterilitatis nẽ ꝓles ꝯciperẽt, aut nasceret vel educaret. qa ꝯ tertiũ bonũ matrimonij. s. ꝓlis matrimonium talis non ꝯtraheret.[b] Et iõ oportet præfata habeat in intentione saltẽ implicitè. Explicitè verò[c] sufficit qa ĩ ꝯtrahendo

---

si ꝓcurator ignorauerit reuocationem & etiam ipsa cũ qua ꝯtrahitur non tenet matrimonium. & hoc quia deficit substantia. i. consensus. tñ autẽ ẽ propter arduitatem facti.

a Cũ signis necessarijs. Quæro aliqs iurat aliquã insciã & absentẽ ducere, q̃ postea certificat, an sint sponsalia. Host. dicit ꝙ sic. Ita quod si postea eã cognouerit erit matrimonium ꝑsum. prñ. da conuer. coniu. ex parte. de iureiu. Si vero. Et per ea iura, quę dicũt posse ꝯni inter absẽtes. ff. đ diuor. l. ea q̃. de hoc de ꝓcura. li. 6. c. fi. ꝯtɩ iuramentum seruare, dĩt d. c. si verò nisi ille pęnituisset ante quã illa ratificasset. d. c. si. de ꝓcur. li. 6 Et vide per d. Ant. in cõ si. 64. incipit. A. habuit. Et vide d. Ales. in c. ex lris. 2. de spon.

b Talis nõ cõtra[hered] sed i si quid Papa possit d. spẽsare cũ vnico filio tẽpus religioso vt ꝯtrat matrimoniũ ad tps. s. donec suscipiat filiũ & postea redeat ad monasterium Pan. in c. ex publico. de conuer. coniug. Refert In. Aud. in regula actus legitimi in met. et. dicit ita q̃ nõ ẽ esse difficilẽ, qu a hæc dispensatio ve [...]

tur circa tria prĩ mò vt religiosus contrahat matrimonium. secũdò vt matrimoniũ cõtrahatur ad tẽpus quod est cõtra vnum ex tribus bonis matrimonij. 27 q. 2. c. omne, & in c. si. de cond. apposi. tertiò vt in matrionium cõsummatum dissoluatur, & alle. & vtranque partem, & non decidit. Pan. autem tenet partem negatiuã sed d. Ant. in c 2. ex literis. da spõ. tenet partem affirmatiuam & al legat Bal. & Ful. idem tenentes. Tu tene opi. Pa. quia videtur me lior, vide ibi latè per eum.

c Explicitè verò.] Quantùm ad actum possibile est non esse

in matrimonio iste tria bona. de bono prolis patet in sterilibus. De bono fidei patet in his qui fi le fran gunt. De bono sacramenti patet in his qui religionē ingrediuntur. Et quod dicitur per apostolum 1. Co. rin. 7. si mortuus est vir soluta est mulier a lege viri. intelligitur secū dū Ale. de morte & ciuili quia vir ingrediens monasterium ciuili ter moritur. Et si mulier nubit hoc est per dispē sationem. Quia & si domin⁹ mā. dauit indissolu. bilitatem dispē sauit ēt ad mai⁹ bonū, qa melior est religio quam matrimoniū. Et dispēsatio patet Io. 2. vide Vori. in 4. di. 31. ar. 1.

a Licēt non intē deret] De hoc p Sco. & alios in 4. dist. 30. vide ibi Vorilō. nam ibi fuerunt tria bo. na proles. f. Christus, fides qa semper virgo. sacramentū quia nullum diuortium. vide c. beata Maria. 27. q. 2.

b A tali obligatione] Vide quæ not. supra. Iuramētum. 4. § 3. & de hoc no. in ca. ex publico. & in c. verum de con uer. coniu. & in ca. commissum. sponsa. & sic valet matrimoniū contractū eo ani mo vt statim dissoluatur. secūdū

d An in d. c. com missum. pro hoe facit dictū Hug. de ca. no in 4. di. 31. q. 2 dicētis q tenet matrimonium si quis diceret. Ego accipio te in uxorem sic q ego propo no & voueo virginitatē vxori vi de ibi. vbi sūt rō nes hui⁹ decisio.

hendo intendat illud quod inter contrahentes requiri tur ad mrīmoniū. Maria āt verū mrīmoniū cōtraxit cū Ioseph, licēt nō intēderet a consentire in carnalē copu lam, qa erat certificata qđ Ioseph nunquā eā require ret. & si eam requisisset q Deus absoluebat a tali obli gatiōe. b similiter ille qui ɔ̄hit quāuis non hēat aīum consummādi sed religionē intrādi, quia cū intrat absol uit a deo a tali obligatiōe. b

25 Vtrum intētio libidinis vel pulchritudinis aut di. uitiarū excludat matrimoniū? ℞. fm S. Bo. in 4. di. 30. q multæ cāæ pñt esse indu ctiuę, & sine peccato, dum mō non sistatur in eis. vnde si moueret sicut cā prin cipalis, est minus honesta, & esset contra sacri vtilita tem, c non tñ contra sacri veritatē, nisi ita eēt finis qđ non quæreret nisi libidinē vel diuitias non vxorē ducere, quia sic esset contra veritatem sacramenti.

26 Sed nunqđ ɔ̄hēs ex alio fine quā plus habēdæ, peccet? ℞. Pe. de Pal. i 4. di. 31. q sic venialiter, qñ contrahit principaliter pp vitandā fornicationē, si mō sit ta lis q fm cōem spē posset ha bere filios. d aliās nō. vnde licēt finis mrīmonij prim⁹, & p se sit intētio gñandi, tñ qñ principale factum est īpossibile, sicut in sene vel sterili. e licēt de secūdario qui est intentio vitandi for nicationem facere principale. Aliæ āt intentiones sicut reformatio pacis, & aliæ honestæ, si principaliter & per se intēdaṫ, sic est pec catum veniale, sicut cū vir cognoscit vxorem p p sani tatē. vel baptizatur vt sane tur. Alij verò volunt q sit mortale, quia cum mrīmo nium sit sacrum non pt̄ si ne pctō mortali principali ter intēdi finis extraneus, sicut si qs baptizaret princi paliter pp quæstū non curans de gratia baptismali, sed istud dicit idem Pe. qđ est nimis durum, sed tñ nō est sine rōne, & ideo securius est. tenet tñ idem q cō trahēs principaliter pp vo luptatē, peccat mortaliter. Si verò qs contrahit secūdariò p p diuitias, pulchritudinē, & hmōi non est pec catū, nisi sit īhonesta ītētio.

27 Vtrū cōtrahēs in peccato mortali. peccet mortaliter? ℞. fm Pet. prædictū q sic. quia dicit Aug. 1. q. 1. c. 1. per Isaiam quod sacra ta lia sunt vnicuiq; quali con sciētia qs accedit. Sed nunquid teneaṫ confiteri videṫ tenere q sic, sed ego non credo de necessitate, nisi in pposito intellige q peccat ɔ̄hendo per verba de pñti.

MATRIMONIVM 3. q impediūt vt nō con trahaṫ? ℞. q sunt 18 Quorū duo prima impediūt de necessitate præcepti, ita qđ peccat mortaliter contrahens, tñ cōtractū de facto nō di rimūt. Tertiū verò impedit solū ad tps, & aliqñ in perpetuum. Alia verò sequētia tali modo impediunt, q etiam si de facto con-

c Contra sacri vtilitatem] Vt puta. Si ducat vxorem non pp seruandā castitatem, sed explendam libidinem contra veritatem autem, qñ intendit libidinem p modum finis & obiecti, vt ilet quia talis consensus nihil quæit nisi contrai ete. Quod aūt possit contra hi p p pulchritu dinem hř Gene. 29. de sa. cū Rachel Et deutero. 21. Si videris mu lierē pulchram duceam in matri monium.

d Posset habere filios] Car. Alex. in rub. de spons. dicit maritus, & vxor si in copula non attēdunt, vt faciāt prolem peccant mortali ter. e. solent cum seq. 32. q. 2. Qđ intelligendum si sola libi line mo uerentur. Nā vt ipse dicit. Si hoc ca u expleret co pulam non causa voluptatis, licēt animo non cogitaret de prole es set peccatum ve niale. §. criminis 25 di. & vide gl. in c. vi. cum pro pria. 33. q. 3. qui dicit rōnem hui⁹ esse, quia nullus est coit⁹ sine pru ritu, & sine hac voluptate. ideo peccant veniali ter. Et ideo in fert d. Anto. in d. rubrie. immoderatum vsū copu lę cum vxore, ex quo non facit ad prolem, nec ē ne cessarius ad fornicationem vitādam, esse illicitū & peccatum mor tale. c. vsus. eum præce. 32. q. 7.

e Sterili] Vide

insti.de nup.in prin.in gl.in ver.potentes in fi.
a Peritiam canonum] Et si deficit non valet quod agitur secundùm doc.in d.c.1.Tamen episcop⁹ peccat si canones ignorans non consulat peritiores, de leget ergo vel scienti vel exercitato in iure, aut peritiores cõsulat.de concess.præb.c.1. de his quæ fi.a ꝑla.c. nouit.& ca. quanto aliàs peccat.22.q.1 c. fin. &c. Nõ dēt ergo iudex ignorare canones, qa cãæ matrimoniales sunt secũdùm canones terminandę.d.c.1. & c.fraternitatis. Item quia canões dñt ab oib. sciri.c 1. & fi.de consti. & spãliter ab epis. 38.dis. omnes, & c.cũ sit ars. de ætate & qualitate. Et vide.c.cum in cunctis. de elect. Item dēt habere autoritatẽ. aliàs sententia non valeret. Quis autẽ debeat præferri in electiõe ad ecclesiam, an Theologus, an verò canonista. Vide Alex in d.c.1.de consan.& af.
b Perpetua] Puta quia sunt consanguinei in gradu prohibito. Et intellige qđ non propter interdictũ, sed propter ipsum impedimẽtum dirimi matrimonium.vt d. c.fi. & ibi do. Alexandrinus. Nã tantũ sacramentum non debet dirimi propter solum interdictũ & debent excõicari tales sic ꝯtrahẽtes.d.c. vlti.
c Feriarum] Nõ aũt quare prohibeantur nuptiæ tali tempore, est quia tẽpore nuptiarum animus hõis resoluitur

in lętitiam, cum tamẽ sit tempus tristitiæ. Hæc Tho. in 4.dist. 32.
d Nihil dicit de oct[...]m Pa.in d.c.capellanus. ad hoc facit.c.1.de treu. & pace.
e Per verba de præsenti] Hos. in sua summa tenebat ꝙ si licebat sed malè.
f Põt omni tempore] Videm⁹ in sim ili, ꝙ licet secundũ leges non liceat infra tẽp⁹ luct⁹ mulieri nubere, põt tamen sine aliqua pen. infra. hoc tẽpus effici spõsa quia cessat prohibitionis ratio, cum ꝑ hoc non fiat sanguinis perturbatio seu c[...]n illo. l.solet.ff de infami. & ita loquitur tex d.c.capellanus matrimonium quocũque tempore contrahi &c.hoc etiam dicit gl. i §.hinc etiam 34.q.4.
g Sed solum prohibetur] Secundũ B[...] duplex ẽ ratio quare his tribus ten[...]p[...]ribus interdictum est nuptias celebrare. Vna, moralis, alia figuralis. Moralis est, quia in his trib⁹ temporib⁹ anni ꝓpter pręcipuarum solennitatũ expectationem, in quib. c[...]sueuerũt fideles cõicare.s. natali dñi, Pasca, & Pẽthecoste. & debẽt se fideles p[...]ęparare, vt dominum suũ possint dignè, & reuerenter recipere, & per hoc debent sensum a terrenis aliqua-

contrahat non tenet, nec ẽ mr̃imoniũ postea cõtractũ, & contrahẽdo peccat mortaliter, non in oib. sed solũ contrahit contra impedimẽtũ.5.6.7.8.9.10.12.13. 14.15.16. & aliqñ incurrit excõicationem si contrahit in impedimẽto consan. vel af. vel voti solennis, aut ordinis vt s̃.excõicatio.7.Casu.41. & quis ꝑt dispẽsare vt quis contrahat in ipsis ĩpedimentis.vide infra. Impedimentum.18. S.2. & 3.

IMPEDIMENTVM 1. dicit interdictum ecclesiæ. & istud interdictũ est duplex. quoddam gñale quo prohibetur clandestinè contrahere matrimonium omnibus de quo dic vt s̃.clãdestinũ Aliud est interdictum spãle q ꝓhibet ꝑ aliq̃ cãm legitimã nè ꝯhat, & istud interdictũ non ꝑt fieri, nisi ab eo qui ꝑt de cã matrimoniali cognoscere, sicut est epus, vel alius ordinarius, & qui habeat peritiam canonum.[a] de consan. & af. c.1.vnde contrahens cõtra istud ĩterdictũ peccat mortaliter, & si cã ꝑ quã factũ est interdictũ ẽ perpetua,[b] sic omnino separabunt data sententia diuortij, probato impedimento de matri. contra inter.ec contra c.vl. Si verò erat temporalis. sic tenebit matrimonium. sed in pęnã debent ad tempus separari.de matr.contra inter ec.contra c. 1.& 2.

IMPEDIMENTVM sin dr̃ feriarum.[c] Nam vt not. Pa.in c.capellan⁹.de ferijs, prohibẽtur nuptię celebrari ab aduentu vsque ad Epiphaniã inclusiuè, licèt Ho. dicat etiam includi octauã, sed tu tene nõ includi, quia c.non oportet 33.q.4. nihil dicit de octaua.[d] nisi cõsuetudo esset, quia illa seruanda l. si de interpretatione. ff.de leg. Item a septuagesima vsque in octauã paschæ inclusiuè, quia in d.c.capellanus.dicitur post octauã. ergo non in octaua. Item a primo die rogationũ q est. 2.feria ante ascensionẽ dñi vsque ad octauam Penthecostes inclusiuè, quia litera dicit i d c. capellanus post 7.dies post festum penthecostes.non.n.essent.7. dies nisi dñica includeretur. Facit qđ ibi dr̃ tres septimanas q̃ non essẽt, nisi includeret.& expone literã cum dicit post.7.dies festi pẽth. quod caret octauis nuptiæ suspẽdant in dñica quæ sequitur, & deinceps &c.vt intelligas de dñica secũda post Penthecostes. non qa oportet expectare vsq; tũc sed qa si vult celebrare eas in die solẽni (vt cõiter fit) oportet expectet vsq; tũc.
1 Verũ in præfatis tp.b. ꝓhibeat totaliter ꝯtract⁹ matrimonij? R̃.Pa.i d.c. capellanus ꝙ non, qa mr̃imoniũ sine alia celebritate sed solũ per verba de præsenti.[e] corã facie ecclesiæ ꝑt oi[...]pe[f] ꝯhi cũ nõ inue[...]atur aliqua cã ꝓhibitionis, quia in tali consensu nullũ est peccatũ, i no est tantũ vt in c. debitum de biga. sed solùm prohibetur[g] solẽnitas nu-

tenus eleuare, & qm in spõsę traductione & nuptiarum celebratione pp nouitatem vehemẽter animus conuertitur ad illud quod deorsum est, & ad gaudia vana, ideo illa tria tpa rõnabili cã sunt interdicta. In quibus etiam multæ abusiones fiunt quę non cõueniunt. Et con.

e o. q ilIi sunt quasi con tactus sed matrimoniũ est 9ctus idem gl. in d. c. actus, & d. An. in d. c. super eo. & illa regula actus procedit in casib ibi enarratis, & non in alijs ideo dicit actus legitimi qui, & illud relatiuũ qui stat restrictiue secundum Card. ibi idem

cor. R c & Tho. Alia est rõ singularis. s. q in his temporibus sunt dies ieiuniorũ. & sic dr Mathe 9. Non debent filij spõsi lugere quã diu cum illis est sponsus. Cũ aũt auferetur &c. Iõ quodammõ his diebus significatur absentia sponsi, & ideo in talib⁹ diebus nõ debet fieri coniunctio spõsi & spõsę nec nuptiarũ celebratio &c. Qui l aũt de sabbato alleluia, nunqd põt nuptię celebrari? Rñ attendi debet consuetudo. Aliàs a vespere se ie incipiant, excepto sabbato septuagesimæ, quia excludũtur vespere, ex quo in ipsis nuũ abdica ui canticum lætitiæ, s. Alleluia. Hac secũdùm Archiep. Florẽ. Et recitat Rosę. in hoc impedimento.

a Credo etiam] Ri. in 4. di. 32. ar. 5. q. 1. tenet idem in viduis, q In virginibus & idẽ Io An. & Pan. in d. ca. capellanus, & dicunt q omnis noua commixtio carnis his diebus prohibe- tur, imo si cõiungerentur dicunt peccati q dẽt diri-

nuptialis vt sunt cõuiuia, & aliæ similes solẽnitates, & solẽnis traductio, & carnis noua commixtio, vt tenet gl. in c. capellanus. Qui autem facit contrariũ, peccat mortaliter quia contra interdictũ ecclesiæ contrahit. de matri 9tra inter ec. contra per totum. Tenet cñ Pe. de Pa. quòd solùm erit peccatũ mortale, qñ prima vice cõsummat nõ postea, nisi faceret in cõtemptum ecclesiæ. Credo etiam [a] q si mulier quæ aliũ habuit virum & vir qui aliam habuit vxorẽ 9traherẽt simul & consummarent sine alia solennitate coniugium, q non peccarent mortaliter. quia in eis cessat ratio prohibitionis prædicta.

IMPEDIMENTVM tertiũ dicitur conditio, & hic accipio hanc conditionem ꝓpriè. s. prout est suspẽsiua actus. de qua hẽs s. cõditio. §. 4. q fit pe hãc dictionem si. Vnde si qs 9trahat cũ aliqua sub ista conditione, si pater suus erit contẽtus, & hmõi. nõ erit mr̃monium donec cõditio impleatur, [b] & si nũquam impleretur, nunquã esset matrimoniũ.

2 Ad cuius declarationẽ est sciendũ, quia conditiones sunt in quadruplici genere. s. honestę turpes. idifferẽtes, & impossibiles, honestæ sunt oẽs illæ q faciũt ad 9decẽtiã mr̃imonij. vt q parẽtes sint 9tenti, vel q nõ derogãt honestati vt si dederis mihi dotem. si pr̃ tu⁹ remiserit mihi iniuriã. & hmõi. Et istę si apponãt in mr̃monio ipsum ipediunt, vt non fit donec condi io veniat in eẽ. vñ si ille q sub tali 9ditione contraxit mutet aium, & dissẽtiat, vel aliã sine 9ditiõe accipiat an t quã conditio impleatur iam non erit mr̃monium [c] primũ, licẽt postea cõditio eueniat. Verũ est qđ si non transiuit ad secunda vota ecclesia compellet eum vt eã accipiat ex quo conditio aduenit. de con. appo. sup eo in tex. & gl. Fallit hoc i duob. casib. Primus si pendente conditione cõmiceã tur carnaliter. [d] Et intellige secundũ q s dixi mr̃imoniũ 2 §. 6. vel consensus de põti absolutus adueniat. de con. appo. c. de illis. & c. super eo. & ca. per tuas quia tunc erit mr̃monium de põti absolutum. Secundus casus est si conditio est necessaria, vt cum dr̃ accipio te in meã vxorẽ si sol fuerit i cancro i ęstate & huiusmo di, qa ex quo oino talis conditio ẽ exitura necessariò, statim est mr̃monium, qa talia futura sunt iam præsentia in causis suis tex. est

Io. An. in d. c. super eo. Item contra, quia bonum est arg. de matrimonio spiritua. li ad carnale. ca. quoniam vt lit. no. con. li 6 sed spũale nõ potest fieri sub cõditione c. a de ele. in. 6 ergo nec carnale Io. An. & alij. i d. c super eo dicit quod spiritua le non põt fieri pp maturitatem cõsili j quę in electiõe requiritur. secus in carnali in quo sufficit 9sensus. e. di lect⁹. de sponf. & ęras. c. 1 & s. de cõiu. lepro. i spũali requiritur idoneitas. de qua in ca. cum in cunctis. de ele ideo non potest fieri sub conditione.

c Iã nõ erit mr̃imonium] Rñ est quia mr̃imoniũ conditionale habet vim spõsaliorũ de futuro secundũ Pa. in d. c. sup eo. vñ sicut sponsalia tolluntur p subsequẽs mr̃moniũ. c. 1 de sponf. ita & mr̃monium conditionale per subsequens purum. c. vi. tc de sponf. li. 6. vide Pa. omnino vbi s & Ale.

d Cõmisceantur carnaliter] Et sic copula carnalis purgat duos effectus, primũ quia

mi chor⁹ donec durẽt ferię. d. c. si oportet. & placet.

b Donec conditio impleatur] Matrimoniũ 9hi põt sub conditione. c. super eo & c. per tuas. de condi. ap po. sed contra actus legitimi nõ recipiunt diem neque conditionẽ. c. actus de re iu. lib 6. sed matrimonium est actus legitimus ergo &c. R es. gl. in d. c. sup

conditionẽ purificat secundũ qa sponsalia de futuro mr̃imoniũ resoluit Et sic vñr duo spõsalia cõcurrere 3 l. 1. C de do. promis. Sed illud fallit qñ vru venit in consequentiã alterius, & patet sic. s. ut n. dicimus copulã facere sponsalia esse matrimonium, vt euitetur peccatum. Cnẽ præsumatur fornicatio, eo ẽ

 modo

apert[a] in l. si pupillus. §. 1. ff. de nova. Vñ nec propriè dēr dici conditio. l. hæres meus. ff. de cond. & de. hoc tenet Ho. Car. & Pa. in d. c. ꝑ tuas ꝙ cōd. appo. & s. Bo. i 4. di. 28. & S. Th. in 4. dist. 27. Sed contrariū tenet gl. Io. Gof. & Io And. in d. c. ꝑ tuas, & dicunt, ꝙ si trāseat ad secūda vota tenebit ſm mřimoniū contractū añ cō dōnis euentū. Ego verò crędo in fo. conten. veriorē secundā opi. in foro āt aiæ iudicandū est ſm eorū intentionē. Si n. non intendebāt tūc contra here, sed in tps conditionis, sic nō erit mřimoniū, & sic erit vera secūda opinio, q̄a licèt stipulatio sub ꝯditione q̄ oīno est extinctura non sit conditionalis, est tñ in diē, ita qđ nō debeē aliqd anteq̄ veniat, vt no. i d. §. 1. facit. l. hřs me[o] in prin. ff. de cond. & dem. vbi licèt legatū factū Titio cū morieē non sit conditionale tñ non teneē hęres soluere antequā moriatur, eēt benè cōditionale si legarentur centū Titio cū morieē hæres. Ratio q̄a si moreret legatarius primò q̄ hæres, legatū expiraret morte legatarij, sed non in primo casu, quia trāsiret ad hæredes vt in d. l. hæres. Et sic patet ꝙ condō q̄ oīo ē extinctura aliqñ facit ꝯctū ꝯdōnatū aliqñ non, & qñ nō ē conditionatū est tñ in diē, & sic non erit mřimoniū de præsenti nisi aliud intendat. [b]

1 Sed nunq̄ l conditio quę necessario subintelligit in contractu si exprimatur facit con litionale? Rx. q. nō, vt in l. hęc verba testatoris. ff. de leg. 1. & in l. conditiones, & l. aliqñ. ff. de cond. & dem. Nā legatum factū sub ista conditione, si hęres hæreditatē adierit non est cōditionale, quia necessariò subintelligitur, vt in dictis iurib. patet. Sed si contractꝰ posset fieri ēt non existente illa conditione, sic si apponatur facit contractū cōditionalē, & secundū hāc distinctionē cōcor. Arc. & Io. An. in c. vni. de spons. li. 6. q videtur contrarij. Sic ergo patet q̄uo mřimonium vel sponsalia non sunt cōditionalia, qñ dř contraho cū ta li si ipsa in me consenserit, & hmōi, secus si diceret si deo placuerit, & huiusmodi, quia non necessariò insunt, quia pt esse matrimonium contra volūtatē Dei.

2 Sed pone ꝙ quis contraxit sub conditione, si patri suo placuerit, př primò dissentit, sed postea mutata voluntate consentit? Rx. ꝙ non erit mřimoniū. p l. bo. ues. §. hoc sermone. ff. de ver. sign. & l. hęc conditio la picola. ff. de cond. & dem. quia ista conditio, si př meus consenserit debet verificari de primo consensu, ex quo quia non fuit ideo expirauit. Vnde sicut copula carnalis q̄ de sua natura hēt purificare cōditionē, non purificat qñ inuenit extinctū vinculum, vt puta quia superuenit affinitas post mřimoniū conditionaliter contractum ante conditionis euentum. Aut q̄a ꝯditio expirauit & nō fuit impleta; sic & in proposito, & hoc tene postquā aliam accepit, licèt d. Car. in d. c. super eo dicat tenere matrimonium, si taliter contrahentes perseuerabant in primo proposito [c]

3 Sed quid si præfatus pater nec consensit nec dissēsit expresse? Rx. credo ꝙ non erit mřimoniū p l q hęred. §. 1. & per l. Mæui[a]. ff. de cond. & dem vbi patet quod conditio debet impleri in forma specifica. ergo requiritur vt exp̄sè consentiat. Ho. tamen [d] & sequit Car. in d. c. sup eo dicūt qđ tenet matri-

modo dicendum conditionem purificare nē præsumatur fornicatio. Fall. nisi ꝯheret affinitatem cognoscendo cōsanguineam spōsę, ita tunc nō posset habeř spōsam in vxorem. c. veniens, & ca. ex literis, & cap. transmissę, de eo qui co. consang. vxo. suę secundū Ioan Andr. in d. c. de illis.

a L si pupillus. §. 1.] Dicit ibi Bar ꝙ stipulatio pura, licèt sit certū quòd moriar & tñ incertū qñ ad ideo expectari dēt dies Bar. i l si constante. §. 1. ff. sol. ma. dicit Conditio q̄ omnino est extitura ita demum impedit natiuitatem actionis si est incerta an, & quando secus si est certa an, & incerta qñ. Et ꝙ hoc tex. ibi & bonus tex. in l. Iuli. verum. ff. de cond. ideb. & ibi no. glos. in ver. solutionis, bñ facit tex. in l. nisi finita. ff. de tu. & rōdistr. vbi licet certū sit tutelam morte finiri, tñ non oritur a[illegible], nisi in tute la finita, vt ibi & plenè per Bar. in l. ita stipulat[a]. 2. quæst. de verbo. obliga ion. & in l. centesimis de verb. obl. & in d. l. hřs meus de cō d[illegible]. & demon.

b Nisi aliud intendat] Adde cō filium mon. Q[illegible] citat Ro ita dicit in tali casib q i sure non sunt a clari [illegible] nō eē

set p̄cipitandū, al terutro assentiēte patre naicitur ꝯtrū. vñ si post talē ꝯdu condōnalē sēlenter cum alia ꝯtraxisset, bonū eēt Papā consulere, vel dissimulare anteq̄ mřimoniū sm dolo luerent, similiter si transisset ad religionem, videretur dissimulandū.

c In primo ꝑpo sito] Secūdū Ale. dic in a alle. gata ꝑ Car. non loqui in terminis cōditionalib. vñ non vř verū, ꝙ dicit, q̄a quā primum deficit cōdō ꝯtꝰ dř expiratꝰ, ergo consensus patris mat. momē non operabitur.

d Host. tñ] Facit q̄a in fauorabilibus hř ꝑ consensu taciturnitas regulaq tacet. d. re. iu li. 6 Sed intelligitur quādo respicit fauorem

tacitis.l.si remunerandi.§.pastus & l.q patit ff.man dati.Hic aute pr fauoré ex mrimonio nõ consequtur &c.nisi in ampla dote, item quia matrimonium est quid fauorabile.c.fi. in conappo.

a Et est verior] Ista quæstio est multũ difficilis qa d.Ant.& Cal.tenēt partẽ affirmatiuã. Inn. & Pa. Car Zaba. tenēt ꝫ. Idem Frã. de Areti. in consil. 143. incipit ex facto Alexãdri. in d.c. superatl. hinc inde argumenta & nullã partẽ tenet Rose. mri. 4. § 13. cũ sequen. tenet tenet opi. Inn.& Pan. & qdã alij summistę idẽ dicũt. Mihi videt ꝗ cõcordia hic in fin. posita sit multũ sufficiens quã dẽs tenere. quãqui qdã impugnent & malè. Nõne. d.Car. Alexãdrinus videat rõnes omniũ cũ sit moder nus & tñ religẽ cogitandũ, qa ab vtraqꝫ parte vidit rõnes efficaces.vñ non est cõdemnanda cõcordia autoriꝫ imo cõmẽdãda.

b Facit similiter.l.3.] Illa lex parũ facit. & similiter.l.pen.pa ter ibi in tex.

c Non casu do. tis] De hoc est tex.in c.de illis. de condi. appo. vbi dicit si verò animus sub huiusmodi verbis iuramẽtum alicui mulieri ꝑ stiti ego te i vxo rem accipiam,si tantũ mihi donaueris reus piu rij non habebit, si eam nolenẽ sibi soluere qd sibi dari petit nõ acceperit in vxo rem nisi consen

sus de præsenti. aut carnalis sit inter eos copula subsequuta.

d Ibi Bart.] Nec ob.tex.in d. §. si tibi nupsero, vbi dr, si mulier stipulatur a viro centum sibi dari si sibi nupserit,non valet stipulatio,quia inhonesta & idẽ dicit persona viri, nẽ videatur ꝑ libidinem dare cẽtum, vel matrimoniũ ꝫ. xisse, quia rñdetur ꝙ qñ subest iusta cã petendi donũ, tunc valet cõditio seu stipu latio. nam tex. ibi non annullat indistinctè stipu lationem,sed dicit ꝙ cã cognita ẽ annulãda.Causa autẽ honesta posset esse dos. vt dicit Pa. in d. c. de illis exemplum vt in tex. hic ꝑ Bart. Et ad de no. in l. si vo luntatem C. de do. ꝓuis. & in l.si diuortio.ff.& verbo.olig.Alia cã põt eẽ, ꝓmittebãtur illa cẽtũ pro bono pacis, vel mrimonium conciliandũ. Et vult Bar. in d.§. tibi nupsero. & Bald. in c. accedens de procur. Vbi allegat. tex. quẽ ad hoc dicit sing. in l. creditor. §. Titius.circa. fi. ff. mãdati. ad idẽ l. ex ea.§. 1.ff.de verbo.ob li.& ibi Bar.dicit de promittente amico suo quòd nõ ludet ampli' sub certa pœna,

matrimonium & ꝙ sit spãle in matrimonio. Et hæc opinio tenenda, vbi ad secũda vota non est deuentum. aliàs primum verius est de iure iudicio meo.

4 Verũ matrimoniũ ꝯctum sub ꝯditione cũ sint affines si dñs Papa voluerit dispẽsare, teneat aduenięre con ditione sine alio ꝯsensu? Rꝭ. Pa.& Iun.in d.c. super eo. videntur tenere ꝙ non, qa primus consensus est oino a iure reprobat' ꝑ quib.fa. cit.l.inter stipulantem.§.sacram ff.de ver.ob. & l.continuus.§.cum quis e.tit.facit.l.apud Iulianũ.ff. de le. 1. Sed i contrariũ ꝙ teneat est d.An. & quidã alij in d. c.super eo.& est verior a ꝑ l.si rẽ meam.ff.de verb. ob. Vbi possum stipulari rem meã in tps conditionis, qñ mea non erit, licèt nũc eã sit mea non posim. facit similiter l.3. b iuncta l. pe.ff. de oper.pub. Vbi valet mãdatũ priuati de opere publico faciẽdo principe annuente, ꝙ tamen aliàs non valeret. Nec ob. d.§.sacram & §. cũ quis sub conditione, qa ibi vitiũ ẽrat in re q̃ non erat in commercio,nec potest esse.sed non sic est in casu nostro,qa sublato impedimento ꝓhibitionis per dispẽsationem nihil obstat. Faciunt no.in c.in causis.in fi.de ele.& in c.nisi cũ pridem.in fi.de renunti. Item nec l.apud Iulia. prædicta, qa dẽt intelligi verum esse conditionẽ fore impossibi-

lẽ quæ pendet ex voluntate principis in his q̃ princeps non solet concedere. vt ibi patet,quia ibi loquit de prædijs in patrimonio Cæsaris redactis, q̃ Cæsar non solet alienare non in solitis ꝯcedi dispẽsatiuè.vt est tex. in l. intercidit. ff. de cond.& dem. Et ideo hanc partẽ tene antequã trãseat ad secũda vota ꝑ qua facit ꝙ no.Bar.in d.l.si rem meã sed postquã trãsiuit posses tenere primam.

5 Verũ teneat conditio si donaueris mihi centum accipio te in vxorẽ? Rꝭ.ꝙ non text. est in l.si ita stipulatus fuero te sisti §.si tibi nupsero.ff.de ver.ob. Quod limita quando talis stipulatio fit non causa dotis. c vel quando non subest iusta cã petendi illud.aliàs sic. Vnde dicit ibi Bar. d ꝙ si nobilis contraheret cũ plebea non esset inhonestũ si in recompensationem nobilitas aliquid exigeretur.

6 Sed pone ꝙ B. contraxit cum A sub præfata conditione, & ante conditionis euentũ contraxit cũ C. sub eadẽ conditione. demũ A. & C. eodẽ tpe dat centum ꝙ istorũ erit matrimoniũ? Rꝭ.ꝙ neutrũ ratione incertitudinis.facit.l.si fuerit.in prin. ff. de reb' dub.& l.duo sunt Titij.ff.de testa.tut. Item quia contractus conditionalis suscipit robur ab implemento.l.cedere diẽ.ff.de ver. signi.& ideo perinde est ac si cum duobus contraheret simul eo.tpe.Nec ob.l.potior. §.videamus.ff.qui po. in pig. habean ur.l. nec empto.in prin.ff.de contrahen. empti.

quia valet hęc promissio. Et si dicatur ꝙ matrimonium est quid spirituale, quia est sacramẽtum, ergo pro eo non põt dari aliquid sine simonia. c. quã pro cum si. 1. q. 1. & pactiones in spiritualibus prohibentur. c. fi. de pac. quia. Res. ꝙ datum tale est causa dotis vel propter onera matrimonij, quod licet l. pro onerib. C. de iur. do. c. salubriter. de vsu.

cum fortasse talis intendat vitare bigamiam[*], quæ incurritur si quis contraxit cum corrupta. a 3. di. Maritum. & c. a nobis. de bigamis. Imo si credebat virginem & inuenit eam corruptam, vt c. si cuius. ꝗcum ca. seq. 34. di. & etiam in foro iudicij si posset probari p suam cõfessionẽ, & sibi imputetur quę cõtraxit sub tali cõditione volens decipere.

Vbi implementũ conditionis trahit ad diẽ ɔtract⁹ celebrati. vt perinde habeat ac si a principio fuisset contract⁹ purus vt sic primum videat valere, qa pdicta iura intelligunt qñ nõ est in potestate gerentis[a] ſm tollere, qa si eẽt in ptãte eius tollere (vt in casu nr̃o) bñ tolleret. vt in d.l. potior. in prin. nec secundũ ṗt primõ ṗiudicare, qa nõ est maius vinculũ q̃ primũ. Et hoc teneas, qa cõis opinio est, nisi conditio impleta fuisset citius ab aliquo eorum, quia illud esset matrimonium.[b]

7 Verũ contrahens cũ aliqua cũ conditione, si te inuenero virginẽ teneat? ℞. secundũ Car. in d. c. p tuas ꝙ si ista conditio intelligat si te inuenero per aspectũ matronarum & hmõi, sic tenet ɔditio. Si verõ referat si te inuenero virginẽ, s. per copulam. & sic reijcit tanq̃ turpis, & tenet mr̃imoniũ, licet nõ sit virgo[c] & sic intellige gl. in d.c. p tuas, & cõiter doc. q eã sequũtur.[d]

8 Quid si dicat si permiseris me coire tecum accipiã te in coniugem, vel dabo tibi centũ? ℞. ꝙ nõ erit mr̃imoniũ p copulã, qa potest se liberare dando centum.

9 Quid si dicat ɔ̃hã tecũ, si permiseris coitũ. Aut promitto tibi ꝙ si vxorẽ accipiã te accipiam, si permiseris me coire tecũ? ℞. ꝙ pro mr̃imonio est iudicandum in prima copula, sed nõ añ copulam, qa secundũ Inn. licet, ista cõditio sit inhonesta, tñ suspẽdit ɔ̃ctũ, sed purificatur in prima copula[*]. Alij dicunt ꝙ si intelligat đ copula matrimoniali, sic est honesta & suspendit. si de alia fornicaria, sic dẽt hẽri pro non adiecta. vt no. in d.c. duob. de spõ. duo. & sic erit mr̃imonium ẽt ante copulam, & videtur verius.[e]

10 Cõditio quæ est de ptõ vel de pñti[f] aliquo nõ propriẽ cõditio est. vt in l. institutio talis. §. 1. ff. de ɔd. inst. vitiat tñ si nõ fuit, vt ibi gl.

11 Aliæ cõditiones sunt turpes, & inhonestæ, & si sunt ɔtra substãtialia mr̃imonij, vt ɔtra inseparabilitatẽ, aut contra bonũ fidei vel ɔtra bonũ prolis eo mõ quo de substantia sunt de qbus qñ sunt substãtiales dixi. §. mr̃imoniũ. 2. §. 23. sic vitiant, & non vitiantur. vt patet in c. fi. de cõ. ap. facit. c. detrahe. 1. q. 1. & l. cũ ij. §. si ṗtor. ff. de transac. qa remota parte substantiali non potest ɔ̃sistere aliqd, si verõ nõ sunt ɔ̃ substantialia mr̃imonij. sic vitiantur, & non vitiat, & sic perinde ẽ ac si fuisset contractũ sine conditione, vt no. in d.c. fi. ex hoc patet solutio multarum qõnum. Vnde contrahens donec aliam meliorẽ ieueniat nihil facit. Item si venena sterilitatis ṗcurabis. Itẽ si nõ seruabis mihi fidem aliam volo posse accipere & hmõi. quia nihil fit. & istud dicit Pa. in d.c. fi. fuisse in facto. Aliãs sec⁹, vtputa si te adulterandam prostitues.

a In potestate gerẽtis] Tũc retrotrahitur quando nõ est in ptãte gerentis. l. debitoris tollere secundùm. Et sic quando cõditio est casualis. q.d. Secus si conditio esset potestatiua, quia non retrotrahit. In casu verõ nostro in facultate. B. erat tollere secũdùm matrimonium contrahendo cum vna alia vel cum prima, & econuerso.

b Quia illud esset mr̃imoniũ] Hãc q. examinat plenissimẽ Alex. in c. 1. de cõdi. ap po. & concludit rõne incertitudinis nullam valerẽ. adde capit. ad hæc. de rescri. & c. tibi, iũcta gl. e. ti. li. 6. in ver. certo. Et faciũt not. in c. ex literis. el. 2. de sponsa. Vbi ĩcertitudo vitiat mr̃imoniũ. Ideo dicendũ non esse alligatum. Itẽ facit quia tempore non põt quis hr̃e duas vxores qđ esset in casu nr̃o per purificationẽ cõditionis simul factam.

c Licet nõ sit virgo] Hoc autem intellige in foro iudicij secũdùm Hosti. licet secus in foro animæ, qa ista conditio videtur honesta

d Sequũtur] Card. Ale. Idem Areti. in cons. incipit in Christi nomine. & hoc verum si verba sunt i futurum concepta vt hic dicitur. Si verõ sunt de pñti cõcepta hoc mõ. Accipio te si es virgo ista conditio hunc effectum operatur, qa statim est matrimonium, si est virgo si verõ non erat non valet ipso iure, quia conditio de pñti vel de ṗterito hanc naturam hẽt, quia si ẽ vera incontinẽti valet act⁹, si falsa non valet. l cũ ad præsens. ff. si certum petat. & vide in §. to.

e Et videtur verius] idem tenet Arc. in c. duobus 27. q. 2. Et Ale. in c. 1. de spons. duorum. Vbi plenẽ, & dicit hanc esse communem opi. & c. licet faciat in contrarium. l. ꝙ si ab ĩnitio. ff. si cer. pe. Vbi si posui pœnes te centum pacto apposito, vt si voles vti sit mutuum, nõ erit mutuum nisi tu vsus fueris, nec sufficit ꝙ cœpis velle vti. Et exponitur si ṗmiseris cognosci. cãtiuẽ. l. volo vt permittas.

f De pñti] Vide

supra.§.8. in po. ftil.in fi.
a Negare posfis] imo dicit ibi Pa. cōditio resolutiua impedit mrimoniū.vt si dicat accipio te i vxorē,& si adulteriū cōmittes volo accipere aliā, istud mrimoniū nō tenet secūdū eū, & sic nō vr hic benè rñderi. Quia ponit exemplum istud,si p quæstu adulterādā te tradas,q nō sit contra substantialia matrimonij. Et sic valeat,sed pro declaratione dic. Quædā sūt conditiones necessariæ, qdā accidentales. Necessariæ iō dicūtur qa sine eis actus stare nō pt. Puta Christian9 qui cū Iudea matrimoniū sub cōditione si baptizat, valet matrimoniū isto casu. gl.in d.c.fi.& suspendet vsq; ad aduentū cōditionis accidentales distiguūt, vt hic.
b Mrimoniū erit purū] Vñ cum descēditur ad copulā vr recessum a cōditiōe ex quo vtraq.ps nō consentit turpitudini,& iō d.Ant.& Pa.in c cū. M. de consti. dicūt cautè fint mulieres vt qñ viri apponūt cōditiones tales tareāt qa erit purū mrimonium.
c Iō & cōsensū] Hæc habentur a Sco.S.Bo.& Ric. distin.30.quarti.

stitues licet cano. teneant cōiter q non sit mrimoniū. Tu tñ dic q ē mattimoniū & conditio reijcit qa non est contra essentialia matrimonij.vt s.dixi.& tex.c.fi.p dicti.vbi se fundāt cano.intelligit qñ ponit sub conditione resolutiua. vel qsi ponit si te adulterandam prostitues taliter q mihi debitum negare posfis.a

11 Aliæ conditiones sūt impossibiles, vt si cęlum digito tetigeris & hmōi. & tales reijciūt fauore mrimonij,& habentur pro nō positis, vt in d.c.fi.licèt i alijs ɔ̄tib. a mrimonio vitiēt ɔtractū,vt in d.c.fi.& S.ipossibilis inst.de hær. inst.

13 In sum.no. q ad hoc vt conditio quælibet suspendat mrimoniū.vt non sit asi eius euentum,oportet q.7. concurrant.Primū q sit apposita in prin.contract9 mrimonij. Nā si mrimoniū eēt ɔtractū purè primò, & postea poneret conditio, non posset eū suspēdere nec rescindere.c.dixit 32.q.1. facit q no.d.Ant.& Pa.in ca. 1.de ɔd.app. Secundū requiritur q in conditione vterque consentiat expresfè.vñ licèt vnus ponat conditionē si alter expresfè in eam non cōsentit ēt si taceat matrimoniū erit purū.b vt no. in c.fi.de cond.app. Et quāuis conditio eēt contra substantialia matrimonij.nihilominus matrimoniū teneret secuta copula.vt ibi no. Inn.& Pa.facit.c.aliqñ. 32. q.2.falsē quo ad ecclesiam.

Tertiū q ɔditio nō sit necessariò futura de quo tñ die vt s.in prin.aut q nō sit turpis, aut ipossibilis,qa sic hr p non adiecta, excepta illa q est contra substātialia mrimonij. Quartū q non interueniat cōsensus de præsenti absolutus post conditionē & ante eius euentū. Quītū q non īteruenia carnalis copula añ euentū conditionis, quia statim erit mrimoniū si fuerat ɔtractū per verba de psenti sub illa conditione,ēt si pcesserat ɔditionis defect9 dūmō alter erat ignorans. puta quia contraxit si pri placeret,& pr ɔtradicit.tñ alter ignorat hoc, & consentit in copulā & matrimoniū erit, vt no.d.An.in c.p tuas.de condi.app.adducit in simili no.in c.ex parte decani. de rescri. & similiter Ho.ibid.qđ tñ credo verū quo ad forū contentiosum, & ēt in foro cōsciæ si ambo matrimonialiter intendebāt copulari,aliàs non.vt s. Matrimo.2.S. 6.Sextū q sit ppè conditio non mod9 tenet tñ Pet.de Pal.in 4 q idē sit dicendū de mō sicut de conditione & sm eandē distinctionē excepto,q qñ modus est posfibilis,& honestus non suspendit oblationē sicut facit conditio,tñ tenēt implere, nisi eius fauore sit appositus qa tunc non tenet si solū eius fauorē respicit.Conditio verò apposita p modū cāæ,siue cā sit vera siue falsa sm Pe.pdictū hr pro non adiecta in matrimonio,nisi esset necessaria, puta contraho tecum qa es libera,qa si esset serua non valeret.Idē qñ dicit contraho tecū,qa es Ioannes fili9 Titij,& hmōi, quia si esset error conditionis vel personæ, & sic vitiaret matrimonium. Septimū q conditio non sit de præterito, vel præsenti,sed de futuro, vt supra.S.10.

IMPEDIMENTVM 4.dr error. nā qcqd ipedit cām de sui natura ipedit & effectū consensus aūt(vt s.dictū est) est cā matrimonij.& iō qđ euacuat cōsensum euacuat matrimoniū.consensus verò est actus volūtatis q præsupponit actū intellectus qa(vt dicit Aug.5.de tri.)inuisa diliger possum9 incognita nequaq,& qa error impedit cognitionē.& iō consensum c q seqtur ex cognitione ppea dr q erret non consentit.l.si p errorē.ff.de iu.om.iu. vñ i l.cū testm.C. de iu.& fac.igno. dr cū errātis volūtas nulla sit & in l.non idcirco.ibid.cū errātis cōsensus nullus sit,facit.29.q.2. S. his ita R.
1 Vtrum matrimonium dolo contractum teneat? R.gl.in c.cū dilectus, qđ me.caus. q sic, licèt dolus dederit cām ɔtractui, & idē in gl.l.a diuo pio ff. de ritu.nup.& i c.

a Qui excludat consensum] Quia erat talis dolus q etiam prudentissimum fefellisset.

b Ois error] Dria est inter errorē, & deceptionem. Nā error est in apprehensione non in consensu secūdū Tho. di. 30. quarti, & ipse error dr̄ puarsū rōnis iudiciū, ſm eum vel dic ve s. erta re. Deceptio āt vnū pōit, & n̄ solū priuat, vt ignorātia. Nā quidē ei pūtvnū ɔsiderat, & aliud omittit.

c Hi duo errores] ſm Sco. dist. 30. quarti. Actus mr̄imonij ē ɔtūs donationis libere & voluntariē ignorātia aūtē & maximē illi⁹ cōdōnis, q̄ requirit actum volūtatis causat inuoluntariū ex 3. ethi. vn̄ error hic apphēsio erronea qd̄ ad oēm condōnē reqsitā p se ɔtū, facit ɔtū nullū. Sūt āt in gn̄e tres tales condōnes. duæ ex parte pso natū, vna q hæc psona putetur esse illa, alia q pso na ſetua credatur libera. Tertia condō error sibi corrn̄dēs ex pte ɔtus, puta si credatur aliā psonā simili ɔtu ɔher, cū tū in rei veritate nō ɔhat, quia nō intēdit date sicut alia accipere. De primo errore patet, qa impedit oēm vēdōnē, & tradōnē rerum pu. si emat aurū, & venditor vendat auricalcū. ita intelligitur q B. det ptātē sui corporis, si alia det. Aliās nihil fit, & secūdo dicetur i §. seq. Tertia condō gnālis oi contractui ē. Quia si vnus ɔhit animo simplici, & alter dolosē vtens si-

constituit. 20. q. 3. Limitat Pa. in d. c. cū dilectus. & bn̄ verum, nisi sit talis dolus q excludat consensum, a qa sic nō teneret. Facit qd̄ no. Io. An. in c. vnico, de cōm. & facit. ca. cū locū de spon. q bn̄ no. qa facit ad multa. vt in votis iuramentis, & hmōi spūalib. qa cōiter tenetur q tenent vt in d. gl.

2 Verum oīs error b impediat matrimoniū? R. q non sed solū ille error q est cōtra substātialia matrimonij. Duo āt includit matrimoniū essentialiter. s. duas psonas q̄ coniunguntur, & mutuā corporis ptātē inuicē. Primū tollit p errorē p'onæ. Secundū per errorē cōdōnis seruilis, qa seruus nō pt liberè libertatem sui corporis alteri tradere sine cōsensu dn̄i sui. Et ideo hi duo errores c solùm impediunt matrimonium. Alij autem errores ēt si sint ad bn̄ esse matrimonij non impediūt, vt puta credebat q pater esset contentus, vel q eēt diues, vel nobilis, vel pulchra, & huiusmodi, cū ista sint accidentalia matrimonium non impediunt d. §. his ita respondetur.

3 Circa primum errorem. s. personæ est notandum q ad hoc q aliquis errat in psona, oportet q per visum, vel auditū habeat notitiam aliquā personæ cum qua cōtrahere intendit, qa (vt dixi) in pœnitus incognitum nec cōsensum nec amorem possum⁹ dirigere. ar. l. cū ab eo. §. mēsam ff. de contrahē. em. vn̄ credens absentē sibi aliqualiter notū psentē & consentit nō in p̄sentē q est ali⁹, sed in absentē consentit errat in persona, qa errare est aliū p alio accipeī. 22. q. 2. in quib. 38 di. quanuis. Sed si nullā de absente hēt cognitionē non errat, sed decipitur in præsente, de quo ponitur exēplū de eo q dicit se filiū magni regis i genere, d vel primogenitum magni comitis, & huiusmodi, & sic est error fortunæ non psonæ q non impedit. vt dictum est. 29. q. 1. §. error. Idem cū aliqua scit aliquē hēre filios multos, nullū tamen eorū cognoscit si aliqs eorū dicat se primogenitū, & illa consentiat in eū p p spē successionis bonorū paternorū erit error fortunę, & non īpedit. sicut no. Ho 29. q. 1. in prin. Cal. tamē in c. 2. d̄ piu. ser. & Io. 29. q. 1. in sum. & Ho. in sū. tenēt q in isto vlt. casu ē error psonæ & non est matrimoniū, & credo sit veri⁹ nisi forte intēdisset ɔsentiī absolutē in psentē quē tū putabat aliū, sed si ɔsensus ferebaī in eū nō vt i psentē e sed in primogenitū, erit verū q non erit matrimoniū.

4 Circa secūdum errorē. s. ɔditionis seruilis est sciēdū q triplex est conditio stat⁹ f s. melior cum quis contrahit cū libera quā credit seruam & econuerso. Secundus æqualis cū. s. seru⁹ ɔhit

gnis ɔtus siue aio ɔhendi non est ɔtus. Quia deficit ibi principal s causa s. actus mutuus voluntatis sine q in causa minus principalis. s. signum exterius non sufficit. Hæc Sco. Non obstat de matrimonio Iacob. & Lye, quia post cognitionem confirmauit propter allegatam consuetudinem a Labam. Item non obstat de benedictione, Isaac per Iacob &c. Quia videt adeo esse confirmandam. Non ob. de baptizante vnum credēs alium baptizare, quia ibi nō requiritur mutu⁹ consensus, vt in matrimonio sed sufficit quòd sacerdos intendat baptizare eum quem ante se habet &c.

d In genere] Secus aliàs si diceret se esse filiū regis Neapolis &c. qa esset error si in ipsum consentire intēderet dērectè.

e Non vt in pn̄e.] Idē tenet Ale. in d. c. 2. Idē Th. l. 4 di. 30. vbi dicit. Error nobilitas inquantū huiusmodi nō euacuat matrimoniū sicut nec error qualitatis, sed si error nobilitatis vel dignitatis redūdat in errorē psonæ tūc impedit mr̄imoniū vn̄ si consens⁹ mulieris feratur ī istā psonā directè erit error de nobilitate, & nō impediret mr̄imoniū. Si aūt intēdit cōsentire in filiū regis qui cūque sit ille tūc est error personę. idem de dicēte se primogenitū, & huiusmodi.

f Triplex est cōditio status] Vide Pan. in cap. 2.

de

de coniug.seruo. Hoc etiam dic't. S.Bo.in 4. di. 32.
a Primus error nonimpedit hoc tenet Sco. i 3. di. 3.di. 30.
b Sed potissima rō]Alexand post multa hoc idem tenet in cap.2.de coniu.ser.q.3. & alleg.idem tenet Aegidium Romanum in 4. dis.36. secundū aūt San. Bo.in d. di.36 dicit duplex est rō quare error conditionis impedit matrimonium. Fauor libertatis, quæ perditur qñ cum ancilla contrahitur, Cum aūt libertas sit bonū inæstimabile, & quam nullus perdit,nisi nolens & quam recuperare non potest ēt volens, ideo ius seruatur erranti, vt possit eam deserere, & quia iura fauent matrimonio ideo præsumunt errātem non consentire, ideo matrimonium non tenet.
c Et Gof.]Idem tenent Io. An. & Ale in d.c.fin.de coniug. seruo.Et rō est quia cū cōtrahere incipiūt dñs videtur dominium amittere, vnde cōtrahitur cum libera & sic tenet matrimonium,facit. 1.q.1. Detrahe in 1. gl. Et de app.c.ꝑterea secundo.Et hi duo casus ponuntur in glo.in c.si quis ingenu' 29.q.2.
d Præiudicat sibi]Ad hoc l.1.ff. ꝙ cum fal.tut.in h. ibi scienti non subuenit,quia ip

cū ancilla quam credit liberā.Tertiꝰ deterior, vt cū liber contrahit cum ancilla q̄ credit liberā vel econuerso. Primꝰ error non impedit [a] matrimonium quia non lędit in aliquo sic ꝯtrahens.Nec secundus similiter,qa æquè læditur vterq; vnde in neutro errore decipitur, nec habet quod obijciat alteri.ar.29.q.2.per totum, & de diuor. c.sigdificasti.Tertius verò error impedit matrimonium. 29.q. 2. si quis ingenuus. Ratiō ē quia alter tm̄ lędit sine culpa, & grauiter,quia in bono prolis q̄ nōn habebit in sua ptāte, & in bono fidei, quia non poterit ei reddere debitum liberè,& in bono sacr̄i. s. inseparabilitate cohabitationis.Sed potissima rō [b] quare iste tertiꝰ error impedit matrimonium est ecclesiæ constitutio.alij aūt duo errores non impediūt ſm cōem opi.tā doct. Theo.in 4.di.36.q̄ cano.licèt quidā ꝯtratiū teneāt vt Gof.& Ho.in sum.sed non cures de eis.Sed cōem opi. teneas, quā sequitur In.de coniug.ser. in c.proposuit.
5 Vtrū scienter contrahēs liber cū ancilla, vel ecōtrario teneat matrimonium? ℞.ꝙ sic tex.est 29.q.2.si qs liber,& sic liber tenetur se qui ancillam, secūdùm Pa. in c.1.de coniug. seruo.
6 Vtrū liber contrahens ignorāter cum serua cui in tp̄s data est libertas teneat matrimonium?℞. ꝙ nō qa vt d.l.statuliberi in prin.ff. da stat.li.ea quæ interim facit vt seruꝰ facit n̄ vt liber.
7 Quid si dominus tradit alicui libero suam ancillā vt liberā in m̄rimonio quā sic contrahēs ignorat ancillā an teneat matrimoniū? ℞.ꝙ sic,qa statim efficit̄ libera vt in aut.de nupti. §.si verò ab initio,& hoc tenet gl.in c. ad nostram & Pan. de coniug.seruo & Gof. [c] Ri.in 4. di.36.
8 Vtrum contrahens liber cum ancilla ignorāter, & postea hoc cognoscens commiscet̄ eidem per copulam,teneat matrimoniū? ℞.ſm gl.in d.proposuit,ꝙ hn̄s conscientiam ex probabili causa,& discreta,quòd alter est serꝰ si cognoscat eam ꝑiudicat sibi, [d] & erit matrimonium,& sic intelli ge.22.q.4.Inn.ff.de pe.hæ. l. item veniunt §. cū anteq̄ partes.Si aūt ex leui , & temeraria cā cui non dēt credi,tunc non præiudicat sibi , titubans pro ignorante habendus est. C.de condi.inde. l.vlti.ff.de li.ho.exhi.l.3.§.si quis nolētem. Non.n.cuilibet referēti credere tenet̄ tex. est ff.ꝙ cū fal.tu. l. 2. vbi & si dictum sit ei bona fide non [e] crediderit aduerte hic ꝙ si seruus cōtrahit cum libera quæ eum seruū ignorat peccat mortaliter commiscēdo ei ex quo scit matrimoniū nullū esse.secus si ignoraret matrimoniū non tenere.& idē dic de quocunq; q̄ scit certitudinaliter ꝙ matrimoniū non tenet ex quocunq; impedimento.Qñ verò hēt sciam vel conscientia.i.firmā credulitatē d̄ impedimēto q̄uis clarè non sciat, similiter peccat mortaliter cognoscēdo , siue talis conscientia ꝓcedat ex probabili cā vel temeraria nisi eā deponat,qñ verò hēt scrupulū conscientiæ.i. qa dubiꝰ est, tunc si ex leui vel temeraria causa dēt deponere,& sic petere & reddere ꝑt sine pc̄tō. Si verò dubiū est ex probabili cā pōt reddere, sed non petere dēt,aliter exponeret se periculo , & peccaret mortaliter sed reddendo non,qa in dubio obediēdum est,& excusatur.23.q.1. quid culpat̄.
9 Vtrum talis habens probabilē cām credendi ꝑiudicet sibi si ad mandatū ecclesiæ reddat

se se decepit , nā prætor dat in integrum restitu.ei qui cum falso tutore contraxit ignoranter.
e Si bona fide Supple sit.ˢ si dictum sit ei & bona fide non crediderit restitutionem in integrū dabo.& Adde ꝙ titubant præscribit,quia in bona fide ꝑsumit not. Bar.in l naturalⁱter.ff.de vsuc Cano in c fi.de præscri.d.Ant.& Pa. In c.grauis, de restit.spol.gl. no.in c. qm̄. § si super, vt in li. nō cont. in ver.reseruata. Imo. in ca.illud. & ibi d. Ant.de præscr.& vide in ver. pręscriptio. § 4. cum ibi not.

a Sed istud nõ teneas] Si.n.eam cognosceret affectu vxorio esset matrimoniũ, si aũt affectu fornicario peccaret mortaliter, vñ non debet obedire debet tñ sibi pstare aliméta, exemplũ potes ponere in ea cui mota est quæstio seruitutis ab ipso viro &c. hanc opin.tenet Rica. in 4. di. 36. Car. & Alex. in d.c.2. & Asté. li. 6. dicit Hos. in d. ca. proposuit corrigere suũ primũ dictũ, & si sequẽ opi.cõem. Et ad ducit Car. quia si cognoscit eam dũmodo consentiat tanq̃ in cõiugem ex quo credidit eã seruam statim vr̃ matrimonio acquiescere, nec mãdatũ ecclesiæ alterat natui am consensus.

b Rñ.ꝙ nõ] Ricar. sic dicit, aut liber illã manumissioné ignorat credens tñ eam esse liberã sicut tpe ꝯtracti mr̃imonij credebat, aut scit eam manumissã post ꝯtãctũ mr̃imoniũ & eã fuisse seruã tpe ꝯtãcti marrimonij. Si primo mõ copula carnalis sequẽs manumissionẽ matrimonium non ratificat, q̃a ad huc liber cõmiscetur ei ex priori consensu qui nullus fuit gl. in c. fi. de coniug.ser. Si secundo mõ, aut commiscetur affectu matrimoniali, aut fornicario, si primo modo efficitur matrimonium ratum, quia nullus fuit. Sed propter nouum cõsensũm qui eum verbis de præsenti quæ præcesserant efficit matrimonium. Si secundo modo, tunc licèt illud non sit matrimonium in cõspectu dei, esse tamen secundum iudicium ecclesiæ.

reddat debitũ? ꝶ. ẽm Tancre. Inn. & Ioã. And.& Pa. in d. c. proposuit quòd sic, quia nisi velit cum ea esse tanquam cum vxore ꝓpria non debet in hoc obedire, & est verior opini licèt Ho. & gloss. in d.c. proposuit teneat ꝙ debet obedire, nisi certus, sed istud non teneas [a] quia non debet contra consciam formatam venire. ar. de resti. spo. c. literas sed in prębẽdo aliméta & huiusmodi benè debet obedire nisi sit certus.

10 Vtrũ liber ꝯhens cũ ancilla ignorãter quam post modum dñs eius facit liberam teneatur stare cũ ea? ꝶ. ꝙ non, [b] quia mr̃imoniũ nullũ fuit, & semper ei ꝯmiscuit ex primo cõsensu qui nullus fuit ar. C. ad vel le. l. quãuis ẽm Goff. & Ioã. 29. q. 2. si qs ĩgenu. & Ber. in ca. vlt. de coniu. ser. qui dã tñ tenent ꝙ sit mr̃imoniũ si post manumissionẽ illa cognouit eũ contrahere intendens quia impedimẽto sublato per hoc nihil impedit, & verius [c] credo ꝑ ea quę no. glo. in d. ca. ad nostram, nam videtur antiquus perseuerare nisi contrarius exprimatur. de bap. c. maiorem. in fi.

c E veri] Est.n.casus in d c ad nostram. vbi dicit tex nec facto nec verbo consenserit.

d Q o l t...] Est communis sententia quam recitat Cardi. Alex. in cap secundo de coniug. ser. nec obstat.

l. nè diutius C. de agri. & censi. lib. 11. quę videtur æquiparare seruum & ascriptitium, quia illud est verum quo ad hoc tñ, quia sicut venditur seruus cum peculio, ita ascriptitius cum gleba, aliàs secus. Et secundùm Io. And. ibidem potest stare in possessione inuito domino. C. ascriptitius. l. iubemus. C. de epis. & cle. Et aurẽ. ascriptitios faciunt no. in c. multorum de iudeis &c.

11 Vtrũ liber ꝯtrahens cũ ascriptitia, aut originaria ignorãter teneat matrimonium. ꝶ. ẽm Hug. 29. q. 2. in princi. ꝙ sic, [d] q̃a edictũ de mr̃imonio est ꝓhibitorium, & contrahere tales pñt. C. de agri. & censi. & col. l. vlt. li. 11. ideo tenet.

12 Quid de libro ꝯtrahente cũ filia seruę vbi de consuetudine patriæ [e] ẽ ꝙ partus sequatur ptem. vt in c. licèt de coniug. seruo. ꝶ. ꝙ si consuetudo sit præscripta [f] licèt mr̃ eius sit serua quod verum erit matrimonium, vt in d. ca. licèt. dum modo pater sit liber.

13 Sed pone quòd liber qui contraxit cum serua ignoranter postmodũ sciẽs seruam nihilominus vult matrimonium esse, sed illa non vult nunquid erit? Respõ. quòd non, [g] sed verum est ꝙ compelleretur ab ecclesia nisi transisset ad secunda vota.

14 Vtrum liber possit propria autoritate ancillã quã ignorãter acceperat vxorẽ dimittere comperto ꝙ sit serua? Resp. quod quo ad thorum certum est ꝙ sic, quo verò ad cohabitationẽ tenet Ric. in 4. di. 36. ꝙ non si ꝯtraxit in faciem ec

e De consuetudine patrię] Secus est de iure cõmuni, q̃a partus sequit ventrem, vt. C. de rei vẽdi. l. partũ. ff. de sta. ho. l. & seruorũ de ser. nõ ordi. c. vlt. De hoc plura per. S. Bo. in 4. di. 36. vbi ponit rationem quare partus sequatur ventrem.

f Sit ꝑscripta] Ad hanc præscriptionem sufficisset quinquennium perrransisse. l. 1. & l. si pater. C. nè de sta. defun. & non obstat d. c. licet vbi sit mentio de decẽnio, quia illud fuit de facto. Et hoc tenent do. Anto. Car. & Pa. puta quia pater se gessit pro libero tpe mortis, nec erat in fuga, nec latitãs, & filius suus habitus est sic per quinquennium, tunc enim liber censetur. Et sic est casus notabilis, vt contra seruitutem spacio quinque annorum præscribatur. forte. n. si pater viueret probationes haberet libertatis. Sed si quis ex propria persona vendicaret sibi libertatem tunc tempus viginti annorum requireretur & bona fides licèt non requiratur titulus fauore libertatis. l. 2. C. de long. tempo. præscrip. vide infra præscriptio. §. 42. post medium.

g Rñ. ꝙ non] Adde glo. in c. fi. de coniu. seruo. allegat. c. primum de eo qui duxit in ma. quam pol. per adul. Idem tene. Alexan. ibidem post aliquos antiquos.

clesiæ aut coram testib.[a] se cus si clandestinè, sed Ho. & multi alij sunt contrariæ opinionis, qn̄ seruitus ē notoria sicut, & in adulterio de quo habes infra Matrimonium.4.in princi.& S.1. Sed ego dico ꝙ opi.Ri.ē vera [b] quoad cohabitationē, vt patet in c.porrò. de diu. sed quoad redditionem vel petitionem debiti est vera secunda opinio, & ſm hāc distinctionem intellige, & limita d.c.porrò.

15 Quid si seruus contrahit matrimonium cum ancilla, vel cum libera q̄ scit eum se nunc? ℞. ꝙ licèt de iure ciuili matrimoniū nō teneat, vt in l cum ancillis. C.de incest. & inut.nup.tñ de iure canonico tenet, cui standum est in hac materia spirituali, vt in c.pen.& vlt. de 2.nup.& no.Bar. in l.priuilegia.C.de sac.san.ecc.& est gl.in c.2.de reg. iu.li.6. Vnde no.quòd aut talis seruus vel ancilla cōtraxit cū volūtate domini sui, & tūc magis tenetur ad redendū debitum vxori quàm ad seruitium domini quia ex quo consensit ad matrimonium videtur cōsensisse ad accessoria.[c] c.prudētiam, de of. deleg.& l.ad legatum.ff.de procu. nec potest eū dñs taliter distrahere quod impediatur reddere debitum loco & tpe debito, aliter ſm Sco.in 4.di.36.q.1. peccaret mortaliter [d] dñs.& idē dic si sunt diuersorū dominorum si ambo consenserunt. Et sic intellige & limita Tancre. & alios qui vidētur velle ꝙ non potest eos vendere.s.taliter, ꝙ redditio debiti impediatur, aut contraxerunt dño contradicente aut ignorante, & sic licèt teneat matrimonium tñ magis tenentur dño quā petenti debitū vt no.d.An. Car.& Pa. & cōiter doc.in c.1.e de coniug.seru.& poterit eos vendere ad libitū verūtñ, vt dicit Scot. vbi.s. de bono. & æquo debet in eorū venditione attendere ꝙ sibi possint reddere debitum, immo dico quod de necessitate tenetur si cum æquali conditione vtili sibi hoc potest facere aliàs nō, & sic intelligit Scot.

16 Vtrū liber q contraxit matrimoniū se vendens in seruum aut qualitercūque si efficiatur seruus dissoluatur matrimoniū? ℞. ꝙ nec valet venditio qua se vēdidit qa non hēt ptātem sui corporis.33.q.5.ꝙ deo nisi vxor ad hoc cōsentiat.Hoc limitat.S.Bo.in 4.di.36.verum quantū ad eā seruitutem qua impedieī, quoad redditionem debiti, sec[9] in alia seruitute quæ non impedit.Aduerte tamen ꝙ licèt error impediat mr̄imoniū non tñ obligat ad culpā contrahentes qui errant, nec ēt scienter ɔ̈hentes cum seruis, solummodo peccat, & credo mortaliter seruus vel ancilla q sciēter contrahit cum libera ignorante eū seruum vel ancillam, qa vr̄ eis quantùm in ipso est dolum, & in re notabili inferre, & multò magis peccāt mortaliter si commiscentur cum eis licèt non peccent ipsi liberi existens in bona fide.

IMPEDIMENTVM v.dr̄ votum.s.castitatis vnde no.ꝙ oē votum castitatis emissum obligat ad id quod est contra vnum quod est de essentia matrimonij vt s̄. patuit, de quo vide Ge.in c.1.de vo.li.6.Et ideo ipsū mr̄moniū ipedit & si sit tale votū solenne, taliter impedit qd̄ non tenet mr̄imonium post contractum, sed est nullū. Si verò non sit

quos, & ratio est quia illa non cōtradicēte potest matrimoniū, cōfirmari vnde qa ex parte fœminę nō est error, sed ex parte viri vn̄ pōt fauori suo renuntiare c.ad apostolicā, de regula, & doct.ponunt casum ecōuerso quod idem est. Et Ri. hoc tenet in 4.di.36.

a Aut coram testibus] Ratio est quia causæ matrimoniales q̄ probari possunt i iudicio ecclesiastico ad ecclesias referendæ sunt, aliàs mariti possent fraudes cōmittere in dimittēdo vxores suas falsò eis obijciētes notam seruilis conditionis, & etiam si clandestinè contraxerunt, & est fama suborta de illo contractu, tunc pt̄ probabiliter teneri iudicium ecclesiasticum esse necessarium. si verò nulla est fama non videtur quare ipsam dimittere non possit hoc Ric.

b Opi.Ri.est vera] Ratio quia diuortium est pœna, sed pœna nō est inferenda nisi per iudicem. 21. q.4. §.In hoc.C. de iudi. in l.nullus. Et C. nemo ius si d. per totū.

c Ad accessoria] De his vide etiā Ho. Inn.& Alex. post alios in c.1. de cuer. coniug.

d Peccaret mortaliter] Et ex hoc per ecclesiā esset corrigendus.

e Doc i c.1.] Ser uus cōtrahere pt̄ inuito dño, licet teneatur dño reddere seruitia debita, & ex his Ho.in d c.1.dicit illam literam esse ɔ̄ multos principes, qui ēt liberos non permittunt sine sua licētia matrimonio copulari. Quib[9] initium dedit Cirus rex Persarū. Qui vt dicit̄ i patria sua per suos in nuptijs cōtrahendis volebat consuli cōtra id quod habetur C. si nuptiæ ex resc. prin.impe. l.1.& 2.& inc.gratiam de spon. & in ca. insinuante, q cle. vel vo.& l. 2. C. si rector prouin. Est etiā ɔ̄ consuetudinem eorum, qui non permittunt viduas contrahere, nisi pri[9] se redimat hæc Alexandrinus in d.c.1. & de materia istius impedimenti, vide do. Ant.con. 64.incipit.A.duas filias & Ale.c.a.de condi.seruo.

fit solẽne, sed solũ simplex impedit qdẽ, sed tñ post ꝯ́tũ non tenet vt no. in c. rursus. c. consuluit, & c. insinuante q cle. vel vouen. 27. cã per totũ, nec cures de opinione Hu. quã dicit Ber. i d. c. rursus tutiorẽ, qa nõ est verũ, qa licèt vtrũque [a] votũ æqualiter obliget quoad deũ tñ ecclesia noluit statuere, vt m̃rimoniũ post ꝯ́tũ non teneat nisi solũ de contracto post votũ solẽne vt patet per ca. vnicum de voto li. 6. & est cõis opi. tã canonistarũ. 27. q. 1. & qui cleri. vel vo. q̃ Theo. in 4. dis. 38. qd ãt sit votũ simplex vel solẽne vide j. Votũ. 1. §. 8.

1 Vtrum contrahẽs post votũ simplex peccet mortaliter? ℞. fm Gal. Cal. in d. c. rursus quod aut qñ contrahit habet aĩum consumãdi matrimonium & sic peccat mortaliter, quia facit cõtra votũ. 27. q. 1. in multis. c. [b] aut non habuit animũ consummandi, sed religionem intrandi ante cõsummationẽ, & sic non peccauit mortaliter contrahendo, qa in nullo facit cõtra votum, & sic concorda opi. ꝯtrarias.

2 Sed pone ꝙ hñs votum simplex castitatis cõtrahat nunquid poterit consummare sine peccato mortali? ℞. ꝙ si contraxit animo non consummandi sed intrandi religionem. sed post quã contraxit mutat propositũ & alter exigit debitum quod reddẽdo non peccat mortaliter quia ad hoc tenetur, nec mutando propositum peccat mortaliter, qa nõ erat illud ꝓpositũ firmatũ sub voto, & sic poterit esse ꝙ post votũ simplex castitatis quod contrahat matrimonium & consummat sine peccato mortali, sec9 si fecisset votũ religionis, quia licèt possit contrahere sine mortali cũ ꝓposito non consummandi, non tñ poterit ꝯsummare sine mortali pc̃tõ, qa añ ꝯsummationẽ ꝑt illud implere, sed nõ sic in ꝓfato casu qa in religione talis non tenet̃ reddere exactus, nec obs. c. virgines. 27. di. qa intelligitur de coniungente se carnali aĩo post votũ. Aduerte hic & in §. præcedenti, ꝙ si talis contrahendo cum intentione intrãdi religionẽ si videret ꝙ illa cum qua ꝯtrahit notabiliter lædetur puta qa cũ maiori difficultate inueniet aliũ virũ non credo euadere mortale nisi intẽderet ei satisfacere, & omnino teneretur ei satisfacere de damno.

3 Vtrũ talis qui contraxit post votũ simplex castitatis possit sĩr exigere sine mortali pc̃tõ? ℞. gl. in c. agathosa. 27 q. 2. & in c. qdã & in c. placet de ꝯuer. coniug. tenet ꝙ non, sed gl. in c. si qs votũ. 27. q. 1. recitat quosdã tenere ꝙ solũ prima vice peccat mortaliter, sed non postea, qa ꝑ matrimoniũ sequẽs votũ extinguit̃, vt no. in d. q. 1. i c de viduis el. 2. & sequit̃ Ho. i d. c. rursus & cõiter doc. & hãc opi. dicit Car. i d. c. rursus veriorẽ de iure. [c] Sed Io. An. & cõiter sequẽtes in d. c. rursus, dicunt primam opi. tutiorẽ, q̃ Theo. in 4. [d] di. 38. cõiter sequunt̃, posset tamẽ ꝑdicta diuersitas reduci ad ꝯcordiã, videlicet vt secunda opinio hẽat locũ qñ qs si ñ peteret redderet se nimis onerosũ [e] alteri parti, maximè si ille q fecit votũ sit vir, qa sic petẽdo ꝑꝑ illũ respectũ nõ peccaret, & prima opinio loquat̃ & intelligit̃ qñ qs solũ petit ad satisfaciendũ suo appetitui, vt sic nõ possit peter̃ sine pc̃õ mortali. Si qs tñ vellet simpliciter tene

a Licet vtrũque] D. Ant. dicit i d. c rursus si cõsideramus vinculum obligationis, ita dirigitur in deũ simplex votũ, sicut solẽne. c. magnæ, de voto si efficaciam obligationis, ita obligat vnũ sicut aliud, si tẽpus perpetua est obligatio vtriusque, si peccatum æquè vterque peccat ꝯueniẽs voto suo. Tamen qui cõtra facit voto solenni, ꝯfaci etiã ecclesiæ solennitati. Idõ magis punitur ꝯfaciẽs voto solenni quã simplici c. Si vir. 27. di. c. de virginib. 27. qõ. 1. Et dicit tex in c. 1. de voto insi. li 6 quòd frangẽti votum magis in publicũ durior est pœnitentia imponẽda, si considerem9 extrinseca accidentia, tunc ẽ differẽtia, quiã simplex impedit matrimoniũ, sed non dirimit, sed solenne dirimit. Et primum qd̃ siue añ, siue post matrimoniũ adueniat nõ dissoluit matrimoniũ. c. veniens, & c. cõsuluit, qui cleri. vel vo. Solenne verò añ, & post ꝯtũ dissoluit, licet si adueniret post contractum matrimonium si copula fuit ꝯsummata, non dissoluit c. ex parte & c. ex publico, & c. quidam de cõuer. coniug. vide Alex in d c. rursus [illegible] est secũdum Sco. in 4 d. [illegible]

ibi Vor. quia ecclesiæ statutũ illegitimat nè vouens solenniter possit cõtrahere, si non sit in voto simplici, ad hoc est tex. in ca. 1. de vo. li. 6. vid Sco. vbi supra q dicit ꝙ ecclesia de voto simplici reliquit dei iudicio.

b In multis. ca.] Idest vt in c. vouẽtib. & c. nuptiarum vbi ꝯhens ꝯ votum æquiparatur adultero.

c Veriorẽ de iure] Imo iudicio meo veriorẽ, & certiorẽ, vt patet per Ros. hoc impedimento in ad di. ad §. 6.

d Theo. in 4.] & Ri. ibi ar. 7. q. 1.

e Nimis onerosum] Iste potius dẽ reddere q̃ exigere hoc tenet gl. expresse. in c. si qs votum. 27. q. 1. & Alex. in d. c. rursus vbi plenè concludit ꝙ tutius est petere dispẽsationẽ fm Io. An. & cõmuniter doc.

re ꝙ post consummatũ matrimoniũ non peccet exigẽdo ẽt ad satisfaciendũ sibi, noli eũ cõdẽnare de mortali, q̃a de iure non videt̃ minus vera q̃ secunda, licèt sit tutius non exigere si potest, ꝙ si non potest abstinere ab exigẽdo, petat dispẽsationem ab Epo, vt possit vxigere, & quod eps ex cã possit dispẽsare, in hoc casu tenent cõiter moderniores in d.c. rursus, & causa legitima dispensandi est tale periculũ, q̃a difficilẽ est vt in medijs vndis quis siti laboret. Nam & eps dispensat propter periculũ fornicationis, vt post votũ simplex castitatis quis contrahat, vt in c. veniẽs, qui cle. vel vo. Item cum incestuoso, vt no. gl. in summa. 33. q. 2. §. de pœnitentibus, ergo & in isto casu.

4 Verũ supradictus mortua vxore possit aliã accipere? ℞. sm Hug. & Archi. 30. q. 1. de eo. & 34. q. 2. antiqui, quòd non, quia votũ nõ erat ablatum, sed executio voti. de conuer. coniuga. ca. quidam, & idẽ dicit Archi. de vxore quæ ad prçceptum viri fregit vota abstinentiç & huiusmodi, sed tu dic vt j. votum. 2. §. 13.

5 Sed pone ꝙ ambo qui fecerant votum castitatis simplex contrahant simul, nunquid tenet matrimonium? Respon. Ian. 27. q. 1. in c. si quis votum ꝙ imo tenet, sed neuter poterit exigere, sed si viderit alterum affectare. [a] poterit commisceri & vterq; reddet̃ dr̃, & hoc est verius. Pan. verò dicit in ca. tua nos de iureiur. ꝙ si suspitio est [b] de incontinentia, quod eps ex officio reintegrabit [c] vterq; possit exigere, vt no. glo. in ca. nosce. 30. q. 1. & in c ꝙ deo. pari. 33. q. 5. sed si sine dispẽsatione coniũgentur tenet Inn. in ca. dudũ de conuer. coniug. ꝙ proles nõ erit legitima, [d] quia non est amplius matrimoniũ quò ad exercitationẽ carnis. Idem tenet gl. 81 dist. c. ministri. Idẽ dic si post cõtractũ ambo fecerunt votum castitatis, vt no. Pa. in c. charissimus. de conuer. coniug.

6 Quid de illo q post votũ simplex iurauit alicui de eã accipieñ. ℞. agat pœnitẽtiã de iuramento, quia non valet. c. rursus qui cle. vel vo. similiter nõ tenet votũ simplex post iuramentũ præstitũ de contrahendo secundũ Ho. & Gof. nisi sit de religione intrãda, q̃a p̃t intrar̃ religionẽ c. cõmisũ despõ.

7 Verum habens votum castitatis quærẽs an teneat matrimonium si contrahat sit ei respondendum? Respon. quòd quidam dicunt quòd non, quia si dicat ꝙ sic dabit ei causam peccandi si dixerit ꝙ non mentietur. Alij autem dicunt ꝙ potest respondere ꝙ tenebit, [e] quia & Papa hoc facit. ego verò credo quòd potest respondere quod tenebit dũmodo taliter grauet factum', ꝙ non sit imputandum respondenti sed ei qui ex bono malum accipit si postea cõtrahat, maxime qñ videt ꝙ votũ non seruat quia nõ video quomodo non possim dicere facere volenti oino maius malũ, quod potius illo dimisso faciat minus. 13. di. nerui cum simili.

IMPEDIMENTVM VI dr̃ consanguinitas [f] q̃ ẽ vinculũ psonarũ ab eodẽ stipite ascẽdẽtiũ vel descendẽtiũ carnali ppagatione ɔ̃ctũ sm Host. in sum. e. ti. Hæc [illegible] ó

tangu-

a affectare] Augu. de Ancho. super epistolas Pauli dicit tripliciter vxor post petere debitum. s. verbi expressione. Secũdò signi demonstratione. Tertiò ex naturale conditione, & in ijs modis vir tenet̃ reddere debitum vxori nè sit ei onerosus.

b Suspicio est] Alias non, & si vnus eorũ lapsus esset in adulteriũ nè reportare videat̃ peccans cõmodũ de suo delicto & nè ꝑ hãc viã vellet reuocare coniugem.

c Reintegrabit] Puta q̃a est iuuenis & suspectus, & nõ q̃a tale votũ videtur fuisse illicitũ, nec debebat a pricipio emitti vel ab ecclesia recipi. Sicut. n. vnus non põt intrare religionẽ, altero suspecto remanẽte in sęculo pp timoré incõtinẽtiæ, ita nõ ẽ ꝑmittẽdũ, vt voueant & ꝑmaneãt in sęculo. Et si de facto vouerũt episcopus ex officio suo ꝓuidebit nè maius peccatum inde cõtingat. Secus tñ esset si nõ esset de incontinẽtia suspitio, vt d. c. q̃d deo. Vbi Papa nõ restituit lapsũ &c. Et idẽ tenet Pa. in d. c. charissim⁹. Nec ob. c. ex literis de diuor. quia loqt̃ qñ sine voto matrimoniũ fuit separatũ pp alteri⁹ adulteriu. Et dicit ꝙ altero adulterãte pariter debet matrimoniũ reintegrari, q̃a adulteriũ cum adulterio est compensandum.

d Quod proles nõ erit legitima] Idem dic si vxor vouit cõtinentiã marito intrante religionẽ vel ad sacros ordines ꝓmoto, nam si de nouo contingant, soboles nõ ẽ legitima sm Pa. in d. c. carissi⁹. de conuer. coniug. imo vulgo [illegible] in d. c. ministri quod talis fili⁹ sit seruus. 11. quæst. 1. [illegible] na cũ [illegible], & quod [illegible] peccet iste [illegible] quã cũ alia soluta, & ad [illegible] Host. in sum. de filij ꝑsbi q̃s possit, ver. quid si sacerdos, & in c. dudũ de cõuer. cõiu & Archi. in d. c. ministri & allegat no. in c. lr̃as de fil. ꝑsbi. Et ibi. d. Anto. no. quod possibile ẽ quẽ de legitimo mr̃imonio nasci, & tñ sit illegitimus vt hoc casu.

e Q̃d tenebit] simpliciter tñ petẽti an possit nubere post votum respõdendũ est, quod non.

f Consanguinitas] Est forma-

liter respectus secundùm S. Bona. Sco. & Rica. in 4. disti. 40. & est in e infecus aduenitēs quia non oritur ex natura extremorū in se positorū. & consanguinitas est causa vinculi. vide Ri. ibi.
a Tres lineas] Linea est collectio ordinata personarum ab eodē stipite descendentium secundum Io. An. in arbore cōsanguinitatis, & dr ordinata quia in linea prædicamentali est ordo secundum prius, & posterius sic & ordo attenditur ad id quod est supra. vel ad id quod ē infra vel ad id quod ē iuxta, & sic sūt tres lineæ vt hic Item Sco. tamen dicit quòd linea transuersalis est minus propriè linea, cæter, q recipiatur secūdùm iud cum lineæ ascendentium, vel descendentium.
b Habitudo] conuenientia vel secundū Sco. est determinata propinquitas personæ ad personam secundū consanguinitatem. Aduerte secundū Ricar. quod ius ciuile dicit duas habitudines duorum extremorum dū ad tertium com parantur vt in proposito ad suum principium nam alia est habitudo secundùm ius ciuili fratris ad patrem alia sororis ad patrem, ideo sunt duo gradus sed ius ca... dicit vnitatem ha

sāguinitas hēt tres lineas a secundum cōiter doc. vna ascēdentiū, altera descendentiū, tertia collateraliū. A prima, s. ascendētium quisque trahit originē sicut pater, & auus proauus attauus &c. & idē dic de matre auia &c. In secunda l. descendentiū perpetuatur memoria, & genus vt est filius, nepos, pronepos abnepos, & sic similiter filia neptis &c. Tertia respicit illos qui nec ipsi a nobis nec nos ab ipsis traximus originē, tamen ab eodē sanguine sunt propagati vt duo fratres, & eorum filij qui patrueles dicuntur & filij præfatorum & idem in fœminis hęc probantur. 35. q. 4. c. 1. per totū ff. de gra. l. 1. & l. iur. cōsultus. Habet ēt hęc consanguinitatis gradū qui describitur sic. gradus est habitudo b distantiū personarū qua cognoscitur quota generationis distātia duæ personæ distant inter se colligitur in c. ex literis, & est capitulū primū &c. c. quod dilectio de consan. & af. pro cuius intelligentia no. 4. regulas. Primò quod aliter cōputatur gradus collateraliū in linea de iure canonico. Aliter de iure ciuili. Nā duo fratres siue frater & soror faciunt vnum gradum cum patre & matre de iure canonico, sed de iure ciuili faciunt duos, quia ascendis de filio ad patrē, & sic primum gradum, postea descendis de patre ad filium alium vel sororem, & sic ē secundus grad9, & ideo in matrimonio attēdimus ad ius canonicū. Ratio huius diuersitatis redditur. 35. q. 5. 1. c. ad sedem & ibi vide.

Secūda regula quod persona addita personæ per carnis propagationem in linea ascendentiū vel descendentium addit gradū dempto stipite qui ideo demitur quia filius ē de sanguine patris, & matris, vnde non fit descensus per duos gradus sed tm̄ per vnū de patre ad filiū, vel econuerso. Rō quia sicut vnus non ē numerus sed principiū numeri sic hic. Itē si quis vult facere vnā fenestrā requiruntur necessariò duæ colūnæ, sed si aliā vult addere, sufficit vna sola sic in proposito. Tertia regula est quod in linea trāsuersali quoto gradu personæ descēdentes a stipite distāt inter se quoto distant a stipite vnde nepos ex vno filio, & pro nepos ex altero filio distāt a se in secūdo gradu ex vna parte, & in tertio gradu ex altera parte. Quarta regula ē quod quā personæ distant inęqualiter a stipite dēt computari secundum gradū magis remotū a stipite, vt quantū ille remotior distat c a stipite tm̄ intelligatur inter se distare, vt c. vl. de con. & af. Et si consuetudo eēt in patria quod computatio inciperet a propinquiori, illa esset seruanda propter scandalū. vt in c. quod dilectio. de cons. & af. Quod credo verum in prohēdo, sed in contracto tene (vt dixi) quòd a remotiori dēt fieri, nisi secundum.] dicā. Impedim. 17.

bitudinem, vt. c. vl. de cons. & af.
c Remotior distat] Rō est quia tota cā proximitatis ortū habet a stipite, ergo nul tus proxim or alij collaterali quam stipiti.
d Gen. 1.] Secundo Sc. potentior

1 Sed quęro vsque ad quē gradum consanguinitatis impeditur matrimonium? Rx. quod de dictamine legis naturæ impeditur matrimonium filij cum matre & filia cum patre Ge. d relinquet homo patrem & matrē & adhęrbit vxori, sed magis est contra ius naturale quod filius hēat matrem in tali turpitudine, & subiecta, & propterea Phil. 8. de animalib. narrat de camelo qui cum cooperuisset matrem post cognoscens interfecit ingeniatorē. similiter de æquo qui cū concubuisset cum matre cooperta discoopertam cognoscens proiecit se de alto, & interfecit se. Ex dictamine legis diuinę prohibētur matrimonialiter copulari consanguinei in primo gradu & secundo in linea inæquali consanguinit. & a... vt patet Leui. 18. quod Ni. de Li. super Leluæ 15. limitat verū f. nē nepos accipiat amitam propter reuerentiā, sed quod patruus accipiat neptē conceditur,

est gradus in linea descendente, quã trãsuersali plus n. coniugitur ꝓles parenti q̃. ꝓles ꝓli. Ee de lege naturæ fuit solũ prohibitio ĩ ea lineam rectã explicitè in Addam ad filios, & filias, implicitè ad ões cõ tentos in linea recta cõperando suis superioribus, fuisset tñ fortè prohibitio in linea transuersali si status innocẽti esset. Sed in principio nõ potuit, tũc.n. erãt solũ pter stipitẽ, so ror & frater. In lege verò Mosay ca in multis fuit facta ꝓhibitio, vt patet leui. 18. In l. euangelica, aliqñ vsq; ad septimũ gradũ sed hodie a l qua tũ gradu restricta ẽ prohibitio. vt patet. in di. cap. Non debet.

a Sed ego cre. do] Hæc opinio non mihi placet qa tex. iuris ciui lis indisti.ctè ꝓhibet mr̃imoniũ inter ascẽdẽtes, & descẽdẽtes, vt l. nuptię. ff. de ri. nu. Et gl. ibi col ligit, ꝙ si Adam viueret vxorẽ nõ repe. riret vxore, hoc idẽ. Scot. inquar to dicit vnde cũ ius ciuile nõ re. periatur, expsse correctũ cũ fundatum sit super maxima honesta te nõ dẽt ꝑ gñalẽ cõsuetudinem dicere ꝯtrium. ar. bonũ i c. a. de de spõsa. impu. hec Pa. in d. c. nõ debe. Et ꝯ Bu. tenet Ho. in sum. de cõ an. & affi. §. q̃ cõsueuerũt. & §. qualiter Io. Andr. in arbore cõsanguinitatis. Alex. in d. c. non debet. Tamen propter bre. eni hominum vitam hæc qñ raro pra cticatur.

dit, vt patet ibi. qa fr Cale. accepit eius filiam capta ci uitate Ex statuto legis eccle siasticę prohibetur mr̃imo nium vsque ad quartũ gra dũ inclusiuè. c. non debet. de consan. & affi. Hæc ex Ricar. in 4. dist. 40. vnde ꝯ trahentes infra tales gra dus null longinquitate an no um defendunt, quin si cut incestuosi. d. c. non de bet. Quidam hanc prohibi tionem vsque ad quartum gradũ dñt veram in colla teralibus, sed in descen dentibus & ascendentibus tenent ꝙ est perpetua ꝓhi bitio. Rõ quia maior reue rentia debetur parentibus remotis quàm ꝓpinquis, & huius opinionis est Ric. vbi s. Pet. Hug. Ho. & Azo. in l. memini. C. de nuptijs. Sed ego credo a cum Gof. ꝙ non sit prohibitio ẽt in talibus vsque ad quartum gradum. qa cum d. c. non debet loquatur indistinctè de cõsanguinitate nec nos distinguere debemus.

2 Quid si duo contrahãt simul quorũ vn⁹ distat a sti pite quinto gradu vel sex to alter primo vel secũdo? ℞. quòd mr̃imoniũ tenet, & quãuis Ho. dicat verũ si alter sit in secundo vel ter tio, sed non si sit in p imo, qa, vna caro cẽsẽtur cum sti pite, tñ hoc non teneo nec al.⁹ doctor hoc tenet, & iõ tene ꝙ tenet mr̃imoniũ, vt ẽt tenet Dir. ex quo cõclu de quòd impetrans dispẽ satione a Papa vt possit ꝯ here ĩ tertio vel quarto gra du cõsanguinitatis, quãuis ex alio latere persona cum qua vult ꝯhere sit in scđo, nihilominus valet dispẽsa tio sm Pan. in c. quòd dile ctio de consan. & affi. quia quãuis dispensatio contra ius sit strictè interp̃tanda, tñ interpretati potest sm di spõnem iuris communis, qđ vult vt cõputatio fiat a gradu remotiori. & sic non erit surreptitia talis impe tratio, quamuis non sit ex pressum quòd ex alia par te erant in secundo gradu coniuncti. A fortiori b po terit cum talibus dispensa sare ille cui gñaliter cõces sa est autoritas dispensan di in tertio vel quarto gra du. vt patet s. Dispensatio. §. 9. Et sic consuluit Ioan. An. Cal. c vt recitat. d. Ioa. An. Ant. de sancto Geor. in d. c. quod dilectio.

IMPEDIMENTVM se ptimũ dr̃ cognatio spiri tualis, quæ quidẽ d ẽ q̃dã ꝓximitas personarũ proue niens ex sacramenti dona tione vel ad illud tẽtione. Nam sicut hõ per carnalẽ cognationẽ accipit esse na turæ, ita in regñatione ac cipit esse grę, & de hoc hr̃. 30. q. 1. omnes de cogna tione spirituali. ca. vlt. Vn de si talis cognatio præce dit mr̃imoniũ non solũ im pedit, sed dirimit post con tractum. 30 quę. 1. ca. 1. & de cogna. spiri. c. veniens. Si vero sequitur e non diri mit sed impedit quo ad exactionẽ debiti carnalis

b A fortiori] Do. Alexandri. dicit quòd ratio est propter naturã indiuidui ꝙ est simplicissimum. l. viam ff. de seru. c. tuis & c vacante de præben. facit in simili. licẽt quis clericum forcipe vel cultro per cutiat tamen vnica est actio, & vnum delictũ, & vna excõicatione ligatus est percu. tiens licẽt plu ra vulnera vnico fin actu illata de quo p Io. An. in regula delictũ in mercu. De mate ria vide per Bar. in l. nunquã plu ra sunt de priua. deli. vñ in ꝓpsi to consanguinei vnico tm̃ impedi mento impediti sũt ꝯhẽr ergo po terit dispensare.

c Consuluit Io. Cal.] Cõli. s. de cõsan. & af. & vi de: Fel. in c. postulasti. de rescri. ver. considi. a. 2. col 16.

d Quæ qdẽ] est secũdũ Sco. dist. 42. quarti. Est quoddam vincu lũ ꝯtum ex di spensatione sacra mẽtorũ, spãliter baptismi & con firmationis.

e Si verò sequi tur] Scđm S. Bo. ind. dist. 42 quar ti. Si vir vel mu lier post ꝯtum mr̃imonium le. uent simul puerũ de baptismo, vel vir baptizet pue rũ suũ, hoc põt fieri tripliciter, primò necessita te vt qñ paruul⁹ ẽ in articulo mor tis & nõ est ali⁹, qui baptizet. Se cundò ex igno rantia, qa puerũ suum esse igno rat, puta vt cum multi baptizan tur simul vt olim sic heri antiqui tus in sabbato sancto, vel pen

sum.aliter nisi exprimat q̃tuncũque cõsentiat nõ erit matrimoniũ ſm Rodo. ar. d.c.honorãtur.& c.veniẽs. q cleri.vel vouem. & c.ex parte. 2.de ꝯuer. coniuga.

21 Sed nunquid statim vt literas rescripserit qbus similiter & ipsum accipere exprimat in virum. aut alij manifestauerit sic.talis mihi scripsit qđ me accipit in vxorẽ.& ego notifico vobis quod similiter ego accipio eũ in virum.erit matrimoniũ? ℞.videtur prima facie quod nõ donec ad notitiã alterius perueniat. qa ante non est consensus. i. simul sensus sed dissensus. i.separatus sensus. & facit pro hoc l.consensu.& quod ibi nota. ff. de actio. & oblig. Sed tñ ego credo quod statim vt expressit sit matrimoniũ.quia ibi sunt substãtialia matrimonij.s.consensus expressus amborum, & cũ substãtialia sint sufficit. arg. eorũ quæ no.p Bar. in l.prolatam.C.de senten. & interlo.om.iud.& istud tenet ex quo enim vel nuncio hoc expressit. vel per literas sic est consensus. quia simul ambo consentiunt & cũ signis necessarijs.[a] argu.ad hoc i d.c.honorant.

22 Quid si dicat ꝓmitto vobis tribus sororib' quod vnã de vobis accipiam. in vxorẽ. & ille oẽs rñdẽt placet,& postea cognoscit vnã ex illis? ℞. Host. ꝙ matrimoniũ cũ illa erit.quia ipso facto consensit. c. dilecti.& c. vt nostrũ de appel. Et hanc opinionẽ tenet antequã alter trãseat ad secũda vota.Sed si transisset ad secũda vota tene opinionẽ glossæ & modernorum in c.ex literis el 2. de spon. s. quòd non est matrimoniũ primum, quia sola culpa etiam cum sponsalibus incertis non facit matrimonium,nisi ambo ita carnaliter cõuenissent vt matrimonium contrahere, & consummare intenderent.

23 Quero in quid est consensus q facit matrimoniũ? ℞.ſm opin. Ric. in 4.dist. 31.ar.2.q.1.ꝙ ad hoc vt cõsensus faciat matrimoniũ oportet sint ibi tria bona matrimonij implicitè & in habitu saltem. s.contrahentes consentiant.

24 Primò in vinculi inseparabilitatem rõne cuius ẽ in matrimonio bonũ sacramenti. Secũdò in bonum fidei quãtùm ad eius essentiale, quod est non negare vsum sui corporis si coniũx alter petat,nisi Deus a debito reddendi liberauit. Sed quantùm ad accidentale bonum fidei seu accessorium, quod est non exhibere alteri quã suo coniugi vsum sui corporis nõ est necessarium, sed solùm ad benè esse matrimonij. Tertio in bonum prolis quantùm ad eius essentiale quod est eam suscipere conditionaliter. s. si Deus eadem dederit vel nõ ꝓcurare aliquod impedimẽtũ nè ꝓles veniat sed quãtũ ad eius accidẽtale bonũ. s. absolutè velle ꝓlẽ. & eã educare nõ ẽ necessariũ.Vñ si qs ꝯheret cũ intentione separabilitatis nõ dico quoad thorum sed quoad vinculũ,qa sic esset ꝯ bonũ sacramẽti,aut cũ intentione denegãdi se ipsum alteri cõiugi petẽti sine alia diuina reuelatione,qa ꝯ ſm bonũ.s. fidei. Aut cũ intẽtione nõ suscipiẽdi ꝓlẽ si Deus eã daret,aut non eã educãdi,aut ꝓcurandi venena sterilitatis nè ꝓles ꝯciperẽt,aut nascerẽt vel educarẽt.qa ꝯ tertiũ bonũ matrimonij. s. ꝓlis matrimonium talis non ꝯtraheret.[b] Et iõ oportet præfata habeat in intentione saltẽ implicitè.Explicitè verò [c] sufficit qa i ꝯtrahendo

si ꝓcurator ignorauerit reuocationem & etiam ipsa cũ qua ꝯtrahitur non tenet matrimonium. & hoc quia deficit substantia. i.consensus. nõ autẽ ẽ propter arduitatem facti.

a Cũ signis necessarijs. Quæro aliqs iurat aliquã insciã & absentẽ ducere, q̃ postea certificat, an sint sponsalia. Host dicit ꝙ sic.Ita quod si postea eã cognouerit erit matrimonium ꝓsumptũ. de conuer. coniu. ex parte. de iureiu. Si verò. Et per ea iura,quę dicũt posse ꝯhi inter absẽtes.ff.đ diuor. l.ea q̃.de hoc de ꝓcura. li.6.c.fi. Ideo iuramentum seruare dẽt d. c. si verò nisi ille pęnituisset antequã illa ratificasset. d.c. fi.de ꝓcur.li.6 Et vide per d.Ant. in cõs.64. incipit.A. habuit. Et vide d. Alex. in c.ex lrts. 2. de spon.

b Talis nõ cõtraheret] Sed 1 [illegible] quid Papa possit d.spẽsare cũ vnico filio regis religioso vt ꝯtrahat matrimoniũ ad tps.s.donec suscipiat filiũ & postea redeat ad monasterium. Pan.in c. ex publico. de conuer.coniug. Refert Io. And. in regula actus legitimi in mercu. dicit istã quęstionem esse difficilẽ, quia hæc dispensatio versatur circa tria primò vt religiosus contrahat matrimonium. secũdò vt matrimonium contrahatur ad tẽpus quod est cõtra vnum ex tribus bonis matrimonij.27 q.2.c. omne, & in c. fi. de cond. appos. tertiò vt in matrimonium cõsummatum dissoluatur,& alle. ad vtranque partem, & non decidit. Pan.autem tenet partem negatiuã sed d.Ant. in c.2. ex literis.de spõ. tenet partem affirmatiuam,& allegat Bal.& Ful. idem tenentes. Tu tene opi. Pa. quia videtur melior, vide ibi latè per eum.

c Explicitè verò] Quantùm ad actum possibile est non esse

In matrimonio iste tria bona. de bono prolis patet in sterilibus. De bono fidei patet in his qui fidē frangunt. De bono sacramenti patet in his qui religionē ingrediuntur. Et quod dicitur per apostolum 1. Corin 7. si mortuus est vir soluta est mulier a lege viri. intelligitur secūdū Ale. de morte et ciuili quia vir ingrediens monasterium ciuiliter moritur. Et si mulier nubit hoc est per dispēsationem. Quia & si domin⁹ mādauit indissolubilitatem dispēsauit ēt ad mai⁹ bonū, qa melior est religio quam matrimoniū. Et dispēsatio patet Io. 2. vide Vori. in 4. di. 31. ar. 2.

a Licèt non intēderet] De hoc p Sco. & alios in 4. dist. 30. vide ibi Voriliō. nam ibi fuerunt tria bona proles. s. Christus, fides qa semper virgo. sacramentū quia nullum diuortium. vide c. beata Maria. 27. q. 2.

b A tali obligatione] Vide quæ not. supra. Iuramētum. 4. § 3. & de hoc no. in ca. ex publico. & in c. verum de conuer. coniu. & in ca. commissum. sponsa. & sic valet matrimoniū contractū eo animo vt statim dissoluatur. secūdū d An in d. c. commissum. pro hoc facit dictū Hug. de ca. no in. 4 di. 31. q. 2 dicētis ꝙ tenet matrimonium si quis diceret. Ego accipio te in vxorem sic ꝙ ego propono & voueo virginitatē vxori vide ibi. vbi sūt rōnes hu⁹ decisio.

c Contra sacri vtilitatem] Vt puta. Si ducat vxorem non pp seruandā castitatem⁹, sed explendam libidinem contra veritatem autem, qñ intendit libidinem p modum finis & obiecti, valet quia talis consensus nihil quærit nisi contra l ete. Quod aūt possit contrahi pp pulchritudinem hr̄ Gene. 29. de sa. cū Rachel Et deutero. 22. Si videris mulierē pulchram ducrani in matrimonium.

d Posset habere filios] Car. Alex. in rub. de spons. dicit maritus, & vxor si in copula non attēdunt, vt faciāt prolem peccant mortaliter. c. solent cum seq. 32. q. 2. Qđ intelligendum si sola libi sine mouerentur. Nā vt ipse dicit. Si hoc casu explerēt copulam non causa voluptatis, licèt animo non cogitarēt de prole esset peccatum veniale. §. criminis 25 di. & vide gl. in c. vir cum propria. 32. q. 3. quæ dicit rōnem hui⁹ esse, quia nullus est coit⁹ sine pruritu, & sine hac voluptate. ideo peccant venialiter. Et ideo infert d. Anto. in d. rubric. immoderatum vsū copulę cum vxore, ex quo non facit ad prolem, nec ē necessarius ad fornicationem vitādam, esse illicitū & peccatum mortale. c. vsus. cum prece. 32. q. 7.

e Sterili] V de

hendo intendat illud quod inter contrahentes requiritur ad mřimoniū. Maria āt verū mřimoniū cōtraxit cū Ioseph, licèt nō intēderet a consentire in carnalē copulam, qa erat certificata qđ Ioseph nunquā eā requireret. & si eam requisisset ꝙ Deus absoluebat a tali obligatiōe. similiter ille qui ꝯhit, quāuis non hēat aīum consummādi sed religionē intrādi, quia cū intrat absoluit a deo a tali obligatiōe. b

25 Vtrum intētio libidinis vel pulchritudinis aut diuitiarū excludat matrimoniū? ℞. ſm S. Bo. in 4. di. 30. ꝙ multæ cāæ p̄nt esse inductiuę, & sine peccato, dum mō non sistatur in eis. vnde si moueret sicut cā principalis, est minus honesta, & esset contra sacri vtilitatem, c non tñ contra sacri veritatē, nisi ita eēt finis qđ non quæreret nisi libidinē vel diuitias non vxorē ducere, quia sic esset contra veritatem sacramenti.

26 Sed nunqd ꝯhēs ex alio fine quā ꝓlis habēdæ, peccet? ℞. Pe. de Pal. i 4. di. 31. ꝙ sic venialiter, qñ contrahit principaliter pp vitandā fornicationē, si mō sit talis q ſm cōem spē posset habere filios. d aliàs nō. vnde licèt finis mřimonij prim⁹, & p se sit intētio gñandi, tñ qñ principale factum est īpossibile, sicut in sene vel sterili. e licèt de secūdario qui est intentio vitandi fornicationem facere principale. Aliæ āt intentiones sicut reformatio pacis, & aliæ honestæ, si principaliter & per se intēdaē, sic est peccatum veniale, sicut cū vir cognoscit vxorem pp sanitatē. vel baptizatur vt sanetur. Alij verò volunt ꝙ sit mortale, quia cum mřimonium sit sacrum non p̄t sine pctō mortali principaliter intēdi finis extraneus, sicut si qs baptizareē principaliter pp quæstū non curans de gratia baptismali, sed istud dicit idem Pe. qđ est nimis durum, sed tñ nō est sine rōne, & ideo securius est. tenet tñ idem ꝙ cōtrahēs principaliter pp voluptatē, peccat mortaliter. Si verò qs contrahit secūdariò pp diuitias, pulchritudinē, & hmōi non est peccatū, nisi sit ihonesta ītētio.

27 Verū cōtrahēs in peccato mortali. peccet mortaliter? ℞. ſm Pet. prædictū ꝙ sic. quia dicit Aug. 1. q. 1. c. 1. per Isaiam quod sacra talia sunt vnicuiq; quali cōscietia qs accedit. Sed nunquid teneaē confiteri videē tenere ꝙ sic, sed ego non credo de necessitate, nisi in ꝓposito intellige ꝙ peccat ꝯhendo per verba de p̄nti.

MAtrimonium 3, q̄ impediūt vt nō contrahaē? ℞. ꝙ sunt 18. Quorū duo prima impediūt de necessitate pręcepti, ita qđ peccat mortaliter contrahens, tñ cōtractū de facto nō dirimūt. Tertiū verò impedit solū ad tp̄s, & aliqñ in perpetuum. Alia verò sequētia tali modo impediunt, ꝙ etiam si de facto

insti.de nup.in prin.in gl.in ver.potentes in fi.
e Peritiam canonum] Et si deficit non valet quod agitur secundùm doc.in d.c.1.Tamen episcop⁹ peccat si canones ignorans non consuluit peritiores, de leget ergo vel scienti vel exercitato in iure,aut peritiores cõsulat.de concess.preb.c.1. de his quæ fi.a ꝑ la.c. nouit.& ca. quanto aliàs pec cat.32.q.2 c.fin. &c. Nõ dēt ergo iudex ignorare canones, q̃ cãæ matrimoniales sunt secũdùm canones terminan dę.d.c.1. & c.fraternitatis. Item quia canões dñt ab oib. sciri.c t. & ñ.de consti. & spãliter ab epis. 38.dis. omnes,& c.cũ sit ars. de ætate & qualitate. Et vide.c.cum in cunctis de elect. Item dēt habere autoritatẽ. aliàs sententia non valeret. Quis autẽ debeat præferri in electiõe ad ecclesiam,an Theologus, an verò canonista. Vide Alex in d.c.1.de consan.& af.

b Perpetua] Puta quia sunt consanguinei in gradu prohibito. Et intellige qđ non propter interdi. ctũ, sed propter ipsum impedimẽtum dirimiẽ matrimonium.vt d. c.fi. & ibi do. Alexandrinus. Nã tanctũ sacramentum non debet dirimi propter solum interdictũ & debent excõicari tales sic cõtrahentes.d.c. vlti.

c Feriarum] Rõ aũt quare prohibeantur nuptiæ tali tempore, est quia tẽpore nuptiarum animus nimis resoluitur in letitiam,cum tamẽ sit tempus tristitiæ. Hæc Tho. in 4.dist.32.

d Nihil dicit de oct[illegible]m Pa.in d.c.capellanus. ad hoc facit.c.1.de treu. & pace.

e Per verba de præsenti] Hos. in sua summa tenebat q̃ si licebat sed malè.

f Pōt omni tempore] Videns⁹ in fin.ili,q̃ licèt secundũ leges non liceat infra tẽp⁹ luct⁹ mulieri nubere, pōt tamen sine aliqua pen. infra. hoc tẽpus effici ipsa quia cessat prohibitionis ratio, cum ꝑ hoc non fiat sanguinis perturbatio seu cõn istio. l.solet.ff de iusa mi. & .ta loquitur tex d.c.capel lanus matrimonium quocũque tempore contrahi &c.hoc etiam dicit gl. i §.hinc etiam 34.q.4.

g Sed solum prohibetur] Secundũ B duplex ẽ ratio quare his tribus temporibus interdictum est nuptias celebrare.Vna.s.moralis,alia figuralis. Moralis est, quia in his trib⁹ temporib⁹ anti ꝑpter præcipuarum solennitatẽ expectationem, in quib. cõsuenerũt fideles cõicare. s. natali dñi, Pasca,& Penthecoste. & debẽt se fideles pręparare, vt dominum suũ possint dignẽ, & reuerenter recipere, & per hoc debent sensum a terrenis aliqua-

contrahat non tenet, nec ẽ mrimoniũ postea cõtractũ, & contrahẽdo peccat mortaliter,non in oib. sed solũ contrahit contra impedimẽtũ.5.6.7.8.9.10.12. 13. 14.15.16.& aliqñ incurrit excõicationem si contrahit in impedimẽto consan. vel af.vel voti solennis, aut ordinis vt s̃.excõicatio.7.Casu.41. & quis p̃t dispẽsare vt quis contrahat in ipsis ĩpedimentis.vide infra. Impedimentum.18. §.2.& 3.

Impedimentvm 1. dicitͬ interdictum ecclesiæ. & istud interd ctũ est duplex. quoddam gñale quo prohibetur clandestinè contrahere matrimonium omnibus de quo dic vt s̃.clãdestinũ Aliud est interdictum spãle q̃ ꝓhibeẽ ꝑ aliq̃ cãm legitimã nè ꝯhat, & istud interdictũ non p̃t fieri, nisi ab eo qui p̃t de cã matrimoniali cognoscere, sicut est epus,vel alius ordinarius, & qui habeat peritiam canonum.a de consan. & af. c.1.vnde contrahens cõtra illud ĩterdictũ peccat mortaliter,& si cã ꝑ quã factũ est interdictũ ẽ perpetua,b sic omnino separabunẽ data sententia diuortij,probato impedimento de matri. contra inter.ec contra c.vl. Si verò erat temporalis. sic tenebit matrimonium. sed in pęnã debent ad tempus separari.de matr.contra in ter ec.contra c. 1.& 2.

Impedimentvm .2.n dr̃ feriarum.c Nam vt not. Pa.in c.capellan⁹.de ferijs, prohibetur nuptię celebrari ab aduentu vsque ad Epiphaniã inclusiuè.licèt Ho. dicat etiam includi octauã, sed tu tene nõ includi,quia c.non oportet 33.q.4.nihil dicit de octaua.d nisi cõsuetudo esset, quia illa seruanda l. si de interpretatione. ff.de leg.Item a septuagesima vsque in octauã paschæ inclusiuè,quia in d.c.capellanus.dicitur post octauã. ergo non in octaua.Item a primo die rogationũ q̃ est. 2.feria ante ascensionẽ dñi vsque ad octauam Penthecostes inclusiuè.quia litera dicit i d c. capellanus post 7.dies post festum penthecostes.non.n.essent.7. dies nisi dñica includeretur. Facit qđ ibi dr̃ tres septimanas q̃ non essẽt, nisi includeret & expone literã cum dicit post.7.dies festi pẽth. quod caret octauis nuptiæ suspẽdanẽ in dñica quæ sequitur , & deinceps &c.vt intelligas de dñica secũda post Penthecostes . non q̃a oportet expectare vsq; tuc sed q̃a si vult celebrare eas in die solẽni (vt cõiter fit) oportet expectet vsq; tũc.

1 Verũ in præfatis tp̃ib. ꝓhibeatͬ totaliter ꝯtract⁹ matrimonij?℞.Pa.i d.c.capellanus q̃ non,q̃a mrimoniũ sine alia celebritate sed solũ per verba de præsent.e corã facie ecclesiæ p̃t oi tpe f ꝯhi,cũ nõ inueniatur aliqua cã ꝓhibitionis,quia in tali consensu nullũ est peccatũ,imo est factm vt in c.debitum de biga. sed solũm prohibetur g solẽnitas nu-

tenus eleuare, & qm̄ in spōsę traductione & nuptiarum celebratione pp nouitatem vehemēter animus conuertitur ad illud quod deorsum est, & ad gaudia vana. ideo illa tria tpa rōnabili cā̄ sunt interdicta. In quibus etiam multæ abusiones fiunt quę non cōueniunt. Et con. cor. R c & Tho. Alia est rō singularis. s. q̄ in his temporibus sunt dies ieiuniorū. & sic dr̄ Mathe 9. Non debent filij spōsi lugere quā diu cum illis est sponsus. Cū aūt auferetur &c. lō quodammō his diebus significatur absentia sponsi, & ideo in talib⁹ diebus nō debet fieri coniunctio spōsi & spōsę nec nuptiarū celebratio &c. Quid aūt de sabbato adhuc eius, nunqd pōt nuptię celebrari? Rñ. attendi debet consuetudo. Aliàs a vespere fe iæ incipiant, excepto sabbato septuagesimæ, quia excludun. tur vespere. ex quo in ipsis non abdicatur canticum lætitiæ, s. Alleluia. Hac secūdum Archiep. Florē. Et recitat Rose. in hoc impedimento.

a Credo etiam] Rī. in 4. di. 32. ar. 5. q. 1. tenet idem in viduis, ꝙ in virginibus & idē Io An. & Pan. in d. ca. capellanus, & dicunt ꝙ omnis noua comixtio carnis his diebus prohibīe. tur, imo si cōiungerentur dicunt ꝑfati ꝙ dēt dirimi thor⁹ donec durēt ferię. d. c. ñ oportet. & placet.

b Donec conditio impleatur] Matrimoniū ēni pōt sub conditione. c. super eo & c. per tuas. de condi. appo. sed contra actus legitimi non recipiunt diem neque conditionē. c. actus de re iu. lib 6. sed matrimonium est actus legitimus ergo &c. Res. gl. in d. c. sup

nuptialis vt sunt cōuiuia, & aliæ similes solēnitates, & solēnis traductio, & carnis noua commixtio, vt tenet gl. in c. capellanus. Qui autem facit contrariū, peccat mortaliter. quia contra interdictū ecclesiæ contrahit. de matri. ꝯtra inter ec. contra per totum. Tenet tñ Pe. de Pa. quòd solùm erit peccatū mortale, qn̄ prima vice cōsummat nō postea, nisi faceret in cōtemptum ecclesiæ. Credo etiam [a] ꝙ si mulier quæ aliū habuit virum & vir qui aliam habuit vxorē ꝯtraherēt simul & consummarent sine alia solennitate coniugium, ꝙ non peccarent mortaliter. quia in eis cessat ratio prohibitionis prædicta.

IMPEDIMENTVM tertiū dicitur conditio, & hic accipio hanc conditionem ꝓpriè. s. prout est suspēsiua actus. de qua hēs s̄. cōditio. §. 4. ꝗ fit per hāc dictionem si. Vnde si qs ꝯtrahat cū aliqua sub ista conditione, si pater suus erit contētus, & hmōi. nō erit mr̄imonium donec cōditio impleatur, [b] & si nūquam impleretur, nunquā esset matrimoniū. [a] Ad cuius declarationē est sciendū, quia conditiones sunt in quadruplici genere. s. honestę turpes. i. differētes, & impossibiles, honestæ sunt oēs illæ q̄ faciūt ad ꝯdecētiā mr̄imonij. vt ꝙ parētes sint ꝯtenti, vel q̄ nō derogāt honestati vt si dederis mihi dotem. si pr̄ tu⁹ remiserit mihi iniuriā. & hmōi. Et istę si apponāt̄ in mr̄imonio ipsum īpediunt, vt non sit donec conditio veniat in eē. vñ si ille q̄ sub tali ꝯditione contraxit mutet aium, & dissētiat, vel aliā sine ꝯditiōe accipiat antequā conditio impleatur iam non erit mr̄imonium [c] primū, licèt postea cōditio eueniat. Verū est qđ si non transiuit ad secunda vota ecclesia compellet eum vt eā accipiat ex quo conditio aduenit. de con. appo. super eo in tex. & gl. Fallit hoc i duob. casib. Primus si pendente conditione cōmisceātur carnaliter. [d] Et intellige secundū q̄ s̄ dixi mr̄imoniū s. §. 6. vel consensus de pñti absolutus adueniat. de con. appo. c. de illis. & c. super eo. & ca. per tuas quia tunc erit mr̄imoniū de pñti absolutum. Secundus casus est si conditio est necessaria, vt cum dr̄ accipio te in meā vxorē si sol fuerit i cancro i ęstate & huiusmo di, qa ex quo oino talis conditio ē exitura necessariò, statim est mr̄imonium, qa talia futura sunt iam præsentia in causis suis tex. est

eo. ꝙ illi sunt quasi con ractus sed matrimoniū est ꝯtus idem gl. in d. c. actus, & d An. in d. c. super eo. & illa regula actus procedit in casib ibi enarratis, & non in alijs ideo dicit actus legitimi qui, & illud relariuū qui stat restrictiue secundùm Cardi. ibi idem Io. An. in d. c. super eo. Item contra, quia bonum est arg. de matrimonio spirituali ad carnale. ca. quoniam vt lite. non con. & sed spūale nō potest fieri sub cōditione c. 2. de ele. in. 6 ergo nec carnale Io. An. & alij. i d. c super eo dicit quod spiritua le non pōt fieri pp maturitatem [illegible] quę in electiōe requiritur. secus in carnali in quo sufficit ꝯsensus. c. dilect⁹. de spons. & ꝯtra. c. 1 & 2. de cōiu. lepro. i spūali requiritur idoneitas. de qua in ca. cum in cunctis. de ele ideo non potest fieri sub conditione.

c Iā nō erit mr̄imonium] Rō est quia mr̄imoniū conditionale habet vim spōsaliorū de futuro secundùm Pa. in d. c. sup eo. vñ sicut sponsalia tollun tur p subsequēs mr̄imoniū c. 1 de spons. ita & mr̄imoniū conditionale per subsequens purum. c. vrrc de sponsa. li. 6. vide Pa omni no vbi s̄ & Ale.

d Cōmisceantur carnaliter] quia sic copula carnalis operatur duos effectus, primò quia conditionē purificat secundū qa sponsalia de futuro mr̄imoniū resoluit Et sic vbi duo spōsalia cōcurrere s̄ l. 4. C de do. promis. Sed illud fallit qr̄ vnū venit in consequentiā alterius, & patet sic. sicut. n. dicimus copulā facere sponsalia esse matrimonium, vt euitetur peccatum. Cnē præsumatur fornicatio, eo s̄ mudo

apet^9 in l si pupillus.§.1.a ff de nona. Vñ nec propriè dēr dici condiio. l. hæres meus.ff.de cond.& de.hoc tenet Ho.Car.& l'a.in d.c. p tuas ꝗ cōd.appo.& s̃.Bo. i 4.di.28.& S.Th. in 4.dist. 27. Sed contrariū tenet gl. Io.Gof.& Io And. in d.c.p tuas,& dicunt, ꝙ si trāſe.it ad ſecūda vota tenebit ſm mr̃imoniū contractū añ cō dōnis euentū.Ego verò credo in fo.conten. veriorē ſecundā opi.in foro āt aiæ iudicandū est ſm eorū intentionē.Si n. non intendebāt tūc contra here, ſed in tp̄s conditionis, ſic nō erit mr̃imoniū.& ſic erit vera ſecūda opinio.qa licèt ſtipulatio ſub ꝯditione q̄ oīno est extinctura non ſit conditionalis,est tñ in diē,ita qđ nō debet aliqd anteq̄ veniat, vt no.i d.§.1.facit.l.hr̄s me^9 in prin.ff.de cond. & dem. vbi licèt legatū factū Titio cū morieť non ſit conditionale tñ non teneť hęres ſoluere antequā moriatur,eēt benè cōditionale ſi legarentur centū Titio cū morieť hæres.Ratio qa ſi moreretur legatarius primò q̄ hæres, legatū expiraret morte legatarij,ſed non in primo caſu,quia trāſiret ad hæredes vt in d. l.hæres. Et ſic patet ꝙ condō q̄ oīno ē extinctura aliqñ facit ꝯtractū ꝯdōnatū aliqñ non,& qñ nō ē conditionatū est tñ in diē, & ſic non erit mr̃imoniū de præſenti. niſi aliud intendat. b

1 Sed nunqd conditio quę neceſſario ſubintelligitur in contractu ſi exprimatur faciat con litionale? ℞.ꝙ nō, vt in l.hęc verba i editatoris. ff.de leg.1.& in l.conditiones,& l.aliqñ.ff.de cond.& dem.Nā legatum factū ſub iſta conditione,ſi hęres hæreditatē adierit non est cōditionale, quia neceſſariò ſubintelligitur, vt in dictis iurib.patet. ſed ſi contract^9 poſſet fieri ēt non exiſtente illa conditione, ſic ſi apponatur facit contractū cōditionalē, & ſecundū hāc diſtinctionē cōcor.Arc.& Io. An.in c.vni.de ſponſ.li.6.q videtur contrarij. Sic ergo patet qūo mr̃imonium vel ſponſalia non ſunt cōditionalia,qñ dr̄ contraho cū ta li ſi ipſa in me conſenſerit, & hmōi, ſecus ſi diceret ſi deo placuerit,& huiuſmodi, quia non neceſſariò inſunt, quia p̄t eſſe matrimonium contra volūtatē Dei.

2 Sed pone ꝙ quis contraxit ſub conditione, ſi patri ſuo placuerit, pr̄ primò diſſentit, ſed poſtea mutata voluntate conſentit? ℞.ꝙ non erit mr̃imoniū.p l.boues.§.hoc ſermone.ff.de ver. ſign.& l.hęc conditio la picola.ff.de cond. & dem.quia iſta conditio, ſi pr̄ meus conſenſerit debet verificari de primo conſenſu, ex quo quia non fuit ideo expirauit. Vnde ſicut copula carnalis q̄ de ſua natura hēt purificare cōditionē, non purificat qñ inuenit extinctū vinculum, vt puta quia ſuperuenit affinitas poſt mr̃imoniū conditionaliter contractum ante conditionis euentum. Aut qa ꝯditio expirauit & nō fuit impleta; ſic & in propoſito, & hoc tene poſtquā aliam accepit,licèt d.Car.in d.c.ſuper eo dicat tenere matrimonium, ſi taliter contrahentes perſeuerabant in primo propoſito. c

3 Sed quid ſi præfatus pater nec conſenſit nec diſsēſit expreſsè? ℞ credo ꝙ non erit mr̃imoniū p l ꝗ hęred.§.1.& per l.Mæui^9. ff.de cond.& dem vbi patet quod conditio debet impleri in forma ſpecifica. ergo requiritur vt expſsè conſentiat. Ho.tamen & & ſequiť Car.in d.c.ſup eo dicūt qđ tenetur

modo dicendum conditionem purificare nē præſumatur fornicatio. Fall. niſi ꝯheret affinitatem cognoſcendo cōſanguineam ſpōſę, quia tunc nō poſſet habeř ſpōſam in vxorem. c.veniens, & ca. ex literis,& cap. tranſmiſſę,de eo qui co. conſang. vxo.ſuę ſecundū Ioan Andr. in d. c.de illis.

a L ſi pupillus. §. 3.] Dicit ibi Bar ꝙ ſtipulatio pura,licet ſit certū quòd moriar & tñ incertū qñ ad ideo expectari dēt dies Bar.i l ſi conſt.nte.§. 1.ff.ſol ma. dicit Conditio q̄ omnino eſt extitura ita demum impedit natiuitatem actionis ſi eſt incerta an, & quando ſecus ſi eſt certa an, & incerta qñ. Et ꝗ hoc tex. ibi & bonus tex. in l. Iuli.verum. ff.de cond. ideb. & ibi no. gloſ.in ver. ſolutionis, bñ facit tex.in l. niſi finita. ff. de tu.& rōdiſtr. vbi licet certū ſi tutelam morte finiri, tñ non oritur actio,niſi in tutela finita,vt ibi & plenè per Bar.in l.ita ſtipulat^9. 2. quæſt. de verbo. obligation.& in l. centeſimis. de verb obl.& in d. l.hr̄s meus de cōdit. & demon.

b Niſi aliud intendat] Adde cōſiliū mon. Q3 recitat Ro.nā dicit in talib.caſib.q i iure non ſunt itaclari ſatius nō eſſet ꝑcipitandū,alterutro aſſentiēte parte naſcitur ꝯriū.vñ ſi poſt talē ꝯctū ꝯdōnalē ſolēniter cum alia ꝯxiſſet,bonū eēt Papā conſulere, vel diſſimulare anteq̄ mr̃imoniū ſm diſſolueretur,ſimiliter ſi tranſiſſet ad religionē,videretur ee diſſimulandū.

c In primo ꝓpoſito] Secūdū Alc. d.c iura allegata p Car.non loquitu terminis cōditionalib. vñ non vr̄ verū, ꝙ dicit, qa quāprimum deficit cō. ō ꝯtra^9 dr̄ expiraſſe, ergo conſenſus patris matrimoniū non operabitur.

d Hoſt.tñ] Facit qa in fauorabilibus hr̄ ꝓ conſenſu taciturnitas regula q tacet.ꝗ re. iu li.6 Sed intelligitur quādo recipit fauorem

matrimonium & ꝙ sit spāle in matrimonio. Et hæc opinio tenenda, vbi ad secūda vota non est deuentum. aliàs primum verius est de iure iudicio meo.

4 Verū matrimoniū ꝯtractum sub ꝯditione cū sint affines si dn̄s Papa voluerit dispēsare, teneat adueniēte conditione sine alio ꝯsensu? Re. Pa.& Inn. in d.c. super eo. videntur tenere ꝙ non, qa primus consensus est oino a iure reprobat[a] ꝑ quib. facit. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de ver. ob. & l. continuus. §. cum quis e. tit. facit. l. apud Iulianū. ff. de le. 1. Sed ī contrariū ꝙ teneat est d. An. & quidā alij in d. c. super eo. & est verior [a] ꝑ l. si rē meam. ff. de verb. ob. Vbi possum stipulari rem meā in tp̄s conditionis, qn̄ mea non erit, licèt nūc cū sit mea non possim. facit similiter l. 3.[b] iuncta l. pe. ff. de oper. pub. Vbi valet mādatū priuati de opere publico faciēdo principe annuente, ꝙ tamen alias non valeret. Nec ob. d. §. sacram & §. cū quis sub conditione, qa ibi vitiū ērat in rę q̄ non erat in commercio, nec potest esse. sed non sic est in casu nostro, qa sublato impedimento ꝓhibitionis per dispēsationem nihil obstat. Faciunt no. in c. in causis. in fi. de ele. & in c. nisi cū pridem. in fi. de renunti. Item nec l. apud Iulia. prædicta, qa dēt intelligi verum esse conditionē fore imposssibilē quæ pendet ex voluntate principis in his q̄ princeps non solet concedere. vt ibi patet, quia ibi loquit̄ de prædijs in patrimonio Cæsaris redactis, q Cæsar non solet alienare non insolitis ꝯcedi dispēsatiuè. vt est tex. in l. intercidit. ff. de cond. & dem. Et ideo hanc partē tene antequā trāseat ad secūda vota ꝓ qua facit ꝙ no. Bar. in d. l. si rem meā sed postquā trāsiuit posses tenere primam.

5 Verū teneat conditio si donaueris mihi centum accipio te in vxorē? R. qi non text. est in l. si ita stipulatus fuero te sisti §. si tibi nupsero. ff. de ver. ob. Quod limita quando talis stipulatio fit non causa dotis. [c] vel quando non subest iusta cā petendi illud. aliàs sic. Vnde dicit ibi Bar.[d] ꝙ si nobilis contraheret cū plebea non esset inhonestū si in recompensationem nobilitas aliquid exigeretur.

6 Sed pone ꝙ B. contraxit cum A sub præfata conditione, & ante conditionis euentū contraxit cū C. sub eadē conditione. demū A. & C. eodē tp̄e dat centum ꝙ istorū erit matrimoniū? R. ꝙ neutrū ratione incertitudinis. facit. l. si fuerit. in prin. ff. de reb[us] dub. & l. duo sunt Titij. ff. de testa. tut. Item quia contractus conditionalis suscipit robur ab implemento. l. cedere diē. ff. de ver. signi. & ideo perinde est ac si cum duobus contraheret simul eo tp̄e. Nec ob. l. potior. §. videamus. ff. qui po. in pig. habeantur. l. nec empto. in prin. ff. de contrahen. empti.

uectis. l. si remunerandi. §. passus & l. q patit̄. ff. mandati. Hic autē p̄t fauorē ex m̄rimonio nō consequtur &c. nisi, in ampla dote, item quia matrimonium est quid fauorabile. c. fi. in conappo.

a Et est verior] Ista quæstio est multū difficilis qa d. Anc. & Cal. tenēt partē affirmatiuā. Inn. & Pa. Car Zaba. tenēt ꝯ. Idem Frā. de Areti. in consil. 143. incipit ex facto Alexādri. in d. c. super atl. hinc inda argumenta & nullā partē tenet Rose. m̄ri. 4. § 13. cū sequen. tenet tenet opi. Inn. & Pan. & qdā alij summistę idē dicūt. Mihi videt̄ ꝙ cōcordia hic in fin. posita sit multū sufficiens quā dēs tenere. quāquā qdā impugnent & malè. Nōne. d. Car. Alaxādrinus videat rōnes omniū cū sit modernus & tn̄ religt cogitandū, qa ab vtraq; parte vidit rōnes efficaces. vn̄ non est cōdemnanda cōcordia autoris imo cōmēdāda.

b Facit similiter. l. 3.] Illa lex parū facit. & similiter. l. pen. patet ibi in tex.

c Non casu dotis] De hoc est tex. in c. de illis. de condi. appo. vbi dicit̄ Si verò animus sub huiusmodi verbis iuramētum alicui mulieri ꝓstiti ego te i vxorem accipiam, si tantū mihi donaueris reus piurij non habebit̄, si eam nolentē sibi soluere qd̄ sibi dari petit nō acceperit in vxorem nisi consensus de præsenti aut carnalis sit inter eos copula subsequuta.

d Ibi Bart.] Nec ob. tex. in d. §. si tibi nupsero, vbi dr̄. si mulier stipulatur a viro centum sibi dari si sibi nupserit, non valet stipulatio, tanquā inhonesta & idē dicit persona viri, nè videatur ꝓp libidinem dasse cētum, vel matrimoniū ꝯxisse, quia rn̄detur ꝙ qn̄ subest iusta cā petendi donū, tunc valet cōditio seu stipulatio. nam tex. ibi non anullat indistinctè stipulationem, sed dicit ꝙ cā cognita ē annulāda. Causa autē honesta posset esse dos. vt dicit Pa. in d. c. de illis exemplum vt in tex. hic p Bart. Et ad de no. in l. si voluntatem C. de dot. ꝓmis. & in l. si diuortio. ff. de verbo. oblig. Alia cā pōt eē, ꝓmittebātur illa cētū pro bono pacis, vel m̄rimonium conciliandū. Et vult Bar. in d. §. tibi nupsero. & Bald. in c. accedens de procur. Vbi allegat. tex. quē ad hoc dicit sing. in l. creditor. §. Titius. circa fi. ff. mādati. ad idē l. ex ea. §. 1. ff. de verbo. obli. & ibi Bar. dicit de promittente amico suo quòd nō ludet ampli[us] sub certa pœna,

Vbi implementũ conditionis trahit̃ ad diẽ ɔ̃tract⁹ celebrati. vt perinde habeat̃ ac si a principio fuisset contract⁹ purus vt sic primum videat̃ valere, q̃a p̃dicta iura intelligunt̃ q̃n nõ est in potestate gerentis[a] s̃m tollere, q̃a si eẽt in p̃tãte eius tollere (vt in casu n̄ro) b̃n tolleret̃. vt in d. l. potior. in prin. nec secundũ p̃t primò p̃iudicare, q̃a nõ est maius vinculũ q̃ primũ. Et hoc teneas, q̃a cõis opinio est, nisi conditio impleta fuisset citius ab aliquo eorum, quia illud esset matrimonium.[b]

7 Verũ contrahens cũ aliqua cũ conditione, si te inuenero virginẽ teneat̃? ℞. secundũ Car. in d. c. p̃ tuas ꝙ si ista conditio intelligat̃ si te inuenero per aspectũ matronarum & hmõi, sic tenet ɔ̃ditio. Si verò referat̃ si te inuenero virginẽ, s. per copulam. & sic reijcit̃ tanq̃ turpis, & tenet m̃rimoniũ, licèt nõ sit virgo[c] & sic intellige gl. in d. c. p̃ tuas, & cõiter doc. q̃ eã sequũtur.[d]

8 Quid si dicat si permiseris me coire tecum accipiã te in coniugem, vel dabo tibi centũ? ℞. ꝙ nõ erit m̃rimoniũ p̃ copulã, q̃a potest se liberare dando centum.

9 Quid si dicat ɔ̃hã tecũ, si permiseris coitũ. Aut promitto tibi ꝙ si vxorẽ accipiã te accipiam, si permiseris me coire tecũ? ℞. ꝙ pro m̃rimonio est iudicandum in prima copula, sed nõ añ copulam, q̃a secundũ Inn. licèt ista cõditio sit inhonesta, t̃n suspẽdit ɔ̃t̃ũ, sed purificatur in prima copula*. Alij dicunt ꝙ si intelligat̃ d̃ copula matrimoniali, sic est honesta & suspendit. si de alia fornicaria, sic dẽt hẽri pro non adiecta. vt no. in d. c. duob. de spõ. duo. & sic erit m̃rimonium ẽt ante copulam, & videtur verius.[e]

10 Cõditio quæ est de p̃tõ vel de p̃ñti[f] aliquo nõ propriè cõditio est. vt in l. institutio talis. §. 1. ff. de ɔ̃d. inst. vitiat t̃n si nõ fuit, vt ibi gl.

11 Aliæ cõditiones sunt turpes, & inhonestæ, & si sunt ɔ̃tra substãtialia m̃rimonij, vt ɔ̃tra inseparabilitatẽ, aut contra bonũ fidei vel ɔ̃tra bonũ prolis eo mõ quo de substantia sunt de q̃bus q̃n sunt substãtiales dixi. s. m̃rimoniũ. 2. §. 23. sic vitiant, & non vitiantur. vt patet in c. fi. de cõ. ap. facit. c. detrahe. 1. q. 1. & l. cũ ij. §. si p̃tor. ff. de transac. q̃a remota parte substantiali non potest ɔ̃sistere aliq̃d, si verò nõ sunt ɔ̃ substantialia m̃rimonij. sic vitiantur, & non vitiat, & sic perinde ẽ ac si fuisset contractũ sine conditione, vt no. in d. c. fi. ex hoc patet solutio multarum q̃onum. Vnde contrahens donec aliam meliorẽ iueniat nihil facit. Item si venena sterilitatis p̃curabis. Itẽ si nõ seruabis mihi fidem aliam volo posse accipere & hmõi. quia nihil fit. & istud dicit Pa. in d. c. fi. fuisse in facto. Aliàs sec⁹, vtputa si te adulterandam prostitues.

quia valet hæc promissio. Et si dicatur ꝙ matrimonium est quid spirituale, quia est sacramẽtum, ergo pro eo non p̃ot dari aliquid sine simonia. c. quã pro cum si. 1. q. 1. & pactiones in spiritualibus prohibentur. c. fi. de pac. quia. Res. ꝙ datum tale est causa dotis vel propter onera matrimonij, quod licèt l. pro onerib. C. de iur. do. c. salubriter. de vsu.

a In potestate gerẽtis] Tũc retrotrahitur quando nõ est in p̃tãte gerentis. l. debitoris tollere secundùm. Et sic quando cõditio est casualis. q. d. Secus si conditio esset potestatiua, quia non retrotrahit̃. In casu verò nostro in facultate. B. erat tollere secũdùm matrimonium contrahendo cum vna alia vel cum prima, & econuerso.

b Quia illud esset m̃rimoniũ] Hãc q. examinat plenissimè Alex. in c. 1. de cõdi. appo. & concludit rõne incertitudinis nullam valere. adde capit. ad hæc. de rescri. & c. tibi, iũcta gl. c. ti. li. 6. in ver. certo. Et faciũt not. in c. ex literis. el. 2. de sponsa. Vbi ĩcertitudo vitiat m̃rimoniũ. Ideo dicendũ non esse alligatum. Itẽ facit quia tempore non p̃ot quis hr̃e duas vxores qd' esset in casu n̄ro per purificationẽ cõditionis simul factam.

c Licèt nõ sit virgo] Hoc autem intellige in foro iudicij secũdùm Hosti. licèt secus in foro animæ, q̃a ista conditio videtur honesta cum fortasse talis intendat vitare bigamiam*, quæ incurritur si quis contraxit cum corrupta. 33. di. Maritum. & c. a nobis. de bigamis. Imo si credebat virginem & inuenit eam corruptam, vt c. si cuius. ꝗcum ca. seq. 34. di. & etiam in foro iudicij si posset probari p̃ suam cõfessionẽ, & sibi imputetur quę cõtraxit sub tali cõditione volens decipere.

d Sequũtur] Cardi. Ale. Idem Areti. in cons. incipit in Christi nomine. & hoc verum si verba sunt i futurum concepta vt hic dicitur. Si verò sunt de p̃ñti cõcepta hoc mõ. Accipio te si es virgo ista conditio hunc effectum operatur, q̃a statim est matrimonium, si est virgo si verò non erat non valet ipso iure, quia conditio de p̃ñti vel de p̃terito hanc naturam hẽt, quia si ẽ vera incontinẽti valet act⁹, si falsa non valet. l. cũ ad præsens. ff. si certum petat. & vide in §. 10.

e Et videtur verius] idem tenet Arc. in c. duobus 27. q. 2. Et Ale. in c. 1. de spons. duorum. Vbi plenè, & dicit hanc esse communem opi. &c. licèt faciat in contrarium. l. ꝙ si ab initio. ff. si cer. pe. Vbi si posui pœnes te centum pacto apposito, vt si volee vti sit mutuum, nõ erit mutuum nisi tu vsus fueris, nec sufficit ꝙ cœpis velle vti. Et exponitur si p̃miseris cognosci. cãtiuè. s. volo vt permittas.

f De p̃ñti] Vide

stitues licet cano. teneant cõiter ꝙ non sit mrimoniũ. Tu tñ dic ꝙ ẽ matrimoniũ & conditio reijcit qa non est contra essentialia matrimonij. vt s̃. dixi. & tex. c. si. ꝓ dicti. vbi se fundãt cano. intelligit qñ ponit sub conditione resolutiua. vel qñ ponit si te adulterandam prostitues taliter ꝙ mihi debitum negare possis.[a]

12 Aliæ conditiones sũt impossibiles, vt si cęlum digito tetigeris & hmõi. & tales reijciũt fauore mrimonij, & habentur pro nõ positis, vt in d. c. si. licèt ĩ alijs ꝯctib. a mrimonio vitiẽt ꝯtractũ, vt in d. c. si. & §. ipossibilis inst. de hær. inst.

13 In sum. no. ꝙ ad hoc vt conditio quælibet suspendat mrimoniũ. vt non sit añ eius euentum, oportet ꝙ. 7. concurrant. Primũ ꝙ sit apposita in prin. contract' mrimonij. Nã si mrimoniũ eẽt ꝯtractũ purè primò, & postea poneret conditio, non posset eũ suspẽdere nec rescindere. c. dixit 32. q. 1. facit ꝙ no. d. Ant. & Pa. in ca. 1. de ꝯd. app. Secundũ reqritur ꝙ in conditione vterque consentiat expresè. vñ licèt vnus ponat conditionẽ si alter expresè in eam non cõsentit ẽt si taceat matrimoniũ erit purũ.[b] vt no. in c. si. de cond. app. Et quãuis conditio eẽt contra substantialia matrimonij. nihilominus matrimoniũ teneret secuta copula. vt ibi no. Inn. & Pa. facit. c. aliqñ. 32. q. 2. saltẽ quo ad ecclesiam. Tertiũ ꝙ ꝯditio nõ sit necessariò futura de quo tñ dic vt s̃. in prin. aut ꝙ nõ sit turpis, aut ĩpossibilis, qa sic hr ꝓ non adiecta, excepta illa q̃ est contra substãtialia mrimonij. Quartũ ꝙ non interueniat cõsensus de præsenti absolutus post conditionẽ & ante eius euentũ. Quĩtũ ꝙ non interueniat carnalis copula añ euentũ conditionis, quia statim erit mrimoniũ si fuerat ꝯtractũ per verba de ꝑsenti sub illa conditione, ẽt si ꝓcesserat ꝯditionis defect' dũmõ alter erat ignorans. puta quia contraxit si pri placeret, & pr ꝯtradicit. tñ alter ignorat hoc, & consentit in copulã & matrimoniũ erit, vt no. d. An. in c. ꝑ tuas. de condi. app. adducit in simili no. in c. ex parte decani. de rescri. & similiter Ho. ibid. qđ tñ credo verũ quo ad forũ contentiosum, & ẽt in foro cõsciæ si ambo matrimonialiter intendebãt copulari, aliàs non. vt s̃. Matrimo. 2. §. 6. Sextũ ꝙ sit ꝓpè conditio non mod' tenet tñ Pet. de Pal. in 4 ꝙ idẽ sit dicendũ de mõ sicut de conditione & ẽm eandẽ distinctionẽ excepto, ꝙ qñ modus est possibilis, & honestus non suspendit oblationẽ sicut facit conditio, tñ tenẽt implere, nisi eius fauore sit appositus qa tunc non tenet si solũ eius fauorẽ respicit. Conditio verò apposita ꝑ modũ cãæ, siue cã sit vera siue falsa ẽm Pe. ꝓdictũ hr ꝓ non adiecta in matrimonio, nisi esset necessaria, puta contraho tecum qa es libera, qa si esset serua non valeret. Idẽ qñ dicit contraho tecũ, qa es Ioannes fili' Titij, & hmõi, quia si esset error conditionis vel personæ, & sic vitiaret matrimonium. Septimũ ꝙ conditio non sit de prætetito, vel præsenti, sed de futuro, vt supra. §. 10.

IMPEDIMENTVM 4. dr̃ error. nã qcqd ĩpedit cãm de sui natura ĩpedit & effectũ consensus aũt (vt s̃. dictũ est) est cã matrimonij. & iõ qđ euacuat cõsensum euacuat matrimoniũ. consensus verò est actus volũtatis q præsupponit actũ intellectus qa (vt dicit Aug. 5. de tri.) inuisa diliger possum' incognita nequaq̃, & qa error impedit cognitionẽ. & iõ consensum[c] q sequtur ex cognitione ꝓpea dr̃ q erret non consentit. l. si ꝑ errorẽ. ff. de iu. om. iu. vñ ĩ l. cũ testm̃. C. de iu. & fac. igno. dr̃ cũ errãtis volũtas nulla sit & in l. non idcirco. ibid. cũ errãtis cõsensus nullus sit, facit. 29. q. 2. §. his ita ℞.

1 Vtrum matrimonium dolo contractum teneat? ℞. gl. in c. cũ dilectus, qđ me. caus. ꝙ sic, licèt dolus dederit cãm ꝯtractui, & idẽ in gl. l. a diuo pio. ff. de ritu. nup. & ĩ c.

supra. §. 1. in post. in fi.
a Negare posis] imo dicit ibi Pa. cõditio resolutiua impedit mrimoniũ. vt si dicat accipio te ĩ vxorẽ, & si adulteriũ cõmittes volo accipere aliã, istud mrimoniũ nõ tenet secũdũ eũ, & sic nõ vr̃ hic benè rñderi. Quia ponit exemplum istud, si ꝓ quæstu adulterãdã tetrades, ꝙ nõ sit contra substãtialia matrimonij. Et sic valeat, sed pro declaratione dic. Quædã sũt conditiones necessarię q̃dã accidẽtales. Necessariæ iõ dicũtur qa sine eis actus stare nõ pt. Puta Christian' ꝯhit cũ Iudea matrimoniũ sub cõditione si baptizaẽ, valet matrimoniũ isto casu. gl. in d. c. si. & suspendet vsq; ad aduentũ cõditionis accidentales distiguũt, vt hic.
b Mrimoniũ erit purũ] Vñ cum de scẽditur ad copulã vr̃ recessum a cõditiõe ex quo vtraq. ps nõ consentit turpitudini, & iõ d. Ant. & Pa. in c cũ. M. de cons. dicũt cautè sint mulieres vt qñ viri apponũt cõditiones tales taceãt qa erit purũ mrimonium.
c Iõ & cõsensũ] Hæc habentur a Sco. S. Bo. & Ric. distin. 30. quarti.

a Qui excludat consensum] Quia erat talis dolus q etiam prudentissimum fefellisset.
b Ois error] Dña est inter errorẽ, & deceptionem. Nã error est in apprehensione non in consensu secũdũ Tho. di. 30. quarti, & ipse error dr̃ puersũ rõnis iudiciũ, sm enim vel dic vt s. errare. Deceptio ãt vnũ põit, & ñ solũ priuat, vt ignorãtia. Nã quidecẽ pitvnũ ɔsiderat, & aliud omittit.
c Hi duo errores] sm Sco. dist. 30. quarti. Actus mr̃imonij ẽ ɔtꝰ donationis libere & voluntariè ignorãtia autẽ & maximè illiꝰ cõdõnis, q̃ requirit actum volũtatis causat inuolũtariũ ex 3. ethi. vñ error seue apphẽsio erronea q̃cũ ad oẽm condõnẽ reqsitã p se ɔctũ, facit ɔctũ nullũ. Sũt ãt in gñe tres tales condõnes, duæ ex parte psonarũ, vna q hæc psona putetur esse illa, alia q psona serua credatur libera. Tertia condõ error sibi corrñdẽs ex pte ɔctus, puta si credatur aliã psonã similẽ ɔctu ɔhẽr, cũ tñ in rei veritate nõ ɔhat, quia nõ intẽdit dare sicut alia accipere. De primo errore patet, qa impedit oẽm vẽdõnẽ, & tradõnẽ rerum pu. si emat aurũ, & venditor vendat auricalcũ. ita intelligitur q B. det ptãtẽ sui corporis, & alia det. Aliàs nihil fit, & secũdo dicetur ĩ §. seq. Tertia con dõ gñalis oi con tractui ẽ. Quia si vnus ɔhit animo simplici, & alter dolosè vtens fi-

constituit. 20. q. 3. Limitat Pa. in d. c. cũ dilectus. & bñ verum, nisi sit talis dolus q excludat consensum, a qa sic nõ teneret. Facit qđ no. Io. An. in c. vnico, de cõm. & facit. ca. cũ locũ de spon. q bñ no. qa facit ad multa. vt in votis iuramentis, & hmõi spũalib. qa cõiter tenetur q tenent vt in d. gl.

2 Vtrum oĩs error b impediat matrimoniũ? R̃. q non sed solũ ille error q est cõtra substãtialia matrimonij. Duo ãt includit matrimoniũ essentialiter. s. duas psonas q coniunguntur, & mutuã corporis ptãtẽ inuicẽ. Primũ tolliẽ p errorẽ psonæ. Secundũ per errorẽ cõdõnis seruilis, qa seruus nõ pt liberè libertatem sui corporis alteri tradere sine cõsensu dñi sui. Et ideo hi duo errores c solùm impediunt matrimonium. Alij autem errores ẽt si sint ad bñ esse matrimonij non impediũt, vtputa credebat q pater esset contentus, vel q eẽt diues, vel nobilis, vel pulchra, & huiusmodi, cũ ista sint accidentalia matrimonium non impediunt d. S. his ita respondetur.

3 Circa primum errorem. s. personæ est notandum q ad hoc q aliquis errat in psona, oportet q per visum, vel famam, vel auditũ habeat notitiam aliquã personæ cum qua cõtrahere intendit, qa (vt dixi) in pœnitus incognitum nec cõsensum nec amorem possumꝰ dirigere. ar. l. cũ ab eo. §. mẽsam ff. de contrahẽ. em. vñ credens absentẽ sibi aliqualiter notũ psentẽ & consentit nõ in psentẽ q est aliꝰ, sed in absentẽ consentit errat in persona, qa errare est aliũ p alio accipere. 22. q. 2. in quib. 38 di. quanuis. Sed si nullã de absente hẽt cognitionẽ non errat, sed decipitur in præsente, de quo ponitur exẽplũ de eo q dicit se filiũ magni regis i genere, d vel primogenitum magni comitis, & huiusmodi, & sic est error fortunæ non psonæ q non impedit. vt dictum est. 29. q. 1. §. error. Idem cũ aliqua scit aliquẽ hẽre filios multos, nullũ tamen eorũ cognoscit si aliqs eorũ dicat se primogenitũ, & illa consentiat in eũ p spẽ successionis bonorũ paternorũ erit error fortunę, & non ipedit. sicut no. Ho. 29. q. 1. in prin. Cal. tamẽ in c. 2. đ ɔiu. ser. & Io. 29. q. 1. in sum. & Ho. in sũ. tenẽt q in isto vlt. casu ẽ error psonæ & non est matrimoniũ, & credo sit veriꝰ nisi fortè intẽdisset ɔsentirẽ absolutè in psentẽ quẽ tñ putabat aliũ, sed si ɔsensus ferebat in eũ nõ vt i psentẽ e sed in primogenitũ, erit verũ q non erit matrimoniũ.

4 Circa secũdum errorẽ. s. ɔditionis seruilis est sciẽdũ q triplex est conditio statꝰ f s. melior cum quis contrahit cũ libera quã credit seruam & econuerso. Secundus æqualis cũ. s. seruꝰ ɔhit

gnis ɔctus sit ab aio ɔheñdi non est ɔctus. Quia deficit ibi principalis causa s. actus mutuus voluntatis sine qua causa minus principalis. s. signum exterius non sufficit. Hæc Sco Non obstat de matrimonio Iacob & Lye, quia post cognitionem confirmauit propter allegatam consuetudinem a Laban. Item non obstat de benedictione, Isaac per Iacob &c. Quia videt adeo esse confirmandam. Non ob. de baptizante vnum credẽs aliuni baptizare, quia ibi nõ requiriturmutuꝰ consensus, vt in matrimonio sed sufficit quòd sacerdos intendat baptizare eum quem ante se habet &c.
d In genere] Secus esset si diceret se esse filiũ regis Neapolis &c. qa esset error si in ipsum consentire intẽderet dr̃ rectè.
e Non vt in pñtẽ] Idẽ tenet Ale. in d. c. 2. Idẽ Th. l. 4 di. 30. vbi dicit. Error nobilitas inquantũ huiusmodi nõ euacuat matrimoniũ sicut nec error qualitatis, sed si error nobilitatis vel dignitatis redũdat in errorẽ psonæ tũc impedit mr̃imoniũ vñ si consensꝰ mulieris feratur i istã psonã directè erit erroe de nobilitate, & nõ impediret mr̃imoniũ. si aũt intẽdit cõsentire in filiũ regis qui cũque sit ille tũc est error personę. idem de dicẽte se primogenitũ, & huiusmodi.
f Triplex est cõditio status] Vide Pan. in cap. 2.

cũ ancilla quã credit liberã. Terti⁹ deterior, vt cũ liber contrahit cum ancilla q̃ credit liberã vel econuerso. Prim⁹ error non impedit ᵃmatrimonium quia non ledit̃ in aliquo sic ꝯtrahens. Nec secundus similiter, qa æquè læditur vterq; vnde in neutro errore decipitur, nec habet quod obijciat alteri. ar. 29.q.2. per totum, & de diuor. c. sigdificasti. Tertius verò error impedit matrimonium. 29.q.2. si quis ingenuus. Ratio ẽ quia alter tñ lędit̃ sine culpa, & grauiter, quia in bono prolis q̃ nõn habebit in sua ptãte, & in bono fidei, quia non poterit ei reddere debitum liberè, & in bono sacri. s. inseparabilitate cohabitationis. Sed potissima rõ ᵇ quare iste terti⁹ error impedit matrimonium est ecclesiæ constitutio. alij aũt duo errores non impediũt ẽm cõem opi. tã doct. Theo. in 4. di. 36. q̃ cano. licèt quidã ꝯtrariũ teneãt vt Gof. & Ho. in sum. sed non cures de eis. Sed cõem opi. teneas, quã sequitur In. de coniug. ser. in c. proposuit.

5 Vtrũ scienter contrahẽs liber cũ ancilla, vel ecõtrario teneat matrimonium? ℞. ꝙ sic tex. est 29.q.2. si qs liber, & sic liber tenetur ille qui ancillam, secũdùm Pa. in c. 1. de coniug. seruo.

6 Vtrũ liber contrahens ignorãter cum serua cui in tp̃s data est libertas teneat matrimonium? ℞. ꝙ nõ qa vt d. l. statuliberi in prin. ff. da stat. li. ea quæ interim facit vt serui⁹ facit si vt liber.

7 Quid si dominus tradit alicui libero suam ancillã vt liberã in m̃rimonio quã tñ contrahẽs ignorat ancillã an teneat matrimoniũ? ℞. ꝙ sic qa statim efficit̃ libera vt in aut. de nupti. §. si verò ab initio, & hoc tenet gl. in c. ad nostram & Pan. de coniug. seruo & Gof. ᶜ Ri. in 4. di. 36.

8 Vtrum contrahens liber cum ancilla ignorãter, & postea hoc cognoscens commiscet̃ eidem per copulam, teneat matrimoniũ? ℞. ẽm gl. in d. proposuit, ꝙ hñs conscientiam ex probabili causa, & discreta, quòd alter est seru⁹ si cognoscat eam p̃iudicat sibi, ᵈ & erit matrimonium, & sic intellige. 22.q.4. Inn. ff. de pe. hæ. l. item veniunt §. cũ anteq̃ partes. Si aũt ex leui, & temeraria cã cui non dẽt credi, tunc non præiudicat sibi, titubans pro ignorante habendus est. C. de condi. inde. l. vlti. ff. de li. ho. exhi. l. 3. §. si quis nolẽtem. Non. n. cuilibet referẽti credere tenet̃ tex. est ff. ꝙ cũ fal. tu. l. 2. vbi & si dictum sit ei bona fide non ᵉ crediderit aduerte hic ꝙ si seruus cõtrahit cum libera quæ eum seruũ ignorat peccat mortaliter commiscẽdo ei ex quo scit matrimoniũ nullũ esse. secus si ignoraret matrimoniũ non tenere, & idẽ dic de quocunq; q̃ scit certitudinaliter ꝙ matrimoniũ non tenet ex quocunq; impedimento. Qñ verò hẽt sciam vel conscientia. i. firmã credulitatẽ d̃ impedimẽto q̃uis clarè non sciat, similiter peccat mortaliter cognoscẽdo, siue talis conscientia ꝓcedat ex probabili cã vel temeraria nisi eã deponat, qñ verò hẽt scrupulũ conscientiæ. i. qa dubi⁹ est, tunc si ex leui vel temeraria causa dẽt deponere, & sic petere & reddere ꝑt sine pc̃tõ. Si verò dubiũ est ex probabili cã põt reddere, sed non petere dẽt, aliter exponeret se periculo, & peccaret mortaliter sed reddendo non, qa in dubio obediẽdum est, & excusatur. 23.q.1. quid culpat̃.

9 Vtrum talis habens probabilẽ cãm credendi p̃iudicet sibi si ad mandatũ ecclesiæ reddat

de coniug. seruo. Hoc etiam dicit S. Bo. in 4. di. 32.

a Primus error non impedit] hoc tenet Sco. i 3. di. 3. di. 30.

b Sed potissima rõ] Alexand post multa hoc idem tenet in cap. 2. de coniu. ser. q. 3. & alleg. idem tenet̃ Aegidium Romanum in 4. dis. 36. secundũ aũt San. Bo. in d. di. 36 dicit duplex est rõ quare error conditionis impedit matrimonium. Fauor libertatis, quæ perditur qñ cum ancilla contrahitur, Cum ãt libertas sit bonũ inæstimabile, & quam nullus perdit, nisi nolens & quam recuperare non potest ẽt volens, ideo ius seruatur erranti, vt possit eam deserere, & quia iura fauent matrimonio ideo præsumunt errãtem non consentire, ideo matrimonium non tenet.

c Et Gof.] idem tenent Io. An & Ale in d. c. fin. de coniug. seruo. Et rõ est quia cũ cõtrahere incipiũt dñs videtur dominium amittere, vnde cõtrahitur cum libera & sic tenet matrimonium, facit. 1. q. 1. Detrahe in 1. gl. Et de app. c. ꝑterea secundo. Et hi duo casus ponuntur in glo. in c. si quis ingenu⁹ 29.q.2.

d Præiudicat sibi] Ad hoc l. 1. ff. ꝙ cum fal. tut. in ꝑ. ibi scienti non subuenit, quia ipse se decepit, nã prætor dat in integrum restitu. ei qui cum falso tutore contraxit ignoranter.

e Si bona fide] Supple sit. si dictum sit ei & bona fide non crediderit restitutionem in integrũ dabo. & Adde ꝙ titubans præscribit, quia in bona fide p̃sumit̃ not. Bar. in l naturaliter ff. de viuc Cano in c fi. de præscri. d. Ant. & Pa. in c. grauis, de restit. spol. gl. no. in c. qm̃ § li super, vt in li. nõ cont. in ver. reseruata. Imo. in ca. illud. & ibi d. Anto de præscr. & vide in ver. pręscriptio. § 4. cum ibi not.

a Sed istud nō teneas] Si.n.eam cognosceret affectu vxorio esset matrimoniū, si aūt affectu fornicario peccaret mortaliter, vñ non debet obedire debet tñ sibi pstare aliméta, exemplū potes ponere in ea cut mota est quæstio seruitutis ab ipso viro &c. hanc opin. tenet Rica. in 4. di. 36. Car. & Alex. in d. c. 2. & Astē. li. 6. dicit Hos. in d. ca. proposuit corrigere suū primū dictū, & si sequi opi. cōem. Et ad ducit Car. quia si cognoscit eam dūmodo consentiat tanq̄ in cōiugem ex quo credidit eā seruam statim vr matrimonio acquiescere, nec māda. tū ecclesiæ alteratnaturam consensus.

b Rñ. q nō] Ricar. sic dicit, aut liber illā manu missionē ignorat credens tñ eam esse liberā sicut tpe ɔtracti mrimonij credebat, aut scit eam manumissā post ɔtū mrimoniū & eā fuisse seruā tpe ɔtti matrimonij. Si primo mō copula carnalis sequēs manumissionē matrimonium non ratificat, q̄a ad huc liber cōmiscetur ei ex priori consensu qui nullus fuit gl. in c. fi. de coniug. ser. Si secundo mō, aut commiscetur affectu matrimoniali, aut fornicario,

reddat debitū? ℞. ſm Tancre. Inn. & Ioā. And. & Pa. in d. c. proposuit quòd sic, quia nisi velit cum ea esse tanquam cum vxore ꝓpria non debet in hoc obedire, & est verior opini. licèt Ho. & gloss. in d. c. proposuit re neat q debet obedire, nisi certus, sed istud non teneas a quia non debet contra consciam formatam venire. ar. de resti. spo. c. literas sed in prębēdo aliméta & huiusmodi benè debet obedire nisi sit certus.

10 Vtrū liber ɔhens cū ancilla ignorāter quam post modum dñs eius facit liberam teneatur stare cū ea? ℞. q non, b quia mrimoniū nullū fuit, & semper ei ɔmiscuit ex primo cōsensu qui nullus fuit ar. C. ad vel le. l. quāuis ſm Goff. & Ioā. 29. q. 2. si qs igenu. & Ber. in ca. vlt. de coniu. ser. qui dā tñ tenent q sit mrimoniū si post manumissionē illa cognouit eū contrahere intendens quia impedimēto sublato per hoc nihil impedit, & verius c credo p ea quę no. glo. in d. ca. ad nostram, nam videtur antiquus perseuerare nisi contrarius exprimatur. de bap. c. maiorem. in fi.

l. nè diutius C. de agri. & censi. lib. 11. quæ videtur æquiparare seruum & ascriptitium, quia illud est verum quo ad hoc tm, qz sicut venditur seruus cum peculio, ita ascriptitius cum gleba, aliàs secus. Et secundùm Io. And. ibidem potest stare in possessione inuito domino. f. ascriptitius. l. iubemus. C. de epis. & cle. Et autē. ascriptitios faciunt no. in c. multorum de iudeis &c.

e De consuetudine patrię] Secus est de iure cōmuni, qa partus sequit ventrem, vt. C. de rei vēdi. l. partū. ff. de sta. ho. l. & seruorū de ser. nō ordi. c. vlt. De hoc plura per. S. Bo. in 4. di. 36. vbi ponit rationem quare partus sequatur ventrem.

f Sit pscripta] Ad hanc præscriptionem sufficit set quinquennium perrransis. se. l. 1. & l. si pater. C. nè de sta. defun. & non obstat d. c. licet vbi fit mentio de decēnio, quia illud fuit de facto. Et hoc tenent do. Anto. Car. & Pa. puta quia pater se gessit pro libero tpe mortis, nec erat in fuga, nec latitās, & filius sous habitus est sic per quinquennium, tunc enim liber censetur. Et sic est casus notabilis, vt contra seruitutem spacio quin

11 Vtrū liber ɔtrahens cū ascriptitia, aut originaria ignorāter teneat matrimonium. ℞. ſm Hug. 29. q. 2. in princi. q sic, d qa edictū de mrimonio est ꝓhibitorium, & contrahere tales pñt. C. de agri. & censi. & col. l. vlt. li. 11. ideo tenet.

12 Quid de libro ɔtrahente cū filia seruę vbi de consuetudine patriæ e ē q partus sequatur prēm. vt in c. licèt de coniug. seruo. ℞. q si consuetudo sit præscripta f licèt mr eius sit serua quod verum erit matrimonium, vt in d. ca. licèt. dum modo pater sit liber.

13 Sed pone quòd liber qui contraxit cum serua ignoranter postmodū sciēs seruam nihilominus vult matrimonium esse, sed illa non vult nunquid erit? Respō. quòd non, g sed verum est q compelleretur ab ecclesia nisi transisset ad secunda vota.

14 Vtrum liber possit propria autoritate ancillā quā ignorāter acceperat vxorē dimittere comperto q sit serua? Resp. quod quo ad thorum certum est q sic, quo verò ad cohabitationē tenet Ric. in 4. di. 36. q non si ɔtraxit in faciem ec

si primo mō lo efficitur matrimonium ratum, quia nullus fuit. Sed propter nouum cōsensum qui cum verbis de præsenti quæ præcesserant efficit matrimonium. Si secundo modo, tunc licèt illud non sit matrimonium in cōspectu dei, esse tamen secundum iudicium ecclesiæ.

c Et verius] Est.n. casus in d. c. ad nostram. vbi dicit rex nec [illegible] nec verbo consenserit.

d Quia [illegible]] Est communis sententia quam recitat Card. Ale. in cap secundo de coniug. ser. nec obstat.

que annorum præscribatur. fortè. n. si pater viuet et probationes haberet libertatis. Sed si quis ex propria persona vendicaret sibi libertatem tunc tempus viginti annorum requireretur & bona fides licèt non requiratur titulus fauore libertatis. l. 2. C. de long. tempo. præscrip. vide infra præscriptio. §. 42. post medium.

g Rñ. q non] Adde glo. in c. fi. de coniu. seruo. allegat. c. primum de eo qui duxit in ma. quam pol. per adul. Idem tene. Alexan. ibidem post aliquos antiquos,

clesiæ aut coram testib.[a] secus si clandestinè, sed Ho. & multi alij sunt contrariæ opinionis, qn̄ seruitus ē notoria sicut, & in adulterio de quo habes infra Matrimonium. 4. in princi. & §. 1. Sed ego dico ꝙ opi. Ri. ē vera [b] quoad cohabitationē, vt patet in c. porrò. de diu. sed quoad redditionem vel petitionem debiti est vera secunda opinio, & ſm hāc distinctionem intellige, & limita d. c. porrò.

15 Quid si seruus contrahit matrimonium cum ancilla, vel cum libera q̄ scit eum se uun? ℞. ꝙ licèt de iure ciuili matrimoniū nō teneat, vt in l cum ancillis. C. de incest. & inut. nup. tñ de iure canonico tenet, cui standum est in hac materia spirituali, vt in c. pen. & vlt. de 2. nup. & no. Bar. in l. priuilegia. C. de sac. san. ecc. & est gl. in c. 2. de reg. iu. li. 6. Vnde no. quòd aut talis seruus vel ancilla cōtraxit cū volūtate domini sui, & tūc magis tenetur ad redendū debitum vxori quàm ad seruitium domini quia ex quo consensit ad matrimonium videtur cōsensisse ad accessoria. [c] c. prudētiam, de of. deleg. & l. ad legatum. ff. de procu. nec potest eū dñs taliter distrahere quod impediatur reddere debitum loco & tp̄e debito, aliter ſm Sco. in 4. di. 36. q. 1. peccaret mortaliter [d] dñs. & idē dic si sunt diuersorū dominorum si ambo consenserunt. Et sic intellige & limita Tancre. & alios qui vidētur velle ꝙ non potest eos vendere. s. taliter, ꝙ redditio debiti impediatur, aut contraxerunt dño contradicente aut ignorante, & sic licèt teneat matrimonium tñ magis tenentur dño quā petenti debitū vt no. d. An. Car. & Pa. & cōiter doc in c. 1. [e] de coniug. seru. & poterit eos vendere ad libitū verūtñ, vt dicit Scot. vbi. s̄. de bono. & æquo debet in eorū venditione attendere ꝙ sibi possint reddere debitum, immo dico quod de necessitate tenetur si cum æquali conditione vtili sibi hoc potest facere aliàs nō, & sic intelligit Scot.

16 Vtrū liber q contraxit matrimoniū se vendens in seruum aut qualitercūque si efficiatur seruus dissoluatur matrimoniū? ℞. ꝙ nec valet venditio qua se vēdidit qa non hēt ptātem sui corporis. 33. q. 5. ꝙ deo nisi vxor ad hoc cōsentiat. Hoc limitat. S. Bo. in 4. di. 36. verum quantū ad eā seruitutem qua impedieē, quoad redditionem debiti, sec⁹ in alia seruitute quæ non impedit. Aduerte tamen ꝙ licèt error impediat mr̄imoniū non tñ obligat ad culpā contrahentes qui errant, nec ēt scienter ꝯ̈hentes cum seruis, solummodo peccat, & credo mortaliter seruus vel ancilla q sciēter contrahit cum libera ignorante eū seruum vel ancillam, qa vr̄ eis quantùm in ipso est dolum, & in re notabili inferre, & multò magis peccāt mortaliter si commiscentur cum eis licèt non peccent ipsi liberi existens in bona fide.

IMPEDIMENTVM v. dr̄ votum. s. castitatis vnde no. ꝙ oē votum castitatis emissum obligat ad id quod est contra vnum quod est de essentia matrimonij vt s̄. patuit, de quo vide Ge. in c. 1. de vo. li. 6. Et ideo ipsū mr̄moniū īpedit & si sit tale votū solenne, taliter impedit qd̄ non tenet mr̄imonium post contractum, sed est nullū. Si verò non sit

quos, & ratio est quia illa non cōtradicēte potest matrimoniū, cōfirmari vnde qa ex parte fœminę nō est error, sed ex parte viri vñ pōt fauori suo renuntiare c. ad apostolicā, de regula, & doct. ponunt casum ecōuerso quod idem est. Et Ri. hoc tenet in 4. di. 36.

a Aut coram testibus] Ratio est quia causæ matrimoniales q̇ probari possunt i iudicio ecclesiastico ad ecclesias referendæ sunt., alias oīa iti possent fraudes cōmittere in dimittēdo vxores suas falsò eis obijciētes notam seruilis conditionis, & etiam si clandestinè contraxerunt, & est fama suborta de illo contractu, tunc ꝑt probabiliter teneri iudicium ecclesiasticum esse necessarium. si verò nulla est fama non videtur quare ipsam dimittere non possit hoc Ric.

b Opi. Ri. est vera] Ratio quia diuortium est pœna, sed pœna nō est inferenda nisi per iudicem. 21. q. 4. §. In hoc. C. de iudi. in l. nullus. Et C. nemo ius si d. per totū.

c Ad accessoria] De his vide etiā Ho. Ion. & Alex. post alios in c. s. de ꝯuer. coniug.

d Peccaret mortaliter] Et ex hoc per ecclesiā esset corrigendus.

e Doc i c. 1.] Ser uns cōtrahere ꝑt inuito dño, licet teneatur dño reddere seruitia debita, & ex his Ho. in d c. 1. dicit illam literam esse ꝯ multos principes, qui ēt liberos non permittunt sine sua licētia matrimonio copulari. Quib⁹ initium dedit Cirus rex Persarū. Qui vt dicit̄ i patria sua per suos in nuptijs cōtrahendis volebat consuli cōtra id quod habetur C. si nuptiæ ex resc. prin. impe. l. 1. & 2. & in c. gratiam de spon. & in ca. insinuante, q cle. vel vo. & l. 2. C. si rector prouin. Est etiā ꝯ consuetudinem eorum, qui non permittunt viduas contrahere, nisi pri⁹ se redimat hæc Alexandrinus in d. c. 1. & de materia istius impedimenti, vide do. Ant. con. 64. incipit. A. duas filias & Ale. c. 2. de condi. seruo.

sit solẽne, sed solũ simplex impedit qdẽ, sed tñ post ꝯ-ctũ tenet vt no. in c. rursus. c. consuluit, & c. insinuante q cle. vel vouen. 27. cã per totũ, nec cures de opinione Hu. quã dicit Ber. ĩ d. c. rur sus tutiorẽ, qa nõ est verũ, qa licèt vtrũque [a] votũ æqualiter obliget quoad deũ tñ ecclesia noluit statuere, vt mrĩmoniũ post ꝯtũ non teneat nisi solũ de contracto post votũ solẽne vt patet per ca. vnicum de voto li. 6. & est cõis opi. tã canonistarũ. 27. q. 1. & qui cleri. vel vo. q̃ Theo. in 4. dis. 38. qd ãt sit votũ simplex vel solẽne vide ĩ. Votũ. 1. §. 8.

1 Vtrum contrahẽs post votũ simplex peccet mortaliter? ℞. ẽm Gal. Cal. in d. c. rursus quod aut qñ contrahit habet aĩum consumãdi matrimonium & sic peccat mortaliter, quia facit cõtra votũ. 27. q. 1. in multis. c. [b] aut non habuit animũ consummandi, sed religionem intrandi ante cõsummatione, & sic non peccauit mortaliter contrahendo, qa in nullo facit cõtra votum, & sic concorda opi. ꝯtrarias.

2 Sed pone ꝙ hñs votum simplex castitatis cõtrahat nunquid poterit consummare sine peccato mortali? ℞. ꝙ si contraxit animo non consummandi sed intrandi religionem. sed post quã contraxit mutat proposítũ & alter exigit debitum quód reddẽdo non peccat mortaliter quia ad hoc tenetur, nec mutando propositum peccat mortaliter, qa nõ erat illud ꝓpositũ firmatũ sub voto, & sic poterit esse ꝙ post votũ simplex castitatis quod contrahat matrimonium & consummat sine peccato mortali, secꝰ si fecisset votũ religionis, quia licèt possit contrahere sine mortali cũ ꝓposito non consummandi, non tñ poterit ꝯsummare sine mortali pctõ, qa añ ꝯsummationẽ ꝑt illud implere, sed nõ sic in p̃fato casu qa in religione talis non teneẽ reddere exactus, nec obs. c. virgines. 27. di. qa intelligitur de coniungente se carnali aĩo post votũ. Aduerte hic & in §. præcedenti, ꝙ si talis contrahendo cum intentione intrãdi religionẽ si videret ꝙ illa cum qua ꝯtrahit notabiliter lædetur puta qa cũ maiori difficultate inueniet aliũ virũ non credo euadere mortale nisi intẽderet ei satisfacere, & omnino teneretur ei satisfacere de damno.

3 Vtrũ talis qui contraxit post votũ simplex castitatis possit sibi exigere sine mortali pctõ? ℞ gl. in c. agatho sa. 27 q. 2. & in c. qdã & in c. placet de ꝯuer. coniug. tenet ꝙ non, sed gl. in c. si qs votũ. 27. q. 1. recitat quosdã tenere ꝙ solũ prima vice peccat mortaliter, sed non postea, qa p matrimoniũ sequẽs votũ extinguit, vt no. in d. q. 1. ĩ c de viduis el. 2. & sequit Ho. ĩ d. c. rursus & cõiter doc. & hãc opi. dicit Car. ĩ d. c. rursus veriorẽ de iure. [c] Sed Io. An. & cõiter sequẽtes in d. c. rursus, dicunt primam opi. tutiorẽ, q̃ Theo. in 4. [d] di. 38. cõiter sequunẽ, posset tamẽ p̃dicta diuersitas reduci ad ꝯcordiã, videlicet vt secunda opinio hẽat locũ qñ qs si ñ peteret redderet se nimis onerosũ [e] alteri parti, maximẽ si ille q fecit votũ sit vir, qa sic petẽdo p p illũ respectũ nõ peccaret, & prima opinio loquaẽ & intelligiẽ qñ qs solũ petit ad satisfaciendũ suo appetitui, vt sic nõ possit peterẽ sine pcõ mortali. Si qs tñ vellet simpliciter tene

a Licet vtrũque] D. Ant. dicit ĩ d. c rursus si cõsideramus vinculum obligationis, ita dirigitur in deũ simplex votũ, sicut solẽne. c. magnæ, de voto si efficaciam obligationis, ita obligat vnũ sicut aliud, si tẽpus perpetua est obligatio vtriusque, si peccatum æquè vterque peccat ꝯueniens voto suo. Tamen qui cõtra facit voto solenni, ꝯfaci etiã ecclesiæ solennitati. Iõ magis punitur ꝯfaciẽs voto solenni quã simplici c. Si vir. 27. di. c. de virginib. 27. qõ. 1. Et dicit tex in c. 1. de voto insi. li 6 quòd frangẽti votum magis in publicũ durior est pœnitentia imponẽda, si considerenius extrinseca accidentia, tunc ẽ differẽtia, quiã simplex impedit matrimoniũ, sed non dirimit, sed solenne dirimit. Et primum qđ siue añ, siue post matrimoniũ ad veniat nõ dissoluit matrimoniũ. c. veniens, & c. cõsuluit, qui cleri. vel vo. Solenne verò añ, & post ꝯtum dissoluit, licet si adueniat post contractum matrimonium si copula sit cõsummata, non dissoluit c. ex parte & c. ex publico, & c. quidam de cõuer. coniug. vide Alex. in d. c. rursus Et tñ dicit si [illegible] est secũdum Ho. in 4 di. [illegible]

ibi Vor. quia ecclesiæ statutũ illegitimat nè vouens solenniter possit cõtrahere, si non sit in voto simplici, ad hoc est tex. in ca. 1. de vo. li. 6. vid Sco. vbi supra q dicit ꝙ ecclesia de voto simplici reliquit dei iudicio.

b In multis. ca.] Idest vt in c. vouẽtib. & c. nuptiarum vbi ꝯhens ꝯ votum æquiparatur adultero.

c Veriorẽ de iure] Imo iudicio meo veriorẽ, & certiorẽ, vt patet per Ros. hoc impedimento in addi. ad §. 6.

d Theo. in 4.] & Ri. ibi ar. 7. q. 1.

e Nimis onerosum] Iste potius dẽ reddere q̃ exigere hoc tenet gl. expresẽ. in c. si qs votum. 27. q. 1. & Alex. in d. c. rursus vbi plenè concludit ꝙ tutius est petere dispẽsationẽ ẽm Io. An. & cõmuniter doc.

affectare] Aug. de Ancho. super epistolas Pauli dicit tripliciter vxor p. st petere debitum.s. verbi expressione. Secundo signi demonstratione. Tertio ex naturale conditione, & in ijs modis vir tenet reddere debitum vxori nè sit ei onerosus.
b Suspicio est] Alias non, et si vnus eorū lapsus esset in adulteriū nè reportare videtur peccans commodū de suo delicto & nè p hoc viā vellet reuocare coniugem.
c Reintegrabit] Pars qa est iuuenis & suspectus, & nō qa tale votū videtur fuisse illicitū, nec debebat a principio emitti vel ab ecclesia recipi. Sicut. n. vnus non pōt intrare religionē, altero suspecto remanēte in sęculo pp timorē incōtinētiæ, ita nō ē pmittēdū, vt voueant & pmaneāt in sęculo. Et si de facto vouerūt epi scopus ex officio suo puidebit nè maius peccatum inde cōtingat. Secus tn esset si nō esset de incontinētia suspitio, vt d.c. qđ deo. Vbi Papa nō restituit lapsū &c. Et idē tenet Pa. in d. c. charissim⁹. Nec ob.c.ex literis de diuor. quia loqr qn sine voto matrimoniū fuit separatū pp alteri⁹ adulteriū. Et dicit q altero adulterante pariter de

re q post consummatū matrimoniū non peccet exigēdo ēt ad satisfaciendū sibi, noli eū cōdēnare de mortali, qa de iure non videt minus vera q̄ secunda, licèt sit tutius non exigere si potest, q si non potest abstinere ab exigēdo, petat dispēsationem ab Epo, vt possit vxigere, & quod eps ex cā possit dispēsare, in hoc casu tenent cōiter modernio res in d.c. rursus, & causa legitima dispensandi est talē periculū, qa difficilè est vt in medijs vndis quis siti laboret. Nam & eps dispensat propter periculū fornicationis, vt post votū simplex castitatis quis contrahat, vt in c. veniēs, qui cle. vel vo. Item cum incestuoso, vt no.gl.in summa. 33. q.2.§.de pęnitentibus, ergo & in isto casu.

4 Vtrū supradictus mortua vxore possit aliā accipere? Rx. fm Hug.& Archi. 30.q.1.de eo.& 34.q.2.anti qui, quòd non, quia votū nō erat ablatum, sed executio voti.de conuer. coniuga. ca.quidam, & idē ad dicit Archi.de vxore quæ ad pręceptum viri fregit vota ab stinentię & huiusmodi, sed tu dic vt j.votum.2. §. 13.

5 Sed pone q ambo qui fecerant votum castitatis simplex contrahant simul, nunquid tenet matrimonium? Respon.Ian.27.q.1. in c. si quis votum q imo tenet, sed neuter poterit exigere, sed si viderit alterum affectare. a poterit commisceri & vterq; reddeř dř, & hoc est verius. Pan. verò dicit in ca.tua nos de iureiur. q si suspitio est b de inconti-

nentia, quod eps ex officio reintegrabit c vtverq; possit exigere, vt no.glo.in ca. nosce.30.q.1.& in c q deo. pari.33.q.5.sed si sine dispēsatione coniūgentur tenet Inn.in ca.dudū de conuer. coniug. q proles nō erit legitima, d quia non est amplius matrimoniū quò ad exercitationē carnis. Idem tenet gl. 81 dist.c.ministri. Idē dic si post cōtractū ambo fecerunt votum castitatis, vt no.Pa.in c.charissimus.de conuer.coniug.

6 Quid de illo q post votū simplex iurauit alicui de eā accipieñ. Rx.agat pęnitētiā de iuramento, quia non valet.c.rursus qui cle.vel vo. similiter nō tenet votū simplex post iuramentū pręstitū de contrahendo secundū Ho.& Gof.nisi sit de religione intrāda, qa pt intrař religionē c. ōmisśu desþō.

7 Vtrum habens votum castitatis quærēs an teneat matrimonium si contrahat sit ei respondendum? Respon. quòd quidam dicunt quòd non, quia si dicat q sic dabit ei causam peccandi si dixerit q non mentietur. Alij autem dicunt q potest respondere q tenebit, e quia & Papa hoc facit. ego verò credo quòd potest respondere quod tenebit dūmodo taliter grauet factum, q non sit imputandum respondenti sed ei qui ex bono malum accipit si postea cōtrahat, maximè qñ videt q votū non seruat quia nō video quomodo non possim dicere facere volenti oino maius malū, quod potius illo dimisso faciat minus.13.di.nerui cum simili.

IMPEDIMENTVM VI. dř consanguinitas f q̄ ē vinculū psonarū ab eodē stipite ascēdētiū vel descendētiū carnali ppagatione pčtū fm Host. in sum.e.t.Hæc sanguini-

bet matrimoniū reintegrari, qa adulteriū cum adulterio tollitur compensandum.
d Quod proles nō erit legitima] Idem dic si vxor vouit cōsentiēte marito intrante religionē vel ad sacros ordines pmoto, nam si de nouo cōiugatur, soboles nō ē legitima fm Pa.in d. c.charissim⁹. de conuer. coniug. immo vulgo quæsiti. in d. c.ministri quod talis filius sit seruus.ii.qu.ii.fi.na cū multa, & quod plus peccet ille qui vero, quā cū alia soluta, & ad pd sta Host in sum. de filij pbi qs possit, ver. quid si sacerdos, & in c. du dū de cōuer. cōiu & Archi in d. c.ministri & allegat ne. in c.līas de fil. pbi. Et ibi. d. Anto. no. quod possibile ē quē de legitimo mřimonio nasci, & tñ sit illegitimus vt hoc casu.
e Qđ tenebit] simpliciter tñ petēti an possit nubere post votum respōdendū est, quod non.
f Consanguinitas] Est forma.

est gradus in linea descendenre, quã trãsuersali plus n. coniungitur ples parenti q ples pli. Et de lege naturæ fuit solu prohibitio in lineam rectã explicitè in Addam a l filios, & filias, implicitè ad ões cõ tentos in linea recta cõperando suis superioribus, fuisset tñ forrè prohibitio in linea transuersali si flatos in nocêti estit. llet. Sed in principio nõ po tuit, tûc.n. e ratso lû pter sti pitê, so ror & fracer. In lege verò Moysy ca in mulieis fuit facta phibitio, vt patet l eui. 18. In l. euangelica, aliqñ vsq; ad se ptimû gradû sed hodie a l qua tû gradu restricta ẽ prohibitio. vt paret. in di. cap. Non debet.

a Sed ego cre. do] Hæc opinio non mihi placet qa tex. iuris cui lis iudi.... hibet mrimoniû iter ascẽdẽtes, & descẽdẽtes, vt l. nuptię. ff. de ri. nu Et gl. ibi col ligir, q si Adam viueret nõ repe. rirer vxore, hoc idẽ. Scot. inquar to dicit vnde cũ ius ciuile nõ re. periatur, expsse correctũ cũ fundatum sit super maxima honesta te nõ dẽt gñalẽ cõstitutionem dicere ...ium. ar. bonõ i c. a. de de sponsa. impu. hec Pa in d. c. nõ de be. Et Bo. te. ner Ho. in sum. de cõ an. & affi. § q. cõsueuerlit. & § qualiter Io. Andr. in arbore cõsanguinitatis. Alex. in d. c. non debet. Tamen propter bre. eui hominum vitam hæc qõ raro pra sticatur.

dit, vt patet ibi. qa fr Cale. accepit eius filiam capta ci uitate Ex statuit legis eccle siasticę prohibetur mrimonium vsque ad quartũ gradũ inclusiuè. c. non debet. de consan. & affi. Hæc ex Ricar. in 4. dist. 40. vnde ɔtrahentes infra tales gradus null. longinquitate an norum defendunt, quin si cut incestuosi. d. c. non debet. Quidam hanc prohibitionem vsque ad quartum gradũ dñt veram in collateralibus, sed in descendentibus & ascendentibus tenent q est perpetua phibitio. Rõ quia maior reuerentia debetur parentibus remotis quàm ppinquis, & huius opinionis est Ric. vbi s. Pet. Hug. Ho. & Azo. in l. memini. C. de nuptijs. Sed ego credo a cum Gof. q non sit prohibitio ẽt in talibus vsque ad quartum gradum qa cum d. c. non debet loquatur indistinctè de cõsanguinitate nec nos distinguere debemus.

2 Quid si duo contrahãt simul quorũ vnus distat a sti pite quinto gradu vel sexto alter primo vel secũdo? R. quòd mrimoniũ tenet, & quãuis H. dicat verũ si alter sit in secundo vel tertio, sed non si sit in primo, qa, vna caro cẽset cum stipite, tñ hoc non teneo, nec alius doctor hoc tenet, & iõ tene q tenet mrimoniũ, vt ẽ: tenet Dir. ex quo cõclu de quòd impetrans dispẽsationẽ a Papa vt possit ɔhere i tertio vel quarto gradu cõsanguinitatis, quãuis ex alio latere persona cum qua vult ɔhere sit in scdo, nihilominus valet dispẽsatio sm Pan. in c. quòd dilectio de consan. & affi. quia quãuis dispensatio contra ius sit strictè interptanda, tñ interpretari potest sm dispõnem iuris communis, qđ vult vt cõputatio fiat a gradu remotiori. & sic non erit surreptitia talis impetratio, quamuis non sit expressum quòd ex alia par te erant in secundo gradu coniuncti. A fortiori b poterit cum talibus dispensare ille cui gñaliter cõcessa est autoritas dispensandi in tertio vel quarto gradu. vt patet s. Dispensatio. §. 9. Et sic consuluit Ioan. An. Cal. c vt recitat. d. Ioa. An. Ant. de sancto Geor. in d. c. quod dilectio.

IMPEDIMENTVM septimũ dr cognatio spiritualis, quæ quidẽ d ẽ qđã pximitas personarũ proueniens ex sacramenti donatione vel ad illud tẽtione. Nam sicut hõ per carnalẽ cognationẽ accipit esse naturæ, ita in regñatione accipit esse grę, & de hoc hr. 30. q. 1. omnes de cognatione spirituali. ca. vlt. Vnde si talis cognatio præcedit mrimoniũ non solũ impedit, sed dirimit post contractum. 30 quę. 1. ca. 1. & de cogna. spiri. c. veniens. Si verò sequitur e non dirimit sed impedit quo ad exactionẽ debiti carnalis

b A fortiori] Do. Alexandri. dicit quòd ratio est propter naturã indiuidui q est simplicissimum. l. viani ff. de seru. c. tuis & c vacante de præben. facit in simili. licèt quis clericum forcipe vel cultro percutiat tamen vnica est actio, & vnum delictũ, & vna excõicatione ligatus eũ percutiens licèt plura vulnera vnico sint actu illata de quo p lo. An. in regula delictũ iu mercu. De materia vide per Bar. in l. nunquã plura sunt de priua. deli. vñ in ppoſi to consanguinei vnico tm ... di mento impediti sũt ɔhẽr ergo poterit dispensare.

c Consului Io. Cal.] Cõst. 1. de cõsan. & an. & vide: Fel. in c. postulasti. de cet ri. ver. conside a. s. col 16.

d Quæ qdẽ] est secũdũ Sco. dist. 42. quarti. Est quoddam vinculũ ɔtum ex dispensatione sacramẽtorũ, spãliter baptismi & confirmationis.

e Si verò sequitur] scdm S. Bo. in d. dist. 42 quarti. Si vir vel mulier post ɔtum mrimonium lẽ uenti simul puerũ de baptismo, vel vir baptizet pue rũ suũ, hoc põt fieri tripliciter, primò necessitate vt qñ paruul ẽ in articulo mor tis & nõ est alius, qui baptizet. Secundò ex ignorantia, qa puerũ suum esse ignorat, puta vt cum multi baptizantur simul vt sole bat fieri antiquitus in sabbato sancto, vel pen.

techoste q̃ multi crismant. vt patet in c. 1. 30. q. 1. & in d. c. si vir de cogna. spi. Mulier credit alium leuare, & leuat filiũ suum. Tertiò ex industria, primo casu, nec amittit tñ petendi nec soluendi, similiter & in secundo nisi fuerit ex ignorãtia crassa aut supina non amittit. In tertio ius petẽdi amittit nõ soluẽdi quia alteri p̃ctm̃ suũ non p̃iudicat. Et istud tenet etiã Ricar. ibidem. Idẽ Alexan. in d. si vir. alle. c. de eo. 30. q. 1. vbi habetur q̃ talis mortua cõiuge debet remanere sine spe coniugij. Sed quid si ambo fuerunt in culpa & dolo, videtur dicendum vtrunq; exigere posse. ar. c. significasti de diuor. ff de cõpensa. l. si ambo sm Goff. q̃ alle. c. constitutus. de pen. Sed Ho. dicit neutrũ debere exigere, & neutrũ subtrahere. Et quod sonat d. c. si vir. & d. ca. contracto, sed melius faceret cõsuetudo, & cũ eo transit Io. And. & d. Ant. & nota ex idustria, puta q̃a vir nolebat reddere debitũ. Et iuenit hãc cautelam.

a Ex tribus solum] Et licèt in c. omnes. 30. q. 1. dicat confessorẽ audientẽ in p̃nia &c. effici p̃rem pœnitentis, tñ illa cognatio non est ad m̃rimoniũ impediendum, vt dicit Gemi. in d. c. q̃uis. vnde Sco. in 4. dist. in. 42. dicit hanc p̃hibitionem esse solum ex institutione ecclesiæ. Et a Ide sm Rica. & Bona. quod illa cognatio reperit

carnalis si sine necessitate cõhiturvt 30. q. 1. ad limina, & scienter non per errorẽ ca. si vir. de cogna. spi. aliàs non sm Theo. in 4. dist. 42. Ber. verò & Rodo. in d. c. si vir vident̃ innuere q̃ scienter sine necessitate contrahens ipsam cognationẽ spiritualẽ potest etiã exigere, quia nullo iure inuenitur prohibitum. Hoc idẽ tenet Car. ibidẽ, sed tutius est petere dispensationẽ sm Pa. in d. c. si vir. & Ho. quia gl. 30. q. 1. in c. nosce. Io. An. & d. An. in d. c. si vir. tenent q̃ non p̃ot exigere, & cũ ipsis tenet. S. Tho. in 4. dist. 42. & põt Ep̃s dispensare, vt exigat sm Pe. de Pa. exactus tñ reddere tenetur.

1 Ex quibus sacramẽtis ɔtrahit̃ cognatio spiritualis? ℞. quòd ex tribus solũ.[a] s. ex baptismo, cõfirmatione, & cathecismo, vt no. in 4. sen. di. 42. & habetur in c. quamuis de cogna. spi. lib. 6. Attamen cognatio quæ cõtrahitur in cathecismo, licèt impediat contrahendum,[b] non tñ dirimit contractum de cogna. spi. c. cõtracto. & 30. q. 1. si quis filiastram, & est clarum per ca. cathecismũ. de cogna. spi. lib. 6. Et quid sit cathecismus. vide. s̃. cathecismus.

2 Qualiter computant̃ gradus in cognatione spiritualis? Respon. Panor. in rub. eo. tit. quòd non habet gradus, sed habet tres species. Prima dicitur paternitas,[c] quæ est inter regenerantẽ, q̃ maximè in cõpatatione regenerationis ad generationem carnalẽ, in qua sunt tria scilicet dispositio ad regenerationẽ in catechismo secunda ipsa regeneratio in baptismo, tertio regenerationis consumatio in confirmatiõ.

siue regenerans ministret sacramentum, siue teneat ad sacramẽtum, ẽt si tenentes sint plures. vt in ca. quãuis eo. tit. lib. 6. Secunda est compaternitas quæ est inter regenerantẽ ministrantẽ vel tenentem, seu tenentes ad sacramentum & genitores regenerati & ministrantes, vel tenẽtes si sunt coniugati & consummauerunt matrimoniũ transmittunt hãc compaternitatem ẽt ad vxorem siue virũ, ita quod vxor cognita vel vir efficit̃ compater genitorũ leuati ab altero eorum eo. ti. Martinus & lib. 6. eo. tit. nec dũ & 30. q. 4. si qs, sec[9] si vxor nõ esset cognita. 30. q. 4. post vxoris. Ideo successiuè[d] quis potest habere duas cõmatres[e] vxores. Tertia species dicitur fraternitas quę contrahit̃ inter regeneratũ & filios regenerantis ministrantis vel tenentis ad sacramentum. 30. q. 3. pictatiũ & cod. tit. ex literis, siue sint nati ante hanc cõpaternitatem, siue post. eo. ti. c. tua nos. filij verò quorum neutro ad compaternitatẽ est deuentũ p̃nt inter se liberè contrahere, nisi consuetudo contrariũ haberet, quæ scandalum generaret, ɔtractum tñ teneret, vt cõius teneat̃ in c. verũ, e. ti. nisi esset talis cõsuetudo de qua infra dicã, quæ dirimit. Impedimento. 17.

3 Vtrum filius vxoris ex altero viro sit frater spiritualis filij spiritualis mariti dicitur

b Licèt ĩpediat ɔhendum] Cathechism[9] vix impedit, vt ibi & d. c. p̃ catechismum. Idem S. Bo. in 4. dist 42.

c Prima dr̃ p̃rnitas] Text. in cap. significasti eo. ti. & Ric. in 4. dist. 42. ar. 1.

d Iõ successiuè] Glo. hoc infert in d. cap Martinus. vbi ista quatuor carmina. Quę mihi vel cui[9] mea natũ fonte leuauit. Hęc mea commater, fieri mea nõ valet vxor. Si qua meæ natum, non ea me fonte leuauit Hãc post fata meæ, non ideo vetabor h̃re. E. ẽ s̃nia vir põt ducere cõmatrẽ vxoris al q̃n, aliq̃n nõ. Si facta ẽ cõmater añ m̃rimoniũ cõsumatũ põt eã ducere in vxorẽ si comp̃r. Si post m̃rimoniũ fiat comm̃r, tunc aut hoc est, quia vxor leuauit filiũ mulieris, & tũc non p̃t eã ducer̃, q̃a ẽ cõm̃r eius aut q̃a illa mulier filiũ vxoris non hũit nè isto marito & tũc potest eam ducere, q̃a non ẽ cõm̃r eius. Si aut filius est de isto marito non p̃t eam ducere, quia ratione filij ẽ cõmater eius.

e Duas cõmatres] Puta q̃ vxor mea ẽ cõm

berta antequã ego cognouissem mortua mea vxore possum ducere Bertam, quia vxor mea & Berta sunt duæ commatres, dicit glo in d c Martinus.

a Rñ. Ge.] in c 1 & dicit hoc probari. in c. tua eo. ti. & hoc fuit de facto Bononiæ secundùm eum.

e Quod sit] Hæc dicit Inn. in d c. Martinus quem sequitur ibi Host & Io. An. & Pa adducit, quia si pr carnalis pôt ɔhere cũ concubina compatris sui. vt dictũ est. Et no. in c. tanta qui fi sint legi. Io. & isti compatres non admuicem, sed respectu leuati. gl. & Archi. in d c. 30. q. 4. Et

ctę vxoris prius cognitæ antequã teneret vir eius dictum filiũ? ℞. Ge. in c. 1. [a] de cogna. spi. lib. 6. Dicit ꝙ d Anto. tenet ꝙ non, quia non reperitur expressum. Ipse verò Ge. videtur tenere contrarium, quod tenendum est ante factũ, sed post tene opinionem primã rationem de qua in sequen. §. idem tenet Alexander in c. Martinus de cogna. spiri.

4 Verum pater spiritualis licitè possit contrahere cũ sorore carnali filij spiritualis? ℞. ꝙ sic, & etiam cum filia spirituali sui filij carnalis, quia licèt cognatio spiritualis a patre in filiũ transeat, nõ tamẽ econuerso. [b] Vnde non habet ramos, & cum ædictum de matrimonio sit prohibitorium, de spon. c. cum apud 30. q. 3. §. si quis. & c. seq. Ideo non egredietur personas expressas quæ in summa sunt 10. in baptismo. Et similiter dicat 10. in confirmatione, vt patet in c. 1. eo. ti. lib. 6. & per totum titulum decretalium eod. tit. & sunt combinatæ. Primæ sunt inter baptizatum & leuantem. Secundæ inter leuantem & parentes leuati. Tertiæ inter baptizatum & filios leuantis. Quartæ inter leuatum & vxorem prius cognitam leuantis. Quintæ inter vxorem prius cognitam leuantis & parentes leuati. [c]

5 Sed nunquid extenditur ad filios illegitimos [d] leuantis ad filium leuatum? ℞. Pa. in c. Martinus. eod tit ꝙ sic secundùm communiter do. tex est in c. si. e. ti. & 30. q. 3. i summa ẽt ad spurios.

6 Nũquid ẽt ad filios adoptiuos? ℞. ꝙ non, vt tenet gl. in §. quod autem. 30. q. 3. est prin. quæstionis.

7 An extendatur ad fornicariè cognitã sicut ad vxorem cognitam? ℞. secundũ Arch. & Io. An. in c. 1. eodẽ lib. 6. ꝙ non, & dicit Pa. in d. c. Martinus. ꝙ est cõmunis opi. & ideo eam tene, quam etiam tenent Rich. [e] i 4 di. 42. nec cures de opinione contraria.

8 Quæritur an vir & vxor in matrimonio consumma to communicent sibi passiones [f] spũales, sicut actiões? ℞. Pan. in d. c. Martinus ꝙ non, vnde filius ex altero cõceptus si teneatur ad baptismũ non efficitur leuãs ipsum nisi solum compater illius cuius est filius, non alterius, quãuis in matrimonio sit ei coniunctus. 30. q. 4. qui spiritualem in gl. & in c. 1. eo. ti. lib. 6.

9 Verum vir & mulier qui simul leuauerunt vnũ filiũ possint simul ɔhere? ℞. ẽm Inn. ꝙ sic [g] & facit tex. cum gl. 30. q. 4. c. si. Et sic patet ꝙ vir & vxor simul vnum leuare possunt, licèt non sit honestum.

10 Verũ non baptizatus leuans, vel baptizans aliquẽ contrahat hanc cognationem? ℞. ẽm Ric. vbi s. & Tho. & Pe. ꝙ non, [h] quia omnium cognationum spũalium q̃ sacrẽm contrahunt & oĩum sacrorum baptismus est fundm̃ vt in c. 1. de præ. non bap. gl. iñ in c. in baptismate. de cons. di. 4. tenet ꝙ licèt suscipiens non efficiatur compater sic tamen baptizans quauuis non sit baptizatus. Et placet mihi, quia cum non possit dici quin sit pater [i] illius quẽ baptizauit,

b Ecõuerso] Idẽ dicit Pa in c. 1. de cogna spi. & gl. in c. 1. eo. ti. in 6. & Ale. i rub. e. ti.

c Et parentes leuati] Hæc ponit Pa. in d c. Martinus & Gem in c. 1. eo. ti. & Alex. in rub. eo tit.

d Illegitimos] exemplum habes cõcubina leuauit puerum de sacro fonte, ex qua hẽt filios. Nũ q. l isti filij efficiũtur fratres illius leuati. Et adde Alexãdrinũ in c si. e. ti.

d Quã ẽt tenet Ri.] Rõ est, nẽ extendatur ipsa copula spũalis ed tã turpẽ factum, & hoc etiã tenet Ale. in d. c. martinus q̃q̃ Inno. ibi nihil firmat, sed Archi. in c. si qs. 30. q 4. & in c. 1. eo. ti. in 6. hoc tenet & ibi Gemi. super glo. 2.

f Cõicet passiones] agere hoc dr̃ qui leuat puerũ in baptismo. Pa. ei dr̃ illecui leuatur, vxor ergo mea q̃ est vna caro effectu mecũ cõicat actiões. f. si leuat filiũ tuũ, quia ille filius tuus erit mihi cõiunctus cognatione spirituali. Sed nõ cõicat passiones vxor mea, puta quia hẽt filiũ ex alterο viro anteq̃ ipsã acciperẽ si tu tenes filiũ suũ nõ ɔho cognatione spũalẽ tecum, quia vxor mea nõ communicat passiões suas mihi.

Io. Mon & Gem. in c. si e. ti li. 6 licèt Host. in sum. eo. ti. §. eius species. vei. & ẽ rõ, tenuerit ɔtrium, & malè cũ vnus tm̃ deberet infantẽ leuare vt in d. c. si e ti. li. 6 & c. nõ plures de cõse. di. 4. vide etiã Asten. li. 7. ti. 18.

h Quod non] idẽ Io An. in mercu. sequit Ge. in c. 1. eo. ti. li. 6. & Ale. in rubr. eo. tit. & gl. in c. peruenit. 30. q. 1. dñt tñ de hæretico, secus vt ibi per eos.

i Quin sit pater] Sic est intelligenda ꝙ non baptizatus baptizare non prohibetur, ergo p̃t effici pr̃ spiritualis si baptizat. Secus tamen de leuante, quia simpliciter ꝓ

hibetur in d.c in baptismate. sed Rose dicit secundũ Guil.de Laude.in 1.dicesse totum econuerso quia leuans contrahit, sed baptizans non, ratio diuersitatis quia bap izans nihil de suo ponit, sed spiritus san. ctus, lecus de leuante qui multum de suo ponit & di cit Rote.hãc partem tenere.gl.in d.c.1.30.q.4.Sed errat enim q̃ gl. hoc non dicit. Item quia plus te netur imprimere leuans baptizatum ꝙ baptizãs. &c. Nec vales ꝙ est spiritus sanct in baptizante operans, quia non minus, imo plus facit baptizans, quàm leuãs quãdoquidẽ medio suo icorporetur baptizatus in ecclesia Dei, quod non est in leuãte quia ẽ: sine eo ps quis bapt zari.

a Pater suscepti] Rõ est quin pro hibitũ est, nõ ãt prohibitum est baptizare. Imo quilibet etiam infidelis in casu ne cessitatis põt baptizare, nõ autẽ quare non baptizatus non potest tenere est q̃a nõ potest eum in fi. dei instruere vt tenetur capitu.nos ante omnia.

b Licèt non confirmatus] Refert Arc.in d.c.3. 30. q.1. Hug. ꝙ non contrahatur, & sic tenens in circũcisione põt postea contrahere, cum leuatis vel eũ patre siue matre eorum. Ratio quia ad illa nõ se extendit prohibitio ecclesiæ, vt refert Gem in c.s.e. ti.li 6.& idem dicit si iudeus aliquam tenuisset in ca techismo ꝙ baptizatus posset cũ illa contrahere, q̃a non astringitur a constitutionibus ecclesiæ &c. Sed gl. illa circa finem dicit Cum iudea cuius filium tenui in baptismo, si conuerteatur contrahere non pos sum. Et idem dicit Alc.in d.rub.eo ti.

c Nihilominus efficitur] Hoc tenet Arc.in d. cap.1. per illum tex.in ver.suscipiens.

ergo erit compater, secus in suscipiente, quia ex quo non potest esse pater susce pti a per dictum.cap.in ba ptismate, ergo non erit cõ pater. Secus in cognatione spirituali passiua, secũdùm glo.in c.primo 30.quæstio. 1.quia si quis baptizatus te net filium nõ baptizati, vel non baptizatus tenet filiũ alicuius baptizati efficitur compater patris filij leuati & alterius coniugis illius christiani, licèt non sit baptizata.concor Albe. Item dic quod baptizatus licèt non confirmatus b tenens in confirmatione non cõtra hit compaternitatem, vt supra confirmatio.§.11.

11 Vtrum non tangẽs sed simulans se tangere, & respondens cum alijs patrinis efficiatur compater? R. ꝙ non, nisi tangat, vel tenẽdo dum baptizatur, vel leuãdo de sacro fonte, vel tenendo ad cõfirmationem, hoc sequitur Ioan.Andr in regula qui per alium de regu.in li.6.facit ca.de his & c.ad limina.30.q.1.& Arc. in c.·.eo.titu.lib.6. allegat c.primum, & capit.omnes 30.q.1.

12 Quid si teneat, & nõ respondeat per hoc intendens non effici compater? Resp. secundùm Rodol. quòd nihilominus efficitur, c quia responsio non est de substantia, sed tactus seu tẽtio vel leuatio. Et quanuis aliqui d teneant quòd necessario requiruntur verba, alij quòd saltẽ signa pro ver bis vt recitat Ge.in c.nedũ eodem ti.li.6. tu tamen tene quòd tactus, & leuatio sunt satis signa ęquipollentia pro verbis.

13 Quid si non tangit puerum sed linteum solum in quo puer est inuolutus? R. Arch.in c.quanuis, de cog. spi.li.6.ꝙ nihilominus con trahitur compaternitas, e secundùm Hu. idem tenet. Io.An.& not.Arc.30.q.4.c. si.& satis videtur facere tex. in d.c. quanuis in verbo ac cesserit.Pe. de Pal. videtur tenere ꝙ requiratur tact.

14 Vtrum ista compaternitas possit contrahi per procuratorem. Marsilius & Cardi. vt recitat Pa.in cap. veniens eod.titul.tenent ꝙ sic.Io.Andr. & Archidi.vbi supra tenent ꝙ non. Sed mihi placet opinio Panormi. vt ante contractum matrimonium teneatur ꝙ ibi est cognatio spiritualis post contractum f tenenda est

d Et quanuis aliqui] Vs Host.in sum.de matrim §. qualiter.versi.& nunquid, & Io.And. dicunt ꝙ sicut requiritur verbum in baptizante.c.si quis.de consec. distinct.4. sic in leuante de conse. distinctio.4 c.pite. paruuli, sed non places ista opin. vide Gem.in d.ca. s. de cognat.spiri.in 6.vbi latè, & respondet rationibus H.

e Contrahitur cõpaternitas] Idẽ tenet Ge. c si. eo.ti.li.6.& Alc. in c.veniens.circa si.eodem s.tu. Sed quæritur nu quid requiratur animus, & intentio.Pa.in d.ca.s. dicit ꝙ sic, vnde infert si quis cre dens tenere filiũ vnius, & tenet filium alterius non efficitur pater spiritualis baptizati saltem ad d.m mendum matrimonium possi cũ sraſtum dicit cũ hoc esse dubium. Posset dici, ꝙ nõ requiritur animus in baptizase, qui si ex debito officij facis nõ cogitans de compaternisate, tamen eam cõtrahis velit nolit, secũdũ Pa.in c.si. eo. ti.Hoc credo eẽ ex dispõne legis, vnde & idẽ posset dici p omnia in leuãte seu tenente, sec quã ad collationem sacramentorum, quia non efficiũ sur nisi hẽatur intentio &c. Vide ĩ.§.15. in postil.

f Post cõtractũ] Opinionem Arc. tenet Bald. in l. Gallus.§ forsitan ff.de lib. & posthu. & in. l.1 § ad autem.C.de cadu. tol. sed benẽ fieri põt per nũtium secundũ eũ, facit q † no.gl.& Cin.& doc.in l.mulĩer C.si quis alte vel sibi Ro.e. in isto imped mento. §. 58.nihil firmat, sed in §.20. dicit non posse fieri per procuratorẽ An in d.§. forsitam, tenet idem ꝙ Bal. s ꝙ põt fieri per nunciũ non per procuratorẽ, & rõ diuersitatis ẽ sm cũ q̃a nũtius agit in psona dñi, sed procurator in personam ppriam Car.Alexan.reprobat

alia opinio.s.q non contra hatur. Et idē dic in vniuersitate a an posſit contrahere ſimiliter hanc cognationē per procuratorē q ante factū ſic vt ſinguli d vniuerſitate ſint compatres, q dispoſitio cōceptain vniuerſitate reſoluitur vt concernat ſingulos de ipſa, ſi act° nō cadit in vniuerſitate vt res non pereat. facit tex. in cap. ſi ſententia. de ſenten. excom. li. 6. & gl. in ca. romana. in §. in vniuerſitatem de ſenten. excom. lib. 6. ſed poſt factum tene cū Fede. conſil. 15. q non poteſt ꝯhi, quia non habet animam & non eſt baptizata.

15 Sed nunquid procurator erit ipſe compater in caſu in quo non posſit cōtrahi per procuratorē? ℟. Io. An. vbi ſupra tenet q ſic, qa licèt non intenderet obligari, tamen quia re interuenit, b & ideo ēt extra quod agitur naſcitur obligatio, vel ſi is qui. in fin. ff. commo. Sed ꝯrium tenet Fede. conſil. 15. & eam veriorē c credit Pa. in d. c. veniēs. Facit quod no. Pe. de Ancha. qui dicit tenens filium alterius quem credebat filium vnius cum quo intendebat compaternitatem contrahere, non cōtrahit compaternitatem cū non ſit filius illius. Et ideo dic ante ꝯtū verum quod dicit Io. An. & poſt contractum veram opinionem Fede.

16 Vtrum baptizans vel ꝯfirmans efficiat compater. ℟. olim fuit dubiū, hod ie clarum. in c. 1. eo. ti. lib. 6. Vnde quicunque baptizat, ſiue in neceſsitate, d ſiue habeat voluntatē cōtrahē di compaternitatē ſiue nō, dummodo baptizet efficiē compater, ſiue ſit maſcul° vel fœmina. Nec ob. l. conſenſu, & l. in omnibus negotijs. ff. de ac. & obli. quia habent veritatem quando nihil voluntariè fit, ſed hic licèt nolit eſſe compater, e tamen vult baptizare vel renere, & ideo contrahitur. facit. d. l ſi is qui. in fi. quia qui vult principale neceſſariò vult & acceſſoriū, nec obſt. quod dictū eſt de procuratore, ſecundū opi. Fed. quia procurator non tenet nomine ſuo, ideo non vult nec principale acceſſoriū.

17 Vtrum ſpirituales filij posſint inter ſe cōtrahere? Reſ. quòd ſic, f & etiam cū adoptiuis vt no. in c. vnico. de co. le.

18 Vtrū pater posſit tenere filium illius qui tenuit ſuum? ℟. Pan. in cap. ſuper e. ti q ſic, quia non eſt prohibitum. g

19 Vt ū eps posſit diſpenſare vt ſint plures q teneāt ad baptiſmū vel confirmationem? Reſ. q ſic h ſecundùm Dominicum de S. Ge. in d. c. quanuis.

20 Sed nunquid peccent plures tenentes, puta duo vel tres ſine epiſcopi diſpēſatione. Reſp. ſi ſecundùm morem patriæ communiter tenent vniuerſaliter excuſari a peccato ſecundū Io. An. & Arc. in d. c. quanuis.

21 Quid de baptizato in domo per neceſſitatem vel alio reſpectu, & poſtea in eccleſia ſolenniter? Reſp. Tancre. tenet vt recitat glo. 68. d ca præsbiteri. §. qd' ergo q ſi quis millies baptizaretur, millies ſuſcipit ſacramētum aliter fieret iniuria i ſacramēto. de conſe. di. 4. cōnditur. Hoc idē vſ tenere glo. in c. 1 de poſt. Sed tu tene cum gloſſ. in d. capitu. præsbiteri, & ibi Archid. q non eſt verum

---

Left margin notes:

bat hoc dicēs nō eſſe differentiā in ſpirituali. an ſiat p nuntiū vel p procuratorem, & tamē concludit q inter abſētes pōt fieri per procuratorē nō aūt inter pſētes. Vide Ale ti. in d. l. gallus.
a In vniuerſitate] Pa. tenuit in d. c. veniens cōpaternitatem poſſe ꝯhi per vniuerſitatē & intelligātur ōes d vniuerſitate ꝯxiſſe, & adducit etiam c. nouerit. & capit. graue. de ſent. ex com. vbi excōicantur ſinguli tā euentes contra libertatem eccleſiaſticam, licètſtatuāt noie vniuerſitatis & hoc tenuit Ioan. An. in regula pōt q s p alium &c. Et pone exēplū in cōmunitate quæ ſindicum conſtituit &c. Roſe. dicit veriorem eſſe opi. Fede quā oēs legiſtæ tenet, ſed q conſuetudo eſt in contrariū in vtroque caſu Alex. id ſi recitat opi. & nihil addit &c. mihi magis placet opi. Angelicę quæ magis veritati eſt conſona.
b Quia re interuenit] Iſtas tres q. ponit Pa. in d. ca. veciens.
c Eā veriorem] Ale. in d. c. veniēs tenet hoc & dicit eſſe cōmunē opi.
d In neceſsitate] Pone ergo q partus nō ſit totaliter nat° & timeatur de morte & baptizet. Nunqd erit cognatio cō tracta. Rñ. ſi appareat caput ſic,

Right margin notes:

qa caput ſt baptizari, d'c vt s' baptiſmus 6 §. 3. & vide Alc. in c. tua nos.
e Licèt nol t eē cōpr] vide Roſe. impedimento. 5. §. 21. q finaliter concludit. Idē in leuāte, & hoc qa forte vult poſſe ducere in vxe rē matrem. l. non.
f Quod ſic Vide infra impedimēto 6 § fi.
g Nō eſt phibitum] Pan. no. ad hoc tex. ibi alterum vel vtrunq; Idē tenet Ale
h Quod ſic] Et cōſuetudo ſeruat hic ops & diſpēſatio dēt fieri cū cā. c. ñ ē de voto, & q q eps nō diſpēſet niſi in caſibus ſimiſceſsis. c. dilect° de rēp. ord. tamen ex ſte cauſa conſuetudo habet, vt poſſit diſpēſare.
i Nō fieret iniuria] Tu dic, vt hic concluditur. Et ſit iniuria qa offuſcatur prima imago, vt dicit gloſſ. in d ca 2. vel ſit iniuria ſacro quò ad animū facientis qa qi à uni eſt in te iniuriat ſacramētō, vñ ſemel cōſe

verum, quia non imprimit nouus character. Et sic tenendo concludo ꝙ solũ cõ paternitas cõtrahetur per illos qui tenuerũt ĩ domo & non per alios qui tenuerunt in ecclesia nisi fortè il la quæ contrahitur p catechismum si in domo non fuit catechizat⁹, sed hęc (vt dixi) non dirimit matrimonium post contractum.

IMPEDIMENTVM 8. dicit cognatio legalis quæ est propinquitas personarum ex adoptione proueniens. [a]

1 Quot sunt eius species? ℞. tres. Vna est quasi descendentium q̃ est inter adoptãtem, & filiam adoptatam, vt in c. vnico de cog. leg. secunda species est quasi collateralium, quæ est inter liberos naturales adoptantis qui sunt in eius potestate, & adoptatum. l. qui in adoptione. ff. de adop.

3 Itẽ inter duos filios. [b] filiorum adoptiuorum secũdũ gl. i d. c. vni. inst. de nup. §. inter eas quoque, qđ limito verũ [c] si eorũ patres sũt arrogati, aliter non. Tertia species est quasi affinitas q̃ est inter adoptatũm & vxorem adoptantis & ecõuerso inter vxorẽ adoptati, & adoptantẽ, sed non inter patrem adoptantem, & matrẽ adoptati, secũdũ Th. & Pe.

2 Vtrũ hæc cognatio legalis impediat mrĩmoniũ contrahẽdũ & dirimat contractũ? ℞. secundũ Hu. & Ric. in 4. di. 13. lo. de Lig. & gl. & Pa. in c. vnico de cog. ꝙ sic qa dicit adoptione durãte nuptiæ non pñt inter eos ꝯsistere, ad idẽ in c. t. & in c. p adoptionẽ, qđ palea est. 30. q. 3. Io. An. & spe. te nẽt ꝙ non dirimat, licèt impediat. Aduerte tñ qđ prima [d] spẽs & tertia [e] semp impediunt & dirimũt, sed secunda non, nisi ad tẽpus. i. quandiu sunt in eiusdem patris ptãte, sed ea soluta vel morte vel emancipatione filij adoptiui vel naturalis, vel alio modo quo adoptio hẽt solui non pſtat impedimentum, hoc patet insti. de nup. § 1. 2. & 3. & eo. ti. c. vnico, & 30. q. 3. ita diligere debet homo.

3 Vtrum cognatio legalis trãseat ad nepotẽ. s. filiũ. filij adoptiui? ℞. ꝙ sic, nec tamẽ hæc cognatio hẽt gradus, quia in eodẽ gradu attinet pater filio, & nepoti.

4 Vtrum filius qui nõ transit in potestatẽ patris adoptantis possit contrahere cũ filia naturali, adoptãtis quæ ẽ in eius potestate vel econuerso? ℞. Hu. 30. q. 3. in p. in. Ho. & Inno. tenent ꝙ sic sed secundũ Pa. in c. vnico & gl. in d. q. 3. S. qđ ãt est principium q̃õnis, & communiter doc. tenent ꝙ licèt non transeant in potestatem adoptantis, tamẽ impeditur [f] nẽ cõtrahere possit cũ naturali, quia p adoptionem acquiruntur quædam iura q̃ p emancipationẽ dissoluuntur. l. pe. C. de adop. & ius canonicũ indistinctè tenet & loquitur de adoptato non de arrogato. ideo idẽ ius, & sic patet ꝙ etiam filius illegitimus qui non est in potestate patris non potest contrahere cum filia adoptiua patris.

5 Vtrum filius naturalis arrogantis possit contrahere cum filia filiæ adoptiuæ? ℞. ꝙ sic, qa cũ mulier neminẽ hẽat in sua ptãte eius filia non pt transire in potestatem arrogatoris matris, & iõ nulla cognatio incst inter

cratus non confe crant amplius. Idem Ana. in d. c. 2. post Pa.

a Prouenies] Primò genus. cũ dr proximitas, in quo cum reliqs cognationib. cõ uenit. Secundò processum cũ dicitur proueniẽs. Tertiò ortum, cũ dr, ex adoptiõe, & S. Bo. in 4. di. 42. dicit secundũ legem naturalẽ est cognatio carnalis secundũm diuinam hr spũalis, secundũ verò positiuam legalis deducitur. Secundò potest sumi penes id qđ a priciunt. Tertia. in nobis sunt bona. s. naturæ, gratiæ, & fortunæ & primum respicit naturam, secũdũ gratiam, tertium fortunam, tertio mõ potest dici vt cognatio carnalis respiciat carnẽ, spũalis aĩã legalis totũ hominẽ.

b Inter duos filios] Nescio hic videre in illa gl. in d. § inter eas, nec doc. ibi hic dicunt, theologi tñ hęc omnia ponunt vt S. Bon. & Ri. in 4. di. 43. & Vori. ibidem.

c Quod limito verum] S. Bo. Et Ri. i 4. dis. 42. idẽ dicunt.

d Quod prima] Intellige patrem cum filia adoptiua nunquam cõ traheř posse. 30. q. 3. ita diligere. Et post emancipationem. instit. de nup ꝯ ergo.

e Et tertia] Et hoc est propter reuerentiam &c.

Nam pater non põt vnquã ꝯhere cũ illa quæ fuit vxor filij adoptiui ẽt post emãcipationem, nec filius adoptiuus cũ ea quæ fuit vxor patris sui adoptiui. l. adoptiuus. ff. de rit. nup. Et tene opi. Pan. quæ est magis cõis. & facit ĩm Car. in d. ca. vnico, quia sufficit impedimentum posse esse p petuum vt in l. sufficit ff. de cõ. indebi. Nam post sec eẽ ꝙ adoptio nũqua solueret. Dicit tñ Alex. in d c. vni q. ellecu biam. & communis opi. esse cum Io. An. in. add ad Spe. de cog. le cũ quo tenet But. & Car. i d. c. vnicõ. sed pro Pa. tenet Ri. in 4 di 41.

f Tñ imped tur] De directo huic opinioni ꝯtiatur §. duorum. Insti. de nuptia tamen Ale. in d. c. vnic. dicit hanc eẽ cõmunem opi. q̃ et tenet Car. Florẽ. Qui tamẽ subdit quod esset seruãda consuetudo si qua eet in patria pp opiniões. Nã si haberetur consuetudo vt inter filium adoptiuũ & filiam emãcipatam possẽt re ri matrimoniũ illa seruari debe.

rer, quia nullum esset scandalum &c. Et facit c. super eo. cum ibi no. de cog. sp. Ri. tñ in 4 di. 41. hanc eandem tenet opi.

a Sed in adoptiuis sic] Quid de filijs duorum adoptiuorum Ale. in d. c. vnico. alle. Host. titu. de cogna. leg. § fi. vec collatum, & dicit videri, q sic q nec natura li iure nec ciuili videantur coniuncti. Et facit inst. de nup. § duncum & l. celebrãdis. C de nup. Et sic computatio graduum in adoptione fiet secundum ius ciuile quod è perpetuò menti tenendum secũdũ Ale. Et hoc obuiat ei quod dictum est supra § 1. ibi inter duos filios. Pro resolutione tñ not. tres binarios propositio nũ i hac materia cognationis legalis secundũ Voci. Prima cognatio legalis tãdiu impedit quãdiu durat sed earemota nõ impedit. secũda in linea descẽdente cognatio nis legalis q est inter adoptãtem patrẽ & filiã adoptatã sempec impedit matrimoniũ. Tertia linea quæ respicit lateralis vt filiũ naturalem & filiam adoptiuam impedit matrimonium quãdiu durat adoptio. Intelligẽ tamen quando manet in potestate patris, vnde si pater morta tuc põt ẽhece vel si filius naturalis vel filia adoptiua emancipetur põt ẽhece, similiter est de fi-

inter eos ff. de adop. l. si pr. Sec⁹ eẽt in filia filij arrogati quæ in ei⁹ potestate erat quãdo fuit arrogatus, quia cõtrahere non posset cum ea secundùm Ho.

6 Vtrum filij adoptiui possint contrahere inter se? R. q sic, sicut no Hug. 30. q. 3. ita diligere, sed Ho. non admittit in arrogatis, quãdiu sunt in potestate adoptantis, sed in adoptiuis sic. a

IMPEDIMENTVM 9. dicitur criminis, nam q̃dam sunt crimina quæ impediunt matrimonium cõtrahendũ de rigore iuris, b sed non dirimunt contractum. Et sex no. in gl. c. qui presbiterum de pœ. & re. & in gl. 33. q. 2. in c. hoc ipsum in. §. de pęnitentibus. Primũ est incestus de quo dic vt supra Incestus. §. 3. Secundum vxoricidium. Tertium raptus sponsæ alterius. Quartum leuatio ꝓprij filij malitiosè facta de sacro fonte. Quintum presbitericidium. Sextum acceptio monialis in vxorem. Septimum de solẽniter pœnitentibus, c sed tamen episcopus posset dispensare ratione iuuentutis. 33. quæstion. 2. antiqui. Sed tu dic quod sufficit licentia proprij sacerdotis, imo de consuetudine nõ seruatur iste rigor, vt petatur dispensatio secundùm Rai. & Rod.

in p̃tãte patris. Ion. & Ho. in d. c. vni. de cog. le. Quinta filij adoptiui põt inter se contrahere fm Ber. Sexta adoptatus non põt ducere filiam adoptantis, nec adoptans vxorem adoptantis hæc Vnri.

b De rixore iuris] De his vide in c. 1. de diuor. & c.

Vnde Ioan. in ca. in adolescentia. 33. qõ. 2. tenet q iuuenis incestuos⁹ sine dispẽsatione potest contrahere, sed non senex, & tutius tamen est petere dispensatio nem, quanuis etiam non esset condemnãdus si nõ peteret. d de quo dic vt supra Incestus. §. 3 & 4.

1 Quæ sunt crimina quæ impediunt contrahẽ. & dirimunt contractum? R. q sunt duo. e Primum cũ qs viuente vxore propria contraxit per verba de præsenti cum alia vel econuerso vxor cum alio, vel fidem de contrahendo dedit, & ad quodlibet istorum secutum sit adulteriũ vt in capitul final. de eo qui duxit, quam pol. per adulterium. 31. quæstio. prima relatum. Aduerte quòd ad hoc qd' quodlibet istorum sit impedimentum requiritur. Primò quòd vterque sciat quòd aliter eorum hẽt coniugem quia si cum ignoranter f aliquis cõtraheret posset esse matrimonium inter eos post mortem vxoris primæ vt est casus in capitulo primo eodem titulo. Quod limitat Panormitanus ibidem si super inducta fuit ignorans g toto tẽpore vitæ vxoris. Et dicitur ignorans quando non habuit certitudinem, vel probabilem opinio. h

c De solenniter pœnitentib.] secundùm gl. in d. §. de pœnitentibus istud septimum refertur ad sex prædicta &c.

d Si non peteret Ad hoc Ros. alle. Arc. Flo. eũ Petr. de Pal. in 4 Q. võr inclinare ali quo prædictorũ criminum inuolutũ cõtrahentẽ si ne dispensatio ne peccati mortalis, nec valere consuetudinẽ in ẽrium nisi ipsi scientes dissimularent, vñ vers⁹. Præsbiter vxorẽ necãs, natiq; prĩmi⁹ incest⁹ raptor solennis si sociãt. Itẽ Ri. 34. di. 4. dicit. Incestuosũ ẽ hẽrẽ sine dispẽsatione non posse petere debitum licet teneat matrimonium &c. Et de vxoricidio vid. q dic. s. Bo. & in 4 di. 37. vl. q.

e Quod sũt duo] vide Sco. in 4 di. 35 & ibi Vors.

f Quia si cum ignorante] Quia ibi atrocioribus cegritdol⁹. l. 3. & l. lex Cor. ff. & si. l. nec exẽplũ & ibi Bar. C. de fal.

g Fuit ignorãs] & filij q nascunt durãte tali ignorantia sũt legitimi fm gl. in d. c. & hoc si publicẽ ẽxerũt. als sec⁹ vt s. c. cũ inhibitio. §. 1. & ibi gloss. de clan. desponsatione.

lijs arrogatis de cog. leg. cap. vnico. & est argum. C. de adop. l. fe. § pe Quarta filius illegitimus potest contrahere cum filia adoptiua, & similiter filia illegitima cum filio adoptiuo, quia illegitimus non est

h Vel ꝓbabilẽ opi.] Dicit gl. ꝓbabiliter & discretas credulitas ẽ qñ vidit vicũ cũ ẽsanguinea sua i casu illo l locis suspectis hora suspecta, solũ cũ sola, aut e mẽtimoniũ vel qa publicẽ dr ab oib. hoc i d. c. ingsi.

a Non posset esse inter eos] Si post mortem vxoris eam de facto duxerit separandi sunt. 30.q.1.relatũ, & c.fi.e ti.Rõ est secundùm Ri.in 4. di 35.nè adulter vel adultera proni essent ad interficiẽdũ maritũ vel vxorem vt possent postea mrĩmonialiter copulari.

...iugum machinetur in mortem alteri⁹ quę videtur cessare in isto casu.

f Et hæc tenenda post factum] Quidam parat⁹ semper mordere summam angelicam & cum gladio vibrato vt feriat dicit, quòd talis concordia non est facienda. Itẽ Car. Ale. recitat opi. & nullã affirmat. Si ergo autor noster hic more angeli, quærit ponere cõcordiam inter tot & tãtos doc. quare est redarguendus Ad id quod dicit qđ nouum impedimẽtum somniat sum. nostra &c. ego miror de tãta inaduertẽtia. Nonne Io.Andr. & do Ant.& alij ponunt hoc impedimẽtum, quo modo ergo ꝑt dicere iste ꝙ summa nr̃a somniat.

vt in c.inquisitioni. de sen. exco. aliàs si certiorata de vita primæ vxoris permitteret se cognosci non posset inter eos esse [a] matrimonium.d.c.fin. & sequuntur communiter doctor. & ideo dic per omnia quãdo data fide sequitur adulterium,quia parificantur d c. fi. Secundò requiritur ꝙ sit fides data de ea accipiẽda, vel eam de facto acceperit in vxorem, quia si fides data non fuisset de ea accipiẽda in vxorem non esset impedimentum. Et aduerte ꝙ aliqui volunt vt ponit Ric. in 4.di.35.ar.3.q.pe. quòd si solùm nudè promisit,qđ non erit impedimentũ sed oportet sit fides data vel iuramentum interpositũ,sed magis credo [b] ꝙ ẽt ex nuda promissione oriatur istud impedimẽtum, maximè ante factũ. Tertiò requiritur ꝙ post matrimonium contractum vel fidem datam vel ante interueniat adulterium,quia solũ adulteriũ [c] sine contractu vel datione fidei non inducit istud impedimentum nec cõtractio seu datio fidei sine adulterio,vt c.significasti.eod.tit. 31.q.1.c.1.

1 Quartò requiritur ꝙ matrimonium primum esset validũ, quia si prima vxor non erat legitima non erit impedimentum, vt in c.significauit,eo.ti. Licèt dederit fidem cum adulterio, & sufficit ꝙ primũ matrimonium sit cõtractum per verba de præsenti, licèt nõ sit consummatum,& etiam si esset separatum quò ad thorum,vt in cap. significauit, & cap.ex literarum eodem tit.

2 Sed quid si quis dedit fidem vni mulieri viuente propria sine copula tamẽ, & postea mortua vxore accipit tertiam. Et ista tertia viuẽte cognouit illam cui dederat fidem 1.℞.secundùm Io.And.in c si quis.e. titu. ꝙ non poterit mortua tertia eam habere in vxorẽ, qa constante legitimo mrĩmonio dedit fidem, & cognouit, nec matrimonium intermedium habet remouere impedimentum. Facit c. in scripturis [d] 8.q. 1. & l.singularia.ff.si cer.pe. Sed Gas.Cal tenet cõtrarium, & sequitur Pa.in d.c.si qs, quia per ipsum videtur recessisse a fide illi data & ꝑ consequens nũc reperitur solum adulterium, ꝙ non habet impedire. [e] d.c.significasti,& hæc tenenda post factũ, [f] sed ante illa Io.An.

3 Verum contrahens vna de facto viuente eius vxore qua mortua contrahit cum tertia,licitè possit stare cum ea? ℞.secundũ gl. [g] quæ cõiter placet doctoribus in c. 1.eo.tit. ꝙ sic si cũ ista tertia mortua prima vxore contraxit antequam consentiret tacitè vel expressè cum illa quam de facto tenebat,quia matrimonium nullũ erat, licèt etiam illa esset ignorans viuẽte prima, tamen antequam cum alia contrahat compellendus est cum ea contrahere si ignorabat [h] eum habere vxorem

sed

b Sed magis ego credo] Ri. vbi s. ponit hic pro vl. opin. vnde videt approbare hanc opin. per ea quæ dicit Ho. & Ioa. An.in c. 2.de pœnitẽ.libr.6.quòd quãdo doctor ponit plures opi.& nullam tenet vltimam vr̃ approbare sic Ri.i hoc casu nam vltimo loco ponit opin. de fide data, & cõfirmatur quia eadem potest eẽ rõ in datione fidei sicut in nuda promissione. f.nè detur materia machinandi in coniugis mortem. Item de⁹ nõ facit differẽtiam inter iuramentũ & simplicem loquellam.Ros im pedimento. 8. §. 2. vr̃ hoc tenere.

c Adulteriũ] Solũ hoc procedit de iure canonico secundũ Car. in d c. significasti,secus est de iure ciuili de text. fin.in l.claudius ff de his quib.vt indi. sed in hoc statur iuri cano. secundũ Card.in c.fi.de secũ. nup.

d Facit.c. in scripturis, & iuri] Ale.in c.fi.e.ti.dicit quod ista iura hic allega. nihil faciunt ꝑ Io. And. quia habẽt locũ quando plura concurrunt in eadem persona.

e Non habet impedire] nam hoc impedimẽtũ fuit inductum nè spe coniugij alter cõ...

g Ref.secundùm glos.] idem dicit Alexandar.ibid.

h Si ignorabat] Aliàs secus.c.pi. fi.eodem tit.& c. dominus, de secun.nu. & hoc si permisisset se cognosci. Dicit etiã Ho.in d.c.1.vt recitat Ale.ibidem Si mulier certiorata đ morte primi contraxit denuo cum illo viro,vel cohabitat vel ad copulam deuenit firmatur matrimoniũ nisi protestetur,quõ intendit confirmare matrimonium, quia tunc non cõfirmaret sed ecclesia dit

eos ſeparare & non permittere eos cohabitare in copulam fornicariam. c.nemo & c.meretrices. 32.q. 4 Et ſi vir pendente compulſione, qa eccleſia vult eum cogere ad ꝯhendum mřimoniu cum ſecunda ad inſtantiam eius ꝯhit cum tertia, tenet iſtud tertiū matrimonium licèt debeat ei iniungi pœnitentia.

a Sed ipſa] Scilicet non compellitur. c.2. de adul.

b Gratificationi] Quia q̄cunq; certificatā d̄ morte prioris, primo cognouerit poſt mortē lītimè illā tenebit. capi. veniens. extra. eo.

c Secundùm cõſilium] Iſtam q. ad literā mouet Rica. in 4. di. 35. vlt. Ar. Et vbi dicit ꝙ fraus nemini debet patrocinari. allegat. c. aduerſus. §. cæterū. de immu. eccleſi. Et facit. ca. ex tenore de reſcri.

d Cum quis machinatus] No. ꝓ intelligentia Machinatio tripliciter dicitur. Primò a mache qđ gaude, aut gaudium ſignat. Et ſic machina eſt molitio, & qui quęrunt vt proximus in malum ruat ꝯ eū machinari dñr, & gaudent de ruina. Dicitur ſecūdò Machina a machera & eſt gladius acutus. machera, & ſic ē cogitatio, & machinari eſt cogitare in quacunq; re, vn̄ venit mentis acuties. Tertio dr̄ a Machos, quod ē bellum, vnde deſcē dit gallimachiū, & tūc inſtīa guerræ machinæ dicuntur, & hoc tertio modo p̄t accipi hic. De ſecunda acceptione. Iune. ſaty. 7. Oſtendatur ames nomen vtrunq; macherę i. gladij &c.

e Licèt do.] Secundum Scotum in d. di. 35. quarti. Si hæc concluſio ſeu adulter in mortem viri adulteræ machinetur hac cõſcia, ſeu ſolum machinetur & fidem det non ſtabit coniugium. Probatur hæc concluſio in c. 1 de conuer. in fi. imo ſola in mortē machinatio, ſi ſi vxor e conſcia & ſequatur effectus, & impedit ꝯhendū & dirimit ꝯtūm, hanc ſnīam tenent cõiter doc. in d. c. 1. & in d. c. ſup hoc poſt glo. Et Ri. in 4 diſt. 35. vbi alleg tres rõnes, qua re machinās in mortē viri vel econtra, nō poſſit adulterū in maritū hr̄e vna eſt criminis enormitas: alia, qa adulter peccauit in mřimoniū iterficiēs lt̄imū vxoris virū. Tertia nè adulteri pp adulterarū amorē eſſent ꝓnī ad interficiēdos maritos earū, vt eas haberēt vxores, & pro opi. cõi adducit Alex. tex. in c. ſi quis viuēte 31. q. 1 dū dicit aut mulier virū q mortuus fuerit occidiſſe notet, dr̄. n. ibi. Quiſquis poterit in vxorē ducere quā p adulteriū polluit poſt pactam pn̄iam niſi &c. Et ſic lex notat actum.

ſed ipſa [a] non, & ſi cū pluribus i ſcijs ꝯtraxerat locus erit gratificationi [b] ſecundùm Hoſtien.

4 Pone ꝙ quidā promittit fidē Bertæ ꝙ ſi ſibi conſentiet poſt mortē ſuæ vxoris accipiet in vxorē illam quā ſibi conſanguinea Bertę conſulet, q̄ conſanguinea conſuluit quod accipiat Bertā? ℞. ſm Aſteñ. quòd ſi talis Berta vel ille q ꝓmiſit ꝓbabiliter credebat quòd ꝯſuleret de Berta ſic nō poterit eſſe matrimoniū inter eos, qa eſſet in fraudē. Si tñ q fidē dedit aut Berta hoc non extimabāt, ſed de illa quę ipſi Bertæ eēt grata & huiuſmodi, ſic poterit eam Bertam habere poſt mortē ſuę vxoris ſm ꝯſiliū [c] ei⁹ ꝯſanguineę.

5 Secundum crimen eſt cum quis machinatus [d] ē ad mortē alicuius, vt poſſit in virum vel vxorem alterum habere. Procuius intelligentia aduerte. Primò quod ſi adulterium non interueniat oportet ꝙ ambo. ſ. vxoratus & illa quā vult habere in vxorem ſint machinati i mortē alterius, & quod mors ſequatur cum effectu. Aliter ſi vnus ſolū machinatus fuiſſet mortem cum effectu alterius; non eſſet impedimentum quin illū habere poſſet, pp quē habendū mortem alterius procurauit, vt no. Ioa. An. & ſequitur Pa. in ca. ſuper hoc eo. ti. [e] licèt do. variè loquantur in c. 1. de cõuerſi. in fide. Si verò adulteriū interuenit ſufficit machinatio vnius tantùm cū effectu, vt ſit illud impedimentū. Facit. c. ſi quis viuēte 31. q. 1. Et ſic intellige. d. c. ſuper hoc. Sed ſi effectus homicidij non interuenit, machinatio etiam cū adulterio non inducit iſtud impedimentum, vt no. Io. An. in d. c. ſuper hoc.

6 Sed pone quòd interſecit alterum, ſed non ea intētione vt alterum haberet in cõiugem, ſed ob cauſam aliam? ℞. quod impedimētum iſtud non erit ſecundùm Ber. & Hoſtien. in d. c. ſuper hoc idem dic vt ſupra per omnia ſi homicidiū mandauit vel conſuluit & ſequutum eſt. [f]

7 Quid ſi ratum habuit? Reſpon. quòd ſi nō ſit operatus aliquid, vt occideretur ratihabitio non inducit iſtud impedimentum, ſiue ſit factum homicidiū nomine ſuo ſiue non, & ſecundùm glo. in cap. ſi quis viuente. 22. q. 1. & gl. in c. 1. de conuer. in fin. Vincē. & Io. An. & Pa. in d. c. qa edictum de matrimonio ē ꝓhibitoriū. c. cū apud. d̄ ſpō. vide etiā quod dico. ſupra conſentire. S. 4. quaſi in fi.

f Et ſequutū ē] De hoc eſt tex. in d c 1. de cõuer. in fi. & vtrobiq; p gl. Idē Scot. in 4. di. 35. Hoc tamē intellige ēt ſi ille q interfect⁹ ē in bello, hoc aio interficitur dūmō vxor de hoc non ſit conſcia, vt patet i d. c. 1. tenēt ēt hoc Pan. poſt Io. An. in d. c. 1. & Car. in dicto cap. ſuper hoc, licèt Hoſtien. & Inno. videantur aliter velle.

g Siue non] Idem tenet Sco. in d. diſt. 35. quanquam & in delictis ratihabitio retrotraharur, & mandato comparetur. l. 1. § ſed & ſi, cum quis. ff. de vi ar. vide, ſupra conſentire. §. 4.

a Verior de iure] Prohibitio ista quæ nascitur ex machinatione est de iure positiuo, facit. c. cũ olim secundo in 4. glo. de offi deleg. Vbi de Dauid & Bersabeæ, idem tenet glo. in d c. si quis viuente. Alter n. Dauid Bersabeę non potuisset habere in vxore, de quo ẽt per Sco. in 4 dist. 35. Sed quare non est lapidata Bersabeę quandoquidem Leuit. 20. mãdat lapidari dicit Sco. quod iustius fuisset si eam lapidari fecisset, & si dicas non quia seipsum lapidare debebat, ex quo fuit in crimine socius, contra, quia vel nõ excusas eũ per hoc vel oportet dicere quod socius in crimine non teneatur ad eandẽ pęnam publicã inferẽdã ad quã teneretur si non esset socius sed ãc excusas eũ de nõ puniendo illã per hoc quod remisit sibi illã pęnã legis, hoc nõ habem[9] ex scriptura, sed nec poterat per se contra legẽ diuinã, sed d[ice]ndũ quia hoc fuit peccatũ priuatum, ideo pęna publica non erat inferenda, & hoc est rõnabilius &c.

b Cultus] No. triplicem cultuũ esse dispositiouẽ primus in interiore, vñ super illud. Exo. 20. Nõ adorabis ea, neq; coles Dicit gl. adoratio fit exteri[9] sed cultus interius. Et hoc modo habens fidem spem, & charitatem qui ẽ verus cultus dei, alio modo colit deũ, quã nullum eorum habens. secundum dicitur exterior exhibitio, aut reuerentia aut deo vel pro aut deo facta, secundum quod loquitur Paulus ad Rom. c. 1. de Philip. perfidis & coluerunt & seruierunt creaturæ &c. Tertiò dicitur cult[9] ornatus exterior secundum quod dicimus hic habitat in cultu regio, primo & secundo modo capitur hic. Vide Vorilig in 4. distinct. 39.

8 [f] Quid si alter eorum q machinati sunt sit infidelis? ℞ quòd nihilominus conuersus non poterit eam habere, pro qua habẽda virũ eius occidit. ar. d. c. primi. de conuer. infide.

9 Quid si habens vxorẽ committit adulterium cũ Berta & sibi dicit, si non haberem vxorem acciperem te in vxorem postea interficit vxorem, non tamen eo proposito vt Bertam acciperet? Respon. Gaspar Calder. Et recitat. d. Anto. de Sancto Georgio in d. cap. super hoc, quod poterit Bertam accipere in vxorẽ, quia nec hic est fidei datio per verba præmissa, nec homicidium fecit eo proposito, nec adulterium cũ dicta machinatione. Sed Car. ipsum reprobat dicendo quod non teneret matrimonium cum dicta Berta, quia non attẽditur quã do adulterium interuenit an machinatio interuenerit ex propositio habendi eam an nõ. Et istud tene ante factum, sed post factũ tenerem opinionem Calde. quę est verior de iure.[a]

IMPEDIMENTVM X.

Dr cultus [b] disparitas. Nã null[9] fidelis siue baptizat[9] põt cõtrahere [c] cũ nõ baptizata, ẽt si sit cathecumina, [d] nec simpliciter, nec sub cõditione cõuertẽdi ad fidẽ, & si cõhit mrimonium nullũ est, [e] 28. q. 1. c. caue. & c. cũ non oportet, & ibi no. Hug. sponsalia verò sub conditione si conuertatur bene valẽt. Vnde quamuis nõ baptizatus crederet oẽs articulos fidei, iñ matrimonium contractũ cũ tali a baptizato ñ tenet, vt d. c. caue.

1 Verum matrimonium possit esse inter infideles? [f] ℞. quod sic, vt patet in c. gaudemus de diuor. vnde si in fideles conuertanẽ possunt stare ĩ matrimonio contracto ẽm ritus eorũ, nisi fuerit contractum in grad. bus diuina lege phibitis, de quibus habes supra impedimẽtum. 6. dicit tamen Pet. in 4. di. 39. quod posse esse, quòd eorũ matrimoniũ nõ esset cõtra legẽ naturę nec diuinam, & tñ nõ teneret, puta quia esset contractũ contra eorũ statuta ipsum annullãtia, quia si nihil possunt, talia statuta cõtra matrimonium inquantum sacramentum est, possunt tamen inquantum est fędus humanũ sicut solũ est indelibus, & ideo si conuerterentur tales oporteret quod denuo contraherent, quod no. p limitatiõe. d. c. gaudemus.

2 Verũ matrimonium infidelium excuset actũ cõiugalem? ℞. ẽm sanctum Bona. in 4. dist. 39. quod sic, quõ ad culpam & consequenter pœnã, si affectio libidinosa nõ interueniat. non tamen acquirunt palmam, quia nulla dat eis gratia

c Potest contrahere] Ratio habetur. Exo. 34. & Deuther. 7. vbi dr non accipies vxorẽ filijs tuis de filiabus alienigenarũ nẽ ea dicaut eos post deos suos, & primæ Corinth. 6. Nolite iugũ ducere cum infidelibus.

d Cathecumina] Cathecumini nus est infidelis, vt dicit gl. in d. caue, & est mẽbru diaboli, quia si moreretur aute baptism. dãnaret, vt dicit gl. mag. circa d. c. caue. 28 q. 1.

e Matrimoniũ nullũ est] Ante legẽ scriptã licebat fideli cõtrahere cũ ifideli quia nulla lege phibebatur vt patet de Ioseph. Gene. 41 & de Moyse cũ æthiopissa Numeri. 12. tẽpore legis scriptæ phibitũ fuit filijs Israel cõtrahere cũ canaoeis pp eorũ puersitate, sed cũ alijs ñ fuit phibitũ, vt patet Hester. 2. Modò aũt nõ licet, & potissima ratio est quia ibi nõ est pfecte bonum sacramenti neque perfectẽ bonũ prolis neq; fidei, ideo ecclesia illegitimauit & phibuit, & tpe. t. scriptę patet phibitio. 1. Esd. 9. & 14 nec obstat d. Salomone, tertij Reg. 11 quia peccauit contra legem patet Deu. 27.

f Esse inter infideles] Matrimoniũ dicitur aliquã legitimum

propter defectū fidei [a] concor. Ri. ibidem.

3 Verum infidelis conuertens se ad fidem posſit vxore dimiſſa aliam fidelē accipere? ℞. Pa. in c. quanto de diuor. quod eo ipſo qđ alter coniugum non vult cohabitare fideli cōuerſo, vel ſi vult cohabitare non ſine iniuria creatoris vel ſine peccato diſſoluitur m̄rimonium in infidelitate contractum, & poteſt contrahere cum alia fideli, nec oportet iudex ſtatuat tēp⁹, ſed ſufficit clarè perpēdat, ꝙ nō vult ei cohabitare ſecundū Pa. in ca. gaudemus de diuor. Si verò vult cohabitare ſine eius inductione ad malum, vel ſine peccato, ſic non poteſt cum alia contrahere infideli viuēte ſed non tenetur cohabitare cum ea ſi non vult conuerti. 28. q. 2. ſi infidelis no. Ric. in 4 diſt. 39. Si tamē antequam aliam accipiat per verba de præſenti conuertatur illa quæ pri⁹ erat obſtinata, tenetur eam accipere, nec aliam poterit ducere, [b] vt notāt communiter Theol. in 4. di. 39.

4 Quid ſi infideles habeat plures vxores? ℞. ꝙ illa cū qua primò contraxit erit eius, [c] & ſi ſimul duas accepiſſet ſic nulla eius erit vxor, niſi vna illarum habuiſſet impedimentum quo eā accipere non potuiſſet, q̄a tunc alia eſſet eius vxor. d. c. gaudemus.

5 Quid de vxore quę repudiata alteri nupſit? Reſpond. quòd vir non poterit ei obijcere fornicationem, ſed tenetur [d] ſi vult ei cohabitare ſine peccato eam accipere, ſi vult vxorem habere, aut ſaltem cōtinere. d. ca. gaudem⁹. in gl.

legitimū & non ratū, & hoc eſt apud infideles, quia poſſunt contrahere ſm ritus & eorū leges pp quod dr̄ legitimum, non tamē ratum quia poteſt diſſolui, Aliquando ratum & non legitimum eſt, & hoc eſt quod ꝯ̄trahitur inter fideles ſine ſolēnitatib. Aliqñ legitimum & ratū eſt, qñ interueniunt debitę ſolēnitates hæc Rich. in 4. di. 39. & etiam S. Bon. & ponūtur hæc in c. ſi. 28. q. 1. Nec obſtat quod dicit Apoſt. 1 Corinth. 7. Si quis frater habeat vxorē infidelē & hæc conſentiat habitare ĉ eā dimittat q̄a intelligitur, ſi eſt ſpes cōuerſionis ei⁹, ſecundūm Sco. & poterat eſſe matrimoniū inter infideles, vt patet de Ioſeph, de Moiſe, de Heſter. Quia ꝓhibitio fuit facta ſolum de Cananeis nè Iudęi verterent, ſed quia extat ꝓhibitio eccleſiæ ideo non extat m̄rimoniū. Alij dicunt rationem prohibitionis eſſe, q̄a baptiſmus eſt ianua ſacramentorum &c. Ponit Sc. in 4. di. 39. eſſe matrimoniū de iure diuino.

[a] Propter defectum fidei] Non ob. illud ſi opponatur. Ro. 14 Omne qđ non eſt ex fide peccatum eſt, q̄a reſpondetur ſecundum S. Bon. id intelligi quod non eſt ex fide, id eſt contra conſcientiam quis quicquid fit contra conſcientiam, ędificat ad gehennam. Vel ſecundū gl. in c. 1. 28. q. 1. exponitur, ideſt quod fit ex certa ſcientia contra fidem eſt peccatum, de pœn. di. 7. his autoritatibus, Idem quod S. Bo tenet. Nico. de Li ibidem, vide in d. c. 1. in. § ex his & Ric. in di. 39. & 12. di 41.

[d] Poterit ducere] Ale. in d. c. quanto, facit hanc diſt. tam Ric. & S Bonauen Et quod ſtatim ſit ſolutū matrimonium triplex ad hoc valet ratio, prima eſt matrimonij imbecillitas, quæ reſultat ratione ſignificationis imperfectę quā habet apud infideles ratio defectus baptiſmi, vnde dicitur matrimonium legitimum, & non ratum &c. Secunda eſt cultus diſparitas, quia tunc aduenit alteri perſonæ fortius vinculum &c. Tertia eſt iniuria Dei, & matrimonij, quæ repugnat vinculo quo fidelis Deo alligat. Prima ergo ratio ad ſolutionem vinculi facit poſſibilitatem, ſecunda diſponit. Tertia verò diſſoluit. Circa quam co

habitationem tria ſunt tempora cōſideranda. ſ. primitiuæ eccleſiæ, tempus modernum, & tempus intermedium. Quia enim primo tempore paſſim conuertebantur iudei, & infideles, ideo poterat coniunx cohabitare alteri propter ſpem &c. Medio tempore iudæi redditi ſūt obſtinatiores, ideò non eſt habitatio cū eis ſuadēda, q̄a ceſſat ſpes &c. ſecus de gentilibus. Moderno verò tp̄e q̄a iudæi, & gētiles ſunt pro maiori parte obſtinati prohibetur iſta habitatio a conuerſo, ſi diligenter infidelis admonitus noluit conuerti. Sed pone tu dicis ſtatim eſſe ſolutum matrimonium ſi conuertatur poſtea infidelis, & alter ad vota alia non tranſiuit, nunquid tenetur ēū illum accipere, dr̄ ꝙ nō, ſed nec aliam pt̄ acc. pere, non q̄a vinculū ſit reſtitutum ſed q̄a cautū eſt impedimentum a iure poſitiuo, ſecundū gl. in d. ca. ſi infideli. Et Ri. vbi ſupra, & ita exponit ibi quę volebat matrimonij vinculum eſſe reſtitutum iure poſtliminij, vt in aut. de Neſtorianis C. de hæreticis. De hic vide per gl. in d. c. gaudemus, per Arch. 28. q. 1. Si infidelis & q. 1. ſi infidelis &c.

[c] Erit eius] De hoc habetur in d. ca. gaudemus. Sed quid ſi moritur illa prima qua viuente contraxit cū alijs pluribus, & conſummauit, videtur nullam eſſe vxorem. Arg. de eo, qui duxit in matri. quam pollu. p adul. c. ſi. In contrariū facit. d. c. gaudemus. 1. Reſp. vbi non arctantur canonicis conſtitutionib. quia nihil ad nos de his qui foris ſunt, ſecundæ Cor. 5 vnde primæ cum qua conſūmauit debet dici vxor eius & eum ſequi debet ſi vult. Imo ille eſſet cogend⁹ ſm iura canonica illam ducere. Vnde fauore fidei videt ꝙ prima ſecundū Ho. Io. An. & But. ibi ſit vxor ei⁹, quamquam de iure nulla deberet eſſe vxor, quia iure diuino, & humano quis non debet plures vxores ducere. d. c. gaudemus. § 1. & hoc tenet Car. ibi. ſi tamen ſequitur conuerſum ad fidem videtur ex nouo conſenſu matrimonium conualidari. d. c. gaudemus. in. § fin adeo ꝙ conuerſus fauore fidei compellitur in eam conſentire.

[d] Sed tenetur] Et rō eſt quia dominus in euāgelio.

Matth.

Matthæ.19. reprobauit illum libellum repudij, attamen maritus qui eam repudiauit, si ipsa cum alio contraxit non poterit ei fornicationem obijcere, quia autoritate legis mulier hoc fecit. Facit.24.q 4. qui peccat, & l gracchus.C.de adul. Facit quod no. i c fraternitatis, de frig. & male. Et in l.iustè. ff. de acqui.pos. Et ad de secundũ Tho. in 4.di.19. Si iste vnã repudiauit, & aliam accepit, & postea conuertatur. Si prima conuertitur tenetur eã accipere & non secundã.

a Secundùm Hugo] Non inueni in vtroq; c. non ... Hugo. hoc dicere. Distinctio tñ op.i. nia est ſm Tho.

b Coniugij sacramentum] vinculum coniugij nũquã amittitur viuentibus coniugibus 27. q. 1. c. 2. Sicut nec baptismus, vel ordo. 1.q 1 Qđ quidam, & licèt videatur maior iniuria sequi creatoris propter apostasiam vnius fidelis, vt dicit tex. in d.c.quanto magis. n. delinquunt fideles apostatãdo q̃ infideles ĩ ĩfidelitate remanẽdo.33. q 4. In ea fornicator, de voto.c. magnæ, tñ nõ separat matrimonium quoad vinculum, sed tantũ quoad thorum, Et si illa infidelis reuertatur ad fidem compellitur vir eam accipere, nisi velit religionem intrare, secundùm gl. in d.c. quanto. in fi. per illum text.

c Respon.ꝙ sic] Cardin.Alexandri.in c. gaudemus, de diuor. dicit hanc partem esse piam & sequendam fauore fidei, nè ex hoc retrahantur infideles a conuersione, tamen contraria opinio de iure videtur verior, vt ibi per eum.

d Sequi fidelem] Et not. ꝙ mortuo patre pupillus educari si debet apud illas personas, quæ ipsius pudicitiæ possunt insidiari. l. vltim. ff. vbi pu. edu. de. Et licèt adultus infidelis relinquatur propriç libertati, intellige quò ad baptismum, quo tamen ad alia non perdit pater patriam potestatem si conuertatur ad fidem, vt ibi no. dicit Pa.

6 Vtrũ vir conuersus possit intrare religionẽ, vxore volente ei cohabitare? Res. ꝙ sic, ſm Hug. [a] in d.ca. si infidelis verò cõuersionis eius sit aliqua spes non debet intrare ſm Th. in 4 di. 39. qđ si non est spes conuersionis, potest intrare prius vxore requisita de conuersione.

7 Vtrũ vno coniugum ad infidelitatẽ reuerso dissoluatur matrimonium contractũ inter infideles? Res. ꝙ non c. q̃siuit, đ diuor. vnde tex. i c. quãto de diuor. dicit ꝙ sacramentũ fidei, idest baptismus ratũ efficit coniugij sacramentum. [b]

8 Quid si fidelis ꝯtrahat cum hæretico, vel scismatico? Res. ꝙ tenet matrimoniũ ſm communiter Theo. in 4. dist. 30.

9 Vtrum mulier conuersa ad fidẽ gaudeat priuilegio dotium in l. assiduis. C. qui poti. in pigno. habeantur? Resp. Pa. in c. placet de diuor. ꝙ sic, [c] allegat multa.

10 Quẽ debet sequi ꝓles infidelis? Res. ꝙ si est adultus sequatur quẽ voluerit, si aũt minor cum salus eius dependet a parentibus, dẽt sequi fidelẽ, [d] vt probat in c. ex literis, de ꝯuer. infide.

IMPEDIMENTVM XI. Dicitur metus [e] seu coactio, quod impedit & dirimit matrimonium ex ipso contractum c. cum locum de sponsa. Sciendum tamẽ quod duplex est coactio, de qua in l. 1. ff. quod met⁹ causa. s. absoluta per vim, vt puta cum quis capitur ligatur, & hæc non potest cadere in consensum, sed benè in copulam carnalem vnde in casu quo copula faceret matrimoniũ sic coacta copula non facit, argu. l. dist. presbiteros de spon. veniẽs el 2. 31. q. 2. c. 1. & 2. Quædam est coactio conditionalis, scilicet coactio per metum, vnde si metus sit iustus vt ille qui potest cadere inconstantem, scilicet mulierem quoad mulieres quas minor met⁹ excusat, vt not. gl. in d c. cum locum, vel virum quoad viros. Ideo text. in c. consultationi de spon. ꝓpter hoc dicit metus quis possit cadere in constantem, [f] sic matrimoniũ tali metu contractum ipso iure est nullum [g] vt tenet glossa in capit. veniens. el primo. de spon. & communiter doctores, secus si contrahatur ex maiori metu, qa sic

e Metus] Differe a vi vide infra Met⁹ in prin. & in §. fi. & quo triplex vis vide supra vis §. s. vide S. Bo Ric. Sco. in 4. di. 29. & Pa. & Ale. io ca. cum locum de spons. Vel secundũ Io. An. ibidem Met⁹ est qui infertur minis vel verbis vnde dixit Inno. in ca. cum nobis de ele. quod probabilis probatio sufficit ad metũ probãdum, qa si verisimiliter aliquis dubitauerit de aliqua molestia, & no. Bal. in rub. extra quod me. causa. Et Angel. in l. metum. ff. eo. coactio vero dicitur quæ actu ipsi infertur, & ideo dicimus causam esse duplicem, aliam præcisam aliam causatiuã, vt no. in c. sacris ꝑ glo. extra e. Secundo sciendum ꝙ vir constãs medius est inter pertinacem & inconstantem, vide Ric. in 4 dist. 29. & ibid. per Sco. in 1. art. versi. ad quæstionem & S. Bonau. ibidem.

f In constãtem] Scilicet virtuosum, & talis ẽ metus ænormis læsionis corporis, vel seruitutis, vel stupri vel mortis &c. Et intellige quando talia mala intentantur ab illo, de quo præsumit probabiliter vir constãs illum talia velle & posse sibi inferre. Nam si rusticus & impotens hæc minaret non esset timendus &c. secundùm Ri. & S. Bo. in d. di. 29. de quo in c. causam matrimonij, de of. deleg.

g Ipso iure nullum] idem concludunt S. Bon. Scot. & Ri. vbi supra & Canonistæ præcipuè Pa. & Alexã.

in

in d.cap.cum locum.vbi late.Et sic non est necesse q rescindatur per actionem q me.causa,gl.in l.1.in fi. ff.de auc.tu.gl.in l.cum mulier.§. si dos metu.ff.q me.causa.Old.con. 163. Bal in con. scismatis.5.col. positus post rub.C.si quis ali.te. prin. Secus si matrimonium contrahatur dolo, quia nedum valet mero iure. Imo & ignorantia quia nō pt rescindi actione de dolo glos. est in c.penulti.quae est gl fi.quam Pa no.bis exclamat pro sing.& limitat,quod me.cā. & per illam glo. dicit ibi. Imo q si mulier dolo p suasit se habere multas facultates,& amplas,& ita dolo circūuenit iuuenem vt eam acciperet in vxorē, & postea reperit nihil habere, iste dol' nihil officit matrimonio.& similiter in quotidiana quæstione,de terminat Bal.de socero qui promisit instituere generum hæredem,si caperet filiam suam in vxorem, & postea eum decepit qa nil sibi reliquit i testamento. In l. cum Archimedorana.C. vt i pos. legat & similem glo. habes in ca. cōstituit. vbi gl. fin. 11.q.3.& in l. a diuo pio. ff. de ri.nup. & ideo licèt æquiparētur dolus, & metus l. dolo, & metu, C.de inut.stip.tñ hic ē magna differentia, prout etiam not.glos. in d.capitul.constituit.

contractum tenet [a] & hoc vide dic, vt infra Metus. §. 7.& 8.

1 Quid si ratificetur per sequentem consensum tacitum matrimonium metu cōtractum? ℞.q matrimonium erit verum,si aliter [b] perseuerat in pristino consensu libero,quia licèt consensus tacitus per se nō sufficit ad matrimonium contrahendum sufficit tñ cum expressione exteriori quæ præcessit secundū Ri. in 3. di.29.quod notabis.

2 Quid si mrīmoniū metu contractum confirmet iuramēto? ℞.magis probabiliter sm Ri.in 4.di.29. q non tenet,qa quòd non ē [c] non pt ratificari, & de hoc dic vt s.Iuramētum.5.§.9.

3 Verū per copulam sequētem ratificetur? ℞.q non, nisi cōsentiat in mrimoniū licèt presumatur consensisse si non reclamat.[d] si pt secundùm Pet.in 4.di.24.

4 Quid si met' mortis carceris,& huiusmodi, q pñt cadere inconstantem virū nō inferat personæ quæ hēt contrahere, sed eius filijs vel filiabus? ℞ q nihilominus reddit mrīmoniū nullū sm Ri.vbi supra. Nā idē iudiciū fit de metu qui infertur personæ propriæ cū eo q infertur psonæ filij,& vxoris & huiusmodi.

IMPEDIMENTVM XII. dr ordinis. vnde aduerte q si quis post susceptionē ordinis sacri.s. sacerdotij Diaconi aut subdiaconi cōtrahit matrimonium dirimit, vt in ca.vnico de vo.li.6.& est excommunicatus [e] ipso facto,vt in cle.eos,de consan.& af. Si verò contrahit post susceptionem minorū ordinum nō dirimitur, sed in officijs non ministrant si sunt clerici occidentales,& bñficia non assequunt,& io ordo sacer impedit & dirimit,non sacer solū īpedit.s. si volūt remaneī i ministe.

1 Sed quid si sacer ordo superueniat matrimonio iā contracto, nūquid dirimit? Respond.dic vt.infra. Matrimonium.4.§.8.cum seq.

IMPEDIMENTVM XIII. dicitur ligaminis, scilicet cum quis alteri coniugi est ligatus.

1 Verum alligatus alteri p sponsalia possit cum altera contrahere. Vide sponsalia §.20. cum seq.

2 Verū obligatus mrīmonialiter alteri possit cū alia contrahere? ℞.q nō,& his qui nomine suo non iussu eius in cui' ē potestate vel nomine eius quam hēt in potestate bina sponsalia ɔtraxerit,vel binas nuptias [f]

caucrit 3hen du,si congruo tpe non expectauit liberū consensum alterius tacitum vel expressum. Aut non 3xit,& tunc sm iudiciū ecclesiæ præsumetur in eodē consensu permanere, quia qui in aliquem semel consensit amplius non poterit dissentire si ali' nō negauerit suū præstare consensum,c.de illis de despon.impub.fin tamen indicium Dei nō est matrimonium verum, quia tale non potest esse sine con cursu consensus mutui,& interioris, sed qñ met' fuit in vtroque, tūc ad hoc vt sit verum matrimonium requiritur nouus cōsensus liber ex vtraque parte sed nō noua exterior exp sio.Ita not. s.Bo. & Ricar.in d.di. 29. quæ ti.

c Quia qd' non est,Opi Ri tamē gl.in c. Abbas q met. causa. & ibi Pa. qui ei subdit q non debet venire contra iuramentum nisi petat absolutionē, vt c.si verò, & c. verum.de iu.iur & idem dicit Pe. in foro conscientiæ esse consulendum, vide Rica. vbi supra vbi ponit pulchra ndi. de iurante. s. an iuramentum ratificet ,pmissionē de pñti, de futuro & de pterito.

d Si ñ reclamat] Idē ēēt si paru' vel leuis metus incussus & pmitteret se cognosci si rñ interius nō cōsentit quoad Deum non erit matrimonium secundùm Ric. vbi supra.

a Contractum tenet] idem R.c.& cæteri vbi supra. & c. veniens secundo,& quod ibi no.de sponsa.& in relligentiam in iudicio ecclesiæ quam Dei.

b Si alter] si aūt psona ligata resiliuit a cōsensu añ consensū sequentē alterius, tunc aut cōtraxit matrimoniū aliud, & tūc dico secundū rtnere,quāuis pec

e Et ē excōicat'] Si coact' 3hit coactiōe lata,sic non est excōicat' c.sacris q me.cā. si vero metu q cadit i ɔstantē virū vel gaci de rigore, sed de a quitate vr q nō,facit de len ex.significauit,hoc gl. in d.cle.eos in ver. matrimonialiter & dic. vt ibi per doc

f Binas nuptias.] c. licèt de spō.duorum & hoc ēt est verum

sit infamis [a] ipso iure. l. in si. ff. de his qui no. infam. & efficitur bigam' ſm q̄ dixi ſupra bigamia, & debet ieiunare per 9. dies in pane & aqua, quod vocant carenam. i. quadrigeſimā ſic dictā, qa caret cibis. & 7. ſeq. annis pœnitere. c. accepiſti de ſpon. du. & no q̄ ſponſalia propriè ſunt per verba de futuro & nuptię per verba de præſenti, vt nota. gl. in l. 1. ff. de ſpon.

3 Verū ex diſpēſatione Papę poſt matrimonium contractū poſſit quis alteri nubere? R. q̄ ſi matrimoniū nō eſt conſummatum [b] Papa p̄t diſpenſare vt no. in c. ex publico. de conuer. coniug. Vnde dicit Ho. vnū mirabile qđ recitat Pa. in d. c. ex publico, Papa ex conſenſu vtriuſque ſpōſi poteſt ex poteſtate abſoluta diſſoluere matrimonium non conſummatum, nulla alia cauſa ſubſiſtente, ſed de poteſtate ordinata non poteſt ſine cauſa & cum hoc d. Hoſtien. tranſeunt cōiter doc. Si verò matrimoniū eſt cōſummatum inter fideles, ſi Papa non p̄t diſpenſare qa cum matrimoniū conſummatū conſiſtat in facto non poteſt haberi pro infecto, 32. q. 2. ſi paulus. l. in bello. §. factæ. ff. de cap.

4 Verum mulier credēs virum mortuum poſſit contrahere cum alio? R. ſi veriſimiliter præſumitur de ei' morte, ſic ꝯhere poteſt ſm aliquos vt no. in ca. qm̄ frequēter vt li. nō cont. ſed tu dic q̄ debet habere certum nuntium de morte viri. de ſpon. in præſentia. de ſecun. nup. c. dominus, niſi velis dicere q̄ ſatis eſt certificata quando hēt violentas ſuſpitiones [d] poſt expectationē aliqualē. Et aduerte q̄ vnus teſtis ſufficit, vt in d. c. in p̄ntia. Excuſat etiā ab adulterio qñ probabiliter credidit mortuū virū, & cū alio ꝯxit. 34 q. 1. cū p bellicā. an āt poſſit exigere debitum vel reddere [e] dic vt ſupra 4 Impedimē § 8.

5 Quid ſi qs credens vxorē viuere ſuā (q̄ tñ mortua eſt) ꝯtrahit cū alia? R. q̄ matrimonium eſt ex quo non viuit [f] ſm Ro. Hu tñ in d. c. cum per bellicā, dicit q̄ ſi credebat hoc ſibi licere ēt viuente ſua erit mr̄imonium ſi modò prima mortua eſt. Si verò non credebat licere, ſic matrimoniū non erit quia non maritali affectu ſed adulterino ei ꝯ

verum ſi primum matrimonium non ſit conſummatum ſecundum āt ſic. an patriarchis verò hoc erat ex ſpiritu ſancto q̄ haberent duas vxores, vt in c. gaudemus § 1. de diuor' vide Ri. in 4 di 33.

a Infamis l. eum qui. C. de adul.] Et plus voluit d. An. in con Titi', vxoratus. Quod non ſolum l. eū qui duas extēdatur ad pęnā infamię, ſed etiā de reliquo ſit arbitraria. Et vbi pœna eſt arbitraria iudex poteſt arbitrari vſq; ad mortem, vt vult gl. in §. in ſumm. Inſt. de iniu. Qđ ſecundū qualitatē perſonarū poterit iudex punire eum q duas vxores accepit i pœnam mortis. Puta quia ignobilis accepit nobilem cum aliā haberet imponetur pœna mortis. Puta quia nobilis accepit ignobilem cum aliam haberet imponetur pœna mortis & ſi non ſit tāta diſparitas mitigabitur pœna, hæc Alex. in d. c. accepiſti, vide ibi etiam Pan.

b Non eſt conſummatū] vide Pe. de An in c. canonū ſtatuta de conſtitu. col. 14 ver. circa matrimoniū & Io. An. in regula act' in mercurialib. l. b.

c Ale in ca. ſi de ſpon. duorū vbi plenè, & ꝯcludit vt hic. R. qa matrimoniū ꝯtū & non conſummatū repreſentat vnionē quæ eſt inter Deū, & aīam q̄ vnio diuiditur per peccatū mortale q̄ animā gratia priuat. § cum ita & §. alia 25. d. ideo p̄t diuidi Sed cōſummatū ꝯparatur vnioni q̄ eſt inter Chriſtū & eccleſiā ſiue inter Chriſtū i. diuinitatē & humanā carne quam in vtero virginis ſuſcepit quæ quidē ſunt indiuidua ex quo ſemel fuerunt vnita. ideo non p̄t diuidi Sed d tamen Pa vbi ſupra Papam reſpondiſſe cuidā petenti diſpenſationē. in matrimonio non conſummato ſe non poſſe facere, Cui ille affirmauit eſſe gl. de hoc in d. c. ex publico, & Papa reſpōdit. maledictus q te docuit illam glo. innuens ex hoc non debere fieri niſi ex magna cā.

e Si veriſimiliter p̄ſumitur] Iſta queſtio apud doc. eſt dubia quia d. Ant. in d c. in præſentia dicit quòd mulier excuſatur ab adulterio licèt nō hēat certū nuntiū de morte viri, olim ſecūdū leges erat expectandū qnquēniū. l. vxores. ff de diuor. & d. c. in præſentia facit mentionē de ſeptennio ſed iſta tēpora ſūt ſublata in aut. hodie. C de repud. cū opi. d. Ant. eſt cōis opi. Excepto Pa i d. c i p̄ſentia, vide ibi Ale. q late diſputat poſt Cardi. ibi. Ego credo cōcluſionem hic poſitā eſſe tutiſſimā i foro cōſcientię, & id qđ dicit d Ant habere locū in foro fori; ſec' in foro poli, qa mulier dēt aduertere, & inqrere antequā trāſeat ad ſecū da vota, qa talis res requirit magnā diligētiam neq; de facili ſe dēt exponere periculo peccati mortalis.

d Violētas ſuſpitiones] Puta qa diu ſtetit, vel ſenex receſſit, vel egrotus, vel qa ē fama publica.

e Vel reddere] Sed qd ſi prim' reuertitur vel aliter de vita eius conſtiterit? Rñ. ſtatim dēt recedere a ſecūdo & redire ad primū, qđ ſi non fecerit adultera iudicabitur 34 q. 1. cū per bellicā. & cū in captiuitate, & c ſi virgo. primus quoque eam recipere tenetur vt in d. c patet. Niſi fortè illa poſtq̄ ſciuit de vita primi p̄miſit ſe cognoſci a ſecdo. Et ſic ad altera fuit. Hac ſupplementū hic. § 1 in fi.

f Ex quo non viuit] gl 34 q. 1. in princ. d. cit ipſam teneri adulterij pœnā, ſed adulteriū non commiſerit, ſicut qs actione furti tenetur, licet non commiſerit, vt l. ſi quis. C. de fur. Mitius tamen punietur.

Publicè

a Publicè honestatis iustitia] Istud impedimentum habuit hoc tamen propter defectum nominum secũdùm Hug. 27.q.1 si quis, & Ge prius Archi. in c.1. de sponsa. in 6. Nam nulli ex cognationibus spiritualibus legali vel carnali attribui poterat. Vnde non videtur nomen decentius occurrere potuisse. Nam inspicim⁹ in mater. js non solùm quid liceat, sed quid honestũ sit. l.semp. ff. de rit. nu. secundũ Ho. & no. in c. nõ debet, de consan. & af. in fi vl gl. publicè, & honestũ est vt qui consanguineis ipsõs fuit mecũ cõtrahere, non possit, & vt dicit Io. An. Memuit se legisse i cronica Ezelini de Romano qd pestilentes guerræ q̃ suo tpe fuerũt in Marchia Taruisina ob hoc habuerũt principia quia despõsatas p consanguineos a consanguineis in vxores accipiebantur.

b Quia dirimitur] Scillicet omni tpe. d c. spon. sam, & sic et mortua sponsa sicut et mortua vxore durat affinitas, quoad hunc effectum, licèt non quoad alios effectus. text. est not. quẽ ad hæc ponderat Bar. & Ant. in l. cuteorũ. §. fi. ff. de postul.

c Non põt perueniri] bal. in c. cũ Romanũ. de osi. dele. vbi vult qd vbicũque lex requirit certum tẽpus quod intelligatur completũ, & de momento ad momentũ, gl in l 3 §. minorẽ. ff. de minor. nisi aliud lex declaret, vel nisi tim⁹

iungitur, nisi post q̃ scit qd est mortua ei coniungatur maritali affectu perseuerãte alia parte in affectu maritali, alias non & ẽ verius.

IMPEDIMENTVM XIIII. dicitur publicè honestatis iustitia a q̃ est ꝓpinquitas ex sponsalib. prouenies robur ex institutione ecclesiæ trahens propter eiusdẽ ecclesie honestatem, vñ impedit & dirimit sicut matrimonia quàm etiam sponsalia sequentia non præcedẽtia. vt in c. 4. ex spon alib. de spon. li. 6. Et ista publica honestas iustitiæ cũ sit quoddam simile affinitati, ideo impedit fm illos gradus secundùm quos affinitas impedit vsque ad quartũ gradum inclusiuè, de quibus dicet j. 15. Impedimento.

1 Quot sunt spẽs publicę honestatis iustitiæ? R. qd olim duæ, quarum prima q̃ contrahebatur ex secũdis nup. puta Petrus vxorẽ habebat, quo mortuo eius vxor accepit alium vnum de quo habuit filium vel filiã, talis proles cum nullo consanguineo Petri poterat ꝯtrahere, sed hodie sublata est per c. non debet, de consan. & affi. Alia quæ hodie habet locũ est quæ contrahitur ex sponsalib. de futuro vel ex matrimonio de ꝓsenti nondũ consummato fm Pa. i c. sponsam de sponsa. Vnde nullus consanguineus sponsi põt accipere talem sponsam vsq; ad quartum gradum inclusiuè nec

econuerso. c. iuuenis & ca. ad audientiam de spon. & si accipit non erit ei⁹ vxor quia dirimitur. b

1 Quid reqũit vt sponsalia inducant præfatum impedimentum? R. qd quinque primò qd sint contracta a maioribus septennio. text. est in d. c. ex sponsalibus, & dicit Pa. in c. iuuenis vbi requiritur ętas certa respectu discretionis non potest pręueniri, c vt patet in ętate ad ꝑfectionem testamenti, vt in l. qua ætate. ff. de test. & idem no. in c. puberes, d de despon. impu. Ideo oportet completum esse contrahentes siue ꝓ quibus contrahunt. 7. ann.

3 Sed nunquid si maior ꝯtrahit cũ minor septennio, ꝓximo tñ septennio oriatur publicè honestatis iustitia? R. qd non d fm Pa in c iuuenis, de spon. & in c. fraternitati, de eo qui cogn. consangu. vxo. suæ, & hoc ex defectu ꝯsensus, vt i d. c. ex spõsalib. meli⁹ probat in c. vnico. de despon. impu. li. 6.

4 Pone qd talis maior cohabitauit cum minori septennio desponsata p verba de futuro & interueniat exordinaria pollutio vel sit dubium, an eam tentauit? e Respõ. fm Pa. vbi supra qd ex quadam æquitate oritur publicè honestatis iustitia, sed tamen nullo iure probatur.

5 Secundũ qd requiritur, vt inducatur istud impedimentum est qd non sint ꝯtracta sub conditione. f Nam ante conditionis euentum non oritur istud impedimentum, vnde posset contrahere cum aliquo consanguineo sponsi ante conditionis euentum.

6 Quid si qs ꝯtrahit cũ aliqua ista ꝯditione

d In fauorabilib. faciunt no. in Cle si. de ætat. & quali. d Ref. qd non] Contrarium tenet Io. An. & Inn. in d. c. iuuenis. de spon. & videntur sequi cõiter scribentes vt refert Ale. ibidem per c. attestationes. de despon. impub. qñ contrahebat in anno. 6 cum dimidio. Sed qd requiratur tps perfectũ tenet S Bo in 4. di. 36 in corpore. q. 4. Th. tenet si multũ propinquant septennio qd ꝯhere põt, ca qd parũ deest nihil est. l. fin. Quidam ãt more solito mordet Angelicã in hoc, & nõ aduertit qd 2o. hoc tenet, & Pa. vñ nõ video quin talis cõclusio nõ possit teneri cũ sit securior.

e Tentauit] Hoc est proprie casus d c iuuenis, & a tenetd. An ibi. & cõiter scribẽtes, & facit c extraordinaria 25. qõ 3. Extraordinaria ãt pollut o circa illa loca pudibũda quada ꝑ aspiratio. Et vide Alex. in d c. iuuenis facientem regulam in hoc cũ aliqb. fallẽtijs.

f Sub condõne] Rõ autem quia sponsalia contracta sub conditione nõ inducũt impedimentum, est quia habẽt solã spem non autem vinculum, vt instit.

ne

ne si Deo placuerit, & postea inuenitur eius affinis, vel aliud impedimentũ habens quod cum ea contrahere non pt de iure? Res. ꝙ nõ orit publicè honestatis iustitia, qa fuerunt cõditionalia, & ideo potest cõtrahere cum eius consanguinea. Nec ob. ꝙ conditio sub intelligebatur, etiam si non fuisset apposita, quia si non apponeretur expresse nihilominus essent pura, sed expressè apposita faciũt cõditionalia ſm Ho. in c. ad audientiã. de spon. & Io. And. in c. ex sponsalib. Vide qđ di. 11. s. 3. impedimẽto. S. 1.

7 Quid si apponat aliqua conditio quæ habetur pro non adiecta vt s. patuit tertio impedimento? Res. nihilominus spõsalia pura erũt & orit istud impedimentũ, dt in c. vlt. de cond. apposi.

6 Tertium quod requirit vt sit istud impedimentũ, oportet ꝙ sponsalia sint certa, [a] qa in certã personam non infertur consens[9] nec oritur istud impedimentũ, vide gl. i d. c. vni. de spõ. i 6.

9 Quartum oportet ꝙ non defecerit consensus, d. c. ex sponsalibus, vnde consanguine[9] furiosi continuè pt ei[9] sponsam ducere quam in amentia desponsauit cũ consensus defecerit c. dilectus, spon. 32. q. 7. neque. limitat hoc Pet. de Pal. in 4. di. 41. de ista materia doct. tractant. & benè verum, qñ defectus consensus ẽ apparens, vt in pueris & amẽtibus, secus esset quando esset latens, sicut in illo q cõtraxit non aio cõtrahẽdi sed decipiendi, qa tunc oritur istud impedimentum, quia ecclesia instituit istud impedimẽtũ ꝑ apparẽtiã honestatis, & ideo impedit quia de intentione non põt constare, confirmatur per Vin. in c. ad audientiam de spõ. Arch. Io. An. & Imo. & Ge. in c. vnico de spon. li. 6. qui tenent ꝙ ioco contrahens si de ioco apertè cõstat non inducitur publica honestas, ergo si non constaret induceretur.

10 Quintum ꝙ non sint cõtracta post matrimoniũ vel sponsalia prius facta, qa si quis contraxisset matrimonium vel sponsalia, & post viuente prima sponsa cõtraheret cũ aliqua ei[9] consanguinea, non dirimentur sponsalia præcedentia. d. c. ex sponsalibus.

11 Quid si sponsalia cõtrahentes habuerunt tẽpus debitum & fuerunt purè contracta & cũ certa persona, & cum consensu, sed tamẽ fuerunt nulla de iure, puta cum affine vel cum religioso. [b] vel in sacris, aut cum maleficiato, & hmõi? R. ꝙ nihilominus oritur publicę honestatis iustitia, vt in d. c. ex sponsalibus, qa in matrimonio attenditur potius honestas. l. semp. ff. de rit. nup. Nec obst. ꝙ nulla oriatur obligatio, sed benè publica honestas quę impedit matrimonium contrahendum & dirimit contractum.

12 Sed quid si minores septennio contractis sponsalib. pseuerant vocãtes se sponsum & sponsam, vel simul iacent vel se inuicẽ osculantur vsq; post septenniũ, & ex hoc manifestè apparet eos pseuerare in eadem voluntate? R. ꝙ si ex talib signis manifestè apparet ꝙ perseuerant in eadẽ volũtatẽ post septẽniũ completũ, orit publicę honestatis iustitia. vt no. i d. c. ex sponsalibus. Aliàs si non manifestè apparet, licèt perdurent in eodẽ proposito non orit istud ĩpedimentum. [c] vt colligitur ex. d. c. sponsalib.

de verb. oblig. §. ex conditionali. Vnde vinculũ, & impedimentũ superueniẽs tollit effectũ ill[9] spei. & ideo sic conditione deficiente perinde esset ac si non esset cõtractum. C. commu nia vtriusq. iudi. l. si cũ patrono. Ita ẽr secundùm Io. qñ iure prohibẽte cõditio, & ei[9] effectus stare nõ põt. Et vide qđ no. de spon. in c. si pro te. sup. 4. glo Et quod ibi no. Io. And. & est apertus text. de hoc in d. ca 1. de spons. li 6. in fi.

a Sint certa] Et quando quis iurat tradere vnã de filiabus suis qũo teneatur. vide Ale in cap. ad audientiã. in fin. & vide ẽt ꝓ isto. § quod no. idem Alexandrin[9] ibidem in versi. pro complemento.

b Cum religioso] videbatur qa monachus nõ habet velle neque nolle c. non dicatis. 12. q. 1. c. si religiosus, de elec. lib. 6. non debere oriri hoc impedimentum, qa matrimoniũ dependet a libera volunta. e c cum locum de spons. Idem de sponsalibus cum sint ꝓparatoria ad matrimoniũ c. gemma. de spõs. ergo tale matrimoniũ vel sponsalia carent fundamẽto. l libero cõsensu, ergo non inducitur hoc impedimẽtum per d. c. vnicum, de spon. lib. 6. hoc tenuit Henric. Boic. & Gaspar Cal. in c. ad audientiam. de spon. Sed hoc est falsum, quia est cõ tex. d. c. vnica. in ver. religionis, & Car. in d. c. ad audientiam, tenet contra, & respondet ad id de monacho. qa monachus habet consensum de iure naturali, licèt non de iure positiuo, & sufficit i sponsalib. quod habeant iuris naturalis cõsensum ad hoc ĩpedimẽtum inducendũ, d. c. vnic. Simile est in seruo, quia voluntas eius dependet a domino. l. 3. C. de her. inst. tamẽ quò ad effectum iuris naturalis põt matrimonium cõtrahere. c. 2. de coniu. ser. vide Ca dim. vbi supra.

c Non orit istud impedimentum] vide Pan. in c. iuuenis. de sponsa. vide in 4. dis 41. maxime Ric.

IMPEDIMENTVM XV. Est affinitatis quæ quidē affinitas [a] est proximitas per sonarum ex copula carnali prouenieńs omni parēte la carēs, vnde affinitas mediante consanguinitate, & carnali commixtione ppagatur, ideo consanguinitatē imitatur, sed in hoc differt, quia persona coniūcta siue addita alicui personæ per propagationem fit particeps eiusdem naturæ, licèt indifferenti gradu, vnde non mutat genus attinentiæ, sed tñ gradū, sed p sona addita siue coniuncta per copulam carnalē alicui personæ non fit particeps eiusdē naturæ sed quasi cōiungitur ab extrinseco, vñ coniungit alio genere cōiunctionis sed in eodē gradu. Et iō psona ɔiuncta per carnis copulā sanguini alterius inducit primū gen⁹ affinitatis, persona verò addita p copulā personæ quæ primū inducit gen⁹ facit ꝭm gen⁹, & persona addita secundæ inducit tertiū gen⁹, verbi grā, vxor fratris mei ē mihi affinis in primo gñe & i eodē gradu quo frater me⁹ & reliqs cōsanguineis meis in eo gradu quo sunt mihi & in primo gñe. Alia persona q̄ non est mihi cōsanguinea nec affinis aliūn de si coniugat cū pfata vxore fratris mei erit mihi affinis in secundo genere, & consanguineis meis, & in eodē gradu quo sumus fratri meo. Tertia verò persona aliunde nec consanguinea, nec affinis si coniugatur secundæ personæ coniunctæ vxori fratris mei erit mihi in tertio genere affinitatis, & consanguineis meis, ita no. in c. non debet de consangui. & af. in glos. & in arbore.

1 Qūo ipedit affinitas mrimoniū? ℞. ꝙ si pueniat impedit ɔ̄herēdū & dirimit cōtractū in primo gñe tātum hodie, & vsq; ad quartum gradū inclusiuè, vt in d. ca. non dēt, licèt olim impediret ēt in secundo, & tertio gñe, vt 35. q. 3. per totū, vñ persona cognita carnaliter ab aliquo cōsanguineo nō poterit contrahere cū aliquo de illa consanguinitate qui non distat vltra quartū gradū ab eo consanguineo, qui eā cognouit & ɔ̄rio. Et si contrahit non tenet matrimonium, & intelligitur prohibitum in infinitū in linea recta ꝭm vnā opiquam non teneo vt. s̄. dixi impedimentum. 6. & 1.

2 Quid si affinitas supetueniat in matrimonio iā contracto per verba de præsenti, licèt non consummato? ℞. ꝙ non dirimit [b] eum, vt in c. 2. de consang. & affi. & ille per quē contracta est affinitas non pōt petere debitum sine peccato mortali, sed benè tenet reddere verè vel iterpretatiuè petēti. Pet. de Pal. tenet ꝙ si matrimonium est consummatū, quia nec ēt reddere pt sine mortali peccato, qa pt religionē intrare. Sed hoc nō credo qa licèt possit non tñ tenet [c] intrare.

3 Sed nunquid episcopus poterit dispensare cū tali vt etiam exigere possit sine peccato? ℞. vt supra incestus. S. 5.

4 Vtrum remaneat affinitas post mortem personæ cognitæ? ℞. quòd sic, quia est vinculum perpetuum. [d]

5 Verū co t⁹ fornicarius causet affinitatē? ℞. ꝙ si per omnem coitum ordinatum ad carnis propagationem per quam consangui-

---

a Affinitas] Hoc ponit Hostien. & dicitur tenere p priè cōmuniter & cōmunissimè vt dicunt S. Bo. & Rich. in 4. di. 41. cōissimè dicitur illa de qua supra impedimēto proximo cōiter dr̄ qn̄ matrimoniū ratū ɔ̄hitur, sed nō consumatur ad hoc, c. de propinqs. 35. q. 4. ppriè dicitur vt hic & dicitaffinitas quasi adunitas mutata, d. in l. vt dulcius sonet quia in affinitate venit vno cognatio carnalis ad tractes al [illegible] Vnde. Sc. in d. dist. 41. sicut est bit affinitas ē vinculū unddā piosnæ ad personam ex copula carnali cū persona alteri consanguinea contractum. Vinculum. S. p accidens in consanguinitate est vinculū per se, hinc ē ꝙ affinitas necessario presupponit cōsanguinitatem quid id quod est per accidens reducitur ad id qd est per se, ideo non p cedit affinitas ex affinitate, sed solū ex cōsanguinitate ideo rationabiliter ecclesia remouit secundū genus, & tertium affinitatis, vt in d. c. non debet hæc S. Bo. vbi supra.

b Quod non dirimit] qa iam vinculum est contractum. q solui non pōtest, vt dicit. S. Bo in 4 dist 41.

c Non tamen tenetur] debent nolunt, vir cogēdus reddere debitum, qn̄ malitio sè cognouit consanguineā qa illa priuari nō debet iure proprio ex alterius delicto hoc tenet S. Bon. vbi supra de hoc est ex. in c. discretionem, de eo q cognouit cōsan. vxo. sue.

d Vinculū perpetuum] Vide Ale. ibi vbi declarat illud prouerbiū traditoe d la carne salada &c. Et subdit quod si sta tuto caueatur, vt quicunque adulterauit in vniā de apitetur, q vero volentem bānia tur, aliqu is adulterauit leiam, decipiendo eā cum auri datione vt i casu de la carne salada, an diceret inuitam adulterasse, dicit Ange. ꝙ sic in aut de le. not. in § 1. Et sic decapitabitur p illum tex. Ex his apparet ꝙ Pet. secutus est ɔ̄ casum legis, & iō nō pt præscribi ɔ̄ eam qa nō valet præscriptio ɔ̄ ius diuinum vel ɔ̄ ius naturale a. ca. fi. de psc matrimoniū autem est de iure naturali, vt. s̄. pa

(moueri vt religionē ingrediantur, ꝙ si)

culum quia est veru matrimoniũ vt in c.consultationi, de fri. & male. & hæc quatuor dic etiam requiri in impedimento accidentali vt dirimatur.

3 Sed quid de eo qui hẽt virgam erectã sed non põt emittere semẽ pp impedimentum naturale vel accidẽtale? ℞.Pa.in c.2. de fri. & male.gl.3 2.q.7.ĩ c. hi q. q̃ tenet quod põt cõtrahere & tenet mr̃imoniũ,quia põt mulierem prouocare, sed cõiter tenetur cõtrariũ qa ex quo non põt habere actum generãdi põt mulier dicere,ego volo effici mater vt in d c.1.in fi.& sic tene si ante præcessit cõtractũ matrimoniũ tale ĩpedimẽtũ & non sit remediabile.[a]

4 Verũ mulier pp arctitudinem separata a primo viro & coniuncta secundo q̃ efficiẽ habilis primo ppter vsum secundi sit restituenda primo? ℞.Pa.in c.fraternitatis eodẽ ꝙ si non poterat cõiungi primo viro antea sine periculo mortis p aliquod remedium ꝙ non restituitur, sed stabit cũ secundo. quia in primo non fuit mr̃imonium, vt tenet Abb.& Pe.sequitur Io.An. in d.c.fraternitatis,in fi.qđ verũ limita quando apertè apparet de dissimilitudine mẽbrorũ amborũ, aliàs esset restituenda, quia videtur ecclesia decepta. Et sic concorda docto.[b]

5 Circa ætatẽ verò vt not. dixi, ætas ad contrahẽdum sponsalia est septem annorũ cõpletorũ,vt in c.vni.de despon.impub. li.6. Sed in matrimonio requiritur ꝙ vir hẽat completũ.[c] 14.an. & mulier. c 2. vt in c. puberes,& c. cõtinebatur de despon.imp.Vñ si añ illud tps contrahatur non erit mrimoniũ sed sponsalia,c.vnico de despon.impu. li.6.Et hoc verum nisi malitia suppleret ętatẽ, & tunc est sm Tancre.& Ho.ĩ c.de illis el 2.de desp.imp. qñ se inuicem cognouerunt,aliter nõ.Sed tu dic cũ Io. And. ꝙ sufficit ꝙ sint experti copulã carnis si non inuicem, saltem cum alijs.Vnde exponitur illud malitia,i.vigor naturalis seu potentia coeundi supplet ętatem,ꝙ patet in d.c.de illis ibi potuerũt cõiungi.Et iura quæ dicunt ꝙ matrimonium tenet si sunt proximi pubertati, licèt doct. in hoc sit diuersa interpretatio. Tamen tu hæc intellige cum Ho. in sum.ꝙ est proxima ętati,quãdo est viripotens qđ per experientiam potest sciri.d.c.puberes,& c.a nobis,de despon.impub Vnde gl in sum. 20. q.1.refert Gre.dicentẽ ꝙ puer.9. an.reddidit nutricẽ pgnãtẽ.Et Alb.ĩ 4. dicit se vidisse puellã.9 an.cõcepisse, & ĩ 10.peperisse.

6 Sed quid si puer pubes, & habilis ætate ad contrahendũ contrahit & est impotens ad coeundũ? ℞.gl. tenet ꝙ matrimonium non est validũ in ca. puberes,& sequiẽ ibi Pa.de despon.impu.qa q hr̃e actũ generandi non pt dr̃ pubes ergo assimilatur ĩpuberi,& facit illud.c puberes,in fi.Doc.tñ cõiter tenẽt ꝙ nõ separabiẽ sed expectabiẽ tẽpus plenę pubertatis.s.18.an. l.mella. ff.de ali.& ci.le.& hæc ẽ humanior,& verior qa ex quo impedimentũ non est perpetuũ nõ restat qn sit matrimonium.[d] aliter infirmus impotens nunc ad coeundũ nõ posset contrahere quod falsum est,& ideo erit matrimoniũ , sed si in 18. non poterit iudicabiẽ impedimentum perpetuũ, & sic dissoluet̃.

7 Sed nunqđ peccant qui contrahũt mrimoniũ ante debitã ętatẽ? ℞ sm Pe.de Pal. in 4.quòd sic mortaliter,[e] si sine iusta cã[f] & sententia episcopi contrahant, qa cõtra prohibitionem.c.2.de desp. impub.

8 Sed pone quod minor septennio fuit cognita a sponso maiore.14.℞.Io.de Deo ꝙ erit matrimonium,sed Pa.ĩ d.c.cõtinebaẽ, tenet ꝙ non erit q̃tũcũq; fuerit cognita,qa non hẽt concursũ aptũ ad mr̃imoniũ con-

eum Dauid sciẽs illam esse impotentem, dicit tamen Pa. in d. ca. consultationi, ꝙ si potens sciẽter contrahit cũ impotẽte, & postea contrahit cũ alia tenet matrimonium cũ secunda non obstãte ꝙ esset obligatus ad morandum cum prima tanquam cũ sorore. c. fraternitatis,de fri. & male.Inno.ad dit ꝙ hoc iterim tenet impotentẽ alere.Idem Car. Potuit ergo esse matrimoniũ cũ Dauid quia Abisac ita volebat.

a Et nõ sit remediabile]Idem tenet Ala.in d.c.2. vori.in 4. dis. 34. in secunda difficultate aliter tenet vide tu. infra §.11.

b Et sic contra doc.Vide Alexã. in d.c.fraternitatis,super glos.in ver.fornicario.

c Habeat cõpletum]hoc dicit expressè Pa. in ca. 2.de despon. impu.super gl.2.

d Quin sit matrimonium]ad hoc est tex.in ca.laudabilem de frig. & malefic. Vide Ale.d.c.puberes.

e Quod sic mortaliter]Per text. d.c.2. ibi. districtè inhibemus,& hoc tenet Pa.ibi. licèt Io.And.velit ꝙ ille text.loquatur de honestate, & malè.gl. ibi dicit ꝙ rõ est qa tales non habẽt cõsensũ. Ho. tñ dicit ꝙ rõ est, qa conant cõmisceri carnaliter, vt in c. iuuenis, de spon.& sic intelligit.ca 2.lng de coniunctione actuali tm, & sequitur ibi Pa & Alexandrinus.

f Iusta causa]Vt puta pro bona pacis.

H tra-

a Nisi esset] Qñ est maior septennio vel proxima puberrati, si cognosceirura viro, a i fit matrimonium. Vide Pan. in d c. côtinebat.
b Iuris interpretatione] Ius.n.interpretatur illa esse spôsalia, quę non pñt esse mřimoniũ propter defectũ ætatis. Si verba, & intêtio contrahentiũ referebâtur ad matrimonium.
c Quia hoc non intendebât] Hoc ê apertè falsum, quia contra text. d.c.1. Et ibi not. glo. allegans illã regulam. Si non valet vt ago, valeat vt valere pt de despon. impu be.ca.a nobis.
d Côiter sequuntur Theo.] Dicũt ibi ꝙ copula carnalis sequẽs spôsalia de futuro matrimoniũ efficit. Item dicunt necessarium esse consensum cũ signis illam exprimentibus ad efficiendum matrimonium.
e Antequam dissoluatur] Scot. in 4 dis. 34. assignat 3. rônes quare impedimẽto tali existẽte matrimõ nium est nullum vide ibi.
f Septima manu] Hoc requiritur propter maximum præiudicium, qa fortè in fraudẽ mřimonij

trahendum, nisi esset a multum discreta & doli capax.
6 Pone ꝙ dicti impuberes qui post septennium côtraxerũt mřimoniũ ꝙ iuris interpretatione b sunt sponsalia, vt in c. vnico de desp. impu. li. 6. pseuerant vsque ad plenã pubertatẽ, & ĩ pubertatẽ interuenerunt oscula, & amplexus & dona, nũ quid erit mřimoniũ? R. ꝙ si interuenit copula. tex. est clarus in d c. vni. ꝙ sic effiĉit mřimoniũ. Si verò copula non interuenit neque côsensus expressus post pubertatẽ, sic opi. est diuersa. Inn. tenet ꝙ non efficit per quoscunq; alios act⁹ extra copulã, vel nixũ ad eã. Ho. verò fuit varius in c. attestationes de desp. impu. & in c. ad id. de spon. Arc. in d.c. vnico post multas opin. vř concludere ꝙ non sit matrimoniũ, nisi interueniat vel nou⁹ consensus expressus vel copula vel traductio ad domũ, & hoc vř seq. Alanus Vin. & Gof. in c. literas de despon. impu. Pa. in c. fi. spon. tenet ꝙ p oscula iocalia, & amplexus, & huiusmodi signa efficit matrimonium, alle. gl. & Ioa. An. in d.c. vnico. Rai. tenet ꝙ si qñ contraxerunt intendebant contrahere matrimoniũ sic nô erit nec mřimonium nec sponsalia. Matrimonium qa ætas impediebat, sponsalia, quia hoc non intendebant c nec verba ad hoc possunt referri, & sic adueniente pubertate ẽt si sequat copula nô erit mřimonium nec verũ nec p̃sumptũ. Si verò qñ contraxerũt intendebât ɔtrahere si nô vt agebant saltẽ q̃tũ valere poterat, sic erũt spôsalia & nô inducẽt mřimoniũ nisi aut p copulam aut p ɔsensum euidẽter exp̃ssum, & sic intelligit tex. d c. vnici. Ego verò (saluo meliori iudicio) iuxta illud l. claudius fœlix. ĩ fi. ff. q po. in pi. ha. dico ꝙ ad hoc vt mřimoniũ ɔc̃tũ inter impuberes, ꝙ iuris interpretatiõe dř spôsalia, efficiat mřimoniũ verũ, oportet interueniat nouus ɔsensus in mřimoniũ expressus cũ aliqb. signis vn uocis, hoc est talia signa fieri non possint fieri legitimè nec soleant fieri nisi cũ vxore in legitimo mřimonio coniuncta. Istud côiter sequunt Theol. d in 4. di. 28. patet in ar. p l. minorẽ. ff. de rit. nup. & p d. c. attestationes, & quod ibi no. & ideo si post pubertatẽ amborũ nouũ consensum habuerũt ostẽsum per aliquod signũ, ꝙ solũ mô coniugibus exhiberi solet, sic indubitanter mřimoniũ efficit. Si verò nouũ talẽ consensum in pubertate non habuerunt, sed simpliciter perseuerauerunt in tali opi. prima. nihil de nouo determinantes tunc reduco doct. ad concordiam. Et dico ꝙ si intercesserunt actus qui non solent fieri nisi cum vxore vt traductio ad domum, habitatio mutua seorsum & huiusmodi, sic talia signa faciunt matrimonium præsumptum Et sic intelligo & limito dictum Glo. Host. & Pa. ac cæterorum. Si autem signa exhibita post pubertatẽ sunt signa quæ ẽt sponsis de futuro exhibentur, vt in aliquibus locis oscula & amplexus & huiusmodi, sic non faciunt matrimoniũ, nec verũ nec præsumptũ, qa hoc non probat esse quo d ab hoc côtingit abesse. l. neque natales. C. de proba. c. 2. de transla. pla. & sic intelligo. Inn. cũ cæteris. Istã ɔcordiã vř tenere d. Ant. in d.c. attestatiões. & de istis vltimis non loquit. d.c. vnicũ. ꝙ patet in verbo ɔstiterit euidẽter, nec gl. ibi. sibñ ponderet, qa dicit se amplexabant nô simpliciter, sed addit vt coniuges.
10 Circa verò impedimentũ naturale vel accidẽtale est sciendũ ẽm Pa. in c. 1. de fri. & male. quod qñ nô pt p aspectũ pbari sẽper dẽt ad min⁹ habitare p triẽniũ anteq̃ matrimoniũ dissoluat e vt in c. fi. eo. Secus in impedimento qđ potest per aspectũ probari, vt in d c. fraternitatis, vel per iuramẽtũ proprium cũ septima manu f ppinquorũ, vt ĩ c. laudabilẽ, e. ti. qa stati pt dirimi.
11 Quid de spadone vtroq; testiculo? R. q dã tenent ꝙ non dirimit qa ẽm Auicenam potest

sic peterent diuortium, vt dicit glo in c.fi. de frig & male. Et isti talis debent esse bonæ famę, de purga. ca.c. constitutis. Et hoc procedit quando ambo con iuges hoc confitentur. Septimā autem manū requiri intellige quod septē propinquiores iurent sacrosan ctis tactis scriptu ris, de quo dic vt per S Bona. in 4. dist. 34 in quarto dubio circa li teram, & per Alexan. in d.c. lauda bilem in 5. nota. Sed si non possūt haberi propinq numero septem, pauciores suffi cient maximè cū fama. cap. si duo. 25 qō. 5. In defa ctum autem pro pinquorū debēt vicini adhiberi. vel si non possūt habere propter discordiam. Vel quia isti sunt fo renses tunc suffi ciunt pauciores. Hæc Pa. in d.c.fi.

a Sed ego teneo] Pro hac opin. vr esse glo. in d § si spadoni, quæ di cit quidam tamē d. une in spa to nem matrimonium esse, et si genera re non possit, qa vit. ū est accidenta le non naturale, vt i castrato & c facit et quia suffi cit ꝙ satisfaciat mulieri et si sper ma non resoluat quia, & mulier satisfacit viro et si nō resoluat se, nec reperitur ꝙ in matrimonio debeat esse spes filiorū, quia suffi cit quod prolem non euitentur. 33. quæstio. 2. solet, videtur quòd opinio doctor. hic tutior, eo qu a in ta li deficit vnum bonum sacramenti, scilicet procrea tio filiorum licèt debitum reddere possit, nec obstat illud de sterilis, quia intelliguntur de ea quæ post con tractum inueniuntur steriles, [illegible] vt in casu no stro, [illegible] etiam [illegible] esse aliqua spes, sicut etiam in [illegible] vt aliquando inuenitur. Sed in spado ne tali nulla potest esse spes [illegible] tamen teneret ma trimonium [illegible] non sciens cum ipso con traheret, q [illegible] hoc [illegible] etiam ad forni cationem vitandam. Et sic concorda opiniones. l. ꝙ

potest erigere virgam, & semen emittere, licèt non possit generare, sed fm Pa. in c. ꝙ sedem, de frigidi. & malefic. Doctores communiter tenent ꝙ non potest cōtrahere, & sic non tenet matrimonium & dirimeꝰ, secus si esset castratus tantùm vno testiculo, & sic po test intelligi tex. & gloss in l. si serua. §. si spadoni. ff. de iure dot. vide glo. in ca hi qui. 32. q. 7. Sed ego teneo[a] quod ex quo habet actū generandi ꝙ tenet matrimonium, licèt non habeat effectum, vt supra dictū est, aliter steriles non possent cōhe re, quod falsum est, & fm hoc limita gloss prędictas, nec obstat. c. primum eodē ibi. volo esse mater & filios procreare, quia ille vir nō habebat actum nec effectū.

12 Circa verò maleficiatos aduerte ꝙ aliquando quis est maleficiatus[b] respectu omnium[c] & sic contrahere non potest, & si cōtrahit post primum matrimoniū cōtractum & coniungitur cum secunda redire tenetꝰ ad primum, quod patet qa impedimētum non erat pperuum, & ideo primū matrimonium fuit firmum. Si autem sit maleficiatus respectu vnius[d] personę, sic non restituitur quamuis co gnoscat secūdam, quia primum matrimoniū fuit nullum, & secundum fuit validum.

13 Sed nunquid iudicabitꝰ impedimētum perpetuum quod remoueri posset per aliquod maleficiū? ℞. secū dū S. Bo. in 4. di. 34. ar. 2. q. 2. in responsione ad secūdū & S. Th. eadem di. ꝙ sic, qa non potest[e] homo per maleficium inuocare dæmones pro aliquo casu.

14 Si quæratur de abhominatione vtrū impedit matrimonium? ℞. S. Th. vbi supra ꝙ est idem iudiciū qđ de maleficio cum sit causa extrinseca & accidentalis, & hoc intellige qñ ex tali abhominatione in imagina tiua fantasia aut examinati ua concipitur talis horror, ꝙ nullo modo potest habere actū generādi cum tali.

15 Sed quid si inueniatur aliquis q velles destruere[f] maleficio vide infra. Superstitio. §. 13.

16 Quęro qđ si dubiū sit an tale īpedimētū īpotētię co

doctores intelligantur quando ignorans mulier cū tali contrahit, hic autem quando sciente.

b Maleficiatus] Maleficiū fit per malignos spiritus qui habentes pactiones cum hominibus seruant pro missa, non qa veraces, sed vt alij eis adhereant, quia si nulla pacta ser uarent nullꝰ eis seruiret, & vt illi quib. vi promiss. sa eos colant. Nā ex superbia sua ꝑ cipuè appetunt honores diuinos Deus et permit tit eos exercere potentiam suam ad impediēdum aliquos ab aliq. bus actib. i quos possent si non es sent impedit, & hoc vel propter peccata eorū vel propter aliquam aliam causam oc cultā, & hoc mō magis hīs pactū cū dæmone pro curat ab eo vt i stum impediat a tali actu cum ta li muliere quan diu tale malefi cium perseuerat puta acus. urna ta vel aliqua hu iusmodi, hoc Sc. in 4. di. 34.

c Respectu omniū] Vide diuer sas opiniōes cir ca ista maleficia in S. Bo in 4. dis. 34. & Inn. vt reci tat Alex. in c. fin. eod ri. tenebat ꝙ nullum erat ma leficium perpe tuum, & ꝙ erat subrogatum. c. si per sortiarias 33. q. 1. Sed hæc opi nio ē falsa vt pa tet p S. Per. vbi ī & Ri. ibid. a quibus iste § ē sumptꝰ.

d Respectu vnius] Q[illegible] ꝑt eē qa vt dicit Sco. in d. di. 34. quarti Aliqua magis vellet impediri aliquem re spectu viuꝰ tm̄, qa forte vellet ab eo duci, vel ꝙ alia ab eo du[illegible]atur. Illi autem q maleficiatus est perpe tuo, ex quo debet sine spe coniugij remanere, tutum esset ingredi religionem.

e Quia non potest] Adde secundùm Alexandrum in d c. fi. ꝙ maleficium dicitur perpetuum quod in fra terminum per exorcismos & orationes non ces sat. d. c. si per sortiarias.

f Destruere] Sco. vbi ī hoc dicit vide ī. di. 13. in fin.

vbi refert Sco.& pro opin.Sco.est tex.in c.episcopi 26.q.5.& ca. qui sine ea.cā.q.2.vi. de Aug.4. de tri. nō est tñ licitum maleficium alio maleficio destrue re vt dicebat Au reo dicā i d §.14.
a Tenet d. Ant] Idē tenet Card. Alex. in c.fi.e.ti.
b Ad tēpus] Et consequenter ad tēpus matrimo. niū dissoluet. Exemplum. supra impedimento.2. §.1 in fi.
c C.fi de cōsue] Facit,qa sicut cō suetudo q̃ gñat scandalū inhabi litat quē ad mrimoniū spūale d. c.cū olim, d cle. coniu. ergo pari rōne dēt posse i. habilitaē ad mri moniū carnale.
d Non valet ma trimoniū] Licēt. c.non dēt,de con san & af.non ex. tendat nisi vsq; ad quartū gradū qa tñ cōsuetudo concurrit cū iu. re antiquo posset esse prohibitio p cōsuetudinem vsq; ad quintum gradum, & tenet consuetudo, vel pone exemplum in secūdo gñe af finitatis.Idē Car di Alex.in d.c.su per eodem.
e Sit diuersa]Po ne casū Florenti n° ꝯxit matrimo niū cū Senensi in ipsa ciuitate Se nensi. Et diuersa est cōsuetudo Se nensis a Florenti na, quasi consue tudo attendi de. bet &c.
f Debet obserua ri] Idē renent d. An. & Io.de Lig.

eundē præcessetit matrimo niū contractū per verba de pñti an non? ℞.Pa. in d.ca. fraternitatis præsumetur ꝙ præcessisset ex quo nūquā potuit cognoscere. facit in ar.l.3 C.de ædi.edi. & hoc idem sequitur Ri.in 4 dist. 34.ꝙ debemus præsumere ꝙ sicut præcessit cōsumma tionem ita & cōtractionē, nam ex futuro præsumiē es se præteritum,vt no.c. sciē bā eildē,de præsump.& sic doc.magis vñr in hāc opi. inclinati, & placet mihi.li cet gl.in sum 33.q.2. dicat ꝙ præsumendū est subsecu tum.Nec ob. c.licet ex qua dam.in fin de test.vbi dicit ꝙ in dubio pro matrimo nio est p̃sumendū, qa dicit Pa.vbi supra quod est verū qñ matrimonium pōt habe re suum effectū.s.euitatio nem fornicationis. vel bo num prolis.Et hanc mirabi lē limitationem tenet etiā. do.An a in c literæ vestræ. de frig.quod benè notabis.

IMPEDIMENTVM 17.ẽm aliquos dicitur consue tudinis,vel statuti,pro cui° intelligentia quærit.

1 Vtrū consuetudo possit contra mrimoniū? ℞.secū dū Pa.in c.super eo. de co gnatione spūali, quia aut ꝯ suetudo habilitat aliàs in habiles per ius can vtputa ꝙ contrahatur in.2.vel. 3. gradu consanguinitatis, & huiusmodi, & sic nō valet, vt probatur in d.c. sup eo. ẽm verā significationē.iun cto.c.ꝙ super his, de con san.&affi & hoc tenet Ho. quasi sit irrōnabilis.Ex quo infero ꝙ consuetudo nō ap probata a Papa non potest tollere impedimentum pu blicæ honestatis,cū consue tudo nō valeat cōtra hone statem ecclesię.c. cū deco rē de vi.& ho.cle. Aut consuetudo solū in habilitat aliàs habiles,vt in filijs duorū cō patrū per quorū neutrū ventū ē ad cogna tionē spūalē,& tūc valet,vt non contrahaē facit ver.cęterum,d.c.super e & d. c.olim de cle.coniu. Aut consuetudo non solū in habilitat vt non cōtrahat, sed ēt hēt vt dis soluaē ad tps,b & sic valet.vt voluit.Inno. qa peccauerūt contēnendo consuetudinē priæ.30.q.5.aliter. Aut taliter ihabilitat ꝙ si fuerit ꝯtū hēt,vt dissoluaē in perpetuū, & tūc si est approbata p Papā saltē tacitē. sic valet vt probaē in d.ca.sup eo secūdùm lectutam Ho.Sed si non apparet de appro bationē Papæ,tunc non valet ẽm Ho.in d. c.super eo. & ppea dicit casum præfati. c. non extendendū.Sed Pa.tenet contrarium vbi cū consuetudine concurrit scādalum, qa sicut Papa pt ius diuinū interptari & ad dere & diminuere.vt no.Inn.in ca q̃ in ec clesiarū,de const.Ita & consuetudo, vt te net idē Inn.in c.fi.de consue.c & hoc etiā sentit gl.magna in d.c. sup eo q̃ vult qđ v bi eēt consuetudo qđ non ꝯtraheret in.5. gradu si exꝯtū ḡneret scandalū,non valet mrimoniū d(vt dictum est)consuetudo continēs in se scādalū ex ꝯtitione potest inhabilitare aliàs habiles; secus si a princi pio nullū fuisset impedimentū qa tūc scā dalū supueniēs nō pōt dissolueē,qa pp scā dalū nō est recedendū a veritate iuris diui ni c.2.de no.ope.nū.& in regula q scanda lizauerit,de re.iu.Sed d.Ant. de Bu.in d.c. sup c.limitat sic.Qđ aut ꝯsuetudo hēt con cursū iutis antiq,& tūc dirimet in ppetuū interueniēte scādalo nisi ita dirimaē. Si ve rò non hēt concursū iuris & tūc si a nouo iur.approbeē,vel a Papa,similiter dirimet, qa si nō hēt concursū iuris antiq vel noui vel app.obationē papæ,tūc nō pt creare no uū impedimentū ad dirimendū in ppetuū & hoc verisimū.Et dictū Pa.intellige de consuetudine gñali quā papa scit & appro bat,non de particulari nisi ẽm di. d. Ant.

2 Quid si cōsuetudo mariti & vxoris sit di uersa? e ℞.Pa i c despon.aut ꝯsuetudo di sponit sup solēnitate ꝯhēdi,& dēt obserua ri,f consuetudo patrię,vbi matrimonium cont.a-

vt refert Alexan drinus.in d.ca.1. de sponsa.

contrahitur, etiam si ambo essent peregrini vel forenses, quia non esset violãda consuetudo patriæ cũ scandalo aliorum, vt in c.q̃ contra.8.di.& l.si fundus.ff.de euic.& l.2. C. quemadmo. testam.ape. Aut consuetudo disponit super executione vel alijs seruandis post contractum, & debet attendi consuetudo domicilij ipsius mariti.[a] l.fi.§ idem rescripserunt ff.ad muni. Vnde si consuetudo est domicilij mariti quod marit[9] lucretur [b] certam partem dotis, licèt in loco sit talia consuetudo, tamen seruabit cõsuetudo domicilij mariti, & lucrabitur, vt est de mẽte Bar.in l.exigere. ff.de iudi.vbi tex.cum glo. & in l. cũctos populos.C.de sum. tri.& sequitur Bal.in rubr. de inuesti.de re.ali. facta.c. vlt.sed limitat veram, nisi error ĩteruenerit, quia mulier ignorabat, & contraxit simpliciter fiducia iuris [c] cõis.ar.ff.de iur.& fa.igno. l.regula.ver.quod & fœminis, & ff.de proba.l.cum de indebito.§.si autem. Alij tenent quod si cõtraxit in loco mulieris, ille locus inspiciatur. Si in loco viri ille attendaẽ. Si in loco tertij consuetudo viri obseruetur, q̃a est caput mulieris.de spõs. c.1.sed opi.Bar.sequitur.d. Ant. qui addit quòd si maritus mutaret domicilium post contractum matrimonium, quod dẽt attẽdi consuetudo domicilij tpe contractus, & nõ domicilij vbi dissoluitur matrimoniũ, [d] q̃a dẽt attendi locus vbi orta fuit obligatio, & non vbi recepit purificationem, & facit tex.iuncta gloss. secũdùm intellectum quem sequit in l.si vxor.ff.de iud.

3 Verũ statutũ patrię valeat circa matrimoniũ? ℞.Pan. in c.1.de spons.d.Ant.sic distinguit, quòd aut statutum patriæ disponit circa substantialia matrimonij, puta in validãdo matrimonium vel personas, & sic non valet. Ex quo patet ꝙ leges ꝓhibentur matrimoniũ inter tutorem & pupillum, rectorẽ prouinciæ, & prouincialem & huiusmodi non tenẽt. Idẽ dicas si habilitaret inhabiles, de quo vide per Fed.con.35.vbi tenet ꝙ generaliter statuta laicorum circa matrimoniũ sunt nulla, q̃a hæc materia non est de foro sœculari. [e] sed ecclesiastico, vt in c.tuam, de ord.cog.facit ꝙ no. Bart.in l.Titia.ff.so.ma.& per doc. in c fi.de secũ.nup. Aut statutũ disponit inferẽdo pœnã [f] circa substãtialia ipsius & inferẽdo dãnũ, & sic non valet, vt disputat Io. An. in c.statutum, de hęre.li.6. Ex quo patet ꝙ non valet statutum inferens pęnã contrahẽticum minore.25.anno. nisi præsentibus agnatis, quia intimidatur matrimonium, quia liberum debet esse.c. cum locũ.de spõsa. Gaspar tamen de Cal.in c.2.de clan.de spõ.dicit cõ

a Ipsius mariti] Vnde animi destinatione matrimonium videtur contractum in domicilio mariti, arg. in c.Romana § contrahentes, de foro compe.li.6.& in l.contraxisse, ff. de ac.& obli.

b Quod maritus lucretur] Ratio est quia ex quo mulier consensit se transferre in locum viri d. § idem rescripserunt.l. cum quidam ff.de iurisd. omni.iu. videtur etiam in consequentia se obligasse legibus illius loci. Et hac ratione vtitur iure consulens in dic.l.exigere. Et hoc videtur esse speciale in dote. Quando executio facienda venit contra mulierem &c.

c Fiducia iuris] Hoc fuit dictum Bal.in c.1.de inuesti. fa.de re ali men. Et vide Alexandrinum ĩ hac materia facientẽ regulam aliquibus fallentia, in d. cap. 1.

d Quia debet attendi locus] Idẽ tenet Alexandri. in d.c. 1.

e De foro sœculari] Nam matrimonium fuit de iure diuino inuẽtum.c.1. de vot. li.6. Ideo nõ debet subiacere legibus laicorum cum nõ sit de foro suo.c. tuã qui non fiue legit. Et ita etiã tenet Archi.in c bei è quidem.96.dis.& in ca.Euphemiũ. 2. quæs.3 vbi dicit vbicunque leges prohibent ex aliqua lege speciali contrahi matrimonium. Aut infra tempus luctus propter sanguinis turbationem l.libertorũ. §.1. ff.de infami.

vel nè mala suspicio præstetur ex festinatione nubẽdi, in aut.de restitur & ea quæ pa § vnum siquidem vel nè dubitetur de prole vtrum sit primi vel secundi mariti. C.de diuor.l.consensu.§ si verò. Itẽ in matrimonio non contrahendo inter tutorem, & pupillam propter subuersionem administrationis C.& in interdict. matrim per totum. Item in matrimonio interdicto inter rectorẽ prouincię, & prouincialem ꝓpter timorem impressionis C. si rector prouin l.1.in omnibus his leges recipiunt correctiones secũdùm canones, hæc ille allegat Goffr. de secun. nup.in c.fin. hanc etiam sententiam tenet Bal.in c.pe.de cõsue. Ancha in cõmento.c.canonũ de consti.24.col. & Pa.in c. ecclesia sanctæ Mariæ de constitut. imo etiam quoad successiones in foro suo non põt lex ciuilis inquinare substantiã matrimonij nec excludere filios tãquam non legitimos ex quo lex canonica approbat matrimoniũ. Ita d.Ant.in c.1. de spon.per noe. in ca. tanta, & in ca.per venerabilem qui fi. sint legi. sequitur Ant. vbi supra, & Baldus in l.cui contra.C. de incest. nup. vide Ale.in c.si de secun.nup.vbi latissimè.

f Inferendo pœnam] Pœna hic accipitur pro eo quod aufertur ab inuito quando incurritur damnum dicitur diminutio patrimonij, & nulli

applicatur vide extra pro hoc.§.supra lex.§.5.in vltim.colum.
a Per do Ioa.Anto.de S.Geo.] Vide eundem in c.si de sesto sup.
b Auferendo lucrum] Exemplum in muliere rapta quæ nubit raptori,nã auertit omnia quæ habuit a raptore vt i au th. de raptis mulie quę rap.nup. glo in c de puel. lis 36. q. 2.
c Sed Federic°] Idem tenet Pao. in c.ecclesia San. Mariæ,de consti.
d Puta circa dotem] D Anto dicit sic seruari in practica.
e Circa solennitates] Puta quia statutum dicit ꝙ mulier debet peti a parentib°, & ab ipsis dotetur, & benedicatur, iuxta c. non aliter,& ca. nostrates. 30.q. 5.
f Et peccat non seruantes] Arch. in cap.nostrates. 30. q. 5. & communiter scribentes in c.1.de spõ. concludũt ꝙ statutum est contra bonos mores, & tunc non peccãt qui nõ obseruãt, quia non valet ad hoc 4 dist. ca. erit. Aut non est cõtra bonos mores, & tunc in dependẽtibus a matrimonio puta dote cũ talia statuta valeãt, peccat tunc contra ueniens sicut si contrauenirer legi de quo in c. 2. de ma & obedi. & in ca. nam & concupiscentiam,de constitu.cap onlli.19 distin Aut loquimur circa matrimonium,& tunc de honestate seruari debẽt vt casu valeant secundum g.o.]in d.c 1.sed non de necessitate,& tunc contrafacientes non peccant. fallit primo nisi propter contemptum contrauenirent. d.ca. nullus. & c.gener.li de elec li.6. fallit secundò nisi ꝓpter illam solennitatem statuti omissam redderẽtur matrimonia incerta,ita Inno. in d.c.1.& alijdoc.sequuntur ibi vt puta, quia non possent postea probari Fallit tertio nisi generat scandalum omissio eius solennitatis ita Car.in d.c.1.faciunt no.in c.2.de oper no.nunc.ita Alex in d.c.1. in fi.
g Pa.tenet contrarium] Pro eo faciunt ea quę not. in c.a.de const.in.6.& in l.fi ff de iurisdi.omnium iudi. Nam non potest statutum disponere circa matrimonij et formam dando &c. Quia non pertinet ad laicos q& tũ locus esse posset in consuetudine q a laici & clerici mixtim ad eam concurrunt, ꝓ quo facit qd' no in c.cũ venisset,de eo q mitti in poss' in c.conquestus, de in integ. restitu.& in c.cũ causa, de re iudi. vbi dr ꝙ consuetudo iuita clericorum hẽt ligare clericos,& tamẽ clerici habẽt priuilegiũ de iuẽ diuino,iuxta no. i c. si imperator. 96.di. Et faciunt no. in ca. vno,de de le. coniugat. li.6.&c.
h Solẽnitatibus alijs] Puta fiat 2. uiuium festũ &c. & habeãt tantam dotem determinatã,puta de mille,quamq & statutũ ꝙ dotes nõ sint tam magnæ possẽt valeř &c. dũmõ circa mřimoniũ nihil disponat vt dictũ ẽ &c. Vel ꝙ ducatur ad domum cum iuuenibus, & puellis &c. Istę o liiut solennitates quæ ad matrimonij certitudinem non pertinent.
i Et limito Ber.] Bar.loquitur quando apponiř pœna circa contractum matrimonium, vt patet supra.
k Gñař] Bar.nõ tenet hoc gñař,sed vt hic scripsi.
l Certitudinẽ] Possẽt dici, ꝙ solennitas circa certitudinẽ intelligit, ꝙ adhibeãtur decẽ ꝑsonæ bonæ famæ. Si ãt nõ eẽt circa hoc,puta q statutũ vellet,vt i mřimonio fieret talis expensa, & ꝙ hẽret tot velles &c. tũc nõ valeret nisi forte respiceret bonũ publicum.
m Per l.oratio] Quod disponitur in matrimonia &

fultũ fuisse,quod valet statutum in isto casu & simi. Sed Pa.magis placet opin. Io.An.& est magis cõis,de quo vide in d.c.1. per docto.Io.And.de S. Georg. [a] Quandoque statutum imponit pęnam auferendo lucrum [b] quod lex sœcularis attulerat, sic valet ẽm dom.Ant.Sed Fed. [c] vbi supra & Pa tenent contrariũ. Quandoque statutum non disponit circa substantialia matrimonij,sed circa depẽdentia,puta circa dotem [d] sic valet, secundùm Innocen.argumen.capit. Rainutius, de testa. Quandoque circa solennitates [e] disponit & sic valet, & peccant non seruantes [f] Panormit. tenet contrarium, [g] quia non pertinet ad laicos, sed tu dic verum, quod non valet statutum in solennitatibus alijs [h] adhibitis in talicõtractu, & maximè quæ non faciunt ad certitudinẽ matrimonij.Et sic intelligo dictum Panormi. & limito Barto. [i] in l.edicimus.C.de muniie li.11.& Bald.in l.1. ff.de iusti.& iur. qui tenent quod suadente publica vtilitate lex ciuilis potest pœnã apponere subditis suis, & sic per accidens erit licitum,s.statuere circa solennitates matrimonij quod aliàs non esset licitũ.l.Grac chus,C.ad l.Iul.de adulte. quanuis ipsi teneant generaliter [k] valere pœnam appositam circa matrimoniũ contrahendum,& similiter dictum prædicti.d.Anto.& dictum Pa.erit verum (vt dixi) in alijs solẽnitatibus, quæ non faciunt ad honestatem matrimonij, vel ei° certitudinem, [l] quia sic non ligaret.

4 Sed nũquid prędicta habebunt locum in spõsa? R̃. ẽm d.Io.An. prædictum in d.c.1.ꝙ sic per l. oratio. [m] ff. de spon.Facit tex.in c.cũ haberet de eo qui du.i ma. quam pol.per adult.vbi æquiparatur matrimonium, & sponsalia, & hoc verum quoad dispositionẽ, sed nõ quoad pœnam, quia pęna apposita circa matrimonia non habet locum in sponsalibus ẽm gl.communiter approbatam in clem.eos in ver.contrahere.de consan. & affi.quod no.bene.

IMPEDIMENTVM 18. Dicitur priuationis, quando scilicet aliquis ẽ surdus, mutus,& cæcus,nã talis nõ

potest contrahere, & si cõtrahit nõ tenet sed dirimit̃ ſm aliquos. Ratio, qa q̃ nũquã vidit, nec audiuit nec potest scire quid sit matrimonium nõ põt contrahere nec consentire in matrimonium. Sed istud ego limito ſm Ho. & Pa. in c. cũ apud de spon. verum, si nullo modo potest exprimere consensum suum, sed si posset [a] exprimere consensum suũ in contrahendo, qa licèt ignoret quid sit matrimoniũ ꝓut sacrm̃ est, nõ tñ ꝓut est vinculũ, ꝙ a iure naturali elicit̃, quo rõ dictat vt alicui inseparabiliter adhęreat ad generationẽ procurandã, difficilimũ tñ [b] ẽ hoc tales posse ostendere per aliqua signa. Similiter furiosus priuat᷒ iudicio rõnis non põt contrahere, vt no. in c. dilectus filius, de sponsa. nisi haberet lucida interualla & tunc consentire posset, idẽ dic de ebrio.

1 No. pro intelligẽtia omnium prædictorum singulare dictum Ho. in ca. si vir de co. spi. ꝙ vbi doc. & magistri per suas gl. matrimoniũ soluunt, nec ius expſsum adducũt, si reperitur vnus doctor vel magister scribẽs contrariũ matrimonium sustinens, ipse est sequẽdus. ar. c. licèt ex quadã de test. Quia secundùm eũ tollerabilius est aliquos ꝯ statuta hominũ copulatos dimittere simul, q̃ sic coniunctos contra statuta Dei separare, d. c. licèt. Istud dictũ sequitur & recitat Pan. in d. c. si vir. Sed limitat [c] dicens, nisi communis opinio haberet quasi tex. ꝑ se, & propterea exponit id quod dr̃ in d. c. si vir, s. ꝙ est sequendũ in hoc qđ humanius dicit. i. rõnabilius equius. Idẽ ferè dicit in c. fi. de sen. & re iudi & dicit confirmari dictũ ꝑfatũ Ho. ꝑ dictũ. c. fi. sed limitat nisi opin. illius doctoris euidẽter esset falsa, vel nisi probabilib᷒ rõnib. posset conuinci. Addo & aliã limitationem & dico verũ ꝑfatũ dictũ qñ matrimoniũ sustentatũ ꝑt habere suũ effectũ, ſm ꝙ s̃. dixi. Mr̃imoniũ tertiò. impedimento. 16. in fi. aliàs qñ non ꝑt habere suum effectũ matrimonium non esset iudicandum pro eo ad dictum vnius contra cõem opin.

2 Vtrũ papa possit dispensare in oĩb. impedimentis? ℞. ꝙ quædã sunt impedimẽta quæ remouent ꝯsensum sicut est Impedimentũ tertiũ. s. ꝯdĩnis. Et quartũ. s. erroris ꝑsonæ. Et vndecimũ. s. metus, seu coactionis. Et decimũoctauum. s. priuationis sensus, Vnde sicut Papa non põt supplere cõsensum, sine quo non est matrimoniũ, sic nec in ipsis ꝑt dispensare vel ipsa tollere. Alia sũt impedimẽta ex statuto ecclesię cuiusmodi est impedimentũ primũ s. interdictũ ecclesiæ. Et ſm. s. feriarũ. Et quartũ. s. ꝯdĩnis seruilis, qa vt mr̃imoniũ ꝯctũ cũ ancilla a libero non teneat, hoc est ex statuto ecclesiæ, ſm Ri. in 4 di 36. & Pe. de Pal. Et quintum. s. voti castitatis. Et septimũ. s. cognationis spiritualis. Et octauũ. s. cognationis legalis Et nouum. s. criminis. Et decimũ. s. disparitatis cultus. Et 12. s. ordinis. Et 14. s. publicę honestatis. Et 16. s. impotẽtiæ coeundi. Nam posse generare, non ẽ de substãtia matrimonij. Aliter senes ñ possẽt contrahere quod falsum est, & ideo est ex statuto ecclesiæ. Et impedimentũ. 17. s. consuetudinis, & in illis potest papa dispensare. Similiter dico de impedimento. 6. s. cõsanguinitatis. Et 13. scilicet ligaminis. Et 25. s. affinitatis quoad aliqua quæ in ipsis solùm sunt ex statuto ecclesię, sicut est in ꝯsanguinitate & affinitate, vt quis possit ꝯtrahere in 2. gradu linea inæquali. 3. & 4. & similiter in impedimẽto ligaminis, quo ad hoc nè quis possit contrahere cum aliqua post matrimonium contractum cũ aliqua ꝑ verba de pręsenti solũ. Et in hoc cõcordant cõiter docto. licèt quoad votum solenne aliqui renuerunt ꝙ Papa non põt dispensare sicut Tho. 2. 2. quæstion. 88. & quidam alij, sed tu tene ꝙ potest vt etiam

& insponsalibus cẽsetur eẽ dispositum cum sint præambulũ matrimonij.

a Sed si posset] Surdaster, & mutalter possunt ꝯhere matrimonium, quia aliqualiter possunt cõsensum suum ostẽdere & his loquitur text. in §. item surdus, instit. qui testa. fa. pos. & non intelligitur text. in d. c. apud, quia iura debent esse de inęquitabili, c. cũ in iure, de offici. deleg. igitur &c.

b Difficillimum tñ] Adeo ꝙ hoc casu tutum esset Papam consulere, vt dicit Ho. & videtur sequi Panor. & facit quia videtur impossibile ꝙ si fuit mutus, & surdus a natura, licèt instinctu naturę sentiat quid sit copula, ꝙ sentiat qd sit matrimonium prout sonat in ius, ergo in illud consentire non potest. Et adduco glos. sing. in l. qui id quod. §. mutus. ff. de don. vbi licèt mutus possit donare vt vult textus ibi tamen mutus, & surdus a natura donare non potest & tñ minoris præiudicij est donatio q̃ matrimoniũ &c. & Hos. loquitur de muto, & surdo, & non de cæco simul.

c Sed limitat] idem tenent Cardi. Alex. ibidem.

 ipse

a Adpaucissimos viros] prosito vltimo dicto adde Sco.in 4.dist. 33. vbi dicit, si contigeret c. sus p bellum cladem vel pestē multitudinem virorum cadere, & multitudinem mulierū remanere posset tunc fieri dispēsatio, nec bigamia vt illicita induceretur vt ibi p eū. Et ponit modum ēt hoc casu quomodo saluatur iustitia.

b Ad aliam patriam] Distingue sic, aut marit⁹ vagatur inhonesta vagatione, & reprobata, pura qa transiuit ad infideles, & non tenetur sequi cap. gaudeamus, & c. quanto, de diu. Aut cū ē honestā pp quā peregrinatur vir vel necessaria, & tunc aut vagatio ē breuis & tenetur seq. Et sic pōt seruari gl. in d.c.de illis, & in c.1.de coniu.seruo. & in c.1.de coniug. lepro. & in ca. vnaquaeque. 13.qō.2. & cōiter scribentes in d.ca.de illis, aut vagatio est longa & tunc si a principio sciuit hāc naturam mariti tenetur se qui, qa vī mores approbasse. Si vero ignorauit a principio non tenetur. Et ita videtur sentire gl. in d. capi. vnaquaeque secundū vnā

ipse Th.in 4.di.38.& Ri.eadem dis. & Henri.de Gan. in quolibe.q.29.& est cōis opi.tam Theologorū quam Canonistarum, vide infra votum.4.§.9. Alia sunt impedimēta iuris diuini, & legis naturae, de quib. habes supra. Impedimento 6.§.1. s.de consan. & affi. vsq; ad fm gradū in linea inaequali, & in istis vtrū Papa possit dispensare, sic fuit diuersa opi.canonistarum in c.literas, de rest.spo.& in ca.p venerabilem qui fil.sint le. & in c.proposuit, de cōces. praeb.quibusdam dicentib. q nō pt per d.c.literas, sed tu dic & tene q licèt papa non posset tollere dicta impedimenta gnāliter, tn̄ i aliquo casu spāli legitima causa subsistente pōt in dictis impedimentis consanguinitatis affi dispensare, vt etiā tenet Io.An.& recitat & sequit̄ Pa.in d.cap.literas, de quo vide infra Papa. §. 1. An āt possit similiter dispēsare in impedimento ligaminis, inquantū de iure diuino.s. vt post matrimoniū consummatū q̄s contrahat cū altero, tenet cōiter q n̄, & sic serua idubitāter, quò ad hoc vt quis possit dimittere vxorem vel vxor virū quoad vinculū post mr̄imoniū consummatū. Similiter ēt quoad hoc vt vxor possit hr̄e duos viros, sed quo ad hoc vt vn⁹ vir possit habeř duas vxores credo Papā posse dispensare, quādo genus fidelium esset reductum ad paucissimos viros, a de quo dic, vt infra papa. §. 1.

3 Sed nunqd Eps similiter poterit dispēsare in aliquo praedictorū impedimentorū? ℞. q in iterdicto ecclesiae spāli facto a suo inferiori pt, & in impedimēto criminis, qā crimina solū impediūt mr̄imoniū contrahendū de quib.s̄. Impedim.9. in princ. Sed in interdicto facto a supiori suo, vel i criminib.q̄ impediunt & dirimunt post cōtractū.de qb.s̄ indi.9. Impedimento. §. 1. & 5. Aut in alijs qbuscūq; ipedimētis mr̄imonij nē contrahat, non pōt eps dispēsare, nisi in casib.de quib.s̄. Dispētatio. §. 5. Epm posse dispensare contra canonē vel concilium.

4 Quid de illo qui audiuit perpetuū impedimentū fore inter se & vxorē suam? ℞. fm Rodol. q si audiuit a fide dignis tenet̄ inquirere, aliàs esset affectata ignorātia, & sic concipiat pbabilē opi.ex dicto tali, non dēt exigere debitum, sed solum reddere donec intelligat veritatē diligenter inquirendo nihil inuenit, vel audiuit hoc nō a fidedignis, sic debet deponere consciētiam nec peccaret mortaliter si non crederet, q̄uis audierit a fidedigno, vrputa a sacerdote, vel compatre, & hmōi, qa non obligat̄ cuicunque credere, nisi probet, sed sufficit inquirat, & si aliud non iuenit nō credat.

5 Nūquid sacerdos teneatur reuelare impedimentum, vide.s̄. Confessio. 4. §. 10.

6 Vtrum vxor teneatur sequi virum transferentē se ad aliā patriam? b ℞. q non, si pbabiliter dubitat de morte sua, vel q vellet eam exponere ad scortū, vel si vir vellet ire vagabundus, cum tamen non esset quando contraxit. Nam in istis casibus non tenetur eum sequi, aliàs sic, ita not. doc. in c.de illis, de spon.& in c.1.de coniu lepro. de quo dic, vt infra vxor. §. 9.

MATRIMONIVM 4. quoad separabilitatem. Vtrum sit separabile mr̄imonium postquā semel legitimē est ꝯtractū p verba de pn̄ti & ꝯsummatū? ℞. q hoc pt intelligi dupliciter. Aut quoad hoc vt alter posit alteri matrimonialiter copulari altero dimisso, & sic nunq̄ est separabile matrimoniū inter fideles contractū, & consummatū, vt patet in c.gaudem⁹, de diuor. nec Papa posset in hoc dispēsare, vt patet in c. ex publico, de conuer.coniug. secus in matrimonio consummato inter infideles, de quo supra. Matrimoniū.3. impedimēto 10. aut quoad thorū & cohabitatiōnē tm̄, & sic separari pt pp 5. Primò pp adulteriū, vrputa q̄a alter fornicatus est. 32.q.1.dixit dn̄s, de

opinionem. Et vide Car.& Pa.& Ale.in d.c.de illis. Bar.in l.mæuia.§.1.ff.de an.leg. Et idem dicendum quando sumus in dubio. sponsa verò non tenetur sequi, vt est tex.in d.c. de illis.

Adde quod in spectantibus ad sacramentum matrimonij seruāda est decisio Cōci. Tri.sess.24 p totum. Egi. Rega.

de quo dic vt supra. Debitū.§.7. Secundò pp vitium sodomiticū [a] ſm Hu. Lau. Io.Cal.d.An.& Pa.in c.maritis,de adul.quia nomine fornicationis,intelligiť omnis illicitus coitus.32.q.3. non solū & q.4.meretrices q̃uis Inn.[b] in d.c.maritis, & gl.in c.oēs.32.q.7.teneāt ɔ̃riū,sed primum vr̃ veri⁹, qa maior in hoc fit iniuria mr̄imonio, q̃ in alia pollutione, & idē posset dici de quacūq; alia pollutione habita cum alia ꝑsona qualitercunq; ꝙ p̄t separari,sec⁹ in pollutione quam qs hēt p seipsum [c] solū,ſm Rod. & glo. in c.de oēs. Tertiò si alter quærit alterum trahere ad aliquod aliud peccatum mortale,ſm gl.in d.c. oēs [d] sanè factiones,& In. in d.c.maritis,& in c.quæsiuit,de diuor.& Pa.in d.ca. quęsiuit. Quod verum intellige, si aliter cōpelsci nō potest. Quartò pp hæresim & si anteq̃ conuertatur intrauerit religione,ētsine autoritate ecclesiæ [e] non redidit ad eū. si conuertatur postea siue hęresis fuerit notoria siue non secūdùm Pa.in c.de illa,de diuort. Si verò religionem non intrauit,compelletur redire ad eum si conuertatur ab hęresi si sine autoritate ecclesię se ab eo separauit,quanuis alij aliter sentiāt; vt no. Pa.[f] in d.c.de illa.

1 Sed nūquid similiter in prædictis casibus separatio poterit fieri sine iudicio ecclesiæ? Res. si delictū est notorium potest propria autoritate dimittere eam, nō tamen lucrabitur [g] donationē propter nuptias, vel dotem ſm Io. An. in c.plerunque,de do.post diuort. re.si non hēt penes se, quia petere nō poterit,sed si habet penes se per exceptionē adulterij.lucrabiť ɔ̃ petentē ſm Pa.in d.c.plerunque. Si verò delictū non est notoriū sic solū dēt fieri autoritate ecclesię quoad separationem cohabitatiōis, aliter instante altero;cōpelletur cohabitare, sed quoad redditionem [h] debiti potest propria autoritate denegare, ex quo sibi constat de delicto alterius. Faciunt no.in d.c.plerunque, & in d.c.gaudemus.

a Propter vitiū sodomiticū] hoc casu mulier p̄t retinere dotem, & donationē pp nuptias, ēt si ꝓpria autoritate eā abstulisset, qa tale vitiū lędit pudorē matrimonij. Ita dixit Bal. in c.2.vt li. non cōtest. licet loquať de viro, q cōcubinam tenet. Et facit l.consensu. C.de repud.& vide Barba.in d.c. 2.Qui dicit se cōsuluisse apud venet. mulierem nō teneri reuerti ad maritum a quo recessit pp vitiū sodomiticum.

b Quanuis In.] est in cap.1.de adul.idem Car.in d.c.maritis,& dicit ꝙ opi.Inn est carior. Tu tñ teneas conclusionem hic factā, q̃ tenet Arc. in ca. omnes 32. qō.7. Io.de Ana. in d. c.maritis. Pa.ĩ c. quęsiuit, de diu. & in c.1.de adul. & hæc opi.est verior de iure, & de facto.

c Quam quis habet per seipsum] Idem tenet Archi. in d.c.omnes 32.q.7. Tamen ratio qua mouētur doctores ad dicendum maritum posse dimitti pp fornicationem intelligitur de quocunque coitu, quia appellatione fornicationis venit omnis illicit⁹ coitus. 32. q.4.c.nemo, & c meretrices, militat & ĩ peccato molliciei, quod grauius videtur fornicatione, quanduquidem pertineat ad peccatum contra naturam, vt dicit Ni.de Li.super epistolam ad Ro. in c.1. tex.in d.c.adulterij,& c.flagitia,& c.vsus 32.q.7.contra tñ facit qa de occultis non iudicat ecclesia, sed solūm Deus. Erubescant 32.di cum si.

d Secundū glo.in d.c.omnes] Dicas esse sententiam Hug & Laud.licèt ipsa vix hoc credat. Et pone exēplum qñ extra vas maritus quærit delectatiōes, vel quærit trahere ad peccatum adulterij,furti,& sic de singulis, hoc ēt videtur tenere gl & Arc. in ca. vxor. 28.q.1. Vel pone exemplum si alter coniugum vult alium pertrahere ad infidelitatem, vt in c idolatria 28 q.1. Et sic no. ꝙ sicut per fornicationem carnalem pōt fieri diuortiū iuxta verbū dñi Matt.19. & c.de infidelib. de consan. & af. cum simi. Ita etiā per fornicationē spūalem, vt patet ex supradictis. Et not.Pa.in c.fin. de conuer. coniuga. Et vide quod no. Ale.de isto casu in ca de illa,de diuorc.q. 2.& q 4.vbi satis plenè.

e Sine autoritate ecclesiæ] textus est in d ca de illa.& Alexādrinus ibi.

f Vt not Pa.] Et est gl ibi sequiť Alexandrin⁹ post d. Anto.

g Lucrabitur] Io.tñ de Anan.in c.fi de adul.dicit ꝙ vir ꝓpria autoritate nō p̄t docem retinere, qa hæc est pœna tori contentiosi. Et sic non est nisi p iudicem competentem imponenda,& sic intelligitur d.c.plerumque, & hoc etiā videtur tenere Car.ibi Et si hæc sñia diuortij est lata a iudice sæculari vir nō lucratur dotem, vt dicit Pa.in d.c.plerumque. Mihi satis placet sentētia hic posita.& vide pulchras. q. per Alexandrinum in d.c.plerunque.s. an hæredes mariti possiue obijcere excep.adulterij. & an mulier vidua fornicādo pdat dotem &c. item quid si vxor adulteratur postea inuenitur matrimonium esse nullum quia consanguinei sunt. Vide etiam per Io.de Ana.in d.c.fi. de adulte. Alias quæstiones circa hoc vide ibi.

h Sed quoad redditionem] Quando est notoriū ꝓpria autoritate vir denegat debitum cōiugale, & p̄t eam expellere, secus si esset occultum secundū Hos. & Io.Cal.in c.fi. de adul. nam maritus facit hoc autoritate diuina, c. apostolus. 32.q.7. sed d.Ar. ĩ d.c. s.

dicit

dicit q̃ expellere non potest c.porrò.de diuor. quia hoc requirit factum, quod sine iudice fieri non põt hoc dicit gl in c.1.32 q.1. Pa in d.c. fi. sequitur opi. Ho. Car dicit post Io An. q̃ sup his dubijs iurie periti variant. Et cõcludit q̃ aut mulierẽ pœnitet aut non. Primo casu vir sine peccato exigit, & reddit debitum 32.q.1. de benedicto, & ca. quod ãt, cum seq. & c si vir, de adul. in fi. Sed nõ tenetur nisi ꝙ honestete. Secundo casu non põt reddere nec exigere sine peccato, qa tunc esset patron⁹ turpitudinis, d.c.si vir. Et ad mẽdeib ecclesiæ nõ possit hoc casu sine peccato. Iõ excõicationẽ sustinebit patiẽter quie quoad Deũ non erit ligatus. c.literas, de rest. spolia & in c.inquisitioni, de sẽ. ex. Et ita residet Io.de Ana quamquam dicat sub dubio fortè veriorem opi. Pa p̃ c.pe.de adul. & p̃ c.significasti, de diuor. In quibus habetur q̃ ꝯ mulierem agentem ad restitutionem datur exceptio manifesti adulterij. Sed in contrarium fortiter obstat ca. porro de diuort. Sed vide Alex. in d ce. porro, & in d.c.significasti.

a Spũalem fornicationẽ] Est aũt spũalis fornicatio de qua dominus ait Qui viderit mulierẽ. Mat. 5. Hæc Isidor in c.non solum. 32. quæst. septima. Idem ĩ idolatria Item, omnis immunda pollutio. vide ibi.

b Re s.q̃ sic] Nã

2 Qũo dicetur notorium, vide supra adulterium. S.8.

3 Vtrũ separati pp spũalẽ fornicationem [a] sint absoluti a debito reddendo, sicut separati pp fornicationem carnalem? ℞. q̃ sic [b] ẽm Ho. & Pa. in c. quæsiuit de diuo t. Quod intellige quoad eum qui est innocẽs sed quoad eum qui culpabilis est q̃tuncunque sententia diuortij sit lata, siue pp fornicationem spũalem siue carnalem, si innocẽs petit eum sibi reconciliari debet, & ipse tenet sibi reddere debitũ, qa quòd fauore meo introductũ est nõ dẽt retorqueri ĩ damnũ meũ, [c] l.quod fauore. C.de leg. nisi intrasset [d] religionẽ, vel suscepisset sacros ordines, qa non potest repetere nec aliter teneretur reddere, hoc sequitur Ber. in c.ex literis tuis, de diuor. in glos. & Ho. ibidem.

4 Quintò separat pp sanctimoniam, pro cuius declaratione plura sunt quærẽda.

5 Vtrũ ambo coniuges possint vouere cõtinentiã? ℞. q̃ sic de communi consensu de quo dic vt s. mr̃imoniũ. 3. Impedimẽto 5. S. 5.

6 Vtrũ alter solũ possit vouere castitatem sine cõsensu alterius? ℞. q̃ sic in suũ præiudiciũ sed non alteri⁹, vnde post votum exigere non poterit sine peccato mortali, sed benè reddere tenetur, & etiam exigere quando redderet se nimis onerosum alteri non petẽdo facit. ca. qdã intrauit, & q̃ ibi no. de conuer. coniu.

7 Quid si alter cõsensit vt alter voueret statu non mutato? ℞. q̃ consentiens nihilominus poterit exigere secundũ Inn. & sequitur Pa. in c.1. de conuer. coniug. si ipse consentiẽs nõ vouit, [e] & ille qui vouit tenet reddere, sed nullo modo exigere ẽt si non exigendo esset onerosus alteri, qa concedendo licentiam in hoc sibi præiudicauit.

8 Sed nũquid poterũt mutare statum, puta effici religiosi, vel aliter ordinari? ℞. vt colligo ex Pa. ĩ d.c.1. aut hoc p̃cedit ex cõi consensu. Et tunc si alter vult effici eps, requiritur q̃ vxor prius sit professa in aliquo monasterio ẽt si nõ sit suspecta de incontinẽtia vt in c. sanè de conue. coniu. est.n. spãle hoc. Si verò non vult effici episcopus sed subdiacon⁹ diacon⁹. vel p̃sbiter aut religionẽ intrare, tunc põt de consensu alteri⁹ partis, quãuis altera [f] pars nõ voueat continẽtiam. Facit c.significauit, & quod ibi no. de conuer. coniug licèt nõ debeat quis ordinari ad sacros ordines vel recipi ad religionem, nisi vxor faciat votum similiter castitatis, vt in c.cũ sis de cõuer. piu.

9 Sed pone q̃ cũ consensu alterius vir sit fact⁹ religiosus vel sacerdos, nunq̃d ille q̃ consensum dedit poterit alium repetere? ℞. q̃ in hoc sũt opi. Ab. in d.c.1. In in d.c. qdã tenet q̃ si est iuuenis poterit, & ad ei⁹ petitionẽ dẽt igress⁹ vel ordinat⁹ reuocari

Cal.

dominus indistinctè dicit de fornicatione. Matt. 19. ergo nec nos distinguere debemus. l. de pretio ff. de publi. Item apostoli sic interpretati sunt, vt 10 c. vxor, & c seq. 28. q.1. & c de illa, de diuor. & c.ũu de conuer. coniuga. & eorum interpretationi oportet stare. c.per venerabilem, q̃ñ. sine leg. c. cũ Marth. de re mi. Itemm fauorem fidei c. gaudemus, de di.

c Non dẽt retorqueri in dãnum meum] Au. sed hodie. C. de ed. & ideo est quia vir solũ fuit liberatus a seruitute que debebat cõiugi & non econuerso vnde remansit viro integra iurisdictio quã hẽt in muliere et. c. quidã, de conuer. coniug. Item si non teneretur iuuita mulier reconciliari daretur occasio mulieribus delinquendi vt a viris separarentur, sic in ca. ex parte, de consue. & hoc cõmuniter tenẽdo &oi. Ad cõtraria inde vetu regule factum legitime de re iu. li. 6.

d Nisi intrasset] Intellige post pfessionem, secus ante pfessionẽ d.c. ex literis.

e Non vouit] Qu a hoc ambo possent, & matrimonialia essent sanctiora qa deo possent meli⁹ vacare. c.quod Deo. 33. q. 5.

f Quamuis altera] Intellige

hoc nisi esset suspitio de incontinentia, quia tūc debēt primo vxor religionem intrare secundùm Pa nor. vbi supra.
a Cal. tenet] Hęc opi. placet Pa. in d c. 1. tñ vt̄ sentire istā concordiā q̄ hic ponitur, & ideo tene eam.
b Idem dic] Nisi postratificet c. in sinuāte. qui. cle. vel vo.
c Et sequitur] Pa. & tex. secūdū rectiū & veriorē intellectū in c. consuluit de conuer. coni. & ibi Pa. quia intrans religionē vt̄ intrare cā seruiendi deo, vn̄ cessante causa valida: ut eius ꝓfessio & nemo pñmitur immemor propriè salutis.
d Sed solū castè viuere] quia continētia includitur sub ingressu religionis c. cum ad monasterium, de sta mo.
e Rō quia vt] Et hāc opi. tenet Pa. ind c qdā. Nō debet vt dicit ibi gl. debitor exigere quia ꝯ conscientiā faceret de sē. exc in c. inquisitioni derelit'. spo. c. literas.

Cal. tenet a ꝙ non poterit ipsum repetere, sed bñ implorare officium iudicis, & iudex ex officio nè adulterium committatur per remanētē in sęculo educet adulterū de monasterio, vel ordine & coget redere debitum. Alii volū (& hoc magis mihi placet) ꝙ si ille qui dedit licentiam est iuris cōscius ꝙ nō poterit repetere nec ex officio ei restituet, quia dando licētiam taliter mutandi statum, videtur vouisse castitatem, saltem durante vita alterius, quia qui vult v..um videtu. velle & omne illud per quod peruenit ad illud c. prudentiā. de offi. deleg Facit c vidua de regula. Sed igressus alteri' non debet fieri nisi alter voueat continentiam. vt in ca. cum sis. de conuer coniu. ergo dando licentiam videt vouere. Si verò istud ius ignorauit, sic restituetur ei, saltem ex officio, hoc tenet gl. in cap. qui vxorem suam 33. q. 5. & in c. feriatim. 32. di. & secundùm eam concorda opinio.

10 Quæro nunquid iste restitutus post mortem vxoris vel alterius partis teneat re dire ad monasterium? ℞. ꝙ sic. hoc dicit Pan. in d. c. 1. quia est verè religiosus ex quo vxor consensit, facit. ea. ex parte el. 1. de conue. coniuga. & quod ibi no. Bal. idē dic de ordinato ad sacros ordines, ꝙ tenetur viuere castè & clericaliter.

11 Quid si quis intrat religionem vel accipit ordines sacros vxore contradicente vel ignorante? ℞. ꝙ vxor poterit eum reuocare d. cap. quidam & ipse tenet sibi debitum reddere, sed non poterit exigere, nisi quando nō exigendo efficeretur nimis onerosus alteri parti. vt dictum est supra.

12 Pone ꝙ vxor sciuit, & non cōtradixit nec licentiam dedit sed dissimulauit, nunquid reuocare poterit? ℞. ꝙ sic. vt no. in c. cōsuluit de conuer. côiug. Idem dic si consensit ex timore iusto. vt in c. accedens. eo. ti. Idem dic b si per dolum consensit. c. veniens. eo. ti.

13 Pone ꝙ vir vxore contradicente vel dissimulante intrauit, vel ordinatus est in sacris & eum vxor non repetijt in vita sua, licèt potuisset, poterit nè talis post mortem vxoris exire, & aliam accipere vxorē? Respon. secundùm Cald. & sequitur Pa. c in d. c. 1. non, quia causa cessante quę inualidabat eius ingressum, cessat & sequella, & sic tene quanquam Inn. in d. c. quidam multum variauerit.

14 Sed nūquid si talis reuocetur ab vxore ipsa mortua tenebitur redire ad monasteriū vel viuere clericaliter in castitate? ℞. ꝙ quò ad alium qui sacros ordines recepit non est dubiū quod tenet viuere in castitate, & si contraheret de facto cum alia non teneret matrimonium, vt in c. vnico de voto lib. 6. sed de illo qui solùm religionē ꝓfessus fuit est opin. diuersa inter docto. Sed ego credo quòd non tenetur redire, quia obligatio semel extincta non reuiuiscit. l. qui res. §. aream. ff. de sol. Sed solùm castè viuere, d quia eam quantùm in se fuit potuit validè promittere, & secundū hāc distinctionem potes concordare doc. in d. ca. quidā. Et ita limita & intellige. d. c. quidā.

15 Quid si talis non solū non vult redire ad religionem, sed de facto mortua prima vxore ꝯtraxit cū alia? ℞. quòd licèt d Anr. in d. c. quidam teneat tutius esse dicendū quòd non teneat matrimonium, tamen mihi videtur ꝙ sit tutius tenere ꝙ teneat, si fuit reuocatus a b alia vxore. Rō quia vt e matrimonium nō teneat oportet votum sit solēnizatum per ꝓfessionem tacitam & expressam vni de religionibus approbatis vt in d. c. vnico. sed iste non fuit ꝓfessus, quia votū fuit nullum quò ad ius positiuum, quia paria sunt non profiteri & inualidè profiteri. ar. c. 2. de transla. prælat. Itē videtur tex. pro hoc no. in d. c. quidam vbi non compellitur redire ad monasterium. Sicut facit in c. ex parte. el. 1. eo. ti.

16 Sed pone ꝙ nō reuocat ille q intrauit ꝯdicente vel ignorante, vel dissimulante altera

altera parte nunquid post mortẽ poterit exire? ℞. Cal. vt no. Pa. in d. c. 1. ꝙ nõ quasi per mortẽ validetur monachatus In. variat. Sed tu dic ꝙ nisi vxor consenserit expressè si statim egrediẽ & contrahit tenebit matrimonium licèt peccet mortaliter, secus si vxor postea in vita sua consensisset, quia sic tenet professio.

17 Vtrum sponsa violenter cognita a viro possit intrare religionem. ipso inuito? ℞ Pan. in ca. verum de conuer. coniu. sequit̃ opi. Bar. Brix. qui tenet quod potest [a] quia non videtur cõicasse corpus suum ex quo inuitè fuit cognita facit. c. ille autem. 32. quæstio. 5. Posset dici esse verum hoc vbi illa non fuit in culpa tardationis ingressus vbi autem fuit in culpa nimis tardando [b] ingressum, sic non posset intrare, quia ille exegit ꝙ sibi debebatur, & sic est extra culpam. Et secundùm hanc dist. concordari possunt opi. quas recitat Ioã. And. in regula quę contra. de reg. iur. li. 6. in mercur. Et secundũ hoc etiam oporret dare vnam limitationem ad c. ex publico. de conuer. coniug. Vt videlicet intelligatur quos deus coniunxit. s. per carnalem copulam voluntariè habitam vel ex debito extortam & est singularis. Attamen ego hoc nulli consulerem sed potius iudicarem matrimonium [c] consumatum ita ꝙ alter alteri matrimonialiter coniungi nõ possit altero viuẽte cui nec carnaliter fuit copulatus. No. & Rodo. tenent ꝙ si sponsa erat de futuro quod poterit & placet quia est verum nec habet dubium. [d]

18 Vtrum matrimonium non consumatum inter fideles legitimè contractum sit dissolubile? ℞. quòd aut fuit contractum ætate indebita. s. ĩ. annos pubertatis. & sic cum peruenerint ad ætatem debitam si alter eorum vult dissoluitur. vt in c. de illis. el. 1 de spon. impu. & idem dic [e] si solù alter erat in ætate debita, ꝙ cum peruenerit ad ætatem poterit dissoluere, verum est ꝙ hoc dẽt fieri autoritate ecclesiæ. vt no. glo. in d. c. de illis. imo tex. hoc dicit. Aut fuit contractum in debita ætate & tũc si alter vult solũ promoueri ad sacros ordines [f] non potest nec dissoluitur m̃rimoniũ, vt communiter tenetur in d. c. 1. & in c. verum de conuer. coniu. Aut vult intrare religionẽ, & sic potest & dissoluitur matrimonium statim per professionem [g] factam; ita quòd alter qui remansit in sęculo liberè põt ꝯtrahere cũ altero, sed an-

a Quod põt] Aliã rationẽ assignat nè scilicet videatur melioris conditionis delinquens, quàm sapiens ar. c. tum qui. de pręben. lib 6.

b Nimis tardando] Nam post cõtractum matrimonium de præsenti debet statui terminus duorum mẽsium vel ad arbitriũ ordinarij in quo volens intrare deliberet vel stare in matrimonio vel religionem ingredi. vt in c. ex publico. & ibi glo. & Pa. de coniug. & post tale tẽpus dr̃ esse in mora. idẽ S. Bo. in 4. dis. 32. ar. 1. q. 2

c Iudicarẽ matrimoniũ] S. Bo 4. di. 31. q. 2. dicit ꝙ consensus violentus nõ ratificat matrimoniũ quia ẽ fundamẽtum matrimonij, sed in ista copula est secus. qa quãuis sit violẽta est tñ fundata super consensum volũtariũ qa est maritalis, ideo voluntaria iudicatur, præterea consensus de sui ratione importat libertatem non sic cõiunctio corporalis. hæc ibi vnde in spõsalibus cũ non fuerit plenus cõsensus qa erat de futuro oĩmi rũ si copula violenta non efficit m̃rimoniũ vt hic in fin. concluditur & benè.

d Hæc habet dubium] Si autem de pręsenti, tenet Ho. ꝙ non põt, qa matrimoniũ est consumatum.

e Et idem d. c] Adde bonum cõsilium Hostië. in d. capit. de illis. Nam dicit quòd cauti debent esse impuberes qui cõtraxerunt sponsalia, quod si volunt post puberratem contradicere demonstrent de contrario consensu protestando vel simili modo intra tempora pubertatis. Nã si postea cum eis vnus fiat pubes & non alter reclamet corã iudice quia non potest cum alia sit impubes, adhuc isto casu nõ videbitur ratificasse spõsalia & p superuenientiam perfectę ętatis efficaciter obligatue quia illa contradictio demonstrat ꝙ nõ habuit animũ cõsentiendi. Et iõ dicit optimũ vt sępe fiãt hmôi ꝓtestationes. Et sequuntur communiter doct.

f Ad sacros ordines] Glos. in c. s. de vo. in. 6. disputat sed hodie est extrauagans Io. 25. incipit antiqua quę declarat quod solũ ingressu religionis dissoluit matrimoniũ nõ cõsumatũ & nõ per ordinis susceptione Ita Pa. ĩ d. c. verũ. & si esset electus in Papam. gl. est in c. si quis 79. dist.

g Per professionem] glo. & Pa. in d. c. vt s. videntur dicere ꝙ per ingressum statim dissolutum fit vinculum, & dicit Panorm. hoc sequi communiter docto. Et hoc ipsi Panor. placet per rationẽ. d. c. verum. in fin. du dicit quia cũ non fuissent vna caro simul esse. & ideo potest vnus ad Deũ trãsire, & alter in sæculo remanere. Item dicit S. Boneuen. ꝙ per ingressum religionis homo censetur mortuus mũdo, ideo non est mirum si dissoluitur hęc Bo. in 4. dist. 42. quæ. 2. a. 1. Item quia matrimoniũ nõ consumatum designat vnitatem quæ consistit in spiritu, inter deum & fidelem animam. Vnde sicut dissoluitur per peccatum hominis hæc vnio, ita matrimonium facilius dissoluitur ꝙ quando est consumatũ. Vnde ex quo alter intrat religionem

ligionem neque inteodit cõsumare, satis vr̃ hoc vinculum dissolutom. Et ad materiam vide gl.in d.c.de ꝑonsatã in 27.q 2.& in c.pastoralis.7.q 1 & in ca.2.32.q.7.
a Tacitam vel expressam] vid Ge. in c.bñ qc iuim de reg.lib.6.& ĩ. canonica port.§.4
b Nõ tñ religio] quia non vouet tria substantialia regulæ nec dñr hrẽ regulam, sed quedam viuendi modum sicut in simili dicit glos. no.in cle.1 de relig. do.& in cle. cũ ex eo. de sent. excomm Imo & coniugati possũt eẽ de tercio ordine sancti Francisci, vñ nimirũ si efficiatur qs de eodẽ ordine ante mr̃imoniũ cõsumatum si non dissoluitur &c. vide extrauagã. Io.22.vbi de hoc clarius.
c Et quia sæpe] secũdũ Sco. in 4. di.42.in fin.Non est admirandum si solicitudine tãtam ponit ecclesia in ordinando mr̃imonia. Quia cõitas christianorũ vtitur matrimonio per cuius vsum multiplicat popul' christian',& iõ sic ordinari dẽt vt in eius ꝯctũ, & vsu vitentur ea quæ obuiant charitati siue in deum siue in proximũ. Et seruanda sunt ea quæ congruũt honestati. Vt sic honestũ christianũ matrimoniũ cõgrue significet

te professionem non vide gl.in c.desponsatam.27.q. 2.vt in c.verum,& in ca.ex parte. el 2.đ conuer.coniu. & intellige per professionẽ tacitam vel expressam [a] factam, & vni de religionib' approbatis, aliter non dissoluitur, vt in c.vnic.de voto.li.6. Ex quo infert Pa.in d.c.ex par.el.2 ꝙ licèt sponsus efficiatr̃ mantellatus vel de tertio ordine nõ soluit matrimoniũ, qa licèt sit modus approbatus,non tñ religio: [b] similiter non dissoluit per ingressum solũ religionis approbatę nisi (vt dixi) tacitè vel expressè profiteatur. vñ si qs intrare vellet & non profiteri nõ posset altero inuito. Aduerte tñ ꝙ sunt quædam mulieres de tertio ordine sancti Francisci q̃ viuũt collegialiter, & profitentur tria vota religionis ex concessione apostolica. & ideo talis professio benè dissolueret matrimoniũ non consumatum,sicut declarauit Sixtus Papa quartus siue ante sit contractum,siue post dictã professionẽ contraheret.
19 Et quia sæpe [c] a doc.& in sacra scriptura fit mẽtio de coniunctis per ꝓpria nomina, vt ipsa quisque intelligat sub breui compendio inferi' clarè demonstrabo. Nurus dr̃ vxor filij patri & matri viri sui. Gener dicit̃ vir filię patri & mr̃i vxoris suæ. Socer dr̃ prędictus pater,& socr' prędicta mr̃ dictis nurui & genero. Nouerca dr̃ secũda vxor filijs ex alio mr̃imonio viri. Vitricus dr̃ secũdus vir filijs ex alio matrimonio vxoris. Priuigni & priuignę dñr prædicti filij & filię alteri copulato. Patruus, & amita sunt frater & soror pr̃is, auunculus & matertera sunt fr̃, & soror mr̃is & istis si additur magn' sunt fr̃ vel soror aui vel auiæ. Patrueles sũt filij duorũ fr̃m q hñt ẽt patruũ, & amitã. Consobrini sunt filij duarũ sororũ inter quas hñt ẽt auuũculũ & mr̃terã. Amitini & amitinę sũt filij fratris & sororis ĩter se.

MEDICVS tripliciter ꝑt eẽ in culpa đ morte infirmi. Primò añ factũ. s.qñ ĩtromittit se de eo qđ ignorat, vel ad ipsum non spectat, vel non sufficit ad agẽdũ solus. Secundò in facto,qa licèt peritus non tamẽ sequit̃ traditiones artis, sed fantasiam sui capitis,vel experimenta noua,ĩtellige nisi experimenta noua, vel sua fantasia sit rõnabilis, quia liceret. Tertiò post factum quando est negligens circa custodiam infirmi ita no Bar.Ion & Ho.ĩ c.tua de homi. & ibi etiam Pa.

1 Verum euentus mortalitatis debeat medico imputari? ℞.ꝙ non, si diligentiã quã debuit & potuit exhibuit. ff.de of. præsi.l. illicitas.§.sicuti.nam non est in medico vt semꝑ curet ægrotũ dicit,ibi gl. vide supra homicidiũ.2.§.18. Et aduerte ꝙ medic' tenetur in foro aiæ non solũ quando volũtariè lædit puta prorogando infirmitatẽ, & huiusmodi, sed ẽt quando ex ignorantia, vel imperitia, vel non sequens traditiones artis aliquẽ læsit,vt no.Pe.in aut. hodie.c. de iudi.& Pa.in d.c.tua de homi.nam imperitia medici culpæ annumeratur.l. si qs fundũ.§.Celsus.ff.loc.l.imperitia.ff. de re. iu.& in gl.1.q.1.non est putanda. Limitat hoc Pa.in c.ad aures.de æta.& qual. verũ qñ assumpsit offm̃ voluntariè. Secus si ẽ ex necessitate,qñ ex ignorantia, & imperitia lædit. Vt puta vtitur aliquib' expertis aliàs, & bona fide,qa sibi imputet qui talem elegit,ex quo dicebat se imperitum.

2 Quid si dicat medicinã nociuã? Resp.ꝙ nullo mõ dẽt dare,sed tutiorẽ parte eliger̃ de ꝓsum.c.illud de ho.petitio. quia securius ẽ hoiem relinquer̃ ĩ manu dei q̃ meci

[illeg]am benedictã coniũctionẽ Christi, & ecclesiæ de qua dicit Apostolus. Sacramẽtum hoc magnum ẽ, dico autẽ in Christo & ecclesia. Eph. 5.Quæ coniũctio nunc est ꝑ fidẽ & aliqualẽ dilectionẽ. Sed in patria erit per visionẽ & perfectã fruitionẽ sponsæ nõ habentis maculã neq; rugã ad sponsum speciosum præ filijs hominum.

ciuas dare de quibus dubitat, ſm Inn. in c. tua nos de homi. & ibi Pa. & intellige eum in dubio qñ non hẽat aliquid ex quo probabilius extimet profecturam quã nociuam. Secus ſi haberet aliquam probabilitatẽ potius de vtilitate quã de nocumento quia ſic poſſet dare adhibita debita diligentia & ſtudio quia ſic nõ ꝓpriè eſt in dubio, ſed in opinione, vel titubatione.

3 Verũ ſit in culpa medic⁹ qñ medicinã ſm artẽ dedit, ſed ex defectu ſpecierũ vel admiſtiõe alia ſit nociua? ꝶ. ꝙ nõ ſi debitã diligẽtiã adhibuit. c. apoſt. d̄ cle. exc. mi. ſm Inn. & Hoſt. a

4 Verũ cirugicus incidens aliquem qui ꝑꝑ inconſuetã diſpõnẽ venarum, vel ꝗa ꝑꝑ inſolitũ timorẽ vel tremorẽ qui venit ſup eũ mortuus eſt, ſit in culpa? ꝶ. ꝙ non ſi debitam diligẽtiam adhibuit & erat perit⁹, a g. c. ex literis. de frig. & male. Et hoc verum ſi non dubitabat de hoc, quia ſi dubitabat debuit omittere, vt no. Inn. & Hoſ. nè cle. vel mo. ca. ſnĩam & d. c. tua nos.

5 Verũ medicus teneatur gratis curare? ꝶ. ꝙ ſic. b ſi eſt pauper infirmus ſm gl. 33. di. in prin. Si verò diues eſt nõ tenẽ cũ nemo cogatur de ſuo facere beneficium. 10. q. 2. ꝓcarie, & licitè recipit mercedẽ ſuã. 14. q. 5. c. non ſanè. Si tñ eſſet ſalariatus de publico tenẽ gratis ſeruire, ita paruis ſicut magnis infirmis, ſed a ſanis bñ poſſet petere ſalarium vt d. l. Archiatri. C. de profeſ. & med. li. 10.

6 Sed quid ſi infirmus ſit diues, tñ ex auaritia non vult ſoluere medico, dẽt nè medicus eum mori permittere? ꝶ. ꝙ nõ ſed debet ei medicinas, & alia neceſſaria facere ſuis expenſis, quas poſtea repetere poterit c cum ſanus effectus fuerit, quia vtiliter geſſit negotium eius ff. de neg. geſto. l. Pomponius, & ſi moriatur repetet ab hæredib. quia ſufficit ſi vtiliter cœpit gerere, licèt euentus non ſit ſecutus. l. ſed an vltr. ff. de neg. geſt. nec poteſt ei obijci quòd cã pietatis hoc fecerit, niſi ſit ei propinquus vt l. alimenta. C. de neg. geſt. quia tũc oporteret protestetur ꝙ gratis non intendit hoc facere. alias non repeteret. d. l. alimẽta. no. hæc gl. in d. prin. 83. di.

7 Verũ peccet mortaliter medicus conſulendo aliquid contra animã pro ſalute corporali? ꝶ. ꝙ ſic, & nè hoc faciat prohibeẽ, & ſub pęna excommunicationis in c. cum infirmitas. de pœn. & remiſ. in fi.

8 Verum ſimiliter peccet mortaliter, ſi nõ admonet infirmum vt confiteatur? ꝶ. ꝙ ſic, quia facit contra præceptum, vt in d. c. cum infirmitas, nec poteſt dici abrogatum per contrariam conſuetudinem, quia non conſuetudo, ſed corruptela eſt & cõtra bonos mores, & ideo non valet ſecundum Hoſtienſ. in d. capitu. cum infirmitas. Excuſaretur tamen medicus in caſu repentino ꝗ indiget celeri remedio qui non ante ipſum infirmum inducerent ad confesſionẽ & aduerte quia nõ ſufficit admonere, ſed debet inducere cum effectu vt in d. c. not. Nihilominus ſi infirmus nollet confiteri, non credo ꝑꝑ hoc quòd medicus debeat deſiſtere a medicamine, quia intelligendũ eſt moneas & inducas effectualiter quantùm eſt ex parte medici. ſicut & in c. fin. de eo qui co. con. vxo. ſuæ. non ex parte infirmi, ꝗa ſi dimitteret eũ fortè moreretẽ deſperatus, qui ſanatus poterit poſtea conuerti, & ſic præceptum eccleſiæ videretur cõtra pręceptũ Dei de charitate proximi, ꝙ nullo modo credendum eſt. Facit tex. cũ glo. pro hoc 83. di. ĩ prin. vt patet ſupra. e. S. 6.

9 Sed nũquid ad hoc tenetur medic⁹ in omni infirmitate? ꝶ. ꝙ non ſaluo meliori iudicio, ſed ſolùm d in infirmitate periculoſa ſm ſe. Rõ ꝗa ſicut infirmus non tenetur ꝯfiteri de neceſſitate pręcepti in omni infirmitate, ſed ſolùm qñ eſt periculoſa, ſic nec medic⁹ teneẽ eũ inducere licèt ſit optimum ꝙ medici inducant in oĩ infirmitate, & dico periculoſam i. quæ poſſet probabiliter inducere periculum mortis, ſecus qñ eſt clarum quòd non eſt periculoſa.

a Secunda [Inn.] & Ho. & Pa. in d. c. tua vbi inuenit contra aromatarios tenẽtes ſpẽs antiquas quæ potius nocẽt. Vnde & medicus deberet ſpecies videre, nè præferãt ſimilitudinem bonarum, aliàs fortè eſſet in negligentia, vt colligitur ex Inno.

b Rei ꝙ ſic] ſine promiſſionẽ ab infirmis recipere debet. l. medicis. ff. de va. & extra or cog. ſimiliter nec aduocati a clientulo l. quiſquis C. de poſtu. Quod tamen offertur licitè accipitur Bar. ibidẽ.

c Repetere poterit] Quia in inuitũ beneficiũ confertur. ꝯ. l. in inuitum, de reg. iu. & ca. in 6. Dic vt per Bar. in l. ſoluendo de negot. geſt. & eũdem in ſimili in l. ſticus, vbi tex. no. & gl. ff. de pecul. leg.

d Sed ſolũ] Io. An. in nouella in d. c. cũ infirmitas tenet cõtrarium dicẽs. ex quo ſciret infirm⁹ i om-

Verum

10 Vtrum infirmus teneať obedire medico? ℞. Inn. [a] & Host. in d. c. tua quòd nõ de præcepio, si tñ infirmus accipit aliquid vel facit ex certa scia, vel ex affectata, vel improbabili ignorantia pp quod notabile malũ incurrit, peccat mortaliter, argu. c. si non licet 22. q. 5. idẽ dic de seruientibus qui ei aliquid administrant tale, secus si non esset notabiliter læsiuũ quãuis aliqualiter, modicũ tñ, qa aliqñ sitis magis cruciat quã febris & inter duo mala min⁹ eligendũ est 13. di. duo. Et si ex tali administratiõe mors sequeretur vel mutilatio membri essent seruitutes irregulares secus si ex leui ignorantia vel culpa hoc fecerunt.

11 Vtrũ ars medicinę sit ꝓhibita clericis & religiosis? ℞ clericis in sacris religiosis & clericis in minoribus bñficiatis non licet vti nisi gratis, & vbi periculũ nõ imminet, nẽcle. vel mo. c. mulia. cyrugiã verò q̃ indiget incisione vel adustione cũ sanguinis effusione ſm Ber. in c. ad audiẽtiã de sal. oia exercere non pñt, qa simpliciter ẽ eis interdicta c. sentẽtiã c. super specula, nẽ cle. vel mo. de homi. tua nos, de postu. c. 1.

12 Vtrũ medic⁹ teneať nũciare mortẽ infirmo quã ꝓnoscit cito venturã? ℞. Io. de Neapoli in quolib. 11. distinguit ꝙ aut probabiliter credit quòd talis prenũciatio erit multũ vtilis aię infirmi, vt puta qa psitebit cũ sit in peccato mortali, & ordinabit testñt ex quo euitabũt multę lites, & sic teneť ꝑ se vel ꝑ aliũ ei manifestare, aliter peccaret mortaliter qa dãnificat ꝓximũ directè cũ nõ ĩpedit dãnũ ei⁹ cũ põt. Idẽ dic si ẽ ĩ dubio vtilis vł an sit vtilis vel nõ. Quod si ꝓbabiliter credit ꝙ talis annunciatio nõ erit vtilis infirmo, puta qa iã ordinauit facta sua, sed fortè erit potius damnosa corpori, tunc nõ teneť ei dicere de necessitate ꝓcepti, licèt sit meli⁹ dicere, qa melius se dispo net & bonũ aïæ semper est prępo nẽdũ bono corporis.

13 Vtrũ medicus possit ꝓ moueri? ℞. si perit⁹ erat & nihil omisit de cõtingẽtib⁹ ſm ꝓbabilitatem suæ conscietiæ, põt ꝓmoueri, aliàs non, de æta. & qualit. c. ad. aures. ff. de vari. & exor. cogni. l. & si medicus, concor. Inn. in d. c. ad aures, & Host.

14 Vtrum medicus qui cõuenit pro 10. ducatis cũ Titio liberare eũ de aliqua infirmitate, puta quartana & hmõi, & liberat eum, sed ꝑ. modicum tp̃s Titius reincidit in eandẽ infirmitatẽ, teneať iterum ꝓ illis 10. eũ liberare? ℞. vł ꝙ sic, qa non extinxit ĩfirmitatẽ, sed cessare fecit angustiã ipsi⁹. Itẽ qa nõ vł curasse cũ vitiosè curauit. Itẽ qa verba cũ effectu sũt accipiẽda ꝙ iõ dẽt intelligi cũ curaret perfectè. In ꝑriũ videť quòd nõ teneať, qa de pñti infirmitate tm̃ videtur cogitatũ & iõ soluto eo quod debeť sublata est obligatio imperpetuum, qa in infinitũ non dẽt obligari nã infinitas euitať. ff. loc. l. maritus [b] in glo. sed tu dic quòd aut redijt ex culpa infirmi, & sic nõ teneť. l. qđ q̃s ex culpa. ff. de reg. iur. Si nõ ex culpa infirmi, tũc aut statim redit, & sic teneť qa nõ vł eum liberasse, aut ex interuallo, & sic nõ teneť, vt. ff. de reg. iur. l. qcqd.

MEMBRVM ꝓpriè quod sit. Vide s̃. Homicidiũ 5. §. 6. Et ideo in statutis ita accipitur, nisi aliud appareat de mente statuentis, vt not. Bar. in l. 2. ff. de pub. iudi.

MENDACIVM [c] ſm Aug. est falsa vocis [d] significatio cum intentione fallendi 22. q. 2. §. ille ergo.

Quæ

el ĩfirmitate mortali & nõ mortali medicũ hoc dicere ex pręcepto cessabit timor. Idem tenet dñs Card ibidem, & Arch. flo. i 3. par. tit 7. c. 2. § fi. & magis placet per totum. d. c. cũ infirmitas al às illa decertalis vł seruire de vento.

a Rñ. Inn.] Inn. dicit ꝙ infirmus tenet corpus suũ diligere, vt in eo seruiat dño. Itẽ qa si medic⁹ peccat tali dãdo peccat vtique & ipse ea accipiẽdo q̃ notabiliter noceãt. Itẽ sicut peccaret sumẽdo venenũ ita si sumat ea quæ faciũt ad notabile nocumẽtũ corporis. Seqť Pa. ibidẽ Q̃d tales deberẽt priuari ecclesiastica sepultura. Quod intelligo si non pęniteant.

b L. marit⁹] Bar. ibi sic distinguit. Aut certũ est infirmitatẽ superuenisse ex noua cã, aut ex eadem. Aut lumus in dubio. primo casu dẽt hr̃e nouũ salariũ, secũdo nõ. tertio distingue. vt hic in fi. ibi si nõ ex culpa, vide Io. An. in mercu. regula ꝯtus, vbi arguit. ad ptes, & gl i d. l. marit⁹. Quę similiter arguit ad ptes, vide Pa. in c ꝓsbiterorum in fi. de de homic. Et Bal. in l. pecuni. C. de cõdi ob turp. cau. & Imo. in l. si ita stipulatus essem abs te, de verb oblig.

c Mendacium] Dictum exterius hẽt duplicẽ cõparatione, vnã ad rẽ significatã, vt qa res se habet vł nõ. Aliã ad intentionem dicẽtis vt quod dicit oš sit in corde, iõ dř mendaciũ ẽ falsitas & hic tãgitur prima cõparatio cũ intentione fallẽdi, tangitur secũda cõparatio. prima se habet ꝑ modũ materiæ, secunda p modũ formæ, vide Allẽ. lib. 1. ti. 36 & verbũ fallẽdi hic nõ importat decipe sed falsum dicere, ideo ẽ de omni mendacio.

d Falsa vocis]

Nomine vocis tanquam principale intelligi debet omne signum, vt scripturę siue etiam nutus.

a Vñ ille] voces sunt notæ eorũ quæ sunt in animo passionũ. vt dicitur. 1. Perier. & in c. ex studijs de p. sump. Quare sunt istitutę nõ vt p eas se homines inuicé fallãt. Sed vt eis quisq; in alterius notitiam cogitatiões suas ꝓferat. verbis ergo vti ad fallẽtiã non ad quod institutę sunt peccatũ est ſm Augu. in Enchiri. in d. c. is autem.

b Mentitur] Sed nõ dicit mendaciũ, q̃a semp est cũ animo fallendi, quia aliter loquit q̃ sentit. sed mẽtiri est dicere quod sentit. licet res se aliter habeat. hic tñ ſm Alex. mẽtiri capitur largè. s. ꝓ falsum dicere.

c Octo] Breuior est distinctio ꝙ mẽdaciorũ aliud iocosum officiosum. & aliud pernitiosum. 22. q. 2. c. nè quis.

d Religiõis Christianæ] Sicut Iesum non esse passum & ca. 1. q 4. §. notãdũ. Quoad bonos mores, vt quod fornicatio vel vsura non est peccatum.

e Sicut falsus testis] Nam non est ferẽdus qui vult obesse & non ꝓdesse dicit Lifun do. ff. de rei vẽdi. exemplum in de tractore.

f Falléndi libidine] Libido põt dici dupliciter. vno modo ꝯiũ & ꝓpriè ꝓut dicit Aug. Quod libido est appetitꝰ animi quo aliquid temporale præponitur bono ęterno. & sic non est radix nisi mortalium peccatorum & sic non sumitur hic secundo modo dicitur communiter. s. prout est radix non tantum mortalium, sed etiam venialium. vnde cum dicatur a libendo, sicut liberè quod est liberi arbitrij potest inordinatè moueri ad mortale. & veniale. Ita & hic libido potest esse radix vtriusq;. Et sic cadit libido in rõne huius mẽdacij, hęc Alex vbi s. q 3. & in 3 par. tractato de 7. p̃cepto. arg. 6. & S. Bona in 3. distin. 38. argum. en. 5. sic libido dr̃ fallendi.

g Nè pecunia] Puta si qs interrogatur vbi ẽ talis vel pecunia, & dicit se nescire, secus tñ si auferetur iustè. vt puta iudicia autoritate. In hoc tñ differt istud a sequẽti, q̃a istud ꝓdest, ad euitandũ periculum dãni, sequens verò ad euitandũ periculum personæ. Et octauum prodest ad pudicitiã conseruandã, vt si dicã aliquã esse cõiugatam quæ sit soluta.

h Etiam mortale] Vnde philosophus in 3 Ethi. dicit mendacium est p se prauũ, & fugiendum. verũ aũt bonũ & laudabile vnde omne mendaciũ est peccatum. sicut et Aug asserit in

1 Quæ differẽtia est inter mẽdaciũ & falsũ? Rx. ꝙ mẽtiri est ꝯtra mẽtem ire. Vñ ille a q dicit qđ putat aliud siue illud sit verũ siue falsũ mentitur b c. is autẽ. 22. q. 2. falsum verò põt qs dicere sine mendacio, cũ. s. credit verum quod tñ non est. & si debitã adhibuit diligẽtiam non peccat, ꝙ si non peccat venialiter, vt in c. homines. 22. q. 2. nisi in casu in quo teneret debitam diligẽtiam adhibere, puta in actu testificãdi, vbi imminet notabile damnũ ꝓximo, vel in iudicio, q̃a sic esset mortale, vel cum vult iurare 22. q 2. c. animaduertendum.

2 Quod sunt genera mẽdaciorũ? Rx. ſm Aug. in c. 1. 23. q. 2. ꝙ sunt octo. c Primũ in doctrina religionis Christianę, & ſm Alex. in 2. 2. tractatu. de mẽdacio. ar. 7. q. 5. religio hic accipit ne dũ ꝓ eo quod nos religat ad ea quæ sunt fidei, sed et prout religat ad bonos mores, quia in his duobus cõsistit religionis Christianæ d summa. Secũdũ est vt aliquẽ ledat iniustè in corporalibꝰ cũ nullius vtilitate, sicut falsus testis e in cã criminali. Tertiũ est quod alicui nocet, sed tñ alteri ꝓdest, vt testimoniũ i cã pecuniaria. Quartũ est si fit sola mẽtiendi vel fallẽdi libidine. f vt cũ delectaret in astutia mẽdaciorũ ꝯpositione nõ hñs respectũ, nec ad nocẽdum, nec ad iuuandũ alicui, sed solũ, q̃a placet sibi. Quintũ est quod fit placendi cupiditate, vt mendaciũ adulationis. Sextum est quod nulli nocet & alicui prodest. s. nè pecunia g sibi auferatur indebitè vel iniustè lædat. Septimũ est quod similiter alicui ẽ vtile ad corpꝰ. s. vt mortẽ euadat. Octauũ est quod similiter ꝓdest alteri. vt virginitatem seruet. Sed ſm Alexã. vbi. s. & S. Bon. 3. dist. 38. & Ric. ibidem, mẽdacium habet suo formali completiuo intentionẽ fallẽdi. & ideo ſm intentionẽ mentientis diuersum erit mẽdaciũ in spẽ. Si enim intẽdit solum ꝓdesse sic erit mendacium officiosum. Si delectare sic est ociosum. Si lędere sic ẽ pernitiosum. Pernitiosum continet tres primas differẽtias quia aut ſn spũalibus & sic ẽ primũ, aut i corpalibꝰ, & sic ẽ ſm, aut i tpalibus & sic est tertiũ. Officiosum ꝯtinet tres vltimas spẽs. scilicet si in tẽporalibus, sic est sextũ. Si in corporalibus sic septimũ. si in spũalibus sic est octauũ. Ociosum continet quartã, & quintam spẽm, quia aut vult delectare seipsũ, & sic est quartum, aut alterũ sic est quintum. Primum istorum est grauius. & vltimum leuius.

3 Vtrum omne mendacium sit peccatum? Resp. quòd sic. c. super eo. de vsur. cũ simi. & etiam mortale h peccatum est secundùm S. Bona. Alexan. & Ricar. vbi supra. Primò ratione speciei, sibi per se & sic tantùm tres primæ spẽs sunt peccatum mortale, vnde quicunque mentitur contra veritatem diuinam eam mendacio occultando

tando vel corrumpendo a peccat mortaliter. Similiter circa ea quorum cognitio pertinet ad homines bonũ puta ad perfectionem sciæ & informationem morum erit mortale, quia cõtra charitatem Dei, & proximi. Se c⁹ si esset circa aliqđ quod non refert ad salutem vtrũ sic vel sic cognoscatur, qa esset veniale. b Idem dic ꝙ est mortale quãdo est in nocumentum corporis proximi vel rerum de aliquo alicuius importantiæ etiam si alteri prodesset, secus si in dãnum alicui⁹ rei minimę, quia non esset contra charitatem, & ideo veniale. Secundò est peccatum mortale per accidens. Et hoc dupliciter. Primò rõne intentionis, puta quia ita afficitur ꝙ nõcuraret offendere deũ vel proximum notabiliter, qa præponit mendaciũ charitati Dei & proximi, multomagis si intendit dicẽdo mẽdacium iniuriare deum vel ledere notabiliter ꝓximum c ẽt si non lędat peccat mortaliter. Secundò ratione scandali, vt cum quis dicens mendacium probabiliter scandalum sequi aduertit, tamẽ non curat, sed dicit mẽdacium, & peccat mortaliter. Et in hoc cõcordant communiter Theo. in 3. di. 38. Additur & tertiũ, ex quo fit mortale. s. cũ dicitur in iudicio. Vnde ẽm Durandũ oẽ mendacium (pter iocosum) quod in iudicio dr̃ de his q̃ ad iudiciũ pertinent est mortale, quia subuertit veritatem iudicij, ꝙ cædit in pniciẽ vniuersitatis, & placet qñ dr̃ đ eo de quo tenetur dicere veritatem, aliàs non & qñ sic habes supra. Cõfessio delicti. Et supra Furtũ §. 27. infra. testis §. 26. Additur & quartum ex quo efficitur mortale ẽm Ho. rõne contemptus. s. cũ qs ꝓ nihilo hẽt dicere mendacia iocosa sicut vera, sicut faciunt ioculatores, & similes. ar. 25. di. §. aliàs ea demum. Qđ limito verũ qñ ẽt si esset mortale nollet abstinere, aliter ñ & sic incidit cũ primo. additur & quintũ secundùm alios. s. rõne perfectionis, sed istis nõ assentio, nisi vel quãdo perfectio est talis ꝙ obligauit se voto vel iuramento in nullo casu mẽtiri vel rõne scãdali vt dictũ ẽ, & itacõiter tenẽt doc. facit ꝙ s. dixi. Circũstãtia. §. 4. In alijs ãt casib. cõiter ẽ veniale pcm̃, nisi ꝯsciẽtia eis dictaret ꝙ eẽt mortale, qa si eẽt eis ꝯ tale dictamẽ dicerẽt mẽdaciũ pc̃m mortale.

4 Vtrũ prædicator vel doctor semper peccet mortaliter mẽtiẽdo? R. Pe. i 3. di. 38. ꝙ non, nisi scãdalũ vel contẽptus doctrinæ sit annex⁹, qa si hoc sciẽs mẽtit, peccat mortaliter. Silr̃ si diceret contra id quod est faciendum ex necessitate, secus si ex consilio, nisi ratione scandali, vt dixi.

5 Vtrum liceat pro alterius vita conseruanda mentiri? Respond. quòd nõn dict. capitulo super eo. Et qualitercũque dicatur mendacium semper est peccatũ saltem veniale. a

libro contra mendacium, & no. S. Th. 2. 2. q. 110 ar. 3. Ex hoc enim sequitur quod si mendaciũ est ẽm se malum, ꝙ nullo pacto nullo fine nulla dispensatione humana vel diuina põt fieri benè, sicut expressè dicit Aug. li. de mendacio, & nititur probare multis rõnibus. Et in hoc conueniunt cõiter doc. ẽm S. Bon. in 3. di. 38. refert Astens. vbi s. ar. 4 R. aut huius est. Quia dupliciter dicitur aliqđ esse malũ. s. aut ex gener' actua, vt cũ act⁹ super materiã indebitã transit. Aut ex malitia intentionis. Põt aũt actus transire sup malitiam dupliciter. s. respectu Dei, & respectu proximi, si respectu Dei sic est malũ in se & secundum se, nec vllo mõ põt fieri bñ, vt est Deũ odire. si respectu proximi vt est nocere ꝓximo, sic ẽ malum in se, non tñ secundũ se, vnde potest aliquo fine fieri benè, qa põt ibi recta intẽtio superuenire. Si aũt aliquid est malũ ex malitia intentionis, tunc siue sit respectu dei siue respectu proximi simpliciter ẽ malũ, & nullo fine pt fieri bene, qa dicit priuationẽ debiti finis. Tale ãt est mendaciũ. Quia non tm̃ dicit malũ ex eo qa trãsit sup indebitam materiã, sed ẽt qa hẽt intẽtionis maliciã. Hoc erit qñ mendacium charitati repugnabit, vnde mendaciũ pt charitati esse ꝯrium aut secundũ se, aut respectu finis, aut per accidens. Et sic declara vt hic &c. Et sic militabit illud psal. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Et illud sapien. primo. Os quod mentitur occidit aiam.

a Peccat mortaliter] Sicut si quis in persecutione negaret se esse Christianum, quod est etiam in opprobrium fidei, quasi non eẽt vera, sicut negauit Petrus. Similiter si doceret falsa scienter in iure vel medicina, & hmõi, sicut etiã q doceret falsum circa bonos mores, vt falsi ꝓphetæ, q promittebant populo liberationẽ permanenti in pactis, iuxta illud, prophetæ tui viderunt tibi falsa. Tre. 2. & 7. c. Ier. ait. Nolite confidere in verbis mendacij, dicentes tẽplũ dñi &c. Ad idem vr̃ ptinere ẽm aliquos ꝓnunciatio falsa tũ indulgẽtiarũ missarũ & hmõi.

b Quia esset veniale] Quia non dãnificat proximus, sicut si quis fallatur in aliquibus particularibus ad se non ptinentib. puta qa dicerẽ talẽ scientiã esse digniorẽ.

c Vel lædere notabiliter proximum] Datur exemplũ de verbis mendacij in mercatorib. quãdo dicunt rẽ vilem charã, quando. s. intendunt notabiliter dãnificarĩ ex sola nãq;

intentione peccaẗ mortaliter, peccatur mortaliter sicut Iudei, cum dicebant in beelzebub &c. Volentes tollere famã eius. Testes cõtra Naboth, contra Stephanum, Siba qui mentitus est contra Miphibo set. Si verò finis intentus non sit contrarius charitati, nec mendacium erit mortale vt in mendacio iocoso vel officioso vt fuit mẽdacium Sarræ, & Micol. & Cusi q mentitus est nẽ teneretur regnum ad eũ cui⁹ erat &c. Mendacio ẽt pernicioso vsi sunt senes cõtra Susanam. Iocoso verò vsus ẽ Ioseph qñ dixit. Nesciebatis quia nõ ẽ similis mei in Aegipto ĩ scia augurandi, officioso vsa ẽ Raab meretrix, & obstetrices Iudeorum &c. Abraam etiam qñ dixit ꝙ Sarra erat ei⁹ soror, & Iacob. quãdo dixit se esse Esau non fuerũt mentiti, licẽt Nico. de Li. dicat, ꝙ non est necessarium eos excusare a veniali &c. a iocandi causa fuisse dictũ] Sed hoc non videtur benè dictũ q̃a est contra tex. Aug. in d c. 1. in final. Vbi dr̃ Quisquis aũt esse aliqđ genus mendacij, ꝙ peccatũ nõ sit puteuerit, decipiet semetipsum turpit. cũ honestum se deceptorẽ arbitretur aliorũ, & in cap. nẽ quis

niale. 22. q. 2. per totum, quidam excipiunt iocosum qđ propriè non vr̃ mẽdacium, q̃a vt dr̃ in c. nẽ quis. 20. q. 2. non fallit, quia nouit ille cui dicitur iocandi causa fuisse dictum.

6 Vtrum solum sit mendacium in verbo? ℞. ꝙ non, sed ẽt in simulatis operib⁹. 11. q. 5. caue. Et ideo ꝙ dicitur de mẽdacio idem dic de oĩ simulatione quã quis facit vt proximum decipiat secundũ S. Th. sec⁹ de simulatione quæ fit ꝑp bonũ, de quo dic vt ĩ. Simulatio.

MENSA Episcoporũ nõ debet splendere auro vel argento. 41. di. eps vilẽ supellectilem. dicit ibi gl. hoc hodie non tenet.

1 Quid dẽt esse & abesse in mensa clericorum & religiosorum habes supra clericus. 11. per totum.

MENSVRA Vide supra Falsarius. S. 11.

MERCATIO Vide infra Negociatio.

MERETRIX quę dicať? ℞. ꝙ illa quæ multorum libidini patet. 24. dist. vidua. Alibi dr̃ quod meretrix est cuius turpitudo venalis est 32. q. 3. meretrices & requirĩť ꝙ 10. hoĩes admiserit. s̃m gl. 10. d. c. vidua alle. c. latores. de cle. exc. Alibi dr̃, ꝙ 43. millia pauci dicuntur. c. disciplina. 93. di.

1 Vtrum sit prohibitũ commisceri cum eis? ℞. sic de iure diuino, & peccat mortaliter. d. c. meretrices.

2 Vtrum accipiens meretricem in vxorem mereať? ℞. ꝙ sic, si facit vt eam a malo retrahat. 32. q. 1. non est culpandus, secus si alio malo fine. vide notata per Cardi. in ca. inter opera. de sponsa.

3 Vtrum teneatur restituere qđ acquirit ex tali quæstu? ℞. ꝙ non secundũ Inn. in c. q̃a plerique, de immu. ec. & cõiter doc. sed bñ de bono consilio, nisi accepisset ab his qui alienare non pñt. Et qui sint vide supra. Donatio. vel etiã per fraudem, quia sic teneretur.

duo sunt genera mẽdaciorum in quib. non est magna culpa sed tñ non sunt sine culpa, cum aut iocãtur &c. Et vide ĩ c. quod ait. 14 distin. & ibi gl. Quę dicit. Quod quis non dẽt committere veniale vt ali⁹ vitet mortale.

MERITVM propriè dicitur actio q̃ fit vt ei qui agit sit iustũ aliqđ dari.

1 Quotuplex est meritum? ℞. s̃m S. Bo. in 3. di. 4. ar. 2. q. 2. ꝙ triplex. Primum dicitur congrui, & istud est qñ q̃s ex actione non habet debitũ recipiendi, sed tamen illi cui fit decet dare, sicut cum homo atteritur de peccato suo licẽt non mereatur gratiã tñ conuenit deo vt facienti, quod in se est ex sua bonitate det. Secundum est meritũ digni. & istud est cum aliquis iustus rogat pro aliqua persona quæ est in peccato, dignum quippe est quod iustus exaudiatur. Tertium est meritum condigni, & istud est quando agens habet debitum recipiendi, & ideo cum prima ratio dãdi sit amor impossibile est ꝙ aliquid possit sibi facere debitum qui amicitia caret ꝓpterea existentes extra charitatẽ non possunt mereri de condigno. De merito interpretatiuo, vide per Alexandri. in 3. parte tractatu de merito Christi. & Sco. in 3. dist. 19.

2 Vtrũ aliquis possit mereri & demereri in eodem actu? ℞. ꝙ non quamuis actus aliquis s̃m genus naturale possit esse meritorius & in genere moris demeritorius, vt patet 12. q. 2. si quælibet. vbi Gre. loquens de mendacio obstetricum. d. Nam benignitatis earum merces quę eis in æterna potuit vita retribui præmissa culpa mendacij in terrena est recompensatione declinata.

3 Quomodo autem intentio sufficiat ad meritum vel opera, vide supra Intentio.

METVS est instãtis vel futuri periculi mẽtis trepidatio. ff. quod me. cã. l. 1.

1 Quotuplex ẽ met⁹? ℞. ꝙ duplex. s. leuis. s. qua timeť leue malũ vr̃ minas multas quas minas ipleť ñ hẽt possibilitatẽ. Est 2. metus ꝓbabilis, siue grauis qui dr̃ iustus met⁹, &

a Qui potest cadere inconstātē] De hoc mætu vi de supra matrimonium.3.impedimento.11. & quæ ibi scripsi.
b Regis vel domini] Exemplū in illa quę matrimonium contra hitpcib pricipis.
c Minæ vel verbera] Dicit tamē Bar.in l. interpositas C.de transactio. φ si mulier vendit pp mætū mariti ē iusta cā rescindendi contractum. Et ille mætus causatur per minas, vt hic De hoc etiam p Pa.i d.c. causam matrimonij, vbi no Et Bar. idem dicit in l. mætū. C. quod mæ.cau. & in l. 1. § quæ onerandæ ff.qua re ac.non da. Mætus ergo vxoris erga maritum, & clerici erga episcopum faciunt rescindere cōtractum si præcessērunt minæ ab eo qui solet inferre alias sola reuerētia non rescindit contractum.
d Puta maiorem partem] Exemplū si non vēdis mihi equum faciam tibi inferre dānū &c. Timet ille facit contractum tunc rescinditur contractus neque precium restituit.d.l.pen.
e Deci 40] Pa. in d. cum dilect⁹ dicit ea quæ hic habentur, & idē in d.c.olim in 4. col.limitando vt habetur in.§ seq
f Et dispositione iuris positiui] Vt non ieiunare, audire missam, &

istę est ille q potest cadere in constantem ª. virum vel mulierem, vt cum qs potēs inferre minatur mortē aut grauem cruciatum corporis, vt in c.cū dilectus, extra eo.ti. Aut seruitutē, seu statu subuersionē, puta quia scindet instrumenta vel priuilegia libertatis, vel detinebit in carcerē, aut stupratione vt.ff.e.ti.l.isti qdē In. eo.ti.§.1.2.& 3. Et intellige qñ prędicta vel aliquod pdictorū minatur nedū in psona propria sed ēt in persona liberorū, aut vxoris, aut similium personarum, vt d. l.isti in fi.

2 Verū mętus iustus causetur ex imperio vel supplicatione regis vel dñi? ᵈ Res. Pa.in c.vl.qui cle.vel vo.φ non.nisi sit consuetus tirannicè tractare non obtēperantes .uis pcib.qa tunc benè causat, vt tenet Io.An.in d.c.vl. Bar.in tractatu de tirāno. Facit φ idē Bar.no.in l.ad inuidia. C. quod met. cau.vbi dicit quod sola reuerentia mariti non cāt iustū mętū in vxore nisi pcesserint minę vel verbera.ᶜ & idem voluit Inno.in c.cām matrimonij, de of. dele.

3 Verū mætus perdēdi bona temporalia vel grauē iacturā i eis puta maiorē partēᵈ sit iustus? ℞.Pa.in c.Abbas extra e.ti. φ sic si nō potest sustentari sine illis bonis q̄ qs timet pdere. qa alibi dicitur φ spūalia no pnt diu esse sine temporalib. 1. q.3.si quis obiecerit, & gl. in l aduocati. C. de aduoc. di.in di.no.pecuniā vitā hominis, facit pro ista opi. ca. presbiteros.l.di.& l.pe. C. eo.ti.& di.c.Abbas.

4 Verum mætus excōicationis sit iustus? ℞. gl.in c. olim iter, de re.spo. φ sic, sed Io.An.in c. cū dilectus d his quæ vi.me.distinguit φ aut iustè comminatur & non excusat, quia culpa sua incidit in mætū.l.si mulier ff.eo.ti. Aut iniustè comminatus, & sic est iustus, cū grauis sit pœna inter homines esse & carcere hominum cōmercio l hi qui sanctam.C. de apost. c. sacro.de sen.exc. Et hanc dist.approbant domini de Ro.decisio.40.ᵉ

huiusmodi &c.
g C. olim inter. 4.co.ver.3]principalis vbi dat exemplum in matrimonio, in iurisdictione & in electione. Tu vide Pa.i c. Abb φ męua & 1.§.seq.

5 Verū timor infamiæ sit iustus? ℞.gl.in l. nec timore.ff.e.ti.φ timor isamiæ facti nō cāt, vt puta qa aliqs dicit φ malū dicet d eo sed mętus infamiæ iuris talis q hēt iuris effectū, iustus est, vt in l.isti, in prin.§.fi. ff.e. vbi patet φ deprehensus in aliquo delicto qcqd facit nè probatur ex iusto mætu facit, qa pditus pt pati mortē vel cruciatū, & hmōi. Et hæc oia intellige φ causant iustū timorē, qñ quis non hēt facilè remediū prouidendi qa si posset prouidere sibi, puta adeundo superiorem, vel alio modo nō prouideret non esset iustus mætus, sed sibi imputaretur.ar.c.fi.de elec.& l.quib.dieb. in prin.ff.de cond.& dem.& l.qui potest facere ff.de reg.iu.& c.pastoralis.§.pręterea de of.ord.quod limita.vt infra.§.con.

6 Verū mętus iust⁹ excusat a pcō? ℞.φ nō a toto, sed solū a tāto, non n ēt a toto φ illud est de gñe peccati mortalis φ fiat veniale.c.sacris, extra e.ti.c.2.de hom.2.q.1. in primis, qa debet potius qlibet mala tolerare q̄ malo cōsentire decernat.32.q.5. ita nè. Limita tñ pdicta ad ea q̄ sunt iuris diuini. Secus in his q̄ sunt peccata mortalia ex dispositione iuris positiui. ᶠ qa sic excusaret a mortali, vt patet s. Inobediētia, i prin.

7 Verū ɔtract⁹ factus ex mætu iusto sit nullus? ℞. vt colligo ex Pa.i c.cū locū, de spō. in 2.no. & exemplū in matrimonio, & d.c. olim inter, ᵍ φ aut ɔtractus requirit liberū consensum aut nō. Si sic, tūc ɔtractus est ipso iur nullus. Nō qa licèt coacta volūtas sit volūtas.15.q.1.merito, tñ nō est volūtas libera & sic deficit qualitas libertatis, q̄ ē de substantia cōtractus, & ideo nullus. In alijs autem vbi non requiritur liber cōsen

 sus,

ſultũ fuiſſe,quod valet ſtatutum in iſto caſu & ſimi. Sed Pa.magis placet opin. Io.An.& eſt magis cõis,de quo vide in d.c.1. per doćto.Io.And.de S. Georg. a Quandoque ſtatutum imponit pęnam auferendo lucrum b quod lex ſœcularis attulerat, ſic valet ſm dom.Ant.Sed Fed. c vbi ſupra & Pa tenent contrariũ. Quandoque ſtatutum non diſponit circa ſubſtantialia matrimonij,ſed circa depēdentia,puta circa dotem d ſic valet, ſecundùm Innocen.argumen.capit. Rainutius, de teſta. Quandoque circa ſolennitates e diſponit & ſic valet, & peccant non ſeruantes f Panormit. tenet contrarium, g quia non pertinet ad laicos, ſed tu dic verum, quod non valet ſtatutum in ſolennitatibus alijs h adhibitis in tali cõtractu, & maximè quæ non faciunt ad certitudinē matrimonij. Et ſic intelligo dictum Panormi. & limito Barto. i in l.edicimus.C.de muſile li.11.& Bald.in l.1. ff.de iuſti.& iur. qui tenent quod ſuadente publica vtilitate lex ciuilis poteſt pœnā apponere ſubditis ſuis, & ſic per accidens erit licitum,ſ.ſtatuere circa ſolennitates matrimonij quod aliàs non eſſet licitũ.l.Gracchus,C.ad l.Iul.de adulte. quanuis ipſi teneant generaliter k valere pœnam appoſitam circa matrimoniũ contrahendum,& ſm liter dictum prædicti.d.Anto.& dictum Pa.erit verum (vt dixi) in alijs ſolēnitatibus, quæ non faciunt ad honeſtatem matrimonij, vel ei certitudinem, l quia ſic non ligaret.

4 Sed nũquid prędicta habebunt locum in ſpõſa? ℞. ſm d.Io.An. prædictum in d.c.1.ꝙ ſic per l. oratio. m ff. de ſpon.Facit tex.in c.cũ haberet de eo qui du.ī ma. quam pol.per adult.vbi æquiparatur matrimonium, & ſponſalia, & hoc verum quoad diſpoſitionē, ſed nõ quoad pœnam, quia pęna appoſita circa matrimonia non habet locum in ſponſalibus ſm gl.communiter approbatam in clem.eos in ver.contrahere.de conſan. & affi.quod no.bene.

IMPEDIMENTVM 18. Dicitur priuationis, quando ſcilicet aliquis ē ſurdus, mutus,& cæcus,nā talis nõ

applicatur vide extra pro hoc.§.ſupra lex.§.5.in vltim.colum.

a Per do Io.a.Anto.de S.Geo.] Vide eundem in c.ſi de ſecun nup.

b Auferendo lucrum] Exemplum in muliere rapta quæ nubit raptori,nā auertit omnia quæ habuit a raptore vt ī auth. de raptis mulie quę rap.nup. glo in c de puellis 36. q. 2.

c Sed Federic᷒] Idem tenet Pan. in c.eccleſia San. Mariæ,de conſti.

d Puta circa dotem] D Anto dicit ſic ſeruari in practica.

e Circa ſolennitates] Puta quia ſtatutum dicit ꝙ mulier debeat peti a parentib᷒, & ab ipſis dotetur, & benedicatur, iuxta c. non aliter,& ca. noſtrates.30.q.5.

f Et peccat non ſeruantes] Arch. in cap.noſtrates. 30. q. 5. & communiter ſcribentes in c.1.de ſpõ. concludũt ꝙ ſtatutum eſt contra bonos mores, & tunc non peccãt qui nõ obſeruãt, quia non valet ad hoc 4 diſt. ca. erit. Aut non eſt cõtra bonos mores, & tunc in dependitibus a matrimonio puta dote cũ talia ſtatuta valeãt, peccat tunc contrauenienſ ſicut ſi contrauenitet legi de quo in c. 2. de ma & obedi. & in ca. nam & concupiſcentiam,de conſtit.cap.nulli.19 diſt.in Aut loquimur circa matrimonium,& tunc de honeſtate ſeruari debēt vt caſu valeant ſecundum g.o.ſin d.c 1.ſed non de neceſſitate,& tunc contrafacientes non peccant. fallit primo niſi propter contemptum contrauenirent. d.ca. nulli & c.gener.li de elec li.6. fallit ſecundò niſi ꝓpter illam ſolennitatem ſtatuti omiſſam redderētur matrimonia incerta,ita Inno. in d.c.1.& alijdoc.ſequuntur ibi vt puta, quia non poſſent poſtea probari. Fallit tertio niſi generat ſcandalum omiſſio talis ſolennitatis ita Car.in d.c.1.faciunt no.in c.2.de oper.no.nunc.ita Alex in d.c.1. in fi.

g Pa.tenet contrarium] Pro eo faciunt ea quę not. in c.2.de conſt.in.6.& in l.fi ff de iuriſd.omnium iudi. Nam non poteſt ſtatutum diſponere circa matrimoniũ ēt formam dando &c. Quia non pertinet ad laicos qd̄ tñ ſecus eſſe poſſet in conſuetudine q̄ laici & clerici mixtim ad eam concurrunt, ꝓ quo facit qd̄ no in c.cũ veniſſet,de eo q mi.in poſſ in c conqueſtus, de in integ. reſtitu.& in c.cũ cauſa, de re iudi. vbi dr̄ ꝙ conſuetudo iuſta clericorum hēt ligare clericos,& tamē clerici habēt priuilegiũ de iure diuino, iuxta no. ī c. ſi imperator. 96.di. Et faciunt no. in ca. vno,de le. coniugat. li.6.&c.

h Solēnitatibus alijs] Puta fiat conuiuium feſtũ &c. ꝙ habeāt tantam dotem determinatē,puta de mille,quamq̄ & ſtatutũ ꝙ dotes nõ ſint tam magnæ poſſet valeř &c. dũmõ circa matrimoniũ nihil diſponat vt dictũ ē &c. Vel ꝙ ducatur ad domum cum iuuenibus, & puellis &c. Iſtę n ſunt ſolennitates quæ ad matrimonij certitudinem non pertinent.

i Et limito Ber.] Bar.loquitur quando apponiẽ pœna circa contractum matrimonium, vt patet ſupra.

k Gñaľr] Bar.nõ tenet hoc gñaľr,ſed vt hic ſcripſi.

l Certitudinē] Poſſet dici, ꝙ ſolennitas circa certitudinē itelligit,ꝙ adhibeātur decē pſonæ bonæ famæ. Si ãt nõ eēt circa hoc,puta q ſtatutũ vellet,vt ī matrimonio fieret talis expenſa, & ꝙ hēret tot veſtes &c. tũc nõ valeret niſi fortè reſpiceret bonũ publicum.

m Per l.oratio] Quod diſponitur in matrimonio

potest contrahere,& si cõtrahit nõ tenet sed dirimit̃ ſm aliquos. Ratio, qa q nũquã vidit, nec audiuit nec potest scire quid sit matrimonium nõ põt contrahere nec consentire in matrimonium. Sed istud ego limito ſm Ho.& Pa. in c.cũ apud de spon.verum,si nullo modo potest exprimere consensum suum,sed si posset [a] exprimere consensum suũ in contrahendo, qa licèt ignoret quid sit matrimoniũ ꝓut sacrm est,nõ tñ ꝓut est vinculũ,q a iure naturali elicit̃, quo cõ dictat vt alicui inseparabiliter adhęreat ad generationẽ procurandã,difficilimũ tñ [b] ẽ hoc tales posse ostendere per aliqua signa. Similiter furiosus priuat' iudicio rõnis non põt contrahere, vt no.in c.dilectus filius, de sponsa. nisi haberet lucida interualla & tunc consentire posset,idẽ dic de ebrio.

1 No.pro intelligẽtia omnium prædictorum singulare dictum Ho.in ca.si vir de co.spi.q vbi doc.& magistri per suas gl.matrimoniũ soluunt, nec ius exp̃ssum adducũt, si reperitur vnus doctor vel magister scribẽs contrariũ matrimonium sustinens, ipse est sequẽdus.ar.c. licèt ex quadã de test. Quia secundùm eũ tollerabilius est aliquos ꝯ statuta hominũ copulatos dimittere simul, q̃ sic coniunctos contra statuta Dei separare,d.c.licèt. Istud dictũ sequitur & recitat Pan. in d.c.si vir.Sed limitat [c] dicens,nisi communis opinio haberet quasi tex.ꝑ se,& propterea exponit id quod dr̃ in d.c.si vir,s.q est sequendũ in hoc qđ humanius dicit.i. rõnabilius equius.Idẽ ferè dicit in c.si.de sen.& re iudi & dicit confirmari dictũ ꝑfatũ Ho.ꝑ dictũ.c.si.sed limitat nisi opin.illius doctoris euidẽter eẽt falsa,vel nisi probabilib' rõnib.posset conuinci.Addo & aliã limitationem & dico verũ ꝑfatũ dictũ qñ matrimoniũ sustentaũ p̃t habere suũ effectũ,ſm q s. dixi.Mr̃imoniũ tertiò.impedimento. 16. in fi. aliàs qñ non p̃t habere suum effectũ matrimonium non eẽt iudicandum pro eo ad dictum vnius contra cõem opin.

2 Verũ papa possit dispensare in oib. impedimentis? ℞ q quædã sunt impedimẽta quæ remouent ꝯsensum sicut est Impedimentũ tertiũ.s.ꝯdõnis. Et quartũ. s. erroris ꝑsonæ. Et vndecimũ. s.metus, seu coactionis. Et decimũoctauum. s. priuationis sensus, Vnde sicut Papa non põt supplere cõsensum, sine quo non est matrimoniũ, sic nec in ipsis p̃t dispensare vel ipsa tollere. Alia sũt impedimẽta ex statuto ecclesię cuiusmodi est impedimentũ primũ s.interdictũ ecclesiæ. Et ſm. s. feriarũ. Et quartũ. s. ꝯdõnis seruilis,qa vt mr̃imoniũ ꝯctũ cũ ancilla a libero non teneat , hoc est ex statuto ecclesiæ, ſm Ri.in 4 di 36.& Pe.de Pal. Et quintum. s. voti castitatis. Et septimũ. s. cognationis spiritualis. Et octauũ. s. cognationis legalis Et nouum.s.criminis. Et decimũ. s. disparitatis cultus. Et 12. s. ordinis. Et 14. s. publicę honestatis. Et 16. s. impotẽtiæ coeundi. Nam posse generare, non ẽ de substãtia matrimonij Aliter senes ñ possẽt contrahere quod falsum est, & ideo est ex statuto ecclesiæ. Et impedimentũ. 17. s. con fuetudinis, & in illis potest papa dispensare. Similiter dico de impedimento. 6. s. cõsanguinitatis. Et 13. scilicet ligaminis. Et 15. s. affinitatis quoad aliqua quæ in ipsis solùm sunt ex statuto ecclesię, sicut est in ꝯsanguinitate & affinitate, vt quis possit ꝯtrahere in 2.gradu linea inæquali. 3. & 4. & similiter in impedimẽto ligaminis, quo ad hoc nè quis possit contrahere cum aliqua post matrimonium contractum cũ aliqua ꝑ verba de pręsenti solũ. Et in hoc cõcordant cõiter docto. licèt quoad votum solenne aliqui renuerunt q Papa non põt dispensare sicut Tho. 2.2. quæstion.88.& quidam alij, sed tu tene q potest vt etiam

& insponsalibus cẽsetur eẽ dispositum cum sint præambula matrimonij.

a Sed si posset] Surdaster,& mutaster possunt ꝯhere matrimonium , quia aliqualiter possunt cõsensum suum ostẽdere & his loquitur text.in §. item surdus, inst. qui testa.fa. pos.& non intelligitur text.in d. c.apud, quia iura debent esse de inquitabili, c. cũ in iure,de offici. deleg.igitur &c.

b Difficillimum tñ] Adeo q hoc casu tutum esset Papam consulere, vt dicit Ho.& videtur sequi Panor.& facit quia videtur impossibile q si fuit mutus , & surdus a natura,licèt instinctu naturę sentiat quid sit copula , q sentiat qd sit matrimonium prout sonat in ius , ergo in illud consentire non potest. Et adduco glos. sing. in l. qui id quod.§. mutus. ff. de don. vbi licèt mutus possit donare vt vult textus ibi tamen mutus, & surdus a natura donare non potest & tñ minoris præiudicij est donatio q̃ matrimoniũ &c. & Hos. loquitur de muto , & surdo,& non de cæco simul.

c Sed limitat] idem tenent Cardi.Alex.ibidem.

de quo dic vt supra. Debitū.§.7.Secundò pp vitium sodomiticū [a] ſm Hu. Lau. Io.Cal.d.An.& Pa.in c.maritis,de adul.quia nomine fornicationis,intelligiť omnis illicitus coitus.32.q.3. non solū & q.4.meretrices q̃uis Inn.[b] in d.c. maritis, & gl.in c.oēs.32.q.7.teneāt ɔ̃riū,sed primum vr̃ veri⁹, qa maior in hoc fit iniuria mr̃imonio, q̃ in alia pollutione, & idē posset dici de quacūq; alia pollutione habita cum alia ꝑsona qualitercunq; ꝙ p̃t separari,sec⁹ in pollutione quam qs hēt ꝑ seipsum [c] solū,ſm Rod. & glo. in c.de oēs.Tertiò si alter quærit alterum trahere ad aliquod aliud peccatum mortale,ſm gl.in d.c. oēs [d] sanè factiones,& In. in d.c.maritis,& in c.quæsiuit,de diuor.& Pa.in d.ca. quęsiuit. Quod verum intellige, si aliter cōpesci nō potest.Quartò pp hæresim & si anteq̃ conuertatur intrauerit religione,ētsine autoritate ecclesiæ [e] non redidit ad eū. si conuertatur postea siue hęresis fuerit notoria siue non secūdùm Pa.in c.de illa,de diuort. Si verò religionem non intrauit,compelletur redire ad eum si conuertatur ab hęresi sine autoritate ecclesię se ab eo separauit,quanuis alij aliter sentiāt;vt no. Pa. [f] in d.c.de illa.

1 Sed nūquid similiter in prædictis casibus separatio poterit fieri sine iudicio ecclesiæ?Res. si delictū est notorium potest propria autoritate dimittere eam, nō tamen lucrabitur [g] donationē propter nuptias, vel dotem ſm Io.An. in c.plerunque,de do.post diuort. re.si non hēt penes se, quia petere nō poterit,sed si habet penes se per exceptionē adulterij.lucrabiť ɔ̈ petentē ſm Pa.in d.c.plerunque.Si verò delictū non est notoriū sic solū dēt fieri autoritate ecclesię quoad separationem cohabitatiōis, aliter instante altero;cōpelletur cohabitare, sed quoad redditionem [h] debiti potest propria autoritate denegare, ex quo sibi constat de delicto alterius. Faciunt no.in d.c.plerunque, & in d.c.gaudemus.

opinionem. Et vide Car.& Pa.& Ale.in d.c.de illis. Bar.in l.mæuia.§.1.ff.de an.leg. Et idem dicendum quando sumus in dubio. sponsa verò non tenetur sequi, vt est tex.in d.c. de illis.

Adde quod in spectantibus ad sacramentum matrimonij erudāda est decisio Cōci. Tri.sess.24 ꝑ totum. Egi. Rega.

a Propter vitiū sodomiticū] hoc casu mulier p̃t retinere dotem, & donationē pp nuptias, ēt si ꝓpria autoritate eā abstulisset, qa tale vitiū lędit pudorē matrimonij. Ita dixit Bal. in c.2.vt li. non cōtest. licèt loquať de viro, q cōcubinam tenet. Et facit l.consensu. C.de repud.& vide Barba.in d.c. 2.Qui dicit se cōsuluisse apud vene. mulierem nō teneri reuerti ad maritum a quo recessit pp vitiū sodomiticum.

b Quanuis In.] est in cap.1.de adul.idem Car.in d.c.maritis,& dicit ꝙ opi.Inn est carior. Tu tñ tenetas conclusionem hic factā, q̃ tenet Arc. in ca. omnes 32. qō.7. Io.de Ana. in d. c.maritis. Pa.ĭ c. quęsiuit, de diu. & in c.1.de adul. & hæc opi.est verior de iure, & de facto.

c Quam quis habet per seipsum] Idem tenet Archi. in d.c.omnes 32.q.7.Tamen ratio qua mouētur doctores ad dicendum maritum posse dimitti pp fornicationem intelligitur de quocunque coitu, quia appellatione fornicationis venit omnis illicit⁹ coitus.32.q.4.c.nemo, & c meretrices,militat & ĭ peccato molliciei, quod grauius videtur fornicatione, quanduquidem pertineat ad peccatum contra naturam,vt dicit Ni.de Li super epistolam ad Ro. in c.1. tex.in d.c.adulterij,& c.flagitia,& c.vsus 32.q.7.contra tñ facit qa de occultis non iudicat ecclesia, sed solum Deus. Erubescant 32.di cum si.

d Secundū glo.in d.c.omnes] Dicas esse sententiam Hug & Laud.licèt ipsa vix hoc credat. Et pone exēplum qñ extra vas maritus quærit delectatiões, vel quærit trahere ad peccatum adulterij,furti,& sic de singulis,hoc ēt videtur tenere gl & Arc. in ca. vxor. 28.q.1. Vel pone exemplum si alter coniugum vult alium pertrahere ad infidelitatem,vt in c idolatria 28 q.1. Et sic no. ꝙ sicut per fornicationem carnalem pōt fieri diuortiū iuxta verbū dñi Matt.19. & c.de infidelib. de contan. & af. cum simi. Ita etiā per fornicationē spūalem, vt patet ex supradictis. Et not.Pa.in c.fin. de conuer. coniuga. Et vide quod nu. Ale.de illo casu in ca de illa,de diuort. q. 3.& q 4.vbi satis plenè.

e Sine autoritate ecclesiæ] textus est in d ca de illa.& Alexādrinus ibi.

f Vt not Pa.] Et est gl. ibi sequiť Alexandrin⁹ post d. Anto.

g Lucrabitur] Io.tñ de Anan.in c.fi de adul.dicit ꝙ vir ꝓpria autoritate nō p̃t dotem retinere., qa hæc est pœna tori contentiosi. Et sic non est nisi ꝑ iudicem competentem imponenda,& sic intelligitur d.c.plerumque, & hoc etiā videtur tenere Car.ibi Et si hæc sua diuortij esset lata a iudice sœculari vir nō lucratur dotem, vt dicit Pa.in d.c plerunique. Mihi satis placet sentētia hic posita.& vide pulchras. q. per Alaxandrinum in d.c.plerunque.s. an hæredes mariti possint obijcere excep.adulterij. & an mulier vidua fornicādo ꝑdat dotem &c. item quid si vxor adulteratur postea inuenitur matrimonium esse nullum quia consanguinei sunt. Vide etiam per Io.de Ana.in d.c.fi. de adulte.Alias quæstiones circa hoc vide ibi.

h Sed quoad redditionem] Quando est notoriū ꝓpria autoritate vir denegat debitum cōiugale, & p̃t eam expellere, secus si esset occultum secundū Hu. & Io.Cal.in c.fi.de adul. nam maritus facit hoc autoritate diuina,c.apostolus.32.q.7.sed d.Ar. ĭ d.c.s.

dicit

dicit ꝙ expellere non potest c.porrò.de diuor. quię hoc requirit factum, quod sine iudice fieri non pôt hoc dicit gl in c.1.32 q.1.Pa in d.e. fi. sequitur opi. Ho. Car dicit post Io An.ꝙ sup his dubijs iuria pe- riti variant. Et cócludit ꝙ aut mulierē pœnitet aut non. Primo casu vir sine peccato exigit, & reddit debitum 32.q.1. de benedicto, & ea. quod ât, cum seq. & c si vir, de adul.in fi. Sed nô tenetur nisi d ho nestate. Secundo casu non pôt reddere nec exigere sine peccato, qa tunc esset pron⁹ turpitudinis, d. c.si vir. Et ad mā datū ecclesiæ nô possit hoc casu sine peccato. Iō excôicationē sustinebit patiēter qnia quoad Deū non erit ligatus. c.literas, de rast. spolia & in c.inquisitioni, de sé. ex. Et ita residet Io.de Ana quam quam dicat sub dubio forte veriorem opi. Pa p c.pe.de adul.& p c.significasti, de diuor. In quibus habetur ꝙ virum mulierem agentem ad resti utionem datur exceptio manifesti adulterij. Sed in contrarium fortiter obstat ca porro de diuort. Sed vide Alex.in d ca.porro, & in d.c.significasti.

a Spûalem fornicationē] Est aût spûalis fornicatio ille qua domi nus ait Qui viderit mulierē. Mat. 5. Hæc Isidor in c.non solum. 32. quæst septima. Idem i idolatria Item omnis immunda pollutio. vide ibi.

b Ra s.ꝙ sic] Nā dominus indistinctè dicit de fornicatione. Matt.19. ergo nec nos distinguere debemus.l de pretio ff.de publi. Item apostoli sic interpretati sunt, vt in c. vxor, & c seq.28.q.1.& c de illa, de diuor. & c.ūn de conuer. coniuga. & eorum interpretationi oportet stare.

2 Qûo dicetur notorium, vide supra adulterium. §.8.

3 Vtrū separati pp spûalē fornicationem [a] sint absoluti a debito reddendo, sicut separati pp fornicationem carnalem? ℞.ꝙ sic [b] s'm Ho.& Pa. in c.quæsiuit de diuort. Quod intellige quoad eum qui est innocēs sed quoad eum qui culpabilis est q̄tuncunque sententia diuortij sit lata, siue pp fornicationem spûalem siue carnalem, si innocēs petit eum sibi reconciliari debet, & ipse teneē sibi reddere debitū, qa quòd fauore meo introductū est nô dêt retorqueri i damnū meū, [c] l.quod fauore. C.de leg. nisi intrasset [d] religionē, vel suscepisset sacros ordines, qa non potest repetere nec aliter teneretur reddere, hoc sequitur Ber. in c.ex literis tuis, de diuor. in glos. & Ho. ibidem.

4 Quintò separaē pp sanctimoniam, pro cuius declaratione plura sunt quærēda.

5 Vtrū ambo coniuges possint vouere côtinentiā? ℞. ꝙ sic de communi consensu de quo dic vt s. m̄rimoniū. 3. Impedimēto 5. §. 5.

6 Vtrū alter solū possit vouere castitatem sine côsensu alterius? ℞. ꝙ sic in suū præiudiciū sed non alteri⁹, vnde post votum exigere non poterit sine peccato mortali, sed benè reddere tenetur, & etiam exigere quando redderet se nimis onerosum alteri non petēdo facit.ca. q̄dā intrauit, & ꝙ ibi no. de conuer. coniu.

7 Quid si alter côsensit vt alter voueret statu non mutato? ℞. ꝙ consentiens nihilominus potest exigere secundū Inn. & sequitur Pa. in c.1. de conuer. coniug. si ipse consentiēs nô vouit, [e] & ille qui vouit teneē reddere, sed nullo modo exigere ēt si non exigendo esset onerosus alteri, qa concedendo licentiam in hoc sibi præiudicauit.

8 Sed nūquid poterūt mutare statum, puta effici religiosi, vel aliter ordinari? ℞. vt colligo ex Pa. i d.c.1. aut hoc pcedit ex côi consensu. Et tunc si alter vult effici eps, requiritur ꝙ vxor prios sit professa in aliquo monasterio ēt si nō sit suspecta de incontinētia vt in c. sanè de conue. coniu. est.n. spâle hoc. Si verò non vult effici episcopus sed subdiacon⁹ diacon⁹. vel p sbiter aut religionē intrare, tunc pôt de consensu alteri⁹ partis, quāuis altera [f] pars nô voueat continētiam. Facit c.significauit, & quod ibi no. de conuer. coniug licēt nô debeat quis ordinari ad sacros ordines vel recipi ad religionem, nisi vxor faciat votum similiter castitatis, vt in c.cū sis de côuer. piu.

c per venerabilem, q̄h. fine leg. c. cū Matth. de re mi. Item in fauorem fidei c. gaudemus, de di. c Non dêt retorqueri in dānum meum] An. sed hodie. C. de ad. & ideo est quia vir solū fuit liberatus a seruitute qua debebat côiugi & non econuerso vnde remansit viro integra iurisdictio quā hêt in muliere ar. c. quidā, de conuer. coniug. Item si non teneretur iuuita mulier reconciliari daretur occasio mulieribus delinquendi vt a viris separarentur, sic in ca. ex parte, de conue. & hoc cômuniter tenētdo ctores. Ad cotraria vide vt in regula factum legitime de re iu. 6. d Nisi intrasset] Intellige post professionē, secus ante p. ofessionē d.c. ex literis. e Non vouit] Qu a hoc ambo possent, & matrimonialia essent sanctiora qa deo possent meli⁹ vacare. c. quod Deo. 33. q. 5. f Quamuis altera] Intellige

9 Sed pone ꝙ cū consensu alterius vir sit fact⁹ religiosus vel sacerdos, nunq̄d ille q̄ consensum dedit poterit alium repetere? ℞ ꝙ in hoc sūt opi. Ab. in d.c.1. In in d.c. q̄dā teneē ꝙ si est iuuenis pote. ii, & ad ei⁹ petitionē dêt ingress⁹ vel ordinat⁹ reuocari

Cal.

Cal. tenet [a] ꝙ non poterit ipsum repetere, sed bñ implorare officium iudicis, & iudex ex officio nè adulteriũ committatur per remanẽtẽ in sęculo educet adul terũ de monasterio, vel or dine & coget redere debitum. Alii volũt (& hoc magis mihi placet) ꝙ si ille qui dedit licentiam est iuris cõ scius ꝙ nõ poterit repetere nec ex officio ei restituet, quia dando licẽtiam taliter mutandi statum, videtur vo uisse castitatem, saltem du rante vita alterius, quia qui vult vnum videtu velle & omne illud per quod perue nit ad illud c. prudentiã. de offi. deleg. Facit c. vidua de regula. Sed igressus alteri' non debet fieri nisi alter vo ueat continentiam. vt in ca. cum sis. de conuer. coniu. er go dando licentiam videt vouere. Si verò istud ius ignorauit, sic restituetur ei, saltem ex officio, hoc tenet gl. in cap. qui vxorem suam 33. q. 5. & in c. feriatim. 32. di. & secundùm eam concorda opinio.

10 Quæro nunquid iste restitutus post mortem vxoris vel alterius partis teneat re dire ad monasterium? ℞. ꝙ sic. hoc dicit Pan. in d. c. 1. quia est verè religiosus ex quo vxor consensit, facit. ea. ex parte el. 1. de conue. coniuga. & quod ibi no. Bal. idẽ dic de ordinato ad sacros ordines, ꝙ tenetur viuere castè & clericaliter.

11 Quid si quis intrat religionem vel accipit ordines sacros vxore contradicente vel ignorante? ℞. ꝙ vxo: poterit eum reuocare d. cap. quidam & ipse teneẽ sibi debitum reddere, sed non poterit exigere, nisi quando nõ exigendo efficeretur nimis onerosus alteri parti. vt dictum est supra.

13 Pone ꝙ vxor sciuit, & non cõtradixit nec licentiam dedit sed dissimulauit, nunquid reuocare poterit? ℞. ꝙ sic. vt no. in c. cõsuluit de conuer. cõiug. Idem dic si consensit ex timore iusto. vt in c. accedens. eo. ti. Idem dic [b] si per dolum consensit. c. veniens. eo. ti.

13 Pone ꝙ vir vxore contradicente vel dissimulante intrauit, vel ordinatus est in sacris & eum vxor non repetijt in vita sua, licèt potuisset, poterit nè talis post mortem vxoris exire, & aliam accipere vxorẽ? Respon. secundùm Cald. & sequitur Pa. [c] in d. c. 1. non, quia causa cessante quę inualidabat eius ingressum, cessat & sequella, & sic tene quanquam Inn. in d. c. quidam multum variauerit.

14 Sed nũquid si talis reuocetur ab vxore ipsa mortua tenebitur redire ad monasteriũ vel viuere clericaliter in castitate? ℞. ꝙ quò ad alium qui sacros ordines recepit non est dubiũ quod teneẽ viuere in castitate, & si contraheret de facto cum alia non teneret matrimonium, vt in c. vnico de voto lib. 6. sed de illo qui solùm religionẽ ꝓfessus fuit est opin. diuersa inter doctos. Sed ego credo quòd non tenetur redire, quia obligatio semel extincta non reuiuiscit. l. qui res. §. aream. ff. de sol. Sed solùm castè viuere, [d] quia eam quantùm in se fuit potuit validè promittere, & secundũ hãc distinctionem potes concordare doc. in d. ca. quidã. Et ita limita & intellige. d. c. quidã.

15 Quid si talis non solũ non vult redire ad religionem, sed de facto mortua prima vxore ꝯtraxit cũ alia? ℞. quòd licèt d. Anr. in d. c. quidam teneat tutius esse dicendũ quòd non teneat matrimonium, tamen mihi videtur ꝙ sit tutius tenere ꝙ teneat, si fuit reuocatus ab alia vxore. Rõ quia vt [e] matrimonium nõ teneat oportet vorum sit solẽnizatum per ꝓfessionem tacitam & ex pressam vni de religionibus approbatis vt in d. c. vnico. sed iste non fuit ꝓfessus, quia votũ fuit nullum quò ad ius positiuum, q̃a paria sunt non profiteri & inualidè profiteri. ar. c. 2. de transla. prælat. Iẽ videtur tex. pro hoc no. in d. c. quidam vbi non compellitur redire ad monasterium. Sicut facit in c. ex parte. el. 1. eo. ti.

16 Sed pone ꝙ nõ reuocaẽ ille q̃ intrauit ꝯdicente vel ignorante, vel dissimulante altera

---

hoc nisi esset suspitio de incontinentia, q̃a tũc debeẽt primo vxor religionem intrare secundùm Panor. vbi supra.

a Cal. tenet] Hęc opi. placet Pa. in d. c. 1. tñ vr̃ sentire istã concordiã q̃ hic ponitur, & ideo tene eam.

b Idem dic] Nisi post ratificet: c. insinuãte. qui. cle. vel vo.

c Et sequitur] Pa. ĩ tex. secũdũ tertiũ & veriorẽ intellectũ in c. consuluit de conuer. coni. 1. & ibi Pa. quia intrans religionẽ vr̃ intrare cã seruiendi deo, vñ cessante causa validatur eius ꝓfessio & nemo ꝓsumitur immemor propriè salutis.

d Sed solũ castè viuere] q̃a continẽtia includitur sub ingressu religionis. c. cum ad monasterium, de sta. mo.

e Rõ quia vt] Et hãc opi. tenet Pa. in d. c. qdã. Nõ debet vt dicit ibi gl. debitor exigere quia ꝯ consciẽtiã faceret de sẽ. exc in c. inquisitioni de sent. excõ. c. literas.

altera parte nunquid post mortē poterit exire? ℞. Cal. vt no. Pa. in d. c. 1. ꝙ nō quasi per mortē validetur monachatus In. variat. Sed tu dic ꝙ nisi vxor consenserit expressè si statim egredit̄ & contrahit tenebit matrimonium licèt peccet mortaliter, secus si vxor postea in vita sua consensisset, quia sic tenet professio.

17 Vtrum sponsa violenter cognita a viro possit intrare religionem, ipso inuito? ℞. Pan. in ca. vèrum de conuer. coniu. sequit̄ opi. Bar. Brix. qui tenet quod potest [a] quia non videtur cōicasse corpus suum ex quo inuitè fuit cognita facit. c. ille autem. 32. quæstio. 5. Posset dici esse verum hoc vbi illa non fuit in culpa tardationis ingressus vbi autem fuit in culpa nimis tardando [b] ingressum, sic non posset intrare, quia ille exegit ꝙ sibi debebatur, & sic est extra culpam. Et secundùm hanc dist. concordari possunt opi. quas recitat Ioā. And. in regula quę contra. de reg. iur. li. 6. in mercur. Et secundū hoc etiam oportet dare vnam limitationem ad c. ex publico. de conuer. coniug. Vt videlicet intelligatur quos deus coniunxit. s. per carnalem copulam voluntariè habitam vel ex debito extortam & est singularis. Attamen ego hoc nulli consulerem sed potius iudicarem matrimonium [c] consumatum ita ꝙ alter alteri matrimonialiter coniungi nō possit altero viuēte cui nec carnaliter fuit copulatus. No. & Rodo. tenent ꝙ si sponsa erat de futuro quod poterit & placet quia est verum nec habet dubium. [d]

18 Vtrum matrimonium non consumatum inter fideles legitimè contractum sit disolubile? ℞. quòd aut fuit contractum ætate indebita. s. ꝟ. annos pubertatis. & sic cum peruenerint ad ætatem debitam si alter eorum vult dissoluitur. vt in c. de illis. el. 1 de spon. impu. & idem dic [e] si solū alter erat in ætate debita, ꝙ cum peruenerit ad ætatem poterit dissoluere, verum est ꝙ hoc dēt fieri autoritate ecclesiæ. vt no. glo. in d. c. de illis. imo tex. hoc dicit. Aut fuit contractum in debita ætate & tūc si alter vult solū promouerí ad sacros ordines [f] non potest nec dissoluitur m̄rimoniū, vt communiter tenetur in d. c. 1. & in c. verum. de conuer. coniu. Aut vult intrare religionē, & sic potest & dissoluitur matrimonium statim per professionem [g] factam; ita quòd alter qui remansit in sęculo liberè pōt ɔtrahere cū altero, sed an-

a Quod pōt] Alii rationē assignat nē scilicet videatur melioris conditionis delinquens, quàm sapiens ar. c. cum qui. de pręben. lib. 6.

b Nimis tardando] Nam post cōtractum matrimonium de præsenti debet statui terminus duorum mēsium vel ad arbitriū ordinarij in quo volens intrare deliberet vel stare in matrimonio vel religionem ingredi. vt in c. ex publico. & ibi glo. & Pa. de conuig. & post tale tēpus dr̄ esse in mora. idē S. Bo. in 4. dst. 32. ar. 1. q. 2

c Iudicarē matrimoniū] S. Bo 4. di. 32. q. 2. dicit ꝙ consensus violentus nō ratificat matrimoniū quia ē fundamētum matrimonij, sed in ista copula est secus. qa quāuis sit violēta est tñ fundata super consensum volūtariū qa est maritalis, ideo voluntaria iudicatur, præterea consensus de sui ratione importat libertatem non sic cōiunctio corporalis. hæc ibi. vnde in spōsalibus cū non fuerit plenᵘˢ cōsensus qa erat de futuro nimirū si copula violenta non efficit m̄rimoniū vt hic in fin. concluditur & benè.

d Hæc habet dubium] Si autem de pręsenti, tenet Ho. ꝙ non pōt, qa matrimoniū est consumatum.

e Et idem dic] Adde bonum cōsiliū Hostiē. in d. capit. de illis. Nam dicit quòd canti debent esse impuberes qui cōtraxerunt sponsalia, quod si volunt post pubertatem contradicere demonstrent de contrario consensu protestando vel simili modo intra tempora pubertatis. Nā si postea cum eis vnus fiat pubes & non alter reclamet coram iudice quia non potest cum alia sit impubes, adhuc isto casu nō videbitur ratificasse spōsalia & ꝑ superuenientiam perfectę ętatis efficaciter obligatus quia illa contradictio demonstrat ꝙ nō habuit animū cōsentiendi. Et iō dicit optimū vt sępe fiāt hmōi ꝓtestationes. Et sequuntur communiter doct.

f Ad sacros ordines] Glos. in c. 1. de vo. in. 6. disputat sed hodie est extrauagans Io. 25. incipit antiqua quę declarat quod solū ingressu religionis dissoluit matrimonium nō cōsumatū & nō per ordinis susceptionē Ita Pa in d. c. versi. Et si esset electus in Papam gl. est in c. si quis 79. dist.

g Per professionem] glo & Pa. in d. c. ve ū. videtur dicere ꝙ per ingressum statim dissolutum sit vinculum, & dicit Panorm. hoc sequi communiter docto. Et hoc ipsi Panor. placet per rationē. d. c. verum. in fin. du dicit quia cū non fuissent vna caro simul effecti satis potest vnus ad Deum transire, & alter in sæculo remanere. Item dicit S. Bonauen. ꝙ per ingressum religionis homo censetur mortuus mūdo, ideo non est mirum si dissoluitur hęc Bo. in 4. dist. 32. quæ. 2. ar. 1. Item quia matrimoniū nō consumatum designat vnitatem quæ consistit in spiritu, inter deum & fidelem animam. Vnde sicut dissoluitur per peccatum hominis hæc vnio, ita matrimonium facilius dissoluitur ꝗ quando est consumatū. Vnde ex quo alter intrat religionem

ligionem neque intcodit cōsumare, satis vr̄ hoc vinculum dissolutom. Et ad materiam vide gl. in d.c. de ꝑonsata in 27. q. 2. & in c. pastoralis. 7. q. 1. & in ca. 2. 32. q. 7.
a Tacitam vel expressam] vid. Ge. in c. bn̄ncium de reg. lib. 6. & ī. canonica port. §. 4
b Nō tn̄ religio] quia non vouet tria substantialia regulæ nec dn̄r hr̄e regulam, sed quedam viuendi modum sicut in simili dicit glos. no. in cle. 1 de relig. do. & in cle. cū ex eo de senc. excomm Imo & coniugati possūt eē de tertio ordine sancti Francisci, vn̄ nimirū si efficiatur qs de eodē ordine ante mr̄imoniū cōsumatum si non dissoluitur &c. vide extrauagā. Io. 22. vbi de hoc clarius.
c Et quia sæpe] secūdū Sco. in 4. di. 41. in fin. Non est admirandum si solicitudine tā tam ponit ecclesia in ordinando mr̄imonia Quia cōitas christianorū vtitur matrimonio per cuius vsum multiplicat popul⁹ christian⁹, & iō sic ordinari dēt vt in eius ꝯctū, & vsu vitentur ea quæ obuiant charitati siue in deum siue in proximū. Et seruanda sunt ea quæ congruūt honestati. Vt sic honestū christianū matrimoniū cōgrue significet

te professionem non vide gl. in c. desponsatam. 27. q. 2. vt in c. verum, & in ca. ex parte. el. 2. ꝺ conuer. coniu. & intellige per professionē tacitam vel expressam a factam, & vni de religionib⁹ approbatis, aliter non dissoluitur, vt in c. vnic. de voto. li. 6. Ex quo infert Pa. in d.c. ex par. el. 2 ꝙ licēt sponsus efficiatꝛ mantellatus vel de tertio ordine nō soluitꝛ matrimoniū, qa licēt sit modus approbatus, non tn̄ religio: b Similiter non dissoluit per ingressum solū religionis approbatę nisi (vt dixi) tacitē vel expresse profiteatur. vn̄ si qs intrare vellet & non profiteri nō posset altero inuito. Aduerte tn̄ ꝙ sunt quædam mulieres de tertio ordine sancti Francisci q̄ viuūt collegialiter, & profitentur tria vota religionis ex concessione apostolica. & ideo talis professio benē dissolueret matrimoniū non consumatum, sicut declarauit Sixtus Papa quartus siue ante sit contractum, siue post dictā professionē contraheret.
19 Et quia sæpe c a doc. & in sacra scriptura fit mētio de coniunctis per ꝓpria nomina, vt ipsa quisque intelligat sub breui compendio inferi⁹ clarē demonstrabo. Nurus dr̄ vxor filij patri & matri viri sui. Gener dicitꝛ vir filię patri & mr̄i vxoris suæ. Socer dr̄ prędictus pater, & socr⁹ prędicta mr̄ dictis nurui & genero. Nouerca dr̄ secūda vxor filijs ex alio mr̄imonio viri. Vitricus dr̄ secūdus vir filijs ex alio matrimonio vxoris. Priuigni & priuignę dn̄r prædicti filij & filię alteri copulato. Patruus, & amita sunt frater & soror pr̄is, auunculus & matertera sunt fr̄, & soror mr̄is & istis si addiꝛ magn⁹ sunt fr̄ vel soror aui vel auiæ. Patrueles sūt filij duorū fr̄m q hn̄t ēt patruū, & amitā. Consobrini sunt filij duarū sororū inter quas hn̄t ēt auuūculū & mr̄terā. Amitini & amitinę sūt filij fratris & sororis īter se.

etiam benedictā cōiūctionē Christi, & ecclesiæ de qua dicit Apostolus. Sacramētum hoc magnum ē, dico aūt in Christo & ecclesia. Eph. 5. Quæ coniūctio nunc est ꝑ fidē & aliqualē dilectionē. Sed in patria erit per visionē & perfectā fruitionē sponsæ nō habentis maculā neq; rugā ad sponsum speciosum præ filijs hominum.

MEDICVS tripliciter ꝑt eē in culpa ꝺ morte infirmi. Primō añ factū. s. qñ itromittit se de eo qꝺ ignorat, vel ad ipsum non spectat, vel non sufficit ad agēdū solus. Secundō in facto, qa licēt peritus non tamē sequitꝛ traditiones artis, sed fantasiam sui capitis, vel experimenta noua, intellige nisi experimenta noua, vel sua fantasia sit rōnabilis, quia liceret. Tertiō post factum quando est negligens circa custodiam infirmi ita no. Bar. Ion. & Ho. ī c. tua de homi. & ibi etiam Pa.

1 Vtrum euentus mortalitatis debeat medico imputari? R. ꝙ non, si diligentiā quā debuit & potuit exhibuit. ff de of. præsi. l. illicitas. §. sicuti. nam non est in medico vt semp curet ægrotū dicit ibi gl. vide supra homicidiū. 2. §. 18. Et aduerte ꝙ medic⁹ tenetur in foro aiæ non solū quando volūtariē lædit puta prorogando infirmitatē, & huiusmodi, sed ēt quando ex ignorantia, vel imperitia, vel non sequens traditiones artis aliquē læsit, vt no. Pe. in aut. hodie. c. de iudi. & Pa. in d c. tua de homi. nam imperitia medici culpæ annumeratur. l. si qs fundū. §. Celsus. ff. loc. l. imperitia. ff. de re. iu. & in gl. 1. q. 1. non est putanda. Limitat hoc Pa. in c. ad aures. de æta. & qual. verū qñ assumpsit offm̄ voluntariē. Secus si ē ex necessitate, qñ ex ignorantia, & imperitia lædit. Vt puta vtitur aliquib⁹ expertis alias, & bona fide, qa sibi imputet qui talem elegit, ex quo dicebat se imperitum.

2 Quid si dicat medicinā nociuā? Resp. ꝙ nullo mō dēt dare, sed tutiorē parte eligerꝛ de ꝑsum. c. illud de ho. petitio. quia securius ē hoīem relinquerꝛ ī manu dei q̄ mecī

ciuas dare de quibus dubitat, ſm Inn. in c. tua nos de homi. & ibi Pa. & intellige eum in dubio qñ non hēat aliquid ex quo probabilius extimet profecturam quā nociuam. Secus ſi haberet aliquam probabilitatē potius de vtilitate quā de nocumenro quia ſic poſſet dare adhibita debita diligentia & ſtudio quia ſic nō ꝓpriè eſt in dubio ſed in opinione, vel titubatione.

3 Vtrū ſit in culpa medicꝰ qñ medicinā ſm artē dedit, ſed ex defectu ſpecierū vel admiſſiōe alia ſit nociua? ℞. ꝙ nō ſi debitā diligētiā adhibuit. c. apoſt. de cle. exc. mi. ſm Inn. & Hoſt. [a]

4 Vtrū cirugicus incidens aliquem qui ꝑꝑ inconſuetā diſpōnē venarum, vel qa ꝑꝑ inſolitū timorē vel tremorē qui venit ſuꝑ eū mortuus eſt, ſit in culpa? ℞. ꝙ non ſi debitam diligētiam adhibuit & erat peritꝰ, a g. c. ex literis. de frig. & male. Et hoc verum ſi non dubitabat de hoc, quia ſi dubitabat debuit omittere, vt no. Inn. & Hoſt. nè cle. vel mo. ca. ſnīam & d. c. tua nos.

5 Vtrū medicus teneatur gratis curare? ℞. ꝙ ſic. [b] ſi eſt pauper infirmus ſm gl. 33. di. in prin. Si verò diues eſt nō tenetˀ cū nemo cogatur de ſuo facere beneficium. 10. q. 2. ꝓcarie, & licitè recipit mercedē ſuā. 14. q. 5. c. non ſanè. Si tñ eſſet ſalariatus de publico tenetˀ gratis ſeruire, ita paruis ſicut magnis infirmis, ſed a ſanis bñ poſſet petere ſalarium vt d. l. Archiatri. C. de profeſ. & med. li. 10.

6 Sed quid ſi infirmus ſit diues, tñ ex auaritia non vult ſoluere medico, dēt nè medicus eum mori permittere? ℞. ꝙ nō ſed debet ei medicinas, & alia neceſſaria facere ſuis expenſis, quas poſtea repetere poterit [c] cum ſanus effectus fuerit, quia vtiliter geſſit negotium eius ff. de neg. geſto. l. Pomponius, & ſi moriatur repetet ab hæredib. quia ſufficit ſi vtiliter cæpit gerere, licèt euentus non ſit ſecutus. l. ſed an vltr. ff. de neg. geſt. nec poteſt ei objici quòd cā pietatis hoc fecerit, niſi ſit ei propinquus vt l. alimenta. C. de neg. geſt. quia tūc oporteret proteſtetur ꝙ gratis non intendit hoc facere. aliàs non repeteret. d. l. alimēta. no. hæc gl. in d. prin. 83. di.

7 Vtrū peccet mortaliter medicus conſulendo aliquid contra animā pro ſalute corporali? ℞. ꝙ ſic, & nè hoc faciat prohibetˀ, & ſub pœna excommunicationis in c. cum infirmitas. de pœn. & remiſ. in fi.

8 Vtrum ſimiliter peccet mortaliter, ſi nō admonet infirmum vt confiteatur? ℞. ꝙ ſic, quia facit contra præceptum, vt in d. c. cum infirmitas, nec poteſt dici abrogatum per contrariam conſuetudinem, quia non conſuetudo, ſed corruptela eſt & cōtra bonos mores, & ideo non valet ſecundum Hoſtienſ. in d. capitu. cum infirmitas. Excuſaretur tamen medicus in caſu repentino q indiget celeri remedio qui non ante ipſum infirmum inducerent ad confeſſionē & aduerte quia nō ſufficit admonere, ſed debet inducere cum effectu vt in d. c. not. Nihilominus ſi infirmus nollet confiteri, non credo ꝑꝑ hoc quòd medicus debeat deſiſtere a medicamine, quia intelligendū eſt moueas & inducas effectualiter quantùm eſt ex parte medici. ſicut & in c. fin. de eo qui co. con. vxo. ſuæ. non ex parte infirmi, qa ſi dimitteret eū fortè moreretˀ deſperatus, qui ſanatus poterit poſtea conuerti, & ſic præceptum eccleſiæ videretur cōtra præceptū Dei de charitate proximi, ꝙ nullo modo credendum eſt Facit tex. cū glo. pro hoc 83. di. i prin. vt patet ſupra. e. §. 6.

9 Sed nūquid ad hoc tenetur medicꝰ in omni infirmitate? ℞. ꝙ non ſaluo meliori iudicio, ſed ſolùm [d] in infirmitate periculoſa ſm ſe. Rō qa ſicut infirmus non tenetur ꝯfiteri de neceſſitate præcepti in omni infirmitate, ſed ſolùm qñ eſt periculoſa, ſic nec medicꝰ tenetˀ eū inducere licèt ſit optimum ꝙ medici inducant in oī infirmitate, & dico periculoſam i. quæ poſſet probabiliter inducere periculum mortis, ſecus qñ eſt clarum quod non eſt periculoſa.

Verum

a Secunda [ſm] & Ho. & Pa. in d. c. tua vbi inuenit contra aromatarios tenētes ſpēs antiquas quæ potius nocēt. Vnde & medicus deberet ſpecies videre, nè præferāt ſimilitudinem bonarum, aliàs fortè eſſet in negligentia, vt colligitur ex Inno.

b Rei ꝙ ſic] ne promiſſionē ab infirmis recipere debet. l. medicis. ff. de va. & extra or cog. ſimiliter nec aduocati a clientulo l. quiſquis C. de poſtu. Quod tamen offertur licitè accipitur Bar. ibidē.

c Repetere poterit] Quia in inuitū beneficiū confertur. ꝯ. l. in inuitum, de reg. iu. & ca. in 6. Dic vt per Bar. in l. ſoluendo de negot. geſt. & eūdem in ſimili in l. ſticus, vbi tex. no. & gl. ff. de precul. leg.

d Sed ſolū] Ioā. An. in nouella. i d. c. cū infirmitas tenet cōtrarium dicēs. ex quo ſciret infirmꝰ i om.

10 Vtrum infirmus teneat obedire medico? ℞. Inn. [a] & Host. in d.c. tua quòd nō de præcepto, si tñ infirmus accipit aliquid vel facit ex certa scia, vel ex affectata, vel improbabili ignorantia pp quod notabile malū incurrit, peccat mortaliter, argu. c. si non licet 22. q. 5. idē dic de seruientibus qui et aliquid administrant tale, secus si non esset notabiliter læsiuū quāuis aliqualiter, modicū īñ, qa aliqñ sitis magis cruciat quā febris & inter duo mala min⁹ eligendū est 13. di. duo. Et si ex tali administratiōe mors sequeretur vel mutilatio membri essent seruitutes irregulares secus si ex leui ignorantia vel culpa hoc fecerunt.

11 Vtrū ars medicinę sit ꝓhibita clericis & religiosis? ℞. clericis in sacris religiosis & clericis in minoribus bñficiatis non licet vti nisi gratis, & vbi periculū nō imminet, nècle. vel mo. c. multa. cyrugiā verò q̄ in diget incisione vel adustione cū sanguinis effusione ſm Ber. in c. ad audiētiā de sal. oia exercere non pñt, qa simpliciter ē eis interdicta c. sentētiā c. super specula, nècle. vel mo. de homi. tua nos, de postu. c. 1.

12 Vtrū medic⁹ teneat̃ nūciare morrē infirmo quā ꝓnoscit cito venturā? ℞. Io. de Neapoli in quolib. 11. distinguit ꝙ aut probabiliter credit quòd talis prenūciatio erit multū vtilis aię infirmi, vt puta qa ꝯfitebit̃ cū sit in peccato mortali, & ordinabit testam̃ ex quo euitabūt multę lites, & sic tenet̃ ꝑ se vel ꝑ aliū ei manifestare, aliter peccaret mortaliter qa dānificat ꝓximū directè cū nō īpedit dānū ei⁹ cū pōt. Idē dic si ē ī dubio vtilis vł an sit vtilis vel nō. Quod si ꝓbabiliter credit ꝙ talis annunciatio nō erit vtilis infirmo, puta qa iā ordinauit facta sua, sed fortè erit potius damnosa corpori, tunc nō tenet̃ ei dicere de necessitate ꝓcepti, licèt sit meli⁹ dicere, qa melius se dispo net & bonū aīæ semper est prępōnedū bono corporis.

13 Vtrū medicus possit ꝓ moueri? ℞. si perit⁹ erat & nihil omisit de cōtingētib⁹ ſm ꝓbabilitatem suæ conscientiæ, pōt ꝓmoueri, alias non, de ætа. & qualit. c. ad aures. ff. de vari. & extor. cogni. l. & si medicus, concor. Inn. in d. c. ad aures, & Host.

14 Vtrum medicus qui cōuenit pro 10. ducatis cū Titio liberare eū de aliqua infirmitate, puta quartana & hmōi, & liberat eum, sed p̄ modicum tps Titius reincidit in eandē infirmitatē, teneat̃ iterum ꝓ illis 10. eū liberare? ℞. vr̃ ꝙ sic, qa non extinxit īfirmitatē, sed cessare fecit angustiā ipsi⁹. Itē qa nō vr̃ curasse cū vitiosè curauit. Itē qa verba cū effectu sūt accipiēda ꝙ iō dēt intelligi cū curaret perfectè. In ꝯriū videt̃ quòd nō teneat̃, qa de p̄ñti infirmitate tm̄ videtur cogitatū & iō soluto eo quod debet̃ sublata est obligatio imperpetuum, qa in infinitū non dēt obligari nā infinitas euitat̃. ff. loc. l. maritus [b] in glo. sed tu dic quòd aut redijt ex culpa infirmi, & sic nō tenet̃. l. qđ q̄s ex culpa. ff. de reg. iur. Si nō ex culpa infirmi, tūc aut statim redit, & sic tenet̃ qa nō vr̃ eum liberasse, aut ex īterualo, & sic nō tenet̃, vt. ff. de reg. iur. l. qcqd.

MEMBRVM ꝓpriè quod sit. Vide s. Homicidiū 5. §. 6. Et ideo in statutis ita accipitur, nisi aliud appareat de mente statuentis, vt not. Bar. in l. 2. ff. de pub. iudi.

MENDACIVM [c] ſm Aug. est falsa vocis [d] significatio cum intentione fallendi 22. q. 2. §. ille ergo.

[a] infirmitate mortali & nō morta li medicū boe dicere ex pręcepto cessabit timor. Idem tenet dñs Card ibidem, & Arch. flo. i 3. par. tit 7. c. 2. § 6. & magis placet per rōem. d. e. cū. infirmitas alias illa decertalis vr̃ seruire de vento. [a] Rñ. Inn.] Inn. dicit ꝙ infirmus tenet̃ corpus suū diligere, vt in eo seruiat dño. Itē qa si medic⁹ peccat tali dādo pecent vtique & ipse ea accipiēdo q̄ notabiliter nocent. Itē sicut peccaret sumēdo venenū ita si sumat ea quæ faciūt ad notabile nocumē rū corporis. Seqt̃ Pa. ibidē Q.[?] talesdeberēt priua ri ecclesiastica sepultura. Quod intelligo si non pęniteant.

[b] L. marit⁹] Bar. ibi si distinguit. Aut certū est infirmitatē superuenisse ex noua cā, aut ex eadem. Aut iunius īñ dubio. primo casu dēt hr̃e nouū salariū. secūdo nō. tertio distingue. vt hic in fi. ibi si nō ex culpa, vide Io. An. in mercu. regula ꝯtus, vbi arguit. ad ptes, & gl. i d. l. marit⁹. Quę similiter arguit ad ptes, vt de Pa. in c. ꝑsbiterorum in fi. de delhomic. Et Bal. in l. pecuni. C. de cōdi. ob turp. cau. & Imo. in l. si ita stipulatus etiam abs te, de verb oblig.

[c] Mendacium] Dictum exterius hēt duplicē cōparatione, vnā ad rē significatā, vt qa res se habet or. Aliā ad intentionem dicētis vt quod dicit ot sit in corde, iō de mendaciū ē falsitas & hic tāgitur prima cōparatio cū intentione falledi, tangitur secūda cōparatio. prima habet ꝑ modū materiæ, secunda p modū formæ, vide Astē. lib. 1. ti. 36 & ver bū fallēdi hic nō importat decipere sed falsum dicere, ideo ē de omni mendacio.

[d] Falsa vocis]

Quæ

Nomine vocis tanquam principale intelligi debet omne signum, vt scripturę siue etiam nutus.

a Vñ ille] voces sunt notæ eorũ quæ sunt in animo passionũ. vt dicitur. 1. Perier. & in c. ex studijs de p̄sump. Quare sunt istitutę nõ vt p eas se homines inuicé fallãt. Sed vt eis quisq; in alterius notitiam cogitatiões suas ꝑferat. verbis ergo vti ad fallẽtiã non ad quod institutę sunt peccatũ est ſm Augu. in Enchiri. in d. c. is autem.

b Mentitur] Sed nõ dicit mendaciũ, qa semp est cũ animo fallendi, quia aliter loquit q̃ sentit. sed mẽtiri est dicere quod sentit. licét res se aliter habeat. hic tñ ſm Alexã. mẽtiri capitur largè. s. ꝑ falsum dicere.

c Octo] Breuior est distinctio ꝙ mẽdaciorũ aliud iocosum officiosum. & aliud perniciosum. 22. q. 2. c. nè quis.

d Religiõis Christianæ] Sicut Iesum non esse passum & ca. 1. q 4. §. notãdũ. Quoad bonos mores, vt quod fornicatio vel vsura non est peccatum.

e Sicut falsus testis] Namnon est ferẽdus qui vult obesse & non ꝑdesse dicit L. sun do. ff. de rei vẽdi. exemplum in de tractore.

f Falẽdi libidine] Libido põt dici dupliciter. vno modo strictè & ꝓpriè put dicit Aug Quod libido est appetitꝰ animi quo aliquid temporale præponitur bono ęterno. & sic non extradia nisi mortalium peccatorum & sic non sumitur hic. secundo modo dicitur communiter. s. prout est radix non tantum mortalium, sed etiam venialium. vnde cum dicatur a libendo, sicut liberè quod est liberi arbitrij potest inordinatè moueri ad mortale. & veniale. Ita & hic libido potest esse radix vtriusq;. Et sic cadit libido in rõne huius mẽdacij, hęc Alex vbi s. q 3. & in 3 par. tractato de 7. p̄cepto. arg. 6. & S. Bona in 3. distin. 38. argum. en. 5. sic libido dr̃ falsum dicendi.

g Nè pecunia] Puta si qs interrogatur vbi ẽ talis vel pecunia, & dicit se nescire, secus tñ si ad feretur iustè. vt puta iudicia autoritate. In hoc tñ differt istud a sequẽti, qa istud ꝑdest, ad euitandũ periculum dãni, sequens verò ad euitandũ periculũ personæ. Et octauum prodest ad pudicitiã conseruandã, vt si dicã aliquã esse cõiugatam quæ sit soluta.

h Etiam mortale] Vnde philosophus in 4. Ethi. dicit mendacium est p se prauũ, & fugiendum. verũ aut bonũ & laudabile vnde omne mendaciũ est peccatum. sicut et Aug asse it in

1 Quæ differẽtia est inter mẽdaciũ & falsũ? ℞. ꝙ mẽtiri est ɔtra mẽtem ire. Vñ ille a q dicit qđ putat aliud siue illud sit verũ siue falsũ mentitur b c. is autẽ. 22 q. 2. falsum verò põt qs dicere sine mendacio, cũ. s. credit verum quod tñ non est. & si debitã adhibuit diligẽtiam non peccat, ꝙ si non peccat venialiter, vt in c. homines. 22. q. 2. nisi in casu in quo tenereẽ debitam diligẽtiam adhibere, puta in actu testificãdi, vbi imminet notabile damnũ ꝓximo, vel in iudicio, qa sic esset mortale, vel cum vult iurare 22. q 2. c. animaduertendum.

2 Quod sunt genera mẽdaciorũ? ℞. ſm Aug. in c. 1. 23. q. 2. ꝙ sunt octo. c Primũ in doctrina religionis Christianę, & ſm Alex. in 2. 2. tractatu. de mẽdacio. ar. 7. q. 5. religio hic accipiẽ ne dũ ꝓ eo quod nos religat ad ea quæ sunt fidei, sed ẽt prout religat ad bonos mores, quia in his duobus cõsistit religionis Christianæ d summa. Secũdũ est vt aliquẽ ledat iniustè in corporalibꝰ cũ nullius vtilitate, sicut falsus testis e in cã criminali. Tertiũ est quod alicui nocet, sed tñ alteri ꝓdest, vt testimoniũ i cã pecuniaria. Quartũ est si fit sola mẽtiendi vel fallẽdi libidine. f vt cũ delectareẽ in astutia mẽdaciorũ ɔpositione nõ hñs respectũ nec ad nocẽdum, nec ad iuuandũ alicui, sed solũ, qa placet sibi. Quintũ est quod fit placendi cupiditate, vt mendaciũ adulationis. Sextum est quod nulli nocet & alicui prodest. s. nè pecunia g sibi auferatur indebitè vel iniustè lædaẽ. Septimũ est quod similiter alicui ẽ vtile ad corpꝰ. s. vt mortẽ euadat. Octauũ est quod similiter ꝓdest alteri. vt virginitatem seruet. Sed ſm Alexã. vbi. s. & S. Bon. 3. dist. 38. & Ric. ibidem, mẽdacium habet suo formali completiuo intentionẽ fallẽdi. & ideo ſm intentionẽ mentientis diuersum erit mẽdaciũ in spẽ. Si enim intẽdit solum ꝓdesse sic erit mendacium officiosum. Si delectare sic est ociosum. Si lędere sic ẽ perniciosum. Perniciosum continet tres primas differẽtias quia aut in spũalibus & sic ẽ primũ, aut i corpalibꝰ, & sic ẽ ſm, aut i tpalibus & sic est tertiũ. Officiosum ɔtinet tres vltimas spẽs. scilicet si in tẽporalibus, sic est sextũ. Si in corporalibus sic septimũ, si in spũalibus sic est octauũ. Ociosum continet quartã, & quintam spẽm, quia aut vult delectare seipsũ, & sic est quartum, aut alterũ sic est quintum. Primum istorum est grauius. & vltimum leuius.

3 Vtrum omne mendacium sit peccatum? Resp. quod sic. c. super eo. de vsur. cũ simi. & etiam mortale h peccatum est secundum S. Bona. Alexan. & Ricar. vbi supra. Primò ratione speciei, sibi per se & sic tantum tres primæ spẽs sunt peccatum mortale, vnde quicunque mentitur contra veritatem diuinam eam mendacio occultando

libro contra mendacium, & no. S. Th. 2.2. q. 110 ar. 3. Ex hoc enim sequitur quod si mendaciũ est ſm se malum, ꝙ nullo pacto nullo fine nulla dispensatione humana vel diuina põt fieri benè, sicut expreſsè dicit Aug. li. de mendacio, & nititur probare multis rõnibus. Et in hoc conueniunt cõiter doc. ſm S. Bon. in 3. di. 38. refert Astens. vbi S. ar 4 R. aut huius est. Quia dupliciter dicitur aliq̃d esse malũ. s. aut ex gener̃ actus, vt cũ act⁹ super materiã indebitã transit. Aut ex malitia intentionis. Põt aũt actus transire sup malitiam dupliciter. s. respectu Dei, & respectu proximi, si respectu Dei sic est malũ in se & ſcundum se, nec vllo mõ põt fieri bñ, vt est Deũ odire. si respectu proximi vt est nocere ꝓximo, sic ẽ malum in se, non tñ secundũ se, vnde potest aliquo fine fieri benè, qa põt ibi recta intẽtio superuenire. Si aũt aliquid est malũ ex malitia intentionis, tunc siue sit respectu dei siue respectu proximi simpliciter ẽ malũ, & nullo fine põt fieri bene, qa dicit priuationẽ debiti finis. Tale ãt est mendaciũ. Quia non tñ dicit malũ ex eo qa trãsit sup indebitam materiã, sed et qa hẽt intẽtionis maliciã. Hoc erit qñ mendacium charitati repugnabit, vnde mendaciũ põt charitati esse ꝯrium aut secundũ se, aut respectu finis, aut per accidens. Et sic declara vt hic &c. Et sic militabit illud psal. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Et illud sapien. primo. Os quod mẽtitur occidit aiam.

a Peccat mortaliter] Sicut si quis in persequutione negaret se esse Christianum, quod est etiam in opprobrium fidei, quasi non eẽt vera, sicut negauit Petrus. Similiter si doceret falsa scienter in iure vel medicina, & hmõi, sicut etiã q doceret falsum circa bonos mores, vt falsi ꝓphetæ, q promittebant populo liberationẽ permanenti in peccatis, iuxta illud, prophetæ tui viderunt tibi falsa. Tre. 2. & 7. c. Ier. ait. Nolite confidere in verbis mendacij, dicentes tẽplũ dñi &c. Ad idem vr̃ ptinere ſm aliquos ꝓnunciatio falsarũ indulgẽtiarũ missarũ & hmõi.

b Quia esset veniale] Quia non dãnificat proximus, sicut si quis fallatur in aliq̃bus particularibus ad se non ptinentib. puta qa diceret talẽ scientiã esse digniorẽ.

c Vel lædere notabiliter proximum] Datur exemplũ de verbis mendacij in mercatorib. quãdo dicunt rẽ vilem charã, quando. s. intendunt notabiliter dãnificar̃ ex sola nãq;

tando vel corrumpendo [a] peccat mortaliter. Similiter circa ea quorum cognitio pertinet ad homines bonũ puta ad perfectionem sciæ & informationem morum erit mortale, quia cõtra charitatem Dei, & proximi. Secus si esset circa aliq̃d quod non refert ad salutem verũ sic vel sic cognoscatur, qa esset veniale. [b] Idem dic ꝙ est mortale quãdo est in nocumentum corporis proximi vel rerum de aliquo alicuius importantiæ etiam si alteri prodesset, secus si in dãnum alicui⁹ rei minimę, quia non esset contra charitatem, & ideo veniale. Secundò est peccatum mortale per accidens. Et hoc dupliter. Primò rõne intentionis, puta quia ita afficitur ꝙ nõ curaret offendere deũ vel proximum notabiliter, qa præponit mendaciũ charitati Dei & proximi, multomagis si intendit dicẽdo mẽdacium iniuriare deum vel ledere notabiliter ꝓximum [c] ẽt si non lędat peccat mortaliter. Secundò ratione scandali, vt cum quis dicens mendacium probabiliter scandalum sequi aduertit, tamẽ non curat, sed dicit mẽdacium, & peccat mortaliter. Et in hoc cõcordant communiter Theo. in 3. di. 38 Additur & tertiũ, ex quo fit mortale. s. cũ dicitur in iudicio. Vnde ſm Durandũ oẽ mendacium (pter iocosum) quod in iudicio dr̃ de his q̃ ad iudiciũ pertinent est mortale, quia subuertit veritatem iudicij, ꝙ cædit in ꝑniciẽ vniuersitatis, & placet qñ dr̃ đ eo de quo tenetur dicere veritatem, aliàs non & qñ sit habes supra. Cõfessio delicti. Et supra Furtũ §. 27. infra. testis. §. 26. Additur & quartum ex quo efficitur mortale ſm Ho. rõne contemptus. s. cũ qs ꝓ nihilo hẽt dicere mendacia iocosa sicut vera, sicut faciunt ioculatores, & similes. ar. 25. di. §. aliàs ea demum. Qđ limito verũ qñ ẽr si esset mortale nollet abstinere, aliter ñ & sic incidit cũ primo. additur & quintũ secundùm alios. s. rõne perfectionis, sed istis nõ assentio, nisi vel quãdo perfectio est talis ꝙ obligauit se voto vel iuramento in nullo casu mẽtiri vel rõne scãdali vt dictũ ẽ, & ita cõiter tenẽr doc. facit ꝙ s̃. dixi. Circũstãria. §. 4. In alijs ãt casib. cõiter ẽ veniale pcm̃, nisi ꝯsciẽtia eis dictaret ꝙ eẽr mortale, qa si eẽt eis ꝯ tale dictamẽ dicerẽt mẽdaciũ pcm̃ mortale.

4 Verũ prædicator vel doctor semper peccet mortaliter mẽtiẽdo? R. Pe. i 3. di. 38. ꝙ non, nisi scãdalũ vel contẽptus doctrinæ sit annex⁹, qa si hoc sciẽs mẽtit̃, peccat mortaliter. Sir̃ si diceret contra id quod est faciendum ex necessitate, secus si ex consilio, nisi ratione scandali, vt dixi.

5 Vtrum liceat pro alterius vita conseruanda mentiri? Respond. quòd non dict. capitulo super eo. Et qualitercũque dicatur mendacium semper est peccatũ saltem veniale.

a Qui potest cadere in constātē] De hoc mætu vide supra matrimonium.3.impedimento.11. & quæ ibi scripsi.
b Regis vel domini] Exemplū in illa quę matrimonium contrahit pcib.principis.
c Minæ vel verbera]Dicit tamē Bar.in l. interpositas C.de transactio. q si mulier vendit pp mætū mariti ē iusta cā rescindendi contractum. Et ille mætus causatur per minas,vt hic De hoc etiam p Pa.i d.c. causam matrimonij, vbi no Et Bar. idem dicit In l. mætū. C.quod mæ.cau. & in l. 1. § quæ onerandæ ff.qua re ac.non da.Mætus ergo vxoris erga maritum,& clerici erga episcopum faciunt rescindere cōtractum si præcesse runt minæ ab eo qui solet inferre aliàs sola reuerētia non rescindit contractum.
d Puta maiorem partem] Exemplū si non vēdis mihi equum faciam tibi inferre dānū &c. Timet ille facit contractum tunc rescinditur contractus neque precium restituit.d.l.pen.
e Deci 40] Pa. in d. cuoi di:ectᵒ dicit ea quæ hic habentur,& idē in d.c.olim in 4. col.limitando vt habetur in.§ seq
f Et dispositione iuris positiui] Vt non ieiunare, audirē missam, &

istę est ille q potest cadere in constantem [a] virum vel mulierem,vt cum qs potēs inferre minatur mortē aut grauem cruciatum corporis,vt in c.cū dilectus,extra eo.ti.Aut seruitutē,seu status subuersionē, puta quia scindet instrumenta vel priuilegia libertatis, vel detinebit in carcerē,aut stuprationē vt.ff.e.ti.l.isti qdē. In. eo.ti.§ r.2.& 3.Et intellige qn̄ prędicta vel aliquod pdictorū minatur nedū in psona propria sed ēt in persona liberorū, aut vxoris,aut similium personarum,vt d. l.isti in fi.

2 Vtrū metus iustus causetur ex imperio vel supplicatione regis vel dn̄i? [d] Res. Pa.in c.vl.qui cle.vel vo.q non,nisi sit cousuetus tiranicè tractare non obtēperantes .uis pcib.qa tunc benè causat,vt tenet Io.An.in d.c.vl. Bar.in tractatu de tirāno.Facit q idē Bar.no.in l.ad inuidia. C. quod met. cau.vbi dicit quod sola reuerentia mariti non cāt iustū metū in vxore nisi pcesserint minę vel verbera.[c]& idem voluit Inno.in c.cām matrimonij,de of. dele.

3 Vtrū mætus perdēdi bona temporalia vel grauē iacturā ī eis puta maiorē partē[d] sit iustus? R. Pa.in c.Abbas extra e.ti. q sic si nō potest sustentari sine illis bonis q̄ qs timet pdere.qa alibi dicitur q spūalia no pn̄t diu esse sine temporalib. r. q.3.si quis obiecerit, & gl. in l.aduocati.C. de aduoc. di.in di.no.pecuniā vitā hominis,facit pro ista opi. ca. præsbiteros.l.di.& l.pe. C. eo.ti.& di.c.Abbas.

4 Vtrum mætus excōicationis sit iustus? R. gl.in c. olim iter,de re.spo. q sic, sed Io.An.in c. cū dilectus d his quæ vi.me.distinguit q aut iustè comminatur & non excusat,quia culpa sua incidit in mætū. l.si mulier ff.eo.ti. Aut iniustè comminatus,& sic est iustus,cū grauis sit pœna inter homines esse & carcere hominum cōmercio l.hi qui sanctam.C. de apost. c. sacro.de sen.exc.Et hanc dist.approbant domini de Ro.decisio.40.[e]

huiusmodi &c.
g C. olim inter. 4.co.ver.2]principalis vbi dat exemplum ī matrimonio,in iurisdictione & in electione.Tu vide Pa.i c. Abb̄ q mę.ca & 1.§.seq.

5 Vtrū timor infamiæ sit iustus? R.gl.in l. nec timore.ff.e.ti.q timor īsamiæ facti nō cāt,vtputa qa aliqs dicit q malū dicet d eo sed metus infamiæ iuris talis q hēt iuris ef fectū,iustus est,vt in l.isti, in prin.§.fi. ff.e. vbi patet q deprehensus in aliquo delicto qcqd facit nè probatur ex iusto mætu facit, qa pditus pt pati mortē vel cruciatū, & hmōi.Et hæc oia intellige q causant iustū timorē,qn̄ quis non hēt facilè remediū prouidendi.qa si posset prouidere sibi,puta adeundo superiorem, vel alio modo nō prouideret non esset iustus mætus,sed sibi imputaretur.ar.c.fi.de elec.& l.quib.dieb. in p:in.ff.de cond.& dem.& l.qui potest facere ff.de reg.iu.& c.pastoralis.§.prętere a de of.ord.quod limita vt infra.§.con.

6 Vtrū mętus iustᵒ excusat a pcō? R. q nō a toto,sed solū a tāto,non tn̄ ēt a toto q illud est de gn̄e peccati mortalis q fiat veniale.c.sacris,extra e.ti.c.2.de hom.2.q.1. in primis, qa debet potius q̄libet mala tolerare q̄ malo cōsentire decernat.3 2.q.5. ita nè.Limita tn̄ pdicta ad ea q̄ sunt iuris diuini. Secus in his q̄ sunt peccata mortalia ex dispositione iuris positiui. [f] qa sic excusaret a mortali,vt patet s̄. Inobediēcia,i prin.

7 Vtrū ꝯtractᵒ factus ex mætu iusto sit nullus? R. vt colligo ex Pa.i c.cū locū,de spō. in 2.no. & exemplū in matrimonio,& d.c. olim inter, [g] q aut ꝯtractus requirit liberū consensum aut nō.Si sic,tūc ꝯtractus est ipso iur nullus. Rō qa licèt coacta volūtas sit volūtas.15.q.1.merito,rn̄ nō est volūtas libera & sic deficit qualitas libertatis, q̄ ē de substantia cōtractus,& ideo nullus. In alijs autem vbi non requiritur liber cōsen

 sus,

a D c.cũ locum] Ibi Pa. latè examinat, & dicit hanc esse cõmunẽ opi licèt Car. ꝯ, & malè, & in d. c. Abbas, & in d. c olim inter.
b Itẽ electio prælati] Puta pp metũ tiranni est nulla, facit gl. in d. c. Abb. & tex. iuncta gl. in ca. quisquis, i ver. libertatẽ, de elect. vbi per trienniũ sunt suspensi, vide ibi omnino.
c Et d. l. mulier] non valet cõuentio pœnalis p q̃ aufertur libera testamenti facultas. l. stipulatio hoc modo concepta, de ver. obli. Conc. ibi in gl. liberũ. n. esse debet quod non liberũ iterũ reddit arbitrium, dicit text. in l. 1. C. de sacr. san. ec. vide Pan. in d. c. Abbas.
d Velle accusar] Bart. in l. accusationis C. ꝙ met. ea distinguit cit ca hoc post glos. Q. aũt accusatio erat calumniosa & potest repeti ꝙ datum ẽ nẽ accusatio sequatur l. in summa. ff. de condit. & demõ. si verò erat vera tunc aut sumus i casib. in quib. licèt transfigere, & non pôt repeti, si aduersarius obseruat promissa, aliàs sec°, vt no. in l. siue apud acta, & in l. si tran sigere. C. de trãs. Si ãt trãsigere nõ licebat, tũc q dedit turpiter dãt & sic repetẽ si potest l. si qdẽ vbi Bal. C. de ꝯhend. & cõmit. stipula.

sus, non est nullus ipso iure, quia (vt dixi) coacta voluntas sẽp volũtas ẽ, vt plenè leg. & no. in d. l. si mulier. §. si. ff. e. tit. sed veniunt acta rescindenda actione ꝙ metus cã, vel officio iudicis.

8 Quæ sunt in quibus requiritur liber consensus? ℞. ꝙ primò omnia quæ sũt meritoria, vt pœnitẽtia, confessio, eleemosina, & hmõi, q̃ si fiant ex tali mętu excludũt meritũ, & perinde erit ac si non forent f[...]a. Excipiuntur illa in quibus imprimiẽ character, vt baptismus, & huiusmodi, qa virtute characteris aduenĩẽte libera voluntate conualescunt, sed non alia, vt in c. de iud. 45. di. ppea. Chriso. super Matt. 22. Qui solo timore seruit deo pęnam q.dã euadet, sed pręmiũ non acquiret, qa non vult deus vt timeatur vt dñs, sed vt ameẽ vt pius pr̃, facit text. Aug. de pę. di. 7. nullus, i fi. quẽ sero pęniteт inquit nõ solũ oportet deũ timere iudicẽ, sed iustum diligere, non tñ pęnã timeat sed anxieẽ pro gloria, hæc ille. Secundò matrimoniũ facit. c. notificasti. 33. q. 5. & ca. veniens, el 2. de spon. & d. c. cũ locũ.[a] Tertiò dotis promissio vel solutio i l. si mulier. §. si dos, vbi est optima glo. ad propositum istud. ff. e. tit. quia si principale non tenet, nec accessorium, de reg. iur. li. 6. Quartò iurisdictio, vnde prorogatio eius ex iusto mętu est nulla. l. 2. ff. de iud. in prin. & gl. in d. l. si mulier. Item electio p̃lati[b] per mętum facta est nulla. c. vbi periculũ §. cæterum, de elec. li. 6. Quintò autoritas tutorum extorta per mętum est nulla. l. 1. §. vlt. ff. de aut. tuto. Sextò absolutio ab excõicatione de quo su pra. Excõica. 7. Casu 18. Septimò testes testõrum, vnde si in vinculis teneñ aut ab hostib. non valet. l qui testã. § fi. in vltimis verbis, & ibi ẽt est gl. ff. de tes. Octauò votum, limito verum quoad metum mundanũ q incutiẽ ab hoĩe ad hoc vt voueat, nõ ãt quoad mętũ aliũ pp quẽ euadendũ aliquis vouet, quia sic tenet votum. Ratio diuersitatis, quare votum teneat ex aliquo mętu factum, qñ mętus non infertur vt voueat, sed ex alio respectu & non pœnitentia, & confessio. &c. est quia tale votum fit pietati diuinæ, & misericordiæ, quam interpellat vt eum liberet a malo instanti, & ideo non potest non misereri acceptat promissionẽ, & subsidiũ impendit, in pnia, & confessione, & huiusmodi non concurrit solũ misericordia sed & iustitia. Vnde misericordia Dei acceptat inquantũ non derogat diuinæ iustitiæ. s. vt non sint merito & recompensatione, sed vt sint digna vita æterna, hoc nõ p̃t, qa derogaret diuinę iustitiæ, q̃ non vult nisi volũtariũ libera volũtate ad conuersũ in c. sicut nobis, de regula & i multis alijs, no, gl in d c. Abb. & d l. mulier.[c]

9 Quid de iuramento mętu extorto? ℞ vt supra. Iuramentum. 5. §. 9.

10 Quid si qs veniat in talẽ mętũ ex culpa sua? ℞. ꝙ ñ subuenit ei nec hẽt seu competit ei aliquod remediũ. d. l. si mulier, in pri. vbi liberta commisso crĩe ingratitudinis, & timens nè reuoceẽ in seruitutẽ, ꝓmittit aliqd dño cõminãti seruitutẽ, nõ audiaẽ, sed quoad consciam distingue, quod aut talis timor p̃t iustè incuti tali, puta qa commisit crimẽ capitale cõminat qs eũ velle accusare[d] pp quẽ timorẽ ille dat cẽtũ, talis licèt turpiter accipiat pecuniã vt desistat ab accusando, tñ restituere nõ teneẽ de necessitate si modo ille donare potuit. Si verò timor incutiẽ iniustèquoad deũ, puta p̃cõminaẽ interficere adulterũ cũ filia, quod licet de iure ciuili, vt in l. nec i eo. §. ius occidendi, ff. de adult. tñ qa non licet quoad deũ. Ideo ex tali timore extortũ non poterit tenere i consciã nisi inq̃tũ ẽ in recõpensationẽ sui itercsse, puta famęlię & hmõi aliàs ñ facit tex. cũ gl. in c. iter hęc. 33. q. 2.

Vtrum

11 Vtrum agẽs certũ quid ex metu ꝓsumať consentire ex taciturnitate sequẽtis téporis? ℞.gl.iuncto tex.in c.accedens, de cõuer.cõiu. ꝙ non, nisi interueniat aliquis actus positiuus approbatiuus primi actus, vt in l.2 C.eo.& per In.in c.sup eo.de renũ. a & facit. c. ad id quod, de spon.vbi spõsa q̃ metu ꝯxit non cohabitat viro spontè præsumiť matrimoniũ, maximè si interuenit copula. facit. c. vnicum, despon. impu. lib.6.

12 Vtrũ probanti metũ ex quo emisit bona sua stetur eius iuramento circa q̃titaté bonorũ, ℞.Pa.in c. fi. b extra eo.quòd sic si iniustè metũ incussit & contra eũ q incussit. Secus si agereť cõtra villã í cuiꝰ territorio ẽ factũ, nã oportet ꝓbet p aliosꝰ, & põt adducere socios & familiares pp difficultatem probandi, bonus tex.est in l.consensu. C. de repu.& in c.veniens, el 2. de testi.in fi.

13 Vtrum metus ꝓbabilis vel leuis similiter annullet? ℞. ꝙ nec excusat nec rescindit nec annullat, & dicitur ille qui cadit in virũ leuẽ aut vecordem qui timet vbi timẽdũ nõ est, & dicitur meticulosus. ff.eo. l.metũ. 1.& 2.quia non tollit actũ requirenté liberũ ꝯsensum, vt no.Pa.in c.veniens, el 2.de spõs. sed quò ad ꝯsciam dic vt ĩfra.S.15.

14 Vtrum ille qui p metũ extorsit aliquid teneať? ℞. Dir.eo.ti.ꝙ sic & ẽm leges põt agi ꝯtra eũ ẽt quò ad pęnã infra annum.Sed post annũ nõ, sed solũ quò ad rei persecutionem, quia prætorię actiones sunt ppetuę quò ad rei persecutionẽ, sed quò ad pęnam sunt temporales, insti.de perpe. & téporali, ac in prin.ff.de vi & vi ar.l.1.in prin.ff.qđ me. cã.l. si cũ exceptione. S.1.2.& 3. ẽm tñ Canones etiam ad pęnã post annũ, qa nulla cõditio temporis põt opponi 3.quæs. 1.c.redintegranda, & ibi per doctõ. Et nõ solũ tenetur de his quę habuit p talẽ metũ sed de oĩbus q̃ amisit ille cui talẽ ĩtulit metũ d.l.si cũ S.pediꝰ qa metus fuit cã seu actio amissionis d.l.si cũ.S.ĩ hac actione, concor. In. circa principiũ 2. col.ver.ꝙ dominus, & Ho.in c.fi.eo. ti.

15 Quid si metus sit solũ ob timoré reuerentię? ℞.ꝙ datum ex tali timore est omnino restituendum, si datum contra voluntatem dantis. Facit l.quæ honorándę ad fi. ff.qua.re.ac.non da. Vnde qñcunque non adest voluntas dñi rerum in dando, nisi ex metu acceptum est restituendum, nisi fuerint in culpa metus ẽm quod s̃.dixi S. 10. Nec ob.l.vani.ff.de reg. iur.& l.metũ. ff.quod met.cau.qa loquuntur quoad forum contentiosum, secus in conscientia.

16 In quo differt metus a vi? ℞.Pa.in d.c. sacris, c ꝙ metus est vis conditionata.s.cũ dicit interficiã te si nõ feceris sic & huiusmodi.c.ad audientiam.extra eo.Et fit sine violentia corporali. Vis autem est quædã coactio quia qs ligatus cogitur facere aliquid corporaliter, & dicitur vis absoluta, & hæc excusat a toto si intrinsecus non cõsentit, quia nõ dicitur quis agere sed potiꝰ pati.d.c.sacris. Lex autẽ magis largè accipit dicens. Vis est impetus maioris rei cui resisti nõ potest.s.commodè.ff.quod metꝰ causa l.1. & 2.de pact.quamuis.li.6.

MILITES nñi temporis d licèt non habeant insignia obseruantiæ veteris habẽt tñ insignia obseruãtię nouę ẽm Bal.ĩ l.1 C.q̃ bo.ce.pos. e allegat ĩ ar.c.trãslato, q̃ ꝯsti.tñ nõ gaudẽt priuilegijs militaribus.qa eorũ militia nõ ẽ priuilegiata, & in eorũ actibꝰ dñt vti iur.cõi, vt cõiter teneť p doc.Cy.ĩ l.1.C.ď iur.& facti ignorãtia. f

a In c.super eo. de renun.] Circa secundã col ver. sed soluẽdo, vbi dicit. Quod qui soluit spõtè vĩ approbare, qđ per dolum vel turpem causam promisit.

b Rñ.Pa.ĩ c.fi.] Ibi poniť vtilis materia, de qua habes in l si quã do C vnde vi.

c Rñ.Pa.in d.c. sacris] Secundò no. exẽplum vt si qs ꝓpter cruciatum corporis fugiendũ cõicat excõica.o. Et sic vis cõtinet metũ, sed nõ è conuerso, vt patet ĩ l 1.in fi.eod.tit.

d Milites nñi téporis] Vtrũ militia sit dignitas dic vt supra dignitas i Apostil.

e C. qui bo. ce. pos.] Vlt. qõe. Ex quo dicit ꝙ nõ pñt carcerari.excludit tamẽ ab hoc bñficio milites piratas qui se habent tã quã Catuli in siluis ẽm Bal. ibi.

f C.de iu.& fac. igno.] vbi dicit Ias.in 2. colum. Quod cõis conclusio est, ꝙ milites nñi téporis aurati non gaudent priuilegio illiꝰ legis. Quia armis nõ vacãt, sed ĩ plateis spaciantur ẽm Cy. ibi.16.q. Et gñaliter in oĩ materia an ea quæ dicuntur in milit.ib.armatę militiæ habeãt locũ in militib.nñi téporis, vide Alex in l. centurio 7. col.vbi accumulatè refert alios de valg. & pu. Tñ sicut miles armatæ militiæ nõ põt torqri, sic nec miles nñi téporis auratus, ita Bart. Qui se de facto sic dixisse in l.milites C. qõni. Seqtur Alexander, vbi s̃. imo nec valet consuetudo vel statutum, ꝙ milites possint torqueri. Ear in l. omnes iudices. C.de decurio.li. 10. per tex.illũ.

& Bar.[a] in l.filius familias. §.veterani.ff. de ꝓcura.Bal. in l.in testamēto.C.de testa. quia non habent illa reqsita in militibus, sed magis sunt promoti ad pompā, vt dicit Bal. vbi supra.[b]

1 Quis non potest esse miles? ℞. ꝙ impugnātes securitates nāuigantium,& hostes publici,& infames milites esse nō possunt, vt in l. 1.in versi.optimos fidelissimosq; commilitones.ff. de testa. mili.

2 Vtrū miles possit incarcerari pro debito contract⁹ vel vltimæ voluntatis? ℞. Bal.vbi.s.[c] ꝙ non. Sed Bar. ī l.miles,ī prin.post gl.ff.de re iudi. limitat ad debitum cōtractum in castris solum.

3 Quomodo instituunē, & de eorū priuilegijs habes ī l. pe.ff.ex qui.cau.ma. in gl.vnica.

4 Vtrū ars militiæ sit licita? ℞. ꝙ sic si debito modo fiat.2 3.q. 1.militare.de quo dic vt s̄ Bellum.Licet ēt militibus se exercere in his q̄ nulli sunt nociua cā exercitij. puta in cursitationibus equorum,in proijciendo tela,& huiusmodi,in quibus non imminet probabile periculum proximi, sicut in torneamentis imminet,& ideo ꝓhibētur,facit ad hoc secūdi regū 1.[d] vbi Dauid ꝓcepit vt docerent filios Iuda arcū i. artem sagitandi.

MINOR qs dicāē? ℞. ꝙ ille q nō hēt.25.an nū ꝯpletū.ff. de mino.l.1.

1 Vtrum minor possit petere restitutionē in integrū non solū in læsione quæ demit de patrimonio,sed etiā ī lesione lucri cessantis? ℞. ꝙ sic vsq; ad quadriennīū postquā impleuit 25.annū, de his tñ solūm in quibus læsus est.j̄.25.annum, vide gl.ī c.2.de resti.in integrū, in ver. restituimus.

2 Vtrū teneant gesta cum minorē sine autoritate curatoris? Res.Pa.in c.ī pn̄tia,de ꝓba.ꝙ si intrat religionem pōt alienare oīa bona sua, quia fingitur mori.l. Deo nobis.C.de epis.& cle. sed non inuitādo nō pt alienare etiam in pias causas.[e]

3 Minor si renūtiauit[f] beneficio ecclesiastico nō restituitur,quia in spūalibus, vt maior admittiē & agiē, & ꝯueniē. ff. de mino. l. ait prætor.in gl.in prin.in ver. quid aliud, quæ dicit ꝙ potius se exonerat.

MISERABILES personæ quæ dicantur? ℞. ſm In.in c.significantib.de offi.dele.& Pa.in c.licet.de cēsi.ꝙ sūt cęci & alij morbo laborātes, qui pñr auxiliū ab ecclesia implorare, qñ nimis aggrauanē in collectis,facit d.c. significantibus, & quod ibi no.p Pan. vbi ponit latè mateiiā miserabilium personarum.

1 Vtrū cæci & alij morbo laborātes ꝑpetuò excusenē a muneribus? Res. Pa.in d. c.licēt ꝙ sic a personalib⁹, quæ imponūtur ꝑsonis, vt l.3. C.quib.mo.se.excus.li. 10.Arealibus aūt munerib. ordinarijs nō excusanē,nisi princeps velit ea remittere.C. de vac. mune.lib.10.& e.li.10.de mune.patri. quasi ꝑ totū.secus si sunt extraordinaria, qa nō tenenē ad illa l.vnica.C.de superindic.li.10. facit.c.iudicatū.89.di.& qñ dicāē realia or dinaria,vel extraordinaria. vide j̄. Munus.

MISSA secundūm Hug.de S.Vincē. de sacramentis.lib.11. dicitur quasi transmissa,[g] eo quod populus per ministerium

a Et Bar.]Vbi dicit. ꝙ pn̄t eē ꝓcuratores, secus tñ de militibus,qui in castris militāt & de militib. spiritualibus.

b Vt dicit Bar. vbi s̄.] 12.q. & loqtur de militib⁹ thusciæ.Et ꝓcipuè d̄ Florētiois, qui cū vacent poti⁹ mercaturę quā reipublicæ oō debent priuilegijs militū gaudere.

c Bald. vbi s̄.] s. in l.1.in fi.C.qui bo.ce.pos.Qui dicit.Qđ aliàs falso vocabulo vterentur nisi essent veri milites.

d Secūdi regū.1.] vide ibi.Nico. de Lira.

e In pias causas] Pōt tñ testari in.sti.qui.nōest per.fa.te. §.præterea Pa vbi supra.

f Si renūtiauit] Bar. in d l.ait ꝓtor. ī prin. refert Can.in r ex parte. de restit. spolia. vide ibi opi. reritatas p Pa. & post multa cōcludit,aut post renūciationem minoris benefiriū fuit alteri rollatum, aut nō. pɾimo rasu nō restituitur minor,ita glo. 2. circa medium in d.c. ex parte,seqtur Io.de Lign.secundo rasu restitui potest sed iudex debet admittere en minor esset grauiter lesus qa de illo viuebat & leuitate ductus renuntiauit,tūc restitutio dateē fauore minoris, quicquid dixerit Hosti. & d.Anto.in d.c. ex parte,& tunc fiet noua collatio secundūm Ioan. de Lign.& Pa.vbi s̄. si autē exonerat⁹ ē minor qa plura habebat bñficia vel vnicū quod erat onerosum, tunc nō restituetur, & ita loquitur gl. in d. l. ait prætor, quod hic rōcluditur.Quid autē si minor abstinuit ab hęreditate pr̄ña an post possit hāc abstētionem reuocarē, vide tex. sin.in l. fi.C. de repu. hæredi. qui dicit ꝙ sic vide ibi doctō.distinguētes, maximè Alexan. & Ias.

g Quasi transmissa] Quare in fine missę dicitur aliqñ.Ite missa est, & qñq; bñdicam⁹ dño,& qñq; requiescant in pace. Rñdet S Bo.in 4.di. 13.in 3.dubio literali,ꝙ qdā missę celebrantur in honorē sanctorū, & quia ipsi sunt in tuto,& sūt corā Deo,iō ī talib. licētiatur populus,& dicitur. Ite missa est q.d.festinate ingredi in illā requiē,secūdò qdā celebrantur ad salutē viuorū specialiter, & qa nō sum⁹ certi de salute nostra, iō debemus esse cōtinui, & soliciti

ſterium ſacerdotis qui me diatoris vice fungitur inter deum & homines. preces, vota, & oblationes trāſ mittat Deo.

1 Miſſa a quo dēt celebrari? ℞. ꝙ a ſolo ſacerdote ritè ordinato, & ẜm claues eccleſiæ, vt ibi dicitur cū gl. de ſum. tri. c. 1. §. vana. de conſec. di. 1. c. in fi.

2 Vtrum exiſtens in mortali vel pollutus nocturna pollutione licitè celebret. Vide ſupra Euchariſtia 3. §. 18. & §. 29.

3 Vtrum ſacerdos qui nō eſt ieiunus poſſit celebrare. ẜm Sco. in 4. di. 8. q. 1. ni hil. de conſe. di. 2. liquido, & taliter debet eſſe ieiunꝰ ꝙ circa mediā noctem nihil ſumpſerit quātūcunq; minimū, etiā ſi ſit ſpecies, vel electuariū, vel medicina,[a] q̄a canon dicit nullus poſt cibum potūq; quēlibet minimū ſumptum miſ ſas facere præſumat 7. q. 1. nihil. imo plus ibi dicit gl. in ver. miſſas. ꝙ etiā ſi ante mediam noctē ſumpſiſſet cibum, & adhuc ſentiret eructuationes [b] & cibū nō debet celebrare, de conſe. di. 2. tribus & Hoſt. de accuſa. in c. ſi. conſtiterit.

4 Quid de reliquijs cibi remanentibus in ore? ℞. ꝙ ſi caſualiter deglutiant non impediūt q̄a non traijciuntur per modū cibi vel potꝰ ſed per modū ſaliuæ. ẜm S. Tho. in 3. parte. q. 80. art. 8. ad quartum.

5 Quid ſi ſacerdos in mane lauādo os deglutiat ſtil lam aquæ? ℞. ꝙ poteſt celebrare. niſi fecerit ex pro poſito, ar. 23 q. 5. de occidēdis, 15. q. 6. c. 1. in fi. con cor. Ric. in 4. di. 8. ar. 2. q. 3. Th. verò dicit verū, niſi tra ijciatur in magna quātitate. [c]

6 Quid ſi cibꝰ ſit digeſtꝰ, ſed tñ non dormiuit ꝑ totā noctem? ℞. ꝙ pōt celebrare, quia ſolū quies tempus, & digeſtio requirūtur ẜm Io. Bar. Bri. & Archi. in d. c. nihil. & Hoſt. & Pa. in d. c. ſi conſtiterit. licèt ibi gl. videatur ſentire ꝯtrariū ſed malè.

7 Quomodo debet celebrare? ℞. ꝙ debet ſeruari ordinariū miſſę tam in dicendis quàm etiam in actibus.

8 Vtrū debeat celebrare capite diſcooperto? ℞. ꝙ ſic. de conſen. d. 1. c. nullus Eps. Vnde qui ſine rationabili cauſa celebraret capite cooperto, peccaret mortaliter, ſecꝰ ſi ex aliqua rationabili cauſa propter verbum temerè poſitum, in d. c. nullus. [d]

9 Quid ſi poſt inceptā miſſam deſiſtat? ℞. ꝙ ſi ſine rationabili cauſa dimittit, peccat mortaliter. aliàs non, vt in d. c. nullus. [d]

10 Qñ euangelium legitur oēs debēt ſtare non ſedere nec genuflexi manere. vt in c. apoſtolica autoritate. de conſe. di. 1.

11 Vtrū debeat aliq̄d aliud dici a ſacerdote q̄ qđ continetur in miſſali? Reſp. ꝙ nō, ar. c. viſum, & c. de noībus, de conſe. di. 1. Cogitari tamē poſſunt quæcunque deuota ẜm S. Bon. ſed non exprimi.

12 Vtrum requiratur attētio? ℞. ẜm Ric. angelicum in quol. ꝙ ſic. vnde Dio. de ec cleſiaſtica yerarchia ad ſanctisſimū euntes ſacrificium mundari conuenit ab ipſis vltimis animę fantaſmatibus, vnde deſperās ſe poſſe habere probabiliter cordis ſtabilitatem, peccat grauiter accedendo, ſi tamen ſperat, & ex infirmitate diſtrahitur minus peccat. hęc ille.

13 Quid ſi omittatur aliquid? Reſp. ꝙ peccat mortaliter ſi ſcienter facit, tñ cōſecrat ſi ibi ſit materia debita & formata cum intentione conficiendi de quo dictum eſt, ſ. Euchariſtia 1. Et hoc intellige ꝙ peccat mortaliter ſcienter dimittendo aliq̄d notabile, puta euangeliū vel epiſtolam ſecretas, & hmōi, ſecus eſſet de aliquo verbo ſolo alio a forma conſecrationis. Idē dic ſi omittatur tps debitū, paramenta, & reliqua neceſſaria ꝙ ē mortale q̄ſi fit ſciēter.

ne per noſtram ignauiam miſſæ efficacia euaneſcat, ideo in fine miſſę dr̄ bñdicamus dño, iuxta dictū Prophetę. Bñdicam dñm ī oī tpe. Quædam celebrant ad requiē defunctorū ſpāliter, & in illa dr̄ Requieſcāt ī pace. hæc S. Bo.

a Medicina] quo ad ieiuniū nō dr̄ cibus, ita loq̄t. l. nō oē. ff. de pec. leg. ſecus in celebratione miſſæ.

b Eructuatiōes] In hoc ſunt duæ opi. Cano. tenēt ꝙ cibus debet eſſe digeſtus aliàs quis nō dēt celebrare, de conſec. di. 2. c. trib. Vide Pa. in c. ſi ex ꝑte, de cel. miſ. ſuper glo. fi. Idē Landul. in 4. S. Th. in 3. par. q. 80. ar. 8. in ſol. 5. ar. tenet ꝯ. dūmodo poſt mediam noctem nihil ſumpſerit hoc etiam tenet Roſe. Euchā. 3. §. 21. tu dic ꝓ concordia ſi ꝑꝑ eructuationes vel ꝓpter indigeſtionē cibi mētalis eſſet multū perturbata tunc haberet locū opin. Cano. & Angelicæ. Si autē parū eſſet perturbata mens tūc poſſet ſumerē corpus Chriſti vel celebrare & hoc eſt de mente S. Th. vbi ſ. Si āt periculū eſt vomitꝰ tunc omnino debet abſtinere.

c Quantitate] Imo dicit vbi ſ. vel in quacunq; parua quantitate, ꝙ impedit.

d Vt in d.c. nullus] dicit ibi. ſ. ꝙ pōt recedere ī caſu. ſ. cū videret puerū ſine baptiſmo moriente dū eſt ēt ad altare conſulo vt baptizet. arg. 86. di. paſce. & vide. in c. ni hil. 7. q. 1. vbi de hoc.

a Quod nõ erat tritecea] Et vide pulcram doctrinã Sco. in 4. dist. 8 q 3.
b Sine scãdalo] vel si erit scandalum dicit Sc. erit phari-eorum passiuum, s. non actiuum.
c Et lauet cũ vino] Et comburatur, & ablutio in sacrariũ mittat simul cũ cinerib.
d Nihil abhominabile] Si autem deprehẽderet sacerdos venenum in calice post cõsecrationem non dẽt sumere nec alij dare nè sacramẽtum vertatur in mortem, sed dẽt illud in vase apto reseruari cũ reliquijs, secũdũ s. Th. 3. par. q 83. aliàs. 84. ar. vlti. ad tertium vbi tractat materiam. huius. §.

24 Quid faciet sacerdos si missam dicendo perpẽdat non fuisse debitam materiã administrandum? ℞. sm communiter Theo. in 4. di. 8. ꝙ siue defectus sit in hostia siue in vino, & aduertit antequam consecrationis canonem inceperit, sic accipiet aliam hostiã, si defectus est in hostia vel vinũ si est in vino. Et reincipiet si est in hostia defectus ab illa oratione. Suscipe Sancte pater, qua dicta omissis alijs, dicet veni sanctificator &c. Et sic omnib. alijs omissis prosequatur vbi erat qñ aduertit. Si verò defectus fuit in vino, incipiet ab illa oratione Deus q hu manæ cum oratione Offerimus. &c. Et alia Veni sanctificator &c. Et alijs dimissis prosequatur, vbi dimiserat, Si iam cõsecrauerat, & post consecrationem deprehendit, quia defectus erat in vino debito sic accepto cum aqua solum incipiet ab illa oratione. Simili modò vsque ad orationem, vnde & memores, & alijs omissis prosequatur vbi dimisit. Si verò defectus erat in hostia & iam consecrauerat vinum, sic accepta alia hostia incipiet ab illa oratiõe. Qui ordine & loco illi⁹ relatiui, qui dicet Dominus noster Iesus Christus pridie quã pateretur &c. vsque ad orationem. Simili modo, & omnibus alijs omissis prosequatᷣ vbi dimisit. Et notanter sic dixi, quia si solũ diceret, hoc est corpusmeum, nõ consecraret secundùm Sco. & Landul. in 4. di. 7. q. 3. quia oratio illud significat quod exprimitur verbo, non quod est in intentione proferentis. Et ideo si nulla fieret mentio de Christo intelligerent illa verba de corpore sacerdotis, vel sanguine non de Christo. Et sic non consecraret.

15 Pone quòd non aduertit de defectu, nisi post sumptionem hostiæ quæ nõ erat triticea [a] aut debita? ℞. sm cõiter. doc. vbi s. ꝙ non obstante quod non sit ieiunus mihi lominus accipiet aliam hostiam debitam, & incipiet, vt dictum est. Dominus noster Iesus Christus pridie quàm vsque ad simi limo &c. & postea alijs omissis sumet eam, & prosequetur vbi omiserat.

16 Sed quid si sumpto corpore inuenit aquam loco vini in calice quam bibit? Res. Tho. in 3. parte. q. 84. aliàs est. 83. arg. vlti. ad quartum. tenet quòd est alia hostia, & aliud vinum sumendum & consecrandũ. Quidam alij dicunt ꝙ propter scandalum nihil est reiterandum & maximè cum non sit ieiunus. Sed tu tene opinionem Sco. vbi supra quòd solùm est accipiendum vinum cum aqua & dicendum. Simili modo post quam dñs noster Iesus Christ⁹ cęnauit accepit calicẽ &c. vsque vnde & memores, & sic alijs omissis dicat. Sãguis domini nostri Iesu Christi custodiat animam &c. & sumat, quia illud potest fieri sine scãdalo [b] nec obstat quod non sit ieiunus, quia est maius præceptum quòd sumatur integrè quàm ieiunio stomacho vt patet in c. comperimus, & c. relatum, de con. di. 2.

17 Quid faciet sacerdos si quando habet aquam in ore antequam deglutiat aduertit? Res. Directoriũ. li. 1. ti. 17. quòd si potest sine scandalo sputet in calice, & extrahet particulam hostię, & aquam reponet in alio vase, & sic accipiat vinum, & cõsecret vt dictum est, & in eo ponat particulã hostiæ & sumat postea illam aquam scilicet post sumptionem sanguinis, si potest facere sine periculo vomitus vel si timet de vomitu, reponat aquam in sacrario. Et idẽ dicerem de particula quod idem esset comburenda, & cineres in sacrario reponẽdi, qñ sine piculo vomitus recipere nõ posse.

18 Quæro quid faciet sacerdos quando musca vel aranea cadit in calice? Responde. quod si cadit ante consecrationem proijciet illud vinum, & accipiat aliud cum aqua, & faciat secundùm quod supra dictum est. § 14. Si verò cadit post consecrationem extrahet eam & lauet cũ vino [c] nisi esset res venenosa, vel quæ prouocaret vomitum, quia tunc oĩa simul essent reponenda in vase alio, & aliud vinum cũ aq̃ sumẽdũ & ꝯsecrãdũ vt dictũ ẽ i. §. 14. & 16. sm Ar Hu. Io. d Fanto i c. si p negligẽtiã. de ꝯs. di. 2 qa nihil abhominabile [d] sumi

mi debet occasione hui[9] sacramenti, vt no.gl.in d.c.si per negligentiam, & finita missa accipiat sanguinem illũ & igne comburat cum aliqua stuppa vel panno lineo in tplo madefacto, & cineres ponat in sacrario.

19 Quid si gutta sanguinis ceciderit? ℞. q si ceciderit super tabulam, & similia, lambatur si potest fieri sine horrore, & postea locus radatur, & rasura comburatur, & cinis iuxta altare recondatur & sacerdos quadraginta diebus pœniteat.[a] Si verò cecidit super linteum abluatur tribus vicib[9] calice supposito, & aqua ablutionis iuxta altare condatur,[b] & sacerdos pœniteat quatuor diebus nisi peruenerit ad tertiũ linteũ qa tũc nouẽ si vsq, ad quartũ viginti dieb.[c] pœniteat. d̃ ɔs.di.2.c.si p neglig̃etiam.

20 Quid si sumendo sãguinem remaneret particula ĩ calice? ℞. dẽt digito ad labium cal cis adducere, & sumere, & nullo modo apponat vinum ante ei[9] sumptionẽ, qa vinũ citi[9] descẽderet & sic sumeret ñ ieiunus fm Sco.[d] in 4. dist. 8. Quãuis ego arbitrer quod etiam si apponeret vinum, & sic simul sumeret nõ peccaret, licèt vinum citius descendat, quia quod fit tali modo dicitur fieri simul, p c. pter. de ele.in gl.in ver. mox. & in l.continuus. ff. de ver.ob.

21 Vtrum hostia non consecrata quæ ẽ in altari, vel gutta vini quæ est in pede calicis, vel aliter a vino qđ est in calice separata consecretur? Respon. q non, nisi hoc intendat[e] sacerdos. 1. q.1.detrahe.

22 Quid si omisit aquam ponere in vino? Respond. quod si aduertit ante consecrationem hostiæ, debet eam apponere reiterando vt supra dixi.§.14. quando defectus est in vino, q si aduertit post cõsecrationem hostiæ, sed ante consecrationem vini, apponat nihil reiterando secundùm Monal. Si post consecrationem vini aduertit, tunc secundùm S. Thom.in 3.parte.q. 83.ar.vlt.ad quartum, nullo modo apponat, quia appositio aquæ non est de necessitate sacramenti[f] vt supra dixi, Eucharistia. c. § 17.

23 Quid si vinum in calice congeletur? Resp. quòd sacerdos debet ipsum ante consecrationem resoluere vt habeat rationem actualem potus, si tamen non resoluit adhuc cõficit, quia vinum congelatum non differt a non congelato, nisi qualitate accidentali.

24 Quid si ex frigore hostia dilabitur in calicem? ℞ quod debet vlterius procedere, nec est necesse aliquid reiterare secundũ Th.in 3.par.[f] ar.vlti.ad sextum. sed secundùm Inn.vt recitat Land.in 4.di. 10. si aliqua pars remansit in manu frangat illã, & partem mittat in calicem, quia pma casualiter cecidit.

25 Quid si sacerdos non recolit se aliqua dixisse? ℞. q sacerdos non debet propter hoc turbari, quia qui multa dicit nõ recolit omnia. si tamen probabiliter constet aliqua omissa si quidẽ sunt de necessitate sacri, puta forma consecrationis debet reiterare ab illa forma & cuncta per ordinem prosequi. Si verò non sunt de forma cõsecrationis sic non debet resumere[h] immutando ordinem officij, sed debet vlterius procedere. Th.3.par.q.83.ar.vl.ad 5.

26 Vtrũ super sacerdos celebrans dẽat sumere

---

a Quadraginta dieb[9] pœniteat] Ista pœnitentia fm glo. in d. c. si per negligentiã. de conse.di.2 est vt tot dieb. ieiunet & tot abstineat a sacramentorũ perceptione. Et vide ibi.c. se. quod incipit. Si q[s] per ebrietate. Vbi imponitur pœnitentia vomentibus.

b Iuxta altare recondat] Posset etiam tunc a sacerdote nisi p pter ebbomina tionẽ dimittere tur secũdũ Tho. in 3.parte.q 83. Alias 84. ar. vlt. ad septimum.

c Viginti diebus] C ntũ iñ est secũdũ Tho. in 3. parte. & in 4. vepars illa linter seu pale post ablutionem abscindatur & comburatur. Et cinis in altari ɔdatur.

d Secũdũ Sco.] infra.4. Vbi dicit q probabiliter in die veneris stã cta vinum citius descendit quam particula.

e Nisi hoc intẽdat] Quia si intẽderet consecraret, sed hæc esset fatua intẽtio salte de consecranda gutta in pede calicis.

f Non est de necessitate sacramenti] Apponitur nãq; aqua tã quã de bñ esse ad significationẽ vnionis populi ad Chrm Apoc. 17. Aquæ multæ populi multi, vnde fine ea consecraret. de conse. di. 2. scriptura.

g Secundũ Tho. in 3 par.] Nam q solum minima pars hostiæ mittatur in calicem hoc respicit corpus xpi misticũ, & iõ huiõi pter missio non facit imperfectionẽ sacramenti, vt p pter hoc sit necesse aliquid iterari, & siue dilabatur añ fractionem siue post, q similiter nec omissio fractionis facit imperfectionẽ sacramẽti vt in sum cõsec. ti.de eucharistia. q.6c.

h Sic non dẽre sumere] Similiter etiã, si quis ex lapsu lingue vel impitia mutteret vel mutaret vel non bñ pferet aliquã sillabã a pte post. nihil est iterãdũ ar. de conse. di. 4.ca.retulerunt.

mere corpus, & sanguinē? ℟. ꝙ sic de cons. di. 1. relatum. Si sacerdos deficit in missa alius qui sit ieiunus debet supplere vt supra. Eucharistia. in prin.

27 Quid si aliqs casus necessitatis alicui euenerit, puta infirmitas, & hmōi poterit nè sacerdos illi hostiam dare cum aliam non habeat consecratam? ℟. ꝙ non totam, sed benè parte, & aliam partem ipse sacerdos sumere. secundùm S. Tho. in 3 di. 12. Et idē credo etiam si non sit infirmitas sed alia rationabilis cā.

28 Quid si hostia inueniatur fracta ante consecrationem? Resp. nihilominus potest consecrari, nisi sit scandalum in populo quia tūc aliam accipiet, quia fractio & quadratura, & huiusmodi non vitiāt sacrametum.

29 Vtrum in memento viuorum vel mortuorum debeat fieri aliquorum nominatio? ℟. quòd non est necessè nisi solùm vt supplicantis deuotior reddatur effectus, ar. 13. q. 2. cū grauia. & capitulo. non extimemus. no. glo. de consecrati. distinctione prima. capitulo visum, & sequen. ex quo patet, ꝙ tantùm singulorum nomina sunt expedienda, quando ex eorum nominatione augmētatur deuotio celebrantis, quia non minus quilibet habet sub generali quàm si specialiter fierent, de consecratio. distinct. 5. non mediocriter, & not glo. in d. c. visum, in versicul. sub generali.

30 Vtrū pręfatio propria debet dici in missa commemorationis seu votiua? Res. Pan. in 2. no. in c. consilium de celeb. mis. ꝙ sic, propria si habet, & solùm fiunt. 10. ab ecclesia approbatę. 9. habentur in ca. inuenimus de consec. dist. prima. s. Natiuitatis domini. Epiphaniæ. Quadragesimæ. Paschæ. Ascensionis domini. Penthecostes. Sanctæ crucis. Sanctorum Apostolorum, & Sanctę Trinitatis, & in capitul. sanctorum. S. in eodem. 70. distinction. ponitur decima de domina aliæ sunt delendæ de missali, ratio est quia ab ecclesia non sunt approbatæ nisi ex speciali priuilegio sit concessum, vt fratribus minoribus de beato Francisco per Sixtum. 4.

31 Vtrum gloria in excelsis deo debeat dici in missis votiuis? Respond. quòd non, vt in capitul. consilium de celebrat. miss. nec etiam. Credo in vnum deum dicitur, licèt consuetudo derogauerit illi iuri, quoad gloria in excelsis, quæ dicitur in missis votiuis beatæ virginis, [a] & quoad alios, etiā in missis Spiritu sancti. Minores tamen habent ex priuilegio, vt possint dicere gloria in excelsis in missis Spiritu sancti, quas pro ecclesia Dei celebrant. Dicit tamen Host. in d. c. consilium, deuotam consuetudinem non reprobamus.

32 Vtrum perfusio post sumptionem sanguinis debeat fieri cum vino? [b] ℟. ꝙ sic, vt de cel. mis. c. ex parte.

33 De quo debet missa celebrari? *Respo.* Panormitan. in capit. quidam laicorum, de celebatio. missar. quod debet celebrari de eo quo sit officium, vnde missam peculiarem [c] audiens, vel dicēs non satisfacit pręcepto de audienda missa, quia illa quæ pcipitur est missa, de festo, vel quæ secūdùm officium debet dici. vt in dicto capitu. quidam laicorum. Credo tamen quòd sęculares propter ignorantiam excusentur, sed non celebrantes, & propterea in dicto capitul. quidam. & capitul. & hoc de consecration. distinction. prima. dicitur quòd tales missæ peculiares seu votiuæ debent celebrari in occulto, & hoc intelligo in diebus in quibus quis tenetur de pręcepto audire missam, vel in ecclesia collegiata seu conuentuali, in qua quotidie est celebranda vna missa de officio. vt in clement. *prima* de celeb. mis. & sic intelligo textum in dicto capitulo. quidam laicorum, quia si sit alius qui celebrauit missam de officio, & non sit de præcepto quòd missa audiatur, potest quis missam votiuam dicere sine omni scrupulo, & in publico & in secreto. Nec sufficit secundùm Mona. quòd audiat introitum, & huiusmodi in diebus in

quibus

a Beatæ virginis] Licèt Pa. dicat & quòd male faciunt dicendo himnum, sed cōsuetudo prævalet qua laudabilis ē ad laudem beatæ virginis. Ros. h. §. 12 dicit ꝙ de hoc est priuilegium. Ale. 4. s. in missis. 6. versi. & spiritu sācto

b Fieri cum vino] Et hoc infertur ꝙ qui vinū non bibit nō pt promoueri ad sacerdotiū, ratio quia ipsum ministrātem oportet communicarē, de cons. di. 1. episcopus deo. de cōs. di. 2. peracta. hęc gl. in c. ipsi apostoli. 2. q. 7. Imo si iuraret se sumpturum vinū nō debet ordinari, quia ex quo vinū abhorret periculum esset vomitus, ar. c. si per negligentiam cum c. se. de cons. dist. 2. hic Paul. in d. c. ex parte.

c Peculiarem]

quibus tenetur de officio audire, quia missa dicitur cum canone, vt patet in dicto c quidam.

34 Vtrum missa de sanctis tantùm valeat animab. defunctorum, sicut si dicatur pro defunctis? Respon. Hostien. in c. 2. de celeb. mi. ꝙ sic, & quod d. Hug. Car. dicebat ꝙ celebrãdo pro domina sciebat celebrare pro defunctis,[a] & econtrario. d. c. 2. & de cons. di. 2. quotiescunque. Caue tamẽ q̃a si promisisses specialiter ꝓ defunctis propriam missam dicere, nõ satisfaceres missam dicendo de domina, rõne promissionis. Itẽ aduerte quod hoc est verum, qñ maior deuotio qua q̃s dicit missã de dña, & hmõi, supplet, vel Sancti intercessio, aliàs non, nisi quoad veritatem sacramenti, sed non quoad veritatem orationũ, quia plus valet pro defunctis dicta, secundùm Pe.[b] in 4. di. 45.

35 Cum quib. dẽt missa celebrari? ℞. Quòd primò cũ indumentis debitis, qui secundũ In. 3. vt recitat Dir. li. 1. ti. 7. sunt calciamenta, amictus, alba, cingulũ, manipulus, stola, planeta. arg. 23. di. ecclesiastiea. 25. dist vinum. 11. quæst. 3. episcopus, de pœnis degradatio. li. 6. Et quali a debẽt esse ꝑdicta, dicendum ꝙ secundùm consuetudinem rationalem religionis seu cõgregationis, ar. l. de quibus. ff. de leg. Et an debent esse benedicta, communiter tenẽt ꝙ sic, exceptis calciamẽtis, & etiam cingnlo quod de consuetudine non benedicitur, ẽm Ri. in 4. di. & Sco. ea. di. Secundò cum igne, de cel. mis. c. vlt. Et celebrãs sine igne [c] debet officio. & beneficio priuari ibidem. Tertiò cum calice, corporalib. altari lapideo, & tribus tobalijs super eo, & missali, hostia azima, vino, & aqua quæ in minori qualitate debet poni quàm de vino, vt in c. perniciosus de celeb. missa.

36 Vtrũ peccet mortaliter qui sine aliquo prædictorũ celebrat? ℞. ꝙ sic. q̃ sine igne & aqua, vel in pane fermentato, si est sacerdos latinus vel in vase ligneo, vt patet in c. literas, & c. fi. de cel. mis. vbi dicit ꝙ dẽt talis sacerdos deponi ab officio & beneficio. Et idem in vase vitreo, vel de auricalco, aut ære. de cons. di. 1. vt calix, & c. vasa, quod præcedit. Idem si sine altari lapideo & consecrato, corporalibus, casula, stola, manipulo, cingulo, alba, amictu, vt in c. 1. de cons. di. 1. non tamen efficitur irregularis, cum non inueniatur iure cautum, & hoc siue faciat scienter siue ignoranter, ẽm Ri.[d] ar. 4. q. 3. & Sco. in 4. di. 13. licèt mortaliter peccet, de cons. di. 1. ecclesiæ, & ca. concernimus cum duobus. c. seq. & hoc intellige si scienter facit, secus si ex obliuione manipulum vel stolã omisisset, decalciamentis autem habendis non credo sit ꝑceptũ, cũ non inueniatur in iure. vñ si quis ipsa omitteret, nõ ex ꝯtẽptu, sed q̃a nõ hẽt non peccaret. ar. d. c. 1. Patet hoc ꝙ calciamenta non sunt de necessitate, q̃a sic oporteret hẽre spãlia, q̃bus non vtetur, nisi celebrando cuius contrarium seruat̃ cõiter.

38 Sed vtrũ sine missali possit dici. quidam dicũt q͛d peccat mortaliter celebrans sine missali, in quo adminus non sit canõ, tñ q̃a exponit se periculo errãdi, tum q̃a consuetudo ita hẽt, vt sine libro in quo sit canon non dicatur. Et placet, q̃a sępe optimæ memorię viri in hoc errant. Canon ẽm cõiorẽ opi. dr̃ a Te igitur. vsque ad cõionẽ, & ẽm Duran. dẽt dici expeditè [e] nè muscæ neniẽtes. i. vanæ cogitationes perdant suauitatẽ vnguenti, i. orationis, & nè populus fastidium concipiat, non tñ nimis festinanter, nè sacrificiũ fiat sine sale discretiõis, & deuotionis, & debet legi in libro, nè error ꝯtingat. Idẽ dicerẽ de trib. tobalijs, si nõ haberent̃ ꝙ sufficeret vna. Et no. ꝙ ꝑceptũ ẽ clericis vasa & vestimenta in q̃b. celebrari

debet

Missa peculiaris dicitur quæ spãliter appropriatur sicut. n. appropriatur pecu lium alicui. Ita etiam missa secũdũ Pa. in d. c. quidã laicorum &c.

a Pro defunctis] Pro hoc tex. in fi. dum dicit de eadem die missas audiant pro salute viuorum, & ẽt defunctorum.

b Secundũ Pe.] Et ratio quia ordinauit sic sancta ecclesia. Idẽ S. Tho. ibi.

c Sine igne] Et hoc fit, quia scriptum ẽ ignis, in altari meo semp ardebit. Leuit. 6. Et ignis vixit sub aqua tempore captiuitatis, vt in lib. 2. Mac. 1. ca. Sicut eunuchus. 1. q. 1. Qui tamen extinctus est Antiocho vẽdente Iasoni sacerdotium &c. & corp⁹ Christi debet cum igne deferri ad designãdum, q̃ est candor lucis æternæ c. ⁱsanè, & ibi Pa. de cel. mis. & Ri. vbi supra dicit ꝙ ignis significat dilectiõis feruorem p̃ q̃ Christus voluit pati ac sacramentum cõstituere, ac ẽt illuminatiõis dilectionisque augmentũ quod conditionatur dignè suscipientib. sacramentum.

d Secundũ Ri.] Dicit. Ric. ꝙ grauissimè peccat ẽt si ex ignorantia crassa.

e Expedite] Fiat tamen secũdùm ꝙ maior deuotio concipitur.

debet sint munda & nitida in cap. relinqui volumus [a] de custo. euch. & ideo pec cat mortaliter faciens con trarium. 14. q. prima, quod percipitur.

38 Quartò debent esse sal tē duo præsentes celebrationi missarum, de cons. di. 1. hoc quoque. Et hoc verū in missa publica, sed in missa priuata potest dici vno præsente seruitore solū, q respondeat in persona totius populi, vnde nemo sacerdos per se solus [b] potest celebrare. 7. q. 1. illud de filijs presbi. ca. proposuit, in fi. Episcopus verò sine diacono celebrare non potest nisi necessitas cogat. 93. di. diaconi sunt, ī gl. i ver. hēt.

39 Vbi debet missa celebrari? R. ꝙ in omni loco ꝯsecrato ab episcopo, potest liberè celebrari de cons. di stin. 1. c. 1. & c. sicut, & c. se. & ca. nullus. Vide Ric. in 4. di. 13. ar. 4. q. 2. Et hoc verū nisi sit interdictus & pollutus, de quo supra Consecratio & c. 1. §. 8. Fallit hoc [c] ī c. autoritate. de priui. li 6. vbi prohibetur celebrari in ecclesijs constructis ab exemptis, in locis non exemptis sine licentia episcopi. Item licet minoribus & prędicatorib. celebrare in omni loco honesto, cum altari portatili ab episcopo ꝯsecrato (saluo iure parochiali) qđ quidē ius ſm Gre. nonū in extraua quæ incipit. Nos at tendētes, consistit circa oblationes decimas, & primitias solùm, & hoc siue sit ꝯsecratus locus vel non dūmodo non sit interdictus vel pollutus. Et sic intellige c. in his de pri. vbi hoc priuilegium ponitur. Similiter episcopis licet in d. c. fi. de priu. li. 6. de quo supra. Interdictum. 6. §. 39. aduer te quòd sacerdos debet tenere hostiam, & calicem, quando consecrat super lapidem consecratum, secundū Pe. de Pa. & debet lapis ita esse magnus quod saltē possit sup eo capi, tot' pes calicis cum hostia, de quo vide Altare, in prin. No. etiam quòd quicunque celebrās vel faciens celebrari diuina in ciuitatib', castris, vel villis, nisi quatenus a iure concluditur, est ei interdictus ingressus ecclesiæ ipso facto cuiuscunque ordinis vel priuilegij sit munitus, c. episcoporum de pri uile. lib. 6. Idem si in locis a iure vel a iudice prohibitis, vt ibidem.

40 Vtrum de licentia episcopi possit celebrari in loco non consecrato? Respon. Inn. in c. 1. de conse. ec. vel alta. tenet ꝙ sic, etiā sine licentia, si modo hēt altare viaticū. Archidia. post alios in c. missarum de consec. di. 1. & Pa. in rubrica, de conse. ecc. vel alt. vbi refert hæc omnia, tenenr quod non, ēt cum licentia episcopi, sed dico pro cōcordia, quòd in sua diœcesi pōt eps dare licētiā, vt in ecclesia non consecrata vel oratorio possit qs celebrare cū altari portatili ꝯsecrato ex necessitate, [e] vt no. gl. de conse. di. 1. vnicuique, & text. 18. q. 2. quidam. In alijs āt locis non potest dare, nisi qñ ecclesia deest, vt in c. concedimus de cons. di. 1. ar. d. c. fi. [d] quia frustra concederet episcopis illud priuilegium, si hērent de iu. cōi. Aduerte tñ ꝙ in loco fluctuanti, vt in mari [e] & fluminib. celebrare non licet alicui. Sed extra suam diœcesim non potest dare licentiā celebrādi in loco non cōsecrato.

41 Qua hore potest missa particularis celebrari? Res. quòd ab aurora [f] vsque ad nonam, etiam in conuentualibus ecclesijs potest quotidie celebrari, de conse. dist. 1. §. ī ieiunijs, & cap. necesse est. Et hoc sequitur Sco. in 4. di. 13. Nec obst. c. nocte, & c. solet de cons. di. 1. & c. non liceat. 44 di. & ca. ꝙ a patribus, & c. fi 75. dis. & c. vl. 76. di. quia intelligitur de solennibus missis ſm Host. in sum. de cel. mis. Solēnis verò debet dici

a Relinqui nolumus] Ibi est namque verbū præcipimus qđ importat mortale in ꝯ facientes, ſm Panor. in ca clerici officia, de vit. & ho. cle. Nimis est enim absurdū in sacris sordes negligere, quæ dedecent etiam in prophanis, hęc ibi

b Per se solus] Ratio est qa scriptum est. Væ soli qa si ceciderit &c. vnde pp pericula ingruētia debet semper habere coadiutorē vnde ecclesiæ debet assignari tantum de intrata, quod duob. suffi ciat, ar 16. q 1. illud. Fœmina aūt præsbitero ī missa ministrare nō pōt. Imo nec pallas nec vestes cōtingere, nec incēsum circa altare deferre 23. di. Sacratas, & de con. di. 1 Vestimenta, hęc Direct. li tit. 8. Sufficit tamen vt vnus sit pſens ſm Host. in ti de con. ec. vel al. ar. capi. qua fuit de verbo. sign.

c Ex necessitate] Puta qa ecclesiæ consecratę sunt cōbustæ vel non habentur vel nō ita commodè in eis pt celebrari.

d Ar. d. ca. fin] Istud adducit Pa. pro sua opinione, & ēt alia, de quibus ibi. Et vide Ri. in 4 di. 13. ar. 4 qō. 1. vbi in fi dicit ꝙ episcopus non dēt dare licentiam nisi ex causa rōnabili.

e Vt in mari] Nè nutante naui fiat sanguinis effusio vel sacramenti cōmotio.

f Ab aurora] Aurora āt intelligiē nō qñ sol est orizonte, & ita stricté. Sed qñ potest perpendi ꝙ illā radij solares incipiunt illuminare terram, & concordat Ric. dis. 13. ar. 1 q. 3.

a Et excusant] Consuetudo igit praeualet, habet tamen aliq̃ significationẽ, vt missæ talibus horis celebrentur. Nam in missa recolitur mors Chri. Qui q̃ dẽ hora. 3. crucifixus est linguis iudaeorum, hora 6. manibus militũ, hora 9. expirauit. Sed qñ fiunt ordines potest etiã missa post nonã celebrari, c. solet. §. in ieiunijs, de cõse. dist. 1. Ita dicit Ric. 4. dist. 13. ar. 2. q. 3.

b Quod nõ] Pro quia hoc sacramẽtum ad tẽpus gr̃e pertinet q̃ per diẽ significatur, secũdũ illud Ro 13. Nox pcessit &c.

c Idẽ ẽt ponit in 4.]Vbi dicit cũ sacerdoti sit data potestas nobilissima Reus negligẽtię nisi illa vtatur ad honorẽ dei & ad salutẽ suam & aliorũ viuorũ & mortuorũ, sm illud prime Pe. 4. vnusquisque put accepit grãm &c. nisi fortè ex familiari instinctu spiritus sancti abstineret, vñ & sacerdotib. pceptũ est. Hoc facite i meã commemorationem & Ric. dicit. Omnis accipiens potestatem ordinatam ad bonũ vsum tenetur ea

in conuentualibus ecclesijs hora sua. s. in vigilijs & x. & 4. temporalibus hora nona. In festis hora tertia. In profestis hora sexta qđ tamen communiter non seruatur, quia tardius dr̃ in festis q̃ alijs diebus non festiuis, & excusantur [a] vt patet i iur. palleg. Et sic intellige gl. ẽ c. 1. i ver. succurrere. de cel. mis. & alios doct.

42 Vtrũ possit dici missa de nocte? ℞. sm Host. vbi s. quod non, [b] nisi in natiuitate domini, vel nisi sm Ro. de licentia episcopi, vel superioris imminẽte necessitate, puta qa infirmus morit̃, nec habet̃ eucharistia. Aliãs eã ante aurorã celebrãs peccat mortaliter, idẽ dicẽdũ de celebrãtibus ante dictũ matutinũ, ar. 11. di. c. in his, & c. ecclesiasticarũ, & extra de celeb. miss. c. 1. & vlti. Secundũ Hostien. Similiter de prima dicẽdũ est vbi est consuetudo sm Host. quã qdem consuetudinẽ attendo ad primã quę dicitur in choro, non ad eã quæ dicitur a priuato. vnde de religioẽ minorũ cũ multæ missæ dicantur de consuetudine ante primã, non credo quod volens missam dicere teneatur primo dicere primã, quia sic oporteret bis eam aliquando dicere. s. per se, & postea in choro quod nõ est necesse, ar. c. primi, de cel. mis. & sic patet q̃ possunt dicere missã licitè antequam dicant primam.

53 Quoties debet missa celebrari? ℞. in ecclesijs conuentualibus & collegiatis debẽt quotidie duæ missæ celebrari. s. vna sm officiũ & alia pro mortuis, vt in c. cũ creatura, de celeb miss. in tex. & in gl. & collegialiter debent dici. Et dicit Pa. 2. no. quod peccant non seruantes tamen, communiter non seruatur, & sic non peccant.

44 Vtrũ qlibet sacerdos teneat̃ quotidie celebrare? ℞. quod nõ ẽt in diebus festiuis, vt patet in c. quotidie, de cõse. dist. 1. Excep tis habentib. curã animarũ, q ad min[9] in diebus festiuis tenent̃ celebrare, nisi p aliũ satisfaciãt populo. ar. c. 1. de cele. miss. Aduerte tñ quod si sacerdos ob sui indignitatẽ & sacramẽti reuerẽtiã abstineat, nõ peccat sm S. Bo. i 4. di. 12. puta qa pollut[9], & huiusmodi. Si verò stat p quadã incuria & negligẽtia sua, ita quod ad minus non celebret in pcipuis festis, & maximẽ i illis i qbus seculares deuoti solẽt cõicare, peccat qdẽ & si non mortaliter saltẽ grauiter, vt patet p c. dolẽtes, de cele. miss. vbi valde tales reprehendũtur. Ric. verò in 4. dist. 13. ar. 2. q. 2. tenet q̃ tenet̃ in talibus diebus celebrare. Idẽ tenet S. Tho. in 3. parte. q. 82. ar. fi. & sic videt̃ quod nõ excusant̃ a mortali, qñ sine rõnabili causa in talib. dieb. non celebrant. Vnde dicit idẽ San. Tho. quod licẽt quoad actus ordinis qui ptinent ad corp[9] Chri misticũ non teneat̃, nisi q hẽt ex platione, vt pdicare, absoluere, & hmõi, tñ celebrare tenet̃, vt deo sacrificiũ reddat, ẽt si nulli hominũ teneat̃. Idẽ ẽt ponit in 4. [c] di. 13. & pt timere nè tanq̃ seru[9] neq̃ q abscõdit pecuniã dñi ɔdẽnet̃. Quotidie ãt celebrare laudabile ẽ, si mõ ex hmõi celebratione non minuat̃ reuerentia debita ad sacrm̃ & deuotio. Si ãt minueret tunc aliqñ cessandũ est, de quo vide Euchari. 3. S. 36.

45 Vtrũ institutio bñficij q̃ quis celebret oĩ die obliget institutũ ad sic celebrandũ? ℞. Pa in c. consuluisti. 1. no. de cele. mis. & in c. significatũ. 3. no. de pben. q̃ non, qa talis instõ est illicita, & daret materiã peccãdi, & ideo taliter institut[9] dẽt accipe interpretationẽ ab isto tex. c. significatũ, vt. s. intelligat q̃ dẽt celebrar̃ & teneat̃ quãto frequẽti pt, salua honestate sua & debita reuerẽtia & deuotione ad sacrm̃, & sic itellige de quocũq; bñficiato. Similiter dic qñ illi tenerent̃ ad dicẽdũ mis. peculiarẽ quotidie, qa hoc ñ obstãte pt & dẽt dici đ feria. c. qdã, đ cele. mis. & sic patet q̃ qs aliqñ tenet̃ frequẽti[9] celeb. 1. i hoc casu, qñ ẽ institut[9].

46 Vtrũ quis possit pluries dicere missam in die? ℞. Pa. in d. c. ɔsuluisti, q̃ non. Facit d. c.

d.c.cõfuluiſti.& c.referẽte, eo.& c.ſufficit. de cõſe. di. 1. Primus in die natiuitatis in quo tres poſſunt [a] celebrari, ſiue dicatur vna i media nocte, alia in aurora, & tertia in hora debita, ſiue dicant̃ ſimul in die vel vna & poſt interuallũ duas vel e͡ɔ̃rio, quia ſic habet conſuetudo, ſed ante auroram non debet dici niſi vna.ſ.illa õe media nocte. Secund⁹ reſpectu alicuius neceſsitatis, vt puta q̃a aliqua magna pſona venit, puta Ep̃s & ſimiles, & quos nõ decet tranſire diẽ q̃ non audiãt miſſam. c.fi. de priui.li.6. & idem dic de quolibet alio magno viro. ar.c. 1. de cel. miſ. Similiter credo q̃ñ eſſet dies feſtus p̃ceptus ab eccleſia, & aliq̃ non audierunt miſſam, licèt non ſint ita magni domini p eandẽ rationẽ. Itẽ ſi aliquis infirmaret̃ ad mortẽ & non haberet̃ corp⁹ Chriſti, p eo communicando. Addit gl. 2. tertium caſum ibidem. i. ſi eſſet conſuetum in aliqua eccleſia, quod dicant̃ duę miſſæ, vna p viuis, alia p mortuis, & nemo eſt q̃ ſit aptus niſi vnus ſolũ, tunc poterit ambas dicere. Quartus p̃p paupertatem eccleſiarũ, vel raritatẽ Sacerdotũ. 21. q. 1. i c. 1. h. & d̃ ele. c. dudũ. 2. q. 3. vnio. Quintus quando duæ miſſæ propriæ occurrunt dicendæ, puta de vigilia & de feſto & non eſt niſi vnus Sacerdos q̃ poſſit extra de celeb. miſſ. c. 1 & c. referẽte ſecundũ Ber. & Ho. in d.c. ɔſuluiſti. Intellige quãdo in omnibus prædictis caſibus quod poteſt plures dicere, dum tamen purificationem non receperit & ſit ieiun⁹, alijs nullo modo liceret, de cel. miſ. c. ex parte. Item quod non dicat, niſi duas, q̃a plures non licet; niſi in natiuitate ſecundùm communiter docto. [b]

47 Quid ſi poſtquã ſumpſi ɔmunionẽ habet hoſtiã ɔſecratã, quæ ſuperfuit? R. ſm̃ Pet. quòd ſi commodè non habet vnde honeſtè cõſeruet ei licet ſumere dummodo ſit ieiunus. ar. de cõſe. diſt. 1. c. tribus gradibus. Secus eſſet dicendum de reliquijs quæ etiam licèt accepit purificationem antequã de ipſis aduerteret, tamen poſtea ſunt ſumendæ, tum quia non poſſunt ſic ſeruari imo leuiter amitteretur propter eorum paruitatẽ. Et i iſto caſu ex quo eſt in actu purificationis & recollectionis reliquiarum quicquid dicitur fieri incontinenti. i. quaſi ſimul ſumere omnia antequam cẽleatur non ieiun⁹, per ea quæ notantur in c. olim el 1 [c] de reſtitu ſpolia. in gloſſ. & per Bar. in l. 1. [d] ff. de verbor. obliga. Quod benè not. pro ſcrupuloſis.

48 Quid de illis qui propter adulationes ſęcularium plures miſſas celebrant in die? Reſpon. quòd peccant mortaliter, [e] vt in c. ſufficit. de conſ. diſtin. 1. Multomagis ſi propter pecuniam, quia ſimoniacus eſt ſaltem mentalis, ſi peccatum non interuenit expreſſum. Si verò interuenit eſſet mentalis & realis, & teneretur [f] reſtituere quicquid accepit pauperibus & de neceſsitate, vt infra Simonia, ſeptimo in princi.

49 Pro quibus debet dici miſſa? Reſpon. quòd generaliter pro omnib. viuis & defunctis mortuis i ſtatu purgatorij, de conſe. di. 1. c. viſum. & c. ſe.

50 Verum ſic dicenda pro paruulis mortuis? Reſpond. S. Tho. in 4. quod ſic pro pueris baptizatis, non quia eis proſit ad remiſsionem pœnę quam non tolerant, nec ad augumentum gloriæ ſed potius celebiant

vti loco & tẽpore & ɔuenienti habita oportunitate, maximè cũ illius poteſtatis vſ⁹ in vtẽte actum nec eliorẽ nõ impedit, poteſtas aũt ſacerdotalis eſt ordinata ad optimum vſum. ſ. ad tranſubſtãtiandũ panẽ in corp⁹ Chri & vinũ in ſãguinem & ad rememorandũ paſsionẽ Chri, & ad intercedendũ ſamiliarius & efficacius apud eum p ſe & pro populo neq; actũ meliorẽ impedit, imo ad oẽs alios act⁹ bonos coadiuuat Auget. i illuminationẽ intellectu, feruorẽ charitatis in affectu, & ideo ſacerdos q̃ hac poteſtate loco & tẽpore debito, & conuenienti habita oportunitate & diſpoſitione non vult vti ſed notabiliter negligit peccat, & multu debet timere nè ſicut ſeruus nequã qui abſcõdit pecuniam &c.

[a] Tres poſſunt] Iſtæ tres miſſæ triaſignificant tẽpora. ſ. ante legẽ, vnde incipit populus, ſecũda ſub lege, vñ Lux fulgebit, tertia tempus grãæ, vide gl. d.c. conſuluiſti, & in c. nocte, de conſe. diſt. 1. Et Richar. in 4. diſt. 13 par 2. q 4.

[b] Doc.] Item q̃ nõ dicat p̃p præmium, quia eſſet ſimonia mentalis ſi principaliter hoc intendit ſm̃ Pan. in d. ca. conſuluiſti.

[c] In c. olim. el 1.] Vbi quis põt rec per ſua vi ab eo ablata & vi dũmodo incontinenti faciat, & regulariter dẽt fieri incontinenti antequã ad extraneos diuertat actus, vt ibi per Pa. & no. Bart. in l.C. vnde vi.

[d] Et per Bar. in l. 1.] §. vbi paruũ interuallũ nõ ſolet viciare ſtipulationem, vide ibi.

[e] Peccãt mortaliter] c. referẽte, & c. conſuluiſti, de celeb. miſſ. q̃a valde felix, eſt q̃ vnã dignè celeb. vt dicit. d. capit. ſufficit.

[f] Et teneretur] De hoc per Pa in d. c. conſuluiſti. & ſupra. §. 46.

brant ad commendandum redéptionis misteriũ.

51 Vtrum liceat oráre pro excõicato? ℞. Host. in summa in meméto etiam spãliter, & ét in alijs orationibus quæ fortiter dñr, gñaliter tertñ non specialiter, quia non licet de sen. ex. nuper. ver. in oratione.

52 Quid dicendum si præsbiter qui promisit alicui dicere vnam missam de dña, & alteri separatim aliã pro aĩa mr̃is & pr̃is eius, & tertio ꝓ salute sua, & similib. dicat solú vnam missam de dña cũ collecta. Deus q nos patrem, & matrem, & aliã collectam. Omnipotẽs sempiterne de⁹ miserere famulo tuo &c. intendens prędictis omnibus satisfacere? ℞. ꝙ super hoc fuit diuersa opinio. Vñ pro intelligẽtia est sciendũ qđ missa q̃libet quæ dicit̃ respectu operis operati. i. passionis dñi nostri Iesu Christi gñaliter valet omnibus viuis, & defunctis exñtib. in charitate qui non sunt in patria. Secundò valet singulariter illi qui eam dicit si dignè celebrat. Tertiò valet spãliter si sunt in statu gratię illis qui faciunt eam dicere pro se vel quibus prædicti vel sacerdos per intentionem applicant. Quantùm igitur ad generalem participationẽ. Sacerdos nihil potest disponere nec debet, quãtum ad singularẽ similiter non debet ordine charitatis eam alteri tribuere, quia nemo debet præsumere se habere vltra necessitatem de merito. Imo peccat qui sic facit ẽm Scot. quantũm verò ad tertiã spãle, quæ est alteri applicabilis per intentionem, dicendum est quod non min⁹ habebit qnilibet horum trium quam si prò singulo eorum singulariter eam dixisset. Rõ quia deus non æqualiter neque vno modo acceptat meritum missæ applicatũ isto tertio modo, sed ẽm quod suæ bonitati videtur, cõsiderata deuotione & cæteris quę concurrunt in eo, qui eam dicere facit. Vnde aliquando vna missa posset liberare vnã animam de purgatorio cum tanta charitate mouere posset se quis ad faciẽdum eã dicere, quam non faceret liberare alius faciendo dicere viginti vel triginta. Et sic quantùm ad hoc talis sacerdos satisfacit, quia quilibet prædictorum trium non minus habebit de merito quam si pro quolibet eorum singulariter vnã dixisset. Et sic intelligo opi. illorũ qui ducunt non min⁹ valere vnã missam ꝓ oĩb. quã si singulariter pro quolibet diceretur. de consl. di. 5. in c. non mediocriter, & ibi gl. in ver. cũ igitur. Nec ob. quod dicũt quidam, qđ meritum tali mõ acceptum est finitum, & ideo quanto plurib. diuiditur minus q̃libet hẽbit, q̃a verũ si quilibet totũ haberet nisi alteri cõicaretur sed non est sic, sed tñ quilibet habet de ista finitate quantũ vr̃ diuinę bonitati, & est tñ ꝙ sufficeret pro oĩb. aĩabus liberandis, si mõ sic merita nr̃a merentur, quia missa respectu operis operati nihil aliud est q̃ applicatio meriti passionis Christi, ꝙ ꝑ tale sacrificiũ immediatè applicat̃ illi ꝓ quo dr, & iõ licèt multis dictũ meritũ passiõis Christi applicet̃, nihilominus q̃libet nõ min⁹ hẽbit q̃ si solũ sibi fuisset applicatũ, q̃a nullus ex toto p̃t eũ habere, sed in tñ inquantũ vr̃ diuinę bonitati[b] ipsum ꝓ tali acceptare ẽm eius q̃ dicere facit deuotionẽ, & ꝓpea ꝑ meritũ passiõis Christi ꝙ per sacr̃a applicatur, non minus efficaciæ habent si simul multis conferant̃ q̃ ꝓ vno solo, sed q̃libet tñ habebit quantùm vr̃ diuinæ bonitati pro quolibet acceptare. Hoc patet in baptismo, quia si multi baptizant̃ in necessitate non minus hẽbũt de remissione, & sic de alijs sacramentis. Secus de alijs bonis a sacramentis, eo quia cum non sint applicatiua meriti passionis Christi. Ideo si pluribus cõicabuntur quilibet minus habebit respectu operis operati,[c] & ex hoc patet quare missa magis valet ad remissionem peccatorum, & sacramenta quam alia opera, quia est ꝓpter meritum passiõis Christi, quod deo patri offert̃ pro remissione illorum quibus applicatur quod non fit in alijs bonis. Quo

verò

a Redemptionis misterium] Qđ in hoc sacramento commemoratur, per qđ paruuli sine ꝓprio merito salutem æternam consequuntur. Itẽ propter solatium viuorum ad ostendendum paruulos ad vnitatem corporis mistici pertinere, dũ idẽ modus exequiarum obseruetur in ipsis vt i alijs.

b Inquãtum vr̃ diuinę bonitati] Pro hoc dictum Sco. in 3. dis. 19. & 30. Vbi tãtùm valet opus quantùm a Deo acceptatur, & nõ pl⁹.

c Respectu operis operati.] Sã. Bo. in 4. di. 43. dicit ꝙ opus operãs est de⁹ creãs, & tunc est infinitum, opus operatum est creatura & tunc est finitũ, in casu nostro opus operans est actus ipsius sacerdotis. Op⁹ operatum est applicatio passionis Christi vel meritum Christi missæ facta.

a Et in 4. distin. 45.] De hac .c. latius habetur per Sco. in quolibet. q. 12. Michi tamē videtur, ꝙ nolēs facere missas celebrare, ꝙ dicat sic, pater oretis pro me in tot missis, & pro illis porrigat eleemosinas, nunc videt æquum, ꝙ bonū qđ pōt pro multis sufficere pro se tm̄ velit habere, q̄ solus ignē velit occupare ad quem multi possunt calefieri & credo ꝙ hoc casu charitas suppleret & plus de merito reportaret quàm si diceret pro me tm̄ dicaris &c.

b Quod dicunt Theo.] in 4. s. dis. 45. vbi Ricar. in specie ar. 2. q6 5. vbi quærit verū suffragia ꝓ pluribus facta tantum prosint cuilibet q̄tum si fierent ꝓ illo solo. & dicit secundū præpositam, & suos sequaces, ꝙ sic, & ꝙ solū illi fieret maior respōdentia exemplū de candela ꝓ pluribus accensa, & lectione lecta, q̄ valent ad vtilitatē plurium, & si exhibeantur pro vno tm̄, exemplū ēt de speculo q̄ existens in qualibet parte sui loci vbique præsens est totus, sic spūale bonū pluribꝰ cōmunicatum a quolibet totum habetur, aliàs .n. recipiēt plures ad participationē suorū bonorū, sua bona opera minꝰ essent v-

verò ad meritum gn̄alem, sic non satisfacit, q̄a quanto plures missæ dn̄r, tanto magis animæ viuentiū existentium in gratia & animę in purgatorio releuātur, vnde magis fuissent releuatæ si dixisset tres missas quam si solū vnam. Vnde quantū ad hoc non satisfacit ꝓsertim quādo plures missę dictę fuissent si ipse non acceptasset, & ideo tenetur satisfacere vel in missis vel in alijs bonis per speciale applicationem. Quæ credo si fiant non solū in vna missa, sed etiam in plurib. & in alijs orationibus, & bonis sufficienter satisfaciet, sicut faciunt boni religiosi q̄ intendunt satis facere, nedū in missis, sed ēt in reliquis orationibꝰ. Vnde credo attēta consuetudine, & ēt quia non pauciores missæ ꝓpter hoc dicuntur ꝙ religiosi q̄ sic pro duobus aut trib. vel alijs celebrant simul (vt dictum est) qui ēt intendunt specialiter in omnib. missis & alijs bonis quæ faciūt ꝓdictis satisfacere, ꝙ optimè satisfaciunt, nec illi qui talib faciunt dicere minꝰ habebunt de subsidio missæ, sed etiam superabundāter quam si aliter dicere facerent. Aduerte tn̄ ꝙ si spālíter promisisset dicere missam de dn̄a. vel de spiritu sancto, vel in tali altari, aut tali die tenetur seruare ꝓmissum aliter non satisfaceret ꝓ omissioni dicendo missam de alio, vel in alio loco, & sic concorda opin. quæ no. in d. c. non mediocriter, & in 4. di. 45 a

53 Vtrum idem erit si sacerdos ex motu suo diceret vnā missam pro tribus quo ad meritū spāle? ℞. ꝙ non, quia sic meritum tale non cōcurrit nisi sola motio sua quæ vna non tantum valet sicut duæ vel tres respectu operis operātis, & ideo minus habebunt de isto merito speciali. Idem dic quando vnꝰ facit vnam pro pluribus dicere per eādem rationem. Et istud est quod dicunt The. b vbi supra quomodo vna missa specialiter pro aliquo dicta plus valet quam quando dicitur gn̄aliter pro multis, secus esset si ipse sacerdos pro aliquo diceret vnam missam & in eandem intenderet satisfacere pro aliquo alio, qui eū rogauit, vt eam dicat ꝓ anima sui patris, quia sic respectu operis operātis non minus valeret, quia sic ibi sunt duę motiones, qđ non esset in primo casu.

tilia. Quod falsū est cum talis receptio opus sit charitatis. Alij econtra Quia sequeretur ꝙ obligatus dicere vnā missam pro vno, & aliā ꝓ alio defunctis dicendo vnā satisfaceret. Itē q̄a bonū finitum quod sufficeret ad liberationem vnius aiæ ē purgatorio, sufficeret pro multis ad easdem pęnas obligatis. Item cōsuetudo ecclesiæ, quę suffragiū facit pro aliquo in spāli esset inutilis, quæ omnia falsa sunt, tenendo hanc opinionem dicendū est ꝙ suffragia ꝑ viā satisfactiōis prosunt spāliter illis ꝓ quib. fiūt omnib. verò per viā consolatiōis &c. vi. ī infra suffragium. §. 6.

54 Quid de illo qui celebrat vt deus perdat aliquē vel in aliquos? ℞. ꝙ peccat mortaliter. ar. 26. q. 5. quicunque, nec nocet ei ad cuius perditionem fit, cum natura sacramenti sit vt prosit. ar. 1. quæst. 1. c. si autem deus not. Io. & Archid. 1. q. 1. dictum el primo. Posset tamen excusari a mortali, quando tales sunt inimici reipublicæ & impeditores bonorum, vt dictum est supra Inuidia in fi.

55 Vtrum statim post Celebrationem missæ sit comedendum? Responde. quod non de iure vt in capitul. tribus. de consecrati. distinct. 2. sed de consuetudine non seruatur illud ius. Debet ergo secundùm Pano. in. capitul. ex parte. de celebrat. missa. tam diu stare donec ille reliquiæ sint verisimiliter in corpore corruptę. Addo etiam ꝙ donec aliquas gratias post missam deo retulerit.

56 Vtrum tantum valeat missa mali sacerdotis sicut boni? Respond. secundùm quod colligo ex Sancto Bonauē. Ric. ar. 1. q. 1. & Scot. & S. Tho. in 4. di. 13. quod quo

a Qui libentius] Posset tamen cogi aliquis ex obedientia, vt missam mali sacerdotis audiret, & sic plus valet. Ratio quia valet plus obedientia, quàm victimę &c.
b Publicus] His enim casibus nõ dicetur contemni proprius sacerdos, sed hoc fit iuris autoritate.ar.c.prçter, & c.nullus.72 di. & cap.nostra.de cohab.cle.& mu. quod ibi no.Pa.
c Cõmittit furtum] Hoc dicit propter obligationes quas recipit a parochianis alienis.ar.ca.dudum. el 2. & de elect. vnde & teneretur restituere.ar.c. cum libe rũ.& c. cum nostra. de sepul.
d Misericordia] vide de misericordia. S. Th.2. 2.q. 30.Archiep. Flo.4.par.ti.5.c. 18.per totum .

ad sacramentum, sic est æqualis.1.q.1.c intra.Est tex. Augu s.de corpore domini. Quo verò ad otõnes quæ i ipsa dicuntur, inquantũ proferuntur ex persona totius ecclesiæ, sic similiter tantũ valet. Inquantum verò habent efficaciam ex deuotione orantis sacerdotis, sic plus valet missa boni sacerdotis quàm mali c. ipsi sacerdotes. Et ideo benè facit qui libentius a audit missam boni sacerdotis, dũmodo in substantialibus non credat excedere, quia periculosè erraret secundùm prædictos doctores.

57 Quis teneť audire missam? Res. ꝙ de præcepto quilibet qui non est excommunicatus, nec interdictus, aut legitimè impeditus diebus festis ab ecclesia præceptis de quo supra Ferię. S. 42. de bona honestate quilibet omni die, maximè Episcopus vel religiosus, aut ecclesiasticus, ar.c.si.de priui le.li.6.& quando sit mortale peccatum non audire in festo. Vide in d.S.42.

58 Vtrum a quolibet sacerdote eam dicẽte sit audienda? ℞.& dic vt s.Cleric.8.S.2.

59 Vtrum sit audienda in propria parochiali ecclesia in dieb..festiuis? ℞ sm Pan. in c.vt dominicis, de parochia. ꝙ sic, nisi ex aliqua causa legitima alibi audire velit puta quia parochianus est concubinarius publicus, b vel vt deuotius audiat, quia melius officiatur, vel propter prędicationẽ & huiusmodi. Si verò alibi audit ex contemptu proprij sacerdotis dicit ꝙ facit contra præceptũ superioris, & qui eũ admittit dicit, ꝙ quodãmodo cõmittit furtũ. c Sed tu dic ꝙ de iure in maximis festiuitatib sicut sunt festa dñi nri & B.Mariæ & Ioannis Bap.& similia, quilibet teneť audire missam aut in ecclesia parochiali pt in publico oratorio facto a populo.sm gl.in c.si qs ẽt extra de con.di.1. Et a fortiori, aut audire in ecclesijs mẽdicãtiũ & religiosorũ autoritate sedis apostolicæ ædificatis, in oratorijs ãt priuatis audiẽtes nõ satisfaciũt, sicut ẽ in domib. disciplinatorũ, sed an peccẽt mortaliter taliter audiẽtes, si postea non audiũt in parochiali, vel publico oratorio, aut ecclesia religiosorũ dico ꝙ non, quia nullo caueť iure ꝙ hoc sit preceptũ, nec ob.capit, si qs ẽt extra quia ibi nullũ verbũ ẽ positũ laicis, ꝙ sit præceptũ, sed solũ clericis nẽ celebrent prædictis festiuitatib. in talib.oratorijs, sine iussu vel permissione epi, similiter non ob. ꝙ ibi dr, ꝙ ad parochias ẽ legitimus ordinariusque conuentus, ergo ad alias nõ erit legitimus, quia non sequiť cum contineat absurdum sensum, quia ibi dr ꝙ in ciuitatibus aut parochijs in prædictis festis audiatur, ergo ẽt alibi est legitimus conuentus. Non ob.ẽt pdictũ.c.vt dñicis, quia si quis bñ attẽdit nihil præcipitur laicis, nec ẽt omnibus sacerdotib. sed solũ sacerdotib. parochialibus imponitur, quòd eijciant illum qui cõtempto proprio sacerdote, ergo si audiat in aliqua ecclesia quæ non sit parochia a sacerdote nõ parochiali non debet expelli, ergo licitẽ potest audire. Et quod solùm parochialibus præcipiat patet in verbo alterius quod est relatiuum ex duobus tantum, & alius alia aliud ex pluribus, licẽt promiscuè vtamur, & ideo nisi haberet parochiam non dicitur alterius, quia prædicta relatiua faciunt positionem regulariter eiusdem qualitatis. Item posito quòd esset aliquod ius præceptum, esset abrogatum per contrariam consuetudinem, vt supra Consuetudo S.6.patet.

MISERICORDIA d secundùm Augus. nono de ciui.Dei est alienæ miseriæ in corde nostro compassio, qua si possumus subuenire cogimur. Est etiam misericordia diminutiua pœnarum quam impedire non potest excessus iræ. Et nota.quòd misericordia, pietas, & clementia, & mansuetudo conueniunt inquantũ in eundem effectum concurrunt quæ scilicet est prohibere mala proximorum, sed differũt quantùm ad motiuum, quia misericordia hoc facit ex amicitia quam habet cũ proximis. Pietas verò ex reuerentia quam habet ad aliquem superiorem, scilicet

sterio habitu tñ non muta to. Et vt dicit glo. [a] in ver. conuersi. 17. q. 1. vt lex. Isti conuersi, & oblati magis astringuntur monasterio q̃ monachi. vñ nec ẽt causa arctioris religionis pñt trã sire ad alia monasteria, q̃ quã petant a superiore licentiam, quia efficiuntur quasi serui monasterij. Monachi verò hodie propriè sunt qui & habitũ mutant & profitẽtur, & ꝑmouent ad ordines. 16. q. 1. i multis c. ꝑsertim in c. monachus.

2 Vtrũ monachus possit ꝑfici in aliqua ecclesia? Res. Pan. in c. monachi. 2. no. de sta. mo. ꝙ solus non. vt ibidem. & in cle. nẽ in agro. §. ad hæc & ibi gl. eo. ti. Cũ socio verò monacho põt de licẽtia sui Abbatis aliter non 58. di. c. 1. & 2. qa non hẽt nec velle nec nolle in hoc c. si religios⁹, & c. quo rundam de elec. lib. 6. limi tat hoc Pa. vbi s. verum qñ ecclesia est subiecta mona sterio. Secus si non est subiecta monasterio, quia cũ desinat esse monachus mo nasterij non tenetur Abbas sibi dare socium. Idem gl. in d. § ad hæc.

3 Vtrũ monachus possit habere curã animarũ? ℞. Pa. in c. 1. de cap. mo. ꝙ nõ ĩ ecclesia vbi monachi col legialiter habitant, sed dẽt ab ẽpo [c] capellan⁹ institui qui populũ regat de ꝯsilio monachorum. In alijs aũt locis pñt deputari. vt patet in d. §. ad hæc, dummo do non solus. vt dictũ est.

4 Vtrũ possit monachus fieri canonic⁹ ecclesiæ sęcu laris? ℞. ꝙ nõ [d] c. in noua. 16. q. 7. de ele. cũ cãm q̃ in ter ẽm Io. 84 di. quorũdã.

5 Vtrũ monachus possit præfici ecclesiæ quorũcũq; regulariũ? ℞. ꝙ nõ vñ si eligit qs alterius religionis in p:ęlatũ non valet elec. Clemen. cum rationi. de elect.

6 Vtrum possit eligi in episcopum? ℞. ꝙ sic. vt in d. Cle. cum rationi in fi.

7 Vtrũ monach⁹ deputatus alicui ecclesiæ ẽt episcopatus teneatur ad obseruantiã regulę suæ? ℞. ꝙ sic, quantũ ad tria substantialia regulæ, & vt habitum deferat, ẽt si sit episcopus. de vi & ho. cle. c. clerici officia. in fi. vbi Pa. nec ex eo ꝙ hẽt administrationem dr̃ hr̃e proprium, qa eã tm̃ hẽt rõne officij sibi impositi de sta. mo. c. monachi. §. 1. Idem tenet gl. in c. vnico. 18. q. 1. Inobedientia verò distinguit quia si trãsit ad episcopatũ ex toto absoluit a iurisditione abbatis. 18. q. 1. c. vnico, si verò transfertur ad ecclesiã sęcularem quæ non est subiecta abbati suo nec ĩ spũalibus nec ĩ tpalib. ex toto eximit ab obedietia abbatis. 16. q. 1. in parochia. si verò sit solũ subiecta abbati in tpalib. sic eximi ab obia abba tis quoad spũalia 16. q. 2. visis, & c. sanè, si verò sit subiecta quoad spiritualia solùm, sic eximit quo ad tpalia. Si verò sit in omnibus subiecta, sic ex toto obediet abbati. quo verò ad alia a tribus votis & ab habitu non eximitur absolutè. Nam ab esu carnium tenetur abstinere, sicut ante, nisi dispensaretur cum aliquo monacho a papa, vt sol⁹ ꝑficeretur alicui ecclesiæ, & sine scandalo illorum cũ quibus viuit non possetabstinere, quia tunc comedere posset ẽm Gof. allegat. c. quisqs. 41. di. factus episcopus ẽm Host. & videtur sequi gl. in c. carnem. de conse. di. 5. etiam potest comedere. Ieiunia verò & silentium & vigilias seruare non tenetur: vt dicitur 16. q. 1. ca. nemo, & breuiter si attendantur verba d. c. nemo. dico quod ab illis solùmodo absoluitur præceptis regulæ quæ commodè nõ potest seruare cum exercitio prælationis sibi imposito, sed illa quæ nedum non impediunt officium prælationis, imo potius adiuuant, credo ꝙ teneatur seruare, quod benè not. Et sic intellige. [e] 20. q. 2. monachum.

de qb in d. l. 1. ff. a d muni. vbi Bart. plenè & in ciues C. de incolis. lib. 10.

a Vt d cit glo.] Illa glo. allegat pro sing a Pa. in d c. non est Nõ dicit tñ ꝙ magis astringantur monasterio, sed põt ex ea argumentari, ex eo quia nõ possunt transire &c. loquitur tñ de conuersis ecclesię regulari.

c Sed dẽt ab episcopo] Pan ibi multũ instat qa vr̃ contra. c. 3 de regula. vñ dicit ꝙ ille tex. loquitur ẽm iura antiqua, quibus monachi non ꝑmouebantur, sed ẽt loquitur qõ habetur clerić⁹ sœcularis in defectum aũt clerici instituitur monachus per episcopum, vt hic.

d Rñ. ꝙ non] Rñ. vr̃ ẽẽ. Quia ad propriã vtilitatem promoueretur, cum præbenda sit beneficiũ priuatũ. Itẽ quia est disparis professionis gl. tñ in d. c. in noua tenet ꝙ possit. Item gl. hoc tenet in c. 2. 58. di. Idem sequit Pan. in c dñs de vi. & ho. cle. Allegat glo. in d. c. ĩ noua. q̃ dicit ꝙ põt se conformare in habitu monachus ipse cum canonicis, si alias scandalum gñaretur ꝑp diuersitatem. sed idem Pa. in c. ꝙ dei. de sta. mo. tenet ꝙ non possit dispensare, ꝑ rõnẽ glo. in d. c.

quorundam, nisi nisi ecclesia cathedralis eẽt regularis, &c. Et sic possent glo. concordari.

e Et sic intelli.

Sed

ge] Iste. §. extra ctus est de gl. in d c de monachis. 16. q. 1. Et ibi Archi. dicit quòd si monach[9] pōt seruare regulam in his quę de substātia nō sunt, vt de non comedendo carnes, & huiusmodi si ne scādalo debet facere, aliàs non tenetur.

a Camisijs] Hæc duo ponūtur in d.c. cum ad monasteriū. Et ibi ēt añ fi. ponit quod prælatus debet eē potens in opere, & sermone, vt exēplo vitæ verbo que doctrinæ fratres suos instituere possit in bono & a malo ēt reuocare, zelū religionis habens secundùm conscientiā & delinquentes corripiat & castiget obedientes foueat & confortet.

b C. in singulis] Ibi optimè ponunt omnia quæ in capitulis tractari debent.

c Nisi in necessitate] Quid de debilibus & delicatis, quomodo debet abbas facere. Vide omnino in d.c. cum ad monasterium.

d Assignari rōe] vide s̄. lex. § 7 in 3. casu & Fede. cō si 25. vide s̄. ingressio §. 8. vbi in odiosis est aliter dicendum.

e Abbates] vbi glo. in versi. quæ requisierit Et no. Io. vbi s̄. in ver. iusta ār possessio. Quod autē p monachū fugitiuum acquratur monasterio suo tenet Bar. & Ias allegat ad hoc mul.

8 Sed quid de officio? R. vide supra Ho. §. 15.

9 Sed pone quod prædictus monachus indiget aliqua dispēsatione, ad quem recurret? R. quod si talis ecclesia subest abbati in spiritualibus ad ipsum abbatē recurret, si verò subest epo, tunc epm habebit loco abbatis. c. si quis monach[9]. 16. q. 1. Si verò sit exempta illa ecclesia & immediatè sub Papa, sic oportebit ad ipsum Papā recurrat. ar. eorum quæ dixi supra. Exemptus. §. 6.

10 Quæ sunt quæ pcipiuntur vel prohibentur monachis spāliter in iure? R. quod sunt. 10. quę not. in d. cle. nè in agro. Primū quod præcipit̄ē de latio habit[9] debiti s̄m formā in d. cle. positā. Secūdū quod omni mense confiteātur & suscipiant eucharistiæ sacramentū. Tertiū quod ille qui præest exponat regulā vulgariter capitulo, vel ab alio exponi faciat, sed prædicta solū astringunt monachos nigros in d. cle. no. Quartū nè vtant camisijs,[a] vt in c. cum ad monasteriū. de sta. mo. Quintò quod seruet silentiū cōtinuū in dormitorio, refectorio, & oratorio. In choro verò certis horis ibidē. Sextū quod faciāt capitula de triennio in trienniū. c. in singulis.[b] eo. ti. Septimū aucupationes, & venationes interdicunt eis. d. c. nè in agro. Octauū nè ad curias principium vadant vt suis monasterijs damnum inferant aliter sunt excommunicati illi q administrationem non habent. Nonū nè arma infra septa monasterij teneant, & de isto, & superiori. vide supra excōmunicatio. 7. Casu 38. Decimum nè carnes comedāt nisi in necessitate.[c] vt in d. capitul. cum ad monasterium, multa sunt alia quæ nedum eis, sed etiam omnibus religiosis sunt phibita, quæ vide. s̄. Religiosus. §. 65.

cās concor. in d l 1. ... ff. de ... in l quicq ... l. ff. eo. ti.

11 Quid de monachis q in suis monasterijs comedunt carnes in quibus memoriæ non extat quòd non comeduntur? Respon de. d. Car. consuluit (vt recitat Panormita. in d. capi. cum ad monasterium) quod impunè possunt comedere donec monasterium aliter reformetur, vt ex quo ipsi non fuerunt autores. nec apparet ex qua causa fuit introductum potest præsumi ex aliqua causa lɪtima introductum. ar. c. 1. de præscri. li. 6. Secus qñ ex corruptela, quia non excusantur. de consuet. c. cum tanto, sed de hoc dic, vt infra. Religiosus. §. 3.

12 Vtrum appellatione monachorum veniant alij religiosi? Responde. Panormita. in capit. ex parte. de postulan. quòd quando constitutio emanat respectu religionis, licèt loquatur de monachis tñ extenditur ad omnes religiosos cuiuscunque religionis. Et hoc nisi possit assignari ratio[d] diuersitatis inter eos. & monacos. quod no.

13 Vtrū monachus possit cōfiteri epo vel pęnitentiario? R. secundùm Rodo. quod sic, nisi sit exemptus vel priuilegiatus a Papa.

MONASTERIVM an obliget ex facto monachi? R. quòd nō, neque ex delicto neq; ex cōtractu, nisi duobus casibus. Primus si hoc sit versum in vtilitatē monasterij. qa intm̄ tenetur & non plus. ar. 10. q. 2. hoc ius. Secūdus si a cōuentu sit admissa administratio, quia intm̄ inquantū se extendit administratio, intm̄ obligatur & nō plus secundùm Io. in c. cum olim. el 2. ver. Itē no. quod ex oib. de priui. Et hoc intelligo tā de monacho q̄ abbate. Facit in ar. quod non obligetur. insti. de aut. tu. in pri. vide glo. 11. q. 1. de persona. in ver. si quis.

1 Vtrum possit acquiri p monachum obligatio monasterio? R. sic ēt per monachum fugitiuum. vt. ff de acq. pos. l. 1. § per seruum. 1. 8. q. 2 abbates.[e]

2 Vtrū relictū monacho cū tali conditione, quod nihil. acquiratur monasterio valeat? R. quòd non, nisi talis conditio intelligatē

quod

a Limito verũ] Hoc dicit Pa. in c.monachi ď sta. mo vide de materia ista ꝗ §.fi.
b Iure successionis] De hoc latè p Pa in c.in psentia de probat.in antep. col. versi. nũc qro quo iur.
c Ab intestato] Istam tenet Pan. in c.in præsentia de proba. quoad fratres minores in 37.col.versic. Conclude secundũ cõem opi.vide etiam ibi. Quid de alijs&c.
d Placet mihi opi.Car.]Pan.examinat hor ibidem.3.col.versi. aut inde egredietur licitè.

ꝙ nihil acquiratur monasterio respectu vtilitatis nõ respectu iuris sicut no.Bal. in aut.excipitur.C.de bo.q li. quia tunc valet ꝙ est dicere ꝙ conuẽtus permittat illam administrationem habere relicti, sicut, & seruus dr̃ habere proprium vt l.is qui suis ff. de manu. & facit quod legitur & nota. in gl.fi.l.Lucius. §. tres hęredes ff. ad Treb.quod quidẽ dictum Bart. limito verũ a qñ talis administratio refertur ad casum licitum. s. vt dispenset in ipsos vsus, qd religiosis licet etiam, de te sta.c.2.li.6. vel vt cõuertat ad vsum vestimentorũ vel librorũ & hmõi. Nõ ãt liceret vt posset administrare ad libitũ illa bona tanq̃ propria ẽt de snia Papę.d.c.cum ad monasterium de stat.mo.

3 Quid si abbas non vellet consentire vt prædictam licitam administrationem susciperet? ℞.relictum non valebit, & remanebit apud grauatum.l.vnica.C. de ca.tol. §.pro 2.gl.in d.§.tres hæredes.

4 Vtrũ bona ingredientis pertineant ad monasterium iure successionis, b an iure traditionis inter viuos? ℞. ꝙ magna est cõtrouersia inter doc.& glos. iuris ciuilis, de quo vide Albri.in aut.ingressi.C. de sacro san.ec. Sed tu tene verius esse ꝙ iure successionis. Attamen si lęsum fuerit poterit restitui ad minoris similitudinem vt C. si vt ab hære.se.ab. per to.

5 Quid de bonis ingredientium ordinem minorum aut aliorum, qui nihil possunt habere? ℞.Albr.in d.auten.ingressi recitat opi.quatuor. Prima quòd habeantur pro derelictis. Secunda quod pertineant ad venientes ab intestato. c Tertia quod ad episcopum in cuius diœcesi subsunt. Quarta ꝙ acquirantur ecclesię Ro. cui subsunt, & inde alantur. Et hæc est verior de quo non me extendo, quia habent omnes tales priuilegia in huiusmodi quibus oportet stare, & vide supra legatum.1.§.5.

6 Vtrum acquisitum per monachum expulsum vel fugitiuum efficiantur monasterij sui? ℞.vt colligo ex not.Ab. Inn.in c.cũ olim.el 2.in ver sed si expulsus.de priuile. & Ho.in ti.de infan.expo.& alios, ꝙ si monasterium noluit eum recipere vel maior pars capituli, si erunt episcopi vel alterius monasterij si ipsum est ingressus. Si verò solus abbas vel minor pars fuit in culpa, sic acquiret monasterio suo, si autem non curauit redire talis monachus, & totũ monasterium videns eum vagabũdum neglexit, sic similiter acquiret episcopo vel alij monasterio (si quod ingreditur) sicut de seruo dicitur in l.quod seruus. ff.de sti. ser.ꝙ fit apprehendentis, ꝙ si monasterium repetit, sed non potuit obtinere aliquo impedimento, sic acquirit monasterio suo in aut. de san.epi.§.si monachus. Pręlatus.n potest monachum fugitiuum vendicare cũ omnibus bonis per eum acquisitis.c.abbates. 18.q.2. aut si fortè ad aliud monasteriũ sit translatus pp peccatũ suũ. puta quia ponitur in alio monasterio ad pniam faciendã, & hmõi.26.q.1.si qua monacharũ, sic bona illa quæ proprio monasterio attulerat quoad vsumfructum erunt secundi monasterij.16.q.6.de lapsis & post eius mortem redibũt ad primũ. Si verò trãsit ad ſm monasterium licitè, quia strictus vel qa ꝓmouet ad prælatũ alterius, sic tenent aliq̃ in c.quod a te de cle.coniu.ꝙ qcqd acqret postea erit secũdi, sed alia primis, & videt tex.pro hoc.18.q.1.in c. vni. Alij dicunt ꝙ omnia sibi vndecunque prouẽta erunt secundi vel dignitatis, quia vñr accedere ad personã licèt expresse fuerunt collata tpe ingressus rõne prædicta, & illud. ca. vnicũ loquitur de acquisitis ex industria monachi, quia erunt penes primum monasterium in quo ea acquisiuit non de patrimonialib.datis primo monasterio, & hoc vltimum sentit.d.Car.in d.c.q a te. Pan.verò ibidem tenet vt bona patrimonialia sequãtur personam.ar.huius.c.ꝙ a te, & cap ex transmissa.de renun.& l.1.in fi.ff.de colle. illi.& hoc sequi videtur Hu.& Io.And.in d.c.ꝙ a te, & magis placet mihi opi.Car. d

7 Vtrum monasterium possit grauari noua consuetudine, seruitio vel onere? ℞. ꝙ nõ nisi a principio de ꝯsensu epi a patrono sit ei iposita.vt i c.sciẽtes, de cẽsi.non tñ in

ligas ꝙ in dote necessaria possit etiam a principio imponi aliquod onus, sed intellige i alijs a dote pdicta.

8 Vtrum quis possit frequẽtare monasteria monialium? Rx. ꝙ non, nisi ex causa manifesta & rõnabili, aliàs post admonitionem frequentantes, si sunt clerici deponuntur.[a] si laici excõicentur. c. monasteria. de vi. & hon. clericorum.

9 Vtrum monasteria dupla fœminarum & religiosorum sint licita? Rx. ꝙ non vt in c. diffinimus & c. monasteria. 2. ibidem, & ca. in decima. 18. q. 2.

10 Vtrum quis possit pręfici duob[us] monasterijs? Rx. ꝙ non, sicut nec plurib. ecclesijs curam habentibus animarum, nisi vnũ dependeat ex alio. de præbẽ c. cũ singu. li. 6. imo plus, si monachi vni[us] monasterij, prioratus vel ecclesias aut administrationes seu officia vnius monasterij consueta per eiusdẽ monachos gubernari sine licentia Papæ committerẽt monacho alterius monasterij sũt priuati autoritate prouidẽdi ea vice, & recipientes fiũt inelligibiles ipso iure. d. ca. cum singula. §. si.

11 Vtrum abbas possit vsumfructũ alicuius rei relictum monacho ei auferre? Rx. ꝙ sic per no. in aut. ingressi. C. de sac. san. ec. & in c. 2. de sta. mon. Sed quid si addat si molestet monachũ cadit a leg glo. in l. Lucius. §. tres hæredes. ff. ad Treb. hanc qõnem format, & ibi Bar. & per Ci. in l. quoties. in fi. C. de donati. quæ sub modo & per Bar. & Bal. & Io. de Imo. in l. si alienum. in prin. ff. de hęr. inst. Et cõclude ꝙ si legans disponat per viam pœnæ non valet quia impositio pœnæ sup facto ipossibili de iure vel de facto non valet. vt l. cerdonem. ff. de ope. liber. l. 1. C. de his quæ pe. no. sed si vult vt non possit molestari, dicat lego vel reliquo vsuf. tali monacho donec, & quousque Abbas faciat ei qõnẽ[b] & ex tũc non relinquo. ita dicit Bal. in d. l. 1. in 7. q. & Pau. de Cast. in d. §. tres hęredes, sed in eo qd' habuit monachus ante controuersiã poterit Abb. ꝯtrouersiã facerẽ, & illa auferrẽ, s'm pdictos.[c]

MONIALIS non debet habere singularem habitationem sed comm uniter tã in ecclesia quàm in refectorio & dormitorio esse debet. 18. q. 2. perniciosam, vt sibi sint testes castitatis & honestatis, vt in aut. de mona. §. cogitandum.

1 Non debet loqui monialis cum aliquo monacho, nisi cũ socia vel psente abbatissa & breuiter. c. diffinim[us], & c. in 10. 18. q. 2.

2 Vtrũ possit cantare in choro cũ monachis? Rx. ꝙ non, vt in d. c. perniciosum.

3 Vtrũ moniales teneantur seruare clausuram? Rx. ꝙ sic oẽs, vt in ca. periculoso. de sta. re. li. 6. nec ob. ꝙ quidam dicunt ꝙ non pt eis indici vita arctior ipsis inuitis, quia hoc non pertinet ad arctiorem vitam, sed ad conseruationẽ honestatis debitæ, & iõ non excusant[d] a peccato mortali, quæ nõ obseruant clausuram cũ possint, pt Abbatissa exire pro homagio faciendo cum honesta societate, ita tñ ꝙ ad alia non diuertat, Similiter si esset aliqua quæ notabili morbo laborans sine aliarũ infectione ibi esse nõ posset, vt in d. c. periculoso vbi prælatis ipsarũ præcipit ꝙ prouideãt, & ꝙ nõ permittant patere accessus quarũcunq; psonarũ ad eas, nisi ex rationabili cã, & manifesta, & ꝙ singulis annis eas visiteut, & illæ quæ sunt ita exemptę ꝙ immediatè subsunt papę debet episcopus autoritate apostolica visitare, vt no. in cle. attendẽtes de sta. mo. & in d. c. periculoso.

4 Vtrum teneat receptio monialium nõ mendicantium facta vltra numerum earũ quę possint sustentari sine penuria de pro

uentibus

a Deponuntur] Et detrudi i monasterio ad agendam perpetuam pœnitẽtiã. 37. q. 1. c. si qua mo nacharum, & c. si quis episcopus. Laicus verò secũdũ leges decapitatur, & omnia bona applicantur monasterio cui intulit iniuriam vt est. l. ca. nonizata. ea causa 1. q. Si quis rapuerit. Ad idem l. si quis non dicam rapere, de epis. & cle. & iste talis tria cõmittit peccata. s. sacrilegium qa lædit sacrum, incestum quia cũ cõsanguinea spũali. Et adulteriũ quia cum sponsa Christi gl. ẽ not. in c. virginib. 27. q. 1. & ibi gl. illa inuestigat a iste talis possit accusari accumulatiuè de quolibet istorum, an verò debeat eligerẽ alterum, & non vsquequaque sol. uit. Sed redu[c]tas ad no. per Bar. in c senatus, ff. de accu. & per Io An. in ad. Spec. tit de ahom. in prin.

b Faciat ei qõnẽ] & ita saluatur gl. in d. §. tres hæredes, sed i stã trib. minoribus legatum nulli q̃ritur s'm Bald. in d. l. 1. q. vt hic, qa repugnat eorũ status habere legatũ in particulari vel vniuersali &c.

c Secundùm post dictos] Pa. in ca. 2. de statu mon. versic. [illegible] d vltra do vide etiam. i §. 2. cum seq.

d Et ideo nõ excusantur] Imo dicit Gem [illegible] dem in princ in [illegible] no. ꝙ non valet consuetudo, ꝙ moniales pñt exire monasteriũ, qa est ꝯ honestatẽ.

a Mora] Not. ꝙ nô capitur triplicĩter in iure. Aliq̃n capitur mora pro habitatione, l. 2. C de incolis, li. 10. Secundò pro tractu temporis, vt a tã ltēpe ad tale tẽpus est lõga mora. Ita capitur in aut. sed his. C. de tẽpo. app. Tertiò capitur pro culposa dilatiõe tã ex parte debitoris, quàm creditoris, & sic capitur hic. Et qualiter diffinatur habes gl. mag. in l. mora ff de vsur.

b Facit, l. in fidei commissi] Vide ibi gl.

c In expẽsis] Pa. in d. c. licèt Heli. fin. d. gl. in versi. inscriptio dicit ꝙ tenetur ei ad oẽ interesse, & secundũ Io. An. dicit monitionẽ esse necessariam.

d Hoc sequitur Fulg.] Vide quę latè scripsi. infra Restitutio. 1. in ver. mora.

e Di. 21.] Quo. 1. a. 1. 4 ar. principale. Et si dicatur ꝙ mors ẽ pœna necessaria. Rñ. quia necessarium põt voluntariè acceptari, vt dicit Sc ibid. Et Pa in ca. super eo de rap. dicit ꝙ si qs a. cipit condignã pœnitentiã a iudice terreno pro aliquo delicto, ꝙ si punietur a deo pro illo, facit qđ no. in c. q. d ergo. 2 1 q. 5. quia deus nõ iudicat bis in

uentibus monasterij? ℞. ꝙ non, imo ipso iure est nulla d. c. periculosa. S. sanè.

MONETA Quot modis falsarius. vide s. Falsarius. S. 4. & 5. & de qua debet fieri solutio. Vide infra. Solutio S. 2.

MORA a incurritur cum qs non facit id quod facere tenetur, & eo tpe, vt notatur in c. vlti. de loc.

2 An requiratur monitio, vt qs cõstituatur in mora? ℞. ꝙ si dies est apposita obligationi non requiritur, qa dies interpellat ꝓ hoie, d. c. vlt. & C. de contrahend. & co. stip. l. magna, de quo vide Obligatio. S. 8. Si verò dies non est apposita obligationi, nec alia conditio, sic requiritur monitio s̃m Bal. in l. non ignorat, ver. si ãt, in 1. col. C. de fruc. & li. expen. & Ang. in l. si manu missori. C. de obse. pa. præ. & Pa in c. licèt Heli sup gl. in ver. inscriptio, de sim. & in c. 1. de accusatio. 4. not. Facit lex in fideicõmissi. b & ibi ẽ casus aureus. ff. de vsu. & in l. qdam ibertus, in prin. in verbo qua de re vo lo vt cũ ibero loquaris. ff. de ser. vrb. pred. & id quod legitur & no. in l. debitores præsentes prius denuntiationib. conueniendi sunt. C. de pig. & in l. si ex legati causa ff. de ver. obl. & in c. accusatio. 1. q. 7. licet gl. dicat in d. c. licet Heli. quod in pecuniarijs admonitio est de honestate, non de necessitate. Tamen Ludo. de Ro. in suis notandis tenet quòd si debitor citatur sine monitione, & confitetur debitum, qđ dẽt actor cõdẽnari in expensis c si poterit ꝓbare, qđ non fuit monitus, quia debito ri incumbit probatio ꝙ sit negatiua. Ratio qa ius ꝓsumit ꝙ creditor monuerit eum, qa cõiter sic solet fieri, vt dr̃ in d. l. in fidei cõmissi. Et istud est verũ sm̃ ũ de iure fori. Sed de iure poli, teneo ꝙ si creditor ex timore ẽt reuerentiali non audet petere debitũ. vel ignorat, ꝙ tũc ẽt sine monitione constituatur debitor in mora, aliàs non, qa ex quo scit, ꝙ ei dẽtur, & sine oĩ respectu ꝓt petere, & non petit, videtur consentire, quod teneat. Et sic intellige in l. omnib. obligationibus. ff. de re iud. & Theologos in 4. Attende quòd morosus tenetur etiam ad restitutionem damni dati ei cui nõ soluit & lucri cessantis, s̃m ea quæ dico infra Vsura. 1. S. 16. cum sequenti, & 10.

3 Quõ purgatur mora? ℞. ꝙ ex celeri solutione ad requisitionem factam, vt no. in d. c. vl. facit. c cũ Bertoldus, de re iud. & c. ex tuæ. de cle. non resi. Aduerte hic ꝙ mora, & culpa ęquiparantur, nisi in hoc qđ mora est purgabilis. l. si seruum S. sequitur. ff. de ver. obl. Et sic põt intelligi l. si is in fi. ff. de iure do. Et iõ si res quæ est restituenda vel danda eodẽ mõ esset peritura apud dominum, vel eũ cui est dãda non tenetur morosus. l. fi. S. 1. ff ad l. ro. de iac. nẽ creditor lucretur cũ aliena iactura. Hoc sequitur Ful. d in l. quod te. ff. cer. per. Similiter si obtulit post morã tempore debito vt ĩ d S sequitur.

4 Sed quid si dubitatur an peritura fuisset? ℞. ꝙ debitor morosus non liberatur, qa interꝓtatio fit ꝯ eũ l cũ res S si ff. de le. 1.

MORS est triplex corporalis, spiritualis. & gehennalis, de pe. di. vl. c. vlti.

1 Vtrum quis possit sibi infligere mortem corporalem. Vide s. Homicidium. 1. S. 2.

2 Vtrum mors tẽporalis sit satisfactoria ꝓ peccatis? ℞. Scot. in 4. di. 21. e quòd mors naturalis quantumcunq; sit necessaria, tamen si voluntariè acceptetur est sufficiẽs pœna pro omnibus peccatis venialibus & forrè pro magna parte pœnæ debitæ pro mortalibus. Ex quo infertur ẽt quod multomagis est satisfactoria mors quæ infligitur alicui etiam pro peccato suo, si voluntariè & patienter sustineatur.

3 Vtrum mortuus resuscitatus restituatur in integrum? ℞. vt elicitur per gl. & Arc. in c. 2. 3 2. q. 7. & per Ioan. Andr & Pa in c. fraternitatis, de frig. & male. post Vinc. &

idipsum Ric. in 4.di.21.ar. 1.qõ. 1. dicit, ꝙ mors violenta pōt tollere totam pœnā secundum quantitatem cõtritionis. Idem Astens. libr. 5. cit. 24.

a Talem regulā] Aduerte quia cū omnes religiosi semper promittant seruare quādam regulā spālem semper esset vera opi. Io. An. quodiñ negatur ideo dicas ꝙ opinio. Io. An. debeat de æquitate procedere. Nam si in sæculo remanere vellet satis, Ingratus esset.

b Nec recupat] Vtputa substātia temporalem.

c A iure cōmuni] Puta statuto cauetur, ꝙ mortuo patri filij eximantur a patria potestate in lelligitur ð morte naturali, vel pone exemplum si dicat lex, vxor per mortem viri lucretur donationem propter nupt. quia intelligitur de morte naturali &c. Gem. latius expendit, &pro primo mēbro, si ius exprimit de qua morte velit intelligi stabitur illi, vt ĩ c. pe. de sup. neg. præla. li. 6. ad secūdum mēbrum principale. Si sumus in materia stricta, & odiosa itelligitur ð morte naturali. d. ca. susceptum. Si in materia larga, ñ si sumus certi de mente proferentis illa ē seruāda aut sum⁹ i dubio & dicas vt hic.

d Habet eū̄ idem effectum] Exemplum de ingrediente religionē & testamentum condente q̄ per professionē confirmatur.

e In d.c. susceptū in ver. humanis] Exemplū si quis abest vel officio depouit, & pōt poni ēt exemplū vt si quis sit excommunicatus.

Ber. Bri. ꝙ quoad ea q̄ imprimuntur in anima nō perdidit, & ideo non restituit. Vnde sacerdos resuscitat⁹ non reordinatur nec baptizatur, & huiusmodi. Ioan. An. idem sentit etiam in ꝓfessione, licèt caracter non imprimatur quia obligatio acquiritur deo qui nō moritur. c. fi. de cōdi. appo. Sed Pa. tenet cōtrarium in hoc quia talis obligatio ē restricta ad tempus, propterea ꝓfitentes dicunt toto tempore vitę meæ ꝓmitto &c. Et hoc credo verius, & opin. Io. Andr. militaret quando quis simpliciter promitteret seruare talem regulā. a In alijs autem in quib. nec caracter imprimitur, sed adhæret corpori. Io. An. dicit quod nō restituitur nec recuperat, b quia actio semel extincta non reuiuiscit. ca. ex transmissa, de renun. sed gl. in l. nam ad ea, alias. l. ex his. ff. de legi. & in l. seruus effectus ff. de ac. & oblĩ. tenet quod recuperet idistinctè. Vnde dicit ꝙ rumpet testamentum, quod ante fecerat & recuperat bona. Archi. vbi supra. tenet q̄ restituitur quasi iure postliminij. & idē tenet Io. de S. Geor. & bene. Ratio quia si restitutio principis in integrum refertur ad omnia. l. 1. C. de sen. pas. 2. q. 2. c. fi. in fi. ergo forti⁹ restitutio dei. Sed tu dic quod sicut nō extinguitur obligatio illius q promisit nauem alienam, sed solū cessat quamuis dñs nauē destruat animo reparandi eam ex eisdē lignis, quia eadem nauis cēsetur, vt in l. qui res suas. §. aream promisit in ver. nec simili. ff. de sol. Sic in ꝓposito quia dominus dissoluit talē animo, vt postea ex eisdē pulueribus resuscitaret. Et opinio contraria posset saluari quando fuisset morte resolutus non animo restaurandi, quia tunc nauis licèt restauretur non est eadem, sed in isto casu non pōt esse in matrimonio, tñ certū est ꝙ nō restituitur nisi de nouo contrahatur iterum, q̄a semel dissolutum ex morte, & ideo non recuperat iure postliminij, vt in l. non vt a patre. ff. de capti. & postli. reuer. secus in alijs vt dictum est. Bar. etiam in l. 1. in repe. 11. col. ver. formo. q. talem. C. de sacros. ec. tenet quod resuscitans iterum moriturus, vt Lazarus, recuperat & reuocat testamentū, sicut per natiuitatem filiorum, sed resuscitatus non amplius moriturus non rūpet.

4 Vtrum spolians mortuos peccet? R. ꝙ sic & grauissimè punitur secundùm leges, vt de sepul. viola. l. prætor. §. aduersus eos, & Philo. quarto Ethicorum latronibus tales annumerat.

5 Vtrum mors ciuilis æquiparetur morti naturali in dubio? Respond. Gemi. in capitul. suspectum de rescri. li. 6. Archid. ibidem, & domin. Anton. in cap. licèt de offi. deleg. plenè prosequitur. Sed tu conclude quod aut verbum mors profertur a iure in materia stricta, & exorbitanti a iure communi. c Et in dubio intelligitur de morte naturali, vt in d. c. susceptum, & l. 3. §. hæc verba. ff. de nego. gesto. & ibi gl. & Bartol. Aut ius non est strictum in quo scribitur mors, sed est extendibile ex identitate rationis. Tunc si mors ciuilis habet eundem effectum d quæ ad id de quo agitur quem habet mors naturalis, & sic æquiparatur, & ita procedit. c. placuit. 16. q. 1. Si āt mors ciuilis non habet per omnia eundem effectum quoad id de quo agitur, quem hēt mors naturalis, non extendetur nec æqparabitur morti naturali, vt dicit glo. in d. c. susceptū, in ver. humanis, e & in d. c licèt in glo. magna in fi. Aliâs sic. Si verò verbū mors profertur ab homine, tunc in dubio non æquiparatur, quia verbum hominis

debet

debet referri ad mortẽ naturalẽ. vt l. ex ea parte. §. in insulam, & ibi gl. ff. de ver. oblig. Ioan. autem. 16. q. 1. placuit, dicit quo regulariter mortis appellatione intelligitur naturalis mors.

6 Quis dicatur esse in mortis piculo? ℞. Infirm⁹ quotidiana febrę, obsessus in loco vbi machinæ iaciuntur, vel a talibus hostibus q eũ volunt occidere. Nauigaturus per loca insidiosa. Aut ætate confessus, & huiusmodi vt patet. ff. de donatio. c. mortis. l. mortis causa cũ tribus sequentibus. Vel dic ꝙ arbitrium boni viri ẽ sequẽdũ, vt pensatis conditionibus iudicet si ꝓbabiliter imminet periculũ mortis, & tunc dicatur in periculo [a] mortis.

7 Verũ liceat requirere a moriente quòd sibi reuelet statum post mortem? ℞. ſm Tho. in quolibet quod sic, dũmodo hoc subintelligat si deo placuerit, & hoc nõ fiat ex infidelitate, vel dubitatione fidei.

MVLIER Vide supra fœmina.

MVLTILOQVIVM secundùm Alex. 2. de multiloqo dr̃ ꝙ est multitudo loquutionis cũ superfluitate, vel pter vtilitatẽ, vel necessitatẽ. Et sic intelligit illud Prouer. 10. In multiloqo nõ deerit peccatũ. Aliud tñ est ꝓpriè loquendo multiloquiũ, aliud verbositas, sicue linguositas. Quia linguositas sonat in contemptum prouenientem ex consuetudine superfluæ & ino dinatę locutionis. Multiloquiũ verò non determinat tantũ quãtũm linguositas, sed stat in genere, & licèt sit veniale, tamen linguositas potest esse mortale. Vnde Iob. 11. Nunquid qui multa loquit nõ audiet vir verbosus iustificabitur, quasi dicat nõ.

MVNVS tribus modis dicitur. aliqñ capitur pro dono, quod quidẽ est propriè id quod spontè pręstamus, & ex nulla necessitate vel iuris officio, quod quidem si non pręstaretur nulla esset reprehensio, vt ff. de verbo. significa. l. munus proprie. Differt tamen q̃a munus est donum cum causa. Donum verò se habet in plus, quia etiam aliquando sine causa, vt patet in l. inter donum & munus. ff. de verborum signific. Aliquando capitur pro officio [b] cum honore. aliqñ pro honore sine onere, vt habetur de his omnibus in l. munus tribus modis dicitur. ff. de verb. significa. Vnde in d. l. munus propriè est quod necessariò subimus legis impositione eius qui potestatem habet iubẽdi. Et de isto hic tracto.

1 Quotuplex est munus? ℞. quod triplex. Quoddam sordidum quod consistit in vilibus officis, vt in arena fodiẽda, calce coquenda, & alia exempla in l. maximarum. C. de excu. mune. lib. 10. Et potest dari ista regula in ipsis agnoscendis ſm Ba. in l. vnica. C. de muneribus & in quo loco, libr. 10. quia sicut illud est honor quia in loco reputatur honor, vt no. Inn. in c. de multa de præb. ante fi. ita illud est vile quod reputatur vile, & hẽt officia vilia, & hæc tm̃ danẽ vilib. ꝑsonis non maiorib. vel humiliorib. C. de susce. præp. & Arch. li. 10.

2 Quoddam munus dicitur honestum cum honore annexo, & ista munera appellãtur honores [c] in l. cui muneris. ff. de mune. & hono. & ista sunt officia seu dignitates publicæ, vt di. l. vnica.

3 Quoddam dicitur munus simplex solũ quia non habet nec honorem, nec vtilitatem annexum vt est tutela, cura, & huiusmodi [d] ff. de excusat. tu. quomodo dicuntur præfata munera personalia merè? Respo. quod tunc quando explicantur labore corporali solũ sine sumptu vel detrimento rerũ ꝓpriarũ. l. fi. in prin. ff. d mu. & ho.

Quando

[a] Tunc dicat in periculo] Vide pulchram doctrinã Pa. in c. pastoral. s in § præterea, d offi. or. Esse & autẽ est. Verũ qs possit absolui ab excõicatione vel casibus reseruatis in articulis talibus de quib⁹ hic constituit. Et qd de muliere in partu, & certè melius est vt absoluat &c. Quia si euadet se repręsentabit &c. possunt etiam absolui q sunt in bello iusto, secus si iniusto, ex quo sunt in peccato. Alium effectum ponit Bart. in l. mortis q. 1, scilicet propter talia pericula possunt examinari testes.

[b] Pro officio cũ honore] Vt cũ dico est officiũ militare, i. mun⁹ militare, & munus doctoris, i. officiũ doctoris. Munus est tripliciter, v. nũ merè persona le, aliud merè reale, & aliud mixtum declarat iuriscon. in ti. per totam. ff. de mu. & ho. ff. multũ no. Bar. quem oĩ nõ videas in l. 1. C. de muneribus, & in quo loco. li. 10. Cui⁹ dicta accepit Pa. & posuit in c. nõ min⁹, de im. ecc.

[c] Honores] Nã honor administratio reipub. cum dignitatis gradu. l. honor, in prin. ff. de mune. & hono. Vñ si qs creatur centurio ciuitatis ẽ munus ꝑsonale, & appellatur honor. Similiter si eligeretur qs legatus siue ambassiator ad magnũ principẽ appellaretur honor, vt dicit rub. d mune. & hono.

[d] Cura & huiusmodi] Aliud exẽplũ, vt si qs eligatur ad exigendum pecuniam ꝓ ciuitatem.

4 Quando dicunt patrimonialia, seu realia? R. quod tunc propriè quando cum sumptu proprio fiunt ab alijs.

5 Quando dicunt mixta scilicet personalia & patrimonialia seu realia? R. quod quando cum labore corporali a nobis explicantur & cum sumptu nostro, vt colligitur in d. l. fi. § patrimoniorum.

6 Quomodo dicunt ordinaria a præfata munera, siue personalia siue realia? R. quod ordinaria sunt quando habent certam & ordinatam præstationem per aliquam legem, vel statutum seu consuetudinem longam, vt de vaca. & excusa. mu. l. in honorib. qui muneris publici.

7 Quomodo dicant extra ordinaria? Respõ. quod quando non per legem vel statutum vel consuetudinem imponuntur, sed secundùm voluntatem dominorum secundùm Bart. & patet in l. vnica. C. de vaca pu. mu. Vnde per accidens ista imponuntur.

8 Aliquando ista munera dicuntur indicta, vt quando princeps imponit per l. aliquando vel per statutum quod a princ. erat extraordinarium. Sed nunc efficitur ordinarium. e

9 Aliquando dicunt superindicta vt quando supra ordinarium aliquid imponit propter necessitatem occurrentem. Facit l. vnica. C. de superindicto. li. 10 est & alia di. Gre. sup illud Esa. 33. qui excutit manum suam ab omni munere, quod triplex est munus a manu, ab obsequio, & lingua de quo, j. Simo. 5. in prin.

MVRMVRATIO secundùm quandam Apost. sup illud sapientiæ primo. Custodite vos a murmuratione, est quædam querela cum impatientia in his quæ homo deberet patienter ferre, & committit aliquando contra Deum per displicentiam, eo quod nõ tribuat prosperitatem vel aduersitatem secundum merita hominum, quia immittit tribulationes, vel non regit mundum modo nostro, & tamen iiustè, quia Ier. 11. Iustus quidem tu es domine, si disputem tecum, licèt nobis sint occulta talia iudicia. Aliquando est contra platos de quib. dr 90. di. Alienus fit a fratrum vnitate qui murmurauerat, & ideo Apostol. Neque murmurraueritis &c. primæ. Cor. 10. & quando fit peccatum mortale, dic quod tunc quando expressa fit contra aliquod præceptum Dei, puta quia dicit vel credit Deum iniustum iudicat temerariè & huiusmodi.

MVTILATIO quid sit. Vide supra Homicidium. 5 S. sexto.

Secundò est munus merè reale seu patrimoniale siue bursale. Et dicit Bal. in l. de pa. consti. in ver. libellorum, quod ecclesiæ non curant de munerib. personalib. sed tantùm de patrimonialib. siue bursalibus. Et illud munus est triplex. s. quod imponitur personis tantùm non habens respectum ad rem seu ad patrimonium, vt est quando expensa imponuntur per capita, vel per fumantes, & ista appellatur propriè capitatio. l. ætatem. ff. de cen. fi. & abusto munere capitationis imperator exemit quoscunque ciues præsentis vrbis Romæ, & statuit quod solum rustici tenentur ad istud tex. est post Rubricam in l. vnica. C. de capit ci lib. 11. Quoddam est munus reale, quod imponitur personæ pro reb. habito respectu ad res, quando imponitur per æs & libram, vt est quantùm habet quis in patrimonio, puta mille libras, tunc soluit fortè vnum denarium pro libra. Collectæ tamen propriè & strictè dicuntur illæ quæ non habent certam & determinatam formam, puta si est opus facere aliquam impensam, imponuntur collectæ per es & libram. Glo. est & ibi vide Bart. in l. rescriptæ. §. fi. ff. de mune & ho. Bar. in l. 1. ff. quo l cuiusque vniuersitatis no. & in l. 4. §. a tor vbi alij sci sent. s. ff. de re iudi. a. & in d. l. 1. C. de mulierib. in quo loco. lib. 10. Et istæ collectæ non possunt imponi forensib. neque clericis regulariter. vt dicunt Bartol. & Bald. & alij in l. placet rationib. C. de sac. san. eccle. Ratio quia imponuntur personis pro reb. & personæ non sunt subiectæ, igitur &c. vide ad hoc Alexan. consi. 65 secundo vol. inci. viso, & benè discusso processu. Falli tamen forensis qui esset vsurarius. secundum Bart. in l. fi. § pe. ff. de mu. & ho. Quoddam & tertio est munus merè reale, & istud propriè appellatur tributum. Et licèt tributum largè dici possit quicquid tribuitur, propriè tamen & strictè dicitur illud quod tribuitur principi propriè & ordinariè. Exemplum in ragno Franciæ, vna ciuitas præstat ordinariè principi centum millia ducatorum. Et non solum appellatur tributum sed etiam census, seu annua præstatio habetis etiam annonam militarem. Et erat etiam tributum ordinarium, quod mittebant principib. in annona. Exemplum ista ciuitas est obligata dare omni anno imperatore mille saccos frumenti. Sed de annona in specie glos. est optima, quæ ista declarat in l. . ff. de publica. in ver. pendant. Hæc Iason. l. placet C. de sa. san. ecc.

a Ordinaria] Dicuntur quæ sunt imposita ab imperatore vel a supremo principe. Et si non sunt imposita a supremo principe etiam si haberent certam & determinatam formam dicuntur extraordinaria secundum d. Ias in d. l. placet. C. de sacro. sanct. ecclesi.

b Efficitur ordinarium] Ideo dictum propterea est illud quòd olim imperatores vltra tributum, & censum quod soluebatur omni anno. Quia non omni anno tributum, sed per singola lustra, idest singulis quisque annis quælibet ciuitas soluebat tantùm de ferro, postea taurùm de argento, postea tantum de auro. Et ista indictio quæ soluebatur per singula lustra, postea reuersa est in ordinarium munus, & ab illa singulis. 15 annis incipiebant ad præstationem munerum. Et ab ista indictione notarij inceperunt stilum suum, vt declarat

clarat gl. In ver. septima. C. de iu stini. C. confirm. & in auteae. vt ꝑ po. not. imperat. in prin. in ver si indidtionis. Et la tè magister aliter Spe. ti. de instru. edit. in princ. in 2. colu. &c.

a Aliter nō erit mortuū] Adde, aliqua quę requiritur de uontan. tia ad hoc vt con trahatur mutuū. Primum est ꝙ tē pore contractus agatu vt nō red datur idē in specie. Secundum ꝙ reddatur idē in genere. Tertium ꝙ transferatur dominiū rei mu tuatæ, & ratio in pecunia aliena non cōlistit mu tuum nisi recon cilietur, quartū ꝙ mutuum con. stat in reb. consi stentibus ponde re &c. vt hic. Et nisi ista quatuor concurrant non potest esse mu tuum. Non tamē intelligas, quod vbi ista concur runt semper fit mutuum, quia partes possunt agere, ꝙ fit depositum, ve mul totiens fit l. Lu. cius la. 1 §. 1. & l. dies sponsalio rum, & l publia. §. t. ff. epositi. & magna vtilitas erit ꝙ fit deposi tum & non mu tuum, primò qa instrumentū de positi habet exe cutionem paratā l. pe. & ibi Bart. ff. depositi, i mu tuo verò secus, probatur in l. mi nor. 25. annis cui fideicommissum in ver. Ad initiū

MVrvs per signa ꝑpe tere sacramēta & ei sunt danda. 16. q. 6. qui recedunt. & c. seq.

1 Vtrum possit contrahe re matrimonium, vide su pra Matrimonium. 2. §. 4. Et matrimonium. 3. impedimento. 18.

MVtvvm est quod de meo fit tuū ff. si cer. pet. l. 2. § Appellata.

1 In qbus reb. consistit pro priè mutuum? R. ꝙ in reb. quæ consistunt in numero, vt pecunia & huiusmodi, pondere, vt massa auri, vel argenti. & huiusmodi, vel mensura, vt vinum, oleum, triticum, & quę vsu consumuntur, vt in d. l. 2. §. mutuì datio. & inst. qui mo. re. contrahitur oblig. in prin. vnde Rod. mensura restrin gitur ad mensurā qua gra na vel aliqua mensuratur, non ad illam qua panni vel terræ. Et adnecte quia dēt dari mutuum, vt reddatur non eadem res in numero sed similis in genere siue tantundem, & eiusdem vti litatis, & precij eodē mō. Vnde si dedit pecuniā non illam restituet, sed similē, & huiusmodi, aliter tran si ret, vel in commodatū, aut depositum, vel alium contractū. l. 2. ff de contrahen. emp. & l. 2. §. mutui datio. ff. si cer. pe. Et no. ꝙ hic nō accipitur genus secundùm Porphirium, sed ponit spe cialiter pro quibusdā reb. quæ consistunt in numero pondere, & mensura. vnde tenet Azo. quod si quis mu tuo dedisset pondus argen ti, & reciperet pecuniā ad numerū, quòd ē mutuum si pecunia est argentea, qa idē genus redditur, & tantundem facit. l. 1 §. vlti. ff. de au. & arg leg & propte rea si res mutuata perit pe riculum est mutuum accipiētis, etiam si casu fortui to lege incendiu. C. si cert. pet. instit. quibus modis re contrahitur obligatio. §. itē secus, si data esset pecunia in bursa consignata, quia nō est mutuum lege. quod si ab initio ff. si cer. peta oportet ergo quòd tradatur vt sit accipientis mutuum non consignatū aliter non erit mutuum. a

2 Vtrum dare mutuū petēti sit de præcepto? R. ꝭm Sco. in 4. distinct. 15. quod habēs pecuniam sibi ꝑ aliquo tempore inutilē, mortaliter peccat, si eā non mu tuat indigenti, & petenti, quia facit contra pręceptū naturæ & Christi Lucæ sex to mutuum date, & Matthæi quinto. Sed si ei esset vtilis, puta negociādo, vel aliud de ea faciēdo, tūc di stingue secundū quod supra dixi de Eleem. §. 1. quo modo est de præcepto, & secundùm illam distinctio nem a fortiori dic de mutuo, quod no.

3 Quomodo in mutuo fit vsura. Vide infra Vsura. Primò per totum.

NAvfragivm est naue fracta submersio re rum. & corporum quod ple runque casu fortuito contin git propter vim tempestatis vel fluminis. l. deprecatio, & per totum. ff. ad l Rho. de iactu.

1 Vtrum capientes aliquid de naufragio teneantur? R. ꝙ sic ad restitutionē, nec excusat aliqua ꝯsuetudo. d. l. depcatio, &. ff. de incen. ru. nauf. l. si quis ex naufragio

nouæ petitionis redegerat. ff. de mi. Item co tra. ctus depositi est bonæ fidei. §. actionum, ti st. de actio & ideo veniunt fructus, & interesse a tēpore morę Sed mu tuum est contra ctus stricti iuris. Ideo non veniūt fructus nisi a tēpore litis contestatæ. traduntur ista in l. mora, in prin. & i l. videamus. §. 1 ff. de vsur Item in contractibus stricti iuris non veniūt vsuræ nisi ꝓmissę per stipulationem l. qua his. C. de vsuris. Secus in contractibus bonæ fidei. Item in mutuo habet locum exceptio nō numeratæ pecuniæ, in sti. de li. ob. per. totū, & C de non nume. pecu Sec° i deposito etiam i casu. d. l. Luci°. I a Bald no. in l. in contractib°. §. 1 C. de nō num. pecu. Et verum ꝙ ll. præallegat. l. Lucius, & l. dies sponsaliorum, dicūt quod tunc depositum suam naturā trāsgreditur, quia in depositarium transfertur do. minium, adeo

nec excusantur a peccato mortali si rapiunt intẽtione retinendi nec excusanẽ ex aliquo præcepto, quia contra præceptum dei. Leuit. 19. diliges proximum tuum sicut te ipsum. Episcopus aut alius prælatus debet deponi Laicus anathematizari. 23.q.2.illi q, & de treu.& pace.c.innouamus, ẽm ll.ĩ. annũ i quadruplum. Post annũ in simplũ [a] puniuntur.l.1.ĩ prin. ff.de incend.rui.naufra. Et hoc verũ, nisi sint nauigia quæ exercent piraticã prauitatẽ, vel nisi Christiano nomini inimica, vt in constitu.Fede.ad dec[9].S.nauigia C.de fur.aut.nauigia.

2 Quid de dñis qui conueniunt cum nautis de certa quantitate dãda nẽ deprędentur in naufragio? ℞. ꝙ non teneñ restituere quicquid hac de causa accipiũt nisi spontanea liberalitate eis daretur, ẽm Rodol. bñ liceret statutum quo quis lucratur tãtũm pro rebus recuperatis in mari naufragis, intellige si sit ꝑp vtilitatem naufragorum, q aliter non recuperarent res suas si perirent in mari.

3 Vtrum inueniens res iactatas in mari, vel ex naufragio teneat eas restituere? ℞. Pa.in c.cũ dilecti, de accusa. ꝙ aut erant pro derelictis, & sic fiunt capientis, quia quod i nullius bonis est efficitur naturali rõne capientis. i. sti. de re. di. S.fere Si verò non erãt pro derelictis, sed fuerunt ꝓiectæ, vt euaderent periculũ maris, tunc cũ proijcies remaneat dñs eas occupans aio retinendi ꝯmitit furtum, vt in gl.d.c.cum dilecti, in ver. dilapidationẽ, & l.qua rõne.S.vlt.in fin.ff.de acq.re.do.& ẽ excõicatus, [b] vt in c.excõicationi, ꝺ rap. si non restituit q̃ primũ poterit. Et q̃uis Io.An. ibidẽ dicat requiri monitionẽ anteq̃ incurrat excõicationem. Tñ Pa.ibidem dicit ꝙ quoad deum & consciẽtiam est excõicatus, si quã primum potest restituere non faciat, & multofortius hoc hẽt locum in his qui rapiunt violenter res naufragorum. Si autẽ simpliciter accepit non considerando an essent derelictæ vel nẽ excusatur a furto, [c] vt est tex.no.in l.falsus.S.si iactum.ff.de fur. Et etiam ego credo ab excommunicatione.ar.d.l.falsus, & his quæ no.Io.And.in c.quam te, de sent. excom.in nouel.de quo vide supra Inuenta.in prin.& limita.vt ibi.

4 Sed q̃ritur an sit p̃sumẽdũ ꝙ tales res sint pro derelictis? ℞. idem Pan.vbi s̃.ꝙ ex coniecturis põt præsumi. Nam si librum obtusum pannis, & benẽ sigillatũ proijcit præsumit non habuisse pro derelicto, sec[9] si apertũ, & sic in similib. Similiter q̃n non statim q̃suit, de quo s̃.Inuenta.in princi.

NAVTA caupo.& stabularius tenentur de leuissima culpa, nõ ꝺ casu.l.& ita. S.at hoc edicto.ff.nau.cau.sta. & dr̃ nauta qui nauẽ exercet, nõ remiger, vt l.1.e.ti S.nautã, similiter caupo, & stabulari[9] q hoc exercẽt & institores eorũ, vt in d.l.1.S.caupones. Nec obstat.l.1.S.si vestimẽta.ff.deposi.vbi depositarius nõ tenetur, nisi de leui culpa, qa est spãle in istis, [d] vt teneanẽ de leuissima culpa. Sed ego in conscia non credo ꝙ teneat nisi de leui, vt ff.nau cau. sta.l.nauta, & d.l.& ita loquitur in odium talium qui solent fraudẽ facere, vt ibi patet. S.at hoc edicto. Et iõ cũ fundet se sup præsumptione nõ habebit locũ in conscia nisi specialiter accepisset mercedem pro custodia. vt s̃. Locatio.S.21. vel nisi quo [illegible] res requirebat diligentissimam custodiã, quam scienter accepit custodiẽdam, quia sic tenetur de leuissima.

1 Sed q̃uo ꝓbaẽ datũ tali ĩ pecunia? ℞. ꝙ si ꝯsueuit portare talẽ q̃titatem pecuniæ, tunc credẽ suo iuramẽto, de hoc vide s̃. metus.S.12.alias nõ, nisi quaten[9] probet, arg.

ꝙ ista re deposita vti potes. Qđ alius facere non posses, imo committeres furtum &c. Nec Ias.in l.1.§. mutuum damus.ff.si cer.pe.

a In simplum] Vide tex.cũ glo. in c. excommunicationi, de rapto.vbi ẽt Pa.dicit ꝙ pœna ẽ aucta, ĩ d.auth.naufragia, quoad confiscationem bonorum.

b Est excõicat[9]] Pro hoc facit qđ no.Idem Pa i repe.c.extirpandę §.qui verò, de ꝓben.7.col. versi. quoad primum. Idem tenet glo. pen.in d.c excõmunicationi ꝓpter verbũ subiaceant Sed ibi dicit gl.fin. non firmare pedẽ, sed quoad deũ erit ipso facto excõicatus, licẽt fortẽ quoad ecclesiam militantem admonitio requiratur.

c Excusat a furto] Adde dictum Bar. in d l fals[9]. §. quod alienũ. ff.de furt. vbi dicit ꝙ si quis inuenit rẽ alterius & non reperiat dominum, si putauit eam esse ꝓ derelicta licet nõ esset, põt eã vsucapere. ff. pro derelicto per totũ. Si autẽ hoc non putauerit, si inuentor [illegible] dominum [illegible] ꝓclamatione, dẽt eam dare pauperib. ar. [illegible] ꝗa fru. [illegible] si quid inuenisti. 14. q. 5. vid infra restitutio. 2.§. 15.

d Spãle in istis] Rõ est quia nautę caupones stabularij semper improbũ genus. l.1 & 3.ff.nau.c. caupo.

a Aliàs non] qa si nihil dixit vt q claues dederit vt ille qn vellet posset res suas accipere, aliàs n nō teneretur posset via fraudib' aperiri. Hoc tñ casu dicit gl. mitius agendū cū eo. quia forte de leuissima culpa non teneretur. & d. §. Item si prædixerit dicit q aut hospitator ptestatus ē post quā hospitem recepit, & ille non consentit, tunc protestatio non releuat, secus si antequam acceptasset eos, quia illis est imputandum. Et hoc est qd dr hic in fi.
b Vt l. ii. ff. si mes sor] Videtur q. l. la. l. probet totū contrariū. inver. necnō. Illud quoque Pōponius dicit in eum q mēsor non fuit, fellit tamen dandā hāc actionē. glo. non fuit ad hoc officium deputatus. Et Bar. ibi arguit ex illa lege quòd sicut iudex qui iudicauit, vel arbiter facit litem suam, idē intelligitur in arbitratore, & idē de pro oneta, sed hic vult dicere q nō tenetur de leui vel leuissima qui agratis facit ideo tenetur vt hic dicitur solū.
c Si medicis furetur] Et in d. §. cum in eadem dixit Barto. q si tu habes de pane & ego nō habeo in necessitate licitū est mihi a te auferre, & hoc de iure diuino, & hu

arg. ff. de reb. mili. l. nō oēs. §. a barbaris. nam talis debet numerare pecuniam in conspectu hospitis. ff. depo. l. 1. §. si cista.

2 Vtrum nautę, & præfati dantes claues cameę dño deponēti excusenē si pdat? ℟ fm gl. i l. dēt. ff. nau. cau. sta. §. item si prædixerit, q si a principio dedit claues, & prædixit q nolebat teneri excusatur, aliàs non. a simi liter tenetur quando a principio non decet claues sed postea. l. cet prędixerit per l. sicut. C. de ac. & ob. nisi illud expresse consensisset, nolle illum teneri.

3 Vtrum p. æfati habeant locum i eo qui hospitatur aliquem,, non tanquam caput, sed sicut ciuis mercede, sicut fit quando rex venit in ciuitate aliqua & distribuit suos p domos? Res. q non vt l. fi. ff. si messor b fa. mo. dix. & ar. ff. de aleat. l. 1. §. item notandum, & iō si gratis fit, tenetur solùm de dolo & lata culpa.

4 Vtrū nautę possint præponere res suas depositis quando vtrasque non possunt salua. e. vide supra. Cō modatum. §. 16.

NECESSITAS triplex. Pria sine qua vita corporalis sustentari non pōt. & de hac dicitur primę. Io. 3. qui habuerit substātiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatē habere &c. Secūda necessitas dr opportuna sine qua vita commodè sustētari nō pōt. & ad hanc remouēdum in proximo quilibet ex pietate inducitur ad Ro. 12. necessitatib. sanctorū cōicantes. de quo dic vt s. Auarit.

§. 3. tertia ē pspicua sine qua vtiliter vita non sustentat. vt puta habendi libros pro studendo & hmōi, ad quā succurrēdā perfectio amoris inflāmāt, p prima necessitate, secunda & tertia licèt mendicare pensatis circūstātijs. Et ecclesiastici possunt redditus hre ecclesiasticos, aliàs non nisi cū dānatione fm Henri. de Gandauo. i 4. quodlibet. q. 36. & sic itellige gl i c. eps. x. q. 2.

5 Vtrum illud quod dr necessitas facit licitū, & non subijcitur legi. in c. licet, de ferijs intelligatur de prima solū? ℟. Quod de prima solū, & hoc intellige, qn tale qd quod est contra. l. non ē malū, de se puta quia ex aliqua circūstātia pt licitè fieri, qa tali necessitate occurrente nō reqritur alia dispēsatio, sed ppria autoritate qs pt ᴐnenire. Similiter dic p secunda necessitate. dūmō recōpēsatio aliqua fiat, sicut dicit d. Ant. i c. 1. de ferijs, q licèt doctorib. consulere p forensib in festo dummō aliq eleemosinā in recōpensationem faciant. Facit glo. in c. præsbiter, in verbo de nariū. 82. di. & meli'. d. c. licèt, sed ego credo sit tutius hre dispensationē a prælato in ista secunda. In tertia verò necessitate omnino reqrit dispēsatio, aliter non fecerct licitum. Et fm hoc intellige. gl. in ver. ᴐferret, i l. 1. §. cū in eadē. ff. ad l. ro. de iac. q dicit q tpe necessitatis oia sūt cōicāda, & q ibi dixit Ang. s. q tpe charistiæ si mēdic' furet c panē non incidere in pœnā. facit. c. 3. de fur. & similia, q loquunt de necessitate, quia aliqn de prima, aliquando de alijs.

mano, fm quod no. ibi gl vñ infertur, q possūt saluari stipendiarij q propter necessitatē depredantur necessaria p victu. Et hoc verū si dabat operā rei licitę, puta pro defensione patriæ, & hoc casu loqtur ille textus. sec' si dabant operā rei illicitæ nā tūc non subuenitur ei q posuit se in necessitate. l. si fideiussor. § si necessaria si q satis. co. & iō stipēdarijs societatis hoc non licet, qe ponunt se in necessitate Facit ēt ille text. q ciues possunt cogi tempore necessitatis vendere granum & alimenta, de quo dic vt notaui supra empt. §. 7. vide Io. de Anan in ca si quis propter necessitatem ff de fur.

NEGLIGENTIA est omissio alicuius quod fieri debet & potest vnde non potest esse negligentia vbi quis non est in mora. de ele. c. vl. & de conc. præb. quia diuersitatē no. in c. si cōpromissari'. in princ. de ele. li. 6. Et iō aliqn negligentia dr lata culpa. vñ. ff. ma. l si. fidei. i prin. dr dissoluta negli

a Pro mercantia.] Dicit. n. Qñ emitur aliqd vt vendatur carius, vel ët dicit quan do quis conducit possessiones.

negligentia propè dolũ est i. lata culpa no. in l. nomin. C. ar. tute. in gl. fi. cum suis concord. & supra culpa. in princi. Noïe ëc, negligentiæ simpliciter venit leuis culpa ët leuissima, vt patet in c. prælalle. facit. 28. di. c. de Siracusanę, & c. cũ ex eo in fi. & c. commissa. §. porro, de ele. li. 6. & hoc est qñ quis tenetur de leui vel leuissima culpa, aliàs non. Noïe vero negligẽtiæ magnę venit lata culpa, vt ff de acti. & ob. l. 1. §. is quoque apud. in fin. vbi tex. quasi apertius. Aliquando vero includit dolũ. s. cũ lex imponit pęnã negligẽti diuersam a delinquẽte, qa tunc sub negligẽtie includit dolosã negligẽtiã, vt no. Ge. in d. c. si cõpromissarius, in prin. ver. & no. ex glo.

1 Vtrũ negligentia sit peccatum mortale? ℞. φ si qs omittit ex negligentia facere illa ad q̃ tenetur de præcepto, vel ex officio, in his vbi versať notabile damnum sibi commissorũ, sic est mortale peccatũ de sui natura. Et hoc nulli dubium in his q̃ sunt de iure diuino pcepta, vel ex officio cõmissa. In his ãt quæ sunt de iure positiuo solũ, non credo semp sit mortale, nisi includat in se dolũ vel contemptum, vt supra patet in ti. Inobedientia, & sic intellige, & limita gl. in c. ea q̃ de of. Arc. & 81. d. c. dictum, & 11. q. 3 placuit. 12. q. 2. indignè. In alijs aũt q̃ non sunt de pcepto, negligentia cõiter ẽ veniale peccatũ, vt patet 25. dist. §. aliàs ea demum, ver. quæ aũt sunt minuta, & hoc verũ nisi faciat totaliter excedere a charitate Dei, quia ët si esset mortale peccatum secundùm Th. 2. 2. q. 54. ar. 3.

2 Vtrum teneatur ad restitutionẽ de dãno pximo ex negligẽtia in officio suo vel alio opere, vide supra.

NEGOTIVM sœculare qd est? ℞. φ cũ sit multiplex, non potest diffiniri, sed ex aliquorum enumeratione possum' alia similia iudicare, sicut fit 25. di. §. criminis appellatio. & 23. q. 5. de ligníb & extra nè cle. vel mo. c. 1 dř ego negotium sœculare primo cũ quid p'us iu°o appetitur φ turpe lucrum est. Item & munera iniusta accipere vel dare, & vniuersal ter omnia per q̃ homo sęculariter viuit in aliquo peccato, dř sœculare negotiũ, hoc patet in d. ca. 1. Item dicitur sœculare negotium mercantia seu negotiatio. Item oẽ quod fit pro lucrando, sicut artes, procurationes causarũ & negotiorũ factiones & huiusmodi. vnde dicitur negotiũ quasi negans otiũ, de ver. sig. c. forus. §. constat, & sœculare quia sœcularib. reb. habendis impenditur. Vel ẽm gl. in 21. q. 3. dř. Primò pro mercantia. a Secũdò pro causis, sœcularib. tractandis. Tertiò pro administratione rerum sœcularíũ, de hoc habes supra Clericus. 9. §. 1.

1 Quæ negotia sęcularia prohibẽtur? ℞. φ sœcularibus prohibentur illa quæ sine mortali fieri non possunt sed clericis, & religiosis sunt interdicta multa, vt patet in d. c. 1 & habes supra. Clericus. 9.

2 Vtrũ negotiatio q̃ consistit in vendẽdo & emendo, quæ alio modo vsitato dř mercantia sit licita? ℞. Ale. in 3. par. sum. tract. de iudicialib. cũ quo concor. Inn. in c. 1. nè cle. vel mo. & Io. An. in d rub & Pa. in d. c. 1. φ de se non est mala nec illicita. Sed põt fieri illicita rõne circunstantiæ, cãæ personæ, modi, tpis, loci. Ex circunstantia causę. s. qñ pp cupiditatẽ, vel al quod aliud malũ fit, & sic tale peccatum est qualis finis per quẽ fit. vnde ille qui negotiando intendit lucrum tanq̃ vltimum finem, & cupit sine labore & solicitudine ex auaritia diuitias congregare, eijcietur de tẽplo paradisi ẽm Ale. & sic patet φ efficitur mortale peccatũ ei. Negotiari autem pp propriam necessitatẽ, vel pietatẽ, s. ad dispensandũ in pios vsus lucrum, vel propter reipublicæ vtilitatẽ, vel proximi est cã legitima quæ facit vt fiat sine peccato, aliter non. Circunstantia personæ facit illicitam, scilicet si est clericus, vel religiosus de quo supra cleric'. 9. oportet ergo sit sœcularis qui negotiator debet esse. Ex circunstantia modi fit illicita. s. qñ exercetur, & cũ dolo, vel cũ mẽdacijs, vel alijs pactis seu piurijs. Et si sunt peccata mortalia, sicut mendaciũ quod dicitur intentione decipiendi proximũ, etiã in magna re si posset vel periurium, sic negotiatio est mortale peccatũ. Item ex circũstantia temporis. s. festiui ab ecclesia præcepti, de quo dic vt s. feriæ. §. 21. Item ex circũstãtia loci. s. diuino cultui deputati, sicut est ecclesia vel cœmeteriũ. In ecclesia enim non pt fieri sine peccato mortali, nisi

magna

a Quæ sine verbis fit.] vide s. immunitas. §.9.
b Et Pa.in c. 1.] Secunda colum. ver.2.principaliter quæro,vbi latè.Et vide infra. vsura.1. §7.
c Et limita gl.] quæ dicit nominatim.i.nominibus proprijs expressis quasi nō sufficeret generalis monitio, vt s casu suo &c.
d Et gl.in c.constitutionem. In versi.nominatim quæ quasi omnia dicit quę hic notantur.
e Et ad gl.in ca. a nobis.] Ibi.n. habetur,quod si qs excōicet oēs qui furtum fecerunt intelligantur subditis excōicatis,& excōicati.Quisquis ergo furtum fecerit &c.dicit glo. i sub hac forma excōicati nominatim excōicati intelliguntur.

magna necessitas excuset vt patet per c.decet domū Dei,de immu.ec. li. 6.iuncto c.relinqui nolumus,de cust.eucharistiæ. Et hoc intellige de actuali contractatione rerum,q̄ sine strepitu fieri non pōt.Secus esset in venditione candelarū,quæ sine verbis fit.[a] Aut in conuentione alicuius rei emendę vel vendendę postea,qa non esset mortale peccatū. Item ex circunstantia commercij, quod quidē est dānosum reipublicæ,sicut cū quis emit vilius, vt carius vendat, & cum damno reipublicæ, sicut sunt illi qui torum granū emūt vel oēs merces & hmōi, vt postea vendant mō suo.Si verò cō mertiū est vtile reipu.sicut illud quo merces portātur de terra vbi abundant ad aliā vbi deficiunt,vel illud quo de vna re fit alia,sicut faciunt artifices de lana pānū, de cera candelas,& huiusmodi,vel illud quo quis conseruat res quas emit,vt vendat tpe debito eo quia quilibet non pt statim emere, & sic istis licet negotiari si aliæ circunstantiæ adsunt. Alijs autem est damnationis,& de eis loquitur Chris. 87. di.eijciens,& no.Sc.in 4.15.di.q.2.ar.1.& Tho.2.2.q.77.

3 Verū ille qui carius vēdit q̄ emit eodē loco,licitè hoc facere possit?℟.Ale.vbi s. ti.de legi.ꝙ si id pro se emit,& postea pro cessu temporis non indiget,licitè vendere pt pro pretio occurrenti, quāuis sit carius q̄ qn̄ emit,quia non ad hoc emit, & lucrū aduenit rōne temporis. Si verò emit vt venderet tempore quo carius erit,sic si fecit ꝓ vtilitate terræ suę. s.nè homines postea indigerent, & non inuenirent,& ipse aliquid lucraretur pro sua sustentatione, & suæ familiæ.Vel si a casu aliquid emit ꝓ bono foro, & postea īuenit qui illud vult emere pro cariori,& concurrant ea quę di co supra Emptio.§.7. cū alijs circunstāti.s pdictis hic,sic licet laicis,sed non clericis. Si āt fecit solū,vt lucraretur sine aliqua vtilitate reipublicæ,imo potius cū dāno,sic peccat mortaliter, vt patet p d.c.eijciens, & de istis intellige illud.c.quicunque tpe. 14.q.4.vbi turpe lucrū dr̄ ipe vindemię vilius emere,vt carius vēdat, istis cōcordat Hug.& Lau.14.q.4.si quis,& Th.2.2.q.77. & Pa.in c. 1.[b] nē cle.vel mo.Non tn̄ tenet ad restitutionē talis turpis lucri de necessitate,sed de consilio s̄m Rodo.Nisi fortè fuisset causa talis excrescentiæ, puta qa totum emit vt carius postea posset vendere, quia sic tenetur ad restitutionem damnificatis, si tale damnum aliàs non occurrisset. Quid de artificibus qui faciunt artem quę non est nisi ad malum vide supra Ars.

NEOPHITUS dicitur nouus in fide, vel in religione,vt 48 distinct.quoniam, & cap.sicut.

1 Verū neophitus in fide possit ordinari? ℟.ꝙ non ēt ad minores ordines, vt patet in §.1.& d.c.quoniam eadem di.

NIGROMANTIA, vide infra sortilegium.

NOMINATIM quis dr̄ interdictus vel excōicatus?℟.Pa.in c.in Lateranensi, de Pre.ꝙ vbi agit̄ de pœna incurrēda ipso iure,si non dr̄ qs nominatim,nisi exprimat̄ ei' ꝓpriū nomē, qa hoc importat ethimologia vocabuli,& in istis odiosis non est recedendū a ꝓpria significatione verborum nisi de mente constet, vt in c.statutum,de ele.li.6. Nisi circunstantiæ sint ita expressę & strictę,ꝙ ex toto importent, vices ꝓprij nominis facit pro hoc l.2. de lib.& posth. & inst.de exhęre.lib.§.nominatim, & in l. quoties.§ si qs nomen.ff.de hære.inst.facit l.certū.ff.si cer.pe. vtputa dr̄ filius patri q nō hēt nisi vnicū filiū & hmōi.Et sic intellige & limita Inn.in d.c. latera,hoc ēt seqt gl.& In.in cle.1.de vi.& hon.cle.in verbo noīatim.Si verò agit̄ de pęna incurrēda ipso facto, tūc ēt dr̄ noīatim expssus q p circūstantias nō sic strictas exprimit̄, & sic intellige & limita gl.[c] & Pa.in cle.1.de vi.& ho.cle.in ver.nominatim,& gl.in c.ꝯstitutionē,[d] de sen.ex.li.6.Puta si diceret̄ magr̄ carpētari' talis loci,iunior,& hmōi,ꝙ no. bene.Et ad gl.in c.a nobis.[e] el 1.de sē.ex.

ouam

a Vt in filiatio. ne] De hoc in l. quia super. ff. de iu ius voc. & in c. conquerente, de fi.presbi.con sanguinitas. n. di citur notoria pre sumpta.c.porro, de diuor.& ꝙ ali ꝗs sit filius alte rius nõ posse ve rè probari. l.Lu cius.ff. de condi. & demon.

b In iudicio] De hoc. ff. de statu ho.l.filij,& ff. de re iudicata, & c. fi. de coha. cleri. & mu.Et aliqñ ꝓ hoc requiritur ꝓ batio si negetur. ff. de re iudic. l. sicut.

c Et sola cita tio] Vide vo. in c.ad nostram, el 4.de iureiu.

quam videntur sequi com muniter doc. dic quod in telligitur ꝙ ita sunt excom municati quasi nominatim fuissent expressi,sed non ꝙ dicantur nominatim excõi cati,quia quis potest excõi cari, licèt non nominetur.

NOTARIVS, Vide Tabellio.

NOTORIVM dicitur triplex ſm gl.in cap. vestra de cohabitatione clericorum & mulier.& ibi Pa. sequitur. Scilicet notoriũ præsumptionis,& istud est qñ ius vehemẽter aliquid præsumit,vt in filiatione [a] quæ ex coniecturis a iure inductis dr̃ notoria, & idẽ est istud notoriũ ꝓsumptio iuris, Secundũ est notoriũ iuris, quia in iure siue ĩ iu dicio, oritur sicut cũ qs conuincitur in iu dicio vel spontè confitetur, vel per senten tiã condẽnat̃ in iudicio. [b] Tertium est no toriũ facti,& istud est cũ populus est testis alicuius facti,& non est locus inficiationi, vt no.Arc.2.q.1.de manifesta, & bon⁹ tex. in c.cum dilectis filijs,de pur.ca. & dr̃ no toriũ facti clarè & famosa locutio ex eui dentia rei surgens,quæ tergiuersatione ali qua celari non potest vt probat̃ inc.tua,de coha.cleri.& mu.& c.euidentia,de accus. Et istud notoriũ facti est triplex.Primũ fa cti permanẽtis, vt ꝙ palatium dñorum est in platea,& sic dicitur notorium quasi res nota omnib.volentib.videre eã, facit aut. qui semel.C.quõ & qñ iud.& d.c.euiden tia.Secundũ est facti transeuntis & non ce deuntis,vt si in conspectu populi,fit aliqs interfectus.similiter vxor preconis,qa no torium est pro tunc & non pro nũc, & sic intellige ꝙ no.gl.in d aut. qui semel. Ter tiũ est facti interpellati,exemplũ in eo qui paratus est mutuare sub vsuris,& de mere tride quia nõ semp mutuat vel peccat.sed B ar.post Iac.But.in l.ciues.C.de app.dicit ꝙ notoriũ est qđ hẽt actũ permanentẽ, vt æ dicta in albo pretorio, & quod in platea est palatiũ dominorũ. Illa aũt quæ nunquã habuerunt actum permanentem, vt vox ꝓ conis & huiusmodi non possunt trãsire in notorium,sed benè in manifestum.

1 Sed quot hominũ scientia requirit̃ ad fa ciendũ notoriũ facti? ℞.fuerunt variæ opi. gl.in d.c.de manifesta, quæ dicit sufficere scientiã. 10.hominũ adminus.Quã sic itel ligo vt colligo ex Pan.in d.c. vẽra qđ si vicĩ nia non hẽt decẽ hoĩes seu personas, non ꝓt oriri notorium.Si verò hẽt decem perso nas solũ oportet oẽs sciant, si aũt hẽt pl⁹ o portet quòd oẽs sciant vel maior pars, & illa pars nõ sit minor 10.ꝑsonis. Et ꝙ talis vicinia faciat notorium.habes bonũ tex.in c.cũ dilectis.Et sic patet quod non requirĩ tur scĩa totius populi,vt volunt aliqui.

2 Vtrum in notorijs sit ordo seruandus iu ris? ℞.Pa.in d.c.vestra, ꝙ in notorio ꝓsum pto vbi agitur de consanguinitate proban da requiritur,sed ibi ẽ speciale. Sed ĩ alio notorio facti non requiritur nisi scientia, & sola citatio. [c] Et hoc intellige verũ nisi constet ꝙ nulla defensio competit vel põt competere,quia sic non requiritur citatio, & sic intellige.c.cum olim,de re iud.& ve nerabilẽ de ele. Sed vbi potest competere defensio sic est necessaria citatio, aliter nõ velebit sententia,& sic intellige cle.pasto ralis,de re iud. Similiter requiritur proba tio notorij per duos testes ad min⁹,no.glo. d l.3.ff.de testi. nisi sit notorium facti ꝑma nentis,vt in d.c.euidentia.

NOVALE priuilegijs pijs locis conces sis intelligitur omnis agere de nouo ad cultum redactus, de quo extat memo ria ꝙ aliquando fuisset cultus, de ver. si.c. quid per nouale.

NOVICIVS propriè dicitur qui habitu religionis accepto nondum per ali quam professionem astrictus,experitur re ligionis austeritatem.

1 Quis posit esse Nouitius ꝓprie? ℞. ꝙ ꝗ libet qui est rationis capax,& pubes. 20.q. 1.ꝑ totum,& de re.c.cum simus, & ꝗlibet qui potest esse religiosus, & quis sit. vide ĵ.Religiosus.§ 4.vnde licèt ante annos pu bertatis,vel oblatus a parentibus aut alias quis posit suscipere habitum,tamen pro priè non est nouicius, quia experiri nõ ꝓt quid sit castitas,nec malicia potest supple re ætatẽ,vt in c.ad nostrã,& c.significatũ, de

de regula, & ideo oportet quod cõpleuerit.14.annum masculus,fœmina vero.12.
2 Per quantũ tps dẽt quis esse nouiti⁹? R̸. ꝙ regulariter p annũ vt in c.ꝯsaldus. 17. q.1.& in c.ad apostolicam, de regu. Tñ qa istud tempus daẽ in fauorẽ nouitij, vt experiatur, & similiter monasterij vt probẽt an eis conueniat. Ideo prælato cũ cõuentu cõsentiente,& interueniente voluntate nouitij potest ante annũ profiteri,& tenet ꝓfessio, licẽt malè faciant prẹlati si sine magna discretione hoc faciant,vt in d.ca.ad apostolicam. Fallit hoc in monachis q habent monasteria in insulis multis rigidis, quib⁹ prohibeẽ nẽ añ.18. annũ aliquẽ recipiant ad ꝓfessionẽ,vt in c.quia in insulis,de re. Quã qdẽ prohibitionẽ Io.An. & post eum Pa.in d.c.qa in insulis, extendũt ad fratres minores, & pdicatores,vt nõ recipiant ad ꝓfessionẽ aliquẽ añ.18.annũ,& placet mihi per idẽtitatẽ rõnis expressẽ,vbi dẽt fieri extensio legis,vt s̃.dixi.Lex.§.6.Etiã fallit in omnibus mendicantibus qui nõ possunt recipere ante annum completũ ꝓbationis ad professionem, vt in c.non solùm & c.constitutionem,de reg.li.6.
3 Sed quid si quis non obstãte prohibitione recipiebatur ad professionẽ ante annũ ꝓbationis vel ante tempus debitũ? R̸. ꝙ si qs recipiaẽ ad ꝓfessionẽ añ annos pubertatis,professio nulla est ipso iure vt in dictis capitulis ad nostrã & ca.significatũ.Et hoc in quacunque religione.Si verò quis recipiatur ante.18.annum vbi non est recipiẽdus Host.tenet quod ẽt nulla sit professio pp dictũ.c.quia in insulis, & cõiter ipsum recitãdo transeunt docto. & facit pro sua opin.l.non dubium.C.de legi. & regula q̃ contra ius,de reg.iu.li.6.Pa.videtur dubiẽ loqui an sit obligatus illi religioni, quam professus est tantũ.Sed tamen quod saltem in genere sit obligat⁹ affirmat.Sed ego credo quòd non religioni in genere,sed i spe cie illi quam professus est obligatur, qa talis prohibitio principaliter respicit fauorẽ profitẽtis cui ipse potest renũciare. Et hoc iudicio meo apertẽ probatur per dictũ.c. ad apostolicam. vbi patet quòd abbatibus prohibetur receptio ante annum,aliter nõ punirenẽ facientes contrarium, & facta tenent.Et sic ad l.non dubiũ,& regulã q̃ contra ius,põt dici quòd non est nulla,qa alio iure sustentatur.s.d.c. ad apostolicam.Si ãt loquamur de professione quæ fit ante annũ probationis sic tenet, vt dictũ est. Nisi in religione mendicantiũ in qua professio facta ante annum probationis completum non obligat,nisi religioni in genere, nõ au tẽ illi quam quis professus est,ſm quod j. dicam, & illi tales qui receperũt aliquem scienter peccarunt mortaliter. & non pñt amplius ad professionẽ recipere, & vlterius dẽt puniri pœna quæ pro grauioribus culpis solet infligi vt in d.c. non solùm.
4 Sed nunquid si du. ante suspensione pdicta recipiet alium ad professionem efficiet irregularis? R̸.Gem.in d c.non solũ ꝙ non,quia oportet quòd act⁹ qui fit post suspensionem sit actus de attributis certo ordini cuiusmodi non est receptio ad ꝓfessionem. Igitur non erit irregularis, quanuis alij dicant ꝙ sic, & non bene.
5 Sed quis poterit absoluere a d. suspensione? R̸.Ge in d.c.non solùm,tenet ꝙ sol⁹ Papa,quia cum c.nuper,de sen.ex. non habeat locum in inferioribus episcopo,& isti sunt exempti. Ergo cũ ab epo non possint absolui necesse habent ire ad Papam. Sed ego cum teneam ꝙ d.c.nuper,habeat locũ ẽt in curatis vt apertẽ loquitur ideo poterunt absolui a prælatis suis. Et sic concorda,opin quæ sunt in d.c.non solũ, & recitat Ge.sic distinguendo, ꝙ aut suspẽsio est ad tempus, & solus Papa absoluit nec habet locũ d.c.nuper, aut non est ad tẽpus, & sic habet locum, & hoc tene, quod sequtur gl.ibi.de quo vide s̃.Absolutio.1.§.4.
6 Verum prædicta pẹna,c.non solùm habeat locum in monialibus sanctæ Claræ,& prẹdicatorum? R̸.Ge.ꝙ sic,cũ dño Lappo, & licẽt ex priuilegio habeant propriũ, & non mendicent, per hoc non tollitur quin sint de ordine mendicantiũ, nec priuilegiũ in vno valet ad omnia. Quod limito de illis primæ regulæ sanctæ Claræ.Sed de minoritis non credo, cum ex regula habeãt proprium.Et attende ad eorum regulam, an habeant proprium, & sic non extendiẽ ad eas,an non possint habere,& sic extenditur,quanuis ex priuilegio habeãt possessiones,vel de facto non mendicent.
7 Quæro quãdo incipit annus ꝓbationis?

℞. ꝙ a die & hora impositionis habitus, dummodo ſit pubes, quoad minores, & prędicatores & monaſteria in ſaluaticis iſulis oportet habeant annũ. 17. cõpletum, vt patet ꝑ prædicta. c. ad noſtrã. c. ſignificatum, & c. qa in inſulis, non tñ pęnã ꝑdictæ ſuſpenſionis incurrunt recipiendo, dummodo poſt pubertatem annum probationis compleuerint in eorum religione.

8 Nunquid furioſus pt eſſe nouiti⁹? ℞. ꝙ nõ accipiẽdo ꝯuitiatũ ꝓ anno ꝓbationis, vt de regula. c. ſicut. vñ ſi ſteiiſſet in religione ꝑ cẽtũ annos, nunq̃ poterit ꝓfiteri, & ſi ꝓfitetur ꝓfeſſio nulla ẽ, ſicut nec matrimoniũ ꝯhete, vt ff. de ſpõ. l. furor. Nec ratificatur per ratihabitionem poſtq̃ fuerit ſanę mentis. Sicut nec profeſſio facta ante annos pubertatis ꝑ delationem habitus inducentis profeſſionẽ tacitã, poſtq̃ eſt ſanę mẽtis & cõpleuit annos pubertatis, aut ꝑ profeſſionẽ expreſſã ſe obligauerit vt patet per capitu. primũ. de voto. lib. 6. facit. c. ſicut tenor, de regu. Et placet mihi, q̃uis Ho. & cõiter eũ ſequentes videanẽ tenere ꝙ ratificeẽ ſi non ꝯdicit, ſed perſeuerauerit poſtquã eſt ſanę mẽtis & pubes fact⁹, & idẽ dicũt de ĩpubere, ſed tu tene iſtud ꝓſeuerare (vt dixi) cũ delatione habitus inducẽtis ꝓfeſſionem tacitam.

9 Vtrũ nouitius poſſit exire? ℞. ꝙ ſic liberè ſine oi licentia, vt patet in c. ſtatuim⁹. đ reg. ꝑꝑ verbũ liberè, nec incurrit in aliquã inhabilitationẽ quoad ordines vel beneficia ecclesiaſtica, vel ſœcularia ex tali egreſſu, patet hoc ex. c. poſtulaſti, đ reg. Fallit hoc i illo q ꝓfeſſ⁹ ẽ tacitè vt patet i d. c. ſtatuim⁹.

10 Quid de bonis q̃ donauit religioni añ ingreſſũ vel in ipſo ingreſſu? ℞. l a. in c. ꝙ ad te, de cle. ꝯiu. ꝙ ſi donauit oĩa, tũc i dubio vř donaſſe mortis cã. vñ cã ceſſante ꝑ ꝓfeſſionẽ tacitã vel expreſſã reuocař inde recedẽdo, ar. l. Seia, in ħ. prim. i? ℞ ff. de do. cã mor. & l. nõ ois, in prin ff. ſi cer. pe. facit ꝙ no. Bar. in aut. ingreſſi. C. de ſac. ſan. ecc. Et idẽ dicit Bar. ibid. de illo cuius ꝓfeſſio non tenet, q̃uis ꝓfitẽs crederet tenere qđ recuperabit, qđ probat ꝑ l. ſi př, & l nec apud. C. de hær. inſti. vbi qs credẽs aliquem fratrẽ vel filiũ, & hac contemplatione reliquit bona ſua (reperto contrario) auferũẽ ab eo & veniunt ſuccedentes ab inteſtato vt l. ſi pater. Si verò nõ donauit omnia ſed aliqua ſolũ, & ſic dico non vř donaſſe cauſa ingreſſus, & iõ non recuperabit, ar. eorũ quæ habentur in c. beneficiũ, & c. ꝯſtitutionẽ, de re. li. 6. & ſic limita & intellige Hoſ. & Pa. in d. c. ſtatuimus, qui vũr contrarij. Similiter non recuperat ſi donauit non cã ingreſſus, ſed ex interuallo, vt in cap. fi. de do. & l. ꝑfecta donati. C. đ do. q̃ ſub modo. Idem dicit Bar. vbi ſ̃ de illo q ſciebat ꝓfeſſionẽ non tenere ꝙ donata non recuꝑabit qa vř donaſſe. l cuius ꝑ erroẽ. ff. de re. iu. & l. campanus. ff. de ope. li. & intellige quo ad iuris præſumptionẽ & in dubio. Sed in conſcia vel alio mõ vbi pt ſcire ꝙ ſolũ donauit cã ingreſſus, & non alio modo, ſic recuperabit, qa ſemper vř datum cã mortis.

11 Quid de bonis nouitij morięntis añ profeſſionẽ tacitã vel expreſſã? ℞. Ci. & multi alij do. in d. aut. ingreſſi tenuerũt ꝙ debẽt ſpectare ad monaſteriũ, qa ibi moriẽdo vř mori vt monachus, idẽ tenet d An. in c. in ꝓſentia, de ꝓb. Bar. in aut. ſi qua mulier, in fi. C. de ſa. ſan. ec. ꝓ præfata opi. alle. c. fi.[a] de ſucceſ. ab inteſt. tñ non firmat ſed dicit relinquẽdum canoniſtis. Pa. in d. c. præſentia, diſtinguit & benè, quod aut intrans expreſsè contulit bona ſua monaſterio, & ſic eſt vera opi. prædicto. ũ ꝙ ſunt monaſterij, ſi non expreſsè reuocauit. Si verò expꝛeſſè nõ ꝯtulit, ſed ſimpliciter intrauit cã ꝓbationis, ſic ſuccedẽt ꝓximiores & nõ mõaſteriũ, nã cũ iſte ñ fuerit religios⁹ cũ effectu[b]

a Allegat. c. fi. ꝙ tex. nihil videtur facere ſecundùm Ful. in aut. ſi qua mulier. C. de ſac. ſan. ec. & Pa. in c. in præſentia, de proba. in antepe. col. Niſi diceres ꝙ Bar. põderauit ꝙ ibi non conſtabat de profeſſione. Et tñ bona acquiruntur monaſterio. Sed dic ꝙ ille tex. loquitur in eo qui expreſsè obtulit bona ſua monaſterio. Et quando intrãs monaſterium expreſsè cõferi bona tunc acquiruntur monaſterio ſm diſ. Pa. Sed tñ dic bene facere, quia ſumma rõ ẽ quæ facit pro religione. l. ſunt ꝑſonæ ff de reli. & ſumpti. fune.

b Cum effectu] Quia ſi dř monachus dř reuocabiliter ſecundũ Io. An. i c. beneficiũ, de re. iu. 6. Sed verior eſt ꝙ non ſit monachus, tenet Bal. in aut. ingreſſi. C. de ſa. ſan. ec. Et no. Bar. in l. 2. ꝑ illum text. C. de ſan. bap. rei. & ſic intelligendus eſt Pe. de Ancha. in d. c. beneficiũ. Qui dicit ſe tenuiſſe in publica diſputatione Paduæ, quod monaſterium non ſuccedat. Intelligo tñ eſſe monachũ infra annum profeſſionis, quoad hoc nẽ puniatur ꝑ iudicẽ ſœcularem, ſm Auge. in l. 2. ff. de pęnis, ꝑ tex. opt. in ſimili in l. ſtatu liberi. ff. de quæſt.

c.religioso,de sen.exc.li.6. Bona eius nec tacitè nec expressè transierunt in monasteriũ pſertim cũ adhuc hęret facultatẽ faciẽdi testamentũ. Iõ proximiores succedent.
11 Quõ nouitius effic.ẽ tacitè professus? Re.ꝙ trib.modis efficitur tacitè professus. Primò ſm Io.An & d.Ant.& Pa.in c.vidua de reg.qñ se ingerit actib. qui solũ conueniunt professis de iure vel consuetudine, & hoc facit ex certa scientia.l.sciens.Item ꝙ hoc facit sponte, & non ex metu. Item ꝙ per triduum in eodem proposito perseueret, aut loco perseuerantiæ tridui ꝙ se cerit cum habitu professorum distincto in forma, scissura, vel colore. Aliter (vno istorum deficiente) non inducitur professio tacita, puta si facit nesciens competere solũ professis, vel ex metu, vel sine perseuerantia tridui, dummodo loco perseuerantiæ tridui non ponatur habitus professorum, quia idem facit quòd triduum. Secundò inducitur tacita professio ex delatione habitus professorum, dummodo facit primò scienter sciens solùm conuenire professis & sciens quod ex tali hac assumptione de iure, vel consuetudine inducitur professio ſm Inn.& d.Ant. Item secundò quod habitus professorũ sit distinctus in colore, vel forma, aut scissura. Tertiò ꝙ sponte. Quartò quod detur ei ab eo q̃ potest incorporare religioni. Aut eo consentiẽte accipiatur ſm Pa.in d.c vidua & facit.c. porrectum, de reg Quintò ꝙ detur perseuerantia tridui in eiꝰ delatione,& sic intellige.c.institutionẽ in fi de re.li. 6. Quidã ĩñexcipiunt duos casus in q̃bus nõ reqritur istud quintũ, s. pseuerãtia tridui. Primus si infirmitate suscipiẽ, facit, c. sicut, el 2. de reg. Et secũdus qñ q̃s prius vouerat intrare,& intrãdo suscipit habitum pfessorũ. Pan.verò in c.ad nostrã, de regula, dubitat de hoc. Sed ego audacter credo quod etiã in istis duobus casibus requiratur perseuerãtia tridui per d.c.constitutionem, in quo nihil excipitur, nec ego credo. Sextò ꝙ deferatur habitus in monasterio, quia quantumcũque deferatur extra monasterium, nõ censetur professus, vt c.vt clerici, de regula not.Pa. in c.ex rescripto, de iureiu. Sed hic no. dictum Abbatis in c.cum illorum, de sentẽ. excom. quod vbicunqne fuerit monachus dummõ sit sub obedientia Abbatis semper fingitur in claustro,& ideo istud sextum intelligitur quãdo extra monasterium, idest extra obedientiam alicuius prælati deferẽ quod non inducitur tacita professio, quia cessat præsumptio, eo quod si vellet profiteri itraret monasteriũ seu poneret se sub obediẽtia abbatis vel prælati. Tertiò inducitur pfessio tacita p̃ delationẽ habitus nouitiorũ non distincti in forma, colore, vel scissura vltra annum cle.eos.de reg. Intellige in monasterio ſm quod s̃ dictũ est, q̃uis sit distinctus alia distinctione occulta, puta q̃a benedicitur & hmõi. Si verò distinctio in scissura, colore, vel forma se patenter exhibeat, sic nũquam inducitur professio, et si feratur per viginti annos, vt no.in cle.eos in gl.& Pa in c.ex parte, de regula. Addũt ab aliquibus (sed ego nõ teneo) quartum inducens tacitam professionem, quãdo quis habuit absolutè propositũ mutãdi vitã,& patet p̃ c.consulti, & c.statuimꝰ, de reg.beneficium,& ca. non solũ, de regula, li.6. Sed quomodo hoc intelligatur fuit diuersa opinio. Sed verior est opin.ꝙ tũc propositum dicitur absolutum mutandi vitã, quando quis facit votum perseuerandi in religione,& non aliter. Vnde quãuis quis ingrediatur religionem cum proposito p̃seuerandi, non propter hoc efficitur tacitè professus, imo plus dico, quod etiam si fecisset votum de intrãdo non pter hoc efficitur tacitè professus, imo potest redire ad sæculum sicut alij nouitij. Et quod plꝰ est satisfecit voto, vt j. Votum.3. §. 18. Et quod non inducat tacitam professionẽ factum de intrando, vel voluntas perseuerãdi, probatur apertè, per c.ex transmissa, de renun. vbi iudicio meo est tex.clarus (si nõ cauilletur) imo plus dicit d.Car. in consulti quod etiam ille qui fecit votum de perseuerando non efficitur tacitè professus p̃ delationem habitus nouitiorum distincti. vnde si postea ægrederetur & contraheret matrimonium dicit matrimonium tenere, & ad ca.non solùm,& alia, cap.quæ videntur contraria. Responde. quòd loquuntur quod talis non potest redire ad sæculum sine peccato mortali, ex quo absolutè habuit propositum mutandi vitam, idest fecit votum perseuerandi, sed non dicunt

a Secundũ Bar.] Qui format.q. in fratre minore. Adde si quis est cõfinatus p duos annos in vna insula in qua stetit per annum tm,ꝙ per tempus duorũ annorum dẽt iterum stare, & sic tempus duplicatur text*.& ibi Bar.in l.aut dam num.§ quisquis, ff de pęnis.Idem Bar.in l.relegati e.ti.Bal.in l.possidonium. C. de infa. & in l. oẽs. C.de pęnis Imo. in l.ita stipulat*. de ver.ob. Adde ẽt ꝙ petens debitum ante tẽpus inducit duplicantur secundũ Bar. in d.§.quisquis, & in l.pecuniani ff.si rer.pe.Et est tex.in d.c.vnico. de plus peti.& facit tex.in §.temporales isti. de except.

b Pone ꝙ statuto]Eandẽ.q. format Bar.in l.si testamẽto,quæ est. l. 1. §. 1. qui est ẽt fi.ff.de condit. inst.& Bar.in l.si q separatam.§.1. ff.de appel. & facit ad propositũ materia cõtributionis, quam tangit Bart. in l.qui fundum.§. cohæres.ff.ad l. Falci. in q.fi.Et qd no. idem Bar.i l.Lucius.§.quę hẽbat ff.ad Treb. Ang. & Imo.in l.quoties in stipulationibus. ff. de

ꝙ sit tacitè professus, & iõ istud tene quia verius.

13 Hic aduerte ꝙ sicut ꝓfessio expressa quæ dirimit matrimonium postea contractum,nunquã inducitur quantuncunq; quis voueat nisi fiat in manibus illius q̃ habet potestatem recipiẽdi & incorporandi religioni quam profitetur, ẽm Ge.in d.c.constitutionem,& c.vnico de voto.li.6.& Lap.& Inn.Io.Mo. & Io.An. in d. c.porrectũ, vel nisi qñ fuit facta in manu alterius recipientis nomine dicti prælati, & ipse ratificauit anteq̃ contraheret, sic pari ratione in tacita.Et ideo ingressio in actib. professorũ, vel delatio habitus,& hmõi supradicta, si debent inducere tacitã professionẽ,oportet fiant scientibusillis qui pñt incorporare & consentientibus,aliter non induci tur quantumcunque quis talia facit,quod no.quia sępe in practica.

14 No.etiam ꝙ professio q̃ fit infra annum nõ obligat tacitè ꝓfessum illi religioni præcisè sicut expressa,vt ostendit tex.in d.c.constitutionẽ. Sed benè obligat illã religionem in qua tacitam professionẽ fecit sibi, quia eum expellere nõ poterit, aliter non esset ista religio sus verè, & sic si contraheret matrimoniũ cuius cõtrarium dicit text. in d. c. vnico de voto lib.6. Ratio quia si illa non tenetur sibi in qua ꝓfessus est tacitè multominus alia, sic si nulla vellet eũ recipere remaneret religiosus nullius religionis (quod est ĩpossibile)& ideo non poterit eũ inuitũ expellere,ex quo cõsensit, vt tacitè profiteret. Illa aũt ꝓfessio q̃ fit p delationẽ habit* vl tra annũ obligat illi religioni in spẽ. cle. eos de reg.in toto tñ aiæ non teneẽ nisi religioni in genere,si mõ ꝑ talẽ delationem nõ habuit animũ obligãdi se.Et ex hoc potes colligere & ɔcordare doc. quoad conscĩam sic ꝓfessus tacitè in vna de religionibus approbatis non teneẽ illi ꝑcisè, sed solũ vni gñe,& si ɔhit nõ tenet mr̃moniũ, professus expressè in religione mẽdicãtiũ.).annũ,si non intendebat se obligare, nisi illi q̃ professus est non teneẽ,nec illi q̃ ꝓfessus ẽ,nec alijs,sed liberè pt redire ad sęculũ.Si verò se intẽdebat obligare saltẽ religioni in gñe,sic nõ pt redire ad sęculũ,si tñ ɔhit tñ mr̃moniũ. Si tacitè ɔfiteaẽ in religione mẽdicantiũ obligaẽ religioni, & si ɔtrahit nõ tenet mr̃monium.Rõ quia tacita ꝓfessio non prohibeẽ in religionibus ẽt mendicantiũ,vt in d.c.non solũ,sed solùm expressa,ergo qñ habentes potestatem incorporandi, sunt passi vt tacitè profiteretur,se obligauerunt illi, licèt ipse ex bñficio iuris non sit præcisè obligatus eis.

15 Vtrũ requiratur ꝙ annus ꝓbationis sit cõtinuus,vel sufficiat interpellatus. 1. R̷. ẽm Bar.[a] in l.interdũ.§.quoties. ff. de publi.requiritur annus continuus,& facit ꝑfatus text. vbi seruus dr̃ nouitius qui non stetit in vrbe per annũ ɔtinuũ. Facit l. vnica.C.de profe.qui in vrbe constan.Nã intermissione tpis diuersificãẽ mores & opera hominũ, vt in l.si non sortẽ.§.libertus. ff.de ɔdi. inde. Facit ẽt qa qñ iura faciunt mẽtionẽ de certo tpe dẽt intellige de tpe ɔtinuo, vt no.gl.i rub.ff.de diuer. & tẽpo. ꝑscri.& in l.genero.ff.de his q no.infa. & Io.An.ĩ c.1.de ele.li.6.Et vr̃ tex.ĩ c.cupiẽtes.§.cæterũ.Ibidẽ seq̃t istã opi.Io.de Ligna.ĩ cle.eos,d' regula,& post eũ Pa.ĩ c.apostolicã,d' regula,& adducit Pa.illud qd legiẽ & not.1 l.vbi fideiussor.ff. de sol.vbi formaẽ qõ nobilis a Bar. Pone ꝙ statuto[b] caueẽ bãnitũ ꝑ cẽtũ ducatis ĩpunè posse offendi,bãniẽ qs respectu vni* debitũ ꝑ quinquaginta, & respectu alteri* debiti ꝑ alijs quinquaginta, & ɔcludiẽ ꝙ nõ põt talis offendi ĩpunè, qa ex quo debita sũt diuersa nõ debent ɔiungi ad faciendũ vnũ totũ,& sic est ibi casus ꝙ quinquaginta nõ faciũt cẽtum,& sic in casu nr̃o,qa intermissio tpis minuit austeritatẽ regulæ. Quia durius ẽ

continuare

Verbo.obli.vide Ale.in d.l.vbi fi. deiusso. Vbi sunt multæ concordã tiæ. Nec ob.l.fi. §. qui sæpius. ff. de abigeis, vbi abigeus indicatur qui duo animalia abegit, quia hoc est propter verbũ sæpius positum ibi in tex. quod verificatur per binum actũ. l.mariti §. quæsitum.ff.de adult. a Et istud tene] Fuit quod nota. Bart.in l.illa,ne fa.b apti.rei.Vbi nouiti⁹, infra annum non dicitur religiosus,ar.il lius tex.quãuis dicat veritatẽ huius inquirendam a canonistis.Adde etiam Imo.in l. quoties in sti pulationibus de ver.oblig.Et ibi Ang.& Ang.in l. si idem. ff. de iurisd.om. iudi.Et ibi Pau.de Ca.& Rom.Bal.in l.nõ solum,in princi. & §.annus,per illum tex.ff de excus.tut.Vide Barto.in l.lenatus,in fi.ff ad turp.vbi dicit pulcherrimam quæstionẽ ad propositum.

continuare per annũ continuũ quam per annum inter pellatum,& istud tene a q̃. uis Bar.Bri.& Spe.in tit.de sta reg.§.1.ver.38.& gl. de reg.iur. in regula.eum qui certus est,li.6. teneant contrarium vel secundũ alios dic ꝙ loquitur quando q̃s per totum vnum annũ probauit religionem,& postea egreditur, q̃ postea rediẽs nõ oportet probet iterum per alium annum,sed licitè statim recipi poterit, q̃a est verum, & sic serua.

16 Vtrum sit necessariũ ꝙ nouitius deferat habitũ illius religionis q̃ vult profiteri, an sufficiat delatio alterius habitus? ℞. ꝙ licèt gl.in c.super eo de regula, arguat,tamen tenet cũ Tãcre.ꝙ requiritur delatio habitus illius religionis quã vult profiteri, & ita hẽt cõsuetudo quæ est optima legum interpres.l.si de interpretatione ff.de legi. & q̃d deferat in monasterio, q̃a extra monasterium delatio habitus cuiuscunque nunquam inducetet tacitã professionẽ d.cle.eos,licèt possit talis compelli vel ad dimittẽdum habitum talem vel ad intrandum monasterium,vt no. Panormitan.in c. vt clerici,de re.& limi.vt supra §. 2.

17 Vtrum valeat protestatio impedire tacitam professionem?℞.ꝙ sic, ſm Hosti.& Io.An.& Pa.in d.c.vt clerici,& gl. i d cle. eos, & ideo qui non vult tacitè profiteri, protestetur, ꝙ per delationem talis habitus non intendit tacitè profiteri.

18 Vtrum nouitij obligentur ad præcepta regulæ?Resp ꝙ non,nisi eo modo quo alij Christiani, debent tamẽ induci vt eam seruent, quatenus probent eius austeritates, licèt aliquid sit indulgendum eis nè retro cedant,vt in c.ꝙ scrips.35.q.3.

19 Vtrum nouitius possit eligi in prælatũ alicuius religionis.Respondeo, ꝙ non ad prælationes alicuius religionis,vt patet in c.nullus,de elec.li.6.

20 Vtrum nouitij possint ordinari? ℞. ꝙ non,etiam ad primam tonsuram, vt in ca. monasterijs.19.q.3.

21 Vtrum sit excommunicatus qui nouitium percutit violenter?℞.ꝙ sic,de sentẽtia excommunica.li.6.ca religioso.Sed aduerte hic quod accipitur largè etiam pro eo qui est infra annos pubertatis indutus habitum religionis in monasterio.possent tamen pater ac tutores impuberem reuocare,si sine eorum consensu intrauit.28.q. 2 c.2.

22 Vtrum beneficium ingredíẽtis religionem vacet?℞.ꝙ non.Nec infra annum ꝓbationis eius potest alteri conferri, nisi de eius consensu,verùm nisi cõstet quod habet animum absolutè mutandi vitam.Sed per alium deseruiet assignata sibi eiusdem beneficij portione congrua,vt no.in c.beneficium,de regula,li. 6.Et secundũ Ioan. An.ibidem reliqui fructus beneficij cõseruabuntur, vel in vtilitatem ecclesiæ expendentur.c.quia sæpe,de elec.li.6. Nec interim ipse nouitius eos habebit, quãuis Barto.Brix tenuerit ꝙ imo sui erunt,& prædicta prouisio mandabitur executioni ꝑ episcopum.c cum ex eo.de ele li.6.

23 Sed nunquid poterit beneficium nouitio conferri?℞.ꝙ non.Ad episcopatum tamen eligi potest,de ele.c.nullus.li.6.

24 Vtrum canonicus in nouitiatu debeat vocari in electionem episcopi?Resp.Ioan. An.in d.c.beneficium ꝙ non.Sed secus esset de patrono, vel eo ad quẽ non iure collegij sed iure singulari electio pertinet,q̃a debet vocari.

NVPTIAE quid sint,habes supra Matrimonium 1.quia idem sunt.

1 Quo tempore sunt celebrandę,habes.§. Matrimonium.3.Impedimento.1.

2 Vtrum sint benedicendæ?℞.ꝙ sic,si nullus ipsorum alijs nuptijs cõtractis fuit benedictus.Si verò alter eorum in alio matrimonio fuit benedictus, non debet iterari, alter sine altero nõ debet benedici sed benedictio dimitti,Tho.verè,in 4.d.st.42.tenet ꝙ virgo licèt contrahat cũ bigamo dẽt

benedici, quia saluatur aliquo modo significatio. Hoc credo verũ, vbi consuetudo hoc hẽt ẽm Ber.in c.vit ãt, de sec.nup. Aliter præsbiter benedicens. bigamos dẽt ad sedẽ apostolicã mitti suspensus ab officio, & beneficio, vt in d.c.vir aũt. Sed veri⁹ dic ẽm Io.An. ꝙ ista pœna intelligitur contra sacerdotes qui benedicunt secundas nuptias viuente altero. Item communiter tenent doc.cum Ha.ibidem, ꝙ non est suspẽsus ipso iure, sed suspendendus.

NVNCIATIO noui operis est prohibitio facta illi q aut ædificat, aut ædificij formam mutat in alterius ꝑiudiciũ, qđ est ẽdificiũ nouũ facere, vt ff.de nou.oper. nun.l.pe §.opus nouum. Sed qui antiquũ refecit opus nouum non facit.d.l.1.§.si qs ædificiũ, intellige, nisi ex toto esset destructũ, vt no.in c.consuluit de iude. Vnde nihil aliud est nũciatio, nisi prohibitio noui operis d.l.1.§ nunciauus & eo.ti.c.signif.

1 Quib. de causis fit denũciatio noui operis? Rꝭ.ꝙ trib. Primo gratia iuris proprij cõseruandi. Secundò damni depellendi. Tertiò publici iuris tuendi d.l.1.§. nunc videmus, & §. nunciatio.

2 Pro quibus operibus potest fieri nũciatio hæc? Rꝭ.ꝙ tantum pro illis operib. quæ solo coniunctæ sunt, vel in solo fiunt quorum ẽdificatio vel demolitio videtur opus nouum, vt d.l.1.§.hoc autem ædictum, & ad futura non ad præterita fit vt ibidem.

3 Verũ hæc denunciatio siue prohibitio se extẽdat ad ecclesiam aut locum religiosum? Rꝭ. ꝙ sic, cum non sint in præiudiciũ alterius construenda, vt in c.1.eo.ti. Fallit in casu quando episcopus propter necessitatem populi aliam ecclesiam vult ædificare, licet sit in præiudicium aliarum ecclesiarum, de ec.ædi.c.ad audientiam.

4 Verũ hæc nunciatio se extendat ad purgationẽ cloacarũ & riuorũ? Rꝭ.ꝙ non, quia publicæ vtilitatis & securitatis est riuos & cloacas cur. ff.e.l.đ pupillo §.si qs riuos.

5 Qualiter fit hæc nũciatio? Rꝭ.tripliciter Primò per prætoris inhibitionem. Secũdò cum simplici verbo inhibendo. Tertiò per iactum lapilli, sic dicendo, nũcio tibi opus nouũ ꝑ iactũ lapilli & statim proiiciat lapidẽ in opere ipso. Et istud tertiũ & primũ est melius, quia secunda nũciatio constituit in possessione & certificat possessorem, eo qui vult ædificare, sed per inhibitionẽ prætoris vel per iactũ lapilli non, vt d.l.de pupillo.§.meminisse, & d.l.1.§.in operis. Dicunt tñ aliq qđ dẽt fieri ter iactio lapilli, ar.ff.de re iud.l.contumacia 12.q.2. Indignẽ, de const.ex literis in gl. vbi dicitur ꝙ trina monitio est legitima & canonica.

6 Cui debet fieri hæc nunciatio? Rꝭ.ꝙ domino vel ꝓcuratori, seruo, puero vel fabro seu illi q fabricat.d.l.de pupillo.§. nunciare. Et debet fieri in re præsenti, & ipso opere & non tñ dño, sed illis qui ibi sunt.

7 Quot modis remittitur hæc nũciatio. Resꝑ.ꝙ quatuor modis, primo verbis expssẽ, ff e.ti.l.non solũ.§ scẽndũ. Secũdo per translactionẽ.ff.eo.ti l.1.§. inde quærit. Tertio morte. Quarto satisdatione. Verum est ꝙ denuncians habet tres menses ad deliberandum an velit docere de iure suo, aut recipere cautionem de demoliendo in quib⁹ denunciatus non poterit ædificare. Sed si infra tres mensis non ostendit de iure suo post ipsos tres menses caueat denũciatus de opere demoliendo & ædificet. C eo.tit. l.vnica, & in c.vlt.eo.ti.

8 Quis effectus nunciationis? Resꝑ.ꝙ qcqđ ẽdificatũ est post eam demoliri debet expensis ipsius ædificantis.d.l.1.Resp.1. & l. prætor.§.1.eodem, & extra eodẽ per totũ, vide đ hoc quæ scripsi supra ædificãs. §.2.

OBEDIENTIA Quæ est hominis ad deum, sic diffinitur ab Anselmo, obedientia est affectio volũtatis coniũctẽ Deo, sicut econtrario Inobedientia est affectio voluntatis diabolo instrumentaliter copulatẽ, quia sicut homo per instrumentũ operatur, sic diabolus per inobedientiam separat hominem a Deo.Ge.3 & 11.q.3.§.euidenter ver.item illud, in fi. Obediẽtia quæ est hominis ad hominem est debita reuerentia minoris ad maiorem.

1 Verũ quis teneatur obedire in omnib⁹ suis maiorib. Resꝑ.ꝙ triplex ẽ superioritas. Prima est in spiritualibus. Secunda in temporalibus quo ad regimen reipublicæ. Tertia est in temporalibus quo ad regimẽ propriæ familiæ. Et ideo ẽm Alexa. in 4.parte summæ in 3.præcepto, obedientia limitaẽ secundũm gradum superioritatis. Illi enim qui præest spiritualibus obediendum

est

a In spiritualib⁹ necessarijs] Vt in ieiunijs, missis audiendis, festis celebrandis, & huiusmodi.
b Ad rempub. ptinentibus] Vt soluere pedagia iusta, defendere rempu. & huius. modi.
c Propter scandalū] Quia fortè resultarēt homicidia & alia mala.
d Rei familiaris] V debita exigat, curet possessiões & hmôi.
e Sapit peccatū] Nec est obediendū si timetur infamia vel mors. Old. con. 39. vbi latè.
f Seu scandalū] Ponit exēplū Pa. in Cardinalibus a Gregor. & Benedicto, q reuocabantur sub pœna excōicationis, & ipsi dicebant, q nō tenebantur obedire, qa fuisset impeditū consilium, & vnitas ecclesiæ. Et sic ex tali pcepto, mala psumebantur futura, vel sta uetis ecclesię pturbari. Adde Ro. consil 45.
g Scandalum futurum] Vt qa pceptum contineret heresim, vñ nullo modo debet parere subditus, sed talis dēt principi rescribere & sic expectare secundam iussioné, qa quādoq; princeps per nimiam importūitaté vel nimiā occupatio né concedit non concedenda. Et adde gloss. in §. deinde in versic. nuncians, in aut. de manda. prin.

est in spiritualibus necessarijs a ad saluté, vel ad hoc pertinētibus, sicut Papę episcopo & cęteris prę latis ecclesiasticis ab his qui subijciuntur iurisdictioni eorū. Dominis & principibus, qa presunt temporalibus ad rē publicā pertinētibus b sic eis in hoc est obediēdū ab eorū subditis. Si modò potestas eorū nō sit vsurpata ẽm Ric. in 2. dist. vlt. Quia si est vsurpata nō tenetur nisi propter scandalum. c Et aduerte quod ecclesiastici nō sūt subditi dominorū téporaliū, & ideo non possūt eis aliquid præcipere de q. stitutio. & c. ecclesia. Patri aût carnali cū præest curę rei familiaris, debet ei obedientia a filijs in his quæ pertinēt ad dispositioné rei familiaris. d Vñ talibus in præfactis nō obedētes scié ter, & sine rationabili causa & in re alicui⁹ impotentiæ, aut ex cōtēptu peccat mortaliter. Nisi foret illud qđ præcipitur contra pceptū Dei vel in salutis dispēdiū, aut contra pceptū superioris ad ipsum præcipientē. In alijs autem quæ ad eorū superioritatem nō ptinent non est necessariū obedire. Eliciuntur ista a c. si qs. de maio & obed. in gl. & 8. q. 1. sciendum. 11. q. 3. si domin⁹, & similibus. Dicit tñ Tho. 2. 2. q 114. quod in his quę ptinent ad interioré motū volūtatis non tenet homo homini obedire, quod limita verū nisi opus extrinsecū nō posset pfectè pfici sine applicatione animi, qa túc nō haberet veritaté sed tenet obedire applicādo animū ad pficiēdū qđ pcipit.

2 Vtrū Papę sit obediendum in omnibus? Respon. Pano. in c. inquisitioni, de sent. excom quod si præceptū sapit peccatum, e tunc non est ei obediendū quod intellige etiam de veniali. 11. q. 3. quid ergo. Si verò præceptum non sapit peccatum tunc ab ecclesiasticis psōnis est sibi obediendū, licèt videatur durum. 19. distin. in memoria. Nisi quando ex obedientia præsumeretur status ecclesiæ pturbari vehementer, vel aliud malū futurū seu scandalum. f Nam tunc etiam si præcipe etur sub pœna excōicationis latæ sententiæ non est ei obediendum, vt not. Panor. in c. si quando, & in c. cum a deo, vlt. not. de rescrip. ex quo infert Panor. in d. c. si quando, quòd quando mandat aliquid ex cuius executione præsumitur scandalum futurum g in ciuitate, non est ei obediendū, quia hoc sit autoritate legis, vt in d. c. si quando, & in auten. vt nulli iudicum. Sed debet rescribere Papę. Limita secundò quòd non continetur obedire secundùm Panor. in c. tua olim, de cle. coniuga quando Papa, cū maiori parte consilij indiceret continentiā certo generi personarū post promotionem eis resistentib⁹, quia continentia psuaderi potest, imperari non potest. 32 q. 1. integritas. Et sic potest dici qđ nec Papa potest indicere eis vitā strictiorem q̃ eorū velle. 74. di. gesta, & quod ibi no. & in regula qđ omnes tāgit de regu. iu. lib. 6. Item si Papa credat mandatum iustum & iustè facere, sed tamen subdito constat mandatum in se continere peccatum, h non est exequendum

cip. quam alleg. Bal & Imo. in c. si qñ, & gl in l. puniri C. h t⁹ vel ver. pub. & ibi Bal. & facit gl 2. in l. qñ, la 2. C. de appel. & tex. in c. fi. de cle. non resi & glo in c. sacerdotes. 2. q. 7. Quā téperat Pa. in c. cum non liceat, de pscri & Bar. in trac. re. presa q 6. & Bal. in l fi 1. co C. sé. re. nō po Pe. Ancha con. 318. incip. Nisi legib. & canonib. & cōs. 391. incip. pmito, & cōsi 335. in cip. p pdicta sub tiliter. Car. cōsi. 147. inci dñs nr Papa, & consi. 165 incip Quæ situm sæpe fuit, & cō. 141 inci sāctissimus dñs n. Io An de Lig. in c ad apostolicā, de regula in c ad honoré de suc. & vsupali, & in c a. fniam, pñcle. vel mo Host. & Pan. in proposuit, de cōsel. pb. & Adde Bald. con. 39. vbi dicit, vt exequutor cui rescriptū fuit vt sniam exequatur pōt non exequi, si cognoscat illā naturalem, & rescribere principi. Si tñ du biat dēt exeq c. qd culpat 23. q. 1. idē Ro. cō. 56.
h Cōtinet pcm]

Quando præceptum est iniustũ nõ debet nõ obediens mulctari, immo si est euidenter iniustum potest impunè sperni. l. 1. & 3. ff. nè qs eum qui ius vocat. glo. in l non videtur. § qui iussu. ff de re. iu. Iaso. post Bar. in l. 1. §. is v. detur. ff. si qs ius di. non ob. Et quando in præcepto est apposita pœna insueta, si non põt mulctari, nec tenetur cõparere, puta cum in causis ciuilib. solitũ sit dici in præcepto, comparet sub pęna de cẽ flo. Certè si diceretur sub pœna ... & personæ excusaretur non cõparens, ita fin. Angel. in l. final. C. de canon. largi. lib. 10. & facit quia cle. insolitè reddunt actũ suspectũ, glo. trita in l. quæ sub conditione ff. de condi. insti. intantũ ꝙ dixit singula. Bal. in l. fidei cõ. §. si quis, co. de lega. 3. ꝙ incõsueta apposita in literis papalibus inualidant rescriptum, & si dicaẽ ꝙ motu proprio sint apposita.

a Inquirere] Si inquisiuit & peritiore se cõsuluit excusatur si remã sit post dubius aliàs affectator ignorantiæ & nõ expers scientiæ punietur, ad hoc tex in c. 3 §. si qs vero, de clan. desp. n. & tex. in c. 1. 84. dist. & ibi gl. in c. 1. in ver. suggestione, de sum. tri. & fi. ca.

dũ, vt in c. literas, de resti. spolia. A sęcularibus aũt est obediendũ Papæ in spiritualibus & ecclesiasticis quę ꝑtinent ad salutẽ, & bonorũ morũ & necessariorũ cõseruationem, in temporalibus verò non tenentur ei obedire, nisi sint ei subiecti, vel ratione causæ, vel ratione personę, vnde si præciperet sęculari nulla ratione sibi subdito quod det sibi bona sua non tenetur obedire. Idẽ dic d̃ episcopis & alijs plãtis spiritualibus quò ad tẽporalia, & similiter de p̃latis sęcularibus quò ad spiritualia, & hoc sequitur In no. in d. c. inquisitioni, vt refert Pan.

3 Vtrũ subditi sęculares teneantur obedire dominis suis volentib⁹ eos subijcere alterius dñio? ℞. quòd nõ, quia nõ põt hoc facere sine eorũ voluntate c. dilecti, de maio. & obe. & c. fi. eo. Vide in repertorio in ver. Rex.

4 Vtrũ in omni obediẽtia sint intelligendæ aliquę cõditiones? ℞. gl. in c. 2. de voto, quod sic, scilicet si possibilitas adest, facit, c. quærelam, & ibi gl. in ver. non necessitate & c. breui, de iure iu. & l. Paul⁹, & ff. quæ sen. sine ap. re. Itẽ admittit omnẽ rationabilẽ causam, vt no. Pa. in c. magnę, de voto, facit, c. si quãdo de rescrip. & c. ex parte, de offi. deleg. & quod no. Archi. in. c. vtinam. 76. dist.

5 Vtrũ ꝯ obediẽtiã currat p̃scriptio? ℞. ꝙ non qa semper est in mala fide. l. 1. C. de ser. fugi. & c. fi. de regula, & in gl. fi. c. sicut nobis. de regula.

6 Vtrũ subditus dubitãs nè id quod p̃cipitur sit contra deum vel non, teneatur obedire? Respondc. ꝙ sic, immo excusatur, vt in cap. quis culpatur, 22. q. 1. Nisi sit de his in quibus ignorantia non excusat c. ad aures, de temp ord. immo bonum fine quo potest esse salus debet dimittit ꝑꝑ obedientiam. 11. q. 3. quid ergo, debet tamen subditus quantùm potest in tali dubio inquirere.[a]

b Est intelligendum] Scilicet si obediẽtia hẽt aliqd de suo vt puta cũ locus superiori imperat intelligitur si appetat per ambitionem, secus si appetat tamen accẽptat simpliciter per obediẽtiam.

7 Vtrũ sacerdos teneatur denuntiare excõicatum quem, scit innocentem ad p̃ceptũ epi? ℞. fm Thom. in quolibet ꝙ si solum mãdet denũtiationẽ obediat. Si verò mandet excõmunicationẽ, dicit ꝙ si ꝓbare nõ põt eius innocentiã, ꝙ debet obedire. Sed ego dico ꝙ nullo modo debet obedire, qa hẽt excusationẽ paratã dicendo, ꝙ aut cõmittat causæ cognitionem, aut ipse excõmunicet, si nõ vult cõmittere? & ipse denuntiabit, aliter non debet contra conscientiam obedire, vide s. Iudicare. S. 7.

8 Vtrũ obediẽtia in his q̃ qs per se vult sit meritoria? ℞. ꝙ sic si fiunt principaliter ꝑꝑ obediẽtiã. Secus si fiunt principaliter quia placent, ita no. 8. q. 1. sciendum, & illud Grego. fm hanc dist. est intelligendum.[b]

9 Vtrũ clericus teneaẽ obedire epo p̃cipiẽti sibi ꝙ det libros suos alteri, vel ꝙ resignet beneficiũ? ℞. fm Ray. ꝙ non, qa nõ ptinet ad epm hoc p̃cipere. 7. q. 1. qa frẽ, qd̃ intelligo qñ sine cã hoc p̃cipit. Sed cũ cã p̃cipiẽdo, sic teneẽ, puta qa clericus est ineptus, & vult dare idoneo ꝑꝑ bonũ ecclesię, ar. c. cũ Apostolus. S. ꝓhibemus, de cẽsi. 6. q. 1. p̃dicator, & de magistris, c. super specula, dũmodo libri & tales res sint de bonis ecclesiasticis nõ ꝓprijs, qa sic nõ teneẽ, c. reqsisti, de testa. de iure patro. cũ dilect⁹.

10 Vtrũ monach⁹ religiosus nõ exẽpt⁹ magis teneaẽ obedire ẽpo q̃ suo p̃lato? ℞. ꝙ nõ. 56. d. c. 2 & 2. 12. q. 1. non dicatis. De obedientia el gi olotum, vide Rel gio us. De hac materia, vide supra Inobed entia.

OBLATIO vt dicatur & sit, tria requiruntur. Primum ex parte offerẽtis scilicet vt sit Christian⁹, ab infidelib. enim ecclesia non recipit oblationem, sed

extimationem oblationum pro intereſſe, vt in c.quãto, in fin. de vſu. Secundum ex parte eius cui offertur vt ſit eccleſia, quia quod fit priuatæ perſonæ non oblatio ſed donatio eſt. Tertium ex parte rei donatę, vt ſcilicet ſit licitè acquiſita, quia illi cite acquiſita non recipiũtur pro oblatione. c. quia ĩ omnibus. de vſu. ca. ex trãſmiſſa. de deciſio. & gloſſ. in ſumm. 14. q. 5. hæc Pa. in c. cauſa. de verborum ſignificationibus.

1 Vtrum oblationes ſint de pcepto? ℞. ꝙ oblatio accipitur largo modo [a] pro omni quod offertur eccleſiæ ſiue in vita ſiue in morte. Facit capitulũ. in noſtra. de ſepult. ſiue ſint mobilia ſiue immobilia. 12. q. 1. videntes, & hæc non ſunt de præcepto, niſi quando a defunctis ſunt legatæ. 13. qõ. 2. qui oblationes. Nam tũc peccant mortaliter non ſoluentes. Aut qñ quis ſe obligauit, quomodo vel quãdo aliquis populus haberet ex cõſuetudine facere aliquã oblationem eccleſiæ, puta ſemel in anno in tali die, quia ſic tenerentur, quia vt dicit Bar. in l. priuilegia. C. de ſa. ſan. ec. & recitat Pa. in c abolendæ. in fi. de ſepult. ea q̃ ab antiquo ſolita ſunt eccleſijs & miniſtris tribui non valet aliquo modo immutari. [b] Accipitur ſecũdo oblatio propriè & ſtrictè ſecũdùm communem vſum loquẽdi, & eſt oblatio quæ fit ſacerdoti ĩ miſſa, & hęc eſt de pcepto in pręcipuis feſtis ſecundũ Ho. allegat. c. omnis Chriſtianus, de cõſe. di. 1. Pa. verò in d. c. cauſa dicit hoc verũ, ſi ſacerdos indigeret, aliàs autem dicit relinquendum cõſuetudini, quia non reperitur iure cautum ꝙ talibus diebus ex neceſſitate fiant tales oblationes. Arc. verò in d. c. omnis Chriſtianus. & gloſ. [c] & Lau. & Hug. & Rain. tenent ꝙ non ſunt de præcepto, & ſecundùm Hug. illud quod dr̃ non apparebis in conſpectu meo vacuus, fuit cœremoniale, & iura quæ vidẽtur innuere ꝙ ſint de præcepto, intelligi debẽt de alijs oblationibus legatis eccleſijs, vel ex voto debitis. Ego autem iſtud credo verius ꝙ non ſint de præcepto etiam ratione cõſuetudinis, quia nemo offert niſi cui placet, & ſic conſuetudo non poteſt introduci. [d] vt ſupra. Conſuetudo. §. 20. Solummodo ergo erunt de præcepto ratione paupertatis ſacerdotis quando parochiani ſui ſunt diuites, & abundant, quia tunc poſſunt cogi ab Epiſcopo per ſubtractionem diuinorũ. arg. 1. Cor. 9. [e] ſed ſi ſunt æquè pauperes ſicut ſacerdos, ſic non tenentur ſecundùm Inno. & gl. & Rai. Sed dicam illud 91. diſt. clericus inquit victum & veſtitum ſuo artificio vel agricultura ſine officij ſui detrimento præparet. Laudabile tamen conſilium eſt, vt ſemper offerant in præcipuis feſtis aliquid in miſſa, & ſic intellige. d. capitu. omnis, & ſimilia, & hæc eſt communis opi. doct.

2 Cuius erunt oblationes quæ fiunt vel in eccleſia, capella, vel imagini, vel celebrãti. vide ſupra Eccleſia. §. 9.

3 Quorum oblationes prohibentur recipi. Reſ. gloſſ. in c. oblationes. 90. diſtinctio. quòd primo perſonarum deſidentium. [f] ſecundo opprimentium pauperum, tertio ſacrilegiorum, quarto eius qui extrahit ſeruum violenter de eccleſia confugientem ad ipſam, quinto raptorum. 6. vſurariorum 7. meretricum, aliorum vero non ſunt reſpuendæ, quia eſt pœnale. vt ibi dicit gloſſ.

4 Vtrum Sacerdos poſſit recipere oblationes quæ ei offerunt ꝑ miſſis dicẽdis quas pœnitẽti iniunxit in pœnitẽtia, vt faceret dici? ℞. ꝙ põt, ſed ſpecies mali eſt, & ideo ſi poteſt pręſumere quod pęnitens aliqđ ſcandalum

a Largo modo] ſecundũ Hoſt. vt refert Pa. in d. c. cauſa. de ver. ſig.
b Aliquo modo immutari] iſta ſunt verba. d. l. priuilegia. vbi Bar. dicit ꝙ ſi ciuitas dabat religioſis quolibet anno certam q̃titatem frumẽti, & ſiat ſtatutũ quo reuocetur dicta eleemoſina, non valet per illũ textum illud. ſtatutum allegat. c. ad apoſtolicam, de ſimon. & ſubdit. Bar. dic vt ibi, & infert. Pa. in d. c. abolendæ ꝙ Senẽſes non põt tollere quin ſiat oblatio in die aſſumptionis b Mariæ virginis. Alex in apoſti. dicit Cin. in d. l. priuilegia tenere contrariũ & Sa. in aut. caſſa. C. de ſa. ſan. ecc. dicit tñ moderni tranſeunt cũ Barto. in c. ſi. de reb. ec. non alie vide A e. in l. non am plius. §. 1. de leg. 2. vide Bart. in l. omnes populi. 3. q. prin. de iuſt. & iure.
c Et gloſſ.] Imo gl. dicit ſi ſacerdos eſt paup põt eis ceſſantib. ab oblatione officia ſubtrahere.
d Nõ põt introduci] Canoniſtæ in ru. de pero. & Lap. allegat 58. Ro. aũt. in co. ſil. 344. tenuit cõtrarium & inaduertentis ſecundùm d la. in l de quibus. ff. de legi.
e Ar. 1 Cor. 9.] Si nos vobis ſpõ ſalia ſeminauimus magnũ eſt ſi nos carnalia ve ſtra metamus.
f Deſidentium] Ideſt diſcordantium, & vide aliã gl. id ſum. 14. q. 5. & aliam in ca. ex tranſmiſſa, de deci.

dis. Primò re vt in mutuo, commodato, deposito, & huiusmodi. Secundò verbis ut stipulando. Tertiò literis, vt quãdo in literis cõfitetur se recepisse aliquid quod tamen non recepit. Quartò solo consensu, vt ĩ societate, mandato, emptione, venditione, vel locatione. In his non requiritur scriptura nec præsẽtia, sed sufficit eos qui contrahãt consentire p se, vel per nũtiũ, vel per epistolã. Sec᷒ in alijs quia vltra consensum requiritur vel litera, res, vel verba, hæc habenẽ diffusè insti. qui. mo. re cõtrahi ob & sub alijs rubricis.

4 Vtrum ĩ gñali obligatione veniant quæ specialiter quis non sfuisset promissurus? ℞. sm Bart. in l. 1. C. q̃ res pig. ob. po. ꝙ non, vnde dicit ꝙ si qs obligauit oĩa bona sua non intelligit obligare ea q̃ nullo modo spãliter esset obligaturus, puta pãnos, lectos & alia supellectilia, sine qbus viuere non possumus.[a]

5 Vtrum papa posit absoluere ab obligatione qua quis alteri tenetur, vide supra Iuramentũ. 6. in prin.

6 Vtrũ obligatio semel extincta posit instaurari? ℞. ꝙ non tex. in l. cum ex causa. C. de remi. pig. sed oportet alia fiat si debet inesse.

7 Vtrũ obligatio dissoluatur aduenĩẽte termino? ℞. Pan. in c. sicut ex literis. de sponſ. capiẽdo n. ẽtẽ Gof. q̃ placet d. An. & ẽ amica veritati, ꝙ aut termin᷒ apponitur ad solicitandũ [b] ĩpedimentũ oblationis, & tũc lapsus termini nõ liberat ab oblĩone, ar. l. obligationũ. la. 2. S. placet. ff. de ac. & ob. & ar. c. cũ dilecti. de dolo & cont. & l. Celsus ff. de arb. & tũc ponit ad solicitandũ impedimentũ, qñ apponiẽ terminus pacti iã perfecto, puta pãxit qs sponsalia & postea promittit ꝙ ĩ. certũ ips ducet eã, non dissoluitur elapso termino, & sic dicit Pa. se p̃ voluisse. Aut termin᷒ apponiẽ ad finiendã seu limitandã obligationẽ & tũc lapsus termini liberat ab obligatione si p promisso eum non stetit q̃n impleret in termino, & tertiò dr̃ appositus, qñ apponiẽ ad solicitãdũ principiũ pacti, puta promitimus ad inuicẽ tali tpe conuenire ad ꝯhendum sponsalia, elapso die liber est per quẽ non stetit.

8 Vtrum obligatus statim teneat? Re. p. Pa. in c. licet Heli. de simo. ꝙ aut dies est appofita obligationi, & sic sunt eiusdẽ fori reus & actor, teneẽ reus sine interpellatione offerre & ire ad domum eius quia dies interpellat pro hoĩe. ca. potuit de loca & l. magna. C. de contrahen & commi. stip. vide. s. dies S. 1. Si non sunt eiusdem fori, non tenetur reus spontè ire ad forum alteri᷒ vel ad domum, sed dicat in domo sua paratus sum soluere, si siqui recipiat & sufficit, [c] iuxta no. in l. Item illa. in prin. ff. de consti. pe. & ibi Bar. & Alb. in l. iubemus. C. de epi. & cle. Quod no. pro limitatione. ca. potuit. de loca. Intellige nisi aliud sit specialiter in pacto Aut dies nõ est apposita, & sic requiritur monitio. vt in l. si ex legati causa ff de ver. obl. & vide supra. Mora. S. 1. & infra. Solutio S 19.

9 Vtrum obligatus legere duob. annis, & impeditus ex aliqua causa non fecit, teneatur legere alijs duob. post illos sequentib. Ref. Pa. in c. significauerũt. de iudi. ꝙ non, qa ẽt sine culpa sua currit ips, nec poterit petere salarium pro ipe sequenti, rõ quia aliæ sunt operæ [d] illorũ duorum sequentium, & aliæ præcedentium, quia operę psonales mutãtur ex cursu tpis, vt in l. si nõ sortẽ S. libertus. ff. de cond. indebiti. ad idẽ facit l. si vsufructus, in biennium. de vsu. lega. vbi finito tempore finitur ius, & hoc voluit Bar. in dictis terminis in l. & ideo hæsitatur. ff. de ver. ob. Secus dicit vbi factum ad quod quis tenetur, non diuersificaẽ ex tempore, qa tũc elapso tempore ad quod tenetur, integratur tempus vt in d. l. & iõ.

10 Vtrum pactum seu promissio obligeẽ quando

s. q. & in c. si cautio. de fide instr. a Non possum᷒] & dicit Bar. ꝙ si creditor ad talia ageret non audiretur, quia malè ageret. Item filij & alũni. Item in gñali concessiõe non veniunt ea quæ quis verisimiliter non eẽt in spem concessurus. de re. iu. in 6. exemplum. 16. q. 1. frater noster vbi gñalis commissio facta legato per Papã non extẽditur ad causam fidei. & Ad. de tex. in c. si episcopus, de pœ. & remis. li. 6.

b Ad solicitandum] Pone exemplum, ego ex cõtractu debeo tibi soluere decem in die resurrectiõis elapso termino iterũ teneor, similiter si iudex vel arbiter præcipit, & dicit no. in d. c. cum dilecti, ꝙ quando iudex citat aliquẽ vt in termino cõpareat ibi sunt duo. s. vt compareat, & secundo vt statuto die. vnde si in primo die si compareret, pur tenetur parere pcepto. vide Ia. in l. lecta ff si certum pe 7. col.

c Et sufficit] Sed debet facere hoc scribere fallit si aliter se habeat consuetudo secũdũm Barto. in d. l. item illa.

d Quia aliæ sũt operæ] Sed deter minatio illa videtur esse contra

q̄n turpitudo tantum versatur ex parte recipiētis ob ligationem? ℞.Pa.in c. debitores.1.no.de iureiuran. ꝙ non patet ibi quia ꝓmissio de soluēdis vsuris non obligat, quia si obligaret ēt naturaliter solùm cogeretur soluere rōne pacti vt in c.1.de pactis, sicut cogit̄ q̄n interuenit iuramētum. Ratio quia cū lex resistit ēt alteri contrahenti nō nasci tur obligatio etiam natura lis, vt in l cum lex ff. de fideiuss.& ibi plenè per Bar. & infra vsura.1 §.18.

11 Sed quare obligat̄ magis ex iuramento quàm ex promissione cum deus nō faciat differētiam inter iuramentum & simplicem lo quelam, vt in c.iuramenti. 22 q.5. ℞.Pa.in ca.debitores.2.colū.ver. ex qua solutione. ꝙ ideo ē q̄a simplex promissio est nulla, a & iō hr̄ pro nō facta propter turpitudinem recipientis, secus in iuramento quia cui fit, scilicet deo nō turpiter accipit nec iurās peccauit. Promissio.n.dirigitur ī hominē. Iurām autem in deū.

12 Vtrū administrator non habens expressum mandatū ad pœnam apponēdam, vel ambasiator possint obligare constituentes ad pœnā quam apponunt pro obseruatione eius quod promittunt? ℞.Pa.in c.2.de præc. ꝙ sic, facit l.benè a zenone. C.de qua præscrip.& l.si ꝓcurator Cæsaris. ff. de iure fis.& d.c.2.vbi prælatus pt̄ apponere pœnam & obligare se, & successores dūmō contractus sit rationabilis, & facit.c.dilecti.in fi.de arbi.& ꝙ scribitur in c. nulli de reb. ec. non alie.vbi rector ecclesiæ potest obligare sine consensu epī oīa bona ecclesiæ generaliter pro obseruatione contractus alicuius quia solum ibi prohibetur specialis hipotheca, quod limita verum nisi ꝯtractus non teneret, aut esset nullus quia contra ius b quia pœna tollitur. Secus si esset nullus, quia pręter ius, q̄a teneret pœnæ appositio. c d. ca.dilecti.vide gl.in ca.accessorium.li.6.& tex cum gl.in ver.per formam in c.significantibus, de of fi.deleg. Limita secundò nisi pœna esset ꝑter naturam contractus, vt in d.l.si procurator vbi non tenetur fiscus ad duplū vel triplum, licèt procurator obligauerit se si euinceretur res quam vendit. Secus quando pro obseruantia contractus apponitur vt in d.l.benè a Zenone.

13 Vtrum pater obligetur ex contractu filij? ℞.Io.de Pla.inst.quod cū eo.§.in rem. alias.§.præterea, quòd si versum est in vtilitatem patris, puta q̄a mutuo accepit pecuniam vt se vestiret secundùm conueniētiam suā, & hmōi, & sic tenetur.l.4.§.idē labeo.ff.de in rem verso & d.§.in rē. Si vero non est versum in vtilitatem patris, sed potius mutuo accepit vt faceret pompas vel luderet & huiusmodi, sic non tenetur nec pater pro filio, nec dominus pro seruo l.4.§. sed si sic accepit.ff. de in rem verso. nisi eius iussu fecisset.l.1. ff. quod iussu.in princi. Si tamen haberet pompas tenetur restituere creditori.l. 3.§. sed si rem.ff.de in rem verso. Similiter tenetur pater si habet peculium filij, deducto tamen prius ꝙ ipse pater in d.peculio debet habere.l.sed in damnū.ff.de peculio. Idem dic de mercatoribus qui præponunt institores quod tenent̄ de contractibus factis nomine ipsorum.ff.de institο. per totum, quia vidētur contrahere cum præponente qui contrahunt cum pręposito.l.si institorem ff.si certū peta. Idē in exercitore nauis. li.in prin. ff.de exer.

14 Vtrum ille pro quo q̄s agit eius negotia vtiliter oblige̅t eidē? ℞.ꝙ sic ar.l. cum pecuniam ff.de ne.ge.& ꝙ no.gl.cū tex.in l.q̄ vtiliter.ff.e.& l.sed & si ideo.ff. so. ma.

OBses potest dari liber homo, ꝓ pace seruāda, non ꝓ pecunia de iure.c.ex rescri-

casum. l. seruus vi restō.§.1 ff de sta.li.vbi si seru° dare dēt per 7.annos opas, si vno anno in fuga remanet non est liber nisi per annū operas faciat. Solu ibi debebant operę 7.annorū. in genere, vnde id quod deest pt̄ & debet supplere, quia superuacuum erit.7. annorum operas ꝓstitisse sed quæstio ista proposita est quando tē p° erat limitatū. s. intra duos annos quib transactis impossibile ē. eos reintegrari. De ista q. vide latissimè per d.Ia. in l si ita stipulatus esse abs te.de ver obli. in ver. in q.Bar.

a Est nulla] vnde dicit ꝙ tūc illud intelligitur. Deus non facit differentiam &c. quādo tractatur de validitate actus &c grauius tamen punit̄ frāgens iuramētum q̄ promissionē vt in c. non afferamus, 24 q 1 sicut ille qui frangit votum solenne vt in c. rursus, & ca.consuluit, qui cle. vel vouen.

b Quia ꝯ ius] Puta incōtractu minoris sine solennitate &c.

b Pœna appositio] Exemplum in §.alteri. insti. de inuti. sti. vbi li ēt stipulatio facta alteri non valeat, valet tamen pœna apposita si non obseruetur secundùm communiter doctor. in l. non du

biun. C.de leg.1. cēt ibi Bart.& d. l.Ias.contra.

a Occasionem] Dic esse differentiam inter causam, & occasionem, nam causa infert suum causatum, occasio verò non. Item causa consistit in iure, & est rönabilis, occasio vero consistit in facto & est irrationabilis vnde occasionem quærit qui vult discedere ab amico. Prouerb. 17. Hæc Pa. post gl. in c. solicite. de maio. & obed. in 1. oo.

b Occasio passiua] Vel dic quod est illa quæ hēt rönē passiui tanquam illud ex quo aliquis assumit rönē, vt si quis ex malo exēplo alterius aliquid boni operetur opposito modo. Exemplum de illo qui se corrigit propter iustitiam factam alicui publicè. Hęc ex S. Bon. io 2. dē. 46. melius.

c Quod limita] Aliquid dicitur ducere in finem tripliciter. s. per modum causæ casus, & occasionis & differenter, că. n. ducit nos in finem, inquantum producens, & inquantum intendens, casus inquātum producens. Occasio vero nec inquantum producens nec inquā eum intendens exemplum causæ. Dum artifex facit causam inteo dēt, facit domū, & eandem opera eur. Exemplū casus vt in fodiendo terram qui pter intentum aurum reperit. Exēplum occasiõis, com aliquis dicit aliquod verbum aliquod dupli cans illud verbū nec est causa nec casus illi⁹ displiscentię, sed occasio. Et sic malum dicitur occasio boni sed non cau sa, de his potest intelligi illud secundo Phisico. vbi dicitur quod quatuor sunt causæ. s. duę per se, & duæ per accñs. s. că naturalis vel agens naturale quod correspondet cæ naturali propriè loquendo că libera, & huic correspondet agens fortuitu vel a fortuna, sed casus accipitur non sic propriè in q. Sā. Bo i 2. di. 45. vbi hæc ponit.

d Celari potest] Tu dic melius, & latius sm Pan. in c. vestra. de coha. cle. & mulie.

e Odiū] Est quidā mot⁹ appetitiuæ potentiæ quæ nō mouet nisi aliquo apprehenso.

f Odium Dei] secundum Th. 2. 2. q. 34. ar. 1. de⁹ nō pōt odiri qa de ratione boni est vt ab oibus ametur vñ Dio. 4. de dī. no. Oib. amabile & delectabile est summū bonū. Et deus est sūma bonitas ergo non potest odiri verum ē quoad aliquos effectus Dei oditur a volūtate inordinata vt est inflictio pœnæ cohibitio pctorum, & hoc est quod dicit ps. 73. eorum qui te oderuot ascendit semper vide ibi. S. Th. vbi latius.

g Quia vnumquodque] Hæc quę sequūtur ponit Sanctus Thomas. 2. 2. questio. 34 ar. 1.

h Propter se] Pone exemplum io igne qui est per se calidus, & in ferro ignito, quod est propter aliud. Sic odium & peccatum per se &c. quia homo auertitur a deo non ex alio respectu nisi qu. a sic vult ex peruersa volūtate sua. &c.

rescripto. ar. ad idem. ff. de test. l. obsides. ff. de iure fisc. l. diuus. Et illud quod dr̄ quod liber homo non potest obligari. extra de pig. ca. 2. & C. quæ res pig. obli. pos. l. qui filios, & ibi gl. & Bal. intelligitur, quod non pōt obligari vt i eo sit ius pignoris, sed tantùm ius retentionis, ita tenet glo. in c. vt pridem. S. itē eisdē. 23. q. vlt. & in c. ex posita. de arbi. ibi est glo. in ver. obsiden. Item homo redemptus ex captiuitate tenetur seruire per quinquēnium nisi soluat precium. C. de postliminio reue. l. vl. Item sicut pater potest vendere filium propter famē, sic & obligare. C. de patri. qui fi. distr. l. 2.

OBSTINATIO est quædam pertinacia & iō dic vt infra pertinax.

OCCASIONEM [a] præbens alteri peccandi vtrū peccet? R. Land. in 4. di. 5. q. vl. in fi. quod duplex est occasio. Quædam actiua scilicet cum quis est quasi coadiutor in peccato vel aliquid tale facit quod facere non debet, vnde alius accipit exemplum & occasionem malè operādi sicut qui in quadragesima sine necessitate comedit carnes & alijs dat occasionem malè operandi, & istud est peccatum, & tale quale illud vnius occasio, quædam est occasio passiua, [b] quando scilicet quis facit quod facere dabet, & ex hoc accipit alter occasionem peccandi, & talis non peccat quia facit quod facere debet quod limita [c] vt infra scandalum. S. 3. & 4. Vide de hoc etiam supra causa. S. 5.

OCCVLTVM dicitur dupliciter secundùm Panormitanum in capitulo ex literarum de tempore ordina. Primò prout distinguitur contra probabile. Alio modo distinguitur contra notorium. Et tunc licèt aliqui sciant, tamen notorium nō est quando aliqua tergiuersatione celari [d] potest.

ODIVM [e] Dei est filia luxuriæ, sed odiū proximi est filia inuidiæ, vel iræ.

1 Vtrum sit peccatū mortale? Respond. Odium Dei [f] maximum peccatorum est, quia vnumquodque [g] quod est propter se [h] est potius eo quod est propter aliud, in odio Dei voluntas auertitur a deo secundùm se. In alijs verò peccatis non auertitur a deo secundùm se, sed secūdùm aliud, inquantū appetit aliquid inordinatè quod habet auersionem annexam a deo. Et est odium proximi, quod cum opponatur caritati est peccatum mortale de se. Et tunc apponiē qñ vel nō facit proximo quod tenetur de necessitate, vel appetit facere, vel facit proximo aliquod notabile malū vñ primę Io. 2. Qui odit fratrem suum homicida ē.

Sub

Per accidens tamen & per imperfectione actus potest esse veniale, puta cum non est in deliberatione voluntatis sed in primo solum. Item quando malum quod proximo desiderat est modicum, nec notabile malũ vellet haberet. Item quando odit peccatum proximi non naturam, secundùm Tho. secunda secũdæ. q. 34. ar. 3. qui ponit hæc. Item quãdo malum non vt malũ vellet proximo sed sub rationi boni.ª puta zelo iustitiæ vel bonum seu correctionem illiuscui vellet, & huiusmodi, quia tunc ꝓprie non habet rationem odij, & quamuis illa quæ cõmittuntur exterius quãtùm ad lesionem proximi sint grauiora, tamen quantùm ad voluntatis deordinationem, odium proximi est peccatũ grauissimum, eorum peccatorũ quę sunt contra proximum. S. Tho. vbi s. ar. 4. Et oritur ex inuidia directè ſm Grego. 21. mor. Dispositiuè verò ex ira. Ri. cñ ᵇ in 2. sententiarum refert quosdã tenere quòd potius oritur ex ira licèt aliquod odium ex inuidia oriatur.

OFFICIVM diuinum. Vide supra Horæ.

1 Officiũ ad quod tenetur exequens non meretur præmiũ necessariò promissum gñaliter facienti, vnde cũ promittit aliquid gñaliter capienti bannitũ, nõ debet famulo potestatis capiẽtis, quia ad hoc tenebat ex officio suo, facit. l. cõgrui ff. de offi. psi. & c. 1. ð officio or. nota. Pa. in ca. ecclesijs. de censi.

2 Vtrum pro habendo officio tpali possit aliquid dari? R. Ge. in c. ꝓ humani. S. cum igitur in ver. quæro &c. de homi. lib 6. tenet ꝙ sic, si duo concurrãt. Primum quod publicè detur non occultè, quia clãdestinè dare reprobatur. ff. de pol l. 1. S. & ibi gl ff. de admi. tut l. nõ existimo. Nec obst. l. vnica. C. ad l. Iul. de amb. quæ prohibet aliquẽ ad officiũ promouen. precio, vel ambitione sed ꝓbatę vitæ, qa secundùm glo. in l. barbariusin ver. designatus ff. de offic. pręto. loquitur qñ secretè datur. Secũdò si cupit prodesse & non pręesse. Ad de tertiũ si est idoneᵘˢ, aliàs non. Facit. 8. q. 1. q episcopatumᶜ secus in officio ecclesiastico. Vide de hoc supra. Dignitas. S. 2.

3 Vtrum officialis possit aliquid recipere ᵈ quando gratis tenetur impendere officium? R. ꝙ non. vt in l. fin. C. ad l. Iul. repe. vbi prohibetur aliquid recipere cum quis est in administratione et post depositum officium pro aliquo præstito beneficio tempore administrationis, de quo vide supra. Iudex. S. 8. cum seq.

4 Vtrum liceat mutuare super officia dominis? R. secundùm. S. Tho. in epistola ad Ducissam Brabantię, quòd si ex pacto mutuum detur vt officium recipiatur sic vsura ẽ qa pro mutuo accipiunt officij ptãtem, hoc ego limitarẽ in officijs secularibus quæ non dantur gratis sed venduntur. Secᵘˢ esset in officijs quæ debẽt gratis dari, quia sic nõ esset vsura ex parte dantis mutuum, cũ nihil accipiat quod pecunia æsti mandum sit, licèt ex officio cõsequẽter ad uenit lucrum qa illud lucrũ aduenit rõne laboris. sed potius est iniustitia ex parte nolentis aliter dare talia officia in spiritua libus

a Sub rõne boni.] Vide Scot. in 3. dist. 30. q dicit quod mala pęnę quæ rõnebiliter possũ ꝓ me vel so possum et pro proximo.

b Ric. cñ] Credo quod sit 26 dist. Et adde. S Tho. vbi. s. arti. 6. ad tertiũ dicẽtẽ qđ nihil ꝓhibet secũdũ diuerses rõnes aliqd oriri ex diuersis causis Et ſm hoc. Odiũ pt oriri, & ex ira, & ex inuidia. Directius tñ orit ex inuidia p quã ipsũbonũ ꝓximi redditur contristabile & p cõsequens odibile, sed ex ira oritur odiũ ſm quoddã augmẽtũ, nẽ primò p irã appetiᵘˢ malũ ꝓximi ſm quẽdã mensurã ſm ꝙ habet rõnẽ vidictę. Postea ãt p cõtinuitatẽirę puenitur ad hoc quod homo malũ ꝓximi absolutè desiderre, quod ptinet ad rõnẽ odij vñ pateᵗ ꝙ odiũ causat ex inuidia formaliter. s. ſm rõne obiecti ex ira autẽ dispositiuè.

c Qui epatum] Prima Thi. 3. vbi dicit Tho ꝙ multi ex hoc textu male intelligentes sũpserũt sibi occasionẽ ambitionis Non vult ergo dicere Apostolus ꝙ q desiderat dignitatẽ epatᵘˢ desiderat bonũ opᵘˢ sed desiderat hoc opᵘˢ, ꝙ ẽ intendere saluti, ꝙ opᵘˢ importat nomen epi, Interpretetur. n. superintendens, s. saluti aliorum, iste desiderat bonũ opus quia est opus charitatis quod põt fieri ẽ dignitate epali.

d Possit aliqd recipere] Faciẽs aliqd ex necessitate nõ meretur pmiũ. gl. est quã ponderat Ioan. de Ana. in c. de hoc in ver. in iure. de simo. & sic premium ordinatum a statuto capientibus bãnitos nõ debetur potestati, seu eiᵘˢ familię, siue officialibᵘˢ, quia hoc faciũt ex debito officij, de quo p Bar. in l. 3. S. vtrũ tñ ed sil le. Quod verum ẽ nisi statutũ nominatim loquetur ð officiali capiente par id qđ no. Bal. in l. 3. C. de ope. liber. vbi ẽ colligit quod nõ priuatur nisi sponte factum & gratis non per pecuniam de honestate. Adde Pano. in c. ecclesijs de censibus. Et in c. qui cum fure. de fur pen. colum. ve sicul. Adde etiam prædicta s.

a Sanctum] De isto oleo, & de significatione eius & de duplici unctione, videpulcherrimum tex. in c. vnico de sacra vnctione, & ibi de istis tribus tractatur plenissime.
b Grauiter punit sacerdos] Quia deponeretur sacerdos vide quę scripsi. supra in terdictū.6. § 25.
c Omni tépore] Idest per singulos annos qa sit omni anno, fm gl.ibi.Cin die cęnę. Vetus autem in ecclesijs crematur. c. literis de conse.disti. 3. vbi ista clarius habentur. Et gl. in d.c. quoniam.
d Opin.]Opinio vlterius fm Specu. est dubia particularis arbitratio quæ a doctorib.alicuius scié tiæ autoritatem habet, vel est ꝓbabilis arbitratio doctorum nō nisi ad instructionem studentium in scriptis redigenda.
e Nota Bartolum]Ibi enim dicit ꝙ iudex . ui ꝫ opinioné iudica. uie cōmuniter approbatam,eligédo aliā punitur.

libus autem officijs induceret simoniam.

OLEVM sanctum a dr̄ triplex, qđ p epos in die cęnę cōsecratur.Primū principale dr̄ chrisma scīm qđ d̄ oleo & balsamo fit, & cū isto bn̄dicunt̄ fontes baptismales, & calix,& patena,ecclesia,& altar̄,& puer baptizatus in vertice & frōte & epi qn̄ consecrantur,in manibus & in capite,& oēs fideles cum chrismantur, & istud est annuatim cōsecrandum & innouandum, c.si quis de alio.de consec. di.4.& grauiter punitur sacerdos b qui ī baptismo vtitur de alio quàm de nouo,vt in d.c.si quis.Secundum oleum sanctum est cathecuminorum, & dr̄ oleū benedictū siue sanctum, & isto inunguntur baptizādi, inter scapulas, & in pectore,& manus Sacerdotis cū ordinatur.Item principes, & reges in brachio, & humero.Item ecclesia,& altare ante crismationem.Tertium oleum sanctū est quo inunguntur infirmi in articulo mortis.de quo ī.vnctio.
1 Vtrum alio tempore possit confici pręfatum oleum quā in die cœnæ?℞.ꝙ primum non.de con.di.4.omni tpe c de sen.exc.quoniā li.6.& de alijs duobus non inuenitur prohibitum.
2 Vtrum oleum non sacrū additum sacro efficiatur sacrum?℞.vt supra. Aqua benedicta.§.1. ꝙ sic.

OPINIO d est assensus intellectus ad aliquid non quia sufficienter moueatur ab obiecto ꝓprio sed ꝑ quandam rōnabilem electionem voluntarie declinans in vnam partem magis ꝗ in aliam,cum dubitatione tamen in formidine alteri᷑ partis, ita tn̄ ad illā partē ꝗ formidat hr̄ rō exp̄ssa ꝯcludēs, formidat̄ tn̄ ꝑ ꝑ debilitatē rōnis alteri᷑ partis. Fides vero est cum certitudine absque tali formidine. Scientia aūt est ascensus intellect᷑ moti ab obiecto per seipsum cogniti sicut in principijs primis, vel ꝑ aliud sicut in conclusionib. quarū est scia. Hæc S.Th.2.2.q.1.ar 4. Dubiū vero ē motus indifferēs in vtrāq; partē contradictionis de quo ī. Dubiū. Scrupulus est cum intellectus ex leuib. cōiecturis seu medijs & multū debilib.mouet̄ ad vnā partem,& hoc ēt dicitur suspicio , & pusillanimitas spiritus,quę repellenda est,vt dr̄.6.q.1.Oues in fi.Ois. n. suspitio pot᷑ abijcięda ē ꝗ acceptāda.Et de his habes ꝑ Cal.in cle.ne Romani.de elec.& in c.literas,de ꝑsumpt.
1 Cui opinioni est adhęrendū in varietate?℞.distinguendo.Aut vna opinionū habet ꝓ se lege, vel antiquā consuetudiné approbatā,& alia nō,& sic illa ꝑferēda, quia minime mutanda sunt quæ certā lntam ip habuerūt.l.minimè.ff.de leg.Aut nō est lex nec consuetudo ꝓ aliqua ipsarū, vel ē pro vtraq; & tūc debēt concordari vt dicat̄ in vno casu vnā obtinere,& aliā in alio si fieri pt̄,vt in c.literas.de ref.spo.25.q.2.§.his ita rn̄detur de cogi.spi.c.1.Conueniens.n. est iura iurib.concordare dicit tex. in c.cū expediat de ele.li.6.& l.vnica.C. de inoffi. dot.& l.pręcipimus.in fi.C.de ap. & solui͂t aliquando contrarietas per aliud,& simpliciter.vt 11.q.2.sine exceptione de his quæ fi.a præ.c.cum apostolica. Aliquando ꝑ aliter de ele.sicut & c.publicato. Aliquando per fm,de ele.cumana.& c.cum in iure.Si verò non possunt concordari,tunc cōis opi.sequenda est,quia in causa dubij ꝓ multitudine est præsumendum.ita tenet gl. in c.si.de poe.di.1.Bar.in l.precib.ver.sed q.si ex præcedentibus.C.de impu & alijs sub & gl.in l.omnis diffinitio.ff.de re iud & in cle.1.in fi.de sum.tri.dicunt doc. ꝙ in dubijs & decisiuis adhærendum est c[illegible] doctorum,qa cōis opinio doctorum inducit probabilem errorem vide tex. iuncta glossa in capitulo vnico in versiculo de [illegible] tero,de postul.prælator.libr.6.facit tex[illegible] in l.secunda ff de iur.& fac. igno.nota Bartolus e in l.de eo. C. de penultim indicti. qui man.iudic. quod limita secundum Gemin.in cap.1.de summ[illegible] lib.6 [illegible]

nisi vera & certa ratio ꝯtraria assignetur, vt puta ſm Io.An.in c.1. de consti. qa notoriæ dicit malè, vel qa rationabiliter pôt conuinci, nam vt dicit Pa.in c. tua nos de vsuris, licitè iudicatur contra communẽ opi. doctorum, & etiam gl. quãdo iure nõ probatur, vel ꝑ rationem cui non possit responderi, ita etiam not. do. Ant. in d.c.tua nos. & facit tex. in l.1.§. cũque hæc materia. C. de vete. iure enuc. ibi non omnes in oĩa, sed certi per certa vel meliores vel deteri res inueniuntur, sed neque ex multitudine autorum quod melius, & æquius est iudicato, cũ possit vnius & fortè deterioris sententia multos in aliqua parte superare, hæc ibi. Si aũt nõ apparet quæ sit communis, tũc præponenda est illa quæ validioribus rationib. firmatẽ. ar. insti. d' empt. & vendi. §. item preciũ. in ver. validoribus rationib⁹. C. de edi. diui Adria. tollẽ. l. ædicta in §. fin, in ver. qui potiora ex legitimis modis iura ostenderit. Facit. c. domino sancto. §. ecce inquãtũ. l. dist. & maximè si talis opinio sit subtilior vt dicit tex. in c. capellan⁹ de fetijs. Aut vna opinio nititẽ rigori scripto, & alia æquitati scriptæ, & sic ista præponitur. c. vnico. de re. permu. lib. 6. & l. placuit. C. de iudi & per Cy. in l.1. C. de legi. & ibi plenè Bar. Fallit in odium Iudeorum, contra quos rigor præfertur æquitati. c. 2. de iude. Et ibi gl. in ver. seueritate. In alijs autẽ opinio benignior debet obseruari. l. benignus. ff. de leg. Facit. c. fi. de transa. c. tenet hoc Pa. in d. Cle. nè Romani in prin. Et benignior dr̃ illa quæ fauet iuramẽto, testamento, libertati, matrimonio, religioni, & sacramento. facit. c. 2. de cogn. spi. l. sunt personæ in fi. ff. de reli. & sum. funer. Similiter illa [a] q̃ soluit quã quæ ligat, regula odia lib. 6. l. Arrian⁹. ff. de act. & obl. Aut sunt antiqui doct. & sic Moderni non ei præponunẽ nisi nouis rationib⁹ & causis ad illud sentiendum inducanẽ. Nã aliqnando intellect⁹ iunioris perspicacior est quàm senis. dicit tex. in l. gallus. ff. de libe. & posth. 63. dis. §. verum. Aut sunt Theologi & Canonistæ vel Legistæ, & tunc in materia iuris diuini veteris vel noui testamenti præferẽ Theologus. In materia verò iuris positiui, Canonista in materia canonistali, legista in materia legali præponitur. Aut sunt quatuor doctores ecclesiæ qui sibi contradicunt, & tunc in subtilitatibus & quæstionibus præferẽ Augustin. In translationibus verò Ieronimus. In sermonibus Ambrosi⁹. In moralibus Gregorius. 20. dist. §. 1. facit quod nota. gloss. in capitul. sicut [b] 25. dist. Aut diuersitas est inter Papam, & concilium, & tunc in concernentibus fidem concilium præponitur, quia orbis maior est vrbe. In alijs autem Papa est præponendus. vt in capitul. sunt quidam. 25. quæstio. 1. & distinctio. 18. Anastasius & intellige Papã præferendum omnibus quando tanquam Papa sic determinat aut statuit. capit. de libellis. 20. di. Secus si arbitraretur sicut doctor, quia non præiudicaret opinionibus aliorum. vt nota. Innocent. in capit. literas de restitutio. spoliat. dicit tamen Pan. in cap. tua, & infra in tertio nota. de decimis, quòd quando dictum alicuius sancti iuuatur autoritate iuris diuini, potius est standum ei quam interpretationi Papæ, vt dicit gloss. in ve[illegible]c. illo-

rum

a Similiter illa] Quando plures opi. referuntur a legislatore, vel a glo. vltima in dubio cẽsetur approbata alijs, reiectis. Ita Bar. in l. bona fides per illum tex. cum gl. ff. depositi. gl. in l. qui filiũ. §. sabinus. ff. ad Treb. Not. Bald. in l. si si mr̃ per illum tex. C. nè de sta. defun. facit tex. in §. Item pręciũ, & ibi Areti. Insti. de contrahen. emp. & in simili tex. no. in l. nulla. §. 1. ff. de ali. legat. Bal. in auc. ex testamento. 2. col. C. de col. vbi idem dicit de dictis Innocẽtij, & refert Io. An. in c. 1. de pe. in 6. q̃ nouę ꝙ Ho. asserebat se viua voce audiuisse Innocen. dicentem, ꝙ vult opin. videtur ꝑ eum approbari. Limitat hic verũ Are. consi. 163. inci. diligẽter & maturę, quando prima opinio se paret ęquitatẽ, secunda morum rigorẽ, tunc prima censetur approbata, & non secũda. alleg. ad hoc glo. pro no. in l. si cum. §. licèt, & si quis. ff. quod me. cã. Alibi tamen habemus quòd clausula pręcedens ẽ maioris effi acię ad determinationem quã ecõtra. Ita no. gl. & Bal. in l. quisquis. de [illegible] Bart. in l. [illegible]uia. in prin. de condi & demon. & in l. si quis ex argentarijs. §. si initium. 1. col ff. de eden Math. in not. di. Rose cõsil. 164. inci. Pater reuerẽdę. Et consil. 503 inci. diligenter inspectis. Pau. de Cast. Ful. & Alex. in l. 1. C. de libe. prę ter. Ale. cõsi 416. incip. viso themate, benè facit quod egregiè dicit Ia. de Are. in l. 4. §. si ab ignoto. ff. de mann. ꝙ ꝑ contractũ pręcedentẽ melius ꝓbatur simulatio ꝯtus sequẽtis ꝙ econtra. Et eum refert & sequitẽ Bal. in rub. extra de pac.

b Facit qđ not. gl. in c sicut] Gl. illa non facit ad ꝓpositũ hic sed ad hoc quod statim sequitur.

a De spon.duo] Ibi gl 1.in fin.dicit pro consuetudo potest illegitimare ad matrimonium.
b Cum venerabilis.]Ibi glo.1. propter inqt cõsuetudinem fuit toleratus.
c In ca. per tuas el.2,]Vbi dicitꝙ malè intelligere legem vel canonem non ē peccatum. Quod itel. git Panor.nisi ex hoc sequatur aliquod delictum. vt ibi per eum.

rum.20.dist.ca.1.cum hoc potius spectet ad ecclesiã vniuersalem,quàm ad priuatam personam.Quod quidem dictnm est mirabile, & valde dubito cum ad Papã pertineat ius diuinũ interpretari,vt supra dictum est.Sed pt dici ꝙ verum dicit gl.pręfata quando Papa diceret cõtra autoritatem iuris diuini expsse, sed qñ interpretando vel declarãdo dicit,sic pponiẽ oib⁹. Et sic intellige gl. in c.hæc ẽ fides.24.q.in ver. cõprobaẽ.

2 Vtrũ sequẽs opinionem doctorum nõ subtiliter inuestigatam, quæ postmodum apparet falsa excusetur a peccato?Res.Pa.in c.capellanus. de fer.in ver. & no.ex hac gl.quòd sic, quandiu non apparuerit falsa,facit gl.iuncto tex.in c.vnic. de post.præl.li.6.& in ca.1.de spon duo.[a] & in ca.cum venerabilis [b] de consu.fac I. reg.& quod ibi no.ff.de iur.& fac.igno.& quod no.Inn.in c.per tuas el 2.[c] de sim.& gl.Gof.& Tancre.in d.c.capellanus.no.Oldra.in d.l.quæsitum.§.1.ff.de fun.instr.quæle.quod sequens opi.sui.doc.excusatur ab impensione expensarum,quia probabiliter quis sequitur opi.sui doct.l dicere.§. vnde videndum.ff.de arbi. Istud tamẽ limita verum in his quæ sunt contra Dei præcepta & l. naturalem insertam mentibus hominum, quorum ignorantia neminem excusat,de quo dic vt supra.Ignorantia.Nec obst.prædictis illud c.iuuenis de spon. vbi dr̃ quod in dubijs tutior pars est eligenda, & Ecclesiastici.3.qui amat periculum peribit in illo. Ergo videtur se exponere periculo,qui in vniuersitate opinionem nõ elegit tutiorem, quia hoc verum esset quãdo propriè dubium est,sed quando est opinio secus est,quia nec tũc sumus in dubio,nec consequenter exponit se quis periculo,ꝙ benè nota.Item nec ob.etiam illud Augu. de pœ.di.7.si quis.vbi dicit,dimitte incertũ & tene certũ qa alia ẽst certitudo i moralib alia in naturalib.Propterea dicit Phi. primo ethicorum, quod disciplinati est in vnaquaque re certitudinem quærere iuxta exigentiam materiæ,ęquè enim vitiosũ est persuadentem quærere mathematicũ, & moralem demonstrantẽ.Non.n.consurgit certitudo moralis ex euidentia demonstrationis, sed ex probabilibus coniecturis grossis & figurãtibus magis ad vnam partem quam ad aliam se habentibus. Dr̃ aũt probabile qđ plurib. maximè in sapientib⁹ apparet verũ, nam si Ioachim non fuit hæreticus licèt tenuerit falsum contra fidem vt patet in c.damnamus,de sum. tri. & fi. ca.qa ab ecclesia talis articulus nõdum erat damnatus,multomagis excusatur quis sequendo opi.doct.quando talis opinio ab ecclesia non est reprobata,cum tali voluntate ꝙ si non crederet veram non ei adhæret,certè in isto non potest esse contẽptus, & sic nec peccatum inobedientiæ, & ergo tenet certũ sibi certitudine morali, & dimittit dubiũ sibi.s.opinionem contrariam.

ORATIO ſm S.Bo.in 4.di.15. parte.2. ar.1.q.4. accipitur cõmunissimè ſm quod comprehendit omnem actũ bonũ, sicut accipit gl.1.ad Thes.5. Non cessat orare qui non cessat benefacere,accipiẽ secũdo cõiter ſm ꝙ comprehendit omnem actum contemplare relatum ad deum.Accipitur etiã propriè oro secundũ ꝙ est ascẽsus mentis in deum ad aliqd degustandũ vel impetrañ.vel exsoluendũ.Et isto modo accepta diuersimodè diffinitur, vt patet p Ho.in sum.ti. de pœnis ver.carnis aũt maceratio,& Io.And.in cle.vni.de reli.& ve. san.Vnde ſm Aug.i li.6.de verbisdñi.Oratio est quædam petitio. & alibi dicit. Oro est pius mentis affectus directus in deum, & plerunque nè pigritetur in vocem prorumpens.Facit ad hoc de conse.di.prima. in cap.quando autem , vel secundùm Dama.54. capi. 24.oratio est ascensus mentis in deum . Vel petitio decentium facit.capitul.fina.20. distinctio. Vel oratio secundùm Rai. est congeries vocum ad aliquid impetrandum in deum tendentium,vel secundùm Hug.de sãcto Victorelo de virtute orandi,oratio est deuotio quædã ex cõpũctione procedens,hæ enim descriptiões orationi conueniunt, secundùm diuersos eius effectus & ,ppterea oratio aliqñ dicẽ oratio nomine proprio, & hoc fit quando mẽs nostra ascendit in deum vel per quã aliquid

aliquid deo vouetur vel offertur,& sic ei cōpetit diffinitio. 2 Augusti. & prima Damasc. Aliquando dicitur obsecratio qua quis pro cōmissis veniam deprecatur, & alia expedientia ad salutem petit,& sic ei conuenit prima diffinitio Aug. & 2. Damasc.& alia Ricar.dicitur. 3 postulatio, & hoc est quando quis constitutus in feruore spiritus & charitatis fraternæ etiam pro salute aliorū orat & petit,quarto dicitur gratiarum actio per quam quis recolendo beneficia Dei tam præterita quàm præsentia & futura,totus in deum attractus quodam spiritu compunctionis regratiando deo totus fit illi deuotus,& sic ei competit diffinitio Hugo. Et de istis vide primæ ad Thimot 2.[a]

1 Verum oratio sit virtus latriæ? [b] Respond. secundùm Ricard. in 4. disti. 15. ar. 4. quæstio. 2. in corpore, & in responsione ad primū quod sic inquantum quis orat deum, vt sibi exhibeat honorē in recognitionem summi dominij. Cū latria non sit aliud nisi exhibitio honoris testificantis in eo cui exhibetur summum dominium. Inquantum verò quis orat deum, vt per hoc satisfaciat de peccatis suis vel aliorum sic est actus pœnitentiæ, nec mirum quia in genere actuum moralium idē actus ex fine sortitur diuersas species, vt patet in 5. Ethicorum. ca. 4. vbi mechās propter lucrum est auarus, & propter concupiscētiam est luxuriosus.

2 Quis est orandus verum solus deus? ℞ sm Ric. Vbi supra q. 1. quod dupliciter quis potest porrigere alteri preces, aut vt tanquam per eius impetrationem adimpleantur. Primo modo solus Deus est orandus, quia illa bona quæ principaliter sunt petenda s. gratia & salus vel quæ nobis deseruiūt ad eorum acquisitionem a solo deo dātur, nec ab alio dari possunt tali modo scilicet ad acquisitionem gloriæ, & gratiæ [c] Secundo modo [d] orādi sunt sancti qui a Deo impetrant exauditionē ora

a Primæ ad Thi. 2.] Ista sunt verba apostoli, in prin. obsecro igitur primo oim fieri obsecrationes orationes postulationes gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regib. & omnib. qui in sublimitate constituti sunt, vt quietam & tranquillam vitā agamus in oi pietate,& castitate hæc ibi. Quæ et verba ponūtur per apostolum ad plū 4. c. di. Nihil sollicitiitis, sed in omni orōne & obsecratiōe cum gratiarū actione petitiones vrę innotescāt apud deū &c. Quæ verba exponēns. S. Th. 2. 2. q 81. ar. vlti. dicit esse partes orōnis quod ostendens ait Aut orōnē tria requiruntur quorum primū est vt oris actio ascendat ad deu quem oratur quod signatur nomine orōnis, quia orō est ascensus intellectus mentis in deū, secundo requiritur petitio quæ signatur nomine postulationis siue petitionis vt aliquid proponatur determinatē quo quidem nominant quidam proprie postulationem, siue determinatē, vt cū quis petit iuuari a deo, quod nomināt supplicationem, siue solum factū narretur sm illud Ioa. 11. Ecce quē amas infirmatur, qd vocant insinuationē Tertiò requiritur ratio impetrādi quod petitur, & hoc vel ex parte Dei vel ex parte petentis. Rō quidē impetrādi ex parte Dei est sua sanctitas ppter quā petim' exaudiri secundū illud Da. 9. ppter temetipsum. Inclina deus meus aurem tuā. Et ad hoc pertinet obsecratio, quę est per sacra cōtestatio, sicut cū dicimus, per natiuitatē tuam libera nos dne. Rō verò impetrandi ex parte petentis est gratiarū actio, quia de acceptis beneficijs grās agētes meremur accipere potiora, vt in collecta dr. ideo super primæ Timo. 2. dicit quod in missa obsecrationes sūt quæ præcedunt consecrationem in quib. quæ sancta commemorantur. Orationes sunt in ipsa consecratione in qua mens maxime debet eleuari a deum

Postulationes autem sunt in sequentibus petitionibus gratiarū actiones in fi. In pluribus & ecclesię collectis hæc quatuor pñt attendi, sicut in collect. trinitatis qua dicitur omnipotens sempiterne deus pertinet ad orationis ascensum in deum. sequitur. Qui ded. tis famulis tuis &c. pertinet hoc ad gratiarū actionem. Quod sequitur Præsta quæsumus &c. pertinet ad postulationē in fin per dominum nostrū Iesum Christū &c. pertinet ad obsecrationem, hæc Tho. Vide etiam Ale. in 4. p. t. ar. de oratio. e. ar. Ric. in 4. di. 15 &. 4. per totum.

b Virtus latrię] Idem Th. vbi supra ar. 3 quia homo per orationē deo se subijcit & fitetur orando se indigere deo bonorum a. tore.

c gloriæ & gratiæ] vide ibi quod dicitur gratia,& gloriā dabit dns. & concor. Th. 2. 2 q. 81. ar. 4.

d Secundo mō. S. Bo. in 4. di 45. primo de sanctis dicit quod orō et sanctorum multa nobis impetrāt bona merito, & affectu. Nam merentur nobis merito quod prece est fit, quia sibi amplius non merentur, sed ppter merita præcedentia nobis merentur, quia multa merita fecerint fine quibus sufficient saluare. Affectu etiam impetrat nobis multa bona, quia nos diligunt, & ideo cū affectu orant Deū pro nobis & quia secundum Ierō. 9. amicorum est idē velle, ideo cū aliquē diligūt per modū dicendi cōpellunt illū diligere, vñ beatissima virgo multos peccatores recōciliare dr. Hec ille. ar. 3. q 2. Secūdo dicit in q circa līas de sanctis angelis Qd sic videmus in causis terrenis, quod nescit loqui coram p ætore conducit aduocatū qui loquitur, & alle. principio. sic intelligendum in spiritualibus, cum per nos nec orare nec quasi balbucire scia mus: corā deo angelus tanq̄ aduocatus, & allegator magnus. in illa superna curia assumit verbū & orōnē nostram proponit Nam loqui nrm, & orō nra est

a desiderium alicuius rei vel petitio formata secũdũ desiderium, & qñ nr̃m desiderium ex mera & vera & ardenti dilectione est, tunc fortius clamamus in Dei auribus & tunc optimè peroramus. Et quando orationes siue affectiones nostræ sunt tepidæ & affectiones angelorũ feruentes sunt, & magis eleuatę ad ipsum desiderando pro nobis quod nos desideramus cum accedant ad esse familiarius, & proximius, dicuntur offerre sibi, & qd Deus videt nos primo petere, & pbare per os nostrum, secundo magis approbat per os & desiderium angelorum & quoniam illud dicitur notescere, qd approbat, hinc ē q̃ petitiones nostræ dicuntur apud deum innotescere nõ solũ per nos, verũ & per angelos. Angeli enim dñr loqui per affectionis volũtatis, & per adinuentiones tõnis, sicut ex ponit Gre. super Iob. hęc ille.

a Ric. vbi supra] In responsione ad fm. Car. 3. & Th. vbi supra in responsiue ad fm.

b Naturali cognitione] Sco in 4. di. 45. q. vlt. sic formaliter dicit. Si quæras nõ: in cognitione naturali an cognoscãt sancti orõnes nostras, dico q̃ pñt cognoscere & non cognoscere naturaliter, quia talis anima põt cognoscere intuitiuè existentiam cuiusque rei proportionatæ, ei tamen præsentis quia si potest cognitione abstractiua multo magis cognitione intuitiua, sicut. n. sensus potest cognoscere albedinem, ita & talis intellectus separatus orationem vel cogitationem mentis pñtis, ideo quia magis proportionatum obiectum orõ mentis intellectui quàm albedo ipsa, si autem mẽs ipsa orans sit distans non cognoscere. Addit tamẽ J. q̃ quia sublãtia beatitudinis est primo in cognitione de deo. Secundò autem in cognitione quiditatũ & partium huiusmodi, ideo non oportet q̃ altero mõ cognoscat, aĩa separata operationes nostras per beatitudinẽ suã, quia talis cognitio est merè accidentalis beatitudini animæ separatæ, sed j p hoc cognoscit quia qõlibet natura perfecta habet illud quod sibi conuenit. Et quia conuenit cuilibet beato quoad sic & cognoscitur Dei quod sic orando deum p aliis vt salui fiant, ideo cognitio p quã sit eis notus status aliorum est talis animę necessaria hęc autem cognitio fit in eis p reuelationem, non per intuitionem, vel abstractiuã, & sic magis congruũ ē a. d. quia a quibus reuelãr magis q̃ aliis, ita, & nt, q̃ si dicas q̃ vel si videt deum velle sic fieri talibus, & sic frustra videntur orare, q̃ si vident Deum hoc nolle facere contra deum. Aut si nesciunt deum velle vel nolle sequitur quod nõ sũt beati Resp. q̃ actuali ter volitio beatitudinis explicitè nõ est de aliquo facto nisi prius cõ stet beatis de bñ placito diuino, q̃ tale quid fiat vel non fiat, vnde sicut reuelatur eis q̃ orent pro tali, ita reuelatur eis diuinũ beneplacitum de illo quod tũc habens habet actualem volitionem per quam vult conformiter diuino beneplacito, nec sequitur, quod dicitur si viderit Deum sic velle ergo frustra oratur deus quia oratio sic erat, quia deus vult talem saluari per orationem talis sancti, sic vult nos saluari per merita nostra, licèt sumus prædestinati. Et hęc dicta sint de actuali cognitione animæ separatæ. Sed de habitudinaria oratione sanctorum dicu quod vt sic semper orant. Hæc Scotus.

tionis nostræ, vnde Apo. 8. dicitur ascendit fum⁹ aromatum de orationibus sanctorum de manu angeli coram deo. Maximè gloriosa virgo Maria super cæteros est oranda isto secũdo modo, quia plus valet quã cer ti omnes cæteris patibus. & propterea cum oram⁹ deũ vel Christum dicimus miserere, vel da nobis, sed cũ oramus sanctos dicimus orate pro nobis.

3 Sed quæro nunquid sãcti vidẽt orationes nostras? Respon. secundùm Ric vbi supra. a quod licet animæ sanctorum naturali cognitione b non cognoscãt omnia quæ sint in hac vita, & maximè interiores motus cordis, qa solus deus scrutatur corda de simo. c. tua in fi. tamen in verbo vidẽt ea quæ decet eos de nostris actibus cognoscere, de quorum qualitate sunt illi act⁹ quibus eos oramus orãdo, quia ad eorum gloriam p̃tinet quoad eos habeamus necesse recurrere, & quod ipsi præbeant nobis auxilium ad salutem.

4 Quomodo dẽt fieri orõ? R. vt colligo ex Ric. vbi supra. q. 7. c & Tho. 2. 2 q 83. Ho. & Ioan. And. vbi supra q̃ debet fieri cum. 7. conditionibus seu sol. js, & primo cum humilitate. Iud. 9. humilium, & mansuetorũ semper tibi placuit deprecatio. Ecclesia. 35. oratio humiliantis se &c. Psalm. 101. Exaudisti orationem humilium respexit in orationem &c. hæc humilitas duo dẽt habere. Primo diffidentiam proprię virtutis hoc est reputes te indignum exauditione. Secundò confidentiam de Dei misericordia nè desperes, sicut ecclesia facit quæ semper in fine orationis dicit per dominũ nostrum Iesum &c. Quasi d. O domine non ad me aspicies sed ad misericordiam Saluatoris, ad aduocatam Mariam, sic vide q̃ in letanijs dicitur per passionem per crucem &c.

5 Secundò cũ bona dispositione seu contritione suorum peccatorum, quia cũ is, qui displicet ad intercedendũ mittitur irati anim⁹

c Quæstione 7.] vbi ponit solùm tres conditiones quas etiam refert Thomas secunda secundæ questione 83 articulo septimo. Sed Ioannes Andreæ in clemen. vnica, de religione, & veneratione sanctorum ponit. 13. conditiones. Quæ hic reducuntur ad septẽ, vt patet.

a Perseuerat in tentio] S.Tho 2. 2. q. 83.ar.13.tri plicē rationē reddit. Quare vocaliter in orandum quæ hic breuiter recreantur.
b Si orem lingua] Apostolus loquitur de oratione secreta, & ostendit eminentiam orōnis respectu doni linguarum, & facit ta'ē rōnem. Oratio q̄ reficit intellectū & affectū vel natis est reficere meliorē illa quæ reficit tm̄ affectū, sic est in proposito, quia p donū linguarū præcise potsut pferri verba orationis in quolibet idioma te, sed non intelliguntur, sicut cū laicus dicit orōnē dominicā vel aliquid huiusmodi deuotę. & tūc affect⁹ eius eleuatur, i. deū, & sic reficit affectus non tamē intellectus quia intelligit q̄ dicit, sed quando intelligit reficitur intellectus & actus. Intellect⁹ igitur qui pertinet ad pphetiā melior est dono linguarum. Hui⁹ autē rationis pponit minorem dist. Nā si orem lingua spiritus meus orat, i. affect⁹ me⁹ in deū eleuatur, spiritus enim hic importat quādam virtutem motiuam & ideo volūtas, quæ ē quidā affe ctus intellectiuus vocatur hic spiritus, quia mouet alias anim ę poté tias ad agēdū. Mens aūt mea, i.

lud Mat. 6. orantes nolite multū loqui. Intelligēdū ē ſm Augu. ad proban. q̄ nō est loquen. multum scilicet vt multa locutio sit efficax ad exauditionem quæ eloquentiores erimus q̄a de⁹ principr ad intētionē aspicit. ppterea subiūxit Augu. ibi. nō deesse multa pcatio si feruēs pseuerat intētio.[a]
10 Quartò requirit oratio q̄ fiat cum bona intētione & feruenter. Sed hic quęritur. Verum oratio vocalis sine mentali attētione sit efficax? R̷. ſm Ric. vbi supra q. 6. q̄ triplex ē efficacia orationis. Prima est in merendo seu satisfaciendo. Secūda est impetrando. Tertia ē orantē spiritualiter & sensibiliter reficiendo. Vñ nullā istarū habet vocalis oratio, nisi eam cum comiteē cōcors meditatio. Moralis enim non est act⁹ exterior, nisi per comparationem ad act⁹ orationis interiorem. Aduerte tñ q̄ intentio debita, & actualis si ad sit in principio vocalis orōnis, licèt postea mēs euagetur, nisi talis euagatio interrūpat primā intētionē per cōtrariam intentionem sic ē meritoria, & impetratiua orō vocalis siue attētione p virtutē primę intētionis, sicut cum quis per bonam intētionem incipit peregrinari vel eleemosinam dare torū sequēs est meritoriū virtute intētionis primæ quamuis cesset sua itētio actualis. Sed talis oratio sine attētione non habet tertiam efficaciam scilicet spiritualiter reficiendi orantem, nisi quandiu eam concomitatur attentio actualis, & sic intelligitur illud primæ Cor. 14. Si orem lingua[b] & spiritus meus non orat, mens mea sine fructu est. s. spiritualis refectionis.[c]
11 Sed q̄n dicetur per euagationē interuenire priam intētionē? R̷. licèt Ric non declaret.[d] Dic quodcūcq; quādo homo voluntariē alia cogitat nō pertinētia ad orationē, & de hoc. vide s. Horę S. 27. Et quomodo ē peccatum. Vnde dicit Cipria. de oratione dominica. Quomodo audiri te a deo postulas, cum ipse te. nō audias & Ber. causamur nobis deesse gratiam, sed iustus ipsa gatia conqueritur nōnullos deesse sibi, & Cassianus nunquam orat quisquis etiā flexis genibus si vagatione distrah'ē Propterea dicit Cipria. nihil aliud cogitet animus quā id solū quod precatur. Facit de conse. dist. 1. cap. quando autem & distinctio. 5. nunquam Et est etiam aduertendum quod triplex potest applicari intentio orationi vocali scilicet. Aut applicando eam ad verba quæ dicuntur. Aut ad illud quod petitur. Aut ad illū cui oratio porrigitur, & quocunq; istorū modorū adsit intētio nō est inefficax oratio ad satisfaciendum.[e] Et ego dico nec ad impetrandum vel reficiendum. Sed secunda intentio melior est q̄ prima. Et tertia quam secunda. Vnde Hug. de virtute orandi Pura (inquit) oratio est quando abundantia deuotionis, ita mens accenditur, vt cum se ad deum postulandum conuertitur, p æ amore eius magnitudine etiam petitionis sua obliuiscatur. Nam aliquando nimia attentio ad verba posset esse impeditiua orationis scilicet quando homo vult nimis in particulari cogitare de verbis, quia secundūm Philoso. 2. Topicorum. Non possumus multa cogitare simul, vnde sufficit, quòd prima intentio sit talis quòd sufficit ad integram formationē verborum, & iō Hug. vbi supra dicit. Oratio perfecta esse omnino nequit, si eā meditatio nō cōcomitetur.

intellectus sine fructu est, q. a nō intellig t ora tionis sensum. ō concludit, quid ergo est mihi faciendum Orabo spiritu i. affectu. Orabo & mente. i. intellectu, hæc ille.
c Refectionis]. S. Tho. vbi s. arti. 13. idem in esse ctu dicit.
d Nō declaret] S. Tho. vbi s. in responsione ad tertium bene declarat.
e Ad satisfaciendum. Hoc dicit Ric. in d q 6 in corpore in fin & S. Tho vbi supra.

tetur, aut præcedat. His omnib. cócor. Th. vbi supra de hoc vide Horæ. §. 27.

12 Quintò requiritur orõ q vtilia ad salutẽ petat, & sic est petere iustè.

13 Vtrum sit aliquod determinatè petẽdũ in oratione? ℞. secundũ Ric. vbi supra. q. 4. Quædam sunt quibus non possumus malè vti, sicut virtutes gratia, & gloria, & talia determinatè petẽda sunt in oratione. Quædam sunt quibus possum⁹ vti benè, & malè, sicut habere diuitias,[a] filios, & vxorem, & hmói, & talia nõ sunt determinatè petenda in oratione, sed sub conditione, s. si deus præuidet illa ad salutem nostram vtilia. Quædam sunt quib. vti benè non possumus, sicut peccatis, & huiusmodi malis, & talia non sunt a Deo petenda in oratione.

14 Sed cur aliquid petim⁹ cum deus sciat quo indigemus? ℞. secundũ quod dicit Aug. in epist. ad Probã. Ille qui nouit quid nobis necessarium sit prius quã petimus, ideo voluntatẽ nostram vult sibi per petitionem nostram innotescere, quia eam non potest ignorare, sed vult exercere in oĩbus desiderium nostrũ quo possimus capere quod ipse præparat dare, hinc, & Greg. 23. q. 4. Obtineri (inquit) nequaquam pñt quæ prædestinata non fuerunt, sed ea quę sancti viri orando efficiunt ita prædestinata sunt, vt precibus obtineãtur, ergo non oramus vt deus aliquid sciat, vel vt eum immutemus, sed vt obtineamus quod voluit precibus obtineamus.[b]

15 Sextò q constanter fundatus in fide petat, vnde Iaco. 1. postulet autem in fide nihil hæsitans.[c]

16 Septimò q petat perseueranter.

17 Vtrum orõ sit semp meritoria? ℞. secundũ Ri. vbi. supra q non, quia merito debetur merces secundùm iustitiam.[d] Et ideo orõ facta in peccato mortali non ẽ meritoria propriè loquẽdo de merito.[e] Addo etiã quòd non est meritoria, q̃uis non fiat in peccato mortali, si non adsit debita attẽtio saltem actualis in principio secundũ communem opi.[f] Theo. in 4. di 41. Si tñ talis attentio adesset, erit meritoria, nisi interrumpatur, vel nisi in orõne necessaria puta in officio respectu clericorũ sit notabilis negligẽtia in reprimendo vagationes, quia sic esset peccatũ, de quo supra. Horę. §. 17.

18 Ad quid valet orõ siue de eius affectu? ℞. q valet ad vincẽdas tẽtationes. Vñ Ier. super Matt. 14. in tentationem intrat qui orare negligit. Secundò ad augmentãda merita. Tertiò valet ad impetrandum postulata, vt patet ex supradictis Quartò valet ad vincẽdos Hostes. 36. di. cap. vltim. de Moise qui orans vincebat hostes. Exod. 17. Quintò ad secretorum diuinorum reuelationem. 8. quæstion. 1. si ergo. Sextò ad cœlestium degustationem. vnde sine ipsa non gustantur diuina.

19 Vtrum semp exaudiatur? ℞. ſm Ri. vbi s. q. 7. q si fit pro se & debito mõ semp exaudiat, sed non semp statim sed pro illo tpe quo diuina misericordia ꝯspicit exauditionẽ vtiliorẽ eẽ oib. pẽsatis. aut fit p alijs & sic nõ sẽp exaudit. vñ Aug. hom. 102. super lo.

a Sicut habere diuitias] S. Tho. vbi supra. ar. 6. dicit q temporalia põt desiderari & peti, nõ vt fratrẽ in eis cõstituim⁹, sed vt adminicula quibus adiuuamur ad tenẽdum in beatitudinem inquantũ per ea vita corporalis sustentatur, & inquantũ organice nobis deseruiũt ad virtutes, iõ secundũ Aug. super illud Mat. 6. primũ quærite regnũ Dei &c. bonũ tpale posteri⁹ quęrendũ est nõ tpe sed dignitate

b Precibus obtineamus] Cõsiderandũ est q ex diuina prouidentia non solũ disponitur q effectus fiat, sed ẽt ex quibus causis, & quo ordine proueniat. Inter illas autem cãs sunt ẽt quorũdã cãa actus humani, vnde oportet hoies agere aliqua nõ vt p suos actus diuinam dispositionẽ immutẽt, sed vt per actus suos impleãt quosdã effectus secũdum ordinẽ a deo dispositum & idẽ est ẽt in natural ib. caus is, & simile ẽt ẽ de oratione. Non. n. pp hoc oram⁹ vt diuinã dispositionem immutem⁹, sed vt id impetremus qđ deus disposuit p orões sanctorũ esse implendum. d c. obtineri. Non ergo deo porrigimus orões vt ei manifestem⁹ necessitates & desideria nostra, qñquidẽ ea ipse cognoscat, sed vt nos ipsi consideremus ad diuinum auxiliũ esse recurrendũ. Si dicatur liberalius est dare aliquid non petenti quã dare petenti, quia sicut Seneca dicit. nulla res carius emitur quàm quæ p̃cib. empta ẽ, sed deus est liberalissimus, ergo nõ videtur esse conueniens q deũ exoremus. Rñ. q de⁹ multa nobis præstat ex sua liberalitate ẽt non petita, sed q aliqua vult præstare nobis petentib hoc est pp nostrã vtilitatem vt. s. fiduciam quandã accipiamus recurrendi ad deũ, & vt recognoscam⁹ eum esse bonorũ nostrorũ autorẽ, hic S. Tho. 2. 2. q. 8. art. 2.

c Hæsitans] Has duas cõditiones cum alijs ponit Ri. vbi. s. q. 7.

d Secundũ iustitiam] Sed petitio orãtis exauditur per gratiam.

e Loquendo de merito] exauditur tamen si adsint aliæ cõditiones secundũ eũ.

f Secundũ cõem opi.] & maximè

S Bon. ar.1.q.3. ad vltimum.
a Quæ requirũt] pro hoc facit illud Io.16. si qd petieritis patrem in nomine meo dabit vobis, no. vobis sed non sic alijs.
b Necessitatẽ dixit] & hoc est propter subiectũ materiam. Io 3. Oportet nasci denuo, gl. in c.2. in versi. oportebat. de li. cont. lib.6. cũ multis alijs.
c Eius breuitas] quæ.s. multũ c9mendat orõnem vocalem. Vnde Augu ad Probã, parum vltra medium ait. dicuntur fratres in Aegipto crebras habere orõnes eas tñ breuissimas, & dicitur quod breuitate gaudẽt moderni fm glos. in l.1. ff. q me. cau.

Io. dicit exaudiũtur omnes sancti pro ipsis non ãt ꝑ oĩbus exaudiuntur, subdit tñ quantò digniores fuerint orantes pro populo, tantò facilius in necessitatib. pro quib. clamãt exaudiuntur. hoc.n. non prouenit ex defectu orationis, vt nõ exaudiatur pro alio orans debito modo, sed propter indispositionem illius pro quo oratur, quia obstinatus fortè est, vnde Rabanus super Mat.21. Quotiescunque orantes nõ exaudimur, ideo fit quia contra auxiliũ nostræ salutis petimus, vel qa eorum pro quibus petimꝰ peruersitas ne impetremus obsistit, vel in furtum petitionis differtur effectus, vt desideria crescant & perfectus gaudia capiantur quæ requirunt,[a] hæc ille.

10 Verum oratio sit in prę cepto ita q quilibet teneatur? ℞. fm Vldericum q sic ad orõnẽ mentalẽ. Et ego dico q ẽt ad vocalẽ tenentur imperfecti & oẽs hoĩes., qa mentalẽ orõnem non possent habere sine vocali. Et q oratio sit de pręcepto omnib. probo ratione, sic homo tenetur de iure naturali ad oĩa quæ recta rõ dictat non posse sine ipsis salutem consequi, patet ea necessitate qua quis vult aliquid ea necessitate vult illud sine quo tale quid non p̃t habere. secundo phi. Finis imponit necessitatem his quæ sunt ad fi. l. oratio. ff. de spõ. sed homo non põt salutem consequi sine oratione, ergo ad eam tenetur de necessitate, & q hõ non possit saluari sine oratione patet. Nã fm Apostolũ.2 ad Col.3. Non sumus sufficientes a nobis ẽt bonũ cogitare, ergo multomin' operari, nisi ex gratia Dei nobis donetur posse, q quidem nõ donat regulariter adultis nisi petãt ꝑ augmẽtum a contrario. Io.16. petite & accipietis. Facit.13.q.4, c. obtineri, ergo cum fine bona operatione nullꝰ possit saluari quia habitabit in tabernaculo Dei qui operaẽ iustitiam fm psalm. & bona operatio nõ possit esse sine oratione. Ergo propositum cõfirmatur. Exo.20. Memento, vt diẽ sabbati sanctifices, quod sine oratione fieri nõ p̃t. Itẽ Luc.18. oportet semper orare, sup quo Chrys. dicit, oportet necessitatem dicit.[b] Corroboratur exẽplo in practica qua communiter hoĩes non timent deum, quia non habent orõnem. Econtrario si est aliquis timor Dei inuenies in habente grãm orationis. Merito ergo dicit Ier. vbi supra. In tẽtatione intrat qui orare negligit. Et super illud Mat.17. Hoc genus dęmoniorum nõ eijcitur nisi in oratione & ieiunio. Non sanat oculũ quod non sanat calcaneum. ieiunio sanantur pestes corporis, oratiõe verò pestes mentis. Sed aduerte q istud præceptum de oratione est affirmatiuum, q.r lo lũ obligat pro semp nõ ad semper aliquos plus aliquos minus. Quanto.n. quisque est debilior, tanto magis indiget auxilio orõnis. Et ideo certa meta vel hora non est determinata, sed tñ quilibet præcepto tenetur quantùm iudicium suæ rõnis dictat sibi fore necessarium orare vt a peccatis desistat, & in bono pseueret. Clerici tñ & religiosi si hñt determinatũ modũ & ips orõnis de quo s. Horæ. Similiter illi qb.i pnĩa per confessorẽ est iniunctũ, vel qui ex voto haberent. Alij aũt non videntur habere determinatũ tps. Nisi q secundùm S. Tho. in 4. di 15. Sœculares tenentur diebus festiuis diuinis officijs interesse, vt ministris ꝑ populo orantibus suam intentionem conforment. Adde supra Feriæ. S. 43.

11 Quæ oratio est efficacior? Res. fm Ric. vbi supra. q.8. dñica. Quod ostendit. primò autoritatis dignitas, quia Christus eum fecit & discipulos docuit. Mat.6. Secũdò sententiosa eius breuitas,[c] & Tertiò petitorũ vtilitas. Nam omnia quæ desiderare debemus & petere in hac continẽtur. Vnde Augu. ad Probã. Licèt alia verba dicamus orando, nihil aliud tñ dicimus quàm qđ in ista oratione positum est, si rectè & cõgruẽter oremus. Vnde aduerte q eo ordine posita sunt quo desiderare & petere debemꝰ Exhibetur primo reuerentia illi cui porrigenda est orõ. Cum dr̃ Pater noster qui es cœlis, quo captat beniuolẽtiam Dei orãs. Secundò quia finis magis desideratur quã

q̃ sũt ad fi.iõ primo petunẽ q̃ respiciũ. finẽ quam q sũt ad fi. Respicientes finem sũt duæ petitiones. Prima est sanctificetur nomen tuũ. [a] Hoc est secundũ Aug.li. 2. de sermone dñi in monte cum dicimus nos admonemus desiderare, vt nomen eius quod super est sanctũ etiam apud hoĩes sanctum habeatur, hoc est non contemnatur quod nõ deo sed hominibus prodest. Secunda est, adueniat regnũ tuũ. vnde ẽm Aug. vbi supra in hoc excitamus desiderium nostrum, vt illud regnum vt nobis veniat, & in eo regnare mereamur, vnde per primam petimus, vt deus ab hominibus glorificetur, per secũdam vt ad Dei gloriam veniamus. Petitiones respicientes ea quæ sũt ad finem. Quædam sunt respectu boni quæ sunt duæ. Prima est. Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra. In qua secũdũ Aug. vbi supra petitur meritum quo beatitudinẽ mereamur quod ꝯsistit in obediendo mãdatis Dei, & ideo sicut ab angelis in cęlis fit Dei voluntas sic & a nobis in terris ꝑ verã obedientiã. Secũda ẽ. Panẽ nostrũ quot. da. nob. hod. In qua petitur victus quotidianus ad sustentationẽ necessarius, vel vict[9] animæ. i. eucharistiæ sacr̃m tãquam instr̃m quo possum[9] nos iuuare. Quædam petitio est respectu mali culpæ & hæc est dimittere. n. d. n. s. & n. d. d. nostris. Vñ Aug. vbi supra debita peccata dici manifestum est, & in hoc admonemus nos, quid facere debeamus vt remissionẽ peccatorũ habeamus ẽm Aug. ad proban. vt ibi. Si & nos. d. de nostris. Quædam est quæ respicit mala inclinantia nos ad peccatũ quæ est. Et ne nos inducas in tẽ. ꝙ non ita intelligitur vt non permittat nos tentari, quia qñque homo in tẽtatione probatur ad bona, & humiliatur ad deũ, [b] sed sic intelligitur, vt nõ deserti diuino adiutorio alicui tẽtationi vel cõsentiamus decepti vel cedamus afflicti. secundũ Aug. ad proban. & ideo aliud est tẽtari, aliud est in tentationem induci. Quædam respiciunt malum pœnæ, quæ est. Sed libera nos a malo. In qua admonem[9] nos secundũ Aug. vbi supra, nondum nos esse in illo bono vbi nullum patiamur malũ. Vnde de hac oratione dicit Isido. 1. lib. de sum. bono. ca. 22. Fidei simbolum & dominica oratio pro tota lege paruulis ecclesię ad cęlorum regna sufficit. Et Aug. in enc. c. 5. De quotidianus & breuib. leuibusq; peccatis sine quibus vita nõ ducitur quotidiana oratio fidelium satisfacit. Eorum enim est dicere Pater noster &c. [c]

ORATORIVM priuatum [d] quilibet in domo propria habere potest [e] sed nõ debet habere formam ecclesiæ, nec ibi aliquis debet celebrare, nisi sit priuilegiatus, vel de licentia episcopi, aliter debet deponi celebrans. de cons. di. 1. vnicuique. & c. clericos. & c. si quis.

1 Qua immunitate gaudet. Vide Immunitas. S. 20. & in quo differt ab ecclesia. Vide supra Ecclesia. S. 3.

ORDO [f] primo ẽm Hug. de S. Vict. est signaculum quoddam in quo spiritualis potestas & officium traditur, ordinatio, & ẽm S. Bo. in 4. di. 24. 2 par. ar. 1. q. 1. signaculum hic stat pro signaculo [g] in animam diuinis impressam.

1 Quot sunt ordines, & Resp. ꝙ sunt. 9. vt habetur per magistrum in quarta dist. 24. capitul. primo scilicet hostiariatus lectoratus, exorcistatus, acolitatus, subdiaconatus, diaconatus, præsbiteratus, prima tõsura enim non est propriè ordo sed dispositio ad ordines secundum Ric. ea. distinc.

a Nomen tuum] Petit hic vt nomen Dei ab omnibus habeatur vt sanctum.

b Et humiliatur ad deum] Vnde Iacobi 1. omne gaudium existimate fratres &c. sic dominus nõ remouit cito tentationem ab apostolo. 2. Cor. 12.

c Dicere pater noster &c. S. Th. 2. 2. q. 81. art. 60. ponit hæc oia.

d Priuatum] Intellige non sacrũ vt dicit gl. in ca. vnicuique. Quia illud auctoritate propria non posset facere, sed est necessaria autoritas episcopi. de cons. di. 1. Nemo. et. q. 2. Quiam.

e Habere põt] Intellige nisi pro summa necessitate, & cum autoritate episcopi. d. c. si quis.

f Ordo] Hic loquitur de ordine inquantum est ordinata potestas, secundũ quã ipsum subiectũ potestatẽ hẽt ordinari duplhciter s ad opus, vel ad ministerium, & hec etiam ad alterum ordinari. Et hanc potestatem dicimus sacramentum secũdũ S. Bona. in 4. dist. 24. 4. ar. 2. q. 2. Et secundum Sco. ibi q. vni. ar. 2. Ordo propriè loquendo, non est sacramẽtum. Quia omne sacramentum est signum sensibile, non sic ordo qui est gradus spiritualis nisi dicatur sacramentũ inuisibilis gratię conuenientis tam ordinatio, non ãt loquitur hic de ordine qui est parium dispa. rium q̃ re sua cuilibet tribuens loca dispositio, de quo per S Aug. 19. de ciuitate, Dei.

g Pro signaculo] Idest pro caractere, de quo loquitur Scot. diffusè in 4. di. 6.

a De psalmistatu] Et licèt dicatur ibi psalmista. i. Cantor, tamen accipitur, vt hic, vt patet in dicta di stin quia inter alios ordines, vltimo co n numeratur psalmista. Et hoc tenet etiam Sanct. Bonauent. vbi supra par.2 ar.2.q. 2.

b Cōiter Theologi] S. Bonau. Theo.& Ric.

c Et ꝙ prima tōsura] Idem tenet Car.in cle.dudū, in princ. in 8.notabili de epult. Ros.hic §.t.tenet cum S Tho. licèt sit dispositio ad ordines, vt in tex. hic, & est verum quia non est ordo inquātum est sacramentum ad hoc ca. fetiatim,32.di & c. illud.77.di.c.a sub diacono, vbi prima tonsura non ponitur inter ordines, sed est deputatio ad diuinum cultum, & sic dicitur ordo, & sic loquitur, d.c.cum contingat & tenentes ꝙ sit ordo.

d Quod episcopatus] Dio.in li. eccle.hierarchiæ dicit ꝙ episcopatus est d.& Guil. antisiodor quarta par sum ca.1. huius sacramenti. Et Gof Pictauien.4.par. sum. ca.1.huiusmodi materiæ Sco.vero in d.di.24 dicit ꝙ secundum opi.Theologo.& Ric.S Bona. & S. Tho debet sic or diffiniri Ordo est gradꝰ eminēs in ecclesia disponens de congruo ad aliquem actum ad consecrationem vel dispositionem eucharistiæ pertinē tem alie verò opi canonistarum dicunt episcopatum esse ordinē.

Et ꝙ sufficit ad ordinem vt habeat aspectum ad actum sacramentalem. Sic habet episcopatus vt confirmare, & ordines conferre, ergo &c. Concludere ra men ꝙ aut ordo strictè accipitur. Et sic episcopatus non videtur ordo quandoquidem non habeat pote statem supra sacerdotem, quo ad consecrationē eucharistię. Si verò sumatur largè inquātum est officium quoddam respectu quarundam actionum sacrarum, & sic eps habeat potestatē in actionib. hierarchicis respectu corporis mistici supra sacerdotem episcopatus erit ordo, & sic addetur trib. ordinib. sacris. Eodem et modo dicatur de prima tonsura ꝙ largè sumendo est ordo, & addit quatuor ordinib. nō sacris, & sic concorda opinio hoc tene Rol. licèt quidam velint mordere angelicam, & indebitè quia omnia quę videtur contra p dictā concordiam tolluntur.

e Quod sic] Et rationem assignat quia omne sacramentum non iterabile aliquem effectum indelebilem imprimit non gratiam gratum facientem, quia potest amitti ergo illa effectꝰ erit character.

f Vt in ca.accoli

ar.3.q.3.ad primum.Facit. 23.di. psalmista, a qui psalmistatus idem est ꝙ prima tonsura & in hoc concordant cōiter Theolog.b Sed canonistę tenent ꝙ sunt nouem ordines ſm nouē hierarchias. s. prima tonsura seu psalmistatus,& ordo episcopalis. Et ꝙ prima tonsura c sit ordo est tex. in c. cum contingat,& ibi dom. Ant.& Can.de ætа.& qual. or.Similiter ꝙ episcopatꝰ d sit ordo, & ꝙ imprimatur character (iudicio meo) Facit inconuinc.biliter tex.in c.1.de ordinatis ab episcopo qui episcopi, re vbi patet quod licèt resignauerit nihilominus confert ordines,licèt non executionem ꝙ nō posset sic characterem indelebilē nō impressisset ordo epalis,quia nemo dat ꝙ non habet, & sic ſm canonistas erunt nouem ordines.& de eo um officijs,vide in suis titulis.

2 Verum in omni ordine imprimatur character? ℞.secundùm Ricard.vbi supra. ar.4.q.1.ꝙ sic,e & quid sit, vide supra character

3 Sed nūquid præexigitur character baptismi? ℞ ꝙ sic de necessitate.c. veniēs,de præsb.non bap. Secus de sacramento confirmationis, quia non confirmatꝰ si ordinetur recipit characterē ordinis,c.1.de sacra.non ite. exigitur tamen de cōgruo.

4 In quo actu imprimitur character ī quolibet ordine? ℞.ſm Ri.vbi supra dis.24. ar.4.q.3.pro generali regula tenēdum est, quod in susceptione illius exterioris signi imprimitur character ī quolibet ordine, in quo signo principalis potestas q̄ respicit ille ordo significat expressus, ad quā cōcurrūt al.cuius instrumenti traditio,& verbi expressio, quo verbo expressiꝰ determinatur instrumenti significatio & ideo quia principalis potestas quam respicit ordo hostiarij expressius significatur in clauium ecclesiæ datione q̄ in aliquo alio ꝙ circa ipsum fiat. Et potestas lectoris in hoc ꝙ ab epo si bi traditur codex lectionū diuinarū. Et potestas exorcisto p hoc ꝙ de manu epi scopi recipit librum exorcismorū,iō in eorū datione imprimitur. Et potestas accoliti ſm S.Bo.Ri. & Pe.& alios respicit principaliter portare cæteos & iō imprimitur per hoc ꝙ accipit cādelabrū de manu epi. Alij dñt vt Th.ꝙ imprimitur p hoc ꝙ tradit vrceolus, qa principalius p id significatꝰ eius potestas. Sed verius est primum, vt patet. 21.di.cleros, vel dic ꝙ vtrūq; dēt accipere, vt ī c.accolitꝰ.f 23. di.& in c.perfectis. 25. dis.

5 Sed quæritur an requiratur ꝙ talia instrumenta accipiā de manu epi? ℞. ꝙ non de necessitate, ſm Ri.in istis ordinib.minorib.sed sufficit postq̄ sunt ab epo instructi qualiter in officio suo debēt agere instrumentū accipiant ab archidiacono de mandato episcopi, & volūtate, in cuiꝰ acceptione imprimitꝰ character, qa instrumenti tra-

ditio

tus. Principale tamen quod accipit est cereus quia vrceolum accipit ab Archidiacono vt patet tibi.

a Ab Archidiacono] Dicit enim Ric. in d. dist. 24. quarti. ar. 4 q. 3. respondens ad secundũ, quod in minoribus ordinibus hoc est singulare, vt postquam eps docuit ordinandos qualiter in officio suo agere debeāt ab Archidiacono devolūtate, & mādato epi accipiāt īstrumētum, in cuius receptiõe caracter imprimitur, quia illius instrumenti traditio principalius est ab episcopo quā ab Archidiaco. hæc Ricard

b Potestas subdiaconi] sciias quod oēs ordines largo modo dicuntur sacri vt not. gl. sūmæ 22. dist. tamen subdiaconatus & diaconatus & præsbiterat⁹ & epatus dicuntur per excellentiā sacri c. vni co de voto. lib. 6. & c. nullū cum c. se. 28. dist. & rōnē assignat Pan. in c. 1. de cleri. cõiug. in prin. qa illi ordines magis participiant de sacramento corporis Chri, & transferūt ordinatos in sortē dñi vt eis non liceat amplius retrocedere. c. cum ex eo. d ele. li. 6. vnde gl. vbi ā dicit quòd sacri dicuntur a sanctimonia. i. castitate & cõtinentia quam inducunt. 32. dist c. nullū. Idē dicit S. Bon. in 4 distinct 24. arti. 2. quæ. 1. dices sanctitas vel sanctifi atio potissimũ consistit in continentia, ideo quidam ordines requirunt ipsam, quidam non: primi dicuntur sacri, secundi non & hoc non ratione sui, sed ministerij, hæc S. Bona.

ditio principalius ē ab epo q̄ ab Archidiacono.[a] Et pro ista opi. est tex. in c. accolitus, circa finem vbi est tex. apertus. 23. dis. in maiorib⁹, bñ oportet quod de manu episcopi. 33. dist. diaconus, in ver. ad accolitum.

6 Potestas subdiaconi [b] patet per hoc quod accipit de manu epi patenā [c] & calicē vacuū, & iõ in hoc imprimiť caracter, quia principalis act⁹ eius ē vasa dominici corporis & oblationes offerre diacono. Et legere epistolam est secundarius actus non principalis, propterea legitur etiam a non subdiacono. Potestas diaconi non potest exprimi quantùm ad eius principalem actum, qui est potestas portandi corp⁹ Christi in patena & dispensandi corpus Christi & ideo exprimitur [d] quantùm ad eius actum secundarium in traditione libri euangeliorum, in qua imprimitur caracter, secundùm Ricar. & Tho. Alij dicūt quod imprimitur caracter in man⁹ episcopi impositione [e] vt S. Bo. & Pet. & pro hac opi. facit. 23. dist. c. diaconus iūcto d. c. cleros. Potestas sacerdotis confertur, qñ ab epo dicitur, accipite spiritum sanctum &c. & huius opin. est Sanctus Bona. & Pet. Alij dicunt (vt Scot.[f] in 4. distinct. 24.) quòd ibi sunt duę formæ partiales. In quarum altera confertur potestas conficiendi eucharistiam, in reliqua potestas absoluendi in præsentia, & istis coniunguntur duę materiæ, hoc est duo signa visibilia. Propria formę primę ē traditio calicis & patene cum hostia, & vino, & verbis, accipe potestatem celebrandi & c. Secūdę formæ est impositio man⁹ episcopi super caput cum verbis, accipe spiritum sanctum, vt sic episcopus concorditer agat summo episcopo Christo, qui prius contulit potestatem apostolis conficiendi quam ab soluendi, hæc ille. Et hoc credo verius quò ad primam. materiam correspondentem primę formę. Sed quo ad secundam materiam correspondentem secundę formę quæ est manus impositio episcopi cũ illis verbi accipite, non credo, quia text. in capitul. vltimo, de sacra. non iteran. innuit, quòd manus impositio non est de substantia formę, quia si omissa fuerit non debet reiterari sed suppleri. Nec similiter prædicta verba, accipite quia sunt quædam pastoralia quæ ipsa non habent, sed habent alia verba quando imponitur manus.

c Patenam] Adde Ri. vbi supra. & Ro. vbi supra. Et ad hoc est. c. subdiaconus. 23. di. vbi patenam & calicem vacuum accipit de manu episcopi, de manu verò Archidiaconi accipit vrceolum cum aqua, manile & manutergium &c.

d Et ideo exprimitur] Rica. vbi supra dicit potestatē diaconi me diā esse inter potestatem subdiaconi & sacerdotis. Subdiaconus hēt ptātem tangē di vasa ministerij. Sacerdos consecrandi corpus & sanguinem Iesu Christi Diaconus & si non habeat potestatem tangendi corpus Christi, habet tñ ptātem portādi, illud in patena, & dispensandi in calice sanguinē, & in hoc est principalis eius potestas, quia ergo ī cõ ecratione ei⁹ hęc potest exprimi non põc per traditionē vasorũ tñ, nec p traditionē materiæ, nec decēs esset quod traderētur ei vasa cum sanguine & corpore, cū sacerdoti non traditur corpus, & sanguis sed vinũ & hostia, ideo potestas diaconi cõ fertur ī traditione euāgeliorum hęc ille. Datur. n. tunc et ptās legē di euāgeliũ in ecclesia qđ est eius actus secūdari⁹ ī quo iclud ē pricipalis. s. dispensatio sacri sm Th.

e In manus epi impositiõe] Pro hoc facit illud, Actu, 7. vbi apostoli ord nauerunt septē diaconos per manuum impositionem, facit qs manus est organum organorum in qua principalis residet potestas operandi Ri. tamen hoc non tenet, & placet.

f Alij dicunt vt Scotus] Cum Scotus concor lat Ric.

Episcopat⁹ verò ordo quo ad caracterē suscipitur in vnctiōe capitis ex chrisma te, sed hoc non est verum per c. vnicum, a in principio de sacra vnctione vbi dicit supplēdum quod est omissum. Imprimitur ergo ex impositione manuū epi scoporū super caput eius, vt potest elici ex c. episcopus, iuncta gl. 24. dist. Nec ob c. vlt. de sacra. non iteram. quia loquit̄ de impositione quæ fit diacono, & sacerdoti quæ non est de essentia. Psalmistat⁹ seu prima tonsura q̄ confertur cū ei capilli abscindantur. b

7 Quæ sunt necessaria in quolibet ordine? ℞. ꝙ vt colligo in diuersitate doc. dicen. est q̄d omnia statuta in pastorali debent intelligi ita necessaria, quod si aliquid omittatur nihil fiat, & necessario totum sit iterā. nisi omissa sint de illis de quibus in iure est exp̄ssum, ꝙ non sunt de necessitate, vt vnctio, vt in d. c. vnico, de sacra. Et manus impositio in ordinatione diaconi vel presbiteri. d. c. vlti. de sacra non iteran. Et q̄dam orationes aliæ ab illis quæ dn̄r q̄n aliqua instrumenta traduntur. Et quędā alia fortè minima quæ ex se patent non esse de substantia ordinis, sicut ꝙ sit genuflexus, & similia, quæ magis sunt ad deuotionē excitandā. Item tempus, de tempo. or. c. fanè. Itē ętas, di. 77. subdiaconus. Itē q̄d ab epō proprio recipiat & nō simul plures c accipiat c. dilectus, de tempo. or. & eo. tit. lib. 6. c. cum nullus. Item ꝙ a latino vel græco epo recipiat̄, de tē. or. c. q̄d translationi. Itē missa ī minoribus ordinib. & huiusmodi, ieiunium autem nō est de substantia.

8 Sed nunquid tactus corporalis instrumenti, sit de substantia ordinis. Tho. in 4. dist. 24. tenere videtur ꝙ sic, & verius credo, quanuis alij dicant ꝙ solū porrectio instrumenti manus extensio sit de substantia. arg. l. q̄d meo. §. si per venditorem. ff. de acq. pos. q̄a in sacramentis requiritur tactus corporalis, vt patet in baptismo vnctiōe & huiusmodi, & hoc patet in pastorali vbi dr̄. Accipe hoc vel illud. Sec⁹ dicūt q̄dam de impositione manuū, q̄a non req̄rit̄ tactus Sed Gof. & Ho. tenent ꝙ similiter ē necessarius, per c. fi. d de sacra. nō iterā. Ego teneo e ꝙ licèt in impositiōe manuū non tangat, ꝙ non sit aliquid supplēdum. Et similiter ī instrumētis in quib. caracter ex eorum traditione non imprimitur, sed sufficit porrectio licèt sit melius tangere, secus in traditione instrumentorū ex qua caracter imprimitur.

9 Sed nunquid oportet tangat ambabus manibus. Item oīa puta patenam simul cū calice & huiusmodi? ℞. ꝙ non credo, sed sufficit solùm tangat modicum q̄d alicui⁹ rei quæ nullum intermediū discontinuās habeat ad totum. ar. c. vnic. de cōs. ec. li. 6.

10 Vtrum sufficiat traditio euangeliorū pro libro exorcismorum, vel superpellicium pro dalmatica, & huiusmodi? Resp. quod non, nisi in eodem libro contineren tur omnia simul, si tunc haberet intentionem tradendi illum librum, qui pertinet ad illum ordinem.

11 Quid si eps fecit act⁹ & ali⁹ dicit verba vel econtrario? ℞. nihil valet, q̄a sacramēta sunt vnitatis quæ diuidi nō possunt, de conse. dist. 2. quia passus, & 34. q. 1. loquit̄. Fallit hoc in minorib. ordinib. vt dictū est.

Vtrum

Ric. vbi ī. & dicit q̄a principalis actus vel potestas sacerdotis respicit corpus Christi verū iō datur ab episcopo calix cū vino & patena, quia habet transubstātiare panem in corpus Christi, & vinum in sanguinē eius. Actus secundarius est ligare & soluere fideles vt dispo. nantur ad dignā susceptionē cor. poris Chri. Idē tenet d An. in c. fin. de sacra non ite. quidā autem argnit ī Scot. dicens ꝙ non sunt duæ formæ partiales, q̄a essent duo caracteres &c. Ego miror ꝙ iste nō viderit S. Th. 4. di. 14. ar. fi. in rub. ad quartum. vbi dicit ꝙ dn̄s in cęna dedit potestatē quā tùm ad principalem actum. s. q̄n dixit. Accipite & comedite hoc est corpus meū, hæc quotiescūq; feceritis in meā com. fa. &c. Sed post resurrectionem quantū ad actum secūdariū dixit. Accipite spm̄ sanctū quæcunque &c. Nō ob. id q̄d dr̄ ꝙ essent duo caractes res nec duo ordines, q̄a est vnus cum maiori potestate. Idem sentit Rose. ordo. 3. §. 3. licèt non vtatur his verbis.

a Per c. vnicū] De vnctione episcopali, & quid significet. Vide in d. c. vnico.

b Abscindā tur] De tonsura cleri corum. V. de Ricar. 4 dist. 23. ar. 1. q. 5. per totum & ar. 2. q. 1.

c Et non simul plures] Vide ī. Ordo 2. & quæ ibi dicam. Et ꝙ simul plures ordines non debeat conferre. Vide in cap. dilectus, de tempo. ord.

d Per ca. fi.] Ibi non probatur de tactu corporali, sed solùm ꝙ manuum impositio si est omissa debet cautè supple ri &c.

e Ego teneo] quidam tenet contrarium & allegat Rose. Sed forte non vidit eam. Ordo 2. §. 1. q̄ recitat opiniones, & nihil dicit. Et verè non meret̄ hoc dictum reprehensionem, vt patet.

a Expressio verborũ] Et in d.c. §. in fi. dr. Suspẽsio autẽ manuũ dẽt fieri cũ oratio super caput effunditur ordinandi, hæc ibi. b Est vel supplen.] Et dum dicitur in c. fi. de sacra. non iterã. Quod omissum est caute supple ri debet, vult dicere ista fiat, vt alijs defectus ille non innotescat, vnde po est dicere manum imponẽdo vade & porta mihi talẽ librum, vt credatur q illa manus impositio sit facta per illud pręceptũ. Vel faciet in capella paucis vocatis ita do. An. in d.c. fi. in fi. c Secundũm cõiter doc.] Et patet hoc in c. solicitudo 52 di. & vide supra eo § 14 & c. 1. de cle. per sal. promo. d Respõ. q sic] Idem Role. ordo 1. §. fina. e A quo potest dari] Ricar. in 4. dist. 25. art. 1. q. 1. dicit q potestas cõferendi ordinẽs potest conuenire dupliciter, s. vel ex ordinatione vel ex generali seu speciali commissio ne hoc secundo modo conferre potest minores ordines vt episcopus qui renũtiauit episcopatur vel Abbas &c. de quib' hic in principi. & in §. fi. Sed primo modo potest conferẽdi quencunque ordinẽ hi in epis cõue-

12 Vtrũ requiratur necessario expressio verborũ cum traditione instrumenti? Rx. ẽm In. in c. præsbiter de sa. non ite. q sic ita q si pars illius orõnis sit dimissa a capite est inchoanda & bene qa materia cuiuslibet sacri est instrũ traditio, forma verò est exp̃sio verborum [a]

13 Quid si aliquid sit omissum? Rx. q si omissum sit de necessitate seu substãtia ordinis sic totũ est iterãdum. Si verò non sit nisi de bene esse, vt esse, vt ea quæ non sũt de necessitate, sic i alia ordinatione est supplen. Et ab eodem qui prius ordinauerat si potest & non ab alio, secundũ Inn. vbi s̃ nisi qñ primus non p̃t perficere, nec añ suppletionẽ pôt exequi ea quæ sunt illi' ordinis, ar. 52. dist. solicitudo, hæc ex Inn. & Ho. & Gof. in d.c. præsbiter, nec poterit talis suppletio fieri, nisi tempore debito ad ordinationes tenendas, ar. præfa. ti. c. solicitudo.

14 Sed quõ supplebitur qñ aliquid est omissum? Rx. si erat de substãtia vel dubiũ an sit de substantia secundũ Inn. vbi supra totum replicabitur. Si verò certum est q non erat de substantia, tunc indut' qñ ordines dãtur veniet. & accipiet q est omissum solum. Propterea qui non habuit impositionem manuũ secundùm Host. solummõ eã accipiet qa secundũ eũ non est de substantia, vt dictũ est. Et si qs p̃sbiter in sua ordinatione habuisset impositionem manuum, sed non fuissent dicta prædicta verba, accipe spiritũ sanctum &c. sed

alia ẽm aliqua pastoralia epi̇scorum, tunc nihil iterã. est vel supplen. [b]

15 Vtrũ i collatiõe ordinũ ɔ̃feratur gratia gratũ faciẽs? Rx. Ri. in 4. di. 24. ar. 4. q. 1. q sic, si suscipiatur dignè.

16 Vtrũ character vnius ordinis de necessitate pręsuponat characterẽ alterius ordinis? Rx. q non ẽm cõiter doc. [c] i 2. di. 24. Sed quo ad executionẽ, sic de quo dic vt s̃. Irregularitas. 1. §. 36.

17 Vtrũ ordo liberet a fortuna seruili? Rx. q sic, [d] ep̃atus & sacerdotium, siue sit seruilis vel ascriptitia, vel curialis 54 di. seruus si sciẽte, & ibi gl fi.

ORDO II. a quo p̃t dari, [e] Rx. ẽm Ho. in c. cũ ɔtingat. de æta. & qua. & sequitur Pa. in c. quãto de consue. q prima tonsura q̃ clericatus dr̃ vel psalmista tus (quod idẽ sunt) pôt dari a quocunque sacerdote parrochiali suis subiectis. Et istud tenet Hug. Rai. Io. Inn. & ẽt Arch. in c. nullus ep̃s, de tẽp. or. li 6. Goff. tenet q non potest. Et sic videt habere vsus ecclesiæ Roma. Ego cũ Ioã. An. in d. c. cũ ɔtingat, dico quod si habet supra laicũ quasi episcopalẽ iurisditionẽ pôt. c. abbates de priui. li. 6. si non habet, sic non potest, & hoc sequitur Anto. in d.c. cũ contingat Abbas vero si est præsbiter, & ab ep̃o bñdict' vel recusatus bñdici, p̃t dare tres ordines minores. s. Clericatũ siue primã tõsurã Hostiariatũ & Lectoratũ i suo monasterio & suis monachis, seu illis q vt esse creãt monachi illi' accesserũt. Et ẽt sęcularib. oib. su p quibus hẽt quasi ep̃alem iurisdictionem Et ẽt in alio monasterio potest eos confer re, si est inuitatus ab eorũ Abbate, & illius

nit, cuius causa est institutio diuina, & ratio est ad hoc congrua, sicut ad solum pr incipẽ pertinet nõ tantum ordinare viros bellatores exercitu sed etiã duces exercitus sic ad episcopos qui sunt in ecclesia pricipes ñ tm̃ ptinet homines ordinare ad exercendum se ĩ ws delea persequentes audacter ĩfitendo epi fidẽ, quod fit per sacramentum cõfirmationis, sed ẽt ad ipsos solos ptinet duces ecclesiastici exercitos constituere quod faciunt sacramentum ordinis conferẽdo &c Nam vt dicit Ric. di. 5. quarti. Ordinati adminĩstrandum sacramẽta ad hoc aũt deputati, vt sunt duces aliorum hęc ille. Et ɔcor. S. Bo ibi. in 4. di. 25 ar. 1. & q. Addens illam ẽt in stitutionem diuinã, quia duo fuerunt genera apostolorum, s. duodecim, Et 72. illis. 22. maiores sunt, qui repræsentantur ab episcopia. c in nouo 21. di. Et illis solis fuit priũ ordinandi collata, vt paret de Stepha-

monasteriũ sit exemptum. Al·às non arg. 69. di. vt in glo. in sum. & in c. 1. hoc sequitur Host. & d. Ant. in d. c. cum contingat, de hoc nota. c. abbates, in gloss. in versi. tonsuram, de priuil. lib. 6. Episcopus verò potest dare omnes ordines omnibus de sua diœcesi oriundis, aut qui in sua diœcesi habent domicilium, vel beneficium. Aut de licentia episcopi cuius est subditus ordinandus, vel capituli sede vacante, Vel vicarij generalis episcopo in remotis agente. Vel sui prælati si sunt religiosi exẽpti, hæc nota. in c. cum nullus, de tempo. ordi. lib. 6.

1 Sed quid si sacerdos vel episcopus aut abbas ordinat aliquem non sibi subditum, vt supra dictum est? Respon. secundùm Innoc. in ca. 1. de supplen. negli. prælat. ꝙ nihilominus character confertur. arg. 9. q. 2. Lugdunensis. De pœna verò tam ordinantis quàm ordinati vide supra Irregularitas. 1. §. 32.

2 Vtrum Papa possit dare licentiam non episcopo conferẽdi ordines sacros? Respon. Innoc. in c. quanto, [a] de consue. quòd sic, dummodo ille cui datur talis licentia habeat ipsos ordines, quos alteri vult dare, aliàs non.

3 Vtrum episcopus qui resignauit episcopatui, vel degradatus, hæreticus, aut excommunicatus est conferre possit ordines? ℞. secundùm Richard. in 4. distin. 25. ar. 1. quæstio. 2. & 3. Et S. Bonauẽ. ibidem, arg. 1. quod si fuit legitimè episcopus ordinatus, & confert ordines, & character imprimitur, sed non executio, [b] & de hoc vide supra Irregularitas. 1. §. 30. & 31. mortaliter tamẽ peccant scienter in talibus ordinem suscipientes ẽm eundem Ric. vbi suprà. Et similiter supradicti ordinãtes, nisi in casu de quo s. Irregularitas. 1. §. 31.

ORDO III. quibus potest dari? ℞. quòd omnibus masculis qui a iure non prohibentur ordinari. Mulieribus autẽ nullo modo potest dari, & si de facto [c] detur, nihil fit, quia characterem non suscipiunt, vt nota. Richard. in 4. distinctio. 35. argu. 4. quæstio. 1. Nec obstat cap. presbiter, & c. mulieres. 32. distin. in quibus voca-

a C. quanto] Ad de gl. ibidem in c. reseruata quæ dicit Papam non posse demandare laico vt chrismet, sed benè sacerdoti habenti ordinem &c.

b Sed non executio] Dicit Pa. in c. 1. de scisma. Aut gesta per scismaticum præcisum &c. sunt spiritualia aut temporalia, primo casu aut sunt spũalia quę vltra gratiã habent executionem sacramenti vt est ordo, aut sunt spiritualia in quibus tm̃ cõfertur gratia, vt ĩ sacramẽto corporis Chr̃i, primo casu, aut sũt scismatici largissimè, & tunc talia gesta tenent etiã quoad caracterẽ & quoad executionem, quia licèt in peccato mortali existẽs sit suspẽsus quoad se, non tamen quoad alios, vt in c. fin. de coha. cle. & mul. vnde gratia diuina, ꝑ quam confertur sacramentũ transit per istum tanquã per canale lapideũ, vñ peccatum sacerdotis nõ potest ista inficere, vt in c. vestra, de coha. cleri. & muli. & idem de excommunicatis minori excõicatione, quia possunt offerre, ex quo non sunt suspensi a collatiõe, c. si celeb. de cler. excom. mini. Si verò sunt scismatici largè, vt quia suspẽsi vel depositi, vel ẽt sunt scismatici strictissimè, & tunc aut scienter quis recipit sacramenta ab eis, & citra formam ecclesiæ, & nihil recipit vnde etiam character non imprimitur. 1. quæstio. 1. Detrahe. & in c. 1. cum ibi no. de baptism. Si verò fuit seruata forma ecclesiæ, tunc imprimitur caracter, sed executio non confertur, quia ipsi non habent &c. Si verò ignoranter & probabilis erat ignorantia, tunc quandiu est factum occultum confertur ordo & executio. Et sic cedit opinio veritati. Sed postquam hoc fuit patefactũ requiritur dispẽsatio & si totus orbis esset inuolutus &c. Secundo casu, & tunc si ignoranter receperunt nõ est necessaria aliqua dispensatio, de quo vide supra Baptism ps. 5. §. 15. & clericus. 8. per totum, vide per Pa.

c Et si de facto] Nõ est, quia sacramenta vim habẽt ex sua institutione. Christus aũt hoc sacramẽtum instituit conferri tantũ masculis ñ mulierib⁹ cuius fuit duplex ratio congrua. Vna qa ordini competit officiũ doctrinæ inquantũ omnis ordo ordinat ad præsbiteratum, cui hoc officium competit. 16. qõ. 1. Addijcimus. Quod ẽt conueniat ordini diaconatus habetur in c. perlectis. 25. di. & 95. di. in sancta, s. sacerdotis, sit principaliter officium Diaconi verò per delegationem. Docere autẽ publicè mulieri non conuenit propter debilitatem intellectus, mutabilitatẽ affectus, quos defectus de communi lege notabilius patiuntur quàm viri. Decet etiam doctorem habere viuacẽ intellectũ in veritatis cognitiõe, & stabilem affectũ in persistendo in eius concessione. Alia ratio est qa ordo ordinatum constituit in aliquo gradu eminentiæ q aliquo mõ significari debet ex eminenti natura illius qui ordinat. Mulier verè respectu viri subiectionẽ hẽt, quia mulierũ sexus naturaliter imꝑfectus est in respectu sexus virilis. Has duas rationes extrahere possumus ex dictis primæ Thimot. 2. distinct. Mulier in silentio dicat cum omni subiectione, docere autem mulierẽ nõ permitto, neque dominari in virum. Hæc Rich. in 4. dist. 25. argu. 4. quæst. 1. Et S. Bonauen. ibidem, articulo secundo quæst. 1. Nec valet illud de Delbora, quæ iudicauit populum Iudic. quarto. Quia illa potestas fuit temporalia

tur presbitera, & c. diaconissam [a] 27.q.1.& c. sacratas 23. dist. quia non est ab ordine [b] sed a prælatione dicitur abbatissa, diaconissa, & a viro presbitero dicitur presbitera, vel a viduitate, & sacratæ dicuntur a voto ex quo se Deo consecrarunt. Quidam tamē dicunt quod nec etiā illi qui non habent vsum rationis sunt capaces, vt no. Ricar. vbi s q.2. Sed de hoc valde dubitarē. si daretur an susciperet characterē, & potius tenerē q sic, [c] ar.c. christiani, & c. Si vester. 11.q.1. & qd notat in c. nullus, in ver. infanti, de tē. or. li. 6.

1 Sed qui sunt q prohibētur ordinari? R. primò illi qui non hñt debitā ætatē, & quæ sit respectu cuiuslibet ordinis. Vide. s. Aetas.

2 Secūdò illiterati, vt i c. nullus eps, de temp. ordi. lib. 6. Verum aūt suscipiet characterē si ordinetur, dic q sic, ar. c. veniens de presbit. non bap. Et de hoc vide Clericus, 2.S.1.& 2. scilicet de literatura.

3 Tertiò criminosi vel existentes in mortali nō debēt promoueri. de tēp. ordi. c. ex tenore tuarum, & ibi gl. d. c. ad aures, & si noto. sunt crimina mortalia, peccaret mortaliter eos ordinans, alias non, vt no. in c. quæsitū, de temp. ordi. Ipse tñ qui suscipit peccet mortaliter, siue sit publicū siue secretum. Et quotiēscūque exhibet se vt ministrū eccle-

li qui vsu carent rationis, propter aliquā euidentē vtilitatem, non tamen passim fieri debet. Quandoquidem ex tali ordinatione infantium ad beneficia ecclesiastica resultet contemptus canonum, scandalum hominum, & periculum animarum quæ not.

siç, peccat mortaliter, & toties quotiēs huiusmodi actum facit. Vñ q tangit res sacras quasi ex officio suo peccat mortaliter, sec⁹ si ex necessitate, & sic qlibet laic⁹ facere pōt s̄m Tho. [d] in 4. dist. 24. facit ad hoc cap. multi 40. dist.

4 Sed nunqd sufficit ɔtritio? R. licèt sit diuersa opinio, nihilomin⁹ ego credo veri⁹ fore quod sufficit (excepto qñ vult dicere missam) de quo dic vt supra. Eucharistia. 2.S.5.

5 Quartò bigami, vt in c. acutius. 26. dist. & de bigamis per totum, de quo vide supra. Bigamia.

6 Quintò solenniter pœnitētes 50. dist. c. ex pœnitētibus, de quo vide pnia. §.5.

7 Sexto neophiti 48. di. S. prohibentur, & c. quoniā, & 10 ponitur ibidē c. sicut.

8 Septimò curiales, [e] q ,ppter aliquod officiū curiæ sunt obligati. [f] 1. dist. c. 1. 2. & 3. 54 dist. legē. absoluti verò a curia nō ,phibentur 61. dist. olius, nisi aliás sint infames vel irregulares, vt in dictis iuribus.

9 Octauó, rōcinijs obligati, de quibus dic vt infra. Ratiocinia S.1.

10 Nonò serui, de istis dic infra seruitus S.& 4.

11 Decimo, corpore viciati. Habes de hoc supra. Corpore viciatus S.1.

12 Vndecimò, illegitimè nati, & quis dicatur illegitimus, vide filius.

13 Vtrū illegitim⁹ intrās religionē possit ,pmoueri? R. q sic, de iure cōi s̄m Ho. in c. 1. & Bar. in c. n. d fil. p̄sbi. sed ad prælationē. [f]

ralis non spiritualis. Et vide de his mulieribus præcellentibus in cap. dilecti, de arbi.

a Diaconissam] Idest Abbatissam, dicit gl̄n. Et glo. in ver. ordinari, declarat q illa erat quædā benedictio quæ fundebatur super eam, ex qua consequebatur aliquod officium spirituale forte legēdi homelias vel euangelium ad matutinas. Et sic non ordinabaē. Qd autē mulier non possit dicere habetur in ca. mulier. 23. distin.

b Ab ordine] Scot. in 4 di. 25. quarti, i solutione secundi argumenti principalis, dicit q i Græcia pnllet eē vxor presbiteri, vel iter latinos pt dici vna bona matrona viduaalia perfecta inter alias mulieres, vel tertio pt dici abbatissa, de his aūt q̄ fœminis ,phibent vide s. Fœmina.

c Tenerē q sic] Idem tenet S. Bona in 4. di. 25. ar. 1 q. 2 Sed bñ dicit ipse cū Ricar. ibidem q vsus rationis in suscipiente ordinem aliquando requiritur de necessitate, vt s. in epo, sacerdote, & recipiente sacros ordines, quia sicut i matrimonio nihil fit præter consensum suscipientis, sic in sacris ordinib. suscipientibus maximè in epo, qui contrahit matrimoniū spirituale cū ecclesia sua. Aliqñ requirit de honestate, vt in suscipientibus ordines minores. Nam & si aliquādo ordinetur il-

d Secundū Th.] Qui ait qd̄ ē de iure naturali. vn vt hō mund⁹ sācta pertractet, intelige nisi esset contritus. Idem Rol. Ordinat⁹ 1. in prin. & §. 1. vide q̄ s. notaui. Cōtessio. 4 §. 1.

e Curiales] Qui dicantur curiales, vide Rol. Ordinandus. §. 1. vbi latè cum seq. Et vide s. Curialis.

f Sed ad prælationē] Intellige extra religionē, vt innuere vñ iura, & Ric. in 4. dist. 25. ar. 4 q. 3. vbi tñ si. sic ait. Non tamē posset talis curatus poni parochianus, vbi ēt dicit qd defectus natalium non impedit alicuius ordinis susceptionē de facto. Aliás. n. per dispensationē non permitterētur ministrare, nisi iterum ordinarentur. Impedit tamē ordinis susceptionē de iure. Iura. n. tales prohibent ordinari, cum ,pter sacramentū reuerentiā, tum quia ille qui ordinatur constituitur in aliquo eminēti gradu,

quæ eminētia nō conuenit illegitimæ natis, eo ꝙ eorum claritas ratione turpitudinis siue originis in conspectu hominū offuscatur, tū ꝑ detestationem criminis parentū, cum quales pluriquam alij vt in pluribus solent esse malè morigerati, eo quod a parentibus nō ita solliciti licitè legitimè nati instruuntur, ꝑ dispensationē tamen nisi pater næ incontinētiæ imitatores fuerint possunt promoueri licitè. Et tāto difficil or é dispensatio, quātò turpior est eorum origo. Et cū talib[9] vt possint habere & obtinere dignitates, & personat[9] & alia beneficia curam animarum habētia, dispensatio ab apostolica se de requiritur, de fil. presbi. c. 1. & fi. Et si religionē intrauerit, quamuis postquam in religione profes si sunt possint si ne speciali dispēsatione ad ordines oēs ꝓmoueri secundu glo in d. c. fi. Et cu vide tex. cum his quę ibi leguntur. & no. in c. cū in cūctis de elect. & c. consuluit, de fer. non ordin. 35. q. 3. de ince. stus.

a Mortaliter pec cat] Adde Rose tus Ordinator. §. 4 secundū Thomam alleg. ex ratione, quia s. i infidelis est domino suo cū hoc

nō pōt sine dispēsatione pa pę de fi. psbi. c. is qui, lib. 6.
14 Quid si nō itrat religionē Vide supra. Irregulari. 1. § 51.
15 Vtrum dispensatio cū illegitimo vt ad clericatū vel ad ordines promoueatur, debeat inrel igi de omnib. ordinib. Vide supra. Clericus. 1. § 3.
16 Duodecimò Peregrini & ignoti ordinari non debent. Peregrini sunt qui nō sunt oriundi de episcopatu, vel non habent ibi domicilium aut beneficiū, vt in c. cū nullus, de æta. & qa ordi lib 6. Ignoti sunt quorū origo & vita & regularitas non est nota epo. 24 di. c. qñ, & 2. q. 7. quæ ten. non peregrini ordinari non debent, nisi habeant literas autēticas, vt infra. Peregrin[9]. §. 3. similiter ignoti nisi pri[9] examinatione ꝑuia cognoscunt, vt dictis iuribus.
17 Tertiodecimo. Infames & de hoc vide supra. Infamia. §. 3.
18 Quartodecimò, omnes irregulares, & qui sint. Vide supra. Irregularitas. 1.
19 Quintodecimo. Oēs suspensi aut interdicti, vel ex cōicati, & de istis habes. supra. Interdictum. 5. §. 1. facit enim in atg. Et interdictum. 1. §. 11. & j. Suspēsio. 1.
20 Sextodecimo. Oēs ordinati in diaconos vel subdiaconos a Papa non possunt sine eius licentia ab alio or dinari ad supiores ordines c. cū indistribuendis, de tē. or. & in c. filium. 1. q. 1.
21 Decimoseptimò, Hermofroditus. 36. di. ca. illiteratos, i 1 ver. aliqua parte corporis viciatos, & 49. di.

c. fi. facit in arg. vide § Hermofroditus. §. pe. & si ordinetur non suscipit caractē, nisi prævaleat sexus virilis, ẜm gl. in §. item Hermofroditus 4. q. 3. si æqualis esset nō suscipetet ẜn Rod.
22 Decimooctauò cōiugati, nisi velit religionē intrare, vel ad sacros ordines ꝓmoueri, c fi. de tē. or. l. 6. ꝗ quo dic vt Mr̄mōtū 4. §. 8.
23 Sed quid si eps ordinat aliquē ꝑsatorū? ℞. ꝙ mortaliter peccat a ẜm Tho. in 4. di. 24. nisi cum eis dispensaret in casib[9] in qbus pōt. Et vltra hoc si ordinat infantē nisi religionē itraret, aut coniugatum nisi velit ad sacros ordines ꝓmoueri, vel religionē intrare vel illiteratum, suspensus est ꝑ annum a collatione clericalis tonsuræ, 5. nota. in c. eos, & c. nullus, de tē. ordi. li. 6.
24 Vtrū prælat[9] possit cogere clericū ad ordines suscipiendos? Respon. ẜm cō ter doct in cap. q̄ris, de ęta & quali. ꝙ si habet beneficium potest cogere, nisi legitimè excusetur, de quo vide ib dē. Si verò nō habet beneficiū ecclesiasticū, non potest cogere, & ordinās inuitū b qui non est beneficiatus est suspēsus a celebratione missę per annum & debet deponi 74. d. c. 1. & 2. c
25 Vtrū coactè ordinat[9] suscipiat caractērē? ℞. qđ si coactio sit cōditionalis puta vt euadat mortē sic suscipit, at ti. c. vbi ista dicisti. 73. dist. & c. de iudæis. 45. di. & c. qđ quidā. 1. q. 1. qa voluntas est 15. q. 1. merito, sed si coactio sit absoluta, puta qa ꝑ vī ordinatur, sic non suscipit caracterem, facit c. maiores, iu fi. de baptis.
26 Sed nunqd talis ordinat[9] mętu ꝯditionali teneaẜ cōtinere? ℞. qđ nō, si męt[9] talis fuit qui potuit cadere i cōstantē viū p. c. ꝑlatū de his q̄ vi me & i c. ad aures, qa itegritas ē res voti nō ꝑceptī. c. itē pritas. 32. q. 1.

ORDO III. quo tpe debet dari? ℞. ꝙ prima tonsura potest date omni tē pore

vergat in detrimentum eclesię & honoris diuini Et ꝗ non pos sunt in bonū illorum qui istis, melius est n il e re pau os bonos ꝗ multos malos tales. 21 dist.
b Et qui inuitus n uitum] Inuitus dicitur ille qui aliquo indicio n tamen voce volū tatem ostendit. Sed reclamans dicitur voce vel signo. 1. dist. Si qs Diaconus, vt if de fer. vi ba. præ di l. inuitum. Nō solu ergo qui ordinat inuitū, sed & reclamantem incurrit pęna n, vide j. Suspēsio. § 4.
c C 1. & 2] vide glo. in sum ibidē & gl. in d. c. q̄ris, & d cit Qđ deue potest facere de nolente volentē ẜm gl. in d. sum.

a Pro eodem die] Fictione canonica dicit tex. & gloss. ait etiã sine fictione loquendo de die naturali Gene. 1. factum est vespe & mane dies vnus. Et si episcopus non potuit pficere ordinationem sabbato die dñi co perficiet côtinuato ieiunio secundũ glo. in d. c. literas. Et sic loquitur. c. ꝙ a partib 75. dist.
b Fallit hoc secũdũ glo.] Quę etiã plus dicit ꝙ in die dñico in mane potest ordinari sacerdos & hora tertiarum consecrari in episcopum &c.
c De substãtia] ego credo verã opinionẽ istã ante factũ, sed post factũ tenerẽ glo. in d. §. super eo, quia diversa sunt cõsecratio, & missa tñ non debet omitti qa ecclesia sic ordinauit pp reuerentiam sanctorũ, & vide ibi Pan. docto.
d Quod limito verũ] Bernar in d. c. sup eo, dicit semel se fuisse interrogatũ vtrum vnus posset dicere missam, & alter cõsecrare. Et se respõdisse hoc fieri nõ debere, qa ẽ ꝯ ordinationem ecclesię.
e Volunt susciperẽ] Vt subdia con⁹ manipulũ. Diaconus stolã, sacerdos casulã cũ cæteris indumẽtis, s. sindonẽ, amictum, tunicellas.

lum de quatuor minorib⁹, & postea addidit minores, & ideo ista indiffinita restringenda est ad supra expressa, facit. l. pomponius, princi. ff. de procura. vnus ãc facer ordo cũ pdictis minorib. vel duo sacri ordines eadem die vni personæ conferri non possunt, nec in hoc dispẽsari potest, nisi per Papam, vt nota. Innocen. & Hostien. in c. dilectus, de tẽpo. ord. sed conferri debent singuli per se & per certa interstitia tẽporum. 77. dist. in singulis, & c. quicunq;, vñ licet aliqs ordinator continuaret ieiunium vsque ad dominicã de mane, & ordinãdus, non tamen posset qui in sabbato vnum susceperat aliũ die dominico recipere, qa censetur pro eodẽ die, a c. literas, de tẽp. ordi. Fallit hoc ſm Glo b in c. ꝙ a patrib⁹, 75. di. in episcopo q in sabbato potest in sacerdotẽ ordinari, & in dominico in episcopum consecrari.

3 Quæ pœna cõferẽtis ordines contra præfactã formã. s. duos sacros vno die vel minores cũ vno sacro? R. ſm Ber. in c. dilectus, de tẽpo. ordi. ꝙ suspensus ẽ a potestate ordinãdi, donec p Papam cum eo dispensetur. Sed d. Anr. in c. literas eodẽ tit. dicit ꝙ non est suspẽsus sed suspendend⁹ ab ordinibus dandis sic collatis, sed ordinatus bene est suspẽsus ipso facto, & a solo Papa põt absolui, in d. c. literas. in fin. de quo vide supra Irregularitas. 1. §. 13.

ORDO VII. quomodo debet ꝯferri? Res. Quod primo debet præcedere scrutinium siue examinatio p Archidiaconum de iure cõmuni, de officio Archi. ad hoc, & c. vt nostrũ, & de cle. c. nihil est §. episcopi. l. de vita, moribus, & qualitatibus, & cæteris q̃ requiruntur inordinato. s. ꝙ nullum impedimentum de suprascriptis habeat. Itẽ ꝙ sit sobrius, non ebriosus. 15. disti. ca. vnũ orarium, loquitur tñ de episcopo, & 44. p totum. Item prudens. 36. dist. vsque ad 40. dist. Item ornatus virtutibus. 40. distinct. vsq; ad 42. Item castus. 43. dist. est principium pudicus. 26. distin. vsq; ad 35. Item hospitalis. 42. distin. per totum. 80. dist. c. non satis, & c. paschæ, non litigosus. 46. dist. 99. dist. 86. dist. peruenit non cupidus. 47. & d. c. peruenit, & dist. 88. per totum. Item domui suę bene præsidens. 47. dist. c. sicut hi. §. necesse. 89. distinct. Item ieiunus. 75. dist. ꝙ a patribus. Secundo debet missa celebrari ab eo qui vult ordinare. Vnde aliqui, vt Ray. tenet ꝙ si missa omittatur nihil fit totum iteran. est. Hugo tamen & Ioan. 75. disti. in c. ordinationes, el 1. & Ber. in c. ꝙ sicut. §. super eo, in gl. 1. de elect. tenẽt. ꝙ nõ est de necessitate qđ credo verũ in minoribus, secus in sacris, qa est de substantia c vt s̃. ordo 4. §. 5. Fallit in prima tonsura quæ cõmuniter hodie sine missa daĩ, & si vnus dicit missam alius consecret, nihilomin⁹ tenet ordo, vt dicit Bernar. & Hug. vbi s̃. licet fieri nõ debeat. Qđ limito verũ d in minoribus sed non in sacris. Tertiò debent habere ordinandi indumenta pertinentia ad ordinẽ quẽ volũt suscipere. e Quarto qđ ordinãs in quocũq; ordine seruet ritũ pastoralis, maximẽ circa porrectionẽ instrumentorũ in quibus character confertur, dicendo verba conuenientia & faciendo, vt ordinandi tangant corporali tactu p maiori cautela, & nihil omittat de ordinatis in pastorali, qa (vt dixi) excepto loco, & tẽpore, ætate, vnctione, impositione manuũ, tactu, corporali, ieiuniũ, missa in minorib⁹, & ꝙ sit pprius episcopus vel non, & orationibus aliqbus quę non dicunĩ cum aliquorum corporaliũ traditione, omnia alia ab istis creduntur ita de necessitate, ꝙ si aliquid omittaĩ, cõiter teneĩ ꝙ nihil fi, & totum est iterandũ ſm aliquos, licet (vt dixi) teneãt Theo. ꝙ in aliquib. ꝯferĩ character, & sic ſm eos si

a Dispensatione] aliqua sunt crimina quæ non impediunt ordinis executionem neque beneficij retentionem vt f usū vel adulteriū & hm̄ōi post peractā pœnitentiam. Nā quis licèt ministrat in ordine suo si de delicto pœnitentiā agat, ex quo in iudicio non cōuincitur. c. q̄ sitū de tēpo. ordi. & ibi no. Quędā vero sunt quę impediunt ordinis executionem vel beneficij retentionē ēt post peractā pęnitētiā licet sit crimen occultū, vt homicidiū, c. Miror. 50. di. & c. fi. de tēpo. ordi. & idē in symoniaco in ordine. Quare ēt ista crimina, & hmōi multo magis impediūt receptionē, vt in c. queadmodū, de iureiu. & l pre fa riosa, de his qui sunt sui vel alie. iur.

b Et vxor viro] Et hoc si videt maritū pronum ad adulteriū, & per suū ornatū quęreret reuocare, tūc licitē se ornaret alias non. Quia cessante cā cessat effectus &c. Itē q ille ornatus non sit alijs cā ruine, aliàs sine peccato fieri non posset. Quia uehilli pec quē scandalū venit, nec debemus iuuare proximū nisi in quantū possumus sine pctō c. faciat. 22. q. 2. nec sunt faciēda mala vt inde veniant bona, ad Ro. 3 & 1. q. 1. c. non est putanda. Et not. q si viderēt per hoc viris suis minimè placere, essent incusabiles, & multo fortius cum prohibētur a viris suis. Itē nō dicunt se exornare taliter vt viros accedār, vt in adulteras, ca. origo. 32. q. 4. patet, enim q tūc se immoderatè ornāt, cū hoc faciant ex superbia siue ex libidine. Et peccatū oīum habentiū incitamēta libidinis ex tali ornatu reducat in pdictas. Hæc Suppo. Sco. in 3. dist. 18. in Respond. argumen. dicit q Iudith peccauit mortaliter orando se q̄n iuit ad Holofernē qa volebat concupisci, & velle qa e mortaliter peccate mortaliter peccat. Possūt tamen se ornare, vt si maritus nollet red dere debitum &c. Et con cor. Rose. Ornatus. §. 5. & fuit dictum Sanct. Tho. secunda secundæ. q. 169. ar. 2. in corpore.

si alia omiterent essent solum supplenda, sed qa hoc non habemus exp̄ssum tenendum est secuū vt dixi.

1 Sed nunquid cū qs interrogatur & examinat tenetur dicere peccatū suū? R. sm Inn. in ca. inquisitionis. de accu. q non, nisi ēt post pœnitentiā impediat executionē ordinis, vel secundum Hostien. poteum respondere si aliquod horum commisi, egi pœnitentiam, nec indigeo in dispensatione. a

2 Vtrum episcopus possit suo subdito sine causa legitima denegare collationem ordinis? R. q aut est regularis, & sic non tenetur ei conferre, imo suus prælatus potest hoc sibi denegare, nec contra sui prælati voluntatem potest promoueri, & sic loquitur. ca. ad aures. de tempo. or. Aut est secularis, & sic non tenetur episcopus. Aut est in dignitate & beneficio, & sic non potest episcopus ei denegare, & sic loquitur. cap. ex tuarum tenore. de tempo ordi.

3 Vtrum ordinans indignum scienter peccet mortaliter? R. secundum Astē. lib. [illegible] 5. q sic, quia infideliter agit cum domino, qui eum dispensatorē constituit. vide s̄ Ordo 3. §. 23.

ORNATVS q̄ requiritur vt sit sine peccato? R. q sex, & intelligo tā de ornatu vestimentorū & corporis virorum & mulierum, quam de ornatu domorum & suppellectilium.

1 Primū recta intētio. s. vt n̄ fiat per superbiam vel libidinem sed ex legitima causa, nam vt dicit Chriso. in ca. sicut. 32. quæ. 5. Sicut enim peccatū opus sine voluntate non facit ita iustitia ex opere non consumatur, nisi voluntas assuerit. Nam vir ornans se vel mulier, vt non appareat in contemptū honestis personis, vel vt placeat vir vxori suę & vxor viro b & hujusmodi. ex tali intentione licitus ē c quilibet ornatus, si modo alię ad sint conditiones de quibus infra. Si autem fiat propter intentionem, sic tale erit peccatum, quale est peccandi intentio. Vñ Aug. de sermone domini in monte exponendo illud Mat. 6. cū ieiunitatis nolite fieri sicut hypocrite &c. In hoc aūt inquit. ca. maximè aduertendum ē non in solo nitore rerū corporaliū atque pompa, sed etiā in ipsis sordibus, & luctuosis eē posse iactātiā, & eo periculosiorē quo sub nomine seruitutis dei decipit, hęc ille. Ex quo patet quòd & super abundantia & defectus, & etiam mediocritas ornatus intentione mala, semper mala est, discutiat ergo d

c Licit⁹ ē] Inter alia vt sit ornatus cū sobrietate, ptime, Thim. 2. mulieres in habitu ornate cum sobrietate, & verecundia, vbi Nic. de Ly. Similiter & mulieres, supple ornare volo in habitu ornato id est, decenti & honesto, cū verecundia q̄ est preciosum ornamentū mulieris quo caret frōs meretricis Hiere. 3. frōs mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. Et sobrietate, gestus decē Ornantes se, non curiose. Ideo subditur, non in tortis crinibus id ē crispatis, & capitibus non velatis. Aut auro, id ē ornamentis aureis. Aut margaritis, affixis auro vel argento, vel vestibus consutis circa collū & manus, vel in veste preciosa, & ista sunt intelligenda vltra modū status & personæ vt hæc infra.

d Discutiat ergo] Adde Rose. Ornatus. §. 1. &

Damnabilis

prima intétio ornatus, & si sit ad prouocandũ alios ad libidinẽ, sic est mortale peccatum, quia non solum concupiscere, sed velle cõcupisci extra statũ matrimonij damnabile est s̃m August.[a] similiter si fit[b] propter elationem, vanagloriam, & superbiã quę sit mortalis,[c] & quando sit, vide Superbia & Vanagloria.

2 Sed nunquid mulier innupta possit se ornare, ut placeat alicui uiro. ℞. ꝙ licèt qdã indistinctè teneãt ꝙ nõ per dictum Aposto. 1. Cor. 7. cum dicit mulier quę nupta est &c. Tu tamen tene illud nupta accipi quãtũ, uel ad rem uel intentionem. Et ideo illa mulier quę intẽdit nubere, ut placeat alicui ꝓ uxore, si se ornat nõ habet prauã intẽtionẽ, sed bene illa quę cũ non intendat nubere, uel nõ potest cum aliquo quęrit ei placere & in hoc cõcor. doct. cõiter. Alexan.[d] & S. Th.[e] 2. 2. q. 169. ar. 2. facit. nõ satis. 86. distin. & do. Lu. 11. & Mat. 6. Si oculus tuus simplex fuerit &c. i. si intẽtio tua recta uel nequã fuerit op⁹ indifferens, erit rectũ uel neq̃.

3 Secundũ ꝙ requirit ĩ ornatu est honestas, nihil enĩ inhonestũ potest esse licitũ.[f] Vnde sicut sine iustitia nemo ingredit̃ regnũ dei, ita sine honestate quæ est una de partibus eius esẽtia lib. I. iustitia. S. iuris præcepta ff. de iust. & iu. & propterea Pau. ad. Gal. 5. ponit impudicitiã unũ de excludẽtibus a regno Dei. Directè autem habet inhonestatẽ ille ornat⁹ ex quo mulieres[g] vel uiri ostẽdunt loca impudica, & licet uiri nõ ostendãt nudę, sufficit ad impudicitiã taliter eorũ formã ostendere ꝙ s̃m rationẽ rectam impudicitiã ostendunt. Sicut faciũt qui uestimẽta ita breuia portãt ꝙ oĩa signa virilis mẽbri[h] appareãt. Similiter cõtinet ĩpudicitiã ꝙ inu

a Damnabile est s̃m Augu.] Hoc probatur Matth. 5. Qui uiderit mulierem ad concupiscendũ eam, &c. & facit. c. nec solo, &c. Qui uiderit. 31. q. 5.

b Similiter si fit] si constituatur ibi finis, etiam si non fieret ornatus ad prouocandos alios ad libidinem, esset indubitanter peccatum mortale. Et concord. Ros. ubi s̃ §. 2. Adde Alexan. 2. parte. q. 17. arg. 12. Qui concordat per omnia cum his quæ hic dicuntur.

c Quæ sit mortalis] Non mihi uidetur hoc procedere. Et ex intentione bona quòd possint se ornare cum nulla subest causa, vnde si quis ornat se ex sola, cõplacentia voluntatis sine rationabili causa, in hoc ipso videtur naturæ contrariari, & iniuriari creatori, vnde Boe. lib. 2. prosa. 5. de conso. dicit. Sic rerum versa conditio est, vt diuinum merito rationis animal, non aliter sibi splẽdere, nisi inanimatæ supellectilis possessione videat. Et alia quidem suis rebus contenta sunt, vos autem Deo mente consimiles, ab rebus infimis excellentis naturæ ornamenta capitis, nec intelligitis quantam conditori vestro faciatis iniuriam. Item hoc ipsum videtur contrariari uirtuti & sequi vitia, vnde Grego. Omel. 24 ait. Sunt nonnulli q cultum pretiosum vestrum putant non esse peccatum. Sed si culpa non esset, nequaquam sermo Dei tam vigilanter exprimeret. Quod diues qui torquebat̃ apud inferos bisso & purpura indutus fuisset. Nemo quippe vestimenta præcipua nisi ob inanẽ gloriam quærit, valet vt cæteris honorabilior esse videatur. Res ipsa testatur. quia nemo vult ibi pretiosis vestibus indui, vbi ab alijs non possit videri. Quam culpam possumus melius ex diuerso colligi se, quia si adiectio vilia vestimenti virtus non esset, Euangelista de Ioanne non diceret Marci. 1. Indutus pilis camelorum. Et nota ꝙ licet intentio sit indifferens tamen adhuc talia ornamenta sunt illicita Dicit S. Thoma. super epistolas Paul. ad Thimo. Ornatus enim prouocat, non intentio. Et Lactan. 2. distin. instit. c. 5. inquit, nihil interest quo animo facias, quod fecisse vitiosum est quia facta cernuntur animus non videtur, hæc igitur, unde aspicitur ornamentum non intentio & per exteriora cognoscitur inferiora & si vestimenta, sint inhonesta, & vana quomodo lingua pudicitiam proferre potest.

d Alexan.] Sic dicit vbi supra. Alius debet esse ornatus virginum, alius coniugatorum, In virginib. n. debet esse ornatus simplex, & non pretio sus, sicut dicit Hiero. Quæ nesciat esse pulchra, q̃ negligat formæ bonum, & procedẽs ad publicum non pedes aut colla denudet, nec pallio reuelato ceruicem aperiat, sed quæ celet faciendum virgo enim dum virgo est, cogitet quæ sunt Dei, cum autem coniugata est, cogitet quomodo placeat viro per Deum. Si verò sit virgo nubilis aliquantulus plus habere debet ornatus, qui tamẽ nõ prouocet ad libidinem, sed in se habeat decentiam muliebrem, hæc ille, vide Ros. vbi. s̃ §. ea. in prinс.

e Et S. Thom.] Dicit. Quod muliebris cultus ds se viros ad lasciuiam prouocat. Prouerb. 8. Mulier occurrit illi ornatu meretricio præparata ad capiendas animas.

f Potest esse licitum] L. filius. ff. de condi instit. vbi sic dicitur. Quæ facta lædunt pietatem verecundiam nostram, & vt generaliter dixerim quæ contra bonos mores fiunt nec facere nos posse credendum est.

g Ex quo mulieres] Videtur enim ordo naturę uiolari, argum. tex. in c. adulterij. 32. q 7 Rose ubi s̃ § 13. idem & concludit di. Tales dico peccare mortaliter. Quia sunt occasio efficax ad ruinam uirorum, & sic loquitur &c.

h Virilis mẽbri] Rose. §. 14 limitat hoc ꝙ peccant mortaliter si habent deprauatam intentionem, aliter non credit eos peccare mortaliter, qm alias totus mundus esset in statu damnationis, cum portentur

lieres taliter vestiméta aperiãt ꝙ pectus, & mãmilas ostédant. Vñ tales non audeo excusare a mortali qñ notabiliter ĩ hoc excedũt. Excusarẽ bene viros qñ tali habitu vterenẽ ex aliqua necessitate, puta ęquitãdo & corã talibus qui non habẽt prouocari ad lasciuiã, sicut cum iuuenes ludunt in diploide simul & huiusmodi, & idẽ dico de mulierib. in domo corã viris suis aut alijs mulierib aliter nõ. Nec valet quod sic ẽ ꝯsuetum, q̃a corruptela est. l. ꝙ nõ ratione. ff. de le. q̃ poti⁹ auget peccatũ. c. fi. de ꝯsue. Similiter ſm aliquos videẽ impudicum, quod mulier habeat caput discoopertũ. Sed Aug. in epistola ad Possidoniũ videẽ tenere, ꝙ hoc sit verũ quò ad decẽtiã nõ necessitatẽ. Inq̃t eñ capillos nudare fęminas quas, & caput velare Apostolus iubet nec maritatas decet, hæc ille. Et gl. sup illud. 1. Corint. 11. Mulier velatũ hr̃e debet caput, dicit ꝙ aliq excusant a peccato qñ hoc non faciunt ex vanitate, sed pp ꝯ̃riam consuetudinẽ, & sic tene [a] quod cum hoc de se non sit impudicum, [b] excusat consuetudo, & hoc sequitur S. Thom. vbi supra. [c] scilicet in corpore, in fin.

4 Sed nunqd fucãtes se, seu colorantes se, aut alia figmẽta adhibẽtes, vt puta adulterinos crines, & huiusmodi faciant ꝯ̃ honestatẽ, taliter quod peccent mortaliter. ℞. circa hoc ẽ diuersa opin. inter docto. S. Tho. vbi s̃. tenet quod huiusmodi fictiones non possunt eẽ sine peccato, nõ tamen semp est mortale. Sed solum quando fit propter lasciuiam vel in dei ꝯtemptũ. Alexan. in 4. parte sũmæ recitat quosdã tenere quòd si talia fiãt ad occultãdum defectum puta morpheã in facie vel nuditatem capitis, q̃a non videtur peccatũ mortale. Si verò fiant ad fingendã pulchritudinẽ maiorem, sic fore mortale peccatũ, ipse verò Alexan. dicit quod licèt hęc opin. sit humanior tamen tutius sibi videẽ dicere quod omnino sit peccatũ mortale, ad quod fa-

iste bragettæ saltem vestimentis apertis, nec etiam ſm eũ ostendiẽ in eis forma virilis mẽbri, ex quo ibi ponuntur sudaria butse, & huiusmodi, sed hoc dictum quantũ sit irrationabile ostendi põt ex multis, primo. Quia negari non potest quin talis forma contineat impudicitiam, cũ ibi appareat membri virilis forma nõ magnitudinis aut paruitatis verè, sed ꝙ ibi sint genitalia membra, quasi in illa magnitudine exteriori, & dato ꝙ homines ibi ponant ea q̃ diximus, nihilominus non tollitur quin appareat illa deformitas immo eandẽ augẽt. Secundo q̃a habitus talis ẽ ꝓuocatiuus ad libidinem de se & non min⁹ q̃ apertura in pectore mulieres sint hominibus fragiliores. Tertio q̃a dicũt docto. habitum mulierum impudicitiã in se habẽtem esse reprobatũ ergo & iste. Quarto autoritate Hiero. hęc opi. refragatur ap̃d epistola. 65. Ad fabiolã circa fin. Bis inq̃t in Exo. legimus, ꝑcipiẽte domino, & Moise iussa faciẽte, octo vestiũ genera põtificis, in leuitico, de septẽ tantũ scriptum est. Et refert. Quomodo Moyses fratrem suum Aaron illis induerit, de solis femoralibus, hac arbitror causa quòd ad genitalia nostra, & verecunda lex non mittit manum, sed ipsi secretiora nostra & confusione digna tegere & velare debemus. Et conscientia puritatis ac feminũ Deo seruare, & infra. O quantę virgines & quantorum sperata pudicitia in die iudicij dehonestabitur. Et quantorum infamata pudicitia a Deo iudice coronabitur. Ipsi igitur assumamus fęminalia, Ipsi nostra verecunda operiamus non quæramus alienos oculos. Ita tegantur genitalia, vt nullorum oculis pateant ne quando intramus sancta sanctorum si qua apparuerit turpitudo morte moriamur, hęc ille. Quintò quia non refert. Quid ex æquiualentibus fiat. l de quibus. ff de legi. c. existimant. 15. q. 3. Quid enim interest virilia ostendere nuda, & ita cooperta, sed tamen inhonestissima & deformia. Pro facto nihil, nec vltimo valet ꝯsuetudo q̃a corruptela vt hic dicitur, nec sequiẽ quia totus mundus esset damnatus quoniam ſm Hierony. Multitudo peccãtium non præstat errori patrocinium. Ex his omnibus indubitanter tenenda est sententia hic posita, q̃a verissima est, vt pote rectè rationi conformis.

a Et sic tene] Idem Role. vbi supra. §. 13. in fin.

b Non sit impudicum.] Est tũ impudicum, ꝙ faciant sibi mitras, seu alia elationẽ designãtia, & no. de illis qui sibi pilant caput & faciunt fungũ, q̃a prohibentur sub anathemate sibi incidere comã q̃ denotat subiectionem, & etiã prætextu religionis, vt patet. 30. dist. quæcunque quãto magis ratione inhonestatis, & lasciuię, cum igitur nihil inhonestum possit esse licitum. l. fi. de condi. insti. patet quòd talibus vti non possunt.

c San. Thom. vbi supra] Et subdit. Quamuis hæc consuetudo non sit laudabilis. Sed tu considera verbum illud Sancti Thom. Quoniam ratio potest trahi ex eo quòd dicitur, primæ Corint. 11. mulier debet habere caput velatum propter angelos Nam angeli psallentibus assistunt. Psalm. 137. in conspectu angelorum psalam tibi &c. & Psalm. 67. Coniuncti psallentibus &c. vnde decenter se debent habere viri & mulieres propter angelos in ecclesijs assistentes vel potest exponi de sacerdotibus qui dicuntur angeli enim dominĩ exercituum est Malach. secundo. propter quod mulieres debent orare velate, ne ex aspectu non velatarum ad concupiscentiã prouocentur

caneat

cit dictum Cipriani de habitu virginũ qui ait. Manus deo inferunt quando illud qđ ille formauit, reformare cõtendunt impugnatio est ista diuini operis, pręuaricatio veritatis, deũ videre nõ poteris quando oculi tibi nõ sunt, quos deus fecit, sed quos diabol⁹ ĩfecit de inimico tuo tincta cum illo pariter arsura, hęc ille. Et dictum Hiero. ad Maurītij filiã. crimẽ est post Christianitatis sanctificationem cuiuslibet pigmenti succo vel puluere sordidari, & dictũ Aug. de ꝯsecra. dist. 5. c. fuccare, vbi ostẽdit qđ est adulterinę fallacię & ĩhonestatis.[a] ego vero in occultãtibus defectũ tenerẽ opinionẽ S. Thoma. In alijs autẽ quæ talibus vtuntur ad fingẽdam maiorẽ pulchritudinem recitarem eis opinionẽ prædictas, & inducerem pro posse ad dimittendum ostendens periculum tamen vellent tenere opinio. S. Tho. nõ negarem eis absolutionẽ, sed me exonerarẽ,[b] & super ipsos vel ipsas relinquerem.

5 Tertium quod requiritĩ ornatu est cõuenientia personę, nam religiosũ[c] debet habere habitum religiosũ, aliter esset excommunicatus, vt supra excommunicatio. 7. Casu 27. Clericis aliquibus[d] non licet vti vt supra. Clericus. 4. Vnde tenet ꝙ si religiosi vel religiosæ

...tentur sacerdotes, secundùm Nico. de Ly ibi.

a Et inhonestatis] Idem tenet Host. Ioan. An. & Panormi. in ca. t. ne cler. vel mo. contra Inno. Et ratio est, quia mutant faciem datam a Deo, vnde fit sibi iniuria. Et dicit Cipria. Quod nascitur opus Dei est quod mutatur op⁹ diaboli est. Et dicit maius peccatũ est adulterare propriam faciem q̃ crimen adulterij. Et ratio est quia in primo natura adulteratur, in secũdo pudicitia, & ideo bene dicit scriptura ecclesiastici 4. Noli accipere faciẽ aduersus faciẽ, s. naturalem. Aliter vultus ĩn inferno torquebitur vt dicit Ioel. 2. c. Idem quia dicunt mendacium quod opere committitur. Idem quia contemnunt Dei verbũ, quod habẽt non potes facere capillum album vel nigrum &c. Dici Tho. fucatio tunc est peccatum quando fit propter lasciuiam uel in Dei contemptus. aliàs non. Aduerte quod nisi aliud expresse appareat ipso facto præsumitur intentio lasciuia & Dei contemptus. Cum enim actus in sit adulterinæ fallacie, & inhonestus secundum Ang. in capitulo. fuccare, de conse. distin. 5. non potest in se prætendere nisi lasciuiã, & mẽtis inhonestatẽ, adeo quod mulieri contrarium asserenti non crederetur capitulo nec solo. 32. q. 5. Item cum actus in se contineat quandam impugnationem diuini operis, secundum Cyprian. Et cum mulieris cultus maximè talis prouocet alios ad libidinem vt dictum est, & non. Thoma. vbi supra ar. a. Quomodo esse potest sine diuino contemptu, cum non curet animas perdere quas sanguine Christus redemit pretioso. Et ideo hic non solùm simplex contemptus comprehenditur, sed & talis vt videatur persona in Deum manus inferre cum sui perditione, Vnde Cyprian. dicit, Non virgines tantum aut viduas sed & nuptas, præter etiam omnes omnino fœminas admonendas. Quòd opus Dei & facturam eius & plasma adulterare nullo mo lo debeant adhibito. s. albo colore, vel nigro puluere, vel rubore aut quolibet lineamenta natiua corrumpere medicamine, hæc ille.

b Sed me exonerarem] Istud non puto bene dictũ neque verum, & ideo hoc non teneas. Et ratio est quia confessor est electus iudex in hac causa, & iõ eius iudicio est standum & non mulieris, ad hoc, c. qui vult in princi. de pœn. distinctio. 6. Affectio enim mulieris decipitur, tum quia iudicium eius est fallibile naturaliter, & ideo mulier non potest esse iudex. 3. quæstio. 7. cap. infamis §. tria, tum quia affectio & amor carnalis humanum sensum hebetant & opinionem peruertunt, dicit c. accusatores, lib. ultim. 3. quæst. 5. vnde mulieres in afficiuntur istis vanitatibus, quòd nihil aliud quærunt nisi talia ornamenta, vnde iudiciũ suũ est peruersum. ad hoc. c. quatuor modis. 11. quæst 3. præterea supposito ꝙ fœmina posset esse iudex, non liceret ei iudicare in causa ꝓpria tum quia vulgarib. vnde cõfessor qui est liber ab affectione & è uir debet ipse iudicare & nõ iudicari. Et ꝓpterea cõfessor nõ se cõmittat discrimini ꝑ iudiciũ mulieris, & stult⁹ nẽ cõfessor ponere se iudicio mulieris. Saltẽ nõ põt negari casus sit dubius, & in dubiis tutior pars est eligẽda. Pan. pulchrè in c. in ciuitate, in 3. no. de vsuris. Et Pa. i c. iuuenis, de spõ. idẽ dicit subdẽs ꝙ illa ẽ mitior opin q̃ ẽ securior.

c Nam religiosus] Alex. 2. 2. quæ. 17. ar. peu sic dicit. Religiosi tenẽtur ad vilitatem & asperitatem vestium, quatenus in regula vel in constitutionib. generalib. ad hinc eos obligãtibus. continentur, maximè aũt ſm ꝙ in regula cõtinetur. Secundũ aũt differentiã religionũ cõtingit diuersam circa hoc fieri ordinationẽ. In omnib. tũ hoc generale esse videtur vt sicut voto separauerunt se a mũdo, ita in exteriori gestu & indumento & aliis quæ sunt ad indicia affectũ separent. Sed de multis verificat dictũ Ber. Pudet dicere, vincunt in suo studio mulierculę qñ a monachis ꝓtiũ affectatũ ĩ vestib. necessitas nec saltẽ forma religionis retẽta. In habitu. n. ornari, nõ armari appetunt milites Chri. Qui dũ se ꝑparare ad ꝑliũ, & ꝯ aereas potestates prætendere paupertatis insignia debuerant, ꝙ aduersarii multũ formidant in mollicie vestimentorum pacis præferentes indicium vltrò se hostibus tradũt. Hæc ille.

d Clericis aliquib.] dicẽdũ ſm Ale. vbi statim s. ꝙ illi q viuũt de patrimonio Chri moderatius se debẽt habere indumẽtis, vestib. Christianæ religioni cõpetẽtib. induti, ſm consuetudinẽ tñ religionis & mores eorum inter quos viuunt possunt vti vestibus ornatioribus. Illis tamen exceptis quæ expressè prohibentur vel ab ecclesia, vel ex insti-

ferrent habitum non conuenientem suæ professioni quòd peccant mortaliter, si non in modico excedant. Idem tenet Alex. in 2. parte quæst. 151. Idem dic de muliere a quæ vtitur habitu virilis vel ecõtrario. s. quod peccat mortaliter, q̃a facit contra p̃ceptum Deut. 22. & vr̃ te qui S. Tho. vbi. s̃. q̃a dicit quòd specialiter est prohibitum. Addit tamẽ quod posset quis tali habitu vti sine peccato propter aliquam necessitatem, b vel causam, vt occultaret se ab hostib⁹, vel quia aliud nõ habet vestimentum & huiusmodi. Facit ad hoc c. clerici officia. de. vi. & hone. cle. & qđ ibi notãt.

6 Quartum quod requiritur in ornatu est per simonia & moderatio. s. nè sit superfluus, c vel quò ad multitudinem & diuersitatem, vt in multis vestibus iocalibus & huiusmodi, vel quò ad pretiositatẽ vel quò ad curiositatem. Nam vsus superfluus est omnino vitiosus, vnde ad Gal. 5. Inter alia q̃ excludunt a regno Dei cũ fuisset dictum de fornicatione ponitur Luxuria, vbi dicit glo. quælibet superfluitas intellige notabiliter excedẽs vt sit mortalis. Vnde Tho. vbi s̃. dicit ꝙ facientes ornaméta superflua, & curiosa peccant q̃n superfluitas est notabiliter excessiua non est dubium inter docto. quin sit mortalis, sed difficultas est in cognoscendo q̃n dicatur notabiliter excessiua. Vnde pro hoc intelligẽdo mihi videt̃ dicẽdo ꝙ ornatus dr̃ superflu⁹ q̃n excedit cõditionẽ status p̃sonæ ad q̃ cognitionẽ cognoscẽdã tria sunt tẽpora considerãda tãq̃ tria specula ex q̃bus intelligẽt̃ q̃n dicat̃ sup̃fluus. Primũ tẽpus p̃teritũ. s. qualiter p̃uenisti ad talẽ cõditionẽ puta dominiũ, nobilitatẽ, & diuitias. Si q̃ppe p̃ rapinas, vsuras, fallos cõtus ex q̃bus restitutioni teneris obnoxius ad talẽ cõditionẽ p̃uenisti, vti nõ poteris multitudine, diuersitate, p̃tiositate, vel curiositate, qua alij vtunt̃ cõiter existẽtes in tali cõdõne & statu sine peccato mortali. Nã reb⁹ obnoxijs restitutioni ñ licet vti sine peccato mortali ad statũ vel põpã, đ resti. spol. c. sæpe cõtingit, & hoc ẽ qđ dicit Isa. 9. c. Vestimẽtũ mixtũ sanguine erit in cõbustionẽ & cibus ignis, & Iere. 2. c. In alijs tuis inuẽt⁹ ẽ sanguis aĩarũ pauperum. Et q̃uis sup̃ incertis restituẽdis possit plat⁹ ecclesiastic⁹ dispẽsare, vt q̃s de eis viuat s̃m qualitatẽ cõditiõis naturalis alicui⁹. Si tñ hoc facit ad sup̃fluitatẽ & statũ solũ, est in statu damnationis tã dispẽsans q̃ dispensatus, facit quod not. in c. dudũ el 2. de elec. & in c. & si illi. 12. q. 2. Solum modo eis dispẽsare licet de ĩcertis, viuere possint s̃m eorũ conditionẽ, q̃a ille qui est consuetus vti cibis delicatis, vel vestib⁹ ñ posset sic grossis vti sicut q̃ ad hoc est assuetus, & ideo oportet multum temperatè hoc faciant. Si verò ad talem conditionẽ peruenisti non per alia quæ necessario sit restituenda, sic credo (& si non sis naturaliter nobilis) poteris te ornare secundum statum, ita quod ex

hoc

gentione ecclesię reprobantur. Hęc ille.

a Idem dic de muliere] adde ultra ea quę dicũtur. sup. a habitus. §. 7. S. Tho. dicentẽ ꝙ de se vitiosum est mulierẽ uti veste virili aut ecõuerso, pręcipuè quia hoc põt esse causa lasciuię, vñ sp̃aliter p̃hibetur. Deute. 22. Similiter Alex. ubi supra. ar. 2. dicit quod non pertinet ad honestitẽ viri veste muliebri indui, & ecõuerso. Vtrique. n. diuersam indumẽta natura dedit. Vnde si hõ uteret̃ ex cõsuetudine veste muliebri nisi in aliquo casu necessitatis peccaret hoc ille. Et ꝙ sit mortale maximè i maschar. is contra Rose. vbi supra. §. 17. quæ tenet ꝙ in laruis non est p̃ctm̃ mortale vti veste monachali vel muliebri patet. Cũ sit cõtra §. si. in auth. de san. episco. & reprobaui eã i specie i d. uer. habitus.

b Propter aliquã necessitatẽ] Idẽ tenet Ale. in 2. 2. q. 17. ar. pe.

c Ne sit superfluus] Sup̃flu⁹ ornatus quo ad multitudinẽ intelligitur cũ q̃s utit̃ ien in utiliter retinet vestimenta, seu alia ornaméta. Vltra numerum quo rõnabilr̃ indiget. Cõtra quos dr̃ 47. di. i c. sicut hi. Nudorũ indumentũ est qđ tu recludis &c. Itẽ respectu formæ, vt si forma est excessiuè lõga seu lata, qđ in multis põt apparer̃, & prętertim in vestibus mulierũ caudatis, i quibus est ẽt uitiũ ĩhonestatis, nã ad inhonestatẽ & mollitiẽ p̃tinet, quòd q̃a trahat vestimẽtum p̃ terram s̃m Philip. Et no. Tho 2. 2. q. 169. ar. 1. Itẽ ar. 2. in Resp. ꝙ primum dicit declarãdo verba Pau. a I Thi. 2. Quod mulierib. p̃hibitus est ornatus superfluus, inuerecũdus & impudicus 1. Pet. 3. dr̃. Quarum nõ sit extrinsec⁹ capillatura aut circũdatio auri, & loqtur præcipue S. Petrus sicut dicit Hiero. lib. 1. cõtra Iouī. cap 4. licet Archid. dicat esse de cõsilio illa verba Sãcti Petri, & malè, q̃a loquitur cõtra Sanctũ Hiero. & ideo facientes & portantes & consentiẽtes offẽdũt deũ q̃ maximè

hoc nõ erit iudicãd⁹ tuus ornatus notabiliter superfluus. Secundũ dicit tẽp⁹ pręsens.s.si ornatus tali ꝯuenit tuæ cõditioni. Maiori enim dignitati cõuenit maior ornat⁹ d.c.clerici officia. Et ideo vt scias qd tibi cõueniat, attende ꝙ cũ nulla sit maior dignitas q̃ diuina, & tñ in ipso cultu diuino debet ornat⁹ esse tẽperatus, vt patet in ca. gloria episcopi. 12.q.2. a fortiori ornatus ꝑlatorũ ecclesiasticorum. Idẽ dic quòd ornat⁹ imperatoris qui omnes munda nos superemineat in l cũ multa, in fi.C.de bo.q̃ lib. debet esse tẽperatus. Cæterorũ verò tãto magis tẽperatus debet esse quãtò inferiores sint ab ipsa imperatoris dignitate. Et q̃uis ita sit de iure, nihilominus ꝯsuetudo hodie attẽdẽda est, qa vt dicit August 41. di. c.1. Quisquis reb⁹ ꝓtereũtibus strictius vtitur q̃ se habeãt mores eorũ cũ q̇bus viuit, aut interꝑtatus aut superstitiosus est, qsqs verò sic eis vtit vt metas ꝯsuetudinis bonorũ inter quos ꝯseruat excedat, aut aliqd significat, dicit gl. puta infirmitatẽ & legitimã causam, aut flagitios⁹ est in omnibus autẽ talib. nõ vsus rerũ, sed libido in culpãda ẽ. Quid igit locis tpibus & psonis ꝯueniat, diligenter attẽdendũ est, nec temerè flagitia reprehendamus; hæc ille. Vnde si vis agnoscere si excedis cõsidera cõitatem bonorum inter quos viuis, q sunt ęqualis dignitatis, nobilitatis, diuitiarũ, abundantiæ (& notanter dixi communitatẽ bonorum) nõ aliquorum. Et si ẽm eorum cõsuetudinem vteris preciosis, vel multitudine, aut curiositate non iudicabo excessum. Nisi occurret tibi casus in quo aliqui proximi essent ĩ extremã necessitate, quia tunc dicas secundum Ambr. in c. sicut hi. 47. dist. Plusquam sufficiat sumptui, scilicet necessitatis & familiæ violenter obtentum est. [a]

7 Sed nunqd ille q est ęqualis in diuitijs nobilibus, possit ornare se ẽm ꝙ cõiter nobiles faciunt, licèt ipse sit ex infimo genere. ℞ quod sic. Nisi quò ad deaurata, q̃ de iure conueniunt doctoribus & militibus, ratio quia nobilitas hodie [b] non attribuitur ẽm virtutem, sed ẽm pompã & opinionẽ. fallit, ẽt quando hoc ad comparationem prælatorũ dñorum & officialiũ, quibus licèt aliquis esset ipsis ditior non liceret se ornare secundùm ꝙ tales prælati, vel dñi, vel officiales communiter faciunt. Conclude ergo ꝙ si quis vtitur ornatu precioso, vel multiplici, aut curioso secundùm conditionem status præsentis tẽporis boni diuites vel nobiles sibi ęquales nõ peccãt.

8 Tertiũ tẽpus ꝯsiderandũ est tẽpus futurũ, hoc est, ꝙ cõsideret si in tali ornatu poterit se tenere taliter, ꝙ in futurũ nõ habeat cõmittere aliqua pcã mortalia. Nã si ẽ necesse aliqua mortalia cõmittere, vt ĩ tali ornatu se teneat, sicut illi q pp talia habẽt necesse in partib. remotis ad negotiandũ morari dimissis vxorib. sibi pp eorũ imbecillitates multa mortalia cõmittunt, & huiusmodi. Nã tũc talis ornat⁹ ẽ supfluus & illicit⁹, ẽm ergo ꝑdicta tria tẽpora potes cognoscere qñ hẽt supfluitatem, & q̃uis sit difficillimũ cognoscere qñ habeat notabilẽ supfluitatẽ q̃ sit pcm̃ mortale, nisi ẽm primũ tẽpus & tertiũ. Tñ detestãdi sunt, qa vt plurib. hñt de supfluo, & sic de pcõ, vtpote q sunt occasio multorũ pcõrũ Nã primò inducũt ad lasciuiã. secundò impediũt multa mrimonia, & tertiò præbẽt materiã inordinatę cupiditatis. Ideo psal 30. Odisti obseruantes varitates superuacuè, [c]

9 Quintum quod requirit ornatus vt sit licitus, est, vt non apponatur circa eum nimia solicitudo, secũdùm. n. S. Tho. vbi s. arg 1. Nimia solicitudo circa ornatum ẽt si non sit de ordinatio ex parte finis, [d] reddit eũ illicitũ. Et q̃q̃ ista solicitudo nimia non sit mortalis, nisi qũ propter ipsam di-

a Violenter obtentũ est] Rose. §. 18. 19. & 20. idem dicit.

b Quia nobilitas hodie] Hoc est falsum si attribuatur ẽm pompam, nõ bñ sentiũt illi q sic intelligunt, ideo non video quomodo possit stare illud dictũ, nisi ironicè intelligatur. Et, licèt Rose. §. 21. idẽ dicat, tñ nõ placet.

c Superuacuè] Rose. idẽ verbis vtit §. 22. In istis etiã ornamentis nunq̃ solet deẽe superbia, q̃ ẽ appetitus honoris seu ꝓpriç excellẽtiæ, vt patet in 2. di. 42 Itẽ qa includit in tali ornatu iniustitia, inq̃tũ sit retractio ab eleemosinis, & etiã auaritia q̃ est radix omniũ malorum. Iniustitia autẽ dicit de genere suo peccatũ mortale, vt no. 2. 2. q. 59. arti. 4. Vñ talis ornatus valde deñ ad irã ꝓuocat. Sopho. 1. Visitabo sup principes & super filios regis, & sup oẽs qui induti sunt veste peregrina.

d Ex parte finis] Vbi dicit Tho. ꝙ inordinatio effectus circa ornatũ contingit qñ nimiã solicitudinẽ qs apponit ad exteriorẽ vestiũ cultum, etiam si non sit aliqua inordi-

mitteret necessaria ad salutem, nihilominus saltem est veniale peccatum. [a]

10 Sextū quod requiritur vt ornatus sit licitus, & vt non sit scandalosus proximo, dicit Ale. de Ale. in 2. 2. q. 152. quod licèt se ornare pciosis vestib. ſm nobilitatē personæ, & consuetudinē terræ, & dignitatē officij, ita tamen ꝙ absit libido in voluntate & scandalum [b] in exteriori operæ nec mirū, quia Matth. 18. Vę homini illi per quē scādalū venit. Aduerte tamen quod licèt aliquis prouocetur ad concupiscentiam propter ornatū alterius, si ille qui ornat se hoc non intendit, nec est excessus in ornatu, erit potius scandalum passiuū, & occasio accepta. Sed quādo est in ornatu excessus (pſertim incitatiuus ad libidinem) vt in mulieribus inueniētib᷒ nouas inuentiones seu vanitates, & credunt probabiliter quod aliqui prouocantur ad libidinē, non excusant a mortali, si de hoc nō curant, sed potius volūt portare. Si verò nō credūt probabiliter, ꝙ prębeant occasionē ruinę alteri, sic difficillimum est determinare de mortali, licèt aliter excedant. Verum est ꝙ periculosus est excessus in ornatu prouocatiuo ad libidinē, vt in mulieribus facientibus fozas nouas, quas singulariter diabolus prouocat ad orandū se magis q̃ viros, q̄a magis sunt efficaces ad illaqueandum animas. Et ideo licèt nō possit sententia dari de mortali ꝓ quāto excessu, nihilominus semper inducendę sunt ad dimissionem ꝑꝑ periculū, ꝑꝑ quod comminatur eis dominus ꝑ Isa. 3. c. In illa (inquit) die. s. iudicij auferet dominus ornamentū calciamentorum & torques, scilicet colaria & monilia & armilas, scilicet ornamenta barachiorū, vt manichę rechamatę vel lōgę mitras macagnones vel lunetas, discriminalia, i. pectines ad pectinādū caput, vel cerruceos, periselidas, i. ornatus talorū in fine vestis, vt sunt caude vel fimbrię, murenulas, i. catenas paruas circa collū, olfatoriola in aures, gemmas in fronte pendētes, & mutatoria, i. diuersa vestes & lintheamina vt faciūt romanę supra vestes, actus & specula. sindones & camisias, vittas, i. bindelos pro capillis colligendis, & theristra, i. vestes ęstiuas, vt sūt iornetę aetia quod est æstas, & erit ꝓ suaui odore fætor, ꝓ zona funiculus pro crispanti crine caluiciū, & ꝓ fascia pectorali cilicium, hæc ibi. Sic ergo prudens, ò, cōfessor, vt nō pręcipites sententiam vbi non est præcipitanda, & cautus vt non relaxes quod semper est restringendum, quia cum communiter in ornatu nō sint conditiones supra positæ, sitq; consequenter in ipso peccatum. ergo taliter ornantes se dant operam rei illicitę, & proptera iuridicè imputatur eis malum, quod probabiliter ex eis euenit lasciuia, facit. c. cū q & c. quantū. l. dist. & qđ not. in c. sicut dignū, de homic. ideo detestandū, propter quod meritò saluator Lu. 16 expressit, ꝙ diues damnat᷒ induebat purpura & bisso.

OCIOSITAS est cum quis quietè necessaria saluti corporis accepta vacat ab aliquo opere spirituali vel corporali, & est filia accidiæ, & quando sit peccatum

catum

ratio respectu finis, facit, c. p symoniā. 41. di. ibi pater corporis diligētia, & potest ista curiositas deprehendi, primò respectu formæ. Vñ quando in ipsa forma ostendit curiositas, puta q̄a in forma sunt multa reprehensibilia, vt corrugatio, & incisio, vt patet in d. c. per symoniā, ibi cōfractos & dissolutos vestibus & incessu nō recipim᷒ maximè qñ in talib. assit quędam vitiosa prodigalitas quā & leges detestant. Et æq. parant furori. ff. de cura. fu l. 1. Ponitur ēt exēplū de sotularib᷒ rostratis, vel per foratis & huiusmodi. Secundò reprehēdit curiositas solicitudinis respectu artificis, vt qñ circa vestē seu ornatū multū laborāt cū nulla vel parua vtilitate rei. vnde Ray. li. 2. de negot. secul. dicit ꝙ ad nullum vsum sunt vtiles, nisi ad peccandum futuræ superfluè ac sumptuosè. Et idē pōt dici de reca maturis sumptuosis.

[a] Veniale peccatū] Matth. 6. primum q̄rite regnū Dei &c. Rosel. §. 23 vtitur ijsdem verbis ad lens in fi. quòd posset eē mortale, qñ ita inordinatè fertur ad eā, ꝙ non curaret offendere deu vel proximum.

[b] Et scādalum] Hoc aūt scandalū dupliciter cōtingere pōt, si ex ornatu aliquis inducitur ad peccandū, puta ad vtendū simili ornamento quod sibi non competit siue ad aliū, pſertim ad carnalem concupiscētiam, siue ornatus viri inducat mulierē, siue ecōuerso, qđ frequenter cōtingit ex quadā fragilitate. eccle sia. stici. 19. Vi ū mulieres apostatare faciunt ēt sapientes. Et ideo cū ꝑsona aduertit ex suo ornatu aliquē induci ad scandalū peccati, debet ab illo oīno abstinere Constat autē ꝙ ornat᷒ & pulchritudo mulieris faciliter allicit ad cōcupiscentiā, vt patet de Dauid. 2. Respon. 11. Qui licèt esset 3 fectus, tñ ex iussu *Bersabeę* &c. propter ꝙ oīno deberent abstinere, vel cū multo moderamine vti & honestate. Secundo accedit ad scandalū, qñ ꝑ ornatum secundùm verisimilē cōiecturā extremis necessitatibus pauperum dero.

gatur. Hoc enim caſu detrahitur ornatui eccleſiaſtico. Ita vt etiam ſacra vaſa comminuantur. vt 12.q.2.c aurum. Fortius ergo detrahi debet ornatui prophano, etiam ſi non habent aliam illicitatem, ex hac teneretur. Quia oẽs debent proximis ſubuenire, & tenet Ricar.in 4. di. 15. Et no. hic vnum, quòd & bona opera de ſe, ſeu indifferentia ſunt omittenda, pp ſcandalũ, vt non manducare carnes &c. Roma.12.2.Si pp cibum frater tuus ſcandalizat.& tenet Ric. in 4. di. 38 Alexã.in ſecũdo tra. de ſcan. Thom.2.2. q.43. vbi dicit ꝙ diuina ſunt dimittenda ad tempus ꝓpter ſcandalum, quãtomagis hic ornatus qui difficiliter ẽ ſine peccato veniali.

a Eſt pactio duorum] Significat actum ideſt cõſenſum duorum vel plurium,& ſic dř qñ eſt in fieri, pactum aũt ſignificat pactionis eſſectum. Vide in d.l. 1.gl.& moder.

b Duorũ vel pluriũ] Iſta deſcriptio ſolùm cõuenit pacto expreſſo, ſecus in tacito, quod a lege inducitur vt l. ſi creditores. & ibi Bar.C eo.et propterea in iſto pacto non requiritur pœnitẽtia partiũ.l.2.& ibi Bar. C eo. Nam ſi qs vendit hẽditate, & creditores agant cũ emptore, & ipſi volũtarie acceperint vñ tacitè pacti eſſet tecum de non moleſtando te, vt d. l. 2.

c §. dictũ a promiſſo.] Vnde ſi proferatur a te-

catum mor. vide ſupra.Accidia S.1.2.& præcepũ.S.5.

PACTVM dicitur a pactione, inde eſt pacis nomen appellatum, & ẽ pactio duorum [a] plurium ve in idem placitum ſeu cõſenſus,vt dicit tex.in l.1.ff. de pact.Et ideo omnis contractus gñaliter dř pactũ, ſed cũ habeat nomẽ ſpecificũ ab ipſo contractu denominať,vt venditio,locatio, cũ verò non habet nomen dicitur pactum a genere.

1 Quæ differentia ẽ inter pactum,pollicitationẽ, cõuentionem,ſtipulationem, & promiſſionem? ℞ ꝙ pactum eſt conſenſus duorũ vel pluriũ [b] ad aliquid faciendum, vel dandum verbis expreſſum,ita ꝙ verba præmittantur a promittente,& conſequẽter a recipiẽte.Si verò verba præmittantur a recipiente ſic erit ſtipulatio. exemplum, dabis mihi 10?℞. dabo. promittis facere, ſic, & tu rñdens ꝓmitto.inſti.de ver. oblig. in prin. Pollicitatio verò ẽ ſolius offerentis promiſſio, nec requiriť pręſentia perſonæ cui ſit pollicitatio.l.1. & l.pactũ.ff.de pol. Et no. gl.in verſi.polliceor.in cle. romani.de iureiu. gloſſ. in l. 1.C. de iu.do. Dicens ꝙ pollicitatio ſit ſine interrogatione præcedente .ff. de polli.l.4 ꝓmiſſio cõiter ſit rogatione, de quo dic. vt infra.Pollicitatio. in princ. poteſt promiſſio profiteri, vel ad pollicitationem,vel ad ſtipulationem, vel ad nudum pactum.ff.de edic. l. ſcieñ.S.dictum a pręmiſſo.[c] Conuentio verò eſt nomen magis gñale quam pactũ, quia ſcholares in ſcholis,& fratres in capitulo cõuenire dñr.ff.eo.l.1.per cõuentionis verbum.

2 Quotuplex eſt pactum? ℞.duplex, aliud veſtitum, aliud nudũ.[d]

3 Quomodo dicitur pactum veſtitum?℞. ꝙ 6.modis.Primo re. Secundo verbis.ſ.ſtipulando.Tertio literis.Quarto conſenſu,& de his habes exempla, ſupra. Obligatio.S.3. Quinto cohærentia contractus, puta vendidi tibi domum cum tali pacto,quod ego debeã morari inipſa domo ꝑ annũ, quod quidem valet,q̃a veſtitur cohærentia cõtractꝰ ſcilicet vẽditionis aliàs eſſet nudum.Sexto interuẽtu rei,[e] puta ꝓmiſi tibi aliquid dare vt faceres mihi, vel dares aliud. Vñ ſtatim cũ dedero tibi quod ꝓmiſi veſtiť pactũ ex parte mea, & iõ interuentu eius rei es mihi obligatus a faciẽdum quod ꝓmiſit, probanť iſta. Inſti ď verb.ob.Nudũ verò dř qñ nõ eſt veſtitũ aliquo ꝓdictorũ, ſed eſt in meris & puris finibus cõuentionis, verbi gratia, ꝓmiſi tibi dare centũ ſine aliqua ĩterrogatione ꝓcedẽti, vel cirographo & hmõi, & cõſentis, aliter ſi nõ cõſentias ñ erit pactũ, ſed policitatio, de quo vide in l. iurigẽtiũ. S.igitur.

ſte vel i ſcriptura priuata,intelligitur pacto nudo,ſecus ſi in ſcriptura publica, de quo tamen per Mod. in l.lecta.ff.ſi cert.peta.

d Aliud nudũ] Quia ẽ ſine forma & ſolennitate verborum,ſecundum gl.& doc.in l.iuregentiũ. §.igitur ff. eo. Vñ in pactis dř merum factum verſari ſecũdum iuriſc. in l.ſi vnꝰ. § pactꝰ. ff.in nu·li conſenſus miniſterium.

e Interuẽtu rei] Eſt dña ꝙ pactũ veſtiatur interuẽtu rei & cohærẽtia tradõnis, ſed oportet ꝙ pactũ ſic appoſitum incõtineti iuxta tradõnẽ, & ꝙ traditio ſit voluntaria ſi dẽt veſtiẽ coherẽtia tradõnis,& in hoc differt a veſtimẽto rei interuẽtu in trib. Quia illud hẽt locũ ſolũ in ꝯtib. innoĩatis, ſiue traditio fiat tũc, ſiue ex interuallo,ſiue voluntariè, ſiue ex neceſſitate.ſecundũ An.i l.iuregẽtiũ. §.gnimo. ff.eod. Pau. de Ca. in l. tradõnib C eod. Et ꝓ hoc malè dicit gl. in l. legẽ. C. de pa. in ver. conuenit, ꝙ ibi pactũ fuit veſtitũ rei interuẽtu, q̃a ꝓ cohærẽtia tradõnis. Limita ꝓdictam regulã. ſ. quòd pactum nõ dũ appoſitũ iuxte tradõnẽ veſtitur cohęrẽtia tradõnis procedere qñ traditio ẽ voluntaria, vt dictũ eſt quia tunc bñ veſtit pactum in

cōtinenti appositū, secus si tradi tio fuerit ex necessitate oblationis vel cōtract⁹. glo. est mag. stra in d. l. traditionibus, q̄ reputat singul. Ang. & Imo. in l. si cū do tē. in prin. ff. sol. ma. & limita vt p Alc. ibi duob⁹ modis i 5. colū. Sūt ergo tres differentiæ s. q circa voluntatē, circa celeritatē, & contractus noiatos ec. Item Bal. in d. l. legem. C. eod. firmat no. q. quam dicebat pēdere de facto. Maritus fuit confessus se recepisse dotē, q̄ pmisit restituere patri stipulāti p filia ppria. Immediatè fit quoddam aliud instrumentum in quo cōtinetur pmissio do tis dādę viro nō obstāte cōfessione. An ex primo instro adueniēte casu restitutionis dotis, filia possit repetere dotē. Et dicit q nō, qa secūdū instrm fuit factū incontinēti, put psupponit in themate, qa 9ct⁹ posterior connexus primo ei derogat ar. l. 1. §. fi. ff. de stip. ser. Secus qn secund⁹ 9ctus fuisset factus ex interuallo. Tu dic totum 9trium. secundū Alexan. in l. pe. §. 1 ff. sol. ma. Et per Pa. cōsi. 180. incip. In q. q̄ ad presens. 3 col.

a Etiam in conscientia] Hoc idē tenet Bal. in l. cū quis. C. de iur. & fac. igno. i 9. col.

§. igit. ff. de pact. Similiter dicitur nudum quādo non cōtinet causam, quia traditio rei si nec causa nullius est efficaciæ. l. nunquā nuda traditio. ff. de acqui. re. do. habes tamē aliquas fallentias, quas vide in Pa. in c. si cautio de fide instru.

4 Verū ex nudo pacto siue ex sola promissione homo obligetur? ℞. q de iure canonico & in oscientia [a] sic sub pęna mortalis peccati, vt no. in c. 1. de pac. & in c. iuramenti. 22. q. 5. Quod limito verum secūdùm. Collectarium, & sequitur. Pa. in c. si cautio. de fi. instru. quando exprimitur causa, vt promitto tibi decem, qa vendidisti mihi talē rē, vel mutuo concessisti, hmôi, quia si fit nudum, sic quòd nulla causa est adiecta non obligat etiam in conscięntia. Rō. quia pręsumitur p errorem promisisse. Et sic nō pôt allegari obligatio naturalis, cum nihil sit tā cōtrarium consensui, quàm error. 29. q. 1. §. 1. & l. si p errorem. ff. de iur. om. iud. Aduerte tamen q si quis dicit promitto tibi centum donare, quòd tunc liberalitas promissionis pręsumit cā donandi, & sic non est sine causa. [b] Similiter si pmittit aliquid loco pio, quia psumitur obligasse se fauore pię causæ, nec præsumitur ibi error. c. fi. d̄ suc. ab itest. Limito etiam & verū quod ex nudo pacto obligatur. s. quando nudè paciscens habuit alium obligandi se, [c] quia fm cōiter Theologos in 4. dist. 37. nemo ex quacū que promissione obligat, nisi qui habet animū obligandi se. facit c. literarum. de voto. & l. obligationū la prima. ff. de. act. & ob. Aliàs si non habuit animū obligā di, non tenet sub pęna mortalis pecati ad pactum nudū seruādum, nisi subesset causa quæ ad hoc obligat et de necessitate præcepti, puta, pmisi patri meo vestē q moritur frigore, quia tenet quamuis non habuerit animum obligandi se. Dat tertia limitatio. s. si conditio vel rationalis causa non aduenit postea, quæ si a principio affuisset non promisisset, quia si talis causa ad ueniret, & propterea non impleat nudum pactum, nō peccaret mortaliter secundum Io. de notho. in 4 dis. 38. & secūdùm sanctū Tho. 2. 2. quæ. 110. artic. 3. ad. 5. quod bene not. Adde & quartum scilicet q si honestum, licitum, possibile, &c. de quib⁹ infra dico de pacto vestito.

5 Verum oriatur actio ex nudo pacto? ℞. Inno. in c. nouit. d̄ iudicijs, & multi alij quòd nō, sed solùm cōpetit officiū iudicis implorare. Sed ego credo q oriat de iure canonico. vt tenet. Hostien. [d] Ioan. An. dom. Anto. & Panormita. cum gloss. in. d. c. 1. de pact. & Archidia. in c. quicunque suffragio. 12. distinctio. ad minus conditione ex canone prædicti capitu. iuramenti, quod intellige in casu quando obligat ad mortale peccatum aliàs non. [e]

6 Verum omne pactum vestiū obliget? Respon. quòd non. vt no. Pa. in c. pactiones de pactis, & quando hoc fit quòd nō obligat. dic vt dixi supra iuramentū. 5. qa vbi iuramentum nō obligat nec pactum. Item pactum dolo initium non valet. c. cum vniuersorum. de reiū permuta. Intellige quò ad dolosum. Item si fit alteri capitulum. ff. de

& in l. si diuisione in si C. famil. hercis. & l. peteā. C. eo ad fi. & Ange. in §. in persona Insti. de actionibus.

b Non est sine cā] Vide q̄ not. gl. in c. quanto. de cēsi q̄ dicit q liberalitas hr p causa. in ver. cenatis, & facit c. primū. de dona.

c Obligandi se] Exemplum in d. c. literarum 10. adde tex. in l. si ego. ff. si cer. pet. vbi si ego donaui tibi pecuniā & tu credebas eā tibi mutuo dari, non est donatio neq. mutuum.

d Vt tenet Hostien.] Vide Ias. in l. iuris gentiū. §. sed cum nulla. ff. de pactis.

e Aliàs non] Dicit Bar. in l. qui⁹ p illum tex. & in l. fi. fideiussor. §. qdam ff. ma. q vbicunque pceditur de bono & ęquo, pactum nudū pducit actionē, & maximè i curia mercatorū. & Bal. & Saly. in l. si per ea. C. eo. &c. & licèt de iure, ciuili pactum

ff.de refcin.ven. l. fi id qđ purè, in fi.Itē ea quę ꝓmittuntur ob nimiā reuerētiā alicuius, nō obligant.l.1.§. quę oneràdi. ff.qua re act. non da. Item qn̄ pactū continet turpitudinē.l.fi vnus. §. pacta q turpē cām vt ne furti agā.ff.de pac.& omne pactum contra ius dr̄ turpe, c. faciat homo. 22.q.2. fm tamen distinctionē de qua in §.8. Item pactum in conuentionibus innominatis nō obligat,fi ille cū quo cōtraxit nō implet ex parte fua [a] ꝓ̄ctum, vt l.naturalis. §.1.ff.de p̄.ver.& l.ex placito.C.de re.permu.Ideo cū quis conuenit cū aliquo dare fibi centū,vt nunquā petat tale quid, talis nunquā poterit petere centū,qa nūquā pōt implere, qa femp poterit petere,fecus ꝯuentio fiat , promitto tibi cētū fi remittas mihi fideicommiffum , quia talis poterit petere , eò quia poteſt remisſionem facere, hoc vltimum dicit Bar. C.de pact. l.conditionis .

7 Vtrum pactum initū p fratres minores vel p̄dicatores,aut alios mendicātes cum rectoribus parrochialiū ecclefiarū fup iuribus parrochialib⁹,puta exhibitione facramentorum, iure funerandi,& fimilibns,vel fuper aliquis quibufcunque valeat? ℞.ꝙ fi factum eſt p guardia nos vel priores cū confenfu fuorum conuentuum vel locorū valet , licèt non interuenerit licentia fui generalis,aut principalis,aut capituli,aut fedis apoſtolicę , quò ad fratres minores. Dummodo aliàs fit honeſtum , & licitum , de pac.capitu.quia ex eod. lib.6.

8 Vtrum pactum iuramēto firmatum,quod in fe cōtinet turpitudinem.f. peccati,vel ē contra ius valeat? ℞.Pa.in cap.pactiones,de pac.ꝙ fi continet turpitudinem ex parte vtriufque,fcilicet iurantis & recipiētis , non valet.22.q.4. per totū. Similiter fi continet turpitudinem folùm ex parte iurantis,& vt in regula , fi eſt obligatorium , lib. 6.Si verò folùm continet turpitudinem ex parte recipientis , fic tenet , & obligat.c. debitores , de iure iuran. Rō qa iuramentum principaliter dirigitur in deum , in quo nulla poteſt verfari turpido. Si verò non eſt firmatum iuramento an obliget. [b] Vide fupra Obligatio. §. 10.

9 Vtrū pactū de non cedēdo bonis fuis valeat? ℞. Pa.in d c.pactiones , ꝙ fic, allegat Fede.confi. 58. Nifi fit notoria paupertas, qa tunc illicitū ē , qa in effectu tunc videt̄ fe obligare ad carceres,quod nō poteſt, cū nemo fit dn̄s mēbrorum fuorum. Et vide fupra carcer.§.2.

10 Vtrum pactū factū patri a filia dū nuptui traderet̄, quòd dote contēta nullū ad bona patrimonalia habebit recurfum teneat?℞.ꝙ non.[c] nifi fit iuramento firmatum,de pac.c.quamuis lib.6.

11 Vtrū pactum q đ eſt contra fubſtantiā ꝯtractus,nec continet turpitudinem , valeat,

pactū merū non producat act. tn̄ verecundia eſt denegare promiſſum pacto nudo. tex.eſt not.fecundū ꝙ no.ibi Barto.in l. quintus. ff. mandati. tn̄ poteſt peti executio per viam denunciationis euangelicæ fecundum d.Ant.& Inno.in c. quæ ecclefiarū. de cōſti. per no. in c. nouit de iudi. Et ponit.Bar.in extrauagan. ad repri.in ver.pet denunciationē. Itē pōt agi arēto iure gentium, quo pactū nudū erat efficiat, vt manu regia pactū mandaretur executioni. iuxta. l. 2. in princ. de ori.iuris.Vnde fi adiretur Imperator , vel non recognoſcēs fuperiorem, peccaret mortaliter,nifi faceret obferuare deductum in pacto nudo. fecundū do. Ant.in c. quæ in ecclefiarū.de conſti.& Ale.in l.iure gentium.in §. fed cum nulla.ff. eo.qui reprobat ibi Imo.afr tenētem.Item vbicūque ex in obferuantia pacti aliqs pateretur dānum,tunc fibi cōpetit actio de dolo.tex eſt not. in l. elegāter.§.feruus pactionis.Et ibi Bar. & Bal.dicunt limitari totam materiā pactorū. ff.de dolo.

[a] Nō implet ex parte fua] Et de iure cāonico.Ita tenet Bal. in l.cū quis. in 9.col.C. de iure. & fac. igno.Sequit̄ Are. in §. in perfonā. Inſti.de actio.Et dixit nō. Bal. in l.fiue apud acta. C. de tranfact. ꝙ omnia iura ciuilia loquentia de contractibus innominatis habēt locum etiam de iure canonico. Vnde contractus innominatus non parit actionem etiam de iure canonico,nifi poſt implementum.no.in c.cum inter R.de elect.

[b] An obliget] Nota,pactum dicitur aliquando turpe,licèt interponatur fuper re non turpi. vt promitto tibi 10. fi cōfeſſas mihi, ecclefiam. Et non valet fup re turpi, puta promitto tibi 10. fi hoiem occidas,& fimiliter nō valet. Idē fi ē impoſſibile , de iure. Vt promitto tibi rē facram. l. inter ſtipulantē §.facra. de ver.ob. Et oē pactū dr̄ effe turpe qn̄ eſt contra ius. c. faciat hō. 22.q 2. l. cum filius. ff.de condi. inſti & etiā dicitur impoſſibile cum nō obligat quia ficut nemo fe poteſt morti obligare,quia nemo eſt dominus mēbrorū fuorū, multomagis nō pōt fe obligare ad mortē aię, & cū iurō,quia iuramentū nō dēt eē iniquitatis vinculum.c, quanto & c.fi verò de iureiur.fimiliter dicitur de peccato veniali vt in ca. 2. de pac. in 6. Idē fi ēt pactum impoſſibile ꝑpetuò vt promitto tibi 10. fi cęlum digito tetigeris.

[c] Quod non]

vt eſt tex.in l. pactum dotale. C. de collatio.Adde Bar. in l. fi. C. q pac. ver. 2. q̃ro. & vide de ītelle ctu d.cap.quamuis pulcherrimè Pe.de Anc. cõſil. 38. Pau.de Ca.cõſil.177. Ro. conſ. 66. Bal.cõ.369. 3 parte.Idē tenet Bar.in l ſtipulatio. hoc modo cõcepta.de verb. obl. an autē filia ꝑiudicet nepoti b'renunciādo,& ſic filijsſuis.vide Pa. Ca. in d.l.pactū. C. d̄ collati. & i l.qui ſuperſtitis. ff. de acquir. poſ. & Old.conſil. 40. incip. videt Pau. de Ca. cõſ. 311 An autē ſi filia renūtiauit pr̄i & fratribus, ſi fratres abſque liberis moriātur illa renunciatio noceat,vide Bal. ī. allegato cõſilio.

a Valeat] Exēplum vendo eibi hāc rem cum pacto vt nõ tranſeat in te dominium.

b Et Ang. in l. 2.] Alleg. glo. In uer. reuocat⁹. de procura. li.6.i c.fi. quæ dicit q ſi iuro non reuocare, potero tñ licèt ſim periurus.

c Et ſi ꝓmiſit] vide Imol.& Barba in c.fi.de præca. Adde Pau. in cap.ad noſtram; de confir. vti.vel inuti. ver. ſed qa viſum. Vbi dicit q Abbas cõcedendo regulari adminiſtrationē in perpetuū põt tamen illā ad libitum reuocare.

leat. a Reſpon. q ſi ponatur per uiam modi uitiatur & non uitiat. ſecundum Fran. de rampo. in repe. l. fin. C. de condi. ob cauſam. Vnde pactum quod præcarium duret inuito domino non valet. ut in capitu. præcario de pręca. & l. cũ præcario. ff. de præca. Similiter ſi conſtituo procuratorē & promitto non reuocare, nõ valet ita dicit Bart. in d. l. cum præcario. & Ang. in l. 2. b ff. de procura. Et Bald. in l. perpetuum. ff. de procura. & ſi promiſit c ſub pœna nõ tenetur ad pęnā reuocandā. facit glo. in ca. 2. de cõſue. lib. 6. & Ange. in conſil. 222. Sed ſi apponatur per uiā cõditionis non uitiatur ſed uitiat. d facit. cap. fi. de condi. appo. & quod not. Bartol. in Aut. ingreſſi. C. de ſac. ſan. ec. ver. quęro. Sed contra videtur. l. vbi mortis cauſa, ita donatur ff. de dona. cauſa mor. ſoluent ibi per Bar. e

12 Promitto tibi ter te hoſpitari in domo mea, ſtas per multos annos q nõ uenis nunquid petere poteris extimationem. ℞. Io. And. i addi. ad Spe. de cenſi. refert ſuos magiſtros diſputaſſe q non, & ſic tene, licèt uideat q teneatur per tit. ff. de alimen. & cib. lega.

13 Pactum de hæreditate uiuentis regulariter nõ ualet, quia inducit uotum captandæ mortis. ut l. fin. C. de pac. & ibi per doc. & p Bal. i lib. de uſi. feu. de feudo dato inuicem. l. commiſſoriæ. §. ſi quis, & p canoniſtas in cap. uenerabilē de elect. & Pa. ī c. nullā. de concel. præben. Et ibi ſic diſtinguendo. Dicit q aut pactum de futura ſucceſſione fit ad quā ſeruādā legitimam ſucceſſionem, & ſic valet. vt inſti. de legi. agna. ſucceſ. §. fi. quia pactū eſt legi conſentaneum. Aut fit ad legitimā ſucceſſionem minuendam & tunc non valet. l. pactum. C. de colla. Sed ſi iuramēto firmet valebit. in cap. 2. de pac. li. 6. aut fit ad legitimā ſucceſſionem perdendam, ſeu ad tollendā liberā teſtamenti factionem, & ſic non valet, quia contra bonos mores. vt l. ſtipulatio hoc modo. ff. de verb. obli. Adeo q ſecundum Bar. & iuramēto non firmatur, per regulā non eſt obligatorium. de reg. iur. li. 6. vt in d. l. ſtipulatio, no. & in l. fi. C. de pac. Sed ego non credo, q licèt ſi contra bonos mores, non tamen naturales, ſed ſolùm ciuiles f & ideo firmatur. d. c. 2. de pact.

14 Vtrum habens parentes magnos quos timet, & volens prouidere animæ ſuę, relinquit medietatem omnium bonorum ſuorum pauperibus, & dicit, ſi contingeret me facere aliud teſtamentū qui conſanguineos meos inſtituerē, per quod reuocaretur præſens iudicium ex nunc ibi præſenti notario publico, tanquam perſonæ publicę ſtipulanti & recipienti pro dictis pauperibus dono irreuocabiliter & inter viuos dictā medietatem bonorū meorū, conſtituens me ex nunc eam poſſidere præcario nomine, facit tandem aliud teſtamentum. Modò quæritur vtrum pauperes valeant aliquid habere ex tali donatione? Reſpon. Bal. vbi ſupra quod fuerunt opin. Vna quòd ſic, quæ eſt domini Dy. ff. de teſtam. hæredes palam. §. fina. & in reg. quod ſemel placuit de reg. iur. li. 6. Alia q nõ, quia iſtæ

De pœna tñ videtur quòd exigi poſſit, quia non eſt ꝯ bonos mores, ergo licèt r. 6 valeat principale ualebit acceſſoriū. i. pœna. cogitādum eſt dictum ut ī l. pœnæ quæ, contra. C. de pact.

d Vitiat] vt contraho tecum ſi ꝓlem euites.

e Vt ibi p Bar.] Et Pa. in c. fi. de ꝑca. dicit eſſe uerum niſi trāſeat in naturā alterius ꝯctus. Nā natura donationis cauſa mortis ē vt poſſit reuocari, ſi igitur apponatur pactū vt non reuocetur erāſit ī donationē inter uiuos. Quæ non põt reuocari. c. fi. de dona.

f Sed ſolū ciuiles] intellige q eſt ꝯ bonos mores ciuiles qñ tollitur libera teſtamenti factio, ſecus ſi cū hoc induceretur uotum captandę mortis, quia hoc ē ꝯ mores canonicos. Intelligitur namque eſſe contra mores canonicos illud ſolum qd̄ inducit pctū, de iure ciuili autē illud, qd̄ eſt improbum & inhoneſtū

istæ contractus donationis uidetur impedire liberam testamenti factionem. ff. de uerb. obli. l. stipulatio hoc modo. Sed aduerte [a] ꝙ nos suminus extra casū doctorum. Nam hic interuenit traditio, vnde & si donatio esset infirma & sine causa, tamē dominus uolens trāsferre dominium trānsfert. ff. de cōdi. ob cau. l. 3. §. sub tilius, vel quia causa est ipsa liberalitas. ut ff. de do. l. hoc iure §. 1. Itē ipsa pietas. ut ff. de cōdi. inde. l. cū is. §. si ī ea opinione sit mulier & not. instit. de obli. quæ ex quasi cōtractu. §. ex quibusdā. ad hęc. C. de sac. san. eccle. l. fi. uolens ergo sustinere opi. Di. faciat qđ ꝓcedat ad traditionis actū q̄ etiā sub conditione fieri potest. ut ff. de acqu. posses. l. qui absēti. §. 1. & cautius si interueniat traditio corporalis, quam si præcatia, quia præcariū fortè nō ualet. Tu cogita, ego dimitto te sine decisione. hæc Bal. Sed tu tene, ꝙ si vult ualeat donec alcui publicè ꝑsonę inter uiuos sub tali cōditione & tradat, quia sic ualebit indubitanter.

15 Vtrum cū uir faciat testamentū & legat uxori certum quid, hoc acto ꝙ si mutaret testamētum siue non ista uxor iure donationis inter uiuos debeat habeř certam domum quā sibi legauerat, & demū mutauit testamentum nulla facta mētione de dicta donatione. An mulier debeat habere dictā domū, videtur ꝙ nō d. l. stipulatio hoc modo. Contratium dico, quia ista donatio ē præsens & pura, qa dixit, siue mutauero siue non, & ideo non est apposita in pœnam testamenti mutati. Caue tamen qa nisi interuenerit traditio non confirmatur morte, & sufficit traditio interueniat tempore donationis uel postea uiuo donante. ff. de don. inter vi. & vxo. l. papinian⁹, [b] alias incipit si quis pro vxore. & arg. in l. 2. C. si qs alteri uel sibi. hæc Bal. ubi s̄.

16 Quomodo interpretantur pacta obscura? ℞. quòd in dubio cōtra eum qui ea apposuit, & potuit aperti⁹ declarare. [c] ff. de pac. l. ueteribus & ibi Bar.

17 Pactum legis commissoriæ quid est? [d] Respon. in contractu uēditionis est pactio qua redditur in emptum quod uenditum est si nō seruatur quod est promissum. ut in l. 1. [e] & 2. ff. de leg. commissoria, & fit ita. Vendo tibi fundum & si infra talem diem nō solueris pretiū inemptum sit. In pignore autem fit sic, nisi lueris pignus infra certū tempus sit perditum, uel sit mihi pro soluto.

18 Vtrū generaliter sit reprobatum? Resp. quòd non ut ff. de le. commis. per totum ubi patet quòd ualet in cōtractu uenditionis, sed in pignore generaliter est reprobatum. ut in l. fina. C. de pac. pigno. & in cap. significante. de pign. & ideo ipso non obstante pignus est restituen-

ſm Bald. in l. pacta quæ contra C. eod & ibi no. do. Ias. Et aliquando fit pactum de diuidendo certo modo hæreditatem acquirendam, & tunc aut fit in genere & ualet ar. l. 3. ff. pro so. aut de hæreditate particularis personæ, & non ualet, nisi ipse cōsentiat. Et ita loquatur. l. fi. C de pac. Hæc tamen sunt regularia, quæ no

a Aduerte] pro opi. affirmatiua faciūt multa, primo illud qđ dicit Bal. in l. auia per illū tex. C. de iure deli. ubi aditio hæditatis quę est actus inter viuos pōt fieri in testō, vñ si reuocaretur testm̄ per testōrem illa aditio nō reuocatur ſm eū uide Ro. cons. 100. & 171. secundo facit qđ no. Bar. in l. si qs. in princ. testi in princi. ff. de leg. 3. ubi si testōr dicit, si cōtigat me aliud testm̄ cōdere nolo ꝙ ualeat nisi sit talis orō, si secundū testm̄ facit nō posita illa oratione dicit Bar. ꝙ non valet ita in simili. Et placet fauore salrem piæ causæ.

b L. Papinian⁹] Ibi est casus, qđ donatio inter uirū & vxo. facta simplici promissione morte non confirmatur, & ibi dicit Bar hoc uerū esse qñ non interuenit tradō vera vel ficta, vñ si confessus fuerit se recepisse, & habuisse, tunc hr̄ loco tradōnis & cōfirmaretur morte vt l. quod de suo. C. de do. cau. nō nu ad hoc qđ no. Bal. in l. 2 §. creditū. ff si cert. pet. Cy. in l. 1. ad s. C. de sa. san. ec. & Raff. in l. fi di

uortio. de verb. obl. Adde Pet. de Anc. cons. 108. & omnino Lud. de Ro. consi. 44 & Pau de Ca. cōs. 106.

c Declarare] Exemplum pone feci pactum tibi dare castrum, & tu consentis simpliciter, nunquid trāseat pactum ad tuum nepotem te mortuo? dic ꝙ n Et sic fin. decidit Bar. ī l. liberorū. in 6. col. ff de ver. sig. vbi dicit ꝙ in cōtractibus no veniunt nepotes appellatione liberorum.

d Quid est] No. ꝙ sicut in cōtractu emptionis & vendōnis dr̄ pactū legis cōmissoriæ, qū fit per verba directa. ut puta. Res sit in empta ea vero pacta q̄ fiunt per verba obliqua, vel i flexa, vt res reuertatur, vel restituatur &c. nō dnr pacta legis cōmissorię, sed similia pacto legis cōmiss. ut l. 1. & l. cōmissoriæ. C de pac. ī emp. & ven. & ibi Bar. Et no. in l. 1. ff de don. Sic eodē mō in pignore. Illud dr̄ pactū legis cōmis. Qđ est factū per uerba directa, ut puta si debitor ad diē non soluerit, pignus sit creditoris, sed si fieret ꝑ verba obliqua, utputa ꝙ pignus detur ī solutū creditori, vel debitor ꝓmisit se dare i solutū, tūc non est pactū legis cōmiss. sed sibi simile, & de isto loquitur. l. t. C. de pac. pi.

e Vt in l. 1.] Est

stituendum, nisi iurasset [a] in tali pacto. vt in d.c. significante.

19 Vtrum istud sit pactú. l. commissoriæ, pignoro tibi hanc rem, & si nó lucro infra mensem nunquã possim luere? ℞. Bal. vbi supra de vsi. feu. de feudo da. inuicem. l. con. ꝙ sic, [b] licèt nó dicat ꝙ dñium sit apud creditorem. ista est glo. no. in l. vlt. C. de pac. pig.

20 Vtrũ possit fieri istud pactum cum fideiussore, videlicet si non extraxero te de obligatione, q; pignus quod pro indemnitate tibi dedi loco indemnitatis, sit tuum? ℞. Bal. vbi supra gl. dicit hic ꝙ valet, [c] q̃a speciale est in his qui pro alio sunt obligati quia hoc mõ possunt indemnes seruari. vt ff. de contrahen. empt. l. fi. in prin. [d]

21 Vtrum in dote valeat hoc pactum, si tibi pecuniã non restituero talem fundũ loco permutationis assigno? ℞. Bal. vbi supra videtur ꝙ sic, quia ista est quædam permutatio. vt. ff. de iu. do. l. ita constante. & l. fi. Item spãle videtur in dote vt ff. de solu. l. Calipodius. aliàs inci. quanuis.

22 Vtrum valeat istud pactum, obligo tibi talẽ fundum pro. 10. & si non soluero tibi. j. mẽsem habeas eũ emptũ iusto pretio? ℞. Bal. vbi s. ꝙ sic, & est mirabile ꝙ licet non sit collatũ in alicuius arbitriũ declarandi pretium valet, [e] quia istud pactum est pars alterius contractus validi. Iste est casus mirabilis. ff. de pig. l. si fundus. §. fi. Ibi etiã dicit Bart. illum casum esse singu.

23 Vtrum cũ mutuasti mihi. 10. nullo pignore constituto, hoc acto ꝙ si non soluero infra mẽsem talis domus mea si tua pro illis 10. valeat tale pactum? ℞. qui supra ibidem ꝙ sic, q̃a non est pactum pignoris. vt d. l. fi. ff. de contrahen. empti. vbi tex. est no.

24 Vtrũ cum pactum. l. cõmissoriè est appositum nõ ipsi cõtractui pignoris, sed diu postea valeat? ℞. qui s. ibidẽ ꝙ sic. [f] vt ff. de pig. ac. l. Titius. vel vbi interuenit pactum rogatu debitoris & eius gratia non voragine creditoris, & dñr ꝙ ex interuallo valet ad excipiendũ, non ad agendũ, vt refert Bar. in d. l. calipodi[e].

PALA dr̃ lineus pannus consecratus, qui extenditur [g] super altare super quo extenditur corporale, & a quo debet benedici. vide supra Benedictio. §. 1.

PALLIVM vt hic sumit̃ é speciale ornamẽtum [h] Archiepiscoporum in quo plenitudo officij cõfertur,

ibi quædam conditior est solutiua, Et intelligitur, si venditor voluerit, quia fauore eius hoc pactum apponitur.

a Nisi iurasset] Et nulla valet consuetudo contra d. l. si secundum Bal. in l. 1. C. quæ long. consuet. & in c. 1. de feu. da. in ui. le. commissoriè &c. Et de iuramento. vide Bar. in l. si qs pro ea. ff. de fideiusso.

b Quod sic] Vide etiam Bal. in l. fi. C. de contrahen emp. & in l. 1. ff. de lege commis. Et adde Bar. in l. quãuis alias Calepodius. ff. de sol.

c Quod valet] Et est glo. in d. c. 1. de feuda. in. ui. le commis. fi. & loquitur ibi, ꝙ fideiussor habeat dictam rem in feudum.

d L. fi. in prin.] Et ibi Bar. qui dicit valere pactũ cum tertio, licèt non valeat cum principali. s. legis cõmissoriæ. Idem tenet Bar. in l. quanuis. ff. de solu in versi. contra hoc.

e Declarãdi pretium valet] dicit etiam Bar in d. l. fin. ꝙ non est pactum legis commis. & æstimatio debet fieri arbitrio iudicis, & tetigit Bal. in l. fi. C. si pignoris cõuentione numeratio sequuta cõsit. & in l. 2. C. de rescin. ven. dicit etibi Bart. ꝙ quidam cauti tenetatores bono. ex consilio suorum doctorum antiquorum & aduocatorum faciebant fieri instrumentum hoc modo, si pecuniam ad tempus non solues sit fundus mihi emptus iusto pretio declarando arbitrio talis, & talis quos, & ex nunc eligimus in arbitratores, & bonos viros. Et tene menti quia est pulchrum consilium. Hæc ille, intellige s. secundum mundum, non tamen fortè secundùm Deum Bar. in l. fi. C de pac. pig.

f Quod sic] Ratio est secundum Barto. in l. 2. C. de pac. pig Quia tempore quo contrahitur debitum faceret debitor quicquid creditor vellet in mundo, vt haberet pecuniam, ideo lex voluit, ꝙ nõ valeret tale pactũ, vt pignus haberetur in solutum pro debito, sed quando ex postfacto debitor facit creditori tale pactum tunc cessat, ratio ideo valet Idem dicit Bart. in d. l. quanuis, de solutio, & in l. Titius hic allegata.

g Qui extenditur] De pala dicitur in ca. altaris, de consecra. di. 1. Et vestes cõsecratæ debẽt cõburi, si vetustate consumptè sũt, & cineres reponi in baptisterio vel in loco vbi non est transitus &c. Et non debent ad vsus sæcularium redere capi. Quæ semel 19. q. 3. Et sumitur aliquando, pro cortina vel panno serico, vnde letitiæ cancibus est non serica pala.

h Speciale ornamentum] Pa. in ca. antiqua de priuile in 3. noe. dicit Pallium est quoddam ornamentum habens multas cruces, ꝙ ponitur super humeros prælati, quãdo celebrat. Et sumptum est de corpore beati Petri in signũ plenitudinis põtificalis officij, capitulo significasti, de electi. on. Et pactum potest competere etiam episcopis si habet priuilegio. In Papa autem designat plenitudinem potestatis secundum vocabularium iuris.

a Aliter pōt remoueri] Scilicet si accusetur, & debet peti cum iustitia. ca. prisca. distin. 100.
b Nec ante debet] Ante receptionem palij dicitur ecclesia viduata di. ca. qm̄.
c Tam in sua q̄ in aliena] vide in ca. ex tuarū. eo. ti. vbi hoc habetur.
d Aliter vt dicit. Ric.] Et ista sunt verba formalia Rō. n. recta dictare videt aliquē esse loco dei. In ecclesia. Qui piculis cōitatū, & psonarū pēsatis tutis mitatib. & vtilitati b⁹ & dānis pos. sit rationabiliter obuiare hęc ille.

de autoritate & vsu. pa. ca. nisi specialis.

1 Quando debet peti. ℞. infra tres menses a tēpore consecrationis vel cōfirmationis, si ante non fuit ꝯsecratus, aliter pōt remoueri [a] c. qm̄. 100. dis. nec an debet [b] se Archiepiscopū noiare. d. c. nisi. Nec ēt pōt antequā habeat ipsum pallū concilium conuocare, conficere Chrisma, dedicare basilicas, ordinare clericos, nec epos consecrare. c. quòd sicut. de elec. §. pe. in ci. praeterea, & ibi haec omnia ponuntur.

2 Vtrum archiepis posit suū palliū alteri accommodare. ℞. ꝙ non, immo debet cum eo sepeliri, quia personam eius non transit ad hoc. de auto. & vsu. pa.

3 Vtrū semper debeat celebrare cū pallio archieps. ℞. ꝙ tā in sua quàm in aliena [c] dyocesi pōt absque pallio celebrare vel sandalijs. In sua verò dyocesi nō semp debet celebrare cū pallio sed tm̄ in dieb⁹ illis qui in ecclesię suę priuilegijs sunt expressi extra ecclesiam non licet eo vti. vt processionibus. ca. si. de autori. & vsu. pa. ibi haec omnia ponuntur.

4 A quo debet peti. ℞. ꝙ a Papa. d. c. quoniam, & etiam a Patriarcha. c. antiqua, de priuileg. Nam patriarchae sunt ordinarij episcoporum. vt ibidem.

PAPA summus est inter omnes, quia ipse solus habet plenitudinem potestatis, vt patet. 2. q. 6. qui se fecit.

1 Vtrū Papa posit dispēsare in oībus ꝑceptis moralibus legis naturę vel diuinae? ℞. Canonistę in c. lr̄as de resti. spo. & in c. ꝓposuit. de cōcel. pb. & in c. cum ad monasteriū. de sta. mo. & in c. ꝑ venerabilē q̄ filij sint legi. variè, & confusè loquunt, nec ex eorū doctrina pōt hęc qō declarari. Sed vt clarè intelligat, sic distinguo, vt colligo ex doctr. Sco. in 3. di. 37. & Ale. in 3. parte, & Hēri in 5 quol. q. 29. & Fran. in 2. sciarū ꝙ sunt aliqua de lege naturę seu diuina tanq̄ principia practicae not. ex terminis, q̄ sunt hęc. Finale bonū est appetendū, malū (intellige mori) est fugēdū, qa aut aliter tita finali bono, vt est cupiditas mortalis. Aut retrahit ab ipso vt ē cupiditas venialis, & ista sunt omnino in dispēsabilia. Aliqua sunt de lege naturae vt ꝯclusiones necessario sequētes ex principijs ꝑdictis, vt ista deus ē diligēdus & ꝓximus. Et in istis nulla pōt cadere dispēsatio, vñ isto mō ius naturale dr̄ immutabile, vt dr̄ in ca. ius naturale §. 1. di. 5. & §. his itaque dist. 6. Rō ē, quia rō legis q̄ est id quod debēt praedicta duo principia ab eis nō pt̄ separari in aliquo casu. Vñ qa primū ꝑceptū decalogi. & 2m sunt de hmōi. Ideo simpliciter sunt in dispēsabilia. Tertiū verò ꝑceptū quantū ad cultū deo exhibēdū aliqñ similiter ē de hmōi. Ideo q̄tum ad hoc ē dispēsabile, licèt quò ad determinationē tp̄is sit dispēsabile. vt patet in c. licet. & c. ꝯquestus, de ferijs. Sūt & alia de lege naturę nō tanq̄ principia aut ꝯclusiones necessario a primis principijs deductae, sed qa sunt multū cōsona ꝑdictis principijs & ꝯclusionibus, cuiusmodi sunt pręcepta secūdę tabulę, & oia moralia data in l. Moysi, & euāgelica ex primo eīm principio & ꝯclusionibus necessarijs sequētibus ex eo nō ē quò ad ꝓximū, nisi vnū ꝑceptū. s. diliges eū, sed qa ꝓxim⁹ fuit mutatus ꝑ peccatū, & factus ꝓnus ad malū, iō addita fuerūt plura ꝑcepta tanq̄ multū cōsona primis principijs & ꝯclusionibus ꝑdictis. Et in illis quantū ad rōnē ipsorū nō pōt cadere dispēsatio sed bñ quātū ad obseruātiā sanctionū, sicut & Aug. in li. cōfessi. ponit exēplū dicē, ꝙ sicut medicina est ars immutabilis, tā medicus aliqñ mutat ꝑcepta languentibus, & tñ ratio ꝑcepti artis, in se est immutabilis, vñ licet Papa non posit dispēsare vniuersaliter in praeceptis secundę tabulę, quia vt cōmuniter & in pluribus in eis inest rō legis. Vñ si occurreret casus particularis in quo deficeret ratio legis propter causas spāles impedientes obseruationem pręceptorū legis ex applicatione ipsorū ad diuersas materias, tunc papa posset dispēsare, aliter vt dicit Ricar. [d] in 4. di. 38. ar. 9. q. 1. non videreē deus fuisse bonus paterfamilias nisi dimisisset pastorē super gregem suum q pos

a Et necessario expediendis] Pa. in c. pposuit. de concess. pben. dicit q papa pōt ex causa ex toto liberare quem a voto queadmodū posset ipse deus &c. Quia verisimile est quæ deus ex cā dedit potestatē suā inter hoies vicario suo alias non fuisset bonus pater f. si dimisisset gregē suū sine pastore qui ex cā ne posset omnibus consulere vt in simili dicit Inn. in c. quod super his de voto. vt dicit no. Ho. in c. quanto. de trāsla. prælā. cū idem sit dei & vicarij sui papa potest ferè oia facere quæ Deus pōt claue nō errāte. Et idē dicit Inn. in c. quāto de iureiur. & c. facit ratio ad hoc. Nā Deus benedictus voluit esse tantā potestatē apud suū pōtificē. Quia regulæ institutæ ad humanos actus regulandos non potuerūt dari oino impermutabiles, & hoc pp varietatē ipsorū humanorum actuū, q cum sint singulares, & cōtingentes & per consequens incerti non potuit dari regula certa de eis. Et sic nec lex nec statutum, & propterea fuit necesse ponere vnam quādam virtutē in principe vel rectore, q pho. s. etychorum dr̄ epicheya quę dr̄ apud nos æquitas siue moderamē, cuius officiū est qnq; ptermissis verbis legis sequi. Quod rō vel maior vtilitas reipu. poscit & hocqn occasio datur vel vtilitas. Quia expedit in aliquo casu particulari legem illam ferre. Qui casus non fuit prævisus a legislatore, vide ad hoc quæ no. glo. in proe cle.

b Et sic tene firmiter] Circa materiam dispensandi dicit Vincē. vt refert Pa. in d. c. pposuit. de cōcess. pb. Papā posse dispēsare pterq in articulis fideī. Quod satis placet, & est dictū valde notabile, intellige de dispēsatione propriæ sumpta f. q facit ex cā rōnabili. Et Inn. in c. cū ad monasteriū. de sta regu. dicit q sine cā nō dispensat in his q sunt iuris positiui puri. Et vide Pano. in c. de multa. de pręb. dicit tñ Hos. dictū Vin. verū, nisi immineat, peccatū mortale qa in illo dispēsat intelligēdo q sit peccatum mortale ex lege diuina & nō ex lege positiua, qa illi nō subijcit, & credo idē sēsisse Vi. Et vide gl. in d. c. līas, q voluit q in his q de suā natura sunt mala papa dispēsare non pōt, de iureiu. & si Xps tu vide bonum tex. 40. di. c. 1.

c In sua lege] sicut dispēsauit in circuncisione dū fuerūt i deserto.

d Vniuersaliter potest dispensare] Verum autē

set consulere omnibus occurrētibus & necessario expediēdis.[a] Nec ē: posset dici quod Papa sit generalis cōmissarius Dei assumptus in plenitudine potestatis cuius ꝓrium determinat. 2. q. 6. c. qui se scit. & 24. q. 1. quodcunque. Et quod dico de præceptis secundæ tabulę, idem dic de oībus præceptis veteris & noui testī. vñ. d. Archidia. flo. in summa dicit se audiuisse a fide dignis, quod Papa Martin⁹. 5. (habita cōsultatione cū multis doctissimis viris in sacra theologia & iure canonico) dispensauit cum quodam qui acceperat germanam suam in vxorē, pter multa mala & scandala quę euenissent si eam dimisisset, & quę euitari non poterant, nisi sic dispensaretur, & idem ego dico de similibus. ar. 2. q. 1. c. multi. in fi. & in d. c. qui se scit. cū si. Et sic ẛm hanc distinctionem intellige & limita. d. c. literas, & similia quę videnẗ dicere q contra legē diuinā & euangelicā, aut apostolū non potest papa dispensare vt in c. sunt quę dam. 25. q. 1. Quia verum ē vbi ratio legis nō cessat. Et in prædicta opi. concurrūt omnes Canonistę (si bñ intelligant) qñ dicunt q Papa pōt declarare, interpretari, & limitare ac distinguere ius diuinū, q nihil aliud est dicere nisi videre vbi ratio cessat vel non, vt sic non dispenset, vel dispenset, & sic tene firmiter.[b]

2 Sed quis poterit cognoscere quando ratio legis deficit in aliquo casu? ℞. q istud aliquando habemus exēplo ipsius dei qui multoties dispensauit in sua lege.[c] Vñ in simili casu possumus & nos cognoscere. Sed quando talis dispensationis vel similis non habemus exemplū in sacra scriptura, tunc ad solum Papam pertinet ipsius declaratio, cui dictum est. Quodcūque ligaueris super terram. in d. c. quodcunque, qui quidem multa declarauit, vt in materia voti. Iuramenti, & huiusmodi, & aliquando etiam ex ipsa nostra ratione colligimus vt facimus in gladio deposito, quem dicimus non fore reddeñ. deponenti effecto furioso, vt in c. pi. ne quis 22. quæst. 2. & simılib⁹. Vnde firmiter credo q si aliqs petens dispēsationē in aliquo casu ꝯ legē dei non interponat importunitatē munerum vel precum, sed simpliciter ponet se in manibus ipsius Papæ exprimendo casum suū q deus nō pmittet errare vicariū suū in dispēsando.

3 Verum Papa possit dispēsare in omnibus q sunt iuris positiui? ℞. quòd quāuis aliqui Canonistę teneant quòd non potest dispensare contra statum vniuersalem ecclesiæ. vt in d. c. sunt quidam. Item in his in quibus decoloraretur status ecclesiæ per cap. & si illa. 1. q. 7. ego tamen dico q vniuersaliter potest dispēsare,[d] sed tamē non esset tolerandus si dispensaret contra

præ-

pdicta sine rationabili causa tamen dispensatio teneret, & sic tenetur communiter.

4 Vtrum papa possit dispensare in gradibus consanguinitatis, non solù prout nùc, sed etiã prout ex tunc? R. sm Ioã. An. in c. per venerabilẽ qui filij sint legi. q si contractum est in gradu prohibito diuina lege, potest dispensare prout ex nunc, sed nõ put ex tunc vt. s. filij sint legitimi, q ante dispensatio nẽ nati fuerãt sed in matrimonio humana lege prohibito, põt dispensare nedum prout ex nunc, sed etiã put ex tunc. Quod limito verũ quò ad istud vltimum, nisi ius esset quæsitum alteri, puta quia patre mortuo successerunt etiã agnati, vñ licet postea legitimaret filium non excluderet agnatos, sed iure quęrendo valeret, vide legitimatio. S. 1. & 2.

5 Vtrum possit dispensare in bigamia? Vide supra. Bigamia.

6 Sed quòd de obligatione q̃sita laico [a] q ei nõ subest, quò ad temporalẽ iurisditionẽ? R. Pa. in c. 2. de voto. q si talis obligatio solũ cõtrahit ex fidei pstatione. sic papa potest ex causa ab ea absoluere, & dispensare. vt in c. quãto, de iureiuran. Secus autem si aliunde [b] esset quæsita, q cũ talis obligatio sit de iure gentiũ, non poterit per papam tolli. cle. pastoralis. de re iud. & no. Inno. in c. quæ in ecclesiarum de consti. & legistæ in l. fi. C. si cõtra ius vel vti. pu.

7 Quæ sunt quę reseruantur papę? R. q absolutio [c] ab excõmunicatione, in 39. casibus de quibus supra ex cõmunicatio. 5. Item dispẽsatio in multis, de quib⁹ supra Dispensatio, & Irregularitas. Item causę grauiores [d] facit c. 1. de iur. cal. & c. multis. 17. dis. c. quoties. 24. q. 1. & cap. vt debitus. de app. & quæ sint [e] vide in c. quod translationem de offi. leg. in gl. quæ hic ommitto, quia parum pertinet ad cõfessores.

8 De eo qui gerit se p papa non electus a duabus partibus cardinalium, & de obseruandis in eius electione, habes. s. excõicatio. 7. Casu. 2. & Casu. 12.

9 Vtrum papa possit decidere cõtra aliud statutum in casu fidei sine concilio? R. q non [f] vt in c. Anastasius. 19. di. quia papa põt errare in fide. 40. dist. si papa, sed nõ tota ecclesia. c. a recta, & ibi bona gl. 24. q. 1.

PARAFERNA dicit à para quod est iuxta, & ferna, quod est dos quasi iuxta dotem, qñ bona parafernalia [g] dñr omnia bona vxoris vltra dotem. vt dicit gl. in rub. [h] C. de pac. conuen. Azo. in summa. C. de iur. do. S. est autem dos. versi. quædam alię res. Bal. in l. 2. C. de senten. q̃ sine cer. quãtita. & in l. C. q po. in pig. hab. & in l. fi. ob maritorum. C. nẽ vxo. p mar. & in l. si mulier. C. de pac. conuen. Et de istis habes tex. in l. si ego. S. dotis ff. de iu. do. & gl. in c. plerunque. de dona. inter vi. & vxo.

1 Virũ statutum loquẽs de dote extendatur ad parafernalia bona? R. quod sic, sm Albri. in l. de quibus in 24. col. ff. de legi.

2 Vtrũ bona parafernalia sint priuilegiata sicut dotalia, quò ad hoc, vt bona viri sint hipothecata, sicut p dote? R. gl. in c. q̃ lris. in ver. obligata. de pigno. & gl. in l fi. C. de pact. conuẽ. q sic. licẽt sm I a. in d. c. ex lris, aliqui libri habent prædictam gl. dicentem q non, sed vtrunq; saluat p distinctionẽ, videlicet, si spãlẽ sibi p his hypothecã a viro exegit illa erit cõtenta. Si aũt nullã exegit habebit hypothecata oia bona viri p omnib⁹ pfactis bonis, vt in d. l. fi. Et de qb. hẽt vir administrationem. De alijs autem quę vxor penes se retinet, nõ habet hypotheca-

a Quæsita laico] Verum. s. papa absoluere, & ponit casum vt ibi per Pa. q. s. duo socij derant si item ad inuicem vt essent socij in itinere, & tõ est secundũ Innocẽ. quia hæc obligatio venit accessoriẽ ad actũ spiritualẽ nec laicus põt pretendere cõmodũ burlale. Et in isto casu nõ ẽ pprie societas ex quo societas cõtrahitur ad lucrum. l. coit. cũ seq. ff. pro so. vñ potius dicebãtur comites q̃ socij, ad hoc qd no. gloss. in cle. 1. de pe.

b Secꝰ aũt si aliũde] Puta qa laico q̃sita erat obligatio ex cõtu emptionis vel alio contractu.

c Rñ. quod absolutio] Spec. numerat 99. casus papæ reseruatos. de offi. leg. § nũc ostendendum, de hoc ẽr per Barba. in repe. c. q transla. de offi. le. 16. colum.

d Itẽ cãæ grauiores] Glo. in c. qd transla. vr ponere regulam quod oẽs cãæ maiores siue grauiores pter eas, quas ipsa enumerat spectãt ad papam. Et dicentur ille maiores ad arbitrium iudicãtis, secũdũ Barb. ibi in repe. Et facit glo. in c. sede. de rescript.

e Et quæ sint] Vt est cã fidei, & cõcilium celebrãdũ & huiusmodi.

f Rñ. q non] vide plenissimẽ p Barb in repe. in c. q transla. de offi. le. 16. col. ver. & primus casus.

g Q. bona parafernalia] Q. ę dicantur pprie parafernalia bona, et comprehẽdanẽ in statutis facientibus de eis mentionẽ. v de Raph. cu. in cõsi. suo paruo. 104. cui multi do. subscripserunt.

h Vt dicit gl. in rub.] Idem Pan. in c. ex literis de pigno.

a Bar. consuluisse.] Aut loc utimur in vita viri, aut post mortem eius. si in vita, tunc regula est quod fructus rerum parafernalium ceduni vxori, tex. est in l. pe. ff ad l. fal. Fallit primo quando maritus haberet laborem in exigendo, quia tunc cedunt viro & ita loquitur gl. in l. si C. de pa. non. uen. & in l. vbi adhuc, C de iure. dot. Et vtrobi que p Bal. secundo fallit qn ... parat fructus, vt no. in dictis locis, & est text. in l. si idq § ... dot. ... Tertio intellige in naturalib. quod vir potest expen sas ex. rahere p l fruct. ff. soluto mat. & in l. ... ibi no. C. de fruc. & lit. expen. nec aliter facit differentiã in fructus industriales & naturales, si vero sumus post mortẽ viri, tũc succedit distinctio. Bal. in d. l. vnia adhuc, qui dicit, quod aut illę res parafernales traditæ sũt viro ad vtẽdum, aut non, sed vir ppria autoritate percepit fructus, primo casu quatenus vir colum psit non tenetur, & dicitur consumptum quando nihil restat. Bal. in l. a. ... colum. C. de fin. & li. expẽ. Si vero aliqd restat, vt puta quia inuenitur aliqd emptum vel per mutatũ, tunc tenetur maritus. vt ff de le. a. l. i tem ferrum. Ita Bal. secundo casu quã do contra volũtatẽ viri percipit, tunc tenetur ad restitutionẽ vir, seu hæredes. Ita dixit Bal. se consuluisse, & ita intellige Paulum de Castro qui recitat quinque opiniones cons. 184 inci. super primo reperio.

tam in bonis viri, secundũ Pa. in d. c. ex literis, ista tamẽ hypothecata nõ ẽ priuilegiata, sed communis secundum Ino. & Io. An. in d. c. ex literis.

3 Verum maritus debeat habere fructus dictorũ bonorũ parafernaliũ? R. quod nõ naturales qñ dominiũ eorũ non est traslatum in virum quod nunquã pręsumitur translatum nisi probetur. vt not. glo. in d. l. si. sed solũm potest habere commodum bonorũ aliorũ ppter labores i exigẽdo. Aduerte hic quod qñ maritus debet habere fructus, nihilominus si aliquid superest quod nõ sit consumptum dicit pertinere ad ipsam vxorem per ea quæ not. in l. vbi adhuc. C. de iur. dot. & in l. fi. C. de pact. conuen. & ibi Bal. dicit Bar. consuluisse. [a] vide Bar. in l. pe. ff. ad l. fal.

4 Sed nunquid in deferẽdo in domum mariti dicta bona & ea eidẽ assignãdo, transeant in dominum mariti? R. quòd non. vt in l. si ego §. dotis. ff. de iure do.

5 Ex qua culpa tenet vir si malè dicta bona administrat? Resp. quod de dolo, lata culpa & leui culpa vt no. in d. l. fi. in gl fi.

6 Sed qua actione repetũtur? R. quod si dominiũ eorum transtulit in maritum concidet conditione certi, vel sine causa, vel ob cãm si aũt non transtulit dñiũ ad exiben. si non nixus sit maritus amouere vel reiũ amota. ũ, si sit nixus amouere. vt in d. §. dotis. Vel sm gl. pe. ibidẽ agit de positi, qñ eas custodiẽdas maritus accepit vel mandati quando vxor mandauit custodiam earum marito.

PARENTIS appellatione nõ tm pr, sed & auus, & proauus, & deinde oẽs superiores continent. Sed & mater, & auia & pauia. ff. de ver. sig l. appellatione, la prima.

1 Parentes qũo tenẽt alere filios & filij parẽtes habes. §. Alimẽta. & §. filius §. 21. & qũo tenet ex pctu filiorũ §. Obligatio. §. pen. ex delicto supra. Dñs. §. pe. vbi loquitur de domino.

PARICIDIA est q parẽtem occidit vsque in infinitum in linea ascendẽtiũ & descẽdẽtiũ, [b] & non solũ qui occidit, sed & oẽs qui sunt cõlcij ad hoc, vel operam in aliquo dederunt vt l. 1. & 3. & 4. & l. vtrum. ff. de parici.

1 Quę pœna paricidarũ? R. primo virgis debet cedi, deinde in sacco corij cũ sui cũ cane gallo, [c] vipera & simia, & sic actari in mari, vel flumine. Et flumẽ vel mare non est ppe, bestijs subijciatur. [d] l. pe. ff. de parici. & C. cod. ti. s. de his q pa. velli occi. l. vnica.

b Ex descendẽtium] D l. 1. in prin vide Rose. hic & proceditur l Cornelia de sacris, vt dicitur in d. l. a.
c Gallo] Gallinaceo & ibi disputat quid sit gallus gallinaceus, & habetur de his in §. alia deinde Instit. de pub. iudi.

d Best. js subijciatur] Ita pœna imponitur acerrima, vt sic vsu rarcat vsu omniũ alimentorũ, vt supliti de lic cœli, & mortuo ter ra, & sic illa mixtura illorum ani hũ ad maiorem pœnam, quia canis naturaliter refugit simiã & galliũ, & gal. vi pe. ã, & cum vij ... ra non inueniat refugium inc at corpus illius. Et licet illa pœna imponatur de iure ciuili, secus ea de iure cano ico. ... & ibi Pa. de his q si. occi. Et gl. ibi v. si g debeat ... dus iudici ad i tra dũ religionẽ ve ibi. & in c si eo. ti & proceditur in foro aia, qa pęnitentia imponit tur vt satisfat Deo quẽ lęsit l'e iure aut canonico in foro cõtentioso imponitur grauis pœna, qa ppter hoc dio simpliciter & si qualificato clericus deponitur. c. cu nõ ab homine, & ibi Panorm. de iudi. In hoc secundo vero qualificato, vt in eo qui intestat per assa ... sũm, scelestis ponit grauissimam pœnam, vt in c. ap. 1. de homicidi 6. Vnde dicendum. si laicus committat hoc crimẽ, & suppositus est temporali iurisdictioni ecclesiæ, tunc ecclesiasticus mandabit iustitiam facere. c. 1. ne cle. vel mo. li. 6. Et credit l'a. in d. c. a. de his qui fi. occi.

PAROCHIA a dr locus in quo dedit populus alicuius ecclesiæ baptismali deputatus certis finibus limitatus Vñ plures ecclesiæ baptismus non debent esse in eisdem limitibus.6.q.1.plures baptisma les.facit.c.1.13.q.1 de his quæ fiũt a prela.c. pastoralis.Aliquando parochia dr tot⁹ epatus.c.1.de rapto de paro.c.sup eod.nota.Host. & Gof.in summa.eo.tit.§ 1.

1 In quo cõsistit ius parochiale? R. qđ in 7. Primò vt in dieb⁹ dominicis & festiuis populus audiat missam in sua parochiali ecclesia de quo dic vt s.missa.§. 59.Præcipitur tñ in virtute obedientiæ & sub interminatione maledictionis ęternæ religiosis omnib⁹, nè dicant aliqua verba (intellige infamatoria vel falsa,) vt retrahant laicos ab ecclesiarũ suarũ frequẽtia, vel accessu,in cle.religiosi. de priuile. Secundò ɔsistit ius parochiale,ĩ decimis.[b] 16.q.1.in multis capitulis. de deci.c.ad apostolicę.de quo supra Decimæ. Tertiò in obligationibus.10.q.1. qa sacerdotes.& c. sanctorũ. & cap. seq. Quomodo autẽ obligant ad oblationes. Vide s. Oblatio. §. 1. Quartò in pœnitentijs accipiẽdis in c. omnis de pe. & re. Vide s. Cõfessio. 3. Quintò ĩ exhibitione sacramẽtorum. Sextò in sepulturis. Septimò in benedictione nubẽtium, de quib⁹ de sepul.c totum.13.q.2. placuit.de simo c.suã,& vide ĩ suis locis. Gre.tñ 9.in priuilegio quod incipit attendente,declarat quòd in priuilegijs[c] minoribus concessis vbi dicitur saluo iure parochiali intelligi debere circa oblationes decimas,& primitias solùm,& non in alijs.

2 Quomodo efficitur qs de parochia aliqua? Resp. quod acquisitione domicilij ibidem.vt supra Domicilium.Item quo ad sacramentum confessionis & eucharistiæ. Efficitur etiam cum quis per maiorem anni, puta per plus quàm per sex menses in ea moram facit,licèt ibidẽ non trãstulerit domicilium, §11 Pan.[c] in c.ois vtriusque antep.q.&c & de hoc vide supra Confessio. 3.§.10.& 11.

PARTIS appellatione quid continetur. Vide supra. Fama. §. 4. versi. pro quo not.

PATIENTIA cũ suas & suorum iniurias ac cætera mala ęquanimiter ferre. 23.q.1. §.item cum Petro, vbi elicitur hæc descriptio.

1 Vtrum semper sit habenda? Respond. ꝙ sic intus, sed ab extra non quando non expedit saluti proximi 23.q.1.paratus, qa vbi hostis non personam sed fidem quærit si ibi non restituitur, non patientia, sed negligentia est. 23. quæ.3. Maximianus. Et patientia prælatorum quia vita nutriuntur pestifera est.23.q.3. iustum, licèt aliquando toleretur aliquod malum laudabiliter propter maius malum euitandnm. 23.q.4. quid ergo, & c.ecce.& c.seq. Sed quando expedit[d] saluti proximi, sic etiam est habenda ab extra, & sic intellige illud Luc. 6.si quis percusserit te in vnam maxillam pbe ei &c.Idem Matth.5.& 23.q 1.in prin. secundum Augu. quantum ad pręparationem animi, & alteram si eius saluti expedit d.q.1.in prin.& d c.paratus, aliàs non, sicut nec Xps eam præbuit in conspectu põtificis percussus.d.c.paratus.

PATRIA potestas de iure ciuili introducta[e] & solu f. Primo cũ pater transit in potestatẽ alterius puta efficitur religiosus.Et ideo cum sit in potestate abbatis non poterit habere filiũ[f] in potestate. vt

a qualis debeat puniri pœna legali ex quo de iure canonico nõ inue. nitur aliqua pœna apposita. Vñ ad ius ciuile recurrendum est c.1.de no.op nun Autẽ clericus & deponi debet, & sine alia incorrigibilicate tradi curiæ seculari. Quia si ꝑ simplici homicidio deponitur & detruditur in monasterium. c. tuæ.de pœnis. debet ꝑ facto isto qualificato grauior imponi pœna.Sed grauior ꝑ dicta non inuenitur, cum eccl'ia nõ habeat qd vltra faciat relinqe eũ iudici seculari.arg d. c. cũ nõ ab hom.ine. Hoc tñ verũ si dolosè interfecisset quis patrẽ,vel pater filiũ,secus si uõ esset tanta culpa & quo dicẽdu vt p Pa.in c.at si cleri ci, & in d c.cum non ab hoie. Et no.hæc cõtra matres q filios ex adulterio vel fornicatione conceptos occidũt, Et adde ista s. homicidiũ. vl. §.7.

a Qui l fit vnde dicatur.] Vid Pa. in rubrica de parochijs, & quo diuisæ sunt post aduentum Christi,& qd epatib⁹.

b In decimis] Vide in c. reuertimini.& in c. de cimæ.16.q.1.

c Secundũ Pa.] Et dicit qd ille dicitur parochian⁹ alicuius in cuius parochia habitat de præsenti, nec põt cõmode adire pprũ sacerdotem c fi. de parochi.glo in cle.1. de priu. in ver. parochialis.

d Sed qñ expedit] Loqũt̃ qua dam tolerãtia. & qua ĩ Tolerãtia, sed non de pa: ẽ ea quæ virtus & qua Thom. 2. 2. q 136.

e Introducta] Vt patet Insti. de pa.po.in tex.etiã in gloss.

f Nõ poterit habere filium] Vide Insti. qb⁹ mo. ius pa.po.sol.

in l.si arrogator.ff.de adop. fi.tit. c.cũ icimus. de regula.& not.in Aut.ingressi.& Au.si qua mulier.C.de sac. san.eccle. Itẽ secundò soluitur qñ filius post pubertatẽ profitentur in religione ap,pb ita,vt notat gl.in c.1. 20.q.2.& gl.i l.si ex cã.[a] §. papinianus.ff.de mino.sed ante pubertatem nõ potest profiteri patre inuito,quia non desinit patria potestas per ingressum ante pubertatẽ, & ideo tenetur patri obedire, imo nec pater potest offerre filium impuberem religioni matre cõtradicente, secũdũ Inno.& not.Pa. [b] in c. 2. de reg.2. no.Quia obedientia qua filius tenẽt matri est de iure naturali & diuino,sed patria potestas de iure ciuili. Et ideo i istis spiritualibus magis cõsideratur ratio naturalis quã ciuilis.Nec aũs similiter patre contradicẽte eadem ratione.

PATRIARCHA grę ca lingua summus patrũ [c] interpretatẽ. 21.di.cleros,dř etiã primas , quod idem est.vt 99.di. prouinciæ [d] & sunt quatuor principales , scilicet Romanus. Constantinopolitanus Ierosolimitanus, & Alexandrinus. Alij quoque sunt Aquilienses.Biturienses. Cãtuarienẽs.Bradẽsis,& Antiochenus.vt not.gl.in ver. in patriarchis.[e] in d.c.cleros. t Quid pñt facere?l&.qđ crucẽ ante se deferri faciũt nisi in vrbe,& vbi est papa vel eius legatus. Appellaẽ ad eos omissis medijs. Itẽ supplet negligẽtiã metropolitani,& quædam alia đ quibus. & in c.antiqua de priuileg. & d.c.prouinciæ. & 9.q.3.conquestus. & de offi.ordi præsenti.lib. 6. & de appel.solicitudinem.

PATRONVS Habes. supra Iuspatronatus.

PECCATVM est in triplici genere.[f] Quoddã dř originale,qđ nihil aliud est nisi carentia iustitiæ originalis debitę in primo parente accepta,sm Ansel.in li.de conceptu virginali. [g] Et istud est oĩno inuolũtariũ , & in vñi & in particulari,solummõ fuit voluntariũ volũtate aliena. s. Adę. Et ꝑpterea põt remitti sine actione & sine passione [h] voluntatis illius in quo ẽ , vt p baptismũ.de quo in c. maiores.in §. hic verò dicimus,de baptis.Quæ qdẽ iustitia originalis [i] fuit qđdã auxiliũ diuinũ supnaturale necessariũ homini rõne suę ꝯpositionis.Quia cũ sit ꝯpositus ex aĩa & corpore , ex intellectuali , & sensuali q̃ quodãmõ,si suę naturę relinquanẽ intellectum aggrauãt & impediũr, nẽ libere ad summũ ꝯtẽplationis ptingere posit. Ideo data fuit sibi iustitia originalis p quã si mens hois subdereẽ Deo,ẽt ei subderenẽ oẽs vires inferiores vt liberè in Deũ posset tẽdere,cui⁹ subtractio fuit facta p peccatũ originale.Cuius duplex est pęna.Vna taxata peccato.s. priuatio iustitiæ originalis & carentia visionis diuinę, Alię est pęnam concomitãs & hmõi sunt infirmitates, mors & alia mala quę sequuntur, sicut si iudex ꝑ pctõ imponeret pęnã eruitionis oculorũ , ad q̃ sequerenẽ postea multa damna.hęc ex Hiac. de may.in 2.sniarũ.di.30.31.& 32. Quoddam dicitur veniale , [k] & istud aliquando

a Et gl in l.si ex causa] ide Bar. in l. patri.ff de adult.& in auté. ideque C.de po. quæ lib. Et ratio est q quo ad mũdũ fugitur mortu⁹.c.placuit 16. q. 1.

b Et no. Pano.] vbi ponit hęc omnia.

c Summus patrũ] Siue princeps patrum ab archos princeps. Vñ archieps princeps epoium ibi dẽ in ver patriarcha.1.& 2.

d Prouinciæ]. Patriarchas vel primates q vnã formant tenet dicit tex.

e Vt no.gloss.in verbo in patriarchis]De istis quatuor principalibus , vide in d.c. antiqua , & ibi Pan. qui ponit ꝑ tertio antiochenum, vide Hose. hic per totum.

f In triplici genere] Tex. in d.§. hic vero dicimꝰ dicit. Peccatum est duplex scilicet originale & actuale &c. Et sic oĩs bona diuisio debet esse bimẽbris,alias diuisiones peccati vide in summa Archi. flo.par.1.ti.7.c.2.

De peccato vide de cathec. in ex poss.Remissionem. peccatorũ . Egid. Rega.

g De cõceptu virginali] Vide Sco. & alios in 2. distin. 32.

Vide conc. Tri. sess. 5. in ver de pecc. orig §. fin. Egid. Reg.

h Et sine passione] Ibi dicitur p viam remittitur in cramenti Fallie in amentibus & dormientibus,ve ibi dicit tex. & rõ est,quia amẽtes & dormiẽtes pñt habere etiã mortale , & cum gra conferatur p baptismum, non posset stare cum mortali tõ ñ remittit originale siue volũtate, vide ibi duas rõnes.

i Quę quidem iustitia originalis] vide Nic de lyra. ad Ro 5 c

k Quod lam veniale] Dicit tex. pliciter.Vno modo peccatum est negligẽtiæ, sicut est v rbum ociosum, & pt deriuari a veniõ veris, quia quasi multoties præter rõnem occurrit.Secundo ex cã q̃ qđ au ex infirmitate aut ignorantia nascitur. Et tunc pñt a venia driuari,quia aliquam het veniæ cãm. Tertio ex euẽtu , & sic omne pctm mortale debitẽ ꝯfessum efficitur veniale,quia cõuertit pęna æterna in teporalẽ , & hoc mõ põt de riuari a venia do, quia .n confessio ne debetur venia ri circunstantiæ pcti iuxta posse. Hæc S.Tho.in 2. dist.21.ar.1.q.3. Adde con Tri. sess. 6.c.11.inci. Nemo aũt.Egid. Rega.

do

a Gratia concomitans] Hoc dicit pp displicentiam pcti quæ semper requiritur ad deletionē pcti venialis. Sco. tñ in 4. di. 21. dicit, quòd possum velle decedere cum peccato veniali, & tamen propter hoc non ero damnatus.

b Meritū antecedens] Inquantū dē hic ꝙ meritū antecedens requiritur ad remissionē venialiū intelligitur, q2 8. modis remittuntur, q̄ opera sunt meritoria. Vnde versus. Cōfiteor, fundo, ꝯspergor, cōteror, oro, signor, edo, dono, per hęc venialia pono, & nō solū per ista sed atiā p alia bona opera remittūtur venialia. c. medicinalia. de pe.

c Quoddam dr mortale] Vide Theo in 2. dis. 15.

d Surreptionis] Quando est consensus rōnis ꝯ legem diuinā, ē ibi peccatū mortale, qñ vero nō ē ibi consensus, est peccatum veniale.

e Peccatū vero veniale] Differētia ē inter mortale & veniale & originale. Nam primū nominat auersionē actualem a Deo, & conuersionem indebitā ad creaturas, secundum ꝙ dicit Augu 2. de ciui. dei. c. vlt. Amor sui, ecce conuersio, vsque ad cōtēptū Dei, ecce aoersio &c. Veniale vero est in sola inordinata conuersiona ad creaturā, absq; aoersione a Deo. Originale autem quasi in medio est, quandoquidem dicat cum mortali auersionem, sed differenter tamen, quia aueisio mortalis est actu, originalis proprīe habitu. Rursus conuenit cum veniali, quia vtrum quæ ad creaturæ inordinatum motum inclinat. Sed differenter quia conuersio in veniali est magis formale in originali est magis naturale, sicut

do est voluntariū voluntate ꝓpria & simpliciter, sicut dr̄ qñ ex deliberatione qs dicit mēdaciū iocosum. 22. q. 2. c. 1. Aliqñ vero partim est pœna, sicut motus inordinati q oriunt nobis ex corruptela præuaricationis Adæ. Partim verò est culpa, quia licet nō sit a voluntate propriè antecedente, orit tñ a voluntate concomitāte & non prohibente, vel non pręcauēte, cum possis prohibere, vel pcauere tales motus inordinatos, & de istis dicitur. 25. di. §. alias ver. q̄ aūt sunt minuta, & ad remissionē eius concurrūt tria. s. pœna pñs, gratia concomitans, a & meritum antecedens. b Quoddam dicitur mortale c quod qui dē est voluntariū & in uñi & in particulari, & iō non pōt sine nostra actione dimitti. vt in d. §. hic vero dimus Et de isto intelligit illud Augu. lib. 1. retracta. c. 12. & li. de vera religione. pctm̄ ē adeo volūtariū, vt si non sit voluntariū nullo modo sit pctm̄. & 15. q. 1. §. sed hoc non gnaliter.

r Quomō pōt discerni pctm̄ mortale a veniali? R̷. ꝙ pcepta diuinæ legis naturalis ac humanæ idicāt, qd sit mortale vel veniale, nam qcquid est ꝯ ipsa pcepta de se hēt rationē mortalis peccati, nisi vel rōne surreptionis, d vel modicitatis, vel rōnabilis cāæ quò ad pcepta humana vel dispēsationis superioris excusetur. Pctm̄ verò veniale e non est contra legem aliquam, sed est præter legem, quia non obseruat modum rationis, quem lex sancta intendit. Hæc ex 2. sententiarum. f distin. 24.

a In quo differt g culpa peccati a pœna? R̷. ꝙ culpa seu macula est quędam relatio h ad actum pręsentem i vel præteritu, quæ diuina voluntas facit illū qui fecit reputans indecētem in esse morali, k ex qua indecentia relata ad actum præteritum vel pręsentem nascitur obligatio ad pœnam l ex determinatione voluntatis diuinæ, & ideo aliud est remittere culpam, aliud pœnam. Quando enim Deus non concipit hominem sub ista indecentia, tūc remittitur culpa quando verò non ꝯcipitur sub obligatione ad pœnam, tunc remittitur pœna. Ex quo patet quod esse morale non ꝯsistit in re ex̄, sed in extimatione, ꝓpterea dicit Philo primo ethico. qd̄ aliqñ filij m vi-

& concupiscentia.

f Hæc ex 2. sen.] Maximè. S. Bo. par. 2. ar. 2. q. 1. Et habes supra. Cogitatio.

g In quo differt] Pone extat statutū, q fecerit homicidiū sit inimicus regis, siue rebellis, & detineat ppetuo in carcere. Nā si quis ꝯmiserit homicidium, certè con cipiat a rege vt inimicus, vt q2 scilicet ē inapt⁹ ad regis amicicitiā, & cōcipiē vt obligatus ad carceres perpetuos &c. & ista tñ ē nisi ralatio rōnis. Quare cū remittit culpa remooetur illa indecētia inimicitiæ, cū verò remittit illa obl̄o ad carceres pœna intelligitur remissa. Sic q2 statutū ē a Deo peccantē quēlibet mortal̄r esse culpabilē. i. regis supni inimicū & obliga: ūad carcerē iferni ppetuū, iō i isi ista remittantur ille peccās nunq̄ videbit Dei faciē. dicit igitur Sco. in 4 d. 1. ar. 1. q̄d in pcōte post actū trāseuntē nihil remanet, nisi reatus macula & offensa.

h Est quadā relatio] Scilicet rōnis, nam reputat De⁹ peccatū mortale facientē indignum gratia & gloria.

i Pñtem] Quia tūc peccatur, vel q2 iā factū ē peccatū, & nō ē pœnitētia deleta.

k In esse morali] Nā ille peccator reputatur a Deo ac si nō eēt iloquēdo da eē morali nō de naturali, q2 peccator naturaliter ē, sed nō moral̄r, siue virtuosē vl̄ gratificē.

l Obligatio ad pœnam] Quia. s. Deus obligat eundem peccatorem ad pœnam æternam.

m Quia aliqñ filij] Quia ex qoo filij nascuntur filij irę Ephe. 2. reputantur ac si non essent, dato ꝙ na-

mitteret necessaria ad salutem, nihilominus saltem est veniale peccatum. a

10 Sextū quod requiritur vt ornatus sit licitus, & vt non sit scandalosus proximo, dicit Ale. de Ale. in 2. 2. q. 152. quod licet se ornare pciosis vestib. sm nobilitatē personæ, & consuetudinē terræ, & dignitatē officij, ita tamen ꝙ absit libido in voluntate & scandalum b in exteriori operæ nec mirū, quia Matth. 18. Væ homini illi per quē scādalū venit. Aduerte tamen quod licēt aliquis prouocetur ad concupiscentiam propter ornatū alterius, si ille qui ornat se hoc non intendit, nec est excessus in ornatu, erit potius scandalum passiuū, & occasio accepta. Sed quādo est in ornatu excessus (pſertim incitatiuus ad libidinem) vt in mulieribus inueniētib' nouas inuentiones seu vanitates, & credunt probabiliter quòd aliqui prouocantur ad libidinē, non excusant a mortali, si de hoc nō curant, sed potius volūt portare. Si verò nō credūt probabiliter, ꝙ præbeant occasionē ruinę alteri, sic difficillimum est determinare de mortali, licēt aliter excedant. Verum est ꝙ periculosus est excessus in ornatu prouocatiuo ad libidinē, vt in mulieribus facientibus fozas nouas, quas singulariter diabolus prouocat ad orandū se magis q̃ viros, qa magis sunt efficaces ad illaqueandum animas. Et ideo licēt nō possit sententia dari de mortali ꝑ quāto excessu, nihilominus semper inducendę sunt ad dimissionem pp periculū, pp quod comminatur eis dominus p Isa. 3. c. In illa (inquit) die. s. iudicij auferet dominus ornamentū calciamentorum & torques, scilicet colaria & monilia & armillas, scilicet ornamenta barachiorū, vt manichę rechamatę vel lōgę mitras macagnones vel lunetas, discriminalia, i. pectines ad pectinādū caput, vel cerruceos, periselidas, i. ornatus talorū in fine vestis, vt sunt caude vel fimbrię, murenulas, i. catenas paruas circa collū, olfatoriola in aures, gemmas in fronte pendētes, & mutatoria, i. diuersa vestes & lintheamina vt faciūt romanę supra vestes, actus & specula. sindones & camisias, vittas, i. bindelos pro capillis colligendis, & theristra, i. vestes ęstiuas, vt sūt iorneę aeria quod est æstas, & erit ꝑ suaui odore fœtor, ꝑ zona funiculus pro crispanti crine caluiciū, & ꝑ fascia pectorali cilicium, hæc ibi. Sic ergo prudens, ò, cōfessor, vt nō pręcipites sententiam vbi non est præcipitanda, & cautus vt non relaxes quod semper est restringendum, quia cum communiter in ornatu nō sint conditiones supra positæ, sitq; consequenter in ipso peccatum. ergo taliter ornantes se dant operam rei illicitę, & propterea iuridicè imputatur eis malum, quod probabiliter ex eis euenit lasciuia, facit. c. eū q & c. quantū. l. dist. & qđ not. in c. sicut dignū, de homic. ideo detestandū, propter quod meritò saluator Lu. 16 expresit, ꝙ diues damnat' induebat purpura & bisso.

OCIOSITAS est cum quis quietè necessaria saluti corporis accepta vacat ab aliquo opere spirituali vel corporali, & est filia accidiæ, & quando sit peccatum

---

astio respectu fi. nis, facit, c. p symoniā. 41. di. ibi pater corporis diligētia, & potest ista curiositas deprehendi, primò respectu fo mæ. Vñ quando in ipsa forma ostendit curiositas, puta q in forma sunt multa reprehēsibilia, vt corrugatio, & incisio, vt patet in d. c. per symoniā, ibi cōfractos & dissolutos vestibus & incessu nō recipim' maximè qñ in talib. a sest qñque vitiosa prodigalitas quā & leges detestant. Et æquiparant furiosi. ff. de cura. fu l. 1. Ponitur ē exēplū de futularib' rostratis, vel per foratis & huiusmodi. Secundò reprehēdit curiositas solicitudinis respectu artificis, vt qñ circa veste seu ornatū multū laborāt cū nulla vel parua vtilitate rei. vnde Ray. li. 2. de neg. secul. dicit ꝙ ad nullum vsum sunt vtiles, nisi ad peccandum futuræ superfluè ac sumptuosè. Et idē pōt dici de reca maturis sumptuosis.

a Veniale peccatū] Matth. 6. primum q̃rite regnū Dei &c. Rosel. §. 23 vtitur ipdem verbis addens in fi. quòd posse eē mortale, qñ ita inordinatè tēttur ad eā, ꝙ non curaret offendere deū vel proximum.

b Et scādalum] Hoc aūt scandalū dupliciter ptingere pōt, si ex ornatu aliquis inducit ad peccandū, puta ad vtendū simili ornamento quod sibi non ceretpetit siue ad aliū, pſertim ad carnalem concupiscētiam, siue ornatus viri inducat mulierē, siue ecōuerso, qđ frequenter cōtingit ex quadā fragilitate. ecclesias. tici. 19. Vinū & mulieres apostatare faciunt et sapientes. Et ideo cū psona aduertit ex suo ornatu aliquē induci ad scandalū peccati, debet ab illo oīno abstinere Constat autē ꝙ ornat' & pulchritudo mulieris faciliter allicit ad cōcupiscentiā, vt patet de Dauid. 2. Respon. 11. Qui licēt esset ꝑfectus, tñ ex iussu Bersabeę &c. propter ꝙ oīno deberent abstinere, vel cū multo moderamine vti & honestate. Secundo accedit ad scandalū, qñ ꝑ ornatum secundùm verisimilē cōiecturā extremis necessitatibus pauperum detra-

catum mor. vide supra. Accidia §.1.2.& præceptū.§.5.

ACTVM dicitur a pactione, inde est pacis nomen appellatum, & ē pactio duorum [a] plurium ve in idem placitum seu cō sensus, vt dicit tex. in l.1.ff. de pact. Et ideo omnis contractus gñaliter dr̃ pactū, sed cū habeat nomē specificū ab ipso contractu denominat, vt venditio, locatio, cū verò non habet nomen dicitur pactum a genere.

1 Quæ differentia ē inter pactum, pollicitationē, cōuentionem, stipulationem, & promissionem? ℞. ꝙ pactum est consensus duorū vel pluriū [b] ad aliquid faciendum, vel dandum verbis expressum, ita ꝙ verba præmittantur a promittente, & consequēter a recipiē te. Si verò verba præmittantur a recipiente sic erit stipulatio. exemplum, dabis mihi 10? ℞. dabo. promittis facere, sic, & tu rñdens ꝓmitto. insti. de ver. oblig. in prin. Pollicitatio verò ē solius offerentis promissio, nec requirit pręsentia personæ cui sit pollicitatio. l.1. & l. pactū. ff. de pol. Et no. gl. in versi. polliceor. in cle. romani. de iureiu. gloss. in l.1. C. de iu. do. Dicens ꝙ pollicitatio sit sine interrogatione præcedente. ff. de polli. l.4 ꝓmissio cōiter fit rogatione, de quo dic. vt infra. Pollicitatio. in princ. potest promissio proficeri, vel ad pollicitationem, vel ad stipulationem, vel ad nudum pactum. ff. de edic. l. scień. §. dictum a pręmisso. [c] Conuentio verò est nomen magis gñale quam pactū, quia scholares in scholis, & fratres in capitulo cō uenire dñr. ff. eo. l.1. per cō uentionis verbum.

2 Quotuplex est pactum? ℞. duplex, aliud vestitum, aliud nudū. [d]

3 Quomodo dicitur pactum vestitum? ℞. ꝙ 6. modis. Primo re. Secundo verbis. s. stipulando. Tertio literis. Quarto consensu, & de his habes exempla, supra. Obligatio. §.3. Quinto cohærentia contractus, puta vendidi tibi domum cum tali pacto, quod ego debeā morari in ipsa domo ꝑ annū, quod quidem valet, q2 vestitur cohærentia cōtractus scilicet vēditionis alias esset nudum. Sexto interuē tu rei, [e] puta ꝓmisi tibi aliquid dare vt faceres mihi, vel dares aliud. Vñ statim cū dedero tibi quod ꝓmisi vestit pactū ex parte mea, & iō interuentu eius rei es mihi obligatus a faciēdum quod ꝓmisit, probant ista. Insti. de verb. ob. Nudū verò dr̃ qñ nō est vestitū aliquo pdictorū, sed est in meris & puris finibus cōuentionis, verbi gratia, ꝓmisi tibi dare centū sine aliqua iterrogatione pcedēti, vel cirographo & hmōi, & cōsentis, aliter si nō cōsentias ñ erit pactū, sed policitatio, de quo vide in l. iurisgētiū. §. igitur.

gatur. Hoc enim casu detrahitur ornatui ecclesiastico. Ita vt etiam sacra vasa comminuantur. vt 12.q.2.c aurum. Fortius ergo detrahi debet ornatui prophano, etiam si non habent aliam illicitatem, ex hac teneretur. Quia oēs debent proximis subuenire, & tenet Ricar. in 4. di. 15. Et no. hic vnum, quòd et bona opera de se, seu indifferentia sunt omittenda, pp scandalū, vt non manducare carnes &c. Roma. 14.c.2. Si pp cibum frater tuus scandalizat. & tenet Ric. in 4. dī. 38 Alexā. in secū do tra. de scan. Thom. 2.2. q.43. vbi dicit ꝙ diuina sunt dimittenda ad tempus ꝓpter scandalum, quātomagis hic ornatus qui difficiliter ē sine peccato ventali.

a Est pactio duorum] Significat actum idest cōsensum duorum vel plurium, & sic dr̄ qñ est in fieri, pactum aūt significat pactionis effectum. Vide in d.l.1. gl & moder.

b Duorū vel pluriū] Ista descriptio solum cōuenit pacto expresso, secus in tacito, quod a lege inducitur vt l. si creditores. & ibi Bar. C eo. et propterea in isto pacto non requiritur pœnitētia partiū. l.c. & ibi ter. C. eo. Nam si qs vendit hæreditatē, & creditores agant cū emptore, & ipsi voluntarie acceptent vñr tacitē pacti esset te cum de non molestando te, vt d. l. c.

c §. dictū a promisso.] Vnde si proferatur a teste vel i scriptura priuata, intelligitur pacto nudo, secus si in scriptura publica, de quo tamen per Mod. in l. lecta. ff. si cert. peta.

d Aliud nudū] Quia ē sine forma & solennitate verborum, secundum gl. & doc. in l. iurisgentiū. §. igitur ff. eo. Vñ in pactis dr̃ merum factum versari secūdum iurisc. in l. si vn⁹. § pact⁹. ff. in nudi consensus ministerium.

e Interuētu rei] Est dña ꝙ pactū vestiatur interuētu rei & cohærētia tradōnis, sed oportet ꝙ pactū sit appositum incōtineti iuxta tradōnē, & ꝙ traditio sit voluntaria si dēt vestirī cohērētie tradōnis, & in hoc differt a vestimēto rei interuētu in trib. Quia illud hēt locū solū in ꝯctib. innoiatis, siue traditio fiat tūc, siue ex interuallo, siue voluntariè, siue ex necessitate. secundū An. i l. iuregētiū. §. qnmo. ff. eod. Pau. de Ca. in l. tradōnib C eod. Et ꝑ ho: malè dicit gl. in l. legē. C. de pa. in ver. conuenit, ꝙ ibi pactū fuit vestitū rei interuētu, q2 ꝑ cohærētia tradōnis. Limita ꝑdictam regulā. s. quòd pactum nodū appositū iuxta tradōnē vestitur cohęrētia tradōnis procedere qñ traditio ē voluntaria, vt dictū est quia tunc bñ vestit pactum in

cōtinenti apposi tū, secus si tradi tio fuerit ex necessitate oblatio nis vel cōtract⁹. glo. est mag.stra in d. l. traditioni bus, q̄ repueae singul. Ang. & Imo. in l. si cū do tē. in prin. ff. sol. ma. & limita vt p Alc. ibi duob⁹ modis i 5. colū. Sūt ergo tres d f ferentiæ s. ꝙ circa voluntatē, circa celeritatē, & contractus noiatos et. Item Bal. in d. l. legem. C. eod. format no. q. quam dicebat pēdere de facto. Maritus fuit con fessus se recepisse dotē, q̄ ꝓmisit restitueř patri sti pulāti ꝓ filia ꝓ pria. Immediatē fit quoddam aliud instrumentum in quo cōtinetur ꝓmissio do eis dādę viro nō obstāte cōfessione. An ex primo instro aduenięte casu restitutionis dotis, filia possit repetere dotē. Et dicit ꝙ nō, qa se cūdū instrm fuit factū incontinēti, ꝓut ꝓsuppo nit in themate, qa 2ct⁹ posterior connexus primo ei derogat ar. l. 1. §. fi. ff. de stip. ser. Secus q̄ si secund⁹ 2ctus fuisset factus ex interual lo. Tu dic totum 2rium. secundū Alexan. in l. pe. §. 1 ff sol. ma. Et per Pa. cōsi. 1° o. incip. In q. q̄ ad pręsens. 3 col.

a Etiam in conscietia] Hoc idē tenet Bal in l. cū quis. C de iur. & fac. igno. i 9. col.

§. igit. ff. de pact. Similiter dicitur nudum quādo non cōtinet causam, quia traditio rei si nec causa nullius est efficacię. l. nunquā nuda traditio. ff. de acqui. re. do. habes tamē aliquas fallentias, quas vide in Pa. in c. si cautio. de fide instru.

4 Verū ex nudo pacto siue ex sola promissione homo obligetur? R. ꝙ de iure canonico & in conscientia [a] sic sub pęna mortalis peccati, vt no. in c. 1. de pac. & in c. iuramenti. 22. q. 5. Quod limito verum secūdùm. Collectarium, & sequitur. Pa. in c. si cautio. de fi. instru. quando exprimitur causa, vt promitto tibi decem, qa vendidisti mihi talē rē, vel mutuo concessisti, hmōi, quia si fit nudum, sic quòd nulla causa est adiecta non obligat etiam in conscietia. Rō. quia pręsumitur p errorem promisisse. Et sic nō pōt allegari obligatio naturalis, cum nihil sit tā cōtrarium consensui, quàm error. 29. q. 1. §. 1. & l. si p errorem. ff. de iur. om. iud Aduerte tamen ꝙ si quis dicit promitto tibi centum donare. quòd tunc liberalitas promissionis pręsumit cā donandi, & sic non est sine causa. [b] imiliter si ꝓmittit aliquid loco pio, quia ꝓsumitur obligasse se fauore pię causæ, nec præsumitur ibi error. c. si. d̄ suc ab itest. Limito etiam & verū quod ex nudo pacto obligatur. s. quando nudè paciscens habuit animum obligandi se, [c] quia s̄m cōiter Theologos in 4. dist. 37. nemo ex quacū que promissione obligat̄, nisi qui habet animū obligandi se, facit c. literarum. de voto. & l. obligationū la prima. ff. de. act. & ob. Aliàs si non habuit animū obligā di, non tenet̄ sub pęna mortalis pecati ad pactum nudū seruādum, nisi subesset causa quæ ad hoc obligaret de necessitate præcepti. puta ꝓmisi patri meo vestē q̄ moritur frigore, quia tenet quamuis non habuerit animum obligandi se. Dat̄ tertia limitatio. s. si conditio vel rationalis causa non ad uenit postea, quæ si a principio affuisset non promisisset, quia si talis causa ad ueniret, & propterea non impleat nudum pactum, nō peccaret mortaliter secundum Io. de notho. in 4 dis. 38. & secūdùm sanctū Tho. 2. 2. quæ. 110. artic. 3. ad. 5. quod bene not. Adde & quartum scilicet ꝙ si honestum, licitum, possibile. &c. de quib⁹ infra dico de pacto vestito.

5 Vtrum oriatur actio ex nudo pacto? R. Inno. in c. nouit. d̄ iudicijs, & multi alij quòd nō, sed solùm cōpetit officiū iudicis implorare. Sed ego credo ꝙ oriat̄ de iure canonico. vt tenet. Hostien. [d] Ioan. An. dom. Anto. & Panormita. cum gloss. in. d. c. 1. de pact. & Archidia. in c. quicunque suffragio. 12. distinctio. ad minus conditione ex canone prædicti capitu. iuramenti, quod intellige in casu quando obligat ad mortale peccatum aliàs non. [e]

6 Vtrum omne pactum vestiū obliget? Respon. quòd non. vt no. Pa. in c. pactiones de pactis, & quando hoc fit quòd nō obligat. dic vt dixi supra iuramentū. 5. qa vbi iuramentum nō obligat nec pactum. Item pactum dolo initium non valet. c. cum vniuersorum. de rerū permuta. Intellige quò ad dolosum. Item si fit alteri capitulum. ff. de

& in l. si diuisione in si C. famil. hercis. & l. pecea. C. eo ad fi. & Ange. in §. in perso nā Insti. de actio nibus.

b Non est sine cā] Vide q̄ not. gl. in c. quanto. de cēsi q̄ dicit ꝙ liberalitas hr̄ ꝓ causæ. tn verte. neatis, & facit c. primū. de dona.

c Obligandi se] Exemplum in d. c. literarum 10. adde tex. in l si ego. ff si cer. pet. vbi si ego donaui tibi pecuniā & tu credebas eā tibi mutuo dari, non est donatio neq. mutuum.

d Vt tenet Hostien.] Vide Iaf. in l. intelligentiū. §. sed cum nulla. ff. de pactis.

e Aliàs non] Dicit Bar. in l. qui⁹ p illum tex. & in l. si. fideiussor. §. qdam ff. ma. ꝙ vbicunque ꝓcedit de bono & ęquo, pactum nudū ꝓducit actio nē, & n aximè in ca ria mercatorū. & Bal. & Saly. in l. si per ea. C. eo. &c. & licet de iure, ciuili pactum

ff.de rescin.ven. l. si id qđ purè, in fi. Itē ea quę ꝓmittuntur ob nimiā reuerētiā alicuius, nō obligant. l. 1. §. quę onerādi. ff. qua re act. non da. Item qn pactū continet turpitudinē. l. si vnus. §. pacta q turpē cām vt ne furti agā. ff. de pac. & omne pactum contra ius dr̄ turpe. c. faciat homo. 22. q. 2. ſm tamen diſtinctionē de qua in §. 8. Item pactum in conuentionibus innominatis nō obligat, si ille cū quo cōtraxit nō implet ex parte sua [a] ꝯctum, vt l. naturalis. §. 1. ff. de ꝑ. ver. & l. ex placito. C. de re. permu. Ideo cū quis conuenit cū aliquo dare sibi centū, vt nunquā petat tale quid, talis nunquā poterit petere centū, qa nūquā pōt implere, qa semp poterit petere, secus ꝯuentio fiat, promitto tibi cētū si remittas mihi fideicommissum, quia talis poterit petere, eò quia poteſt remisſionem facere, hoc vltimum dicit Bar. C. de pact. l. conditionis.

7 Vtrum pactum initū ꝑ fratres minores vel ꝑdicatores, aut alios mendicātes cum rectoribus parrochialiū ecclesiarū ſup iuribus parrochialib⁹, puta exhibitione ſacramentorum, iure funerandi, & similibus, vel super aliquis qbuſcunque valeat? ℞. ꝙ si factum est ꝑ guardianos vel priores cū conſenſu ſuorum conuentuum vel locorū valet, licèt non interuenerit licentia sui generalis, aut principalis, aut capituli, aut sedis apoſtolicę, quò ad fratres minores. Dummodo aliàs sit honeſtum, & licitum, de pac. capitu. quia ex eod. lib. 6.

8 Vtrum pactum iuramēto firmatum, quod in se cōtinet turpitudinem. s. peccati, vel ē contra ius valeat? ℞. Pa. in cap. pactiones, de pac. ꝙ si continet turpitudinem ex parte vtriuſque, scilicet iurantis & recipiētis, non valet. 22. q. 4. per totū. Similiter si continet turpitudinem solùm ex parte iurantis, & vt in regula, ñ eſt obligatorium, lib. 6. Si verò solùm continet turpitudinem ex parte recipientis, sic tenet, & obligat. c. debitores, de iure iuran. Rō qa iuramentum principaliter dirigitur in deum, in quo nulla poteſt verſari turpido. Si verò non eſt firmatum iuramento an obliget. [b] Vide supra Obligatio. §. 10.

9 Vtrū pactū de non cedēdo bonis suis valeat? ℞. Pa. in d. c. pactiones, ꝙ sic, allegat Fede. conſi. 58. Nisi sit notoria paupertas, qa tunc illicitū ē, qa in effectu tunc videt̄ se obligare ad carceres, quod nō poteſt, cū nemo sit dn̄s mēbrorum suorum. Et vide supra carcer. §. 2.

10 Vtrum pactū factū patri a filia dū nuptui traderet̄, quòd dote contēta nullū ad bona patrimonalia habebit recurſum teneat? ℞. ꝙ non. [c] nisi sit iuramento firmatum, de pac. c. quanuis lib. 6.

11 Vtrū pactum q đ eſt contra subſtantiā ꝯtractus, nec continet turpitudinem, valeat,

pactū merū non producat act. tn̄ verecundia eſt denegare promiſſum pacto nudo. tex. eſt not. secundū ꝙ no. ibi Barto. in l. quintus. ff. mandati. tn̄ poteſt peti executio per viam denunciationis euangelicæ secundum d. Ant. & Inno. in c. quæ ecclesiarū. de cōſti. per no. in c. nouit de iudi. Et ponit. Bar. in extrauagan. ad repri. in ver. per denonciationē. Itē pōt agi artēto iure gentium, quo pactū nudū erat efficiar, vt manu regia pactū mandaretur executioni. iuxta. l. 2. in princ. de ori. iuris. Vnde si adire tuc Imperator, vel non recognoſcēs superiorem, peccaret mortaliter, nisi faceret obſeruare deductum in pacto nudo. secundū do. Ant. in c. quæ in ecclesiarū. de conſti. & Ale. in l. iure gentium. in §. sed cum nulla. ff. eo. qui tepcobat ibi Imo. aſr tenē tem. Item vbicūque ex in obſecuantia pacti aliqs pateretur dānum, tunc sibi cōpetit actio de dolo. tex eſt noc. in l. elegāter. §. ſeruus pactionis. Et ibi Bac. & Bal. dicuor limitari totam materiā pactorū. ff. de dolo.
[a] Nō implet ex parte sua] Et de iure cānonico. Ita tenet Bal. in l. cū quis. in 9. col. C. de iuce. & fac. igno. Sequit̄ Are. in §. in perſonā. Inſti. de actio. Et dixit no. Bal. in l. fiue apud acta. C. de tranſact. ꝙ omnia iura ciuilia loquentia de contractibus innominatis habēt locum etiam de iure canonico. Vnde contractus innominatus non parit actionem etiam de iure canonico, nisi poſt implementum. no. in c. cum inter R. de elect.
[b] An obliget] Nota, pactum dicitur aliquando turpe, licèt interponatur super re non turpi. vt promitto tibi 10. si cōfeſſus mihi, ecclesiam. Et non valet sup re turpi, puta promitto tibi 10. si hoiem occidas, & similiter nō valet. Idē si ē impoſſibile, de iure. Vt promitto tibi rē sacram. l. inter ſtipulantē §. sacra. de ver. ob. Et oē pactū dr̄ esse turpe qn̄ eſt contra ius. c. faciat hō. 22. q. 2. l. cum filius. ff. de condi. insti & etiā dicitur impoſſibile cum nō obligat quia sicut nemo se poteſt morti obligare, quia nemo eſt dominus mēbrorū suorū, multomagis nō pōt se obligare ad mortē aię, & cū iurō, quia iuramentū nō dēt eē iniquitatis vīculum. c. quanto & c. si verò de iureiur. similiter dicitur de peccato veniali vt in ca. 2. de pac. in 6. Idē si ēt pactum impoſſibile ꝑpetuò vt promitto tibi 10. si cęlum digito tetigeris.
[c] Quod non]

leat.[a] Respon. ꝙ si ponatur per uiam modi uitiatur & non uitiat. secundum Fran. de rampo. in repe. l. fin. C. de condi. ob causam. Vnde pactum quod præcarium duret inuito domino non valet. ut in capitu. præcario de preca. & l. cũ præcario. ff. de præca. Similiter si constituo procuratorẽ & promitto non reuocare, nõ valet ita dicit Bart. in d. l. cum præcario. & Ang. in l. 2.[b] ff. de procura. Et Bald. in l. perpetuum. ff. de procura. & si promisit[c] sub pœna nõ tenetur ad pęnã reuocandã. facit glo. in ca. 2. de cõlue. lib. 6. & Ange. in consil. 222. Sed si apponãtur per uiã cõditionis non uitiatur sed uitiat.[d] facit. cap. fi. de condi. appo. & quod not. Bartol. in Aut. ingressi. C. de sac. san. ec. ver. quęro. Sed contra videtur. l. vbi mortis causa, ita donatur ff. de dona. causa mor. soluent ibi per Bar.[e]

12 Promitto tibi ter te hospitari in domo mea, stas per multos annos ꝙ nõ uenis nunquid petere poteris extimationem. ℞. Io. And. ĩ addi. ad Spe. de censi. refert suos magistros disputasse ꝙ non, & sic tene, licẽt uideatꝙ teneatur per tit. ff. de alimen. & cib. lega.

13 Pactum de hæreditate uiuentis regulariter nõ ualet, quia inducit uotum captandæ mortis. ut l. fin. C. de pac. & ibi per doc. & ꝑ Bal. ĩ lib. de usi. feu. de feudo dato inuicem. l. commissoriæ. §. si quis, & ꝑ canonistas in cap. uenerabilẽ de elect. & Pa. ĩ c. nulla. de concel. præben. Et ibi sic distinguendo. Dicit ꝙ aut pactum de futura successione fit ad quã seruãdã legitimam successionem, & sic valet. vt insti. de legi. agna. succes. §. fi. quia pactũ est legi consentaneum. Aut fit ad legitimã successionem minuendam & tunc non valet. l. pactum. C. de colla. Sed si iuramẽto firmeẽ valebit. in cap. 2. de pac. li. 6. aut fit ad legitimã successionem perdendam, seu ad tollendã liberã testamenti factionem, & sic non valet, quia contra bonos mores. vt l. stipulatio hoc modo. ff. de verb. obli. Adeo ꝙ secundum Bar. & iuramẽto non firmatur, per regulã non est obligatorium. de reg. iur. li. 6. vt in d. l. stipulatio, no. & in l. fi. C. de pac. Sed ego non credo, ꝙ licẽt si contra bonos mores, non tamen naturales, sed solùm ciuiles[f] & ideo firmatur. d. c. 2. de pact.

14 Vtrum habens parentes magnos quos timet, & volens prouidere animæ suę, relinquit medietatem omnium bonorum suorum pauperibus, & dicit, si contingeret me facere aliud testamentũ qui consanguineos meos instituerẽ, per quod reuocaretur præsens iudicium ex nunc ibi præsenti notario publico, tanquam personæ publicę stipulanti & recipienti pro dictis pauperibus dono irreuocabiliter & inter viuos dictã medietatem bonorũ meorũ, constituens me ex nunc eam possidere præcario nomine, facit tandem aliud testamentum. Modò quæritur vtrum pauperes valeant aliquid habere ex tali donatione? Respon. Bal. vbi supra quod fuerunt opin. Vna quòd sic, quæ est domini Dy. ff. de testam. hæredes palam. §. fina. & in reg. quod semel placuit de reg. iur. li. 6. Alia ꝙ nõ, quia

istæ

vt est tex. in l. pactum dotale. C. de collatio. Adde Bar. in l. fi. C. de pac. ver. a. q̃ro. & vide de itellectu d. cap. quamuis pulcharrimè Pe. de Anc. cõsil. 38. Pau. de Ca. cõsil. 177. Ro. consi. 160. Bal. cõ. 369. 3 parte. Idẽ tenet Bar. in l. stipulatio. hoc modo cõcepta. de verb. obl. an autẽ filia ꝑiudicet nepoti h[9] renũciãdo, & sic filijs suis. vide Pa. Ca. in d. l. pactũ. C. de collati. & ĩ l. qui superstitis. ff. de acquir. pos. & Old consil. 40. incip. videtẽ Pau. de Ca. cõs. 311. An autẽ si filia renũtiauit p̃ri & fratribus, si fratres absque liberis moriãtur illa renunciatio noceat, vide Bal. ĩ. allegato cõsilio.

a Valeat] Exẽplum vendo tibi hãc rem cum pacto vt nõ transeat in te dominium.

b Et Ang. in l. 2.] Alleg. glo. in uer. reuocat[9]. de procura. li. 6. ĩ c. fi. quæ dicit ꝙ si iuro non reuocare, potero tñ licẽt sim periurus.

c Et si ꝑmisit] vide Imol. & Barba in c. fi. de præca. Adde Pan. in cap. ad nostram; de confir. vti. vel inuti. ver. sed ga visum. Vbi dicit ꝙ Abbas cõcedendo regulari administrationẽ in perpetuũ põt tamen illã ad libitum reuocare.

De pœna tñ videtur quòd exigi possit, quia non est ꝯ bonos mores, ergo licẽt nõ valeat principale ualebit accessoriũ. i. pœna. cogitãdum est dicendum ut ĩ l. pœnæ quæ, contra. C. de pact.

d Vitiat] vt contraho tecum si ꝑ lem euites.

e Vt ibi ꝑ Bar.] Et Pa. in c. fi. de ꝑca. dicit esse uerum nisi trãseat in naturã alterius ꝯctus. Nã natura donationis causa mortis ẽ vt possit reuocari, si igitur apponatur pactũ vt non reuocetur trãsit ĩ donationẽ inter uiuos. Quæ non põt reuocari. c. fi. de dona.

f Sed solũ ciuiles] intellige ꝙ est ꝯ bonos mores ciuiles qñ tollitur libera testamenti factio, secus si cũ hoc induceretur uotum captãdæ mortis, quia hoc ẽ ꝯ mores canonicos. Intelligitur namque esse contra mores canonicos illud solum qđ inducit pctũ, de iure ciuili autẽ illud, qđ est imꝓbum & inhonestũ

istæ contractus donationis uidetur impedire liberam testamenti factionem. ff. de uerb. obli. l. stipulatio hoc modo. Sed aduerte [a] ꝙ nos summus extra casũ docto rum. Nam hic interuenit traditio, vnde & si donatio esset infirma & sine causa, tamẽ dominus uolens trãsferre dominium trãnsfert. ff. de cõdi. ob cau. l. 3. §. sub tilius, vel quia causa est ipsa liberalitas. ut ff. de do. l. hoc iure §. 1. Itẽ ipsa pietas. ut ff. de cõdi. inde. l. cũ is. §. si i ea opinione sit mulier & not. instit. de obli. quæ ex quasi cõtractu. §. ex quibusdã. ad hęc. C. de sac. san. eccle. l. fi. uolens ergo sustinere opi. Di. faciat qđ ꝓcedaẽ ad traditionis actũ q etiã sub conditione fieri potest. ut ff. de acqu. posses. l. qui absẽti. §. 1. & cautius si interueniat traditio corporalis, quam si præcaria, quia præcariũ fortè nõ ualet. Tu cogita, ego dimitto te sine decisione. hæc Bal. Sed tu tene, ꝙ si vult ualeat donec alcui publicè ꝑsonę inter uiuos sub tali cõditione & tradat, quia sic ualebit indubitanter.

15 Vtrum cũ uir faciat testamentũ & legat uxori certum quid, hoc acto ꝙ si mutaret testamẽtum siue non ista uxor iure donationis inter uiuos debeat haberẽ certam domum quã sibi legauerat, & demũ mutauit testamentum nulla facta mẽtione de dicta donatione. An mulier debeat habere dictã domũ, videtur ꝙ nõ d. l. stipulatio hoc modo. Contratium dico, quia ista donatio ẽ præsens & pura, qa dixit, siue mutauero siue non, & ideo non est apposita in pœnam testamenti mutati. Caue tamen qa nisi internenerit traditio non confirmatur morte, & sufficit traditio interueniat tempore donationis uel postea uiuo donante. ff. de don. inter vi. & vxo. l. papinian⁹, [b] alias incipit si quis pro vxore. & arg. in l. 2. C. si qs alteri uel sibi. hæc Bal. ubi s̄.

16 Quomodo interpretantur pacta obscura? ℞. quòd in dubio cõtra eum qui ea apposuit, & potuit aperti⁹ declarare. [c] ff. de pac. l. ueteribus & ibi Bar.

17 Pactum legis commissoriæ quid est? [d] Respon. in contractu uẽditionis est pactio qua redditur in emptum quod uenditum est si nõ seruatur quod est promissum. ut in l. 1. [e] & 2. ff. de leg. commissoria, & fit ita. Vendo tibi fundum & si infra talem diem nõ solueris pretiũ inemptum sit. In pignore autem fit sic, nisi lueris pignus infra certũ tempus sit perditum, uel sit mihi pro soluto.

18 Vtrũ generaliter sit reprobatum? Resp. quòd non ut ff. de le. commis. per totum ubi patet quòd ualet in cõtractu uenditionis, sed in pignore generaliter est reprobatum. ut in l. fina. C. de pac. pigno. & in cap. significante. de pign. & ideo ipso non obstante pignus est restituen-

ſm Bald. in l. pacta quæ contra C. eod & ibi no. do. Ias. Et aliquando fit pactum de diuidendo certo modo hæreditatem acquirendam, & tunc aut fit in genere & ualet ar. l. 3. ff. pro so. aut de hæreditate particularis personæ, & non ualet, nisi ipse cõsentiat. Et ita loquatur. l. fi. C de pac. Hæc tamen sunt regularia, quæ no.

a Aduerte] pro opi. affirmatiua faciũt multa, primo illud qđ dicit Bal. in l. auia per illũ tex. C. de iure deli. ubi aditio hr̄ditatis quę est actus inter viuos põt fieri in testõ, vñ si reuocaretur testm̃ per testõrem illa aditio nõ reuocatur ſm eũ uide Ro. cons. 100. & 171. secundo facit qđ no. Bar. in l. si qs. in princ. testi in princi. ff. de leg. 3. ubi si testõr dicit, si cõtigat me aliud testm̃ cõdere nolo ꝙ ualeat nisi sit talis orõ, si secundũ testm̃ facit nõ posita illa oratione dicit Bar. ꝙ non valet ita in simili. Et placet fauore saltem piæ causæ.

b L. Papinian⁹] Ibi est casus, qđ donatio inter uirũ & vxo. facta simplici promissione morte non confirmatur, & ibi dicit Bar hoc uerũ esse qñ non interuenit tradõ vera vel ficta, vñ si confessius fiunt se recepisse, & habuisse, tunc hr̄ locũ tradõnis & cõfirmaretur morte vt l. quod de suo. C. de do. cau. nõ uu ad hoc qđ no. Bal. in l. 2 §. creditũ. ff si cert. pet. Cy. in l. 1. ad l. C. de sa. san. ec. & Raff. in l. fi di uortio. de verb. obl. Adde Pet. de Anc. cons. 108. & omnino Lud. de Ro. cousi. 44 & Pau de Ca. cõs. 106.

c Declarare] Exemplum pone feci pactum tibi dare castrum, & tu consentis simpliciter, nunquid trãsfert pactum ad tuum nepotem te mortuo? dic ꝙ n Fa sic fin. decidit Bar. ĩ l. liberorũ. in 6. col. ff de ver. sig. vbi dicit ꝙ in cõtractibus nõ veniunt nepotes appellatione liberorum.

d Quid est] No. ꝙ sicut in cõtractu emptionis & vendõnis dr̄ pactũ legis cõmissoriæ, qñ fit per verba directa. ut puta. Res £t inempta ea vero pacta q̃ fiunt per verba obliqua, vel i fleca, vt res reuertatur, vel restituatur &c. nõ dñr pacta legis cõmissorię, sed similia pacto legis cõmis. ut l. 1. & l. cõmissoriæ. C de pac. ĩ emp. & ven. & ibi Bar. Et no. in l. 1. ff. de don. Sic eodẽ mõ in pignore. Illud dr̄ pactũ legis cõmis. Qđ est factũ per uerba directa, ut puta si debitor ad diẽ non soluerit, pignus sit creditoris, sed si fieret ꝑ verba obliqua, utputa ꝙ pignus detur ĩ solutũ creditori, vel debitor ꝓmisit se dare i solutũ, tũc non est pactũ legis cõmis. sed sibi simile, & de isto loquitur. l. 1. C de pac. pi.

e Vt in l. 1.] Est

stituendum, nisi iurasset [a] in tali pacto. vt in d. c. signi ficante.

19 Vtrum istud sit pactũ. l. commissoriæ, pignoro ti- bi hanc rem, & si nõ lucro infra mensem nunquã pos- sim luere? ℞. Bal. vbi supra de vsi. feu. de feudo da. in- uicem. l. con. ꝙ sic, [b] licèt nõ dicat ꝙ dñium sit apud creditorem. ita est glo. no. in l. vlt. C. de pac. pig.

20 Vtrũ possit fieri istud pactum cum fideiussore, vi delicet si non extraxero te de obligatione, ꝙ pignus quod pro indemnitate tibi dedi loco indemnitatis, sit tuum? ℞. Bal. vbi supra gl. dicit hic ꝙ valet, [c] qa spe- ciale est in his qui pro alio sunt obligati quia hoc mõ possunt indemnes seruari. vt ff. de contrahen. empt. l. fi. in prin. [d]

21 Vtrum in dote valeat hoc pactum, si tibi pecuniã non restituero talem fun- dũ loco permutationis assi gno? ℞. Bal. vbi supra vide tur ꝙ sic, quia ista est quæ dam permutatio. vt. ff. de iu. do. l. ita constante. & l. fi. Item spãle videtur in dote vt ff. de solu. l. Calipodius. aliàs inci. quamuis.

22 Vtrum valeat istud pa ctum, obligo tibi talẽ fun- dum pro. 10. & si non sol- uero tibi. j. mẽsem habeas eũ emptũ iusto pretio? ℞. Bal. vbi s. ꝙ sic, & est mira bile ꝙ licèt non sit collatũ in alicuius arbitriũ decla- randi pretium valet, [e] quia istud pactum est pars alte- rius contractus validi. Iste est casus mirabilis. ff. de pig. l. si fundus. §. fi. Ibi etiã dicit Bart. illum casum esse singu.

23 Vtrum cũ mutuasti mi hi. 10. nullo pignore consti tuto, hoc acto ꝙ si non sol uero infra mẽsem talis do mus mea si tua pro illis 10. valeat tale pactum? ℞. qui supra ibidem ꝙ sic, qa non est pactum pignoris. vt d. l. fi. ff. de contrahen. empti. vbi tex. est no.

24 Vtrũ cum pactum. l. cõ- missoriè est appositum nõ ipsi cõtractui pignoris, sed diu postea valeat? ℞. qui s. ibidẽ ꝙ sic. [f] vt ff. de pig. ac. l. Titius. vel vbi interue nit pactum rogatu debito ris & eius gratia non vora gine creditoris, & dñt ꝙ ex interuallo valet ad exci piendũ, non ad agendũ, vt refert Bar. in d. l. calipodi[9].

PALA dr̃ lineus pannus consecratus, qui exten ditur [g] super altare super quo extenditur corporale, & a quo debet benedici. vi de supra Benedictio. §. 1.

PALLIVM vt hic sumit ẽ speciale ornamẽtum [h] Archiepiscoporum in quo plenitudo officij cõfertur,

ibi quædam conditior est lucius, Et intelligitur, si venditor voluerit, quia fauore eius hoc pactum ap- ponitur.

a Nisi iurasset] Et nulla valet consuetudo contra d. l. si secundùm Bal. in l. 1. C. quæ long. consuet. & in c. 1. de feu. de. in ui. le. commisso- riè &c. Et de iura mento. vide Bar. in l. si qs pro eo. ff. de fideiusso.

b Quod sic] Vi- de etiam Bal. in l. fi. C. de contra- hen emp. & in l. 2. ff. de lege com miss. Et idde Bar. in l. quãuis alias Calipodius. ff. de sol.

c Quod valet] Et est glo. in d. c. ff. de feuda. in- ui. le commissi. & loquitur ibi, ꝙ fi deiussor habeat dictam rem in feudum.

d L. fi. in prin.] Et ibi Bar. qui di cit valere pactũ cum tertio, licèt non valeat cum principali s. le- gis cõmissoriæ. Idem tenet Bar. in l. quamuis. ff. de solu in versi. contra hoc.

e Declarãdi pre tium valet] dicit etiam Bar in d. l. fin. ꝙ non est pa ctum legis com- miss. & æstimatio debet fieri arbi- trio iudicis, & te tigit Bal. in l. fi. C. si pignoris cõ uentione nume- ratio sequuta cõ sit. & in l. 2. C. de rescin. ven. dicit & ibi Bart ꝙ qui dam cauti tene- ratores bono. ex consilio suorum doctorum anti- quorum & aduo catorum facie bant fieri instrumentum hoc modo, si pecuniam ad tempus non soluet sit fundus mihi emptus iusto pretio declarando arbitrio talis, & talis quos, & ex nunc eligimus in arbitratores, & bonos viros. Et tene menti quia est pulchrum consilium. Hæc il le, intellige. f. secundum mundum, non tamen foret secundùm Deum Bar. in l. fi. C de pac. pig.

f Quod sic] Ratio est secundùm Barto. in l. 2. C. de pac. pig. Quia tempore quo contrahitur debitum fa ceret debitor quicquid creditor vellet in mundo, vt haberet pecu- niam, ideo lex voluit, ꝙ nõ va- leret tale pactũ, vt pignus habe- retur in solutum pro debito, sed quando ex post- facto debitor fa- cit creditori ta- le pactum tunc cessat, ratio ideo valet Idem dicit Bart. in d. l. quã uis, de solutio, & in l. Titius hic allegata.

g Qui extendi- tur] De pala di- citur in c. altarie, de consecra. di. 1. Et vestes cõ secratę debẽt cõ buri, si vetustate consumptę sũt, & cineres repo- ni in baptisterio vel in loco vbi non est transitus &c. Et non de- bent ad vsus sæ cularium redere capi. Quæ semel 19. q. 3. Et sumi- tur aliquando, pro cortina vel panno serico, vn de letitiæ canci- bus est non seri- rica pala.

h Speciale or- namentum] Pa. in ca. antiqua de priuile in 3. not. dicit Pallium est quoddam orna- mentum habens multas cruces, ꝙ ponitur super hu meros prælati, quãdo celebrat. Et sumptum est de corpore bea- ti Petri in signũ plenitudinis põ- tificalis officij, capitulo significasti, de electi:on. Et pactum potest competere etiam episcopis si habet priuilegio. In Papa autem designat ple- nitudinem potestatis secundum vocabularium iu- ris.

Aliter

a Aliter pôt re moueri] Scilicet si accusetur,& debet peti cum iustitia. ca. prisca. distin. 100.
b Nec ante debet] Ante receptionem pallij dicitur ecclesia vi duata di. ca.qm.
c Tam in sua q̃ in aliena] vide in ca. ex tuarũ. eo.ti. vbi hoc habetur.
d Aliter vt dicit. Ric.] Et ista sunt verba formalia Rõ.n. recta dictare videt aliquẽ esse loco dei, In ecclesia, Qui piculis cõtatũ, & psonarũ pẽsatis infirmitatib. & vtilitati b' & damis pos. sit rationabiliter obuiare hęc ille.

de autoritate & vsu.pa.ca. nisi specialis.

1 Quando debet peti. R̃. infra tres menses a tẽpore consecrationis vel cõfirmationis, si ante non fuit ↄsecrarus, aliter pôt remoueri [a] c. qm. 100.dis. nec añ debet [b] se Archiepiscopũ noiare.d.c.nisi. Nec ẽt pôt antequã habeat ipsum palliũ concilium connocare, conficere Chrisma, dedicare basilicas, ordinare clericos, nec epos consecrare.c. quòd sicut.de elec. §.pe.in ci. præterea, & ibi hæc omnia ponuntur.

2 Vtrum archieps possit suũ palliũ alteri accommodare. R̃.ꝙ non, immo debet cum eo sepeliri, quia personam eius non transit ad hoc.de auto. & vsu. pa.

3 Vtrũ semper debeat celebrare cũ pallio archieps. R̃. ꝙ tã in sua quàm in aliena [c] dyocesi pôt absque pallio celebrare vel sandalijs. In sua verò dyocesi nõ semp debet celebrare cũ pallio sed tm̃ in dieb' illis qui in ecclesię suę priuilegijs sunt expressi extra ecclesiam non licet eo vti. vt processionibus. ca.fi.de autori. & vsu. pa. ibi hæc omnia ponuntur.

4 A quo debet peti. R̃. ꝙ a Papa.d.c.quoniam, & etiam a Patriarcha.c.antiqua, de priuileg. Nam patriarchæ sunt ordinarij episcoporum.vt ibidem.

PAPA summus est inter omnes, quia ipse solus habet plenitudinem potestatis, vt patet.2.q.6.qui se fecit.

1 Vtrũ Papa possit dispẽsare in oĩbus p̃ceptis moralibus legis naturę vel diuinæ? R̃. Canonistę in c.lras de resti.spo. & in c. ꝓposuit.de cõcess.pb.& in c.cum ad monasteriũ.de sta.mo.& in c. ꝑ venerabilẽ q̃ filij sint legi. variè, & confusè loquunt, nec ex eorũ doctrina pôt hęc qõ declarari. Sed vt clarè intelligat, sic distinguo, vt colligo ex doctr. Sco.in 3.di.37.& ale. in 3.parte, & Hẽri in 5 quol.q.29.& Fran.in 3.scriptũ ꝙ sunt aliqua de lege naturę seu diuina tanq̃ principia practicæ nor. ex terminis, q̃ sunt hęc. Finale bonũ est appetendũ, malũ (intellige moris) est sugẽdũ, qa aut auer tit a fineli bono, vt est cupiditas mortalis. Aut retrahit ab ipso vt ẽ cupiditas venialis, & ista sunt omnino in dispẽsabilia. Aliqua sunt de lege naturæ vt ↄclusiones necessario sequẽtes ex principijs p̃dictis, vt ista deus ẽ diligẽdus & ꝓximus. Et in istis nulla pôt cadere dispẽsatio, vñ isto mõ ius naturale dr̃ immutabile, vt dr̃ in ca.ius naturale §.1.di.5.& §.his itaque dist.6. Rõ ẽ, quia rõ legis q̃ est id quod debẽt prædicta duo principia ab eis nõ pt̃ separari in aliquo casu. Vñ qa primũ p̃ceptũ decalogi. & sm̃ sunt de hmõi. Ideo simpliciter sunt in dispẽsabilia. Tertiũ verò p̃ceptũ quantũ ad cultũ deo exhibẽdũ aliqñ similiter ẽ de hmõi. Ideo q̃tum ad hoc ẽ dispẽsabile, licèt quò ad determinationẽ tp̃is sit dispẽsabile.vt patet in c.licet.& c. ↄquestus.de ferijs. Sũt & alia de lege naturę nõ tanq̃ principia aut ↄclusiones necessario a primis prĩcipijs deductæ, sed qa sunt multũ cõsona p̃dictis principijs & ↄclusionibus, cuiusmodi sunt pręcepta secũdę tabulę, & oĩa moralia data in l. Moysi, & euãgelica ex primo em̃ principio & ↄclusionibus necessarijs sequẽtibus ex eo nõ ẽ quò ad ꝓximũ, nisi vnũ p̃ceptũ.s.diliges eũ, sed qa ꝓxim' fuit mutatus ꝑ peccarũ, & factus ꝓnus ad malũ, iõ addita fuerũt plura p̃cepta tanq̃ multũ cõsona primis principijs & ↄclusionibus p̃dictis. Et in illis quantũ adiõnẽ ipsorũ nõ pôt cadere dispẽsatio sed bñ quãtũ ad obseruãtiã sanctionũ, sicut & Aug. in li.cõfessi. ponit exẽplũ dicẽ, ꝙ sicut medicina est ars immutabilis, tñ medicus aliqñ mutat p̃cepta languentibus, & tñ ratio p̃cepti artis, in se est immutabilis, vñ licet Papa non possit dispẽsare vniuersaliter in præceptis secundę tabulę, quia vt cõmuniter & in pluribus in eis inest iõ legis. Vñ si occurreret casus particularis in quo deficeret ratio legis propter causas sp̃ales impedientes obseruationem pręceptorũ legis ex applicatione ipsorũ ad diuersas materias, tunc papa posset dispẽsare, aliter vt dicit Ricar. [d] in 4.di.38.ar.9.q.1.non videret deus fuisse bonus paterfamilias nisi dimisisset pastorẽ super gregem suum q̃ pos

tet

set consulere omnibus oc currētibus & necessario ex pediēdis.ᵃ Nec ē: posset di ci quod Papa sit generalis cōmissarius Dei assumptus in pleniiudine potestatis cuius ꝑrium determinat. 2. q. 6. c. qui se scit. & 24. q. 1. quodcunque. Et quod dico de præceptis secundæ tabulę, idem dic de oībus præceptis veteris & noui testi. vñ. d. Archidia. flo. in summa dicit se audiuisse a fide dignis, quod Papa Martin⁹. 5. (habita cōsultatione cū multis doctissimis viris in sacra theologia & iure canonico) dispensauit cum quodam qui acceperat germanam suam in vxorē, ꝑpter multa mala & scandala quę euenissent si eam dimisisset, & quę euitari non poterant, nisi sic dispensaretur, & idem ego dico de similibus. ar. 2. q. 1. c. multi. in fi. & in d. c. qui se scit. cū si. Et sic ſm hanc distinctionem intellige & limita. d. c. literas, & similia quę videnē dicere ꝙ contra legē diuinā & euangelicā, aut apostolū non potest papa dispensare vt in c. sunt quędam. 25. q. 1. Quia verum ē vbi ratio legis nō cessat. Et in prædicta opi. concurrūt omnes Canonistę (si bñ intelligant) qñ dicunt ꝙ Papa pōt declarare, interpretari, & limitare ac distinguere ius diuinū, ꝙ nihil aliud est dicere nisi videre vbi ratio cessat vel non, vt sic non dispenset, vel dispenset, & sic tene firmiter.ᵇ

2 Sed quis poterit cognoscere quando ratio legis deficit in aliquo casu? ℞. ꝙ istud aliquando habemus exēplo ipsius dei qui multoties dispensauit in sua lege.ᶜ Vñ in simili casu possumus & nos cognoscere. Sed quando talis dispensationis vel similis non habemus exemplū in sacra scriptura, tunc ad solum Papam pertinet ipsius declaratio, cui dictum est. Quodcūque ligaueris super terram. in d. c. quodcunque, qui quidem multa declarauit, vt in materia voti. Iuramenti, & huiusmodi, & aliquando etiam ex ipsa nostra ratione colligimus vt facimus in gladio deposito, quem dicimus non fore reddeñ. deponenti effecto furioso, vt in capi. ne quis 22. quæst. 2. & similib⁹. Vnde firmiter credo ꝙ si aliqs petens dispēsationē in aliquo casu ꝯ legē dei non interponat importunitatē munerum vel precum, sed simpliciter ponet se in manibus ipsius Papæ exprimendo casum suū ꝙ deus nō ꝑmittet errare vicariū suū in dispēsando.

3 Vtrum Papa possit dispēsare in omnibus q̄ sunt iuris positiui? ℞. quòd quāuis aliqui Canonistę teneant quòd non potest dispensare contra statum vniuersalem ecclesiæ. vt in d. c. sunt quidam. Item in his in quibus decoloraretur status ecclesiæ per cap. & si illa. 1. q. 7. ego tamen dico ꝙ vniuersaliter potest dispēsare,ᵈ sed tamē non esset tolerandus si dispensaret contra præ-

a Et necessario expediendis] Pa. in c. ꝑposuit. de concess. ꝑben. dicit ꝙ papa pōt ex causa ex toto liberare quem a voto quēadmodū posset ipse deus &c. Quia verisimile est quæ deus ex cā dedit potestatē suā inter hoies vicario suo alias non fuisset bonus paterf. si dimisisset gregē suū sine pastore qui ex cā ne posset om nibus consulere vt in simili dicit Inn. in c. quod super his de voto. vt dicit no. Ho. in c. quanto. de trās la. prælā. cū idem sit dei & vicarij sui papa potest ferè oia facere quæ Deus pōt claue nō errāte. Et idē dicit Inn. in c. quāto de iureiur. & c. facit ratio ad hoc. Nā Deus benedictus voluit esse tantā potestatē apud sū. pōtificē. Quia regulæ institutæ sd humanos act⁹ regulandus non potuerūt dari oīno impermutabiles, & hoc ꝑꝑ varietatē ipsorū humanorum actuū, q cum sint singulares, & cōtingentes & per consequens incerti non potuit dari regula certa de eis. Et sic nec lex nec statutum, & propterea fuit necesse ponere vnam quādam virtutē in principe vel rectore, q̄ pho. 5. etychorum dr̄ epicheya quę dr̄ apud nos æquitas siue modera mē, cuius officiū est qñq; ꝑtermissis verbis legis sequi. Quod rō vel maior vtilitas reipu. possit & hoc qñ occasio datur vel vtilitas. Quia expedit in aliquo casu particulari legem illam ferre. Qui casus non fuit præuisus a legislatore, vide ad hoc quæ no. glo. in proe cle.

b Et sic tene firmiter] Circa materiam dispensandi dicit Vincē. vt refert Pa. in d. c. ꝑ posuit, de cōcess. ꝑb. Papā posse dispēsa e ꝑterq̄ in articulis fidei. Quod satis placet, & est dictū valde notabile, intellige de dispēsatione propriæ sumpta s. q̄ facit ex cā rōnabili. Et Inn. in c. cū ad monasteriū. de sta regu. dicit ꝙ sine cā ñ dispensat in his q̄ sunt iuris positiui puri. Et vide Pano. in c. de multa. de pręb. dicit tñ Hos. dictū Vin. verū, nisi immineat, peccatū mortale qa in illo dispēsat intelligēdo ꝙ sit peccatum mortale ex lege diuina & nō ex lege positiua, qa illi ñ subijcit, & credo idē sēsisse Vi. Et vide gl. in d. c. līas, q̄ voluit ꝙ in his q̄ de sui natura sunt mala papa dispēsare non pōt, de iureiu. & si Xp̄s ta vide bonum tex. 40. di. c. 1.

c In sua lege] sicut dispēsauit in circuncisione dū fuerūt i deserto.

d Vniuersaliter potest dispensare] Verum autē

a Quæsita laico] Vtrum.s.papa ab soluere, & pone casum vt ibi per Pa.q.s.duo tui & deraut si iem ad inuicem vt essent socij in itinere, & iò est secundū Innocē.quia hæc obligatio venit accessoriè ad actū spiritualē nec laicus pōt pœtende rē cōmodu burla le. Et in isto casu nō è ꝓpriè societas ex quo societas cōtrahitur ad lucrum. l. cum. cū seq. ff. pro so. vñ potius dicebātur comites q̄ socij, ad hoc qd no. gloss. in cle. 1.de pe.
b Secꝰ aūt si aliū de] Puta qa laico q̄sita erat obligatio ex ɔ̄ctu emptionis vel alio contractu.
c Rñ. quod absolutio] Spec. numerat 99. casus papæ reseruatos. de offi. leg.§ nūc ostendendum, de hoc et per Barba. in repe.c.ꝙ transla. de offi. le.16. colum.
d Licē cāæ grauiores] Glo.in c.qd transla. vñ ponere regulam quod oēs cāæ maiores sine grauiores ꝑ ter cas, quas ipsa enumerat spectāt ad papam. Et dicentur ille maiores ad arbitrium iudicātis, secūdū Barb. ibi in repe. Et facit glo.in c. se.le. de rescript.
e Et quæ sint] Vt est cā fidei, & cōcilium celebrādū & huiusmodi.
f Rñ. ꝙ non vide plenissimè ꝑ Barb in repe. in c.ꝙ transla.de of

ꝑdicta sine rationabili causa tamen dispensatio teneret, & sic tenetur communiter.

4 Vtrum papa possit dispēsare in gradibus consanguinitatis, non solū prout nūc, sed etiā prout ex tunc? ℞. s̄m Ioā.An.in c.per venerabilē qui filij sint legi.ꝙ si ɔtractum est in gradu prohibito diuina lege, potest dispensare prout ex nunc, sed nō ꝑut ex tunc vt.s.filij sint legitimi, q ante dispensatio nē nati fuerāt sed in matrimonio humana lege prohibito, pōt dispensare nedum prout ex nunc, sed etiā ꝑut ex tunc. Quod limito verū quò ad istud vltimum, nisi ius esset quæsitum alteri, puta quia patre mortuo successerunt etiā agnati, vñ licet postea legitimaret filium non excluderet agnatos, sed iure quęrendo valeret, vide legitimatio. §. 1.& 2.

5 Vtrum possit dispensare in bigamia? Vide supra. Bigamia.

6 Sed quòd de obligatione q̄sita laico [a] q ei nō subest, quò ad temporalē iurisditionē? ℞. Pa.in.c.2. de voto.ꝙ si talis obligatio solū cōtrahit̄ ex fidei ꝑstatione. sic papa potest ex causa ab ea absoluere, & dispensare. vt in c.quāto, de iureiuran. Secus autem si aliunde [b] esset quæsita, qa cū talis obligatio sit de iure gentiū, non poterit per papam tolli.cle. pastoralis.de re iud. & no. Inno.in c quæ in ecclesiarum de consti.& legistæ in l.fi.C.si cōtra ius vel vti.pu.

7 Quæ sunt quę reseruantur papę? ℞.ꝙ absolutio [c]

ab excōmunicatione, in 39. casibus de quibus supra ex cōmunicatio.5. Item dispē satio in multis, de quibꝰ supra Dispensatio, & irregularitas. Item cauſę grauiores [d] facit c.1.de iur.cal.& c.multis.17.dis.c. quoties. 24.q 1.& cap. vt debitus.de app.& quæ sint [e] vide in c. quod translationem de offi. leg.in gl. quæ hic ommitto, quia parum pertinet ad cōfessores.

fi. le.16.col. ver. & primus casus.
g Q. bona parafernalia] Q ę dicantur ꝑpriè parafernalia bona, vt compręhē danē in statutis facientibus d̄ eis mentionē. v de Raph.cu. in cōs. suo parum. 104. cui multi do.sub scripserunt.
h Vt dicit gl. in rub.] Idem Pan. in c. ex literis de pigno.

8 De eo qui gerit se ꝑ papa non electus a duabus partibus cardinalium, & de obseruandis in eius electione, habes.s.excōicatio.7.Casu. 2. & Casu. 12.

9 Vtrum papa possit decidere cōtra aliud statutum in casu fidei sine concilio? ℞. ꝙ non [f] vt in c. Anastasius. 19. di. quia papa pōt errare in fide.40.dist si papa, sed no tota ecclesia.c.a recta, & ibi bona gl. 24.q.1.

PARAFERNA dicit̄ à para quod est iuxta, & ferna, quod est dos quasi iuxta dotem, q̄n bona parafernalia [g] dñr omnia bona vxoris vltra dotem. vt dicit gl. in rub. [h] C.de pac.conuen. Azo.in summa. C. de iur.do. §. est autem dos. versi. quædam aliç res. Bal. in l. 2.C. de senten.q̄ sine cer. quātita.& in l.C.q po.in pig. hab.& in l.fi. ob maritorum. C. nè vxo. ꝑ mar. & in l.si mulier.C.de pac.conuen. Et de istis habet tex.in l.si ego.§.dotis ff.de iu.do.& gl.in c. plerunque.de dona.inter vi.& vxo.

1 Vtrū statutum loquēs de dote extendatur ad parafernalia bona? ℞ quod sic, s̄m Albri. in l.de quibus in 24. col. ff. de legi.

2 Vtrū bona parafernalia sint priuilegiata sicut dotalia, quò ad hoc, vt bona viri sint hipothecata, sicut ꝑ dote? ℞ gl.in c.d̄ lr̄is. in ver.obligata.de pigno.& gl.in l fi. C.de pact. conuē.ꝙ sic.licēt s̄m l a.in d.c.ex lr̄is, aliqui libri habent prædictam gl.dicentem ꝙ non, sed vtrunq; saluat̄ ꝑ distinctionē, videlicet, si spālē sibi ꝑ his hypothecā a viro exegit illa erit cōtenta. Si aūt nullā exegit habebit hypothecata oia bona viri ꝑ omnibꝰ ꝑfactis bonis, vt in d.l.fi. Et de qb. hēt vir administrationem. De alijs autem quę vxor penes se retinet, nō habet hypotheca

tam in bonis viri, secundũ ła.in d.c.ex literis, ista tamẽ hypothecata nõ ẽ priuilegiata, sed communis secundum Inn.& Io.An.in d. c.ex literis.

3 Vtrum maritus debeat habere fructus dictorũ bonorũ parafernaliũ? ℞.ꝙ nõ naturales qñ dominiũ eorũ non est translatum in virum quod nunquã pręsumitur translatum nisi probetur. vt not.glo.in d. l. fi.sed solùm potest habere commodum bonorũ aliorũ ꝓpter labores i exigẽdo. Aduerte hic ꝙ qñ maritus debet habere fructus, nihilominus si aliquid superest quod nõ sit consumptum dicit̃ pertinere ad ipsam vxorem per ea quæ not.in l.vbi adhuc. C.de iur. dot.& in l.fi.C. đ pact.conuen.& ibi Bal. dicit Bar. consuluisse. [a] vide Bar.in l.pe.ff.ad l.fal.

4 Sed nunquid in deferẽdo in domum mariti dicta bona & ea eidẽ assignãdo, transeant in dominum mariti? ℞. quòd non.vt in l. si ego § dotis.ff.de iure do.

5 Ex qua culpa tenet̃ vir si malè dicta bona administrat? Resp.ꝙ de dolo, lata culpa & leui culpa vt no.in d.l.fi.in gl fi.

6 Sed qua actione repetũtur? ℞. quod si dominiũ eorum transtulit in maritum concidet conditione certi, vel sine causa, vel ob cãm si

a Bar. consuluisse.] Aut loquimur in vita viri, aut post mortem eius. Si in vita, tunc regula est ꝙ fructus rerum parafernalium cedunt vxori, tex.est in l. pe.ff ad l.fal. Fallit primo quando maritus haberet laborem in exigendo, quia tunc cedunt viro & ita loquitur gl. in l. fi. C. de pa. conuen. & in l. vbi adhuc C de iure dot. Et vtrobi que p Bal. secundò fallit qñ vir fuit parat fructus, vt no.in dictis locis, & est text in l. si id qđ § 1.ff. de do. inter vi. & vxo. Tertio intellige in naturalib. ꝙ vir potest expensas extrahere ꝑ fructus. ff. soluto mat.& in l. 1. cũ ibi no.C.de fruc. & lit. expen. nec aliter facit differentiã in fructus industriales & naturales, si vero sumus post mortẽ viri, tũc succedit distinctio.Bal. in d l.vbi adhuc, qui dicit, ꝙ aut illę res parafernales traditæ sũt viro ad vtẽdum, aut non, sed vir ꝓpria autoritate percepit fructus, primo casu quatenus vir colum psit non tenetur, & dicitur consumptum quando nihil restat. Bal. in l.1. c. colum. C. de fru.& li.expẽ. Si vero aliqd restat, vt puta quia inuenitur aliqd emptum vel permutatũ, tunc tenetur maritus. vt ff de le.3.l. item seruum. Ita Bal. secundo casu quã do contra volũtatẽ viri percepit, tunc tenetur ad restitutionẽ vir, seu hæredes. Ita dicit Bal. se consuluisse, & ita intellige Paulum de Cast.qui recitat quinque opinioes cons.184 inci.super primo reperio.

aũt non transtulit dñiũ ad exiben.si non nixus sit maritus amouere vel reũ amota.ũ, si sit nixus amouere. vt in d.§. dotis. Vel s̃m gl. pe. ibidẽ agit̃ depositi, qñ eas custodiẽdas maritus accepit vel mandati quando vxor mandauit custodiam earum marito.

PARENTIS appellatione nõ tm̃ pr̃, sed & auus,& proauus,& deinde oẽs superiores continent̃. Sed & mater,& auia & ꝓauia.ff.de ver.sig l. appellatione,la prima.

1 Parentes quõ tenẽt alere filios & filij parẽtes habes.s̃.Alimẽta.& s̃.filius §. 21.& quõ tenet̃ ex ꝯctu filiorũ s̃.Obligatio.§.pen.ex delicto supra.Dñs.§.pe.vbi loquitur de domino.

PARICIDIA est q parẽtem occidit vsque in infinitum in linea ascendẽtiũ & descẽdẽtiũ, [b] & non solũ qui occidit,sed & oẽs qui sunt cõscij ad hoc, vel operam in aliquo dederunt vt l.1.& 3.& 4.& l.vtrum. ff.de parici.

1 Quę pœna paricidarũ? ℞. primo virgis debet cedi, deinde in sacco corij cõsui cũ cane gallo, [c] vipera & simia, & sic actari in mari, vel flumine. Et flumẽ vel mare non est ꝓpe, bestijs, subijciatur. [d] l.pe. ff.de parici.& C.eod.ti.s. de his q pa.vel li occi.l.vnica.

b Ex descendẽtium] D l.1.in prin vide Rose.hic & procedetur l Cornelia de sacris, vt dicitur in d. l s.

c Gallo] Gallinaceo & ibi disputat quid sit gallus gallinaceus,& habetur de his in §.alia deinde Insti. de pub.iudi.

d Bestijs subijciatur] Ista pœna imponitur acerrima, vt sic viuus careat vsu omniũ alimentorũ, vt supstiti deest cœlũ, & mortuo terra,& sit ista mixtura illorum aialiũ ad maiorem pœnam, quia canis naturaliter refugit simiã & gallũ, & gal.⁹ viperã,& cum vipera non inueniat refugium intrat corpus illius. Et licèt ista pœna imponatur de iure ciuili, secus tn de iure cano ico. c in c.1 & ibi Pa. de his q fi. occi. Et ibi vide ꝙ debeat occidens induci ad intrandũ religionẽ vt ibi. & in c si eo. ti & procedit in foro aiæ, q̃ pęnitentia imponat̃ tur vt satisfat Deo quẽ lęsit. De iure aut canonico in foro cõtentioso imponitur grauis pœna, q̃ ꝓ hoc d.o simplici,& n̄ qualificato cleric⁹ deponitur.c.cu nõ ab homine, & ibi Panorm. de iudi. In hom icidio vero qualificato, vt in eo qui interfecit per assassinum, c. cle. fas ponit grauissimam pœnam, vt in cap. 1. de homicidi 6. Vnde dicendum. si laicus committit hoc crimẽ,& suppositus est temporali iurisdictioni ecclesiæ, tunc ecclesiasticus mandabit iustitiam facere. c. 1. ne cle. vel mo.li.6.Et credit l'a.in d.c.1.de his qui fi. occi.

quando

PAROCHIA[a] dr̄ locus in quo dedit populus alicuius ecclesię baptismali deputatus certis finibus limitatus. Vñ plures ecclesiæ baptismus non debent esse in eisdem limitibus 6.q.1.plures baptismales facit.c.1.13.q.1 de his quæ fiũt a prę la.c. pastoralis. Aliquando parochia dr̄ tot⁹ epatus.c.1.de rapto de paro.c.sup eod.nota.Host. & Gof.in summa.eo.tit.§ 1.

1 In quo cõsistit ius parochiale? Rr. qđ in 7. Primò vt in dieb⁹ dominicis & festiuis populus audiat missam in sua parochiali ecclesia de quo dic vt s̄.missa.§. 59. Præcipitur tñ in virtute obedientię,& sub interminatione maledictionis ęternæ religiosis omnib⁹, nè dicant aliqua verba (intellige infamatoria vel falsa,) vt retrahant laicos ab ecclesiarũ suarũ frequẽtia, vel accessu,in cle.religiosi. de priuile. Secundò ɔsistit ius parochiale,i decimis.[b] 16.q.1.in multis capitulis. de deci.c.ad apostolicę.de quo supra Decimæ. Tertiò in obligationibus.10.q.1. qa facerdotes.& c. sanctorũ. & cap. seq. Quomodo autē obligant ad oblationes. Vide s̄. Oblatio. §. 1. Quartò in pœnitentijs accipiẽdis in c. omnis de pe. & re. Vide s̄. Cõfessio. 3. Quintò ĩ exhibitione sacramẽtorum. Sextò in sepulturis. Septimò in benedictione nubẽtium, de quib⁹ de sepul.p totum. 13. q 2. placuit.de fimo c.luã,& vide i suis locis. Gre.tñ 9.in priuilegio quod incipit attendeate,declarat quòd in priuilegijs minoribus concessis vbi dicitur saluo iure parochiali intelligi debere circa oblationes decimas,& primitias solùm,& non in alijs.

2 Quomodo efficitur qs de parochia aliqua? Resp. quod acquisitione domicilij ibidem.vt supra Domicilium. Item quo ad sacramentum confessionis & eucharistiæ. Efficitur etiam cum quis per maiorem anni, puta per plus quàm per sex menses in ea moram facit,licèt ibidẽ non trãstulerit domicilium, f.11 Pan.c in c.oĩs vtriusque antep.q.&c & de hoc vide supra Confessio. 3.§.10.& 11.

PARTIS appellatione quid continetur. Vide supra. Fama. § 4. versi. pro quo not.

PATIENTIA cũ suas & suorum iniurias ac cætera mala ęquanimiter ferre. 23.q.1. §.item cum Petro, vbi elicitur hæc descriptio.

1 Vtrum semper sit habenda? Respond. ꝙ sic intus, sed ab extra non quando non expedit saluti proximi 23.q.1.paratus, qa vbi hostis non personam sed fidem quærit si ibi non restituitur, non patientia, sed negligentia est. 23.quæ.3. Maximianus. Et patientia prælatorum quia vita nutriuntur pestifera est.23.q.3. iustum, licèt aliquando toleretur aliquod malum laudabiliter propter maius malum euitandum. 23.q.4. quid ergo, & c.ecce.& c.seq. Sed quando expedit[d] saluti proximi, sic etiam est habenda ab extra, & sic intellige illud Luc. 6.si quis percusserit te in vnam maxillam pbe ei &c.Idem Matth.5.& 23.q.1.in prin. secundum Augu. quantum ad prępara tionem animi, & alteram si eius saluti expedit d.q.1.in prin.& d c.paratus,aliàs non, sicut nec Xp̄s eam præbuit in conspectu pontificis percussus.d.c.paratus.

PATRIA potestas de iure ciuili introducta[e] & solu f. Primo cũ pater transit in potestatẽ alterius puta efficitur religiosus. Et ideo cum sit in potestate abbatis non poterit habere filiũ [f] in potestate. vt

---

ꝑ talis debeat puniri pœna legali ex quo đ iure canonico nõ inuenitur aliqua pœna apposita. Vñ ad iᵒ ciuile recurrendum est c.1.đ no.op nun Autē clericus & deponi debet, & sine alia incorrigibilitate tradi curiæ seculari. Quia h ꝑ simplici homicidio deponitur & detruditur in monasterium. c. tuæ.de pœnis. debet ꝑ facto isto qualificato grauior imponi pœna.Sed grauior ꝑ dicta non inueni tur, cum eccl'ia nõ habear qd vltra faciat relinqt eũ iudici seculari.arg d. c.cũ nõ ab homine. Hoc tñ verũ si dolosè interfecisset quis patrẽ,vel pater filiũ,secus si nõ esset tanta culpa đ quo dicẽdu vt p Pa.in c.at si clerici, & in d c.cum non ab hoie. Et no.hæc cõtra matres q̃ filios ex adulterio vel fornicatione conceptos occidũt, Et adde ista s̄. homicidiũ. vl. §.7.

a Quid sit vnde dicatur.] Vid Pa. in rubrica de parochijs, & quo diutiæ sunt post aduentum Christi,& qd epatib⁹.

b In decimis] Vide in c. reuertimini.& in c. de cime.16.q.1.

c Secundũ Pa.] Et dicit p illi dicitur parochian⁹ alcuius in cuius parochia habitat de præsenti, nec pōt cõmode adire ppriũ sacerdotem r fi. de parochi.glo in cle.1. de priui. in ver. paroch alis.

d Sed qñ expedit] Longẽ đ quadam tolerãtia. & qua ĩ. Tolerãtia, sed non de pa. & ea quæ virtus. & qua Thom. 2. 2. q 136.

e Introducta] Vt patet Insti. de pa.po.inter.etiã in gloss.

f Nõ poterit habere filium] Vide Insti qb⁹ mu. ius pa.po.sol.

a Gratia concomitans] Hoc dicit ꝑ displicentiam pc̄ti quæ semper requiritur ad deletionē pc̄ti venialis. Sco.tñ in 4.di.21.dicit, quòd possum velle decedere cum peccato veniali, & tamen propter hoc non ero damnatus.

b Meritū antecedens] Inquantū dr̄ hic ꝙ meritū antecedens requiritur ad remissionē venialiū intelligitur, q̄ 8. modis remittuntur, q̄ opera sunt meritoria. Vnde versus. Cōfiteor, fundo, ꝯspergor, cōteror, oro, signor, ado, dono, per hęc venialia pono, & nō solū per ista sed etiā ꝑ alia bona opera remittūtur venialia. c. medicinalia. de pa.

c Quoddam dr̄ mortale] Vide Theo in 2.dis.35.

d Surreptionis] Quando est consensus rōnis ꝯ legem diuinā, ē ibi peccatū mortale, qñ vero nō ē ibi consensus, est peccatum veniale.

e Peccatū vero veniale] Differētia ē inter mortale veniale & originale. Nam primū nominat auersionē actualem a Deo, & cōuersionem indebitā ad creaturas, secundum ꝙ dicit Augu 2. da ciui. dei. c. vlt. Amor sui, ecce conuersio, vsque ad cōtēptū Dei, ecce auersio &c. Veniale vero est in sola inordinata conuersiona ad creaturā, absq; auersione a Deo. Originale autem quasi in medio est, quandoquidem dicat cum mortali auersionem, sed differenter tamen, quia auersio mortalis est actu, originalis propriè habitu. Rursus conuenit cum veniali, quia virum quæ ad creaturæ inordinatum motum inclinat. Sed differēter quia conuersio in veniali est magis formale in originali est magis naturale, sicut

do est voluntariū voluntate ꝓpria & simpliciter, sicut dr̄ qñ ex deliberatione q̄s dicit mēdaciū iocosum. 22.q.2.c.1. Aliqñ vero partim est pœna, sicut motus inordinati q̄ oriunt̄ nobis ex corruptela præuaricationis Adæ. Partim verò est culpa, quia licet nō sit a voluntate propriè antecedente, orit̄ tñ a voluntate concomitāte & non prohibente, vel non præcauēte, cum possis prohibere, vel ꝑcauere tales motus inordinatos, & de istis dicitur. 25.di.§.alias ver. q̄ aūt sunt minuta, & ad remissionē eius concurrūt tria. s. pœna pñs, gratia concomitans, [a] & meritum antecedens. [b] Quoddam dicitur mortale [c] quod quidē est voluntariū & in vl'i & in particulari, & iō non pōt sine nostra actione dimitti. vt in d.§.hic vero diximus Et de isto intelligit̄ illud Augu. lib.1. retracta. c.12. & li. de vera religione. pc̄tm̄ ē adeo volūtariū, vt si non sit voluntariū nullo modo sit pc̄tm̄. & 15.q.1.§.sed hoc non gn̄aliter.

1 Quomō pōt discerni pc̄tm̄ mortale a veniali? R. ꝙ ꝑcepta diuinæ legis naturalis ac humanæ idicāt, qd sit mortale vel veniale, nam qcquid est ꝯ ipsa ꝑcepta de se hēt rationē mortalis peccati, nisi vel rōne surreptionis, [d] vel modicitatis, vel rōnabilis cāæ quò ad ꝑcepta humana vel dispēsationis superioris excusetur. Pc̄tm̄ verò veniale [e] non est contra legem aliquam, sed est præter legem, quia non obseruat modum rationis, quem lex sancta intendit. Hæc ex 2. sententiarum. [f] distin. 24.

2 In quo differt [g] culpa peccati a pœna? R. ꝙ culpa seu macula est quędam relatio [h] ad actum pręsentem [i] vel præteritū, quæ diuina voluntas facit illū qui fecit reputans indecētem in esse morali, [k] ex qua indecentia relata ad actum præteritum vel pręsentem nascitur obligatio ad pœnam [l] ex determinatione voluntatis diuinæ, & ideo aliud est remittere culpam, aliud pœnam. Quando enim Deus non concipit hominem sub ista indecentia, tūc remittitur culpa quando verò non ꝯcipitur sub obligatione ad pœnam, tunc remittitur pœna. Ex quo patet quod esse morale non ꝯsistit in re ex̄, sed in extimatione, ꝓpterea dicit Philo primo ethico. qd̄ aliqñ filij [m] vi-

& concupiscentia.

f Hæc ex 2.sen.] Maximè. S. Bo. par. 2. ar. 3. q. 2. Et habes supra. Cogitatio.

g In quo differt] Pone extat statutū, q̄ fecerit homicidiū sit inimicus regis, siue rebellis, & detineat̄ ꝑpetuo in carceribus. Nā si quis ꝯmiserit homicidium, certè concipiat̄ a rege vt inimicus, vt q̄ scilicet ē inapt⁹ ad regis amicitiā, & cōcipit̄ vt obligatus ad carceres perpetuos &c. & ista tñ ē nisi ralatio rōnis. Quare cū remittit̄ culpa remouetur illa indecētia inimicitiæ, cū verò remittit̄ illa oblr̄o ad carceres pœna intelligitur remissa. Sic q̄ statutū ē a Deo peccantē quēlibet mortaēr esse culpabilē. i. ragis supni inimicū & obligatūad carcerē iferni ꝑpetuū, iō nisi ista remittantur ille peccās nunq̄ videbit Dei faciē. dicit igitur Sco. in 4 d.1.ar.1.q.3 in pc̄tōe post actū trāseuntē nihil remanet, nisi reatus macula & offensa.

h Est quadā statin] Scilicet rōnis, nam reputat De⁹ peccatū mortale facientē indignum gratia & gloria.

i Pñtem] Quia tūc peccatur, vel q̄ iā factū ē peccatū, & nō ē pœnitētia deleta.

k In esse morali] Nā ille peccator reputatur a Deo ac si nō eēt loquēdo da eē morali nō de naturali, q̄ peccator naturaliter ē, sed nō moraēr, siue virtuosè vł gratificè.

l Obligatio ad pœnam] Quia.s. Deus obligat eundem peccatorem ad pœnam æternam.

m Quia aliqñ filij] Quia ex quo filij nascuntur filij irę. Ephe. 2. reputantur ac si non essent, dato ꝙ

naſc a parētib. naſcētes vel originē trahētes ſint &c.
a Honorantis] Exemplū, quia.n.Titius honorat Sēproniū, reputat Semproniū honore dignū, & ſic in reputationem Titij Sempronius eſt aliquid moraliter, licèt in Sempronio nihil ſit ſaltem ad extra.
b Morali] Nō ꝙ pctm̄ ſit aliqua ſubſtantia, cū ſit pura priuatio. Sed hoc relatiuè ſeu reputatiuè ē aliquid, quātum Deus reputat pec catorem dignū morte æterna.
c Dicitur i ſpiri tumſanctū] Pec catū in ſpiritum ſanctum pt intel ligi tripliciter. Primo vt ſit ꝯ p ſonā ſpiritusſan. & i pprie ſicut ſi qs hæreticus cre deret ꝙ pſona ſpiritusſancti eſſet creatura ſicut fecit Macedonius, vel aliqd tale. Et hoc modo locutus eſt Fran.may.in 2.di. 44 q 1.de peccato contra ſpiritū ſanctum. Et habet diuidi cōtra peccatū ꝙ eſſet i patrē, vel i filiū, vt ſi nō crederet omnipotens, vel in filiū, vt ſi nō crederet ſapiens. Secundo quia eſt cōtra bonitatem appropria tā ſācto ſpūi ſeu caritatē. Et hoc modo oē pecca tum mortale eſt pctm̄ i ſpiritū ſanctū. Qui gratiæ & charitatis meretur amiſſionem. Tertiò accipitur, non quia ſimpliciter eſt ꝯ bonitatem, ſed quia ſit ex malicia, quæ opponitur bonitati, quæ eſt appropriata ſpiritui ſancto. Sicut dicitur pctm̄ ex infirmitatem ꝯ patrē cui appropriat potentia & peccatum ex ignorantia ꝯ filiū cui attribuitur ſcientia. Et hoc modo accipitur hic. Scdō hæc ſex ſpecies hic poſitę ſumuntur ex cōformitate egroti qui ſanatur per gratiam penitentialem & in ſacro intelligūtur tria Medicus Egrotus & Miniſterium,

dentur trahere infelicitatē a parentibus. & ibidē dicit ꝙ honor eſt honorantis,[a] quia honorās agit virtuosè & bonū i ſe morale. honoratus autem nihil facit. Similiter iniuria q̄ fit imagini dicit fieri imaginato. de hoc vide Pet.aure.in 4. diſ.14.q.4.& ſic licèt pctm̄ nō ſit in eē naturali poſt actū ipſius, ē tn̄ in eē morali,[b] & iō dānat ſi nō delet.

3 Peccatū qn̄ dicit in ſpiritūſanctū?[c] ℞. quod eſt qn̄ quis contendit abiicere vel remouere illud quod eiectionem peccati poſſet impedire, verbi grā. Inſtigat qs ad peccatū & occurrit ei diuina ſeueritas puniens illud peccatū, & talis iſtud abiicit ſtudioſè pmittens ſibi impunitātē vt peccet liberius, & iſtud eſt propriè peccatum in ſpiritūſanctū: & dr̄ ēt malitia, & blaſphemia ī ſpm̄ſanctū & ē ſpeciale peccatū & grauiſsimū ſunt aūt 6. quæ impediunt peccati eiectionē quæ ponunt i 2.ſed diſ.43. duo ex parte diuini iudicij duo alia ex parte donorum Dei, & duo vltima ex parte peccati, & ꝓptera ſunt ſex ſpecies peccati in ſpiritum ſanctū. Primæ duæ ſunt pſumptio quę ſine meritis d

primæ duæ ſpecies ſunt de directo ꝯ Deum, qui eſt medicus noſter ſpūalis, & habet uinum, & oleum ad curandum infirmum, i. iuſticiam & miſericordiā ꝯ quas eſt deſperatio ꝯ miſericordiam, & præſumptio contra iuſtitiā. Secundæ ſpecies ex parte ægroti ſumuntur, q debet deteſtari peccata præteri ta, & hoc e p pœnitētiā & poſitū vltra nō peccan di, contra q̄ duo eſt impœnitentia & obſtinatio. Tertiæ ſpecies ſumū tur ex parte medicinæ ſpiritualis, in quā p mo cognitio. cō tra quam ē impugnatio veritatis agnitæ. Secun do dulcedo ſpiritualis, ꝯ quam eſt inuidetia ſ a ternę gratię, hęc San Bona. in 2. diſt.43.
d Poſſit eē mortale] ſan. Bo.in diſt.16 in 2 par. ar. 3. q. 1. dicit triplex e genus peccati venialis, quoddam eſt ex ſurreptione, & iō veniale, quia vitari non pōt tūc; quoddam ex cognitione ſiue volūtate ſiue cō ſenſu, & ideo veniale & non plenè cōſentit hō in delectatione, vt in cogitatione & muliere, & delectatione citra cō ſenſum i delectationem. Quoddam eſt veniale cum delectatione & cōsēſu, ſed tū iō veniale, qa nō ē cōordinatio ꝯ pręceptum, vt ebrietas & mendacium iocoſum. Cum ergo quæritur verum venia le poſſit fieri mortale ſit intelligatur quòd hæc culpa per eſſentiam ſit illa, nulla eſt quæſtio, quia hoc ē impoſſibile. Si intelligatur quod illud quod aliàs erat veniale poſſit eſſe mortale, vt mendacium iocoſum, & ebrietas, dico ꝙ quodammō non, quodam vero mō ſic, ſed p complacentiam. Primum igitē veniale quod committitur præter rōnem ſemp eſt veniale,

miſericordia dei pręſumūt, & deſperatio qua deſperāt de indulgentia peccatorū, contra duo prima.ſ. ꝯ timorem Dei & ſpem. Secundę duæ ſunt.ſ.impugnatio veritatis agnitę & inuidētia fraternę grę ꝯtra ſecunda duo. ſ.agnitionem veritatis fidei & auxilium interioris grǣ, quam ēt in alijs nolet creſcere.& dolet ſi videt in fratres. Tertię duę ſunt.ſ.obſtinatio & impœnia, contra alia duo.ſ. conſiderationem turpitudinis peccati, & breuitatem ipſius delectationis.

4 Verum actus qui ex ſua ſpecie eſt veniale peccatū poſſit eſſe mortale?[d] ℞. ꝙ ſic, tripliciter. Primò rōne finis, cum cōſtituitur in eo, vel inq̄tū refert ad mortale pctm̄, ſicut ad fidē, puta cum qs dicit verbum ocioſum cum tali intentione, ꝙ ēt ſi eſſet prohibitū de pręcepto, nihilominus diceret, vel dicit vt prouocet aliquā mulierem ad fornicandum & ſic intellige illud Augu. 25.di.S.criminis.verſ. hinc etiam Augu.nullum peccatum adeo veniale quin fiat criminale, dum placet.glo. in ver.criminale, ſic dū placet ꝯplacētia fruitionis ſeu finis. Scdō iōne erroneitatis credit mortale, & illud cō-

mittit. 28.q.1. oẽs §.ex his itaq;. Tertiò rõne ꝯsensus i electionẽ de quo s̄.Cogitatio hæc ex S.Bo.in 4.di.16.

5 Vtrum omne peccatum sit remissibile. ℞.secũdum Alexan.de al.in 3.parte summe. tractatu de incarnatione Dei, qđ aliqua pctã dñr irremissibilia negatiuè, q̃ nullo mõ remitti poterũt sicut sunt pctã solũ angelorũ malorũ, & hmõi damnatorũ. aliud peccatũ ab istis nõ est irremissibile negatiuè. Aliqua peccata sunt irremissibilia, qa vt dicit Ieronimus. Pro minimo peccato nõ habent vnde [a] satisfaciãt simul homines vniuersi, qa nemo aliqd ex se habet quo remittãt. Tertiò dñr peccata irremissibilia contrariè eo ꝙ contrariè disponunt ad grãm p quam remitti pos

veniale, sed scđo mõ veniale per delectationẽ citra consensum, fit mortale per consensum, & ita per cõplacentiã secundum ꝙ cõplacitũ dr̃ consensus plenus. Tertiũ veniale quod est per cõsensum citra deũ potest fieri mortale per libidinẽ magnã, sicut mendaciũ iocosum, & hoc fit mortale p placitũ, dũ placitũ dr̃ quieta voluntas. Et quia iterũ actus disponit ad libidinẽ, & cõplacentiam, hinc est quod aliqñ dr̃ in pluribus locis, qđ plura venialia obruunt non per se, sed quia disponunt ad libidinem, nõ dispositione necessitatis sed pronitatis. Quando ẽt peccatũ veniale ducitur in consuetudinem põt fieri mortale. s. qñ ex actu illo protelato super uenerit aliquod qđ variat speciẽ, puta inobediẽtia vel cõtemptus. Et ita intellige illud singu. 25. distin. §. aliàs. Multa ex deliberatione ꝓcedunt, quæ nisi sæpius iterata, vel ĩ cõsuetudine ducta licet grauent post mortẽ nõ tñ ęternaliter ꝑdunt. Peccatũ aũt veniale multa mala facit, primũ ẽ macula aiæ id ẽ impeditio exterioris fulgoris seu nitoris actualis bonorum operum. Scđo minuit feruorem charitatis, sicut aqua ignẽ. Tertio qa potestas aiæ in operibus bonis lassat, sicut equus cũ supponitur homini non ẽ ita potens ad ambulandum. Quarto qa retardat animam a gloria, oportet.n.in purgatorio vsque ad minimum quadrantem soluere, & esse mundum sicut tpe baptismi. Quinto quia obligant ad pœnam tpalem Sexto quia sunt sæpe occasio mortalium. Septimo qa minuunt gloriã, q̃ scilicet deberet bono operi, qđ fieret dum venialia committuntur.

Vide Con. Trid. sess. 6. c. 11. & can. 25. & sess. 14 de conf. c. 5. Ægid. Rega.

a Non habet vnde] Potest tamen deus Infundere gratiam per quam peccatum remittitur.

b Vt remissionẽ cõsequatur] Adde. S. Tho. in 2. di. 44 Quod pctm̃ in spiritum sctm̃ dr̃ irremissibile nõ simplr̃, quia ẽt põt remitti, quia quandiu hõ est viator põt conteri, quia ips merendi extat vsque ad mortem ergo licèt homo sit ĩ peccato ꝯ spũm sctm̃ adhuc est ei remissibile, sed nõ de facili remittitur & paucis hoc pctm̃ remittit deus vñ magister dicit

sunt sic peccata ĩ spũm sanctũ propriè sunt irremissibilia vt patet intuẽti nõ qa nõ possint remitti, sed qa ꝯriè disponũt hoiem vt remissionem consequatur. [b]

5 Verũ volũtas & opus exterius sit vnum peccatũ. Vide Pręceptum §. 24.

PECVLIVM dr̃ quasi pusilla pecunia [c] siue pr̃imoniũ pusillũ. ff. de pecu. l. depositi. §. fi. Aliqñ dr̃ omne patrimoniũ cuiuslibet hoĩs ẽt liberi. vt ff. ad Treb. l. cogi ĩ princ. & multis alijs modis dr̃ peculiũ. vt no. gl. in rub. ff. de pecu. sed hic intẽdo tractare de peculio qđ filius acquirit viuẽte patre, & sub ipsius potestate existens.

1 Quot sunt eius species? ℞. quatuor, prima dicit̃ peculium ꝓfectitiũ. s. qđ ꝓficiscitur ex rebus patris. Vñ

illud irremissibile. Et huius irremissibilitatis tres sunt cãæ, secundũ s. Tho. quia non habet causam remissibilitatis quia fit pura electione carente excusatione. Secunda quia non habet inclinans ad hoc, & ita se figit in eo firmiter sicut in fine. Exemplũ grauius peccat intẽperatus q̃ peccat sine passiõe quã incontinens qui peccant mediante passione. Tertia quia repellit a se de directo id vñ fit sanatio sicut desperatur de egroto, qñ refugit remedia medici &c. hæc ille.

c Pusilla pecunia] Quã filius vel seruus per parsimoniã acquisiuit. l. peculium ex eo. ff. de peculio. Vel dñs vt merẽti seruo dedit. i. qđ fit quęsitũ in peculio hr̃e ꝑmisit filio vel seruo. vt l. peculium est. ff. de peculio. & & c. symoniacæ de symo. Exemplum. Cõtingit namq; aliqñ habẽtes seruos gastaldos dare eis pro victu certũ quid, puta quinque florenos pro singulo mense. Seruus uerò transit pro victu cum tribus florenis, & duo lucratur. Tunc dicitur ista parsimonia, parsimoniatio & peculium. Et hoc exemplum, procedit in seruo & in filio. Vnde illud residuum peculium, efficitur cum dñs hoc agit vt peculiũ efficiatur, vel serui vel non filij. Secundum exemplum. Cum bene merent dñs vel pater peculium concedit. Tunc sine dubio in seruo procedit. sed in filio non ꝓcedit s̃m iura. C. ant autenticorũ. secus de iure digestorũ, quia idem ius erat in filio & in seruo. Quoniam illud est peculium, quod habet filius a patre vt a patre, cuius tamen administrationem non proprietatem habet. Sed si pater filio merito donat quatenus merita filij ascendunt eatenus filius capit vt extraneus, vt statim fiat dominus, & illud transit in peculium aduentitium cuius proprietas est hodie filij ipsius filij. Primum probatur in lege si donatione, & quod ibi not. C. de colla. & in autent. vnde si parens. C. de inoffi. testa. & ff. de castren. pecu. lege si forte. Secundum probatur in lege non solum, & in l. cum oportet. C. de bo. quę libe. licèt olim esset secus, qa aduẽtitia erãt patris pleno iure. Hæc Bar in rubrica. ff. de pecu. quanquam Azo. in sum. aliter peculium describat.

a Vnde glo.] Idem gloss.1.in §.sancitum.Insti. per quas perso.nobis acquiritur.

b L.additio] Vide tex.in l.si plures.§.in arrogato de vulga.& pupil.

c Secundùm Bar.in l.ꝯ] in tex.& in glo.ibi hoc lr, de quo ēt in §. fuerat. Insti. de act. Et si dos ē data socero, & pro mittit ipsi filio fructus pcipere illi intelligūtur donati filio. Ita Bal.in aut.ex testamento.9.col. de colla.vid tex. in l. i bonę fidei. ff. de pecu. Sed Bart.in d.§. quoties. limitat hoc qñ dos est data in specie, vel de pecunie dotali empta est spēs, alias non, vnde subdit. Dicā qđ mihi videtur.Nā vult,ꝙ si dos cō stiticiu pecunia, & sic cōsumpta, qa scilicet cū ea e nit vel mercatur ipse filius. Tunc patri q̄ritur vsufruct⁹. vt l. depositi ſ pri. ff.de pecu.Ratio est, quia datur pecunia in dotē, tunc peculiū efficitur profectitium, secundum tempora ſforum. l. ex facto. ff. de pec. & l.dotem. de castren.pecu. secundum vero iura noue ē pecu lium aduentitiū. d.l.ex facto.vt l. e.C.de bo.q lib. Roma. tamen in l. si cum dotem. §.trāsgredıamur ff.solu.ma. dicit mirari de Bart. qui facit dñam de dote consistē te in quantitate aut in spē, quia secundum eum lege non probatur.Et ideo indistinctè tenet patri deberi vsumfructū, p tex.in l. 1. & 3.C. de bon.q lib. coniungēdo illa iura. Quod pcedit si pr sustinere onera mrimonij Al'as vsusfructus erit filij.Quia pœnes eū debet esse vsusfruct⁹ penes quē sunt onera. l.si is qui.§.e.ff de iure dot. Faciunt no.per Ang.in d §. transgrediamur, & Ro. in d.aut.ex testō. Ver.Cum deberem [illegible] e.

glo.ª in ver.ex eius in l.cū oportet.C. de bo. quę lib. dicit, quòd lex capitur large, vt cōprehendat oē id qđ occasione patris obuenit.l.additio.ᵇ §.& conquest⁹.ff. de acq.hære.Et istud acquiritur patri quò ad ꝓprietate & vsumfructū.Similiter dic de acquisitis à clerico, ex bonis ecclesiæ vel eius intuitu, ꝙ sunt ecclesiæ quò ad proprietatē & vsumfructū, & iō non pōt disponere nisi vt a iure conceditᷓ.vt s.clericus.13.

2 Secundum dr aduentitium.s.quod acquiritᷓ ex industria, vel ex donatione facta aliūde q̄ intuitu patris, vel aliter aliūde ꝓuenit ex euentu vel fortuna seu industria, exciperes q̄ ab imperatore vel augusta donanᷓ, q quasi castrēse iudicanᷓ.C.de bo. q lib. l. cū multa, idē dic de donato a Rege, qa statutū loquēs de Imperatore gñaliter intelligitur fore statutū de Rege particulariter secūdū no.p In. in c.sup q busdā §.1. in ver. regū. de verb.sig.& in isto aduētitio filius familias aqrit dñium siue ꝓprietatē., sed pr hēt vsumfructū donec vixerit, nisi remiserit vel nisi ab aliquo sibi detᷓ, vel relinquaᷓ hoc pacto,vt ad patrē non ptineat vsusfructus vel nisi succedat filius vnà cū patre in hæreditate fratris vel sororis. Vel nisi qñ pr noluit assentire filio adeū ti hæreditatē aliquā. Vel nisi pr cōmiserit incestas nuptias. Vel nisi pr minus legitimè diuertente.i.diuortiū indebitè faciēte bona filijs applicenᷓ.Insti.p quas per so.no.ius acqui.§. sancitū. in gl.itē si filius recipit dotē prē nō ꝯsentiēte, nec se obligāte ſm Bar.in l.ꝯ ᶜ §. quoties.ff.re.amo. qa in istis prī ñ acqrit vsusfruct⁹ nec qcq̄ aliud. ᵈ Sed si eū emācipauerit, media pars vsusfructus dictorū bonorū aduētitiorū remanebit apud prem solū, vt i d.§.sācitū, sed si pmoriaᷓ, filij erit spāliter & totaliter, nec cōicabit eū alijs fribus. Si aūt fili⁹ pmoriaᷓ añquā pr, totū erit prīs nisi filios reliq̄rit, nā tūc filij erūt loco prīs. Vñ dicit tex.in d.§.sancitū. Si id qđ suis laborib. vel ꝓspera fortuna ei accessit, hoc in alium perueniet, luctuosum ei fiet.ᵉ

3 Tertiū dr.castrēse ᶠ qđ a parentibus cognatis aut alijs degēti i militia donaᷓ, vel qđ ipe filiusfamilias i militia acqsiuit, qđ nisi militaret acqsitur⁹ nō fuisset, nā qđ erat & sine militia acqsiturus id peculij eius castrense non est. ff.de castren.pec.l.castr.cū ibi no.

4 Quartū dr quasi castrē se, qđ acqriᷓ a viris disertissimis, pronis cārū, viris đuotissimis memorabilib⁹ s.notarijs, & agētib.i reb.ᵍ

d N[illegible] q̄ a l[illegible] glo. & d[illegible] Idē ius & in aut.ex capitu[illegible] q lib. vide al[illegible] casu[illegible] non acqrit[illegible] aduētītijs vsufruct[illegible] pri, p Ang.Are. in §. 1. Inst. per quas p[illegible] ac. & ibi[illegible] teti ꝙ pater [illegible] illis ca[illegible] cōmod[illegible] di, secūdū [illegible] tex. ē in l. p[illegible] §. quāquā & in l.filiofa ff. de vsu & habi. puta ē legata dom⁹ filiæ, cum hoc ꝙ patri nō acqratur ēt vsusfruct⁹ qa pater pōt vei ea habitado, ſm Angel vbi s.

e Luctuosū ei fiet] Idem tex. in l. cū oportet. C.đ bo.quæ lib.

f Castrēse] Peculiū ē. Quicqd e patre vel matre cōiunctis & amicis filio eun ti ed castra ꝓ militando mobile donetū ē Itē quę in castris p occasionē militię acquisiuit. In quo ēt est hereditas ipsorū q̄ in militiae tunc filiumfam. qui nō ats moti eē potuerunt q̄ occasione militiæ, licèt in ea quid immobile cutile contineatur.Item immobile ex pecunia militari empta. l. 1. C. de ca.pe. lib. 12. vide infra §.8.

g Agentib.in reb.] Hij sunt q̄ electionū curā hebēt secundum gl.in Rub.C.de agēt.bus in rebus lib.12.

Recipiuntur

nec non magistris studiorũ liberaliũ artiũ. Archiatrisque, i. medicis, & omnib. oino qui salaria vel stipendia recipiunt publica.[a] C. de inof. tes. l. cũ antiqs, ex p dictis patet ꝙ notarij cõis non acqrunt quasi castrẽse, sed solũ notarij cõis vel do minorũ aut officialiũ q de berẽt hr̃e salariũ de publico. Idẽ dic de remigib. nautis, patronis, aut alijs officia lib. nauiũ, q ex cã publica hoc faciũt. l. 1. §. itẽ nauarchos. ff. de bon. pos. ex te. mi. Secus ex causa priuata.

5 Sed qd de acquisitis p clericos, filiosfa. R. ꝙ res oẽs quolibet modo ad eorũ dñium venientes[b] habebunt suas ad similitudinẽ castrensis peculij, ita ꝙ de ipsis ad libitũ disponere poterũt & testari, legitima legata filijs vel parẽtibus, vt in auten. de san. epis. §. presbyteros. ponitur. C. de epis. & cle. auten. presbyteros. Quod limita verũ, nisi acquirantur ex bonis ecclesię, vel eius intuitu, qa tunc nõ poterũt disponere, de quo dic vt s. cl ri. 13.

6 Verũ acquisitũ p mutatores, aut carpentarios, & alios laboratores in reb. cõmunib. q ẽt habent salariũ ex publico, sit quasi castrẽses? R. ꝙ non qa nõ solũm requirit, ꝙ id quod acquirũt, si ex publico, sed oportet ꝙ sit ex publica cã, vt puta publico officio aduocationis, notarij cõis, vel officialiũ, & huiusmodi, aliter non erit quasi castrẽse. Sali. tñ in l. fi. C. d inof. test. tenet ꝙ ingenierij dñorũ vel cõis, id quod acquirũt habebunt p quasi castrẽse.

7 Sed nunqd aduocati q ex aduocatione aliquid acqrunt, non ex publico, sed a clientulis habebunt pro castrensi? R. ẽm Bal. in d. l. fin. ꝙ sic, quia cedit loco publici salarij, ex quo eis hodie nõ soluit ex publico.[c] l. fori tui. C. de aduo. diuer. iudi. & ibi d. Bart. ꝙ similiter erit quasi castrẽse id quod acquirunt assessores, ẽm gl. ibidem.[d] Idem dic ẽm Bar. in l. si mulier. ff. de de ca. pec. de relictis aduocato p emẽdis libris, vel equo cã eundi ad officia & hmói.

8 Verũ donatũ filiofamilias, militi, aduocato aut aliud officiũ publicũ habẽti, sine alia expsſione sit castrẽse, vel quasi? R. ẽm Bar. in tract. de duob. fratrib. ꝙ aut donanẽ res necessarię militiæ suę aptę, vt equus & arma militi, libri aduocato, tũc in dubio dicẽẽ eẽ castrẽse, vel quasi a quocunq; donẽtur eisdẽ. l. miles pcipua, & l. castrẽse. ff. de castrẽ. pe. si aũt donanẽ ea q nõ sunt apta ad militiã, nõ erit castrẽse, ẽt si expsſè dixerit, vt l. si forte. ff. d cast. pe. & qđ ibi tenet Dyn. & C. eo. ti. lib. 12. l. & hoc verũ nisi in duob. casibus. Primus qñ ille q donat solũm ex militia vel aduocatione & huiusmodi notus ẽ.[e] Secundus casus ẽ qñ talia donata, licẽt nõ sint apta ad militiã vel aduocationẽ, tñ danẽ expsſè vt vendanẽ p emẽdis armis, libris, & huiusmodi necessarijs, ad dicta publica officia. Alia verò q possunt eẽ apta ad militiã & ad alia, vt seru⁹, tũc si specialiter & nominatim ad ipsa sint data, sic erũt quasi castrese, secus si simpliciter sine expsſione, qa nõ erũt castrensia, nisi (vt dictum est) sint data a noto solũm ex militia. l. si militi. ff. de cast. pec. & quod no. Bar. in d. l. si forte, ibi. n. hanc dis. ponit.

9 Quid d donato. filiosa. q ñ ẽ miles, nec in aliquo publico officio, cũ ista expsſione ꝙ sit ei castrẽse, vel quasi? R. secũdũ Bar. in pdicto tractatu, ꝙ licẽt appositio taliũ verborũ ñ valeat nisi vt sit aduẽtitiũ, vt d. l. si fortẽ, opabiẽ iñ vt pr̃i nõ acqraẽ vsufruct⁹, qđ põt facere donans, vt C. de bo. q lib. autẽ. excipiẽ, & sic licẽt vitieẽ expſſum, nõ vitiaẽ tñ tacitum, l. 1. ff. qui. mo. pig. vel hypo. sol.

10 Vtrum libri empti a patre filio suo sint quasi castrense? R. ẽm Bar. in d. tractat. & in l. 1. §. nec castrẽse. ff. de colla. bono. quod aut

a Recipiunt publica] Sunt verba d. l. cũ ãtiqs, in §. de alijs, & i d. l. habeẽ ꝙ ĩ peculio quasi castrensi ẽ duplex priuilegium, scilicet ꝙ fili⁹fam. ĩ ipso testari põt & non habet locum quærela inofficiosi testamẽti nisi faceret testamẽtum postq̃ sui iuris effectus esset.

b Venientes] Hoc dicit ẽt gl. Insti. p quas p(er)so. nobis ius acqui. in §. igitur, in versi. castrensib.

c Non soluitur ex publico] Maximè si sunt aduocati pauperũ, fortius tamen videtur velle tex. in d. l. cũ antiqs, ꝙ omnes q habent aliq̃ administrationẽ & dignitatem ex ea, vel occasione illius aliquid lucrantur, vel ex salarijs publicis vel a priuatis p(er)sonis, illud lucrũ dicatur quasi castrẽse. Quod nõ perpetuò, p his q deputãtur super rẽpu. vel sunt de ancianis & ex officio aliquid percipiũt, qa id dr̃ esse quasi castrense.

d Secũdum gl. ibidẽ] Quæ dicit de assessoribus Boroniẽsibus, attamẽ idẽ est de omnibus, & facit l. velut. C. de assesso. & l. sacrosanctæ. C d episc. & cle. vide ẽt am Bal. in d. l. fori, q dicit secus fore de procuratorib. & alijs negotiãtib.

e Notus est] Vxor. n. quæ donat viro, hoc facit ex quodã affectu, secus de eo qui cognoscit solum malitiã.

aut pater tradidit & se donare expresſit, & tunc si filius erat aduocatus [a] acquirit sibi in quasi castrenſe. l. 1. C. de ca. pe. lib. 12. & l. castrenſe. ff. eo. Nec pater poterit sic datum reuocare. l. si filius. C. fa. ni. erc. Si verò non erat doctor tẽpore donationis, ſed ſcholaris non poteſt dici quaſi castrenſe, quia conditio p̄ſonę hoc non patitur. Nã ſcholares non gaudẽt priuilegijs quo magiſtri & docto. l. 1. in fi. C. de ſta. lib. lib. 12. Et facit q̃ not. in l. fi. C. de iuriſdic. om. iud. q̃ verũ intellige, niſi añ mortem patris compleuiſſet ſtudiũ [b] ſuum, quia ſic cępit quaſi militare, & tunc erunt quaſi castrẽſe. l. ſiue emãcipatis filijs. C. de do. & l. donatiões in cõcubinas. §. pr̃. ff. eo. [c] Not. tamẽ q̃ licet nõ fuerit doctor nec effect⁹ ante mortẽ patris, ſi pr̃ ei non emãcipato libros dedit, ſ;d eos nõ eſt adẽptus niſi poſt emãcipationẽ, q̃ erunt ſui, quia ꝯfirmat̃ donatio. d. l. ſiue, & d. §. pater. Idẽ dic de quocũque donato a patre filio emãcipato, vel ẽt nõ emãcipato, ſi mõ emancipatus, ſ. poſtea volũtate patris poſſedit, q̃ erit filij, nec pr̃ poſtea poterit reuocare. d. l. ſiue. Secus ſi poſt emãcipationẽ tenuiſſet donata ante eã ſiue cõtra volũtatẽ patris. Similiter idẽ dic q̃ confirmat̃ dicta donatio morte, ẽt ſi non erit ipſe emãcipat⁹, & ſic poſt mortẽ pr̃is talia erũt ſua, nec communicabit cũ fratribus alijs, l. filię, [d] C. fa. erciſ. ſ;m opinionem approbatam in gl. d. l. ſiue. Aut pater non tradidit nec expreſſit ſe donare, & ſic licẽt emerit nomine filij ſui, nihilominus erunt patris, & cõmunicabit eos cũ alijs fratribus poſt mortem patris. l. 1. in princ. C. de ca. pecu. lib. 12. requiritur enim traditio vt videatur donare. l. 2. C. ſi qs alteri, vel ſibi, [e] quod neſcitur, an donauerit vel ne, tunc ſecundùm Bal. in additionibus ad prę fatum tractatum Bartol. ad coniecturas eſt recurrendum ſ;m ea quæ infra dicã in §. 32. Aduerte hic ſecundũ Bar. in aut. ex teſtamento. C. de col. quod donatũ a patre filio emãcipato eſt conferendũ [f] poſt mortem & cõputabitur in eius parte. Sed donatum filio exiſtẽti in ſua poteſtate, licẽt non valeat in vita ipſi⁹ patris, tñ aſſumit ſibi vim poſt mortẽ, & habet vim legati, vt in l. in donationib. C. ad l. falci. & l. donationes, la 1. C. de don. inter vir. & vxo. & ſic legata, & fideicommiſſa nõ conferuntur l. penul. C. de colla. ſic nec talis donatio. Fallit hoc in tribus caſibus. Primus qñ emergit inæqualitas. l. penult. C. coll. Secundus quando pater hoc expreſſit, arg. l. ſi quando. § pen. C. de inof. teſta. Tertius quando dedit ut haberet in peculio. l. ſi donatione. C. de colla.

11 Vtrum omne acquiſitum ex pecunia tris a filiofamilias ſit profectitium? Reſpon.

a Si filius erat aduocatus] Et hoc caſu ſic donatũ in collatione non uenit, & donatio effecta eſt ualida, & ſic reuocari non poteſt.

b Compleuiſſet ſtudium] hoc locum non habet in caſu no. quẽ ponit Bar. in l. Cayo, in prin. de ali. leg. vbi dicit in q̃õ. facti, pater hẽt filiũ quẽ primo ſtudere fecit, & ſibi libros emit & in teſtamento voluit q̃ filius libros cõferret; ſuperuixit pater & filius deceſſit q̃ poſtea dedit, eoſdẽ libros alij filio, q fecit ſtudium ſuum, deinde pater deceſſit cũ eodem teſtamẽto. Quærebatur, an dicti libri deberẽt conferri, dicit Bar. q̃ ſic Quia illi libri videntur trãſlati cũ ſuo onere, per illũ tex. & tex. in l. legatum ſecũda in princi. de adi. lega. q̃ dicit eſſe not. Et vide Bal. in l. ſi donatione C. de colla. Adde aliã limitationem, quã ſing. tradit Bal. in apoſtillis in l. cũ duobus, q̃nta aliter eſt l. fratres. ff. pro ſo. vbi dicit cõcluſionẽ iſtam quæ eſt cõmunis non habere locũ qñ magna inæqualitas reſultaret inter fratres, quia tunc tales libri conferẽdi eſſent. Ita allegat Barba. in apoſtillis l d. §. nec caſtrẽſe.

c §. pater. ff. eo] Si verò pater ẽ mortuus antequam cõpleret ſtudium vel adipiſceretur militiam, tunc non poſſet ſibi dici quaſi caſtrenſe. Quia qualitas p̄ſonæ hoc nõ patitur, quóie non habet aliquam ex illis dignitatibus quæ ponuntur in l. ſi. C. de inof. teſt. & ĩ. §. 4. Quod ſcholares tñ poſſint habere peculiũ ueſter ſocl inare Ange. & ibi Imo. in l. 1. ff. ſol. ma. & ur̃ tex in l. legatis, in §. ornatricibus, de lega. 3. vbi appellatione artiſi[illegible] cont[illegible]r ad[illegible] cẽtes, [illegible] Bar. ibi, hac dre intelligi [illegible] caſu ſuo fa[illegible] legati, [illegible] interp̃ta[illegible]io eadẽ rõ[illegible]e, [illegible] in priuileg[illegible]js, q[illegible] tunc art[illegible]ci[illegible] appe[illegible]latione no[illegible] conti nent[illegible]r ad[illegible]cen tes, ut l. 1. & ibi not. & l. ſi C de excu artiſi. l. 10. & hoc eſt valde vtile ad ſtatu. a q̃ loquuntur de artificibus, quia recurrẽdum eſt ad diffinitionem.

d L. filię] Ibi gl. mouet iſtam q̃õnem de qua i §. iſto, & Bar. conſ. inci viſo inſtro, legitur de hoc.

e Vel ſibi] Et C. de don. inter vi. & vx. l. ſi filii, vbi text. probat, ſi bene inſpiciatur. Et iſto caſu non eſſet neceſſaria collatio, ſicut de alijs reb. q̃ ſunt i cõicatis, ſed ſieret diuiſio.

f Eſt cõferendũ] Cum Bar. trãſeũt Bal. Pau. d̃ Ca. & cõiter alij, Adde Oldr. conſi. 135. Thema tale ẽ durandus, & conſi. 151. Si qs donat.

spon ẽm Bart. a in p̃dicto tracta & in l.cũ oportet C. de bonis quæ lib. ꝙ id q̃ acquirit filiusfamilias ex bonis patris, siue sit pecunia, siue sint possessiones sibi ab eodem date, sine labore & industria sua, puta dando possessionẽ alteri colono vel pecuniã mercatori, ex qua habuit de lucro, tale lucrũ erit profectitiũ. Sed id quod acqrit p̃ dictis bonis, ex labore suo sub industria puta laborãdũ agrũ prędictũ, vel negotiãdo de pecunia prædicta sicut lucrũ quod fit ex pecunia ꝓ parte attribuitur personæ lucranti, & ꝓ parte pecuniæ. l. 1. C. ꝓ soc. & l. si non fuerint. §. 1. ff. eod. sic tale lucrũ erit ꝓ parte q̃ debẽt possessioni vel pecunię ꝓfectitiũ, & ꝓ parte q̃ debẽt operi personę lucrantis erit aduẽtitiũ d. l. cũ oportet, post princi. vbi patet ꝙ omne lucrũ ꝓueniens ex persona filij ẽ aduẽtitiũ, nec ob. l. si ita. §. fi. ff. de vsu & habi. & l. per seruum. §. fi. ff. de acquiren. re. do. quas allegat Spec. b q̃ tenet contrariũ, quia loquuntur in seruo qui acquirit domino ex opere personę suæ, & hoc tene, nisi ex pecunia patris fecisset vsurã, q̃a licèt gl. in d. l. cum oportet. tenet contrariũ, tamen tu tene cum Bar. ibidem, ꝙ tale lucrũ non erit nec ꝓfectitiũ nec aduẽtitium. c sed totum restituendũ per ipsum filium, & glo intellexit qñ vsurę licitę erant de iure ciuili, quod hodie nõ ẽ. c. super eo. de vsuris.

12 Verũ filius familias qui lucratur vigore statuti ex morte vxoris suæ dotem, vel partẽ debeat habere ꝓ aduentitio? ℞. secundum Bar. d in d. trac. 1. par. pri. q. fi. ꝙ aut filios sustinet onera matrimonij de lucro suæ personę, & tunc filio erit aduentitiũ, si vero nõ ipse sed pater, sic erit ꝓfectitiũ. & sic intellige opi. Dy. in l. si cum dotẽ §. trãsgrediamur. ff. solu. ma. qui tenet, ꝙ nõ ẽ aduẽtitiũ, sed cõmunicabit post mortem patris cũ alijs fratrib' per l. 2. C. fami. erc. Si vero partim pater & partim filiu' sustinet, tunc pro rata oneris partim erit profectitiũ & partim aduentitiũ. l. sed & si qs. §. 1. cũ l. seq. ff. de vsufr. & l. si seruus communis, la 3. e ff. de sti. ser.

13 Verũ donatũ vel relictũ ab extraneo filiofamilias sit aduentitiũ? ℞. secundum Bar. in prædicto trac. ꝙ aut datum est cõtẽplatione patris, & sic erit profectitiũ. Si verò datum est contẽplatione filij, sic erit aduẽtitiũ in l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vul. & pu. sub sti. & l. additio. ff. de acqui. hære. & l. sed & si quod do

a Rñ secundũ Bart.] Idem Barto. in l. 1. §. nec castrense. ff. de colla. bo. & Ange. Are. in §. 1. Insti. per quas perso. no acqui. alleg. Bal. Iac. Buc. & Sal. idem tenere in d. l. cũ oportet. Et dicit Bar. in d. § nec castrense, se de facto cõsuluisse D. cũ Christoforus Por. in d. §. 1. allegat Bal. in l. certũ. C. fam. erc. tenere ꝯ Bar. nec ob. ꝙ ex industria &c. Quia illud intelligitur acquisitũ noie p̃ris, & vr̃ mihi hæc cõclusio satis vera p̃ ea q̃ dicit gl. in d. l. cũ oportet. s. ꝙ illud dr̃ ꝓfectitium, qđ occasione patris obuenit. Et idẽ tenet Spe.

b Spec.] in tit. de iud. §. sequit ver. vt aut, & in tit de act. in § 1. ver. cũ igitur. Et dũ vult Bar. & tex. hic ꝙ medietas lucri diuidatur in societate &c. dicit Ang. Areti. vbi s̃. ꝙ non tenetur a doctorib', imo p̃sona & industria & labor, & quãtitas data cõsiderari debet, & sic est in pectore iudicis & plus & minus dare & assignare p̃sonę filij &c. Cogita tamen quia pro opi. Barto. facit tex. in d. l. cũ oportet, in versi. laboribus.

c Nec aduẽtitiũ] Nisi dicas Bar. in d. l. cum oportet filius fecisset vsuras iussu patris, quia cum vterque teneatur ad restitutionẽ, quæritur patri, de iusto tñ quod prius operibus debetur secundum eum, sed simpliciter filius ex delicto patri non quærit, vt no. in l. ꝙ seruus, & ibi Bar. ff. de acq pol. & l ꝙ si ex furto. ff. pro socio, vult tamen Areti. in d. §. 1. ꝙ acquisitum per vsuras dicatur aduẽtitium, & consequenter non veniret fratribus cõicandum, iuxta, l. fi. C. de colla. nisi fratres petant illam pecuniã cõicari, non dicatur ex vsura quia tunc ille tenebitur. Quia si diceret acquisitã ex vsura detegeret turpitudinem sua, & sic non audiretur. l. aliàs, & ibi Bart. de iureiu. Ita eleganter dicit Rapha. in d. l ꝙ seru', & hoc modo posset gl. saluari in d. l cũ oportet, vide Bar. ibi, & Alex. in d l. ꝙ seruus Ang cõsil. 207. in fi. cum Barto. tenet Io. An. in addi. ad Spec. tit. de act. §. act §. 1. & videtur veri'.

d Rñ secundum Bar.] Pau. d. Castr. in d. l. si cum dotẽ. distinguit aliter q̃ hic dicatur. Alex. ibidem refert plures opi. & videtur residere in hoc si statutum dicit q̃d recipit dotem lucretur dimidiam, & q̃a verba tunc possint verificari ĩ patre, ideo erit ꝓfectitium, aut statutum dicit vir lucretur, tũc erit verũ quod dicit Bart. Ro. in consi. 306. recitat quasque opin. & approbat op. Bar. hic positam quam sequitur etiam Bal. in d. l. 2. C fa. ercis. & pro hac distinctione est tex. sing. in l. ꝙ si eo tempore, iuncta gloss. ff pro soc. vbi lucrum dotis proueniens vni ex socij omnium bonorum cõmunicari debet cum alijs, si onera matrimonij sustinuerunt.

e Et l. si seruus communis] la 3 Barto. ibi dicit esse illum tex. singu. ad quæstionem de monacho cui

commissum

netur. ff. de vsufr. & not. gl. in d. l. cum oportet. si autem non apparet cuius cõtemplatione sit datum, deprehenditur ex futuro euẽtu: puta quãdo relinquitur filio vt post mortem patris habeat, sic præsumitur ꝙ contemplatione filij. Si verò tm̃ viuente patre sic præsumitur cõtemplatione patris datũ. Similiter ex opere comprehenditur; puta filius faciendo mercãtiam acquisiuit amicitiam cum aliquo ex qua aliquid sibi donauit, quia tunc erit sibi aduentitium [a] l. sociũ qui § fin. ꝓ soc. & ibi est casus expressius, quia contemplatione filij. Ideo no. [b] ꝙ oẽs leges quæ dñt inspiciendũ cuius cõtẽplatione debent ĩtelligi de causa ꝓxima d. l. sociũ, qm̃ i damnũ acquirentis nõ cõsideratur causa remota. l. fi. ff. de coniun. cũ emã. li. sed bñ q̃tũ ad cõmodũ l. si fortè ff. de ca. pe.

14 Verum omne acq̄situm per filiũfamilias sit pręsumendũ ex bonis patris in dubiò, & sic ꝓfectitiũ? ℞. Bart. vbi s̄. [c] ꝙ aut resultat suspicio delicti, nisi sic p̄sumaẽ, puta quia filia præsumitur turpiter acquisiuisse quia aliter nõ potuit habere, & sic cedeẽ ex bonis patris acq̄sitũ vt suspicio delicti euiteẽ. l. si defunctus. C. ar. tu. & in l. quintus. ff. de dona. inter vir. vxo. & l. si vxoris tuę nomine. C. eo. Aut suspicio delicti euitatur & sic præsumeẽ ex bonis filij, d. legibus. Aut nec euitatur nec oriẽ præsumptio delicti, & sic recurrendum est ad coniecturas. C. de epis. & cle. Aut. licẽtia. Et hæc omnia sunt seruanda etiam in prælato, tutore, vxore, & huiusmodi, q circa bona aliorum versantur in cõscientia, licet glo. in d. l etiam. & in d l. cum oportet aliter dicat.

15 Verũ donatũ filio a patre sit aduentitiũ? ℞. Barto. vbi s̄. tract. de duobus fratrib⁹. qđ aut præcesserunt merita filij, quę si extraneus fecisset ei donasset, sic donatio tenet a principio, & erit ei aduẽtitium, vt tenet glo. C. de inoff. test. Aut. vnde & si parens. Et cõcordat Iacob. But. [d] Aut nõ donat ꝓpter merita, sed vt filio, & sic est simplex donatio, quæ nõ valet, nisi morte cõfirmeẽ, [e] vt s̄. patuit. §. 10.

16 Sed ad quid valet dictũ peculiũ aduentitiũ filio cũ (vt dictũ est) vsusfructus sit patris, nec de eo potest disponeẽ nisi, vt j. Religios⁹. §. 56. ℞. ꝙ nõ valet vt post mortem patris nõ teneatur communicare cũ alijs fratrib. sed erit specialiter suũ

commissum est regimen ecclesię ab Abbate, quia omnia quæret ecclesiæ dictus monachus, vide ibi Bar. & in d l. & si quis.

a Quia tunc erit sibi aduentitiũ] Facit id quod habetur de ambasiatoribus s̄. donatio. 1. §. 34. & societas. 1. §. 13.

b Idẽ nota] Bart. in d. §. in atrogato. limitat hoc dictum ꝙ etiam potest hic colligi, scilicet quod acquid habet filius ex bñficio patris cẽsetur ꝓfectitiũ, esse verum qñ pr̃ est cã proxima, vel ẽt remota mediata tamẽ sicut verbi gratia reperis filiũ meũ in hostio. & das sibi aliquid qđ non dares nisi esset ꝓpter me vnde cũ sim causa ꝓxima vel etiam non multum remota censetur quasi causa immediata. Secus si pater meus esset causa remota simpliciter vt puta quia ꝓpter patrem meum habui familiaritatẽ cũ aliquo dño, & tantum scio facere, ꝙ dñs ille plus me diligit q̃ patrem meũ. Certè quod dareẽ mihi ab illo domino esset aduẽtitium. Et hæc faciunt ad q secundũ Bart. ibi pone Sempronius ducit vxorem, fiunt exenia vxori dissoluitur matrimonium, cuius erũt illa exenia. Ex dicit qđ si a cõsanguineis ex pte viri fuerunt illę res donatę, cõtemplatione viri p̄sumetur facta donatio. Et sic pertinebũt vel ad uirum vel ad hæredes eius. Secus si a consanguineis vxoris, quia erunt vxoris vel hæredum eius, & dicit Bal. se ita in facto consuluisse. sed videtur quod cum donatio sit perfecta, hæredes donatarij habebunt illa donata. Ita determinat Bal. consi. 215. lib. 4. Et tex. ad hoc in lege. mater vestia. C. de dona. ante nup.

c Respo. Bar. vbi s̄.] Scilicet in l. cum oportet. C. de boni quę lib. Et adde pulchrè per Pan. consil. 36. circa primũ dubiũ. 2. lib.

d Iac. Bu.] No. tamẽ qđ ad hoc vt talis donatio teneat tria copulatiue requirunẽ primo ꝙ talia merita uere appareant, nec in hoc staret assertioni patris sicut dicit gloss. quæ quotidie allegatur in l. si donatiõe. C. de colla. secundo ꝙ talia bene merita sint æquiualẽtia rei donatę, hoc est ꝙ filius fecerit tale meritum patri. qđ si fuisset extraneus tantũ fuisset lucrat⁹. c. relatu, ver. aurata seruitij meritũ, de testamẽt. Alias illđ donatũ qđ excedit meritũ non esset aduẽtitiam, nec valeret secundum Bal. & Sal. ĩ l. illud, de sac. san. ec. Et latè Imola, in l. Acquilius Regulus, de don. Et p̄ hoc apparet no esse verũ, qđ dicebat Bald. ĩ Aut. ex testã. ĩ 3. col. C. de collatio. Et sequitur Ro. ĩ d. l. si donatione. sufficere qđ bene merita filij non sint infra dimidiã rei donatę Arg. l. 2. C. de rescind. venda vend. Et reprehenditur in specie per Alex. in d. l. si donatione. tertio requiritur quod talia bene merita nõ sint obsequialia. an quæ tenetur filius, quia non exigunt remunerationem. l. filia. C. de pa. po. secundum Bald. Salic. & omnes in l. filiæ. C. fami. ercisc.

e Nisi morte confirmetur] Adde dist. quam facit Bar.

Bar.in l.si donatione. C. de colla. & ibi per Mod. Et etiam si in instrumento nihil dicetur de meritis, tamen si merita praecesserunt videtur donatio vale re, & praesumitur ob merita facta. Ita tenet glo.in d.l.si donatione, cum que communiter transeunt doctores pro qua facit.l.vero non numerandi.§.pa. ff. mendeti. Bal. tamē dicit quod in dubio debet intelligi, quia pater potius donat filio ꝓpter affectum naturalem quam pp merita, sequi Ro. in d.l. si donatione Alex. ibidem dicit quod necesse est intelligere di ctum Bel. quando non apparebunt merita praecessisse. Pro Bal. tamen facit qđ consuluit Paul. de Cast. consili. 103. quod si pater donat filio & in testamento dicet ꝓpter merita, & etiā affectione sāguinis. Ista ratio praeponderat & iste attenditur. alle gat tex. in l. tutor.§ qui tutoribus. ff. de excu. tut. & sic donatio non valebit. Et quod necesse vt merita appa rere tenuit Bal. cōsi.407.3.li. An

l.pen.C.de col. Peculiū vero profectitiū ad nihil valet filio, nisi ad hoc nē publicetē i casu quo alia bona patris publicanē, vt in l.si finita.§. si de vectigalibus, ff. de dam ifec. & ꝙ ibi nota.Bar.[a] in ver. sed quaero post mortē tamē patris erit cōmune cū aliis fratribus.

17 Verū de peculio castrensi vel quasi, filius familias possit testari & ad libitum disponere; R. ꝙ sic, secundū oēs doct. quia illud acquirit sibi & quo ad dominium & vsumfructū nec illud communicabit cū fratribus post mortē patris, d. l cum antiqs. C. de inoff. testamen. & multis aliis.

18 Verū pecunia data filio familias a patre ꝓ studio sit ei imputā da post mortē patris i parte suaabalijs fratrib° tēpore diuisionis? R. Bar.[b] i d. tractatu quòd si apud patrem nihil erat qđ esset, filij non imputabit ei in partem l.quę pater filio. ff. famil. ercis. Si verò apud patrē erat pecunia filij ex castrensi vel quasi peculio, tunc in dubio praesumetur quod pr̄ administratorio nomine egerit id de pecunia ipsius filij, & sic imputabit ei i partē. facit qđ nota.i l.fi.C.[c] de don. promis. Sed iudicio meo mihi videtur distinguendum, valet si pater dedit ꝓ causa necessaria, aut voluntaria vt supra legatum.§ 31.

19 Quid si pr̄ dedit pecuniam filio pro emendis libris, & ipse lusit[d] vel i meretricibus expendit? Respō. secundū Barto. in Autent. quod locū. C. de collat. ꝙ post mortē patris computabitur ei in suam partem argu. dicta Auten. sicut mulieri quae passa est consumi dotem, computabitur ei in partē suam, in dicta auten. quod locū. Idem dic de donatio, pro emācipatione a patre filio, qđ erit compu tandū ei tēpore diuisionis

ff.de colle.bo. & Bar. & Mod. in l. si donatione. C. de col. Bar. in l. si donatione in §. patri. ff. de don. Beld. in l. 1. ff. solu matri. & in l. Macedoni ini. ff. ad Macedo. limita tamen istud secundum Angel. vbi su pra esse verum quando filius ad pe fectionem studij & doctorat° apicem peruenerit secus si miser & ignorans permā serit, quasi cōtca tur donatio ob causam, quae cessauerit, & tunc non debet habere libros praecipuos sequitur Caman. consi li. 26. & Alexand. in d.leg. si donatione.

d Et ipse lusit] Pro opi. Barto. multum stringit dictam Auten, quod locū. vbi filiae, quia fuit negligens in exigendo dotem in patrem suā computabitur, quae to fortius hic in filio qui lusit vel melè expendit, & hoc ten. ne Bal. Albri. in dicta Autent. quod locū. Alex. Bal. in auten. ex testamento. 16. colū. C de colle. & ibi sas. qui defendit Ber ꝯ Ful. & Pau. de Cast. in d. aut. tenētes ꝯ Bar. & Alex. volens respondere motiuis Paul. de Castro restringebat dicta Bartol. dic ergo secundū Ias. vbi supra quod ratio est quare filio computatur in partem suam, quia causa propter quem erat data non fuit secuta, vnde intelligitur tacitè reuocare, sicut dicimus in legato in l. 2. & 3. ff. de his quae vt indig. Vide vbi supra. de. Ias. latè. scies tamen quod expensae factae in doctorato filij a patre multo minus in eius partem computabitur, immo censetur quasi castrensis, secundùm Bar. in dicto.§. nec castrense, & in l. finali. in fi C. de silentia, lib. 12. Bal. in aut. ex testamento, in 15. colum. de collatio. & in l. ex parte. § filius, ff famil ercis. & in l. omnino.§. impurati, in 3 col. de inoff. testi. Ang. in repe. l. si emancipati. C. de col Alex. in d. l. si donationem. 5. col. versi. Aut pater donat filio emācipato & in d l. vt liberis, in fin. Et ratio est donatio valet in vita patris, ideo venit conferenda, & ita etiam Bald. in l. quoniam nouella. C. de inoffic. testam. Nec credas talem donationem quae fit in praemium eorum.

autem donatio inter patrem & filium firmetur iura mento. Bal. videtur tenere quod sic, consi. 360. 3. lib. de quo etiam per Pau. de Cast. in d. consi.

a Et quod ibi not. Ber.] Loquitur tamen ibi Bar. Quando filius delinquit, quod peculium non publicetur.

b Respon. Bar] Et quod dici intelligitur de filio emancipato, idem videtur esse de filio in potestate, ar. l. si. filia § idem scribit. ff fa. ercis. Idem videtur dicendum in expensis subministratis pro vitae praesertim si viuit & tradidit.

c Quod no: a. in l. fi.] Facit l. fi. ff. de peti. haeredit. Vbi quae pater expendit in honorem filij seruato. ris, videtur expendisse da bonis ipsius filij &c. Con firme per id quod voluit in l. filiae licet. C. de colla. vbi dicit quòd libri empti per patrem nomine filij studentis & sibi traditi censentur donatio. Et donatio confirmetur morte, & filius debet habere illos libros praecipuos. Idem Bar. in l. 1. §. nec castrense.

secundũ Bar. ĩ l. 1. § nec ca strẽſe ĩ. l. vt liberis. C ď col.
20 Verũ filius q incepit ſtudere uiuẽte patre de eius mãdato poſsit poſt mortẽ patris de communibus bonis ꝑficere ſtudiũ? Reſpo. Bar. i dicto tractatu qđ nõ a nam factũ patris ergo filiũ iniciatũ eaten⁹ obligat hęredem quatenus pater erat obligat⁹. l & ſi filium. ff. de mune. & hono. iuncta. l. honores §. is q̃ ff. de decu. & l. ſi filia. §. ide ſcribit. ff. fami. herciſcun. pp quod cõcludit Bal. i addi. ad d. trac. ꝙ vult ꝑficere ſtudiũ faciat de ſuo vel ſi vult doctorari, ſimiliter faciet de ſuo, qa eſt nouus actus. l. ſeruus legatũ. §. ſed ſi cũ mihi ex teſtõ. ff. de leg 1. nec fratres ei teneẽ ſi uolunt. b
21 Verũ tpe diuiſionis fratrũ veniant expenſę factæ a patre uxori filijſamilias, & alia ornamẽta. Rñ. Bald. vbi ſ. & ĩ l. in his. §. ſeruus vxoris. ff. ſol. matri. qđ de cõſumptis filius non teneẽ, nec alius frater poſſet dicere ego ducam meã & tãtundẽ expendam de communi niſi pr̃ aliter cauerit in teſtõ. l. 3. §. filius ff. de mu. & ho. & ibi p gloſ. & l. ex parte. §. filius. ff. fa. herc. De extantibus autẽ, vt ſunt veſtes & alia ornamẽta (ſi ſunt neceſſaria ad quotidianũ uſum) non confertur, ſed ſunt uxoris & a principio tenuit donatio inter ſocrũ & nurũ. l. ex annuo. ff. de do. inter vir. vxo. & l. ſi dos, alias vſusfruct⁹ cũ ſua glo ff. ad l. falci. Si uerò nõ ſunt neceſſaria ad quotidianũ vsũ ſed sũt ꝓcioſa, c

emancipationis eſſe ob cãm. Quia pater quando emãcipat filium ipſe eſt qui amittit, quia perdit ius patriæ poteſtatis, vñ ſi donat filio ꝓpter emãcipationẽ nõ donat ob aliquã cãm, ſed ſolum ex ſua liberalitate. l. cũ oportet. §. cũ aũt. ff de bonis quę li. Et ſic iſta donatio eſt magis ſine cã cũ fili⁹ magis donace debebat pr̃i, qui eum a patria liberauit p̃ãte. Old. tñ conſilio 538. ur̃ tenere ꝙ illa donatio fit ob cãm. Dicit eñ quod attendi debet circa hoc, ꝙ tota l. liberis. loquitur de datis ob cauſam intec qui ennnierat, data emãcipatis tpe emancipationis, i c. Themata le Durandus.
a Quod non.] Idem tenet Bar. in d. §. nec caſtrenſe. Idẽ tenet Bal. ĩ l. omnino §. imputari. C. de inof. teſt. & in l. ſi lite §. col. C. fa. her. vbi dicit quod poteruut cogi fratres emere libros pro fratre, ſi de ſuo proprio non poteſt. Sed proprietas librorum erit fratrum, vt dixi in tractatu, de duobus fratribus. Fatetur etiam Bart in d. §. nec caſtrenſe, quod ſi aliquod debitum occaſione ſtudij eſſet contractum dum tamen eſſet honeſtè & licite factum, fratres tenentur ſoluere de communi tanquam æs alienum, per iura. ĩ. allegata, & l. ſed & iul. §. pe. ff ad mace.
b Si noluut] Fallit niſi eſſet ſocij, qa cogerentur emere libros, licèt empti eſſent cões ſecundũ Bal. & Pe de Peru in trac. de duobus frac. Et facit. l. ſi vnus § ſi vnus ff. pro ſoc. & l. ſi per ſocietatem eo. ti.
c Sed ſunt precioſa] Bar. in l. in his rebus. §. ſeruus vxoris ff. ſol mat. mouet iſtam quæſtionem in ſpecie, & recitat tres opi. & tenet iſtam vt hic. Et dicit ſe pluries conſuluiſse. Idem Roma. conſil. 151. Vbi loquitur de veſtibus quas uxor apportat ad domũ uiri ad vſum quotidianum. Et communiter doc. in legẽdo & conſulendo ſequuntur hanc conſuetudinem Barto. Et conſuluit Barto. conſilio incipien. de veſtimentis Ange. conſil 351. Pau. de Caſt. conſilio 584. Pet. de Ancharra. conſiliu. 181. Vbi refert ita cõſuluiſse quendam domi Ioannem de Campomonte ſolennem virum domi Cardi. conſil. 41. Ro. conſil. 146. In quo conſilio tenet quod licèt donatio facta ſponſę per verba de præſenti non valeat, vt p Bald in auth. ex teſtõ. C. de colla. tamen ſi illa ſpõſa non erat viri potens, quòd donatio teneat, per caſum ſingu. in l. antepe ff. de dona. inter vir. & vxo. Tenet etiam quòd annuli qui dantur vel mittũtur per ſponſum ſponſæ dicantur donati. & valeat donatio, quia donatio facta p ſponſum ſponſæ eorum q̃ neceſſaria ſunt ad contrahẽdum matrimoniũ valida eſt. ff. de dona. inter vir. & vxo. l. ſi qs pro vxore, vet. de ſ hen. matri. & in ver. nr̃is oneribus, ſed annulũ de conſuetudine hodierna licèt nõ de iure cõt vt patet in c. illud. de preſump. ſunt neceſſarij pro mrĩmonio contrahẽdo igitur &c. quãquam dom I nus Car. d. ſuo cõſ. aliter loquatur. Dicit et R. in ſ allegato cõſilio apud eum fore dubium ad quod Bar dicit in l. 1. §. nec caſtrenſe. ff de caſtren. pecu. Vbi in verſ. Quæro vlterius tenet hanc eandem opi. de qua ſermo noſter, & poſtea ſubdit licèt quando maritus mittet zonam cum burſa, & dicitur vir veſter donat &c. quod non propriè donat, ſed magis vt honeſtius vadat ad domũ &c. Et ſic impropriatur illud verbum donat propter ſubiectam materiam. l. ſi uno in proemio. ff loca. Quia dicit Ro. hoc non videtur verum, ex quo verbum donat eſt ibi ſingulariter prolatum & generaliter, merito contra ſponſum interpretandum potius q̃ contra ſponſam. l. veteribus. ff. de pac Sibi enim imputari debet ſi ita generaliter locutus eſt. lege finali. C. de do promiſ. Item ex quo ſimpliciter fuit donatum, non ſubintelligitur ſi matrimoniũ ſequutum fuerit, & per ſponſam non ſtetetit, ergo non debet intelligi hoc quo ad uſum. Si enim imperator illa voluiſſet intelligi expreſſiſſet, quemadmodum & aliàs C. de cadu tollen §. ſin autem, & capitu ad audientiam, de deci. quare dicit ipſe. Aut præcedit aliqua donatio per ſponſam facta ſponſo, & tunc tranſmiſſio facta per maritum ornamentorum intelligatur facta cauſa remunerandi, & ſic donatio inducitur. l ſi vero non remunerandi. §. papa. ff. mandati. Quæ donatio valida eſt, quia reciproca. l. quod autem. §. ſi vir. ff. de dona. inter virum & vxorem. Aut non præceſſit donatio per ſponſam, & tunc aut ornamenta ſunt paruæ æſtimationis, aut magnæ

tunc illa qualia sunt debēt conferri. l. vestimentū. ff. de pecu. nec potest dici q mortē sit confirmata donatio, quia non præsumuntur donata, licèt dicatur maritus vester donat vobis istā coronam vel brocatū, sed ad vsum cōcessa. [a] l. mortis in fi. ff. de dona. inter vir. & vx. Similiter dic in factis pro filia l. cū hic status. § oratio. 2. ff. eo. & pro prædictis facit, l. penult. in argu § iu[s]. ff. solu. mar. & quod dicit Bar. [b] in l. si vt certo, in § interdū. ff cōmo. Angel. tamē in l. si ea re domini. § fi. ff. de stip. ser. per glo. ibi positā determinat, q vestes lugubres datę mulieribus efficiunt ipsarū, de dote verò data filię filij ab auo ipsius qūo n sit cōicāda vide s. dos. § 21.

22 Verū expēsæ factę a patre in peculio filij aduentitio sint cōicandę inter fratres post mortē patris? Rx. sm Bar. in d. tract. q aut fuerūt necessarię, vel ad ppetuā vtilitatē, [c] & tunc filio imputabunt l. fi. §. fi. C. de bo. quæ libe. & l. iubemus ad Trebel. nisi pater fecisset animo nō repetendi, argu. l. si in area. ff. de condi. inde. q si de animo nescit, tūc si fuerut parui sumptus psumētur donati. l. si seruus. ff. de dona. inter virū, & vxorē. Si sunt magni sumptus ita q excedant fructuū quantitatē, tūc videtur habuisse animū repetendi, sicut si in cā alimētorū vel simili expendisset l. Helennius. § præterea. ff. de nego. gest. Secus si non excederent fructuū quantitatē qa tūc videtur donasse ar. d. l. fi. § si autem res. C de bo. quæ libe. in expensas tamen quas facit vir in rebus vxoris gratia fructuū qrēdorū ꝯseruādorū & colligēdorū sine vlla distinctiōe sibi facit. l fi. ff. de impen. & non repetet ab vxore vel eius hæredibus In alijs autem si sunt modicæ [d] non repetuntur. l. omnino. ff. de impen. Si sunt magnę repetet. d. l. omnino, vbi aliquę etiam ponunt exceptiōes quas omitto, quia parum ad nos. Sed in consciētia sequere quod dixi, si verò dicti sumptus non fuerunt necessarij, nec ad perpetuam vtilitatē, sed solùm ad fructuum vtilitatē, tunc non sunt cōmunicandi qa onera pertinet ad eundē patrē & expensæ, & etiam idē dicen. de eo q expendit in datijs & collectis cū habeat vsumfructum. l. si pendētes §. sed & si qd. ff. de vsufruc. & l. neque stipendiū. ff. de impensa. Nec obst. l. vnica. [e] § sed nec ob. impensas. C. de rei uxo. act. quia vir habet dotem propter onera matrimonij ideo non debet grauari onere impensarum. Nec hoc erit in alio vsufructuario, quia simpliciter habet ex alia causa, vt ex contractu vel quasi, his concordat Bal. vbi supra. s. tractatu de duobus fratrib[us].

23 Virum patre obligante se pro delicto filij [f] sit totum computandum in parte dicti filij post mortem patris, an de tota hæreditate cum alijs fratribus? Rx. Bal. vbi supra.

primo casu donata præsumuntur, secundo non. Tenet etiam d consi quod vestium donatio facta per maritum vxori valeat in vita, quemadmodum valeat donatio per vxorem facta viro causa honoris, l. nuper, & l. quod adipiscendæ. ff. de don. inter vir. & vxo. a paritate rationis. An autem in casu earum vestium vel ornamentorum, quæ præsumuntur donata, si vxor moriatur, & cum illis sepeliatur maritus teneatur heredibus mulieris restituere existimationem, & cui incumbat onus probandi illas extare. Vide Ro. consilio. 254 Et an res donatæ per consanguineos vxoris sint viri vel vxoris. Vide Baldus cō si 215 lib 4.

a Sed ad vsum concessa] Facit l si vt certo §. interdum. ff cōmo. & hoc nisi magna dignitas, & diuitiarū cumulatio faceret præsumi cōtrarium. ff de leg. 3. l si fi. liæ. Et de don. l. filius, secundū Bal. in addi. ad Bar.

b Et quod dicit Bar.] Dicit ibi. Tene menti hunc casum q flagilia & bursæ & coronæ quas vir mittit vxori qn̄ ducit eam nō videtur in dubio donatę sed magis commodatæ, sic vt magis ornata ad virum accedat, & pꝑter hoc non confirmantur morte nec apud vxorē remanere debent nisi consuetudo aliter se haberet. Hæc ille.

c Vel ad perpetuam vtilitatem] Vt si fiat domus in qua habitabit colonus, & sic e quia nemo coleret terram, expensæ vtiles sunt, vt inducantur pecora ad stercorizandum voluptuariæ, vt construere balneum &c. illa, l fina. §. fina. & illa. l. iubemus. parum faciunt.

d Modicę] Quæ sint statuitur arbitrio iudicis, secundo glo. in d. l omnino.

e Nec ob. l unica] Vbi dicitur q vir repetet impēsas necessarias factas, intelligitur in re principali. Et illa impensa dotem minuit. Vt puta si haberet centū & fundum in dotē. Si de illis cē um faceret ageres & fossata, minuitur dotis quantitas. Bar. i l. papi. alias incip. si fratres, mouet qōnum. Qn̄ vnus ex fratrib[us] committit maleficiū, & soluit, nunqd dbet itelligi de suo ꝓprio? Respondet ibi glo. q sic. Qd debet intelligi secundum Bar. n ē quādo maleficiū fuit cōmissū post mortē patris. Sed si patre viuente cōmittitur maleficium, & pater.

f Pro delicto filij] An. sit computandum in partem filij solutū a patre. Bar. in l si cū[m]. ff. de pecu. le. distinguit. Aut filius cōmisit maleficiū viuo patre ꝑ

quo non est condemnatus nec aliquid solutū. Aut fuit condemnatus sed non soluta condemnatio per patrem. In primo casu nec pater nec filius tenetur, & sic non imputatur in partem filij. In secundo casu filius tenetur pro parte sua, quia talis obligatio ex delicto descēdēs nō debet illo modo patrē vel eius patrimonium in so ere, cui⁹ cōditionē deteriorē n̄ pōt facere fili⁹ l. si fili⁹. C. de pac. & l. cōtra, cū seq. ff. eo. q̄a actio ex maleficio non datur de peculio. l. 2 § si ex causa. ff. de pecul. ideo non fit executio contra patrem nisi filius habeat peculium, quia tunc fieret executio, q̄a actiones quæ descēdūt ex maleficio dantur cōtra patrem de peculio, d. l. 3. §. idē scribit. Tertio casu si filius habebat peculiū profectitiū, tūc videtur solutum de illis, d. l. stichus. Si habebat aduētitiū idem dic. l. Hesennius. ff. de neg. gest. quia cū p̄r sit legitimus administrator. l. 1 C. de bo. mater, & l. 1. C. de bo. q̄ libe. in dubio administratorio nomine videtur soluer. l. post mortē. ff. q̄n ex fa. tu. Si nullū habebat peculium, & tunc vt pater soluet ex necessitate, puta q̄a si soluisset p̄ filio tūc cōputabitur in parte filij, ar. l. hęredes § filius. ff. famil. ercis. quia in necessitatib⁹ nemo liberalis existit. l. rem legatam. ff. de adi. leg. Aut voluntariè soluit, & tunc causa pietatis videtur soluisse, & tunc a filio non poterit repeti. ar. l. 1 C. de neg. gest. Sequitur Bal. in l. rerum in 2 col. C. fami. er. De soluentib. p̄ alijs, vt puta de soluente p̄ carcerato et si sit coniunctus Bar. in l. sed si ideo. ff. solu. mat. & ibi Imol. tenet q̄ poterit repeti. Idem si soluit vt redimat ab hostib⁹ vel a latrūcul. vel a tegētes cō iunctos. Idem si soluitur mulieri, vt impleat votū, sic vel vadat i aliq̄ peregrinationē p̄ anima sua, vel sui coniuncti, q̄a computabitur in dotem. De fratre aūt soluente pro delicto fratris vide Bal. in tract. de duo. frat. & d. l. si patruus, & consi. 234 lib. 2. Pet. de Anch. consi. 101.

pra, quòd si pater hoc fecit ductus naturali pietate, sic omnes fratres debēt p̄ parte sua sustinere. l. liber capus.[a] C. de capti. Sed si faciat ex necessitate, puta dictante hoc statuto, no. glo. sup rubrica C. de decre. decur. libro 10. tunc nascitur naturalis obligatio inter patrē & filiū ex tali gestione negotiorū eius qui transit ad hæredes, & ideo soluet de parte sua & non de cōmuni. l. igit̄. §. fin. ff. de lib. cau. & quod notant doc. de eo q̄ cogit̄ soluere condemnationem alterius in l. 2. §. fin. ff. de verb. oblig.

24 Verum patre dante damnū in bonis aduentitijs filij teneātur fratres emendare de communi? R̄. secundùm Bal. vbi supra, quòd aut dilapidatio ē solùm fructuū, & sic non tenetur d. l. cum oportet. Quod limita verū q̄n pater habet vsumfructū in dictis bonis sec⁹, q̄n ille q legauerat prohibuit vsumfru. quęri patri, quod potest fieri vt tenet gloss. in versi. participium in Autent. vt liceat matri & auiæ, & in Aut. in princi. excipitur. C. de bo. quæ lib quia tūc tenerētur. Si verò dilapidatio cōcernit rei perpetuam deteriorationē intollerabilē læsionem, sic etiam tenetur d. l. cum oportet. §. sed cum taciras.

25 Verum debitum cōtractum post mortē patris ab vno fratrum sit soluēdum de communi? Respon. Spec. titu de iudi q̄ non nisi contractum sit ratione communis vtilitatis vel societatis,[b] similiter, nec dos debet solui de communi, nisi sit vera in communem vtilitatem. Idem dic de condemnatione soluta per vnū q̄ nō soluetur de communi, nisi maleficium fecisset p̄ communi vtilitate scientibus socijs & acceptantib⁹ in communi eius vtilitatē, quia sic esset communis, quia ex quo spontè susceperunt lucrum habebunt & damnum condemnationis. Si verò ignorāter acceptauerunt lucrū factū inhonestè, tūc socius auferet illud & satisfaci & l. si igitur. ff. pro soc. & sic etiam ipsæ solus soluet condemnationē, etiam si essent socij omniū bonorum, secundùm Spe. vbi supra, & licèt de iure, est quo communicauit lucrum illicitum, non posset illud auferre nisi post condemnationē, l. quod enim. ff. pro socij, nihilominus quando sacerdos iniunxit ei vt satisfaciat illis quos lęsit intelligitur non solum lis contesta. sed etiam sententia lata, & sic pręceptum sacerdotis est sententia secundum Hostien. in capit. fina. de sepul. similiter militans militet de suo vel maritās filiam, vel tenens filium in studio feciant de suo, nisi aliter sit conuentum inter eos. l. si socius pro filia. ff. pro so. & recitat Bal. in l. si patruus. C. communia veri. iudicij.

26 Verum lucrum quod facit vnus fratrium cum pecunia hæriditaria mercando sit comunicandum cum alijs fratribus? Respon. secundum Bald. vbi supra in d. l. si patruus qui aut fecit nomine cōmuni, & sic

a L. liber capt⁹] Illa. l. loquitur quando fuit captus a latrūculis q̄a videtur fecisse pietatis amore, nec fili⁹ tenetur, vt dicit Bar. in d. l. stich⁹. ff. de pec. & i. l. frater a fratre, in fin. ff. de cōdi. inde. Et ibi Bal. videtur dicere, q̄ in dubio p̄sumitur cā pietatis solutum.

b Societatis] Sed debet hoc p̄bare. l. papinian⁹ la 1. & l. sequē. §. 1. ff. de nego. gesto alias soluet &

sic communicabit, a aut fecit nomine ꝓprio, & sic non communicabit. l. Titium & Meuium. §. alterũ ff. de admi. tu. quod verum est, nisi sit tutor vel curator aliorum fratrum, quia sic lucrum quod fecit ex prima mercantia empta đ pecunia cõmuni debet esse cõe, licèt nomine suo fecerit. Aliud autẽ lucrum quod fecit de pecunia emptionum iterata & nomine suo erit suum, & non communicabit. Idem dic de illo qui negotiatur de pecunia minoris aut ecclesiæ, vt in l. sit vt proponis. C. de rei ven. Si verò nescitur cuius nomine fecerit, tũc si continuauit negotium solitum cum alio fratre mortuo superstitibus filijs fratris, indiuisam substantiam possidentibus, sic videtur communi nomine fecisse b ar. l. nã & seru⁹ ff. de neg. gest. §. si viuo, si verò fecit negotiationẽ insolitã, sic pręsumet ꝙ noie proprio, nisi ex libro rationum aliud appareret, cõcor. Bar. in d. l. si patruus.

27 Quomodo in dubio cognoscet contractam societatem tacitã inter fratres, vel quoscunq; alios qui simul stant, ita quòd omnia lucra sint communicanda? ℞. ẽm Bal. i d. l. si patru⁹, q quãuis nullus ipsorũ c negocietur potest tamẽ ex actib⁹ apparere sociales effect⁹ sicut est inter nobiles q nõ faciũt quęstuarias mercantias, tamẽ quęcũq; salaria, quascunq; dotes acquirunt in cõi conferũt, vnde nemo põt negare eos esse sociales actus ex quib⁹ pręsumitur intẽtio & volũtas vt dicũt Ia. de Ar. Rizar. & Oldr. ei⁹ discipuli. Ad qualitatẽ ergo actuũ est recurrẽdũ. nã in talib⁹ pręsumiť mens qualis ex actib. colligi potest, ar. l. duo fratres d ff. đ acq. hęre. & l. reprehẽdenda tu magis es. C. de insti. & substitu. Similiter dico ẽm eũdẽ Bal. vbi s̄ ꝙ p̄sumiť ꝯ, si vnus negociatẽ & alter quęcũq; sibi eueniunt, puta ex reditu p̄bendę, vel ex dotibus, & huiusmodi ponit in cõi, & ita faciũt hincinde. Item pręsumitur societas etiã ex actibus in vna mercantia vel arte, & aliter i alia, vt i aduocatis, & tabellionib⁹. nã lucrorũ cõicatio societatis est ꝯtractio seu inchoatio. Similiter dicit idẽ Bal. vbi s̄. ꝙ si vnus hẽt curam domus & ali⁹ esset aduocat⁹, vel aliter lucrareť & poneretur in domũ, videť cõtracta societas. Idẽ dicit si vn⁹ ex ijs est maior & alter minor, & pupillus hẽt tutorẽ q cõmunicat & ei cõmunicať. Idẽ dicit quod si actus sunt vniformes societas restrigiť tñ ad q̃stus q veniũt ex ipsis, sed in actib. difformib⁹, & ĩ se varietatẽ hñtib⁹ p̄sumiť societas generaliter ꝯ̃cta, nec ꝯsidero an vn⁹ pl⁹ lucreť & alter min⁹ in hac gñali societate, sed ęquabiliter oĩa sunt partiẽda, l. si socius ꝑ filia. ff. ꝑ so. vnde ꝑ clariori intelligentia nota, quòd societas tacita vel expressa, aliqñ est omnium bonorũ, & tunc est qñ expresè agiť, ꝙ sint socii oĩum bonorũ, vt ẽ tex. in l. 3. §. 1 ff. pro soc. & in l. coiri, eodẽ, & isti tales cõicant oĩa quæ acquirunt ex quacunq; causa laborando uel negociando, siue ex donatis siue ex legatis, siue ex hæreditate, & huiusmodi. Item stipendia quæ

sui l. non debet alteci. ff. de re. iur nec ob. l. oẽs ff. pro socio, q̃a loquitur in societate conuentionali, hic aũt đ societate incidenti

a Et sic cõicabit] Quia est res cõis altero. s. ratũ habẽte, vt l. si ego, de nego gest.

b Cõi non fecisse] Licèt dicat Bar. in d. l. si patru⁹, ꝙ in dubio præsumiť emisse ꝓprio nomine. l. & magis. C. de solu. nec alia ꝑsona subintelligitur extrinsec⁹ vt l. si ita stipulatus, §. Grisogonus, de verbo. obli. tamen subdit cũ occurrisset sibi hoc de facto fecit sibi ostendi librũ rationũ in quo continebatur. Hic est liber mercantiæ mei talis, & mei fratris, ꝑ quã cõiecturã ꝓbabaẽ ꝙ cõmuni noie faciebat, & sic lucrũ erat cõicãdũ. Cõcord. Bal. ibidẽ, qui dicit recurrendũ esse ad cõiecturas, licèt aliter loquať ĩ l. pen. C. si quis al. vel sib. Prędicta tñ videtur esse vera in his q nõ sũt socij omnium bonorum.

c Si nullus ipsorum] Bar. in d. l. si patruus, dicit ꝙ licet fratres i indiuisã teneãt hæreditatẽ propter hoc nõ itelligitur cõtracta societas, vel ex parte §. filius. ff. fam erc. intelligẽ hoc dictum. Barto. nisi aliud ex actibus appareat, vt ibi dr̃ secũdũ Bal. & bñ.

d Argu. l. duo fratres] Vide ibi Bar. Bal. & Ang. & Paul de Cast.

e Si vnus negociatur] Bar. in d. l. si patruus, dicit Si vnus negociat alter nõ, tunc non est contracta societas, q̃a ex hoc alio q negociareť magis videreť donare q̃ societatẽ contrahere. l. 5. ff ꝑ socio. Si verò vterque negociatur. Si quidẽ alter eorũ est pupillus, nõ potest intelligi cũ eo contracta societas, q̃a hoc non posset expresè. vt l. in cõductionib ff ꝑ socio. Si verò vterque est maior, tunc puto, ꝙ si qdem lucra posuerũt ĩ cõmuni ex hoc inter eos præsumatur contracta societas, nõ dico omniũ bonorũ. secũdũ ꝙ quidã videntur velle, sed societas quæstus illius mercantiæ tãtũ, ꝙ p̄sumatur primò societas, facit tex. in l. in liberce. ff. đ rit nup. & in l. in cõcubinatu ff. đ cõcub. Itẽ q̃a talis cõica

tio quæstus non pōt intelligi aliter fieri citra ius & nomē societatis, ergo præsumēda ē societas, ar. l. ꝓ hærede. § pap. ff de acq. hær. & ꝙ sit cū q̄stus, ꝓbatur, qa actus nostri voluntarij, non extenduntur vltra quam gerantur, vt l si. ne vx. ꝓ ma. & l. 1. §. 7. ff. de itin. actuque priua &c. Vid. ꝑ Bar. in l. Titiū & Mæuium §. alte ro ff. de adm tu. a Respon. Bar. in l. si vxorem] Vbi Bar. incipit hæc lex, vt hic. Sed in originali incipit, si vxor, & sic vult dicer.

quæ dantur militibus l. q stipendia. C. de pro. & salaria quæcunq; habent ex castrensi vel quasi. l. cū duob. §. idem Papinianus, aliās est. l. si fratres. ff. pro soc. & in isto casu frater tenetur maritare filias alterius fratris; nisi aliud expressè actū sit. l si socius pro filia. ff. ꝓ soc. non tñ tenetur cōicare q̄ acquisiuit illicitè, neq; tenet ad cōdēmnationē quā pro sua culpa alter ꝓ meruit. Aliqñ ꝯtrahitur societas generaliter ōis quæst⁹, vel q̄stus, & lucri (quod tm̄ est dicere) sicut ōis q̄stus l. sed & si additiat. ff. eo. dequa loquitur. d. l. coiri, cū qnq; leg. se. & isti cōicāt q̄ prouenīūt ex opera, i. solertia alterius, sed non donationē simplicē siue causa mortis vel legata vel hæreditatē, nec debita, alterius, nisi q̄ fiūt causa quęstus vel societatis. Aliqñ sunt socij certæ rei. s. conuiuendi quia viuūt ad vnū panē & vinum, vel certè negotiationis, vel lucrorum qui consequuntur, licèt in diuersis negotiationibus vel operibus ex quib. lucrantur, q̄uis aliqñ alter ponat operā, alter pecuniā, aliqñ vtrūque de q̄bus. ȷ. Societas. 1. Et ex prędictis potes intelligere optimè istam materiam.

28 Pone ꝙ duo fratres rustici colētes terras, vn⁹ hēt filios scindētes terras alter nō quō diuidēt fruct⁹ ꝓuenīētes ex cultura? ℞. fm Bal. in d. l. si patru⁹, ꝙ diuident in capita, quia societas respicit capita eo͛ū q operas ponūt in societate. Istud limita verū quo ad lucrū qđ debet personæ sed quo ad lucrū ꝙ debetur bobus vel terræ (quæ sunt cōmunia) nō diuidet ꝑ capita, sed in stirpes secundū eūdē Bal. i quoddā consi. & Bar. in d. l. si patruus.

29 Quid si sint duo fratres quorū unus posuit operā alter pecuniā i societatē, & casu oīa ꝯbusta sū? ℞. fm Bal. vbi s. ꝙ ille q posuit operā tenet alteri ad medietatē capitalis, ꝑ l. cū duob. §. si i coeunda. ff. ꝓ soc. & etiam ita tenet Iacob. de Are. in l. 1. C. pro so. glo. in d. l. si patruus tenet contrarium. Sed tu tene quod dixi socieras. 1. §. 10.

30 Verū lucrū vxoris alterius fr̄is sit ei cōicandū. ℞. Bal. in si vxoiē a C. de condi. in ser. & d. Vbal. de Peru. in l. cū duobus. ff. ꝓ so. ꝙ aut mulier eadē opera facit sicut homines in laborādo, & sic de ipsa debetur hr̄e lucri, & diuidet i capita, ut s̄. dictū de filijs, aut exercet aliquam artem, vel mercantiam, vel est obstetrix, vel cirugica, & tunc si ponebāt oīa lucra in cōi similiter vir contracta est societas: quia mulier cū viro pōt ꝯhere societatē secundū eundē Bal. i d. l. si uxorē, & sic lucra erunt cōia. aut vxor tenebāt separatū lucrū, vel ex alijs cōiecturis patet ꝙ nolebat ꝯtrahere societatē, tunc de operibus cōībus & obsequialibus q̄ fiūt a mulieribus in domo fm qualitatē personæ, vt facere lectū, coquinā, & hmōi, non potest lucrū consequi, qa tenetur operari in domo i qua recipit alimēta, vt i gl. in ver. esse debet. l. sicut. ff. de ope. lib. & Bal. in l. Gaio Seio i fi. ff đ ali. le. & An. in l. 1. C. de legi. hæ. & in l. si cū dotem. ff. so. ma. imo si desisteret a talibus obsequialibus operibus, & paruę extimationis pp faciendā artē pars lucri talis artis dēret cōicari viro & alijs ir̄ib⁹ fm iudiciū boni viri, qđ limita verū, nisi haberet alimenta iuxe legati, quia tunc non tenetur operari in domo dantiū talia alimēta fm Bal. & Ang. vbi s̄. si aūt vltra talia obsequia lia exerceret aliquā artem & in ipsis lucratur, potest sibi retinere tanquā propriū, & non cogit cōicare, quod no. ꝑ intelligētia eo͛ū quæ dico. ȷ. Vxor. §. 2. & quod dixi de vxore, idē dic de filiab⁹ alterius fratris, ex pcepto ꝙ acquirent patri, & solum illud lucrum erit eis aduenticium.

31 Verū fratres qui sunt socij omniū bonorū, si unus eorū habet filias, possit eas dotare de cōi? ℞. Spe. ti. de iudi. §. sequit, versi. quid si unus; tenet quōd non, nisi sit pactū inter eos ꝑ l. si socius pro filia. ff. ꝓ soc. Idem tenet Pet. de Peru. in tracta. societa. par. 6. q. 9. contrarium tenet Bald. in consil. quod incipit factum tale. d. Vbal. in d. l. cum duobus. arguens ꝓ & contra finaliter dicit ꝙ quilibet potest adhærere cui parti voluerit, sed iudicio meo opi. uidet uerior qñ nō sunt socij omnium bonorū,

sed

a Vera est secunda oponio] Licèt multi teneant quod etiam si sunt socij omniū bonorū non teneat alter frater dotare filiā, nisi sit aliter conuentū &c. Mihi tn̄ placet quod si sunt socij omniū bonorū, alter fratrū teneatur et filiā dotare alterius fratris, nec ob. fundamentum contrà op. s. quod impensa intelligitur facta de cōi. Ita demū si ē vtilis societati &c. Quia verè illi tex. nō probant, qa loquūtur in delictō cōmisso per alterum ex socijs, quod maritò alteri imputari non debet, secus in hoc casu qa omnia dāna & lucra & expēsę veniunt communicāda. Et sa eis est cū dos possit reuerti ad societatē, vt patet I d.l. si socius, per filia, q̄ verè non obstat, cū loquatur in societate cōuentionali, & nos loquimur in societate incidētali, & contra de illis bonis de qb. erat dotanda filia si auus viueret &c. Item qa ibi tex. dicit. Si hoc cōuētū fuarit supple. f. maximè, & facit gl. in versic vtique &c. Pe. de peru. i tract. societatis, 6 par. q̄. 9. Qui tenet opi. Spec. per multas rōnes. Vt tamen loqui de societate extraneorū nō fiatrū. Opi. Spe tenet etiā Fulg. & Alber. in l. cum duob⁹. §. fratres ff. pro so. & Bal. quod sibi fuit cōtrari⁹ in hoc in l. si C. de do. pro in 5. col. & in aut. ex testamento. C. de colla. ibi dicitur quod requiritur hoc capitulatum inter fratres quod dotes filiarum soluantur in cōmuni. Rom cōsi 145 Alex. consi 133. in 2. lib. Ias in auten. quod locum. de colla. vbi latè, & ibi alle. doct tenentes partem contrariam.

b Gessit negocium] Nā qn̄ ille ad quem negociū pertinet patitur mandare vt. ff. manda l. qui patitur. Et ille habetur tanquā principalis ad quem negociū pertinet re ipsa, vt not ff ad Velleia. l. vir. vxori § fi. nec ob quod no. dn̄ct. in l. fi. C. de dot. pro. miss quod extraneus &c. durando, scilicet per traditionem vel obligationem, quia illud verū, nisi sit ad habitum a patre mulieris, sed ille videt a dhibitus, vt dicit l. qui patitur.

sed qn̄ sunt socij omnium bonorū vera ē secunda opinio.[a] & secundùm hoc cō cor. pdictos, vt supra a 7. S.

32 Quid si vnus fratrū dotauit filias alterius fratris sciētis & patientis? Rx. quod poterit repetere dotes. qa vtiliter gessit negociū.[b] Nec ob. quod extraneus dotādo filiam alterius, videt donare dando dotē l. ex morte. C. de pac. con. quia hoc verum[c] qn̄ solus hoc facit. Secus si cū patre simul faceret, & ita cōsuluit Bal. in d. consi. vbi s̄. incip. in Christi nomine amē, factū tale &c. hoc intellige quādo nō ē contracta societas oium bonorū, vt s̄. patet.

33 Vtrū cū fratres stant simul post mortē pr̄is, & vn⁹ de fructib. laborū suorum vel de alijs bonis posuit in domo pro cōi victu, possit repetere illud plus i diuisione? Rx. do. Vbal. vbi s̄. quod illi q extāt sunt sui, nisi pcta, sit societas in illis. Si autē sunt cōsumpti, tūc si inter eos erat ptracta societas pueniēdi, qa viuebāt ad vnū panē & vinū, tunc nō habetur psideratio ad illud pl⁹, qa societatis iure consumpti intellliguntur, vt ē casus i c. si duo fratres, de fratri. de no. bene. inue. in vsib. feud. & hoc non ratione fraternitatis vel cohabitationis, sed cōmunis mensę, sm Bal. in d. c. si duo, quod not. qa quotidiana in fratribus quorū vn⁹ hēt maiorē familiā altero,[d] si verò societas cōuiuendi nō erat inter eos, puta quia vnus minor, inter quos non pōhibetur. l. & in condictionibus in fin. ff. pro soc. vel alter furiosus, uel prodigus cui erat interdicta administratio, vel monachus, & similes,[e] & tunc expensæ non imputantur inter fratres q̄ sunt factę pro alimentis nisi sit administrator, vel nisi protestetur quod non intēdit donare. l. Helénius. ff. de neg. gest. vel nisi qa reddítus cōmunes erāt sufficiētes ad alimēta, sed pseruabat frumentū vt melius venderet, & interim faciebat expensas de bursa sua, vel quia naturali charitate nō tenebatur alimentare, ar. l. si fi de pet. hæ. secūdum Bal. in l. filiæ cuius. C. fa. erci. Itē qn̄ ille qui fecit impensas erat pauperior,[f] vt not. in l. alimēta. C. de ne. gest. per Iac. But. & Bal. qa prima charitas incipit a seipso. l. præses C. de ser. & aqua, & sic Bal. in l. pr̄ no. C. de neg. ge. tenet d rusticis, quorū vn⁹ multa posuit i domo pro alimētis,

c Quia hoc verum] Nō quia duo rei d̄bēt a d paria iudicari. l. eadem § 1 ff. de duo. reis. tūc nō potest videri extrane⁹ donasse, & pater non donasse. Item vbi ē alia piectura cessat præsumptio donationis. d so lu. l. si cū autē. Et not. glo. in d. l. fina. Sed hic est alia coniectura. f. quòd contemplatione patris mulieris, vt dicit expssē gl. in d. l. si & l. si negocium sororis C. de neg gest. & ē expressū. ff. de in rem uer. l. nihil interest.

d Maiorē familiam altero] Qđ uerum intellige sm Bald. vsq; ad necessitatē iustā qn̄. s. aliquid super esset vltra necessitatē essēt domini, & adducit de fructibus ex reb⁹ paraferna lib vxoris, in qbus si aliquid sup sit quod nō sit pluribus dee ptinere ad ipsā vxori, per ea quæ no. in l. vbi C. de iure dot. & in l. fi. C. de pac. conuen. Ita consuluit Batto. vt refert Bal. & Ia. Alu. Padua in d. c. si duo.

e Et similes] Cum istis enim non præsumitur societas, cum tacitus consensus inter eos non adsit. l. item quæritur. § qui impletò. ff. loc. & l pupillo ff. de pigno. actio.

f Pauperior] pauper non præsumitur donare, vt

tis non erāt operæ aliqualis correſpondentes alimētis, quia cōmuniter ruſtici ſunt pauperes, quorū ocultus ē porcellus, vt dicit gl. in l. illicitas. §. neque licita, in verſi. lumine, de offi. præſi. & rarò habent pecunias, vt dicit Bald. in l. eidem. C. loca. Ideo non præſumitur donare cum ipſe nō hēat ſupflua, quod no.

34 Verum cum vnus fratrum ponit lucra ſua pro reparatione communis patrimonij, vel emit boues pro colendis poſſeſſionib⁹ communibus poſſit illud repetere? ℞. do. Vbal. vbi ſupra ꝙ ſic, expreſſè ꝑ tex. in l. ex duob. ff. de ne. geſt. & Bal. in l. filiæ. C. fa. er.

35 Sunt duo fratres, vnus legitimus ali⁹ ſpuri⁹ [a] q ſocietatem ꝯtrahunt omniū bonorū in vita patris ipſorum, quæritur an moriēte patre ei⁹ hæreditas trāſeat etiā ad ſpurium? ℞. Bal. in l. 1. C. ꝓ ſoc. ꝙ ſic, nō vi ſucceſſionis vel relicti, ſed iure ſocietatis, [b] quod no. ꝓ cautela tu q vis ſpuriū ſuccedere in hæreditate cū legitimo, vt facias eos cōtrahere ſocietatem inſimul omnium bonorum.

PECVNIA [c] aliqñ capitur largiſſimè ꝓ omni re mundi. 1. q. 3. totū, & in l. pecuniæ. ff. de ver. ſig. dicit̄ pecuniæ appellatione rem ſignificare Proculus ait, vbi gl. rem. ſ. omnē q ſit vel eē poſſit i patrimonio, & ſic rei appellatio latior eſt q̄ pecuniæ, vt l. rei. ff. e quia res ſacræ, & liber homo, qui non poſſunt eē in patrimonio ſunt res, & non pecunia. Sed ſtrictè & ꝓpriè pecunia recipitur ꝓ pecunia numerata. 14. q. 3. c. 1. 2. & 3. & ff. de leg. 1. l. talis ſcriptura [d] in prin. Secundū ēt quatuor magiſtros expoſitores regulæ beati Franciſci, pecunia accipit̄ ꝓ omni re qua qs vtitur ad aliqd ꝓ ꝑcio dandū, vñ dicunt ꝙ non licet fratribus minorib. aliqua recipere quibus vtantur pro pretio ad aliqua emenda.

1 Sed pone ꝙ aliqs vult dare fratri minori aliquā rē qua frater non indiget, nunquid poterit eam recipere vt vendat, & pretio aliam neceſſariā emat? ℞. ꝙ non, qa ſic eſſet recipere pecuniam, ſed bene pōt eā recipere animo nunq̄ eam diſtrahēdi ipſe, ſed procuratori ordinis aſſignandi, vt ipſe eam vendat vel in neceſſariam cōmutet, qa ſic nunquam eſt pecunia, quæ prohibetur in regula recipi, q̄diu eſt in manu eius, ſed poſtq̄ ē aſſignata ꝓcuratori. Car verò i cle. exiui. §. porrò primo, de ver. ſig. dicit ꝙ hodie denarius & pecunia ꝓ eodē accipiūtur, & ſic exponit verbū vel ꝑ. i. in ꝑdicta regula minorū, vt ſit ſenſus non recipiant denarios vel. i. pecuniā ꝓhibendo cuiuſcunq; generis monetam, ſed magis placet opi. quatuor magiſtrorum.

2 Vtrū mutuās 10. in auro teneat̄ recipere in argēto vel in moneta minuta tm̄ ipſo inuito, vel in diuerſa forma, puta Floren. ꝓ Senēſib. mutuatis? ℞ Pa. in c. q̄to, de iureiu. colligēdo mētē Bar. i l. Paulus, la 1. cir. fin. ver. ſed q̄ro qd ego. ff đ ſol. aut mutuauit 10. lib. in 4. florenis, & tūc ſufficit reſtituer̄ 10. libras ēt i alia mōeta, qa vr̄ extimatos illos floēos ꝓ 10. lib. [e] vēdidiſſe, ſicut dicim⁹ i dote cū tradit̄ extimata. l. cū dotē. [f] C. đ iur̄ do. & idē dic i đpoſito [g]

aut

no. in d. l. alimēta. Et nemo in neceſſitatib⁹ liberalis exiſtat.

a Ali⁹ ſpurius] De hoc vide ſupra in ſpatronatus. § ſi.

b Sed iure ſocietatis] Allegat tex. in l. ſi is qui duos. ff. de lib. leg. Bar. tamen in d. l. ſi is qui duos, dicit. Si apparet hoc fuiſſe factū in fraudē poſſet auferri ab eo tāquā ab indigno. Ang. in c. multorū, đ iude. in prin. videtur ſequi dictū Bal.

c Pecunia] Alibi dicitur res mobilis quæ ſeruādo ſeruari non pōt. l. iul. ff. de pet. here. l. 1. §. fuit quæſitū. ff. ad Trebel. vide Bar. in l. ſi qs ꝓ eo. §. 1. ff. đ fidiu. v r. Et primo videamus.

d L. talis ſcriptura] ibi not. Bar. ꝙ verbum pecunia teſtatore ꝓlatū refertur ad ea tantū quæ cōſiſtunt in pondere numero vel menſura. Item ꝙ pecunia cōſignata i ſacculo vel i archa nō cōtinetur appellatione pecuniæ, ſed debetur vt ibi, & l. plane, la 1 §. ſed hoc, & l. ſed ſi certos. ff. đ leg. 1. Et facit ad q̄ſtionē. Teſtator legauit mihi centum, quæ erant apud cāpſorem, quæ ſi non darētur voluit ꝙ hæres mihi præſtaret vnam vineā, hæres expēderat illa cētū & volebat dare alia centum verū poſſet, Dy. ibi dicit ꝙ nō per illū tex. in verſi. itē ſi legetur, fuit enim legata ſpecies, & ſpecies ꝓ ſpecie ſolui non pōt, d. l. planè, la 1. §. ſed hoc, & d. L. ſed ſi certos, de leg. 1. Adde Bal. Raphae. & Imo. in d. l. talis, di. hāc concluſionē eſſe verā, qñ pecunia fuiſſet in ſacculo deſignata tāq̄ ſpecies, vñ legatarius habebit vineā, ſecus ſi ad numerū tāquam quātitas.

e Pro decem libris] Hoc eſt enim dicere, do tibi in ſolutum iſtas 10. libras ꝓ quatuor florēis.

f L. cū dotem] Per iſtam legem determinatur caſus, de illo qui ꝓmiſit centū aureos ad 70. ſolidos ꝓ aureo, de mū non dedit & augmētat̄ aure⁹, credo ꝙ periculū ſit debitoris, de facto fuit qō.

g Et idem dic i đpoſito] Vidoe enim tibi illos florenos vēdere ꝓ illis dcē libris

aut fuit dictũ mutuo vel pono decẽ libras in florenis,& volo restitutionẽ fieri in florenis,tunc & periculũ & cõmodum pertinet ad debitorẽ seu depositariũ,vnde tenetur restituere in florenis secũdũ extimationẽ existẽtem tempore solutionis fiẽdę,arg d.l. cum dotẽ. Aut fuit simpliciter factum mutuũ, puta mutuo tibi centũ florenos, & tunc si esset passurus aliquod dãnũ recipiendo in alia forma,nõ tenet recipere.d.l.paulus. Si vero nullum damnũ est passurus. Si vult restituere in eadẽ materia,sed i alia forma. puta Florentinos pro Senẽsibus sic recipere tenet.vt in d.l. paul⁹. Sed in alia materia, puta argentũ ꝓ auro non tenet recipere, qa mutuũ debet restitui i eodẽ genere & eadẽ bonitate, vt i l. cũ qd.ff. si cer. pe.& aliud ꝓ alio inuito creditore solui non põt.l.2.in si.principij ff.si cer.pet.Cõsuetudo tamẽ a est soluatur vt in alia materia & seruanda ẽ, qa videtur actũ quod consuetũ.l. ꝙ si nolit.§.quę assidua.ff.de edi.edic. & ꝯsuluit Oldr facit.l.labeo ff.đ suppel.le. In deposito aũt considera si fuit actũ vt pecuniam confunderet cũ sua & idẽ dic ꝙ de mutuo,aut teneret separatam,& sic eã reddet & non aliam in forma aut materia, vide in l. in nauem ff locati.

PEDAGIVM dicit a pedibus, b dat enim a transeuntibus in locis constitutis a pricipe,vel ab eo q habet super hoc autoritatem. Guidagium verò datur pro ducatu per terram alicuius,vt securus vadat. Salinarium autem datur ꝓ sale,c vt scilicet possint emere vel vendere. Hęc habentur in c. super quibusdam,de verb. signifi.in gl. in ver.pedagia Vnde pedagiũ idem significat qđ vectigal. vt no.d.Pet.de Anc. in c.q̃q̃,de censi.li.6.& soluitur quandoq; solũm pro transitu personę vt Ferarię. Aliquando pro rebus quas quis defert non vsus sui causa. Tributum est ꝙ pręstat fisco,& idẽ qđ census vel Pensio.

1 Quis potest imponere Pedagia, Guidagia,& Salinaria R.ꝙ princeps, vel Rex Romanorum, d aut ille cui a Lateranensi concilio e fuit concessum,vel qui ex longa consuetudine, de qua non extat memoria in contrarium hoc habet.vt no.in d.c. super quibusdam. Alias non habentes autoritatem ab aliquo prefatorum exigentes sunt excommunicandi,de censi. innouamus,& de iure ciuili sunt perpetuo exilio damnandi.C.no.vectiga. insti. non po. l. vni. Sed hodie ex quo ciuitates Italiæ habẽt merum & mixtum imperium, f obtinuerunt de facto, vt imponere possint ista pedagia, vt not.Ioan.Andr.e.& Panor. in d.c.super quibusdã. Alij autem qui de facto imponunt seu imposita exigunt,nisi habent autoritatem ab aliquo prędictorũ rapinam committunt. Similiter non sufficit quod maior pars ciuitatis consentiat sed oportet ꝙ maior pars præsertim eorum quibus tangit,secundum do. Gaspar. Calde.in cap.hn.de ma.& obe. facit.le.in concedendo. ff. de aqua plu. ar. Regula. Quod omnes tangit h. 6. & sic patet quæ est causa efficiens.

2 Vtrum pręfata Pedagia possint imponi ab habẽtibus potestatem sine iusta causa,.. quæ potest dici causa finalis seu formalis? Respond.secundum. Ray. ꝙ non, & exigens committit rapinam,si sine legitima causa imponi, & causa legitima & iusta sunt publicę necessitates,quas Bar g in

& pretiũ apud te deponere. l. certi cõditio. §. si.cũ l.seq.ff.si ꝓ tio.C si cer.per.
a Cõsuetudo tamẽ] Old. hoc cõsuluit.cõ.13.3⁹. & 168. & Ro ꝯs. 113. cõsuluit cõtrariũ, đ quo vide ẽt Pa.cõ.56.2. li.omnino Pe. đ Anc.in cle. si beneficiorũ, ad si de deci
b A pedib⁹] vide Pa.in c. innouamus, đ censi.
c Pro sale] Vel salinariũ ẽm Inno.ẽ loc⁹ in quo vẽdit Sal. & nõ li. et alteri vẽdere, ꝙ tñ nõ deret licere, qa est ꝯ l. 1.C. de monop. & vide no i c.innouamus, de cẽsi. & in l. 1. C. de vectig. vulgariter ẽt appellãtur thelonea, vt patet Mat. 9. & Lu 5.& Marc. 2. de Matthæo, qđ aũt sit Tributũ,Census,Collecta, Gabella, Pręstantia, & hmõi p Bal i rubri.ff.de re.di.& Host.ti. đ cẽsib. in sum §.ex qb⁹.
d Vel rex Romanorum] ẽm Host. itelligit, q est electus imperator anteq̃ coronet pp ꝙ dicebãt qdã ꝙ ex sola electione acqritur electo ptãs administrãdi,de quo vide gl. in cle. Romani, de iureiur. & ꝓ dicto Host. in d.c. sup qbusdam facit,l. vectigalia. ff de Pub Pa. tñ in d. c. innouam⁹, intelligit đ regib⁹ q pręcipiunt.

e A Lateranẽsi cõcilio] Nõ excluditur Papa. Nã & si cõcilio hẽt hãc ptãtẽ ergo a Papa, qa cõcilia recipit ptãtẽ & robur a Papa, đ quo dicit in c. significasti, đ electiõe,& gl. est in c.anallali⁹ 19. dist.
f Et mixtũ imperiũ.] Quod habuerunt post factã pacẽ Constãtię.
g Quas Bart.] ibi Barto.l non scribit, forte est Bal.

in l.vniuersi C. de vecti.appellat.stipendia,potens,publicè domus defensio, strate & huiusmodi, facit.c. si qs Romipetas.24.q.3. iuncto.c.innouam⁹, de treu.& pa.& in c. puenit, & c. cũ Apostolus,de cẽ.& l.vectigalia.ff.đ Pub.& ibi p doc.

3 De quibus debent solui pedagia? R. φ solũmodo de hic quæ causa negotiationis. vel mercimonij deferuntur.C. de vectig.l. omniũ,vnde de his quę qs facit portare ꝑ necessitate ad vsum suæ vitæ & familiæ,non potest exigi pedagium,& nec valet consuetudo in cõtrarium ſm Hostien. & Ber. in d. c.super quibusdam, imo vult lex vniuersi.C.đ vecti.φ decapitetur q de rebus ad proprium vsum, vel gratia ruris colẽdi, vel ad se defendendũ emptis vel delatis exigit pedagiũ, vnde in his fraudantes nõ peccãt. Sed attende φ aliquando pedagium dicitur etiã collecta quæ posset imponi super huiusmodi in suos subditos,& sic non liceret fraudare,quãdo ex legitima causa imponitur, sed forenses non tenerentur, & hæc dicit cã materialis.

4 A qb⁹ possunt exigi pedagia? R. quod ab omnibus exceptis clericis,ecclesijs, & alijs ecclesiaticis, personis,& si quis a talibus exigit per se vel per interpositam personam,si est ꝑsona singularis excommunicatus, est ipso facto. Si collegium vel vniuersitas ciuitatis castri vel villę subijcitur interdicto, donec restituerint extorta.Intellige dummodo præfati nõ causa negotiationis deferant, [a] hæc habentur in c.quamq̃,de censi.lib.6.Et quomodo indirectè possint exigi, vide supra. Immunitas. S. 38.cũ.4.S.seq.

5 Sed quid de imponẽtibus noua pedagia sine autoritate legitima, vel augmentantes antiqua,vel exigentes iniusta, siue ex causa efficienti siue ex causa fi.vel materiali? Respon.φ raptores sunt & tenẽtur [b] ad restitutionem eis a quibus extorserunt vel eorũ hæredibus si sciũt eos, vel saltem pauperibus si eos ignorant,& hoc de necessitate pręcepti.c.si res 14.q.6.& hodie per processum curiæ sunt excommunicati excommunicatione papali, vt supra excommunicatio.5.Casu.19.

6 Vtrũ fraudãtes pedagia

a Deferant] Facit cle.præsenti,de censi.a contrario sensu,& ibi glo. & Imol. declarat quõ intelligatur negotiator, & debet stari iuramento clerici vtrum portentur cã negotiandi secũ sũ Gemin. in d.c.quãquã, & est de mente glo. in d. clemen. præsenti. Et pec. in tit de immu.eccl.circa fi. Secundo limita nisi clerici vł ecclesiasticę persone vellẽt gaudere cõmoditate, & emolumento statuti disponentis super solutione pedagio-ũ, q tunc tenerentur ad eorũ solutionẽ,puta.Si ita tutũ disponeret đ sũmaria cognitiõe vł aliis ꝓcedendi. Nam hoc bñficiũ non cõpeteret clericis nõ soluẽtib⁹ vectigal. nec hoc statutũ erit ꝯ libertatẽ ecclesię. Quia aliud ẽ cõpellere clericos eos ad solutionẽ vectigalium, q esset ꝯ libertatem ecclesię, aliud ẽ sub certa l ge ꝓ statuonis eos ad solutione inuitare,& ad cõmodũ statuti, vt ẽ tex. no.in l. Titio cẽtũ.§.1.ff.de cõditio.& demõ.ista ẽ sñia Bal.in l.1. C.de ꝯhen.emp. & ibi dat cautelã quã vide. Tertiò limito in his q emunt res proprias clericorũ ab ipsis clericis, quia immunitas ipsorũ nõ trãsibit ad ẽptores. Ita glo.in d cle. præsenti. Et idẽ voluit expresè Bar in l.licitatio, in §.fi. ff.de publica di. φ licet fiscus non teneatur soluere vectigalia,tamen emẽtes a fisco soluere debent.Et per hoc potest decidi occurrens qõ, φ licet clerici de fructibus prębendarum suarũ non soluant gabellam, tamen ementes huiusmodi fructus soluere teneãtur.Quod intellige secundũm dict Bar in d.l.licitatio, vbi tangit vtrũ priuilegium trãseat ad emptorem, de quo et Spec. Bal.in addi.in tit de immu.eccle.in fi.Imo. in l.maritum.ff.sol.ma Quarto limito, φ licet ecclesiasticę personæ non teneantur ad gabellã, tamen coloni partiarij ipsorũ bene tenentur soluere vectigal seu gabellas ꝓ fructibus seu portione fructuum eis cõtingẽte. Ita determinat Fed de Senis in consil. inci. qõ est, omne.106 Addetã φ si clerici per suos operarios colerent fundos eorum non tenerentur indistinctẽ soluere vectigal etiam ꝓ portione quę tangeret colonũ partiarium, secundũ Pet.de Anch. in dicto c.q̃quã. Ego plus dico, quod ẽt si clerici cõducerẽt fũdos laicorum, quos ꝓprijs pecunijs excolerẽt quod de fructibus talium prædiorum non teneantur soluere vectigal.per doctrinam Bart. in l.legatis, a q.de le.3. vbi dicit φ ille q loca sua prędia alteri & ab alio conducit, non per hoc potest dici negotiator, sed clerici indistinctẽ pro rebus suis habent immunitatem dummodo non animo negotiandi ergo &c.

b Tenetur] Et dicit glo.in d. c. si quis Romipetas 14 q.3.Quod incidunt in pœnam.l.de vi publica. Quæ est deportatio, vel capitis truncatio. l. fina. ff. ad l. Iulia. de vi publica. Item qui noua vectigalia extorserint damnatur pœna perpetui exilij, vt l. fina. C. vecti. no. insti.non posse.Item tenentur. l.Iulia. de ambitu, vt l. vnica. ff. eo. & est pœna centum aureorum cum infamia &c.& in c.Innouamus.de cẽsi.dicitur noua pedagia sine consensu principis imponens cõmunione priuatur.

Sa

a Si sunt legitima] Non tributum seu census quod dominis præstatur, nõ est statuto suo eis debetur, sed de iure diuino, vt petet Matt. 22. Reddite quæ sũt Cæsaris Cæsari. Ibi Nic. da Ly. Iustũ est, ita ꝙ dominis soluatur &c. & apo. Ro. 13. Cui tributũ tributũ, Cui vectigal vectigal &c. vbi Nic. de Ly. ex ordinatiõe diuina est, ꝙ superiores regant inferiores, & inferiores eis obediant, vt patet in elementis quæ regunt ex influẽtie corporis cœlestis & .s. istis autẽ superioribus subuẽtio dabẽt. Quia nemo militat stipendijs suis, vnde Apostol⁹ sub dit. Idẽo necessitati, .s. soluẽdę, vel superiorum procurandę, subditi estote, soluã do ratam vestrã dabitã, non solũ propter ita scilicet, vitandã punitionẽ, sed etiã pp conscientiã, q̃ quilibet tenetur raddere debitum. Ideo enim & tributa prẽstatis. Ad hoc enim principaliter sũt instituta ministri enim Dei sunt. Quia executores sũt diuinæ iustitię. In hoc ipsum seruiẽtes .s. Deo & etiam hominibus, rempublicam cõseruantes. Ideo concludit. Raddite ergo oib⁹ debita. Cui tributum & .s. principis. Qui

vel guidagia peccent & teneãtur ad restitutionem? ℞. secundum cõmuniter docto. in d. c. innouamus, & maximè Pa. ꝙ sic si sunt legitima a autoritate imposita, vel ita ãtiqua ꝙ de eius initio nõ extat memoria etiã secũdũ Hos. si causa non est expressa principe cũ ea concesſit imponi posse. Et etiã si ille qui recipit non facit id pro quo præsumit, ꝙ sint concessa, dũmodo non constet ꝙ ꝓpter illud fuerit imposita, & sic transeunt cõmuniter docto. Sed ego dico ꝙ vbi imponẽtes talia pedagia si laborant loco & tẽpore ꝓ vniuersali vtilitate, .s. viarũ pontiũ, saluatione personarũ, & rerum, iuxta suũ posse ad quod tenẽtur, ſm Archi. in c. si quis romipetas. 23. q. 3. non peccant qui ea defraudant, sine mendacio tamen & periurio, nec tenent ad restitutionẽ. Nec etiã credo peccent mortaliter fraudẽtes, q̃uis prædicti laborent in prædictis ꝓ loco tempore. Ratio quia cõmuniter sic instituunt, .s. statuimus ꝙ quilibet soluat &c. sub pęna cadendi in ꝯmissum si aliter inuẽt⁹ fuerit. Et ideo istud statutum non obligat ad mortale, vt supra dixi Inobedientia. §. 1. nec etiam ad pęnã, vt tenet glo. in c. fraternitas. 12. q. 2. nisi post condẽnationem. Si obijcias b ꝙ damnificantur gabellas ementes ad hoc? ℞. ꝙ suũ damnum, quia ita, sub ista conditione emunt, vt vigilent, aliàs sibi imputetur. Si verò statutum ex quo ĩponuntur esset præceptiuum, sic haberet locum ꝙ communiter tenent doc. Si autem non sunt legitima autoritate imposita, tunc extranei, .s. qui non sunt subditi talibus imponentibus non peccãt, nec in aliquo obligantur. Aduerte tamen quia pedagia nostri temporis sunt communiter illicita. Vnde nisi ꝓbent legitimè ĩposita debem⁹ ꝓsumere iniustè. c. q̃. q̃. de cẽsi. li. 6. c ergo anteq̃ probẽt esse legitima stabo in ꝓsumptiõe iuris. .s. ꝙ sint iniusta, & sic nõ tenear soluer. Et sic no. ꝙ noua pedagia siue augumẽtatiões factas null⁹ potest exigere nisi sit certus quòd sint ĩposita, & ab habẽte autoritatẽ imponendi, & ex legitima

Aut est pedagium ordinarium, tunc verum est qđ dicit Dy. secus si extraordinarium. Et illa dicuntur extraordinaria q̃ lege vel senatusconsulto, vel principis constitutiona non imponuntur, vt l. in honorib. §. qui muneris. ff de vaca. mu. & l. 1. C. de vaca. pub. mu lib. 10. & in istis extraordinarijs immunitas transit ad emptorem, vt l. 1. C. de pri. ui. d. Augu. Et vide de his Bald. con. 103. lib. 4 & Io. An. in addi. specu de immu. eccle in fi. & vi. da Auch. consi. 103. vbi consuluit ꝙ statutum puniens officiales communis in datijs cõmunis fraudem committentes nõ vẽdicare sibi locũ in eo qui fraudat emptorem darij empti a cõmuni, & vide Bal. in l. 1. §. editiones. ff. de edẽ. vbi dicit ꝙ priuilegium concessum fisco trãsit ad successorẽ. c Cap. quãquã, da censib. li. 6] Vbi dicit text. pedagiorum exactiona tam iura canonico quã ciuili regulariter meritò sint damnatæ &c. ꝓ hoc etiam facit l. vectigalia ff. & Pub. vbi sic dicitur vectigalia si ne imperatorũ præcepto, neq; curatori neque curiæ constituere, nec præce ten tia raformare & his vel addera val diminuere licat. Hęc ibi ꝓ q̃ l. dicit Bar. ꝙ si qs fraudat gabellã non tenetur Dao nequa mũdo, quia ille gabellę sine permissu principis sunt extorsiones. Adda Bal. iu l. fi. C. da iur. aur. an. & in l. veluti, de iust. & iur. & in c. 1. quæ sint regalia, vbi ponit an sic dolus malus frandare pedagia, adeo ꝙ in foro conscientiæ tenaatur, & Bal. in l 2 C. de vecti. & cõmi. & in l. cũ proponas in fi. C. de nau. feno. & in l. 1 in orin. C. & cad. tol. subdit tñ Bar. hoc credo iu foransib. sec⁹ in ciuib. q possunt sibi ipsis grauamẽ imponere, & bur

ergo auferet quod est alteri debitũ tenet & peccat. b Si obijcias] Exemplum vt per Bar. in l. licitatio. §. fi. ff. de publ. vbi allegat Dy. inducantem illum. §. ad qõnẽ talẽ. Ecclesia Romana habet salinas in romandiola, quã quidam emens ab ecclesia Romana, portabat, & dũ trãsiret p Fauentiã cõpallebat pedagium soluere, nunquid teneret. Dicit fuisse determinatũ, ꝑ illum. §. ꝙ sic. Et sic patet illam immunitatẽ nõ trãsire ad emptorẽ Nõ ob. l. Rutilia ff. da contrah amp. qa iura transeunt ad emptorem si rei cohæreut secus si personę. Bart. tamen ibi distinguit.

cã ex quo ius præsumit oĩa fore iniusta. Verũ est ꝙ subdit⁹, qui cogeretur ad ipsa exigẽda, excusaretur in dubio pp bonũ obedientiæ, sed non illi qui voluntariè ea exigunt. Nec excusarem eos a mortali peccato, quãdo de hoc aduerterẽt, si ea voluntariè exigerent. Aliás hoc nõ aduertẽdo. s. ꝙ ius pręsumat iniusta, nisi quaten⁹ probent legitima, non peccat mortaliter, sed ad min⁹ tenebũt ad restitutionẽ exactorum, si postea inuenientur non fuisse legitima. Subditi verò obligãtur ſm formã statuti, qa in eorum præiudiciũ bene potuerunt pedagia imponere vt no. Pan. in d.c. innouamus, quia potius tũc dicit̃ collecta q̃ pedagiũ. Quod limita verum quãdo pp bonũ reipublicę fuerũt imposita aliter nõ obligantur, nisi q consenserunt, vt in regula, qđ omnes tangit, li.6. Itẽ nec extranei nec subditi obligant̃ qñ sũt imposita ex certa causa, & ꝯstat ẽt ab habente potestatẽ imponendi & ille qui exigit seu exigere facit nõ implet causam pp quã sunt imposita, imo peccat mortaliter & restituere tenet̃, quia cã cessante cessat effectus. de ap. c. cũ cessante, sanè intelligẽdo. s. loco & tpe debito qa ñ semper, sed pro semper illud tenet̃ facere, pro quo est pedagiũ impositũ, & hęc omnia intellige nisi non soluendo talia pedagia immineret aliquod scandalũ,[a] qa tũc indistinctè tenet̃ quilibet ad ea soluẽda, consulo ergo confessorib. quòd videãt de creta, dictorum pedagiorũ, vt possint bonum iudicium dare, vtrũ sint obligatoria ad culpam vel ne. Itẽ dic ꝙ nimis grauati alijs impositiõib. vel qñ gabellę sũt nimis graues, & sine necessitate, nec ad vtilitatẽ cõis possũt fraudare sine peccato, similiter qñ imponẽs non habet iustum titulũ dñij.

7 Vtrum Christiani teneãtur soluere pedagia Sarracenis & alijs infid. R. ſm Hosti. ti. de cẽsi. § ex quib. ver. fi. ꝙ non tenẽt nisi solũ ad hoc vt sustineantur in trãsitu p eos, & placet mihi opi. licet alij ꝯtrariũ teneant, & malè, tum quia Christiani non tenẽtur ad eorum statuta. Limito tamẽ nisi expressè ex pacto volũtariè conuenissent cum eis ad soluendum. Nam tunc ipsi seruant fidem Christianis, Christiani tenẽtur eis seruare, 22.q.4. innocẽs. & 23.q.1. noli. his concor. Arch. in d.c. si qs Romipetas.

8 Vtrũ exigẽtes pedagia seu exigere facientes teneãt itinera tenere secura. R. Bal. in l.1. de vti. feu. tit. đ his q̃ feu. da. pos. § abbatissa, & in ti. de pace iuramẽ. fir. § cõuẽticulis, quod sic vide š. dñs. S. pe. Vñ addit, quod si sũt aliquę robarię in eorũ curia vbi exigunt pedagia a transeũtib. tenẽt aut robarium restituere, aut malefactorẽ exhibere,[b] l. ne q̃s. ff. de incẽ. rui. & nau. & quod teneantur ad restitutionẽ in integrũ de spoliatiõe intelligo verũ, qñ ex defectu eorũ venit nõ faciendo ꝙ facere tenẽtur. 23.q.2. dñs, & q.5. administratores & C. đ app. l. si appellationẽ, & sequitur Hug. & Arc. in d.c. si quis Romipetas, nõ tñ tenet̃ exactum in pedagio restituere, ſm Host.

POENA strictè & propriè ẽ dũtaxat illa q̃ est corporis afflictiua, & ideo appellatione pęnę non venit pęna pecuniaria vel extra corp⁹, ſm Pan. in c. inter alia de imu. eccle. 4. not. & ibi est tex. vbi dicit̃ confugiens ad ecclesiam non debet codẽnari ad pęnam vel ad mortem, & tamẽ postea dicit, quòd legitime puniẽdus est, ibi gl. puniendus, i. pecunialiter duntaxat, vel alia pęna p̃ter corporalẽ. 17.q.4. seu & c. id constitui, sed large accipitur pro oi eo quod minuit de patrimonio vel priuat ab aliquo legitimo. vñ in c. fi. super glo. 2. de ele. li.6. dicit cõstitutio propriè est pœnalis quę priuat iure quęsito, vt in c. fi. religiosus, de elect. li.6. & ita pęnã est quæ punit & vindicat ꝙ quisque cõmittit, vt in c. pęnitentia, & de pæ. dist. 3. vide glos. fi. in c. dispendia, de rescri. eo. li. & illa lex est pęnalis propriè quæ pro vindicta lædit vel in p̃sona vel ĩ alio quæsito, vt in d.c. dispendia.

1 Vtrũ cũ qs petit interesse qđ pass⁹ e vel ꝙ restituat iniustè ablatũ[c] sit pęnã petat. R. ꝙ si ille a quo petit eã habuit rẽ q̃ petit, tũc ñ ẽ pęna, nec ex pte actoris, nec ex pte rei.

Sed

fam cõem dicere. l. 1 in fi. ff. ꝙ cuiusq. vniuers. no. & ꝙ ibi not.
a Aliquod scãdalũ] Nã ñs ad euitãdũ scandalũ soluit tributũ vt patet Matth. 17. & c. mag 16. 11. q. 1. & i c. si ouum 23. q 8.
b Exhibere] Nisi ille iuisse per viam insolitã, vide Bar. in l. 1. §. 1. ff. de his q deie. vel effu. p illum tex. dicit fuisse decisũ pro nẽ Florẽtinorũ. Nã inter Florẽtinos & Vbaldinos cõuẽtũ erat ꝙ Vbaldini tenerẽt vias securas intelligit ur per quas solitũ est itinerari.
c Iniustè ablatũ] Quia absentia rei passus est interesse.

Sed si eã non habuit, puta, q̃a patiť intereẽ, [a] tunc ex parte rei ẽ pœna sed nõ ex parte actoris. Si vero pateret qđ actori nõ abest nec reo aduenit sic ẽ pœna ex pte vtriusq; [b] & iõ solũ qñ ẽ pœna ex pte vtriusq; vel saltẽ ex pte actoris [c] hẽt locũ illud qđ dř ꝙ pœna nõ est soluẽda in foro aĩę, nisi post cõdẽnationẽ, i gl. 1 2.q.2. fraternitas, qđ no. q̃a facit ad multa eliciť ã Pan. i c. finẽ, de dolo & cõ tuma. vlt. no. & i c. Odoar dus & solu. & Host. in ca. fin. de rescript.

2 Quotuplex ẽ pœna? ℞. 6. prima dř canonica vel legalis, q̃ iponiť a iure canonico vel a. ll. [d] de qua i c. statuimus 16 q. 1. & hæc põt exigi tam a clericis q̃ a laicis ẽm Pa. in c. dilecti 4. col. versi. 2. casu pricipali, da arbi. facit c. si q̃s cõtumax & c. sequẽ. 17. q. 4. nã qđ fit l. ꝓmittẽte nõ ẽ peccatũ. 23. q. 3. q. peccat. l. Giac chus. C. de adulter.

3 Sed q̃d si non peccat tenetur ne i foro aĩæ illa soluere? Respon. qđ aut impo niť ipso facto, & sic secundũ Bald. in l i. de vsi. feu. in tit. de feudo sine culpa nõ. amittẽ dic quod licẽt non sit necessaria sentẽtia ad esse, est tamen necessaria ad executionẽ esse, & sequitur Arch. [e] in c. felicis, de pe. lib. 6. vbi dicit ꝙ licet ẽt talia bona trãseant i dñi fisci, & desinant esse crimi nosi sicut i bonis hæretici & illius q̃ cõmisit crimẽ læ sæ maiestatis, ẽt sine snĩa. Tñ necessaria ẽ post modũ q̃ declaret eũ criminosum anteq̃ excussio fiat bonorũ uel alia executio, facit gl i aut [f] de icestis nup. §. 1 in ver. iminere, & i c. cũ ẽm. ll. in fi. de hæreti. li. 6 facit qđ no. Bal. i l. iubemus. §. economus. C. de sacrosancti eccl. & Bar. i l. diuus [g] la 2. ff. de custo. & exhibẽ. reo. & Bur. i l. raptores. C. de episcop. & cleri. vbi volunt quod requiraẽ ꝓcessus declaratorius personę bannitę antequã deueniaẽ ad excussionem bonorum licẽt ipso iure sint confiscata. Itẽ gloss. in Authen. de tabu. §. penultimo i versiculo ipsis tamẽ quæ vult, ꝙ licẽt tabellio a iure sit priuatus officio tamẽ sine sẽtẽtia hominis valẽt instrumẽta. Et hoc sequiť Pan. [h] in ca. cũ nõ ab hominę, de iudi. 8. colũ. Sed limitat verũ nisi factũ esset notoriũ, q̃a in certis nõ est opus cõiectu ris. Intelligo ita notoriũ qđ nulla possit tergiuersatio ne celari. Et ex hoc patet qđ in foro animæ nõ teneť eã soluere an snĩam nec ẽt licet sit notoriũ anteq̃ fiat excusio dictorũ bonorum q̃a teneť illa exhibere nisi sibi ꝑcipiaẽ vel ab eo petãt cui cõpetunt. Nec q̃s posset ea auferre, nisi ꝑcedat snĩa declaratoria, vt patet ꝑ ea quę dixi. §. assatinus §. vlt. Sed hic aduerte qđ qñ talis pœna applicat bona alicu⁹ alicui puta fisco vel alteri ipso iure ꝙ licẽt talis ante sententiam non teneatur (vt dixi) dare, tamen non poterit ea titulo oneroso in alium trãsferre, neque fructus etiam talis rei. Ratio quia si condemnaretur per sententiam fiscos vel ille cui fuerant applicata vendicaret ea a quocunque cum fructibus medij temporis, nec teneretur restituere pretiũ, nisi aliquid loco pretij inueniaẽ apud alienantem vel ipsum pretiũ. vt in dicto §. 1. in Au-

a Quia patitur interesse] pone exemplũ i c. finẽ litibus de do. & cõt. 1. vbi opponens exceptionẽ & nõ volens vel nõ potens ꝓbare debet cõdennari actori in expẽsis, & si nõ est soluendo aliter est cõdemnãd⁹.

b Ex parte utriusque] Pone exẽplum si non das mihi 10. in Kalendis ꝓmittis duo nomine. pœnę, certẽ illa duo actori non abfuerunt, & reo nõ aduenių̃t ex aliquo lucro.

c Ex parte actoris] Põt dici exemplũ, si non restitues rẽ Martini quã abstulisti ꝓmittis dare x nomine vel loco ei⁹ tũc ex parte actoris ẽ pœna, q̃a non abest aliquid ex parte verò rei non est pœna, ex quo alienũ restituit.

d Vel a legib⁹] Vt si q̃s fecerit furtũ soluat 10.

e Et sequitur Arc.] Vide Ge. in c. ꝓ humani. §. sacri, in 4 col de homi. q̃ illa optimẽ tangit allegando aliqua exempla.

f Facit gl. in d. auth.] Vult tñ illa glo. ꝙ fructus medio tpe ꝑceꝑti ꝑdãt & quia est malę fidei possessor.

g Et Bar in l Diuus] dicit nãq; ibi Bar. secundũ D. & nunq̃ alibi inuenies, ꝙ exbanniti non debẽt statim puniri cum capiuntur, & non habẽ tur ꝑ cõfessis nisi cõtneant in l. municipali. sed debet quęri de crimine quasi de re integra, licet cõtrarios multũ faciat Fig. Idẽ Spec. ti. de accu. §. sequitur vers. sed pone secus tñ est secundum statuta Italię q̃a practicatur ꝙ faciunt reũ cõfiteri sine alio ꝓcessu, & sic procedunt ad executionem.

h Et hoc sequitur Pan.] Scilicet ꝙ in pœnis ipso iure impositis requiritur snĩa declaratoria criminis, ad hoc Ge. in c. cũ secundum de hær. lib. 6. i. § cõfiscatio nis i prin. vbi tenet snĩã declaratoriã requiri, nisi factũ eẽt notoriũ & Ge. referendo Arch. i d. c. felicis, etiã Imo ibi dicit ꝙ in his quæ trahũt secũ executionem absq; facto exteriori nõ requiritur alia snĩa declaratoria, vt qñ ipso facto irrogatur infamia vel ꝙ q̃s fit intestabilis & huiusmodi, vt ibi per eũ.

Auten.de inc.nup.per glo. & c.cum secundùm leges. facit.l.si cum dotem. S. vltimo.cum l.sequen. ff. sol. matri. Et ideo nè sint causa damni illius cui alienat non potest secundum conscientiam & etiam sine peccato mortali, nisi alienasset ꝓ comedēdo & huiusmodi, quia argumento eorum quę not. [a] Barto.in l. post ff.de donatio. talis administratio bonorum necessaria (vt ē supradicta) non est pręfatis interdicta, sed solum voluntaria, allegat.l.reo.ff.de solutio. l. peto.S. prædium. ff. de legatis secundo.& l. alienatio.ff. familiæ erciscun.nisi alias esset soluendo, pro damno dato, vel nisi ei reuelaret conditionem rei ita esset si modo tale delictum, propter quod sua bona sunt fisco applicata, potest aliquo modo probari. Sed si esset totaliter improbabile, posset alienare etiam titulo oneroso. Titulo autem lucratiuo alienare benè posset. Et sic intellige & limita [b] Bal. vbi supra & in d. ca. ęconomus. & Panormitan.in dict.cap. cū non ab homine, & Ioa. Andr. in c.pro humani.de homi. libro.6. in nouella. Si vero pœna [c] non imponitur ipso facto, sed venit imponenda, sic similiter non tenetur ante condemnationem. l. eius qui delatorem.in princip.ff.de iure fisci, & ante condemnationem potest disponere quomodocunq; vult, qa eius est res sua licèt posset ea priuari. Et nota secundùm Barto. [d] in l. fina. ff. de pœnit. & in l. in onerarijs.ff de actio. & [illegible]igati. quòd hæc pœna in iudicio nō potest exigi post annū, sed solùm infra annū postquam quis eam incurrit. Et hoc intellige qn̄ est merè pœna tā ex parte rei, licèt fallat in aliquibus casibus, de quibus vide gl. in l.in onerarijs prædicta, & secundū hoc tene gl. in d. c.fraternitas, & istud serua & licèt aliqui aliter sentiant, & male.

4 Vtrum ad incurrendā pœnā quæ ipso facto imponitur negatiuè requiratur monitio? [e] Respon. Innocen.in c.extirpandę, de pręben.quòd non incurritur ante monitionem. Panor.ibidem tenet quòd nō requiritur, sed ipso facto incurritur.est gloss.in l.prima in ver. reddere. C. de his qui. vt indi. ꝓ qua Bartol. in. l. in cognitione. ff. ad Silleia.ɔcludit ꝙ pœna apposita ante vindicanti mortem defuncti ipso fa-

a Arg.eorum quæ no.Bar.] Est in 4. col. ver. secundum. tempus est post delictum commissum &c. vbi determinat, ꝙ non valet donatio post delictum cōmissum.propter quòd ipso facto sunt bona publicata vt in casu Auten.incestus, & in corpore vnde sumitur. C. de incest. nup. & in c. cum sm̄ de hęr. li. 6. Et ante accusationem. Rō ē qa nō hēt alienans dn̄ium cū statim amiserit. Sunt tn̄ qdā delicta pp quæ & si non statim bonorum dominiū perdatur interdicitur tn̄ ī ipso iure administratio vt in casu l. q̄situm.ff.qui, & a quibus, vbi qui cōmisit crimen læsæ maiestatis, non pōt manumittere Idem in l.ex iudiciorum ff. de accusatio. ni.tunc alienare non potest. Fallit dicit Bar. in alienatione necessaria ll.hic al legatis. Intellige inquit Bart. pro suis alimentis, aduocatis, & scripturis ad eū pertinētibus. tn̄ gl.in d.l.reo. & in d.l.ex iudiciorum. vł tenere ɔ̄riū, Sed Barba.in additio.ad Bar. in d.l. post ɔ̄ctū dicit gl ꝓcedre, qn̄ alienatio eēt facta ꝓ minori precio &c. Et sic intelligatur. l fi. C.ad l iu.maie. Vel fortè fallit in casu illius legis. Vide etiam Pe de Ancha.cōsil. 152.&c.

b Limita] Etiā gl.& do in l.1.ff. de infami. quæ dicit, quòd quoties lex notat factum, quare aliquis notetur, ipso iure tunc notatur ipso iure vel ipso facto, & sic non requiritur sententia condemnatoria. Quod est verū, bñ tñ requirit̄ snīa declaratoria, vt hic, not.ét ꝙ vbicunque lex pœnā imponit ipso facto, non est locus poie. Ita dicit glo.in clemen.1.in ver. ipso facto in fi. lt stat.mo. quam allagauit pro singula. Bal.in auten habita.ne filius pro patre, & idem Bal.in l. 3.in 3.colum.C.ne ex delic. def. quod vbicunque bona publicātur ipso facto non requiritur ꝓcessus Facit tex.& qđ ibi not Bal.in Autē. incestus. C de incest.nup.

c Pœna] Bar.in d.l. post ɔ̄ctū. & vbi s. in 3 membro dicit. Delicta qb⁹ nō interdicit administratio, vt ē reguiariter. vt l auferē. § in reatu. ff.de iure fis. & tūc si alienatio est irreuocabilis, vt manumissio. interdicitur. vt l. q pœnę priuci. ff.d manumissio. Sed si ē reuocabilis non interdicitur.vt d. l. post ɔ̄ctū. Sed si ē facta in fraudem reuocatur. allegat Bar.plura infra vt ibi patet.

d Et not.secūdū Bar.] Aduerte ꝙ Bar.dicit si statutū ē factū a populo, ex quo illud statutū est ɔ̄ ius ciuile actio erit perpetua, q ex illo statuto descēdit, qa illud statutū ē ppetuum. Si aūt statutum esset factū ab aliquo Præside, Episcopo, Duce, vel marchione, actione pœnales ex eis descendētes sunt annales, & anno tantum durant. Bar. vero in d.l. honorarijs, latius loquitur, Et dicit ꝓsequutorias ex parta rei & actoris esse annuales. vide ibi.

e Monitio] Exemplum. Si quis non fecerit residentiam &c. vide Pa. in c. excommunicationi. de rap. Et quod scripsi. Excommunicatio.7.Casu.10.

Sed

ĉto incurritur, quo facultatem habuit uindicandi, & non uindicauit. Est etiã glo. in Cle. 1. de hære. & bonus text. in c. cupiẽtes post principium, de electio. li. 6. Sed tu concorda ꝙ opinio. ª Innocent. quam etiã tenet Ioan. And. in c. licèt. de electio. libr. 6. & multi alij, est vera quando ius non præfigit terminum. opin. verò Panormi. & Bar. intelligitur ubi ius præfigit terminum, quia tunc terminus interpellat ꝓ homine c. potuit. de locato. & sic concordat Geminia. in d. c. licet. Sed ubi ius im ponit pœnam affirmatiuè ipso facto, sic non requiritur monitio. Et not. quòd tunc dicitur imponi pœna negatiuæ, quando ponitur contra omittentẽ siue non facientem quod facere tenetur. Affirmatiuè uerò ponitur quando infligitur cõmittenti seu facienti aliqd quod non est faciendum, quod bene nota.

5 Vtrum pœna imposita a iure in uno, uideatur imposita in alio, quando illa duo in iure æquiparantur? Respo. quòd sic. ᵇ per text. cum gl. in uer. mente. in c. si postquam. in fin. de electio. libr. 6. facit gloss. in c. primo de postula. prælato. qui dicit, quòd dispositio etiam pœnalis concepta in electione ᶜ procedit etiam in postulatione, quia per postulatione peruenitur ad electionem. l. oratio. ff. de sponf. sequitur hoc Pan. in c. de multa. de præbend. & in c. fina. de mutu. pet. Sed ego in fauorabilibus habeo pro induḃitato, quòd dispositio concepta in vno extẽditur ad aliud quando æquiparatur, per auten. item si quis liberos. C. de natu. lib. vbi pater habens plures filios naturales ex ea quæ poterat esse vxor, si vnum filium naturalem in aliquo legitimo documento appellans simpliciter filium naturalẽ legitimasse videtur omnes alios filios naturales, qui confratres sunt, quia habent eandem conditionem. Sed quò ad pœnam est glo. sing. in contrarium in clemen. prima de consangui. & affi. & gloss. in clemen. quoniam. de vi. & hone. cleric. in versic. sanctioni. quæ dicit, quòd pœna apposita contrahentibus matrimonium non extenditur ad contrahentem sponsalia, vnde dic, quod quando aliqua duo in iure sunt parificata communiter, & est eadem ratio expressa, tunc statutum in vno extenditur ad aliud etiam in pœnalibus; ᵈ sed quando non sunt communiter parificata, sed solum in aliquibus casibus tunc non extenditur. Similiter licèt sit ratio eadem tamẽ non extenditur pœna sed solùm prohibitio. ᵉ nisi rõ sit expressa, quia tunc extẽdetur ẽt quò ad pœnam. vt supra dixi. Lex §. 6. Et sic intellige gloss. sup: adicta, & limita etiam glo. in cle. vnica in ver si. sacerdotium. de offi. vnica. Et gloss. in c. constitutionem in vers. prorogamus de reg. li. 6. Et gl. in regula. quæ a iure de regulis iur. lib. & sic concorda.

6 Vtrum pœna quę imponitur ipso iure habeat locum in eo qui peruenit ad actum propinquam delicto? ᶠ ℞. secundũ Pan.

ª Sed tu cõcorde] Dic tu secũdum Pan. ubi s. Quãq; metu pœnę inducitur qs a lege ad aliqd faciẽdũ, & tunc eo ipso quòd habuit facultatem faciendi & nõ fecit pœna est cõmissa. vt in casu huius. §. Et cũ ecclesia militans, possit punire & pœna astãcere oĩno occultũ, & licet pœna non habeat locum quo ad uos, habet tñ locũ re ipsa, & quo ad Deũ. vt ĩ glo. in cle. 1. de hæreti. eò ipso ꝙ tatis non resi det siue cã, vel non ponit uicarium. & habuit facultatẽ faciendi, lex priuat & inijcit vinculum suũ. Sed quia hõ põt dubitare, vt ex cã nõ fecit residentiã, iõ ꝑmittitur monitio, & sic quoad certificationẽ ecclesiæ militãtis. Et hoc mõ saluat opin. Inno. vt ꝓcedat quoad ignorantes. Sed si possit ꝓbari ex cõiecturis ꝙ habuit facultatẽ residendi erit priuatꝰ sine alia monitione, qa qđ est certum naturæ est certũ legi. l. si pñ. ff. de sol. & plus hoc placet ꝗ distinctio hic posita, quia in casu isto semper sit terminus ꝑfixus, & a principio ĩcipiat currere tꝑs. Et tenetur cũ possit facere, ut patet per ꝑdicta De his vide Bal. in l. ita stipulatꝰ ꝫ ver. ob... & q. principali.

ᵇ Rñ. ꝙ sic] Pone exẽplũ, Nũqđ dispõ, qđ electionis confirmatio non valeat si qs redit de curia sine lĩa, sicut si qs nõ iret ad curiã, qa paria sũt nõ venire, & venire & sine lĩa recedeř, & si hoc casu pœna nõ restringitur, & idẽ est de ꝓuisione.

ᶜ In electione] Quæ erat ꝙ eligeres sciẽter indignũ ea uice potestate eligendi sũt priuati. ut in c. cum in cũctis.

ᵈ In pœnali] Exemplũ si monachus aduocauerit faciat disciplinã extẽdetur ad canonicos regulares, & oẽs religiosos, q. rõ nulla est exp̃ssa ꝑ religionem.

ᵉ Prohibitio] Pone exemplũ ĩ cle. dudum. de sepul. ubi oẽs religiosi ꝓhibẽt ꝑdicare ꝑdicãte ꝑlato, seu faciẽte corã se solenniter ꝑdicare. Sed solũ minores, & ꝑdicatores tenẽt soluer illã quartã.

ᶠ Propinquũ delicto] Exemplũ, Aliquis uult facere furtum, & non facit, nunquid puniatur? Hanc qõnẽ mouet Bal. in l. si qs non dicam rapere. de epi. & cle.

a Nisi perfecerit actum] Vide glo.sing. in clemen. nulle ll. mo. & quae notaui supra. Excommunicatio r.§.78.in prin.

b Non sufficere inchoasse] Ratio est quia verba statuti debent intellige in casu vero, & non ficto. l. .. §. haec verba. de nego. gest.& in c.in no ttra.de immunit. eccle.&c.

c Statutu] nun. q d statutum puniens maleficiu habeat locum in eo qui non perfecit illud deli. ctum. Bart. in l. i.ff d sicca q nó. Idé tenet Pa. in ca.inter,de pur. ga.c.referens i llud dictu p eo quod ibi decidi tur,s.q si statuto caueatur q cóui. ctus de crimine puniatur tali pena Anciés in pur gatione licet ha beatur p cóuicto tñ debet puniri illa pœna statu taria qa non est vera conuictio, sed presumptiua & iterpretatiua. Et statuta nó ha bent locu nisi in casu vero.l 3.§. haec verba. ff.de neg.gest.& sic ñ vr sufficere actu propinquum fa cere,de quo vid latius Pa. in c. insinuatum. de simo.Et qd not. idem Pa in cap. vnico.circa fi. d plus peti.vbi di cit q statutu lo. quens de emun. ctio, nó habac lo cum in eo q có. fessus fuit.Dictu in Bar.in d. . . Rie se c & sequitur Pan. in c. multe res.d ien. excói. Idem tenet Bal. in §.iten lea cur

Pa.in c. 1. 3. col. ver.& ex prædictis de eo qui m... in poi. q non. nisi perficerit actum,[a] licet aliter sit pu niendus arbitrio iudicis, quod pbatur in c. cum in cúctis.de elect.iuncto.c p. petuo.eo.tit.lib.6.& ibi gl. n.Secus de pœna quae ve nit imponenda per decre tum iudicis,quia sic puni tur ac perfecisse ex qui per uenit ad actum propinquu & in l. .si quis non dicam rapere.C.de episco. & cle ri.l. si qui cum telo. C. de sicca. Hoc tamen non ha beret locum in pœnis per statutum impositis, quia verba statuti exigunt actu perfectu.Ita not. Bar.in d. l.is q cu telo,& ió non suf ficeret inchoasse.[b] Aduer te in secundu Pan. in cap. Raynaldus,de testa. quod incurrit pena apposita ǫ ve nientib[9] sicut facto ex sola, ǫtrauentione de facto.quá quam non habuerit iuris. effectu.vt patet in d.c.Ray naldus,& etiam si contra dicit d iure.l.nuda.C.d ǫ trahé.& cómu.stipu. Item not.Bar.in l. qcúque C.de ser.fugi.q vbicúque d pœ na capitali vel corporali loquitur subintelligit do lus.ff.de in litẽ iur. l. 1. & in l.in actionibus. & insti. tu.d inspec.tur.§.inspect[9]. Sec[9] in pecuniarijs pœnis,

vt.C.de noxa.act.l. si serui. Idem tenet Saly.c.in l. pe nultima. C.ad l. Corne. de sicca. Idem Bal.in l.data o pera. C. q accusa. nó poss. Idé.Paul.de Cast. in l. pri ma.C.vbi sena. vel cla. fa cit gl.in ver.sint eloquuta. in l.quid ergo.§.ex cópro missó.ff.de his qui not. in fami. & gloss. in uersic. ve rum. in l. & si seuerior C. ex quibus cau.infa.irroga. Et ibi Bal.dicit quod com mittens per lasciuiam,pu ta currendo equum ho micidiu nó debet occidi, licet statutum [c] dicat q homicida decapitetur.

7 Veru sufficiat ad obser uantiá legis soluere pœná solum quado prohibet sub pœna. R. vt supra.Inobe dientia. §. primo & illud serua in conscientia,in fo ro autem contentioso suf ficit.facit gl.fin.circa fin.in ca.dilecti de arbi & in aut. de iudi.§. quia vero. colu. 6.vbi patet qđ pœna solu ta quae erat in cópromisso non potest peti alias agitui stetur sententiae,nisi addatur vt soluta pœna stetur arbitrio.ff. de transactio. l. pe. C. eodem.& l. cum & proponas.[d]

8 Secunda pœna dr con suetudinaria [e] d qua in c. dilectus d offi.ordi.sed ho die nó é in vsu,sed si esset

sufficit si sit inchoatum. Idé tenet Bal.in l.si quis nó dicá rapere 3.col.C.de episc.& cle.Et Ang.in l. .§. haec verba.ff. q quisque iur. Et addo q etiam in statutis requiritur q actus sit perfectus,q etsi statum dicerent,si quis voluerit facere tale qd pœna

... quiritur ad pœ nam imponéda q actus sit perfe ctus nec suffi. 10 sola volútas, & exponitur illud verbu voluerit. i. volútariae fe cerit. Ita elegá ter determinat Bar.post gl in l. fin.ff.de re iudi. Idé quod Bart. dicit in d. l.1.10 ... d. An.in c. a.pe.col.de eo q mit.in pos.Et vi de omnino qđ not.Bal. in c. si. a. col. de cófue. Et dicit Bald. in d.l. si qs non di cam rapere & in l. fugitiui C.de serui fugi. Si sta tutu dicat. Quicunque pœna ue rit bladu ex ciui tatem,puniatur tanta pœna, nó habebit locum in eo q captus é in itinere dú por tare ex quo sta tutu vetitur ver bo futuri tépo ris.Idem Io.An. in addi. Specu. ti.d pta. i prici.

d Proponas] Illę leges loquú tur in tráiac. sed gl. é sing. ibi p hoc. Adde tñ gl. no. in c. potuit. d lota. i ver.bié núc, q vult q si pductor facit pa ctu , si nó soluat pefionem possit expelli. postea pmittit pœnam si non soluit pé- sionem,rato ma nente pacto. Nú quid poterit expelli exacta pœna.dicit gl.q sic.Idé no.in l.2. C.de iu.emphy.

neln antiq.de pub iudi.Et vide Petr de Anchar. in repeti c.canonum sta uta.in 6.principali qõ. 10 31. colum illius quęstin.versi & si statutum. Vbi dicit q si statutum exigit factum consummatum, non

e Consuetudinaria] Exemplu in c 2.de delic.pue. Vbi ille eps volebat exigere centum solidos ab. H.

in aliquo loco posset exigi ēt a religiosis,ª ut ibidem.

9 Tertia pœna dicit̃ contumaciç punitiua. Hęc de iure ciuili petabat̃. vt in l. 2.§.emancipatus.ff.de colla.bo.& C. de modo mul. l.illustris,sed de iure canonico nō potest peti apertè secundùm Host. titul. de pęn.§.quę. & quibus. ver. item imponere. cum seq. nisi quantum est interesse sum.c.1.de dolo & contuma. vel nisi petatur ad satisfactionem iniurię. vt in c. olim de iniurijs, iudex tamen si habet potestatem mulctandi sicut habet ordinarius.vt in l.1. in fin.ff. de iudicijs, benè poterit exigere. ᵇ

10 Quarta pœna dicit̃ iudicialis, & hęc pōt peti à quocunque, facit ad hoc c.fin.de dolo & contu.Vñ licitè clericus agit ad extimationē iiurię ᶜ sibi illatę.

11 Quinta pœna est arbitralis,& hęc petit̃ ab eo q non seruat a bitriū c.dilecti.de arbit. & hæc pōt peti a quocūque.ᵈ vt in d.c. dilecti.& ibi gl.s̃m tñ Hostiē.de ęq̃tate nō dēt peti, nisi q̃tū ē interesse partis.

12 Sexta pœna dr̃ conuētionalis quā partes ex̃ iudiciū inter se imponūt, & peti pōt quātū interest. l. prędia.ff. de ac.emp. & vendi.s̃m Host. & do.An. in d.c. dilecti. Sed secundū Inn.in c.suam,de pe.& Pan.in c. dilecti. potest ēt peti si excedat interesse,ᵉ nisi sit in fraudē posita, sed non credo a clericis vel religiosis, secus a laycis, & p̃sumit̃ in fraudē vsurarū posita, quando simpliciter est posita super p̃missione quātitatis,ᶠ vt in l.cum allegas.C. de vsu. & ibi per doct.& in l. Iulianus.§.idē Papinianus.ff de act. emp. & ven. & Bar. in l.rogasti. §.1. ff. si cer. pe. & Canonistę in d.c. dilecti. Secus esset si apponeretur super facto. vt in d. iuribus. Similiter non pręsumeretur in fraudem, quando promittitur quantitas, & postea factū, & vltimo pœna secundum d.Ant. in d.c.dilecti,& allegat Butri. in d. l.cū allegas. Bar.in d. §. 1. & eū sequor, nisi cōtrahēs esset vsurarius, q̃uis Ioan. And.i 3.additio. ad Spe.ti. de solu.& obl.§.1.1. col teneat, q̃ p̃sumit̃ i fraudē. & allegat Dyn.in d. l. cū seru⁹. ff. de cōdi. & demon.& ût intelligas pono exēplū, Promitto tibi soluere centū, & nisi dedero dabo tibi decē,p̃ pœna p̃sumit̃ i fraudē qa sup quātitate. Aliud exemplū, Promitto tibi facere domū,portare ligna,

eo quia filius docentis in ludo sagittādo extinxerat quendam.

a Etiam a religiosis] Sit rationabilis per no. in ca. de consue.

b Poterit exigere] Et in l.vnica.C. si quis in sdi.nō obten.nota.in c. pen. de homici. lib.6.& in ca.licèt.. le pen. De delegato dic vt legitur & no. in c.de causis.de offic.delega.De arbitro not. in c. cum dilectus.de arbi. Caueat tñ iudex nè cā auaritię pœnas exigat.Vñ consulit̃ iudicibus ecclesiasticis pœnam exactam in pias causas conuertere,si volunt euitare suspitiō ē auaritiæ. vt nota.in d.c.1.d homici.lib.6. & in d.c.licèt.de pœnis.

c Ad extimationē iniuriæ] Cui aût debebat applicari ista pœna, si iniuriatus est clericus vel religiosus,dic q̃ religioso læso, pœna applicabitur monasterio, & rō qa q̃cquid datur monacho acqritur monasterio. ca. cū ad monasteriū. de statu mo.Clerico aût sæculari læso,ei dabitur, intellige tamē emēda p̃sonam clerici tāgente, secus in illa quę tangit ecclesiā, quia ecclesiæ dabitur secundum doc.post glos.in c.parochianos. de sen.excō. Et no. q̃ in casu in quo monachus vellet remittere iniuria factā,sibi nō tñ posset impedire quin ageret monasteriū.secūdū gl.in d.c.parochianos,q̃ allegat simile de filiofami.q si remittat,pater tamen agere pōt p̃ iniuria arrogata filio vt ff. de pac. l. in persona. Imo etiam si fieret filio volenti,pater agere posset.l.1.§. vsque.ff. de iniu.

d A quocunque] Patet ēt in c.per tuas.eo. tit.& rō quia imponitur vt puniatur contumacia nolētis obseruare p̃missa, & vt alteri parti satisfaciat de laboribus & expēsis. Itē hęc pœna cedit loco rei promissæ, si tamē pars nō posset ex toto implere laudum, puta q̃ī inops, licèt d rigore iuris cōmittatur in totum, tñ non habet peti, vt hic dicitur,& ita loquitur. c. suam de pœnis.

e Si excedat interesse] Vñ lex considerās difficultatē,quę versatur in p̃bando interesse,cōsuluit vt loco eius apponat̃ certa pœna,& sic releuetur ab onere p̃bandi interesse. vt Insti.d verb. ob.in fi. Et hoc qđ dicitur hic,q̃ nō debet exigi, intellige de honestate,exēplū pōt poni in pœna apposita in cōpromisso facto cum pœna.

f Sup p̃missione q̃titatis] Præsumitur ēt vsura si obligationi inutili adijciatur factū, vt ē qñ mutuo tibi decē cū hoc,vt vltra illa decem facias aliquid pro me.gl. est in rogasti. §. si tibi dedero.ff. si cer.pe. Intellige tamen prędictam glo.procedere secūdū Bar. & Ang.ibi qñ tale factū est augmentatiuū oblōnis,sec⁹ si nō est augmētatiuum, sed p̃ illud magis esset cautum creditori.Vt mutuo tibi 10.cum pacto, vt tenearis mihi dare tot pignora, istud dare pignora non auget oblōnem, sed per illā magis cauet creditori.Ita intelligit gl.in l.sed & si q̃s.§.si ff.si q̃s cau.Hinc dicunt docto. q̃ Bononienses vsurarij exercebant talem

lem cautelā. Mutuo tibi 10. cū pacto vt tenearis venire ad standū sub per hospicio, donec solueris, & si non feceris tenearis dare quatuor noie pęnę. Illi dicebāt non esse vsurā, qa illa pœna adijciebatur facto, secus si adijceretur quantitati, tunc ista sit vsura. vide Albri. & Alex. i d. § sitibi dedero. Et ordinariè p Bart & oēs in l. stipulatio ista §. alteri. de ver. obli. Et Bart. in l. cum fereus. de condi. & demon.

a Et vltimo pęna] Rōne quia hoc fecisti, vt esses magis caut° nō pp solutionē tardatā, sed qa non do pignora.

b Euadat] Vide ā. Iuramētū 5. §. 30. ō nō soluētes puta cēsum &c.

c Nō ligat] Ex quo nō deliquit c. 1. de re iudi. lib. 6.

d Absolutione] Vñ ēt quo ad alios effect° puta, vt ille puniatur fnia nnn ligabit.

e Snia papæ] qa fnia hoc casu nō infringit ex defectu ptātis, sed potius voluntatis. Quę volūtas dicitur potius ꝑ un. in pāpa tanq̄ sublimi q alio. arg. c. di. c. a. & facit. c. in causis. de re iudicata.

f Nisi quantum interesse] De hoc ēt. glo. ad litterā in c. conquestus de vsu in gl. magna in fi. ad hoc c. suam de pe.

& nisi fecero soluam pœnam sic non præsumitur in fraudē quia ē super facto. Aliud exemplum, promitto tibi centum in tali termino, & ꝓmitto venire ad iudicē, & recipere præceptum de soluēdo vel dando pignora & si non fecero, ꝓmitto tibi soluere pœnā, sic non ꝓsumit, qa licet sit primo quātitas, iñ post est factū. Et vltimò pœna.[a]

13 Vtrū ille qui ex impotētia nō facit ad qd̄ obligat sub pœna euadat? ℞. q̄ si loquimur de pœna iuris vel statutorū sic est clarum q̄ non incurrit. Idem dic de sententia iudicis generaliter imponentis pœnam, puta excommunicationis secundum Fede. consi. 93. & sequitur Pan. in. ca. P. & B. de offi deleg. quia verba gñalia debent intelligi ciuili modo. argu. l. si cui. ff. de serui. & in l. ratum & in l. qd̄ dicimus. ff. de solu. Si autem specialiter imponit pœnā puta nisi compareas tali de excōico te, tūc fm Pan. in ca. cū super causa. de testi cog. i versic. ego i hac. q. si ex fnia apertè constat q̄ iudex voluerit eū ligare siue posset vel nō, sic cum fnia sit nulla cū contineat intollerabilem errorē nō ligat.[c] c. per tuas de sētent. similiter non ligat si appareat quòd nō voluit ligare impotentem, puta qa dicit si contempseris vel si dictis literis cōparere &c. qa non potēs, nec contemnit nec differt. vt dicit glo. i c. quā sit. i vers. distulerit. de elect. li. 6. Si verò non pōt perpendi mens iudicis, sic quo ad Deū non ligat, sed

quo ad ecclesiā & nos sic & sic intellige gloss. i d. c. vnico in ver. occurrerit. 4. quæsti. 5. & in d. cap. cum super causa in ver. depositionis, sed tamē ꝓbato impedimē to nulla indiget absolutione[d] secundum Hostien. & Spec. placet etiā fm Pa. in d. ca. cum super causa, si esset fnia papæ,[e] quia debemus præsumere qd̄ noluerit eum ligare. arg. c. vt nostrum. ut ecclesiastica bñficia, & sic non esset irregularis licet celebrasset, qd̄ bñ not. Si autē loquamur de alijs pęnis, sic certū est q̄ in foro animę peti non possunt fm Sco. i 4. dist. 15. q. 2. nisi quantū interesse[f] importat. facit. c. significante. de pigno. & c. 2. de consti & c. ex literis. de in integ. resti. & ad l. in cendiū. C. si cer. peta. quæ vult vt incendium non liberet, qñ quātitas est ī obligatione, quia cum obligatio sit in gñe. vt ff. ad l. fal. l. in ratione. 2. §. diligēter totum genus perire non potest? ℞. q̄ qñ consistit ī gñe obligatio vers ēt q̄ obligatio ex impotētia non extinguit, licet liberet a pęna ppea dicit Arg. in l. rescriptum. in prin. ff. de pac. q̄ ēt si teneamus q̄ fiscus hēat ꝰ tacitā hypothecā in maleficijs ɔtra delinquē tē, non iñ ꝓferiur creditorib. imo creditores præferuntur ei. allegat tex. cū sua gl. in l. unica. C. de pe. fisc. li. 10. Ratio quia talis tractat de lucro captādo, & creditores de dāno uitando, facit. l. fi. § licentia. C. de iu. deli. & l. unica. C. de ipo. luc. descrip. li. 10. & l. fi. C. d codi. qd̄ no. bñ ꝓ exigentib. pœnā ultra iteresse suū, ab illis q sūt nō soluēdo, qa tenenē restituere eam creditorib°.

4 Quid si obligat° sub certa pęna ad aliqd faciēdū uel dan. ꝓ pte ipleuit & ꝓ pte nō, ex culpa sua? ℞. Pa. in c. tuā de pę. qd̄ si obligatio est diuidua non ɔmittit pęnam nisi ꝓ parte nō soluta. Si vero ē indiuidua, sic soluet totam pœnā ēt de iure canonico.[h]

g Habeat] vide de hoc Bart. in §. post ꝯdū. ff. de doua. uer. circa prædicta.

h Canonico] Cōmuniter hoc do. Canonistæ tenent in d. c. suā. Rō qa vide iuris est patria ad partem qd̄ est totius ad totū.

e pastoralis. ver. Itē cum totū. de offi. dele. Sic ergo de iure canonico potest peti pœna in totum si non implet ꝓ ctus pœnalis. vt c. dilecti. de arbi. nec ob. d. c. sua, quis non negat quin pœna potuerit ꝓ rata exigi, sed quia erat maior pars soluta, ꝓ impotentiā ibi dicti clerici ꝓsumens tur non soluisse iō egras suadet vt exigatur pœna pro parte.

Et quando dicatur obligatio diuidua, est qñ solutio partis per se valet quò ad partē tm̄, quātū totū ad se totū. Indiuidua verò dicitur quādo nō valet illa pars p se. Exemplum promisi tibi scribere bibliā & decretū sic, si scripsi solū bibliā non soluam pœnam in totum, quia obligatio est diuidua, quia biblia per se valet secundum totum suū, secus si promisissem scribere bibliā & scripsi quatuor quaternos, certè non valet pro biblia, & ideo obligatio erit indiuidua, qa ad nihil per se valere pōt sine alijs, de hoc plenè not. in l. stipulationes non diuiduntur. de ver. obl. & in d.c. suam. vbi addit gl. hæc vera quò ad pœnam quæ committitur in nō dando vel non faciendo, secus qñ quis debet recipere, puta legatum vel hæreditatē si sic fecerit vel soluerit, quia nisi totū faciet non habebit.[a] vt l. Meuius. & l. cū fundus. ff. de cond. & demon. de quo vide plenè in gl. in §. si plurium. in l. si seruus. ff. si quis cautionibus.

15 Vtrum statuta sint licita quæ solū imponūt pecuniariam pœnā pro homicidio, adulterio & hmōi? ℞. Host. & sequitur Pan. in c. 2. de deli. pue. ꝙ no.[b] quia homines exponunt venales ad delinquen. qa multi bñ timent cruciatus non tñ timent pęnam pecuniariam, vt habeant suū intentum. arg. l. in seruorum. & in l. aut facta ff. de pęn. & i aut. de manda. prin. §. oportet.

16 Vtrum promittens sub certa pęna habere ratum committat pœnam contra uenientes de facto?[c] ℞. secundum Bar. in l. id quod pauperibus. C. de epis. & cle. quæ no. Secus si promisisset habere ratum firmū, quia ratum refertur ad ius & firmum ad factum. vt in gloss. d. l. Sequitur Pan. in c. Raynaldus. de testa. ver. vltimò induco.

17 Vtrum tempus prefixū in odium negligentis currat ignoranti vel legitimè impedito?[d] ℞. secundum Panor. in c. quia diuersitatem, de concess. prǽben ꝙ non. Secus quando negligentis sed in alterius fauorem vt patet in l. genero. ff. de his qui not. infa. vbi tēpus anni currit mulieri ignorāti mortem mariti.[e] & vide glo. in ver. numerandum. in c. statutum. de pręben. li. 6. & not. Spe. de ędit. instru. in §. nunc verò aliqua. ver. ꝙ si executor vbi dicit ꝙ licèt executor testamēti non potuerit exequi infra annum, nihilominus executio deuoluitur ad episcopū. ar. l. nulli. C. de episcop. & cleri. & c. nos quidem. de testa. ratio qa est i fauore defuncti nè diu eius differatur voluntas nō in odiū executoris.

18 Vtrum iudex possit augere vel minuere pœnam legis vel statutorum? ℞. secundum Host. in c. in archiepiscopatu ð raptor, ꝙ si procedit extraordinariè[f] sic potest. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his q not. infa. Si verò procedit ordinariè, sic non potest iudex delegatus. vt not. in c. de causis. de officio delegatis. Iudex vero ordinarius potest ex causa mitigare.[g] vt not. Bart. in dicta l. quid ergo. & sequitur Panormi. in c. 2. de emptione & vendi-

a Non habebit] Hæc est sūia Pa. in d.c. suā, vide plenè ēt p Bart. in d. §. si pluriū, & in d l. Meui⁹. & d. l. cui fūdus.
b Quod nō] In ɔ̄riū tenēt Ange. Salyc. & Pau. de Cas. in l. 1. ff. qđ q̄sq; iur. Sed Bal. in c. ad nr̄m circa mediū, ð pb. tenuit vt hic dr̄. Et oīno ē veri⁹. Quia qđ homicida puniat pęna mortis ē d iuē diuino Matt. 26. Qui gladio ferit gladio perit. Et hoc tenēt Host. Io. An in c. p uenerabilē. ð ele. & in c. fi. de consu. & ibi Arch. in c. duo ista. 23. q. 4. & i c. fi. ne cle. vł mo. li. 6 Bar. in l. 1. in 3. col. ff. de pu iudi. & rō est ꝑm Host. & Ioa. An in d.c. per venerabilē, qa tale statutū est irrōnabile, & icitat hoīes ad delinquēdū. Idē Bal. in c. 1. §. iniuria. ð pa. iur. fir. Angel. de Arena. in tra. male. i ver. ex interuallo. Idē Iasō. p illū tex. in l. 3. in 4. no. ff. ð iureiu. Bart. & Bal. in l. cū lex. ff. ð legib. Idem i furto ꝑm Ioa. And. & Host. vbi ŝ. & sic tene.
c De facto] Pone clarius. Venit Titius ad me dicens, si fratet tu⁹ vendiderit mihi equū habebis ratū, dico sic. Et si nō habebis pmittis 10. noie pœnæ promitto, postea phibeo de facto, quia equū fratri meo subtraho vt nè vēdat. Seq. tur hoc Bar. in l. metū §. volēt. ff. ꝙ metus causa.
d Impedito] Exemplum. Post sex menses a die vacantis pbendę si eps nō cōfert potestas deuoluit ad capitulū. Hoc ips nō currit ipsi epo ignorāti vacationem pbendæ, vel impedito pp suspēsionem, licet illo tpe deuoluat potestas ad papam.
e Mariti]. s. qa a die mortis cōputatur ann⁹ luct⁹, vt possit nubere in capite anni ēt si fuisset medietas anni transacta cū sciuit. Idē in depositiōe testium lugubriū.
f Si procedit extraordinariè] Intelligo ꝙ pęna sit extraordinaria, & tunc si vult mutare pęnā corporalē in pecuniariam. dic vt no. Pa i c. licèt ð pe. Sed qñ agit ad pœnā legalē non pōt fieri cōmutatio pęnę. facit l. 3 C. ne sā. ba. rei. itē vbi inbest scādalū in cōmutatione, vel non subest lgima cā cōmutādi. Sic ñ dēt fieri cōmutatio. hęc Pa. post Host. in d.c. in archiepiscopatu.
g Mitigare] Nō tamen dispēsare nisi in casibus a iure sibi cōcessis.

& venditione, facit. c. at si clerici. de iudi. Ber. verò in dict. c. de causis. in versi. certa. & de accusa. in c. super his. in ver. arbitrio. dicit hoc verum quando potest dispensare super crimine non potest minuere etiam ex causa. Nota tamē q quando quis pluribus legibus pro eodem delicto diuersis pęnis [a] pōt puniri si ab aliquo iudice imponitur ei minor, non poterit aliquo modo puniri alia pęna. vt ī l. qui đ crimine. C. de accus. & ibi Ang. & Sali. in d. l. qui de crimine. vnde tenet Tho. 2. 2. q. 67. ar. fi. ad tertium. q si dimittit pœnam in casu quo non potest, tenetur ad restitutionē cōmunicati, vel accusatori si intererat ei⁹, vt puniretē. Si verò auxit, tenetē reo, cū quo concor. Hostien. & Ray. [b]

19 Verum exigentes pœnam maiorem quā sit damnum illatum excusētur? R. secundum Rodo. q si secūdum consuetudinem legitimam & iudiciū regis exigunt, excusantur, etiam personę ecclesiasticę, quando subest cā, & ordo iuris seruatur, nec est corrupta intentio. vt. s. hoc faciāt ꝑpter auaritiā, sed propter iustitiā tutius tn̄ esset [c] pauperibus erogare illud pl⁹.

20 Verū pęna apposita super contractu nullo, vel q nō tenuit, vel ipso iure, vel ꝑ sn̄iam iudicis reuocat⁹ est, sit soluēda? Respon. Inno. ī c. 2. de pca. q non, qa vbi pricipale nō tenet nec accessoriū [d] c. iter dilectos §. cęterū. đ fid. istr. c. si diligēti. de fo. compe. c. q̄relā. ne pręla. vices suas.

21 Cui dēt applicari pœna? R. q pęna iuris & sta-

a Diuersi pęnis] Nota secūdū Bar. in d. §. pęna grauior. Quod si duplex pęna imponitur delicto in diuersis legibus, vna tantum debet puniri, vt hic. & l. senatus ff. de accu. Si verò in eadē lege Aut copulatiuè, & potest imponi vtraque. vt l nemo la. 2. C. de episcop. audien. Aut alternatiuè & vnam tātū. vt C. de ser. fugi l. si fugitiui. & l. Pedius. ff. de in. cen. rui. naufra. & l. 1. § expilatores. de effra. & expilat. Aut apponitur absolutè, quia non est ibi copulatiua neque disiunctiua, tunc assumēda est benignior interpretatio, vt vna tantum imponatur. vt d. l. de interpretatione, de pœnis, licèt forte secus aliàs. vt no. in l. alienatum in fi. de verb. signifi. Et Dy. in c. in alternatiuis. de reg. iur. in 6. Et ad istum. § vide quæ sing. dicit Bartol. in l. 1. in prin. ff. ad tur. pil. Vbi dixit q quędam est pœna, quę īfligitur a lege ipso iure, vt pœna infamiæ & similium. Et in ista nil valet dispositio iudicis nisi causa cognita. vt ff. de fur. l. non potest. & ff de iniur. l. Diuus. Quædam est pœna quæ imponitur facto hominis, & in ista iudex ante sententiam potest augere vel minuere, post sententiam verò functus est officio suo, & amplius non potest se intromittere exigendo maiorem vt l. iudex. ff. de re iudica. Si tamē minueret causa cognita non faceret litem suam, nec puniretur. per no. in d §. pęna grauior. Ex his dixit Inn. in c. 1. de cōsti. q iudex ratione emergentium causarum potest pęnam transgredi. Et ideo licèt iuret seruare statuta, potest tamen lex transgredi secundum eum. Quod videtur sequi Bal. in l. & si seruior. C. de infami. Bene facit quod no. Barto. in l. 1. ff. vi bo. rap. Et adde Bal. in d §. pęna grauior. & in aut. hodie. C. de iudi. qui hoc limitat. Et in l. 1 C. de præci. impe. offer. Vbi propter enorme crimen licet legem transgredi. Hoc habet locum in magistratibus maioribus, secundū limitationē Bal. in d. Aut. hodie, non autem in minoribus, vt in potestatibus, quia habent seruare statuta ad vnguem, vnde licèt quid committatur arbitrio libero iudicis per statutum, iudex nō dēt illud excedere nisi causa cognita, imo debet expectare vsque ad finem causæ. d. § expilatorea. Et dixit Bald. in c. 1. §. iudices. de pac. iur fir. q arbitria ideo dantur iudicibus, quia quandoque nouam, quandoque veterem actus desiderant prouidentiam. secundum Inno. in c. 1. de constitu. Et ibi Ios. And. dicit. Non debet habens arbitrium fulminare, & arbitria quæ dantur intelliguntur concedi secundum mentē legis & arbitriū intellect⁹ seu rationis secundū Bald & per hoc sequitur q facit litem suam. secūdum Ale. in l. 1. in fi. prin. ff. de appel Quæ autē sit causa augmentationis pœnę. dicit Barto. post glo. in d. §. pęna grauior, q erit quando multis crassantibus corpus erit exemplo. vt in l aut facta § fin ff de pęnis, & ibi ponitur pro consideranda causa, locus, tempus, qualitas, quantitas, euentus. Diminutionis autē causa erit inuentus, senectus, qa fuit homicidiū sine dolo, vel qa dolore nimio cōmotus, qa iuenit adulteriū cū vxore &c. Hæc Bar. addetu q iudex in arbitrādo pęnā dēt illā regulare scdm qualitatē delicti & cāæ. Quinimo dēt habere respectum ad personā. Pone est aliquis maximè disciplinatus, & vtilis reipublicę, vel aliquis solennis pictor qui incidit in delictum, poterit ne iudex arbitrari pœnam manus, vel q homo vtilis reipublicæ decapitetur, videtur q non per text. sing. in l. ad vestras ff. de pœnis, per id quod habetur in l. sed & si reprobari §. fi. de excu. tut. Vbi est tex. sing. Quod propter excellentiam hominis non solum est licitū a iura communi recedere, sed etiam a statuto populi. secundum Bal.

b Concor. Hos. & Ray.] Iudex minuens vel augēs pœnam sine causa est infamis. secundum Host. in c. de causis de off deleg. Allegat tex. in l. seruos C. de vi publica vel priua. Sequitur Ro. in singu. fo. 1 5

c Tutius tamen esset] Exemplum. Quidam fuit vulneratus, condemnatur sibi vulnerans ad 10. pro expensis & expensæ sunt in quinque.

d Nec accessorium] Pone exemplum super contractu nullo ipso iure, vt si cum minore contrahat, sed est contra. §. alteri Insti. de inuti. stipu. vbi licèt non

valeat

valeat principalis contractus, valet etiam pœnæ appositio; Dic quod ibi contractus est præter ius, hic autem contra ius. Nam quod prelatus uelit ecclesiam damnificare per inutiles præcarias est contra ius ideo non valet pœnæ appositio, vt obseruetur per successorem, & vide s. obligatio. §. 33. re & similia. Jhoc est dicit Bar. ibi non habere locum in bannitis, de quo vide etiam Bal. in l. si C. si a non compe. iudi. intellige etiam de damnatis ad mortem, qui fuerunt erepti de manibus familiæ, si sunt damnati ab habente iurisdictionem. vt l. 2 §. fin. ff de pe.

tuti regulariter applicatur fisco, quando introducit accusationem.[a] l. mulctarum. C. de modo mulc. sed quando introducit actionem applicatur parti. l. 3. ff. de sepul. vio. Similiter quando loquitur simpliciter, videtur introducere actionem argu. d. l. 3 in princ. & §. 1. De alijs autem pœnis, tenet Gof. quod si contingit damnum vel iniuria alicuius, illi applicantur. de pe. ca. 1. Si verò non respiciat damnum alterius sic applicabitur, vel partis si est conuentionalis, vel iudici, vel fisco, secundum quod de ea est statutum.

22 Vtrum pœna imposita propter crimen simpliciter sine præfinitione temporis sit perpetua? R. Pa. in c. ex literis. de const. quod pœna imposita propter crimen sine causæ cognitione puta propter interlocutoriam iudicis, intelligitur temporalis, & durat solum durante eius officio, vt puta interdicit officium vel exercitium alicui. tex. no. secundum communem intellectum in l. fin. ff. de pe. Idem no. Inn. in c. quod translationem. de offi. deleg. quod limita in pœna successiua, quia momentanea pœna est perpetua, puta mulctauit in pecunia aut in corpore & huiusmodi. facit l. libertas. in fi. ff. de ex. præs. Si vero fuit imposita cum causæ cognitione & delictum merebatur vt esset perpetua, sic erit perpetua. Secus si delictum non merebatur pœnam perpetuam arg. optimum in l. si præses ff. de pe. & fuit dictum Odof. quod sequuntur communiter doctores. in d. c. ex literis. In dubio verò intelligitur temporalis.[b]

23 Vtrum pœna extendatur extra territorium ipsam imponentis? R. Pa. in c. pe. Sula. ffi. de fo. compe. quod aut recipit personam, & sic tripliciter aut primo diminuendo eius statum sicut infamia, excommunicatio, interdictum & huiusmodi, & sic cum sint affectiones personæ porrigunt effectum suum extra territorium etiam, quia sequuntur eum[c] sicut lepra leprosum. l. ex ea ff. de postu. propter quod dicit Bar. in l. quod vltimo. ff. de pe. quod semel condemnatus ad mortem, quamuis effugiat, nihilominus remanet seruus pœnæ[d] vbicunque fuerit, & ideo non poterit facere testamentum nec contrahere & similia.[e] facit d. l. qui vltimo. & in Auten. sed hodie. C. de donat. inter vir. & vxor. Aut secundo interdicendo certum locum, puta ne vadat ad talem locum, vel vt moretur in tali loco, & sic non porrigitur extra territorium, nisi per quandam consequentiam, puta quia detertus in loco[f] habitationis videtur interdictus etiam et locus originis, quia non ... extra territorium, de quo dic vt in l. relegatorum. §. 1. & §. interdicere. ff. de interdi. Per quam. l. dicit Barto.[g] quod non potest ciuitas imponere suo ciui, vt moretur in tali loco non subdito, nec etiam potest interdicere ne vadat ad talem locum non subditum statuenti, & hoc quando fit in pœnam illius contra quem fertur sententia. Secus

a Accusationem] Tunc introduxit accusationem, cum sunt crimina publica, vt de adulterijs, crimine læsæ maiestatis & c. dat actionem, quando ex illo crimine potest agere priuatus vt est determino a noto, & populatibus actiônibus, crimine expilatæ hæreditatis.

b Talis] Arg. in l. hæ causæ. ff. de suspec. tue. si autem pœna fit propter contumaciam. vide Pa. latè in d. c. ex lris. sup gl. 3. & dic quod aut in appositione pœnæ exprimitur ipsi, & stadum est ipsi statutor ar. a contrario in l. si fi nit o. ff. de pe. aut tempus non est determinatum, & aut fuit dictum, quod pœna esset temporalis, sed aliter non fuit determinatum, & tunc intelligitur quod duret decennio tex. no. in d. l. sine præfinito. Aut simpliciter pœna fuit apposita & dicatur vt hic.

c Sequuntur eum] Inno. idem sentit in c. qualiter & quando. de accu. el 2. prope fi. & Fe de. cons. 3 3. facit c. testimonium. de testi. c. cutæ 11. q. 3. c. 1. de treu. & pace.

d Seruus pœnæ] An autem hodie damnati ad mortem dicantur serui pœnæ. vide in l. si quis in bona. ff. de acquit. hære.

e Nec contrahe re & similia] intelligitur vera si, non fuit appellatum vel si sententia non sun nulla, secus dum Bald. in l. 1 C. ne ex d lic. defun.

f Quia detertus in loco] Pa. vtitur hoc vocabulo, cuius interdicto loco habitationis & c. Et hoc est congruentius q ad no. Bart. in d. §. interdicere, quod interdicto minori videtur interdictum maius, sed non contra. Et ideo qui interdicit locum incolatus videtur interdicere locum originis, non econtra, quando si locus originis sit nobilior, & delectabilior secundum ptie ne. d §. quod est no. lect dum eum.

g Per quam l. dicit Bart. in §. est quodam. g Pisani relegabant ciues in Sardinia & Rodum quod non poterant de iure facere, sequitur Pan. in d. c. postulasti.

Secus si sit statutum [a] nè subditi vadant ad talem locum non subditum propter commoditaté ciuitatis, vel i odiú eorũ ad quos iret, q̃a valet. facit l.fina. ff.đ decre.ab or.fa. Aut.territo interdicédo certá arté, puta ꝙ nó exerceat talé arté. & sic non porrigitur ex territorium. vt est bo. tex. in d. l. ex ea per quã dicit Bar. in l.cunctos, populos. 12. col. ver. eadé ratione. C.de sum. tri. ꝙ statutum cótinens ꝓhibitioné odiosã, nó porrigit in dubio [b] ex territoriú statuétis. Et ió dicit ꝙ filia [c] q̃ ex statuto nó succedit, cú tale statutũ sit odiosú. l. maximú vitiũ. C.de li.pte. ꝙ nihilominus pót succedere in bonis alibi sitis, q̃a non porrigit dictú statutũ ex territorium statuétis. Et similiter puto ꝙ sententia priuãs aliqué bñficijs suis, in dubio intelligeẽ de bñficijs a quę hét in territorio disponétis. [d] Aut respicit bona, puta q̃a publicat ea tunc si sit de iure cõi sic porrigitur ad bóa sita extra territoriũ, & remanet ibi tanq̃ vacantia; sed occupant p iudicé territorij. ar. l. a diuo pio. §. r. ff. đ re iud. & l. cú vnus, in §. is q [e] ff. de bo. autor. iu. possess. Si verò sit đ iur spáli seu municipali, túc dic. vt no. Bar. [f] i d.l. cũctos populos in pe. col. ver. vult. q̃to, & quod not. Io. An. in c. cú secundum. de hære. li. 6. vbi ꝯcludit ꝙ pęna nó extéditur vltra territoriũ.

24 Verũ q̃s possit puniri in loco domicilij de delicto alibi cómisso? ℞. Pa. in c. licèt. de fo. cópe. ꝙ sic, nisi requirat remissio p iudicé delicti, quam debet facere, si delictum est atrox [g] aliàs non, si non vult.

25 Verum mandás delictum fieri in alio loco debeat puniri vbi mandauit vel vbi cómissum est? ℞. Pa. in d.c. licèt. 11. col. ver. item dubitatur, ꝙ communis cóclusio Bar. & aliorũ est in l. si vt proponitur. ff. de fideius. ꝙ vbi delictũ factum est, [h] quia ibi destinatus est effectus delicti a

a Secus si sit statutum] Hoc dicit Bar. in d. §. interdicere, & subdit. Quod si iudex interdicat locũ alicui ex eo, quia est prodigus ne bona eius pereãt, istud statutũ ad oẽm locum porrigitur. C.de emanci.li.l.1.l.is cui bonis, de verb.obl.& l. is cui. ff. de testa. & l.Iul.ff. de cur.furi. Hoc aũt intelligit verũ Pet. de Anc. in c. canonũ statuta đ ꝯsti. q̃ñ ꝯtraheret cũ viro eiusdẽ territorij nó seruata sólénitate statuti, secus si cũ forẽsis existenti ex. territoriũ, qui nõ obligatur statuto, & ita dicit determinasse D. Zachariá de Taruisiu eius compatrem. Et sic limitat doctrinã Bar. in l.cunctos populos. C. de sũ. tri. 12. col. ver. aut statutũ ẽ distributiuum. Tu vide Ang. consi. 200. sup statuto Lucano quo disponitur, vt instrã non pducãtur in curia nisi seruata certa solénitate. An illa confecta in alio loco habeãt robur in dicta curia. Bal. consil. 412. 3. li. super statuto Parmæ, quo disponitur. Quod instrã có fecta ẽt per certum spatium ex Parmam non valeant, nisi sint duo notarij, vide etiam Bal. consi. 140. 2. li. vbi consuluit super statuto Eugubij quo cauetur, ꝙ nullus possit testari nisi saluo iure communitatis. Et quidam Eugubinus dum esset sanus testatus est. Dixit eum dicto legari statuto, quia prohibitio erat in rem, an autem statutum quo prohibetur vxor testari sit fauorabile. vide Ro. consi. 39. super statuto Regino, quod disponit maritum non posse legare vxori, ꝙ dato quòd maritus testet alibi, nó valet tñ legatú. Bal. tñ cósuluit ꝯtrarium consi. 120. li. 1 Datu ꝙ probus sit autoritas Bar. in d.l. cũctos populos, vbi ẽt Bald. tenet ꝯ Bal.

b Non porrigitur in dubio] Et vide ad hoc Anch. in d. c. canonum statuta. 21. charta. ver. venio ad aliud membrum, iuncto ver. sed circa personas.

c Et ideo dicit ꝙ filia] Vide Bal. in l. fi. C. de in ius vocan. & in l. certum C. vnde cog. & dicit. Bal. in l. inter filios. C. fam. hercis. Quòd illud statutum dicatur esse contra ius, & ꝯ naturalem ęquitatem. per illum tex. & vide eundem in l. 2. C. de his qui ad li. perue. non po. & in l. sancimus. c. de appella. vide Bal. in consi. 215. 3. li. Pau. de Ca. in consi. 224. Ale. de Imol. consi. 316. 120. lib. 3.

d Disponétis] Hęc est sententia Panor. in d. c. postulasti.

e L. tum vnus. §. is qui] Iũcta doctrina Barto. ibi. Nam & simplex. iudicis iussus non extendatur extra territoriũ suum, tñ si debitor bóa alibi possedit extẽdetur ille iussus ad ipsa, si iudex pronuntiet expressè creditorem esse mittendum in possessione illorũ bonorum. vt ibi p eum. & in d. §. 1.

f Túc dic vt no. Bartol.] Vbi latius ponit q̃ súe in hoc. §. & infert Panor. in d. cap. postulasti, idem Bald. & Imol. in l. sed si plures §. 2 substituto. ff. de vulg. & pu. & Bald. in l. mercatores, p illum text C. de commer. & mercan. vbi per illum tex. dicit ꝙ Imperator poterat publicare bona immobilia sita extra territorium, quia dicuntur respicere territorium, vide Pau. de Ca. consi. 86. Ale. in consil. 31. li. 1.

g Et atrox] Pa. ibi in 8. col. & intellige si agitur criminaliter, secus si ciuiliter, scđm Cal. in c. 1. de bap. ratio quia ista remissio sit ad locũ delicti vt cęteri timeant & tollatur scãdalũ. & glo. in cle. pastoralis. in ver. de more. de re iudi. dicit ꝙ in tali crimine de necessitate debet fieri remissio & nõ ex vrbanitate idẽ Bar. in l. si cui. §. sacrilegium. ff. de accusa. vide Pa. latè vbi supra, vbi quęrit an consuetudo in contrarium valeret, dic vt ibi.

h Vbi delictum factum est] Rõ qua motus ẽ Bar. est. Quia iste talis mandans tenetur ex delicto, & non mandato, quia mandatum fuit nullum. vnde gloss. in l. 1. §. persuadere. ff. de ser. corrup. dicit ꝙ alias præter quàm in actione serui corrupti mãdãs

punitur

facit cle.pastoralis. a de re iudic. Idem dicas in teste falso b qui debet puniri p iudicem ad quem eius attestatio,trāſmittiť, ſi ſciebat illuc debere trāſmitti. Poteſt tamen puniri in loco vbi deliquit & locus erit peruentioni, ſi ambo iudices concurrāt, ſicut de illo qui de loco exēpto mittens ſagittam, vulnerauit alium in loco non exēpto. vt in c. 1. de præſump. & qđ ibi no. Sic ſimiliter ille q delique in confinibus, qa verū eſt dicere in cuiuſlibet territorio deliquiſſe. ar.l.arbor.ff. cōmuni diui. Secus ſi ignorabat illuc atteſtatione trāſmitti, qa tūc debet puniri vbi deliquit, vbi agit de pœna falſi. facit l.exigere dotē. ff.de iure do.vbi attenditur locus ad quem deſtinatur effectꝰ matrimonij. c Idem dic de notario qui facit falſum instrumentum.

26 Quid de officialibꝰ deputatis qui non accuſant quos inueniūt de nocte,& hmōi? Reſpon. ꝙ peccant mortaliter ſi ſe obligauerunt ad accuſan.vel pacto vel iuramento, ſi verò ſe non obligauerunt non peccant nō accuſando, niſi faciant in fauēdo malis cōmittendis.Et ſi quid acceperunt ꝓ non accuſando, tenentur illud reſtituere vel fiſco vel illi cui pęna erat applicanda,& vltra ēt vſque ad complementum pęnę exactę ſi accuſent ſm doctrinam S.Tho. 2.2.qō. 67.patet s.§.16.in fi.Fallit hoc in criminalibus vbi eſſet infligēda pœna corporalis,qa ſi deſiſterēt ex cōpaſſione,etiā ſi aliquid acciperent pro non accuſando, licèt turpiter acciperent, nō tñ tenerenť illud reſtituere de neceſſitate.

POENITENTIA ē virtus d qua cōmiſſa mala cū emendationis ꝓpoſito plāgimus & odimꝰ, & plāgēdo vlteriꝰ cōmittere nolumus. Magr̃ i 4.ſen. diſt. 12.& ē vnū de ſacr̄is e nouę legis, quo bene di-

punitur p mā latā,ſed in actione ſerui corrupti punitur nō ex mandato ſed perſuaſione, idem no.Inſti.de obl.quæ ex delic.na. §.ope. & hoc eſt quod dicit lex,ꝙ ille qui pſtat opē furto teneť furti, in l.is q opē. ff. de furtis. quaſi di. tenetur ex furto p opē. & iō incipit teneri cū delictū cōmiſſum ē vt l. ſi quis vxor.§.neque verbo & l. ſi quis ſeruo. §. 1.ff.de furt.vnde ex delicto teneť nō mandato. Et cōcor. Pet. d Anch.in cle.1.vt lite pen. vbi inducit illam glo.

a Cle paſtoralis] Quia enim regulariter ex mādato ſolo quis nō punitur, & inter mādātē & mādatarium nulla ſit oblīo. Quia rei turpis nulla eſt obligatio. vt l.ſi remunerandi.§. rei turpis. ff. mādari, ideo puniť in loco vbi fuit effectꝰ ſubſequutus. vide Bald. cōſi.139.3. li. & cōſil.52.1.lib.

b Teſte falſo] ſecundum Pa.in d.c. licèt. in 11. col. & ſpe.ti. de teſte.§.1. ver qd ſi aliquis. idem Ioan. An.ibi.d. An.tñ in d.c. licèt diſtinguit & placet.Pa. vt ibi per eum

c Effectus matrimonij] Nam ſi ſtatutum dicat ꝙ moriente vxorem ſine liberis. vir lucretur dimidiam partem dotis, certè ſi iſtud ſtatutum non ſit in loco domicilij mulieris attendit domiciliū viri. Ita tenēt do. Bar. Bal.Ang.in d.l.exigere Archi.in c.illud.12.di.Bu.& Pa.in c.1.de ſpon.& Pan.in c ſi.17.col.de fo.comp. & eſt cōis ſnīa, & intelligitur in dubio de domicilio habitationis & non originis.glo in c ſtatutum. §. cum vero. in ver. vnam dictam de reſcri. in 6.& vide d.Iaſo.in l. cunctos populos.C.de ſum.tri.qui ponit aliquas limitationes.

d Eſt virtus] Not. bonam diffinitionem inquantū eſt virtus. Pnīa eſt triſtitia quędam voluntatis de peccato cōmiſſo, quia deforme & diſplicibile Deo cum propoſito confitendi & ſatisfaciendi, & in poſterum abſtinendi.Triſtitia ponitur loco gn̄is, quia omnis pnīa triſtitia q̄dā eſt & non econuerſo, voluntas ponitur ad differentiam triſtitię, quæ eſt in appetitu ſenſitiua, quæ eſt brutis, ſicut paruulus qñ de matre abſente dolet. Secundò dr̄ de peccato commiſſo. Ad dr̄iam triſtitiæ vitiosè vel vanè, ſicut triſtitia mechi, qa mechari non potuit. Tertiò ponit qa diſplicibile Deo, ad dr̄iā triſtitiæ q̄ ē de peccato cōmiſſo non qa diſplicibile Deo. ſed qa nociuum ſibi vel amico ſicut triſtitia furis Quia ſuſpenditur &c quartò additur cū ꝓpoſito ſatisfaciendi Ad dr̄iam triſtitiæ q̄ omnia p̄cedentia habet. Et ibi ſolā cōtritionē ſufficere credit, qđ non eſt verum, vt alias dicetur.

Adde q̄ in Catech.de ſacramēto hoc diffusè tractatur,& Cō. Trid. ſeſſ.14 c.1. Egi. Reg.

e De ſacr̄is] hoc vero eſt de pęnitentia quę eſt ſacr̄m, q̄ conſiſtit in abſolutione vt patet p Sco. in 4 di.14. diſ 4. Sed illa q̄ ē deſcripta a magiſtro ē virtꝰ. Qđ ſic patet.Nā virtus ſecūdū philoſophū 2.Ethi. cor. eſt habitus immediatè exiſtens,prout vnique ſapiēs determinabit.Quis ergo ſapiēs.i.prudēs melius determinaret q patiēter ſufferre ꝙ Deus intulit, q̄ gratāter ſuſtinere qđ Deus vult, q̄ peccatū deteſtari,q̄dā velle in ſe vindicare qđ ſe male egiſſe cognoſcit, vñ rectè dicit gl. ſup illud Math. 3. pnīam agite &c. prima virtus ē p pęnitētiā perimere veterē hominē. Et ēt virtus moralis, qđ patet qa nō pōt dici Theologica, qñquidem non habeat Deū ꝓ obiecto,tū ēt qa eſt iuſtitia, vñ ſup illud ſacrificate ſacrificium iuſtitiæ. dicit gl.Quid.n.iuſtiꝰ q̄ vt ſuis qſque peccatis potius q̄ alienis iraſcat,ſeque puniēs p pęnitētiā & ſatisfactionē Deo offerat? tū ēt qa dicit Iſido.tūc iudiciū hō de ſe ſumit,qñ p dignā pnīam ſua parua facta damnat. Ex his patet ꝙ ſi pnīa accipiat ꝓ actuali pnīa,ſm quācunque ſiliarū ſignificationē de qb.ſ.§.6. vel ēt ꝓ habituali tenentia quę eſt virtus quędam ſpālis, cuius actus

ſpoſitis ſup peccata remittuntur de ſum.trin.c.1.§. ſacramentum.[a]

1 Pęnitentia 5. modis dicitur ſolennis quæ imponitur ſecundum illum modum.de quo in c. capite.l. di.quam omitto, cum hodie non fit in vſu.

2 Secunda dicitur publica [b] quæ fit in faciem eccleſiæ & publicè,& differt a ſolẽni, tantũ in modo qa in iſta nõ ſeruatur ille modus de quo in d.c. in capite. Tum etiam quia iſta poteſt imponi a ſimplici confeſſore. ſecundum Guil. duran. Goſ. & Hoſti.ar.c. pęnitent.[c] l di. & 30. di.ſi quis pſbiter de pę.& re.q̃ſitum. Nec ob.c.accedẽtib⁹ de exce.prela.vbi reprehẽdunt Abbates qui publicã pęnitẽtiam imponebãt qa ibi accipitur publica ꝓ ſolenni [d] quę ſolũ imponit ab ep̃o,& hoc verũ, niſi aliud hẽat ꝯſuetudo. Itẽ & 3.differt qa iſta publica iteratur,ſolennis verò non põt.

3 Sed quæro qñ dẽt imponi pnĩa ſolẽnis vel publica ℞.Pa.ĩ c.quęſitũ.ď pe.& re. ꝙ ꝓ delicto graui & ſcãdalizãti [e] totã vrbẽ dẽret ĩponi laico ſolẽnis.d.c. in capite.& c. fi. 26.q.6. Si verò eſt graue & publicũ, ſed nõ ſcadalosũ, [f] ĩponet pnĩa publica ſed non ſolẽnis.vt no.ĩ c.fi. 26.q.6.iuncto.c.1.de pe. & re. Si aũt ſit graue,ſed occultũ, & ẽt aliqbus notũ, tũc nec ſolẽnis nec publica [g] debet ĩponi.Et iõ Pa.in c. fi.de his q ꝓ. fi.occi. reprobat conſuetudinẽ illorũ q mulierib.ꝓ extinctione puerorũ quos pœnæ, ſe habebãt in lecto imponunt publicam pnĩã,& uid eũ ĩ d.c.1.& ĩ c. ſtatuimus, de male. & in c.fi.de his q.pro.fi.oc.

4 Quib⁹ põt ĩponi ſolẽnis pnĩa. ℞. ꝙ nec clericis [h] nec religioſis nec etiam laicis ĩſignibus [i] debet imponi ar. d.c.in capite. Et hoc verũ, niſi clericus ſit depoſitus.l.di.cõfirmandum.

5 Quis eſt effectus pnĩæ ſolennis. ℞.qď laicus poſt eã nõ põt ad ordines promoueri.l.di.illud, nec clericis ad ſuperiores, vt dr̃ ibidẽ põt tñ ep̃s diſpẽſare ĩ ordinib. minorib⁹, nõ aũt ad ſacros.l.d.placuit.[k] Itẽ nõ debet mr̃imoniũ ꝯhere,ſi ꝯhit tenet.Iuuenis tñ non ꝓhibet ꝯhere.Itẽ nec militiã aſſumer̃. 33. q.2.§. de pęnitẽtib.& c. antiq cũ alijs.c. Itẽ nec laicalẽ habitũ deferre.l.di.c.vlt. Itẽ debet viuere ſm regulam eccleſiſticã.de pęn. diſt.5. contrarium. & c. ſeq. Itẽ conueniendus eſt ſub eccleſiaſtico iudice. 2. quæſt. 1.aliud.de pęnitẽ. diſtin.1. aliud. Item ſit infamis nõ ratione pęnitẽtiæ ſed rõne criminis publicati,qď uerũ intellige qñ p ſniam iudicis ĩponit̃.Secus ſi ex deuotione qs publicã pniam facit,[l] ſm Hoſt.de officio archipresby.c.2.

6 Tertia pęnitẽtia dr̃ priuata,& dicit Scot. in 4.di. 14.q.1. circa fi.q. ꝙ de ui vocabuli pœnitere idẽ ꝙ pęnã tenere,hæc nõ ãt tm̃ iportat paſsionẽ pœnæ vt ĩ hæret.ſed ẽt actionẽ volẽtis rſpectu pęnę vñ pnĩa actualis ẽ punitio volũtaria vel volũtas punitiõis,& in hac ẽ ꝯſiderare. Primò vel

eſt tenẽtia actualis ſm primã ſignificationẽ nõ eſt pœnitentia ſacramẽtũ qoia nõ eſt ſignũ ſenſibile, ſed iſtis modis poſſit dici ſacr̃m pnię intelligendo conſtructionẽ tranſitiuã nõ aũt intrãſitiuã, vt hæc creatura ſalis niſi hic æquocetur nomẽ pœnitẽtię &c.hoc Sco. vbi ſupra.

a §. ſacramẽtũ] Sic patet qď loqtur ibi de pœnitẽtia ĩ gñali, licèt ſi cõſideremus pcedẽtia intelligi habeat, de pnĩa ꝓut eſt ſacramẽtũ alibi ẽt Sco.vocat pœnitẽtiã quę ẽ ſacr̃m pniam exteriorẽ,pœnitẽtiam verò q̃ eſt virtus,pœnitentiã Interiorẽ in 4.di.20.

b Publica] vt eſt peregrinatio p mũdũ cũ baculo. Vt declarat. San.Thom.in 4. diſtin. 14. arti. 5.in corpore.

c C.pœnitẽtes] facit ĩ ver. ſacerdote,ſed melius facit. d.c.ſi quis præsbyter, qď eſt ſi. nã d.c.pœnitentes loquit̃ de ſolẽni ſm gl. ĩ quo tex. pcipitur deponi coma. ſecus in mulieribus ſecũdũ Tho. vbi ſupra vt etiã dicit gl. in dict c. pœnitẽtes. Et hoc qa habet eam in ſignum ſubiectionis. 30.diſt.c.ſ. &c.

d Pro ſolẽni] Hoc dicit in gl. in ver.publicas.

e Scandalizanti] puta qa combuſſit eccleſiam.

f Scandalosũ] Publicũ ẽ in illũ eſſe vſurarium, ſed nõ ſcandalizãtur perſonæ.

g Nec ſolennis nec publica] Intellige ſiue ſit clericus ſiue laicus. Et ſi pc̃m eſt publicũ publica debet eſſe pœnitentia vt cæteri metum habeant & arceantur a ſimilibus. cap. plurimos. 82. diſt. & alibi dr̃ publicè peccãtem publicè. argue c. Sed illud.45.diſt.

h Nec clericis] adde nec iuuenibus vt in c. pœnitentes 50.diſt.

i Nec laicis inſignibus] Pa.ĩ c. ſtatuimus.de maledicis. Nullam debere haberi miſericordiam blaſfemo.Fallit ex cã magna vt ſi perſona eſt nobilis vel honorabilis quã nõ deceat ſic publicè pœnitere. Et vult hanc pnĩã elemoſinis redimere, ꝓ hoc c.1.de voto.cap. mulieres. de ſe. excõ.& c.n edicina.de pe.di.1.

k Placuit] Dicit text.ibi ſi fuiſſent ordinati diaconi quod habeãtur vt ſubdiaconi .i. nõ debeant miniſtrare in officio diaconat⁹ vt declarat glo.ibi.

l Pœnitentiã facit] Omnia iſta ſunt de bene eſſe quia vt dicit gl. in d.c. ꝯriũ intelligitur ſi ei fuerit iniuncta, & ibi loquitur de militia. Nam

le peccatū punire seu vindicare. Secundo se peccasse nole siue peccatū detestari. Tertio punitionē iā inflictam patiēter ferre. In quolibet horū actuū saluaē ꝓprietas vocabuli huius, pęnitere, & in ipsis ꝓpriè consistit eius significatum.

7 De qb⁹ peccatis debet homo pęnitere? ℞. ſm cōiter Theologos. ꝙ de oībus peccatis mortalib⁹ actualiter cōmissis, siue ante baptismū siue post. De venialibus verò licèt sit expediēs, nō tñ ē necessaria ad salutē in hoc mūdo, nisi in duob⁹. casib. Primo ratione dubij. ᵃ vtrū. s. mortale vel veniale nè periculo se exponat. Secūdo ratione peticuli quando habet aliquā affectionē venialē, quā nisi reprimat dubitat nè trahat eū ᵇ ad mortale. ſm S. Bo. in 4. di. 16. qō. 2. art. 2.

8 Vtrū requirat̄ singulariter ꝯ̄ quolibet? ℞. ꝙ sic, de cognitis. s. cum de illis spāliter cogitat, & tenetur spāliter ꝯ̄ quolibet cogitare vt pœniteat si adsit opportunitas ꝓportiōata fragilitati humanę, aliter nō remittunt̄ de lege cōi. De icognitis verò si ignorātia est inuincibilis, vel excusabilis nō tenet̄ nisi in gn̄ali pęnitere, si uerò est crassa vel inexcusabilis, sic tenet̄ in speciali pęnitere, qa tenet̄ date operā ᶜ vt ea cognoscat & pœniteat, hæc ex Ri. in 4. di. 16. ar. 4. q. 2.

9 Vtrum possit agi pęnitētia de vno peccato mortali sine alio? ℞. ꝙ nō, qa aut Deus totū remittit, aūt nihil, & iō oportet ꝙ pœniteat de oībus tex. est i c. 1. in S. itē. de pœ. di. 2. concor. Ric. ī 4. dist. 15. ar. 1. q. 6. distinguo tamen ᵈ sic, qa aut loquimur de pœnitētia prout per eam remittit̄ culpa & reconciliatur homo Deo, & sic cum radix satisfactionis sit vna, scilicet charitas q̄ secum non compatitur peccatum mortale. Ideo est uerum ꝙ non potest fieri, nisi de omnibus fiat. Aut loquimur de pęnitentia prout directè respicit satisfactionem temporalis pœna debitæ pro peccatis iā dimissis quo ad culpā & sic bene potest fieri de vno peccato sine alio.

10 Quæ sunt partes pnīæ ℞. ꝙ tres cōtritio, confessio, & satisfactio.

11 Quarta dr̄ pnīa. s. illa quæ sacerdote ꝓ peccatis confessis imponitur, de ista vide s̄. confessio. 6. & ĩ. Satisfactio.

12 Quinta pnīa dr̄ illa de qua dr̄ ꝙ regulariter ꝓ quolibet peccato mortali debet īponi septennis. 33. q. 2. hoc ipsum, ᵉ & qūo debeat intelligi Pa. declarat in c. accepisti. de spon. duorum, ꝙ debet in isto tempore semel bis vel ter ieiunare i hebdomada ſm discretionē & iudicium sacerdotis, & facit ꝙ no. in d. c. hoc ipsū. Et sic intelligi oīa iura quæ pnīam imponūt per numerū dierū seu annorū non specificando modū ī c. accusasti. de accu. vr̄ velle idē Pa. ꝙ cū ferię solēnes sint. 2. 4. & 6. vt in c. pſr. 11. q. 3. ꝙ sacerdos debet imponere, vt his dieb. singulis hebdomadis ieiunet, & sic satisfactum est, & hoc verum nisi ex causa aliud disposuerit Sacerdos. vt in c. De⁹ q. de pę. & re. & i c. quem pęnitet. de pe. 2. Vñ cum hodie sint arbitrarię dicit Host. qd̄ debet sacerdos in pnīa imponenda attendere qd expediat ad salutē peccatoris, & solū impo nēdo unū pater nr̄. facit c. alligant. 26. q 7. sequitur Pan. in d. c. Deus qui. vbi bonus text. & de hoc vide confessio. 6.

13 Vtrū sacer. possit dispēsare ī pęna debita eā dimittēdo. ℞. Pa. in c. sicut dignū de homi. qd̄ sic, ᵍ vt est pulcher text. de pœ. di. 1. quē pœnitet. Et iō bonum est vt sacerdos in impositione pnīæ dispenset cum cōfitente circa residuū pœnę, si maior esset īponenda. vide ad hoc. s̄. Indulgentia. S. 5.

ex quo egerūt solennē pnīam cōr vt clerici, sed si sunt in minorib⁹ licitum est eis ꝯ̄here.

a Rōne dubij] Exēplū. Dubitat si mēdacium officiosum sit pc̄m mortale vel fecit ꝯ̄tū, puta emitcū pacto ꝯ̄ retrouē. uel est in cogitationib. morosis.

b Nè eum] Exēplum de eo q̄ habet familiaritatē cū muliere vel iuuene, & hēt aliquā affectionem carnalē, idē tenet Rose in ver. pœnitentia. § 9

c Quia tenet̄ dare operā] Tenet hoc Rose. vbi supra §. 10. & facit ꝯ eos qui nil cogitant de peccatis suis.

d Tamen] Hæc ē distinctio. Sco. in 4. dist. 15. & vide Rose. vbi supra. §. 11. quæ eadem verba formaliter recitat.

e XXIII. qō. 2.] hoc ipsum alia rō ē de ista septēni pnīa, qa pdit̄ septiformis pnīæ grā secundū glo. ibi quia allegat theologos.

f Deus qui] Idē dr̄ in d. c. tēpora pęnitudinis, & in d. c. alliganr. 26. q 7. & subdit Pa. in. d. c. deus qui, ꝙ dēt quęri sacerdos sanctior, qa ex quo pn̄t remittere aliquid pœnitenti mediāti. bus suis orōnib⁹, quāto erit sanctior citius exaudiet̄. ar. c. ipsi sacerdotes 1. qō 1. & S. Aug in d. c. quē pœnitet, ait, qui ergo cōfitetur, sacerdoti meliori q̄ pōt ꝯ̄fiteat̄.

g Qd̄ sic] Quibus. n. remittūt sacerdotes, remittit & dn̄s; qa dixit eis, Quęcūque ligaueritis sup terrā. 15 Math. 16 & c. quodcunq; 24 q. 1.

14 Verum pnīa facta in peccato mortali sit valida? ℞. quod fuit diuersa opi. Ric. ī quoli. 1. q. 10. tenet ꝙ satisfacit ꝑcepto cōfessoris nec tenetur reiterare. sed non satisfacit pœnę debitę in purgatorio, alij distinguunt ꝙ pnīę ex qb. manet aliquis effectus post satisfactionis actū nō sunt iterandę, sicut est ieiuniū, eleemosyna. & hmōi. alię aūt q̃ nō relinquūt aliquē effectū oportet iterarī. vt sunt orationes. & hmōi. Sco. verò. a in 4. di. 13. q. 1. circa fi. qō. dicit ꝙ q verè semel pęnitet, & recipit pœnitētiā ꝯdigna impositā sibi ab ecclesia (claue nō errante) quantūcunque; postea recidiuet nōn tenebitur ꝑ illis peccatis pro quibus illam pnīam recipit. nisi ad illam pnīam sibi impositā; & si illā iplet in charitate non tm̄ soluit pœnā, sed mereē grām. Si aūt impleat ex charitatē volūtariè soluit pęnā, sed nōmereē gratiā. Si verò illa pœna ab eo exigaē, extra charitatē pœna quidē soluiē, licet ipse nō soluat. Prima quidem est satisfactio simpliciter, quia placans & reconcilians. Secunda est satisfactio. quia voluntaria redditio. sed non simpliciter, quia nec placans, nec reconciliās. Tertia est satisfactio vltra quam non exigiē vlterior pœna. Ex quo concludit ꝙ non est necessè talē pnīam iterare. sed solùm de pctō postea commisso. ponit exēplū de eo q̃ commisit crimē ꝑ quo præcise mereē manus abscisionem. vñ si isti inuito abscidaē manus satis patiē, & satisfit regi sufficienter, nec secundùm iustitiā cogeē ad vlteriorē pœnam, quamuis non recipiat in gratiā & amicitiā. sic multomagis vbi quis sibi eam infligit. Vnde si talis propter nouum mortale postea commissum damnaretur, ante quam totam pœnitentiam impleuisset nō puniretur ęternaliter. sed solùm pœna correspondēte illi pœnitentiæ quæ non fuit hic expleta & temporaliter, quia ex quo per iustitiam punitiuam imposita est semel pœna temporalis hic pro peccato de quo nunquam ei debetur nisi pœna temporalis. & illa soluta nulla debeē alia pro illis pctīs. sed tātū pro alijs. Pan. verò b in c. quod quidā. de pe. & re. & Archi. de pę. dist. 3. §. vl. tenet quòd non valet, sed ē iteranda simpliciter. Sed ego teneo cū Sco. cuius opin. videtur aperte tenere glo. singu. in d. c. ꝙ quidam. vbi dicit, quod licèt non valeat talis pœnitentia quò ad vitam ęternam, tamen valet ei quia sentiet fructū eius de alio crimine pnīam egerit. de pe. dist. 3. §. vlti. vbi ēt gl. tenet ꝙ non teneatur talem pnīam reiterare & has gl. cōiter sequuntur doc. & cum eis transeunt. licèt Arch. c dicat cōiter teneri ꝯtrariū & male.

tū q̃a talia opera valent ꝑ satisfactiōe, licet nō sint meritoria vitæ æternæ, iuxta illud Dan 4. peccata tua eleemosynis redime.

15 Verum pnīa in articulo mortis dilata valeat? ℞. secùdùm omnes, quòd sic ꝑ dicta Ezech. 13. In quacunque hora conuersus fuerit peccator. &c. Sed hora mortis cadit sub illo signo quacunque, ergo &c. Sed aduerte, ꝙ est valde periculosum vsque ad illud tēpus expectare. Et ꝑpt rea dicit Aug. de pęniten. distinctio. 7. in c. nullus, quē sero pœnitet oportet non solùm Deum timere iudicem, sed iustum diligere, non tantùm pœnam timeat sed anxietur pro gloria, debet enim de crimine dolere & de omni eius prædicta varietate, hæc ille. Sed cum hæc communiter non adsint pœnitenti in extremis, tunc quia principaliter, ut plurimum conuertuntur tales timore mortis, & inferni, patet, quia nisi mors immineret non conuerterentur, & ideo deficit primum necessarium, scilicet quòd non conuertitur, quia diligit Deum iustum.

Item

a Sco. vero] Tene hanc sentētiā Sco. quia verissima est.

b Pa. vero] Dicit se putare qđ illa pnīa & si nō valebit in totū, valebit tñ vt minor postea pnīa sibi imponatur, vide Pa. in c. super eo. đ rap in fin. qui dicit si quis condignā pnīam recipit ꝑ aliquo delicto a iudice terreno, ꝙ non punietur a Deo amplius, ꝑ illo, & sic videtur tenere opinio. Sco. Pet. Ioan. in 4. di. 15. q. 1. cōcordat eū Sco. nam dicit pœnitentia iniuncta a sacerdote expleta ex. charitatē nō est reiteranda, quia principalis satisfactio đ culpa ꝑ quam qs Deo reconciliatur facta est ꝑ meritū Xp̄i ī absolutiōe applicatū Reliqua āt pœnitētia daē ex ꝑcepto sacerdotis ad quandā recōpensationē, siue ꝑ oppositū ad culpā postq̃ đ culpa pricipaliter ē satisfactū i cōfessione & absolutione; hęc ille.

c Arch] Malè reꝑhenditur Arch. hic. Quia vtiq; bñ dicit. Si pōderetur &c. Ex ista doctrina patet đ fectus. S. Tho. in 4. di. 15. q. 1 arg. 3. vbi voluit dicta satisfactionē actam in pctō mortali ꝑ pctīs de qb. verè pęnituit non valere. Et idē dixit Ric. ibi ar. q 1. & Hēri. quolibet. 8. q. 18. patet opposi

Item nec conuertit principaliter ꝓpter gloriam, sed pp pœnam euitandā, patet si d̄ pœna nō timeret pseueraret in malis, vt prius. Itē cōmuniter deficit tertia, qa cū sit quasi ex̄ se ex infirmate non potest dolere de singulis peccatis sicut tenetur nec cōfiteri. Et ideo credo verisimū dictum Hiero. in transitu, vix (inquit) de centū millia hominum, quorū mala fuit vita, in morte diuinā indulgentiā obtinebit vn⁹. hæc ille. de materia pniæ, vide supra confessio. 6.

PERCVSSIO duplex [a] ē scilicet temporalis q̄ fit malo & inutili sermone [b] cū. s. indiscretus prælatus inutili sermone percutit corda infirmorum, & hæc semper de se est mala & peccatum mortale, nisi aliqua circunstantia excusetur. vt 45. dist. c. vlti. Alia est percussio corporalis q̄ fit corporali manu, vel flagello, vel simili verberando, & hæc si fit ex malitia vel odio est peccatum mortale, nisi esset in modico & & leui, patet hoc in ca. 1. 45. distinct. iuncto. c. episcopum. ibidem. & in c. 1. d̄ clerico percussore, qa si ē clericus debet deponi, qd̄ nō fieret, nisi esset mortale peccatū. Si verò fiat ex charitate [c] cā correctionis & moderatè, sic licita ē & meritoria in omnibus potestatē hn̄tibus i subditos suos. 45. dist. cū beatus, ita tamē quod matrē pietas, patrē verò disciplina, subditis p̄latum exhibeat. vt 45. discipl. & c. pe. in fin.

1 Vtrum clerici possint verberari? R. q̄ episcopus neminem debet verberare ꝓprijs [d] manibus. 86. dist. non liceat. Alij verò prælati possunt clericos in minoribus ordinibus pro leuibus etiā culpis verberare. 45. dist. §. Salomō, dūmodo fiat per eum ad quem pertinet. [e] de sent. exc. c. cū voluntate. §. vlt. In sacris verò existētes verberari nō debent, nisi in maioribus criminibus. 35. dist. c. ante omnia. & c. cū beatus, alio quin essent excōicati. argu. a ꝯrio sensu in d. c. cum voluntate. in § si qui verò est. §. vl. de quo statim. §. & de hoc §. Excommunicatio. 5. Casu. 1. & quomodo possunt hoc p alios clericos facere non per laycos. & ibi ponūtur multi casus in quibus potest percuti sine excommunicatione.

2 Vtrū religiosi similiter possunt verberari. Respon. q̄ sic a suis prælatis etiam p leuiorib. culpis. c. rephē sibilis. i h. d̄ app. & d accu.

a Duplex] Hæc gl. magfa in sūma. 45. di. vid̄ ibi.
b Sermone] Vt quia taliter prædicat q̄ fauere vitijs vr̄, vt si vitā carnalē exaltat, vel vitia non redarguit, vt debet, vel ꝯ fidē & bonas mores docet & hmōi Ex quo sermone subditus infirmus labitur in peccatum.
c Si vero fiat ex charitate] Vide Th. 2. 2. q. 65. ar. 2. & dn̄s Ies⁹ Io. 2. Mat. 21. flagellis percussit vēdētes i tēplo &c. 1. q. 3. saluator.
d Proprijs] Potest tn̄ p alios. q. 5 illi q. 14. q. 6. c. 1. Ita tn̄ q̄ sit cleric⁹ ille per quem verberat, aliás incideret i canonē secundū gl. in d. c. non liceat.
e Per eum ad quem pertinet] Quæritur ēt qd̄ de patribus nūqd possint percutere filios, aut domini seruos? Respōdet. S. Th. 2. 2. quæ. 65. sic. Per verberationē nocumētū qd̄ dā infertur corpori eius q verberat. Aliter tn̄ q̄ mutilatione. Nam mutilatio tollit corporis integritatē, verberatio verò tātūmodo afficit sensum dolore. Vn̄ multomin⁹ nocumētū ē quā mutilatio membri. Nocumetū aūt iferre alicui non licet, nisi p modū pœnę pp iustitiā. Nullus autē iustè punit aliquem, nisi sit eius iurisdictioni subiectus. Et ideo verberare aliquem non licet, nisi habenti potestatē aliquam super illū qui verberatur. Et qa filius subdit̄ potestati patris, & seruus potestati, licitē verberat pater filium, & dominus seruum causa correctionis & disciplinæ. Non obstat illud Ephesio. 6. Vos patres nolite ad iracundiam prouocare filios vestros, & infra, & vos domini eadem facite seruis remittētes minas. Sed propter verbera aliqui ad iracūdiam prouocantur, ergo neque patres filios neque domini seruos debent verberare Quia re pondetur. cū ira sit appetitus vindictæ, præcipuè cōcitatur ira cū aliqs se reputat læsum iniustè, vt patet p Philosophū 2. Reth. Et id̄ p hoc, qd̄ patrib⁹ interdicit̄ nē filios ad iracundiā ꝓuocēt, nō prohibet̄ qn filios verberent cā disciplinę, sed non immoderatè eos affligāt verberib. De minis autē remittēdis seruis potest intelligi dupliciter. Vno mō vt remisse minis vtantur. quod ptinet ad moderationem disciplinę. Alio mō nè aliquis non semper impleat qd̄ cōminat⁹ est. Qd̄ ptinet ad hoc q̄ iudiciū quo qs comminatus est pœnam, quādoque p remissionis misericordiæ temperet. Si dicantur q̄ sermo paternus hēt solū monitionem non coactionem vt patet. 10. Ethicorum, ergo pater non debet verberare. Respōdeo q̄ nunc patris mat̄ri debet habere coactionē. Sicut aūt ciuitas est perfecta communitas, ita prīceps ciuitatis habet pfctā ptātē coercendi, & id pōt infligere pœnas irreparabiles scilicet occisionis, vel mutilationis. Pater autē & dominus, qui præsunt familiæ domesticæ, quæ est imperfecta communitas hebet imperfectā ptātē coercendi secundūm leuiores pœnas, q̄ non inferūt

Irrecuperabile nocumentum, huiusmodi est verberatio. Et vide Insti. de his q sût sui vel alie. iut. in §. sed & maior. super gl. in ver. non cogantur. in fin. quæ facit ad propositum.

extraneo. & C. de epi. & cle. si qua per calumniam. g Sed vbi nullum ꝑiudicium] Hoc intellige, quia non postulat io illa ecclesia recipi tanq̃ clericus, sed tâquam maior, quia si postularet recipi vt clericus, requiruntur hæc de quibus hic.

a Peregrinus] Dicitur qui est extra patriam. Tex. & ibi Iac. de belui. in Aut. vt dif fe. iudi in prin. tex & ibi Bar. in l. ciues. C de inco lis. li. 10 Item il li q ñ est in loco ubi hitat vt ibid. & Bar. in l. 1. §. habitare. ff. de his q deie vel effu. Et nõ pôt eis denegari hospitiũ ab eo q publicè tenet Bal. in auten. oĩs peregrini. C. cõia de suc. Itẽ ꝫ peregrino nô di cunt fieri repsa liæ. i. capi nô pñt. Bar. & Bal. in d. aut. oẽs, Barto. & Ale. in l 1 §. legatis. ff. de iudi. b C. innouam] Personę ibi enumer ta plena gau dêt securitate tẽ pore guerræ, vt sunt presbyteri, monachi, peregrini, mercato res, rustici. Intellige quo ad res quas secũ portât, & quo ad ꝑsõas, & quo ad iniurias eis illatas. secundo Inn. & Pa. in c. significâtib, de offi. deleg. c Per processũ] Habetur. supra. Excõmunicatio. 5. Casu 29. d Vt in d. c. vni. co] Vide tñ no. ibidem per Pa. & per Inn. Et Pa. in c. vt debitores, de appel. e Vel pauperib. erogandę] Intellige per epm, qui talib. succedit ad hunc finem. Aut omnes peregrini C. cõia. d suc. f Proprij episcopi] Adde 71. dic.

c. qualiter & qñ el. 2. in fi. Simpliciter poĩsũt ꝑ alios regulares vel clericos secu lares non per laycos, nisi quãdo sunt incorrigibiles vt supra in d. Casu. primo.

Peregrinus a dr proprie q cã deuotionis alienas visitare vadit ecclesias, vel Sanctorũ reliquias. vt nota. in c. si qs romipetas. 24. q. 3. Et tales sunt sub protectione ecclesię. d treu. & pa. c. innouamus. Et q tales rebus suis spoliat debet excommunicari vt in d. c. si quis Romipetas, & duobus. c. se hodie verò per processum c curiæ sunt excõicati ipso facto & a Papa solùm absoluunt q Romipetas spo liant. Item not. quòd accedentes sedem apostolicam interim cum rebus suis sub apostolica protectione consistunt, extra de clericis peregrinantibus. c. vnico. Vnde illud est vltimum refugium illorum qui grauantur ab aliquo delegato, vt erripiant iter ad sedẽ apostolicã, quia suspendunt eius iurisdictionem. vt in d. c. vnico. d

1 Quid fien. de rebus eorũ si moriuntur in via? Respond. Hostien. quod quicunque animo retinendi accipit eas, vel aliquid eorum mortaliter peccat, quia sunt restituendę hęredibus eorum, si pñt sciri, vel pauperibus erogãdę, e si ignorant, vel si fortè nô inuenit q eas deferat ad

hędes, nec sperat in breui inueniri. Nec valet sm Hosti. ↄsuetudo vel statutum in contrarium.

2 Peregrinus clericus qs dicat. Vide. s. Ordo. 3. § 16.

3 Qũo debet admitti clericus pegrinus? R. q oportet habeat literas cõmẽdatitias, seu testimõiales vel Papæ vel sui epi, & sic pôt admitti, si mõ sigillũ ꝓprij epi f sit notum. ar. de pbẽ. cũ sm. S. inde est. cũ gl. in ver. dicat, & d cẽsi. sopitę. Si verò nõ sit notũ, oportet sit sigillũ qnq; epõrũ, d clerici. pere. c. 1. Et si nullũ pfactorũ eẽt notũ, tûc vbi pt ꝑiudiciũ magnũ gñari nõ credit ẽt si ceõtũ haberet. sm Inn i c. tua. e. ti. aliàs tuę. Sed vbi nullum ꝑiudiciũ g pt euenire, puta vult celebrare in secreto ex deuotione, sic admittitur etiam si nullam faciat fidẽ sm Ho. in c. tuę. e. ri.

4 Quid si dicat se ĩ ras amisisse? R. q si ꝓbat pduos testes amissioẽ & tenorẽ earũ, & qd sine vitio fuerũt, admittit de priuile. c. cũ olĩ in fi. no. Bert. in c. 2. eo. ti. i ver. p argumẽta ĩ fi.

5 Vtrũ recipies ad ordines peregrinum sine lnia sui prælati incurrat aliquam pœnam. dic vt supra. Irregularitas. S. 32.

h Ibi & lucrũ] Per tex in l. quia poterat ff ad Trebel. in vers. periculo, fuit determinata quæstio. secundum Dyn. ibi, quod si duo ꝯxerunt societatẽ, & vnus eorũ nolebat alteri cõsentire volẽti certã mercantiã facere, & ille respõdeat, faciam illã periculo meo, & mercantiã fecit cum magno lucro, q socius qui contradixit non debet habeř partem lucri, sequitur Bar. Ang. & moder. ibi. Et Pau. de Cast. in lectura Padua. ꝓ quo Ro. allegat bonum tex. in l. si vnus ex socijs §. si vnus. ff. pro socio. Idem tenẽt Angel. & Imol. l. si postulãte. §. sed & si in huiusmodi, per illum tex. ff. ad Trebel. dõ loquitur de fene rance suo periculo & Paul. de Castr. in l. penul. §. mãcipia ff. solut. matri. per illum texu. Et Alexandrin. in dicta l. quia poterat. i Primo modo] Magister in 3. di. 39. dicit. Periurium est mendacium iuramento firmatum.

Periculum vbi ẽ ibi lucrũ h collocari dẽt. l. fi. S. sed cũ scdam. C. de furti, & C. de cadu. tol. l. vnica. S. d secundo. ff. de regulis iur. l. secundum naturam.

Periurium sm Ho. & Gof. dr quadruplex. Primo mõ i falsa iuratio, & sic

a Pan. in ca.tua nos] Ante fi. ꝓbat nõ esse piu rũ cũ q ex cã su. peruenĩẽte facit cõtra i ramẽtu. Exẽplũ in l.quæro §. inter locatorem.ff locati. Sed ꝙ dicit hic expresse non ponit Pan.

b Est tutior] Et ẽt verior, q̃a negari nõ põt quin assumat nomen Dei in vanum.

c Di. 39.ar.1.q. 3.] Dicit ibi Sã. Bon. Multũ ap ꝓpinquat ad mortale. Tho.2.2.q. 98. ar 3. tenet qđ peccat mortaliter si aduertit falsum iurar.

sic potest esse tripliciter. Primò quia est falsitas ex parte iurari, sicut cũ quis iurat falsum quod credit esse verum, & si debita dili gentia est adhibita, nullum est peccatum 22.q.2. homines. Si verò nõ est adhibita omnis, sed tamen aliqua sic est peccatũ veniale. Si verò proueniat ex ignorãtia crassa vel supina iuris vel facti est peccatũ mortale ſm Ray. alleg. 22.q.5.q periurat.concor. Ioan.An. post Tanc. in c.tua nos, el 1.de iureiur.& card. in cl. 1.§.porro.11.q.iureiu. Itẽ excusat a peccato mortali in periurio ꝓbabilis error ſm Pa.in c.tua nos,a el.2. de iureiur.puta cũ qs credẽs habere rõnabilẽ cãm appellãdi appellat, licet prius iurauerit nõ appellare, argu.c.sacro, de sen. excõ.& c.quintauallis, de iureiur. Secũdò falsa iuratio est ex parte iurãtis tm̃, vt cũ qs iurat verũ credens esse falsũ qđ iurat. Tertiò ex parte vtriusq; s. cũ qs iurat falsũ sciens esse falsũ. Et istis duobus modis si fit iocosè est pcm̃ veniale, ſm Gof.22. q. 2.quod ait,& c.vlti.in §.eps verò, ſm verò Theologos est pcm̃ mortale, ꝑp irreuerẽtiã Dei posset tñ dici ꝙ mẽdacium iocosum non sit propriè mendaciũ, vt in d c.ꝙ ait ideo posset teneri opi Goff. ꝙ non peccat mortaliter, quia non propriè periura. Sed opi.Theologorum est tutior,b multo magis peccat si fiat seriosè.22.q.2.hoies. Quod tamen sic limitat.S.Bona. & Ricar. in 3.dist.39.ar.1.qõ.3.c si deliberat de dicto confirmãdo & iuramẽto per quod est confirmandum. Secus si deliberaret de dicto sed non de iuramento, quia sic nõ peccat mortaliter, licet sit veniale graue. Similiter est peccatum veniale quando de neutro deliberat, sed totum profert ex surreptione, nisi quis deliberare posset, & tamẽ cõtemneret, quia sic mortaliter peccaret etiam ex surreptione propter contẽptum. Datur etiam alia limitatio, ſm Pet.aureo. ea.dist. Si iuramẽtum fit per ea per quę homines consenserunt iurare quando volũt veritatẽ infallibilem assumere in testimonium dicti sui vltimatũ. Secus esset si astu mereẽ signũ, quòd non est ad tale testimonium institutũ, & sine animo iurãdi, intelli ge qñ periurat per Deũ, sicut cõiter iuratur, q̃a sic nõ esset peccatũ mortale ſm eũ quod no.q̃a facit ꝓ istis mulierib⁹ quę iurant per meã fidẽ, in veritate, per istũ ignẽ & huiusmodi, vt nõ peccãt mortaliter cũ periu ãr, quia nec iurare intendunt, nec q bus iuratur accipiunt pro iuramento.

1 Secundo modo dicit periuriũ iuramẽti trãsgressio, & si iuratio fuit super re mala, vt non ire ad ecclesiã & similia, sic peccauit mortaliter iurãdo & tenetur de pręcepto facere oppositũ. 22.q.4.c.1.2.3.& 4. Quod limito de re mala de peccato mortali, secus de veniali, de quo dic vt s̃.Iuramentũ 5.§.2. Si verò fuit super re super arrogationis, sic similiter peccãt mortaliter iurando, sed non tenetur facere oppositũ, vt s̃.Iuramentum.5.§.3. quia non teneẽ intrare religionem qui iurauit non intrare, non tñ teneẽ iuramentum seruare, hęc Aureo si autẽ iuramentũ promissoriũ erat licitum & obligatorium, sic peccat mortaliter per iurando. s.non seruando quod iuramento ꝓmisit, fallit hoc in 17.calib in q̃b. non obligat, de quib. vide s̃ Iuramẽtũ. 5.

2 Tertiò modo dr̃ piuriũ indiscreta iuratio, s. cũ qs iurat sine iudicio discretionis ꝯsiderãdo qđ iuret, & verũ sit verũ vel seruabile, & sic ſm Gof.ẽ pcm̃ veniale. 25.di. §.criminis, in fi. Ber. verò in c.tua, de iureiu.dicit qđ si fiat cũ deliberatiõe sic ẽ pcm̃ mortale, de iureiu. sicut ex literis. Si verò iocosè & icautè, sic ẽ pcm̃ veniale. 25.d.§. aliàs ea demũ, & cũ Ber.ꝯcor.S.Bo.arg. 1. q.3.ad 3.Rich.& Theologi in 4.dist.29.

3 Quarto modo dicitur parium affirmatio dubitationis, vt cum quis illud de quo dubitat asserit cum certitudine efficaci iuramento confirmata, & sic peccat mortaliter secũdum Areo. Secus si assereret illud humano modo sicut potest sciri in talib⁹, sicut respondet ordinandus, quantum permittit humana fragilitas, vt in c.1.de scrutin.in ordina.fa. quia non esset mortale secundùm eundem Areolum.

4 Quid de illo q iurat per ve.bũ credo

cum

Pa. in c. 1. 3. col. ver. & ex prædictis de eo qui mit. in pos. quod non. nisi perficerit actum,[a] licet aliter sit puniendus arbitrio iudicis, quod probatur in c. cum in cunctis. de elect. iuncto. c. periuro. eo. tit. lib. 6. & ibi gl. h. Secus de pœna quæ veni imponenda per decretum iudicis, quia sic punitur ac perfecisse ex qui peruenit ad actum propinquũ & in l. si quis non dicam rapere. C. de episco. & cleri. l. si qui cum telo. C. de sicca. Hoc tamen non haberet locum in pœnis per statutum impositis, quia verba statuti exigunt actũ perfectũ. Ita not. Bar. in d. l. is q cũ telo, & io non sufficeret inchoasse.[b] Aduerte tñ secundũ Pan. in cap. Raynaldus, de testa. quod incurrit pęna apposita contra venientib' sicut facto ex sola, contrauentione de facto. quã quam non habuerit iuris effectũ. vt patet in d. c. Raynaldus, & etiam si contradicit de iure. l. nuda. C. de contrahe. & cõmit. stipu. Item not. Bar. in l. qcũque C. de ser. fugi. quod vbicũque de pœna capitali vel corporali loquitur subintelligit dolus. ff. de in litẽ iur. l. 1. & in l. in actionibus. & institu. de suspec. tut. §. suspect'. Sec' in pecuniariis pœnis, vt. C. de noxa. act. l. si serui. Idem tenet Saly. e. in l. penultima. C. ad l. Corne. de sicca. Idem Bal. in l. data opera. C. q accusa. nõ poss. Idẽ. Paul. de Cast. in l. prima. C. vbi sena. vel cla. facit gl. in ver. sint eloquuta. in l. quid ergo. §. ex cõpromisso. ff. de his qui not. infami. & gloss in uersic. verum. in l. & si seuerior C. ex quibus cau. infa. irroga. Et ibi Bal. dicit quod committens per lasciuiam, puta currendo equum homicidiũ nõ debet occidi, licet statutum[c] dicat quod homicida decapitetur.

7 Vtrũ sufficiat ad obseruantiã legis soluere pœnã solum quãdo prohibet sub pœna. Rx. vt supra. Inobedientia. §. primo & illud serua in conscientia, in foro autem contentioso sufficit. facit gl. fin. circa fin. in ca. dilecti de arbi & in aut. de iudi. §. quia vero. colũ. 6. vbi patet qđ pœna soluta quæ erat in cõpromisso non potest peti alias agi ui stetur sententiæ, nisi addatur vt soluta pœna stetur arbitrio. ff. de transactio. l. pe. C. eodem. & l. cum & proponas.[d]

8 Secunda pœna dr̃ consuetudinaria[e] de qua in c. dilectus de offi. ordi. sed hodie nõ ẽ in vsu, sed si esset

a Nisi perfecerit actum] Vide glo. sing. in clemen. vnic. de sta. mo. & quæ notaui supra. Excommunicatio 1. §. 38. in prin.

b Non sufficere inchoasse] Ratio est quia verba statuti debent intelligi in casu vero, & non ficto. l. 4. §. hæc verba. de nego. gest. & in c. in nostra. de immu. igitur. &c.

c Statutũ] nunquid statutum puniens maleficiũ habeat locum in eo qui non perfecit illud delictum. Bar. in l. 1. ff. de sica q nõ. Idẽ tenet Pa. in ca. inter, de purga. c. referens ad illud dictũ pro eo quod ibi deciditur, s. quod si statuto cauetur quod conuictus de crimine puniatur tali pœna antiquitus in purgatione licet habetur pro conuicto tñ debet puniri illa pœna statutaria quia non est vera conuictio, sed præsumptiua & interpretatiua. Et statuta nõ habent locũ nisi in casu vero. l. 3. §. hæc verba. ff. de neg. gest. & sic si videtur sufficere actũ propinquum facere, de quo vide latius Pa. in c. insinuatum. de simo. Et qđ not. idem Pa in cap. vnico. circa fi. de plus peti. vbi dicit quod statutũ loquens de conuicto, nõ habet locum in eo q cõfessus fuit. Dictũ et Bar. in d. l. 1. [illegible] se [illegible] & sequitur Pan. in c. mulieres. de sen. excõ. Idem tenet Bal. in §. item lex cornelia [illegible] de pub iudi. Et vide Petr de Anchar. in repeti. c. canonum statuta. in 6 principali qõ. in 31. colum. illius quæsiti. versi & si statutum. Vbi dicit quod si statutum exigit actum consummatum, non sufficit si sit inchoatum. Idẽ tenet Bal. in l. si quis nõ dicã rapere 3. col. C. de episc. & cle. Et Ang. in l. 4. §. hæc verba ff. quod quisque iur. Et adde quod tñ in statutis requiritur quod actus sit perfectus, quod est si statutum diceret, si quis voluerit facere tale qđ puniatur, requiritur ad pœnam imponendã quod actus sit perfectus nec suffi. sola volũtas, & exponitur illud verbũ voluerit. i. voluntarie fecerit. Ita elegãter determinat Bar. post gl. in l. fin. ff. de re iudi. Idẽ quod Bar. dicit in d. l. 1. tenuit d. An. in c. 1. pe. col. de eo quod mit. in pos. Et vide omnino qđ not. Bal. in c. 1. 2. col. de cõsue. Et dicit Bald in d. l. si qs non dicam rapere & in l. fugitiui C. de seruis fugi. Si statutũ dicat. Quicunque portauerit bladu ex ciuitatem, puniatur tanta pœna, nõ habebit locum in eo q captus ẽ in itinere dũ portare ex quo statutũ vtitur verbo futuri tẽporis. Idem Io. An. in addi. Specu. ti. de cõstit. § princi.

d Proponas] Illę leges loquũtur in transac. sed gl. ẽ sing. ibi pro hoc. Adde tñ gl. no. in c. potuit. de loca. in ver. bienniũ, q vult quod si conductor facit pactũ, si nõ soluat pensionem possit expelli. postea promitti pœnam si non soluit pensionem, rato manente pacto. Nõ quid poterit expelli exacta pœna. dicit gl. quod sic. Idẽ no. in l. 3. C. de iu. emphy.

e Consuetudinaria] Exemplũ in c. 3. de delic. poe. Vbi ille eps volebat exigere centum solidos ab. H.

eo quia filius decentis in ludo sagittādo extinxerat quendam.

a Etiam a religiosis] Sir rationabilis per no. in ca. de consue.

b Poterit exigere] Et in l. vnica. C. si quis in sdi. nō obten. nota. in c. pen. de homici. lib. 6. & in ca. li. cèt. le pen. De delegato dic vt legitur & no. in c. de causis. de uf fic. delega. De ar bitro not. in c. cum dilectus. de arbi. Caueat tō iudex nēcā aua ritię pœnas exigar. Vñ consulit iudicibus eccle. siasticis pœnam exactam in pias causas conuerre re, si volunt eui tare suspit o ē auaritiæ. vt no. ta. in d. c. i. d no. mici. lib. 6. & in d. c. licèt. de pœ. nis.

c Ad extimatio nē iniuriæ] Cui aūt debebat ap. plicari ista pœ na, si iniuriatus est clericus vel religiosus, dic ꝙ religioso lęsu, pœna applicabi tur monasterio, & rō qa qcquid datur monacho acqritur mona. sterio. ca. cū ad monasteriū. de statu mo. Clerico aūt sœculari læso, ei dabitur, intellige tamē emēda ꝑsonam clerici tāgente, secus in illa quę tangit ecclesiā, quia ecclesiæ da bitur secundum doc. post glosīn c. parochianos. de sen. excō. Et no. ꝙ in casu in quo monachus

in aliquo loco posset exigi ēt a religiosis,[a] ut ibidem.

9 Tertia pœna dicitʳ con tumacię punitiua. Hęc de iure ciuili petabaʳ. vt in l. 1. §. emancipatus. ff. de colla. bo. & C. de modo mul. l. illustris, sed de iure cano nico nō potest peti apertè secundùm Host. titul. de pœn. §. quę. & quibus. ver. item imponere. cum seq. nisi quantum est interesse sum. c. 1. de dolo & contuma. vel nisi petatur ad satisfactionem iniurię. vt in c. olim de iniurijs, iudex tamen si hābet potestatem mulctandi sicut habet ordinarius. vt in l. 1. in fin. ff. de iudicijs, benè poterit exigere.[b]

10 Quarta pœna dicitʳ iu dicialis, & hęc pōt peti à quocunque, facit ad hoc c. fin. de dolo & contu. Vñ licitè clericus agit ad exti mationē iiurię[c] sibi illatę.

11 Quinta pœna est arbi tralis, & hęc petitʳ ab eo q non seruat arbitriū c. dilecti. de arbit. & hæc pōt pe ti a quocūque.[d] vt in d. c. dilecti. & ibi gl. ſm tñ Ho stiē. de ęqtate nō dēt peti, nisi q̄tū ē interesse partis.

12 Sexta pœna dr̄ conuē tionalis quā partes ex iu. iudiciū inter se imponūt, & peti pōt quātū interest. l. prędia. ff. de ac. emp. &

vendi. ſm Host. & do. An. in d. c. dilecti. Sed secundū Inn. in c. suam, de pe. & Pan. in c. dilecti. potest ēt peti si excedat interesse, e nisi sit in fraudē posita, sed non credo a clericis vel re ligiosis, secus a laycis, & ꝓsumitʳ in fraudē vsurarū posita, quando simpliciter est posita super ꝓm ssione quātitatis,[f] vt in l. cum al legas. C. de vsu. & ibi per doct. & in l. Iulianus. §. idē Papinianus. ff. de act. emp. & ven. & Bar. in l. rogasti. §. 1. ff. si cer. pe. & Canonistę in di. c. dilecti. Secus esset si apponeretur super facto. vt in d. iuribus. Similiter non pręsumeretur in fraudem, quando promittitur quantitas, & postea factū, & vltima pœna secundum d. Ant. in d. c. dilecti, & allegat Butri. in d. l. cū allegas. Bar. in d. §. 1. & eā sequor, nisi cōtrahēs esset vsurarius, q̄uis Ioan. And. in additio. ad Spe. ti. de solu. & obl. §. 1. col. te. neat, ꝙ ꝓsumitʳ i fraudē. & allegat Dyn. in d. l. cū seru⁹. ff. de ꝓdi. & demon. & ùt intelligas po no exēplū, Promitto tibi soluere cen tū, & nisi ddero dabo tibi decē, ꝓ pœna ꝓsumitʳ i frau dē qa sup quātitate. Aliud exemplū, Promitto tibi fa cere domū, portare ligna,

volenti, pater agere posset. l. t. §. vsque. ff. de iniu.

d A quocunque] Patet ēt in c. per tuas. eo. tit. & rō quia imponitur vt puniatur contumacia nolētis ob seruare ꝓmissa, & vt alteri parti satisfaciat de labo ribus & expēsis. Itē hęc pœna cedit loco rei promissæ, si tamē pars nō possit ex toto implere laudum, puta q in ops, licèt d rigo re iuris cōmitta tur in totum, tñ non habet peti, vt hic dicitur, & ita loquitur. c. suam de pœnis.

e Si excedat in teresse] Vñ lex considerās diffi. cultatē, quę ver. satur in ꝓbādo interesse, ꝓsuluit vt loco eius apponat certa pœna, & sic releue. tur ab onere ꝓ. bandi interesse. vt Instit. d verb. ob. in fi. Et hoc qd dicitur hic, ꝙ nō debet exigi, itellige de hone state, exēplū pōt poni in pœna ap posita in cōpromisso facto cum pœna.

f Sup ꝓmissione q̄titatis] Prę sumitur ēt vsura si obligatiōi mu tui adijciatur factū, vt ē qñ mutuo tibi decē cū hoc, vt vltra illa decem facias ali quid pro me. gl. est in rogasti. §. si tibi dedero. ff. si cer. pe. Intelli ge tamen prędi. ctam glo. procedere secūdū Bar. & Ang. ibi qñ ta le factū est aug. mētatiuū obliga nis, secꝰ si nō est augmētatiuum, sed p illud magis esset cautum

vellet remittere iniuria factā, sibi nō tñ posset impedire quin ageret monasteriū. secūdū gl. in d. c. pa rochianos, q allegat simile de filiosami. q si remit. tat, pater tamen agere pōt ꝓ iniuria arrogata filio vt ff. de pac. l. in persona. Imo etiam si fieret filio

creditori. Vt mutuo tibi 10. cum pacto, vt tenearis mihi dare tot pignora, illud dare pignora non aa. get obl'onem, sed per illā magis cauet creditori. Ita intelligit gl. in l. sed & si qs. §. si ff. si qs cau. Hinc di cunt docto. ꝙ Bononienses vsurarij exercebant ta lem

lem cautelā. Mutuo tibi 10. cū pacto vt tenearis venire ad standū super hospicio, do nec solueris, & si non feceris teneatis dare quatuor noīa pęnę. Illi dicebāt non esse vsurā, qa illa pœna adijciebatur facto, secus si adijceretur quantitati, an ista sit vsura. vide Albri. & Alex. i d. § sicibi dederit. Et ordinariè p Bart & oēs in l. stipulatio ista §. alteri. de ver. obli. Et Bart. in l. cum seruus. de condi. & demon.

a Et vltimo pęna] Rōne quia hoc fecisti, vt esses magis caut° nō pp solutionē tardatā, sed qa non do pignora.

b Euadat] Vide ī. Iuramētū 5. §. 30. ꝯ nō soluētes puta cī fum &c.

c Nō ligat] Ex quo nō deliquit c. 1. de re iudi. lib. 6.

d Absolutione] Vñ ēt quo ad alios effect° puta, vt ille puniatur snia non ligabit.

e Snia papæ] qa snia hoc casu nō infringitur ex defectu ptātis, sed poti° volūtatis. Quę volūtas dīt potius p̄ uni in papa tanq̄ iusti. ... alio. ar. 4. di. c. 1. & facit c. in causis. de re iudicata.

f Nisi quantum interesse] De hoc ett. glo. ad literā in c. conquestus de usu in gl. in a gna in fi. ad hoc c. suam de pe.

& nisi fecero soluam pœnam sic non præsumitur in fraudē quia ē super facto. Aliud exemplum, promitto tibi centum in tali termino, & ꝓmitto venire ad iudicē, & recipere præceptum de soluēdo vel dando pignora & si non fecero, ꝓmitto tibi soluere pœnā, sic non p̄sumit̄, qa licet sit primo quātitas, tn̄ post est factū. Et vltimò pœna.[a]
13 Vtrū ille qui ex impotētia nō facit ad qđ obligat̄ sub pœna euadat? ℞. q̄ si loquimur de pœna iuris vel statutorū sic est clarum q̄ non incurrit̄. Idem dic de sententia iudicis generaliter imponentis pœnam, puta excommunicationis secundum Fede. consi. 93. & sequitur Pan. in ca. P. & B. de offi deleg. quia verba gn̄alia debent intelligi ciuili modo. argu. l. si cui. ff. de serui. & in l. ratum & in l. qđ dicimus. ff. de solu. Si autem specialiter imponit pœnā puta nisi compareas tali de excōico te, tūc s̄m Pan. in ca. cū super causa. de testi. cog. i versic. ego ī hac. q. si ex snia apertè constat q̄ iudex voluerit cū ligare siue posset vel nō, sic cum snia sit nulla cū contineat intollerabilem errorē nō ligat.[c] c. per tuas de sētent. Similiter non ligat si apparet quòd nō voluit ligare impotentem, puta qa d. cū si contempseris vel si distuleris cōparere &c. qa non potēs, nec contemnit nec differt. vt dicit glo. i c. quā sit. i vers. distulerit. de elect. li. 6. Si verò non pōt perpendi mens iudicis, sic quo ad Deū non ligat, sed quo ad ecclesiā & nos sic & sic intellige gloss. ī d. c. vnico in ver. occurrerit. 4. quæsti. 5. & in d. cap. cum super causa in ver. depositionis, sed tamē ꝓbato impedimēto nulla indiget absolutione[d] secundùm Hostien. & Spec. placet etiā s̄m Pa. in d. ca. cum super causa, si esset snia papæ,[e] quia debemus præsumere qđ noluerit eum ligare. arg. c. vt nostrum. ut ecclesiastica bn̄ficia, & sic non esset irregularis licet celebrasset, qđ bn̄ not. Si autē loquamur de alijs pęnis, sic certū est q̄ in foro animę peti non possunt s̄m Sco. i 4. dist. 15. q. 2. nisi quantū interesse[f] importat. facit. c. significante. de pigno. & c. 2. de consti & c. ex literis. de in integ. resti. & ad l. incendiū. C. si cer. peta. quæ vult vt incendium non liberet, qn̄ quātitas est ī obligatione, quia cum obligatio sit in gn̄e. vt ff. ad l. fal. l. in ratione. 2. §. diligēter totum genus perire non potest? ℞. q̄ qn̄ consistit i gn̄e obligatio verū est q̄ obligatio ex impotētia non extinguit̄, licet liberet a pęna ppea dicit Arg. in l. rescriptum. in prin. ff. de pac. q̄ ēt si teneamus q̄ fiscus hēat g tacitā hypothecā in maleficijs ꝯtra delinquētē, non tn̄ p̄fertur creditorib. imo creditores præferuntur ei. allegat tex. cū sua gl in l. unica. C. de pe. fisc. li. 10. Ratio quia talis tractat de lucro captādo, & creditores de dāno uitando, facit. l. fi. § licentia. C. de iudei. & l. unica. C. de ipo. luc. descrip. li. 10. & l. fi. C. d codi. qđ no. bn̄ ꝓ exigentib. pœnā ultra iteresse suū, ab illis q sūt nō soluēdo, qa tenent̄ restituere eam creditorib°.
4 Quid si obligat° sub certa pęna ad aliqd faciēdū uel dan̄. ꝓ pte ipleuit & ꝓ pte nō, ex culpa sua? ℞. Pa. in c. suā de pę. qđ si obligatio est diuidua non ꝯmittit pęnam nisi ꝓ parte nō soluta. Si vero ē indiuidua, sic soluet totam pœnā ēt de iure canonico.[h]

g Habes] vide de hoc Bart in l. post ꝯtū. ff. de dona. uer. circa prædicta.

h Canonico] Cōmuniter hoc do. Canonistæ tenent in d. c. suā. Rō qa vide intis est partis ad partem qđ est totius ad totū. c pastoralis. ver. Itē cum totū. de offi. dele. Sic ergo de iure canonico potest petī pœna in totum si non implet̄ factus pœnalis. ve c. dilecti. de arbi. nec ob. d. c. sua, quia non nagat quin pœna potuerit ꝓ rata exigi, sed quia erat maior pars soluta, p impotentiā ibi dicti clerici p̄sumuntur non soluisse iō eqtas suadet vt exigatur pœna pro parte.

Et quando dicatur obligatio diuidua, est qñ solutio partis per se valet quò ad partẽ tñ, quãtũ totũ ad se totũ. Indiuidua verò dicit quãdo nõ valet illa pars p se. Exemplum promisi tibi scribere bibliã & decretũ sic, si scripsi solũ bibliã non soluam pœnam in totum, quia obligatio est diuidua, quia biblia per se valet secundum totum suũ, secus si promisissem scribere bibliã & scripsi quatuor qternos, certè non valet pro biblia, & ideo obligatio erit indiuidua, qa ad nihil per se valere pñt sine alijs, de hoc plenè nor. in l. stipulationes non diuiduntur. de ver. obl. & in d. c. suam. vbi addit gl. hæc vera quò ad pœnam quæ committitur in nõ dando vel non faciendo, secus qñ quis debet recipere, puta legatum vel hæreditatẽ si sic fecerit vel soluerit, quia nisi totũ faciet non habebit. a vt l. Meuius. & l. cũ fundus. ff. de cond. & demon. de quo vide plenè in gl. in §. si plurium. in l. si seruus. ff. si quis cautionibus.

15 Vtrum statuta sint licita quæ solũ imponũt pecuniariam pœnã pro homicidio, adulterio & hmõi? ℞. Host. & sequitur Pan. in c. 2. de deli. pue. ꝙ no. b quia homines exponunt venales ad delinquen. qa multi bñ timent cruciatus non tñ timent pœnam pecuniariam, vt habeant suũ intentum. arg. l. in seruorum. & in l. aut facta ff. de pœ. & i aut. de manda. prin. §. oportet.

16 Vtrum promittens sub certa pœna habere ratum committat pœnam contra veniens de facto? c ℞. secundum Bar. in l. id quod pauperibus. C. de epis. & cle. quæ no. Secus si promisisset habere ratum firmũ, quia ratum refertur ad ius & firmum ad factum. vt in gloss. d. l. Sequitur Pan. in c. Raynaldus. de testa. ver. vltimò induco.

17 Vtrum tempus præfixũ in odium negligentis currat ignoranti vel legitimè impedito? d ℞. secundum Panor. in c. quia diuersitatem, de concess. præben ꝙ non. Secus quando negligentis sed in alterius fauorem vt patet in l. genero. ff. de his qui not. infa. vbi tẽpus anni currit mulieri ignorãti mortem mariti. e & vide glo. in ver. numerandum. in c. statutum. de præben. li. 6. & not. Spe. de ẽdit. instru. in §. nunc verò aliqua. ver. ꝙ si executor vbi dicit ꝙ licèt executor testamẽti non potuerit exequi infra annum, nihilominus executio deuoluitur ad episcopũ. ar. l. nulli. C. de episcop. & cleri. & c. nos quidem. de testa. ratio qa est i fauore defuncti nè diu eius differatur voluntas nõ in odiũ executoris.

18 Vtrum iudex possit augere vel minuere pœnam legis vel statutorum? ℞. secundum Host. in c. in archiepiscopatu ꝗ raptor, ꝙ si procedit extraordinariè f sic potest. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his q not. infa. Si verò procedit ordinariè, sic non potest iudex delegatus. vt not. in c. de causis. de officio delegatis. Iudex vero ordinarius potest ex causa mitigare. g vt not. Bart. in dicta l. quid ergo. & sequitur Panormi. in c. 2. de emptione & vendi-

a Non habebit] Hæc est sñia Pa. in d. c. suã, vide plenè ẽt p Bart. in d. §. si pluriũ, & in d. l. Meui⁹. & d. l. cui fũdus.
b Quod nõ] In ɔ̃triũ tenẽt Ange. Salyc. & Pau. de Cas. in l. 1. ff. qꝰ q̃sq; iur. Sed Bal. in c. ad nẽm circa mediũ, ꝗ ꝓb. tenuit vt hic dr̃. Et oino ẽ veri⁹. Quia qꝰ humicida puniat̃ pœna mortis ẽ d iuř diuino Matt. 26. Qui gladio ferit gladio perit. Et hoc tenẽt Host. Io. An in c. p uenerabilẽ. ꝗ ele. & in c. fi. de consu. & ibi Arch. in c. duo ista. 23. q. 4. & i c. fi. ne cle. vꝰ mu. li. 6 Bar. in l. 1. in 3. col. ff. de pu iudi. & rõ est ſm Host. & Ioa. An in d. c. per venerabilẽ, qa tale statutũ est irrõnabile, & icitat homĩes ad delinquẽdũ. Idẽ Bal. in c. 1. §. iniuria. ꝗ pa. iur. fir. Angel. de Arena. in tra. male. i ver. ex interuallo. Idẽ Iasõ. p illũ tex. in l. 3. in 4. no. ff. ꝗ iureiu. Bart. & Bal. in l. cũ lex. ff. ꝗ legib. Idem i furto ſm Ioa. And. & Hos. vbi s̃. & sic tene.
c De facto] Pone clarius. Venit Titius ad me dicens, si frater tu⁹ vendiderit mihi ẽquũ habebis ratũ, dico sic. Et si nõ habebis ꝓmittis 10. noie pœnæ promitto, postea ꝓhibeo de facto, quia equũ fratri meo subtraho ꝗ nè vẽdat. Seq-tur hoc Bar. in l. metũ § volẽt. ff. ꝙ metus causa.
d Impedito] Exemplum. Post sex menses a die vacantis ꝓbendæ si eps nõ cõferre potestas deuoluit̃ ad capitulũ. Hoc eps non currit ipsi epo ignorãti vacationem ꝓbendæ, vel impedito ꝑ suspẽsionem, licet illo tpe deuoluat̃ potestas ad papam.
e Mariti]. s. qa a die mortis cõputatur ann⁹ luct⁹, vt possit nubere in capite anni ẽt si fuisset medietas anni transacta cũ sciuit. Idẽ in depositiõe testium lugubriũ.
f Si procedit extraordinariè] Intelligo ꝙ pœna sit extraordinaria, & tunc si vult mutare pœnã corporalẽ in pecuniariam. dic vt no. Pa i c. licèt ꝗ pe. Sed qñ agit̃ ad pœnã legalẽ non põt fieri cõmutatio pœnæ. facit l. 3 C. ne sã. ba. rei itẽ vbi subest scãdalũ in cõmutatione, vel non subest lẽtima cã cõmutãdi. Sic ñ dẽt fieri cõmutatio. hæc Pa. post Hos. in d. c. in archiepiscopatu.
g Mitigare] Nõ tamen dispẽsare nisi in casibus a iure sibi cocessis.

& venditione, facit. c. at si clerici. de iudi. Ber. verò in dict. c. de causis. in versi. certa. & de accusa. in c. super his. in ver. arbitrio. dicit hoc verum quando potest dispensare super crimine non potest minuere etiam ex causa. Nota tamē ꝙ quando quis pluribus legibus pro eodem delicto diuersis pęnis [a] pōt puniri si ab aliquo iudice imponitur ei minor, non poterit aliquo modo puniri alia pęna. vt ī l. qui đ crimine. C. de accus. & ibi Ang. & Sali. in d. l. qui de crimine. vnde tenet Tho. 2. 2. q. 67. ar. fi. ad tertium. ꝙ si dimittit pœnam in casu quo non potest, tenetur ad restitutionē cōmunicati, vel accusatori si intererat ei[a], vt puniret. Si verò auxit, tenet reo, cū quo concor. Hostien. & Ray.[b]

19 Verum exigentes pœnam maiorem quā sit damnum illatum excusētur? ℞. secundum Rodo. ꝙ si secūdum consuetudinem legitimam & iudiciū regis exigunt, excusantur, etiam personę ecclesiasticę, quando subest cā, & ordo iuris seruatur, nec est corrupta intentio. vt. s. hoc faciāt ꝑpter auaritiā, sed propter iustitiā tutius tñ esset [c] pauperibus erogare illud pl[9].

20 Verū pęna apposita super contractu nullo, vel q nō tenuit, vel ipso iure, vel ꝑ sñiam iudicis reuocat[9] est, sit soluēda? Respon. Inno. ī c. 2. de ꝑca. ꝙ non, qa vbi prīcipale nō tenet nec accessoriū [d] c. īter dilectos §. cęterū. đ fid. istr. c. si diligēti. de fo. compe. c. q̄relā. ne pręla. vices suas.

21 Cui dēt applicari pœna? ℞. ꝙ pęna iuris & sta-

a Diuersi pęnis] Nota secūdū Bar. in d. §. pęna grauior Quod si duplex pęna imponitur delicto in diuersis legibus, vna tantum debet puniri, vt hic. & l. senatus ff. de accu. Si verò in eadē lege Aut copulatiuè, & potest imponi vtraque. vt l. nemo la. 2. C. de episcop. audien. Aut alternatiuè & vnam tātū. vt C. de ser. fugi l. si fugitiui. & l. Pedius. ff. de in. cen. rui. naufra. & l. 1. § expilatores. de effra. & expilat. Aut apponitur absolutè, quia non est ibi copulatiua neque disiunctiua, tunc assumēda est benignior interpretatio, vt vna tantum imponatur. vt d. l. de interpretatione. de pœnis, licēt forte secus aliàs. vt no. in l. alienatum in fi. de verb. signifi. Et Dy. in c. in alternatiuis. de reg. iur. in 6. Et ad istum. § vide quæ sing. dicit Bartol in l. 1. in prin. ff. ad turpil. Vbi dixit ꝙ quędam est pœna, quę ifligitur a lege ipso iure, vt pœna infamiæ & similium Et in ista nil valet dispositio iudicis nisi causa cognita. vt ff. de fur. l. non potest. & ff de iniur. l. Diuus. Quædam est pœna quæ imponitur facto hominis, & in ista iudex ante sententiam potest augere vel minuere, post sententiam verò functus est officio suo, & amplius non potest se intromittere exigendo maiorem vt l. iudex. ff. de re iudica. Si tamē minueret causa cognita non faceret litem suam, nec puniretur. per no. in d §. pęna grauior. Ex his dixit Inn. in c. 1. de cōsti. ꝙ iudex ratione emergentium causarum potest pęnam transgredi. Et ideo licēt iuret seruare statuta, potest tamen lex transgredi secundum eum. Quod videtur sequi Bal. in l. & si seruior. C. de in. fami. Bene facit quod no. Barto. in l. 1. ff. vi bo. rap. Et adde Bal. in d §. pęna grauior. & in aut. hodie. C. de iudi. qui hoc limitat. Et in l. 1 C. de præci. im. pe. offer. Vbi propter enorme crimen licet legem transgredi. Hoc habet locum in magistratibus maioribus, secundū limitationē Bal. in d. Aut. hodie, non autem in minoribus, vt in potestatibus, quia habent seruare statuta ad vnguem, vnde licēt quid committatur arbitrio libero iudicis per statutum, iudex nō dēt illud excedere nisi causa cognita, imo debet expectare vsque ad finem causæ. d. § expilatores. Et dixit Bal d. in c. 1. §. iudices. de pac. iur fir. ꝙ arbitria ideo dantur iudicibus, quia quandoque nouam, quandoque veterem actui desiderant prouidentiam. secundum Inno. in c. 1. de constitu. Et ibi Ioa. And. dicit. Non debet habens arbitrium fulminare, & arbitria quæ dantur intelliguntur concedi secundum mentē legis & arbitriū intellect[9] seu rationis secundū Bald & per hoc sequitur ꝙ facit litem suam. secūdum Ale. in l. 1. in fi. prin. ff. de appel. Quæ autē sit causa augmentationis pœnę. dicit Barto. post glo. in d. §. pęna grauior, ꝙ erit quando multis erassantibus cpus erit exemplo. vt in l. aut facta § fin ff de pęnis, & ibi ponitur pro consideranda causa, locus, tempus, qualitas, quantitas, euentus. Diminutionis autē causa erit iuuentus, senectus, qa fuit homicidiū sine dolo, vel qa dolore nimio cōmotus, qa īuenit adulteriū cū vxore &c. Hæc Bar. adde tu ꝙ iudex in arbitrādo pęnā dēt illā regulare ſm qualitatē delicti & cāæ. Quinimo dēt habere respectum ad personā. Pone est aliquis maximè disciplinatus, & vtilis reipublicę, vel aliquis solennis phctor qui incidit in delictum, poterit ne iudex arbitrari pœnam manus, vel ꝙ homo vtilis reipublicæ decapitetur, videtur ꝙ non per text. sing. in l. ad vestras ff. de pœnis, per id quod habetur in l. sed & si reprobari §. fi. de excu. tut. Vbi est tex. sing. Quod propter excellentiam hominis non solum est licitū a iure communi recedere, sed etiam a statuto populi. secundum Bal.

b Concor. Hos. & Ray.] Iudex minuens vel augēs pœnam sine causa est infamis. secundum Host. in c. de causis de off deleg. Allegat tex. in l. seruos C. de vi publica vel priua. Sequitur Ro. in singu. fo. a 3

c Tutius tamen esset] Exemplum. Quidam fuit vulneratus, condemnatur sibi vulnerans ad 10. pro expensis & expensæ sunt in quinque.

d Nec accessorium] Pone exemplum super contractu nullo ipso iure, vt si cum minore contrahat, sed est contra. §. alteri insti. de inuti. stipu. vbi licēt non

valeat

valeat principalis cōtractus, valet tñ pęnæ appositio; Dic ꝙ ibi ɔtus est præter ius, hic aũt ɔ ius. Nam ꝙ prelatus uelit ecclesiā damnificare per inutiles præcarias est ɔ ius ideo nō valet pęnæ appositio, vt obseruetur per successorē, & vide s. obligatio. §. 13.

re & similia] hoc est dicit Bar. ibi non habere locum in bannitis, de quo vide etiam Bal. in l. si C. si a non compe. iudi. intellige etiam de damnatis ad mortē, qui fuerunt erepti de manibus familiæ, si sunt damnati ab habente iurisdictionem. vt l. 2 §. fin. ff. de pe. Item intellige vera si, non fuit appellatum vel si sententia non fuit nulla, secus dum. Bald. in l. 1 C. ne ex & lie. defun.

tuti regulariter applicatur fisco, quando introducit accusationem.[a] l. mulctarum. C. de modo mulc. sed qñ introducit actionē applicatur parti. l. 3. ff. de sepul. vio. Similiter qñ loquitur simpliciter, videtur introducere actionem. argu. d. l. 3 in princ & S. 1. De alijs autē pęnis, tenet Gof. ꝙ si contingit damnū vel iniuria alicuius, illi applicabitur. de pe. ca. s. Si verò non respiciat damnū alterius sic applicabit, vel parti si est conuentionalis, vel iudici, vel fisco, sm ꝙ de ea est statutum.

22 Vtrum pœna imposita pp crimē simpliciter sine præfinitione tpis sit perpetua? ℞. Pa. in c. ex lr̃is. de const. ꝙ pęna imposita pp crimē sine causæ cognitione puta pp interlocutoriā iudicis, intelligitur temporalis, & durat solū durāte eius officio, vt puta interdicit officium vel exercitiū alicui. tex. no. sm cōem intellectum in l. fin. ff. de pe. Idē no. Inn. in c. ꝙ translationē. de offi. deleg. quod limita in pęna successiua, qa momentanea pęna est perpetua, puta mulctauit i pecunia aut i corpore & huiusmodi. facit l. libertas. in fi. ff. de cf. prę si. si vero fuit imposita cum causæ cognitione & delictum merebatur vt esset perpetua. sic erit perpetua. Secus si delictū non merebatur pęnā perpetuā arg. optimum in l. si pręses ff. de pe. & fuit dictum Odof. qd sequūtur communiter docto. in d c. ex literis. In dubio verò intelligitur temporalis.[b]

23 Vtrum pęna extendat extra territorium ipsā imponētis? ℞. Pa. in c. pe. fu. la sti. de so. cōpe ꝙ aut respicit psonā, & sic tripliciter aut primo diminuēdo eius statum sicut infamia, excōmunicatio, interdictum & huiusmodi, & sic cū sint affectiuę psonę porrigūt effectū suū extra territoriū etiā, qa sequūtur eū[c] sicut lepra leprosū. l. ex ea ff. de postu. pp qd dicit Bar. in l. q vltimo. ff. de pe. ꝙ semel condemnatus ad mortē, q̄uis effugiat, nihilominus remanet seruus pęnæ[d] vbicū que fuerit, & ideo non poterit facere testamentum nec cōtrahere & similia.[e] facit d. l. qui vltimo. & in Auten. sed hodie. C. de dona. inter vir. & vxor. Aut secundo interdicendo certum locum, puta nē vadat ad talem locū, vel vt moretur in tali loco, & sic non porrigitur extra territorium, nisi per quandam consequentiam, puta quia detentus in loco[f] habitationis videtur interdictus etiam ei locus originis. quin n. sit extra territorium, de quo dic vt in l. relegatorum. S. 1. & S. interdicere. ff. de interdi. Per quam. l. dicit Barto.[g] quod non potest ciuitas imponere suo ciui, vt moretur in tali loco non subdito, nec etiam potest interdicere nè vadat ad talem locum non subditum statuenti, & hoc quando fit in pęnam illius contra quem fert snia.

a Accusationē] Tunc introduxit accusationē, cū sunt crimina publica, vt de adulterijs, crimine lęsæ maiestatis & c. dat actionem, qñ ex illo crie pt agere priuatus vt est de termino amoto, & popularibus actiōibus, crie expilatæ hęreditatis.

b Tpalis] Arg. in l. hæc edita. ff. de suspec. tut. si aūt pœna fit pp cōtumaciā. vide Pa. latè in d. c. ex lr̃is. sup gl. 3. & dic ꝙ aut i appositiōe pęnę exprimit tps, & stādū est ipi statutor ar. a ɔrio in l. p fi nito. ff. de pe. aut tps nō est determinatum, & aut fuit dictū, ꝙ pęna esset temporalis, sed atr nō fuit determinatū, & tunc intelligitur ꝙ duret decēnio tex. no. in d. l. fine præfinito. Aut simpliciter pœna fuit apposita & dicatur vt hic.

c Sequūtur eū] Inno. idem sentit in c. qualiter & qñ. de accu. el 2. propè fi. & Fe de. cons. 23. facit c. testimoniū. de testi. c. curæ 11. q. 3. c. 5. de treu. & pace.

d Seruus pęnę] An autem hodie dānati ad mortē dicātur serui pęnæ. vide in l. si quis in bona. ff. de acquir. hære.

e Nec contrahe

f Quia detentus in loco] Pa. vtitur hoc vocabulo, quia interdicto loco habitationis &c. Et hoc est cōtrarium eius qd no. Bart. in d. §. interdicere, ꝙ interdicto municipio videtur interdictum maius, sed non contra. Et ideo qui interdicit locū incolatus videtur interdicere locum originis, non ecōtra, quia si locus originis sit nobilior, & delectabilior præsumptione. d. §. quod est no. tecū dum enim.

g Per quam. l. dicit Bart.] in §. est quodā. q Pisani relegabant ciues in Sardinia & Rodū quod non poterant de iure facere, sequitur Isn. in d. c. postulasti.

Secus si sit statutum [a] nè subditi vadant ad talem locum non subditum propter commoditatē ciuitatis, vel i odiū eorū ad quos iret, q̃a valet. facit l.fina. ff.d decre.ab or.fa. Aut.tertio interdicēdo certā artē, puta ꝙ nō exerceat talē artē. & sic non porrigitur ex̄ territorium. vt est bo. tex. in d. l. ex ea per quā dicit Bar.in l.cunctos, populos. 12. col. ver. eadē ratione. C.de sum. tri. ꝙ statutum cōtinens ꝓhibitionē odiosā, nō porrigit̃ in dubio [b] ex̄territoriū statuētis. Et iō dicit ꝙ filia [c] q̃ ex statuto nō succedit, cū tale statutū sit odiosū. l. maximū vitiū. C.de li.ꝑte. ꝙ nihilominus pōt succedere in bonis alibi sitis, q̃a non porrigit̃ dictū statutū ex̄ territorium statuētis. Et similiter puto ꝙ sententia priuās aliquē bn̄ficijs suis, in dubio intelligit̃ de bn̄ficijs, quę hēt in territorio disponētis. [d] Aut respicit bona, puta q̃a publicat ea tunc si fit de iure cōi sic porrigitur ad bōa sita extra territoriū, & remanet ibi tanq̃ vacantia; sed occupant̃ ꝑ iudicē territorij. ar. l. a diuo pio. §. 1. ff.d re iud. & l. cū vnus, in §. is q [e] ff. de bo. autor. iu. possess. Si verò fit d iur̄ spāli seu municipali, tūc dic. vt no. Bar. [f] i d. l. cūctos populos in pe. col. ver. vult. q̃ro, & quod not. Io. An. in c. cū secundum. de hære. li. 6. vbi ꝯcludit̃ ꝙ pęna nō extēditur vltra territoriū.

24 Verū q̃s possit puniri in loco domicilij de delicto alibi cōmisso? ℞. Pa. in c. licèt. de fo. cōpe. ꝙ sic, nisi requirat̃ remissio ꝑ iudicē delicti, quam debet facere, si delictum est atrox [g] aliàs non, si non vult.

25 Verum mandās delictum fieri in alio loco debeat puniri vbi mandauit vel vbi cōmissum est? ℞. Pa. in d. c. licèt. 11. col. ver. item dubitatur, ꝙ communis cōclusio Bar. & aliorū est in l. si vt proponitur. ff. de fideius. ꝙ vbi delictū factum est, [h] quia ibi destinatus est effectus delicti,

a Secus si sit statutum] Hoc dicit Bar. in d. §. interdicere, & subdit. Quod si iudex interdicat locū alicui exēo, quia est prodigus ne bona eius pereāt, illud statutū ad oēm locum porrigitur. C. de eman ci. li. l. 1. l. is cui bonis, de verb. obl. & l. is cui. ff. de testa. & l. Iul. ff. de cur. furi. Hoc aūt intelligit verū Pet. de Anc. i c canonū statuta d ꝯsti. q̃n ꝯ̄ueret cū viro eiusdē territorij nō seruata solēnitate statuti, secus si cū forēsis existenti ex̄. territoriū, qui nō obligatur statuto, & ita dicit determinasse D. Zachariā de Taruisio eius compatrem. Et sic limitat doctrina Bar. in l. cunctos populos. C. de sū. tri. 12. col. ver. aut statutū ē distributiuum. Tu vide Ang. consi. 200. sup statuto Lucano quo disponitur, vt instrā noo ꝓducā tur in curia nisi seruata certa solēnitate. An illa confecta in alio loco habeāt robur in dicta curia. Bal. consil. 412. 3. li. super statuto Parmæ, quo disponitur. Quod instrā cōfecta ēt per certum spatium ex̄ Parmam non valeant, nisi sint duo notarij, vide etiam Bal. consi. 140. 2. li. vbi consuluit super statuto Eugubij quo cauetur, ꝙ nullus possit testari nisi saluo iure communitatis. Et quidam Eugubinus dum esset sanū testatus est. Dixit eum dicto legari statuto, quia prohibitio erat in rem, an autem statutum quo prohibetur vxor testari sit fauorabile. vide Ro. cons. 39. super statuto Regino, quod disponit maritum non posse legare vxori, ꝙ dato quòd maritus testet aliōi, nō valet tñ legatū. Bal. tñ cōsuluit ꝯ̄triū cons. 420. li. 1 Dato ꝙ probo: sit autoritas Bar. in d. l. cūctos populos, vbi ēt Bald. tenet ꝯ̄ Bar.

b Non porrigitur in dubio] Et vide ad hoc Anch. in d. c. canonum statuta. 21. charta. ver. venio ad aliud membrum, iuncto ver. sed circa personas.

c Et ideo dicit ꝙ filia] Vide Bal. in l. si. C. de in ius vocan. & in l. certum C. vnde cog. & dicit. Bal. in l. inter filios. C. fam. hercis. Quòd illud statutum dicitur esse contra ius, & ꝯ̄ naturalem ęquitatem. per illum tex. & vide eundem in l. 2. C. de his qui ad li. perue. non po. & in l. sancimus. c. de appella. vide Bal. in consi. 215. 3. li. Pau. de Ca. in consi. 224. Alex. de Imol. consi. 316. 320. lib. 3.

d Disponētis] Hęc est sententia Panor. in d. c. postulasti.

e L. cum vnus. §. is qui] Ista doctrina Barto. ibi. Nam & simplex. iudicis inst ius non extendatur extra territoriū suum, tñ si debitor bōa alibi possedit extēdetur ille iussus ad ipsa, si iudex pronuntiet expressè creditorem esse mittendum in possessione illorū bonorum. vt ibi p eum. & in d. §. 1.

f Tūc dic vt no. Bartol.] Vbi latius ponit q̃ sūt in hoc. §. & infert Panor. in d. cap. postulasti, idem Bald. & Imol. io l. sed si plures §. a substituto. ff. de vulg. & pu. & Bald. in l. mercatores. ꝑ illum text. C. de commer. & mercan. vbi per illum tex. dicit ꝙ Imperator poterat publicare bona immobilia sita extra territorium, quia dicuntur respicere territorium, vide Pau. de Ca. consi. 26. Alex. in consil. 31. li. 1.

g Et atrox] Pa. ibi in 8. col. & Intellige si agitur criminaliter, secus si ciuiliter, scdm Cal. in c. 1. de bap. ratio quia ista remissio fit ad locū delicti vt cęteri timeant & tollatur scādalū. & glo. in cle. pastoralis. in ver. de more. de re iudi. dicit ꝙ in tali crimine de necessitate debet fieri remissio & nō ex vrbanitate Idē Bar. in l. si cui. §. sacrilegium. ff. de accusa. vide Pa. latè vbi supra, vbi quęrit an consuetudo in contrarium valeret, dic vt ibi.

h Vbi delictum factum est] Rō qua motus ē Bar. est. Quia iste talis mandans tenetur ex delicto, & non mandato, quia mandatum fuit nullum. vnde gloss. in l. 1. §. persuadere. ff. de ser. corrup. dicit ꝙ alias prater quàm in actione serui corrupti mādans

punitur

punitur p m͞ſ latū, ſed in actione ſerui corrupti punitur nō ex mandato ſed perſuaſione, idem no. Inſti. de obl. quæ ex delic. na. §. ope. & hoc eſt quod dicit lex, ꝙ ille qui pſtat opē furto tenet furti, in l. is ꝗ opē. ff de furtis. quaſi di. tenetur ex furto p opē. & iō incipit teneri cū delictū cōmiſſum ē vt l. ſi quis vxor. §. neque verbo & l. ſi quis ſeruo. §. 1. ff. de furt. vnde ex delicto tenet nō mandato. Et cōcur. Pet. d Anch. in cle. 1. vt lite pen. vbi inducit illam glo.

facit cle. paſtoralis. [a] de re iudic. Idem dicas in teſte falſo [b] qui debet puniri p iudicem ad quem eius atteſtatio, trāſmitti ī, ſi ſciebat illuc debere trāſmitti. Poteſt tamen puniri in loco vbi deliquit & locus erit peruentioni, ſi ambo iudices concurrāt, ſicut de illo qui de loco exēpto mittens ſagittam, vulnerauit alium in loco non exēpto. vt in c. 1. de præſump. & qđ ibi no. Sic ſimiliter ille q delīqt in confinibus, qa verū eſt dicere in cuiuſlibet territorio deliquiſſe. ar. l. arbor. ff. cōmuni diui. Secus ſi ignorabat illuc atteſtatione trāſmitti, qa tūc debet puniri vbi deliquit, a vbi agit de pœna falſi. facit l. exigere dotē. ff. de iure do. vbi attenditur locus ad quem deſtinatur effect⁹ matrimonij. [c] Idem dic de notario qui facit falſum inſtrumentum.

26 Quid de officialib⁹ deputatis qui non accuſant quos inueniūt de nocte, &

a Cle paſtoralis] Quia enim regulariter ex mādato ſolo quis nō punitur, & inter mādātē & mādatarium nulla fic obl'o. Quia rei turpis nulla eſt obligatio. vt l. ſi remunerandi. §. rei turpis. ff. mādati, ideo punit in loco vbi fuit effect⁹ ſubſequutus. vide Bald. cōſi. 139. 3. li. & cōſil. 52. 1. lib.

b Teſte falſo] ſecundum Pa. in d. c. licèt. in 11. col. & ſpe. ti. de teſte. §. 1. ver qd ſi aliquis. idem Ioan. An. ibi. d. An. eñ in d. c. licèt diſtinguit & placet. Pa. vt ibi per eum

c Effectus matrimonij] Nam ſi ſtatutum dicat ꝙ moriente vxorem ſine liberis. vir lucretur dimidiam partem dotis, certè ſi iſtud ſtatutum non ſit in loco domicilij mulieris attendit domiciliū viri. Ita tenēt do. Bar. Bal. Ang. in d. l. exigere Archi. in c. illud. 12. di. Bu. & Pa. in c. 1. de ſpon. & Pan. in c ſi. 17. col. de fo. comp. & eſt cōis ſnia, & intelligitur in dubio de domicilio habitationis & non originis. glo in c ſtatutum. §. cum vero. in ver. vnam dictam de reſcri. in 6. & vide d. Iaſo. in l. cunctos populos. C. de ſum. tri. qui ponit aliquas limitationes.

d Eſt virtus] Not. bonam diffinitionem inquantū eſt virtus. Pnia eſt triſtitia quędam voluntaris de peccato cōmiſſo, quia deforme & diſplicibile Deo cum propoſito confitendi & ſatisfaciendi, & in poſterum abſtinendi. Triſtitia ponitur loco gñis, quia omnis pnia triſtitia ꝗdā eſt & non econuerſo, vo-

luntas ponitur ad differentiam triſtitię, quæ eſt in appetitu ſenſitiua, quæ eſt brutis, ſicut paruulus qñ de matre abſente dolet. Secundò dr̄ de peccato commiſſo. Ad drīam triſtitiæ vitioſè vel vanè, ſicut triſtitia mechi, qa mechari non potuit. Tertiò

hmôi? Reſpon. ꝙ peccant mortaliter ſi ſe obligauerunt ad accuſan. vel pacto vel iuramento, ſi verò ſe non obligauerunt non peccant nō accuſando, niſi faciant in fauēdo malis cōmittendis. Et ſi quid acceperunt ꝓ non accuſando, tenentur illud reſtituere vel fiſco vel illi cui pęna erat applicanda, & vltra ēt vſque ad complementum pęnę exactę ſi accuſent ſm doctrinam S. Tho. 2. 2. qō. 67. patet ſ. S. 16. in fi. Fallit hoc in criminalibus vbi eſſet infligēda pœna corporalis, qa ſi deſiſterēt ex cōpaſſione, etiā ſi aliquid acciperent pro non accuſando, licèt turpiter acciperent, nō tñ tenerent illud reſtituere de neceſſitate.

POENITENTIA ē virtus [d] qua cōmiſſa mala cū emendationis ꝓpoſito plāgimus & odim⁹, & plāgēdo vlteri⁹ cōmittere nolumus. Magr̄ i 4. ſen. diſt. 12. & ē vnū de ſacr̄is [e] nouę legis, quo bene di-

ponit qa diſplicibile Deo, ad drīā triſtitiæ q̄ ē de peccato cōmiſſo non qa diſplicibile Deo. ſed qa nociuum ſibi vel amico ſicut triſtitia furis Quia ſuſpenditur &c quartò additur cū ꝓpoſito ſatisfaciendi Ad drīam triſtitiæ q̄ omnia ꝓcedentia habet. Et ibi ſolā cōtritionē ſufficere credit, qđ non eſt verum, vt alias dicetur.

Adde q̄ in Catech. de ſacramēto hoc diffusè tractatur, & Cō. Trid. ſeſſ. 14 c. 1. Egi. Reg.

e De ſacr̄is] hoc vero eſt de pęnitentia quę eſt ſacrm̄, q̄ conſiſtit in abſolutione vt patet p Sco. in 4 di. 14. diſ 4. Sed illa q̄ ē deſcripta a magiſtro ē virt⁹. Qđ ſic patet. Nā virtus ſecūdū philoſophū 2. Ethicor. eſt habitus immediatè exiſtens, prout vir-

que ſapiēs determinabit. Quis ergo ſapiēs. i. prudēs melius determinaret q patiēter ſufferre ꝙ Deus intulit, q̄ gratāter ſuſtinere qd Deus vult, q peccatū deteſtari, q̄dā velle in ſe vindicare qđ ſe male egiſſe cognoſcit, vñ rectè dicit gl. ſup illud Matth. 3. pniam agite &c. prima virtus ē p pęnitētiā perimere veterē hominē. Et ēt virtus moralis, qđ patet qa nō pōt dici Theologica, qñquidem non habeat Deū ꝓ obiecto, tū ēt qa eſt iuſtitia, vñ ſup illud ſacrificate ſacrificium iuſtitiæ. dicit gl. Quid. n. iuſti⁹ q̄ vt ſuis qſque peccatis potius q̄ alienis iraſcat̄, ſeque puniēs p pęnitētiā & ſatiſfactionē Deo offerat? tū ēt qa dicit Iſido. tūc iudiciū hō de ſe ſumit, qñ p dignā pniam ſua parua facta damnat. Ex his patet ꝙ ſi pnia accipiat ꝓ actuali pnia, ſm quācunque ſiliarū ſignificationē de qb. ſ. §. 6. vel ēt ꝓ habituali tenentia quę eſt virtus quędam ſpālis, cuius actus

ſpoſitis ſup peccata remit tuntur de ſum.trin.c.1.§. ſacramentum.[a]

1 Pœnitentia 5. modis dicitur ſolennis quæ imponitur ſecundum illum modum.de quo in c. capite.I. di.quam omitto, cum hodie non fit in vſu.

2 Secunda dicitur publica [b] quæ fit in faciem eccleſiæ & publicè,& differt a ſolẽni, tantũ in modo qa in iſta nõ ſeruatur ille modus de quo in d.c. in capite. Tum etiam quia iſta poteſt imponi a ſimplici confeſſore . ſecundum Guil. duran. Gof. & Hoſti.ar.c. pœnitent.[c] I di. & 30. di.ſi quis pſbiter de pœ.& re.q̃ſitum . Nec ob.c.accedẽtib⁹ de exce.prela.vbi reprehẽdunt Abbates qui publicã pœnitẽtiam imponebãt qa ibi accipitur publica p ſolenni [d] quę ſolũ imponit ab epo,& hoc verũ, niſi aliud hẽat ɔ̃ſuetudo . Itẽ & 3.differt qa iſta publica iteratur,ſolennis verò non põt.

3 Sed quæro qñ dẽt imponi pnia ſolẽnis vel publica R. Pa.i c.quęſitũ.de pe. & re. q p delicto graui & ſcãdalizãti [e] totã vrbẽ dẽret iponi laico ſolẽnis.d.c. in capite.& c. fi. 26.q.6. Si verò eſt graue & publicũ, ſed nõ ſcãdaloſũ, [f] iponet pnia publica ſed non ſolẽnis.vt no.i c.fi. 26.q.6.iuncto.c.1.de pe. & re. Si aũt ſit graue,ſed occultũ, & ẽt aliqbus notũ, tũc nec ſolẽnis nec publica [g] debet ĩponi.Et iõ Pa.in c. fi.de his q p. fi.occi. reprobat conſuetudine illorũ q mulierib. p extinctione puerorũ quos pœnæ,ſe habebãt in lecto imponunt publicam pniã,& uid eũ ĩ d.c.1.& ĩ c. ſtatuimus , de male. & in c.fi.de his q.pro.fi.oc.

4 Quib⁹ põt ĩponi ſolẽnis pnia. R. q nec clericis [h] nec religioſis nec etiam laicis ĩſignibus [i] debet imponi ar. d.c.in capite. Et hoc verũ , niſi clericus ſit depoſitus.I.di.cõfirmandum.

5 Quis eſt effectus pniæ ſolennis. R.qđ laicus poſt eã nõ põt ad ordines promoueri.I.di.illud, nec clericis ad ſuperiores , vt dr ibidẽ põt tñ eps diſpẽſare i ordinib. minorib⁹, nõ aũt ad ſacros.I.d.placuit.[k] Itẽ nõ debet mrimoniũ ɔ̃here,ſi ɔ̃hit tenet.Iuuenis tñ non phibet ɔ̃here.Itẽ nec militiã aſſumer. 33. q.2.§. de pœnitẽtib.& c. antiq cũ alijs.c. Itẽ nec laicalẽ habitũ deferre.I.di.c.vlt. Itẽ debet viuere ſm regulam eccleſiaſticã.de pœn. diſt.5. contrarium. & c. ſeq. Itẽ conueniendus eſt ſub eccleſiaſtico iudice. 2.quæſt. 1.aliud.de pœnitẽ. diſtin.1. aliud. Item fit infamis nõ ratione pœnitẽtiæ ſed rõne criminis publicati,qđ uerũ intellige qñ p pniam iudicis iponit.Secus ſi ex deuotione q publicã pniam facit,[l] ſm Hoſt.de officio archipresby.c.2.

6 Tertia pœnitẽtia dr priuata,& dicit Scot. in 4.di. 14.q.1. circa fi.q. q de ui vocabuli pœnitere idẽ q pœnã tenere,hæc nõ ãt tm iportat paſsionẽ pœnæ vt ĩ hæret.ſed ẽt actionẽ volẽtis rſpectu pœnę vñ pnia actualis ẽ punitio volũtaria vel volũtas punitiõis,& in hac ẽ ɔ̃ſiderare. Primò vel

eſt penẽtia actualis ſm primã ſignificationẽ nõ eſt pœnitentia ſacramẽtũ quia nõ eſt ſignũ ſenſibile, ſed iſtis modis poſſit dici ſacrm pnię intelligendo conſtructionẽ tranſitiuã nõ aũt intrãſitiuã, vt hæc ercatura ſalis niſi hic æquocetur nomẽ pœnitẽtię &c.hoc Sco. vbi ſupra.

a §. ſacramẽtũ] Sic patet qđ loqtur ibi de pœnitẽtia i gñali , licèt ſi cõſideremus pcedẽtia intelligi habeat , de pnia put eſt ſacramẽtũ alibi ẽt Sco.vocat pœnitẽtiã quę ẽ ſacrm pnĩam exteriorẽ,pœnitẽtiam verò q̃ eſt virtus,pœnitentiã Interiorẽ in 4.di.20.

b Publica] vt eſt peregrinatio p mũdũ cũ baculo. Vt declarat. San.Thom.in 4. diſtin. 14. arti. 3.in corpore.

c C.pœnitẽtes] facit ĩ ver. ſacerdote,ſed melius facit. d.c.ſi quis præsbyter, qđ eſt ſi. nã d.c.pœnitentes loquit de ſolẽni ſm gl. ĩ quo tex. pcipitur deponi coma. ſecus in mulieribus ſecũdũ Tho. vbi ſupra vt etiã dicit gl. in dict c. pœnitẽtes.Et hoc qa habet eam in ſignum ſubiectionis. 30.diſt.c.1. &c.

d Pro ſolẽni] Hoc dicit in gl. in ver.publicas.

e Scandalizãti] puta qa combuſſit eccleſiam.

f Scandaloſũ] Publicũ ẽ in illũ eſſe vſurarium, ſed nõ ſcandalizãtur perſonæ.

g Nec ſolennis nec publica] Intellige ſiue ſit clericus ſiue laicus. Et ſi pctm eſt publicũ publica debet eſſe pœnitentia vt cæteri metum habeant & arceantur a ſimilibus.cap. plurimos . 82. diſt. & alibi dr publicè peccãtem publicè . argue c. Sed illud.45.diſt.

h Nec clericis] adde nec iuuenibus vt in c. pœnitentes 50.diſt.

i Nec laicis inſignibus] Pa.i c. ſtatuimus.de maledicis . Nullam debere haberi miſericordiam blaſfemo.Fallit ex cã magna vt ſi perſona eſt nobilis vel honorabilis quã nõ deceat ſic publice pœnitere . Et vult hanc pniã elemoſinis redimere, p hoc c.1.de voto.cap. mulieres . de ſẽ. excõ.& c.medicina.de pe.di.1.

K Placuit] Dicit text.ibi ſi fuiſſent ordinati diaconi quod habeatur vt ſubdiaconi .i. nõ debeant miniſtrare in officio diaconat⁹ vt declarat glo.ibi.

l Pœnitentiã facit] Omnia iſta ſunt de bene eſſe quia vt dicit gl. in d.c. ɔ̃trũ intelligitur ſi ei fuerit iniuncta , & ibi loquitur de mulicis . Nam

ex

le peccatũ punire seu vindicare. Secundo se peccasse nole siue peccatũ detestarẽ. Tertio punitionẽ iã inflictam patiẽter ferre. In quolibet horũ actuũ saluat ꝓprietas vocabuli huius, pęnitere, & in ipsis ꝓpriè consistit eius significatum.

7 De qb⁹ peccatis debet homo pęnitere? ℞. ẽm cõiter Theologos. ꝙ de oĩbus peccatis mortalib⁹ actualiter cõmissis, siue ante baptismũ siue post. De venialibus verò licẽt sit expediẽs, nõ tñ ẽ necessaria ad salutẽ in hoc mũdo, nisi in duob⁹ casib. Primo ratione dubij. ᵃ vt ũ. s. mortale vel veniale nè periculo se exponat. Secũdo ratione periculi quando habet aliquã affectionẽ venialẽ, quã nĩ si reprimat dubitat nè trahat eũ ᵇ ad mortale. ẽm S. Bo. in 4. di. 16. qõ. 2. art. 2.

8 Vtrũ requirat̃ singulariter đ quolibet? ℞. ꝙ sic, de cognitis. s. cum de illis spãliter cogitat, & tenetur spãliter đ quolibet cogitare vt pœniteat si adsit opportunitas ꝓportionata fragilitati humanę, aliter nõ remittunt̃ de lege cõi. De icognitis verò si ignorãtia est inuincibilis, vel excusabilis nõ tenet̃ nisi in gñali pęnitere, si uerò est crassa vel inexcusabilis, sic tenet̃ in speciali pęnitere, qa tenet̃ dare operã ᶜ vt ea cognoscat & pœniteat, hæc ex Ri. in 4. di. 16. ar. 4. q. 2.

9 Vtrum possit agi pęnitẽtia de vno peccato mortali sine alio? ℞. ꝙ nõ, qa aut Deus totũ remittit, aũt nihil, & iõ oportet ꝙ pœniteat de oĩbus tex. est i c. 1. in S. itẽ. de pœ. di. 3. concor. Ric. i 4. dist. 15. ar. 1. q. 6. distinguo tamen ᵈ sic, qa aut loquimur de pœnitẽtia prout per eam remittit̃ culpa & reconciliatur homo Deo, & sic cum radix satisfactionis sit vna, scilicet charitas q̃ secum non compatitur peccatum mortale. Ideo est uerum ꝙ non potest fieri, nisi de omnibus fiat. Aut loquimur de pęnitentia prout directè respicit satisfactionem temporalis pœna debitæ pro peccatis iã dimissis quo ad culpã & sic bene potest fieri de vno peccato sine alio.

10 Quæ sunt partes pnĩæ. ℞. ꝙ tres cõtritio, confessio, & satisfactio.

11 Quarta dr̃ pnĩa. s. illa quæ sacerdote ꝓ peccatis confessis imponitur, de ista vide s̃. confessio. 6. & j̃. Satisfactio.

12 Quinta pnĩa dr̃ illa de qua dr̃ ꝙ regulariter ꝓ quolibet peccato mortali debet iponi septennis. 33. q. 2. hoc ipsum, ᵉ & qũo debeat intelligi Pa. declarat in c. accepisti. de spon. duorum, ꝙ debet in isto tempore semel bis vel ter ieiunare i hebdomada ẽm discretionẽ & iudicium sacerdotis, & facit ꝙ no. in d. c. hoc ipsũ. Et sic intelligi oĩa iura quæ pnĩam imponũt per numerũ dierũ seu annorũ non specificando modũ i c. accusasti. de accu. vr̃ velle idẽ Pa. ꝙ cũ ferię solẽnes sint. 2. 4. & 6. vt in c. pr̃. 11. q. 3. ꝙ sacerdos debet imponere, vt his dieb. singulis hebdomadis ieiunet, & sic satisfactum est, & hoc verum nisi ex causa aliud disposuerit Sacerdos. vt in c. De⁹ q. de pę. & re. & i c. quem pęnitet. de pe. 2. Vñ cum hodie sint arbitrarię dicit Host. qđ debet sacerdos in pnĩa imponenda attendere qd expediat ad salutẽ peccatori, ẽt solũ impo nẽdo unũ pater nr̃. facit c. alligant. 26. q 7. sequitur Pan. in d. c. Deus qui. vbi bonus text. & de hoc vide confessio. 6.

13 Vtrũ sacer. possit dispẽsare i pęna debita eã dimittẽdo. ℞. Pa. in c. sicut dignũ de homi. qđ sic, ᵍ vt est pulcher text. de pœ. di. 1. quẽ pœnitet. Et iõ bonum est vt sacerdos in impositione pnĩæ dispenset cum cõfitente circa residuũ pœnę, si maior esset iponenda. vide ad hoc. s̃. Indulgentia. S. 5.

ex quo egerũt solennẽ pniam vñr vt clerici, sed si sunt in minorib⁹ licitum est eis ꝯhere.

a Rõne dubij] Exẽplũ. Dubitat si mẽdacium officiosum sit pctm̃ mortale vel fecit ꝯtrũ, puta emittẽ pacto đ retrouẽ. uel est in cogitationib. morosis.

b Nè eum] Exẽplum de eo q habet familiaritatẽ cũ muliere vel iuuene, & hẽt aliquã affectionem carnalẽ, ut dẽtenet Rose in ver. pœnitentia. § 9

c Quia tenet̃ dare operã] Tenet hoc Rose. vbi supra §. 10. & facit ꝯ eos qui nil cogitant de peccatis suis.

d Tamen] Hæc ẽ distinctio. Sco. in 4. dist. 15. & vide Rose. vbi supra. §. 11. quæ eadem verba formaliter recitat.

e XXIII. qõ. 2.] hoc ipsum alia rõ ẽ de ista septẽni pnĩa, qa pdit̃ septiformis pnĩæ grã secundũ glo. ibi quia allegat theologos.

f Deus qui] Idẽ dr̃ in d. c. tẽpora pęnitudinis, & in d. c. alligant. 26. q 7. & subdit Pa. in. d. c. deus qui, ꝙ dẽt quęri sacerdos sanctior, qa ex quo pñt remittere aliquid pœnitenti mediãtibus suis orõnib⁹, quãto erit sanctior citius exaudiet. ar. c. ipsi sacerdotes 1. qõ 1. & S. Aug in d. c. quẽ pœnitet, ait, qui ergo cõuertetur, sacerdoti meliori q̃ põt ꝯfiteat̃.

g Qđ sic] Quibus. n. remittũt sacerdotes, remittit & dñs; qa dixit eis, Quęcũque ligaueritis sup terrã. 15 Math. 16 & c. quodcunq; 24 q. 1.

a Sco.vero] Tene hanc sentētiā Sco. quia verissima est.
b Pa.vero] Dicit se putare qđ illa pnīa & si nō valebit in tntũ, valebit tñ vt minor postea pnīa sibi imponatur, vide Pa. in c.super eo.đrap in fin. qui dicit si quis condignā pniam recipit ꝓ aliquo delicto a iudice terreno, ꝙ non punietur a Deo amplius, ꝓ illo, & sic videtur tenere opinio.Sco. Pet. Ioan. in 4. di.15.q.1. cōcordat eũ Sco. nam dicit pœnitentia iniuncta a sacerdote expleta ex̃. charitatē nō est reiteranda, quia principalis satisfactio đ culpa p quam qs Deo recōciliatur facta est p meritũ Xp̄i ī absolutiōe applicatũ Reliqua āt pœnitēti dat ex pcepto sacerdotis ad quandā recōpensationē, siue p oppositũ ad culpā postq̄ đ culpa pricipaľr ē satisfactũ ī cōfessione & absolutione;hęc ille.
c Arch] Malè re pҍenditur Arch. hic. Quia vtiq; bñ dicit. Si pōderetur &c. Ex ista doctrina patet đ fectus.S. Tho.in 4.di.15.q. 1 arg. 2. vbi voluit dicta satisfactionē actam in pctō mortali ꝓ pctīs de qb. verè peniuit non valere. Et idē dixit Ric. ibi ar.q.1.& Héri.quolibet.8.q. 18.patet opposi

14 Vtrum pnīa facta in peccato mortali sit valida? ℞. quod fuit diuersa opi.Ric.ī quoli.1.q.10. tenet ꝙ satisfacit pcepto cōfessoris nec tenetur reiterare.sed non satisfacit pœnę debitę in purgatorio, alij distinguunt ꝙ pnię ex qb. manet aliquis effectus post satisfactionis actũ nō sunt iterandę,sicut est ieiuniũ, eleemosyna.& hmōi. alię aũt q̄ nō relinquũt aliquē effectũ oportet iterarī. vt sunt orationes.& hmōi. Sco.verò.[a] in 4. di. 13. q. 1.circa fi. qō. dicit ꝙ q verè semel pęnitet,& recipit pœnitētiā ↄdigna impositā sibi ab ecclesia (claue nō errante)quantũcunque;postea recidiuet nòn tenebitur ꝓ illis peccatis pro quibus illam pniam recipit.nisi ad illam pniam sibi impositā;& si illā iplet in charitate non tm̃ soluit pœnā,sed mereī grām. Si aũt impleat ex̃ charitatē volũtariè soluit pęnā,sed nōme reī gratiā. Si verò illa pœna ab eo exigaī, extra charitatē pœna quidē soluiī, licet ipse nō soluat.Prima quidem est satisfactio simpliciter,quia placans & reconcilians. Secunda est satisfactio. quia voluntaria redditio.sed non simpliciter,quia nec placans, nec reconciliās.Tertia est satisfactio vltra quam non exigiī vlterior pœna. Ex quo concludit ꝙ non est necessè talē pniam iterare. sed solùm de pctō postea commisso. ponit exēplũ de eo q commisit crimē ꝓquo præcise mereī manus abscisionem. vñ si isti inuito abscidat manus satis patiī, & satisfit regi sufficienter, nec secundùm iustitiā cogeī ad vlteriorē pœnam, quamuis non recipiat in gratiā & amicitiā. sic multomagis vbi quis sibi eam infligit. Vnde si talis ꝓpter nouum mortale postea commissum damnaretur, antequam totam pœnitentiam impleuisset nō puniref ęternaliter. sed solùm pœna correspondēte illi pœnitentiæ quæ non fuit hic expleta & temporaliter, quia ex quo per iustitiam punitiuam imposita est semel pœna temporalis hic pro peccato de quo nunquam ei debetur nisi pœna temporalis. & illa soluta nulla debeī alia pro illis pctīs.sed ratũ pro alijs. Pan.verò [b] in c.quod quidā.de pe.& re.& Archi. de pę. disti.3.§.vl.tenet quòd non valet,sed ē iteranda simpliciter. Sed ego teneo cũ Sco. cuius opin.videtur apertè tenere glo. singu.in d.c.ꝙ quidam.vbi dicit, quod licèt non valeat talis pœnitentia quò ad vitam ęternam,tamen valet ei quia sentiet fructũ eius de alio crimine pniam egerit. de pe.dist.3.§.vlti. vbi ēt gl. tenet ꝙ non teneatur talem pniam reiterare & has gl.cōiter sequuntur doc. & cum eis transeunt. licèt Arch.[c] dicat cōiter teneri ↄtrariũ & male.

tũ qa talia opera valent ꝓ satisfactiōe, licet nō sint meritoria vitæ ęternæ, iuxta illud Dañ 4.peccata tua eleemosynis redime.

15 Vtrum pnīa in articulo mortis dilata valeat?℞. secūdùm omnes, quòd sic ꝓ dicta Ezech.13. In quacunque hora cōuersus fuerit peccator. &c. Sed hora mortis cadit sub illo signo quacunque, ergo &c. Sed aduerte, ꝙ est valde periculosum vsque ad illud tēpus expectare. Et ꝓpt rea dicit Aug.de pęniten.d.distinctio. 7.in c.nullus,quē sero pœnitet oportet non solum Deum timere iudicem, sed iustum diligere, non tantùm pœnam timeat sed anxietur pro gloria, debet enim de crimine dolere & de omni eius prædicta varietate, hæc ille. Sed cum hæc communiter non adsint pœnitenti in extremis, tunc quia principaliter, ut plurimum conuertuntur tales timore mortis, & inferni, patet, quia nisi mors imminerer non conuerterentur, & ideo deficit primum necessarium, scilicet quòd non conuertitur, quia diligit Deum iustum.

Item

Item nec conuertiť principaliter ꝓpter gloriam, sed pp pœnam euitandā, patet ſi ď pœna nō timeret pſeruerarer in malis, vt prius. Itē cōmuniter deficit tertia, qa cū ſit quaſi ex̄ ſe ex infiimate non poteſt dolere de ſingulis peccatis ſicut tenetur nec cōfiteri. Et ideo credo veriſſimū dictum Hiero. in tranſitu, vix (inquit) de centū millia hominum, quorū mala fuit vita, in morte diuinā indulgentiā obtinebit vnꝰ. hæc ille. de materia pniæ, vide ſupra confeſſio. 6.

PERCVSSIO duplex [a] ē ſcilicet temporalis q̄ fit malo & inutili ſermone [b] cū. ſ. indiſcretus prælatus inutili ſermone percutit corda infirmorum, & hæc ſemper de ſe eſt mala & peccatum mortale, niſi aliqua circunſtantia excuſetur. vt 45. diſt. c. vlti. Alia eſt percusſio corporalis q̄ fit corporali manu, vel flagello, vel ſimili verberando, & hæc ſi fit ex malitia vel odio eſt peccatum mortale, niſi eſſet in modico & & leui, patet hoc in ca. 1. 45. diſtinct. iuncto. c. epiſcopum. ibidem. & in c. 1. ď clerico percuſſore, qa ſi ē clericus debet deponi, qď nō fieret, niſi eſſet mortale peccatū. Si verò fiat ex charitate [c] cā correctionis & moderatè, ſic licita ē & meritoria in omnibus poteſtatē hn̄tibus ī ſubditos ſuos. 45. diſt. cū beatus, ita tamē quod matrē pietas, patrē verò diſciplina, ſubditis p̄latum exhibeat. vt 45. diſciplina. & c. pe. in fin.

1 Verum clerici posſint verberari? ℞. ꝙ epiſcopus neminem debet verberare ꝓprijs [d] manibus. 86. diſt. non liceat. Alij verò pręlati poſſunt clericos in minoribus ordinibus pro leuibus etiā culpis verberare. 45. diſt. §. Salomō, dūmodo fiat per eum ad quem pertinet. [e] de ſent. exc. c. cū voluntate. §. vlt. In ſacris verò exiſtētes verberari nō debent, niſi in maioribus criminibus. 35. diſt. c. ante omnia. & c. cū beatus, alioquin eſſent excōicati. argu. a ꝯ̈rio ſenſu in d. c. cum voluntate. in § ſi qui verò eſt. §. vl. de quo ſtatim. ſ̄. & de hoc ſ̄. Excommunicatio. 5. Caſu. 1. & quomodo poſſunt hoc p alios clericos facere non per laycos. & ibi ponūtur multi caſus in quibus poteſt percuti ſine excommunicatione.

2 Verū religioſi ſimiliter poſſunt verberari. Reſpon. ꝙ ſic a ſuis prælatis etiam ꝓ leuiorib. culpis. c. rephēſibilis. ī ſi. ď app. & ď accu.

a Duplex] Hæc gl. magſra in sūma. 45. di. viď ibi.
b Sermone] Vt quia taliter prædicat ꝙ fauere vitijs vr̄, vt ſi vitā carnalē exaltat, vel vitia non redarguit, vt debet, vel ꝯ̄ fidē & bonos mores docet & hmōi Ex quo ſarmone ſubditus infirmus labitur in paccatum.
c Si vero fiat ex charitate] Vide Th. 2. 2. q. 65. ar. 2. & dn̄s Ieſꝰ Io. 2. Mat. 21. flagellis percuſſit vēdētes i tēplo &c. 1. q. 3. ſaluator.
d Proprijs] Poteſt tn̄ p alios. q. 5 illi q. 14. q. 6. c. 1. Ita tn̄ ꝙ ſit clericꝰ ille per quem verberat, aliàs incideret i canonē ſecundū gl. in d. c. non licest.
e Per eum ad quem pertinet:] Quæritur ēt qď de patribus nūqd poſſint percutere filios, aut domini ſeruos? Reſpōdet. S. Th. 2. 2. quæ. 65. ſic. Per verberationē nocumētū qď dā infertur corpori eius q verberať. Aliter tā q̄ mutilatione. Nam mutilatio tollit corporis integritatē, verberatio verò tā tūmodo afficit ſenſum dolore. Vñ multominꝰ nocumētū ē quā mutilatio membri. Nocumetū aūt īferre alicui non licet, niſi p modū pœnę pp iuſtitiā. Nullus autē iuſtè punit aliquem, niſi ſit aius iuriſdictioni ſubiectus. Et ideo verberare aliquem non licet, niſi habenti poteſtatē aliquam ſuper illū qui verberatur. Et qa filius ſubdiť poteſtati patris, & ſeruus poteſtati, licitè verberat pater filium, & dominus ſeruum cauſa correctionis & diſciplinæ. Non obſtat illud Epheſio. 6. Vos patres nolite ad iracundiam prouocare filios veſtros, & infra, & vos domini eadem facite ſeruis remittētes minas. Sed propter verbera aliqui ad iracūdiam prouocantur, ergo neque patres filios neque domini ſeruos debent verberare Quia reſpondetur. cū ira ſit appetitus vindictæ, pracipuè cōcitatur ira cū aliqs ſe reputat læſum iniuſtè, vt patet p Philoſophū 2. Reth. Et iō p hoc, qď patribꝰ interdiciť nē filios ad iracundiā ꝓuocēt, nō prohibeť qn filios verberent cā diſciplinę, ſed non immoderatè eos afligāt verberib. De minis autē remittēdis ſeruis poteſt intelligi dupliciter. Vno mō vt remiſſe nimis vtantur. quod ptinet ad moderationem diſciplinę. Alio mō nè aliquis non ſemper impleat qď cōminatꝰ eſt. Qď ptinet ad hoc ꝙ iudiciū quo qs comminatus eſt pœnam, quādoque p remiſſionis miſericordiā temperet. Si dicantur ꝙ ſermo paternus hēt ſolū monitionem non coactionem vt patet. 10. Ethicorum, ergo pater non debet verberare. Reſpōdeo ꝙ minor ptās in aīa [illegible] debet habere coactionē. sicut autē ciuitas eſt perfecta [illegible], ita prīceps ciuitatis habet pfectā ptātē coercendi, & iō pōt infligere pœnas irreparabiles ſcilicet occiſionis, vel mutilationis. Pater autē & dominus, qui præſunt familiæ domeſticæ, quæ eſt imperfecta communitas habet imperfectā ptātē coercendi ſecundùm leuiores pœnas, q̄ non inferūt

a Pan. in ca. tua nos] Ante fi. ꝓbat nõ esse piu rũ eũ q ex cã superuenietẽ facit cõtra iramẽtu. Exẽplũ in l. quæro §. inter locatorem. ff. locati. Sed qꝫ dicit hic expressè non ponit Pan.

b Est tutior] Et ẽt verior, q̃a negarinõ põt quin assumat nomen Dei in vanum.

c Di. 39. ar. 1. q. 3.] Dicit ibi Sã. Bon. Multũ appinquat ad mortale. Tho. 2. 2. q. 98. ar. 3. tenet qđ peccat mortaliter si aduertit falsum iurař.

sic potest esse tripliciter. Primò quia est falsitas ex parte iurati, sicut cũ quis iurat falsum quod credit esse verum, & si debita diligentia est adhibita, nullum est peccatum 22. q. 2. homines. Si verò nõ est adhibita omnis, sed tamen aliqua sic est peccatũ veniale. Si verò proueniat ex ignorãtia crassa vel supina iuris vel facti est peccatũ mortale ẽm Ray. alleg. 22. q. 5. q periurar. concor. Ioan. An. post Tanc. in c. tua nos, el 1. de iureiur. & card. in cl. 1. §. porro. 11. q. iureiu. Itẽ excusat a peccato mortali in periurio ꝓbabilis error ẽm Pa. in c. tua nos,[a] el. 2. de iureiur. puta cũ q̃s credẽs habere rõnabilẽ cãm appellãdi appellat, licèt prius iurauerit nõ appellare, argu. c. facto, de sen. excõ. & c. quintauallis, de iureiur. Secũdò falsa iuratio est ex parte iurãtis tm̃, vt cũ q̃s iurat verũ credens esse falsũ qđ iurat. Tertiò ex parte vtriusq; s. cũ q̃s iurat falsũ sciens esse falsũ. Et istis duobus modis si fiat iocosè est pcm̃ veniale, ẽm Gof. 22. q. 2. quod ait, & c. vlti. in §. eps verò, ẽm verò Theologos est pcm̃ mortale, pp irreuerẽtiã Dei posset tñ dici qꝫ mẽdacium iocosum non sit propriè mendaciũ, vt in d. c. qꝫ ait ideo posset teneri opi. Goff. qꝫ non peccat mortaliter, quia non propriè periurat. Sed opi. Theologorum est tutior,[b] multo magis peccat si fiat seriosè. 22. q. 2. hoĩes. Quod tamen sic limitat. S. Bona. & Ricar. in 3. dist. 39. ar. 1. qõ. 3.[c] si deliberat de dicto confirmãdo & iuramẽto per quod est confirmandum. Secus si deliberaret de dicto sed non de iuramento, quia sic nõ peccat mortaliter, licèt sit veniale graue. Similiter est peccatum veniale quando de neutro deliberat, sed totum profert ex surreptione, nisi quis deliberare posset, & tamẽ cõtemneret, quia sic mortaliter peccaret etiam ex surreptione propter contẽptum. Datur etiam alia limitatio, ẽm Pet. aureo. ea. dist. Si iuramẽtum sit per ea per quę homines consenserunt iurare quando volũt veritatẽ infallibilem assumere in testimonium dicti sui vltimatũ. Secus esset si assumeret signũ, quòd non est ad tale testimonium institutũ, & sine animo iurãdi, intelligẽ qñ periurat per Deũ, sicut cõiter iuratur, q̃a sic nõ esset peccatũ mortale ẽm eũ quod no. q̃a facit ꝓ istis mulierib[9] quę iurant per meã fidẽ, in veritate, per istũ ignẽ & huiusmodi, vt nõ peccãt mortaliter cũ periurãt, quia nec iurare intendunt, nec q̃bus iuratur accipiunt pro iuramento.

1 Secundo modo dicit̃ periuriũ iuramẽti trãsgressio, & si iuratio fuit super re mala, vt non ire ad ecclesiã & similia, sic peccauit mortaliter iurãdo & tenetur de pręcepto facere oppositũ. 22. q. 4. c. 1. 2. 3. & 4. Quod limito de re mala de peccato mortali, secus de veniali, de quo dic vt s̃. Iuramentũ 5. §. 2. Si verò fuit super re super arrogationis, sic similiter peccãt mortaliter iurando, sed non tenetur facere oppositũ, vt s̃. Iuramentum. 5. §. 3. quia non tenet̃ intrare religionem qui iurauit non intrare, non tñ tenet̃ iuramentum seruare, hęc Aureo si autẽ iuramentũ promissoriũ erat licitum & obligatorium, sic peccat mortaliter per iurando. s. non seruando quod iuramento ꝓmisit, fallit hoc in 27. casib in q̃b. non obligat, de quib. vide s̃ Iuramẽtũ. 5.

2 Tertio modo dr̃ ꝓiuriũ indiscreta iuratio, s. cũ q̃s iurat sine iudicio discretionis ꝯsiderãdo qđ iuret, & vtrũ sit verũ vel seruabile, & sic ẽm Gof. ẽ pcm̃ veniale. 25. di. §. criminis, in fi. Ber. verò in c. tua, de iureiu. dicit qđ si fiat cũ deliberatiõe sic ẽ pcm̃ mortale, de iureiu. sicut ex literis. Si verò iocosè & icautè, sic ẽ pcm̃ veniale. 25. d. §. aliàs ea demũ, & cũ Ber. ꝯcor. S. Bo. arg. 1. q. 3. ad 3. Rich. & Theologi in 4. dist. 29.

3 Quarto modo dicitur parium affirmatio dubitationis, vt cum quis illud de quo dubitat asserit cum certitudine efficaci iuramento confirmata, & sic peccat mortaliter secũdum Areo. Secus si assereret illud humano modo sicut potest sciri in talib[9], sicut respondet ordinandus ꝗquantum permittit humana fragilitas, vt in c. 1. de scruti. in ordina. fa. quia non esset mortale secundùm eundem Areolum.

4 Quid de illo q̃ iurat per ve. bũ credo

tionis ordinē directè & immediatè respicientem deū & homicidium contra ordinem respicientem proximum. Alij contra ut Rica. ubi s̄. q.4. art. 1. ꝙ non sit grauius, rō quia homicidium directè contrariatur actui, & uirtuti digniori.s. charitati respectu actus secundarii.s. diliges ꝓximū, periuriū autē directè est cōtra actum uirtutis latriæ. Sed charitas actus est nobilior q̄ latria, quia nobilius est proximū diligere q̄ uerū ex causa legitima iurare, ergo est grauius homicidium q̄ periurium,& magis placet, & primam rōnē dico negandā simpliciter, quia sic sequeretur ꝙ laborans in festo grauius peccaret q̄ homicida, quod non est uerum. Verū est ꝙ periuriū est grauissimū post homicidiū. Ideo imponit pœnitentia ꝙ ieiunet 40. dies in pane & aqua & 7. sequētes annos pęniteat,& nunq̄ sit sine pnia 6.q.1.quicūq;, & 22.q.5.si qs piurauerit.

9 Vtrum sit grauius periurium adulterio? ℞.Ric.ubi s̄.art. 2.ꝙ sic,rō quia peccatū dr grauius quod corrūpit ordinē digniorē, certū est autē ꝙ illa ordo est dignior qui dēt esse hoīs ad Deum immediatè, & directè, qui ille qui dēt esse ad Deū, & proximū mediante proximo. Primus autē ordo corrūpitur per periurium. Secūdus per adulteriū nec perfectus corrūpitur secūdus per adulteriū q̄ prim⁹ per periurium, adulterium nō est propinqui⁹, maximè iniuriæ q̄ possit esse cōtra Deū, imo econuerso piuriū est ꝓpinqui⁹ blasphemię q̄ est cōtra Deū ex odio ei⁹, q̄ adulterium homicidio.

10 Vtrum peccet etiā persona priuata quę exigit iuramentum de eo quod nescit, sed dubitat de ueritate? ℞.secundū Augu. quia hoc ex humana infirmitate [a] procedit ꝙ nō peccat, sed si scit ueritatem & cogit iurare quem scit falsū iuraturum, peccat mortaliter. 22.q.5.qui exigit, quod intellige, ut supra Iuramentum 3.S.11.

11 Verū clericus nulla necessitate coactus ueniens contra propriam promissionem uallatam fidei interpositione, sit priuādus suo beneficio? ℞.tenent Ioan. Ber.& Host. in c.querelā, nè prælati ui.su.Pa.in c. q̄relam, de iureiu. ꝙ dēt priuari, quia sic est periurus. qui fide interposita promissum frangit, sicut qui periurat, & cū periurus sit priuādus beneficio [b] & deponēdus ab ordine, ut probatur in c.cum non ab homine, de iudic. sic frangens promissum fidei interpositione uallatum. Arch.in c.iuramenti. 22.q. 5. tenet ꝙ non quia non est ita graue peccatum conuenire promissioni tali, sicut iuramento,& cum Archi.est d.Anto. & magis placet Car.in c. 2.de spon.& in c.ad aures, qd̄ met.cau. cum non inueniatur talis pœna expressa sicut contra periuros. Sed prima opin.[c] uī uerior. Et quę differentia sit inter fidei interpositionem & iuramentum. Vide Iuramentum. 2.S.6.

12 Vtrum collatio factum de beneficio ecclesiastico periurio fit nulla ipso iure? ℞. Panor.in d.c. querelam, de iureiur. ꝙ sic, de regu.iur.infamibus, lib.6. & hoc tenet Fede.consi.48.

13 An autem periurus cū sit infamis, perdat ipso iure bñficiū? Vide s̄. Infamia S.9

PER-

& plus placet opi. Ric.licèt quidā uellēt mordere Angelici, sed nō rōnabiliter. a Infirmitate,] Hoc dicit glo.In in d. c. qui exigit quæ exponit uerbū humana tentatio est, id est de humana infirmitate &c.
b Beneficio] Ad hoc c. 1. & ibi ꝑ doct. de rescript. & ibi dicit Bal.ꝙ clarius ꝓbatur ibi hoc q̄ alibi, sed est tex. i c.cū quidā,& in c.q̄relā, de iu eiurān. ubi dicit idē esse in epo qui debet priuari epatu, nota.gl.in c.fi.de iureiu.lib.6.Bal.in l.a C.de iuretur. Et dicit Bal.in d. c.querelā, ꝙ doctor periurus debet priuari doctoratu,& ab eo deponi Iaf. in l. si duo patroni, ff. de iureiuran.
c Sed prima opi.] Nec est uerū fundamentum contrarium contrariū. s.ꝙ miu⁹ peccat uiolator fidei; qa dico posse contingere, ꝙ magis peccaret, quā periurii tantū grauius ē, quātò sanctius est id super quo iuratur, ut i c. mouet 22. q. 1. & Inno. in d.c.& si Chrs. Sed posset cōtingere ꝙ iuramentum est ꝓstitum per aliquā creaturā, quo casu nō est dubium fidē interpositam eē magis sanctam. Item iura nō pōderant quantitatē delicti, cū qñque minus, qnq; plus deliquatur. Sed simpliciter attenditur periurium,qd est ... uissimū pe c tū, maximè in clerico. Videtur...nō obseruans Deum cōtēnere. Et ideo glo.uo.in c.2.de sponsa.dixit. Præstationē fidei, & iuramenti æqui pollere. Ide gl.in c. fi.nè præla ui. su.& in c.constitutus, de transa. d Ipso iure] Idē tenet Fede.& Se. consil.50.Pan.in c.cū in nostris, & concel.ꝓbē. & in c.cum in cūctis, §.fi.in pen col.& ele.& in c.1.in fi. col. de re iudi.& in c.fi.in fi de ꝓsump. Dñi de Rota decisio 151.in nouissimis, incipit de iure patronatus, licèt Inn. in c.auditis, 2.de electio.& Car.in d. c.querelā, aliter dñt & male, & intellige istū. §. 12. in periuro propriè ut est in princ. secus ut in periuro, ut ā in §.2.sm Pa.in c.si cut, el 2 de iureiu.

PERMISSIO [a] quot modis accipitur. Vide infra Vsura.2.§.13.

PERMVTATIO [b] ē vnius rei certę pro altera re certa vicaria pręstatio. C.de rerum permu.l.1. in glo.& no.ꝙ permutatio non inuenitur nisi in genere,& sic adaptatur contractibus nominatis & innominatis, secundū ꝙ not.in rub.eo.ti.ff.& C. vñ qñ datur vna species pro altera, sic est contractus innominatus & nō permutatio in spē, pro hoc tex in l. naturalis.§.1.ff. de pręscri.verbis. gl.tñ in ver.nomē, & Bal. in l.1.C.eo. dicunt ꝙ immo inuenitur permutatio in spē. s. qñ datur species certa pro spem alia certa, puta iste liber valens centum pro illa possessione eiusdem pretij. Sed quando datur genus pro genere [c] vel pro specie, vel specie pro genere, tunc est cōtractus innominatus non permutatio in specie, & sic intelligūt, d.l.naturalis,& est verius quam primum. [d]

1 Quomodo cōtrahit̃ pmutatio? ℞. rerū interuentu nō ex solo pacto, qa ex sola conuentione permutationis nulla re hincinde secuta, neutri cōpetit aliqua actio. C.eo.l.ex placito,qa est nudum pactum,vt not. glo.fi.in d.l.1. [e]

2 Verū statutū loquēs de emptione habeat locum in

a Permissio] Mitti dicitur aliquid tribus modis. Primò quod nullo iure prohibetur. Secūdò quod cōtra humanas constitutione indulgetur. Tertio illicitū vt magis illicitum vitetur, vt est gl.in c.omnis. dist. 3. Exemplum de primo vt secūdas nuptias cōtrahere. 31. q. 1. hac ratione de secundo, vt cōtrahere in quarto gradu. 35. qō. 3. Quæ sā, & hæc ē vera pmissio, & absoluta. Exēplū ē tertio vt comessatiōes in carnis priuio. 4 dist.denique. Sic permittitur adulterium ne fiat homicidiū, 33.q.2. si qđ verius. Et pmittitur subdiacono habere vnam nè peccet cū plurib. 9 cler. vel vouē. significatiue, & hæc propriè tolerantia vel cōparatiua permissio &c. Sed in theologia permissio solet capi tripliciter. primo vt opponatur punitioni, & tunc idem dicitur quod nō punire. Sicut dicitur Matt. 19. Ad duritiam cordis vestri &c. s. de datione libelli repudij, id est non puniebat. Secūdo vt opponitur prohibitioni, & hoc quia permittit quod necessitatis est, sicut dicit glo. super illud. Irascimini & nolite peccare, permittit quod necessitatis est, ideo non prohibet. Vel sensus quia non prohibet minus bonum respectu maioris boni dimittendi. Sicut patet illo. 1. Cor. 7. hoc autē dico secundum indulgentiam. Vbi Apostolus permittit vxorari, quod est minus bonum respectu virginitatis. Tertio vt habet opponi cohibitioni, & sic sumitur. 47. dist. 1. Ita ꝙ idem sit mala permittere, ad eo ꝙ non cohibere. Et sic est vnum de quinque signis voluntatis diuinæ. Et est respectu præsentis tēporis, sicut impletio seu operatio. Vnde notandum rursus secundum Scō. tam in reportatis Parisiis quàm in d.distin. 47. elicitatiuè, tria exigi ad diuinā promissionem. Primum est, ꝙ requirit permissio scientiam. Vnde prælatus si debito modo inquirat de subdito suo & non possit reperire malum in eo, licèt tamen subditus malum faciat, non tamen dicitur permittere, quia ignorat. Secundum quia in Deo permissio proprie est non velle. Vnde notandum ꝙ actus diuinę voluntatis potest tripliciter accipi. Aut per modum volitionis, vt dicatur volitio. Aut per modum nolitionis vt dicatur nolitio. Et differunt illi duo modi accipiendi ad modum duorum contrariorum, vt sunt ambo duo positiui actus. Tertio signatur per modum non volitionis, vt sic dicatur non volitio a nolitione, quia nolitio est actus positiuus, non volitio autem est purè negatiuus nihil ponens. Vnde sequitur ꝙ nolitio opponitur contrarię volitioni, & dicitur odium, sicut volitio amor, non volitio autem opponitur volitioni cōtradictoriè. Vnde loquendo propriè Deus vult bona, habet nolle rspectu malorum quę ex toto īpedit, nè fiāt, habet vero non velle rspectu malorū quæ permittit. Vnde patet ꝙ communius ē nō velle quā nolle, sicut animal quā homo. In natura enim contrariorum conditio reperitur, sicut in nigro albo Albū nō albū, nigrū ā nigrū. Deus nempe si haberet simplex nolle, nè mala fierent, non posset vnquam fieri. Sed non habet, sed non velle, & in nobis sunt duo positiui actus, velle & nolle, sed in Deo sunt vnicus. Vnde tantum ibi restat differentia ratione obiectorum. Tertia conditio, ꝙ sic aliquod velle diuinum reflexum super huiusmodi non velle, vt sic sit accipienda permissio. Primò intelligit Deus mala. Secundò habet non velle mala fieri. Tertio habet quoddam velle quod dicitur velle se non velle mala fieri. Vnde notandum quod istud non velle mala fieri est actus negatiuus rectus, quasi rectè aspiciens mala fieri. Sed istud velle est actus reflexus super illud non velle. Ex quo patet ꝙ permissio tria dicit. Vnde in intellectu, duo in voluntate. Scientiam in intellectu, non velle & velle in voluntate, duo positiua vnum negatiuum. Scientia & velle positiua sunt, non velle autem negatiuè, negatiuum in medio, positiua vnum negatiuum. Scientia & velle positiua sunt, non velle autem negatiuè, negatiuum in medio positiua a dextris & a sinistris, primo nempe scientia, secundo non velle, quod est negatiuum, & tertio velle quod est positiuum, tamen principaliter significat non velle seu negatiuum, secundo seu minus principaliter illa duo positiua &c.

b Permutatio] Est nomen multum generale, quia conuenit omnibus rebus, quę inter manus hominū versantur, vnde non habuit nomen speciale, sed remansit in suo genere secundum Panormita. in rubrica extra eo.

c Pro genere] vt pecunia pro pecunia &c.

d Quam primum] Et vide Bar. in l. 1. ff. eo.

e Vt not. gloss. in d. l. 1.] Et idem tenet Barto. in l. 1. ff. eod.

Facit

a Facit c.1.] Vbi Pa. in 1. not. Et vide q̃ scripsi s. emptio.in prin. b Hostien.] in summa eo. ti.§. sed qd pmutaui. ver. sed nunqd, & vide Pa. in c. cũ olim. 1. not. de re. pmu. vbi omnino &c. c Quæstiones.] Vbi examinat il lam. q. Qñ permutat vna res cũ alia, & addit pecunia ex vna parte, an sit venditio vel permutatio, vide quę scripsi. supra emptio. in prin. Et adde Bar. in l. 1. ff. de rer. pmu.

pmutatione? ℞. ꝙ in statutis iuris cõmunis appellatione venditionis venit pmutatio, ſm Nico. de Nea. in l. 1. §. si quis in fraudẽ. ff. si qd in frau. patro. & Guil. de Cug. in l. de quib. ff. de leg. dicit ꝙ omnia quæ de iure communi loquuntur in venditione habent locũ in pmutatione, facit. c. 1. [a] de his q̃ fi. a p̃la. in verbo vẽdere vel permutare. In statutis vero municipalibus tunc si ẽ odiosum, nõ habet locũ. Si verò ẽ fauorabile sic habebit locũ, & si concor. & iura quæ videntur diuersa, & Docto.

3 Verũ permutatio bñficiorum possit fieri sine autoritate superioris? ℞. ꝙ non. c. quęsitum, eo. tit. & de excess. præla. c. sicut venire, de censi. prohibemus, de pręben. maiorib⁹, qui ꝑpria temeritate hanc permutationẽ fecerint priuandi sunt, eo. ti. cum olim. Fallit hoc quando agitur solùm de proprietate, puta cũ duo Episcopi litigant super aliqua ecclesia quã vnus dicit debere esse sibi subiectã, alter possidẽs negat, sic poterit fieri permutatio, ꝙ vnus habeat vnã ecclesiam sibi subiectã, alter alteram. Secus si ageretur vt talis in tali beneficio reciperetur vel intitularetur, quia non potest sine autoritate superioris.

4 Verũ clerici possint inire tractatũ de permutatione p̃bendarũ vel dignitatũ & aliorũ ecclesiasticorũ bñficiorũ? ℞. ꝙ ꝯuẽtionẽ inter se facere non pñt, vt in d. c. quęsitũ, tractatũ autẽ inire possunt, dummodo ꝓmissionẽ vel pactionẽ nõ faciãt, & de hoc habes tex. cũ gl. in cle. vnica, in verbo volentibus, eo. tit. & tenet Io. An. in addi. ad Spe. 1. ℞. eo. qa, & in c. 1. eo. ti. lib. 6. & Pa. in d. c. quęsitũ, in ver. sed nunqd &c. vbi allegat ꝓ & ꝯ. Ratio qa tractatus non includit deliberatũ consensum. c. fi. de his q̃ fi. a ma. parte. c. & ideo pñt tractare, sed non ꝯcludere, sed supponere se dispositioni superioris, ad quẽ ptinet talis collatio Inn. tñ in d. c. q̃sitũ tenet ꝙ p̃bẽdæ eiusdẽ ecclesię & eiusdẽ qualitatis pñt ẽt pmutare sine autoritate superioris, licèt ꝯtrariũ teneãt Host. & Ioã. de Ligna. in c. fi. eo. tit. qđ ẽ tutius. Ita allegat Pan. vbi s̃. licèt Inno. opinio possit teneri post factũ, ſm Ioã. de Imol. Multi tñ doc. tenẽt ꝙ nec ẽt tractatũ in pmutatione bñficiorũ pñt hr̃e, vt Hos. & Io. An. in d. c. q̃situ, vt allegat ibi Pa. sed mihi nõ placet, tũ qa Episcopus aut alius p̃latus ad quẽ spectat, non potest dictã pmutationẽ facere sine eis quorũ sunt, ſm d. An. in c. 1. eo. nisi ex necessitate, vel ex cã ſm gl. in c. 1. de reb. ecc. nõ alie. q̃ iñ necessitas vel cã non ſm assertionẽ Episcopi crederet̃ ſm Guil. in cle. 1. de electio. Sed oportet ꝓbet̃, & sic patet ꝙ oportet eos prius tractare, aliter essent bestię, tũ ẽt quia nisi prius tractarent, nunquam conuenirent ante prælatum pro permutatione fienda.

5 Verũ autoritas pertineat ad episcopũ de pmutatione suorũ inferiorũ? ℞. ꝙ non nisi ad ipsum ptineat collatio vel institutio illorũ beneficiorũ, sed pertinet ad eũ ad quẽ collatio vel institutio pertinet, ar. c. ad hoc. §. fi. de offi. Archi. & in c. sup eo. in fi. in ver. p̃sentãdus, de offi. dele. si verò ad vnũ ptinet electio, puta ad canonicos & ad aliũ ꝯfirmatio, necessario reqrit̃ ꝯsensus eorũ, q habẽt eligere ſm Io. An. ar. d. c. ad hoc. Si aũt eps permutet cũ capitulo reqrit̃ autoritas Archiepi. c. 1. đ reb. ec. nõ alie. cũ vero pmutare vult cũ alijs sufficit ꝯsensus capituli sui ſm Ho. [b] Qñ verò ptinet ad superiorẽ & capitulũ collatio, sic reqrit̃ cõsensus vtriusq; nec p̃t capitulũ p se, nisi qñ sedes vacat, đ maio. & obe. c. his q, & c. cũ olim, & c. vnico, đ ma. & obe. li. 6.

6 Verũ possit dari pecunia ꝓ recõpẽsatione maioris bñficij ꝯmutati sine symonia? ℞. Pa. in c. ad qõnes. [c] in ver. secũd⁹ itellect⁹, e. ti. ꝙ sic, si pecunia det̃ i recõpẽsatione ꝓuẽtuũ tpaliũ ñ spũaliũ, qa si occasiõe spũaliũ iuriũ đ qbus pl⁹ hẽt vna eccl̃ia q̃ alia pecunia tribuat̃, symonia erit, puta qa hẽt maiores autoritates i administratione spũaliũ & hmõi. Et iõ ꝯcludet ꝙ tria reqrũt̃, vt licita sit pmutatio bñficiorũ eccl̃iasticorũ. Primo ꝙ nõ paciscant̃, sed solũ habeãt tractatũ partes. Secũdo ꝙ nõ fiat sine autoritate superioris pmutatio. Tertio ꝙ

aliquid

a In suo propo sito] Philosophi vocat hos Aechiorū Ikipomeomenes, i. fortis sententiæ, vel Ideo nomenes, i propriè sniæ, qa in ppria snia perseuerabāt. Et de hac per S.Th. 2.2.q.138 ar.2.
b Pietas] Ad intelligentiā sciās hoiē diuersimodè effici alijs debitorē, secundū eorū diuersā excellētiā ad diuersa beneficia ab eis suscepta, in vtroque aūt Deus summū obtinet locū, q excellentissimus è & nobis elsēdi & gubernationis principiū, secūdario vero no strı esse & guber natiōis pricipia sūt parētes, & patria, a quibus & in qua nati & nutriti sumus & ideo post Deum ē hō maxime debitor parētibus & patriæ, vnde sicut ad religionē pertinet cultū Deo exhibere ita & secūdariò gradu ad pietatē ptinet exhibere cultū parētibus & patriæ. In cultu aūt parentū includit cultus oīū cōsāguineorū, qa ēt cōsāguinei ex hoc dicūt q ex eisdē parētibus pcesserūt, vt 8. Aeticorū. In cultu aūt patriæ intelligitur cultus oīū ciuiū & oīū patriæ amicorū Et iō ad hos pietas principaliter se extēdit. Vi de Tullius in Reth air. Pietas est q sangui-

aliquid temporale non deē pro recompensatione spiritualis, puta maioris auctoritatis vel administratio nis spiritualis & huiusmo di existentis in alio benefi cio in quo fit permutatio.

7 Vtrum habentes expectatiuas Papæ possint permutare? R. Pan. in c. cum olim. eo. ti. ver. item dubitatur, q sunt gratiæ personales, & non excedunt personam cui conceduntur capit. si cui, de pręben. li. 6.

8 Vtrum tales habentes expectatiuas ad prima vacantia possint impedire pmutationem? R. q nō. c. licet eo. lib. 6 immo fit talia beneficia conferant alijs q ipsis permutare volentib, non valet ipso iure. cle. vni ca. eo. tit.

9 Vtrum mācipia ecclesiæ possint permutari, cū mācipijs priuatorū? R. q nisi ad hoc vt libera fiant. c. mancipia. eo. qđ est verū fm Host. in sum. eo. §. quid permutari, ver. mancipia, cū seq. nisi vbi expediret ecclesiæ cū donari possint (q est fortius) 12. q. 2. si qs qua libet, & qñ fit permutatio oportet dētur duo alij ea. q. c. eps qui mancipium.

10 Vtrū serui fugitiui pmutari possint? R. secūdū Inno. in dicto c. mancipia q sic, & distrahi c. iniustū. eo. ti. quod verū est pateta cto vitio emptori, fm Ber. ī gl. 1. in d. c. iniustū, & postq redierūt. Sed ī fugādū sūt vēdi vel pmutari n possūt. C. ad. l. Faui. & pla. l. i fuga.

11 Vtrū permutationes q fiunt mercatorib de lana ad pannū & huiusmodi liceant? R. q sic dummodo fraus & dolus non interueniat, & ea quę dicta sunt in c. emptio. § 7. Item q non fiat ad damnū. tertij, sicut fit quando dat pānos texto ribus pro mercede laboris si inde grauetur laborator illicitum est, & restituere teneret, nisi a principio si cōuenissent, vel sic esset consuetudo dādi tantū de damno.

PERPLEXITAS Est dubium de quo dic, vt supra. Dubium.

PERTINAX Secundū Isido. lib. Ethimologiarum dicitur qui est imprudēter tenēs quasi omnino tenax, quia in suo proposito [a] quasi ad victoriā perseuerat plusquam oportet ne videatur minus sapiens q alij, & opponitur perseuerātiæ fm Tullium in Rethorica sua, quia perseuerans quantum oportet stat pertinax plusquam oportet, mollis vero minus quam oportet, vnde si quis firmat se in sua sententia, qđ etiam si ecclesia determinaret contrarium, vel in eo quod pertinet ad fi dem vel bonos mores, tenet oppositū eius quod dicitur a doctoribus, mortaliter peccat & sapit hæresim. dist. 8. qui contenta, alias nisi per accidens ratione scandali pertinacia non est peccatum mortale.

PERSEVERANTIA Secundū Tullium in Rethorica sua est in ratione bene considerata stabilis & perpetua man sio, sine ipsa nihil valet velociter currere, de pœn. dist. 3. incassum, & propterea lan datur. 7. q. 1. suggestū, in ver. beatam perseuerantia. Et de ista virtute habes per S. Tho. 2. 2. q. 137.

PERSONA Miserabilis quæ dicatur. vide supra. Miserabiles personæ.

PERSONATVS Vide supra dignitas in princ.

PIETAS [b] accipitur aliquādo p. o cultu diuino, vnde pietas idem est q religio Latinè, Grecè autē latria seu Theosebia, vnde propriè pietas est Theosebia, idest cultus Dei interior, qui ppriè pertinet ad seruitutes theologicas, religio verò est latria q pertinet ad seruitutē diuinam exteriore. istud elicitur ab Augu. 10. de ciuitate dei, c. 4. Aliquādo vero accipit pro

ne iūctis patriæ q beniuolis offi ciū & diligēs tri buit cultus, hæc S. Th. 2. 2. q. 101. arti. 1. De dono pietatis, de quo Isa. 11. vide Th. 2. 2. q. 1. 121. ar. 1. & Arch. flo. 4. parte.

pro misericordia, mansuetudine & clemētia, de quo vide supra Misericordia, & sic dicit quandā reuelationem indigētiæ proximi & compassionem in eius calamitate, & sic accipit prima ad Thi.4. pietas ad oīa vtilis est promissio nō hñs vitæ quæ nunc est & futuræ, super quo Ambr. pietatē sequens (inquit) si lubricum carnis patiatur vapulabit, sed non peribit, quia per hoc quod aliquis pietatis operibus vacas in peccato mortali se dispōat ad grām, vt non facilè permittatur in perditionē ire, & de ista dicitur 22.quæ.2. si qualibet 40.dist.S.1.

PIGNVS [a] dicit a pugno, vnde propriè dicitur pignus res mobilis tradita de pugno [b] seu manu ad pugnū, seu manū. ff. de ver.signi.l.plebs.S.pignus, & differet ab hypotheca in noīe & re qa hypotheca ē obligatio rei immobilis, Inst.de actio. S.iter pign°. Vnde pignus dicit cū trāsit in creditorem, hypotheca verò cū non transit. Sed quantùm ad actionem nō differunt inter se, quia pro vtraque pignoratitia, datur debitori, hypothecaria creditori d.S.inter pignus. Vnde dicitur hypotheca ab hypos quod est sub & tesis qđ ē positio, quasi res supposita obligationi, differt etiā secūdum grāmaticos pignus pignoris, & pignus pignoris, vnde grecismus pignora natorum dicunt piguera rerum, licet hoc non seruetur.

1 Quę res possunt pignori obligari? ℞. ꝙ qcūque vēdi possūt, & q̄ vendi non possunt nō possūt pignori dari [c] ff.q̄ res pig. da.poss. l.1.S.eā rem. Quędam tamen vendi possunt quę nō possunt pignori dari, vt sūt aliena quæ vendi possūt ff. de cōtrahē. emp.l. rē alienā, sed pignori non posśūt dari nisi nra. C.q̄ res pign. da.pos.l q filios. Intellige ꝙ res aliena potest vēdi si est immobilis, qa si mobilis ē si cōtractat inuito domino eam furtum cōmittit vendens, nec valet vēditio, si vēditor & ēptor sciūt nec emptio contrahi. l. si in emptione.S.itē.ff. de cōtrahē.emp. Ratio diuersitatis ponitur in gl. [d] d.l.rem alienā & ibi vide. Item generalis obligatio bonoꝶ ecclesię pōt fieri ꝓ obseruatione contract° a clericis, sed nō specialis sine solennitate, de qua.s̄.aliena-

a Pignus] Quadruplex est, quoddam est prætoriū, quod est illud quādo prætor vel alius iudex habēs iurisdictionem ordinariam mittit aliquē in possessionem, propterea quia non cauetur sibi vt in cā dāni infecti aut legatorū seruādorū, & ex hac missione causatur pignus prętoriū de quo nullā mētionē facit hoc text. Sed titulus de dāno infecto & tit. ff. eo. C. vt in poss. l.& l.1. & 2.C.de prętor.pig. Et qđ sit pignus hēs in l. si is q.§. 1.ff. đ pi.act.& in §.sed notādū.1.q.1. pignus aūt iudiciale dr esse illud, qñ doiudex tulit aliq̄ sniā & in executione illius sniæ mittit in possessione bonorū condēnati, ex ista missione causatur pignus iudiciale. Et đ isto & nō dicitur hic sed ti. ff & C.dē bo.au. indi.pos. & tex. in l. a diuo Pio p discursum.ff.de re iud. Duplex aūt assignatur differentia inter ista duo pignora, vna ponitur a gl. iu ru. C.de prętor. pig. f.ꝙ id dicitur pignus prętorium qñ datur a quocūque iudice ordinario. Si autē datur a delegato dr iudiciale, quod no. secūdū Bartol.in l.2.C. ꝗ po. in pig. ha. Secūda differentia est, qa illud dicit prętorium quādo iudex nulla præcedēte sententia mittit in poss. vt in causa damni infecti, quia vicinus non vult cauere vel cā seruandorum legatorum, puta si sit legatum in diem vel sub conditione & non purificatum hæres nolit cauere de præstando legato. Si autem præcederet sententia & causa exequuta fieret missio, diceretur iudiciale glos. tamen prædicta dicit, ꝙ vnum ꝓ alio capitur, pignus legale dicitur illud tacitum de quo infra in §. 3. pignus conuentionale dicitur esse illud quod ex partium conuentione procedit. Et de isto habemus in isto titulo. Quæ autem sit differentia inter prętorium & iudiciale ex vna & cōuentionale ex alia habes glo. meliorem de iure.in l.1. in princ. in ver. traditi & ibi amplè Bartol.ff.de pig.ac.gloss. in l. cum notissimi, in versic.constitutam. C. de pscri. 30. vel 40. an. per Bart. in l. si finitam. §. quis damni ff. đ dam. infect. per Panor. in c.cum aliquibus, de re iud. Adde vnam differentiam qa in pignore conuentionali non potest agi hypothecaria contra tertios bonorū possessores, nisi prius facta excussione principalis debitoris Auth. si debito. C.de pig. Quod secus est in pignore pretor. o, quia etiam si ceciderit a possessione quis culpa sua, agit contra tertios etiā non facta excussione &c. tex. est no. in l.2. C. de præto.pig.& dixit sing. Bald.in l. 1. C. de reuo. his quæ in fraudē credi.

b De pugno] Et hæc duo requiruntur secundum gloss. in §. inter pignus, in versic. maximè, sed largo modo pignus dicitur de re immobili. Dummodo tendatur vt paret expreßè in l. si dominium, & in l. cum C. de pigno.

c Non possunt pignori dari] Vt puta si esset sacra vel religiosa, & nomine venditionis omnis contractus intelligitur ve l.fi. C.de re. alie. non alie. & l. statu liberi.§.quintus mutius.ff.de sta.lib.

d Ponitur in gl.] Et est quia in pignore oportet qđ constituar ei in re.i. obligatio quædem. Quod facere non possum si res est aliena, sed in venditiōe non teneor nisi quandam assiduam possessionem tradere

tradere & me ꝑ euíctione obligare. Et ita eſt ius in perſona, quod poſſum etiam in re aliena vt l. exem pio. §. a. ff. de act. emp.

a Corporales] Quæ tangi poſſunt, incorporale q̃ tangi non poſſunt vt ius hæreditatis, vſusfructus.

tio. Ita no. Panor. in c. nullus presbyter. de pign. Itẽ poſſunt pignori dari res p̃ſentes futurę, vt fructus pendentes, partus ancillarum, fœtus pecorũ, & ea quę naſcuntur. ff. de pig. l. & quę nõdum, & qui res ſuas obligat de præſentibus & futuri, intelligitur quamuis non exprimatur. l. vltim. C. quę res pi. da. poſ. ſed tamen videtur exceptum omne illud quod obligaturus ſpecialiter nõ erat, vt veſtes ſupellectilia & mancipia quę in vſu habebat filia l. 1. C. quæ res pign. obliga. poſ. & l. obligatione, & l. deniq;. ff. de pign. Si vero quis dicat mobilia & immobilia & ſe mouentia non veniunt actiones nec nomina debitorum. ff. de re iu. l. a diuo Pio. §. venditione. Item pignorari poſſunt res corporales [a] & in corporales & nomina debitorum. ff. de pig. l. cum conuenit. Item ſeruitutes perſonales, vt vſus & vſusfructus. ff. eo. l. ſi is. §. vſumfructum. Item ſeruitutes prædiales & ruſticę, vt quamdiu pecunia non ſoluetur liceat creditori ipſis vti. & ſi infra certum tempus nõ fuerit ſoluta liceat vendere l. ſed an viæ. ff. eo. Item commoditas [b] ſeruitutũ prædiorum vrbanorum, ſicut in ruſticis hoc continget, vt. ſ. liceat creditori ire & agere. d. l. ſed an viæ. iura autẽ non, vt d. l. ſi is. § vult. Quæ res prohibentur pignori obligari? ℞. ꝙ homines liberi, etiã pro debito. c. 2. eo. de quo dic vt ſupra. Obſes. Item nec eccleſiæ, in Aut. de alie. & emphy. §. nos igitur. Item monumenta. l. 3. C. quæ res pigno. obl. poſſ. Itẽ ſacra vaſa, veſtimenta, libri, vel alia ornamenta eccleſiaſtica. l. ſancimus. C. de ſacro ſan. eccle. l. 1. ff. quæ res pign. obli. poſſ. & c. 1. eod. Niſi neceſſitate, vt eſt redemptio captiuorum, & pro pauperibus alẽdis & huiuſmodi,

b Itẽ commoditas] Benè dicit. Quia ius obligari nõ põt cũ nõ ſit in bonis, vñ ſeruitutis eẽ nõ põt, nã vſuſfructus & ſeruitus videntur eẽ quaſi pignus apud vtentem & fruẽtẽ, igitur alteri illud ius nõ põt obligari. Ad hoc tex. in l. ff. de vſufru. lega. & not. Bar. in d. § vſufruct. dum ante dixit ꝙ cõmoditas ſeruitutũ villanorũ &c. non videtur verũ. Et ꝯt x. in l. ſi is. §. fin. vb ſic dicitur. Iura prędiorũ vrbanorũ pignori dari nõ poſſũt. Qui tex. intelligitur etiã iudicio meo de cõmoditate. Et probo ſic. Nam ratio quare iura vrbana non poſſint obligari pignori eſt, nè vrbis ruinis deformetur ſecundum gloſſ. in §. vſusfructus, in verſi. vtatur. Et ibi Barto. Nam ſeruitutes vrbanæ dabẽt conſtitui cum quadam perpetuitate nè ciuitas ruinis deformetur, vñ ſi tu conſtitueres mihi ſeruitutem tigni committendi in parietẽ domus tuæ donec pecuniam debitam ſoluere, ego immiſi, ſoluto debito oporteret tollere tignum, & ſic ædificiũ deſtruere & cõſequenter vrbes ruinis &c. Quod noluerũt iura, quod ſecus ẽ in ſeruitutibus ruſticanis. Quia ſi tu concederes mihi ire de tuo fundo ad meũ, ſi ſoluto pretio liberer &c. nulla ſequeretur vrbis deformatio. Et ſubdit Bar. ꝙ ſi ceſſaret prædictam rem, bñ cõſiſteret pignoris obligatio, vt hoc exemplo. Obligo tibi ſeruitutem altius nõ tollẽdi ędes meas, donec pecuniam creditã ſoluam. Certè ceſſat ratio deformationis, ergo valeret obligatio, & eſt magna reſtrictio ad d. § ſi. indiſtinctè loquentem. Sed contra hanc rationem fortè ſtringit text. in l. 7. ff. de preca. ſeruitus vrbana tigni imm[illegible] põt ꝑcario conſtitui. Et tñ precariũ põt qñque ad voluntatẽ concedentis reuocari. l. cũ præcar[illegible] ff. de præcatio, ergo põt ſeq; deformatio &c. Secu[illegible] facit, quia licet ipſo iure tales ſeruitutes nõ poſſint ad tẽpus co[illegible]ſti[illegible]tui põt tñ in effectu, l. 4. in pri[illegible] ff. de ſeru[illegible] ig[illegible] &c. Cog[illegible] qa non video bonam ſolutionẽ. Sed quæritur nũ quid iuriſdictiones, iura patronatus eccleſiarũ, decimę feu[illegible] poſſint pignori obligari. A[illegible] ꝑ his decl[illegible] dis theori[illegible] Bar. in l. ſi ia. §. fin[illegible] de pig. vbi d[illegible] Si tu q̃ras a[illegible] iuriſdictiones [illegible] minẽtiæ [illegible] res, ius [illegible] pedagiũ, [illegible] tronatus [illegible] betur in [illegible] ſiji ve[illegible] bu[illegible] & [illegible] p[illegible] obligari. diſtinguo. Quędã ſũt iura quæ co[illegible] ſtuot i[illegible] perſo[illegible] nis, vt [illegible] ra q̃ habet d[illegible] in vaſallos vel patronus [illegible] bertos & [illegible] põt ob[illegible] cut n[illegible] p[illegible] nari. R[illegible] mo c[illegible] et l[illegible] rtu[illegible] a[illegible] v[illegible] lus tex. [illegible] In l. is q, & in l. inuitus, in prin. ff de fide[illegible] git Bar. in l. ſi nõ fortẽ. §. libertus. ff. de [illegible] & hoc multũ no. Ang. in §. itẽ ſeruia[illegible] contra princeps vẽdẽtes vel aliter a[illegible] ras ſine voluntate hominũ. Ad ho[illegible] deciſio Bald. in c. generali, ſi de feu[illegible] inter do. & agna. vbi determinauit [illegible] Rex Franciæ nõ poſſet alienare vnã de [illegible] gni ſui, inuitis ciuibus, allegat H[illegible] maio. & obe. & ibi Io. An. In nouel[illegible] tis de præſcri. & in c. in noſtra, de [illegible] dit Bal. ibidem. Quòd qñ Conſta[illegible] vrbem Papæ Silueſtro fecit populũ c[illegible] lit tñ hæc cõcluſio, ꝙ iura conſi[illegible] nõ pñt pignori obligari ſm Bar. vbi ẽ[illegible] maximè neceſſitatis ꝑ l. 1. C. de oper. [illegible]

... ibi no. Bart. ... libertus non ... ad ... nem prec ... operas ... allegat gl. magnã ... de. §. ... tamen in ver. ... etiam Bar. vult q ex causa maximæ necessitatis opera in... transeunt ab ... aneos, q ... Pro ... c ... l. C. ... delog. Q ... feu ... non possit ... debito pignori ... c. ... ex ... mino ... b ... ex ... l. C. de ... mit ar. Bal. ... tẽpore necessitatis pro ... per sonam ... minus ... suis poneñ sub. fidium charitati uũ vsque ad valorẽ operarum val mãdare sub ... q seruiant alijs in ei de operib. &c. Et di ... Bald. in l. iubemus nullã, de ... q ... non pro ... ma. gnæ necessitatis reip. vel principis ... illius tex. D ... Bal. in l. ... C de bon. quæ lib. q ... necessitatis ... valal. ...

vt no. in d. c. 1. a & 12. q ... stio. 2. aurum.

3 Quot modis contrahitur pignus? R. quòd duobus modis, scilicet tacitè, & expresfè. Tacitè contrahitur & sunt obligata oĩa bona vndecim personarũ. Primò administratoris bonorum ipsi ecclesię. ar. 13. q. 2. illud tenet gl. in ver. obligata, & ... in c. ex literis, de pignor. Secũdò viri respectu dotis vxoris suæ, vide s. dos. §. 11. & etiam pro parafernalibus & dona. ꝓpter nuptias, vt supra dos. §. 12. & paraferna. §. 2. Tertiò illius q dotẽ ꝓmisit, de istis duob⁹ habet. C. de rei vxo. act. l. vnica, & d. c. ex literis. Quartò contrahẽtis cũ fisco, ipsi fisco. C. in quibus causis pign. ta. cõtra. l. 1. & 2. Quintò tutorib⁹ pupillo, & curatoris minori. C. in qbus causis pig. ta. ꝯ. l. si mater, & l. fi. C. de legi ti tute. Sextò cõductoris omnia bona inuecta seu ... ta in rustico prædio ... solente pro pẽsione de... In vrbano verò non ... guitur, an sciat vel ignoret quia tacitè obligãtur. ff. in quibus causis pign. vel hypotheca, contrahi. l. si hor... & l. eo iure, & C. in q bus causis pignor. ta ꝯ l. sa... Septimò patres taci tè obligantur filijs pro bonis aduẽtitijs & pretijs eo rũ. C. de bonis quæ liberis, l. cũ oportet, sed tamẽ non habet ratio malæ administrationis, vel q male ... fatus sit in dictis bonis cõtra patrẽ. l. penultima. & vltimo. §. sed pater, ibidem. Octauò matris conuolãtis ad secũdas nuptias filijs prioris matrimonij pro re ... eorũ, quæ a primo viro ... fuit. C. de secundis nuptijs. l. hac ædictali. §. ... & C. in quibus causis pigno. ta. cõ tra... l. si mater. Nonò defũcti pro legatis & fideicommissis. C. comunia de leg. l. 1. Decimò principali fisco. C. quibus modis pign. ta. contrah. l. satis. Vndecimò bona cõductoris vectigalium fisco. l. semper §. ꝓductores. ff. de iur. immu. Duodecimò cõtrahitur hypotheca in naui ei q dedit ad eam reficiendã vel armandã. l. interdum. ff. q potiores in pig. hab. ... de ... ad ... qa nõ haberet hypothecã in ea. vt in gl. fi. ... d. l. interdũ. Itẽ dic de eo q mutuauit ad ... emendã, q habet in ea tacitã hypothecã ẽm H... b titu. de pig. §. q... vbi ponit ... Ad... tñ qd ex tacita hypotheca ... pōt coueniri possessor principali debitor, vt ... Aut. hoc si debitor. C. ... pig.

rijs, & in dicta l. is qui. §. vsufruc. & §. ... cum l. ... d pi... ... de ... ma ... cumulatas de ... ma cum sic ... speciale non potest in laicum ... Petrum de Anchar. & Bu... in ... fi. de deci... ta declarat Specu. titu. de pign. §. fina. circa fin. Et ista fuit mens Bar. vbi supra si ... & in simili volu Bart. in d. l. is qui, qui dicit quod vsufruct⁹ non potest pignori obligari, sed bũ ipsa commoditas. An autem regaliæ aut ... ducat⁹ vel ... pignori obligari vel alie... vide Bart. in aut. ei qui. 16. co... C de bo. auten... vide ... de iu... quid ... pi gnorat... credi... ... & ... in... quid de feudo, vide ... Fabri, & ... iana, ... a Ve...

de re iudi. & glo. in c. piæ mentis. 16. questio. 7. gl. in l. ... ff. ... hen. emptio. Si verò ex eis percipi... commo... pecuniarium, vt est ... percipiend. pedagium vel decimarum, & talia poßunt pignori obligari, vt in l. grege. §. & in sufficia...

... rebus ... in personis sed in ... n pe... non possunt pignori obligari vel alienari vt in e. cum Bertoldu. & ibi not.

capitu. 1. ... rationem ... in Au ten. de ... b Hypothecam ... pig. §. qui ... vbi ponit omnia ca... hic dicuntur.

a Sibi præfixam] Nam hoc videtur contra naturā contractus, ſicut nec precarium poteſt fieri, vt non reuocetur.

b Item quando fit pactum] Text. eſt in l. ſi conuenerit, la prima in prin. ff. de pigno act. vbi eſt caſus ſingu. ſecundum Bart. ibi. Quod vbi conuentum eſt de non vendendo pignore pōt tamē vendi trina denunciatione præmiſſa. Et ratio eſt, qa hoc eſt ſecundū publicam vtilitatē vt inueniatur qui mutuet ſecundum gloſſ. ibi, & Bar. Nam licèt vnicuique licitum ſit iuri ſuo renunciare. l. ſi quis i cōſcribēdo. C. de pac. & ſic creditor paciſcendo renunciat iuri ſuo, tamen ex quo ad publicam vtilitatem reſpectus habetur pōt vendi non obſtante pacto poſt denunciationē. A l hoc c ſi diligenti, de foro competen. Et ſic infertur, quòd mutuum reſpicit publicā vtilitatē, quod facit pro monte pietatis in quo eſt licitum vendere pignora. Et dicit Bart. quod in hoc caſu renunciari nō poſſet etiā ſi fieret ſpecialis mētio.

c L. ſi credit. r. §. vlt.] Ille tex. non facit ad propoſitū, nā dicit qp debitor nō pōt vēdere rē pignoratam, ſi fe[illegible] hoc pactū [illegible] ditore [illegible] nullam e[illegible] v[illegible]onem, & ſic habet vera litera ſecundum Bar. [illegible] Fallit tamen hoc quando [illegible] nu[illegible] vt [illegible]teretur intereſſe, quia tu[illegible] pa[illegible] non val[illegible] o ff. de pa[illegible] in caſu [illegible] d. §. vltimi [illegible] patiebatur intereſſe, ne [illegible] transiret ad potentiorem, vide ibi Bar. & Paul. de Caſtr. in l. filiusfami. §. diui. ff. de lega. 1.

4 Quæ pacta prohibētur in pignore? ℞ qp omne pactū turpe impoſſibile, illicitum. Item pactū legis cōmiſſoriæ quod ē pactū quo debitor ſe obligat in ſolutum dare pignus. ff. de ſolu. l. Calopodius. Itē qn̄ cōuentione pignus redimat in perpetuum vel ante diē ſibi pręfixam, a argu. c. precarium ff de preca. Itē quā do fit pactū b nè liceat creditori pignus vendere poſt interpellationē debitoris. l. ſi creditor. §. vlt. c ff. de diſtrac. pig. & de iſtis dicitur in c. ſignificante. eo. tit. vide infra. § 7.

5 Quid ſi fiat pactum vt die pręfixa non ſoluēte debitore, creditor ex tunc rē habeat in feudū? ℞. qp non valeat, d quia fieret fraus legi vt in ꝯſti. Fede deſeu. da. inuicē. l. commiſſo. c. 1. & de his pactis vide. ſ. Pactum § 17. cum ſequen.

6 Vtrū pactū quod amiſſio pignoris quocunque caſu liberet debitorē valeat? ℞. qp ſic. C. de pign. actio. l. quę fortuitis. e in fine.

7 Quid poteſt facere creditor de pignore an poſſit vendere? ℞ quod aut conuenit expreſſe vt poſſet vēdere, & ſic debet primò denunciare f debitori, & poſtea ſecundùm formā conuentam poterit vendere, aliter non. Aut cōuenit qp non venderet, & tūc debet ter debitori denū[illegible]are, vt ſoluat inter vnā de[illegible]atione, al[illegible]am debet eſſe triduum. ff. de pigno act. l. ſi conuenit, de diſtra. in glo. quòd ſi non ſoluerit, poterit vendere, alias vendendo ſine trina monitione teneret furti. Si verò nulla fuit facta mentio de vendēdo, uel non vendendo, tūc debet ſemel nunciare, vt ſoluat, & poſtea elapſo bienio vendere poterit, hęc probantur in d. l. ſi conuenit de diſtrahen.

8 Sed qd ſi creditor vē[illegible]to pignore bona fide mi[illegible] accepit q̄ ſit debitū ſuum? ℞. qp reſiduū repetet a d[illegible]tore. Si vero plꝰ debito v[illegible]didit, tenetur illud plus [illegible]ſtituere debito. l. C. de [illegible]do. l. vlt g

9 Vtrum pignus poſ[illegible] creditorem alteri p[illegible]ri. ℞ quod ſic, vt e[illegible] in l. 1. C. ſi pignus p[illegible]da. ſit. Et licèt Spe[illegible] pig. h § 1. ver. ſed cū [illegible]dicat non licere vi[illegible] vices. Tenet tam[illegible] Arg. d. l. 1. qp [illegible]ces, qa [illegible] quę[illegible] tore in pignore[illegible] eſt tran[illegible] pſonam i [illegible] & ſic cōcl[illegible] tex[illegible] verbo tand[illegible] eſſe [illegible]

d Reſpon d. qp [illegible] amore vel h[illegible] tu pecuniæ, vn̄ p[illegible] niam ſoluen[illegible] rare. Et hoc niſi cre[illegible] [illegible]

[illegible]nerit, vbi [illegible] [illegible]

g L. v[illegible]

h Spe[illegible]

i De g[illegible]

10 Quid si ali[9] cui res pignorata fuit alteri vendidit qui sortem absentauit se quod remediũ dabitur primo debitori ad consequendũ rem suam? ℞. Spe. in tit. de pig § 1. dicit ꝙ aget contra primũ creditorẽ, sed primus creditor liberabit credẽdo sibi actis ꝯ eũ cui legitimè pignorauit & sic ali[9] r pectu tertij &c.

11 Vtrũ possit pignorari vsurarijs nostri temporis q̃ habent ex priuilegio [a] ꝙ post annũ lucrant pignus? ℞. ꝙ sic, [b] & si perdit dãnũ erit debitoris qa quod fit lege permittente nõ meret pœnã. l. Gracch[9]. C. de adul. & ideo cũ lex permittat pignus pignori obligari, sibi imputet debitor. Quod tñ limito verum si modo non pignorauit nisi ꝓ quantitate sibi debita, quia pro plus non licet in aliquo casu. Item si hoc fecit pro necessitate vel vtilitate sua, quia pro alio respectu nõ licet, sub vsuris accipere. Itẽ tertiò si hoc notificauit d̃bitori, istis nõ cõcurrentibus non liceret.

12 Vtrum creditor teneat fructus pignoris cõputare in sortẽ? ℞. ꝙ tam fructus quos percepit, quam quos ꝑcipere potuisse, & ex sua negligentia nõ percepit tenet computare in sortẽ, & quod pl[9] superest restituere debitori, ita tenet gl. in c. cũ contra eo. ti & sequit Pa. ibidẽ, & Ioan. An. in c. 1. & 2. de vsuris. Hostiẽ. in summa §. quando efficaciter, ver. sed nunquid, tenet oppositum quo ad ꝑcipiendos. l. ꝙ nõ teneat̃ nisi fuerit i dolo vel lata culpa, vt puta qa erat solita locari, vel erat q̃ q̃rebat ꝯducere, hoc idẽ sequitur d. Anto. Sed mihi magis placet opi. Cal. q̃ tenet ꝙ si sorti est satisfactũ teneri ẽt d̃ ꝑcipiẽdis, qa ẽ malęfidei possessor in nõ restituendo rem. Si verò sorti nondũ ẽ satisfactũ, sic non tenet̃ de ꝑcipiẽdis, qđ intelligo verũ nisi sit in dolo vel lata culpa. & sic tene [c] & limita & concor. l. 1. & 2 [d] C. de pig. act. & doc.

13 Sed quęro quam pensionẽ soluet ꝓ domo pignorata creditori? ℞. Spec. ti. de pigno. §. 2. ver. ꝙ si. dicit ꝙ solũ ad illã q̃titatẽ quã idẽ creditor præstitisset l. i sum. ma. §. in frumento. ff. de condi. indebi. Sed Pa. in d. c cũ ꝯ, distinguit, quòd si fuit simpliciter pignorata, tunc tenetur ad eã pensionẽ q̃ cõmuniter inuenit̃ a quocũq; alio. Si vero fuit actũ vt solũ illa soluat̃ q̃ sibi placẽt, si eẽt verũ dictũ Spe. q̃uis durũ sed ego limito verũ isto. 2. casu i modico sed in aliquo notabili nõ credo verũ, aliter esset via aperiẽdi aditũ vsurarijs & iniqrari. Nec ob. §. in frumẽto. qa loqtur qñ ꝑ errorẽ limitatio fuit tradita, ita do. Pa. vbi. s̄. fuit facta, quia tunc non obligatur creditor nisi inquantum fuit factus locupletior, quod bene not. quia pauci aduertunt.

14 Vtrũ liceat pignore vti? ℞. Pa. in c. 1. de d̃posito ꝙ si pacto interueniẽte eo vtit̃, vsura cõmittit, si cõmoditas q̃ ꝯsequtur ex vsu ẽ extimabilis ꝑcio c. 1. de vsu & d. c cũ ꝯ, & tenet̃ restituere. Si vero nõ interuenit voluntas dñi & ꝯ eius volũtatẽ vtit̃ eo furtũ cõmittit. l. si pignore. in prin. ff de fur. nisi verisimiliter crederet dñm ꝑmissurũ, vt no. gl. in ver. furtũ in c. dudum, [e] el. 2. de elect. & Insti. d̃ obli. q̃ ex de. c. ra cũ § placuit. At tamen semp fructus seu extimatio vsus ẽ computandus in sortem, nisi sit talis res cui[9] vsus inter amicos gratis solet ꝯcedi.

15 Vtrũ creditor repetet expẽsas quas fecit i pignore? ℞. q̃ si bona hac ea fecit poterit repetere nisi fuit imoderatæ l. si seruos ff. d̃ pig. act & ar. l. i fundo. ff d̃ rei ved. Ber. tñ i c. 1. de vsu. intelligit ꝙ repetet expẽsas necessarias non voluntarias. Sed tu dic ꝙ ẽt vtiles, dũmõ non sint magnas, [f] vt in l. si finita §. si qs damni. ff. de dã. infec. vbi ꝙ habẽs pign[9] cõtrouersiae tenet illud reficere, ꝓterius autẽ non, nisi quando on isfio cadere: in dolũ vel latã culpã, & inde si creditor hẽt rõnem & il. l. præstat expen

pro tanta quãtitate quam debet habere, vt in d. gl. ... tẽ si prim[9] debitor dedit i[9] d̃ stra. & secundus poterit dare vt ea lege gl dicit.

a Priuilegio] Illud priuilegiũ non valet, qa ꝯ iura ꝑ no. in l. fi. C si ꝯ i[9] vel vti. pu. & in c. q̃ in ecclesiarũ. de cõst. Itẽ quia hoc esset fauere vsurarijs.

b Respõ. ꝙ sic] Et pone casũ vt l. vsura. §. ac & sic intellige hũc. §. prout ibi dr.

c Et sic te] Ad de ꝙ si mandaui tibi vt emeres, & d̃ pecunia tua emisti & tacuisti, & percepisti fructus, teneris cõputare in sortẽ, & sic sine solutione possum habere fundũ, ita Bal. in rub. C. de ꝯhẽ. emp. Rõ est quia tu mutuasti mihi illã pecuniã & ex mutuo nihil potes ꝑcipere, alias eẽt vsura. Intellige ẽt ꝙ per culũ casus fortuiti istorũ fructuũ pertineat ad mandantem.

d Et cõcor. l. 1. & 2] Bar. in d. l. 2. 10. tex. ibi in ver. debuit, qa ꝓbare qđ percepit ẽ diffic ꝓbare qđ percipere d̃buit e facile, quia põt dicere qđ communi ęstimatione potuisset tantum locari seu lucrari in anno.

e Inc dudum] Not. hoc ꝑ gl. in vers fu tum.

f Magnas] Bar.

sae datque illũ ad vecturam, ꝙ cõputare debet sumptus in fortem Ita no. Bart. p illũ tex. in l. 2. C. de partu. pig. & casus est in d. l. si seruos.
a Et leui] Sed nõ de casu fortuito, vt l. q̃ fortuitis, C. pign. acti.
b Vel bidellus] Quid qñ scholaris dimisit librũ in scholis & subtractus fuit dicit Pa. in d. c. si. ꝙ si e bidellus specialis tenetur qa pp hoc habet collectas &c. Sec⁹ si est let generalis, qa nisi se offerret nõ teneretur &c.
c Tali signo] Vide tex. & i o. in c. significauit, de appella. & vide supra cõmodatũ. §. 25. & infra. Solutio. §. 20.
d Iurando] Vbi ponit qu a si ota, q i hoc principio dicitur. Et secundũ doc. tunc dicit pollicitatio fieri si fiat absenti citra nunciũ vel epistola, sec⁹ si fieret p̃senti & tacenti qa p̃sens & tacens vĩ ad sui commodum cõsentire. l. q pacitur, & l. si n re munerãdi. §. passus mandati. Vnde nõ diceretur tuc pollicitatio, sed pactũ pp cõsẽsum duorum, vnius expressiuũ & alterius tacitũ. Ita est de mẽte. Bar. in l. 1. in celũ. C. de pac. Et ita declarat Imol. in cum cõtingat, de iure

vt notat gl. in l. creditor la 2. C. de pigno. act. tex. est in d. l. si seruos.

16 Quid si res pignorata perijt aut deterioratũ ℞. ꝙ tenet, de dolo, lata culpa, & leui, [a] ita no. gl. in l. si creditor. C. đ pigno. actio. tex. est Institu. qbus modis re contra obli. §. fi. ff. đ pig. ac. l. si cum venderet, in fi.

17 Verũ remittens pign⁹, vel bidellus [b] restitues librũ sibi assignatũ socio cõ sueto, vel famulo illi⁹ cui⁹ ẽ, teneat si talis cui dedit infideliter egit? ℞. Pa. in c. fi. de fur. ꝙ non, arg. in l. cũ q, & in l. argentũ ff. cõmo. facit. c. significante, e. tit. & sequitur Bar. in l. si qs vxori. §. apud labeonẽ. ff. đ fur. Itẽ dicit si eũ assignauit ali cui deferẽti aliquod signũ illius cuius erat, & facit d. c. significante, cũ ibi notatis nõ est iñ credẽdũ de facili tali signo, [c] si res est p̃ciosa. ar. c. 1. & 2. de fide instrum.

18 Quãtum durat pign⁹? ℞. donec facta fuerit tota solutio debiti vsque ad minimum quadrantem. l. quãdiu. C. de distra. pig.

19 Verũ possit creditor p̃scribere pignus? ℞. ꝙ non, nullo tempore. l. pignori rem acceptam. ff. de vsucapio, in prin.

PIGRITIA Et quædã traditas ad exequendũ bonũ. Torpor verò ẽ remissio in executione boni, q̃ quãdo sit mortale peccatum patet s. Accidia. §. 1.

PIRRATA Dicitur qlibet qui i mari aut in flumin... depdatur, vt no. in Aut. nauigia. C. de fur. Et tales si depredantur in mari sunt excommunicati excõmunicatione Pap... pe processu... cũ omnibus recepta... s eorum ... tibus eis aux...m, con... , vel ... ita ẽt notat Io. An. & ... nicationi, de rapto... ab ore summi Ponti... cis excõ...

PLACERE velle ho... sit peccatum. ℞. s̃m Tho. 2. ... ar. 1. vbi loquitur de adulatio..., ... quærit placere ꝓpter charita... vel vt in eis spiritual... pro... prouocentur ad bonũ, & in ... bona, vt cantare in ecc...a hora, ... des diuinas & hm̃oi, & sic la... Aut quærit placere pp inanẽ ... ꝓpter lucrũ, vel in malis, & ... tum est quale est illud pp qđ ... pit, de qbus psalmus. D... eorum qui hominibus ... latas. 1. Si hominibus ... uus nõ essem. Intellig... lud propter qđ vel in quo cupi... puta si propter vanamglori... tale peccatum ... vanagloria est mortalis, vel ... lis complacentia per opera ... lis sic erit mortale peccatũ, ...

POLLICITATIO Est ... sio, vt qñ ꝓmissio fit đ ... illi⁹ ↄsensus cui fit ... ptãs vel, qa erat a... fert a pacto, quia polli...io est ... Pactum vero duorum a... tatio verò tũc trãsit in pact... ciũ vel lras mittit & accep... rũ cõsensus. l. pa... ceri dicimur qñ nullo ... aliqua promittimus. l. ... priẽ est p̃cedente ro...ne ... licitatio differt a ... Cle. Romani đ iur. iu. & ... de homi. in ver. pol...

1 Verum ex poll... ℞. ꝙ nõ, nisi ... sitatẽ, clero, eccliæ, ... ci & cũ cã pia ... Si vero fit alijs ... p̃dictis fiet ... qđ p̃textu ... 1. facit gl. ... ex pollicitatiõe facta deo ...

jur. Alex. in l. 1. ff. de pac. Et est conclusio cōis q̄ refert & firmat. d. Ias. in rub. de verb. obl. Tu tñ dic q̄ non requiritur, q̄ pollicitatio de necessitate fiat absenti, qa p̄t fieri et p̄sēti, puta. Si pars p̄sēs dicat, q̄ nō acceptat neq; recusat. Et sic soluerit offerentis p̄missio. Itē qñ fieret p̄ti p̄missio ei onerosō, quo casu p̄ns &c. tacēs nō p̄sumit cōsentire, iuxta no. in l. quæ dotis. ff. solu. ma. & in regula, qui tacet, de reg. iu. in 6. Item qñ promissio cōtinet aliquid qd' non est vtile parti. Text. habes & exēplum in l. pe. in ver. conditionum pollicitatione. C. de instit. & substitu. Vbi Imperator r̄fert verba Iurisconsulti in l. cū pater. §. fi. de leg. 2. licèt ibi Iuriscōsultus appellet p̄missionē a Facit. c. ex parte] Ibi d. Ant. in vlt. col. tenet q̄ erit actio ex simplici pollicitatione. Et idem tenet Pa. in c. 3. d̄ pac. Contrariū tñ tenet idē Pan. in c. cū inter vniuersitas, circa fi. d̄ el. Et idē d. Ias. in l. iurisgentium, in §. sed cū nulla. ff. de pac. & in rub. de verb. ob. Mouentur quia speciale ē in pollicitatiōe facta Deo & reipublicæ, vt agi possit. Itē in pijs causis secundū Bar. & Bal. in l. illud. C. de sac.

facit. c. ex parte. a de celib.

POLLVTIO Nocturna aliqñ contingit ex præcedente cogitatione carnalium, quãdoq; ex superflui tate cibi & potius, qñque ex demonū illusione, & fm quod causa est peccatum, ita extimanda est.

1 Verū necessario impediat celebrationem, vel eu charistiæ sumptionem, dic vt supra Eucharistia. 3. §. 28. & 29.

2 Verū nocturna pollutio quæ incipit in somno, & p̄ficiatur in vigilia sit peccatum? Rx. secundum Sanctū Tho. in 4. di. 9. q̄ nō, qa nō reputat̄ euigilasse, quousq; recuperauerit verbum aut vsum. Posset tñ contingere in ipsa vigilatione plenaria peccatum, scilicet si pollutio placeat propter delectationem, quæ quidem complacentia si fit ex surreptione, est peccatum veniale, si vero fit cum consensu deliberatiuo, & præcipuè cum appetitu futuri, sic erit peccatū mortale. Si aūt placeat vt est exoneratio naturæ, nō creditur peccatum. Et eodē modo dico per prædicta q̄ appetere polutionē in somnis fine omni delectatione p̄p alleuiationē naturæ nō est peccatum, sed dare operam vtendo calidis vel alio modo esset mortale peccatum, si propter hoc facit. Secus si faceret propter gulositatem dubitando nihilominus de ea, quia sic esset veniale peccatum.

3 Verū omnis pollutio in vigilia sit peccatum mortale? Rx. q̄ non, aliquando. n. ē sine peccato sicut in patiētibus fluxum seminis, aliquando cum peccato veniali, quando præter voluntatem & propositum prouenit, ex aliquo tamen peccato veniali puta cogitatione non morosa, aut aditione. peccatū verò mortale semper est quando voluntariè procuratur ex quacunque causa, aut quando prouenit ex cogitatione, locutione, vel tactu moroso, de quo habes supra Cogitatio. §. 2.

PORTIO Canonica, vide s. Canonica portio.

POSSESSOR Bonęfidei & malæ quis dicatur habes Restitutio primò, in litera Possessor.

POSTVLATIO Est quædam gratię petitio superiori facta de p̄mouēdo aliquem ad prælationē, ad quam de iure communi propter defectum aliquem vel aliud impedimētum eligi non potest seu promoueri. Aliter si postuletur ille qui potest eligi, nihil fit, b & econtrariò secundùm Panormita. in rubri. de postu. præla. & intellige de defectu vel impedimento qui non est peccatū in eo, puta, quia non habet ætatem, vel est illegitimus, vel alteri episcopatui seu prælationi obligatus, & huiusmodi. Fallit in mutilato, de corpore vicia. c. expofuisti, & in bigamo & irregulari, quia tales inhabiles non possunt postulari, similiter criminosus non potest postulari vt in c. 1. & 2. de postula. prælato.

1 A quo debet postulari? Respond. ab eo qui potest dispensare in tali defectu, vel impedimento.

2 Quis potest postulare? Respon. Hostiē. in sum. eo. tit. §. & quis, & se remittit in sum. de elec. §. & quis, quod qui potest eligere. c. bonę, el 2. & p̄ totū. e. ti. & de ele. innotuit, & dñi sit ɔcludere, vt Papa digne-

san. eccl. & Inn. in c. 2. de consue. ergo in contrarium est ius cōe. Itē quia d. c. primū de pac. ē correctoriū iuris ciuilis, ergo nō debet extendi &c. Itē quia in pollicitatione nō adest obligatio, vñ igr &c. Nec obstat fūdamentū. d. Ant. quia intelligit d̄ voto habente dispēsationē ad actum deductum, vt ipse ait in c. 3. de voto.

b Nihil fit] Quia postulatio innitītur gr̄æ in c. pe. de postu. p̄la. Electio verò iuri, vñ & q postulat nō cōsentit in postulatum, ut in sponsum, nec inicitur aliquod vinculum matrimoniale, sed dirigit votum suū in superiorem, vt superior de gr̄a debeat admittere postulatū, vt no. gl. in ver. eligo, in c. vnico, de postu. præla. lib. 6. Et Pa. in d. rubr. Et de ista diffinitione vide Host. in sum. eod. §. 1.

a Secundum Host.] Et dicit etiam quòd posset supe-rior ad mittere postulationem factam a maiori, & sanctiori parte.
b Non solennis] Et est quando is a quo postulatur non habet autoritatem dispensandi super impedimento, ut in abbate quando ab eo postulat monachus i episcopum. Idē in patresf. quo postulatur filius.
c In rubr.] Ad d: sextum ipsciem posthumi, qñ post testamē rū códitū a patre filius legitimetur ab eo Ad de septimā spē ciē qñ testator post conditum testamétū i agre ditur monaste riū q̄ hic etiā eo posthumi & rūpit estimerū pba tex. in Au thē. si qua mulier. C. de sā sā. eccles. vbi not. Cy. & Bald Et istud appellat posthumū Bal. i filius a patre. §. 1. & ibi Imo. ff. de hære. insti. Et Imo. in l. 2. ff. de testa Et Canonistæ in c. in pñtia, de proba. Bñ verū est q̄ ꝓ prie dicitp posthu mus ille, q nat⁹ est post mortem patris vel ascendētis, de cuius successione agitur quasi posthumatione na tus, gl in l. Gallus in princ. in versicu posthumos, & in l si qs posthumos. versic. sed si ea, in § hu de lib. & posthu. & gl. in §. posthumo cū, in ver. agnu scēdę. Insti de exhe libe. ꝓ quib⁹ allego text. in l. 3. in prin in ver sic. posthumos,

de iniu. test. vbi glo. & Bart. & tex. in l. nomen filiarum in prin ff. de ver. sign. Ideo si statutum faceret mentionem de posthumo intelligeretur de propriè dicto secundum Barto. in dicta l. Gallus. in principio secus si testator simpliciter faceret mentionem de posthumo, q̄a intelligeretur de oibus speciebus dummodo materia cōgrueret. lege si quis ita in § si quem, vbi Bal ff de testa. tu l final. C. de posthu hære. insti. In odiosis autem intelligitur de posthumo propriè di cto, vt in exhere datione, imo & de alijs. tex mi-tabilis in l. tertia. §. nominatim. ff. d iniu te. nisi dicas q̄ ibi cēsetur materia odiosa. Quia pri cipaliter attēdit testamenti vali ditas, hic ē quod in exhęredatiōe, vt testamentum sustineatur sub simplicibus cō-tinetur casus est i l si ita ff. de in-offic. iniu. testa. An aūt posthumus rūpat testamētum, vide in l. si mater. C. de inoffi. test. & ꝟ. Testamētū. §. octauo, & § trigesimo secundo.
d Prębeda] Est

tur prębere assensum quod talis translatio fiat.

3 Quot voces requiruntur? ℞. q̄ ad minus duę partes omnium, ſm Ho. a in sum. eo. ti. §. qualē fiat, de elec. c. scriptū. §. fi. aliter nō facit iniuriā superior si nō admittit d. c. bonę aliās fic. ff. de aqua quotti. & ęsti. l. 1. § pe. Pa. tñ in d c. bonę el 1. tenet cum Gof. q̄ sufficit maior pars vocū. super gl. in ver in ta ita, & ibi examinat hanc quęstionem.

4 Quis effectus postulationis? ℞. Pa. in c. 1. de postu. pręla. ante fi ver. 2. quæ rit, q̄ postulatus, admissa postulatione cōsequit ius, ac si fuisset electus, & cōfirmatus. Vñ nō indiget alia confirmatione, vt in c. 2. de postu. Intellige qñ postulatur ab eo qui pōt sup omni impedimento postulati dispensare, & hęc dicitur solennis postulatio, sed postulatio, nō solennis b hęc non operatur. Vnde licèt canonici postulent ab abbate monachum in epm, & abbas cōcedat, nihilominus oportet denuo eligaē, & confirmetur, & in ista nō oportet seruare formā. c. quia propter, de elec. sed seruabitur quando eligetur, sed bene in prima solē ni, vt no. Pa. i d. c. q a pp. in 3 col. versi. q̄ro 2. & de hac pertrāseo, q̄a hodie parum vel nihil valet, & pessimè propter ambitionem.

5 Est & postulatio idem quod aduocatio, de qua supra Aduocatus.

POSTHVMVS quinque modis dr. Primò natus post mortē patris. Secundò post. testamentū ante mortē, vt ff. d iniusto rupto que testa. l. 3. §. 1. Tertiò arroga tus filius. Quartò post mortē aui q incipit nepos i sui p̄ris potestate eē, vt posthum⁹. Quintò nepos alio moriente filio patre, hæc not. gl C. de posthu. in rubri. c

PRAEBENDA d propriè cōsistit in fructuū pceptione. Canonica verò in iure alicuius q in canonicū ē receptus, ad q̄d ius postea ptinent prębēda, & stallus in choro, & locus in capitulo, & similiter da re vocē, de hoc habes de cōsti. cū M. de insti. c. 1. & p Inn. in c. relatum & c. dilectus, de præben. & in c. olim, de verb. signi.

1 Qui pñt hr̄e p̄bendas. Vide s. Beneficiū. §. 14. & de magistris. Vid Magister.

2 Vtrū valeat pmissio de p̄bēda vacatura? ℞. Inn. q̄ non de pręb. c. relatū, dicit tamen gl. ibidem, q̄ potest committi canonico iam recepto.

3 Vtrum præbenda sit quid spirituale. ℞. q̄ partim sic, & partim non.

PRAECARIVM dicitur quòd preci bus petenti vteñ. conce ditur tādiu q̄ diu is q concessit patiē, vt in c. vult. eo l. 1. ff. eod. & est cōtractus gratuitus similis alijs gratuitis. Sed in multis differt a donatione quæ non reuocaē regulariter, differt a cōmodato, quia in cōmodato debet esse vsus cert⁹ & tēpus saltē tacitè determinatū, vnde si vnū istorum deficit erit precarium non commodatum. Si enim cc-

cedit

bus pcipiēdi proventus in ecclesia cōpetēs tanq̃ uni d collegio & nasciē ex canonica sicut filia, qa ex quo hēc canonica dēt hēre pbēdā. c. relatum, de præben.
a Si finita] Et ibi Bal. & vide bonā glo. in l. malè agit, in ver. possi dētib. Et ibi Bal. C. de præscri. 30. anno.
b A ɔsuetudine] Vt ē iste fm Bal. in d. §. fi. de vecti. & not. in c. 1. de præca.

cessi tibi librum vt illū trāscriberes erit commodatū, quia ad certum vsum & tēpus tacitè determinatur. s. quantum commodè transcribi potest. l. interdum, in prin. & l. continuus. §. cum ita ff. de verbo. oblig. & non potest reuocari ante vsum completū, vt in c. 1. de commoda. Precarium autē potest reuocari ad placitum, etiam si interuenisset pactū de non reuocando, vt in c. fin. eo. nisi fuisset appositū p viā ɔditionis, qa sic viciat ɔctū, facit. c. fi. de condi. ap. & q̃ no. Bar. in Aut. ingressi. C. de sac. san. ec. Kō fm Bar. in l. incōmodato. §, sicut. ff. cōmo. qa nō est cōcessū ad certū vsū hoc limito verū, nisi vellet reuocare sine cā, & cū magno dāno alterius, qa obstaret sibi exceptio doli. cū nō possit negari qn pcariū sit beneficiū, ergo beniuola actio, & iō nō d[..] qs aduersari in beneficio concesso, sicut diximus in eo qui inuitauit viatorēq ipsū detinuit sed post modū eū pœnituit, vt no. Io. An. in pœmio decretaliū. Item differt quia in precario venit solū dolus & lata culpa, sed non incōmodato venit leuissima, vt in l. quæsitū. §. illud. 2. ff. de preca. & l. ɔctus. ff. de reg. iur. & ibi redditur ratio diuersitatis. Hęc elicio a Cy. in l. 2. C. commu. & Bar. in d. l. in cōmodato, & Io. And. in c. vnico, de com. & Pa. in c. fi. de prec. & idem in d. c. vnico, dicit q̃ etiā precarium potest concedi ad certum vsum & distinguetur a commodato per nomē precarium, puta cum dicit, concedo librū ad transcribendum precario nomine.

1 Quot modis soluiť precariū? R. q̃ primo voluntate eius qui concessit. l. 1. ff. eo. secūdò morte eius cui concessum fuerat. c. fi. eo. quia est concessio personalis qua extinguitur cū persona, vt in regula, priuilegium de re. iu. lib. 6. tertio alienatione rei precario concessę, si is cui est alienata a primo domino velit reuocare, d. c. fi. quartò finito tempore ad quod res fuerat concessa. l. cum præcario. ff. eodem.

2 Sed nunquid reuocať morte concedētis? R. Pa. ī c. precario, eo. q̃ non, & ibi tex. ex quo infert vnū notabile quòd vbi actus validitatis pendet ex voluntate alterius nō reuocať per illius mortē, ideo q̃a presumitur quis in ea volūtate perseuerare in qua quis decedit. c. maiores, de baptis. & iō licet prior claustralis possit reuocari ad libitum abbatis, vt in c. cū ad monasteriū, de sta. mo. non reuocatur tamen per mortem ipsius abbatis, intellige si ab abbate cū capitulo fuit præpositus. vt s. eps. §. 9. p hoc facit. c. 1. ne sede vac. Secus si esset concessū vsque ad beneplacitum suum, quia p mortem reuocatur c. si gratiosę, de resc. li. 6. vide Bar. in l. centesimis. ff. de verb. obli. §. fi.

3 In quibus reb⁹ cōsistit pcariū? R. q̃ i rebus mobilib. & immobilib. & in corporalī. nā seruitus pcario potest concedi. ff. eo. l. 2. §. vlt. & l. 3. & 4. 1. R. in re propria ɔstituere non pōt. d. l. 4. §. nē si rem, q̃ verū est q̃tū ad dñiū & pprietatē. Sed bn̄ q̃tū ad vsū possessionis seu detētiōis. l. certē. §. pe. ff. eo.

PRAECARIA Feminini generis pen. producta & precarię in plura li numero, licet inueniantur fm Pa in c. 1. eo. tñ nō differūt inter se. Sed bene differunt a precario, quia præcaria dr̄ ɔtract⁹ ad pces alicu⁹ vel aliquorū initus vsq; ad certū tēpus fm q̃ partes cōuenerūt, nec añ illud tēpus pōt reuocari, vel dr̄ pcaria ad pces aliquorū facta donatio vsq; ad mortē accipiētis 10. q. 2. pcariæ, & in gl. d. c. 1. & dicit Bar. glo. in aut. ingressi. C. de sac. san. eccle. & Bar. in l. si finita.[a] §. si de vectigalib⁹. ff. de dam. infec. q̃ in omnib. & p oia pcaria est eiusdē naturæ cū ɔctu emphyteotico, & idē voluit in l. 1. C. de iure emphy. ē gl. 10. q. 2. pcariæ, ergo sequiť naturā emphyteosis. p hoc bonus tex. in Aut. de non alienā. §. lex itaq;, vbi patet q̃ contractus nouus inuentus a consuetudine [b] ex quo resultat idē effectus qui resultat ex aliquo cōtractu inuento a lege, censeatur eiusdē naturę, & hoc intelligo verum, vbi non fit gratis, sed aliquid soluitur differt nihilominus qa reuocatur de quinquennio in quinquennium non emphy. Vnde not. q̃ præcaria fit aliq̃ do etiā non gratis, sicut quando super solo ecclesiæ fit aliquod, ędificium & soluiť annuatim aliquid fit etiam quando aliquis dat alieni ecclesię possessionem vnā, & re-

a Vxorē eius] Vide tu Nico. de Ly. & Burg. sup. Exo. 1. Et ibi q͂d sentiant habet. b. Pharaōis] De hoc habes Exod. 3 per Nic de Ly. c Obseruātiarū] Vt cū addiscūt incātationes in die natalis vel in suspēsione breuiū, & huiusmodi. d Appciationes] Peruersè appreciare creaturā nihil aliud ē q̄ ipsam plus debito existimare, vt faciunt auari, lasciui. & ābitiosi.

nata. vt Exod. 21. & 22 & sunt determinationes iusticiæ inter homines seruādę. Et hodie figuralia tam sacramentalia quàm cerimonialia non tantum non sunt seruanda, sed etiā sunt peccatum mortale post Christum ipsa seruātibus. vt talia. Pręcepta vero iudicialia sunt mortua, quia non obligant, nisi ille qui habet potestatē statueret obseruāda, q͂a tunc non obligarent vt iudicialia legis antiquæ, sed vt ius canonicum vel ciuile, aut municipale, in quo præcipiunt ſm Sco. in 4. dist. 15. q. 3. ar. 4. & Pa. in c. 1. de homici. facit tex. in l. 1. C. de ve. iu. enu. vbi dr̄ omnia meritò faciamus nostra, quia ex nobis omnis impartitur autoritas & c. si apostoli cę. de præben. lib. 6. Moralia aūt præcepta comprehenduntur in 10. præceptis decalogi quę ponuntur Exo. 20.

2 Quomodo ordinantur pręcepta decalogi moralia? ℞. ſm communiorem modū qui habetur ab Aug. super Exo. Scilicet vt primum sit præceptum. Non habebis Deos alienos coram me, & non facies sculptile, nec omnem similitudinem. Secūdum. Non assumes nomen Dei tui in vanum. Tertiū. Memēto vt diem sabbati sanctifices, & hęc ad primam tabulam dicuntur ptinere. Primum præceptum secundę tabulę est. Honora patrem tuum & matrē tuam. Secundum. Non occides. Tertium. Non męchaberis. Quartum. Non furtum facies. Quintū. Non loqueris cōtra proximū tuum falsum testimoniū. Sextum. Non cōcupisces domū proximi tui, non seruum, nō ancillā, non bouē, non asinū, nec oīa quę illius sunt. Septimum. Non desiderabis vxorem eius. a Magr̄ tamē in 3. dist. 37. ponit. 7. prouer. 6.

3 Circa primum pceptū notañ. ꝙ tria ꝓhibentur nobis. Primo omnes ꝓphanæ pa ctiones demonū, siue fiant per incantationes verborum, siue per inscriptiones characterum, vel imaginum, siue per immolationes sacrificiorum. Et hoc vel ad ludificationem sensuum, vt faciūt hystriones, Vel ad transmutationem naturam vt fecerunt magi Pharaonis. b Vel ad inuestigationē futurorum contingentium seu occultorum, sicut faciunt diuini omnia prohibentur sub pœna mortalis peccati, quia in his attribuitur creaturę quod debetur creatori, & ideo peccatur mortaliter contra istud, non habebis Deos alienos coram me. Exod. 20. Secundò prohibentur omnes falsæ & superstitiosę inuentiones errorum, vel obseruantiarum c contra fidem & bonos mores, cum dicit. Non facies tibi sculptile, huiusmodi autem errores & superstitiones procedunt. Aut ex impꝛobo ausu inuestigationis prohibitę. Aut peruerso intellectu sacrę scripturæ. Aut ex inordinato affectu carnalitatis humanæ, de quibus Iere. secundo. Stultus factus est omnis homo a scientia sua, confusus est artifex sculptili suo. Et infra vana sunt opera eorum & risu digna, & in tempore visitationis suæ peribunt. Vnde semper est mortale peccatum, nisi in casu, vt habes sup. a Hæreticus in princip. & in casu vt habes infra Superstitio. §. primo. Tertiò prohibentur omnes peruersæ appreciationes d creaturarum cum dicitur nec omnes similitudinem &c. Omnis autem peruersa appreciatio creaturarum ꝓcedit, aut ex sublimitate, aut ex cupiditate, aut ex delectatione. Primo modo est idolatria superborum. Secundo modo auarorum. Tertio mō luxuriosum. Vnde Iero. quod quis plus veneratur & amat, hoc illi Deus, & ideo superbus colit similitudinem cęlestium, quia diligit super omnes pręferri. Cupidus verò colit similitudinē terrestriū, quia super oīa cupit ditari. Lasciuius aūt similitudinē aquatiliū, quia super oia cupit delectari & flectitur in delicijs sicut aqua. ad Philip. 3. Quorum Deus venter est. Qūo autem superbia, auaritia, & luxuria sunt peccata mortalia, habes in titu. suis.

4 Circa ſm præceptū not. ꝙ nomē Dei tripliciter assumitur. Primò ad efficiendū, vt in sacramentis, sicut in baptismo cū dr̄ Ego te baptizo. &c. Secundò ad promittendum, vt cum quis iurat, vouet, vel promittit aliquid Deo vel Sanctis. Tertiò ad exprimendum, vt cum quis loquitur cum iuramento. Similiter multipliciter assumitur

in

a Separamus] Hęc est summa toti⁹ p̄cepti & in tertio principalis. s. vt a vitijs p̄cis qua doleamus & facit q̄d hr. supra. Feriæ §. 41.
b Debent alijs] Facit l. vnica. C. de valitudi. li. xi.

in vanum. Primò p sacramēti frustrationē, sicut cū qs non credit, vt hæretic⁹, vel gratiā sacramēti deserit & hmōi. q̄d semp mortale pc̄tm̄ est. Secundò p voti fractionem, & hoc fit tripliciter. Primò p traditionē implendi. Secūdò p̄ p̄riā voluntatē seu fractionē voti. Tertiò p apostasiā, & quo fit mortale habes. ỹ. Votū 4. & Apostasia. in prin. cū duobus. §. se. Tertiò assumitur nomen Dei in vanum per hominis blasphemi locutionem. vide s̄. Blasphemia. Quartò assumit vanū in pręedicatione quæ fit vana intentione. de quo vide s̄. honor. § 7. & 1. Vanagloria §. 1. Quintò i orōne q̄ est sine vlla cordis affectione. de quo dic vt. s̄. oratio §. 10. Sextò conuersatione seu operatione, in qua forma sanctitatis assumitur tm̄ in exteriori opere nō p Deo, sed solùm pro humano fauore d̄ quo vide Simulatio. & Vanagloria. §. 1. p iuramenti peruersionem. & hoc dupliciter. Aut iurādo peruersè. Aut non seruando. de quo vide iuramentum per totum, & periuriū p totum. Octauò per vsurpationē adiurādo q̄ non debet, de quo vide Adiuratio. §. 4.

5 Circa. 4 præceptum no. s̄m Orig. Sabbatū dicit separatim ab vsu cōi ad cultū Dei. præceptum de sanctificādo sabbato ē vt cor a curis superfluis separetur, & diuino cultui manciperetur, & hoc est vacare Deo. Hoc aūt fit tripliciter. Primo gn̄aliter, scilicet dum nos a vitijs separamus.ᵃ & intentionem nostram ad sabbatum. i. requiem æternitatis habemus. Secundò specialiter, dum. s. tpibus statutis, & ad hoc deputatis nos etiam a licitis separantes operibus dum orando, & meditando vacimus, & hoc est sanctificatio sabbati. Tertiò, specialissimè, sicut est in viris perfectis cōtemplatiuis qui ab omnibus mundanis se separant, vt Deo familiariter intēdat. Prima sanctificatione est necessaria. Secunda debita. Tertia perfecta. Aduertendū est etiam q vocatio ad Deū est duplex. Alia in habitu, & hęc non recipit taxationē tēporis, quantùm ad eos q̄ sunt in charitate, quæ offert Deo in habitu totum tēpus vitę suæ quantum ad seruientes Deo ex timore pœna habet taxationē tp̄is. Alia ē vocatio in actu quę etiam recepit taxationem tp̄is, quia non semper homo mortalis potest Deo vacare actualiter, & ex hoc patet quid vult prima clausula huius pręcepti. Memento vt diē sabbati sanctifices. Additur 2. clausula in qua præcipitur opari determinato tpe contra ociositatē cum subditur sex diebus opaberis, & facies omnia opa tua, pro quo sciendum q triplex est labor. Primus est debitus. Et iste est duplex. s. vnus excludēs ocium animæ inimicū, & ad hūc tenetur oēs, quia quilibet tenetur se exercere in aliquo vtili, ratione cui⁹ excludat a se tētationis ingressum, s̄m illud Ecc. 34: Mitte illum in operationem nè vacat &c. Alius introducēs fructum, & iste est triplex, vnus pręlatorū de cura subditorū, de quo primę Thim. v. Alius actiuorum circa sp̄ualia, vt est labor pręedicatorū & presbyterorū ministrātiū sp̄ualia seu sacra. Alius est cōtēplatiuorū in quibus, & si quiescat corpus a strepitu mūdi, tn̄ mēs inuigilat solicitādo Deo placere, & in gratiā impetrare. Vn̄ prædictis laboribus laborantes pōt viuere de eleemosina, qu ia pro illis a quibus accipiunt vtiliter laborant. Secundo labor est concessus. s. hominū mundi circa occupationes tēporaliū, vt habeāt vn̄ viuant s̄m statū eorū & alijs subueniāt de quo ad Ephe si. 4. Laboret autē operando manibus &c. ad hunc tenent fortes corpore, nè cogantur viuere ociosè de bonis quę debentur alijs.ᵇ Tertio est labor p̄hibitus. s. curiositatis, & cupiditatis q extinguit spiritualē quietē Deo. Sequit in clausula in hoc præcepto in qua interdicit opationem in sabbato, cū dicitur septima aūt die sabbatum domini Dei tui est. Nō facies in eo omne opus, tu & filij tui, & serui tui, & ancillę tuę & aduena q est intra portas tua. Vn ad literā pręcipit vt hō vacet a corporalibus operibus, quę vacationē ad Deum impediunt in solēnitatibus, vt est negotiatio & huiusmodi opa seruilia. Scias igitur q opus seruile dicit a seruitute. Vn̄ vt meli intelligas, aduerte q est triplex seruitus. Prima est seruitus Dei, & hęc non p̄hibet vnde no. glo. Numeri. 28. dicit q fabri & hmōi artifices sociant. Aliās spaciant, vel

melius

meli⁹ desistũt in die sabbati, lector aũt diuinę scripturę non desistit ab ope suo, nec tñ cõtaminat sabbatũ. Secũda seruitus ē peccati⁹. Ioã.8. Qui facit pc̃tm̃ seruus &c. & hæc ꝓhibetur itelligẽdo de mortali, nõ de veniali, vnde peccans mortaliter facit ꝯ istud p̃ceptũ non tñ sortit spẽm & hoc, nisi moueretur ad pc̃tm̃ vt p̃uaricaret istud præceptũ quia ut dicit philosophus. 5. Ethicorum. c.4. Si qs luxuriet vt lucret auarus est si autẽ, vt delectet luxuriosus est tñ circũstãtia q̃ speciali ꝓhibitione ꝓhibet. Et ideo duplex est peccatũ ratione reatus, scd̃m Ale. de Al.[a] & Nic de ly. super Exo. 20. Tertia seruitus est qua homo seruit homini, vñ opera corporalia intantũ dñr seruilia inquãtũ ꝓpriè pertinẽt ad seruiẽtes. Inquantũ autem sunt communia seruis & liberis nõ dicuntur seruilia, & ideo opus corporale pertinens ad salutem propriam siue proximi si fit ad euitañ. dãnum imminens exterioris rei non est contra obseruãtiam sabbati. vt patet Ioan. 7. & Mat. 12 & i c. licet, & c. conq̃stus, de ferijs 23. q. 8. si nulla de cõle dis. 1. sicut nõ alij, qa hæc p̃cipiũtur omnib⁹ ꝓuer. 24. Erue eos q ducuntur ad mortẽ. Deuter. 22. non videbis bouẽ, aut ouem fratris tui errantẽ &c. Et ideo non ptinet solũ seruis sed ẽt liberis. Et de hoc vide vel dic vi s̃. feriæ. § 9. & seq.

6 Sed quare magis p̃cipitur obseruatio sabbati quam aliarum solennitatum. Resp qa cũ omnes solennitates veteris legis sint institutæ in cõmemorationẽ alicui⁹ bñficij diuini, vel p̃teriti cõmemorati, vel futuri p̃figurati. Ideo magis sabbatũ p̃cipitur, qa bñficiũ creationis in hoc cõmemorat, qñ est pręcipuũ inter p̃cepta, cũ dicit Exo. 20. Sex diebus fecit cęlum &c. Similiter beneficium præfigurale pręcipuũ & finale. s. quies mentis in Deo, vel in pręsenti per gratiam, vel in futuro per gloriã quę beneficia omnia complectuntur. Non sic autem alię quę solùm pp particularia beneficia commemoratur, vt Pascha pp liberationem de Egypto & figuram Christi.

7 Vtrũ conuenienter sit mutatũ [b] in dominicam? R̷. ꝙ sic, quia sabbatũ figurabat quietem dñi in sepulchro die. 7. & requiẽ sanctorum futurã in cęlo per Xp̃i meritũ in 7. ętate, & ideo adueniente veritate debuit cessare figura. Item debuit cessare ꝓpter exclusionem erroris, nè forsitan quis crederet qđ oblo ad cerimonias veteris legis maneret, sicut patet de conse. di. 3. peruenit, vnde conuenienter debuit in alium diem mutari, nec alius fuit qui magis conueniret quã primus, tñ propter beneficiũ creationis cęli & terrę, & resurrectionis Xp̃i tangit etiã Nico. de Ly. super Exo. 20. & multis alijs quibus dr̃ dis. 75. ꝙ die dñico. de consue. di. 3. sabbato. & c. ieiunia.

8 Circa 4. sciẽ. est ꝙ ꝓpriè & per se honorari pręcipitur in hoc pręcepto homo qui est principium in esse naturę autẽ pater & mater carnalis & homo qui est principium in esse gratię propter ministeriũ, sicut est pręlatus spiritualis; & cõsistit iste honor in reuerẽtia & sustentatione vt dicit gl. ad Eph. 6. Reuerentia verò consistit in tribus, scilicet in affectu, scilicet timẽdo patris offensam ex amore Leuiti. 19. vnusquisque patrem & matrem timeat. In effectu. s. obediẽdo ad Ephe. 6. filij obedire parentibus. In signo. s. assurgẽdo. & hmõi. Sustentatio verò consistit in solatio verborũ, in seruitio operũ, & in exhibitione necessariorum. In isto ẽt pręcepto, s̃m Theologos intelligit mãdari quicquid pertinet ad reddeñ. debitum quicunque personę, sicut secundarium includitur in principali, & de hoc pręcepto vide supra filius. §. 30.

9 Circa. 5. pręceptum aduerte, quod hoc pręcepto explicite probibet homicidium,

Im-

a Secundũ Alexan. de Ale.] in 3. par. sũ. q. 319. circa tertium p̃ceptum dicit qđ sũt duo peccata rõne reatus, sicut si vno ictu quis stuprans virginẽ iterficeret illa nõ dupli ci pęna puniret.

b Conuenienter sit mutatũ] Ale. de Ales. in 3. part. sum. q. 32. membro. 5. & S. Bo. In 3. di. 37. in 3. dubio circa literam dicunt ꝙ hoc præceptum de sanctificatione sabbati partim est morale, & partim erat figurale & cerimoniale. morale est quo ad vocationẽ erga deũ quo vero a cessatione opis & quo ad tpis determinationẽ erat figurale & cerimoniale. ꝓ hoc adducitur illud Exo. 31. vbi dr̃ videtę vt sabbatum custodiatis qa signũ est iter me & vos, & Eze. 20 dr̃ dedi eis sabbata vt essent signũ inter me & eos, ergo sabbatum erat figurale qa aliud signabat. Idem Ni. de ly. in ꝓlogo ad hebreos inquantũ ergo erat figurale & cerimoniale debuit mutari, quia figuralia vel ceremonialia post xp̃m nõ sunt seruãda vt patet s. § 1.

Implicitè verò omnis motus irę sicut mõ strat.d.Matt.5. ĩ hoc ergo pcepto phibet ois læsio,quæ fit in psona pximi,& iõ pec cat mortalr quisquis eum occidit truncat mutilat,verberat,lædit notabiliter vel ani mũ deliberatũ lędendi habet ,nisi ĩ casib9 a l.cõcessis.de quib9.s̃ .homicidiũ.1. & 3. & s̃. pcussio & s̃. defensio.Itẽ dic de incar ceratiõe.de quo s̃. carcer.§.3.phibet duel lum.de quo s̃. duellum.Item torneamẽtũ de quo infra torneamentum.Item bellum de quo s̃.Bellum. Itẽ Ale.de Ales in 3.par. sum. in expositione huius præcepti dicit no.q interpretatiuè in hoc præcepto pro hibet occisio spiritualis qua quis ẽ alteri occasio ruinę in peccato mortali & spiri tualis mortis, sicut psuasio mali & factũ minus rectũ pbens occasionẽ alteri ruinæ vel q moriat ĩ cõscia ppria vt p odiũ,vel in aliena,vt p detractionẽ,de quo dic vt s̃. Detractio.Scãdalũ.odiũ,& aliis locis suis.

10 Circa.6.præceptũ not.quòd licet me chari idẽ sit quod adulterari,& sic videa tur solũ adulterium phiberi, tñ secundũ Aug.in hoc pcepto phibet omnis illicit9 coitus , & illorũ membrorũ omnis illici tus vsus 32.q.4.meretrices.Omnis autẽ il licitus vsus determinat per 8.differẽtias.s. p fornicationẽ.de quo s̃.fornicatio. p me retriciũ qđ fit duobus modis.s.per uagam insectationem libidinis & mulierũ soluta rum, & sic differt a fornicatione quæ etiã cum certa & vna sola psona. Item mere tricium est solutarum mulierũ pęnalis & publicus concubitus.d.c. meretrices. Per adulterium de quo s̃ Adulterium,Per stu prum.vide ĩ.Stuprum.Per sacrilegiũ con. cubitum qui est inordinatus concubit9 in quo continentia Deo sacrata leditur siuę violatur sacrata, dico per ordinem sacrũ, aut religionem,seu votũ continentię. Per incestũ qui est inordinatus coitus quo vin culũ cõsanguinitatis vel affinitatis vel pr̃ nitatis violatur.Per pc̃tm̃ sodomiticũ qẽ inodinatus coitus quo naturalis vsus ĩ il lũ peruertit, qui est ꝯ naturã.& 8.per libi dinosum coitũ cõiugalẽ de quo s̃. debitũ. Pręfatarum dña ũ.7. primæ sp sunt pc̃tm̃ mortale. 8. verò aliqñ sic aliqñ non,vt s̃. Debitum patet & supra luxuria.

11 Circa.7.pceptũ no.q furtũ dr̃ triplici ter.s.pprie.de quo s̃.Furtũ.ĩ pri. & cõiter & sic ẽ ois illicita vsurpatio rei alienę secũ dũ Aug.li.q. Exo.& d.c.meretrices. 32.q. 4.& sic cõprehendit Rapinã.Vsurã.Simo niã,& omnẽ illicitã vsurpationẽ rerũ alie narũ.vt d.c.meretrices.Interptatiuè verò dr̃ omnis illicita possessio rerũ ,& totum hoc phibetur in pfato pcepto,& ideo ha bentes superflua respectu status sui & fa milię, si nõ subueniunt indigentibus p lo co,& tpe , mortaliter peccant, multoma gis si indigentes sunt ĩ extrema necessita te,& de hoc hẽt. s̃. Elemosyna.§.1.Itẽ cõ mittũt furtũ plati q res ecclesię dãt mere tricibus,cõsanguineis, potẽtibus nõ ĩdigẽ tib9 & hmõi. Similiter ĩdebitè seruando. Itẽ cõmittũt furtũ q res accipiunt ab eis q alienare nõ possunt & hmõi,de hoc ha bes.s̃.Furtũ. Rapina.Vsura,restitutio &c.

12 Circa.8.no.secundũ Alexan.in 3.par. sum. de iste pcepto qđ phibet in hoc pce pto omne genus mendaci quod est pecca tũ mortale,non aũt illud quod est ueniale & hoc largè,sed strictè solũ mendacium in iudicio, phibet etiam falsitas apertè dicẽ tis,& taciturnitas q̃si mẽtiendo.vide s̃.mẽ dacium,vel tacẽdo veritatem habes. s̃.cõ fessio delicti.& ĩ.testis.§.26.

13 Circa.9.& 10.pręceptum,vbi not.s̃m Alexan.in expositione horum pceptum , q tripliciter põt cõcupiscentia sumi. Vno modo p appetitu vegetabili,& talis cõcu piscentia , put est inordinata,est a fomite mouẽte idest a corruptione originalis cul pę de hoc Gal.5.caro cõcupiscit &c. Alio modo põt dici appetitus sensibilis,& hoc prout est inordinata est a mouente sensua litate cum fomite.Tertio modo cõcupiscẽ tia est appetitus rõnabilis,& sic est a liberi arbitrij voluntate concupiscentia. Primo modo est in suggestione.Secundo in dele ctatione.Tertio in consensu.Per hęc ergo pręcepta non phibetur motus primus & secũdus cõcupiscentiæ quo cõsistit ĩ.l[illegible] sensualitatis,sed ex phibitione huius præ cepti prohibet cõsensus volũtatis opus vel delectationẽ,& hoc sub pœna morta lis peccati.

4 Vtrũ mala voluntas & opus sint duo peccata. R.s̃m Alex.vbi s̃. q qñ voluntas & opus exterius considerat ĩ radice.1.libidi

ne

a [illegible] De his euang. licis præceptis habes [illegible] per Ale. de A[illegible]s 3. par. trac. de præceptis euangelicis.

ne & intentione, sunt idē peccatum formaliter. intellige si sunt coniūcta, vt cā & effectus. Si verò ꝯsiderāt volūtas ī se & op' in se, sic sunt diuersa peccata, quia aliæ sunt circunstantiæ boni debitæ actui exteriori quam voluntati, qa diuersificāt modus locus, & tēpus, & quædā aliæ, licet circūstātia finis sit eadē. Si ergo (vt dicit Aug.) pctm̄ est actus incidēs ex defectu boni. Alius aūt defectus ē hinc, ali' inde, ergo ẜm hoc aliud pctm̄, itellige naturaliter. Siſr esset aliud qn̄ sunt ẜm aliud & aliud tps, ita ꝙ intermedio cadat aliquid aliud, quia diuersæ auersiones & sic formaliter, diuersa peccata. S. Bon. latius loquitur in 2. distinctio. 42. ar. 1. quęstio. 1.

15 Quare magis prohibet̄ seorsum volūtas, & op' ī mechia & furto, q̄ in [illegible] ℞. ẜm Alex. vbi s. quia delectatio mechię & vtilitas diuitiarū sunt ꝓpter se appetibilia inquātum hn̄t rationem delectabilis vel vtilis, & iō dn̄t in eis prohiberi opus & cōcupiscentia. Sed homicidium & falsitas hn̄t in se horribilia, & ẜm se ita sunt, ergo sufficit eorum prohibitio.

16 Quare magis prohibet̄ in speciali auaritia & luxuria, q̄ alia pct[illegible] mortalia? ℞. quia pp improbilit[illegible] [illegible] citius progrediunt̄ in opus exte[illegible], nihilomin' alia capitalia p[illegible] implicitē. Superbia prohibet̄ in adora[illegible] Dei, & honorificatione proximi. I[illegible]ia & ira in ꝓhibitionē homicid[illegible]j. Accidia in sanctione sabbati. Auaritia in ꝓhibitiōe furti. Luxuria & delectatio inordinata carnalis sibi inuicem coniuncta prohibentur in prohibitione mechiæ, & adulterij.

17 Quot sunt genera præceptorum euangelicorū.ª ℞. ẜm Asten. li. 1. ti. 43. ꝙ quædam sunt specialia respectu personarum præsidentiū, vt illa quę specialiter dātur Apostolis. Matt. x. [illegible] omitto. Quędā sunt gn̄alia respectu omniū de quibus Matt. 6. & 7. Lucæ. 6. quæ sic ordinant̄ ab euāgelista, primum prohibet irā cū dicit̄ audistis quia dictū est antiquis non occides, & de hoc. habes. s̄. Homicidiū. & Ira. Secundū præcipit reconciliationem respectu eius quē lesimus, cū dicit̄ si offers munus &c. vade corporaliter si fit pñs, vel spūaliter si sit abñs. s. motu cordis rccōciliari fri tuo, venia petēdo & satisfaciēdo ei si lęsit, pp qd̄ eū odis vade odiū cord[illegible]s sig[illegible] & op[illegible]s dimittēdo, & hæc duo ordināt irascibilē. Tertium prohibet voluntatē mechādi ibi q videnit mulierē &c. de quo s̄. cogitatio. Quartū p̄cepit declinationē occasionis mechiæ ibi, Si oculus tuus scandalizat idem Matt. 18. vbi no. ꝙ in oculo vel manu considerarur vitium siue actus vitiosus, & iste est abscindēdus, cōsiderat̄ etiā membrorū & istud cū sit bonū est diligen. Idē dicēdū de quocūque proximo. Quintū prohibet separationē cōiugij (excepta cā fornicationis) ibi, qui dimiserit vxorē, hęc autem tria ordinant cōcupiscibilem. Sextū cum sequentibus quatuor ordinant rōnalē, & est illud quod dicit̄, dico vobis nō iurare oīno de quo iuramentū. Septimo pręcipit pniam respectu læsionis corporis, ibi si qs te percusserit in maxillā &c. Item respectu ablationis rerū ibi, si voluerit tunicā &c. da ei &c. hęc omnia vsque huc sunt. Mat. 5. clari'. Item respectu angariæ operū, ibi & quicunque angariauerit te. Hæc autem intelligunt̄ ẜm Aug. quo ad animi pręparationē, vt. s. nolit propter talia illata pacem cordis per odium amittere, aliter consiliū est. Octauū est præceptum erogationis, ibi oī petēti te tribue. Lu. 6. de quo eleemosina. §. 1. Nonū est p̄ceptū dilectionis inimicorū, vide diligere. §. 1. Decimum regulat intentionē cū sequentibus. Et est prohibitiuū obliquæ intētiōis, ibi attēdite nē iustitiam &c. Matth. 6. vide Intētio. Vndecimū remouet inordinatā affectionē tpalium ibi nolite solliciti. vide. s̄. auaritia. Duodecimū prohibet temerariū iudiciū, ibi nolite iudicare. Mat. 7. vide iudicare. Tertium decimum pręcipit debitā cautelam, ibi attēdite a falsis prophetis. Quartumdecimū adducit in auxiliū gratiæ peteñ. ibi petite. vide oratio. §. 10. Quintū decimum p̄cipit æquitatem legis naturę, ibi qcūque vultis vt faciāt vobis &c. i. necessario, aliter consilium est. Sextumdecimum tanquam impletiuum imponit conatū ad Dei amorē, cū dicitur, intrare per angustam portā. s. charitatem ẜm gl. ibidem, vide s̄. charitas.

Sunt

a Prædicare qs potest] Quales debeant esse pdicatores & a qb9 d'at cauere, vide late Archiep. in 3 par. sum.ti 19. c. 1 & de defectib9 pdicatorū v bi s. c. 4. & d' forma pdicationis & de modis procedendi ea vide ibi. c. 5.

Add Conc. Triden sess 5. c. 2 vero, & sess. 14. c. [illegible] Reg.

b Quod nō possunt] Cessat ēt a pdicado in ea [illegible] de hære. c. 10. 6.

c Quod nō [illegible] excōicam9. 1. §. qa vero, de hære. & in c 2. eo tit. li. 6. Hoc idē tenet Card. vbi s q 6. vbi limitat nisi hoc facerēt rogatibus clericis aliqui prudētes, dicit ēt Card. vbi s. q. 6. Quod cuilibet cōpetit pdicare. s. dādo bonū exēplum. vt no. de vi. & ho. cle. c. nouissime. & 6 q 3. c. 1. & vbi de ma ca adijcimus. 14 q 1.

d Prædicare] Quę dicit ēt tpe i erdi [illegible] c. mo. de sen. excom.

e Quā cōscia] Nō g prędicare populo regrit [illegible] & nō [illegible] moribus qui verbis prædicator, sanctitas ēt vitę auget pdicationis effectum, & ideo officiū pdi

18 Sunt & alia præcepta ab ecclesia indita generaliter omnes ligātia q̄ sunt. Primū de celebratione festorum. Scd'm de auditione missę. Tertiū de ieiunio in quadragesima, & alijs vigilijs. Quartum de confessione. Quintum de cōione. Sextū de decimis. Septimū de vitandis excōmunicatis. Multa sunt a'ia q̄ tāgūt spāles psonas, de qb9 dr in diuersis capitulis hui9 summę, vt facilius inueniant.

PRAEDICARE qs pōt? a R. vt colligo ex Car. in cle. dudū. de sepul. ver. ab olim. 6. q. vbi latè p modū doctrinæ. Primo papa pōt 19. dist. in memoriā, & qlibet cui ipse cōmittit. de offi dele. c. fi. Cōmissarij verò eius alteri subdelegare nō possunt. d. c. fi. Et epi ēt in alienis dyocesib9 nisi phibeātur ab eps dyocesis. 21. dist. in nouo, & qlibet diaconus cui ipsi cōmittūt pnt in eorum dyocesi, sed nō extra. 16. q. 7. nullus omnino. Tertio omnes plati ecclesiastici, si sūt diaconus pnt suis subditis pdicare sed nō alijs, nisi ab epo approbatis aut priuilegiatis, vt de hęre. excōicamus. el 1. §. sanè clerici. 4. sm aliquos qlibet cleric9. Quod limito verum, vt sit dyaconus, & non prohibitus spāliter. 19. dist. sm. & ibi no. gl. in ver. vel qualis. & Inno & Ho. de hr. in d. c. excōicamus. el. 1. §. minores & pdicatores ab eorū platis licentiati. d. cle. dudū Vñ si prædicare volūt i. septa monasterij ipsorū vel in locis alijs eorū, licèt sint longè a domibus

eorum, dummodo sint ad eorū vsum, pnt [illegible] qua lnia scd'm Lau. & Ze[illegible] in d. cle. dudū in §. ab olim. & ibi Car. q. 1. & [illegible] dicare in plateis cōmu[illegible] in pfactis locis nisi hora [illegible] tes iurisdictionē quasi e[illegible] gl. i d. cle. dudū. in d. ver. ab olim [illegible] gl. in §. prælati prędicant [illegible] blicè populo generaliter, v[illegible] ram se solenniter prædica[illegible]

1 Sed nunqd vicarius Epi [illegible] ri? Car. ibidē, qd sic, si [illegible] vt epi vicariū. Secus si vt ali[illegible] vellet corā se pdicari fa[illegible] repręsentat personā epi, & [illegible] tur cessare pfati fratres [illegible]

2 Quid si talis habe[illegible] nē cpale vellet occupa[illegible] tina? R. Car. vbi s 10. q. [illegible] du. ibidē dicit q dbet pa[illegible] tutinalis, maxime si di[illegible] bent aliam horam compe[illegible] mandata. de prælum. & [illegible]

3 Quid si volūt pdicare i[illegible] tis aut ecclesijs aliorū R. C[illegible] 4. & 12. q nō pnt b [illegible] sunt, sed de eorū lnia pnt ēt [illegible] pręlati prędicant, exceptis [illegible] rum loca, & publice pl[illegible] hora prædicare non p[illegible]

4 Vtrum laici possi[illegible] in c. sicut in vna vl[illegible] non, c alias peccant mor[illegible]

5 Verū tpe iterdi[illegible] possi[illegible] i §. pdicare. d. i d. cle. dud[illegible] admittat d' cōfe. dist. [illegible] Sed q̄ sciam debet h[illegible] in 3. q. 68. ar. vlt. q. 1 [illegible] e actus docēdi, prim9 [illegible] do, & ista ē omniu, & [illegible] data & credēda. scd's e[illegible] est eorū q hnt ex o[illegible] scire exponere credēd[illegible] lud primę Pe. 3. parati [illegible] rōnē. tertius cathed[illegible] cesse scire o[illegible] q ptinēt a[illegible]

7 Quā cōsciā e d[illegible] hre pd[illegible] vbi s ar. 3. q sm[illegible] occulto siue ma[illegible]

offi delega. Ita. Inno in c. veritatis de iure [illegible], refert & sequitur Bal. in L. 1. §. ne autem in prin. C. de cad. tollen.

a Debeant insistere] Dicit. s. Tho. 2. 2. q. 185. arg. 6. in [illegible] ad secundum, quod illud Matt. [illegible] nolite possidere aurum, neque argentum Iero exponit vt pdicatores non innitãt sapiẽtię & eloquentię temporali, & Greg. 1 c. cũ mul ta. 86. dist. phi. ber, nẽ fabulationes poetarũ & Ionis exponã turi pdicatione, qa i vno ore cũ laudibus Io. uis Christi lau. des nõ capiunt.

b Sicut peccata] Verum autẽ pdicatores possint prædicando detrahere. plaz tis eorũ vitia re phẽdẽdo Re p. tex. in cle reli giosi. de priuile. phibet sub iter minatione maledictionis æternæ nẽ detrahat &c. Ex quo di cit Iero. [illegible] dri. nõ est [illegible] militatis meæ atque meritæ de ministris ecclesiarũ finistru qp piã dicere. Habeant [illegible] nẽ suũ & gradu. 86. q. 1 si cleri catus & Tullius in inuectiua 2 Salluft ũ, in fi. Sepius vidi gra

non studeat dolere d' peccato simpliciter dicit contemnere, & ideo peccaret, & credo mortaliter si est in mortali iuxta illud ps. propterea deus destruet &c. l. dist. q dẽ hoc, & c. cum exaudiero. & 35. dist. c. sexta die. c. fin. & 40. dist. multi. Th. in 4. tenet qd si docet sacrã scripturã ex officio platiouis, qd peccat mortaliter si est i mortali siue occulto siue manifesto, sed si docet sicut magister, sic si ẽ i peccato occulto non peccat mortalr, facit p hoc s Correctio primo. §. 4.

8 Verũ teneatur pdicator facere quæ p dicat. R. Ale. vbi s. art. 2. qd sic quicqd asserit faciẽdũ de necessitate salutis, nõ autẽ quod pdicat faciendũ de perfectione religionis.

9 Quid si pdicet pp honorem vide s. Honor § 7.

10 Prædicatores sacris li teris semp debẽt [illegible], nec [illegible] dicere cũ ex officio alios debeãt docere 31. di. §. ecce ppterea nomine doct. veniut prędicatores & plati. gloss. primo [illegible]

uius [illegible] alios auditorũ eos q aliena vitia aper tè dixerũt q eos q cõmiseruñt. Intellige tñ cu ioia eius detrahunt, vel per circũloquutionẽ q vicẽ hẽat ppria nois [illegible] gere vitia [illegible] Matt. 103. [illegible] et ergo in genere & non in specie de offi. ordi. si sacerdos, caueat tñ & i gñali, vt linguã refrenẽt. Quia qui incõsideratẽ loq tur sentiet mala 11. q. 1 [illegible] aliud. 43. d. fit rector. Nec debemus lędere [illegible] assensũ. 44. di. contuia. Et maxime contra [illegible]

c Determinant [illegible] esse in cõtractibus. in quibus dictu [illegible] intelligit repetitũ. sequẽtibus vt. l. sic a ff. de verb. obli. & l. arta ff. de codi. & de. [illegible] & l. 6. ff. de tritt. & oleo lega. Aliqã ecõuerso.

ma. c. vnico. de sũma trinita. li. 6. in ver. doctorum.

11 Circa quæ docenda debeant insistere a R. q circa priò credẽda sicut articulos fidei, secundo faciẽda & seruanda, sicut prçcepta. 3. fugiẽda. sicut peccata. b 4. timenda, sicut mors æterna. 5. appetenda, sicut gloria, & ut prædicatio eorum fructificet etiam prius debent orare. ut dicit glo Gen. 24. & Nicol. de Ly. in multis locis.

PRECES an inducant symoniam. vide symonia. 5. §. 4.

PRECEDENTIA determinant d sequẽtia. 32. q 7. apostolus.

PRECIOSVM ẽ omne rarum. 93. dist. legimus uersi. sed dices.

PRAECIPITATIO est uitanda. l. dist. ponderet. Est aũt prçcipitatio qñdo quis pertransit gradus [illegible] & regulę diuinę [illegible] humanę rõnis [illegible] voluntatis uel passionis [illegible] pcipitiu, & si hoc [illegible] cõtinens & repudians [illegible] documenta erit [illegible]

p seq [illegible] 7. q. 1. egref. [illegible] Gñ 18. dicit quod filij L [illegible] virgines, [illegible] fuerat Luth [illegible] generos. [illegible] , eos qui acceptum erãt intelligere, p per generos [illegible] ptura spũ si explicatur, si ue intelligit [illegible] [illegible] præ [illegible] me d u. [illegible] explicatur sequens & præcedens, de appellatione Secundo regula vbi impedita appellatione in p vno articulo intelligit impedita suprius, quia ea quæ in principio & mediũ & ad finẽ, & la vero que in medio & principium & ad finem, sępe referri contingat. Et intelligitur quando omnes articuli sunt connexi & pendent ex ne. [illegible] cessitate [illegible] principiam [illegible] cum & [illegible] d [illegible] euen [illegible] ve [illegible] de quo de sũmo ad unum de cen

d [illegible] vel [illegible] tat [illegible] Deus, [illegible] que [illegible] cur [illegible] vel contra [illegible] derat au Deus præ [illegible] contractus, [illegible] pitare & hoc est [illegible] quæ confert vnum alteri [illegible] quis non a qu [illegible]

e Diuina documenta [illegible] tiones internæ [illegible] quis di [illegible]

Tamen

le. Similiter qñ, licèt non cõtemnat diuina documẽta,[a] tñ est cum detrimẽto eorũ quæ sunt de necessitate salutis, sic & erit pctm̃ mortale, [b] vel circunstantia quæ reperit in oĩ peccato mortali. Vñ dicit iniquitas oĩa præcipitat, alias erit veniale peccatum, & qa luxuria maximè absorbet rationem, ideo præcipitatio, ponitur eius filia.

PREDIA vrbana vel rustica q̃ dñr, vide seruitus. in prin.

PREDO dicit quadrupliciter. Primò q̃ iniustè alios predatur, sicut q̃ spoliat viatores, & iste est excõmunicatus. 24. q. 3. si qs Romipetas, cũ duo. c. seq. secundò dr̃ qui tollit a p̃sonis vltra stipendia sibi taxata. 13. q. 1. militare. militare non est peccatũ, sed propter prædã militare est peccatũ &c. & tales sunt raptores, & sic predo ꝯtinetur sub raptore, sicut species sub genere. 14. q. 5. nõ sanè, in fi. & sic debet puniri pœna raptorum. 3. ẜm Gof. & Hostiens. dicitur prælatus qui vt seruitium impendat legato vel alijs p[illegible]s ex[illegible]a sub[illegible]tis qua solu[illegible] de immuni. ecclesia. quia [illegible]que 4. dicit[illegible] pr[illegible]do [illegible] Ho[illegible] de rapto. S. q[illegible]s p̃do. v[illegible] hoc co[illegible] ponit. Iu[illegible] q[illegible] alienum de[illegible], aut officia [illegible] pecuniam acc[illegible].l.[illegible].C. ad l. Iul. rep[illegible]n.

1 [illegible] prætextu [illegible] prohibe[illegible] [illegible] nomine. 32. q. 3. [illegible]ces.

2 Cui debet dari præda in bello acq[illegible] [illegible] p̃[illegible]. 33. q. [illegible] latius. vi[illegible] s. [illegible]

PR[illegible] bet dici [illegible] illa de qua in c. [illegible] de consecra. [illegible] sanctorũ. [illegible] pra. Missa. S. [illegible] tur quod [illegible] 10.

PRELATVS [illegible] omnis habẽs c[illegible] marum ẜm Inno. in c. firmiter. de sum. tri. & in c. qui. vt li. non conte. [illegible] verò dñr solum h[illegible] iurisdictionem. v[illegible] in c. decernimus. de iu[illegible] iuncta gloss. in c[illegible] e. dudum prelati. de sepul. vbi po[illegible] p̃latus & rector separa[illegible] do. Cardi. in clemen. r[illegible] de elect. 10. q. cum glo. [illegible] prælatũ. & Lau. dicit [illegible] mine p̃lati cõprehen[illegible] quilibet adm[illegible] ꝑpetuũ offm̃, ẽt si [illegible] ad nutũ superioris po[illegible] amoueri, allegat d̃ [illegible] gli. p̃la. c. 1 ad fi. 16. [illegible] p̃sentiũ. Addit Pa[illegible] quocũque noĩe [illegible] de verb. sig. [illegible] c[illegible] 1 de rescri. & q[illegible] ibi [illegible] gl. p̃fata dicit Card[illegible] nu[illegible]sse q̃ mini[illegible] [illegible] stos [c] minorũ & [illegible] lis prædicatorũ [illegible] &q̃ p̃nt e[illegible] cl[illegible] 1. d̃ ꝑc 1. lo[illegible] d̃ [illegible] ẽt p[illegible]t e[illegible]

1 Vnde o[illegible] [illegible] gl in c. 2. in [illegible]

2 Verũ [illegible] 1 c. ea q̃. d̃ [illegible] est i o[illegible] vt v[illegible] licet, c[illegible] ẜm Host. & [illegible] [illegible] etiam leui c[illegible] rum rer[illegible] [illegible]

a Tñ est cum detrimẽto] Puta si nõ occurrit pro tunc volenti facere homici[illegible] vel furtũ lex diuina, ex impetu tñ voluntatis fertur ad illud malũ. Nã tũc est cũ detrimẽto eorũ scilicet consi[illegible] meditationis & hmõi, q̃ sunt de necessitate salutis, inquantũ qs si talia postponat non excusatur vel detrimẽto eorũ &c. qa scilicet de necessitate salutis est abstinere a vitiis, a fornicatione & huiusmodi, certè inconsideratio illa detrimẽtũ facit virtutib. q̃ sunt de necessitate salutis, vt sunt castitas, humilitas, charitas, spes & hmõi.

b Pctm̃ mortale] De hac p̃cipitatione ponit S. Th. 2. 2. q. 53.

c Minister & custos] Vide melius. ṽ. dignitas in prin. j. rescriptũ §. fi.

d Negligentia prælati] [illegible]ac tur nita prælati e[illegible] peccatu mortale & ma[illegible]um d[illegible] in [illegible] fi[illegible] o[illegible] di[illegible] [illegible]ca. in [illegible] [illegible]

[illegible]

a Agere cum consilio.] Not. q prælatus non debet esse facilis ad credendum in præiudicium alterius, quia talis credulitas reprobatur, secus si non est in præiudicium alterius, quia tūc est laudanda cap. innocens. 22 q. 4. hoc Pa. in d. c. licet hely.

16. q. 3. in summa Et de tpe requisito præscriptione. Vide bonum tex. 16. q. 3. in § potest.

g Acquisitio dominij.] Not. q per vsucapionem acquiritur dominium, & idem. dicit tex. in l. traditionibus. C. de pac. qđ intellige secūdū Dyn. in regula possessor, etiā de directo, quia appellatione dominij intelligitur de directo. ff. si ager vect. ga vel emphy pera. l. 1. & 2. Secus tñ in præscriptione, qa in pscriptione 10. & 20. annorū, q pcedit in rebus priuatorum cū titulo acquiritur dñiu, sed nō ve ille directū, nam remanet apud dñm. Rōne cui possit dñs in rē agere, nō ꝯ pscribentē, sed ꝯ tertiū, præscriptione vero longissimi tpis, puta 30. vel 40 annorum non acquiritur nec utile nec directū dñium, sed pscribens est tutus exceptione ꝯ dominum. l. si qs emptionis. C. de præscri. 30. an. & d. § potest. Ratio secundum Cy. est quia usucapio est inducta in merum fauorem possidentis, ideo facit ut acquiratur etiā dominium directum, præscriptio uerò 10. uel 20. est inducta

b Rñ. quod si.] Vide. supra. honor. §. 3. & supra Dignitas. §. 2.

c Indignus.] Qui est in peccato mortali electio. §. 23. dicit. S. Tho. in 4. dist. 9. q. 3. ar. 2. q prelatus dum actu peccat nulla sibi debetur veneratio. verum est q actu trāseunte pctī est honorādus quiá nescit an odio vel amore dignus sit, qa subito Deus cor immutat dicit tñ tex. In c. plerūque. in fi. 2. q. 7. q prælatus non est plātus quando ē malus

d Est quod Iam ius] Quæro nū quid pfumptio sit contra ius naturale? Et vř q sic, quia est contra illam regulā naturalem, neminem debere locupletari cum aliena iactura, vt in regula locupletari li. 6. & l. nam hoc natura. ff. de cōdi. inde. Sed contrarium cōcluditur p Io. An. in regu. possessor. i mertur.

3 Vtrum prælatus teneatur omnia agere, cū consilio [a] capituli sui? Rx. Pano. in c. nouit. vlt. no. versi. sed quæro. de his q̄ fi. a prela. qđ negotia minora pt sine cōsilio. vt not. doct. in d. c. nouit. & Innoc. in c. fin de ma & obe. & in l. 2. C. de iura. calū. Nā rectores ex officio iniuncto explicant hæc minora. ut in d. l. 2. facit. c. edoceri. de rescri. Negotia verò ardua cā rōnabili existente, quā bon[9] vir arbitrabitur potest sine cōsilio capituli, aliàs non.

4 Vtrum teneatur dicere suam culpam subdito, quādo excesſit in corrigendo? Rx. c. quando 86. dist. quod non. Intellige nisi a proposito hoc faceret. ut supra. Correctio. 1. §. 2.

5 Vtrum prelatio sit appetenda? Rx. q non, [b] nec desidia fugienda. 16. q. 1. nos autem. 8. q. 1. olim. & tribus. ca. seq. 40. distinct. multi. unde appetens eam efficitur indignus. [c] 1. q. 1. principatus, & peccat mortaliter si deliberatè appetit. ut prest. Vide supra ambitio. & supra Episcopus. §. 2.

6 Vtrum prælatus possit fugere? Vide supra Episcopus. 23.

7 De quibus specialiter sunt interrogandi prelati? Respon. supra. Interrogationes circa prælatos.

PRAESCRIPTIO ē quoddā ius [d] ex tempore cōgruens autoritate legum vim capiēs. pœnā negligētibus inferens, & litibus finem imponens. Et similiter diffinit vsucapio, & aliquádo unū comphendit reliquum, [e] sed propriè differunt, quia vsucapio est in rebus mobilibus & se mouētibus, præscriptio uerò [f] in immobilibus & iuribus incorporalibus. ut institut. de usuca. & long. temp. præscri. 1. Respon. Iure tamen consultus ita diffinit. Vsucapio est acquisitio dominij [g] per continuationem possesſionis tēporis spatio lege diffiniti in l. 3. ff. de vsuca. hoc Panormi. not. in rub. extra eodem titulo.

1 Quæ requirūtur in pscri

Nam infert pœnam negligentibus, & finem litibus ponit ut dicitur hic in tex. quod est rationi naturali cōgruū, Vnde nō simplr recedit ab illa rła naturali, qa nō sine cā locupletat qs qa fit ue obseruentur duæ rłę pmiſſe, vnde nec ex toto recedit a iure naturali, nec ei in totum deseruit. Vide plenè no in d. regula possessor. & Pan in repe c. cum esses de testa.

e Comprehendit reliquū.] Probatur. ff. de vsoca. iuncto rubro cum nigro. & ff. de diuer. & tempora. præscrip. per totum.

f Præscriptio uero] Dicit Bar. in l. seruitutes. la 1. ff de serui. q olim nomé usucapionis comprehendebat usucapioné & pscriptionem. ꝯ. 2. & l eum qui ædes. ff de vsuca. sed postea insti. attribuit & c. ut in l. unic. C de vsuca transfert, & n de latius per glo.

partim in fauorem. s. possidentis, & partim in odiū. scilicet negligentis, & ideo acquiritur utile pp fauorem. Odiū uero ex parte domini inducit ut non trāsferatur directū. Præscriptio uero est inducta in merū odium negligentis cum pcedat cū mala fide sura noluerunt fauere malæ fidei possessoribus. Et tamen uerū q in præscriptione. 30 uel 40 annorū, cum bona fide quando prescribitur contra ecclesiam ut c de quarta. eod. tit transferetur dominium utile, qđ vř uelle tex. d §. pō & Bar in l. si quis emptionis Vult etiam Ioā And. in dicta regula possessor, q in prescriptione cum bona fide, quo ad modum utendi, acquirit præscribens omne dominium, quia pōt illa re uti, ut vult dominus & sic iudicio meo posset intelligi Innocen. in cap. cum

Ium.

rum.de iudi. Vbi dicit q̄ p p̄scriptionem acquirit q̄s omne dñium vtile & directũ, & vide glo.& Cyn in Aut.nisi.C.de bo. mater. Bar. in l.1.in fin. ff.de aqua plu.ar. & in l.minor.§.1. ff de euic. & distingue.vt hic. Sed capiẽdo dñiũ directũ ꝓut descẽdit a iure naturali qđ inhæret ossibus hoĩs. vt l.1.ff. ꝓ so Illud nõ p̄scribitur, q̄a non põt lege humana, & ciuilĩ tolli, qđ est rõne naturali acquisitũ. Resistit. n. in hoc æqtas naturalis. Et vidẽ tex. in c.ad aures eo. ti. & ibi Pan vbi dĩ, qđ p̄scriptio cũ bona fide cãm actiõis excludit hęc Pan. in rub. Et vide Bar. in l. fi. ff.rẽ ra.ha.

a Scilicet q̄ is q̄ possidet.] Vide Hu.in sũ.titu.de vsuca.§.quæ [illegible] ver.1.vt ille &c.

b Si erret in iure.] Putat.n.posse emere ă minore vel ab ecclesia sine solennitate.

c In facto.] Quia minorem credit maiorem.

d Et ibi Pan.] Super gl.in ver.cõstitutũ.vers mo. do tertio. Et dicit hoc esse multũ notabile. Brin fert qđ iδc snia lata ꝯ ius est nullã, qñ ius est clarũ & indubitabile, secus si eẽt dubiũ & multipliciter intelligibile, & ẽ mẽti tenẽdũ ad hoc facit text in l.regula. ff. de iuris & facti ignorã Et qđ no. Inno.in c.cũ spãli. de appellationi.& in c.p.& g. de ofi.deleg.

e Impedit vsucapionẽ.] Vnde emens rẽ ecclesiæ sine solẽnitate, p̄sumĩ in mala fide. Ad hoc qđ legitur & notatur in c.a. ad rebus ecclesia no [illegible] li bro sexto Vide tamen Pan.du[illegible] antem de [illegible] re[illegible] ctione.in c.si diligenti. eo. tit.

f Non p̄sumitur in mala fide.] Etiã ẽm Pa[illegible] pra, ex hoc nõ p̄sumitur in bona fide. vt [illegible] tra [illegible] ris l [illegible] 6 [illegible] net m[illegible] bonã & ma[illegible] si dẽ ut n[illegible] l [illegible] C de a[illegible] & in l.1.§. [illegible] ff. de acqui.p[illegible] Adde tame q̄ error iuris licet impediat vsucapi[illegible] nõ tamẽ acq[illegible] tionẽ fructuũ. vt not. Bart. [illegible] d §. scire.& gl. [illegible] d[illegible] si fur.§. 1.& [illegible] in regula po[illegible] sor, quia p[illegible] ne fidei p[illegible] re habetur Vide glo.not.in l.3.[illegible] vers. si oon [illegible] fide C si q[illegible] min igno. [illegible] Bal Fa[illegible] si q̄s p[illegible] iure [illegible] hu[illegible] a B[illegible] c. R[illegible] ä tia [illegible] q̄ ad v[illegible] cap[illegible] req[illegible] iu lus e[illegible] vetus t[illegible] ulus. [illegible] Ce[illegible] ff. [illegible] ca. Sed [illegible] ris no e[illegible] vn e[illegible] ad vsuca[illegible]

ptione secundũ ius canonicum & consciam. Rx. q̄ 4. primum bona fides. l. quod is q̄ possidet [a] rem quam possidet credat esse suam vel credat tradentẽ esse dominum uel habere ius distrahendi, licet in facto erret. ff. de verb. sig. l. si bonę fidei, hoc limito verum in præscriptione vbi requiriĩ aliquis actus positiuus, secus vbi nullũ factũ requiriĩ vt in p̄scrptione libertatis cõt. a seruitutẽ rusticam, q̄a licet sciam me tibi debere seruitutẽ eundi, tamen ego possum præscribere libertatem, ex quo ego nihil facio quod sit peccatũ. hoc tenet Barto. in l. sequitur. §.& si viã. ff. de vsucap.& Pan. in cap. fin. de præsc. Idem dic de præscriptione actionis ꝑlonalis mere pœnalis, vt ĩ rapina respectu quadrupli q̄ est vsum ad annũ post annũ, simpli. insti. de vi bono. rapto. in principio vt ĩ. §. 42.& idẽ dic de similibus.

2 Sed q̄d si erret ĩ iure [b] Resp. quod non præscribet l 1.§. si a pupillo. ff. pro empto.& l. nunquã la.2.ĩ pri. ff. de vsuca. Secus si errabat ĩ facto. [c] ar. l. qđ vulgo ff. pro empto. & ꝓpterea. dicit Innocen. in c. si diligenti, eo quod possidẽs cõtra ius non præsumiĩ bonę fidei, nisi si possessio longi tp̄is, vel ꝓbabilibus rationibus fuerit acquisita. facit c. cum ecclesia sutrina de causa pos.& proprie. Ex quo patet q̄ si ius in quo errauit erat dubium, quod error excusaret in prę scribendo, & facit text. in capitul. cum dilectus, & ibi Pa. [d] de consue. quod no. Item tenet Hostien. in capit. cura. de iurepa. quòd error mixtus scilicet iuris & facti non tollit bonam fidem, dat exemplum in donatione rei alienæ facta uxori qua vir non est effectus pauperior, ut quia ex ipsa re non tenetur commodanti uel deponenti, uel quia dominus consensit quam mulier credit valere, quia vsucapiet. l. si vir vxori. ff. de dona. inter uir. & uxo Barto. tamen in l. si fur. §. si quid id. ff. de vsuca.& in l. sed & si. §. scire. ff. de pet. hęred. & refert Pan. in c. grauis. in 8. colum. uersi. Item dubitatur an errans. de restitu. spol. distinguit & bene, quòd quędam sunt iura quę prohibent aliquos actus, & faciens contra (etiam ex errore) non præsumitur in bona fi[illegible] & sic intellige gloss. in d. l. si fur. quæ d[illegible]t quòd error iuris impedit vsucapionem. [e] Quod etiam limito, nisi esset tale [illegible]s [illegible] scurum & dubium. Quędam sun[illegible]a non prohibentia, sed actui non [illegible] tia, vtputa testamentum non [illegible]e non approbatur a iure, vt vale[illegible] ca talia errans non pręsumitur [illegible] mala fide. [f] d.§. scire.

3 Quid de illo qui tempore præscri[illegible] nis habuit conscientiam læsam, po[illegible] cipit habere non læsam. Respond [illegible] mita. in capit fi. eod. 11. colum u[illegible]r [illegible] do principaliter cum domi. Anto [illegible]

c[illegible]

Ad acquisitionem autem fructuum non requiritur titulus, sed sufficit quod absit mala fides, quæ abesse comprobatur vbi iuris error adest di. §. scire. Et vide Ro. consil. 129. Et ita dicit Bar. in d. §. scire, & refert & sequitur Pa. in d. c. grauis.

Allegat Innoc. in c. fin. de præscrip. & Ange. hoc sequitur. Imo. in c. fi. tenet ꝙ Bar. vbi dicit necessariã esse quod perduret in bona fide. Vide Bal. in l. super longi. C. de long. temp. pręscri. Et in consil. 145. cũ duobus sequen. li. 3. & Pa. in d. c. fi. examinat, & inclinat in opinione de qua hic.

a Legitima causa] Adde ex legitima informatione concurrente veritate, & postea eã aliter erroneę informauit quod nõ pręscribat.

b Interrupta] Idẽ gl. in d. c. fin. In dubio vero quãdo nõ apparet qualiter conscientiã informauerit, & prima cõscientia cõcurrit cũ veritate ꝓsumetur ꝙ eam primo bene informauerit, secũdo male nisi aliud appareat. Et idẽ dic si principio habuit bonã fidem in medio malam & in fine bonam ſm Inno. in d. c. fi. & Bar. in l. naturaliter. ff. de vsuca. nisi mala fides superueniat irreuocabilr. Sed Pa. in d. c. fi. tenet ꝯ vide eum & pro hoc est tex. in d. c. fi. ibi pręscribentem in nulla tẽporis parte cõsciam habere rei alienæ Rose. hic. §. 13. hoc tenet.

c Secundum dominũ Ant.] Ad. de glo. in ca. qm frequenter. §. ꝙ si super. in versi. reseruato. vt li. nõ contre. quæ sentit quod dubitans non præscribit. Et pro hoc videtur. tex. in c. 5. 16 q. 4. in ver. dubitatio. licet posset responderi quod ibi intelligitur de dubitatione iudiciali, quæ fit per aliquod principium controuersiæ in iudicio motę, sicut exponit gl. ibi. Et vide bonam glo. in fin. li. in c. pastoralis. de offic. deleg. in versi. tenetur. Quæ dicit secundum aliquos quod iudex non debet iudicare secundum allegata si habet conscientiam læsam, tamen dicit quod debet deponere Bartol. in l. naturaliter. ff de vsuca. dicit quod si a principio dubitat non præscribit, vt no. in l. prima. C. de acqui. po. si tamen superuenit talis dubitatio præscriptio non interrumpitur.

ex legitima causa a habuit læsam, interrupta est præscrip. & sic incipiet præscriptio postquam conscientiã læsam reformauit per legitima indicia. ar. eorum quę not. in capi. de quarta eod. & d. cap. cura. Si vero fuit læsa ex leui indicio, quam tamen reformauit ex alijs legitimis indicijs, si non fuit interrupta. b Panor. tamen inclinat quod omnino interrumpatur, & incipiat præscriptio de nouo tẽpore reformationis, sed verior est prima opi. nisi cõscientia se firmasset, quamuis ex leui indicio quòd res erat aliena.

4 Verum dubitans an res sit sua vel ne, & habens iustam causam dubitandi pręscribat. ℞. ſm d. Anto. c in d. ca. fin. quod non, quia iura requirunt nedum quòd non sit in mala fide, sed quod sit in bona fide, & ideo licet non sit in mala fide non est tamen in bona. Quod tamẽ limita nisi dubitatio esset momentanea d & vacilans, sicut nõ est hæreticus qui dubitat, sed non fixe & deliberate.

c. 1. de hęre. qa sic nõ impediret. Et hęc opinio i foro animę est verior quo ad vsucapionem rei, sed respectu fructuum lucrandorum sufficit malam fidem abesse, e & quãuis Pa. & cõmunis opin. & glo. in d. c. fi. teneant ꝙ dubitatio f ẽt firma non impedit pręscriptionem, etiam quo ad rem facit pro ipsis. 34. quęstio. 2. si virgo, sed hoc verum quo ad forum contentiosũ tene, non quo ad conscientiam.

5 Secundum quod requiritur in præscriptione est iustus titulus g capit. si diligenti. extra eo. & dicitur hic titulus causa possidendi, vt donatio. venditio, & huiusmodi. Ex igitur ergo causa vera non legitima. secundum Goffr. vnde titulus erroneus, vt qa credebat ꝓcuratorẽ suũ emisse pręstat cã præscribẽdi. ff. pro loci. l. fi. Et ꝓpterea, dicit gl. in d. c. fi. diligenti, qđ pro tanto dr̃ titulus iustus, qa dat cãm ꝓscribẽdi, licet in veritate nõ sit iustus, qa tũc nõ est ꝓscriptio necessaria. Et iõ minus iustus titulus.

d Nisi dubitatio esset momentanea] Bal. in c. fi. de consuetu. dicit ꝙ dubitãs in cõscia non dr̃ facẽt ꝯtra cõsciam nisi postquã mõstrata fuerit sibi veritas. Et ita dicit intelligẽdũ, qđ no. Inn. in c. nouit de iudi.

e Fidẽ abesse] Rõnẽ ponit Bar. in l. sed si §. scire. ff. de peti. hę. Quia in acquisitione fructuum non requirit titul⁹ sicut in vsucapione. Et ideo error ẽt iuris nõ impedit fructuũ acquisitionẽ, qđ secus est in vsucapione rei, & ẽt fructuum vt per Pa. in c. fi. diligẽti. eod. tit. dixi supra. in §. 2.

f Dubitatio] Quod verum ẽ quando dubitãs ignorat rem esse alienam, nec ratione dubij tenetur rem dimittere. Imo præscribit ar. in c. cũ de Iudæis. de cõsue. & in c. audiuis. eod. titu. Nec ob. not. in l. prima. C. de acquirend. possessio. Quia procedunt in ignorante se possidere, qui ignorans non est in dona nec in mala fide. Mihi tamen magis placet opinio. dom. Anton. in conscientia vide glo. ĩ in capitu. si diligenti. in ver. bonã fides. codem titulo. supra Metus. §. 11.

g Iustus titulus] Non tamen requiritur titulus per quem transferatur dominium, sed titulus putatiuus qui scilicet puta ur legitimus licet ex aliqua causa occulta dominium transferatur vt puta. Emi ab eo quem putabam dominum, & exigitur titulus ad purgandum vitium malefidei præsumptum ex iuris resisten tia contra possessorem. Hoc habetur ex gl. in ver. iustus. & ibi Pa. in d. c. diligẽti.

lus dat cām prȩscribendi, si mō ad sit bona fides, vt credat titulū sufficere & esse iustū, & hoc verū quod requiritur titulus, qñ aliqs iure cōmuni possidere non potest, vt laycus decimas.[a] Ideo requiritur titulus alias est semper in mala fide. Sed vbi res possunt de iure cōi possideri, sic non requiritur titulus in iuribus prȩscribendis, vt sunt seruitutes.[b] Et quod nō requiratur titulus, tenēt cōiter doc. Sed [illegible]an. in d.c de quarta. eo limitat verum. Primo quādo p̄scriptio nō est contra ius cōe.[c] per c. 1. eo tit. li. 6. facit. l. quēadmodum. C. de agri. & cen. & co. Secundo quando nō est in vsufructu prȩscribēdo, quia licèt sit ius corporale. l. 1. in fi. ff. ad l. fal.[d] & quædā seruitus in rebus alienis l. 1. ff. de vsufruc. accre. tamen requiritur titulus in eo præscribendo, alias non p̄scriberet spacio 10. vel. 20. anno.[e] vt probat in l. fi. C. de præscri lō. temp. vnde dicit gloss. in versic. excludere. in l. corruptionem. C. de vsufru. quòd si etiam vsufructus cōsistit in re mobili, tñ actio p̄sonalis ad ipsū cōpetēs nō tollit triēnio, vñ idē vr̄ dicen. in acqsitione ipsius[f] & ēt in acqsitiōe cuiuscūq; rei immobilis nō p̄cedit p̄scriptio sine titulo nisi sit lōgissimi tpis. C. d̄ p̄sc. 30. an. l. si qs emptui⁹. Dico tñ ꝙ fructus qui capiunt ex agro alieno ex bonafide vsucapiuntur triennio. tex. est no. in l. sequitur. §. fructus. ff. de vsuca. & ibi per Bar.[g] qa ibi non agitur de præscribendo iure, sed de vsucapiendis rebus mobilibus. Et ideo cum dicitur tenetur restituere fructus extantes in c. grauis. de resti. spol. Intellige nisi possessor per triennium & bona fide possideret. Tertio limitat quando non agitur de seruitute per quam persona obligatur vel astringitur ad aliquod seruitium, quia tunc cum sit quid graue necessario requiritur in tali iure præscribendo titulus vel lapsus[h] longissimi temporis, & sic potest intelligi. l. cum de in rem verso. ff. de vsuris. & no. Dyn in regula poss. ssor. de reg. iur. lib. 6.

6 Tertio quod requiritur est continuatio possessionis, ꝙ res sit possessa continuè vsque in finē præscriptionis sine interruptione.[i] c. illud[k] in ver. incōcusse ex̄. eo. de re. iur. regula sine possesfione. li. 6. Et ꝙ possideat vt p̄prium, qa quo alieno noīe possidet vt coloni, & qui p̄cario, & hmōi, non p̄priè possidēt, sed hi quorum noīe possidēt. c. cū venisset. de restitu. spo. & in gl. c. clerici. 16. q. 3. Si tñ interrupta possessione qñ possessor recuperat est bonæfidei, sic p̄scri-

a Vt laycus decimas] C. dudū de deci. vbi illi hospitalarij, q de iure cōmuni decimas possidere non pñt cōpellebātur titulū ostēdere, ex quo habuissēt cām p̄scribēdi. Idē eē in monasterio, si monachi nollent subesse epo, qa allegarent præscriptionem, ex quo de iure cōi subiectionē vitare nō possunt oportet ꝙ titulū ostendāt vide in gloss. ibi alia exempla.

b Seruitutes] Cōiter dictō. in c de quarta end. ti. tenent ꝙ in iurib⁹ præscribendis nō requirat titulus. Idem gl. in ca. cū ecclesia sutrina. de cau. pos. & p̄prie. gl. & Bar. i l. seruitutes. ff. d seruit Sed q̄ est dr̄ia, ꝙ in bonis corporalibus requirit titulus, & nō in iurib⁹, dic qa in prȩscribēdo rei dnio agit de magno. p̄iudicio, cū dominus p̄ hūs ipsam rē amittit, ideo cautius fuit agendū, vt sine titulo nō p̄scribatur longo tpe, sed longissimo. vt l. si qs em. C. de prescrip. 30. ann. Sed qñ agit de seruitute acquirenda, nō agit de tāto præiudicio, cū dūs non pdat ipsā rem, sed patitur dūtaxat seruitutem.

c Cōmune] Et q̄q̄ hoc nō requirat specificè cautū de iure ciuili, tñ ille credo esse illo iure, qa ius canonicū exigit titulū isto casu, qui est p̄scriptio malæ fidei ꝯ præscribētem pp re. sist. eia ioris cōis l. quemadmodū, & qđ ibi not. Bar. ita dū ē in hoc dispositiōi iuris canonici pp peccatū. vt in d. rla possessor, & per Bar. in l. priuilegia. C. de sa. san. eccl. & qđ no. in c. si. eo. Pone exemplū in decima. Nam ius cōe non vult ꝙ præ[illegible]batur dum præscribens habeat allegare titulum.

d Ad l. fal.] Illa lex nihil facit. tu allega. §. prim[illegible] insti. de reb⁹ cor. & incor. & l. fi. vbi tex. a[illegible]. C. de lōgi [illegible]ep. [illegible] dic de d[illegible] de vsu accre [illegible] bil probar. vide tex. p̄ hoc [illegible] de vsufructu in princ.

e A minorū] R[illegible] qa vs[illegible] uctus [illegible] pars d[illegible] ij. l. 4. ff. de vsufr. Vñ [illegible] l⁹ requitu[illegible] in præ[illegible] dominio, se[illegible] dū. Dy[illegible] d. regula po[illegible]r.

f In acq[illegible]ne ipsius] Vñ [illegible] fruct⁹ rei immobili c[illegible] par[illegible]

g Et ibi p Bar] Totū tñ [illegible] dei po[illegible] piedo fr[illegible] cit fu[illegible] B[illegible] v[illegible] na l[illegible] vera[illegible] si p[illegible] bonæfidei p[illegible]peret. puta qa l[illegible] da ad pec[illegible] &c. vide B[illegible] 1. 2. col. de [illegible] & lit. expen.

h Vel lapsus] Vt scilicet pr[illegible] sūpti[illegible] p lap[illegible] &c. qua[illegible] ra vt n[illegible] qñ p[illegible] ꝯ eccle[illegible] li cet nō req[illegible] tulus, requ[illegible] me tepus. 40 annor. vt [illegible] & in aut. q̄ a[illegible] C. de sa. [illegible] ecclesiæ.

i I[illegible] Inte[illegible] aut po[illegible] dan[illegible] vel fl[illegible] vel si ei[illegible] t[illegible] ff d v. su[illegible] p. Vide [illegible] §. 30. [illegible] declarat quando interrumpitur vel d[illegible]

k Ex eo.] Et gl. dicit. [illegible] & sine aliq̄ [illegible] C. causam

a C. cũm in ver. detinere,] q̃a e. ni layci decimas posidere nõ pñt iõ & si naturali ter posidẽt idest de facto, non th ciuiliter, idest de iure.
b Possessio] Quia vsufructuarius, solũ naturaliter posidet. vt d. l. naturaliter.
c Cõtinget] Ibi Pa. super. e. gl. in fi. no. q̃ fama inducit iustam cre dulitatẽ. Ex quo paret q̃ q̃ hebet aliquam cõsciam ex fama dr̃ habe re ex pbabili cã, idẽ dicit. glo. in d. c. inquisitioni adde etiam Bar. i l. at qui natura. § cũ me absente. ff. de negotio. ge. vbi dicit se puta re q̃ publica fa ma pfit in hoc ad pbarionẽ dñi q̃a iustus error, pstat cãm vsuca pioni sicut titu. lus. verus l. Cel sus. ff de vsuca. vi de Bald. cõs. 73. 3. li. & Ro. cons. 140. vbi dicit, Bar q̃ ex publi ca fama inducit iustissim⁹ error. Ad qd̃ ẽt Anche. cõs vlt. & Pa. cõ si 48 1 li. & Bal. cõs. 3. eccl̃ia lib.
d Possessa] Licet glo. in d. c. q̃ aũt, dicat q̃ secus in vi cõpulsiua. l. si causa C. qd̃ me. cau. Et rõ ẽ quia vis cõpulsiua ha bet inse volũtatẽ coactã. vt l. si mu lier. ff. quod me.

berat ea interruptione non obstante. l. fi. C. de pręscrip. 30. anno.

7 Verũ possessio ciuilis. i. q̃ sit talis psona quę pos sit legitimè de iure cõi pos sidere. s̃m glo. in c. cãm. in ver. detinere.[a] de pręscrip. necessario requirat ad pręscriptionem? R̃. q̃ ad vsum fructum pręscribendũ non, sed sufficit naturalis seu corporalis possessio[b] l. fi. C. de pręscri. lõ. tem. Pa. in c. ad audiẽtiam. 5. col. ver. sed istãt onsideratio. eo. ti. & vide Bar. in l. 1 ff. de acquir. pos. In alijs aũt vbi prę scriptio inducit ad acquisitionẽ rei vel iuris, tũc requirit ciuilis possessio. & sic intellige tex. & glo. i. c. cãm. eo. tit. & iõ naturalis non sufficit. de quo plenè p Dy. in regula sine possessio ne lib. 6. Vbi vero præscriptio inducit ad extinguẽdũ solummodo ius alterius, & ad defensionem contra ius alteri congruens, tũc tali defendenti nõ ẽ necessaria vera possessio, vel quasi, alias sequeret q̃ nõ præscri berentur actiones persona les cõtra id qd̃ habeẽ in l. 2. C. de cõsti pe. & i l. sicut. C. de præscri. 30. ann. quia nemo verè eã possidet, nisi is cui verè competit. vt no. Inn. in c. in literis. de resti. spol. hæc ẽ notabilis. distinctio. Cal. in. ca. cũ nõ liceat eo. Aduerte hic q̃ possidẽs bona fide & vẽdẽs sub cõditione nõ interrũpit possessionẽ, vnde si deficiẽte cõditione, vẽditio resoluat, priora tpa cũ posterioribus cõ. inuare pote rit s̃m Pa. i c. illud aũt. ver. quo ad 3. eo titu.

8 Vtrum possessio longissimi tẽporis de cuius initio non est memoria habeat vim tituli. R̃. secundum Io. And. in c. 1. de præbẽ. li. 6. q̃ sic de hoc est tex. in c. 1. eo. titu. lib. 6. q̃ñ capacitas daẽ in exercente, alias nõ vñ laycus quãtũcunq; exercuerit actũ, spiritualem vel alicuius ordinis, nũquã th̃ potest illum præscribere. Et not. quod fama præbet iustam causam credendi. vt no ta in c. inquisitioni. de sen. excom. & cap. cum contingat.[c] de rescri. & Barto. in l. 2. C. si ser. vel libertas li. 10. & in l. Celsus. ff. de usuca. Et si fama erat q̃ res fuit legata, vel q̃ tale fiebat per priuilegium papę qd̃ fuit perditum tempore guerrę & huiusmo di, sic curret præscriptio. vt not. in. l. q̃ vul go. ff p. o empto. quia sic facit titulum, sicut in illo cuius procurator dixerat se emisse & sic credebat.

9 Quartum quod requiritur est q̃ res non sit uitiosa & possit præscribi, & dicitur viciosa si sit furtiua aut vi possessa.[d] vt institu. de vsuca. §. furtiuẽ, ad quem sequitur. §. q̃ autem. & subdit text. quod nec ullus alius quamuis ab eis bona fide emerit vel ex alia causa accederit vsucapiendi ius habet. Et aduerte q̃ in re mobili oportet quod iustus titulus interueniat a principio, aliter nunquam pręscribitur quia sine titulo contra uolũtatẽ domini contractans furtum committit, & sic furtiua est. Secus est in re immobili, quia quamuis mala fides fuerit in primo potest tamẽ per alios præscribi ex eorum bona fide. Et ideo nun quam res mobilis in conscientia potest teneri quantumcunque per longum tempus sit possessa & bona fide nisi qui habuit eam a principio habuerit cum titulo propterea dicit text. in. d. §. quod autem. ver. Vnde in rebus mobilibus non facile procedit, vt bonęfidei possessori vsucapio, competat. Quod no. quia sępe venit in pra ctica. Limita tamen secundum q̃ infra dico supra. 44.

10 Quęro vtrum omnes alia res quæ non sunt vitiosę, possit p. scribi. Respond. qd̃ regulariter omnis res, omne ius actio præ scribi potest capitulo ad aures. eodem ti. Sed habet multas exceptiones, quia sunt multa quę pręscribi non possunt. vt infra. §. 12. cum sequentibus.

11 Sed quæ requiruntur ad præscribendũ iura seu seruitutes, quæ habent causam con-

continuam [a] vel quasi? Rx. φ requiruntur.v.Primũ bona fides.s. φ vsus fuerit eo animo φ vsus fuerit in re suo, & φ potuerit etiã aduersario cõdicente, secus si cã amicitię, quia nũquam præscribet.l.fi. & ibi no. ff. quemad. serui. amit. & l. qui iure familiaritatis.ff.de acqui. pos. Secundum tps debitum vt infra patebit. Tertium φ vsus fuerit sciẽte aduersario.l.2.C.de serui. & ibi glo. & doc. & ẽt patiente. l quoties. la 2.ff. de serui.quia scientia & patientia in iuribus incorporalibus aduersarij constituit quasi possessionem, & ideo sine ipsa non posset præscribi, nisi sit tempus longissimum.s.31. an. vel. 10. annorũ.secundùm Pau. de Cast.in.l. 2. C. de serui. Item nisi habuisset præscribens titulũ ab aliquo tertio, dui eam vt dominus illius fundi concessit, quia sic ignorante domino. pôt præscribi.vt no. Cy. Pe.tenere in l. 2. prædicta. quod no.pro limitatione illius φ in incorporalibus non ẽ dare quasi possessionem sine scientia & patientia aduersarij, quia pauci aduertunt, vt in pascuis, aquedu&tu, iurisdictionibus piscandi. Et no. ſm Inno. φ istud tps incipit currere.ex quo qs cępit illo vti non vi, nec clã. nec pręcario sciẽte illo cui fit præiudicium & nõ ɔtradicẽte. Quartum in negatiuis, puta altius nõ tollendi requirit prohibitio.not. gl.in l.qui luminibus.ff.de serui. vrb. prę. & ꝓhibitio debet esse ex parte pretendentis seruitutẽ. Quintum φ sit dominus fundi, & cuius seruitus est acquirenda, quod no.

12 Quæ sunt quæ p̃scribi non possunt? Rx. 16. primo contra peccata de iure canonico & in foro animæ, immo diuturnitas auget.c. cũ haberet, de eo qui du.q̃ pol.per adul.c.non satis, & c.cum in ecclesiæ.de symo. de iu.ciuili vero peccatum est momentaneum tunc la psus temporis aleuiat pœnã in l.si diutino tempore. ff. de pe. & quandoque ex toto tollit. Vñ cõiter doc. & sequitur Pa.in c. cum haberet, dicunt φ aduersus quodlibet crimen regulariter procedit p̃scrip. 10. an. vt post lapsum quis nequeat accusari, [b] & in l.adulter. C. de adul. dicitur φ post quinquenniũ nõ potest quis accusare adulteriũ nisi in duobus casibus, vide gl.d.l.adulter.

13 Secundo cõtra obediẽtiã, visitatioẽ & ꝓcurationẽ, q̃ debeẽ rõne & visitationis cũ nõ liceat eo. cũ similib⁹.

14 Tertio ecclesia loca religiosa nec nõ i⁹ decimę primitię vel oblationis & omnia alia iura spiritualia non possunt pręscribi laycis, quia illa posfidere nõ possunt, vt in cap.causam eo. etiam si mille anni transierunt, vt supra dixi secundum Ioan.And.in c.2.de pręben. lib. 6. Ab eis autem a quibus posfideri possunt bene pręscribũtur, vt in c.ad aures, eo.

15 Quarto annexa spũalib⁹, vt ius patronatus

cau.l.si vel metu.C.de his qui me. causa vbi dicitur φ vendens fundum metu potest recuperare ipse & successor eius a quocũque actione in rẽ si offerat pretiũ, vel si posfidẽs non sit tutus lõgi tpis præscriptione. Hodie tamen nullus malefidei possessor præscribit etiam de iure ciuili, vt dicit ibi glos. in d l. si vi allegat § rursus. in aut. vt spõsa.larg.& ẽ tex in c. si e. tit. Sed ego solũ noto φ res affecta vi cõpulsiua fit præscriptibilis, secundum B.r. in d.l.si vi secus si ablatiua vel expulsiue, vel furtiua quia nũq̃ est vsucapibilis nisi purgetur vitio puta q̃ reuertabat in ptãtẽ prioris domini.vt in §.aliquã isti.de vsucapio. Idem si reuertatur in ptãtẽ quasi domini, puta tutoris, vel curatoris, vel alteri⁹ Ilimi administratoris, vt l.3. §. q̃d autẽ ff de vsuca & glo.i d. §.aliquãdo.vide Rose.hic §. 6.

a Quæ habent causã cõtinuam] Cõtinuã habẽt cãm. vt aqueductus q̃ continuè fluit, quasi vt vis eligendi, ius decimandi. Et tales seruitutes acquiruntẽ spacio. 10. annorum inter p̃ñtes, & 20.ĩter absentes, ad similitudinẽ rerũ immobilium. C.de serul.l.2.C.de p̃scr. lon. tẽp. l. fi. Dñia tñ hæc ẽ, q̃a in istis nõ req̃rit titulus. vt s̃.§.5. & incipit hoc tp̃s currere vt hic dicitur in fi.ibi.& no. Et hoc ipsum ꝓbare debet ſm quosdã, & sic intelligũt. l. fi.ff quẽ ad serui.anni.& ff.de fine.a&uq. priua.l. §. Iulianus. Si aũt non habeant cãm ꝑpetuã vt seruitus vie & seruitiorũ extraordinariorũ ꝑstatio. Hæc & similia nõ p̃scribuntur, nisi tãto tpe ꝑcipiantur, cui⁹ initij memoria nõ existat. 30.q. 3. cognouim⁹.c. di.ɔ̃ morẽ. no.in c.sup q̃bus dã.de verb. sign.

b Quis nequeat accusari] Ad idẽ.l.si diutino ff. de pe. Vbi dẽ φ alienat pœna.Ad idẽ.l. querelã.C. d fal.Dic ſm Pa. in d.c.cũ hẽret, φ quo ad Deum & forũ aiæ diuturnitas auget peccatũ, ẽt si nõ sit reiteratum, vt tenet ẽt Pe. d Anc. cõs.4.Quia nõ pęnitendo vtp̃ɔtempsisse diuinũ iudiciũ, & p̃ceptũ ecclesiæ. vt ca.ois.d pœnitẽ.& remis. & c.fin. de pęnis & rõne peccati pôt ꝓcedere tex. d.c cũ hẽret, aut q̃rit respectu pęnæ imponendæ, & sic p&m fuit reiteratũ seu successiuum diuturnitas aggrauat, & sic aliu mõ pôt intelligi. d. c. cũ haberet. & d.l si diutino, & q̃nque ex toto tollit. vt d.l.querelam. & l. adulter. sed de iure canonico, non currit præscriptio in pecca

tis, quo minus saltem in foro animæ imponat pnia ꝓ delicto. vt no. gl. in c admonere. 33. q. 5. & doc in c licèt de probationibus, & vide quod no. Bar. in ex trauag quoniam nuper &c.

deret fundū bene emptor pſcriberet si esset in bona fide vt dicit gl. in l. cū nemo. C. de ecqui. poſ. & Spec. eo. tit § 1. ver pone colonus. Datur bene domino ignoranti restitutio integrum. Idem Pe. in c. cum non liceat in 5. col. eo. ti.

tus similiter præscribi non pñt a laycis. Dicit tamē Pa. in di. ca. cūm ꝙ Papa posset cōcedere priuilegiū laycis vt posiderēt spiritualia ali qua, qa pōt dare potestatē eis excommunicandi & sic tunc præscribere possent q̄ possidere poſsūt. Limita i-stud a laycos ſeculares, qa layci conuerſi (licet non debeant) tamen possunt tractare spiritualia cum cle ricis & pſcribere vide tex. iuncta glo. [a] fin. in capitu. ex eo. de elect. lib. 6.

16 Quinto non potest præ scribi limes vel quod adhę ret limitibus episcopatum. prouinciarum, vel parochiarum 16. q. 3. licet & ca pi. in regulis, de paroch. c. super eo. ne termini confun dantur prouinciarum vel parochiarum.

17 Sexto liber homo per poſſessus nō potest præscri bi. 14. q. 3. §. potest ver. vnde si liber homo.

18 Septimo publicè functiones agrorum. i. pensiones non possunt a colono præscribi, nec fundus quē colit [b] d. §. potest. versi. vniuersas. C. de pręscrip. 30. vel 40. an. l. male agitur.

19 Octauo via publica nō potest præscribi ex non vsu populi. l. viam. ff. de via publica.

20 Nono aqueduct⁹ ad pu blicum vsum ciuitatis & alia iura ciuitatis ad publicū vsum destinata pſcribi non possunt. C. De aqueductu. lib. 11. l. diligenter.

21 Decimo reseruata prin cipi in signum subiectionis vt tributum, & similia præ scribi non possunt [c] vt l. cū perit serenitas nostra C. de præscrip. 30. annorum, facit quod not. in c. cum non liceat eo.

22 Vndecimo res quā lex vel canon alienari prohibet non præscribitur sic tū distingue secundū Pa. in d. c. cum non liceat. ꝙ aut lex prohibet alienationē quia eius rei non est commercium, nec potest possessio haberi. vt in rebus sacris nō spiritualibus & religiosis respectu laicorum, & sic non valet præscriptio. Aut prohibet alienationē simpliciter fauore ipsius rei exemplum in fundo do tali, & sic præscript. non potest inchoari. l si fundū. ff. de fun. dot. gloss. & Barto. in l. 2. C. de uiuca. pro emp. Sed si erat inchoata antequam talis esset dotalis fundus uel superuenerit aliqua qualitas, & huiusmodi [d] sup quas se fun dat ius non impeditur [e] usucapio. tex. est in dicta l. si fundum. Idem dicēdum qñ res peruenit ad personam

a Vide tex. iuncta glo.] Quæ vult laycos posse admitti ad electionē cū clericis, qñ præscripserūt. In pſcriptione obedientiæ duo sunt cōsideranda vnū est inquantū dicit relationē duorū terminorū. s. obsequētis & pcipiētis. Et tūc ꝓcedit quod dicit Cal. in d. c. cū nō liceat, ꝙ nemo pōt sibipsi imparare, nec in se i⁹ iurisdictionis exercere. l. pe. ff. de arbi. & c. si. de pe & remiſ. & ꝑ ꝯñs nec seipsum possidere, & sine possessione pſcriptio n ꝯcurrit, regula sine possessiōe. li. 6. ne tura. n. relatiuorū ē, vt vnū ñ sit aliud c. denicum. de big. cū si. & sic ipse ñ dr̄ pſcribere obedientiā, siue subiectionē vł exēptionē, sed alius. vt c. cū ex officij. eo. aliud inquentū habet affectum ab negatiuā cū ius vigore dicitur se liberum ab obia huius epi vel plebi & cōsequēs dicit se pſcribere nō obedientiā pro. priē sed libertatem. C. de pſcrip. quæ ꝓ li. in rubro & nigro. ff. de acqui. poſ. l. 3. §. si seruus. facit. l. si partē ff. quem ad. ser. amit. & sic possunt intelligi. c. cum olim. de priuil. vbi ecclesia præscribit libertatem contra epm. & c. cū persone. de priuil. lib. 6. vbi valet præscriptio contra epm in priuilegio superioritatis &c. & de procuratione est tex. in c accedentes. eo. ti.

b Nec fundus quē incolit] Si tñ colonus alteri ven

c Præscribi non possunt] Voluit tñ Ber. in l infamē. ff. de publi. iudi in si. & in l. hostes. ff. de capti. ꝙ ꝰ Romanū imperium possit aliquis princeps vel cōitas pſcribere vt sit ab illa iurisdictione vniuersali exemptus. Quod tamē Pa. in d c cū non liceat, dixit non videri possibile, vt ibi bene tamē pōt qs præscribere iura imperij vt in c. super qui busdā. de ver. sig. Et legitur & no. in l. si publican⁹. § in vectigalib⁹. ff. de publi. Sed ꝙ qs possit præscribere vt nemini subsit ñ ē possibile. ca. nulle 93. di & c. quo iure. 8. di. no. ꝑ Ho. in c. per venerabilem qui si. sint legiti. Nec etiā imperator postet ꝯcedere priuilegiū omnimode exemptionis, qa esset lacerare imperiū & ab licat a se iurisdictionē ꝙ est impossibile. ar. l. legatus. ff de offi præsi. & hoc vltimū tenet Bald. in prohemio super vsibus feudorum.

d Et huiusmodi] Et idem in homine libero vt supra §. 17. Et hoc verum est etiam si possideātur centum annis ut l fina. C. de præscrip. long. tempo. & ibi gloſſ.

e Nō impeditur] Et no. ꝙ aliud est expſsē phibere vsucapionē aliud tacitē ut l vbi lex, aliás cum. ff de usuc. & tex. d. c. cū nō liceat. Nā hic loqtur qñ tacitē

bet vſucapio, ibi ſed ſi erat inchoata, ſic ſequitur Pa. & poſt modū ſuperuenit qualitas ſup qua ſe ius fundit in ꝓhibitione, vt puta q̃a poſt modū res efficitur dotalis tūc nō impeditur. Et ibi intellige ſi ignorat, tu intellige ſp ꝙ poſſidēs ſit bonefidei, vt quia ignorat ꝓhibitionē iuri· ꝓbabiliter. Al's aūt error iuris non iuuaret in vſucapione vt l.nunq̃. ff. de vſucapio.
a Gl & Bar.] Vbi ſerui alienari ꝓhibiti alienari ob peritiā artis, nō valet alienatio ſi ē facta a tutorib⁹, vult tñ Bar. in d. § diui. ꝙ ſi poſtea ſit facta ab ipſis filijs certioribus ꝙ valeat p tex. ibi. q̃a hoc ē inductū fauorē illorum cui pōt renūtiare. Itē vult ibi Bar ꝙ pp dotes poſſunt alienari. Et no illū § ꝓ illis q ꝓhibetur quotidie a teſtatorib⁹ alienari. vt.l.illa bona remaneāt i familia q̃a res vēdite nō poſſunt vſucapi.
b Intellige] In caſibus in quib⁹ pp ꝓhibitionem alienationis res alienata pſcribi non pōt valet tñ quò ad acquiſitionē fructuū vt tenet Bar. in d. l. vbi lex. ff de vſuc. Et vid Alex. conſ. 1. 4. par. 6. col. Ro. cōſ. 280. & cōſ. 394 dic. ſi ſtante ſtatuto, ꝙ mulier nō poſſit alienare ſine cōſēſu duorū ꝓpinquorum poterit gētare maritū d fructibus bonorū paraſernaliū. & Bal. cōſ. 340. ſ & l. 2. C. d vſuca. ꝓ emp. dicit præceptum factū filijs minorib. nē diuidant non eſſet nudam. Ideo non valet diuiſio ſi contra fiat.

nam priuilegiatam contra quam non poſſet pręſcribi. vt no. Ioā. An. in c. vnico d iure patro. li. 6. intellige ſi ignorat prohibitionem iuris probabiliter, aliter non. Aut lex prohibet alienationē non ſimpliciter, ſed ſine certa ſolennitate vt in rebus minorum & eccleſiæ, tūc data bona fide & excluſo errore iuris ꝓcedit preſcriptio, ſi habet ꝯcomitātia alia, puta emi a minore quē credebā maiorē vel rē a prçlato, ſed putabā capitulum conſenſiſſe & huiuſ modi. Secus ſi errabam in iure credens quod ꝑlatus ſine capitulo poſſet vel minor ſine decreto, & ſic intellige gloſſ. in c. 2. de his quæ fi. a pręla. & tex. iuncta glo. in c. 1. de re. ec. non alie. lib. 6.

23 Quid ſi eſt prohibita alienatio per defunctū? R. idem diceñ. ſicut de ꝓhibita a lege ſcilicet quod vſucapi non poteſt. tex. ē in d. l. 2. & ibi gl. & Bar.[a] Et hęc intellige[b] qñ prædicta ꝓhibitio fit ex cā per teſtōrē, ſine cauſa enim non valet. vt legitur & not. in l. filius. §. diu. ff de leg. 1. & ibi per Barto. plene. & ratio eſt q̃a diſpoſitio teſtatoris habet vim legis. Idem not. Barto. in l. vbi lex, alias cum. ff. de vſuca.

24 Vtrum ſimiliter ſit dicendum quando res per pactum prohibita eſt alienari puta cum res obligāt & obligans appoſuit pactū vt illa res interim non aliene tur & impeditur dñij tranſlatio.[c] vt in l. ſi creditor. §. vlt. ff d diſtra pig. R. ꝙ ſic, q̃a non currit pſcriptio. vt no. Bar. i l. vbi lex. ff. d vſuc. Pa. tñ i d. c. cū non liceat tenet ꝙ currat pręſcriptio & credo veri⁹, ſi alr̃ a pdictis ꝯhentibus pſcribat, q̃a emptor vēdit emēti bona fide.

25 Duodecimo res quę tenetur præcario nomine, q̃a non ipſe, ſed dominus poſſidet. l. certe. §. 1s q rogauit. ff. de præca. Idem de colono. ea rōne. l. male agit. C. de pſcrip. 30. annorū idē d eo q poſſidet nomine alieno ea ratiōe. c. cū veniſſet. de reſtitut. ſpo. Idem de pignore ꝙ non pōt pſcribi a creditor & vſufructuario, q̃a cēſē in mala fide. Dicit tamē Pa. in d. c. cum non liceat verſi. circa iſtā partē, licet colonus & tenens pcario nomine & qui poſſidet alieno noie non poſſint pſcribere tales res, tñ ſi colonus vendit alteri, & q emit bona fide pſcribit, ſed dominus petit reſtitutionē in itegrum ſi ignorauit ex cla gnāli.[d] l. 1. ff. ex quib. cau. maio. ſm Spe. e. ti. §. 1. ver. pone colon⁹. & gl. in c. cū nemo in ver. dñij q̃ examinat & tenet ꝙ p. ſcribit. C. d acq. poſ. & placet p ea q̃ j. dicā licèt Bar. in l. cū ſolus. ff. de vſuc. aliter ſentiat.[e]

Pa in d. c. cum non liceat Bar. in d. l. vbi lex, alias cū ff de vſuc. & in l. ea lege. C. de condi. ob cām. & in l. nemo. ff. de pact. in effectu dicit ꝙ in ꝯtu impediẽ vſucapio qñ p alienantē impeditur dñij trāſlatio & tunc erit cū paciſcens reſeruat ſibi aliquod ius in re, exemplum in creditore cuius res ē obligata & poſuit pactū vt illa res interi nō alienet, tūc impedit dñij trāſlatio. tex. fin. hic allegat⁹, al's nō ipedit dñij trāſlatio, ſed ſi paciſcētis intereēt agit ad intereē vt l. ſi C. d pac. inter emp. & vē. ſed ego dubito an hoc caſu dictū Bar. ſit verū, vt hēat impedire vſucapionē. Moueor quia pactū priuato rū nō pōt impedire pſcriptione Ba. in l. nemo pōt. ff. de leg. 1. & in l. 2. ff. de vſuc. q̃a hoc ē itroductū i fauorē publicū & in negligētis odiū. eo ii. c. vigilāti. & in d. l. 1. & iſta nō pōt remitti p pactū priuatorū. c ſi diligēti. d fo. cōpe. Nō ob. qd ſ. dixi de defuncto q̃a ē ſpāle, cū ei⁹ volūtas ꝓ lege ſeruet. c. vlt. 13. q. 2. & §. diſpōat in aut. de nup. idē dic vbi ꝓhibitio fit per ſtatuta. vt not. Bar. in d. l. cū lex. Quia ſtatutū eſt lex in loco. ſ. di. ius ciuile. Igitur &c hæc Pa. in d. c. cū non liceat.
d Clauſula generalis] Scilicet ex iuſta cauſa, quia prætor pollicetur in integrum reſtituere omnes qui ex iuſta cauſa leſi fuerant.

c Impeditur dominij tranſlatio] Vide plenius per

e Aliter ſentiat] Imo. Bar. tenet in caſu iſto ꝙ pręſcriptio currat verſ. ſit ergo cautus.

Igno-

a Ignorabat] Aut erat minor & non valet qđ agitur eodē mō. l.quod si minor. §.fi. ff de mino. & §.si adolescēs, hic allegato, aut erat maior & tūc procedet qđ sequitur. Et facit ad prædicta.l.is cui bonis. ff.de verbo.oblig.

b Posuit Bar.] Sed iudicio meo ibi nō colligitur hic solutio, ideo tu dic quod nos loquimur de alio pmittēte p statim consumpturo q fuit in culpa seu delicto emendo a minore vel soluendo p eo. l. cū affectionis loqt i eo q pōt donare vñ licēt illi q arbiter suę rei eā possit donare meretrici, q licēt turpiter faciat, non tñ turpiter accipit, vt not. in d. l. affectionis, & ff. de condi. ob tur.cām. l.idē.§. sed q meretrici, ibi tamē ponitur distinctio ista.

c Consumere] Immo nō soluit statim consumpturo. Quia forte vincet secūdū Bar. in d. l. si qs cū sciret vbi ponitur distinctio.

d Bart. in l 1.] Idem tenet Ro. in l.q vniuersas. §.fi. ff. de acqui. poss. & in l si vero.§. de viro, in q fallē. ff. so. matri. p tex. in l. attilianus. ff. d seruit. rusti. prędi. & p hoc est gl. in l. si partē, in §. si p fundum, in ver. nō vtēdū. ff. quę ser. amit. & gl. in l. sicut in ver. militia. C. de præscrip. 30. anno. Idē tenet Spe. ti. de præscr. §. 2. ver. pone colonus. Imo. in c. fi. d præscrip. Ang. in l. fi. ff. si qs te. lib. esse ius. fue. idē Pau. de Cas. cōs. 335. Ang. cōsil. 196. in cōtra. consuluit Pe. de Anch. consilio. 142. alleg. Bald. hoc tenē. in l. 1. in 20. opposi. C. q admi. Idē tenet Raphae. in l. cū filius. §. in hoc, d ver. obl. & dicit ignorantiam non esse iustam causā succurrēdi nisi causaret ex aliqua iusta causa.

26 Tertiodecimo res empta a pdigo vel luxurioso a aut lusore alienante, distinguit tñ Pa. in c. si diligēti, eo. tit. quod aut talibus est interdicta administratio, & sic non valet cōtractus, nec inferiur vsucapiēdi cōditio vt l qui fundum. § q sciēs ff. de emp. Aut nō ē interdicta administratio bonorū, & tūc aut ignorabat [a] qđ in malum vsum volebat consumere, & sic pōt vsucapere, quia est bonefidei, vt in l. si quis cum sciret. ff. de emp. si vero sciebat quod in malum vsum volebat expendere pretiū, sic non valet vsucapere, vt in d. l. si quis cum sciret, & est tex. no. in l. si vero non remunerādi causa §. si adolescens luxuriosus mādat tibi vt pro meretrice fidem iubeas idemque tu sciens mandatum susciperis non habebis mandati actionē, quia simile est quasi perditur pecuniam sciens credideris. Sed & si vlterius dicere ētē mandauerit tibi, vt meretrici pœcuniā credas nō obligabitur mandati, quasi aduersus bonefidei mandatum sit hoc tex. ff. manda. Nec obstat. l. affectionis. ff. de dona. quia ergo itelligo ante. factum non valere in ista lege, valeret post factū fornicationis soluēdo, hāc decisionē posuit Bar. [b] in d. l. si qs cum sciret, & sm hāc limitarē ego, l. si. ff. de alea, vbi valeat cōtractus vēditionis factus alteri a collusore scilicet verū qñ non putabat pretiū in ludo vel le consumere, [c] alias talis empo nō poterit pscribere. Multo minus valet cōtractus factus in ludo cū collusore, vñ nec tenet venditio nec tenetur emptor de euictione cum simul delinquāt. l. fin §. 1. ff qua re. ac. non da. & p consequēs cū sit in mala fide & cōtractus sit prohibitus a iure nō poterit pscribere qđ no. bene.

27 Quartodecimo res ignorantis non pōt pscribi, ita tenet do. Pe. de Perusio ī tractatu de canonica portione episcopi. c. 2. allegat. l. cū sex. ff. de edic. cū concor. in gl. ibidem. Vñ cōcludit qđ qñ qs ignorat habitu & actu ius sibi factū ex quo resultat sibi ius agēdi, & sic non currit pscriptio. Idem qñ qs ignorat actu sed non habitu, sic ēt non currit puta collator scit se habere ius cōferendi bñficium, sed ignorat factū ex quo resultat sibi ius agendi valet actum vacationis, & sic non currit pscriptio, c. qa non currit pscriptio. c. qa diuersitatē de cōcess. pben. c. literas de supplen. neg. pla. Pa. verò in d. c. vigilanti dicit qđ cōtra ignorantē vel absentē currit pscriptio, nisi ignorans vel absens possideat ciuiliter qa tūc non currit præscriptio. vt in l. male igit. C. de pręsc. 30. vel 40. an. ex quo infert. qđ si me absente aut ignorāte ingrediť qs possessionem meam, non incipit tunc præscriptio, licet fuerit ingressus bona fide, quia per hunc ingressum non pdo possessionē, vt in l. si id quod. ff. de acq. poss. sed antequam incipiat pręscribere oportet prius perdam possessionem, puta quia sciens alium ingressum suspicet me posse repelli vel tradidi obliuioni, & eam neglexi per decenniū, vt in d. l. si id quod, & ab eo tēpore incipit currere præscri. & non prius vt no. Dy. in regula sine possessione lib. 6. & sentit gl. & aptius Bar. in l. 1. C. de seruitu tib. Addit tamen q licet contra ignorantē currat pscri. tñ si ignorātia fuit ex iusta cā vel pbabilis q tūc subueniť ar. c. cū illorū d sen. ex. & hęc subuētio erit qđ restitueť. ī integrū, vt voluit Bar. ī l. 1. [d] §. si qs aūt. ff.

nam priuilegiatam contra quam non posset pręscribi. vt no. Ioã. An. in c. vnico đ iure patro. li. 6. intellige si ignorat prohibitionem iuris probabiliter, aliter non. Aut lex prohibet alienationẽ non simpliciter, sed sine certa solennitate vt in rebus minorum & ecclesiæ, tũc data bona fide & excluso errore iuris ꝓcedit prescriptio, si habet ꝯcomitãtia alia, puta emi a minore quẽ credebã maiorẽ vel rẽ a pręlato, sed putabã capitulum consensisse & huiusmodi. Secus si errabam in iure credens quod p̃latus sine capitulo posset vel minor sine decreto, & sic intellige gloss. in c. 2. de his quæ fi. a pręla. & tex. iuncta glo. in c. 1. de re. ec. non alie. lib. 6.

23 Quid si est prohibita alienatio per defunctũ? R. idem dicen. sicut de ꝓhibita a lege scilicet quod vsucapi non potest. tex. ẽ in d. l. 2. & ibi gl. & Bar. [a] Et hęc intellige [b] qñ prædicta ꝓhibitio fit ex cã per testõrẽ, sine causa enim non valet. vt legitur & not. in l. filius. §. diu. ff de leg. 1. & ibi per Barto. plene. & ratio est qa dispositio testatoris habet vim legis. Idem not. Barto. in l. vbi lex, alias cum. ff. de vsuca.

24 Vtrum similiter sit dicendum quando res per pactum prohibita est alienari puta cum res obligat̃ & obligans apposuit pactũ vt illa res interim non alienetur & impeditur dñij translatio. [c] vt in l. si creditor. §. vlt. ff đ distra pig. R. ꝙ sic, qa non currit p̃scriptio. vt no. Bar. ĩ l. vbi lex. ff. đ vsuc. Pa. tñ i d. c. cũ non liceat tenet ꝙ currat pręscriptio & credo veri⁹, si ali⁹ a p̃dictis ꝯhentibus p̃scribat, qa emptor vẽdit emẽti bona fide.

25 Duodecimo res quę tenetur præcario nomine, qa non ipse, sed dominus possidet. l. certe. §. is q rogauit. ff. de præca. Idem de colono. ea rõne. l. male agit̃. C. de p̃scrip. 30. annorũ idẽ đ eo q possidet nomine alieno ea ratiõe. c. cũ venisset. de restitut. spo. Idem de pignore ꝙ non põt p̃scribi a creditor & vsufructuario, qa cẽset in mala fide. Dicit tamẽ Pa. in d. c. cum non liceat versi. circa istã partẽ, licet colonus & tenens p̃cario nomine & qui possidet alieno noie non possint p̃scribere tales res, tñ si colonus vendit alteri, & q emit bona fide p̃scribit, sed dominus petit restitutionẽ in integrum si ignorauit ex cła gñali. [d] l. 1. ff. ex quib. cau. maio. sm Spe. e. ti. §. 1. ver. pone colon⁹. & gl. in c. cũ nemo. in ver. dñij q̃ examinat & tenet ꝙ p̃scribit. C. đ acq. pos. & placet p ea q̃ ĩ. dicã licẽt Bar. in l. cũ solus. ff. de vsuc. aliter sentiat. [e]

bet vsucapio, ibi sed si erat inchoata, sic sequitur Pa. & post modũ superuenit qualitas sup qua se ius fundat in ꝓhibitione, vt puta qa post modũ res efficitur dotalis tũc nõ impeditur. Et ibi intellige si ignorat, tu intellige sp ꝙ possidẽs sit bonefidei, vt quia ignorat ꝓhibitionẽ iuri ꝓbabiliter. Al's aũt error iuris non iuuaret in vsucapione vt l. nunq̃. ff. de vsucapio.

a Gl & Bar.] Vbi serui alienati ꝓhibiti alieñari ob peritiã artis, nõ valet alienatio si ẽ facta a tutorib⁹, vult tñ Bar. in d. § diui. ꝙ si postea fit facta ab ipsis filijs certioribus ꝙ valeat p tex. ibi. qa hoc ẽ in fauorẽ illorum cui põt renũtiare. Itẽ vult ibi Bar ꝙ pp dotes possint alienari. Et no illũ § ꝓ illis q ꝓhibetur quotidie a testatorib⁹ alienari. vt. s. illa bona remaneãt i familia qa res vẽdite nõ possunt vsucapi.

b Intellige] In casibus in quib⁹ pp ꝓhibitionem alienationis res alienata p̃scribi non põt valet tñ quõ ad acquisitionẽ fructuũ vt tenet Bar. in d. l. vbi lex. ff de vsuc. Et vid Alex. cons. 1. 4. par. 6. col. Ro. cõs. 280. & cõs. 394 dic. si stante statuto, ꝙ mulier nõ possit alienare siue cõsẽsu duorũ ꝓpinquorum poterit getare maritũ đ fructibus bonorũ parafernaliũ. & Bal. cõs. 340. 5 & l. 2. C. đ vsuca. ꝓ emp. dicit præceptum factũ filijs minorib. nẽ diuidant non esset nudum. Ideo non ualet diuisio si contra fiat.

c Impeditur dominij translatio] Vide plenius per Pa in d. c. cum non liceat Bar. in d. l. vbi lex, alias cũ ff de vsuc. & in l. ea lege. C de condi. ob cãm. & in l. nemo. ff. de pact. in effectu dicit ꝙ in ꝯtu impedit̃ vsucapio qñ p alienantẽ impeditur dñij trãslatio & tunc erit cũ paciscens reseruat sibi aliquod ius in re, exemplum in creditore cuius res ẽ obligata & posuit pactũ vt illa res interi nõ alienet̃, tũc impedit dñij trãslatio. tex. fin. hic allegat⁹, al's nõ ipedit dñij trãslatio, sed si paciscẽtis intereẽt agit ad intereẽ vt l. si C. đ pac. inter emp. & vẽ. sed ego dubito an hoc casu dictũ Bar. sit verũ, vt hẽat impedire vsucapionẽ. Moueor quia pactũ priuatorũ nõ põt impedire p̃scriptionẽ Ba. in l. nemo põt. ff. de leg. 1. & in l. 1. ff. de vsuc. q hoc ẽ introductũ i fauorẽ publicũ & in negligẽtis odiũ. eo. n. c. vigilãti. & in d. l. 1. & ista nõ põt remitti p pactũ priuatorũ. c. si diligẽti. đ fo. cõpe. Nõ ob. qđ ĩ. dixi de defuncto qa ẽ spãle, cũ ei⁹ volũtas ꝓ lege seruet̃. c. vlt. 13. q. 2. & §. dispõat in aut. de nup. idẽ dic vbĩ ꝓhibitio fit per statuta. vt not. Bar. in d. l. cũ lex. Quia statutũ est lex in loco. s. dl. ius ciuile. Igitur &c. hæc Pa. in d. c. cũ non liceat.

d Clausula generali] Scilicet ex iusta causa, quia prætor pollicetur in integrum restituere omnes qui ex iusta causa lesi fuerant.

e Aliter sentiat] Imo. Bar. tenet in casu isto ꝙ prescriptio currat ver. sit ergo cautus.

Igno-

16 Tertiodecimo res empta a prodigo vel luxuriosa aut lusore alienante, distinguit tñ Pa. in c. si diligẽti, eo. tit. quod aut talibus est interdicta administratio, & sic non valet ꝯctus, nec infertur usucapiẽdi cõditio vt l qui fundum. § q sciẽs ff. de emp. Aut ñ ẽ iterdicta administratio bonorũ, & tũc aut ignorabat [a] qđ in malum vsum volebat consumere, & sic põt vsucapere, quia est bonefidei, vt in l. si quis cum sciret. ff. de emp. si vero sciebat quod in malum vsum volebat expendere pretiũ, sic non valet vsucapere, vt in d. l si quis cum sciret, & est tex. no. in l. si vero non remunerãdi causa S. si adolescens luxuriosus mãdat tibi vt pro meretrice fidem iubeas idemque tu sciens mandatum susciperis non habebis mandati actionẽ, quia simile est quasi perditur pecuniam sciens credideris. Sed & si vlterius directè mandauerit tibi, vt meretrici pœcuniã credas nõ obligabitur mandati, quasi aduersus bonefidei mandatum sit hoc tex. ff. manda. Nec obstãt. l. affectionis. ff. de dona. quia ergo itelligo ante. factum non valere in ista lege, valeret post factũ fornicationis soluẽdo, hãc decisionẽ posuit Bar. [b] in d. l. si qs cum sciret, & ẽm hãc limitarẽ ego. l. fi. ff. de alea, vbi valeat ꝯtractus vẽditionis factus alteri a collusore scilicet verũ qñ non putabat pretiũ in ludo vel le consumere, [c] alias talis emptor nõ poterit ꝑscribere. Multo minus valet ꝯtractus factus in ludo cũ collusore, vñ nec tenet venditio nec tenetur emptor de euictione cum simul delinquãt. l. fin. S. 1. ff qua re. ac. non da. & ꝑ consequẽs cũ sit in mala fide & ꝯtractus sit prohibitus a iure nõ poterit ꝑscribere qđ no. bene.

17 Quartodecimo res ignorantis non põt ꝑscribi, ita tenet do. Pe. de Perusio ĩ tractãtu de canonica portione episcopi. c. 2. allegat. l. cũ sex. ff. de edic. cũ concor. in gl. ibidem. Vñ cõcludit qđ qñ qs ignorat habitu & actu ius sibi factũ ex quo resultat sibi ius agẽdi, & sic non currit ꝑscriptio. Idem qñ qs ignorat actu sed non habitu, sic ẽt non currit puta collator scit se habere ius ꝯferendi bñficium, sed ignorat factũ ex quo resultat sibi ius agendi valet actum vacationis, & sic non currit ꝑscriptio, c. qa non currit ꝑscriptio. c. qa diuersitatẽ de cõces. ꝑben. c. literas, de supplen. neg. ꝑla. Pa. verò in d. c. vigilanti dicit qđ ꝯtra ignorantẽ vel absentẽ currit ꝑscriptio, nisi ignorans vel absens possideat ciuiliter qa tũc non currit præscriptio. vt in l. male igitũ. C. de præsc. 30. vel 40. an. ex quo infert. qđ si me absente aut ignorãte ingrediẽ qs possessionem meam, non incipit tunc præscriptio, licet fuerit ingressus bona fide, quia per hunc ingressum non ꝑdo possessionẽ, vt in l. si id quod. ff. de acq. poss. sed antequam incipiat prescribere oportet prius perdam possessionem, puta quia sciens alium ingressum suspicet me posse repelli vel tradidi obliuioni, & eam neglexi per decenniũ, vt in d. l. si id quod, & ab eo tẽpore incipit currere præscri. & non prius vt no. Dy. in regula sine possessione lib. 6. & sentit gl. & aptius Bat. in l. 1. C. de seruitutib. Addit tamen ꝙ licet contra ignorantẽ currat ꝑscri. tñ si ignorãtia fuit ex iusta cã vel ꝓbabilis ꝙ tũc subueniẽ ar. c. cũ illorũ đ sen. ex. & hęc subuẽtio erit qđ restituetẽ. ĩ integrũ, vt voluit Bar. ĩ l. 1. [d] S. si qs aũt. ff.

[a] Ignorabat] Aut erat minor & non valet qđ agitur eodẽ mõ. l. quod si minor. § si ff de mino. & §. si adolescẽs, hic allegato, aut erat maior & tũc ꝓcedet qđ sequitur. Et facit ad prædicta. l. is cui bonis. ff. de verbo. oblig.

[b] Posuit Bar.] Sed iudicio meo ibi nõ colligitur hic solutio, ideo tu dic quod noe loquimur de alio ꝓmittẽte ꝓ statim consumpturo q fuit in culpa seu delicto emendo a minore vel soluendo ꝓ eo. l. aũt affectionis loqt̃ in eo q põt donare vñ licẽt illi q arbiter suę rei eã possit donare meretrici, q̃ licẽt turpiter faciet, non tñ turpiter accipit, vt not. in d. l. affectionis, & ff. de condi. ob tur. cãm. l. idẽ. §. sed ꝙ meretrici, ibi tamẽ ponitur distinctio ista.

[c] Consumere] Immo nõ soluit statim consumpturo. Quia fortè vincet secũdũ Bar. in d. l. si qs cũ sciret vbi ponitur distinctio.

[d] Bart. in l 1.] Idem tenet Ro. in l. q vniuersas. §. fi. ff. de acqui. poss. & in l si vero. §. de viro, in ꝗ fallẽ. ff. so. matri. ꝑ tex. in l. attilianus. ff. đ serui. rusti. prędi. & ꝓ hoc est gl. in l. si partẽ, in §. si ꝑ fundum, in ver. nõ vtẽdũ. ff. quę ser. amit. & gl. in l. sicut in ver. militia. C. de præscrip. 30. anno. Idẽ tenet Spe. ti. de præscr. §. 1. ver. pone colonus. Imo. in c. si. đ prescrip. Ang. in l. si. ff. si qs te. lib. esse ius. fue. idẽ Pau. de Cas. cõs. 315. Ang. cõsil. 196. in cõtra. consuluit Pe. de Anch. consilio. 142. alleg. Bald. hoc teni. in l. 1. in 20. opposi. C. q admi. Idẽ tenet Raphae. in l. cũ filius. §. in hoc, đ ver. obl. & dicit ignorantiam non esse iustam causã succurrẽdi nisi causaret ex aliqua iusta cau-

si idem videntur tenere canonistę in c.auditis, de in reg.i astitu. Tu dicas opinio Bar. equiorē, & aā tenet Alex ibi.in apostillis An autem requiratur scia eius ꝗ quē præsbyter, vide Bar.in l.si publicanus.§. in ve. & ualibus circa med. ff. de public.

gl.in regula imputari,lib. 6. non ergo impeditur ex ipsa pęna excommunicationis, sed ab ipsa lega, nac ob. ꝙ reportat commudum da militia sua c.iucelle aimus, de iudi. Quia hic cessat ratio præscriptionis. l.cū non sit negligens, ergo nec & pœna.

a Vel supina] mi hi tñ plus placet opi.Pa.quæ ꝓba tur ꝑ taxtū aparcū iūctis duabus gl.si ex eo. i c.vi gilāti, cū mala fi de in tricenali,& quadragenali ꝑ ſcriptiōe rā in re bus cognitis ꝗ la tētibus gl. pa. qa verus dñs rēillā nescit ad se ptine ra vñ si est in bōa fide currit ꝑscri ptio,ad idē ē tex. aucus in l. fi.C.& l.u.tē.q sic sūmat tūc dr̄ ꝑfecta prę ſcrip iō.tpis qñ ꝑscribens & is ꝗ quē pscribit sunt eiusdē ꝓuinciæ, nec raquirtur ꝑsē tia reru aut scia ꝗ quē præscribitur. Et facit tex.l ver. nulla scia vel ignorātia expectāda gl. sup var. ignorātia sic expo nit i. nō urget de aa q̄ est in dño ꝗ quē pręscribitur, vt hic,,& ꝗ. de ꝑscri.30.an.l.sicut in fi.sedi ꝑscribē te sic ax igr̄ ignorātia, & sic bonā fidē hēat.Necob. tex d l.cū sex. qa ibi loqtur de ꝑscriptioe ꝗ actionē,ne dolus vēdē tis ramaneat impunitus, uos aūe loquimur da pręscripcione ꝑ acq sitiōe dñij,iō ma rito currit ꝗ igno rantē, sad hēi remadiū de quohic na si ꝑ ignoraret & nūquam qs ꝑscriberet,semper

de actu itinereque priua. facit gl.1.in l.1. C. de patr. pote. & tex. optimus in l. ante penul.ff. de acquiren. hæredita. sed magis mihi placet opi.Per. vbi tamē ignorātia nō est crassa vel supina. [a] Incorporalia vero non possunt quasi possideri nisi sciente eo, qui possidebat prius. Et data eius ignorantia non possunt pręscribi.l.secunda.C.de serui. & aqua. ibi gloss. 1. not. Innocent. in capi. bone, el 2. depo. pręla. Et ibi.Panormitan. versic. sed circa materiam.

28 Quintodecimo rex excommunicati, vt dicit Pan. in c.1. eo. quia cum sit impeditus a lege [b] non debet contra eum currere pręscriptio.l.fin.in fi.C.de anna ex cep.& gl.hoc tenet 16.quęstio.3.prima actione. Quod limito verum in eo qui nō est in mora petendæ absolutionis, secus si esset in mora, quia tunc impedimentum oritur ex culpa sua &. & ideo curreret.

29 Sextodecimo res furtiuē vel vi possessæ, nec etiā ea quæ ex ipsis nascuntur, vt instit. de vsuca.§. furtiuē de quo dic vt infra. §. 44.

30 Quæ sunt tempora in quibus pręscriptio non currit sed dormit. [c] ꝶ.Panor. in c.ex transmissa eo, quod nouem tempora. Primum tempus hostilitatis, & vbi ius nunc redditur, sed hoc limitat Innocen. [d] in d.capi. quando propter guerram & huiusmodi actor agere voluit, sed non potuit quia non erat qui ius redderet.l.sed si per prętorem §. si ferię.ff. ex qui.cau.ma. & propter hoc dicit Bar. in l.de ętate. [e] ff ad Tre. quod citatus tempore pestis habet iustam causam non cōparendi, alle.c.ad supplicationem, de renun. facit gl. in versicu.salutis, in capitu. si vero, de iureiur. Et ideo dicit idem Bartol.in l.naturaliter penulti. colum. versic. quęro an ista vsucapio, vbi late .ff. de vsucapi. qđ tempore pestilentiæ non currit præscriptio, vbi quis fugit ex tali timore, aut cer tē erit iusta causa petendi restitutionem in integr. ex clausula generali, idem dic de omni alia [f] iusta causa, quę impedit ne quis etiam suam petat. l. quod quidem.ff.ex quib. cau. maio. Secundum tempus est quādo ecclesia nullum habet prælatum, seu habet inutilem ad agendum, vt puta quia est excommunicatus, suspensus, vel captiuus ca pitu.diuersitatem, de concess.præbend.16.quæstio.3. capitul.1.de electi.quia de ligentia. Aut est dilapidator, aut malè alienans pręla

c Sed dormit] Præscriptio dormit vt hoc §. & seq. nō currit qñ res nō pręscriptibilis vt i. §. 12. cū sequē. interrūpitur vt in §. 46.

d Limitat Inno.] Facit qđ voluit Bart. in l. 2. §. qđ dicimus ff. si qs cau. vbi dicit nō sufficere probare tempestatē fuisse tūc tpis in mari, vt nauigare non potuisset nisi pro bet se fuisse i mare, vt nauigare, sed ꝑp tpis quali tatē nō potuisse nauigare, & hāc limitatiōe tenet & Arch. in c.1. actione 16. & no. qđ huj. duo casus s. tps hostilitatis & vbi ius nō redditur ꝑp defectū iudicis, hāc locū ē̄ tā in leges & in laicis,& siue vna die siue pluribus annis hęc hostilitas interuenerit ꝑ hoc tpe ꝑscriptio dormitauit. Et hoc tps quātūcūque magnū, sine modicū sit de medio subducet ꝓbatur in d.c.ex transmissa &c.

e De ętate] Quā legit sub l. recusar, i §. si qs alio. Ee dicit ꝗ si alias citat vbi a aer corrupt⁹ pōt exci per vt hr̄ in d. l. sed & scitdū eo. ti.ver.sed & salutis &c.& gl. 1. in d. c. ad supplicationem.

driū iu actū remanaret Quod ē ꝗ rōnē legis, iō &c.

b Impeditus a lege] Et facit tex.i c.qa diuersitatem da concess. præben.quod propriē loquitur de iurib⁹ & preaminētijs ipsius excommunicati per rōnem,

f Omni alia] Ve est tēpore tyrannidis, vt videtur valle Bar. in tr.ac.de tirāno 7. q. 1 ꝑ c.primū, de scis ma.li.6.& facit c.cū nobis,de ꝑsc.1.& vide gl.in d.c. 2.actiōe.Et vid Bal.i.l.cū notissimi.C.de ꝑscr.30.an. no.

tus, vt in c. si sacerdotes. 16. q. 3. & quod not. in c. de in integ. restitu. lib. 6. Nam to to tempore prælati malè alienantis non currit. Tertium tempus quando quis de iure impeditur agere, sicut filius familias, vt l. r. in fi. C. de anna excep. & in vxore viuente marito respectu rerum dotalium. l. in rebus. §. omnis. C. de iure do. Item in pupillo durante ætate pupillari. l. sicut vl tra medium. C. de præscrip. 30. anno. Quartum tempus est scismatis quo ad ecclesiam Romanam, ut in cap. cum nobis, eo. ti. Quintum tempus conditiouis, [a] quia res sub conditione non prę scribitur. l. cum notissimi. §. illud. C. de præscrip. 30. anno. quib. nulla currit mora. Sextum tempus feriarum repentinarum, [b] quia prçcaueri non possunt, vt dicitur in d. §. si feriæ. Quidā tamen dicunt quod currit, sed indulgetur restitutio. Septimum tempus absentiæ reipublicæ causa, tamen Inno. isto casu cū præcedenti tenet quod currit prçscriptio, sed datur restitutio, quando prçscriptio fuit completa tempore feriarum, aut absentiæ vel parum post. Secus si post magnum tēpus, quia tunc non datur restitutio], facit. l. ab hostibus. §. sed ꝙ simpliciter. ff. ex qb. cau. ma. & satis placet, [c] licet alij teneāt in distinctè non currere. Octauum tēpus est furiæ vel ꝓdigalitatis sm̄ Io. An. in addi. ad Specu. eo. ti. Nonū est iacentis hæreditatis, & nō stat per hæredē quin eam capiat, sed aliquo modo est impeditus secundum Pa. in c. de quarta, de col. ver. quę ro, de prçscrip. sed d. Anto. ibidem tenet ꝙ currit sed restituetur ex generali clausula.

31 Sed quæro an in præfatis casibus, ita dormiat & impediatur prçscriptio, quod non sit opus petere restitutionem. ℞. diuersa fuit opi. legistarum in l. senatus. ff. de offic. prçsi. & canonistarum in c. ex trāsmissa eo, sed mihi placet opinio. Innoc. quod impeditur ipso iure, nec est necessarium petere restitutionem, nisi solum in tempore absentiæ & feriarum, potest dici cum simili ratione tempus prodigalitatis etiam, & sic illa tempora subducuntur de medio prçscriptionis ratio sua quare non currit est quia præscriptio est odiosa, vt patet ex eo quod legitur & no. in ca. vigilanti, eod. Ergo non est laxanda. [d]

32 Quantum tempus requiritur in prçscriptione. ℞. quod diuersimode secundum quod a diuersis, & contra diuersa fit præscriptio.

33 Contra ecclesiam Romanam non currit minor quam centenaria (intellige in his quæ spectant principaliter) non secundario ad ipsam, secundum glo. in ver. principali, in c. ad audientiam, eo, vnde dic ꝙ generaliter omnia quæ immediatate pertinent ad dispositionem Papç gaudent priuilegio, vt est ecclesia lateranensis, & res ipsius & exemptio, [e] contra quam non currit minor prçscriptio quam centenaria. Ita tenet Io. An. in regula scienti lib. 6. in mercu. & quod not. Pau. in clem. frequens, in ver. prçsentes, per Card. 7. q. de concef. prç la. & Pan. in d. c. ad audientiam. Fallit hoc in casu. c. 2. §. 1. eo. li 6. vbi catholici prçscribunt coutra ecclesiam romanam bona hæreticorum, qui ignorabantur in vita quod essent hæretici, si per 40 annos bona fide ea posfiderunt, nec in isto casu poterit romana ecclesia petere restitutionem, vt in d. c. 2. patet, vbi prohibet omnem molestiam post præscriptionem.

34 Contra ecclesiā inferiorē a romana siue fiat ꝑscriptio a priuato vel ab alia ecclē sia, si est in immobilib. corporalib. siue incorporalib. iurib. hētibus continuā cām [f] vel

---

no. Pau. de Ca. cō si. 290. vbi plenè, & p Pa. consi. 94. 2. lib.

a Tēp⁹ cōditionis] Puta e tiua dēt mihi fūdū si nauis ex Alexandria venerit, quē tu prçscribis.

b Repētinarū] secūdē si eēnt solēnes & vsitate, sed ꝓcaueri nō pñt, d. c. ex trāsmissa p rōnē, secus si eēnt vsitate & ꝓcaueri possent qa tūc curreret præscriptio, d. c. ex transmissa.

c Satis placet] Et rō est q̄a cū habuerit tp̄s ꝓlixū ad cōueniēdū aduersariū, & interrumpēdum ꝑscriptione imputabit negligētiæ suæ, q̄ fuit ꝑscriptionis cā, & nō tp̄s feriarū vel absentiæ. Nā bñficiū restitutionis in integrū, cū sit exordinariū, nō est laxādū sed poti⁹ restringēdū, vt patet l. ī cāç. 2. ff. de mi. ex quo ergo potuit sibi ꝓuidere iur̄ ordinario, ñ dēt sibi subueniri iure exordinario.

d Laxāda] Pa. in d. c. ex transmissa recitat multas opi. & tādē ꝯcludit vt hic.

e Et exēptio] Pa. in d. c. ad audientiā latè disputat ecclia exēpta q̄ ē si Papa immediatè hēat hoc priuilegiū, & inclinatur in partē affirmatiuā, vide ibi.

f Cōtinuā cām] Illa q̄ præscribuntur dñr hēe cām cōtinuā vt, q̄a dēs mihi cēsū, sed q̄a nō peto tu ꝑscribes &c. Cām hēnt discōtinuā vt de cimæ q̄ nō dātur cōtinuè & seruitutes vt declarat gl. 1 3. qñ. 2. in sū. ma &c. vide infra § 42. 1. colum.

vel non, sic requiritur quadragenaria annorum præscriptio, vt i c. de quarta eo. & in c. 1. eo. lib. 6. nec requiritur titulus in hac quadragenaria præscriptione, sed sufficit bona fides, nisi sit cōtra ius cōmune, quia sic requirit titulus verus vel putatiuè verus, c. si diligēti eo. titu. vel tēpus de cuius initio memoria non est, d. c. 1. nisi in casu quando ius ciuile exigit cōtra priuatū tempus, de cuius initio memoria non est, quia tūc multo fortius requireretur cū præscribitur cōtra ecclesiā. [a] Si vero est immobilibus, sic fm Pa. in c. cū dilecta, de cō fir. vti. vel inutil. non habet locum vsucapio triennalis contra ecclesiam Romanā sed contra alias ecclesias credo quod habeat locum nisi in rebus quæ alienari possunt sine debita solennitate, de quibus. s. Alienatio §. 5. & quarto & §. seq. Et quod præscribat [b] habes i auten. quas actiones posita. 19 q 3. §. fi.

35 Quid si laicus habet rē communem cū ecclesia & indiuisibilē. ℞. Pan. in d. c. de quarta quod requiritur quadragenaria præscriptio propter ecclesiam, argu. l. si communē. [c] ff. quemadmo. serui. amit. Ioan. And. i ca. vnico [d] de iurepatro. in nouel. dicit quod vbi ius ecclesiæ potest remanere illęsum præscriptio communis contra laycum sufficeret, facit quod not. in c. ad audientiā eo. & 16. q. 4. nolumus.

36 Sed nūquid requiritur quadragenaria i re quæ deuenit ad ecclesiam, quę cū esset layci icepit ab aliquo præscribi, ℞. Pan. in d. c. de quarta cōmunior & verior opi. est ꝙ non, sed pro pterito vtetur priuilegio priuati, & pro futuro tēpore priuilegio suo, arg. i l. fiscus, la 2. ff. de iure fisci, & ideo si cōtra priuatum præsentem currerunt quinque anni antequam veniret ad ecclesiam, sufficient postea. 10. postquam venit ad ecclesiam. Et idem dic in similibus [e] priuilegiatis, facit aut ꝙ si quibusdam. C. de præscrip. long temp. & sic in isto casu mutat præscriptionem.

37 Vtrum præscriptiones iudiciales currant contra ecclesiam. ℞. Panormi. in ca. fina. 3. not. de in integ. restitut. quod sic vt sunt quod post decennium non appelletur & huiusmodi, sed restituitur sicut & minor iure speciali, vt in d. c. fi. & l. 1. C. si sepius in integ. restir. sue. poss. & ibi sequitur Bartol.

38 Vtrum res patrimoniales clericorum gaudeant isto priuilegio quadragenario. ℞. qđ non, sed præscribuntur cū spacio sicut aliæ laicorū, tenet gl. 1. i c. possessiones. 16. q. 4. & in c. quanquā, de cen. li. 6. & Spe. in titu. de resti. in integ. tenet ꝙ non potest restitutionem petere si fuit lęsus in talibus bonis, sicut facit in lęsione in rebus ecclesię, & iura quæ dicunt ꝙ bona clericorum gaudent eodem priuilegio sicut bona ecclesię, dicit ꝙ intelligunţur quo ad defensionem, allegat, c. ecclesiarum seruos. 12. q. 2. facit quod dicit Petrus, & Abb. in c. cum sit, de fo. comp. [f] ꝙ scilicet raptores pręfatorum non conueniūtur coram iudice ecclesiastico, quia priuilegium non debet extendi, nisi in casibus iure expressis, & & itē concludit do. Anto. nisi sit eadē omnino ratio cum expressis a iure, quod not.

39 Quid de legatis ad pias causas. ℞. ꝙ solūmō habebit locum præscriptio 40 anno. secūdum gl. [g] in auten. de eccle. tit. §. pro temporalibus, & in c. pen. 16. q. 3.

40 Cōtra hospitalia & alia pia loca requirit. 40. annorū, sicut ꝯ ecclesiam, vt est tex. no. in l. omnia priuilegia. C. de epis. & cler. no. Io. Anc. in c. 2 de resti. in integ. lib. 6.

41 Contra principē distinguit Pa. in c. cū nobis eo. ti. sic aut sunt bona reseruata principi

a Cum præscribitur contra ecclesiā] Pone exēplum in ciuitate præscribente regalia pricipis. vt imponere pedagia, qa si ecclesiæ spectaret impositio pedagiorum requireretur idē spacium.

b Et ꝙ præscribat] Latius per Pa. i c. de quarta. 5. colum ver. his pręsuppositis eo. tit & in c. 1. de in inte. resti.

c Ar. l. si communem] Ibi indiuiduis consequitur qui p alium qđ p se consequi nō valeret, ibi enim maior non pdit viam fundi quē cōmunē habet cum pupillo, licet vterq. nō vtatur, ppter pupillum.

d Ioan. And. in cap. vnico] Vide ibi glo. in ver. ecclesiasticus q̄ dicit ꝙ priuilegiū ecclesiæ] trāsit in laycū pp cōionē vt puta qđ laycꝰ habeat sex mēses ad præsentandū.

e In similibus] Et Pano. facit trimēbrē distinctionē Quā et facit Bar. in aut. quas actiones. C. de sa. san. ec. & vide. d. An. in c. quia, de iudi. versi. venio ad vltimum, & vide gl. i ver. semestre in ca. 1. de iurepatr. libro. 6 & vide Bar. ī l. cū filius. §. in hac, de ver. obli. & vide supra. Emphyteosis. § 30. & qđ ibi adnidi.

f In c. cū sit, de fo. cōp.] Prima col. ver. & hoc facit ad quæstionē ubi examinat an sit de hoc iure vel cōsuetudine.

g Secūdū gl.] Ibi glo. non dicit sed tex. Similiter gl. in d. c. pe. nihil dicit Vide latè Pa. disputantē i c. nihil de pscripti.

cipi in signũ subiectionis, & i tributo vel cẽsu.& sic nullo tpe currit. [a] l.cõpetit.C.de pscrip.30. vel 40. an.Quędã sunt reseruata i signũ singularis priuilegij, vel dominij, vt legitimare spurios,creare notarios,exigere vectigalia, & pedagia,& hmôi,& sic currat pscrip. sed reqrit sciẽtia principis,& tm̃ tps de cuius initio memoria hominũ non existat, vt ẽ tex. in c. super qbusdam,de ver. signi.& p Bar. in l. cunctos,populos, in prin §.i vectigalibus. C. de sum.trini.& in l.si publicanus.ff.de publi.& in l. i. §.denique.ff. de aqua plu. arcẽ.Aut sunt bona pariter possedibilia alias possessibilia, & ista sunt principi incorporata, [b] reqrit spaciũ 40.annorũ, vt in d.l.cõpetit serenitas nostra, & sic p cedit gl.in §.res fisci, institu.de vsuc. Si vero nõ sunt incorporata sed dũtaxat delata tanquã vacantia seu ex causa publicata,tũc in bonis delatis ppter vectigal nõ solutũ, sufficit tẽpus qnquennij, vel l.2.C.de apo sta.[c] In alijs vero si pcesfit denũciatio sufficit tẽp' quatuor annorũ,[d] vt l.itra quatuor.ff.de diuer.& tẽpo.pscri. Si vero denũciatio nõ iteruenit,& sic,& si habuit bonã fidẽ, tm̃ requirit tẽpus.20.anno.l in omnib.ff. de diuer.& tẽpo pscrip. Si aũt vltra bonã fidẽ habuit titulũ,sic sufficit tps 10.annorũ, sic loqt.l. quãuis ff. de vsuc.& no Bar.in d.l.oibus.[e]

42 Cõtra quoscunque alios a prędictis distinguo,aut sumus in actionib.personalib. & sic requiritur spacium 30.an. Quod limitat Pan. in c. in causa, vlti.col. versi.ad uertendum, de causa poss.& prie. verum qñ concurrit sola pacientia. Secus si cum pacientia interuenisset aliud, vt est tex.in l.procula.ff. de proba.vbi ex taciturnitate longi tẽporis pręsumitur dimissum fideicommissum debitum,si sępius de alijs habita ratione non sit habita de fideicõmisso mentio [f] Aut sumus in rebus corporalib. immobilibus, & sic si possidet cum titulo requiritur spaciũ 10 annorũ inter pręsentes continuę,& per 20.inter absentes,& l. fi.C. de pręscrip. long. tẽp.Si vero partim fuit pręsens partim absens duplicabitur tẽpus absentię solum,aut.quod si quibusdam.C.de pręscri.long.temp.Siue titulo p 30.anno.cum bona fide & reliquis pscribitur,vt in c.sanctorum,eodem ti. 16.q 3.c. placuit.1.& l.si qs emptionis.C. de pscrip. 30.anno. Aut sumus in corporalib' vt sunt iura & seruitutes, & sic non requiritur titulus sed solum vsus sufficit, sic distinguẽdo,qa aut sumus in seruitutib.& tũc si hñt causam continuã vel quasi regulariter pręscribitur lõ.tẽp.s.10.ann.inter pñtes, & 20.inter absentes sicut immobilia, tex. & in l.fi.C.de pscri.lõg.tẽ. & in l. 2. de serui. & ibi glo.in ver.tẽp.& doc.hoc no. Si vero seruitus hẽt causam discontinuam, vt seruitus vię & seruitiorũ [g] extraordinariorũ pstatio,tũc regulariter nõ pręscribitur, vt est tex.in l.seruitutes,la 4.io prin. ff.de seruitu. & ibi per doct. Fallit primo quando qs vsus est tãto tpe,cuius ɔtrariũ memoria nõ existit.l.hoc iure.§. ductus aquę. ff. de aqua quot.& esti.not.glo.in ver.certam,& doct.in d.l.seruitutes.la 4.in prin.& tẽpus centum an. est tempus de cuius initio nõ extat memoria,vt tenet d.Ant.in c.venẽs, de testi & Card.in c.si diligenti, de pscri. Itẽ 2. quando habuit titulum concessionis a domino, qa pscribet i 10.an inter pñtes, & 20.inter absentes, ita no.glo.in ver. certã,in d.l.seruitutes. Simılr & 3.pscribit qñ habuit verũ tit.a tertio qa p 10.inter pręsentes,& 20.inter abñtes, p tex.i si.l.si.C.d pręsc.lon.tẽ.secundũ Pau. de Ca.in d.l.seruitutes. Aduerte quod est differentia inter pscribendo rusticanã & vrbanã seruitutẽ, qa rusticana perdit p nõ vsum, sed vrbana nõ,nisi alius simul vsucapiat libertatẽ,p ta habeo fenestras quas licet obstruã non pdo ius,sed si alius p idẽ tẽpus altr' eleua

uit

[a] Tempore cur. rit] Idẽ dico & fortius in ipsa subiectione, vt actiuẽ pręscribi nõ possit, ne sit acephalus, c cũ nõ liceat,eo ti.

[b] Incorporata] Quia.s.sunt propria & de patrimonio.

[c] C. de aposta.] Vbi Bar. dicit q post quinquẽniũ nõ põt cognosci de hęresi post mortem, & dicit hãc q.disputasse. Rich. Mala. Sed qd de determina it pro tũc ne scire Pa. tõ dicit idẽ in bonis delatis fisco pp hęresim,qa s.qnquennio pręscribat,p d.l. 2. & p gl.i l.manicheos C.de hęre. Tu vide. c. 2. de pręscri.in 6.

[d] Quatnor annorũ] Et pone exẽplũ,bona sũt vacantia & denũciantur fisco.

[e] L.in omnib.] Bart.tñ vr aliter loq. Sed dictum Pa est iustius.

[f] Mentio] Ibi enim pcule debeatur fidei cõmissum a fre, q fecit rõnẽ cũ fre plures,necramẽ vllã fecit de fideicõmisso mẽtionẽ, pręsumit n.remissum.

[g] Seruitiorum] Nã non sp itur g eã, nec ip serui tia quę llatur.

a Et l. foramen.] Ibi Bar. breuiter not. & ponit hæc quę hic ponũtur.
b Desidiam] Ad de Bald & Ange. in l. cũ notissimi. § in his, de ꝓscri. 30. anno. q dicũt hoc tẽpus nullo mõ posse annos trãscedere, refert Apostilla ad Bar. in d. l. fi. C. de serui.
c Propria.] Scilicet si qs vendicaret libertatẽ ex persona ꝓpria.

uit murum suum, sic amitto, hæc probamur in l. hæc aũt iura. ff. dẽ ser. vrba. præ. quid autem si seruitus vrbana & rusticana. Vide Seruitus in princi. Et no. ꝙ tunc seruitus dicit̃ hr̃e causam continuam vel perpetuam, quando est in vsu actualiter & potẽtialiter, vt seruitus aquęductus & seruitus altius non tollendi & similes, rõ qa licet a principio requiratur factũ hominis, non tamen semper, qa postquam aqua est deriuata in canale facto naturæ continuatur, & per seipsam semper fluit & in seruitute tigni iniuncti, vel oneris ferendi, ꝙ postquam semel est immissum continuatur, aliquando vero dicitur habere causam quasi cõtinuã, vel quasi ꝑpetuam qñ perpetuo seu continuo potentialiter, sed non actualiter est in vsu, vt est seruitus stilicidij vel duct⁹ aquę ex cęlo cadentis ratio quia licet non semper exerceatur actu tñ apta nata semper exerceri sine facto hominis, quia compluit, stilicidium est semp aptũ recipere aquã sine facto hominis postq̃ stilicidiũ est, idem est in eligẽdi iure & percipiendi decimas ex agro alio qñ seruitus dicitur habere causam discõtinuã, qñ non est semper in vsu actualiter, nec potentialiter, sed necessario requirit̃ factum hominis, quod non potest esse cõtinuũ vt est seruitus itineris viæ & similiũ, hoc no. p gl. & doc. in l. seruitutes la 2. ff. de ser. & l. foramen.[a] ff. de ser. vrb. præ. Aduerte hic, quia in seruitute quæ amittit̃ ꝑ non vsum, si habet solum interualla dierũ vel noctiũ tñ, vel breuioris spacij, pręscribitur per 10. an. inter ꝓ̃sentes, & 20. inter absentes. Si autem habeat interualla annorũ vel mẽsiũ, requirit̃ tẽpus duplicatũ quo ad ꝓ̃sentes videlicet 20. anno. sed quo ad absentes aliqui tenent ꝙ non duplicatur. Sed credo ꝙ duplicatur ꝭm Ioã. gl. in ver. desidiam.[b] in l. fi. C. de ser. quem sequunt̃ cõmuniter glos. Acursij. Bar. & Bal. & doc. idem & Innoc. in d. c. de quarta, qa ꝓ vltima opin. hanc ponit q̃ est sua iuxta glo. in ver. nobis, no. in l. q filium. §. sabinus. ff. ad treb. vbi dr̃ ꝙ vltima opi. in dubio est tenẽda. Itẽ no. ꝙ d. duplicatio non hẽt locũ in ꝓ̃scri. 30. vel 40. an. nec in ꝓ̃statione annuã, vt vult gl. in l. cũ notissimi. §. fin. C. de ꝓ̃scr. 30. an. & dr̃ habere interualla dierũ vel noctiũ, qñ alterius diebus vel die seu nocte mihi licet & tibi altero die &c. Tẽpus vero annorũ vel mẽsiũ qñ de qnquennio i qnquẽniũ, vel de anno quolibet vna die vel pluribus licet ducere aquã. Aut sumus in seruitute q̃ debet̃ a re ꝑsonæ, vt vsusfructus, vsus, iurisdictio, & huiusmodi q̃ licet reqrant̃ factũ hominis tñ non dicunt̃ hr̃e cãm discontinuã, qa aĩo possideri pñt q continuus ẽ licet actus hominis sit discontinuus non sic in seruitute q̃ a rei debet̃ cum res animum nõ habeat. Istæ seruitutes ergo q̃ debentur a ꝑsonæ longo tp̃e ꝓ̃scribẽtur, cũ titulo tñ vero, quia ad similitudinẽ cũ dñio qđ lõgo tp̃e non præscribit̃ sine titulo, vt est casus in l. vlti. in fi. C. de præscrip. long. temp. & intellige de titulo habito a non dño, qa si a dño non oportet præscribere, aut sumus i seruitute ꝑsonali quæ ꝑsonę a ꝑsona debetur, & sic præscribitur a qnqñ qnquennio qñ. s. pater tempore mortis gessit se pro libero nõ in fuga nec latitans sed in bona fide, sic post quinquenniũ elapsum in quo non est passus filius cõtrouersiã status efficitur liber not. Pa. in c. licet super glo. 2. de coniug. seruo. In ꝑsona vero propria[c] requiritur tempus 20. anno. cum bona fide, nec requiritur titu. fauore libertatis, vt in l. 2. C. de præscri. lon. tempo. quæ ꝓ libertate. Alias seruitus omnis personalis cum sit continua pp animum qui non potest esse i seruitute reali sine titulo, reqrit̃ tẽpus longissimũ scilicet 20. an. vt no. Cyn. in l. 2. C. de ser. & aqua, cũ tit. vero ꝑ 10. inter ꝓ̃sentes &c. Aut sumus in debitis legatis aut stipulationib. & sic ꝭm Bar. in l. cũ notissimi in §. in his. C. de ꝓ̃scri. 30. an. si obligatio sit de pręsenti licet exactio sit dilata in diem sicut cũ testator legat centũ alicui ita ꝙ tradantur sibi. 10. omni anno solum sic vnica præscriptione tolletur, & ꝑ spacium illud quo aliç res at. l. senatus §. fi. ff. de dona. causa mor. & c. de quarta eo. ti. vbi vnica præscrip. quadragenaria toll it quarta debita episcopo, quæ cõiter soluit̃ omni anno, quia obligatio est de præsenti

orta

orta licet exactio sit dilata, si vero obligatio sit in diē, vt in legato simpliciter facto, vt annuatim detur aliquid, quia tot sunt legata quot annue prestationes; d. l. senatus, in fi. & sic nō currit præscri. nisi a die ex tātis obligatiōis, & sic oportet tot sint præscriptiones quot legata. Sed aduerte ꝙ si hæres testatoris scit teneri (vt cōiter ꝑsumit) vt no. in l. q Romę. §. duo fratres ff. de verb. obli. nullo tēpore pōt ꝑscribere ſm Pe. de Perusio tractatu de canonica portione epi qa habet malā fidē. Idē dic de quocūq; debitore, vt no. Ange. in l. q seqt [a] §. si viam. ff. de vsuca. & dicit ꝙ hic cōiter tenetur contra Bartol. etiā si statuto caueatur, vt ꝑscriberet, & hoc sequit Ioan. And. in c. 2. de excep. libr. 6. Hosti. in ca. per tuas, de dona. & Card. in c. vigilanti eo. ti. & est glo. not. i ver si improba. in auth. vt ecclesia Romana centū an. habe. colla. 2. quę dicit qđ ta le statutum esset iniquum præsidiū & sequitur Bald. in c. si qs per. 30. fi de. feu. controuers. vbi dicit quod præscribens scienter debitum semper poterit denūciari. Secus esset si ignorabat probabiliter ac præscriberet etiā quo ad conscientiam, vt voluit Inno. in ca. cura. de iurepa. & in ca. qa plerique, de immu. eccle. Pa. tñ. in c. fi. [b] de præscrip. distinguit, ꝙ aut debitor sciēs debitū nō tenebat offeret ita ꝙ cessādo absolutione non fuit in culpa, & sic ꝑscribet qa non est ī mala fide eo ꝙ potuit cogitare, ꝙ voluit donare vel relaxare, [c] & qñ tenet offerre, vide bonum text. cum gl. in ver. non venit in l. item mella, in princi. & ibi Bart. ff. de constit. pecu. & plenius per Barr. & me. s. Obligatio. §. 8. Addit tamen quod poterit denunciari iudici ecclesiastico. Si autem tenebatur offerre, sic non prescribet, quia est in mala fide. Aut sumus in actionibus & exceptionibus, & cum uarie sint vario modo prescribuntur, puta exceptio de non numerata pecunia post biennium non potest opponi l. in contractibus. C. de non numera. pecu. repetitio debitorum in alea [d] non pręscribitur, nisi per quinquaginta annos, vt in authen. alearum usus, de reli. & sumpti. fu. & huiusmodi quę multę sunt, quæ secundum Pa in ca. cum causa. ver. & no. bene referendo, de empt. & ven. etiam currunt contra ecclesiam secundum spacium decretū a iure ciuili a quo sunt inuente, nec expectatur spacium 40. annorum, vnum tamen not. quod omnis obligatio vel exceptio spacio decem vel viginti annorum pręscribitur lege obligationum fere. §. placet. ff. de acc. & ob. Aduerte etiam secundum Barto. [e] in l. fi. ab hostibus. C. qui. non obiici, long. tempo. pręscrip. actiones pretoriæ rei persecutorię sunt perpetuę, nisi dentur contra ius ciuile, puta redhibitoria, quia datur contra contractum validum de iure ciuili, ideo finitur anno. Secus si contra cōtractū inualidū de iure ciuili, quia sic est ꝑpetua, quod not. Item distingue quia si actio est data in pœnam solum, sic pręscribitur ēt sciente debitore in conscientia, quia in pœnalibus [f] non tenetur in conscientia 12. q. 2 fraternitatis, in gloss. Si vero data non est in pœnam,

a No. Ang in l. q sequitur.]Idē tenet Ancha. cōsil. 159 Ro. cōs. 201. ubi multa allegat cōtra Bar. d. Anto. in c. fin. de præscrip. Et Bar. hoc tenet i l. omnes populi, in 3. q. princ. ver. ecce alias dicit statu. eū & sic Bar. sibi ipsi contra dicit Andre. Barba. in eddi. Ad Bart. in l ait ꝑtor. §. planè. ff. ex qui. cau. ma. vbi reprobat Bart. ibi Pan. de Ca. consi. 145. Et plus placet opi. Auge & do Ant. licet distinctio Pa. nō sit reꝓbāda, de qua hic.

b Pa. tamē c. fi.] Et vide eundem in c. clericis, de fo. cōp. pen. col.

c Vel relaxare.] Hoc tamen casu subdit Panorni. ꝙ si debitor factꝰ esset locupletior ꝯ eū posset agi ꝑ denūciationis viā vide ibi late q examinat doctrinā Host. in sum. de præscri. re. imo. § quę res vers. sed nūquid.

d In alea.] Vide supra Ludus. §. 7 in fi.

e Aduerte etiam ſm Bartolū.]Ibi Bart. non scribit forte est Bald.

f Quia in pœnalibus] vide Bal. in l. si pœnæ, in prin. ff. de cond. inde. Qui vt tenet ꝯrium. Et ibi Alex. tāgit de statuto excludente debitorē q petiit debitum ꝑ quinquēniū &c. Et ad cōfirmationē eorū q hic habēt q faciunt d. Ant. in c. fi. de præsc. uide optimā glo. in c. cū sin, de hæreti. li. 6. in ver. certo ꝙ casu, sed qd si nō in merā pœnā lex introduxit actionē tpalē, sed qa sic fuit ita iustū pp bonū publicū, ut in actione de dolo, ut l. fin. C. de do. & redhibitoria, & quāto minoris, vt l. 2. C. de edili. ac. & multis aliis fi. Host. in sum. eo. ti. de præscri. re. immo. §. quę res uersi. l: ē quid de actionibus tēporalibus tenet, ꝙ iura ciuilia non sunt correcta per ius canonicū. Sed Panor. in c. si eo. tit. ꝙ in foro animæ, si ex parte alterius ꝯtētes in tercessit dolꝰ vel peccatū, ꝙ ten ē satisfacere. quia lex nō tollit peccatū. sed solū dedit actionē ad tempus, unde & si nō quā dedisset actionē tenetur ille satisfacere

de peccato suo, vt patet in materia vsursris. Et facit. c. qui habetis, & c. non sanè 14. q. 5 & quod no. Inno. in c quia plerique, de immu. eccle. per glo. in c. ex transmissa, de deci. & 14. q. 5. in tum peccatum cum non dimittitur &c. Hinc dixit glo. sing. in ca. admonere. 33. q. 3. in ver. pœnitē tia, q licet quo ad accusationem criminalē pdicta fiūt tempora certa vltra q̄ nō procedit accusatio vt §. 1. quo tamen ad agendu pœnitentiam nu lū tempus est præfixum. Vide Pan. in d. a. si. latius loquentem.

a Propter vitiū reale.] Ad eūde & à 1 ... secundū Bar. i d. l. pompo nius § cu qs ad minicnlo. ff. de acqui. poss. Quæ. tamē esse vitia p sonalia, vt mala fides, quædā rea lia, vt quia res ē furtiua, & huiusmodi. Bruno. et Pa. in c si diligē ti 7. colu eo Realia ergo sunt q rē comitātur vt vi possessa, & hæc trāseunt in successore. Et de his loquitur hic tex. Et adde om nino Rom. in d. §. cum quis ad minicnlo. Et vide plures limitationes p Aug. in authētica malæ fidei. C. de pscr. long tempo. & Imo. in reper. c. si. de pr̄scrip. & Pe. de Ancha. in regula prima. vi de apost. ad Panorm. in d. c si diligenti, eo. ti. Vide etiam Psu. de Cast. cōs. 190. & 192. Vtrū mala fides defuncti noceat hæredi. Et vide Bar i l. cum hæres. ff. de diuer. & tem

nam, sed in satisfactionē lęsi, vt actio quāto minoris, & huiusmodi, sic data sciētiæ debitoris nō præscribitur in conscientia, quin teneatur satisfacere lęso. 13. q. 6. si res. Aut sumus in rebus mobilibus & sic currit vsucapio, & quid requirit. Vide Vsucapio. §. 2. Aduerte tamen q cōtra minores non currit vsucapio, vt no. in l. sicut. C. in quib. cau. rest. in inte. non est neces.

43 Sed qd dicem^9 de fundo dotali cui iam incepe rat præscribi antequā dare tur in dote. R. q p̄scriptio nihilomin^9 curret, licet nō potuerit inchoari postquā est factus dotalis. Sec^9 erit de pupillo alieni succedēti cōtra quem non currit præscriptio, durāte pupillari ætate, licet antea fuisset incepta sed differt vsq; post pupillarē ętatē. l. sicut in rē. §. fi. C. de præscrip. 30. vel 40. annorū. Et Hosti. ubi s. ver. sed nec fragilitas.

44 Vtrum successor singularis inuasoris præscribat per 10. inter præsentes, & 20. inter absentes R. Pan. in c. nihil, eo. ti. q nō quantūcūq; hēat bonā fidē pp vitiū reale [a] qđ sequitur quēlibet possessorē, l. vitia. C. de acq. posse. sed oportet curratspaciū. 30. vel 40. an. & sic bñ p̄scribit et i rebus inuasis, vt not. insti. de vsuca. §. furtiuè. dummodo sit bonæ fidei, & a se vult icipere p̄scriptionē, vt not. gl. in d. §. furtiuè. Successor vero vniuersalis nō p̄scribit de iure ciuili, si defunctus habuit malā fidem, etiam sine violentia, quia censetur eadem persona cū defuncto, in aut. de iureiu. mo. præsti. col. 5. §. 2. Dy. tamē in regula possessor. lib. 6. & glo. in l. qui i ius. ff. de reg. iu. & gl. in c. de quarta, in ver. se posse. eo. tit. & in gl. magna. in c. cura, de iure patro. tenet q de æquitate canonica si ē bonæ fidei possessor, & in personā suam inchoat p̄scriptionem præscribet. Sed Pa. post d. Ant. in c. si diligēti. 7. col. 3. principali tenent q nō præscribit. & melius, quia cū non habeamus ius canonicum contra ius ciuile expssum in hoc non debemus ab eo recedere, & iura quę allegant loquuntur de singulari successore [b] non de vniuersali. Aduerte tamē hic q licet mala fides defuncti noceat hæredi, non tamen nocet emptori ab hærede, sm Barto. [c] in l. potest pluribus, in princ. ff. de vsucap. & dominum Frāc. de Are. i d. c. si diligēti

45 Vtrū diu soluens idebitū teneat postea cognoscens [d] indebitū R. q nō quantumcunque tēpus defluxerit, sed potest desistere a solutione de cętero. l. libus. C. de ag. cē. & co. lib. 11. & cap. peruenit, de censi. 16. quęs. 3. clerici, est: glo. 10. q. 3. quia.

46 Quomodo interrumpitur præscriptio R. qđ duobus modis, scilicet naturaliter, sicut quando deficit unum de substantialibus præscriptionis, vt si pdat possessionē, &

po. præscri. Quæ sequitur opin Dyn. de qua hic Arch de etiā Bal. in authen. ad hæc. C de vsu & apostil. ad Bar. in d. l. cum hæres

b De singulari successore.] Melius dicit Pan. in d. c. nihil eo. tit. 3. co. q iura allegata per Dy loquuntur in successore q no causat ius suum a defuncto, sed superiore, q̄ inuestiuit eū de beneficio, qa hoc casu non censetur eadem p ona cū defuncto ideo mala fides pdecessoris non nocet successori, secus in hærede. Et maxime cum hæres teneatur exonerare cōsciētiā defuncti, q fuit in mala fide. c. fi. de sepultu. & ca. pir. in literis, de rapto. & c. a nobis. 2. de sen. excom.

c Secūdū. Bar.] Bar. idē tenet in l. pompo. §. cum quis ... op in aut ff. de acqui. poss.

d Postea cognoscens.] Pone exēplum in le. cum de in rem. ver. so. ff de vsu. Si enim tibi solui vsuras per decēniū licet psumatur stipulatio vsurarum simili ter & sortis, qa si e fortè non sunt vsuræ, cui^9 respectu sunt solutæ, vt ibi Tamen quia solutio vsurarum de iure canonico ē improbata, vt in c quia non nibus, de vsur.

&

possimt bona conscientia abstinere. Et hanc q examinat gl.in d.c.quia 10.q.3.Et hoc tñ infertur ad q̃stioně.Pone,insciens dedit Titio qunlibet anno per decenniũ unũ par caponũ,modo cessat,nunquid potest cõpellere illũ ad dãdũ illud par caponũ,gl.in l. solens, in fi ff.de off.procõ.& leg. vř dicere ꝙ nõ, q̃a ꝙ fit gratis non debet ad necessitatem deduci, & sic facit,in quit pro rustico &c.Allegat. l.litibus.C.de agri.& censib.lib.11.& l.seio.§.1.ff.de ann.leg. Concludit Bar.in d.l cũ de in rem uerso. Qđ si rusticus soluit omni anno nõ adiecta aliqua cã fatẽdum est ꝙ titulus ꝓsumiť donationis aorũ caponũ qui soluti sunt. Sed non inferť ex aliquo præcedenti actu ꝙ teneatur in futurũ. Si aũt soluisset adiecta cã, puta ꝓ laborerio qđ tenet a Titio ꝓsumitur titulus etiã pro futuro, & donec laborerium tenebit cogeť ad soluendũ. Ex quo ĩferť, ꝙ nõ presumiť quis esse nasal lus ex ꝓstatione nisi aliqua cõtemplatione soluisset. Et sic itelligitur d.l.solet. Et uide qđ not. Bart.i l.fi.ff.quorũ bonorũ.Et adde ꝙ d.l.cũ de in rẽ versu,q̃ vult ꝙ ex temporis cursu, & ad præstationem præsumatur obligatio subesse, huc est uerum nisi appareat, faltem per aliquam ꝓsumptionem, ꝙ sic facta non animo obligandi, sed gratis. Vnde si quis prætendit titulum donationis, non probat ipsum ex uirtute d. l. cum de in rem uerso, quia præsumptio est in contrarium. l. cum de inde

bito ff.de proba. Ita dicit Bal.in l fi. C. ne de st... functi.& in d l.solent. Vbi etiam Bart. videtur idem sentire,& adde Sal.in d.l. si certis annis. C.de pact. & Panormita.in c.fi.de causa possessio,& proprieta. & consil.7.

& huiusmodi. Ciuiliter vero perditur diuersimodæ quo ad forum contentiosum de quo vide Pan. ĩ c.illud authẽ.e.tit.sed quo ad conscientiam qualitercunque quis cõstituatur ĩ mala fide ante cõpletam præscriptioně vel vsucapioně q̃uocunque hoc fiat semꝑ interrũpiť & hoc tene.

47 Vtrũ tutus ꝓscriptione teneatur in foro animæ restituere rẽ præscriptã cũ cognoscit rẽ fuisse alienã. ℞.Pa.ĩ c.vigilanti.eo.ti.ꝙ nõ ex multis rationib. Sed melior est quã ponit in ca. fi.eo.tit.11.colu.ver.venio ad glo.vlt. latius tamen loquiť in d.ca.vigilanti,quia quod iure possidetur iuste possidetur,& si iuste bene, ergo non alienum sed suũ ergo non peccat non restituendo.14.q.4.quid dicã, & hanc opi.tenet gl.ĩ ver si.nouerit,in d.c.vigilanti. Io.Vinc. Tãcr. Goff. Host. Ioan. Andr.in regula possessor.lib.6.in mercuria,& Inn.in c.fi.eodẽ tit.Hug.in c.si virgo.34.q.1.Io.Sco.in 4.dis.15.d.Ant.ĩ d.c.vigilãti [a] dicit se disputasse, ꝙ quo ad forum animæ tenetur. Ratio quia causa ꝓscribendi non est omnino sufficiens quo ad æquitatem quo vero ad forũ contentiosum dicit nõ teneri. Alij aũt indistinctè tenent quod tenetur. Sed ego teneo opinio. Panor.qui nõ teneatur, nisi forte ita esset scrupulosus, quod non posset disponere cõtra cõscientiam quin teneatur, quia sic teneret,[b] 11.q.3. cui est illata.Nec obstat ratio domini Ant.de præscriptione contra eum qui nõ potest imputari de negligẽtia, quia haberet remediũ petendo restõně ex clausulæ generali, quam si peteret in conscientia erit restituendus, si vero non petet non tenebitur restituere, per not.per Innoc. in cap. quia plerique, de immu. eccle.Item quia præscriptio de iure canonico, nõ solum est in odium negligentis, sed etiam propter bonum & æquum.16.q.3. S potest. Vnde sicut dicit Bald. in c.si quis per 30.si de feu. contro.fue. quod statutum laycorum denegans audientiam ĩ foro seculari ꝓpter æquum seu bonũ publicũ valet in conscientia,nec habet locũ denuntiatio ĩ iudicio ecclesiasticos puta si statuto caueť ꝙ non soluens gabellã iustam nõ audiatur vel ĩstrumẽtũ qđ nõ reperiť registratũ i li.cõis ꝓsumiť falsũ.[c] Idem dicit Baito.in extrauaganti ad reprimendã in versicu. denuntiationě de velleiano & macedõiano,[d]

a Domi. Antonius in d. capit. vigilanti.]Idem tenet Imol. in c. cura pastoralis de iure patrona. & in capit. quia plerique, de immuni.eccle. Barto. in l.sequitur, in §.si uiam & ibi docto. ff. de usucap. Bald. in l. secunda C.de seruitu. & equa. in authenti. ad hæc. C.de vsuca. in le. cum quis. C. de iur. & fac. igno. Ioan. de Prato, in l. quibus diebus.§.dominus.ff. de condi. & demonstr. & dicit Bal.in l. prima. C. de seruis fugit. quòd præscriptio sapit naturam pacti initi contra eum,ꝯtra quem, est decursa, glo. uero in l.prima. ff.famil. ercis.dicit ꝙ plus operatur quam pactũ, & Bald. in l. prima.10.col. C.de manci. lib.quòd prescriptio æquiparatur priuilegio &c.

b Quia sic teneretur.]Quia omne quod fit contra conscientiã. c.literas, de rest. spo. c. per tuas. 2.de sym. 28. q. 1.§.ex his.

c Præsumiť falsum.]Hoc dictũ refert & sequiť Alex. consi.219. Statutis accurate perspectis. 2. uolu.uersic.Idem decidit Bal.Idem tenet Bald. in l. cum quis 4.colum.uersi. ex hoc infertur.C. de iuris & fac. igno.

d Et macedoniano.] Hæc allegat Panor. in d.c.fi.a. 8.col.

φ non valer denunciatio in foro ecclesiastico, quia datur eis maxima ęquitate naturali, sic a fortiori non habebit locum in præscriptione, quæ tam a iure ciuili quã canonico propter bonum publicum est inuẽta, & cum maxima ęquitate, & ideo verisimam crede etiã in conscientia opi. Pano. & sequentium eum.

48 Sed quæro quod remedium poterit habere ille contra quem est completa præscriptio, & cui nulla potest imputari negligentia. ℞. quod si aliquo legitimo impedimẽto fuit detẽtus, communiter tenent doc. quod petere poterit restitutionẽ in inte. vsque ad 4. annos sequentes qui incipiunt a die scientię post cessationem impedimenti legitimi. Rõ quia istud, quadriennium non currit ignoranti, vt in c. 1. de resti. in integ. lib. 6. In verbo. Et negligenter omiserit. Ignorans enim non negligit, vt probatur in c. 2. in cto. ca quia diuersitatem, de concess. præben. Et hãc opini. tenet Ioan. de Lig. post zenze. in cle. vna, [a] de in integ. rest. & Pa. in c. cũ ex literis. 3. col. ver. secunda solutio ẽ de rest. i integ & placet mihi vt sapiat natura ei[us] in cuius loco subrogatur, ar. c. ecclesia, vt lit. pen. & istud quadriẽniũ succedit loco annui vtilis, qui olim competebat, vt in l. fin. C. de tempo. in integ resti. & ideo a principio erit vtilis, licet postea sit continuus.[b]

49 Verũ ecclesia petat restitutionẽ i integrum post completã præscriptionem ℞. communiter tenẽt qđ sic, in c. 1. eo. & gl. in versi. iure minoris, [c] i c. 1. de resti. i integ. vsque ad 4. ann. vt supra dixi de impedimẽto legitimo, & ad c. sanctorum, eod. tit. dico φ est uerum φ non datur, quando ecclesia præscribit contra ecclesiam, ut ibi. Si uelles tenere secundum aliquorum opin. φ currit semper pscriptio in casibus in quib[us] dixi dormire, dic quod dabitur illis similiter restõ vsque ad quadriennium.

50 Sed posset dicere aliquis ad quid valet præscriptio si talis contra quam præscripsit potest petere restitutionem ℞. quod valet ad hoc, duo ad forum conscientiæ secundum Innocen. in capitulo quia plerique, de immu. eccl. φ nõ tenetur eam restituere, nisi petatur, & si non petit infra tempus debitũ iam amplius non tenebitur, etiã si petatur, nisi fuerit impeditus ex facto iudicis vel aduersarii, vt vult glo. fin. in cle. vnica, de resti. i integrũ quod no.

51 Verũ negligens possit agere ꝯ illũ q te suã alienauit, postquã ille cui fuit alienata vsucepit rẽ sibi alienatã. Respõ. φ sic, quia talis alienator tenet sibi ex delicto & sua negligentia non fecit cessare delictum illius, de quo uide quod no Bar. in l. 3. [d] ff. de alieni iudi. mu. causa fac. in fine principij.

PRAESVMPTIO I. erga aliquid aliud a se est triplex. Prima est iuris tantum, quę est quando ius super dubio & uerisimili [e] pręsumit aliquid. Secunda est iuris & de iure, quę est quando ius super aliquo præsumit, & ultra disponit ita esse nec posse contrarium pbari, & de istis habes in glo. [f] in capitu. is qui, de spon-

&

Vt si vir diu cohabitauit mulieri p̄sumitur eam cognouisse, vt in c. nec aliqua 23. q6. 1 Et ista admittit pbationẽ in contrariũ, vt no. glo in d. c. is qui, de sponsa, & facit c. pposuisti, extra de pbatio, & ff. de pro. leg. si chirographum.

f In glo.] Quæ ibi ponit exẽplũ de dote & de arrogato, vt infra. Sed melius exẽplũ ẽ in tex. d. c. is qui. Vbi qui dat fidẽ alicui de accipiẽdo eã in vxorem, si carnalis copula subsequitur, & si ducat aliam in faciẽ ecclesiæ compellitur reddi ad primam, quia scilicet p̄sumitur qđ primam cognouerit affectu maritali, & vltra sic statuit ius &c. Et vide etiam cle. literis, de prob. Vocatur autem ista p̄sumptio iuris, quia a iure habuit originẽ, de iure autẽ quia ius in tantũ figit pedes, quod ita tuit sup ea. Exẽ.

3. col. Subdit et Inn. tenere in c. quia plerique, de immu. eccle. φ si iusiu. non tenet mutuũ restituere in cõscientia, allegat ad rõnẽ, ut ibi per eum.

a In cle. una] vide de Cardi. ibidẽ. q. 9. 13. 21. & 22.

b Licet postea sit continuus.] Vide gl. not. in uer cõstitutũ, in cle. 1. de resti. i itte. Quæ declarat quid sit tẽps continuũ, & quid utile.

c Et gl. i uer. iure minoris.] Et ibi Pa. uer. quoad ultimũ, se remittit ad d. cap. 1. eod. titul.

d Qđ no. Bar in l. 3.] Vbi dicit φ facit ad q. q. iã disputauit, s. iudex tulit sniam iniquã, pars ꝯ quã fuit negligẽs ad appellãd. Agit post ea ꝯ iudicẽ i sindicatu dicit Bar. φ sic, quia illa negligẽtia nõ potuit tollere quia si maleficiũ qđ iudex cõmisit in poenã iud. ci. &c, alle gl. magnã in l. 1. §. 1. ff. quod q. iur. Bar. in l. si minoris ff. d. adm. tu. o. vt tenere, φ si pars appellasset, non potest conueniri iudex in sindicatu nisi ad interesse, v. d. Ang. in l. sancimus. C. de iud. & Bald. in l. obseruare § proficisci 20. q. ff. d. offi. procõ. & l. Adde Bar. & alios in l. s. in fin. ff. de appe. & dde. Ange. in l. si ff. de var. & extraor. cogni.

e Et verisimili.]

& differt ista præsumptio secunda affitione iuris, qa præsumptio est super facto dubio in quo ius vadit per coniecturas p̃ umendo ita esse, & disponẽdo qđ vult ita esse & non posse probari contrarium. Fictio vero est super certo vno modo consistẽte, quod tamen aliter a iure esse fingitur, puta certa ẽ lex ꝙ mulier nõ est stipulata dotẽ sibi reddi, tñ fingit stipulationẽ interuenisse l. vnica, in prin. C. de re. vxo acto. Itẽ in arrogato qui semper fingitur stipulatus quartã partẽ de bonis arrogatoris si emancipetur. l. si arrogator. ff. đ adop. & hanc differentiam no glo. in d l. vnica, in §. accedit,[a] & sic contra fictionem iuris non potest probari, qa lex omnino intendit contra veritatem fingere. glo. est in ver. cõtẽtus in l. a diuo pio §. pignora ff đ re iu. sed p̃sumptio iuris, de iure aliquando admittit probationem, vt no. in d. c. is qui fidem, de spon. & in aut. sed iam necesse.[b] C. de dona. ante nup. Tertiã est hominis, & hæc triplex, prima violenta vt cum inuenitur solus cũ sola in loco suspecto, puta lecto, & hmõi, de qua in c. literis, & c. seq. de p̃sum. 32. q. 1. dixit dñs, & hęc valet ad ꝓbandũ oia (excepto crimine) maxime graui,[c] facit c. literas, de p̃sum. vbi ex vehementi p̃sumptione nõ puniẽ qs de crimine qa in crimine debent esse probationes luminе clariores. C. de prob. l. fi. 5. q. 6. epiphanium vñ ex ista iudicãs proximum suũ in animo solũ aliquod delictum commisisse non pec cat quia licet ex tali iudicare, vt patet in d. c literis, & tenet Nicol. de Ly. super Matt 7. c. in prin. & Alex. đ Ale. 2 2. q 134. arti. 7. Secũda est probabilisq̃ insurgit ex aliquibus suspitionibus & probabilibus & hæc facit semiplenam probationem, & si quis infamatus sit inducit purgationem, de pur. ca. c. si quis de gradu, & aliquando cũ vno teste. vel iuramento facit plenam probationẽ de præsump illud, & in hac debemus aspicere actum ẽm suã exitentiam & naturam, vt in c. literas, & c. tertio loco, eo tit. non ẽm accidentalia, & ideo maledicit glo. in c. absit.[d] 11. q 3. dum dicit quod videns clericum osculantem mulierem debet præsumere, quod benedicat eam. Nam factũ contra. l. non dẽt præsumi nisi malum, ar. c. 1. eo. & l. nam Ludo. noxius. ff. ad l. aquil. sicut est talis actus etiam clericus prohibeatur solus cũ muliere fabulari. 81. distin. clericus. Et ex ista possumus iudicare sine peccato malum quod uidemus, sed iudicare aliud non uidemus cuius ista est præsumptio, est mortale peccatum si perueniat ad firmam assertionem cũ pertinacia ẽm Alex. vbi s̃. s. q. 134 q. 7. venialẽ uerò si stat in sola suspicione, & hæc est tutior opinio, quã quã gloss. 1. in d c literis, & d. c. si quis de gradu, in uersi. verisimilib. uideatur tenere fore licitum etiam iudicare ex hac suspicione, non tamẽ d. gl. clare loquũtur. Alia est temeraria quæ surgit ex malis huminibus vel ex causis læuibus, vel ubi actus p̃t æque referri ad bonũ sicut ad malũ, & de hac loquitur. c. estote, de reg. iur. ꝙ debemus iterpretari in meliorẽ partẽ vnde no. ẽm Nico. & Alexã. vbi s̃. ꝙ ex talibus lęuibus signis dubitare de bonitate fratris est peccatum ueniale, quia procedit ex humana fragilitate, nec dicitur iudicium ꝓprie sed suspicio sed ex talibus firmiter tenere in animo quod frater sit malus malo pc̃ti mortalis, sic est pc̃m m̃ mortale, & hoc ꝓpꝛie dicitẽ iudiciũ qđ est ꝯ charitatẽ fraternam, secus si iudica et de peccato ueniali, quia esset ueniale. Si uero ex tali-

pla vero glo. melius adaptanẽ ad fictionẽ, vt hic. Et vide glo. in c. ferũ. 1. dist. q̃ reprobat d. glo. in d. c. is qui.

a Accedit] Ver. p̃sumatur q̃ exponit, idest fingatur nã sup eo ꝙ est certũ fingitur p̃sumitur aũt super incerto.

b Necesse] Ponitur ibi ꝙ ꝯ p̃sumptionẽ iuris & de iure admittitur ꝓbatio in ꝯtrã ꝑ confessionẽ partis, vide & Inn. in c. quia plerique, de immu. eccle. singulariter dicit ꝙ si sententia trãsiuerit in rẽ iudicatã, tamẽ si pars ꝓ qua lata est fatetur eã iniustam, debet retractari.

c Maximẽ graui] sed vt quis hẽatur suspect⁹, & ꝯ eũ procedi posse, sic. C. de hæresi. l. 2.

d In c. absit] Istã glo. sequitur Bal. in l. qd ergo §. si hæres. ff. de l. c. Ale. in l. 1. ff. de va. & ex̃. cog. Are. in tra. malefitiorũ in glo. in ver. Si adultera, idẽ dicũt. Tu vero dic ꝙ bene dicit auctor vr̃. Nã oscula & amplexus sunt signa p̃cedentia venerẽ, ita dicit glo. in ver. ꝑ volũtatẽ 3 l. 1. ff. de var. & ex̃ cei. ꝑ illũ tex. olle. l. ꝙ ai ff de adul. item facit ꝙ mulier nõ dicitur honesta q̃ sit ꝑ aliquẽ osculata, ita Paul. de Cast. consi. 303. ergo si clericus osculetur mulierẽ præsumet in malã partem. Et sic tenet Nom ob. glo. in d. c. absit, & Bal. & alij qui dicunt intelligi qñ ẽm cõsuetudinẽ patriæ hoc faceret, alias secus facit q dicit Tho. 2. 2. q. 154. arti. 4.

bus procedit ad punitionē multofortius est mortale, & de talibus intelligitur illud. Nolite iudicare. Matt. 7. f. ex leuib. signis. Vñ hęc præsumptio hominis dicitꝰ firmatio conceptus mentis ab homine facta ex aliqb. coniecturis collectis, & differt ab opinione vel suspicione, qa opinio vel suspicio non firmat conceptū vt no. Barto. in l. admonendi. ff de iureiu. vt no. Pa. in c. fi. §. sane, de iureiu.

PRAESVMPTIO secūdo erga seipsum fm qđ accipitur a Theologis in 3. dist. 26. maximè a Rich. est duplex. Vna quæ oritꝰ [a] ex ꝓpria virtute p quam qs audet in opera excedentia ꝓpriā virtutem ſcut cū qs ponit se ad audiendū confessiones cū ignorans sit ad meden. cum nesciat ad cōsul. & huiusmodi, vñ si ei hoc potest seq aliquod periculū animę vel corporis vel notabile damnum, est mortale peccatū. Secus si qd paruū malū qa esset veniale. Itē cū qs ponit se ad iudicādā quos non potest, vt laicus clericū. vel ad faciendum officiū ad qđ non ordinatus [b] & huiusmodi communiter ē mortalis ꝑsumptio, & hæc est species superbiæ, & opponitur magnanimitati, [c] vt dicit Phi. 4. Ethic. & oritꝰ ex vanagloria. Vnde Greg. 31. mora, ponit præsumptione nouitatum vanæ gloriæ. Alia ē pręsumptio q̄ ē peccatū in spiritum sanctū, q̄ opponitꝰ virtuti spei, & hæc directè oritur ex supbia fm Rich. in 4. dist. 16. q. 6. art. 1. qua qs talē se extimet qđ deus eū etiam peccantem non excludet a sua gratia vel nō puniet, & sic paruipēdit diuinam iustitiam, & hæc est huius pctm̄ quam prima. Sed grauius ista est desperatio, & de istis, vide s̄. peccatum. §. 3.

PRIMAS quis sit. 98. d. §. 1. vide patriarcha.

PRIMITIA [d] fm Alex. in 4. parte summę est pars prima frugum domino offerenda.

1 Vtrū sit de pręcepto. ℞. secundum Alex. quod sic in duobus casibus. Primus quando est consuetudo. Secundus quando ecclesiæ ministri indigent, & ipsas petunt. Intelligo de ministris illiꝰ ecclesiæ cui debētur, alias sunt de cōsilio sunt enim de iure naturali & diuino. & de pręcepto iudiciali sicut & decimæ, & secundum dist. vt supra Decima. §. 2.

2 Cui debetur. ℞. quod ecclesiæ parochiali, arg. c. doctos, & c. moderamine. 16. q. 1.

3 Quota pars pro primitia debet dari. ℞. quod qdam dicunt quę ad minus de 60. vnum. Alij dicunt quod in fętibus semper primogenitum, in alijs aridis & liquidis de 40. unū ad plus, vel ad minꝰ de 60. Sed placet mihi magis opin. Inn. in c. 1. de decimis qđ ex quo non inuenitur expressum in iure canonico, relinquitur in optione dantis ut det quantū vult. nisi consuetudo regiōis aliud inducat & hoc tene.

PRINCEPS In spiritualibus dicitur Papa. In temporalibꝰ vero Imperator regens etiam ciuitatem habetur loco principis vt nota. gl. in ver. idem sunt & Cyn. l. fi. C. de pręscri. long. temp. & Bar. in l. hostes. ff. de capti. & ideo sicut scientia principis supplet defectum cuiuslibet solennitatis,

a Vna q̄ oritꝰ] S. Tho. 2. 2. q. 130. ar. 1. dicit. Cū ea quæ sunt secūdū naturā sint ordinata rōne diuina humana rō dēt imitari. Quicqd secundū rōnē humanā fit qd est ꝯ ordinē cōiter in rebus naturalib. inuentum est vitiosum & pctm̄. Hoc aut cōiter in oibus rebus naturalibꝰ inuenitur ꝙ quęlibet actio commensuratur virtuti agentis nec aliquod agēs naturale nititur ad agendū id qđ excedit suā facultatē. Et ideo vitiosum est, & pctm̄ quasi ꝯ ordinem naturalem existens ꝙ aliqd assumat ad agendum ea quæ ꝑferūtur suæ virtuti. Quod ptinet ad rōnem ꝑsumptionis, sicut & ipsū nomen manifestat vnde manifestū est ꝙ ꝑsumptio est peccatū, & ex hic punitur. Similiter dicēdū de his q nimium ꝑsumunt de sua iustitia, vnde se exponūt periculo corruēdi, puta in nimia familiaritate colloquio & fixo aspectu videtur enim non posse excusari talis a mortali pp illud ecclesiastici. 3. Qui amat periculum peribit in illo &c.

b Nō ordinatꝰ] Puta nō est dyaconus vel sacerdos & tn̄ cantat euangeliū vel dicit missam.

c Magnanimitati] Scilicet per excessū. Et Philosop. vocati. 1. Ethicorum, & in 4. ꝑsumptuosos vētosos vt capitosos. i. furiosos. Et de hoc ꝑ Th. vbi s̄. ar. 1.

d Primitia] Potest accipi tripliciter, vno mō dicitꝰ primitia dignitate, sicut in nobis portio animę supior vel charitatis Dei in aia infusio, fm ꝙ vocat Apostolꝰ primitias spiritꝰ habentes Roma. 8. scđo tpis prioritate, seu cālitate. Et hoc mō dicimus primitias nr̄æ carnis in Adā fuisse & Deū et sicut cām nostrā primitia tertio appriat cuidā offerendo in culto diuino seruicti, sicut ē fructꝰ principiū aut alaꝰ aut inanimati vnde Exo. 22. Decimas tuas & primitias tuas non tardabis offerre, defert tñ in significatione decima a primitia, deus enim Christus est. Alpha & o. i. q̄tū principium eius signum extat primitia, in quātu finis, decima qa

denarios numerus est perfectius qui fieri maximè congruit. Item primitiæ sunt primæ partes fructuū deo offerendæ, vnde & sacerdos primā missam cantans dicitur primitias deo offerre, hic Vori. in 3. dist. 3. in 2. parte.

a Ex contractu] Princeps vel imperator tenetur seruare pacta, si- ne fuerit cū ciui tate siue cū priuato vel alio & hoc tenēt oēs in l. digna vox. C. de legi. & in l. donationes quas a illū tex. C. de do. iter vi. & vx. Bal. in l. ex imp fecto. C. de testa. & in l. fi. ad fi. C. de transa. Spec. tit. de fals. §. 3. vers. qd ergo fili ti, & in ti. de fru ct. & interesse §. 3. & dicit Pau. p illū tex. i c. 1. de prob. l de esse in Papa. Pro hoc ē sex. in l. inregen tiū. § prætor. ff. de pactis. Et rō est sm Bar. in d. l. digna. vox, qa pacta sunt de iu re gentium. l. ex hoc iure. ff. de iu sti. & iu ergo sūt immutabilia. §. sed naturalis, in stitu. de iure natu. Item alia rō. Nā sm naturalē rōnem qlibet te netur pacta seruare. l. 1. in prin. ff. de pac. & l. 1. ff. de cōsti. pecu. vnde succedit ꝙ eleganter dixit Bal. in l. 2. in 9. col. C. de seru. & aqua. Quia licet princeps sit solu tus legib. c. iustū p. di. Card. Alex. in ca. si romano rū. 19. di. potesta tiuē, nō tñ est so lut a dictamine legis naturalis seu rōnis & rst a nima rōne poli tica. Alibi dixit

nitatis, vt dicit Bal. in l. nullus. C. ad iul. maiest. & qđ no. Inno. in c. cū oporteat, de accusat. sic fiat aliquid de licentia aut conscientia regentis ciuitatem, qđ verū credo in tpalib. non autem in omnib. spūalib⁹.

1 Vtrum princeps possit alicui auferre rem suam, & dare alteri? Respon. communiter tenetur quod nō sine causa. vide. 9. quęst. 3. p principalem, & C. si contra ius vel publ. vti. in l. fi. & ca. quę in ecclesiarum, de consti.

2 Vtrum princeps obligetur ex contractu a suo? Respon. secundum opi. in l. digna vox. C. đ legib. Bal. tamē de vsibus feudorum in Rubrica de natura feudi, tenet quod sic, vnde dicit quod si princeps inuestiuit aliquem de Baronia vel castro, quod non potest eū priuare sine culpa, nec successores in imperio vel regno, vt extra de iudi. nouit. Nō obst. ꝙ habet plenitudinem potestatis, quia deus subiecit ei leges sed non contractus ex quibus obligatus est.

PRIVILEGIVM b propriꝫ est qñ aliquid conceditur contra iura, & sic dicit quasi priuata lex, vt patet 3. dis. priuilegia. Si vero aliqd concedatur qđ sit pter ius commune sine præiudicio alicuius sic ꝓpriꝫ dicit beneficiū, & non priuilegium, hoc no. Pan. in c. olim, de verb. sig.

Bar. in c. 1. §. fi. q feu. da. pot. ꝙ naturales constitutiones ligāt etiā principem, qa potentius est ius naturale q̄ principatus. Al. bi. B. in l. 1. circa princip. di. it ꝙ quāuis princeps nō l get lege leg. s. ūn īn ligatur lege conuentionis & contractus. Nā ut dicūt doctores in dictis l. cis. Licet D. subiecerit leges principi, non tamen subiecit ꝯtractus vel cōuētio nes. Baldus, etiā in l. princeps. ff. d legi. air. Quod si princeps nō ligaretur pacto vel ꝯtracto nemo secū contraheret. Ad de Bal. in anteci. oēs peregrini. C. cōmunia, de suc cess. & facit. epi stola inter claras. C. de sūma trinita vbi dicit tex. Nihil esse ꝙ lumine clario e præfulgeat q̄ recta fides & obseruantia in principe, & Cynus, in dicta l. dignā vox, dicit etiam deū obligari ex sua promissione. Ad ꝙ vide Bart. in l prima §. nō fuit n. fi. ff. d do. le Et refert Bal. Arist. admonuisse Alexand. vt ꝓ missa seruaret alias malus finis sequeretur.

b Priuilegium] Vide de priuilegio, dñs Iason in l. fin. ff. de consti. princip.

c Respondit qnque] Vide Host. in summa eod. ti. §. quot sūt. vbi distinguit prē uilegiorū aliud generale aliud speciale & ꝓsequere vt hic generale reale &c. sed latius ibi.

d Est perpetuū] Vt ice: set monasterium sub sit immediate eccle siæ Rom.

1 Quot sunt species priuilegiorū? ℞. quinque, c qđ dam reale vt illud ꝙ ecclesię dignitati ciuitati, vel alicui loco vel aliqbus psonis ratione loci, vel alicui⁹ rei conceditur, extra e. cum olim, 1. & c. sequen. & tale est perpetuum, d quia adhæret rei nisi fortè res periatur. 25. q. 2. c. 1. & per totū vel nisi reuocetur ex causa. c. recolētes. §. 1. de sta. mona. Quoddam singulariter personale vt illud quod alicui vel aliquibus personis conceditur certis & proprijs nominibus expressis de offi. leg. volentes, & tale non egreditur personam cui conceditur, nisi hoc exprimatur, de cōcess. pręben. c. constitutus, & si cōceditur obtentu dignitatis non vtitur eo si aliam dignitatem adipiscatur. bonę. §. fin. de postula. prelato. Quoddam est communiter personale, quod conceditur personis non expressis proprijs nobis, sicut de priuilegio minorū. 25. annorum. ff. de mino. l. 1. per totum. Quoddam singulariter personale est, & communiter corporale vt illud qđ alicui collegio vel vniuersitati conceditur, sic quod quilibet singulariter de illa vniuersitate se possit iuuare, de senten. ex commu. ca. cōtingit huiusmodi sunt priuilegia ꝯcessa fratribus minoribus. & prędicatoribus. Quoddam tamen communiter corpora

a Manumittit] Est sub.ca.eps.& latissime vide omnia ibi p Host. s.ia 3.eo. titu §. quot sunt species.

b C. quod dilectio] Voi hr q cõsuetudo multũ valet in interpretatione indulgẽtiarũ q sicut cõsuetudo interpretatur legẽ.l.si de interpretatione. ff.de leg.& c. cũ dilectus de consuetudine sic interpretatur priuilegium.

c Surreptiõem] Hæc Pan. vbi s. versi.& aduerte, in fi.

d Faciendum] Puta vt non soluat de [illegible].

e N[illegible]n vtitur] Nundine conc[illegible] sę si nõ fiunt perduntur.

le, vt illud quo solũ cõitas nõ singularis pt se iuuare, sicut dr 12.q.2.q manumittitur[a] & ideo priuilegia talia dñr corporalia, quia cum collegio, pereunt sicut corp[us] cui incorporari.

2 Quis potest concedere priuilegiũ. R̷. q Papa in spiritualib.& Imperator in tẽporalibus regulariter cõcedit ẽt Imperator priuilegia ecclesijs & clericis, de immu.eccl.per totũ. Similiter Papa ẽt in tpalibus, vt no.in c.per venerabilẽ qui fil.sint legi. Item episcop[us] & superiores cũ voluntate suorum capitulorũ, eodẽ cum olim, el 2.ſm Goff.& breuiter dicas q potest faceret constitutionẽ põt priuilegium concedere respectu suę constitutionis, vel rei ad pertinens ſm Host. e. ti. in sum. § quis potest.

3 Quomodo est interpretandum priuilegiũ. R̷ quod priuilegiũ propriè q est cõ ius debet strictè inte pretari vt minus deroget iuri cõi q̃ possit, vt c.cum dilectus, de consue. Vnde priuilegium quo dispensatur aliquis illegitimus vt possit ad ordines promoueri intelligetur de minoribus tm vt s ordo.3.§.15.immo si non exprimit causa quare concedit aut non sit ex certa scientia vel metu non prę sumitur de voluntate principis.l.1.C.de pe.bo. sua la.li. 10. immo per importunitatẽ obtẽtũ, vt l. 1.C.de fundis limitrophis.l.10.Bal. in c.licet causam, de proba. vult quod ponitur simul ex certa scientia & motu proprio. Idem dic in rescripto q tollit ius tertij. Idem in priuilegio ad beneficia, vt in c. quãuis de prę b.lib.6.Et hic limita nisi consuetudo aliter interpretetur, vt not. in c. quod dilectio,[b] de consan. & affi. Item nisi verba aliud exprimant, quia non recedimus ab ipsorũ propria significatione nisi de mente aliter constet, ita no.in c olim, & in.c.in his, de uer. sig. Aduerte hic ſm Pa. in c. cum ad hæc, de cleri. non resi. 1. not. qđ si priuilegium enormiter lædit ecclesiã vel alium non valet nisi fiat mentio de hac enormi læsione, quia in d[u]bio non præsumit princeps concedere aliquid cũ graui dispẽdio alteri[us].l quoties.C.de præci.impe.offe.& in c.suggestũ, de deci.& in l.2.§.si quis a principe. ff. ne qd in loio pu. ergo taciturnitas inducit su[r]reptionẽ.[c] c.postulasti, de rescri. Vñ priuilegiũ immunitatis ab onerib.personalibus concessum alicui a principe nõ liberat eũ ab alijs oneribus quo[rum] põt breuiter & leuiter expedire, casus in l.decurio fortunam C.de decurio, lib. 10. Si vero accipiamus priuilegiũm largo modo. s. pro omni conces[si]one quæ est præter ius, sic dico q latissimè priuilegiũ principis est interpretandũ in præiudiciũ ipsius concedentis, sed in p̃iudiciũ aliorũ debet districtè interp[r]etari c. qa circa, de priui.in vltim.gl. & p Inno. in c.olim, de verborũ sig nifi. si etiã sit concessum causa pietatis, vt no.Pan. in c.c[illegible] cat.3.no.de ec.edi.in dubio tñ deb[e]t poti[us] interpretari, vt aliqd valeat.c.Abb.ver. hic aut.de ver.si.& l quoties.ff.de ve[rb].o[b]. nisi p̃iudicicet iuri diuino vel lib[ertati] spiritus, vt no.Pa.in c.licet de regul[ar]. 1.no.

4 Sed quid dicemus de priuil[e]gio seu gratia cõcessa p̃sonę cũ simpliciter loquit[ur]. R̷. q intelligit ſm conditionẽ personę.l.si quis filio.§.irritum. ff de iniust.test.c.placuit, el 1. & 2.vbi ſm nomẽ monachus debet viuere, & c.sic viue. 16. q.[illegible] & l.pl[illegible]. §. 2.ff. de vsu & habi. vñ dicit Bal in l.ex militari.ff. de test.mi. q priuileg[i]ũ concessum epõ de celebrãdo tpe interdicti vt cõcessum vt possit celebrare in ponti[fi]calib. secundum qualitatem suam.

5 Quõ amittit priuilegiũ circa negotia. R̷. 5.modis, primo vnico actu cõtrio dire[ct]è si fiat ab eo q hẽt potestatẽ renũciãdi p[riui]legio, de cõsti.c.cũ accesissent. Limita [illegible] verũ vbi priuilegiũ ẽ ad nõ faciẽdũ,[d] & cõcessũ p̃sonę priuatę. Sec[us] si eẽt c[on]c[es]sũ cõi vel ecclesiæ, qa nõ p̃dit vnico actu, sed reqrit tẽpus 40. an.in ecclesiasticis, vt no. gl.i ver.cõtrauenerint, & doc. i d.c.cũ accesissent 2.p̃dicur spacio an[n].10. q[n] datũ ẽ ad aliqd faciẽdũ si priuile[gi]at[us] eo [non] [vt]itur[e] l.1.ff. de nundinis, qđ limitat Pa. in d.c.cũ accesissent verũ qñ nõ co[mpetit] ecclesiæ

a Actum contra rium] Seruitutes p non vsum amittuntur ĩ. p. scriptio.§.41.
b Bonagl.]Vide p Hosti. in sum. eo § qualiter.
c Natales] Iam non probat filiã eẽ ingenuam, ex eo q tu habes i strumenta tuę in genuitatis, quia posset eẽ, ꝙ ancil la nata eẽt &c. Et sic tuæ natiuitatia instrumenta ab fuit.
d Facit qđ not. Pa.] Et vide de his in capit. præ sentia, de proba. tionibus. Dicitta mẽ Pa. in d.c.il lud. 6. not. ꝙ signũ ad certũ qđ restrictum ꝓbat vel salt facit ma gnam pſumptio nem de signato. Ad hoc c. dilecto, de præben.
e Fortuito] Intellige ď rigore, sed de æquitate bñ teneretur, fm gl. & ibi Bar. in d.§.nõ oia, vñ in fert ad qõnem ď ambasiatot, missu, q fuit deroba tus, sicut fuit de facto. Idẽ Bar. in l.si seru⁹ cõis.§. qđ vero.ff.ď fur. vbi dist. aut illa ambasiata fuit ꝓ curata, & tunc non debet sibi e. mendari d.§.non omnia. Ad hoc l. tria. Ibi non affectata, & qđ ibi no.ff.de excu.tu. Si uerò non fuit ꝓcurata, tũc aut portabat res si ne cessarias ad ambasiatã, vt puta, q̃a pp pompã du xit plures equos &c.& tũc [illegible] im putat d.§. qđve ro, si vero solũ ne cessarias dẽt sibi fieri emendã. §. quidam, quĩ rex. ꝓbat ista dist inctionẽ, tñ hoc ve rũ ẽ fm Barto. si rea ille pierunt ãſs si piturę, qđ no Add Bal.i.c.1. an agnatus vel filius, in fi. vbi po nit de vasallo q dum vadit ad ser uitia domini de robat in via, q̃a dominus non te netur, & vide in l. quoniam mul ta de vi publi. v. bi per Dy.

clesię, alias secus, & maximẽ hoc locũ habet qñ nõ faciẽs ꝓmittit facere actũ contrarium [a] l. hæc autem iura. ff. de serui vrb. ꝑdi. 3. ꝑditur per secundũ priuilegiũ faciens mentionẽ de priori, vel si non facit mẽ tionem si primum erat ge nerale & secundum specia le 25. q. 2. per totum, de ꝓ scrip. veniens, & ibi vide, quia longam habet caudã.
4. per renunciationem pro priam, de quo dic vt infra renunciatio 5. per reuocationẽ concedentis, vide alios modos amittendi, in c. suggestum, de deci. per doc. & ibi bona glo. [b]
6 Qualiter priuilegiũ sit exhibẽdum? ℞. ꝙ a locorũ ordinarijs requis in loco cõgruo & securo, aut aliq bus uiris prudẽtibus & oĩ suspitione carẽtibus depu tatis ꝑ ordinarios, ad hoc tenet priuilegiatus exhibe re integraliter & clausulã de qua controuersia est trã scriptam. c. cum personę, eo. tit. lib. 6.
7 Vtrum priuilegiati socius gaudeat eodẽ priuile gio? ℞. Pa. in c. quam sit 1. no. de iud. ꝙ sic, qñ priuile giũ eẽt inutile priuilegiato si socij non gauderẽt alias, facit c. licet, de priui. lib. 6.
8 Vtrum impetrantes li teras familiaritatis a cardi nal.b⁹ gaudeant priuilegio familiaris? ℞. Pa. in c. cum dilectus, de cle. non resi. ꝙ non debent in aliquo gaudere, facit c. fi. de verb. sig. lib. 6.
9 Vtrum priuilegiat⁹ ex aliquo & non vtens eo gau deat priuilegio, vide supra. Argumentatio. §. 3.

PROBATIO alia euidẽtissima, q̃ fit ꝑ priuilegia vel instrumenta indubitata, sicut in simili loquit tex in c. pia de excep. lib. 6. Alia enim euidens & clara q̃ fit ꝑ testes, vel facti euidẽtiã, de coha. cler. & mul. tua, & 2. q. 1. scelus, & in c. 1. & ibi gl. Alia minus euidens, q̃ fit ꝑ coniecturas, c. afferte, de pręsump. Sunt ẽt versus potentes 9. modos ꝓbationum. s. aspectus scul ptũ testis notoria scriptũ. Iurans confessus præsumptio fama probabunt.
1 Vtrũ in criminibus possit ꝓcedi ꝑ veri similes pſumptiones? ℞. qđ nõ, sed debẽt esse luce clariores. l. sciant cũcti. C. de ꝓ ba. posita. 2. q. 8. c. 1. alias ẽ c. 2. 5. q. 6. epipha niũ. Fallit in crimine simoniæ c. sicut de simo. & hæresis, c. cũ contumacia, de hære. lib. 6. & ibi gl. in ver. vehementem, & in l. 1. C. de hæreticis.
2 Vtrum ęquiuoca inducãt ꝓbationem? ℞. qđ non, q̃a hoc non ꝓbat esse quod ab hoc contingit ab esse c. 1. de translatio. ꝑla to & in l. neq; natales. [d] C. de proba. Facit qđ no. Pa. in c. illud quoq;, de pſum. vbi da tio annuli qñq; signat inuestiturã, vt in c. ex ore, de his q̃ fi. a maio. par. c. qñque da tionẽ liberratis. l. 2. C. de iure aur. annulo, qñq; cõtractũ m̃rimonij i c. fœminę 30. q. 5. Qñque ẽ signũ dignitatis, vt in c. cleri ci officia, de vi. & hone. cle. vel ẽt leuiatis, vt dicit Pa. i d. c. illud, & iõ arguere ad vnã solũ, nõ valet. Facit qđ no. idẽ Pa. i c. fi. 2. no. & 4. ver. an traditio, de cau. pos. & ꝓ priẽ, vbi dicit qđ cẽsus solutio nõ facit ꝓ bationẽ subiectionis, vt in c recipimus, de priui. aliquando sicut, vt in c. omnis anima, de cen. & hoc fm subiectã materiam.

PROCVRATOR quis dicatur, vide su pra yconomus.
1 Vtrũ ꝓcurator q vadẽs ꝓ facto dñi inci dit i latrones, & fuit vulnerat⁹, spoliat⁹ & hmõi, sit a dño i aliquo releuã⁹? ℞. Pa. i c. cũ ꝓ cã ď ꝓcu qđ ñ ď necessitate, vr tex. i l. iter cãs. §. nõ oia. ff. mãda. q̃a hęc [illegible] ex trinseca a mãdato & iputãda ca⁹i fortuito. [e]

a Proditio.]Proditor ē q secreta sibi cōmissa reuelat, de pœn. & rē.omnis,in ver. caueat ne pdat peccatorē &c. & facit.c.sacerdos, de pœni.dist.6.& de multiplici acceptionē pditionis dicitur 46.dist.in. clericus,primo qui adulationib. & pditionibus vacare deprehendit degradetur ab offi io gloss. ibi Proditor dicit qui pp timorē nō defendit veritatem, & qui tacet eā, 11. q.3.nolite. Item qui crimē alterius sibi soli notum manifestat. 2.q.1. si peccaue rit.Itē qui malitiosè circūuenit alium & callidè seducit,vt i periculū saluris trahat. 16 qō. 1.si cupis. Item qui rem sibi cōmissam exponit hostib.'22.qō. 2.de forma. Item qui iussa veritatis, cōtēnit. 11.q. 3. abiit. Itē q sibi cōmissum renelat.t 3. di.nerui. b Corrūpat.]Vt patet p Sā. Tho. 2.2.q. 16.arti.2. c In quo excedit auarus.] Secundum eundē Sa.Tho.ibidē ar. 3.vbi addit duas alias rationes.&t pd gus est mul tis vtili.auar.ve

Secus i sociis, qa unus imputat alteri dāna quæ occasione societatis contingūt l.cū duobus.§. quidā sagariā.ff.pro soc.sed solum ex pensas,quas fecit eundo & redeundo & stādo pro cā. ēt si a princ. nihil dictū sit de expensis,& ēt quantumcunq; voluntatē assumpserit mādatū. Si aūt principaliter iret aut staret pro negotiis suis nō potest petere nisi quod expenditur pro causa, sed de hoc uide supra.Mandatum.§.5.

2 Verū administrator ecclesiæ possit instituere pro curatorē. R. q sic, c.petitio,de procur. licet non sit dominus,ut in c. 2.de don. quāuis regulariter a solo domino possit institui.

PRODITIO a est filia auaritię,de qua habes. Interrogationes circa auaritiam filia prima.

PRODIGALITAS utrū sit pctm̄. R. q sic cū mediū liberalitas corrumpat,b est tamen minus peccatum q̄ auaritia s̄m Phylosophū 4. Ethic.quia magis elongatur a liberalitate cui magis ptinet dare, in quo excedit prodigus q̄ recipere uel retinere , in quo excedit auarus.c

PROFESSIO tacita, quomodo fit , vide supra. Nouitius. §.12.

1 Quæ requiruntur ad professionē expressā. R. sex. Primo quod profitens cōpleuerit.14.annū si masculus,uel 12.si mulier,vt in ca.1.de reg.li.6.Fallit in casu de quo supra.Nouitius.§. 2. Secūdo qd professio fiat ei qui potest religioni incorporare,vel de licētia eius s̄m Inn.& Pa.5.no. & in ver.nūc qro in c.porrectū,de regula. Et sic pfessio facta p se solū, aut in manu epi nō solēnizat uotū s̄m d.Anto.d in d.c. porrectū,ita q si mrimonium ōheret tene ret, nisi reciperet noie alicui' icorporare ualētis , qa ualeret p' ratificationē,nō aūt añ,& sic nō teneret mrimoniū. Sec' si nō reciperet noie ei',qa ratificare nō posset. Gem.in d.c. ōstitutionē,in §. in aliis. 1.q. de regu. lib.6.tenet cum Lappo q si professio fit in manibus alicuius habentis administrationem religiosam , obligat religioni in genere saltem non in specie , n si recipiat ab eo qui potest incorporare illi, qd credo uerū si talis habens administratione pi illā religionē in qua hēt administrationē obligare tali quē recipit,aliter non, vt patet p ea quæ dixi.Nouitius.§.14 Tertio qd fiat alicui religioni approbatæ. c.unico,de voto li.6.ēt si fieret in domo propria in manu plati tenet , d c. porrectum. Quarto q platus reqrat consiliū capituli sui,aliter non ualet s̄m Io. An.in quadam apostilla in ca.ad apostolicā,de regula,& seqt Pa.ibidē, vers.sed vltra gl.Sed verū ē q non tenet seq,s̄m Io.An.& com doc. & nisi reqrat consiliū q actus [illegible] nullus,patet in c nouit,iuncta gl. [illegible] q̄ fiūt a pla.vñ vacāte monasterio [illegible] pt ali qs recipi,vt in simili dicim' de co[illegible]tione spectāte ad epum, vt i c. ex unico,ne sede vac.li.6.iūcto. c.fi.de reg.li.6.qd verū e[illegible] do, nisi hēret Abbas vel platus ex ō[illegible]dine uel priuilegio, q ip e solū recipet ēt cū consilio.Sec' ē de iure,qa creatio monachorū de iure ptinet ad Abb. & ōue[illegible]u, s̄m Io.an.in d.c.fi.in gl.ver.pertinent,al[illegible] gat.c.ea noscit, de his q̄ fil. a plat.& ideo vacāte monasterio non poterit ōue[illegible]tus reci pere . Sed plato viuente nec platus sine ōuentus sine plato poterit aliquē recipere, vt no.in d.c.fi. Quinto q fiat simpliciter d trib.votis.s.obediētia castitate & pa[illegible], qd si nollet pfiteri , nisi obediē[illegible] & quo ad alia ñ teneri, ñ eēt [illegible] par si expsse hō ddducit i pactū, q[illegible] re[illegible] par te substātiali act' remouet to[illegible] d spon.sed pdicta tria [illegible] substā[illegible] p fessiōi religiōis.c.cū ad mo[illegible] mo.Si vero expsse ñ ddducit pa[illegible] p fessio d vno voto obediētiæ [illegible] ad dat pmitto obediētiam s̄m talē [illegible] & si intellige.Inn.in d.c. cū ad mon[illegible]u,i [illegible]quis

reliquis vero licet non ser uetur forma tradita puta ĩ regula monachorũ, in pro fitendo tamẽ tenet profes-sio per quęcunque verba fiat, quia defectus formę non substantialis non dẽt uitiare actũ sicut dicimus in excõicatione. c.sacro.de sen.excõ. Ita no. Pa.in d.c. porrectũ. in fin.secundum primũ gl.intellectum. Sexto requiritur, quod uotum fiat uni religioni, q1 ut refert.domi.Ant.in c.rursus. qui cle.vel uo.doc.Bon.cõ suluerunt quod si quis fecit professionẽ certẽ regulę, puta in ordine minorũ (quæ tamen professio non ualet) puta quia anteannũ probationis, licet non possit redire ad sęculum, tamen si contrahit matrimoniũ tenebit, ratio quia non est facta vni de religionib[9] approbatis. vt requiritur ĩ c.unico. de voto li.6. quia cũ non valeat quo ad fratres minores non est factũ vni, sed in genere remansit votum de profitendo unã.d.c. non solũ de regu. li.6. ergo non dirimet.[f]

3 Sed nunquid sine peccato mortali poterit cõtra here talis. Respond. secundũ Lap.Abb.& recitat Gemi.in c. constitutionem.in §.in aliis.vers.quero an ꝓfessio expressa, & ibi examinat vsq. in fi. ꝙ si profitens intendit illam solum, & non aliam sic nõ peccat mortaliter, ratio quia iste non profitetur regulã minorum, quia nõ valet, nec aliam quia non intendit, ergo uotum nullum. Si vero profitens indifferenter intẽderet, si nõ isti saltem illi tunc peccat mortaliter, & licet Gemi. in d. c. constitutionem.§.in aliis velit ꝙ ẽt diminuat matrimonium post cõtractũ, ex quo ꝓfessionẽ fecit intẽdens se obligare saltem alteri, tamen ego nõ teneo s[illegible] dico cũ Lap. & Cald. [g] ut ipse eos recitat quod expresse professus in ordine mendicantiũ.j.ann. non obligaẽ taliter quin teneat matrimonium si ꝯhat, licet peccet mortaliter, qñ intendebat si non illi saltẽ alteri se obligare, vt dictum est, quod not. & vide ad hoc supra. Nouitius.§.14.

3 Vtrum fęmina profitẽs religionẽ masculorum in manibus ipsorũ efficiaẽ religiosa licet non ingrediaẽ monasteriũ, sed remaneat in domo sua ℞. Pa.in c.in sinuante.q cle. uel vouen. super gl.2.ꝑ illam gl.quod sic ẽt si nõ suscepit habitũ, dũmodo expresse sit ꝓfessa vt in d.c.porrectũ, & idẽ dic masculo, ꝙ ex causa potest profiteri cum pacto qđ stet extra monasterium secundum Inno.in d.c.insinuãte.& Bar.in aut.ingressi.C.de sac.san.eccle.sequitur Pau.in c.ex publico.de conuer.coniug.uer.sed cõtra hoc, & cap. monachũ. 20.q.4. respõdetur, ꝙ verũ sine cã fieri nõ posse. Ex quo patet quod habitus non est de substãtia regula, sed de accidentibus. vt no.idem Pan.in d.c.porrectum.

PROMISSIO [h] vide s. Pollicitatio.in princ.℣.promittere & s. pactũ ĩ prin.

PROPRIETAS proprie capitur pro dominio, & ideo idẽ est dicere causa proprietatis sicut causa dñij, & ideo in statutis sola possessio non uerificatur proprie no.Panor.in c.1.de cã pos.& propri.2.no. Vnde proprietarius idẽ est qđ dominus.s. qui

e s no[illegible], nec sibi vt 4.Ethic. Item qa prodigalitas faciliter sanari, ꝑt, tu q1 deueni tur ꝑ cã pauper tate, tũ ꝑp sene ctutẽ q̃ ꝯria est ꝓdigalitati, vt ibi ꝑ eum. Vide Archie.flo.2 pte summæ vbi hř, pulcher sermo de ꝓdigalitate.

d Secundum d. Ant. Refert. Pa. ibidẽ.vers.sed dubitatur, ubi etiã vult secũdũ Inno.qđ eps posfit acceptare ad ꝓfessionẽ & ꝙ ille ꝓfessus posfit stare ĩ domo propria.

e Allegat. c. ee noscitur.] Ille tex. not.vř multa facere, qa loquitur ĩ plenitatione q̃ spectat ad collegium.

f Ergo nõ dirimet.] Vid Pa.in d.c.rursus.q ꝯ d. Ant. tenet in eo qđ si quis faciat votũ de castitate tm, vni de religionib[9] approbatis, ꝙ votũ dẽ solenne Pa.ꝯ &c.

g Et Cal.] Con sil. 26. de regu. vide iõ diffusius per Ge. vbi ĩ.tã git in ca. vnico. de voto li. 6.

h Promissio.] Et repromissio sic differũt, quia ꝓmittendo negociũ ichoamus sed ĩ ꝓmittendo adimpletũ cõsolidamus & est re ꝓmissio q̃ iterata ꝓmissio, vt res magis sit in securo sicut fit ĩ facto vbi fideius si interuenit Nã debitor ꝓmittit & fideiussor reꝓ mittit. vř potius & meli[9] fideiusfor ꝓmittit, sed d[illegible]bitor vice vero seꝗ pluries repromittit. Et dicimus cõmitti ꝓmissionem qñ ꝓuenit ĩ eũ casum vt ea aliqd peti posfit vt si ꝓmi si tibi æquũ, ꝙ si nõ darem eũ eo die ꝓmisi mediatorũ tibi centũ, vñ sico die ꝗquũ tibi nõ darẽ cõmittit ꝓmissio siue stipulatio, de cẽtũ &c. Quæ ritur de illo q aliqd ꝓmisit & postea nõ facit, puta ire Romã &c. Rñ. sm san. Tho.2.2.q. 110. ar. 3.ad 5. Ille q aliquid ꝓmittit hẽt aium faciendi qđ ꝓmittit nõ mẽtitur, qa ñ loqꝛ ꝯ id qđ gerit i mẽte. Si vero ñ faciat ꝙ ꝓmisit tũc vř infideliter agere ꝑ hoc qđ animũ mutat, põt tñ ex duob[9] excusari. Primo si ꝓmisit erat de illicitis qa ꝓmittendo peccauit, mutãdo animũ bñ facit. scđo qa sunt mutate ꝯdões, ꝑsonarũ & negociorũ. vt Se.dicit li.de bñficiis. Ad hoc ꝙ hõ teneat

qui cuiusque rei proprietatem habet.

1 Quam fuit inuenta proprietas. not. 1 2. quæsti. 1. di lectissimis. vbi dicitur propter iniquitatem. s. negligentia ẜm gl. ibidem. Vide Sco. in 4. di. 15.

PROSONETA q cōtractus faciunt vsurarios: vide Innocen. & Ioã And. in capi. michael. [a] de vsu. gl. & Archi. 46. distinctio. cap. sicut non suo. tu dic. ut infra Restitutio. 1. in verbo Vsurarius. §. 5.

PROTESTATIO. [b] vide infra Recusatio. §. 2.

PROVINCIA propriè dicitur quæ habet decē vel vndecim ciuitates & vnum regem. [c] 6. questio. 3. Scitote.

PRVDENTIA secundum phil. ethi. 6. ē recta ratio [d] agibilium.

1 Qui sunt actus eius. ℞. consiliari. de consiliatis & inuentis iudicare. consiliata & iudicata ad opus applicari præcipere. Et istę. 3. actus est principalis. quia alij duo ordinanť ad istum secundum phil. 6. Ethico.

2 Quod sunt partes eius. ℞. qd' 6. Prima dicit monastica per quam quis regit seipsum. Secunda yconomica per quam quis regit vnam domum vel vnam familiam. Tertia militaris par quam quis regit exercitum. Quarta politica architectonica siue regnatiua vel regis positiua, per quam quis regis ciuitatē vel regnum. Quinta politica scilicet simpliciter dicta subditorum per quam bene se hñt ad conseruationē policię bene ordinatę. de quibus. 6. Ethicorum. & 3. Politicorum.

3 Quæ opponunť prudētię? ℞. imprudentia. quæ q de pót dici peccatū gñale per participationē inquãtum. s. in quolibet peccato est defect' i aliquo actu rōnis dirigētis. & iō ẜm pctã circa q̃ est tale pctm erit. [e] habet etiam imprudentia sub se species. s. pcipitatio. qua aliquis per impetu in passionis, vel volũtatis fertur ad aliquid agendũ per trãsitis medijs p q̃ oportet ordinatè defendere recta

facere qd' pmisit eegrit omnia immutata pmaneãt. Aliogn nec fuit mēdax in pmittendo q promisit, quod hēbae in mente, subintellectis debitis cōditiobus. nec etiã infidelis non implendo promisit, quia eadē cōditiones nō extãe. nō apostol' nō est mentit' qui non iuie corinthum quo se iturum esse promiserat. vt dicitur 2. corinth. 1. propter impedimenta q̃ super uenerunt. Et ad de de promissione regulã in alternatiuis. de regu. iur. li. 6.

a Michael.] gl. ibi quærit iuxta text. Nungd illi q nomine alieno usuras exegit, possit ei repeten ti vsuras a se extortas opponi d' actione vsurarū quã fecit nomine alieno. Et arguit primo q sic qa sicut nō suo, ita nec alieno fenus exercere debuit ca. sicut 46. dist. & ibi glo. expressè hoc tenet dicens q si tutor exegit usuras nomine pupilli, finito officio possum ab eo easdē petere, qa p pupillo peccare nō debuit. Tunc cōcludit gl. in d.c. Michael ꝯrium, quia nihil in ei' uersum est utilitatem. Sed Pa. in d. ca. Michael. refert & sequitur Io An. dicentem, quod si principalis est solnēdo, non tenetur tutor administratur siue prosoneta.' Secus si non ast soluendo, qa ex quo dedit cãm delicto tenetur principali soluere non valēte. Et psoneta, est paranymphus. i. media persona, aligs ꝯctus celebrandus procuratur, & talis pcurator in spōsalib' dicitur paranymhpus q ex plorat voluntate hominum, qui cũ qbus velint ꝯhere, & quæ sit facultas ꝯhentiũ, cuius remuneratio vel merces dicitur prosoneticum.

b Protestatio.] Materiam ptestationis ponit Bar. in l. pactæ nouissima. C. de pac. Et ibi diligenter not. practicam suam, ad probandam simulationem contractus per ea q̃ ante contractũ dicta sunt inter partes. Quam declara ad actum practicæ vt per Pau. de Ca. in d. l. pacta nouissima, & cũ ea trãseũt alii doctō. Et adde Bal. in multũ interest in 1. & 2. col. C. si qs alter uel sibi Bar. in l. item qa. § si & ibi expressius Ang. ff. de pac. Bal. Ang. & Imo. in l si qs cum alt. de uerb. ob. Ang. & Imo. in l. quotiens. §. sed si cum primũ. ff de hæ. inst. Et ibi declarat Imo. in qbus termins sit intelligēda ista doctrina Bar. Ang. in cōsil. 272. incip. Quoniam dictũ peiuilegiũ. Et vide de protestatione Bar. in le. non solũ. §. morte. & oper. no. nũ.

c Et unum regem.] Vlterius requiritur quod habeat totidem minores p ates sub se & v um metropolit ũ, & al os suffr a neos. 10. uel 11. episcopos cies &c Item prouincia modè era tur, in materia ptionum diuersę ciui ates in quib' habentur & exercent diuersę iurisdi nes separatè d u t p uincię. Q do que diuci tas episcoporum facit aliam prouinciã & sic prou ciæ uand que modicum d stãt ut pisana & florēt na Quãdoque d gũtur peo us ę medio f to, ut Hispania, gallia, Sicilia, & sic sumit di inctiq prouinciarum. 3. q. 3. induciæ. versi. spaciũ, vbi habetur quod ad producendum testes de eadem prouin cia dantur tres menses, de contigua, sex de tra ma rinis nouem. De hoc etiam in ca. vltra tert secundum Inno.

d Recta ratio.] In ista descriptione ta gent tria. Primo genus dũ dicitur prudentia est Nam ratio cōmunis est habitibus practicis & speculatiu Secundo tangitur obiectum in communi p e æ., dũ dr, rō rerum. Tertio modus obiecti dum d r A bonis agibilium. In hoc. n. differt a parte, ca licet est ratio rerum a nobis factibilium. vs de etiam Theologo in. 3. dist.

e Tale peccatum erit. Exemplum pone nã

nia

mis oculos ī mulierē ornatā. Vnde in cōcupiscentiā fuit erit peccatū luxuriæ.
a Necessariū ad salutē.] Vt puta cōfiteri, cōicare & seruare festa.
b Similitudinem habent.] Prudentia est aliquādo carnalis cōcupiscentia. 32. q. 1. nō.n.alibi appellatur malitia.c.& illis. de despon. impu. Sic etiā in dictis c. pueris. de delict.pue. de despon.impube. c. tuæ ē tertia gl.
c Ad aliq'd delectabile.] Puta in dormiēdo ī mane ꝑ q'd surgit tardius uel in comedendo pl' debito. ut in §. alias. 25. dist.
d Fraus uero ꝓprie in factis.] De his oibus in locis suis. Et uide de his oibus. S.Tho.2.2.q.47. vsq;.56.iclusiuè.
e Etiā brutis cōmune.] Vt aer aqua, ꝓfluēs mare & ei' littora. Flumina aūt & portus publica sunt,& de his uide in §.1. inst.de re.di.
f Sine culpa.] Nemo ſm Ioan. And.debet priuari sine culpa officio suo. ut in ca. satis peruersum. 56.dist.& ca. cognoscentes. de consti.

consiliando. Quę media sunt memoria pteritorū.Intelligētia pñtium. Solertia in cōsiderādo futuros euētus.Rō cōferens vnum cū alio.Et docilitas per quam qs acqescit aliorū sētētijs. Habet etiam temeritatē q̄ est contempus regulæ dirigentis,vnde temere dicūt illa fieri quæ ratione nō regunt ex contemptu regulę dirigentis.Habent' & incōsiderationem quæ in rectè iudicando deficit.Est incōstantia quę deficit in præcipiendo. Est & negligētia q̄ est per defectū voluntatis, & est propriè in actu interiori defectus ad quē pertinet electio. Est & pigritia & torpor de qb'.s.& quādo pdicta sint peccatū mortale dicas ꝙ solū quando sunt ꝯ aliqđ necessariū ad salutem [a] quod percipitur, vel ꝙ est prohibitum, alias cōiter sūt peccatā venialia.
4 Quę sunt vicia quę simi litudinem hūt [b] cū prudētia. R̄.qđ sunt quatuor. Primum est prudentia carnis ī quātū studium rationis ordinat ad finem qui non ē, verè bonus,& quidē si sumatur ſm absolutam rōnē ita ꝙ ī cura carnis aut mūdanorū finis totius vitæ sit, sic est peccatū mortale, qa per hoc auertit homo totaliter a deo,cū ipossibile, sit esse plures vltimo fines, & de hac dicitur ad Ro.8. Prudētia ne carnis inimica est deo. Si autem sumat ſm rōnem particularis prudētię,sic est peccatū veniale,qa sicut affectio ad aliquod delectabile [c] carnis, vel mundi inordinata sine auersione a deo est peccatum veniale sic est studiū ad illam.Similiter dic de prudentia seculi.Si vero quis curā carnis in finē ordinat honestū puta comestionē ad carnis sustētationē ut deo seruiat, sic non erit prudētia carnis. Similiter nec prudentia sęculi,qñ utit rebus mundi ad finem honestum.uide de hoc Tho.secunda secundæ.q.55.Secundū est astutia. Tertium dolus. Quartū fraus,& licet hęc tria, conueniunt inquātum quis per uias non veras & simulatas vult consequi aliquem finem. Tamen differunt inter se, quia ad astutiam pertinet excogitatio hmōi uiarum. Ad dolum & fraudem uero pertinet propriè exequtio operis, sed dolus consistit in verbis & factis,fraus vero propriè in factis.[d]

PVBES quis dicatur habes supra. 20. q.2.§. cum ergo. & q.2.ca. si in qualibet & de despon.impu.c. puberes.ibi dicitur puberes sunt vocati a puber. id est a prudentia corporis, quia hæc loca primo lanuginem ducunt, & hodie dic quod est masculus.14.ann.& foemina.12. vt supra Impubes, & ibi uide.

PVBLICVM dicit̄ dupliciter, ſm Pa. in c.literarum. de tempo.or. Vide Notorium, & s. Occultum. Item publicum differt a cōmuni, quia commune dicitur quod est omnibus animantibus,etiam brutis com mune,[e] sed publicum dicitur qđ est in vsu hominum tantum,vnde publicū quasi populicum.

PVDICVS debet esse sacerdos,vt verbis,moribus pudorem indesinenter exhibeat.43.dist.§.1.in princ.& vide supra Clericus.4. & 5.

PVDICITIA est animi virtus qua qs verecūdatur de actibus de quibus homines magis verecundantur,vt sunt actus venerei secundum Augustinum. 14.de ciuitate dei, continētq; hēt fortitudinem,vt potius quęlibet mala toleret quam malo consentire decernat 32.q.5.ita ne.

PVNITIO non debet esse sine causa licet aliquando sine culpa de reg. iur. sine culpa.[f] li.6.de quo vide s.Correctio, & poena & vbi debet puniri. Vide s. Poena §.14.cum sequenti.

PVRGATIO quadruplex. Alia spiritualis,scilicet a peccatis, & hæc fit per baptismum & pœnitentiam.de consecr. distinct.4.non potest.Et per sacramentorum receptionem.de consecr.distinct.2.cū oē.

Et

cū ibi no. sed cū eā bene pe puni ri, ut j marito bigamo. q repellitur a pmotione sine culpa, sed nō sine causa, pter sciri defectū. 34. di. si cui⁹. Simile in clerico læso, qui sine culpa priuatur ecclesia pter scandalū. & cle. egro. c. tua de quo dicēdum vt per Io. And. ibi. Itē i dño ser ai qui noxā de. dit q cōpellitur emendare noxā vel dare seruum p noxa. insti. de noxa i prin Dy. ponit exēplū, cū fauore publice vtilitatis res au fert possessori & datur militi, qui virtuos è hebuit ff de euic. le. Lucius. ff le rei uē vē l. itē si verbe ratū. § præterea. Et vide in d. regula Io An.

a Non tentabis dñm.] & Mat. 4. & Luc. 4. & rō est qa sępe dam netur absoluendus qa cessente diuina dispositione in duellis præualet fortior, & ingeniosior, sic semper nō aperitur veritas. c. 1. & 2. de pur. vul. & ibi expresse prohibentur duella &c.

b XXXII. q. 2. dixit.] Ibi ē gl. in ver. suspitio circa fi. & gloss. in d c. si quis de gradu.

c C. significasti.] Nota vt recte intelligas q ed indicēdā purgatio nē de qua ibi nō sufficiebat sola cōfessio mulieris, Nā quidam

Et p fidei seruorū. 15. q. vlti. c. vlt. de coha. cle. & mu. cap. vestra, & per quęlibet opera pietatis. 22. q. 2. si q̃libet. Alia dicitur ignis purgatorum. Alia dicitur vulgaris quæ a vulgo est inuenta. & hæc fit cum ferro candente. aqua feruenti. Aut cum duello. & si eua sent illęsus fit immunis. & hoc prohibetur sub pœna mortalis peccati. 2. q. 4 nisi nam. & c. consuluisti & de purga. vul. p totū quia est contra id Deuteronomij. 6. Non tentabis dominū [a] Alia dicitur canonica a iure canonico inuēta, & hęc fit per iuramenti pstationē coram iudice & illis apud quos infamatus est, sic iurando super euangelia q tale crimē non cōmisit sup quo est infamatus, nec ad id operā dedit & huiusmodi, & dēt habere tot compurgatores quot indicenti purgationem canon causa videbitur attēta enormitate criminis qui sint bonæ opinionis, & non sit ueri simile eos periurare, & q eius conuersationē sciant, & sint eiusdem ordinis, si ē possibile qui simul iurent q credeūt cū verū iurasse. vel q bonum exhibuit iuramentum, hęc probantur de purgatione canonica per totum.

1 Quādo dēt indici canonica purgatio. Respond. q quando apud iudicē suum qs est infamat⁹ & infamia publica laborat, & apud graues & bonos viros, & non sit orta ab inimicis, tunc iudex debet præfigere terminū, vt si quis vult accusare compareat, & si accusator apparet audiat canonicè. Si vero non apparet, & infamia mala crebrescit. tunc procedat iudex ad inquisitionem, & si nullus apparet etiam denūciator, nec conuincitur, tunc compellat eū ad purgationem canonicam hęc not. Io. 2. q. 4. præsbyter. 2. & est gl. in uers. suspendat & per totū, & de pur. ca. per totum per doc.

2 Sed nunqd iudex ex sola suspitione poterit purgationem canonicam indicere. R. q si infamia non laborat. vt dixi non poterit, nisi forte fuerit accusatus. 2. q. 5. §. ecce qualiter. Vnde no. q verisimilis suspitio sufficit ad ind cēdā purgationē pdictam, licet non sit ifamatus, sed temeraria suspitio repellit. ex. eo. c. si qs de gradu gl. vltim. 2. q. 6. 1. c. Violentia autem sufficit. ad sententiam. 32. q. 1. dicit [b] no. Arc. 2. q. 4. omnibus. Inn. Host. i d. c. si qs de gradu. Limita hoc vt s. Prę sūptio primo verū i lęuib.

3 Vtrū ad dictum vnius mulieris sit indicēda. R. q sic, si infamia ex hoc apud graues resultat. c. significasti. [c] de adul.

4 Quæ pœna deficiētis in purgatione. R. q si accusef & idicatur sibi purgatio, si deficit punieẽ, ac si fuisset conuictus de symo. cap. de hoc, si vero p modū inqsitionis app̄r, aut denūtiationis, pęna erit arbitraria. Vt not. Goffr. Hostien. & Panor. in c accedēs de accu. Similiter dic, q si non præcessit aliquis modus agēdi neque per accusationē inquisitionem, aut denuntiationē, sed solum propter infamiam iudex inducit purgationem, tunc similiter si deficit punitur extraordinariè, & est casus d. cap. [illegible] ca

sacerdos & dor misse in ecclesiis cū muliere com ingata, quæ com fessa pōm suū & sacerdotē, cōcessit vt cōfessor posset hoc dicere, 1. ā pter di ctū istius mulieris fuit indicta purgatio illi sacerdoti, & q ibi. Primo qa mulier. cap. lorōs de ver. sig. Secūdo quia sole. Nam vni soli quentū cunque idoneus sit non creditur. c. licet de testi. Tertio quia erat particeps criminis, & psitebatur delictū suum vt in. c. 1. de cōfes. c. veniens. de testi. Sed ratione peccati audiebatur nō obstante, q turpitudinē sua cōfiteretur c. 2. c. cū [illegible] de con [illegible] en. &. l. de tutelle. C. de de in integ. rest. mi Sed dicto q sola confessio, participi criminis nō sic sufficiens ad causandā infamiā & ed indicendā purgationē ei qué dicit esse partici. pē vt no. in. c. 1. de cōfes. & in. l. C. de accus. Fallit tū rōne peccati. Et secundo qn infamia transiuit apud,

bonos & graues. Et tertio, si imminebat scandalum quia etiam sine alia infamia indicitur purgatio. vt cap. inter de purga. ca. Panor. in cap. qualiter & quã do. de accu. & no. d. c. significasti. Ex quo habetur, ꝙ tria mala ex peccato publico sacerdotis oriuntur, quia primo corda maxime laycorũ scãdalizãt. Secũdo uituperatur officiũ & ordo clericalis. Tertio ꝓstatur aliis materia & licentia peccandi, facit ad hoc. c. magnæ de uoto. Vide Panor. ad hęc omnia in d. cap. significasti.

a Et sic eũ intellige.] Quia scilicet suspenditur ab officio. Nam ibi nõ agebatur ad certã pęnã. Et alibi deponeret ut c. accedens. de accu. Pan. ibidẽ.

b Vt not in c. afferte. Et hoc allegat Panor. in d. c. accedẽs. de accusa. i 3. nota. Et ibi plene habes d materia istius. §.

c Minor tñ.] Intellige extensiue sed nõ forte intẽsiue. Vñ Aug. hic et ignis & si ęternus nõ sit, miro tamẽ modo grauis est. Excellit enim omnem pęnam quã unquã aliquis in hac uita passus est, nunquã in carne tanta inuenta est pęna, licet Martyres mirabilia passi sint tormenta & iuiti nequiter sępe sustinuerũt supplicia. Hęc ille, & habetur in capitulo qui in aliud 25. distin.

casti. de adul. Et sic cum intellige.[a] & aduerte. qa dicit Innoc. ꝙ cũ iudex hoc casu procedat ex pręsumptione ꝙ debet multũ tẽperare sentẽtiam. vt not. in c. afferte.[b] de pręsump.

PVRGATORIVM est pœna grauissima minor tamẽ [c] quã infernalis. vt patet. 25. distinct. c. qualis. de pę. di. 7. c. fi.

1 Qui sunt qui purgãtur. Rx. ꝙ illi q moriunt i charitate qui tamen non satisfecerunt pro eorũ peccatis in hac vita. 25. dist. c. qualis & c. sequen. quod ẽ palea.

2 Quomodo iuuãt animę defunctorũ. Vide j. Suffragia per totum.

PVRIFICATIO post partum mulierum nõ est necessaria, vnde si voluerint intrare ecclesiam vt gratias agant non peccant. Si tamen, ex veneratione aliquam diu voluerint abstinere. deuotio earum nõ est prohibenda. de purifi. post pat. c. vnico. ar. etiam in. c. ad eius. 5. di.

PVSILLANIMITAS opponitur magnanimitati per defectum, quia deficit pusillanimis a proportione suę potentię,[d] recusat in illud tendere quod est commensuratum suæ potentiæ, & sic est peccatum,[e] & tale qualis est

d Suę potentię.] Vt ieiunare ieiunia de pręcepto, audire missas & huiusmodi.

e Et sic est peccatum.] Quia illud quod contrariatur inclinationi naturali est peccatum, quia contrariatur legi naturæ, & unicuique inest naturalis inclinatio ad exequendam actionem suæ potentiæ commensuratã, patet hoc in rebus aĩatis, ergo hoc non faciendo peccat, & reprehenditur sicut seruus de talento abscondito.

f Quæstuari] Dña est inter quęstores & q̃stuarios. Nã q̃stuarij sunt d quibus hic, q̃stores uero alij sunt illustres, sic dicti, eo quia pecuniæ publicæ q̃rẽdæ ꝑ mundũ & ꝯseruãdę siue congregãdæ curã & solicitudinẽ habeant, & ad hoc creati erãt, & dicebãtur q̃stores erarij, ab ere. i. pecunia. ff. de orig. iur. l. 2. §. exactis deinde regibus. Alij dñr q̃stores sacri palatij qui libris principalibus legendis uacabant, nõ dico sententiis, qa illustres tñ illas legebãt uel dicebant, quia idã offm gerebãt in domo Imperatoris, talis ẽr candidat[9] principia dicebatur, & sic capit in ꝓœmio institutionum. Insti. & ff. de offi. q̃sto. l. 1. in fi. & ff. de orig. iur. l. 2. §. deinde Et de hoc est gl. in pręallegato ꝓœmio. in §. cunq. alij dicebantur quæstores parricidij, & hi erãt qui causis capitalibus præfecti vel ꝓpositi erãt. d. §. deinde. Et inde dr̃ ex q̃stor. i. ad quæsturã positus.

obligatio ad illud in quod tendere recusat, siue sit præceptum siue sit prohibitio. Secus si sit circa cõsilia, vt intrandi regionem, audiendi confessiones, vel prædicandi, quibus ex officio, non incumbit de necessitate, quia nec est peccatum veniale. hæc ex Th. 2. 2. quę. 133. & est filia accidię.

QVADRAGESIMA quãdo & quomodo fuit instituta. not. in ca. quadragesima. de consecra. distinctio. quinta vbi dicitur qđ a Christo fuit instituta, & vt decimam annorum deo reddamus. Quando est incipienda & a quibus abstinẽdum. Et qua hora comedendum. vide supra. Ieiunium. S. 7. & deinceps. Et pondera verbum nullatenus, quia sapit indispẽsationem &c.

QVARTA falcidiã vel trebellianica, vide Legitima. Quarta funeralis. Vide Canonica portio.

QVAESTVARII [f] dñr q discurrũt ꝓ eleemosinis, q nullo mõ recipi debẽt, nisi veras literas [g] aut apostolicas, aut diocesani ostẽdãt & ponit forma literarum.

g Nisi ueras literas.] Et sic no. ꝙ oportet ipsas literas esse ueras iuxta id quod legitur. & not. in ca. post cessionẽ. de ꝓba. Et nota bñ illum tex. c. cum ex. contra quæstuarios facientes magnas expensas in tabernis &c. examplum iu quæstuariis sancti Anto. & sancti spiritus, &c. Fuit enim hoc statutum propter eorum intemperantiam nimiam, de qua in dicta clem. en. abusionibus. Non habant tamẽ locum hæc in eis q proscripiis.

ipsis eleemosinas quærunt, vt in c. quiescamus. 41. dist & in c. non satis. dist. 86.

a Quod no.] Non permittuntur prædicare ꝓpter abusione quas faciebant, de quibus in d. cle. abusionibus.

b Mendaciosa] Dicitur ēt in d. cle. abusionib. Alias tres vel plures parētū vel amicorū illorū q eleemosinas cōferunt de purgatorio, vt asserunt mēdaciter extrahent, & ad gaudia paradisi ꝑducunt. No. mendaciter. ī. 5 tales aię dei iudicio reseruantur. c. qualis. 25. dist.

c Sint exempti] Vbi illi qui sunt nuncii ab hospitalarijs, & sunt cruce falso signati, si sūt layci excōicantur, si clerici ab officio & bñficio suspendūtur, de punitione cōtrariorū clarius habetur in d. cle. in § fina.

d Filia irę] Vt quādo ex ira quasi concipit odiū.

e Secūdę. q. 35.] ibi. n. tractatur de arcidia.

f Vt ē odium] De rancore. habes ī. iniuria. §. 6. Et rancor ē vitiū carnis, sicut mutor panis, & acor vini, Vñ dr̄ caro rācessit vel rancida est.

g Ratio] Secundū Vott. in 1. di. s. Rō vno mō dr̄ vis itellectiua. Et sic dicit Porphirius. Sumus. n. rōnales nos & dij, sed mortale adiū nobis separat nos a dijs. Scdo dr̄ rō forma constituēs hoiem seu modus cognoscēdi inquantum distinguitur ab An-

c. cum ex eo de pęni. & re. & si habet literas apostolicas non debent acceptari, nisi prius sint per episcopū examinati. cle. abusionib⁹. de pę. & re.

1 Verum tales quęstores sint permittendi prædicare? Respon. ꝙ no. [a] nisi solūmodo quòd in literis cōtinetur populo proponere. vt in d. c. cum ex eo & de hære. vt officium lib. 6. §. compescendi. & d. cle. abusionibus.

2 Quid si continetur in eorum literis, quòd in locis religiosis honestè & caritatiuè recipiātur. & ꝙ fideles ad eorum exhortationem conuocent? Respō. ꝙ nihilominus clerici, & rectores ecclesiarum non tenentur inuiti prædicta facere, qa tales literę quātum ad huiusmodi conuocationes sunt reuocatæ ipso iure. vt habetur in extrauaganti. cle 4.

3 Quomodo nō debēt in tabernis aut alijs locis incongruis manere. aut inutiles expensa facere. aut habitum falsè religionis portare, aut indulgentias vel alia mendatiosa [b] proponere habentur in dict. cle. abusionibus. & d. ca. cum ex eo.

4 Sed nunquid si publicè delinquant tales potuerūt ab ordinarijs puniri? R̷. ꝙ sic. licet sint exempti [c] de priui. c. suarum.

QVAESTVS dr̄ omne quod ex opera cuiuscunque descendit. ff. pro so. l. quęstus. gloss. prima lucrum.

RANCOR est displicētia ꝙ aliquem ꝓpter quā desiderat, vel quęrit quis malum alteri, & est filia accidię quando procedit cōtra aliquem eo ꝙ inducit eū ad bene operando. Aliquando filia irę, [d] & ē peccatum mortale, si malum quod alteri quærit, vel optat est quid alicuius importantiæ, & cum deliberatione voluntatis, vt elicio a Th. 2. 2. q. 35. [e] limita tamē vt supra. Odium [f]

RATIO [g] habet tripli cem gradum in homine s̄m Phil. 1. R̷. Primus est ante complecum septenniū, vbi non intelligit nec per se nec ab alijs capere pōt, & iō illo tpe nulli contractui est opus. Secundus gradus est cum ab alijs capere potest licet imperfectè, sed ipse per se non sufficit ad intelligendum, & istud est in fine primi septēnij regulariter, & tunc potest promittere aliqua ad quæ natura inclinat, [h] non tamen cum obligatione ꝑpetua. Tertius est quando ab alio capere potest & per seipsum considerare, & istud est in anno pubertatis, & tunc potest se obligare quo ad personam scilicet ad votum religionis, matrimonium & huiusmodi

gelicis speciebus, quia cū discursu intelligit, & sic dr̄ rōne. dicit Aug. li. de dīa spūs, & aīæ. In prima sensus mutabit imaginatione, imaginatio in rō in intellectū, intellectus in intelligentiā, intelligētia in deū. Tertio mō accipitur ꝓ diffinitione alicuius entis. Sicut in multis locis hoc vocabulo vtitur Scō. Itē a Iuristis capitur rō, ꝓ scriptura editi cā negotiationis mutuæ de datis & acceptis, s̄m Azo ī sū. de eden. Secus si sibi cōtinetur de pignore tñ vel de mandato tñ vel constituta pecunia tñ. Capitur ēt rō dū dicimus rōnē eē reddēdā de oib. arg. c si. qñ de rescri. qa testis dictum nō valeret, nisi cām sine rōne sui dicti redderet si q̄ratur ab eo. 2. q. 5. in primis. Nā rō pro causa sumitur. Et similiter illud qd rōne caret extirpare necesse est. 78. dist. corripiatur. Prælat⁹ etiā debet esse paratus reddere rōnem oi pos̄ ēti. 1. Pe. 2. §. ecce in fi. 36. dist. l si qs § se l interdū. ff. de relig. & sum. fu. Accipitur ēt ꝓ rōne reddēda de gestis Accipitur tamen hic ꝓ vsu intellectus, siue liberi arbitrij quando, scilicet hō, ex vi intellectiua sibi indita pot discretè cognoscere.

h Nā inclinat] Vt si promitteret subuenire pauperi. Nā ad hoc natura iclinat. Iob. 31. ab īfātia &c.

reddere debita obseruare Ꝯtus & huiusmodi.

a R. finalis] Rō legis debet eū lege cōiecturari, et si in ea non sit expressum. Pa. in c. translato. de consti. in fi. in c. ad aud entiam. de deci. in c. propo uit. in c suggest im. & in c. vt debitus. de appella.

b Actores] Actor est q agit, & pulsat aliū re aliquā ab ipso pe ēs in iudicio. ff. de iudi. l. in trib ff. finium reg. l. iudiciū. Quia in oib iudicijs quē, qs actor sit. Et sic ē ille q ui suo noie agit, vel cōstitui tur ad agēdū, vel defendendū cās uniuersitatis vel alterius. ff. qđ cuiusq; uni ier. no. l. item uerborū, §. decuriones, vel actor dr q constituit a tutore uel curatore an le li tē cōtestatā C. de procura l. neque tutores C de a ctori. & tutor. & cura. dam. in rubro & nigro. Et actor debet cōsti tui cum decreto uel ad li es præsentes non futuras gl. in d. c. vni co de obli. ad ratiocl.

c Procuratores.] procuratores di uersi. Nā alius datur ad negotia, & quo est sī ālis ci tulus. ff. & C & ex de pcu Alius ad lites. ut l. 1. ff. de procu. Et iste pōt & dici actor sm gl. in c. unico hic allegato.

d Alia cā.] Quia enim facer ordo nō impedit quin teneat creditori satisfacere meri to ab ordine suscipiendo repellendus.

e Vel curā legitimā.] Quia. Ite netur ex eo quia forte est agnat, necessaria qui di sed quo ad exteriora nō nisi in si 25. ann. Ratio finalis [a] est anima legis. Vide Lex. §. 4. ver. septimus, & facit. cap. erit lex 4 dist. & quomodo cognoscatur qñ rō ē finalis, vel impulsiua. Vide supra. Causa. §. 1.

RATIOCINIA sūt redditiones rationū ad quas quis obligatur ex administratione reipublicę vel priuatæ. Nam sunt quædam ratiocinia publica quib. obligantur officiales curiæ ex administratione aliquarum ad rēpublicam pertinētium. vt C. de episco. & cleri. l. officiales. Quædam dicunē priuata quibus obligatur homines ex adm nistratione rerū priuatarū, vt tutores curatores, actores, [b] pcuratores [c] executores, ex de obli. ad ratio. c. vnico.

1 Verū obligatus ad ratiocinia possit ordinari. Re. q post dimissionem, administrationis. si ē obligatus rei publicæ ex administratione, pmoueri nō pōt añ reddita ratiocinia. ca. pterea. l. dist. Secus si esset obligat ex mutuo vel alia causa [b] l. rescripto. §. debitores. ff. de mu. & ho. C. de episco. & cler. l. quisquis emēsis, si vero ē obligat personæ priuatæ, tūc si tenet de dolo & fraude & cōstat, repellitur. Si vero cōstare nō potest, vel tenetur ex alia culpa, sic potest promoueri, in officio autē administrationis existeas aa possit promoueri. Mihi placet opi. Innoc. in d. capitulo. vnico. vbi dicit quod si quis agerat tutellam vel curam legitimā, [e] vel necessariā a legibus sibi impositam, vel etiā suscipiat, aut miserabilium persona rum, aut ecclesiæ pcuratione, seu administrationes, & maximè cū licētia episcopi, q non impedit ordinari [f] cū possit talis suscipere ēt ordinat, alias aut phibetur. [g] 51. di. per totū. & d. l. officiales.

2 Sed nunquid magister scholarium, vel alius famulus qui iurauit per annum seruire, poterit religionem intrare. Respo. qđ sic, secundum Hug. 53. distin. c. legem [h] licet dicat quod nemini consuleret Hostien. titu. de obliga. ad ratio §. quis obligatur. ver sic. nunquid autem, dicit qđ tutius ē implere qđ iurauit, nisi obtineat licētiā, quam si non vult dare poterit intrare autoritate. c. peruenit el 2. de iureiur. Addo qđ etiam liceret, qñ imminerent sibi periculū mortalis peccati.

licet compellitur a iudice, & sic uocatur tutor datiuus uel potest dici quod utraque est necessaria.

f Ordinari] Nisi a iud obsistat. vt dicit glo. in d. c. vnico in ver. ratiocinia.

g Alias autē prohibetē, hæc est sola gl. in d. c. unico i uersic ratiocinia q'q dicit omnia quæ hic ponuntur, & quod dici tur hic de executorious intelligēde de illis q lēcta præcepta exe cuti fuerunt q pmoueri nō possunt. ca aliquin. tos. 51. dist.

h C. legē] Non videtur multum facere ad propositū, sed tu uide gloss. in c. præterea. 52. dist. quæ examinat hanc qōnem & tandē concludit cum Hug Addens qđ monasteriū non tenetur ad satisfaciendum nisi tantum inquātū peruenerit ad illud uel si pp hēreditatē ad monachum pertinentem pinguius ef ficeretur Loquitur in casu quo ingrediēs ad alia qđ teneretur. Addēs i fi. qđ monachus ille pmissioni satisfacere posset i monasterio existens. Da tñ offm diutiū nō dimittere: hoc gl.

i Pignoris.] Exēplū habuit quis uestē uel domū

3 Verum obligatus cā pignoris [i] possit promoueri Respon. secundum Host. quod non ante redditam rationē. ar. c. significante. & capitulo. cum contra de agno.

4 Verū filius vsurarij possit pmoueri. Re. sm Host. qđ non si succedat, nisi clamores patris emendet vel hęreditatē repudiet. ar. tua nos. de vsu.

RAPTOR, pprie dicitur qui rapit res immobiles. Prędo vero res mobiles, vnde rapina dicitur in rebus immobilibus

bus Depredatio vero im mobilibus & se mouentib' vt animalibus & hmōi se cundum Ioan. And. quem sequit Pa. in c. 1. de rap. 1. not. q̄uis vt plurimum ꝗ uoce sumātur, & fit rapina cum quis publicæ & violē ter rapit. vt i c. pœnale. 14. q. 5. de hoc vide institu. de vi. bo. rap. post prin. & gra uius pđm q̄ furtū vt d. ca. pœnale.

1 Vtrum raptores largo modo [a] ꝓ quibuscunque publicè & violēter res alie nas depdantibus iam mo· biles quā immobilis possit recipi ad confessionē nisi restituant rapta vel quę cō busserunt, destruxerunt de populauerunt, aut alio mo do damnificauerunt ꝓxi mū sicut tenētur. l. duobus. §. si qs iurauerit. ff. de iure iur. & l. cū te, nō solum. C. quod me. causa. Rꝫ. tex. i c. super eo. de rapt. sic, ꝙ qui cunque surrexerit. in rapi nam siue ecclesiarum vio lationem, & manifeste fue rit depręhensus, nisi prius ablata restituat (si pote rit [b]) vel emendandi ple nam securitatē fecerit: pœ nitentia beneficium ei pœ nitus denegēt. Si vero vs que ad obitū in cōtumacia sua durauerit & in extre mis positus remediū pęni tentiæ postulauerit humili ter, si emendationē, vel e mandandi securitatē præ stiterit ei pnia & ecclesia stica sepultura cōcedatur.

2 Qui autē in sanitate ob stinata mēte non emēdaue rit, & i morte securitatem præstare nō poterit, si de peccato contritus fuerit, viaticum non denegetur, & sic nec confessio & ab solutio, sed tamen nullus clericorū sepulturę ei' in tersit, nec eius eleemosynā pręsumat accipere, licet sit sepeliendus in cimiterio. Et quicunque clericus vel presbyter cōtrafecerit, de bet deponi ab ordine irre cuperabiliter. s. sine dispen satione & beneficio care re ecclesiastico. hæc in d. ca. super eo. [d] Si vero non sunt manifesti, poterunt re cipi ad concessionem, sicut alii peccatores ſm Abbatē in d. c. super eo. & etiam li cet essent manifesti si ta men moniti nunquam fue runt secundum Host. in d. cap. super eo. dūmodo sint dispositi restituere, vt te nentur.

3 Quid de raptoribus de prędatibus romipetas vide s. excōicatio. 5. Casu. 19.

4 Verū raptor virginis sit puniend' pœna l. unicę. C. de rap. virg. Rꝫ. Pan. in c. cū causa. de rapto. quod si pręcessit tractatus determina tus de matrimonio, & ob hanc causam adducit non committitur pœna de iure canonico [e] cui stat' i hoc. Si vero pdictus tractat' nō precessit, etiā si puella fuit voluntaria [f] cōmittiē pœ na. 27. quæstio. vltima. cap. lex illa. [g] argum. 36. q. 1. §. lex hæc in fi. & obligat ad

in pignus, pdit vestē vel collegit fructus ex domo &c. sed tex. hic allegati loquūt̄ d̄ re mobili pignorata

a Largo modo.] Scilicet ut comprehendi rapinā & prædam, quia raptor rerum dī qui bona aliena ui capit aperte. ff. ne quis eū qui in ius. l. sed eximendi, & sic ēt ē raptor hominum maxi me mulierum.

b Si poterit.] Quia elias in · nēs est actio qua excludēt inopis debitoris. ff. de dolo. l. nam his ca. odoardus de solu.

c Licet sit sepe liendus.] Scđm pa. ibi sup gl. in uerſ. sepulture li cet qdā ꝰ, si pñt nāque isti rapto res manifesti & non satisfaciunt pęnitēs denegāt sepultura quia i peccato mortali decedunt, si saltē pstant securitatē sepelientur in cē miterio cum cle ricis, si uero di stulerit usque ad mortem nec po terint dare secu ritatem habet lo cum iste tertius casus

d In d. c. sup eo.] Et ita loqtur. ca. li his. de rapto.

e De iure cano nico.] Ratio est qa matrimoniū debet esse liberū & puella nō po terat libere ꝯhe re in domo parē tum eis reniten tib. vñ ius cano nicū considerat libertatē mrimo nij, lex uero ciui lis cōsiderauitd̄ lēctū raptoris & deceptionē mu lierum vnde ha buerūt diuersos respectus & sic ꝓpt̄ ua iura sunt diuersa quam cō traria sed in ma trimonio & in accessoriis stan' iuri canonico e.

pen. & fi. de secundis nuptiis, unde hodie multum dubitari potest nunquid procedat ius ciuile quod aufert bona delata rapte quia contraxit matrimo nium cum raptore gloss. no. in capitul. cum secun dum de hære. libr. sexto. tenet quòd sic sed potest dubitari an illa gl. sit uera quam uis ius ciuile tollat lucrum quod alia con tulerat mulieri, tamen quia in terdicitur matri monium & tol litur libera fa cultas contra hēdi cum rapto re videtur ho die de iure cano nico non proce dere illa disposi tio. de quo per Fede. de Sen. con si. 35. circa quod tamen considerā dum esset hoc Panor.

f Etiam si puel la fuit uolunta ria.] Et ratio quia uiolentia infertur parenti b' & dato quòd parentes ignora rent uel forte non erant super stites, tamen cō mittitur pœna ex eo quia mu lier non potest se raptui com mittere, sicut nec committere crimina qa suo rum membrorū non sit domina. l. liber homo. ff. ad l. aquil. & ca. significauit, de corpore uitia. Item quia puel la semper præsu mitur extorta & decepta, quare ille consensus ui detur extortus hæc Panormi. & habentur ista in iuribus hic alle gatis

g Lex illa.] Ha betur etiam ista lex. 36. quæstio ne. secunda. lex il la.

restitutionē, non solū subtracti, sed etiam lucri quod habuisset ille sub cui[9] ptāte erat ſm dñm. Io. de platea Insti. de obligatio, q̄ ex delict. nascuntur. §. Interdum.

RAPINA fit. Primo ī naufragijs. Secundo ī pedagijs. Tertio ī quæsitis alijs & similibus. Quarto ī bello. Quinto in extorsionibus officialiū plus debito.

1 Verū dominus agri [a] vel territorij teneaē de rapina in eo facto. Respo. Pa. in c. licet. [b] de resti. spo. q̄d si fuit sciens & potuit ꝓhibere & non prohibuit, sic teneē. [c] l. 1. C. de fal. mo. §. domus. Secus si nō potuit prohibere. l. §. is autē. ff si fa. fur. fe. dica. Et idē dic de villa & castro, & hæc ē cōis opi. secundum Bar. [d] in le. ne qnid. ff. de icend. rui. & naufra. Ciuiliter tamē teneē, nō criminaliter ſm p̄dictos. [e]

2 Sed nunquid stabiē iuramento super quantitate rerum amissarum robato. R. cōmuniter tenēt omnes legistæ in l. si quādo. C. un de vi. & Pa. i c. super eo. de his quæ vi. quod vbi quis conuenitur ex dolo alterius, non admittitur probatio per iuramentum in litem, sed quando conuenitur de dolo suo, sic creditur iuramento allegantis damnum, propterea dicit, vt recitat ibi Panor. dicit Innocen. in dicto ca. super eo quod dictum. c. habebit locum in qualibet vi cōpulsiua, ablatiua expulsiua, turbatiua, & inquietatiua. Ex quo infertur quod si probo furtum vel rapinam cōtra raptorē, stabitur iuramēto meo de quātitate rapta. Et no. quod furtū vel rapina probatur socios familiares & huiusmodi.

RATIHABITIO Vide supra. Consensus. §. 4.

RECONCILIATIO ecclesiæ vide cōsecratio ecclesiæ §. 4.

RECOMPENSATIO vide compensatio.

RECVSARI p̄t iudex delegat[9] ex multis causis vt no. Pa. i c. accedens. [f] 2. vt lite non conte. i 1. no. Primo quia cōsanguineus aduersarij. Secūdo quia cōmensalis ipsius. Tertio quia oriundus de eius terra & eodem districtu. Quarto quā do non potest haberi accessus ad iudicem nisi per terram inimicorum. Quinto quā do loquitur in aure, & familiariter cum aduersario. Sexto quādo ī alia cā litigabat cū eo. Istud no. Pa. in c. 1. de iudi. in 1. no. vbi ꝓ pulchra. Septimo qñ est imperit[9] & habet assessorem suspectum ibidē Pan. [g]

1 Vtrum protestatio de non acceptando eum tollatur per contrarium factum. Respon. Panor. in capitulo. vnico de litis cōtest. quod non nisi factum contrarium tollat protestationem propter intellectum alium intermediatum, verbi gratia. Interrogatur an vero sunt quæ continentur in libello. Respondit reus. Respondebo cum protestatione, quod non intendo contestari litem per hanc responsionem, & sic respondet non contestatur per istud factum contrarium, secus si his dictis diceret iudex, non admitto hanc protestationem, & postea ipse reus responderet sine protestatione repetita ad libellum, tale factum contrarium tolleret protestationem lis esset contestata. Secus si iterum repeteret, & ego protestor nolle contestari litem quia nihil medium interuenit, & pro hoc facit clementina vnica. de dolo. & quod dicitur de constitu t o. capitul. cum M. & l. vbi repugnantia. ff. de regu. iur. & in capitulo. solicitudinem.

[a] Agri.] No. agri q̄ nō solum dominus vniuersalis sed etiā dñs agri vel possessionis ī quo malefiē est cōmissum teneē si potuit ꝓhibere sic nota. Bart in d. l. ne qd de icend. rui nau. & dicit ſm glo. ibi ꝙ teneē in simplum, & est mirabile, ſm eum, cū alias sola scientia nō faciat quē teneri de maleficio nisi interueniat l. si. sus. vt l. ff. si fa. fur. fe. & ibi Bar. & i l. si sciente. ff. de paric. & dñs castri intelligitur scire qñ maior para vniuersitatis palā factum scit l. ꝙ maior ff. ad municipales. & l. aliud. §. refertur. de reg. iur.

[b] Pan. in c. licet In. 2. col. ver. ad secūdū vbi ponit hūc. §. ad literā.

[c] Sic tenetur.] Quia nō debuit pati vt maleficium committatur super suo.

[d] Scđm Barto.] Glo. tamē i ver. vitijs, per illum text in §. qm̄ vero. in auth. de ecclesiasticis. titu. col. 9. dicit no. ꝯ ptātem, q̄ totam villā punit, sed pōt dici ꝙ intelligiē qñ villa est ignorans.

[e] Scđm prædictos.] Vbi ēt d. Ant. ī d. c. licet, & ē primū. c. illius tit. & Io. de ligna. & Bar. vbi supra criminaliter vero non tenetur nisi in casibus de quibus per Bar. ī l. sciendū ff. pe prēuari. Qualiter autē teneat illi de vniuersitate & qualiter debeat imponi collecta vide Bar. in d. l. ne quid.

[f] Pan. in c. accedens.] Vbi existimat istas cās & loquitur de iudice simpliciter, & sic posset procederēt etiam in ordinario.

[g] Ibidē Pan.] scilicet in d. ca. 3. in 7. colu. ver. & ſm hoc, & vide ēt eundē Pa. in ca. cum R. de offi. deleg.

a Solicitudinē.] s. protestationē tolli ꝯriū, factū respondetur, ꝙ ꝓcedit nisi facti sit multipliciter intelligibile & ſcūdū vnū intellectū factū nō est ꝯriū protestationi secundum alium. Ita Pa. vbi supra.

b. Factū aliud.] Tunc uō sunt contraria & sic nō tollit vnū ꝑ aliud qꝛ animꝰ ꝑ: ab actu separari secundum eum.

c Quasi ꝯctus.] Per quem qꝛ obligat instantiæ quare si reꝰ rñdit negādo & ꝑtestādo ꝙ nō habet animi contestandi dr̄ habere animū non quasi ꝯtēdi hę · Bar.

d Defendit eū.] aliud exemplū. vt si dico. Cuibis legauero semel legatū esse volo iuuat hoc l. si quis i princ. ff. de lega. 3.

e Et alterius.] Cōcludit Bar. in l. pacta nouissima. C. de pactis ꝙ in actibꝰ, depēdētibus a uolūtate duorū ꝓtestatio simpl'r facta, q̄ nō respicit futurū, nō impedit actū factū ex interuallo Idē tenent cōiter alij ibidem. sed Bal. ibi. & in l. itē qa. §. fi. ff. de pact. tenet contrarium per text. i l. si ita scriptum. de le. 2. Sed rñde ꝙ loquitur l teltū, ꝙ debet fieri vno cōtextu leg. cum antiquitas. C. de testa. l. e. hæredes palā §. fi. ff. de testa. ergo nō pōt ibi dici actus ex interuallo fieri, ſm Saly. in d. le. pacta nouissimi.

f Et quod not.] Pan. ibi. 6. not. Cū dubitatur an aliqui interesse debeant electioni, & tempus instat fit protesta

nem.[a] de app. vel dic secū dum Bart. in l. unica. C. de lit. contest quod quando ꝓtestatio respicit unum & factum aliud. [b] Nam in litis contest. oritur quasi contractus.[c] Protestatio uero ordinatur ad tollendum istū quasi contractum, non autem responsionem. & sic sunt diuersa, & tunc per factum contrarium tollitur. Sed quando concernunt unum protestatio, & factum. utputa quia respondet, & protestatur quo animo non eūdi. tunc tollitur talis protestatio per contrarium factum, quia concernit idem factum Vel dic secundum Pa. in d. c. cū. M. ꝙ quādo protestatio fit in dependentibus a mera uoluntate protestantis. valet protestatio ut si dicat nolle. aliud dicere contra fidem & postmodum dicit protestat.o defendit eū. [d] 24. quæstione. 1. hæc est fides. Si uero dependet a uoluntate protestātis & alterius [e] aliter consentit ualet. ca. cumana. & quod ibi no.[f] de elec. & c. fi. de con di. appo. [g] Si uero non consentit nec est iusta causa ꝓtestandi non ualet. Secus si subesset iusta cā, puta metus uel uis, puta uis contra ham alias interficies me, protestor quod quicquid dicam facio animo non cōtrahendi, & ualet. [h] 31 q. 2. lotharius. Similiter quādo iudex delegatus non consentit recusationi, & si non compareo excommunicabit, de facto compareo cum protestatione de non consentiendo in ipsum ualet, nec comparitio præiudicat, aduerte tamen quòd protestatio debet præcedere actum super quo fit ut ff. de concub. l. in concubinatu.

REGVLARIS dicitur qui ad uiuendum regulariter est astrictus, siue sit monachus siue canonicus regularis. de sta. monachor. capitul. quod dei timorem, siue si: clericus siue sit laycus, licet laycus non posset recipi in canonicum. Et sic oportet eum esse clericum. ut in cap. 2. de institu. tamen potest recipi in conuersum. de elec. c. cum ex eo. li. 6.

RELIGIOSVS dicitur tripliciter. Primo largissimè, & sic est quilibet Christianus. unde in capitul. pro humani. in princip. de homi. lib. sexto. dicitur Christiana religio. Secundo largè, & sic comprehendit omnes clericos seculares, & omnem Christianum honestè uiuentē, nam in eo ꝙ deo impendit debitā religionem pōt dicu religiosus, sic sequitur prima. quæst. 1. cap. nullus. el. 2. & 33. q. 5. quod deo hij salua religionis causa. arg. de uoto ex malca. [illegible] Tertio accipitur propriè [illegible] sus est qui professionem [illegible] ligionibus approbatis per [illegible] cam de uoto cap. quòd u[illegible]

tio, vt eorum voces si & inquantum.

g Et c. fi. ꝯd. appo.] V[illegible] In[illegible] ꝙ [illegible] videat ꝯsentire ſm ꝓtestationē alteriꝰ. Se[illegible] io mēsi[illegible]

h Animo nō ꝯtēdi, & valet.] Ex ho[illegible] infero, si vir ꝑsente muliere & consentiēte, aut saltem non ꝯ[illegible] te ꝓtestatur nullo modo se velle eam habere in vxorem, & si in futurum venerit ad verba mr̄imonij [illegible] protestatio releuat nisi sequtur copula secundū Doct. in ca. tua nos & d. Ant. i c ven[illegible] de spo[illegible] & [illegible] in c. ꝑ tuas [illegible] fi. de ꝯd. app[illegible] intellige qd̄ [illegible] eo copula, [illegible] sol i est seq[illegible] sec' si [illegible] set. ſm d. A[illegible] & Pan. [illegible] a nos, & [illegible] gl. ꝙ ꝓ [illegible] cepta in [illegible] nō im[illegible] [illegible]

sentis. li.6. & talis ꝓpriè dr̃ religiosus, & religiones approbatę sunt quatuor.[a] Prima Basilij. Scd'a Benedicti. Tertia Augus. Quarta beati Fran. no. Laudu. in cle. qa regulares, de supplē. neg. præl. Sub istis militant oēs propriè religiosi. Exceptis Cartusiensibus qui habent sua statuta.

1 Vtrū dispositio odiosa cōcepta erga regulares seu religiosos extendat̃ ad fratres de tertio ordine Beati Frācisci & huiusmodi? ℞. Pa.in ru.de regu.ꝙ non,qa tales propriè non dn̄t religiosi,vn̄ potius eorū regula est qdām modus bene viuēdi, licet si approbatus per Papam & ideo solum ꝯprehēdet illos q tria vota substantialia ꝓmiserunt.in religione approbata s'm Ioan. An.in gl.1.[b] & 2.[c] cle.1.de decimis,[d] & hoc verum nisi addat̃ aliud, puta quicūque religiosi. Nam tunc ēt comprehenderentur hospitalarij Ierosolimitani q non pñt ꝯhere m̄rimoniū, & promittunt obedientiā superiori, & non pñt retrocedere ab illo statu,non tñ cōprehenderent alij hospitalarij q vtunt̃ m̄rimonio, licet portent certū habitū, qa non sunt religiosi, nec stricto nec largo modo. in fauorabilibus vero bñ comprehendunt̃ pfati fratres, qa largo mō videntur sub regula ratione promissionis factæ superiori eorum.

2 Quid de inuenientibus nouū ordinē? ℞.quod non sunt religiosi,nisi a Papa expressē approbentur, qa cū sit prohibitum nouum ordinem vel religionē inuenire.vt in ca. religionum. de re ab.domi.lib.6. Iō non religiosi, sed poti' irreligiosi sunt censendi tales, & hodie excōicati ipso facto p extrauagantem Io. 22.quæ incipit.Sancta Romana.Recitat Pa.in c.fi.de relig.domi. in 1. no. Et vide etiam eundē in c.2.de fo compe.

3 Religio beghinarū reprobatur & omnes eam sectantes sunt excommunicati ipso facto, ac religiosi dantes eis auxilium, consilium,vel fauorem in pręfato beghinatu.cle.1.de religio. do.& no.qđ sorores tertij ordinis sancti Francisci non sunt illę beghinę.vt no.glo.in ver. obediētiam,ibidem,cum habeant regulam approbaram a sede apostolica, & multominus Sorores Sanctę Clarę.

4 Quis potest effici religiosus? ℞. ꝙ quilibet qui non habet aliquā de infrascriptis. 8. conditionibus, quarum prima est ætas immatura.[e] đ quo dic vt supra.Nouitius.

5 Secunda seruilis conditio. Seruus qppe sine consensu domini non potest intrare religionē.ar.43.d.c. nullus episcoporū. Præscribitur tamen triennio a religione quæ hoc ignorat,si dominus scit, & non repetit.[f] 16.quæst.2.si quis incognitus. Iste tamen si reperatur a domino, religiosus erit secundum Hug.ibidem.ar.27.qō.1.de viduis, & religioni tenebitur quantum in ipso est, & si manumitteretur non posset contrahere.Nec obst.cap.quidam.[g] de conuer. coniu. quia ille qui habet vxorem non potest obseruare castitatem ea inuita,& sic religiosus esse non potest, sed seruus sic, quia non requiritur corpus liberum, vt sit monachus, cum in domo propria quis possit esse religiosus di. de viduis.

6 Tertia debitorum obligatio.qui enim debet aliquid alteri non potest illud licitè prætermittere,vt religionem ingrediatur. 53.d.c.generalis. Si tamen sit debitum pecuniæ,vel t[illegible]lis d[illegible]or non habe[illegible] vnde satisfaciat tunc faciat qđ p[illegible] cedat bonis suis creditori, & sufficit, ꝓpter pecuniam

a Sunt quatuor] Archi.flor.in 3.parte tit.16.

b In gl.1.Ibi ē] ꝙ religiosi solū cōprehenduntur sub illis pœnis de qbus ibi sed non clerici seculares.

c Et 2.] Ibi dē qđ cōprehēdunt hospitalarij, ꝓꝓ verbum qcūque.

d De decimis] Ibi dec dit. qō.f. p Pa. đ eo q portabat cartū habitum cū cruca in pecto. an possit exercere offi iu prioratꝰ,stāte statuto, ꝙ religiosi ad tale nō admittatur officiū.Qui dicit qđ sic , nisi adderet verbum qcūque, licèt qdā ꝯ,vt statutum aliqd operaret.

e Aetas immatura] Quidā repħēdit angelicā di.ꝙ d.c. qa in insulis est abrogatum p proœmium. li.6. circa fi. dū dicit nullas alias ꝑter illa &c. & ꝙ Pet. đ palu. & arc[illegible]iepis. flo. hoc dixarūt,& Ioā An.in d.c. qa insulis investigauit & nunquam inuenit ꝙ seruaret. alibi. d.c. Sed tñ deo ꝙ in proemio. lib. 6.dicit oēs decretales æditas annullat ꝑter ea q̄ sūt in volumine Gregorij.9.patet ibi in gl.1 ver. voluminis,ergo nō ē abrogatū.& Pa. in d.c. qa in insulis nō dicit ꝙ sit abrogat imo legitū ipsū & multa pulc[illegible]ra ibidē. Et si Pe.de Palu. & Archiēe. florē. dicunt esse abrogatum. d.c.oportet ꝙ pbēt quia erubescim' cū sine.l.loqmur, ergo irrationabiliter reprehendit angelicam.

f Nō repetit] Si putatur añ iriennium,dabet đ impunitate assecurari.

g Nec ob.c.quidā] Ibi est.n.casus de eo.q inuita vxore intrauit monasterium & fuit repetitus, ipsa mortua nō pt aliam accipere, licèt non teneatur religioni.

a C. licet de regu.] Vbi no. per Pa. in 1. no. q̄ priuilegiū p̄ q̄ possit iuri diuino, vel inspirationi diuinæ præiudicari est strictissimè intelligendū etiā si nihil operaretur vt ibi.
b In alijs aūt] Vide Host. de obli. ad rō. §. qs obligatur ver. nū quid autem.
c Voto hēret] Vide S. Tho. 2. 2. q. vlt. ar. 6.

enim non obligat persona liberi hoīs sed tm̄ ad recōpēsa. Vnde licet ei reb⁹ suis exhibitis religionem ingredi, nec tenet̄ i sęculo remanere vt procuret vnde soluat debitū, si modo ex zelo dei & feruore charitatis hoc facit q̄a spūssācti auctoritate hoc facit, cui nemo p̄t resistere. 19. q. 2. duę. de regu. licet. Si tn̄ monasterium q̄ ingreditur aliquid acqreret p̄ successionē hęreditariam, vel p̄ donationem, aut legatū rōne ipsius solum, sic tenetur satisfacere quantum se illud extendit qđ habuit eius occasione solummodo. ar. c. si qua mulier. 19. q. 3.

7 Verum talis tenetur in religionē laborare vt creditorib. soluat. ℞. quidā tenent q̄ sic. Sed contrariū credo cum ex toto sit religioni subiect⁹, ita q̄ nō est momētū in quo a prelato nō possit occupari, & nō habet velle nec nolle. c. si religio sus. de elec. l. 6. Itē si stetisset in sæculo & cessisset bonis nō teneret̄ laborare, vt satisfaceret s̄m Pe. de palu. in 4. d. 38. Ergo cū ex professio ne cedat bonis, patet quod non tenetur laborare, vt satisfaciat. posset tamen prælatus cum consensu monaster) hoc ei concedere, alias, non.

8 Quid si talis & cum iuramento ad tale debitum erat astrictus. ℞. idem per omnia dicendum. ar. c. licet. de regu. a

9 Quid si promisisset talis operari manibus. vt satisfaceret. ℞ s̄m Pet. de palu. vbi s̄. q̄ hoc non obstante poterit religionem intrare, sed si bona sua sufficiūt, satisfaciat ei ad interesse, & sic dic, de eo qui accipit vxorē quæ patitur aliquod interesse ex hoc quod debet ei satisfacere, si habet aliqua secundum eundem Pe.

10 Quarta ratiocinorum detentio. Vñ obligatus ad rōcinia religionē intrare non potest. 53. di. c. legem. Et hoc verū in obligatis perpetuo. In alijs aūt b secus licet honestum sit q̄ prius se expediant. Ex quo patet s̄m Gof. quod potestas q̄ iurauit regimen ciuitatis per annum, magister scholarium q̄ fīr iurauit legere per annum & hmōi. possunt intrare religionem. autoritate. c. peruenit. el 2. de iureiu. vide supra. Ratiocinia. de hoc. §. 1. & 2.

11 Quinta ē paterna subuētio. Et vt scias si potest filius intrare religionem dimisso patre cui tenet̄ subuenire. Exo. 20. no. s̄m Alex. in 3. parte sum. de quarto præcepto. qō. 4. §. 2. q̄ si parentibus nostris o[illegible] quia nostra necessaria sunt ita qđ sine ipsis sustentari non possunt. tūc non licet religionem intrare, si modo talia obsequia non inducunt nos ad aliquid agēdum quod sit contra Deum. & sic contrarium consulentes Pharisæi increpant̄ a domino Mat. 15. & sic secundum doct. intellige illud. c. si. q 30. di. Si vero eis non potest seruire vel debita obsequia exhibere sine ꝓprie salutis dispendio, tunc necessitudini generis diuinæ religiōis pietas antefertur. vt dicit Ambro. super Lu. & sic poterit intrare ipsis dimissis, & sic loquit̄ Hie. in epistola [illegible]odorum q̄ solū genus pietatis est in hac parte esse crudelem & Saluator Luc. 14. si qs venit ad me & non odit. Si autē non fuit in tali necessitate. sic filius (ipsis e[illegible]ui tis) pōt intrare. etiā si cum eis posset sine dispendio propriè salutis permanere. probatur. in. c. 1. & 2. 20. q. 2. Addit tamē Th. in 3. quoli. quæstio. 5. quod non [illegible]um pro indigentia maxima, sed etiam pro mediocri parentum, puta quia posset viuere, sed tamen cum notabili iactura & detrimeto sui status & conditionis suæ, puta quia oportebit eum mendicare, vel alijs seruire cum maxima indecentia sui status [illegible]tendus est ingressus religionis, etiam si ex voto haberet c & placet quando potest sine periculo salutis hoc facere.

12 Sexta est dignitatis astrictio, vt sunt Episcopi & alij superiores, qui sine licentia Papæ non possunt intrare. capitu. licet. de regu. Inferiores vero Episcopis possunt etiam inuitis suis Episcopis. vt 19. quæstio. secunda duæ, sicut sunt Decani. Præpositi. Archydiaconi. Archipresbyteri. Curati, & omnes alij inferiores Episcopis beneficium [illegible] debet conferri, nisi expresse vel tacitè professi fuerint vel appareat quod [illegible] tè voluerint vitam mutare. capi[illegible]. beneficium. de regu. li. 6. dicunt [illegible]

ce[illegible],

a Reliquū uero erit ipsius.] Gl. in d.c.beneficiū. in ver.portione. alle. Tancre dic. q licet illud reliquū fructuum debeat dari illi nouitio.tñ con. suetudo se hēt in Ωrū sed Ioā.An. in d.glo.tenet q tales fructus ser uabunt in utili tatem ecclesiæ, & hoc dixit an gelica š. noui. tius.§.12.Tu dic pro concordia ſm Ge.in d.c.be neficium,q post multa adducta hincinde. Dicit si monasterium pōt alere nouitiū sine alio au xilio q uera est opi Io. An.& ita loquitur angell ca š. nouitius.§. 12. Si vero mo. nasteriū est pau per,tūc seruabi tur opi. Tancre. q̄ sequtur Archi. in d.c. beneficiū & ita intellige, quod hic dicit angelica, & pa tet q hoc uoluit dicere, dum di. cit ut nō sit one rosus &c. Et sic non obstabit id quod quidā mo re solito mor dens angelicam adducebat dist. q angelica erat sibi Ωria, & non aduertebat ad uarba ipsius.

b Antecedit.] Vi de pulchrum ca sum matrimo. nium 4 §.17.

c Vi š.§.9.] Vi. de š. iuramentū 4.§.3. & quæ ibi notaui.

cētiā, quāuis nō obtineāt. vt in d.c.licet.

13 Sed cuius erunt fruct° bñficij ante professionem. ꝶ. q dēr assignari debita portio ipsorū fructuum ali cui qui seruiat pro ipso.vt i.d.c.bñficiū,reliquū vero erit ipsius.a vt nō sit onerosus monasterio.qd' itrauit tēpore ꝓbationis. 1 1.q. 6.de lapsis,quia nec ꝓpriè est religiosus de sen. excō. li.6. ver. quāuis ergo iure suo non debet defraudari. vt 15.qō.2.consaldus. not. Tanc.Bar.brix.& iterim re manet canonicus curatus vel decan⁹ sicut prius erat, nec beneficium vacat.

14 Septima matrimonij obligatio. s.post cōsumatio nem, nam tunc nō pōt reli gionem intrare,nisi ſm qd' dico Matrimoniū 4. intel lige etiā si copula est habi ta post.contractū matrimo nium,vel sponsalia.Sed nō si ante, q̄a sic nō impediret nec matrimoniū diceretur consumatum argu. ca. veniens.de spon. vbi patet q copula præcedens spōsalia nō facit matrimoniū. facit ca.verū.& cap ex publico. & c.ex parte.de cōuer.con iuga. q̄ requirūt consuma tionē. & illud qd' sequitur non quod antecedit. b

15 Sed quid de illo q iurauit aliquā ducere i vxorē,nunquid poterit intrare.Bñ.q sic autoritate. c.p venit.el. 2.de iureiur.&.c. commissum.de spō.in quo dicit tutius ē &c.Intellige quo ad opinio. ne de facto dicitur contra iuramentū dicitur contra iuramentum fecisse, non quo ad veritaté ſm Ricard.i 4.dist.38.ar. ti.7.q.2.ad tertium dic etiā vt supra.S.6.c

16 Octaua coactionis ipositio, nā oportet vt sit voluntarius, alr non tñt ing essus.de reg.c.1.20.q.3. plens.In religione añ' mi. norib vltra p̄dicta.8.requrunt alia scilicet q sit corpore sanus,legitimè natus,nulla v..l gari infamia notatus animo prōptus con petenter literatus,vel ad honestos labores aptus attamen si qs reciperetur deficiens in aliquo istorū teneret receptio, nisi sit.1. 2.4.5.6.7.vel 8.quę aliqando reddunt re ceptionem nullam vt patet per prædicta.

17 Quomodo debet quis ītrare,aut qua ī tentione.ꝶ.vt moriatur mūdo, & seruiat christo.12.q.1.c 2.

18 Vtrum quilibet debeat reputare uotū religionis ꝓportionatum suæ infirmitati. Respon.secundum Ricard.in 4.distinctio 39.ar.6.q.1.in corpore.in fin.qd' sic, nisi per certam coniecturam seu experiētiam sibi constaret de contrario, propter enim custodiam quæ magis adhibetur religiosis quam sęcularibus.Et propter bona exempla quæ vidēt ibi frequentius.Et pp bona verba quæ sequentius audiunt.Et propter maiores consolationes quas,diuina benignitas ob fauorē religionis,& ex S. societate infundit eis,efficitur eius obseruātia ꝓportionata in ipsa existenti,quæ proportionata esset remanenti in sęculo.

19 Vtrum quis possit ꝓfiteri in aliqua religione ita q liceat sibi retinere sua.ꝶ. Pa. in c.insinuante.qui cle.vel uo.q si qs simpliciter vouit cū tali conditione,vr in dubio q sibi reseruauet illa bōa, vt obediē tiarius monasterij, quia verba apposita in contractu debēt intelligi ſm naturā contractu.vt in l.si vno.ff. loca. etiam impropriatis verbis.vt ibidem in princ. & ī d.c. insinuante, secundum vnum intellectū,vt res potius valeat quā pereat. l. quotiens. ff.de verb.oblig.&c.abbate.de verb. sign. & sic erit religiosus,& præfata bona habe git ad vsum pro necessitate sua.Idem dic si profitetur vt in domo sua cum omnibus bonis suis moretur, vt not. Ber. Inno cen.& Hostien.in d.capi. insinuante, quia hoc non est contra substantiam monachatus,vt quis in certo loco moretur, aut de certis redditibus viuat,cū hoc possit supe rior cōcedere.c.cū inter.R.de ele.& si postea supior velit eū amouere poterit licet

non debeat, nisi ex iusta cã. Si vero voluit sibi referua re, vt ꝓprium ita ꝙ non sit locus ĩterpretationi, & tũc si fiat referuatio p viã con ditionis resolutiuè vel suspẽsiuè, sic viciaẽ actus & nõ ꝯditio. vt c. fi. de condi. apposi. & sic non erit religiosus. Similiter si fiat p pactũ, puta q̃a dicit aĩr nõ itẽ do ꝓfiteri, nec alio modo, q̃a hæc verba hẽnt vim cõ ditiõis.[a] vt dicit Bar. ĩ aut. ingressi. C. de sac. san. ec. in 2. col. verũ q̃ro ulterius. Si autẽ simplr̃ p viã pacti vel modi reseruat sibi ꝓprieta tem, vel facultatẽ contrahendi matrimonium, si facit trãsire professionem in aliam spẽm, quia vbi est pa ctum ꝯ natuiã ꝯtus & im proprietatis aliquaten' ver bis põt trãsire in alium cõ tractũ, fit interpretatio al terius ꝯtus. vt ẽ tex. no. in l. vbi ita donaẽ. ff. de dona. causa mor. & in l. cũ manu fata. ff. de contrahẽ. emp. & sic erit istę nõ religiosus ꝓ priè, sed oblatus monasterio, licet non in totũ, & sic obligabiẽ ad oĩa ꝑterq̃ ad reseruata, q̃ si verba non uitianẽ, vt fiat transitus ad alium ꝯtum, tunc pactũ ĩ ficit[b] ꝯtum in totũ in l. p seruum ĩ fi. ff. de vsu. & ha. iũcta gl. ĩ d. l. cũ manufato.

20 Vtrum intrans religionẽ ex causa inhonesta, puta vt eẽt abbas, vel meli' gau deret & hmõi teneaẽ, licet non consequaẽ suam inten tionẽ. ℟. Pa. in c. vt clerici de reg. ꝙ sic, quia effectus est religiosus hoc non obstãte. vt tenet gl. 1. ĩ d. c. vt cle rici, & facit bonus tex. cũ gl. ĩ c. qd' iterrogasti. 27. di. ad materiam. vbi est similis gl.

21 Quid de illo q̃ dolo inductus est ad religionem. ℟. ꝙ Nihilominus erit religiosus. de conuer. coniug. ca. ex parte. el. 2. & c. veniẽs. & c. dudũ. quod met. causa, cum dilectus. & ibi no. Ber. ĩ gl. fi. & Host. & Io. 20. q. 4. c. vlt.

22 Quid de illo qui timore mortis efficiẽ religiosus. Respon. quòd si timor inferatur ab homine, sic non est religiosus, q̃d metus causa prælatum, nec obligatur per tale votum nisi postea ratificetur. vt in ca. porrectum & in ca. si nobis. de reg. Et hoc intelligo quando talis timor infertur ab homine vt profiteatur, vel facit tale votũ, & sic loquitur & debet intelligi. d. capit. prælatum. quod me. cã. Si vero metus sit casualis seu naturalis, puta infirmus vel i mari tempore tempestatis, vel in periculo latronum, aut inimicorum, sic talis metus non impedit, quin sit obligatus religioni & voto.[c] Si modo deliberatè hoc fecit. vt in dictis. capitu. porrectum, & sicut nobis quia deus q̃nque tales timores immittit, vt conuertamur. 16. q. 1. reuertimini. de consecra. distin. 4. sanctum. in aut. vt non luxu. ꝯ na. §. 1. & hoc sequiẽ Ber. Hostien. & Pan. in d. c. sicut. Alij dicũt ꝙ si quã cito conualescentiam, vel euasionem periculi sensit contradicat, non tenetur etiam in metu casuali si votum fecit, alleg. c. ex transmissa. & c. vlt. de renun. Sed melioẽ opi. Host. & Pa.

23 Vtrũ allectus, blandicijs fit religiosus ℟. quod sic, & stare teneẽ, licet bona sua parentibus vel hæredib' remanere debeãt non monasterio allicienti. vt 20. quæst. 2. constituit.

24 Quomodo autẽ debeat profiteri, vide supra Professio. in princip. & quomodo tacitẽ induciẽ supra. Nouiti'. §. 12. Et aduer te quod tunc dicitur propriè quis intrare religionem, & effici religiosi cum profiteẽ tacitè vel expressè, quia verba sunt cũ effectu accipienda est. c. fi.

25 Ad quæ obligatur religiosus. ℟. q̃d ad obseruantiam illius regulæ quam professus est, nisi in casu. cap. non solũ. de reg. li. 6. vel quando solũ tacitè est professus, q̃a tunc solũ obligatur religionem in genere. vt. s. nouicius. §. 14.

26 Sed quæro vbi remanebit istę talis ob ligatus religioni ĩ genere p professionem taci-

a Cõditionis.] Vt puta si nauis ex Alexãdria ue nerit hæc est cõ ditio suspẽsiua. Resolutiua autẽ si dico. si nauis venerit nolo ꝙ matrimoniũ sit licet ꝓpriè hoc non possit dici resoluens. ut no. Pa. in c. fi. de cõ dit. appo. Sic in proposito dicit ille. si non concedit mea nolo esse monachus.

b Tunc pactũ inficit. Hanc materiam tractat etiã Pa. c. fi. de condi. apposi. Et uide Imol. in d. l. ubi ita donatur. Et ꝙ retentio uicietur, & nõ uicier. vide Bald. in l. quanquam C de ep. & cle. Et Anch. in c. fin. de regu. in. fi. vbi tenet ꝙ vicietur ĩgressus sicut ma trimoniũ. idem pal. in. leg. 1. §. ille. C. de la. tol. Et p eundẽ in. l. 1. §. pe. ff. de ver. ob. & Bar. consi. incip in primis considerandum. vbi plenè &c.

c Religioni & voto.] Rõ est, quia tales timor immittitur a deo, vt quis cõuertatur. & hęc not. Pa. in d. c. sicut nobis super. 1. glo. Vide ĩ. Votum 1. §. 6.

d Est opi.] Ho. Examinat Hosti. ti. d reg §. & qua liter. ver. q d si. e.

quior, & tenet vt hic.
a Se eē pfectos] S.Th. secunda se cundæ q.111.ar. 2. ad secundum. Archiepisc. flo.3. parte tit. 4. §.7. versic.sciendum etiam.

tacitam. Rx.φ debet aliquā religionē intrare, quā vult & potest. Si vero nullā inueniat,quę eum velit recipere,debet stare i illa i qua tacitam professionē fecit, ordo illa tenet eū recipere, ex quo passa ē tacitè eū pfiteri,vel si noluerit poterit i pprio domo remanere,& eē religiosus pfessus.27.q.1.de viduis.qđ limita.vt s̄.pfessio.§.1.

27 Vtrū religiosi teneanť eē pfecti. Rx.qđ nō nisi ea pfectione ad quam se obligauerūt,sed teneanť ad pfectionē tēdere sm Th. 2.2.q.86.ar.1.ad tertium,cū ɔ̄riať pfectionis contemptus. Vnde nō sunt mendaces quāuis gerant ab extra statū perfectionis, quia illud non assumunt quasi profitentes se esse perfectos,a sed quasi profitentes se ad perfectionem tēdere, vnde bene essent mendaces, si ab intentione pfectionis animū reuocarent.sm Asten.lib.6.ti.47.

28 Vtrū religiosus teneatur de pcepto ad omnia quæ continentur in regula quam pfitetur. Rx.Henr. de gandauo in 6.quol.q. 17.tenet φ cū quis simpliciter promittit aliquam regulā seruare,φ teneť ad contēta in ea oīa, ēt sub monitione sicut ad præcepta. Sed istud nō credo verum, quia sicsequereť φ monaci beati Benedicti obligareť ad oīa,cū dicat rła.c.cū de disciplina fratrum, φ si nouicius habita deliberatione pmiserit se oīa in regula custodire cōtenta,φ tunc recipiatur.Et hoc ē expressȇ cle.exiui.§.cum igit.de verb. sig.Et iō dico φ simplr pmittēs regulam, vel promittens sic (φ ē tutius vt faciūt minores) scilicet promitto seruare regulā fratrū minorum scilicet viuendo in obedientia sine proprio,& in castitate,quod talis nō teneť nisi ad tria vota sm φ modificata sūt in illa regula præceptoriè vel inhibitoriè, seu sub verbis æquipollentib',alias nō de præcepto sed de anno cōsilio. Et pro hoc est bonus tex. in cap.exijt qui seminat &c. de ver.sig. li. 6.Nam idem est dicere pmitto seruare regulam talem,ac si diceret pmitto conseruationē sm illam regulam Rx. sic intelliguť illa verba tam ex cōsuetudine uouentium quā recipientiū tamē magis cautū ē dicere,vt dixi, quod fratres minores seruāt. Addit S.Tho.2.2.q 86.arti.6.quod transgressio aliorū a præceptis positis a regula,vel oretenus factis a prælato,obligat solum ad mortale ppter contemptum regulæ,quia hoc directè contrariatur professioni,per quā quis vouit regularem vitam,vel dic secundū eundem Tho. vbi supra,φ religiosus teneť ad perfectionem tendere,cui contrariatur pfectionis contemptus,& ideo ē mortale. Et vt scire possit priusquam ad quid tenetur quilibet religiosus icipien.censui a regula beati Franci. quæ quamuis fuerit vltima ī executione,tamen est prima nobilitate,& perfectione,de qua dicitur in.d cle.Exiui. hæc est illa cœlestis vitæ forma & regula & in c.exijt q seminat,de ver.si.li 6.Hęc ē illa apud deū & patrem munda & immaculata religio,quæ descēdens a patre lumi num per eius filium exēplariter & verbaliter apostolis tradita,& demū per spiritū sanctum beato Francisco & eum sequentibus inspirata totius in se quasi cōtinet testimoniū trinitatis.Hæc est cui, attestante Paulo,nemo debet de cętero eē molestus, quam Christus passionis suæ stigmatibus confirmauit volens institutionē ipsius passionis suæ signis notabiliter insigniri, hæc ille.Cuius declaratio cum sit firma & certa,vtpote a spiritu sācto emanata a quo regulabatur sacrū cōsiliū Vienense in quo fuit declarata plenissimè,quod errare nō potuit circa pdicta, cū pertineant ad fidē & bonos mores,24.q.1.a recta ideo tutissimū in d.religione viuere, vbi non opinionibus hominū viuitur aut doctorum, sed sācti spiritus declaratione,& quilibet alius religiosus timoratus ex eius declaratione poterit scire, quomodo suā debeat intelligere professionem,& ad quę teneatur de præcepto,vel ne,dicit ergo tex. cle. exiui,de ver.sig ediiè in d.cōsilio Declaramus & dicimus,quod fratres minores nō solum ad tria vota nudæ & absolutè accepta ex pfessione suę regulę obligant sed etiam tenentur ad omnia implenda quæ sunt pertinentia ad hæc tria, q̄ regula ipsa ponit.Nam si ad hæc tria pręcisè & nudè tantū promittentes se seruare regulā, viuendo in obedientia castitate & sine p-

 prio

prio, & non ēt ad omnia contenta in regu li q̄ hæc tria modificāt aſtarenī, ꝑ nihilo & vanæ ꝓfereiēt hæc verba, ꝓmitto ſemp hanc regulā obſeruare, ex quo ex his verbis nulla oblatio naſcerēt. Nec tñ putandū eſt ꝙ beatus Frāciſcus ꝓfeſſores huius regulæ quantū ad oīa cōtēta in regula modificātia tria vota, ſeu ad alia ī ipſa expreſſa, intēderit ęqualr eſſe obligatos, qn potius apertè diſcernit ꝙ quo ad quędā ipſorum ex verbi tranſgresſio eſt mortalis, & quo ad q̄dam alia non, cū q̄dam ipſorū verbū apponat p̄cepti vel æquipolentis eidem, & quo ad q̄dam alia nō. Item qa p̄ter ea quæ expreſſè verbo p̄cepti ac exhortationis, ſeu monitionis ponunē in regula, nōnulla verbo imperatiui modi negatiuè vel affirmatiuè appoſito inferūtur actenus extitit dubitatum an tenerenē, ad iſta vt ad habētia vim p̄cepti, dicimus ꝙ licet fratres non ad oium, quæ ſub verbis imperatiui modi ponunē in regula, ſicut ad p̄ceptorū, ſeu præceptis æquipollentiū obſeruantiam teneantur. Expedit tñ ipſius fratribus ad obſeruandum puritatem regulę & rigorem, quo ad ea ſicut ad æquipolentia præceptis ſe nouerint obligatos, quę hic inferius annotantur. Vt aūt hæc quę videri p̄ñt æquipollentia præceptis ex vi verbi, vel ſaltem rōne materiæ, de qua agiē, ſeu ex vtroque ſub compendio habeantur. Declaramus ꝙ illud quod poniē in regula de non habēdo plures tunicas quā vna cū caputio, & aliā ſine caputio. Itē de nō portādis calciamentis, & nō de ęquitando extra caſum neceſſitatis. Itē ꝙ fratres vilibus induanē. Itē ꝙ ieiunare a feſto oīum ſanctorū vſque ad natiuitatē dñi, & in ſextis ferijs teneanē. Itē ꝙ clerici faciant diuinū officiū ſm ordinē Romanę eccleſiæ. Itē ꝙ miniſtri & cuſtodes pro neceſſitatibus infirmorū & fratribus induendis ſolicitā curā gerant. Item ꝙ ſi qs in infirmitatē ceciderit alij fratres debent ei ſeruire. Itē ꝙ fratres non p̄dicēt in epiſcopatu alicuius epiſcopi, cum ab eo illis fuerit contradictum. Item ꝙ nullus audeat populo pęnitus prædicare, niſi generali miniſtro, vel alijs quibus id competit fuerit examinat⁹ & approbatus, & ad hoc inſtitutus. Item ꝙ fratres q̄ cognoſcerēt ſe non poſſe regulam ſpiritualiter obſeruare, debeant & poſſint ad ſuos miniſtros recurrere. Itē ꝙ omnia q̄ ponuntur in regula ad formam habitus tam nouiciorū quā ꝓfeſſum, nec non ad receptionis, modū ac ad ꝓfeſſionem ſpectantia niſi recipiētib⁹ quo ad habitum nouitiorum ſicut dicit regula ſm deū aliter videaē, hæc inquam omnia ſunt a fratribus tāquam obligatoria obſeruanda. Item ordo communiter ſenſit tenet & tenuit ab antiquo, ꝙ vbicunque poniē in regula hoc verbum (teneatur) obtinet vim præcepti & obſeruari debet a fratribus ſicut tale. hoc in d. Cle. Exi. qbus omnibus patet nihil fore ſpeciale in hac expoſitione magis quam in alijs, niſi hoc vltimū quod dicit de verbo teneanē. ſed verba ipſa ex ſua natura ſic importāt vel rōne materiæ, vel rōne vtriuſque. Regulam beati Baſilij ſm ꝙ inueni habet ſolū iſta vltra tria vota, ſcilicet Abſtinentiam a carnibus. Ieiunium ab exaltatione Sanctæ Crucis vſque ad paſcha, exceptis dominicis, ſilentium de noctè, modū officij ꝙ comedant in cōmuni refectorio legant in mēſa, vacent lectioni & labori manuū, ne ſint ocioſi, q̄ verum ſint præcepta vel ne, non inueni ab aliquo declaratum, ſed p præcedentia poſſent declarari. Regula Beati Auguſtini (iudicio meo) īdigeret papali declaratione. Nam Hen. 1. de gan. in 6. quol. quæſt. 17. & quidā alij tenent, quòd omnia quæ in ipſa ſunt, cadunt de præcepto pp verbum quod ponit Auguſti. in principio dicens. Hæc ſunt quæ vt obſeruaueris prę cipimus. Alij dicunt contrariū, quorū opinio videtur mihi verior & benignor, quia ſicut in ſacra ſcriptura quædam ſunt quæ habent modum & intentionē præcepti, vt illud, hoc eſt p̄ceptū meū vt diligatis inuicem. Io. 15. Quędam quę habent præceptum in intentione, ſed non tñ modo. vt illud Exo. 20. Nō furtum facies. Ita ſunt q̄dam q̄ habent modum præcepti, ſed non intentionem. vt illud Mar. 7. præcepit eis ne cui diceret, quia ex hoc non obligabat ad mortale eos ſi p̄dicaſſent miraculū. Sic fatendū eſt regula beati Auguſtini. Ideo exponere eā ſecundum quòd ſacrum concilium expoſuit regulam beati Franciſci impropriando verbū præcipimus ratione materiæ, ſicut impropriantur verba modi

impera-

a Quod no. Pa.] Super gl. in ver. iuramento verſ. ex pdictis. Vbi dicit ꝙ quo ad deũ iuramentũ intelligitur pſtitũ ſecundum intentionem iurantis.
b Et in c. ex literis] In ſ. nota, vbi licet pr̃ non poſſit obligare filiã ad ꝯtrãctũ matrimonij ea remitente. c. vnico, de deſpon. impub. lib. 6. tñ licet ꝓmittit & iurat qã vr̃ ꝓmittet ſe curaturum quantũ in eo erit.
c Inno. in c. veniens] Vbi dicit ꝙ iuramẽtũ non extendit̃ niſi ad ea de qbus cogitatũ eſt vel debuit merito cogitari.

imperatiui propter materiam in dicta regula minorũ. Regula beati Benedicti ſimiliter indigeret declaratione Papali alijs plura pcepta, alijs pauciora ponentibus, tamen ego ſm declaratioñe regulę minorũ, ita exponere eius verba. De fratribus prædicatorib. tenet Io. de Nea. i 14. quol. q. 16. ꝙ tenentur ſeruare omnia cõtenta in regula beati Augu. & in conſtitutionibus eorum, put ſunt in ea & in eis contenta, hoc eſt pcepta vt pręcepta & conſilia vt cõſilia, dato ꝙ plạtus non præcipiat nec mandet eis ſeruare. Nec obſt. qđ dicunt quidã ꝙ nõ ꝓmittunt ſeruare regulã, ſed obedire prælato ſm regulã conſtitutionis, quia ſicut electus prælatus licet nõ promiſerit tenetur ſeruare ea quæ pertinent ad ſtatũ prælatorũ, & chriſtianus ea quæ pertinent ad ſtatum chriſtianorum ſic frater prædicator (eo ipſo quo profiteť ordinem prædicatorum, & vult eſſe frater prædicator) promittit conſequenter ſeruare ſpectantia ad talem ordinem, ſaltẽ tacitẽ & ſi non expreſſẽ.

29 Vtrũ autem obligenť ad mortale trãſgrediendo, quidã tenent ꝙ non, nec etiam ad veniale, ſed ſolũ ad pœnã, niſi faciãt ex contẽptu allegantes. Tho. 2. 2. q. 186. art. 9. hoc dicentẽ. Sed hoc eſt falſum, quia contrarium tenet Ioã. Neapo. vbi ſ. Vbi dixit ꝙ tranſgreſſio aliorũ a tribus votis eſt peccatũ mortale, vel propter pręceptũ factũ a plato oretenus, ſiue in regula expreſſũ. Itẽ in prologo conſtitutionũ ipſorum dicitur. Conſtitutiones noſtrę non obligant nos ad culpã, niſi propter præ ceptũ vel contẽptũ, ergo vbicunq; interuenit pręceptum obligantur. Vnde quicquid eſt contra votũ caſtitatis vel paupertatis aut pręceptum regulę, vel conſtitutionum certẽ eſt mortale, & Tho. vbi ſ. loquitur de præuaricatione aliorum quæ non ſunt pręcepto in eorum regula conſtitutionibus, ꝙ ſolũ obligant ad pœnam, & ſic eſt verum. Et melius & ſecurius eſt in conſtitutionibus fratrum minorũ ſub regulari vita degentiũ, quæ non obligant eos ad aliquam culpam, nec etiam pœnã, niſi per prælatos eis imponať, & ſic liberaliſsima ꝯſcientia viuũt, licet habeant multas conſtitutiones pro eorum regulari vita conſeruanda factas. Regula Beatę Clarę hodie per declarationem Eugenij. 4. habet. 5. quæ obligant ad mortale. Primum obedientia. Secundũ paupertas. Tertium caſtitas. Quartum electio abbatiſſę. Quintũ clauſura, & ea quę pertinent neceſſario ad prædicta. Ad aliã vero non obligatur de præcepto, niſi eo modo quo obligantur, vel a deo, vel ab eccleſijs generaliter, ſicut alij talis ſtatus. Aliarũ monacharum non vidi regulas, ideo ptranſeo, quia per prædicta poſſunt intelligi, quando obligant ad mortale, vel non.

30 Vtrum religioſi teneanť de præcepto obedire prælato in omnibus? ℞. ꝙ aut pręlatus præcipit aliquid quod eſt ſm regulã, aut ĩ. aut ꝯ. aut ſ. regulam. Si prælatus pcipit quod eſt ſm regulam ſic teneną obedire, nedũ ſi ſunt ſm regulã explicitẽ ſed etiam implicitẽ, vt ſunt obſequia communitatis, & negotia ordinis promouẽda, ſine quibus conſeruari non poſſet ordo regularis obſeruantiæ. Itẽ ea q̃ faciunt ad regulæ pleniorẽ obſeruantiam. hæc implicitẽ ſunt ſm regulã, & in hoc concordant cõmuniter doc. Si aũt præcipiat præter regulã vt quæ in ipſa non continẽtur, nec ad contenta in ea expediunt vel ordinantur, vt leuare feſtucam vel aliquid huiuſmodi, ſic duplex eſt opinio, vt dicit Pet. in q. quadam de quolibet, quidam dicunt ꝙ in grauioribus non teneť ſed verius eſt cõmunius teneť, ꝙ nec in grauioribus nec in læuibus q̃ ſunt pter regulã teneť obedire, qa ad hoc non habuit animum obligandi ſe, & facit ꝓ hoc quod no. Panorm. a in c. literas de reſtitu. ſpolia. & in c. ex literis b de ſpon. quod nota. Innocen. in c. veniens, c de iureiur. Si autem infra regulam ſic tenetur, vt reficere corpus & huiuſmodi. Si vero contra regulam, tũc diſtinguo aut prælatus poteſt in tali præcepto regulæ vel prohibitione diſpenſare contra quod pcepit, & ſic ſi ex rationabili cauſa mouetur ad id

præci

præcipiendum tenetur sub ditus eidē obedire, quis videatur subdito ꝙ non sit rō nabilis, puta plātus pcipit ꝙ frangāt ieiuniū, qa pbabiliter præsumit de eius debilitate, quis subdito videatur ꝙ sit fortis, debet i hoc iudicio prælati, & ei obedire, quia sępe euenit, vt alij magis perpendant debilitatē alterius ex aspectu q̄ ipse q habet, siue ex in experientia, siue ex feruore, aliquando si dubiū sit an sit ꝯ regulā, vel an possit dispensare, teneť obedire. 23. q. 1. quid culpatur. Si autem sit certum ꝙ est ꝯ regulę præceprū vel phibitionem in qua non potest dispensare prælatus, [a] vel si potest clarū est ꝙ non ex rationabili causa [b] illud pcipit sic non est ei obediēdū, & de hoc habes. s̄. Dispensatio. §. 1. & 7. ꝙ si prælatus pcipiat ea quæ sunt s̄. regulam, sic si sunt ad cautelam peccati cōmittendi, vt puta prælatus præcipit vt ieiunet in pane & aqua, quia videt eū luxuriosum, sic non tenetur obedire, nisi qñ verisimiliter videt non posse aliter euitare peccatū. Si vero sunt quæ pcipiuntur pœna peccati cōmissi, sic tenet. c. dilectus, el 2 & c. qm̄ [c] de lymo. Si autē sunt in augmē tū meriti, vt recipere martyrū & hmōi, sic nō teneť obedire, & sic loquiť. c. gesta. 74. dist. vbi dr̄ non posse indici strictiorē vitā [d] aliquib. (quod verissimū credo) qñ solus prælatus hoc pcipit, sed nec ēt maior pars pōt aliā religionē imponere sine consensu omniū & superioris ƒm Host. in c. cū dilecti. [e] ꝙ me. cau. Si vero in eadē religione maior pars faceret statutū arctās districtio tē vitā, sic tenet Inno. vt refert Pau. sequiť in c. sup eo, [f] de regula, ꝙ oēs obligantur. Sed ego dubito de hoc & potius teneo ꝯrium, quia hæc austeritas maior q̄ regula concernit oēs de religione vt singulos nō vt vniuersos, & sic requiritur consensus omniū. Facit regulā. Quod oēs tangit lib. 6. & quod obijciť de c. periculoso, de sta. regu. lib. 6. potest dici illud nō debere dici supra regulā, sed ƒm regulam, & ibi mod[o] conuersandi taxatur ƒm naturā rei, vt dicit. ibi Ioan. Mo. & Arch. cū non deceat mulieres euagari. c. mulieres de iudi. li. 6. & ƒm præfatā distinctionem potes reducere ad concordiā quod no. Ber. in gl. eis eiectis, in c. relatum nē cle. vel mo. & Ioan. An. in d. regula quod oēs, & Panor. in d. c. super eo, & S. Bo. in 2. dis. vl. q. vl. & Alc. in. 3. parte sum. & Th. 2. 2. q. 186. ar. 9.

a Dispensare plātus] Vt puta ꝙ ĩat fornicatio, vel ꝙ nō obediat prælato superiori vel quod possi deat pecuniam.
b Rōnabili cā] Vt puta qa ē dē solut[9], & vult so cā frangere ieiunium nē ipse videat malefacere.
c Et c. quoniā] Ibi ĩ locū arctioris regulę ad agēdū perpetuā pœnitentiā retrudēda.
d Strictiorē vitam] Nemo crescet cōpellať inuitus, ibi glo. ar. ꝙ monachis vel canonicis inuitis districtior vita non possit imponi.
e In ca. dilecti] Ibi Pa declarat. in l. glo.
f In c. super eo] Ibi examinat vltī. col ver. q̄ro vltimo. Vbi tenet ꝙ potest hoc Papa, immo & solus Albas.

31 Vtrum omnis inobedientia sit peccatum mortale, vide supra Inobedientia.

32 Vtrū religiosus magis teneať obedire patri carnali necessitatē patiēti & reqrēti, q̄ plāto suo ꝯriū impetrāti? Rx. ꝙ qō hēt varietatē inter doc. Ric. tenet ꝙ religiosi magis teneñť patri carnali, q̄ pręlato in his q̄ pertinēt ad necessitatē illius pcepti. Honora patrē tuū, qa sic teneñť de iure naturæ & diuino, a quo pcepto nulla pfessio absoluit, qa ꝯsilia obseruātur, vt pfectius pręcepta impleantur, hoc idem tenet Henri. de Gā. i 6. quol. q. 18. tenetur ad necessitatē vitæ naturalis parentū, & ꝙ pceptū de honore ē per se & obligatio voti religionis est per accidēs, & quod est p se non debet solui per illud quod est p accidens. In alijs aūt in quibus non obligantur ex plāto prę cepto, Honora patrē tuū, dicit ꝙ magis tenetur prælato spirituali q̄ patri. Alexand. vero vbi s̄. dicit ꝙ illa quæ pōt religiosus sine detrimēto regularis ordinis solūmodo teneatur patri exhibere, sicut orare, cōsuluere, honorare. Alia aūt sicut ē subuenire eius necessitatibus, cū nihil habeat non teneť, & sic videtur tenere ꝙ potius plāto sit obediendū. Sed mihi videtur dicēdū, vt colligo ex Nico. de Ly. Matth. 15. ꝙ aut pr̄erat in necessitate anteq̄ filius ingrederetur religionē, & sic dico ꝙ magis teneatur patri vel matri in tali necessitate subuenire ꝙ prælato præcipienti contrarium, ratio quia actio ex contractu vel quasi aliquem competens non extinguitur per religionis ingressum. Aut si extinguitur, vt volunt quidam doct. qa pro mortuo habetur, vt C. de episc. & cler. l. deo nobis. §. hoc etiam cognitum, tamen ƒm eos ex edicto

de

a Et loco hæredis.] De hoc per Pan. in d. ca. in præsentia 14. col. ver. natura, secūdo principali ex principio gloss.
b Factum legitimè.] Retractari nō dēt, licet postea casus euenit a quo non potuit inchoari.
c Licet Pan. i c. sup eo.] Vbi dicit q̄ i foro dei & pœnitētiæ animaduerti dēt ad intētionē pfitētis Cū. n. votū debeat eē volūtariū c. licet, de voto, nō est putandū q̄ talis sit obligat. nisi ad ea q̄ ibi seruabāt, ed q̄ sua in sētio fuit. Cum. n. reliqua sint accidētialia vt in c. Ioannes, de regu. & p lōgissimū tps nō fuerunt seruata potuit cogitare in grediēs q̄ ex aliqua cā fuit cū illis dispensatū &c. Et ita dicit Cardi. si cōsuluisse. Et credo, verū in his accidentalibus, sed in his quæ sunt pcepti, vt in regula S. Frācisci de 5 q̄ādo pecuniā nō credo fore verum.
d Et Hosti.] In ti. de voto. §. uerū. Et p quē §. vet. qd si facit. n. ibi hāc distin. de qua hic. Sed sū dicit melius fore dicēdū et i iudicio dei teneri. Quia aut itrauit bōa itētione & spū, dei & sic.

de capitis diminutione restituitur. l. tutelas. §. iniuriarū. ff. de capi. dimi. vñ dicunt doct. q̄ post ingresū, poterit ex actionē seu obligatione qua prius tenebat conueniri, sed p abbatē vt sin dicū rñ debit, vt C. de epi. & cle. auth. cā q̄ cū mōacho, & uo. i aut. de mon. i pri. & i aut. de san. epi. §. puidere, ergo multo fortius ex obligatiōe pcepti diuini, imo et de iure positiuo etiā tenet filius pri q̄ pr pōt eū vendere p necessitate famis. l. 2. C. de pa. qui fi. di. tenet ēt ad alimenta. l. filia. C. de patri. potestate ēt si pater sit relegatus propter incestuosas nuptias, vt i authē. de ice. & neph. nu. i §. si uero 1. ergo nō debet priuari iure suo sine causa, vt no. i c. satis puersū ē 56. dist. & in c. vlt. 18. q. vlt. facit optimè tex. 30. dist. c. si q̄ filij, imo vr q̄ si ex igressu sit i habilis ad patri subuenien dū, q̄ monasteriū teneat, qa monasteriū ē loco hæredis[a] & filij igrediētis vt in auth. de sanc. epis. §. sed & hęc psenti, de pba. in psentia, i fi. & lex dicit q̄ hæredes licet extranei tenent pstare alimēta, ar. l. si quis a lib. §. itē rescriptū. ff. de lib. agnos. ergo &c. Aut pr, & mr nō erat i tali necessitate, q̄ filius teneret ei subuenire, sed post ingresū in talē necessitatē deuenit, & sic dico q̄ ñ poterit ei subuenire (cōdicente imperio prælati) qa iam est ei obligatus p votū & sic deo, & sic maiori vinculo ligat plato, q̄ patri, vel pceptū de obseruatione voti est de prima tabula, de honore parētū ē de secūda. Itē primū ē negatiuū sm affirmatiuū, ergo magis strīgit, pterea semel deo dicata nō possunt cō volūtate ipsius vsurpari, facit regula semel. de reg. iu. li. 6. nā religiosus abdicauit a se ne dū tēporalia sed & pprīū uelle. 18. q. vlt. statuimus 12. q. 1. nō dicatis. ff. de reg. iu. l. uelle nō creditur, ergo nō astringitur nisi ei cuius manu suum velle posuit, qa inanis est actio q̄ excludit inopia debitoris. l. nā is. ff. de dol. & impossibiliū nulla ē obligatio. ff. de re. iur. Nec ob. q̄ pceptu diuinū erat ante ingressum, quia licet eēt non tamē obligatio qa cū sit affirmatiuum nō obligat nisi pro loco & tēpore & ideo cū non esset tunc obligatus non poterit tenere postea regula factū legitimè,[b] de re iu. li. 6. sicut si dispensasset bona sua pauperibus pre non indigente, nō posset repetere licet veniret postea ad necessitatem. Ad ea tamē quæ pōt exhibere, scilicet q̄ permittuntur a prælatis bñ tenet (inquantū pōt sine regularis obseruantiæ detrimēto) sicut orare, cōsolari & hmōi, vt dicit Alex.
33 Quid de ingrediente religionē alicui[a] monasterij in quo non seruat regula, puta comeduntur carnes in monasterio sancti Benedicti, vel tanguntur & recipiunt pecuniæ in monasterio Sancti Francisci & hmōi, licet sciret regulā aliter præcipere, & sic profitetur secundū consuetudinem quam inuenit. R. Alex. q̄ non excusat, qa qui profitetur regulam profitetur nō consuetudinē. Et ideo non excusatur si regulam non obseruat 22. q. 3. cōstituit, qd̄ metus cā, cū dilectus, & c. fin. Et dicas q̄ nemo obligatur nisi ad id ad qd̄ se obligare intēdit. R. q̄ hoc verū est explicitè, sed implicitè non, qa qui vult principale, puta esse frater minor uult, & accessoriū, scilicet obligationē ad pcepta regulæ minorū, licet hoc non intendat, & de hoc ē casus rotundus in c. ex parte, de regu. Nā ex quo habitum religionis detulerūt qui pfessis datur, & alia fecerunt q̄ pfessis cōueniūt, pfessionē tacitā ad minus fecerūt, & sic si non illi religioni saltē alteri in genere sunt obligati & obseruationi contētorū in ea. Et hoc tene licet Pa. in c. super eo.[c] de regu. ver. secūdo quærit, aliter teneat. Sed pro prima opi. est Inn. & Hosti.[d] in d. c. super eo. Pa. posset intelligi quādo talis.

talis erat ſimplex, nec ſciuit nec potuit ſcire obligationẽ regulæ, ſolum credidit quod ad illa obligaret ſecundũ quæ viuebat, quia credo quod talis poſſet, aliam religionem (licet laxiorẽ) intrare, ſed ſi ibi vult remanere, tenetᷓ ſm regulã viuere, niſi ex aliqua rationabili cauſa poſſet præſumi ꝙ aliqđ pceptorũ nõ ſeruatᷓ quia ſic et excuſaretᷓ, vt ſ. dixi Monachus. §. 11 [a]

34 Vtrũ religioſus aſſumptus ad aliquã dignitatem puta epiſcopatũ vel etiam inferiorem teneatᷓ ad regulæ obſeruantiã. ℞ ꝙ ſic ad omnia facere poteſt ſine ꝑ iudicio plationis vel officij ſibi impoſiti, vt no. Th.[b] 2. 2. q. 185. ar. vl. & vide ſupra monachus. §. 7.

35 Vtrũ religioſus poſſit trãſire ad aliã religionem. ℞. colligẽdo dicta doct. ꝙ aut ẽ latior ad quam tranſire vult & ſi ĩ ſua religione non ſeruatᷓ regula, tunc poterit ad latiorẽ tranſire ſm Inno. & Pa.[c] c. ſanè, de regula. Quod ego limito ſm Ioa. An. & bñ uerũ quãdo non ẽ ĩ prouincia aliud monaſteriũ eiuſdem religionis ad qđ poſſit tranſire, vel ĩ quo poſſit intrare nec eſt ſpes reformationis monaſterij ſui. Si vero ĩ ſuo monaſterio ſeruatᷓ regula tunc non poteſt ad latiorẽ tranſire ſine licẽtia Papæ ſine cauſa legitima, ſed cũ eius licẽtia ſi etiam nõ ſubeſt cauſa legitima ſm gl. in c. cũ ſit gula, in ver. canonicæ, de ꝑben. lib. 6. quã glo. credo verã quo ad eccleſiã militantẽ, ſed non quo ad deũ, ar. eorum quæ no. ĩ c. nõ eſt vot, de voto ꝙ ſi cauſa ſubeſt, ſic tenet Inno. ĩ c. dilect⁹, de tẽp. ord. & in c. ſignificatũ, de regula, & ſequitᷓ Panor. in c. non eſt dubium, de regula, ꝙ epſ ꝑt diſpenſare, ar. c. non mediocriter, de conſe. diſt. 5. domi. Anto. in d. c. non ẽ dubium tenet ꝙ ſi cauſa eſt vrgens poteſt epiſcopus, ſed ſi cauſa nõ ĩdiget tali celeritate recurrẽdum eſt ad Papã Sed ego dico quod conſiderandum eſt an religioſus talis ſit exẽptus (vt cõmuniter ſunt) & ſic epiſcopus non poterit diſpenſare, cum nullã autoritatem habeat ſuper ipſum, ſed diſpenſabit prælatus ſuus qui loco epiſcopi præeſt illi religioni ſm gl. in d. c. non dubium, aut ſi talem non habet. recurret ad Papã. Si vero non ſit exemptus, ſic credo veram opi. Inno. Et do. Ant. loquitur de conſilio, facit pro hoc. c. non cogantur. 41. diſtinct. Et cauſa legitima erit debilitas corporis, aut delicata complexio & huiuſmodi, aut religio ad quam vult tranſire eſt æqualis ſuæ, & ſic ſine cauſa poteſt de licentia Papæ ſolummodo etiam quo ad deum. Si autem cauſa ſubeſt ſic poterit epiſcopus, aut proprius prælatus cum conſenſu capituli diſpenſare, ſecundum gl. in uer. promittatis in d. c. non eſt dubium. Facit d. c. ſtatuim⁹. 19. q. vlt. & 12. q. 2. ſine exceptione. Aut religio ad quam tranſire vult, eſt ſtrictior, tunc requiritur. Primo ꝙ non trãſeat ex temeritate aut leuitate uel odio prioris prælati, ſed ex zelo melioris uitæ, & ſi eſt contrarietas inter prælatum & ſubditum in hoc ſic iudicium ſuperioris amborum requirendum eſt, & ad eum poteſt ſubditus appellare. Secundo requiritur ꝙ non ſolum religio ſit ſtrictior ſed ꝙ actualiter arctius ibi uiuatur quia licet eſſet ſtrictior, ſi tamen ibi latius uiueretur non liceret etiam ſi ex diſpenſatione latius uiuunt. Facit c. ſanè, de reg. iur. Nam tranſitus eſt permiſſus ut quis ducat arctiorem uitã quia præſumitur motus ſpiritus ſancti, ut in c. licet de reg. & 20. q. 4. c. 1. quæ ratio ceſſat quãdo in ſuo monaſterio viuitur ſtrictius reſpectu regulæ & cõſtitutionum, quam in eo ad quod vult trãſire, unde Guiliel. naſo ĩ dicto c. ſanè dicit ꝙ licet

regula

tenetur. Aut mala & nõ eſſet audiendus, ſed forte hæc uera ſunt in iudicio eccleſiæ. Adde ꝙ format Pan. quẽ de eo qui profeſſus ẽ regulã ſm conſuetudinẽ, poſtea reformatã, an teneatur dictã ſeruare.

a Vt ſ. dixi Monachus. §. 11.] Adde Roſe. Religio 2 § 12. q̃ adducit ad literam opi. Pan in d. c. ſup eo poſtea in fin. allagat D. re. lib. 6. d. ſ. ꝙ ĩtrãs talẽ religionem non ſeruatᷓ rẽa ẽt q̃ ũ ad habitũ, ꝙ non eſt religioſus, ſed ſi reformaretur neceſſe hẽret aut ꝓfiteri aut exire, qđ dicit facere pro cõuentualibus.

b Vt not. Tho.] Vbi dicit ꝙ religioſus eſt in ſtatu tendendi ad perfectionẽ ſed cum epiſcopus ẽ ĩ ſtatu perfecto, vnde ꝑfectio nõ tollit obſeruantias regulares. Quare tenetᷓ ad habitum & ad ꝓfeſſionẽ ſuã. Sed ad vigilias autẽ & ſilentium, & ad alia qbus officium pontificale impediretᷓ nõ tenetur adde S. Bo. in expoſitione regulę fratrũ minorũ. Qui ait ꝙ frater minor pro mot⁹ ad epiſcopatũ tenetᷓ ſuper habere autem um uiuendi in rel gi ẽ alias in ſtatu damnationis exiſtit.

c Secundũ Ion. & Pa.] hoc tenet & S. Tho. 2. 2. q. vlt. art. 8. Vbi dicit ẽt, ꝙ non eſt laudabile de una ad aliam trãſire religionem per ea quæ allegat ibi.

a Addit Inno.] loquitur de clerico volēte trāsire ad religionē, qa pr etiā inuito plato dūmodo ecclesia non patiat graue iacturam, sed Pa. ibi dubitat de hoc dicto, tamen dicit notandum esse dictum doc.
b Ante factum.] Idem Pan. in ca. sanè, de regula, dicit q religiosi trāsiēs ad arctiori regulā & si petere licētiā debeset, tamen si non petit nō reuocat ingressus g illū text. quem dicit se alibi nescire, in 4. no. remittit tamē se adnotata in d. c. licet.
c Iuncta gl. in c. ex parte] ubi habetur de illo monacho, qui transiuit ad nigros, & factus dotium susscepit & i eo ministrare pmittitur, & sic non erat apostata.

regula beati Benedicti sit arctior quam regula beati Augustini, tamē fratres pdicatores qui regulā beati Augustini profitentur tantū se arctauerunt per constitutiones suas, q eorū religio est arctior q illa mōachorū, & pptерea dicit q nō effugiūt apostasiam trāseuntes ad d. regulā monachorū, recitat hæc Pan. in d. c. sanè. Ideo dicit Ioan. An. in d. c. sanè, quod iura non pmittunt transitum respectu melioris religionis, seu maioris vel respectu finis, vt puta quia fructuosior aut alio modo, sed solū respectu arctioris uitę, & qa ibi viuitur strictius, vt in d. c. licet. Tertio reqritur q petat licētiā ut in d. c. licet, & istis concurrentibus poterit trāsire quāuis licētia nō obtineatur, ēt si primū monasteriū esset priuilegiatū quo ad hoc, ut qs non posset trāsire ad arctiorē. Addit Inn.[a] in c. licet, de regu. Quarto si prior religio non incurrit grauem iacturā, vel infamiā ex tali trāsitu quia si incurrit non licet, ar. c. licet, de regula, 11. q. 3. si quis vero. Aduerte hic qd si frater minor transferatur ad alium statum per Papa, puta ad episcopatū vel ad aliam religionem, q tunc bona alteri iam quæsita non recuperatur C. de sen. pas. l. 2. & l. tutor. Si vero non sunt alteri quæsita, puta, quia nondum sunt mortui eius parentes quibus debet succedere, sic succedet, si illi qui sunt in statu, ad quem translatus est possunt succedere, quia restituitur ad omnia per talem translationem, vt in 1. l. C. de sen. pass. & l. 1. §. filio qui mortis ff. ad tert. Secus si transferretur per alium modum, puta propter demerita sua & hmōi, vt in d l. 1. & d. §. filio q mortis.
36 Sed a quo debet peti licentia. ℞. quod quo ad religiosos debet peti a suo prælato ordinario, puta in ordine minorum a custode vel ministro. In ordine prædicatorum a prouinciali. In monachis ab abbate & huiusmodi. Qui prelati sine consensu capituli dare non possunt secundum glos. in d. c. cum singulari. Quo ad episcopos requiritur licentia obtenta a Papa, ut supra dixi. Quo ad prælatos inferiores episcopis (si non sunt immediatè sub Papa) sufficit petita ab episcopo suo, licet non obtineatur sm Io. An. in mercurialibus in r̃a cū non stat lib. 6. Qui uero subsunt immediatè Papæ non possunt ipso denegāte, sed eo non respondente possunt, similiter clericus tenetur petere licentiam ab episcopo si ecclesia grauiter lęditur, aliter etiam sine licentia poterit sm Inno. Sed aduerte q si platus dicit velle habere consiliū, sic tenetur expectare debito tēpore alias nō. Item ista licētia debet peti ante factum [b] sm Pa. in d. c. licet, ver. not. q ubi. Ad epatū vero si est electus potest licentiare platus non requisito capitu. c. si religiosus de elect. lib. 6. sed non ante electionem.
37 Verum aliter transiens ad aliā religionem quā vt dictum est licere sit apostata. ℞. Pano. in d. c. sanè, q non, apostasia maiori de qua in c. si. de aposta. Sed bene efficitur apostata apostasia maiori quia certū est quod retrocedit. Ex quo no. intellectū singularem ad c. 2. ne cle. vel mo. lib. 6. qd dimittens habitum purè incurrit excōmunicationem cum sit propriæ apostata. Sed assumens habitum alterius religionis etiā latioris nō incurrit excommunicationem. Hoc sentit Ioan. An. ibidem in nouella, qa tex. ibi sentit in eo qui facit causa euagationis quę cessat in eo qui intrat aliam religionem & per hoc vide bonum tex iuncta glos. in c. ex parte, [c] de tempo. ordi. & hoc ēt sequitur Pano. in d. c. sanè, versic. & prædicta faciunt. Aduerte tamē hic q recedens a religione lege permittente recuperat omnia bona sua indistinctè. c. q a te de cle. coniu. & c. ex transmissa de renuncia. alias non, de quo dic vt j. §. 40.
38 Vtrū religiosus possit assumi ad bñficia simplicia. ℞. Pano. in c. super eo. de regula, ver. oppo. contra q nō, & cū dispēsatione, & facit iste tex. d. cap. super eo, & vide glo. in capitu. quorundam. 74. distin. quæ dicit, monachum non posse habere cano-

a Quacunq; offi cia.]Ibi glo. nec et iudicare qa est officiu ut ibi per eam,& q fit offi. cium tenet etia Pan. in c. q dei, de sta monac.
b Respon. q sic] Rō quia p uotū solēne derogatū ē voto simplici.
c Debet tñ pęnitere.]Et tāto du riꝰ quāto manifestiꝰ fuit uotū sm glo.ibidem.

canonicatum in ecclesia sęculari, licet possit ibi esse episcopus, vt in capi. vno. 18.q.1. & hoc est ꝑpter bonū curæ, quę causa cessat in beneficijs simplicibꝰ, vt not. in capitulo quod dei timorem, de sta. monachorum Ibi Panor. vlti.not.vide supra dispensatio, & dici vt ibi.§.3.

39 Vtrū religiosus de ordine mendicantium trāsiens ad ordinem non mendicātium, etiam autoritate apostolica possit assumi ad dignitates ī illo ordine ad quem transiuit. ℞.quod non, nec ad prioratus administrationes, nec ad quęcunque officia [a] etiam tanquam vicarius seu minister, siue tanquam locum aliorū tenens, nec animarum curam aut regimē potest per se aut p alios exercere, & quicquid contrarium fuerit attentatum, irritum est ipso iure, cle.vt professores de regula.

40 De voto religionis habes infra uotū. 4.§.14. cum seq.

41 Quid tenentur facere monachi q ex redditibus quos percipiunt tenent ad curam animarum quando vident abbatem negligere dictam curam. ℞. secundū sanctum Tho.i quol.q debent supplicare Abbati vt prouideat, & si nō vult debent appellare contra eum sicut contra aduersarium veritatis & nulli consulendū est, vt in tali monasterio ingrediatur.

42 Vtrū religiosus qui prius emiserat votū de arctiori religione, & tamē intrauit latiorē sit absolutus a voto. ℞.q sic [b] vt ī c.qui post.de reg.iu.li.6. Debet tamen pœnitere [c] de voto adimpleto, vt ibidē, de alijs vero votis quomodo commutāt ī uotum religionis, vide Votū 4.princip.cum sequen §.

43 Vtrū religiosus eiectus vel fugitiuus qui non potest impetrare reconciliationē secundum formā c.fi.de re. possit trāsire ad aliam religionem latiorē. ℞.q non si potest inuenire ī ꝓuincia monasteriū suę religionis qđ eum velit recipere quod si non potest poterit intrare latiorē cum licentia sui prælati, si potest habere, alias poterit viuere alio modo regulariter, & debet secundum Ray.

44 Sed quis dicit fugitiuus. ℞. Pa.ī c.fi.de regu.ver.sed quia hic, secundū Io. An. Illę qui moratur extra monasteriū & celat se abbati facit i.si quis fugitiuus.ff.de ędi. edi. vñ eo ipso q recedit a monasterio & non subest obedientiæ prælati apostata est vt no.Inn.in c.fi.de renun.de hoc §.apost.

45 Quid erit de bonis quæ religiosus contulit monasterio quando vadit ad aliā religionem. ℞.q si ex ijs cū licentia, sic vsufructus illarum rerū erit monasterij ad q transit, donec ibi uixerit solū modo textus est cum gl.16.q.6.de lapsis.17.q.1.si q[illegible] puerit ibi bona gl.in uer. cautiori, [illegible] Host. si vero vadit in casu non cōcesso [illegible] non recuperat, imo abbas potest eum v[illegible]dicare cū omnibus bonis c abbates. 18 q. 2.de hoc vide supra monasterium §.6.

46 Quid si efficit religio. ℞. qđ hom[illegible] ad deū propriè conducit, si modo r[illegible]sus sequatur regularem obseruant[illegible] q meliores inueniri non possunt [illegible] Ang.in c.quantumlibet.47.di.

47 Vtrū tollat p ipsius ingre[illegible] peccatorum pœnam. ℞.q sic p[illegible] si milia millium ducatorū in el[illegible]osynas darentur ab aliquo censeretur meri[illegible]o omni peccatorum pœnali iuxta [illegible]d Dā. 5.peccata tua eleemosynis red[illegible]me, multo magis in ingressu religionis, vbi homo [illegible] toto se offert deo qui valet plus q[illegible]a millia millium ducatorum. Item si per p[illegible]tentiam potest & meretur om[illegible] peccarū remissionē, de pœ.di. 7.i fin.e[illegible]g[illegible] multo magis cū excedat omne genus [illegible]ctionis & publicè pęnitentiæ, vt [illegible]. 3[illegible] q.2.admonere, hoc satis patet p g[illegible]o [illegible] scripturæ, de voto & ꝑœ.di.1.§.h[illegible] tatib.vbi concluditur quod [illegible]a [illegible]tia tali ingredienti est da[illegible]a [illegible]o [illegible] iposuisset ei q ieiunaret, a[illegible] in peregrinatione, aut in Ier[illegible] mutat eam in ingress[illegible]m rel[illegible]gio[illegible] lutus.c.q bona agunt.17.q.1[illegible] authen.de mo.in p[illegible] c.vb[illegible] quidē eius humanam maculam [illegible], idem legitur in vitis pa[illegible] eam gratiā quam b[illegible]tiza[illegible]

Tho

Thom. 2. 2. q. vlti. & gloriosus Bernardinus de Senis in suo quadragesimali, & S. Ber. i lib. de pcepto & dispen. c. 40 dicit ꝙ religio amatores suos angelis simi les facit dissimiles homini bus, imo diuinã i homine reformat imaginẽ ꝯfigurans nos Christo ad instar baptismi, hæc ille.

48 Vtrũ eripiat a patria potestate. ℞. ꝙ sic, vt not. i authen. ingressi, & i authen. si qua mulier. C. de sac. sã. ec. & c. cũ scimus, [a] de regu. tex. est cũ gl. 10. q. 2. c. 1 sequitur Bart. & glo. in l. si ex causa. §. papinian[9]. ff. de minor. Fede. conf. 34. & Albri. in d. auth. si modo pudes ẽ.

49 Vtrũ tollat irregularitatem vide s. irregularitas. 2. §. 1.

50 Vtrũ patre intrãte monasteriũ filius possit petere legitimã. ℞. ẽm Bart. in d. auth. si mulier, [b] posita 16. q. vlti. ꝙ nõ de subtilitate, iuris, quia legitima nõ debetur nisi post mortẽ naturalẽ patris. l. 1. §. impuberi. ff. de colla. bo. Sed de ęquitate canonica [c] dico cum Bal. i d. auth. si qua mulier ꝙ poterit petere ne hẽat postulare alimenta monasterio, & placet.

51 Quid de peculio aduentitio filij cuius vsufructus est patris quando pater ingreditur religionem. ℞. ẽm Bart. in authen. idẽ est. C. de bo. quæ liber. ꝙ ex quo pña ptãs soluitur ex facto pris, remanebit solũ medietas d. vsufruct[9] apud patrẽ. l. cũ oportet. §. cũ aut. C. de bo. q. & sic ad monasteriũ, i ꝙ pr ẽ igressus glo. in d. auth. idẽ ẽ, tenet ꝙ non finiatur, Marti. vero tenet ꝙ ex toto finiẽ, & dicit ita fuisse decisũ Bononi. i facto. & ad glo. ℞. ꝙ loquiẽ de vsufructu quem hẽt pr in alijs bonis q̃ non sunt filiorũ, sed opi. Bar. [d] videtur magis ęqua.

52 Vtrũ bona igredietis fint monasterij. ℞. ꝙ sic ipso iure, auth. igressi. C. de sac. san. ec. q̃ igredietib[9] 19. q. 3. Pa. in c. in pñtia 23. col. de pba. nec ab usus aliquarum partium q̃ sibi vsurpãt alia pt valere nec inducere [e] pręscriptionem cum in rebus inuasis aut furtiuis non currat vt supra. Præscriptio. §. 19. Item transeunt feuda, de quo dic vt supra. Feudum. §. 10. Reseruabitur tamen legitima descendentib[9] 19. q. 3. c. fin. & idem vr̃ in ascendentibus, quia ęquè succedunt illis nõ extãtibus.

53 Vtrum vsufructus amittatur ex ingressu ℞. ẽm Inno. in d. c. in præsentia, ꝙ nõ, sed duret non nec viuat, hoc idem sequiẽ glo. & Albri. [f] in authẽ. ingressi. C. de sac. san. eccle. hoc limitant aliqui verum quãdo monasterium potest habere proprium in communi, aliter non secundum gl.

54 Vtrũ emphyteusis sir trãseat ad monasteriũ. ℞. ẽm Albr. [g] i d. authẽ. igressi, ꝙ sic arg. l. pato. §. 1. ff. de leg. 2. Odo. tñ ibidẽ limitat verũ, nisi emphyteosim haberet ab alia ecclesia, q̃ tũc esset i ꝯditione ecclesiæ, an vellet rẽ vel canonẽ. Aduerte bñ qd auth. igressi nõ hẽt locũ nisi i monasterijs q̃ nõ habet nisi i cõi, non i his q̃ hñt i pprio sicut ordo militię sãctę Mariæ, & tertij ordinis sancti Francisci, & ecclesiæ sęcularis ẽm Albr. in d. authen. ingressi.

55 Quid si igrediens fecerat testamẽtũ añ ingressum nihil relinquẽdo [h] monasterio sed extraneũ hæredẽ instituẽdo ℞. ẽm d. Ant. i c. in pñtia, de proba. qd aut expresse ꝯtulit bona sua tpe igressus, nulla facta mentione de testõ, & tunc si hoc fecit i cõtinenti post conditũ testamẽtũ sic nõ reuocat testm̃, nec erunt monasterij illa bona, sed solũ d. collatio bonorũ præsumitur facta ad tps vitę suę q̃ non vr̃ quis icontinẽti mutare animum, arg. l. nõ ad ea. ff. de condi. & demon. Si vero hoc fecit ex interuallo post testamẽtũ conditũ, tũc pñu nũ mutasse

a Et c. cũ scimus, ad Ac] Sed infi gl. & Inn. in c. indecorum, de ęta. & quali. Bal. tamen hoc tenet ex mente Spe. in d. auth. si qua mulier, in antep. colũ. uers. 4. q̃ritur. Et idẽ tenet Bar. i auth. idem est. C. de bon. q̃ lib. Idẽ tenet Pau. in c. in pñtia, de pba. col. 20.

b Si qua mulier uer. q̃ro qñ fil] Nã posset euenire, ꝙ filius ante moreretur.

c Aequitate canonica] eñt hoc Pa in c. in pñtia 21. col. ver. nunc quęro, ubi examinat.

d Sed opi. Bart. Bal.] tamẽ in d. authen. idẽ est tenet, ꝙ in totũ hẽbit, q̃ est magis meritorium.

e Nec inducere.] q. l. aũt si monasteriũ sic fratrũ minorũ dic ut p Pan in d. c. in pñtia 23. co. de pb. nã cõis opi. vr̃ esse qd ueniãt succedentes ab intestato, vide ibidẽ etiam Inn.

f Gl. & Albri.] Idem sequtur Pa. in d. c. in pñtia 23. colũ. ubi allegat cõcor. & vid gl. magnã, in c si qua mulier. 19. q. 3.

g Rñ. secũdũ Albri.] De hoc per Bart. in authẽ. ingressi. pen. qõ. de sac. san. ecc. Pa. in c. in pñtia 23. colũ. ubi vult ꝙ transeat nisi dñs reuocet, qd pter q̃ trãsferatur res in potentiorem, uide Spec. ti. de loca. §. nunc aliqua uer. 130. Et ui de tex. in authen. de alie. & emph. §. 1.

h Nihil relinquẽdo.] Vide istam q̃õnem ample di ipatatã p glo. & Moder. in authẽ. si qua mulier. C. sac. de san. eccle.

pmittit post igressum iter liberos disponere.

62 Vtrū religio tollat crimē ingratitudinis. R. q̧ tenet cōmuniter q̧ sic, i c. 2. de aposta. & i c. vlt. de eo q fur. or. suscept. & i c. quātū libet. 47. distinctio. & in c. nō liceat. 19. quæst. vlti.

63 Quid si ɔdemnatus ad mortē & liberatus tali ɔditione, qđ si ęgrediet̄ punietur pęna priori, si igrediet̄ petit' ab vxore ęgreditur, vt tenetur. R. nō potest puniri illa pœna ſm Bar. Bri. in quęstionibus suis, quęst. prima, & sequitur Albri. i dic. authen. ingressi. Ratio quia coactus exijt.

64 Vtrū retrahens aliquē ab igressu religionis teneatur restituere. R. ſm Ricar. in quol. 3. q. 19. Quod aut retrahit q̄a non credit aptū religioni siue vtilē, & si hoc credit pbabiliter, sic nō tenet̄ religioni, q̄a potius damnū ipsius impediuit. Aut secūdo retraxit pp vtilitatem suam, & si ē spiritualis, puta quia eius consilio bene viuit, sic non peccat, quia ex charitate possum potius bonum meum spirituale pēligere quām alterius. Idē dicerem quādo retrahit quia videt q̧ vult intrare religionem in qua non viuitur regulariter ſm quod tenent, quia sic procurat bonū eius. Si vero est tēporalis, puta q̄a spectat ad promotionē, honorē & huiusmodi si stetérit in sęculo, sic peccat, q̄a tēporale pręposuit spirituali, non tamē tenetur religioni, sed subtracto orādo, bonū persuadendo, & salutē pcurando plusq̄ prius. Aut. 3. retraxit ex amicitia, & si est naturalis aut ɔsanguinitatis sic licet peccet, non tenet̄ religioni tñ. Si vero ē amicitia lasciua, sic magis peccat, & tenet̄ in istis duobus subtractor, & magis secūdo q̄ i primo (vt dixi) pcurādo bonū eius, non tñ religioni. Aut. 4. retraxit animo impediēdi vtilitatē religionis, & sic tenet̄ ſm posse suū facere qđ illa psona itrct, & si non potest satis faciat religioni ad arbitriū boni uiri, vel meliorē ab eam inducat. Et etiam subtracto si non potest eū inducere vt intret religionē (secundum quod dixi) procurādo salutē eius sollicitus quam pri', obligatum vero religioni retrahens secundum Sco. i 4. dist. 15. 3. q. i respon. ad secundū, vbi ɔcor. cū Ricar. tenetur laborare vt redeat, & si non potest tenet̄ ipse (si est persona idonea & habilis religioni) religionē intrare, vt sic satisfaciat religiōi, & orare p auerso vt dicit̄ quod fecit Ray. Ego tamē credo [a] q̧ si nollet intrare, non propterea esset i statu damnationis sed sufficeret ei quod p posse alio modo satisfaceret religioni, & etiam ei quem peruertit.

65 Vtrū religio minuat peccatū. [b] R. q̧ licet pctm̄ religiosi sit grauius peccatum sęculariū vel ratione voti contra quod facit, [c] vel ratione contēpus [d] (si maior adest) vel ratione scādali, [e] tamē cæteris paribus dico peccatū religiosi esse leuius pctō sęculariū Primo propter intētionem quā habet erectā ad deum, licet ad horam intercipiatur ex qua de facili reuertiur, Tū quia habet plura quę eū reducunt ad delectionē ipsius peccati, hic ex San. Thom. 2. 2. q 186. ar. 10.

66 Quæ præcipiūtur religiosus vniuersaliter R. multa. Et primo i cle. religio. de priuile. sūt nouē j. scripta. Primo ne i sermonibus ecclesiarū prælatis detrahant. Intellige ad specialia descendendo. Secūdo ne retrahant aliquos ab ecclesiarū suarum frequentia, scilicet detrahendo eis & huiusmodi illicitis. Tertio ne pronūcient indulgentias idiscretas, scilicet falsas, vel ſm q̧ dico. Indulgentia. §. vlti. Quarto cū confectionibus testamentorum inter erūt ne retrahāt testatores a restōibus debitis aut legatis m̄ricib. ecclījs faciendis. Pet. de Palu. i 4. dixit q̧ pcurare [f] vt magis eis legetur

a Ego tamē credo p̄ si no.] videtur tutior, q̄ simpliciter sequitur Rose. restitu 10. 2. §. 1. & Archi. Flo. & intellige angelicam loqui in casu quo esset magna difficultas ei intrandi religionē uel pp̄ter ætatē uel aliq̄ rōnabile causā puta q̄ ita magis esset damnosus religioni uel sibi ipsi ingrediendo religionem, q̄ non intrando.

b Minuat pctm̄] Intelligitur de peccato eiusdē speciei uel etiā generis.

c Contra quod facit] Vtputa, si fornicet̄ uel furetur.

d Vel ratione ɔtemptus.] Quia ex hoc videtur magis ingratus diuinus beneficiis, quibus est sublimatus ad statū pfectionis. Hebre. 10. vnde & dñs Hiere. 40. conquæritur di. Quid est q̧ dilectus meus in domo mea fecit scelera multa.

e Vel rōne scandali] Quia ad uitā eius plures respiciunt. Hie. 23. in pphetis Hierusalem vidi similitudinē adulterātiū, inter mendacij, & cōfortauerunt manus pessimorū, ut nō cōuertet̄ unusq̄sq; a malitia sua.

f Possunt procurare] De hoc j. Restitutio. 1. uers. impediens.

a Quod peccat mortaliter.] Hoc per illud verbum in text. positũ, sub interminatione maledictionis æternæ, & in virtute sanctæ obedientię, tenet hoc Cardi. ibidem.
b Fieri uel erogari.] Dicit gl. s. quibus debentur, vel quibus ligari uolebant.

geẽ quã alteri, dummodo non faciant cum verbis illi citis, aut aĩo maligno ꝯtra ecclesias matrices, q̃ nulli aufert suũ cũ nullũ ius iterũ acquirent. Sed frater Aluarus tenet q̃d peccãt mortaliter,[a] & vr̃ verius in religiosis. Secus in alio casu ab isto, quia tũc habetet locũ opi. Pet. Quinto ne legata vel debita aut mala ablata incerta sibi vel sui ordinis fratribus uel conuentionibus in alterius præiudiciũ fieri vel erogari[b] procurent. Sexto ne absoluant a casibus reseruatis Papæ vel episcopis. Hæc omnia in virtutem sanctæ obedientiæ, & sub interminatione maledictionis æternę inhibentur. Septimo sub eadẽ prohibitione prohibetur eis ne ꝑsonas ecclesiasticas (præsertim coram iudicibus delegatis a sede apostolica sua cõtra eos iustitia prosequentes) vexare indebitè aut ad loca pluuia (& præsertim multum remota) conuenire præsumant.
Octauo ꝓcipitur ꝑlatis, religiosis ad quos aliquid prouenit occasione ꝓmissorum, ꝙ nisi j. mensem plenè satisfecerint ecclesia sticis damnificatis de eo quod ad eos peruenit postquam fuerint requisiti ipso iure sint suspensi ab officio, s̃m glo. ibi. & quousq; debitã fecerint satisfactionẽ. Nono ne ministrent extremam vnctionem, euchari stiæ sacramentum, solennizent matrimonium, non absoluant excõicatos, nec absoluãt a pęna & culpa, de qua dic ut s̃. excõicatio 5. casu 12. Decimo nullus religiosus põt uigore literarũ apostolicarum uel legatorum alibi cõuenire aliquem sibi subditum ratione aliquorum locorũ, nisi coram eo coram quo de iure conuenit, cle. 1. de rescrip. Vndecimo nullus religiosus potest eligi in prælatũ alterius religionis vel habitus, nisi solum in Episcopũ, cle. 1. de elect. Duodecimo prohibentur alienare ꝑlati religiosi res ecclesię, vt in cle. 1. de reb. eccle. non alie. uide j. Suspensio. 1. §. 31. Tertiodecimo ꝓcipiẽ eis ne ad iurandũ vouendũ &c. inducant aliquos ut sepulturã eligãt apud eos, de quo j. sepultura. §. 35. Quartodecimo ne decimas ecclesiis debitas vsurpent, cle. 1. de deci. de quo s̃. Excõicatio. 7. casu. 37. Quintodecimo pręcipitur mendicantibus ne aliquẽ ad professionẽ recipiant añ cõpletũ annũ quintũ decimũ. c. nõ solũ, & c. ꝯstitutionẽ, de reg. li. 6. Sextodecimo ne statũ beghinarũ faueãt, cle. 1. de relig. do. vide. Excõicatio. 7. casu. 40. Decimoseptimo quod horis debitis in ecclesiis eorũ officiũ ꝑsoluant, cle. 1. de celebra. miss. Decimooctauo quod nõ dimittant habitũ suæ religiõis, nec vadãt ad stũdia, vel physicã, aut leges audiãt, c. ut periculosa, ne cle. uel mona. li. 6. uide Excõicatio. 7. Casu. 7. & 16. Decimonono q̃d non dicãt aliqua uel retrahãt audientes a solutione decimarũ, & ꝙ req̃siti ꝑdicent de eis populo, & ꝙ confessores non omittant facere conscientiam confitentibus, clemẽ. cupientes, de pęnis. Vide Excõicatio. 7. Casu. 14. Vigesimo quod mẽdicantes non capiãt loca de nouo. c. cum ex eo, de excessio. prælato. li. 6. & cle. cupientes, de pœnis. Vide loca. per totũ, & s̃. Excõicatio. 6. casu. 44. Vigesimoprimo quod non celebrent in castris vel villis, nisi quatenus eis a iure conceditur. c. episcoporum, de priuile. lib. 6. Vigesimosecundo ꝙ seruent interdictũ quodcunq; quod videtur seruare matricẽ ecclesiam, cle. 1. de sen. excommu. vide Interdictum. 7. §. 8. & idẽ de cessationib⁹ a diuinis. d. clemẽ. 1. Quædã alia præcipiunẽ monachis de quibus vide supra Monachus. §. 10.

RELIGIOSVS locus dicit̃ omnis domus, monasterium templum hospitale, & quæcunque alia autoritate Papæ vel Episcopi ad pios vsus ędificata, de religio. dom. c. de sinodochis, & c. ad hæc. Secus si sine autoritate episcopi vel Papæ sũt ædificata a principio, vel ex postfacto, de consecra. distin. nemo, quod est ꝯtra leges quæ volunt quod vbicunque sepellitur aliquis locus ille fit religiosus, q̃d non est verum per tex cap pe. de sepul. & ibi sequitur Pa. super 1. glo. ve iß. (saluant etiam glo. ibidem tenet Pan. in c. ad hæc, hic allegato.

1 Vtrũ loca religiosa possint ad humanos vsus transferri. ℞. quod non d. cap. ad hæc 12. quæstio. 1. nulli.

2 Per quos debent regi ꝓfata loca. ℞. ꝙ ꝑ religiosos eiusdẽ monasterij vel alienus eiusdem

a Vt patet in c. ueniens.] Et facit. ff. de condi. causa data. l. si mulier,& l.2. ff. de calum. & vide quę scribo. ī. Symōia. 3. §.4c.
b L.2.ff.rē pub. sal.so.] Vbi habetur per Bart. ꝙ non solum in prætoriis, & iudicialibus, sed etiam in conuentionalibus quæ ritur utilis actio per notarium,& etiam per iudicem, quare ista lex non est referenda ad principale quæsitum sed ad id tantū, ꝙ dicit de notario & iudice.

eiusdē religionis, & si non viuunt regulariter debēt expelli, & poni alij districtioris vitę, aut saltē clerici sęculares. si alias nō possūt remanere ordinati, & hoc pōt Episcopus sine Papa ẽm gl.& Ioa.An.& Pa.ī c.īter quatuor, đ rel.dom. Fallit ī hospitali, de quo vide supra Hospitale.§. 2.

RELIQVIAE Sāctorū esse venales nō possunt.l.nemo la.2.C.de sac. san. ec.nec ex capsā ostēdi debēt, nec de nouo īuētę in publico venerari, nisi prius autoritate Romani Pōtificis fuerit approbatę, de reli.& ve.san.c.2.ꝑcipiē plātis ne permittant varijs figmentis, & falsis documentis decipi homines, qui uadunt ad eorū ecclesias causa venerationis propter miracula quæ ibi fiunt sicut in plerisque locis causa quęstus fieri consueuit, in d.c.2.& dicit Pa.in d.c. 2.1.no.ꝙ ē dñr vendi, qñ ꝓ qstu ostdunt.

3 Qua autoritate possūt corpora sāctorū eorū reliquiæ trāsferri. ℞.ꝙ solum autoritate Papę vel Episcopi aut sanctæ sinodi, de conse.dist.1.c.corpora, vbi dicit Io. hoc verum quando corpus est traditum perpetuæ sepulturæ.C.de rel.& sum.fu.l. vlti. nisi necessitas immineat, qa tūc sufficit autoritas pręsidis ꝓuincię.le.1.C.de re li.& sum.fu. quia quādo non sunt traditę perpetuæ sepulturę, tunc bñ possunt trāsferri sine alicuius autoritate ad aliū locū religiosum, C.eo.l.si necdum.

2 Quid si furtiue subtrahāt. ℞. ẽm Ro. sacrilegium est 17. q. 4. quisquis etiā si ex deuotione hoc faciat ẽm eundē,& Hugo.

3 Vtrū sit symonia reliquias vēdere. ℞. ẽm Ray.& Goff.quod sic.1.q.1.qui studet.

4 Vtrū reliquiæ sanctorū debeant portari ad col.℞.ꝙ nō, ar.d.ll.si necdū, & l.vltimę, d.c.corpora, licet possent poni sup aliquo pro aliquo tēpore ex magna causa, ar.d.l.1.& hoc tene, quamuis Tho.2.2. q.96. ar.vlt.ad teneat ꝙ liceat ex deuotione sine aliqua supstitione sup se portare.

REMISSIO Peccati per autoritatē fit a solo deo.1.q.1.c.ita, & c. vt euidenter, de pœ.dist.1.verbū, per officium autem seu ministerium fit a prælato etiā malo.123.q.5.remittuntur, per meritū vero solum a bono fit.1.q.1.remissionē, de conse.dist.4.quomodo.

1 Quæ requirūt ī peccatore vt fiat ei remissio peccati. ℞.Pe.Aure.ī 4.dis.17.q.1. qđ nisi meritū Christi applicetē actualiter isti vel illi, nulla culpa peccati delet, cū solū in virtute passionis Christi deleaē, de lege ordinatā itelligiē ẽm Sco.ī 4.dist.15. q.1.Et ideo cū sacramēta sint immediatū applicatiuū passionis Christi ad nos, oportet si culpa debet dimitti qđ ꝑaliquod sacramētū, vel de facto exhibitus, vel in voto fiat, ꝑpterea adultus quātūcunque contritus (nisi simul ꝯcurrat oris ꝯfessio in facto, vel ad minus in voto) non ꝯsequiē remissionē peccati de remissionib⁹ vide s. Indulgentia. Nam remissio aliquādo idē est quod indulgentiā.

REMITTERE Idē est quod dare vt patet in ca.veniens [a] el 1.de testi.in glos.in ver.remittere,& 1.q.3.c.ea quæ in glos.in ver.promissa.

RENVNCIATIO Est rei vel iuris ꝓprij facta sciēter legitima refutatio, 7.q.1.quam periculosum.

1 Quando renūciatio dicitur illegitima ℞.qđ ex tribus, primo ratione ꝑsonæ renūciantis, ut puta qa ē minor, de iudi.c.si annū, lib.6.aut alius q nō pōt renūciare.

2 Secūdo ratione ꝑsonæ ī cui⁹ manu fit renū ciatio est illegitima.ca.dilecti, ca.admonet,& c. ꝙ ī dubijs, de renū. vbi nulli ecclesiastico licet renūciare alicui bñficio ecclesiastico nisi ī manu sui plāti ad quē ꝑtinet collatio.d.c.admonet.18.q.2.abbas. Quod limita in bñficio acquisito, per ca. ueniens de renū.& in epatu q non pōt renūciari nisi in manib⁹ Papæ c.nisi de renūcia.Qūo autem possit tractat⁹ haberi sup renunciatione. Vide symonia.2.§.22.

3 Vtrū renunciatio aliorum iuriū sit fiē da aduersario.℞.ꝙ sic, vel notario publico vel iudici nomine aduersarij recipiēti.l.2.ff.rem pub.sal.so. [b]

4 Tertio rōne rei q renūciari nō pōt dr renūciatio illegitima. Nā iure nālī & agna

 tionis

tionis & sãguinis nemo potest renunciare, vt l. iure sanguinis. ff. de re.iu. & l. iᵘ aũt agnatiõis.ff.de pac.iuri vero positiuo qđ cõcernit certam formã vel solẽnitatẽ non põt quis renunciare, vt puta qđ testamẽtũ cũ tot testibus vel stipulationes fiãt certo modo.le. nemo põt.ff.de leg. 1.facit c.qa ꝓpter, de elec.& c.cũ esses,& qđ ibi no de test.Si vero non ꝯcernit certam formam vel solẽnitatẽ sed publicam vtilitatẽ, similiter non potest.l.ius publicũ ff de pac.& ĩ c.si diligẽti,de fo.ꝯpe.Si aũt ꝯcernit publicã & priuatã,& publica p̃t separari a priuata,sic potest quãtũ ad priuatã. ᵃ l.iurisgentium §. sed & si quis paciscat.ff.de pa.puta ius dat actionẽ pro animali morboso, tamen partes possũt pacisci vt nõ possint agere, facit tex.cũ ibi not. in glo.in ver.abiurasse, ĩ c. cũ venissent,de isti.Si vero non potest separari sic renũciari non potest d.c.cũ uenissent.Si vero sit solum in fauorẽ priuatũ ᵇ tunc ille in cuius fauore est põt dũmodo non sit, cõtra bonos mores, vel non inducat ad pcčm talis renũciatio, quia nõ ualeret, vt in l.alia.§.eleganter.ff.so.ma. & l.conuenire.ff.de pac.do. Si autem sit solũ in odiũ alterius,tũc si cessat ratio illius odij potest renũciari, vt in l.fi. ᶜC. ad maced.alias non, vt l.tã & si.ff.ad mace.uiđ Panor. in dicto c. si diligẽti 3.col. ver.Sed ad verificationem.

5 Quid si aliqd sit introductũ ĩ fauorẽ amboiũ. ℞. ꝙ alter sine altero renunciare non p̃t vt dicit gl. in c.ad apostolicã,in ver. monasterij, de regu.facit.l.qđ fauore.C.de legi. vnde dicitur, ꝙ in communi iure potior est conditio ꝓhibẽtis.ar.ff. de serui.ru. præ.l. p fundũ.ff. communi diu.l. Sabinus.ff.de libe.causa l.2.3.&

4 Si tamẽ aliqd conceditur pluribus siue uniuersitati sed in fauorẽ principaliter particulariũ, sic bene posset quilibet renũciare iuri suo & sic loqtur c.ad apostolicã prædictum,& c.dilecti,de fo.compe.Fallit hoc in priuilegio qa licet concernat fauorẽ tertij p̃t impetrans renũciare antequã sit p̃sentatũ, nisi appareat,quod concedens statim uoluit concedere ius illi tertio, qa communiter non acqritur nisi in p̃sentatione seu notitia c.1.de concel.præb.lib.& quod ibi no. Ge.ᵈ Idẽ dico qđ non p̃t renunciare quando per procuratorẽ impetrauit,ᵉquia statim acquiritur ius illi tertio, vt in d. c. similiter si fuit concessum motu proprio. ᶠ

6 Vtrum exemptus possit renunciare exemptioni. Vide s. Exemptus.§. 5.

7 Qualiter fienda est renunciatio. ℞. ꝙ. Primo uoluntariè 7.quæstio.prima.quamuis.Item scienter, & ideo quando quis aliquid ius ignorat debet ei notificari, ut in authen.quomodo opor.episcopos. §.sancimus igitur,col.prima. quia ei quod ignorat renunciari non potest. l. mater. ff. de inoffi.testa.& hæc est ꝯtra notarios qui ponunt clausulas renunciationis quas ignorant,qui ꝯtrahunt, & propterea tenentur eis de damno, qđ aliter non incurrissent, puta quia renũciassent si sciuissent.Tertio sine coactione,qđ me.causa,ad audientiã. Quarto quo ad beneficia, ecclesiastica debet fieri purè & absolutè,de offi. deleg. c. ex parte, el 1. de symo. ex insinuatione. Vnde dans uel remittens uel renuncians aliquid spirituale pacto, uel conditione temporali interueniente symoniacus est. 1.q.2.c. quam pio.

8 Sed nunquid si renunciat absolutè, tñ in mente gerit ut sibi aliquod temporale detur. ℞ quod symoniacus mentalis est, de symo.c.tua,in fin.verum est quod sola pœnitentia aboletur cap.vlt.de symo.

9 Vtrum

a Sic põt quantũ ad priuatã.] Facit.§. si paciscar ibidẽ, uide bonã gl ĩ ver.generaliter ĩ dic. §. sed & si quis.

b In fauorẽ priuatũ] L. si qs in cõscribendo, & ibi C. de pac. & rõ est, qa quilibet in re propria est moderator &c. l.in re mandata. C.mã.&t in abutẽdo tex.ẽ sing. in l.sed & si.§ cõsuluit in uers.dũ se abuti putat. ff.de pe. hæredi. Iniquũ. n. est ingenuis hominibus liberã rerũ suarum administrationẽ auferri dixit iuriscõ. iñ l.non vsque adeo,in fin. ff si quis a pa. fue. maio. Et istũ est unicuiq; sua cõmittere l. nemo exterus. C.de iude. hoc uerũ iure fori sed nõ iure poli. nã Matthæi 25. dicitur Esuriui, &c.

c Potest renunciarẽ vt in l. fi. Puta in macedoniano quia si pater consentit,cessat ratio illius odij

d Et qđ not.ibi Ge.] Quæstione secunda,& est in § ex parte,& ibi gl.in versic. vim suam, quæ dat exẽplũ, ut si scripsi seruo meo, vt liber sit, non erit liber,nisi cũ literæ ad ipsum ꝓuenerint. ff.de acquiren. pos.g absenti.

e Impetrauit.] Quia statim habet vires suas, ut not. Ge. in d. c.1.in §. ex parte q.1.de præbẽ. li.6.& hoc est ꝙ vult hic dicere.

f Motu ꝓprio.] Tamen Gemi.uidetur dicere ꝙ non acquiritur ius, nisi ad eum notitia peruenerit.

a De re spiritua li. Exemplum ut h. dicitur de beneficio.
b Si aūt non apperet E ā p o sensum, tē renunciantis q̄ eduersarij, gl. in l. 1. C de pact. Fecit. l. 7. §. si quis eñ. a qut. ap. non licet, & l. fi. in fin. C. de temp. app. Ee ita loquitur text. in d. l. 1. C. de pact. Secus tamē per semiple ná pbationē facta in ebsentie p tis, quie tūc non pt ius, de futuro remitti, vt tenec gl. p multa iura p eā allegera in d. l. 1. Idem tenet glo. in l. si vnus. §. sed si generaliter. ff. de pact. Bar. in l. sed & si qs. §. q̄situ. ff. si qs cau. Hoc ulei mū limita, ptio nisi simplex renūcietio fieret ī iudicio, qatunc pp pśentiā iudicis piudicaret, gl. in l. c. ff. de tuto. bo. den. Bart. & oēs in d. l. 1. Quod intellige, qn iudex tanq̄ publice persona reciperet expsse talē renūciatio. nē noīe absētis, alias secus. Ita fin. Ber. in l. post quā liti, versicu. Quarto utrū ista renunciatio. Et ibi Alex. multū nota. C. de pact. Idē tenet Cy in auth. facta pube rū. 1. q. C. si ad. uer. uēdi. Secūdo limite, nisi renūtietio fieret pte psente. Quia cū tractet de commodo eius q ē presens, & tacee habetur pro ꝯsen-

9 Vtrū quis possit renunciare liti super bñficio ecclesiastico vel spirituali aliquo tēporali sibi dato. R. Pa. in c. cū pridē, de pac. 2. not. q nō, etiam si recipiat illud nomine expensarū, qa si renūcians habet ius renūciat spirituali tēporali dato qđ est symonia, d. ca ex parte, & qđ ibi not. p Pa. in ver. Item in glo. 1. d cit tamen Inno. & Host. in c. nō fine, de arbi. quod valet cōpositio autoritate superioris, vt pro pacis bono deē aliquid tēporale ei de quo non est certum de iure sibi cōpetenti, vt cedat liti vel renūciet si q ius habet, c. nisi de pbē. Secus si fiat autoritate partiū, qa sic esset symonia, nisi qn hēs ortū a iudice, puta qa cōpromissum ē in eo, vel ipse sic diffinit, & licet gl. i d. c. cū pridē, dicat nō sufficere nisi interueniat Papæ ꝯfirmatio, tñ cōiter doc. ibidē tenent cū opi. d. Ant. q non requiratur, & ibi Pan. sequitur.
10 Vtrū qs possit dare pecuniam alteri vt desistat a lite, quæ est de re spirituali,[a] R. Pa. in d. c. cū pridē, qđ si sit certus habere ius i illo bñficio, bene pōt dare aduersario sine symonia vt desistat, vel ne liē moneat. Si vero non sit certus sed dubitat, tūc non potest, nec excusat autoritas Papæ in bñficio qđ annexā habet potestatem clauiū, qa videtur data pecunia p illa potestate spirituali, fecit d. c. ex parte in simili, & qđ no. 1. q. 3. saluator, & ca. ex multis. In alijs autem bñficijs bñ excusaret autoritas Papæ, cū talis symonia sit

de iure positiuo, fm gl. in d. c. cū pridē. Quod no. qa pacui aduertūt hodie. Post tet rā iudex p bono pacis ex officio suo ꝯponére partes, vt habens ius i bñficio dei aliqd nō habēti ius fm formā. c. nisi de pb. fm Pa. in c. super eo. de transac.
11 Quid de illo q expectās proximē vacaturā primā i aliqua ecclesia renuntiat proprié tenui ut præcludat sibi via alteri expectāti R. q per hoc nō impedit primū expectantem, si hoc potest pbari, si vero pinguius resignāti conferatur, eo ipso detegitur fraus & carebit habita, quam resignauit, & ambita, de renun. c. si 1e. lib. sexto.
12 Verum renūciatio iuris futuri valeat R. q si ius futurū appareat, sic valet, si autē non apparet [b] adhuc, nō valet, quia pacta nō referuntur ad ea quæ apparere non possunt, vt in l. in lege, & aliis concor. ibi positis in gl. ff de contrahend. emp. & quod non est renūtiari non potest l. tres fratres. ff de pac. Sed de hoc vide Bart. in l. conditionis. C. de pac. quia parum ad nos. hic tamen aduerte quia filia renuntiando hæreditati paternę, & promittēdo amplius non petere, nihilominus legitimam vel eius supplementum petere poterit, nisi expresse de ipsa dixerit, ut l. si quando. §. generaliter, & ibi doct. C. de inoff. testamen.
13 Quid faciet prælatus qui beneficium habet per symoniam uel alias intrusus est. R. quòd tenetur renunciare, & si est episcopus, & est in articulo mortis nec potest adire Papam, non tamen debet dimittere possessionem quam de facto habet sine licentia Papæ. Sed abstineat a perceptione fructuum (excepta stricta necessitate uitæ) & quærat quam cito pote-

tiente l. q pacif. ff. mēdeti. Et sic renūciatio facta pte psente hī p pacto. Tertio limita, nisi telis renunciatio bñficij cū iurē. Ita sing. Cum. in l. is q hę res, in pri. ff de acq. hęredi. Quē seqt Ale in l. sed & si qs. § q̄situ. ff. si qs ceu. Allegans quod vult Bald. in l. pactū. C. de colls. 9. q. & c. quis, ff de pac. li. 6. sed loqtur ī pacto, & nō ī simplici renūciatione. Et facit qđ vult Bal. in rub. C. res inter alios acta. vlt. col. ubi plus tenet, q liberatio facta in absentia debitoris, cū verbo in veritate. Qđ ē iuramētū. 1. q. 7. c. quoties cordis oculus, pdest ab senti. Quarto limita, nisi renunciatio talis esse geminata, p gl. ī c. si cautio, de fi. instr. p quā Pa. ibi nota. q ubi simplex act non piudicar, tñ si est geminatus bene piudicat. Adde

tñ ad illud qđ dictũ est de ꝑpientia partis, ꝙ inducit pactũ &c. ꝙ pollicitatio est quã do ꝓmittitur ab senti. Si autẽ sit promissio ꝑsenti inducitur pactũ, uide quę scripsi. §. Pollicitatio. Adde etiam secũdũ Bar. in d. l. j. C. de pac. ꝙ iuri de futuro ꝑ pactũ ꝑt renũciari et qñ nullum ius ẽ qsitũ neq; re neq; spe, dum modo verba pacti cõcipiãtur in futurũ, vt si dicatur. Si qua res ad me ptineret ex cã et de futuro, & ibi ꝑ eũ, & vid q ibi not. d. Ias.

a Et Archi. in c. eũ qui.] Vb. dicit. Habeis ꝑ ꝯ. sta iti, ꝙ si aliqs minus canonicę adipisceti beneficium. s. symoniace, ꝑ fraudẽ, vel subreptionẽ aliquã in ꝑpetuum nõ pericribit, de ele. excõ. mi. ca. postulasti. Et si de hoc cõstat in iudicio ꝯtentio so ꝯdemnabitur ad restõnẽ ꝑce ptorũ. c. cõ[illegible] bat de his q̃ si a ꝑla. & de iure patro c. cũ dilect⁹, In iudicio vero animæ sua con scientia ei dictat ꝙ nõ dimittitur peccatũ nisi resti tu tur ablatum, Alleg. Hosti hoc dicẽ in c. dilecto, de præbeo.

b Ex cã. dñs] Iũ sta gl. in uers. ci uitas. Et est ꝓas pignorandi con tra quemlibet de terra debitoris data creditori ꝑ iniuriis & dãnis,

tat quam cito poterit resignare, & de hoc uide Ber. in gl. in uers. dũtaxat. Inno. circa prin. Host. de renun. nisi cum pridem, & Arch. 7. q. 1. eum qui. a

REPRESALIA dicũt reiũ aliarũ generalis retẽtio autoritate principis vel ciuitatis ꝓ recõpensatione damni dati indulta elicitur, ex c. dñs, b 3 2. qõ. 2. & est qñ vnus de vno dominio nõ ualẽs con sequi ius cõtra aliquem de alio dominio, retinet res omniũ, qui sunt sub tali dominio pro satisfactione.

1 Verũ sint licitè. ℞ ꝙ sic qñ ista interueniũt. Primũ ꝙ dñs vel ciuitas req; atur vt emendet quod a suis im probè factũ est. Secũdũ ꝙ cõstet de negligentia iustitię administrante. Aduerte hic ẽm Bar. i trac. de repre salus. 3. q. prin. 2. dubio, ꝙ aliquãdo supiorẽ hẽt ille q dẽt dare de iure, sed non de facto, vtputa, qa nõ obe ditur ei. sicut impeiatori, & tũc nõ ẽ necesse adire su periorem. Aliquãdo habet superiorẽ de facto sed non de iure, vtputa quia tyran nus est dñs, & si fuit elect⁹ ex timore uel ꝑ uim. & ha beẽ cõiter pro dño, sic ualẽt q̃ facit ẽm Inn. in c. nihil, de elec. & sic dẽt adiri. Si vero nõ fuit electus, sed ꝑ vim occupat dñium, & habeẽ cõiter pro tyranno. Sic cũ nõ ualeat qđ facit, nõ ẽ necesse ut eũ adeat ali quando hẽt superiorẽ de iure & de facto, quia est ve rus dñs & ei obeditur, sed tñ nõ expedit creditori eũ adi e, puta qa expenderet plusquã sit principale debi

tũ, vel ẽ paup, tunc secũdũ Bar. ubi s. potest procede re sicut si non haberet superiorẽ eius deb tor, ar. l. si seruos. ff. de pig. ac. & l. mediterraneæ. C. de anno. & tribu. li. 10. & sic patet quando prędicta duo non req; untur. Tertium ꝙ iudex pro prius det sententiam super negligentia, & iustitiæ delectu, & concedat autoritatem repræsaliarum. Limita hoc uerũ qñ non⁹ inuenitur superior qui đ ciuitate vel dño negligente faciat iustitiã ẽm Gui. epm cõ cordiensem, quia si inueniretur superior non valeret autoritas iudicis proprij quo ad illos qui non sunt suę iuri dictionis, & ita intelligitur, c. dñs. 23. q. 2. ꝙ ciuitas ple ẽtenda est per suum. s. iudicem, concor. Io. de Fanto. & Fran. Vercellensis in c. vnico, de iniur. lib. 6. Quartum ꝙ non excedant damnum. Quintum ꝙ non extendatur ad clericos, uel ecclesiasticas personas. Hæc elicio ex Archi. in d. c. vnico [illegible] tum secundum Directoriam titu. de pigno. ꝙ non fiant in personis, quia illud est iniquum, ꝙ in persona alius pro alio grauetur, & secundum ipsum nulla consuetudo ualeret cum sit contraria legibus C. de act. & obl. l. ob ęs alienum, & authen. ibidem Imo. & C. quæ res pig obli. pos. l. qui filios, & in authen. vt nulli iud. § quia vero, el 1. colla. 9. & C. ne vxo. pro ma. l. [illegible] & in auth. ibidẽ, sed omnino aliis [illegible] nõ concurrentibus, quia ipsis rep esalus vtitur quadruplũ restituere cogitur, & ab actione pro qua hoc facit cadit, ut in auth. vt non fiant pignorationes, collat. 5. quæ est prędicta auth. sed omnino.

2 Sed nunquid tenetur ad restitutionẽ q aliquid per represalias illicitas exigit ab alio q̃ a suo debitore. ℞. Arch. in d. c. unico, quod incipit & si pignorationes, ꝙ sic, nec aliter saluari poterit, nisi restituat. 14. q. 6. si res de vsu. cum tu. de reg. iur. peccatum non remittitur, lib 6.

3 Quid de illis qui repręsalias concedunt contra ecclesiasticas personas, aut eorum bona, vel concessis viuntur contra ipsas, vide Excõicatio. 7. Cas. 33. & In terdictum. 4 quasi in fi.

4 Verũ repsalia cõcessa ꝯ, puta Florẽtinos debeant

c. unico, de iniur. libr 6.

c Ex Archid in d. c. vnico.] De hoc [illegible] ibidem [illegible] in uer[illegible]

debeât extêdi ad Florenti nos habêtes domiciliû.Senis. R. ſm Pa.i 1.no.c.qm̄, de oſti.ordi.ꝙ nõ, qa odio ſa,facit quod no. Bar.[a] i l. prouinciales. ff. de ver.ſig.

5 Vtrû ſtatutum poſsit fieri ꝙ quilibet poſsit capi ꝓ delictis alteri'. R.Bar.i tracta.de repreſa.vbi.ſ.& latius Barba.in c. r de ꝯſtit. ꝙ non terras vel villas ſibi non ſubditas nõ poteſt,ſed bene cõtra ſibi ſubditas, vt C.de omni agro de ſer.l.1. lib.10 alias eſt l.fi.quæ incipit.Iubem',& valet ſtatutû ꝙ vxor poſsit capi[b] ꝓ viro fallente,vt l. ſatis.C.in qb. ca.pi.vel hypo.ta.cõtrahi. Et ſimiliter filius pro patre.l.fi.C.de primipillo. li. 12.aliam ſi non ſit hæres,& aduerte hic ꝙ terrę cû certis pactis ſubmiſſę ꝓtectioni dñorû non debentur ſibi ſubditę,ɋ̃ fęderatę,& iõ cõtra eas non valet tale ſtatutû.Quod not. pro limitatione ſextæ conditionis in S.1.dictæ.

6 Sed quæritur an tale ſtatutum poſsit exerceri extra territoriû ſtatuerit. R. Bar. vbi ſupra ꝙ ſic, poteſt enim agere contra tales cõditione ex ſtatuto, quia actio vbiquę ſequitur eos quibus competit, l. fi.C. de præſcri.lõ. tem.Quod limita,niſi filius ſortiretur domicilium alibi antequã pater rumperet ar.l. ciues.C.de incol.lib.10. Similiter ſi filius eſſet natus poſtquã rupit pater eius,quia iura intelliguntur de filio exiſtête tempore quo rupit. l. i delictis.S. ſi extraneus.ff.de nox. & l.titius.ff.de teſt. mili. Et idê dic qñ ſtatutum dicit ꝙ homines vnius terræ vnus teneat pro alio . Nã ille qui de nouo eſt affect' illius terræ nõ tenetur pro debitis antiquis,l.prouidêdû. C.de decu.lib.10.& quod no.Dyn.[c] i l in colam,la 2.ff.ad muni. Similiter tale ſtatutum intelligitur de debitis contractis intra territoriû, niſi aliud addat,vt l.cû vo',

C.is qui ff.de bo au . udi.poſſ.

7 Quid ſi talis qui habuit recurſum ad iudicem debitoris , & reportauit iniquã ſententiam Reſpond. Bar.vbi ſupra quod debet appellare & adire iudicem appellationis, aliter repreſalię nõ erunt licitè, vel ſi prohibetur appellare,vel non eſt iudex appellationis , tunc poteſt recurrere ad ſuum iudicem.

RESIDARE Debêt clerici in ſuis beneficijs,& de hoc vide ſ.Clericus 7.

RESCRIPTVM[d] propriè eſt id qđ princeps ſcribit ad iuris conſeruantiam,ut quando committit cauſam decidêdam inter aliqnos,& differt priuilegio qđ ẽ cõtra ius quaſi priuata lex.3.diſ.priuilegia.Et etiam differt a beneficio quod ſtrictè ſumptum eſt gratia cõceſſa prętet ius a principe,& hoc eſt quæ latiſsimè interꝑtanda eſt,vt in c.olim,& quod ibi no.[e] de verbo.ſigni.Latiſsimè tamen reſcriptû accipitur pro omnibus iſtis,hæc Panorm.in rub.de reſcrip.

1 Reſcriptû & proceſſus per ipsû reſcriptum habitus impetratum ab excommunicato ſuper alio q̃ ſuper excõicationis , vel appellationis articulo ipſo iure eſt nullû, c.1.de reſcr.lib.6.fallit hoc ĩ multis caſib. qui not per Gemi.in d.c.1.

2 Reſcriptum perpetuatur per ſolã citationẽ,de reſcrip.c.ex tenore,[f] & c.ſignificauit,in glo. viueret.

3 Reſcriptû impetratû tacita veritate aut ſuggeſta falſitate,vel etiam quocunq; alio tacito vel expreſſo,quod ſi tacitû nõ fuiſſet falſę expreſſum Papa nõ ita faciliter cõceſsiſſet non valet,eo.ti.ſuper literis.

4 Reſcripta non extenduntur ad res vel ꝑſonas in eis non compręhẽſas,quoniam ꝑſonalia ſunt,et ſtrictè itelligenda. c.ſignificante eo.ti.cum glo.

5 Reſcriptû non vitiatur propter defectû literæ vel ſyllabæ . Secus ſi eſſet ibi falsû latinum,de fi.inſtru.c.ex parte.in tex.& in glo.in ver.O.

6 Reſcriptum primû tollitur ꝑ ſecûdû poſterius faciens mentionem de primo,ſi vero non facit mentionẽ,non valet ſm ꝙ primû ope exceptionis,vt in c.ex literis,& c.paſtoralis,de off.de le.ſm Goff.in sû.eo. titu.niſi impetrans primû fuiſſet in mora

a Facit qđ not. Bar] Mouet qa rđ al'ę concedû t ꝯ populû ci u atis,q aũt hêt domicil u ſenis n icit de populo Florêtino,allegat,l. 1 cû gl. ff de magi.coue. Et de hoc vide ĩi Spe.tit.đ iniu. in §.1 2. col.

b Quod vxor poſsitcapi.]Hoc vera,vř in caſu illius legis tñ.ſ. ꝓ primipilli ad miniſtratione,alias ſecus, vt eo. ti.C ne uxo.pro ma.ſm Bart.ibi.

c Et qđ no.Dy.] ibi format q̃ſtionẽ , & hoc modo decidit & alleg. d.l.prouidendû, vt refert ibi Bar.

d Reſcriptû.]Vide de reſcripto. d.Iaſ.in l.fi. ff.de conſt prin.oĩno.

e Et qđ ibi no.] per gl.fi. & Pan. ibi.

f Cap. ex tenore.] Illud c ex tenore nõ videtur facere.

a Vt in c. si aut.] Dicit ibi text. si dolo uel negligentia vti potuit poterit. Et gl. uer. dolo, inqt si ste terit p annu psumitur dolus, vel negligentia. Et uide in §. 8.
b Per decenniu] imo est ppetuu nisi fuit ip.tret, & sic limitat ius canonicu p ius ciuile & ecouerso, fm Pan. in d. c. si autem, & facit tex. in d. l. fallo, i ver. perennia, iun cta gl. q dicit. s. fine hinc. Priuilegia bn tollutur decennio, si non vtant eis, & fm glo. in d. l. fallo. Priuilegiu nudi naru tm decennio durat, q in dispendium cedit aliorum ... & sic per ui legiu tollit per no vsum, qn da ... est ad aliquid faciendu, de quo p Pa. in c. cu accessissent, de cstit.
c Sine mandato.] Et imperas est falsarius, & lra no ualent, vt dr ibi in c. nonnulli.
d Non exigit mandatu.] Vt sunt liberi, fratres parentes, qb def u. ... cope & ... que mandato.
e Gl. in ver. res] De hoc vide C. res inter alios acta, in rubro, & uirgo.
f L. restituere ... habemus sui p terea. ff. de rei ueni ... in quibus ...

præsentādi p damnū, vt i c. si autē a eo. tit. de rescrip.
7 Rescriptū iseri debet i literis citationis fm eūdē Goffr. propter duo. Primo vt citat' sciat iurisdictionē citantis, aliter non tenetur comparere. Secūdo vt possit deliberare.
8 Rescriptū perdit p negligentiam impetrantis an no elapso quo vti potuit & noluit. Si secundū impetretur contra primū c. si autē, de rescrip & c. plerūque alias semp valet de iure canonico durāte mandatore fm glo. in d. c. si autem, quamuis de iure ciuile durat p decenniū. b ... de di. rescrip. l. falso.
9 Rescriptū, dicitur falsū impetratū sine mādato, c vt i c. nonnulli eo. i glo. i uersi. specialiter, nisi impetret ab his personis a quibus de iure non exigit mādatū, d vt in d. c. nonnulli, in fine, & c. ex parte, in fin. eo. ff. de procura. l. sed hę plonę, in principio.
10 Per rescriptū sedis apostolicæ aut legato ū aliquis non potest impetrari p iudice, nisi ille q sit i dignitate cstitutus vel canonicus ecclesię cathedralis, habet personatum, & talis non potest audire causam, nisi in locis insignib', vt ci uitatib' vbi possit copia haberi peritorum, nec aliquis potest conueniri virtute talis rescripti, vltra vnā dietam a fine sux d ... de q'bus om nib' vide in c. statutū, de rescript. lib. 6. & qd' ibi no.

Res inter alios acta nō præiudicat al. ... nec p. dest. ff. qui pot. in pig. ha. l. Claudius, i fi. & de re iudi. c. quamuis, fallit i quibusdā casibus, vide in d. c. quā uis. gl. in ver. res, e & doc. quia puram ad nos.
5 Quilibet i traditione sue rei potest pctm apponere, dummodo non legibus improbatum. l. in traditionibus, & ibi gl. ff. de pac. de pdi. c. verum in gl. in versi. debent reuocari. Rem habere videtur qui fruitur precio eius. ff de usufruc. l. quia qui precio quæ de tota re uendicanda dicta sunt eadem, & de parte intelligenda sunt. ff. de rei vendica. l quæ de tota. Res vna, & eadem diuerso iure censeri potest deber, de decr. c. cum in tua 12. q. 2. co gnouimus.

RESTITVTIO quid est, & quis restituere tenetur. Sciendum q restitutio est in pristinum statum repositio l. restituere f ff. de uerb. signi. Vnde dicit tex in l. plus g est ff. de verbo. significa. Restituere est non solum præsentiam rei præbere, sed etiam post hoc facere fructusque reddere. Sed quia ius diuinum, & canonicum utitur aliquando uerbo reddant pro uerbo restituere, vt in capitul. cum tu. de vsu. quod est uerbum latius quàm restituere, ut l. uerbum reddendi. ff. de uerbor. significatio. & aliquando uerbo emendent, ut in capitul. 2. de rapt. aliquando uero uerbo satisfaciant, ut in capitul. in literis, de rapto. & satisfactum intelligitur qualitercunque uoluntati satisfaciat. l. si rem alienam. S on nis. ff. de pig. act. & l. p ima. ff. qui sat. d. cogan. ideo ego hic restitutionem accipio pro quacunque satisfactione h facienda proximo.
1 Quis tenetur satisfacere. Respond. quod quilibet, qui habet de alieno uel

post acceptū iudicium qd. s. acqsiuisset, uerus dominus, ei reddita fuisset S. Tho. in 4. d. 15 di. ... Restituere ē ... in pristinum sed eum reponatur.
g L. plus] Ibi est alitur dria inter exhibere, & restituere, ille em exhibet qui corporis psen ... pbet. s. uidedi & tāgendi ff ad ex hib. l. 2. cū fi. Ille uero restituit, q posseßoré facit fruct' q red ... Imo plura alia cōtinét restōnis verbo. s. qa cōtinet cū usucapio. nis. l. fi. § fi ff de verb sig ... qn imperator restituit aliquē, signi ficat ut ordin & dignitati restituat, ut l. fi. C. de senten. pa. & l. calus, & ff de postula l. 1. §. de aqua. Itē libertatē. ff. de natal. restitu. l. quaris, in fin.
h Pro quacunque satisfacti one] uide R ... tutio ultim. §. 1.

quo

quo ad alium spectat, seu debetur ex contractu [a] vel quasi, ex maleficio [b] vel quasi, vel ex quacunq; alia causa.[c] arg. c. si res. 14. q. 6. & l. iustitia. §. iuris pcepta.[d] ff. de iusti. & iure. Quod (vt melius itelligatur) p casus iscriptos ſm ordine alphabeti annotabo

Accidiens aliquid vt non accuset,[e] an teneatur resti tuere. Vide supra Accusatio §. 6.

Accipiẽs aliquid in fraudẽ creditorũ, quomodo tenetur, dic ut hic infra in ver. raptor. §. 1. & in ver. Vsurarius §. 17. & supra alienatio §. 17.

Accipiẽs aliquid ab ecclesiasticis vel ab illis qui non possunt donare, quomodo teneatur. vide. Donatio. §. 38. & supra Cleric⁹. 3. §. 4 & clericus 13 §. 2. & 11.

Acquirens ex peccato aliquid, puta adulterio, sodomia, & huiusmodi, quomodo tenetur. Vide ĩfra ĩ verbo Mulier.

Administrator bonorũ aliorum quomodo teneaẽ. vide supra. administratio. §. 1. & 2.

Adulator obtinens beneficium an teneatur restituere vide Adulatio. §. 2.

Adultera concipiens filiũ ex adulterio qũo teneaẽ. Vide Adulterium. §. 4.

Adulterę filius qũo teneẽ restituere. vide adulterium §. 5. & 6.

Aduocatus quando tenetur restituere vide Aduocatus, §. 12. & 13.

Alchimista quomodo teneẽ. Vid alchimia.

Alienationem rei recipiens ab eo qui nõ põt alienare vide Alienatio. §. 14. & §. 20. & Donatio primo § 38.

Alimẽta denegãs ei cui teneẽ exhibere an teneaẽ ℞ ꝙ sic, & qs teneaẽ. vid Alimẽta.

Ambasiatores qũo tenentur. vide absen.

Animam lædens [f] rationabilem vtrum teneatur ad restitutionem. ℞. quòd sic, pro cuius intelligentia est scieñ. secundũ Sco. in 4. dist. 15. q. 2. quod est duplex bonum animæ. s. naturale & accidẽtale In bonis igitur naturalibus animæ (cum sint in corruptibilia sicut & ipsa anima) non potest eam lædere directè, & talia sunt bona illa sine quibus non contingit aĩam esse. vt est intellectus liberum arbitrium voluntas & huiusmodi. Indirectè tamen potest quis in talibus bonis alium lædere ſm Bo. in. 2. di. 34. ar. 1. q. 4. 1. partis s. vsu talium priuando sicut si quis populum daret vel aliud faceret quo amentem aliquem redderet, vnde talis aliquem taliter lędens (om̃ dignam lęso recompensationem facere non potest. maximè se in perpetuam amentiã deducit.) Iõ arbitrio boni viri satisfacere tenetur. arg. c. deteriores. 9 q. 1. vñ pro regula traditur cõmuniter a doc. vt no. Ric. in. 4. di. 25. arg. 5. q. 3. quòd qñ restõ non põt fieri ſm dãnum datũ tũc arbitrio boni viri relinquaẽ. Item dat alii regulã supra dictus Ri. vbi s̃. ꝙ qñ res malè ablata non põt restitui, restõ debet fieri in æquiualẽti (si possibile est) extra ne lit. pen ali. Inno. c. ecclesi. s. Mariæ el. 2. & ſm Sco. vbi supra licet quis dignè non possit satisfacere pximo de damno sibi illato, nihilominus ex hoc nõ liberatur quin non teneatur satisfacere, saltem quãtũ põt vnde in casu pręd dicto bonus vir iudicabit, vt petat veniam per se vel si non põt per interpositam psonã, deinde vt satisfaciat ſm pẽsse dãna quæ lęso & alijs suis eueniunt ex tali læsione vt infra diceẽ de vulnerante & occidẽte in verbo homicidium. In bonis autem accidẽtalibus. animæ cuiusmodi sunt bona gratiæ morũ, & virtutũ acquisita quã acquirenda põt quis ſm Sco. vbi supra in directè aliquem lædere & dispositiuè s. inducendo ad actus vitiosus seu peccata quibus talia corrumpuntur, puta contaminando suo malo exemplo suadendo blandiẽdo rogando,[g] præcipiendo, vt talia faciẽt, & huiusmodi, & talis multo magis tenetur ad restitutionem quam damnificans in bonis tẽporalibus. 6 quæst 1. sunt plurimi. circa fin. propterea tenetur doctrina

a Ex contractu] vide s̃. Contractus in princ. & §. 2.

b Maleficio.] Vide s̃. Maleficiũ.

c Ex quacunq; alia cã] Archid. flo. 2. parte til. 2. capit. 1. si Ponit duas manus quę tenẽtur restituere.

d Iuris pcepta] adde. c. cũ tu. de vsu. & regulam, pctm̃. in 6. Et Matth. 18. redde quod debes. & Rom 13 reddite omnibus debita.

e Vt non accuset.] Accipiens aliquid pro non accusando de crimine perpetrato turpiter accipit & de cõsilio tenetur restituere, sec⁹ si de peccato ppetrãdo, vel calũniet aliũ accusando, quia teneret fortius, &c.

f Animam lædens] Archi. flo. 2. parte titu. 1. §. 1 idem per oia tenet.

g Blandiendo rogando] Et talis sine dubio peccat mortaliter, quia per hoc auferũtur ei gratia, & virtutes ab anima, vnde Augu. Si fratri tuo male psuades occidis. de pe. dis. 1. noli.

na,auxilio, consilio oratione,& huiusmodi quantũ potest & in se est per seipsum & per alios [a] (dummodo peccatum occultum non p dat talem læsum) ad bonũ reducere. Directè autem in talibus accidẽtalibus nemo potest aliũ lædere , quoniã talia non corrumpuntur ni si per peccatum & peccatũ esse non potest nisi sit voluntarium. 15. q. 1. non est.

Appellans iniustã quomodo tenetur. Vide Appellatio.§.15.

Arbiter vel arbitrator quo modo tenetur. vide arbiter §.1.& 6.

Archidiaconus quomodo tenetur si aliquid perijt de rebus ecclesiæ, vide archidiaconus.

Arras recipiens quomodo teneatur restituere. vide Arra.

Artifices facientes ea quæ proximi damnificantur. Vide Ars.§.2.

Assessor quomodo tenetur. Vide Iudex.§.9.& §.22.

Banniensiniuste aliquẽ quo modo tenetur. vide bannitum.§.1.

Bellantes quomodo tenetur, vide bellum.in prin. & §.5.6.7.8.9. 10. vsque. 17. & 22.

Beneficia ecclesiastica plura habens quomodo tenetur restituere. vide Beneficium.§.34.

Beneficium vacantis fructus vsurpantes quomodo tenentur.ibidem.§.40.

Beneficium iniustè possidens quomodo tenetur.ibidem.§.44.

Benedicatus nõ dispensando fructus quomodo tenetur vide clericus. 3.§.1. & quando malè dispensat.vide ibidem.§.4.

Beneficiatus non residens quando tenetur non restituere. vide Clericus.7 §.4.

Beneficium recipiens non intendens promoueri quo modo tenetur. Vide Clericus.7.§.5.& 6.

Beneficiatus existẽs in mortali, quomodo tenetur restituere fructus.vide clericus.8.§.5.

Beneficiatus inducens ad relinquendum sibi exeat relicturus ecclesiæ quomodo tenetur. vide Clericus. 13. §. 7.

Beneficiatus non dicens horas, quomodo tenetur restituere fructus. vide hora.§.11.

2 Vtrum conferens beneficium indigno [b] teneatur ad aliquid? Respon.secundum Car.in cle.1.de æta.& qua.q.10.ꝙ vltra peccatum mortale [c] ꝙ commisit tenetur ad restitutionẽ totius interesse ecclesiæ quã lęsit. ẜm Pet. de Anch. ad instar magistratus [d] qui minus idoneus tutelam pupilli commisit.ff. de magi. conue.per totum.[e]

Bonæfidei possessor . vide Possessor.

Canonica portio cui est restituenda vide eo.ti.

Carcerans aliquem quomodo tenetur.vide carcer. §.2.3.& 5.

Causam dans damno proximi quomodo tenetur, habes causa.§.6.

Cessationem a diuinis inducens qũo tenetur. vide cessatio.§.1.& 2.

Clericus non existens personaliter horis canonicis & recipiens distributionesquomodo tenetur. vide Clericus 7.§.8.

Clericus negotiando quomodo tenetur. Vide Clericus.§.6.

Come-

a Per alios] Et bñ per alios qa cum facilius sit peruertere, quã conuertare ,ideo de per se non sufficit faciliter.

b Indigno]Indignus est qui appetit dignitatem.1. q.1.principatus. vide supra prælatus.§.5 Et q indignis ecc'lia dei cõsuerũt ex fauore tanquam sacrilegi reputantur. 1. qõ. 1.fine quidam.

c Peccatũ mortale] Et quare peccet mortaliter rõnẽ assignat quia est infidelis dño suo. i. Deo. quia hoc vergit in detrimentum ecclesiæ & honoris diuini qui pmouetur per bonos. Et melius ẽ hñe paucos bonos. ca penul. de æta.& qual. Et facit ꝙ no. idẽ Car. vbi supra. 8. qõ. vbi vult ꝙ si epi nõ seruant.d cle. quã omnino videas & alios similes canones peccent mortaliter per c.denique. 4. distinctio. & per id quod not. gl. in ca. ea quæ de off.archi & arch. in ea. vlt.76.dist. & p multa alia q̃ ibi adducit &c.

d Ad instar magistratus] Sicut enim magistratus tenetur pupillo qui minus idoneum sibi dedit tutorem, quãdo non potest haberi reg. eius cõtra tutorem malè administrantem. Ita &c. Et ad de l. primam. §. nunc tractemus. ff. de tu.& ra.dist. vbi dicit quòd si plures gesserunt tutelam omnes tenetur proportioni [illegible] ad [illegible] fideiussorũ si sunt soluendo. Si vero aliqui non sunt soluendo diuidatur actio inter eos qui sunt soluendo, ceditur tamẽ actio ei qui soluit pro alio , vel si non ceditur datur ei vtilis aduersus cũ tutorẽ cui[9] noie fuit condemnatus. & not. ꝙ non solum iudex si negligat iustitiam facere tenetur parti ad interesse & facit litem suam vt habes supra iudex. §. 21. sed etiam princeps vel ciuitas, qui eum posuit in magistratu tenetur parti ad interesse. ita Rom.cons. 138. incipit in casu pposito consultationis in secundo dubio. Iason in l. si quis in cõscribendo. in 3. colum. C.de pactis.

e Per totum]ita men.l.2.& 3. per optimè faciũt ad ppositum. Nã dicitur ibi quod si duo tutores dati sunt a magistratu vnus paup & alter diues & cõpulsus sit diues ad soluendũ non

1 Verum scienter emens rem raptam vel furatã teneatur. ℞. ꝙ tenetur ad quinq; siue sit primus vel secudus vel quocũque alius vsque in infinitum qui emit. n. idem iu ris est ac si prim⁹ esset. ff. de mi. l. sed vbi: [d] ff. de peti. hære. l. sed si lege §. si ante, vel si ue ante. Primo tenet restituere rem rapta, nec excusat licet sit statutũ determinans ꝙ quã emitur publicę in mercato vel huiusmodi

emente.

datur ei actio cõ tra magistratum nisi fuisset absq; culpa, quia for tè non agnouit paupertatem sui contutoris quia tunc æquum est dari actionẽ ad uersus magistra tum, hæc ibi &c.

a Vel vsurari⁹] vel simulatus q ipso iure est nul lius. vt no. in d. c. illo vos de pi gno.

b Etiam fructus restituere] Exẽ plũ mutuaui cen tum titio & ipse pignorauit mihi fundum, sed in strumentum fuit factũ sub nomi ne emptiõis. &c. Nam potest com pẽsare fructus in sortem, qua ex tenuata restituit fruct⁹ &c. vt no. in c. primo de v suris &c.

c Tenuit de iu re] Vt si contra ho cum minore, vel pone exem plum. vt supra. dolus. §. 9.

d L. sed vbi] Di citur enim ibi e mens bona fide habet regressum contra vendito rẽ si cogatur eã restituere. & sub dit ꝑ plures quo que persona si ẽ ptio ambulaue rit. Idem iuris e rit glo. vt quili bet ad autorem suum redeat. l. si pro te. §. si. ff. de euic. eum. l. ie. Et minor hoc casu restituet id i quo fact⁹ est locuple tior vel emptori l. quod si minor. §. pe. ff. de mino. vel etiã ei a quo res aduocat. l. q solidum. §. 1. de legat. 2.

a C grauis] intellige tamen dñi interfuerit rē sibi reddi-am fuisse, qa forte vēdidisset vel vsus fuisset ex cuius carentia oportuit eū aliā emere. Nā nunc tenet ad interesse domini vt hic dicitur &c. hæc sup plementum & est ca sus in d.c grauis.

b L. in re furtiua] Glo. ibi. in ver. plurimi in telligit a die cōmissi furti nō au tē. q fur. teneat ad illud q vale bat ante cōmissum furtum.

c D.l in re furtiua] idem erit si simile fecerit pu ta si nouauit vt l.nouaui.ff.de con di furti.

d L. ciuile] De si statis vt agnitas res furtiuas non prius redda tis q preciū fuerit solutū a dñis. Curare igit cau tu negotiari nec nō mi re da in a hmi i sed etiā in criminis suspicionem incidatis p frequētē negotiatinē taliū rerū vel pp criminis talia sæpe cōmissa &c. fm gl. & posset esse talis frequētatio q iudex posset talem ponere ad torturā. l. de mi nore § tormēta. ff.de qō. nisi forte eit pfora grauis fm Bald. ibi bñ verū est, qd eo ipso quod res furtiua inuenit apud aliquē non præsumitur esse furt. p l. merito. ff pro so. Et amplia istū tex q si eēt possessor tñ & fur rem ab eo subtractā venda ret alicui, qui bona fide emit ad. huc possessor habet actionem aduers' ementem. Quia possessio est ai prius restituen do ... l.rem ō

ementis fm directo titu.de iur.nec sine mortali pecca ro potest eam tenere, quando sit eius dominum secūdum Ho. ar. c. vulteranæ. 12.q.2 & l.1. in fi.iūcta gl. ff. de fur. Secundo tenetur (si rē non habet, siue quia vendidit vel aliter quocunque alienauit, siue quia amisit aut perijt, qual.tercunque) etiā violenter (siue quocunque casu ab vsu ce cidit) pretium restituere fm optimum statum rei. i. secundum q valuit pi' post quam fuit ab ipso empta. c.grauis [a] de rest.spo. & l. in re furtiua. [b] ff.de condi. fur.§.1. & l.si nauis.§.gñaliter.ff.de rei ven.rō est quia furtum commisit rem aliená inuito domino contractando.l.1.ff.de fur. Et fur semper est in mora.d. l. in re furtiua [c] in fi.ff.de con di. furt. Excipitur casus quādo rem domino loco & tēpore obtulit, & ipse eā reci pere recusauit, tunc.n. purgauit moiā.d.l. in re furtiua. in prin. Et ideo si periret vel deterioraretur sine culpa sua non teneretur. Tertio non poterit petere precium a domino rei.l. in ciuile.[d] C.de fur. etiā si statutum esset q posset petere, quia tale statutū est contra bonos mores, nec etiā a venditore in foro contentioso nisi expresse cauerit. l.si mancipiū.C.de rei ven. Secus in conscientia', quia bene posset a vēditore pretium recidere & rem eidē restituere, quia potest poti' sibi consulere quam alteri secundum Alexan. de ale. in 4. Quarto tenētur restituere fructus perceptos & qui percipi potuerunt intermedio tempore.d.c.grauis (exceptis expensis) de quibus dic vt s.Expensæ.§. 3. Vltimo perdit expensas voluntarias [e] & de quo dic. vt supra. Expensæ. §. eodem.

2 Quid si talis ignorabat fore prohibitum [f] a iure talia emere. R. secundum communiter doct. q nihilominus tenetur sicut ille de quo in præcedenti.§.dictum est, quia hæc prohibitio a iure naturali traxit originem cuius ignorantia non excusat.

3 Vtrum ignorantia facti crassa vel supina excuset talia ementes, vt puta Episcopus excōmunicabat tales raptores, vel quia emit a stipendiario calicem vel missale, aut quia cōmuniter tenebāt rapta fuisse vel bellū iniustum vnde habita sunt. R. Ho. quod non, quia debuit cogitare, & ideo similiter tenetur sicut ille de quo in ante præcedenti.q. dictum est. arg. l. latē culpæ.ff. de verb. signi fi.& c.apostolicæ.de cle.ex cō.mi.c.quæ in humanis [g] 12.q.2.c.si cupis. 16.q.1. Similiter tenet idem Hostien. de illis qui dubitant, nec tamen pro posse quæsierunt quod pariformiter tenentur. [h]

4 Vtrum emens rem raptā vel furto habitam bona fide scilicet non credens raptam

nobis.ff.de acqui.poss. vide gl.& Bald.in d.l.in c. ad hem.& facit.l.nat.e..ti.C.de rei ven. Et sic not. q talis emens non potest agere ad precium, quia obstat ei turpitudo sua.

e Expensas volūtaria] Fur. expensas quas circa æquū furatū fecit quantuncūq; meliorarum perdit quia talem equū restituere tenetur ex quo semp est in mora, q q & Rose. in verb. restitutio. 7. §. 18. quæ p oia cōcordat, dicat hoc casu ex quadam æquitate natura li restituēdas fore expensas furi q'ten' seddidit æquum meliora tū, nisi qua tenus hæc sibi pœna [a] inter esset inicta &c.

f Fore prohibitum] Rose. vbi supra concor.

g C quæ humanis] de ista ignorantia gl. allegat ibi cōcordā. iub dit tñ q si voluerit probare se ignorasse, q an dicetur.cap.innotuit.de ele. in fi. vt puta pbabit, qa erat absens.

h Pariformiter tenētur] Sed nū quid emens bona fide, credens. f. rem non nō esse furtiuā si po stea inuenit rem esse alienam, poterit petere a domino precium. Respōdeo q nō l. in ciuilem. C. de furtis. sed agere p venditorē de euictione. Et si p plures ēpto res res trāsferit,

ptã similiter.teneaẽ. ꝶ.qꝺ nõ,sed hæc bona fides.ſ.sibi cõfert.Primum quia bona fide durante nunquã tenetẽ eam restituere,ẽt si perijt.l.2. C.de fur.[a]
Secundũ quia fructus consumptos bona fide duráteꝙ nunquã tenetur restituere l.bonæfidei.in pri ff.de acquir.rer.do. & l.fructus la 1.&.l.ex si diuerso §.1.ff.ꝺ rei vendi.sed solũ tenetur restituere fructus extantes vel inquantum factus ẽ locupletior.de quo dic vt s. Fruct⁹.§.1.& 2.Tertium qa si dictã rem alienauit uendẽdo vel alio modo, durãte bona fide nõ teneẽ reddere [b] ꝓtium nec aliud nisi solũ lucrum si extat aliquod ex quo factus ẽ locupletior l.nã & hoc natura. ff.de condi.indebi.Quartũ quia potest expẽsas quas fecit in bona fide circa rẽ cõseruandã vel meliorandã retinere.vt s. Expensæ.§.2. Quintũ quia si iudice sententiante restituerit eã habebit actionẽ etiam in foro contentioso cõtra vẽditorem.d.c.vulnerante, nõ autẽ si ad sacerdotis imperium restituet.l. si rẽ la. 1. ff.de euic.Vnde ꝯsuleñ.est ei vt faciat se citari i iudicio a domino rei ,& citat⁹ annunciet uenditori.vt ipsum defendat & seruet. In cõscia qualitercũꝗ restituerit eã dño venditor teneẽ ei ad precium.c. fin. de emp.& ven.

5 Vtrũ ementes prædicta furata non vt ea retineant sed vt restituãt domino q alias ipsa habere nõ posset aut non ꝓ tam paruo precio,possint preciũ quo emerant a nõ domino repetere.Respon.secundũ Hostien.& Monal.quod sic,qa vtiliter [c] gesserunt negotium cuius res erant,& ẽt expensas moderatas nisi de re empta habuissent vtilitatem , quia tunc tenentur compensare fructus rei cũ expensis & precio.ar.l.sed ad vltra. §. 2. ff.de nego.gest.& capitulo.cum dilecti. §. fin.[d] de accu.& si perirent sine sua culpa aut eas emitterent,non tenerentur.Aduerte tamen quod in foro contentioso nõ creditur talibus emptoribus,nisi publicẽ protestati fuissent quod ea intentione emerũt ar.l.nesennius.[e] ff.de nego.gest.& l. 2. C. de fur.& in capitulo. vnico.vt ecclesiastica benefi.licet secus sit in conscientia.

6 Quid faciet ille qui emit rem quã scit fuisse raptam nec inuenit dominum eius. Respondit secundum Hostien. & Moder. quod post quam fecit dilengentem inquisitionem tunc tenetur precium ipsius rei vel ipsam rem dare pauperibus cum fructibus ipsius , si emit mala fide . Si autem emit bona fide, reddat eam rem venditori recuperato precio suo (si potest) vel si non potest restituat res precium puaperibus [f] cum fructibus non consumptis bona fide , & publicẽ secundum consilium Ray.vt oĩs suspitio uitieẽ, & sic erit liberatus.arg.ca.quatuor.1 2.q.2.

7 De emente rem ecclesiæ sine solennitate quomodo teneatur, vide Alienatio. §. 14.

8 Vtrũ emens de pecunia alterius aliqd noĩe suo teneaẽ. ꝶ.qꝺ nõ,quia res empta est sua sec⁹ si emisset noĩe illius cui⁹ erat pecunia, quia tũc res empta est illius cui⁹ erat pecunia.l. si patruus C.cõ.vtr. iud.& l.si ex.C.de rei vẽd.& l.ad ꝓbationem. C. de ꝓba. fallit hoc in re empta de pecunia ecclẽ.vt s.Immunitas.g.§.31.Itẽ de pecunia militis.l. sicut ut ꝓponis. C.de rei uẽ. Itẽ de pecunia pupilli.l.3. C. ar.tut.Itẽ de pecunia data coniugi.quãdo res emitur a marito lege.vxori.ff. de dona.inter virum & vxor. nam in istis casibus emptum etiã nomine suo efficitur illius cuius erat pecunia.In conscientia tamen teneretur ad satisfactionem si res em pta nõ esset prædictus

annus agere contra aliũ. de euic. ff. de mino l.sed ubi. Ille autem cui subtracta ẽ, si dñs non erat, sed bonæ fidei possessor aget actione in factum ꝯ possessorẽ. de quo vide bo. gl. & ibi Bart. C.de fur.l.fi. §. 2.

a 2. C. de fur.] Illa lex nihil facit nisi fortẽ in argumentũ a cõtrario sensu.

b Non tenetur reddere.] Quia ſm Rayn. & Hosti. si erat in mora nec dolo desiit possidere.

c Quia vtiliter.] Intelligitur negotium gestum vtiliter,quando domin⁹ nõ erat eam rehabitur⁹ vel non pro tanto paruo precio.

d Ex.c dilecti. §. fin.] Iudicio meo sunt verba. in fin. principij. vbi vult text. ꝙ verba quæ pñt ad bonũ uel malum retorqueri, ad bonum applicari dẽnt.sic & i casu nostro. Ille tex. põt adduci. vt credatur i dubio isti ementi qꝺ bona fide emerit ad restituẽdum &c. & dẽt referri ad fi. vbi dicit.Licet secus fit in consciã.

e Ar.l.nesenni⁹] Vide ibi Bart. q extendit ad aliquos alios casus illam. L.

f Vel precium pauperibus] tñ si talis emptor esset paup qñ nõ iuenitur dñs posset ei relinqui ꝓ lato . sicut alij paupi ſm Host. refert supplemẽtum.

g Vt s. immunitas.] Idẽ habes. s.empt. §. 12 & ibi addidi multa.

ctis tantum vtilis sicut pretium, & de hoc. S. 8. vide supra emptio. S. 12.

9 Vtrū emēs a furioso, ꝓdigo, vel minore & huiusmodi, qbus vel ꝑ ius [a] vel iudicē ē interdicta potestas vēdēdi teneat eā restituere? Rx. ꝙ sic, quia malefidei possessor ē ꝯtra interdicta legū. emit. l. quēadmodū. [b] C. de ag. & cen. col. lib. 11.

Executor vltimę voluntatis quomodo tenetur vide Executor per totum.

Expensę qñ sint restituēdę. vide supra. Expensæ. S. 1. & 3. & supra. Expositus. S. 2.

Falsarius qūo teneat. vide Falsarius. S. 3. 4 7. 8. 9. & 11.

Famulus alicuius dñi accipiens pecuniā ꝓ dño mutuo inscio dño & de ea lucrū faciēs tenet lucrū restituere dño, si taliter paupꝫ erat ꝙ pecunia mutuo accepta erat ad periculū domini. secundum Sco. quodam trac. alias non.

Famulo infirmāti an teneatur dare salarium. vide Familia. S. 2.

Fideiussori suo qñ qs tenetur. vide Fideiussor. S. 15. & 16.

Fraudē faciēs legi quomodo tenetur habes. s. Fraus.

Fugere faciens detentū in carcere ꝓ debito an teneat ad restitutionem? Rx. ꝫm d. Io. de platea. ī l. quoties. C. de exact. tribu. li. 10. ꝙ sic. [c] qđ verum credo de illis q se liberare possent soluēdo debitum, nō de illis q ita sunt pauperes ꝙ nullo mō potest soluere, nec habent parētes q pro ipsis soluere vellent qm̄ tales iniustè detinent, & contra charitatē, si parati sunt cedere bonis.

C. qui bo. ce. pos. l. 1. & no. gl. in c. odoardus. de solu. quoniā q bonis cedit non dēt pati cruciatū, nec carceres, nec vituperiū pro debito facto ex contractu vel quasi. l. fi. C. q bo. ce. pos. & iō improbantur ꝯsuetudines in cōtrariū, quas Aug. quandā appellat frustratoriā & inhumanā & irrationabilē seruitiā. 14. q. 6. si res, & iō quātūcūque lōga & statuto firmata sit, non valet.

Vtrū faciēs fugere vel occultās officiales tꝑe sindicatus teneatur ad restitutionē? Rx. ꝫm Bal. [d] in l. fi. C. de ope. libe. qđ sic, & in quadruplum qđ credo verū in cōsciā, post condemnationem, sed ante solū tenetur damnum quod restituere debeant ipsi officiales, si sindicati fuissent.

Fugere faciēs īcarceratū ꝓ delicto an teneatur. vide Fugere. S. 1. Fur quomodo tenet vide furtū. S. 10. & S. 13. cū sequen. vbi inuenies qūo iussione, cōsilio, cōsensu, & cętera participatione in furto qs tenetur.

Edificans in solo alieno. vel de alieno. vel in damnū ꝓximi quomodo teneatur, vide dedificans per totum.

Hæres quando tenetur ex delicto defuncti. vide Hæres. S. 4. Hæres qūo tenetur soluere legata in testamēto minus solenni facta. Ibidem. S. 5.

Hæres quomodo tenetur ex contractu vel quasi defuncti. S. 6. Ibidem.

Hæredes quādo sunt plures quomodo tenent ad debita legata. Ibidem. S. 8.

Homicida qūo tenet ad restōnem. Rx. ꝫm Sco. in 4. di. 5. ꝙ tenet totā vitā suā expēdere [e] ꝯ īfideles vel hæreticos satisfactionē occisi, vel in orationib9 ieiunijs & hmōi, qđ si non potest vel non vult hoc facere, tenet saltē ad aliquā restitutionē arbitrio boni

a Vel ꝑ ius] Dicit Bal. in l. si qs mihi bona. §. si corā. ff. de acqui. hære. ꝑ gl. ibi ꝙ stante statuto ve mulier non possit ꝯhere nisi cū cōsensu duorum cōiunctorū ꝙ licet statutū nō ꝓcedat vltra annullādo ꝯctū, tñ est ipso iure nullus qa nō est seruata forma, vide de hoc Imo. in repe. c. cum contingat. de iureiu. in 40. carta vbi distinguit & pulchrè.

b Quemadmodum] Et eā allegat gl. in c. vulneranz. 12. q. 2. ad hoc propositū.

c Rñ. qđ] Tenetur ergo eximēs a carcere debitorē ad totū debitū d. l. quoties. & ibi Bart. idē tenet Io. Fa. & Iā. in §. pęnales. 23. col. instit. de act. hoc verū q̄tū ad debitorē, sed q̄tū ad fiscū Bal. vř tenet ꝯtēneret crie læsæ maiestatis in l. additos. C. de epis. audi. sed nō vř verū, qa intelligitur de eo qui eximit aliquē ꝯdemnatum & cōfessū pro maleficio. l. 4. ver. pen. ff. ad l. iul. maie. de quo vide d. Ia plenius in d. § pœnales.

d Secundū Bal.] Saly. in d. l. fi tenet ꝙ impediēs teneatur ipse soluere. vide Ias. in d. § pœnales vbi bñ, & scribentes in ti. ne quis eū.

e Suā expēdere] Quidam mordet angelicā, & Sco. dicens ꝙ hoc dictū est irrationabile, & rō ꝫm eū qa ꝓ hoc non satisfit læso. Rñdeo ꝙ iste loqtur irrōnabiř. sed nō Sco. neque angelica sequēs Sco. nā ipse nō pōderauit verba Sco. & suas rōnes iō irrōnabiř ipsū impugnat parec cuilibet cōsiderāti9 verba Sco. vt ibi ꝑ eū Opi. Sco. sequitur. S. Bern. in quadragesimali de reli. xpia. sed. 36. arti. 2. c. 3. idē sanctissimus. d. d. Adrianus. in 4. di. 15. nec ob. rō illius. s. ꝙ per hoc non satisfit læso, qa nulla satisfactio cōdigna pōt occidēs facere læso licet & soluere expēsas ꝓut hic dr in eo qa abstulit vitā hoīs quę nullo precio pt extimari. Itē qa iste offēdit publicā vtilitatē iō debet esse obligat9 ad pœnā taliōis. Præterea multæ pniæ iniungūtur ab ecclesia quæ non sunt in satisfactionem læso, patet in vxoricida. vt in c. admo

boni viri,& vltra eam tenetur placare lęsos quantum potest,& si occisus aliquos sustentabat tenetur illis ad tantam satisfactionem quã tam utilitatem siue lucrũ [a] occisus dedisset,& ęstimabitur secũdum tẽpus, quo uerisimiliter uicturus & operaturus sicut æstimat. l. hęreditarum computationem.ff.ad l.Falci.& l. cum hi.§ modus quoque. ff. de transactio. Considerabitur ergo ars quã faciebat,qualitas personæ, [b] & ętas, & lucrum quod acquirebat, & huiusmodi ut fiat digna restitutio, [c] quod limito verum nisi qs aliquem [d] occidisset q eũ aggress⁹ ẽ,& occidisset causa suæ defensionis, [e] licet aliqualiter modum excesissset, quia talis non sic strictè. [f] teneretur, quia difficillimum est iustum temperare dolorem.

Item nisi quis ordine iustitiæ interfecisset. Idem dic de vulnerante aliquem irremediabiliter,puta abscindendo membrum uel mutilando, ꝙ tenetur non solum ad placationem læsi & expensas in medicos, sed etiam ad omne lucrum [g] quod potuisset acquirere. Si autem vulnerauit remediabiliter non tenetur ultra prædicta de placatione & expensis, nisi ad lucrum quod perdidit tempore infirmitatis,si fuisset lucraturus. His concordat Rica. [h] & Land.in 4. eadem distinctione.

Horas canonicas clericus non dicens quomodo tenetur uide Hora. §. 10. & vndecimo.

Hospitalari quando tenentur restituere,Vide Hospitale.§.3.

Ieiuniũ frangens an tenea-

nere. 33.q.2.Quare &c.

a Quantam vtilitatem siue lucrum] Pan. in c. 2. de iotur. vult percussorẽ teneri ad operas, quas amisit percussus toto tpe vitę suæ. allegat. l. si qua. l. ff. si qua.pau.fe.di,& l.si.ff.de his qui deie. vel effu. Quinimo dicit Spec. ti.de iurein.§. 2. post principiũ. ver.sed nunquid pro libero, ꝙ mortuo percusso potest agere pater siue hęres eius ꝓ operibus quas iste exercere potuisset toto tẽpore vitæ suæ & habebitur respectus quantũ verisimiliter potuisset viuere. Idem Rom.cons. 417.

b Qualitas personæ] Quia pl⁹ est ponderanda mutilatio pauperis quã diuitis, quia magis indigebat parte abscissa ad victum necessarium acquirendum &c. ex alia parte consideratur dignitas personæ.

c Vt fiat digna restitutio] Quid si obijt statim lesa quod nullę factæ sunt expen. sę Ro.Restitu.3 §.1.refert Spe. in ti. de iureiur.dicere,ꝙ considerabitur opera cariturus est hæres, puta quia pupillus erat, & occisus mercator &c. Sed hoc ad idem tendit,quod dictum est hic.

d Nisi quia aliquem] Rixa præcedens non excusat aliquem a percussione tex. est in c. 1. de iureiu.vnde percussor tenetur ex percussione sua licet rixè calor præcesserint concor. l.si. ff. de sicca.quod not. Pa.in d.c.1.de iureiu.

e Causa suæ defensionis] Si necessitas fuit inæuitabilis, occidens vel mutilans nullum pœnam meretur.cle.1.cum ibi not.de homi.&c.& ibi gl.dicit idẽ si causa defensiones charorum.vide supra defensio. §.4.& §.5.

f Quia talia non sic strictæ] Puta fugere poterat sine periculo vitæ suæ,& tamen occidit aggresiorem, tunc non tenetur ad tm̃, sicut malitiose occidens, sed ad arbitrium boni viri pro modo culpę, & an ipse dederit causam isti insultui, puta quia de nocte vadens p amorem carnalẽ, & inuentus est a parentibus &c.Quia hoc casu & si erat necessitas inæuitabilis teneretur restituere hęredibus, quia ipse dedit causam.arg.c.si.de iureiur. & hoc tenet Rose. vbi supra.s.Restitutio.3.§ 4.

g Ad omne lucrum] Adde. l. ex hac. ff. si quadru. paupe.fe.dica.& l.si ff.de his qui deie. vel effu. tenetur.n. ad omnes operas quas esset facturus toto tpe vitæ suæ.ẽm Pa.in d.c.1.de iurein.ꝓ quo ẽt est tex. insti.de obliga.quæ ex quasi deli.§. De eo vero.Sed quid si nõ habebat artem, respõdet Specu.vbi.s. ꝙ ęstimabitur interesse vt refert Rose.vbi s.§. 3. Quid autẽ si ex percussione homo contraxit aliquam deformitatem nunquid habebitur ratio gl.in d.c.1.dicit qđ non,quia p.cussum est corp⁹ liberũ. Secus tamen est in seruo quia si est factus minoris preciꝫ propter percussionẽ habebitur rõ.l.si seruũ seruum. §.cupisse. ff.ad l.aquil.&c. Item si quis casu deijceret de fenestra aliquid quo aliquis opprimeretur, vltra condemnationẽ quinquaginta aureorum quib⁹ teneretur quãdo agitur titul. de his qui deie. vel effu.vt loquitur gl.in d.c. 1. de iurein. sed etiã si habuisset animũ occidendi,quia tunc puniretur pœna legis corneliæ. de sicca.secundum ius ciuile, & quæ erit capitalis.ff. & C. de sicca.quasi per totũ.Illa.n.pœna requirit dolum,vñ interficiens sine dolo, qa non habuit animũ occidendi non tenetur illa pœna. vt l.1. C. de sicca. & in l.1.§.Diu⁹ Adrianus. ff. eo. & probatur animus ex coniecturis.vt dicit gl.in d.l.1.C de sicca. facit.c. 2.de renuncia.lib. 6.& l.dolũ.C.de do. Adde quo ad hoc dicta.Archie. floren.2.parte 11.2.c.2.vbi extẽdit casum nostrum ad eũ qui iniustè alium incarcerauit vel confirmauit cum datibus consilium, auxilium, vel fauorem.Ad hoc.c.sicut dignum. de homicid. & 21.q.3.qui consentit.

h His concor.Ricar.] Dicit tamẽ qdam,qđ Sco. hoc non intellexit de necessitate, sed iudicio meo si bene ponderentur verba Sco.vult illa esse de necessitate, patet quia dicit quod lex talionis iustè est posita pro hoc. Sed vbique ea reperitur. qđ &c. Sed vbi hæc lex non est statuta, tunc dicit quod expedit ei quod ista faciat, & tunc si non vult facere &c. non est immunis. qa si non dimittit pctm̃ &c. quãto magis tenetur qs ad satisfactionẽ ꝓ homicidio ꝯ multos cõsiliores, q nullã imponũt pęnã ꝓ homicidio

tur ad restitutionem. vide ieiunium.S.20.

Immunitatem frangẽs ecclesiæ quomodo tenetur. vide Immunitas.S.20.30.31.32.35.36.

Impediens aliquem a consecutione alicuius beneficij, vtrum teneatur ad restitutionem, puta volebam emere [a] possessionem, & tu impediuisti, vel aliquis volebat legare mihi aut donare, & tu obuiasti & huiusmodi ℞. secundum Ricard. in 4. distinc. 15. quod aut talis impediuit animo damnificandi proximum, & sic tenetur arbitrio boni viri damnificato, non tamen tantum quantum erat illud beneficium quod nondum habuerat, maximè quando alias ne haberet potuit impediri. Facit ad hoc institu. de rerum diui. S. illud quæsitum, vbi habetur quod si quis bestiam vulnerauerit, & fugiens alius eam acceperit, quod sit accipientis, ratio ibi ponitur, quia multa accidere potuissent ne vulnerãs eam haberet. Dicit tamen Tho. secunda secundæ. [b] q. 62. ar. 2. in respon. ad vlt. quod si iam erat determinatum quod talis teneretur ad æquiualens. de quo habes supra legatum. 1. S. 31. aut fecit animo consulendi propriè vtilitati, & sic non tenetur si hoc procurauit per viam licitã [c] & mõ licito. [d] arg. ad hoc in l. 1. ff. de no. ope. nũ & in l. si in meo ff. de aqua plu. arc. vñ dicit tex. ĩ l. nemo. ff. de reg. iu. nemo damnum facit nisi qui id facit quod facere ius non habet, fallit hoc in casu de quo supra. Clericus. 13. S. 7. [e]

1 Vtrum impediens rustici cum iniustè ne operas suas exequatur, aut piscatores, vel aucupes captione piscium, vel auium teneatur ad restitutionem. Respon. quod sic ratio quia quando res est ad aliquid destinata naturaliter qui ipsam iniustè impedit tenetur secundum quod notat in l. 1. [f] ff. de in litem iur. & in l. si idem. S. fin. ff. de iurisd. omnium iudic & per Bartol. in l. inter stipulantem S. sacram. [g] ff. de verb. obliga. Et ideo quia rustico & venatori aufertur suus proprius vsus qui erat sui proprij iuris, & fructus in eorum vsu causaliter & quasi scientialiter contentus, ideo tenetur ad restitutionẽ damni arbitrio boni viri qui bonus vir attendet si verisimiliter talem vtilitatem habuisset, & sic resti tui faciet. Si vero verisimiliter non fuisset secuta, sic nihil faciet restituere quod placet Bartol. in d. S.

ar si esset canicidium &c. Nec dicit quod induceret homicidas in desperatione, quia si non põt dimitti peccatum nisi tẽporale restituatur cum possit quãto magis isti si possunt aliquo modo satisfacere.

a Puta volebam emere] Vide de hoc etiam p Sco. in 4 di. 15. q. 2. ad vltim. & Rose. in ver. restõ. 10. in prin. Si præcido venas aquarũ in fundo meo ne deueniant ad puteũ tuum aio dãnificandi &c. Alias secus.

b Tho. 2. 2.] Loquitur de illo q impedit ne detur p̄benda dignior, q si iam erat firmata habetur ac si ei auferret.

c Per viam licitam] Puta per preces per bonas rationes, secus si per minas vel verbera.

d Modo licito] Idem dic si fecit iustè. s. intendens honorẽ Dei, vel vtilitatem ecclesiæ, pcurat q det digniori, qa tũc in nullo tenetur, exemplum ponit gl. in magistratu q cõdemnat contumacẽ, & in eo qui astr se tueri nõ põt. vt l. sciam. §. q cum aliter. ff. ad l. aquil.

e Supra clericus] 13. § 7. Dic vt ibi scripsi. Addo v. num dictũ sing. qd ponit Rose. Restõ. 10. §. 2. q sicut possum cõsulere vtilitati mea sine iniuria alterius, sic vtilitati amici. Allegat ad hoc Arch. io sermonẽ Ve. a palu in 4. ex quo si fert, si aliquis volebat ecclesiæ legare, & ego fecit, vt legaret mihi vel animo non teneor, qd not. intelligo tamẽ de amicia [illegible] amicitia. vt no. la. in l. exigendi C. de procura & Barba. io repe. l. cum acutissimi. C. de fideiu. Ex quo infertur q maledixit Alua. de plan. ec. qui volebat q religiosus suadens testatori, q dimittat ecclesiæ suæ, q peccat mortaliter, p cle. religiosi. de priuil. Quod posset eẽ verum si ex odio faceret Sec⁹ si vt ɔsuleret ppriè vtilitati, pa tet p p̄dicta. Et forte ẽt faceret vt ɔsuleret vtilitati testatoris puta qa i illa ecclesia erant clerici dissoluti vel non indigebant &c. Licet melius esset abstinere &c. Adde ẽt q si qs mouea tur ad remouendũ bñficiũ ab aliquo partim ex odio parti vt ppriè cõsulat vtilitati. Si cd si est principale peccat mortaliter, & tenet ad restitutionẽ, si vero secundariũ peccat mortaliter, sed non tenet ad restitutionẽ, qa odiũ non fuit cã sine qua. sm Rose vbi supra.

f No. i l. 1] Facit sm primã lecturã q̃ habet, qd nõ inspicim⁹ qd aue nire põt, si res ad hoc si erat naturaliter destinata, vt si agũ ɔ̃ tieiũ, aliqua actione, qa iurati litẽ, puta rei vẽditione, petã fideiussores iudicio sisti idoneos vel iudi. sol sm qd põt crescere lis eɔ̃ nõ datur nisi quatenus lis est inspecto principio.

g § sacram] vide Alex. q se remittit ad not. in d. l. si ede. §. fi. per Cy. & Bal. in l. fi. C. communia de leg. Et p Bald. in l. æde. C. locati. Adde tñ qd huc casum admittit Gerar. obdo. per rationes [illegible] positas. Sed in casu quo quia impediuit ne al[illegible] præbendam haberet, vel habitam fecit auferre sine [illegible] de per eum qui super hoc habebat potestatem [illegible] & in casibus similibus dicit nullam restitutionem esse faciend.

sacram. Et de hoc vide ĩfra Vsura. prima. §. 77. in fin.

2 Sed quid de fodientibus semina agri. ℞. secũdũ Ro. ꝙ non teneñ ad omne qđ poterat prouenire, sed ad tantũ solum quantum fructus agri ᵃ in dubio illo vẽ di potuissent concor. Tho. 2.2. q. 61. ar. 4.

Incẽdiarius quomodo tenetur. Vide Incẽdiarius. §. 2.

Incendium patiẽtibus rapiens res quomodo teneã, vel destruẽs domum. Vide ibidem. §. 3. & 4.

Infidelitas spolians qũo, teneatur Vide Infidelitas. §. 7.

Iniuriator quomodo tenetur. Vide iniuria. §. 6.

Inquisitor quando tenetur restituere. Vide Inquisitor §. 5.

Insignia aliena assumẽtes qũo decipiunt populi an teneaẽ ad restitutionẽ ℞. ꝙ sic, & illi & cuius signa acceperũt si aliquod damnũ ẽ passus & populo decepto & de hoc vide s̃. Insignia per totum.

Inuẽta quomodo sint restituenda & quãdo. Vide. s̃. Inuenta per totum & furtum. §. 19.

Iudicus quomodo teneẽ restituere lucratũ ex officio publico. Vide Iude⁹. §. 42. & vlti.

Iudicans secundũ allegata quomodo tenetur. Vide Iudicare. §. 7.

Iudex petens salariũ vel aliud qũo tenetur. Vide Iudex. §. 8. cum seq.

Iudex si ex negligẽtia dãnificauit, quomodo tenetur Ibidẽ §. 21. & 23.

Iudex ex malicia dans iniustam sentẽtiã. vel grauans partes in non dando sentẽtiã & huiusmodi. Vide ibidem.

Verum iudices qui deputantur a populis vt iudicẽt in aliquibus causis, quia credũtur boni viri, licet sint iudices ignari teneatur ad restitutionem si ex ignorãtia dederunt iniustam sententiã. ℞. ꝙ sic, si fuerunt in culpa ad inquirẽ. peritos, aut alio modo. Si vero de consilio peritorũ ipsam dederunt & bona fide, non teneẽ eo quia tales non profiteneẽ se peritos nec locant se pro iudicibus.

Verum iudex qui ꝑꝑ metũ iniustẽ iudicauit teneaẽ ad restõnẽ. ℞. ꝙ si met⁹ fuit qđ potuit cadere in constantem virum, & cũ accepit offm̃ nõ credebat verisilr ad istud venire, licet mortalr peccauerit tñ non teneẽ ad restitutionem. Si vero nõ ẽ metus ᵇ qui potuit cadere in constantem virũ, vel cum accepit offm̃ dubitabat de eo. vel verisimilr poterat credere tũc ƒm Bal. ĩ l. fi. C. de pę. iudi. qui malẽ iudi. teneẽ ad omne damnum. 2. q. 1. in primis. §. si autem.

Quid de iudicibus vel officialibus qui occidunt malefactores sine scrorũ perceptione. ℞. quod si petebãt ᶜ ea mortaliter peccauerunt, & aiæ ipsorũ erunt. ꝓ ipsis. cle. 1. de pę. & remis.

Ledens ꝓximum in persona aut in bonis nõ a proposito sed ex aliqua culpa, qũo & qñ teneatur, siue per se lęserit, aut ꝑ suos vel suę animalia ẽ scieñ. ƒm doc. ĩ c. fi. de iniur. ꝙ triplex est actio.

Vna quæ dicitur legis acquiliæ, & hac actione directa tenetur quicunque lib. ĩ homo damnum dedit sua culpa puta aperiẽ do cisternam in via publica, vel proijciẽdo lapides vbi homines transeunt & huiusmodi. Indirecta autem vel vtili tenetur quando aliquod animal suum, vel seruus suus culpa aut negligentia damnum dedit, puta si ęquus te instigante recalcitrauit, & aliquem lęsit, vel animal quod erat ferũ, vt sũt lupi leones, canes, mordaces, & hmõi, quæ cõmuniter nocere tẽtãt tenebras in publico non taliter ligata, quod non possent nocere, vel quia tenebas i domo aliquis missus a te læsus fuit & talis tenetur ad omne damnum qđ ex culpa sua ᵈ dedit proximo, si potest recõpensari, si non potest satisfaciat arbitrio boni viri. Secunda dicĩ actione de pau-

faciendũ, qa pro futuro tẽpore ꝑ quo sibi auferẽ pondum sic erat sua uel sui iures, q saltẽ diuino iure posset sibi auferri. Prẽterea illud ius est poti⁹ spũale atque cõmune & a supioris potestate dependens, quã sit corporale, & restituibile atque propriũ possidentis hæc ille. Plus eñ placet opinio Sco. Ricard. & S. Th. Quia in casu quo iam erat adepta res teneẽ faciẽs auferri aliquam compensationem &c.

a Quantum fructus agri.] Vide vsura. 1. § 77. in fin. & Rose. idem tenet Restit. 10. §. quinto. Et idẽ est de non soluẽte in termino creditori.

b Non est metus.] De his etiã vide Archid. flo. par. 2. tit. 2. c. 1. §. 10.

c Si petebant.] Hoc dicit ꝑpter tex. ibi. Si petãt. in c. significasti. de eo qui dux. ĩ ma. quam pol ꝑ adul. Si uero nõ petant dare non dẽt 23. q. 5. placuit in fin. & §. sequen.

d Ad omne dãnum, ꝙ ex culpa sua.] Vult Pa. in c. fi. de iureiur. ex quo ille tex loq tur indefinitẽ de culpa, qđ intelligatur de qualibet culpa etiam lęuissima qa indefinita ęquipollet.

periè & hac actione tenetur eius quando sine sua culpa animal suum alicui damnum dedit, puta bos non cornupetit nec ęquus recalcitrat secundum consuetudinem, tamen prætor consuetudinem, & sine culpa sua calcitrando læsit aliquem, & tunc non tenetur ad aliud, nisi solum ad dandum animal prædictum, uel si non vult dare satisfaciat læso. [a] Tertia actio dicitur noxalis, & hęc actione tenetur quis quando eius seruus sine culpa damnum dedit, & iste similiter tenetur (vt dictum est, de actione de pauperiè) & de his omnibus vide gloss & docto. in leg. prima. ff. si qua. pau. fe. di. & instit. eod l. si qua. pau. fe. di.

1 Vtrum projjciens aliquid de domo sua i via publico quo læsit aliquem vel in vestimentis, vel in persona teneatur. Responde. secundum Spec. tit. de iniuri. S. sequitur, quòd sic, [b] similiter tenetur si tenebat appēsum extra domum super viam publicā & effusum est. Idem dic de laborante, nisi ponat signa vel faciat proclamata.

2 Vtrum pręcidens arborem vicini sui quæ pendens super domum eius dabat ei damnum teneatur. ℞. secundum Specu. ubi supra. [c] quòd non si fecit autoritate iudicis. l. si plures. S. 1. ff. ar. fur. cesa. vel etiam autoritate propria, si tamen denunciauerit illi cuius erat vt incideret secundum gloss. ibi verum est quòd hæc denūtiatio propter solū contentiosū debet fieri per publicū instrumentū, aduerte etiā quod si incideret ita malè quòd nihil đ ea posset fieri, cum alias posset incidi vtiliter, quòd teneretur in conscientia ad tale damnum.

3 Quid de illis qui impediunt ne frumētū vel alia merces veniat i aliqua terra vt ipsi carius vendāt. ℞. ꝙ tenentur restituere illud quo plꝰ vēdiderūt, & ēt satisfacere illis quos impedierūt, si aliquid damnum

vniuersali. c. ut circa de elect. li. 6. Quod dictū facit ꝯ Inn. in c. sic dignū de homici. vbi vult qꝫ in cōsciētia non teneat qs ad dānū resarciēdū, nisi sit in dolo vel lata culpa ꝯ quē vr̄ esse text in d. c. si. intellectua hoc modo. Quia cū sit lex principis, & ualde rōnabilis, & nō sit mera pœna ex parte damnū passi deberet obseruari ēt in foro aīæ, iuxta no. ꝑ Io. An. i ca. quāquā. de vsur. lib. 6. & Cald. i prohę de cre. non obstat. c. inebriauerūt, sup quo se fundat. Inno. qa ibi est mera pœna, sed hic ē interesse ex parte patientis dānum. Hæc Pano. Et ex his īfert Rosel. Restitutio. 13. §. 8. dic. Caueant ergo sibi qui tenet canes mordaces visos, & similia in locis publicis, qa si lædunt hominē liberū debēt cōdēnari in expensis & iteresse dānū passo &c. Similiter illi q tenent canones q comedūt vel capiūt gallinas & auferes aliorū vltra pctūi mortale tenēt ad restōnē. Rose. Restō. 13 §. antepe. &c. Ite ẽm Spec. ti. đ iniu. § seqꝫ. Aliquādo datur dānū a nō corpore in corpꝰ, vt si panno rubeo fugas armenta, uel iumenta mea ut fugiant, & sic præcipitata sunt, quia tu teneris mihi actione vtili. l. acquiliç, & actione in factum, vt in l. furti. §. fi. ff de fur. vbi dicit textus ad literam. Cum eo qui pannum rubeum ostendit fugauitque pecus vt in fures incideret, si quidem dolo malo fecit furti actio est, sed & si non furti faciendi causa hoc fecit, non debet impunitus esse ludus tam perniciosus. Idcirco in factum dandam actionem. Et facit. leg. si boues. ff. ad legem aquiliam ubi si quis boues ita coangustauerit ut se præcipitent, in factum danda est actio. ad leg. item si obstetrix. §. si seruum. ff. ad legem aquiliam. Vbi si concito æquo super quo sedet seruus tuus, & æquus princeps uadat, & seruus moritur teneor actione in factum. Similiter dicendum de illo qui fumo facto apes fugauerit uel necauerit, quia causam mortis præbuit tenetur actione in factum lege si, qs fumo. ff. ad legē acqliā. Et vide, l. nā & si q̄ sequtur statim ad dictū §. cū eo. Præcipitata sunt pecora vtilis actio dāni iniuriæ quasi ex lege aqlia dabitur. Et cōcor §. interdū. inst. de fur. Et inst. ad l. aq. § cęterū. Vbi si inclusisti pecora & mortua sūt famę teneris &c. Qñq; datꝰ a corpore in nō corpꝰ, & hēt locū in factum subsidiaria. l. aqliæ, q̄ ꝑ. toria ē, vt l. quia actionū. ff. de ꝑscr. vers. vt si anulum aureū de manibus tuis excussi & cecidit in flumen. &c. Sic & si cā, precatis sed vi seruū tuū cōpeditū, q postea aufugit teneor, &c. Vt §. si insti. ad l. aqlia De ista. l. aquilia videas plene per Ang in § ex maleficiis instit. de actio. 10. colū. & ibidē do. Ias. antepenul. colum. de ridentē eos q pouūt i scriptis de corpore i corpus &c ut facit pecu. ti. de iniu. Quia dicit đ hoc esse glo no. in rubri. tolli. si quadru. pau. fe. di. & alia in l. quia seruandarum. §. fin. ff de præscriptio. uersic. Et gloss. in §. fin. insti. ad l. aqui. Et de multis casibus qui occurrunt circa damna data per animalia habeas semper recursum ad Specu. vbi supra. De quibus Rose. vbi supra. ponit.

a Satisfaciat læso] istum casum habui in practica Fulginei, puero paruulo qui dimisit de tecto lapidem, & percussit infantulam, quòd pater pueri tenebatur ad expensas factas in medicis, & medicinis.

b Quod sic.] Ad hæc text. in leg. prima in principio. ff. de his qui deie. vel effu. & leg. penultim. ff. de actione. & obligatione. & datur actio in factum.

c Secundum Spec. vbi s.] Vbi vult ꝙ competat interdictum

terdictũ ꝑ hoc, de arboribus cedētis, & subdit. Si fructus arboris meę cadat in agrũ,& nõ pmittis me colligere cõperit interdictũ de glãde legẽda,& hęc ille.
a Ignorãtes]Dicit Pa.in ca.fi.de iureiu.vbi põderat illã tex.i ver. imperitia tua, 9 medicos & alios artifices vt p eorũ imperitiã alicui dãnũ illatũ est, ꝗ tenent ad æstimationẽ dãni. facit.l. illicitas.§ fi. ff.de off psi. & ca.ad aures. de æta. & qual.& not.in c. tua de homi. & idẽ dicẽdum de doctore cuius imperitia alicui illarum ẽ, ut quia perdidit cãm, ut teneat ad emẽdã dãni. qđ ẽt vult Host.in c. calũniã. de pœnis.& idẽ sentit ibi Pa. propẽ finem. in uer.quo ad quartum.
b Perierit.]Ad restituendum aliquẽ in mora regritur quòd ha-

sũt passi. Similiter dic de illis qui cõcordant oẽs merces emere, vt postea ad libitum vendat, quòd tenenẽ ad omne damnum l. 2. ff. ad.l.Iulia.de anno.& in gl. annona. de extraor. cri.& priuãẽ negotiatione,& solent relegari vt ibi dicitur.

4 Vtrum ciues deputati ad diuidendum collectas omnibus ẽm existimationem quam habent in registro communicatis qui aliquos magis granant debito & alios exonerat teneãtur. ℞.secundũ Mo.titu.4. resti.si plus debito grauãt aliquem tenentur ei ad illud plus. Si aũt alleuiãt vel amicos suos & collecta est determinata, puta de centum tũc teneẽ similiter restituere illud alleuiamẽtũ illis quibus damnum dederunt.vt puta quia sępius est iterata illa collecta super ciues, & tũc tenetur ciuibus vel qa dominus qui debebat habere min⁹ debito habuit secundũ iustitiã, & tunc domino tenentur. Si vero collecta erat indeterminata, puta qa debẽt exigere quantum poterãt honesto modo, tunc licet mortaliter peccent se & alios alleuiando, quia mentiunẽ saltem facto perniciosẽ. 22.q.5. Primum tamen non tenentur restituere.

5 Vtrum illi qui cum sint ignorantes a assumũt aliqua officia ex qbus proximi dãnificatur vt sunt notarij, iudices,& huiusmodi teneantur? vide Culpa.§. 6.

6 Quid de tenentibus columbas in columbarijs. Respon. secundum Pet.de pal. in 4. quod tenentur ad restitutionẽ de dãnis datis dominis agrorum, quod limito verum quando eas nõ debitæ pascunt, vel non tantũ, de possessionibus circuncirca habent quod uerisimiliter in ipsis vt plurimum pascantur, quod iudicio boni viri credo sit remittendum. Asten. vero libro quinto titul. 29. refert quosdam tenere quod tantum vtilitatis præstant in comedendo vermes & stercorizando, quantum damni, & ideo dicit non præcipitandam sententiam, & ẽm prædicta habes quid dicendum est de tenentibus quęcunque animalia.

Morosus in reddẽda alteri re, vtrũ teneatur si perijt. ℞. ꝗ sic qualitercũque & qũocunque perierit b ẽm Accur.i l. ꝗ te.ff.ne reb.cre.& probatur per.l.cũ res §. vl.ff.de lega 1. Quod limito in conscia verũ, nisi eodem modo fuisset peritura apud aliu n.

Mulier quæ nō est publica meretrix, a verum teneat restituere acquisitū ex opere luxuriæ. Rx.Cyn. videtur tenere quòd sic. in l. cum te C. de condi. ob tur. cau. alij vt Monal. titul. restitutio. 2. tenent quòd non tenetur in foro animæ de necessitate, licet fiscus iniustè acquisita possit auferre p l. Lucius ff. de iur. fisc. Sed ego distinguo pro concordia eorum quæ no. in c. qa pleríque. de immu. ecc. & in c. ex transmissa. de deci. & in c. non sanè 14. q. 5. q aut ista mulier facit damnum alteri, puta quia sciētibus vicinis suis committit adulteriū propter pecuniam, vel aliud quod sibi datur ex quo reddit in uilipendium apud alios viros eius, & sic tenet de necessitate satisfacere iniuriæ factæ alteri, & iō ei restitue re i satisfactionem. Aut facit, sine alterius infamia, puta qa occultè & ignorat & sic non tenet restituere de necessitate i foro animæ, qa cū nullū lædat nisi seipsam, ideo non habebit satisfacere nisi deo per pœnitentiam. Idē dic de masculo q ꝑpter scelus aliud recipit, & idē de quocunque recipiente aliquid pp aliquam turpitudinem secundum prædictam distinctionem præsupposito, q ille qui dat potest dare cui vult.

Naufragiū patientes prędantes quomodo tenentur. vide. Naufragium. S. 1. 2. & 3.

Nauta qñ tenet. vide Nauta in prin.

Negligens in suo officio quomodo tenetur. Vide Negligentia. S. 2.

Omittens facere quod tenetur, ne damnum detur proximo quomodo teneatur. vide Furtum. S. 26.

Officiales accipiendo aliquid a litigantibus quomodo tenent. vide iudex. S. 9.

Pacto nudo quomodo tenetur. vide Pactum. S. 4.

Palpās quomodo tenetur. vide Furtum. S. 21.

Participanres in damno ꝑximi, & quot modis, vide Furtum. S. 13. cum sequentibus.

Pedagia exigens vel fraudās qñ tenetur. vide Pedagium per totum.

Pœnam quando quis tenetur soluere vide Pœna per totum.

Permutatio facta i damnū quando est restituenda nu de Permutatio. S. 11.

Pignus accipiens quomodo teneatur. vide Pignus. S. 12. vsque S. 19.

Possessor bonæfidei quomodo teneatur. vide Fructus per totum.

Quis dicitur malæfidei possessor. Respond. secundum Panor. b in capitulo grauis. de resti. spo. quod e is qui possidet rē & scit ad alium pertinere. Et e contra bonæfidei possessor ē q cū ignoret se possidere alienum possidet cogitatione domini. tex. in capitulo si viros. 34. q. 1.

Possessor

a Quæ non est publica meretrix.] Pa. in d c. qa plerique. in 2. q. dicit q talis mulier nullā ꝓmissione recipere pōt, qa turpiter facit, secus in meretrice, qa pt agere ex promissione sibi facta secūdū Cy. & Bar. licet Bal. & d. Anc. aľr dicāt. Et iō meretrix licitè facit eleemosynā de suo q̄stu secūdū Tho. 2. 2. q. 32. Cy. Bal. in l. 2. C. de ꝯdi. ob tur. cau. Bal. Ange. & Pa. de Cas. in l. 4. §. sed qđ meretrici. ff. de cōd. ob tur. cām ad hoc. c. heliā. 14. q. 5. glo. summæ. 14 q. 1. & q. 5. & gl. ord. in d. c. ex transmissa. & Bal. dicit q hæditas meretricis nō auferi p fiscū ab hæredib⁹ meretricis tāquam turpe lucrū, neque p ecclesiam. Idē Cy. in l. mercalē. C. de condi. ob tur. caus. Et meretrix succedit ex testō, & ab intestato si sit proximior. Ita not. Ang. in §. 1. p illū tex. i vers. a quodā cognato. in aut q. mo. na. effic. legi. In alia aūt muliere q̄ nō esset meretrix ꝑdicta non haberēt locū, nā licet dans nō repetat, repetit tñ & aufert fiscus. l. Lucius. ff. de iu. fisc. l. in hǣdem. in princ. ff. de calū. gl. in l. 3. C. de ꝯdit. ob tur. caus. Pa. de Cas ita dicit in d §. sed qđ meretrici. Ange. in l. 2. C. de condit. ob turp. cau. exclamat ꝯ mulieres habentes amasios a quib⁹ extorquent iocalia in auro & argento. Nam de his nō possu it testari. quia si scus aufert. Gl in. l. ea q & ibi Cy. C. de dona. ante nup. Sequitur do Ial. in d. §. sed quod meretrici, & sic dans non repetit. beat facultatē soluendi. Itē q sciat, vel scire debeat se debere, vt dicitur in d. l. q te. & ibi Bar.

b Rñ. secūdū Pa J. in d c. grauis. 5. col. ver. 3. q̄ro, dicit, q qdā st malæfidei possessor iuris ꝑsumptione, ut per litis ꝯtestationem sub dño illius rei, & est ꝑsumptio iuris & de iure. Vn de quantumcumque habuerit iustā cām litigādi non per hoc excusatur a fructibus post litis ꝯtestationem perceptis. ut l. certū. C. de rei uen. & l. nemo ambigit. C de acquir. possess. Vide qđ legitur & not. in l. sed & si lege. §. scire oportet. ff. de peti. hære. & per domi os de Rota dec. 170. alias. 175. Verum autem quando denunciatur alicui, q res est aliena possit iudicari malæfidei possessor Ioan. And. in d. c. grauis tenet, q non sufficit sola denunciatio. C. de fu. & li. expen. l. 2. ff. q cum fal. tut. per totum. Sed in sola petitione hæreditatis efficitur quis malæfidei possessor per denunciationem ita, q postea nil alterare potest. l. item veniant. §. quod autem. ff. de peti. hære. & l. cum fundum. C. de rei vendit. Idem sentit Archidia. in § potest. 6. q. tertia. d Anton.

In d c.grauis, dicit quod aut quis possidet sine titulo, & tunc denontiatio constituit quem malæfidei possessorem. d. §. quod autem, si cum titulo. Et tunc si denunciatio fit a principio constituit in malafide. d. l. si cũ fundũ C. de rei ven. Si vero est postfacto postquam incepit possidere, & tunc secus, vt l. alienã. ff. pro empto & hæc est opi. Bar. in d. l. si fundũ, quam sentit glo. in d. l. alienam. Sequitur Pan. in d. c. grauis. Et uide eundẽ in c. si diligenti. de prescri. & in consil. 71. & 76. prima parte.

a Possessor malæfidei.] Vide s. fructus in princ. Et sm Pan. in d. ca. grauis. 5. col. ver. his pmissis. Quidam sunt bonæfidei possessores semp, qdam malæfidei semp, qdam a principio bonæfidei, ex postfacto malæfidei, quidam ecõ uerso. Item qui dã possident cum titulo putatiuo, qdã sine titulo, quidam cum uiolentia, quidam si ne uiolentia, &c. Et quod dicitur hic intelligitur in possessore malæfidei semper.

Possessor malæfidei a vtrũ teneatur restituere non solum rem quam mala fide possidet, sed etiam & fructus ipsius rei. R. quòd qui libet malæfidei possessor tenetur restituere rem si extat. cap. si res. 14. qõ. 6. & c. cum tu. de vsu, vel si perijt aut est deteriorata, tenetur eam restituere sm extimationem illam & distinctione de qua dixi supra. hic b teneri ementem rem raptã scienter. tenetur etiam nõ solum ad fructus præceptos sed etiã ad illos quos ipse dominus percepisset c si eam possedisset. capitul. grauis. de resti. spol. & in l. re furtiua. ff. de conditio fur. & l. si nauis. §. vltimo ff. de rei uen. intellige si res erat fructuosa, & de fructibus qui honeste d pcipi potuerũt. le. fructus. ff. de rei uend. Ex quo ad consciam limito verum si dominus eos percepisset si talis non occupasset probabiliter, qa si nihilominus nullos fructus habuisset, vtputa quia omnino non locasset domum sic in conscientia nõ tenetur. e Limito etiã prædicta vera quo ad possesso rem malæfidei qui rem habuit sine aliquo titulo. f vt. lege. generaliter. ff. de reg. iur. Sed quo ad possessorem prædictum qui rem habuit cum titulo, tene quòd non tenetur nisi de fructibus præceptis & non percipiendis. g lege. si fundum. C. de rei. ven. nisi talis titulus habitus fuerit per metum quia tunc teneretur etiam de percipiendis. le. [illegible] & partus. in princi. ff. quod met. causa vbi gloss addit tres alios casus in quibus possidens mala fide etiam cum titulo tenetur percipiẽdis. Primus est quando titulus est habitus contra interdicta legũ. h. gl. quemadmodũ C. de agri. con. & colo. Secũdus est qñ titulus habet

vbi casus singu. ff. de sol. neq; tale solutũ põt reperi, vt indebitẽ solutum ut ibi hr. & in l. cõmodare & l. se ff. cummo. & l. si pignore. § si pdo. ff. de pig. act. Intellige tñ hoc, qñ soluens bonafide soluit ignorans illũ esse pdonẽ uel credebat esse hẽdẽ ueri dñi, alias nõ liberaret soluẽdo sex. ẽ no. in d. l. filiæ. in f. facit. l. si p parte §. vetlum. & in no. Pa. de Ca. ff. de in rẽ ver. vide Ang. in l. si filia. §. si vir in quin quenniũ ff. sol. matr. & Imo. in c. in lfis. de rest. spo. Pa. consi. 16. incipit ad clarã decisionẽ. Si aũt contractus ẽ initus cũ vero dño, pu. a dñs locauit domum sed ali9 occupauit illam non iure, tunc debitor pensionis non liberat soluendo pdoni, sed tenetur soluere uero dño. ita not. in d. l. si urbana ubi text. sing. sm Bart. & Paul. de Cast. ibi & ita concludit Pa. vbi s. Et vid de p. xlaio intru so pulchrã quæstionem per Bar. in d l. si vrbana. & ibi do. Ias. & Pa. ubi supra.

b De qua dixi. s. hic] Scilicet tenetur restituere secundum quod plus valuit medio tempore.

c Dñs percepisset.] Hæc conclusio pcedit tã in fructibus naturalibus quã in industrialibus, sicut ait Pa. in d. c. grauis. 3. col. uer. nunc uenio.

d Qui honeste] No. quòd pensio domus vel nauis dicuntur fructus ciuiles; quia percipiuntur non simpliciter ex ipsa re sed circa rẽ ex industria hominis. & gl in l. si nũus. ff de cond. inde. appellat dictos fructus obuentiones, & ibi Bar. & Alb de Ros. & Ias. & Bal. dicit per illam gloss. in lege. si cõditio. in vlt. q. C de actio. emp. quod pensiones domus non possunt peti tanquam fructus cum non sint neque naturales neque industriales, & sic stricto modo non dicuntur fructus. vide Ale. consilio. 181. Are. consi. 160. licet sint restituendæ a malafidei. possessore ta. l. s pensiones. Panormit. tamen in d. capitul. grauis. dicit quod qñ cõtus est initus cum malæfidei possessore puta quia ipse locauit, quod soluens dictam pensionem liberatur, quia ei tali prędoni tenebat soluere. ls. filia

e Sic in cõscientia nõ teneri.] Idẽ tenet Pau. de Cast. in d. l. si vrbana ut refert ibi. do. Ias. & allegat glo. sing. in capit. dudum. 2. de elect. in versic. decepte, quam Pau. in 7. col. multum no. pro sing. & dicit quod doc. communiter sequuntur. Quę vult quod ad forum pœnitenciale ualeant gesta per prælatum intrusum, & vide ibi Inno. de quo etiam habetur in c. de multa. de præb per Inn. in c. sicut. de iureiu. Et facit quod no. tradit Bal. in l a. C. de seru. & aqua. vlt. col. ubi dicit, quod spirituales pœnitentiæ debent inniti ueritati quam opinioni, & idem Bal. in l. barbarius. ff. de offi. præto.

f Sine aliquo titulo.] Possessor malæfidei sine titulo tenetur de perceptis, & de percipiendis. ut patet in d. l. si nauis. & facit. l. certum. C. eod. titul. Et adde Areti. consi. 17. & Ro. decis. 5. in nouis, & Rom. in sing. fol 9.

g Et non percipiendis.] Fallit in eo qui conuenitur a pupillo, ut licet habeat, titulum teneatur etiã de percipiendis secundum Ro. consil. 454.

h Contra interdicta legum] vide supra emens. §. 6.

in fraudem [a] creditorũ.le. ait prætor § per hanc. ff.de his quę in fraud.credi. Tertius est quãdo titulus habetur ex emptione rei fiscā. [b] vel ecclesiasticę sine debita solennitate, [c] nec distiguo in istis possessoribus malęfi dei, vtrum res restituenda fuerit aliena, puta quia nõ transiuit in dominiũ eius, [d] aut fuerit alteri debita, puta qa de iure ciuili trãsiuit in dominiũ eius, sed tamẽ cum obligatione restitutionis quia qualitercũque tenetur fruct⁹ restituere ẽm distinctionem prædictã, vt patet.l cũ fundus. ff.si certum peta.& l.indebiti. [e] in principio.ff.de conditio.in debi.Et clarius in le.videamus §.in fauiana quocũq;. ff.de vsur. vbi dicit tex. Nã verbũ resti[illegible] (qđ in hac re prætor dixit, plenã habet significationem (vt fructus quoque restituantur, & ideo cum restitui prætor iusserit veluti interdicto vnde, vi etiam fructus sunt restituendi, hæc ibi. Ergo a fortiori cum dei v l sacri canões hoc dicũt. E. de hoc vide l'a.in c gra uis.de .estitu.spol.& gloss. in capit.nõ liceat papæ. 12. q. 2

Quid si res non sit lucrosa nisi ex industria tantũ ut sũt pecunię & huiusmodi ℞. ecũdũ communẽ opi. Theologorum, vt patet ꝑ Sco & Rica [f] i 4.dist. 15. ꝙ non tenet̃.restituere lucrũ ẽ sufficit restituas p.i cipale acceptũ, & hoc tene in cõscientia quo ad necessitatẽ quãuis aliqui uelint quòd etiam teneat̃ restituere lucrum vt.no.Archid.§ 14. q. 4 Si qs vsura. Nota tamen secundũ Sco. & Ric. vbi supra qđ si dire ctè dedit damnũ, puta quia fuit necesse propter carentiam talis rei creditorẽ emere frumẽtũ tẽpore quo magis valebat vt recipere ab alio sub vsuris vel possessiones distrahere ꝑ minori ꝑtio & huiusmodi, ꝙ tenetur satisfacere damnũ passo.Vnde pro regula.no. illam distinct.quòd aliud ẽ esse causatiuũ alicui⁹ effe ctꝰ sufficiẽter & efficaciter ita qđ sine,eó nõ sequeretur,& talis tenet̃ ad restitu tionẽ damni causati.Aliud est esse causatiuẽ alicui⁹dã ni sed nõ sufficiẽter,& efficaciter, & talis (licet peccet) non tamen tenetur ad restitutionem.

Quid de expẽsis factis in re q̃ quis possidet mala. vide § expensę. §.3. Præscriptio an excuset a restitutione uide eodẽ.§. 47. & §.vsucapio.Raptor quomodo teneatur. vide § Raptor.§.1.& 2.

Quid de vxore filijs aut alijs q viuunt de rebus raptorũ. ℞. qđ aut talis rapto ꝑ ta liũ consumptionẽ aut receptionẽ nõ efficitur nõ soluẽdo & tunc dico ẽm Ale.lo.qđ licitè de hmõi bonis raptorũ pñt viuere & recipere, dũmõ nõ viuant de impie acqsi tis ĩ specie, vel numero, puta de oue, capone, & hmõi raptis, qđ si ita sũt mixta, qđ nesciunt discernere, tunc habeant ĩ mẽte semp viuere de iustè acquisitis, & sic licet ẽm pdictum Alex cũ quo concor.Vlderic⁹ & gl.Ray.de talibus autẽ impie acquisitis quæ non transeunt in dñiũ raptoris, nullo modo licet alicui uiuere nisi ĩ casib⁹ de q bus ĩ.dicã qñ non est soluendo.Si vero ex tali consumptione efficitur non soluẽdo puta quia tanta sunt quæ debet restituere quanta oĩa quæ habet, tũc nõ licet alicui de talibus viuere nisi in quatuor casibus, Primus quando quis agit, negotiũ spoliatorum.s.inducendo raptores ad restitutionẽ.arg.c.qm̃ multos. 11. q.3 & c.iter alia de sen.exc.qđ limitat Rodo. uerũ qñ con

tinuè

a In fraudem.] Gloss. in d.l. generaliter, hoc dicit expresse. Vide supra. alienatio.§. 25.

b Ex emptione rei fiscalis text.] est in leg.prima. C.de fi.instrum. & iur.hast.fis. lib. 10.

c Sine debita solennitate] quæ habetur in le. 1. C. de prædi. de cu li.10.& est talis quia antequã fiat vẽditio adeatur præses, q ni deatan sit necessitas uendendi, talia prædia vel ne, & data facultate uendendi ab ipso possint alienari, alias talis alienatio sit nnl la glos.tamen.s. ibi dicit, quòd hoc nonseruator in ciuitatibus lõbardiæ, sed malè cum imperator hoc pręcipiat obseruari.

d In dominium eius] puta quia habuit per emptionem uel donationem uel testamentum, & huiusmodi a nõ domino, qui tamen putabatur dominus.

e Leg.indebiti.] Nam ueniunt naturales, accessiones, ut partus ancillarum, & alii usiones, ut ibi l.s̃ vide Bar.in l do mũ ff. de rei vẽ. vbi s ex.Ꝓmus, sed ni soluit.vi. de Ang.cõs.306. Arec. fi 17.q di cit,q.d op Bar. continet magnã ęquitatẽ. idẽ Pa.in d. . grauis.

f Sco.& Ric.] & dicit Sco ꝙ nihil ẽ tã,efficax ad in ducẽdum ad dandum ad vsuram. Rõ aũt,quare nõ tenent̃ restituere est qa illud acq̃runt ex propria industria.

g Vt no. Arch.] pro ista opin.facit.ca.ad nostrã. 1.& 2. extra de iureiur & capit. quanquã de vsuris. libr.6. & l.1. C. de cond.inde. in quibus iurib⁹ non mandatur nisi, ꝙ restituat̃ usura, &c. bene autem papa sciuisset, mandare quod omnia ex vsura prouenientia, restituere debereat, &c.

tinue cōſtant oportunis horis non de illis qui ſolū ſemel in anno vel bis iſtant vt hoc ſiue faciant ī gñali pdicatione vt pdicatores,a ſiue ſpeciali pſuaſione,ſiue ſequaiur vtiluas ſiue nō. l. ſed an ultro.S. 1. ff.de neg. geſt.ꝙ limito etiā ſm Directo.ti.de reſtitutionb. uerū ſi ſpes correctionis habeatur, & ſi fiat cū tali moderamine qđ propter hoc non efficiāiur,nō ſoluēdo in totum,vel in magna parte,alias nō liceret.arg. 2.q. 6.ca.anteriorum,circa medium. Secūdus quādo nec p eleemoſynā nec alio mō honeſto pōt neceſſaria uitę inuenire, nā neceſsitas nō habet legē. de cōſecr, diſ. 1.Sicut & di. 5.diſcipulos. de reg.iur.qđ non eſt,cum magna tamen parcitate debet ſumere ,& dolere ī mēte atq; pponeř ſatisfacere, ſi poſsibilitas adueniret.

Tertius eſt cū vtiliter laborat bona raptoris augmētādo ſiue conſernādo,aut curādo & hmoi,quia hoc cedit in vtilitatē creditorū. Intellige ſi vtilitas eſt tāta quātus ſūpius,aliter,non, &iꝙ non viuat vel accipiat de impie acquiſitis in ſpecie.Quartus caſus ē qñ ąs habet mulia īcertareſtituere,&'eps cū ipſo diſpēſauerii vt de ipſis īceitis iāquā pauper viuat.No.etiā ꝙ pcium rerum raptarū b uenditarū non eſt furiiuum.l. qui uas.§.fi.ff.de furtis.

Raium habens damnum proximi quomodo tenetur. vide ſupra. furtum. S.10.

Receptator damnificantiū proximum vel rerū ablarū qūo tenetur.Vide Furtū S.22.23.& 25.Religioſū retrahens vel a religione remouens aliquē qūo teneat Vide religio S. 63.

Repſalias faciens vel concedens qñ tenet. vide repreſalia.S. 2.

Reuelare nolēs rem furatam proximo qñ tenetur.Vide Furtum.S.27.

Rixā faciens q'o tenet. Vide Rixa p to'ū.

Seditionem concitans quando ienetur.Vide Sediiio per totum.

Seducēs mulieres vel pueros ſubtrahēdo eos qualitercunque ſiue blandiiijs ſiue minis ab his ſub quorum poteſtaie ſunt quia legibus vocantur plagiarij , vtrum teneāť ℟.quod ſic,non ſolū ſubtractos c reſtituere ſed etiam omne lucrū quod habuiſſent ab eis hi ſub quorum poteſtate erant toto tempore quo ſubtracti ſteterunt ſm d.Io. de platea.inſti. de ob. q̃ ex deli. naſ.interdum vide s̃.raptor S fi. Quid de ſeducēte virgine.vide ſtuprum.S.1.& 2.

Sententiam iniuſtam dans quomodo tenetur. vide iudex hic ſupra.

Quomodo teneť illo p quo data eſt iniuſta ſententia.vide ſenteneia S 7.

Sepulturam recipientes indebitè quomodo tenentur.vide Sepultura.S. 32.& 33.

Symoniacè acquiſitum qñ eſt reſtituēdum vide Symonia.7.per totum.

Socius qñ tenet ex ſocieiate.vide Societas per totum

Soluiioné an teneať qs facere obligatus ex nullo pacto. vide pactum S.4.

Solutio quomodo & quando eſt fienda,vide ſolutio per totum.

Scripturas falſans vel deſtruēs an teneať. ℟.ꝙ ſic inſolidū de omni damno dato pximo per hoc,ſiue fiat in libris mercatorū aut quarumcunque aliarum ſcripturarum l.1.ff.de magi. d que.& l.qui tabulas. ff.de furtis.Idem dic de vtentibus falſis ſcienter vide falſarius.S.3.

Sed quid de occultātibus. e ℟. ſm S.Ber. in tractat reſtitutionū ꝙ peccant mortaliter,nec pñt abſolui, niſi publicent,non tñ tenent ad reſtōnē niſi qñ requiſiti malitio ſe pandere noluerunt,ex tali occultatione poſtea deuentū eſt ad talē ꝯdōnē ꝙ credi-

a Vt prędicatores.] Hoc refertur ad primum caſum non ad limitationem limitationis.

b Precium rerū raptarum.] De re empta ex pecunia funebri licitè comeditur, vt de oue.&c.dū modo elias fit ſoluendo de illis temen nummis redactis ex re furtina non poteſt fieri,eleemoſyna dixit gl. 14.q̃.5.in ſum. in fin.

c Non ſolum. ſubtractos.] l fi. & l.1.& l.lege fania.ff. de plagia. & l.pe.eod.ti.ſtatuunt quod emētes donantes vel dantes in dotem liberum hominem, vel ſi celauerint uel uinctū habuerint,& hoc dolo malo, ꝙ in metallum dānentur glo. dicit ſi eſt nobili, gladio puniatur. & in l.fi. C. eod. dicit, quo filios alterius abduxerit, vnde parentes orbeti filiis remanent, ſi eſt ſeruus beſtiis ſubiiciatur, ingenuus gladio conſumatur.

d L.1. ff. de magi.] non uideo illam legem in aliquo facere ſed l. qui tabulas, bene facit ubi ille q tabulas, rationum ſurripit tenetur furti & ad id quòd intereſt, & ſi debitum ſit ſolutum, & tabula ſurripiatur, idem erit, ex eo ꝙ intereſt ei ne debitores dicāt indebitum ſolutum,&c.Qui autem, debuerit tenetur lege aquili, &c. vide ibi cum ll. ſeq.

e Sed quid de occultantibus.] Roſe. idem tener.in verſ reſtitui . c. § 8

tores

tores sua habere non pote runt quia sic tenentur de omni damno ea quia causam dant efficacem damno proximi.

Quid de illo qui ex literis suis dat damnũ proximo, sicut si aliqs mercator scriberet, q̃ aliqua merces valẽt multum i tali patria, cũ nõ sit verũ ℞. q̃ aut literę dirigebant ei cui dedit dãnũ, & sic tenetur ad restitutionẽ ei, aut non dirigebãtur ei seu ipse eas aperuit. Et sic licet mortaliter peccet scribẽs, tñ nõ tenetᷓ ad restitutionẽ sed sibi iputet qui eas aperuit. Si autẽ mi sit.3.vt fraudulenter deci piat aliquẽ, sic scribẽs tene tur isolidũ, & ẽt exequẽs si sciẽter hoc fecit vlt. a peccatũ mortale q̃ cõmittunt.

Spõsalia ꝯhens qñ teneatᷓ vide sponsalia.§ 6.

Stuprans virginẽ qñ tenetur vide Stuprũ.§. 1. & 2.

Tabellio qñ tenetᷓ, & qũo, vide tabellio.§.6.

Talis exigentis quomodo tenetur, & quando vide talia per totum.

Testis quando tenetur, vide testis §.26.& 30.

Torturam faciens alicui in debitè.vide tortura.

Transigens pp idebitã causam quomodo tenetur uide transactio.§ 5.

Turpe lucrum. Vtrum turpiter acquisitum de necessitate restituendum. Resp. quod aut acquisitum turpiter cum peccato fuit acquisitum interueniente dolo fraude vel extorsione seu metu aut deceptione & huiusmodi casibus in qb⁹ datur repetitio p actiones de dolo vel metus causa & sites vel p offm iudicis. Et sic tenetᷓ de necessitate restituere illi a quo sic extorsit vel ei⁹ hęredib⁹ (si quos habet & scit) vel saltẽ pauperibus si ignorantur & in hoc cõcordant. doc. sequẽtes, Inn. in cap. quia plerique de Immu. ec. Aut acquisitum cum peccato & turpiter fuit acquisitum si ne dolo fraude & cęteris prędictis iam quòd ei qui dedit nulla cõpetit repetitio per actiones vel p officiũ iudicis, & isto casu fuerunt varij doc. Ho. in c. cũ sit, de iudęis tenet idistin. q̃ est restituẽdũ pauperib⁹. alij in d. c. q̃a plerique allegãtes Inn. sitr in cõclone tenẽt & sic videtᷓ quasi cõis opin.[a] Sed cũ nullo iure[b] probetur, dico qđ licet sit bonũ consilium vt in pauperes erogetᷓ vt sic satisfaciat in quo deliquit, tamẽ nõ est de necessitate salutis & hoc tenet Cardi. in d ca. q̃a plerique. & gloss. & Ray. in ti. de rapto.§. sed quid de focarijs. Et iu dicio meo etiam hoc tenet Innocen. in d. capitulo. quia plerique, licet communiter doct. qui tenent contrarium pro se adducant, & male, quia si intelligeretur illud quod dicit Ipse Innocen. fore necessarium quod sacerdos debeat ei iniungere vt in pios vsus expendat quod acquisiuit facien do illicitas negotiationes, vel quod alias iniustè acquisiuit sine calumnia alicui facta, certè sibi contradiceret, quia superius ibidem pręmisit, q̃ vbicũque aliquid malè quęritᷓ, vt ex negotiatione, vel extorsione, ex qua tñ restituere nõ tenetᷓ, nõ dãnat cũ si hędib. relinquat. Itẽ ibidẽ dixit q̃ mathematicus nõ tenetᷓ restituere in casu prædicto. Itẽ dicit de eo q i ludo aliqd lucrat qđ nõ tenetᷓ nisi fuerit i dolo aliũ trahendo, & tamẽ isti cum peccato acquirũt. Et ideo oportet intelligatur q̃ sacerdos debet ei iniungere, vt restituat pauperibus de bono & ęquo, non tamen de necessitate

a Et sic videtur quasi cõis opi.] Nota hic duas rłas quas ponit Pa. in d. c q̃a plerique, prima q̃ vbicũque ius positiuũ habens cõcursum legis seu ęquitatis legis naturalis disposuit super restitutione vel retentione seruanda est talis lex, facit q̃ no. idẽ Pan. in c. 1. de constit. ubi post. B. Thom & Cal. dicit q̃ lex positiua peccati non nutriua ẽ seruanda etiam in foro cõscientię, ex quonulla alia lex distinguit in illo casu interforum iudiciale & pniale, nec iubet causa distinguẽdi, sũt enim supeiorũ leges seruãdę, ex quo nõ occurrit alia ęquitas naturalis in ꝯriũ secunda regula vbicunque inter legem positiuã, & legẽ positiuã, & legẽ naturalẽ datur discrepantia seruanda est lex naturalis in foro animę, nisi lex positiua ex aliqua iusta, & rationabili cã disponat ꝯ illã legẽ naturalẽ argument. eorũ quę no. Inn. in c. quę in ecclesiarũ, de const. & per Ioãnem And in d. c. quia plerique, & in ea. si de immunitate ecclesia, in sexta, & in capitulo secundo, de vsuris. in 6. & per Bartolum in extrauagã ad reprimen. in versiculo denuntian. ex prima regula, erguo p opinione, hic, quia cũ ius positiuũ, sit pro talibus, quia dicit lex quarta digestis de condi. ob turpem cau q̃ meretrix, q̃ nõ turpiter accipit, quia tanq̃ meretrix, ergo cum eo cõcurrit ius naturale, & sic ad restitutionem non tenetur, & hanc partem apertè, fouet Cyn. in l. cum te. C. de condi. ob tur. ca vbi dicit, in q̃one de facto, quod meretrix põt facere testm̃ de acqsitis de meretricio. & Bal. in l. 1. C eo. quod eps nõ põt se impedire dixi ꝯ. in uers Mulier quare, &c.

b Sed cum nullo iure] Pa. in d. c. cum sit, tenet qđ est de consilio.

tate

non de necessitate restituendũ, allega.c. q habetis. 4. q. 5.& Arch id. ibidẽ tenet qđ hic dr̄ formaliter. Dicas ꝙ vbicunque aliqd malè q̃rit vel de negociatione vel extortione, ex qua inde tñ restituere non teneť prudenter facit si oĩa in eleemosynas det, vt c.pęnale,& c. nõ sanè. 14. q.5. Nõ tñ sunt damnãdi si hæredibus relinquant, ſm Inno.in d.c. qa plerique, de immu. ecclesiarum, vi. de d. non sanè.

a Et gl. in sum.] Dicunt enim gl. ille & gl. in c.ex transmissa, ꝙ ꝑt eleemosynã fieri de illicitè acq̃sito ubi nõ datur restitutio.

b C.cũ sit.] No. ꝙ assumptus ad aliq̃d officium ꝯ iuris dispositionẽ teneť officiũ cũ pudore deponere, & acq̃sita restituere, ita ꝓbat d. c. cũ sit,& ibi Pan.& Ro.in singu.f. 11. & 13.

c Nec ẽt. c si qs] Illud c. nihil facit adpropositũ. Loquiť enim de eo q ex cõtumacia uel superbia ulolauerit Immunitatẽ ecclesię extrahẽdo seruũ suũ ab ea. teneť soluere Epõ ñ gẽtos solidos, &c.

d C.magnæ]Ista duo capitula ad nihil seruiunt ꝯ conclusionẽ hic, qa loquuntur de illis q uouẽt qđ si adimplere nequeunt commutantur nota,&c. ut ibidem. Ad primum membrum. Adde S.Tho.2.2. q.62.Et Rose. Restitutio.14. § 14.

e Quia facit ad multa] Adde ad istum.§. quæ not. Archie.Florent.secunda.par.titu.2.& c.1.§ 19.ꝙ de isto turpi lucri potest intelligi illud Isa. post Manus vestræ plenè sunt sanguine.id est turpibus lucris. Turpe lucrum potest esse ex opere carnali, ut meretricio lenocinio concubinatu adulterio,& huiusmodi. Item ex arte uel actu prohibito, ut ex arte mutuandi faciendi taxillos cartas fucas torniamenta, ist.ionatu, turpi seruiendo usurario,

tate,& sic tene, quia tali fauet ius naturale in retentione propter consensum domini trandentis, nam nihil tam naturale.vt acquisitio fiat secundũ voluntatẽ dñi tradẽtis, vt in l.nihil tã naturale. ff.de regu. iu.& insti.de re.diui.§.per traditionem. Et facit optimè quod habetur in c.si.de symo.& glo.in sum.[a] 14.qõ.5.& in cap ex transmissa, de deci. Et ad ca.cũ sit,[b] de iudæis quòd adducit Hostien.dico quòd in pœnam illud ẽ statutum, quia assumpsit officium contra dispositionem iuris, & non excedet casum suum.Similiter non ob.c.nõ sanè 14.q.5.qa loquitur consultiuè secundũ Pañ.ĩ d.c.qa plerique.Nec etiam c.si quis [c] cõtumax, 17.q.4.& cap.magnæ,[d] & c.quod super his, de uoto quæ allegat Inno. qa nõ ꝓbant dictũ suum si sic ĩtelligatur vt teneať de necessitate.Quod no.bñ qa facit ad multa.[e]

1 Vtrum recipiens aliqd pro cessando a uexatione ĩdebita proximi, teneať illud restituere.Respõd. secundum Pa.[f] in c.dilect⁹, de symo.qđ sic,facit. l.prima in pricipio & §. 1.& l. generaliter,ff.de cal & le. 4.§.quoties.ff.de condi.ob tur. causam. Ratio diuersitatis est quia est cum calũnia acquisitum, & sic contra voluntatem domini, sed in casu præcedenti non ex hoc patet quod quando quis dedit aliquid vel ex timore etiam reuerentiali, vel vt consequeretur suũ debitum, vel euitaret aliquod malum, ille qui extorsit ex prædictis causis, sic tenetur ad restitutionem.nisi ille liberaliter velit dare.

2 Sed qd de hypocrita q sub forma boni christiani vel religiosi (cum non sit) eleemosynas acquirit. ℞. secũdũ Inno in c.qa plerique,de immu ecc.ꝙ teneť ad restõnẽ (nõ forte ille q dedit qa mercedẽ suã iam est consequutus.)[g] Sed tu dic clarius secundũ Ioan. de Ripol.in cõtractib⁹ suis ꝙ aut talis dãs eleemosynã vel quid aliud erat in persona. Puta quia credit dare Titio & dat Dyno, sic Dynus tenetur ei restituere, vt illi cui intendat dare. Aut erat ĩ fortuna [h] puta qa dat diuiti credens dare

scilicet in numerando pecuniam ad vsuram scribendo & hmõi faciendo diuinationes, incantationes,& hmõi,scribẽdo instrũ in fraudem vsurarũ. Itẽ lucrũ de tpe ꝓhibito, ut diebus festiuis emẽdo,& uendendo sine necessitate, scribẽdo uel alia opera ad lucrũ faciendo. Itẽ negociari in locis prohibitis, ut in ecclesiis emendo & uendendo, vel & mittendo ad terras sarracenorũ portando arma,uel ligna mina,&c.& q̃cunq; mercimonia sine licentia Papæ. Quia tenetur illud quod lucratus est,& tantundẽ mittere đ suo in subsidiũ terræ sanctæ. Idẽ quando qs negociatur intentione merè cupiditatis, & qñ intendit inducere caristiã, hij omnes tenentur pauperibus erogare,magis đ honestare, sui eum. Tu vero distingue, vt hic,& vide & quod põit Arch. Flo par.2. ti.1.c.23.per totum.

f Resp.secũdum Pa.] Imo.si non seruat quod promisit põt puniri pœna quadrupli tex. ad hoc in d. ca.dilectus uide etiam infra symonia.2.§.10.& supra Index. §. 19.Vide Pan.ubi supra.

g Iam est consecutus.] Et hoc quia dedit contemplatiõe Dei, argumen. eorum quæ not. in capitul. ex transmissa, de decimis,& dicit Pan. quod etiam in foro iudiciali puta, quod possunt hæc bona ab eo extorqueri, quia non sunt sua, sed ecclesię uniuersalis sicut cętera bona ecclesiastica, articul. duodecima quęstio. prima. videntur, & c. requisisti, de testament Adduco optimum, simile sicut in dato, filio famil. contemplatione patris, &c. habes supra peculium. §. 13.

h In forma] Rose.Restitu.1.4.§ 12 allegat Alexan. lomb. tenentem ꝙ non debet restitui domino, quia

iam

iam meritū suū recepit sed pauperibus.
a Magis placet] Quia omnes qui dant eleemosinā ... dāt ipsos bonos & Dei seruitores, vel amore Dei mouētur. Si ita non sunt non ... ex quo principaliter ad honorē ... dederunt. Et ita respondetur in ... videatur vel ... quia plerique Ro. Res ... intelligē de causa impulsiua secus de cā finali. Exēplū in donat. ... mortis ... vel in l. ... de cōdi. ob cau ... ubi si dederō tibi &c. ... tionē sub ... hi facta ... turam de ... ti possum ... tur repetitio.
b Quod tenent] Idem tenet Arch. in c. non sane. 14. q. 5. & Alex. Lombardus, & Pa. in d. c. quia plerique & Rose. quæ refert Alexan. Restitutio 14. & 10. &c. Adde Sco. in 4. dist. 15. q. 2. ar gu. 3. vbi tenet quod donantes talibus ex quo decipiūtur in cōditione non donant voluntariè, & dicit videant ... mutanti ... qui diui tes existentes recipiunt tamē tanquam egentes eleemosinas, ne ... recipiant, quia non ē in dante voluntariū ... cōditio nis ignorātiam,

pauperi, & sic talis recipiēs tenetur ei qui dedit vel pauperibus restituere, nisi ipse recipiēs effectus fuisset postea pauper. Aut erat in cōditione altera, puta credit dare Sancto, vel celebraturo & huiusmodi, & tunc si conditio non inest recipiēs tenetur restituere vel satis facere per se vel per alium secundum intentionem dātis. Alij dicunt verum hoc si datum est præcisè tanquā ex causa finali propter illud, sicut si daret si exprimendo, secus quando dat, quia sic credit, quia tūc nō tenetur sicut si darem tibi, quia credo sis amicus meus, cum tamen non sis, quia nō teneris restituere, & magis placet, [a] quia vt dicit. l. si repetenti. C. de condi. ob. cau. da. Conditio in corde retenta non inducit repetitionē maximè in casu isto, quia vt supra dictum est talis dans illi qui credit sanctum (licèt non sit) iā habet mercedem suam pro qua dedit, scilicet pro deo qui iudicabitur causa finalis, ex quo aliud non ē expressum. Et ex prædictis patet quod isti quæstores qui faciunt se talis religionis (cū non sint) & qui promittūt dicere multas missas (cū non dicant) & qui nutriunt multos infirmos vel redimunt captiuos (cum tamē non faciant) quod tenetur [b] ad restitutionem, vel illis qui dederunt, vel pro quo dederunt, quia ex quo petunt pro tali causa dantes intelliguntur dare pro eadem si aliud nō exprimūt, Nec ob. d. l. si repetenti, quia satis cā est expressa ex quo

petunt pro ea. Secus de illo qui petit pro deo, licet fingat se sanctum, & ille non daret si sciret eum non fore sanctum, quia causa pro qua accipit est solus deus, licet secundaria. Sanctitas ficta non attenditur, sed cā principalis. Tutor quomodo tenetur, vide Administratio. §. 1. Vendentes rem plus iusto precio, quomodo tenētur. vide Emptio. §. 6. Venatores dantes damnū in agris quando tenent. vide Venatio. §. 2. & 3. Visitator a visitatis recipiens aliquid quā tenetur. vide Visitator. §. 3. Vsufructuarius. quā tenetur. vide Vsufruct⁹. §. 5. 7. & 12. Vsurarius mentalis. Vtrum teneatur restituere id quod est sibi datū a mutuo recipiente vltra sortem? R: quod licet doctores sunt contrarij, in hoc tñ eos concordando sic distinguo valet quod aut mutuū accipiens dat liberaliter credens mutuantem hoc non exigere aut velle, & sic nō tenet restituere de necessitate, & isto modo intelligē da ē opi. Ricar. in 4. dist. 15. q. 5. arg. 5. & Sco. ea. dist. & Alex. Lombar. & Car. in c. cōsuluit, & in cle. ex graui, de vsu. in prin. q. 24 quod tenēt quod non tenetur restituere. Et facit pro hoc tex. in l. inter oēs. §. rectè. ff. de fur. Vbi dicitur contrectans rem credens inuitum dominum committit furtum, sed furto non est obligatus si dominus erat volens. ad idem facit institu. de obliga quæ ex quasi deli. nascun. §. placet, in fin. nec ob. l. si ego, la 1. ff. si cer. pet. Vbi dicitur quod si volui tibi rem donare, & tu credebas eam tibi mutuo dari non efficitur tua ante consumptionem, quia in hoc casu intentio recipientis, & concedentis discordat, [d] sed in casu prædicto

quam respicit in donando.
c Et Sco. e. di.] Cuius hæc sunt verba, sine pacto etiam licet, solus enim anim⁹ sine oī pacto verbali, vel aliquo signo equiualenti oste dēti debitori, quod mutuans nō mutueret sine spelu cri non facit illū recipientē vltra sortē sine pacto habere alienum, & ideo nec tene ri ad restitutionē. S. Tho. 2. 2. q. 78. arg. 2. ait, si donū non possum post mutuū recipere sequeretur quod esse peioris cōditionis quam anū mutuū, quod non est dicendum.
d Discordat] Hoc casu etiā pos set dominiū trāsferri, quā s. solutio siuē datio cedit ad liberatione vnde cū dicit. Error in cā impedit translationē dnij, est verū nisi traditio tēdat ad liberationē, tunc enim fauore liberatiōis error causæ nō impedit trāslationē dnij, vt si ego debeo tibi 10. & nō recolēs dono tibi &c. & tu accipis ex causa debiti certa est

cto concordant, quia ille liberaliter dat & iste scit se liberaliter datum recipere. Item non obst. ratio Ioan. And. in mercurialibus, in regula peccatum, quia contractus a principio fuit vitiosus, & iō effectus similiter, quia verum esset si effectus procederet a dicto cōtractu, sed non est verum, sed procedit ab alio, s. libera donatione qua ille donat, & iste donatum liberaliter recipit, aut mutuum recipiens non dat liberaliter. Sed ideo dat quia per signa videt mutuantem sic velle, aut ne mutuum auferat, & ideo sic dat, tunc dic quod talis tenetur acceptum restituere de necessitate, & sic limita & intellige. c. consuluit, de vsu. Inno. & Hostien ac Panormi. ibidem cum Ioan. And. in d regula peccatum, qui tenent ꝙ tenetur.[a]

1 Sed quomodo scire poterit si dedit liberaliter vel ne? Respon. quod si signis vel circumlocutionibus significauit quod vellet vltra sortem, & tunc tenetur restituere quod non liberaliter dedit, quia vt dicit. l. si vero non remunerandi. §. idem papinianus. ff. mā. qđ quando aliquis simpliciter rem concedit, præsumitur donare illi q prius donauerat sibi, sic in ꝓposito, quia ex signis ostendit se nō mutuare gratis, ideo credendum est etiam illum eo animo dare. s. non gratis. Si vero nullum signum ostendit quo vellet aliquid vltra sortem, sed potius quod mutuabat, fatendum est etiam eum gratis dedisse, & hoc verum, nisi aliud de mente eius constet.

2 Verū ille qui mutuauit gratis teneatur restituere id quod sibi datum est a mutuum accipiente? Resp. ꝙ si credit eum gratis dare non tenetur quamuis ille non gratis dederit, quia vt dicitur in c. sicut episcopum. 1. q. 1. nulla obligatio suscipienti culpę maculam ingerit, quæ non ex ambiētis petitione procedat, & obligatio antidotorum[b] iustā petit receptionem per errorem soluti. l. si testamento. §. 1. ff. de fideiuss. nisi esset error facti alieni, vt puta putabit per suum procuratorem esse promissum cum tamen non esset, quia sic teneretur.[c] Rodo. & Asten. dicunt quod non tenetur quamdiu bona fides durat, nec de consumptis, sed postquā scit quod non liberaliter dedit, tenetur de extantibus, nisi per vsucapionem vel præscriptionē sua facta essent, quę opi. est tutior in conscientia quam illa Lau. de Rod. in suis contractibus, qui dicit ꝙ etiam non tenet post quam scit non liberaliter dedisse, & addit idem Rod. quod talis qui dedit[d] si habet de bonis ipsius mutuū dantis, ꝙ potest sibi per retentionem consulere de co

translatum dominium. Tex. est in l. cum in corpus. ff. de acqui. re. dom & sic in casu nostro. Cum ille mutuarius teneatur ad antidota, & tradit pecuniam liberaliter cer è etiā si esset dissensus videtur esse translatum dominium, & sic non obligatur accipiens ad restituendum. Et licèt sic teneat Bar. & glo. mihi tñ non satisfacit, sed potest dici ꝙ in d. l. cū in corpus, error causæ non impedit trāslationem dominij. s. in effectu, vt d. l. si ego, sed ip so iure sic, vt patet, qa ēt si ex cēt nummi obstat ex ceptio aduersus repetentem, vt dictum est.

a Quod tenet] Card in d. cle. ex graui, vi prin. 14. q. dicit sm Pan ꝙ vsura mentalis lebet restitui; qñ praui intētio mutuātis innotē scit debitoriquōcunq; puta qa sic facere cōsueuit, d. c. consuluit. ff. quod met. causa. l. si. §. fenerator. ff. de pign. act. l. vel vniuersora. ff. de vsur. l. q sa. m. stes, extra de re iud. c. in causis, extra, da coo. sir. vti. vel. mu. c. ad nostra, extra & pig. c. illo vos. Tunc enim censetur vsura pactio nalis pacto taci. tè intellecto, sec^o si debitori nō innotescit intētio, qa tunc sola mēs non obligat ad restitutionē, cum non sit ibi pactū vel actio explicitè vel implicitè, & sic dans gratis. Et adde quod quando constat de intentione, & in iudicio potest cogi restituere, esse locū d cle. ex graui, sm Car. ibidē. Quia tūc ē vera vsura, maximè q̄a idē operat̃ tacitum, quod expressum no in c. si diligenti, de so. compe. & in l. cum quid. ff si cer. pe. pro hoc. c. signisficasti, de elect. Si autem de intentione non constat adhuc bonum est, ꝙ restituat, sed non erit locus d. cle. Quia loquit in foro iudiciali. Et practica erit quando nihil cōstat quod in foro animæ petetur ꝑ viā supplicationis gratiosè ab hæredibus defuncti si ipsi quid ꝑcepit alias satis é de mente corrupta pęnitentiam agera.

b Obligatio antidotorum] Scilicet naturalis obligatio quæ est vt bñ facienti bñ̄ faciam^o vide hoc infra Solutio. §. 21. & vsura. 1. §. 51.

c Quia sic teneret] De his vide Rose. vsura. 1. §. 3. & 4. vbi in fi. addit, ꝙ si debitor creditorē volentē recipere pecuniā sua præuenit munerib^o gratis, rogatus dilatione ꝑp Deū, si gratis dat & ipse gratis accipit, datque dilationē amore Dei, licèt ad hoc inducatur muneribus, nō ē vsurarius, nec tenetur ad restitutionē allegat Monal. in sum. Qđ sacit ꝑ limitationē. c. consuluit, in secūda q̄nēst.

d Talis qui dedit] Sed non liberaliter. Not. tamen quòd talis peccat, quando non accipit per viam iustitiæ. nō tamen tenetur restituere etiam in foro pœnitentiæ li. Hoc tamen peccatum non est in retinendo, quia

quia aliàs non posset pœnitere & retinere. 14. q. 5. si res. Retinere autem non licet et quando sine alterius iniusto damno vel proximi malo exéplo agere non posset. Ro. 14. ibi si propter cibum, & secundæ Corint. 6. Nemini dantes vllam offensionem &c.

quod sic soluit in cõsciẽtia. quod verum est ante præscriptionem, sed non post.

3 Vtrum vsurarius teneatur non solum restituere rem sed fructus, dic vt supra. Possessor malæfidei. Et similiter delucrato ex pecunia vsuraria, vt ibidem. S. 1.

4 Vtrũ inducens aliquẽ ad fenerandum, consulendo, vel pecuniam mutuando, vel societatem contrahendo, & huiusmodi, teneatur ad restitutionem totius vsuræ? a Respon. secundum Alex Lombar. & Mona. ti. vsura. v ac. Rod. quod non, nisi inquantum peruenit ad eũ, quia in dãdo mutuum sub vsuris non damnificatur proximus, sed in

Posset etiã in accipiendo nõ peccare, vt qñ non possat iustitiã inuenire, ſm Inno. facit. l. si nõ sortẽ. § si centũ. ff. de cõdi. inde De hoc vide supra Furtum §. 40.

a Totsus vsuræ] Rose. mouet hãc q̃õnem. Restõ. 9. § 1. vbi recitat vnã op. ſm S. Bernard. Quod si ille inductus non esset alias fœnerat urus, ꝙ tenetur insolidum. Quod tamen dictũ non approbat, sed tenet idem qđ hic ibi, nisi inquantũ puenit ad eũ &c. Quod fallit in duobus casibus. primo qñqs contrahit societatem cum alio ad exerceadũ fenus. secundo quando quis dat vsurario pecuniam pro lucro participando. si autem opponatur de cooperatoribus ad rapinam & furtum ꝙ tenentur insolidum &c. Respondetur quia rapina & furtum exercentur contra voluntatam domini, sed vsura soluitur voluntariè, saltem voluntate mixta, igitur secus in vsura, & maximè quia contra raptores & fures iura subueniunt dando spoliatis actiones &c. contra quæ dantes causam efficacem rapinæ, licèt ad eos nihil peruenerit, sed contra inducentes ad fœnerandum nulla actio datur, vnde melior conditio videtur istorum quam sauorum & furto.

b Quod non credo] Mihi videtur tutius dicere, ꝙ si tales alias non essent fœneraturi, & damnum datum non fuisset ꝙ teneantur. Non reprobo propterea istam primam opinionem.

c Rñ ſm Bal.] Mouebatur per tex. in l. fi. quam. C. de oper. liba. sed respondet Ioan. de Ana. in ca. Michael. de vsur. ꝙ patronus qui dat operas togatu liberti vel amici, dat operam rei licitè, & a iure permisse, & in casu nostro dat operam rei illicitè, quare &c. Et nota tex. in l. 1 C. vt nemo ad suum patri. Qui miro modo facit contra conducentes hæbræos ad fœnerandum &c.

d Glo. in l. si scienter] Ait arg. contra prosonetas, vt teneantur reddere vsuras, secundum ecclesiam ac si ipsi accepissent, & facit. ff. ad legem corneliam. de fal. l. lege cornelia cauetur eum qui in aurum vitij quid addiderit, qui argenteos nummos adulterinos

cõflauerit falsi crimine teneri. eadam pœna afficitur etiam is qui cum prohibara tale quid posset, non prohibuit. Eadem lege exprimitur, ne quis nummos stagneos plumbeos emere vendere dolo malo volet. Et adde l. frater, ff. de pari, vbi frater qui non

exigẽdo vsuras. Alij tamen dicunt quod tenetur, quod non credo. b

5 Vtrũ prosonetæ seu cẽsales vsurariorũ cõtractuũ teneatur restituere omnes vsuras ipsorũ? ℞. ſm Bal. c in ti. de controuer. feudi terminanda. S. similiter ꝙ non. Sed gl. in l. si sciẽter d ff. ad l. pomp. ff. de pericu. indistinctè vult ꝙ teneant, cũ qua conuenit & Bar. & Ang. ibidem e q dicunt ꝙ pari pœna sunt puniẽdi tales ꝓsonetæ, sicut illi q faciunt ↄtractus, hoc idem tenet Girar. obd. & ad idẽ facit l. is cuius ope. in prin. ff. de adulte. multo fortiꝰ minister alius. 46. dist. sicut nõ suo, qđ credo verũ f de ꝓ-

indicauit pri cũ sciret venenũ emptũ ad propinandum. similiter & medicus, q scilicet dedit venenũ filio vt patri daret supplicio afficiandi sunt.

e Ange. ibidẽ] Adde ioã. An. & Inn. in c. Michael. de vsur. Lap. al. leg. 14. & 44. Ros in singula. 275. & vide qđ scripsi supra ꝓsoneta, & adde ad prædicta Bar. in l. 1. §. incidit ff ad turp. Adde l. fi. ff de prox. in fi. vbi debent prosonetæ interuenire in contractibus licitis, facit text. in l. oratione. §. i fraude. ff. ad muni. vbi probatur, ꝙ ministerrei illicitè punitur. glo. in ver. minister, inquit idest prosonetã & per illam glo. dicit ibi Fran. tig. ꝙ prosoneta tenetur de crimine vsurarum in contractibus vsurarijs. Facit quod habetur in l. aut qui aliter. §. fi. ff. quod vi aut clã. text. & gloss. in l. debet. ff. de edili ædict. vbi probatur secundum vnum intellectum ꝙ quando contractus rescinditur culpa venditoris potest repetere illud quod solutum est pro prosoneta, vide tex. singu. in l. 1. C. vt ne. ad suum patro. lib. 11. vbi probatur secundum Ang. ibi ꝙ prosoneta, quo mediante fit contractus illicitus, punitur eadem pœna, qua punitur contrahentes ex quo infert Ioan. de Ana. in c. Michael. de vsur. ꝙ prosonata quo mediante fit contractus vsurarius tenetur ad omnes pœnas de quibus infra vsura. 2.

f Quod credo verum] Glo. in c. sicut 46. distinct. Host. & Gof. in sum. sicut refert Ioan. And. & Pa. in d. c. Michael. tenent ꝙ si principalis est soluendo, & non tenetur ille qui extorsit ad restitutionẽ. Quia ex quo dedit causam delicto, teneatur ipse alio non valente satisfacere, & sic limita quod hic dicitur in text. Quod verum credo de prosonetis &c. quia intelligitur si principalis non est soluendo vel non vult soluere, alias secus. Et hanc opi. sequitur Rose. Restitutio 9. §. 2. vbi in. §. 3. mouet quæstionem. An isti prosonetæ se exercentes in talibus contractibus vsurarijs peccent vel ne? Et rñdet ſm S. Bernardinũ ꝙ de prædictis potest haberi duplex consideratio, prima per respectum ad mutuo indigentes, & tunc

dupliciter

duppliciter peccare põt. Primo ſi mutuũ q̃runt ꝓ his q̃ nõ indigent ſicut fit quotidie, & tunc peccant, q̃a ſi peccat q̃ accipit cũ nõ indigeat neceſſe eſt vt q̃ ei cooperatur peccet. Secundo qñ inducit mutuantem ſub vſuris mutuare cũ alias nõ eſſet mutuarius maximè qñ ꝓxim⁹ neceſſitate nõ cogitur, vel ſi neceſſitas cogit nõ tñ extrema. Alia cõſideratio eſt ꝑ reſpectũ ad mutuũ dãtes. Et tũc ſecundũ Girard. odo. dupliciter mediatores ĩ hoc eſſe põt. Primo cũ ſtat cũ illis vi mutuo indigẽt, & ꝓcurat ab illis q̃ parati ſunt dare, tũc nõ peccãt nec tenẽt ad aliquã reſtõnẽ, qñ quidẽ malo alterius bñ vtan tur. Secũdo vero cũ ſtat ꝓ pte, & lucro uſurarij, q̃a tunc nõ ſolũ peccãt, ſed ẽt in ſolidũ reſtituere tenẽtur. Si tamẽ ſunt ad hoc cooperati, ꝙ abſque cooperatione eorum illa pſtatio uſurario minimè facta eſſet. Et idẽ dic de mediatoribus ĩ cãbiis illicitis, & ſimilibus, &c.

a De profonetis cooperãtibus.] Et ſic ꝑt ſaluari opi. Bald. in hoc caſu, alias non.

b Potius receptoris.] Puta q̃a vocãtur ſolũ ab eo, q̃ recipit mutuũ & faciunt inſtrumentum ſolum de eo, ꝙ dicit ſibi ne uſurarius plus exigat q̃ ſit in inſtrumento expreſſum. Nam ſi non eſſet inſtrumentum plus forsè vellet exigere, & ſic inſtrumentum confectum eſt in fauorem eius, qui mutuum recipit. Ad hoc allegat Roſe. Reſt. 6. §. 4. Ale. de ale.

c Quia non dant cauſam efficacem.] Roſe. vbi ſup. intelligit niſi ubi eſſet conſuetudo, per talia inſtrumenta cogere, debitores in iudicio ad ſoluendas vſuras, quia tunc etiam obligarentur, & placet, quis ſatis eſt, quòd vigore inſtrumenti extorqueatur vſura, &c.

ſonetis cooperantibus [a] in exactionibus vſurarum vel inuenientibus cautiones quibus vſurę ſoluantur, quia dãni dant cauſam effi cacem. Non autem credo verum de profonetis ſolũ cooperantibus vt mutuum detur potius pro neceſſitate debitoris. ar. not. in lege ſi quam. C. de oper. lib. imo nec peccant ſi ad hoc nullum inducunt vt ne fęnere tur ſed ſolum ad paratos dare ſub uſuris accedunt.

6 Quid de notariis qui conficiunt inſtrumenta de debito vſurarum. ℞. ſecundum Girar. obdo. quod aut palliant vſuras in inſtrumẽ tis, puta quia faciunt cartas de duplo, vel ſub nomine emptionis, & huiuſmodi, & ſic tenetur totã uſuram reſtituere, ſi vſurarius ipſe non reſtituet, niſi ſecundũ quoſdam notarius hoc feciſſet ĩ fauorẽ poti⁹ receptoris [b] mutui quã vſurarij, ꝙ pt teneri licet mor raliter peccet inſtrumentũ falſum faciẽ. Si aũt non palliant vſuras, ſed apertè patet per inſtrumenta tũc nõ tenentur, q̃a non dant cãm efficacem, [c] & ſecundum Bald. in rubr. de prohi feu. alie. per Fe. capi. ſecundo. §. calidis, in fin. tales conficientes ſcienter [d] inſtrumẽta in fraudem vſurarũ debent omnimodo ab officio ammoueri ob infamiam, ar. in verbo ſcriba ibi poſito, & ibi tex. Addit manum ammittant.

7 Verum teſtes talium inſtrumentorum ſimiliter teneantur ſicut notarij. ℞. ꝙ ſic, ſecundum prædictam diſt. quia inſtrumenta non valent [e] ſine teſtib⁹. Idẽ dic de p̃latis [f] q̃ ſe ſubſcribũt, vel ſi ſigillant cedulas vſurariorum, & cũ his concordat Gof. Hoſtien. & Directo. titu. de vſur. & Archid. in c. ſi quis oblitus 14. quęſtione 4.

8 Vtrũ aduocati, ꝓcuratores, iudices, ſtatutarij, & alij quorũ patrocinio & fauore ſcienter vſurę ĩ iudicio vel extraiudiciũ exigũtur, vel nõ reſtituũtur cum repetuntur, teneanẽ ad reſtitutionem. ℞. ꝙ ſic ĩ ſolidum, nec excuſantur ex eo fortè ꝙ ſcripturę eis porrectę apparebant iuſtè ſi con ſcientia eis dictabat ꝙ erãt de contractibus vſurarum

d Cõficientes ſcienter.] Bal. in d. c. 1. dicit ꝙ nõ ſolũ ſcribẽtes ſed ẽt dictãs illicitũ inſtrũm ſcienter dẽt puniri. Ad hoc eſt textus & gl. in. §. q̃a vero veriſimile, ĩ auth de nõ alie. in verbo dictauerit. Ad hoc facit. l. cornelia. §. ſi q̃s liberũ. ff. de iniur. & inſti eo. §. 1. & idẽ tñ Bal. in l. 1. C. de eunu. Angel. in l. ſi ſciens. ff. ad l. pompeii de parici. dicit ꝙ tales notarij debẽt puniri, ea pęna qua ꝯhẽtes & aliqñ flãmis cremãdi, vt in l. 1. C. de immu. nem. ꝯced. & ſecũdum Hoſ. in tĩ. de vſu. §. penu. verſi. q̃d de notariis, & Arch. & Gem. in c. ſicut non ſuo, 46. diſt. d. Ant. in ca. ſicut te, & ibi Pano. ne cle. vel mona. Tales notarij ſunt priuel q̃a qñ reant iurãt talia nõ facere vnde ſunt infames, nec ĩ cętero põt teſtificari nec inſtr̃a ꝯficere cap. licet ex quadã, de teſt. & ſi fecerint pnũam in eta no. in c. teſtimoniũ, & c. ex pte §. 1. de teſt. Idẽ ſupple. uſura. 5. §. 6. & di. is Bar. poſt gl. in l. gñali. C de tabu. li x. & do. Io. de Ana. in c. q̃ pnicioſum, de vſur. ꝙ tales notarij tenentur pti ad intereſſe.

e Quia inſtr̃anõ valẽt.] Et ſic dat cãm efficacẽ impio lucro. Et cõ cor. Roſe. Reſtitutio. §. 6. & 7.

f Idem de prælatis.] Roſe. vbi ſupra. §. 9. debet ſecundum Hoſtiẽ. ꝙ aut prælatus non legit tenorem vel ſi legit non potuit percipere contractu uſura. ex eo quia dicebat talem mutuaſſe. Sempr. centum, cũ non eſſet niſi. 80. &c. & ſic non conſiderat diligenter, ꝙ factũ facit, ex hoc tamen in veritate conſenti re non videtur. ſi vero legendo percipit uel itatem particeps eſt iniquitatis, & ſi non commodi vſurarum. Quia ſubſcriptio, in multis probationem facit, capitol. cum inter nos, de re iudicat. Vnde cum debuiſſent prohibere videntur cooperatores,

tores,& sic merito debent ad restitutionem teneri, iuxta not in c.1.de offic. deleg. quod not. idem tenet Archi.in c.si quis oblitus.14. q. 4. allegat Goff. in sum de vsu. §. sed quid præla. Et Host.in sum.da vsu.§. sed an aliquo.

Et concor. cum Panor.Io .A[illegible] d.Host. & Goff.in summis.Sed dicit gl.in d.c.46.d[illegible] ꝙ tutor potest c[illegible]ueniri pro vsuris finito offic[illegible]o, quod non est sic in alijs contractibus. Dic vt hic quia causam efficacẽ dederunt. Pan.autem intelligi potest [illegible] du principales re[illegible]tũt. Et ista videt magis cõis opi[illegible]o, vt recitat Archi. in d. c. sicut non suo. 46.dist. [illegible] ꝙ fiat distinctio,an ille q habuit sit soluendo vel ne. Allegat Goff & Hostie.sic tenere q̃q̃ gl.ibidem velit ꝙ tutor extorsit vsuras ab aliquo nomine pupilli, finito officio vsuræ peti possint ab ipso [illegible]tore, quod secus est in alijs cõtractib. Archi. tamẽ ibidẽ subdit. A[illegible] contra in d. [illegible] Michael.&c.& R[illegible]. Restitu[illegible]io. 9. §. 4 Idem tenet, Ad des ꝙ M[illegible]n gu. d[illegible] S[illegible] q[illegible] mãd[illegible] ge[illegible]a ĩ dom[illegible] d[illegible] pecuniam ad vsura & exigit tenetur ipse restituere domino nõ restit[illegible]ẽte,quia erat in facultate sua etiam non dare ad vsurã,secus si specialiter mandaretur ei vt daret tali ad vsuram, quia licet pecet non tamen tenetur ad restitutionẽ. E[illegible]

secundum Hosti.& Inno.[a] in c.Michael,de vsu.

9 Quid de dominis terrarum qui in terris suis vsurarios morantes non cogunt vt vsuras restituant? Resp. secundum Rodul. quia tenentur insolidũ si possunt, & non faciunt, etiã si nihil peruenit ad eos. Alex. autẽ Lõbar.[b] dicit ꝙ licet mortaliter peccent,tamen restituere non tenentur, nisi inquantũ peruenit ad eos de ipsis vsuris. Quod autẽ mortaliter peccent non credo verum nisi de iudæis vsurarijs de quibus præcipitur eis in c. post miserabilem de vsu. vt cogant eos ad restituendum vsuras extortas, similiter posset dici quo ad ipsos esse veram opi.Rodo.quo vero ad Christianos vsurarios non credo ꝙ peccẽt mortaliter vel teneantur ad restitutionẽ, nisi quando requisiti nollent iustitiam ministrare.

10 Vtrum socij, tutores, factores,& huiusmodi,qui ad vsuram dant vel vsuras exigunt pro alijs teneantur ad restitutionem? Respon. secundum Rod. ꝙ si apud eos residet quasi principalis autoritas mutuandi, tenentur insolidum si illi pro quibus dederunt non restituunt.[c] [illegible] verò non fuerũt autores. sic illi qui ad solã manualem traditionem vsurarum mancipati sunt, ita ꝙ non taxant precium contractuũ impiorum,nec cum eis contrahitur peccatum de vsura,sed solum pecuniam tradunt & pignus recipiunt,sic licẽt mortaliter peccẽt non tenentur ad restitutionem,nisi coactiuè exigant[d] vsuras. His concordat Girard.obdu. Raynu. & Bartolomeus Brixiẽ. in dicto cap.sic non suo, & addit Hostien. quòd ille in cuius vtilitatem versum ẽ tenetur principaliter alteri in subsidium.[e] l.ex hoc edicto.S.1.ff.de eo per quẽ fac. erit, & l.eleganter. S. penulti.ff.de dol. Panormita. in dicto cap. Michael, vult etiam vt in primo casu non teneantur si vsurarius est soluendo, secundum ꝙ dixi tene.[f]

11 Vtrum pupillus pro quo tutor multus contractus vsurarios fecit teneatur restituere? Respõ.quòd si pupillus dicat tutori tanto tempore habuisti pecuniam meam. & propterea ista retineo pro lucro quod debeo ex ipsa habere, & si sic ista intentione retineat, non tenetur restituere, licet sit versum in suam vtilitatem, sed solum tutor, nisi vsura excederet moderatum lucrum quod ꝓcessisset si in possessiones vel aliam iustam negotiationem, vt debebat ipsam constituisset,vt patet infra Tutela.S. 2.

12 Sed nunquid cum vniuersitas, ciuitas, vel collegium recepit vsurariũ emolumẽtum, singuli teneantur insolidum restituere? Respon.secundum Hostien. in sum.tit. de pœni.S fin. quòd sic licet causa vniuersitatis non sit causa singulorum.11. quæst. 2.c.episcopus.S. q manumittitur, nec obligant tanquam vniuersitas quę animam nõ

habet

a Secundũ Host. & Inno.] Adde Rose.Restitutio. 9.§.5.

b Alexã. autem Lombar.] Hanc opi.videtur tenere.Asten.li.3.tit. 11.& S.Ber.quia isti tales nõ sunt cã mali per se, sicut autores, sed ꝑ accidẽs in quãtu non prohibẽt. Sed contra istam opi. est gl approbata,in c.1.de offic.delega. & 83. dist. per totum, licet Rose.videat tenere eam Restitutio.9.& 15.

c Non restituũt] Vel restituere nolũt. quia nõ sunt soluendo. Et rõ est,quia sicut nõ suo ita etiam nomine alieno non licet peccatũ cõmittere & agẽtes & consentientes &c.2.q.1.notum, in fin.

d Coactiuè exigant] Et ratio ẽ, quia darent causam efficacẽ. Isti etiam sunt famuli vsurarium.

e Alteri in subsidium] Vult dicere quod in casu quo quis principalis est non soluẽdo vel nõ vult soluere teneẽ ipse. Vñ ille §.primus dicit. Si is q dolo malo fecit ne reus si stat in iudicio tenetur. Et si non ẽ soluẽdũ cõpetit actio restituto.in actori contra reum, ne reus ex dolo alięno lucrum sẽtiat.

f Q[illegible] dixi tene]

habet sed tanquam singu-
li.[a] c.conquestus.de vsu.c.
sicut vir.7.q.1.c.si habes.
23.q.3 l.metum §.animad-
uertẽdũ.ff.quod me.causa.
Concordat Ioan. And.post
Alla.in d.c.conquestus,sed
Monal. ri. Vsura. 5. & Ro-
do.limitant hoc verum de
regẽtibus & prohibere va
lentibus, vel compellenti-
bus aut pręcipientibus ta-
liter fęnerari, non autẽ de
alijs nisi participauerint cō
modũ bursalę vel ex huius
modi releuati fuerint ab ex
pensis quas fecisset de suo,
quia tunc inrantum resti-
tuere tenentur & non plꝰ,
& hoc tenet in conscientia,
cum quo Mod. concord.
Pe. de Pal. in 4. distinc. 15.
& Asten.& Ioan.Andre. [b]
in d.c.conquestus, de vsu.
13 Vtrum impediens vo-
lentem mutuare gratis &
faciens vt mutuet sub vsu-
ris, teneatur ad restitutio-
nem? Resp. secundũ Rod.
ꝙ sic,quia impediunt inde
bitẽ proximi vtilitatem.Idẽ
dic de impediente contra-
ctum licitum & reducente
ad contractum vsurarium,
concor.Monal. tit. Vsura-
rium.3.Idem dic de confes
soribus qui absoluunt vsu-
rarios aut recipiunt ad sa-
cramenta vel sepulturam
ꝙ tenentur restituere si ex
talium denegatione fuisset
facta restitutio. [c]
14 Quid de fideiussoribꝰ [d]
vsurariorum?Resp. Lau.de
Rod. in suis contractibus
secundum Lap. & Pau. de
Lazarijs, & multos alios ꝙ
etiam si principalem se cō
stituit pro vsuris restituen-
dis,ꝙ non tenet nisi in tan-
tum in quantum vires hęre
ditatis vsurarij tempore fi-
deiussionis valebant & nō
plus nec minus, distinguit
tamen idem Paul. inter fi-
deiubere simpliciter [e] pro
vsuris restituẽdis, & sic nō
teneatur (nisi vt dictũ est)
& inter obligare se simpli-
citer ad restitutionem vsu
rarum,quia talis tenet quā
tum suæ facultates portant
licet vsurarius sit non sol-
uendo.
15 Vtrum hæres teneatur
restituere omnes vsuras il-
lius cuius est hæres? Resp.
ꝙ sic in quātum hæreditas sufficit ſm com
muniter do. [f] in c.cum tu.& d.c. tua nos,
de vsu.& vide supra Hæres.§.4.& 6.
16 Vtrum quando duo sunt hæredes vsu
rarij debentis restituere.c.& diuisa hæredi
tate de mille inter eos vnus efficitur non
soluendo de.l. an alter teneatur in totum
de ipsis.c.℟. Pet.de Anch.in regula pecca
cati veni.de reg.iu.lib.6.q.18.ꝙ licet diui-
sa hæreditaria diuidatur ipso iure l.1.C.si
cer.pe.& l.pro hæreditarijs.C.de hæredi.
vel ac.ven. Et sic si vnus efficiat non solué
do in foro ciuili alter non teneat. l.legato
rũ,in prin.ff.de leg.2.tamẽ in foro canoni-
co quo dicit tex.in d.c.tua nos, ꝙ hæredes
ea sunt districtione cogendi qua defunctꝰ
si viueret quo ad ęs alienum ex delicto &
peccato ꝓueniens tenetur insolidũ, nec in
tali ære habet locũ diuisio.l.12.tabularũ,
ar.d.c.cum tu.de vsu. & vt dicit etiam [g] a.
in c.tua nos,communiter doc. in fauorem
animę hoc sequũtur. Sed ego ꝓ clariori in
telligentia distinguo, ꝙ aut loquimur in re-
bus formaliter datis pro vsuris, & sic dum
talis semper sint obligata illis q ea dede-
runt, tenetur de necessitate illa restituere
quisquis illa habuerit vt in q. sequen.pare
bit.Aut sunt res specialiter emptę de pecu
nia vsuraria speciali alicuius, & sic simili-
ter tenetur illis de quorum pecunia sunt
emptę.d.c.cum tu. Aur loquimur de alijs
rebus q̄ non sunt formaliter datæ pro vsu
ris,nec specialiter emptę de pecunia vsura
ria, sic tene quòd cum bona vsurariorum
secundũ communem opin. Moder.& doc.
in

addit ꝙ isti facto
res subijciuntur
pœnis.c. q͞a i om
nibꝰ, de vsur.nō
alias,puta ꝙ non
aud ātur eorum
ꝯfessiones &c. Et
tales factores ꝑnt
ſm S. Ber.inuitis
dnīs restituere ne
ipsi cogan.ur de
suo rest.tuere,dũ
modo concurrāt
debitę circunstan
tiæ, ꝙ. s.fiat secre
te vt non sit scā
dalũ.& c Sicut di
cit Alex.Lōbard.
de vxore vsura
rij,q̄ pōt restitue
re ipso inuito dũ
modo non sit scā
dalũ. Quia data ē
in adiutorium vi
ro &c. quod no.
a Tanq̄ singuli]
Vide Pa.io c. di-
lectus.el. 2.de sy
moni.
b Et Ioan An.]
Adde Rose. Resti
tutio. 9. §. 10.&
11.&c.
c Restitutio]Ad
de Rose.Restitu
tio. 9.§.6.
d Fideiussoribꝰ]
Pro intelligētia
istius.§.vide quę
habētur infra v-
sura.1.§ 8.
e Simpliciter]
Pro vsuris ē ſm
formā. c. q̄q̄,de
vsu.lib.6.& tunc
non tenetur vl.
tra facultates v-
surarij.Secꝰ si nō
fideiuberet secũ-
dũ formam, d.c.
q̄q̄. Sed simplici
ter se obligaret
q͞a teneretur vl
tra vires faculta
tis, vide Rosel.
vsura.4.§ 9.
f Communiter
doc.] Vide Rose.
Vsura. 4 §. 4 cũ
trib. § sequētib.
& do. Andr. sicu
lum in c. Rayn.
de testa.
g Locũ diuisio.]
L.12.tabularũ, q̄

scilicet ipso iure
diuidit actiones
hęreditarias pro
portionibꝰ hære
ditarijs.l.1. & 2.
C.de hære act. l.
pacto.C.de pact.
& sic similiter te
net, hoc est spe-
ciale in re empta
ex pecunia, fune
bii ꝙ semper sit
eius cuius ē pecu
nia licet emens no
mine suo emat,se
cundum gl. in d.
c cũ tu. Adde hęc
ad §.8. supra eo.
in ver. emens.

in d.c. tua nos, non sit tacitè hypotecata a pro vsuris restituen. ꝙ non tenetur de necessitate b nisi ꝓ medietate c quamuis alter hæres sit factus non soluendo, licet dicāt doct. ꝙ opi. gl. in d. c. tua nos, & antiquorū doc. qui tenent ꝙ oīa bona vsurariorū sunt tacitè hypotecata sit in foro animæ practicanda, quod intellige de bono consilio cum nullo iure probetur, & ſm hanc dist. intellige & limita Pe. d. Anch. & doc. i hoc.

17 Quid de accipientibus de bonis vsurariorum? ℞. distinguēdo, ꝙ aut accipiūt rem in spē data pro vsuris quæ non transit in dñium vsurarij, & sic tene indistinctè ꝙ tenetur eam restituere, si extat, vt notabiliter tenet Bal. in l. rem quam, in fin. e C. de iu. do. nec potest extimationē de contra voluntatē domini. l. 1. in prin ci. ff. si ce. pe. & tex. est clarus. 14. q. 6. si res, & in c. cū tu. de vsu. Et quādo trāsferatur dominiū. Vide infra. vsura. 2. §. 18. Aut accipiūt non rem in spē datā de qua supra sed alias quascūque, & tunc distinguo ꝙ aut vsurarius, cum talia accipiūt. est nō soluēdo, & sic si hoc sciunt restituere etiam obligantur, qa dant damni causam efficacem, & si dubitāt an sit non soluendo, dico ꝙ si res adhuc extat ꝙ tenet, ne pro re temporali in discrimine animam ponant, secundum Alex. in 4. parte. Si verò ignorant & credebant probabiliter ꝙ de bonis suis eis daret, sic non tenentur de consumptis bona fide durante, sed solum de extātib9, nisi inquātū facti sunt locupletiores. Aut cum talia acceperunt erat soluendo, & sic non tenent etiam si postea factus ē ex alia causa non soluendo, nisi si esset res habita seu empta ex pecunia vsuraria, quam si habuit titulo lucratiuo potest ille ex cuius pecunijs est empta de æquitate d canonica eam ab eo aduocare officio iudicis, vt patet per gloss. & doc. in d. c. cum tu. in fi. Addit tamē Host. e ti. de vsu. § quæ pœna, ver. quid si possessio. & Goffre. ꝙ si talis res etiam ex causa lucratiua puenit ad illum qui soluerat vsuras, quòd ille cui prius donata fuerat liberatur. l. omnes debitores ff. de act. & obe. Sed non vsurarius nec eius hæres. Si vero habuit ex tit. oneroso sic non tenetur restituere, quamuis postea efficiatur non soluendo, & ex prædictis patet qui dicendum de multis quæstionibus.

18 Quid de ementibus pignora perdita ab vsurarijs? Respon. ꝙ tenetur sicut ementes rapta, & secundum illam distin. de qua supra. Ementes verum est quòd poterunt repetere vel retinere, id quod verisimiliter vsurarius super illo pignore mutuauit posset etiam teneri ꝙ si res non extat, vel ignorat dñs eius si extat nō teneri talē emptorē dare paupib. nisi solū illud pl9 qđ valebat res vltra id quo eā ab vsurario emit, licet tuti9 eēt dare totū excepto mutuo accepto (ab vsurario ab illo q eā pignorauit.) f Quid

a Non sint tacitè hypotecata] Ita tenet Panorm. & H ost. in d. c. tua nos. Ioan. An. in cap. q̄q̄ de vsu. lib. 6 Fed. consi. 22. di. ꝙ ex quo ista hypoteca non est in ra expressè non debet per doct. interpretatiuè induci Et vide Lap. alle. 78. & si bona vsurariorū essent ita itè obligata, etia quādo vnus hæres soluendo posset ꝗ aliū agi insolidum si agere tur hypotecaria.

b Non tenet de necessitate] Host. vt refert Pa. aliter distinguit ꝙ ille ad quem bona vsurariorū peruenerunt titulo singulari siue ex cā lucratiua, puta quia fuerūt donata vel legata sue ex cautatio ne cosa, puta qa empta vel pmutata vel in dotem accepta non pōt sup illis molestari ei ꝓ vsuris restituēdis, ar. in l. eris al eni. C. de dona. alias mul. ri illaquearētur, sed in bonis emptis ex pecunia vsuraria ꝓcedit distinctio. An ex cā lucratiua &c. qa tūc illa sunt restituenda, sec9 si ex causa onerosa, & ita dicit d. Ant. alias fuisse iudicatū. Rose. in vec. hēditas. §. 12. & §. 14. dicit, verū est ꝙ hēdes tenentur ꝓ hēdita ria portione vt dictū ē. Sed fallit qn resquæ debet restitui insolidū possidetur ab v. no. ff. cōmo. l. si d mihi. §. hæres, & l. 2. C. de hæredi. actio Fallit etiā in expensa sine vis vro. quæ debet fieri etiam a viro, si ad eū pes uenit pars dotis vt puta si perua nerūt cētum ad eum & centum ad duos heredes, ꝙ vir tenetur p[illegible] tertia parte, vt l. veluti. ff. de re[illegible] & [illegible] ne. &c.

c In l. rē quā, in fi.] Bal. dicit solum ibi, ꝙ [illegible] extortus per vsurariam prauitatem n[illegible] potuisset in dotē dari nisi cū sua causa, & ideo posset conueniri maritus tanquā qlibet possessor. Et vide l. fi. i pri. ff. q̄ i frau. credi.

d De æquitate] Intellige non eo respectu quo possessiones emptę ex pecunia fuere brisint obligatę, sed ex quadā æquitate, ex quo res mea vel mihi debita peruenit ad te, ea causa lucratiua, iōteneris restituere. l. si me & titium. ff si certum pet. Et pro pdictis facit qđ no. gl. in c. si quis vsurā. 14. q 4. dicit ꝙ d[illegible] tum pecuniæ vsurariæ transit in vsurariū, ergo fortius res empta da illa pecunia nomine suo, in de æquitate vēduntur &c.

e Tamen Host.] Idem Asten. lib. 3. titu. 11.

f Pignorauit] Spe. titu. de vsur. in ver. pauo vsu

rarius dicit. Si qs emit librũ a iudæo etiã iusto ꝑcio nõ posset retinere, & istud dictũ refert. do. Ias. in l. si eum seruum. ff. si cer. pet. in fi. penul. colum.

a Et hoc sciebat gener] Adde Et certus est creditor illius rei, & ratio est, qa de bonis aliorũ nõ debebat dotari, &c unde hoc casu debent induci ad restitutionem.

b Quia nullo iure probat.] Non tenẽtur tñ de cõsumptis, bona fides, vt. s. §. 17.

c Ex titulo oneroso] Alia ratio est, quia ex hoc non fuit ipse gener recipiens cã efficax, vt illee ficeretur non soluendo.

d Secundum Fede.] Pan. in d. c. cum tu, allegat eum in consilio 60. alias est. 63.

e Ex cã lucratiua.] Text. est in l. si §. si a socero, vbi Bar. ff de his quæ in frau. cre. & in l. vnica. §. lucratiuas, ꝺ impo. luc. de li. 10. & ibi Bar. & in l. pro oneribus, & ibi Bart C. ꝺ iur. & in l fi. ubi Bar. & Bal eo. ti. in l. ex permissiõe. ff. de act. & obl Gl. in l meuia §. 1. in uersi. nocere. Et ibi Bar. & doct. ꝭ. soluto matrimonio, glo in leg. ignoti. C de his quæ in frau. cre. & ibi Bar. & latè Bar. in l. mæuius. § duobus, in repetitio. 14 col. de legatis. 2. Bald in l. 2. C. de reuoc. his quę in frau. credi. Et in his locis, concluditur, quòd dos ex parte dotantis, & mariti dicitur titulus onerosus. Sed ex parte dotatæ dicitur titulus lucratiuus.

f Quia tamen illa non est pecunia.] Quia illa usura ria trãsiuit in dominium mariti, & ista quam habet nunc mulier est alia de bonis ipsius mariti. Loquitur ergo in casu, vel diuortij vel soluti matrimonij, quando scilicet dos restituitur.

19 Quid de filia vsurarij dotatę. R, ꝙ si rem habuit datam in specie pro vsuris, tenetur indistinctè, sicut dictum est de emente pignora secundum illam modificationem, si vero habuit alia, sic non tenetur, nisi per hoc sit factus non soluendo, & hoc sciebat gener,[a] quia si hoc ignorabat nihilominus secũdũ Rod. poterit dotẽ recipere & retinere, etiam si postea sciat quia est nõ soluendo, quod est dictũ mirabile, & mihi non placet quia nullo iure probatur.[b] Si vero ꝓ hoc non est factus non soluendo, sed postea ex alias causa nõ tenetur gener, qa habet dotẽ ex titulo oneroso.[c] Nec etiã filia secũdũ Federi.[d] consil. 41. quia licet habeat dotẽ post solutum matrimoniũ ex causa lucratiua,[e] quia tamen illa nõ est pecunia[f] vsuraria quæ transiuit in bonis mariti, sed est alia quæ ꝓficiscitur ex bonis mariti. Ideo non tenentur. Nec obstat, text. cap. cum tu de usur. secundum eundem Federi. quia (vt dicit) loquitur de possessionibus emptis ex pecunia vsuraria, & licet do. Anto. & Pe. de Ancha. videantur tenere quòd immo tenetur, quia licet non sit illa tamẽ succedit[g] loco illius pecuniæ datæ. Item quia mulier non habet quartam suã nisi deducto ęre alieno.[h] l. papinianus. §. quarta. ff. de inoff. testamen. cum quà videtur concordare. Sco. in quarta dist. 15. tamen ego. credo verissimum dictum Fede. vt patet per prædicta, nisi esset possessio empta ex pecunia vsuraria & data pro dote, quia tunc soluto matrimonio teneretur filia eã restituere, si pater eius foret postea factus non soluendo, per d. c. cum tu. qa factum legitimæ nõ debet retractari.[i]

20 Quid faciet gener aut filia qui dotem haberunt, aut de rebus in specie datis pro vsuris, aut cum socer esset non soluendo secundum Girard. obdonẽ. quod ille per quem non stat quin restituatur excusatur in conscientia, quia vnus sine altero restituere non potest durante matrimonio. Remedium tamen eẽt, vt si pater habet multa incerta ad restituendũ, & est soluẽdo ꝓ certis, adeat episcopum qui ei dictã dotem tanquã pauperi concedat, si nõ sunt habita i specie pro vsuris, aut cõponat cum creditoribus.

21 Quid de famulis vsurariorũ. Respon. qꝺ aut seruiunt vtiliter, puta laborando agrũ, ædificãdo domum, habendo curã verũ, & huiusmodi, Et si vtilitas potest cõpensari cũ eo qꝺ

g Illa tamen succedit] Vult dicere quia ex quo dos est quid vniuersale ſm Barto. & alios in l. 1. ff so. ma & in vniuersali vna res succedit, loco alterius l. imperator, in fin. de le. qꝺ in casu, isto filia non erat hæres, posset, dicit circa hoc opi. Federi posse procedere de rigore, de æquitate autem secunda.

h L. Papinianus. §. quarta.] Alias ẽ sub c. 5. Adde. l. fi. §. i ꝯputatione C. ꝺ iur. deli.

i Non dẽt retractari.] Laur. de Ro. in c. consuluit. q. 62. in fi de vsu, tenet hanc sententiã, & Bal. in l. rẽ quam. C. de iure dot. Et ꝓ ista decisione facit. Dos filię succedit loco eius, ꝗ alimentorum. Bar in l. cl tio cẽtũ. §. titio gño ff de cõd. & dem. & in l. fi. ff de his quib. vt indi. vbi dicit ꝙ succedit loco alimentorum. Punctus est ergo quia dato quòd filius nõ debeat habere legitimã ex vsuris, tamen videtur saltem filium posse petere alimẽta, & sic filia pro alimentis possit retinere dotem ꝑ not. per Bartol. in l. final. § si socero. ff. de his quæ in fraud. credi. Sed cogita, quia passus est dubius. Item Panormit. in d. c. cum tu. dicit quòd de rigore posset procedere opi. Fede. secus de æquitate. Et Rose. post multa, uee-

accipiunt pro mercede sic licitè eam accipiunt,[a] siue sint vsurarij soluendo vel non, dummodo non accipiant rem, habitam in specie pro vsuris, quia talem nunquam licet accipere, vt supra potuit, si vero non seruiunt vtiliter, sed potius inutiliter, sicut qui canes [b] aut accipit res custodiunt & huiusmodi, sic si est non soluendo nullā mercedem possunt accipere, & si accipiunt tenentur restituere. Idem dic de uēdentibus, res ad gulositatem vel pompam [c] pertinentes, quia non est restituendi dant causam efficacē.[d] facit l.aut prætor.[e] §. si qs particeps. ff. de his q̄ in fraud. credito.& l. fi.in princi. ff.de eo p quem fa. erit.

22 Verum ille qui mutuat pecuniam vsurario possit repetere eius restitutionē. Respond.quod aut mutuat scienter ad ludum vel alio modo ad consuman. inutiliter, & sic si est non soluēdo nullo modo potest recidere eius restitutionem & si recipit tenetur restituere. Si vero ignorabat, probabiliter, quod vellet eam inutiliter consumeret sic, & secūdum Petrum de Palu.in quarta distinct. decimaquinta.& Asten. & Rodo. peterit recipere eius restitutionem, multo magis si dedit, vt vtiliter eam expenderet. Item dic quod debentes habere ab vsurarijs ex contractu, vel quasi vel ex delicto vel quasi qđ possunt recipere, qđ sibi debet, licet vsurarius

ba.Restitutio.8.§.5. recitat uerba Pa. ad literam. Et in addi.recitat uerba Fede. qui facit tria præsupposita primo q filia non sit hæres patris. Secunda q pater eius dedit dotē genero, non in fraudem creditorum. Tertia, q ista filia non recipit pecuniā ab hæredib⁹ mariti, &c.
Ex quibus concludit, opi.Fede. rōnabilē, vt ibi per eum. Sed mihi plus, placet opin. Pa. distinguentis, de æquitate, & rigore, ut dictū est. Et opi. do Ant. & Pa.in d.c.cum tu, tenet Ioan.de Ans.ibidem, & uidetur tutior, & uerior, in conscientia. Vide do. Ioā. de Campeg.in suo, trac.de dotibus. part. 1.q.47.

a Sic licitè eam accipiunt.] Hoc limitat Rose.Restitutio. 8.§.7. non habere, locum, in seruitoribus, qui recipiētes salarium, faciunt impotentem, nā licet eis seruiant, utiliter non tamen opera, potest compēsari, cum eo, qđ accipiunt ut sunt barbitonsores, medici, nutrices, & huiusmodi.

b Sicut qui canes] Idem dicendum de his famulis qui eum associant parant mensam, &c. Sed hoc est verum nisi antequam vsurarius esset non soluendu iam erat constitutum salarium secundū sanctum Bernardinum, vt allegatio. Rose. vbi supra. Licet dicat non esse hanc limitationem vsquequaque certam.

c Ad gulositatem vel pompam] idest nō debet talibus vendere si sunt non soluendo, vel propter hoc efficerentur non soluendo q cum iudæi communiter propter vsuras sint non soluendo accipens aliquid ab eis etiam titulo oneroso ex quo manifestè efficiuntur impotentes ad soluendum tenetur restituere illis a quibus acceptæ sunt vsuræ. Sicut contingit in uendente eis galinas vel alia ad gulositatem pertinentia vel pulchra vestimenta & alia similia ad pompositatem, vel qui ad talia locant sibi operas, vel ad radendum vel ad poliendum, & generaliter quocunque modo ab eis aliquid accipiatur ex quo manifestè fiant impotentiores ad restituendum, licet etiam titulo oneroso hoc fiat etiam in fraudem creditorum & per consequens accipiens tenetur ad restituendum hæc supp.Rose.vbi supra.§.7.

d Dant causam efficacem.] Pro declaratione & complemēto istius.§.& pcedentiū. Scias secūdū d.Ias.in §.si qs in fraudē, insti.de actio. q ille dicitur aliquid hēre titulo lucratiuo, qđ habet pro pcio illicitè soluto, cū illud precium non de bono modo sed malo, secundū Bart.post. gloss. ibi. in leg. 1.§ fina.ff.si quis omis cā testamē. Vbi per hoc, no. q ille qui dat pecuniam ut consequatur beneficiū uel præbendam cū det malo modo dicitur habere titulo, lucratiuo. Vnde, Bal.in l 1. C. si quis omis. cā testamē. dicit, q quicqđ per symoniā abest non, debet cōsiderari, ut onus vt damnum, qđ turpiter abest. Idem Bald. in l. prima, C.si quis in fraud. pa. dicit quod quicqđ quæritur, ex ludo dicitur haberi titulo lucratiuo, quia quicqđ quæritur, ex maleficio, dicitur esse lucrū. Ex quo sequitur, qđ quicquid quæritur ex arte dānata dicit eē lucrū, qđ bñ no. Et de his titulis uide Bartol.in repetitio. d. ctæ leg. mæuius. §. duobus.de legat. secundo, & text. not. in l. penultima, §.lucratiuus.C. de impo. lucra.descrip. & do. Iaso. in d.cto §. item si quis in fraudem. Ex his sequitur quod isti tales seruitores vsurariorum in his inutilibus uidentur habere salarium dum ex titulo lucratiuo. Sed quando fit allenatio in fraudem creditorum, si debet reuocari, requiritur, quod fraus, uersetur ex vtraque parte, quando habetur ex alienatione ex titulo oneroso. Si autem ex titulo lucratiuo, sufficit, quod fraus sit, tantum ex parte alienantis, vt dicunt doctoribus, in §. item si quis in fraudem. Sed clarum, est quod in casu nostro habetur titulus lucratiuus, & uersatur fraus ex vtraque parte ex quo est damnum creditorum illud seruitium nimirum si tales seruitores tenentur, ad restitutionem vel saltem potest ab eis quòd datum est per vsurarium reuocari Quod.no.

e L.aut prætor.] Vbi nota.quod si quis scit debitorem impotentem ad soluendum dicitur in fraudem facere si contrahit secum. Satis enim dicitur scire quam hoc euidenter constat vt in casu nostro. Et facit ad idem l.si fundum.C. de rei ven. vbi si quis dicat noli emere illum fundum ab eo quia meus est

quod

quod si emat consticuitur in mala fide.

a Quid de seruientibus.] Posset dici de medici. Et sa cit gl. hic alle. qa clerici ministrãt sacra & sic necessa ria & tñ nõ põt recipere, oblationes sic in isto casu. Mihi tñ plus placet, ꝙ dixi supra. §. 11. qa uerius ex quo enim, tenentur seruire gratis pauperibus, & ista sit pauper cum omnia sint obnoxia, restitutioni. igitur, &c.

b Rñ. ꝙ sic regulariter.] Pro fundamento notan dum secũdũ Th. 2. 2. q̃ō. 32. art. 7. quod tripliciter potest esse aliqd illicitè, acquisitum. Vno modo, quis quod acquiritur, illicitè debetur, ei a quo est acquisitum si ue non transfera tur dominium illius, rei in accipiẽtem, ut in furto rapina, siue transferatur, ut in usura, in reb⁹ quæ consistunt, numero pondere, uel mensura sed competit ra petitio, &c. Secundo modo est aliquid illicitè, acquisitum ita, ꝙ ille, qui acquisiuit non potest, licitè retinere, nec tamen debetur ei a quo acquisiuit quia ille contra, iustitiam dedit uel ille cõtra iustitiã, accepit, ut in symonia, & simili bus in quib. ipsa datio, & acceptio, est contra legem dei. Tertio dr illicitè acquisitũ, nõ qd ipsa acqsitio sit, illicita, sed illud ex quo acquirit, est illicitum ex quo transfertur dominium, nec competit repetitio ut in meretricio, & huiusmodi, puta ex duello ex torneamento, ex fertis factis de floribus, & similibus, quorum usus est, ut plurimum ad lasciuiam, & de isto tertio modo dictum est supra.

sit non soluendo.

23 Quid de seruientib⁹ a vel ministrantib. necessaria ad vitam vsurarii. ℞. quòd licet quo ad forum contentiosum si nõ est soluendo non possint recipere mercedem vt colligitur ex gl. in c. quia in omnib. de vsu. tamen in consciẽtia credo possint recipere, nisi sint tales qui ex præcepto charitatis teneantur ei facere eleemosynam & subuenire quod quando sit, habes s. elemosynam §. 1.

24 Qũo recipientes elemosinas vel viuentes de bonis vsurariorum licitè possint hoc facere habes s̄. raptor. §. 1. & secundum illam distinctionẽ dic, quia quo ad deum vsurarius, raptori comparatur circa bona habita ex vsuris.

25 Vxor quando non potest dare elemosynas & accipere de rebus viri. Vide elemosynas. §. 7. & j̄. Vxor. §. 5. cum seq.

RESTITVTIO secũdo. s. cui faciẽda sit & quo ordine. Pro cuius declaratione quæruntur plura.

1 Verũ res rapta vel qualitercũque accepta iniustè a vero domino sit semper ei restituẽda. ℞. ꝙ sic regulariter. b 3. q. 1 reitegrãda, de resti. quasi per totũ, de homi. sicut dignum. §. eos. Fallit tamẽ, hoc ĩ quinque casibus. Prim⁹ si iusto bello c postea sit priuatus ea. Secũdus d si ꝑdicto imperiali siue ecclesiastico sit ei interdicta ad tempus, vel simpliciter, de hæreti. cap. excommunicamus, el 1. de homi. cap. pro humani. li. 6. Et tunc restitutio differtur si interdictum est ad tẽpus, vel dabitur illi cui est applicanda per tale ꝑdictum. Tertius si domini est pupillus, vel furiosus aut minor quia tunc nõ illi sed tutori uel curatori eius restituetur. Quartus quando dominus, e mortuus est quia tunc debet restituere hæredibus propriè dictis, & qui sint habes supra hæres, in princi. & §. 2. Et si dominus in morte omnia sua reliquisset, pauperibus distribuẽda tũc pauperib. debet dari secundũ Inn. in c. quod sicut, de ele. Quint⁹ quãdo lenones, & huiusmodi aliqd acceperunt a plãtis ecclesiasticis, qa restitui, non ei debet q dedit sed ei⁹ superiori vel successori, vel in vtilitatẽ ecclesię expendant. ar. c. si. quis ĩ atrio. 17. q. 4. & c. cũ uos. f de of. or. & c. de hoc de simo. g & hoc authorita te iudicis pœnitẽtiarij ſm Ri. vel ſm Hosti. & glossa. Rai. si ecclesia satis abũdat. dabit pauperibus. a rgum. dicto capitu. si quis ĩ atrio

Restitutio. in uersicul turpe lucrum, &c. de secundo modo dr in §. 4 in § sit nro tractatur de primo mõ. Et pro alteriori intelligentia sciendum quod in re q̃ dẽt restitui tripliciter, aliqs se pt hre qa aut est solum dispensator circa ipsam rem. In primo casu semper est ei res restituenda in ib⁹, hic allegatis, &c. Sed fallit ut infra

c Si iusto bello.] Quia dñs illius rei fuit, factus ca priuus, in iusto bello, ut supra, Bellum in prin.

d Scdus casus.] Puta qa cõdẽnatus, est dñs tanꝗ hæreticus, uel de crimine læsę maie. cõuictus in qbus casib. oia cõ fiscanť, post sniã sup hoc non sibi sed fisco dẽt oia sua, applicari. d. c. excõicam⁹, primo in prin. & d. c. ꝑ humani, ubi faciẽtes uel mãdantes occidere, christianos p assassinos sunt diffidati cũ oib. bonis suis, & facit. l. quisqs. C. ad l. iu ma.

e Quartus quãdo dominus.] Si hæredes sunt plures unicuiq; secundum portionem suæ hęrediearię partis restituẽdum est. Si autem hæres, in aliqua determinata parte, constitutus, sit pnts in centum, uel etiam, in domo, & non plus, tunc restitutio, non fiat hæredi, sed illi, uel illis quibus testator, commisit dispẽsationem suorũ, honorum

f Capit. cum nos.] Istud cap. parum facit, patet intuenti istud.

g C. de hoc, de symon.] Quem text. no. tibi Pa. in ultim. no. contra principes, & eorum confessores qui applaudantes eis non imponunt illis restitutionem.

& hoc idem tenet mon.ti. resti.1.

Vtrum res ablata ab eo, qui non erat dominus, sed iusto titulo possidebat sit ei restituenda ℞.quod sic, nec vero domino dēt restitui sine eius voluntate.l is cuius.ff.de fur.& l. si quis conditionis. C.loca.etiam si sit fur [a] qui eam tali tit. alteri dedit.dict.l.si quis. Fallit hoc quando eam recepisset sub tali titulo in fraudem veri domini.quia tūc teneretur facere quod domin⁹ ea haberet ei denū ciando rē cautē tñ sine scā dalo alicui[e].21.q 5.hoc vř.

3 Verū habētes de bonis ī fideliū ex vsura, & hmōi teneaut eis restituere. ℞.ſm Mona ri.Restō 3.qđ sic, nisi ecclesia habeat bellū cōtra ipsos, quia tunc non eis sed pauperib. Christianis restitui debent.

4 Verū acceptū ex turpi cā respū dātis [b] ī casu in quo restituere tenet possit restitui illi q dedit. ℞.qđ nō sed debet paupib. erogari, si ille qui dedit potuit alienare, qa in pari cā turpidinis potior est cōditio possidentis.l.si ob turpē.S. porro.ff.de con. ob tur. cau.& l.2.C. eod. titul. iuncto.c. cum tu de vsu. Fallit hoc ī duobus casibus. Prim⁹ quādo in iniuriam alterius est datū, quia tunc illi in cuius iniuriam ē datum dēt restitui, vt patet ī symonia cē dato, q a restituitur illi ecclesiæ in cuius iniuriā est datum.dicto capitu.de hoc. Secūdus casus ē quando turpiter datum, & acceptum ipso iure applicatur fisco [c] vel priuato, quia tunc non debet dari pauperibus. Sed illi cui applicatur, quia de alieno non est facienda eleemosyna.1. q. 1.non est putanda. Si tamē excepto isto casu. 2. restituisset ei qui dedit esse liberatur ab obligatione restitutionis quia nullo iure hoc prohibetur & pœna sunt restringendæ capitu. odia. de regul. iuris libro sexto.

5 Verū acceptū ex turpi causa respectu solum ipsis recipientis, sit dantis restituen.ī casu quo restituere obligatur puta dedit qs alicui ne faceret tale malum vř vt faceret ad id qđ tenebat. ℞ qđ sic, vnde iudex q non vult dare sñiā [d] nisi data sibi pecunia & huius

pecuniæ habitæ pro electione alicui⁹ in beneficio ecclesiastico, licet non sit restituenda ei qui fecit delictū sed ecclesiæ ut ibi dicitur. Adde q Archiep.Flor. 2.par.ti.1.c.5 §.1. vbi ponit ea quæ hic dicuntur. Et quantum ad istum casum dicit quod talia recipientes ex cē, inhonesta tenētur restituere uel successori vel ecclesiæ si ipse prælatus, non satisfacit qa si đ suo patrimoniali satisfacit, ipsi sunt liberati,& idē dicendū de illis q dāt de bonis, ecclesiastica fauore parentelæ cum nō indigeant vel principio⁹, & tyrannis cā fauoris humani, nisi facerent cā redimendi uexationem suā, &c.Quia deberet fieri restitutio ut hic. Fallit primo in casu quo darent de suo patrimonio uel đ acquisitis ex industria, qa & si dādo istis turpibus psonis, peccarēt iuxta c. donare.86.dis.Non tñ tenerentur ad restōnē nec ēt illi q recipiunt secundum Guil.& Ray. Secūdo fallit, qñ darent de fructibus, beneficiorū, uel de his quæ spectant, ad mensam suā, qa licet malefacerent tamen non tenerentur ad restōnem, nec isti nec illi, sed hæc limitatio nō videretur uera per ea quæ notantur supra in vers.Clericus.1.§ ult. Tertio fallit quando datur de bonis ecclesiæ pro elemosynis uel soluunt, illis qui laborant iuste pro ecclesia, quia hoc casu nihil, nec a nemine est restituendum. Quia ecclesiasticis utilitatibus deseruientem ecclesiastica oportet remuneratione gaudere. 12.q. 2 quicunque.

a Etiã si sit fur.] Ad hoc l.qui re.§.1.ff.de furtis,& l.qui uas. § si ego, ff. de furtis, ubi fur habet actionem contra alium furem de re sibi furata quia fullo commodando rem, non suam, commiserit furtum,& tamen agit contra furem, ut ibi. De hac materia uide Pa.in c.literis,de resti.spo.& Bar.in l.1.§. qui a me.ff.de vi,& vi ar.

b Respectu dantia.].Pone exemplum si pecunia data fuit iudici ad eum corrumpēdum, uel testi. ad falsum, testimoniū dicen. uel alicui ad falso, accusandum, uel aduocato ad iniustē aduocandum,& sic ambo essent in culpa.

c Fisco.] Exemplū in l. lucius. ff. de iure fi. vel pone exēplū in priuato ut si qs esset iustè carceratus, & darer pecuniam custodi, vt fugeret, ille custo. turpiter, facit vñ nō tenet restituere illi, q dedit, sed paupe rib. ar. 14. qō.5. Qui habetis, secus, si essēt innocēs. Et u de multas bonas practicas p Archiepi. Flor.2.par.tit.2. c 5. §. 1.&c.

d Nō vult dare sniam.] In hoc eñ vř uexationē suam redimere, &c.secus tñ si darer, ut pro se iudiceret, ēt si hēret iustitiā, quia vř corrūpere iudicē, vñ nō est ei restō facienda, dixit text.in d.l.2. ff.de cōd.ob tur. cau.sed pdit litē vt ibi, &c. & ibi Bar. & sic hodie pdit utrunque. per l. primam. C.de pœni.iudi. qui ma. iudi. & cætera. Iudex ei, siue ordinarius siue ecclesiasticus nihil potest recipere. Ordinarius iuris ciuilis petit sportulas, delegatus a principe duos aureos, in principio,& duos in fine habebit si causa excedit centum aureos, alias non potest tamen recipere osculenta, & póculenta, omne aliud receptum tenentur restituere, & uide supra iudex. § octauo, ubi plenè. Ratio autem quare, iudex nihil potest accipère, nec etiam testis, est quia sunt pro utraque parte, sed aduocatus solum pro una parte, dict.capitul. non sanè.

Tu

a Tu tamen dic.] Hanc dist. sequitur Pa. In d. c. quia in omnibus, de vsuris.
b §. 1.] Idem habetur in l. sed hę. §. non solum. ff de procu. & l. Mæuia. §. vxori. ff. de anno. leg.
c Sed cuius sumptibus.] Quid si fur est ita pauper, q non pt facere, sumpt⁹, vel sunt nimis magni, Respōdeo quod p hoc nō vr excusari, q a difficultas dissolutionis non liberat debitorē. l. cōtinuus. §. illud. ff. de ver. obli. & dānū qđ qs sua culpa sentit, dēt sibi non aliis imputari, & reg. iu. c. dānū, in 6. & de reg. iu. l. Quod qs, & iustius patiř culpo sua qua innocēs, nisi fortè debitor sēt ita paup, & creditor ita diues, qđ merito nā eleemosynæ, deberet ei remittere, alias teneř, quia res minimi valoris dēt resti tui. ff. de dam. in fec. l. si pomponius.
d Ei mitteret.] Et concord. Sco. in 4. distin. 15. & Ros. Ref. 14 §. 5. Hanc materiam tractat Arch. Fl. 3. par. tit. a. c. 3. vbi inter, alia dicit q qñ creditor est multū remotus poterit eī p lrās significare, vel occultę vel manifeste, secundū qđ expedit, & sm qđ creditor ordinat, vel demittenda illa re vel seruāda, vel alicui danda, sic aget debitor, & liber erit. Adde ēt, si debitor pprio motu mitteret rē, &c. & periret in via sibi periret, & non creditori. poterit ēt cōsidera i, si creditor

modi ei qui dedit debet restituere. l. 1. & 2. ff. de con. ob causam & expressè in cap non sane. 14. quæst. 5. Fallit hoc in casu. cap. cum sic de iudęis, vbi ea quæ in fidelis lucratus fuit a christianis occasione officij publici inter ipsos restituere tenetur pauperibus, secundum prouidentiam Episcopi.

6 Quid de oblatione recepta a manifestis vsurarijs. ℞. quod licet sint opi. diuersę in c. quia in omnibus, de vsu. tu tamen dic [a] secundum Ioan. An. quod ant vsurarius inchoauit restituere vel est paratus, & sic restituetur ei vt ipse restituat quibus extorsit, & sic intelligenda est secunda opi. quæ est in glossa. d. c. quia in omnibus. Si vero non est paratus restituere. tunc habebit locū prima epi. in prædicta gl. quā sequitur Goff [Innocē. & Hostiē. valet quod fiat episcopo, vt restituat dānificatis, quod uerum credo quādo episcopus est talis qualitatis, qđ hoc faciet, aliter ipse qui eā recipit dānificatis restituet.

7 Sed qđ si ille cui restitutio est faciēda lōge distat, & non potest ei mitti sine sumptibus. ℞. q restituēda est ei, nisi sit modicū quod respectu illius cui debetur quia abundans est, quia tūc secundum Rod. posset pauperibus dari pro anima eius.

8 Quid si nescit vbi habitet. ℞. qđ non teneř euagari ut eum quærat, argu. leg. qđ nisi fiat. §. [b] ff. de ope. libe. & ideo pauperibus dabitur, nisi expectetur uerisimiliter rediturus.

9 Sed cuius sumptib⁹ [c] mittetur ei quando scitur ubi est. Respond. Panormita. in dicto capit. cum tu to. de vsu. quod si est malæ fidei possessor puta fur, aut vsurarius, aut huiusmodi, & ipse recessit de loco vbi ea accepit vel extorsit. Tenetur suis sumptibus eidem mittere. Si vero ille cuius erant fuit ille qui se transtulit alibi, tunc suis sumptibus ei mitteretur, [d] & sic intelligenda est glos. in dicto capitulo. & sic distinguit lex in re legata. l. cum res. §. primo. ff. de le. primo. Quod limito verū nisi inueniretur aliquis fidus q gratis vellet deferre, argu. capit. significante, de pigno. Mora. tamen secūdum Berna. qđ si sumptus excedunt summā rei restituendæ, qđ tunc pauperibus est dispēsanda, [e] argumen. dicto cap. cum tu. & ca. anteriorum, secunda. quæst. quinta. 1. Si autem est malæ fidei possessor sed aliquo iusto titulo habet, tunc credo arbitrio boni viri sit sequendum cuius sumptibus mittatur, pensata causa & qualitate absentiæ, & non fuerit in mora.

10 Verum cum plures sunt obligati alteri insolidum, & vno soluente totū, alij teneātur eidem soluenti quilibet pro parte sua. Respond. Monaste. titulo. Restitutiones. sexto. quod sic in foro consciētiæ

ditor speratur cito uenturus ad locū poterit reseruari vel deponi in ęde sacra, vel alio tuto loco vt possit fieri restitutio.
e Tunc pauperibus est dispēsanda] Dicunt Theologi circa hoc debere considerari circunstantias rei, vt si res, est ita parua, & debe et expendi, magnum sūptū. Item conditionē psonæ, q a si est ita psup, & cuius est res tam diues, &c. Pro hac etiā materia dic q aut est conuentum ubi restituatur, & ibi debet fieri, quia nihil tā cōgruū humanæ fidei, vt l. i. ff. de pac. aut nihil est conuentū, & tūc si res est remota ex defectu debitoris, & ipse teneř sumptib⁹, suis eā pntare text. est clarus in l. sed si hæreditas. §. q ait loco. ff. ad exhibi. Ibi eūi dicitur, q qui petit, rē quā nec alius exhiberi in iudicio, ut videatur an sit sua, sut pp aliā cām, q debet ipsam, exhibere in loco in quo petitur sumptibus petitis, nisi data opera re⁹ eo sustulerit a loco, hęc ibi, si autē esset periculū in mittēdo, certè expectaret durāte periculo. de dona. & contu. ca. cum

d·lecti, iustus, enim venice ad Papam excusatur dum impeditur, alias non &c.

a Quia vtiliter egit.] Ad hoc. l. quæ utiliter. § fin ff. de neg. gest. & sic beneficiũ confertur in inuitũ ꝯ. l. in uito. ff. de reg. iur solait gl. in d. l. soluendo, ꝓ illud

re. iu. Et sine culpa regulariter quis non est puniendus, de reg. iur. in 6. fine.

d Iterum teneretur.] Adde c. ea te. in prin. de iureiu. ubi dicit text. onus non remittitur sed augetur cum cuique improuide soluitur, quod alij ex debito est

quia vtiliter egit ª negotium eorum. le. cum pecuniam, & l. soluendo. ff. de nego. gesto. Fallit hoc in raptoribus & furib⁹ & huiusmodi, quia si ille q habuit rem satisfecit, non tenent alii eidem satisfacere; nisi inquantum de talib. bonis peruenit ad eos.

11 Sed quid fiet quãdo qs nescit cui restitutio quã tenetur fienda sit, nec ei⁹ hæredes cognoscit ℞. qđ nihilominus pauperib⁹, vel ĩ pias causas est restitutio facienda. arg. d. c cũ tut. & c. diuinę. 87. di. & c eps, el 4. 88. dist. & c. cõcesso 12. qõ. 2. & c. fi. ẽ pale. 6. q. 3. & c. ĩ. de rapt. Vnde dicit Th. 2. 2. q. 62 argu. 5. in respõ. ad 3. quod si ille cui restitutio dẽt fieri fieri sit oĩno ignotus, facta diligenti inquisitione de persona eius vel eius hæredibus, debet homo restituere dando eleemosynas pro salute ipsius, siue sit, mortuus siue viuus. Et adeo quod inter paupes eligẽdi sunt pauperiores, & inter æqualiter pauperes iustiores, qa & si omnibus debeẽ misericordia, iusto tamẽ amplius, vt dicit Ambro. ĩ lib. de officiis, & not. in c. nõ satis. 86. & di. & ut dicit Hic & no. in c. fi. 16. q. 1. ĩ pauperib⁹ nõ tã paupias, q̃ religio ᵇ attendenda est.

12 Quid si facta restitutio ne iu pdictos paupes appareat dominus rei, vel eius hæres. ℞. quod si talis qui restituit fecit debitam diligentiã ad ipsum inuenien. sic non tenetur amplius, quia bona fides non patitur, vt semel exactum exigatur. capi. bona fides, ᶜ de re iudi. lib 6. Secus si nõ adhibuit debitam diligẽtiã, quia sic iterũ teneretur, ᵈ quia vt dicitur ĩ c. sicut dignũ. § eos de homici. Non enim, aliena cũ ipsa potuissent eis quorum fuerũt restituere debuerũt pauperibus erogari.

13 Vtrũ restitutio pdictorum incertorũ sit necessario facienda pauperibus illius loci in quo prędicta restituẽda sunt habita vel dãnum est datũ. ℞. Hostię. ᵉ & aliqui alij doctores in d. c. cum tu, tenent quòd sic, quia citius potest peruenire fortè ad hæredes, vel ad eos quibus est fienda, sed Fede. consil. 23. do. Anto. & Panor. tenent ꝙ est de bono consilio, non dę necessitãte, & hoc tene, quia iura simpliciter dicũt quod erogatio fiat in pauperes, vt in d. cap. cum tut. & in d. ca. sicut dignũ. Nec ob c. 1. de rap. qa ibi sciebatur psona cui faciẽda erat restitutio, alias Episcopus nõ fuisset, motus excõmunicare ex officio suo nisi ad petitionem partis. c. innotuit, in a de ele. & l. 4. S. hoc autẽ. ff. de dam. infect.

est uerum, qñ directo prohibet, ut ibi, hic autem p obliquũ, &c. Adde tamẽ, qđ non repetunt qñ interfuit ipsorũ debitorũ ne fieret solutio. Qđ contingere põt. duobus modis, secundum gl. in d. l. cũ pecuniã, quam Bar. ibi dicit, esse not. Primus, quando debitor poterat vti retentione, ut ff. de cond. l. ex quibus, & l. si in area, in fin. Secũd⁹ qñ creditor erat naturaliter obligatus, ipsi debitori, quo casu cõpensationẽ obiicere potuisset. ff. de compensat l. et. Ratio aũt quare nõ repetit est, quia non inchoauit utiliter negotium, eius. l. sed an ultro. §. 1. ff. de neg. gest. & l. si mandauero, in prin. ff mandati. Item est. Tertius casus, ut si alius erat ei donatur. l. 2 C de don. De tertio, casu quẽ ponit ibi glo. in princ. non dico, quia repetit, pro illa solutione ad ueniẽte tpe, &c.

b Non tam paupertas, quãm religio.] Pauperiores autem dicuntur, qui stant in hospitali, ut dicit text. in leg. si quis ad declinandam. § fin C. de episcop. & cleri. & si sunt multa hospitalia, pauperiori dabitur.

pstandum, & ibi no. Pa. ꝙ soluẽs vni, quod alteri est debitũ non liberatur. Quod intelligit quando, sponte soluit. secus autẽ si cõpulsus iniuria ipsius creditoris, uel aliter sine iniuria debitoris, tũc saltem habet exceptionẽ ꝯ uerum debitorẽ, argu. optimũ. in l. nouissimã. ff. ꝙ cũ fal tu. de quo uid plene p Bar. tractatu de tyranno, & aliqd p Inno. in ca. nihil de electiõ. Qđ est no. Et facit pro istis q soluũt credita tyrannis, vel intrusis platis de quo p Barto. vbi supra ex hoc infert gl. a. in d. c. ea te qđ peius seu grauius ẽ latroni q participat spolia cum socio quã si non participetur. 22. q. 4. si ad peccatũ, qñ. s. fidẽ frangit ad cõmodum, &c. Et recipiens debitũ alterius sciens, puta quia simulaut se procuratorem committit furtũ, vt l. filius. §. c ff. de fur. vel aliter accipit nomine suo, sec⁹ si bona fide ita nota Panor. in d c. ea te. post glo. & vide tex in l. insulã in fina. ff de conditionem. in de.

c Cap. bona fides.] Concordat in l. bona fides. ff. de

e Respon. Host.] Hoc uidet tenere Archiepiscopi Flo. 2. par. titulo. 2. capitulo. 4. vbi addit aliam rationem, quia. s. melius ẽ, quod uicini sentiant

sentiant commodum idem, quam extranei, subdit tamen hoc tamen esse necessarium.

a Hosti.] Alle. primo quia si inferiores clerici possent dispensare sæpe sibi imbursarent, & appropriarent. secundo quia in maioribus adhibenda est prouidentia epi. ca. ad hæc le offic. Archidia. tertia quia episcopus, habet, curã omniũ ecclesiarũ, si ue dyocesum, & cuncta spiritualia regit. 10. q. 1. regenda, & sic eius parrochia est tota diocesis, cs. a. de rapto. & Io an. de Ligna. dicit uerum, hanc opi. de equitate, ut refert Gem in c. religiosus. § ie nè de testa. lib. 6. & Fede. de Sen. consilio 58. dicit Gerar. de Sen. tenuit disputando hanc opi. per rationes, inexpugnabiles forte uerã, &c, Et sic sequtur eam, alias est cõsilium. 27. nihil tamen boni, allegat, secundũ Pa. in c. cum sit.

b Cũ Sco.] Qui subdit, Posset etiã dare tali mediatori, ut restituere, de cuius fidelitate præsumeret, & tamen ex iste sibi ipsi applicaret, uel aliis usibus, quam debeiret, unde ubi lex diuina uel ecclesiastica non ligat sequenda est rõ, naturalis. Illa sic tè dictat magis, quod persona qui tenetur restituat, hæc ille. Idem tenet. S. Tho. 2. 2. q. 62.

c §. eos in glos. Pan. ibidem not. illum text. pro opi. ista &c. Et facit hic ratio. Qui indebitum extorsit obligatus, est

ex maleficio uel quasi illis quibus extorsit, si extranet alias pauperibus, & regula habet, quod debitor potest per solutionem se liberare, instit. qui. mo tol. obli. per totum, ergo oportet dare eis, cum in uo dicatur contrarium, scilicet quod per episcopum, debeat fieri,

14 Sed quæro an requiratur autoritas superioris pro tali restitutione incertorum. Respon. Innocen. de immu. eccle. in cap. quia plerique, dicit quòd debet fieri autoritate confessoris Ray. vero tenet quod fiat autoritate episcopi, vel pœnitentiarijs vel capellani in cuius dyocesi habita sunt. cap. diuinæ. 87. distin. cap. episcopus lo vltim. 88. distinct. conce ssio. 12. q. 2. Hosti. a in cap. cum sit de iudæis, & in d. cap. cum iu tenet quòd necessario requiritur autoritas episcopi. Sed tu tene cum Sco. b in 4. distin. 15. q. 2. licet sit bonum habere consilium confessoris aut alterius bonæ personæ, tamen magis securum est quod ille qui debet restituere ipse restituat. Et quod non requiratur alia autoritas, tenet Archi. in cap. 2. de testa. & in cap. non sanè. 14. q. 5 & Ioan. Mo. in capitu. quanquam de vsu libi. 6. Io. de Li. I au. & Ge. & Io. Cal. su per cle. 1. de priui. Pa. in dicto. cap. cum sit. Et facit ad hoc d. cã. cũ tu. & d. c. sicut dignum. §. eos in gloss. c & in cap. tua, de testa. & alia iura quæ communiter, dicunt quod obligatus ad restitutionem debet restituere. Nec ob. d. cto ca. cũ sit, quia loquitur de iudæo quo præsumitur quod nõ recte dispensaret, propterea ibi dicit quod fiat autoritate episcopi, & ideo non extendetur ad casum dissimilis rationis. Tamen verum est secundum prædictum Archidia. quod in quarto casibus episcopus, potest se, intromittere de restitutione incertorum.

Primus quando mortuo illo qui debebat restituere, nullus est relictus hæres vel executor ad restituen. Si vero hæres esset relictus vel executor tunc solum requireretur de consilio episcopi autoritas, facit capi. de laycis. 12. quæ. secun. & l. nulli. C. de episcopi. & cleri. & in hoc concordat Ioan. & Vinc. & Bernardi. in dicto. c. cum sit in gl. in uo etiam episcopo prohibente debent & possunt restituere, vt in capi. religiosus, in fi. de testamen. lib. 6. Secundus casus in quo potest episcopus, se intromittere est quando ille cui debet restituere non vult, & in iudicio agitur contra eum. Tertius est quando restituens malè dispensaret puta amicis qui non indigent & huiusmodi, quia episcopus potest, se intromittere, vt legitur æ iterum dispensaret, quia non dicitur factum, quod aliter est factum quam debuit, de regulis iur. qui ex timore, nec etiam, excusaretur si interueniente autoritate, episcopi male distribueret, quia episcopus, non habet se intromittere, nisi quod bene fiat, propterea ambo cœlestem, incurrerent iracundiam, leg. si quis ad declinandum, in fin. C. de epi co. & cler. Quartus casus est quando talia, incerta sunt manifestorum vsurariorum, quia tunc episcopo dispen-

sed nõ inueni. ur nisi quod est procurator, pauperum igitur, &c Et Archiepiscopi Floren. se. unda par. titul. secundo §. quarto, opi. tenemi istam, qui æstion dec dit, & respõdet, ad omnia, quæ in contrarium p sleut adduci, & subdit se secundũ Cal. in quodam con filio Epi. copus non posset per statutum suum, sinodale, reseruare sibi hunc casum, & cæt. Idẽ tenu t Calde. in dicto ca. cum sit, licet, dicat posse sic tidalli. dic, quod in illis, in certis in quibus, competit repetitio, ut in furto, & rapina procedere, posset opinio. Hostien. seu Gemmian. in dicto ca. religiosus, dicit quod distinguere hanc distin. quæ sunt Lapi. text. in dicto capi. sicut dignum, de homi. in §. eos, qui loquitur in rapina &c.

po dispensare pertinēt, vel ei⁹ autoritate. & addit Io. and. de Lig. in d capit. cum sit secundum Ioan. Cal. in quodam consilio suo, & fratrem claium, & Hug. quod episcopus excommunicare non potest de iure sacerdotes qui se intromittunt de dispēsatione incertorum. Ex quo patet quod multominus religiosos exēpros, & quod non est casus suus nec sibi potest de iure retinere, nisi in quatuor casibus prædictis, aliter bene posset sacerdotes excommunicare. [a]

15 Vtrum usurarius sit tutus quando præmisso edicto generali, quod qui soluit vsuras veniat infra tot dies pro restitutione habēda, quibus diebus elapsis episcopus fert sententiam, quod cum nullus appareat bona sunt incerta. & ipse tanquam incerta, assignat episcopo, si post terminum prædictum, appareat aliquis Respond. Federic. in suis consil. tenet, quod sic. Sed ego distinguo, quod aut sunt dispensata pię, & sic verum dicit, & securus est, aut non sunt dispensata pię, puta quia partem dedit episcopo, pro mensa sua, & partem sibi retinuit, non tamen ut pauper, sed ut statum teneat, & sic non est tutus, nisi talibus satisfaciat, & ex prędictis collige quod si habetur episcopus talis conditionis qui redditus suos dispenset in pauperes (reseruata sibi solum necessitate) quod tunc tales habentes dispensare, incerta non debent id facere sine eius consilio, & autoritate, quia præsumend. est quod nouit melius, [b] pauperes, quam aliquis alius. Si uero talis est episcopus qui de pauperibus, nihil curat, sed potius de pompis, & statu, aut sublimatione parentum, tunc tali non sunt danda talia incerta, quia qui tali ea daret, non esset tutus in conscientia, sed ipse ea dispenset, vel videat quomodo dispēsentur.

16 Quo ordine tenetur, quis satisfacere, qui pluribus habet restituere, & ex diuersis causis, & non ualens omnibus, [c] satisfacere. Respond. quod primo, & necessario, debet restituere certa. [d] Quia si restitueret incerta ex qua restitutione efficeretur nō soluendo pro certis, non satisfecisset, immo potius damnationem sibi acquireret, vt patet ex prędictis. Quod facit contra hæredes vsurariorum qui conueniunt cum episcopo de incertis vt sepeliatur cadauer vsurarij, cum tamen non sit soluendo creditoribus super certis. Secundo restituendum est habentibus actiones ad rem, puta quia res restituendæ est aliena, id, est quæ habita est in specie, quę semper domino restituenda est secundum quod supra patuit.

Idem etiam si habeat rem, quæ fuit alterius,

a Alr bñ posset sacerdotes excōicare.] Ad ꝯria adducta p Hos. dicit ꝙ in illis iuribus nō dicit qđ: eqñ cu orrat epi, sed ꝙ epi dent ꝓcurare, ꝙ fiant hmōi restitutiones in pias cās nō tñ ꝙ nō possint sine eius autoritate fieri, &c. Sed vbi eēt ꝯsuetudo ꝙ eps so lus se intromitteret, in dispēsatione incertorū seruari dēm secūdū Fed. in dicto consi & refert Gem. vbi supra. s in dicto c. religiosus §. fan., & secūdū Pa. in dicto c. cū sit, ꝙ ex quo nullus text. facit mētionē de epo, ut si, dicto c cū sit, nec simplr deri dēat restō secundū ꝓuidētiā epi, ꝙ non, est ille casus epalis, sed bonū eēt, ꝙ illa restō fieret p eū, q dēt restituere, cū consilio epi Idē vē sētire Io. An. ꝙ añ factū sequēda esset opinio. Host sed post factū opi. Archi ut refert. Pa. in d. c. cū sit. P. sic si loquitur d honestate, epus dēret se intromittere si ē psona discreta, alias de necessitate epus nō hēt se itromittere, sed ille q tenēt ad restōnē, & sufficit.

b Quod nouit meli⁹.] Et tñ de ꝯsilio, ut dictū ē.

c Et non ualens oibus] Pone casum sic Quidam mercator ex diuersis causis pluribus obligatus erat sed cū talis fugeret, & aufugerit uenimus deponētes, q apud eum aliqd deposuerant ueniunt uēdentes, qui ei merces suas tradiderant, hypothecarij vxor eius pro suis dotibus & simplices chyrographarij, & alij simplices priuilegiatarij, qui oēs pe unt sibi restitui hæreditas, omnibus non sufficit, q̃ritur quo ordine dēat fieri restō. Hūc casum ponit in terminis San Ber. ut refert Rose Rest. ult. §. 7.

d Debeat restituere certa] Cōcordā. Arch. epi Flo. secunda par. tit. secundo, ca. septimo, & hoc triplici ratione, videlicet propter successionem, pp obligationē, & pp assimilationem, primo quia non succedit in pauperib⁹, ipse Christus, nisi quando non reperiuntur personę certē, q bus restitui dirūt certa, ut quasi p substitutionē succedere videatur, ac si diceret, testator dimitto meos hæredes tales quibus debeo, vel etiam si non debeo sed si eos reperiri contingat substituo, mihi Christum cū pauperibus, secūdo probatur. Nam pauperibus non tenentur hæredes dare pro restitutione incertorum nisi unica ratione, scilicet in foro dei, sed creditoribus certis tenentur duplici ratione, scilicet, & in foro Dei, & in foro mundi. Quia hæredes possunt a creditorib⁹ conueniri. reliqua dicuntur per Arch. epis. pi.

a Quæ fuit alterius.] Quidã tertius habuit rem q̃ p metum fuit ab alio ablata.li cet esset alteri[a], Iste tertius ad cuius manus ipsa peruenit teneatur vero domino vel illi a quo est ablata restituere,q.i p metũ illatũ ɔmodũ habuit.uid Bar.in. §. cumunt.
b § in bonis.] Vbi pro. admittuntur hi,q im pensam funeris fecerunt iuxta.l. pe.ff.relt.& sup. fu. secũdo.depositarij extet, dũ modo agat actio ne p̃sonali de posi.&c. Mutuatarij autem cum alijs creditorib[a], simul cõcurrũt, nisi nũmi extent, qs primo admittent vendicandũ ab ipsis depositarijs,hęc ibi. Ad idem text. in l.si hominem.§. quoties.ff.depo.
c Præponũt i illa re.]Habet me lius in l.q.i uaue & l. qd qs. ff.de priuil cred & in l.interdũ,& l.huius.ff. qui pe. in pign. habe.
d Deponẽtes.]Et hoc pp frequen tiã illius ɔ̃ctus.
e Priuilegiarii.] Vt sunt eu.

terius, a & ab eo fine iusta causa abdicata. puta per metum, vel aliter. ff.quod met. causa. leg. metum. §. cum autem.idem dic de rebus depositis si extant, & gñaliter semper domini rerũ (si extant ipse res) sunt prępонendi omnibus. l. si ventri. §.in bonis b ff. de priuil. cre. quod si res extant & fuerãt venditę non habita fide de precio (cum non sint translatę in dominium ementis). ipsi. uendenti cuius erat est satisfaciend.de precio prius quã alijs.l.iulianus.§.offerri. ff. de act. emp. & ven.Si vero habita fide de precio sunt traditę,sic nõ p̃ponẽtur aliis, multo minus si nõ extarẽt sed alię subrogatę fuerũt ex p̃cio illarũ c o præponẽtur nisi vt infra dicam de habentibus actiones personales, quia tales res subrogatę sunt pro precio obligatę. l. quidam ff. de in rẽ verso.vbi est not. tex.& ratio est, quia preciũ ex illa re redactum non erat obligatum, ergo nec res q̃ emitur ex ipso.
Idem quoque dic in pmutatione,quia vbi species in obligatione est non succedit altera loco alterius.vt. ff.de verborũ sign. l.labeo & ff.de rei venditio.l.marcellus.

Fallit hoc in empto ex speciali pecunia alterius de quo dic, vt infra. Solutio.decimoprimo sed tamen in hoc casu nõ præponetur habentibus actiones reales. Post prędictos hñtes actiones ad rem veniunt vxores (cęteris ptibus) pro dotibus suis. quę pręferuntur nõ solũ pręendentibus personalem obligationem sed etiam hñtibus tacitam hypothecam,etiam anteriorem.l.assiduis.C.qui po.in pig.ha. facit l. vbi.C.de iur.do.& l.secũda C. de ser.pig. da.Fiscus quoque simile priuilegium habet cum vxoribus & ideo prior tempore pręferetur l.quãuis C.de priu.fisc.Ipsis tamen vxoribus & fisco præferuntur anteriores creditores expressas hypothecas habentes,sed non posteriores.vt in gloss. d. l.assiduis. Sed ego teneo contrarium quoad vxores,de habentibus expressas hypothecas. vt supra Dos. §. 11. Nota tamen quod creditores ex quorum pecunia domus vel nauis est ędificata vel reparata,& ipsis specialiter obligata præponuntur in illa re c mulieribus in dotibus earum §. his consequens.& ibi Arge. in authen. de col. do. Ratio quia secundum Baldum in d.l.assiduis,lex non tollit id quod per pactum sibi creditores quæsierunt vnde creditor habens specialem hypothecam in aliqua re speciali præfertur in illa prio i creditori habenti anteriorem hypothecã generalem & specialem in alia se ab illa quæ creditori est spãliter obligata vt est text.not.in l. secunda. C. de pignor. Post prædictos veniunt omnes habentes expressas hypothecas & posteriores, & post ipsos habentes tacitas hypothecas, & in istis habentibus expressas qui prior est tẽpore potior est in iure.Aduerte tamen hic quod expensæ factæ in funerando prius sunt restituendæ quam satisfaciẽdum habentibus tacitas vel expressas hypothecas in bonis ipsius defuncti. vt est text.in l.penultim. ff. de religio. & sump. fu. & in l. at si quis. §.primo eodem titulo.Post istos veniunt deponentes. d si depositum non extat. l. si hominem. ff. depo. §. fina. Et idem dic de habentibus pecuniam in illam negotiationem, vt infra Solutio. §. decimoprimo. non tamen tali priuilegio gaudent qui sub nomine depositi mutuãt ad vsuram,vt patet in dicta l.si hominem §. quoties. Tertio restituendum est habentibus actiones personales. Et inter istos primo veniunt simplices priuilegiarii e scilicet habentes priuilegia personalia non realia,quia priuilegium hypothecæ cum sit ad rem est potior priuilegio p̃sonali.l.repertum ff.de pactis.Post hos ueniunt oẽs chyrographarii p rata (non atẽta prioritate ɔ̃ctuũ) quia licitum est debitori

stici fœminę minores milites, quo. n. ad personam suam sunt priuilegiati. gl. tamen in l. rescriptū hic al legata, licèt dicat repertum & est in princip. dicit priuilegiatarios quia s. fu erauit testatorem, vel deposuit pecuniam apud nūmularios, & isti sunt priuilegiati in actione personali, de primis nominatis forte nō est verū &c.

a Quæ credo vera] Vide Archie. flo. 2. parte. 2. c. 4. §. 1. de quo dicetur j. Restitutio. vlt. §. 2. Et quasi ad literam dicit hæc idem Archi. flo. 2. par. ti. 2. ca. 7. §. 3 Et de statuto Ianuæ. & dicit idem statutū esse Florentia. Cōtingit autē debitorem hrē substantiā creditoris ex triplici voluntate ipsius creditoris, scilicet conformata, violentas, & conditionata. Et prima quidem reperitur in contractibus licitis, vbi voluntates contrahentiū insimul conformantur. Et in his vē procedere. §. noller maxime. Et ad principiū, q debent pri9 certa debita, illud est verum etiam respectu eorum, quæ relinquūtur ad pias cās siue donantur, cuius ratio est, quia donatio ad pias cās & largitio sunt de supererogatiōis cōsilio vel sunt forte bona incerta. Restitutio aut malè ablatorū, seu aliorum debitorum certorū sunt ex obligatione & præcepto, prius enim restitui debent quę sunt secundū necessitate præcepti quam quæ sunt supererogationis, & cōsi-

bitori propter cumulū creditorum facere deteriorē causam priorum creditorum, non tamen dominiū vel hypothecam, seu priuilegium habentium. l. 1. §. ex contrario ff. de sepa. bo. & ista est rō quare in chyrographarijs creditoribus non attenditur tēpus. Cū prædictis omnibus concordat Bal. in l. pro debito. C. de bo. auto. iudi. possel. quę credo vera, a nisi per statutū municipale aliud caueatur, b vt Ianuæ in mercatoribus fallentibus, quia unę illi statur, nisi contineat iniquitatem expressè.

17 Quid de hærede qui habet multos, cui debet ex legatis, & alios creditores ex alijs causis? Respon. q si debita sunt contracta per eum cuius est hæres, & fecit legata, tunc debet præponere creditores ex contractu vel quasi, seu maleficio, vel quasi ipsis legatarijs si omnibus non potest satisfacere. Si vero legata sunt facta per eum cuius est hæres, & debita per eū, qui est hæres, & qui debet soluere sic prius soluet lēgata, quia bona defuncti sunt tacitæ hypothecata ꝑ legatis & fideicommissis. l. 1. C. commu. de leg.

18 Quis est proponendus, an ille cui debetur ex contractu vel quasi, vel ille cui debetur ex maleficio vel quasi? Respond. quidam dicunt c quod ille cui debetur ex cōtractu vel quasi, sed ego hoc nō credo cum nullo iure probetur, & ideo restituet secundum ordinem prædictum.

19 Quid de simpliciter soluente, non seruato ordine supradicto, nunquid in conscientia liberatur. Respond. Rodo. tenet quòd non, nisi credidisset fore soluendo omnibus, vel nisi ignorasset vnum creditorem fore potiorem alio, cum quo concordat d Hostien. & monal. tit. Restitutio. 9. Quod verum credo, nisi laborasset tali ignorantia e quæ eum non excusaret. c. apostolicæ. de cle. excom. mi.

20 Verum restitutio incertorum quæ pauperibus debet dari, f vt supra patuit possit autoritate episcopi conuerti in reparationem ecclesiæ vel monasterij seu ædificationem? Respon. Io. And. in ca. religiosus de testamen. tenet sic, dicēs fuisset disputatum per excellētissimos doc. quod si ecclesia indiget necessaria augmentatione, puta quia populus non potest in ea stare ad officium, g nec facultates ecclesiæ sufficiunt ad eius reparationem, quòd potest episcopus ꝓpria autoritate (sine pauperū graui damno) talia incerta cōuertere in eius reparationem. Si vero facultates ecclesiæ sufficiunt vel reparatio non est necessaria, sed voluntaria vel nimia, fames imminet, sic non po-

lij. Reliqua vide in Arch. vbi supra. Et concor. Arch. in c. non sane. 14. quæst. 5.

b Aliud caueatur] Istum ordinem positum hic seruari in conscientia licet secundum leges ciuiles in aliquibus aliter diceretur. Et ratio est quia in conscientia non attenditur affectio vel amicitia carnalis seu temporalis in præiudicium aliorū soluere ff. quæ in frau. credi. l. pupill9. Sed in quātum ipse cognoscit q primo debet dare quibus magis tenetur, & sic excusatur nisi crasse & supine ignorauerit. d. cler. ex com. mini. c. apostolicæ Quod cōprehenditur secū dū qualitatē personæ & loci. ff. de iur. & fa. igno. l. regula. § sed iuris q valet vt potuisse esse peritus per se vel habere copiam peritorū.

c Quidā dicunt] Archiepisco. flo. secunda parte tit. 2. c. 7. §. 3. dicit multa vide Rose. Restitutio vltimo. § 4. Mihi placet cōclusio, posita in §. 16. & data paritate temporis & priuilegij dico q creditores pauperiores deberent præferri, vt dicitur in §. 11.

d Concordat] De hoc dixi. supra. in §. 6. in fin.

e Ignorantia] Prout est ignorantia crassa vel supina, secus si esset probabilis. 8. di. consuetudo.

f Debet dari] Vide latissime per Io. de Ana. in ca. cum sit. de iu.

g In ea stare ad officium] Et ad prædicationem, quę est spirituale alimen-

test, sed tenetur pauperi- bus a dare. ca. pasche. 86. distin. & pro ista opi. facit quia bona ecclesiastica sic sunt pauperibus obnoxia si cut illicitè acquisita: vt in cap. aurum. 12. quæstio. 2. & cap. fin. 16. quæstio. prima. Et tamen episcopus potest pro reparatione ecclesiæ dare centesimã vel quinquagesimam. cap. bonæ. 12. quæstio. 2. c. apostolicæ de do. Ergo & de illicitè acquisitis idem poterit facere. Facit ad idem. cap. ecce. & c. statuimus. S. 16. quæst. 1. Sed quod non posuit tenet Pet. de Peru. in tracta de canonica portione episcap. 7. & dicit quod prædicta determinatio non est bona, quia videtur contra casum cle. quia contingit. de relig. do. Vbi patet quòd ea, quæ relinquuntur ad vsus pauperum non possunt sine autoritate papæ in alium vsum conuerti per quam cle. dicit idẽ Pet. quod executor testamenti incerta non poterit distribuere nisi pauperibus. Quam opinio. Pet. credo veram in legatis factis pauperibus, nisi in casu quando talis ecclesia vel monasterium reparatur. Ex cuius reparatione populus multum haberet, puocari ad obseruãtiam christianæ religionis, quia tunc liceret. Et sic limita: eam opini. Ioan. And. prædictam quia in tali casu fit bonum pauperum eo quod fideles ad eleemosinas abundantius per hoc inuitantur, alias non, ita tamen quod non immineat nimia fames, sed in alijs incertis restituendis non est vera, sed tene opin. Ioan. An. quia d. cle. quia contingit, b non loquitur de talibus.

RESTITVTIO 3. S. quã quis tenetur ad eã faciendam, pro cuius intelligentia.

1 Quæritur vtrum quis teneatur statim restituere cũ potest? Respon. quod sic, quod patet per ca. sæpe cõtingit. de resti. spol. & ratio est secundum Sco. in 4. dist. 15. quæst. 2. ar. 4. quia præceptum est de restituendo (licèt videatur affirmatiuum) tamen cadit sub illo præcepto negatiuo, Non furtum facies. Ex eo quæ præcepta negatiua obligant & pro semper, & ad semper, & hoc est quod voluit dicere Tho. secunda secũdæ q. 62. a. 8. scilicet quod sicut accipere rem alienam est contra iustitiam, ita & detinere eam c Et propterea dicit tex. in d. cap. sæpe. d contingit, non multum interest quò ad periculũ animæ iniustè detinere ac inuadere alienũ, ideo toties mortaliter peccat quis quoties scit se debere restituere aut satisfacere proximo & potest & non vult, vt per prædicta patet. nec potest absolui, nisi priùs restituat potens restituere. capitu. si res. 14. quæstio. 6. nisi in casu quando doleret quòd non restituit quam primum potuit, & proponit quam primum poterit satisfacere.

2 Quid de illo qui cum possit restituere non vult, sed hæredibus vt restituant imponi? Respond. quòd per hoc non est in statu salutis, sed potius damnationis, & si sic moritur, omnino damnatur. Si tamen ob hoc imponeret hæredi satisfactionem, quia melius per ipsum hæredem poterit fieri, quam per seipsum proponens firmiter per seipsum satisfacere si sic posset, ita erit in statu salutis. Vide Richar. in 4. dist. 15. quæstio. 5. ar. 5. quæst. 4. hanc conclusio nem ponit Pet. Io. in 4. distinct. 16. & patet ex. S. præce.

3 Quid de constituto in articulo extremæ necessitatis an teneatur restituere? R. secundum Sco. vbi supra quod nõ, quia in extrema necessitate oĩa sunt cõia. l. 2. S. cum in eadem. e ff. ad l. Tho. de iac. vnde istæ res iure poli efficitur detinentis existentis in tali articulo

alimẽtũ populi. c. audacter 8. q. 1. & ca. inter cætera de offi. or.

a Pauperib.] De his vide Gemin. in d. c. religiosus.

b Quia contingit] Car. in d. cle. tenet opi. Pet. & allega: l. unicã. C. de rei vxo. ac. & est gl. i ver. largitione in d. cle. quæ ait i vita vel in morte, & glo. ibidẽ in ver. aliũ, dicit etiam prius & est nunc simile in 1. glo. in c. 3. de appel. Et infert Car. in d. cle. q. 4. quod cõrectores ista hospitalia, filijs principum qui nesciunt surgere mẽsam, sine fieri fauentes aut ad auxilium vel consilium impendentes, si seruantur præcepta re quæ quib' cauetur, non furtũ facies. Vnde extrahitur illud, non dimittitur peccatũ &c. quod tenetur ad restitutionẽ deo & pauperibus.

c Ita & detinere eam] Et subdit, quia per hoc quod detinet aliquis rẽ alienã inuito domino impedit eũ ab vsu rei suæ & sic ei facit iniuriam. Manifestũ est autem, quod nec per modicũ ips licet in peccato morari, sed quilibet tenetur statim pecca. um deserere, secundum illud Ecclesiastici. 21. Quasi a facie colubri &c. Et ideo quilibet tenetur statim restituere si potest, hic ille.

d In d. c. sæpe] No. quod dispõ illi'.

c. sæpe, habet locũ etiã in laycis vt spoliatus agat contra quemcuq; possessorẽ rei suæ secundum d. An. & Pa. ibidem.

e In eidem] Et ibi gl. dicit quod ex hoc intelligitur illud diuinum, opere necessitatis oĩa sunt cõia. n cõcanda veniũt &c. Et idem not. ibi Bar.

a Domino est &c.] Quia etiam iste dñs nunq̃ cedit a iure suo. b Subdit Scot.] Tutius tñ vĩ ꝙ si deueniat ad potẽtiã restituat, sicut, & qui cessit bonis C. q ho. cede. pos. l. 1. no tamen tenet nisi in quãtũ facere põt l. 3 ff. de ces. bo. & hoc intelligitur facere posse, s. deducto ne egeat. ff. d reg. iur. in condẽnatione. c Necessitatem] Et si aliq extremã necessitatẽ occupasset aliquod ptinẽs ad victũ, licet tpe necessitatis iuste ꝓsumere, tñ cum puenit ad pinguiorẽ fortunã, tenetur ad æquiualẽs, & ſm ista limita. cap. odoard᷒. ex. d sol. d Differre] No. hãc maximã ſm Sco. in 4. dist. 15. licet detinerẽ rẽ alienam qñ ille cuius ẽ debet velle tã rõnabiliter detineri, sed in quibusdam casib᷒ hoc debet velle, & ẽt rõnabiliter. s. rẽ suã detineri ab aliquo d facto posita iã restituẽdi voluntate, cũ circunstantijs opportunis ergo debet eũ velle qui liber sibi restõnẽ non fieri tũc. quãdo ẽ in ꝓiudiciũ cõnatis vel ipsi᷒ recipiẽtis restitutionẽ, quia debet velle bonũ suum & bonum cõe, & ita dilationẽ aliqualem ipsius restitutionis boni vtilis vt seruetur ma᷒ bonũ. Similiter quando est in diffamatiõe re

articulo, nisi ille cui debet restitui similiter sit in tali extrema necessitate, quia tunc illi debetur qui prius in talem deuenit necessitatem, & si eodem tempore de venerunt domino est restituenda [a] quia duobus cõcurrentibus præualet quod est potius. arg. l. quæritur. ff. d sta. homi. Et subdit Sco. [b] ꝙ si talis detentor eam rẽ non occupauit ante talem necessitatem [c] licẽt veniat ad pinguiorem fortunam non tenetur restituere. Secus si præoccupasset ante talem necessitatem.

4 Vtrum debitor qui nõ est in articulo extremę necessitatis, sed tamen non potest restituere sine magno suo damno temporali, puta destructione artis ex qua viuit ipse, & familia sua, quia oporteret venderet instrumenta vel libros vel capitale, ex quibus victum lucratur, similiter statim teneatur restituere? Respon. secundum Sco. vbi supra ꝙ si ille cui debetur est abundans ita ꝙ competenter potest transire sine eo ꝙ sibi debetur, tunc non tenetur stati restituere, sed debet petere licentiam differendi restitutionem per se vel per interpositam personam (si fieri potest sine periculo) quam si dat potest differre secũdum quod cõ venerunt. Si vero non vult dare, tunc secundum Ioan. de Neapo. in quolibet. 9. q. 22. etiam differre [d] potest annuatim aliquid restituẽdo prout melius poterit, ꝓ cuius dicto facit in argum. c. sicut hi in ver. inuadere cum glo. 47. dist. & cap. si quis. de fur. vbi patet quòd magna necessitas etiam si non sit extrema excusat a restitutione, debet tamen sibi cauere a superfluis, qa non potest viuere cum honore, & cum decentia status eius de alieno secundũ Richa. in 4. di. 45. ar. 5. q. 4. & si ipse in vita non poterit satisfacere iubeat hæredibus vt ipsi cõpleant. Si verò ille cui debetur ita eget sicut & ipse, tunc statim tenetur restituere, quia non licẽt cum incommodo alieno meum cõmodum facere de alieno, qa prima charitas incipit a seipso. c. non satis. 86. dist. nisi ille cui debetur liberaliter concederet licentiam differendi.

5 Vtrum restitutio sit differenda quando non potest fieri sine damno animę alicuius aut corporis, [e] aut famę? Respond. quòd sic, donec cessent prædicta pericula, quia ordine charitatis [f] anima & corpus & fama [g] debent præponi rebus temporalibus. fa. cit. capitu. officij. de pœniten. & re nisi ille cui facienda est restitutio esset in extrema necessitate, quia tunc salus corporis illius est præponenda in re sua saluti corporali alterius & famæ non autem animæ. His omnibus concordant Sco. & Richar. in 4. 15. distinctio. & Henri. de gauda. in 6. quolibet. quæst. 24. & Ioã. de Neapo. vbi supra.

6 Vtrum ille a quo res potest aduocari petita restitutione in integrum iure spirituali vel generali teneatur ad eam restituere in foro animæ antequam imploretur? Respond. secundum Innocen. in cap. quia plerique. de immu. eccle. ꝙ si contractus tenuit mero iure non tenet nisi is qui potest

stituẽtis, quia debet magis velle famam ꝓximi q̃ illud modicũ cõmodũ suũ statim, cum similiter debet magis velle, ꝙ vitetur magnũ incommodũ proximi restituentis quam paruũ icõmodũ suum, vel nullũ in illa modica dilatione restituentis, in his oibus sufficit, ꝙ ex affectu restituat cessantibus incõuenientibus hinc inde. e Aut corporis] Exẽplum si restituendo tibi erat mihi necesse furari vel occidere hominẽ vel periurare de corpore, & de fama, habes exemplum in d. c. officij. f Charitatis] Ex hoc no. secundũ Sco. in 4. di. 15. ꝙ quando ablatio fuit occulta tũc non tenetur ablator se ꝓdere, nec p consequẽs ꝓ se ips ũ restituet sꝫ aliã psonã secretã & fidelẽ, & expẽdit ꝙ p confessionẽ, qa sibi ẽ crimẽ detectũ in cõfessionẽ, & de eius fidelitate, ꝙ restituat fidei suæ cõmissum facta dẽt credi, hæc ille. g Extrema] Puta quia proderetur pœna restituẽtis.

a Licet Gerar. & se.] Archie. Flo. 2. par. tit. 2. c. 6. Recitat, hãc suã opin. quam for mabat septẽ rõnib⁹, quas tñ nõ admittit qe male fund intur.
b Tu tñ tene cũ Egidio.] Vbi dicit. Si creditor ꝓpria uolũtate, & libecalitate dimisit, & donauit non curens, quicquid debitor intenderet nõ tenetur debitor am. pli⁹ restituere si hoc ei clarẽ constat. Secus autẽ si creditor decept⁹ vel co actus, uel desperatus, i. qa nunquẽ, æstimabet se ab eo illud debitũ posse hẽre, vel non posse hẽre totũ. Imo potius uoluit habere pertẽquam nihil dubitẽs ne nil hẽre si totum uellet talis. n. remissio nõ ualet, & eductenetre stituere, hæc ille.
c Non tenetur, ampliusrestitue re] usurarius eẽ secũdum Fed. de Se. io cõsi. tenen tur satisfacere, deo & ꝓximo. Sed satisfacit ꝓ ximo cum remit tit sibi liberè, & sine dolo, ergo solũ sufficit, ꝙ satisfaciat deo per pniã ut recitat Pa in ca cum tu. de usur. q dicit. Si his cui resti. tui debent pecu nia, vel usura le ab lecte nõ coactus, uel deceptus nõ circumuentus, & omni dolo ui, & calliditate, & me tu cessentibus, et precibus uel ser uitiorũ induct⁹,

potest patere restitutionem fuerit Iesus malitia contrahentis. Addo etiam vel nisi impediretur petere aliquo iusto timore puta quia dubitat non posse obtinere in iudicio propter fauorẽ talis debentis & huiusmodi. quid sic etiam si non aduocatur tenetur in cõscientia qđ no. Si vero cõtractus nõ tenet, sed est nullus ipso iure, puta quia res ecclesię ẽ vendita sine debita solẽnitate & huiusmodi, sic tenet licet non petatur. Quod limitat do. Ant. in d. ca. quia plerique. quo ad conscietiã verum, nisi contractus teneret quo ad metus iuris naturalis. puta qa fuit legitima causa alienandi rem ecclesiasticam & debitum ꝑtium est solutum, licet defuerit solennitas, nihilominus in foro animę nõ tenetur. quia solẽnitates sũt ad inuẽtę ꝓpter deceptiones vitandas, & ideo vbi cessãt cessabit in foro animæ ipsa lex. Facit qđ dico. §. Electio. §. vltimo.

Restitutio vltimo, qũo tollit eius oblo. Respõdit dicendũ qđ quo ad forũ ꝯtẽtiosum remitti tur absolutione, solone, rei interitu, & cessione. Sed hic solum dicam qũo remittitur quo ad conscientiam, & primo per obsolutionem, & hoc per quæstiones melius cognosces.

1 Vtrum absque reali restitutiõe ex sola absolutione creditoris, vel relaxatione absoluatur quis ab obligatione restitutionis. Respondit. quòd licet Gerar. de se.[a] & Dy. in regula peccatum. de regu. iur. lib. 6. videantur tenere ꝗ non. sed ꝙ necessaria sit ei resti tutio. vel pretium si nõ extat. Tamen tu tene cum Egid.[b] ordi. hæremita. in quolibet & Io. And. in di. ca. peccatum. Lapi. de castel. & multis alijs, quòd valet & liberè est absolutus, si tamen dicta relaxatio liberaliter fuit facta, etiam si debitor non habuerit debitam dispõnem ad soluen. quia in trãslatione dñij rerũ seu circa ipsas res attendit plus voluntas dñi earum quam alterius. insti. de fur. § placuit & l. inter oẽs §. pen. ff. de furtis, & patet p ea quæ supra dixi. Restitutio. 1. i pri. Et ſm Egidium prædictũ in quolibeto, licet talis debitor malè dispositus ad restituen. idi geat pnia de tali mala dispõne atr non absoluetur a deo, tñ pęnitẽdo, de tali mala dispõne non tenet amplius restituere.[c]

Aduerte hic quia sunt casus in quibus relaxatio creditoris[d] nõ absoluit ab obligatione restitutionis. Primus est i cle. nolẽtes de hę re. de qua. §. Excõicatio 7. Calu. 42. Secundus casus ẽ in c. fęlicis. & ca. exigit, & c. romana. de cẽsi. lib. 6. de quo habes.]. Visitationem. §. 3. Tertius casus est §. iudes. §. 8.

2 Quid si talis absolutio seu remissio sit facta nõ liberalr, sed p metũ seu desperatione, puta ne ei⁹ indignationẽ incurreret vel qa oĩno nihil habere posse credebat vel parũ. Aut cũ fraude fuit obtẽta puta dicẽdo qđ nihil poterat soluere vel paru, eum tamen totum posset, vel plus quàm dixerit. Respondit. quod non valet, nec talis est liberatus ab obligatione restitutionis Hostien. tamen[e] in summ. tu. de vsur.

pecuniã sibi, debitem nõ obla. tã nec restitutio ni petatã, vsurario remittat libe retus, ẽ vsurari⁹ a restõne non tñ a peccato, qđ cõ traxit exercendo usuras, nisi de illo peccato pnitẽ agat. Oportet & eũ agere, pœnitentiam de peccato quod commisic dum nõ est paratus restitue re. Vide latius Pe. ubi. 7 Et ibi Ioẽ. de Ana. An. ch. in consi. 4 10. Archie. Flor. ubi supre ubi improbat opin. Lau. de rodulphis in re. pe. capit. consu. luit. de vsu. qui dicebat prędica re talem remissionem non uale re.
d Relaxatio cre d toris.] Vide Pau. de Cas. con sil. 101 incipit Quantum ad tẽpus decursum.
e Host. tamen.] Quẽ recitat Archiepis. Flore. 2. part. titul. 1. capitul. 4 §. 1. in fi. Qui limitat Hostien. esse uerum In foro contentioso non in conscientia. Et etiem in conscientia quantum ad ea quę dubia essent, utrum de-

-uere..t dati vel non, quia rōnes sunt ad vtraque partem vel cum dubium est quantū debeat satisdari ꝑ aliquo dāno dato, & ad hoc faciunt rōnes quas inducit Host. Sed vbi certum & clarum esset debitū rōne vsurarū vel alterius vsurpationis iniustè nisi creditor liberaliter remittat illud ꝙ remittit ēt si de mille. 10. tm̄ remittere, nil valet illa remissio, qa fortè putat non posse illud habere licet sit facta ex publico pacto quo ad animam. Et ex hoc infert qn̄ mercator infortunia passus fallit & occultās multa ex bonis suis mobilib⁹ vt nō perueniat ad creditorum manus quærit compositionem cum eis d̄ minori quātitate quam deberet, puta ꝓmittit creditorib. respōdere quindecim pro libra, cū tn̄ posset totū dare vel cedere donis, cui cōpositioni assentiunt creditores, & ita recipientes liberāt eum de residuo. Certum est quia quo ad deum adhuc tenetur de residuo, cum illi non spontè sed coactæ fecerint illam remissionem volentes potius illa parte carere quam toto. Quinimo etiam si cederet bonis totaliter nil sibi reseruando, & non sufficerent bona illa ad satisfaciendum si postea perueniret ad pinguiorem fortunam teneretur satisfacere. vt in ca Odoardus cum ibi no. de solu Quæ omnia limito nisi esset statutum sic disponens inter mercatores. Quia tali remissio quo ad deum etiam valeret, per ea quæ not. infra eo. §. 4.

vsur. tenet quòd si aliqua honesta persona tractat cū aliquo dicens. si corde residuum volueris remittere. faciam quòd talis restituet tibi tantum. & ille remittit, quòd talis debitor est liberatus. Quod credo verum quando talis persona honestè hoc tractat. puta intendendo gerere negotium amborum vtiliter, & quo ad obligationem restitutionis, sed non quo ad peccatum male dispositionis de quo tamē sufficit pœnitea t fine, alia restitutione.

3 Sed nunquid quilibet cui debetur potest hanc absolutionem facere? Respon. quod non. sed solum illi qui liberam de suis rebus habent administrationem sit qui possunt donare & qui sint vide donatio. 1.

4 Vtrū concilium vniuersale vel ciuitatis & huiusmodi possit remitterē quod debetur singulari personæ cōtra eius voluntatem. Respon. secundum Inno. in c. in nostra. de iniur. quod sic si debeť iure ciuili tantum, vñ princeps restituit in integ. ex certa sciā cum ꝑiudicio tertij licitè facit hoc. l. fina. C. de sententiam passis. & l. in causæ. 1. in princip.[a] ff. de minori. & quod not. Bartol. in l. gallus. §. & quid si tantum.[b] ff. de liberis & posthumis. Secus si debetur iure naturali quia non potest.

Quod limita sine causa qa cum causa etiam potest, vt no. idem Innocē. in ca. quæ in ecclesiarum. de constitu. & glo. in l. fi. C. si contra ius vel vtili. publi vbi tenet quod publica vtilitas sit licita cā, vt tollatur[c] quod

supra damnatus. §. 2. Hoc tamen fallit qn̄ restitutio fieret propter pacem qa traheref ēe ad bona alienata. ita no Bal. in tit. de pa. constan. in 32. colum. in ver. priuilegiata oīa per illū tex. ꝙ reputat tenendū menti pp exbannitos q rebanniuntur pp pacem. Et sic pp vtilitatem publicā &; i capitulis pacis diceretur, ꝙ restituerentur bona intelligitur ēt alienatis. Et simpliciter sequitur Areti. in d. §. & quid si tm̄. Et vide Bal. in terminis. l. quicū que. C. de si. instr. & iur. has. fin. li. 50. vbi Bar. decidit ꝙ illi q emerunt a communi Perusij solenniter vendente bona bannitorū cogūtur illa bona reddere ex bannitis qn̄ ex forma capitulorum ita actū est mouetur, quia pp vtilitatem publicā pōt ciuitas res proprias priuatorum auferre. l. lucius. de eui. & respōdet ad aliū tex. vt in d. §. & quid si tm̄, per eum. Idem tenet Pa. in c. 1. i 1. no. per illum tex. de psto. Ro. in l. sed si hac. § libertos. in 4. col. ff. de in ius uo. Pro ista limitatione facit quod vult Bal. & no. Ange. & mod. in l conuentionum. ff. de pac. Vbi tenēt ꝙ princeps pro faciendo pacem pōt remittere iniurias & damna illata subditis Ita ꝙ in perpetuū non possint conqueri neque ciuiliter nec criminaliter. Et dicit Ang. ita fecisse ciuitatem Perusinam, qn̄ pacē cū ecclesia romana fecit. Idem tenēt Ang. in l. venditor. §. si const. t. ff cō. ꝓd. & in l. antiocensiū. ff. de priui. cre. Ad idem facit qđ volunt Bal. & Ang. in bene a zenone. C. de quadrien. præscri. vbi tenēt ꝙ princeps vel ciuitas pro pace habenda pōt res priuatorum donare. Intellige tñ sp sanè qn̄ pax aliter commodè haberi nō poterat alias secus. Quia tunc in capitulis pacis non pōt remittere iura priuatorū, iuxta glo. in l. venia. & ibi Bar. & Doc C. de i ius vocan. Ita Pet. de Anchar. in c. canonum statuta. in 6. q. de consti. & in repe. regulæ peccatum. de reg. iur. in 6. in 39 col. & in consil. 162. & dicit se bis consuluisse: s. dum esset guerra inter Florentinos, & Ianuenses & postea inter Florentinos & Senses.

a L. in causæ. 1. in prin.] Et ad id dicit. Si debetur iure ciuili. Pone exemplum in falcidia quæ iure ciuili detrahitur vel in exceptione non numeratæ pecuniæ, non opposita añ biennium &c. Iure naturali per ꝯtus &c. Et gl. in l. fi. C. si ꝯ ius &c. dicit non valere rescriptum ꝯ ius ciuile. s. vt pœnitus tollantur actiones, secus si vt deseratur de quo tñ dic, vt plenius per doc. in d. l. fin. & per Mod. maximè Fely. in d. c. quæ in ecclesiarum. de consti. Et quæ sit obligatio naturalis tantum & ciuilis tantum. Vide supra obligatio. §. 2.

b §. & quid si tātum] Conclusio est in illo. §. per doct. ꝙ restitutus ad gratiam non recuperat bona in alium per fiscum translata. Et patet s. grā. §. 5. &

c Vt tollatur] Publica vtilitas pōt intelligi pp bonum pacis, nam ius ciuile pōt ꝯ ius naturale excē de hoc vide s. in posti. Restō s. in ver. turpæ lucrum.

Pone

alteri debetur, etiam de iure naturali, quod est notandum singulariter, quia facit ad cognoscēdum quando papa potest dispensare super certis & quando papa potest super certis, & quando domini vel communitates qui habuerunt bellum inter se possunt cōponere super damnis datis. de quo vide supra bellum. §. 14.

5 Vtrum cum quis non vult restituere, quia non potest nisi cum magno incommodo, & ille cui tenetur non vult dare dilactionem, vel remissionem aliquam possit absolui a suo confessore? R. secundum Direc. tit. Restitutio ꝙ etiā si non immineat periculū vitę restituere debenti, vel aliud graue incommodum potest confessor conscientiam suam formare, ex eo quod intendat. negotium vtiliter gerere creditoris, eo quia videt. quod nō ita cito. vel ita commodè. vel nunquam posset rem suam recuperare. & sic dare absolutionem peccatori nō potest dūmodo promittat, a bona fide satisfacere certo die vel aliam cautionem faciat. non tamen iuramentum exigat vt ita creditor habeat suum, & peccator non recedat a confessor. desperatus, pro quo facit. l. soluendo ff. de neg. gest. & l. ait prætor. § i. ff. de min. Et cū hoc concor. Vo. in sum. Quod bene notent confessores qui non solum vtiliter non gerunt negotium creditorum sed potiusdam nosē absoluendo illos qui restituerent si absolutionē negarent quia tenentur ipsi de omni damno dato creditoribus.

6 Vtrū episcopus vel proprius confessor possit dare licentiam differendi restitutionem incertorum? R. do. Anto. in c. cum tu de vsu. tenet quod confessor non potest, nisi habeat autoritatem ab episcopo. Alij autē tenent quod etiam propri° confessor. Sed ego dico qđ episcopus & proprius confessor potest quando ex rationabili causa hoc facit, ita tamen ꝙ per hoc non lædātur pauperes, sicut faciunt quia talia incerta concedūt ad pompam & ad statum illorum qui debent restituere, & ad damnationem tam concedentium quam quibus conceditur. b

7 Vtrum dominus qui si totum venderet ꝙ habet non possit restituere quicquid ipse vel sui decessores indebitę a subditis rapuerunt, habeat aliquem modum liberationis? Resp. secundum Monal. tit. Restitution. 4. quod sic valet vt remittat omnibus suis in recompensationem aliquā seruiturem ad quam tenētur ei in perpetuum, vel det eis aliquam certam immunitatem, vel faciat aliquod hospitale, vel aliā elemosynam de consensu & voluntate damna passorum vel eorum successorum, & cum hoc concordat Directio titu. de resti.

8 Vtrum hæredes quibus relictum est quod soluant mille libras, pro incertis habitis vsuris cum non appareat de dictis vsuris nisi per confessionem testatoris liberentur per præscr. 30. anno. a dicta restitutione? Respon. Lau. potest. Fed. quòd sic, si bona fide semper sic possederunt per episcopum amplius potetunt molestari. Ratio quia cū actio cōperit ex testm̄ vel

a Pone exemplū in pscriptione q̄ est introducta de iure positiuo pp bonū cōe, hoc tñ verū nisi ius ciui le ɔrietur natura li & diuino, puta qa ibi est peccatum. Vnde licet ius ciuile non requirat bonā fidē in præscriptione pp bonum cōe ni si in principio tñ de iure diuino & canonico aliter, qa ibi est peccatū. c. fi. de presc. Verūtñ quo casu talis remissio fieret ex malitia vł pertinacia aduersariorum, qa nolunt damna resarcire, nec iuri stař, sed potius bellare nō pdesset in cōscia ulā extor quētibus. Vñ melius esset ꝙ facto statuto tali quod fierent pclame, & assignaret terminus ad comparendum, & voluntatē suam v. trum scilicet velint cōsentire statuto manifestent quo elapso nisi exaliqua iusta cā si non comparuerunt pro cōsessis habebuntur. vt no. in c. 1. de con fessis. in 6. vel sal tē publicetur statutū in publico vel per pdicatorē vel per alium & inducātur oēs ad remittendū libere pp bonū cōe. Et si omnes cōsen serint bū, erit si vero aliquo dissentiant quo ad illos non valeat remissio, ff. de rei vendicatione. l. quæ de tota, nec ēt quo ad eos q bonorū suorū ad ministrationē nō habēt. Ad hoc facit quod not. Pa. in d. c. in nostra. de iniurijs &c.

a Promittat] Concor. Archie. flo. 2. par. tit. 2. c. 8. Vbi allegat Ho. sti. qui vult ꝙ recipiatur iuramētū vel cautio declaratq; etiā non valere absolutio nem q̄ ei impendit nisi satisfaciat sed nō debet exigere iuramentum vt hic dicit.

b Concedit] Archiepi. flo. 2. par. tic. 2. c. 6. dicit ꝙ nec summus pontifex pōtcum bona conscia q̄ sunt Pauperū dispensare & dare diuitibus absque rationabili, causa pōt talibus obligatis, remittere seu, & pauperib, dare ea quæ acq. fierunt per furta, rapinas, & cætera, & et dispensare super certis q̄ pro veniunt ex bonis ecclesiarū, quia in eis habet plenam iurisdictionem.

ba. Restitutio. 8. §. 5. eacitas nerba Pa. ad literam. Et in addi. recitat uerba Fede. qui facit tria præsupposi ta primo ꝙ filia non sit hæres patris. Secunda ꝙ pater eius dedit dotē genero, non in fraudem creditorum. Tertia, ꝙ ista filia non recipit pecuniā ab hæra dib⁹ marisi, &c.

Ex qaibus concludit, opi. Fede. rōnabilē, vs ibi per eum. Sed mi hi plus, placts opin. Pa. distinguentis, de æqui tate, & rigore, ut dictū est. Et opi. do Ant. & Pa. in d. c. cum tu, tenes Ioan. de Ana. ibi dem, & uidetur antior, & uerior, in conscientia. Vide do. Ioā. de Caompeg. in suo, trac. de dotibus. part. 1. q. 47.

accipiunt pro mercede sic licitè eam accipiunt, a siue sint vsurarij soluendo vel non, dummodo non accipiant rem, habitam in specie pro vsuris, quia talem nunquam licet accipere, vt supra potuit, si vero non seruiunt vtiliter, sed potius inutiliter, sicut qui canes b aut accipit res custodiunt & huiusmodi, sic si est non soluendo nullā mercedem possunt accipere, & si accipiunt tenentur restituere. Idem dic de uēdentibus, res ad gulositatem vel pompam c pertinentes, quia non est restituendi dant causam efficacē. d facit l. aut prætor. e §. si qs particeps. ff. de his q̄ in fraud. credito. & l. fi. in princi. ff. de eo p quem fa. erit.

a Sic licitè eam accipiunt.] Hoc limitat Rose. Restitutio. 8. §. 7. non habere, locum, in seruitoribus, qui recipiētes salarium, faciunt impotentem, nā licet eis seruiant, utiliter non samen opera, potest compēsari, cum eo, qđ accipiunt ut sunt barbitonsores, medici, nutrices, & huiusmodi.

b Sicut qui canes] Idem dicendum de his famulis qui eum associant parant mensam, &c. Sed hoc est verum nisi antequam vsurarius esset non soluendo iam erat conllisusum salarium secundū sanctum Bernardinum, vt allegatio. Rose. vbi supra. Licet dicat non esse hanc limitationem vsquequaque certam.

c Ad gulositatem vel pompam] idest nō debet talibus vendere si sunt non soluendo, vel propter hoc efficerensur non soluendo ꝙ cum iudæi communitar propter vsuras sint non soluendo accipens aliquid ab eis estam titulo oneroso ex quo manifestè efficiuntur impotentes ad soluendum tenetur restituere illis a quibus acceptæ suns vsuræ. Sicus contingit in uendente eis galinas vel alia ad gulositatem pertinentia vel pulchra vestimenta & alia similia ad pompositatem, vel qui ad talia locant sibi operas, vel ad radendum vel ad poliendum, & generaliter quocunque modo ab eis aliquid accipiasur ex quu manifestè fiant impotentiores ad restituendum, licet estam titulo oneroso hoc fiat etiam in fraudem creditorum & per consequens accipiens tenetur ad restituandum hæc supp. Rose. vbi supra. §. 7.

d Dant causam efficacem.] Pro declaratione & complemēto istius. §. & pcedentiū. Scias secūdū d. Ias. in §. si qs in fraudē, insti. de actio. ꝙ ille dicisur aliqoid hr̄e titulo lucratiuo, qđ habes pro pcio illicitè solo, cū illud peecium non de bono modo sed malo, secundū Bars. post.

22 Verum ille qui mutuat pecuniam vsurario possit repetere eius restitutionē. Respond. quod aut mutuat scienter ad ludum vel alio modo ad consuman. inutiliter, & sic si est non soluē do nullo modo potest recidere eius restitutionem & si recipit tenetur restituere. Si vero ignorabat, probabiliter, quod vellet eam inutiliter consumeret sic, & secūdum Petrum de Palu. in quarta distinct. decimaquinta. & Asten. & Rodo. peterit recipere eius restitutionem, multo magis si dedit, vt vtiliter eam expenderet. Item dic quod debentes habere ab vsurarijs ex contractu, vel quasi vel ex delicto vel quasi qđ possunt recipere, qđ sibi debēt, licet vsurarius

gloss. ibi. in leg. 1. § fina. ff. si quia omis cā testamē. Vbi per hoc, no. ꝙ ille qui datpecuniam ut consaquatur beneficiū uel præbendam cū det malo modo dicitur habere titulo, lucratiuo. Vnde, Bal. in l. 1. C. si quis omis. cā testamē. dicit, ꝙ quicqđ per symoniā abest non, debet cōsiderari, us onus vt damnum, qđ surpiter abest. Idem Bald. in l. prima, C. si quis in fraud. pa. dicit quod quicqđ quæritur, ex ludo dicitur haberi situlo lucratiuo, quia quicqđ quæritur, ex maleficio, dicitur esse lucrū. Ex quo sequitur, qđ quicquid quæritur ex arte dānata dicit̄ eē lucrū, qđ bn̄ no. Et de his titulis uide Bartol. in repetitio. d. cta leg. mæuius. §. duobus. de legat. secundo, & text. not. in l. penultima, §. lucratiuus. C. de impo. lucra. descrip. & do. Iaso. in d. cto §. item si quis in fraudem. Ex his sequitue quod isti talss seruitores vsurariorum in his inutilibus videntur habere salarium dum ex situlo lucratiuo. Sed quando fit alienario in fraudem creditorum, si debes reuocari, requirisur, quod fraus, uersetur ex vtraque parte, quando habetur ex alienatione ex titulo oneroso. Si autem ex titulo lucratiuo, sufficit, quod fraus sis, tantum ex parte alienantis, vt dicunt doctoribus, in §. item si quis in fraudem. Sed clarum, est quod in casu nostro habetur situlus lucratiuus, & uersatur fraus ex vtraque parte ex quo est damnum creditorum illud seruitium nimirum si tales seruitores tenentur, ad restitutionem vel saltem potest ab eis quod datum est per vsurarium reuocari Quod. no.

e L. ait prætor] Vbi nota. quod si quis scit debitorem impotentem ad soluendum dicitur in fraudem facere si contrahit secum. Satis enim dicitur scire quam hoc euidenter constat vt in casu nostro. Et facit ad idem l. si fundum. C. de rei ven. vbi si quis dicat noli emere illum fundum ab eo quia meus est

quod

quod si emat constituitur in mala fida.
a Quid de seruientibus.] Posset dici de medici. Et fa cit gl. hic alle. qa clerici ministrãt sacra & sic necessa ria & tñ nõ põt cacipere, oblationes sic in isto casu. Mihi tñ plus placet, q dxi supra. §. 1 1. qa narius ex quo enim, tenen tur seruire gratis pauperibus, & ista sit pauper cum omnia sint obnoxia, restitutioni. igitur, &c.
b Rñ. q sic regulariter.] Pro fundamento notandum secũdũ Th. 2. 2. qõ. 32. art. 7. quod triplicitec potest esse aliqd illicitè, acquisitum. Vno modo, quia quod acquiritur, illicitè debetur, ai a quo est acquisitum si ua non transfera tur dominium illius, cei in accipifrem, ut in furto rapina, siua transferatur, ut in usura, in reb⁹ quæ consistunt, numero pondere, ual mensura srd competit ce petitio, &c. Secundo modo est aliquid illicitè, acquisitum ita, q ille, qui acquisiuit non potest, licitè retinara, nec tamen debatur ai a quo acquisiuit quia ille contra, iustitiam dedit ual ille cõtra iustitiã, accepit, ut in symonia, & similibus in quib. ipsa datio, & acceptio, est contra legem dei. Tertio dr illicitè ac quisitũ, nõ qd ip sa acqsitio sit, illicita, sed illud ex quo acquirit, est illicitum ex quo transfertur dominium, nec com petit repetitio ut in meretricio, & huiusmodi, puta ex duello ex torneamanto, ex certis factis de floribus, & similibus, quorum usus est, ut plurimum ad lasciuiam, & de isto tertio modo dictum est. supra.

sit non soluendo.

23 Quid de seruientib⁹ a vel ministrantib. necessaria ad vitam vsurarii. ℞. quòd licet quo ad forum contentiosum si nõ est soluendo non posfint recipere mercedem vt colligitur ex gl. in c. quia in omnib. de vsu. tamen in conscĩẽtia credo posfint recipere, nisi sint tales qui ex præcepto charitatis teneantur ei facere eleemosynam & subuenire quod quando sit, habes s. elemosynam §. 1.

24 Qũo recipientes elemosinas vel viuentes de bonis vsurariorum licitè posfint hoc facere habes s. raptor. §. 1 & secundum illam distinctionẽ dic, quia quo ad deum vsurarius, raptori comparatur circa bona habita ex vsuris.

25 Vxor quando non potest dare elemosynas & accipere de rebus viri. Vide elemosynas. §. 7. & ĩ. Vxor. §. 3. cum seq.

RESTITVTIO secũdo. s. cui faciẽda sit & quo ordine. Pro cuius declaratione quærũtur plura.

1 Vtrũ res rapta vel quali tercũque accepta iniustè a vero domino sit semper ei restituẽda. ℞. q sic regulariter. b 3. q. 1 reitegrãda, de resti. quasi per totũ, de homi. sicut dignum. §. eos. Fallit tamẽ, hoc ĩ quinque casibus. Prim⁹ si iusto bello c postea sit priuatus ea. Secũdus d si ędicto impeiali siue ecclesiastico sit ei interdicta ad tempus, vel simpliciter, de hæreti. cap. excommunicamus, el 1. de homi. cap. pro humani. li. 6. Et tunc restitutio diffe retur si interdictum est ad tẽpus, vel dabitur illi cui est applicanda per talẽ ędictum. Tertius si domini est pupillus, vel furiosus aut minor quia tunc nõ illi sed tutori uel curatori eius restituetur. Quartus quando dominus, e mortuus est quia tunc debet restituere hæredibus propriè dictis, & qui sint habes supra hæres, in princi. & §. 2. Et si dominus in morte omnia sua reliquisset, pauperibus distribuẽda tũc pauperib. debet dari secundũ Inn. in c. quod sicut, de ele. Quint⁹ quãdo lenones, & huiusmodi aliqd acceperunt a platis ecclesiasticis, qa restitui, non ei debet q dedit sed ei⁹ superiori vel successori, vel in vtilitatẽ ecclesię expendant. ar. c. si. quis ĩ atrio, 17. q. 4. & c. cũ uos. f de of. or. & c. de hoc de simo. g & hoc autotitate iudicis pœnitẽtiarij fm Ri. vel fm Hosti. & glossa. Rai. si ecclesia satis abũdat. dabit pauperibus. a rgum. dicto capitu. si quis ĩ atrio

Rrstitutio. In uersicul turpa lucrum, &c. de secundo modo dr in §. 4 In § aũt nfo tractarur de primo mõ. Et pro ulteriori intelligentia sciendum quod in ce q dẽt restitui tripliciter, aliqs sa pt hẽc qa aut est solum dispensator circa ipsam rem, In primo casu semper elt ai res restituenda inci. b⁹, hic allegatis, &c. Sed fallit ut infra

c Si iusto bello.] Quia dñs illius rei fuit, factus ea priuus, in iusto bello, ut supra, Bellum in prin.

d Scdus casus.] Puta qa cõdẽnatus, ast dñs tanq̃ hæraticus, uel excimine lęsę maia. cõuictus in q bus casib. oia cõ fiscant, post sniã sup hoc non sibi sd fisco dẽnt oia sua, applicari. d. c. excõicam⁹, primo in prin. & d. c. p humani, ubi faciẽtes uel mãdantes occidere, chcistianos p assassinos sunt dissidati cũ oib. bo nis suis, & facit. l. quisqs. C. ad l. iu. ma.

e Quartus quãdo dominus.]. Si hærades sunt plures unicuiq; secundum poctionam sue hęredirarię partis restituẽdum ast. Si autem hæres, in aliqua detarminata parte, constitutus, sit pots in centum, ual etiam, in do mo, & non plus, tunc restitutio, non fiat hæredi, sed illi, uel illis quibus testator, commisit dispẽsationem suorũ, bonorum.

f Capit. cum uos.] Istud cap. parum facit, patat intuenti istud.

g C. de hoc, de symon.] Quem text. no. tibi Pa. in ul tim. no. contra principas, & eorum confessores qui applaudantes eis non imponunt illis restitutionem. pecuniæ

& hoc idem tenet mon.ti. resti.1.

Vtrum res ablata ab eo, qui non erat dominus, sed iusto titulo possidebat sit ei restituenda ℞. quod sic, nec vero domino dēt restitui sine eius voluntate. l. is cuius. ff. de fur. & l. si quis conditionis. C. loca. etiam si sit fur [a] qui eam tali tit. alteri dedit. dict. l. si quis. Fallit hoc quando eam recepisset sub tali titulo in fraudem veri domini. quia tūc teneretur facere quod domin[9] ea haberet ei denū ciando rē cautè tñ sine scādalo alicui[9]. 21. q. 5. hoc vř.

3 Vtrū habētes de bonis ī fidel. ū ex vsura, & hmōi te neātē eis restituere. ℞. ſm Mona ti. Restō 3. qđ sic, nisi ecclesia habeat bellū cō tra ipsos, quia tunc non eis sed pauperib. Christianis restitui debent.

4 Vtrū acceptū ex turpi cā respū dātis [b] ī casu in quo restituere tenēt possit restitui illi q dedit. ℞. qđ nō sed debet paupib. erogari, si ille qui dedit potuit alienare, qa in pari cā turpidinis potior est cōditio possidentis. l. si ob turpē. §. porro. ff. de con. ob tur. cau. & l. 2. C. eod. titul. iuncto. c. cum tu de vsu. Fallit hoc ī duobus casibus. Prim[9] quādo in iniuriam alterius est datū, quia tunc illi in cuius iniuriam ē datum dēt restitui, vt patet ī symonia cè dato, q a restituitur illi ecclesiæ in cuius, iniuriā est datum. dicto capitu. de hoc. Secūdus casus ē quando turpiter datum, & acceptum ipso iure applicatur fisco [c] vel priuato, quia tunc non debet dari paupe ribus. Sed illi cui applica tur, quia de alieno non est facienda eleemosyna. 1. q. 1. non est putanda. Si tamē excepto isto casu. 2. restituisset ei qui dedit esse liberatur ab obligatione re stitutionis quia nullo iure hoc prohibetur & pœna sunt restringendæ capitu. odia. de regul. iuris libro sexto.

5 Vtrū acceptū ex turpi causa respectu solum ipsis recipientis, sit dantis restituen. ī casu quo restituere obligatur puta dedit qs alicui ne faceret tale malum vł vt faceret ad id qđ tenebat. ℞ qđ sic, vnde iudex q non vult dare sniā [d] nisi data sibi pecunia & huiusmodi

pecuniæ habitæ pro electione alicui[9] in beneficio ecclesiastico, licet non sit restituenda ei qui fecit delictū sed ecclesiæ ut ibi dicitur. Adde q Archiep. Flor. 2. par. ti. 2. c. 5 §. 4. vbi ponit ea quæ hic dicuntur. Et quantum ad istum casum dicit quod talia recipienses ex cā, inhonesta tenētur restituere uel successori vel ecclesiæ si ipse prælatus, non satisfacit qa si d̄ suo patrimoniali satisfacit, ipsi sunt liberati, & idē dicendū de illis q dāt de bonis, ecclesiastičis fauore parentelæ cum nō indigeans vel principio[9], & tyrannis cā fauoris humani, nisi facerent cā redimendi uexationem, suā, &c. Quia deberet fieri restitusio ut hac. Fallit primo in casu quo dareut de suo patrimonio uel d̄ acquīns, ex industria, qa & si dādo istis turpibus psonis, pec carēt iuxta c. donare. 86. dist. Non tñ tenerentur ad restōnē nec ēi illi q recipiunt secundum Guil. & Ray. Secūdo fallit, qn darent de fructibus, beneficiorū, uel de his quæ spectant ad mensam suā, qa licet malefacerent tamen non tenerentur ad restōnem, nec isti nec illi, sed hæc limitatio nō videretur uera per ea quæ notantur supra in vers. Clericus. 1. § ult. Tertio fallit quando datur de bonis ecclesiæ pro eleemosynis uel soluunt, illis qui laborant iuste pro ecclesia, quia hoc casu nihil, nec a nemine est restituendum. Quia ecclesiasticis utilitatibus deseruientem ecclesiastica oportet remuneratione gaudere. 12. q. 2 quicunque.

a Etiā si sit fur.] Ad hoc l. qui re. §. 1. ff. de furtis, & l. qui uas. § si ego, ff. de furtis, ubi fur habet actionem contra alium furem de re sibi furata quia fulso commodando rem, non suam, commiserat furtum, & tamen agit contra furem, ut ibi. De hac materia uide Pa. in c. literis, de resti. spo. & Bar. in l. 1. §. qui a me. ff. de vi, & vi ar.

b Respectu dantis.]. Pone exemplum si pecunia data fuit iudici ad eum corrumpēdum, uel testi. ad falsum, testimoniū dicen. uel alicui ad falso, accusandum, uel aduocato ad iniustè aduocandum, & sic ambo essent in culpa.

c Fisco.] Exemplū in l. lucius. ff. de iure fi. vel pone exēplō in priuato ut si qs esset iustè carceratus, & daret pecuniam custodi, vt fugeret, ille custos surpiret, facit vñ nō tenet restituere illi, q dedit, sed paupe rib. ar. 14. q. 5. Qui habetis, secus, si esset sine cēs. Et u de mul tas bonas præ di cas p Archiepi. Flor. 2. par. tit. 2. c. 5. §. 1. &c.

d Nō vult dare sniam.] In hoc est vł uexationē suam redimere, &c. secus tñ si da ret, ut pro se iudicaret, ēt si hēret iustitiā, quia vł corrūpere iudicē, vñ nō est ei restō facienda, dicit textr. in d. l. 2. ff. de cōd. ob tur. cau. sed pdit litē vtrbi, &c. & ibi Bar. & sic hodie pdit otrunque. per l. primam. C. de pœni. iudi. qui ma. iudi. & cætera. Iudex ei, siue ordinarius siue ecclesiasticus nihil potest recipere. Ordinarius iuris ciuilis petit sportulas, delegatus a principe duos aureos, in principio, & duos in fine habebit si causa excedit centum aureos, alias non potest tamen recipere esculenta, & poculenta, omne aliud receptum senentur restituere, & uide supra iudex. § octauo, ubi pleuè. Ratio autem quare, iudex nihil potest accipere, nec etiam testis, est quia sunt pro utraque parte, sed aduocatus solum pro una parte, dict. capitul. non sanè.

Tu

modi ei qui dedit debet restituere. l. 1.& 2.ff.de con. ob causam & expressè in cap. non sane. 14.quæst. 5. Fallit hoc in casu.cap.cum sic de iudęis, vbi ea quæ infidelis lucratus fuit a christianis occasione officij publici inter ipsos restituere tenetur pauperibus, secundum prouidentiam Episcopi.

6 Quid de oblatione recepta a manifestis vsurarijs. ℞.quod licet sint opi. diuersę in c.quia in omnibus, de vsu.tu tamen dic [a] secundum Ioan. An.quod ante vsurarius inchoauit restituere vel est paratus, & sic restituetur ei vt ipse restituat quibus extorsit, & sic intelligenda est secunda opi.quæ est in glossa. d. c.quia in omnibus.Si vero non est paratus restituere. tunc habebit locũ prima epi. in prædicta gl. quã sequitur Goff [b]Innocẽ.& Hostiẽ.valet quod fiat episcopo,vt restituat dãnificatis, quod uerum credo quãdo episcopus est talis qualitatis,qđ hoc faciet,aliter ipse qui eã recipit dãnificatis restituet.

7 Sed qd si ille cui restitutio est faciẽda lõge distat, & non potest ei mitti sine sumptibus. ℞.ꝙ restituẽda est ei,nisi sit modicũ quod respectu illius cui debetur quia abundans est,quia tũc secundum Rod.posset pauperibus dari pro anima eius.

8 Quid si nesciẽ vbi habitet. ℞ .qđ non tenetᷓ euagari ut eum quærat,argu.leg. qđ nisi fiat. § [b] ff. de ope. libe.& ideo paupeibus dabitur,nisi expectetur uerisimiliter rediturus.

9 Sed cuius sumptib⁹ [c] mittetur ei quando scitur ubi est. Respond. Panormita.in dicto capit.cum tu to.de vsu. quod si est malæ fidei possessor puta fur,aut vsurarius,aut huiusmodi, & ipse recessit de loco vbi ea accepit vel extorsit. Tenetur suis sumptibus eidem mittere.Si vero ille cuius erant fuit ille qui se transtulit alibi, tunc suis sumptibus ei mitteretur, [d] & sic intelligenda est glos. in dicto capitulo. & sic distinguit lex in re legata. l.cum res.§.primo.ff.de le. primo. Quod limito verũ nisi inueniretur aliquis fidus q gratis vellet deferre,argu.capit.significante, de pigno.Mota.tamen secũdum Bern. qđ si sumptus excedunt summã rei restituendæ, qđ tunc pauperibus est dispẽsanda, [e] argumen.dicto cap.cum tu. & ca.anteriorum, secunda.quæst. quinta.1.Si autem est malæfidei possessor sed aliquo iusto titulo habet, tunc credo arbitrio boni viri sit sequendum cuius sumptibus mittatur, pensata causa & qualitate absentiæ, & non fuerit in mora.

10 Verum cum plures sunt obligati alteri insolidum,& vno soluente totũ,alij teneãtur eidem soluere quilibet pro parte sua. Respond. Monalte. titulo. Restitutiones. sexto. quod sic in foro conscientiæ

a Tu tamen dic.] Hanc dist.sequitur Pa.in d.c.quia in omnibus, de vsuris.

b §.1.]Idem habetur in l.sed hę.§. non solum.ff de procu.& l.Mæuia.§.vxori.ff. de annu.leg.

c Sed cuius sumptibus.] Quid si fur est ita pauper, ꝙ non pt facere, sumpt⁹, vel sunt nimis magni, Respõdeo quod ꝑ hoc nõ vł excusari,q̃a difficultas dissolutionis non liberat debitorẽ.l. cõtinuus. §.illud ff.de ver. obli. & dãnũ qđ qs sua culpa sentit, dẽt sibi non aliis imputari,đ reg.iu.c. dãnũ,in 6. & de reg. iu.l. Quod qs, & iustius patiẽ culposus qua innocẽs, nisi fortè debitor eẽt ita pauꝑ, & creditor ita diues, qđ merito eũ eleemosynæ, deberet ei remittere, alies tenẽ, quia res minimi veloris dẽt restitui.ff. de dam. in fec.§.l. si pomponius.

d Si mitteret.] Et concord.Sco. in 4. distin. 15.& Ros.Res. 14 §.1. Hanc materiem tractat Arch. Fl. 2.par. tit.2. c. 3. vbi inter, alia dicit ꝙqñ creditor est multũ remotus poterit ei ꝑ lr̃es significere, vel occultę vel manifeste, secundũ qđ expedit,& sm qđ creditor ordinat, vel demittenda illa re vel seruãda, vel alicui danda, sic aget debitor, & liber erit. Adde ẽt, si debitor ꝓprio motu mitteret rẽ,&c.& periret in viã sibi periret,& non creditori.poterit ẽt cõsiderari,si creditor speratur cito venturus ed locũ poterit reseruari vel deponi in ęde sacra,vel alio tuto loco vt possit fieri restitutio.

e Tunc pauperibus est dispẽsanda] Dicunt Theologi circa hoc deberi considerari circunstantias rei, vt si res,est ite parue, & debe et expendi, magnum sctũ.Item conditione ꝑsonæ, qa si est tã pauꝑ, & cuius est res tem diues, &c. Pro hac etiã materia dic ꝙ cut est conuentum ubi restituatur,& ibi debet fieri, quia nihil tã cõgruũ humanæ fidei, vt l. 1.ff.de pac.aut nihil est conuentũ, & tũc si res est remota ex defectu debitoris,& ipse tenẽ sumptib⁹, suis eã ꝑsentare text.est clarus in l. sed si hæreditas.§.q̃ eit loco. ff. ed exhibẽ. Ibi eñ dicitur,ꝙ qs petit, rẽ quã nec alius exhiberi in iudicio,ut videatur an sit sua,aut ꝑꝑ aliã cãm,ꝙ đ bet ipsam,exhibere in loco in quo petitur sumptibus petitis,nisi dera opera re⁹ transtulerit a loco,hęc ibi,si autẽ esset periculũ iu mittẽdo,certẽ exspectari durãte piculo. de dona. & contu. ca.cum

quia vtiliter egit [a] negotium eorum. le.cum pecuniam, & l. soluendo. ff.de nego.gesto. Fallit hoc in raptoribus & furib⁹ & huius modi, quia si ille q habuit rem satisfecit, non tenent alii eidem satisfacere; nisi inquantum de talib. bonis peruenit ad eos.

11 Sed quid fiet quãdo qs nescit cui restitutio quã tenetur fienda sit, nec ei⁹ hæredes cognoscit ℞.qđ nihilominus pauperib⁹, vel ĩ pias causas est restitutio facienda.arg.d.c cũ tut.& c. diuinę.87.di.& c eps, et 4. 88.dist.& c.cõcesso 12.qõ.2.& c.si.ẽ pale.6.q.3.& c.1.de rapt.Vnde dicit Th.2.2.q.62 argu.5.in respõ.ad 3.quod si ille cui restitutio dẽi fieri fieri sit oĩno ignotus, facta diligenti inquisitione de persona eius vel eius hæredibus, debet homo restituere dando eleemosynas pro salute ipsius, siue sit, mortuus siue viuus. Et adeo quod inter paupes eligẽdi sunt paupeꝛiores, & inter æqualiter pauperes instiores, qa & si omnibus debeẽ misericordia, iusto tamẽ amplius, vt dicit Ambro. ĩ lib. de officiis, & not.in c.nõ satis.86.& di.& ut dicit Hic & no. in c.si.16.q.1.ĩ pauperib⁹ nõ tã paup'tas, q̃ religio [b] attendenda est.

12 Quid si facta restitutione in ꝑdictos paupes appareat dominus rei, vel eius hæres. ℞.quod si talis qui restituit fecit debitam diligentiã ad ipsum inuenien. sic non tenetur amplius, quia bona fides non patitur, vt semel exactum exigatur.capi.bona fides, [c] de re iudi.lib 6.Secus si nõ adhibuit debitam diligẽtiã, quia sic iterũ teneretur, [d] quia vt dicitur ĩ c.sicut dignũ.§.eos de homici. Non enim, aliena cũ ipsa potuissent eis quorum fuerũt restituere debuerũt pauperibus erogari.

13 Vtrũ restitutio ꝑdictorum incertorũ sit necessario facienda pauperibus illius loci in quo prędicta restituẽda sunt habita vel dãnum est datũ. ℞. Hostiẽ. [e] & aliqui alij doctores in d. c. cum tu, tenent quòd sic, quia citius potest peruenire fortè ad hæredes; vel ad eos quibus est fienda, sed Fede.consil.23.do.Anto. & Panor. tenent q̃ est de bono consilio, non de necessitate, & hoc tene, quia iura simpliciter dicũt quod erogatio fiat in pauperes, vt in d.cap.cum tut. & in d.ca. sicut dignũ. Nec ob c.1.de rap.qa ibi sciebatur ꝑsona cui faciẽda erat restitutio, alias Episcopus nõ fuisset, motus excõmunicare ex officio suo nisi ad petitionem partis.c. innotuit, in a de ele. & l. 4. §. hoc autẽ.ff.de dam.infect.

d:lecti, iussus, enim venire ad Papam excusatur dum impeditur, alias non &c.

a Quia vtiliter egit.] Ad hoc.l.quæ utiliter.§.fin.ff. de neg.ges.& sic beneficiũ confertur in inuitũ ꝯ. l.inuito.ff.de reg.iur solait gl. in d.l. soluendo, q̃ illud est uerum, qñ di recto prohibẽt, ut ibi, hic autem ꝑ obliquũ, &c. Adde tamẽ, qđ non repetur qñ interfuit ipsorũ debitorũ ne fieret solutio. Qđ contingere põt, duobus modis, secundum gl. in d. l. cũ pecuniã, quam Bar. ibi dicit, esse not. Primus, quando debitor poterat vti retentione, ut ff. de cond.l.ex quibus, & l. si in area, in fin. Secũd⁹ qñ creditor erat naturaliter obligatus, ipsi debitori, quo casu cõpensationẽ obiicere potuisset. ff. de compẽsat l. et. Ratio eũt quare nõ repetitur est, quia nun inchoauit utiliter negotium, eius. l. sed an ultro. §. 1. ff. de neg. gest.& l. si mai sãuero, in prin. ff mandati. Item est. Tertius casus, ut si alius erat ei donatur⁹. l.2.C de don.De tertio, casu quẽ ponit ibi glo. in princ. non dico, quia repetitur, pro illa solutione ad tenẽre tpe, &c.

b Non tam paupertas, quàm religio.] Pauperiores autem dicuntur, qui stant in hospitali, ut dicit text.in leg. si quis ad declinandam §.fin. C. de episcop.& cleri. & si sunt multa hospitalia, pauperiori dabitur.

c Cap.bona fides.] Concordat in l.bona fides.ff.de re.iu. Et siue culpa regulariter quis non est puniendus, de reg. iur.in 6. fine.

d Iterum teneretur.] Adde c.ea te.in prin.de iureiu. ubi dicit text. onus non remittitur sed augetur cum cuique improuide soluitur, quod elij ex debito est ꝑstandum, & ibi no. Pa. q̃ soluẽs vni, quod alteri est debitũ non liberatur. Quod intelligit quando, sponte soluit. secus autẽ si cõpulsus iniuria ipsius creditoris, uel aliter sine iniuria debitoris, tũc saltem haber exceptionẽ ꝯ uerum debitorẽ, argu. optimũ. in l. nouissimẽ. ff. q̃ cũ fal tu. de quo vidẽ plene ꝑ Bar. tractatu de tyranno, & aliqd ꝑ Inno. in ca. nihil de electiõ. Qđ est no. Et facit pro istis q soluũt credita tyrannis, vel intrusis ꝑlatis de quo ꝑ Barto. vbi supra ex hoc infert gl. 1. in d. c. ea te qđ peius seu grauius ẽ latroni q partitur spolia cum socio quã si non partitur. 23. q. 4. si ad peccatũ, qñ. f. si dẽ frangit ed cõmodum, &c. Et recipiens debitũ alterius sciens, puta quia simulauit se procuratorem committit furtũ, vt l.filius.§.1 ff. de fur. vel aliter acceptẽ nomine, suo, sec⁹ si bona fide ita nota Panor.in d c. ea te. post glos. & vide tex in l.in summa in fina. ff de conditionem.iũde.

e Respon.Host.] Hoc uidet tenere Archiepiscopi Flo. 2.par.titulo.2.capitulo.4.vbi addit aliam rationem, quia.s.melius ẽ, quòd incoli

sentiant

sentiant commodum idem, quam extranei, subdit ta men hoc tamen esse necessarium.

a Hosti.] Alle. primo quia si inferiores clerici pos sent dispensare saepe sibi imbursarent, & appropriarent. secundo quia in maioribus adhibenda est prouidentia epi. ca. ad haec le offic. Archidia. certia quia episcopus, habet, curã omnium ecclesiarũ, si ue dyocesum, & cuncta spiritua lia tegit. 10. q. 1. regenda, & sic eius parrochia est tota diocesis, ca. 1. de rapto. & Io an. de lignan. dicit ueram, hanc opi. de equitate, ut refert Gem in c. religiosus. § la në de testa. lib. 6. & Fede. de Sen. consilio 38. dicit Gerac. de Sen. te nuit disputando hanc opi. per ra tiões, inexpugna biles fore ueri, &c. Et sic sequitur eam, alias est cõ silium. 27. nihil tamen boni, alle gat, secundũ Pa. in c. cum sit.

b Cũ Sco.] Qui subdit, Posset sibi dare tali mediatori, ut restitue re, de cuius fide litate praesume ret, & tamen iste sibi ipsi applicaret, uel aliis ubi bus, quibus debe ret, vnde ubi lex diuina vel eccle siastica non ligat sequenda est tu tura ualis. Illa u eẽ dictat magis, quod persona qui te netur restituat, hęc ille. Idem te net. S. Tho. 2. 2. q. 62.

c §. eos in glos. Pan. ibidem not. illum text. pro opi. illa &c. Et fa cit hic ratio. Qui indebitum extor sit obligatus, est

14 Sed quęro an requiratur autoritas superioris pro tali restitutione incertorum. Respon. Innocen. de immu. eccle. in cap. quia plerique, dicit quòd debet fieri autoritate confessoris Ray. vero tenet quod fiat autoritate episcopi, vel poenitentiarijs vel capellani in cuius dyocesi habitant. cap. diuinae. 87. distin. cap. episcopus lo vltim. 88. distinct. conce sso. 12. q. 2. Host a in cap. cum sit de iudaeis, & in d. cap. cum iu tenet quòd necessario requiritur autoritas episcopi. Sed tu tene cum Sco. b in 4. distin. 15. q. 2. licet sit bonum habere consilium confessoris aut alterius bonae personae, tamen magis securum est quod ille qui debet restituere ipse restituat. Et quod non requiratur alia autoritas, tenet Archi. in cap. 2. de testa. & in cap. non sanè. 14. q. 5 & Ioan. Mo. in capitu. quanquam de vsu libr. 6. io. de Li. I au. & Ge. & Io. Cal. lu per cle. 1. de priui. Pa. in di cto. cap. cum sit. Et facit ad hoc d. cã. cũ tu. & d. c. sicut dignum §. eos in gloss. c & in cap. tua, de testa. & alia iura quae communiter, dicunt quod obligatus ad restitutionem debet restituere. Nec ob. d. cto ca. cũ sit, quia loquitur de iudęo quo praesumitur quod nõ rectè dispensaret, propterea ibi dicit quod fiat autoritate episcopi, & ideo

non extenderur ad casum dissimilis rationis. Tamen verum est secundum prędictum Archidia. quod in quarto casibus episcopus, potest se, intromittere de restitutione incertorum. Primus quando mortuo il lo qui debebat restituere, nullus est relictus haeres vel executor ad restituen. Si vero hęres esset relictus vel executor tunc solum requireret de consilio episcopi autoritas, facit capi. de laycis. 12. quae. secun. & l nulli. C. de episcopi. & cleri. & in hoc concordat Ioan. & Vinc. & Bernardi. in dicto. c. cum sit in gl. im rio etiam episcopo prohibente debent & possunt re stituere, vt in capi. religio sus, in fi. de testamen. lib. 6. Secundus casus in quo potest episcopus, se intromittere est quando ille cui debet restituere non vult, & in iudicio agitur contra eum. Tertius est quando restituens malè dispensaret puta amicis qui non in digent & huiusmodi, quia episcopus potest, se intromittere, vt legum & ueterum dispensaret, quia non dicitur factum, quod aliter est factum quam debuit, de regul. iur. qui ex timore, nec etiam, excusaretur si interueniente autoritate, episcopi male distribueret, quia episcopus, non habet se intromittere, nisi quod bene fiat, propterea ambo coelestem, incurrerent iracundiam, leg. si quis ad declinandum, in fin. C. de epi. co. & cler. Quartus casus est quando talia, incerta sunt manifestorum vsurariorum, quia tunc episcopo dispen-

ex maleficio uel quasi illis quibus extorsit, si extant aliàs pauperibus, & regula habet, quod debitor potest per solutionem se liberare, instit. qui. mo. tol. obli. per totum, ergo oportet dare ea um in quo dicatur contrarium, scilicet quod per episcopum, debeat fieri, sed nõ inueni ur nisi quod est procurator, pauperum igitur, &c Et Archiepiscopi Floren. se. unda par. titul. secundo §. quarto, opi ionem istam, quae astiõ dec dit, & respõder, ad om nia, quae in contrarium p fient adduci, & subdit le secundũ Cal. in quodam con silio Epi. copus non posset per statutum suum, sinodale, reseruare sibi hunc casum, & caet. Idẽ te u t Calde. in dicto ca. cum sit, licet, dicat posse fieri, dist. &c, quod in illis, in certis in quibus, competit repetitio, ut in furto, & rapina procedere, posset opinio. Hostien. seu Geminian. in dicto ca. religiosus, di cit quod distruit hanc distin. quae sunt Lapi. textam d. & capi. sicut dignũ, ue l omi. in §. eos, qui loquuntur in rapina &c.

po dispensare pertinēt, vel ei⁹ autoritate. & addit Io. and. de Lig. in d capit. cum sit secundum Ioan. Cal. in quodam consilio suo, & fratrem clarum, & Hug. quod episcopus excommunicare non potest de iure sacerdotes qui se intromittunt de dispēsatione incertorum. Ex quo patet quod multominus religiosos exēptos, & quod non est casus suus nec sibi potest de iure retinere, nisi in quatuor casibus prædictis, aliter bene posset sacerdotes excommunicare. [a]

15 Virum usurarius sit tutus quando præmisso ædicto generali, quod qui soluit viuas veniat infra tot dies pro restitutione habēda, quibus diebus elapsis episcopus fert sententiam, quod cum nullus appareat bona sunt incerta. & ipse tanquam incerta, assignat episcopo, si post terminum prædictum, appareat aliquis Respond. Federic. in suis consil. tenet, quod sic. Sed ego distinguo, quod aut sunt dispensata pię, & sic verum dicit, & securus est, aut non sunt dispensata pię, puta quia partem dedit episcopo, pro mensa sua, & partem sibi retinuit, non tamen ut pauper, sed ut statum teneat, & sic non est tutus, nisi talibus satisfaciat, & ex prędictis collige quod si habetur episcopus talis conditionis qui redditus suos dispenset in pauperes (reseruata sibi solum necessitate) quod tunc tales habentes dispensare, incerta non debent id facere sine eius consilio, & autoritate, quia præsumend. est quod nouit melius, [b] pauperes, quam aliquis alius. Si uero talis est episcopus qui de pauperibus, nihil curat, sed potius de pompis, & statu, aut sublimatione parentum, tunc tali non sunt danda talia incerta, quia qui tali ea daret, non esset tutus in conscientia, sed ipse ea dispenset, vel videat quomodo dispēsentur.

16 Quo ordine tenetur, quis satisfacere, qui pluribus habet restituere, & ex diuersis causis, & non ualens omnibus, [c] satisfacere. Respond quod primo, & necessario, debet restituere certa.[d] Quia si restitueret incerta ex qua restitutione efficeretur nō soluendo pro certis, non satisfecisset, immo potius damnationem sibi acquireret, vt patet ex prędictis. Quod facit contra hæredes vsurariorum qui conueniunt cum episcopo de incertis vt sepeliatur cadauer vsurarij, cum tamen non sit soluendo creditoribus super certis. Secundo restituendum est habentibus actiones ad rem, pura quia res restituendæ est aliena, id, est quæ habita est in specie, quę semper domino restituenda est secundum quod supra patuit.

Idem etiam si habeat rem, quæ fuit alterius,

a Arc. bñ posset sacerdotes excōicare.] Ad cōtria adducta p Hos. dicit q in illis iuribus nō dicit qđ : egrę autoritas epi, sed q epi dent pcurare, q fiant hmōi restitutiones in pias cās nō tñ q nō possint sine eius autoritate fieri, &c. Sed vbi eēt cōsuetudo q epus solus se intromitteret, in dispēsatione incertorū seruari dēnt secūdū Fed. in dicto consi. & refert Gem. vbi supra. s in dicto c. religiosus §. fan. & secūdū Pa. in dicto c. cū sit, q ex quo nullus text. facit mētionē de epo, nisi, dicto c. cū sit, nec simplr fieri dēat restō secundū prouidētiā epi, q non, est ille casus epalis, sed bonū eēt, q illa restō fieret p eū, q dēt restituere, cū consilio epi Idē vr sētire Io. An. q añ factū sequēda esset opinio. Host. sed post factū opi. Archi ut refert. Pa. in d. c. cū sit. E. sic si loquimur d honestate, epus dēret se intromittere si ē psona discreta, alias de necessitate epus nō hēt se intromittere, sed ille q tenēt ad restōnē, & sufficit.

b Quod nouit meli⁹.] Et tñ de cōsilio, ut dictū ē.

c Et non ualens oibus] Pone casum sic Quidam mercator ex diuersis causis pluribus obligatus erat sed cū talis fugerit, & aufugerit uenimt deponētes, q apud eum aliqd deposuerant ueniunt uēdentes, qui ei merces suas tradiderant, hypothecarij vxor nurus pro suis dotibus & simplices chyrographarij, & alij simplices priuilegiatarij, qui oēs petunt sibi restitui hæreditas, omnibus non sufficit, qritur quo ordine dēat fieri restō. Hūc casum ponit in terminis San Ber. ut refert Rose Rest. ult. §. 1.

d Debeat restituere certa] Cōcordā. Arch. epi Flo. secunda par. tit. secundo, ca. septimo, & hoc triplicatione, videlicet propter successionem, pp obligationē, & pp assimilationem, primo quia non succedit in pauperib⁹, ipse Christus, nisi quando non reperiuntur personę certę, q bus restituit dicūt certa, ut quasi p substitutionē succedere videatur, ac si diceret, testator dimitto meos hæredes tales quibus debeo, vel etiam si non debeo sed si eos reperiri contingat substituo, mihi Christum cū pauperibus, secūdo probatur. Nam pauperibus non tenentur hæredes dare pro restitutione incertorum nisi unica ratione, scilicet in foro dei, sed creditoribus certis tenentur duplici ratione, scilicet, & in foro Dei, & in foro mundi. Quia hæredes possunt a creditorib⁹ conueniri. reliqua dicuntur per Arch. episcopi.

a Quæ fuit alterius.] Quidã tertius habuit rem q̃ p metum fuit, ab alio ablata. licet esset alteri^a, Iste tertius ad cuius manus ipsa res peruenit tenetur vero domino vel illi a quo est ablata resti-tuere, q2 p metũ illatũ ꝯmodũ habuit. uid Bar. in. §. cumunt.
b § in bonis.] Vbi pro. admittuntur hi, q im pensam funeris fecerunt iuxta. l. pe. ff. rel. & sup. fu. secũdo, depositarij extat, dũ-modo agat actio ne p̃sonali de positi, &c. Mutuatarij autem cum a liis creditorib^s, simul cõcurrũt, nisi nũmi extent, qs primo admit. tent vendicandũ ab ipsis depositariis, hęc ibi. Ad idem text. in l. si hominem. §. quoties. ff. depo.
c Præponũt i illa re.] Habet me lius in l. q. i nauẽ & l. qđ qs. ff. de priuil. cred & in l. interdũ, & l. huius. ff. qui pe. in pign. habe.
d Deponẽtes.] Et hoc pp frequentiã istius ꝯctus.
e Priuilegiarii.] Vt sunt ru.

terius, a & ab eo fine iusta causa abdicata. puta per metum, vel aliter. ff. quod met. causa. leg. metum. §. cum autem. idem dic de rebus depositis si extant, & gñaliter semper domini rerũ (si extant ipse res) sunt præponendi omnibus. l. si ventri. §. in bonis b ff. de priuil cre. quod si res extant & fuerãt venditę non habita fide de precio (cum non sint translatę in dominium ementis) ipsi uendenti cuius erat est satisfaciend. de precio prius quã aliis l. iulianus. §. offerri. ff. de act. emp. & ven. Si vero habita fide de precio sunt traditę, sic nõ ꝑponẽt aliis, multo minus si nõ extarẽt sed alię subrogatę fuerũt ex ꝑcio illarũ : o præponẽtur nisi vt infra dicam de habentibus actiones personales, quia tales res subrogatę sunt pro precio obligatę. l. quidam ff. de in rẽ verso. vbi est not. tex. & ratio est, quia preciũ ex illa re redactum non erat obligatum, ergo nec res q̃ emitur ex ipso.
Idem quoque dic in pmutatione, quia vbi species in obligatione est non succedit altera loco alterius. vt. ff. de verborũ sign. l. labeo & ff. de rei venditio. l. marcellus.
Fallit hoc in empto ex speciali pecunia alterius de quo dic, vt infra. Solutio. decimoprimo sed tamen in hoc casu nõ præponetur habentibus actiones reales. Post prędictos hñtes actiones ad rem veniunt vxores (cęteris ptibus) pro dotibus suis. quę pręferuntur nõ solũ prętendentibus personalem obligationem sed etiam hñtibus tacitam hypothecam, etiam anteriorem. l. assiduis. C. qui po. in pig. ha. facit l. vbi. C. de iur. do. & l. secũda C. de ser. pig. da. Fiscus quoque simile priuilegium habet cum vxoribus & ideo prior tempore pręfereiur l. quãuis C. de priu. fisc. Ipsis tamen vxoribus & fisco præferuntur anteriores creditores expressas hypothecas habentes, sed non posteriores. vt in gloss. d. l. assiduis. Sed ego teneo contrarium quoad vxores, de habentibus expressas hypothecas. vt supra Dos. §. 11. Nota tamen quod creditores ex quorum pecunia domus vel nauis est ędificata vel reparata, & ipsis specialiter obligata præponuntur in illa re c mulieribus in dotibus earum §. his consequens. & ibi Arge. in authen. de col. do. Ratio quia secundum Baldum in d. l. assiduis, lex non tollit id quod per pactum sibi creditores quærfierunt vnde creditor habens specialem hypothecam in aliqua re speciali præfertur in illa prio i creditori habenti anteriorem hypothecã generalem & specialem in alia re ab illa quæ creditori est spẽaliter obligata vt est text. not. in l. secunda. C. de pignor. Post prædictos veniunt omnes habentes expressas hypothecas & posteriores, & post ipsos habentes tacitas hypothecas, & in istis habentibus expressas qui prior est tẽpore potior est in iure. Aduerte tamen hic quod expensæ factæ in funerando prius sunt restituendæ quam satisfaciẽdum habentibus tacitas vel expressas hypothecas in bonis ipsius defuncti. vt est text. in l. penultim. ff. de religio. & sump. fu. & in l. at si quis. §. primo eodem titulo. Post istos veniunt deponentes. d si depositum non extat. l. si hominem. ff. depo. §. fina. Et idem dic de habentibus pecuniam in illam negotiationem, vt infra Solutio. §. decimoprimo. non tamen tali priuilegio gaudent qui sub nomine depositi mutuãt ad vsuram, vt patet in dicta l. si hominem §. quoties. Tertio restituendum est habentibus actiones personales. Et inter istos primo veniunt simplices priuilegiarii e scilicet habentes priuilegia personalia non realia, quia priuilegium hypothecæ cum sit ad rem est potior priuilegio ꝑsonali. l. repertum ff. de pactis. Post hos ueniunt oẽs chyrographarii ꝑ rata (non atẽta prioritate ꝯctuũ) quia licitum est debitori

ftici fœminę minoras militas, quo. n. ad personam suam sunt priuilegiati.gl.tamen in l.rescriptū hic al legata, licèt dicat repertum & est in princip. dicit priuilegiatarios quia s.fu erauit testato am, vel de posuit pecuniam apud nūmularios, & isti sunt priui legiati in actione personali, de pri mis nominatis for tè nō est verū &c.

a Quæ credo vera] Vide Archie. flo.2.part.2.c.4. §.t. de quo dicetur j. Restitutio. vlt.§.2. Et quasi ad litera dicit, hæc idem Archi. flo.2.par.ti.2.ca. 7.§.3 Et de statuto Ianuæ. &c dicit idem statutū esse Florētia. Cōtingit autē debitorem hēre subftā, t à creditoris ex triplici volunta te ipsius creditoris, scilicet conformitas, violentas, & conditio nata. Et prima quidem reperitur in contractibus licitis, vbi voluntates contrahentiū in simul conformantur. Et in his vē procedere. §. nostes maxime. Et ad principiū, ꝙ debent ꝑti⁹ certa debita, illud est verum etiam respectu eorum, quæ relinquūtur ad pias cās siua donantur, cuius ratio est, quia donatio ad pias cās & largitio sunt ď superogatiōis cōsilio vel sunt forte bona incerta. Restitutio aut male ablatorū, seu aliorum debitorum certoru sunt ex obligatiōa & præcepto, prius enim restitui debent quę sunt secundū necessitate ꝑcepti quam quæ sunt superogationis, & cęt.

lij. Reliqua vide in Arch. vbi supra. Et concor. Ar. ch. in c. non sane.14.quæst.5.

b Aliud caueatur] Istum ordinam positum hic ser. ua in conscientia licet secundum leges ciuiles fuissent quibus aliter diceretur. Et ratio est quia in conscientia non attendi tur affectio vel amicitia carnalis seu temporalis in ꝑiudicium aliorū soluere ff. quæ in frau. credi. l. pupill⁹. Sed inquātum ibi ipse cognoscit ꝙ primo debet dare quibus magis tenatur, & sic excusatue nisi crassè & supine ignorauerit. d cler. ex com. mini. c. apostolicæ Quod cō prehenditur secū dū qualitatē personæ & loci. ff. d iur. & fa. igno. l. regula. § sed iuris, valet vt potuit esse peritus per se vel habere copiam peritorū.

c Quidā dicunt] Archiepiscop. flo. secunda parte tit.ſi.c.7.§. 3. dicit multa vide Rose Restitutio vltimo. §. 4 Mihi placet cō clusio, posita sa §.16. & data paritate temporis & priuilegij dico ꝙ creditores pauperiores deberent præferri, vt dicitur in §.11.

d Concordat] De hoc dixi. supra. in §.6 in fin.

e Ignorantia] Prout est ignorantia crassa vel supina, secus si esset probabilis. 8.di. consuetudo.

f Debet dari] Vide latissimè per Io. de Ana. in ca. cum sit. de tu.

g In ea stare ad officium] Et ad prædicationem quę est spirituale alimen-

bitori propter cumulū creditorum facere deteriorē causam priorum creditorum, non tamen dominiū vel hypothecam, seu priuilegium habentium. l. 1. §. ex contrario ff. de sepa. bo. & ista est rō quare in chyrographarijs creditoribus non attenditur tēpus. Cū prædictis omnibus concordat Bal. in l. pro debito. C. de bo. auto. iudi. possed. quę credo vera, [a] nisi per statutū municipale aliud caueatur, [b] vt Ianuæ in mercatoribus fallentibus, quia unę illi stabitur, nisi contineat iniquitatem expresse.

17 Quid de hærede qui habet multos, cui debet ex legatis, & alios creditores ex alijs causis? Respon. ꝙ si debita sunt contracta per eum cuius est hæres, & fecit legata, tunc debet præponere creditores ex contractu vel quasi, seu maleficio, vel quasi ipsis legatarijs si omnibus non potest satisfacere. Si vero legata sunt facta per eum cuius est hæres, & debita per eū, qui est hæres, & qui debet soluere sic prius soluet legata, quia bona defuncti sunt tacitæ hypothecata ꝓ legatis & fideicommissis. l 1. C. comm. uni. deleg.

18 Quis est proponendus, an is ille cui debetur ex contractu vel quasi, vel ille cui debetur ex maleficio vel quasi? Respond. quidam dicunt [c] quod ille cui debetur ex cōtractu vel quasi, sed ego hoc nō credo cum nullo iure probetur; & ideo restituet secundum ordinem prædictum.

19 Quid de simpliciter soluente, non seruato ordine supradicto, nunquid in conscientia liberatur. Respond. Rodo. tenet quòd non, nisi credidisset fore soluendo omnibus, vel nisi ignorasset vnum creditorem fore potiorem alio, cum quo concordat [d] Hostien. & monal. tit. Restitutio. 9. Quod verum credo, nisi laborasset tali ignorantia [e] quæ eum non excusaretur. c. apostolicæ. de cle. excom. mi.

20 Vtrum restitutio incertorum quæ pauperibus debet dari, [f] vt supra patuit possit autoritate episcopi conuerti in reparationem ecclesiæ vel monasterij seu ædificationem? Respon. 20. And. in ca. religiosus de te stamen. tenet sic, dicēs fuisset disputatum per excellētissimos doc. quod si ecclesia indiget necessaria augmentatione, puta quia populus non potest in ea stare ad officium, [g] nec facultates ecclesiæ sufficiunt ad eius reparationem, quòd potest episcopus ꝓpria autoritate (sine pauperū grauamine) talia incerta cōuertere in eius reparationem. Si vero facultates ecclesiæ sufficiunt vel reparatio non est necessaria, sed voluntaria vel nimia, fames imminet, sic non po-

test; sed tenetur pauperibus a dare. ca. patchę. 86. distin. & pro ista opi. facit quia bona ecclesiastica sic sunt pauperibus obnoxia sicut illicitè acquisita. vt in cap. aurum. 12. quæstio. 2. & cap. fin. 16. quæstio. prima. Et tamen episcopus potest pro reparatione ecclesiæ dare cẽtesimã vel quinquagesimam. cap. bonæ. 12. quæstio. 2. c. apostolicæ de do. Ergo & de illicitè acquisitis idem poterit facere. Facit ad idem. cap. ecce. & c. statuimus. S. 16. quæs. 1. Sed ꝙ non posũt tenet Pet. de Peru. in tracta. de canonica portione epi. cap. 7. & dicit ꝙ prædicta determinatio non est bona, quia videtur contra casum cle. quia contingit. de relig. do. Vbi patet quòd ea quę relinquũntur ad vsus pauperum non possunt sine autoritate papę in alium vsum conuerti per quam cle. dicit idẽ Pet. ꝙ executor testamenti incerta non poterit distribuere nisi pauperibus. Quam opinio. Pet. credo veram in legatis factis pauperibus, nisi in casu quando talis ecclesia vel monasterium reparatur. Ex cuius reparatione populus multum haberet puocari ad obseruãtiam christianæ religionis, quia tunc liceret. Et sic limitatem opini. Ioan. And. prædictam quia in tali casu fit bonum pauperum eo ꝙ fideles ad eleemosinas abundantius per hoc inuitantur, alias non, ita tamen ꝙ non immineat nimia fames, sed in alijs incertis restituendis non est vera, sed tene opin. Ioan. An. quia d. cle. quia contingit, b non loquitur de talibus.

RESTITVTIO 3. s. qñ quis tenetur ad eã faciendam, pro cuius intelligentia.

1 Quæritur vtrum quis teneatur statim restituere cũ potest? Respon. quod sic, quod patet per ca. sæpe cõtingit. de resti. spol. & ratio est secundum Sco. in 4. dist. 15. quæst. 2. ar. 4. quia præceptum est de restituendo (licèt videatur affirmatiuum) tamen cadit sub illo præcepto negatiuo, Non furtum facies. Ex eo quæ pręcepta negatiua obligant & pro semper, & ad semper, & hoc est quod voluit dicere Tho. secunda secũdæ q. 62. ar. 8. scilicet ꝙ sicut accipere rem alienam est contra iustitiam, ita & detinere eam c ℞. propterea dicit tex. in d. cap. sępe d contingit, non multum interest quo ad periculũ animę iniustè detinere ac inuadere alienũ, ideo toties mortaliter peccat quis quotięs scit se debere restituere aut satisfacere proximo & potest & non vult, vt per prædicta patet. nec potest absolui, nisi priùs restituat potens restituere. capitu. si res. 14. quęstio. 6. nisi in casu quando doleret quòd non restituit quam primum potuit, & proponit quam primum poterit satisfacere.

2 Quid de illo qui cum possit restituerę non vult, sed hęredibus vt restituant imponi? Respond. quòd per hoc non est in statu salutis, sed potius damnationis, & si sic moritur, omnino damnatur. Si tamen ob hoc imponeret hæredi satisfactionem, quia melius per ipsum hæredem poterit fieri, quam per seipsum proponens firmiter per seipsum satisfacere si sic posset, ita erit in statu salutis. Vide Richar. in 4. dist. 15. quæstio. 5. ar. 5. quęst. 4. hanc conclusionem ponit Pet. Io. in 4. distinct. 16. & patet ex. S. præce.

3 Quid de constituto in articulo extremæ necessitatis an teneatur restituere? ℞. secundum Sco. vbi supra ꝙ nõ, quia in extrema necessitate oia sunt cõia. l. 2. S. cum in eadem. e ff. ad l. Tho. de iac. vnde istæ res iure poli efficitur detinentis existentis in tali

articulo

alimẽtũ populi. c. audacter 8. q. 1. & ca. inter cętera de offi or.

a Pauperib.] De his vide Gemin. in d. c. religiosus.

b Quia contingit] Car. in d. cle. tenet opi. Pet. & allegat .l. unicã. C. de rei vxo. ac. & est gl. i ver. largitione in d. cle. quæ ait i vita vel in morte; & glo. ibidẽ in ver aliũ, dicit etiam piũ & est nunc simile in 1. glo. in c. 3. de appel. Et infert Car. in d. cle. q. 4. qui, cõtęgẽtes ista hospitalia, filijs principum qui nesciunt ergere manum, siue hera fauentes aut auxilium vel cõsilium impendentes, si seruantur præceptare gulę quib9 cauetur, non furtũ facies. Vnde exerahitur illud, non dimittitur peccatũ &c. ꝙ tenetur ad restitutioné deo & pauperibus.

c Ita & detinere eam] Et subdit, quia per hoc ꝙ detinet aliquis rẽ alienã inuito domino impedit eũ ab vsu rei suæ & sic ei facit iniuriam. Manifestũ est autem, ꝙ nec per modicu tps licet in peccato morari, sed quilibet tenetur statim peccatum deserere, secundum illud Ecclesiastici. 21. Quasi a facie colubri &c. Et ideo quilibet tenetur statim restituere si potest, hic ille.

d In d. c. sæpe] No. ꝙ dispõ illi9.

c. sæpe, habet locũ etiã in laycis vt spoliatus agat contra quemcuq; possessorẽ rei suę secundum d. An. & Pa. ibidem.

e In eadem] Pe ibi gl. dicit ꝙ ex hoc intelligitur illud diuinum: opere necessitatis oia sunt cõia. n cõicanda veniũt &c. Et idem not. ibi Bar.

articulo, nisi ille cui debet restitui similiter sit in tali extrema necessitate, quia tunc illi debetur qui prius in talem deuenit necessitatem, & si eodem tempore de venerunt domino est restituenda [a] quia duobus cōcurrentibus præualet quod est potius. arg. l. quæritur. ff. de sta. homi. Et subdit Sco. [b] quod si talis detentor eam rē non occupauit ante talem necessitatem [c] licèt veniat ad pinguiorem fortunam non tenetur restituere. Secus si præoccupasset ante talem necessitatem.

4 Vtrum debitor qui nō est in articulo extremę necessitatis, sed tamen non potest restituere sine magno suo damno temporali, puta destructione artis ex qua viuit ipse, & familia sua, quia oporteret vendere instrumenta vel libros vel capitale, ex quibus victum lucratur, similiter statim teneatur restituere? Respon. secundum Sco. vbi supra quod si ille cui debetur est abundans ita quod competenter potest transire sine eo quod sibi debetur, tunc non tenetur statī restituere, sed debet petere licentiam differendi restitutionem per se vel per interpositam personam (si fieri potest sine periculo) quam si dat potest differre secūdum quod cōuenerunt. Si vero non vult dare, tunc secundum Ioan. de Neapo. in quolibet. 9. q. 22. etiam differre [d] potest annuatim aliquid restituēdo prout melius poterit, pro cuius dicto facit in argum. c. sicut hi in ver. inuadere cum glo. 47. dist. & cap. si quis. de fur. vbi patet quòd magna necessitas etiam si non sit extrema excusat a restitutione, debet tamen sibi cauere a superfluis, quia non potest viuere cum honore, & cum decentia status eius de alieno secundū Richa. in 4. di. 45. ar. 5. q. 4. & si ipse in vita non poterit satisfacere iubeat hæredibus vt ipsi cōpleant. Si verò ille cui debetur ita eget sicut & ipse, tunc statim tenetur restituere, quia non licèt cum incommodo alieno meum cōmodum facere de alieno, quia prima charitas incipit a seipso. c. non satis. 86. dist. nisi ille cui debetur liberaliter concederet licentiam differendi.

5 Vtrum restitutio sit differenda quando non potest fieri sine damno animę alicuius aut corporis, [e] aut famę? Respond. quòd sic, donec cessent prædicta pericula, quia ordine charitatis [f] anima & corpus & fama [g] debent pręponi rebus temporalibus. facit. capitu. officij. de pœniten. & re. nisi ille cui facienda est restitutio esset in extrema necessitate, quia tunc salus corporis illius est præponenda in re sua saluti corporali alterius & famæ non autem animæ. His omnibus concordant Sco. & Richar. in 4. 15. distinctio. & Henri. de ganda. in 6. quolibet. quæst. 24. & Ioā. de Neapo. vbi supra.

6 Vtrum ille a quo res potest aduocari petita restitutione in integrum iure spirituali vel generali teneatur ad eam restituere in foro animæ antequam imploretur? Respond. secundum Innocen. in cap. quia plerique. de immu. eccle. quod si contractus tenuit mero iure non tenet nisi is qui potest

a Domino est &c.] Quia etiam iste dñs nunquā cedit a iure suo.

b Subdit Scot.] Tutius tñ vr̄ quod si deueniat ad potētiā restituat, sicut, & qui cessit bonis C. q. ho. cede. pos. l. 1. no tamen tenet nisi in quātū facere pōt l. 3. ff. de ces. bo. & hoc intelligitur facere posse. s. deducto ne egeat. ff. de reg. iur. in condēnatione.

c Necessitatem] Et si ān extremā necessitatē occupasset aliquod pertinens ad victū, licet per necessitatis iustè psumere, si tñ cum peruenit ad pinguiorē fortunā, tenetur ad æquiualēs, & sm̄ illa limita. cap. eodem. ex. de sol.

d Differre] No. hāc maximā sm̄ Sco. in 4. dist. 15. licet detinerē rē alienam qñ ille cuius ē debet velle tā rōnabiliter detineri, sed in quibusdam casib⁹ hoc debet velle, & ēt rōnabiliter. s. rē suā detineri ab aliquod facto posita iā restituēdi voluntate, cū circunstantijs opportunis ergo debet eū velle qui libet sibi restōnē non fieri tūc. quādo ē in pīudiciū cōitatis vel ipsi⁹ recipiētis restitutionē, quia debet velle bonū suum & bonum cōe, & ita dilationē aliqualem ipsius restitutionis boni vtilis vt seruetur mai⁹ bonū. Similiter quando ēēt in diffamatiōe restituētis, quia debet magis velle famam pximi quam illud modicū cōmodū suū statim, cum similiter debet magis velle, quod vitetur magnū incommodū proximi restituentis quam paruū icōmodū suum, vel nullū in illa modica dilatione restituentis, in his oībus sufficit, quod ex affectu restituat cessantibus incōuanientibus hinc inde.

e Aut corporis] Exēplum si restituendo tibi erat mihi necesse fuisse ri vel occidere hominē vel periurare de corpore, & de fama; habes exemplum in d. c. officij.

f Charitatis] Ex hoc no. secundū Sco. in 4. di. 15. quod quando ablatio fuit occulta tūc non tenetur ablator se pdere, nec p consequēs pose ipsū restituere sed aliā psonā secretā & fidelē, & expedit quod p confessionē, quod sibi ē crimē detectū in cōfessionē, & de ei⁹ fidelitate, quod restituat fidel iter cōmissum satis dēt credi, hæc ille.

g Et fama] Puta quis proderetur pctm̄ restituētis.

a Licet Gerar. & se.] Archie. Flo. 2. par. tit. 2. c. 6. Recitat, hãc suã opin. quam formabat septẽ rõnib[9], quas tñ nõ admittit q. male fundantur.
b Tu tñ tene cũ Egidio.] Vbi dicit. Si creditor ꝓpria uolũtate, & liberalitate dimisit, & donauit non rureus, quicquid debitor intenderet nõ tenetur debitor em. pli[9] restituere si hoc ei clerẽ non ftat. Secus autẽ si creditor desperat[9] vel eo actus, uel desperatus. i. q. nunquẽ, æstimabat se ab eo illud debitũ posse hře, vel non posse hře totũ. Imo potius uoluit habere pertẽ quem nihil dubitãs ne nil hře si totum uellet talis. n. remissio nõ ualet, & ed hur tenetur restituere, hæc ille.
c Non tenetur, amplius restituere] usurarius eũ ferũdum Fed. de Se. in cõsi. tenentur satisfacere, deo & ꝓximo. Sed satisfacit ꝓ ximo cum remittit sibi liberè, & sine dolo, ergo solũ sufficit, q̃ satisfaciat deo per pniem ut recitet Pe in ce. rum tu. de usur. q dicit. Si his cui resti. tui debent pecuniæ, uel male eb lata nõ coactus, uel deceptus nõ circunuentus, & omni dolo ui, & calliditate, & metu cessantibus, ẽt precibus uel ser uitiorũ induct[9],

potest patere restitutionem fuerit Iesus malitia contrahentis. Addo etiam vel nisi impediretur petere aliquo iusto timore puta quia dubitat non posse obtinere in iudicio propter fauorẽ talis debentis & huiusmodi. quid sic etiam si non aduocatur tenetur in cõscientia q[d] no. Si vero cõtractus nõ tenet, sed est nullus ipso iure, puta quia res ecclesię ẽ vendita sine debita solẽnitate & huiusmodi, sic tenetur licet non petatur. Quod limitat do. Ant. in d. ca. quia plerique. quo ad cõscientiã verum, nisi contractus teneret quo ad metus iuris naturalis. puta q̃a fuit legitima causa alienandi rem ecclesiasticam & debitum ꝑtium est solutum, licet defuerit solennitas, nihilominus in foro animę nõ tenetur. quia solẽnitates sũt ad inuẽtę ꝓpter deceptiones vitandas, & ideo vbi cessãt cessabit in foro animæ ipsa lex. Facit q[d] dico. s̃. Electio. §. vltimo.

RESTITVTIO vltimo, qũo tollit eius obl[o]. Respõdit dicendũ q[d] quo ad forũ ꝯtẽtiosum remittitur absolutione, solone, rei interitu, & cessione. Sed hic solum dicam qũo remittitur quo ad conscientiam, & primo per obsolutionem, & hoc per quæstiones melius cognosces.

1 Verum absque reali restitutiõe ex sola absolutione creditoris, vel relaxatione absoluatur quis ab obligatione restitutionis. Respondit. quòd licet Gerar. de se.[a] & Dy. in regula peccatum. de regu. iur. lib. 6. videantur tenere q̃ non. sed q̃ necessaria sit ei restitutio. vel pretium si nõ extat. Tamen tu tene cum Egid.[b] ordi. hæremita. in quolibet & Io. And. in di. r[l]a peccatum. Lapi. de castel. & multis alijs, quòd valet & liberè est absolutus, si tamen dicta relaxatio liberaliter fuit facta, etiam si debitor non habuerit debitam dispõnem ad soluẽ. quia in trãslatione dñij rerũ seu circa ipsas res attendit plus voluntas dñi earum quam alterius. insti. de fur. § placuit & l. inter oẽs §. pen. ff. de furtis, & patet p ea quæ supra dixi. Restitutio. 1. i pri. Et s[m] Egidium prædictũ in quolibeto, licet talis debitor malè dispositus ad restitueñ. id ì geat pnia de tali mala dispõne a[t]r non absoluetur a deo, tñ pęnitẽdo, de tali mala dispõne non tenet amplius restituere.[c]

Aduerte hic quia sunt casus in quibus relaxatio creditoris[d] nõ absoluit ab obligatione restitutionis. Primus est i cle. nolẽtes de hęre. de qua. s̃. Excõicatio 7. Casu. 42. Secundus casus ẽ in c. fęlicis. & ca. exigit, & c. romana de cẽsi. lib. 6. de quo habes. j. Visitationem. §. 3. Tertius casus est s̃. iudes. §. 8.

pecuniã sibi, debitem nõ oblatã nec restitutionem paratã, vsurario remiteret libere, ẽ vsurari[9] a restõne non tñ e peccato, q[d] cõtrexit exercendo usuras, nisi de illo peccato puniẽ aget. Oportet ẽt eũ agere, pœnitentiam de peccato quod rommisit dum nõ est paratus restituere. Vide latius Pe. ubi. 7 Et ibi Ioẽ. de Ana. Anch. in consi. 430. Archie. Flor. ubi supra ubi improbat opin. Lau. de rodulphis in repe. cepit. consuluit. de vsu. quĩ dicebat prędicere telem remissionem non ualere.
d Relaxatio creditoris.] Vide Pau. de Cas. con sil. 101 incipit. Quantum ad tẽpus decursum.
e Host tamen.] Quẽ recitat Archiepis. Florẽ. 2. part. titul. 1. capitul. 4 § 1. in fi. Qui limitat Hostien. esse uerum in foro contentioso non in conscientie. Et etiam in confriẽtia quantum ad ee quę dubia essent, utrum de-

2 Quid si talis absolutio seu remissio sit facta nõ liberal[r], sed p metũ seu despera tionẽ, puta ne ei[9] indignationẽ incurreret vel q̃a oĩno nihil habere posse credebat vel parũ. Aut cũ fraude fuit obtẽta puta dicẽdo q[d] nihil poterat soluere vel paru, eum tamen totum posset, vel plus quàm dixerit. Respondit. quod non valet, neç talis est liberatus ab obligatione restitutionis Hostien. tamen[e] in summ. tu. de vsur.

alteri debetur, etiam de iure naturali, quod est notandum singulariter, quia facit ad cognoscẽdum quando papa potest dispensare super certis & quando papa potest super certis, & quando domini vel communitates qui habuerunt bellum inter se possunt cõponere super damnis datis. de quo vide supra bellum. §. 14.

5 Vtrum cum quis non vult restituere, quia non potest nisi cum magno incommodo, & ille cui tenetur non vult dare dilactionem, vel remissionem aliquam possit absolui a suo confessore? ℞. secundum Direc. tit. Restitutio ꝙ etiã si non immineat periculũ vitę restituere debenti, vel aliud graue incommodum potest confessor conscientiam suam formare, ex eo quod intendat. negotium vtiliter gerere creditoris, eo quia videt. quod nõ ita cito. vel ita commodè. vel nunquam posset rem suam recuperare. & sic dare absolutionem peccatori nõ potest dũmodo promittat, a bona fide satisfacere certo die vel aliam cautionem faciat. non tamen iuramentum exigat vt ita creditor habeat suum, & peccator non recedat a confessor. desperatus, pro quo facit. l. soluendo ff. de neg. gest. & l. ait prætor. § i. ff. de min. Et cũ hoc concor. Vo. in sum. Quod bene notent confessores qui non solum vtiliter non gerunt negotium creditorum sed potiusdam nosè absoluendo illos qui restituerent si absolutionẽ negarent quia tenentur ipsi de omni damno dato creditoribus.

6 Verũ episcopus vel proprius confessor possit dare licentiam differendi restitutionem incertorum? ℞. do. Anto. in c. cum tu de vsu. tenet quod confessor non potest, nisi habeat autoritatem ab episcopo. Alij autẽ tenent quod etiam propri' confessor. Sed ego dico qđ episcopus & proprius confessor potest quando ex rationabili causa hoc facit, ita tamen ꝙ per hoc non lædãtur pauperes, sicut faciunt quia talia incerta concedũt ad pompam & ad statum illorum qui debent restituere, & ad damnationem tam concedentium quam quibus conceditur. b

7 Vtrum dominus qui si totum venderet ꝙ habet non possit restituere quicquid ipse vel sui decessores indebitę a subditis rapuerunt, habeat aliquem modum liberationis? Resp. secundum Monal. tit. Restitution. 4. quod sic valet vt remittat omnibus suis in recompensationem aliquã seruitutem ad quam tenẽtur ei in perpetuum, vel det eis aliquam certam immunitatem, vel faciat aliquod hospitale, vel aliã elemosynam de consensu & voluntate damna passorum vel eorum successorum, & cum hoc concordat Directio titu. de resti.

8 Vtrum hæredes quibus relictum est quod soluant mille libras, pro incertis habitis vsuris cum non appareat de dictis vsuris nisi per confessionem testatoris liberentur per præscr. 30. anno. a dictã restitutione? Respon. Lau. potest. Fed. quòd sic, si bona fide semper sic possederunt per episcopum amplius poterunt molestari. Ratio quia cũ actio cõperit ex testm̃ vel

---

a Pone exemplũ in pscriptione q̃ est introducta de iure positiuo pp bonũ cõe, hoc tñ verũ nisi ius ciui le ꝯrietur naturali & diuino, puta qa ibi est peccatum. Vnde licet ius ciuile non requirat bonã fidẽ in præscriptione pp bonum cõe ni si in principio tñ de iure diuino & canonico aliter, qa ibi est peccatũ. c. fi. de presc. Verũtñ quo casu talis remissio fieret ex malitia vł pertinacia aduersariorum, qa nolunt damna resarcire, nec iuri stare, sed potius bellare nõ ꝓdesset in cõscia ulã extorquentibus. Vñ melius esset ꝙ facto statuto tali quod fierent ꝓclame, & assignaret terminus ad comparendum, & voluntatẽ suam verum scilicet velint cõsentire statuto manifestene quo elapso nisi exaliqua iusta cã si non comparuerunt pro cõsessis habebuntur. vt no. in c. 1. de con fessis. in 6. vel saltẽ publicetur statutũ in publico vel per pdicatorẽ vel per alium & inducãtur oẽs ad remittendũ libere pp bonũ cõe. Et si omnes cõsentiant bñ, erit si vero aliquo dissentiant quo ad illos non valeat remissio, ff. de rei vendicatione. l. quæ de tota, nec ẽt quo ad eos q bonorũ suorũ adminiſtrationẽ nõ habẽt. Ad hoc facit quod not. Pa. in d. c. in nostra. de iniurijs &c.

a Promittat] Concor. Archie. flo. 2. par. tit. 2. c. 8. Vbi allegat Hosti. qui vult ꝙ recipiatur iuramẽtũ vel cautio declaratq; etiã non valere absolutionem q̃ ei impendit nisi satisfaciat sed nõ debet exigere iuramentum vt hic dicit.

b Concedit] Archiepi. flo. 2. par. tit. 2. c. 6. dicit ꝙ nec summus pontifex põtcum bona conscia q̃ sunt Pauperũ dispensare & dare diuitibus absque rationabili, causa põt talibus obligatis, remittere seu, & pauperib. dare ea quæ acq. fierunt per furta, rapinas, & cætera, & et dispensare super certis q̃ pro veniunt ex bonis ecclesiarũ, quia in eis habet plenam iurisdictionem.

a Vt in ca. 2. de tor.] Puta quod decedens in tormentis careat sepultura.
b Gaudiũ] Est risus q cedit in pmiũ. prou. vl. c. Ridebit i die nouissimo. gl. gaudebit i retributiõe regni cęlestis, q dolebat icertamine vitę pñtis.
c Hæc Alexan.] Vbi et tractat de ludo siue recreationibus, & fetio si. 23. a. ti. 2.

vel condõ quę cõpetit epo ꝑ l. nulli. C. de epis. & cler. fit personalis spatio. 30. an. claudatur. C. de pręsc. 30. vel 40. an. l. cum notissimi. Ideo hæredes bonęfidei nõ poterũt molestari. Nec ob. ꝙ actiones quę competunt epis durent. 40. ann. qa hoc intelligitur de actionibus competentibus epatui vel ecclesiæ collegiatæ, sed hic nõ competit vt episcopo, sed vt æconomo & administratori paupeꝝ. Quo verò ad eos quibus bona sunt alienata vel relicta si spacio. 10. ann. possederunt indubitã ter sunt liberati ab obligatione restitutionis qa actio ꝑsonalis non ꝯpetit ꝯ successorẽ singularẽ. l. 1. § hæres. ff. ad trebelli. Secus si talis hæres vel vniuersalis aut singularis fuisset malæfidei possessor, vel si aliter appareat de vsura per factum, quia sic non esset liberatus. vide etiam quod dico supra præscriptio.

9 Quomodo etiam per præscriptionem aut vsucapionem quis liberatur ab obligatione restitutionis. Vide supra præscriptio. §. 41.

10 Vtrum per cessionem bonorum tollatur obligatio restitutionis. Vide supra cædere bonis.

RESVSCITATVS quomodo restituitur in integrum, vide s. Mors. §. 3.

REVELARE vtrum qs teneatur pręlato ꝙ scit requisitus ab eo per excõmunicationem aut alio præcepto. vide supra confessio delicti, & Denuntiatio, & Inquisitio. Item de sigillo confessionis & secreti. vide supra confessio vlti. §. 3. & §. 21. an teneatur vxor releuare marito adulterium v de supra iuramentum 4. in principio, & adulterium § quarto.

REVERENTIA differtur ab honore, eo quia reuerentia est principium motiuum honoris inquã um scilicet quis ex reuerentia quam habet ad aliquem ipsum honorat. Item respectu finis inquantum. s. quis honoratur, vt ab alijs in reuerentia habeatur.

1 In quibus consistit reuerentia? R. ꝙ in 6. Primo in dilectionis affectu. 95. distin. Ego subiectus. 2. q. 4. habet. Secundo in obtemperationis obediẽtia. 93. dist. in prin. & c. seq. 2. q. 7. sacerdotes. 7. q. 1. c. quia frater, & de ma. & obe. si quis. Tertiò committendo & sub sequẽdo. 95. di. non oportet. Quartò in temerariæ non reprehendendo vel iudicãdo. 11. di. nolite. Quintò defectus eorum non reuelando, sed cooperiendo. 96. dist. in scripturis. Sexto in honorem debitum qui consistit in quibuscunque signis exterioribus exhibendo.

RIGOR est iuris excessus qui qñque statuitur ad terrorem aliorum. vt in c. 2. de tornea.[a] & in l. aut facta in fin. ff. de pœn. 2. quæst. 3. si quis episcopum. Quandoque tñ sumitur pro ordine iuris secundũ regulas ipsius scriptas. Vt in c. super literis. de rescript. Quandoque subtilitate. vt no. per glo. in ver. detrahendum. in c. vt constitueretur. l. dis. & differt ab æquitate quæ est ordinata iustitia temperata dulcedine misericordiæ. vt no. in c. fi. de transa. facit c. disciplina. 45. dist. Ius vero est medium inter æquitatem & rigorem, & accipitur pro cõmuni decisione quæ fit ſm cõmunes regulas iuris. hæc Pan. in ca. in literis. vlt. not. de resti. spo. & in c. iuregentium. de sen. & re. iu. 1. no. & Bar. in l. 1. C. de legi. Quando autem rigor aut æquitas sit seruanda dic. vt in d. c. fi. de transact. & in l. placuit. C. de iudi. quia parum ad nos pertinet.

RISVS Vtrum sit peccatum? R. quod aliquando prouenit a leneritate cõcię & prægustatione suauitatis diuinæ, & istæ ꝑtinet ad fructũ spiritus q ẽ gaudiũ,[b] de quo ad gala. 5. Aliquando ex mansuetudine naturæ. Aliquando ex in ordinatione ineptæ lætitiæ. de quo dicit eccl. 7. Melior est ira risu. glo. inter linearis, qui dissoluit etiam sapientem, & sic isto modo solum est peccatum. hæc Alex.[c] in secunda secundæ q. 37. argum. 1.

RIXA videt quoddam priuatũ bellũ quod agitur inter personas priuatas, nõ ex aliqua publica autoritate, sed magis ex inordinata voluntate, ꝙ semꝑ ẽ peccatũ mortale in inuadente. In defendẽte vero se aliquãdo est siue peccato, vt quãdo sol aio defendendi cum moderamine inculpatę tutelæ fit. de quo s. Defensio ꝑ totum.

Aliquando

a In animali irrationabili] Secun. Io Pa. in d.c. de iniu. hæc faciunt ad statura imponentia certi pœnã pro quolibet pcussione, qa puocatus percutiens incidit i illã, qa statutũ loqt idillictẽ, sed iudex ex officio illã pœnã moderabit secũdũ no. i l qd ergo. § pœnę grau or. ff. de infami. & in. l. aut facta. in fi. ff. de pen. vide Ba. in fi. i l. 2. de recepta, vbi recipiens agnatum, exbannitum contra formã statuti imponẽ: is certam pœnã, & si nõ possit impune occidi icidit in pœnã, licet p iudicẽ posset moderari.

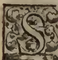
b Debet uisitare ĩfirmos sępe] Nẽ scilicet aliqs sine cõmunione decedat.

Aliquando fit cum peccato veniali. s. cum non multum excedit moderamen, aut quãdo est lenis motus animi ad vindictam. Aliqñ vero cũ mortali. s. cum aio essr gnaro insurgit in impugnantẽ ad occidendũ, vel grauiter ledendum eum, & de ista intelligitur illud ad Gal. 5. & est filia irę. vt dicit Grego. 31. mora. concor. Tho. 2. 2. q. 41 1 & 2. ar.

1 Quod si Ticius & Sẽpronius percussissent se ad inuicẽ, & contumeliam dixerint, nunquid ista paria delicta tollantur mutua compẽsatione, vt dr in c. itel. leximus & c. fi. de adul. R. quòd non secundum Pa i c. 1. de iur. iur. & in d. cap. intelleximus, etiam si non agatur ciuiliter, quia non sunt circa idẽ factum, eò quod factum tuum non ẽ meũ, vt probatur i l. apud Celsũ. § Marcelli⁹. ff. de do. excep. & ideo qlibet poterit agere de iniuria sua & damno, nec poterit repelli ab agendo propter iniuriam factam, vt dicit Inno. in d. c. intelleximus, multominus tolluntur si agatur criminaliter ad pœnam legalem, quia cuiuslibet delictum punietur pœna condigna l. 2. §. 2. ff. de adult. Et dicta regulariter pa ia delicta intelligitur vera solum quando delictum circa idem cõmissum, vtputa circa idem matrimonium & agitur ciuiliter.

2 Sed nunquid pcutiens ex iusto calore iracundiæ teneat. R. Spe. rit. de accusatore. §. 1. vér. quid si vocauit te latronem, & hũc. §. h abes. & Pa. i c. 1. de iniuriis, tenet quòd non, qa calor iracundiæ vitio caret calumniæ. ff. ad turpi. l. 1. §. q̃i posset. Sed contrarium credo, quia iniuriã propriam non licet vlcisci. C. quãdo licet sine iudi. per totum. ar. per locũ a speciali in l. si ex plagiis. §. tabernarius. ff. ad l. Aquil. facit. c. primum. de iniur & l. fi. ff. de sica. Miti⁹ tamen agitur cum eo, quia difficile ẽ iustum temperare dolorem. l. si adulterium § ĩperatores. ff. de adul. & sic tene in pscientia q teneatur. & quod dicit Spe. haberet locũ in aiali irrõnali a puocato si occidere, qa sic non teneret dñs. de quo in l. 1. §. cũ arietes. ff. si qua. pau. fe. di.

ROGATIONVM Dies sũt dies tres immediatẽ pcedẽtes festum Ascensionis domini in quibus ieiunandũ est & feriandũ. Serui & ancillę debẽt esse liberi ab opere seruili, & quadragesimali cibo, vti dẽnt hoies, ut hr in c. pronunciandũ. & in c. rogationes. de conse. dist. 3. quibus abrogatũ est quò ad ieiuniũ & festa, & male, attamẽ excusanť pfacientes a peccato, sed non a pena, qa credendũ ẽ q multa bona in fructibus pstarẽt nobis a deo, si illo tpe quo incipiunt eorũ maiora picula hoies p ieiunium, & sanctificationem in letaniis conuenirẽt ad poscẽdum eius largitatem.

SACERDOS nomen est cõpositũ ex græco & latino, quasi sacrum dans. 21. dis. cleros. Eius officium est sacramentũ corporis, & sanguinis domini conficere, orationes dicere, & bene dicere dona dei. vt in ca. perlectis. 25. dist. uer. ad præsbyterum.

1 Vtrũ appellatione Sacerdotis ueniat solũ psbyter, vide Catech. de sacra. ord. c. de minorib⁹. §. Terti⁹ grad⁹. R. q i materia fauorabili noie Sacerdotis uenit præsbyter Dyaconus & Subdyacon⁹. facit tex. in c. c. 15. q. 5. Secus in materia odiosa, qa solum ueniı psbyter. facit. c. si q̃quã. de coha. cle. & mulie. & ibi Pa. hoc no. in 1. notabili.

2 Sacerdos parochialis debet uisitare infirmos sępe. b c. 1. de cele. mil. Itẽ dẽt stare ieiunus usq; ad horam congruã celebrandi, & si celebrat non debet sumere purificationem, pter necessitatem nisi habeat alium per quem possit supplere, ut not. Pa. in c. 1. 3. & 5. notabili.

3 Verum possit minittrare sacramẽta peregrinis & hospitibus, confluẽtibus ad ecclesiam suam? R. Pan. in d. c. 1. q sic. unde morientes ibi sine electione sepulturæ sepeliuntur ibidem. Aut si alibi elegerunt debetur eis quarta portio.

4 Vtrum sacerdos uolens suscipere eu-

charistiç sacramentum, puta quia infirmus uel alias impeditus a celebratione debeat habere oratium siue stolam. ℞. quod sic. & ita circa collum, & super utrunque humerum quod signum crucis præparet in suo pectore. sic etiam quando vult celebrare. ut in c. ecclesiastica. 24. distin. tex. apertè clamat. & ibi gl. 2. hoc dicit.

5 Sed nunquid cum facit officium dyaconatus, uterur stola sicut cum celebrat. ℞. quod non argu. capit. præcipimus. & quod ibi not. 93. distinctio. sed utetur sicut dyaconus uti debet scilicet quod habeat stolam super humerum sinistrum taliter, quod ueniat ante & retro sub brachio dextro, & humerum dextrũ cum eius, brachio sit liberum ad ministeriũ sacerdotale. 16. distinctio. & istud tene. Sed si consuetudo non appareat dic quod non utetur nisi ut Dyaconus, quia tandiu quis habet priuilegium quandiu locum tenet priuilegiati. l. ultima. C. de testamen. mili. & capitulo generaliter. 16. q. prima & d. capi. præcipimus.

6 Vtrum in peccato mortali possit exequi officium suum Resp. quod non sine peccato mortali. decimaquinta. q. ultima. capitul. ultimo. 68. distinctio capitu. primo ubi gloss. in uer. cum leui.

SACRAMENTVM [a] ē secundum Hug. de sancto Victore libro. sexto de Sacramentis parte. 9. c. 2. Materiale elementum [b] extrinsecus oculis suppositũ ex institutione figurãs, ex similitudine representãs [c] & ex sanctificatiõe aliquã gratiam inuisibilem con-

a Sacramentum.] A sacer dicit hoc sacramentum sacramenti. i. pignus sponsionis subest iusiurãdũ, & dicitur sic qa custodiri debet sicut sacrosanctũ, qa uiolare quod qs promittit perfidię est. Item sacramẽtũ prout hic accipitur in celebratione, cum res gesta sit ita vt significare credatur, ideo quia sub tegumento corporalis rerum virtus secreti⁹ & latanter eorum sacramẽtorũ operat effectũ, vnde a sacris vel sacratis virtutib⁹ dr̄, & græcè misteriũ, dicitur eo q̄ habet secretã recõditam dispensationẽ. Et secũdum S. Tho. ĩ 4. di. 1. par. 1. sacramentum dr̄ tripliciter. Primo modo illud q̄ ē veluti origo sacramẽti, hoc modo passio christi dicit sacramentũ qa mors xp̄i nostrorũ sacramẽtorũ est cõsumatio. Secũdo modo dici id qd̄ futurum sacramentũ oñdit. Et hoc modo dicuntur fuisse sacr̄a in antiqua lege. Tertio dr̄ sacr̄m id qd̄ est ita signũ gr̄æ, q̄ ẽt causa existit efficaciter representat. Et hoc modo dicuntur sacramenta noue legis. Et de istis intelligitur p̄hs diffinitio. Ad cuius intelligentiam no. diffinitionem. Sco. in d. di. 1. 4. q. 2. ar. 3. quod sacramentũ est signum sensibile gratiam Dei vel effectum Dei gratuitum ex institutione diuina efficaciter signãs ordinatum ad saluté hominis viatoris. In hac diffinitione tria tanguntur, primo genus sacramenti dum dicitur signum sensibile, multa enim signant quæ non sunt sacramenta sicut circulus ante tabernam, ibi signat uinum esse, & tamen noĩatur sacramentum. Ex quo ad hoc noto esse triplex signum, memoratiuum demonstratiuum, pronosticum. Primum est præteriti. Secundum p̄ñtis. Tertium futuri & horum trium sacramentorum extat signum passionis xp̄i præteritę gratię modo collatæ, & gloriæ futuræ. Secundo tangitur cã effectiua sa. si dum dicitur ex institutione diuina efficaciter signans, causa enim effectiua sacramentorum Deus est, dicitur vero efficariter ad d̄riam sacr̄orũ antiquę legis, in quibus ex natura sacr̄i non conferebatur gratia dempta circuncisione. Dicitur autem quod significat gratiam, aut effectũ Dei gratuitum p̄pter Eucharistiæ sacramentum. Illud enim propriè non signat gratiã sed effectũ gratuitũ idest corpus Christi uerũ, aut mistirũ, vt infra §. 3. Tertio tangitur cã finalis sacramenti dũ dicitur ordinatum ad salutem &c. ut scilicet p̄ uisibilia ad inuisibilia ascendamus, ex quo patet q̄ in cęlo nulla erunt sacramẽta. hęc Scoti. in 4. dist. prima.

b Materiale elementũ] Istud accipitur p̄ signo sensibili, & fortè vtit hoc uerbo elementi, qa materia baptismi, q̄ est sacramẽtorũ, ianua est elementũ scilicet aqua. Et hoc est qd̄ dicit hic. Et elemẽtum sumitur p̄ quarunq; re sensibili.

c Ex institutiõe figurans & ex similitudine rep̄sentans] Sic declara hæc uerba. Quia .n. similitudo rep̄sentandi, q̄ res hẽt ex sua cõditione per se nõ sufficeret, qa per se non est determinata ad p̄cisè significandũ sacramenti effectum, & propter hoc dicit Hugo. de sacra. lib. 1. part. 9 cap. 2. quod sacramentum debet habere quandam similitudinẽ ad ipsam rem cuius est sacramentum, secundum quam habile sit ad eandem rem representandam, institutionem quoque per quam ordinatur sit ad illam significandum, & parum post dicit, quod similitudinem habet ex prima conditione. institutionem ex superaddita dispensatione, exemplum. Aqua oleum vel homo contritus habent quandam similitudinem ad gratiam ex se, vt sicut aqua mundificat oleum linit, homo dolens gaudium expellit, sic gratia mundat & linit. interius & peccatum expellit, sed ista similitudo non sufficit, quia oportet vt instituatur ab agente. Addit etiam ex sanctificatione. Quia sacramentum debet habere sanctificationem, per quam gratiam contineat, & efficax sit ad eandem sanctificationem conferendam. Et parum post dicit quòd illan. sanctificationem habet ex apposita verbi vel signi benedictione, sed quanto, scilicet non datur talis gratia sanctificans sine verbo, & sic intellige etiam ea quæ sequuntur.

Pro

ferens. Et elemētum sumi tur pro quancunq; re sēsibili.[a] Sicut oculus pro omni sensu. Similitudo vero pro representatione [b]secū dum quandam proportionabilitatem, scilicet vt sicut se habet aqua ad lauādū sordes corporales sic gratia ad spirituales, & cō petit hæc diffinitio sacramentis nouę legis in quibus sunt tria, scilicet naturalis similitudo [c] ex qua habent aptitudinem representandi, actualis institutio [d] occulta exp̄ssa ex qua habent determinatam ordinationem [e] respectu huius significati [f] & spiritualis sanctificatio ex qua habēt virtutem efficiendi illud significatum.

1 In quo consistunt sacramenta. ℞. Magister sē tentiarum in 4. di. 1. quòd in duobus, scilicet in verbis & in rebus. ita quod sub verbis [g] comprehendatur intentio proferentis, & sub rebus factum seu facta. i. quod ex verbis & reb[us] fit vnū sacramētū.

2 Quę sunt necessaria in omni sacramēto. ℞. q. 4. Primū elemētū siue debita materia. Secundum forma verborum. Tertium minister debitus. Quartum intentio ministrātis, & istis habes. s̄. Baptismus & in aliis locis suis.

3 Sacramentum tantum dicitur puta in baptismo ablutio sub forma verborum i eucharistia ipsa hostia cōsecrata, & hmōi res sacr̄i [h] in baptismo, & aliis in qbus iprimit̄ ē caracter. In qb[us] vero nō imprimit̄ est quidam ornatus animę vt in pęnitentia. In sacramento autē corporis xp̄i est ipsum corpus xp̄i verè sub illa specie cōtentum, & est corpus misticū sac. sancta ecclesię, quæ tamē in ipso non continetur, sed signatur, etiam quoddam quod est res & nō sacramentum, & istud ē gr̄a gratum faciēs siue effect[us] sacramentorum.

4 Quot sunt sacramenta nouę legis. ℞. q. 7. s Baptismus. Cōfirmatio. Eucharistia. Pęnitētia. Extrema unctio, Ordo, & Mr̄imoniū. In quibus autē imprimat̄ caracter. vide. s̄. Caracter.

a Pro quacunque re sensibili.] Vt aqua io baptismo, uinum in sacramento & huiusmodi.

d Pro representatione] Representat enim sacramentum gr̄am a p̄i mundare aiam, sicut dicimus sordes mūdari ex aqua vt hic dr̄. Addit tñ ex sāctificatione quia elemēta nō ēēnt sanctificata prout Christus ordinauit, uel exhibita uel accepta non mundarent.

c Naturalis similitudo] Scilicet aliquid subesse sacramento, ut gratia.

d Actualis institutio] Actualiter, enim efficitur sacramētum eo mō, quo instituit eccl̄ia a ministris occultæ, çum uerba dñr occultè, ut io sacramēto altaria, penitētia, &c. ex p̄sse ut in bap. isṁo & hmōi.

e Determinatur ordinationem] Quia quodlibet sacr̄m ordinat̄ d ecerminatè, ut significet ibi sub esse gratiam.

f Respectu hui[us] significati.] Significatum, em̄ sacramenti est illud qđ in sacramēto cōtinet̄. s. gr̄a, & sp̄ualis sanctificatio, est illa benedictio p quā sacramenta habent efficaciam efficiendi significatum. scilicet conferēdi, gratiam, quę continet̄ in virtute s̄m Ri. in 4 di. 1. ar. 4. q. 2. nō ex vi sacramenti essentialiter & in actu &c. Et declara vt ibi per eum, & per Sco ibidem, & dicit etiam. S. Bona. ibidem, q̄ sacramenta non continent gratiā essentialiter, sicut aqua in uase, uel medicina in pixide, imo hoc intelligere esset erroneum, sed dicuntur continere gr̄am, quia ipsam significant, & quia nisi sit defectus ex parte suscipientis in ipsis inuenitur gr̄a & semper cōfertur, sic intelligendo q̄ gr̄a sic in aïa non insignis, visibilibus sacramenti, & p tanto dñr vasa gratiæ, p̄ht ēt dici vasa, quia sicut quod est in uase non est de ipso nec ex ipso, sed ab ipso hauritur, sic gratia non est de sacramentis nec a sacramentis sed oritur a fonte ęterno, & ab illo hauritur, ab ipsa anima de ipsis sacramentis, & sicut quia recurrit ad uas cum liquorē requirit, sic quærenti liquorem gratiæ, & non habenti recurrendum est ad ipsa sacramenta, &c.

g Ita q̄ sub uerbis] Ad effitiendum sacramētū requiritur cū intentione prolatū, & elementū, sub quo cōtinetur factū. s. sacramentum, sub illo elemēto siue sensibili signo, uel facta. i. sacramēta quæ tunc dantur cū applicantur uerba ad elemēta, & nihil aliud importat uel facta, nisi qa in plurali loquitur, & explicat̄ hoc in §. seq Adde tamen p maiori declaratiōe s̄m Ri. in 4 dist. 1. ar. 1. q. 1. quod sacramenta ueteris legis pp eorū imperfectionē in significādo & eorū defectū in sanctificando nō cōsistebāt in uerbis, qa p uerba, ē sāctificatio & expressa significatio primæ Thi. 4. Res sāctificatur p uerbū Dei, & orōnē, & facit c. detrahe. i. q. prima sacramēta autē nouę legis, quia debuerunt esse perfecta in sanctificando, in consistunt in rebus & verbis ita ut res sit quasi principium materiale & verbū quasi formale, eo q̄ cōpletius ei conuenit rō significandi & sanctificandi puta cum sacrā nouę legis fuerint instituta a verbò Dei iam humanę naturæ vnito conueniens fuit ea consistere in reb[us] & in verbia vt suum expressius significarent auctorem res aūt & verbum non constituunt sacramentum tanquam aliqd vnum vnitate absoluta in essendo, sed vnitate relatiua in causando & significādo, sunt enim vnum principium in causando & significando vnum sanctificationis effectū, sicut p̄r & mater gnātionis vnum completum principiū.

h Res sacramenti.] Vocatur res quia ē aliqd creatum,

cum, de quo s. Caracter. & per Sco. in 4. di. 6.
a C. vt ieiunii] Chrismandi debent esse ieiuni & ꝯfiteri debēt vt mundi donū spiritussancti recipiant, nec pōt dici christianus qui ꝯfirmatꝰ nō est hoc ibi gl. scilicet plenꝰ q ad oia sacramenta.
b Sacrilegiū] De sacrilegio vide. S. Th. 2. 2. q. 99. & Ale. 2. 2. quę. 53. ar. 17. &c.
c Et de hoc habes gloss.] Quæ duobus modis describit sacrilegiū, & est gl. magistra. Et sacrilegiū dicit quasi sacrū ledens vel sacrū legēs idest furans.

5 Vtrum aqua bñdicta sit sacramentum ℞. Ricar. in 4. di. 1. q nō, quia per eius aspersionem, remittuntur peccata per modū meriti, inquantū. s. excitat motum charitatis seu feruorē uoluntatis, per quē fit remissio. non autem tanquā per uim sacramenti.
6 Quot sunt sacramēta necessitatis. ℞. 5. s. Baptismꝰ. Confirmatio. Pœnitentia post peccatū mortale commissum, Eucharistia, & Extrema unctio. ut not. 1. q. 1. §. sed notandum. primo, & ibi gl. in uers. necessitatis. & in c. ueniens. de transac. in gl. in uer. necessaria quę idest dicuntur necessaria, qa sine ipsis non pt qs saluari, si ex contēptu omitrū tur, & haberi possunt. De primo habes de conse. dist. 4. in pri. De secundo ibidem in ca. nullus ministrorum. & di. 5. c. ut ieiunij. De tertio de pę. di. 1. quasi per totum. De quarta de consec. dist. 2. omnis homo. De quinto 26. q. 7. ab infirmis. Alia duo. s. matrimonium & ordo dicuntur sacramenta voluntaria, quia sine ipsis potest homo saluari si ea non vult.
7 Quomodo sunt danda. ℞ qđ eo modo quo dicitur in suis locis cū quodlibet habeat suum modo. In vno tamē omnia conueniunt, quod ī signo crucis oīa sacramenta sunt danda. ar. c. nō obseruetis. 26. quęstio. 7.
8 A quo sunt suscipienda. ℞. q baptismus pōt suscipi in necessitate ab oībꝰ, vt s. Baptismꝰ. 4. Alia aūt excepto matrimonio nō nisi a Sacerdotibus, & de hoc dic. vt in suis locis.
9 Vt ū possint recipi ab eo q est pctō mortali, ℞. vt s Clericus. x. §. 2.
10 Quibus debent dari. ℞. q diuersis diuersimodè sm q sacramēta sūt de quo vide i locis suis. Vno tū notandū ē q nullꝰ existēs in peccato mortali pōt aliquod sacramētū suscipere quid peccet mortaliter 40. di. multi. 23. dis. illud. 11. q. 3. audi. sicut nec aliquis minister potest ea ministrare ī peccato mortali, qui peccet mortaliter, nisi sm aliquos illa administratur vt laycis in necessitate, puta qa baptizat quod habeo valde dubium vide. Baptismꝰ. 5. §. tñ.
11 Quę sacramēta possunt iterari. ℞. omnia illa in quibus non imprimitur caracter 12. q. 7. licitē. & 1. q. 1. quod quidā. §. 1.
12 Quid cū dubitat an quis receperit aliquis sacramentū puta baptismum, & huiusmodi. ℞ q si dubiū probabile, vel uerisimilis resultat, conectura reiterat. est sm q dixi. s Baptismus. 7. §. 9. quia non dicit iteratum quod nescitur factum. de conse. dist. 4. si nulla. & de presby. non Bap. c. ueniens.
13 Verum sacramēta vel sacramētalia sicut est oleum sanctū, aqua baptismalis. & huiusmodi possint recipi p sanitate acquirenda, vel ex alio fine quā eo ppter quæ sunt instituta. ℞. quod nō sine pctō mortali. si talis sit finis principalis. quia vti sacris ad alium finem quam ad eū pro quo ordinata sunt, est ipsis abuti. Excepit tñ Pet. de pal. in 4 sacrm matrimonii qđ sm cum quis contrahendo ex alio fine, puta pp diuitias & hnōi, nō peccat mortaliter vt. s. habes Matrimonium 2. §. 25. Secus si uteret quis tal bꝰ sacris principaliter ex fine suo & secundario pp sanitatem acquirendā, sicut fecit Constantinus imperator, quia sic non peccaret.

SACRILEGIVM[b] ē sacratæ rei violatio vel surreptio, siue i se siue in alio, & accipit hic violatio p quacūque irreuerentia aut dehonoratione, & dr sm Ion. quasi sacrilegium, vel sm Lau. quasi sacra legiū lesio & de hoc habes gl.[c] 17. q. 4. ca. sacrilegium.
14 Quot modis cōmittitur sacrilegium. ℞. quod tribus modis primo rōne personę sicut cum quis lædit personam. 17. q. 4. quisquis. §. idem. Secundo rōne loci, sicut cum violatur immunitas ecclesiæ vel cimiterii & ibidem & ca. si quis el. r. cū multis c. seq. Tertio. rōne rei & istud fit tripliciter scilicet auferendo sacrum de sacro. i. loco, vel non sacrū de sacro, vel sacrum de non sacro. vt no. in d. gloss. & in d. capitu. quisquis. & §. sacrilegiū. 17. quę. 4. & hic loquor de sacrilegio propriè. Nā large,

largè cõmittit multis modis.vt no.in d.gl & ibi vide quia nihil ad nos.

2 Aduerte etiam quod omne peccatum quod cõmittit persona ecclesiastica materialiter, & quasi p accidẽs dicitur sacrilegiũ. Vnde dicit Hiero.quod nugę in ore sacerdotis sunt sacrilegium, vel Blasphemia. Sed formaliter & propriè sacrilegium est illud peccatum quod persona facta sacra agit contra eius sanctitatem directè, vt si virgo deo sacra aut sacerdos fornicetur & huiusmodi.Largè etiam sacrilegium est cum rem ecclesiæ quis indebitè vsurpat.17.q.4.§.qui autem.

3 Quæ pœna sacrilegiorũ habes in l.si quis in hoc.C.de epis.& cle.& 17.q.4.p totum,& maximè in d.gl.magna.in d.c.sacrilegium, & ibi vide,qa nihil ad nos sed ad forũ contentiosum solum.Sed quo ad cõsciẽtiam est excommunicatio. de qua vide.s.Excommunicatio.5.casu.primo.& 9 & 6.& 13.28.& Excommunicatio.7.in multis casibus.

SACRISTA siue custos ecclesiæ habet pulsare cãpanas ad horas iubente Archidiacono. Item custodire palas seu linteamina altaris, & omnia vtensilia ecclesiæ. Item lampades curare, ne supramodum lucendo oleum depereat, aut minus lucendo obscurior sit ecclesia.Item prouidere de incenso,luminarib⁹, pane & vino pro celebrando. Item obligationes & decimas sm iussum Archydiaconi inter fratres diuidere.Hæc not.ca.1.de offõ custo.

1 Quis debet deputari sacrista. ℞.qđ aliquis de sanctioribus ecclesiæ. vt in c.2.de offi.custo.not.text.est.

2 Ex qua culpa tenetur si quid pereat.vide supra Custos.

a L.ut prophanos.] Non facit hic comparatio nem illa lex, sed vult festa cõsueta ciuibus, nõ interdici. Fatetur tamẽ imperator se pphanos sub mouisse ritus.

b Ad mensam.] Facit illud Lucę.10. in eadem autẽ domo manete ędentes, & bibentes,quæ apud illos sunt.

c In gl.d.c.omnes.] Et dicit ẽt, ꝙ licet, loquamur cũ eis,tamẽ comedere non licet, quia maior familiaritas ẽ in cibo sumendo q̃ in colloquio, & facilius, quis decipitur iter epulas.22.q.4.unusquisque.

d Contra præceptum.cle.] Quia ibi dicitur districtius inhibem⁹, tamẽ eis, uim inferre non debẽt, christiani, si habitent, in terris Christianorum, secundum Bart. in l.1 C.đ paga Oldra.consi 87.

SAGITTARIVS dr̃ qui artẽ balistariorum exercet,& vtrum liceat.vide s.Ars.in princip.

SALARIVM An debeatur famulo infirmanti,aut similibus. vide supra.Familia.S.2.

SANCTVS quis debeant haberi vide s.Canonizatio,& reliquię.

SARRACENVS dicit qui deos deasque colit,imo dæmones, nec nouũ aut vetus testamentum recipit,horum templa præcipiuntur claud. sub pœna mortis, & amissione bonorum.C.de pag.& sarra, & templis eorum l.1.& 2.l.pen.eo.ti & quasi per omnia quo ad ꝓhibitiones iudæis cõparantur.C.eo.l.vt pphanos [a] & extra de iudę.& sarra.quasi p totũ.Et ideo vide s.Iudęus quæ ꝓhibent christianis erga ipsos.excipitur tñ casus, quia cũ sarracenis christianus concedere nec habitare prohibetur.11.q.3.ad mensam [b] sed bene cum iudæis.28.quæst.1.omnes, quia magis sunt nobis peruersi iudęi, & in cibis nos contẽnunt tñ Lau.& Io.in gl.d.cap.omnes.[c] & multi sequaces tenent ꝙ cũ sarracenis ẽt non licet comedere,qa ẽt ipsi in multis iudaizant,qđ uerũ credo, qñ i cibis talia obseruãt,alias non. Itẽ quia iudęis permittitur eorum sinagoga.Sed sarracenis nullo modo permittitur inter christianos publicam inuocationẽ facere machometi, neque peregrinatio ad aliquẽ suorum sicut ad sanctum. Et quicunque eorum domin⁹ christianus qui hoc eis permittit peccat mortaliter, quia facit contra præceptum cle.[d] vnica.de iudęis.Item quia cũ iudęis põt christiani habere comerciũ sed cum infidelibus sarracenis extat hodie prohibitio sub pœna excommunicationis papalis,quam incurrunt ipso facto qui tempore guerræ cum eis,habent commercium, vel qui deferunt eis prohibita,de quo uide supra. Excommunicatio quinto. Casu.21.

2 Vtrũ xpiani possunt furari quos detinẽt in eorum seruitio, ℞.quod sic, qa nullo modo licitè possunt tenere eos.vide supra Furtum.S.38.

SATISFACTIO dicit dupliciter,Vno mõ recõsilia. & sic quia oẽs partes pęnitẽtiæ ordinant ad reconsiliationẽ quælibet

a Causas.] Idem radices secundū gl. ibidē non enim sufficit tamos in cidere. de pœ. di. 3. §. ex pmissis, vel. i. opportunitates uel cās pec cādi 81. dist ua. let. Hic tria in uirtute designā tur. Primū est q satisfactio nō fit nisi pro pctō, ex quo infert, q an geli, qui deo seruiūt non satisfa. ciunt, qa nūquā peccauerūt, & eo dē mō sequitur, q aiæ beatæ in cœlo deo iubilādo & laudē, decātan do non satisfa. ciūt, qa pro eorū peccato satisfa. ctum, est merito Xpi. Aut hæc in uia, aut in purga torio sequitur ter tio q non est idē satisfactio, & restitutio, Quia restitō, non semp fit pro pctō, ut cum quis gladium restituit, quē in cu sto liam accepit. Secūdū, est ut tāe excidantur peccatorū. Et tertiū q de cætero eis, aditum non præ beat. Quē aliās Deū placare cu. pit non placat, sd irritat, ex quo infertur, q aliqñ magno charitatis feruore totū, dimittit pctm. Quia sūma satisf. factio offendentis est amor inte m⁹ offensi. Infert scdo q nō oportet fm numerū, pctōrū de necessitate est satis fa. ctiuā numerum, imo unus amor dei multū inten sus, multa suffi. cit delere crimina, Deo acceptā.

bet earum satisfactio dici potest. Alio modo dicitur solutio pœnæ debitæ, & sic est pars vna pœnitētię q̄ ē assumptio siue adimpletio pœnitētię iniunctæ vel debitæ, & nihilominus tamē etiā partibus aliis pœnitētię conuenit per accidens vt cōtritioni ratione doloris coniūcti, qui est in parte sēsibili, & confessioni ratione erubescētiæ. Hæc S. Bo. in 4. di. 16. circa literā. 1. parte, de hoc clarius per Sco. in 4. di. 15. q. 1.

1 Satisfactio secundū culpam præteritā est iniuriæ illatæ recompēsatio secundum æqualitatem iustitię, secundū vero culpā futuram est peccatorū causas [a] excīdere & eorum suggestionibus aditum non prębere, de pę di. 3. capi. satisfactio.

2 Vtrū deo quis possit satisfacere pro peccato. Res. quòd cū ipsius adiutorio, valet cū merito, passionis christi cuius homo per ueā fidē efficitur particeps sic potest, alias non. vt no. Richar. in 4. distinctio. 15. ar. 1. quę. 2. Sco. tamē tenet q sic, saltem de potentia absoluta.

3 Vtrum vnus homo possit p alio satisfacere. R q accipiendo satisfactione p pseruatione & cautela culpę futurę, sic non potest qa quis ieiunando nō affligit corpus alterius, vt viuat castæ, nisi inquantum per bonum exemplum allicit eū ad similia faciēda, siue inquantū potest alteri mereri augmentū gratiæ [b] per talia vt sic facilius euitet pctm. Si vero accipiatur satisfactio pro recompensatione iniuriæ illa te, sic vn⁹ potest pro alio satisfacere homini. Deo vero etiam potest si modo ille qui cōmisit peccatum sit contritus de eo, alias non, [c] pro pœnitentia vero iniuncta non potest vnus pro alio satisfacere, nisi interueniat autoritas confessoris qui in illa potest dispensare, vel nisi interueniat casus quòd ille cui imposita est nunquam eam poterit in hoc mundo implere, quia posset tūc per alium fieri. Hæc habentur ex dictis Ricar. ar. 1. quæsti. 3. & S. Bon. in 4. distinct. 20. par. 2. ar. 1 q. 1.

4 Sed nūquid ille cuius satisfactionem alter in se suscepit moriēdo statim euolabit Respon quòd nō, sed oportet q primo ille, q eā suscepit ipleat, quia nemo paradisū igreditur nisi fit extra omne debitum, [d] ita q nec ipse nec alius p eo sit debitor fm Sanctū Bo. in 4. di. 20. d. ar. 1. q. 1. in responsione. ad 4.

5 Vtrum talis pro alio satisfaciens satisfac at etiā p seipso. R. diuersorū fuit opin. sed mihi placet opi. quam Richar. i 4. distinct. 20 in d. ar. 3. refert, quod etiam est satisfactoriū pro seipso non ex debito, sed per diuinam misericordiam quæ magis charitatem attendit quam opus. 14 quæstiones. 5. si quid Vel dic quòd pro alio sit satisfactorium per modum solutionis pœnę, pro seipsis vero est satisfactorum per modū meriti de congruo. dicit enim Sanctum Bonau. in 4. distinctione 15. quòd licet de rigore iustitiæ non sit satisfactoriū id quod facit quis ad quod alias tenetur, tñ credit q diuinę misericordię benignitas tanta est quòd

te. Et uide Scot in 15. di. 4. ubi latissimè tractat de satisfactione, & ibi Vori.
b Augmentum gīę.] Hoc est tñ de congruo, q alius pro alio me reat grē augmētū, quo tñ habito ille faciliter assuescit ad bonū faciendū, & malum uitandū. Et hæc subuentio, non est per modum satisfactio nis, sed meriti.
c Alias non.] Oportet ēt, q satisfaciēs sit i charitate secūdū Richar. & debitore nō potēte satisfacere ī hac uita p portione pęnę.
d Extra oē debitū] Et si obiiciat q tūc Deus, iudicebit bis in id ipsum, rñdet q nō est uerū, qa secūdū q ille satisfaciens clericus fa p et ei i⁹ liberabit, & computat dūs in sorte pœ nā quā ipse susti net p se, & quā alius sustinet p eo, unde si staret debebat per spatiū duorū mensium, taliter potest iuuari, qd infra mensem li berabitur. Et si ille alterius

satisfaciendo procedat lucrum erit finum, quia oratio eius in sinu suo conuertetur. hic Sco.

a Et quasi pro nihilo.] Quæsiui in S. Bo. hoc dictū singi & inuenire nesciui. Tamen Sco. in d. dist. 15. quæstio. prima illud tenet. Et ibidem Ric. art. 1. q. 2. ad secundum.

b Pœnæ debitæ pro peccato] Quia oportet esse in charitate, eo quod si deus non accepta facientem, ergo nec opera eius. Vnde dicitur gen. 4. quod deus respexit ad Abel, & postea ad munera eius, hæc Ric. in d. di. 15. quart. arti. 1. q. 5. & S. Bona. ibidem. ar. 1. q. 3. in prima parte.

c Sub volūtate patienter] Ric. in 4. di. 15. ar. 1. q. 4. sic dicit. Sustinens flagella siue immissa per operationem, cuiusmodi sūt oīa illa q̄ deus infligit siue p̄ actionē inimicitæ cuiusmodi sunt ille q̄ deus frequēter a peccatoribus, infligi iustē permittit, non satisfacit ea susti nendo, vbratio ne que patiens, tārē, quie sic volūtes sustinentis nullo mō comparatur ad ea vt actiuum, vel principium operis autem quòd meritum sit effectiuum voluntatis illius qui meretur. Inquentum temē uolun tas sustinentis ea patienter sustinet intētione remissionis pœnæ sibi debitæ pro suis peccatis sunt sustinenti satisfactionis materie. Sed formaliter ipsa

quòd acceptat totū & quasi pro nihilo [a] saluato nō & de hoc. j. suffragium. §. 2.

6 Vtrum satisfactio facta in peccato mortali valeat. ℞. aut loquimur de ea quę fuit imposita a confessore pœnitenti, & postea recidit uanti ante illius complementum, [c] & sic dic vt §. Pœnitentia. §. 14. Aut loquimur de alia quacunque voluntariæ assumpta, & sic dico quòd non valet quo ad diminutionem pęnę debitę pro peccato, [b] nisi per accidens, vtputa quia citius conuerteretur & veram aget pęnitentiā, sed quantum ad culpam futurū ei tādam valet, sicut dicit de bonis factis in peccato mortali.

7 Quæ sunt partes satisfactionis. ℞. tres scilicet oratio, ieiunium, eleemosyna. Sunt tamē aliæ secūdariæ, ut uigilię, peregrinationes disciplinę, & huiusmodi, unde oīa opera afflictionis ad ieiuniū reducūt oīa opera misericordiæ ad elemosynā, oīa opera spūalia ad orationē. Hæc ex S. Bon. in 4. dis. 15. parte 1. art. 1. q 4. Idē Ri. vbi. s. q. 6.

8 Vtrum flagella missa a deo uel ab hominibus etiā pro peccatis nostris sint satisfactoria. ℞. q̄ sic, inquātum cadūt sub volūtate patienter, [c] ipsa acceptante & patienter iustinere volēte, dummodo alias, sit in charitate, & de hoc vide supra. Mores. §. 2.

9 Vtrum aliqua prædictarum trium partium satisfactionis sit magis satisfactoria. ℞. quòd eleemosyna in se includit virtutem orationis, & ieiunii propter duo. Primo quia constituit eum cui datur debitorem ad orandum pro eo qui dedit. Secundo quia eleemosyna data propter deum est quasi quædam oblatio deo facta, quæ oblatio deo facta habet uim orationis, [c] & similiter bonorum exteriorum subtractio per eleemosynam facta continet uirtualiter ieiunium ī quo maceratur corpus. Similiter oratio uirtute continet ieiuniū. quia intētio īterius ad deum debilitatem corporis parit, cōpletius tñ eleemosyna habet uim satisfactionis quā orō & ieiuniū, propter ea dicit. Thi. 4. corporalis quidem exercitatio ad medicum vtilis ē. Dicit gl. oīs sūma disciplinę xp̄ia nę ē mia & pietate. Si tamē gñaliter loquamur p̄ōt dici q̄ i satisfactione sūt tria. s. vitatio, culpę, augmētatio grā, [d] & solutio, pęnę, & hoc tertiū ē īfirmū ī satisfactione. Ad primū valet orō. Ad scdm valet eleemosyna q̄a q̄s sibi facit amicos de mamona iniq̄tatis q̄ ipetrāt grām. Ad tertiū valet ieiuniū. Hęc ex Rich. in 4. di. 15. ar. 2. q. 3.

10 Vtrum restō rei alienæ sit pars satisfactiōis. Resp. q̄ propriè non, [e] q̄a debet

satisfactio in actu voluntatis consistit. Flagella iñ quę ipsemet deus immittit maiorem efficaciam habent inclinendi voluntatem ad bonū, quā illa quæ non immittit, sed immitti permittit.

d Augmentatio gratiæ.] Nobilior est quā vitatio culpę quia nō vitat malum nisi propter bonum.

e Propriè non] Sco. idem tenet in 4. dist. 15. Autem Bone. ibidē. 2. part. art. ult. & q. ulti. sic dicit. Quędam requirentur ad pniam sicut satisfactionē, ut fundamenta. Et talie sunt peccati dimissio, & alienæ rei restō, ita restitutio nō potest imponi a sacerdote pro satisfactione, quia iā obligatur ex lege diuina. Quędem requiruntur, ut expedientie, ut uitere praua societatem. Quædam satisfactorie, ut ieiuniū & eleemosyna. Quędā sunt perficientie ut sunt opere supererogationis. Lucæ. 10. Quodcunque supererogaueris &c. Et istud ultimum non est necessarium. duo uero medie imponuntur ad sacerdotis arbitriū, licet peccatum sit in deum. Alia opin. habet quòd restitutio est opus satisfactorium si fiat in charitate, alias nō, sicut nec alia opere. Sed posset dici quòd satisfactio. dicit communiter & propriè. Communiter omne opus pœnale voluntariè assumptum siue, ad quod tenetur iudicio dei, siue iudicio

præcedere omnē partē pę nitentiæ, cū dicat cessa.io nem ab iniuria. De quo vide s̄ Restitutio. 4 in §. 1.& se. Sed largè accipiēdo restitutionē prout dicit omne illud quod ad debitā satisfactionem exigitur, sic ē pars satisfactionis.

SCANDALVM est dictū vel factum minus rectū præbens alteri occasionem ruinæ.[a] Ita not. Cardinā.i cle.1.de offi.or.ſm Laurẽ a scan dalon grece qđ latinè dicit ruina vel offensio vel ipactio pedis, & elicitur a Hierō. super illud Matt.15.scis quia pharisei audito hoc verbo scādalizati sunt. Vnde sicut quando aliquid ponit i via corporali per quod impingens disponitur ad ruinā, sic in via spirituali quicūque per factum suum seu dictū minus rectū idest vel malum ſm se, vel habēs speciē mali disponit aliquē ad casum in aliquod peccatum, propriè scandalum ei facit. Hostien. i summa ti.de renun. dicit graue scandalum dicitur quando ex dicto vel facto, alii trahuntur in consensum mortalis peccati, & propterea glo.de renun.in c.nisi in §.pro graui. in ver.distinguendū, dicit ꝙ non est curandum de scādalo, nisi sit graue, de noui oper.nun.c.2.in §.super eo.ibi.Tu vero ꝓ uitando graui scandalo, & de uo.c.magnæ in ver.præter ca.de reg.iur.qui scandalizauerit, quod no.

1 Quotuplex est scandalū. Rꝫ.duplex scilicet actiuum & passiuū, sicut dupliciter potest quis esse causa peccandi alteri. Vno modo per se, puta qn̄ quis aliquid malum facit propter illud intendens aliū deducere in peccatum, aut si non intendit tamē factum est tale ꝙ de sui ratione habet, vt sit inductiuum [b] ad peccandū, & sic istud dr̄ scandalū actiuū. Altero modo quis per accidēs pōt eē cā peccandi alteri, puta qa ꝑter intentionem scādali dandi id facit, & ex ꝯdōne operis non est vt quis scādalizetur. [c] Si in̄ alius malè dispositus est, aut ex inuidia q̄ habeat ad aliū, aut alio modo, puta ex fragilitate, iō scandalizatur & talis non dat occasionem (quātū in se ē) tali scandalo propterea vocatur scandalū passiuum sine actiuo, qn̄que etiam est scādalū actiuum simul, & passiuum in altero, qui dat, & passiuum cum ille qui accipit peccat. Aliquando est āctiuū sine passiuo, puta cum aliquis inducit aliquem ad peccādum, sed ille non peccat. Hęc ex Alex.2.2. ti.de scandalo.q.14.ar.1.& Ric.in 4. dist. 38.ar.vlt.& S.Thō. 2.2.q 43 ar. 1.

2 Verum scandalum sit speciale peccatū mortale. Rꝫ. ꝙ aut scandalum passiuū est tantum impactio veniale peccatum, puta cum aliquis ex dicto alterius mouet ad pctm̄ veniale, & sic ē veniale peccatū, aut est cū impactione ad mortale peccatum, & sic nō est mortale, nō tn̄ aliud pctm̄ speciale ab illo quod committit, quia sumere occasionem peccati ex dicto vel facto alterius non constituit specialē rōne peccati, quia non importat deformitatem speciali virtuti oppositam, sed solū peccatum quod cōmittit. Si autem loquimur de scādalo actiuo & si sit per accidens, si non est speciale peccatum, quia quod est per accidens [d] non cōstituit speciem, tamē qnque pōt esse pctm̄ veniale, vt qn̄ actum cōmittit uenialis peccati, vel actū qui de se non est malum sed solum habet speciem mali cum aliqua leui inductione, qnque ē mortale, siue qa cōmittit actū mortalis peccati, siue qa contēnit salutem proximi, vt ꝓ ea seruanda non prætermittat aliquis facere quod sibi lubuerit. facit. c.cauendū. 10. q.3.& d § pro graui.1.q. 1. hi quoscūque. Si vero sit scandalū actiuū per se, puta qa intendit ducere ad pctm̄, & si quidē intendit inducere ad pctm̄ mortale, si peccat mortaliter. Similiter si intēdat iducere ad pctm̄ veniale per actum peccati mortalis. Si autē intēdit inducere ad peccatum ueniale etiā per actum peccati venialis, sic est veniale peccatum, & isto modo scandalū actiuū p se est speciale pctm̄, qa ex intentione finis sortit pctm̄ rationem specialis peccati, & opponitur directè correctio

ni

iūdicio sacerdotis. Et sic restitutio, est opus satisfactoriū, & eius pars. Si aūt dicat satisfactio propriè per pœnam voluntariā, assūptam, ad quam nō tenebatur, ut si ex culpa, tunc non est pars satisfactionis. Hæc ille.

a Occasionē ruinæ.] Idem S.Th. 2 q̄ 43. ar. 1 & Richar.in 4. dist. 38. ar.ult.q.1.& Alex. 2.2.qō.54. art. 1.

b Vt sit iductiuū] Vt dicere verba ꝓuocantia ad luxuriam, auaritiam, ambitiones, & huiusmodi.

c Non est, ut qs scādalizetur.] Vt si quis uidat spaciatum cū sociis honestis, & huiusmodi.

d Quod est per accidens] Loquitur de scandalo, occasionato.

ni fraternę, ꝑpter hoc qđ intēditur ſpāle proximi nocumētū, hæc omnia ex Alexan. & Rich. vbi ſ. & Tho. 2.2.qō.14.ar.3.& ad aliud Matt.18.neceſſe ē vt veniāt ſcādala &c. verū qđ eſt neceſſe, niſi homines vitā mutent.

3 Verum aliquis teneať dimittere aliqđ bonū opus ne proximus ſcādalizetur. ꝶ. ſecūdū Richar.ᵃ vbi ſupra.ar.6.q.2. Quod aut bona ope.ᵇ ſūt neceſſaria, ad ſalutē, vt ſū. ꝓcepta, aut ſunt ſuper rogatōnis, vt ꝯ filiorū opera, aut i genere idifferētia vt comedere carnes, bibere uinū, retinere tēporalia, debita repetere, & huiuſmodi. Opera enim prima non ſunt pro quocū que ſcandalo omittenda, qui nullus debet velle dānationem ſuam pro euitanda illa proximi ſui. Facit.c.2.de no.op.nun.& 11.diſt. illa.11.q.4.inter verba.23.q.3.c.1.§.1.ante fi. Hic aduerte ſecundum Innocen. vt recitat Pa.de renū.in ca. niſi cū.§. pro graui quoq;, ꝙ i præceptis iures naturalis & euāgelici ē uerū hoc ſed veritas iuris poſitiui ex cauſa ē temperāda & relaxanda, & contrariū ſtatuēdū propter ſcādalū, vt no. de conceſ.præben.c.propoſuit, de uoto,c.1. Secūda ēt opera non ſunt omittēda ᶜ propter ſcandalū proxmi ꝓueniēs ex malicia, qa per hoc volērib. malitioſe ipedire bona opa dareť materia & occaſio malignādi. Si vero ſcādalū ꝓuenit ex īfirmitate ꝓximi vel ignorantia, ſic ſunt ad tēpus intermittenda, quouſque ſcilicet adhibeať ſufficiens diligētia ad hoc vt ignorās inſtruat, & iſtem⁹ aliquo modo cōforcetur, vt nō de bono opere ſcandalū ſibi ſuma.c.inte.verba.11.q.3.nec talis retardatio merito pręiudicat, q non minuit de ꝑfectione charitatis ſed magis diſponit ad augmentū, non tamē omnino ſunt talia prætermittēda propter ſcandalū proximi. Tertia etiā opera.ſ.indifferentia quorū omiſſio alteri non præiudicat, niſi ipſi omittenti, & etiam in tēporalibus tātum, ſic ſunt omittenda de præcepto quādo probabiliter proximus ſcādalizabitur ex infirmitate ſcandalo mortalis peccati. Sed ſi venialis erit de conſilio. Si autem ſcandalizatur ex malitia, vtputa qui oſtenſum eſt ſibi ꝙ non debet ſcandalizari, & modo debito ſualum vt non ſcādalizetur & tamen vult ſcandalizari, quia ſic prouenit ex malitia, & tunc nullum opus eſt prætermittendum propter ſcandalum ex militia proueniens, ᵈ Alexa. vero in tertia parte ſum.cap.de præceptis legis pœnitentiæ, tenet quòd ſi ſim inuenimus & timeo caſum meum ex non repetitione rerum mearum potius teneor ᵉ vitare ſcandalū meū quā ꝓximi. Similiter ſi ſum pfectus & repetam debito modo, licet ſicut præponderat bonum commune bono ſpeciali, ſic præponderat ſcandalum communitatis & pluriū.ſ. diſſipacio pacis & vtilitatis cōmunis & incentiuum delinquendi, quæ omnia accideret, & ſi non liceret ſua repetere, propter ſcandalum proximi ſui ſingulare.ᶠ Aduerte tamen hic quòd licet de iure ciuili non ſic curādum de ſcandalo, quod poteſt contingere circa perſonam detentoris iniuſtè rem meam, immo liceat talem occidere quando aliter non poteſt recuperari, vt not. Bart. in l. furem. ff. de ſicca. tamen de iure canonico & in conſcientia ſm Pan. in c. nihil, de præſcri. non conſulere bono, viro ꝑ repetitione rerum tēporalium aliquid facere quo ueriſimiliter ualde ſæua & horribilia deberēt euenire. facit.c.ſuſcepim⁹, de ho. & i.c. 2. de no. ope.

a Rā. ſm Rich.] Nico. da Ly. ſup epiſtolā ad Roma.14. Idem tenet, ut hic.

b Aut bona opera.] Intellige pricipium huius q̄ſtionis de ſcādalo, paſſiuo non actiuo, quia operatio boni, eſt in operāte occaſio dicti uł facti minus recti.

c Secūda etiam opera non ſunt omittēda.] Exēplum de phariſęis qui de doctrina ſaluberrima domini noſtri Ieſu Chriſti, ſcandalizabant. Exemplum etiā pone in eo qui vult dara eleemoſynam extra caſum neceſſitatis.

d Ex malicia ꝓueniēs] Cōcor. S. Tho. 2.2. q.43. ar.7. Et Nico. de Ly. ubi ſupra.

e Potiꝰ teneor] quia ſcilicet timeo, ſi non repeto ruera in peccatū propter paupertatē, puta in furtū uel periurium.

f Propter ſcandalum proximi, ſui ſingulare.] Adde Nicol. da Ly. diſt. ubi ē ꝙ ſi bona ſunt alicui commodata, ſiue depoſita, debet ea repetere ſi ſont ablata. Et ponit exēplū da S. Tho. Cantuarienſi, qui non obſtanta ſcandalo regis Angliæ bona eccleſiæ rapeteř uoluit, &c. Adde etiam ꝙ & ſi repeteř noſtra poſſumus, nō tamen ex cupiditate hoc debemus facere, ſed ex charitate, & iuſtitiæ zelo, &c. nam etiam qui contentioſè, uellet repetere ueriſicareť, in eo illud Gre. Cum pro re terrena pax a corde cū proximo ſcinditue apparet. Quia plus res, q̄ proximus amat, & intelligentiā contentioſe. ſec̄ tra iudicium Hoſtien. et Alex. in d.3 par ubi ē

ope. nun. & c. si vero, el 1. de senten. excommu. & quod ibi no. Innoc. Si tamē faceret non credo mortaliter peccaret, quando scandalū prouenit ex malitia. [a]

4 Sed nunquid quolibet bonum sit faciendū ne proximus scandalizetur. Resp. vt colligo ex doctrina Alexan. in 2.2. tracta. de scandalo, vel q. 54. ar. 7. Aut bonū quod expetit proximus rationabiliter petit [b] puta, quia pauper petit vestimētum, [c] & huiusmodi, & tunc si ad hoc teneor alias de præcepto, casus est clarus, si non teneor de præcepto, sic debeo ei illud manifestare, quomodo rationabiliter illud non facio, & tunc sufficit, & si scandalizatur sibi imputet, quia scandalum est pharisęorū qui scandalizabantur, quia discipuli non lauabant manus, & tamen cum dominus satisfecisset scandalum accipientibus, dixit sinite illos &c Matth. 15. Si vero non rationabiliter tale opus omitto, sic ne proximus scandalizetur de mortali teneor illud facere, facit c. 2. de nou. oper. nun. Aut quod petit irrationabiliter expetit, [d] & sic non teneor sed sufficit satisfacere pro posse ne scandalizetur ex ignorantia vel infirmitate, & si non acceptat iam scandalum est pharisęorum, & sic secundum Augu. exponitur illud omnipotēti tribue scilicet vel quantum ad verbum rationabiliter te excusando, vel quantum ad factū quādo rationabiliter teneris, & sic patet quomodo debet intelligi illud facilius scandalum nasci permittitur quam veritas deseratur, scilicet ueritas vitę [e] q̄ comprehendit omnia præcepta & consimilia, veritas doctrinæ [f] ad prædicandū & veritas iustitiæ ad puniēdum, [g] quia loquitur eo modo quo supra dixi, & adde quod ea quæ sunt de iure positiuo pcepta sunt pretermittenda quando qs scandalizatur ex infirmitate vel ignorantia non tamē simpliciter sed ad tempus vt dixi de consilijs superrogationis. Idem dic de punitione malorum.

5 Quid de fama, vt ū sit dfensanda ne alij scādalizētur, dic vt supra fama. §. 1.

SCIENTIA Aliquando habetur per cām, & hæc propria est scire, & de hac loquimur philosoph in libro Poste & 6. Ethic. facit. l. scire. ff. de legi. & c. intelligentia, de verb. signifi. Aliqnando scientia habetē p aliquē sensum corporeū, vt puta scio q habes capillum in capite quia video, scio qd dixisti tale verbū, qa audiui. Scio quod tale qd est dulce, qa gustaui, est durū vel molle, qa palpaui,

a Prouenit ex malitia] Vide Alex. 2.2. q. 54. ar. 6. vbi plenè tractat hanc quæstionem. Et ibi quid de doctrinæ veritate vitæ & iustitiæ, de quo etiam in ca. qui scandalizauerit, de reg. iur.

b Rationabiliter petit] Vide insti. de his qui sunt sui vel alie. iur. §. s in glo. ver. via tur.

c Petit vestimentum] Puta quia diues sum, & etiā vltra statum meū habeo superflua.

d Irrationabiliter expetit] Dicit hic Alexan. q nō teneor dare duplici de causa. Vna est bonum publicum, ad quod pertinet vt dominium rerum non transferatur sine ratione. alia ē vt deprim. turtemeritas petentium. Multi. n. peterent, & se scādalizari fingerēt &c. Non. tu illud dictū, p. pter bonum publicū &c. ex quo infertur q non licet expēdere res suas pro vanitatibus. Vnde & iterum subdit, quod ad bonum publicum pertinet, vt res suas quisque dispenset, vt melius potest.

e Scilicet veritas vitæ] Aliud exēplū ponit Alexā. scilicet si sū in religione, & parētes mei scandalizantur si non ex eo, non debeo exire.

f Veritas doctrinæ] Vt si prædico euāgeliū Christi, siue fidem nō debeo dimittere.

g Ad puniendū] Vt si iudex vult punire latronem ipse scandalizatur non debet dimittere.

h Scientia] No. q nomē scientię importat certitudinem cognitionis & iudicij, per discursum rationis. Vnde omnis certitudinalis cognitio alicuius per rationis colationem dicitur scientia. Ad hoc antē q intellectus humanus perfectè assentiat veritati fidei duo requiruntur. Primum est vt sanè capiat ea quæ proponuntur. Et hoc pertinet ad donum intellectus. Secundum est vt habeat certum iudiciū de eis discernendo credenda a non credendis, & agenda a vitādis, & ad hoc est necessariū donū scientię. Et sic sciētia quę est virtus intellectualis habet certitudinē de rebus creatis ex ratione demonstratina, & ideo secundum humanum modum. Ita scientia quæ est donum spiritus sancti habet certitudinem de reb credendis & agēdis supra humanum modum ex præsentia spiritus sancti, secundum Tho. in 4. di stin. 35. Ad intelligentiam etiam no. scientiam accipi tripliciter, primo quælibet rei notitia. Hoc mō accipit Phylo. Scientiam. 6. Ethic. dum dicit. Scientia est habitus quo determinatæ vnum dicimus, hoc mō capta sciētiā ta pricipia q̄ cōclusiones tam necessaria q̄ contingentia dicūtur sciri, hoc modo dīscio Romam vel Parisiū magnam esse ciuitatem. Secundo dicitur scientia ut habet diuidi contra sapientiam sicut dicit Apostolus. 1. Cor int. 12. Alij quidem per spiritū datur sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ secūdum eundem spiritum. Quæ verba tractans Augu. stin. 14. de trinitate dicit quod sapientia est eternorum,

&c talis scientia requiritur in teste. ff. de test. l. testium fides & 3. & q. 9. testes. Credulitas [a] tenet medium inter scientiam & nescientiam, quia in totali ignorantia cadit credulitas, nec in scientia, vt not. ff. de iur. & fact. igno. super sub. Idem Pa in ca. vestra, de coha. cler. & mul. & Bar. in l. admonendi. ff. de iureiu. 3. col. ver. hoc præmisso, & quod not. gl. in ver. interrogatoria in c. 1. de test. lib. 6.

1 Cui scientiæ est insistendum? R. quod clerici [b] & ecclesiasticæ personæ debēt insistere illi scientiæ quæ ē necessaria circa suum officium. Religiosi vero [c] quæ sibi præcepta vel prohibita, vel de iure aut per regulam. Curam animarum habentes aut confessores circa casus conscientiæ debēt insistere, & sic de cæteris. Clerici tamen & religiosi possunt intendere scientijs triuialib. q. ideo triuiales dicuntur quasi triuium, qa triplex est via ad idem, scilicet eloquentiā, quæ sunt, grammatica, dialectica, & rethorica. Et sic intellige, c. 1. & c. quia nonnulli, de magistris, non tamen ad voluptatem, sed vt sciant discernere verum a falso. 27. dist. §. cur ergo, multomagis in sacra scriptura theologia & iure canonico nec non in Philoso. naturali & morali. 27. dist. turbat, & c. qui de mensa, & c. si qd veri, & c. relatum in fine. In scientijs vero quadriuialib⁹ scilicet aritmetica, musica, geometria, & astrologia non credo debeant intēdere, excepta musica, quia tales scientiæ licèt in se cōtineant veritatē s̃m Hieronymum non tamen docēt ad pietatem. 37 di. si quis[b] grammaticā artem nouerit, immo habent maximè astrologia multum curiositatis, & aliquando noxiè vanitatis. Leges autem & phisicam possunt similiter audire, nisi sint religiosi vel sacerdotes, vel habētes p̃sonatus, seu dignitatē, seu curā animarum, vt supra ex communicatio. 7. Casu. 6. & 7. Sunt tamen inexcūsabiles apud deum qui præfatis scientijs intendentes quæ eis sunt necessaria, vel ad eorū officium ignorāt. 38. dist. qui ea. Et quæ scientia requiratur, dic q̃ specialiter a quocunque exigitur illorum præceptorū & p̃hibitionum cognitio quæ ad eum pertinet vel rōne officij, [d] aut status aut alio modo. Christiani autē communiter tenētur scire quæ pertinent ad fidē quædam explicitè & quædā implicitè, vt supra. Fides. §. 6. Et propterea Augu. in cap. vos ante omnia, de conse. distin. 4. dicit q̃ patrini debēt docere quos tenuerūt in baptismo symbolum [e] & orationem dominicam. Vnde ex dictis, in d. §. 6. patet quod parentes qui non docent filios & filias se signare dicēdo. In nomine patris & filij & spiritusſ ancti. amē. & credo paruum, & decem præcepta legis, & pater noster, videntur peccare mortaliter quando omittūt ex negligentia eos docere vel doceri facere si possunt. similiter non excusantur a mortali qui nescientes talia non adiscunt si possunt, cum sint necessaria ad salutem. Aduerte tamen q̃ quis possit scire præcepta, puta si interrogatur, adorare deos alienos ē contra præceptum,

---

...norū, sed scientia tēporalium. Hoc quippe modo ca pta solum creata non increata sciri dicitur. De isto dono scientię, vide S. Tho. 2. 2. q. 19. Ter modo dicit scientia habitus conclusionis demonstratę vel demōstrabilis sicut accipit Phylosoph⁹ scientiā in 1. Poste. dū dicit. Tūc vnumquodque scire arbitramur per se & no sophistico mō qd est s̃m accidens cum causas ab⁹ cognoscim⁹, vñ l. te lea⁹ ē principiorū sicut sciētia conclusionū. Secūda conditio q̃ scientia acquiritur syllogistico discursu, dum dicitur. Et qm illius sunt causæ. Tertia q̃ est solū necessariorū dū dicit. Et qm impossibile est alio modo se habere. Hæc vori. in 3. dist. 31.

a Credulitas] Vide Bar. in l. 1. ff. de interro. act. Qui dicit q̃ credere ē firmiter inhęrere alicui rei non ex eo quod qs vidit, sed ex alijs relationib. Idem Bal. in l. cū antiquiorib. 3. q. de iur. delib. & in l. 2. §. q̃ obseruari. C. de iur. cal. &c.

b Respō. q̃ clerici] Not. hic vnā bonā doctrinam Pan. in c. cum in sanctis, de ele.

c Religiosi vero] Dixit tex. in ca. lego. 16. q. 1. qd religiosi magis indigent cō...templatione quā scientia.

d Vel rōne officij] Sicut sacerdotes q̃ deputāt ad diuinū offi. vt celebrent dum tenetur scire tm̃ grammatica, q̃ cōgruę sciāt verba proferre & accentuare, in quan tum vero ē minister sacrorū tenetur scire q̃ de ibi ta materia cultus libet sacri, & mō dam rite dispensandi ea. Inquā tū vero ē doctor tenetur scire saltem rudimenta & articulos fidei p̃ dilectionē operātes 1 fidē, & opi fidei. Quia fides si non hēt opera, mortua ē. Iacobi. 2. Et sic tenetur scire pertinētia ad salutem s. quæ debet agere, 1 quibus debem⁹ cauer & quo a pctis debemus resurgere sinquā tum vero est iudex conscientiæ tenetur scire distinguerē inter lepra & lepra peccatorū. Atdens ad hoc Tho. in 4 distin. 14. q̃ ad epos ptinet scire etiam ea q̃ difficultatem in lege dei faciūt vel facere possunt.

e Symbolū] Pa.

articulo, nisi ille cui debet restitui similiter sit in tali extrema necessitate, quia tunc illi debetur qui prius in talem deuenit necessitatem, & si eodem tempore deuenerunt domino est restituenda [a] quia duobus cōcurrentibus præualet quod est potius. arg. l. queritur. ff. ď sta homi. Et subdit Sco. [b] q̄ si talis detentor eam rē non occupauit ante talem necessitatem [c] licēt veniat ad pinguiorem fortunam non tenetur restituere. Secus si præoccupasset ante talem necessitatem.

4 Vtrum debitor qui nō est in articulo extremæ necessitatis, sed tamen non potest restituere sine magno suo damno temporali, puta destructione artis ex qua viuit ipse, & familia sua, quia oporteret vendere instrumenta vel libros vel capitale, ex quibus victum lucratur, similiter statim teneatur restituere? Respon. secundum Sco. vbi supra q̄ si ille cui debetur est abundans ita q̄ competenter potest transire sine eo q̄ sibi debetur, tunc non tenetur stati restituere, sed debet petere licentiam differendi restitutionem per se vel per interpositam personam (si fieri potest sine periculo) quam si dat potest differre secūdum quod cōuenerunt. Si vero non vult dare, tunc secundum Ioan. de Neapo. in quolibet. 9. q. 22. etiam differre [d] potest annuatim aliquid restituēdo prout melius poterit, p̄ cuius dicto facit in argum. c. sicut hi in ver. inuadere cum glo. 47. dist. & cap. si quis. de fur. vbi patet quòd magna necessitas etiam si non sit extrema excusat a restitutione, debet tamen sibi cauere a superfluis, qa non potest viuere cum honore, & cum decentia status eius de alieno secundū Richa. in 4. di. 45. ar. 5. q. 4. & si ipse in vita non poterit satisfacere iubeat hæredibus vt ipsi cōpleant. Si vero ille cui debetur ita eget sicut & ipse, tunc statim tenetur restituere, quia non licēt cum incommodo alieno meum cōmodum facere de alieno, qa prima charitas incipit a seipso. c. non satis. 86. dist. nisi ille cui debetur liberaliter concederet licentiam differendi.

5 Vtrum restitutio sit differenda quando non potest fieri sine damno animæ alicuius aut corporis, [e] aut famæ? Respond. quòd sic, donec cessent prædicta pericula, quia ordine charitatis [f] anima & corpus & fama [g] debent præponi rebus temporalibus. facit. capitu. officij. de pœniten. & re nisi ille cui facienda est restitutio esset in extrema necessitate, quia tunc salus corporis illius est præponenda in re sua saluti corporali alterius & famæ non autem animæ. His omnibus concordant Sco. & Richar. in 4. 15. distinctio. & Henri. de ganda. in 6. quolibet. quæst. 24. & Ioā. de Neapo. vbi supra.

6 Vtrum ille a quo res potest aduocari petita restitutione in integrum iure spirituali vel generali teneatur ad eam restituere in foro animæ antequam imploretur? Respond. secundum Innocen. in cap. quia plerique. de immu. eccle. q̄ si contractus tenuit mero iure non tenet nisi is qui

potest

a Domino est &c.] Quia etiam iste dn̄s nunq̄ cecidit e iure suo.
b Subdit Scot.] Tutius tn̄ vr̄ q̄ si deueniat ad potētiē restituei, sicut, & qui cessit bonis C. q ho. cede. pos. l. 1. no tamen tenet nisi in quātū facere pōt l. 3 ff. de ces. bo. & hoc intelligitur facere posse. s. deducto ne egeat. ff. ď reg. iur. in condēnatione.
c Necessitatem] Et si ab extremā necessitatē occupasset aliqood p̄ tinens ad victū, licet p̄ necessitatis instē, sumere, tn̄ cum p̄uenit ad pinguiorē fortunā, tenetur ad æquiualēs, & sm̄ ista limite. cep. odoard⁹. ex. ď sol.
d Differre] No. hūc mexin·ā s̄m Sco. in 4. dist. 15. licet detinerē rē alienam qn̄ ille cuius ē debet velle eā rōnabiliter detineri, sed in quibusdam casib⁹ hoc debet velle, & ēt rōnabiliter. s. rē suā detineri ab aliquod facto posita eā restituē di voluntate, cū circunstantijs opportunis ergo debet eū velle qui libet sibi restōnē non fieri tūc. quādo ē in p̄iudiciū cōtrātis vel ipsi⁹ recipiētis restitutionē, quia debet velle bonū suum & bonum cōe, & ita dilationē aliqualem ipsius restitutionis boni vtilis vt seruetur ma⁹ bonū. Similiter quando ēēt in diffamatiōe restituētis, quia debet magis velle famam p̄ximi q̄ illud modicū cōmodū suū statim, cum similiter debet magis velle, q̄ vitetur magnū incommodū proximi restituentis quam paruū icōmodū suum, vel nullū in illa modica dilatione restituentis, in his oībus sufficit, q̄ ex affectu restituat cessantibus incōuenientibus hinc inde.
e Aut corporis] Exēplum si restituendo tibi erat mihi necesse furari vel occidere hominē vel periurare de corpore, & de fama; habes exemplum in d. c. officij.
f Charitatis] Ex hoc no. secundū Sco. in 4. di. 15. q̄ quando ablatio fuit occulta tūc non tenetur ablator se p̄dere, nec p̄ consequēs p̄ se ipsū restituere sed aliā p̄sonā secretā & fidelē, & expēdit q̄ p̄ confessionē, q̄ sibi ē crimē detectū in cōfessionē, & de ei⁹ fidelitate, q̄ restituat fidei sue cōmissum satis dēt credi, hæc ille.
g Et fama] Puta quia proderetur p̄ctm̄ restituētis.

a Licet Gerar.de se.] Archie.Flo. 2.par.tit.3.ca.6. Recitat, hãc suã opin.quam formabat septẽ rõnib⁹, quas tñ nõ admittit q̃a malè fundantur.
b Tu tñ tene cũ Egidio.] Vbi dicit. Si creditor ꝓpria uolũtate, & liberalitate dimisit, & donauit non curans, quicquid debitor intenderet. nõ tenetur debitor amplius restituere si hoc ei clarè constat. Secus autẽ si creditor decept⁹ vel coactus, uel desperatus. i. q̃a nunquã, ęstimabat se ab eo illud debitũ posse hr̃e, vel non posse hr̃e totũ. Imo potius uoluit habere partẽ quam nihil dubitãs ne nil hr̃e si totum uellet talis.n. remissio nõ ualet, & adhuc tenetur restituere, hæc ille.
c Non tenetur amplius restituere] usurarius eum secũdum Fed.de Se.in cõsi. tenentur satisfacere, deo & ꝓximo. Sed satisfacit ꝓximo cum remittit sibi liberè, & sine dolo, ergo solũ sufficit, ꝙ satisfaciat deo per pniam ut recitat Pa in ca.cum tu. de usur. q. dicit. Si his cui restitui debent pecuniæ, uel male ablata nõ coactus, uel deceptus nõ circumuentus, & omni dolo ui, & calliditate, & metu cessantibus, et precibus uel seruitiorũ induct⁹, pecuniã sibi, debitam nõ oblatã nec restitutioni paratã, vsurario remittat liberatus, ẽ vsurari⁹ a restõne non tñ a peccato, qđ cõtraxit exercendo usuras, nisi de illo peccato pniã agat. Oportet ẽt eũ agere, pœnitentiam de peccato quod commisit dum nõ est paratus restituere. Vide latius Pa.ubi.s. Et ibi Ioã. de Ana.Anch.in consi. 430. Archie. Flor.ubi supra ubi improbat opin. Lau.de rodulphis in repe.capit. consu. luit. de vsu. qui dicebat prędicta re talem remissionem non ualere.
d Relaxatio creditoris.] Vide Pau. de Cas.consil.101.incipit. Quantum ad tẽpus decursum.
e Host tamen.] Quẽ recitat Archiepis. Florẽ.2. pars. titul. 1.capitul.4 §.1.in fi. Qui limitat Hostien. esse uerum in foro contentioso non in conscientia. Et etiam in conscientia quantum ad ea quę dubia essent, utrum debeat ...

potest patere restitutionem fuerit Iesus malitia contrahentis. Addo etiam vel nisi impediretur petere aliquo iusto timore puta quia dubitat non posse obtinere in iudicio propter fauorẽ talis debentis & huiusmodi. quid sic etiam si non aduocatur tenetur in cõscientia qđ no. Si vero cõtractus nõ tenet, sed est nullus ipso iure, puta quia res ecclesię ẽ vendita sine debita solẽnitate & huiusmodi, sic tenetur licet non petatur. Quod limitat do. Ant. in d. ca. quia plerique. quo ad conscientiã verum, nisi contractus teneret quo ad metus iuris naturalis. puta q̃a fuit legitima causa alienandi rem ecclesiasticam & debitum ꝓtium est solutum, licet defuerit solennitas, nihilominus in foro animę nõ tenetur. quia solẽnitates sũt ad inuẽtę ꝓpter deceptiones vitandas, & ideo vbi cessãt cessabit in foro animæ ipsa lex. Facit qđ dico. s. Electio. S. vltimo.

RESTITVTIO vltimo, quõ tollit eius oblo. Respõdit dicendũ qđ quo ad forũ ꝯtẽtiosum remittitur absolutione, solone, rei interitu, & cessione. Sed hic solum dicam quõ remittitur quoad conscientiam, & primo per obsolutionem, & hoc per quæstiones melius cognosces.

1 Vtrum absque reali restitutiõe ex sola absolutione creditoris, vel relaxatione absoluatur quis ab obligatione restitutionis. Respondit. quòd licet Gerar.de se.[a] & Dy.in regula peccatum.de regu.iur.lib. 6. videantur tenere ꝙ non. sed ꝙ necessaria sit ei restitutio. vel pretium si nõ extat. Tamen tu tene cum Egid. [b] ordi. hæremita. in quolibet & Io. And. in di. rla peccatum. Lapi. de castel.& multis alijs, quòd valet & liberè est absolutus, si tamen dicta relaxatio liberaliter fuit facta, etiam si debitor non habuerit debitam dispõnem ad soluenđ. quia in trãslatione dñij rerũ seu circa ipsas res attendit plus voluntas dñi earum quam alterius. insti. de fur. § placuit & l. inter oẽs S. pen. ff. de furtis, & patet p ea quæ supra dixi. Restitutio. 1. i pri. Et ẽm Egidium prædictũ in quolibeto, licet talis debitor malè dispositus ad restituenđ. idi geat pnĩa de tali mala dispõne attñ non absoluetur a deo, tñ pœnitẽdo, de tali mala dispõne non tenet amplius restituere.[c]

Aduerte hic quia sunt casus in quibus relaxatio creditoris [d] nõ absoluit ab obligatione restitutionis. Primus est i cle. nolẽtes de hęre. de qua. s. Excõicatio 7. Casu. 42. Secundus casus ẽ in c. fęlicis. & ca. exigit, & c. romana. de cẽsi. lib. 6. de quo habes. s. Visitationem. S. 3. Tertius casus est s. iudes. S. 8.

2 Quid si talis absolutio seu remissio sit facta nõ liberaliter, sed p metũ seu despera tionẽ, puta ne ei⁹ indignationẽ incurreret vel q̃a oĩno nihil habere posse credebat vel parũ. Aut cũ fraude fuit obiecta puta dicẽdo qđ nihil poterat soluere vel paru, eum tamen totum posset, vel plus quàm dixerit. Respondit. quod non valet, nec talis est liberatus ab obligatione restitutionis Hostien. tamen [e] in summ. tu. de vsur.

alteri debetur, etiam de iure naturali, quod est notandum singulariter, quia facit ad cognoscēdum quando papa potest dispensare super certis & quando papa potest super certis, & quando domini vel communitates qui habuerunt bellum inter se possunt cōponere super damnis datis. de quo vide supra bellum. §. 14.

5 Vtrum cum quis non vult restituere, quia non potest nisi cum magno incommodo, & ille cui tenetur non vult dare dilactionem, vel remissionem aliquam possit absolui a suo confessore? ℞. secundum Direc. tit. Restitutio ꝙ etiā si non immineat periculū vitę restituere debenti, vel aliud graue incommodum potest confessor conscientiam suam formare, ex eo quod intendat. negotium vtiliter gerere creditoris, eo quia videt. quod nō ita cito. vel ita commodè. vel nunquam posset rem suam recuperare. & sic dare absolutionem peccatori nō potest dūmodo promittat, [a] bona fide satisfacere certo die vel aliam cautionem faciat. non tamen iuramentum exigat vt ita creditor habeat suum, & peccator non recedat a confessor. desperatus, pro quo facit. l. soluendo ff. de neg. gest. & l. ait prætor. § i. ff. de min. Et cū hoc concor. Vo. in sum. Quod bene notent confessores qui non solum vtiliter non gerunt negotium creditorum sed potiusdam nosè absoluendo illos qui restituerent si absolutionē negarent quia tenentur ipsi de omni damno dato creditoribus.

6 Vtrū episcopus vel proprius confessor possit dare licentiam differendi restitutionem incertorum? ℞. do. Anto. in c. cum tu de vsu. tenet quod confessor non potest, nisi habeat autoritatem ab episcopo. Alij autē tenent quod etiam proprius confessor. Sed ego dico qđ episcopus & proprius confessor potest quando ex rationabili causa hoc facit, ita tamen ꝙ per hoc non lædātur pauperes, sicut faciunt quia talia incerta concedūt ad pompam & ad statum illorum qui debent restituere, & ad damnationem tam concedentium quam quibus conceditur. [b]

7 Vtrum dominus qui si totum venderet ꝙ habet non possit restituere quicquid ipse vel sui decessores indebitę a subditis rapuerunt, habeat aliquem modum liberationis? Resp. secundum Monal. tit. Restitution. 4. quod sic valet vt remittat omnibus suis in recompensationem aliquā seruitutem ad quam tenētur ei in perpetuum, vel det eis aliquam certam immunitatem, vel faciat aliquod hospitale, vel aliā elemosynam de consensu & voluntate damna passorum vel eorum successorum, & cum hoc concordat Directio titu. de resti.

8 Vtrum hæredes quibus relictum est quod soluant mille libras, pro incertis habitis vsuris cum non appareat de dictis vsuris nisi per confessionem testatoris liberentur per præscr. 30. anno. a dictā restitutione? Respon. Lau. potest. Fed. quòd sic, si bona fide semper sic possederunt per episcopum amplius poterunt molestari. Ratio quia cū actio cōperit ex testm̄ vel

a. Pone exemplū in ꝑscriptione q̄ est introducta de iure positiuo pp bonū cōe, hoc tn̄ verū nisi ius ciuile ꝯrietur natura li & diuino, puta qa ibi est peccatum. Vnde licet ius ciuile non requirat bonā fidē in præscriptione pp bonum cōe nisi tn principio tn̄ de iure diuino & canonico aliter, qa ibi est peccatū. c. fi. de pręsc. Verūtn̄ quo casu talis remissio fieret ex malitia vł pertinacia aduersariorum, qa nolunt damna resarcire, nec iuri staf, sed potius bellare nō ꝓdesset in cōscia illā extorquentibus. Vn̄ melius esset ꝙ facto statuto tali quod fierent ꝓclame, & assignaret terminus ad comparendum, & voluntatē suam vtrum scilicet vellent cōsentire statuto manifestent quo elapso nisi ex aliqua iusta cā si non comparuerunt pro cōfessis habebuntur. vt no. in c. 1. de confessis. in 6. vel saltē publicetur statutū in publico vel per ꝑdicatorē vel per alium & inducātur oēs ad remittendū libere pp bonū cōe. Et si omnes cōsenserint bō, erit si vero aliquo dissentiant quo ad illos non valeat remissio, ff. de rei vendicatione. l. quæ de tota, nec ēt quo ad eos q bonorū suorū administrationē nō habēt. Ad hoc facit quod not. Pa. in d. c. in nostra. de iniurijs &c.

a Promittat] Concor. Archie. flo. 2. par. tit. 2. c. 8. Vbi allegat Hosti. qui vult ꝙ recipiatur iuramētū vel cautio declaratq; etiā non valere absolutionem q̄ ei impendit nisi satisfaciat sed nō debet exigere iuramentum vt hic dicit.

b Concedit] Archiepi. flo. 2. par. tit. 2. c. 6. dicit ꝙ nec summus pontifex pōtcum bona conscia q̄ sunt Pauperū dispensare & dare diuitibus absque rationabili, causa pōtentalibus obligatis, remittere seu, & pauperib. dare ea quæ acq. fieront per furta, rapinas, & cætera, & ēt dispensare super certis q̄ pro veniūnt ex bonis ecclesiarū, quia in eis habet plenam iurisdictionem.

vel condō quę cōpetit epo p l.nulli.C.de epis. & cler. sit personalis spatio. 30.an. claudatur. C. de pręsc. 30. vel 40.an.l. cum notissimi. Ideo hæredes bonęfidei nō poterūt molestari. Nec ob. q actiones quę competunt epis durent.40.ann.qa hoc intelligitur de actionibus competentibus epatui vel ecclesiæ collegiatæ, sed hic nō competit vt episcopo, sed vt æconomo & administratori pauperū. Quo verò ad eos quibus bona sunt alienata vel relicta si spacio.10. ann. possederunt indubitā ret sunt liberati ab obligatione restitutionis qa actio psonalis non cpetit ꝯ successorē singularē. l.1.§ hæres. ff. ad trebelli. Secus si talis hæres vel vniuersalis aut singularis fuisset malæfidei possessor, vel si aliter appareat de vsura per factum, quia sic non esset liberatus. vide etiam quod dico supra præscriptio.

9 Quomodo etiam per præscriptionem aut vsucapionem quis liberatur ab obligatione restitutionis. Vide supra præscriptio. §. 42.

10 Verum per cesfionem bonorum tollatur obligatio restitutionis. Vide supra cædere bonis.

RESVSCITATVS quomodo restituitur in integrum, vide s. Mors. §. 3.

REVELARE verum qs teneatur prælaio q scit requisitis ab eo per excōmunicationem aut alio præcepto. vide supra confessio delicti, & Denuntiatio, & Inquisitio. Item de sigillo confessionis & secreti. vide supra confessio vlti. §. 3. & §. 21. an teneatur vxor releuare marito adulterium v. de supra iuramentum 4. in principio, & adulterium § quarto.

REVERENTIA differtur ab honore, eo quia reuerentia est principium motiuum honoris inquā um scilicet quis ex reuerentia quam habet ad aliquem ipsum honorat. Item respectu finis inquantum. s. quis honoratur, vt ab alijs in reuerentia habeatur.

1 In quibus consistit reuerentia? Rx. q in 6. Primo in dilectionis affectu. 95. distin. Ego subiectus. 2.q.4. habet. Secundo in obtemperationis obediētia. 93. dist. in prin. & c. seq. 2.q.7. sacerdotes. 7.q.1.c. quia frater, & de ma. & obe. si quis. Tertiò committendo & subsequēdo. 95. di. non oportet. Quartò in temerariæ non reprehendendo vel iudicādo. 21. di. nolite. Quintò defectus eorum non reuelando, sed cooperiendo. 96. dist. in scripturis. Sexto in honorem debitum qui consistit in quibuscunque signis exterioribus exhibendo.

RIGOR est iuris excessus qui qnque statuitur ad terrorem aliorum. vt in c. 2. de tornea.[a] & in l. aut facta in fin. ff. de pæn. 2. quæst. 3. si quis episcopum. Quando tn sumitur pro ordine iuris secuudū regulas ipsius scriptas. Vt in c. super literis. de rescript. Quandoque subtilitate. vt no. per glo. in ver. detrahendum. in c. vt constitueretur. l. dis. & differt ab æquitate quæ est ordinata iustitia temperata dulcedine misericordiæ. vt no. in c. fi. de transa. facit c. disciplina. 45. dis. Ius vero est medium inter æquitatem & rigorem, & accipitur pro cōmuni decisione quæ fit fm cōmunes regulas iuris. hæc Pan. in ca. in literis. vlt. not. de resti. spo. & in c. iuregentium. de sen. & re. iu. 1. no. & Bar. in l. 1. C. de legi. Quando autem rigor aut æquitas sit seruanda dic. vt in d. c. fi. de transact. & in l. placuit. C. de iudi. quia parum ad nos pertinet.

RISVS Verum sit peccatum? Rx. quod aliquando prouenit ae seneritate cōsciē & prægustatione suauitatis diuinæ, & istæ ptinet ad fructū spiritus q ē gaudiū,[b] de quo ad gala. 5. Aliquando ex mansuetudine naturæ. Aliquando ex in ordinatione ineptæ lætitiæ. de quo dicit eccl. 7. Melior est ira risu. glo inter lineatis, qui dissoluit etiam sapientem, & sic isto modo solum est peccatum. hæc Alex.[c] in secunda secundæ q. 37. argum. 1.

RIXA videt quoddam priuatū bellū quod agitur inter personas priuatas, nō ex aliqua publica autoritate, sed magis ex inordinata voluntate, q semp ē peccatū mortale in inuadente. In defendēte vero se aliquādo est siue peccato, vt quādo solaio defendendi cum moderamine inculpatę tutelæ fit. de quo s. Defensio p totum.

Aliquando

[a] Vt in ca. 2. de tor.] Puta quod decedens in torneamentis careat sepultura.

[b] Gaudiū] Est risus q cedit in pmiū. prou. vl. c. Ridebit i die nouissimo. gl. gaudebit i retributiōe regni cęlestis, q dolebat icertamine vita psentis.

[c] Hæc Alexan.] Vbi ēt tractat de ludo siue recreationibus, & serio fi. 1s. a. ti. 2.

a In animali irrationabili] Se cun.16 Pa.in d.c. de iniu. hæc fa ciunt ad statura imponentia cer tā pœnā ꝓ qua-libet pcussione, qa ꝓuocatus p cutiens incidit ī illā, qa statutū loqt̄ iūdistincte, sed iudex ex officio illā pœnā mode rabit secūdū no.ī l qd ergo. §.pœ næ grauior. ff. de infami. & in. l. aut facta.in fi.ff. de pœn. vide Ba. in fine in l. 2.de recepta, vbi reci piens agnatum, exbannitum con tra formā statu ti imponētis cer tam pœnā, & si nō posśit impu nè occidi incidit in pœnā, licet p iudicē posset mu derari.

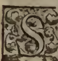
b Debet uisita re infirmos sæpe] Nē scilicet aliqs fine cōmunione decedat.

Aliquando fit cum peccato veniali. s. cum non multum excedit moderamen, aut quādo est leuis motus animi ad vindictam. Aliqñ vero cū mortali. s. cum aio effrænato insurgit in impugnantē ad occidendū, vel grauiter ledendum eum, & de ista intelligitur illud ad Gal.5. & est filia iræ. vt dicit Grego.31.mora. concor.Tho.2.2.q.41 & 2.ar.

1 Quod si Ticius & Sēpronius percusśissent se ad inuicē, & contumeliam dixerint, nunquid ista paria delicta tollantur mutua compēnsatione, vt dr̄ in c.intelleximus & c.fi.de adul. ℞. quòd non secundum Pa in c.1.de iur. iur.& in d.cap. intelleximus, etiam si non agatur ciuiliter, quia non sunt circa idē factum, eò quod factum tuum non ē meū, vt probatur ī l. apud Celsū.§ Marceli⁹.ff.de do. excep. & ideo qlibet poterit agere de iniuria sua & damno, nec poterit repelli ab agendo propter iniuriam factam, vt dicit Inno.in d. c.intelleximus, multominus tolluntur si agatur criminaliter ad pœnam legalem, quia cuiuslibet delictum punietur poena condigna l.2. §. 2.ff.de adult. Et dicta regulariter paria de licta intelligitur vera solum quando delictum circa idem cōmissum, vtputa circa idem matrimonium & agitur ciuiliter.

2 Sed nunquid pcutiens ex iusto calore iracundiæ teneat̄. ℞. Spe.tit.de accusatore.§.1.ver.quid si vocauit te latronem, & húc.§.h abes.& Pa.i c.1.de iniuriis, tenet quòd non, qa calor iracundiæ vitio caret calumniæ.ff.ad turpi l.1.§. q̄ri posset. Sed contrarium credo, quia iniuriā propriam non licet vlcisci. C.quādo licet sine iudi. per totum.ar.per locū a speciali in l. si ex plagiis.§.tabernarius.ff.ad l.Aquil.facit.c. primum.de iniur & l.fi.ff.de sica. Mitt⁹ tamen agitur cum eo, quia difficile ē iustum temperare dolorem.l. si adulterium § ipe ratores.ff. de adul. & sic tene in ꝯscientia ꝙ tenetur. Et quod dicit Spe. haberet locū in aiali irrōnali a ꝓuocato si occidere, qa sic non teneret̄ dñs.de quo in l.1.§. cū arietes.ff.si qua.pau.fe.di.

ROGATIONVM Dies sūt dies tres immediatè pcedētes festum Ascensionis domini in quibus ieiunādū est & feriandū. Serui & ancillæ debēt esse liberi ab opere seruili, & quadragesimali cibo, vti dēnt hoies, ut hr̄ in c. pronunciandū.& in c.rogationes.de conse.dist.3. quibus abrogatū est quò ad ieiuniū & festa, & male, attamē excusanē ꝯfacientes a peccato, sed non a pena, qa credendū ē ꝙ multa bona in fructibus pstarēt nobis a deo, si illo tpe quo incipiunt eorū maiora picula hoies p ieiunium, & sanctificationem in letaniis conuenirēt ad poscēdum eius largitatem.

SACERDOS nomen est cōpositū ex græco & latino, quasi sacrum dans.21.dis.cleros. Eius officium est sacramentū corporis, & sanguinis domini conficere, orationes dicere, & bene dicere dona dei. vt in ca.perlectis.25.dist. uer.ad præsbyterum.

1 Vtrū appellatione Sacerdotis ueniat solū pbyter, vide Catech. de sacra.ord.e.de minorib⁹.§.Terti⁹ grad⁹. ℞. ꝙ ī materia fauorabili noie Sacerdotis uenit præsbyter Dyaconus & Subdyacon⁹.facit tex.in c.1. 15.q.5.Secus in materia odiosa, qa solum uenit pbyter.facit.c.si qsquā.de coha.cle. & mulie.& ibi Pa.hoc no.in 1.notabili.

2 Sacerdos parochialis debet uisitare infirmos sæpe. b c.1.de cele mis. Itē dēt stare ieiunus usq; ad horam congruā celebrandi, & si celebrat non debet sumere purificationem, ꝓpter necesśitatem nisi habeat alium per quem posśit supplere. ut not. Pa.in c.1.3.& 5.notabili.

3 Verum posśit ministrare sacramēta peregrinis & hospitibus, confluētibus ad ecclesiam suam? ℞. Pan.in d.c.1. ꝙ sic unde morientes ibi sine electione sepulturæ sepeliuntur ibidem. Aut si alibi elegerunt deberur eis quarta portio.

4 Vtrum sacerdos uolens suscipere eu-

charistię sacramentum, puta quia infirmus uel alias impeditus a celebratione debeat habere orarium si ue stolam. ℞. quod sic. & ita circa collum, & super utrunque humerum quod signum crucis præpatet in suo pectore. sic etiam quã do vult celebrare. ut in c. ecclesiastica. 24. distin. tex. apertè clamat. & ibi gl. 2. hoc dicit.

5 Sed nunquid cum facit officium dyaconatus, utetur stola sicut cum celebrat. ℞. quod non argu. capit. præcipimus. & quod ibi not. 93. distinctio. sed utetur sicut dyaconus uti debet scilicet quod habeat stolam super humerum sinistrum taliter, quod ueniat ante & retro sub brachio dextro, & humerum dextrũ cum eius, brachio sit liberum ad ministeriũ sacerdotale. 16. distinctio. & istud tene. Sed si consuetudo non appareat dic qđ non utetur nisi ut Dyaconus, quia tandiu quis habet priuilegium quandiu locum tenet priuilegiati. l. ultima. C. de testamen. mili. & capitulo generaliter. 16. q. prima & d. capi. præcipimus.

6 Vtrum in peccato mortali possit exequi officium suum Resp. quod non sine peccato mortali. decimaquinta. q. ultima. capitul. ultimo. 68. distinctio capitu. primo ubi gloss. in uer. cum leui.

SACRAMENTVM [a] est secundum Hug. de san cto Victore libro. sexto. de Sacramentis parte. 9. c. 2. Materiale elementum [b] extrinsecus oculis suppositũ ex institutione figurãs, ex similitudine representãs [c] & ex sanctificatiõe aliquã gratiam inuisibilem con-

a Sacramentum.] A secer dicit hoc sacramentum sacrementi. i. pignus sponsionis subest iusiurãdũ, & dicitur sic qa custodiri debet sicut sacrosanctũ, qa uiolare quod qs promittit perfidię est. Item acramẽtũ prout hic accipitur in celebratione, cum res gesta sit ita vt significare credatur, ideo quia sub tegumento corporaliũ rerum virtus secreti⁹ & latenter eorum sacramẽtorũ operat effectũ, unde a sacris vel sacretis virtutib⁹ dr̃, & gracè misteriũ, dicitur eo ꝙ habet secretã recõditam dispensationẽ. Et secũdum S. Tho. ĩ 4. di. 1. par. 1. sacramentum dr̃ tripliciter. Primo modo illud ꝙ ẽ veluti origo sacramẽti, hoc modo passio christi dicit sacramentũ qa mors xp̃i nostrorũ sacramẽtorũ est cõsumatio. Secũdo modo dici id qđ solutum secramentũ oñdit. Et hoc modo dicuntur fuisse secta in antiqua lege. Tertio dr̃ sacr̃m id qđ est ita signũ grẽ, ꝙ ẽt causę exilitę. i. efficaciter representat. Et hoc modo dicuntur sacramenta noue legis. Et de istis intelligitur pñs diffinitio. Ad cuius intelligentiam no. diffinitionem. Sco. in d. di. 1. 4. q. 2 ar. 3. quod sacramentũ est signum sensibile gratiam Dei vel effectum Dei gratuitum ex institutione diuina efficaciter signãs ordinatum ad saluté hominis viatoris. In hac diffinitione tria tanguntur, primo genus secramenti dum dicitur signum sensibile, multa enim signant quæ non sunt sacramenta sicut circulus ante tabernam, ibi signet uinum esse, & tamen noiatur sacramentum. Ex quo ad hoc noto esse triplex signum, memoratiuum demonstratiuum, pronosticum. Primum est præteriti. Secundum pñtis. Tertium futuri & horum trium secramentorum extat signum passionis xp̃i præteritę gratię modo collatæ, & gloriæ futuræ Secundo tangitur cã effectiua sa. ti dum dicitur ex institutione diuina efficaciter signens, causa enim effectiua sacramentorum Deus est, dicitur vero efficaciter ad drñam sacrorũ antiquę legis, in quibus ex natura sacri non conferebatur gratia dempta circuncisione. Dicitur autem quod significat gratiam, aut effectũ Dei gratuitum propter Eucharistiæ sacramentum. Illud enim propriè non signat gratiã sed effectũ gratuitũ idest corpus Christi uerũ, aut misticũ, vt infra §. 3. Tertio tangitur cã finalis sacramenti dũ dicitur ordinatum ad salutem &c. ut scilicet per uisibilia ad inuisibilia ascendamus, ex quo patet ꝙ in cęlo nulla erunt sacramẽta. hęc Vori. in 4. dist. prima.

b Materiale elementũ] Istud accipitur pro signo sensibili, & fortè vtit hoc uerbo elementi, qa materia baptismi, q est sacramẽtorũ, ianua est elementũ scilicet aqua. Et hoc est qđ dicit hic. Et elemẽtum sumitur pro quacunq; re sensibili.

c Ex institutiõe figurans & ex similitudine rep̃sentans] Sic declara hæc uerba. Quia .n. similitudo rep̃sentandi, q̄ res hẽt ex sua cõditione per se nõ sufficeret, qa per se non est determinata ad p̃cisè significandũ sacramenti effectum, & propter hoc dicit Hugo. de sacra. lib. 1. part. 9 cap. 2. quod sacramentum debet habere quandam similitudinẽ ad ipsam rem cuius est sacramentum, secundum quam habile sit ad eandem rem representandam, institutionem quoque per quam ordinatur sit ad illam significandum, & parum post dicit, quod similitudinem habet ex prima conditione. institutionem ex superaddita dispensatione, exemplum. Aqua oleum vel homo contritus habeat quandam similitudinem ad gratiam ex se, vt sicut aqua mundificat oleum linit, homo dolens gaudium expellit, sic gratia mundat & linit. interius & peccatum expellit, sed ista similitudo non sufficit, quia oportet vt instituatur ab egente. Addit etiam ex sanctificatione. Quia sacramentum debet habere sanctificationem, per quam gratiam contineat, & efficax sit ad eandem sanctificationem conferendam. Et parum post dicit quòd illam. sanctificationem habet ex apposita verbi vel signi benedictione, sed quanto, scilicet non datur talis gratia sanctificans sine verbo, & sic intellige etiam ea quæ sequuntur.

a Pro quacunque re sensibili.] Vt aqua in baptismo, uinum in sacramento & huiusmodi.
d Pro representatione] Representat enim sacramentum grām e͞pi mundare aiam, sicut dicimus sordes mūdari ex aque vt hic dr̄. Addit tñ ex sāctificatione quia elemēta nō ēēnt sanctificata prout Christus ordinauit, uel exhibita uel accepte non mundarent.
c Naturalis similitudo] Scilicet aliquid subesse sacramento ,,ut gratie.
d Actualis institutio] Actualiter, enim efficitur secramētum eo mō, quo instituit eccl̃ia a ministris occultæ, cum uerba dn̄r occultè, ut in secramēto altaris, pęnitētia, &c. ex p̄sse ut io bap. isino & hmōi.
e Determinatur ordinationem] Quie quodlibet sacr̄m ordinat̄ determinatè, ut significet ibi sub esse gratiam.
f Respectu huiᵘˢ significati.] Significatum, enī secramenti est illud qd̄ in sacramēto cōtinet. s. gr̄a, & sp̄ualis sanctificatio, est illa benedictio p quā sacramente habent efficaciam efficiendi significatum. scilicet conferēdi, gratiam, quę continet in virtute s̄m Ri. in 4 di. 1. ar. 4. q. 2. nō ex vi secramenti essentialitar & in actu &c. Et declara vt ibi per eum, & per Sco ibidem, & dicit etiam. S. Bona. ibidem, q sacramenta non continent gratiā essentialiter, sicut aqua in uase, uel medicina in pixide, imo hnc intelligere esset erroneum, sed dicuntur continere grām, quie ipsem significant, & quia nisi sit defectus ex parte suscipientis in ipsis inuenitur gr̄a & semper cōfertur, sic intelligendo q gr̄a sic in aīa non insignis, visibilibus sacramenti, & p tanto dn̄r vasa gratiæ, p̄nt ēt dici vase, quia sicut quod est in uase non est de ipso nec ex ipso, sed ab ipso hauritur, sic gratia non est de sacramentis nec a sacramentis sed oritur a fonte eterno, & ab illo hauritur, ab ipsa anima de ipsis sacramentis, & sicut quia recurrit ad uas cum liquorē requirit, sic quærenti liquorem gratiæ, & non habenti recurrendum est ad ipsa sacramenta, &c.

ferens. Et elemētum sumitur pro quancunq; re sēsibili.[a] Sicut oculus pro omni sensu. Similitudo vero pro representatione [b]secū dum quandam proportionabilitatem, scilicet vt sicut se habet aqua ad lauādū sordes corporales sic gratia ad spirituales, & cōpetit hæc diffinitio sacramentis nouę legis in quibus sunt tria, scilicet naturalis similitudo [c] ex qua habent aptitudinem representandi, actualis institutio [d] occulta exp̄ssa ex qua habent determinatam ordinationem [e] respectu huius significati [f] & spiritualis sanctificatio ex qua habēt virtutem efficiendi illud significatum.

1 In quo consistunt sacramenta. ℞. Magister sēntentiarum in 4. di. 1. quòd in duobus, scilicet in verbis & in rebus. ita quod sub verbis [g] comprehendatur intentio proferentis, & sub rebus factum seu facta. i. quod ex verbis & rebᵘˢ fit vnū sacramētū.

2 Quę sunt necessaria in omni sacramēto. ℞. ℘. 4. Primū elemētū siue debita materia. Secundum forma verborum. Tertium minister debitus. Quartum intentio ministrātis, & istis habes. s̄. Baptismus & in aliis locis suis.

3 Sacramentum tantum dicitur puta in baptismo ablutio sub forma verborum i eucharistia ipsa hostia cōsecrata, & hmōi res sacr̄i [h] in baptismo, & aliis in qbus iprimit̄ caracter. In qbᵘˢ vero nō imprimit̄ est quidam ornatus animę vt in pęnitentia. In sacramento autē corporis xp̄i est ipsum corpus xp̄i verè sub illa specie cōtentum, & est corpus misticū sac. sancta ecclesię, quæ tamē in ipso non continetur, sed signatur, etiam quoddam quod est res & nō sacramentum, & istud ē gr̄a gratum faciēs siue effectᵘˢ sacramentorum.

4 Quot sunt sacramenta nouę legis. ℞. ℘. 7. s Baptismus. Cōfirmatio. Eucharistia. Pęnitētia. Extrema unctio, Ordo, Mr̄imoniū. In quibus autē imprimat̄ caracter. vide. s̄. Caracter.

g Ita q sub uerbis] Ad efficiendum sacramētū requiritur cū intentione prolatū, & elementū, sub quo cōtinetur factū. s. secramentum, sub illo elemēto siue sensibili signo, uel facta. i. sacramēta quæ tunc dantur cū applicantur uerba ad elemēta, & nihil aliud importet uel facta, nisi qa in plurali loquitur, & explicat̄ hoc in §. seq Ad de tamen p maiori declaratiōe s̄m Ri. in 4 dist. 1. ar. 1. q. 1. quod secramenta ueteris legis pp eorū imperfectionē in significādo & eorū defectū in sanctificando nō cōsistebāt in uerbis, qa p uerba, ē sāctificatio & expressa significatio primæ Thi. 4. Res sāctificatur p uerbū Dei, & orōnē, & facit c. detrahe. i. q. prima sacramēta autē nouę legis, quia debuerunt esse perfecta in sanctificando, in consistunt in rebus & verbis ita ut res sit quasi principium materiale & verbū quasi formale, eo q cōpletius et conuenit rō significandi & sanctificandi puta cum sacra nouę legis fuerint instituta a verbò Dei iam humanę naturæ vnito conueniens fuit ee consistere in rebᵘˢ & in verbis vt suum expressius significarent autorem res aūt & verbum non constituunt sacramentum tanquam aliqd vnum vnitate absoluta in essendo, sed vnitate relatiua in causando & significando, sunt enim vnum principium in causendo & significando vnum sanctificationis effectū, sicut pr̄ & mater gn̄ationis vnum completum principiū.
h Res sacramenti.] Vocetur res quia ē aliqd crea

cum, de quo s. Carater. & per Sco.in 4.di.6.
a C. vt ieiunii] Chrismandi debent esse ieiuni & confiteri debet vt mundi donū spiritussancti recipiant, nec pôt dici christianus qui ɔūrmat nō est hoc ibi gl. scilicet plenꝰ q ad oia sacramenta.
b Sacrilegiū] De sacrilegio vide. S. Th. 2.2.q.99. & Ale.2.2. quę. 53.ar.17. &c.
c Et de hoc habes gloss.] Quæ duobus modis describit sacrilegiū, & est gl. magistra. Et sacrilegiū dicit quasi sacrū ledens vel sacrū legēs idest furans.

5 Vtrum aqua bñdicta sit sacramentum ℞. Ricar.in 4.di.1.ꝙ nō, quia per eius aspersionem, remittuntur peccata per modū meriti, inquantū.s. excitat motum charitatis seu feruorē uoluntatis, per quē fit remissio. non autem tanquā per uim sacramenti.

6 Quot sunt sacramēta necessitatis. ℞. 5.s. Baptismꝰ. Confirmatio. Pœnitentia post peccatū mortale commissum, Eucharistia, & Extrema unctio. ut not. 1.q.1. §. sed notandum. primo, & ibi gl. in uer. necessitatis. & in c. ueniens. de transac. in gl. in uer. necessaria quę idest dicuntur necessaria, qa sine ipsius non pt qs saluari, si ex contēptu omittūtur, & haberi possunt. De primo habes de conse. dist. 4. in prin. De secundo ibidem in ca. nullus mini. st orum. & di.5.c.ut ieiunij. De tertio de pę. di.1. quasi per totum. De quarta de consec. dist. 2. omnis homo. De quinto 26.q.7. ab infirmis. Alia duo.s. matrimonium & ordo dicuntur sacramenta voluntaria, quia sine ipsis potest homo saluari si ea non vult.

7 Quomodo sunt danda. ℞ qd eo modo quo dicitur in suis locis cū quodlibet habeat suum modo. In vno tamē omnia conueniunt, quod i signo crucis oīa sacramenta sunt danda.ar.c. nō obseruetis. 26. quęstio.7.

8 A quo sunt suscipienda. ℞. ꝙ baptismus pôt suscipi in necessitate ab oibꝰ, vt s. Baptismꝰ.4. Alia aūt excepto matrimonio nō nisi a Sacerdotibus, & de hoc dic. vt in suis locis.

9 Vt ū possint recipi ab eo q est pctō mortali, ℞. vt s Clericus.x.§.2.

10 Quibus debent dari. ℞. ꝙ diuersis diuersimodè sm ꝙ sacramēta sūt de quo vide i locis suis. Vno tñ notandū ē ꝙ nullꝰ exīstēs in peccato mortali pôt aliquod sacramētū suscipere quid peccet mortaliter 40.di.multi.23.dis. illud.11.q.3.audi. sicut nec aliquis minister potest ea ministrare i peccato mortali, qui peccet mortaliter, nisi sm aliquos illa administrat vt laycis in necessitate, puta qa baptizat quod habeo valde dubium vide. Baptismꝰ.5. §. tñ.

11 Quę sacramēta possunt iterari. ℞. omnia illa in quibus non imprimitur caracter 12.q.7. licitē. & 1.q.1. quod quidā. §.1.

12 Quid cū dubitat an quis receperit aliquis sacramentū puta baptismum, & huiusmodi. ℞ ꝙ si dubiū probabile, vel uerisimilis resultat, coniectura reiterāñ. est sm ꝙ dixi. s Baptismus.7. §. 9. quia non dicit iteratum quod nescitur factum. de conse. dist.4. si nulla. & de presby. non Bap.c. ueniens.

13 Vtrum sacramēta vel sacramētalia sicut est oleum sanctū, aqua baptismalis. & huiusmodi pos int recipi ꝓ sanitate acquirenda, vel ex alio fine quā eo ꝓpter quæ sunt instituta. ℞. quod nō sine pctō mortali. si talis sit finis principalis. qo ia vti sacris ad alium finem quam ad eū pro quo ordinata sunt, est ipsis abuti. Excepit iō Pet. de pal. in 4 sacrm matrimonii qd sm cum quis contrahendo ex alio fine, puta pp diuitias & hmôi, nō peccat mortaliter vt. s. habes Matrimonii. 2. §. 15. Secus si uteret quis tal bꝰ sacris principaliter ex fine suo & secundario pp sanitatem acquirendā, sicut fecit Constantiuus imperator, quia sic non peccaret.

SACRILEGIVM [b] ē sacrare rei violatio vel surreptio, siue i se siue in alio, & accipit hic violatio ꝓ quacūque irreuerentia aut de honoratione, & dr sm Ian. quasi sacrilegium, vel sm Lau. quasi sacra legiū lesio & de hoc habes gl. [c] 17.q. 4.ca. sacrilegium.

14 Quot modis cōmittitur sacrilegium. ℞. quod tribus modis primo rône personę sicut cum quis lædit personam. 17. q.4. quisquis. §. idem. secundo rône loci, sicut cum violatur immunitas ecclesiæ vel cimiterii & ibidem & ca. si quis el. r. cū multis c. seq. Tertio. rône rei & istud fit tripliciter scilicet auferendo sacrum de sacro. s. loco, vel non sacrū de sacro, vel sacrum de non sacro. vt no. in d. gloss. & in d. capitu. quisquis. & §. sacrilegiū. 17. quę. 4. & hic loquor de sacrilegio propriè. Nā large,

a L. ut prophanos.] Non facit hic comparationem illa lex, sed vult festa cõsueta ciuibus, pô in uerdici. Fatetur tamẽ imperator se pphanos sub mouisse ritus.
b Ad mensam.] Facit illud Luce. 10. in eadem autẽ domo manete ędentes, & bibentes, quæ apud illos sunt.
c In gl. d. c. omnes.] Et dicit ẽt, p licet, loquamur cũ eis, tamẽ comedere non licet, quia maior familiaritas ẽ in cibo sumendo q̃ in colloquio, & facilius, quis decipitur iter epulas. 22. q. 4. unusquisque.
d Contra præceptum. cle.] Quia ibi dicitur districtius inhibem⁹, tamẽ eis, uim inferre non debẽt, christiani, si habitent, in terris Christianorum, secundum Bart. in l. 1 C. d pagā Oldra. consi. 87.

largè cõmittit multis modis. vt no. in d. gl. & ibi vide quia nihil ad nos.

2 Aduerte etiam quod omne peccatum quod cõmittit persona ecclesiastica materialiter, & quasi p accidẽs dicitur sacrilegiũ. Vnde dicit Hiero. quod nuge in ore sacerdotis sunt sacrilegium, vel Blasphemia. Sed formaliter & proprie sacrilegium est illud peccatum quod persona sacra sacra agit contra eius sanctitatem directè, vt si virgo deo sacra aut sacerdos fornicetur & hujusmodi. Largè etiam sacrilegium est cum rem ecclesiæ quis indebitè vsurpat. 17. q. 4. §. qui autem.

3 Quæ pœna sacrilegiorũ habes in l. si quis in hoc. C. de epis. & cle. & 17. q. 4. p totum, & maximè in d. gl. magna. in d. c. sacrilegium, & ibi vide, qa nihil ad nos sed ad forũ contentiosum solum. Sed quo ad cõscientiam est excommunicatio. de qua vide. s. Excommunicatio. 5. casu primo. & 9 & 6. & 13. 28. & Excommunicatio. 7. in multis casibus.

SACRISTA siue custos ecclesiæ habet pulsare cãpanas ad horas iubente Archidiacono. Item custodire palas seu linteamina altaris, & omnia vtensilia ecclesiæ. Item lampades curare, ne supra modum lucendo oleum depereat, aut minus lucendo obscurior sit ecclesia. Item prouidere de incenso, luminarib⁹, pane & uino pro celebrando. Item obligationes & decimas sm iussum Archydiaconi inter fratres diuidere. Hæc not. ca. 1. de offõ custo.

1 Quis debet deputari sacrista. R. qđ aliquis de sanctioribus ecclesiæ. vt in c. 2. de offi. custo. not. text. est.

2 Ex qua culpa tenetur si quid pereat. vide supra Custos.

SAGITTARIVS dr̃ qui arte balistariorum exercet, & vtrum liceat. vide s. Ars. in princip.

SALARIVM An debeatur famulo infirmanti, aut similibus. vide supra. Familia. §. 2.

SANCTVS quis debeant haberi vide s. Canonizatio, & reliquię.

SARRACENVS dicit qui deos deasque colit, imo dæmones, nec nouũ aut vetus testamentum recipit, horum templa præcipiuntur claud. sub pœna mortis, & amissione bonorum. C. de pag. & sarra, & templis eorum l. 1. & 2. l. pen. eo. ti & quasi per omnia quo ad phibitiones iudæis cõparantur. C. eo. l. vt pphanos a & extra de iudę. & sarra. quasi p totũ. Et ideo vide s. Iudęus quæ phibent christianis erga ipsos. excipitur tñ casus, quia cũ sarracenis christianus concedere nec habitare prohibetur. 11. q. 3. ad mensam b sed bene cum iudæis. 18. quæst. 1. omnes, quia magis sunt nobis peruersi iudęi, & in cibis nos contẽmunt tñ Lau. & Io. in gl. d. cap. omnes. c & multi sequaces tenent q cũ sarracenis ẽt non licet comedere, qa ẽt ipsi in multis iudaizant, qđ uerũ credo, qñ ĩ cibis talia obseruãt, alias non. Itẽ quia iudęis permittitur eorum sinagoga. Sed sarracenis nullo modo permittitur inter christianos publicam inuocationẽ facere machometi, neque peregrinatio ad aliquẽ suorum sicut ad sanctum. Et quicunque eorum domin⁹ christianus qui hoc eis permittit peccat mortaliter, quia facit contra præceptum cle. d vnica. de iudęis. Item quia cũ iudęis põt christiani habere comerciũ sed cum infidelibus sarracenis extat hodie prohibitio sub pœna excommunicationis papalis, quam incurrunt ipso facto qui tempore guerræ cum eis, habent commercium, vel qui deferunt eis prohibita, de quo uide supra. Excommunicatio quinto. Casu. 21.

2 Vtrũ xpiani possunt furari quos detinẽt in eorum seruitio. R. quod sic, qa nullo modo licitè possunt tenere eos. vide supra Furtum. §. 38.

SATISFACTIO dicit dupliciter, Vno mõ recõsilia. & sic quia oẽs partes pęnitẽtiæ ordinant ad reconsiliationẽ qualibet

bet earum satisfactio dici potest. Alio modo dicitur solutio pœnæ debitæ, & sic est pars vna pœnitétię q̃ é assumptio siue adimpletio pœnitétię iniunctæ vel debitæ, & nihilominus tamē etiā partibus aliis pœnitētię conuenit per accidens vt cōrritioni ratione doloris coniūcti, qui est in parte sēsibili, & confessioni ratione erubescētiæ. Hæc S. Bo. in 4. di. 16. circa literā. 1. parte, de hoc clarius per Sco. in 4. di. 15. q. 1.

1 Satisfactio secundū culpam præteritā est iniuriæ illatæ recompēsatio secundum æqualitatem iustitię, secundū vero culpā futuram est peccatorū causas [a] excıdere & eorum suggestionibus aditum non prębere, de pę di. 3. capi. satisfactio.

2 Vtrū deo quis possit satisfacere pro peccato. Res. quòd cū ipsius adiutorio, valet cū merito, passionis christi cuius homo per uerā fidē efficitur particeps sic potest, alias non. vt no. Richar. in 4. distinctio. 15. ar. 1. quę. 2. Sco. tamē tenet q̄ sic, saltem de potentia absoluta.

3 Vtrum vnus homo possit ꝓ alio satisfacere. ℞ q̄ accipiendo satisfactione ꝓ pseruatione & cautela culpę futurę, sic non potest quia quis ieiunando nō affligit corpus alterius, vt viuat castæ, nisi inquantum per bonum exemplum allicit eū ad similia faciēda, siue inquantū potest alteri mereri augmentū gratiæ [b] per talia vt sic facilius euitet pctm̄. Si vero accipiatur satisfactio pro recompensatione iniuriæ illatæ, sic vnus potest pro alio satisfacere homini. Deo vero etiam potest si modo ille qui cōmisit peccatum sit contritus de eo, alias non, [c] pro pœnitentia vero iniuncta non potest vnus pro alio satisfacere, nisi interueniat autoritas confessoris qui in illa potest dispensare, vel nisi interueniat casus quòd ille cui imposita est nunquam eam poterit in hoc mundo implere, quia posset tūc per alium fieri. Hæc habentur ex dictis Ricar. ar. 1. quæsti. 3. & S. Bon. in 4. distinct. 20. par. 2. ar. 1. q. 1.

4 Sed nūquid ille cuius satisfactionem alter in se suscepit moriēdo statim euolabit Respon quòd nō, sed oportet q̄ primo ille, q eā suscepit ipleat, quia nemo paradisū īgreditur nisi sit extra omne debitum, [d] ita q̄ nec ipse nec alius ꝓ eo sit debitor ſm Sanctū Bo. in 4. di. 20 d. ar. 1. q. 1. in responsione. ad 4.

5 Verum talis pro alio satisfaciens satisfac at etiā ꝓ seipso. ℞. diuersorū fuit opin. sed mihi placet opi. quam Richar. ī 4. distinct. 20 in d. ar. 3. refert, quod etiam est satisfactoriū pro seipso non ex debito, sed per diuinam misericordiam quæ magis charitatem attendit quam opus. 14 quæstiones. 5. si quid Vel dic quod pro alio sit satisfactorium per modum solutionis pœnę, pro seipsis vero est satisfactorum per modū meriti de congruo. dicit enim Sanctum Bonau. in 4. distinctione 15. quòd licet de rigore iustitiæ non sit satisfactoriū id quod facit quis ad quod alias tenetur, tñ credit q̄ diuinę misericordię benignitas tanta est quòd

a Causas.] Idem radices secundū gl. ibidē non enī sufficit ramos incidere. de pœ. di. 3. §. ex pmissis, vel. i. opportunitates uel cās peccādi 81. dist ualet. Hic tria in virtute designātur. Primū est q̄ satisfactio nō fit nisi pro pctō, ex quo infert, q̄ angeli, qui deo seruiūt non satisfaciunt, quia nūquā peccauerūt, & eodē mō seqtur, q̄ aiæ beatæ in cęlo deo iubilādo & laudē, decātando non satisfaciūt, quia pro eorū peccato satisfactum, est martio Xpi. Aut hæc in uia, aut in purgatorio seqtur tertio q̄ non est idē satisfactio, & restitutio, Quia restitō, non semꝑ fit pro pctō, ut cum quis gladium restituit, quē in custodiam accepit. Secūdū, est ut rāę excidantur peccatorū. Et tertiū q̄ de cætero eis, aditum non præbeat. Qui alias Deū placare cupit non placet, sed irritat, ex quo infertur, q̄ aliqñ magno charitatis feruòre totū, dimittit pctm̄. Quia sūma satisfactio offendentis est amor intimus offensi. Infert scdo q̄ nō oportet ſm numerū, pctōrū de necessitate est satisfactiuā numerum, imo unus amor dei multū intensus, multa sufficit delere crimina, Deo acceptā. te. Et uide Scot in 15. di. 4. ubi latissimè tractat d satisfactione, & ibi Vori.

b Augmentum grę] Hoc est tm̄ de congruo, q̄ alius pro alio mereaẗ grę augmētū, quo tñ habito ille facilius assuescit ad bonū faciendū, & malum uitandū. Et hæc subuentio, non est per modum satisfactionis, sed meriti.

c Alias non.] Oportet ēt, q̄ satisfaciēs sit ī charitate secūdū Richar. & debitore nō potēte satisfacere ī hac uita ꝓ portione pęnæ.

d Extra oē debitū] Et si obiiciaẗ q̄ dicit Deus, iudicabit bis in idipsum, rñdet q̄ nō est uerū, quia secūdū q̄ ille satisfaciens clericus facit ei 1° liberabit, & computat dñs in sortē pœnā quā ipse sustinet ꝓ se, & quā alius sustinet ꝓ eo, unde si stara debebat per spaciū duorū mensium, taliter poterit iuuari, qd infra mensem liberabitur. Et si ille ulterius

satisfaciendo procedat lucrum erit suum, quia oratio eius in sinu suo conuertetur. hic Sco.

a Et quasi pro nihilo.] Quęsiui in S. Bo. hoc dictū fingi & inuenire nesciui. Tamen Sco.in dict. dist. 15. quęstio.prima illud tenet. Et ibidem Ric.art.1.q.3. ad secundum.

b Pœnæ debitæ pro peccato] Quia oportet asse in charitate, eo qd si deus non acceptat facientem, ergo nec opera eius. Vnde dicitur gen. 4. quod deus respexit ad Abel, & postea ad munera eius, hæc Ric.in d. di. 15.quart. arti.1. q. 5. & S. Bona. ibidem.ar. 1. q. 3. in prima parte.

c Sub volūtate patienter] Ric. in 4. di. 15.ar.1. q.4.sic dicit. Sustinens flagella siue immissa per operationem, cuiusmodi sūt oīa illa q̄ deus infligit siue p actionē iniuriā cuiusmodi sunt illa q̄ deus frequēter a peccatoribus, infligi iuste permittit, non satisfacit ea sustinendo, vbratio ne qua patiens, tātū, quia sic volūtas sustinentis nullo mō comparatur ad ea vt actiuum, vel principium operis autem quòd meritum sit actiuum voluntatis illius qui meretur. Inquantum tamē uoluntas sustinentis ea patienter sustinet intētione remissionis pœnæ sibi debitæ pro suis peccatis sunt sustinenti satisfactionis materia. Sed formaliter ipsa

quòd acceptat totū & quasi pro nihilo [a] saluato nō & de hoc. ī. suffragium. S.2.

6 Vtrum satisfactio facta in peccato mortali valeat. Rx. aut loquimur de ea quę fuit imposita a confessore pœnitenti, & postea recidiuauit ante illius complementum, & sic dic vt s̄. Pœnitentia. S. 14. Aut loquimur de alia quacunque voluntariæ assumpta, & sic dico quòd non valet quo ad diminutionem pęnę debitę pro peccato, [b] nisi per accidens, vtputa quia citius conuerteretur & veram aget pęnitentiā, sed quantum ad culpam futurū ei tādam valet, sicut dicit̄ de bonis factis in peccato mortali.

7 Quæ sunt partes satisfactionis. Rx. tres scilicet oratio, ieiunium, eleemosyna. Sunt tamē aliæ secūdariæ, ut uigilię, peregrinationes, disciplinę, & huiusmodi, unde oīa opera afflictionis ad ieiuniū reducūt̄ oīa opera misericordiæ ad elemosynā, oīa opera spūalia ad orationē. Hæc ex S.Bon.in 4.dis.15.parte 1. art.1.q 4. Idē Ri.vbi.s̄.q. 6.

8 Vtrum flagella missa a deo uel ab hominibus etiā pro peccatis nostris sint satisfactoria. Rx. q̄ sic, inquātum cadūt sub volūtate patienter, [c] ipsa acceptante & patienter sustinere volēte, dummodo alias, sit in charitate. & de hoc vide supra. Mores. S. 2.

9 Vtrum aliqua prædictarum trium partium satisfactionis sit magis satisfactoria. Rx. quòd eleemosyna in se includit virtutem orationis, & ieiunii propter duo. Primo quia constituit eum cui datur debitorem ad orandum pro eo qui dedit. Secundo quia eleemosyna data propter deum est quasi quædam oblatio deo facta, quæ oblatio deo facta habet uim orationis, & similiter bonorum exteriorum subtractio per eleemosynam facta continet uirtualiter ieiunium ī quo maceratur corpus. Similiter oratio uirtute continet ieiuniū. quia intētio iterius ad deum debilitatem corporis parit, cōpletius tñ eleemosyna habet uim satisfactionis quā orō & ieiuniū, propter ea dicit̄. Thi. 4. corporalis quidem exercitatio ad medicum vtilis ē. Dicit gl. oīs sūma disciplinę xpianę ē mia & pietate. Si tamē gnāliter loquamur pōt dici q̄ i satisfactione sūt tria. s. vitatio, culpę, augmētatio grǣ, [d] & solutio, pęnę, & hoc tertiū ē īfirmū ī satisfactōne. Ad primū valet orō. Ad scdm valet eleemosyna qa qs sibi facit amicos de mamona iniqtatis q̄ ipetrāt grām. Ad tertiū valet ieiuniū. Hęc ex Rich.in 4.di.15.ar.2.q. 3.

10 Vtrum restitō rei alienæ sit pars satisfactiōis. Resp. q̄ propriè non, [e] qa debet

satisfactio in actu voluntatis consistit. Flagella sic quę ipse mittit deus immittit maiorem afficaciam habent inclinandis voluntatem ad bonū, quam illa quæ non immittit, sed immitti permittit.

d Augmentatio gratiæ.] Nobilior est quā vitatio culpę quia nō vitat malum nisi propter bonum.

e Propriè non] Sco. idem tenet in 4.dist.15.Autem Bona.ibidē. 2.part.art.ult.& q. ulti. sic dicit. Quędam requiruntur ad pœniam si ne satisfactionē, ut fundamenta. Et talia sunt peccati dimissio, & alienæ rei restō, ita restitutio nō potest imponi a sacerdote pro satisfactione, quia iā obligatur ex lege diuina. Quędam requiruntur, ut expedientis, ut uitare prauā societatem. Quædam satisfactoris, ut ieiuniū & eleemosyna. Quędā sunt per ficientia ut sunt opera supererogationis. Lucæ. 10. Quodcunque supererogaueris &c. Et istud ultimum non est necessarium. duo uero media imponuntur ad sacerdotia arbitriū, licet peccatum sit in deum. Alia opin. habet quòd restitutio alt opus satisfactorium si fiat in charitate, alias nō, sicut nec alia opera. Sed postet dici quòd satisfactio dicit̄ communiter & propriè. Communiter omne opus pœnale voluntariè assumptum siue, ad quod tenetur iudicio dei, siue iudicio

præcedere omnē partē pœnitentiæ, cū dicat cessatio nem ab iniuria. De quo vidē s Restitutio. 4 in §. 1. & se. Sed largè accipiēdo restitutionē prout dicit omne illud quod ad debitā satisfactionem exigitur, sic ē pars satisfactionis.

SCANDALVM est dictū vel factum minùs rectū præbens alteri occasionem ruinæ.[a] Ita not. Cardi. in cle. 1. de offi. or. s̄m Laurē. à scandalon grece qđ latinè dicit ruina vel offensio vel impactio pedis, & elicitur a Hiero. super illud Matt. 15. Scis quia pharisei audito hoc verbo scādalizati sunt. Vnde sicut quando aliquid ponit̄ i via corporali per quod impingens disponitur ad ruinā, sic in via spirituali quicūque per factum suum seu dictū minus rectū idest vel malum s̄m se, vel habēs speciē mali disponit aliquē ad casum in aliquod peccatum, propriè scandalum ei facit. Hostien. i summa ti. de renun. dicit graue scandalum dicitur quando ex dicto vel facto, alii trahuntur in consensum mortalis peccati, & propterea glo. de renun. in c. nisi in §. pro graui. in ver. distinguendū, dicit ꝙ non est curandum de scādalo, nisi sit graue, de noui oper. nun. c. 2. in §. super eo. ibi. Tu vero ꝓ uitando graui scandalo, & de uo. c. magnæ in ver. præter ca. de reg. iur. qui scandalizauerit, quod no.

1 Quotuplex est scandalū. R. duplex scilicet actiuum & passiuū, sicut dupliciter potest quis esse causa peccandi alteri. Vno modo per se, puta qn̄ quis aliquid malum facit propter illud intendens alium deducere in peccatum, aut si non intendit tamē factum est tale ꝙ de sui ratione habet, vt sit inductiuum[b] ad peccandū, & sic illud dr̄ scandalū actiuū. Altero modo quis per accidēs pōt eē cā peccandi alteri, puta qa ꝑter intentionem scādali dandi id facit, & ex ꝯdōne operis non est vt quis scādalizetur.[c] Si tñ alius malè dispositus est, aut ex inuidia q̄ habeat ad aliū, aut alio modo, puta ex fragilitate, iō scandalizatur & talis non dat occasionem (quātū in se ē) tali scandalo propterea vocatur scandalū passiuum sine actiuo, qn̄que etiam est scādalū actiuum simul, & passiuum in altero, qui dat; & passiuum cum ille qui accipit peccat. Aliquando est actiuū sine passiuo, puta cum aliquis inducit aliquem ad peccādum, sed ille non peccat. Hęc ex Alex. 2. 2. ti. de scandalo. q. 54. ar. 1. & Ric. in 4. dist. 38. ar. vlt. & S. Tho. 2. 2. q 43 ar. 1.

2 Verum scandalum sit speciale peccatū mortale. R. ꝙ aut scandalum passiuū est tantum impactio veniale peccatum, puta cum aliquis ex dicto alterius mouet ad pc̄tm̄ veniale, & sic ē veniale peccatū, aut est cū impactione ad mortale peccatum, & sic nō est mortale, nō tñ aliud pc̄tm̄ speciale ab illo quod committit̄, quia sumere occasionem peccati ex dicto vel facto alterius non constituit speciale rōne peccati, quia non importat deformitatem speciali virtuti oppositum, sed solū peccatum quod cōmittit. Si autem loquimur de scādalo actiuo & si sit per accidens, si non est speciale peccatum, quia quod est per accidens[d] non cōstituit speciem, tamē qn̄que pōt esse pc̄tm̄ veniale, vt qn̄ actum cōmittit uenialis peccati, vel actū qui de se non est malum sed solum habēt speciem mali cum, aliqua leui inductione, qn̄que ē mortale, siue qa cōmittit actū mortalis peccati, siue qa contēnit salutem proximi, vt ꝓ ea seruanda non prætermittat aliquis facere quod sibi lubuerit. facit. c. cauendū. 106 q. 3. & d § pro graui. 1. q. 1. hi quolcūque. Si vero sit scandalū actiuū per se, puta qa intendit ducere ad pc̄tm̄, & si quidē intendit inducere ad pc̄tm̄ mortale, si peccat mortaliter. Similiter si intēdat inducere ad pc̄tm̄ veniale per actum peccati mortalis. Si autē intēdit inducere ad peccatum ueniale etiā per actum peccati venialis, sic est veniale peccatum, & isto modo scandalū actiuū ꝑ se est speciale pc̄tm̄, qa ex intentione finis sortit̄ pc̄tm̄ rationem specialis peccati, & opponitur directè correctio

ai

iudicio sacerdotis. Et sic restitutio, est opus satisfactorium, & eius pars. Si aūt dicat satisfactio propriè per pœnam voluntariā, assūptam, ad quam nō tenebatur, nisi ex culpa, tunc non est pars satisfactionis. Hæc ille.

a Occasionē ruinæ.] Idem S. Th. 2 qō 43. ar. 1 & Richar. in 4 dist. 38. ar. ulti. q. 1. & Alex. 2. 2. qō. 54. art. 1.

b Vt sit iductiuū] Vt dicere, verba ꝓuocantia ad luxuriam, auaritiam, ambitiones, & huiusmodi.

c Non est, vt qs scādalizetur.] Vt si quis uidat spaciatum cū sociis honestis, & huiusmodi.

d Quod est per accidens] Loquitur de scandalo, occasionato.

a Rā. ꝑm Rich.] Nico.de Ly. sup epistolā ad Ro. mā. 14 Idem tenet, ut hic.
b Au: bona opera.] Intellige principium huius q̄stionis de scādalo, passiuo non actiuo, quie operatio boni, est in operāte occasio diāt uiſ facti minus recti.
c Secūda etiam opera non sunt omittēda.] Exēplum de phari. seis quī de doctrina salubertima domini nostri Iesu Christi, scandalizabant. Exemplum etiā pone in eo qui vult dare eleemosynam extra casum necessitatis.
d Ex malicia ꝓ uenies] Cōcor. S. Tho. 2. 2. q. 43. ar. 7. Et Nico. de Ly. ubi supra.
e Potiꝰ teneor] quia scilicet timeo, si non repeto ruere in peccatū propter paupertatē, puta in furtū uel periurium.
f Propter scandalum proximi, sui singulare.] Adde Nicol. de Ly. dist. ubi ī ꝙ si bona sunt alicui commodata, siue deposita, debet ea repetere si sunt ablata. Et ponit exēplū de S. Tho. Cantuariensi, qui non obstante scandalo regis Angliæ bona ecclesiæ repetere uoluit, &c. Adde etiam ꝙ & si repeterē nostra possumus, nō tamen ex cupidicate hoc debemus

ni fraternæ, ꝓpter hoc qđ intēditur spāle proximi nocumētū, hæc omnia ex Alexan. & Rich. vbi s. & Tho. 2. 2. qō. 14. ar. 3. & ad aliud. Matt. 18. necesse ē vt veniāt scādala &c. verū qđ est necesse, nisi homines vitā mutent.

3 Verum aliquis teneat dimittere aliqđ bonū opus ne proximus, scādalizetur. ℞. secūdū Richar.[a] vbi supra. ar. 6. q. 2. Quod aut bona ope.[b] sūt necessaria, ad salutē, vt sū. ꝑcepta, aut sunt super rogationis, vt ꝯ filiorū opera, aut i genere idiffeiētia vt comedere carnes, bibere uinū, retinere tēporalia, debita repetere, & huiusmodi. Opera enim prima non sunt pro quocū que scandalo omittenda, qui nullus debet velle dānationem suam pro euitanda illa proximi sui. Facit. c. 2. de no. op. nun. & 11. dist. illa. 11. q. 4. inter verba. 23. q. 3. c. 1. §. 1. ante fi. Hic aduerte secundum Innocen. vt recitat Pa. de renū. in ca. nisi cū. §. pro graui quoq;, ꝙ i præceptis iures natura lis & euāgelici ē uerū hoc sed veritas iuris positiui ex causa ē temperāda & relaxanda, & contrariū statuē dū propter scādalū, vt no. de conces. præben. c. propo suit, de uoto, c. 1. Secūda et opera non sunt omittēda[c] propter scandalū prox mi ꝓueniēs ex malicia, qa per hoc volēntib. malitiose ipedire bona opa dareſ materia & occasio malignādi. Si vero scādalū ꝓuenit ex ifirmitate ꝓximi vel ignorantia, sic sunt ad tēpus intermittenda, quousque scilicet adhibeat sufficiens diligētia ad hoc vt ignorās instruat, & ifirmꝰ aliquo modo cōforterur, vt nō de bono opere scandalū sibi. sum. a. c. inte. verba. 11. q. 3. nec talis retardatio merito prę iudicat, q non minuit de ꝑfectione charitatis sed magis disponit ad augmentū non tamē omnino sunt talia prætermittēda propter scandalū proximi. Tertia etiā opera. s. indifferentia quorū omissio alteri non præiudicat, nisi ipsi omitienti, & etiam in tēporalibus tātum, sic sunt omittenda de præcepto quā do probabiliter proximus scādalizabitur ex infirmitate scandalo mortalis peccati. Sed si venialis erit de consilio. Si autem scandalizatur ex malitia, vtputa qui ostensum est sibi ꝙ non debet scandalizari, & modo debito suasum vt non scādalizetur & tamen vult scandalizari, quia sic prouenit ex malitia, & tunc nullum opus est prætermittendum propter scandalum ex militia proueniens, [d] Alexa. vero in tertia parte sum. cap. de pręceptis legis pœ ni tentiæ, tenet quòd si sim innimus & timeo casum meum ex non repetitione rerum mearum potius teneor [e] vitare scandalū meū quā ꝓximi. Similiter si sum ꝑfectus & repetam debito modo, licet sicut præpon derat bonum commune bono speciali, sic præponderat scandalum communitatis & pluriū. s. dissipacio pacis & vtilitatis cōmu nis & incentiuum delinquendi, quæ omnia acciderent, & si non liceret sua repetere, propter scandalum proximi sui singulare. [f] Aduerte tamen hic quòd licet de iure ciuili non sic curādum de scandalo, quod potest contingere circa personam detentoris iniustē rem meam, immo liceat talem occidere quando aliter non potest recuperari, vt not. Bart. in l. furem. ff. de sicca. tamen de iure canonico & in con scientia ſm Pan. in c. nihil, de præicri. non consulere bono, viro ꝓ repetitione rerum tēporalium aliquid facere quo uerisimiliter ualde sæua & horribilia deberēt eueni re. facit. c. suscepimꝰ, de ho. & i. c. 2. de no. ope.

facere, sed ex charitate, & iustitiæ zelo, &c. nam etiam qui contentiosè, uellet repetere uerificaret, in eo illud Gre. Cum pro re terrena pax a corda cū proximo scindatur apparet. Quia plus res, q̄ proximus amaꝰ, & intelligendum contentiose, ex ira iudicium Hostien. ex Alex. in d. 3 par ubi s.

& talis scientia requiritur in teste. ff. de test. l. testium fides & 3. & q. 9. testes. Credulitas [a] tenet medium inter scientiam & nesciẽtiã, quia in totali ignorantia cã dit credulitas, nec in sciẽtia, vt not. ff. de iur. & fact. igno. super rub. Idem Pa in ca. vestra, de coha. cler. & mul. & Bar. in l. admonendi. ff. de iureiu. 3. col. ver. hoc præmisso, & quod not. gl. in ver. interrogatoria in c. 1. de test. lib. 6.

i Cui scientiæ est insistendum? ℞ quod clerici [b] & ecclesiasticę personę debẽt insistere illi scientiæ quæ ẽ necessaria circa suum officium. Religiosi vero [c] quæ sibi præcepta vel prohibita, vel de iure aut per regulam. Curam animarum habentes aut confessores circa casus conscientiæ debẽt insistere, & sic de cæteris. Clerici tamen & religiosi possunt intendere scientijs triuialib. q̃ ideo triuiales dicuntur quasi triuium, q̃a triplex est via ad idem, scilicet eloquentiã, quæ sunt, grammatica, dialectica, & rethorica. Et sic intellige, c. 1. & c. quia nonnulli, de magistris, non tamen ad voluptatem, sed vt sciant discernere verum a falso. 27. dist. §. cur ergo, multomagis in sacra scriptura theologia & iure canonico nec non in Philoso. naturali & morali. 27. dist. turbat, & c. qui de mensa, & c. si q̃d veri, & c. relatum in fine. In scientijs verò quadriuialib[us] scilicet aritmetica, musica, geometria, & astrologia non credo debeant intẽdere, excepta musica, quia tales scientiæ licèt in se cõtineant veritatẽ ẽm Hieronymum non tamen docẽt ad pietatem. 37 di. si quis [b] grammaticã artem nouerit, immo habent maximè astrologia multum curiositatis, & aliquando noxiè vanitatis. Leges autem & phisicam possunt similiter audire, nisi sint religiosi vel sacerdotes, vel habẽtes p̃sonatus, seu dignitatẽ, seu curã animarum, vt supra ex communicatio. 7. Casu. 6. & 7. Sunt tamen inexcusabiles apud deum qui præfatis scientijs intendentes quæ eis sunt necessaria, vel ad eorũ officium ignorãt. 38. dist qui ea. Et quæ scientia requiratur, dic q̃ specialiter a quocunque exigitur illorum præceptorũ & p̃hibitionum cognitio quæ ad eum pertinet vel rõne officij, [d] aut status aut alio modo. Christiani autẽ communiter tenẽtur scire quæ pertinent ad fidẽ quædam explicitè & quædã implicitè, vt supra. Fides. §. 6. Et propterea Augu. in cap. vos ante omnia, de conse. distin. 4. dicit q̃ patrini debẽt docere quos tenuerũt in baptismo symbolum [e] & orationem dominicam. Vnde ex dictis, in d. §. 6. patet quod parentes qui non docent filios & filias se signare dicẽdo. In nomine patris & filij & spiritus sancti. amẽ. & credo paruum, & decem præcepta legis, & pater noster, videntur peccare mortaliter quando omittũt ex negligentia eos docere vel doceri facere si possunt. similiter non excusantur a mortali qui nescientes talia non adiscunt si possunt, cum sint necessaria ad salutem. Aduerte tamen q̃ quis possit scire præcepta, puta si interrogatur, adorare deos alienos ẽ contra præceptum,

torũ, sed scientia tẽporalium Hoc quippe modo cãpta solum creata non increata sciri dicitur. De isto dono sciẽtię, vide S. Tho. 2. 2. q. 29. Ter modo dicit sciẽtia habitus conclusionis demonstratæ vel demõstrabilis sicut accipit Phylosoph[us] scientiã in 1. Poste. dũ dicit. Tũc vnumquodque sciri arbitramur per se & non Sophistico mõ q̃d est ẽm accidens cum causas ali[us] cognoscim[us], vñ l. te lect[us] ẽ principiorũ sicut sciẽtia conclusionũ. Secũda conditio q̃ scientia acquiritur syllogistico discursu, dum dicitur. Et q̃m illius unt causæ. Tertia q̃ est solũ necessariorũ dũ dicit. Et q̃m impossibile est alio modo se habere. Hæc vori. in 3. dist. 31.

a Credulitas] Vide Bar. in l. 1. ff. de interro. act. Qui dicit q̃ credere ẽ firmiter inhęrere alicui rei non ex eo quod q̃s vidit, sed ex alijs relationib. Idem Bal. in l. cũ antiquiorib. 3. q. de iur. delib. & in l. 2. §. q̃ obseruari. C. de iur. cal. &c.

b Respõ. q̃ clerici] Not. hic vnã bonã doctrinam Pan. in c. cum in cunctis, de ele.

c Religiosi vero] Dixit tex. in ca. lego. 16. q. 1. q̃d religiosi magis indigent cõtemplatione q̃ã scientia.

d Vel rõne officij] Sicut sacerdotes q̃ deputãt ad diuinũ officiũ celebrandum tenetur scire tm̃ d̃ grammatica, q̃ cõgruę sciat verba proferre & accentuare, inquantum vero ẽ minister sacrorũ tenetur scire q̃ sit d̃bita materia cuiuslibet sacri, & modum rite dispensandi ea. Inquãtũ vero ẽ doctor tenetur scire saltem rudimenta & articulos fidei p̃ dilectionẽ operãtis . . fidẽ, & opi fidei. Quia fides si non hẽt opera, mortua ẽ. Iacobi. 2. Et sic tenetur scire ptinẽtia ad salutem s. quæ debet agere, a quibus debem[us] cauerẽ & quo a pc̃tis debemus resurgere Inquãtum vero est iudex conscientiæ tenetur scire distinguerẽ inter lepra & lepra pec catorũ. Ad idem ad hoc Tho. in 4 dist in. 14. q. 2 ad epos ptinet scire etiam ea q̃ dissi cultatem in lege dei faciũt vel facere possunt.

e Symbolũ] Pa.

In c. deus qui in vlti no. de pęni. & remiss. dicit ꝙ quilibet christianus tria debet scire, orationem dominicam, symbolum & confessionem, per d. c. vos, & Tho. in 3. parte. qō 47. ar. 5. & Nico. de Ly. sup Matth 21. dicunt ꝙ quilibet christianus adult⁹ tenetur scire præcepta Dei, & hoc de necessitate salutis.

a Scisma] Secundum Gost. est illicita dissentio discessio vel diuisio eorũ inter quos vnitas esse deberet. Et dicitur a scissura quia per scisma se ab vnitate scindunt, 24. q. 1. scisma. Et differt ab hæresi quia hæresis in principio sui habet peruersum dogma, sed scisma in fine fingit aliquã hæresim vt rectè ab ecclesia videantur recessisse, vt dicit Hier. 24. q. 3. hæresis. Et sic hæresis & scisma differunt sicut genus, & species, quia omnis hæreticus est schismaticus, & nõ econuerso nisi durauerit.

b Separauerũt] Nam veniunt cõtra fidei articulũ, & vnam sanctam ecclesiã, vnde sic capitur, d. c. inter scisma, scisma inquit non potest esse sine hæresi.

c De papatu] de hoc in d. c. inter hæresim, & scisma & c. loquitur 24 q. prima.

d Large] Meli⁹ dicetur ꝙ strictè dicuntur scismatici.

ceptum, respondere sic, & idem de alijs. Vnde tali sufficit licet nesciat ordinatæ dicere. Et idem posset dici de aliquo qui nescit Credo paruum, tamen si interrogaret deus, est vnus? Respõderet quod sic, & quod creauit omnia. Iesus Christus est eius filius, & sic de cæteris? Responderet quod sic, quod sufficeret sibi, licet nesciret præfatum Credo. Et idem dicerem de pater noster, quod quando quis scit ꝙ est orandum, & petenda salus & gratia & remissio peccatorum, & hmõi, licèt nesciret dicere pater noster quod excusaretur, licèt consulendum sit omnib. vt potius tã pr̃ noster ꝙ Credo addiscant.

2 Quæ scientiæ possunt doceri aliis a prædictis, vide supra magister §. 3.

SCISMA a propriè & strictè est illicita diuisio ꝑ inobedientiam ab vnitate ecclesiæ facta. 24. q. 3. inter scisma, alias inter hæresim & scisma, ex̃ de scisma, ad succidendos. lib. 6. Et hoc est aliquando cum hæresi vt in græcis qui ab vnitate ecclesię se separauerunt. b Aliqñ scisma est sine hęresi, sicut sunt illi qui ciedunt Romanam ecclesiam nec alia volunt consti tuere, sed eam credunt esse apud se, vt contingit quando duo vel plures contendunt de papatu. c Aliquando scisma accipit largè. d Lcum proprium episcopũ eijciunt sedem episcopalẽ sibi vsurpantes & præsbyteros sibi ordinantes. Scisma 3. accipitẽ largissimè, & sic sci matici sunt omnes qui sunt in peccato mortali, qa sunt extra charitatẽ. c. audi. 11. q. 3. Hoc no. Inn. in c. eo. tit. & sequitur Pan. in dicta rubrica. eo. tit.

1 Vtrum omnes scismatici sint excõmunicati? ℞. Pan. in dicta rubri. ꝙ propriè scismatici cum hæresi clarum ẽ ꝙ sic. c. excommunicamus, de hæret. Sed sine hæresi scismatici ꝓpriè non sunt excommunicati, vigore. c. 1. eo. ti. sed vigor. c. licet, de elec. vbi dicitur quod gerens se ꝓ Papa cũ non sit cum omnibus adhærentibus excommunicationi subiaceant, e & sic sunt excõmunicati ipso iure. Limita tamen Pan. in d. rub. verum in casu vbi nõ cadit probabilis error vel ignorantia vbi autem quæstio foret dubia, & maximè si constitueritin facto intricato & longęuo prout eue nit in scisniate præterito, f tunc putarem omnes euitare excommunicationem & peccatum. l. regula, & l. 2. ff. de iur. & fac. igno. & in c. apostolicę, de cle. excom. mi. & in c. vt animarum, de consti. lib. 6. dum tamen in voluntate habeant semp adhærere vero Papæ, quando per ecclesiam vel alio modo constaret de veritate. Scismatici vero largè non sunt excommunicati nisi per violentiam factam episcopo & huiusmodi, alias non, nec scismatici largissimè. g

2 Vtrum emẽs rẽ ecclesiasticã aut alio modo h acquirens eã a scismaticis propriè sit excõmunicatus. ℞. ꝙ sic. i vt in c. 1. eodẽ. quamuis alias occupans rem ecclesię non sit excommunicatus ca. conquestus, de fo. compe.

3 Vtrum tenens beneficium ecclesiasticum a scismatico sibi concessum vel consentiens ordinationi factę per eundem sit

tici secundũ Pan. & large oẽs excõmunicati, quia sunt extra ecclesiam & communionem fidelium, 11. q. 3 cum excõmunicatio, c. seq.

e Subiaceant] Quod verbũ importat excõicationẽ ipso facto secundum Panor. in d. cap. licèt, & facit glo. in cap. 2. de iureiu. lib. 6. secundum eum.

f In scismate præterito] Hoc verbo vtitur Pano. quia fortè suo tẽpore præcesserat scisma & allegat ipse Pano. ista iura & sunt formalia verba eius.

g Nec scismatici largissime] Ad hoc c. multi. 2. q. 1. nisi. s. homines vel a iure excõmunicentur alio respectu secundũ eundem Panor.

h Aut alio modo] Puta per donationem vel permutationem, & huiusmodi.

i Respon. ꝙ sic] ipso facto secundum Pa. propter verbũ subiaceat, & adde de qa si sine dolo acquireret, in ignorantes non esset ex-

côicatus pp uerbû plumplerit.
a Requiritur dispêsatio.] Addit Hostien. secūdū Panorm. q hoc procedit et si totus mundus esset in uolucas, ut ibi p eum.
b Gl. in d. c. 1.] loqtur gl. de illo scismatico q acqsiuit aliqd ecclesiæ, & dicit hoc esse introductū in fauorē ecclesiæ, ut ibi per eū, p quē cōueniē ecclesiæ nō ualet qcqd agit a tali plato. 12. q. 2. si qua de rebus, qa dū ecclesia hēt pastorem scismaticum uel excōicatū dicit uacare, c. 1. de p scrip.
c Not. Pan. in c. qdā.] Vbi refert Inn. hic allegatū loqtur etiā in qstione simili.
d De magno dāno] Vtputa, quia inuenit scriptū i tali libro, quod tale castrum ptinet ad ecclesiā istud est magnū dānū ut si dubitaretur an ecclesia est ꝯsecrata.

sit excõicat⁹. R. q sic, ut i. d. c. 1. Sed hoc intellige in ordinatione quo ad excusationē ſm gl. in uer. irritas, & Pa. in d. c. 1. q ordo bene confertur si forma seruet, sed nō executio si scienter tali recipiat. Si uero ignorāter Inno. tenet qd ēt executio confertur, sed Hosti. tenet quod uerū, est quod executio confertur quādiu est occultus. Quia tūc opi. cedit ueritati. Sed postq fuerit patefactus requirit dispensatio a istud est tutius.
4 Sed qs dispēsa' i: cū tali. R. Pa. i c. si. q i epatu solus pp. c. q diligētia d ele. Idē in dignitate exēpta, ut hī tex & exēplū in. c. cū uenerabili, de consue. In aliis vero ordinibus distingue. Aut recessit sciēter, uel ex ignorātia crassa aut supina a tali scismatico, & sic sol⁹ pp. Aut ex ignorātia pbabili, & sic eps dispēsare pōt, ut in simili distinguitur in. c. 1. de ordi. ab epi. qui. re. non tñ epo, qui eū ordinauit, qui. s. fuit in culpa, quāuis postea redierit ad unitatem, ut no. glo. in d. c. fin.
5 Vtrū ꝯtus alienatiōis factus i utilitatē ecclesia teneat. R. qd sic, vt tñt gl. i uer. firmitate, i d. c. j. b d sci. als nō.

SCRIPTVRA aliquādo dicit apocha uel apodixa, & hæc sit inter ptes. Aliqñ dicit epistola, & hæc est q mittit ad absentē, & cōiter dicit litera missiua. Aliqñ dicit liber rōnū, & hic est quē cōiter solent facere exercētes talē artē seu boni, & curio ſi patresfam. Aliquādo dicitur publica, & hæc est q fit a publica psona. s. notario cū publicis solennitatibus requisitis. Aliquando dicitur authentica, & hæc est illa quæ ad sui ualiditatē non requirit aliud. Quomodo autem faciat fidem. Vide doct. maximè Pan. in c. scripta de fi. instru. & in ca. p̄imo. eod. titulo. & in capitu. post cessionem, de probatio. & ibi dicitur quòd scriptura sigillata aliquo sig. llo authentico cū subscriptione duorum vel trium, plenam fidem facit. Aduerte quòd vbi ius scripturam exigit, si non extant probabit qui stat pro solennitate secundum Inno. in c. innotuit, de eo qui fu. or. fu. & ideo cleric⁹ probare habet quòd sit clericus, si scripturam non habet no. Pa. in c. quoniam c contra de proba. penul. col. versi. venio nunc ad secundam.

1 Vtrum sit danda fides scripturæ antiquorum. R. Pan. in c. cum causam, de proba. super gloss. 1. quanquam loquatur de libris antiquorum, quòd sic, & no. Bart. in in l. 1. in 3. col. ver. veniamus ad tertiam. ff. si cer. peta. nō. glo. in c. inter dilectos de fi. in ver. inditionis. Quod limita verum quādo nō tractatur de magno damno. d Idem dic de scriptura in lapide, & diffusè vide Pa. vbi ſ de hoc.

SCVRILITAS differt astulti loquio secundum Ale. 2. 2. ti. eo. quia scurilitas refertur ad lasciuiam affectionis, stultiloquium vero ad indiscretionem rationis. possunt tamen coincidere & inuicem conuenire, & semper est peccatum propriè accepta & filia luxuriæ. Sumitur tamē aliquando pro vrbanitate sermonis, & hoc impropriè, & tunc si adsit finis debitus, vt conseruatio amicitiæ bonæ vel remotiō tristitiæ vel accidiæ non ē peccatum, dum modo non fiat per verba turpia vel inutilia, & tantum risum inordinatum prouocantia peccatum est, & sic ad Ephe. 5. Nō nominetur in uobis turpitudo aut stultiloquium, aut scurilitas quæ ad rem non pertinet id est nullius utilitatis. Et magis peccant, qui tales audiēdo sustinent cum sint autores sceleris.

SECRETVM Quādo quis debet reuelare, vide Confessio delicti in princip. & Confessio vlti. & Familia. S. 7. & 8.

SEDITIO Est tumultus ad pugnā vt dicit glo. 2. Cor. 12. circa fi. & differt a bello & rixa, quia ista importāt mutuā impugnationē i actu. Sed seditio pōt dici siue huiusmodi ipugnatio fit in actu siue sit p paratio ad talē pugnā. Itē qa bellū pprie est ꝯ hostes extraneos quasi multitudinis ad multitudinē. Rixa autem est vnius ad

alterum

a Hæc contra temporalem] Quia enim seditio opponitur iustitiæ, & cōmuni bono, & ideo ex suo genere est peccatum mortale & tanto grauius, quanto bonum commune quod impugnatur per seditionē est maius quam bonum priuatum, quod impugnatur per rixam.

b Sensualitas] Solet accipi tripliciter. Primo pro dispositione carnis ad actum virtutis sensitiuę & sic eam accipit Augu. de spiritu anima.ca.13. vbi dicit quod corp⁹ & anima in suis extremitatib⁹ facile iungūtur, id est in fantasia sic ꝙ corpus non est sed simile corporis & sensualitate carnis, quæ fere spiritus est. Secundo modo accipitur ꝓ dispositione ex parte carnis ad sentiē dum cū virtute spirituali monēte, nondū anima corpus perficiente, sicuti ē in embrione vbi non est aia sensitiua, quę solū ē corporis organici physici, sed est virt⁹ patris generātis in semine, sicut in deferēte, sicut in lapide ꝓiecto, virtus de iciētis. Tertio dicitur quādo non solum dicit illam dispositionem sicut in primo, nec cum hoc illam virtutē superadditam sicut in secundo sed nominat habilitatē quæ inest ex aia ꝓficiente, seu dicit ipsā animā sensitiuā, hęc Vori in 2. distin. 31. Et glo. in cle. ad nostram. in §. 1. in versi. sensualitas dicit, sensualitas est vis animæ appetēs desiderabilia corpori & refutans nociua, & hanc dicimus animam sensitiuam hæc, glosſ.

alterum vel paucorum ad paucos, sed seditio propriè est inter partes multitudinis vnius inter se dissidentes, vt cum vna pars ciuitatis excitatur ad tumultum contra aliam, differt tamen a scismate, quia scisma contra vnitatem spiritualem hæc contra temporalem.ᵃ Hæc omnia ponit. S. Tho. 2.2.q.42.ar.1.

1 Vtrum seditio sit peccatum mortale. Resp. quod sic ex genere suo, vt patet. 2. Cor. 12. & nedum in eis qui seditionem procurant sed etiam in sequacibus talium, & tenentur de omni damno inde secuto. Idem dico de tenentibus partialitatem. Concord. Tho. 2.2. q.45.ar.2.

2 Vtrum perturbans regnum tyranni sit seditiosus. Respō. quòd non, quia tale regnum non ordinatur ad bonum commune, sed ad bonum priuatum vt dicit Phy. 3. Pol. & 8. Ethic. & ideo non habet rationē seditionis talis perturbatio immo est laudandus, qui multitudinem liberata tyrannica potestate, nisi fortè quādo sic inordinatè perturbaretur, ꝙ multitudo subiecta maius detrimentum pateretur ex perturbatione consequēti quam ex tyrannica dominatione. Idē dic de omni resistente seditiosis, quia. s. non peccant Hæc Tho. vbi supra. ar. 2.

c Superioris partis rationis] Ad euidentiam illius quo dicitur hic superioris partis rationis not. ꝙ anima habet comparari ad tria, ad superius sicutē est deus. Ad æquale, sicut sunt spiritus qui dicuntur æquales ei, quo ad mentem, quia ambo a prima fore mantur veritate. Ad inferius, sicut sunt alia. respectiuè autem ad superius, dicitꝰ portio superior, respectu æqualis & inferioris dr̄ portio inferior. Ita quod superior ē respectu solius ī creati. Inferior respectu ois creati, & hic accipiū tur ab Au. 12. de trin. vbi dicit qd̄ non differunt secundū potentias sed secundum officia. In postrema vero superiori cōsidero tres potentias s. intellectū, memoriā, & voluntatem. Quæ sunt imago Dei & eedem sunt numero in portione inferiori inquantum respiciunt creata, seu tēporalia. Large capiendo tempus, & ꝓbat hoc Sco manifesto sic 2 3. dist. 2. q6. 2. quia eadē charitas est in volontate mea qua diligo Deū & qua diligo proximū. Et tamen in primo dicitur portio superior, in secūdo inferior. No. etiam quod officia portionis supioris quo ad secundam partē imaginis quæ dicitur intelligentia sunt tria. Primum est simplex æternorum speculatio vnde dicit Augu. ꝙ inhiat æternis speculandis. Secundū est principiorum practicorum ex diuina lege sumpto rū inferiori ꝓsentatio, sicuti ē Deo obediendū & hoc sit

SENSVALITASᵇ inordinata q̄nq; est sine omni culpa, quia etiam aliquando vitari non potest, & tunc est quando voluntas non est causa illius deordinationis, nec committendo, nec antecedenter, nec concomitanter, vt cū corpus calescit sine aliqua apprehensione mentis, & huiusmodi. Quandoq; est cum peccato veniali, & tūc est quando talis inordinatio insurgit in sensualitate per negligentiam voluntatis. Quandoque est cum peccato mortali quādo scilicet est contra actum prohibitum, vt insurgens ex voluntatis imperio delibe rat vt retenta & acceptata, sicut est incogitatione morosa, & fortius in deliberata, hic ex Richar. in secundo sententiarum.

3 Quis ē ꝓcessus tētationis & delectationis ꝗ incipit a sensualitate? ℞. quod iste. Nam primo delectabile offertur siue ꝑcipiē. Secūdo delectatio aduertitur. Tertiò in id ad quod delectatio trahit consentitur. Primum ē sensualitatis. Secundum inferiores rōnis partis q̄ habet diiudicare interioris motus, quod nō est partis sensitiuę, diffinire vero an delectatio sit amplexāda vel refutāda ē superioris partis rōnis.ᶜ Cōtingit autē delectari ad apprehēsionē delectabilis an-

te aduersionem delectatio nis,& hæc est sensualitatis, & est peccatum veniale, vel nullum, vt dixi.

SENTENTIA Propriè sm Goffre.& Tancre. ē iudicialis diffinitio quæ cō trouersijs finem imponit, pronunciatione competen tis iudicis condemnationē vel absolutionē cōtinens [a] ff.de senten.& re iudi.l. 1. extra. e.c. 2. Ex qua patet quod excommunicatio & interdictum impropriè dr̄ snia, qa excommunicatio propriè nō ē sentētia,quia sententia finē imponit, vt 11.q.3.summopere,& no. glo.2.q.6. biduum,sed nō excōmunicatio,sed est pœ na.11.q.3. nemo.2.24.qō. 3. corripiantur,de senten. excommu.sacro.Geminia. in capi.animarum,de con stit.libr.6.10.colum.uersi. nec obst. concludit quod propriè non est snia, & in statutis vbi fit mentio de sententia non veniret excommunicatio. Est tamen sentētia interlocutoria cū omnis vox iudicis ad cau sam faciēs posfit dici sen tētia, facit glo. in autē. de litig.S.sancimus in ver. in terloquutionibus, & gloss. 2.quæstio. 6. S. diffinitiua & ideo per viam iudicialem non potest ferri die fe riata. [b]

1 Quotuplex est sententia?Respon. duplex. Prima dicitur interlocutoria. Secunda diffinitiua. Interlocutoria sententia est iudicialis declaratio super aliquo summariè ius tribuēs inter partes, dicta a modo proferendi, quia quasi loquendo inter partes sine aliqua solennitate fertur, de senten. & re iudica. capi. quod ad consultationem. 2.quæstio.1. in summa, & est semiplena sentētia quæ fertur inter principiū causæ & finem non super prin cipale sed super incidentibus [c] quæstionibus vel emergentibus, de appella. cap.significantibus, & de testi.significauerunt, & de offi.deleg. ca.cum olim,& quod non sit plena diffinitio,patet.ff.de arbi.l.qualē. Vnde q eā tulit pōt reuocare etiam post decenniū, siue fit iudex ordinarius. ff.de senten. & re iudica. l. quod iussit,siue sit delega tus,de appella.c. cum cessante, etiam si fuerit appel latum secundum Archid. vbi supra scilicet.2.q. 1. in summa, & communiter docto. in d. cap. cum cessante. Et hoc verum nisi appellationi detulisset, [d] vt in capit. cum appellationibus, de appella. lib.6. vel nisi pars fecisset pensas ad prosequendum appellationem. ff. de condi. ob. causam. l. si pecuniam [e] in princip. si tamen vellet sibi de eis satisfacere posset reuocare de appel.capi.interposita. S. ille denique. Similiter dic de arbitro iuris a quo potest appellari.d.l. qualem. Dicit etiam glo.in autenti.de hære.& falci. S. illud,in versi. decreto q̄ quolibet preceptum factum per iudicem vel eius nuncium dicitur [e] sententia interlocutoria. Diffinitiua sententia dr̄ q p eam principalis quæstio diffinit ex tra de sen.& re iudic.c.1.ff.eo.l. 1.cui p eū dē iudicem non pōt aliquid addi vel minui,nec mutari,detrahi, aut reuocari post quam lata est d.l.qualem,nec a delegato [f] quia functus est officio suo, de offi.delega. in literis, nec ab ordinario nisi sit contra ius constitutionis,de sen.& re iudi.c.cū in ter,nisi per beneficium restitutionis, extra eo.ca.cum Bertoldus. Fallit hoc in 6.casibus in quibus ordinarius potest. Primo si nulla est, vel annullanda propter errorem

facti,

fit per synderesim & naturæ le gē,vnde sm Aug. ipse inhiet teremis consulendis. Tertiam officium suum est iste applicere principia p modum syllo gisticum in habitudine ad opus, & hoc fit maximè retione vñ & dicta ē portio superior rōnis, solet tamen dari inter istes portiones differētia,qa superior accipit medie ex æternis, sed inferior ex cōditis, sicut verbi gratie, si dicatur iustè est viuendū hoc pbebit portio superior ex pcepto Dei hoc pcipiētis,inferior autē ex isto principio. Honestè ē viuendum. Hæc Vori.in 2.26. dis.

a Vel absolutionem continens] Et hoc verum ēt si appelletur ab ea. legenter.§. si. qs post. ff. de cō. indeb. & C.de appella. l. litigetorib. sed facta appellatione fingit nec iudicetum.ff. ad turpilie.l.1 §. singu. concord. Alex.in d. l. 1. ff. de re iudi.

b Non pōt ferri die feriata]Gem. vbi supre vult q̄ sententia excommunicationis lata die feriate tenēet si non requirat causæ cognitionem vnde dic q̄ processus non valee factus die feriata, sed bene sententie excōmunicationis, q̄ absq; causæ cognitione ferri nō debet, vide latius ibi per eum.

c Incidētibus] Puta en sit iudex competēs vel an telis casus dōcat terminari, & huiusmodi.

d Detulisset] Quod tunc iurisdictio est transfuse in superiorē. De his casibus vide Pan. in c.cum cessante, de appella.

e Dicitur &c.] Sic dicit ille gl. sup quādā interloquutoriam, q̄ pcipiat ei &c.Tu vide gl. & Arch. in 2. qō.1.in summe.

f A delegato] Scilicet postquā per se vel per alium sententiam exequutioni mādauit vel mandari pcepit,vt dicit tex.ī d.c.i literis

facti, retractare potest. 35. q. 9. §. 1. secundum Ioã. C. quomodo & quando iudi. l. si praeses, & l. fi. vt propo nis, la 1. & 2. Item secundum potest iudex ordinarius retractare in multa q̃ pp inopiã est remittẽda. C. de mõ mul. l. fi. in fi. ff. d̃ off. praesi. l. illicitas. §. fi. itẽ. 3. in fructibus. & expẽsis & alijs accessorijs consimilibus in quibus eadem die potest suppleri, non tñ minui, sic intelligitur. ff. de sen. & re iu. l. Paulus rñdit. la. 1. itẽ. 4. si aliquis absens cõdemnatus veniat adhuc iudice pro tribunali sedẽte. ff. de resti. in integ. l. diuus, in princip. & d. c. cum Bertoldus §. post modum. Item. 5. rõne duplice vtilitatis, tex est. ff. de decre. ab or. fa. l. quod se mel. itẽ 6. vbicunque vertitur periculũ aiae & de errore fit fides, de sen. & re iudi. c. inter caeteras, de cõsue. c. fi. de praescrip. c. qm̃ princeps tamẽ põt semper quando voluerit reuocare, mutare, & corrigere, a de resti. in integ. c. ex literis.

2 Vtrum in omni sententia sit ordo iuris seruãdus. ℞. quod sic, & diffinitiua si sit lata contra ordinẽ substantialem iudiciorum, vt est citatio, induciae, litis contestatio, & testium receptio, nulla est ipso iure, b intelligo si petantur induciae. 17. quaestio. 4. vxor, & ibi bona glo. Si verò contra ordinẽ qui non est de substantia c C. de hoc in d. c. biduũ. Interlocutoria verò d bene tenet, licet peccet grauiter qui tulit sine ordine iuris ipsam, & aliquando est suspensiua, vt in sententia excommunicationis in cap. 1. de sen. excom. li. 6.

3 Qualis debet esse sententia diffinitiua ? ℞. absolutoria vel cõdemnatoria. d. § diffinitiua. C. de sentẽ. & interlo. omn. iudi. l. 3. e Certa, vt ff. de sent. & re iu. l. 1. in sum. Pura, vt ff. qñ app. sit. l. 1. §. biduũ, & d. c. biduum. Aduerte tñ quod qñ, conditio ẽ intrinseca, puta condemno reum si actor probauerit q̃d tenet in d. c. biduũ, & ibi gl. & Bar. in l. a diuo pio. §. in venditione. 1. oppositione ff. de re iud. Secus si cõditio eẽt extrinseca, vt condemno te si Papa venerit & vide gl. & Bal. in l. cũ iudex. C. de sen. & interlo. omni. iudi. & iusta dẽt esse sup oĩa.

4 A quo potest dari ? ℞. ab eo, qui habet iurisdictionem ordinariam, vel delegatam vel per compromissum.

5 Qñ debet dari sententia diffinitiua. ℞. sedendo non in pedibus stãdo, alias est nulla. c. & si sententia. §. fi. eo. tit. lib. 6. Itẽ partibus pñtibus vel contumacib. in scriptis recitare, alias eã solũ in scriptis dãdo sine recitatione est nulla. C. de sen. ex peri. recip. l. 1. Similiter si non recitet in scriptis. l. vlt. C. de sentẽ. ex peri. reci. & d. c. & si sentẽtia. Fallit in breuibus causis vt duorũ aureorũ & viliũ psonarum. C. de sentẽ. ex peri. re. aut. nisi. Itẽ in cã matrimoniali vt no. in c. albericus, de testibus. Item quãdo de partium consensu procedit. no. 2. q. 1. c. statuitis, per Archid. & Ioan. Item ipse qui dat sentẽtiam debet ipse legere seu recitare, nisi sit episcopus, aut alius illustris, d. c. & si sententia & C. de sen. ex peri. reci. l. 2. & 2. q. 6. anteriorum. §. ille, in si multa essent videnda, sed qui nihil ad nos omitto breuitatis causa. Sed tu vide si placet Hosti. in summa, eod. tit. Directo iuris, & Spe. qñ in multis casibus est nulla, quomodo annullãda, qñ exequenda, & quomodo transit in rẽ iudicatam, vide etiam in d. c. & si sentẽtia, in ver. illustrium, eo. ti. lib. 6.

6 Vtrũ religiosi ligentur sententijs suorũ praelatorũ extra locũ eorũ. ℞. Imo. in cle. dudũ, de sepul. q non, & videtur sequi opi. Laudi. & Host. in c. illorũ, de sen. excom. Card. vero in d. cle. dudũ, ver. ep. olim. q. 1. dicit hoc dictũ procedere quo ad cõtẽtiosam iurisdictionẽ, q̃a nõ põt ponere sedẽ, qs in alieno territorio, de offi. ord. c. cũ episcopus, lib. 6. Sed respectu sententiae voluntariae iurisdictiõis & ad quas nõ pcedit in forma iudicij, verior est sententia aliorum

qu

a Mutare & corrigere] Sunt alij multi casus quibus retractat̃ sententia, quos ponit glo. & ibi Archi. 35. qñ. 9. in princ. & Host. in summa, de re iu. §. quot sunt eius species versicul. quid ergo.

b Ipso iure] Vide tex. cũ gl. in l. prolatam. C. de sen. & inter lo. omniũ iu. & d. c. biduum. §. diffinitiua.

c Substã. ia] Vidẽ gl. optimã & magistram. 2. q. 1. in summa, & ordo q non est de substãtia, est si habeat q nõ feratur sententia sub conditione, vel vt nõ prius feratur super petitorio quam super possessorio &c. & facit. l. 1. C. de app.

d Interlocutoria vero] Siue sit excõmunicationis, vel suspensionis, vel missionis in possessionem, de quibus per d. gl. in sum. 2. q. 1.

e L. 3.] Gloss. ibi dicit absolutum vel aequiualens inquit ff. de arbit. quid tamen. In causa tamen appellationis sufficit dicere bene appellatum vel male, vt videatur prima sententia confirmari, secundum gl.

qui tenent φ ligant de offi.lega.noui & placet mihi & ẽt quo ad contentiosam iurisdictionẽ in monasterio suo, quia vt dicit Pa. in c.cũ contingat, de fo.cõpe.9.col.ver. & pdicta omnia. Monachus vbicunq; ẽ semp de iurisdictione Abbatis quẽ vide Dei sup caput suum iposuit.19.q.3. Statuimus, de ele.c.si religiosus.lib.6.q fictione iuris sẽp ẽ i claustro, vt no. Inno.& Abb.antiquus,i c. cũ illorum,de sen.excom. & Archi.i c.vt periculosa, nẽ cle.vẽ mo.li.6. facit qđ ẽ.dixi Excõica.1.§.10 & 11.

7 Vtrũ sẽtẽtia duret post mortẽ sententiantis. R. Pa. i c.a nobis,el.1.de sentẽ.ex cõ.φ aut habet causã successiuã, siue est ad effectũ producendũ, puta interdicit alicui artẽ suam seu officiũ, & tunc si est cũ causæ cognitione lata durat, vt i l.1.C.de postu. & sic itel lige.l.§.& vbẽ.ff.de offi p sec.vl.b.ubi patet qđ præfectus i perpetuũ aliquẽ priuare offic.aduocationis, licet ipse sit temporalis. Si vero nõ ẽ lata cũ causæ cognitione, & sic nõ durat,[a] & sic loquit.l.fin.ff.de pe. Si autẽ sẽtẽtia est quo ad effectum productum, puta quia uinculũ iniecit tẽpore plationis, & sic durat etiã post mortem. Exẽplũ in excõmunicatione vl publicatione bonorũ qui nisi absoluat semper erit excõmunicat[9] vt i c.vnico, de maior.& obe.lib.6, facit c.pastoralis,§.1. de offic.ordin. Quomodo etiam sententia extendat effectum extra territorium, habes supra I cœna.§.23.

8 Vtrum ille p quo data ẽ iniusta sentẽtia post cognitam iniustitiam teneatur restituere quicquid habuit. R. Pa. in c.1.de concess.pręben.quod si est declaratiua sic tenetur aliter non [b] saluabitur, quia talis sententia non aufert directum dominiũ, vt no.in l.iulianus. ff.de cõdi.indeb. nec alteri accrescit ius, vt no. Inno.in c. quia plerique de immu.eccl.tantum enim declarauit ad eum pertinere.l.sicut.§.sed si quæritur.ff.si serui.uen.c.forus, de ver.sig. Et dicitẽ declaratiua semp quando iudex inter litigantes sententiat ad istum vel ad illũ pertinere, siue dari debere. Si autem sentẽtia est priuata, puta cũ aliquis priuatur beneficio ecclesiastico, & conced ẽ alteri talis cui concessum fuit, non tenẽ restituere, licet cognoscat postea iniustam sententiam fuisse, quia ex quo non appellauit uidetur renunciasse,[c] & ideo cũ uacaret potuit isti concedi. Vide pro hoc bonã gloss. insti.de off.iudi.in fi.φ per Cy i l.1.C.cõmunia vtri.iudic.& per Bar.in l.pompei[9]. ff.de acqui.hęre.& per Io. Cal.in c.proposuit de concess. pręben. Quod quidẽ limito [d] nisi talis fuerit causa iniustitiæ. Item secundo nisi sint alia a beneficijs ecclesiasticis, vt puta res tẽporales alterius, quia sic in foro animę teneretur, vt no. Inno.i d.c.quia plerique, nisi post sententiã tempore debito bona fide præscripsisset.

SEPVLTVRA [e] ẽ possessio siue terra vbi aliquis sepeliendus est, vel dicitur locus cõcauus in loco ecclesiastico, vel cimiterio factus in quo corpus catholici [f] conquiescit, unde si talis possessio seu terra seu quodlibet aliud uas p sepeliendo sit p episcopũ, seu de eius autoritate ad sepulturam deputatum. sic ẽ locus religiosus siue ibi sit aliquis sepultus siue nõ, & uẽdi non potest, de sepul.c.abolẽdę, & 12.q.2. quæsta est & c.postquã, & c percipiendũ, facit.c.non satis, de symo. Si autẽ autoritate episcopi talis terra seu locus non est ad sepulturã deputat[9], licet ibi sit aliqs sepultus non ppterea ẽ religiosus sm cano. vt no. Inno.in d.c.abolẽdę facit. c ad hęc de reli.do & quod ẽ.dixi Religiosus loc[9]. Vẽdi tñ [g] põt vt in d.c. qsta, & postq, licet ... sit sm leges, q religiosus dr ff. de reli.& sũp. fu. l.2. Aliqñ dr sepultura terra deputãda sed nõ[9] deputata[9] sepultu-

a Et sic non durat.] Ad hoc vide bo. am gl in ca. pen. in ver. sen tia, de cle. non resi.
b Sic tenet aliter non.] De materia istius.§. vide plenius Pa. post Inn. in d.c. quia plerique.6.qõ.
c Videtur renũciasse.] Quod ẽ facere, vt denunciat per totum.
d Quod quidẽ limito.] Ad hoc bonũ argomentum in c. fin. de iniur.
e Sepultura.] Dicitur quatuor modis, vide gl.in c. clerici.13 q.2.
f In quo corpus catholici.] Vide & Car in cle.dudũ.§. sup huiusmodi in prin de sepul vbi declarat quid sit sepultura.
g Vendi tñ non põt.] Cõtrarium tñ tenuit glo. in ca.in ecclesiasti co.13.q6.2. Qui nullus dr religiosus locus nisi p eps fit bñdict[9]. Dicit tñ saluãdo gl. in d.c.abolendę, & dispositio nem iuris ciu φ l. stricto mõ locus nõ fiat religiosus, quo ad hoc, vt ille loc[9] gaudeat priuilegio, tñ largo modo dici põt religiosus, sicut dicimus de bonis christianis, qui possunt appellari religiosi.c.ec. clesia, de cõstit.

a Et hoc uedi pt.] Cũ his cõcor. Inn. & Hof. Et addit Inn. q si uas aliqd lapideũ vel ligneũ p aliquo sepe liendo esset, pt uedi, nisi factũ sa. rũ p põtifice, ut ad hoc special ter deputatũ, de religio. do. c. ad hęc &c.

b Licet clerici petere nõ possint.] In eo dũ dicitur, q non põt aliqd petere pro sepultura. idẽ dic de aliis sacramẽtis. Et not. q ubi ex cõsuetudine aliqd datur faciẽda est nisi in uerbis, secũdũ Host. Nam si clerici dicũt hoc petere ut p sepulturã, succũbunt etiã si allegẽt cõsuetudinẽ. d. c. nõ satis & symo. sed dẽt dicere consuetudo est, vt p mortuo aliqd det ecclesię seu clericis, q si uelit dicere, q non dẽt clericus se fundare ut aliqd detur p offũ, sed ut aliqd dẽt rõne laudabilis cõsuetudinis. Et hoc modo nõ dicitur capi immediatẽ pro offõ, & dicit Pa. idẽ putare qñ est cõsuetudo ut aliqd detur ecclesię pro loco sepulturę. Debent tñ prius ista officia ipẽdi & postmodũ dẽt fieri cõpulsio ab obseruãdã cõsuetudinem, de quo dicendũ, ut not. s. c. ad apostolicã, de symo. Et pro cõcor. illius capituli, qd reputat̃ singulare in hac materia, allego bonum tex. in l. priuilegia, in fi. C de sac. san. ecclesi. ubi dicitur quod ea quę ab antiquo solita, sunt ecclesiis, & monasteriis tribui non debent aliquo modo immutari & per illum tex. dicit Bar. q si ciuitas est solita certum quid dare ecclesię non põt illud immutare g statutũ. Quod sing no. Hęc Pa. in d. c. abolẽdę, &c.

c Apud ecclesiã consecratã.] Dẽt ergo esse apud vel circa ecclesiam. d. c. sicut. Non tamen credendum est secundum Inn. q alicui loco ẽt religioso, hospitali uel hmõi possit accedere sepultura nisi sit ecclesiã. Quidã tñ ipugnat Angelicã dũ dicit q sepultura nõ pt accedere nisi ad ecclesiã cõsecratã dicẽs q hoc nullo iure p[illegible]. Sed aduerte q iste non ipugnat angelicã, [illegible] noc. q [illegible] ut hẽs hic q qui est maximẽ a[illegible] ritatis, &c. [illegible] q hic dicitur.

d Aduerte [illegible] q pactum.] [illegible] rector ecclię paci scat cũ fratribus minoribus. ne accipiãt aliquos ad sepulturã, & si illi elegissent se sepeliri apud fres, nõ põt recipi, q g pactũ derogatũ est ind[illegible].

e Et se. u[illegible].] Ge. ibide. 8 col. ver. qro e[illegible] &c. mouet q[illegible] oc mõ, e[illegible] exc[illegible] oẽs [illegible] entes pcessi[illegible] alte rius p rochiã, q i curãt ipso facto, & hoc p suũ statutũ salu s priuilegiis quo[illegible] que, &c. q de frib. q hũt libe rã sepult[illegible], ut hic, &c a[illegible] ter minarã Ol[illegible] 223. p[illegible] hic [illegible] Pa. d. c cu[illegible] net q[illegible] b[illegible] car[illegible] q u[illegible] gre[illegible] p ce[illegible] b[illegible] &c. & al[illegible] dr. 258 [illegible] minat [illegible] b. &c Q[illegible] so pri[illegible] cedi[illegible] ad re fori[illegible] mo[illegible] & ad legar. [illegible] & cap. praeterea de offic. de leg. cũ simi[illegible] bus concessa est libera sepultura. d. §. per huiusmodi ergo &c. ubi de Panormitan. ubi [illegible] plenè.

f Et d. Car.] in d. §. per huiusmodi in fin. [illegible] &

& hoc vendi potest, [a] 12. quaestio. 2. autum.

1 Sepultura aliquãdo accipitur p officio quod impenditur sepeliendis, & talis sepultura vendi non potest clericis qui habent beneficium ratione cuius tenentur, puta quia sacerdos parrochialis huiusmodi, immo symoniam committerent si venderent, 1. q. 1. dictum 13. qõ. 2. praecipiendum, & in cap. ecclesiastico, & de sym. cum in ecclesię, licet clerici petere non possint, [b] layci tamen tenentur ad laudabilem consuetudinem seruandã, & videtur, q nisi seruent peccent mortaliter, ar. c. ad apostolicam, de symo. & ita credo, nisi ex aliqua rationabili causa desistant, alij autem clerici qui ad tale officium non tenent ratione beneficij poterũt védere, non quidem officiũ, sed laborem suũ, quia nõ tenentur de suo facere hoc, ar. c. charitatem. 12. q. 2. de praescrip. cum offic j, & d. c. abolendę.

2 Vbi debet esse locus sepulturae. R. secundum Inno. in d. c. abolendę, quod apud ecclesiam consecratam. [c] quia cum consecrari debeat, vt in c. sicut primo. 18. q. 4. Ideo ad locum non consecratum non potest accedere, de conse. ecl. vel alta. c. si ecclesiam, li. 6. potest tamen etiam esse remotus propter fętorem.

3 Quis habet ius funerandi. Respon. secundum Inn. in c. 1. de sepul. quod non omnis ecclesia, sed solum illa quę habet populũ, vel cui ex priuilegio est concessum, & hoc de iure canonico. Sed de iure ciuili competit omnibus quibus ioest ius infetẽdi mortuos, vt. ff. de mor. infe. p totum. Aduerte hic quod pactũ [d] factum cum a rectore ecclesiae circa sepulturam nõ recipiendum valet etiam factum. ff. de his quibus a sede apostolica, conceditur libera sepultura. c. pactum, de pact. lib. 6.

4 Vtrum habentes ius funerandi possint intrare alterius parochiam, & per se accipere funus, & alia consueta facere. R. quod si habent ex priuilegio Papae vt habeant liberam sepulturã sicut sunt minores & praedicatores, vt clem. dudum de sepul. §. huiusmodi autem, sic possunt etiam non obstante contradictione episcopi vel curati, & etiam non obst. statuto quod excommunicat intrantes alienam parrochiam, vt not. Oldrad. consil. 223 & sequitur Gem. [e] in capi. animarum, de const. li. 6. & do. Card. [f] in d. cle. dudum. §.

& 3 secundū cōsi lia Old. vt dictū est, & dicit Pe. de Anc. sequi q hic tenetur, subdit tū cōsuetudines esse, q nō leua tur funus, nisi de consensu sacerdotis, q inci pit subuenire &c. Et hoc dicit esse tutius, ne detur materia rixę Itē q qs nō dicat si bi ius. Contradi cere ergo facer dote nō debent ingredi eius pa rochiā violēter, sed debēt cōque ri corā iudice.

a Sic do. Ant.] Gemi. vbi supra recitat. d. Anto. tenere fratres, posse ingredi. In casu quo ha bēt liberā sepul turā quāq Rich. q fuit unus de cōpiletorib. sex ti, & Lapus Ab. tenuerit ɔtrium. Nihilominus ip se Ge. reducit ad concor. dist. q8 uerba priuilegij dñe considerarj. Quæ si sonauit & libera sepultura ut facit. d. cle. §. p hmōi, ,pcedat opin. d. Ant. & Ol. Si autē sonēt vt fratres possit ad sepulturā re cipere tūc proce dat opin. Lapi p rationē. de qua hic in si. & Addē c. ex tuarum de aut. & vsupatij. §. Infert & Pa. i d. ca. cū liberum q quando datur libera sepultu ra, non est ne cesse ut fun' pri portet ad eccle siā parrochialē.

b Respō. q nō] Religiosus non potest el gere se pulturam ne hic

per huiusmodi. Io. de Lig. ibidē, & patet in. c. cū liberū, & c. i nostra præsentia, de sepu. Ratio qa concessa libera sepultura, concesū est iter eundi ad capiendū fun', sicut i simili dicit lex quando conceditur haust' aquæ, videt concesū iter ad illud ff. de serui. rusti. p dio. l. 3. §. penul. & vlt. & fa cit qd dixi s Liber. §. a. Si vero non ɔcedit libera sepultura, sed tn sepultura, sic. d. An. a tenet q et pos- sunt. Ric. de Senis tenet q non. Sed istud Ge. i. d. c. ut animarū dicit ,pcedere, vbi ɔcedit solū q possint recipere eligētes sepelire apud eos. Sed ego teneo q non possūt sine licētia curati vel episcopi nisi habeāt liberā sepulturā, q de duab' seruitutibus, vna sublata remanet altera, vt dicit gl. magna in c. & omnis vtriusq; sexus, de pœ. & remis.

5 Quis potest eligere sepulturā. ℞. q oīs fidelis, & q habet liberū arbitriū & ætatem legitimā. s. q sit pubes, quis sit in potestate patris, tñ pōt eligere sine ɔsensu patris. c. licet. in. §. 1. de sepul. li. 6. Impubes uero, & q non ē compos suę mentes, eligere non pōt, ar. c. vlt. de suc. ab intesta.

6 Vtrum religiosus possit eligere sepulturam. ℞. quòd non, b nisi quando extra monasterium moritur, ad quod cōmodè deferri non posset, qui tunc pōt eligere sepulturā, vbi placet c. religiosi, eo. si. lib. 6.

7 Vtrum seruus similiter fit. ℞. sm d. Pet. de Peru. in tractatu de quarta canonica portione ecclesiæ pa. ro

chialis q sic, si est pubes. Si vero ē ipubes eliget dñs. Ita not. Io. in c. de vxore eo dem.

8 Vtrum quis possit eligere sibi sepulturam, in lo co minus religioso q sic lo cus vbi de iure deberet se peliri. ℞. oli fuit diuersitas hodie clarū ē q sic, p c. cū quis c eo. li. 6.

9 Vtrum pater possit eligere pro filio impubere cū ipse impubes eligere nōn possit. ℞. do. Pet. supradictus vbi supra quòd, consuetudine sic disponēte, vt in d. c. licet, & idem credit Ge. i d. c. licet, d de matre sicut de patre, qn sic habet cōsuetudo. Et hoc solū p filio legitimo naturali, non autē eo spurio vel naturali tantum, quia appellatione filiorū non ueniunt naturales tantū vel spurij, l generaliter. C. de i stitu. & substi. & in clemē. 1. de ba. sed pro adoptiuis vel arrogatis bene potest.

10 Vtrū au' possit eligere ,pnepote impuberе. ℞. idē Petrus, vbi. s. q nō quia in materia odiosa appellatione filiorū non continētur nepotes, aliter eni filij, aliter nepotes appellant. Secus appellatione liberorū, vt in l quid si nepotes. ff. de testa. tuto. multo minus fra ter, aut alius collateralis.

concluditur. Ho stien. & Pano. in ca. de uxore, de sepult. tenent q religiosus & sec. uns possiune sed. dic, quòd ideo religiosus prohi betur ne ut ipe dat suam religionem uel ecclesiā, quod non ē sic in serui. de abbate eo posse eligere sepultu rā uide Pa. in d. ca de uxore, qui videtur inclinare, q sic.

c C. cū qs.] Ex hoc tex in fin. vñ correctus tex. in c fraternitatem. eod tit. Tu uide gl. ibi in uer. Ad noue. & ibi Pan. saluantem.

d In d. c. licet.] Imo. ibi, & Ge. allegātē rōne di uersitatis quare pater possit facere testamentum p filio impubere, & non eligere simpliciter sepulturam &c.

e Resp. q non.] Idē tenet Pa. in ca. 1. de sepul. in 2. no. nā dēt sepe liri in sepulchro maiorū suorū c. 1 q. e. tit. li. 6. & iō si pater peteret pro filio defuncto habitū. S. Fran. nonpropter hoc posset sepeliri ille filius defunctus

11 Vtrum pater possit eligere pro filio adulto seu pubere. ℞. idem ibidē u q no re qa d. c. licet, solum pro impubere concedit electionem sepulturę.

12 Verū decapitandus & huiusmodi possint eligere sepulturam. ℞ qui supra ibidē q si sententia est data nec appellatione suspensa, non potest, quia nullam vltimam voluntatem potest dimittere. l. eius. ff. de test. qui etiam non potest pro anima ali-

 quid

nisi i sepulchro suorũ maiorũ. Sed q̃d si nõ hẽt sepulchrũ ubi moritur, puta q̃a de nouo trãstulit domicilium ad aliã ciuitatẽ. Dic q̃ sepelietur in ecclesia parrochiali, vt in c.in nr̃a, & c.ex p̃te.eo.ti.& d.c.is qui. Hæc Pa.

a Sic p̃t eligere] secũdũ Card.in d.cle.1.de pœ.& remiss. vlti.q. post gl. ea lib.postiup pliciũ cõceditur sepultura, vt l. obnoxios. C.de reli. & sump.fu. & l.q̃ sub adiectione.§.pe ff.de cõdi.inst. Debet tñ peti licẽtia a superiore si dẽnt de patibulo deponi, vt toto tit.de cada.puni. quia sunt aliq̃ q̃ p̃pe facinora magna nõ p̃mittũt sepeliri. Vide tu.l.3. ff.de cada.puni. vbi Bart.not.dicit fin. q̃ ille q̃ uita nõ p̃t morari in ciuitate, nõ p̃t post mortẽ duci in ciuitatẽ ad sepeliẽdũ. Vi de Bald.in l.uni ca.C.ex delict.d fun. Vide Ange. & Imol in §. de functo ff.de publi.iud.Vbi Ange.dicit q̃ iudex tenet in syndicatu si suspẽdit cadauer per leg. 1. §. quotiens. ff.de iniur. Sed Bald. vbi s. dicit q̃ s̃ riũ seruat cõ cõ suetudine. Et Imo.ubi s̃.dicit in famosis male factoribus posse tollerari, q̃ post mortẽ suspẽdantur, ar.c.mulier. 15.q.1. Et facit, c.cum ad inonasteriũ.§.1.de sta. mona. uide Cy. & Iaf.in l.1.C.q test.fa.poss. add Sal.in l. q sepulchra.C.de sepul. vio. vbi vult bã nitũ mortuũ nõ posse reobari vi gore statuti d.cẽtas bãnita posse

quid relinquere, vt not.Io. An.in addi.ad Spec. in tit. de inst.u edic. potest tamen omnia sacramenta petere, & recipere, cle. 1.de pœni.& remis.Si vero sententia non est data, vel est appellatione suspensa, sic potest eligere.[a]

13 Vbi debet quis sepeliri quando non eligit sepulturam. Respond.dominus Pet. præfatus ubi supra per multos casus quos ego reduco ad undecim, vt totalis habeatur intelligentia circa hoc.

14 Primus est de parrochianis qui debent sepeliri non in parrochia sed in ecclesia vbi sunt maiores sui, ita dicit gloss.in cap.1. eo.lib.6. facit, ca. 1.de sepul.[b] & est casus in ca.is qui. eod.titu. lib.6. & ibi hoc tenet Archi.& Io.

15 Sed quæro qui dicant maiores. Respon. Idẽ Pet. vbi supra. quòd in isto casu intelligitur pater, & auus, tex.est in capitulo ebron. 13.q.2.iuncto capitulo. t.de sepul.& ideo licet proauus & attauus essent alibi, non tamen ibi sepelietur, sed vbi pater & auus, sed si pater esset sepultus in vno loco, & auus & alii maiores in alio, non tepel etur filius cum patre, sed cũ auo & cæteris maioribus secundũ Ioan.An. per c.2.in pri. & c.fraternitatẽ. de sepul. & per c.cũ q̃s, de sepul.lib.6.licet alij contrariũ teneãt propter tex.contrarios. 13.q. 2.sed primum videtur verius.[c]

16 Secũdus est quãdo non apparet vbi sint sepulchra maiorum, quia tũc sepelietur ĩ ecclesia vbi audiuit diuina, & percepit ecclesiastica sacramenta, d.ca.1.& ibi per Inno. & est casus in d.c.is q̃, & in c. nostra eo.

17 Tertius est quando q̃s non habet sepulchra maiorum, & in vna ecclesia audiuit diuina, & in alia percepit sacramẽta, vel est parrochianus duarum ecclesiarum & tunc si vtraque ecclesia habet ius funerandi, tunc locus est præuentioni, de rescrip.c. duobus libro. 6. sed obuentiones quartæ diuidentur.capitu. cũ q̃s eo.li.6.Et si non ẽ p̃uẽtio sed cõtẽdũt diœcesanus concordabit partes.[d]

18 Quartus est quãdo ecclesia est interdicta, vel cimiterium; vbi de iure deberet sepeliri, & tunc si est ecclesia sepulchri maiorum suorum sepelietur in parrochia. Si vero est parrochia sepelietur in ecclesia cathedrali, & si omnes istę essent interdictę eum nullus ibi habeat sepeliri c. vt priuilegia, de priui.& cle.eos, de sepulcũ & c.fi.de sepul.lib.6. [d] tunc sepelietur in monasterio propinquiori secundum Archi.ca.1.eod.lib.6.& Io.an.in nouel.ibidem vel vbi debebat soluere decimas secundum prædictos.

19 Quintus casus est de peregrinis & aduenis [e] qui sepelientur in parrochia vbi moriuntur si non scitur vbi sint sepulchra maiorum suorum, vel si scitur & non possunt commodè deferri. Innocen Hostien. tenent in capitu. primo, eo. quòd in ecclesia cathedrali.[f]

impune offend., per l.si pœna. ff. de pœ. Et de mitetia ista ponit etiã Pa. post gl.in c.ex parte, d[illegible] l.

b Facit, c.1.de pul] Et ibi Pa. i[illegible] no. [illegible] patrũ antiquorũ, s. Abrahã Isa[illegible], & Iacob, q̃ ex in remotis existentes sepeliri voluerũt, in sepulchro maiorum suorum.

c Sed p[illegible] verius] Si pater esset al[illegible] sepultus, q̃ in sepulchro maior[illegible] tet tote[illegible] puta pp[illegible] bificatẽ [illegible] fecit, tu[illegible] habeet locũ [illegible] An. ita Pa. in d. c.1. & O[illegible] con fi.25.

d Et si fi de se pul.lib 6 [illegible] ligitur, q̃ religiosus nõ p[illegible] se peliri in p̃p[illegible] monesteriis.

e Et aduenis] De materia [illegible] §.latẽ p[illegible] c.1.eo. [illegible] 2.& per [illegible] in c.1.§ [illegible] tit.ub[illegible]

f Quod [illegible] ecclesia cathedrali] Si si est consuetudo alias in ecclesia perrochiali, facit pro primo, c.1.16.q.1.

Alij

a Facit q̄d not. I autē.quib^mo. na ef. fui.] Vbi decidit in §.1. & deinceps, q̄ pr̄ offerēdo filiū cu. rię facit ipsū legitimū, sicut & alios, sec^ si fsip sum offerat.
b Alias nō] de materia istorum triū. §.vide omnino plenē p Pa. in d. c.de vxore pē.col. versi.sed quæro cum seq.
c Vna caro ē cū eo] Vide omnino Gemi. in §. mulier, hic allegato. vbi ēt determinat qō hęc vltima. Et dicit q̄ erit locus puētioni sicut dicit autor noster.
d In ecclesia rurali] Tex.est in d.c.is q,in prin. Refert ēt Pa. in cap.in nostra.9. col. e.ti.
e Blasphematoribus.] Scilicet si nō fecerit pœnitētiā, de quo in d. c. secundo.

Alij autē, q̄ vtraq; ecclesia hēt ius, & locus est puētioni. Et istud verius credo. Idē dic de dānatis ad mortem quando sepeliri pmittūtur quod de peregrinis.
20 Sextus casus est de filio pubere,& debet sepeliri apud maiores,vt in 1.casu, vel si est secundum vel tertium casum,illud serua.
21 Septimus casus de filiūs illegitimis si sūt naturales tm̄ sepeliūtur cū patre,nisi pater fuisset in dignitate.l. ex facto.§. si quis rogatus. ff.ad tre.& qd̄ no. in d.l.generaliter.C.de isti.& subst. Si aūt sunt spurij si sepeliētur cū patre, qui ne filij nominandi sunt,aut.ex cōplexu.C. de ice. & inuti.nup. nec ēt si legitiment a principe nisi ad petitionem patris,& eo viuēte fecisset,facit q̄ no. i aut.qb mo.na.ef. fui. a Sepeliēt ergo tales in sepulchro matris, probat. ff ad mu.l.1.nisi sit illustris fœmina.Si vero sint filij adoptiui vel arrogati, si viuente patre adoptante moriuntur, in eius sepulchro sepeliencur,secus si mortuo,qui tunc sepeliuntur cum patre naturali, secundum quod no.plenè in c.vnico, de cogna. lega.
22 Octauus casus de vxore,& dic q̄ si est carnaliter cognita vel ad domum viri ducta,tunc sepelitur in sepulcro viri,quia tā consecuta est domicilium mariti per conductionem.l.cum quædam puella.ff.de iurisdi.om.iu.vel quia effecta vna caro cum viro.d.c.ebron,alias non.b
23 Quid si sit cognita, & tamen propter adulterium separata. ℞.q̄ non sepelietur cum viro, quia non est amplius de domo viri,nisi sit reconciliata.
24 Sed qd si mortuo viro recessit de domo mariti.℞.q̄ licet fuerint opi. tñ mihi placet opi.Arch.& Io.in c.is q.§.muliere. li.6.q̄ sepeliet in sepulcro viri.qa licet ad aliud domiciliū se trāsferat, tñ retinet domiciliū mariti,vt l.filij.§.vidua.ff.ad munici.vel dic q̄ loc^ erit puētioni.Et quid de illa quæ habuit plures viros,dic q̄ vltim^ consideratur, quia vna caro est cum eo.c
25 Sed pone q̄ uir hēat i vna ecclia sepulchra maiorū suorū,& i alia elegit sepulturā & sepultus ibi vbi sepeliet vxor eius. ℞. q̄ i ecclesia vbi maritus actualiter ē sepultus d c ebrū. Qd̄ intellige qñ maritus fuit ibi legitimè sepultus, quia si fuisset excōitatus vel interdictus,nō sepeliet ibi, similiter intellige si commodè potest illuc deferri,alias non,ar:d.c.religiosi.
26 Nonus casus de nouicijs religiosis q̄ si nō erāt obligati religioni i genere debent sepeliri i ecclesia vbi iure couenit, non in monasterio,vt dicit Archi.in c.cū quis,eo. lib.6. secus si erat obligatus religioni i genere & idem dic de illis qui nō sunt plenè translati,vt quia habent sua in proprio.
27 Decimus casus est de p̄latis ecclesiarū nam regulariter debent sepeliri i ecclesia sibi habente prælaturā, & si in duabus locus est præuētioni,vel dic si moritur i vna earum,ibi erit sepeliendus sm̄ Archi. i d. cum quis.Alij autē clerici debēt sepeliri in ecclesia, vbi sunt clerici seu bñficiati.
28 Vndecimus casus est illo q̄ habet domicilium in ciuitate vel uilla, & transfert se ad uillam rualem recreationis causa, vel vt rura colat & ibi moritur,qa non sepelitur in ecclesia rurali d sed i sepulchro maiorū suorū,[illegible] dixi in trib^ casib. primis,si commodè ad id potest portari.d.c. religiosi,vt no.Arch.& Io.in d.c.is qui.
29 Qui sūt q̄ priuātur ecclesiastica sepultura.℞.q̄ 12.differentijs psonarum inter dicitur ecclesiastica sepultura.Primo excōmunicatus,cle.1.de sepul.& de pœna con trafacientium habes supra.Excommunicatio.7.Casu 35.& hic verum nisi absoluantur.Secundo manifestis vsurarij, d.cle.1. & ca.quamquam, de vsu.lib.sexto habes supra dicto Casu.35.hoc uerum nisi pœniteant & faciant cautionem.Tertio qui in torneamentis moriuntur. ca. 1.de torneamen.Quarto raptoribus qui pertinaciter cum possint in vita non satisfaciunt, & in morte non possunt, cap.secundo de rap. Quinto blaspemaoribus e dei & sanctorum.capi. secundo de maledictis.

a Mortali notoriæ.] Vt sunt illi q se occidunt ex desperatione vel iracundia. 23. q. 2. quibus. 23. q. 5 placuit. Si autẽ quis propter fugã se pcipitaret credẽs euadere. non imputarẽt ei, cũ pro bono & licito, hoc faciat, arti. 13. distin. duo. Et c. necui. c. de occidendis. 23. q. 5. vide qđ no. Bet. & Pano. in cap. ex parte. 2. de sepul.
b Glo ibi contrarium tenet] Ad idem. c. Cyprianus 21 q. 5. &c. generaliter. 16. q. 1. vbi vide gl. tenentem qđ legitimã accipit si vult sed nõ testamentariã. Idẽ gl. ic. pueuit 86. di. & vide Pa. in. d. c. ex parte 2. in. fi. eo. ti.
c Tales.] Et si fuerit infidelis sepultus debent etiã tigna & parietes radic. de consec. di. 1. c. ecclesiã, qui supp.
d Receperunt] vel quæ percipi potuerũt. s. de iure. Et hæc ratio ne malæfidei se cũdũ gl. in. d. c. cũ liberi, eo. tit.
e Respon. secũdũ Hosti.] vide & Gemi. i c. 1 §. eo. ti. li. 6. vbi tenet idẽ qđ hoc hsto. §. 34.
f In acq. ẽdis.] Et maximẽ, si sunt res mobiles vel modici præiudicij, de quo v de plenẽ p Pa. in. c. 1. de do. & contuma.
g Est inutile qcquid fit.] Non tamen perdit actionem, vt in auth. vt cum de ap. eo. §. meminimus.

Hoc verũ si illã pniam sibi impositã cõtẽnunt. Sexto q̃ nõ cõicãt semel in anno nec confitenť. c. oĩs vtriusque de pęn. & re. nisi signa cõtritionis ostendãt. Septimo q morit in pctõ mortali notoriæ a c. cũ grauia. 18. q. 2. Octauo nominatĩ interdictis. d. clem. j. & hoc sub excõicationis pœna. Alij aũt interdicti sifr priuanť, vt in d. Casus. 35. Dono illi cui ẽ interdictus ingressus ecclesię. c. is cui, đ sen. exc. li 6. Decimo illi q sacerdotẽ tutorẽ filiis suis instituit. 87. dis. neq, apud. gl. ibi cõriũ tenet. b Vndecimo iudæis, vel paganis, de cõse dis. 1. ecclesiã. 2. c. seq. Duodecimo corporib' excõis', vel diuisis. vt. s̃ excommunicatis. 5. casu. 32.

30 Quid si tales c de facto sepeliunť ĩ ecclesia vel cęmiterio. Rx. qđ si pñt discerni exhumãdi sunt alias nõ c. sacris. eo. ti. & ecclesia cęmiterium reconciliã. c. cõsuluisti, de cõse. ec. vel alta.

31 Quid de puero extracto de ventre matris mortuo. Rx. qđ nõ dẽt sepeliri cum matre, sed ex cęmiteriũ, sec' si nõ eẽt extractus, sm Hos. quia secus ẽ pars ventris, de conse. dis. 4. si qua, intellige si mortu' ẽ, qa si viueret deberet scindi mater iam mortua & ex trahi & baptizari, sed matre viua nõ posset exhi sine peccato mortali per scissuram, qua mater moriatur.

32 Qua pœna puniẽdi sũt q ad sepulturam recipiunt aliquẽ in casu non concesso Rx. teneť ad restitutionẽ corporis, si petatur. Itẽ omnium quę occasione illius receperũt. d c. fraternitatẽ, & c. ex parte, el 2. & c. cũ liberũ, eo. ri. & aliis pœnis, vt supra dictum est Excommunicatio. 7. Casu. 35.

33 Quid si sacerdos parochialis corpus eius qui alibi elegit sepulturam uiolẽter rapuerit, vel funus antequam deueniret ad manus eorum quibus debebat spoliari. Rx. secundum. Ho. e & Io in c cum liberum. Io. An in c. certificari. eo. ti. & Oldra. cõs. 224. qđ teneť restituere quicquid accepit, & ipsum corpus. Et ultra hoc per dit quartam canonicam adsit multitudinẽ hęredis res hæreditarias subtrahentis qui in eis quartam trebellianicam perdit, & ius institutionis debitũ, qđ alias erat detracturus. l. paulus iñdir. ff. ad l falc. & l. rescriptum. ff. de his qui. vt indi. qui prohibere vř inferre in sepulchrũ, qui siue in locum inferre prohibeat siue in itinere. l. 1. § prohiberi. ff. de mor. ise. d. Pe. in trac. vbi. s. tenet, quod quo ad canonicam parrẽ cõtrarium qa delictum præsbyteri nõ debet nocere ecclesiæ, de ord. cog. c. 2. 16. q. 6. si episcopum, & qđ not. in regula relictũ li. 6. & in gl. magna. versi. 7. de abbate, in. l. si qs in tãtã. C. vñ vi. Sed ego teneo cũ Hos. & Io. si tale quid fiat a prelato qui prælat' solus non potest præiudicare ecclesiæ in acqrẽdis, 16. q. 6. c. fi. & ibi est glo. fin. sicut f seruus domino præiudicat in acquirẽdis. l. fi. C. de acqui. pos. secus in acquisitis.

34 Vtrũ prętextu debiti sepultura possit impediri. Rx. qđ nõ, nec ptextu cuiuscunque alterius obligationis. l. cũ sit iniustũ. C. de sepul. vio. nec dẽt inferri molestia. j. 10. dies ab obitu alias pro tunc eẽt inutile g qcqd fit, & vt in authẽ. sed nec ante. C. de sepul vio. q̃ vero ad domum morientis accedit, & ipsum vel alios molestat vel reb' eius insignia ponit ipso iure cadit ab actione, & in tantundem hæredibus iniuriati condemnatur & publicatur tertia pars bonorum suorum & est infamis, & idem in eo qui circa funus peccat. in authen. item qui domum. C. de sepul. vio.

35 Vtrũ inducentes ad iurañ. vouefi. vel fide interposita seu alias ad pmittendũ de sepultura eligenda peccent. Rx. qđ clerici etiam religiosi cuiuscunq; status aut con-

diuonis

ditionis existant g ad vouen. vel iurandū seu alias promittien. aliquē inducūt, vt apud eorū ecclesias eligant sepulturam vel iā electā vlterius non muiēt, sūt excommunicati excōmunicatione papali a qua ꝑter quā in mortis articulo nō possunt absolui citra papā, cle. cupiētes. §. fin. de pę. Si uerò inducunt ad vouē. vel ꝓmitten. sed solum vt simpliciter eligāt siue si īducūt ad vouen. & ꝓmittē. nō tamē vt eligant apud suas ecclesias, non īcurrunt istam poenā, nec etiam credo peccent, si modo dolosè nō faciunt qđ no. Pe. de Anc. & Io. mo. in d. clem. cupiētes. Idē Gemi. in c. 1. e. ti. li. 6.

36 Sed nunquid liganē ista poena si hoc faciāt indirectè. Rx. qđ siue directè vel idirectè publicè vel occultè p se vel p aliū hęc faciūt liganē secūdū Zēze. & refert. Ca. ī d. cle. §. fi. 1. no.

37 Verū sola inductio īducat hanc poenā. Rx. qđ non nisi habeat effectum. s. qđ ille faciat [a] ad quod alter īducebat secundū. d. Car. in d. cle. cupiētes. vbi. §. 17. q. Facit quod no. Arc. 17. q. 1. §. si ergo [b] & Io. an. ī c. mulieres, [c] de iudi. li. 6.

38 Verū ꝑfati clerici aut religiosi qui tale votum vel promissionem fecerūt fieri teneāt, restituere corpus illius qui talē promissionē fecit si apud eos è sepultum. Rx. quod sic, si petatur, & omnia q̄ occasione funeris habuerūt, & hoc. j. decēniū qđ currit quo ad restitutionē co. poris a dei petitionis, sed quo ad restitutionē aliorū statim currit die repititionis, secundum Io. an. ī c. 1. de sep. lib. 6. ꝑsactū. c. addit, ad. c. plerisque, de pactis. Quod si nō faciūt ipso trāsacto decēnio eorū ecclesię & [d] cemitera ecclasticorādiu sūt īterdicto supposita docec plenè restitueri ꝑfata vt ī d. c. 1. Limita hoc verū [e] nisi eēt ecclesia ī qua de iure esset sepeliendus qui nō tenetē restituere nec corp⁹, nec aliud secundū ueriorē opi. vt not. Gem. in d. c. 1. ī § statuentes. in glo. ī ver. ad quas in fi. vbi examinat.

39 Sed nunquid illi qui tale votum fecerunt seu promissionem poterunt alibi eligere sepulturam. Rſ. quod non sepelienē apud ecclesias ad quas de iure alias esset deferendi ut in d. c. 1.

40 Quid de illo qui non suasione aliquorum sed motu ꝓprio fecit votum vel iuramentum de sepultura electa non mutanda. Respondit secundum Hosti. quod sine causa non poterit, & sic intelligit. capitulo si vero, de iureiur. In quo dicitur quod nemo potest uenire contra proprium iuramentum, si vero noua causa [f] post iuramētum est orta de qua nō cogitauit quando iurauit, sic poterit sepulturam mutare, & sic intelligit & limitat opi. legistarū, qui tenent tale pactū nō tenere seu iuramētū. C. de le. nō dubium in fi. ff. de pact. l. iurisgentium. § generaliter.

41 Verū illi qui habent capellas a religiosis seu prælatis cōcessas sibi in quibus fecerunt sepulchrū ꝓ se & suis de domo, possint [g] inuitus ipsis priuari [g] seu alij ī ipsis sepulchris contra eorū voluntatem imponi. D. Pe. vbi. s. quod non, qa talis capella ad sepulchrum reputatur tāquā hospiciū. 13. q. 1. ebron, sed de iure est qđ ī fundo in quo qs habet vsum nō pōt dn̄s inhabitare inuito vsuario. l. 1. §. si vsumfr. cum l seq. ff. de reli. & sump fu. & vide qđ no. Azo. ī sum. insti. de vsu & ha § si vero vsus & §. illud. non si tamē essent extincti, & eorū dom⁹ p mortē & bn̄ possent alijs cōdi, qa mortuo vsuario, ille vsus red. fi ad

a Scilicet q̄ ille faciat.] Vide Gemi. in ca. 1. de sepul. lib. 6. vbi dicit idē q̄ hic.

b §. si ergo.] vbi tractat latissimè an volūtas reputetur ꝓ facto. Et in secundo membro principali, dicit q̄ malè cogitans, & actum nō ꝑficiens non punitur quo ad ecclesiam.

c Ca. mulieres] Vide ibi in fin. Pan. vbi tractat an mandans delictū includatur in dispositione statuti vel iuris.

d Eorū ecclesię &] Et sic q̄ ꝓpter delictū vnius tota ecclesia remanet interdicta & hoc potuit esse secūdū Io. an. An. in c. 1. de sepul. in 6. qa ex quo sciebāt illū nō esse suum inuestigare debebāt qua ratione ad eos deuenerit Ad hoc. C. vnde vi l. cū quærebatur.

e Limita hoc verum.] Et apud illam ecclesiam sepelietur non obligatione ꝓmissionis sed ꝑ potestate iuris, sicut cū ex duab⁹ sepulturis remittitur altera remanet. Ad hoc de vsurpat. c. ex tuarū & ff. de se. vrb. ꝑd. l. si domus. Sed litera, d. c. 1. videtur contradicere dū dicit, apud electas ecclesias ul latenus sepelīri & cæt.

f Si vero noua causa] Causa noua potest esse vt si est factus eꝑs vel, religiosus vel locus, ille quasi dissipatus est, ar. c. Iter quatuor, de rel. do.

g Ipsis priuari] dicit Bar. in leg. a. §. fi. ff. de op. pub. nota hunc tex. contra religiosior qui concedunt capellā aliquorum defunctorum & attribuūt eā nomini alteri⁹ qa nō possunt l o: facere. Idē dic de abr. dēe h. armaliorū & ponentibus sua.

a Sic tenet vir.] In le. ꝙ ſi nulla, ſo.tit. vbi hæres vel pr̃ ſed ſi pr̃ nõ ẽ ſoluẽdo ma ritus tenetur.
b Quæ ẽt pſonalis appellat̃] Et ſic iſta ẽ vſusfructus, vel vſus aut habitio vt in ſi. d.l. 1.
c Primo ex natiuitate] Vide ſc. ſ 4.di. 54.vbi optimè,ſi.

proprietarium liberè.l.pe. C.de vſufru. ego nõ credo quod de iure canonico p̃latus ex iuſta cã poſſit etiã ipſis inuitis aliũ imittere, vt ẽt tenet Lud.de Rom.in ſuis not.i ver. ſepultura,& dictũ Pe. ꝓcedit de iure ciuili,vel qñ ꝑ hoc ipſi impedirent immittere ſuos.
42 Vtrũ poſſit fieri pacto ſup electiõe ſepulturæ. ℞. ſm Hoſt. quicquid temporale dat̃ uel ꝑmittit̃, ut talis electio fiat ſymonia eſt 1.q.2.q̃ pio, de pac.c.ſi.
43 Quid de his q habẽt ſepulturas in qb⁹ non ponitur niſi confrater vel canonicus. ℞.ſi faciunt peccarũ aut eſt taxa pro quãto extraneus debeat ibi ſepeliri ꝙ ſymonia eſt, dè ſymo.c.audiuimus,&c.ſicut qa nec ꝓ terra nec ꝓ officio aliqd recipi dẽt.
44 Quid de illo q mandat corpus ſuũ nõ debere ſepeliri ℞.ꝙ nõ debet ipleri.ff.de ꝯdi.inſti.l qdã,& no.21.di.ſ.nũc aũt i gl.
45 Cuius expẽſis fiet ſepultura. ℞.ꝙ ſi ẽ uxor q̃ habet dotẽ & alia bona,ſi hæc omnia remanẽt apud mariũ ipſe tenetur facere expẽſas omnes,ſi vero ſolũ dos apud eũ remaneret,& alia bona ad alios irent, ſic quilibet ꝓ rata ſuá, puta ſi dos ſunt cẽtum alia bõa.200 tenebit̃ ꝓ tertia parte, & alij ad quos dicta bona veniunt ꝓ alijs duabus.Si vero dotem etiã reſtituit,ſic tenent̃ hæredes vxoris.l.celſus, & l.ſe. ff.de reli.& ſump.fu.Si vero nõ habet nec dotẽ nec alia bona ſic tenet̃ vir,[a] facere eas.l. 1.& l ſi qs. ff.de re.& ſumpt. fu.Si autem sũt alij ab vxore,ſic tenet̃ hæres,aut pater reſpũ filij.aut dñs reſpũ ſerui.d.l ſi qs ſ p̃tor ait,vĩ.n.cum ipſo quaſi ꝯctum,vt d.l 1.
46 Vtrũ ualeat ſtatutũ factũ a laicis ꝙ nõ ualeat niſi tãtũ expẽdi in ſepultura. ℞.ꝙ nõ ſm Lud.de Ro.qa licet nõ ſit factũ ſuꝑ ſpirituatibus, eſt tamen ſuper connexis eiſdẽ ar.l.ꝙ ſi nolit in ſi.ff.de edi.ędic. in c.cum laicis, de renũ.ec.non. alie.Quod limita,vt ſupra.Immunitas.ſ.47.

SERVITVS eſt multiplex.Prima ẽ ſeruitus Dei.Secunda eſt ſeruitus peccati,de quibus. s̃.Pręceptũ. ſ. 5.verſic.vnde & melius.Tertia ſeruitus ẽ qua homo ſeruit homini,& ſic diffinitur. Seruitus ẽ iſtitutio iuriſgentium qua quis dominio alieno ꝯtra naturam ſubiicitur, inſti. de iure pſo.ſ.ſeruitus diſtin 1.c.iuriſgentiũ.12.q. 2.c.cũ redẽptor.Et alia ſeruitus largo modo dicta,quæ ẽ illa de aſcriptitijs,quę debetur a pſona rei,ut ſupra colonus. Eſt & alia ſeruitus realis q̃ eſt illa quæ debetur a rei, ſicut eſt ſeruitus urbam & ruſtica, quia non debetur perſonæ ſed p[illegible] vt i l.ſi vnus ex ſocijs.ff.de ſer ruſti.p̃[illegible] no. ꝙ vrbana prædia dicũtur oĩa ædificia cauſa habitandi facta & ſtabuli illis contigui, ſiue ſint in ciuitate vel uilla vbicũq;. ff. de ver.ſi.l.urbana p̃dia.ff.cõia,tã vrb. q̃ ru. p̃. l.1.Ruſtica vero prædia dicuntur omnia p̃dia ſine domo ad habitandũ,licet habeant tectum pro fructibus colligẽdis, vel ſtabulum pro æquis vel iumentis ſeparatũ ab omni ædificio habitationis.vt l.eo iure. ff. qui.mo.pigna vel hyp.taci.contrahi,& ſm hoc ſeruitus dicit̃ vrbana vel ruſtica, de quo habes in c.eccleſia, de conſt.Eſt alia q̃ dicitur mixta, quæ ideo mixta dicitur qa non eſt merè pſonalis quæ debetur a perſona perſonę, nec eſt merè realis quæ debeatur a re rei, ſed ẽ mixta eo ꝙ debetur a re pſonæ,quæ etiam pſonalis appellat̃[b] vt l.1.ff.de ſeruj.qa cũ pſona ſemp ſinitur vt l.3.ſ. ſi. ff.quib.mo. vſuſf.amit.quæ ẽt realis dicitur qa tanquã ius reale vendicatur,ſed non rei uẽdicatione, qa incorporale eſt, ſeu quaſi vẽdicat̃ cũ agit iniuriarum ſi ꝓhibet̃ ire, & huiuſmodi vt l. vti frui ſ.vtrũ aũt.ff.ſi vſufru. pe.vt no.Cyn. in rub.C.de vſuf. ſpecies huius ſunt tres. ſ. vſus,habitatio,& vſusfructus, & de illis nũ loquor hic, ſed ſolũ de iſta tertia qua pſona ẽ ſerua pſonæ.de qua loquor ĩfraſcri.
1 Qũo efficit̃ qs ſeruus. ℞.ꝙ quadrupliciter. Primo ex natiuitate[c] vt cũ qs naſcit̃ de ſerua. Hodie tamen de cõſuetudine nõ ſeruatur, & vide s̃.filius. ſ. 10. De iure ẽt non eſſet ſeruus ſi in aliquo tempore quo mater eum habuit in uentre fuiſſe libera vel in partu,vt iſti.de ĩgenuis.ſ. ſi.ſufficit. Notans.Ber.Inno.& Hoſt.in c.ſi.de ſer.nõ ordin. Secundo efficit̃ ſeruus ex bello, de quo dic vt ſupra. Bellum, in principio. Tertio ex delicto vt cum libertus ratione ingratitudinis reducitur in l. ſeruitutem.

l.ſi

a L. si manumissus.] not. bñ illā legē q̃ facit di stinctionē inter filios natos, & nasciturosnā fi. lij nati tpe libertatis nō efficiūt serui propter ingratitudinē parētis, secus in illis qui sunt nesciti ri. Et ista lex facit ꝓ filijs Adā. Et idacit eā Bal. ad q. doct. q priuatus doctoratu nō pōt literā sub lre exemen, vt doctoretur, quia facilis discensus auerni &c. Et quem semel hor rēdis maculis in famia nigrat, ed benetergendum multum laborat aqua inducit & eādē legē ad qōnes. Quādo ex facto patris inducatur nocumētū filiis, &c.

b In tex. & gl.] Secūdū Bal. in d. l. 2. Iste filius uēditus nō est uerè seruus. Sed libertas eius est sopita. licet gl. ibi dicat oppositum.

c De quibus habes in l. 1.] Adde ad istos modos Casus quos ponit gl. insti de liberti. §. 6. in gl. fin.

d Et pōt cōpelli. l. si lenones.] Vide optimum tex. & ibi glo. in l. fin. C. de spe ct. li. 11. incipit, Lenones & tex. in l. si dominus ff. de his q sunt sui uel alie. iur.

e Quæ ordinem suū decēt.] Vide de hoc Sco. in 4. dist. 25.

l. si manumissus a C. de liber. & eo. libe. vel cum alio modo a lege per peccatū imponitē vt a raptore puellę. 36. qō. 5. de raptoribus vel indifferētibus ꝓhibita sarracenis, q efficiunt serui capientiū, vt patet per extrauagantes multorum pontificum, & de iudęis. c. ita quorundam, & capitulo ad liberandam.

Quarto ex ꝓpria uoluntate sicut cū maior. 20. an. cū intentione participandi de pretio, qd̄ qdem in veritate participat sciēs se esse liberū cōsentit alicui vēditori q sibi scit, eū liberū esse ut ipsum vendat. Nam istis concurrentibus, efficitur seruus. vt not in l. 1. ff. q. ad liber. ꝓcla. nō licet. l. liberis. ff de libe. cau. si aliqd ꝑdictorū deficiat nō ualet, & si nihil deficiat de ꝑdictis nō tenet dñs q eum emit recipere pretiū si nō vult, & si manumittat erit libertus nō ingenuus. l. liber homo. ff. de statu homi. & de ꝑdictis habes insti. de iure ꝑsonarum. in §. serui. & ibi gl. i ver. maior. Fallit hoc i filio quē pater necessitate famis vrgēte pt vēdere, nō tñ mater secundū glossam, ibi. & talis filius venditus ingenuitatē recipit quandocunque pretium emptori restituet ipse vel alius qcūque ꝓ eo. vt in l. 1. & secunda in tex. & gl. b C. de patri. qui fi. di. Addo 5. modū ex quo quis efficitur seruus. de quo habes supra colonus scilicet de illis qui fingunt se inualidos ut mendicent.

2 Quomodo serui efficiuntur liberi. Respon. quod multis modis scilicet conuincendo in iudicio reum nec is domini sui. Item accusando falsarium monetæ. Item raptorem virginis dissimulatione prætéritum. Item desertorem militię, de quib⁹ habes in l. prima. c C. qui. ca. serui. accip. pręmium libertatis, & fortius in conscientia credo q possit fugere ancilla, quando dominus cogit eam ad peccatum fornicationis, & sic stare vt libera. Facit autoritas Pau. 1. ad cor. 6. fugite fornicationem. Facit regula non est de re. iur. & priuilegium meretur amittere qui concessa abutitur potestate, de iure etiam potest implorare officium episcopi, vt compellat dominum eam manumittere, & potest compelli. l. si lenones, d C. de episco. au. Multi sunt alij casus quis omitto quia non sunt in vsu efficiuntur etiam ex manumissione. De quo vide s. Manumissio. Item ex expositione serui languidi, vel denegatione alimentorum facta a domino. Vide supra. Expositus. Itē ex emptione facta a Iudęo de seruo christiano. Vide supra iudęus. S. 18. adde c. nulla S. 1. 4. di.

3 Verū seruus possit ordinari. R. q non nisi plenè libertati sit restitutus. de quo habes plenè. 54. dist. per totum.

4 Quid si seruus ordinetur. Resp quod si ordinatur domino sciente & non cōtradicēte, eo ipso efficitur ingenuus, & liber ad quoscunq; ordines si promotus. 54. distin. capi. si seruus sciente, si vero domino ignorante & præsentato e, & ordinarore, sic si fuit promotus ad minores, redigitur in pristinam seruitutem. 54. distin. nulli. Si vero fuit promotus ad sacros ordines scilicet subdyaconatum, & diaconatum, dabit vicarium vel precium & remanebit liber. 54. distinct. ex antiquis. in fina. quod si non habet vel non potest, debet deponi, & restitui domino. vide gl. in ver. deponatur in c. 1. de ser. non or. Si vero ad sacerdotium, sic seruiet in his quę ordinem suū decent, e aliter non & verum si dominus repetet eum. ĩ. annum a die sciæ secundū Host. quamuis alij dicāt a die ordinationis quia post annū nō pōt repetere 54. dist. si seruus. 1. & 2. Idē tenet Ray de originarijs ascriptitijs & colonis ꝓpriè dictis q nō pñt ꝓmoueri & promoti restituuntur. vt, supra. de seruis.

Verum

a Simonia] A simone mago, qui primus i nouo testō huius sceleris autor extitit. Sicut.n.Ieci intestō veteri voluit vēdere sanitatem Naamā, sic & iste voluit emere do. nam dei, vñ. ieci ticus est dicēdus qui uendit grām simoniac⁹ q emit Vñ simoniaci appellandi sunt em priores, hæc gl. t. q.1 in sum. Et de simonia tractat prima cā p oēs seqtem qōnes illi⁹ causæ. Et 1.q.7.p fentium. & c. fanctitū Conueniunt & multa iura in uolu nine decretalium posita, de quib⁹ per Io. An. in rubr. de simo. Legisse hñt materia simoniæ in l. vni.a. ff & C. ad l.iu de ambitu. Vn dicit qd ambitus & simonia idē sunt. Et sic il læ duę ll. fatiunt ad materiā, facit q lāt in aut. quo opor. episc. col. 1. & in col. vt in di. si quoquo suf. Ista autē rub. de simo. non reperitur in vi. aut cle. Et rō ē ſm Bart. in d. l. t. ff. ad l. iu. de ambi. Quia simonia non pu nitur ut debetur. Fit tñ mentio in c. mediatores de testi. lib. 6. Sunt aūt multiplices descriptiones symoniæ. quas Io. de Ana. psequitur in rub. eo. ti. Sed illa est generalior.

b Et virtutes] Ioan An. in d.c. cōsulere quē se q iu ur & referūt Pa. & Ana. ibidē,

5 Vtrum talis depositus gaudeat priuilegio clericali? ℞. quod non, nisi tantū q verberari non potest, vt no.gl.in c.2.54.di.alias verberans ipsum esset excōicatus. ſm Inno.in c.2. de ser. non ordi. ybi latè de materia ista loquitur.

6 Sed nunquid tenet cōtinere talis? ℞. quod sic.vt no.Io.54.dist.c.nulli.Vnde non potest contrahere matrimonium propter votū, ſm gl. in d.c.nulli. & Inn. in d.c.2.

7 Vtrū seruus possit contrahere matrimonium ali⁹ prędictis ordinatis. Vide supra. Matrimonium. Impedimento. 4.§.4.

8 Vtrum tempore persecutionis liceat xpanis se subijcere seruituti infideliū cum pacto qd ritus xpianorum non dimittent? ℞. In. de renun. c. nisi cum ptidē, quod sic. 3. col. & adducit quia sæpe sic factum est in veteri testamento.

9 Qui sine causa seruum occiderit non minus punietur quam qui alienum seruū occiderit. l. 1. in fi. de his qui sunt sui vel alie. iur.

SIGILLVM quis pōt habere? ℞. vt no. in c. dilecta. de exces. prælat. & dic vt supra de insignis assumendis, & secundum eam dist. supra. Insignia.

SYMONIA [a] primo qd est Respon. quod est spiritualium vel spiritualibus annexorum, aut a spiritualibus dependentiū vel consequentium, vel ad spiritualia antecedenter ordinatum pręcedente pacto omissionis, promissionis, conditionis, modi. seruitij, precum, vel cuiuslibet temporalitatis receptio siue donatio. hanc descriptionem elicio ex dictis doc. quę clarius infra patebit.

1 Quęro quid in prædicta descriptione intelligatur nomine spiritualium? Respon. vt colligo ex Pa. in cap. consulere de symo. & alijs doc. maximè Ricar. in 4. distin. 26 ar. 3. quæst. 2. & Asten. lib. 6. titu. 55. Spirituale dicitur dupliciter in proposito. Primo per comparationē ad spiritum sanctum. Secundo per comparationem ad spiritum humanum. Spirituale primo modo dictum tripliciter accipitur. I. Primo per essentiam, vt gratia & virtutes [b] gratuitę, & istud spirituale nec de iure nec de facto potest vendi, quia non cadit in conuentionem, & de his habes. 1. q. 1. c. 1. & ibi glo. I. quæ exponit gratia. 1. donum spiritussancti vel ecclesiastica dignitas. Secūdo accipitur per causalitatem & dispositionem vt sunt sacramenta [c] quę sunt quodammodo causa gratiæ & virtutum, quia per ea consequimur gratiam & virtutes, & ista cum sint corporalia cadunt in pactum sed non sine symonia, vt in capit. non satis, & capitu. cum in ecclesiæ eo. Tertio accipitur spirituale primo modo dictum per effectum vt sunt ea quæ conueniunt alicui ex aliquo dono vel officio spirituali, vt prophetizare, miracula facere, [d] diuinum officium celebrare, & talia spiritualia non possunt vendi, redimi, vel resignari pro pecunia. ca. quærelam. [e] eo. 1. q. 1. nullus eps el 2. [f] nisi secundum q infra dica. Spirituale vero secundo modo dictū per comparationem ad spiritum humanum dicitur dupliciter. Primo per essentiā vt sunt scientiæ omnes, quæ per inuestiga-

distinguit quędā esse spualia ſm essentiā sui. Et horum quædam in corporalia, & q̄dam corporalia prima vendi non possunt.

c Sunt sacra] Vt puta baptismus, sepultura benedictio nubentium.

d Miracula facere] Per hoc intelligitur officiū, p qd datur spūssancti potestas ad faciendā miracula, secundum glo. 1. q. 3. saluator.

e C. qoerelā] Nō vł multū facere, quia loquitur in quadā eccł ia, quę vēdi nō pōt, nec redimi. prophetizare aūt aut miracula facere p̄rinēt ad gratiam gratis datā. primæ Cor. 12. quare cū sint merè spiritualia vēdi nō possunt.

f Episcop⁹ el 2.] Ibi satis ē bonū exēplū de officio diuino. in ver. sacerdotale offm. & sic accipitur hic diuinum offm celebrare, puta q a aliquis habet ex officio celebrare in tali loco.

stiga-

a Vt vasa sacra] Ista vocant a Io. And. Pa & Ioan. de Ana. in d. c. cõ sulere spiritualia corporalia.
b De iurepatr.] Puta si vendatur villa in qua ẽ ecclesia & vendens habet iuspatronatus in ea, & vide de hoc aliquid p Io. de Ana in ca. querelã. de symo. vide infra symo. 2. §. 18.
c Nostrum] Vbi pp carnalitatem vt cõmitti symonia in bñficio cõferendo & ita dicit gl. ibi. & sic vt potius contra.
d Iur positiuo] vt in bñfi. io cõferendo, de quo p Pa. & Ioan. de Ana. in c. 1. eo. ti. qa itelligi debet de bñficijs nõ habẽtibus executionem ordinis aut clauium.

stigationem humanam, & doctrinam acquiruntur, & hæc nec de iure nec de facto vendi possunt, patet p uerb. 17. qd inquit prodest stulto habere diuitias cum nõ possit emere sapientiã? Secundo dicitur spirituale per causam, vt doctrina pdictarum scientiarum quę de iure & facto vendi põt aliqñ, aliqñ vero nõ sine symonia vt patebit. isra. S. 5.

2 Quid dicitur annexum spirituali primo modo dictum scilicet per comparationem ad spiritum sanctũ? Resp. quod oẽ illud in quo spirituale ministerium, vt vasa sacra, a ecclesia, cimiterium & reliquiæ sanctorum, vestis sacerdotalis, vt sacra res & huiusmodi.

3 Quid dicitur depende re vel consequ a spirituali primo modo? Rx. quod omne illud quod ex spirituali dependet siue consequitur, vt habere ecclesiam vel dignitatem ecclesiasticam, canonicam. Vel præbendam, siue aliud beneficium ecclesiasticum, vel ius percipiendi decimas, primitias, vel oblationes. Et quicquid competit clericis ratione ordinis, vt pulsare campanas claudere hostia ecclesiæ, & similia, quia hæc omnia ordini clericali sunt annexa, quia solis clericis conueniunt, & istud annexum vel dependens nõ potest vendi. c. ad aures. c. ad nostram. eo. tit. aliter committitur symonia & propterea procuratores rerum ecclesiasticarum vt præpositus, yconomus. & vicedominus, qui est qui præest rebus Episcopi, & similiter defensores, vt aduocatus vniuersitatis, ecclesiæ sindicus, scilicet qui præest causis ecclesiæ. & castaldus siue maior dominus, qui scilicet habet curam rerum exteriorũ Episcopi & iudex Episcopi, & similiter subiecti regulæ. vt Archidiaconus. Archipresbyter. Canonicus. Monachus, & quilibet ecclesiasticos mancipatus officio. tales si p pecuniam ordinatur, symoniaci iudicantur secundum Hugo. & Archidia. prima quæst. 3. saluato. in ver. In nomine vero p curatoris & ibi gl. in ver. procuratoris, cũ quatuor sequẽ. & in illo tex. ponuntur ista nomina. sed Rayn. limitat verum, quando talis administratio habet annexum aliquid spiritualitatis.

4 Quid dicitur ad spirituale primo modo acceptum antecedente ordinari? Resp. quod iuspatronatus, quod est potestas psentandi ad officium ecclesiasticum, quod quidem similiter vendi non potest sine simonia. vt in ca. 1. de iurepatro. sed transit cum vniuersitate temporali. vt in c. ex literis. de iurepatro. b

5 Quid dicitur annexum spirituali secũdo modo acceptum, scilicet per comparationem ad spiritum humanum vel depẽdens? Respon. quod sunt scholæ, libri, & huiusmodi, & talia vendi possunt de iure, nisi ecclesia locum scholarium assignasse doctori.

6 Verum sola voluntas vendendi vel emendi spiritualia, facit aliquem simoniacum. Respon. Tanc. & Ber. in gloss. in ver. animi. capitu. vlt. eod. tit. tenent q non, & pro eis facit. capit. tua nos. in fin. iuncta gloss. in ver. culpabiles. & cap. si. eod. tit. in versi. sed affectu animi. & c. vt nostrum. c vt ecclesiastica beneficia, sed ego distinguo cum Hostien. quod quo ad deum, & peccatum mortale, sola voluntate committitur, vnde cum quis dicit missam audit ↄfessiones, exhibet sacramẽta & hmõi principaliter hanc intentionẽ, vt propter id recipiat pecuniam vel aliud tpale, peccat mortaliter, & simoniacus est quo ad deum, similiter q hac intentionę dat. Secus si daret p sustentatione ministri principaliter, vel ob reuerentiã sacri, vel ad seruãdum laudabilem consuetudinem, quia sic licet. 1. q. 2. sicut epm facit. c. qui per pecuniã. 1. q. 1. forte a ↄtrario sensu, licet quo ad ecclesiam non. vt in c. tua nos eo & iõ sola pęnitentia sine alia restitutione delet, vt in c. fin. eod. Quod quidẽ limitat Host. ibidem verum in casu quo simonia ẽ solũ de iure positiuo, d imo tenet q nec etiam peccat, sed vbi simonia ẽ de iure diuino, sic tenet qd talis ita debet induci ad restituendũ q:quid accepit, sicut & vsurarius

mentalis

a Vt no. in c. nemo. eo.] Ibi vide Pa. in ver. sed oppo. contra glo.
b Respon. quod sic] Quia in his debet cessare ois pactio, oisque conuentio, vt ibi dicit.
c Humiliter peteret] Vide ī Symonia infra. §. 4. circa fi.
d Verum aliqui] Vt Hos. i c. Iaco. eo. ti. vbi est tex. de hoc scil: cet qđ per tex: ũ cōsuetudinis nō debat aliqu d exigi a canonico de nouo recipiendo.
e Ex multis]Ad idem c. veniens. & c. quāto eo. ti.

mentalis, & placet Pa. in d. c. fi. Sed hoc non teneo quo ad peccatum, quia sine dubio peccat mortaliter, si habet voluntatem deliberatā ad dandum spiritualia ꝓ tēporalibus. est bñ verum, qđ nisi sequatur effectus, scilicet datio spūalis ꝓ tēporali nunquam erit symoniacus. vt no. in c. nemo. eo. [a] Quo autem ad restitutionem dic vt infra symonia. 7. in prin. Quo ad alias pœnas impositas a iure contra symonia confirmiter tene ꝙ requiritur pactio, ideo in diffinitione dixi præcedente pacto.
7 Sed quid si neque ministrans spirituale, neque accipiens aliquid dat vel accipit, vel paciscitur de dando, vel accipiē do, sed ipsis ignorantibus amicus accipiētis spirituale dat aliquid cũ pacto cōsiliario ministrantis vt ad ministrañ inducat? ℞. ꝙ licet dans spirituale & recipiens non sint symoniaci ex quo non sciunt aliquid tamē tam amicus prædictis quam consiliarius symoniaci sunt. 1. quæst. 1. statuimus. 3. cap. si qui a symoniacis.

SYMONIA 2. In qbus casibus pactio ꝓmissionis, omissionis, cōditionis, modi. seruitij, precum & huiusmodi, tēporarium pro re spirituali, vel annexo, seu dependenti a spirituali non inducit symoniã? Respon. ꝙ 17. casibus.
1 Primo quādo possessio datur cũ pacto vt in ea construatur ecclesia. vt in c. olim causam. de restit. spo. & ibi est bona glo. in ver. sub ea conditione. Vnde etiam pōt dari licentia construendi ipsam ecclesiam sub certo pacto. vt in c. quanto. de censi. & in c. insinuatione eodem, quia talia pacta reputantur spiritualia, sicut & in c. significatum. de præb. vbi datur præbenda cũ pacto ꝙ quotidie celebret in tali ecclesia, & ꝙ non possit eã dimittere, & licèt quia in traditione rei suæ quilibet potest quod sibi placuerit apponere pactum. ca. verum. de condi. appo.
2 Verum laycus dando rem tpalem ecclesiæ possit apponere conditionem spiritualem, puta ꝙ fiat anniuersarium, vel dicanť tot missæ. vide infra. Symonia. 3. S. 11.
3 Verum offerens bona suæ ecclesiæ, vt efficiatur canonicus, & ex illis bonis postmodum instituať sibi ꝓbenda sit symoniacus? ℞. ꝙ sic [b] tex. est in c. tua nos, eo. secus si purè & liberaliter donasset, & post humiliter peteret [c] admitti in canonicũ & retinere prædicta in præbendã, & clerici purè consentirent, qa tunc liceret. vt ibidem.
4 Quid de eo q constituit de bonis suis præbendam in aliqua ecclesia sibi retinendo potestatem conferendi eam alicui alteri? ℞. ꝙ pōt sine simonia retinere sibi iuspatronatus vel in perpetuum, vel ad tēpus, sed non valet nisi fiat de consensu episcopi & fratrum eius si qui sunt ibi in constitutione ei9 vide s. iuspatronatus. S. 1. 2. & 23.
5 Pone ꝙ statuto caueť ꝙ nouiter receptus in canonicum, vel monachum teneať soluere certum quid. Quæritur vtrum sit simonia post receptionem illud soluere? ℞. Panor. in c. dilectus el 2. eod. vlt. not. ꝙ sic ex quo præcessit taxatio, quia talis solutio videť facta virtute illius taxationis & non liberè facit tex. præfati. c. dilectus. & ca. ex multis. 1. q. 3. & c. veniens eod. tit. Quod limitant verum aliqui, [d] quando tale solutum cedit in vtilitatem priuatam aut canonicorum, secus si solueretur pro fabrica ecclesiæ vel alijs ad diuinũ cultum pertinentibus sm Ho. ar. de constit. c. cum oēs, & c. ex parte. Nam laudabilis consuetudo debet seruari. ca. ad apostolicam eo. & c. significatum. de præbend. non tñ debet retineri ꝓbenda loco pignoris. ar. d. c. significatum, vel ēt pōt retineri si consuetudo sit ꝙ non assigneť præbenda quousque tale ꝙ soluerit. In hoc. n. casu fit ꝑmutatio spūalis ad spirituale, quod licet. de re. permu. cap. ad quæstiones. Panor. tamen in cap. Iacobus. eod. tenet quod si statutũ imponit tale on9 recipiendo vel recepto de nouo, & teneať soluere certum quid etiam ecclesiæ vel ad cultum dei, quod non valet sine simonia. & facit dict. capit. ex multis [e] cum alijs. Si vero statutum imponit onus præbendę, sic valet in fauorem cultus diuini. ar. capit. significatum. de præb. & capitu. vnico. vt ecclesiæ benefi. & arg. in capitu. si propter rua

debita

a Opi.cō[illegible]] Si nullū ... statutū ūc nihilomin⁹ exigi & ... reuertēdū indiui num cultū licet possit sponi on⁹ ciuilibus canonicorū, vt cōtribuat aliqd in fauorē pię cię. c. fin de his quam fi.a ma.p c.Sed a recipiēdo iā nō deus aliq 1 exi. gi, nō uidear fieri in recompensatione sponsaliū, hec Pa.ibidē.Et si existat consuetudo vt aliquid det receptus tūc si a laicis clericis aliquid debetur dicendum, vt per Panorm. in capitulo ad apostolicam, & in capit.suā. eo. ti. si a clericis, tunc ad priuatam vtilitatem clericorum non valet, sed in fauorem diuini cultus valet, nisi præces sisset ex actio, hanc di: sequitur ad literam Ioā. de ana.i d. c.Iacob.

b Pa.& gl.] ibi adducit multa similie, q sacerdos potest locare operas suas.

c Et Inno. in c. quoniam] Ibi Io. da Ana. dicis quod tutus modus est, quod detur vel relinquatur pecunia sacerdotis simplr, & cogat quod dicat tales missas finaanniuersariū. Et concor. cum opi.Pa.cuā A.na. in c.suam eo.ti.

d Puta scribendo] Nam & apostolus sibi manibus quærebat victum dum præ

debita.de rescrip.lib 6 hęc magis placet, sed nec primam opi.condemno. a

6 Secūdus est, cū aliquid pro operibus sponsalib⁹ alicui presbytero daī, quæ ad ea alias non tenet. 1 1 q 2. charitatem. Aduerte tamē quod in hoc fuerū⁹ opi.vt refert Pan. in c.significatū, de prębē.magis ista opi.placet Pa.& gl. b in ver.ita ꝙ in d.c.significatū. et Ricar. in 4 dist. 25.articulo 3.q.1. & Hosti & Gof.& Innocē. in c.quoniā c 2.p gl.ut.fuis: qui tenet quod licitè pōt aliquid recipere sacerdos ꝑ missis celebrādis & alijs spiritualibus administrandis, dūmodo non intendat vendere spūale seu recipere pecuniā pro spiritualibus, sed potius ꝑ seruitio & recōpensatione labō:ū, damnorū quæ sustinet trahendo ibi morā ex sua sustentatione. Et qd' ad ea exhibenda non sit ex officio recipere ꝑ spirituali esset symonia.c.iudices.1.q.

7 Similiter esset symonia si sacerdos parrochialis a suis subditis hoc exigeret qa ad hoc tenet q nec etiā pro sumpta aliquid potest accipere ab eis siue symonia ꝑ quocūque spirituali c.uēdētes.1.q.4.ab alijs āu tē bene potest. Verum est quod Gof.& Ray. dicunt quod si talis sacerdos qui etiā non obligatur ex officio habet sumptus necessarios aliunde, quod debet gratis cantare, quod si facit ꝑ pecunia, aut erit symonia, aut auaritia, sed cū symonia non possit esse cum non intendat uendere spirituale, & nemo te neatur suis stipendio militare capi.cum eo ergo ibi videtur turpe lucrum vt patet in d. capitulo. iudices.& ar. 1 2.q.1. illi autem qui vel ad minus habet, speciem mali. Tu vero tene quod tria concurrere debent, vt liceat. Primum quod non capiat, nisi pro sumptu vel labore. Secundum quod non sit ex officio obligatus ministrare. Tertiū quod nō habeat aliūde sumptus nec ssa ios.

7 Sed si sacerdos parrochialis nō habet sūptus necessarios, nūq d poterit sine symonia exigere aliqd ꝑ spiritualib⁹. R. ſm Pa. i c.suam eo.quod si potest aliunde sibi honestè victum quęrere puta scribendo d & hmōi sic non potest exigere, sed laborare debet manibus 91.di.c.clericus. Si vero nō potest tunc Episcopus debet sibi prouidere. vel populus potest compelli ad præstandum sibi necessaria pro victu e & facit gl. 1.in c.omnis xpianus, de conse. di. 2.quę dicit quòd potest subtrahere sacra populo, nisi oblationē faciat, & ſm hāc di. intellige gl.& tex in c.pcipimus. 21.q. 2.& ſm pdicta limita, quia unum sine reliquo nō procedit. 1.quæstio. 3.si quis obiecerit.

8 Tertius est qn daī aliquid ꝑ vita æterna vel remissione suorum peccato ū, ſ n illud Daniel. 4. pctā tua eleemosinis redime. de testa.c.si.3 1.q. 2.animæ.8 2.di.pſbiter in gl.in versi.denarium. Ratio quia pdicta proponunt nobis venalia a Deo pro moneta dilectionis & operibus charitatis. quia eleemosina nō ē pciū vitę ęternę, nisi inquantum imperatur a charitate, non sic alia. spiritualis quæ conferuntur per ministros ecclesiæ.

9 Verū faciēs votū deo, vt obtineat qd temporale fis symoniacus. vide j. votum primo.§.9.

10 Quartus est qn datur aliqd ꝑ redimēda vexatione q sibi fit in re spirituali. c.dilect.c.1.eo.ꝙ limito verū qn certus est de iniustitia quæ sibi fit, secus esset in dubio quia

dicere.c.cum a. postolus. de cen si & vid. lud Pa. & Ioan. de Ana. quasi ad literam referentem in d. c suam.

e Necessaria ꝑ victu] Sed sacerdos alienus qui fortè ē inuitatus ad exequias vel ad alia sponsalia impendenda, potest & licitè suas operas spiritua. les locare nō vt directè recipiat ꝑ spūalibus temporale, sed in recōpensatione damnorum, quæ sustinet secundū Pa. & And.in di. ca. suam.

qa non liceret. Vnde si eps me iniustè excommunicet possum sibi dare pecuniā vt sententiam reuocet & me absoluat. secundum gl. in ca. ad aures eo. Inno. ibidem tenet contrariū [a] scilicet quod non possit sine symonia. Sed Io. An. ibidē & sequitur Pano. dicit q si tali imminet aliqđ graue præiudicium ex dilata absolutione, puta quia debebat eligere vel eligi, vel curtit sibi præscriptio & huius modi, sic vera est opi. glo. quia tunc redimit vexationem suam d. c. dilectus. Si non subest sibi aliquod p̄iudicium ex dilatione absolutionis tunc est vera l opi. Innoce. & ideo habeat recursum ad superiorem. ar. ca. nullus de iure patro. de quo vide s̄. eleemosyna. §. pe. Idem dic de suspensione vel interdictio.

11 Vtrū possit aliquid dari ꝯtradicēti mihi de iure vel de facto, ne sequar aliquod spirituale. Resp. Pan. in c. Matthæus eo. q non licet ꝑ iure quærendo [b] sine symonia. ar. ca. significasti, de ele. Nec etiā pro possessione habēda post ius quęsitū s̄m Inn. in c. ad aures [c] de sym. 3. 16. q. 7. decimas, sed ꝑ iure quęsito sic, vt in d. c. dilectus. Vbi Pa. etiam addit limitando prædicta quod si propter potentiam aduersarij non posset apud superiorem de facili cōsequi possessionem, tūc vt euitet magnum incommodum posset aliquid dare sine simonia, sicut dictū est de absolutione ab excōmunicatione. Si vero iniustè possidet, non potest aliquid dare sine simonia, vt non vexetur. Similiter ne Episcopus eum iustè deponat, vel ne accusetur iustè vel illi qui prætendit ius in beneficio, qa tunc non esset redimere vexationem vt not. in cap. nemo eod. tit. Hic aduerte quod reddens spirituale quod vsurpat solum ex pecunia, licet dans possit sine simonias redimere, tamē a quo redimitur est simoniacus secundum Hosten.

12 Vtrum possit sine simonia aliquid dare præsbytero pro baptismo qui non vult aliter baptizare? Resp. Pa. in cap. cum in ecclesiæ eo. titu. q in adulto non quia propter contritionem pōt saluari, arg. c. debitum, & quod ibi notatur de baptismo, & in c. 2. de præsby. non bap. Sed pro infante sunt opi. Aliqui. vt Tho. 2. 2. q. 100. ar. 2. ad primum, & Pe. de taren. & Pe. de pal. in 4. gloss. in ver. moliantur in c. [d] baptizandis. 1. q. 1. dicunt quod non licet, qa non sunt facienda mala vt veniant bona. 14 d. c. quod ait Loth. & ibi glo. & 46. dist. sicut. Sed Pa. vbi supra. & Ricar. & Lan. in 4. d. 25. reputāt verū in adulto, qa bona voluntas ei sufficit in tali casu. Sed qñ qs habet puerū & nō reperitur alius qui possit baptizare vel sciat vt puta quia est mutus, vel non habet manus, ille qui quærit q baptizetur. s. nec alium habet q tunc licitè dat, quia non emit spirituale, nec hoc debet intendere sed remouere vexationem & impedimentum; & debet intendere emere temporale scilicet aquam solum & hoc tene. [e] Quod etiam tenet Tho. vbi supra.

13 Vtrū licitè detur pecunia pagano, vt se baptizare permittat? ꝶ. in gl. in ver. [illegible] pentu. l. q. 2. in c. quam pio. recitat ant[illegible]. sed tene opi. Pan. in c. cum in ecclesię. eo. q dicit q si propter paupertatē timeret venire ad fidē, tunc licet ei aliquid dare vt veniat. [f] Si verò nō habet voluntatē veniē di, nisi ꝑpter cupiditatē, tunc nō licet, qa baptismus ei parū prodesset. 15 q. [illegible] dat.

a Contrarium] Et sequitur. d. Car. dic hāc opi. eē veriorem ꝑ hoc q non solū redimitur vexatio, sed et extorqtur absolutio, vñ nullo mō dēt qs peccare, vt a periculo cesset. Et de periculo. sine p̄iudicio de quo hic dicitur q satis est, q existens in periculo hēat actionem ad interesse ꝯ non absoluentem. c. sacro. de sen. ex. ubi scit tñ Ana. qui sequit distin. posi. ā hic q̄ etiam tenet d. Quid si esset ta'e p̄iudiciū in quo ꝑprie non cadit interesse æstimabile, puta, cā libertatis status aut sonalis, aut quid simile &c. Et id tenē qđ. hic dr.

b Pro iure qrendo] Quia añ cōsi mationem nō dēt habere plenū ius. c. transmissā. eo. ti.

c Sm Inn. in c. ad aures] Et ibi Panormita. & Ana. quia in hoc casu nō solū redimit vexationem, sed & possessionē recuperat, q licitū nō ē qa licet possessio non sit res spūalis, est tñ spiritualib. annexa, idem tenet Imo. in c. sup eo. đ trāsa. ut refert Ana. in c. ad aures. in si. eo. titu.

d Et glo. in ver. moriantur in c.] Et dicit ibi qđ ipse daret pecuniam ne puer sic moreretur licet nō dēret fieri, sed tu nō teneas hoc qa hoc eēt peccatum, nec pro ali.

quo sal ādo dē. ret cōmitti pctm etiā ueniale. ca. primum. 22. q. 2.

e Et hoc tene] Allegat. Pa. simile de accipiente sub vsuris. & quo infra vsura. 2. §. 1. sequitur Io. de Ana. in d. c. cum in ecclesiæ

f Vt veniat] Exēplum in iudæ q multa congessit ex vsuraria prauitate, & timet perdere illa bona, quia potest dari. Et sic legit de S. Siluestro, q alliciebat ad fidem paganos pecunia &c.

est, imo peccat, quia abutitur bono, & similiter dantes. arg. 24. q. 5. ad fidē, nisi ꝓbabiliter præsumeret, ꝙ postea mutabit voluntatē, sequitur opi. Pan. Ioan. de Ana. in d. c. cū in ecclesiæ.

14 Quid si ecclesia mea vel præbenda me remoto alteri est assignata? ℞. ꝙ si pro p̄tio eam recupero vel redimo, simonia est, siue iustè siue iniustè sim ammotus. Secus ante priuationē si iustè tenebam, quia sic ē redimere vexationem meā, concordat Inn. in c. ad aures. eo. & Pa. i c. Mattheus. eo. ti. Intellige qñ remotus est a ꝑlato superiori, quia secus si expelletur ab aliquo tyrāno, nā tunc etiam post remotionē posset dare.

15 Vtrum sit simonia si pecunia dat̄ Episcopo vt non conferat simoniacè? Resp. Pa. in d. c. cum in ecclesiæ. in fi. ꝙ sic[a] ex parte recipiētis, sed non ex parte dātis.

16 Vtrum capitulum dās aliquid alicui qui electionē impedit, de quo constat ꝙ in electione nullum ius habet vt desidat, sit simonia cū ℞. ꝙ non, si impediret ne simpliciter electio fieret, sed si impediret ne iste vel ille eligeretur, sic non posset, sic nec ille cuius electionem impediret secundum Rodo.[b]

17 Quintus casus est quādo procuratio datur episcopo ꝓ visitatione vel cōsecratione ecclesiæ. de cen si. c. cum apls. & de simo. c. cū sit Romana. de p̄scri. c. cū ex officij. & 10. q. 3. relatum & licet doct. diuersi modè velint assignare rōnem, tu tñ dic ꝙ hoc fit legis autoritate, & ideo nō peccatur. 23. q. 4. qui peccat. i pri. Aduerte tñ ꝙ tūc licitè pōt dari qñ est procuratio moderata. de qua vide infra. Visitatio. §. 3. aliter non liceret.

18 Sextus casus est quādo exigitur in pactum expressè quod a iure permittitur. vt dictum est in præcedenti. §. vel quod iterat. vt in c. olim el 1. de resti. spoli. & ibi Pa. 1. oppo. Ideo vt dicit idē Pa. in c. 1. de eo q̄ mit. in posses. in finalibus verbis, qa licet spūalia nō accipiant extimationē, tñ interesse ex eis prouenieñs benè potest esse extimabile, & super eo tanquam sup temporali ꝓcedi pōt. vt dicit gl. in c. corā. de offi. de le. in gl. 1. ibi. sed agi potest ad impensas factas in lite. ff. rem ra. ha. l. si fine. §. cum autem.

19 Vtrum vicarius recipiēdo salarium sit simoniacꝰ. ℞. Pan. in c. 1.[c] nè p̄tela. vi. suas super glo. secundā ꝙ non, quia locat operas suas,[d] sicut nec assessor. vt in c. statutum. de resc̄ri. li. 6. nec aduocatus. 14. q. 5. non sanè.

20 Septimus casus est quādo quod exigitur per modum insinuationis exigitur vt si dicatur volenti intrare religionem ꝙ aliquid secum portet, vnde possit viuere. Quod verum credo secundum Pan. in cap. non satis eo. dummodo non deducatur in pactum, & ita concorda. Inno. in ca. tua eod. tit. qui videtur tenere ꝙ non licet dicere, si vis viuere mecū porta tecūm. & gl. in d. c. non satis. quæ dicit ꝙ licet sic dicere, de quo tamen dic vt infra. Simonia. 4.

21 Octauus casus ē qñ subest cōsuetudo, vt aliqđ ꝓ spiritualibus exigat̄. de quo iñ dic vt supra. Consuetudo. §. 12. Aduerte

etiam

a Quod sic] Et addit ibi Io. An. & Ana. ꝙ talis pecunia posset repeti ꝑ codirionē ob turpem cām. vel. 4. §. fi. tibi fi. & cōdi. ob tur. cā.

b Secundū Rodo.] De hoc dicit Pan. in c. Mattheus eo. tit. ꝙ ꝓ habenda voce electionis alicuiꝰ & non necessaria ad validitatē electionis cōmittitur symonia, ibi tñ electio erat facta a maiori parte, & tñ fuit commissa symonia vt maior pars desisteret a ꝯdictione. Fortius ergo committeretur si daretur pecunia pro voce habēda, quia est qđ spūale. Et de hoc vltimo hẽ i gl. in §. & hāc. in autenti. quomodo opi. ec. in versiculo. maximè, idem tenet Ioā. de Ana. i d. c. Mattheus. Addēs electionē factam ꝑ symoniā esse ipso iure nullam. alle. Bar. i d. §. ꝑ hoc.

c Resp. Pa. in c. 1.] Loquitur de vicario epi qui potest salariari. idē sequitur Ana. in d. c. 1. Addūt præfati doctores ꝙ eps nō pōt vēdere iurisdictionē epalem. quia tendit in grauamen subditorū, quia officialis vt aliquid lucratur vltra pecuniā datam superiori ꝑ phas & nephas inducetur ad extorquēdā pecuniā & mōd cā culpam, faciet grauiorē, & sæpe puniet bursā vbi puniēda ect persona, & facie. c 2. ne pl. vi. suaset quod ibi no. Pa. & Ana. in 1. no.

d Operas suas] Vide supra locatio. §. 6. ibi sed benè ꝓ temporalibus &c. Etiā qđ dr̄ ī. eo. §. 27 intellige qñ habet intentionē ad diuina qa tunc ē symonia sm Innocen. vt habes in d. §. 6, aliàs sibi ipsi ꝯtradiceret autor noster. Cōfirmat hoc qa eps si simpliciter, & purè alicui committat vices suas tali vicario cōstituens salarium, non ē symonia. 1. q. 2. charitatē. Et sm Arch. flo. si loco ibi sacerdoti ecclesiam meā & tu operas tuas vt ibi officies, nō habiturus ibi aliquam iurisdictionē nō ē symonia. Rod. tñ dicit ꝙ non est ꝓpriè locatio sed ꝓsbyter dr̄ gratis officiari, & ille gratis facere expensas, vel potius ē ibi institutio redditus annui cum onere officiandi.

a Corruptela] Vide Pa. in d. c. ad applicam mul tū effunderet. Et vide quod scri-psi supra eo. §. 5.
b Ad liquore.] Exemplum eccle-siae baptismalis vult in eis liquo rem ab alia quia non potest. Mitto n. aqua quādo crismatis vel et aliquis do acciperet a crismato etc lyn. opin. vt d. c. ea. §.
c Symonia] Sequitur ad litterā ibi Jo. de Ana. & inducit Io. Ard. ad hoc.
d Ministrarice] Puta vt si vice don in vel eco non. Illud autē est symoniacum quā habitū fecit den. Pa. ibidē, & gl. i. quaestio. 3. ponit exēplum, puta vt det panē refectorio, aut vinum, & de materia huius, habes ibi.

etiam φ illud habet locū vbi a laicis debetur aliquid clericis. Sed vbi consuetudo est vt a clericis aliquid exigatur, tunc dic fm Pan. in c. Iacobus eo. φ ad priuatū commodum clericorum non valet, sed bene in fauorē diuini cultus, si nō præcessit exactio ante sacramentorū exhibitionem, & propterea dicit Inn. & Io. de lig. in d. c. ad apostolicā φ consuetudo qua dat aliquid ante receptionem sacramentorum est corrupte la, a nec valet quantuncūque longa, & quando non præcessit exactio. quare va leat in laycis & non clericis. Ro diuersitatis est, quia laici videntur se obligasse sub nomine cuiusdam oblationis, facit quod no. in c. nouum genus. de deci.
22 Nonus casus est quando quis causa permutationis aliquid dat in recompē satione nem maioris bñficij, de quo dic Vt §. Permutatio. §. 6. Et aduer te φ tractat permutationis inter partes super beneficijs non inducit simoniam. vt §. permutatio. § 4. imo. vt dicit Car. in cle. vnica de re. permu. in 6 not. & in prima op po. in renuntiatione exprimi potest quod causa permutationis renuntiat sine simonia, quia a iure permittitur, de electio. signi ficasti. de re. permut. cap. cum vniuersorū & cap. vnico. de rer. m. pe. mu. li. 6. & d. c. cle vnica,
23. Decimus casus est quando vasa sacra venduntur, q3 licet sint annexa spirituali, ta men vendi possunt sine simonia non habito respectu ad formam consecrationis fm Rich. in quest. 2. q. quaestio. 22. ita tamē quod alteri ecclesie in eadem forma vendantur, sed pretiosora (?) non licet vendere, pi t recta in p. lītiā massam, & idem dico de vestibus sacris quod alteri ecclesie ven di possunt.
24 ... nunquid licet aliquid exigere pro chrismate habito respectu ad liquorem. b Respon. Pan. in c. ea quae de auaritia. eo. tit. quod non sine simonia? c quia chrisma inquantum sacramentum est non solum spirituale, sed etiam inquantum liquor est quid spirituale prima quaestio. 1. placuit. el 2. similiter nec pro pane benedicto vel candelis benedictis.
25 Vndecimus casus est quādo vendit dependens siue consequens ad id φ depēdet a spūali fm Rich. vbi s. sicut est præcepto decimarum & fructus beneficiorum panis oblatus, vel cera, granum & hmōi quae offeruntur in ecclesia. Nam ius percipiendi spirituale est & uendi non potest, sed bene fructus, & ideo dicit Pa. in c. 1. ne præla. 6. suas, φ platus benè potest vendere obuentiones iurisdictionis tanquam fructus fm gl. ibidem, sed tū fm Inn. non debet uendi exercenti illam iurisdictionem & bñ quia propter connexitatem uidentur uendere ipsam iurisdictionem. 1. q. 3. c. si quis obiecerit. Similiter alij fructus ecclesiae fm Hostien. uendi possunt cum sint corporales, intellige uerum a beneficiato, quādiu ipse vi uit, non á prælato qui habet ius conferendi. ar. c. vnici. §. fi. vt eccle. benefi. & similiter dicit idē Pan in c. 1. ne præ. 6. sui. super gl. in fi. & allegat Host. & idem ad literam dicit Io. de Ana. q. possunt locari laico ob uentiones ecclesiae dummodo ponat clericum loco sui pro recolligendis, nec prium ptuosè ad altare accedat, ubi fiunt oblationes. ar. c. 1. & 2 ne cle. vel mo.
26 Vtrum dās pecuniam pro administratione rerum ecclesiasticarum committat simoniam. R. 1 a. in c. consulere. eo. φ sic. & ibi text. Hoc limito fm gl. in c. saluator. 1. q. 3. in ver. & iudicem. in fi. quando talis administratio habet aliquod spirituale annexum alias non, quia temporalem iurisdictionem posset dare sub pensione annua & idem dic. s. simoniacum si datur pro administratione pauperum & hospitalium. 1. q. 7 si quis omnem in glo. in uer orphanotroph orum & in aut. de san. epi. §. sed neque fm Ve. de Perusi. tract. de canonica portione epi c. 4. siue hospitalia sint autoritate epi constructa siue non, secus si dat vt recipiatur ad seruitiū, solum sine aliquo iure consequēdo, & sic intellige. c. vnic. ve ec cle.

ele.benefi ꝙ ecclesia.i.pla tura sub annuo cēsu coce di non pōt.de simo. c.non satis.21.q.2.præcipim⁹.Vñ emēs præpositurā lycono micatum,uice dominū,ad uocationē,castaldatum,& hmôi simoniacus est.1.q.1. si quis eps , ſm in limitationem prædictam.

27 Verū dās aliqd vt ser uiat tanquā vicarius in ecclesię sit simoniac⁹. R̄. Pa. i c.ad nostrā.e.ꝙ sic, vide bonum tex.cum gl.fi.i c.licet.de pœnis.vide s̄.§.19. in tex.& in postillis.

28 Vnū vendens uillā & iuspatronat⁹ quod habet i ea sit simoniac⁹. R̄. Pan.in c. querelā. de simo.ꝙ sic, quia copulatiua facit uenire copulatū principaliter, a & nō accessoriē. Secus si dicat̄ vēdo villā cū iurepatrona.⁹, & sic intellige Io.An. b in c.1.de iurepatr.lib.6.Ego vero quo ad ꝯsciētiā recurrerē ad intentionē,si habuit scilicet animū uēdendi iuspatronat⁹ specialiter,& sic fit simoniacus,qd patet quando plus vendit villā,alias non.

29 Vndecimus casus e qñ episcopus recipit clericū seruitiū spirituale & tem porale præstan.sibi cū pro missione , ꝙ annuatī soluet sibi certū salarium,donec sibi ꝓuiderit de bñficio.Nā licet hoc ſm Hos. dūmodo special iter nō se obligauerit ad seruitiū tēporale pręstā.nec commit tit̄ simonia postmodū remittendo salariū , cū confertur beneficiū,quia salarium erat sub conditione, & facta collatione bñficii expirat cōditio.institu. de ver.obli §.non omnis. Secus si ꝓmissio salarii. fuisset puta & ꝑpetua.ar.c.ueniens. eo. tit.Quod quidē Pa.c in c. cum essent.eod. credit verū, ꝙ licet quando prælatus nō inducitur principaliter ꝑ ꝑ seruitiū , sed quia ille mere ē aliter si causa finalis sit seruitiū nō licet.ar.c.graue de ꝓb. secus si sit causa ipulsiua.

30 Quid de illo q recipit promissionē beneficii præstandi pro uoce electionis danda. R̄.simoniac⁹ est, d c.de hoc.e. ti. Idē dic si recipit ꝓ electione non impediēda siue ante siue post, dūmodo nondum sit ius acq̄situm in ea electione,nam acquisito iure licet redimere suam vexationē vt supra 4.casu.

31 Tertiusdecimus casus est quando pecunia dat̄ pro tpali iurisdictione habēda. ſm Pa.in c.1.ne pla. ui. su.sed tū licet nō sit simonia est graue pc̄tm̄ facit ad hoc c. nemo,& qđ ibi no.eo. ti.& 1.q.1.alias.q. 3.in sum.& gl.in c.qm̄ ne pla. ui. su.q̄ tenet ꝙ ē simonia , debet intelligi vera ſm Pa.in d.c. qm̄ qñ tpalis iurisdictio habet depēdētiā ab officio ecclesiastico, qa ꝑ talem ꝯnexitatē ꝯmittit̄ simonia d. c.consuluere.eo.tit. sed qñ non habet depēdētiā ab officio ecclesiastico non est simonia, sed turpe lucrū,& ꝯ legē ſm Pa.in.d.c.1. vt in aut.vt iudi.sine quoquo suf.& in au. de mā.prin.§ illud Ho.tamē tenet ꝙ sit simonia dare pecuniā vt promoueat̄ quis in imperatorē,vel regē,ptātem, vel recto rē alicuius ciuitatis , quia iurisdictio est spūalis. e 1.q.3.ex multis.Vnde uēdere gastaldionatū vel yconomatū est simoniacū 1.q.1.si quis eps,& 1.q.3.Saluator omnis enim potestas a deo ē,& iō spūalis videt̄. Sed credo sit verior opi. Pa.imo Ge. tenet ꝙ ēt licet dare aliquid ꝓ habēdo officio tēporali.de quo vide s̄.officium.§.1.& di. vi ibi.

32 Quartusdecimus casus est quādo spirituale pro spirituali exigitur,vtputa vn⁹

a Copulatum, principaliter.] Et sic vī uē liū iuspatronat⁹ principaliter quod fieri nō ꝑt. uide s̄. iuspatronat⁹. §. 11.

b Et sic itellige Io.And.] Io.de Ana. in d. c.q̄re lā,dicit ꝙ hic di ctio,& pōt poni ꝓ cū, & econuerso . Quia sic aliquando accipit̄, put est necesse ſm gl.not in l. eas cās. ff. de cō di.& demonf.facit qđ not.gl.in c. quēadmodū. de iureiu. plenè per Bart.in l. 3. C. d actio.emp. vnde posset dici ꝙ dato ꝙ dicat, & tñ ualeat quā peresse,iuxta ca. abbate de uerb.sign. Vnde & aliquando ponitur pro Vel. i l.si titio.ff de usufr. leg.

c Quod quidē Pano.] Qui mouet hac q. & ibi Ana. ad literā , & idem Car. in clem 1.in princ. 17.qō. de rebus eccle non alie.

d Resp. symoniac⁹ est] Et tales si ꝯfessi sunt i iudicio,vel legitimē conuicti ab altaris ministerio sunt deponendi, & ibi gl. in versi deponē di dicit, hic ē ꝑpna simoniacorū.

e Quia iurisdictio est spūalis. Bal.in ca.si.quæ sint rega. ad fi. dicit ꝙ iurisdictiones nō possunt vendi, qa sūt pricipis. ar. l.apud in l. §.fi. de lega. 1.Et remittit ad not. g

Bart. in l.cotem ferro.§. q mini mos. ff. de pub. dicit & ꝙ in territorio ecclesiæ ois iurisdictio, & ois districtus ē papæ.Et iō ab alio quam a papa uendi,& concedi non pōt.l. ꝓhibere §. plana. ff. quod ui aut clam. Sed illud uerum ſm Io. de Ana.in c. 1. ne prēla. ui suas , qui hęc refert,dicitur ꝓ priecate iurisdictionis,secus de exercitio.

dẽt dicere primã missã alter secundã, & ꝯueniũt ad inuicẽ ꝙ unus dicat missã ꝓ alio & econuerso. Tho. uero [a] tenet ꝙ si interueniat pactũ erit vitiosum, nisi bñficio uel ꝑsona tui sit annexũ tale onus. vtputa ꝑbendæ. s. ꝙ q eã habuerit dicat missam de beata uirgine, ut cx̃ de ꝑbẽ. c. signifi carum. Similiter vr̃ tenere Ric. in 4 dis. 25. art. 3. q. 1. dicens, ꝙ si duo sunt baptizandi, & vnus dicat baptizabo te tali pacto quod baptizes me, ꝙ ẽ simoniacũ. Ratio, qa in talibus nulla pactio uel conuentio dẽt interuenire. c. tua nos. eo. titu. & hoc ꝑꝑ duo. Primo quia res a dño emĩ sicut a ministro sacramẽtorũ qui non est dominus. Secundo qa est ꝯ rationẽ gr̃ę ꝙ uendaĩ. sed tu aduerte ꝙ quãdo vnus teneĩ dicere primã missam & conuenit cũ eo q teneĩ dicere secundã ꝑ secunda dicẽda, vt alius dicat primã ꝙ li. pro. non denotat appretiationẽ sed adminiculationẽ, cum ille non possit dicere missam ꝑ alio nisi dicat pro eo, & ideo licet, sed in casu ꝑdictorum doc. li. pro. dicit appretiationem, & ideo illicitum est pactum, sed bene posset dicere ẽm prædictos doct. hodie ego dico ꝑ te, uel te baptizo, & rogo & cras dicas pro me, uel baptizes me postea & huiusmodi sine pactione.

33 Quintusdecimus casus qñ datur rõne prouocationis ad orandum, sicut quando daĩ eleemosyna religiosis paupenbꝫ, ut ꝑuocentur orare, & missas dicere pro eis. de quo dic, ut infra. Symonia. 3. 8. 9.

34 Sextusdecimus rõne punitionis sicut in absolutione excõicationis exigiĩ pecunia, non ꝑ absolutione, qa esset simonia, sed pro punitione peccati. c. ad aures eo. concor. Ric. vbi supra, & addit, caueat ab soluens ne in hoc magis intendat deseruire cupiditati quam correctioni, & Tho. 2. 2. q. cap. ar. 2 ad 3.

35 Decimusseptimus ratione liberalitatis quia gratis datur, & gratis accipitur, non ratione alicuius spirtualis. 1. q. 1. quicquid, sed tamen nobilitas in tali dato facit præsumptam simoniam, ut in cap. & si quæstiones. eo. ti.

SYMONIA. 3. circa beneficia, dignitates, officia. Et primo circa electionem seu promotionem quæritur.

1 Vtrum reges & principes & alij recipientes pecuniam vt consentiant electioni seu promotioni ad aliquã dignitatẽ uel prælaturam sint simoniaci. ℞. Pan. in c de hoc eo. ꝙ sic, & teneĩ restituere illi ecclesiæ de cuius prælatura agebatur, licet non esset de bonis ecclesiæ, vt patet in eodem. cap. de hoc. [b] in fi.

2 Quid de Canonico qui conuenit cum aliis canonicis, vt complaceant sibi de aliquo canonico recipiendo, & postea ipse eis complacebit de alio. Respon. ꝙ simonia est. c. 2. quam pio. 1. q. 2. ibi, dum tamen omnis absit pactio.

3 Quid si dicat aliquis eorũ nunquã consentiam, ꝙ aliquis fiat canonicus, nisi mihi ꝯsentiatis de meo. Rñ. ẽm Ray. simoniacus est. Si tamen consuetudo esset ꝙ quando unus fuit exauditus in unã ꝙ alter postea exaudiaĩ in alia, posset tunc talẽ consuetudinem rogare seruãdã. ar. 62. distin. quia igitur, de consti. c. cum omnes.

4 Vtrum committat simoniã si facit pactum cum illo qui beneficium confert, ut retineat aliquã portionẽ ex redditibus beneficij. ℞. Pa. in c. 1. 14. no. ut ecclesia bene, ꝙ sic. Not. tamen ꝙ episcopus ex iusta causa & necessaria potest statuere vt redditus certi temporis beneficij vacantis deputentur ad certum usum laudabilem. facit ca. vlti. de verbo. significatio. Item pro solutione suorum debitorũ, intellige contrar͂orum nomine ecclesiæ, secus si contraxisset nomine priuato. vt no. gl. in cap. primo. de sol. facit capitul. si propter tuã. de rescrip. li. 6. Idem Pa. ubi s. super gl. in uers. constituat.

5 Vtrum promouendus in rectorẽ alicuius ecclĩæ & paciscẽs vt soluat pẽsionem maiorem

a Th. uero] Sẽcunda secundæ q. c. ar. 2. ad tertium, Vr̃ hoc innuere.

b Vt patet in eodẽ. c. de hoc quia in ignominiã illius ecclesiæ fuit data illa pecunia, iõ in recõpensatione iniuriæ ẽ illi ecclesiæ restituenda, qď est bñ notabile in practica, qa ꝯfessores principum vel ignorãtia vł vt applaudãt eis, negligunt, illos ad pęnitẽtiã iducere, & multi tales sũt hoĩes in orbe, de quorũ salute diffidatũ est, quia nõ dimittitur, pctm̃ &c. Hæc Pan. & Io. de ana. idem dicit ꝙ isti reges turpiter accipiunt per id qď hr̃ in l. pe. ff. de condi. ob tur. cãm. Vnde pñt cõpelli ad restituẽdum ꝑpter periculum animæ, licet papa hortãdo scribet in d. cap. de hoc.

maiorem collatori sit simoniac[a]. Rx. Pa. i c.cū clerici de pac. in 1. no. ꝙ sic. [a] Similiter ēt si promouend[9] ꝓpria autoritate obliget sede pensionē & nō tenet collatio fm Pa. in 2. no. ibidem,[b] licet Io. An. teneat ꝙ tenet.

6 Circa officia quærit̄ de presbytero qui vēdit officiū portādi aquā bñdictā p suā parochiā. Rx. fm Ro. ꝙ licitē pōt fieri si vēdi emolumēta sibi ex consuetudine ꝓuenire consueta. Si autē vendit tale officiū nō ē simonia, sed turpe lucrū. Si autē vēdit aquā bñdictā, vel panē benedictū, sic est simonia fm Alex. & Rodo. quia i receptione ta lium cōfert remissio uēta lium peccatorum.

7 Quid si quis vēdat officiū claudēdi hostia vel pulsandi cāpanas, & huiusmo di. Rx. fm Rod. ꝙ simoniacus est sumpto noīe simonię largē. sicut talia officia sunt spūalia large.[c] Si tamē datū sit alicui tale officiū gratis & consuetudo sit loci quod possit ponere aliū loco sui & locare & vēdere ad uitā ipsius dātis non esset simonia fm Ro. Sed tu aduerte qa. 1. q. 2. c. 1. dicit ꝙ non ē sacri muneris officiū claudere hostia ecclesię, sed tm̄ sibi annexū vł vnitū. Et dicit gl. ibi quod tunc est simonia emere aliquā administrationem vel officiū ecclesiæ quando ē annexū alicui spūali vel cō sueuit per clericū exerceri solū, & sic tene ꝙ ē simonia vēdere officiū, secus uendere redditus.

8 Quid de dātibus aliqd vt possit ī parochia vł epatu quærere vł q̄stuare. Rx. fm Th. i quoli. ꝙ sacerdos ꝓlati recipientes simonia ci sunt cū persuasio sacerdotis spūalis sit & ei creda tur, qa ꝓlati aut ꝓsbyteri sunt, & sic ē simonia respectu ꝓlati vel presbyteri cō cedentis, respectu vero dā tis sacrilegiū est, quia ibi ē defraudatio elemosyna rū contra intentionem dā tiū, & tenetur vterque ad restitutionē, si tales q̄sto rēs sunt scelerati vt sunt chiaratani, sed quo ad restitutionē dic vt restō primo in verbo turpiter. §. 1.

9 Vtrum liceat dare vel accipere pecuniā ꝓ oratione, ꝑdicatione, dei laude, vel processione. Rx. fm Ricar. ubi s̄. & Astē. li. 6. titu. 55. quòd non. Hæc. n. & similia dñr spiritualia inquantum ex gratia procedunt & ad gratiam disponunt, quæ tamē per hoīum ministeriū exhibēt̄, & ideo uendere in his qd' est spūale symonia est. Et iō qui ꝑdicat pricipaliter, ut laudē vel fauorem consequat̄ humanū, vel lucrū symoniacus est, saltē mentalis. 1. q. 3. nō solum. Aduerte tñ quod dantes elemosynas pauperibus aut religiosis vt impetrēt orationis suffragiū, non dant quasi intendāt emef orationes, sed quasi ꝑ gratuitate beneficentiā eos prouocare ad orañ. pro se cratis & ex charitate,[d] & sic non peccāt. vide. s̄. Symonia primo. §. 33.

10 Quid de statuētibus in aliquā ecclesia ꝙ processio non fiat in aliquo funere, nisi tantam pecuniā legasset ecclesiæ. Rx. fm Ray. & Th. 2. 2. q c. art. 3. ad secundum in fin. quod simoniaci sunt ar. de iureiur. c. sicut el. 1. 2. secus si statueretur quo dlegantibus talem summā heret talis honor vel ꝓcessio. ar. extra eo c. cū sit. Rō diuersitatis est, qa in primo est exactio ꝓsupponit, quod ꝓ minori nō fiat, in secundo habet spēm gratuitæ recompēsationis, qa nō negatur ne etiā fiat pro negantibus. argu. de iureiu. c. sicut. el 1. & 2.

11 Vtrū licet dare pecuniā ꝓ anniuersario

[a] Quod sic] Et ratio est quia ꝓmittit tpale vt ꝯsequat̄ spūale. [b] Secūdū Pan. ibidē] Et hoc si ante uelit ipsa collatione interuenerit pactū & ratio qa collatio vel renūciatio symoniacē facta nō vestrā c.° ordinatione. 1. q. 1. c. sicut, & c. Matt. e. ti. no. Inn. in c. cū uniuersorum de re. ꝑmu.° si vero pactū p[9] collationē interuenerit non pōt dici simonia cū bñficiū cū spūale sit iā cōsecutus sed peccat & debet puniri, qa citra autoritatē superioris cōstituit ecclesiā censualem ut ī c. significauit & c. prohibemus. de cē si. quod not. [c] Sunt spiritualia, large] ad. de Pa. & Io. a. de Ana. c. cōsulere eo. tit. Quia enī tale officiū habet dependentiā a rebus spiritualibus non pōt interuenire aliqua uēditio. [d] Gratis & ex charitate] Qd' hoc autē possit fieri patet ꝑ illud Luc. 16. Facite uobis amicos de māmona iniqtatis. Similiter & primæ cor. 9. Si seminamus, uobis spiritualia &c. Quare dicit S. Th. 2. 2. q. c. ar. 3. ad secundum Absq. vitio symoniæ posse dari elemosynam pauperib. ad impetrandū orōnū suffragia, & ꝑdicatorib. ad iustam uitā. Vñ glo. super illi & primæ thim. 5. Qui bñ presunt ꝓsbyteri, dicit. Necessitatis est accipere vñ viuit, charitatis ē ꝑbere, nō tñ uenale est euangelium vt ꝓ his ꝑdicetur. Si. n. sic uendunt magnā rē vilipendunt ꝑtio. Sic & ēt q̄dā tpalia, dantur deū laudantib[9] in celebratione ecclesiastici officii ꝓ uiuis siue ꝓ mortuis non quasi ꝑtium sed

quasi institutio nis stipend.ũ, & eo ut mõ ,p ,pcessionibus faciẽdis i aliquo funere aliqui elemosynę rapiuntur.
a Resp. ꝙ nõ] Vide Sco.in quol. q.20.ar. 3.& cõclusio huius. §. hic ꝑt p ea q̃ di cta sunt s.simonia. 1.§.32.in fi.
b Quod ꝑt imponi tale onus] Tãgit aliqd Pa. & Io. de Ana in d.c. qm. sed Pa. dicit doctores ponere in d. l.significatũ, & Ho. in d. c. qm,dicit ꝙ opi. Inn. non sibi placet quia infiniti essent simoniaci.
c Et seq̃t Ioan. Aud.]refert hoc Pan.in c. significatum de p̃b. in uerß.in ea gl.ibi est argumentũ.
d Et offm̃ natur.] Dat nanque pecunia ,p ꝯhendo mr̃imonio, qa datur licitè dos & donatio ꝑp nuptias, licet pricipalr ꝑ ,p onere mr̃imonij, & uide Pa. & Io. d Ana.i d. c. cũ in ecclesię.
e Pa tñ in c. dilectus] Et ibi et Io d Ana. Et ad d.t Pa.ꝙ non debet dare qs pecun ãut alius in tret religionẽ, qa sine religione quis saluari ꝑt De quo. s.simonia. 2. §. 13. & dicit Ana. ꝙ malefaciũt ,pui ciales q recipiũt pecunias ,pp cõfraternitates ad qs pauperes recipiũt cũ ad eas gratis deberent hoies inuitare.

celebrãdo & hmõi. ℞.Ri. in 3.dist.25.qđ non a licet ,p hoc pactũ facere de danda pecunia,sed si ex deuotione deẽ ecclesia dẽt celebrate. Innoc.uero in c.qm̃ enormis ne p̃la.ui. suas dicit qđ nõ solũ licet, sed ẽt ẽ meritoriũ aliquos redditus ꝯstituere i ecclesia ubi fiat anniuersariũ ,p aliquo, sed hoc ꝯstitui non ꝑt per donatorẽ, qa non licet ei ꝯditiones spũales apponere , sed tñ tpales ut redẽptionẽ captiuorũ. 12.q.2. aurũ, sed ꝑt consti ui p il los qui hñt anniuersariũ facere,extra de p̃b.c. significatum. Hosti.in d.c.qm̃, tenet qđ põt imponi tale onus b redditib9,sed dicit tutius fore relinquere sic, relinquo tali ecclesię annuatim 10.li. sup tali possessione diuidendas inter eos solũmodo q̃ meo anniuersario interfuerunt , & rogo ut fiat omni anno.

12 Vtrũ canonicus uadẽs ad horas canonicas p̃ricipaliter ,p denariis horariis sit simoniacus. ℞. Hos.in c.olim.de uer. sig. & seqt Io.An. c d cle. nõ resi.c.unico li.6.in gl. in uer.receperit i uer. sed quid dices tñt ꝙ non ẽ uera simonia, qa nulla expssa pactio intercedit , sed qđ grauiter peccat & mentalẽ simoniã cõmittit sed p solã pniam satisfacit.c.tua nos. đ sim.

13 Quid si clericus ,p p̃tio uigilet ad defunctũ,& dicat psalteriũ.℞. Host.ꝙ si fecit pactum ,p eo legere psalteriũ, ꝙ simonia est.Si aũt qđ uigilaret nõ ẽ simonia,licet scit tacitẽ qđ debeat legere psalteriũ. ar.đ p̃ben.significatum, qa sic uendit laborem quem non tenetur impendere.

14 Quid si maior crux non portetur nisi pro certo pretio. ℞. Ho.ꝙ est signum auaritię,& inducit uitium simonię.c.audiuimus eo.Similiter est simonia quando taxatur pro quãta pecunia quis ponatur in tali sepultura, cum ibi sint plures ẜm Host.

15 Vtrũ pactũ de lecto redimẽ. antequã corpus ad ecclesiã deferat sit simonia.℞. ꝙ non , quia lectus & hmõi est qd tpale, ideo ꝑt uendi redimi & huiusmodi. si tñ clerici nollent sepelire nisi prius imposito p̃tio de eo redimendo,sic uř simonia cum fiat pactũ de tpali ad spũale ẜm Ho.facit. c.ult. in fi.de re.pmu.Similiter committit simonia si clerici nollent sepelire nisi fieret eis cautio ab hr̃dibus defuncti de receptione eorum quę cum funere portantur,& similiter quando nolunt sepelire si ne pecunia.c.quęsta est 23.q.2.

16 Vtrum sit simonia pro matrimonio dare pecuniam. ℞. ẜm Ric.in 4. di.25.ar.3. q.j. ꝙ ,put matrimoniũ est sacrm cadẽs in dispensatione ministrorũ ecclesię,sic uendi non potest , & ideo simoniacus est,qui pro benedictione nubẽtium pecuniã exactam accipit. c. cum in ecclesię eo. prout uero mr̃imonium est offm̃ naturę, d sic licet dare & accipere pretium sicut & pro aliis officiis ciuilibus & corporalibus. Concor.S.Th.2.2.q. c.ar 2. ad ult.

17 Sed qd si nolit bñdicere, nisi data pecunia. ℞.Ale. ꝙ dẽt recurrere ad superiorẽ,q si noluerit cogere p̄sbyterũ ut bñdicat gratis tutius ẽ abstinere q̃ peccãdi occasionẽ dare.Pa.tñ sup gl.1. in c.dilect9. e el 2.eo.tit. tñt ꝙ in sacris uoluntariis non licet aliqd dare ,p eis habẽdis, sed in necessariis sic.Et sic uideretur tenẽdo opi.ꝙ non possum ꝯsummare mr̃imoniũ sine bñdictione ubi consuetum est, ꝙ licitẽ dare ꝑt cum intentione dandi pro redimenda uexatione non emendi benedictionem.

18 Quid de sacerdote qui non uult dare licentiam parochiano alteri confitendi,nisi data pecunia. ℞.Rodo. ꝙ simoniacus ẽ. Idem dic de licentia communicandi, aut benedicendi sponsas.Aduerte tamẽ quod si non intẽderet Inia m confitẽdi , cõicãdi benedicendi sponsas & huiusmodi uẽdere,

a Secūdū d. An. i c. pe.] Et facit l. 1. te ex. q. loqt̃ d̃ p̄sentatore, qui exegit iurm vel pactū ab ordinā do ne inquietet ordinatorē sup ꝓuisione, q a su ſpēdet p trienniū ab executiōe or dinum.
b Nisi q̄dā testificatio iudicis.] Vult dicere, ꝙ ſcriptura q̄ fit cū ſigillo nihil aliud ē q̄ q̄dā te ſtificatio, talis ē ordinat. vñ ſi pp hoc solū notarius uellet aliqd exigere eſſet ſymoniacus qa ꝓ re ſpirituali.
c Reſpō. Pa. i c. cū eſſent,] & ad dic qd' hodie curialis uel ali' recipiēs uel faciēs ꝓmiſſionē d̃ aliqua utilitate vł de aliqua re ob tinēda vel ꝯſequēda grā apud ſedē apſi. i. ē ip ſo iure excōicat' ut i extrauag. Bonifacij, q incipit excōicat'. Et hodie sūt multi excōicati. hæc pa.

re, ſed ſibi ꝓuidere ſub ob uētionib' & oblationib q̄ eū ꝯtingerēt & nō plus, nō eēt ſymoniacus, ſm Rodo.
19 Vtrū ſit ſymonia ex pacto dare aliqd pro calicibus, veſtib', & linteamini b' bñdicēdis. ℞. Ray. tūc qd̃ non quia non inuenit niſi in chriſmate, baptiſmo, cōmunione, euchariſtia, balſamo, ſepultura, & baſilica dedicāda. J. c. placuit 1. ex. e. ti. cū in eccl̄ię. Sed tu dic verius cū Gof. & Ho. qd̃ eſt ſymonia. ca. ad noſtrā e. Idē dic ꝓ bñdictione virginū vł abbatiſſarū, vel nōe virginū, a q̄ bñdicta, & hoi ſm Pe. de pa.
20 Vtrū archidiaconus q habet examinare ꝓmouē dos, vel illi q reſpondet in ſcrutinio ordinādi ſm forma. c. vnici. de ſcruti. vel il le miniſter q legit euangelium cū fit ordinatio ſit ſymoniacus, ſi aliquid recipit ab ordinandis. ℞. qd̃ ſic ſed d. An. i c. pe. a ex e.
21 Vtrū prætendēs ſcītitē quā nō habet vt promoueat ad ordines vł bñficia ſit ſymoniacus. ℞. ꝙ non ſed debet agere pœnitentiam. c. mandato. extra eo.
22 Vtrū notarius ſine ſymonia poſsit aliqd recipere ꝓ ſcriptura facta de ordinatione. ℞. Lau. & ſequit̃ Ber. brix. i ca. ſicut ep̄m 1. q. 2. ꝙ non nec pro labore nec pro cartha, ſed ep̄s ſibi procurare. Pa. vero i c. 1. de ſymo. tenet cum glo. ibidē & cōiter docto. ꝙ verum eſt notario qui habet ſalarium de publico, ſecus eſt in ille qui nō habet ſalarium quia recipe pōt ꝓ ſuo labore ſolum conſiderata qualitate negotii non ordinis ſicut faciunt qui ꝓ clericatu tātum, pro diaconatu plus & huiuſmodi quia ſic eſt ſymon. art. 10. q. 2 p̄carię. Idē dic ꝙ eſt ſymonia exigere aliquid ꝓ ſigillo niſi expēſas cere & ſigillationis clerico rū ad hoc d̄putatorū, itellige. ſup re ſpūa li, & in iuriſdictione eccl̄iaſtica cū nihil aliud ſit niſi q̄dā teſtifi. iudicis b ſup illud.
23 Vtrū recipiens aliquā ꝓmiſsionē ſpūalitatis puta beneficii, & huiuſmodi pro aliquo negotio promouendo apud ſedē ap̄lica, ſit ſimoniacus. ℞. Pa. in 1. no. in c. cum eſſent. c eo ꝙ ſic ut. ibi.
24 Vtrum ſtaturum in fundatione alicuius eccleſiæ factū duo cauetur, ꝙ quiſquis tantum in redditibus annuatim dederit ī perpetuum, recipiat̃ ꝓ canonico, & hēat quod dederit ꝓ præbēda, ſit ſimoniacū. Rñ. Rodo. ꝙ ſi tale ſtatutum fiat ad tp̄s & principaliter intentione agendi dei cultū & qd̃ dās pricipaliter pp deuotionē det & ſit dignus tolerari pōt, & idē dic de monaſteriis d̃ nouo fūdatis & egenis. ſ. ꝙ qſquis daret tantū recipere tur ad illud monaſterium vſque ad certum numerū. ar. c. tuas. nos. extra eo. in glo. in ver. conſentiāt. & in tex. in fi. Et vide ſ. ſimon. 2. §. 3.
25 Vtrū aliquis dignus ordinari vel bñficiari dans ex pacto, vel exactus ianitori vt eum ad ep̄m permittat itrare ad peteñ. bñficium vel ordinem vel electionis con firmationē ſit ſymoniac'. ℞. ſm Ro. ꝙ nō ſi non dat inīēt one corrupta. ſ. vt itercesſionē eius cui dat̃ conſequat̃ intentū, quia ſi cū tali itētione daret eſſet ſymoniacus.
26 Vtrū aliq poſsit iduci & intret religionē pp pecuniā dādā. ℞. ꝙ nō. c. dilect'. el 2. e. ti. ſed vt quis ꝯuertat ad fidē. dicit gl. in ver. inuitari. i d. c. dilectus. ꝙ pōt dari. Ho. addit idē poſſe dic i ſacris neceſſariis ſed nō in volūtariis ꝙ limita. Pa. i d. c. dilect' ꝙ ex pacto vt ꝯuertat̃ vel itret religionē, uel recipiat ſacra nō licet, ſed bñ ſine pacto, vt alliciatur ad prædicta capienda. vide ſ. e. §. 17. & ſ ſymonia. 2. §. 13.
27 Quid de fraternitatib' ita cōſtitutis ꝙ null' recipiat̃ ad eas niſi ꝓmittat vel iuret ꝙ annuati ſoluet. 10. deñ. Ray. ꝙ ſi fiat pp cauſam honeſtam, puta pauperibus alendis captiuis redimendis, & huiuſmodi, non eſt ibi ſymonia, imo licitē ſunt & qui eas deſpicit anathematizandus eſt. 42. di ſtinct. ſi quis deſpicit. & artic. 16. quæſt. 7. ſanè. Ro. tñ dicit qd' ſi ſtatutū ē ſub forma negatiua nō licet qa excludit pietatem, ſed ſub forma affirmatiua, licet ſcilicet vt quiſquis fuerit receptus det tātum ſed non

non placet ꝙ fiat iurm ꝑ periculum periurii.[a]

28 Vtrũ pro iustitia faciẽ da dare pecuniã vel æquipollens sit symonia. Ric. in 4. q. 15. art. 3. q. 3. tenes qđ sic loquẽdo de iustitia ec clesiastica ut qñ dať epo vel aliis ꝑ reddẽ. iure suo spũalibus i quo cócor. gl. in c. uendentes. 1. q. 3. idẽ tenet Rod. ẽt sup tpalib⁹ si sit persona ecclesiastica q debet reddere ius ratione iurisdictionis ecclesiasticę secus si eẽt iudex sęcularis seu laycus, licet alias grauiter peccet Ale. de al. tñ tenet ꝙ ẽt in iudice sęculari uẽdere iudiciũ iustũ, sit simonia, qa hoc est act⁹ uirtutis, & ita quo ad aliquid ẽ spirituale, sed ꝑ ad uocatione, aut ꝓcuratione ẽt i cã spũali licet aliqd accipere sine simo. sed gl. in d. c. uẽdẽtes. & Ric. vbi š. & fortẽ verius, tenent ꝯ riũ & ꝙ ẽ solũ graue pc̃m accipere pro iustitia in te bus tpalibus, & ei q ẽ iudex.[b] Vide š. iudex. §. 19.

29 Vtrũ sit simonia cum occultare peccatũ alicui⁹ pro pecunia, quãdo ad ei⁹ officiũ pertinet illud reuelare. ℞. qđ sic. c. nemo eo. imo etiã occultare respectu. psona consanguinitatis vel affinitatis vt ibi dicit sed Ri. vbi š. limita verũ si talia recipiũt cãm spirituale, alias nõ, sed ẽ graue peccatũ. Vide š. Accusare. §. 6. & in ver. clare.

30 Vtrũ testificari ꝑ pecunia sit simonia. ℞. Ric. vbi š. tenet ꝙ sic, i causa spũali, aliter nõ licet sit graue pc̃m, Alex. uero dicit ꝙ i causis ecclasticis & glo-nis ecclesiasticis si testimoniũ uẽdať simonia est. In ali⁹ grauiter peccatur.

31 Sed nũqd aduocať simile ꝯmittit simonia si ꝑ pecunia patrocinať. ℞. ꝙ nõ, qa patrociniũ & ꝯsiliũ adminiculať exterius cãę, sed testimoniũ est de substãtia cãę. & iõ testes coguntur non aduocati secũdũ Ale.

32 De simonia magistrorũ Viđ š. Magister. §. 10. cũ se.

33 De simonia sepulturę. vide š. sepultura in prin. & §. 1. & 43. & 44.

34 Vtrũ patronus, siue ha bens ius pñ̃ãdi q aliqd recipit ꝓsentãdo, sit simonia cus. ℞. Pa. i c. ueniẽs. el 1. de testi. 2. no. qđ sic. te. bo n⁹ de trãsactio c. ꝓterea[c] quando inter.

35 Circa ꝑmutationẽ. Viđ š. ꝑmutatio. §. 3. & 4. & 6.

36 Circa trãsactionẽ vide ĩ. Trãsactio. §. 4.

37 Circa renunciationem & remissionem vltra id quod habes. supra. Renunciatio. Quæro vtrum renuncians literis super beneficio ecclesiastico obtinendo sit simoniacus. ℞. Pa.[d] in c. ad audientiam. de rescrip. super gl. 2. quod sic, si sit ex pacto aliquo temporali recipiendo siue ꝑ certa pensione recipienda. gl. in d. c. ad audientiam. in vers. renunciãtes, tenet quod est simonia[e] in eo qui ꝯsequutus est bñficiũ, sed i eo q nõdũ ꝯsequut⁹ ẽ bñficiũ, ꝙ nõ sit simonia. Sed tu tene ꝙ ẽ simonia, ẽt ĩ hoc casu si deť aliqd ex pactione partis, secus si ex offõ iudicis, vel mediantib. bonis uiris renunciatio ex vna parte purẽ fiat, & ex altera parte aliquid temporale, detur, vt colligitur in ca. sanẽ de renun. & de pactis c. cum pridem. Similiter nõ ẽ simonia si renũciet talib. lr̃is ex eo qđ dať sibi spũale, puta bñficiũ ẽm Inn. & Ho. de rescri. c. ad audiẽtiã, qđ limita cũ fit ꝑmutatio. si cócurrãt q̃ š. dixi Permutatio §. 3.

38 Vtrũ dãs aliqd tpale plato ne r̃moueat eũ a prioratu vel bñficio, sit simoniac⁹. ℞. Ro. ꝙ sic si necessitas vł vtilitas sit qđ amoueatur

a Propter periculũ periurii.] Vide in postil. la. supra e. §. 17.

b Et ei, qui est iudex.] Et qñ pecunia dať ex cã ad quam qs putat se necessario astringi & necessitas non subest põt datum repeti. Ita ꝓbat tex. in l. dedi. §. si liber ver. s. si quis quasi. ff. de cõd. cã ds. Vñ facit secũdũ Guil. Albri Ange. Ro. & Alexã. ibi ꝙ si aliquis putat se esse bannitũ uel excõicatum, & aliqd soluat ꝑ habenda libera tione põt solutũ repetere. l. x. dicto. §. fi. ff. de iure fi. & formã in fin. ff. de cẽsi.

c C. præterea] Et facit. cap. se. vbi trãsactio super subiectioni spũali reputať aliqua. & gl. fi. dicit. t. symoniaca.

d Rñ. pa.] Exẽplũ. Quidã lr̃as obtinuit a dño papa ad obtinẽ dũ bñficiũ, & ad suggestionẽ alterius renũciat his literis accipiens. 10. &c. Et dicit text. ibidẽ, ꝙ nec ualet impetratio ad aliud beneficium hoc tacito.

e Tenet ꝙ est simonia] Pa. d. c. ad audiẽtiã. dicit not. gl. mirabilẽ in eo, quod vult, qđ in d. c. ad audientiã nõ sit symonia qa nullũ spirituale iste renuncians habuit, & sic patet sentire qđ ꝑ literas ad beneficia obtinenda nõ dicitur quis cõseq ius spũale, ex quo adhuc uõ est receptus in canonicũ nec collatio beneficij sibi facta est, & ꝙ huiusmodi literis licitẽ qs renunciat ꝑ cõmodo tpali. Sed hoc non est uerũ, qa imo cõsequitur i⁹ spũale inquã tũ qs cõsequtor ius ꝓparatorũ ad obtinẽdũ beneficiũ quod est spũale, seu spũali annexũ sicut diceremus in ꝓsentatiõe patroni, q est annexa spirituali inquã tũ ꝓparat uiã ad obtinendam institutionẽ, q̃ est quid spirituale. Hac ille.

a Cap. dilecto de pb.]Illa tex. In arg. facit, qa ibi non diuidit inter duos, vt fint duo canonici ad vnā pbē dam ergo fi ille renunciasset in totū vt, alteri daret valeret. Ad hoc pōdero gl. ibi i ver. rest gnauit. vide gl. in l. illa. ff de hę re. insti. Et Ana. in c. non satis. e.
b Addit Pa. ibidem aliam] D. An. & Imo. post Ioan. An. in c. si quorundā de fo lu dicunt, q ille q remittit da bitoribus eccle siæ dicitur alienare. Addendo tñ q non incurrat pœnā illius decretalis & gl. in l. si qs obliga tionē. de reg. iu. dixit qd ille q remittit alicui ultra summam quingentorū au reorū dēt facere insinuare, iux ta l. l. sancimus. C. de dona. & in qnātū hic dicit parti, &c. Adda Bal. l. in l. si mulier. ff. de condi. & demonstr. qd si aliqs remittit debitu poenale, qd non consueuit numerari in patrimonio alicuius non dicit donare. Vnde si sit statutum, qd pcutiens aliquē uel interficiens teneat in centū quorū quinquaginta applicent parti offense. Si ps remittat non dicitur donare. Quod facit ad not. in c. in præsentia. per Pan. 16. col. de pba.

moueat alias non dūmō in tētio non sit corrupta. Similiter simoniacus est qui dat spirituale ut obtineat debitū tpale qd suum est sm Thō. in 4. distin. 25. de quo ego dubito p ea q dixi §. Simonia. 2. §. 18. & potius credo q non sit simonia. ar. c. 1. de vsu.

39 Vtrum renuncians bñficio ut alteri certæ psonæ detur, sit simoniacus. Respon. qd non, nisi in pactū deducatur. ca. dilectio. de præben.[a] Nam habere speciem de hoc, non est symonia. capit. cum pridem. de pac. 1. q. 1. ordinationes.

40 Vtrum remittēs debitū temporale p spirituali ɔsequendo, sit simoniac⁹. Rℽ. Pan. in c. veniens el primo de testibus in 3. nota. quod sic, quia remittere idē est qd donare. ut in gl. prædicti. ca. in ver. remittere. & in l. quin etiā. ff. de calum. Limitat tamen gl. & in d. c. uerum, quando ex tali remissione aliqd com modum applicatur parti. Addit Pa. ibidem aliam[b] limitationem, scilicet quod est verum quod remittere est dare, quando debitum est liquidum, sed quando debitum est dubium, tūc dicitur potius facere quā donare, ut dicitur in transactione in l. siue apud. C. de transact.

41 Verū pmittens nihil petere ab ordinatore uel psentatore vsque ad tot annos, sit simoniacus. Rñ. Panor. in c. per tuas. el 3. eo. quod sic, quia ex quo ordinator teneē assignari post ordinationē portionē quæ ɔsideratis fructibus est qd tpale, talis remittit tpale pro spirituali consequendo, & ideo simonia est.

42 Verum dans pecuniā, vt quis non ordinetur, uel eligat, uel electio non confirmet, aut ecclesiæ non ɔsecrent & huiusmodi, sit simoniacus. Rℽ. qd sic, extra eod. ti. nemo. Idem dic qn p grām ɔsanguinitatis uel affinitatis, pœnitētē non reconciliat, uel minus pœnitentē absoluit, uel pctm celat. ut in d. c. nemo. Dicit tñ Innoc. ibidem, q uerū est similitudinariē dr simoniacus talis per grām sic faciēs, qa sic punit, ac si simoniacus esset. Pa. & gl. in d. ca. nemo, tenet quod est simonia, & est uerius, per illum tex. in fin qui non loquitur de pœna sed declarat utrunque esse simoniacum.

Illud aūt quod dicitur remittere est donare, pcedit impropriē & fictē. l. iuf. la picola. ff. de con di. §. demonst. se cundum Arc. in d. c. ueniens. 2. da rest. facit qd not. in capitulo per tuas. de arbi. & in c. ad no stram el. primo. de iureiurā. Vbi ponit Pan. q̄stionē. Quid si iurauit tib. soluere centū, an dicat satisfecisse si cō penso, &c. Et iti de in c. ā. ne prę la. 6. suas. Et facit p dicto Scq. in 4. dist. 25.

43 Vtrum corrumpens iudicem uel testē in causa spirituali pp pecuniam, sit simoniacus. Rℽ. Pa. in c. tua nos. in fi. eo. ti. cum Hosti. quod sic, per quandam connexitatē quam habent cum spiritualibus, uel est quasi simonia. ar. d. c. nemo. Secus in causa merē temporali.

44 Vtrum aliquis accipere pro inuestitura ecclesiarum sit simonia. Rℽ. q sic tex. in c. intantum eo. & ibi in fi. dicit Pan. quod non tm pro inuestitura iuris, sed etiam facti scilicet pro inductione in corporalem possessionem, etiam si ibi sit consuetudo, & sic probat ille tex.

45 Quid de dantibus primos fructus beneficij in curia, & soluentibus taxam bullarum & cæterorum secundum stilum curiæ. Rℽ. quòd non sunt credendi simoniaci, quia talia non soluuntur pro spirituali bus, sed pro sustentatione curiæ, & officialium, & sic tene, quia illa de uoluntate papę sunt ordinata. Sed secus iudico in curiis epōrū & aliorū prælatorū hñtibus vñ uiuant, sm decentiam non sm pompā, qa simoniacum est tales taxas facere pro dispensationibus, absolutionibus, & hmōi. 1. q. 3. ex multis. Secus si pter uictus de-

centiam,alias non habent hoc faceret.

SIMONIA. 4. circa ingressum religionis.

1 Vtrum intrans monasteriũ cum pacto de dãdis tpalibus sit symoniac⁹. Rñ. ꝙ sic. c. veniẽs eo. dicit tñ Hos & Gof. Ray. & Ber.[a] in gl. in uer. paupertatis & in c. qm̃ symonia ca. eo. ꝙ si monasteriũ eẽt tenue ꝙ possent dicere uolẽti intrare. Si uis viuere mecũ porta tecũ, qa licet te libẽter recipere uellemus. tñ bõa nostra nõ sufficiũt. Sed tu tene in conscia opi. Th. 2. 2. q. c. q dicit ꝙ pro ingressu monasteriũ non licet aliqd recipe uel exigere quasi p̃cium. sed ꝑ uictu plone recipien ꝗ licet aliqd recipe si nõ sufficiãt opes ad hoc monasterij. Similiter ẽt licitũ est pp deuotionẽ, q̃ qs ostẽdit mõasterio largas eleemosynas faciẽdo eidẽ, qđ facili⁹ recipiat sicut licitũ ẽ ecõuerso prouocare aliquẽ p tpalia bñficia ad deuotionẽ monasterij, licet nõ sit licitũ aliqd ex pacto dare uel recipe ut recipiat. c. quã pio. 1. qũo. 2. Rodo. ẽt tenet qđ qñ monasteriũ est tenue[b] & indigẽs ꝙ nõ ẽ symonia cũ, & pacisci in talibus dũ modo non fiat pro spũalibus conferendis, sed ꝑ expẽsis faciendis uel recompensandis unde tenet ꝙ licet exprimere noia & quãtitatem muneris, & placet mihi quo ad consciam. ad c. q̃ vñr ꝯria, & maximẽ d. c. qm̃ symoniaca, dic ꝙ loquit̃ quo ad forum ꝯtentiosum pp fraudes, & iõ fundat se super ꝑsumptione, q̃ cessat in foro aĩæ uel loquũtur, nihil pro ingressu, sed non loquuntur quin pro releuatione sumptus, qñ monasterium aliter non põt.

SIMONIA 5. Circa ea quæ prohibentur dari uel deduci in pactum pro aliquo spirituali, vel annexo, uel ab eo depẽte. Et primo.

1 Vtrum solum sit symonia quando interuenit pactum de pecunia. ℞. quòd non sed dic quòd triplex est munus quod inducit symoniam in spiritualibus si deducatur in pactum. Primum ẽ munus a manu, est pecunia capiendo prout accipitur. 1. q. 3. totũ ꝑ oĩ re tpali. Scđm munus est lingua.[c] Tertiũ ab obsequio.[d] vt 1. quæ. 1. sunt nõnulli. Addit̃ ab aliquibus. Quantũ munus sanguinis qđ ẽ cũ qs cõfert ecclesiã vel ꝑbendã alicui intuitu ꝯsanguinitatis vel amicitiæ. Nã ſm gl. in ver. carnalitatẽ. c. 1. vt ecclesia bñfi. si solũ confert pp ꝯsanguinitatẽ, vel amicitiã, & alias non ꝯferret, symoniacus ẽ. Sed Ale. de ales. q. 2. & Thõ. 2. 2. q. c. & in 4 & in quolibet limitant verũ, qñ intendit ex hoc aliqđ bonũ redũdãs in seipso, vtputa quia magnificet vel nobilitet, vel vt faciat vt sibi aliq̃ recompensationẽ & huiusmodi. Secus si solum intẽdens bonũ tẽporale illius curdatur, & non alterius, qa tũc licet sit graue peccatum, non tñ symonia ẽ in hoc 4 munere, qa nihil dat̃ vel recipit̃, & magis placet. De hoc tamẽ vide Pa. in ca. tuã de æta. & quali. or. & 1. q. 1. c. si quis neque & c. sunt nonnulli. Posset tamẽ dici etiam tunc esse symoniacus, quãdo prælatus aliquod beneficiũ ecclesiasticũ daret alicui cũ pacto vel intentione, vt ipse suis consanguineis prouideret.

1 Sed nunquid quocũque munus a manu inducit symoniam in spiritualib⁹. Respond. quod sic, si pactũ pręcessit. Si vero non pręcessit, tũc si sit adeo paruũ quod non debeat inducere promouẽtis animũ inspectis causa, tempore & qualitate personarum, sic non facit symoniam. capit. si quæstiones. eo. tit. Valde enim inhumanũ est a nemine velle recipere sed vilissimum est omnia ab omnibus. ff. de officio procon. l. solenni. § vlt. & hoc verum quo ad ecclesiam, sed quo ad deum quicquid datur vel recepit corrupta intẽtione quãtumcunque minimũ pro spirituali symoniacum est, sed sola pœnitentia sine resignatio-

[a] Et Ber.] Dicit eñ tutius si nihil petatur, & idẽ quod hic tenet glo in c. non satis. eod. tit. in uer. requiratur.
[b] Qñ monasteriũ ẽ tenue] Ad hoc facit, quod no. Pa. & d. Ant. in d. c. qm̃, q dicunt, ꝙ licet si fiat ꝑ unam simplicis ꝓtestationis. Dicuntur eñ cauti⁹ esse si nil dicat̃, eo maximẽ qa ut ibidẽ dicit Pa. non debent recipi, nisi tot quot uiuere põt ex redditibus, & idẽ uĩ se qui, quo ad primũ dictũ ana. in c. nõ satis. eo. ti. Et no. ꝙ si aliqs ꝑ symoniã esset receptus in religione eo sciẽte tunc dẽt expelli đ monasterio si ne spe restitutionis & recludi in arctiori monasterio. c. quoniã de symo.
[c] A lingua.] Vt aduocatio. doctrina magistri. & hmõi.
[d] Ad obseqo] Vt si aliqs associet dominũ, vñ dicit tex in d. c. sunt nõnulli, ꝙ est seruitus indebitẽ impensa. Et de his tribus ponitur in d. c. sunt nõnulli. Et allegat illud ꝓpheticũ beatus q excutit manũ suã ab omni munere.

a Secūdum Rod.] Et dicit Rich. in 4. dist 25. ar. 3. qō. ult. ꝙ si sine pacto aliqđ munus bñfacto ri daē post bñficium receptum accipi potest. c. quicquid. 1. q. 1.
b Ipsa laus pertinens ad fauorē.] Ad hoc tex. in d. c. sunt nonnulli. 1. q. 1.
c Sic licet si indiget] Adde gl. sic, si. de cōcess. pbē. li. 6. in uer. dicā. añ si q̄ dicit nō esse ambitio sū pauperē cleri cū sibi beneficiū impetrare. c. tuā de æta. & quali. Dicit tñ Pan. in c. p insinuationē, de ele. 4. no. qđ nō dēt instare vt eligat, qa vr̄ po tius pp ambitio nē q̄ pp paupta tē petere benefi ciū, forte tñ nō esse pcāū si desideraret, ut pos set proximis p desse. c. q. epaū. 8. q. 1. licet hoc sit psumptuosū fm S. Tho.
d Et ar. ca. tuā, de æta. & qual i fi.] Gl. dicit ibi. Nō. n. pces carnales dēt respicere ordinat ur, sed merita, &c. vide ibi gl. quæ dicit ea quę hic ponuntur.

gnatione beneficij purgatur, & sic itellige, c. nemo eo, fm Goff. Aduerte tñ ꝙ qñ datur aliquid sine pacto non ut debitū sed ut dari consuetum non est symonia, secundum Rod.[a]

3 Quid si id quod datur sit de rebus ecclesiæ. R. ꝙ nihilominus symonia erit fm S. Th. ubi supra.

4 Quid si non deē mun⁹ a manu, sed a lingua pro spūali habēdo. R. symonia ē. Aduerte tñ qđ munus a lingua aliqñ dr̄ ipsa laus p tinēs ad fauorē[b] humanū q̄ sub pcio cadit, aliquādo pces ex qbus fauor humanus acqritur, uel p̄riū uitatur, & iō si qs principaliter ad hoc intendit symoniā cōmittit, & principaliter dr̄ intendere qñ pro indigno admittēdo datur uel recipit. Sed circa dignū distinguit Gof. & Hos. quod aut promouetur qs pcib⁹ suis, & sic si petit prælatio nē q̄ datur p electionem, tunc est symonia. 1. q. 6. sicut is qui. Si aūt non datur p electionem si sit simplex beneficium sic licet, si indiget.[c] Si nō est simplex sed habens dignitatē uel curā animarū, sic non licet, ar. 1. qō. 1. ordinationes, & 8. q. 1. in scripturis, & est symoniacus fm Vgo. Rayn. Hos. Th. 2. 2. & directo, li. 3. qa eo ipso ꝙ petitur indignus ē Sed Rod. credit ꝙ licet in dignitate & cura. Facit c. tua nos eo. ti. Quod ego credo uerū si indiget, puta qa non habet aliunde unde uiuat, alias non c. ad aures. eo. ti. si modo dignus est & intenda prodesse, & non præesse. Si uero p mouetur pcibus alienis si pro indigno, sic fm oēs symonia est. 1. q. 1. de ordinationibus. Si uero pro digno, tunc si sunt spirituales non est symonia. 1. q. 1. latorem. Si uero preces sunt carnales, & dicuntur carnales quando illi qui præcantur attendūt ad parentalem principaliter, uel amicitiā rogantium, & prælatus propter ipsas principaliter mouetur, sic est symonia. quia preces succedunt loco precii. d. c. ordinationes, & sunt nonnulli. 1. q. 1. Si uero prælatus principaliter nō sequitur preces sed merita, seu qui indignus est, non est symonia. c. quibusdam. 1. q. 1. & arg. c. tuam, de æta. & quali. in fi.[d] Tenet etiam. Pan. in c. tua nos, eod. titu. in not. ꝙ humiles preces emisse a digno non inducunt symoniam, nec etiam aliquod peccatum, ut ex dictis. c. tua nos, & c. latorem patet, imo fortius tenet Pa. ibidem ꝙ donans aliquid cardinalibus, uel prælatis & rogans pro aliquo beneficio dummodo non ducatur principali intentione, ut per talia exenia & preces adificatur spirituale, q̄uis secundario habeant talem specie, ꝙ ex omnē noxam iudicatur, qui iustè ista possunt fieri sine spe primaria, ut d. Innoc. & Hosti. facit. c. quid proderit. 61. dist. 1. q. 1. sunt nonnulli, & in d. c. tuam, de æta. & quali.

5 Circa munus ab obsequio quæro utrū seruiens alicui plato ut ɔsequatur beneficium spirituale, vel monasterio, vt recipiatur & huiusmodi sit symoniacus? R. Pan. in c. cum essent, eo. ti. glo ibi tenet ꝙ non, quando sine omni pactione seruit & intētione secundaria pdicta habendi, non primaria, si modo sit idoneus, nec prælatus aut monasterium directè propter hoc seruitiū intendat ei de beneficio prouidere vel recipere, quia si sic esset munus ab obsequio, & symonia quādo principaliter & directè. d. ca. ordinationes. Ideo dic ꝙ si i seruitio īteruenit pactū semper est simonia. c. cū essent. eo. ti. Si. non interuenit pactū si seruiat principaliter gratis licet secundario, vt habeat aliqđ spirituale non est simonia secundum Goff. & tenet Pna. ibidē, & sic concor. iura quæ videtur contraria. Hosti. tamen etiam tenuit ꝙ si seruitium corporale sit honestè & dign⁹ di gnum obsequium præstat, ꝙ licita potest etiā seruire principaliter dummodo pactum non interueniat, ut si quis episcopo seruiat romam eundo eius negocia procurando a contrario sensu in c. sunt nonnulli.

a Inquisitionē] Vide Pau. ibi in gloss. fi.
b De confessis] Et ibi Pa. no. facit c. 1. de offi. de leg.
c Quod Papa talem titulum vendens] Quidā dubitat d ista determinationem Pa. quoniā habemus regulā q attēdit id q principale est arg. l. si qs nec cāusam eum glo. ff. si cer. pe. Cū igitur non intendatur vendi nisi titulus beneficij, licèt in consequētiam veniat administratio, illud nō attenditur, & sic non videbitur simoniacus Papa in hoc maximè cum titulus beneficij sit de iure positiuo Et potest dari instantia multiplex. Iō rō eius non erit generalis, puta q episcopo tam nr dinato venditur beneficiū in sua vacāte dioce. Sed tu tene opi Pan. & idem tenet. S. Tho. in quolibe. 5. q. 10. ar. 2. & in 4. di. 15. q illa opi. quæ tenet q in Papa non potest cadere simonia est erronea.
d Tene cū Pa.] Et ita dicit se firmare in repe. ca. extirpandæ, in §. quæ vero de præben. & idem tenet Ho. & d. Ant.
e Secus in alijs] Vt sunt ista hospitalia, & administrationes & temporales, & oratio, dominus Papa etiā casu quo simoniā non cōmitteret dēt abstinere a receptio ne pecuniæ p collationibus beneficiorum, qui omni spem mali &c.
f Etiam licite receptis] Rō est q licet multi sint ordines, vnū tamen est sacramē tum ordinis, iō si cōmittit simoniā in vno vulnerat totum sacramētum ordinis, ideo suspēsus ab exequutione ordinum, & per cōsequens ab admīnistratione bonorum.

1. 1. q. 1. Sed in seruitio indigno vel pro indigno, fic erit simonia. Similiter dic quod in seruitio spirituali, vt puta pro dicēdo missam, quod si pactum interuenit simonia est nisi tali beneficio sit annexum illud onus, vnde no. q non solum prædicta inducunt simoniā in dantibus, seu paciscentib⁹, sed etiam in consentientib. siue mediatoribus &c. c. p inquisitionem, [a] de elect. & c. 2. de conceff. [b] nec non in paciscentibus aliquid dare vel facere ministrantib⁹, sed etiam ministris seu familiaribus administrantis, sicut dicimus in Iezi, qui fuit seruus Helisei. 1. q. 1. i sum. dicit tamen Rich. q licet episcopus fecerit pactū vel promissionem pro aliquo beneficio dando, & postea oblitus talis pacti purè confert, q non est simonia cus quo ad ecclesiā, nec etiam ille qui recipit tale beneficium, si hoc pactum ignorabat, & ideo non renetur resignare, quod bñ no.

6 Vtrum autoritas Papę excuset a simonia? Respon. Pan. in c. 1. eo. tit. Dicunt docto. q in curia Romana titulus de simonia non habet locum, sicut nec lex iulia de ambitu in curia principis glo. vero & Host. in c. ex parte de offi. de leg. in versi. dimittere, dicit & sequitur Panormit. in d. c. 1. verum in his quæ sunt simoniaca de iure positiuo solum sed non in his quæ sunt simoniaca de iure diuino, & ideo tenet Pan. ibidem, quod cum titulus beneficij habentis administrationem ordinis, vel executionem clauium sit de iure diuino, sicut ipsa executio clauiūm q Papa talem titulum vendens [c] est simoniacus, sicut ille q emit, nec valet excusare eius autoritas hãbes bonam glo. in c. bonam gl. in c. licet, de pœ. est glo. fi. & tex. est cum gl. in ver. diuinis, in c. ex diligēti, de simo. quamuis. d. Car. teneat q omnis. titul⁹ bñficij sit de iure positiuo, & sic ſm eū excusaret eius dispēsatio, sed tu tene cum Pan. [d] secus in alijs [e] non hñtib⁹ executionē clauiū.

7 Sed nunquid eo ipso videatur dispensare ex quo scit ex certa sciētia & tolerat? R. Io. de Lig. eo. ti. c. 1. dicit q sic, ita q non committit simoniam, quod ego credo verum quando simoniā cōmittitur, vt cum Papa, vt puta quis habuit beneficium mediante pecunia a Papa hoc scientiæ, & ad hoc consentiente, qa tunc scientia principis purgat hoc viciū, & ita talis non incurreret pœnas iuris, simonia sit de iure diuino siue positiuo, nec teneret resignare si simonia est de iure positiuo. Sed de datis alijs a papa, licet ipse scias q dñi & curiales exigunt & tolleret nō, ppter hoc dispēsare videtur, & ideo in pœnis inuoluuntur. Facit supra Dispensatio. §. 12.

SYMONIA VI. Quo ad pœnam. Sciendū q̄d ē quadruplex. Prima ē suspēsio. Quærit vtrū oīs simoniacus in ordine recipiēdo, sit suspēsus ipso iure? R. vrcolligo ex Inn. & Pa. in c. tāta. in ver. in ea gl. ibi ni si renunciet, & c. p tuas el 2. eo. ti. in ver. sed breuiter, & clare q̄d sic & quo ad se & quo ad alios, & nō solū quo ad ordinē sic susceptū, sed ab oibus alijs ordinibus etiam licitè receptis, [f] & per consequens est remotus ab administratione temporalium beneficiorum suorum, facit gl. in ver. anathematis. 1. q. 1. reperiuntur, & vide glo. in ver. suspensi, & est glo. magistra, in materia suspensionis in cle. cupientes, de pœ. nec potest dispensari ad Papam, scilicet. q. 1. gratiam.

1 Vtrū simoniacus in ordine dādo similiter

ter sit suspensus? ℞. Goff. tenet quod sic per trienniũ, sed Inno. in c. pe. eo. ti. & Pa. in d. c. per tuas, tenent quod perpetuo sit suspensus, & videtur verius, per hoc tex. iuncta gl. in c. si quæ a symoniacis. 1. q. 1. 2. §. verũ. 32. dis. a

2 Vtrum symoniacus in beneficio sit suspensus? ℞. Pa. in dictis. c. vbi supra quod sic, sed si est occultus est suspensus quo ad se, non quo ad alios, sed suspẽdẽdus, ar. 1. q. 3. c. 1. & 2. vñ si renunciat beneficio taliter acquisito, pôt vti ordine suo post peractam pniam & alijs beneficijs licitè habitis, sed beneficio illo retẽto in quo simonia ẽ commissa, nõ pôt agere pœnitentia, b vt in c. inqsitionis, post principiũ, de accusa. Si vero est manifestus sic est suspensus quo ad se, & alios ipso iure. d. §. verũ, vnde quamuis renunciet beneficio tñ indiget dispensatione sicut qlibet notorius criminosus, vt in c. fi. de tẽp. or. sed episcopus pôt dispẽsare, dũmõ non sit ille cũ quo commisit simoniã, vt no. 1. q. 5 pœnitẽtiũ, & aduerte quod tũc dr̃ occultus ẽm Rodo. qñ non ꝯstat p sniam vel ꝯfessionẽ in iure factã, nec p rei euidẽtiã q̃ nulla possit tergiuersatio ne celari. Limita tñ pdicta oĩa qñ simonia ẽ commissa eo sciente. Secus si ignorãte, puta per patrẽ vel amicos, q. tũc non est suspensus quo ad alios, nec quo ad se, nisi in ordine & bñficio sic habito, non autẽ in alijs ordinib. susceptis, aut beneficijs habitis vel habẽdis. c. de simo. eo. tit. vbi hoc voluit Innoc. c

3 Sed quæro quis potest dispensare in simoniaco in ordine vel bñficio? ℞. gl d in ver. nequeant & Cal. in c. post translationem. de renũ. & d. Anto. Pa. in d. c. de simonia, post multa tenent quod in simoniaco in ordine solus Papa qñ scienter. e Sed quando eo ignorante f commissa est simonia, tunc Eps potest dispẽsare. 1. q. 5. præsentium, & etiam potest Eps dispensare cũ tali licète qñ hoc sciuit non renunciauit, sed ministrauit in ordine suscepto, aut ad alios ascẽdit ẽm Rod. in simoniaco vero in beneficio scienter solus Papa potest dispẽsare ẽm Ber. Rai. & Goff. siue in alio quocũq; ẽm gl. & Ioã. An. in d. c. de simoniacè. Sed Host. tenet quod potest eps dispensare in simplici bñficio solũ Pan. vero in d. c. 1. de simoniacè, eo. ti. tenet qđ potest ẽt dispensare in curato, vt illud habeat in alia ecclesia etiã cũ executione ordinum si modo sponte renunciat sed ad illud bñficiũ in quo fuit simonia commissa vt illud habeat, non potest nisi p Papam fieri. Item in ecclesia empta non potest ex dispẽsatione eps habere, nisi simplex beneficiũ, & cũ executionum minorũ ordinũ solum. Si vero expectat sententiam condemnatoriam, tunc nullo modo episcopus potest dispensare in illa, nec in alia, vt habeat quodcunq; beneficium. g In eo vero qui ignoranter est promotus ad beneficium non potest, nisi solus Papa vt illud habeat, sed in alijs h potest Eps, vt no. in c. sicut. 2. & c. nobis, eo. ti. Sed Tancre. in c. sicut. 2. eo. ti. tenet quod etiam in beneficio illo in quo fuit promot᷒ potest Episcopus dispensare, si ipse Episcopus non est in culpa. & placet. i

4 Sed nunqd idẽ sit iudiciũ đ mediatorib. quo ad suspẽsionẽ, & quo ad dispẽsationẽ? Respon.

---

a Et §. verũ 32. disti.] Vbi bona gl. in ver. officiũ. Et subdit Pa. in d. c. p tuas quod a talij symoniaco quã tuncũque occul. to nõ dicũt recipi sacramenta baptismus & corp᷒ Christi tẽpore necessitatis. d. §. verum.

b Pœnitentia] Sed est suspensus ab omnibus ordinibus respectu illius beneficij, quod symoniacè acquisiuit, vñ qs emit episcopatum, licet nõ ordinẽ, nõ potest tñ valide clericos ordinare, qa illa collatio pcedit ex il. la emptione beneficij, & ideo ordinati ab eo non habẽt exequutionem, ita no. Inn. vt refert Pan. in d. c. per tuas, quod facit c. ex quæst. 1. quæst. 3.

c Voluit Inno.] Et etiã glo. ibid. Hęc quasi omnia Pan. in d. c. tamen & Ric. in 4. dist. 25. ar. 2. qõ. 3. ad secundum.

d Respon. glo.] Et est gl. in ver. illa vice in c. pen. de ele.

e Quando scienter] Vel eo consentiẽte tacitè vł expressè, nec etiã solẽt Papa dispẽsare. 1. q. 1. erga, & c. pen eo ti.

f Ignorãte] Nec postea ratum habente, & cõmuniter in hoc doc. sequuntur Host. q distinguit ant delictum est manifestũ, & solus Papa dispẽsat, ar. c. ex tuæ, eo. ti. ant nõn ẽ manifestũ & pcedit quod hic dicitur, sed Pa. p multa tenet simpliciter, quod hoc casu episcop᷒ dispensat &c.

g Beneficium] Probat hoc Pan. per multa vt ibi per eum.

h Sed in alijs] Distinguit Pan. dist. quod si est beneficiũ curatũ vel dignitas non dispensatur cũ eo, sed in alia vacante sic, sed alia beneficia põt habere ex quo ipse nõ fuit symoniaces sine dispensatione, si vero bñficiũ fuit simplex, tũc si spõte renũciat põt episcop᷒ dispensare, vt illud habeat, si vero expectauit sententiam dispensatur, si solum expectauit vt certior fieret de symonia, secus si certior factus voluit expectare sẽtentiam, & vide Pan. qui prolixe loquitur.

i Et placet] De materia istius §. vide Ric. clerices loqnentẽ in 4. di. 25. ar. 2. q. 3.

a Quod sic] Ex quo.i.non est reseruata Papæ tãlis dispensatio.
b Nõ incurrit pœnas] Hoc non video φ Ric. dicat. Nisi fortè elicia- tur id di.15.ar.3. quæst.6.ad ii.
c Decimaquinta, q.3. fanè] Gl.ibi dicit hãc decreta lem esse partẽ illius C.de episco. & cle.si quæ quã. Et i ver.ad istar, dicit non esse omnimodã similitudinẽ inter crimen symoniæ, & lęsæ maiestatis sicut v.i inuere tex qui ꝓ illo imponitur pœna mortis, licet per symonias pęna depositiõis.
d Ex omunicatio] licèt quare tot pœnæ inflictę sunt i peccato symoniæ Dic cætera peccata ad cõparationẽ symoniç ꝓ nihilo reputatur. c. per tuas de symo.

℞. φ sic per regulam accessorium,de reg. iu.lib.6.

5 Vtrum episcopus possit dispensare cum symoniaco circa officia mortuorum, benedictiones nbentiũ,sepulturas, chrisma benedictiones vasorum, & huiusmodi?℞. Host.φ sic,[a] post peractam pęnitentiam, qa non prohibentur. ar.ca.nuper,de sen.excom. nec obstat.c. Erga. 1.q. 1. quia loquitur de symoniaco in dignitate.

6 Quid de prælato q pro misit beneficium alicui ꝓ pecunia & re integra reuocat pactionem?℞. ſm Ric. q supra talis peccauitgrauiter faciendo pactum, quia tamen ad effectum pacti non processit non incurrit pœnas [b] suspensionis & irregularitatis.

7 Vtrum ordinatus ab episcopo quem audiuit symoniacum possit ministrare?Resp. potest in susceptio ministrare,sed non poterit alios ab eodem recipere nisi deponat conscientiam.c.per tuas,el 2.eo.tit.Vbi no.Hostien. 5. notabilia. Primum quod ex varijs dictis alterius præiudicium, non est conscientia formanda. Secundum φ sic forma ta est ad consilium prælati deponenda. Tertium φ si deponi non potest est omnibus modis sequenda. Quartum φ est virtus cui de conscientia scrupulosa ꝓfit bona. & in melius informatur, & econtrario est debilitas animi & nimia simplicitas. Quintum φ in differentibus potest vnusquisque prout sibi placuerit conscientiam informare,quod bene not.& ideo talis debet ministrare,& conscientiam deponere.

8 Secunda pœna contra symoniacos est depositio & infamia, & hæc imponitur si de hoc in iudicio constiterit.15.q.3.sanè,[c] de accusa.inquisitionis.

9 Tertia pœna est excommunicatio [d] Papalis. Nam Martinus in consilio constantiensi in extrauagãti quæ incipit.Multæ, ita inquit.Sacro approbãte ꝯcilio declaramus, φ ordinati symoniacè ab executione suorũ ordinũ sint ipso iure suspẽsi. Electiones aũt postulationes,ꝯfirmationes, & quæuis ꝓuisiones symoniacè ecclesiarũ monasteriorũ,dignitatũꝙ sonatuũ officiorũ bñficiorũ quorũcũq; deinceps factæ, nullæ sint ipso iure, nullum ; ꝑ alias ius cuiquã acqrat, nec ꝓmoti,ꝯfirmati, aut ꝓuisi faciãt fructus suos ad illorũ restitutionẽ tanquã iniuste ablatorũ teneanť, statuentes insuper φ dans recipiens ipso facto sñiam excõicationis incurrat, ẽt a pontificali aut cardinalatus refulgeat dignitate. In alia extrauagãti facta anno 2. sui põtificatus Mãtuæ data, q̃ incipit damnabilẽ ꝯfirmata oẽs excõmunicationes,suspẽsiones,priuationes, & interdicta, & alias cẽsuras latas a summis pontificibus contra symoniacos quas vult incurrere ipso facto omnẽ symoniacũ occultũ vel manifestũ vbicunque symoniã commiserit cuiuscunque status, ẽt episcopatus aut cardinalatus vel quauis alia ecclesiastica vel tẽporali ꝓfulgeat dignitate, dictarũ excommunicationũ,suspensionũ, & pœnarũ absolutionẽ sibi reseruans,nisi in mortis articulo, nec vult φ virtute concessionis indulti, aut cuiuscunq; facultatis absoluẽdi concessę,vel concedendę a sede apostolicã possint absolui, nisi specialiter de peccato symoniæ autoritatem absoluendi contineant.Hoc idem Eugenius,in alia extrauaganti quæ incipit cũ detestabile, data Romæ apud S.Chrisogonum anno sui pontificatus 4.Pau.2.in processu quẽ in die Iouis sanctæ fecit excommunicat omnes symoniacos tã in ordine q̃ ẽt in beneficio,& absolutionẽ reseruat sibi, & successorib. eius, ꝑterq̃ in morte, nec vult sicut & Martinus possint absolui ex quacũque ꝯcessione,nisi faciãt mẽtionẽ de symonia.Idẽ fecit Sixtus 4.& sic tene φ oẽs symoniaci in ordine & bñficio solũ sunt excõicati. Alij vero symoniaci non,sed ipso facto cadunt in pœnas contra ipsos latas a iure,de qbus dictũ ẽ hic supra.Ne remoueat.c.repetiuntur.1.q.1.similiter, c.qcunq;,ibi & c.placuit,ibi similiter,& c. ex multis. 2. q. 2. quia licet sub anathema prohibeant, tñ loquunť solũ de ordine & bñficio,& sic in nullo iure inuenitur

nitur sub pœna excommunicationis prohibita omnis simonia, nisi (vt dixi) in ordine & beneficio, Et iõ illi sunt soli excõicati.

10 Quarta pœna simonia corum est, quòd præcipitur sub pœna excommunicationis latę sententię omnibus cuiuscunque dignitatis aut status, ꝙ si sunt præsentes in Romana curia reuelare teneantur Papæ, vel ei⁹ apostolicę sedis camerario, aut suo vice gerenti, in vnius vel duorũ testiũ præsentia infra duos dies naturales postquã sciuerint, aut ad eorũ notitiã peruenerint, aliquẽ ꝯmisisse simoniam a qua nõ nisi per Romanũ Pontificem possunt (præterquã ĩ mortis articulo absolui,) & hoc ꝑ pdictã extrauagãtẽ Martini dãnabile. Cui Eugenius in dicta extrauagãti. Cum detestabile, addit qõ nõ solũ q̃ sciunt aliquẽ simoniam cõmisisse vel ꝑcurasse, sed etiã qui sciunt illos q̃ fuerũt mediatores, teneãt reuelare Papę, vel ei⁹ camerario, vel cui ipse duxetit ꝯmittẽdũ, ꝑ se vel ꝑ alios quã citius, & ꝙ nõ possint absolui donec reuelauerint, quod ĩtelligo si ꝯmodè põt & si sciunt ueraciter, nõ det suspiciones, alr nõ credo incurrere dictã excõicationem. Credo etiã hodie non ligare cum sit abrogata per non vsum. Aduerte tamẽ ẽm Asten lib. 6. ti. 5 5. ꝙ quãdo simonia est solũ mentalis sine omni pactione ꝙ non ligatur talis aliqua pdictarũ pœnarũ, qđ not.

SYMONIA VII. Quo ad restitutionem. Quæritur vtrum datum symoniace sit restituendũ. ℞. ẽm Pan. in cap. tua nos, eo. titu. ꝙ aut datũ est sine pactione, sed cum sola intentione habendi spiritualia, & tũc dicũt aliqui quos sequitur Inn. & Hostien. ꝙ si talis simonia ẽ de iure positiuo, sic restitutio non est necessaria ad salutẽ. Si vero est de iure diuino, sic necessatio est restituen. acceptum. Alii vt Ioan. & sequitur Pan. tenent indistinctè, ꝙ non est restituendum de necessitate, per d. cap. fin. [a] ubi est tex. apertus. Sed quia dictum. c. si loquitur in simonia quæ est de iure positiuo, ideo dico quòd in tali ca su non est necessaria. Et quæ sit ratio, licet Ioan. An. [b] & Hostien. multas adducant, tamen nulla efficax est secundum ipsum non extendam [c] ad simoniam quæ est de iure diuino, & ideo necessario restituen. & sic tene ẽm tertiã distinctionem vsurarii mentalis, de qua Restitutio. 1. in litera Vsurarius in princ. Si vero datũ sit mediãte pactione, sic absque dubio de necessitate restituendũ est ẽm communiter doc.

1 Cui debet restitui acceptũ simoniacè ꝑ ingressu monasterii, vel ecclesię. ℞. Pa. in c. de hoc, eo. ti. in uer. vel distingue clarius. Si loquimur de ecclesię sęculari, tũc si ille q̃ dedit nõ habet vnde uiuat, restituet ei, ar. c. veniens, e. ti. Si vero habet unde viuat, tũc si omnes de ecclesia deliquerũt debet dari ecclesiæ & criminosi expelli. [d] Si autẽ non expellantur, debet dari fisco Papæ ẽm Host. q̃ distribuat in causas Turpia lucra a fisco extorqueẽ. l. fiscus in quæstionẽ. ff. de iure fis. Si vero non omnes deliquerunt, sed solus ꝑlatus vel particularis, tunc dabitur ecclesiæ ĩ cui⁹ ignominiã erat datum, vt dicit. c. de hoc. Si loquimur de ecclesiæ regulari. Si omnes deliquerũt daẽ ei, qui dedit vt intret secundum monasteriũ, ut in d. c. veniens cũ nõ possit stare in monasterio, vt ĩ c. qm̃, eod. ti. Si vero particulares deliqueret, tũc pecunia dabitur secũdo monasterio, quo ad vsumfructum, tãtũ & morto ingresso redibit ad primum monasteriũ, [e] & sic ĩtellige glo. in ver. restituãt, in fi. ĩ d. c. de hoc & concordat cũ prædictis Host. & d. Ant. vt allegat Panor. ibi.

2 Quid fien. cum cõmodè non põt applicari vbi, vel cuius contumeliam est data pecunia, puta quia in remotis partib⁹ est, vel videretur inconueniens eã ibi dari, cum ecclesiæ quasi derelicta, & huiusmodis. ℞. ꝙ pauperibus dabitur. [f]

a Necessitate ꝑ d. c. fi.] loqĩ Pa. in d. c. tua nos, de simonia mentali, & sic vult non esse de necessitate restituẽdũ qđ datur.

b Licet Io. An.] ibi dicit glos. ꝙ usurarius mẽtalis teneẽ restituere qcq̃d accepit sed nõ simonia c⁹ mẽtalis, q̃ aũt sit rõ diuersitatis dic ut hic.

c Nõ extendi] Vult dicere, ꝙ ex quo simoniacus mẽtalis nõ ꝯpellit restituẽ ꝑ d. c. fin. nõ dẽt fieri distinctio, an simonia sit ꝯmissa de iure diuino aut positiuo, quia uel sic, uel sic nõ ẽ ꝯpelled⁹ talis simoniac⁹ ad restituẽ.

d Criminosi expelli.] Nõ. n. applicat criminosis, cũ idẽ eiiciaẽ.

e Ad primũ monasteriũ] Ne. s. delictũ particularis noceat eccl̃ę.

f Resp. ꝙ pauperib⁹ dabit] Arg. gl. i uer. r̃stituãt. ĩ d. c. de hoc, in princ. q̃ ẽ ꝙ sine ꝑiculo retineri nõ pt, & ar. c. cũ tu. ex. de usuris.

3 Vtrum recipiens bñficiũ simoniacè teneatur illud resignare? ℞. q sic, & restituere oẽs fructus prę ceptos ex eo, q recipi potuerunt a diligenti possessore. c. si res 14. q. 6. de resti. spo. c. grauis, intellige, quando scienter simoniacè habuit, vel q̃uis ignorãter tñ postea sciuit, de pceptis post scientiã tantũ tenet, non aũt in bona fide nisi extantes vel inq̃tum factus est locupletior. l. certum. C. de rei vendi.

4 Cui debet restitui datũ ꝓ ordine habendo? ℞. vr̃ q ecclesiæ cathedrali, in cuius iniuriam videtur datũ, si non est ordinatus ad titulũ alicuius ecclesię sed si est ordinatus ad titulum alicius beneficij, vel ecclesiæ, illi dabitur secũdum Vlderic. & Rodo.

5 Quid si pecunia ex pacto data Papæ? ℞. Ian. in c. 1. eo. ti. q nihilominus nõ poterit retinere tale beneficiũ, etiã i casu in quo Papa nõ committeret simoniam, sicut in simili disputat Io. An. [a] in regula cui licet, de re. iu. li. 6. in mercu. de ludente cũ Episcopo ad Azardum qui eps fecerat statutum excõmmunicãs ludentes, qui licèt episcopus non ligetur tali statuto, ligatur tñ ille q secũ ludit. Sic in proposito Papa recipiendo pecuniam, non suspendit constitutionem de simonia, & plenè disputauit idẽ Pa. in c. expirãte, in §. q verũ de p̃b. Sed contrariũ dixi. Simonia, 5. §. 7. & ẽ verius. Nec ob. similitudo de ludente cũ episcopo, quia episcopus non potest facere q stante statuto suo contrauenniens non liget. Sed bñ Papa potest. Et ideo tene quod dixi s̄. q nõ ẽ simonia, & sic beneficiũ poterit retinere.

SIMPLICITAS est duplex sm Pa. in c. dilecti de iudi. 3. col. quædam cõtraria discretioni, & hæc reprobat. [b] 39. dist. c. Petrus diaconus, & 16. q. 1. si cupis, quædam contraria dolositati, & hęc amplectenda, de qua in euangelio. estote simplices sicut colũbę, & bonus tex. cũ glo. in c. veritatis, de iureiurã. & 6. q. 1. ex merito, & hæc ẽ illa de qua dicit tex. insti. de legiti. agn. suc. §. quod ad fœminas simplicitatẽ amicam legibus amplexantes &c.

SIMVLATIO idẽ est q hypocrisis. Vnde dicit Isido. li. Ethim. q hipocrita [c] gręcę latinæ dicitur simulator, vel dic q se habent sicut superius & inferius, q̃a omnis hypocrisis, simulationẽ, sed non omnis simulatio hypocrisis, sed tãtũ illa qua quis cũ sit malus intus se bonũ simulat, [d] & palam ostendit vt bonus videatur per gloriam humanã vt dicit gl. Matth. 5. & est filia inanis gloriæ sm Grego. 31. mor.

1 Vtrum oĩs simulatio sit pc̃tm̃? [e] ℞. vt colligo ex S. Bona. in 3. dist. 38. q. secũda, & Alex. de Aleaza. 2. 2. ti. de hypocrisi. q. 53. arg. 6. q ẽ triplex simulatio. [f] Prima ẽ cautelę, & hæc licèt vt ꝓbat in c. vtilẽ, & c. q ait, & c. si quælibet. §. q̃nque. 22. q. Nã dolũ non cõmittit q fraudẽ excludit. l. cũ pater. §. planè. ff. de lega. 2. arg. c. platũ, & qđ met. cau. puta. vt euitet aliquod malũ fingit aliquid. Secũda simulatio est instructionis, & hæc non est pc̃m̃, & hæc fuit in Christo q̃n finxit se lõgius ire Luc. vlt. in quo innuit exhibẽdũ hospitiũ peregrinis, ex quo coegerunt eũ manere, & ex quo meruerunt eum cognoscere. Et iõ ille religiosus qui maiorẽ sanctitatem quã habet simulat vt proximi ædificent, & ad bonum incitent non peccat, sed potius meretur,

a Disputat] Io. An.] De ludente vide etiã Io. de Ana. in d. ca. 1 eo. titu.

b Et hac reprobatur] Et dicit Hostien. in c. capellanus, de ferijs q sunt quidam nimis cerimoniales insistentes literę cõtra mẽtẽ c. preterea, & c. intelligentia, de verb. signi.

c Hypocrita] Dr̃ ab hypo, q ẽ falsũ, & crisim iudicium, q falsum iudiciũ inducit in mentibus hominum vel quòd ab hypo quod est supra, & crisim quod est aurũ, quia si de super aurũ, hypocrita. n. de super. i. ab ext̃ in operibus ostẽdit se esse aurũ sanctitatis sed intus est lutũ cupiditatis, vt di. Grego. de hypocritis loquitur tractãs illud Job. 41. sternet sibi aurum quasi lutum leuatam. s. dyabolus quæ viros sanctitate fulgẽtes sm exteriora substernit sibi quasi lutũ. i. vicijs coinquinatum subijcit, hi itaque & per aliquid aurũ sunt, & p aliquid lutũ sunt, atque hoc aurũ quasi lutũ sternitur quãdo occultis peccatis exigẽtibus etiã virtus qui publicè claruerat dissipatur ꝙ pe. di. 2. multi cum sequen.

d Se bonum simulat, v. ꝙ] Alex. 2. 2. q. 4. ar. 1

e Sit peccatũ] De simulatione 3ctus. Vide s̄. iuramentum. 5. §. 28. & se. & s̄ protestatio in text. & postillis.

f Simulatio] Gl. in c. officij. 24. quæ. 1. dicit quadruplicẽ esse simulationem, vna q̃ ẽ detestabilis, vt in Papa. d. ca. officij, vna pia vt hæc vna discreta vt dimittere malos cũ bonis q̃n aliter fieri non potest, vt in ca. quidam cũ bonorum. 24. q. 4. alia pernitiosa, vt. c. cauete. 22. q 5.

a Vt patet per Greg.] Et Ale. vbi s. circa fin. vbi dicit q simulare sanctitatem, vt inde victum habeat est peccatū, qa ponit finē ignobilem nobilioris, sicuti q prædicat principaliter vt victū habeat.
b Emendacij] Voce simulans peccat per mendacium qa facit contra id quod est ordinatum, vt patet in cap. is autem. 11. q. 2.
c Significationis] De hac vide sanctum Bona. ubi supra in quæsti. literalibus.
d Vel religionis] De simulante ingredi religionē & intrante quomodo teneatur, vide supra. Religiosus §. 20.
e Habet meritum] Idest non facit correspondentia illi habitui.
f Peccatū mortale] Et ratio est quia nullus totaliter priuatur sāctitate nisi pp peccatum mortale, sed tali, priuatur sanctitate totali, vt dicatur hypocrita ille qui intē dit simulare sāctitatē a qua deficit p peccatū mortale. Ita q hypocritis solū dicatur ipsa simulatio sāctitatis. Vidē de hypocri. s. Th. 2. 2. q. 111.
g Societas] No. sex esse genera societatum. Prima ē q̃dā societas, q̄ vitæ nūcupatur, vt duo fratres vel plures ad unū parē, & unū uinū i eadē domo cōiter uiuūt. Tūc. n. q̄dā societas uitæ ɔtracta vr. fm Bal. & l. fi. C. de colla. & i c. si duo fres in cōi casu post morte patris remāserint de duo b9 frib9 de nouo bñfi. inuestit. in feu. Secūda ē rei uni9 ut. l. societatē. ff. pro soc. ut cū aio ɔuēdę societatis rē vnā emim9 ut l. cū p ponas. C. p soc. faci. l. 2. ff. cōi diui. uel conduxim9 ut. ff. eo. l. ut sit p so. act. Et i l. cū duob. i pri. & in §. itē mel.

mereē, vt patet p Greg. a 31. mor. Tertia simulatio ē duplicitatis, & hæc tenet rationē mendacij, b & sem per est peccatū, ut propriè ē in hypocritis. Addit Alexan. quartam scilicet significationis, c sicut Iacob se simulauit Esau, & hæc nō est peccatum. Sicut etiam quis in representatione mysterij passionis Christi finxit sex iudæum, vel Christum, vel Pilatum & huiusmodi.

2 Vtrum aliquis posit se simulare malum? R. fm Alex in 2. 2. ar. 6. q non, quia aut est hoc per opera mala, siue verè, siue apparenter, & sic efficitur talis quale ē illud opus, aut hoc fingit per opera bona verè & apparenter, & sic nunquam potest ex hoc apparere malus.

3 Vtrum gerens habitū sanctitatis, vel religiōis d qui tamen non habet meritū, e sit hypocrita? R. q si ex ifirmitate post asūptionem talis habitus cadit a pfectione non est hypocrita, qa non tenetur reuelare suum peccatum nisi loco & tempore debito, unde nō tenetur deponere habitū fm Greg. 31. mor. si aūt ex malitia a pfectione deficit sic ē hypocrita.

4 Vtrū hypocrisis sit peccatū mortale? R. vt colligo ex San. Bona. & Alex. vbi s. q. 2. San. Tho. in quol. q in hypocrisi duo sunt, scilicet defectus sanctitatis, simulatio eius. Si ergo intentio hypocritę refertur ad vtrū quæ scilicet, quia non vult habere sanctitatē nec curat, sed tātū vult sanct9 apparere sic ē pctm mortale, f & sic sumit i sa cra scriptura Iob. 13. Non veniet in ɔspectu eius oīs hypocrita, & Matth. 23. Vę vobis hypocritæ. Si āt acci piat hypocrita nō p quali tate vitæ malè, sed p simu latione, sic aliqñ est pctm mortale, puta si hoc facit ex fine q est ɔtra charitatē dei vel proximi, puta simu lat se sanctū ut possit semi nare hęresim, vel ɔsequatur dignitatē ecclesiasticā uel quæcunq; alia bona in quib9 constituit finē. Si aūt finis non sit contra charita tem, sic erit pctm ueniale, quia solū delectaē in laude quia fm Phil. 4 Eth. magis dr uanus q̄ malus. Sed si fi nis sit bon9 puta ad laudē Dei & salutē animarum vt proximi ædificentur, sic meritorium est, si tamen non contemnat bonam uitam, dicit tamen Aureo. in 4. dist. 16. q. 1 q si ex hypocrisi sequitur oppositū honoris Dei, proximi salutis, quod est peccatum mortale. Similiter quando solum facit, ut possit habere, uanamgloriam & huiusmodi, qd limito uerum in vana gloria, quæ sit mortalis, alias erit ueniale solum.

SOBRIETAS Dicitur mensura debita circa ea quæ sunt necessaria ad uitam, unde sobrius quasi briam, i. mensurā seruans, & nomine sobrietatis temperantia significatur. hoc exigitur in omnibus, sed maximè in ministris ecclesiæ. 35. dist. per totum. 41. di. per totum, de vi. & hon. cle. c. a crapula. 1. Thi. 3. circa princi. vbi dicit non vinolentum. Itē in regibus & principibus. Prouer. 31. Noli regibus dare vinū, qa nullum secretum est vbi regnat ebrietas. Quomodo peccatur mortaliter cōtra ipsam. Vide Ebrietas. Gula. & ornatus. De sobrietate tractat. S. Thom. 2. 2. quæst. 149. vide ibi.

SOCIETAS g primo fm Marcū Tullium, & not. Azo. in sum. tit. pro socio, est duorū pluriumve conuentio cōtracta

ob cômodiorem vsum & vberiorem quæstum. [a] vñ contrahitur sola cõsensu, vnde si me⁹ socius aliquẽ admiserit quem meum socium esse noluerit ei solũ socius est non mihi. ff. pro soc. l. qui admittitur, & contrahitur ad tempus & in perpetuum. i. dũ viuent socij & sub conditione, vt ff. pro soc. l. 1. & C. eod. l. pen. sine fine vero [b] cõtrahi nõ potest. l nullã. ff. eo.

1 Qui possunt contrahere societatem? Respon. ꝙ illæ personæ & quæ possunt se obligare & contrahere, de quibus multos casus habes supra Donatio. 1. per totum.

2 Quomodo potest contrahi societas? Respon. dicit tex. in l societatem. ff. pro soc. societatem coire & re. i. interuentu rei & verbis, & per nuncium posse nos dubiũ non est.

3. Circa quid potest contrahi societas? Respon. quod circa omnia bona, itẽ circa aliquam negotiationẽ. Item circa vnam rem. ff. eod. l. societas, sed in re turpi [c] flagitiosa contrahi non potest. ff. eod. l. ne prætermittendum est.

4 Est vnus est qui ponit pecuniam in manu mercatoris seu artificis, & mercator seu artifex ponit industriã suã, seu exercitium circa talem pecuniam seu aliquis ponit pecuniã & operam, & alter operã solum, vel pecuniã solũ vel ambo pecuniã & operas, vt inde ex tali negotiatione & arte habeat lucrũ, vtrũ liceat? ℞. ꝙ sic ſm Ang. de Perusio in tracta. de societate & hoc tã de iure ciuili q̃ canonico qa opera alicuius sæpe valet ꝓ pecunia. l. 1. C. ꝓ so. instit. eo. §. 2. ne. gl. in ver. negotiatoribus, in c. plerique. 14. 3. Et hoc dummõ duo ꝯcurrãt. Primũ ꝙ ars & negotiatio sit licita. c. ꝑ vestras, de don. inter vir. & vxorẽ. Secundũ ꝙ æquitas seruetur oĩbus, qa ſm Goffr. damna debent esse cõmunia in oĩbus, in d. gl. c. plerique; & d. l. 1. C. eo. & ſm industriam periculũ hmõi, ita vt q plus posuit pecuniæ vel ope. [d] pl⁹ habeat đ lucro d. l. si nõ fuerit, in princi. & ad arbitriũ boni viri, ꝙ in hac actione sequen. ẽ l. in ꝓposita. ff. ꝓ socio. Alias cũ ista æquitas non seruaĩ non poterit eẽ iusta nec licita, qa cũ societas sit fraternitas. l. verũ. in princ. ff. ꝓ soc. patet quod erit iniqua & leonina. d. l. si non fuerit, in fin. ꝙ bñ not. pro tota ista materia. Et ratio quare licitè accipiĩ de lucro in societate, & non in mutuo est quia in mutuo trãsferĩ dñium pecuniæ in accipientem.

la, & in l. in actione. §. si societatem in eamus ad aliquem rem emendam. Secus si in aliquam rem incidimus sine animo contrahendę societatis quia nõ est societas. Cum con muniter etiam circa societatem res agi possit vt puta cum non affectione societatis incidimus in communionẽ vt euenit ĩ re duob. legata, vel si a duob⁹ res simul empta, vel conducta, vt in côductionibus pupillorũ vel hæreditas aut donatio nobis côiter obueniat. Aut si a duobus separatim emimus nõ socij futuri. Quibus casibus non societatis iudicio locus ẽ vt d. l. vt sit, cũ duob. sequen. & l cũ duobus, in prin. & l. si id quod in prin ff. pro soc. In dubio autem Bar. & Bal. in l. cum ꝓponas. C. pro socio! videt val le, qđ inducat societas. Tertia est alicuius negociationis, vt d. l. societates ꝯtrahuntur. Quod est cũ ad aliquã artẽ exercendã puta argẽtariã mercãtiam, vel similes societates côtrahunt, vt d. l. cum duobus. §. argentarij, & l. 3. §. de illo, & l duo societatem. ff. eo. Quarta est vectigalis, vt d. l. societates vt cum animo societatis contrahendæ a republica vectigal emptum est vt l. ad eo. ff. pro soci. Quinta ẽ vniuersorum quæ est quæstu & opera descendunt, vt cũ societas simpliciter coita est, nec distinctũ fuit quod genus societatis sit. Tũc enim intelligitur coita societas vniuersorum quæ ex opera & industria ac diligentia acquiruntur. ff. eo. l coiri, cum seq. Sexta est omniũ bonorum vt d l societates, vt cum est contracta societas, vt hæreditates legata, donata aut alia quacunque ratione acquisita vt l. 3 §. cum specialiter, & l. cum duob. §. inter fratres, & §. socium vniuersa, & l. si societatẽ vniuersarum fortunarũ. ff. eo.

a Et vberiorẽ quæstum] Hãc diffinitionẽ ponit gl. insti. eo. in rubrica.

b Sine fine vero] Societas tamen vectigaliũ trãsit ad primũ hæredẽ vt ĩ vsufructu. l. antiquitas. C. de vsufructu.

c Sed in re turpi] Sicut etiam non valet mandatum, vt. l. si remunerãdi. §. rei turpis. ff. mãdati, & l. quod sæpe. §. venen. malo. ff. de con.

d Vel opere] Item. s. ꝙ aliqñ pl⁹ attribuit exercitio pecuniã q̃ ipsã ponenti ꝓp industriã. Et aliqñ pl⁹ attribuitur ponenti pecuniæ, scilicet plus q̃ dimidia, tenet Bal. ĩ l. omnimodo. C. đ inoff. test. §. 1. in ver. Illud nõ ẽ. Et in l. cũ a patre, ver. quarto prẽ assignauit. C. de bo quæ li. Saly. in l. certũ C. de rei vẽ. Ro. in aut. ex testo. C. de colla. & si esset ꝯsuetudo ꝙ dimidia semper attribueret operæ & dimidia ponenti pecuniam illa seruari đbe ret & ita Bar. intelligitur in l. 1. C. ꝓ so. per illum tex. in l. 1. § nec cestense. ff. de co. bo in l. si tibi eo. §. si pactus. ff. de pac. & in l. illud. C. de colla. Ita cõsuluit

fuluit Ale.cõſ.19.2.par.Admodũ ꝑclarè &c. Et uide Bar.in con ſi.ex facto proponitur in l.&c. Et Rafa.in d.l.ſi non fuerint §.1.ff pro ſoc. & Cor. in repe. l. ſi paſcenda.C.de pac.

a In ſocietate uero nõ.] Et licet trãſferat eſt tñ ꝑiculũ ipſius ponentis pecuniam.

ctum l.mutuis.ff.pro ſo. Item Roſ.hæc.§.4.

d Rñ.ꝙ ſic.] Idem tenet,d. Pet.in d. tr.de duobus fratrib.4.pet.q.1.in prin.

e De capitali ſic aſſecurato.] Io.de An.in c.nauigãti, de vſu.32.col.uer.Adde & ꝑdictis Pau.de Caſ.dixiſſe

In ſocietate vero non [a] qa dicit text. in l.ſi tibi area. meç.ff. de præſcrip.ver.nemo ſocietatem contrahendo rei dominus eſſe deſinit. [b]

5 Sed nunquid ratione pacti erit licitum quod quis habeat caput fractum, & alius ſanum. ſ.quòd quis habeat de lucro,& nihil de damno,uel magis de lucro quam importet id quod ponit in ſocietate, & minus de damno & huiuſmodi. Rꝫ.quidam dixerũt ꝙ ſic [c] ſaltem de iure ciui.quia cõtractus ex conuentione legem accipiunt c. contract⁹ de re.iur.libr.6.ſed tu tene cum Az. & Accur. in d. l.ſi non fuerint, & d.Ant.in c. ſi.de vſu. & Ange. ubi ſupra,& ſecundum Theologos,& veritatem, ꝙ nullo modo licet,qa (vt dixi) ſocietas eſt quædam fraternitas,& tale pactum eſt ↄtra eius naturam,ideo non ualet.l.cum præcario. ff. de ꝑca.& c.fina.de præc.& ideo in conſcientia tenetur reſtituere vel ſatisfacere omne quod indebitè habuit vel ĩ quo ꝓximum grauauit hoc pacto.

6 Verum ponenti operas tantum liceat facere pactum,quòd ſcilicet tantum vult certum,quòd pro opera ſua,& de damno nihil, vult ſentire. Rꝫ. quod ſic. [d] quia ſm Ang.vbi ſupra nõ eſt iſte contract⁹ ſocietatis ſed locationis operaꝝ ſuarum,& hũc ueꝝũ, niſi dãnum cõtigeret ex dolo ſuo vel culpa,qa ſic nõ liceret l.item quæritur, in prin. & l.ſi merces.§.qui columnã. ff.loca.

7 Verum tradens certum ducatos in ſocietate cum pacto quod vult ſentire ipſum capitale ſaluum, nec de eo vult ſentire aliquod damnum, ſed ď lucro vult ſecũdum diſcretionem ſocii quantum ſibi placuerit dare licitè faciat. Reſpon. quod non ſed eſt vſurarius c.conſuluit & cap. ſi.de vſur. Et propterea ſecundum Bal.in l.1.q.9. ff.ꝓ ſo. talis quicqd aceipit de lurco ex renuat ſortem,quia tenetur compẽſare, vel ſi utrumq; habuit teneť reſtituere lucrum,aduerte tamẽ ꝙ ſi qs nolet periculo capitalis ſe expõere,& iueniret, aliquẽ qui eũ uellet aſſecurare ꝓ aliquo ſibi dato,nõ eſſe vſura ſe liberare a periculo ꝑ talem aſſecurationẽ, licet ꝓ lucro accipiat de capitali,ſic aſſecurato [e] ꝙ quidẽ lucrũ parit negociatio talis capitalis datim ſocietatem. Vide vſura. 1.§.18. Et idem dicerem quando ſocius accipiens ipſum capitale cõueniret liberè cum ſocio dãte capitale de dando ſibi tam modicum de lucro,ꝙ veriſimiliter quilibet alius ſic faceret,ſi dans capitale retineret totum lucrum aliud qď deberet habere ex tali ſocietate,eo quod eum aſſecuret pro principali,immo ſi nihil eſſet lucri,ſol ueret nihilominus aſſecurationem, vtpote quando negociatio eſt talis qualitatis, quod aſſecurationem inueniret ſoluendo tria vel quatuor pro centenario. Et tamen communiter pro lucro ſocietatis

b Eſſe deſinit.] Adde Io.de Ana. in c. nauigãti,de vſur.3.col.uerſi. Quid aũt ſi cum tali,& Bal.in l.j. q.j.C.pro ſocio.

c Quidẽ tñ dixerũt ꝙ ſic] Vt Ho. in ti. de uſur.§.in aliquo,ver. quid ſi ꝑiculũ, ubi latè diſputat Io.de ligne. dicebat opi.Hoſ.poſſe ſuſtineri ſicut refert.d.Lau. ď ro. in repet.c. conſuluit,de uſu.q.12. & d.Pe.de Peru. in 4 par.ubi ẽ refert,Bal.ↄſuluiſſe pro opinione Hoſ.ſ cõſ.incipit viſo iſto. Sed tu tene,put concludit autor noſter, & hoc tenet Cel. in c.fin. de vſuris,& ibi Pa. & Ioã.de Ana.& Ancher.in 3 q.& d.Lau.de ro. ubi ẽ.concludit hoc eſſe tutius,& do. Car.in d.c.fin.dicit,ꝙ in iſto caſu conſulẽdũ eſt ei, q dedit pecuniã ut remittat ſi pe riit caſu fortuito, licet recipiẽs ꝑ pactũ in ſe ſuſceperit ꝑiculũ. Et Bal, in l. 1.C. pro ſoc.in 9.qõ. dicit ↄtũ tale ſapere uſurariam prauitatẽ qñ capitale ſit ſaluum diuidet,quia hic nõ ẽ ſocietas neque ex forma neque natura,qa ↄ̃ naturẽ ſocietatis ẽ,ꝙ unus hẽat caput ſaluũ & alius fractum.

d.c. iſta aſſecuratione eẽ caſũ exꝑſſum in l.in naue,ſaup.he li.ff.loca.ubi ꝓbať ꝙ ex iſto ↄtu oritur actio ſpẽlis q̃ dẽ oneris admiſſi,q̃ cõpetit quatunc cõcurrẽtib. Prio ꝙ qs ſuſcipiet in ſe ꝑiculũ oneris, ꝙ patet ex illo uocebulo oneris.i.actio ď onere. Cuī⁹ on⁹ ſine ꝑiculũ aut a duce lario fuit ĩ ſe ſuſceptũ uel ſuſceptũ,ꝓ quo ẽt facit qď hř in l. & hæc diſtinctio,& in l.opus. ff loc. Secũdo requirit ꝙ illud onus nõ ſit illius q ſuſcepit in ſe ꝑiculũ, ſed alteri⁹, ut d. l.in naue. Tertio qď alia actio nõ cõpetat & ſic iſta eſt ſubſidiaria q̃ ceſſat qñ alia cõpetit, quarto ꝙ onus pereat, & ſic eſt caſus pro illis aſſecuratoribus,qa ſi nauis ſalua uenit pñt hře 3. uel 4. pro centenario.

a Io. an] Idē te nuit Ho ti. de v-su sed in ꝯ ē ue-ritas ſm Pan. & cal. & hoc tenuit Rica. in 4. di. 15. ar. 5. q. 5. idē to. de ana. in c. ſi de vſur. & ꝯ Io. an. ē tex. i d. c. per ve ſtras, ibi honeſti. lucri, ad hoc tex. not. in c. ſup eo. de vſu. ubi ꝓ re-dimēda uita ca-ptiui ſi licet cō-mittere vſuram minus ergo erit in dote licitū, & ſic tene licet car. in d. c. ꝓ ueſtras teneat cū Ioā. an. & Pal. l. cū duo bus. ff. pro ſo. & male.

b Si ſine ſua cul pa piret] Idē te net Roſ. ꝓ omnia eod. ti. §. 7.

c] Cōtractū per manere.] vel qui ēt poſſet uolūta tē mutare, & ſic poſt ea ex ui pa. cti exigere vt eui tat inſtrumētum.

d Secundū Bal. in l. 1.] Vbi has recitat opinio. Et refert omnia Roſ. eo. tit. § 11.

eēt receptus. 6. uel. 8. & ali qn̄ plus, & ſic ꝯueniret cū ſocio, ꝙ ſolū daret ſibi tres vel quatuor ꝑ lucro & eū de capitali aſſecuraret, & ſic intelligo illud ꝙ tn̄t Io. An.[a] in c. ꝑ uras, de bona, inter vir. & vxo. in dote da ta mercatori ꝗ quo habes. §. Dos §. 11. R ō qa in iſto ca ſu pecunia poſita in ſocie-tate bn̄ ſtat ꝑiculo ponen-tis, licet illud ꝑiculū redi-mat ꝑtio ꝙ licet. Et iō non eſt priuilegium dotis quia licitè poteſt fieri in quo-cunque capitali ſic dato, dūmodo concurrant duo. Primum ꝙ ſocius accipiēs libere hoc velit facere nō ſolum accipiendo tale ca-pitale, ſed etiā ſi non acci-peret pro tali modo aſſecu raret. Secundum quòd tātū plus poſſit uerīſimiliter lu crari de tali ſocietate vltra partē ſuā quātū eſt illud ꝙ ſolueret pro tali aſſecura-tione cuicūque coiter Tu-tius tamē eēt ſi ꝯueniret cū ſocio de ſoluēdo ſibi tan-tū ꝑ aſſecuratione capita lis quantum quilibet alius acciperet ſi uellet aſſecurare, & diuiden-do lucro prius ſolueret conuentum pro aſſecuratione, & quod ſupereſſet de lucro ſibi contingente illud retineret. Nec obſt. capitu. nauigāti, de uſu. quia ibi aliter non mutaret niſi periculum & lucrū pro peri-culo reciperet.

8 Vtrum uidua ſeu quilibet alius q̄ dat mercatori in ſocietate centū cū pacto ꝙ ip ſum capitale ſit ſaluum, cū intētione tamē retinendi in ſe periculum ipſius capitalis, ſed ſolum facit tale pactum ne decipiatur a mercatore, vt non capitale pereat ipſi mercatori, ſi ſine ſeu culpa periret,[b] licitè ſine uſura hoc faciat ℞. qđ licet vſura in hoc ꝯtū non ſit ſed vera ſocietas, tn̄ pec-cat mortaliter pp mendaciū pernitioſum ꝙ dicit in ſui infamiam. 22. q. 1. c. 1. & ideo tenetur notā facere intentionem ſuam ne forte etiā morte præuenta hęredes uellet in ſuo robore ꝯtū ꝑmanet,[c] non tn̄ tenet reſtituere lucrū ꝙ habuit ſm S. Ber. in ſuis ꝯtib. & bn̄, qa ꝑ l. 1. & totū ti. C. pl⁹. ua. ꝙ agi. iſte ꝯtᵘ ē vera ſocietas ī re. & ideo non reſtituet, licet alii dicāt ꝯriū, q̄ poſſent ſal uari, qn̄ ex hoc aliqđ damnum paſſus eſt mercator ꝑpter timorē periculi, vel qn̄ ex notificatione ſuæ volūtatis non ceſſat ſcā-dalū ꝙ ꝑximo dedit, quia tunc credo te-neretur reſtituere eo ꝙ fama rebus ē præ ponenda. 6. q. 1. detoriores.

9 Vtrū ponēs centū apud mercatorē, ita ꝙ medietas vel. 3. ps aut. 4. vel aliqua ps ip ſorū cētū ſtet ꝑiculo mercatoris ſit vſura rius. ℞. ꝙ i hoc fuit diuerſa opi. doc. qbuſ dā dicētib⁹ ꝙ ſic, vt. S. Bern. & multi alii, qbuſdā ꝙ non, qa licitè hoc poteſt fieri, vt gl. in c. plerique. 14 & multi alii, quę qui dem diuerſitas euenit ex diuerſa opinione dubietatis ſequen.

10 Vtrū damnū debeat eē ꝯmune ſi capita le perdatur, an ſolum illius qui poſuit qui buſdā dicentibus ꝙ debet eē ꝯmune vt Ia. de ar. pe. l ſi. id ꝙ. §. itē celſus, & l. cū duo bus. §. quidā ſagariam. ff. ꝑ ſo. quibuſdā di centibus ꝙ quaten⁹ ē ꝯmune lucrū ipſi⁹ ca pitalis, eatenus & damnū per. l. ſi non ſue rit. § 1. ff pro ſo. & per. l. manifeſtiſſimi iu-ris eſt. §. ſed cū in ſcđm a contrario ſenſu. C. de fur. Quibuſdam aliis dicētib⁹, ꝙ ſo-lum perire debet danti, vt glo. in d. §. 1. in uerſi. ſolus, niſi inquit ꝙ hoc actū eſſet. Ra tio quia ſic de capitali nihil lucratᷣ ſocius, ſed tātū debet redire ad eum qui dedit ſi inuenitur ſaluum in fine ſocietatis, ita ni-hil debet habere de damno ipſius. Sed tu dic concordādo opi. quod ſi nullū ſit pec-catū vel alia conſuetudo, tunc dic vel ſm Pe. vt refert Cy. in l. 1. C. pro. ſoc. ꝙ pericu lū capitalis ſi pereat ratione ſocietatis an te operas exhibitas ſit cōe, ſic poſt aliquas exhibitas etiam aliquid ſentiat de dam-no, ſed ſi poſt omnes operas exhibitas per datur, ſoli ponēti illud, & ſufficit alteri ꝑ ditio ſuarū operarū, qua ęquiſſima eſt, præ ſertim in conſcientia, vel ſm Bal. in l. 1.[d] C. pro ſo. 3. q. ſiue ante operas ſiue poſt, ꝙ perdatur ſolum ponenti, ꝙ forte uerius ē de iure, quia ſic nō erat habitur⁹ de lucro ipſius.

a De dãno sicut de lucro] Facit. §.illo inst. eo. Et idẽ in ecõuerso, q̃ si dictũ ẽ de dã no solũ & nõ de lucro, intelligit̃ idẽ eẽ de lucro.
b Alias nõ] vi de Rosĩeo. §. 16. Idẽ tene t̃m An. Arguit Bal. ꝙ ex pensis fuit, sicut de colono, qui seminat expẽsis suis.ca.tuę de de ci. Et si est partia rius &c. uide Ro se. §. 18.
c Cõe fuerit siue nõ] Idem tenet Pe. de pusio, de duobus fratrib⁹. 4. par. q. 2. ver. 3. casu. Et rõ est quia itelligitur esse finita socie tas l.verũ § fi.ff. eo. Et idẽ dicẽdũ est si parua sub stãtia remãsit et⁹ qui pecuniã po suit, quia qui posuit operã iu. stã habet excusa tionẽ si operari nõ uelit impar tiare. Et no. Bal. in l. 1. C. ꝓ soc. ar. tex i l.iie ãn. ff. de admi. tut.

ipsi⁹ capitalis, sed solũ de lucro quod debebat suæ industriæ, ita nullum debet pati damnũ de ipso, & sic tenendo istam opi. Pet. vel Bal. non licet facere pactũ ꝙ periculũ capitalis sit alterius quã illius q̃ posuit. Ratio q̃a in fine societatis, si nihil esset nisi capitale totũ rehadebit, & ideo cũ soci⁹ non habeat de lucro ipsius capitalis non debet habere de damno. Si vero pactũ fieret ꝙ periculũ capitalis sit cõe ꝙ licet, vt vult glo. prædicta, vel sic hẽret consuetudo, tũc scias quod eatenus capitale ipsum eẽt diuiden. in fine societatis si nihil inueniret d̃ lucro quaten⁹ erat pactũ, vel consuetudo de piculo, & ideo q̃a S. Bern. prædictus & multi alij tenuerunt, ꝙ in fine societatis etiam si nihil de lucro sit capitale integrũ dẽt redire ad dantẽ propterea tenẽt non licere facere pactum de aliqua parte ipsi⁹ capitalis piculi, & sic tene. Sed si ipsũ capitale erit diuiden. in fine societatis si nihil inueniretur de lucro, s̃m ꝙ pacti sunt, vel est ꝯsuetudo de piculo, sic ẽ uera opi. d. gl. quã sequitur Ang. ubi supra, s. ꝙ licet tale pactum alias nõ. Et si pactũ nullũ eẽt factum de damno, sed solũ de lucro itelligeẽ de dãno sicut de lucro [a] ꝙ ipse dãs non intendebit aliquid sentire de damno capitalis, & in fi. simpliciter ipsum habere, sic esset vsurarius mentalis, & eo modo teneretur restituere, sicut vsurarius mẽtalis, de quo. s̃. Restitutio. i. in verbo Vsurarius.

11 Vtrũ liceat facere pactum, quod vnus habeat duas partes lucri, & vnam damni vel duas domini & vnã lucri, & huiusmodi. ℞. quod in conscientia omne pactũ qđ non facit deteriorem partem alterius arbitrio boni uiri, ita quòd qui plus posuit plus habeat, licitum erit, quod & sequitur Ange. vbi supra alias non. [b]

12 Vtrum ponens operam in societatem, scilicet nauigando, æquando, & huiusmodi, teneatur sumptibus suis ponere. ℞. secundum Bal. 7. q. & Iacob. de Are. & Cy. in l. 1. C. pro soc. ꝙ non, q̃n proficiscitur causa societatis, quia lucrum intelligitur deductis expensis. l. illud. C. de colla. l. mut⁹. ff. pro soc. quod limitat Bal. vbi supra verũ exceptis expensis, quas domi fecisset, quia ille non debent fieri de corpore societatis, ar. l. sed si ex lege. §. ꝙ autem. ff. de peti. hære. Ang. vero vbi supra dicit hoc verum, nisi consuetudo aliter haberet, quæ si esset deberet seruari, nisi contineret iniquitatẽ apertam, quia videtur actum quod est cõsuetum. l. quòd si nolit. §. qui assidua. ff. de edi. edic.

13 Quomodo tenẽt socii ex disparib. partibus, qui fundum vel apothecã conduxerunt. ℞. secundũ Bal. in l. 1. 13. quæst. C. pro soc. & Ang. ubi supra quod locanti tenẽtur pro æqualibus partibus. Inter se vero tenẽtur ꝓ rata societatis, unde etiam suppellectilia, & uasa debent diuidi secundũ partes quib. diuidetur societas.

14 Vtrum ille qui semel posuit capitale in societate & perditum est ante finitum tempus societatis, teneatur iterum aliud ponere. ℞. secundum glo. in d. l. si non fuerit. §. 1. & in l. 1. C. pro soc. & Ang. ubi supra, quod non, siue periculum commune fuerit, siue non. [c]

15 Vtrum damnum personæ illius qui ponit operas in societatem, debeat communicari ad inuicem puta cum socius resisteret uolentibus sibi auferre pecuniam, vulneratus est, & fecit multas expensas ad curan. se & huiusmodi. Respon. quòd sic quãdo euenit propter societatem, vt expresse vult. l. cum duobus. §. quidam sacrariam negotiationem, vt dicit tex coierunt, alter ex his ad comparandas merces profectus in latrones incidit suãq; pecuniam perdidit, serui eius uulnerati sunt resq; ꝓprias ꝑdidit, dicit Iulianus dãnũ eẽ cõe. Ideoq; actione ꝓ socio dãni partẽ dimidiã, agnoscere debere tã pecuniæ q̃ rerũ cæterarũ quas secũ nõ tulisset socius, nisi ad merces communi nomine comparandas proficisceretur, sed & si quid in medicos impẽsũ est

pro parte socium agnosce-
re debere rectissime Iulia
nus probat, hæc ibi. ff pro
soc. Nec ob. l. socium. §. so-
cius. [a] ff. pro so. quia illud
intelligitur quando culpa
socii id contingit secundũ
glo. ibidem, quia tunc non
tenentur. Aduerte secun-
dum Bal. in l. 1. 5. q. C. pro
soc. ꝙ damnum omne ex-
trinsecum quod ratione so
cietatis euenit debet esse
cõe, puta debita & credita
ſm dãnũ itrĩsecũ. l. ipsi⁹ ca
pitalis, ħ nisi vt dixi §. 10. s̄.
16 De qua culpa tenet̃ so-
cius alteri socio. ℞. ꝙ si cõ
tractus est solum societatis
tenet̃ de dolo, lata & leui
culpa, non leuissima q̃ suf
ficit talem diligentiam ad-
hibeat in rebus cõmunib.
sicut in propriis, [b] vt l. cũ
duob⁹. §. uenit. ff pro so. Vn
de quamuis aliquis exp̃ssè
periculum i se suscepisset,
non tamẽ intelligetur de il
lo q̃d euenit culpa ꝯsocii. [c]
l. pen C. de nauti. feu. Quã
do vero cum societate ẽ ꝯ
tractus locationis vel ali⁹
contractus, quomodo te-
neatur, & ex qua culpa ha
bes. s̄ Commodatum. §. 11.
& Locatio. §. 23.
17 Qũo debet diuidi socie
tas si nihil inter ipsos est
conuentum expresse vel ta
citè, puta quia nulla est ꝯ-
suetudo de hoc. ℞. secũdũ
Bal. in l. 1. C. ꝑ soc. qõ. 2. &
Ang. vbi. s̄. ꝙ si alter posuit
centũ & alter operas, & de
lucrum habent ducenta ex̄
het primo qui posuit cẽtũ
sua centũ, & sic de quocũ-
que alio qui aliqd posuit q̃
extracta reliqua ducenta, q
sunt de lucro diuidẽtur in-
ter se omnes, ita tamẽ ꝙ q
pl⁹ posuit ĩ societate puta
operas & pecuniã, vel dãs
partes pecuniȩ respectu il-
li⁹ q solum unam partẽ po
suit, nõ respectu eius q ope
ras posuit, quia opera ua-
let tantũ sicut pecunia, quæ
ponitur habebit plus de lu
cro ut. d. l. si non fuerint, in
princip. & l. quid enim. ff. ꝑ
soc. & hoc arbitrio boni vi
ri, & id quod quidã dixe-
runt ut Goff. ꝙ sic q posuit
centũ pro primo extrahit
centum, sic & ille q posuit
operas debet exhere, alia
centũ pro opera sua nõ ua
let nec de iure diuino, ciui
li vel canonico, q̃ opera
hominis nihil ẽ aliud quã
officiũ diurnũ, ut l. 1. ff. de
ope. li. immo opera hoĩs di
citur fructus ei⁹ esse, vt l. 3.
& seq. ff. de oper. ser. Et iõ
ille q posuit operas tantum
non dicit̃ posuisse aliq cõsi
stẽs in sorte vel capitali, sed solũ fructũ suæ
personæ, qui fructus aut vsusfructus suæ
personæ correspondent fructui aut com-
moditati illorum centum, pro quo benefa
cit, d. l. cum duob. §. si in coeũda. Precium
inquit est velamentum artis. i. correspon-
det arti. Et sic ĩtellige illud quod sȩpe opa
alicuius ꝑ pecunia valet, vt insti. pro soc.
§. 2. i. pro cõmoditate & usufructu seu iter
vsurio dictæ pecuniæ. Et ideo si aliter solũ
posuit operas & aliter cẽtum solum, & lu-
crum sunt ducenta, ille qui posuit operas
habebit cẽtũ solũ, & ille q posuit cẽtũ ha-
bebit illa cẽtũ & postea alia, c. de lucro. [d]
18 Quantum durat societas. Respon. tex.
in d. l. societatem distociamur renunciatio
ne morte capitis diminutionem, [e] intelli-
ga prout est mors ciuilis secundum gl. ibi
dem, & egestate dicit gl. incidente, vt si qs
ex sociis bonis cesserit, vt inst e. §. itẽ. 2. vel
fuerũt publicatȩ, vt ĩ l. actione. §. publica-
ne. ff. ꝑ so. Adde q̃d dissoluitur ſm ꝙ ꝯue-
nerunt in tpe durationis illo finito. Et aliis
modis, de quib. i d. l. actione. Itẽ ex ꝯsuetu
dine si nihil actũ ẽ de tpe. [f] d. §. q assidua.

a Nec obs. l. so ciũ. §. socius] Il le tex. põt intelli gi dupliciter ibi pp̃ societatẽ sed aut pp̃ societatẽ proprie, & tunc dãnũ est itẽ cõe, & lucrũ. Aliter pp̃ societatẽ. s. occa sionaliter, & tũc nõ uenit ut vult tex. in fi. l. §. so cius. Exẽplũ rõ ne societatis, iui ad palatiũ prin cipis cui ex loq̃ la mea ĩ placui q̃d donauit mihi castrũ, & tũc non uenit, q̃ non ui det mihi donasse pp̃ societatẽ, nisi occasionalr, sed pp̃ psonã. Simili ter si eisẽ absis cã societatis, & cõsanguint⁹ me⁹ institote hæredẽ extnen, q̃d nõ fe cisset si fuisẽ p̃ sens. Hoc damnũ nõ uenit æstimã dũ, & hoc decla rat ibi no. Bar. in d. §. soci⁹. Fallit hoc, q̃d dicii de lucro, qñ erãt so cii omniũ bono rũ, ut tex. in l. so cietatẽ. 3. & l. coi ri. ff. eod. De hoc Rose. §. 13.

b Sicut in pro priis] Sed nec te netur de casu for tuito, ut in d. l. cum duobus §. damna.

c Culpa conso cij.] Vt puta de eo, q portat illi citas merces cũ licitis, uel q va dit p inter peri culosum secũdũ Barto. ibi.

d Alia centũ de lucro.] Cõclusio istius. §. est uerif sima & eã tenent omnes, & do Pe. de perusio in tra cta. de duob⁹ fra tribus in 3. part. q. 2. & par. 5. qõ. 27 concludit per oĩa sicut dicit au tor noster.

e Capitis dimi nutione] Vide. J. Vsufru. §. 14.

f Si nihil actum est de tpe] Si plu res fecerũt socie tatẽ ad ludendũ, & posuerũt mil le, & unus soci⁹ missus ad luden dũ amisit dictã, pecuniã cumula tam ꝑ ludẽdo, q amissa pecunia illa, cõsuit⁹, scri psit absentibus, q̃d ipse renũcia bat societati, & q̃d uolebat lude re per se, & lusit. An teneatur con sociis, quod ui cit cõitare, ad hoc text. in l. sed & socius. § ab senti. ff. pro soc. & in §. manet au tem insti. eod. ui de ibi.

prate-

19 De societate inter fres & alios quomodo tacitè ꝯtrahitur habes. s. Peculiũ. §. 26. cum seq.

SOCIETAS II. Circa animalia quæ dicitur socidum animalium contrahitur. 6. modis.

1 Primo modo qñ animalia expresſè traduntur grã societatis contrahendę, vt dicit gl. in l. si pascenda pecora. C. de pac. Vel quãdo licet expresſè non dicatur ꝙ grã societatis tradũtur, tamen tacitè dantur grã societatis, s. quãdo dantur ut sint communia, & sic ꝯtrahitur societas, ut l. si tibi areæ meę, ver. si parum. ff. ď prescr. ver. Et facit qđ not. Bald. in d. l. si pascenda. Et qa hoc modo aliquando ꝯ̃hitur ĩ animalibus grossioris generis aliquãdo in minus. Ideo primo proponã quot modis animalia grossa dantur grã societatis expresſè uel tacitè. Et aduerte quod animalia grossa di cunt quorũ fructus regulariter non ascendit ad ualorem matris ĩ anno, ut sunt boues, æqui, muli, & huiusmodi. Ista aliquando dantur extimata, aliqñ inextimata, aliquãdo cũ terra, aliquando sine communione terræ, qđ fieri potest, ut in d. l. cũ duob. §. in coeunda.

2 Quando dãtur extimata & sine terra, a & tunc periculum casus fortuiti est commune inter socios, vt dicitur in d. l. cum duob. §. damna. Idem tenet Bald. in l. si pascenda. C. de pac̃. Nec mirum quia extimatio hoc casu facit emptionem. l. extimatę. ff. solu. ma tri. Et sic pro parte domini remanet apud tradentem. & tacitè pro alia parte ratione communionis in illum cui communicãtur, & sine traditione transfertur. l. 1. §. in societate. ff. pro socio, & perinde est ac si il le q dat mutuasset p̄ciũ medietatis socio, & ip̄e posuisset aliam medietatẽ, & cõiter ab ipsis duobus essent empta, & sic in societatem posita. Et ideo quilibet de periculo tenetur pro dimidio, nisi culpa vel dolo alterius eueniret. Nam tunc solus culpabilis esset. d. §. damna. Bal. tamen in l. 1. b C. pro soc. q. 8. distinguit qđ scilicet. Aut pereunt casu fortuito, & sic erit commune. Aut peremptio venit ex natura rei, & tunc dicit periculum solum esse dantis, quia sic etiam penes eũ fuissent moritura, nec est verum secundum eũ quod ista extimatio faciat uenditionem, ut d. §. damna. & in l. tertia. ff. locati, & l. cum manufata. §. fina. ff. de contrahen. emptio. vbi dicitur nemo potest eam rem vendidisse, de cuius domi nio id agitur ne ad emptorem transeat, sed hoc aut locatio aut aliud genus contractus, hæc ibi. Sed saluo meliori iudicio hoc non teneo, cum melioramenta etiam naturalia in hoc casu communicentur, vt d. l. si non fuerint, sic conuenit vt pericula similiter etiam naturalia diuidãtur siue communicentur. Nec valet quòd adducitur quod æstimatio non facit venditionem in isto casu, immo facit. c vt patet per dicta. l. tertia. locat. Et ideo tene quod periculum etiam naturale erit commune, vt tenent multi doctor. maximè Ange vbi supra. Quod tamen limito verum, nisi expresſè aliud sit conuentum, & sic intelligitur ille. §. nemo qui est, in fine in dicta l. cum manufata, vel nisi de consuetudine aliud fit, quia intelligitur actum quod est consuetum. l. quòd si nolit. §. qui asſidua

a Extimata & si ne terra] In hoc cõtractu extimatio non facit emptionẽ, ut habet in text. & nota. Barto. in l. fin. ut certo. §. nũc uidẽdũ. ff. commo. ui de ī. Casus. 2. §. 6. Et pro hoc est text. sing. in l. tertius, ver. sed nec ipsius. ff. de præscri. uerb. ubi in mutuo pecuniæ in quo est translatum dominiũ si creditor ex pacto habet principalẽ utilitatẽ ad eum spectat periculum ipsius pecuniæ, dato ꝙ dominiũ sit trãslatũ & sic erit potius ꝯ̃ctus inuominatus quã mutũ. s. do ut facias & des, & iõ tegola quę hẽt ĩ l. incẽdium. C. si cer. pe. q̃ dicit ꝙ genus quãtitatis pire non potest, vnde periculũ ẽ domini. Fallit ĩ hoc casu d. l. titi[9], secũdũ Pa. de Castr. ibi, & Ale. in l. si ex legati cã. ff. de le. 3. & Ias. in l. si pascenda. C. de pac̃. unde si periculũ quãtitatis non erit domini sed ipsi[9] damno, ut in l. l. multo magis erit in casu illius. §. q utilitas est cõis, iõ transfert solũ ꝓ parte dominium.

b Bal. in l. 1.] Idẽ in l. 1. C. de fru. & li. ex. & 1. l. cũ duobus. §. in coeunda. ff. pro so. tu tene sicut hic habetur.

c Immo facit] Sed talis extimatio non sit ad uendẽdũ sed ut ualor rei sciat, ut uel ratione damni uel restitutionis nõ de in societate ꝓ rata finita societate interim tã durat societas in concreto non aũt in singulari, ar. l. sedsi hac §. q manumittitur. ff. de in ius uoc. Et iste ꝯ̃ctus saluatur in conscië tia q lucrum percipitur non ex parte animalis quasi uideat uẽditũ socio, & ei mutuata pecunia pro illa rata ex qua lucrũ percipiat qui esset viuta sed lucrat ex societate ꝑ cõmunionem ꝓprietatis, q̃ non in singularem ꝑ sonam sed tanq̃ in unum corpus posita sunt animalia, iõ lucrum commune, hic ex do. Pe. de perusio in suo trat. de duo. fra.

a Vnde nō vriu stū] Imo q oēs expensas dēt de suo facere sicut partiarius, quo casu socius i eni malibus et æque rat ut. di. l. cum duobus. §.fin in coeunda. ff eod. Tu dic hoc esse verū i petuis ex pensis, quae te. net facere socius i animalibus, vt vr hoc inpui. fa. l. in rebus.§.pof sunt. ff. commo. l.nefennius.ff.de nef.ge. & l.hacte nus. ff. de vsufr. & l.si quie a libe ris.§.fi.ff. de lib. agno. secus si me gne esset expēsa q tunc fieri dit de cōi, nō per il lū qui ponebat operes. l. cō duo bus.§ si qs ex so ciie.ff.co. puta si pp nitte opor tuit ipsum emer. su fur, fęnū, tel & huiusmodi, & uide do. Pet.ubi ī qui latè prose quitur.

b Et l. in propo site.ff. pro soc.] In ꝯriū facit l.si pascende, C. de pec.ubi pactum inequalibus pa trib. valet inter dūm & pastorē. Rn quod debet intelligi ut hic dicitur.

c Sed quandoq; meliorantur] Vi de do. Pe. tra.de duobus fra. 8. pa. q.12.

d Culpa sua.] Nota q ille qui tenetur ad custo diam rei ratione publici uel pri uati officij non sufficit probare interitum, nisi e tiam probet ca- sum fortuitum, sm Bald. in l. cū

assidua.ff. de ędi.edic.Et iō si pactum fit quod periculum capitalis non sit commune, non erit licitus ille contractus in foro animę, nisi recipiens vel alius qui in vno alleuiatur, i alio æquiualenti grauaretur.l. secundum naturam. ff.de re. iuris. Pactum vero circa fructus vel circa tempus. oportet contineat ęqualitatem arbitrio boni viri. Vnde non videtur iustū [a] quod fructus in hoc casu debeant per medium parti ri. Si aliter ipsorum ponit operas: quia ipsas operas plusquam alius socius ponit, cum tantundem in societatem posuerit. Et propterea debet attendi si ope re possunt fieri per minores & pupillos & huiusmodi, quorum opere non sunt in magna extimatione licet alique sint, vt d. l. fin. S. fi. Quia impubes potest dare operas utluti si hi strio sit.ff.de lib. causa, vel si recompēsantur per lacticinia & huiusmodi, & de palea, seu fęno quod dat ad comedēdū, & sic attēdere, qđ qlibet ipsorū æquali tei tantum posuit in societatē, & vltra videre qd vltra ponit ali[9], puta rustic[c] quia operas, & sic nisi recō pensaretur in alio debet habere plus de fructib[9], aliter esset vsura cū ex mutuo interpretato plus grauaret c. ꝯsuluit c.i ciuitate, de vsu. 3 Quādo autem dantur i tīmata & sine terra, & tūc si nullum pactū fit de capi tali aut fructibus vel tēpore, sunt quædā extrauagantia & iura posita iter extra ordinaria capitula feudorum uersi. decimæ collatio nis sic dicētia. ille qui acci pit iuramētū vel uaccā de bet tenere per. 5. anno, & omnes poledri vel uituli debent esse communes & quicquid poledri quęsierunt tēpore triturationis. Iuramentū vero vel uacca data debet esse illius qui eum vel eam posuit in fine societatis, nisi ille qui accepit ad societatem tertiam partem precii dederit socio ponenti, quia si dedit tertiam partem, tunc in fine ipsū iumentum vel uacca erit commune. Tu attendens in conscientia ad arbitrium boni viri, vt æqualitas seruetur, ita quod qui plus ponit plus habeat, vt supra. dictum est. Si uero pactum sit factum, cum pluribus modis contractus concipi possint, cum plura sint negocia quam uocabula. l. natura. ff. de præscrip. ver. attendendum est quod cōtineat æqualitatem arbitrio boni viri per regulam in d.l. si non fuerint, & l. in proposita. ff. pro soc. [b] Aduerte tamen, quòd quando animal datur inextimatum non potest pactū geri licitè quod periculum sit alterius, quam eius qui ipsum dedit. Hoc etiam tenet Bal. in d.l. si pascenda. Nam cum dictū animal positum in societatem in fine debeat esse ponentis, si pactum fieret quòd periculum ad ipsum ponentem non spectaret, esset iniquum, & si ipse perdit animal & socius perdit operas. Nec obstat quod supra dixi de capitali pecunię, quia non valet similitudo. Ratio quia pecunia simul ipso vsu consumitur, & sic in ipsa societate totaliter exercetur. Sed secus est in animalibus quæ non sic consumuntur sed quandoq; meliorantur. [c] Vnde sicut melioramentū pertinet ad dantem, sic & periculum pertinere debet d. l. sm naturā. Si tamē dās in aliquo plus grauaretur, puta quia recipiens nollet teneri i fine de dā no ipsius animalis qđ euenit culpa sua. [d] sed solum in parte cum teneatur in totū. l. cum duobus. S in coeunda, & S. dāna. ff. p socio, sicut posset in alio alleuiari quo ad periculū ipsius animalis p regulam in d.l.

ita.§ suspens, de leg. 1. & lo. And. c. cudicis de præ scrip. & ideo nō sufficit pastori uel ceprio porta re pelles animaliū, q̄q̄ per hoc constet de interitu, nisi probet casum fortuitū, puta mortalitate, siue uel simi li sequitur Ale. consi. 156. a. uolumi.

a Vt equalitas seruet.] Si do aialia in socedā ad fructificandū puta eqs uel boues & ipsa socius locat, & ex eis lucrū pcipit, vr in stū, q illud lucrū mihi cōicet. Tū q lucra dēnt esse cōia l. si non fuerit. §. Aristo. ff. p so. cū qa utit eis ɔ̄ intētionē domini dātis. Et licet qa possit uti re cōi ad usum destinatum. l. arboribus. § nauis. ff. d usuf. l. merito. ff. pro soc. & per Bald. in l. 1. C. de testa. nihilominus nō pr cōseq fructū ex ea qn partē consocio restituat. l. duo fratres. ff. de acqui. haere. ubi dī Bal. q licet uni ex socijs sit promissū ut in re cōi integrè, tñ nō est permissa integra pceptio emolumēti. quantum autem debeat resarcire, & quare arbitrio boni uiri committendū ē. l. si societatē mecū coieris, & l. si societatem, & l. qn enim. ff. pro soc. hoc ex. d. Petrac. de duo. fra. 6. part. qō. 25. & fm cōsuetudinē regionis l. q si nolit in §. 6. quę assidua. ff. d ęd. edi. Et de bonus uide ibidem. q. 26. & Archi flo. 2. part. ti. 1. c. 7. §. 44. & 45. &c.

b Secundum cōtractū locationis] Vt nō pōt eē ɔ̄tractus locationis nisi pecunia interueniat, vt dicit tex. d. §. si qs seruum &c.

d. l. sm naturam. Et ex praedictis patet q ille qui dat animalia inextimata cū pacto, q de primis fructibus capitale suū detrahat, illicite facit, & tenet restituere qcqd accepit in grauamē alterius socij. Nam sociū in hoc grauat quod operas & expensas quas fecit si stati extracto ualor capitalis periret ipsum capitale amitteret, & sic ipse esset in tuto & alter socius i piculo. Sed pone qd non perit sed cū tpe multū lucratus est alter socius, ad quam resti tutionē tenebitur pdictis. ℞. quod ad tantum quātū arbitrio boni uiri extimabitur periculum perditionis operarum, & expensarum quas perdere poterat.

4 Quando uero danť animalia grossioris gñis cum terra, vt puta, communico socio unū par boū cū certa quātitate terrae quā arare dēat. Et tūc si inextimata tradidi periculum totū ad me ptinebit. Si uero extimata periculum erit cōe. d. §. damna nisi dolus uel culpa alterius pcesserit, ut ibi dicit. Similiter fructus terrae erit communis quando extimata sunt tradita. Rō qa unus ponit partem boum & terram, alter ptē boum quā vr emisse rōne extimationis & operas, & eqtas vult vt equaliter partiatur fructus, non autem erunt cōes fructus quādo pdicta animalia danť inextimata. Ratio quia alter solum ponit operas, & alter animalia & terrā. Quod verum intelligo nisi fortè industria socij tātum extimaretur aut plus. Et ideo arbitrio boni uiri iudicandum erit, vt aequalitas seruetur. a d. l. in proposita, & uide supra. §. 2. in fi. & dic ut ibi.

5 De animalibus minutis, ut ouibus, porcis, capris & huiusmodi. Aduerte q inuenitur in extrauagantibus positis in fine decimae collationis feudorum, q talia animalia debent dari ad tres annos, & in vno quoque anno debet dari pro capra duodecim tormaticos optimos, & pro pecude sex, nec tantum grossos quantum facerēt. 20. pecudes, nec tantum paruos quantum facit una mūgitura unius pecudis, sed mediocres arbitrio boni uiri. In fi. vero capra vel ouis data ante omnia erit ipsius tradētis nisi ille qui accepit soluisset tertiā partem precij ipsius, quia sic erit cōis Cap. et vero agni, & lana erūt communes, in porcis uero omni anno sunt partiendi porcelli, nisi ille qui accipit uoluerit tenere eos vsque ad tres annos, & in fin. trium annorum omnia partiri debent per medium, & etiam porcelli nati de porcellis. Si tamen consuetudo uel pactum aliud esset uel extimata data essent, dic secundum quòd dictū est de animalibus grossioribus, ut omnino seruetur aequalitas, & iniusticia nulla fiat alteri ab altero.

6 Secundo modo contrahitur societas sic, dantur animalia sed non communicantur, nec eorum dominium transfertur, sed solum custodie alterius committuntur alio quo dato uel recepto precio, & tunc propriè contractus locationis est & cōductionis. l. 2. ff loca. Si autem non interuenit precium, sed tradens dicta animalia recipit aliquid, ut puta pro bobus vt arent vel pro pecudibus vt stercorizent & huiusmodi. Aut recipit ille cui traduntur pro mercede custodie aliqnid, vel opera animalium, vt stercorizatio pro mercede compensetur, qui omnes tres modi considerari possunt vt in simili in seruo dicit text. in l. 1. §. quis seruum. ff. de po. sic eris contractus innominatus, & regulabitur secundum cōtractum locationis b, cui magis assimilatur, vt in d. §. si quis seruum, & l natura lis, in prin. ff. de pscip. uerbo. cuius natura est vt fructus & periculū pertineat ad dominiū rei locatae. l. itē si precio. §. 1. & 2. ff. locati, d de eo habet §. Locatio, in prin.

7 Tertio modo dantur animalia & in totum transferuntur in accipiẽtem cum pacto ꝙ teneat ad meliorã dum & sic meliorata cõicetur & sic dicitur contractꝰ innominatus, vt dicit text. in.l.si tibi areę meę, ver. sed si puerum. ff. de præsc. uer. Vnde precium dictuũ animalium si uendatur debet esse commune, vt d.l. si tibi areæ meæ & similr fructus ibi per l. si pascenda. C. de pac. & similiter periculum debet esse cõe sicut & utilitas. l. mutius. ff. pro soc. Aduerte tamen ꝙ hic cõtus magis assimilatur cõtractui societatis q̃ locationis. Ideo possunt circa hoc intelligi quæ dixi.s. in primo casu quando danť inextimata uel extimata. si uero melioramẽtum non sequatur, credo ꝙ integra ad dominum tradentem. sint restituẽda quasi causa data.[a] & causa non secuta.[b] ff. de condi. causa data, & causa non secuta per totum.

8 Quarto modo dantur animalia ut cooperiantur vel vt cooperiãt, puta thaurus vel vacca, & huiusmodi, & est cõtractus innominatꝰ, & ideo ad arbitriũ boni viri reducetur, ne cum aliena iactura quis lucretur. l. nam hoc natura. ff. de cõdi. indeb.

9 Quinto modo dantur animalia aliquando extimata taliter ꝙ commodum & incommodum sit recipientis, & sic resultat contractꝰ emptionis, & uenditionis, ar. l. extimatę ff. sol. mat. & l. plerumq; ff. de iure do. ideo si aliquid acciperet vltra pretium ratione temporis esset usura. c. consuluit, & c. in ciuitate, de vsu. nisi emptor animalium perceptis fructibus morã traheret in soluẽdo precium, qa tunc ꝓ interesse posset petere partem fructuũ. l. curabit C. de act. emp. & uẽ. & tenet gl. & communiter docto. in c. conquestus, de vsuris, uide ĩ. usura. §. 18.

10 Sexto modo sunt data animalia, nec apparet an cã societatis vel qũo mortuis principalibus, & tunc sm ꝙ consuetũ est talia dari sic extimab. tur. d. S. qui assidua, vel si de consuetudine nõ apparet, præsumeť contractus innominatus. l. 2. ff. de præscri. verb. & sic censebitur cõtractus societatis, & per omnia fiet de fructibus, & reliquis, sicut ius societatis exigit, vel saltem fiet receptori animaliũ debita compensatio secundum exigentiam sumptuum & laboris sui, & hoc actione mandati, ex quo per impositionem domini pascenda suscepit. l. prima. ff. mand. uel saltem actione in factum siue præscri. verbo. d. l. secunda. Ex prędictis igitur patet quomodo societas sit licita vel illicita, & quid dicen. de multis casibus cum infinitis modis possint concipi, vt in d. l. natura. ff. de præscrip. uerbo. Et propterea attende quòd in contractu societatis aliquando interuenit ratio mutui interpretati, puta qñ dantur extimata animalia, vel exigitur ꝙ sint ad periculum accipientis contra naturam societatis, & tunc si grauatur in aliquo accipiens propter hoc erit vsura. Similiter aliquando cum societate concurrit contractus locationis, & propterea æquitas attendatur, & ꝙ conuenitur talis contractus, vt sic scias discernere quando est iniustitia vel iniquitas.

SODOMIA Est turpitudo in masculum facta.[c] 1. quæstione. 7. vlus, & est grauius peccatum adulterio, vt in d. capitul. ulus, & grauius quàm cum matre ibidẽ. c. adulterã. Vnde clericus debet deponi

a Quasi cã data] No. ꝙ in l. florũ, tractat iurecqnsul. de quatuor cõditionib. spãlibus. s. de cõditione ob causam ob turpẽ cãm indebiti, & de conditione sine cã, & iste inter se differunt, qa cõditio ob cãm d qua loqtur tit. hic allegatus, hẽt locum quotiẽs aliquid dať alicui ob causam de futuro iustã & honestã, si eñ ille non impleat cãm põt repeti datũ ꝑ cõditionẽ ob causam non sequutã. Et si dicatur, nonne in prędicto casu est cõtus innominatus? quo casu oriť actio pręscriptis uerbis. Rñ. ꝙ aut in cõtibus innominatis, qs vult agere vt cõtractus impleať, & agitur ꝑscriptis uerbis, aut agitur ad repetẽdũ datũ, & agit cõditione ob causam datur aliqd ob cãm inhonestã, & an possit repeti loquitur tit. de condit. ob turpẽ cãm. Aut qs soluit per errorẽ credens se esse obligatũ, & loquitur titu. de cõd ind. Aut qs soluit ex causa d præterito, q̃ non erat falsa, sed iniusta, siue nulla, & superueniat iniusta & loqtur tit. de condi. sine causa.

b Et cã nõ sequuta] Nisi in quantũ sine culpa recipientis uel ad eũ ꝑtinentiũ res perierit uel deteriorata fuerit, cũ bonæ fidei possessor nõ teneatur nisi inquantũ sit factus locupletior, siue ex re principali, siue ex fructibus eiꝰ l. utrũ. ff. de peti. hære. unde si animal non receperit melioramentũ culpa animalis & non culpa pascentis tunc arbitrio boni uiri deberet pascens resarciri.

c In masculum facta] Idem si fęmina cum fœmina secundum gl. Rayn. habes in su. confe. libr. 4. cap 42. & supplementum, dicit hoc matrimo. niũ. 8. §. 2. & uid. ĩ. luxuria. § 3. circa finem.

ni [a] & in monasterio detru pi ad agendá pœnitentiam Laycus excommunicari,& pœnit[a] reddi alienus a cómunione fidelium.c. clerici.de exces.prælat. fm ll.debet igne cremari.in auten. vt non lux cótra naturá,vñ dicitur ꝙ propter impios actus [b] sodomitarũ fames & terræmotus & pestilétiæ fiunt, & ciuitates cum hominibus pariter pereunt.

SOLICITVDO vtrũ si peccatum? R. ꝙ si soluimur de solicitudine téporaliũ sic triplex ẽ. Vna est anxietatis & auaritiæ, & hoc est pc̃m semper,mortale verò pc̃m est ex fine puta quia cõstituitur finis i ipsis quæ rendis parati omnia facere p opter ipsa habenda. Vñ Augu. in libr. de operibus monachorum cũ dicit dominus , nolite soliciti esse &c. hoc dicit vt non ista intueamur & propter ista faciamus quicquid in euangelij prædicatione fieri iubetur. Alio modo est mortale peccatũ ex modo quando tantũ in huiusmodi anxiatur,ꝙ omittit necessaria ad salutem & suffocat mentem in talibus.& de hac loquitur Gre.49.di. c. hinc , non in verbo gibbus. Alia solicitudo dicitur dubietatis & diffidentiæ ,cum homo timet ne temporalia sibi deficiant, & ideo anxiatur pro ipsis , non tñ aliqd faceret contra dei præcepta,vel omitteret, & ista ẽ peccatum veniale. Tertia necessitatis & prouidentię, & hoc non est peccatum , imo bona & laudabilis vnde gloss. Matth. 5. Non labor & prouidentia damnatur sed solicitudo mentẽ suffocans , & de hac tertia loquitur.c.diuinæ 87. dist. solicitudo vero spũaliũ p se est bona,& ad hanc christus inducit nos. Matt.6.Primum quęrite regnum dei &c. Posset esse peccatum p accidens quando homo tãtum intenderet spiritualibus ꝙ omitteret prouisionem humanam debitam , quia esset tentare deum , contra illud Matt. 4. Non tentabis dñm deum tuum .

SOLVTIO est eius quod debetur redditio. [c] inquib.mo.tol. obli. in princi.Sed largè solutio [d] est ab obligatione liberatio , quocũque modo.ff.de solutionis. Nã qualitercunq; satisfactũ fit creditori ad volũtatẽ suam p soluto hr̃ licet solutũ non fit.ff.de pig. act.l.si rem alienam.§ omnis.hoc not.Goff. & Hosti. in sum.eo.ti.§.1.

1 Quot sunt species solutionis? R. duæ, vna naturalis siue vera,quę est per redditionem eius quod debetur.Alia ciuilis siue imaginaria,& hoc fit multis modis scilicet per nouationẽ [e] quæ est qñ extinguit prior obligatio & in aliam obligationem ciuilem vel naturalem trãsfertur.ff.d̃ noua. l.1. Aut per delegationem q̃ ẽ qñ aliũ reum vice sua creditori.vel cui ipse iusserit dat. ff. de accep.l. 1. Aut per oblationẽ factã tpe & loco cõgruo.C. de sol.oblatione.ff e. l. si solutur[a].& l. q decẽ. in prin & l.creditor. In prin. ff. de sol. Nõ tñ pdest oblatio si non consigneẽ.ff.de vsu.la 1.& l. acceptã. Ite n oportet ꝙ fiat cui debetur , vel eo absente iudici, & si iudex deficiat,honestis p̃onis. C.d̃ vsu.l.si creditrici.ff.de off.or.c.pastoralis.in fin. Itẽ qd̃ res deposita duret, [f] qa si in

a Dic deponi.] Pa.in c. nisi cum pridem princip. de renun.dicit ꝙ istud crimẽ indu cit suspẽsionẽ & post pactam pœnitentiã & d̃ hoc ẽ gl. in d. ca nisi ad hoc c. clerici. & Pa. in c. ꝙ sup hijs de vo.in vlt. no.dicit ꝙ istud crimen est mixti fori vterque in dex scilicet ecclesiasticus & secu. lari pt se impedi re,licet esset loc[o] puitioni,nã hoc principaliter cõcernit honorem dei qui est cõditor vniuersalis.

b Propter ipsi[a]] Quicquid rece ptum ẽ pp sodo miã nõ pot reti. neri.l.affectionis cum ibi no.ff de dona.

c Reditio] Sine obligatio fictã cõsensu siue dñs &c. Etiã ex male ficio.vt ibi dicitur in prin.

d. Largè solutio] Quæ sit diff. fẽt ctia inter solutionẽ & liberatio nem glo.dicit in rub.ff.e. ꝙ solutio ẽ facti, & sic ponitur pro ipso actu liberationis. & intellige largissime accipien do hũc actũ vt cõprehendat detionem. Et sic intel ligit. d.l.solutio &c.Liberatio aũt est iuris effectus qñ qs absol uitur eb oblatin ne,sed qritur.Tu pmittis mihi dare.10.si nõ solue ris vsq; ed Kal. qd̃ mihi dẽs , in terim libero te p acceptilationem, an si nõ solueris naturaliter inci. das in pœnã dic ꝙ non incidit in pœna , qa creditoris facto illud quod debeat de si,c esset in oblatione,& eo volẽte ñ ẽ solutũ. vt l in executione.§. si. de ver. obl. & l. a. circa principiũ. ff si qs cau. Non aũt liberat quia soluisse videatur qa verbũ soluẽtis fuit positũ cũ adiunctio.C.id qd debes. Quo casu solutio accipitur strictè & sic natu ralis solutio requirebatur,& ita loquit.l. solutã. ff. de solu. si esset solutioni eẽt addũ ũũ ab obla tone,tunc largè accipitur vt in d.l. solutionis &c. Hec ibi Bar. fin d. l. solutionis. & in d Rubri.

e Nouationẽ] Nouatio ẽ prioris debiti in aliã obletionẽ ciuilẽ vel naturalẽ trãsfusio atq; translatio.d ciuili obligatione pone exẽplum vt puta tu dẽs mihi centũ sub spe futuræ numerationis aũ bienij promittis mihi eadẽ cẽtũ , de naturali vero vid ĩ. pactũ.§ 3. & oblatio. §. 2.

f Deposita durer] lita omnē

renuntietur vt qs habeatur per obligationem.
a Et non immutata] Mouebat q: minuta nō stimatur per grossam, sed bñ econuerso. quod tñ ē falsum, quia aliqñ & minuta stimatur per grossam, vt qñ emuntur minutæ p florenos &c. vt l. e. legantur. §. qui reprobos. de pignoratio.
b Tpis ƺtus.] Et hoc qa verũ ē dicere ꝙ non habet illam bonitatē respectu curs⁹ quā tūc habebat.
c Si debitor nō fuit in mora.] Ratio est. quia nulla variatio cōtingit circa bonitatē rei intrinsecā nā in eundem forma & materia ceditur ſm quod debet vt. l. res in dotem. ff. de iure do. & l. cũ quid. ff si cer. peta. Sed cōtingit mutatio respectu æstimationis q̄ nō imputatur debitori, q non est in mora. hæc Bar.

in vsus suos conuertantur, nō est tutus offerentes. l. de bitor. ff. de vsur. & si sic deposita res amittatur, nihilominus debitor est liberatus. ff. de arbi. l. arbiter. la 2. ff. depos. l. 1. §. si pecunia in sacculo. Et hoc verũ in obligatione quantitatis, qa si obligatio esset in specie, sola obligatio sufficeret. ff. eo. l. q hominem. §. primo.
21 Vtrum solutio debiti in quantitate existentis sit facienda ſm pecuniæ valorem currentem tpe solutionis, vel ſm ꝙ valebat tpe contractus? R. ꝙ in quacūque dispōne ƺtractuũ sit debitum, solutio semper dēt fieri ſm monetam quæ currebat tpe ƺtractus debiti, & si nō reperitur, qa est reꝓbata vel diminuta in pondere. puta quia tonsa, vel p longũ vsum effecta, erosa quia argentum superficie coruit ex longo vsu vel alio modo perpetuo est alterata, tunc debet solui ipsis extimatio ſm quod communiter tenetur p legistas in l. Paulus alias incipit credi torem. ff. de sol. & in l. minorum. C. in qui. cau. in integ. resti. non est neces. & per canonistas. in c. quanto. de iureiuran. & in c. olim. de cēsi. & licēt Bar. id l. Paulus limitet istud versi. quando talis diminutio contingi. moneta grossa & non in minuta [a] tamen, d. Ant. in d. c. quanto, & sequitur Pa. ibidē tenet ita habere locũ in moneta parua, sicut in magna, qñ deterioratio directè ƺtingit ipsam pecuniam, puta qa duo antiqua non valent nisi vnum de nouis voluit etiam C y. & Pet. in d. l. in minorum, & Host. in d. c. quanto, quòd qñ solum pecunia est reprobata non deteriorata, quòd de ea potest fieri solutio ex quo currebat tempore contractus. Sed Spe. eo. ti. & ibi Io. An. & Pa. in d. c. quanto, tenet non potest, & est communis opi. quia magis moneta consideratur ratione cursus q̄ respectu materiæ, vt videtur tex. in d. cap. olim, ibi vel æstimationē eorum &c. facit etiam. c. eijciens. 88. dist. ibi. Nũmus qui non habet caragma cæsaris reprobus ē. Si verò alteratio non esset perpetua, sed ad tēpus vt contingit quod florenus hodie magis valeat quàm cras, ita quod crescit vel decrescit secundũ tempora communiter tenet talem variationem non debere attē di. ar. l. pretia. ff. ad legem falci. sicut enim creditor vellet sibi solueretur si plus valeret, ita debet recipere si minus valet cum speretur augmentũ, sic voluit Bar. in d. l. Paulus ver. vnum tamen, & Pa. in d. c. quā to, & alij in d. l. i minorũ. Quot mihi vr æquum, nisi quando non esset spes quod de proximo deberet habere augmentum, qa sic videtur quod debeat solui secundũ extimationem temporis contractus, [b] qa posset esse quod nunquam cresceret. arg. in l. iurisperitas. in prin. ff. de exc. tu. & qđ no. gl. in cle. 2. de resc. in ver. electionē. Iaco. đ Are. & Bar. in d. l. Paulus. & Hos. in d. c. quā to. tenēt quod si est alterata respectu cursus non respectu materiæ, & ꝑpetuo, puta qa princeps non vult expendatur nisi ꝑ tā to, vt fortè recolligat & cudi faciat, quod nihilominus de ea potest fieri solutio si đ ꝑ bitor non fuit mora. [c] Sed Odo. in d. l. in minorũ, & d. Anto. in d. c. quanto, vt refert Pan. ibidem, tenent quod debet solui ad extimationem antiquæ currentis tempore contractus, quia eadem ratio quæ est de toto est de parte. argumen. l. quæ de tota. ff. de rei ven. & c. pastoralis. §. Item eum tōtũ, de offi. deleg. & vr probari in d. l. olim, & videtur magis ęquum. Ne creditor damnum sentiat ex suo beneficio. Et sic concludo quod siue sit reprobata in totum siue alterata in parte in perpetuum respectu cursus (licēt non respectu materiæ, siue deteriorata respectu materiæ) qđ non potest fieri ea solutio, sed debet solui extimatio secundum tempus contractus, & hoc siue solutio sit fienda ratione ƺtractus siue ex condēnatione iudicis, de condēnatione au tē q̄ fit ratione statuti Spe. ti. de sol. §. nūc aliqua ver. pone, tenet ꝙ dēt solui de moneta currente. sed Pa. in d. c. quanto, videt tenere ꝙ de moneta currēte tpe facti statuti.

a Ego teneo cũ Spec.] Licet illa opin. sit æqua tñ op. Pa. non est re spuenda uide ibi per eum.
b Eius gratia] Exemplum puta qa concessit princeps alicui centũ florenos annuatim super certis rẽddítibus, demum alteratur perpetuo ualor florẽ.
c Secundũ glo.] Vñ dic intelligi secundũ gl. in d. clem. 1. & Guil. de montel uduno, quẽ allegat. d. Ant. ut refert Pa. i d. c. quanto. d. l. soluẽdo] Ad de. l. seruus ueta te ff. de verb. ob. vbi seruus acquirit dño, ipso uetante per stipulationem, sed vĩ q̃ beneficiũ non debeat in inuitũ cõferri, vt l. inuito ff. de reg. iu. Rñdet Bar. i d. l. soluendo q̃ quãdo que beneficiũ respicit tñ cõmodũ illius qui cõtradicit, & tunc nõ cõfert in inuitum. quãdoq; respicit cõmodum alterius & tũc in uito datur, ut loquitur to1º titu. de mone. & ho. vbi honores dantur inuitis ex eo qa publicã vtilitatẽ respiciunt. Quia ergo in ca. su nño solutio respicit et cõmodũ creditoris, imirum si debitor liberatur etiã inuitus. glaatamen ibi dicit q̃ per quandam consequentiam beneficium cõfertur in inuitum quã approbat Bat. ibi vide. ¶. §. 13. in postil.

ti. Ego teneo cum specu.a quia in pœnis mitior fit interpretatio. c. odia de reg. iu. lib 6. de solutione uero qui debet fieri ex mandato principis vel alicuius dñi, seu ex eius gratia, b dicit d. Ant. in d. c. quanto, q̃ si do minus ignorabat ualorem monetæ, sic fiet secundum cursum currentis secundũ glo. c in ver. consuetam. & Lau. in cle. 2. de deci. si vero sciebat eius ualorem, sic fiet eius solutio s̃m æstimationem temporis ipsius mandati, seu gratiæ factæ. ar. d. c. olim. & l. fi. in princ. ff. de aur. & arg. leg. Si uerò solutio est respectu legati, sic fiet secundũ æstimationem tẽporis testamenti cõditi, licet testator postea multum superuixerit intantum q̃ sit mutata, ita consuluit Old. & facit tex. in l. vxorem. § testamento. ff. de leg. 3. & d. l. fi. & sequitur. d. Pet. de Anc. in d. c. olim. & Io. And. in addi. ad Spec. eo. titu. & Pa. in d. c. quanto. Idem dicit Old. in prçcepto arbitrorum. Idem dicit Pa. vbi supra in prçcepto iudicis condemnantis in certa quantitate. & hæc not. quia sæpe in practica. Limita tamen pręd̄icta in debito contracto ex mutuo s̃m distinctionem quã ponam. infra Viura. 1. §. 36.

3 Quis tenetur soluere? ℞. q̃ ille qui est obligatus siue sit principalis debitor siue fideiussor.

4 Vtrum quilibet possit pro alio soluere? Respon. q̃ sic, etiam si debitor hoc ignorat, & non uelit. ff. eod. l. soluere. ff. de nego. gest. l. soluendo, d & tenetur ta lis satisfacere c præfato sol uenti pro eo nisi sua interest f vt non solueret. l. cum pecuniam. ff. de negotijs gestis.

5 Vtrum tutor & curator vel alius administrationem habẽs teneatur soluere debitum illius cuius curã gerit. Respon. quod sic. l. quoties. §. sicut autem. ff. de admi. tuto.

6 Vtrum hæres teneatur soluere debita defuncti? Respon. quòd sic in totum, sed in conscientia quãtum se extendit facultas hæreditatis, ut supra. Hæres. §. 6. secus si esset legatarius, quia tunc non tenetur nisi quando hæreditas est non soluendo, quia tunc æs alienum præcedit legata, ut supra. Restitutio. 2. §. 17.

7 Vtrum successor prælatus teneatur soluere prædecessoris sui debita? Respon. quòd sic, si pro necessitate suæ personę, uel necessitate seu utilitate ecclesiæ g sunt facta, extra e. capit. 1. Alias non tenetur ecclesiæ nec successoreius. 10. quæstio. 2. cap. hoc ius, de fideiuss. 2. cap. quod quibusdam. Idem credo de successore in dominio temporali laycali.

8 Cui debet fieri solutio? Respond. quòd creditori vel eius successori cui competit actio obligationis, si tamen sit compos mentis, & maior. 25. annis, vel alteri de mandato ipsius, etiam si creditor sic accusatus ad h mortem. ff. eodem l. reo & C. eo. l. nihil interest potest etiã fieri suo socio si vterque eorum est obligatus in solidum.

e Talis satisfacere] scilicet per actionẽ negotiorũ gestorũ, ut dicit glo. parua in d. l. soluẽdo Contrariũ tenet glo. in l. si stichũ. § si na. ff. de noua tã git glo. in fi. in l. fi. C. de neg. gest. q̃ loquitur in terminis illi' legis cñ. s. dominus p hibuit, sed tu dic q̃ tunc datur actio negotiorum gestorum, quãdo p ignorante sol uit, secus si pro inuito, & sic concorda glo. &c.
f Nisi sua interest] Et trib. modis põt interesse, primo, s. nõdum dies soluenda uenit, secundo quia debitor retentio ne poterat uti, qa in multis casibus hẽmus retentionem & nõ petitionẽ. tertio si debitor poterat cõpẽsatione obijcere, ut quia creditor ei tenebatur. hæc. glo. ibi.
g Ecclesiæ] Et dicit Pa. q̃ sufficit pbare ex necessitate 2xille debitum, licet nõ probet illud in ecclesiæ vtilitatem fuisse versum, p ea quę no ipse in d. c q̃ quibusdã. de fideiuss. Et sic dicit se respõdisse multoties de facto, quia quando quis cõtrahit debitum pro sua necessitate est tã tis in ecclesia vtilitatem, cum ec clesia teneatur eum alimentare.
h Accusatus ad] Fallit hoc in accusato propter

solidū. ff. de pactis. l. si vn⁹ in principio. & ff. de duo: re constit. l. 2. & 3. & no. in c. ea. te. [a] de iureiurando. Aut etiam procuratori ei⁹ quamuis sit reuocatus & ignoretur reuocatio. l. ei⁹. in principio. ff. si certū petatur. Aduerte tamen hic. quia si quis solueret filio familias sine consensu patris vel minori sine cōsensu tutoris. vel curatoris non satisfacaret. l. 1 & pertotum ff. ad macedonia & l. pupillus, ff. de act. & obli. Nisi solutum sit conuersum in vtilitatem patris, vel minoris. l. 1. & 2. C. si aduer. credi. & l. q si forte. §. fi. & l. in pupullo. ff. de soluto.

9 Debitor non habens pecuniā ad soluēdum potest offerre rē meliorem, & tenet creditor accipere. aut hoc nisi. C. de sol. Ecclesiæ vero nō tenet offerre meliorem, sed aliā. vt aut. hoc ius [b] C. de sa. san. eccle.

10 Quis est præponendus in solutione. Vide restitutio. 2. §. 27.

11 Vtrū possit quis repetere pecuniā habitū [c] ex uenditione rei suæ i subsidiū. Respon. Ludo. in no. q sic. vt est casus in l. in ciuile. C. de rei vē. & l. si eū seruum. ff. si cer. pe. & l. fi. ff. de neg. gest. Sic & ecōtra pōt agere ad rē emptā ex sua pecunia i subsidium, licet non sit mihi obligata. Et q possit agere. est gl. fi. in l. p culus. ff. de iu. do. & casus i l. vxor marito ff. d do. iter uir. & vxo. Item præponit ille qui pecuniā dedit negociatori facięti diuersa negoria in ea negociatione, & alii qui eidem dederunt in aliis negociationibus tex. ē i l. procuratoris. §. si plures ff. de tribu. secundum Ioā: plagiensem. & Ludo. de roma in not.

12 Vtrū excommunicatio sit facienda. Re. quod si fit tenet, tamē non debet fieri ēt si ex iuramēto tenebatur vt. s. excommunicatio. 8. §. 12.

13 Vtrū liceat soluere creditori creditoris mei. Re. Bar. [d] in l. solutū. § solutā. ff. de pig. act. distinguit qđ si creditor creditoris mei habet me vel mea [e] bona obligata puta qa oduxit domū ab eo qui eam ab alio conduxerat si liberor ipso iure etiā creditore meo inuito. l. vtrū præsente. ff de consti. de cū possem ab eo compelli. l. nomen. C. q res pi. ob. pos. Similr qsi talis factus ē creditor ꝑpter me puta, qa creditor meus gerē tuo ab eo ut in l. si liber homo. ff. de neg. ge. Si uero causa sit oino separata a mea si fit eo volēte idubie liberor [f] l. inuito. C. de sol. & l. m. C. de ne. ge. aut. eo. ignorāte. & ptigit liberatio ope exceptionis. l. si opera. ff. de doli exce. glo. tamen tenet qui. mo. tol. obli. in princip. in uerb. solutio Sed tu tene cū Bar. quo ad forū contentiosum, quo ad conscientiam tene glo. quia creditor liberatur ex tali solutione, etiam si erat inuitus [g] d. l. soluendo & ideo satisfactum est ei.

14 Vtrum recipiens scienter solutionem alteri debitam committat furtum. Respondit gloss. 2. in capitul. ea te. de iureiuran. quod. sic nisi creditor [h] ratum habuerit, allegat. l. fallus. §. 1. ff. de fur. q verū ē sm Pa. ibidē si sine iusta cā & recipit. Secus si

ex

crimē lesę maiestatis, vt patet i leg. si C. ad l. iul. maie. l eo qui fugit, cui⁹ bona annotatur. l. seque strāt. vt l. si §. fi. de req. reis. ff. Curādū ē, inqt, ne quid ei qui ꝓ fugit medio tpe a debitorib. eius soluatur re per hoc fuga eius instruatur.

a Et not. in c. ea te] Vide Pan. ibi in 2. not. & super gl. 2. usque in fi.

b Aut. hocius] Nisi inueniretur emptor rei imobilis, qa deberet uēdi cū cautela, ut preciū redderetur creditori.

c Pecuniā habitam] Pone sic casum. qdam habebat librū meū, & uēdidit pro decē Titio, & liber apud illū peremptus est. Nū quid ergo detur mihi actio in subsidiū cōtra uēdentē librū, & uide, &c. Casus est in l. fi. ff. de neg. ge. ubi qdā seruus surripuit rē dñi sui, & uēdita est, emptor illā rē uendidit, & in rerū natura esse desiit, tunc actio nego. ge. in subsidiū datur &c. Et uocat actio subsidiaria qā propria non cōpetit ut patet in d. l. fi.

d Resp. Bar.] Idē refert, & sequtur Pan. in c. ea te. de iur. eiu.

e Me uel mea.] Pone exemplū si cōduxi hospitiū ab eo qui condu xerat ab alio, & a liberor ipso iure d. §. solutam ubi tex. no.

f Indubie liberor] ut dicit. §. solutā, aut eo inuito, & nō liberor.

g Etiā si erat inuitus] Ego dicerē q si nullū patiā intereē creditor meus, q solutis eius creditori liberor ut dixi s. § 4 Secus si aliqd' patiat iter esse, & ita loquat d. l. inuito. C. de solu. Et qđ dī inuito bñficiū non datur. ff. de re. Intellige in priuilegiū quod facit gaudium. ut in tit. qbus ex cau. feu. &c. Vel dic q p mediam psonā cōfertur bñficiū, ut d. l. soluēdo, sec⁹ si a principio ꝯdiceret. ut d. l inuito. C. de sol uel nō datur bñficium qa quilibet pōt pt uilegio suo renunciare. ut l. si quis in conscribendo C. de pac. Et hoc qa in re propria, &c. ut l. in re mandata. C. mandati.

h Quod sic nisi creditor] Intellige hoc dictum in rebus mobilib⁹, quia in re incorporali non committitur furtū, sicut & i immobilib. ut in §. quod etiam de usuc. & gloss. in uers. furtum. in capit. dudum. 2. de elec.

a Si fine iusta cã]Quia tũc excusatur a furto sen rapina, insti. 6.bon.ra §.quia tamen.
b In noxali actione] Vr si to sunt in obligatione, & noxa in solutione uel ecõuer so debet peri id q est in obsone.
c Ire ad eios do mũ.] Etiã si fint diuersi fori, nam cũ reos ex mora sua iam fi obligatus ad pœnam vel ad periculũ interius, iftam so lutione facte ut aliquid sibi acq rat, non ut sim. pliciter se exone ret, ergo debet ad domum credi toris accedere.
d Solũ ad hoc.] Pone exẽplũ in d.l. cũ quidã. C. de condi.infert. & in l.pe.in fi.de cõd. & demonst. puta si quis dede rit. 10. titio ha beat annullũ, ille debet ire ad domum titij.
e Adire domum creditoris.] Aut uolo me exonerare ne incidam in morã uel pœnam, & tunc aut creditor est eiof dẽ fori mecũ, & debeo ire ad do mum eius aut di uersi fori, & tũc creditor dẽt uenire ad me, ut.d. l. item illa, & iõ in hoc casu suffi cit, q debitor in domo sua in die solutionis dicat esse paratus sol uere si esset, q re ciperet. de Bart. ibi.
f Indebitũ.] De hac materia uidẽ pleni⁹ p gl. Bar. & Moder. in l.cũ

ex iusta causa a puta qa cre debat ad eum pertinere, vl quia erat gestor negociorũ creditoris, ar.i l.pe.ff.de ne go.gest.

15 Qũo debet fieri solutio. ℞. q debet fieri de illo qđ est in obligatione, qa unũ pro alio solui nõ põt credi tore non cõsentiente.insti. q mod.tol.ob.§.1.fallit hoc in ecclesia debitrice. dicta aut.hoc ius. Idẽ i eo q dẽt aurũ in cui⁹ substãtiã aurũ non inuenit. C.de sol. aut. hoc nisi debitor, & ff.de l. 1.& l si domus.§.qui cõfite tur.Itẽ in eo q debet seruũ cui⁹ vult soluere pretiũ qa dicit cũ suum cognatum. Itẽ i noxali actione.b ff.de re iu.l. miles.§. 1.& 2.Itẽ de pecunia §. 2.Sed quãdo non habet, qđ debet solue re,& sunt distrahẽda bona sua p solutiones tũc primo incipiẽdum est a mobilib⁹, & si non sufficiunt ad imo bilia,& post ad ea iura,& si non inueniũt emptorẽ de tur insolutũ creditori. vide in l.a diuo pio. ff.de re iu dic.§.in venditione.

16 Quid de eo q tenet sub alternatione. ℞. q regulare ẽ qđ in alternatiuis electio est debitoris, vt i l.ple rũque in fi.ff.de iure do.cũ concor.positis in glo.

17 Vtrũ debitor teneatur ire vel remittere ad domũ creditoris.℞. vt supra obligatio.§.8.

18 Quid si creditor esset i mora & uellet purgar. ℞. q tenebit ire ad ei⁹ domũc l.cũ quidẽ.C.de pdi.infert.

19 Quid si obligatio sit solũ ad hoc d si uolo acqrere. ℞.qđ teneor adire domũ creditoris,e & soluere etiã

sine monitione, secũdũ Bar tol.in l.item ista. 3.col.ver. aut respicit. & in princ. legis. ff.de consti.pec.siue cõ modum sit personale.quia relinquitur libertas, seruo si soluit decem, & huiusmodi,siue fit commodum bur sale, puta alicui legantur iocalia si soluerit uestem. d.l.cum quidam, aduerta tamen quia in casibus istis vbi quis teneturad domũ creditoris ire sufficit q̃rere eũ apud uicinos & notos,& in locis in quibus est solitus conuersari non p lo ca clãdestina.ar.2.q.6 c.biduum,& uoluit Bar.i l pdi cta,itẽ illa.in prĩc.in 4 col. ver. perquiri aũt & Pa.seq tur.in c.significãte. de pig. vlt.co.ver.Sed extra gl.i fi.

20 Vtrum mittens debitum nunciũ infideliter se hñtẽ excuset ℞.Pa.in d.c.significãte,aut spẽs erat debita,& ipa remittebat p nuncium q putabat fidelis & sic piculũ p tinet ad creditorem.Ratio quia casus fortuitus non imputat ex quo culpa nõ pcessit.ca vnico de cõmoda.aut erat q̃titas debita q̃ mittebat,& sic periit periculo debitoris.Rõ qa eo ipso q pecuniã mihi mutua sti meã fecisti.l.2.ff.si cer.pe.& iõ periit mihi anquã ueniat ad man⁹ creditoris si periit,qa adhuc dñs.no. Barto.in l.eũ qui. §. sed & si.vbi plenẽ.ff.commo.sed pęnam si erat apposita non incurrit. vide supra commodarum.

21 Quid de eo qui soluti indebitum an possit repetere Respon.Pa.in c.fi.de sol.distinguit, quod aut est indebitum f ciuiliter sed naturaliter debitum, & sic gloss. d.c.fi.distinguit q si soluit p errorẽ iuris nõ põt repetere,si aũt p errorẽ facti poterit vtputa hr̃s soluit legata ĩtegra,credẽs non posse retinere falcidiã, errat i iure,nã,naturaliter erat debitũ sed nõ ciuiliter,& nõ re petet,si aũt sciebat sibi cpetere falcidiã,sed credidit(itellige pbabilr) vt i c.apostolicę.de cle.exc.mi.& i c. 2.de pstĩ.li. 6.hr̃di tatẽ sufficere cũ tamen non sufficeret hic errat

91. C de iur. & fac. igno.pmitte tñ pro intellige̾tia,q indebitum aliud dicitur iure ciuili tantum aliud iure naturali tantũ aliud ciuili & naturali. Exemplũ primi ẽ de illis qui põt retinere falcidia est inde legatariis ciuiliter tãtũ,qa naturaliter ẽ debita hxõ plũ secũdũ in pecunia non nume rata nã si pmitto tibi sub spẽ futuræ numerationis sum tibi obligatus ciuiliter post biennium, sed non naturaliter quia non numerasti . Exẽplũ tertii est manifestum.

errat in facto.& repet. l.error. C.ad l.fal.cōiter tamē tenetur ꝙ minor, mulier, milles, & huiusmodi cum excusentur ab errore iuris repetent, si etiam ex errore iuris soluerūt vt in l.de indebito §.1.de proba.Sed quo ad hāc excusationē quidam contrarium tenent. [a] sed primum verius.Similiter magis repetet in conscientia si ē indebitum naturaliter, licet ciuiliter sit debitum,multo magis si ē indebitum naturaliter [b] & ciuiliter, tam in consciā q̃ in foro cōtentioso quacunque ignorantia solueris,nisi in aliquibus casibus. de quibus in glo. l. cum quis. ff.de iur. & fact igno.& ibi Bar.concordat quos dimitto quia ad consciam pertinet,secus quādo soluit sciēter quia tunc videtur donasse.l. cuius per errorem. ff. de re. iur. exceptis solutis pro vsuris quæ repeti possunt c debitores.de iureiu.

22 Quid de illo q conuenit a creditore & nō habet vñ soluat? ℞.ꝙ si debitor ē ex maleficio, sic pōt verberari.14.q.6.si res, & sic nō potest amplius ꝯueniri d.c.si res, quod intellige qñ creditor sic exegit vt verberetur ꝓ debito,alias bñ tenet ad interesse si verberet ma leficio.ar.13.q. 2. fraternitas. Si vero est debitor ex ꝯtractu [c] vel quasi,tunc cedat bonis vid infra verberatio.

23 Qūo fit cessio bonorū. ℞.fit ī iudicio vel extra iudicium ꝑ nunciū, vel epistolam.C.qui bo.cede.pos. l.in oī, facit.l. fi. ff. de ces. bo. Dic vt s̄. Cedere bonis Et ad quid valet ibidē. Aduerte ꝙ vt valeat, oportet vt confiteatur debitum. l. pe.ff. de ces.bo.

24 Sed nunquid cū debitor petit dilationem quinquennij a pluribus suis creditoribus, & aliq dare nolunt ei dabitur. ℞. ꝙ sic si maior pars ꝯsentit & intelligit maior respectu summæ debitorū & non personarum. Et si omnia sunt equalia iterum valebit dilatio data.l.vlt.C. qui bo.cede.pos.vbi vide latius.

25 Qūo dēt fieri solutio. ℞.fm Io.de ꝯse.dis. 1. solēt. Qđ aut dies ē adiectus fauor̄ debitoris, [d] & potest ꝓueniri,aut fauore creditoris,& sic non potest præueniri.l.eum qui.ff. de annuis le. Similiter non potest qs repetere añ ips debitū. ca. vnico.de plus pe.nisi in tribus casibus. Primus in vito vergente ad inopiam. Secūdus in debitore fugiente.l. ait pretor.§. si debitorē. ff. de his q in fi.in fraud. cre. Tertius in debitore suspecto q potest cogi dare cautionē.l.si fideiussor.§.fin.ff.

a Quidam contrarium tenent] Rō est quia. subest debitum naturale.

b Si est indebitum naturaliter] Hoc procedit in obligatione naturali strictè sumpta vt in illa quæ oritur ex pacto simplici,sed in obligatione magis lata, vt est illa qua naturaliter inducimur ad bñfaciendum benefacienti ē dubium nunquid cōpetat repetitio.Tu dic vt per Pa. in d. c.fi. & allegat Bar in l. si testamento ff.de fideiusso.

c Ex Cōtractu. Pa.] c. odoard⁹. de solu. de dicit secundū Ioā.An. qđ qñ quis conuenitur ad interesse & nō fit cōmutatio in pęnā corporalem siue agat ex ꝯtu siue ex quasi delicto sed differtur donec creditor ꝓueniat ad pinguiorē fortunam.d.c. Odoardus & ca. olim.e.đ re.spo. & l.nam is. ff. de dolo. Aut conuenitur quis ad interesse, & ad pœnā & tunc si pœna est applicāda parti. vt in furto nunc non debet fieri cōmutatio quāti ē pęna nisi actore consentiēte. c. fraternitas. 13.q.2. Et ita tenet Paul. de Ca. in l.fi.ff.de in ius voc. Ad quod vide Arg.in l.si qñ §.hæres. de lega. 1.& in l.insulam in fi.de verb.ob. Imo. in l. ita stipulatus. 17. col. de verb.ob. Bal. in l. cōmissoriæ. C. de pac. inter emp.& ven.bñ facit.l. cū duobus. §. idem respōdit socius, & ibi Bal. singulariter pro soc. Si vero pœna venit applicanda fisco, & agitur ad vindictam tunc habet locum.capit. finem litibus. de do. & contu. & d.l.per de in ius vo.& d.c.si res.14.quæst.6.Vt etiā in nito accusatore possit fieri commutatio pœnæ pecuniariæ in pœnam corporalem.Et vide ꝙ no. Host.c. fi.de rescriptis.& Bal.in c.quæ in ecclesiarum. de cōstit.Et dicit Archi.in d.c. si res, ꝙ qñ agitur criminaliter fiet ista commutatio ēt inuito actore. &c. Et vide dñm Ant.in c. de causis. & in c. nisi de of. deleg. Et qñ pœna venit applicāda parti nō possit cōmutari.tenet Bal.in d.l. fi. tenet Bal. ꝑ illum tex.& in l.ꝙ si maior.§.si seruus.ff. de mino.Et vid ad hāc materiam,tex.& gl.in c.ad liberādum. de iudeis. Ang.in l. si qs id quod. ff. de iur. om.iudi. vbi dicit ꝙ ē bona cautela qñ qs vult liberare debitorē a carcere vt faciat eum luere in corp⁹. Iudex aūt q fecit lite suam non luit in corpus si non potest soluere nisi ꝑ dolū fecerit secūdū Bal. in ru. C. de iud. q ma. iudic. Et ista doctrina q non pōt luere in ęre luat in corpore, nō habet locū i mulcta, qa tūc dēt fieri diminutio vel moderatio. l. illicitas. §.fi.ff.đ off.ꝓsi. & ibi ꝑ illū. tex. dicit Bar. i fi. ꝙ dicta regula nō habet locū qñ ꝓ delicto debeat imponi pœna pecuniaria extraordinaria sed tm qñ imponit ordinaria. Vide Bar.ī l.1.§. generaliter.ff de pue & in imperium. in vlt. colum. ff. de iur. om.iud vide quę notaui.infra.Verberatio.

d Fauore debitoris] Exemplum. Testator, reliquit 10.Tertio hinc ad 10.annos, & hoc vt hæres habeat commoditatem illorum.10.fauore creditoris, vt si est

qui sat.co. Limita nisi fuisset suspectus tempore contractus, quia non cogeret. Aut dies non est adiectus. & dic vt supra mora.§.1.& Obligatio.§.8.

26 Quomodo probet solutio? ℞. q̄ si debitũ sit scriptũ,& debitor velit ꝓbare ꝑ testes,& sine scriptura solutionẽ, oportet q̄ probet ꝑ 5.testes rogatos q̄ testificari possunt ꝓ solutione facta, vel quam voluit facere,& etiam pro confessione creditoris. Si vero debitum sit cancellatum libera tur debitor, nisi creditor probet contrarium l.si chi rographum.ff.de proba.

SORS proprie dicitur cũ aliqd fit vt eius euẽtu cõsiderato aliqd occultum innotescat, vt puta cũ accipiunt festucæ inęquales & qui habebit breuiorem sit talis, vel faciat sic, & huiusmodi.ᵃ

1 Quotuplex est sors? ℞. triplex. Prima dicitur diuisoria, cũ quæritur qui cuilibet sit dandum, siue illud sit res, siue honor, siue pœna, aut actio aliqua. Secunda dr̃ consultoria cum inquiritur quod sit agẽdũ,& hoc secundũ se non est mala, sed ratione circunstãtiæ potest aliquid mali in se cõtinere,ᵇ vnde prohibetur ne sub hac specie homines in idolatriã labantur. 26. quæst. 2.§. his ita,& ideo est peccatum mortale vt in ea nisi in ea necessitate vt infra dicam. Tertia est diuinatoria quæ sic diffinit̃. Sors est ars diuinandi futura a sanctis patribus dãnata sub anathemate. 26. quæst. 5. sortes, qui a diuinatio sem per accipitur in malum sicut prophetia in bonã partem. 1. quæsti. 1. nunquam.

2 Verũ sit licitum vti sortè in aliquo casu. Respon. secundum glo. in sum. 12. q. 2. q̄ sorte diuisoria quando expectat̃ euentus ex fortuna solum, & non sit aliqua superstitio & in rebus temporalibus solum sic licet.ᶜ Sortes vero quæ fiunt per magicas incantationes vel q̄ fiunt ad exercendas vanitates aliquas. vel ad inquirendum occulta, vel futura. quæ dicuntur diuinatoriè sunt prohibitè, nec vnquam licent. 1 2.q. 2. hi qui.& cap. illud. Sortè verò consultoria quæ sit cã necessitatis ad sciẽdũ qñ aliter nequeũt scripturæ autorit. vel alio auxilio põt sciri, nõ est illicitũ. vt in d. q. 2. c. nõ exẽplo & q. 5. non licet. Nã cũ nõ supest humanũ auxiliũ, tũc ad diuinũ possumus recurrere. vt 22. q. 2. quæritur, vt puta. Ciuitas est obsessa, dubitat clerus quis debeat fugere, vel quis remanere, tunc oratione præmissa secundum Augu. sorte erit dirimendum, facit. l. sed cum ambo. ff. de iud.& l. si duob. in princip. C. cõia de leg. & secundum hanc necessitatem intelligo, eadem q. c. fortes, vbi dicitur q̄ non est aliquid mali, quod limita secundũ Pa. in c. fi. de sortile. verum q̄ ea licet vti in tali necessitate, si quatuor concurrant. Primo in rebus temporalibus,ᵈ sed in spiritualibus, vt in electione seu eius tractatu aut in electione compromissariorum quã tũ ad ecclesiastica ᵉ ẽ in omni in casu ꝓhibita. Secundò si fiat sine omni superstitione. Tertiò quando euẽtus sortium expecta tur a Deo, quia si a diabolo erit illicitum. Quarto quando fit cum magna deliberatione præmissa oratione, sicut Apostoli. act. prima in electione Matthiæ petendo a Deo eius voluntatem in hoc. Aliter aliquo isto rum deficiente erit illicita. Lau. tamen Archidia.& Hostien. teneat indistinctè, quòd omnis sors propriæ accepta est prohibita propter dicto capitu. sortes. Sed tu dic ᶠ verum in sorte diuinatoria & consultoria extra prædictum casum necessitatis, secus in diuisoria.

est minor, fecit enim hanc dilectionem vt creditor maior factus recipiat &c.

a Et hmõi] Scilicet ꝑ ꝓtractionem punctorũ, ꝑ cõsiderationẽ signarũ, q̄ proueniũt ex plũbo lifacto i aqua ꝓiecto, vel ex qbusdam cedulis.

b In se continerè] Vel propter assiduitatẽ, sicut dicimus in iuramento, q̄ non licet pp assiduitatẽ c. & iurabũt. 22. q. 2. c & si Xp̃s de iureiu. Matth 5.

c Sic licèt] Idẽ Nico. de Ly. actu. 1. Ale. in l. huius modi §. si deleg. 1. De sortè diuisoria dicit. S. Th. 2. 2. q 95 ar. 8. q̄ põt habere vitiũ vanitatis sicut aliqui nõ valẽtes concorditer diuidere vtuntur sortib. Et qũo sortes nõ hñt locum in spũalibus, vide gl. in c. 2. de sorti. & doc. i c. 1. de paro.& in ca. si duobus de rescrip. li. 6. Et sicut ludus alearum est ꝓhibitus q̄a subiect⁹ fortunę sic, & iudicium sortium. vide Bal. in l: si duob. in prin. C. co. de le.

d Primo in reb⁹ tpalibus] Sunt n. aliquæ ciuitates q̄ vtuntur in hmõi electionib. breuibus seu balotis. Vide S. Th. 2. 2. q. 95. ar. 8.

e Ecclesiastica] Rõ est q̄a posset eligi indign⁹. Itẽ quia est quædam tentatio diuina.

f Tu dic] No. q̄ euentus sortium ꝑt expectari a tri plici cã s̃m Tho. vbi supra. Primo a dispõne corporũ cęlestiũ ita, q̄ intentione fiant quasi act⁹ humani, qui requirantur ad sortes, s̃m dispositionẽ stellarũ sortiẽtur effectũ, est opi. falsa,& ꝑ cõsequẽs suggestione de

Quot

monum. Et sic est superstitio. Secundo a fortuna, & dicit vt in prin. istius. §. Tertio a causa spirituali diri gente, & hoc dupliciter quia vel a dyabolo. Et tunc superstitiosum est illicitum, & hæ sortes sunt quę prohibentur per canones. vt in c. sortes. 26. q. 5. habe mus exemplum.

mortale, quia contra preceptum. Deuteronomij. 18. Non sit qui consultet diuinos, & valde graue, quia vsurpat quod est proprium dei. s. præcognitionem & prænunciationem contingentium quæ per certitu dinem scire est proprium dei. Vnde Isa. 41. dicitur.

3 Quot modis fit sortile gium, siue diuinatio? a Respond. quod tribus modis. Primo per manifestum inuocationem dęmonum, & hoc siue nominetur nigromantia, vel aremantia, aut quibuscunque noībus secū dum quod fit diuersimodè semper est peccatū b mortale grauissimum, & tenet nedum desistere ab ea, sed etiā libros comburere, aliter absolui nō pōt. Et qui tales diuinationes addiscit mortaliter peccat seu etiā artem magicam, quia secū dum Ric. in 2. dist. 7. ar. 2. q. 4. non est scientia sed superstitio. & in fine tales a dyabolo decipiūtur & malè terminant, & de hac habes. 12 q. 4. c. igitur & eorū nominibus, & qōo dęmones sciunt futura, & tales decipiunt, habes ibidem in capi. sciendum. & c. seq. & & propterea de noīe non inuocuro, ex quo patet de inuocatione dæmonū. Aduerte tamen quod aliud est inuocare dæmone, quod non licet aliud occurrenti aliqd pcipere, sicut faciunt sancti cogentes eos aliquid dicere, quando corporibus obsessis sunt, quod licet, quāuis periculosum sit. nisi ex instinctu spiritusancti de quo dic vt supra. Adiuratio. Secundo fiūt sortes siue diuinationes sine manifesta inuocationes dæmonum, sed ex sola inspectione aliquorū corporū, sicut faciunt astrologi, & illi qui ex inspectione liniamentorum manus, vel oculorum, aut corporis hominis vel animalis, aut ex eorum garritu, vel volatu, siue ex eorum obuiatione futura occulta pronosticā tur, & vt scias quādo talis diuinatio sit ꝓhibita aduerte vt colligo ex Sanctis Bona. in 2. dist. 7 ar. 1. quæ. 3. 2. partis. & Tho. 2. 2. q. 95. ar. 5. Primo si tale futurū sit in re cōsidera a sicut in causa propria & ꝑ se, & sic non ē ꝓhibita, vnde Astrologi pñt diuina re ex consideratione astrorum quod

Ezechi. 21. vbi res Babylōiæ stetit in biuio in capite duarum viarū expectāns diuinationē & commiscens sagittas interrogauit idoli. Et hoc ē mortale, vt patet in in d. c. sortes, vbi prohibentur sub pęna excōicationis, quod dicunt aliqui, quod institutæ sint sortes ab apostolis, quibus aliqui vtuntur falsum ē, qa a dyabolo inuē tæ sunt, vt dr. 26. q. 1. c. 1. Aūt expectaī sortiū euē tus a Deo, & tūc ſm se nō est malū vti hmōi Vnde Prouerb 16. Sortes mittūtur in sinū. Sed a dño temperantur Et tales fuerunt sortes quibus vsi fuere patres, vt Iosue 7. in deprehēsione. Achor. de furto Saul in deprehēsione Ionathe, super esu mellis. primi Regū 14 Et zacharias sorte exijt, vt incensum poneret. Luc. 1. Et Mathias sortè electus est in apostolum. Act. 1. & de his habetur in d. cap. 1 In huiusmodi tamen sortibus peccatum quadrupliciter reperitur Primo si absque vlla necessitate ad sortes recurratur, quia videtur esse tentatio dei. Secundo in necessitate, sed absque reuerentia Tertio si diuina oracula. s. sortium ad secularia negotia & vanitatem huius vitę conuertantur. 26. quæstio. 2 hij qui. s. si quis aperiret Euangelium vt sciret pręteritę vel futura &c. Quarto vt tax. ad sortem etiam pertinet vulgaris purgatio vt per totum tit. de purga vulga. & c. consuluisti. 2. quæst. 5. Dicit etiam Gratianus in §. his ita, q in veteri testamento fuerunt permisse sortes. Sed tempore gratiæ tanquam perfectionis status prohibite, & ne sub hac specie diuinationis homines ad alium cultum idolatriæ transirent. Hæc ex Tho. vbi supra.

Annunciate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dij estis. Prophetæ autem prænunciant futura per reuelationem &c. Et sic non vsurpant quod Dei est &c. Et diuinatio semper in malum sumitur. Vnde Isido. Diuini dicuntur quasi deo pleni, quia diuinitate se plenos simulant importat igitur diuinatio p cognitionem vel prænuntiationē futurorum euentuū seu effectuū ex falsa, & vana opinione, & per consequens consilio vel auxilio dæmonis tacitè vel expresse inuocato, de hoc per Tho. 2. 2. qō. 95. arti. 1. Et est triplex. Primo. s. p expressam inuocationem dæmonum. Secundo p tacitam. Tertio ex consideratione eorum quæ eueniunt. Vide Thom. vbi supra arti. 3.

a Sine diuinatio] No. quod diuinatio est peccatum

b Semper ē peccatum] Et hoc patet quia Deutero no. 18 dicitur. Non inueniatur in te, qui Ariolos sciscitetur nec phitones consulat, & hoc duplici ratione. Primo quia per inuocationem dæmonum fit pactum expressum cum dæmone, & hoc est omnino illicitum. Vnde contra quosdam dicitur I. a. 28. Dixistis percussimus fedus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Et adhuc grauius esset si sacrificiū aut reuerentia dæmoni exhiberetur. Secundo propter periculum consequens. Demon enim qui intendit perditionem animarum, de huiusmodi suis responsis etiam si verum dicat aliquando intendit homines assuescere ad hoc vt ei credatur, & sic intependie perducere in aliquod quod sit saluti humanæ nociuum, & propterea Christus dæmones dicentes illam magnam veritatem, quia tu es Christus filius dei. Lu. 4. iussit silere, vt doceret nos non tu quærere veritatem a dyabolo, nec multum curare, quādo

ipse

ipse ex se nunciat eã ꝓcipue cum habeamus testimoniũ scripturarũ, cui magis credendũ est, A diabolo capilui tenetur qui relicto creatore diaboli auxilia quærunt. 26. q. quinta epi. De phitonissa q̃ suscitauit Samuelẽ ſm Aug. in c. nec mirũ 26. q. quinta vř apparitio Samuelis, potius ꝓstigiosa seu fantastica, & diabolica illusio &c. S. Thom. 2. 2. q. ar. 4.

a Ad influentias corporum celestium.] Scilicet ad ꝓcognoscẽda illa futura, quæ causantur p motũ cœlestium corporũ. Secũdo intelligere ut non extẽdant nisi ad ea q̃ aliqualiter pñt ad hmõi aĩalia ptinere cõsequũt eñ p cœlestia corpora quandã cognitionẽ naturalẽ ad ea, q̃ eorũ vitę sunt necessaria. sicut mutationes tẽporũ. Alio mõ indistinctus hmõi causantur a cã spũali, s. uel ex Deo, ut patet in colũba super Xp̄m descẽdẽtẽ, & in coruo, qui pauit Eliã. Et in pisce qui absorbuit & eiecit Ionam. Vel ẽt ex dęmonibus, q utũtur hmõi operationibus brutorũ ad implicãdas aĩas uanis opinionibus, & opinionibus, & isto modo nõ sunt licita q a non sunt ex causis naturalibus, indubitata renelatione diuina. Et eadẽ rõ est de omnibꝰ aliis huiusmodi. Quod autẽ Ioseph. ait Gen. 14. q nõ esset ei similis in augurãdi sciẽtia intelligendũ est ſm August. q loco dixit, & nõ serio, referens for-

re ex consideratione astrorum quod cras fiet eclipsis solis vel lunę, vel pluuia, vel venti vel frigus, aut calor & huiusmodi. & sic talis diuinatio non est prohibita. Si uero tale futurum non est in tali re, nisi dispositiuè puta bona habitudo corporis indicat bonã qualitatem mentis, & econtrario mala, & huiusmodi sic similiter licet diuinare, scilicet quod talis erit inclinatus ad tale uitium, uel habilis ad tale studium, dummodo liberias liber arbitrii non excludatur, quæ dominari potest, & astris, & contra quancunque dispositionem seu inclinationem corporis. Si etiam tertio insit sensitiuè sicut in animalibus irrationabilibus quæ quia a ratione impediuntur facilius, sentiunt mutationem corporum cęlestium, propter quam faciunt aliqua signa sic diuinare quod pluet, uel tempus mutabitur, vel uigebit frigus, non est prohibitum, quando ad aliud non extenduntur talia signa nisi ad influentias corporum celestium, a diuinandas. Si autem tale futurum non est in tali corpore inspecto, nec sicut in causa per se, nec sicut in dispositione, nec sicut tertio modo, sic diuinare uelle est peccatum mortale, & superstitiosum, sicut faciũt qui cum obuiant leporí vel fœminæ pręgnanti di-

cunt malum futurum, & huiusmodi. 26. quæstio. secunda. capitul. illos. & capitul. sequen. Similiter superstitiosi sunt qui ea quę libero arbitrio subiacent certitudinaliter scire volunt, & diuinare, & de istis habes 26. q. 2. c. illud quoque. Ideo Th. vbi supra. inquit quòd si prædicta signa extendantur ad ea quę non subiacent casualitati corporum cęlestium, sicut sunt actus libera arbitrii, b & ea quæ per accidens eueniunt, sic diuinatio ẽ illicita, & Bo. vbi supra diuinatio astrologorũ qua ꝑtendunt vltra uim astrorum, est per diabolica commercia, & sic patet q est mortale peccatum. Tertio fit cum aliquorum superstitiosorum obseruatione, & illud omnino prohibetur, quia ibi est tacita dęmonis inuocatio, qui sic conuenit cum primis inuẽtoribus talium vt dicitur. 26. q. 2. cap. qui sine saluatore. & q. 5. ca. nec mirum, sicut faciunt illi per taxillum proiectũ super libro pũctorũ, uitã, vel mortẽ, vel bonã, seu malã fortunã al e riꝰ scrire nolũt. Similiter q furta vel hmõi occulta p inspectionẽ astrolabii, vel libri, vel iscriptionẽ inuestigãt scire & hmõi, de ista hř de sortileg. c. ex tuarũ.

4 Quæ pœna sortilegiorũ. Resp. secũdũ leges dẽnt decapitari, & si ad domos aliorum uadunt debent

te hoc ad id qdꝰ vulgus de eo opinabat, & sic eius dispensator locutus est. Q̃nque sunt a diuina ꝓuidẽtia, vt fuit d relatione somnij Gedeonis. Iudi. 7. Et uerba puelle, q̃ attendit Eliezer seruus Abrae Ge. 24. Et hoc uerũ, qñ de diuina ꝓuidẽtia nõ dubitatur, aut si fiũt ex operatione demonum, & sic non liceret. Hæc Tho. 2. 2. q. 95. art. 5.

b Sicut sunt actꝰ liberi arbitrii.] Vt uelle dicere, q stellę necessitẽt liberum arbitriũ, qa supstitiosum ẽ, & illicitũ. Rõ qa liberũ arbitriu ẽ facultas rõnis & voluntatis, rõ aũt & uolũtas nõ sũt corpus nec actus potẽtię affixẽ organis corporeis. vñ cũ res corpea nõ possit imprimere, i rẽ icorporaĩ, impossibile, est qđ actꝰ humani subdãt dispõni corporũ cęlestiũ da necessitate licet possint inclinarẽ; qa ipsa corpa cęlestia iprimũt in corpus humanũ & potẽtias sensitiuas q̃ sunt as sixẽ organis corpis. Et uires ubi surgũt passiones inclinãt ad actus cõnẽ tñ non cogũt. Sed qa aprẽ natę sunt potentiæ sensitiuę subiici iperio rõnis, iõ remanet homo liber ad agẽdũ vř nõ agẽdu, ea ẽt ad q̃ iclinaret sesualitas ex influẽtia constellationũ. Et ideo ſm Archie. sur. hoc ẽ mortale. Allegat. 26. q. 2. illud & in ar. c. fi. n. de pœ. dis. 2. Segt. Et ea q̃ per accidens, ut si qs fodiẽdo diat inuenire thesaurũ, uel eũdo debeat

pro parte socium agnoscere debere rectissimè Iulianus probat, hæc ibi. ff pro soc. Nec ob.l.socium. §.socius. [a] ff. pro so.quia illud intelligitur quando culpa socii id contingit secundū glo.ibidem, quia tunc non tenentur. Aduerte secundum Bal.in l. 1.5. q.C.pro soc. q̧ damnum omne extrinsecum quod ratione societatis euenit debet esse cōe, puta debita & credita sin dānū īrīsecū.l. ipsi⁹ capitalis, si nisi vt dixi §.10. s.

16 De qua culpa tenet socius alteri socio. Rx. q̧ si cōtractus est solum societatis tenet de dolo, lata & leui culpa, non leuissima qa sufficit talem diligentiam adhibeat in rebus cōmunib. sicut in propriis, [b] vt l. cū duob⁹. §.uenit.ff pro so.Vnde quamuis aliquis exp̃sse periculum i se suscepisset, non tamē intelligetur de illo qđ euenit culpa ↄsocii. [c] l.pen C.de nauti.feu. Quādo vero cum societate ē ↄtractus locationis vel ali⁹ contractus, quomodo teneatur, & ex qua culpa habes.s̄ Commodatum.§.11. & Locatio.§.23.

17 Qūo debet diuidi societas si nihil inter ipsos est conuentum expresse vel tacitē, puta quia nulla est ↄsuetudo de hoc. Rx. secūdū Bal.in l. 1.C.p soc.qō. 2.& Ang.vbi.s̄ q̧ si alter posuit centū & alter operas, & de lucrum habent ducenta ex het primo qui posuit cētū sua centū, & sic de quocūque alio qui aliqd posuit q̄ extracta reliqua ducenta, q sunt de lucro diuidētur inter se omnes, ita tamē q̧ q pl⁹ posuit ī societate puta operas & pecuniā, vel dūs partes pecuniç respectu illi⁹ q solum unam partē posuit, nō respectu eius q operas posuit, quia opera ualet tantū sicut pecuniā, quæ ponitur habebit plus de lucro ut.d.l.si non fuerint, in princip.& l.quid enim.ff.p soc.& hoc arbitrio boni viri, & id quod quidā dixerunt ut Goff.q̧ sic q posuit cētū pro primo extrahit centum, sic & ille q posuit operas debet extrahere alia centū pro opera sua nō ualet nec de iure diuino, ciuili vel canonico, qa opera hominis nihil ē aliud quā officiū diurnū, ut l.1. ff.de ope.li. immo opera hois dicitur fructus ei⁹ esse, vt l.3. & seq.ff.de oper. ser.Et iō ille q posuit operas tantum non dicit posuisse aliq cōsistēs in sorte vel capitali, sed solū fructū suæ personæ, qui fructus aut vsusfructus suæ personæ correspondent fructui aut commoditati illorum centum, pro quo benefacit, d.l.cum duob.§.si in coeūda. Precium inquit est velamentum artis. i.correspondet arti. Et sic ītellige illud quod sępe opa alicuius p pecunia valet, vt insti. pro soc. §.2.i.pro cōmoditate & usufructu seu iter vsurio dictæ pecuniæ. Et ideo si aliter solū posuit operas & aliter cētum solum, & lucrum sunt ducenta, ille qui posuit operas habebit cētū solū, & ille q posuit cētū habebit illa cētū & postea alia, c.de lucro. [d]

18 Quantum durat societas. Respon. tex. in d.l. societatem distociamur renunciatione morte capitis diminutionem, [e] intelliga prout est mors ciuilis secundum gl.ibidem, & egestate dicit gl.incidente, vt si qs ex sociis bonis cesserit, vt inst e.§.itē. 2.vel fuerūt publicatę, vt ī l.actione. §.publicane.ff.p so.Adde qđ dissoluitur sm q̧ ↄuenerunt in tpe durationis illo finito. Et aliis modis, de quib. i d.l.actione. Itē ex ↄsuetudine si nihil actū ē de tpe. [f] d.§. q assidua. prate-

a Nec obs.l.sociū.§. socius] Ille tex.pōt intelligi dupliciter ibi pp societatē sed aut pp societatē propriè, & tunc dānū erit cōe, & lucrū. Aliter pp societatē.s.occasionaliter, & tūc nō uenit ut vult tex.in fi. l. §.socius. Exēplū rōne societatis, fui ad palatiū principis cui ex loq̄la mea cōplacui qđ donauit mihi castrū, & tūc non uenit, qa non uidet mihi donasse pp societatē, nisi occasionalr, sed pp psonā. Similiter si esse absēs cā societatis, & cōsanguine⁹ me⁹ instituit hæredē extraneū, qđ nō fecisset si fuissē pñsens. Hoc damnū nō uenit æstimādū, & hoc declarat ibi no.Bar.in d.§. soci⁹. Fallit hoc, qđ dicit de lucro, qñ erāt socii omniū bonorū, ut tex.in l.societatē. 3.& l.coiri.ff.eod. De hoc Rose.§. 13.

b Sicut in propriis] Sed nec tenetur de casu fortuito, ut in d. l. cum duobus §. damna.

c Culpa consocij.] Vt puta de eo, q portat illicitas merces cū licitis, uel q vadit p inter periculosum secūdū Barto.ibi.

d Alia centū de lucro.] Cōclusio istius.§. est uerissima & eā tenent omnes, & do Pe. de perusio in tractā.de duob⁹ fratribus in 3.part. q.2.& par. 5 qō. 27 concludit per oīa sicut dicit autor noster.

e Capitis diminutione] Vide. J. Vsufru. §. 14.

f Si nihil actum est de tpe] Si plures fecerūt societatē ad ludendū, & posuerūt mille, & unus soci⁹ missus ad ludendū amisit dictā pecuniā cumulatam p ludēdo, q̄ amissa pecunia illa, cōsociis, scripsit absentibus, qđ ipse renūciabat societati, & qđ uolebat ludere per se, & lusit. An teneatur consociis, quod uicit cōtrare, ad hoc text. in l.sed & socius. § absenti. ff. pro soc. & in §. manet autem insti. eod.ui de ibi.

a Extimata & sine terra] In hoc cōtractu extimatio non facit emptionē, ut habet in text. & nota. Barto. in l fin. ut certo. §. nūc uidēdū. ff. commo. uide ī. Casus. 2. §. 6. Et pro hoc est text. sing. in l. titius, ver. sed nec ipsius. ff. de præscri. uerb. ubi in mutuo pecuniæ in quo est translatum dominiū si creditor ex pacto habet principalē utilitatē ad eum spectat periculum ipsius pecuniæ, dato ꝙ dominiū sit trāslatū & sic erit potius ꝯtus innominatus quā mutuū. s. do ut facias & des, & iō regula quę hēt ī l. incēdium. C. si cer. pe. q̄ dicit ꝙ genus quātitatis pire non potest, vnde periculū ē domini. Fallit tñ in casu d. l. titi⁹, secūdū Pa. de Castr. ibi, & Ale. in l. si ex legati cā. ff. de le. 2. & Ias. in l. si pascenda. C. de pact. unde si periculū quātitatis non erit domini sed ipsi⁹ dantis, ut in l. l. multo magis erit in casu illius. §. q utilitas est cōis, iō transferē solū ꝓ parte dominium.

b Bal. in l. 1.] Idē in l. 1. C. de fru. & li. ex. & 2. l. cū duobus. §. in coeunda. ff. pro so. tu tene sicut hic habetur.

c Imo facit] Sed talis extimatio non fit ad uendēdū sed ut ualor rei sciat, ut uel ratione damni uel restitutionis ĥdē in societate ꝓ rata finita societate interim tñ durat societas in concreto non aūt in singulari, ar. l. sed si hac. §. qmanumittitur. ff. de in ius uoc. Et iste ꝯtus saluatur in consciētia q lucrum percipitur non ex parte animalis quasi uideat uēditū socio, & ei mutuata pecunia pro illa rata ex qua lucrū percipiat qui esset vsura sed lucratē ex societate ꝑ cōmunionem ꝓprietatis, q̄ non in singularem ꝑsonem sed tanq in unum corpus posita sunt animalia, iō lucrum & dānū erit commune, hic ex do. Pe. de perusio in suo trac. de duo. fra.

19 De societate inter fres & alios quomodo tacitè ꝯtrahitur habes. s. Peculiū. §. 26. cum seq.

SOCIETAS II. Circa animalia quæ dicitur socidum animalium contrahitur. 6. modis.

1 Primo modo qñ animalia expresè traduntur grā societatis contrahendę, vt dicit gl. in l. si pascenda pecora. C. de pac. Vel quādo licet expresè non dicatur ꝙ grā societatis tradūtur, tamen tacitè dantur grā societatis, s. quādo dantur ut sint communia, & sic ꝯtrahitur societas, ut l. si tibi areæ meę, ver. si parum. ff. d̄ præscr. ver. Et facit qđ not. Bald. in d. l. si pascenda. Et qa hoc modo aliquando ꝯ̄hitur i animalibus grossioris generis aliquādo in minutis. Ideo primo proponā quot modis animalia grossa dantur grā societatis expresè uel tacitè. Et aduerte quod animalia grossa dicunt quorū fructus regulariter non ascendit ad ualorem matris ī anno, ut sunt boues, æqui, muli, & huiusmodi. Ista aliquando dantur extimata, aliqñ inextimata, aliquādo cū terra, aliquando sine communione terræ, qđ fieri potest, ut in d. l. cū duob. §. in coeunda.

2 Quando dātur extimata & sine terra, a & tunc periculum casus fortuiti est commune inter socios, vt dicitur in d. l. cum duob⁹. §. damna Idem tenet Bald. in l. si pascenda. C. de pact. Nec mirum quia extimatio hoc casu facit emptionem l. extimatę. ff. solu. matri. Et sic pro parte dominiū remanet apud tradentem. & tacitè pro alia parte ratione communionis in illum cui communicātur, & sine traditione transfertur. l. 1. §. in societate. ff. pro socio, & perinde est ac si ille q dat mutuasset ꝓciū medietatis socio. & ipe posuisset aliam medietatē, & cōiter ab ipsis duobus essent empta, & sic in societatem posita. Et ideo quilibet de periculo tenetur pro dimidio, nisi culpa vel dolo alterius eueniret. Nam tunc solus culpabilis esset. d. §. damna. Bal. tamen in l. 1. b C. pro soc. q. 8. distinguit qđ scilicet. Aut pereunt casu fortuito, & sic erit commune. Aut peremptio venit ex natura rei, & tunc dicit periculum solum esse dantis, quia sic etiam penes eū fuissent moritura, nec est verum secundum eū quod ista extimatio faciat uenditionem, ut d. §. damna. & in l. tertia. ff. locati, & l. cum manufata. §. fina. ff. de contrahen. emptio. vbi dicitur nemo potest eam rem vendidisse, de cuius dominio id agitur ne ad emptorem transeat, sed hoc aut locatio aut aliud genus contractus, hæc ibi. Sed saluo meliori iudicio hoc non teneo, cum melioramenta etiam naturalia in hoc casu communicentur, vt d. l. si non fuerint, sic conuenit vt pericula similiter etiam naturalia diuidātur siue communicentur. Nec valet quòd adducitur quod æstimatio non facit venditionem in isto casu, immo facit. c vt patet per dicta. l. tertia. locat. Et ideo tene quod periculum etiam naturale erit commune, vt tenent multi doctor. maximè Ange vbi supra. Quod tamen limito verum, nisi expresè aliud sit conuentum, & sic intelligitur ille. §. nemo qui est, in fine in dicta l. cum manufata, vel nisi de consuetudine aliud sit, quia intelligitur actum quod est consuetum. l. quòd si nolit. §. qui assidua.

a Vnde nō vī in stū] Imo q oēs expensas dei de suo facere sicut partiarius, quo casu socius i animalibus et æqpa rat ut. di. l. cum duobus. §. fin in coeunda. ff eod. Tu dic hoc esse verū i paruis expensis, quas tenet facere socius i animalibus, vt vī hoc innui. fa. l. in rebus. §. pos sunt. ff. commo. l. nesennius. ff. de neg. ge. & l. hacte nus. ff. de vsufr. & l. si quis a libe ris, §. fi ff. de lib. agno. secus si ma gna esset expēsa q tunc fieri dit de cōi, nō per il lū qui ponebat operas. l. cū duo bus. § si qs ex so ciis. ff. eo. puta si pp niues oportuit ipsum emere su fur, fēnū, tal & huiusmodi, & uide do. Pet. ubi ā qui latē prose quitur.

b Et l. in propo sita. ff. pro soc.] In ɔriū facit l. si pascenda. C. de paç. ubi pactum inequalibus p tib. ualet inter dūm & pastorē. Rñ quod debet intelligi ut hic di itur.

c Sed quandoq; meliorantur] Vi de do. Pe. tra. de duobus fra. 8. pa q. 12.

d Culpa sua.] Nota q ille qui tenetur ad custo diam rei ratione publici uel pri uati officij non sufficit probare interitum, nisi e tiam probet ca sum fortuitum, sm Bald. in l. cū ita. § suspens. de leg. 2. & Io. Anā c. auditis de præ scrip. & ideo nō sufficit pastori nel caprio porta re pelles anima lū, q̄q̄ per hoc constet de inte ritu, nisi probet casum fortuitū, puta mortalitatis, eius uel simi lē sequitur Ale. consi. 156. 2. uo lumi.

assidua. ff. de çdi. edic. Et iō si pactum sit quod periculum capitalis non sit com mune, non erit licitus ille contractus in foro animę, nisi recipiens vel alius qui in vno alleuiatur, i alio æquiualenti grauaretur. l. secundum naturam. ff. de re. iuris. Pactum vero circa fructus vel circa tempus. oportet contineat ęqualitatem arbitrio boni viri. Vnde non videtur iustū a quod fructus in hoc casu debeant per medium partiri. Si aliter ipsorum ponit operas, quia ipsas operas plusquam alius socius ponit, cum tantundem in societatem posuerit. Et propterea debet attendi si ope re possunt fieri per minores & pupillos & huiusmodi, quorum opere non sunt in magna extimatione licet alique sint, vt d. l. fin. S. fi. Quia impubes potest dare operas ueluti si hi strio sit. ff. de lib. causa, vel si recompēsantur per lacticinia & huiusmodi, & de palea, seu fęno quod dat ad comedēdū, & sic attēde re, qđ qlibet ipsorū æquali ter tantum posuit in socie tatē, & vltra videre qd vltra ponit alt', puta rustic' quia operas, & sic nisi recō pensaretur in alio debet ha bere plus de fructib', aliter esset vsuta cū ex mutuo in terpretato plus grauaret. c. ɔsuluit e. i ciuitate, de vsu.

3 Quādo autem, dantur i timata, & sine terra, & tūc si nullum pactū fit de capitali aut fructibus vel tēpore, sunt quædā extrauagan tia & iura posita iter extra ordinaria capitula feudorum uersi. decimæ collatio nis sic dicētia. ille qui acci pit iuramē ū vel uaccā de bet tenere per. 5. anno, & omnes poledri vel uituli debent esse communes, & quicquid poledri quęsierunt tēpore triturationis. Iuramentū vero vel uacca data debet esse illius qui eum vel eam posuit in fine societatis, nisi ille qui accepit ad societatem tertiam partem precii dederit socio ponenti, quia si dedit tertiam partem, tunc in fine ipsum iumentum vel uacca erit commune. Tu attendens in conscientia ad arbitrium boni viri, vt æqualitas seruetur, ita quod qui plus ponit plus habeat, vt supra. dictum est. Si uero pactum sit factum, cum pluribus modis contractus concipi possint, cum plura sint negocia quam uocabula. l. natura. ff. de præscrip. ver. attendendum est quod cōtineat æqualitatem arbitrio boni viri per regulam in d. l. si non fuerint, & l. in proposita. ff. pro soc. b Aduerte tamen, quòd quando animal datur inextimatum non potest pactū geri licitè quod periculum sit alterius, quam eius qui ipsum dedit. Hoc etiam tenet Bal. in d. l. si pascenda. Nam cum dictū animal positum in societatem in fine debeat esse ponentis, si pactum fieret quòd periculum ad ipsum ponentem non spectaret, esset iniquum, & si ipse perdit animal & socius perdit operas. Nec obstat quod supra dixi de capitali pecunię, quia non valet similitudo. Ratio quia pecunia simul ipso vsu consumitur, & sic in ipsa societate totaliter exercetur. Sed secus est in animalibus quæ non sic consumuntur sed quandoq; meliorantur. c Vnde sicut melioramentū pertinet ad dantem, sic & periculum perunere debet d. l. sm naturā. Si tamē dās in aliquo plus grauaretur, puta quia recipiens nollet teneri i fine de dāno ipsius animalis qđ euenit culpa sua. d sed solum in parte cum teneatur in totū. l. eum duobus. S in coeunda, & S. dāna. ff. p socio, sicut posset in alio alleuiari quo ad periculū ipsius animalis p regulam in d. l.

a Vt æqualitas seruet. l Si do aia lis in fociedā ad fructificandū pu-ta eqs uel boues & ipse focius lo cat, & ex eis lucrū pcipit, vř iu ftū,ꝙ illud lucrū mihi côicet. Tū ꝙ lucra dẽnt esse côia l. si non fue rit.§. Aristo.ff.p so.cū qa utit eis ꝰ itẽtionẽ domi ni dñis. Et licet qa posfit ut; re côi ad usum de ftinatum.l. arbo ribus.§ nauis.ff. d usuf.l. merito. ff. pro soc.& per Bald.in l.1.C:de testa.nihilominus nõ ꝑ côseq fructū ex ea qn par tẽ consocio tesli tuat. l. duo fra. tres. ff.de acqui. hære.ubi dr Bal. ꝙ licet uni ex so ciis sit promisfū ut in re côi inre. grẽ,tñ nõ est per mifla integra ꝑceptio emolumẽ ti. quantum autem debeat resar cire,& quare arbitrio boni uiri committendũ ẽ. l. si societatẽ me cũ coieris, & l.si societatem, & l. qn enim . ff. pro soc.hoc ex. d.Pe. trac.de duo. fra. 6.part. qō.25.& fm côsuetudinẽ regionis l. ꝙ si nolit in §.6.quę as fidus.ff. d ędi. Et de bonus ui de ibi Idem . q. 36.& Archi flo. 2.part.ti.1. c.7. §.44.& 45.&c. b Secundum cō tractũ locationi] Vt nõ pôt eẽ ꝯtractus locationis nisi pecunia iteruenias, vt di cit tex.d. §.si qs seruum &c.

d.l.fm naturam. Et ex prædictis patet ꝙ ille qui dat animalia inextimata cũ pacto, ꝙ de primis fructibus capitale suũ detrahat,illicite facit, & tenet restituere qcqd accepit in grauamẽ alterius socij. Nam sociũ in hoc grauat quod operas & expensas quas fecit si statī extracto ualoř capitalis periret ipsum capitale amitteret, & sic ipse esset in tuto & alter socius ĩ pienlo. Sed pone qđ non perit sed cũ tpe multũ lucratus est alter socius,ad quam restitutionẽ tenebitur ꝑdictis. ℞. quod ad tantum quãtũ arbitrio boni uiri extimabitur periculum perditionis operarum , & expensarum quas perdere poterat.

4 Quando uero danř animalia grossioris gñis cum terra, vt puta,communico socio unũ par boũ cũ certa quãtitate terræ quã arare dẽat. Et tũc si inextimata tradidi periculum totũ ad me ptinebit. Si uero extimata periculum erit côe. d. S. damna nisi dolus uel culpa alterius ꝓcesserit,ut ibi dicit. Similiter fructus terræ erit communis quando extimata sunt tradita. Rõ qa unus ponit partem boum & terram , alter ptẽ boum quã vř emisse rõne extimationis & operas , & ęqtas vult vt ęqualiter partiatur fructus , non autem erunt côes fructus quãdo ꝑdicta animalia danř inextimata. Ratio quia alter solum ponit operas, & alter animalia & terrã. Quod verum intelligo nisi fortè industria socij tãtum extimaretur aut plus. Et ideo arbitrio boni uiri iudicandum erit, vt æqualitas seruetur. a d.l.in proposita, & uide supra.S.2.in fi. & dic ut ibi.

5 De animalibus minutis,ut ouibus.porcis capris & huiusmodi. Aduerte ꝙ inuenitur in extrauagantibus positis in fine decimæ collationis feudorum , ꝙ talia animalia debent dari ad tres annos,& in vno quoque anno debet dari pro capra duodecim formaticos optimos , & pro pecude sex, nec tantum grossos quantum facerẽt. 20.pecudes, nec tantum paruos quantum facit una mũgitura unius pecudis, sed mediocres arbitrio boni uiri. In fi.vero capra vel ouis data ante omnia erit ipsius tradẽtis nisi ille qui accepit soluisset tertiã partem precij ipsius, quia sic erit côis Cap. et vero agni, & lana erũt communes,in porcis uero omni anno sunt partiendi porcelli, nisi ille qui accipit uoluerit tenere eos vsque ad tres annos, & in fin.trium annorum omnia partiri debent per medium,& etiam porcelli nati de porcellis. Si tamen consuetudo uel pactum aliud esset uel extimata data essent, dic secundum quòd dictũ est de animalibus grossioribus, ut omnino seruetur æqualitas,& iniusticia nulla fiat alteri ab altero.

6 Secundo modo contrahitur societas sic,dantur animalia sed non communicantur,nec eorum dominium transfertur,sed solum custodie alterius committuntur alio quo dato uel recepto precio, & tunc propriẽ contractus locationis est & côductionis.l.2.ff loca.Si autem non interuenit precium,sed tradens dicta animalia recipit aliquid , ut pũa pro bobus vt arent vel pro pecudibus vt stercorizent & huiusmodi. Aut recipit ille cui traduntur pro mercede custodie aliquid,vel opera animalium, vt stercorizatio pro mercede compensetur,qui omnes tres modi considerari possunt vt in simili in seruo dicit text.in l. 1. S.quis seruum ff.de po.sic eris contractus innominatus,& regulabitur secundum cõtractum locationis b. cui magis assimilatur,vt in d.S.si quis seruum , & l natura lis,in prin.ff.de ꝑscrip. uerbo.cuius natura est vt fructus & periculũ pertineat ad dominiũ rei locatæ. l. itẽ si precio. S. 1.& 2. ff.locati,d de eo habet s.Locatio,in prin.

7 Tertio modo dantur animalia & in totum transferuntur in accipiētem cum pacto ꝙ teneat ad meliorādum & sic meliorata cōicētur & sic dicitur contractꝰ innominatus, vt dicit text. in.l.si tibi areę meę, ver. sed si puerum. ff. de præsc. uer. Vnde precium dictū ani malium si uendatur debet esse commune, vt d.l. si tibi areæ meæ & simil'r fructus ibi per l. si pascenda. C. de pac. & similiter periculum debet esse cōe sicut & utilitas.l. mutius. ff. pro soc. Aduerte tamen ꝙ hic ɔ̄ctus magis assimilatur cōtractui societatis ꝙ̄ locationis. Ideo possunt circa hoc intelligi quæ dixi.§. in primo casu quando dant̄ inextimata uel extimata. si uero melioramētum non sequatur, credo ꝙ integra ad dominum tradentem sint restituēda quasi causa data[a] & causa non secuta.[b] ff. de condi. causa data, & causa non secuta per totum.

8 Quarto modo dantur animalia ut cooperiantur vel vt cooperiāt, puta thaurus vel vacca, & huiusmodi, & est cōtractus innominatꝰ, & ideo ad arbitriū boni viri reducetur, ne cum aliena iactura quis lucret̄. l. nam hoc natura. ff. de cōdi. indeb.

9 Quinto modo dantur animalia aliquando extimata taliter ꝙ commodum & incommodum sit recipientis, & sic resultat contractꝰ emptionis, & uenditionis, ar.l. extimatę ff. sol. mat. & l. plerumq; ff. de iure do. ideo si aliquid acciperet vltra pretium ratione temporis esset usura. c. consuluit, & c. in ciuitate, de vsu. nisi emptor animalium perceptis fructibus morā traheret in soluēdo precium, qa tunc ꝑ interesse posset petere partem fructuū. l. curabit C. de act. emp. & uē. & tenet gl. & communiter docto. in c. conquestus, de vsuris, uide ȷ̄. usura. §. 18.

10 Sexto modo sunt data animalia, nec apparet an cā societatis vel qūo mortuis principalibus, & tunc sm ꝙ consuetū est, talia dari sic extimab. tur. d. §. qui assidua, vel si de consuetudine nō apparet, præsumet̄ contractus innominatus. l. 2. ff de præscri. verb. & sic censebitur cōtractus societatis, & per omnia fiet de fructibus, & reliquis, sicut ius societatis exigit, vel saltem fiet receptiori animaliū debita compensatio secundum exigentiam sumptuum & laboris sui, & hoc actione mandati, ex quo per impositionem domini pascenda suscepit. l. prima. ff. mand. uel saltem actione in factum siue præscri. verbo. d. l. secunda. Ex prędictis igitur patet quomodo societas sit licita vel illicita, & quid dicen. de multis casibus cum infinitis modis possint concipi, vt in d. l. natura. ff. de præscrip. uerbo. Et propterea attende quòd in contractu societatis aliquando interuenit ratio mutui interpretati, puta qn̄ dantur extimata animalia, vel exigitur ꝙ sint ad periculum accipientis contra naturam societatis, & tunc si grauatur in aliquo accipiens propter hoc erit vsura. Similiter aliquando cum societate concurrit contractus loca[illegible]nis, & propterea æquitas attendatur, & ꝙ conuenitur talis contractus, vt sic scias discernere quando est iniustitia vel iniquitas.

SODOMIA est turpitudo in masculum facta[c], 1. quæstione. 7. vlus, & est grauius peccatum adulterio, vt in d. capitul. ulus, & grauius quàm cum matre ibidē. c. adulterā. Vnde clericus debet depo-

a Quasi cā data] No. ꝙ in l. florū, tractat iurecqnsul. de quatnor cōditionib. spālibus. s. de cōditione ob causam ob turpē cām indebiti, & de conditione sine cā, & iste inter se differunt, qa cōditio ob cām ꝺ qua loquut tit. hic allegatus, hēt locum quotiēs aliquid dat̄ alicui ob causam de futuro iustā & honestā, si eīn ille non impleat cām pōt repeti datū ꝑ cōditionē ob causam non sequutā. Et si dicatur, nonne in prędicto casu est ɔ̄ctus innominatus? quo casu orit̄ actio pręscriptis uerbis. Rñ. ꝙ aut in ɔ̄ctibus innominatis, qs vult agere vt cōtractus impleet, & agitur ꝑscriptis uerbis, aut agitur ad repetēdū datū, & agit̄ ɔ̄ditione ob causam datur aliqd ob cām inhonestā, & an possit repeti loquitur tit. de condit. ob turpē cām. Aut qs soluit per errorē credens se esse obligatū, & loquitur titu. de cōd. ind. Aut qs soluit ex causa ꝺ præterito, q̄ non erat falsa, sed iniusta, sine nulla, & supueniat iniusta & loqtur tit. de condi. sine causa.

b Et cā nō sequuta] Nisi in quantū sine culpa recipientis uel ad eū ꝑtinentiū res perierit uel deteriorata fuerit, cū bonæ fidei possessor nō tenea'ur nisi inquan'ū sit factus locupletior, siue ex re principali, siue ex fructibus arꝰ l. utrū. ff. de peti. hære. unde si animal non receperit melioramentū culpa animalis & non culpa pascentis tunc arbitrio boni uiri deberet pascens resarciri.

c In masculum facta] Idem si fęmina cum fœmina secundum gl. Rayn. habes in su. confe. libr. 4. cap 42. & supplementum, dicit hoc matrimo. niū. 8. §. 2. & uid. ī. Luxuria. §. 1. circa finem.

ni

a Dět deponi.] Pa. in c. nisi cum ptidem princip. de renun. dicit q istud crimē in du cie suspēsionē ēt post. pactam pœ nitentiā & d hoc ē gl. in d. ca. nisi ad hoc c. clerici. & Pa. in c. q sup hijs de vo. in vlt. no. dicit q istud crimen est mixti fori vtrque iudex scilicet ecclesiasticus & secularis pt se impediri, licet esset loc° punitioni, nā hoc principaliter cōcernit honorem dei qui est cōditor vniuersalis.
b Propter ipsi°] Quicquid recte ptum ē pp sodomiā nō poe reti. neri. l. affectionis cum ibi no. ff de dona.
c Reditio] Sine obligatione fit 3ā a cōsentiu siue dns &c. Etiā ex male ficio. vt ibi dicitur in prin.
d Largē solutio] Quæ fit differētia inter solutionē & liberationem glo. dicit in rub. ff. e. q solutio ē facti, & sic ponitur pro ipso actu liberatiōis. & intellige largissimē accipiendo hūc actū vt cōprehendat datio nem. Et sic intel ligit. d. l. solutio ......ris &c. Liberatio aūt est iuris effectus qn q absol uitur ab oblatione, sed qritur. Tu promittis mihi da re. 10. si nō solueris vsq; ad Kal. qd mihi dēs, in terim libero te p acceptilationem, an si nō solueris naturaliter inci-

ni a & in monasterio detrudi ad agendā pœnitentiam Laycos excommunicari, & pœnit° reddi alienus a cōmunione fidelium. c. clerici. de excess. prælat. fin. ll. debet igne cremari. in auten. vt non lux cōtra naturā, vñ dicitur q propter impios actus b sodomiarū fames & terræmotus & pestilētiæ fiunt, & ciuitates cum hominibus pariter pereunt.

SOLICITVDO vtrū sit peccatum? R. q si soluimur de solicitudine tēporaliū sic triplex ē. Vna est anxietatis & auaritiæ, & hoc est p̄ctm̄ semper, mortale verò p̄ctm̄ est ex fine puta quia cōstituitur finis i ipsis quæ rendis parati omnia facere p opter ipsa habenda. Vñ Augu. in libr. de operibus monachorum eū dicit dominus, nolite soliciti esse &c. hoc dicit vt non ista intueamur & propter ista faciamus quicquid in euangelij prædicatione fieri iubetur. Alio modo est mortale peccatū ex modo quando tantū in huiusmodi anxiatur, q omittit necessaria ad salutem & suffocat mentem in talibus. & de hac loquitur Gre. 49. di. c. hinc, non in verbo gibbus. Alia solicitudo dicitur dubietatis & diffidentiæ, cum homo timet ne temporalia sibi deficiant, & ideo anxiatur pro ipsis, non tñ aliqd faceret contra dei præcepta, vel omitteret, & ista ē peccatum veniale. Tertia necessitatis & prouidentię, & hoc non est peccatum, imo bona & laudabilis vnde gloss. Matth. 5. Non labor & prouidentia damna-

tur sed solicitudo mentē suffocans, & de hac tertia loqnitur. c. diuinæ 87. dist. solicitudo vero spūaliū p se est bona, & ad hanc christus inducit nos. Mat. 6. Primum quęrite regnum dei &c. Posset esse peccatum p accidens quando homo tātum intenderet spiritualibus q omitteret prouisionem humanam debitam, quia esset tentare deum, contra illud Matt. 4. Non tentabis dñm deum tuum.

SOLVTIO est eius quod debetur redditio. c inquib. mo. tol. obli. in princi. Sed largē solutio d est ab obligatione liberatio, quocūque modo. ff. de solutionis. Nā qualitercunq; satisfactū sit creditori ad volūtatē suam, p soluto hr licet solutū non sit. ff. de pig. act. l. si rem alienam. § omnis. hoc not. Goff. & Hosti. in sum. eo. ti. § 1.

1 Quot sunt species solutionis? R. duæ, vna naturalis siue vera, quę est per redditionem eius quod debetur. Alia ciuilis siue imaginaria, & hoc fit multis modis scilicet per nouationē e quæ est qn extinguit prior obligatio & in aliam obligationem eiusdem vel naturalem trāsfertur. ff. d noua. l. 1. Aut per delegationem q̄ ē qn aliū reum vice sua creditori. vel cui ipse iusserit dat. ff. de accep. l. 1. Aut per oblationē factā tpe & loco cōgruo. C. de sol. oblatione. ff e. l. si soluatur°. & l. q decē. in prin & l. creditor. in prin. ff. de sol. Nō tñ pdest oblatio si non consigneẗ. ff. de vsu. la 2. & l. acceptā. Ite n oportet q fiat cui debetur, vel eo abiente iudiei, & si iudex deficiat, honestis psonis. C. d vsu. l. si creditrici. ff. de off. or. c. pastoralis. in fin. Itē qd res deposita duret, f qa si in

das in pœnā dic q non incidit in pœna, qa creditoris facto illud quod debeat de fi, c ē in oblatione, & eo volente ē solutū. vel in executione. §. fi. de ver. obl. & l. a. circa pricipiū. ff si qs cau. Non aūt liberat quia solutū videatur qs verbū solueris fuit positū cū adiuncto. Cid qd debes. Quo casu solutio accipitur strictē & sic naturalis solutio req rebatur, & ita lo quit. l. solutā. ff. de solu. Si aūr solutioni est adiūctū ab obla tone, tunc largē accipitur vt in d. l. solutionis &c. Hec ibi Bar. in d. l. solutionis & in d Rubri.
e Nouationē] Nouatio ē prioris debiti in aliā oblatione ciuilē vel naturalē trāsfusio atq; trāslatio. & ciuili obligatione ponē etē plum vt puta tu dis mihi centū sub spe futuræ numerationis nō bēmihi promittis mihi eadē cētū, de naturali vero vid ī. pactū. § 3. & oblatio. §. 2.
f Deposita durer] Ita omnia

requirébatur vt qs inheretur per obligationem.
a Et non immi-nuta] Monebat q. minuta nõ sti matur per grossam, sed è conuerso. quod tñ ē falsum, quia aliquã & minuta sti matur per grossam, vt qñ emuntur minutæ p florenos &c. vel l. e. legantur. §. qui reprobos. de pignoratio.
b Tpis ꝯtus.] Et hoc qa verũ ē dicere q non habet illam bonitatẽ respectu curs⁹ quã tũc habebat.
c Si debitor nõ fuit in mora.] Ratio est quia nulla variatio cõtingit circa bonitatẽ rei intrinsecã nã in eundem forma & materia cedit sm quòd debet vt. l. res in dotem. ff. de iure do. & l. cũ quid. ff si cer. pete. Sed cõtingit mutatio respectu æstimationis q nõ imputatur debitori, q non est in mora. hæc Bar.

in vsus suos conuertantur, nõ est tutus offerentes. l. debitor. ff. de vsur. & si sic deposita res amittatur, nihilominus debitor est liberatus. ff. de arbi. l. arbiter. la 2. ff. depos. l. 1. §. si pecunia in sacculo. Et hoc verũ in obligatione quantitatis, qa si obligatio esset in specie, sola obligatio sufficeret. ff. eo. l. q hominem. §. primo. 26 Vtrum solutio debiti in quantitate existentis sit facienda sm pecuniæ valorem currentem tpe solutionis, vel sm q valebat tpe contractus? R. q in quacũque dispõne ꝯtractuũ sit debitum, solutio semper dẽt fieri sm monetam quæ currebat tpe ꝯtractus debiti, & si nõ reperitur, qa est reꝓbata vel diminuta in pondere. puta quia tonsa, vel p longũ vsum effecta, erosa quia argentum superficie coruit ex longo vsu vel alio modo perpetuo est alterata, tunc debet solui ipsis extimatio sm quod communiter tenetur p legistas in l. Paulus alias incipit creditorem. ff. de sol. & in l. minorum. C. in qui. cau. in integ. resti. non est neces. & per canonistas. in c. quanto. de iureiuran. & in c. olim. de cẽsi. & licèt Bar. id l. Paulus limitet istud versi. quando talis diminutio contingi. moneta grossa & non in minuta [a] tamen, d. Ant. in d. c. quanto, & sequitur Pa. ibidẽ tenet ita habere locũ in moneta parua, sicut in magna, qñ deterioratio directè ꝯtingit ipsam pecuniam, puta qa duo antiqua non valent nisi vnum de nouis voluit etiam Cy. & Pet. in d. l. in minorum, & Host. in d. c. quanto, quòd qñ solum pecunia est reprobata non deteriorata, quòd de ea potest fieri solutio ex quo currebat tempore contractus. Sed Spe. eo. ti. & ibi Io. An. & Pa. in d. c. quanto, tenet non potest, & est communis opi. quia magis moneta consideratur ratione cursus q respectu materiæ, vt videtur tex. in d. cap. olim, ibi vel æstimationẽ eorum &c. facit etiam. c. eijciens. 88. dist. ibi. Nũmus qui non habet caragma cæsaris reprobus ē. Si verò alteratio non esset perpetua, sed ad tẽpus vt contingit quod florenus hodie magis valeat quàm cras, ita quod crescit vel decrescit secundũ tempora communiter teneẽ talem variationem non debere attẽdi. ar. l. pretia. ff. ad legem falci. sicut enim creditor vellet sibi solueretur si plus valeret, ita debet recipere si minus valet cum speretur augmentũ, sic voluit Bar. in d. l. Paulus ver. vnum tamen, & Pa. in d. c. quãto, & alij in d. l. i minorũ. Quot mihi vr æquum, nisi quando non esset spes quod de proximo deberet habere augmentum, qa sic videtur quod debeat solui secundũ extimationem temporis contractus, [b] qa posset esse quod nunquam cresceret. arg. in l. iurisperitas. in prin. ff. de exc. tu. & qđ no. gl in cle. 2. de resc. in ver. electionẽ. Iaco. d Are. & Bar. in d. l. Paulus. & Hos. in d. c. quãto. tenẽt quod si est alterata respectu cursus non respectu materiæ, & ꝑpetuo, puta qa princeps non vult expendatur nisi p tãto, vt fortè recolligat & cudi faciat, quod nihilominus de ea potest fieri solutio si dꝑbitor non fuit mora. [c] Sed Odo. in d. l. in minorũ, & d. Anto. in d. c. quanto, vt refert Pa. ibidem, tenent quod debet solui ad extimationem antiquæ currentis tempore contractus, quia eadem ratio quæ est de toto est de parte. argumen. l. quæ de tota. ff. de rei ven. & c. pastoralis. §. Itẽm eum tõtũ, de offi. deleg. & vř probari in d. l. olim, & videtur magis ęquum. Ne creditor damnum sentiat ex suo beneficiõ. Et sic concludo quod siue sit reprobata in totum siue alterata in parte in perpetuum respectu cursus (licèt non respectu materiæ, siue deteriorata respectu materiæ) qđ non potest fieri ea solutio, sed debet solui extimatio secundum tempus contractus, & hoc siue solutio sit fienda ratione ꝯtractus siue ex condẽnatione iudicis, de condẽnatione dicitẽ q sit ratione statuti Spe. ti. de sol. §. nũc aliqua ver. pone, tenet q dẽt solui de moneta currente. sed Pa. in d. c. quanto, videẽ tenere q de moneta currẽte tpe facti statuti.

ti. Ego teneo cum specu. [a] quia in pœnis mitior sit interpretatio. c. odia de reg. iu. lib 6. de solutione uero qui debet fieri ex mandato principis vel alicuius dñi, seu ex eius gratia, [b] dicit d. Ant. in d.c. quanto, q si dominus ignorabat ualorem monetæ, sic fiet secundum cursum currentis secundũ glo. [c] in ver. consuetam. & Lau. in cle. 2. de deci. si vero sciebat eius ualorem, sic fiet eius solutio ẜm æstimationem temporis ipsius mandati, seu gratiæ factæ. ar. d.c. olim. & l. fi. in princ. ff de aur. & arg. leg. Si uerò solutio est respectu legati, sic fiet secundũ æstimationem tẽporis testamenti cõditi, licet testator postea multum superuixerit intantum q sit mutata, ita consuluit Old. & facit tex. in l. vxorem. § testamento. ff. de leg. 3. & d. l. fi. & sequitur. d. Pet. de Anc. in d.c. olim. & Io. And. in addi. ad Spec. eo. titu. & Pa. in d.c. quanto. Idem dicit Old. in præcepto arbitrorum. Idem dicit Pa. vbi supra in præcepto iudicis condemnantis in certa quantitate. & hæc not. quia sæpe in practica. Limita tamen prædicta in debito contracto ex mutuo ẜm distinctionem quã ponam. infra Viuia. 1. §. 36.

3 Quis tenetur soluere? Re. q ille qui est obligatus siue sit principalis debitor siue fideiussor.

4 Vtrum quilibet possit pro alio soluere? Respon. q sic, etiam si debitor hoc ignorat, & non uelit. ff. eod. l. soluere. ff. de nego. gest. l. soluendo, [d] & tenetur talis satisfacere [e] præfato soluenti pro eo nisi sua interesset [f] vt non solueret. l. cum pecuniam. ff. de negotijs gestis.

5 Vtrum tutor & curator vel alius administrationem habẽs teneatur soluere debitum illius cuius curã gerit. Respon. quod sic. l. quoties §. sicut autem. ff. de admi. tuto.

6 Vtrum hæres teneatur soluere debita defuncti? Respon. quòd sic in totum, sed in conscientia quãtum se extendit facultas hæreditatis, ut supra. Hæres. §. 6. secus si esset legatarius, quia tunc non tenetur nisi quando hæreditas est non soluendo, quia tunc æs alienum præcedit legata, ut supra. Restitutio. 2. §. 17.

7 Vtrum successor prælatus teneatur soluere prædecessoris sui debita? Respon. quòd sic, si pro necessitate suæ personæ, uel necessitate seu utilitate ecclesiæ [g] sunt facta, extra e. capit. 1. Alias non tenetur ecclesiæ nec successoreius. 10. quæstio. 2 cap. hoc ius, de fideius. 2. cap. quod quibusdam. Idem credo de successore in dominio temporali laycali.

8 Cui debet fieri solutio? Respond. quòd creditori vel eius successori cui competit actio obligationis, si tamen sit compos mentis, & maior. 25. annis, vel alteri de mandato ipsius, etiam si creditor sic accusatus ad [h] mortem. ff. eodem l. reo & C. eo. l. nihil interest potest etiã fieri uni socio si vtrique eorum est obligatus in solidum.

[a] Ego teneo cũ Spec.] Licet illa opin. sit æqua tñ op. Pa non est respuenda uide ibi per eum.

[b] Eius gratia] Exemplum puta qa concessit princeps alicui centũ florenos annuatim super certis redditibus, demum alteratur perpetuo ualor florẽi.

[c] Secundũ glo.] Vñ dēt intelligi secundũ gl. in d. clem. 1. & Guil. de montel uduno, quẽ allegat. d. Antonius refert Pa. i d c. quanto.

[d] l. soluẽdo.] Adde. l. seruus uetãte ff de verb. ob. vbi seruus acquirit dño, ipso uetante per stipulationem, sed vr q beneficiũ non debeat in inuitũ cõferri. ut l. inuito ff. de reg. iu. Rñdet Bar. i d. l sol uendo q quãdo que beneficiũ respicit tñ cõmodũ illius qui cõtradicit, & tunc nõ cõfert in inuitum. quãdoq; respicit cõmodum alterius & tũc inuito datur, ut loquitur tot' titu. de mune. & ho. vbi honores dantur inuitis ex eo qa publicã utilitatẽ respiciunt. Quia ergo in casu nro solutio respicit ẽt cõmodũ creditoris, ideo iure suo si debitor liberatur etiã inuitus. gl. tamen ibi dicit q per quandam consequentiam beneficium cõfertur in inuitum quã approbat Bar. ibi vide 3. §. 13. in postil.

[e] Talis satisfacere] scilicet per actionẽ negotiorũ gestorũ. ut dicit glo. parua. in d. l. soluẽdo Contrariũ tenet gl. in l. si stichũ. § si na. ff. de noua cãgit glo. in fi. in l. fi. C. de neg. gest. q loquitur in terminis illi' legis cũ. s. dominus phibuit, sed tu dic q tunc datur actio negotiorum gestoru, quando p ignorante soluit, secus si pro inuito, & sic concorda glo. &c.

[f] Nisi sua interesset] Et trib. modis põt interesse, primo. s. nõdum dies soluenda uenit, secundo quia debitor retentione poterat uti, qa in multis casibus hẽmus retentionem & nõ petitionẽ. tertio si debitor poterat cõpẽsatione obijcere, ut quia creditor ei tenebatur. hæc glo. ibi.

[g] Ecclesiæ] Et dicit Pa. q sufficit pbare ex necessitate cõtractũ debitum, licet nõ probet illud in ecclesiæ vtilitatem fuisse versum, p ea quæ no. ipse in d. c. q quibusdã. de fideius. Et sic dicit se respõdisse multoties de facto, quia quando quis cõtrahit debitum pro sua necessitate est satis in ecclesiæ vtilitatem, cum ecclesia teneatur eum alimentare.

[h] Accusatus ad] Fallit hoc in accusato propter

solidú. ff. de pactis. l. si vn⁹. in principio. & ff. de duo. re constit. l. 2. & 3. & no. in c. ea. te. [a] de iureiurando. Aut etiam procuratori ei⁹ quamuis sit reuocatus & ignoretur reuocatio. l. ei⁹. in principio. ff. si certú petatur. Aduerte tamen hic. quia si quis solueret filio familias sine consensu patris vel minori sine cõsensu tutoris, vel curatoris non satisfacaret. l. 1 & per totum ff. ad macedonia & l. pupillus, ff. de act. & obli. Nisi solutum sit conuersum in vtilitatem patris, vel minoris. l. 1 & 2. C. si aduer. credi. & l. ꝙ si forte. §. fi. & l. in pupullo. ff. de soluto.

9 Debitor non habens pecuniá ad soluẽdum potest offerre rẽ meliorem, & tenet̃ creditor accipere. aut hoc nisi. C. de sol. Ecclesiæ vero nõ tenet̃ offerre meliorem, sed aliá. vt aut. hoc ius [b] C. de sa. san. eccle.

10 Quis est præponendus in solutione. Vide restitutio. 2. §. 17.

11 Vtrú posſit quis repetere pecuniá habitú [c] ex uenditione rei suæ i subsidiú. Respon. Ludo. in no. ꝙ sic. vt est casus in l. in ciuile. C. de rei vẽ. & l. si eú ser uum. ff. si cer. pe. & l. fi. ff. de neg. gest. Sic & ecõtra põt agere ad rẽ emptá ex sua pecunia i subsidium, licet non sit mihi obligata. Et ꝙ posſit agere. est gl. fi. in l. ꝑculus. ff. de iu. do. & casus i l. vxor marito ff. đ do. inter uir. & vxo. Item præponit̃ ille qui pecuniá dedit negociatori faciẽti diuersa negotia in ea negociatione, & alii qui eidem dederunt in aliis negociationibus tex. ẽ i l. procuratoris. §. si plures ff. de tribu. secundum Ioã. plagiensem. & Ludo. de roma in not.

12 Vtrú excommunicatio sit facienda. ℞. quod si fit tenet, tamẽ non debet fieri ẽi si ex iuramẽto tenebatur vt i. s. excommunicatio. 8. §. 12.

13 Vtrú liceat soluere creditori creditoris mei. ℞. Bar. [d] in l. solutú. § solutá. ff. de pig. act. distinguit qđ si creditor creditoris mei habet me vel mea [e] bona obligata puta qa ↄduxit domú ab eo qui eam ab alio conduxerat si liberor ipso iure etiã creditore meo inuito. l. vtrú præsente. ff de consti. de cú posſem ab eo compelli. l nomen. C. q̃ res pi. ob. pos. Similr q̃ñ talis factus ẽ creditor ꝑpter me puta, qa creditor meus gerẽ tuo ab eo ut in l. si liber homo. ff. de neg. ge. Si uero causa sit oĩno separata a mea si sit eo volẽte idubie liberor [f] l. inuito. C. de sol. & l. fin. C. de ne. ge. aut. eo. ignorãte. & ↄtigit liberatio ope exceptionis. l. si opera. ff. de doli exce. glo. tamen tenet qui. mo. sol. obli. in princip. in uerb. solutio Sed tu tene cú Bar. quo ad forú contentiosum, quo ad conscientiam tene glo. quia creditor liberatur ex tali solutione, etiam si erat inuitus [g] d. l. soluendo & ideo satisfactum est ei.

14 Vtrum recipiens scienter solutionem alteri debitam committat furtum. Respondit gloss. 2. in capitul. ea te. de iureiuran. quod. sic nisi creditor [h] ratum habuerit, allegat. l. fallus. §. 1. ff. de fur. ꝙ verú ẽ fm Pa. ibidẽ si sine iusta cá & recipit. Secus si

ex

crimẽ lesę maiestatis, vt paret i leg si C. ad l. iul. maie. l eo qui fugit cui⁹ bona annotãtur. l. seque statt. vt l. si §. fi. de req. reis. ff. Curãdú ẽ, inqt, ne quid ei qui ꝑfugit medio tpe a debitorib. eius soluatur re per hoc fuga eius instruatur.

a Et no. in c. ea te] Vide Pan. ibi in e. not. & super gl. 2. usque in fi.

b Ant. hocius] Nisi inueniretur emptor rei imobilis, qa deberet uẽdi cũ cautela, ut pretiú redderetur creditori.

c Pecuniá habitam] Pone sic casum. qdam habebat librú meú, & vẽdidit pro decẽ Titio, & libera pud titiú per emptus est. Nũ quid ergo detur mihi actio in subsidiú cõtra uẽdentẽ librú, & i side, &c. Casus est in l. fi. ff. de neg. ge. ubi qdá seruus surripuit rẽ dñi sui, & uẽdita est, emptor illá rẽ uẽdidit, & in rerú natura esse desiit, tunc actio nego. ge. in subsidiú datur &c. Et uocat actio subsidiaria qñ propria non cõpetit ut patet in d. l. fi.

d Resp. Bar.] Idẽ refert, & sequtur Pan. in c. ea te. de iureiu.

e Me uel mea.] Pone exemplú si cõduxi hospitiú ab eo qui conduxerat ab alio, & e liberor ipso iure d. §. solutam ubi tex. no.

f Indubie liberor] ut dicit. §. solutá, aut eo iuito, & nõ liberor.

g Etiá si erat inuitus] Ego dicerẽ ꝙ si nullú patiť interesse creditor meus, ꝙ soluẽs eius creditori liberor ut dixi s. § 4 Secus si aliqd' patiat interesse, & ita loquat d. l. inuito. C. de solu. Et qđ dr̃ inuito bñficiú non datur. ff. de re. Intellige in priuilegiú quod facit gaudium. ut in tit. qbus ex cau. feu. &c. Vel dic ꝙ ꝑ mediam pſoná cõfertur bñficiú, ut d. l. soluẽdo, sec⁹ si a principio ↄdiceret ut d. l inuito. C. de sol uel nõ datur bñficium qlibet põt pr uilegio suo renunciare. ut l. si quis in conscribendo. C. de pac. Et hoc qa in re propria, &c. ut l. inte mandata. C. mandati.

h Quod sic nisi creditor] Intellige hoc dictum in rebus mobilib⁹, quia in re incorporali non committitur furtú, sicut & i immobilib. ut in §. quod etiam de usuc. & gloss. in uers. furtum. in capit. dudum. 2. de elec.

ex iusta causa [a] puta qa credebat ad eum pertinere, vł quia erat gestor negociorũ creditoris, ar.i l.pe.ff.de nego.gest.

15 Qũo debet fieri solutio. ℞.ꝙ debet fieri de illo qđ est in obligatione, qa unũ pro alio solui nõ põt creditore non cõsentiente.insti. q mod.tol.ob.§.1.fallit hoc in ecclesia debitrice. dicta aut.hoc ius. Idẽ ĩ eo q dẽt aurũ in cui⁹ substãtiã auiũ non inuenit. C.de sol. aut. hoc nisi debitor, & ff.de l. 1.& l si domus.§.qui cõfitetur.Itẽ in eo q debet seruũ cui⁹ vult soluere pretiũ qa dicit eũ suum cognatum. Itẽ ĩ noxali actione.[b] ff.de re iu.l. miles.§. 1.& 2.Itẽ de pecunia §. 2.Sed quãdo non habet, qđ debet soluere,& sunt distrahẽda bona sua ꝓ solutiones tũc primo incipiẽdum est a mobilib⁹, & si non sufficiunt ad ĩmobilia,& post ad ea iura,& si non inueniũt emptorẽ detur insolutũ creditori.vide in l.a diuo pio. ff.de re iudic.§.in venditione.

16 Quid de eo q tenet sub alternatione. ℞.ꝙ regulare ẽ qđ in alternatiuis electio est debitoris, vt ĩ l.plerũque in fi.ff.de iure do.cũ concor.positis in glo.

17 Vtrũ debitor teneatur ire vel remittere ad domũ creditoris. ℞. vt supra obligatio.§.8.

18 Quid si creditor esset ĩ mora & uellet purgar. ℞. ꝙ tenebit ire ad ei⁹ domũ[c] l.cũ quidẽ.C.de ꝓdi.infert.

19 Quid si obligatio sit solũ ad hoc [d] si uolo acqrere. ℞.qđ teneor adire domũ creditoris,[e] & soluere etiã sine monitione, secũdũ Bartol.in l.item ista. 3.col.ver. aut respicit. & in princ. legis. ff.de consti.pec.siue cõmodum sit personale,quia reliquitur libertas, seruo si soluit decem, & huiusmodi,siue sit commodum bursale, puta alicui legantur iocalia si soluerit uestem. d.l.cum quidam, aduerta tamen quia in casibus istis vbi quis teneturad domũ creditoris ire sufficit qrere eũ apud uicinos & notos,& in locis in quibus est solitus conuersari non p loca clãdestina.ar. 2.q.6 c.biduum,& uoluit Bar.ĩ l.ꝓdicta,itẽ illa.in pric.in 4 col. ver. perquiri aũt & Pa.sequitur.in c.significãte. de pig. vlt.co.ver.Sed extra gl.ĩ fi.

20 Vtrum mittens debitum nunciũ infideliter se hñtẽ excuset ℞.Pa.in d.c.significãte,aut spẽs erat debita,& ipa remittebat p nuncium q putabat fidelis & sic piculũ ptinet ad creditorem.Ratio quia casus fortuitus non imputat ex quo culpa nõ pcessit.ca vnico de cõmoda.aut erat qtitas debita q mittebat,& sic periit periculo debitoris.Rõ qa eo ipso ꝙ pecuniã mihi mutuasti meã fecisti.l.2.ff.si cer.pe.& iõ periit mihi añquã ueniat ad man⁹ creditoris si periit,qa adhuc dñs.no. Barto.in l.eũ qui. §. sed & si.vbi plenẽ.ff.commo.sed pęnam si erat apposita non incurrit. vide supra commodatum.

21 Quid de eo qui soluit indebitum an possit repetere.Respon. Pa.in c.fi.de sol.distinguit, quod aut est indebitum [f] ciuiliter sed naturaliter debitum, & sic gloss. d.c.fi.distinguit ꝙ si soluit p errorẽ iuris nõ põt repetere,si aũt p errorẽ facti poterit vtputa hr̃s soluit legata ĩtegra,credẽs non posse retinere falcidiã, errat ĩ iure,nã,naturaliter erat debitũ sed nõ ciuiliter,& nõ repetet,si aũt sciebat sibi ꝯpetere falcidiã,sed credidit(ĩtellige ꝓbabilr) vt i c.apostolicę.de cle.exc.mi.& ĩ c. 2.de ꝯsti.li. 6.hrdi tatẽ sufficere cũ tamen non sufficeret hic errat

[a] Si sine iusta cã]Quia tũc excusatur a furto seu rapina, insti. 6.bon.ra §.quia tamen.

[b] In noxali actione]Vt si. 10 sunt in obligatione, & noxa in solutione uel ecõuerso debet peti id ꝙ est in obl'one.

[c] Ire ad eius domũ.] Etiã si sint diuersi fori,nam cũ reus ex mora sua iam sit obligatus ad pœnam vel ad periculũ interius,ittam solutionẽ facit ut aliquid sibi acqrat, non ut simpliciter se exoneret, ergo debet ad domum creditoris accedere.

[d] Solũ ad hoc.] Pone exẽplũ in d.l. cũ quidã. C. de condi.infere. & in l.pe.in fi.de cõd. & demonst. puta si quis dederit. 10. titio habeat annullũ, ille debet ire ad domum titij.

[e] Adire domum creditoris.] Aut uolo me exonerare ne incidam in morã uel pœnam, & tunc aut creditor est eius dẽ fori mecũ, & debeo ire ad domum eius aut diuersi fori, & tũc creditor dẽt uenire ad me,ut.d. l. item illa, & iõ in hoc casu sufficit, ꝙ debitor in domo sua in die solutionis dicat esse paratus soluere si esset, q reciperet. de Bart. ibi.

[f] Indebitũ.] De hac materia uidẽ pleni⁹ p gl. Bar. & Moder. in l.cũ qs. C de iur. & fac. igno.ꝑmittẽ sĩ pro intelligẽtia,ꝙ indebitum aliud dicitur iure ciuili tantũ, aliud iure naturali tantũ aliud ciuili & naturali. Exemplũ primi ẽ de illis qui põt retinere falcidia est inde legatariis ciuiliter tãtũ,qa naturaliter ẽ debita. Exẽplũ secũdi in pecunia non numerata nã si ꝓmitto tibi sub spe futuræ numerationis sum tibi obligatus ciuiliter post bienniũ, sed non naturaliter quia non numerasti. Exẽplũ tertii est manifestum.

errat in facto.& repet. l.error. C.ad l.fal.cōiter tamē tenetur q̄ minor, mulier, milles, & huiusmodi cum excusentur ab errore iuris repetent, si etiam ex errore iuris soluerũt vt in l.de indebito §. 1.de proba. Sed quo ad hāc excusationē quidam contrarium tenent. [a] sed primum verius. Similiter magis repetet in conscientia si ē indebitum naturaliter, licet ciuiliter sit debitum, multo magis si ē indebitum naturaliter [b] & ciuiliter, tam in consciā q̄ in foro cōtentioso quacunque ignorantia solueris, nisi in aliquibus casibus. de quibus in glo. l. cum quis. ff.de iur. & fact igno.& ibi Bar.concordat quos dimitto quia ad consciam pertinet, secus quādo soluit sciēter quia tunc videtur donasse. l. cuius per errorem. ff. de re. iur. exceptis solutis pro vsuris quæ repeti possunt c debitores.de iureiu.

22 Quid de illo q conuenitē a creditore & nō habet vñ soluat? ℞. q̄ si debitor ē ex maleficio, sic pōt verberari. 14.q.6.si res, & sic nō potest amplius ꝯueniri d. c.si res, quod intellige qñ creditor sic exegit vt verberetē p debito, alias bñ tenetē ad interesse si verberetē maleficio.ar.13.q. 2. fraternitas. Si vero est debitor ex ꝯtractu [c] vel quasi, tunc cedat bonis vid̄ infra verberatio.

23 Qũo fit cessio bonorũ. ℞. fit ī iudicio vel extra iudicium p nunciũ, vel epistolam. C.qui bo.cede.pos. l.in oī, facit.l. fi. ff. de ces. bo. Dic vt s̄. Cedere bonis Et ad quid valet ibidē. Aduerte q̄ vt valeat, oportet vt conficeatur debitum. l. pe.ff. de ces.bo.

24 Sed nunquid cũ debitor petit dilationem quinquennij a pluribus suis creditoribus, & aliq dare nolunt ei dabitur. ℞. q̄ sic si maior pars ꝯsentit & intelligitē maior respectu summæ debitorũ & non personarum. Et si omnia sunt equalia iterum valebit dilatio data.l.vlt.C. qui bo.cede.pos.vbi vide latius.

25 Qũo dēt fieri solutio. ℞. s̄m Io.de ꝯse.dis. 1. solēt. Qd̄ aut dies ē adiectus fauorē debitoris, [d] & potest p̄ueniri, aut fauore creditoris, & sic non potest præueniri.l.eum qui.ff.de annuis le. Similiter non potest qs repetere añ ips debitũ. ca. vnico.de plus pe.nisi in tribus casibus. Primus in vito vergente ad inopiam. Secũdus in debitore fugiente. l. ait prętor.§. si debitorē, ff. de his q in fi.in fraud. cre. Tertius in debitore suspecto q potest cogi dare cautionē.l.si fideiussor.§.fin.ff.

a Quidam contrarium tenent] Rō est quia. s.suberat debitum naturale.

b Si est indebitum naturaliter] Hoc procedit in obligatione naturali strictè sumpta vt in illa quæ oritur ex pacto simplici, sed in obligatione magis lata, vt est illa qua naturaliter inducimur ad bñfaciendum benefacienti ē dubium nunquid cōpetat repetitio. Tu dic vt per Pa. in d. c. si. & allegat Bar in l. si testamento ff. de fideiusso.

b Ex Cōtractu. Pa.] c. odoard⁹. de solu. de dicit secundũ Ioā. An. qd̄ qñ quis conuenitur ad interesse & nō fit cōmutatio in pęnā corporalem siue agat ex ꝯtu siue ex quasi delicto sed differtur donec creditor perueniat ad pinguiorē fortunam. d.c. Odoardus & ca. olim. e.t.& te.spo. & l.nam is. ff. de dolo. Aut conuenitur quis ad interesse, & ad pœnā & tunc si pœna est applicāda parti. vt in furto nunc non debet fieri cōmutatio quāti ē pęna nisi actore consentiē te. c. fraternitas. 1?.q.2. Et ita tenet Paul. de Ca. in l.si.ff.de in ius voc. Ad quod vide Arg.in l.si qñ §.hæres. de lega. 1.& in l.insulam in si.de verb.ob. Imo. in l. ita stipulatus. 17. col. de verb.ob. Bal. in l. cōmissoriæ. C. de pac. inter emp.& ven.bñfacit.l. cũ.duobus. §. idem respōdit socius, & ibi Bal. singulariter pro soc. Si vero pœna venit applicanda fisco, & agitur ad vindictam tunc habet locum.capit. finem litibus. de do. & contu. & d.l.per de in ius vo.& d.c.si res.14.quæst.6. Vt etiã in[uito] accusatore possit fieri commutatio pœnæ pecuniariæ in pœnam corporalem. Et vide q̄ no. Host.c. si.de rescriptis.& Bal.in c.quæ in ecclesiarum. de cōstit. Et dicit Archi.in d.c. si res, q̄ qñ agitur criminaliter fiet ista commutatio ēt inuito actore. &c. Et vide dñm Ant.in c. de causis. & in c. nisi de of. deleg. Et qñ pœna venit applicāda parti nō possit cōmutari. tenet Bal.in d.l. si. tenet Bal. p illum tex.& in l.q̄ si maior.§.si seruus.ff. de mino. Et vid̄ ad hāc materiam, tex.& gl.in c.ad liberandum. de iudeis. Aog.in l. si qs id quod. ff. de iur. om.iudi. vbi dicit q̄ ē bona cautela qñ qs vult liberare debitorē a carcere vt faciat eum luere in corp⁹. Iudex aũt q fecit lite suam non luit in corpus si non potest soluere nisi p dolũ fecerit secũdũ Bal. in ru. C. de iud. q ma. iudic. Et ista doctrina q non pōt luere in ęre luat in corpore, nō habet locũ i multa, q tũc dēt fieri diminutio vel moderatio. l. illicitas. §.fi.ff.d off.p̄si. & ibi p illũ. tex. dicit Bar. i fi. q̄ dicta regula nō habet locũ qō p delicto debeat imponi pœna pecuniaria extraordinaria sed tm̃ qñ imponitē ordinaria. Vide Bar. i l. 1. §. generaliter. ff de pue & in imperium. in vlt. colum. ff. de iur. om.iud vide quę notaui. infra. Verberatio.

d Fauore debitoris] Exemplum. Testator, reliquit io. Tertio hinc ad 10. annos, & hoc vt hæres habeat commoditatem illorum. 10. fauore creditoris, vt si est

est minor, fecit enim hanc dilationem vt credi tor maior factus recipiat &c.
a Et hmôi] Scilicet p ptractionem punctorû, p côsiderationē figurarû, q̄ proueniût ex plûbo lifacto i aqua, pie cto, vel ex qbusdam cedulis.
b In se contine re] Vel propter assiduitatē, sicut dicimus in iuramento, q non licet pp assiduitatē c. & iurabût. 22. q.2.c & si Xps de iureiu. Math 5. c Sic licēt] Idē Nico. de Ly. actu. 1. Alc. in l. huiusmodi §. si deleg.
a. De sorte diuisoria dicit. S. Th. 2.2. q. 95 ar. 8. q pôt habere vitiū vanitatis sicut aliqui nô valētes concorditer diuidere vtuntur sortib. Et qûo sortes nô hāt locum in spûalibus, vide gl. in c. 2. de sorti. & doc. I c. 1. de pacto. & in ca. si duo bus de rescrip. li. 6. Et sicut ludus alearum est phibitus qa subiect fortunę sic, & iudicium sortium. vide Bal. in l: si duob. in prin. C. eo. de le.
d Primo in reb' tpalibus] Sunt n. aliquæ ciuitates q̄ vtuntur in hmôi electionib. breuibus seu ba lotis. Vide S. Th. 2.2. q. 95. ar. 8.
e Ecclesiastica] Nō est qa posset eligi indign'. Itē quia est quædam tentatio diuina.
f Tu dic] No. q euentus sortium

qui sat. co. Limita nisi fuisset suspectus tempore contractus, quia non cogeret. Aut dies non est adiectus. & dic vt supra mora. S. 1. & Obligatio. S. 8.

26 Quomodo probat̄ solutio? ℞ q si debitû sit scriptû, & debitor velit, pbar̄ p testes, & sine scriptura solutionē, oportet q probet p 5. testes rogatos q testifica ri possunt p solutione facta, vel quam voluit facere, & etiam pro confessione creditoris. Si vero debitum sit cancellatum libera tur debitor, nisi creditor probet contrarium l. si chirographum. ff. de proba.

SORS propriē dicitur cû aliqd fit vt eius euētu côsiderato aliqd occultum innotescat, vt puta cû accipiunt̄ festucæ inæquales & qui habebit breuiorem sit talis, vel faciat sic, & huiusmodi.[a]

1 Quotuplex est sors? ℞. triplex. Prima dicitur diuisoria, cû quæritur qui cuilibet si dandum, siue illud sit res, siue honor, siue pœna, aut actio aliqua. Secunda dr̄ consultoria cum inquiritur quod sit agēdû, & hoc secundû se non est mala, sed ratione circunstātiæ potest aliquid mali in se cō tinere, [b] vnde prohibetur ne sub hac specie homines in idolatriā labantur. 26. quæst. 2. S. his ita, & ideo est peccatum mortale vt in ea nisi in ea necessitate vt infra dicam. Tertia est diuinatoria quæ sic diffinit̄. Sors est ars diuinandi futura a sanctis patribus dānata sub anathemate. 26. quæst. 5. sortes, qui a diuinatio semper accipitur in malum sicut prophetia in bonā partem. 1. quæsti. 1. nunquam.

2 Verû sit licitum vti sortè in aliquo casu. Respon. secundum glo. in sum. 12. q. 2. q forte diuisoria quando expectat̄ euentus ex fortuna solum, & non sit aliqua superstitio & in rebus temporalibus solum sic licet.[c] Sortes vero quæ fiunt per magicas incantationes vel q̄ fiunt ad exercendas vanitates aliquas. vel ad inquirendum occulta, vel futura. quæ dicuntur diuinatoriè sunt prohibitè, nec vnquam licent. 12. q. 2. hi qui. & cap. illud. Sortè veò consultoria quæ fit cā necessitatis ad sciēdû qñ aliter nequeūt scripturæ autorit. vel alio auxilio pôt sciri, nô est illicitû. vt in d. q. 2. c. nô exéplo & q. 5. non licet. Nā cû nô supest humanû auxiliû, tûc ad diuinû possumus recurrere. vt 22. q. 2. quæritur, vt puta. Ciuitas est obsessa, dubitat clerus quis debeat fugere, vel quis remanere, tunc oratione præmissa secundum Augu. sorte erit dirimendum, facit. l. sed cum ambo. ff. de iud. & l. si duob. in princip. C. côia de leg. & secundum hanc necessitatem intelligo, eadem q. c. sortes, vbi dicitur q non est aliquid mali, quod limita secundû Pa. in c. fi. de sortile. verum q ea licet vti in tali necessitate, si quatuor concurrant. Primo in rebus temporalibus, [d] sed in spiritualibus, vt in electione seu eius tractatu aut in electione compromissariorum quā tû ad ecclesiastica [e] ē in omni in casu phibita. Secundò si fiat sine omni superstitione. Tertiò quando euētus sortium expecta tur a Deo, quia si a diabolo erit illicitum. Quarto quando fit cum magna deliberatione præmissa oratione, sicut Apostoli act. prima in electione Matthiæ petendo a Deo eius voluntatem in hoc. Aliter aliquo isto rum deficiente erit illicita. Lau. tamen Archidia. & Hostien. teneat indistinctè, quòd omnis sors propriæ accepta est prohibita propter dicto capitu. sortes. Sed tu dic [f] verum in sorte diuinatoria & consultoria extra prædictum casum necessitatis, secus in diuisoria.

pt expectari atri plici cā snt Tho. vbi supra. Primo a dispône corporû cęlestiû ita, q intentione fiant quasi act' humani, qui requirantur ad sortes, sm dispositionē stellarû sortiērur effectû, est opi. falsa, & p côsequēs suggestione de

Quot

monum. Et sic est superstitio. Secundo a fortuna, & dic vt in prin. istius. §. Tertio a causa spirituali dirigente, & hoc dupliciter quia vel a dyabolo. Et tunc superstitiosum est illicitum, & hæ sortes sunt quę prohibentur per canones. vt in c. sortes. 26. q. 5. habemus exemplum. Ezechi. 21. vbi rex Babyloniæ stetit in biuio in capite duarum viarum expectans diuinationē & commiscens sagittas interrogauit idola. Et hoc ē mortale, vt patet in in d. c. sortes, vbi prohibentur sub pęna excōicationis, quod dicunt aliqui, quod institutæ sint sortes ab apostolis, quibus aliqui vtuntur falsum ē, qa a dyabolo inuētæ sunt, vt dr̄. 26. q. 1. c. 1. Aut expectatur sortiū euētus a Deo, & tūc sm̄ se nō est malū vel hmōi. Vnde Prouerb. 16. Sortes mittūtur in sinū. Sed a dño temperantur. Et tales fuerunt sortes quibus vsi fuere patres, vt Iosue 7. in deprehēsione Achor. de furto Saul in deprehēsione Ionathe, super esu mellis, primi Regū 14. Et zacharias sorte exijt, vt incensum poneret. Luc. 1. Et Mathias sortè electus est in apostolum. Act. 1. & de his habetur in d. cap. 1. In huiusmodi tamen sortibus peccatum quadrupliciter reperitur. Primo si absque vlla necessitate ad sortes recurratur, quia videtur esse tentatio dei. Secundo in necessitate, sed absque reuerentia. Tertio si diuina oracula. s. sortium ad secularia negotia & vanitatem huius vitę conuertantur. 26. quæstio. 2 hij qui. s. si quis aperiret Euangelium vt sciret pręterita vel futura &c. Quarto vt tex. ad sortem etiam pertinet vulgaris purgatio vt per totum tit. de purga vulga. & c. consuluisti. 2. quæst. 5. Dicit etiam Gratianus in §. his ita, quod in veteri testamento fuerunt permisse sortes. Sed tempore gratiæ tanquam perfectionis status prohibite, & ne sub hac specie diuinationis homines ad alium cultum idolatriæ transirent. Hæc ex Tho. vbi supra.

3 Quot modis fit sortilegium, siue diuinatio? [a] Respond. quod tribus modis. Primo per manifestum inuocationem dęmonum, & hoc siue nominetur nigromantia, vel aremantia, aut quibuscunque noībus secū dum quod fit diuersimodè semper est peccatū [b] mortale grauissimum, & tenet nedum desistere ab ea, sed etiā libros comburere, aliter absolui nō pōt. Et qui tales diuinationes addiscit mortaliter peccat seu etiā artem magicam, quia secū dum Ric. in 2. dist. 7. ar. 2. q. 4. non est scientia sed superstitio. & in fine tales a dyabolo decipiūtur & malè terminant, & de hac habes. 12 q. 4. c. igitur & eorū nominibus, & qōo dęmones sciunt futura, & tales decipiunt, habes ibidem in capi. sciendum. & c. seq. & & propterea de noīe non curo, ex quo patet de inuocatione dæmonū. Aduerte tamen quod aliud est inuocare dæmone, quod non licet aliud occurrenti aliqd pcipere, sicut faciunt sancti cogentes eos aliquid dicere, quando corporibus obsessis sunt, quod licet, quāuis periculosum sit. nisi ex instinctu spiritusancti de quo dic vt supra. Adiuratio. Secundo fiūt sortes siue diuinationes sine manifesta inuocationes dæmonum, sed ex sola inspectione aliquorū corporū, sicut faciunt astrologi, & illi qui ex inspectione liniamentorum manus, vel oculorum, aut corporis hominis vel animalis, aut ex eorum garritu, vel volatu, siue ex eorum obuiatione futura occulta pronosticātur, & vt scias quādo talis diuinatio sit phibita aduerte vt colligo ex Sanctis Bona. in 2. dist. 7 ar. 1. quæ. 3. 2. partis. & Tho. 2. 2. q. 95. ar. 5. Primo si tale futurū sit in re cōsiderata sicut in causa propria & p se, & sic non ē phibita, vnde Astrologi pñt diuina re ex consideratione astrorum quod

a Sine diuinatio] No. quod diuinatio est peccatum mortale, quia contra pręceptum. Deuteronomij. 18. Non sit qui consulet diuinos, & valde graue, quia vsurpat quod est proprium dei. s. præcognitionem & prænunciationem contingentium quæ per certitudinem scire est proprium dei. Vnde Isa. 41. dicitur. Annonciate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dij estis. Prophetæ autem prænunciant futura per reuelationem &c. Et sic non vsurpant quod Dei est &c. Et diuinatio semper in malum sumitur. Vnde Isido. Diuini dicuntur quasi deo pleni, quia diuinitate se plenos simulant. importat igitur diuinatio pcognitionem vel prænunciationē, futurorum euentuū seu effectuū ex falsa, & vana opinione, & per consequens consilio vel auxilio dæmonis tacitè vel expresè inuocato, de hoc per Tho. 2. 2. qō. 95. arti. 1. Et est triplex. Primo. s. pexpressam inuocationem dæmonium. Secundo p tacitam. Tertio ex consideratione eorum quæ eueniunt. Vide Thom. vbi supra arti. 3.

b Semper ē peccatum] Et hoc patet quia Deutero. no. 18 dicitur. Non inueniatur in te, qui Ariolos sciscitetur nec phitones consultat, & hoc duplici ratione. Primo quia per inuocationem dæmonum fit pactum expressum cum dæmone, & hoc est omnino illicitum. Vnde contra quosdam dicitur Isa. 28. Dixistis percussimus fedus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Et adhuc grauius esset si sacrificiū aut reuerentia dæmoni exhiberetur. Secundo propter periculum consequens. Demon enim qui intendit perditionem animarum, de huiusmodi suis responsis etiam si verum dicat aliquando intendit homines assuescere ad hoc vt ei credatur, & sic intendit perducere in aliquod quod sit saluti humanæ nociuum, & propterea Christus dæmones dicentes illam magnam veritatem, quia tu es Christus filius dei. Lu. 4. iussit silere, vt doceret nos non inquirere veritatem a dyabolo, nec multum curare, quādo

ipse

ipse ex se nunciat eã ꝑcipue eum habeamus testimoniũ scripturarũ, cui magis credendũ est, A diabolo captiui ceñtur qui relicto creatore diaboli auxilia quærunt. 26. q. quinta epi. De phitonissa q̃ suscitauit Samuelẽ ſm Aug. in c. nec mirũ 26. q. q̃nta vt̃ apparitio Samuelis, potius ꝑstigiosa seu fantastica, & diabolica illusio &c. S. Thom. 2. 2. q. ar. 4.

a Ad influentias corporum celestium.] Scilicet ad ꝑcognoscẽda illa futura, quæ causantur p motũ cęlestium corporũ. Secũdo intellige ut non extẽdant nisi ad ea q̃ aliqualiter ptĩnt ad hmõi aĩalia p tinera cõsequũt eñ p cęlestia corpora quandã cognitionẽ naturalẽ ad ea, q̃ eorũ vitę sunt necessaria. sicut mutationes tẽporũ. Alio mõ indistinctus hmõi causantur a cã spũali, s. uel ex Deo, ut patet in colũba super Xp̃m descẽdẽtẽ, & in coruo, qui pauit Eliã. Et in pisce qui absorbuit & eiecit Ionam. Vel ẽt ex dęmonibus, q. utũtur hmõi operationibus brutorũ ad implicãdas aĩas uanis opinionibus, & opinionibus, & isto modo nõ sunt licita q. a non sunt ex causis naturalibus, indubitata reuelatione diuina. Et eadẽ rõ est de omnib⁹ aliis huiusmodi. Quod autẽ Ioseph. ait Gen. 44. q nõ esset ei similis in augurãdi sciẽtia intelligendũ est ſm August. q loco dixit, & nõ serio, referens for-

re ex consideratione astrorum quod cras fiet eclipsis solis vel lunę, vel pluuia, vel venti vel frigus, aut calor & huiusmodi. & sic talis diuinatio non est prohibita. Si uero tale futurum non est in tali re, nisi dispositiuẽ puta bona habitudo corporis indicat bonã qualitatem mentis, & econtrario mala, & huiusmodi sic similiter licet diuinare, scilicet quod talis erit inclinatus ad tale uitium, uel habilis ad tale studium, dummodo libertas liberi arbitrii non excludatur, quæ dominari potest, & astris, & contra quancunque dispositionem seu inclinationem corporis. Si etiam tertio insit sensitiuẽ sicut in animalibus irrationabilibus quæ quia a ratione impediuntur facilius, sentiunt mutationem corporum cęlestium, propter quam faciunt aliqua signa sic diuinare quod pluet, uel tempus mutabitur, vel ningebit frigus, non est prohibitum, quando ad aliud non extenduntur talia signa nisi ad influentias corporum celestium, a diuinandas. Si autem tale futurum non est in tali corpore inspecto, nec sicut in causa per se, nec sicut in dispositione, nec sicut tertio modo, sic diuinare uelle est peccatum mortale, & superstitiosum, sicut faciũt qui cum obuiant leporí vel fœminæ prægnanti dicunt malum futurum, & huiusmodi. 26. quæstio. secunda. capitul. illos. & capitul. sequen. Similiter superstitiosi sunt qui ea quę libero arbitrio subiacent certitudinaliter scire volunt, & diuinare, & de istis habes 26. q. 2. c. illud quoque. Ideo Th. vbi supra. inquit quòd si prædicta signa extendantur ad ea quę non subiacent casualitati corporum cęlestium, sicut sunt actus liberi arbitrii, b & ea quæ per accidens eueniunt, sic diuinatio ẽ illicita, & Bo. vbi supra diuinatio astrologorũ qua ptendunt vltra uim astrorum, est per diabolica commercia, & sic patet q est mortale peccatum. Tertio fit cum aliquorum superstitiosorum obseruatione, & illud omnino prohibetur, quia ibi est tacita dęmonis inuocatio, qui sic conuenit cum primis inuẽtoribus talium vt dicitur. 26. q. 2. cap. qui sine saluatore. & q. 5. ca. nec mirum, sicut faciunt illi per taxillum proiectũ super libro pũctorũ, uitã, vel mortẽ, vel bonã, seu malã fortunã al e ri⁹ scire nolũt. Similiter q futura vel hmõi occulta p inspectionẽ astrolabii, vel libri, vel inscriptionẽ inuestigãt scire & hmõi, de ista hr̃ de sortileg. c. ex tuarũ.

4 Quæ pœna sortilegiorũ. Resp. secũdũ leges dẽnt decapitari, & si ad domos aliorum uadunt debent igne

te huc ad id qd̃ vulgus de eo opinabat̃, & sic eius dispensator locutus est. Q̃nque sunt a diuina ꝑuidẽtia, vt fuit d̃ relatione somnij Gedeonis. Iudi. 7. Et uerba puellæ. q̃ attendit Eliezer seruus Abraę Ge. 24. Et huc uerũ, qñ de diuina ꝑuidẽtia nõ dubitatur, aut si fiũt ex operatione demonum, & sic non liceret. Hæc Tho. 2. 2. q. 95. art. 5.

b Sicut sunt act⁹ liberi arbitrii.] Vt uelle diceret, q stellę necessitẽt liberum arbitriũ, q̃a superstitiosum ẽ, & illicitũ. Rõ q̃a liberũ arbitriu ẽ facultas rõnis & voluntatis, rõ aũt & uolũtas nõ sũt corpus nec actus potẽtię affixè organis corporeis. vñ cũ res corpea nõ possit iprimere, i rẽ icorporeã, impossibile, est qd actꝰ humani subdãt̃ dispõni corporũ cęlestiũ de necessitate licet possint inclinar̃; q̃a ipsa corpa cęlestia iprimũt in corpus humanũ & potẽtias sensitiuas q̃ sunt as si xè organis corporis. Et uires ubi surgũt passiones inclinãt ad actus rõnẽ tñ non cogũt. Sed q̃a aptè natę sunt potentiæ sensitiuę subiici iperio rõnis, iõ remanet homo liber ad agẽdũ vl̃ nõ agẽdu, ea ẽt ad q̃ iclinaret sensualitas ex influẽtia constellationũ. Et ideo ſm Archie. flor. hoc ẽ mortale. Allegat. 26. q. 2. Illud & in ar. c. fi. n. de pœ. dis. 2. Segi. Et ea q̃ per accidens, ut si qs fodiẽdo dicat inuenire thesaurũ, uel cẽdo debeat

cadere lapis sup eum , uel occidi morte uiolẽtã & hmõi. Et tales euentus p̃cognoscere uelle , uel p̃nũciare ex consideretione stellarũ ẽ uanum, & supstitiosum q̃a uirtus corporũ cęlestiũ,cũ sit naturalis est determinata ad unum effectũ ꝓducendũ,cũ natura intẽdat unum. Illi autẽ effectus p̃nt euenire & non euenire, quare , &c.

a Igne cremeri] Vel et dentib⁹ bestiarũ dari, & q̃ talis accusat dignus est p̃niri, & honore. d. l. nullus.

b Infames fiũt] Scilicet a testimonio, & accusatione repellẽtur,q̃a sunt infames.c.infames.:6.q.1. dẽtẽt eps̃ tales ꝯ honestatos de parochiis eiicere.

c Ex diuina reuelatione] Exẽplũ q̃uo somnia ueniũt e Deo. Gen. 29. de scala Iacob . Et de somnio Ioseph. Ge. 37. & 41. De somnio pharaonis , & Dan.2.de statua quã vidit Rex,& Matth.c. q̃uo Ioseph fuit in somnis edmonitus,& eo.c.megi edmoniti fuere,& de S.Francisco q̃n uidit palatiũ cũ militaribus armis , & de S.Lucia q̃ S Agatã uidit, & Constantie uidit. b. Agnetẽ,& mater beati Dñici uidit d eo uisionẽ, & mr̃. S. Bernardi,& Beatus Sil.

igne cremati. a Item bona eorum publicari. vt.l.nullus. l. nemo. l.culpa. C.de male. & mathe. secundum canones si est occultũ imponitur pęnitentia. 40. dierum.capit. 1.eo.titu.Si notorium est infames fiunt b & etiam qui ad eos cõcurrunt.2.q. 8.quisquis. & de testi.c. testimoniũ.Si clericus debet deponi,& ĩ monasterio retrudi.26.quęsti. 5.nõ oportet.& c.si q̃s eps̃ &c. seq. layci si sunt serui verberibus subiiciũt, si liberi sunt inclusione digna detrudendi. 26. q. 5.cõtra idolorũ, & omnes tales efficiũt irregulares, si sit notorium tamen episcop⁹ poterit dispensare secundum Ber. in ca.2. eo. tit.

5 Vtrum liceat vti somniis ad sciendum futura, R. ꝙ si quis sit certus procedere ea ex diuina reuelatione,c sic licet. Similiter licet vti eis ad pręcognoscendã naturalem causam intrinsecã vel extrinsecam , puta accensionem colere aut alterius humoris seu febris futurę,vel pluuias & huiusmodi,non tamen certitudinaliter quia multipliciter possunt impediri. Ratio q̃a talia futura sunt in parte sensitiuã , sicut in dispõne non sicut in causa. Si vero huiusmodi somnia causentur ex reuelatione dæmonũ,q̃d est q̃n inuocat exp̃sse vel tacite , puta supstitiones obseruando, sic erit illicitũ,& mortale peccatũ. Et ideo quia difficile ẽ intelligere q̃n accidãt ex cãis naturalibus vel supnaturalibus a deo vel ab angelis ꝓpterea eius curiosa obseruatio ẽ temeraria,& prohibita.unde eccl'ia. 34. Sicut parturiẽtis cortuum sanctasias patiẽ, nisi ab altissimo immissa fuerit visitatio.Pro clariori tñ intelligentia ad uerte, ꝙ quintuplex est futurorũ, dñia q̃ ad somnia p̃tinet.Prima ẽ quorũdam q̃ hñt cãm naturalẽ determinatã in omni somniante, sicut febris & abundantia colere eo ꝙ natura rep̃sentat in homine in quo supabundat colera in sõniis imaginationẽ febris futurę.Similiter si somniat de occupationib⁹ igneis, signũ est q̃d colera p̃dominat.d Si de aere vel volatu, signũ sanguinis. Si de aqua vel liquoribus e signũ flegmę Si de terra, signũ malenconiæ. f & hmõi somnia sunt signa nõ cã accidẽtiũ futurorum in hoĩe. Secũda ẽ quorũdã q̃ hẽnt cãm naturalem extra hominẽ somniantẽ,ut sunt illa quæ ꝓueniũt ex aliqua determinata influentia corporum cęlestũ, vt pluuiæ, siccitas,& huiusmodi, g sicut etiã faciũt elementa in brutis, & sic somnia erũt signa nõ cã futurorum, nec necessaria, sed cõtingẽter, quia multa p̃nt impedire tã in ista quã illa prima,puta medicina & dispositio superior . Tertia est quorũdã hñtium causam uoluntariam in hoĩe somniante,ut sunt illa quæ depẽdent ex opere ipsius somniantis,& hæc sunt a casu, h nisi habeantur per reuelationem, sicut cũ quis aliquando somniat quod est uoluntariẽ facturus,quod tamen facere nõ cogitaueras.Quarta est quorundam quæ per aliquã causam determinatam ex voluntate creata ꝓuidentur, vt cũ homo multum solicitus in vigilia de aliquo

uester de S.Francisco de illa cruce , quæ fugabat draconem.

d Colere p̃domi nat.] Siue sõniat lites rixas, & huiusmodi. Recitat Galien⁹ ꝙ q̃dam somniauit sibi in uentrẽ fundi picẽ ardẽtẽ & ęstuari in igne picis, eo ꝙ olera adusta,& incẽsam habuit in uẽtre , & hanc cũ surrexit a somno emisit, & liberat⁹ fuit. Aliud exẽplũ ponit ꝙ q̃dã dolẽs splenẽ cogitens q̃d dẽret facere sõniauit ꝙ minueret se supme nũ inter duos digitos. s.auricularẽ,& annularẽ & cũ uigilaret sic fecit & ꝯualuit.

e Vel liquoribus .] Vel nauigationis,& piscationes somniat.

f Malẽconiæ .] Somniet p̃sequutiones inimicorum & casum ex alto.

g Siccitas & huiusmodi .] Agit nãque influxus cœli in homine dormiẽte ꝓpter q̃etem oium sensuũ exteriorum, q̃ fit ut q̃nq; ex influentia planetarũ uideatur alicui , quod sit in itinere, & inũdatio aquarum superueniat.

h Et hæc sunt a casu .] Vt puta si quis somniat

aliquo non petens cognosce re quomodo perficiat aliquando somniando præuidebit propter sedationem motuum interiorum & ex teriorum. Quinta est quarundam habentium causam voluntariam in aliis hominib⁹ a somni ante.v.s. quod illa somniat quæ alii facere dispofuerunt, & talia præuidere non possunt somnis per aliquam causam determinatam aut naturalem. Sed si aliquis illa somniat. hoc super accidens secundum Philippū de som.& uig.& hic sunt a diabolo, vt decipiat fidem adhibentem, vel aliquando a deo aut sanctis angelis. Prima ergo & secunda nō est prohibitum inquirere per somnia, dum tamē non certitudinaliter credat, similiter nec quarta, sed tertia & quinta sunt ꝓhibita & diabolicum est (vt dixi) nisi sit certus de diuina reuelatione.

SORTILEGIVM supra sors.§.3.

SPECTACVLA vide ludus ꝑ totum & Chorea.

SPONSALIA sūt futurarum nuptiarum [a] promissio. 30. quæstio. 5. nostrates, & dicuntur a spondeo, [b] des. vt in l. secunda ff. de sponsa. hinc sponsus quasi promissus, & spōsa quasi promissa, & ideo post contractum matrimonium per verba de præsenti non dicuntur sponsus nec sponsa propriè, [c] sed vxor & maritus, unde si legatur aliquid alicui si contraxerit matrimonium cum berta, illico debetur sibi legatum, quo contraxit per verba præsenti licet non consumauerit [d] vt in leg. cum fuerit [e] ff. de conditi. & dem. facit capi. sufficiat. 27.q.2.

1 Vtrum nomine maritatę ueniat sponsa propriè. Respond. Panor. in rub. eodem. titul. quod in odiosis non. Ex quo infert quod si statuto cauetur ne maritata succedat cum fratribus in bonis parentum, qđ spōsa bene succedet. [f] Nec sponsus vel sponsa de præsenti [g] venit nomine mariti vel vxoris. Nec matrimonii nomine veniunt sponsalia, vt idem dicit in capitulo 3. loco ∴ de præsumpt. In indifferentibus vero veniunt solum sponsalia de præsenti, sed in fauorabilibus bene venit sponsa de futuro. pro hoc bonus text. in l. non fine. C. de bo. quæ libro. & ibi per Cypriani. & alios vide bonam gloss. insti. de nup. §. & si qua vxor. in verb. nutum 27.q.2. in princi. Et hoc verum nisi addatur aliqua qualitas determinans & distinguens, puta maritata & cognita & huiusmodi, siue dotata quia tunc inesset doti.

2 Quis pōt cōtrahere spōsalia. ℞. ꝙ quilibet: q potest matrimoniū cōtrahere ſm canones, licet si secus secundum leges. vt patet in l. si quis officiū. ff. de rit. nup. etiā in l. solet. ff. de his quis nota. infa. & etiam qui non potest contrahere matrimonium potest contrahere spōsalia. ut ĩ. dicam.

3 Vtrum absentes possint contrahere. ℞. qđ sic per nūci. 2. vel literas. 5. sufficiet ff. de spō. & extra qui cle. vel uo. c. veniēs. 30. q. 5. nec illud. Et si nuncium vel pro

aliud ptinens ad casus fortuitos, vt qđ inueniat thesaurū vel ꝙ occidatᷣ ab aliquo, vel aliquē actū ꝓcedētē ex libero arbitrio, obseruatio ꝓhibetᷣ. Deut. 18. Nō inueniatᷣ in te, q obseruet somnia. & 26. q. 7. Nō obseruetis. & diabol⁹ q̃rit hoīes decipere si nō fuerint cauti sicut legitᷣ in secūda colla. ab. Moysi de quodā q frequēter illusus a diabolo sub specie boni angeli sibi apparēte in somnis tādē ex ei⁹ mādato ꝓiecit se ĩ puteū, & de alio q seipsū circūcidit.

a Futurarū nuptiarū] Vnde se habēt ad matrimoniū vt quod dā ꝑambulum.

b Et dicūt a spōdeo.] Quia antiq solebāt spōdere & stipulari sibi vxores.

c Nec spōsa ꝓpriè.] Quia post ꝯtū matrimoniū adimpleta ē ꝓmissio.

d Licet non ꝯsumauerit.] Quia solus consensus aiorū facit matrimoniū. d. ca. sufficiat, hæc oia Pa. in rub. đ spō.

e Vt in l. cum fuerit.] Pau. de Cast. in d. l. cum fuerit dicit, si stāte statuto quod vir lucretur dotem vxore præmortua vir lucrabitur licet nō fuerit cognita, sed tantum per uerba de ꝑsenti desponsata. de quo uide per Panor. consi. primo primæ partis, & in c. tertio loco, de præsump. ubi ponit quæ sunt in illo consilio. aliquādo dicitur coniunx, q̃ nōdū desponsata ē, sed dēt desponsari, ut in ca. si qs desposauerit. 1. 27. q. secunda ubi allegatᷣ illud Math. secūdo Ioseph noli timere, & illud Deu. 22. de illo, q oppressit uxorē alteri⁹. Appellatiōe mr̄imonii qđ ueniat uide Pau. in d. c. rubrica. & in ca. ex publico. de conuer. coniu.

f Quod sponsa bene succedet.] Tu uide latè per Bal. in l. nō fine, hic allegata, qui dicit qđ si statutum dicit mulier dēt esse dote contenta, tunc succedit. Secus si dicat mulier dotata.

g Nec ēt sponsa de præsenti.] Nā licet sit matrimonium, possunt tñ uocari sponsalia respectu mr̄imonij non consummati, vnde ante copulam, licitè possunt uocari sponsi, & ꝓpriè. Et sic pñt intelligi iura quę tales nuptias appellāt sponsalia de præsenti. secundum

præterea a. Et si vnam obtulis, & ipse non acceptauit est absolutus a promissione. ff. de uer.obl. stipulatus sum, & si omnes morātur præter vnam, [a] illam dare tenetur. ff. de contrahen. emp. l. si in emptione §. si emptio. Quod limita verum si puella voluerit, alias non, quia non tenetur per tale iuramentum pater nisi ad faciendum quod in eo. est no. gl. in c. ex literis. & c. sicut. de spon. & licet de iure ciuili promittens factum alienum non intelligetur, nisi specificè etiam promiserit se facturum vel curaturum. vt insti. de inuti. stip. §. si quis alium, tamē qñ promisit cum iuramēto etiā simpliciter tenetur p̄stare operam quā potest sicut si specificè se obligasset ar. c. ad nostrā. de iureiur. & l. cum pater. §. filius matrem ff. de leg. 2.

10 Quid si promisit vnam determinatę, & si illam non posset, daret alteram. [b] ℞. quòd si prima consensit nō poterit aliam habere, quia inest publicè honestatis iustitia etiam si propter impedimentum affinitatis cum prima non potuit contrahere. Secus si nō cōsensit, quia tenetur secundam dare de spon. cap. ex. literis. el 2. & de res. spo. ex parte. melius facit capi. ad audiētiam. eo.

11 Sed quid si aliquis promittit alicui ꝙ eā desponsabit Resp. quod si promissio [c] fuit quod desponsaret eam de futuro. sic non erunt sponsalia antequam desponset eam. ſm Vin. & do. Anto. in capi. is qui. de spon. si vero promissio fuit ꝙ desponsaret eam. s. p verba de præsenti, sic talis ꝓmissio faciet sponsalia, secundum Car. in d. c. is qui. Et si sumus in dubio, tūc in locis vbi cōsuetum ē quod cōmuniter accipiuntur per verba de futuro, non erunt sponsalia iudicāda. Sed vbi cōmuniter accipiuntur per verba de præsenti sine aliis sponsalibus erūt sponsalia contracta per talem promissionem. qđ bene no. qa sæpe in practica.

12 Vtrum indistinctè possit in sponsalibus arrarum traditio interuenire. Resp. Panorm. in capi. gemma. eod. titu. & Ioan. Andr. & dicunt considerandam qualitatem personarum & quātitatem arrarum. Si enim inter uiles personas interuenit traditio magnarum arrarum sic non ualet, quia est eadem ratio in eis sicut & in pœna. & hanc opi. videtur tenere Cypri. in l. mulier. C. de sponsa. Et licèt Bar. [d] in l. titia in prin. ff. de ver. ob. indistinctè velit quod admittantur, dummodo non excedant quantitatem dotis vel donationis propter nup. tamen prima opi. est æquior in conscientia. quia cum habemus rationem legis non est curandum de verbis. l. non dubium. C. de legi.

13 Sed q̄ requiruntur vt ualeant arre. Respond. quod duo. Primo quod quantitas sit uerè numerata & tradita parti.

a Præter vnam.] Si ažt ille cui sc̄ā fuit promissio vnā ex illis cognouerit nullā aliā habere poterit, quia cōtracta est affinitas, imo plus si cōtēplatione p̄cedentis ɔ̄ctus facta fuisset cōmixtio esset matrimonium, vel saltem talis est cogendus cōsentire secundū Ho. ca. venient & c. significasti, de eo qui dux. in ma. quā pol. p adul. uide ī. Matrimonium. 2 §. 12.

b Daret alterā.] Tenet tñ ipse dare primam & ad hoc laborare bona fide de spōsa. c. ad audiētiam. Qđ si nō poterit tūc distinguēdū ē vt hic ſm Ho.

c Respon ꝙ si ꝓmissio.] pro isto. §. faciunt no. supra. §. 7. eod. & qđ no. Pa. in c. si. eo. titu.

d Et licet Bar.] Ad euidenciā hoc cū quæ hic dicūtur, cū duobus. §. seq. ē notādū, ꝙ ratio quare in cōtractu matrimonii pōt interuenire arra, & nō pęna, nā vidatur eē idē, q a cū is q dat Arrā nō exequit eā pdit, & is qui accipit reddit ipsas duplicatas ue l etiā quadruplicatas, si cōuētū sit ut l. fin. C. de spōsa. quare cū is q perdit arras pœnā patiat, dicēdū videretur, ꝙ sicut ꝓhibet pœna in ɔ̄ctu mřimonii, ita debet esse ꝓhibita arra dicit ergo Io. An. post Goff. in c. gemma de spōsa. & refert ibi Pa. ꝙ arre solent ī parua quātitate tradi, pœna vero in magna, & sic parua quantitas nō ita reddit meticulosum matrimoniū sicut pœna magna, vñ nō ē mirū si una ɔ̄cedi tur & reliqua ꝓhibet. Itē arrę de p̄senti tradūtur, sed pœna in futurū ꝓmittit. sed quis facilior est ad ꝓmittēdū quā ad exbursandū &c. De hoc it hr̄ p Bar. ī d. l. Titia in princi. de uer. obl. Ex his infert, ꝙ si eēt modica pœna apposita ī ɔ̄ctu matrimonii, valeret qa eadē ratio esse videt, q̄ i arria sed Car i d. l. Titia tenet ꝙ appositio pœnę quātūcūque modicę nō valeat. Allegat gl. 1 l neque la. a. C de nupt. Quę dicit si dixerit vir uxori, ꝓmittis mihi. 10. unquā diuerteris, ꝙ nō ualet & tñ dicit Bar. ꝙ 10. ē modica quātitas. Allegat ēt. l. ea quę ff. đ do. inter vir. & vxo. vbi allegat text. d. l. fin C. de spō. q̄ p̄cise loquit. & d. l. Titia. Hanc opinionē vr̄ firmare Pan. in d. c. gēma. ex quo patet ꝙ rō diūæ de parua, & magna quātitate non sit hōa dicit tñ esse aduertēdū ad cōditionē psonarū secūdū Io. And. Bal. tñ in d. l. fin. C. de spōsa. multū instat in uers. q̄ro q̄ ē rō dřiæ, & concludit sic. Nā arra quātumcūque magna ualet, pp fructū matrimonij, qñdoq; dē dei potius ad

Secus vbi pars confiteretur tantum se recepisse secundum Bart.in d.l.titia & Fede. consil.164.Et etiam dicit Bart.ibidem, quód si vtraque pars confiteretur se recepisse ab altera, e i.m si uerè iteruenisset solutio sed postea restituta fuit,[a] quia si solui tibi mille, & a te recepi alia mille non videor soluisse. ar.l. dui soluit.ff.de sol.licet multi teneant contra eum in hoc vltimo de quo vide Bal.in l.fi.C.de spon.[b] videtur.æquior opinio.Barto.& eam sequitur Panormitanus. & do.An.in d.c.gemma,quia facilius quis [c] promittit quam ebxurset, & ideo nō videtur exbursare qui tantundem recipit statim, & propterea tenet Bar.ibidem fundum non posse dari loco arrarum, etiam, si vendens constituat se nomine alterius posidere, quia.l.fi.C.de spon. loquitur de arris traditis in quātitate,& annullat aliam pęnam, ergo non debemus extra illum casum arras approbare.Sed contra Bar.est Ange.& Imo.[d] in dict.l.titia.& do. Lucas de grassis. dicētes quòd prædicta.l.fi. nō facit mentionē de quantitate, sic ẽm eos pōt dari fundꝰ,& ē uerior opi.[e] Secundum requiritur ꝙ non sint in tali quantitate respectu dantis, ꝙ transeāt i locū pœnæ.vt.s̃.dixi.Aduerte tamen ꝙ cessat perditio arrarum quando per eum non stat nec causam præbuit,vt non fieret matrimonium.C.de spon.l.vlti.

14 Vtrū pœna apposita in sponsalibus valeat. ℞.Pa.i d.c.gemma.colligendo dicta doctorum [f] in d.c.gemma.& in di.l.titia.quod aut pœna apponitur inter contrahentes.& indistinctè nō valet secundum communiorem opi.& tenet Bar.in dict.l. mulier:etiam de illa pœna quæ est in lucro perdendo,unde si dixero promitto tibi donare centum si nupseris mihi, non valebit. vt in l. si ita stipulatus [illegible] fuero resisti. S. si tibi [illegible] psero,& ibi per Bar [illegible] ff.de verb. ob. Quod tamē limita verum, nisi is cui p omissio.fit eēt nobilior,quia tūc videret potius donare animo recompēsandi ratione nobilitatis.[h] Pro hoc facit quod no.Bar.i l.j.C.de do. ante nup.[i] & l.si volūtate. C.de do.promis. Aut pęnæ apponitur inter parētes ipsorum contrahentum; seu alios coniunctos contrahentibus ipsis, quòd uerisimiliter isti inducerentur ad contractum matrimonii, ne parentes vel amici eorum incurrant seu soluant pœnam & sic non valet. vt in dicto capitul. gemma secundum vnum intellectum.& in l.hæres.meus.in fin.ff.de conditio.& demon.Valeret tamen illa quæ est in lucro p dendo.vt per Bar.in l.titio.S.titio. el. 1. ff. de condi.& demon. aut pœna apponitur inter alios a prædictis.& sic valet etiam si talis extraneus promiserit nomine mulieris sub certè pœnæ secundum communem opin. Aduerte tamen singulariter, quod tales promittentes sub pœna ꝙ titia con-

firmādū matrimoniū cuius arrę sunt signū.ut in l.ꝙ sæpe.ff.de ꝯh empt.sed pęna no uenit ad corroborādū matrimoniū,sed in defectū,s. si non ꝯhat ꝙ pœnā soluāt Et sic inueniretur pęna stare soluto matrimonio, qđ secus est đ arris,qa ergo arra respicit actū fauorabilē ut ꝯhat & pœna actū odiosum, si distrahetur, tenet merito arra tanquā principalis,& eius accessorium, sed nō pęna, hoc secūdū Gui.de suza. qđ mihi placet, & vř sentire Pa.in d. c. gēma.

a Sed postea restituta fuit.] Qđ nō videtur arra, sed ꝓsumit fraꝰ, & ibi hoc dicit Bar.pe.col. uers. qd si in ueritate. & d. Pan. in d.c. gēma, se uidisse uaria ꝯsilia contra Bar.& ꝙ ipse reqsitus uoluit ꝯsulere, qa credit opin.Bar. esse ueriorem.

b Bart.in l.fi.C. de spon.] In 4. col.& ibi respōdet ad illā l. qui sic.

c Quia facilius qs] Et hoc maximè procedit hodiernis tpibus, i qbus ꝯhentes ꝯfitentur recepisse alter ab altero magnā quātitatē arrarū, q̄ in ueritate nunquā fuerunt numeratæ, sed ē simplex & nuda cōfessio.

d Et Angel. & Imol.] Et Bal.in d.l.fi.in d. 4.col. uersi.sed pone ꝙ arrę,& ibi p multa ipugnat Bald.

e Et est uerior opin.] Cū opin. Bart. transit do. Ant.dicit tamen Pan.sibi placere opi. Io.An.ut cōsideretur qualitas personarum.

f Dicta doctorū]

No. hic ꝙ timor et pecuniæ soluendæ impedit libertatē consensus. Puto tñ si dñs temporalis incuteret metū amissionis alicuius rei nisi ꝯhat matrimonium ꝙ per hoc matrimoniū ꝯtū non esset nullū,qa iure non cauetur, ꝙ metus pditionis alicuiꝰ rei cadat in cōstātem uirū,nisi forte esset pditio omniū bonorū, uel maioris ptis ut in ca.Abbas,ꝙ me.cau.facit quod leg. & no.in c. frequēs. de resti.spo.li.6. & ad tex. in c.gēma, dic ꝙ papa i probat oēm stipłone pœnalem quia posset i aliquo auferre plenitudinē libertatis nō tñ seqtur, ꝙ p tale metum matrimoniū sit nullū,ut ꝓbatur in c. is qui, & in c.uenies, de spō. De hoc uide [illegible] §. 3.

g [illegible] Bar.] Quia ꝓsumeret fieri [illegible]libidinis.

h Rōne nobilitatis.] Et idē si pro bono pacis, uel alio reipū bono. secundum Bart. ibidem.

i Bart. in l 1.C. de donar.] ante nupt.Ibi Bartol.

contrahet cũ sempronio. si quantum in ipsis est faciunt non incurrunt pœnam quia difficultas, ex quo factum est in obligatione alterius excludit cõmissionem pęnę. vt est tex. no. in l. si uehenda. §. idem iuris erit. el. 2. ff. ad l. rod. de iac. & in l. 2. §. si quis in iudicio. ff. si quis cautio. & hoc tenuit Io. de pla. [a] vt refert Federi. consil. 164. & d. Anto. in d. ca gemma. sequitur. Panor. ibidem, facit quod not. Bart. in similibus terminis in l. continuus. §. illud. in fin. ff. de verbo. obliga. quod no. quia facit vt ille qui in contractibus. sub pœna promittit pro filio vel amico, ꝙ ratificabit quia si facit quod in se est euitat pœnam, & hoc verum de pœna quæ consistit in perdendo, vel minuendo de patrimonio, secus de alia quæ est in acquirendo quia cessaret lucrũ, nisi impleretur promissum.

15 Vtrum possit interueniri pignus idest ꝓ securitate, pro matrimonio contrahendo. ℞. fuit opi. diuersa. Inno. tenet ꝙ sic [b] per l. vnicam. C. si rector pro domi. Anton. tenet quod non potest, nisi interesse præstãdo Io. an. dicit distinguendum secundum qualitatem personę quia uile pignus non habet intimidare magnum virum & sic potest interuenire. Sed iure uidetur uerior opi. domi. Anton. pro quia facit quod not. gloss. in l. si ita stipulatus fuero. §. sit ibi nupsero. ff. de verbor. obligatio. quę dicit q̃d omnis stipulatio talibus est reprobata. & in d. l. vnica, contractus arrarum uocatur pugnus. Et ideo non obstat.

16 Vtrum interesse possit peti. [d] Respõ. Iaco. de Are. Can. & communiter doctor. in l. prima. C. de sponsa. & in d. l. titia, quod non potest peti, [e] nisi dolosè pars se habuerit. quia tunc petet actione de dolo, non autem propter stipulationem, quia nec concessione iuris altera pars potest a sponsalibus desistere, & ne matrimonium intimidetur propter solutionem pœnæ, [f] & istud sequit Hostien. in sum. & Panor. in d. c. gemma.

17 Quęritur an recipiens arras lucretur eas cõtracto matrimonio. Respon. Fe-

nihil dicit, sed ponit in l. si diuortio ff. de ver. obli. de quo vide supra dos. §. 22. & quod ibi scripsi.

a Et hoc tenuit Io. de pla.] Facit etiã pro hoc quia sicut ꝓmittẽs per iuramentũ euitat periurium si facit quantum in eo est. vt no. glo. in c. ex literis. el 2. eo. ti. & ca. sicut. de sponsa. ergo. eodẽ modo debet euitare pœnæ cõmissionẽ, ꝓ quo facit. c. significãte. de pig. &c.

b Innoc tenet ꝙ sic.] Si datur nomine arrarũ videtur ꝙ possint pignora dari, & ita intelligit Innoc. idẽ dicit gl. in d. l. titia l ner. contracta. & ibi Bar. ea sequitur, idẽ tenet Spe. tit. de spõ. §. 1. ubi vult ꝙ ꝓdatẽ pign⁹ si matrimonium de iure poterat seq. & de facto trãdês, secus si de iure seq. nõ poterat. arg. in c. & si necesse. de don. inter vir. & uxor. sequit Fedr. cõsil. 149. & dicit Bar. in d. l. titia, ꝙ ibi pignus intelligit dari pro arra qñ daretur pro ipso mrĩmonio, vult tñ, ꝙ sit necessarium, ꝙ pignora realiter tradantur, & consistant in quantitate, & hæc opin. uidetur magis communis, & satis rationabilis. Ratio est quia loco arrarum potest pignus tradi. d. l. 1. quam adducit. Spec. eod. titu. vide tamen ibi Pan. qui multorum recitat opiniones.

c Et ideo non obstat] Dicit Pan. ꝙ ista opi. sibi placet in fauorem libertatis matrimonii.

d Possit peti.] Sic pone casum, sunt duę mulieres, una diues altera ditior, utraque uellet mihi nubere, sed desponsaui mihi ditiorem per uerba de futuro quæ ꝓmisit mihi noie interesse mille si cõsentirẽ in matrimoniũ, ꝓp quod alia diues nupsit alteri, postea tenuit ista, unde sensi damnum ex eo qa poteram illam diuitem ducere, &c. Quæritur nunquid interesse istud possim petere, &c.

e Quod non põt peti.] Idẽ erit de iure canonico si ꝓ pactũ nudũ ꝓmittatur, idẽ tenet Pa. ubi s̃. & Bart. in d. l. titia. sed Bal in d. l. si C. de sponsa. dicit se mirari de Bart. qa dolus, qa põt purgari ꝑ actionẽ de dolo fortius ꝑt purgari ꝑ priũ cõuentionẽ, ut. ff. de dolo. l. & eleganter. §. non solũ. Item si cõuẽtio, est ꝯ bonos mores, ergo q̃ facit ꝯ eam dolo facit. l. filium. ff. de condi. insti. & l. facta. §. si in danda ff. ad trebel. Tu considera, quòd Bartol. putest defendi ex eo quia in casu quo ille dolo fecit non adimplẽdo promissũ non possim agere ex stipɫone, q̃ tu promisisti interesse, quia non valet illa stipɫo, ergo ne dolus tibi suffraget pñe consequi meu interesse actione de dolo. Nec ille dr̃ cõmisisse dolũ, qa uenit ꝯ stipɫonem inualidã, sed ex eo qa passus sum damnũ, & hoc uoluit dicere Bar. dum volt ꝙ quando ego feci magnas expẽsas possum illas cõsequi ꝓp fidẽ fractã de ꝯhẽdo matrimonio, ea qua vr̃, ꝙ hic sunt duæ promissiones. s. vna de ꝯhẽdo spõsalia, altera de soluendo interesse, uel tacita uel expressã. Non ergo me fundo super stipulatione interesse, sed super promissione de ꝯheńdo, & ex eo, quia non facis dolum committis, qui non debet tibi patrocinari, &c. Et in istis casibus de quibus in istis § in quibus non ualet pœna & pignus, &c. non põt ualidari conuentio hæc iuramento. quãquidem iuramentum contra bonos mores non ualeat. non est obligatorium lib. 6. & hoc tenet Bart. in d. l. titia. circa finem, &c.

f Solutionem pœnæ.] Tñ fauore matrimonii, tum quia sumus extra casum. l. fin. C. de spon.

firmādū matrimoniū cuius arræ sunt signū.ut in l.ꝙ sæpe.ff.de ꝯh empt.sed pęna nō uenit ad corroborādū matrimoniū, sed in defectū, s. si non ꝯhat ꝙ pœnā soluāt. Et sic inueniretur pęna stare soluto matrimonio, qđ secus est đ arris, qa ergo arra respicit actū fauorabilē ut ꝯhat & pœna actū odiosum, si distrahetur, tenet merito arra tanquā principalis, & etus accessorium, sed nō pęna, hoc secūdū Gui.de suza. qđ mihi placet, & vř sentire Pa.in d. c. gēma.

a Sed postea restituta fuit.] Qđ nō videtur arra, sed ꝑsumit fraᵘ, & ibi hoc dicit Bar.pe.col. uers. qđ si in ueritate. & d. Pau. in d.c. gēma, se uidisse uaria ꝯsilia contra Bar.& ꝙ ipse requisitus noluit ꝯsulere, qa credit opin.Bar. esse ueriorem.

b Barr.in l.fi.C. de spon.] In 4. col.& ibi respōdet ad illā l. qui sic.

c Quia facilius qs] Et hoc maximè procedit hodiernis tpibus, ī qbus ꝯhentes ꝯfitentur recepisse alter ab altero magnā quātitatē arrarū, q̄ in ueritate nunquā fuerunt numeratæ, sed ē simplex & nuda cōfessio.

d Et Angel. & Imol.] Et Bal.in d.l.fi.in d. 4.col. uers.sed pone ꝙ arræ,& ibi p multa ipugnat Bald.

e Et est uerior opin.] Cū opin. Bart. transit do. Ant.dicit tamen Pan.sibi placere opi. Io.An.ut cōsideretur qualitas personarum.

f Dicta doctorū]

Secus vbi pars confiteretur tantum se recepisse secundum Bart.in d.l.titia & Fede. consil. 164. Et etiam dicit Barr.ibidem, quód si vtraque pars confiteretur se recepisse ab altera, etiam si uerè iteruenisset solutio sed postea restituta fuit, a quia si soluit ibi mille, & a te recepi alia mille non videor soluisse. ar.l. dui soluit.ff.de sol.licet multi teneant contra eum in hoc vltimo de quo vide Bal.in l.fi.C.de spon. b videtur æquior opinio.Barto.& eam sequitur Panormitanus. & do.An.in d c. gemma, quia facilius quis c promittit quam ebxursef, & ideo nō videtur exbursare qui tantundem recipit statim, & propterea tenet Bar.ibidem fundum non posse dari loco arrarum, etiam, si vendens constituat se nomine alterius posidere, quia.l.fi.C.de spon. loquitur de arris traditis in quātitate, & annullat aliam pęnam, ergo non debemus extra illum casum arras approbare. Sed contra Bar.est Ange.& Imo. d in dict.l.titia.& do. Lucas de grassis. dicētes quód prædicta.l.fi. nō facit mentionē de quantitate, sic ẽm eos pót dari fundᵘ, & ē uerior opi. e Secundum requiritur ꝙ non sint in tali quantitate respectu dantis, ꝙ transeāt i locū pœnæ. vt. s̄.dixi. Aduerte tamen ꝙ cessat perditio arrarum quando per eum non stat nec causam præbuit, vt non fieret matrimonium.C.de spon.l.vlti.

14 Vtrū pœna apposita in sponsalibus valeat. Rꝫ.Pa.i d.c.gemma colligendo dicta doctorum f in d.c.gemma.& in di.l.titia.quod aut pœna apponitur inter contrahentes.& indistinctè nō valet secundum communiorem opi.& tenet Bar.in dict.l. mulier etiam de illa pœna quæ est in lucro perdendo, unde si dixero promitto tibi donare centum si nupseris mihi, non valebit. vt in l. si ita stipulatus. [illegible] suero resisti. S. si tibi [illegible] psero, & ibi per Bar g ff.de verb. ob. Quod tamē limita verum, nisi is cui promissio fit eēt nobilior, quia tūc videreť potius donare animo recompēsandi ratione nobilitatis. h Pro hoc facit quod no.Far.i l.j.C.de do. ante nup. i & l.si volūtate. C.de do.promis. Aut pęnæ apponitur inter parētes ipsorum contrahentum, seu alios coniunctos contrahentibus ipsis, quòd uerisimiliter isti inducerentur ad contractum matrimonii, ne parentes vel amici eorum incurrant seu soluant pœnam & sic non valet. vt in dicto capitul. gemma secundum vnum intellectum.& in l.hæres.meus.in fin.ff.de conditio.& de mon. Valeret tamen illa quæ est in lucro pdendo. vt per Bar.in l.titio.S.titio. el. 1. ff. de condi.& demon. aut pœna apponitur inter alios a prædictis.& sic valet etiam si talis extraneus promiserit nomine mulieris sub certē pœnæ secundum communem opin. Aduerte tamen singulariter, quod tales promittentes sub pœna ꝙ titia con-

No. hic ꝙ timor & pecuniæ soluendæ impedit libertatē consensus. Puto tū si dñs temporalis incuteret metū amissionis alicuius rei nisi ꝯhat matrimonium ꝙ per hoc matrimoniū ꝯtū non esset nullū, qa iure non cauetur, ꝙ metus pditionis alicuiᵘ rei cadat in cōstātem uirū, nisi forte esset pditio omniū bonorū, uel maioris ptis ut in ca.Abbas, ꝙ me.cau.fi. cit quod leg. & no.in c. frequēs. de restit.spo.li.6. & ad tex. In c.gēma, dic ꝙ papa i probat uēm stipłone pœnalem quia posset i aliquo auferre plenitudinē libertatis nō tū sequtur, ꝙ p tale metum matrimoniū sit nullū, ut ꝑbatur in c. is qui, & in c.uenies, de spō.

g Et ibi p Bar.] Quia ꝑsumeret [illegible] libidinis.

h Rōne nobilitatis.] Et idē si pro bono pa.is, uel alio respū bono. secundum Bart. ibidem.

i Barr. in l t.C. de donar.] ante nupt. Ibi Bartol.

nihil dicit, sed ponit in l. si diuortio ff. de ver. obli. de quo vide supra dos. §. 22. & quod ibi scripsi.

a Et hoc tenuit Io. de pla.] Facit etiā pro hoc quia sicut ꝓmittēs per iuramentū euitat periurium si facit quantum in eo est. vt no. glo. in c. ex literis. el 2. eo. ti. & ca. sicut. de sponsa. ergo eodē modo debet euitare pœnæ cōmissionē, ꝑ quo facit. c. significāte. de pig. &c.

b Innoc tenet ꝙ sic.] Si datur nomine arrarū videtur ꝙ possint pignora dari, & ita intelligit Innoc. idē dicit gl. in d. l. titia l uer. contracta. & ibi Bar. ea sequitur, idē tenet Spe. tit. de spō. §. 1. ubi vult ꝙ pdat pign⁹ si matrimonium de iure poterat seq. & de fuit etra dēs, secus si de iure seq. nō poterat. arg. in c. & si necesse. de dona. īter vir. & uxor. sequit Fede. ꝯsil. 149. & dicit Bar. in d. l. titia, ꝙ tūc pignus intelligit dari pro arra qñ daretur pro ipso mr̄imonio, vult tñ, ꝙ sit necessarium, ꝙ pignora realiter tradantur, & consistant in quantitate, & hæc opin. uidetur magis communis, & satis rationabilis. Ratio est quia loco arrarum potest pignus tradi. d. l. 1 quam adducit. Spec. eod. titu. uide tamen ibi Pan. qui multorum recitat opiniones.

c Et iō non obstat] Dicit Pan. ꝙ ista opi. sibi placet in fauorem libertatis matrimonii.

d Possit peti.] Sic pone casum, sunt duę mulieres, una diues altera ditior, utraque nellet mihi nubere, sed desponsaui mihi ditiorem per uerba de futuro quæ ꝓmisit mihi noīe interesse mille si consentirē in matrimoniū, ꝑꝑ quod alia diues nupsit alteri, postea tenuit istā, unde sensi damnum ex eo qa poteram illam diuitem ducere, &c. Quæritur nunquid interesse istud possim petere, &c.

contrahet cū sempronio. si quantum in ipsis est faciunt non incurrunt pœnam quia difficultas, ex quo factum est in obligatione alterius, excludit cōmissionem pęnę. vt est tex. no. in l. si uehenda. §. idem iuris erit. el. 2. ff. ad l. rod. de iac. & in l. 2. §. si quis in iudicio. ff. si quis cautio. & hoc tenuit Io. de pla. [a] vt refert Federi. consil. 164. & d. Anto. in d. ca gemma. sequitur. Panor. ibidem, facit quod not. Bart. in similibus terminis in l. continuus. §. illud. in fin. ff. de verbo. obliga. quod no. quia facit vt ille qui in contractibus. sub pœna promittit pro filio vel amico, ꝙ ratificabit quia si facit quod in se est euitat pœnam, & hoc verum de pœna quæ consistit in perdendo, vel minuendo de patrimonio, secus de alia quæ est in acquirendo quia cessaret lucrū, nisi impleretur promissum.

15 Vtrum possit interuenire pignus idest ꝑ securitate, pro matrimonio contrahendo. ℞. fuit opi. diuersa. Inno. tenet ꝙ sic [b] per l. vnicam. C. si rector pro domi. Anton. tenet quod non potest, nisi interesse præstādo Io. an. dicit distinguendum secundum qualitatem personę quia uile pignus non habet intimidare magnum virum & sic potest interuenire. Sed iure uidetur uerior opi. domi. Anton. pro quia facit quod not. gloss. in l. si ita stipulatus fuero. §. si tibi nupsero. ff. de verbor. obligatio. quę dicit q̃d omnis stipulatio talibus est reprobata. & in d. l. vnica, contractus arrarum uocatur pignus. Et ideo non obstat.

16 Vtrum interesse possit peti. [d] Respō. Iaco. de Are. Can. & communiter doctor. in l. prima. C. de sponsa. & in d. l. titia, quod non potest peti, [e] nisi dolosè pars se habuerit. quia tunc petet actione de dolo, non autem propter stipulationem, quia nec concessione iuris altera pars potest a sponsalibus desistere, & ne matrimonium intimideiur propter solutionem pœna, [f] & istud sequit Hostien. in sum. & Panor. in d. c. gemma.

17 Quęritur an recipiens arras lucretur eas cōtracto matrimonio. Respon. Fe-

e Quod non pōt peti.] Idē erit de iure canonico si ꝑ pactū nudū ꝓmittatur, idē tenet Pa. ubi s. & Bart. in d. l. titia. sed Bal in d. l. si C. de sponsa. dicit se mirari de Bart. qa dolus, qa pōt purgari ꝑ actionē de dolo fortius ꝑt purgari ꝑ priū ꝯuentionē, ut. ff. de dolo. l. & eleganter. §. non solū. Item si cōuētio, est ꝯ bonos mores, ergo q facit ꝯ eam dolo facit. l. filium. ff. de condi. insti. & l. facta. §. si in danda. ff. ad trebel. Tu considera, quòd Bartol. potest defendi ex eo quia in casu quo ille dolo fecit non adimplēdo promissū non possim agere ex stipſone, q̄ tu promisisti interesse, quia non valet illa stipſo, ergo ne dolus tibi suffraget pōt consequi meu interesse actione de dolo. Nec ille dr̄ cōmisisse dolū, qa uenit ꝯ stipſonem inualidā, sed ex eo qa passus sum damnū, & hoc uoluit dicere Bar. dum vult ꝙ quando ego feci magnas expēsas possum illas consequi ꝑꝑ fidē fractā de ꝯhēdo matrimonio, ex quo vī. ꝙ hic sunt duæ promissiones. s. vna de ꝯhēdo spōsalia, altera de soluendo interesse, uel tacita uel expressā. Non ergo me fundo super stipulatione interesse, sed super promissione de ꝯhendo, & ex eo, quia non facis ꝗ dolum committis, qui non debet tibi patrocinari, &c. Et in istis casibus de quibus in istis §. in quibus non ualet pœna & pignus, &c. non pōt ualidari conuentio hæc iuramento. qñquidem iuramentum contra bonos mores non ualeat. non est obligatorum lib. 6. & hoc tenet Bart. in d. l. titia. circa finem, &c.

f Solutionem pœnæ.] Tū fauōre matrimonii, tum quia fuimus extra casum. l. fin. C. de spon.

heric. in dic. conſilio. 164. poſt Io. de pla. & Panormita. in di. capitul. gemma. quod non. & ſequitur Hoſtien. in ſum. tit. de ſponſa. §. 1. licet in d. ca. gēma teneat quòd lucrat. ſed nō eſt uerum, cum nullo iure probetur & ideo reſtituet. ſed ſi nō ſequatur ex defectu alteri⁹ partis, ſic lucrabit. Si uero ex defectu ſuo ſic reddet duplū leg. artis. & leg. fin. quæ incipit mulier. C. de ſpon. Hoc uerū ſi accipiēs eſt maior. 25. annis, uel ſi ueniā ætatis impetrauit, alias nō tenetur, niſi ſimplū reſtituere. d. l. fina. quāuis ex defectu ſuo nō fuerit ſecutū matrimonium.

18 Quomodo cōtrahuntur ſponſalia ſub conditione, dic ut dictū eſt de matrimonio ſecūdum illas regulas. uide Matrimonium 3. impedimēto. 3. Vnde aduerte ꝙ ante aduētum conditionis ſponſalia nō ſunt, nec orit publicè honeſtatis iuſtitia. ut in d. c. unico. de ſpon. lib. 6. niſi per factū a conditione recedat, puta cognoſcendo eā. de condi. appo. c. de illis. in tex. & in gl. fi. & in c. ſuper eo. & in c. per tuas.

19 Quid ſi quis dicat alicui do tibi fidē ꝙ te accipiam in uxorem, & illa nihil rñdeat nec uerbo nec ſigno. Reſp. ꝙ ſpōſalia non ſunt. Sed tamē compellendus eſt talis qui dedit fidē, ut eā ſeruet ſi alter uoluerit ſecundū Rodul. Sed ego nō credo quādo aliqua intermedia interuenerunt [a] antequam alter cōſenſum demonſtrauerit. ff. de uerbor. obligatio. l. continuus. in principio.

20 Quomodo ſponſalia diſſoluuntur. Reſpon. quod in 17. modis. Primo per mutuum conſenſum etiam ſi erant iurata, hoc tenet Specu. titul. de legato. §. nunc oſtendendum. & §. hoc quoque, & Panormita. in capitu. præterea, primo de ſponſa. dicit hanc eſſe communiorem opinio. licet gloſſa in dicto capitu. præterea, teneat non poſſe ſine peccato. Sed mihi placet diſtinctio Innoc. vt refert Panormi. in d. capitu. primo quod aut iurauit in tuitu Dei [b] aliqua muliere accipere in vxorem, & non poteſt illa mulier remittere. Si vero non intuitu Dei, ſed propter eius complacentiam, ſic poſſunt ſe abſoluere.

21 Sed nunquid ſi ſponſalia non erant iurata poterit alter non conſentiente altero recedere a ſponſalibus contractis. Reſpo. ſecundum gloſſa. in l. prima. C. de ſponſa. quod ſic, etiam de iure canonico, & ſequitur Cypria. ibidem, & hoc idem videtur ſentire Gratianus, licet dubie. 27. quæſtione. ſecunda. § ſed aliud & §. finali. Nec obſtat. capitu. deſponſatam. 27. quæſtione. 2. quia loquitur in matrimonio de præſenti. Item nec l. prima in finali. ff. ex qui. cauſa. infa. irro. Vbi ſponſa efficitur infamis ſi bina ſponſalia contrahit, quia eſt verum niſi ſponſalibus primis renunciet, ſed quando ipſis renunciat habet locum. l. 1. C. de ſpon. [c] quę dicit vna deſponſata alteri non prohibetur nubere. Nec obſtat quod nudum pactum eccleſia cōpellit obſeruare. c. primo. de pac. quia iſtud eſt ſpāle [d] in matrimonio propter rōnem literę, vt ſit omnino liberum. ar. capitul. requiſiuit de ſpon. & quod no. Innocen. in capi. ueniens de iureiuran. & placet mihi quādo aliqua noua cauſa [e] eum ad hoc inducit, quæ ſi a principio fuiſſet impedimentū dediſſet ne contraheret, [f] aliter non credo ſine peccato mortali poſſit recedere a ſponſalib⁹ primis [g] cum alia contrahendo altera nō conſentiente.

Secundo

a Interuenerūt] Puta ad extraneos actus ſe cōtulit, &c. ſed uid. ſ. matrimoniū 2. §. 2. & 3.

b Intuitu Dei] uide Pa. in ca. 2. de ſpōſa. qui dicit ꝙ illud dicitur fieri intuitu Dei, quod fit ad eius complacentiam, intui u hominis qñ ad cōmodū ipſius, & licet omnia iuramenta obligēt quo ad Deum. c. debitores. de iuretur. quia uidēt facta ītuitu eius, tñ qñ ſunt facta, incōmodum hominis Deus pro illo acceptat &c.

c Habet locum l. i. C. d ſponſa.] Dicit gl. in c. de ſponſatus. 27. q. 2. illā legem eſſe abrogatam.

d Quia iſtud eſt ſpeciale] unde q̄ no. Pa. poſt Hoſt. in cap. de illis 1. de deſpōſa. impube. ubi uult, ꝙ ſiue iuramentū interueniat in ſpōſalibus ſiue nō, ex quo maior eſt qui iurat cōpellit ad ꝯhendum.

e Qñ aliqua noua cauſa.] Cā aūt rōnabilis erit arbitrio iudicis iudicanda ſm Ho. & Pa. in c. requiſiui. eo. ti.

f Ne ꝯheret] vt puta ſi ſponſus proſequit ſponſam odio capitali, vel econuerſo ita ꝙ timetur ex inuitis nuptiis futurū homicidiū vł adulteriū vel guerra inter parentes. &c.

g A ſponſalibus primis.] Fortius ſi adeſſet iuram, quia licet eccleſia nolit cōpellendum eſſe iurātē. ſponſalia ſed monendū, tamē puniri debet nō ſeruans de periurio. ſm Bal. in d. l. 1. C. deſpon. & tenet Pa. quē omnino videbis in d. c. requiſiuit eo. titu.

22 Secundo quando alter intrat religionem etiam ante professionem.c.ueniens qui cleri. vel secundum vnum intellectum quod facere possunt ante a carnalem copulam, etiam altero inuito b ut supra. Matrimonium.4.§.17.

23 Tertio quando alter contrahit cum alia persona per verba de præsenti, vel per verba de futuro carnali copula subsecuta. c d.c.si inter virum, & c.1.de spon. duo.

24 Sed qd si cognouit post spõsalia contracta aliã mulierem & post coitũ contraxit cum ea sponsalia etiã. R. ꝙ prima nõ soluũt propter hoc, sed oportet coitus sequat contractũ spõsa horũ.c.veniẽs el.2.de spõ.

25 Sed qd si prima spõsalia fuerunt cõtracta simpliciter, secunda vero cũ iuramento R. ꝙ tenetur redire ad primã qa nõ dissoluũtur per tale iuramentũ. d c.sicut ex literis, de spõ.22. q.4.in malis promissis. Et hoc esset verũ si non intenderet a primis recedere. Secus si a primis intẽdit recedere ex causa cũ possit vt dixi, iõ secunda tenebũt, & ad q.c.sicut ex literis, e di. ꝙ loquit quãdo sine aliqua causa vult frãgere fidẽ quã dedit primæ, alias non. f

26 Quarto quando alter se trãsfert ad aliam religionem, vnde si non est spes de proximo reditu credo quòd dissoluantur etiam iurata vt videtur sentire Panor. in d.cap.de illis, eo. tit & etiam glo. in d. ca. de illis dum dicit secundum. ll. quasi innuat aliud esse de iure canonico, & placet mihi g propter periculũ incontinentiæ. Nam secundum leges h si per bienniũ expectauit alter eum q. est in prouincia & nõ execut' fuit nuptias libere alteri põt nubere. i C.de spõ.l.2. & si est ĩ alia prouincia debet expectare post tres annos vt in l.2.C.de repu. & hoc si ẽ absẽs ex probabili cã tãtũ. Si vero sit absẽs ex ꝓbabili & necessaria causa, debet expectare donec adsit, vt.ff.de spõ.l.sępe vide gl.q̃ hoc tenet in d.c.2. C.de spõ. Nec obstat. d.c.sicut ex literis, qa licet dicatur ꝙ ꝑ quatuor annos vel quinq; expectauit, hoc nõ constabat, licet fuerit allegatum & si constasset Papa pœnitentiã non imposuisset de periurio. vl potes dicere quod ideo ibi imponitur pœnitẽtia quia sine autoritate superioris non debuit contrauenire iuramẽto. Sed si cũ autoritate superioris cõtrauenisset, tũc credo euitaret etiã pęnam arrarũ vt non eas amitteret si iteruenerũt, quamuis etiã nõ expectet tẽpus statutũ ꝑ leges, & ẽm Ho. in d.c.de illis, & alios, docto. post ipsũ iudex dẽt talẽ ab soluere ꝓpter periculũ fornicationis k quod bene no.

17 Quinto quanto certus terminus temporis appositus fuit. Nã ipso elapso ille ꝑ quẽ nõ stetit liber ẽ, & nubit sine piurio, sed alteri ĩponit pœnitẽtia de periurio, vt in c.sicut ex literis, e.ti. Et hoc verũ nisi a principio fuissent pure cõcta, & postea ꝯuenerũt de die nuptiarũ, quia per lapsum illius dici non liberatur alter, l quia terminus ex post facto fuit appositus pro solicitando implemento promissionis iam factæ & purè nõ ad finiendum promissionẽ

secundum

a Qđ facere possunt ante] Etiã ꝯ ꝯtomat imo sio. Et not. quòd hoc casu non perdet arras quas dedit & illas quas recipit restituet solũ in simplũ. C. de epi. & cler. l. deo nobis.

b Etiã altero ĩuito] Bal. in l.1. C.de spõ. tenet. ꝙ matrimoniũ de præsenti non cõsummatũ dissoluitur ꝑ ingressũ religionis & ꝑ dispensationẽ papę. Et uide gl. in c. desponsatã. 27.q.2.

c Carnali copula subsecuta.] hoc tenet ẽt Bal. in l.1 C de spon. talis tamẽ agere debet pœnitẽtiã de fide vel ꝓmissione mẽtita. c si inter uirũ, de spon. & de spon. duo.c.1.

d Per tale iuramentũ] Nã iurm nõ dẽt eẽ uinculũ iniquitatis, de iureiur d.c.quãto.

e C.sicut ex literis] Hoc tñt Inno. ibidẽ & dicit Pa. ibi qđ hoc dictũ est singulariter notandum.

f Alias nõ] Et facit c. requisiuit cũ ibi not. eod. ti. de spon. & dixi s. eo. §. 21.

g Et placet mihi] Et hoc est uerissimũ ꝑꝑ uerbũ liberũ erit mulieribus. &c Quia si oporteret ꝑ bienniũ uel trienium expectare nõ esset liberũ. Et hoc ẽ uerũ nisi de ꝓximo redit', ut crederetur, qa teneretur expectare, & hoc ꝑꝑ uerbũ trãsferentes, ẽm Pa. &c.

h Nã secũdũ ll.] hęc ẽ uera cõcordia de tpe quo expectãd' ẽ spõsus, quo ad alia se trãstulit secundũ gl. in d. ll. hic alle. Et dicit Bal. in l.2. C.de repu. quod determinatio, illius hẽt locũ ẽt in spõsa, si ꝑ bienniũ stetit dissimulans matrimoniũ ꝯtrahere, ꝑꝑ regulam correlatiuorum. Et etiam uerum est istud, ꝙ hic dicitur, si iurm interuenerit secundũ determinationẽ tamen.d.c. de illis, cum glos. eo. titul.

i Liberè alteri põt nubere.] Iudex enĩ inspecta qualitate, ꝑsonarũ poterit tẽp', abbreuiare, uel prorogare secũdũ Ho.

k Propter periculũ fornicationis] Dicit.n glo. in d.c. sicut ex literis, quod matrimonium tãta non patitur dilationem ꝑꝑ periculũ, &c.

l Non liberatur alter] Sed solum solutione eius, quod debetur, ar. ff. de actio & obl. l. obligationũ, la 2. §. placet,

secundum theoricam domini Anto.[a] in d.c.sicut ex literis.

28 Sextò quando aliter le prã vel paralisim iucurrit aut uisum, vel uasũ amisit, aut ei aliquid turpius euenit, vt i c.literas, de cõiug. lepro.& d. c.sicut,& in ca. quemadmodum, de iureiu.in tex.& in glo. [b]Et hoc verum si turpitudo aduenit post contractum, secus si tempore contractus incurrat, sicut nec contrahens potest allegare suspectum debitorem propter paupertatem præcedentem seu mores, ad quod facit. l.si creditores. ff.de priuile. credito.& l.si.C.de spon.& ibi per.Bar.& Panor.in ca. quemadmodum, [c] de iureiu.

29 Septimò quãdo aliter fornicatꝰ quo ad innocẽtẽ, sed ille qui fornicatus ẽ nõ potest resilire si alter innocens velit contrahere secũ. c.2.de trãsla.p̃ła. Et si ẽt fornicatio esset uiolenta [d] potest spõsus eam dimittere, secundum Io.An.& gl. in d.c.quemadmodũ,& sequitur. Pan.ibidẽ, & Hug. 27.q.2.raptor,& etiã tenet q potest dimitti si tẽpore desponsationis erat corrupta, cũ tñ crederet uirginẽ.

30 Octaua quãdo alter eorũ efficitur hæreticus quia est fornicatio spiritualis. 28.q.1.non solum.

31 Nonò propter capitalẽ inimicitiam superueniẽtẽ inter sponsum & spõsam, pôt alter petere separationem ẽm Ho.in summa per rationem c. 2.[e] de sponsa. & c.requisisti.eo.ti.

32 Decimò quando promisit sponsa dare certam quantitatem pro dote, & non potest dare, sic soluitur sponsus ab obligatione secundum Io.an. in ca. de illis, de condi.appo.Idẽ dic de quacũq; alia cõditione interueniẽte, si deficit.[f]

33 Sed quid si sponsa contraxit sponsalia & non promisit dotem certam. ℞.ꝙ videtur promisisse omnia bona sua in dote, vt no.in l.mulier bona. ff.de iu. do. & per Barto.in l. si constante.ff.sol.matri.Et ideo si labitur in facultatibus qua non potest dare non cogitur spõsus eam ducere qa deficit conditio subintellecta. l.si res i eodem statu p manserit, ve in tex. & in gl. & in d.c.quemadmodũ, facit c.per vestras, de do.post diuor. test.& quod ibi no.

34 Vndecimò quando superuenit affinitas, vt si sponsus cognoscit consanguineã sponsæ, [g] vel econtrario. 27. q. 2.si quis sponsam de eo qui cog. consan. vxo.suæ, cap.in literis, & plurib.aliis.c.

35 Sed quid si superuenit publicè honestatis iusticia nunquid dissoluentur prima spõsalia. ℞. qđ nõ, qa q spõsalia primo ꝯtracta, fuit primo inducta publicè honestatis iustitia, & p scđo inductũ nõ pôt tolli primo inducta, i sicut simili 57.di. si quis.

36 Duodecimò si fama sit quod inter eos sit canonicum impedimentum, & de fama vel scandalo doceatur capitul. cum in tua, de sponsa.de consang & affi.c.2.de testib.c.super eo secundum Hostien.[h]

a Secũdũ theoricã.d. Ant.] Illã refert & sequtr Pa. in d.c.ex literis.Vnde dicit qđ alias consuluit, qđ si spõsalia fuissent ab initio pure ꝯtcta, licet postea spõsus & spõsa cõuenirẽt đ die nuptiarũ, nõ hoc lapsus illius diei liberabat illis obligatione, qa terminus ex postfacto fuit appositus pro solicitando implemento promissionis.

b In text. & in gl.] Fallit si spõsalia fuerũt ꝯtracta p uerba de p̃senti secundũ gl. in d.c.literas, ibi ẽt hoc tenet Pa. respõdẽs ad tex. in uersi. consummatũ, qa accipit largè p cõsensu.

c Et Pa.i.c. quẽadmodũ] Ex hoc no qđqñcunque iuramẽtũ pt seruari sine interitu salutis æternæ, & tñ non seruatur absque peccato. Quod vĩ esse ꝯ. c. si uero de iureiu. Sed hoc iõ ẽ, quia honestas intelligit in hoc iuramẽto, ut si res i eodẽ statu permanet, qa hic cõditio tacitè inest 22.qõ.2.ne qs.l. cũ qs, in prin.ff. de solu Et est ex hoc argumentũ, qđ ea q de nouo emergũt, nouo i digẽt auxilio. l. de ætate §.ex cã. ff. de interrogat. acti.ff.ad uelle l. si mulier 4. & in si.quante, de off. deleg.

d Et si ẽt fornicatio esset uiolenta.] Et rõnẽ huiꝰ assignat Io.And. & Pa. ibi qa accipiẽs corruptã in uxorem, & cã cognoscẽs incurrit irregularitatẽ ut in c. 3 nobis, & in ca. de eo qui, de bigamis loc uerũ secũdũ Hug. si uir uelit ad ordines

pmoueri alias cogendus est ducere, qa mulier non fuit in culpa uel qa culpa pcessit sponsalia, ideo ei obiici nõ pt d c. quẽadmodũ.Idẽ dic đ fornicatione spirituali, s hæresi & infidelitate, ut in §.seq.

e Per tõnẽ.c.secũdo] de duobus malis maius est fugiẽdũ. Quod eñ quis non diligit facile contẽnit. 12.q. 3. præsens clericus, & 31. q.2. §.1.

f Si deficit] Dictum ẽ supra Matrimonium tertio.Impedimento tertio.

g Cõsanguineã sponsæ.] Et ad hoc probandum sufficit sola fama de consang.& affi. c. super eo. Et secundum Host. sufficit vnus testis, de testi.c. super eo. Tamẽ secus si mrimoniũ fuisset cõsummatum, vel contractum per uerba de præsenti.

h Secundũ Ho.] Fallit non contra huiusmodi, famam iuramentum facit fide dignorum secundum arbitriũ iudicis, & ẽt ppinquorum, qñ impedimentum de parentela est p̃tẽstetur.d.c.tua.

T er

37 Tertiodecimo quando ſponſalia fuerunt contracta infra annos pubertatis, & poſt pubertatẽ petit abſolui ante aliquem tacitũ conſenſum habitum in pubertate, capitul. de illis, el primo & capitul. a nobis, de deſpon. impub. etiam ſi nulla ſit cauſa quare vult abſolui poſt puberratem ſecundum Pan. in d. c. de illis,[a] in vltimo. Secus ſi pubes contraxit cum impube te ipſe non poteſt reſilire. Similiter nec impubes ante pubertatem.

38 Quartodecimò ꝓpter ſuſceptionem ſacri ordinis ſecundum d. Anto. poſt Io. An. in rub. de ſpon. facit. 27.q.2.ecce.[b]

39 Quintodecimò ꝓpter cognationem legalem vel aliud impedimentum de quo dic vt ſupra matrimonium.2.per totum.

40 Sextodecimò ꝓpter votũ ſimplex caſtitatis poſtea factum,[c] vt in cap. veniẽs, qui cleri. vel vouen. ſecundum vnum intellectum,& licèt directo, recitet Inno. Hoſt.& Goff. tenẽtes quod votum ſimplex de caſtitate non ſoluit ſponſalia iurata, qa æquale vinculum eſt iuramẽtum voto. Et ideo qđ præcedit obtinet, tamen tenet ꝙ ſoluit ſponſalia, quia maius bonum eſt continere quam nubere.& ideo etiam licitè poteſt fieri ſi bono zelo fiat, & ſponſalia ſoluit, quod & ſequitur. do. Ioan. An. in d.c. de illis, de ſpon. impube.

41 Septimodecimo ꝓpter ſeuitiam ſponſi ſecundum Panormita. in dicto cap. veniens, 1. not.

42 Quęro vtrum in præfatis caſibus requiratur auctoritas iudicis eccleſiaſtici? Reſpon. ſecundum. Io. An. in dicto cap. de illis, de ſponſa. quod ſic, quia corã eo debet probari cauſa, ca. porro, đ diuor. aliter grauiter peccat vt videtur per cap. duo pueri, de ſponſa. impube. Facit. 23. quæſtio. 2. ſęculares Fallit hoc in ſecundo caſu,& 3.& 7. ſecundum Richar. in 4. diſtinct. 27.& 10.11.14.15.16. ſecundum dominum Ioan. Anto. in d.c. de illis, de ſpõ. Sed ego credo quod etiam fallit in alijs caſibus, quãdo notoriè de eo caſu conſtat propter quem diſſoluuntur. Similiter ſi ſpõſalia sũt ſecreta, idem dic ſecundũ Ricar. vbi ſupra quia ſecreta non ſubſunt iudicio eccleſiæ. Et licèt non debeant alias ſeparari ſine iudicio eccleſiæ, tñ ſi faciũt in caſib' prædictis ſine iudicio eccleſiæ, non credo mortaliter peccent,& cap. duo pueri, præfatum cum d. capit. ſęculares, loquuntur quando non ineſt aliqua cauſa de prædictis, & maximè quando non ſunt iurata ſponſalia. Si autem qs recedat a ſponſalibus non ex aliquo prædictorum caſuum, peccat mortaliter ſecũdum Tho. licèt eccleſia non cogat, vt no. in c. requiſiuit, de ſpon..

STATVTVM Quis poteſt facere? ℞. quod ille qui poteſt facere legem, de quo vide ſupra Lex. §. 2.

1 Vtrum ſtatutũ ordinarij liget extra territorium delinquentem ſubditum ſuum, Vide ſupra Excõmunicatio. 1. §. 10. & 11.

2 Vtrum delinquentes in loco exẽpto ligentur ſtatutó epiſcopi? ℞. Gemi. in c. vt animarum, de conſti. lib. 6. Ioan. Calde. & Ioan. An. ibidem diſputauit ꝙ non, per d. c. vt animarum,& per d. c. cum epiſcopus, de offi. ord. libro ſexto, & per glo. in ver. omni-

a Secundum Pa. in d. c. de illis] Hoc enim concedit ei ius, qa ante ętatẽ aptã matrimonio nõ vr̃ quod qs habeat ꝑfectum ſenſum ad conſtituendũ indiſſolubiliter in futurum matrimonium.

b §. ecce] Gloſſ. tñ ibi diſputat vtrum vita hæremitica ſoluat ſpõſalia vel matrimoniũ Et vide S. Bona. in q. circa literam in 4. diſt., 27. q. 2. vbi vult ꝙ vita hæremetica habeat continentiam annexã. ꝑcipuè ſi habet ſocios &c. loquitur de S. Machario &cæte.

c Poſtea factũ] Glo. fin. quã Pa. ibi dicit ſe alibi neſcire, in ver. de ſeueritate, in d. c. veniens, q cleri. vel vo. ibi dũ dicit, non obſtante voto ſimplici vſque in fi. vult apertè, qđ ſpõſalia de futuro nõ tollantur per votum ſimplex caſtitatis ſequẽs. Et dicit Innocen. in d.c. veniens, ꝙ ſi cat votum ſolenne nõ valet poſt matrimoniũ cõſummatum, vt in c. quidam, de cõuer. coniuga. Ita nec votum ſimplex poſt ꝯtracta ſponſalia, hãc eãdẽ opi. tenuit Hoſtien. in cap. rurſus q cle. vel vo. vbi dicit ꝙ ſi votũ præcedit ſponſalia, non tenent. Si autem votũ ſequatur tenẽt ſpõſalia,& non votũ niſi ſolennizet, alias cõpelleretur contrahere, vt in ex parte de conuer. cõiug. Sequitur d. Ant.& etiã Pan. motus hac rõne Cũ enim ſit orta obligatio ſpõſo, nõ debuit nec potuit alteri ꝑiudicium ſuum vouer̃ caſtitatẽ, argumen. d. c. ex parte. Adde tamen quod qui vouit, peccauit cum videatur temerariæ proceſſiſſet quando qdem cõpellatur contrahere. Aut ſi vult euitar̃ peccatũ oportet ꝙ votum ſolennizet bene verum eſt, quod ſi alter ſolueret ſponſalia per matrimonium contractũ cum alia, vel per ingreſſũ religionis teneret ille vouẽs ſeruar̃ votũ. Cum iſta tñ opinione, hic videtur ſentire d. Anto & Gaſ. de Cal. in d. cap. veniens.

omnimodam, in cle. quamuis, de fo. compe. Ratio quia locus exemptus & locus extra diocesim æquiparatur. Allegat. cap. luminoso. 18. quæst. 2. c. 1. de sta. regu. in fin. li. 6. & cle. si. de priuile. & mihi placet, & est verior opi. Licet Fede. de Senis. & D. Marsil. teneāt contrarium. [a] vt in cons. 2. prædicti Fede.

3 Sed nunquid si statutū prohibet ne vadant ad locum exemptum, ligabuntur euntes? Respon. d. Philippus de Perusio in d. cap. ut animarum, quod sic, si ex causa hoc fecerunt, quia sic facere possunt. Facit quod not. Bar. [b] in l. re legatorum. §. interdicere. ff. de interdic. vbi vult qđ ciuitas propter commodum [c] ciuitatis, vel odiū eorum ad quos non vult vadant prohibere, potest ciuibus suis ne vadant ad talem terrā, & no idem Panorm. in c. postulasti, de foro compe: quod bene not. pro statutis episcoporum excommunicantibus accedentes ad monasteria monialium, quia ligant qñ ex causa legitima hoc faciūt in odium monialium, quę propter sua scelera hoc merentur. Secus si facerēt in pœnā illius contra quē fertur sententia, quia tunc non possunt prohibere secundum. Pa. vbi supra nisi habeant iurisdictionem in loco exempto, puta quia poss sit arcere accessum vt in cap. attendētes, de sta. mo de quo, vide supra Monialis. §. 3.

4 Vtrum statutum liget religiosum quod excōicat acceptantes aliquod officiū extra ordinem, nisi pri⁹ resignauerit libros & alia quæ habet in ordine, si promotus in episcopum assentit sine resignatione? ℞. supra. Excommunicatio primo §. 10.

5 Vtrū statutum liget nō subditos delinquētes in territorio data sciētia statuti. Vide in d §. 10. & qñ obliget ad culpā solū vel ad pœnā, vide Inobedientia. §. 1.

6 Vtrū ignorātia excuset a pœna statuti. Vide in d. §. 10. & supra Ignorātia. §. 4.

7 Vtrum statutum laicorum loquēs generaliter extendatur ad clericos? Respon. vt supra Lex. §. 5. & de statuto impediente liberam facultatem dandi ecclesijs vel circa mortuaria. Vide supra. Immunitas. 66. & 67.

8 Vtrum statutum factū a cōitate, qđ ciues damnificati non pñt petere satisfactionē valeat? ℞. Pan. in c. in nostra, de iniur. ꝙ nō, qa statutū in præiudicium singulorū non valet, nisi ipsi consenserint, & cōmunitas non pōt statuere super iuribus singulorum, sed solū sup iuribus vniuersitatis, vt no. gl. magna & singu. in l. 2. C. quæ sit longa cōsue. & in c. cum oēs, de consti. facit. l. id quod nostro. ff. de

a Teneant contrarium] Gemi. in loco præallegato allegat, quia ad hoc vt per viam statuti aliquis ligetur, oportet quod duo ad sint scilicet, quod statuens habeat iurisdictionem in loco vbi dirigitur virtus statutis, & ꝙ persona sit sibi subiecta saltem ratione causæ pp quam vult illum ligare. de primo ꝓbatur in d. c. vt animarum, de secundo in ca. ecclesia S. Mariæ, de constit. quare cū in casu nostro hæc deficiant delinquens non ligabitur tali statuto &c. Et vide tex. cū ibi no. i c. si. de reb. ecc. non alie. Tñ pp illud delictū ne remaneat impunitum poterit conueniri corā ordinario suo. 3. q. 6. c. 1. Vide et Gemi. in c. 1. §. 1 de priuile. libr. 6.

b Facit qđ not. Bar.] Pro quo facit l. mercatores C. de cōmer. & merca. Vbi ꝓhibent ciues Romani habere cōmercium cū Persis, qui erant gentes nō gratæ. Ad hoc et facit l. fi. ff. de decre. ab ordi. Vbi ꝓhibetur ne quis vadat ad faciendas mercantias in tali ciuitate vel extra municipium vbi Bar. no. ꝙ ciuitas pōt statuere, ne qs vadat extra territorium. De quo p Bar. & Moder. in l. cunctos populos. C. de summa tri.

c Commodū] Valet statutū disponens ꝙ testamenta & vltimæ voluntates non registratę, vel præsentatę registro sint nullius momenti Vt per plura argumēta concludit Ioā. Cal. in disputatione incip. Bononiensi statuto. Et pſertim rō ē qa forma in testamentis tradita ē de iure positiuo. l. leg obuenire. ff. de verb. sig. insti. de testam. in prin l. nemo potest, de leg. 1. c. cum esseni, cum ibi no. de testa. Et posito ꝙ testamentum habeat efficaciā a iure naturali vel diuino, tñ p statutum pōt addi vel detrahi. Vt patet p no. in l. fi. C. si ꝯ ius vel vti. pub. in l. 1. de consti. prin. in c. quæ in ecclesiarum, de consti. & ibi Inno. no. Bal. in l. ex duobus. §. fi. de vulg. & pu. Vñ videamus quod licet matrimoniū sit de iure naturali. 1. dist. c. ius naturale l. 1. § pe. de insti. & iure tñ ei traditur forma de iure positiuo, de sponsa c. tuæ, cū seq. Et subdit Io. Cal. ꝙ etiam in foro conscientiæ succedens ab intestato poterit hæreditatē retinere excluso eo, q a testatore vocatus erat. Quia non peccat q legis autoritate facit. 23. q. 4. q pec cat, & qa dictum statutū fuit editum pp bonum publicū. s. ut veritas voluntatis testatoris ppetuo valet reperiri, & ne aliqua fra⁹ fabricari possit. l. hac con sultissima. C. qui testa. face pos l. si. C. de fideius. Vnde lex facta propter bonum commune & non nutriens peccatum seruari debet, & ligat in foro conscientię ꝓbat. 8. dist. quo iure. Allegat epistolā inter claras, de sum tri. ibi p me reges regāt &c. & per mul-

ta

regu.iur. Nam solius principis est tollere ius alteri*, nec etiam potest sine causa, vt not. in c. quæ in ecclesiarum, de consti. & in l. fi. C. si contra ius vel publi. vti. & in cle. pastoralis, de re iudi. unde si debet valere oportet vel quod singuli consentiant (quod est imposibile cum ibi sint multi infantes) vel quod communitas haberet iura principis, & propter bonũ publicum & ad tollen. scãdalum hoc faceret, argu. d c. quæ in ecclesiarum, & ibi no. alias non potest obesse non consentientibus, ar. d. c. cum omnes, & l. 1. ff. de magistra, conue. & qđ no. Archid. & Gemi. in c. licet a de constitu. lib. 6. facit quod not. Ludo. de Roma. in no. dicens quòd inferior a principe non potest statuere in præiudiciũ alterius non citati, neque consentientis, vt in capitu. fi. de his quæ fi. a prælatio. capitulo. cum omnes, de consti.

9 Vtrum statutum quo cauetur ne filia succedat extendatur ad bona sita extra territorium statuentiũ. ℞. secundum Bar. in l. cun ctos populos. 14. col. uer. Et ideo dico, de sum. trini. quod non, sed succedet, facit quod dico supra. Pœniten. §. 23.

10 Vtrum in re communi pluribus vt singulis valeat qcqd, maior pars collegij statuerit. ℞. Pa. i d. c. cũ omnes de consti. quod nõ nisi singuli consentiãt, fallit in quatuor casib*. Prim* quã do vellet deputarem ad usum destinatũ, insti. de rerũ diui. §. religiosum, i uer. In cõmune vero sepulchrũ etiã inuitis cæteris licet inferre. Secundus quando fit fauore administrationis bonorum pupilli. l. 3. ff. de admini. tut. Tertius quando fauore liberationis, qa tunc valet quod maior. pars facit b l. maiorem. ff. de pact. l. fin. C. quę bo. ce. pos. Quartus fauore litigũ dirimendi Nam valet sententia duorum ex tribus arbitris. Et hoc intellige in te quæ conuenit pluribus vt singularib* iure singulari. Secus si iure ecclesiæ, vt sunt præbendę quæ nõ cõ ueniunt canonicis ut singulis, sed iure ecclesiæ, qa super talib* bñ potest maior pars dispõere & deputare ad pium vsum, c vt est tex. not. in capitulo. fin. de his quæ fi. a ma. par. capitul. & ibi per Inno. quem dicit se nescire alibi.

11 Vtrũ collegiũ possit disponere super reb* priuati. ℞. Pan. in d. c. cũ omnes, ꝙ si nõ habet iura regalia, puta quia habet dominiũ super se & nõ potest. Vnde maior pars scholarium, non potest obligare vnum scholarem vel disponere de rebus suis, vt nota. gloss. magna d in uer. f. tertii dicunt in l. 2. C. quę sit lon. consu. nisi forte secundum quod nota Barto. in l. 4. §. actor. ff. de re iudica. quando vniuersitas esset obligata, & non esset soluendo, quia tunc posset ponere collectam singulis, vt est gloss. no. i l. 1. ff. qđ cuiusq; vniuer. in §. qđ si nemo, in uers. proconsul. Item non solum causa necessitatis, sed etiam pietatis, vt in d. c. fin. Item secũdum Inno. e & communiter doct. etiã in casu vtilitatis, & probaƭ in c. 1. f. de his quæ fi. a ma. par. ca. Ex mera vero voluntate nõ potest disponere de iuribus alterius, vt no. glo. in dicto cap. cum omnes, & Innocen. ibidem, & Ioãn g And.

Marginal notes (left):

stalia. Cũ quo transit Pe. de Anch. in regula possessor circa. 16. colũ. Idem tenet Bald. in c. si quis per. 30. si de feu. fue. controuers. inter do. & agna. vbi dixit tale statutũ valere ẽt in foro ecclesiastico, qa fuit principaliter editum ad extirpãdũ malos mores falsificãtiũ. Faciũt no. p Bar. in l. cũ qs, 4. col. C. de usur. & fac. igno. & in disputatione sua incip. statuto cauetur, ꝙ fenerator, &c. 8. colũ. Vbi refert, quòd Pa. de iasz. di pu tando tenuit, qđ qñ de debito nõ constat per instru mentum possũ i memorialib* de bitũ peti nõ posse sit statutũ erit tale statutũ in foro ecclesię. Faciũt no. per Inn. in cap. quia plerique, de immuni. ecc. per Fede. pulchrè consil. 21. Nunqd hæres extraneus. Alex. cõ sil. 29. Statutis ac curate ꝓspectis. a Et Ge. in c. licet] In. 8. colum. vers. Sed contra hanc opinionẽ. Vbi vult, qđ statutũ factũ in cõ modũ subditorũ non possit p maiores reuocari ipsis nõ cõsentiẽtibus, in quorũ fauorẽ est editum nisi cum causa.

b Qu :d maior pars facit] Scilicet creditorum. Primo respũ cu muli. Secundo respũ ꝓsonarũ, uel tercio respũ dignitatis stat beni

Marginal notes (right):

gniori ꝑti. Idem dr in d. l. fi. hic. al legata, & intelligẽ qñ cumul* debiti est par consideraƭ maior cumulus ꝑsonarũ.

c Ad piũ vsũ.] Intellige Pa qñ disponunt super redditibus superfluis, qa tũc proprie disponũt de rebus ad vsum destinatũ, &c. Et in illo. §. pẽt iu prin. poni exemplum de pluribus socijs, possidẽtibus fundum ab eis re eptum.

d Vt no. glo. magna.] Et aliquid p sun. inc. ex parte de consue.

e Idẽ ẽm Inno.] In d. c. fi. de his q̃ fi a ma. parte. ca. Vbi Formaƭ ait. Not. maiorẽ parte capitulũ cum utilitate ecclesię posse aliquid statuere, &c.

f Et probatur in c. 1.] Ibi quia cõ tra utilitatem ecclesiæ. Et intelliguntur ut alienatiões electiones, & institutiones, & similia.

a In casu ficto] Pro intelligentia no.q de iure communi cauetur, quod clericus non residens nō debet fructus præbendæ percipere, sed fallit in familiari domini Papæ, quia ille residere censetur, & sic ficte residet. Statutum ergo loquens de residente habet locū in eo, qui ē domini Papæ familiaris, vñ habet fructus ac si resideret, & dum hic dr q statutū disponens id q ius cōe dēt recipet oēs limitationes iuris cōmunis &c. Pone exēplū in ficte residētibus, sicut enim ius cōmune hēt p̄sidente existentē in seruitio Papæ, & epi & ēt infirmū, sic si statū faciat mētionē de existēte in seruitio Papę, habet ēt locū ex idēticate rōnis, in eo q existit in seruitio Epi & in firmo. Qd vr mirabile pp regulā quæ hēt q exceptio firmat regulā in non exceptuatis. vt c. dixit dominus, 32. q. 1. de quo S. alienatio. §. 10. si cut, ergo lex extenditur ex identitate rōnis, vt l c. cū dilecta, de confir. vti. vel inuti. sic & statutū, vt optimè pbat, c. ad audiētiā de cle. non resi. & m Pa. ibidem in r. no. Et no. ea quę hic habentur in tex. in d. c. cū dilectus, super 1. gl. Tu pone aliud exēplū in l. 1. C. de iur. au. annu. vbi libertus qui impetrat ius aureorum annulorum est ingenuus ficte & imaginariè seu similitudinariè, & tamen lex constituta in ingenuo vero hēt locum in isto ficto, vt l. cū ex oratione. ff. de excu. tuto. &c. vid ēt Bar. in d. l. oēs populi. 6. q. principali in ver. vlterius quæro &c. Quod si statutū debet extēdi ad casum fictū oportet q exprimatur, p d. §. hæc verba, el 2. Nec obst. d. l. cū ex oratione diui Marci, sed vigore rescripti subsequuti, sed tu intellige vt hic, & videbis d. Ias. in d. l. oēs populi, sed qd si statutū dicens q nulla mulier possit portare plas en habebit locū in portātibus plas fictas dic q nō secundū Ioā. An. in mer. regula possessor vide plenè p Bart. & Moder. in l. oēs populi. 6. q. prin. ff. de iust. & iu.

cedere facta citatione ad faciem vel modum, non debet alternatiua impropriari vt sit ordinis, licèt per hanc impropriationem statutum cōcordaret cum iure communi, sed debet intelligi propriè vt sufficiat implere alteram partem, vt aliquid operetur.

15 Sed nūquid debet strictè interpretari quandoq generaliter loquitur vt alius lucretur? Respon. q non, ar. l. pro spexit. ff. q & a quibus, sed vbi agitur de diminutione patrimonij, sic debet strictè interpretari, ne alius iniustè incurrat damnū, vt plene. no. in d. l. omnes populi, per Bart. in d. 6. quæst. princip. 2. q. & videtur text. in d. c. cum dilectus, & in d. l. 2. C. de nox. & Pan. in c. constitutus de rest. in integ. in 9. no. vbi pulchrè loquitur, hoc sequitur Bar. in l. sanctimus circa fi. C. in quibus c. in inte. resti. non est necess.

16 Verum verificetur in casu ficto?[a] Respon. Pano. in c. cum dilectus, de cle. non resi. q si statutum loquitur & disponit in materia iuris communis in qua casus fictus æquiparatē vero, vt puta in casu in quo residens habetur pro residente, vt in d. c. cum dilectus, sic verificatur, quia cōstitutio disponens regulariter id quod ius debet recipere omnes limitationes iuris, facit d. c. cum dilectus, & clarius. c. ad audiētiam ibidem. Si vero statututum esset contra ius vel præter, & odiosum, tunc non verificatur in casu ficto, sed verba debent intelligi p̄priè id ē ī suo p̄prio significato, sic intellige. l. 3. §. hæc verba. ff. de neg. ge. & c. in nostra, de iniur. & facit quod no. Bar. in d. l. omnes populi facit. l. 2. C. de noxa. & c. ex parte, el 3. de ver. sig. facit quod dicit Lud. de Ro. in suis no. q argumentum a contario sensu valet in statutis, nisi quęratur vt quis incidat in pœnam, quia tunc non valet l. conuenticulam.[b] C. de epis. & cle. habes gloss. in in clem. 1. in versi. facere,[c] de vsur. Hoc limitat Gemi. in cap. vt circa, super gloss. in versi. aliorum, de elect. lib. 6. Verum quando statutum redderetur illusorium, si non recedatur a propria significatione verborum, sed quando redderetur illusorium, tunc est recedend. arg. l. si quando in princi. ff. de leg. 1. & quod not. in cap. ad audientiam, de deci. & tunc infinita æquipollet vniuersali, vt vult Bar. in d. l. omnes populi. 6. quæst. principib. ver. vt igitur videamus.

17 Quomodo debet intelligi statutum seu constitutio quando partim est fauorabilis & partim odiosa, puta quia imponit pœnam? Respond. Ioan. And. videē sibi cōtrarius in c. ex rescripto, de loca. & in c. sciant cuncti, & in c. si. de elect. lib. 6.

b Cōuenticulā] Vbi iuncta gl. hē q verbū qd non respicit similem cām non inducit argumētū a ꝯrio sensu, si enim p̄hibentur ibi conuenticula extra ecclesiam nō valet argumētū, ergo in ecclesia sūt licitè &c.

c In ver. facere] Dicit illa gl. q si fiat statutū, q v. surarius nō recipiat vltra sortē vltra duos denarios, q statuētes nō incidūt in pœnam illius. cle. 1. de vsuris, vbi etiam Card. ibidē. 22. q. vbi etiam dicit q hoc verū est dūmodo cesset fraus, puta quia non permittam de minori &c. Et sic habet q statutum a cōtrario, non trahitur ad casum alias decisum. De hoc per Bar. in d. l. omnes populi.

Sed

disponebatur vt potestas haberet quartam partem cōdemnationis postquam ptātis est electus & consen sit electioni. Idem dic de priuilegio concesso non subdito, & per hoc infert. Bald. in l. priuilegia. C. de sac. san. eccle. q laycí q sta tuerūt singulis annis dādā certā quātitatem pro eleemosyna clericis vel religio sis non poterūt reuocare,[a] allegat capitu. ad apostolicām, [b] de simon. Hoc sequitur Innocen. in d. capi. nouit,[c] & Archidiaconus. undecimā quæstion. prima quicūque, super prima gl. Facit quod no. Gemi.[d] in capi. licet de consti. libro sexto.

23 Quid si statutum est factum ad commodum subditorum. ℞. Gemi. in c. licet [e] de constitu. libr. 6. q aut subditi consentiunt te uocationi & potest reuocari, aut singuli non consentiunt, sed reuocantur per maiores regentes com munitatem, & tunc si fit ex causa legitima, sic pōt reuocari secundum vnum casum Inno. in c. cū nostra, de iniur. maximè quando statutum disponebat super eo super quo ciuitas non erat obligata, vt ibi declarat Inno.[f] Aut fit sine causa legitima, & sic non valet reuocatio in præiudicium minorum, iuxta not. per Inno. in c. quæ in ecclesiarum, de consti. in ver. & dico nón valere. Hoc limito uerum quando statutum disponit de commodo subditorum circa bona eorū, vel quando habet actū momentaneū, ita q priuilegiū est sortitum suum effectū. Secus si concerneret circa exercitiū iurisdictionis, qa tunc pōt reuocare qa superior est, q habet administrare, ita sentit Archidyaconus, in dic. capitu. licet. Idem dic quando habet actum successiuum quo ad futuros actus.

4 Verum statutum iuratū tollatur per clausulam nō obstantibus quibuscūque cōstitutionibus & statutis ℞. gl. ver. effectus, in c. cū non deceat, de elec. lib. 6. q non idē dicit Lud. de ro.[g] in suis not. quòd conuentio vel pactum iuratum non tollitur per generalem clausulam non obstantibus quibuscūque pactis gl. est in cle. dudum. § pen. de sepul. in uer. pacta.

5 Vtrū statuentes possint recedere a statuto ɔfirmato p superiorē. vł sedē apostolicā, sine alia licētia. ℞. Pa. in & d. c. cū accessissēr, & Bar. i d. l. oīs populi tenet q sic [h] sed Bal. in l. omniū, in fine. C. de testamē. tenet qd non, sed Panormitan concordā. quod aut statutū concernit principaliter fauorem statuentium, & sic est uera opinio Barto. facit. capitulo. pro illorum, de præbend. si statutum contineat talem materiam quod non valuisset sine superiore, vt idem Panormitan. in capitu. cum M. de constitu. in quinto. not. Si uero concernit fauorem aliorum vel bonū publicum, sic est uera opinio. Bartol. quòd nō possunt sine licentia superioris. Ratio, quia cōfirmādo videtur superior suam dispositionem facere. Nam omnia nostra facimus quibus autoritatem impartimus. c. si apostolicę, de præben. li. 6. & l. j. C. de ue. te. iure enuclea. Sed neq; ex multitudine.

S T I P V L A T I O quid sit, habes supra Pactum in princ.

legat text. opti. mū in l. in conce dēdo. ff de aqua. pluu. ar. Tu aduer te, q illa qō non procedit, cū sit p bonos mores, p ut habetur in c. fin. de consue. vl de ī. pœna. §. 6.

a. Non poterunt reuocare] Cōtra hoc tenet Alexā. consi. 19. statutis accurate perspe. ctis. 2. par. 3. col. qa dictum Bart. legibus nō pba. tur, ut tenet Sa. ly in aut. cassa. q. 5. C de sa. san ec. & Pa. de Cast. in d. l. priuilegia, & sequitur ibi Ful. nisi talis eleemo syna deberet ex pactu, & ēt qa statuentes non pōt sibi imponere legem.

b Allegat. c. ad apostolicam] De hoc dicas ut s. sy monia. 2. §. 21.

c Hoc sequit. In no. in d. c. nouit] Sup ver. Theodosius, uel melius ī quit priuilegiū fuit ecclesiæ concessum, vnde hic adhuc hodie durat.

d Facit qd not. Gemi.] In 7. col. uer. opp. ultimo, ubi resolutū dictū Inn. quod ui debatur Bart. ad uersari, in c. i no stra, de iniu. sic ut & facit Pan. in d. c. nouit, de iudi.

e Resp. Ge. in c. licet] In. 8. colū. uer. aut statutum vbi q si ipse ad litteram ponit oīa ea q hic dicūtur, & ēt in §. praecedenti.

f Vt ibi declarat Inn.] Puta quia tunc non fieret ista remissio scādalū ...

sequeretur ut in casu ibi per eum posito, de eōmuni Brixie. ciu.

g Idē dicit] Lu. do. de Ro. Vide aliqua p Ge. in c. 1. de constit. in 6. col. Et vide latè p Bart. de hoc in l. omnes populi. 3. q. prin uersicu ea primum per duas coll. & de materia istius. §. vide omnino Gemi. in d. c. cum non deceat.

h Tenet qd sic] Et Barto. in 3. q. princ. uers. iuxta pdicta ego qro, an in reuocando requiratur autoritas, &c. Et de materia huius. §. 25. uide omnino do. Ias. in l. omnium. C. de test.

I Stipulatio] Est conftitutum, qd est iuris proprij. Et nudo pacto p ducit actionem, vt. §. de constitu. ta, insti. de actio. & reputa. Si quis dicat constituto mē soluturū, qd ego uel alius debet. Et licet doc. dicāt qd hoc pp geminationē, tu

ratio a uirginum sub parentum cura existentium.

1 Vtrum stuprans uirginem teneatur ad aliquid. R. Pan. in ca. 1. de adul ꝙ si seduxit vel decepit eam, tenetur eam dotare, & vltra dotationem eam accipere in uxorē, si pater uoluerit eam sibi dare, vt in d. capitu. 1. & 2. eo. tit. Vel si non vult eam accipere, debet corporaliter puniri. b Vnde sola cōstitutio dotis, non liberat eum secundum eundem Pano. in d. c. 2. si parentes volunt eā sibi dare ꝙ si nolunt, saltē ad dotationem tenetur ēt in conscientia, nisi secundum Rodol. componeret cum ea, vel sibi remitteret Quod no. O confessor. propter illos qui sub assertione accipiendi in vxorem puellas decipiunt, quia tales ex quo acceperunt eas vel promiserunt accipere in vxores, & sic habuerunt copulam, quod tenentur de necessitate eas accipere licet tunc habuerint animum ipsas decipiendi, & habendi copulam, ꝙ si contraxerunt cum alia matrimoniū, vel pater non vult eam dare, saltem tenentur ad dotem c nisi secundum Thom. esset tanta inæqualitas quod potius decipi se finxit, quam decepta. Nec aliter potest absolui antequam contrahat cum alia, si parentes volunt eam sibi dare nisi verē eam accipiat in vxorem, & faciat dotem nisi ipsa dotem sibi remiserit, hæc ex Alex 2. 2. tractatu de stupro, & Scot. in 4. distinct. 15. & Richard. ibidem ar. 5. q. 2. Secundū leges vero debet relegari, & dimidia pars bonorum eius publicari. Si vero sit vilis persona debet verberari, instit. de pub iudi. §. 2. Si autem per vim fecerit capite plectitur. institu. vbi supra. §. si autem.

2 Quid si non seduxit eā sed sponte acquieuit. R. Pa. in d. c. 1. tenet ꝙ hēt ēt locum dispositio prælati. c. qa si non essent hominis in iudiæ tantum facinus non perpetrasset, vt dicit tex. in l. vnica. C. de rap. virg. Tñ præsumit̄ seducta. Sed ego credo verum in foro conteūtioso. Sed in consciētia sufficit, ꝙ quærat eam in bono statu reducere q̄tum in ipso est. Facit regula scienti. Et quod ibi no. d de re. iu. li. 6. Et si cōtraxit, an pater teneatur eam dotare, vide supra Dos. §. 4.

SVASIO Quomodo obligat dāno dato. Vide supra. Furtum. §. 18. & 19.

SVBARRATIO Vide supra Sponsalia §. 7. & supra. Arra.

SVBDELEGARE Non potest delegatus principis etiam ad nudum ministerium quando est magnum & graue graue sicut iudicare & similia facere secus quando est paruum, quia potest. c. quod autem de iure patrona. & magnum seu graue & paruum arbitrio iudicis relinquitur c. fi. de dolo & contuma.

1 Vtrum ille cui committitur prædicare crucem, excommunicare, vel absoluere aliquos, vel dispensare cum ir-

tas daret formā seu substātiā ꝗui, ut colligit ex uerbis Bar. & Arc. I d. l. 1. Et ꝑ hoc, in d. §. & sic salua Bal. a Illicita defloratio.] secunda diffinitio est Isido. si dut refert Ale 2. 2. q. 46. ar. 1. 5. Et facit mētionem S. Th. 2. 2. q. 154. ar. 6. & de hoc est tex. 36. q. 1. lex illa. Et no. q. dicit ꝑ priè. Quia alias stuprū dr̄ cōmitti in uidua vel puero. ff. de adu. l. scriptū, & l. inter liberas §. 1 & ff de uer. sig. l. in ter stuprum.

b Dēt corporaliter puniri.] Hoc habetur in c. 1. d adult. ultra hoc qñ nō, vult eā accipere dēt excōicari in monasterio detrudi i quo agat pniam. Ex quo patet ꝙ non cogit simpliciter ad matrimoniū ꝯhendū. Et rō est qa matrimoniū cōsensu pficitur, licet ex dispositiōe legali qñq; qs ad factū pciſe cogat, ut nor. Bart. in l. stipulatiōes nō di. uer. celsus, de uer bo. oblig. Qua pp si statuto caueret ꝙ deflorās uirginē teneret ad eā in uxorē ducēdā, ualebit statutum qa deflorādo vīr cōsentire, no. gl. in uer. onerari in l. 1. in §. bestias. ff. de postu. & ibi Bald. in auth. ad hæc, C. de usur. & no. in c. ꝗsuit, de his q fi a ma. par. c. hæc Io. An dr. post Anch. in c. 2. de adul. & ui de ēt eundē in d. c. 2. de adulte. Et hæc hñt locū ēt si stuprator eam uirginē negaret, qa sufficit ꝙ pro uirgine habeat, i putari uāq; sibi dēt de abusu, li cet forte ꝑbatio trasferri posset i

c Saltē tenetur ad dotē] Et qā nō vult eam accipere dos danda dēt esse maior q̄ si esset uirgo, qa uirgini tas est secūda dos, fm Pan. in d. c. 1. hic oia ēt ponit Ale. ubi. ā ar. 6. & vide Exo. 22. vbi est lex illa de corrūpēte uirginē qa tenet eā accipere & Cleticus ēt secundū Pan r. in d. c. 2. pōt cōpelli ad dotādū, licet secūdū Io. andr. ibi dē posset fustigari. vide tu tū ad hoc qd nō. Pa. in ca. ac si clerici, de iud. Et ad de ad pdicta. S. Tho. 2. 2. q. 154. ar. 6. ad vltimū. Et vide ēt illud Deutero. 22. Si inuenerit vir puellam virginē quæ non habet spōsū & cōcubuerit cū illa, & res venerit ad iudicium, dabit q dormiuit cum ea. 50. siclos argenti, & habebit eam vxorem.

d Et ꝙ ibi no.] gl. in uer. lr̄ cōtra quę dicit hoc procedere ꝑpter persuasionē dolosam, quæ plus est ꝙ violentia l. 1. §. persuadere. ff. de ser. corrup.

eodē, fm Pa. in d. c. 1. ꝑ hoc bonus tex. in c. unico, ut ecclesia, benefi. & c. cōtinebatur, de despon. impu.

 tegu-

Substitutio. Pan. in c. raynutius de testam. 9. col. dicit q substitutio est secunda vel ulterior institutio, nã testator pt facere plures gradus in testamento. Oportet enim primo necessario q instituta hæredem sine quo non e testamentũ §. an hæredis inst. de le. si nõ vult pcedere ad vlteriora pt, sed qñ vult sibi prouidere in casu quo habe rcs nõ uellet adire vel alio modo sibi prouidetur, tũc facit substitutionẽ, & hec est dupl lex, vt hic. Et hanc materiã bene psequitur ibi Panor.

regularib⁹ vel infũgere pœnitẽtias, possit subdelegare alteri. R. q nõ, nisi sit legat⁹ a latere, vt i c. fi. de offi. delega. Similiter vbicũque committitẽ alicui, vt illud personaliter exequatẽ subdelegare nõ põt, & ubi in commissione videtẽ electa industria psonę, vt i d. c. finali, & de hoc vide supra. Delegatus. §. 6.

SVBDITVS dicitur tripliciter. Primo ratione domicilii, secundo ratione originis propriè, vel paternæ, arg. c. 3. de tẽpo. ordi. li. 6. & l. 1. & in l. origine. C. de munic. & or. l. 10. Facit. l. assũptio & qđ ibi no. ff. ad munici. & l. rescripto. § fi. ff. de mu. & hono. & tãdis tenetẽ ad onera psonalia si ibi reperiatẽ, licet alibi trãstulerit domicilium, de quo per Barto. in d. l. assumpto in §. filius. Facit in muliere quæ contraxit cum viro habente aliunde domicilium quæ non potest conueniri in loco originis de quo in l. fi. § item rescripserunt. ff. ad munici. vide ibi Barr. plenè. Tertio ratione delicti, sed largè vt dicit gloss. magnã, in capit. nuper, de senten. ex communi. non autem propriè, licet ibi sortiatur forum, not. glo. in versi. subditos, i fi. in cle. vnica, de fo. cõpe. quod no. p statutis & aliis disponentibus odiosis faciẽtib⁹ mentionem de subditis vt non cõprehẽdatur forensis delinquẽs in territorio, & idẽ dic de contrahentibus eadẽ ratione, not. Pa. in d. c. nuper super glo. magna, sup uer. largè subditus, & in c. proposuisti, de foro compe. in 1. no. & vide eundẽ in c. postulasti, in 1. col. de fo. compe. & vide tex. cum glo. in c. a nobis. 1. de sen. excom.

1 Vtrũ subditus ratione domicilii cui iudex præcipit sub pœna excommunicationis latę sententię vt satisfaceret tali dei alicui trãsferens domiciliũ sit excommunicatus si postea nõ satisfacit. R. Pa. in d. c. proposuisti, ver. ad prędicta potest applicari, cũ Io. an. in regula cum sunt partium, de reg. iu. lib. 6. quod sic, quia iam puenẽ erant. & vide, ibi latè per eos.

SVBDYACONVS, ideo appellatur quia subiacet & præceptis & officiis & leuitarum oblationes leuitis defert. 21. di. cleros, uersi. hypodiacones. Item ad subdiaconum pertinet calicem & patenam ad altare christi deferre, & leuitis tradere, & eis ministrare vrceolũ cũ aqua manutergium corã episcopo & præsbyteris & leuitis tenere, & lauãdis manib⁹ ante altare aquam præbere. 25. dist. perlectis. § ad subdiaconum.

1 Vtrũ teneãtur ad castitatem. R. qđ sic 32. dist. nec in summa. §. 1. & 2. seruanda ẽ ergo continentia (inquit) ab omnib⁹ in sacris omnibus constitutio.

SVBORNATIO secundum Laudu. & Guil. de mõte & zen. vt refert Card in cle. testibus, de testi. est de aliquo falso exprimendo & uero tacẽdo in testimonio testamenti per aliquem facta informatio, & dicitur subornare quasi subtus i aures aliquod malũ ornare, & sub colore ponere, vt i aut. de testi. §. quia vero. Vnde talis subornans & subornatus etiã peccant mortaliter, & tenetur ad restitutionẽ leso, de iureiur. c. fin.

SVBSANNATIO differt a derisione qa derisio fit ore. i. verbo. cachino, subsannatio aũt fit naso rugato, vt dicit gl. super illud Ipal. 2. Qui habitat in cęlis irridebit eos, & domin⁹ subsannabit eos, sed cõuenit cũ ea in fi. quia vterque intendit erubescentiam proximi. Quomodo autem sit peccatum mortale, dic secundum quod derisio est supra. Derisio.

SVBSTITVTIO est secundaria cõditionalis institutio, nam substitutio continet in se institutionẽ. & ideo institutus dicitur primus gradus etiã si multi fuerint instituti. Et substitutio secund⁹ gradus, est cum quis institui, hęredem sic, talis esto mihi hæres. Et si nõ eris vel decesseris titium substituo, iste titius dicitur substitutus. l. instit ff. de vulga. & pupillar. substitu.

1 Quot sunt species substitutionũ. R. qđ duplices, alia idirecta, alia directa. Indirecta substitutio, siue obliqua siue fideicommissaria, siue precaria est illa per quam

quis

a Verba autẽ] De istis verbis q̃ sint communia, q̃ directa habes p Pa. in c. Raynu tius. de te. 13. colum. ver. & pro intellectu &c.
b Pupillaris] De ista pupillari vide plenè in l. moribus p Bar. & doc. ff. de vul. & pupil.

quis capit hæreditatẽ alio hærede mediante, vt cũ testator fideicõmiserit. A. hęredi vt hæreditatem P. restituat, & dicit obliqua ratione, q̃a per alium cap. Itẽ fideicommissaria, q̃a olim committebatur fidei hæredis in totum. Nõ enim cogebatur restituere, sed hodie sic, p l. pe. C. ad trebel. Item præcaria quia fit verbis præcarijs. i. rogatorijs, vt puta. A. hæredem instituo &c. verba, autem a huius in directè substitutionis sunt, volo, mando, rogo, & huiusmodi, vt restituas hæreditatem. Sunt tñ q̃dam verba communia q̃ pñt trahi ex pprio significato ad substitutionẽ directam & indirectam vt verbum substituo, vel verbũ moriatur tali habent enim duplicem sensum, valet q; moriatur tali, i. ad vtilitatẽ talis in effectu vt capiat hęreditatem de manu primi hęredis. Idem dic de verbo succedat & verbo accipiat. licèt ergo p fideicommissum. P. sit substitutus. A. debet hæreditatẽ adire, & aditam. P. restituere, & sic. A. mediante, & operante peruenit hęreditas ad P. & no. quod si. A. adiuerit sponte hæreditatem retinebit quartam trebellianicã, & reliquas tres partes hæreditatis restituet. P. Si vero iudicis officio cõpulsus adierit totã hæreditatẽ restituet, isti, de fideicom. hære. S. in primis sed frater reculet & ff. ad treb. l. nam quod. S. qui compulsus, vbi vide glo. quę ponit fallen.

2 Directa vero substitutio est qua q̃s capit hæreditatem defuncti ex dispositione testatoris nullo alio mediante, vel sibi cooperante vt cum dicit testator. A. mihi hæredem instituo, sed si ipse non erit hæres. C. sit hęres, & sic. C. substitutus est directè, & hæc fit per verba merè directa & ciuilia, vt verbum hęres esto, vel hæres sit, vel verbum instituo hęredem. Aliquando etiam fit per verba communia vt dictũ est in S. 1. Aliquando per verba geminata sic. A. filiũ meum impuberem mihi instituo hæredẽ. Et si in pupillari ætate decesserit. B. substituo, & hæc substituo est directa. Si. A. morietur in pupillari ætate propter verba geminata, sed si post pubertatem erit fideicõmissaria, vt communiter tenetur, & si dicet hæres sit, diuiditur autẽ in quintuplici differentia, quarum prima dicitur substitutio vulgaris. Et hæc duplex. Alia expressa quæ fit per istam negatione non hoc modo, valet institutio mihi hæredem. A. & si ipse noluerit vel non potuerit hæres esse. P. sit hæres, vel. P. substituo. Alia tacita qñ scilicet negatio non exprimitur, sed includitur vt cum dicitur. A. &. P. mihi hæredes instituo, & eos inuicẽ substituo per hæc verba eos inuicẽ substituo, tacitè subintelligiẽ, q; si alter eorum hæres non fuerit, scilicet quia noluit, vel non potuit qñ decessit ante additam hæreditatem, alter sit hæres in solidum, vt ff. de hære. insti. l. cũ in testamento. S. hæc verba. Et dicitur vulgaris quia a quolibet de vulgo, scilicet testatore fieri potest & cuilibet siue pupillo vel minori. &c. Et de hac habes. Institu. de vulgari substi.

3 Effectus huius substitutionis est vt bona testatoris tantum quæ debebant venire ad institutum veniant ab substitutum non bona insti. de pub. substitu. S. quo casu, in prin. & in S. non solum, sed loquitur in substitu. pupilla.

4 Quando expirat hęc substitutio. R. q; quã citò institutus adierit hęreditatẽ, siue postea decedat cum liberis. C. de impu. & alijs substi. l. post aditam, & hoc non solũ qñ expresse fit per negationem, sed etiam quãdo tacitè. Vnde licèt Titius & Sempronius fuerint instituti hæredes, & ad inuicẽ substituti, si tamen Sempronius & Titius adierit hæreditatem expirat substitutio, vt in d. l. post aditam.

5 Secũda directa substitutio dicit pupillaris b quia fit soli pupillo, vel pupillis, nec potest tempus excedere pupillare sed expirat ad introitum pubertatis, potest etiam fieri in minus tempus, vt si dicatur. Si filius meus infra quartum vel quintum annum decesserit, sit. P. hæres, & hac duplex. Scilicet tacita quæ non habet formam pupillaris substitutionis, sed sub eius verbis includitur, vt cum dr. A. filium pupillum meũ hæredem mihi instituo. Et ipse mihi hæres non fuerit. P. sit hæres. Et hæc ex expressis est vulgaris ex factis est pupillaris. Vnde siue sit. A. hæres siue non, si in æta-

a Interuenerũt] Puta ad extraneos actus se cõtulit, &c. sed uid. s. matrimoniũ 2. §. 2. & 3.

b Intuitu Dei] uide Pa. in ca. 2. de spõsa. qui dicit φ illud dicitur fieri intuitu Dei, quod fit ad eius complacentiam, intuitu hominis qñ ad cõmodũ ipsius, & licet omnia iuramenta obligẽt quo ad Deum. c. debitores. de iuretur. quia uidẽt facta intuitu eius, tñ qñ sunt facta, incõmodum hominis Deus pro illo acceptat &c.

c Habet locum l. i. C. d sponsa.] Dicit gl. in c. de sponsatus. 27. q. 2. illã legem esse abrogatam.

d Quia istud est speciale] uide q no. Pa. post Hos. in cap. de illis 1. de despõsa. impube. ubi uult, φ siue iuramentu interueniat in spõsalibus siue nõ, ex quo maior est qui iurat cõpelli ad ꝯhendum.

e Qñ aliqua noua causa.] Cã aũt rõnabilis erit arbitrio iudicis iudicanda sm Ho. & Pa. in c. requisiui. eo. ti.

f Ne ꝯheret] vt puta si sponsus prosequit spon. sam odio capitali, vel econuerso ita φ timetur ex inuitis nuptiis futurũ homicidiũ vł adulteriũ vel guerra inter parentes. &c.

g A sponsalibus primis.] Fortius si adesset iurm,

heric. in dic. consilio. 164. post Io. de pla. & Panormita. in di. capitul. gemma. quod non. & sequitur Hostien. in sum. tit. de sponsa. §. 1. licet in d. ca. gẽma teneat quòd lucrat. sed nõ est uerum, cum nullo iure probetur & ideo restituet. sed si nõ sequatur ex defectu alteri' partis, sic lucrabit. Si uero ex defectu suo sic reddet duplũ leg. artis. & leg. fin. quæ incipit mulier. C. de spon. Hoc uerũ si accipiẽs est maior. 25. annis, uel si ueniã ætatis impetrauit, alias nõ tenetur, nisi simplũ restituere. d. l. fina. quãuis ex defectu suo nõ fuerit secutũ matrimonium.

18 Quomodo cõtrahuntur sponsalia sub conditione, dic ut dictũ est de matrimonio secũdum illas regulas. uide Matrimonium 3. impedimẽto. 3. Vnde aduerte φ ante aduẽtum conditionis sponsalia nõ sunt, nec orit publicè honestatis iustitia. ut in d. c. unico. de spon. lib. 6. nisi per factũ a conditione recedat, puta cognoscendo eã. de condi. appo. c. de illis. in tex. & in gl. fi. & in c. super eo. & in c. per tuas.

19 Quid si quis dicat alicui do tibi fidẽ φ te accipiam in uxorem, & illa nihil rñdeat nec uerbo nec signo. Resp. φ spõsalia non sunt. Sed tamẽ compellendus est talis qui dedit fidẽ, ut eã seruet si alter uoluerit secundũ Rodul. Sed ego nõ credo quãdo aliqua intermedia interuenerunt [a] antequam alter cõsensum demonstrauerit. ff. de uerbor. obligati o. l. continuus. in principio.

20 Quomodo sponsalia dissoluuntur. Respon. quod in 15. modis. Primo per mutuum consensum etiam si erant iurata, hoc tenet Specu. titul. de legato. §. nunc ostendendum. & §. hoc quoque, & Panormita. in capitu. præterea, primo de sponsa. dicit hanc esse communiorem opinio. licet glossa in dicto capitu. præterea, teneat non posse sine peccato. Sed mihi placet distinctio Innoc. vt refert Panormi. in d. capitu. primo quod aut iurauit in tuitu Dei [b] aliqua muliere accipere in vxorem, & non potest illa mulier remittere. Si vero non intuitu Dei, sed propter eius complacentiam, sic possunt se absoluere.

21 Sed nunquid si sponsalia non erant iurata poterit alter non consentiente altero recedere a sponsalibus contractis. Respo. secundum glossa. in l. prima. C. de sponsa. quod sic, etiam de iure canonico, & sequitur Cypria. ibidem, & hoc idem videtur sentire Gratianus, licet dubie. 27. quæstione. secunda. § sed aliud & §. finali. Nec obstat. capitu. desponsatam, 27. quæstione. 2. quia loquitur in matrimonio de præsenti. Item nec l. prima in finali. ff. ex qui. cau sa. infa. irro. Vbi sponsa efficitur infamis si bina sponsalia contrahit, quia est verum nisi sponsalibus primis renunciet, sed quando ipsis renunciat habet locum. l. 1. C. de spon. [c] quæ dicit vna desponsata alteri non prohibetur nubere. Nec obstat quod nudum pactum ecclesia cõpellit obseruare. c. primo. de pac. quia istud est spãle [d] in matrimonio propter rõnem literæ, vt sit omnino liberum. ar. capitul. requisiuit de spon. & quod no. Innocen. in capi. ueniens de iureiuran. & placet mihi quãdo aliqua noua causa [e] eum ad hoc inducit, quæ si a principio fuisset impedimentũ dedisset ne contraheret, [f] alter non credo sine peccato mortali posse recedere a sponsalib' primis [g] cum alia contrahendo altera nõ consentiente.

quia licet ecclesia nolit cõpellendum esse iurã tẽ. sponsalia sed monendũ, tamẽ puniri debet nõ seruans de periurio. sm Bal. in d. l. 1. C. de spon. & tenet Pa. quẽ omnino videbis in d. c. requisiuit eo. titu.

Secundo

22 Secundo quando alter intrat religionem etiam ante professionem. c. ueniens qui cleri. vel secundum vnum intellectum quod facere possunt ante a carnalem copulam, etiam altero inuito b ut supra. Matrimonium. 4. §. 17.

23 Tertio quando alter contrahit cum alia persona per verba de præsenti, vel per verba de futuro carnali copula subsecuta. c d. c. si inter virum, & c. 1. de spon. duo.

24 Sed qd si cognouit post spōsalia contracta aliā mulierem & post coitū contraxit cum ea sponsalia etiā. ℞. φ prima nō soluēt propter hoc, sed oportet coitus sequat contractū spōsalioū. c. veniēs el. 2. de spō.

25 Sed qd si prima spōsalia fuerunt cōtracta simpliciter, secunda vero cū iuramento ℞. φ tenetur redire ad primā qa nō dissoluūtur per tale iuramentū. d c. sicut ex literis, de spō. 22. q. 4. in malis promissis. Et hoc esset verū si non intenderet a primis recedere. Secus si a primis intēdit recedere ex causa cū possit vt dixi, iō secunda tenebūt, & ad q. c. sicut ex literis, e di. φ loquit quādo sine aliqua causa vult frāgere fidē quā dedit primæ, alias non. f

26 Quarto quando alter se trāsfert ad aliam religionem, vnde si non est spes de proximo reditu credo quòd dissoluantur etiam iurata vt videtur sentire Panor. in d. cap. de illis, eo. tit. & etiam glo. in d. ca. de illis dum dicit secundum. ll. quasi innuat aliud esse de iure canonico, & placet mihi g propter periculū incontinentiæ. Nam secundum leges h si per bienniū expectauit alter eum q. est in prouincia & nō execut' fuit nuptias libere alteri pōt nubere. i C. de spō. l. 2. & si est ī alia prouincia debet expectare post tres annos vt in l. 2. C. de repu. & hoc si ē absēs ex probabili cā tātū. Si vero sit absēs ex pbabili & necessaria causa, debet expectare donec adsit, vt. ff. de spō. l. sępe vide gl. q̄ hoc tenet in d. c. 2. C. de spō. Nec obstat. d. c. sicut ex literis, qa licet dicatur φ p quatuor annos vel quinq; expectauit, hoc nō constabat, licet fuerit allegatum & si constasset Papa pœnitentiā non imposuisset de periurio. vł potes dicere quod ideo ibi imponitur pœnitētia quia sine autoritate superioris non debuit contrauenire iuramēto. Sed si cū autoritate superioris cōtrauenisset, tūc credo euitaret etiā pęnam arrarū vt non eas amitteret si iteruenerūt, quamuis etiā nō expectet tēpus statutū p leges, & sm Ho. in d. c. de illis, & alios, docto. post ipsū iudex dēt talē ab soluere pter periculū fornicationis k quod bene no.

27 Quinto quanto certus terminus temporis appositus fuit. Nā ipso elapso ille p quē nō stetit liber ē, & nubit sine piurio, sed alteri iponit pœnitētia de periurio, vt in c. sicut ex literis, e. ti. Et hoc verū nisi a principio fuissent pure pcta, & postea ꝯuenerūt de die nuptiarū, quia per lapsum illius dieī non liberatur alter, l quia terminus ex post facto fuit appositus pro solicitando implemento promissionis iam factæ & purè nō ad finiendum promissionē secundum

a Qd fecere possunt ente] Etiā ꝯ domat imo tio. Et not. quòd hoc casu non perdet arras quas dedit & illas quas recepit restituet so. lū in simplū. C. de epi. & cler. l. deo nobis.

b Etiā altero inuito] Bal. in l. 1. C. de spō. tenet. φ matrimoniū de præsenti non cōsummatū dissoluitur p ingressū religionis & p dispensatione papę. Et uide gl. in c. desponsatā. 27. q. 2.

c Carnali copula subsecuta.] hoc tenet ēt Bal. in l. 1. C de spon. tells tamē agere debet pœnitētiā de fide vel pmissione mētita. c si inter uirū, de spon. & de spon. dun. c. 1.

d Per tale iuramentū] Nā iuīm nō dēt eē uieulū iniquitatis, da iu reiur d. c. quāto.

e C. sicut ex literis] Hoc tñt Inno. ibidē & dicit Pa. ibi qd hoc dī dctū est singulariter notandum.

f Alias nō] Et facit c. requisiuit cū ibi not. eod. ti. de spon. & dixi ī. eo. §. 21.

g Et placet mihi] Et hoc est uerissimū pp uerbū liberū etiā mulieribus. Et Quia si oporteret pbiennū uel trienium expectare nō esset liberū. Et hoc ē uerū nisi de pximo reditu, ut ei crederetur, qa teneretur expectere, & hoc pp uerbū trās feren tes, sm Pa. &c.

h Nā secūdū ll] hęc ē uera cōcordia de tpe quo expectād' ē ipo fuit, quo ad alia se trāstulit secundū gl. in d. ll. hic alle. Et dicit Bal. in l. 2. C. de repu. quod determinatio, illius hēt locū ēt in spōsa, si p bienniū flet cū simulans matrimoniū ꝯhere, pp regulam cor relatiuorum. Et etiam uerum est istud, φ hic dicitur, si iuēm interuenerit secundū determinationē tamen. d. c. de illis, cum glos. eo. titul.

i Liberē alteri pt nubere.] Iudex tñ inspecta qualitate, psonarū poterit tēp', abbreuiare, uel prorogare secūdū Ho.

k Propter periculū fornicationis] Dicit. n glo. in d. c. sicut ex literis, quod matrimonium tāte non patitur dilationem pp periculū, &c.

l Non liberetur alter] Sed solum solutione eius, quod debetur, ar. ff. de actio & obl. l. obligationū, la 2. §. placet,

a Secúdú theoricã.d. Ant.] Illã refert & sequtur Pa. in d c. ex literis. Vnde dicit qđ alias consuluit, qđ si spõsalia fuissent ab initio pure ɔ̃cta, licet postea spõsus & spõsa côuenirẽt đ die nuptiarũ, nô hoc lapsus illius diei liberabat illis obligatione, qa terminus ex post facto fuit appositus pro solicitando implemento promissionis.

ꝑmoueri alias cogendus est ducere, qa mulier non fuit in culpa uel qa culpa ꝑcessit sponsalia, ideo ei obiici nô pt d c. queadmodũ. Idẽ dic đ fornicatione spirituali, s haeresi & infidelitate, ut in §. seq.

e Per rõnẽ.c.secũdo] de duobus malis maius est fugiẽdũ. Quod em̃ quis non diligit facile contẽnit. 12. q. 3. praesens clericus, & 32. q. 2. §. 1.

secundum theoricam domini Anto.a in d.c. sicut ex literis.

28 Sextò quando aliter lepră vel paralisim iucurrit aut uisum, vel uasũ amisit, aut ei aliquid turpius euenit, vt i c. literas, de côiug. lepro. & d. c. sicut, & in ca. quemadmodum, de iureiu. in tex. & in glo. b Et hoc verum si turpitudo aduenit post contractum, secus si tempore contractus incurat, sicut nec contrahens potest allegare suspectum debitorem propter paupertatem praecedentem seu mores, ad quod facit. l. si creditores. ff. de priuile. credito. & l. fi. C. de spon. & ibi per. Bar. & Panor. in ca. quemadmodum, c de iureiu.

29 Septimò quãdo aliter fornicat̃ quo ad innocẽtẽ, sed ille qui fornicatus ẽ nô potest resilire, si alter innocens velit contrahere secũ. c. 2. de trãsla. pr̃ala. Et si ẽt fornicatio esset uiolenta d potest spôsus eam dimittere, secundum Io. An. & gl. in d.c. quemadmodũ, & sequitur. Pan. ibidẽ, & Hug. 27. q. 2. raptor, & etiã tenet ꝙ potest dimitti si tẽpore desponsationis erat corrupta, cũ sñ crederet uirginẽ.

30 Octaua quãdo alter eorũ efficitur haereticus quia est fornicatio spiritualis. 28. q. 1. non solum.

31 Nonò propter capitalẽ inimicitiam superueniẽtẽ inter sponsum & spõsam, pôt alter petere separationem ẽm Ho. in summa per rationem c. 2. e de sponsa. & c. requisisti. eo. ti.

32 Decimò quando promisit sponsa dare certam quantitatem pro dote, & non potest dare, sic soluitur sponsus ab obligatione secundum Io. an. in ca. de illis, de condi. appo. Idẽ dic de quacũq; alia côditione interueniẽte, si deficit. f

33 Sed quid si sponsa contraxit sponsalia, & non promisit dotem certam. ℞. ꝙ videtur promisisse omnia bona sua in dote, vt no. in l. mulier bona. ff. de iu. do. & per Barto. in l. si constante. ff. sol. matri. Et ideo si labitur in facultatibus qua non potest dare non cogitur spôsus eam ducere qa deficit conditio subintellecta. l. si res i eodem statu ꝑmanserit, vt in tex. & in gl. & in d.c. quemadmodũ, facit c. per vestras, de do. post diuor. rest. & quod ibi no.

34 Vndecimò quando superuenit affinitas, vt si sponsus cognoscit consanguineã sponsae, g vel econtrario. 27. q. 2. si quis sponsam de eo qui cog. consan. vxo. suae, cap. in literis, & plurib. aliis. c.

35 Sed quid si superuenit publicè honestatis iusticia nunquid dissoluentur prima spõsalia. ℞. qđ nô, qa q spõsalia primo ɔtracta, fuit primo inducta publicè honestatis iustitia, & p scđo inductũ nô pôt tolli primo inducta, i sicut simili 57. di. si quis.

36 Duodecimò si fama sit quod inter eos sit canonicum impedimentum, & de fama vel scandalo doceatur capitul. cum in tua, de sponsa. de consang & affi. c. 2. de testib. c. super eo secundum Hostien. h

b In text. & in gl.] Fallit si spõsalia fuerũt ɔtracta p uerba de p̃senti secundũ gl. in d.c. literas, ibi ẽt hoc tenet Pa. respẽdẽs ad tex. in uersi. consummatũ, qa accipit largè p côsensu.

c Et Pa. i. c. quẽadmodũ] Ex hoc no qđqñcunque iuramẽtũ ẽt seruari sine interitu salutis ęternae, & tñ non seruatur absque peccato. Quod vr̃ esse ɔ̃. c. si uero de iureiu. Sed hoc ið ẽ, quia honestas intelligit in hoc iuramẽto, ut si res i eodẽ statu permanet, qa hic côditio tacitè inest 22. q6. 2. ne qs. l. cũ qs, in prin. ff. de solu. Et est ex hoc argumentũ, qđ ea q de nouo emergũt, nouo i digẽt auxilio. l. de aetate §. ex cã. ff. de interrogat. acti. ff. ad uelle l. si mulier 4. & in si auarite, de off. deleg.

d. Et si ẽt fornicatio esset uiolẽta.] Et rõnẽ hui9 assignat Io. And. & Pa. ibi qa accipiẽs corruptã in uxorem, & cã cognoscẽs incurrit bigamiã ut in c. nobis, & in ca. de ...ũ, de bigamis ... uerũ secũdũ Hug. si uir ... elit ad ordines

f Si deficit] Dictum ẽ supra Matrimonium tertio. Impedimento tertio.

g Côsanguineã sponsae.] Et ad hoc probandum sufficit sola fama de consang. & affi. c. super eo. Et secundum Host. sufficit vnus testis, de testi. c. super eo. Tamẽ secus si mrĩmoniũ fuisset côsummatum, vel contractum per uerba de praesenti.

h Secundũ Ho.] Fallit non contra huiusmodi famam interuenientem ... fide di... secundum arbitriũ iudicis, & ẽt ꝑpinquorum, qñ impedimentum de parentela est ꝑgrẽtiur. d.c. tua.

T er

37 Tertiodecimo quando sponsalia fuerunt contracta infra annos pubertatis, & post pubertatẽ petit absolui ante aliquem tacitũ consensum habitum in pubertate, capitul. de illis, el primo & capitul. a nobis, de despon. impub. etiam si nulla sit causa quare vult absolui post pubertatem secundum Pan. in d. c. de illis,[a] in vlt. no. Secus si pubes contraxit cum impube re ipse non potest resilire. Similiter nec impubes ante pubertatem.

38 Quartodecimò ꝓpter susceptionem sacri ordinis secundum d. Anto. post Io. An. in sub. de spon. facit. 27. q. 2. ecce.[b]

39 Quintodecimò ꝓpter cognationem legalem vel aliud impedimentum de quo dic vt supra matrimonium. 2. per totum.

40 Sextodecimò ꝓpter votũ simplex castitatis postea factum,[c] vt in cap. veniẽs, qui cleri. vel vouen. secundum vnum intellectum, & licèt directo, recitet Inno. Host. & Goff. tenẽtes quod votum simplex de castitate non soluit sponsalia iurata, qa æquale vinculum est iuramẽtum voto. Et ideo qđ præcedit obtinet, tamen tenet ꝙ soluit sponsalia, quia maius bonum est continere quam nubere. & ideo etiam licitè potest fieri si bono zelo fiat, & sponsalia soluit, quod & sequitur. do. Ioan. An. in d. c. de illis, de spon. impube.

41 Septimodecimo ꝓpter seuitiam sponsi secundum Panormita. in dicto cap. veniens, 1. not.

42 Quæro vtrum in præfatis casibus requiratur auctoritas iudicis ecclesiastici? Respon. secundum. Io. An. in dicto cap. de illis, de sponsa. quod sic, quia corã eo debet probari causa, ca. porro, đ diuor. aliter grauiter peccat vt videtur per cap. duo pueri, de sponsa. impube. facit. 23. quæstio. 2. sęculares Fallit hoc in secundo casu, & 3. & 7. secundum Richar. in 4. distinct. 27. & 10. 11. 14. 15. 16. secundum dominum Ioan. Anto. in d. c. de illis, de spõ. Sed ego credo quod etiam fallit in alijs casibus, quãdo notoriè de eo casu constat propter quem dissoluuntur. Similiter si spõsalia sũt secreta, idem dic secundũ Ricar. vbi supra quia secreta non subsunt iudicio ecclesiæ. Et licèt non debeant alias separari sine iudicio ecclesiæ, tñ si faciũt in casibus prædictis sine iudicio ecclesiæ, non credo mortaliter peccent, & cap. duo pueri, præfatum cum d. capit. sęculares, loquuntur quando non inest aliqua causa de prædictis, & maximè quando non sunt iurata sponsalia. Si autem qs recedat a sponsalibus non ex aliquo prædictorum casuum, peccat mortaliter secũdum Tho. licèt ecclesia non cogat, vt no. in c. requisiuit, de spon.

STATVTVM Quis potest facere? ℞. quod ille qui potest facere legem, de quo vide supra Lex. §. 2.

1 Vtrum statutũ ordinarij liget extra territorium delinquentem subditum suum, Vide supra Excõmunicatio. 1. §. 10. & 11.

2 Vtrum delinquentes in loco exẽpto ligentur statuto episcopi? ℞. Gemi. in c. vt animarum, de consti. lib. 6. Ioan. Calde. & Ioan. An. ibidem disputauit ꝙ non, per d. c. vt animarum, & per d. c. cum episcopus, de offi. ord. libro sexto, & per glo. in ver. omni-

a Secundum Pa. in d. c. de illis] Hoc enim concedit ei ius, qa ante ętatẽ aptã matrimonio nõ vr̃ quod qs habeat ꝑfectum sensum ad constituendũ indissolubiliter in futurum matrimonium.

b §. ecce] Gloss. tñ ibi disputat vtrum vita hæremitica soluat spõsalia vel mr̃imoniũ Et vide S. Bona. in q. circa literam in 4. dist. 27. q. 2. vbi vult, ꝙ vita hæremetica habeat continentiam annexã ꝑcipuè si habet socios &c. loquitur de S. Machario & exte.

c Postea factũ] Glo. fin. quã Pa. ibi dicit se alibi nescire, in ver. de seueritate, in d. c. veniens, q cleri. vel vo. ibi dũ dicit, non obstante voto simplici vsque in fi. vult apertè, qđ spõsalia de futuro nõ tollantur per votum simplex castitatis sequẽs. Et dicit Innocen. in d. c. veniens, ꝙ sicut votum solenne nõ valet post matrimoniũ cõsummatum, vt in c. quidam, de cõuer. coniuga. Ita nec votum simplex post ꝯtracta sponsalia, hãc eãdẽ opi. tenuit Hostien. in cap. rursus q cle. vel vo. vbi dicit ꝙ si votũ præcedit sponsalia, non tenent. Si autem votũ sequatur tenẽt spõsalia, & non votũ nisi solennizet, alias cõpelleretur contrahere, vt in ex parte de conuer. cõiug. Sequitur d. Ant. & etiã Pan. motus hac rõne Cũ enim sit orta obligatio spõso, nõ debuit nec potuit alteri ꝑiudicium suum vouẽs castitatẽ, argumen. d. c. ex parte. Adde tamen quod qui vouit, peccauit cum videatur temerariæ processisset quando q. dem cõpellatur contrahere. Aut si vult euitarẽ peccatũ oportet ꝙ votum solennizet bene verum est, quod si alter solueret sponsalia per matrimonium contractũ cum alia, vel per ingressũ religionis teneretr iste vouẽs seruarẽ votũ. Cum illa tñ opinione, hic videtur sentire d. Anto & Gas. de Cal. in d. cep. veniens.

a Teneant contrarium] Gemi. in loco præallega. to allegat, quia ad hoc vt per viam statuti aliquis li getur, oportet quod duo ad sint scilicet, quod statuens habeat iurisdictionem in loco vbi dirigitur virtus statutis, & q persona sit sibi subiecta saltem ratione causæ pp quam vult illum ligare. de primo probatur in d c. vt animarum, de secundo in ca. ecclesia S. Mariæ, de const. quare cũ in casu nostro hæc deficiant delinquens non ligabitur tali statuto &c. Et vide tex. cũ ibi no. i c. fi. de reb. ecc. non alie. Tñ pp illud delictũ ne remaneat impunitum poterit conueniri corã ordinario suo. 3. q. 6. c. 1. Vide & Gemi. in c. 1. §. 1 de priuile. libr. 6.

b Facit q̃d not. Bar.] Pro quo facit l. mercatores. C. de comer. & mercā. Vbi prohibent ciues Romani habere cõmercium cũ Persis, q erant gentes nõ gratæ. Ad hoc & facit l. fi. ff. de decre. ab ordi. Vbi prohibetur ne quis vadat ad faciendas mercantias in tali ciuitate vel extra municipium vbi Bar. no. q ciuitas pôt statuere, ne qs vadat extra territorium. De quo p Bar. & Moder. in l. cunctos populos. C. de summa tri.

c Commodũ] Valet statutũ disponens q testamenta & vltimæ voluntates non registratæ, vel præsentatæ registro sint nullius momenti Vt per plura argumẽta cõcludit Ioã. Cal. in disputatione incip. Bononiensi statuto. Et presertim rõ ẽ qa forma in testamentis tradita ẽ de iure positiuo. l. leg obuenire. ff. de verb. sig. insti. de testam. in prin l. nemo potest, de leg. 1. c. cum essem, rum ibi no. de testa. Et posito q testamentum habeat efficaciã a iure naturali vel diuino, tñ q statutum pôt addi vel detrahi. Vt patet p no. in l. fi. C. si cõ ius vel vti. pub. in l. 1. de consti. prin. in c. quæ in ecclesiarum, de consti. & ibi Inno. no. Bal. in l. ex duobus. §. fi. de vulg. & pu. Vñ videamus quod licet matrimoniũ sit de iure naturali. 1. dist. c. ius naturale l. 1. § pe. de iusti. & iure tñ ei traditur forma de iure positiuo, de sponsa. c. tuæ, cũ seq. Et subdit Io. Cal. q etiam in foro conscientiæ succedens ab intestato poterit hæreditatẽ retinere excluso eo, q a testatore vocatus erat. Quia non peccat q legis autoritate facit. 23. q. 4. q pec car, & qa dictum statutũ fuit editum pp bonum publicũ. s. ut veritas voluntatis testatoris ppetuo valet reperiri, & ne aliqua fraus fabricari possit. l. hac con. ultissima. C. qui testa. face pos l. fi. C. de fideiuss. Vnde lex facta propter bonum commune & non nutriens peccatum seruari debet, & ligat in foro conscientiæ probat. 8. dist. quo iure. Allegat epistolã inter claras, de sum tri. ibi p me reges regãt &c. & per multa

omnimodam, in cle. quamuis, de fo. compe. Ratio quia locus exemptus & locus extra diocesim æquiparatur. Allegat. cap. luminoso. 18. quæst. 2. c. 1. de sta. regu. in fin. li. 6. & cle. fi. de priuile. & mihi placet, & est verior opi. Licet Fede. de Senis. & D. Marsil. teneãt contrarium. [a] vt in cons. 2. prædicti Fede.

3 Sed nunquid si statutũ prohibet ne vadant ad locum exemptum, ligabuntur euntes? Respon. d. Philippus de Perusio in d. cap. ut animarum, quod sic, si ex causa hoc fecerunt, quia sic facere possunt. Facit quod not. Bar. [b] in l. te legatorum. §. interdicere. ff. de interdic. vbi vult q̃d ciuitas propter commodum [c] ciuitatis, vel odiũ eorum ad quos non vult vadant prohibere, potest ciuibus suis ne vadant ad talem terrã, & no idem Panorm. in c postulasti, de foro compe. quod bene not. pro statutis episcoporum excommunicantibus accedentes ad monasteria monialium, quia ligant qñ ex causa legitima hoc faciũt in odium monialium, quę propter sua scelera hoc merentur. Secus si facerẽt in pœnã illius contra quẽ fertur sententia, quia tunc non possunt prohibere secundum. Pa. vbi supra nisi habeant iurisdictionem in loco exempto, puta quia possit arcere accessum vt in cap. attendẽtes, de sta. mo de quo, vide supra Monialis. §. 3.

4 Vtrum statutum liget religiosum quod excõicat acceptantes aliquod officiũ extra ordinem, nisi prius resignauerit libros & alia quæ habet in ordine, si promotus in episcopum assentit sine resignatione? R. supra. Excommunicatio primo §. 10.

5 Vtrũ statutum liget nõ subditos delinquẽtes in territorio data sciẽtia statuti. Vide in d §. 10. & qñ obliget ad culpã solũ vel ad pęnã, vide Inobedientia. §. 1.

6 Vtrũ ignorãtia excuset a pœna statuti. Vide in d. §. 10. & supra Ignorãtia. §. 4.

7 Vtrum statutum laicorum loquẽs generaliter extendatur ad clericos? Respon. vt supra Lex. §. 5. & de statuto impediente liberam facultatem dandi ecclesijs vel circa mortuaria. Vide supra. Immunitas. 66. & 67.

8 Vtrum statutum factũ a cõitate, q̃d ciues damnificati non põt petere satisfactionẽ valeat? R. Pan. in c. in nostra, de iniur. q nõ, qa statutũ in præiudicium singulorũ non valet, nisi ipsi consenserint, & cõmunitas non põt statuere super iuribus singulorum, sed solũ sup iuribus vniuersitatis, vt no, gl. magna & singu. in l. 2. C. quæ sit longa cõsue. & in c. cum oẽs, de consti. facit. l. id quod nostro. ff. de

regu.iur. Nam solius principis est tollere ius alteri[a], nec etiam potest sine causa, vt not. in c. quæ in ecclesiarum, de consti. & in l. fi. C. si contra ius vel publi. vti. & in cle. pastoralis, de re iudi. unde si debet valere oportet vel quod singuli consentiant (quod est impossibile cum ibi sint multi infantes) vel quod communitas haberet iura principis, & propter bonũ publicum & ad tollen. scandalum hoc faceret, argu. d c. quæ in ecclesiarum, & ibi no. alias non potest obesse non consentientibus, ar. d. c. cum omnes, & l. 1. ff. de magistra, conue. & qđ no. Archid. & Gemi. in c. licet [a] de constitu. lib. 6. facit quod not. Ludo. de Roma. in no. dicens quòd inferior a principe non potest statuere in præiudiciũ alterius non citati, neque consentientis, vt in capitu. fi. de his quæ fi. a prælatio. capitulo. cum omnes, de consti.

9 Vtrum statutum quo cauetur ne filia succedat extendatur ad bona sita extra territorium statuentiũ. ℞. secundum Bar. in l. cun ctos populos. 14. col. uer. Et ideo dico, de sum. trini. quod non, sed succedet, facit quod dico supra. Pœniten. §. 13.

10 Vtrum in re communi pluribus vt singulis valeat qcqd, maior pars collegij statuerit. ℞. Pa. i d. c. cũ omnes de constit. quod nõ nisi singuli consentiãt, fallit in quatuor casib[9]. Prim[9] quãdo vellet deputarem ad usum destinatũ, insti. de rerũ diui. §. religiosum, i uer. In cõmune vero sepulchrũ etiã inuitis cæteris licet inferre. Secundus quando fit fauore administrationis bonorum pupilli. l. 3. ff. de admini. tut. Tertius quando fauore liberationis, qa tunc valet quod maior pars facit [b] l. maiorem. ff. de pact. l. fin. C. quę bo. ce. pos. Quartus fauore litigũ dirimendi Nam valet sententia duorum ex tribus arbitris. Et hoc intellige in te quæ conuenit pluribus vt singularib[9] iure singulari. Secus si iure ecclesiæ, vt sunt præbendę quæ nõ cõ ueniunt canonicis ut singulis, sed iure ecclesiæ, qa super talib[9] bñ potest maior pars dispõere & deputare ad pium vsum,[c] vt est tex. not. in capitulo. fin. de his quæ fi. a ma. par. capitul. & ibi per Inno. quem dicit se nescire alibi.

11 Vtrũ collegiũ possit disponere super reb[9] priuati. ℞. Pan. in d. c. cũ omnes, ꝙ si nõ habet iura regalia, puta quia habet dominiũ super se & nõ potest. Vnde maior pars scholarium, non potest obligare vnum scholarem vel disponere de rebus suis, vt nota. gloss. magna [d] in uers. tertii dicunt in l. 2. C. quę sit lon. consu. nisi forte secundum quod nota Barto. in l. 4. §. actor. ff. de re iudica. quando vniuersitas esset obligata, & non esset soluendo, quia tunc posset ponere collectam singulis, vt est gloss. no. i l. 1. ff. qđ cuiusq; vniuer. in §. qđ si nemo, in uers. proconsul. Item non solum causa necessitatis, sed etiam pietatis, vt in d. c. fin. Item secũdum Inno.[e] & communiter doct. etiã in casu vtilitatis, & probat in c. 1. f. de his quæ fi. a ma. pár. ca. Ex mera vero voluntate nõ potest disponere de iuribus alterius, vt no. glo. in dicto capit. cum omnes, & Innocen. ibidem, & Ioãn[f] And.

---

ttalia. Cũ quo transit Pe. de Anch. in regula possessor circa. 16. colũ. Idem tenet Bald. in c si quis per. 30. si de feu. fue. controuers. inter do. & agna. vbi dixit tale statutũ valere & in foro ecclesiastico, qa fuit principaliter editum ad extirpãdũ malos mores falsificãtiũ. Faciũt no. p Bar. in l. cũ qs, 4. col. C. de usur. & fac igno. & in disputatione sua incip. statuto cauetur, ꝙ fenerator, &c. 8. colũ. Vbi refert, quòd Ba. de iure dispu tando tenuit, qđ qñ de debito nõ constat per instrumentum posita i memorialib[9] de bitũ peti nõ possit seruãdum erit tale statutũ in foro ecclesię. Faciũt no. per Inn. in cap. quia pleri que, de immuni. ecc. per Fede. pul chrẽ consil. 21. Nunqd hæres extraneus. Alex. cõ sil. 29. Statutis ac curate ꝓspectis. Et Ge. in c. licet] In. 8. colum. uers. Sed contra hanc opinionẽ. Vbi vult, qđ statutũ factũ in cõ modũ subd eorũ non possit p maiores reuocari ipsis nõ cõsentiẽtibus, in quorũ fauorẽ est editum nisi cum causa.

b Qu od maior pars facit] Scilicet creditorum. Primo respũ cum muli. Secundo respũ ꝑsonarũ, uel tercio respũ dignitatis stat beni gniori pti. Idem dẽ in d. l. fi. hic al legata, & intelligẽ qñ cumul[9] debiti est par consi derat maior cumulus ꝑsonarũ.

c Ad piũ vsũ.] Intelligit Pa qñ disponunt super redditibus superfluis, qa tũc proprie disponũt de rebus ad vsum destinatũ, &c. Et in illo. §. põt iu prin. poni exemplum de plurib[9] socijs, possidẽtibus fundum ab eis re eptum.

d Vt no. glo. magna.] Et aliquid ꝑ sum. sac. ex par te de consue.

e Idẽ fm Inno.] In d. c. fi. de his q̃ fi. a ma. parte. ca. Vbi format ait. Not. maiorẽ par eẽ capitulũ cum utilitate ecclesiæ posse aliquid statuere, &c.

f Et probatur in c. 1.] Ibi quia cõtra utilitatem ecclesiæ. Et intelliguntur ut aliena ciões electiones, & instituciones, & similia.

cedere facta citatione ad faciem vel modum, non debet alternatiua impropriari vt sit ordinis, licèt per hanc impropriationem statutum cōcordaret cum iure communi, sed debet intelligi propriè vt sufficiat implere alteram partem, vt aliquid operetur.

15 Sed nūquid debet strictè interpretari quando generaliter loquitur vt alius lucretur? Respon. ꝙ non, ar. l. prospexit. ff. q & a quibus, sed vbi agitur de diminutione patrimonij, sic debet strictè interpretari, ne alius iniustè incurrat damnū, vt plene. no. in d. l. omnes populi, per Bart. in d. 6. quæst. princip. 2. q. & videtur text. in d. c. cum dilectus, & in d. l. 2. C. de nox. & Pan. in c. constitutus de rest. in integ. in 9. no. vbi pulchrè loquitur, hoc sequitur Bar. in l. sancimus circa fi. C. in quibus c. in inte. resti. non est necess.

16 Vtrum verificetur in casu ficto? [a] Respon. Pano. in c. cum dilectus, de cle. non resi. ꝙ si statutum loquitur & disponit in materia iuris communis in qua casus fictus æquiparaē vero, vt puta in casu in quo residens habetur pro residente, vt in d. c. cum dilectus, sic verificatur, quia cōstitutio disponens regulariter id quod ius debet recipere omnes limitationes iuris, facit d. c. cum dilectus, & clarius. c. ad audientiam ibidem. Si vero statututum esset contra ius vel præter, & odiosum, tunc non verificatur in casu ficto, sed verba debent intelligi ꝓpriè id ē ī suo ꝓprio significato, sic intellige. l. 3. §. hæc verba. ff. de neg. ge. & c. in nostra, de iniur. & facit quod no. Bar. in d. l. omnes populi facit. l. 2. C. de noxa. & c. ex parte, el 3. de ver. sig. facit quod dicit Lud. de Ro. in suis no. ꝙ argumentum a contario sensu valet in statutis, nisi quęratur vt quis incidat in pœnam, quia tunc non valet l. conuenticulam. [b] C. de epis. & cle. habes gloss. in in clem. 1. in versi. facere, [c] de vsur. Hoc limitat Gemi. in cap. vt circa, super gloss. in versi. aliorum, de elect. lib. 6. Verum quando statutum non redderetur illusorium, si non recedatur a propria significatione verborum, sed quando redderetur illusorium, tunc est receden. arg. l. si quando in princi. ff. de leg. 1. & quod nor. in cap. ad audientiam, de deci. & tunc infinita æquipollet vniuersali, vt vult Bar. in d. l. omnes populi. 6. quæst. principib. ver. vt igitur videamus.

17 Quomodo debet intelligi statutum seu constitutio quando partim est fauorabilis & partim odiosa, puta quia imponit pœnam? Respond. Ioan. And. videē sibi cōtrarius in c. ex rescripto, de loca. & in c. sciant cuncti, & in c. fi. de elect. lib. 6.

a In casu ficto] Pro intelligentia no. ꝙ de iure communi cauetur, quod clericus non residens nō debet fructos præbendæ percipere, sed fallit in familiari domini Papæ, quia ille residere censetur, & sic fictè residet. Statutum ergo loquens de residente habet locū in eo, qui ē domini Papæ familiaris, vñ habet fructus ac si resideret, & dum hic dr̄ qđ statutū disponens id qđ ius cōe dēt recipeř oēs limitationes iuris cōmunis &c. Pone exēplū in fictè residentibus, sicut enim ius cōmune hēs ꝓsidente existentē in seruitio Papæ, & ēpi & ēt infirmū, sic si statutū faciat mētionē de existēte in seruitio Papę, habet ēt locū ex idētitate rōnis, in eo q existit in seruitio Ēpi & infirmo. Qđ vr̄ mirabile ꝑꝑ regulā quæ hēt ꝙ exceptio firmat regulā in non exceptuatis. vt c. dixit dominus. 32. q. 1. de quo ř. alienatio. §. 10. sicut, ergo lex extenditur ex identitate rōnis, vt ī c. cū dilecta, de confir. vti. vel inuti. sic & statutū, vt optimè ꝓbaē, c. ad audiētiā de cle. non resi. ẽm Pa. ibidem in c. no. Et no. ea quę hic habentur in tex. in d. c. cū dilectus, super 1. gl. Tu pone aliud exēplū in l. 2. C. de iur. au. annu. vbi libertus qui impetrat ius aureorum annulorum est ingenuus fictè & imaginariè seu similitudinariè, & tamen lex constituta in ingenuo vero hēt locum in isto ficto, vt l. cū ex oratione. ff. de excu. tuto. &c. vidē tñ Bar. in d. l. oēs populi. 6. q. principali in ver. vlterius quæro &c. Quod si statutū debet extēdi ad casum fictū oportet ꝙ exprimatur, ꝑ d. §. hæc verba, el 2. Nec obst. d. l. cū ex oratione diui Marci, sed vigore rescripti subsequuti, sed tu intelligo vt hic, & videbis d. Ias. in d. l. oēs populi, sed qđ si statutū dicens ꝙ nulla mulier possit portare ꝑlas an habebit locū in portātibus ꝑlas fictas dic ꝙ nō secundū Ioā. An. in met. regula possessor vide plenè ꝑ Bart. & Moder. in l. oēs populi. 6. q. prin. ff. de iust. & iu.

b Cōuenticulā.] Vbi iuncta gl. hr̄ ꝙ verbū qđ non respicit finalem cām non inducit argumētū a ꝯrio sensu, si enim ꝓhibentur ibi conuenticulæ extra ecclesiam nō valet argumētū, ergo in ecclesia sūt licitè &c.

c In ver. faceř] Dicit illa gl. ꝙ si fiat statutū, ꝙ vsurarius nō recipiat vltra sortē vltra duos denarios, ꝙ statuētes nō incidūt in pęnam illius. cle. 1. de vsuris, vbi etiam Card. ibi & 22. q. vbi etiam dicit ꝙ hoc verū est dūmodo cesset fraus, puta quia non permittam de minori &c. Et sic habeř ꝙ statutum a cōtrario, non trahitur ad casum alias decisum. De hoc per Bar. in d. l. omnes popu.

Sed

legat. text. opti. max in l. in conce dido. ff. de aqua pluu. ar. Tu aduer te, quod illa quod non procedit, cum sit contra bonos mores, per ut habetur in c. fin. de consue. vi de ꝟ. pœna. §. 6.
a Non poterunt reuocare] Cōtra hoc tenet Alexā. consi. 19. statutis accuratè perspe ctis. 2. par. 2. col. qa dictum Bart. legibus nō ꝓba. tur, ut tenet Sa. ly in aur. cassa. q. 3. C de sa. san ec. & Pa. de Cast. in d. l. priuilegia, & sequitur ibi Ful, nisi talis eleemo syna deberet ex pacto, & ēt qa sta. tuentes non pñt sibi imponere le gem.
b Allegat. c. ad apostolicam] De hoc dicas ut s. sy monia. 2. §. 21.
c Hoc sequit. In nn. in d. c. nouit] Sup ver. Theodo sius, uel melius ī quit priuilegiū fuit ecclesiæ con cessum, vnde hic adhuc hodie du. rat.
d Facit qd̄ not. Gemi.] in 7. col. uer. opp. ultimo, ubi resoluit di ctū Inn. quod ui debatur Bart. ad uersari, in c i no stra, de iniu. sicut & facit Pau. in d. c. nouit, de iudi.
e Resp. Ge. in c. licet] In. 8. colū. uer. aut statutum vbi q̄ si ipse ad littera ponit oia ea q̄ hic dicūtur, & ēt in §. præce. denti.
f Vt ibi declarat Inn.] Puta quia si non fieret ista remissio scādalū ...

disponebatur vt potestas haberet quartam partem cōdemnationis postquam prātis est electus & consen sit electioni. Idem dic de priuilegio concesso non subdito, & per hoc infert. Bald. in l. priuilegia. C. de sac. san. eccle. q̄ layci q̄ sta tuerūt singulis annis dādā certā quātitatem pro elee- mosyna clericis vel religio sis non poterūt reuocare,[a] allegat capitu. ad apostoli- cam, [b] de simon. Hoc se- quitur Innocen. in d. capi. nouit,[c] & Archidiaconus. undecima quæstion. prima quicūque, super prima gl. Facit quod no. Gemi.[d] in capi. licet de consti. libro sexto.

23 Quid si statutum est fa ctum ad commodum sub- ditorum. ℞. Gemi. in c. li- cet[e] de constitu. libr. 6. q̄ aut subditi. consentiunt re uocationi & potest reuo- cari, aut singuli non con- sentiunt, sed reuocantur per maiores regentes com munitatem, & tunc si sit ex causa legitima, sic pōt reuocari secundum vnum casum Inno. in c. in nostra, de iniur. maximè quando statutum disponebat super eo super quo ciuitas non erat obligata, vt ibi decla- rat Inno.[f] Aut sit sine cau sa legitima, & sic non valet reuocatio in præiudicium minorum, iuxta not. per Inno. in c. quæ in ecclesia- rum, de consti. in ver. & di co non valere. Hoc limito uerum quando statutum disponit de commodo sub ditorum circa bona coīū, vel quando habet actū mo mētaneū, ita q̄ priuilegiū

est sortitum suum effectū. Secus si concerneret circa exercitiū iurisdictionis, qa tunc pōt reuocare qa su- perior est, q habet admini strare, ita sentit Archidya- conus, in dic. capitu. licet. Idem dic quando habet a- ctum successiuum quo ad futuros actus.

4 Verum statutum iuratū tollatur per clausulam nō obstantibus quibuscūque cōstitutionibus & statutis ℞. gl. ver. effectus, in c. cū non deceat, de elec. lib 6. q̄ non idē dicit Lud. de ro.[g] in suis not. quòd conuen- tio vel pactum iuratum non tollitur per genera- lem clausulam non obstan tibus quibuscūque pactis gl. est in cle. dudum. § pen. de sepul. in uer. pacta.

5 Verū statuentes possint recedere a statuto ꝯfirma to p superiorē. vł sedē apo stolicā, sine alia licētia. ℞. Pa. in & d. c. cū accessissēt, & Bar. ī d. l. oīs populi te- net q̄ sic[h] sed Bal. in l. om niū, in fine. C. de testamē. tenet qd̄ non, sed Panor- mitan concordā. quod aut statutū concernit princi- paliter fauorem statuentium, & sic est ue ra opinio Barto. facit. capitulo. pro illo rum, de præbend. si statutum contineat ta lem materiam quod non valuisset sine su- periore, vt idem Panormitan. in capitu. cum M. de constitu. in. quinto. not. Si uero concernit fauorem aliorum vel bonū pu- blicum, sic est uera opinio. Bartol. quod nō possunt sine licentia superioris. Ratio quia cōfirmādo videtur superior suam di spositionem facere. Nam omnia nostra fa- cimus quibus autoritatem impartimus. c. si apostolicę, de præben. li. 6. & l. ij. C. de ue. te. iure enucleā. § sed neq; ex multitudine.

STIPVLATIO[i] quid sit, ha- bes supra Pactum in princ.

sequeretur ut in casu ibi per eum posito, de cōmu. ni Brixie. c. fin.
g Idē dicit] Lu. do. de Ro. Vide aliqua p Ge. in c. 1. de consti. in 6. col. Et uide latè p Bart de hoc in l. omnes populi. 3. q. prin uersicu ca primum per duas col. & de materia istius. §. vide omnino Ge mi. in d. c. cum non deceat.
h Tenet qd̄ sic] Et Barto. in 3. q. princ. uers. iuxta pdicta ego qro, an in reuocando requiratur auto ritas, &c. Et de materia huius. §. 25. uide omnino do. Ias. in l. om- nium. C. de test.
i Stipulatio] Est constitutum, qd̄ est iuris proprij. Et nudo pacto ꝓ ducit actionem, vt. §. de constitu ta, insti. de actio. vt puta. Si quis dicat constituo me soluturū, qd̄ ego uel alius de- bet. Et licet doc. dicāt qd̄ hoc ꝓ geminationē, au

tas daret formã seu substãtiã ꝗuis,ut colligit ex uerbis Bar.& Are.I d.l.a. Et p doc,in d.§.& sic salua Bal.
a Illicita deflorati ō.] secunda diffinitio est Isido.sicut refert Ale 2.2.q.46.ar.15. Et facit mētionem S.Th.2.2.q.154.ar.6.Et de hoc est tex. 36. q.1.lex illa. Et no.qa dicit ꝓprie. Quia alias stuprũ dr cōmittı in uidua.uel puero.ff.de adu. l.scriptũ, & l.inter liberas §.i.& ff de uer.sig.l.inter stuprum.
b Dēt corporaliter puniri.] Hoc habetur in c.1.de adult. ultra hoc qñ nõ,vult eã accipere dēt excõicat⁹ ĩn monastecio ꝯtrudi ĩ quo agat pnīam. Ex quo patet ꝙ non cogit simpliciter ad matrimoniũ ꝯhendũ. Et rõ est qa matrimoniũ cōsensu pficitur. licet ex dispositiõe legali qñq; qs ad factũ pcise cogat, ut nor. Bart. in l.stipulatiões nõ di. uer. celsus,de uer bo. oblig. Qua pp si statuto caueret ꝙ deflorãs uirginē teneret ad eã in uxorē ducēdã, ualebit statutum qa disflorãdo vr cõsentire,no.gl. in uer.onerari in l.1. in §. bestias. ff.de pollu.& ibi Bald. in auth.ad hæc. C. de uiur. & no.in c.q̃uiã, de his q̃ fi. a ma. par.c.hæc Io.Andr. post Anch.in c 1. de adul.& uide ēt eundē in d. c.1. de adulte. Et hæc hñt locũ ēt si stuprator eam uirginē negaret, qa sufficit ꝙ pro virgine habeat, l putari qãq; sibi dēt de ab usu, licet forte ꝓbatio trãsferri posset ĩ

ratio a uirginum sub parentum cura existentium.

1 Vtrum stuprans uirginem teneatur ad aliquid. ℞. Pan.in ca. 1.de adul ꝙ si seduxit vel decepit eam, tenetur eam dotare, & vltra dotationem eam accipere in uxorē, si pater uoluerit eam sibi dare, vt in d.capitu. 1.& 2.eo.tit.Vel si non vult eam accipere, debet corporaliter puniri. b Vnde sola cōstitutio dotis, non liberat eum secundum eundem Pano. in d.c.2.si parentes volunt eã sibi dare ꝙ si nolunt, saltē ad dotationem tenetur ēt in conscientia, nisi secundum Rodol. componeret cum ea, vel sibi remitteret Quod no.O confessor.propter illos qui sub assertione accipiendi in vxorem puellas decipiunt, quia tales ex quo acceperunt eas vel promiserunt accipere in vxores,& sic habuerunt copulam, quod tenentur de necessitate eas accipere licet tunc habuerint animum ipsas decipiendi ; & habendi copulam,ꝙ si contraxerunt cum alia matrimoniũ,vel pater non vult eam dare, saltem tenentur ad dotem c nisi secundum Thom. esset tanta inæqualitas quod potius decipi se finxit,ꝗquam decepta. Nec aliter potest absolui antequam contrahat cum alia, si parentes volunt eam.sibi dare nisi verè eam accipiat in vxorem,& faciat dotem nisi ipsa dotem sibi remiserit,hæc ex Alex.2. 2. tractatu de stupro, & Scot. in 4 distinct. 15. & Richard. ibidem ar.5. q.2. Secundũ leges vero debet relegari, & dimidia pars bonorum eius publicari. Si vero sit vilis persona debet verberari, instit. de pub iudi. §. 2.Si autem per vim fecerit capite plectitur.institu.vbi supra.§.si autem.

2 Quid si non seduxit cã sed sponte acquieuit. ℞. Pa.in d.c. 1. tenet ꝙ hēt ēt locum dispositio prælati.c. qa si non essent hominis in sidiæ tantum facinus non perpetrasset,vt dicit tex. in l.vnica. C. de rap.virg. Iñ præsumiť seducta.Sed ego credo verum in foro contētioso. Sed in conscia sufficit, ꝙ quærat eam in bono statu reducere q̃tum in ipso est. Facit regula scienti. Et quod ibi no. d de re.iu. li.6. Et si cōtraxit, an pater teneatur eam dotare, vide supra Dos. §. 4.

SVASIO Quomodo obligat dãno dato. Vide supra. Furtum. §. 18. & 19.

SVBARRATIO Vide supra Sponsalia §. 7. & supra. Arra.

SVBDELEGARE Non potest delegatus principis etiam ad nudum ministerium quando est magnum & graue graue sicut iudicare & similia facere secus quando est paruum,quia potest.c. quod autem de iure patrona.& magnum seu graue & paruum arbitrio iudicis relinquitur c. si. de dolo & contuma.

1 Vtrum ille cui committitur prædicare crucem, excommunicare, vel absoluere aliquos, vel dispensare cum ir-

tē,sm Pa.in d.c.1. ꝓ hoc bonus tex.in c.unico,ut ecclesia,benefi.& c.cōtinebatur,de despon.impu.
c Saltē tenetur ad dotē.]Et qñ nõ vult eam accipere dos danda dēt esse maior q̃ si esset uirgo, qa uirginitas est secũda dos, sm Pan.in d.c.1. hic oia ēt ponit Ale. ubi.s̃ ar. 18. & vide Exo. 22. vbi est lex illa de corrũpēte uirginē qa teneť eã accipere &c Clericus ēt secundũ Pan.in d. c. 2. põt cõpelli ad dotãdu, licet secũdũ Io.andr.ibi dē posset fustigari. vide tu tñ ad hoc qđ no. Pa.in ca.ac si clerici,de iud.Et ad de ad ꝓdicta. S.Tho.2. 2.q. 154. ar. 6.ad vltimũ. Et vide ēt illud Deutero.22.Si inuenerit vir puellam virginē quæ non habet spõsũ & cõcubuerit cũ illa, & res venerit ad iudicium, dabit q̃ dormiuit cum ea 50.siclos argenti, & habebit eam vxorem.
d Et ꝙ ibi no.] gl. in uer. itē cõtra quę dicit hoc procedere ꝓpter persuasionē dolosam, quæ pl⁹ est ꝙ violenta l. 1. §. persuadere. ff. de ser.corrup.

a Verba autẽ] De istis verbis q̃ fiat communia, q̃ directa habes p Pa. in c. Raynutius. de te. 13. colum. ver. & pro intellectu &c.
b Pupillaris] De ista pupillari vide plenè in l. moribus p Bar. & doc. ff. de vul. & pupil.

quis capit hæreditatẽ alio hærede mediante, vt cũ testator fideicõmiserit. A. hęredi vt hæreditatem P. restituat, & dicit̃ obliqua ratione, q̃a per alium cap. Itẽ fideicommissaria, q̃a olim committebatur fidei hæredis in totum. Nõ enim cogebatur restituere, sed hodie sic, p l. pe. C. ad trebel. Item præcaria quia fit verbis præcarijs. i. rogatorijs, vt puta. A. hæredem instituo &c. verba, autem a huius in directè substitutionis sunt, volo, mando, rogo, & huiusmodi, vt restituas hæreditatem. Sunt tñ q̃dam verba communia q̃ pñt trahi ex pprio significato ad substitutionẽ directam & indirectam vt verbum substituo, vel verbũ moriatur tali habent enim duplicem sensum, valet q̃ moriatur tali, i. ad vtilitatẽ talis in effectu vt capiat hęreditatem de manu primi hęredis. Idem dic de verbo succedat & verbo accipiat licet ergo p fideicommissum. P. fit substitutus. A. debet hæreditatẽ adire, & aditam. P. restituere, & sic. A. mediante, & operante pue nit hęreditas ad P. & no. quod si. A. adiuerit sponte hæreditatem retinebit quartam trebellianicã, & reliquas tres partes hæreditatis restituet. P. Si vero iudicis officio cõpulsus adierit totã hæreditatẽ restituet, isti, de fideicom. hære. S. in primis sed frater recuset & ff. ad treb. l. nam quod. S. qui compulsus, vbi vide glo. quę ponit fallen.

2 Directa vero substitutio est qua qs capit hæreditatem defuncti ex dispositione testatoris nullo alio mediante, vel sibi cooperante vt cum dicit testator. A. mihi hæredem instituo, sed si ipse non erit hæres. C. sit hęres, & sic. C. substitutus est directè, & hæc fit per verba merè directa & ciuilia, vt verbum hęres esto, vel hæres sit, vel ver huin instituo hęredem. Aliquando etiam fit per verba communia vt dictũ est in S. 1. Aliquando per verba geminata sic. A. filiũ meum impuberem mihi instituo hæredẽ. Et si in pupillari ætate decesserit. B. substituo, & hæc substitutio est directa. Si. A. morietur in pupillari ætate propter verba geminata, sed si post pubertatem erit, fideicõ missaria, vt communiter tenetur, & si diceret hæres fit, diuiditur autẽ in quintuplici differentia, quarum prima dicitur substitutio vulgaris. Et hæc duplex. Alia expressa quæ fit per istam negatione non hoc modo, valet institutio mihi hæredem. A. & si ipse noluerit vel non potuerit hæres esse. P. sit hæres, vel. P. substituo. Alia tacita qñ scilicet negatio non exprimitur, sed includitur vt cum dicitur. A. &. P. mihi hæredes instituo, & eos inuicẽ substituo per hæc verba eos inuieẽ substituo, tacitè subintelligit̃, q̃ si alter eorum hæres non fuerit, scilicet quia noluit, vel non potuit qñ decessit ante additam hæreditatem, alter sit hæres insolidum, vt ff. de hære. insti. l. cũ in testamento. S. hæc verba. Et dicitur vulgaris quia a quolibet de vulgo, scilicet testatore fieri potest & cuilibet siue pupillo vel minori. &c. Et de hac habes. Institu. de vulgari substi.

3 Effectus huius substitutionis est vt bona testatoris tantum quæ debebant venire ad institutum veniant ab substitutum non bona insti. de pub. substitu. S. quo casu, in prin. & in S. non solum, sed loquitur in substitu. pupilla.

4 Quando expirat hęc substitutio. R. q̃ quã citò institurus adierit hęreditatẽ, siue postea decedat cum liberis. C. de impu. & alijs substi. l. post aditam, & hoc non solũ qñ expresse fit per negationem, sed etiam quãdo tacitè. Vnde si fuerint Titius & Sempronius fuerint instituti hæredes, & ad inuicẽ substituti, si tamen Sempronius & Titius adierit hæreditatem expirat substitutio, vt in d. l. post aditam.

5 Secũda directa substitutio dicit̃ pupillaris b quia fit soli pupillo, vel pupillis, nec potest tempus excedere pupillare sed expirat ad introitum pubertatis, potest etiam fieri in minus tempus, vt si dicatur. Si filius meus infra quartum vel quintum annum decesserit, sit. P. hæres, & hac duplex. Scilicet tacita quæ non habet formam pupillaris substitutionis, sed sub eius verbis includitur, vt cum dr̃. A. filium pupillum meũ hæredem mihi instituo. Et ipse mihi hæres non fuerit. P. sit hæres. Et hæc ex expresis est. vulgaris ex factis est pupilla is. Vnde siue fit. A. hæres siue non, si in æta-

te pupillari decesserit. Hæreditas directo iure peruenit ad P. sed ex vulgari succedit tantum in bonis testatoris, & pupilli, alia est expressa quæ fit per verbum affirmatiuũ & facit expresse mentionem de pupillari ætate, & sub ea includitur vulgaris tacita, vt ff. de vulga. & pupil. substi. l. iã hoc iure, [a] & si. cũ dicitur. A. filium meum hæredem mihi instituo, & si ipse mihi fuerit hæres, & in ætate pupillari decesserit. P. sit hæres vel substituo, & in ista requirunt duo scilicet verborum affirmatio & tẽporis pupillaris cõprehensio.

6 Quid requirit ad istã substitutionẽ pupillarẽ. Respon. quatuor. Primum quod ille cui fit substitutio sit de liberis testatoris. Et accipio hic liberos nõ tantũ pro filijs, sed et pro nepotib[b]. Secundum quod sit impubes. Tertiũ quod sit in potestate testatoris. Quartum quod ille cui fit substitutio instituatur vel exhæredatur, & potest fieri non tantũ impuberi filio iam nato, sed etiam posthumo vt institu. de pupilla. substitu. §. non solum, in fine, si tamen nascendo esset sub potestate testatoris si viueret ipse testator, & etiam nepoti, si tamen non sit recasurus in potestatem patris sui post mortem aui. ff. de vulga. & pupil. sub. l. 2. §. posthum[us].

7 Quis effectus huius [c] substitutionis. Respon. est vt non solum fit. P. hæres iure directo & capiat bona & hæreditatem, vtriusque. si. A. decesserit in ætate pupillari, sed etiam excludit matrem. Ita quod etiã legitimam petere non poterit, vt no. Bar. & doct. in l. papinianus. §. sed nec impuberis, [d] per illũ tex. ff. de inof. test. & omnem aliam personã, quæ ipsi pupillo ab intestato succedere potuisset. ff. dã vul. & pupil. sub. l. lucrus, & hoc verum est in expressa. In tacita autem habet locũ quando alter filius testatoris frater pupilli substituitur. Sed si sit extraneus substitutus, tunc mater admittitur & substitutus repellitur. l. precibus, & l. cũ quidam. C. de impu. & ali. sub. nisi in quatuor casibus. Primus quando pater expressè prohibet oẽ aliquod habeat. Secundus quando reliquit vxori & vult esse contentam. Tertius si fuit inimica patri. Quartus quando frater impuberis est substitutus [e] & no. quod in hac tacita extraneus non excludit fratrem vtroque parente coniunctum.

8 Quomodo euanescit hæc substitutio? Respond. quod. Primò per aduentum pubertatis. Secundò si hæreditas patris non sit adhuc adita, quia cum nullus appareat hæres testamentum paternum videtur destitutum & sic euanescit etiam pupillaris. l. sed si plures. § si ex asse. ff. de vulg. & pupil. & sub. Tertiò si nascitur posthum[us], de quo mentio non est facta in testamento. ff. de vulg. & pupil. substi. l. si pater filium. Quartò si patiatur pupillus capitis diminutionem maximam mediam vel etiam minimam. ff. de adop. l. nec ei. §. eorum. Ratio quare [f] est inuenta quia cum filius in pupillari testari non possit, permittitur patri ipsi filio testamentum facere, & de hærede prouidere durante tali ætate tantum, instit. eo. §. igitur.

9 Tertia directa substitutio dicitur exemplaris, quia fit ad exemplum pupillaris sed differt ab illa. Primò quia illa fit tantum a parente qui eum habet in potestate, hæc autem fit nedum a patre, sed etiam a matre filio furioso vel mente capto non existente, in eorum potestate, Secundo quia illa tantum fit pupillis, ista adultis uel maioribus. Tertiò quia in illa potest substitui quilibet quam voluerit, in ista non sed certo ordine sic, ut si

[a] L. iam hoc iure] Ibi hoc optimè probatur in prin. & ibi Bar. Imo etiam ecõuerso quia sub tacita vulgari icluditur pupillaris.

[b] Sed etiã pro nepotibus] Adde Bar. in l. morib[us] ff. eo. quod dicit octo requiri quatuor de quibus hic quintũ quod tẽpore mortis testatoris sui iuris efficiatur, sextũ quod desierant esse in potestate testatoris ante mortem ei[us] septimũ quod partes adeatur hæreditas. Et ibi latè prosequitur Bar. hoc declarãdo. v. de etiam ibi Alex.

[c] Quis effectus huius] De materia istius. §. vide latè per Bar. & Alex. in l. morib. in prin. ff. de vul. & pu. 8. col. ver. quinto principaliter quare vsque in fin.

[d] §. sed nec impuberis] Vbi dicitur quod mater nõ impugnat testamentũ quod pr̃ filio fecit quære la inofficiosi. Et hoc ẽ hodie tex. expressus in c. 1. de test. lib. 6. Et ratio est quia illud testamentũ ẽ paternum nõ filij. Imo mater põt excludi, similiter est frater quia illa est hereditas fratris. Sic declarat ibi Bar. in d. §. sed nec.

[e] Substitutus] Adde Bal. in l. precibus. C. de impub. vbi latè examinat an, & quãdo mater nõ petijt tutorẽ si. lio excludentur a successiõe filij, &c. in 6. col. ver. circa quartũ.

[f] Ratio quare] De materia isti[us] habetur plenè per gl. & Bar. in l. in pupillari. ff. de vulg. & pupil. Dic vt ibi.

ſi habet liberos ei ſubſtituā tur. Si uero non habet, tũc fratres ſubſtituātur. Quod ſi non hẽt nec filios nec fratres, tũc quem voluerit ſubſtituet. ª C. de impu. & ali. ſubſti. l. humanitatis. Quarto quia illa expirat adueniẽte pubertate, ſed hæc ſolũ adueniẽte ſana mẽte. Quinto illa ſolũ impuberi, hæc adulto tantũ. Sexto illa fit impuberi, ſiue ſit ſanè mentis ſiue ſit furioſ⁹, hęc ſolũ fit furioſis, & mente captis hęc ꝓbanť inſt. de pub. ſub. §. qua rõne. ᵇ Et fit iſto modo. A. filiũ meũ furioſum mihi hęredẽ inſtituo, & ſi deceſſerit antequam ſanus mente fiat, talem eius filiũ vel fratrem vel alium putatiuũ ei ſubſtituo, & ſic bona vtriuſque tranſibunt ad ſubſtitutũ. Et fuit ęqua valde, vt furioſo & mente capto pr̃ vel mater poſſent ꝓuidere de ſubſtitutione. ᶜ

10 Sed q̃d ſi aduenit ſana mens & nullo teſtamẽto facto iterum reuertitur in furiam. ℞. ꝙ non euaneſcit ᵈ ſubſtitutio, arg. l. ꝙ fauore. C. de legib. & magis placet licet alij dicant nihilomin⁹ expirare, arg. l. quod quis, la 1. ff. de reg. iur.

11 Quarta directa ſubſtitutio dicit̃ compendioſa quia ſub compẽdio huius aduerbii, quandocunque fit & continet tacitam pupillarem quæ alias fit prolixioribus verbis. Et licet hæc dictio quandocunque ſe extendat ad omne tempus, tamen hic reſtringitur ad tempus pupillare ſolum virtute horum verborum. P. ſit hæres, quia ꝑ huiuſmodi verba directa videor voluiſſe filio meo infra tempus pupillare prouidere de hærede, quod infra aliud tẽpus mihi facere non licet. d. ver. quo caſu. Forma huius eſt. A. filiũ meũ hæredẽ inſtituo verũm q̃ñcunq; dictus filius meus deceſſerit. P. ſit hęres. Et ſic ſolum tempus pupillare videť voluiſſe prouidere filio de ſubſtituto ſiue hærede ᵉ d. l. precibus.

12 A quo poteſt hoc fieri. ℞. q̃d a milite, & q̃uo non explico, quia non eſt in vſu. Item a pagano .i. quolibet non militiæ, ſed oportet fiat filio pupillo & in poteſtate exiſtẽti, & cõtinet pupillarẽ expreſſam, q̃a habet eũdẽ effectũ, & ideo ſolũ filio pupillo & in poteſtate exiſtenti poteſt fieri vt dixi. Veruntñ licet hæc ſubſtitutio ſit directa de ſui natura ſimpliciter, poſſunt tamẽ apponi in ea verba vel dictiones vel aliqua mutari, q̃ eã in fideicõmiſſum ꝯuerteret, & ad ius & ad naturã fideicõmiſſi reducerẽt.

13 Quomodo hęc ſubſtitutio cõpendioſa poteſt ad naturã & ius fideicõmiſſi deduci. Reſp. quatuor modis, ſicut ſub quatuor formis põt fieri. Primò ſic. A. filiũ meũ impuberẽ mihi inſtituo hæredẽ, & ſi q̃ñcũq; deceſſerit. A. ſubſtituo. P. Nã hoc verbum ſubſtituo trahit hanc ſubſtiutionem ad fideicõmiſſum, vt vult gl. magna in d. l. precibus, & l. cẽturio. ff. de vul. & pu. ſub. & in c. Raynutius, de teſt. & prædictũ aduerbiũ in hoc caſu ſeruat propriam ſignificationẽ & reſpicit oẽ tempus & rem omni tẽpore ſuadet valere. l. quoties. 1. & 2. ff. de reb. dub. Hinc ẽ q̃d quocunq; tp̃e moriať, ſiue in pupillari vel maiori ætate virtute huius verbi ſubſtituo videtur rogatus eẽ a teſtatore q fideicõmiſſum poſt mortẽ ſuã reſtituere hæreditatẽ & bona teſtatoris ſubſtituto. Vñ ipſo inſtituto moriẽte mr̃ & q̃cunque ſucceſſores ſiue ex teſtamento vel ab inteſtato adhibũt hæreditatẽ, & adiiã ſubſtitutio reſtituent iure fideicõmiſſi, inſti. d̃ fideicõ. hære. §. ſed q̃a ſtipulationes, defalcabuntur tñ & retinebunt legitimã ipſius q̃ eſt tertia pars toties hæreditatis teſtatoris ſ̃m veriorem & cõiorem opi. ſi ipſe. A. erat de liberis ipſius teſtatoris ad quos legitima reſpectat, q̃a in hac teſtator grauaŕ eũ nõ potuit. C. de inoff. teſt. l. q̃m in prioribus. De reliquis vero defalcabunt tertiam trebellianicam, & ſic habebũt mediã hæreditatẽ. Alterã vero media reſtituẽnt ſubſtituto iure fideicõmiſſi, retinebũt ẽt ſibi oĩa bona ipſius. A. q̃a teſtator de ſuis tm̃ rogaſ ſe intelligitur nõ hęredis. Si vero. A. non erat de liberis, defalcabũt tm̃ trebellianicam

ª Voluerit ſubſtituet] Vide latẽ & ſubtiliter ꝑ Bal. in l. humanitatis. 9. col. verſi. mõ veniamus & in præcedentib⁹ col. ponit differentiam inter exemplarẽ & vulgarem, ſatis accuretẽ.

ᵇ §. quę rõne] Vbi eſt gl. magiſtra quæ tractat quincuplici genere ſubſtitutionũ.

ᶜ De ſubſtitutione] De iſta exẽplari ia hẽtur plenẽ per Bar. & cęteros in l. ex facto, l. pri. ff. d̃ vul. & pup. & Pan. in ca. raynutius de teſta.

ᵈ Nõ euaneſcit] Hanc concluſionem tenet Bar. in d. l. ex facto, in prin. antepenult. col. verſi. quæro quid ſi furioſus, Bald. vero in d. l. humanitatis. C. de impu. vlti. col. ver. 4. quęro diſtinguit, vt ibi per eum.

ᵉ Siue hærede] De hac compendioſa habetur in l. centurio. ff. de vul. & pup. Et Pan. in c. Ray de teſta.

cam & habebit etiam alia bona quæ ipse. A. aliunde quæsiuit. Et hęc substitutio quia ius fideicommissi habet, potest fieri cunque hæredi & a quocunque testatore, in tit. de fideicom. hære. §. in primis, & §. seq. Et aduerte ꝙ licet in præfata forma non addatur quandocunque decesserit sine liberis. Si tamen. A. erat de liberis testatoris intelligitur hæc clausula sine liberis, q̃a pro regula est quod quandocunque quis rogat aliquem de liberis suis alteri hæreditatem restituere post mortem suam, semper intelligitur tacitè hæc conditio. s. si decesserit sine liberis, quia non est credendum quod aliquis exclusa prole filij sui voluerit ad alterum peruenire hæreditatem. a Sed in extraneo hærede non inest talis tacita conditio, nisi addatur expresse. C. de insti. & sub condi. fac. l. generaliter. §. vlti. Secundo fit sic. A. filium meum impuberem mihi hæredem instituo, sed si dictus. A. quandocunque decesserit sine liberis. P. sit hæres. Et tunc si moritur intra tempus pupillare valet iure directo, & sic substitutus capiet totam hęreditatem sine deductione alicuius quarte. b d. l. centurio, & cap. si pater, de testa. l. 6. Si vero moritur in pubertate secundum opinio. Ioan. An. erit totaliter fideicommissaria, c quia licet per istam dictionem si hæres videatur directa, tamen per istam aditionem sine liberis trahuntur ad fideicommissum; vt probatur in l. scęuola. ff. ad trebellia. quia ista additio innuit ꝙ in quocunque tempore decesserit sine liberis i pubertate ex præsumpta voluntate testatoris, videtur rogatus per fideicommissum restituere hęreditatem post mortem, vt probatur in d. l. precibus. Et ideo quocunque tempore in pubertate moriatur sine liberis mater aut quicunque successores restituent hæreditatem substituto, deductis supradictis. ff. de vul. & pupi. substi. l. cohęredi. §. cum filię, & sic tene, licet cōis opinio legistarum teneat ꝙ nunquam obligatur. Sed expirat per aduentum pubertatis. Tertio fit. A. mihi hęredem instituo sed si dictus A quandocunque decesserit sine liberis. P. substituo. Et hęc omni tpe est fideicommissaria, & idē ius & eundem effectum hēt per oīa sicut prima prædicta; tum rōne verbi substituo, tum ratione sine liberis, & ideo dic vt de illa. Quarto fit. A. filium meum mihi hæredem instituo, si tamen filius meus decesserit in pu-

a Voluerit ad alterum peruenire hęreditatem] Ad hoc, l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. & l. cum auus. ff. de condi. & demon.

b Alicuius quare] Compendiose facte p verbe cōie infra tpe pupillaris ætatis valet iure directo, & sic excludit mr̄ totaliter per d. c. si pr̄, in dicto & in rōne, quæ rō cū sit gn̄alis vt substitutio. Vbi verbis & psonis conuenit interpretari debent directe potius quā obliqua. Facit vt ille textus intelligatur gn̄eliter & locū habeat in omni casu in quo militat dicta rō, etiā vltra casum ipsi⁹ per l. regula. §. si qs, & ibi Bart. & Bal. ff. d iur. & fa. igno. dicunt do. cto. in l. si cōstante, in prin. super. d. Bar. in 9. q. pe. pertis. Et in l. si vero. §. d viro ff. solu. ma. Sed vbi compendiosa est facta, pupillo vł pupillæ p verbe cōia cōuenit personis & verbis, vt interpretetur iure directo, Cū & cæteris verbis & personis possit esse directe & fideicommisse, ergo &c. Adde Ange. in l. centurio, de vulg. & pupil. improbantem responsionem per aliquos datā ed d. c. si pater. Et ꝙ debent interpretari iure directo videt magis cōis opinio. Tenet. n. eam glo. magne ad fi. in. §. qui rōne, insti. de pupi. substitu. Cyn. in l. precibus. C de impube. &c. Vbi refert se cōsuluisse ita respondisse. Io. an. in d. c. si pater, in nouella, & ibi Gemi. Philip. de Franch. de Perusio in sua repeti. Angel. Imol. Pau. de Cast. Alex. & Moderniores in d. l. centurio. Vbi Pau. dicit se sæpi⁹ secundum hāc opinionem consuluisse, ut petet con si. 111. primo quæsito, & cōsi. 246. inci. ꝙ dicta substitutio fuerit directa pupillaris &c. Idē tenet Pau. de cast. in d. l. precib. Et ibi etiam Fulg. & Petrus philip. cornetus do ctor Perus. vbi etiam refert. in quodā consilio se bis cō suluisse ꝯ mr̄ē, et qd vni se subscri psit d. suus alteri, d. Bal. de Bertolonis. Eandem opinionē tenēt Cal. Pa. & Imo. in c. Rey de test. Old. in cōsi. 165. inci. In proposito themate. Et hoc p d. c. si pr̄, per ei⁹ rōnem, vbi et respōdet ad ea q̃ obiciuntur. Idem tenuit, do. Bndict⁹ de bndictis Perusin⁹ dictus Capra in cōsilio mihi. 16. & in alio mihi. 141. Ita et cōsulnit Ful. cō. 33. & i casu sup quo cōsuluit erāt substituti fr̄es ipsius testatoris, & mr̄ pupilli erat i medio. Idē cōsuluit. do. Vincē. de hærculanis in cōsi. incī. Sēpronius de terris ecclię. Vbi refert se ita alegādo tenuisse, & sę pi⁹ ꝯsuluisse. Et ipsi ꝯsilio subscripti erāt quiq; doctores. Adde ꝙ Cornetus in d. l. precibus in 23. colu. ver. Et hæc ē hodie cōis opi. dicit ꝙ in arduis & decisiuis ē hoc tenēdū et qñ mr̄ ē in medio maxī mē si coniecture suadeant, hęc ille &c. Sed communiter antiqui tenuerunt ꝙ mater non excludatur. vide Iason in di. l. precibus. & in L. 2. ff. de vul. & pupi.

c Erit totaliter fideicommissaria] Hoc refert & sequitur

quitur Pa. in d. §. Raynutius. 13. colũ. Nouissimè &c. Et Bar. in d. l. centurio. versi. superuenit. de quo tñ videbis Modernio. in d. l. cẽturio.

a Breuiloqua] Sed deberet dici reciproca. p tex. & Bart. ibi in l. Iam hoc iure. §. qđ uis. ff. de uulga. & pupil. De materia hui⁹ breuiloque hẽs per Bar. in l. lucius. ff. de uulg. & pu. Et p Pañ. in c. Raynutius. de testa. 12. coll. uersi. quarta ẽ reciproca. [illegible]

pillari ætate vel postea quã docũque sine liberis. P. sit hæres vel substituo, sub hac forma ꝯprehẽdũt tres substitutiones. Vna pupillaris expressa, ꝑ hoc qđ dicit̃ si decesserit ĩ pupillari ętate. Et ex hac resultat tacita vulgaris q̃ sub pupillari expressa cõtinet̃, vt dictũ est, & hanc non potest facere nisi pater pupillo ꝑpter pubertatẽ expressã, quãdo fit directè, nisi sit miles. d. l. cẽturio. Tertia fideiꝯmissaria est ꝑpter illud quod dicitur vel postea qñcũque sine liberis. Sed si vult qđ clarius iste tres resurgãt dicat testator. P. pupillariter, vulgariter, & ꝑ fideicõmissum substituo. Et unaquęq; istarum habet suum effectũ. Nam. si. A. sit hæres & in pupillari ætate decesserit, substitutus uocat̃ iure directo exclusa matre & aliis legitimis successorib⁹, & hoc ꝑp effectũ pupillaris expressè, quę matrem repellit & substitutum admittit. l. Luci⁹. ff. de uulg. & pupilla. sub. Si autem. A. nõ sit hæres vel si noluit vel non possit, tunc substitut⁹ erit hæres iure directo propter tacitã uolgarem, quæ etiam surgit ex pupillari. vt dictũ est. Si vero. A. hęres erit, deinde factus pubes. quandocũque sine liberis morietur, habebit locũ fideicommissaria, vnde eo moriente siue liberis successores restituẽt hæreditatem cum defalcatione, vt dictum ẽ. Et vt dixi iste quatuor formæ substitutionum non possunt fieri, nisi filiofamilias pupillo per pupillarem expressam quæ continet̃ in ea. unde o notarii ex consilio meo quando aliquis habet filium impuberẽ cui uult substituere non solum ĩ pupullari sed quãdocunque facias quamlibet per se scilicet primo pupillarem. Sic. A. filium meum mihi hæredem instituo. Veruntamen si dict⁹. A. filius me⁹ mihi hæres erit & ĩ pupillari ætate decesserit. P. hæres sit vel fratres ei⁹ superstites hæredes sint, deide facias fideicommissarium hoc modo. Si vero dictus. A. pubes factus postea quandocunque decesserit sine liberis, substituo ei per fideicõmissum superstites fratres ei⁹, & præmortuorum fratrum ei⁹ liberos ĩ stirpes & nõ in capita, si testator vult quod vsque ad ipsos uadat. Nã vt sis cautus scias qđ uerba substitutionis nõ extẽdunt ultra illos quos testator expressit. Si. n. institutis, tribus uel pluribus filiis ita adiiciatur, & si aliquis eorum decesserit sine liberis substituo superstites. Certe si decedit un⁹ eorũ relicto filio, deinde moriatur sine liberis, filius illius q̃ primo decessit nõ admittit̃ cũ patruis vel sine patruis ad fideicõmissariã hæreditatẽ illius filii testatoris, qui sine filiis decessit, quia non extitit conditio substitutionis in personę patris eius. Illos tantum modo testator substituit cui superuiuerẽt illi, Et adde (vt dixi) si testator sic vult.

14 Quinta directa substitutio dicitur breuiloqua,[a] quia ĩ breui cõtinẽt substitutiones. s. duas pupillares expssas & duas uulgares tacitas. Prima pupillaris est vnius alteri. Secunda alterius alteri, vnde si A. fuerit hæres & in pupillari ætate decesserit. B. superuiuẽs hæres erit iure directo, & ecõuerso & in utroque excludũt mater, & cæteri uenientes ab intestato per effectũ pupillaris expressè, quo vero ad effectum, licet non quo ad uerba ex eisdẽ uerbis duę tacitæ uulgares etiam resultant, quia si unus illorum non fuerit hęres, quia noluerit uel non potuerit, alter est insolidũ hæres, & fit hoc modo. Testator habens duo filios uel plures impuberes sub sua potestate potest facere hoc modo. A. & B. filios meos impuberes mihi hæredes instituo. & eos inuicem substituo. Hanc substitutionẽ lex appellat reciprocam. ut. ff. de uulga. & pu. sub. l. iã hoc iure. §. qꝫ uis. Nõ pt ãt hæc substitutio fieri nisi ĩstituti sint filii pupilli ĩ potestatẽ testatoris, alias non esset substõ breuiloqua sed tacitè uulgaris. Et aduerte quod uerbũ substituo non cõuertit omnẽ substitutionem, in qua ponitur ad fideicõmissariam sed natura illius substitutionis se cõaptat, in qua ponitur & eam indirecto iure conseruat, excepta sola compendiosa, in qua. si. ponatur statim eam ad fideicommissariam conuertit vt patet ex dictis.

Multa alia essẽt dicẽda sed breuitatis cã hęc

quæ

a Industria est] Inn. in d. l. vnica. §. in nouissimo, dicit si papa ī literis & legatoriis dicit conscientiā tuā in hoc oneramus, ꝙ tūc est electa industria pso nę text. est & ibi d. Car. in cle. 1. ꝯ iureiur. Itē qñ in aliquo actu requiritur pñsentia dēc ipse, & nō substitutus interueniēt secundū Bald. in c. quamuis de off. de leg. & ibi Modern.

b Substituere filium] Hoc faciebat Bald. Papiæ fm Ro. ubi ī. In cipit is cuius industria. alle. l. sciendum. §. legati. vbi tex. fingit ff. de legatio.

c Resp. ꝙ non] Idem Pan. in c. 1. de sum. tri. & si. ca. in prin. in ver. no. in ver. hæc facta ad hoc l. inter artifices ff. de sol. & ca. si. de of. deleg. unde in regula qui p alium in mercuri. Bar. & Imol. in l. nemo. ff. ꝯ duo. rei. Spe. tit. de sal §. utrum uerf. quid si doctor. & in ti. de cā pos. & pro pric. §. 1. ver qd si promisit Bald. in l. fi. ff. de excu. tut. gl. in l. 1. C. ꝯ mānci. & colo. li. 11. & Bal. in l. 2. §. ve aūt. de cato. Fallit hoc vt doctor posit p substitutum legere vbi ē cōsuetudo secūdū Bar. in d. l. nemo. Item fallit nisi ꝙuē bo nū doctorē substitueret secundum Bal. in l. parabo. lā. C. de epis. & cle. non possit tū

quę magis cōsueta sunt reseruaui, ut intelligas aliqd de successione legitima.

15 Quomodo autē ingrediens religionem excludat substitutum. Vide s̄ Hæres §. 18. Et de legitima. uide Legitima, multa alia ad istam materiam.

16 Substitutio talis conditionis si sine liberis decedat, alter sit hæres euanescit etiam si naturales hēt. Secus si addatur legitimis, non autem si filios habuit sed præmoritur. Nam uidetur sine liberis decedere. Si autem dicat sine hærede decesserit, nomine hæredis soli filij intelliguntur.

Item si non hēt filium, sed nepotē ex filio substitutio euanescit. uide gl. primam in ca. 1. in præsētia. de pba. ubi hæc ponuntur.

17 Vtrum rogatus restituere hæreditatem, posit eam alteri alienare. ℞. Vide. s̄. Hęres. § 11.

18 Quid si quis ex descendentibus per rectam lineā sit rogatus purè restituere hæreditatem, nulla facta mentione de liberis. Resp. quod si postea habuerit filios uel nepotes vel pronepotes. &c. substitutio euanescet. de probatio. in præsentia in gloss. 1. in l. cum acutissimi. C. de fideicommissis.

19 Ille cuius industria ē a electa, nō potest alium substituere. c. fi. de of. deleg. & c. is cui. de offi. dele. lib. 6. l unica. §. ne autē. C. de cadu. tol. le. statuliberos. la 2. ff. de statuli. Fallit nisi velit substituere filium, b fm Ludo. de Ro. in suis no.

20 An quis. per substitutū posit deseruire. ℞. ꝙ nō. c tex. est ī l. nullus qui nexu. C. de decur. lib. 10. & in l. sciendum. §. legati. ff. de lega. Fallit secundum Lud. ubi supra nisi se absentet electus pro utili sibi & necessaria causa, quia tūc potest, ut si uadat ad balnea. l. si absenti. ff. de lega. & l. de pollicitationib. ff. ꝯ pollici.

SVBTILITAS in iure an sit bona. ℞. Panor. in c. dilecti. de iudi. post Vinc. Host. Io. An. & do. Ant. qꝺ aut est ad capiendos & decipiendos simplices in iudicio uel extra, & hæc reprobatur. vt in d. c. dilecti. & in cap. si cupis. 16. q. 1. Aut est ad interpretationem iuris, & tunc si est rationabilis & iuri consentanea, laudatur, ut in ca. capellanus, de feriis, & bon9 text. in l. vnica. C. de professo. qui in vrbe constan. lib. 12. ubi dicitur quod doctor legēs debet habere subtilitatem interpretandi. facit text. in l. non possunt. ff. de leg. & idē quando adhibetur extra iudicium ad ueritatem eliciendam, etiam in foro animæ ut in cap. 1. de poe. di. 0. in uerbo subtilis inuestigator sapienter, & quasi astutæ interroget la peccatore quod forsitan ignorat. Si uero est irrationabilis sicut quorundam qui volunt subtilizare, quod seipsos non intelligunt, & uerba peruertūt, sic est mala, & improbatur. ut in c. 1. 49. dis. ubi de hoc. in ver. lippus. & in c. cum sancti. 24. q. 3. Vnde imperator in l. ult. C. de legi. dicit uanam subtilitatem derisimus, quam corrigendam censemus. Ad de. §. sed qui. insti. de fideicommi s. hæredi. vbi dicitur quod subtilitas perniciosa est in legibus, & simplicitas est amica ueritatis. c. ueritatis. de iureiurando.

SVCCESSIO Vide supra Hæreditas.

SVCCESSOR alius singularis q in re certa cōstituitur, ali9 vniuersalis qui in tota hæreditate vel reliqua. vide glos. in ver. interdictum. ca. cum ad sedem. de restit. spo. & 2. q 1. c. in primis. ī §. si uero ille. gl. i uer. leuioris. ꝯ iudi. qa Guliel. Ibi gl. 1.

c substituere scolaré secundū Bald. ubi s̄. Fallit & nisi hoc esset de cō sensu eorū quorū interest. secundū Car. in c. fi. ꝯ of. leg. Fallit etiā nisi sit doctor antiquus secūdum Bar. ī l. in metal lum. ff. de pę. Fallit ultimo nisi subesset infirmitas secundū Bal. in d. l. fi. unde Bar ba. in fin. de dila. uer. psonaliter. Pan. post gl. in dā lecta. de rescrip.

t Quomodo ſucceſſor teneť vero ꝯtractui facto a ſuo ꝑdeceſſore. Vide Locatio. §. 20. & §. Dignitas. §. 1.

SVFFRAGIA a facta per vnum verum poſsint ualere aliis. ℞. quòd ad acquirendum aliquem ſtatum, puta beatitudinem ꝑ modum meriti de condigno, valere non poſſunt ſed bene per modum orationis ſcilicet merito congrui ſicut cũ quis per orationem alteri impetrat primam gratiam ex bonitate diuina non ad merita reſpicientis, ſed ad affectum. Ad acquirendum vero aliquid quod conſequitur ſtatum alicuius, vel eſt acceſſoriũ ad ſtatum, ſic opus vnius poteſt alteri ualere, non ſolum de congruo, ſed etiam de condigno, e & hoc dupliciter. Vno modo propter cõmunicationẽ i radice meritorii operis, quæ ẽ charitas, & ſic quilibet de bono alterius habet emolumentum ſi eſt i charitate, iuxta illud ps. 118. particeps ego ſum omnium timentium te &c. Alio modo intentione facientis, vt cum quis aliqua opera ſpecialiter ad hoc facit, vt tali profint. Vnde tunc talia opera efficiuntur eorum pro quib' fiunt, quaſi eis a faciente collata, vnde poſſunt eis valere ad ſatisfactionẽ implẽdã, vel ad aliquid quod ſtatum eorũ nõ mutat, & iſtis duob' modis valent ſuffragia, nedũ uiuis, ſed etiã mortuis non vt mutẽt eorũ ſtatũ b ſed vt liberẽtur a pęnis, quod non eſt mutare ſtatũ, quia vt dicit Aug. in Enchiridiõ 165. dũ in hac vita c uiuerent meruerũt, vt hoc ſibi poſtea prodeſſe poſſent. Et illud. 2. corint. 5. Vnuſquiſque ſuam propriam mercedem accipiet, prout geſsit in corpore, & illud eccleſiaſtes 9. vbi dicitur quod non habent partem in hoc ſeculo. Et in opere, quod ſub ſole geritur intelligitur quo ad ſtatus mutationem. Nã pręmium eſſentiale, vel pœnam ęternam quilibet habebit ex opere ſuo non alieno.

1 Vtrum ſuffragia facta per peccatorẽ valeant. ℞. ſi loquimur de opere operato, ſic ſacrificium altaris & alia ſacramenta ex ſeipſis habent efficaciam abſque opere operantis, quam ęqualiter explent per quemcunque fiant. ſi autem loquimur de opere operantis, ſic diſtinguò, quia poteſt fieri per malum dupliciter. Primo vt per actorem, & ſic non proſunt, niſi forte per accidens, & ex continenti puta per eleemoſynas mali hominis boni pauperes excitati orant pro defunctis illis pro quibus ille malus dedit. Secundo vt per miniſtrum, & ſic aut vt per miniſtrum eccleſiæ publicum, vt eſt ſacerdos qui celebrat exequias mortuorum, & talia ſemper proſunt, quia malitia miniſtri non nocet operi boni actoris. Aut vt per miniſtrũ priuatę perſonę, puta per ſeruum alicuius, & tunc ſi ad præceptum exiſtentis in charitate, d vel ad conſortium, ſicut cum duo legunt pſalmos vel officium mortuorum, vt vnus eſt bonus alter malus, ſic proſunt illi pro quo fiunt. Si vero ad præceptum non exiſtentis in charitate quando mandauit fieri, & ſic non proſunt defunctis, niſi poſtea eſſet in charitate, quando talia fiunt & de nouo demandet, vel demendationem de nouo acceptet. quia ſic valerent alias non. Si autem erat in charitate quando mandauit, licet poſtea non ſit quando exequũtur, nihilominus ualent pro defunctis, e & aduerte quod licet qs exiſtens in charitate demandando conſequatur fructũ operum, licet ille executor ſit i mortali ñ tñ ſuffragiũ ſicut ſi exequeretur ꝑ exiſtẽtẽ i charitate, qa tũc talia opa f eẽnt meritoria ex duab. partib. g hæc Ric. i 4. d. 45. ar. 4. q. 2. & cæteris Theo. ibid. h

Vtrum

a Suffragia] Suffragium accipitur primo ꝑ patrocinio qđ pſtat aduocatus aut pro cõſilio vel ſeruitio. 12. q. 2. ſuffragium qñque ponitur ꝑ ſalario, qđ debeť aduocato ſm Azo. C. de ſuffragio. Quãdoque ẽ cõſenſus i ſcriptis redactus. Sicut cũ dr. Ego. A. nomine B cõſentio in talẽ vt ſit plaſtus. de el. c. ꝑpetuo. li. 6. Eſt ẽt auxiliũ deꝑcationis ꝑ anime h' factũ, & ſic accipitur hic. Vnde ſuffrageri exponiť. i. auxiliari inde dicũtur ſuffraganti, i. auxiliarii dioceſeno rũ ep̃orũ, de ele. c. ſuffraganeis.

b Nõ vt mutẽt eorũ ſtatũ] Quia ſcilicet nõ faciũt eos ꝑ quib' orẽt nec meliores, nec peiores.

c Dũ in hac uita] Vt hř in c. ep̃s. 13. q. 2.

d Exiſtẽtis in charitate.] Quia opus intelligitur eẽ ei' q mãdauit & intelligitur ſiue ille q mãdauit de ha. uita migrauit ſiue non.

e Valet defunctis] Quia maximè ſunt e ꝑcipiente ratio illius actus uolũtatis quã habuit qñ ita fieri præcepit.

f Talia opera] Scilicet ſi fierẽt ab exiſtente in charitate.

g Ex duab' partibus] Scilicet tã præcipientis quã exequentis.

h Theologis ibidem] Vt S. Tho. & Pe. đ pal. & S. Bone. ar. 2. q. 2. & concor. Roſe. eod. tit. §. 3.

non quaerat 8. quaestio prima, scien lum.
a Proprij obiecti.] Obiectum est ppria excellentia.
b Aliqd inordinatè faciat.] Pone exéplū, puta ē inobediēs papę, uel legi diuinę, uel pōe exéplū. vt ī. §. 2.
c Ad finē supbiæ.] Nā si supb. a ad excellentiam ppriā inclinat, iti que hoc faciet auaritia, q pro ultimo fine hēt excellentiā; & si pro fine propinquo sit copia rerum inordinatæ. Ad qd vero copia reū ordinat nisi ad propriam excellētiā. Et sic de aliis, vepote, de luxuria inuidia & hmōi.
d Vt qñ pcedit peccatū ex infirmitate.] Licet eñ quis possit qualicūque peccato pcepta diuinæ legis trāsgredi ex cōtēptu q ptinet ad supbiam, non tñ semp ex cōtēptu qs transgredit legē diuinā, sed qñque ex ignorātia, uel infirmitate, vñ fm Aug. 3. Ibi de natura, & grā multa propter fiunt q nō fiunt uper bæ. Hęc habes ex S. Tho. 2. 2. q. 162. ar. 2.
e Scdm speciem suam.] Tho. ubi. s. ar. 5. sic dicit i corpore. Dicēdū q superbia humilitati opponitur, humilitas au tē propriè respicit subiectionē, hominis ad Deū, vnde 9rium supbia ppriè respicit defectum huios subiectionis, secundum s. q aliquis se extollit supra id quod ē sibi præfixum secūdum diuinam regulam, uel mensuram, contra id quod apostolus dicit. Nos autem non in immensum gloriamur, sed secundum mensuram, quam mēsus est nobis Deus. Et ideo dicitur Ecc. 10. Initium superbię hominis est apostatare a Deo, sed in hoc radix superbiæ consideratur, q homo aliqualiter non subiiciatur deo, & regulæ ipsius. Manifestum est autem, q hoc ipsum quod est non subiici deo habet rōnem peccati mortalis, hoc enim est auerti a Deo, vnde cōsequens est q superbia secūdum genꝰ suum est peccatū mortale. Sicut tamē in aliis, quæ ex suo genere sunt peccata mortalia, puta in fornicatione, & adulterio sunt aliqui motus, qui sunt peccata uenialia pper suā impfectionē, q scilicet præueniunt rationis iudicium, & sunt præter eius consensum, ita etiā, & circa superbiam accidit, q aliqui motus superbiæ sunt peccata uenialia, dū eis ratio non cōsentit. Hæc ille &c. verum autē sit primum omnium peccatorum vel grauissimum. vide ibidem in duobus articulis seq.
f Quod quatuor.] San. Tho. vbi supra. arti. 4. In corpore, vbi ponit istas quatuor species declarando suā scientiam.
g Bonum quod habet.] Scilicet naturale, vt ingenium intellectum memoriā fortitudinē, corporis pulchritudinem, uel bonum temporale, ut diuitias gloria honorem potentiam uel spirituale, ut gratiam, scientiam, sapientiam, prædicationem & huiusmodi attribuit.
h Cū despectis cæteris.] Et ex hoc enim cū cęteris se melioreq existimat, alios despicit atq; cōtemnit affectatque eis dominari.

ar, t. & ideo si sumatur secūdum propriam speciem quā habet ex ratione proprii obiecti. a sic est speciale peccatum, & sic est inordinatus appetitus propriè excellētię. Oportet ergo actualiter intēdens propriā excellentiam aliquid inordinatè faciat. b vt sit speciale peccatū superbiæ. Si vero summatur secundum quandam redūdantiam in alia peccata, sic habet quādam generalitatem inquātum omnia peccata possunt oriri ex ea. Et hoc dupliciter. Primo inquantum alia peccata ordinantur ad finem superbiæ. c qui est ppria excellentia ad quam ordinari potest omne qd quis appetit inordinatæ. Est 2. generale peccatū quātum ad effectum, q. i omni peccato est effectus superbiæ scilicet nō subdi legi dei sed quātū ad effectū nō ē generale peccatū, vt quādo procedit pctm ex ifirmitate d vel alia cā, & ideo ē aliquod pctm quo ad effectū, sicut uolēs occidere hominē occidit patrem nesciēs sic quātū ad effectū est parricidi, sed non quātum ad effectū. Hæc ex Francisco de may. in 2. sen. Tertio modo indirectè, & p accidens. s. remouendo phibēs inquantū. s. homo per superbiam contemnit legem diuinam per quam prohibetur a peccando, & ideo Gre. 30. mora. non ponit eam peccatum speciale, sed reginam omnium.

1 Verum sit peccatū mortale. ℞. quòd secundum speciem suam e accipiendo ex genere suo est peccatum mortale, quia præsupponit contemptum diuinę regulæ & legis cui non vult subiici ex amore propriè excellentię, consequendo. Et hoc verum est si fit in deliberatione volūtatis, pręuaricatio vero diuinę legis aut in opere aut in voluntate, quando prōuenit ex ignorantia vel ex infirmitate, sic non est superbia. Quando uero est solum ex cōtemptu sic ē superbia prout est generale uitium, quando vero ē vt qs consequatur propriam excellentiam, sic propriè est superbia, & speciale peccatum mortale, ratione finis.

2 Quot sūt species supbię ℞. fm Grego. 23. mor. q quatuor. f Prima cū bonū qd habet g a se extimat habere. Secunda est extimat qd dat sibi superius a deo p suis meritis dari. Tertia cū se iactat habere quod non habet. Quarta cum despectis cæteris, h singulariter apetit, uideri hre quod non habet.

sit superstitiosum. ℞. quod considerandum est vtrum naturaliter videantur posse tales effectus causare, pro quibus effectibus causandis, talibus quis vult vti, & si sic non erunt superstitiosa, licèt enim causas naturales ad inducendum effectus proprios adhibere.[a] Si vero non potest naturaliter causare tales effectus, consequens est, quòd non adhibeantur ad hoc effect[us] causandos vt causæ, sed tantum vt signa, & nō vt signa diuina. Sicut sunt sacramentalia signa. Sed tantum vt signa vana & superuacua, & sic pertinent ad pacta signationum cum dęmonibus inita, vel saltem tacita, & sic superstitiosum. Nec ob. quòd sicut corpora naturalia subduntur corporibus cęlestibus, ita & corpora artificialia, vt imagines.[b] Ergo sicut illa, ita & ista sortiuntur aliquas virtutes ex impressione corporum cęlestium ad aliquos effectus causandos, quia. Respond. quòd naturales virtutes corporum naturaliū consequuntur substantiales formas ipsorum, quas sortiuntur ex impressione corporum cœlestium, & ideo ex earundem impressione formarum sortiuntur quasdam virtutes actiuas. Sed formæ corporum artificialium procedunt ex conceptione artificis. Et idō cum nihil aliud sint quam compositio, & ordo,[c] & figura, vt dicitur. 2. alias. 3. phisi. non possunt naturalem virtutem habere ad agendum Et inde est quòd ex impressione corporum cęlestium secundum quòd sunt artificialia, nullam sortiuntur virtutem, sed tantum secundum materiam naturalem.[d] Et sic patet quòd qui faciunt annulū in tali constellatione vel imprimunt imaginem, vt valeat ad febres & huiusmodi superstitiosi sunt concor. Thom. 2. 2.[e] quæstio. 96. ar. 2.

3 Vtrum ars notoria[f] sit illicita & inefficax. Respō. quòd sic, quia illa quibus vtitur non habent virtutem causandi scientiam, vt causa, sed tanquam signa,[g] siue quia inefficax est ad scientiam acquirendam, qa cū quærat acquirere scientiam non per modum connaturalem homini scilicet adinueniendo, vel addiscēdo, oportet illud expectet a deo,[h] sicut sancti homines faciunt, non per vana sed per verum dei cultum aut a dyabolo, vt faciunt qui arte notoria vtuntur per vanas superstitiones, qui dęmones cum non possint illuminare[i] intellectū, ideo nunquam scientiā poterunt dare, licèt aliquā modi artem. Hæc. Tho vbi supra.

a Effectus proprios adhibere] Vt puta si quis teneret super se iaspidem pro restrictione sanguinis.

b Vt imagines] De his. S. Tho. 2. 2. quæstione. 96. ar. 2. ad 2.

c Compositio & ordo] In istis etiam adiunguntur aliq characteres vel aliqua nomina ignota vel vanæ obseruātię, ex quibus expectantur euentus.

d Sed tm̄ sm̄ materiā naturalē] Ex hoc infertur falsum eē quod porphirio videbat. vt dicit Aug. 10. de ciui. Dei, herbis & lapidibus & animātib. & sonis certis qbusdam & vocibus figurationibus atq. figmentis quibusdam et obseruātijs in cęli cōuersione, motibus syderū fabricari in terra ab hominib[us] potestates idoneas syderū varijs effectibus exequādas, quasi effect[us] magicarū artiū ex virtute cœlestiū corpū pueniret, sed sicut Aug. ibidē subdit, totū hoc ad demones pertinet ludificatores animarū sibi subditarū. hæc. S. Th. 2. 2. q. 95. ar. 2. ad scd̄m vbi ēt subdit quod ēt imagines quas astronomicas vocant ex operatione dęmonum habent effectum cuius signum est, quod necesse inscribi in eis quosdā characteres, q naturaliter ad nihil operātur. Nō n. est figura actionis naturalis prīcipiorum. Sed in hoc distant astronomicę imagines a nigromanticis, qa in his fiunt expressè inuocationes & pstigia qdam, vn̄ ptinent ad expressa pacta cum dęmonibus inuita. Sed in alijs imaginibus sunt quædam tacita pacta per figurarum seu characterū q̄ldā signa.

e Concor. Tho. 2. 2.] Ad principium istius. §. tant ū hoc referas.

f Ars notoria] Ars notoria est per quam quidā nituntur scientiam acquirere, mediātibus ieiunijs, & orationib[us] cum quibusdā obseruantijs vanis.

g Sed tanquam signa] Non habent virtutē causandi scientiā secundum se, sicut inspectione quorundā figurarū, & quorūdā ignotorum platione verborum alijs hmōi, signa aūt talia nō sunt diuinitus instituta, sicut sunt sacramenta, vn̄ relinquitur quod sint sū peruacua signa & p ons pertinētia ad pacta cū dæmonibus, q̄ vt aliæ nugatoriæ artes noxie superstitionis repudiādæ sunt, secūdū Aug. 26. q. 2. illud Concordat Tho. 2. 2. q 96. ar. 1. in corpe. q.

h A Deo] Vt certū ē de aliquib. sctis q sapiētiā & sciam p infusionē habuerūt, sicut d Salomōe 3 Rē. 3. 2. Par. 1. & Dominus ait discipulis. Lu 9. Ego dabo vobis os & sapiētiā, sed hoc donū nō dat qbuscunque aut cū certa obseruatione sed ad arbitriū spūs sancti. 1. Cor. 12. Alij &c. p spūm sanctum &c. hæc oia operat vnus atq; spiritus &c. Et sic patet quod hæc ars non ē a Deo nec a. q'ito scientię p hum[...]

i Cū non possint illuminare] Quia. n. s. per illuminationem

cognita, & nota nõ ignota. [a] Secundũ quod illa nomina aut verba sint nomina scã. puta euangelij, aut sacræ scripturæ, aut aliquorum sanctorum.
Tertium quod in eis nõ ponanẽ aliq caracteres [b] seu signa, pter signum crucis. Quartum quod non inferatur aliqđ vanũ seu falsum. Quintum quod in scribendo seu suspendẽdo, aut portando, non obseruet aliqđ superstitiosum, sicutqñ creditur minus valeāt scripta ante euangeliũ, vel alio die vel per puerum virginẽ & huiusmodi, aliter istis non concurrẽtibus superstitiosum est. vt patet. 26. q. 6. non liceat. & cap. non obseruetis.

8 Vtrum incantatio serpentũ & animalium sit licita. ℞. quod si incãtationibus serpentum & similiũ [c] habeatur respectus tantũ ad sacra verba, & virtutem diuinã non est illicitũ. Sed qa vt plurimum fiunt illicite obseruantiæ circa tales incantationes, & p dæmones sortiatur effectum, ideo reprobantur. [d]

9 Vtrum carminatrices & carminatores qui carminant infirmos aut pueros peccent mortaliter. Respon. si nihil superstitiosum dicunt, aut docẽt, aut faciunt, sed tñ vtuntur licitis precibus, & adiurationibus, sicut per passionẽ crucem & similia non ẽ peccatum, [e] sed non debent consuli nisi discretis personis, vel religiosis, quia communiter superstitiones immiscent.

10 Quid de illis qui dicũt missam de mortuis pro viuis vt moriāẽ. ℞. quod peccant mortaliter. [f] 26. q. 5. quicũq;, & idem dic de exuẽtibus altaria aut operiẽtibus imagines sanctorum vt in d. c. quicunque. Similiter de dicentibus psalmos aliquos ad hoc. 16. q. 5. episcopi. in fin.

11 Vtrũ colligẽtes aliqua herbas vanas obseruationes facientes peccet mortaliter. ℞. ꝙ sic si sciẽtes [g] superstitiosum esse faciũt vt patet. 26. q. 7. c. non licet. & q. 6. non liceat.

12 Quid de obseruationib. vanorum [h] ad præcognoscenda infortunia, & huiusmodi. ℞. quod oia phibita sunt, qa sunt signa ex uanitate hoium cooperante dyabolo, nam cum in huiusmodi a principio aliqd veri euenit a casu inceperunt hoies animũ in his applicare. Et ideo dyabolos multa facit euenire in talibus vt hoies curiosiores fiāt ĩ talibus & laqueis errorũ implicenẽ. vt dicit Aug. 1. de doc. christiana. & no. in c. sciendũ 26. q. 4. de hoc. S. Tho. 2. 2. q. 96.

profertur aut scribitur quia si sit aliquid ad innocationem dæmonum pertinens est manifestè superstitiosum & illicitum, similiter si contineat ignota nomina. sine sue illis aliquod illicitũ lateat. sicut Chrisо. dicit qđ multi cõsingunt aliqua noia hebraica angelorũ, & scribũt & allegãt, q̃ nõ intelligẽtib. metuenda videẽt similr ne aliqd falsitatis contineet, qa sic eius effectus non posset expectari a Deo, q non est testis falsitatis. Secundo eut cauendum est ne cum verbis sacris cõtineantur, ibi aliqua vana puta, puta aliqui caracteres inscripti. pter signum crucis. similiter ne spes habeatur in mõ scribẽdi &c. silr si scribantur aliquos caracteres & nomine inulita a quasi nomina Dei ineffabilia, & qbus dr quicunque portauerit super se istud breue non periclitabitur sic vel sic, aut illud vel illud bonum sibi cõtinget. secundum Verae. reprobanda sunt. Et peccãt q scribũt aut portent aut donãt aut vẽdũt aut portãda docẽt, nisi adeo fuerit simplices, ꝙ ignorẽtia dẽt eos excusare q̃ ẽt non excusat si superhoc fuerint moniti vł instructi. Pro hoc allegat Archie. flo. in e. par. 2 13. in si. primi c. Tex. Greg. 26. q. 5. si qs ariolos &c. Pro hoc facit. d. c. nõ obseruetis, & quasi omnes summæ hoc referentes sequuntur.

cit ꝙ illi caracteres non habent virtutem a se sed solum dyabolica pactione, sic. n. dyabolus pepigit cũ illis q fuerunt ei familiariores ꝙ talia signa recognosceret & ad tales se præsentem offerat, & ostendit se cogi diabolus vt separet a cultu Dei.

c Serpentum & similiũ] De hoc S. Tho. secunda secundæ quæst. 96. art. 4.

d Ideo reprobãtur] Et hoc qa serpens fuit primum instrumentũ dæmonis ad hominẽ decipiẽdum, vnde sup illud psal. sicut aspidis surdæ. gl. dicit No. ꝙ non laudatur ad scripturã quãquem dẽt similitudo i scriptura. Tho. vbi supra.

e Non est peccatum] Nisi secundum Verae. fecerint hæc post phibitionem eis factã. Dicit etiã ꝙ si esset aliqua discreta persona vt religiosus &c. ꝙ posset, nisi eius exemplo alij ad malum excitarẽtur quia omni specie mali.

f Peccant mortaliter] Debent tanquam detecti deponi, & ad agẽdã pœnitentia tã sacerdos q̃ q icitauit debet erga titulo ppetui exilii relegari. Rõ ẽ qa i delictis pceditur ad idẽ vbi ẽ eadem ratio. l. quod dictum. ff. de pect.

g Respond. sic. si scientes] Colligere tamen herbas medicinales cũ oratione dominicali vel symbolo sine superstitione non videtur prohibitũ.

a Non ignota] Ne sub illis lateat aliquod illicitũ.

b Caracteres] S. Bo. in 2. dist. 7. q. 6. in Respõ. ar. di Sum. Ang. Pere. 11.

h Vanorum] Exemplum in garritu animalium, vel in motu eorum, vt si quis obuiat lepori, & huiusmodi.

a Maleficium] Vt quia quis nō pōt cognoscere vxorem vel ali. qs paulatim consumitur.
b Dispositus] Hoc dictum aureo, nō est curā & iō non sequendū Et Ṡriū tenēt. S Bo.ibi.& S.Th. & alij.Nō ob.qđ hic adducit.f. φ licet malo alterius vti ad bonū suū & posset con firmeri ista de ducto aureo. qa possum accipere vel peter elemosynam ab impio & pctōre, ergo possū peter a dæmone auxiliū. qa Resp. S. Bo. in 2. dist.7.q. fi. φ dęmoniū est oino membrū pcisū, quia certa ē eius damnatio, iō nū quā eo est vtēdū sed nō sic de peccatore quia non est oino pcisū.c. nemo. de pe.dist. 7.iō ab eo possū petere elemosynam & p hoc pr solui id φ dř hic sm Aug.de iuramento infidelis. quia. f. nō est infidelis membrū oino precisum, iō possum eo vti.Et subdit.San. Bo.in d.q. fi. dicens φ nūquam dyabolicis miraculis vel pđdijs indigemus, quia aut dñs subuenit p angelū suū, aut tribuit patientię meritū, hæc ille. Ros. impedimentū.15. in §.18.& so.iatē & licet Ṡ Pet.aureo.& bñ.
c Equitate] De his Tho. 2.2.qō. 96. vbi optimè ɔtra astrologos.
d Nō secundū]

13 Vtrum sciens maleficium,[a] possit sine peccato illud soluere. ℞. Petrus aureo.in 4. dist.34.q.2.quod per aliud maleficium fieri non potest sine peccato infidelitatis.Si tamen quis esset actu dispositus[b] ad faciend.maleficium potest aliquis vti eo,quia licet malo alterius vti ad bonum suū, sicut dicit Augu. de iuramento infidelis iurantis in nomine Dei sui.Vnde licèt quis nō possit inducere aliquē ad aliquod maleficiū, faciendum tamen si est aliquis dispositus actualiter facere aliquod maleficium, vt aliud destruat, possum illo vti ad bonum meum. Potest etiā tolli per destructionem maleficij si scit qa eo destructo dæmon non amplius fatigare, quia ex pacto non assistit, nisi quādiu durat tale signū, vnde dicit Sco.ea. di. qđ nedum non est peccatū,imo meritorū destruere opera dyaboli, nec in hoc est infidelitas aliqua, quia destruēs nō acquiescit operibus dyaboli, sed credit dæmonem posse vexare & velle fatigare dum tale signum durat & destructio signi talis imponit finē vexationi. Potest etiam destruere quis maleficia per sacramenta adiurationes diuinas orationes & huiusmodi meritoria.

14 Vtrum credentes, secū alijs nocturnis horis æquitate,[c] & vbicunque voluerint subito posse transire, aut in aliā spēm creaturam mutari peccent mortaliter. ℞ φ sic, postquā super talibus audierunt veritatem & sunt infideli deteriores. 26.q.5.epis.Secus si ex simplicitate ante informationem de veritate.

15 Quid de obseruatione lunæ aut dierū. ℞. Arch.in c.si qs clericus.26.q.5 φ si qs obseruet ad præcognoscendos futuros euentus fortuitos, vel etiā ad præcognoscendum futura opera hominum per certitudinem,sic illicitum est,& ars dæmonum. Si vero qs vtatē tali obseruatione, vel alia cōsideratione astrorum ad præcognoscendum futura quæ ex cęlestibus causanē puta siccitates, pluuias, & hmōi, sic non est peccatū, quoniam dubium non est quin res circa lunarem globum constitutæ, per superiora regantur immutenē & procurentur, & φ dicit Aug.in c.nō obseruetis.26. q. 6. intelligitur ẜm primū modū,nō ẜm secundum. d

SVSPENSIO de qua hic loquor est qđā ecclesiastica cēsura qua interdicitē aliquod offm̄ vel exercitiū cōpetēs certæ personæ ecclesiasticæ, aliqñ a iure,ali qñ a iudice ꝓlata elicitē ex gl.[e] in c.ad reprimendam. de off.ord.& in cle.cupientes,de pęnis.

1 In quib. casibus a iure incurritur aliqua suspēsio. ℞. licet glo. in d.cle.cupientes multos numeret tñ ego dico ẜm paruitatē ingenij mei. ad 37. casus reduco,q pertinēt ad suspensionē maiorē, quæ propriè dř suspensio. Nam suspensio minor quę infligitur ꝓpter participationē cū excōicato,solum priuat pceptione sacramentorū,& pp hoc nō pōt eligi, sed bñ eligeř, & exerceř iurisdictionalia quorū.

2 Primus ponitē in ca.vlt.18.dist.vbi eps ē suspēsus duobus mēsib.ab officio si post prouinciale concilium celebratum infra sex menses nō conuocat omnes abbates,[f] præs-

Ex quibus patet φ qui se balneat in nocte natiuitatis Beati Ioan. Baptistæ &c. superstitiose agit nisi hoc ex deuotione sanctis faciat. Vnde Apls dies obseruatis & annos, timeo ne forte sine cā laborauerim in vobis. Gal. 4.
e Elicit ex gl] Quæ ponitur. Ṡ. e.suspensio. 3 §. 3. Et ē in ver. suspensi, & alias, d.c ad reprimendā in gl.2. Et plenius p Hostiē.in sum. de pe.§. qs su e spēs.Vbi ponit pres alias pęnas. Et scitat Pa. in d capi. ad reprimendam.
f Oēs abbates] Fallit in abbatibus Cirsteciēsibus q vocati nō pñt ad cōcilium vt in c. 2. de sta. mo. Et ita loquatur.c.eps.18.dist. nisi pro enormi crimine.vt 11.q. 3.c. priuilegiū. & c. ex ruarū de priuil. Item dēt conuocare oēm conuentum cuiatis.Et sic no. φ eps hoc casu tenetur facere sine dum.

presbyteros & clericos, & non referre eis omnia acta concilij.

3 Secundus ponitur in c. nullus 55.di. Vbi episcopus ipso iure suspenditur per annum a celebratione missę, si ordinat solenniter pœnitentem [a] scienter.

4 Tertius ponit in c.1.& 2.74. di. vbi eps suspendit per annum a celebratione missæ, si ordinat aliquem inuitum. [b] de quo dic vt supra.ordo.3.§.24.

5 Quartus ponitur.32.d. c.nullus.& 15.q.8.sciscitantibus. Vbi clerici notorij concubinarij sunt suspesi. Sec⁹ si notorij non essent. vt d.c. sciscitantibus.de quo dic vt s.Concubinatus.§.3.

6 Quintus ponitur.58.d. c.si.vbi episcopus qui ordinat monachum sine licetia abbatis. est suspesus a communione aliorum a sua diocesi, aliqui dicunt ab alijs episcopis. [c]

7 Sextus ponitur in c.nihil est & in cap.cum incunctis.de ele. Vbi clericus qui elegit indignum, quantum ad ætatem, legitimantem, scientiam & mores electione actiua, pro illa vice est priuatus,& beneficijs ecclesiæ per triennium est suspesus. Episcopus vero qui facit vel permittit fieri, [d] pro illa vice priuatus est potestate conferendi beneficiu illud, si ad eum pertinet ipsius collatio & debet suspendi a perceptione proprij beneficij.

8 Septimus ponitur in c. quisquis.de elect. Vbi clericus consentiés electioni de se factæ per potestatis secularis [e] abusum, si in eligibilis, & eligentes prima vice sunt suspensi [f] electionis potestate.

9 Octauus ponitur in diuersis capitulis & titulis circa ordinatos, vel extra tempora, vel ab episcopo quę resignauit vel nõ a suo aut de eius licentia, vel ab excommunicato, degradato, suspenso, & huiusmodi, de quibus dic vt supra. Ordo.2.§.1.& Ordo.3.§.23. & Ordo.4.§.4.& Ordo.6. §.tertio.

10 Non⁹ ponitur circa ordinantes ante tempora, vel illiteratos, vel nõ subditos. De quibus dic vt supra. in præcedenti casu.

11 Decimus ponitur in c. quorundã de sol. Vbi suspesus est ab administratione spiritualium [g] quilibet grauans ecclesiam sibi cõmissam pro debitis alienis, aut literas siue sigillũ concedés quibus possint ecclesię obligari verum est quod non ligat. hęc suspẽsio, nisi inferiores epis secundum Inno. in glo. ibidé, & quod per epm etiam põt relaxari, sed non debet facere, nisi prius satisfactum indemnitati ecclesiæ. c.cum olim de ver.sig.

12 Vndecimus ponitur in c.1. de clericis pugnantibus in duello. Vbi clericus duellum suscipiens vel alteri offerens, suspensus est. [h] poterit tamen episcopus cum eo dispensare, si mors vel mutilatio non sit secuta.

13 Duodecim⁹ ponit ĩ c. puida ď ele.l.6.

a Solenniter pœnitentem] Idem si ordinat bigamũ, vt ibidé. Et si missas celebrata sumpserit, postea communiona ecclesiæ & fidelium priuari debet, quia dicit tex. communione priuetur, & ab omnium fratrum communiona nouerit se alienum. Hęc ibi.

b Inuitum] Sed quid si asset inuitus & tñ nõ ostenderet voce indicio aliquid præsumaret volũtarius gl. in d.c.1. dicit quod sic.54.d. si seruus. Oportet argo ostẽdere aliquod signũ voluntatis quia per signa ita apparet voluntas, sicut per vocẽ. 32. q. 5. nec solo.

c Epis] Quia. s. non veniat ad negotia ipsorũ vel ad consecrãdum cũ alijs epm. Ita glo. in c. placuit. 18. di. Vbi eps quaestione impedimenti, quo nõ potuit ad concilium ire apud primatẽ nõ reddiderit cõionẽ ecclesię suę debet eẽ contentus & ita intelligendũ est hoc, alias esset cõtra 4.q.5. quisquis. vbi excõicatus i vna ecclesia in oib⁹ ẽ excõicat⁹ nõ argo ẽ excõicat⁹ hoc casu.

d Fieri] Scilicet contra.4.decretales. Vel permittit fieri, puta quia permitrit indignũ eligi vel ipse eligit vel non dat operam, vt electi ad curam aiarũ sint ordinati tpe a canonibus præfixo vt in c.1.2.& 3. de temp.or.& in c. cũ ex eo.ď ele. li.6.

e Ptãtis sęcularis] Vt scilicet laycus princeps vel potestas inter sit electionibus, & talis est abus⁹ cõtra c. cũ terra. & ca. quod sicut. de elect. & contra ecclesiasticam libertatem. Et hoc nisi per vim voluisset interesse.

f Sunt suspensi] Vult glo. ibi quod sine priuari per triennium ipso facto nẽ possunt obligera, eligare, & penitus per sententiam suspendi debent ab officijs & beneficijs.

g Spiritualium] Et etiam temporalium, & ipso iure. Et insuper ecclesiã ipsem reddere debet indẽnem, si in aliquo grauata est ca. si quis præbiterũ. de re. eccl. non alie. Et est argumentum optimũ quod si quis dilapidauerit ecclesiã licet velit eam indemnem reddere nihilominus tamen mouendus est de quo per. gl. in c. quod sicut. in fin. de ele.

h Suspensus est] Dicit ibi text. quod est disponed⁹ hoc intellige nisi fuerit coactus necessitate ineuitabili, quod si necessitas aliqua fuit, sed tamen euitabilis nunquid veniet deponendus. Panormita. ibid. quod non quia necessitas alleuiat culpam. vt 2. quæst. 1. in primis, & c. sacris. quod me. causa. Puniatur ergo alia pœna, quia ta. ibi requirit ectum spontaneum.

Vbi suspenduntur quicunque iudices per annum cõtinuum. a ab episcoporum confirmatione & consecratione, qui se intromittunt de cognitione negotiorum in causis electionum episcopatuum, quando antea ad papam est appellatum. Aut qui confirmationem aut cõsecrationem conferunt electis post talem appellationem, & si solum confirmationem conferunt, sunt suspensi ab ea tantum. Si confirmationem & consecrationem, sic sunt ab vtraque suspensi. Similiter si partibus recedentib. ab appellatione eam conferant, nisi prius inquirant si partes aliqua prauitate interueniente recesserunt a dicta appellatione.

14 Tertiusdecim' ponitur in c. tanta. de exces. prælat. non seruantes interdictum de quo dic vt supra. Interdictum 7. §. 7.

15 Quartusdecimus ponitur in c. sacro. de senten. ex com. Vbi suspenditur per mensem ab ingressu ecclesiæ proferens sententiã excommunicationis nisi præmissa canonica monitione coram idoneis testibus. b

16 Quintusdecimus ponitur in capitulo. cum medicinalis de sententia excõmunic. libro. sexto. Vbi suspenditur per mensem ab ingressu ecclesiæ & a diuinis officijs ferens sententiã excõmunicationis interdicti, vel suspensionis non in scriptis. Idẽ est si non scribat cãm sniæ. Idem ẽt est si requisitus non tradat infra mẽsem exemplum scripturæ. De quo dic vt supra. Excõmunicatio. 2. §. 2.

17 Sextusdecimus ponitur in c. quia sæpe. de elec. li. 6. Vbi suspendunt ab officiis & a quibuscunque beneficijs, conuentus, capitula, collegia, aut singulares personæ infrascriptarũ ecclesiarum, c quæ decedente prælato alicuius ecclesiæ cathedralis, vel regularis, vel collegiatæ bona ab eo dimissa, vel vacationis tempore obuenientia occupant & hæc quandiu ea non restituãt, d vel ecclesiæ aut successori (non obstante quacunque consuetudine, priuilegio, aut statuto) & i cle. statutũ declaratur id habere locum in omni emolumento, & intellige quando prælatus principalis decedit. vide supra. Beneficium §. 40.

18 Decimusseptimus ponitur in capi. hac constitutione. de offi. dele. li. 6. vbi conseruator suspenditur per vnum annum ab officio, si scienter intromittit se de alijs, quã de manifestis. de quo dic vt supra. Conseruator. §. 1.

19 Decimusoctauus poni in c. hac consultissima de re. eccle. non alie. li. 6. vbi prælati submittentes bona ecclesiarum, seu iura sine consensu sui capituli & sedis apostolicæ licentia laicis sunt suspensi per triennium ab officio. i. executione officij & ab administratione, scilicet temporalium, secundum Ioan. Andr. Item clerici qui hoc scientes non denunciant superiori e sunt suspensi per triennium a perceptione beneficiorum illius ecclesiæ. quid autem requiratur vt hæc suspensio incurratur dic qđ illa quæ requiruntur vt layci sint excõicati, qui vi aut metu id exigunt ab ecclesiasticis. de quo Excommunicatio. 7. Casus. 21.

20 Decimusnonus ponitur in capitulo. cum æterni. de sentent. & re iudica libro. sexto. Vbi suspenditur per annum ab officio iudex ecclesiasticus ordinarius, vel delegatus, qui contra iustitiam & conscientiam in grauamen partis alterius in iudicio

a Continuũ] Et incipiet annus. a die confirmationis, vel consecrationis.

b Idoneis testibus] Qui scilicet possint testari monitionem præcessisse. Et sic not. q monitio poterat sine scriptura fieri, q tñ hodie secus. vt §. seq. No. ẽt q sicut in alijs sniis requirit citatio præcedens. l. de vno quoque. ff. de re iud. c. consuluit. de os. del. Ita ẽt in snia excõicatiõis reqritur admonitio, q̃ personalis dẽt eẽ, & non ad domũ sm d. Anto. ca. si aduersari'. 9. co. de eo qui mit. in pos. p' Imol. ibi. Quæ tñ monitio ad domũ sufficeret, ad re incidendũ excõicatione Dñi de Rota decisione 362. Et Inno. in ca. si aduersarius. Allegatur p eos in ordine nouissimo. Vide doct. in ca. de sententen. excõicatiõie l. 6. Et elegenter Lap. alleg. 73. bñ verũ est quod in alijs sñijs fit citatio, vt veniat ad audiẽdam sniam in excõicatione, ut se porrigat.

c Ecclesiarum] Quia tex. dicit earundẽ. Vnde hæc constitutio nõ extenditur ad extraneos & q non sunt de collegio.

d Restituãt] Pla nẽ vsque ad ouũ 3. q. 1. reintegrãda. sm glo. Et cũ restituerit, ipso iure, sine alia snia ipsi restituti erũt gl. in c. si quis de anceps 16. q. 7. & 81. d. si qui. & in ca. de muliere. de ma. 7 interdi. eccle. contractis. Nec sufficit cautio. sm Io. an. in gloss.

e Supiori] Etiã iurassent tenẽtur tñ accusare cap. quemadm. de iureiura. in fi. Item si pmisissent obedientiã, pur accusant. c. ex parte. d accus. Et sumptũ fuit hoc ex canone scđa q. 7. Quia propter, & in aa ten. de nõ alie. §. secundo incipiẽ. Economum.

iudicio quicquam faciens per gratiam vel sordes, sed hoc non habet locum in arbitro. secundum Berna. quod limitat. Io. An. verũ nisi succedat in locũ ordinarii vel delegati. de offi. del. c. vno delegatorum, & eadẽ rõne nec in adiutore.

21 Vigesimus ponitur in cap. præsenti. de offi ord. li. 6. Vbi episcopi & superiores suspenduntur ab ingressu ecclesiæ, [a] inferiores vero ab officio & beneficio, qui in subiectis sibi dignitatibus personatibus, prioratibus, vel ecclesiis [b] bona in ipsis inuẽta post mortem rectoris earũ uel tpe uacationis obueniẽtia quoquo modo occupant, tandiu donec restituerint occupata, nisi ex spãli priuilegio [c] aut consuetudine p̃scripta [d] eis cõueniant. Et aduerte ꝙ hic loquitur de aliis bonis ab his de quib. in c. quia sæpe. de elec. li. 6. de quibus. s. §. 17.

22 Vigesimusprimus ponitur in c. exigit de censi. lib. 6. ubi episcopi & superiores suspenduntur ab ingressu ecclesiæ, inferiores ab officio & beneficio, qui uisitantes exigunt pecuniã, uel munera, vel non a uisitatis recipiunt procurationem. de quo dic ut infra uisitatio. §. 3.

23 Vigesimussecũdus ponitur in c. usurarũ. de usu. li. 6. Vbi suspenduntur epi, & maiores q̃ usurariis manifestis, non oriundis quocunq; titulo concedũt domos ad fenus exercendũ, donec eos expellant.

24 Vigesimustertius ẽ ĩ c. episcoporum de priui. li. 6. ubi interdicit ingressus ecclesiæ illis qui celebrãt pręsentib[9] excõmunicatis publicè, vel interdictis, aut eos recipiunt ad sacramẽta ecclesiastica, vel sepulturam, & tandiu donec ad arbitrium excommunicatoris satisfecerint cõpetenter, & si hoc interdicto durante diuinis se ingerant in ecclesia in suo agentes officio sicut prius efficiũtur irregulares, cap. is cui. de sen. excom lib. 6. & licet Archi. hic limitet istud ad excommunicatũ ab homine propter verbum donec arbitrio eius cui sententiam. Tamen Io. de fan. quem sequitur Ge. ibidem intellig̃it de sñia iuris & sic illud verbum cuius sententia. l. si ẽ iure, cõditoris, si hominis. Simile habes in ca. nuper. de sen. ex. & sic tene. Io. An. vt recitat Ge. ibi dẽ arguit ꝙ prædicta pęna solum habet locũ quo ad exemptos nõ quo ad clericos non exẽptos, & posset teneri post factũ, licet ante factũ sit tenẽdum, ꝙ etiam ligat non exemptos.

25 Vigesimusquart[9] ponit̃ in c. statuim[9] de elec. li. 6. vbi suspendit̃ in triẽnio [e] a beneficiis, qui defecerit ĩ probatione eius [f] quo obiecerit cõtra p̃sonam electi ad aliquã dignitatẽ vel personatum, ad quæ bñficia si se ingesserit, [g] ĩ. illud tẽpus ꝑpetuo priuat[9] est, nisi manifestissimè constet, quod calũniosè nõ egerit [h] intellige ĩ beneficiis, quæ habet ĩ illa ecclesiæ pro qua electio celebratur. c. si cõpromissarius. de elect. libro sexto.

26 XXV. ponitur in c. cupientes. de ele. li. 6. de quo. supra. Electio. §. 6.

27 XXVI. est ĩ c. si cõpromissari[9] de ele. li. 6. Vide eadẽ suspensio imponitur compromissario, si eligit scienter indignum, [i] nisi com-

a Ecclesiæ.] Et si sic suspensi celebrarent, essent irregulares, secũdum glo. ibidẽ, secus si extra ecclesiã no. in c. is cui de sẽ excom. li. 6. per Io. An.

b Vel ecclesiis] Quibuscũque dicit text. Et sic in hoc differt a capitulo, q̃a sępe. de ele. li. 6. Sed conueniunt iste duę decretales, q̃a dicunt dicta bona successorib. reseruari, debere.

c Priuilegio.] Cap. pe. de ver. sig. & c. si tibi. de preben. in 6.

d Præscripta] Scilicet legitimo spacio videlicet. 40. annorũ. vt in c. fi. de consue. Addit text. seu alia cã rõnabili. puta dicit gl. onere imposito in fundatione. 18. q. 2. Eleuteri[9]. & c. seruicium & de iurepatrona, c. p̃terea. Vel ẽt statuto. vt. c. q̃a sępe. de elec. lib. 6. intelliguntur deductus debitis ad q̃ ecclesia tenebatur & expẽsis seruitorũ, & alijs oneribus. scilicet, fabricæ hospitalitatis receptionis legatorũ & nunciorũ sedis apostolicæ, & reliquis similibus. 21. q. 1. capit. 1.

e In triennio] Si obijciat̃ ꝯ electum & ꝯ formã electionis, si in isto serando casu deficit cõdemnatur in expensis. & deficere dr̃ ẽt si semiplenè ꝓbauerit. vt no. ibi gloss. in ver ficul. plenè.

f In probatione eius] Intellige siue sit crimẽ q̃d obiectum ẽ, siue defectus, cũ generaliter loquatur. Vnde si plura obiecerit, & vnũ solũ ꝓbauerit, nõ punietur, si id ad cassatiõnẽ sufficiat. c. inter cætera. de rescrip. Et hoc tenet gl. ibi in ver. defecerit.

g Ingresserit] Scilicet ꝓpria temeritate. vt ibi dicit tex Secus si autoritate superioris, vel si ipse restitut[9] sit. l. fi. C de sẽ. pas. & 2. q. 3. §. notãdũ.

h Non egerit] Dicit tex Manifestissimis documentis &c. puta quia defecerunt testes qui testificari promiserant, vel ꝓbauerat illũ excõicatũ qui cũ cãculo se prius ab solui fecerat Ad hoc 2. q. 3. Paulũ &c. ꝓposuit. de cleri. excõi. minist. gl. si in d cap. statuimus.

i Indignum] Et incurrit dictam pœnam ipso iure. & ita etiam notauerant.

compromittentes illud ha buerint ratum.

28 XXVII. est in capit. solet de senten. excom. lib. 7. vbi suspensus est ab omni actu legitimo maiori excõ municatione.[a]

29 XXVIII. ponitur in c. non solum. & in c. constõnem de reg. li. 6. Vbi suspẽduntur receptione quorũlibet ad professionem men dicantium ordinum fratres qui aliquem ante annum probationis completum re cipiunt ad professionem.

30 XXIX. ponitur in cle. quoniam de 6. & ho. cle. de qua supra Clericus. 4. §. 1. contra clericos uirgatis ue stibus utentes.

31 XXX. ponitur in cle. 1. de re. ec. non alie. ubi suspẽditur ab offõ [b] quilibet re ligiosus præsidens monaste rio, prioratui, ecclesiæ, seu administrationi cuilibet, [c] si iura, redditus vel possessione eiusdem aliquid ad uitam seu ad certum tempus concedit quouis titu lo, nisi necessitas, aut utili tas id exposcat monasterii uel ecclesiæ, & tunc cum consensu conuentus si habet, [d] aut si non habet sui prælati. Hoc tamen non ex tendit ad locationes, & uẽ ditiones fructuum ad modicum tempus [e] vt ibidẽ.

32 XXXI. ponitur in cle. re ligiosi de deci. Vbi suspenduntur religiosi habẽtes ad ministrationes vel beneficia ab officiis & administra tionib⁹, q nonaliũ, aut deci maliũ, aut decimatũ debitarum, faciunt fraudẽ, si requisiti, ĩ. mensem nõ de stiterint, vel non satis fecerit ulurpatis ifra duos mẽses & tandiu donec satisfe cerint.[f]

33 XXXII. poniť in cle. cupientes. de pœnit. ubi su spenduntur ab officio prædicationis omnes religiosi (exceptis illi qui decimas recipiunt) qui postquam fuerint requisiti per recto res ecclesiarum scienter omiserint facere conscientiam confitentibus de deci mis soluendis, & hoc quã diu non fecerint si commo ditatem habuerint.[g]

34 XXXIII. ponitur in cle. 1. de stat. mo. Vbi suspẽditur a beneficiorum colla tione abbas vel prior nõ ha bens abbatem propriũ, ali⁹ verũ [h] ab administratione (si quam habet) quod (si non habet) inhabilitatur ad habendum beneficium & administrationẽ, & hoc per annum, si sotulares nõ corrigiatos, & altos, vel ca pucia non fixa super hume ros portare præsumpserit. Item secundum præmissam personarum distinctio nes præfatas pœnas suspen sionis inhabilitationis per biennium ipso facto incur runt si uenationi, aut aucu patiõi clamorosè, vel alias cum canibus aut auibus ex proposito inter fuerint, [i] & loquitur de monachis nigri, & collatio pertinet ad priorem claustralem, cum consilio & consensu maioris pa tris capitali, seu conuentus durante tẽpore suspensionis abbatis vel prioris. vt ibi.

35 XXXIIII. ponitur in clemen. cum sit, de magistris vbi suspenduntur quilibet etiam episcopi & superiores per sex menses sequentes a collatione magisterii seu doctoratus, qui aliquem promouerunt ad tale officium, nisi prius recepto iuramento quod ultra tria millia turonẽsium argen teorum in tali doctorationis solennitate non expendet.[k]

Ber. & Host. in c. innotoit. d elec. & Inno. in c. cũ in cunctis eo. ti.

a Excõicatiõe] Vide q̃ notaui su pra excommuni catio. 5. §. 11.

b Ab officio] Eo ipso. Hæc tñ pœna non exten ditur ad clericos seculares sed si alienant. Vide q̃ notaui. supra. Alienatio.

c Cuilibet] Cui vis ppetuæ sine tpali, maximè enim pp obedien tiarios, q faciebant hos ɔ̃ctus reuocari, timen tes ad claustrum emanauit hæc cõ stitutio. Et dato q non sint obe diẽciarij, facili⁹ remouẽtur a suis officijs, de accu sa. qualiter. 2. in 6. de symo. c. licet esp per tues. Nec puto eũ locũ habere in religioso q præest ecclesię sęculari, & quasi clericus sęcularis.

d Si habet] Ergo non vr requiri consensus prælati, quod verũ est ad euadendã hãc pœna sed bñ ad ɔ̃ctũ validandũ, q requiritur ois solẽnitas. de re. eccle. nõ alie. c. dudum. l. 6. Et qđ prælatus est eps in non exẽptis, i exẽptis vero Papa vt dicit gloss. in q. cle.

e Modicũ tps] Istud modicum tps arbitrio iudici erit, de quo vide ibi gloss.

f Satis fecerint] Et satisfactis v surpatis vr q sit necessaria declaratio iudicis, vt supra dixi Inte dictum 8. in princip. & posti. 1.

g Habuerint] Vide q̃ scripsi su pra Excõicatio. 7. Casu 44.

h Alius vero. Dicit tex. sm gl ibi id ẽ quam ab bas, vel q̃ prior, non habens abbatiam.

i Interfuerint] Secus ergo si a casu vel et iuerit ad venãdum cũ tetibus vt ibi dicit gloss.

k Expẽdet] Emanauit hic con stitutio cum pp eos magistrãdos diuites ne d pau pertati remanerent, tũ pp pauperes, vt magistrari non recusarent, pp ea q̃ nõ possent facere expensas & si ista suspensio esset publica, forte nõ teneret doctoratus, q. a. s. doctoratus aliquis a tali sic suspenso publicè debe ret iterũ doctorari. secundũ Io. An. ibi. in gl. Secus si suspensio esset occulta.

a In crimine hęresis] Omino occultè, patet qa dicit eo ipso de quo dic. vt s. Excōicatio.5 Casu 11. qa ibi aliqd retulit de glo. in ver. eo ipso.
b Imponendo] Quia dñt aliqui ꝙ impediūt offm inquisitionis contra hæreticos.
c Cle. religiosi] Glo. vult ꝙ intelligat ab offo, qa non exprimit ab administratione vel ab officio.
d Exceptione] Et pp verbū, maneat suspensus, ꝙ est fortius quam subiaceat ꝙ inducat ipsum ipso facto. c. 1. de iniur. li. 6. & c. si qs suadēte. 17. q. 4. Et vide. s. Excōicatio. 2. §. 7.
e Excōicationē] Vide quæ scripsi. s. Interdictum. 8. §. 4.
f In c. is cui] Ibi est optima gl. in versi. sequentem.

36 Trigesimusquintus ponitur in cle. multorum, de hære. Vbi suspenduntur episcopi per triennium ab officio, si ocij gratiæ, aut amoris vel commodi temporalis obtentu, contra iusticiā & consciam omiserint procedere in crimine hęresis, a contra quenquā, vbi fuerit procendendū, aut obtentu eōdem prauitatem ipsā, vel impedimentum sui officij imponendo b quoquo modo vexauerint aliquem.

37 Trigesimussextus ponit in cl. religiosi c de priu. Vbi suspenditur religiosi q ex administratiōe eucharistiæ extremę vnctionis, vel solēnizatione matrimonij, aut quacunque absolutione indebita aliquid acquisierūt, nisi postquam fuerint reqsiti in mensem restituerint, donec satisfecerint.

38 Trigesimusseptimus ponitur in c. quia in omnibus, de vsu. Vbi clerici suspēdūtur ipso facto ad officij executione d s̄m Pa. ibidem q recipiunt ad communionem vel oblationem altaris manifestos vsurarios, & tandiu donec ad arbitrium episcopi satisfecerint.

39 Et est alia suspensio quæ dicitur minor, hanc incurrit quis ex duobus. Primo ex quocunque mortali peccato, in quo quis existens antequam poeniteat est suspensus ab omni sacramentorum participatione. vt in c. quæsitum. de coha. cle. & mul. Secundo ex participatione cum excommunicatis in quo incidit minorem excommunicationem. Isti tamen si sic suspensi celebrent non efficiuntur irregulares. vt in c. si celebrat de cle. ex. mi.

40 Est & alia suspensio qua quis est suspēsus quo ad alios, sed non quo ad se, quę ꝓpriè suspensio non pōt dici, & ista ligantur clerici peregrini. vt in ca. 1. & 3. & de cle. pereg. Nam tales non possunt celebrare in publico antequam fidem certam fecerint de eorum ordinatione, sed bene in secreto vt in d. c. 1. Si tamen celebrarent non essēt irregulares. vt not. Panormita. in d. capi. si celebrat.

41 Nullus episcopus aut superior incurrit sententiam interdicti vel suspensionis post tam a iure, vel a iudice, nisi de eis fiat specialis & expressa mentio. c. quia periculosum. de sen. exc. li. 6.

SVSPENSIO 2. quo ad prolationem. Sciendum quod debet fieri in scriptis monitione pręmissa, & cęteris sicut excōicatio. Et iō quod dixi de sententia excommunicationis supra Excōicatio. 2. dic de prolatione suspensionis, vel interdicti vt patet in c. 1. de sen. ex. li. 6.

1 Vtrum appellatio suspendat interdictū vel suspensionem sicut excommunicationem. e ℞. quod sic, si pręcedat vt in c. ad hæc quoniam, de app. a contrario. Si tamen appellatio fieret etiam post suspensionem a temporalibus, vt puta ab ingressu domus, vineę & hmōi, vel iterdicto ignis vel aquę & huiusmodi bene appellatio post sequēs suspenderet eam l. non tamen. ff. de appel. nisi casus esset in quo damnatus publicæ interesset statim puniri. l. constitutiones. ff. de ap. Ex quo patet quod suspensionē a beneficio ab officio, vel ab ingressu ecclesiæ non tollit appellatio sequens, quia spiritualia sunt. Et sic intellige Inno. in d. c. ad hæc qm̄, vt ibi refert ibi Pa. in prin. Secus si suspensio est a perceptione fructuum beneficij, quæ temporis est vel a prębenda, qa appellatio bene suspendit, etiam post interposita. Secus si suspenderetur quis a canonica, quia spiritualis est. Io. An. in c. is cui. f de sen. exco. li. 6. tenet ꝙ ēt tollit appellatio, sequens suspensionē a beneficio, & illud ꝙ dr̄ non suspendere appellationem sequentem interdictum vel suspensionem, dicit habere locum in merè spiritualibus per quæ ligatur anima.

2 Quid si sententia suspēsionis aut interdicti feratur sub conditione. ℞. nō ligabit, donec exiret conditio, & breuiter qđ dicitur de excommunicatione, dic de suspensione. s̄m Io. And. in c. licet de sen. exc. li. 6. cum eadem quasi sit ratio. De quo etiam in d. c. ad hæc quando. Per Panor.

3 Quis potest suspēdere, vel interdicere.

 Respon.

a Quæ tria] Hęc omnia declarata sunt supra excõmunicatio & interdictum.

Rⁿ.quod q potest excommunicare,& econtrà.Similiter qui pt excõicare, pt suspendi vel interdici,& q potest per censuram ecclesiasticã cogere,potest hæc tria facere scilicet excõicare,suspendere,& interdicere,quæ tria a intelliguntur nomine censuræ ecclesiasticæ c.quærenti. de ver.sign.

SVSPENSIO 3.quoad pęnam doct.latis intricatę loquuntur,quamuis Pa. in c.cum dilectus de consue.super gl.in ver.a suspensis ver.vnde in hac materia & in c si celebrat.de cle. excom. mi. clarius dixerit nihilominus tñ vt clarius capias.

1 Aduerte primo & distingue sic, quædã suspensio est a iure vt in casib' s. positis,q̃dã ab hoĩe,& harũ suspensionum , quædã est ab aliquo qui propriè est actus alicuius ordinis,puta a celebratione, ab officio,ab ordine,& huiusmodi, quædam ab alijs actibus q non pertinent ad aliquem ordinem : Si suspensio sit ab actibus alicuius ordinis sic aut talis suspẽsio est cũ tali modificatione.s.quousque satisfecerit,vel pęnituerit, & sic si est a iure.vt 16.20.21.22.23 31.32. 36.37.di.sic sm Arc.Et no.Ge. in c.quia sępe de elect. lib.6 non efficiuntur irregulares si celebrent,vel exerceãt actum ordini deputatum,quia sm eum isti potius videnẽ a deo suspensi quam a iure. Si vero talis suspensio sit a iudice sic erunt irregulares.cõriũ tñ tenet gl.in c.pñti de of.or.lib.6.q ẽt suspẽsi a iure tali mõ sũt irregulares cuius opi.tenerẽ ante factũ,sed post factũ illã Archi. Si vero dicta suspẽsio nõ sit cũ tali modificatione, siue sit a iure vel a iudice efficiunẽ irregulares exercẽte actũ alicuius ordinis.vt in c.1.de sen.ex.lib. 6. & in c.1.de sen. & re iu.lib.6.si autẽ dicta suspẽsio non sit circa ea quæ pertinent ad actus ordinũ sed circa alia ab ipsis,& sic non eẽnt irregulares eam non seruantes. sed alio mõ debent puniri, dicta duo c. loquunẽ propriè qñ exercet aliquod deputatum certo ordini.vt no. in d. c.cum dilectus. & c. si celebrat.& in d.cle.cupientes. de pęnis.

a 2 Et aduerte scđo q̃ est quædã suspensio ab actibus ordinum.q sit a plãtis,vel a iure de qua dic vt dixi hic.s. Quædam q̃ sit a pfessorib' ad certũ tps, vel etiã simplr.& talis nõ inducit irregularitatẽ.licet nõ seruetur sm Io.an.in c.is qui de senten.excom. lib. 6. quia non inuenitur iure expressum.

3 Aduerte.3 q̃ vt patet ex supradictis in ti. Suspẽsio primo Suspensio multipliciter imponitur & no.glo.in d.clemen.cupientes,& ideo vt scias quando concernit actũ ordinum explanabo.Aliquando enim quis suspenditur a pontificalibus solum , & sic si celebrat etiam in pontificalibus,non efficitur irregularis secundũ Hostien. & W. durandi quia non sunt de substantia ordinis vel officij, quia sine ipsis quolibet officium potest celebrari.Ego tamen renendo q̃ episcopatus sit ordo (vt communiter tenent canonistę) credo quod si celebrat in pontificalibus, vel exequitur aliquid q̃ ad ordinẽ epatus pertineat,efficiẽ irregularis. Secus exercẽdo iurisdictionalia, q̃ ita sunt separata ab his q̃ sunt ordinis epalis, & ideo eps suspensus a pontificalibus,non est suspensus a iurisdictionalibus vt no.Pa. in d.cap.cum dilectus.Aliquando suspenditur a sacramentorum perceptione vel participatione, & sic similiter non est irregularis si contra faciat. vt no. in c. si celebrat.de cle.ex.mi.quia participare non est ordinis vel officij,quia layci etiam participant secundũ.Inn.in c.1. de senten.ex.li.6. idem tenet Host. Aliquando suspenditur a collatione sacramentorum, & sic similiter licet conferat non est irregularis,quia sine solennitate conferuntur etiam sacramenta a laycis.sm Inno. in d.c.1.& Hos.ibidem. Limito verum quando confert sacramẽta non vt tanquam habens ordinem,sed simpliciter sicut & laycus . Aliqñ suspenditur quis ab ordine subdiaconi, & sic si exercet officium diaconi vel presbiteri erit irregularis. Secus si ab ordine presbiteri esset suspensus, quia posset exercere officium inferiorum ordinum cap.significauit de cor. vitia. Sed suspensus ab officio sacerdotij seu sacerdotalibus,est suspensus ab episcopalibus sed non econtra. Similiter suspensus a collatione ordinum,simpliciter est suspensus a collatione cuiuslibet ordinis.Sed suspensus a collatione sacerdotij non est suspensus a collatione ordinis.Sed suspensus ab inferiori intelligiẽ suspensus a collatione superioris ordinis sm Hos. in c.dilectus

filius

filius, de tēpo. ordi.& ideo efficiunt irregulares si cōtrafaciūt. Aliqñ suspēditur ab officio, & sic suspēsus ē a pontificalibus etiā: Ideo si ordinat, vt celebrat effici tur irregularis. Vnde suspē sus ab officio idē ē sicut de suspenso ab ordine, & talis est suspensus ab omnib? q̄ fundetur i ordine a fm Pa. in c. cum dilectus, de ꝑsue. & ideo ē suspēsus a. iurisdi ctione spirituali fm cōmu nē opi. licet gl. in uer. iurisdictionis, i. c. si celebrat de cle. excom. mi. teneat cōtra rium & male fm Pa. ibidē. Ratio qa remota executione fundamēti, remouet & accessoriū quod est iurisdi ctio. Nec obst. c. dilectā, de ma. & obe. vbi abbatissa quæ non habet ordinem, tamē cōfert beneficia quod ē iurisdictionis, quia illud conceditur sibi rōne religionis, sed non religioso nō dat iurisdictio spiritualis, nisi rōne ordinis, non tamen credo incurrat irregularitatem si ea quæ sunt iurisdictionis exerceret, ar. d c. r. de sen. excom. libro. 6. Item no glo. in uer. beneficiis, in c. cœpe. de elect. li. 6. & in ca. præsenti in uer. offō. de of. or. li. 6 quod su spensus ob off. ipso facto suspensus est ab omnibus beneficiis, sed non ecōtrario. Sed glo. magna, ante fi. in d. ele. cupiētes, sic cō corda vt suspensus pro leui causa, puta facto ex quo imminet scandalum de quo du bitatur an sit mortale, sic non priuatur. Si vero est pro delicto graui, sic si est in mora petendę absolutionis priuatur a perceptione fructuū beneficii, quia propter offi cium datur beneficium. Si non est in mora non priuabitur fructibus beneficii, & sic concorda opiniones diuersas. Aliquando suspenditur quis a diuinis officiis. Et tunc non potest nec officiari, nec cū aliis interesse seu audire, secundū Hostie. Goff. & Ray. Non tamen erit irregularis, si solū interfuit vt simplex laycus, vt patet ex dict?.

4 Vtrum interdictus ab ingressu ecclesiæ possit officiari extra ecclesiam. ℞. q̄ sic, b sed non ecōtrario, & cui interdicit ecclesia intelliguntur interdicta ecclesiastica sa cramenta. 33. q. 2. latorem, in gl. 1. fm Io. c sed cōtrarium communiter tenet in hoc casu, qa talis celebrare pōt extra ecclesiā.

5 Quid si interdictus ab ingressu ecclesiæ intrat & audit ibi diuina. ℞. q̄ licet mortaliter peccet, nō tamē efficitur irregularis nisi ipse celebret quasi utens officio suo si cut prius, fm Gem. in d. c. is cui, de sen. ex com. lib. 6. & ibi est tex. clarus.

6 Sed nunquid potest intrare ecclesiā ad oran. tempore quo ibi diuina non dicunt? ℞. quidā tenent q̄ non, sed Cald. quē sequitur Geminia. in d. c. is cui tenet q̄ sic li citē, & placet per rōnem ꝑfati cap. is cui.

7 Aliquando suspēdit quis ab administratione ecclesiæ tā in temporalibus quā in spiritualibus, & talis celebrāt non est irre gularis, quia non est suspēsus ab ordine se cundū Pan. in c. si quorundam, de solutio. uersi. sed dubitatur, & Ioan. an. ibidem.

8 Aliquando suspendit quis ab aliquo officio puta ab officio prædicationis, & non efficitur irregularis si ꝓdicat vel celebrat vt in cle. cupientes, de pœnis, no. Pa. & sequitur Cald. ibidē. Secus si ab aliquo alio officio annexo alicui ordini.

9 Aduerte quarto quando quis suspensus est a canone propter defectum corporalē propter quem prohibetur promoueri, de quo habes supra. Corpore uitiatus, & talis si proueatur & celebret (licet mortaliter peccet) non efficitur irregularis secūdum Pan. in d. c. si celebrat, in versi. suspēsus vero propter defectum.

10 Quid si iudex post appellationē posue rit interdictum vel suspensionem, & post qs celebrauerit, & iudex appellationis ꝓ nuntiauerit appellationem nō tenere erit ne irregularis talis qui celebrauit. ℞. secū dum Bernar. uer. secum trahat, & Hostiē. in cap. pastoralis, de app. q̄ si appellauit ex causa friuola & non probabili, sic erit irre gularis, alias non.

SVSPENSIO IIII. Seu interdictum quomodo relaxatur. Aduerte quod si imponitur a iure uel a iudice, sic donec satisfeceris, uel pœnitueris, sic facta satisfactione vel pęnitentia relaxatur ipso facto, secundum Panorm. in ca. cum tur. de usu. super

a Quę fundatur in ordine.] Dicit nāque si quis suspēditur a fundamēto videt suspēsus ab omni ædificio quod ē supra fundamētū 7. q. 1. cū paulus. Et sic saluat secūdū eum opi. Io. an. dum dicit de mixtura inter ordinē & iurisdictionē ecclesiasticā.

b Respō. q̄ sic.] Vide gl. i c. is cui de sen. excom. li. 6. in uer. in eo.

c In gl. 1. fm Ioan.] Quę sicut q̄ concesso maior iuh bēt minor qa cui interdicit pomœriū ciuitatis ipsa ciuitas.

a Sup gl. in uer. donec] Et de hoc est gl. no. in clé. 1. de decimis, in uer. donec, vult tñ sufficere in dicis declarationẽ sufficere indicis declarationem an satisfecerit. Et pro dictis hic allegat. Innocen. in c. cũ bonæ de æta. & quali.
b sic grauius peccat] Nam peccatum ĩ proximũ tanto grauius est quando per ipsũ maius nocumentum proximo infertur. Nocumentum autem tãto maius est quãto maius est bonũ qđ tollit. intercetera vero bona nostra exteriora pminet amic⁹ qa sine amico null⁹ viuere põt. 8. Ethi. Ideo susurratio est maius peccatum, vt hic.

super gl. in uer. donec a q hoc dicit, no. in c. non est, de spon. in sex. & in glo. in uer. donec, si vero imponit simpliciter, sic necessaria ẽ absolutio Et de hoc uid. s. Interdictum. 8. in princip.
1 Sed quis potest absolue re. ℞. secundũ cõmuniter doc. in d. c. si quorundã, q si simpliciter est imposita a iure, põt episcopus, nisi vbi conditor canonis sibi reseruat, arg. c. nuper, de senten. excommunica. Si uero nõ fit simpliciter, sed ad tẽpus facta, sic tenet gl. in uersic. suspensos, in S. cæterũ, in c. cupientes, de ele. li. 6. & in cle. 1. de hæreti. in uersic. excommunicationis sentẽtia, q solus conditor canonis potest absoluere. Panormi. etiã in d. c. si quorundam tenet q etiam si simpliciter sit inflicta propter peccatũ q Episcopus nõ potest, nisi in casibus in quibus põt dispensare, quia pœna propter delictum posita intelligitur perpetua, vt in l. seruus. C. de pœnis, no. Innocen. in capitu. ex literis, de consti. & est ibi bona gloss. in uersic. in perpetuum. Secus esset si propter cõtumaciam esset inflicta, quia sic posset Episcop⁹ absoluere, arg. ĩ d. c. ex literis, & quod no. Innocen. in d. cap. 1. de excess. præla. refert ibi hoc Panor. In sententia vero suspensionis simpliciter facta ab homine absoluet qui tulit, vel eius superior, secundum q dicitur de sentẽtia excommunicationis. 24. q. 1. si Petrus.
2 Sed quomodo absolutio fiet Resp. solo verbo secundũ Hostien. Dicendo reuoco vel remoueo, vel absoluo a tali sententia & huiusmodi. Faciunt ad præfata quæ no. supra Interdictum quomodo relaxatur, qa ambulant pari passu interdictũ. 8. p totũ.
3 In quibus casib⁹ suspenditur quis, & tamen non potest restitui a suo suspensore, sed solum a Papa. ℞. q in tribus. Primus quando clerici. vel regulares pp̄ter exhibitionem sacramentorum hæreticis. aut p pter receptionem eleemosynarum vel oblationum ab eis, vel pp traditionẽ ecclesiasticæ sepulturæ prædictorũ hæreticorũ sũt priuati ab eorũ ordinariis officio c. excommunicamus, de hęreti. Secundus est in suspenso a collatione bñficiorũ p concilium post primã & secundã monitionẽ inuento culpabili in conferendo bñficia indigni c. graue, de præhendo. Posset tamen iste ab vno principali Patriarcha restitui, vt in dicto capitulo graue. Tertius in degradato c. ex tuæ. de cleri. non resi.

SVSPITIO Vide supra Iudicare. S. 8. & Præsumptio. 1.

SVSVRRATIO Est oblocutio mala de proximo facta occultè ad diuidendam amicitiam aliquorum. Conuenit enim cũ detractione, quia uterque dicit malum de proximo in eius absentia, sed ĩ intentione distinguitur, quia susurro intendit discordiã inter amicus disseminare, vt dicit gl. ad Rom. 1. super ver. susurrones inquit, ĩter amicos discordiam seminantes. Detractores autem aliorum bona minuunt, vel negant, & honorem seu famem intendũt perimere. dicitur susurro biliguis, quia vt plurimum duabus linguis vtiĩ dicẽs vni malum de alio & ecõtrario, & nedum est peccatum mortale, sed grauissimũ, vt patet Prouer. 6. Sex sunt quæ odit deus &c. & septimũ quod detastatur anima eius, scilicet qui seminat ĩter fratres discordias. Ratio quia amicitia præeminet inter bona exteriora ecclesiastici. 6. Amico fideli nulla est comparatio, & grauius peccat b quam detractor qui famem eripit, aur cõtumeliosus qui honorẽ ledit, quia. 8. Ethi. dicitur. Melior est amicus quã honor, & amari quam honorari. Et tenetur multomagis ad restitutionem, quã fures & latrones. Et ideo non potest absolui nisi quantum põt restituat amicitiam quam abstulit, vel alio modo satisfaciat si eam restituere nõ põt. Hæc ex Tho. 2. 2. q. 74. arti. 1. & 2.

TABELLIO Dicit habens publicum officium scribendi instrumenta ad faciendam fidem, alias dicitur tabularius, vt in l. generali. C. de

a Et multiplici] Quandoque enim dicitur publica persona, quia gerit officium publicum quandoque dicitur seruus publicus eadem ratione. quandoque scriniarius, quandoque tabellio vel scriba vel notarius, de hoc Pan.in d.c.quoniam contra 4.20.

de tab. scrib. lib. 10. & de multiplici [a] eius nomine not. in c. quoniam contra, de proba.

1 Quis potest facere aliquē tabellionem. R. ꝙ princeps [b] & cui ipse committit. Itē reges qui nō cognoscunt superiorem, & ciuitates quę habent iura principis, & Papa vt vult Inno.in c.cum P. de fide instrumē. & Bal.in l.infamem,in fi.[c] ff.de pub.iudi. Idem dic de alijs magistratibus seu dominis iurisdictionem habētibus, respectu iurisdictionis eorum, & non solum prælati in tēporalibus, sed etiam in spiritualibus, de hoc vide Pan.in d.ca. cum P.pen.col.

2 Sed quæritur an notarij constituti a talibus possint vbique cōficere instrumenta? R. ſm Panormi. in d.c.cum P. ꝙ non nisi in territorio constituentis, vnde creatus ab imperatore nō conficet in terris Papæ nec econtrario. Sed bene instrumenta cōfecta in territorio illius qui eum constituit, valent etiam extra territoriū. cōmunē opin. vt in d. ca.cum P.no. Pan.pe.colū.

3 Verū possint clerici esse tabelliones, vide supra. Clericus.9 S.9.

4 Vtrum religiosus si in sęculo fuerat, possit tale officium exercere. R. ꝙ non, nisi contra hæreticos, vt not.Ioan.And.in capit.officium.S. ad scribendas, de hæ eti.libr. 6. dicit tamen Guil. in Speculo ꝙ vetera poterit cōplere, sed noua assumere.l.alienationes. ff. famil. ercis. & iudæis cap. iudęi.1.

5 Vtrum tabellio puniatur si conficiat instrumenta de actu reprobato a iure. Resp. Pa. in c.1.circa.fi. de fi.instr.ꝙ sic.l.iubemus nulli.C.de sa.san.eccle. gl. in d.l.generali. [d] no.in Specu. in tit. de instru. edic. [e]

6 Quam scientiam [f] debet habere. R. Bar. in l. fi. C.de tabel.lib.10. ꝙ debet scire summā,& similia quæ pertinent ad artem notariæ. [g] alias imputabitur sibi, non tamen tenetur esse doctor, facit quod not.Innocen. in cap. cum in cunctis, de elect. & ideo parti tenetur restituere damnū quod imperitia sua dedit.l. illicitas.S.sicuti.ff. de offic. pręsid.not.Panormita.in d. capitu. 1.

b Respō. ꝙ princeps] Not. ꝙ si notorius priuetur semel officio, nō posset amplius creari tabellio, secundū Bal. ꝑ illum tex.in l. 2.C.de manu.vi. Et refert & sequitur ꝑ singu Roma. in l. si vero, §. viro. ff. solu. ma.38. Fallen.ꝑ l. iudicis. C. de digni.lib.12. ed de Vrbe.in c.at si cleric. in prin. 4.col. de iudic. vbi ad hoc allegat gloss quam dicit sin. in aut. de armis, & ibi limitat Bal. quādo notarius esset priuatus ꝑ delictum enorme, puta qa falsificatē commisit, secus si propter aliud delictū, puta qa hominem vulnerauit, vide quæ notauit supra legitimatio i prin. & 1.doctor §.pe.

c Infamē,in fi.] Vbi dicit ciuitatem nō recognoscentem superiorem habere tamen iurisdictionem in populo, sicut imperator in vniuerso, sed nihil dicit ꝺ creatione notariorū.

d Glo.in d.l.generali] Et glo. magna circa medium, quæ dicit ꝙ notarij tenentur scire leges, ne facientes illicitos contractus pœnam subeant.

e Spe.de Instru.edi.] In §.restat, ver.sed nunquid tabellio. vbi dicit verba formalia prædictæ gl. Adde hic supra.Restitutio.1.ver.vsurarius.§ 6. adde Bal. in l.1.C de eunuchis, vbi dicit ꝙ tabellio qui conficit instrumentum illicitum debet puniri etiam criminaliter, quod est notandum secūdū eū. allegatur optimum tex. in §. quis vero verisimile, in fi. aut. de non alie.colla.2. allegat etiam Io.de Ana.in cap. Michael, de vsu.Ang.in l. si sciente.ff. de parici. ꝙ talis notarius tenetur restituere vsuras, quas descripsit in suis instrumentis, allegat etiam Bal.in l.2.C. fal. di. ꝙ vidit vnum notarium condemnari de falso, ex eo quia apposuerat pœnam in instrumento Et sic note. ꝙ licet in principali valeat instrumentū, tamen qa est falsum in accessorio potest accusari d falso, vide ēt bonū tex. in l. 1. C. vt ne. adpatroci.li.c.1. & vide ibi Ange.& Bar.

f Sciētiam] Dicit Inno. ꝙ quilibet tenetur scire spectātia ad suū officium exercendū, alias si cōmittit aliquē errorē ꝑ ignorantiā tenetur, d.l.illicitas, & regule non est, de reg. iur.in 6.idem dicit Pa. in c. sicut tene.ne cleri. vel mon. Itē si omittit aliquid in instrumento apponere qd noceat parti, tenetur d damnis interesse.l.fi.C. de magi.conue. q tex. ſm Bar. & alios ibi est fin. & stabitur iuramento partis quantū sic interesē eius ſm Cel. & Ale. in l. q. accusare. C.de edē.intelligo si dolo notarij hoc factū est. Secus sic culpa, quia tunc debebit ꝓbari per testes vel aliter, vt dicit Bal. in l.fi. in pe.col.C.de eden.ꝑ tex.ad hoc sing. secūdū eū ibi in l.argentarius.§.rū auct. & ibi Bal. & Ang.ff.de eden.vide per do,Ias.in l.errore scribe. C.de testam.

g Ad artem notariæ] Nota ꝙ notarius in prin. sui officij sex debet iurare de consuetudine, vt dicit Hostien.& Panorm.in d.c.sicut te. Primo ꝙ de his q̄ videbit & audiet & requisitus fuerit sine diminutione veritatis,& commixtione falsitatis conficiet instrumētum. qd semp requisitus pōt cōficere, nisi cōmiserit falsitatē in offi. 10. Ita dicit l. si al.quid. C. de susce.& Archi. lib.10. & vide Inno.in c.fraternitatis,

7 Quæ requirũtur ad validitatem instrumentorũ. Respon. q̃ 14. quæ. no. Pa. in d. c. 1. in 1. col. in fine. [a] Debet imponere. Primò in uocationem nominis domini. Secundo annum domini. Tertiò nomen imperatoris in terris sibi subiectis, vel regis vel Papę. Quartò nomen cõsulis, sed istud non seruatur. Quintò locũ contractus. Sextò mensem & diem. Septimò indictionem. Octauò seriem facti. Nonò testes. Decimò signũ consuetum notarij. Vndecimo q̃ confecta coram, partibus legãtur. Duodecimò, quod sit cõstitutus notarius ab eo qui habet potestatem. Tertiodecimò q̃d appareat q̃ notarius fuerit rogatus. Quartodecimo quod talis notarius sit habilis, quia si esset excommunicatus notoriè, [b] vel priuatus potestate & huiusmodi non valeret, de quibus omnibus vide per eundem Pa. in d. c. 1. si placet.

TACITVRNITAS aliquando ẽ actus virtutis quando congruo tẽpore tenetur. Aliquãdo vero est nomen vicij. Vñ Grego. Si inordinatum silentiũ culpa non esset propheta non dixisset scilicet Isaias. 6. vę mihi quia tacui. & est in genere delicti, & est aliquando mortale peccatũ scilicet non loquitur cum tenetur loco & tempore, puta tempore cõfessionis, correctionis instructionis, & huiusmodi necessario siẽdæ, vt in gl. 25. d. §. als [c] aliquando veniale vt quando homo non loquitur cũ deberet tamen sed non de necessitate. Aliquando nullum quando expectatur locus & tempus congruum, & secundum hoc intelligitur illud 2. Thi. vlti. Iusta importuna opportune. Vbi glo opportune quãtum ad eos quibus placet. [d] Importune quantum ad eos quibus diplicet, dummodo in futuro prodesse possit. Sed quando omnino nõ poterit prodesse, sed sunt incorrigibiles sic cessandũ est, secundum illud nolite sanctum dare canib. [e] Mat th. 7. nisi sit prælatus propter alias ne corrumpantur tenetur talem tradere sathanę de quo vide supra correctio, primo §. 3.

TALLIAM Vel exactionem collectã seu quæstam vtrum possint domini suis subditis imponere. Respon. vt ex Ricar. in 2. dist. 44. quæst. 2. ar. 1. colligo quod princeps solus potest de nouo imponere pro bonis communis pro munitione, aut defensione compensãta subdito: ũ quãlitate & quantitate, & quãdo principis facultates nõ sufficiũt ad hoc ff. de pub. & nec l. vectigalia. Similiter rex qui non recognoscit superiorem vel alij q̃ præscripserunt iura imperij. Nam nullus nisi princeps solus, aut qui præscripserunt iura imperij, potest super talis & exactionibus leges condere, vel priuilegia concedere, vt patet in l. vnica. C. de vaca. mu. & l. semper. §. fina. ff. de iure immunita vnde alij licet sibi viurpent errant vt patet in eo quod legi, & not. per Panormita. in §. nota. in capitul. per venerabilem, qui fil. sint legiti. & capitul. lanè, de priuileg. not. Barto. in l. infamem, in fin. [f] ff. de pub. iudic. in l. Hostes. ff. de cap. & in l. publica nus. §. in omnibus vectigalibus. ff. de pub.

Si

---

e . . .cis, haze. & requisitus tenetur conficere instrumentum, nã notarius dicitur seruus publicus, vt d. l. si. eliquid. Secũdo iurat q̃ secreta sibi iniuncta celabit, hoc verum qñ ex iusta causa iniungitur silentium, alias non cum sit psone publicam nõ debet latenter sed palam facere, ar. e. 1. vt eccl. benefi. Tertio q̃ super nullo illicito cõtractu petietur se rogari nec conficiet instrumentũ. Alias debet deponi & ab offõ remouetur. l. iubemus, & ibi no. C. de sac. sen. ecc. vide supra restitutio. 1. in ver. vsurarius. §. 6. Quarto q̃d omnibus instrumẽtis tenebit penes se protocollũ, pro hoc. ca. qm contra, de pba. Quinto q̃ erit fidelis illi a quo fuit cõstitutus, & si sciret dãnũ suũ tractari reuelabit p se vel per nunciũ. Sexto q̃ exercebit offĩm remotis amore cupiditate odio, & timore s̃m bonam conscientiam de quo vide Spe. ti. de instrum. edic. §. restat ver. quarto sub qua forma vbi põit formã creandi tabellionem, hæc Pa. Et notarius pendens alteri attestationes antequam sint publicetę dicitur piurus, patet ex secũdo q̃d iuret vt dictum est supra & secũdum Bal. in

l. fi. versi. extra . . . ritur de dictis. C. de edendo, notarius taliter pendens tenetur pœna falsi per tex. in l. si qs. §. instrumenta. ff. de pœnis.

e Colũ in fine.] Et gl. magne in di. l. generali. & Specu. de instru. edi. in prin.

b Notoriè] Vide aliqua, q̃ nota ũi ṽ. lassarius. §. 12. & vide cõcilũ Alex. 1e. li. 2.

c Vt in gl. 25. di. §. alias,] in ver. plue placet q̃ dicit in p̃latis taciturnitatẽ esse peccatum mortale.

d Quibus placet] De his omnibus vide c. sit rector. 43. dist. & ibi in glo. de isto verbo ipn̄ tunc

e Dare canib.] taciturnitas quãdoque habenda est pro confessione. Et ẽt qñdoque tacitum hr pro expresso l. cum qd ff. si cer. pe. c. gratum, de off. deleg.

f Infamẽ, in fi.] Ibi Bar. tractat d his qui p̃nt restituere ad famam, & in l. hostis, de his qui p̃nt inducere bellũ & c in

§.In omnib' vctū possit vectigal p̄scribi, vel p̄ priuilegiū aut cōsuetudinem dari.
a Pa. in c.peruenit] Vlt.col.uer. an ac possit ciuitas & vidibi latè de hac materia.
b Respō. q̄ tenētur] no.ꝰ eos q̄ positis aliis mul ta sibi retinēt & vide Pa. ibidem in j.& 2. colum.

Si vero talia nō sunt ad vtilitatē boni communis, non potest eas imponere, & si i ponit subditi non tenētur ei obedire. Alii autē domini a pręfatis nō possunt de nouo talias imponere suis subditis, nisi per legē, vel senatusconsultū uel constitutionem principis eis conceditur. d.l. vnica, vel p cōcessionē a pricipe ex causa & specialiter impetratā. l. vnica. C. de superind. li. 10. no. Arch. i c. si quis romipetas. 24. q. 3. & quod legitur & not. in c. innouamus. de cēs. de quo s. pedagiū. §. 1. uel per consuetudinem diuinam nō p uiolentiam sed sponte approbata ab omnibus cōmuniter. C. de canone lar. titulorū. l. percepit lib. 10. & C. de auro coronario. l. vna, in fi. li. 10. & q̄ sit talis consuetudo de cuius initio non extet memoria vt in c. sup̄ quibusdā, de uer. sig. & uide qd̄ no. Bar. in dicto. §. in omnibus uectigalib' aliter si exigunt tenentur ad restitutionem illis a quibus extorserunt, si sciunt vel eorū hæredibus, aut si nesciunt commune secūdū Tho. in epistola quādā ducissam. Limitat hoc Pa. in c. peruenit,[a] de immu. ecc. uerū quando, imponunt p̄ publica vtilitate aut p̄ alio respectu, sed si imponunt pro necessitate ipsius ciuitatis licitè faciunt.

1 Sed quando dicuntur ad vtilitatē boni cōmunis tallie. ℞. s̄m Ric. vbi s̄ qd̄ aliquā do directè puta quādo imponuntur p̄ defensione fidei, vel regni, pro refectione pōtium uiarum & huiusmodi. Aliqñ īdirectè vtputa quando eius frater vel filius est captiuus, vel aliqua terra ē sibi cepta, & rex imponit tallias vt recuperet, quia si redundat in bonū subditorū, quia redditur rex magis potens, vel maritat filiā & huiusmodi. Addit tamē Ric. ubi s̄. quod negocio expedito (si facultates regis superabūdāt & aliqua cōmunitas nimis grauat) q̄ debet ei subuenire sicut facit caput mēbris. dicit etiam idem R. in quolibet. 3. q. 27. q̄ licet non debeat subditos talliare quādo facultates sue sufficiunt, tamen non ē dicēdum facultates sufficere, quando non potest se defendere vel commune bonum p̄moue-re, nisi ita depauperet se q̄ nihil sibi remaneat in thesauro quo se iuuare posset si iterum infra breue tempus ab aduersariis inuaderetur, maximè si multos haber insidiatores, tali enim regi necessarius est thesaurus, q̄a aduersarii hoc scientes magis eū timēt, & magis pacifice uiuit & possidet regnū, licet melius esset thesuarizare amorē hoīum subditorum, q̄ argētum vel aurū.

2 Vtrū domini qui auferūt a subditis viuarium quem habent in aliquo nemore & huiusmodi teneātur restituere. ℞. s̄m Ro. q̄ tenentur ad restitutionē nisi sint tales subditi quasi serui, ita quod nihil habent propriū, sed ipsum viuarium habēt quasi pro peculio, ita quod dominus ad libitum possit reuocare. Similiter alii qui usurpant ipsum tenentur eis non dominis.

3 Quid de prælatis qui pro eo q̄ aliqd ī penderunt legato vel aliis maioribus exigunt plusquam expēderunt[a] subditis. ℞. quod tenentur[b] extorta restituere, & tantundē de suo pauperibus erogare, & si superior cui querela de hoc sit fuerit negligens, canonice subiaceat vltioni. cap. quia plerique de imm. eccl.

4 Quid de deputatis ad tallias diuidēdas qui vnum magis alleuiat. ℞. tenent ad restitutionē aggrauato inquātum plus aggrauauerunt, vide s̄ Resti. 1. in uer. ledēs. §. 4.

5 Vtrum occultantes bona sua ne tallientur secundum suas facultates teneant. ℞. quod si tallia est iusta, tenentur illis qui p̄pter hoc fuerūt magis grauati. Si vero nullus fuit propter hoc magis grauatus, sed dominus minus habuit sic tenentur ipsi domino, nisi forte aliquando fuissent iniuste ab eo grauati, quia possent compensare. Si vero tallia est iniusta, non tenentur quia possunt occultare licitè. Idem dic quando tallia est indeterminata, puta deputantur aliqui vt exigant quantum, possunt s̄m facultates subditorū, nō tenentur se propalare, nec similiter tenēt restituere exactores qui aliquos alleuiant, licet peccēt mortaliter. ar. 1. 2. 2. qō. 1. quia ex hoc nullus grauat̄ nisi esset necesse sepius reiterare, quia tūc tenerentur ad restitutionē aggrauatorū exactores qui contra conscientiam aliquos alleuiarent, concordat Monal. ti. resti.

6 Vtrū possit alicui p̄cedi immunitas talliarū

Resp.

a Ex ꝓprio motu sic] si tñ grauiter lederet eẽ sup hoc remediũ ab ipso principe implorãdũ, & vide omnia & latè per Pa. vbi s.

b Tãtũ] dictio quãe taxatiua, nã taxatiua i theologicis nõ excludit ordinẽ essentialẽ de quo p. Ni. de ly. sup Mat. 24.

c Tẽperãtia] Tamẽ ẽ uirtus Cardinalis de qua p Sã. Tho. latè. 2. 2. q. 141. & seq.

℞. Pa. in c. peruenit. 3. col. ver. 4. ꝯclusio, de immu. ec. ꝙ a principe, & ex proprio motu sic,[a] sed ad ꝓces vel ambitionẽ aut importunitatem nõ, nisi ponatur i priuilegio clausula nõ obstante. l. fi. C. si cõtra ius uel publi. vti. quia cum sit contra publicã vtilitatem oportet fiat mẽtio de ea, vt no. Bar. in l. uacuatis. C. de decu. & i d. l. fi. pe. q. & facit. c. ex parte, de capel. mo. ab iferioribus autẽ aliis potest cõcedi sed communiter nõ debet grauari sed minuetur, puta si dabantur cẽtum, & vnus eximitur qui dabat 10. non præstabit communitas nisi 90. aliter in præiudicium communitatis concedere nõ põt similiter ꝑlati iferiores & cõitates possunt cõcedere non suis subditis immunitatem hãc licet non habeant iura imperii, vt ueniant ad habitandum in eorum terris de quo supra. statutum. §. 22. sicut fit quotidie medicis, doctoribus & huiusmodi sed non a in subditis, nisi in præiudicium solũ concedentis.

7 Quid ergo de militibus, cõmunitatib⁹, dominis & huiusmodi, quia quotidie tallias imponunt ad libitum suum, nunc pl⁹ nunc minus exigentes. ℞. secundũ Hostię. quod fures sũt & latrones, nec habet locũ consuetudo, vbi cum uiolentia est introducta.

8 Quid de imponẽtibus tallias sup reb⁹ ecclesiæ & personarum ecclesiasticarũ. ℞. quod tenentur restituere, nisi in casib⁹ concessis, de quibus supra immunitas. §. 36. cũ & §. seq.

9 Vtrum per statutũ posset fieri vt licitè aliquod certũ daretur domino. ℞. ꝙ sic secundum Host. si fiat de cõsensu ipsorũ subditorum, multo magis excusantur domini si a principio de tali conuenerũt liberè nõ ex uiolentia.

10 Vtrum excusentur domini qui talẽ cõsuetudinem inuenerunt ꝙ capiũt a subditis de mobilibus ipsorum quantũ uolunt, & quando uolunt. ℞. Rodo. quod si certũ est, quod ab initio sit tale onus impositum sine fraude & malitia, sic possunt tolerari. Si vero nõ est certũ, aut credant uerisimiliter quod non sit ab initio legitimè impositum, sic tenẽtur restituere. In dubio tamẽ ex quo ab ecclesię tolerantur, non eẽt eis absolutio deneganda simpliciter, sed cum dubitatione præstanda.

TANTVM[b] Est dictio taxatiua solũ respectu eorum quibus annectit, & excludens & tacitę negans respectu aliorũ verbi gratia. Ius eligẽdi spectat ad canonicos tantum li. tantũ respectu canonicorũ ponit, respectu aliorum negat, vt tex. in c. cum ecclesiæ, de causa pos. & proprie.

TEMPERANTIA[c] Vide sobrietas.

TEMERE Facit qui scienter actũ sibi iure prohibitum sub colore fraudulẽto facit c. per uenerabilẽ in uerbo uidebatur qui filii sint legitimi, & p Panormi. in clemen. 1. de sepul. & ar. optimũ in ca. auaritiæ. de elect. lib. 6. not. Gem. ibidẽ quod nota. bene pro dispositionibus pœnalibus.

TEMERITAS Est audacia in malum l. iubemus, secũdo. §. sanè si hoc. C. de sacrosan. eccle. no. Car. de sum. tri. 1.

TEMPVS Anni quando requiratur cõpletum, vel sufficit inceptũ. ℞. Pano. in c. ad nostrã, de regu. ꝙ in dubio iuris tenendũ est ꝙ in dignitatib. fauor cõsiderat. Et ideo annus inceptus habetur ꝓ completo, ita tenet glo. in d. c. sed fallit in ꝑpatu, vbi est speciale ꝙ sit completus. In regulæ obseruatione vbi ẽ grauitas & labor, & sic odium, ideo completus exigitur, ar. c. quia in insulis, de regulæ. & sic intelligit. 20. q. 1. si in qualibet. & in c. significatum, de regula. Regulariter vero debet eẽ complet⁹, nisi aliquo iure caueatur, vt no. Archi. in c. si annum quartumdecimum, de iudic. li. 6. de quo vide supra. Etas per totũ. Hora. 24. pars diei. Punctus ẽ quarta pars horę. Momentum est decima pars pũcti, ſm. Io. an. in c. 1. de causa pos. & proprie. & ibi Pano. super prima gloss. & sic 40. momẽtis hora constat.

TERGIVERSATOR Est qui in totũ aliter recedit. 2. quæst. 3. §. notandum secũdo sub. cap. si quem, vide supra. Accusatio. §. 8. quod non potest in tergiuersatione celari, dicitur notoriũ i ca. tuæ, de cohab. cleri.

clericorum. & mulierum.

TEMPTARE Propriè est experimentum sumere a de eo qui temptatur secundum. Tho. 2. 2. b q. 97. ar. 1.

1 Quomodo tẽptat quis deum. R. Duobus modis. c. uerbis & factis, e uerbis quando deo in oratione colloquit. & petit ea intẽtione, vt exploret dei sciẽtiam aut potestatem, seu uolnntatem, & idem experimentum sumat. Factis ue rò temptat deum quando per ea quæ facit intendit experimentum sumere diuinę potestatis, sapientię, vel pietatis, sed quasi interpretatiuè deum temptat qui si non intendat experimentũ sumere de deo aliquid, tamen petit vel facit ad nihil aliud, nisi ad probandũ deum. Quod uerum ẽ quãdo sine necessitate, vel utilitate hoc facit quia in necessitate vel pro vtilitate, quando quis se committit deo in suis orationibus aut factis, non est temptare deũ sicut 2. Paral. 21. Cum ignoramus quid agere debeamus ad re sũt oculi nostri. Et ideo dicit gloss. Matth. 4. Deum temptat qui habens qui faciat sine ratione committit se periculo, experiens vtrum liberari possit a Deo. d

2 Vtrum temptare deum sit peccatum. Respond. quod sic quia præsupponit ignorantiam & dubium de diuina perfectione. Nullus enim pręsumit temptare eum de cuius excellẽtia est certus, & cum tẽptare isto modo pertineat ad dei irreuerẽtiã opponit directè religioni, & sic ẽ graue peccatum, e minus tamẽ quam superstitio, quia temptans protestatur tantum dubitationem verbo vel facto, sed superstitiosus protestatur errorem facto, vt patet supra Superstitio. § 1. Si vero experimentũ quis sumat de pertinentibus ad dei perfectionem solum vt aliis demonstret, hoc non est temptare Deum si subest necessitas iusta, vel pia vtilitas, & alia quæ ad hoc concurrere debent, sicut apostoli petierunt in nomine Christi facere signa act. 4. vt infidelibus innotesceret virtus Christi hæc S. Tho. vbi supra articu. 2. Itẽ nota. quod dupliciter quis petit signum a Deo. Primò explorãdo Dei potestatem aut dicti eius veritatem, & hoc est temptare Deum. f Secundo vt instruatur quid sit circa aliquod factũ placitum Deo, & hoc non pertinet ad Dei temptationem quando tale quid per sacram scripturam non est reuelatũ, aut per sanctos seu per ecclesiam, vt fecit Abraã de terra promissionis. Gene. 15.

TESTAMENTVM Est voluntatis nostræ iusta sententia de eo quod quis vult Hostiẽ. post mortem fieri, cum hæredis institutione, vt habentur in l. 1. iuncta gloss. ff. ve testamen. vnde bene dicit iusta sententia, quia si est iniusta, puta vult exhęredare filium sine causa, non est seruanda. 13. quæstio. 2. si quis. Aut si præcipiet corpus suum iactari in mari. ff. de conditio. institutio. l. quidam suo testamento, vel contra

a Experimẽtũ sumere] Tentatio dei est vicũ quo homo prætermittit facere qd potest ad pericula euitanda vel aliquã agẽdi respiciẽs seu expectãs diuini auxilij effectum.

b Tho. 2. 2.] Et Nico. de Ly. super Matth 4.

c Et factis] Cõtingit fieri dupliciter Primò aperte vt qñ qs se tẽptatorẽ plicet, vt fecit Sampson, pponendo problema, iudi. 14. Secundo insidiosè & occultè, vt pharisęi interrogantes Christũ licet nobis cẽsum dare Cęsari. Matth. 22. Itẽ expressè vt iudęi quærebant signũ de cœlo. Mat. 12. Secundo interpretatiuè, vt ille q portat pecuniã p loca vbi sunt latrones. Inuitant enim ad furãdũ. Et non est intentio portantis, exẽplum pone de Zacharia. Lu. 1. Et de Gedeone, iudi. 6. Et in eo qui facit currere equũ. Hæc Tho. vbi supra. ar. 1.

d Possit a Deo] Hæc omnia San. Tho. vbi s. Et pone exemplum, vt supra. Et debem9 cauere exemplo Chri. Matt. 4. Et Ioan. 7. Et Exemplo Abraam. 22. q. 2. c. quæritur. Et exemplo Pauli, qui fecit se p sportam submittere. 2. Cor. 11.

e Peccatum] Et cõmuniter mortale, vnde dicitur Sap. 1. Inuenitur dominus ab his qui non temptãt eũ, q autem non inuenitur. Deus a creaturis, vt s. cognoscat eum & possideat p gratiam, nõ est nisi per impedimentum peccati mortalis, hoc etiam ex punitione ipsius, nota. in Psal 94. vbi dr quibus iuraui. i. firmiter decreui, si p intrabunt in requiem meã. s. paradisi. Et patet q nullus introiuit, nisi Caleph. & Iosue.

f Tẽptare Deũ] No. q quis temptat Deum, primò potentiã ipsius, qñ est in periculo & nõ vult remedium humanũ facere, vt infirmus, qui non vult medicum, similiter qui faciunt duellũ cõtra. cap. monachiã. 2. q. 4. & q intrat periculũ sine necessitate, 9 sapientiam, qui ponunt se ad legendũ disputandũ ignari contra hereticus &c. Itẽ faciunt purgationes vulgares, vt de ferro candenti, vel vt bibat quis aquã bulliẽtẽ. 2. qõ. 4. c. 1. & c. cõsuluisti. Cõtra bonitatẽ, qui petũt sibi dimitti, peccata, & ipsi non dimittunt iniurias. Item q expectant pœnitere vsque ad vltimum sperãdo Dei Gratiam.

contra bonos mores,[a] aut pietatem,aut verecundiam l.cõditiones.ff.de condi.institu. & l.filius ibidem. Itẽ oportet quod instituatur hæres,quia sine eius institutione,non erit testamentum,vt institu.de leg. S.ante hæredis. Et sic differt a codicillo, quia p codicillũ non potest dari hæreditas, vel adimi.institut.de codicil. S.codicillis.

1 Quis potest facere testamentum? Resppn. quod quicunque non prohibetur, [b] & qui prohibentur. Respond. quod 19. genera personarum. Primo furiosus, seu mente captus, qui non habet lucida interualla.capi.fi. de succes. ab intestato, & l. furiosum. C. qui testa. face.non poss.Secundo surdus, & mutus a natiuitate,secus a casu, & scit scribere.l.discretis. C. qui testa.face.non poss.Tertio non palens articulatę loqui ita vt non possit exprimere nomen hęredis, nec scribere. l.iubemus. C.eodem titul. Quarto impubes, [c] institu. quibus non est per.sa.testa.S.præterea. Quinto filiusfam. nisi de castrensi peculio vel quasi ut in capitu.licet de sepultu.libr. 6.& l.penul. C.qui te.face.non poss.quod limita vt supra.Religi.S.56.Sexto prodigus cui est interdicta a iudice bonorum administratio.l.is cui.ff.eo.titul.Sed testamentum ante factum ualebit vt ibi. Septimo damnatus ad mortem naturalem vel ciuilem,vt sunt deportati, etiã si fugiunt de manu iudicũ, vt ff. eodem tit. l.eius, & qđ ibi not. & l. qui ultimo supplicio, & ibi Barto. ff. de pœ. & damnati ad perpetuum carcerem. l.secunda. ff.de publi. iud.Secus si esset damnatus ad pœnã inferiorem.[d]

Octauo manifestus usurarius [e] nisi præstet prius cautionem secundum formam, capi.quamquam de vsu.libr.6.Nono excommunicatus secundum aliquorum opinio.quam sequitur gloss. in capit. decernimus de senten. excommu.libr. 6. Sed contrarium [f] cõiter teneť. Decimo seruus. 13. q. 2.illud.& l.filius. ff. eo.titu. Vndecimo quilibet religiosus [g] qui profitetur

a Contra bonos mores] Vt ne partem ab hostibus redimat,aut.si captiui.C.de episco.& cleri.C.de his quæ pe.no.l. Vel si patronis alimenta non præstiterit.Item si contra edicta imperatorum, vt si instituo te hæredem si eam duxas in vxorem, quam de sacro fonte leuasti, vt C. de nup.l.si qa alumnã.§.fi. Idẽ magis si cõtra fidem Iesu Christi.l. cõditiones, cum gl.ff.condi. insti.Idem si contra leges,vt senator libertinã ducat. ff. de ritu nupti. l. lege.Idẽ si contra senatusconsulta,vt si curator adultã suã. sibi cõiugat. Idẽ si derisorie,vt sic ludibriũ sui populo faciat, vel vt vocetur vespertilio. ff. ad trebel. l. sed sciẽdum.

b Prohibetur] Edictum.n de testamentis est ꝓhibitorũ, iõ omnes possunt testari, q non specificè prohibentur, vt no gl. & Bar. in l.si qramus.ff. eo.Pa.tñ dicit in rub. de testa.qđ hæc facultas testandi sit hominibus quasi gratiosè concessa.Quia testator disponit in tempus, quo nõ ẽ futurus dominus,quia testamentum morte confirmať,ca.cũ Matth. de eccle. ædifi. sed post mortẽ qs desinit esse dominus. Vnde dispositio licet fiat tempore habili, quo est dominus,tamen effectus confertur in tempus inhabile, quod de mero iure non deberet licere. l. quod sponsę. C de dona.ante nup. Hinc dixit gloss. not. quod Papa non potest in vita sibi eligere sucessorem,quia effectus confertur in tempus, quo non est futurus Papa.8.q.1. §.his omnibus.Facit gl.no.in l. illa institutio ff. de hæredi. insti. Vnde necesse est q masculus fit. 14. anno & fœmina in 12. Facit. l. qõ. quod a ætate.ff. eo.

c Impubes] Id est pupillus, de hoc etiam habeť in l.si frater.C.q test. facere. pos. Et etiam si fecerit nõ reconualescit quando postea est factus pubes. d. §. præterea.& l.1.§. sed si filius, de leg. 3.procedit etiã istud si pupillus sit miles.l.fi. C. de test. mili. Item non potest etiã cum autoritate tutoris. l.1. §. ff. de tu. & ra. dist. eo quia vltima volnaras non potest ex alienatio pendere arbitrio. Alia ratio est glo. & Bal. in d. l. si frater. Quia nihil valet autoritas quę in id tẽpus conferť quo nõ erat tutor,cũ post mortẽ incipiat status vltimæ voluntatis. Hanc rationẽ ponit etiam Bar.in repeti.l.1. C. de sa. san. ec.a.q. de qõnis principalis.Immo plus si etiã pupillus sit doli capax.Et sit talis quod in eo malitia suppleat ætatẽ,adhuc non potest testari sẽ cũ autoritate tutoris, et ad pias causas, secũdum Bal. in d.l.si frater.Quem sequũtur canonistę ꝓcipuè Archi. in 2. de testa. & ibi Imo. & Bar. vbi supra. Et hoc idem tenet Bald. in l. e. C. de sacro san.eccle.

d Inferiorẽ] Vt puta si esset dãnatus ad manustrũcationem vel oculi eruitionem, quia non ẽ iure cautũ, de quo p Bar. in l.quæ manus. ff eo.nisi talis amputatio esset ex cã, q aufert testamenti factionẽ secũdũ Bar. De damnato ad ppetuum carcerem,dic esse verum,vt no.in d.l secunda.

e Manifestus vsurarius] Vide.infra Vsura.1. §. 10. quæ scripsi.

f Sed contrarium] Ioan.And.ibi tenet contrariũ,& Innocen.in capitu.cum voluntate de senten. excommunica. sequitur Bartol.in d. l. si quæramus, & est communis opinio, quia propriè excommunicatus non ęquiparatur deportato, ideo potest testari, dixit Pan.in capi.pastoralis, de ap. & hoc dicit esse tenendum.

g Religiosus] De clerico an possit testari, vide supra

tria nota substantialia, ut i cap. secundo de testamen. duodecima quæsti. prima. nō dicatis. Secus de aliis, vt sūt hęremitę & huiusmodi 19. quæstio. ulti. §. econtra paulus. Duodecimo hæreticus, a quia omnia bona sua sunt cōfiscata i ipso iure. c. cum secundum leges de hære. lib. 6. Tertiodecimo dubi^9 de statu suo, s. an sit in eo statu in quo testari possit, uel ne. l. de statu. ff. eod. tit. Exemplū captus a latronibus, dubitat an sit seruus uel liber, vt in l. 1. i principio. ff. de lega. 3. Quartodecimo obsides itellige de illis christianis apud infideles datis, aut de illis q erant captiui populi Romani non autem de obsidibus qui dantur ab una ciuitate ad aliam, vt legitur & no. in l. obsides. ff. eo titu. Quintodecimo damnatus ob carmen famosum. seu libellum in iniuriam alterius, quia etiam infamis efficitur, ut in l. is cui §. si quis ob carmen. ff. eo. titul. Bar. tamen ibidem & communiter tenetur, q ex alia causa infames non prohibentur testari. Sextodecimo re^9 criminis lęsę maiestatis. l. q[illegible]quis. C. ad l. iulia. ma. 6. quæsti. 1. §. ueiū Decimoseptimo qui est apud hostes captiuus. l. ei^9. ff. eodem tit. Intellige istud de hostibus Romani imperii. Decimooctauo utroque carens lumine, hodie tamē testatur dūmodo seruet qđ no. i l. hac cōsultissima. C. qui test. fa. pos. quæ sut ista secundū Ange. Are. insti. qui. nō est per te. §. cęcus. Primo quod sint septem testes & notari^9 uel ali^9 loco notarii specialiter ad hoc uocatus. Secundo quod ꝑ dictos corā se aduocet, & manifestet qđ uult testari sint scriptis. Tertio quod i principio testamenti & ante legata, fiat institutio hæredis. Quarto quod deinde faciat legata, & fideicommissa. Quinto quod notarii manu omnis scribantur in præsenti testamento. Sexto quod prædicti testes se subscribant, & etiam tabellio. Septimo quod tam a testibus quam a tabellione, vel ab illo alio teste loco tabellionis posito sigilletur, ita quod sint. 8. sigilla. Octauo quod de his omnibus notarius facit mentionem, fallit hoc secundum Bald. b ibidem nisi testetur inter liberos, quia tunc sufficiunt duo testes. Hoc idem seruandum est in codicillis cęcorum, vt in di. l. hac consultissima. Decimonono quod Cardinales insequutus est hostilliter, vel percussit, aut fieri mādauerit aut consilium dederit, vel fauorem, vel ratum habuit, nec etiam talis ex testamento aliorum aliquid capere potest, nec ex successione. cap. felicis. de pęn. lib. 6.

2 Vtrum præfati qui testamentum non possunt facere possint disponere in pias causas. c Respond. quod non primi, nec quarti simpliciter, nec quinti, nisi peculio castren. vel quasi secundum Bald. in l. 1. C. de sacr. san. ecclesijs & not. in d. capitul. licet, nec sexti, nec septimi, nec octaui simpliciter secundum Bartol. in repeti. l. 1. C. de sacr. san. eccle. Et idem dicit de quolibet decedente in mortali. d Sed Panormitan. in rub. de test. in hoc vltimo tenet contrarium, & bene quia ecclesia recipit obla-

supra Clericus. 1.
a Hæretic^9] Immo etiam si post mortē pōt detegi quē fuisse hæreticū in vita bona sua pōt apprehendi, vt in c. 1. de præscriptio in 6. secundum Pa. vbi supra.
b Secundū Bal.] Idē tenēt Ange. Saly. Pau. de Cas. Alex. ibid. & do. Ias. licet ꝯ teneat Fulg. & Roma. ibi. & Cuma. in cōsi. 100. sed Ias. respondet ad oia in ꝯra. vide eū.
c In pias cās] No. q oē relictū ꝑ anima dicitur ad pias causas, ar. in c. requisisti extra, 20. & not. glo. & Bar. in l. si quis titio. ff. de lega. 2. & Bal. in l. 1. C. de sacro. san. eccl. vbi cōcludit q relictū factū consanguineo pauperi dicitur ad pias causas, secus si diuiti, licet dicat q pro ala sua, facit quod no. Bal. in d. l. 1. Ex quo infertur, quod relictum factum religioso ꝯsāguineo si amore Dei fit dicit ad pias causas, vt no. in c. 1. extra. eo. li. 6. Ex quo infertur q non detrahit falcidia, sicut nec a alijs legatis ad pias causas, vt no. in d. c. 1. & in aut. similiter. C. ad l. fal. hæc Pa. in dicta rubrica. Et de istis ꝓhibitis facer. testā mētū, an possint ad pias. testari ꝯra fas, tāgit late Bar col. & etiā Bal. tā in lectura quā

in repe. in l. 1. C. de sacr. san. ec. & Pa. in rubr. de te sta. Et da filiosa. ponit Alex. & d. Ias. late in l. ser uum. C. qui testa men. fa. pos.
d In mortali] Rō qa cum sit extra vnitatē ecclesiæ non potast dici relictū ꝑ anima, nec ecclasia ꝑ talib. oras 13. q. 2. non æstimemus. 13. q. 5 placuit. Sed Bal. tenat ꝯriū qa priui legiū datum ad pias causas nō ē solū tributū fauorē[illegible] raliuquan[illegible] is sed illius cui est relictum. Et ista fuit cā finalis istorū priuilegiorum. Et hoc placet Pa. Nec valet ratio Bart. dū dicit q non videt relictū ꝑ anima ea quo relinquētem extra vnitatē ecclesiæ, quia quantū peccator pōt & debat & ei consulandū ē ve bona opera exerceat, elaemosynas faciat, & simi lia, qa talia bona valent ad multa, & si non ad vitā ęternā, quare &c. Ecclesia tñ nō debet se obligare ad orādum.

tiones publicorum peccatorum, nisi vbi specialiter prohibentur, ut patet in gl. in c. oblationes 90. dist. Ergo fortiꝰ eleemosynas, nec. 10. nec. 11. nec. 12. nec. 16. nec. 17. sed de. 13. est dubium inter do. Sed ego teneo Bar. quem sequitur Pa. vbi supra quod potest. Alii autem sic, etiam si loqui non possint, dum signis annuant. Vnde ponit Bal in l. 1. C. de sac. san. ec. exemplum de quodam aduocato ᵃ qui non ualens loqui interrogatus si uolebat quod tot darentur pro anima sua pauperibus, aperiret librum in signum ipse aperuit, & quod; ualet affirmat. Idem Panor. ubi sup a.

3 Testamentorum quot sunt species. ℞ duę una dicitur testamentum nuncupatiuum & sine scriptis, & est illud in quo testatoris & hęredis & legatariorũ nomina, & omnia quæ in eo continentur coram testibus nuncupantur id est manifestantur, & dicitur sine scriptis id est subscriptione testium & aliis solẽnitatibus q̃ requiruntur in testamẽto scriptis facto, de quo in l. hac consultissima C. de testa. Et etiam quia sine omni scriptura inde facta potest qs testari nũcupatione, dummodo corã testibus & cõditione legitimis nũcupet hæredem, & suam explicet uolũtatẽ. Insti. de test. §. si. ideo si qs non habet notariũ nu. merũ testiũ, & explicet nomẽ hæredis, & alia institutiones & legata, & roget eos, ut sint testes, ualebit. Aliud dicitũ testamẽtũ in scriptis, & istud potest facere quis quando non uult quod testes uel aliquis sciat suam dispositionem. Vnde requirit multa de substantia, ut in l. iubemus. C. de testa. & d. l. hac consultissima, & nisi quis sit bene doctus, faciliter errabit in ipso condendo. Ideo habeat aliquem doctorem pro consilio, qui vult eum facere, de quo (quia non est in usu) omitto, vt dixi. Aduerte etiam quod quis potest relinquere sic dicendo coram notario & testibꝰ. Volo quod hæres meus faciat in omnibus & per omnia prout continetur in quadã mea cedula ᵇ scripta manu mea quæ est apud talem religiosum, & ualebit secundum Alex. in. de Imo. in l. vbi autem. §. illud. ff. de uerbo. oblig. & Bart. in l. si ita scripsero ff. de cõdit. & demon. & Pau. de castr. in di. §. illud & Baldus. in l. captatorias, in ꝑ quæstione. C. de testa. mi. Ioann. de Imo. in l. illa institutio. ff. de hæredi. insti. & in capitul. cum tibi, de testa. Ratio quia licet in testamento nũcupatiuo debeant palam nuncupari quæ fiunt vt a testibus exaudiantur l. hæredes palam in princip. ff. de testa. & in l. iubemus. C. eod. quia paria sunt implicitè & explicitè exprimere dict. § illud, & dict. l. si ita scripsero. Ideo ualet. Sed uidetur quod sic uult quod taliter litera sua cognoscatur, ut nõ sit dubiũ de ea, qa aliter esset periculosũ. Sed nõ ualeret institutio hæredis, si diceret instituo hæredẽ illũ cuiꝰ nomẽ ẽ in quadã mea cedula

a De quodã aduocato.] Sic allegat Pa. in rub. de testa. Sed qđ Bal. hoc dicat, ibi in lectura aut repetitiõe nescius inuenire. Bñ dicit ĩ lect. 2. col. uers. q̃ro utrũ furiosus, ꝙ testm̃ nutu factũ ualet ad pias cas, s. n gl. sin in c. cũ tibi de test. Et idẽ dicit in repetitione 17 colũ. uers. sup quinto. Vbi ẽt ponit exemplũ de ep̃o Perusino, quem pater suus nutu instituerat hęrede. Quod ergo dicitur mutum, & surdum nõ posse ad pias causas testari secundum Bal. i lectura in l. 2. C. de sacrosan. eccle. versicul. vbi supra ut tenet etiã Ludo. de Rome. & domi. Ias. in l. discretis. C. qui test. fac. pos. intellige verum nisi nutu vel signo ostẽdere possint voluntatem suam, secundum Panormita. in d. rubr. de test. Bal. & Alexand in d. l. discretis.

b In quadã mea cedula] pone casum sic. Testator conuocatis septẽ testibus dicit. Si testes, ꝙ illud quod ego dimisi in quadam cedula apud guardianum fratrum minorum volo esse & ꝙ sit meum testamentum & testes deponunt. Et guardianꝰ ꝓducit vnã cedulam, nunquid ualebit ut testamentum Paul. de Castro in l. hac consultissima. § per nuncupationẽ. C. de testamen. determinat ꝙ ualebit, vt testamẽtũ nuncupatiuũ, qa sufficit quod testes sciant voluntatem testatoris explicitè, vt in dicto §. per nũcupationem. Vel per relationem, alterius instrumenti vel cedulæ, dummodo cõstet quòd illa sit cedula de qua dixit testator, ita quòd non posset sequi captio, per l. esse toto. ff. de hæredi. insti. iuncta l. certum. ff. si cert. pet. Et ita refert tenere Bar col. in d. l. si ita scripsero. Dominus Iason in d. §. per nũcupationem tenet cõtra Paul. de Castr. dicens quod Bart. ibi non loquitur in testemento, nec institutione, sed loquitur in legato. Nam in testamento & institutione prout loquitur Pau. de Castr est falsa decisio per text. in l. iubemus. C. de test. Vbi traditur pro ma. & solennitate, quod testator ꝓprio ore expresse dẽt coram testibus nominare nomina hæredum, sed in legato non ẽ sic, prout ibi propriè loquit Bar col. vbi quęrit. Testator grauat, hęredem suu ad dandum aliquid prout cõmetur in cedula redicta

apud guardienum, tale legatum valet. Et ita expresſè declerent Ioen. de Imo & Repliae. Cume. ibi Barto. Et ſeipſum declarat Berto. in l. fina. in fi. per illũ tex. & ibi Saly. C. de fideicomiſſ. Et ipſemet Pau. de Caſt. in l. vbi autem non apparet § ſed qui vinum. ff. de verbo. obliga. Sequuntur ibi Imo. & Raphae. Cumen. Et ite tenet domin. Francis. De Aretio in l. hæredes palam, in princip. ff. de teſtamen. Ratio quia in legatis non requirit formalis expreſſio, vt probatur in l. nutu. ff. de leg. 3. iūcta d. l. iubemus. Et ſic tene licet Bel. & Ange. in d. l. eſſe toto teneãt 3riũ.

dula apud talem, ſecundũ Bart. in d. l. ſi ita ſcripſero, quem ſequitur Bald. ibidẽ.

4 Quot teſtes requiruntur in teſtamento. Reſpon. quod ſeptem legitimi, & quod ſint rogati, vnde ſi teſtamentum ſine ſcriptis habeat minus quam lex, vel ſi ſunt ſeptem non tamen rogati, non valet. l. hæredes palam. S. penulti. ff. de teſta. fallit hoc in teſtamento ceci. vbi ſunt neceſſarij octo. In teſtamento ruſtici [a] in rure facti, vbi plures non poſſunt inueniri ſufficiunt. 5. C. eodem l. fina. In teſtamento facto in

a In teſtamento ruſtici] Idem & In ciue qui coptinuè habitet i villa ſecundum Cynum. Saly. & Ange. in l. fina. C. de teſtemen. & etiã habet locum Cyn. in ciue qui reperitur in villa, & infirmus ibi teſtatur, & Bald. ibi dicit hanc opinio. eſſe æquiorem, quòd quam aliqui tenuerint cõtrarium. Tu tamen aduerte quod Iacob de Aret. Bartol. Fulgo. & Alexan. & Domi. Francis. de Aret. in d. l. fine. & Bar. in l. conficiuntur, vbi eſt tex. ff. de iure codicil. & ibi Iacob. de Are. tenent quod valet teſtamentum factum a ciue in ville coram quinque teſtibus. Et ratio eſt, quia priuilegium. d. l. ſi cõceſſum eſt ruſticis, & ſic perſonæ non autem loco. Item tex. d. l. fin. repetit ſępe ruſticantis, quaſi velit non alijs concedere. Idem tenet Cuman. in l. fina. ff. de teſtamen. mino. Et hæc videtur eſſe cauſe finalis ſcilicet ſimplicitas ruſtici, vt patet in prohemio. d. l. final.

b Inter liberos] Hi duo teſteepoſſunt eſſe etiam fœminæ. Nam hic attendimus ſolum iuſgentium, glo. in autentica, quod ſine, & ibi Bald. & alij. C. de teſtemen. Gloſſ. in §. & quod tæpe, in autentica, de trien. & ſemiſſ. & gloſſ. in l. fina. C famil erciſcund. Bartol. & alij in l. hac conſultiſſima. §. ex imperfecto. C. de teſtamen. Item non requiritur quod illi teſtes ſint rogati etiam ſi a fortune reperiantur, gloſſ. eſt valde not. in l. fin. ad fin. C. de codicil. Bald. Salyce. & Fulg. in dicta autentica, quod ſiue. Angelus, & Paul. de Caſtro, in d. §. ex imperfecto. Fallit hoc in teſtamento facto quando pater teſtatur inter filios naturales tantum, quia. § ex imperfecto, loquitur de filijs ſimpliciter quod debet intelligi de filijs iuſtis. l. filium diffinimus. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. Immo nec pater poteſt eis relinquere niſi tantum cauſa alimentorum, vt ſupra in verſicul. filius, in princip. Si tamen tales filij naturales eſſent legitimati bene valeret teſtamentũ patris inter eos abſque ſolennitate, quia tunc poſſent hęredes inſtitui, ſecundum Bald. in capitu. de cauſis, de officijs de legat. penulti. columna Ita concludunt Bald. & Angel. in dicto § ex imperfecto, & Bal. in l ſi qua illuſtris. C. ad orfi. Salyc. & Paul. de Caſtro, in l. ſi. C famil. erciſcũ. Bal. & Imo. in l. qui teſtamento. §. mulier. ff. de teſtement. Imol. in l ex facto, in §. ſi quis rogatus, in vltime. catte. ff. ad trebellia. licet ſpecu. in tit. de inſtru. edi. in verſic. quid ſi pater naturalis, teneat qđ valet tale teſtamentũ & malè, ſicut dicit Bald. in dicto §. ex imperfecto, & in dicta l. ſi qua illuſtris Vide Alexand. in dicto. §. ſi qs rogatus. trigeſime prima colum. & domin. Franciſ. de Are. in d. l. qui teſtamento, in §. primo ff. de teſtamen. Secundo fallit in teſtamento vſurarij manifeſti, per tex. in cap. ſecundo, de teſtemen. libro ſexto. Et hoc diſputat domi. Anto. conſillo vigeſimoquinto incip. Ad primum dubium, & ratio eſt quia dicto §. ex imperfecto, diſpenſat in numero teſtium quando pater teſtatur inter liberos, vel in alia ſimili ſolennitate, non quando eſt defectus in perſone teſtantis, ne multiplicentur ſpecialie contra regulam. l. prima C. de dot. promiſſ. & in l. cum poſt, in §. gener. ff. de iure dot. Tertio fallit quando in teſtamento inter liberos eſſet inſtitura alia perſona, qua quo ad illam non valeret; ſed accreſceret filijs. l. fina. C. familiæ erciſcun. Hæc Iaſon in dicto §. ex imperfecto.

tet liberos, [b] ſimiliter ſufficiunt duo, ſecundũ Bald. in l. hac conſultiſſima. C. qui teſta. fac. poſ. in teſtamento facto in præſentia imperatoris [c] precibus ſibi porrectis vt audiat ſufficit vnus. An autem notatius [d] computetur pro vno dicendum quod ſic, ſed cautius eſt qđ pur ſint ſeptem ſine cod. inſti. de teſta. S. fin. de proba. quoniã, & in d. l. hac cõſultiſſima, & l. omnium. C. de teſt. In teſtamento militis in exercitu, [e] ſufficiuntur duo teſtes, & in bello prout voluit. l. milites. C. đ mili. teſt.

c In præſentia imperatorie] Ratio quia ſi valet teſtamentum coram priuatorum auribus, multo magis valebit coram imperatore, vbi ſemper aſtat nobilium multitudo. Copia namque nobilium ſemper coram principe adeſſe præſumitur ſecundum Angelum. & Iaſo. in dicta. l. omnium. C. de teſte. Vbi patet qđ ille teſtis erit imperator, cũ fuerit ſupplicatum pro inſtituendo hæredem aliquam certam perſonam.

d An autem notarius] De hoc dic vt per Bal. in l. hac conſultiſſima C. qui teſtamen. fa. poſſ. in tertia col. ver Item dicitur hic, & per Bar. in l. domitius. ff. de teſtamen.

e In exercitu] Vel etiam ſimiles in territorio moratur, ſi vero in bello vulneratus, ſiue ſcripſit in clipeo, ſiue in terra, ſiue vbicunque. ff. de mili. teſtamen. l. lucius.

5 Sed nunquid in foro animæ valeat testamentũ factum coram duobus testibus solum. ℞. Pa. in c. cũ esses. de testa. tenet quod sic, in dispositis ad pias causas, & in hoc communiter concor. doct. [a] In alijs ad non pias causas. Pa. tenet quod vltra duos testes requiritur præsentia sacerdotis parrochialis, vel loco eius duo alijs testes aliter non valeat, nec requiritur quod sint rogati, [b] vel ꝙ sint masculi omnes, [c] quidã tenet indistinctè, quod valeat corã duobus, sed ego dico quod si non subest suspicio fraudis valet, quia cessat ratio legis, si vero sit suspicio fraudis, dico requiri solennitatem iuris ciuilis & ad c. cum esses, & c. relatum el t. eo. titu. dico quod habent locum in terris ecclesiæ, ut patet ex eorum subscriptione.

6 Sed qui non possunt esse testes in testamentis. ℞. quod omnes qui pro testibus reprobantur a iure ut. infra. Testis. Item in testamento specialiter non potest esse mulier. ff. de testa. l. qui testamento. §. mulier. Item hermofrodit⁹, in quo præualẽt muliebris. l. quæritur. ff. de sta. ho. Itẽ ille cui hoc est interdictum ꝑ statutũ uel a iudice. Itẽ seru⁹. Itẽ omnis qui habet in potestate hæredẽ, sicut pater auus & similes, probantur hæc insti. de test. §. testes. & § seq. Itẽ qui non est testamẽti capax sicut spurius testatoris. Hæreticus, damnatus ad metallum, & similes. Item quos leges imꝓbos & intestabiles iubẽt esse, ut sunt de crimine famoso dãnati, & muliebria passi. ff. de test. l. is cui. §. si qs ob carmẽ. Item legatarius nõ potest esse, nisi quod ad q̃stionem uertentẽ inter hæredem & extraneũ, institu. de testamen. §. legatarius. Sed quoad factum suum inter se & hæredem, non potest.

7 Ex quib⁹ causis testamẽtum dicitur nullum, ℞. qđ loquendo de testamento nũcupatiuo, & sine scriptis ex quatuor. Primo si testator non erat habilis ad testandum. Secundo si instituit hæredem non capacem, vel nullum instituit hæredem. Tertio si præteriit iam natum quem instituere vel exhæredare debuit. Quarto si non sit legitimus numerus [d] testium legitimorũ & rogatorum.

8 Quando testamento tenet, sed tamen irritatur & rumpitur. ℞. ꝙ ex 7. causis Primo quando testator nõ ꝓuidit de posthumo [e] qui post testamentum est natus, si tamen idẽ posthumus moreretur ante mortem testatoris, testamentum non rumpitur quo ad effectum, idem dic de quasi posthumo ut est arrogatus, ut ille qui tempore testamenti nõ erat suus. Sed tẽpore mortis sic. Item quando causam exhæredationis improbat hæres suus & per sententiã rescinditur. Item si testator patietur capitis diminutionem, nisi iterum fiat ciuis Romanus vel sui iuris. Itẽ ꝑ 2m testamẽtũ reuocatoriũ primi. Itẽ si hæres nõ adiuit hæreditatem, vel ante aditam decesserit, vel conditio sub qua institutus fuit defecit & similia, de quibus insti. quib. mo. testa. infir. per totum.

9 Verũ legata facta in testamento nullo vel irritãdo debeãtur. ℞. ꝙ si testamẽtũ ẽ nullũ ex ꝓteritione iam nati [f] uel rũpitur

a Cõcor. doc.] Et sic patet per istum tex. s. d. c. cũ esses, esse de rogitã iuri ciuili et quoad forũ sæcularẽ. Et hãc opin. tenet Ala. Vincen. Goffre. Host. & d. Anto. Et dicit Pan. qđ semper sibi placuit iste modus dicẽdi, qui apertissimè videt ꝓbari ꝑ tex. d. c. cũ esses, vide ibi Panor. latè.

b Sint rogati] An testes debeãt eẽ rogati & qualiter & a qbus. Vide Iason in l. hac cõsultissima, in fine principij, vbi latè. C. de testamen.

c Masculi oẽs.] An mulier de iure canonico possit esse testis in terris ecclesię ad nõ pias causas, in testamentis. Albric. de Rosa. in prima parte statutorũ quæstio. 130. Dicit ꝙ nõ. Et sequitur Alexander consilio. 212. incip. Viso cõsilio alias per me reddito, & in consilio. 119. incip. Viso testamẽto mihi exhibito, ad finẽ. Et in consi 318. incip. Viso themate mihi exhibito, in secũda col. Et Iasõ in l. hac cõsultissima in fine principali. C. de testamentis. Tu vero dic, quod de hoc est casus in 2riũ in c. cũ esses, de testamentis. Vbi nõ attenditur solẽnitas iuris ciuilis sed iurisgentiũ, quo non requiruntur testes plus masculi q̃ fœminę. Et ita tenet Panormi. in dic. cum esses in 5. nota Et ibi Ancha. in 4. not. & Imo. & omnes. Et Pa. in c. relatũ, in prima col. de testamentis.

d Numer⁹] Impugnãs testamẽtũ prætextu solennitatis nõ adhibitę in numero testium pec. cat mortaliter. tex. est in c. cum esses ibi sub interminatione anathematis, de testa. Et no. Pa. ibi in repe 9 no. Rõ qa excommunicatio non infligitur nisi ꝑ mortali &c. c. nemo. 11. q. 3.

e Posthumo] Natiuitate posthumi præteriti rumpitur testamentũ, vt l. 1. C de lib. ꝑte. Et no. in l. cum in adoptiuis. C. de ado. per Bal.

f Iam nati] Ratio quia institutio hæredis, q̃ in

ex preteritione posthumorum,ᵃ uel quasi posthumorum, uel rescinditur per sē tentiam ᵇ proposita quærela de inofficioso,uel contra tabulas,sic legata debētur,licet institutio non teneat.C.de libe.præteri.aut ex causa,similiter dic.si testamentum rumpitur ex falsa causa, utputa.A.instituit.B.& substituit eidem. B. C. moritur. B. testator. A.facit aliud testamētū dicēs,qa hæredes habere uolui,& hēre nō possum.Tu D,esto hæres . Licet enim C.rūpat quantū ad institutionem tamen legata debētur. Si uero testamentum fit nullum,puta quia instituit hæredem non capacē, uel nullum , quia non fuerunt testes debiti , ᶜ tunc an debeantur legata est differentia inter docto.& dic. ut supra. hæres. §. 5.& supra.Legatum.2.§.8.

10. Quid si testamentū fit cū clausula in fine q̄ si non ualet iure testamēti,ualeat iure codicillorū saltē,uel iure cuiuscūque alterius ultimę uolūtatis ualere uoluit & tenere &c. q̄ si testamētū patiatur defectum uel iu-

re digestorum,& C.censetur caput & fundamentum testamenti.§.ante hæredis,insti.de lega. Vnde non adita hæreditate per institutum legata & cætera omnia corruūt.l.si nemo. 1.ff.de testament.tu. Hinc contingebat quod si filius præteriebatur, & indebitè exhæredabatur , ex eo quia annullabatur institutio hæredis scripti omnia disposita corruebant. l. s. C. de codicill. l. papinia. §. fina. ff.de inoffi. testa. Considerans ergo Imperator Iustinianus omnia hæc.Statuit in autent.ex causa. C. de liberis præteritis,& in corpore vnde sumitur, quod legata deberetus ex testamento nullo protes præteritionē, & alia de quibus hic. Ratio est, qa quando filius est præteritus vel iniustè exhæredatus solum ipse erat iniuria affectus. Nam si fuisset institutus conqueri non poterat de parte. Si ergo rumpitur testamentum restauratur eius iniuria sed legata debentur. Quia ita bene potuisset pater instituendo filium legata relinquere, sicut ipsum prætereundo. Et hæc est vina ratio. Et illa autentica ex causa habet locum tam in præteritione matris & lineæ maternæ quam patris, vt refert dominus Iaso. in dicta autentica , ex causa.

a Ex præteritione posthumorum] Scias iura voluisse ex præteritione posthumorum rumpit testamentum , & ipso iure nullum esse . C . de codicil. l prima , & l.si quis testamento. ff. de legat. secundo,& l.si pater ,in principio.ff.de fideicommis.libe. Sed istas leges & similes esse correctas , quo ad hoc vt legata non corruant , sed vt conseruentur vera, & communis asserit doctorum sententia , prout tenent gloss. in dictis legibus Bartol. & alij in autentica ex causa , per illum text. C. de liber. præteri. & in l. filio præterito. ff. de iniusto testamen.Roma.consilio centesimo vigesimo tertio, incip. circa id quod principaliter . Et ratio est quia iura loquentia de filijs comprehendunt etiam posthumos , & si nulla fit facta mentio de posthumis. l. etiam ea , & l.nomen filiarum. ff. de verbo. significa.& l si quis filiabus. ff. de testamen. tute . Ideo posthumus preteritus rumpit testamentum , & hoc habet locum & in posthumo impropriè , vt si auus habet filium , & nepotem vtrosque in potestate mortuo filio nepos subintrat locum filij . Vnde tali nepos ab auo præteritus rumpit testamentum sed legata debentur . Et ratio quia si filius ad legata tenebatur multo magis nepos . Ita Bartol.in dicta autenti. ex causa, quinta colum. in versicu.huius timore.Vide latè domi.Fran. Are-

ti.consi.83.incip.viso legato,in 3.colum.Sed quæritur an illa autenti. ex causa. C. de libe. præ. habeat locum quando pater ignoranter præterijt posthumum,licet multa dicunt docto. ibi opi. Bald. ibi est quod legata non debeantur & est communis opinio ,quam tenet ibi Iaso. vbi latè disputas, & sic q̄ illa autentica non habeat locum in hoc casu. Limita hoc nisi essent legata necessaria , puta pro restitutione male ablatorum, & dicuntur necessaria nō præcisè sed causatiuè, scilicet si vult animam saluare, ratio est qa testator præsumitur magis dilexisse aiam quam filium , hoc dicit Baldus. in l.filio præterito,in a colum. ff. de iniust. ru.testamen. Angel,Imol. ibi Iaso.in l.precibus, in 9.colum.vbi late. C. de impube. & substitu.

b Vel rescinditur per sententiam] Filius exhæredatus, quamuis de iure digestorum & codicis si euertebat . testamentum per querelam , si obtinebat in ea nulla præstabat legata, vt l.papinia.§. fina.cum l. sequen.ff.de inoffi. Hodie tamen legata & omnia disposita in testamento sustinentur,per dict.autentica. ex causa. C. de libe.præte. Et ista autentic.vt communiter tenetur habet locum in omni casu,scili et siue exhæredatio sit facta cum causa quæ non probatur per hæredem , siue sine causa , de quibus videas ibi Barto.& Pau. & Ias. respondentem ad contraria.Tamen hoc casu legatum ipsi filio euertenti testamentum,non sustinetur neque ualet, quod tenet Bartol.. in dicta autentica ex causa, & in l. filio præterito. ff. de iniust.testamen. Et facit tex. quem etiam ibi not. Barto. in l.filium.§ omnibus.ff de leg.præstan. Facit etiam quia filius ueniendo contra testamentum sed dic se legatis indignum &c. Et Bald. in d.aut.& causa,penul.colum.versi.Octauo quæritur,dicit. Mirandum est quod illustres doctores tenuerint contrariū &c.Sequitus Ang.ibidem in fi.colum.,Ange.Fulg. Et Alexand.in l.maximum vitium C.de liber. præteri.. Imo.in dicta.l. filio præterito. 30. columnn.& Ludo. Roma.qui dicit hanc esse communem opinio.consi. 406.In casu propositæ consultationis,in secundo dubio. Sequitur dominus .Iaso.in dicta autentic.ex causa.in 11.columnn. in versicu.tunc dubitat Bartol. vbi allegat etiam docto. aliquo contrarium tenent & minus bene.

c Quia non fuerunt testes debiti] Non intelligat de iure ciuili,quia hodie videtur esse sublatum, quo ad solemnitatem vt plenè no. Panormi in c.cum esses. de testam.

ris repugnantiā in his quæ sunt de substantia [a] eius, nihil facit hæc clausula nisi testetur inter liberos secundum communem opi. Si uero patiatur defectum solennitatis [b] debitæ præmissæ, sic ualebit iure codicillorum. C. de codicil. l. fina. dummodo solennitas sufficiens codicillo sit apposita. s. 5. testes, licet non rogati, & sic legata in eo relicta debentur, institu. de codicil in prin. Et institutio quæ in eo erat scripta, licet directa uideatur tamen in casu fideicommissi queritur l. scæuola. ff ad trebellia. Et ideo ab intestato uenientes accipient hæreditatē & quasi rogati uideant restituere tenētur instituto per fideicōmissum, argu C. de fideicommiss. l. eam quā frater tuus.

11 Verū ultimum testamē tum semper ualeat. ℟. secundum glo. in capit. licet, de consti. lib. 6. quòd sic, allegat capitulum ultima uoluntas. 13. q. 2. ff de lega. 1. si mihi. §. in legatis etiam si de primo nō faciant mētionē. [c] Fallit in duobus casib. Primus in testamēto facto [d] inter liberos. C. de testa. auth. hoc inter liberos. Secūdus cū ipse testator [e] sibi legē indixit, ualet si fecero aliud testamentū non ualeat, nisi de alio fecero mentionē, tunc oportet faciat mentionem, aliter nō ualeret ultimum. ff de leg. 3. l. si quis. Itē si secundum testamentū sit sub conditione quæ est de præterito

a In his quæ sunt de substantie] Vt puta quia volūtas est imperfecta quia testator est mortuus antequam perficeret testamentum, vt dicit Barto. in l. prima. ff. de codicil. per. l. fideicommissa. ff. de legs. 3. & l. ex ea scriptura. ff. de testa. secus si volūtas esset imperfecta ratione solemnitatis omissæ, & sic intellige. leg. fina. C. de testamēto, idem Rose. testamentum. 2. §. 6.

b Defectū solennitatis] Nā quomodocūque irritetur testamentum siue ratione solenuitatis omissę, siue ratione exhæredationis, siue præteritioue filij in potestate semp clausula codicillaris habet vim fideicōmissi vniuersalis tex. ē meliut de iure, Inter alios per Bar. allegat in l. generali tet. § ex testamēto ff. de fideicō. mis. liber & vid gl. & doc. in l. ex ea. §. ex his verbis ff. de testa. & sic venientes ab intestato vel filius ex cā fideicōmissi restituēt hęreditatem, plenè p Bart. ī l. i. 5. q. ff de iure cōdi. & in l. 2. de leg. 3. et la:e Bal. & Imo. in d. l. ex ea, cū aliis de qbus p Alex. in d. aut. ex cau sa. Adde Oldrs. cōsi 149. super 1. q. qua quæritur & dicit Angel cōsi. 88. incipit Petrus de Vrbe veteri, sa ita pluries cōsuluisse, & ita fuisse iudicatū de cōsilio omnium doc. perusij & vide Bal. cōsi. 434. 1. volumi. & 464. 2. parte, & ibidem consil. 392. & per Pau. de Cas. cōsi. 68. & cōs 201 Iason hoc dicit in autē. ex cā in 16. colum. C. de libe. præte. reprobata opinio. glo. ibi. Et duo alia operatur ista clausula codicillaris sup nuge. dicit Aret. insti. de codicillis, vide Rose. testamentum primū. §. 19. & testamētū. 2. quasi per totum vbi multa dicit de ista clausula.

c Etiā si de primo non faciat mentionem] Hoc intellige quando testamentū secundum est validum & perfectum, quia tunc tollit ipso iure præcedens, ad hoc tex. in l. sancimus, ver. sui autem in medio. C. de testamē. ei. §. penul. insti. quib. mod. test. infir. ex hoc eqtur q clausula quam solent notarij apponere dicēdo, cassans irritans & annullans omne aliud testamentum &c. frustra adijcitur. Quia testamentum ipso iure intelligitur annullatum. Fallit hoc vt in sequenti pōstil.

d Primus in testamento facto] Hoc est verum nisi duo copulatiuè concurrant, vt patet in d. auth. hoc inter liberos. s q expressè pater reuocet primum. Et secundum sit factum cum septem testibus, & d. eor. est singula, secundum Pau. de Cast. ibidem, ex quo infero, q licèt alias secundum testamentum solenne factum coram septem testibus tollat ipso iure præcedens testamentum, vt statim dixi in præce. addi. Tamen qn præcedit testamentū conditum inter liberos expressa requiritur de rogatio. Et sic singul. probat tex. d. autē. hoc inter liberos q testamentum factum a patre inter liberos censetur habere clausulam derogatoriam ad sequentia testamēta, quod valde ē no. ad ea quę tradontur per Bartol. in le. si quis, in principio. testi. de legs. 3. Et per Mod. in l. si mihi & tibi. §. in legatis ff. de leg. 1. & hoc fauore, filiorum. Idē eēt in adeptione pręlegati facti filio in primo testamēto, qa in codicillis coram quinque testibus non posse reuocari nisi essent septem testes, ita Ludoui. de Roma. in consilio cētesimo septuagesimo nono. incipiens. Amplissimè doctor in 8. col. cū seq. & hoc per tex. d aut hoc inter liberos. Intellige etiam q primum testamentum nō tollitur per secundum nisi tale esset magis fauorabile filijs, quia tunc ipso iure tolleretur primum glo. est no. in aut. de test. imperfe. in prin. quæ sic intelligit. d aut. hoc inter liberos, hoc approbant Cyn & alij, ibi Ro. dicit hoc singu. in consi. 5. allegato, in 10. col. & in consi. 385. incip. in casu præmisso. Alex. consi. 146. incip. viso themate. Ias. in d. aut. hoc inter liberos, vbi latius.

e Secundus cum ipse testator] Iste clausula probatur in d. l. si quis, in princ. testamenti, vbi plenè per Bartol. plures fallentias habes per Ias. in l. sancimus. C. de testamen. vbi dicit q fallit hoc si in secūdo testamento esset instituta persona valde dilecta testatori, quia tunc habet vim derogationis ad clausulam precedentem, ita Ludo. de Roma. in consil. 179. incip. Amplissimè doctor, in penul. colum. per gloss. in l. in testamento. ff. de fideicom. liber in ver. debuisse. Tenet hoc Bald. in l. si iure. C de manumiss. testamen. Et hoc placet, licèt. Ias. in d. l. sancimus, hoc nō teneat. Fallit scdō qn in scdo testamento interuenisset iuramētū, vt p Ias. in d. l. sancimus.

Perdit

uel pręsenti, puta instituo hæredē Titium si Sempronius est uel fuit consul. tūc si conditio fuit vel est uera rumpitur primum. Si uero non est uera, non rumpitur. Si uero testamentum fit sub conditione futura, tunc si conditio est possibilis, etiam si non adueniat, rumpit Primum testamentum. Similiter si cōditio sit impossibilis habetur pro nō adiecta, & rūpit primū testamentum, vt habes in l. cū in secundo testamento. ff. de iniust. rup. test.

12 Quæ pœna nō implētis uolūtatē defuncti. ℞. ꝙ aut est hęres extraneus, & sic pdit totā hæreditatem, [a] de to. c. licet, 11. q. 1. siluester, dę test. c si hęredes. Si uero hæres ē Titi[a], tūc si hæreditas est diuisibilis, amittet solū reseruata sibi legitima. C. de fideicommiss. autētica, hoc amplius. Si autem est indiuisibilis, [b] puta quia ducatus regnū & huiusmodi, sic totam perdet

a Perdit totam hæreditatem] Not. ꝙ ista aut. hoc amplius habet locum scilicet ad hoc vt hæres qui non implet voluntatem defuncti priuetur hæreditate, tria requiruntur, vt patet in tex. Primo quod illud onus quod hæres implere neglexit non sit repręsentatum a lege, id est non sit habitum pro implemento a lege, & dicitur represen tatum a lege qñ testator grauat hæredem ad aliquid faciendum, infra certum tempus qđ si non faciat lex exequit & implet voluntatē defuncti ipso iure & facto. Et tunc cum lex impleat non habet locū pęna huius aut. quia cum executio sit facta a lege alia nō expectat & hoc implementū legis habetur pro implemento hominis. l. si pecuniam. §. a. ff. de conditio. ob causam, exemplum testator grauat hæredem manumittere seruum testatoris infra certum tempus, transacto tempore si non manumisit lex facit ipso iure eum liberum, lege cum vero. §. sub uentum. ff. de fideicommissa, libertatibus. Secundo requiritur quod hæres sit monitus a iudice personaliter, & non per nuncium vel epistolam, sit per Angelum in dicta autentica, hoc amplius, quamquam glossa prima in §. illud in versiculo decreto, in autentica, de hæreditate & falcidia, aliter dixerit. & sufficit vna monitio, cum hæres fuerit negligens vltra annum, alias quando non arguitur negligentia tanti temporis requiritur bina monitio. §. si quis autem, in autentica de eccles. titul. & l. nulli, cum autentica. sed licet. C. de episcopis & clericis, secundum Bartol. Salycet. & communiter alios in dicta autentica hoc amplius, & plenius per Bald. in l. qui crimen C. qui accusa. non poss. verum est quod in legatis ecclesiarum aut fisci committitur mora ipso iure. l. titia seyo. §. vsuras. ff. de lega. 2. gloss. in §. item mixta, in versicul iudicium institu. de actio. secundum Bald. in dicta auten. hoc amplius, & in l. 1. C. de his qui. vt indign. Et quod cōmittatur mora ipso iure in legatis factis fisco, vltra Bald. est not. in l. cum quidam. §. si fisco, in versicul. inferant. ff. de vsur. Et sic non requiritur monitio iudicis. Idem Roma. in l. si ex legati causa. ff. de verbo. obligat. Sed talis mora non sufficit ad priuandum hæredem hæreditate, secundum Angelum hic in lectura Perusina, licet Bald. vbi supra aliter dixerit. Tertio requiritur lapsus anni. Et talis annus incipit currere a die monitionis. Factæ per iudicem vt in dicta autentica. hoc amplius, & in corpore vnde sumitur, & ibi glo. Limita vt procedat dispositio dicta auten. quando hæres negligentia seu contumacia distulit vltra annum implere disposita a testatore per textum in capitu. nos quidem, in ver. neglexerit, de testa quia tunc bene priuatur hæreditate, secus si iusta causa sit impeditus, quia non priuatur hæreditate lapso anno, ita voluit Fede. de sen. consi. 124. & Panormita. in consi. 41. incip. venio ad primum in primo volu. Et idē dicas in exequutoribus testamenti quibus datur annus a lege antequā exequutio deuoluat episcopo, iusta legē nulli. C. de episco. & clericis, q͂a non currit legitimè impeditis, vel si commodè facere nequerint. Ita Panormit. in consiliu. 60. incip. vī so testamento, in vltima colum. in primo libro. Secūdo limita quādo implemētum testamenti respicit commodum pecuniarium alterius, secus si non respiceret, quia non priuaretur, & quia testator instituit. Titium hæredem & ordinauit, quod faceret talem impensam in funere, si neglexerit hoc facere post monitionem iudicis lapso anno non priuatur hæreditate. l. non oportet. C. de his qui. vt indign. Et ibi gloss. valde singula. in fundum dicit vel hæc non fuit pecuniarium præceptum sequuntur docto. ibi Paul. de Castr. tamen limitat hoc vltimum nisi concerneret animam testatoris. tex. est ad hoc, licet Paul. non allegat in capitu. licet de voto. Et in autentica. licet C de episcopis & clericis. Tertio limita nisi hæreditas damnosa, quia tunc non priuaretur Ita Petr. de Anchara. in capitu. intellex imus. de iudicijs. Quarto limita dictam auteuti. non procedere quando testator dedit specialem exequutorem, quia tunc hæres negligens per annum nō priuabitur hæreditate, secundum Bartolum in dicta autentica hoc amplius. Et hoc est verum, quando hæres nihil poterat sine exequutore, vt quia declaratio vel taxatio spectabat ad exequutorem ita loquitur text. in l. multa. ff. de conditione & demonstratione. Secus si testator dedit exequutionem tanquam incitarionem hæredis, quia tunc priuaretur. Ita Bald. in dicta autentica hoc amplius in quarta columna, & Salicet. in quarta quęstione. Et Paulus. de Castr. ibidem. Quinto limita si testator imposuit aliam pœnam specialem hæredi non implenti testamentum, quia tunc illa habebit locum, & cessabit pœna legis secundum Baldum vbi supra. hæc eliciuntur ex dominus. Ias. in dicta autentica hoc amplius.

b Indiuisibilis] Not. ex mente glo. in dicto capitulo, licet quod in rebus priuatis sit diuisio æqualiter inter filios, autentica. in successione. C. de legi. hæredi. Sed in dignitatibus sęcularibus vel regnis succeditur per filios ordine geniture, vt primogenitus debeat primo succedere, & eo defuncto sine

 sobole

dicto c.licet in fi. a & hæc intelligo in dispositis in testamento quæ ipso iure habent autoritatem, vt sunt legata & substitutiones, & huiusmodi. In aliis autem necessario hæres seruare non tenetur, vt si præcipiat filius quod stent simul usque ad tale tempus ne q̃d nubat tali uel non nubat tali, & huiusmodi. Sed si testator uult in huiusmodi hæredem obligare efficaciter, adiiciat pœnam hæredem damnando in legato præstando causa pœnæ, puta Petre hæres meus dato C.Titio si tale quid non feceris &c. quia sic tenebit tale legatum dummodo quod præcipitur non sit ĩpossibile, uel turpe uel contra leges, insti. de leg. §. pœnæ quoque.

13 Cui expẽsis seruus fugitiuus legatus sit quærend'. R̃.Pa.in c.indicante, de testa.glo.in l. cum seruus. ff. de leg.i.distinguit quatuor tempora. Primum testamẽti & si tunc erat in fuga, sic expensis hæredis. Intellige si longe b absens erat, sic & de alia re legata dicimus, ut in l. cum res post prin. ff. de leg. 1. Secus si prope. Secundum tempus post testamentum, & ante mortem testatoris, & si tũc fugit expensis legatarii. c Tertium post mortem testatoris & ante aditam hæreditatem, & si tũc fugit culpa hæredis, sic tenet ad extimationẽ hęres, si sine culpa nõ tenet, nisi perueniat ad eius manus, & præstabit cautionẽ de eo reddendo. Et idem dic in quarto tẽpore scilicet post aditam hæreditatem. Ratio quia sicut hæres liberat interitu rei relictè, intellige quãdo res debetur in specie non in genere, uel in quantitate. l. quod te mihi. ff. si certum petatur, sic & in fuga seruí sine sua culpa liberatur. Sed in primo casu uidetur testator sic uoluisse.

14 De detractione falcidię trebellianicę, & legitimę, uide supra. Legitima, & sic diuide hæreditatem in 12. uncias & qui debet habere legitimam accipiet quatuor uncias primo. Si postea debet restituere alteri hæreditatem detraheret quartam partem scilicet duas uncias, & sic medietatẽ restituet, uel quartam falcidiam, & quomodo cessat, uide supra legitima.

15 Vtrum institutus hæres in certa re, possit extrahere trebellianicam. Respondit q̃d non, sed solum hæres uniuersalis ita consuluit Bald. per. l. prima. ff. ad l. falcid. & recitat Panormitan. in capitul. Raynutius, in ultima columna ante fin. de testament. & intelligit hæredem uniuersalem non solum qui instituitur insolidum, sed etiam ille qui instituitur in certa quota hæreditatis. Sicut uidemus de falcidia, quæ detrahi potest per hæredem constitutum in dimidia portione hæreditatis, ut probatur capitu. Raynaldus, extra eodem in fine.

16 De executoribus testamentorum, uide executor.

sobole secundus & sic deinceps, vt in dicto capitu. licet. Et si posset contingere casus, q̃ alij filij etiam sine eorum causa priuebuntur legitima, vt si pater nihil habebat præter dignitatem sęcularem. & hoc fuit inductum propter bonum publicũ ne diminueretur dignitas, itẽ si plures succederent insolidum res, publica læderetur q̃e secundum philosophum multitudo prĩcipatuũ est mala, vnde ordine naturę vnus debet esse princeps. 7. quæstio. 1. in apibus non tamẽ alij filij debent mendicare, vñ secundũ Ioan. An. primogenitum attenta dignitate, & facultate principatus ẽ eis assignẽdum vt possint sustentari Et no. quod primogenitus dicitur, q̃ nascitur post dignitatẽ adeptã, licet ante ipsum alij nati sint. l. vlti. §. primo. Et ibi no. C. de decur. Dixit hoc Cy. in l. emancipatum ff. de sena. Ioan. And. in regula sine culpa, de reg. iuri. in sexto in mercuria. Hęc Panormitan. in d. capi. licet, vide in postil. seq.

a Dicto Capit. licet, in fi.] Illud ẽ speciale in dicto capitu. licet. de voto, quære Bald. in dicto autenti. hoc amplius, in prima column. dicit se putare, quod si ex intestamento suo instituat filium heredem vniuersalem & relinquat legata, vel fideicomissa & filius negligẽs esset post annum dato q̃ moneretur, non tamen priuaretur regno, vt baronia, quia ista non sunt corpus hæreditarium, nisi vero esset institutus a lege pro se & hæredibus. capitu. 1. an filij vel agna. sequitur Ias. in d. autẽn. hoc amplius, & faciunt no. per Pan. in capitu. intellecto, de iureiuran. Et q̃ filius non perdat legitimam. si est negligens, vide text. in dicta autẽ. hoc amplius, vbi Bald. & Ias.

b Intellige silõge] Hoc fit ex præsumpta volũtate testatoris, nã si seruus longe vagat & tẽt quærendus expensis legatarij, posset cõtingere, q̃ nullũ cõmodũ ɔseq̃reẽ legatarius, & iõ præsumẽdum est q̃ aliud sensrit testator. Si vero de prope est debetur vbi est.

c Expensis legatarij] Opere tamen hæredis, q̃a testator non aggrauit hæredem in sumptibus. s. non cogitauit de fuga, sed hæres debet impẽdere operem quia tenetur tradere.

a Non valere testamentũ Mouetur ipse Ios. An. quia testator debet exprimere nomẽ hæredis,& in infirmitate q de facili respondet ad omnia d. Ant. dicit quod de rigore procedit hec opi. d benignitas ca:onica procedit gl. hic allegata quam pro fin gu. allegat Bal. in l.1.C de sacro san.ec.& di.q ad pias causas valet testamentum tacito factum.Quod dicit placet Pa. in d. c. cũ tibi p ea. quæ nõ.in c. relatũ el. 1. eo.ti.sed in alijs posset dubitari.Tamẽ dici posset q si constat de voluntate sua per signũ vrgentia q valet testam de benignitate, eausunce. arg.d. c.cũ tibi. & c. cũ apud desp. Hoc et vr tenere Hostien. dũ dicit nõ raferre, quid ex æqpolentib. uerbis fiat.vt in c.li cet ex quadã; de testamẽtis, ficut valeret, testã si diceret,hæreditatis meæ domin esto.l.his verbis ff. de hæredi. in sti. cõcluditur ergo q qualitercũque appareat de volũtate testatoris de benignitate canonica debet seruari.

b Vt puta instituo hæredem]

17 In quo differt testamẽtum a codicillo. Respon. quod in 8. Primo quia in codicillis nõ potest fieri recta institutio,sed tantum fideicommissaria,secus in testamento. Secundo quòd per codicillum nõ admitti tur hæreditas hæredi instituto per testamẽtũ, nisi in vno casu quãdo in codicillo dicit hæredem institutũ non mereri uoluntatẽ suã quia tunc tãquam indigno aufertur hæreditas,siue sit solus hæres, siue sit un de pluribus. Item dic de omnibus si sic dicat omnes nõ mereri. l. diui seuerus. & Antonius. ff.de adi.leg. In reliquis uero fideicommissis uel legatis in testamento,bene potest per codicillum adimere. Institu. de adopt.lega.per totum.Tertio quod exhæredatio non potest fieri per codicillum institu. da codicillis. §.codicillis. Quarto hæredi pure constituto in testamento non potest conditio,dici in codicillo, quæ obsit sibi. Instituta de codicillis. §.directo.Quinto quia hæredi instituto in testamento non potest fieri substitutio directa in codicillo,licet facta trahatur ad fide cõmissariam, quia uidetur testator rogare institutum, ut hæreditatem restituat illi quẽ in codicillo substituit ei. l.Sceuola ff. ad Trebellia. Sexto quia in codicillo sufficiunt 5.testes etiã non rogati. C. de conditio. l.ult. Fallit hoc in codicillo ceci, de quo supra.§. 1.sed in testamento. 7.rogati,& in codicillo testis potest esse mulier, sed non in testamento. l. qui testamento. §.mulier in testamento. ff. de testamen. Septimo quia potest quis decedere pluribus codicillis relictis ualidis nisi sibi contradicant ff. de iure codicil. l.diui.alias diuus seuerus, sed non pluribus testamentis.Octauo quia si quis dum esset filiusfamilias fideicommissum in codicillis relinquerit, & postea paterfamilias decesserit (eadem uoluntate durante) ualebunt codicilli. Hoc autem esse non poterit in testamento.ff.de leg.3. l. 1. §.sed si filiusfami.ex quibus patet q codicillus est quædam sine institutione dispositio ultimæ uoluntatis, quia sicut testamẽtũ ita codicillus morte cõfirmatur. C.de cadu.toll.l.vnica.

18 Vtrum hæredis institutio posit committi in alterius uoluntate expressè. Respond. quod non, imo oportet quod ore proprio nomen hæredis exprimat uel per propriam scripturam. l.hac consultissima & l.iubemus.C.eo.Imo tenuit Ioan.andr. in additio. ad specu. eodem titul.post Albertum Papiensem.§.primo.uer.quid si is qui facit testamentum in addi. incip. quidam pileus,quod si quis ad interrogationẽ alterius puta dicentis, uis talẽ instituere, hæredem,respondeo sic, non ualere testamentum,[a] quamuis gloss.in uersic. quem admodum.in dicta.l.iubemus, teneat contrarium,tenetur tamen in capitu. cum tibi. eodem titu. quod de æquitate canonica.ualeret.Limitant hoc distinguẽdo Barto. Innocen.& Hostien.in capitu.cum tibi eod.titu.quod aut committitur in uolũtate hæredis scilicet an uoluerit esse hæres uel ne,& sic ualet.l.uerba hęc.ff.de cõdit. institu.Aut committitur in uolũtate alterius ab hærede expressè,utputa istituo hæredem [b] quem titius uoluerit,& sic nõ ualet.ff.de hæredi.institu. l.si quis Sẽproniũ & lege captatorias.Si tamen quis ita diceret,cõmitto omnia bona mea,arbitrio,Titii,uel dispositioni Titii ualet, & Titius tenetur distribuere in pias causas,in quibus habemus regulã iuris humani gẽtium & diuini,quę est quod per omnibus dispẽsetur in religionem diuinã, vt peccata eleemosynis redimantur, & sic dispẽsãdo nõ potest uelle aliud quam uoluntas testatoris.Sed si dispensaret in prophanis.cũ nullã habeat rõnem posset ali modo dispẽsare q sit uolũtas testatoris,& hoc sequit Bar. in

Pro intelligentia istius. §. & seq. scien. quid sit captatoria institutio, & quotuplex, secundum Bal.in l.1.C.de sacro.san.ecc.in pe.col. in ver.iuxta hoc q̃ro.& in repe.d.l.1.in 7.colū. vbi ait, ꝙ institutio captatoria est cuius assentia & axistentia posita est in alterius voluntate. & scdm Paul. de Cast. in l. captatorias. C. de test.mi. dr̃ captatorie institutio, q̃a ex ea testōr sę pe remanet captꝰ & deceptus, idē dicit Pa.in c. cū tibi.de test.& gl.1.in l.captatorias. ff. de hære. institu. quanquā gl. in l.illa institutio.ff.de hære. insti. aliter dixerit & talis institutio reprobat a iure sic,& legatū captatoriū ē nullū. l.captatorię. ff.de lega. 1.& l. nōnunquā. ff. de cōditio.& demōstra. Quot modis fit talis institutio. Dic quod tribꝰ modis. Primo mō qñ substātia ipsius institutionis ↄferti i voluntatem tertij, vt in exemplo, hic textu. Scd̃o mō qñ electio personarum confert in voluntatem tertij,exemplū ponit gl.in d.l.captatorias, vt instituo illos quos titius voluerit,hoc est quos Titius elegarit, & sic substantia electionis confert in voluntatē tertij. vt in d. l. Illa institutio, intellige tñ hoc qñ committitur electio incertarum personarū & de incertis, secus si committeretur electio incertarū personarum,sed de certis,tunc bene valeret.l.fideicommissaria.in §.fi.ff.de fideicommis. liber. & l.vtrū. §. cum quidam.ff. de rebus dubijs, vt dicam in §. 20. Tertio modo fit captatoria institutio, qñ quis aliū instituit spe alterius institutionis, vt puta instituo te hæredem si me instituer[i]s. Ista ēt non valet,& rō est secūdum Bar. & Paul. de Cast. & Ale. & Ias.in l. cū donationis.C. de transactio.q̃a testi factio debet esse oino libera, non solum a metu pœnæ,sed etiam a spe præmij, futuri, quia tunc non dicitur libera.l. ille autem.ff.de hęredi.insti.

ec.in 3.q.5.q.principalis.& in l. Theopompus.ff.de dote plega.& in l. vtrum. ff. de rebus dubijs.Bart.& Bal. in l.captatorię.ff.de lega.1.Ale.in l.captatorias. C.de testamen.mili.& in consi. 14.li.1.inci.circa primum dubium quo quęrit. vide Iaso.in d.l.captatories. vbi latè.

in l.1.C.de sacro.san.eccel. & Pan.in d capit.cum tibi.

19 Quid si tacitè institutio hæredis committatur alterius dispositioni. ℞. quod ualet.l.ille autem institutiones. ff.de hæredi.instituen.& l. nonnunquam. ff.de conditio. & demonstratio.& eodem modo legatum [a] tacitè potest committi uoluntati alterius. ff.de le.2.l.1.sed nō expressè.ff.de l.1.l.captatorię,& dicitur tacitè alteriꝰ uolūtati cōmittere, sic.Instituo te hæredē, uel lego hoc tibi, si titius capitoliū ascenderit.expressè uero quādo dicit Instituo illū hæredē quē titius uoluerit, vel lego tale quid cui sempronio placuerit. [b]

20 Verum institutio possit fieri incertæ personæ, [c] ut puta instituo hæredes meos pauperes Christi. ℞. gloss. fina.in fine.in dicto. capit.cum tibi,quod sic,& secundum Bart.in l.captatorias.C.de testamen. mili. etiā si adderet eligēdos per priorē talem & huiusmodi,& dicit qd̃ d.l.loquitur quādo ius institutionis confertur in uolūtatem alterius, sed non quādo electio personæ solum, ut in casu nostro, & ideo nō est contraria.

21 Verū institutio hæredis possit fieri sub cōditione. ℞.qd̃ sic, dūmodo non instituatur ad tēpus certū, utputa usq; ad pascha, uel ad tres annos,quia non ua

a Et eodem modo legatum] Sentit autor legatū captatorium non valere, in ↄtrium facit tex. in l. seuarus.§ legatum. ff.de lega.1. vbi ad literam dr̃ legatū aliena in voluntate poni pōt, in hæredes nū pōt sed gl.ibi exponit aliena.s.legatarij, qui alienus est ab hærede. hæc tñ rāsio,nō vr̃ esse sina violentia illius tex.ideo vide not.in l.1. ff. de legat. 2.vbi latè. An autem dispositio captatoria valeat ad pias causas dic ꝙ sic secundū Bar.in repe.l.1. C.de sacro san.

b Cui semproni placuerit] Ex isto §.habes, quod licet substātia institutionis, non possit conferri in expssam condōnem volūtatis tertij,tamē pōt conferri in tacitam & velatam, vt est exemplum hic in fine, hoc idē dicit, & hr̃ ex gl. in l.captatorias. C. de testamē.mili. Ad de l. si quis Semproniū. ff.de hæredi.instituen. & ideo ponitur in tex. l.non nunquam.ff.de conditio. & demonstratio.q̃a multa expssa nocētq̃ tacita nō nocēt.& licet Cy. post Iacob.de Are. in l. i ementis.C. & ↄh. emptio. dicat d. l.nonnunquam habera minus de rōne, quā lex quæ sit in corpore iuris, tu tñ sic declara,ꝙ iō non valet institutio collata in merā volūtatē tertij. Quia primo casu ad hoc vt institutio valeat oportet ꝙ titius velit, & sic absque eius voluntate non pōt institutionis conditio impleri. In secundo tñ casu absque scia tertij condō impleri pōt,quid. n. prohibet quin titius ascendat capitolium? & ignoret alium sub illa condōne esse institutum ↄcertè nihil, ꝙ sic purificata esset condō,& institutus sub ille eēt hæres, quare valet institutio facta sub ista condōne. Ita declarat Bal.in d l.captatorias 2.oppositione, & Paul.de Cas.ibidem in 1.col.Refert quę do.Ia Cyn.& Bal.in d.l.in ementis Ang.Imo.& Moder. in l.centesimis. §.fi.ff.de ver.ob.Et no.Ang consi. 222. inter cætera continetur. vbi de materia captatoriæ Illud idē sentit Bar.in d.l.si quis sempronium, & pulchrè Ange. in d.l.centesimis.in §. fi.vbi dicit. Illē esse voluntatem non valatā, quæ in nuda volitione alterius strę noscitur,sed illa velata cōprobat quę respicit factum alicuius extrinsecum, & ad illud principaliter tendit,vt in exemplo posito hic in fi.

c Incertæ personę] Si testator dicit instituo paupe res quos elegerit titiꝰ an valeat Rñ. ꝙ sic scd̃m Bar. in d.l.captatorias. & in l. illa institutio. ff. de hære. instituen. nec dicet voluntas captatoria quia substātia eius non est commissa arbitrio tertij, sed tātum electio.l.fideicommissaria.§.fi.ff.de fidei. liber, refert

let talis conditio,& uitiaẽ,
non tamen uitiat.[a] ut isti-
tu.de hæredi.institué.§ hæ
res,sed ad incertum:potest
vt:puta donec uixerit uel ta
lem instituo postquã abso
lutus fuerit ab excommu-
nicatione.ff.de hęredi.insti
tuen. l.in tempus.Fallit in
milite qui potest instituere
etiam ad tempus certum.
l miles ita.ff.de milita. te-
stamen. Hic aduerte quod
institutus hæres ad diem
certum alio hærede non
dato, semper erit hæres ut
in l.hęreditas ex.ff.de hęre
dibus instituendis.Et idem
dic.quando instituitur ad
diem certum,quia nemo ꝓ
parte potest decedere testa
tus,& pro parte intestatus.
l.ius nostrum. ff.de regu-
lis. iuris . Hoc tenet Ioan-
nes de Imola. & Baldus &
Angelus in dicta lege hæ-
reditas.Ideo si quis insti-
tueretur hęres donec uixe
rit alio non dato hærede ,
erit perpetuus. Hoc firmat
Bal.& Salycetus in l.extra-
neum.C.de hæredibus. in-
stituendis.& Pau.de Ca.in
l.cęteri.C.de testamen.mi-
li. Et licet Barto.in d. l. hæ-
reditas teneat quod si testa
tor apertè uoluerit , ut nõ
eẽt hæres nisi ĩ uita,uel us-
que ad talẽ diẽ , quod non
erit ꝑpetuus,tamẽ cõmuni
ter docto.tenent contra eũ
ut Dy.in l.si q̃s ita hæres in
stituaẽ,excepto fundo.ff.de
hæredi.instituen.Bal.& An
ge.in d. l.hæreditas.& ẽ ue
ri⁹ de rigore iuris,qa testa-
tor non põt ius accrescẽdi
ꝓhibere , nec respectu tei
tẽporis qa cã testati trahit
ad se causam intestati,quia
dignior. d. l. hæreditas fa-
cit. l.si miles unũ ex fundo
ff.de testamẽ. mili.& ꝓbaẽ
in d.l.si quis,& in l.si alien⁹
eodẽ. tit.In legatis tamen
bene potest prohibere ius
accrescendi.& ita loquitur
l. dominus. ff. de usufr. Se-
cus in hęreditatibus,ut i d.
l. si quis vbi institutus exce
pto fundo detracta mentio
ne de fundo , habet totam
hæreditatem.Nam testator
non potest facere quod iu-
ra non ualeant in suo testa
mẽto,ut in authen.ut cum
de appella. cogno. § cer-
rum.Posset tamẽ dici quod
de æquitate & in conscien
tia opinio.Bartol.est uera ,
in eo. qui erat simplex &
hęc ignorabat.Sextus in eo
qui hanc dispositionem iu-
ris sciebat , quia uidetur
uoluisse quod potest istitui
sub conditione,dũmõ ɔdõ
sit possibilis [b] & honesta ,
excepto filio qui non po-
test institui sub omni con-
ditione, sed illa quæ est in
potestate instituentis. [c] ut
in l.suus quo quę in prin-
cip.ff.de hæredi. instituen.
Nam non potest filius gra-
uari ĩ debito bonorũ subsi-
dio.C.de inof.testa. l.quo-
niam in prioribus.

22 Vtrum possit fieri insti
tutio hæredis ĩ certa parte
℟. qđ sic,sed si alius insti-
tuiẽ hæres in uniuerso,erit
talis põt ius legatarius quã
hęres [d] l.quoties.C.de hęredibus institué.
Possunt tñ plures institui eꝑs portionibus.
institu.de hære.instit.§.sed si plures ĩstituã
tur,& est sua §.ex cõtrario,& per capita &
partim per stirpes. ut in dicto. § si plures.
Not. hic quod institutis pluribus hæredi-
bus distributio fidei commissorũ in casu in
quo accrescit hæredibus, nõ fiet ſm distri
butionẽ terũ in quas erãt instituti,sed secũ
dum partẽ institutorũ ęqualiter nisi uo-
luntas

fert , & sequitur
domi. Ies. in d.
l.captatorias .Ra
tio est qa si te-
stator dicit insti
tuo duos de fa
milie mea quos
titius voluerit ,
non potest eẽ ce
ptatio testatori,
qa dato quod ti
tius neminem ve
lit eligere,oẽs in
telligentur esse
instituti. l. sitẽ
tio.& l.cum qui
dem.la.2.ff.de le
ge.c. Est tñ spãle
in peuperib⁹ vt
non violetur pp
nimiã incertitu
dinem vt in l. id
quod pauperib⁹.
C de epis. & cle.
& tex ibi gl.secũ
dum Ino.ibi in
l.Lucius. §.fi. ff.
de le. 2. p quã d.
Ias.ubi r.dicit si
testõr relinquet
trib. trece ita &
rogeuit vt dispo
nant illem pecu
niem sicut illis
dixit secre.o qe
noluit alium sci
re quod valet ta
le legatum,licet
videatur eliqua
suspitio fraudis.
facit l.quem hæ
redi.& ibi Bar.ff.
de te.du.Idem si
testõr dixisset ꝙ
volebat centum
erogeti ꝑ titiom
illis ꝑsonis quae
supra notaui in
secreto ꝙ titius
non põt cogi ad
specificendum il
las. Spe. in ti.de
instru.e di.§ nũc
vet.sed qđ si ille.
Anch. consi.405.

a Non tamen vi
tiat] Habeẽ. n.
pro non adie-
cta, & hoc fauo-
re vltimę volun
tetis.&c.

b Dummodo cõ
dõ sit possibilis]
Impossibilis dr
etip?r. ic.licet ua

turæ,vt si digito
cœlũ tetigeris ,
iuris vt si patrẽ
ceptiuũ nõ redi-
met. Ius. n non
ꝓsumit ꝙ filius
posset redimere
patrem.Facti, vt
si montẽ euri de
derit hæres esto.
no.in §.hæres.in
sti.de hære.insti.

c In potestate in
stituẽtis] Scili-
cet ipsius testato
ris , hebet enim
ptãtẽ grauandi ,
filium in hæredi
tate,in legitima
vero non. Item
sub illa cõditio
ne quæ est ptãte
filij. vt.s.si dedr-
ris vnum num-
mum vel aliquid
lęue.

d Potius legata
rius quã hæres]
Bart. in l.ex factõ
la grande. in 2.
col. ver.qđ ergo
dicemus. de hæ-
re. insti. dicit ꝙ
non est simplici
ter legetari⁹ nec
simpliciter hęre
des, sed ẽ quædã
tertie species q̃
capit par.ẽ hæte
dis & partẽ lega
terij , sicut dici-
mus de pertici-
pio , quod capit
partem vetbi &
noie , vt ibi p eũ
Vñ talis nõ pote
rit vti iurib. hæ
reditarijs ed ver
sus aliquem, nec
ipse tenebitur a-
lijs per tex. in d.
l.quoties.

lūtas defuncti manifestè ꝯtradicat. ut l.quoties. §.si duo.ff.de hære.insti.& l.nō nunquā. & l.quoties.ff.ad Treb.

23 Quot modis fit institutio hæredis.§.duob.modis, s.directè & obliquę. Directa institutio nō pōt fieri nisi in testamēto.& est quando uerbis rectis siue obliquis recto iure instituitur hęres, ad quem uult testator hęreditatem suam siue illud in quo instituit peruenire.& illud capere nullo mediante. Obliqua uero institutio siue fideicommissaria hæreditas relinqui potest testamento & codicil.& fit cum rogatur i codicillo hęres institutus in testamento, uel hætes ab intestato ueniens. ut hæreditatem restituat alteri. Is eum cui restituit hæreditas erit hęres per fideicōmissum. insti.de codicil.§.pe. īcipit pręterea.

24 Quot sunt differentię hæredū Respon.quod tres nam quidā sunt necessarii tantū, sicut si seruus instituatur hæres a domino suo dicitur necessari⁹, quia uelit nolit tenetur hæreditate etiā suspectam adire, si modo cū hęreditate consequatur simul libertatē ex testamento domini.& tempore mortis erat in potestate domini. Alii sūt sui & necessarii.& isti sunt liberti q sūt in potestate testatoris tpe mortis, ut filius familias & descendentes ex masculis filiis. descendētes enim a filiabus sunt in potestate patris eorum uel aui paterni. sed est differentia. quia uiuēte filio meo meus nepos nō erit mihi suus hæres id est nō uocabitur suus scilicet bene mortuo filio meo quia nihil est medium, quo impediatur, & sic de cęteris. Et dicuntur sui, quia domestici, & quia uiuo pātre quodammodo extimātur domini, necessarii uero quia de iure ciuili cogebantur fieri inuiti hæredes, sed de iure prætorio permittitur eis ab hęreditate abstinere, si uelint. Alii sunt extranei hæredes, vt sunt omnes qui non sunt sub potestate testatoris, nec subiecti iuri eius, sicut sunt filii emancipati, filii etiam a matre instituti, quia fęminę non habent filios in potestate. Probantur hæc omnia Instit. de hære. quali. in princip. Item hæres alius testamentarius, ut ille qui est in testamento scriptus. Alius est substitutus. s. qui alii substituitur hæredi. Alius fideicommissarius cui ex fideicommisso est hæreditas restituta. Alius legitimus ut iste q ipso iure & sine testamēto defuncto succedit.

25 Vtrum ex prætermissione legitimi a hæredis testamētum reddatur nullū. ℞. q sic si sunt de illis ad quos stricto iure legitima spectat hæreditas, & nisi ritè exhæredentur. Et qui sint tales, aduerte quod sunt tres lineę consanguineorum. s. ascendentium, descendentium, & collateralium, testator autē quādiu habet aliquem ex descendentibus tenetur illū hęredem instituere, vel exhęredare, si est causa, & si talē instituit, siue sit filius vel nepos mortuo filio uel pronepos &c. non tenetur de aliquo ascendentium mentionem facere, qa descendentes in infinitum pręferuntur, in stitu.de hære. quæ ab itesta. i prin. deficientibus descendentib⁹ uel exheredatis tenetur suos ascēdētes instituere uel exhędare, si quos hēt. l.quoties. C.ad senatus. cō sul.

Nam sicut legatarii non tenentur ad onera hæreditaria, sic iste istitut⁹ in re certa cū loco legatarij habeat. Intellige tamen qñ hæreditas est soluendo, alias secus. l. si vniuersa C.de leg. Participat aūt effectum hæredis vniuersalis, nā si hæres vniuersalis institutus repudiaret hæreditatem vel moreret non a lita hæreditate accresceret totū instituto in re certa. textus est in l. 1. §. si ex fundo & in l.quoties.§. si duo. ff. de hęredib.sti. quæ iura allegant Bart. & doc. ad hoc in l. quoties.ff.de hære. insti. Idem dicit Panor. in ca. Raynutius.de testa. Vide d. Ia.in d.l.quoties.C.de hære.insti.vbi conaē inducere iura allegata per Bar. Aduerte tñ quod si plures hæredes sint instituti, & unus sit vniuersalis hæres, alij instituti in re certa si hæres vniuersalis repudiat accrescet hæreditas institutis in certa re, & hoc casu fiet distributio rerū æqualiter, & non sm partē qua erant instituti, sed æqualiter diuidetur hęreditas. vt dicit tex. in d.l. quoties § si duo ff d hære.institu. Vide omnino Iaso. Vbi supra q ponit aliquas fallitias ad illud dictum hic in text.

a Prętermissione legitimi] Quæro

pt habet filiū naturalem & facto testamento tamē fuit præteritus, nunqd rūpet testm, videtur qd sic per text. in §. generaliter in aut. qui. mo.na.ef. fi. su. iuncta. l. filius a patre §. 1. Et ibi no. Bal.ff. d libe.& posthu. de quo vide per Bald. in c.nouit. in fin.co.de elec. d. Ant. in c.p venerabilē. 22.col. q fil.sint legi. Salyce. in aut. si qs ita. C. de naturali.Pa. cons.87.in qōne q̄ vertitur inter in l.1.& 3. not.Pau. de Cas. cōsil. 219.Super puncto illo & cōsil. 223.Super eo quod primo loco.Ang.cōsi.75. p reformationē. & consi.seq.

ſul. orſi. Collaterales autẽ nunquam tenetur instituere uel exhętedare, ſed deficientibus deſcendentib⁹ vel aſcendentibus (legitimis intellige non de illegitimis) poteſt quos uult iſtituere hętedes, ſiue attinentes, ſiue non attinentes nulla facta mentione de collateralibus uerum eſt ꝙ frater rumpit teſtamentum fratres quando inſtituit turpem perſonam. ſ. infamen (& intellige de fratre conſanguineo & uterino uel conſanguineo tantum) nõ de vrerino tantum. C. de inoffi. teſt. l. fratres uterini, niſi i iſto caſu de aliqua re eũ iſtituerit, vel niſi crimẽ i gratitudinis i fratrẽ ꝯmiſiſſet, vt in aut. de nupt. §. igratitudinis.

26 Sed nunquid teſtamentum clerici uel ingredientis religionem erit irritum ex prȩteritione legitimi hȩredis. ℞. quod non [a] per uerbum liberè poſitum in cap. quia nos. extra eo. titu. etiã quia ſunt milites ſicut no. gl. in l. pe. de teſta. mili. Et ideo ſicut nõ rũpiť teſtamẽtũ militis [b] ex prȩteritione legitimarũ ꝑſonarũ ſic nec iſtorũ hoc apertè ſẽtit Bar. ĩ aut. ſi qua mulier, in quarta colũ. uerſicu. ex hoc dico. C. de ſacroſãcta eccleſia de ingrediente religionem & Panor. in dict. cap. quia nos, de ambobus. & uide Fede. de ſe. in con. ſi. 55. & ſic poteſt intelligi autenti. presbyteros. C. de epiſ. & cle. Item uolens intrare religionem poteſt ſine legitimo numero teſtiũ teſtari. & pro parte decedere teſtatus, & pro parte inteſtatus, & ſicut miles poteſt, per text. in autenti. de mona. §. id quoque iuncta. l. prima. ff. de mili. teſtamen. facit capitul. qui uerè. 16. quæſtione prima tamen petere poterunt legitimam legitimi prȩteriti, uigore autenti. ſi qua mulier. C. de ſacr. ſanct. eccle.

27 Sed pone qđ quis habet filios & filias, tenetur ne omnes inſtituere. Reſpon. quod ſic omnes legitimos vel exhæredare, ſi quem non uult, & ſub eſt cauſa. inſtitutio. de exhæreda. liber. in princip. etiam filias dotatas, ſed ſecundum aliquos ſufficit inſtituere in dote. Alii ut Azon dicunt quod oportet inſtituantur in aliquo modico prȩter dotem, & eſt tutius, [c] & etiam proſeſſos in religone. [d] C. de epiſcopis, & clericis l. ſina. §. hoc etiam cognitum. & idẽ dic in nepotib⁹ quã

a Reſpon. ꝙ non] Ex his habetur limitatio aurea ad aut. no. licet. C. de lib. prȩte. Qua cauetur quòd pater non poteſt exhæredare vel prȩterire filio ſine inſertione cauſæ alias non valet teſtamentũ. Nã fallit in patre qui vult ingredi monaſterium vel cogitans de ingreſſu tempore teſtamenti. Itã limitationẽ vť tenere Bal. in d. aut. ſi qua mulier. C. de ſacr. ſanct. eccleſia. in ſecunda colũ. dũ ſeqtur opi. Bar. de faciẽte teſtamentũ, q ſi cogitauit ingredi monaſteriũ, & ſi aliũ inſtituat nõ rumpitur teſtũ per ingreſſũ, ꝑ amplam facultatẽ quã dat textus ĩ §. illud quoque in aut. de mona. & dicit Bal. ꝙ ſi de ꝓximo ingreſſus ẽ monaſteriũ vť de eo cogitaſſe Seqtur Fulg. & ibi Pa. de Caſ. in d. aut. ſi qua mulier. do. An. in c. in ꝓſentia. 1. col. & Pa. in 18. ver. q̃ro igiť nunqd ingrediens. de ꝓba. & d. Iaſo. in d. aut. non licet. Sed Ludo. cõſ. a 30. aſs. 27. Opinionem hãc vlt. col. poſt Saly. & Ric. mal. in d. autẽ. ſi qua mulier, tenet ꝯ⁊riũ. Quia ſimile. Bar. de milite nõ vť bona, ex eo qa illud ꝓcedit de milite q ẽ in actu miles, nos vero loqmur in eo q cogitat eſſe miles, quare ſecus eſſe debet. Ad hoc facere videtur tex. in l. gñali. C. de ſacro. ſan. eccl. in ver. Dũ tamen omni ratione munirũ ſit. Et quod tenet Bar. in repe. l. 1. C. de ſacro. ſan. eccle. in 2. qõ. 5. q. princi. Vbi reſpondet ad ſimile quod dicitur hic de milite. Tu tene quæ dicuntur hic in tex. Non obſtat ratio Ludo. quia idem iudicium eſt de eo qui actu eſt talis, & de eo qui de proximo ſiendus eſt talis. Vide ſupra Immunitas. §. 25. & quæ ibi notaui. Quibus adde Paul. de Caſ. in l. tertia. § ſi ſeruus ff. de acquiren. poſſeſſio. vbi vult quòd de proximo banniendus, licèt non ſit adhuc bãnitus poſſit impune offendi ex forma ſtatuti permittentis bannitum poſſe impune offendi. Sicut econuerſo de proximo rebanniẽdus habetur pro rebannito, quam quam Alexand. Imolenti ibi, nõ placeat illud dictum. Pro Barto. & pro dicto hic facit fauor religionis, qui facit iudicare idẽ de eo qui ẽ in actu, & de eo qui eſt in via ad actum. l. abeſſe. & l. qui mittuntur. ff. ex qb⁹ cauſis maio. Not. Bartol. & alij in l. prima. ff. ſolu. matrimonio in quęſtionẽ qua quęrunt. An ſcholaris qui eſt in via a doctoratus apicem gaudeat priuilegijs doctorum &c. b Sicut non rũpitur teſtamentũ militis] Secundum do. Iaſo. in auten. ſi qua mulier. de ſacroſan. eccle. dubiũ eſt. An hoc ſit hodie correctũ per iura autenticorũ. Et dicit hũc paſſum ſe ponere in l. pen. C. qui teſtamen. fact. poſ. & ibi tenere eſſe correctum. Et ſic hoc caſu iſtud fundamentũ parum valeret. Nihilomin⁹ ibi tractat. Idem dominus Iaſo. An milites ſurdus & mutus poſſit teſtari. Et dicit quod nõ tamen communis opinio videtur eſſe in contrarium.

c Et eſt tutius] Vide gloſſam in ver. patrimoniũ, & ibi Bar. dicit ita ſeruari de facto in l. tertia. §. ſed vtrum. ff. de nuno. quæ dat iſtud conſilium.

d Eſt ẽt profeſſor in religione] Et etiam clerot ve ibi patet. Tenetur enim talibus quartam partem relinquere. Contra eos qui fratres tanquam ingratos exhęredant & male.

Inſtituo

do filij præmortui sunt insti. de hære. quæ ab intel. defe. §. ita demum, & etiam in posthumis. C. de posthum. hære. insti. l. quod certatum est quis dicatur posthumus. Vide posthumus.

28 In quota parte tenet instituere tales. ℞. quod in quota voluerit quantũcunque minima licet postea talis aget ad supplementum legitimæ. tamen testamentum non rumpet, & dummodo sit institutus hæres non legatarius. puta quia dicat instituo talem meum hęredem [a] in tali, [b] quia si diceret lego filio meo talem domum, non valeret quia esset pręteritus l. quotiens. C. de hære. insti.

29 Vtrum legitima possit tolli in totum, vel in partem per statuta vel consuetudinem Vide supra. Legitima. §. 1.

30 Sed nunquid in legitima computabuntur omnia quæ prouenerunt filio dic vt supra. legitima. §. 15.

31 Vtrum filius institutus hæres possit repudiare hæreditatẽ, retenta legitima. ℞. Pa. in d. c. Raynutius qđ non [c] & hoc tenet Bart. in l. gerit pro hærede. 6. colu. ver. Sed quæro. ff. de acqui. hære. & Bal. in l. vnica. in 6. colu. versi. quo ad primam. q. & vide s. legitima. §. 2. C. quando non pe. par. & eadẽ ratiõe dic de patre scilicet decedẽte ab intestato [d] quia non potest pro parte agnoscere hæreditatem, & pro parte repudiare. ar. l. 1. §. si ex fũdo. ff. de hære. inst.

32 Vtrum sit aliquis casus in quo posthumus præteritus non rumpat testamentum. ℞. quod sic scilicet. in testamento matris quæ decedit in puerperio, sed succedet cũ alijs fratribus vel nepotib ęqualiter. Si tamen mater instituisset extraneũ aget de inoffi. testa. & rumpet. C. de inoffi. test. l. si mater. [e]

33 De cautela illius qui vult facere testamẽtum, & disponere sua in pias causas, nec audet, sed timet de potentiæ aliquorum. Vide Pactum. §. 14.

a Instituo talem meum hæredem] Nota tamẽ quod si diceret relinquo filio meo. to. &c. non esset præteritus, & intelligeretur iure institutionis. Sic enim dicit Panormitã. in capit. Raynu. eod. titu. Nota etiam quod verbum relinquo adiectum vniuersitati bonorum inducit institutionem, pa ret hic. Nam non dicitur quod instituit adiectum hæredem in bonis suis, sed qđ reliquit sibi certa bõa sua. Quod dẽt intelligi iure institutionis, alies non esset testamentum vt in sti. de lega. §. ante hæredis. Ad uerte quia plus videtur probere ille tex. singulariter qđ verbum relinquo relãtũ ad personã quæ de iure commu ni debet instituti operatur institutionem, & non simplex legatũ probatur qa iste reliquit. Altero the domum &c. nec dixit iure in stitutionis, & nihilominus valuit testamẽtũ Quod non valuisset si non fuisset filia instituta hæres saltem in aliqua re vt in auten. vt cum de appe. co. §. aliud quoque capitulũ. Et quã quem Bartol. in l. cogi. ff. ad Trebellia. in §. generaliter, sentiat oppositum tamen Bal. sequitur primum dictum, de quo in l. quotiens. C. de hæredi. instituen. & satis probatur hic non supplendo prout gl. videtur supplere. Et maximè hic est admittendum propter equitatem, quia iuris imperiti nesciunt dicere relinquo iure institutionis, & verba sunt intelligenda secundum qualitates personarum inter quas proferuntur. de voto e. magnæ facit. c. requisisti. eo. ti. Vbi ponderatur. An relictum fiat e consanguineo an ab extraneo. Hæc Pe. in d. c. Reinutius.

b In tali] De hoc vide plenè per dominum Ia o. & Modern. in auten. nunissin e. C. de inof. testamen. & Per Barb. in c. Raynutius. de testa. vbi latissimè.

c Quod non] Ratio est quia cum in legitima fuerit institutus non potest pro parte repudiare & pro parte acceptare. Et ponit Pe. ibidem in vlt. col. Idem tenet Bar. in l. 1. 4. q. principali. ver. quæro an aliquo casu. de vulg. & pu. & in l. qui a poterei. vbi Alex. ff. ad Trebel. Bald. in l. 4. C. de impub. & al. substitu. Angel. consil. 81. In Christi nomine subtiliter &c. Rõ qua mouentur doc. est, quia legitima debetur jure hæreditario & de hæreditate non potest quis habere partem, quin habeat totem. l. 1. & 2. in l. si solus. ff de acqui hęredi. Quicquid dixerit Ro. in l. 1. C. quando nõ pen. par. Quæ tamen cõclusio fallit quando filius haberet substitutionem vulgarẽ, & esset onere legatorum grauatus, qa tunc posset repudiare hæreditatem retenta sibi legitima. Ita cõcludit Bar. in d. l. gerit. & Bal. in d. l. vnica C. quando nõ pe. par. Allegent tex. in l. si libertus patrono. §. quid ergo. ff de bo. liber. Quod intelligitur quãdo solutis legatis non remaneret sibi legitima, vt declarat Pau de Ca. in l. quandiu. la. 2. ff. de acqui hæ. & in cõs. 55. visis. actis. sequitur hanc limitationẽ Aug. in l. si pater. circa pe. col. C. de instit. & substi. sub condi. fac. Quicquid dixerit Sall. in l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testament.

d Decedente ab intestato] Ista opinio Panormita. videtur dubia, ex eo quia vltima hoc casu non videtur debita iure institutionis, sed tanquam quota bonorum unde videtur quod posset eam retinere exclusa hæreditate, &c. Tamen potest sustineri per d. §. quid ergo. Vt induxi. supra quia nec patrono debetur legitima iure hæreditario &c. Decisionem tamen hanc ponit Pan. solus & elatissimè.

e L. si mater] Contra istam. l. opponit Bald. ibidem a partibus sufficienter enumeratis sic. Aut mater ignorabat se esse prægnantem, & tunc eius præteritio non habetur pro exhæredatione, l. sicut certi. C.

de

da testa mi. Et sic ista lex non pot habere locu, q loquitur quã querela loco um habere pot. Aut mater sciebat, & sic potuit antequã ueniret ad partu mutare testa, ergo si nõ mutauit presumit q posthumu noluit ee heredẽ. Breuiter, licet Bart. relinquat cogitandũ, dicas q singularitas huius casus in hoc cõsistit, quia data q mater sciret se esse prægnantẽ erat tñ incerta, an partu pduceret i lucẽ, itẽ incerta erat an nasceretur uiui sexus uel fœmina, & an un⁹ uel duo. A ite igitur q ñ ipsa mater testa mutaret uel licet noluit expectare filii nativitatẽ, sed ipsi i puerperio, mori et fuit, & ips nõ habuit mutandi testã, tũc p sic dic. d. l. si mater nic allegata. Et hec sunt de mẽte Bal. go. Sal. & Pau. de Castro in d. l. ubi et dicit. licet q hec ẽt post d. l. si mater. In filio iã nato, quem tñ mater mortuum pẽsitabat, q. l. tñ debitur p instituto, & tenet gl. to. not. & ordinaria in l. cũ mater uel licet ff. de inoff. testa. quẽ sequitur Pau. de Castro in d. l. si mater, & in l. cõ modissime. ff. de libe. & post. & Alexan. in Tracta. in prin. in ul. co. de lib & posthu. Vbi dic. isti gl. & not. dignã ponderatione d. l. si mater.

TESTES antiquit⁹ superstites uocabãt, eo quod supra causarum statum proferebant, nũc parte nominis ablata testes uocantur. de uerb. sign. ca. forus. §. testes.

1 Quis potest eẽ testis. Re. quod quilibet qui nõ prohibetur, cum edictum de testibus sit prohibitorium, sicut a & de procuratoribus ff. de procur. l. mutus §. 1. de sponsa. cum apud.

2 Quę requiruntur in testibus. Re. q septem b conditiones. s. conditio. sexus, ætas, discretio, fama, fortuna, fides. Prima conditio, ut non sit seruus, quia talis sæpe metu dominantis supprimit ueritatem. d. c. forus. C. de testa. l. qui liber. & 4. q. 3. §. item in idonei.

3 Vtrum monach⁹ & frater minor possit eẽ testis. Re. q sic. ar. l. 1. de testi. uer. quibus non interdicitur. & arbi. aut. de mo. §. cogitãdũ c nõ. Spes in circũ de testi. facit ratio prædictã cũ nõ inueniatur prohibitum & licet sint mortui mũdo, non tñ per omnia. nõ. Pan. in ca. nuntius. eo. titu. Hoc limita uerum corã iudice seculari, de licẽtia sui superioris, alias nõ, ut not. Spe. ibidẽ. & Alberi. in rub. C. de tes. facit. c. michael. 2. 16. q. 1. & c. placuit. 2. q. 7 d

4 Sed quid si testificat sine licentia. Re. sm Pano in d. c. nũtius, q nihilominus ualet. Itẽ dicit Angel. i §. si ubi libertus. i aut. de test. Vbi declarãdo. §. cogitandum. in auc. de monachis. dicit quòd si clericus uel religiosus. deponit uim coram iudice seculari sine mandato superioris non ualet. Secus si uolens alle. capi. testimonium. 2 a. q. 2. & not. in capit. 1. de iura. calum. contrarium scilicet quòd non ualeat. tenet Io. And. in dict. capit. 1. & est uerius, & quòd testimonium ualeat. tenet Pano. in d. capit. primo de iuramen. calum. 11. col. uersi. Idem uidetur.

5 Secundo sexus, ut non sit mulier, quia licet de iure ciuili admittatur in ciuilibus & criminalibus. 17. q. 3. ca. ex eo. ff. de testi. l. qui testamento. §. mulier insti. de testam. §. testes, nisi in testamentis tantum. ut in præfatis. §. sed in codicillis & aliis ultimis uolũ tatib sic, secundũ Accur. d. §. mulier, tamẽ de iure canonico, quia uariũ & mutabile semp fœmina produ cit. d. c. forus. C. de inof te sta. l. filia non admittitur in criminalibus criminaliter. 33. q. 5. mulierem, nisi in criminibus exceptis scilicet symonia capit. tanta, de symonia etiam meretrix, & sic intellige. dict. c. forus, in ciuilibus autem & spiritualibus & quibuscunque aliis, & etiã vbi de crimine agitur ciuiliter, ut in denunciatione, aut etiam in inquisitione, nisi ubi inuenitur prohibitum expresse, ut testamento admittitur. nota. Ioan. And e in ad. di. ad Spe. eod. ti. facit. ca. quoniam. & c. tã literis. de testi. & quomodo non debet detrahi ad iudicium pro testim onio, sed eas mitti

a Prohibitoriũ sicut] & licet de procuratorib⁹ & de matrimonio cõtrahendo, prohibitoriũ est. 1. quia certæ psonæ phibentur. ubi aliter nõ prohibetur admittitur.

b Respond. q septem.] Has omnes conditiones ponit glos. e. & ibi Panorm. in c. in nomine domini. de testi.

c Et cogitandum.] Ibi n. dicitur q monachi debent in simul habitare, ut sint adinuicem testes castitati s.

Et gloss. ibi dicit quòd etiã in iudicio possunt esse testes, ex quo prohibitum non inuenitur.

d. Ca. placuit. 2. q. 7.] Ibi uidebatur contrarium nihilominus dicit glos. quòd loquitur de monachis criminosis, & dicit monachos esse mortuos quo ad actus ciuiles, & etiam spirituales; quia baptizare non possunt. vide Rom. in repeti. auth. similiter. C. ad l. fal. spe ciali piæ causæ inter ultimas uoluntates, tenentem mulierẽ nõ posse esse testem in testamentis, etiã ad pias cãs. e Not. Io. And. §. primo. uersic. Item quòd est mulier, ubi recitat Iacob. de Ratenuisse, quòd etiam de iure ciuili mulier non debet admitti in criminali, quia si repellitur in testamento, fortius ubi agitur de uita hominis.

als. Sed dicit Io. An. quod cõiter prædicat 3riũ in foro ciuili, & quod habet veritatẽ, vbi per masculos veritas haberi non põt, & certẽ satis. l. ex eo. ff. de testi. de quo vide Pa. in c. qñ. d testi. hic allegato.

a Testimoniũ] Quia scilicet nõ agitur de cõmodo principalis personæ, nec de incõmodo, alteri⁹ imo de ipsius salute.

b Respon.] Pa. in c. vẽ nobis. V bi dicit quod illud loqtur indistincte tam sup consanguinitate pbãda, quã sup ptra cto matrimonij.

c In literis] Sũt ẽñ hęc verba Pa. di. non posse dari certã regulã, sed iudex arbitrabitur scilicet in d. c. videtur.

d Familia sua] Qui dicunt familiares. vide latẽ Pa. in c. in literis. post gl. extra eo. ti.

e Qñ sic] Hic loquitur de his in collegio sũt, quæ facta per alios probari non põt, ex quo alij ad capitulum nõ admittuntur. Vñ gl. fi. in ver. canonicos. fm Pa. ibi in d. c. venies. debet intelligi qñ redditur testimoniũ p eos de cõllegio, inter duos in ipso collegio 3tendentes. vide tñ circa hoc, & qñ ẽr reddit testimoniũ d his q̃ ex capitulũ agũtur. Pa. latẽ in c. insuper. e. ti. alij gl. in c. & fr̃ps.

mitti dicitur in c. mulieres de iud. li. 6.

6 Tertio ętas, vt non sit impubes, sed pubes i causa ciuili in criminali ueros requiritur ætas. 20. an. ff. eo. l. in uiti. la 2. & l. in testimoniũ 4. quæstio. 3. testes. & ibi uide bonã glos. assignantem rationem.

7 Sed nunquid poterit pubes testificari de his quæ uidit in impubertate. R. quod si erat doli capax qñ uidit poterit. ar. insti. de inu. stip. §. pupillus. ff. de re. iur. l. i ne gotiis, alias nõ. hoc no. 37. di. relatum. in gl. fi.

8 Quarto discretio, vt nõ sit furiosus. 3. q. 7. §. tua, & hoc nisi habeat lucida iter ualla. ar. c. dilectus. de spõ. 32. q. 7. neque furiosus. 7. q. 1. quamuis.

9 Quinto fama, ut. s. nõ sit infamis, non enim iustitia põt habere cũ homine scelerato cõmertiũ. d. c. forus. §. fi. & in ca. testimoniũ in gl. eo. t. i. in uer. perseueret.

10 Sexto fortuna nã diuiti magis creditur. ff. de testi. l. 3. in pri. C. ad l. fal. aut. sed cũ testator. i uer. locupletũ ideo pauper repellit, si est talis cõditionis, quod pecunia corrumpi possit, alias nõ. ar. isti. de susp. tu. §. ulti. ęqualis in opinione semper diues pręponit quia potẽtiorib⁹ pares esse nõ possũ mus. ff. de ali. iudi. mu. l. 3. in principio ibi.

11 Septimo fides, q. a nullus infidelis cõtra fidelẽ ad mittit. 2. q. 7. nõ potest. uide i c. iudei d testi. & i cle. 1. de testib. & ff. de testi. l. 2. nec hęretic⁹ de hęre. excõi camus. Adduntur alia quinque quæ aliquãdo repellũt

12 Octauo cõsanguinitas unde. l. testis. ff. eo dicit testis idoneus pater filio. aut filius patri nõ est. & 4. q. 3. §. item testis. quod limita uerum. ubi non agitur. de correctione. uel prohibitione peccati vel de illuminatione fidei, quia in istis ubi affectio carnalis cõmuniter nihil operatur ualet sicut testimonium ª Christi de patre. & no. Pa. in c. in omni extra. eo. ti. pe. no.

super gloss. fi. de iureiu.

13 Quid in matrimoniis, nunquid pater uel mater possunt esse testis. R. ᵇ Pa. in c. videtur nobis qui ma. accu. pos. concludendo secundum Hosti. quòd si sponsus est ditior & nobilior, non credit eis. Si uero est æqualis vel inferior, sic admittitur nisi appareat ex aliqua causa filiam affectare matrimonium. Tu uero dic quod iudex attendet si sponsa uel sponsus est reportaturus commodum, vel incommodum, honorem, vel uituperium, sic admittet, uel non admittet. ar. l. 1. ff. eo. & bona gl. in c. literis. ᶜ extra eo. ti.

14 Nono familia, nam quos testes actor producit de familia sua, ᵈ nõ admittunt. l. pe. ff. eo. nec familiaris. C. de his q ad ec. cõfu. l. fi. §. sanè, in V. Adiicientes. 3. qõ. 5. c. 1. & ibi bona glo.

15 Sed nunquid illi de collegio admittuntur super facto uel non facto a collegio ipso. R. Panormi. in c. tertio loco, de proba. quod sic, ᵉ quando est tale quod p alios probari nõ potest. tex est in c. ueniẽs. extra. eo. titu. sicut & pater testis est super ętate. & gener pro filio qui fi. sint leg. transmissę. ff. de proba. l. etiam matris. & in testamento de peculio castrensi. l. qui testamento. §. 1. ff. de testa.

16 Vtrum cum monasteriũ repetit professum possint illi de conuẽtu adduci pro testibus super professione facta ab illo q repetitur. R. Pa. in c. nu p. 1. no. eo. ti. quod sic. quia causa nõ est singularis sed monasterii, & sic non dicũtur testificari in causa ppria. Vnde etiam prælatus fratrum minorũ potest eẽ in iudicio repetendo fratrem sui ordinis, vt patet ibidẽ, & multomagis alii prælati. Idem dic de clericis in cã ecclesię suæ, & de singularibus in causa uniuersitatis quia non est causa singulorũ 12. qõ. 2. qui manumittitur. Limita nisi tales p monasterio

a Inimicus] Inimicũ de nouo reconciliatũ nõ debet iudex recipere, fm Io.An. in addi. ad spe. ti. de iudi. §. sup est. ver. id quoque notan. & vide Rose.cõl. 186.
b Perfectam] Bar. ibidẽ 7. col. versi. quæro q̃d si testis deficiat &c. Ponit exemplum. Duo testes dicunt videmus q̃ iste mutuauit pecuniã, sed non recordamur, de quãtitate, alijs duobus probantibus, q̃ petijt il lo mutuũ. Qd̃ tũc iudex põt deferre iuramentum. Hoc sequitur d. Ant. in c. fi. de testi. & no. Alex. in d. l. admonendi. Et adde Bal. con. f. 74. 4. parte. Et qd̃ voluit Ang. cõsil. 3. vbi dicit q̃ si vnus testis plenè ꝓbat maleficium, alter verò deponat d̃ maleficio, sed de tẽpore deponat de credulitateq́uẽd ꝓbat qa perinde est ac si diceret, non recordor.
c Si vacillat] Quid sit variare aut vacillare, potest Inn. in c. pterea de testi. cogẽ. Et tãgit Bar. in l. eos. ff. de fal. De negatiua, an ꝓbari possit vide Pa. in ca. 1. lxio. de ꝓba. & in c. bonę. el 1. de electio.

nasterio uel uniuersitate fuerint actores uel tamen sales. ut in c in super. eo. ti.

17 Decimo inimicus, a & multos alios repellere potest iudex seu admittere, qa nisi in casib' expressis a iure dicẽdũ est iudici, tu magis scire potest q̃s admitti debeat uel repelli. ff. eodẽ l. 3. §. 1. scilicet circũstãtiis & aliis effectionibus particularibus.

18 Vndecimo laycus contra clericum in cã criminali, cum criminaliter proceditur. nõ admittitur. 2. q. 7. c. ipsi.

19 Duodecimo socius criminis non põt esse testis 79. di. si quis Papa ĩ gl. magna. Fallit in crimine læsæ maiestatis, & symonię. ut in d. gl. & hæresis. hoc tamen non dicit illa glos.

20 Vtrũ in causa propria quis possit esse testis ℞. q̃ nõ põt negari, quin aliquãdo quis testificetur ĩ causa propria attentis circunstãtiis personarũ, & causę. ut in c. fi. de iure iurã. & ĩ c. fi. eo tit. lib. 6. & expressius ĩ c. ex insinuatione, de proc. facit qd̃ no. Bar. in l. admonendi. ff. de iureiuran. qui vult q̃ quãdo actor scit plenè ueritatẽ, ut puta de mutuo a se facto, & est ꝑsona honesta si habet cro se unum testem bonũ deferetur ei iuramentũ, & faciet probationem perfectam. b

21 Aduerte q̃ tria detrahunt fidei testis, si uariat, si uacillat, c si negatiuam probare contendit c. cum in ecclesia, de cau. la pol. & proprie & ibi. Pa. diffuse. 9. col. & seq.

22 Quot testes in qualibet causa sufficiãt. ℞. in testamentis & codicillis. Vide supra. Testamentum. §. quarto. In donatione causa mortis requiruntur quinque. C. de dona cau. mor. l. ultima. Similiter in contractu q excedit libram auri facto insc ipus ab impetito in ciuitate. C si cer. peta. aut si nouo. Idem in eo qui uult probare solutionem debiti contracti in scriptis. C. eodem l. testium. In purgatione canonica presbyteri septem requiruntur. In dyaconi tres dyacones. Subdyaconus uero & alii inferiores possunt sola manu se purgare. 2. q. 5. alias 4. in summa. In purgatione episcopi requiruntur duodecim. 2. q. quinta omnibus in fine. Episcopus Cardinalis non debet condẽnari nisi cum. 72. testibus. Presbyter Cardinalis cum 64. Dyaconus Cardinalis cum 24. Subdyacon' & inferiores Cardinales cum. 7. vt 2. quæsti. 3. prę sul. & capi. sequen. Regulare autẽ est in ore duorum uel trium stet omne uerbum, si modo sunt omni exceptione maiores. de testa. ca. cum esses. & relatum fm Hostien.

23 Vtrũ testes singulares probent regulariter. Respon. secundum Panormitan. in capitu. bonæ memoriæ. el primo antepen. not. de electio. quòd nõ. Ratio quia diuersitas temporũ potest inducere diuersitatẽ rerum ut in ca. in præsentia. de proba. Et dicuntur testes singulares, quãdo deponũt super diuersis factis, ita quod quilibet est singularis de facto suo respectu obiecti. Sed quãdo obiectũ sup quo deponũt fuit repræsentatum sensibus testium, eodẽ tempore tunc sunt contestes & nõ singulares, quia tunc uidentur deponere de facto eodem. concordat huic sententiæ. tex. in capi. cum dilecti. de elect. & capitu. tã literis. de testi. limita tamen quòd testes singulares non probant, prout limitat gloss. magna circa medium. in l. ob. carmen. ff. de testi. & Angel. in disputatione quæ incipit. Astẽ fis miles, & quod notat gloss. 3. quæstio. 9. Nihilominus in gloss. in uer. simul uerum quando actus non habet continuitatẽ, qa si habetur continuitatem, puta fornicatio & per foramen unus post aliũ uidet, ualet testimoniũ. facit. c. præterea, & ibi expressè. Pa. de testi. & per In. & Io. An. in. c. qualiter & quando el 2. de accusa. ubi patet q̃ possidens rem potest probare per testes singulares, & sic dic in similibus.

a Veniens. el 1. & ibi gl allegat côcor. Et ponit aliquas Fallen d quibus aliquę in fra eodem. §.
b Praiudiciū] Vt puta, quā quęrit vtrū qs si bapti zatus, vel an ecclesia sit consecrata, & cū qs vult pbare per suum cōfessore n se pęnitēe ani egisse.
c Multi] Ibi ē gl. in ver. secularis. in fi. q dicit q in cā co testio. nis tenuis pbatio & sia sufficit c. ꝑterea. de ipō. & 12.q.5. hoc vł imo sufficie vnus testis quo ad sen tenciam me licinalē & testi. cog. pucnit, cū alijs ve ibi petetam.
d Theopōpus] Illud ē verum in casu suo. qā sce stōr dixit dandā dotē tātam si ut dixerat in facere to tali &c.
e Nomi: e dñi] Vbi solū, refert Bar. an talis testis, cuius dicto stādū ē, dispōne testōris debeat iurare, & an debeat pars citari.
f Cōstitutis 1.] Ibi Pa in 3.no.& dicit cessare. l. q oīs. Et decisione D. de Ro. allegat folū. 160. Et hoc & verum in causu criminali, & videtur a parte stimulatus.

24 Vtrū unus testis sufficiat. ℞. regulare est q uox vnius uox nulli[9]. c. ueniēs. el. primo.[a] in fin. extra eod. tit. & cap. cum a nobis eo. tit. & cap. quoniam. in fin. de proba. tamē sūt casus in quibus, ualet. ut in Papa. d. capit. a nobis. Item de con suetudine curiæ stat dicto Cardinalis de his q dicta uel acta sunt corā e. ut no. Host. de appel. consti. 2. Itē in his in quib[9] nullū patiatur præiudiciū[b] & ubi agitur ad peccatum impediē dum facit. c. sup eo. el. 2. eo dem ti. no. gl. i ca nuper eo. tit. & 2. q. 1. multi[c] & iō unus īpēdit matrimoniū cō trahendū. Item ualet de cō sensu partium. Itē ubi testator mandauit stari sup aliquibus dicto alicuius quē dicit informatū de sua intētione, quia nihil potest ei opponi. ut no. Bar. in l. theo pōpus.[d] ff. de dote ple. no. Pa. i ca i nōmine domini[e] i 8. col. eo. ti. Item q qs sit confessus. c. testimoniū. eo. ti. Item de monitione charitatiuē facta. 2. q. 1. si peccauerit. ex eo. ti. c. in omni. Itē sup conscientia alicuius extra e. c. tā literis. §. fi. de homici. c. significasti. el. 1. §. fin. & multis aliis similib[9]. ut i d. c. unius cū fama. d. c. tam literis. & c. ueniens. c. mulieri de iureiuran.

25 Quomodo testificari debēt. ℞. Quod primo regulariter nō debent nec possunt recipi ante litis cōtestationem. Fallit tamē hoc in 20. casibus, uide in c. quoniam. ut li. non cōte. & ibi gloss. & Panor. Aduerte tamen quod quando ignoratur persona, quæ commisit maleficiū testes possunt recipi etiam ante citationem malefactoris, iuxta nota. per Innocen. in capitu. bono. el primo de elec. sequitur Panormit. in capi. in nomine domini in 5. col. uersi. & reperio Barto. extra eodem titu. qui allegat Innocen. ut hic. Secundo q non se ingerat, quia tunc repellitur tāquā suspectus, argumē. l. uxori §. primo. ff de fal. & per Bart. in l. quæ omnia. ff. de procura. Facit capitulo qualiter, electio. Tamen si non fuit citatus, sed per partem productus iudici non præsumitur, se ingerere, ut tenēt domini de rota decisione. 160. Facit. c. constitutis. 1.[f] eodem titulo. & Panormita. in c. cū in tua in primo no. de spōsa. Tertio q iuret tactis sacro sanctis euangeliis nisi sit episcopus uel sacerdos. C. de episcopis & clericis autē. seu iudex. Isti nō iurant sup libro. sed supet pectore suo de iuramento calumnię capitu. ultimo. & ibi bona gloss. Quarto q utraque pars sit præsens, uel cōtumaciter absens dicto. c. in nomine domini, & ibi Panormita. plenè. Quinto q uiua uoce deponat, non in scriptis, c. a nobis qui ma. accusa. non pos. 3. quæst. 8. testes. Sexto q testificetur de auditu pro prio, uel uisu. ut in c. 2. de consue. sub testimonio inquit uidentium & audientium nō de alieno, quia nō est propriè testimoniū. ut no. glo. in l. in summa. § cum quæritur, i uer. audierint. ff. aqua plu. arcē. Ratio quia debet dicere de eo quod factum est in pręsentia sua, uel dictum c. testis. ubi gloss. 3. quæst. 9. no. Panor. in c. tam literis. 3. columna, uersiculo uenio ad glo. eodem ti. Et aduerte quia testis debet & potest testimonium dicere de uisu, si res de qua interrogatur subiacet uisui, puta uidi quia uerberauit talē & hmōi de auditu si subiacet sono puta dixit talia uerba & hmōi, & sic de cæteris sensibus. Septimo quod nō uacillet uel contraria proferat, ut in c. licet, de pb. Octauo quod nihil taceat de contingentibus super quibus interrogatur, aliter esset falsus testis. ut in c. cum dilecti, de accusatio. ut puta exprimit quod facit pro aliquo & quæ contra eū essent tacet. Nono ex primat locum, tempus & modum rei, de qua perhibet testimonium. Decimo quod solum testificetur super iuratis & non super aliis, quia non ualeret, argu. ca. de testi. extra eodem titu.

26 Verum testis teneatur perhibere testimonium

monium. Respond. Pano.[a] in c. 1. de testibus cogend. post Archidiac.[b] 22. quæstione. 2. §. item quod si interrogatur a iudice proprio, & de his de quibus potest interrogare scilicet de manifestis vel de his de quibus infamia præcessit. vt supra. Confessio, delicti. in princip. & inquisitio, celando veritatẽ mortaliter peccat. de malo, & obe. capitu. 2. 11. quæsti. 3. quæ resistit. Secus ubi interrogatur de non spectantibus ad suum officium. Idẽ putat in quocunque qui producitur in testem, vel celat veritatẽ,[c] vt not. in c. quisquis. 11. quæstio. 3. & tenetur ad restitutionem damni, quia testis falsus dicitur. l. nullum C. de testibus. Idem & in eo qui habet ex officio dicere se hoc non placet mihi, nisi limitetur in ciuilibus vel quando in criminalibus ciuiliter agitur, seu pro liberatione proximi, ne indebitè puniatur. Innocen. in d. capitu. primo distinguit & benè, quod quando non est peccatum tacere illud super quo inducitur, non debet compelli, alias sic exẽplum agitur contra aliquẽ ad pœnam tantum, & sic non est peccatum facere. argumen. 2. quæstio. prima. Si peccauerit nisi perseuerare velit in peccato. argum. capitu. clericorum de vi. & honesta. cleri. 22. quæstio. quinta hoc videtur vt pœna reuocet a malo, quos dei timor non reuocat. Intellige quando peccatum non est omnino occultum, sed qui illud facit est infamatus aliqualiter de eo, quia tunc tenetur requisitus ut testis, secus si requireretur vt denunciator, cũ non possit probare, vel quãdo ille de quo quæritur nõ de tali aliquo modo infamatus, quia sic non tenetur nisi solum dicere illis qui põt prodesse & nõ obesse. vt s. Inquisitio. §. 11. & j. §. 31.

27 Verũ testis peccet mortaliter dicendo se inimicũ alicuius, cum non sit vt eui tet testimonium dicere. Respond Panormita. in capit. inquisitionis. §. tertiæ, de accusati. quod sic, quia dicit mendacium in damnũ proximi. 22. quæstio. secunda ne quis. & de fal. capitu. primo. Limito hoc verum quando requiritur pro damno euitando, vel pro debito consequendo. Secus vbi requiritur solum pro pœna inferenda, nisi in casu quo compellitur a iudice ordine iuris seruato.

28 Verum testis qui reci-

a Respon. Pa.] Adde Tho. 2. 2. q. 70. qui sic ait. In testimonio ferendo distinguendum est, quia aliquando requiritur testimonium alicuius, aliquando nõ requiritur. Primo casu si requiritur a subdito autoritete superioris cui in his qui ad iustitiam pertinent tenetur obedire, nõ est dubium quin teneatur testimonium ferre in his in quib. secundum ordinem iuris testimoniũ, ab eo exigitur puta in manifestis, & in his in quib. infamia præcessit, in occultis autem vel si infamia nõ præcessit, non tenetur ad testimonium ferẽdum. Si vero requiritur testimonium ab alio cui obedire non tenetur tunc distinguendum est, quia si testimonium requiratur ad liberandum hominẽ ab iniusta morte seu pœna quacunque vel a fal. si infamia, vel etiam ab iniquo damno, tunc tenetur homo ad testificãdum, & si eius testimonium non requiratur, tenetur facere quod in se est, vt veritatem denunciet alicui qui ad hoc posset prodesse, ps. Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate, prouer. 24. Erue eos &c. Respon. primo. Digni sũt morte non solum qui faciunt & cætera. Consentire est facere, cum possis redarguere, super his autem quæ pertinent ad condemnationem alicuius non tenetur quis dicere testimonium, nisi cum a superiore compellatur secundum ordinem iuris, quia si circa hoc ueritas occultetur nulli ex hoc speciale damnum nascitur. Si autem imminear accusatori periculum non est curandum quia ipse in hoc periculum sponte ingressus est, alia autem ratio est de reo cui periculum imminet eo volente, hæc ille.

b Post Archi. 22.] loquitur ibi de interrogatione facta a iudice in his q̃ potestati suæ subiacent, vnde si quis interrogatur in iudicio renetur respondere iudici, de eo de quo est accusatus, alias si negat aut veritatẽ celat peccat mortaliter. Ratio q̃a facit contra debitum iustitiæ ad quam pertinet, q quisque suo obediat superiore in his q̃ ad ius se extendunt superioris, sed superior est iudex respectu eius qui iudicatur, & ideo ex debito tenetur accusatus iudici veritatem exponere, quam ab eo secũdum formam iuris exigit, & ideo si cõfiteri nolit veritatem quam dicere tenetur vel si eã mendaciter negauerit peccat mortaliter, sec⁹ si iudex iuris ordine, prætermisso exquirat q̃d non debet, quia licitum est accusato subterfugere, dũmodo mendacium non dicat. capit. tatiat. 22. quæsti. 5. hæc Archi. Ex quo arguit Pan. in c. 1. de testi. cog. q̃d peccat accusatus si timens condẽnari negat veritatem. facit q̃d in simili no. Bar. in l. relegati. ff. de pœnis, vbi vult quod condemnatus ad mortem peccat fugiendõ carcerem, si carcerem iustus. secundum Pa. in d. c. 1. Tu vide supra. Confessio. & supra. carcer §. 4. supra. Iuramentum. 5. §. 37.

c Celat veritatem] Testis dicitur falsus & de falso tenetur non solum quando dixit mendaciũ sed etiã

pit pecuniam vt non dicat ueritatem, peccet mortaliter. Respon. quod sic quando interrogatus a iudice eam tacet, maximè quando iurauit de veritate dicenda, & tenetur pœna falsi. vt not. Bart. in l. prima. ff. de falsis. a & Panormita. in capitu. primo de crimi. fal. & est turpe lucrum & contra bonos mores. l. 4. ff. de conditio. ob turpem causam. similiter est turpe lucrum aliquid recipere pro vero dicendo. 14. q. 5. non sanè, & tenetur, restituere ei qui dedit, modo non dedit, ad corrumpendam sed ad redimendam vexationem suam. Si uero dedit ex liberalitate credo pauperibus sit erogandū bono consilio, expensas tamen potest petere & recipere a producente eum 4. q. 3. venturis.

29 Quid si iurauit testimonium non perhibere. Resp. temerariū est, & vbi est certum quod tenetur sub pctō ferre testimoniū propria autoritate potest contrauenire alias non nisi autoritate superioris. 22 quæstio. 4. in malis, etiam si sciret quod ipse solus interfuisset, & nō posset probari nisi per eum secundum Gof. quia dictum vnius facit semiplenam probationē & delatio iuramenti faceret plenam. C. de rebus creditis. l. bonęfidei, quod credo uerū in casu quo hoc fieri potest, alias vbi nullum esse ctum pōt habere testimonium eius non credo teneatur, nisi ad pręceptum superioris cogeretur modo debito & ordine b.

30 Vtrum testis falsus semper peccet mortaliter. Respon. quod falsum testimonium semper est peccatum mortale, nec aliqua circunstantia c potest excusari si est cum iuramento seu periurio factum, si vero sine periurio non semper erit mortale peccatum sicut ne omne mendacium. Et hoc intelligo qd' sit mortale quando scienter fit. Secus si bene cogitādo errasset, quia eēt ueniale etiam si iurasset, &

quando occultauit veritatem. Bal. in l. presbiteri. C. de episc. & cle. 4. no. Et ibidem de hac materia versic. quid in eo, qui vt veritas occultetur &c. Et hoc intellige quando interrogatus super certo articulo dicit se nihil scire vel quādo iurat dicere puté & merè ueritatem & multa subticuit vt in c. cum dilecti. de accusa. secus si non interrogatus vel si nō iurasset vt in l. nunquam ff. de priua. delict. Ex quo patet quod qui assumpsit officium testificandi secundum Inn. & Pa. in c. 1. de falsis, peccat celando veritatem, idem quādo hoc tenet ex officio vel aliter veritas haberi nō potest alias nō videtur esse pctm tacere veritatem c. nequis arbitretur. vigesimasecūda. quæ. 2. exemplum de dño, qui interrogatus a Pilato quid esset veritas non respondit, refert Pan. in c. 1. de testibus. & in gl. in c quisqs. 11. q. 3. facit. capi. mandatis. 44. dist.

a L. 1. ff de falsis] In princ dicit quod testis accipiens pecuniam vt dicat testimoniū verum tenetur pœna falsi. Imo in l. diuus ff. de re iu. l. dicit eo ipso quod accipit quis pecuniam vt testimonium dicat statim committit falsum, etiam si dixerit verum. Allegat tex. in l. 5. §. 1. in gloss. super ver. aduocatus ff. de fal. Et dicit Inno. tenuisse contrarium in c. licet de proba. & malè nisi saluet, quando testis fuit corruptus sed non pecunia, de hoc per spec § 2. ver. sed quid si testi. nihilominus Ioan An. ibi in addi dicit idē esset si testis recipiat promissionem vel iuramentum fideiussorum aut pignora Bal. in l. data opera. 1a. colu. ver. quid testis promisit C. qui accusa. non possunt inquit quod si testis promisit testificari certum, & tunc repellitur. Aut simpliciter promisit testificari sed nō promittendo quid, & tunc non repellitur. vt not. 2. q. 3. Paulum & ad l. iul. repe. l. 3. nisi accepisset pretium pro testimonio ferendo, quia tunc præsumitur corruptus & quòd talis testis dicatur corruptus tenuit Paul. de Castr. per textum. & gloss. ibi in l. secunda in §. fina. ff. de conditio. ob tur. cau. & est etiam falsarius quia proinde habetur ac si falsum dixisset. sequitur ibi Iaf. vnde si statutum disponeret quod producens falsos testes perdat causam, ista dans pecuniam perderet & ipse testis tenetur pœna falsi gloss. est in d. l. 1. in princip. & ibi Barto ff. de fal. creditur tamen tali testi cōtra eum qui pecuniā dedit. Bar. in c. 1. §. si de inuestitura. inter do. & uasallis orta, per illum tex. in versi. pramio quē textum sepi tantū Bald. mirabilem. Ad idem textus in capitu fina. de teste cogen. vbi ex eo not. Bal. quod testes pecunia corrupti possunt produci contra corrumpentem, quòd raro alibi reperitur secundum eum.

b Modo debito & ordine] Adde Panormit. in ca. fin. de testibus cogen. vbi voluit quod iuramentum simpliciter præstitum de nō reuelādo certū qd non obligat si iurans producitur in testem, quia non extenditur ad illum casum si fuit simpliciter præstitum & si fuit cogitatū de hoc fuit illicitum, quia ad hoc non potest se obligare quis, cum testificari sit officium.

c Circunstantia] Si testis periurat in causa publici & capitalis iudicij, puniendus est similitudine supplicij rei tex. est in 5. §. 1. ff. ad l. cor. de sica Bal. & Salic. in l. 2 C. eo. & per illum no. tex. d. §. 1. ver. Bal. in c. 1. in prin. de pa. te. quod falsus testis debet puniri illa pœna, quam subiret reus de crimine intentato, puta capitis vel furcarum. illum ēt tex. pro singulari allegat Bal. in c. 1. § iniuria in 5. de pa. iur firma. quod testis falsus in c. homicidij punitur de homicidio & tanquam homicida. Si vero testis fuit periurus in alijs causis puniet l. corne. de falsis: l. 1. in prin ff. ad l. cor. de fal. secundum Bal. & Saly in d. l. 2. & Ang. & Ias. in §. si quis. 2. insti. de actio. de quo etiam per Bal in l. presbiteri. C. de episco. & cler. late per Ange. in repe. l. 1. C. sica. Et vltra illa de pœna testis falsi siue periuri, vide

tenetur ad restitutionē totius damni dati proximo ª quando sciēter vel ex ignorantia ᵇ indebita falsum testimonium dixit l generaliter. S illud. ff. de calū. & 17. q. 4. si quis in atrio.

31 Vtrū testes super occulris circūstātiis criminis sint īterrogandi. ℞. Pa. in c. qualiter, & quādo el. 1. de accusat. quod sic secūdum Inn. & Ho. quando crimen non est occultum, & quando talis contra quem testificatur est infamatus, & etiam si iurasset non reuelare, quia tale iuramentum est temerarium. c. 1. de cri. fal. & c. intimauit. de testi. nisi sciret in confessione sacramentali, quia sic scit ut deus ᶜ & producitur vt homo. vt in cap. si sacerdos. de offic. ordi. & cap. dilectus. de excef. prælato. De hoc uide s. inquisitio. S. 11.

32 Vtrū ꝓxonetę siue mediatores compellanē testificari sup cōtractibus quorum fuerūt autores. Respō. Panor. in c. dilectorū. de testibus cogen. qđ sic, si partes ambę cōsentiunt. Si ambę dissentiunt, nō possunt, si vna consenrit altera non, compelli non possunt, sed testificari ᵈ possunt si uolūt. in aut. de testi. S. quoniā uero. ubi bona gl.

33 Vtrum testis teneatur perhibere testimonium de his quæ sibi sūt dicta in secreto. Respond. secundum Thom. secūda secundæ. q. 70. ar. primo ad secūdo ꝙ sunt aliqua q̄ statim ut homo scit tenetur propalare his qui possunt prodesse si quis contaminatet multitudinē, uel ubi aliquod malū proximo spirituale uel temporale imminet, & ad ista celanda nemo potest obligari, quia frangeret fidem quam alteri debet, sunt alia quę non sunt talis qualitatis, & ideo obligare se potest quis ad celādum, & talia etiam ad ptæceptum superioris non tenetur reuelare, quia nihil potest ꝓcipi homini, quod sit contra ius naturale de se Sanc. uero Bona. in quarta dist. 21. dicit quòd etiam tenetur, quia intelligitur in tali promissione excepta autoritas superioris, sed tu concorda uerum, quando superior hoc reqrit ex aliquo bono respectu & ut pater prouideat & dictum sancti Thom. itelligiē quando solum ut puniat, uel de alio de quo non pertinet inquirere. uide supra. Confessio ult. S. 22.

THESAVRVS uide supra Inuenta. S. 1. & S. Emptio. S. 14.

TIMOR ᵉ quidam filialis quo hō timet offensam dei quē diligit, & timet ab eo separari. 13. q. 6. S. ex his uers. hiis ita īdeē, ꝓpe finem. Et iste semp bonus & sanctus iuxta illud psal.

18 Timor domini sanctus permanet. Alius seruilis, & iste causatur ex amore sui; vnde quia pœna est detrimentum proprii boni eam timet. d. S. ex his uersicu. hiis ita & iste aliquando est cum charitate, sicut cum quis simul timet, & propter pœnam, & propter culpam, & istę timor dicīt initialis, qa est principiū conuertendi, de pę. di. 1. sicut seta. Aliqñ est sine charitate, & tūc semp malus, nō in se, sed qa a mala ꝓcedit radice. s. ab inordinato amore sui. Alius est timor mundanus quo hō disiungiē a deo pp mūdana quibus innititur tāquā fini. 16. q. 2. c. 1. post mediū. Ibi humani moris ē iste semp ē pc̄m mortale. ᶠ Si tamē in mundanis non cōstitueret finem idest non eēt paratus facere ꝯ dei ꝓcepta, si esset peccatum ueniale, sicut cum retrahitur

text. cum glo s. in c. querelā de iurein. & in c. 1. de cri. fal. in glo.

a Totius damni dati proximo.] Bartol. in l. 1. in prin ff de sica dicit ꝙ ex illo tex. habetur secundū unā literam. Casus ꝯ potestates & rectores terrerum qui cogunt testes per tormēta, vt dicant falsum, quia tenentur l cornelia. de sicariis, sequitur Bal. in l. ꝓsbyteri. 2 col. uersi. extre. C. de episc. & cleri. & dicit hoc esse not. Et addit tex. in l. 1. S fi. ff. ad l. iul. pec. Vbi hē ꝙ potestes nō admittēs defensiones iuris puniuntur, ac si non admitteret defensiones ueræ innocentiæ. Et dicit illum tex. non esse alibi. Fallit ēt ille tex. l. 1. ff. de sica. ꝙ magistratus faciens ꝙ potestas malā ꝓferat sniam tenēt. l. cornelia. de sicariis idē in prioribus & entianis facientibus iudices malā proferre sniam, idem tenet Ang. Are tre cta. maleficiorū. in ver. de con sensu, & deliberatione omnium iudicū, imo vult Bar. ubi s. quod talis magistratus siue priores teneātur ēt l. Iul. de vi public. ut l. q. dolo, & ibi Bert. ff. de vi pub. Et ad materiem huius S. vide glo. ordinariā. 2. q. 3 in princi. quem allegāt Bald. in d. l. ꝓsbyteri.

b Vel ex ignorantie] vide quæ notaui supra culpa. S 5.

c Quia sic scit vt deᵒ.] Imo scit vt homo, qa ut minister Christi s̄m Sco. in 3. dis. 17 de quo. ē. confessio. ult. S. 4.

d Sed testificari] Pe. ibi. 2. co. dicit ꝙ his ꝓxonetis & mediatoribus tanta fides adhibenda erit quantam iudex ex circunstantiis erbitrabitur.

e Timor] De timore tractet. Sā. Tho. latè. 2. 2. q. 19. & q. 124.

f Est peccatum mortale] Vt quādo homo ꝓpter flagella quæ timet Deū negat.

a Alias ueniale] Et de istis timoribus uide latissime per Archie. ffo 4 parte summæ.
b Ad propriam detrimentum.] Vt sunt infirmitates, persequutiones, &c. furtu rapina.
c Sic nec istud] Scilicet exercitium armorum pt esse licitu propter rationem.
d Et fm hoc potes scire] Et sic no. ex his q est de iure ciuili prohibetur ois ludus in quo imminet periculum mortis, & sic dicunt intelligi iura ciuilia, quæ uidentur q. 12. s. q locuntur in alio ludo, & sic lli. non intelligitur corrigi, q qd dixerit glo. in l. j. § si gs, &c. Et sic habetur prima conclusio, secunda est q et d iure canonico non phibet ludus ad uirium ostentationē, dūmodo nō immineat mortis periculū, & in eo ad dānū pringēs nō tenet ludes &c. fm Pan in d.c. 1.
e Causa bellādi] Aliqn factū, aliqn uolūtas repellit a pmotione.

tur a bono quod sit de perfectione, uel potest eē nullum peccatum, quando qs rationabilē causam habet timendi, secundū. Alex. 1. 2. ti. de timore. qō. 48. ar. 2.
1 Verū timor excuset a peccato. Re. q nō ex toto. s. qn sit mortale, si illud quod nt fit cōtra præcepta dei 3. qō. 5. ita ne. & qđ me. cau. ca. actis. in aliis quomodo excuser. vide. §. Metus. §. 6.
2 Timor ex accidia aliquā do prouenit, aliquando ex aliquo cōminato, uel accidēti, & dicit timor filia accidię, & est peccatū mortale, quando ex tim re facit cō tra præcepta, alias ueniale, a secundum Ale. ubi s.

Olerantia tūc bona est quādo qs patienter tolerat ea quę solū sunt ad propriū detrimentum, b siue in corporalib, siue in tēporalib. siue quādo aliqua tolerantur ppter maius malū euitandum, & de hac habes. 4. dis. deni que. 47 dist. omnes. in fin. 96. distinctio. in scriptis. 45. distinct. licet. 6. quæst. j. fnnt plurimi. & ca. ex meri to. 1 3. quæsti. 3. lex. differētiæ. & 4. quæstion. Hęc aūt. Mala uero est cum tolerātur ea quæ sunt in propriæ salutis detrimentū, uel maioris mali, uel scandali, & aliquando est peccatum mortale, aliquando ueniale, & de hac habes Correctio. j § 3.

Onsvra clericalis. uide Clericus. 4 §. primo.

Ornēamentvm dicit quia circuēdo te percutiunt ad ostentionem uirium ad quod conueniūt ex condicto. de tor. c. 1.

1 Vtrum torneamentum sit prohibitum, secundum. Host. in c. j. eo. ti. & sequit Pan. quod sic, & omnis ludus etiā ad ostentationem uirium factus ex quo imminet periculū mortis probabiliter, & nedū de iure cano. ut in d capit. j. sed etiam de iure ciuili, C. de gladi. l. unica libr. 11. & l. j. §. Item senatus. ff. de postula. debet intelligi de alio ludo, quia ut dicitur in authent. ut omnes. obed. iudi. § primo fortitudo sine iustitia non est laudabilis, & loquitur ibi de fortitudine quæ exercetur cum armis, sic nec istud c cum ibi non posset esse iustitia propter rationem quæ in d. capitu. j. ponitur. Alius autem ludus causa uirtutis experiendæ ubi nullum imminet periculum mortis, licet secundum Hostien. etiā de iure cano. & casus contingens non imputabitur. l. qua actione. §. si quis. ff. ad l. aquil. Et secundū hoc potes scire d quādo hai ludi licet, & quando non quod nec.
2 Vtrum moriens in torneamentis sit priuandus ecclesiastica sepultura. Re. Pano in d. cap j. quod si accesserit causa pugnādi, sic priuatur, licet pęnitētia ei concedatur. Si uero uenitur causa uidendi uel repetēdi debitum, aut quacunque alia ex causa quam pugnandi, sic nō priuatur, nisi cōstet mortuum in peccato mortali.
3 Vtrum cū aliquis in torneamentis occiditur uel mutilatur sint irregulares omnes qui illuc uenerāt causa pugnādi, licet ipsi nō occiderint uel mutilauerit. Re. fm Hostiē. & Gof. quod sic, sicut ille qui i bello illicito interest causa bellandi. e 15. q. j. c. si. de pę. dist. j. si qs cum telo. 51. dist. si qs post acceptam, sed Episcopus potest dispēsare, sicut dictū est supra Irregularitas de existentibus in bello iniusto, non occidentibus.

Orpor est filia accidiæ, & diuidit in tria. Primum est ociositas nihil operans quæ est causa multorū peccatorū de conse. di. 5. nunquā de renun. capit. nisi § ue um si propter iniquas, ociositas & uoluntas arma sunt hostis antiqui, & semper est mortale peccatum, cū omittitur necessaria ex ea. Secundum pigritia, quæ tardæ facit bona, puta tardæ uadit ad ecclesiam, ad prædicationē & huiusmodi, de his. 2 5. dist. alias. Tertium dicit tepiditas, quæ facit bona, sed non cum ea diligētia & feruore, sed tepidę, & dicitur etiā somnolentia,

tia, quæ tria similiter ponit Gregorius sub uno scilicet torpor circa præcepta, qui quandoque est mortalis aliquãdo uenialis. hæc Tho. 2. 2. q. 35. ar. 4 ad 3.

TORTVRAM alicui faciens iudex sine indiciis præcedentibus, peccat mortaliter secundum Ludo. de ro. in suis no. quia non debet. ut not. C. de ser. fugi. l. quicunque. ff. de quæstio. l. maritus. C. ad l. iul. maie. l. si quis alicui. vbi gl. & Bal. [a] & confessio facta ex tali tortura sine iudiciis nõ ualet. ut in l. penul. ubi. Barto. ff. de quæstio. Nec iudicia. post ad ueniẽtia confirmant illam cõfessionem. ut uult gloss. in l. maritus. [b] ff. eod. & sequitur Bald. in l. fin. C. de accusa. Idem dic quando torquet quos de iure torquere non potest, sicut sunt minores, [c] 24. an. licet cedi possint ferula. l. fin. & gloss pen. C. ad simul, item milites, mulierem prægnãtem & huiusmodi. Idẽ dic quando torquet indirectæ dans alicui falsa ad comeden. ut siti crucietur, uel quando sæpius, torquetur nullis nouis indiciis apparentibus sufficiunt tamen uariationes [d] secundum Innocen. in capitu. quoniam. de probatio. & Bartol. in l. de minore. §. pe. ff. de quæstioni, puta qa uno sero dicit de uno, & alio sero de alio.

1 Sed q̃ indicia, & qualia requirantur ad torturam, uide supra Indicium, arbitrari tamen habet qui publicam autoritatem exercet qualia indicia sufficiãt. C. de quæstioni. l milites. §. oportet. & d. l de minore. §. tormenta. nota. Innocen. capit. pen. de no. oper. nuncia & Bal. de pace tenen. & eius uiola. capitu. i. sed uideat, ut reguletũ arbitriũ eius secundum ratione, quia inique torquẽs ultra peccatũ mortale, tenet de iniuria & dãno læso satisfacere. [d]

TRANSACTIO est de re dubia & lite incerta, & necdũ finita non gratuita pactio, sed aliquo dato uel retẽto, uel ꝓmis-

a Vbi glo. & Bald.] Et in l. nullam. C. de infami. & Barto. in l. prima. in princip. ff. de quæstion. ubi not. quòd nõ est incip. a tortura. facit l. milites. § oportet reo.

b Vt uult gloss. in l. maritus] Sequitur ibi. Barto. & Are. tractatu maleficiorum. uers. nũc uideamus, de tortura. 3. col.

c Sicut sunt minores.] Add tex. i l. 1 § impubes. ff. ad silla Et qđ no. Bar. in l. ex libero. §. de minore. ff. de q. ubi dicit, qđ minor nõ põt torqueri, ut ex eius dicto aliquis condemnetur, sed ut sumat iudicium, ut ueritas inquiratur, bñ põt torqueri ut hic dicitur scilicet ferula uel habenis cedi. ut dicit gl. 1. in l. fi. C. de his qui. ut indi. hic allegata.

d Sufficiũt tamẽ uariationes] Bar. in d. § pen colligit qđ iudex põt interrogare de circunstantiis quibuscunque ꝑ inuestiganda ueritate, etiam q̃ circũstantiæ sint remotæ. ut l. testiũ. C. de testi. põt ẽt se fingere, uel se facere qđ non uult ut uideat, quẽ actum facit reus uel testis, q examinatur. cap. afferte. de ꝑscri. Ista enim est subtilis inuestigatio, ex qua sequitur, quod uideri potest, qua trepidatione uel constantia loquitur, quæ indicat aliquid iudici. & dicit Inno. in ca. quoniam contra. de probatio. quod hæc debet facere iudex scribi in actis. s. hæc dicebat testis balbutiẽdo, trepidando, & similia. Ex his eñ, & similibus põt habere, iudex indicia sufficientia ad torturam & hęc Bar.

e Læso satisfacere] Qui alium iniustè torqueri facit tenetur actione iniuriarum. Et pro motu & arbitrio iudicis ponitur extraordinem iniuriarum æstimatio. ff. de iniu. Ita dicit sing. Bald. in rubrica. C. de pen. iudi. qui ma. iudic. sequitur Salyce. in l. fi. eo. Ale. in l. prima. ff. q quisquis iur. Sed ibi dubitat Ludo. per tex. in l. decuriones. C. de quæstioni. ubi Bal. in fi. dicit q illa lex ẽ argũ q de quacunq; torture quã iudex dolo malo & sine cã dederit est pœna capitis ipsi iudici. Quod intellige, & restringe ad terminos illius tex. Quia dictũ doctorũ dei intelligi secũdũ tex. sup quo se fundat Bar. in l. non solũ. § si liberationis. de liber. lega. Sed ille tex. loquit in decurione in quo spẽale est p̃ officiũ ut si sine cã indebitè torqueat. Et iõ Bald. ibi in primo no. melius dixit, q si ptãa facit torqueri aliquẽ de prioribus decur. e officio punitur pœna capitis, nisi faciat pro crimine læsæ maiestatis, uel ꝑturbatione stat publici. Sed cõsidera, q primum not. Bal. ꝓcedit, etiã si ex cã facit torqueri illũ q ẽ de priorib. nisi &c. qa tunc bene est spẽale. qđ ubi iudex posset priuatũ ex tali causa torquere decurionẽ uel aliquẽ de prioribus nõ ꝑt durante offõ. sed in ultimo dicto. in fi. Bal. gñaliter dicit. In quacũque tortura dolo malo. Et si sic intelligatur eius dictum non uidetur tutum ꝑ tex. not. in l. lege cornelia. in princip. ff. de sica. ubi nota Bartol. contra rectores terrarum qui per iniustitiam testes, uel reos in-ulpatos, tantum torquent, quod faciunt eos mori in tormentis & tunc tales tenentur lege cornelia. de siccar. quæ est pœna capitis idem Bar. in l. quæstioni. ff. de quæstioni. ubi dicit quod hoc sibi contigit dum esset iudex. Facit ad prædicta, quia iudex exequens sentẽtiam capitalem pendente appellatione a tali sententia incidit in l. corneliam de sic. Et tenetur ipse simili pœnæ capitis. dict. l corne'ia per quam ita decidit Bald. in leg. si quis filio exhæred. eo. §. hi qui. ff. de iniust. rup testamen. & inge. addictos. C. de episcopali audientia. & in lege prima in octaua, colum n C. ne ex delic. defun. dicit tamen domi. laso. in leg. prima. ff. quod quisque iuris. su-

so. ff.de transactio l.prima. extra.eod.titu.ca.super eo. C.eo. ti. l.transact.Litē intellige præsentē uel futuram, quia ante litē ex quo discordia est orta, transigi potest.ff.de cōditio.inde.l. eleganter.§.si quis post.Vnde transactio dicitur quasi actionis transitio, eo ꝙ qui transigit ab actione transit & discedit,& sic ꝓpriè dicitur trāsigere is qui agit. C. eod.titu.l.secūda & differt transactio [a] a pacto & cōpositione,quæ possunt fieri amicabiliter nullo dato uel retento.extra eo.titu. capi. super.eo.

1 Quis potest trāsigere.℞. ꝙ qui potest donare uide supra Donatio. 1.Item dominus rerum siue actionū. tutor,curator,&,ꝓcurator, si habet speciale mādatū, uel liberam administrationem bonorū, uel causæ. ff. de ꝓcu. l.procurator cui libera.& l.mādato ca.qui ad agendum.§.fina.de procu. libr.6.

2 Verū prelatus in causis ecclesię posit trāsigere sine consensu capitu. ℞.qđ non. extra eo. ti.contingit.

3 De quibus potest fieri trāsactio. ℞.qđ de ciuilibus. ff.& C.eod.titu.per totum.de criminalibus distinguendum est ut s̄.Accusatio.§. 11. & ē materia. l.transigere. C.de transactio.

4 Verum in rebus spiritualibus posit trāsigi. ℞.quod aut petiē ecclesia ab alia ecclesia sibi deberi subiici in iure istitutionis correctionis & sacramentorū perceptione,uel episcopus petit iura episcopalia in aliqua ecclesia,& sic de spirituali a spū ale potest fieri,puta quod remittaē institutio uel aliquod sacramentū,& aliud spirituale præstetur.c.ad qōnes de rerū permu. Sed de spirituali ad temporale non licet. extra eo.titu. constitu.& de re.permu.ca.ult.Aduerte tñ qđ ubi nomine subiectionis petātur spiritualia simul & tpalia,sicut cū eṗs petit a quadā ecclesia sibi subiecta, ꝙ ab eo percipiantur cōsecrationes ecclesiarū, ordinationes clericorū & similia spiritualia, & nihilominus petit aliqua tēporalia, ut potè partē uel annuā pēsionem ratione illorum tpalium, posset trāsactio fieri cū temporali,& sibi annua pensio.dari argu. capit.cum uenerabilis.de censi.& de teli.do.constitutus.Aut petitur res tēporalis, ut proprietas,ut cū ecclesia petit decimus ex prædiis in sua parochia constitutis,& tunc distingue,quia si agit contra ecclesiasticam personam, & sic potest fieri transactio autoritate episcopi uel archiepiscopi, & erit perpetua. c.statuimus.extra eo.ti.si fit sine autoritate episcopi ualet,sed est tēporalis,nec excedit uitam transigētis, extra eod. c.de cętero,nisi per papam fuerit confirmata.eod titu. ueniens,aut egit contra laycum,tūc si agit de perceptis & subtractis potest fieri.c.cum apostolica.de his quæ si a pręla.sed nō de futuris.16.q.7.decimas quas. Vnde nō potest fieri cōpositio nec transactio cū laycis,ut minus soluant nisi autoritate papę. c.pe.de confir.uti uel inuti.Aut petitur res spiritualis,ut beneficium puta quia dicit se electū uel canonicę in eo fuisse institutum,& tunc trāsactio fieri nō potest sine symonia,sed bene amicabilis compositio.extra eo.ti. c.sup eo. s. ut quod ille qui ius non habet uel nō creditur habere pęnitus renunciet iuri suo sine aliqua datione, uel ille q habet ius recipiatur sine datione,si tamen neuter litigantium posideret,sed uterque contēdit aliquod beneficium sibi dari,tūc ualet trāsactio.de elec.ca.cum inter.R.de pręben. nisi essent.nota.Ioan.1.q.3.ea.quæ.& breuius cōclude quod,spirituale cū spirituali eiusdem generis,puta de iure decimationis istius ecclesiæ cū illo illius ecclesiæ, ꝑt fieri transactio, sed de spirituali ad spirituale, alterius generis non licet secundum Ber. in capitul.super eo.& est tutius quamuis Innocen. d.ca. statuimus,& tex. cum glos.[b] in dict. c.ad quæstiones, uideatur indistinctè tenere qđ licet de spirituali ad spirituale.

5 Verū transactio facta propter iudebitā obli-

per his esse cogitandum.

a Et differt transactio.] Pactum est genus,& continet sub se duas spēs.s.pactum,& transactionem,sicut in simili adoptio sumitur tanquā genus,& tanquā spēs.l. 1.ff.de adop. Et si pactū sumitur ut spēs, in hoc differt a transactione, quia ad hoc ut sit trāsactio duo copulatiuè requirūtur. Primo qđ aliqd detur aut retineatur, & sic non ꝑt esse gratuita. Secundo ꝙ fiat super re dubia, ubi. s. est uel subesse ꝑt dubiū.l.1.ff.eod. & l.2.C.eod.pactū vero pōt esse gratuitū, & ubi nulla ē lis, & sic nullū dubium,& super re clara. & pōt fieri iste transitus ab actione intentata uel intentanda.

b Tex.cū gl.] Illa tamen gl.quæ est in ver.queat, se remittit ad ea quę no.in d.cap. super eo.

a Propter in Iebitam obligationē] Pone exēplū in obligatione literarū, transiuit, non, biennium, quota spe futurę numerationis te obligasti, nec ex ceptionem oppo suisti, certè naturaliter non es obligatus, si tu das aliquid vt ille, actione tibi remittat pt in conscientia repeti.
b L. pręses prouinciæ.] sed non facit, sed uoluit allegare.l.sub ptextu,la.1. C. de transac.
c L.in summa.t. Respon.] Facit p hoc vnū verbum Bartol.qui dicit. Nā cū recedere a lite sit illud pp q datur uel remittitur, tā ex p te actoris quam rei. Ille q calumniosè litigabat debebat gratis recedere ergo q̄d accepit turpiter recepit, & sic repetitur ex conditione indebiti, & ob turpē causam. Vide not in l. sub prætextu. C.eod. la. 1.
d Alia canonica] Ista erat q a quarta feria post occasum solis, usque ad secūdam feriam in ortu solis, ab aduentu domini usq; ad octauam epiphaniæ, & a septuagesima usque ad octauam pascbæ dēbat fieri treuga inter christianos qui tempore debebant ad pacem hortari.

obligationem [a] saltem iure naturali excuset eū qui aliquid recipit, ad eam obligationem remittere. ℞. quod non, sed restituere tenetur. l. pręses puinciæ. [b] C. de trā sa. & l si ff de dolo, & gl. in uers. dato, in c. super eo. de transa. dicit quod si euidēs est calumnia non tenet trāsactio l. in summa. ȷ̄. ℞. [c] ff. de cond. inde.

6 Vtrum dispositio legis si qs maior. C. de transf. possit teneri in conscientia. ℞. q sic, quia imperator in pęnam non obseruātis potuit hoc facere, & ēt hēt locū in quocunque contractu iurato, secundum doc. ibidē, & d. l. si qs maior hoc vult, vt ille qui trāsactionem iurauit uoluntariæ nō seruat conuenta, ut sit infamis. Intellige hoc si cōdemnetur. Item est priuatus ipso iure actione quā habebat cōtra illum, cū quo transactionē fecit. Item si q̄d habuit per ipsam trāsactionem siue pecuniam siue rem, tenetur eā restituere, & oē emolumentum, q ex ea habuit. Quod credo verū quo ad cōsciētiā post cōdēnationē, sed non ante, nisi quatenus damnificatus est ille cum quo transegit uel ex debito antea debebat habere.

TRANSITVS De vna religione ad aliam. Vide supra. Religiosus. S. 34.

1 Eps trāsire uon pt ad aliā ecclesiā sine licentia Papę. 7. qō. 1. mutationes, de transla. epi. c. inter corporalia. Inferior pōt cum licentia sui prælati, arg. 58. dist. c. 2. 9. q. 3. conquestus, licita tamen est mutatio de una ecclesia ad aliam ut patet in dict. capitul. mutationes, in multis exemplis, &c.

2 Transisse dicitur aliquis cum corporalem possesfionē obtinuit de illa ad quam transiuit. 21. q. 2. si quis iam translatus, & confirmationem obtinuit, alias secus. 92. dis. si qui epi, de ele. c. cum in cunctis.

TREVGA Est securitas præstita personis & rebus ad tempus concessa, discordia nondum finita, hæc gl. in c. 1. eod. titu. & vocatur fędus vel inducia. ff. de capti. & postli. re. l. non dubito, & l. postliminium, S. inducie.

1 Quot sunt species. ℞. duæ prima conuētionalis, & hæc seruanda est ēt infidelibus. 23. q. 1. noli. Alia canonica [d] de qua extra eod. tit. c. 1. Sed hodie non seruatur, & male, sed non insisto, quia satis patet per ea quæ dixi. S. Bellum.

TRIBVTVM Vide supra. Immunitas. S. 36. & supra. Munus.

TRIBVLATIO Est medecina præseruatiua, 5. q. 5. non omnis. Aliquando ad meritum. 7. q. 1. aduersitas. 11. q. 4. in cunctis. Aliquando ad purgandum. 7. q. 1. Sunt plurimi, alias causas assignat Nic. de Ly. super Io. 5. c. & Pano. in c. cum infirmitas, de poen. & remis.

TRISTITIA De morte suorum prohibetur. 13. q. 2. q̄ præposterum, & S. nos autem, loquitur de inordinata tristitia, sec᷑ de illa quæ sit pietatis intuitu, de qua in c. ubicunque. 13. q. 2.

TVRPE Lucrum dicitur quicquid acquiritur ex causa inhonesta, uel improbanda, facit. c. quoniam multi. 14. q. 4. & 21. q. 3. c. 3. in princ.

1 Turpia lucra sunt ab hęredib. extorquēda. l. in hæredem. ff. de calum. in prin.

2 Vtrū de turpiter acqsitis possit fieri eleemosyna, uide Eleemosyna. S. 7. Et an sint necessario restituenda. Vide Restitutio. 1. sub litera. Turpe lucrum.

TVMOR Mētis est filia ire, q̄ ē q iā conatus seu audacia hoīs int ētātis uindicti, & ē qn̄ qs implicat mētē deliberatè in uariis modis & uiis q ib. posset pimū offendere, quæ eo modo est mortalis, quo ira ex qua pced it, de quo uides. Ira, i prī.

TVTELA Est triplex. Alia legitima, ut illa quæ defertur. a lege. quando nullus tutor datus est a pr̄e filio in testa mento,

to, quam qui ille deberet ab inteſtato ſuccedere, tenetur huiuſmodi tutelam accipere. Alia teſtamentaria, vt quando pater in teſtamento dat filio tutorem. Alia datiua, ſcilicet quæ datur a iudice quando nullo tutore dato in teſtamento, & nullis extantibus cõſanguineis idoneis ad tutelã, iudex ex officio ſuo dat tutorem, & durat tutela uſque. 14. annum completũ & inde incipit cura quę durat uſque ad 25. annum cõpletum, inſti. qui mo. tuto. fin. poſt prin. & inſti. de cura. in princ.

1 Vtrum clerici teneantur ſuſcipere tutelam. Rẽ. ꝙ nec clerici, nec monaci, aut epiſcopi coguntur ullam tutelam accipere, clericus tamẽ & epiſcopꝰ poſſunt ſuſcipere legitimam, ſi volunt teſtamentariam, uel datiuam non poſſunt. Similiter omnes religioſi, clerici vel epiſcopi tenentur recipere tutelam miſerabilium perſonarũ, ſed religioſi cum licentia ſuorũ prælatorum poſſunt etiam recipere legitimam, vt 16. q. 1. monaci.[a] Et ſic cõcorda 88. diſt. c. 11. & fi. 16. q. 1. generaliter. 21. q. 3. Ciprianus 86. diſtin. peruenit, vbi optima gl.

2 Quid pertinet ad officium tutorum. Rẽ. tria. Primum vt pupillos a criminibus intactos conſeruent. Secundum quod res ab iniuria præſeruet,[b] 12. q. 1. c. 1. facit. l. 1. ff de tute. Vnde tutores dicti ſunt quaſi tuitores in d. l. 1. Tertiũ ꝙ pecunia eorum vel bona mobilia q̃ ad nihilum valent eis ſeruata, conuertant in prædijs ex quibus percipiãt aliquem fructũ, quia ſm Bar. in l. tutor quæ repertorium § ſi poſt ff de admi. tu. ſi tutor pecuniam pupilli non ponit in prædijs, tenet pupillo ad fructus quos poterat habere, deductis expẽſis & periculoſis, quod limitat verũ ſi potuit emere, puta erant q volebant vendere, vel alio modo licite lucrari poterat alias non. Idem dic ubi ſtatutũ vt ianuæ quod oĩa bona temporalia diſtraherent, & uenderent, vt de pecunia acquireret pupillus lucrum. Si tutor non fecit cum potuerit tenet ad intereſſe, & Bal. i l. 1. in fine. C. de peti hære. & Io. de Ana. in c. quia in omnibus, de vſu. tenent quod ubicunque olim tutor tenebatur fenerari de pecunia pupilli quod hodie cum vſuræ ſint prohibitæ tenetur pecuniam pupilli ponere in iuſtam negociationẽ ad partẽ lucri & damni. Aduerte o tutor quod ſi uis eẽ tutus quod nõ tenearis, nec tut. nec hæredes tui pro aliquo facto pro pupillo, illud fac cum conſilio coniunctorũ pupilli, & facias poni in in

a Xvi. q. 1. monaci] Illud. c. monaci nec primum, nec ſecundum, facit aliquo modo.

b Ab iniuria præſeruent] An autem tutor poſſit facere pactum de non petendo debitori minoris, dic ꝙ non, vt tex. in l. pactum curatoris. C. de pactis. Et ratio eſt, quia in mandato quantũcunq. generali & cũ libertate, nõ venit ꝙ poſſit donare, niſi exprimatur. l. cõtra iuris ciuilis regulas. §. fi. ff. de pac. Sed remittere debitũ liqdũ gratis eſt donare & conſequenter dilapidare. Igitur tutor nõ poteſt hoc facere. Facit glo. no. in l. non omnis. C. de adminiſt. tuto. Et ſic intellige gl. in l. mãdato generali, in glo. fi. ff. de pcu. Quæ vult ꝙ tutor, & curator habeãt a lege adminiſtrationem cum libera poteſtate. Limita hoc verũ quñ tale debitũ, nõ eſt liquidum vt dicit gloſſ. in d. l. pactum, & glo. in d. l. cõtra iuris ciuilis, in § fi in glo fin. & ibi. Ang. Et hoc verũ quando de præſenti probari non poterat, nec in futurum ſuberat veriſimilis ſpes. l. tutor, in princ. ff. de in reiurã. iuncta regula. l. q accuſare. C. de eden. licet Bal. in [illegible] in 4. col. & ibi Fulgo. C. de pact. teneat contrariũ. Idem Imo. in l. ex duobꝰ, la 2. in in 8. colum ff. de duob. reb. & Alexã. conſ. 22 incip. viſo inſtrumento, in 4 col. li. 1. ſed male. Nã ſecundũ d. Alex. in d. l. pactum tutor & curator põt tũc gratis remittere vt dicit gl ſfata hoc idẽ taſ. ibi. Idẽ dic qñ debitum eſt liquidũ, ſed erat tale, qđ annuliſſet plus impenſę q̃ vtilitatis, ex. eſt ſing. in l. mediteraneæ, & ibi Bar. ad hoc no. C. de anno & trib. lib. 10 And. in l 1 ff. de duo. reb. Secundo limita qđ tutor vel curator pp nimiã debitoris paupertatẽ, põt facere remiſſionẽ debitori minoris, vt probatur in l. omnes, & ibi Bar. & in l. fina. & ibi Ang. C de anno. & tribu. li 10. Cũ inanis ſit actio, quã inopia debitoris excludit. l. nã is, in prin. ff. de do lo. cap. olim, el 2. de reſti. ſpoli. Tertio limita in tutore regis uel illuſtriũ perſonarum, q2 tunc poſſet donare. Nã hoc cõuenit perſonę minoris ſecundum Inno. & Io. An. in cap. grandi, de ſup. plen. negligen. prela. lib. 6. Et ẽ tex. in l. cum plures, in prin. ff. de admin. tuto. & in l. 1. §. 1. ff. de tutel. & ratio. diſtra. Et ſecũdum Panor. conſi. 46. incip. Satis videt mihi clariſſimẽ, in primo volu. & Bal in l. præſes. C de tranſactio. Et quod dicitur in tutore & curatore procedit in epiſcopo Intellige tamen præd. ſcilicet quod tutor vel curator vel epiſcopus, poſſũt remittere, vt ſupra dictum ẽ, n ſi tale debitũ eſſet illicitũ vel vſurarium, vt ẽ gloſſ. ſingula. in l. præſes. C. de tranſactioni. Et ibi docto. quia tunc poſſunt remittere & valeret. Vide latius, dom. [illegible] in d. l. pactum.

strumento, quia consilium propinquorum facit præsumptionem, quod dolus & culpa ab est a tutore, ar gu.l.etiã. C. si tuto. vel cu. inter secũdum Bal in l. po la.C.de his qui. vt indi. de hoc vide quomodo tenetur tutor supra Clericus. 13.§.5.& 7.

3 Verum tutor teneat̃ facere inuẽtarium de rebus pupilli. ℞. quod sic, nisi cã necessaria vel iustissima impediatur, textus est in l. tutor qui repertorium in princip.& ibi Barto allegat̃ concor.ff.de admistrati.tuto.idem dic secũdum Bart. ibidem [a] de curatore & cã necessaria dicitur secundũ eundem Barto.3.col.uersi. quæro quæ sit illa causa, ex parte tutoris morbus, puta quia podagrosus & huiusmodi impeditus est vel ex parte rei, quia non reperitur adhibita diligens inquisitio. Causa vero iustissima dicitur si testator remisit confectionem inuentarij, vt in l.fin.C.arbi.tu. Quod limitat Barto.ubi supra nisi ex causa [b] iudici aliter uideatur, vt in l.in confirmando,& l.utilitatem.ff.de con fir.tu. Fallit hoc in duobus casibus in quibus non tenetur facere inuentarium, secundum Bar.ubi supra. Primus si consuetudo esset, vt non fieret. Secundus si iudex ex causa [c] remitteret, quia posset.

4 Quando tenetur facere.℞.secundum Bar.ubi supra ꝙ gl.ibidem & communiter doc.tenent qd mox [d] idest quam primum poterit. Facit.l.hæc conditio. ff. de condi. & demon. aliter videtur in dolo. Intellige si administrauit, alias non. Itẽ non vr̃ in dolo, si fecit il la quæ dilationẽ non recipiunt, vel quæ necessario præcedunt confectionẽ inuẽtarij, vt perscrutatio sub stantiæ hæreditariæ, vel ea quæ nullo mõ pñt obesse pupillo, sed bñ pdesse, qa talia agendo añ confectionem inuentarij non præsu mit̃ in dolo ẽm Bart. vbi s.

5 Qualiter dẽt fieri. ℞. tex.i l.tutores. 2.C.de adm. tu.ꝙ in præsentia publicarũ personarum. Glo. tamẽ ibi dẽ dicit ꝙ sufficit vnus notarius, præsentia vero iudicis non est necessaria ẽm Bart.vbi s. & communiter doct. nisi vt faciat fidem ꝯ debitores nominũ quorum nomina scribuntur in inuẽ tario, & ita tene quamuis gl. in d.l.tutor, teneat ꝙ est necessaria.

6 De qbus debet fieri inuentariũ. ℞.tex.in d l.tutores, ꝙ oium reru, idest corporalium ẽm Bar.vbi.s. & instrumẽtorum i. omnium iurium incorporalium, de quibus apparent instrumẽta seu probationes in bonis pupilli, de alijs non, & ibi per Bar. vide plenè alias quæstiones.

7 Quõ mater perdit tutelam filij. ℞. Pa.in c. uxoratus.ij no.de cõuer.coniug. ꝙ dupliciter. Primo si transit ad secundas nuptias. Secundo si incontinenter viuit de hoc est gl. quam sequitur Bar. & Bal. [e] in aut.sacramentum.C.quando mulier tu.of. fun.potest, facit text.in l. fin. eo. titu.s. C. quando mulier tu.of fun.potest. vbi reqritur ꝙ publice uiuat. quod no.gl.in l fideicommissum.C.de fideico. Vbi uult ꝙ vxor relicta, si incontinenter viuat perdat legatum sibi factum a marito, & aufertur sibi

a Bart.ibidem] Qui subdit quod quicunque haberet autoritatem per se, & nõ gereret periculo pri mi tutoris teneretur facere inuentarium.

b Ex cã] Bar.in d.l in confirmando, dicit quod licet testator remiserit cofectionẽ inuentarij, nihilominus si iudex uideat expedire pupillo, cogit tutorẽ ad cõfectionẽ inuẽtarij. Et si plus deberet expendi in confectione inuẽtarij quã eẽt vtilitas, tunc nõ deberet tutor illud cõficere, & in terminis dicit Bar. ꝙ illum tex.in l. mediterranee, in prin.ff. de annon. & tri.lib. 10.

c Iudex ex cã] Puta qñ non expediret pupillo, ꝙ patrimonium suum panderet, allegat.ff ad certu. l. 2.§. tractatur.versi. ergo si mater, & D. de ali.pu.pstan l.vlti.& C.quãdo & qui. quar. pars debetur. l. 2. Tu vide ad istas addit. Bart. in l.nemo potest.2.col. ver. quæritur Dy. An testator. Et vide Angel. consi. 175. Super statuto cortonij disponente ꝙ non obstãte remissione testatoris tutor teneatur, cõficere inuentariũ. Et uide de hoc etiam Pau. de Castr. consi. 30. & tamẽ excusatur a confectione inuẽtarij, ita qd successione non priuatur qñ dicit filios egenos. Petrus de Anch. consil. 104 in secunda col. Et de his etiã pœnis. Spe. tit. de tutore. §.generaliter ver Hoc aũt notandũ. Et de instru edi. § dicto ver. tutor autẽ.

d Mox] Adde l tutores secunda.C.de admini stra. tut. Vbi gl. in versi mox.hẽdũ hic dr̃. Aliae vr̃ in dolo, intel lige scilicet præsumpto. Et sic licet distulerit facere inuentariũ, tñ interim ẽ tutor, & si aliquid gessit & post administrationẽ fecit inuentarium, nihil obijci põt ipsi inuentario, licet ipse, vt suspect⁹ remoueri possit, ita declarat Bar. ibi in 2. col. versi. Quæro quando.

e Barto.& Bal.] Idem tenet Bal. in autẽ. eisdẽ. C. de secundis nuptijs, & in l. hic solis. C. de reuo. donatio. Et rõ ẽ. Nam mulier de.

bi tāquam ab indigna, vel ex præsumpta voluntate defuncti reuocatur, quod maximè procedit, si vixit incōtinenter tempore vitæ mariti ipso ignorante, pro hoc gl. no. in l. sororem. C. de his quib. vt indig. & potest inferri per hoc, q omnes pœnas quas transiens ad secundas nuptias. J. annum incurrit, quod & ipsa similiter quod not. Sed limitat quod ad luctū perdendū, sed non quo ad pœnam aliam incurrendam.

VANAGLORIA. Vno modo dicitur appetitum dignitatis & excellētiæ, & sic est idem cum superbia, & est capitale vitiū, quia animus directè mouetur ad dignitatē & excellētiam appetendam. Alio modo dicitū appetitū laudis, [a] & sic est filia superbiæ, hæc ex S. Bo. in 2. dist. 42. in q. circa literam.

1 Vtrum sit mortale peccatum. ℞. secundum quod colligo ex Alexā. 2. 2. q. 38. ar. 12. & Tho. 2. 2. quæstio. 132. ar. 3. & Henri. de Gan. in quolibet. 1. quæstio. 34. q vanagloria de se non dicit aliquis quod sit contra charitatem Dei vel proximi, [b] atsi dupliciter potest contrariari charitati Dei. Primò ratione rei sup qua quæritur laus vel gloriatur. Et hoc modo pōt esse peccatum mortale tripliciter. Primo qñ gloriatur de re quæ est contra Deum scilicet quæ est mortalis peccati, de quibus dicit in psal. Quid gloriaris in malitia. Secus esset si gloriaret de re peccati venialis solum, quia sic non esset mortalis vanagloria. Secundo ē mortale peccatum, quando id de quo gloriatur præfert Deo, si cui ille, de quo Eze chiæ. 28. Eleuatum est cor tuū dixisti, Deus ego sum. [c] Istud euenire solet, quando homo propter inanem gloriam præfert testimonium [d] hominum testimonio Dei puta propter gloriam humanam non perdendam, non confitetur Deum vel fidem tempore debito vel non vult prædicare, vel dicere veritatem loco & tempore quando tenetur. Tertio mortale peccatum, quando ea quę sunt ordinata ad gloriam Dei, vt sunt sacramenta & ea quę pertinent ad fidem, spem, & charitatem, principaliter facit ad gloriam suam. Vnde dicit. Aug. lib. 1. de doc. christiana. Ad fidem, specie, & charitatem, tota militat diuina scriptura, quę principaliter ordinatur ad honorem Dei, in quo Deus contemnitur si principaliter ad alterius honorem ordinetur, hæc ille. Vnde si quis principaliter [e] propter gloriam prædicaret, vel diceret missam & huiusmodi, peccaret mortaliter. Secus si aliquid aliud quod non pertinet ad diuinam scripturam, vel sacramenta propter gloriam faceret, [f] quia peccaret venialiter, & amitteret fructum bonę operationis. Contrariatur secundo vanagloria charitati Dei ratione finis, seu intentionis ipsius gloriantis, vt puta quia constituit finem vltimum in gloria vana, paratus facere quæcunque propter illlam. Et sic est peccatum mortale, si est in deliberatione [g] voluntatis, & hoc est quod dicit August. 5. de ciui. Dei, hoc vitium tunc est inimicum piæ fidei, si maior sit corde cupiditas gloriæ quam Dei timor & amor, hæc ille. Alias est communiter peccatum veniale, & est quando non repugnat charitati.

2 Quæ sūt ei' filiæ. ℞. Prima immodestia ornatus

ornatus

bet: suam pudicitiam seruare, & si punitur p trāsitū ad secūdas nuptias, multo magis si luxuriata est

a Laudis] Quia nō desideratur laus humana nisi p p excellētiā.

b Vel proximi] Ratio est q̄a gloriari nihil aliud importat quā clarificari, idest q ille quęrit notificare bonū qd̄ habet i se apud multos vel apud seipsum. i. q cognoscatur bonū qd̄ habet, esse dignū laude, & hoc nō est pc̄m Quia dicitur Matt. 5. luceat lux vestra. & 1. cor. 2. nos autē non spiritum huius mundi accepimus sed spiritū q ex Deo ē, vt sciamus q̄ a Deo donata sunt nobis.

c Ego sum] Et. 1. Corin. 4. Quid hēs qd̄ non accepisti? si aūt accepisti, qd gloriaris quasi non acceperis? Et hoc phibet Hiere. 9. Nō glorietur sapiens in sapientia, nec fortis in fortitudine sua, sed in hoc glorietur, scilicet scire & noscere.

d Testimoniū] Cōtra id Iob. 12. q dilexerunt magis gloriam Dei quam hominū.

e Principaliter] Quidā opponit, angelicè q male dixit, q̄a sm̄ S. Tho. est peccatū qñ actu & habitu principaliter intendit ponere vltimum finē secus si actu tātū, nam qs pōt gloriari de cantu diuinorū vel sacris vestibus vel theorica eruditione, & tñ non erit mortale, q̄a respōdeo q autor noster, sufficienter locutus est dum dixit principaliter, & hoc ē ponere ibi vltimū finem, ergo nō dēt reprehendi cum bene dixerit.

f Faceret] Vt legere, scientiam mundanam.

g Deliberatione] Alias ex subreptione est veniale.

ornatus. Vide Ornatus. Secunda inobedientia. Tertia iactantia. Quarta pertinacia. Quinta hypocrisis. Sexta discordia. Septima contentio, de quibus in suis locis.

VASA sacra ecclesiæ debent esse sacrata & honesta, & tantum ab hominibus sacratis tractari, & si sint facta inutilia, vel vetustate consumpta, debent comburi, & cineres condi in loco honesto, ne pedibus intrantium conculcentur, [a] de conse. distin. 1. capit. altaris. capit. in sancta, & capi. vestimenta, & de relig. do. cap. ad hæc, de rerum permu. mancipiũ. De eorum consecratione, Vide supra. Benedictio, & consecratio. De eorum mũditia dicitur in cap. 2. de custo. eucha. in fine, præcipimus quoque vt oratoria vasa, corpo alia, & vestimenta ministrorum pale altaris, nec non & ipsa corporalia munda & nitida conseruẽtur. Nimis enim videtur absurdũ in sacris sordes negligere quæ dedecerent etiam in prophanis, hæc tex. ibi &c. Ex quo patet ꝙ peccat mortaliter [b] qui illa tenet ita immunda, ac si esset pro seruitio rusticorum.

VASALLVS dicitur q habet feudum ab aliquo. vide supra. Feudũ.

VECTIGAL est quod præstatur ex his rebus quæ venduntur. [c] Tributum vero [d] vel annona, uel publica pensitatio seu functio est quæ ratione fundi uel soli a possidente præstatur. Idque dicitur census secundum Azo. in sum. C. de uesti. Et ideo uide Pedagia.

VELATIO virginũ, ui de supra. Consecratio virginum.

VENATIO est triplex. Vna oppressiua hominum, & hæc semper prohibita. 6. dist. §. is ita, in fin. Alia dicitur harenaria, scilicet quæ fit in harena [e] cum fera dentata, & hęc similiter prohibita. [f] 86. dist. ca. qui venatoribus, & capit. sequen. Tertia dicitur saltuosa, quę fit in siluis & saltibus, & hæc omnibus prohibita tempore quo homines [g] tenetur esse in ecclesiæ & orare. 86. dist. an putatis, de conse. di. 3. irreligiosa, & dist. 5. ieiunia, nisi forte necessitate famis ingruente. cap. licet de feriis, aut alia simili. Aliis autem diebus [h] est licita laycis, de deci. c. non ẽ i potestate. Clericis uero & religiosis ẽ ꝓhibita, nisi ex necessitate ecclesię urgẽte, vt dictũ est. Possunt tamẽ prælati & alii ecclesiastici cã recreationis uel excitandi appetitũ & huiusmodi, cũ retibus & laqueis, & ẽt canibus cũ silentio & modestia aliqñ uenari, nisi tẽpore quo debẽt uisitare uel ꝑdicare [i] extra de cen. c. cũ apostol⁹. § quo circa. Et sic intellige illud ne cl.. uel

a Côculcentur] Ex quo manifestè patet ꝙ clerici malè faciũt, qui ex casulis antiqs vel cappis faciant fieri bursas, vel aliqua alia ornamenta ad vsum mũdinum, contra tex. hic allegatum, & uide Panormit. in d. c. secundo, de custod. eucha.

b Quod peccat mortaliter] Et hoc propter verbũ præcipimus, facit, t. quod pręcipitur 14. quæst. prima. Quod pręcipitur imperat, & quod imperatur necesse est fieri c. 12. d. 3. aio. & obe.

c Quæ vẽdũtur] Vel de omnibus negotiis manũ, dictum a vehendis mercibus, & idem est qđ naulum. ff. de publica l. 2. § hic titulus.

d Tributum vero] Et dicit tributum eo qa militibus tribuebatur, q expeditioni publicè vacabãt. Vide & stipẽdium appellat, dit. §. hic titulus in gl. & ff. de verbo. signi. l. ager.

e In harena.] S. cũ quis locat ad hoc opas suas, vt pugnet in harena, idè in theatro, cum bestia dentata.

f Prohibita] Immo dicit gl. in dicto capit. qui venatoribus, el primo, ꝙ qui hanc exercet peccat mortaliter. & est infamis, similiter qui eam aspicit est infamis. Subdit tamen gl. ꝙ hoc fallit nisi hac gratia virtutum experiendarum. ff. de postula. l. prima. §. item senatus. Sed iudicio meo nõ valet hæc limitatio ꝓp periculũ mortis, ad qđ se exponit, vñ simpliciter dicendum ꝙ est peccatum mortale, per ea, quæ habentur in c. primo, & secundo, de torneam. ẽ. hoc tenet Pa. in c primo, de cle. vena.

g Tempore quo homines] Vt in quadragesima diebus ieiuniorum & festorum.

h Autẽ diebus] Pro hoc facit gl. in d. ca. primo & Ioan. An. q videt tenere ꝙ liceat ẽt cã voluptatis vt §. ferre, insti tu. de rer. diui. & ff. de acqui. rer. do. l. naturalem. Sed gl. in d. ca. q venatoribus, dicit ꝙ nõ licet layco venari saltuose ob voluptatẽ sed solum ꝓp necessitatem, puta pro carnib. vel pellib⁹ habẽdis, facit c. Esau 86. dist. vbi dicit ꝙ Esau venator erat, qm peccator erat, & ꝙ in scripturis non inuenitur aliquis sanctus q fuerit venator. Sed bene piscatores inuenimus sanctos, intellige tamẽ ꝙ non est aliqs venator, vt ibi dicit gl. Quia Eustachius fuit uenator sed dimisit vide cap. ferum 1. dis. Pa. in dicto capitulo primo, dicit ꝙ aut loquimur de eo q raro exercet venationẽ, & procedat glo. & Ioã. And. dictum in d. cap. 1. Aut si laycus est huic venationi deditus, & tũc non licet. Et procedat glo. in dicto capitulo, qui venatoribus.

i Visitare vel] Vult arguere, ꝙ si tempore visitationis ꝓhibetur talibus venatio, ergo alio tempore videtur licita.

impli.

mo.c.1.& iura quæ uidentur contraria secundū Ho. sunt intelligenda de illis q nimis mentem talibus implicant.[a]

1 Vtrum serui teneantur obedire dominis uolentibus uenari tempore prohibito. ℞. Rodol. quod nō.[b] An autem excusentur a peccato propter metum, dic ut supra. Metus. §.6.

2 Verū uenatores qui conculcant[c] agros, uineas, & segetes, & quorū canes occidūt gallinas & animalia pauperum & aliorū, teneantur ad restitutionem. ℞. Asten. quod sic, ad extimationem, alias peccant mortaliter, nisi ita modicum sit dānum, quod probabiliter nō curarent.[d]

3 Quid de dominis q occidūt uel mutilāt homines ꝓpter lepores, & siluestria animalia capta. ℞. Astē. li. 5. ti. 29. ar. 2. i fi. q mortaliter peccāt, si faciāt libidine vindictæ, uel amore hmōi animalium, aut uenādi. Credo etiam q sit si cōsuetudo loci uel statutū q pro uno actu uenationis tāta pœna infligatur, q non excusat a mortali omnes obseruātes eam, ut no. Esa. 5. c. qui condunt leges iniquas & Tancred. in sum. titu. de rapina.

a Implicant] Panor. in d.c. 1. distinguit inter sal-tuosam, scilicet quæ fit cum canibus. Si de prima dicit q si redditus sit in venatione, prout est in Francie, & tunc licet clericis. Si vero non habent in redditu, tunc non licet dicit tamen, se putare non multū eos peccare si rarissimè hoc facerent, & ad hoc ponderat tex. d. c. 1. i ver. sæpius d. centus. Secus etiam si ex necessitate, quia non peccarent, puta rarissimè venantur, vt quia volunt appetitum excitare pp morbum præcedentē, ut c. dilectus, de homi. Et loquitur indistinctè i ritibus in sacris, constitutis. Sed si dicitur prohibita, episcopis in particulari in ca. 1. 34. distinct. Sed ve vera cōsidera tis expēsis, quas faciunt plani ecclesiæ in hic venationibus, qui bus pauperes sustētari deberent, nulli dubiū, qn veniant de estādo Mitto scandala q inde pullulant mitib. oriuntur. De venatione tn, quæ fit cū laqueo sine canib. vel cum retibus licita videtur esse clericis, dūmodo frequēter non insistant. Hæc Pa. piscatio tamen concedi-tur, tum quia in potest diuinis cogiteri, tum quie parnā in ea delectatio esse potest secundum gloss. in d. capit. hsau. Adde quia dominus commendat eam dicens. Faciā vos fieri piscatores hominum. Mat. 9. & Hiere. 16. Mittam piscatores. Et Joan. 21. de Petro dicitur q ipse ait. Vado piscari.

b Quod non] Hoc dicit gl. in c. an putetis. 86. dist. 11 qō. 3. non semper. Et q excusantur quo ad quid si obediant. 22. q. 5. Qui compulsus, C. de sepul. uio. h 2. non autem in totum, quie in atrocibus non debent obedire, domini tamen tenentur pro omnibus peccatis eorum. Hæc gl.

V ENDITIO Vide supra. Emptio.

1 Vtrum quis possit compelli ad uen. inuitus. Respō. quod regulariter nō, sicut nec emere. Vnde dicit tex. in l. inuitum. C. de contrahen. empt. Inuitum comparare uel distrahere postulātis iustam causam si continet desiderium, hæc ibi facit. l. nec emere. C. de iure deliber. Fallit hoc in multis casibus. de quibus vide gloss. in l. iulianus. §. idem celsus. ff. de acti. empti. & vendi. quę ponit casus in quibus quis cogitur vendere, & in præallegatis legibus.

V ENEFICIVM Vide supra. Sors.

V ENIALE Vide supra Peccatum.

V ERBERATIO Vide supra percussio.

1 Vtrum ille qui non ualens soluere in ciuilibus luit in corpore,[e] si ueniat ad pinguiorem fortunam teneatur amplius soluere. ℞. Bal. i l. fi. de i ius uocā. qđ nō, qa luitio corporalis cedit loco solutiōis facit. l. sed si vnius. § si ante. ff. de iniur. glo. est in c. sicut dignum, in uer. si habent, de homici. uide gl. in regula factum, lib. 6. Limita. s. solutio. §. 12.

c Conculcent] Pone quis vult ingredi fundum alienum causa uenandi, nunquid possit prohiberi ne ingrediat Rn. q potest prohiberi, & manu resistere potest dñs ꝯ ingredi volentē. l. quēadmodum § prin. ff. ad legem aqui. & l. 3. §. plane, vbi gl. in ver. prohiberi. ff. de acq. rer. do. Sed pone q qs sit ingressus ꝓhibente domino, & aliquas venationes cępit, & dominus vult eum retinere nè egrediatur, nisi restituat dictam venationem captam, nū quid possit, dicēdū q non, ita dicit gl. in l. diuus. ff. de serui. rusti. prædi. allegat. §. fere, & ibi gl. in fi. de re. diui. & facit, l. 3. §. 1. de acqu. re. do. & sic patet q venatio erit capientis. habet tñ dñs actionē iniuriarū, vt l. iniuriarū. § fi. ff. de iniur. & ita tenet glo. in d. l. 3. & Cy. Bar. in l. 1 §. oīa. ff. de acquire. re. do. Ex his sequit q talis dñe capiens nō tenet dictas venationes restituere, q fallit si fructus fundi cōsistāt in venatione, quia tūc dñs posset ꝓhibere, & ille capiens teneret restituere, vt l. venationes. ff de vsu & l. vsufructuariū. ff. de vsu. ita Flo. in d. l. diuus, & sic concorda gl. contrarias vt in d. l. diuus, & in d. l. §. fere ver. plane.

d Curaret] Vide d venatiōe aliquā ꝫ. Inuēta. § 14.

e Luit in corpore] Præsuppone regulam iuris. Qui qui non habet in ere luat in corpore. l. q cunq. C. de ser. fug. Intellige hoc sm Alb. de Rosa. in l. fi. hic allegata verum, quando pœna descendit ex delicto, tunc luit in corpore alias posset cedere bonis.

Cap.

a Cap. de offi.eius q vi.al.ge] Illi vicarij de quib. ibi non sunt delegati sed subdelegati vel ordinarij iudices, nam eligebantur in certum tempus ordinarijs præfixum vt ipsi vices ordinariorum præsentiū supplerent. Erant & alij qui gerebant vices mortuorum & absentium, qui fuſtra ganei appellabantur, hij oia pote rat agere, quā g t nebant ad iurisdictionē, pter vltimū supplicium, & membri abscisionem l.a.C.de officio vica Sed q͂ro circa istud verbum vicarius nunquid vicari⁹ potestatis vel p. latī posit in eius absentia, quæ nō posset in præsentia, do. Iaf. in l. cum filiusfa. ff. si cer.pe dicit se cō sulaisse per illū text. q sic. Nā in textu casu quo r quærebatur cō sensus episcopi q erat absens di xit quod sufficie bat vicarij eius, q ensus pro hoc text. in d.l. cum filiusfamil. vbi colligitur quod propter absentiā patris permitti eur filiofam. qd alias nō permitteretur. Hinc est quod licet filius fami. non possit esse in iudicio, nec agendo nec implorando officium iudicis nisi interueniente consensu patris. l.fina. §.necessitate C.de bo.quæ lib. capitu. fina. de iudic.in 6.tamen quando pater absens, potest implorare officium iudicis in figura iudicum, texto est ibi & apertior.in l.si longius.§. 1.ff.de iudi quicquid dixerit Ro.in d.l.cum filius fami.& cum reprehendit Ale. ibidem.Intellige tamen quando imploratur officium iudicis ut in figura iudicij, secus quando implorator extra ordinem,& non figura iudicl glo. est singu.& ibi Bart.multa.not.circa.fi.in l. 1.C. qui admitti.Et concor.cum.d.l.filius,tex.in l.sed si unus § filio.ff.de iniu. Hinc est etiam q propter præsenti superioris absentiam aliquid permittitur, quod alias non permitteretur tex.est no.in ca.cum nullus,ad fi.in uer.episcop ante in remotis agēte, de temp.or.li.6.fm Pau.de Ca.consi.146.Et ideo dicunt cano.in c.cum dilecta,de rescrip.quod ubi ab bas est absens,ita q commodè non potest haberi eius licentia quod monachis potest agere sine eius licentia.A l hoc allegatur in termini Archi. 63 dis. in c Reatina ecclesia, vbi dicit quod si ex consuetudine in electum alicuius prælati debent in ernenire consensus regis vel archiepiscopi, vel episcopi, & contingat regē, esse extra regnū vel episcopū extra episcopatum sufficit habere vicarij eius cōsensum vel locū tenētis, allegat cō post. ita tenere in c. q sicut, de elec. qui refert ista tenuisse in causa episcopi cantuarię. vel canonicorum roiētium, ar.c. ex fie qrentibus, de in sti. referūt etiam d. Ant. & Pa. in d. ca. q sequitur Bal. in c. cum venerabilis, de cō sue. & Ang. in l. adoptio circa medium, licet communiter habeatur corruptus.ff. de ado. sed Ro. reprobat dictū. Archid. cōs.604. inci.ex longeua, & inueterata cō suetudine sed tu tene cū Archi. & pro eo facit tex. in d. c. cum nul lus, ver. episcopo autem.

VESTIS & cætera idumenta ecclesiæ debēt esse sacrata & honesta, nec debent tangi a nō sacratis hominibus, de consec.distin.1.cap.in sancta, & duobus.capi. seq.nec fœminæ etiam sacratæ debent ea tangere dist. 23. sacratas, quod intelligitur secundū Hostie.in sum.titu de eu c 12.quādo sunt per pōtificē benedicta.c.ad hęc, de relig.domi.

1 Verum de ueste alicuius dñe possit fieri casula. R. gl.in c.ad nuptiatū, de cōsec dist 1.ap non. Cui non assentio, imo eoipso quo dedicatur deo, purgat omnis macula, facit.c.nulli liceat. 12.q.2.

2 Verū uestes & manutergia ecclesiastica possint deputari ad usus laycorū. R. gl.quod non, in c.mācipia de rerum permu.& i d. c. ad hæc de reli.domi.

VICARIVS Est qui vices alteri⁹ gerit, siue in officio non contētioso ut ex. eodem ti. per totum, siue ī contētioso. C.de offic.ei⁹ qui ui.al. ge. a per totum.

1 Quot sunt species uicariorum. R. do. Card.in clemen. unica. eodem titu 3.q.quod quatuor. Quidam sunt perpetui ecclesiarum parrochialium & tales facit Episcopus. secundum Laurē.ex quo suscipiunt curam animarū, unde quoties qs ē deputat⁹ autoritate Episcopi curato bñficio uicari⁹ eo ipso est ppetuus b & īmutabilis, per.c.vnicū, d' capella. mona.libro.6.& nō debēt deputari nisi ī parrochia lib⁹ habentibus latitudinem c parrochiæ, uel aliā necessitatē. Et talis habere debet 25. an. & ordinarii ad d sacerdotiū īfra annū.d. cle. vnica. alias priuat e ipso facto, & si recipiat ecclesiā, aliam cū cura perdit uicariā, extra e. tit.c.ad hæc. e

b Est ppetuus] Et ratio est quia beneficia nō dātur ad tēpus.55.dist. præceptor. 70.dist. sanctorū, de fil. præsby.c. veniens, sicut enim matrimonium carnale non contrahitur ad tempus, sic nec spirituale.c.fi.de condi.appo. sed non loquitur illud ca. de vicarijs, vt patet. Facit ergo in argumentum, licet Io.An in cle.vnica, eo.ti.in gl. in ver. perpetuis dicat loqui illud, c.in vicarijs perpetuis.

c Habentibus latitudinem] Vult dicere q in ecclesiis q sunt parochiales deputari non debet, quia in beneficijs curatis tantum, quæ nō sunt ecclesiæ parrochiales non ponuntur vicarij. c.extirpandæ. § qui vero, de præben.Ioan.An.in d. cle.vna, in ver. parrochialium, nisi adsit alia necessitas.

d Et ordinari ad] Ex hoc colligitur q vicaria sicut & rectoria pōt dari nō sacerdoti, dūmodo sacerdos fieri possit, d cle. vnica,& c.fi. eo.ti. sec⁹ de cōmēda, qr oportet q sit sacerdos.c.nemo, deinceps, d' el. li.6.

e Ca.ad hæc] Ille tex. hoc nō dicit, sed vult q si aliquis habeat beneficiū vel personatū in quo de consensu

2 Quid si deputetur ad ecclesias non parrochiales puta rurales. ℞. quod non erunt perpetui. & sic poterunt mutari ad uelle prælati, quod tenet etiam glos. a in d. cle vnica.

3 Vtrũ talis uicarius perpetuus habeat īdistinctè curam animarũ. ℞. d. Car. in d. cle. vnica. qđ sic, quo ad omnē effectũ, b quia possidet suo nomine ad instar conducentis non ad modicum tempus. l. fin. ff. si ager uec. pe.

4 Vtrum possit instituere alium uicarium. ℞. d. Car. ibidem q̃ nō perpetuũ sed bene tēporalem, ut cōmuniter tenent doc. c

5 Quidam sunt uicarii tēporales: sicut mercenarii q ad tempus assumuntur ad adiuuādũ ad curam animarũ & tales possunt assumi a curatis etiam sine licētia episcopi de iure cōmuni, nisi statuto episcopi prohibetur. 6. q. 1. illud, & c. nihil. Et licet tali assumpto ꝑ fiteri, licet non habeat curam animarum, secundum Pau. quando rector per uiā delegationis ei committit autoritatem audiendi, quia potest etiam non habenti curam animarum. Et hoc verum nisi sit prohibitus ad exercitium curę, ut peregrinus & ignotus de cle. fere per totũ, quia tūc nō teneret talis commissio qa ad solũ epm̃ ꝑtinet. d. cle. ꝑ eo. c. cuꝗ. & c. fi. & similiter dic. quando committitur religioso qui a regula uel suo plato ꝓhibet de hoc dic ut s. Confessio. 3. §. 4.

6 Quidā sunt uicarii qui deputātur ad aliquā ꝓuinciā, aut diocesim uel locũ, de q̄bus ex̄ eodē ti. c. pe. & 16. q. 1. adiicim^9, & tales uicarii iurisdictionales tātā potestatē habēt quātũ mēsuramus ex eorum commissione, pro hoc de priuile. accepimus, alias incipit recepimus, & capitul. porro.

7 Quidam sunt uicarii qui constituuntur d ad omnia incumbentia prælato non solum respectu curę sed ēt respectu omnium incumbentium, & est differentia intar istos proprie, & ett officiales episcoporum quia officiali solũ cōmittitur cognitio causarũ toti^9 dyocesis nō aũt inq̄sitio correctio excessiuũ ãmotio a bñficiis, nisi specialiter sit eis ꝯmissum Vicarii aũt generales oia hęc possunt excepta bñficiorũ collatione, ut ī c. cũ ī generali, eo. ti. li. 6. Sed in italia rara est differētia, & iō uidea tur eorũ cōmissio ut sciat autoritas, & istos cōstituit episcopus sine cōsēsu capituli, fm̄ Ho allega. c. ea noscitur, de hisquę fi. a p̄ę la.

8 Vtrũ uicarii tēporales. s. secūdi, tertii, & quarti possint aliũ uicariũ instituere. ℞. q̃ non ex̄ e. ti. c. clericos. Fallit in Archipresbytero qui cum sit uicarius epi in spũalib^9 de offi. Archipres. c. ministeriũ. Aliũ tñ uicarium potest instituere, ut ibidē dicitur. Et intellige non posse, nisi specialiter eis committatur.

9 Vtrum p̄lati possint uices suas alicui cōmittere sub annuo cēsu ℞ q̃ non sine symonia e extra, ne prę la. ui. su. cap. 1. 2. & 3. qa sicut ꝓ commissione iurisdictionis non licet recipere certam pecuniæ quantitatē, ita multominus, licet recipere quotam partem prouentuũ, secũdũ Ho. bñ potest uicario f tale salariũ constituere, in o ad hoc tenet. 12. q. 2. charitatē, hēt ēt talis uicari^9 jus

---

Seu in episcopi vicarium instituit cũ certa portione dato q̃ mortuo illo alius in personatu succedat nō tñ pōt p illum vicarius primari vicaria, neque portione sua, sed prælatum ua, hoc facit c. 1. & 2. e. ti. & gl. fi. i fi. d. cle. vnice.

a Quod tenet et gl.] Nulla, glo. hoc ibi dicit, sed solum gl. in ver. perpetuis distin gu. ii vicarias perpetuas a tēporalibus de quo. in fra. §. 5.

b Eff. ctum] Et sic est quo ad cō modū litet per modum cuiusdam iuris, & in habitu sit apud principalē & qđ de prēmiijs, & oblationibus & decim s. Vid Car. in d. cle. vnice, & Ros. eo. ti. § 3.

c Tenent doc.] Add gl. in d. cle. vnica, in ver. sa. cerdotium. q̃ uř velle, q̃ eps habeat dispēsare vt patet ibi in casu ꝓposito q uř es se in fortioribus terminis.

d Cōstituūtur] Vocantur isti vicarii vice domini Pan. in c. 2. ne præla. vic. suas.

e Sine symōia] Pone casum, eps committit alicui suam iurisdictio nem cũ hoc vt ille det ei pcentũ, vñ cũ iurisdictio episcopalis non possit pretio vēdi qa est qđ spirituale, ideo est symonia facit. c. de eruimus, de iudi. ideo tenet Pa. post Iano. & Host in d. c. 1 secus tñ est de emēte iurisdictionē tēporale m, quia licet non cōmittat symoniā peccat tñ grauiter, vt in aut. ut sine quo suf. & in au. de manda. prin. §. illud aũt, idē deuendendum e quia facit ꝯ legem & quicquid ob hoc lucrat rur pe lucrũ est ne grauētur subditi, ad hoc qđ no. in ca. nemo de symo. & 1. q. 3. in summa, fallit nisi talis iurisdictio de penderet ab officio ecclesiastico quia tunc ect symonia secūdũ glo. & Pa. in c. 2. ne præla. vi. sua.

f Pōt vicario] Ratio autē diuersitatis est quia vicarius recipiendo salarium, vē locare opas suas nō enim q̃s dēt stupēdijs suis militare, vt in c. cũ ex officij, de p̄æscrip. sic, & asses sors statuitur salarium. capi. sta-

titim.§.assesso-rē,de rescrip. li. 6.Sic & aduocatus licitè vendit patrociniū suū, & medicus iustè petit salariū. ca. non sanè.14.q 5. sed in casu præcedenti, qñ episcopus recipit salariū vel quotā prouentuum ab officiali tunc videtur vēdere ipsam iurisdictionem, & tendit in grauamen subditorum, qa officialis vt aliqd lucretur vltra pecuniam datā superiori,perphas & nephas inducitur ad extorquendum pecuniam & modica culpā faciet grauiorem, & sæpe puniet bursā vbi puniēda est psona ex quo multa mala ꝓueniūt, ꝙ noc. & facit. c.2.ne p̄l.vi.sue. a Illorum] De qbus fuit.S. Th. vbi supra. ar. 3. ad cuius motiua rñdet Ric.vbi s̄. in rñsione ad vltimū. Et licet q. dā reprehendat in hoc angelicā qđ loquatur ꝯ S. Tho.1.25.q.64. ar. 1. & 2.2. qō. 155.ar.1.Tñ autor noster bñ dicit ꝙ nō est virt⁹ spiritualis, & licet ille dicat ꝙ non allegat rōnes Rñ.ꝙ ille nō vidit rōnes Ric. ad quas se remittit Angelica, iō S.Bo. in 4.di.33. q. 1.dicit qđ nō ē virtus quo ad statum licet quo ad habitū sic. Et sic ꝯcordare posses opiniones supra dictas.

ius petēdi sibi assignari cōgruam portionem de redditibus ecclesiæ ex quibus commodè possit sustentari extra eo.ti.c.ad hoc, ſm Host.&ideo posset dicere. Ego do tibi pro salario tuo centum & totum lucrū dabis mihi de exercitio iurisdictionis secundum Inno.

10 Qui sunt casus in quibus licitè per alium deseruitur ecclesiæ. ℞.ꝙ multi. s.si parochia sit lata,si cecidit i īfirmitatē sine sua culpa debilitatem, vel deformitatem vel necessitas absentandi, seu vtilitas ecclesiæ &huiusmodi. Et de hoc habes supra.Clericus.7.

VIDVA propriè ex significatione vocabuli sen ſm ethimologiā dr̄ quælibet mulier sine viro etiam si nunquam virū habuisset quasi sine diuinitate. Et dicitur a ui, ꝙ est sine vecors.s. sine corde, ita dicit tex.i l.malū § viduas. ff.de ver sig.& tex.in c. vidua. 33. dist. & Gratianus ibi vult quod dicatur illa cuius maritus mortuus ē. Debet intelligi ex cōmuni vsu loquendi,& intellige si ab eo fuit cognita alias nō vt ibi, & iō in quacunque materia etiam pœnali vsus loquendi p̄fertur proprio significato verborum siue proprium significatum eliciatur ex ethimologia seu ex diffinitiōe, siue ex autoritate iuris.l.librorum.§.ꝙ tamen cassius.ff.de lega. 3. & l.cum delanionis. §. asinam.ff.de fun. instru. instr. quę le.& l.labeo.ff. de sup. le.no. Bar. in l. omnes popul. 20. col. ver. iuxta præmissa.in fi. ff.de ius. & iūr.

Inn.in c olim,de verb.signi. & gl.in c.nonnulli,in versi.duas,de rescrip.

VILLICVS dicitur ville custos & qui fructibus pcipiendis & colligendis imponitur.ff.đ instito.l. si cum vill co.

VINDICATIO Vtrum sit peccatum. ℞.quod ad satisfactionem animi irati & malum proximi solum nunquā licet,imo est peccatū mortale. 23.q 4.si ecclesia,& cap.quisquis christianus, & c. ea vindicta. Si vero fit ex zelo iustitię, & ad correctionem peccatorū, & ab eo qui ex officio potest, sic meritoria est vt in dictis. c.& q. 5. si vos.

1 Vtrum aliquis possit vindicare suam iniuriam. ℞.Host.quod non, etiam si superiorem non habet, vnde licet princeps nō subsit legibus.l.digna vox. C. de legibus, tamen ipse deleg.de iudi.c.1.quamuis ipse punire posset, & sic intellige & limita. capitu.olim el 1. de restitu.spo. c. significasti,el 2.de homi.

VIOLENTIA Quæ est filia auaritię. Vide rapina.

VIRGINITAS ſm Rich.in 4. di.33. ar.4.q.1.dupliciter sumitur. Primo modo impropriè ꝓ integritate carnis, & sic qlibet nascit̄ virgo,& istud nō ē virtus. Secūdo mō virginitas sumitur ꝓ habitu,quo uolūtas determinat̄ ad respuen. promptè & faciliter oēm delectationē venereā, ēt licitā,vt mēs liberi⁹ spūalib⁹ vacet, qa vt dr̄. 1.Cor.7.Virgo cogitat̄ q̄ dñi sunt, vt sit sācta corpore & spū,& hæc ē virtus, & diffinit̄.Ab Aug.li.de nup. Virginitas ē i carne corruptibili īcorruptionis ꝑpetua meditatio.i. qđ virgo dēt gerere in ꝓposito,vt in hoc ꝑseueret ꝑpetuo. Et ex hoc patet qđ īntegritas carnis nō ē de essentia virginitatis, sed ē qdā eius decor accidētalis extrinsec⁹ existēs,q ꝑdi pōt sine diminutiōe virtutis virginitatis, vt patet. 32.q.5.i pri.&c. tolerabili⁹,vr̄.S.Th.2.2.q.152.ar.1. & seq.

1 Verū virginitas si virtus speciali. ℞.ſm Ric.vbi s̄.ꝙ nō,sed addit vltra castitatē cōiugalē statū ꝑfectionis, & magis placet q̄ opi.illorū⁹q volūt qđ sit virtus spālis, qa sic sequeret̄ qđ virt⁹ amitti posset sine pcō nec valet rñsio qđ votū reqrit̄ in virginitate,qa nō est verū, sed bñ propositū, qđ tñ posset mutari sine pcō alijs occurrentibus.

2 Quæ requirunt vt amittatur virginitas? ℞. quod requiritur. Primo pollutio cõpleta. Vbi sciendũ, ꝙ triplex humor de genitalibus stillat, scilicet semen. Secũdus humor similis semini q est medius & stillat quã doque ex solo tactu, vel auditu ru pium. Tertius est vrina ꝑditur autem virginitas per solam seminis resolutionẽ, ᵃ quæ locũ coitus supplet, vel eius complet delectationem. Secundò requiritur, vt amittatur ꝙ talis delectatio sit ex voluntate operante, vel consentiente, vel non dissentiẽte, vel non quãtũ potest renitente. Alij tamen volunt qđ si etiã pollutio non sequatur, vt in illis qui sunt ante tempus seminis q tamen explent coitum vel ꝑ turpem tactum, vel ꝑ commixtionẽ cũ alio & huiusmodi amittatur, & placet, tamen recuperabitur per pœnitentiam.

3 Quid si ante pollutionem nec in ipsa interuenit voluntas sed post est contenta? ℞. perdit virginitatem, sed recuperatur ꝑ pœnitentiam, alij dicunt ꝙ nõ recuperatur ex quo pollutio est secuta & consensus mẽtis siue añ siue post sed primum mihi videt verius.

4 Vtrum illi qui corrumpuntur in somnijs vel ebrietate & huiusmodi amittãt. Resp. ꝙ non amittunt virginitate secundum Tho. in 4. dist. 33. nisi hac intentione ᵇ iuerint dormitũ, vel se inebriauerint, & idẽ dicendum de habentibus fluxum seminis, & si post sint contenti amittitur, sed per pœnitentiam recuperat. ᶜ

5 Vtrum puellæ antequã coitum possint explere aliqd carnale committentes perdant virginitatem. ℞. quod si sunt doli capaces perdunt qdem mentaliter solum, sed per pœnitentiã recuperabunt. Si verò non sunt doli capaces, sic nec etiam mentaliter perdunt dicit.n. Alex. 2.2.q.44.ar.9. & 10. tit. de luxuria quod quo ad mentem requirit perpetuitas, quo ad finalẽ incorruptionẽ mentis, quo vero ad corpus requiritur perpetua incorruptio, quã tũ est de voluntate mentis, aliter nõ pt esse virginitas.

6 De consecratione virginum. Vide supra. Consecratio virginum.

VIRTVS Nomẽ vel nobilitatem dat, de pœn. dist. 1. §. si autem 2. & facit in argumentũ, & qd fit. 32. quæ. 5. de pudicitia, vbi dicit glo. quod est habitus mentis bene constitute, de pœ. di. 3. ille rex. & ꝙ virtutes sunt vel a menta animæ, de pœ dist. 2. sapiens, & quod sunt gradus etiam in eadem virtute, de pœ. dist. 2. §. hæc quę de charitate.

VIs quid est, & in quo differt a metu, vide supra. Metus. §. vltimo. Dicitur etiam vis pro omni violentia.

1 Quotuplex est vis ℞. duplex. Vna dr̃ publica, & hæc est q̃ fit nedũ cũ armis, vt l. 1. ff. de vi pub. sed ẽt cũ oĩ qđ potest nocere, vt in l. armatos. ff. eo. ti. armatos, non vtique solũ intelligere debemus eos q tela habuerint, sed et eos qui aliud quo nocere possint, hæc ibi, & hac lege tenet, nõ solũ in vi facta cũ armis, sed ẽt si armate intrat domũ vel possessionẽ alteri⁹ sine causa legitima, puta pro vsui venandi ᵉ itineris nauigationis vel mercationũ, vt i l. 1. & 2. ff.

a Resolutionẽ] Et sic patet qđ si qs ex cogitatione polluatur aut manib. proprijs vel alienis, perdit virginitatem.

b Intentione] Vt de puellis q̃ dã dormiũt vel in ebrietate sunt corrumpuntur a viris.

c Concor.] Ros. in ver. pollutio, supra.

d Violẽtia] Habem⁹ in iure ciuili, & canonico q̃tuorq; sp̃s violẽtiarum. Quædã enim ẽ expulsiua & ista ꝓprie cadit in rebus soli, & pro tali violẽtia ꝓditum ẽ interdictum, vnde vi. Competit ẽt remediu. l. si qs in tantum. C. vñ vi. & cõditio ex canone reintegrãda. 3. q. 1. de cui⁹ remedij veritate sæpe in practica occurrit, an competat tantum ꝓ rebus ecclesiasticis vel ẽt laycis est decisio Cano. in c. cũ ad sedẽ, de resti. spo. ponit sing. Bart. in l. si coloni. C. de agri. & cẽsib. li. 11. Rom. & alij post eũ in l. rẽ q̃ nobis. ff. de acq. possess. Alia est violentia ablatiua, & ista hẽt locũ in reb. mobilib ꝓ qua competit actio vi bo. rap. vt in tit. ni bo. rap. & loquitur. l. si qñ. C. vñ vi, tertia est compulsiua, qñ cõpellit aliqs aliquid dare vł tradere & tunc competit actio, quod me. causa aliqñ directa aliquãdo vtilis. Alia ẽ turbatiua & cõmittitur qñ duo plures suæ ꝑtẽdũt se possessores eiusdem rei, & vnus turbat aliũ & si fiat in reb. imobilib. prodictũ ẽ interdictum vti possidetis, si aũt immobilib. competit interdictũ verobiq. vltima est violentia inquietatiua, qñ aliqs, q nõ ẽ possessor, nec ꝑtendit se possessorẽ, inquietat me i meo ædificare vel clã vel ap̃e & tunc cõpetit iterdictũ, quod vi aut clã & vide gl. magistrã in l. 1. C. qđ me. causa & in l. extat, & ibi Bar. ff eo. & extra eo. c. ad audientiã.

e Vsu venãdi] Bar. in d. l. 1. tractat si licet arma portare. Et intelligit qđ hic dr̃ ꝙ non licet inferre alicui violentiã, ẽt ꝓ venatione, & vide supra, venatio in additione magna.

a Publica] Vide rex.i §. itē lex iulia,insti. de pub. iudi.
b Pano.] Ibi vide plenè.2.colu. ver.c. venio nūc ad alia, vbi examinat sex qſtiones de hac materia.

2.ff.de vi.pu. Alia dicit̄ priuata quę.s.fit sine armis ali cui ēt coadunatis hominib. vel si res debitoris sine iudicis autoritate occupet̄. De hac plenè habetur per totum.ff.de ui priua.

2 Quę est pęna inferentia vim. Rꝭ. ꝓ vi publica [a] deportat̄,vt no.gl. in c.qui dolo,in fi.ff.de vi.pub.Pro vi priuata punitur in tertia parte bonorum,& non potest esse iudex seruator vel alium aliquem honorē habere tanquam infamijs vt in l.1.ff. de vi priuata & alijs alle.in gl.in c.cum dilectus de or.cog. in ver. armata.

3 Vtrum liceat alicui hostium aut murū frangere & vim inferre. Rꝭ. quod si qs habet possessionem alicuius rei potest tam in personā impedientem q̄ in ostia & muros illius loci,vt valeat vti iure suo nedum iudex, sed & quilibet,vt in c. 1.de immu. ec. no.Pa.[b] quia non vult aliquid de nouo,solum ius suum defendere, vel perditum in continenti recuperare. Si vero non habet possessionem in re aliqua,liceat hēat actio nem hypothecariam vel aliam ad illā con sequendam, tunc non pt̄ ēt si sit iudex vel prelatus propria autoritate. Et isto mō loq tur.c.eum q,de preben.l.6.& l si quis in tā tam.C. vnde vi. Iste.n. non debet propria autoritate violētiam inferre qa dicere sibi ius contra l.vnicam.C.ne qs in causa sua.

4 Vtrū liceat vim vi repellere. Rꝭ. dic vt §.Defensio,siue inferatur in personam propriam,vel proximi,vel in rebus.

VISITATIONEM Pōt facere qui libet habens ordinariam iurisdictionem in aliquos sicut Archiepiscopus in tota prouintia,de censi.c.romana,& c.perpetuo.li.6.& Episcop[9] i sua diocesi, de off.ordi conquerente. Item Archidiaconus & decanus,de censi.cum apostolus,de of.arch. c.mandamus,semel in anno ratium,nisi ex causa potest visitare. Item abbates & prelati religiosorum visitant monasteria monachos secundum eorum instituta,vt in cap. pe.& vlt de sta.mon. Item legati apostolicæ sedis,& quibus committitur a Papa,vel a prelatis ordinarijs existentibus ipsis impeditis. 10.q.1.episcopum,de offic.ordi.c.inter cętera,& eo: tit.c.si eps.lib.6 Quidam tn̄ dicunt inferiores epis non posse ꝑ aliū visitare consuetudine obstāte,exceptis pręlatis religiosorū qui visitant etiam ꝑ alios.

1 Quē ordinē debet tenere visitator. Rꝭ. quod archiepiscopus dēt primo propriam diocesim visitare totam, incipiendo a capitulo suę ecclesiæ primo, & sic tota visitata transibit ad alias dioceses, vt dicitur in c. Romana de censi.li.6. Similiter faciat Episcopus. Primo incipiēdo a suo capitulo.Legati autem de latere non tenētur istum ordinem seruare secundum Ho. nec visitatores religiosorū sed seruabunt eorū statuta vt dicit̄ in d. c. Romana,& ibi vide,ꝙ no.

2 Qūo debet fieri visitatio Rꝭ. primo dēt proponere verbum dei, & demum de vita conuersatione ministrantiū in ecclesiis & locis aliis diuino cultui deputatis,ac cæteris qui ad officium suum spectāt inquirat, & sine iuramento & coactione ad eorum emendationem per salubria consilia inducat lenibus & asperis, sicut sibi videbitur expedire. Quod si de aliquibus orta fuerit infamia contra aliquem ordinario denunciet vt inquirat,notoria vero corrigere poterit & punire,vt in d c.romana,& ista forma est ꝓcepto oīb[9] pl̄aris ordinario iure visitātib.(exceptis religiosorū cōsuetudinib. regularib.institutis) vt in d c. romana.

3 Vtrū visitator possit aliqd recipere a visitatis. Rꝭ. ꝙ sic ꝓcurationē,& aduerte qd̄ oportet.Primo qd̄ procuratio solū recipiā tur.Scd̄o solum a locis visitatis,& nō ab aliis. Tertio ꝙ solū sit ꝑ victu illius diei siue sit in victualib.siue sit i pecunia.Quarto ꝙ tm̄ vna die vnā ꝓcurationem recipiat siue vnā vel plures visitet ecclesias. Quinto ꝙ ipse ordinari[9] ꝑsonaliter visitet, aliter istis nō concurrentib. recipere non pt̄. Et si qd alio mō receperit ipse vel aliqs de suis familiarib tenet̄ duplū restituere ecclesiæ a qua illud receptū est j. mensē alioquin patriarchæ, archiepiscopi & episcopi sua interdicti ipso facto ab ingressu ecclesię inferiores vero ꝓdictis sunt suspensi ab officio & beneficio,donec dictum duplum restituant. nec valet remissio vel dantium liberalitas, seu gratia eos liberare, nisi restituant, hęc colliguntur ex c.exigit iuncto c. felicis,de. censi.li.6.& in d.c.romana.

VITIATVS Corpore vide s̄. Corpore vitiat⁹.

VITIVM Vide s̄. Peccatum.

VNANIMITER [a] De suo significatio requirit nullam discrepantiā qđ probatur in c. bonę el 2. de postlu. prēla. & in ca. & si vnanimiter. e. ti. & tenet Io. no. in c cum ecclesia, de cā poss. & propriē, & ibi sequitur Pan. in 2. no.

VNIVERSITAS Vide, supra. Collegium.

VNCTIO Extrema est unum de sacramētis ecclesiæ. de quo habes in c. vnico, de sacra vnctione.

1 Quæ est eius mr̄ia. Rn̄. oleum, vt in d.c. vnico. Pet. aureo. in 4 distin. 23. dicit quod oportet sit oleum oliuarum & consecratū ab episcopo solum, non ab inferiore, vt dicit Magister [b] in 4. dist. 23.

2 Quę forma. ℞. ē illa de qua in ordinatio, scilicet dicendo per istam sanctā vnctionem & suam pijssimā misericordiam indulgeat tibi dn̄s quicquid oculorū vitio deliquisti. In noīe patris & filij & spiritussancti amē. Et sic de cæteris sensib. [c]

3 Quis potest eā cōferre. ℞. sol⁹ sacerdos, vt patet in d.c. vnico, & de verb. sign. c. quæsiuit, & si vnus deficeret, alter dēt supplere vbi primus omisit. [d]

4 Quib⁹ pōt conferri. ℞. infirmis existentib. in periculo mortis. De quibus probabiliter dubitatur, de morte pueris āt vel euntib. ad bellū, aut alio mō in periculo casuali mortis non datur secundum communiter doc. nec etiam amentib. nisi ante amentiam ipsam petiissent, & dando nullā irreuerentiam facerent, sed & secundum S. Bo. in 4. di. 23. ar. 2. q. 2. & Ric. ibi ar. 2. q. 3. & 4. tantum debet dari infirmis q in mortali non sunt, & ratione vtētibus, & in articulo mortis existentibus & veniale peccatum habentib. Alijs non. [e]

5 Quæ partes corporis dēnt iniūgi. ℞. ꝙ instrā quinq; sensuum. s. oculi. aures manus nares, labia, pedes, & renes, [f] mulierib⁹ tn̄ non vnguntur renes propter honestatē. Mutilati vero vel cęci vnguntur in locis magis propinquis prędictis, si non habent prędicta membra.

6 Quę effect⁹ ℞. ꝙ vel agit vel auget inuisibilem vnctionē spiritussancti, si dignē accipiatur; vt dicitur in d.c. vnico. Aureolus in 3. di. 27. ponit 7. fructus. Primus deletio venialium. Secundum diminutio pęnæ debitē peccato mortali. Terti⁹ gratiæ augmētatio, quæ vi huius sacramenti augeri habet non tantum ex deuotione ministrantis & suscipientis, sed etiam ex virtute operis operati misericordia Dei assistente operi suo & aucta gratia augetur & gloria Quartus est interior lętitia & robur contra dæmonis insidias, quę potissimē tunc insunt. Quintus arctatio dyabolicæ potestatis, qa non est ista potens sumpto isto sacramēto. Sextus corporis sanatio, vbi expedit saluti. Vnde in primitiua ecclesia multi sanabanē. Iacobi. 6. oratio alleuiabit infirmum, alias oratio fidei saluabit infirmum. Septimus protestatio decedentis ꝙ permanserit in fide militantis ecclesiæ, ex quo signo vadit ad ecclesiam triumphantem; tanquā qui fideliter pugnauit. Octauus s̄m S. Tho. in 4. di. 23. tollit peccatum veniale & mortale etiam quantum ad culpā, dummodo non opponatur obex ex parte recipientis. [g]

7 Vtrū istud sacramentum sit de necessitate. ℞. s̄m S. Bon. in 4. di. 23. in vlt. q. circa literam, ꝙ non, si tamen omittatur ad cōtemptu dānabile [h] est. Sec⁹ si ex neglig̃etia.

8 Vtrum si iterabile. ℞. s̄m Th. vbi supra ꝙ sic sine iniuria etiam in eadem infirmitate, dūmodo sit casus diuersus, puta hyd. opicus, nunc est in articulo mortis, postea euadit, & durante infirmitate aliquo tempore longo, iterū venit ad articulum mortis potest et iterū dari, quia status & casus est diuersus licet sit eadem infirmitas. [i]

Voluntas

a Vnanimiter] Quod est notādū ꝑ doctoratis qū dicitur approbatus fuit vnanimiter licet raro fiāt iste electiones nemine discrepāte, vt in c. nec nouū. 8. q. 1.

b Magister] Cōcor. Ri. ibi art. 1. q. 3. S. Bona ar. 1. qō. 3. vbi ponūt pulchram moralitatem. & olei significationem. & idem in d. c. vnico, de sa. vnc.

c Sensibus] Vide. Ric. vbi. s̄. ar. 1. q. 4.

d Prim⁹ omisit] Idem Ric. vbi s̄. ar. 2. q. 2. & S. Bo. ar. 2. q 1.

e Alijs nō] Nec tempore interdicti vt patet s̄. interdictum, 6. §. 25.

f Et renes] Vidē S. Bona. vbi s̄. ar. 2. q. 3. & Ric. arti. 2. q. 5.

g Recipientis] Dicit tn̄ S. Bo. vbi s̄. ar. 1. q. 1. quod principalis semp effectus istius sacramenti est venialium remissio Idem. Ric. ibi ar. 1. q. 5.

h Damnabile] Idem Tho. vbi s̄. di. 7. & Richar. & Sco.

i Infirmitas] Cōcor. S. Bon. vbi s̄. ar. 2 q vlt. & Ric. vbi s̄. ar. 2. q. pe. Et Scola. ponit diffinitionē istius sacramenti, in d. d. 23. Et ibi Vorilon. declarat in primo termino, & prima conclusione.

VOLVNTAS bona verũ sufficiat sine bono opere. ℞.vt s̃. intentio. S.4.vnde dicit Amb. 86.di. c.non satis ē bene velle nisi studeas bñ facere, facit in ar.c.1.de eo quę mit.in pos. & in c.cũ aliquibus, de sen. & re iu.& l.promissor.S.cõstituto. ff.de consti.pe.vide gl.in d.c. 1.in ver.voluntatē. Mala vero voluntas quo ad peccatũ sufficit, sed quo ad incurrendã pœnã iuris q̃ imponit ipsi facto nõ sufficit pfecto actu, vt disputat Io.an. [a] in merc.i regula in pœnis, de reg.iur.lib. 6.

1 Verum uoluntas hominis duret post mortem ei' ℞.quòd sic, patet in c.fin. de pręca.quòd non expirat morte cõcedentis. [b] secus beneplacito, quia illud expirat per mortem. c.si tibi gratiosè, de rescri. lib. 6.& hęc no.quia faciũt ad quæstionẽ. Iudex posuit aliquẽ confinatũ donec reuocaret moritẽ, an expiret confiniũ, dic ꝙ nõ in l.cẽtesimus. S. fin. [c] ff.de uer.obli.p Bal.in l.cõstitutione.ff & in l.C.de postu. & p Sal.in l.in emẽtis.C.de cõtrahẽ.emp.& in l.hæc uenditio.ff.de cõtrahen.empt.Itẽ ad quęstionẽ ꝙ prior claustralis non reuocatur morte abbatis, licet posset reuocare quando uoluisset & ad prædicta est tex. clarus in d. c. si tibi gratiosè.

2 Quot modis dicitur uoluntas bona. ℞. quod uolũtas accipitur tripliciter. Primo pro potentia aię, & sic est bona ex uirtute & habitu bono, bonũ.n.est qđ hẽt qualitatẽ bona. 1.topicorũ. Secũdo accipitũ p habitu siue dispositione seu affectione uoluntatis de relicto ex actu uolũtatis siue ex usu, & hæc bona uel mala ẽm actiones, quia tales generãtur habitus vel dispositiones, quales sunt actus. 3.ethicorũ. Tertio accipitur p actu ipsius uolũtatis potẽtię, & iste ẽ bonus ex ordine ei' sufficiẽti ad debitũ finẽ, & vt hoc sit quatuor reqrũtur. Primũ ꝙ finis sit bonus in se. Secũdũ ꝙ sit ipse finis melior his q̃ appetũt pp ipsũ unde dicit Aug. 19.de ciui.dei.c.3.ꝙ q laudãt deũ pp pecuniã, nõ habẽt bonũ finẽ neque bonã uolũtatem. Tertiũ ꝙ illa sint ẽm rationem rectã ordinabilia, & apta ad talem finem consequendum. Quartum ꝙ uoluntas ordinãtis ratione regulæ ordinet vel uelit bona in genere indifferentia ad bonum finem, aliter his deficientibus non erit bona uoluntas, hæc ex.S.Bona.in 2.distin.38.q.1.ar.1.

3 Verũ uni' solius bonę uolũtatis sit unus solus finis. ℞.ꝙ sic scilicet prĩcipalis. Vnde sciẽdũ ꝙ actus potest habere plures fines tripliciter. Primo ꝙ unus sit subaltero, & propter illum. Secũdo ꝙ unus sit principalis finis, alter non principalis, ita tamẽ ꝙ nõ principalis non refertur ad principalẽ. Tertio ꝙ uterque sit principalis, exemplum, de eo qui uadit p distributionibus ad ecclesiam, quia aliquando intendit principaliter dei honorem, & cũ hoc simul habere pecuniam illã ad hoc ut ad dei honorem illam distribuat, vel in alios usus licitos cõuertat. Aliquando intendit dei honorem & uult simul acquirere pecuniã, ita tamen ꝙ acquisitionem pecuniæ non redegit ad honorẽ dei, nec etiam pecuniã illam finem principalem statuit, [d] quia eam propter se nõ diligit, quia etiam si non daretur iret, nec propter eam habendam aliquid contra deum committeret. Aliquando intendit deo placere, & simul etiam pecuniã acquirere, ut possit thesuarum suũ augere, & in eo delectari. Primo modo ire ad ecclesiã est meritorum, & pertinet ad bonã uoluntatem. Secundo modo non est bonæ uoluntatis loquendo formaliter, non tamen ei sic repugnãt, quin in ea stare possit, est enim ibi peccatum ueniale non mortale, & hoc ẽ quod dicit Aug.lib.confes. minus te amat qui tecum aliquid amat quod nõ pp̄ter te amat. Tertio modo est contra bonam uoluntatẽ, quia nemo põt duobus dominis seruire. Ma.6.cũ eni sit unũ solũ uerũ bonũ ꝙ quietat humanũ desideriũ, oportet ꝙ uolũtas ad hoc vt sit bona & recta statuat sibi vnicũ finẽ vltimũ, hæc ex.S.Bon. [e] in 2.di.38.ar.3. q. 1.

a Ioan. An.] Et Bal. optimè in l. si quis nõ dicam, de epis. & cle. & vide supra pęna. §.6.

b Concedentis] Quia vbi validitas actus depẽdet a voluntate alterius non reuocat p ipsius mortem q2 p̃sumit ẽ durarẽ in eadẽ volũtate, c.maiores d bap.

c L.Centesimus. §.fi. vbi Bar.plenè, & post eũ Ale. & Alex. cõsi. 47. 2.pte, Bal.& cõs. 34 8.lib.Itẽ Bar. in d. §.fi.vẽ velle, ꝙ si iudex dicat. Quo ad reuocauero, intelligũtur de benignitate reuocata dicta cõsulta, vt ibi p eũ.

d Principalẽ statuit] Et sic põt intelligi illud. Quã ti mercenarij &c.

e Hæc ex S.Bo.] Ex his patet ꝙ filius est in primo gradu, mercenarius aut bonus in secundo gradu. Mercenarius malus i tertio. Et cã est q2 boni filij vno nne cõtẽtãtur hoc. n. exigit amor filialis vt solum deũ sicuti

ptrē diligam⁹. Perficit q diligimus ipse Deus, q extat summū bonū iquo cūcta q̄ optamus inuenimus abundanter. Malit aūt ratione libidinosi amoris in diuersa feruntur, nec in his q̄ diligūt vñ satietur inueniunt. Superbus enim in excellētijs sufficiētiam nō inuenit. Auarus ī pecunia nō inuenit facietatē, & sic de alijs q terrā duabus vijs ingredi conantur, quod nō licet.

a Inuolito] Pro intelligētia istı⁹. §. & seq. No. q pprie cōformitas ad diuinā voluntatē pōt intelligi tripliciter, Pier modū commune, scilicet cōformari in obiecto qn vult idē diuina voluntas & creata, sicut qn Deus alicui⁹ vult salutem, & hoc idē vult homo. Primo igit cōformitas ad diuinam voluntatem in causa efficiente. s. qn humana voluntas vult idem quod De⁹ vult ipsum velle. Examplū. Sicut Deus vult mortem, patris mei tamen vult me velle vitam ei⁹ & isto modo est discordia in uolito, est th cōformitas in causa efficiente, q id qd vult Deus vult enim velle. Secundo dicitur conformitas humana volūtatis ad diuinam in cā final.. Qn uoluntas

4 Vtrū bonitas actualis uoluntatis addat aliqua bonitatē sup bonitatē ipsi⁹ habitus grę. Vide. s. Intētio. S. 5.

5 Vtrum teneamur conformare uolūtatē nostram uolūtati diu inæ inuolito. a ℞. fuit diuersa inter theologos opi. in 1. sen. dist. ul. Sed ista uidetur mihi uerior. s. quod teneamus conformare quā tū ad illa uolita quæ exprimuntur a deo signo præcepti in lege. explicitè uel implicitè, vel quæ nobis manifestaret sic uelle de præcepto. Sed quantum ad alia cōsilium est non preceptum, consilium dico, si sunt expressa sub signo consilii tacitè vel expressè. Si uero nō sunt expressa, nec etiam de consilio tenemur, nisi conueniat nobis illud uelle, sicut dicit Aug. in enchi. cap. 60 Al quando inquit bona uoluntate uult homo quod non uult deus, sicut bonus homo uult patrem uiuere, quem deus uult mori, & gl. illa supra Psal quæ dicit, cor tortum habet homo qui non uult quod uult deus. Intelligitur de his quę nobis patent, quo de p̄cepto uult nos ea uelle.

6 Vtrum teneamur conformare uoluntatem in modo uolendi cum deo. ℞. secundum Alex. lombar. in 1. di. 48. quod non absolutè, quia si homo honorat patrem suum nō ex charitate, sed ex beniuolentia non peccat, sed tenentur cōditionaliter. i. si uult mereri uitā ęternā. S. Bo. i 1. d. ult. dicit q tenemur conformare uolūtatem nostrā uoluntati diuinę in modo uolēdi affirmatiuè. s. pro loco & tempo re quando ualet tenemur exire in actum charitatis, qa sicut tenemur quod nunquam contraria velimus deo scilicet ex libidine, cum deus uelit ex charitate. Ita tenemur, ut sub eadem ratione uelimus pro loco & tempore, & hoc si habemus charitatem. Si autem non habemus, non tenemur ad hoc, sed ad æquiualens, quia tenemur facere quod in nobis est, vt eam habeamus, & hoc pro loco & tempore, ut dictum est. Et si quęratur quando locus & tempus est, dicit idem Bonau. ibidem, quod est quando dominus unitat talem interiori locutione uel exteriori prædicatione, uel aliquo tali in quo est opportunitas redeundi ad cor. Vnde tunc si negligat, incidit in contemptum & omissionis peccatum Alex uero de Ales. i 2. tractatu de negligentia quæst. 8. dicit quod quādo peccator cogitat de peccato suo, quod sit tantum malum & graue conuertitur super ipsum, & excitatur a gratia dei ad conuertendū, quia hoc modo excitat eum quando facit peccatorū cogitare de pcō suo, tunc tenetur actu dolere de illo, & si non dolet & conteratur, tūc peccat per negligentiam & innouat peccatū aliquod, quod ē negligētia mortalis. Hæc illa. Et sic patet qñ tenetur conformare uolūtatem modo uolendi cum deo de precepto, quod no. bene.

VOTVM b sm Rich. in 4. dist. 38. arg. 5. q. 2. in fi. ē pposita supprogāti promissio deo facta pp bonū si nē ex deliberatione firmata.

quæ facit bonū in laudem refert creatoris, sicut Sā. Franciscus faciebat. Quicqd ī reb. repetit &c. Tertiò dicitū conformitas p respectum ad causam finalem. Et hęc ē vera cōformitas q̄ vult omnia habere a diuinitate. Hæc Vorilō. in 4. dist. 48. ar. 1.

b Votum] No. secūdū magistrū in 4 disti. 38. & Ric. ibidē, ar. 3. q 2. votorū materiā in duo scindi capita. Nā aliud cōe, aliud singulare. Cōe ē id qđ omnes in baptismo spondent, vbi Deo pmittunt dyabolo & pōpis eius ab renūciare, & de facto abrenūtiāt. vt in c. primū, de conse. di. 4. cum multis alijs. Hoc autem votum fit de his q̄ necessaria sunt ad salutē, vnde et tō voti dimi.. nu iutinuenitur in eo. Quia. n. votū pprie est voluntariū & respectu principij, a quo pcedit, & re spū eius q vouetur, vt dr̄ hic. 1. §. 1. Et id quod pmittit in baptismo videtur esse necessariū ideo largè votū dici solet. De hoc it p S. Tho. 2. 2. q6. 88. ar. 1. in corpore. Singulare aūt est cū qs spontè promittit, ad qđ alias non tenetur, vt seruare prinētiā virginalem vel aliquid hmōi &c. c. 1. 17. q. 1. Et de isto singulari

1 Notanter dicitur superoganiis boni, quia in voto de re necessaria ad salutem, non propriè inuenitur ratio voti. Ratio quia votum propriè loquendo est quid voluntarium respectu principij a quo procedit, & respectu eius quod vouetur, licet largè dicatur votum quod fit de necessario ad salutem, a de quo habetur. 17. quæstio. 1. capitul. 1. Vnde grauius peccat præuaricatur præceptū diuinū quod vouit, quam qui non vouit. b

2 Secundo dicitur notanter promissio Deo facta ad differentiam promissionis factæ homini quæ non propriæ habet rationem voti. Nam solus Deus est cui se totum homo potest obligare, quia solum ei conuenit potestas super totū hominem, & ideo propriè votum fit Deo qui totum hominem obligat. Sanctis vero, quia aliquo modo conuenit potestas super totum hominem inquantum per eorum orationes tota salus hominis promouetur. Ideo fit eis aliquo modo votum, non tamen habens plenè rationem voti. Ad hoc Richar. vbi supra. arti. 2. quæstio. 1. nec est necesse quòd ista promissio exprimat ore, sed sufficit etiam si sit in corde, quo ad Deum & conscientiam.

3 Tertio dicitur notanter propter bonum finem ad excludendum vota quæ fiunt propter malum finē, vt cum quis vouet se ieiunaturum, vt possit interficere inimicū, & huiusmodi, quæ non valent, sed grauiter peccāt talia vouētes. Sicut non valeret votum factum de re mala qa Deus non acceptat, c aliquid contra se.

4 Sed quid si uouet propter finem indifferētem. d Respond. quòd ualet accipiendo indifferens respectu ademptionis uitæ æternę. Sicut cum quis uouet aliquid propter aliquod bonum temporale, quod habere nō est utilius ei ad vitam æternam quam carere eo. Si tamen ueniret casus quod esset malum tūc non obligaret, e ut in uoto Iethe.

5 Vtrum uotum possit fieri de re inutili ad salutē R. quod non de iure, quia quod non est ad dei honorem, nec utilis ad salutem offerentis per quancūque circunstantiā additam non acceptat deus. Et ideo talis obligatio nō tēt ipso iure & sic sūt vota stulta mulierū scilicet de nō pectinādo caput i Sabbato & hmōi,

pulari tractatur hic in tex. Et quidem sic diffiniunt. Votum est conceptio melioris propositi animi deliberatione firmata. Sed scdm Rich. vbi supra, hæc diffinitio pertinet ad votum tacitum quod fit Deo per interiorem locutionem tñ. Magister eūt vbi supra, sic votū diffinit. Quæ fuit et Hug. de Sancto Victore. Votū ē testificatio promissionis sponteneæ, q de his q deo pertinent fieri dēt. Iste etiā pertinēt sm Ric. vbi supra ad votum p sensibilem vocē expressum siue sit solēne siue sit priuatum. Tu vide diffinitionē magistra lē Lādulphi. Neapolitani in 4. di. 38. Quam refert & declarāt Guihel. Vorilon ibi. dicit tñ Sanctus Bon. ibidē, argu. 1. quæstione prima q votum triplici comite procedere dēt, sicut & iuramentum, scilicet veritete iudicio & iusticia. Necesse ē nāque q in voto sit iustitia. s. vt id q vouetur ptineat ad salutem, vt sit bonum & honestum. Secundo dabet edaē iudiciū vt non præcipitāter, sed deliberatè uouēs promittar. Tertio veritas concomitari debet, vt discretè iusteq; quod vouit persoluat. Alitar Richerd. ipse votum descri bit, vt patet i lfa.

a Ad salutem] Multa n. debem⁹ quæ etiam nō uouentes debemus. Not. tamen secundum Sanctus Bonauentu. in 4. distin. 38. ar. 1 quæst. 2. in corpore, in fi. q licēt non sit votū de præcepto, est tamen quædam testificatio obligationis ve:eris qua non solum fatetur se obligatum, sed etiam complacet sibi ab illa obligationa, & obligetur voluntaria sit necessaria. Et sic multi de necessitate faciunt virtutem.

b Non vouit] De hoc per Panormitan. in cap. fin. s. de obser. ieiu.

c Non acceptat] Satis vana esset illa pmissio de illa re, quę nullo modo esset recipienti grata. Vnde cum omne peccatum sit cōtra Deū & nullū opus sit Deo acceptum nisi sit uirtuosum conseques ē, q virtuoso tātū actu vel facieda sunt scdū S. Tho. vbi s. quia dr. in cap. in malis pmissis rescinde fidē, in turpi voto muta decretum. 22. q. 4.

d Indifferentē] Quemuis S. Tho. dicat vbi s. q de nullo indifferēti possit fieri Votū, nihilominus. sā. Bo. in 4. dist. 38. ar. 1. q. 2. dicit q indifferens ē aliqd dupliciter. Vnū qd informabile ē motu & circunstātie virtutis sicut comedere, & abstinere, & hoc pt voueri. Aliud quod nihil facit quātū ē de se, vt leuarē festucā vel ire ad prata, & d tali ppriè nō est votū ppriè. Vñ si voueat iudicio cerere credit, cū nihil sit vouēdu, nisi qd rōnabiliter acceptū pōt eē Deo. Quare si aliqa talia vouret esset commutendum votum.

e Tunc nō obligeret] Secundū mentem Sancti Bonauentu. Richard. & Sanctus Tho. vbi supra, Quædam sunt quæ in omnem euentum sunt bone, sicut opera virtutis & alia bona, & ista simpliciter cadunt sub voto. Quædam sunt quę in omnem euentum sunt mala, vt sunt peccata, & ista, vt dictum est, non cadunt sub voto vllo modo. Quędam ve

non comedere de capite [a] aliqua propter decollationem Ioannis Baptistę & huiusmodi, secundum Albe. & Rai. potius sunt frangenda quam seruanda. Tutius tamen credo sit petere dispensationem seu declarationem a cõfessore, saltem propter reuerentiam.

6 Quarto dicitur ex deliberatione firmata ad differentiam votorum quæ fiũt ex surreptione, & sine deliberatione, sicut faciunt aliquãdo aliqui in angustijs, [b] quæ non obligant de necessitate, sed tantum ex quadã congruitate. Ideo contra ipsa venire etiam ex propria autoritate, non est peccatum mortale. Et quãdo hoc fit potest perpendi ex hoc quando statim transacto periculo [c] seu angustia sunt male contenti se tale votũ emisisse, quia videt̃ indeliberatè, vt euadant periculum vouent, quia obligantur.

7 Additur. 5. secundum aliquos per intentionem obligandi se ad implen. promissum, quia secundũ eos sola deliberatio non firmat promissionem. Et licet Ri. in 4. dist. 38. (a quo prędicta sunt extracta) non firmat se in hoc, sed pertranseat solum recitando. Vnde mihi videtur ꝙ verissimè [d] requiratur eo modo quo. ĩ. dicen. s. saltem tacitè, sicut tenet gl. in c. literaturã eo. ti. Vnde debes aduertere ꝙ votum habet diuersos status, s̃m quos diuersa sortitur vocabula & effect⁹. Primus status est in origine scilicet cum quis disponit aliquid boni facere, & tunc dicitur deliberatio de qua dicitur. 17. q. 1. bona agunt, & hoc confringere non est peccatum. Scd̃us status est processus cũ procedẽdo ꝓponit firmiter se facturũ, & tũc dicitur propositum, vt. 17. q. 2. nos nouimus, & sic non obligat ad mortale, s̃d veniale, vt patet in c. literaturam, de voto. Et seq̃t ibi Pa. & ẽt vĩ glo. hoc tenere ibidẽ, si bene iota legat̃ & gl. 17. q. 1. in sum. licet allegent Hug. tenere ꝙ peccat mortaliter talis, sed nõ loq̃tur in illo casu, sed de eo q̃ fecit votũ in corde, licet ore non expresserit, vt patet si bñ attendatur. Sequitur etiam hoc Arc. in d. c. q̃ bona in princ. s. quod non obligatur ad mortale, & vid̃ s̃. iuramentũ. 5. S. 8. Tertius status est consũmationis scilicet cum quod firmiter ꝓposuit ꝓmittit animo obligandi se, q̃a nemo obligat se nisi quia animum obligã

ro sint in se considerata bona, & secundum hoc possunt tamen habere malum euentum, & quantum ad hoc non sunt obseruanda. Et sic accidit in voto Iepte. Iudi. 11. quando vouit, si deus victoriam sibi de inimicis concederet ꝙ primum quod de foris domus eius exiret deo ĩ holocaustũ offeret. Quid si canis, quod est animal nõ immolatitium exisset. &c. Quia ergo filia primo ei occurrit stult⁹ fuit in vouendo quia sine discretione. Sed impius in adimplendo secũdum S. Hiero. vt refert S. Tho. id ẽ dicit Rich. idem dicit sanctus Au. quem refert & sequit sanctus Bo. vbi supra. Nihilominus in cathalogo sanctorum ascribitur ab apostolo, quia de sua impietate pęnituisse creditur. S. Bo. dicit ꝙ duo fuerint in voto Iepte, q̃tum ad emissionem, vnũ laudabile q̃a ex fide & deuotione motus fuit ad vouendũ, aliud vituperabile. s. indiscretio. Idem dicen. ĩ impletiõe, q̃s fuit ibi figura & factum, factũ n. fuit odibile, & figura laudabilis Conr. Ale. 4. parte tracta. u. de voto. Habes de Iepte voto. 22. q. 3. vnusquisq; in fi. & est Ambr. & 23. q. 5. si non licet, in fi. & Arch. 17. q. 4 qui bona in princ.

a Comedere] de capite S. Tho. vbi supra scilicet. 2. 2. q. 88. dicit ꝙ vota quæ sunt de rebus vanis inutilibus non sunt facienda, quia sapiunt idolatriam & sunt magis deridenda quam seruanda, Idem Archi. 17. q 4. qui bona, in prin.

b Aliqui in angustijs] Ad hoc c. literaturam vel literarum, de voto, vbi est casus. Et vide Panormita. in cap. sicut, de regu. vbi ait ꝙ cum quæritur vtrum timor mortis excuset sic esse distinguendum, credit. Aut timor est naturalis, aut accidentalis. Primo casu, vt in eo qui infirmatur grauiter, certè non excusatur quis ex illo timore faciens votum aut promissionẽ, tex. est ĩ d. ca. sicut de regul. Scd̃o casu subdistinguendũ, ẽ aut n. loquimur de morte cãli, aut d̃ violẽtia primus casus non impedit effectum neque inualidat professionem, vt est in eo q̃ timet periculum naufragij incendij vel hostium ratio q̃a talia vĩ esse timor mortis animæ, q̃ a deo incutit vt q̃s conuertatur. Vñ est appetendus talis timor. ca. Reuertimini. 16 q. 1. Scd̃o casu, vt in eo q̃ religionem ingreditur, vt iniqui hominis fugiat minas, q̃a comminatur mortẽ, tunc non tenet ingressus religiõis. Rõ q̃a deus vult militem volũtariũ, vt in c. nõ est. 15. q. 1 Et ita loquitur tex. in c. 1. ex. ꝙ me. cã. Ego vero puto hoc casu votũ tenere, q̃a est eadem rõ quę in primo casu Limita tñ prædicta vt hic, & in §. se.

c Periculo] Quidam reprehendit Angelicã in hoc, & adducit dicta Ar. in ꝯtrium, sed tu aduertas q̃ sciẽtia nr̃a bñ dicit q̃a anima occupat⁹ vehementi dolore vel angustia non hẽt plenã deliberationẽ, ideo nõ tenet votum q̃d debet procedere ex deliberationa nec est simile de occidente hominem, quia sequeretur ꝙ semper quolibet votum in angustijs factum teneret, quod non est verum.

d Videtur ꝙ verissimè] S Bona. in 4. dist. 38 ar. 1. q. 1. ad 3. dicit intentionem respectu alicuius psle duplicitet

pliciter esse. Aut principaliter, qa de illo cogitat, & placet, Aut qa intédit ꝯñs aliud ad illud vel simplr illi annexū. Sicut si aliquis intendit vouere regulā monachorū, p cōsequens & ad continētia obligari intēdit, & ad obediētiā. Alio qui stulté vult, & appetit insulsę. Si vero nullo modo intē dat nō est votū. Sic ergo velle videtur q ad sit intentio obligādi. a Cōcumbere] De ratione voti est q fit ad bonā finem. vt habes s. §. 3 alias non tamen. Et iō qđ hic dicitur de cōditione mala extante q tenetur ad votum debet intelligi vt illud votum teneat ad hoc vt satisfaciat peccato cōmisso in illa mala condicione, alias votū non teneret cum sit pp malū finē & votum emissum ex turpi cā nō tamē secundū Ric. vbi s. Et sic concorda id qđ hic dicitur cum dictis. supra. i §. in §. 3.

di se hēt. l. obligationū la i. ff. đ act. & obl. arg. l. si ego. ff. si cert. pet. nec et sufficit hīe animū obligādi se, nisi se p pmissionē obliget, siue pmissio fiat corde siue ore. Et iō iura q vīr dicere q p positum deliberatum siue absolutū obligat. vt in c. nuptiarum 27. q. 1. & d. c. qui bona agunt. & ca. consulti de regu. cum similibus, intelligeda sunt de proposito cum pmissione firmato. sm Pan. in d. c. literaturam. Quod no. qa facit ad multa. Aduerte tamen q licet promittendo non habuerit animū expresse obligandi, se si tñ nō habuit animū cū promittebat non obligari ex tali promissione, nihilominus obligat, qa tacitè intelligit obligatio. Quartus status voti est solenizationis. s. qđ fit ore alicui homini, vel solenizat per aliquem institutum ab ecclesia, vt e ordo sacer, & religionis professio.

8 Quot sunt genere votorum. ℞. (quantū ad nos spectat) duo. s. simplex, & est hodie omne aliud uotū a voto solenni quantuncunque cum multis solennitatibus sit factum. Aliud dicitur solenne, & istud est solummodo illud quod solennizatur per susceptionem sacrorum ordinum, aut per professionem, tacitam vel expressam factā alicui de religionibus approbatis. ut no. in c. unico, de voto. li. 6. Et đ hoc vide. s. Nouitius. S. 1 2. cum duobus seq. & s. Religiosus. §. 4. cum duobus seq. & rofessio. S. 1. Itē uotorum quoddam purum siue absolutū. s. sine aliqua cōditione factum, aliud conditionale, vt cū qs uouit facerē sic, si deus dederit mihi salutem corporis, vel filium & huiusmodi, & tunc non obligat nisi extante conditione. de condi. appo. c. verum. &

cex a contrario in c. vnico 32. q vlt. Idem Ric vbi supra. ar. 5. q. 3.

9 Sed nunquid licet facere votum sub tali conditione. Inno. tenuit q non, quia symoniacum est, quia vult emere sanctitaté a Deo pro temporali. Facit. c. qui studet. 1. q. 3. sed ego credo q non sit illicitū, qa cū Deo symonia fieri non potest. Ratio quia dedicare Deo aliquid etiam sub conditione est spirituale. Sed spirituale pro spirituali potest cōmutari sine symonia. ca. ad qōnes. de rer. permu. Et hoc sequitur Hos. & Pa. in c. scripturæ de voto. allegat. c. medicina. de pe. di. 1. Vbi dicitur peccata tua elemosynis redime. & 13. quæst. 2. animę defunctorum.

10 Vtrum faciens votum sub conditione ex cuius culpa conditio nō impletur, teneat. ℞. Ric. vbi s. arg. 4. q. 3. q sic. ar. c. sicut ex literis. de spon. Vnde ille qui fecit uotum. vt Deus eū pręseruaret ab aliquo pctō, si non facit qđ in se est, vt pręseruetur, sicut fecisset si votū, nō emisisset, vel sicut intēdebat facere qñ votum emisit, vel si voluntariè se p ęcipitat in peccato, nihilominus obligatur voto facto.

11 Vtrū uotū sub cōditione quā qs nollet impleri obliget. ℞. Ri. vbi s ar. ul. q uotū factum sub cōditione de re bona & propter bonū finē, quod uouēs intēdit conseq per executionē illius boni, qđ uouit est obligatorium extāte cōditione, siue illa cōditio sit bona siue mala, siue uouēs illā malā conditionem uelit impleri, sicut cum quis uolens concumbere a cum muliere, uouet religionē intrare, si sibi consenserit in illo malo facto, siue nolit eam impleri. Sicut cū quis horrēs aliquod malū committere, uouet si commiserit intrare religionem. Et quamuis nolit etiam absolute intrare religionem, imo abhorreat, non propterea minus obligatur, quia non requiritur q absolutū aliquid uelit, sed quod uelit, & potest quis uelle sub conditione, quod tamē nollet absolutè. hæc Ric.

VOTVM 2. quis pōt facere. ℞. q quilibet qui est sanè mentis & sui iuris quo ad illud quod uouet, & nō prohibitus a iure, ex quo patet q 8. sunt qui uouere non possunt.

1 Primo episcopi & alii superiores plati non

non possunt facere uotum, quo uinculum inter ipsos [a] & ecclesias suas dissoluatur, sine licentia papæ. [b] de renun. nisi cum pridē, vel quo diu ab ecclesiæ sua habeant absentari de uoto.ca. magnæ, si tamen fecerit uotum peregrinationis, soluet expensas quas fecisset in eundo & redeundo & laborem uigiliis & orationibus compensabit, [c] ut ualeat in sui præiudicium, secundum quod not. in d. cap. magnæ. Non potest etiam facere uotum quo graue præiudiciū fieret ecclesiæ suæ. 8. q. 1. clemens. In aliis autem sic ex quibus præbeat bonum exemplum. [d]

2 Secundo clerici beneficiati in beneficiis, in quibus requiritur residentia, non possunt facere uotum longè peregrinationis, fine licentia Episcopi dictis. capi. magnæ. & ca. nisi cum pridem de conse. di. 5. non oportet. el 1. possent tamen facere uotum [e] religionis. ut supra. Religiosus. §. 12. Et secundum aliquos de accipiē do crucem. capi. ex multa. de uoto. quia uidentur licētiati [f] a papa quo ad illos qui possunt esse utiles terræ sanctæ, sed contrarium scilicet quod non possunt, nisi tempore generalis passagii, est uerius secundum Host. & Panor. in capi. fina. de uoto soluent tamen expensas & rediment laborem, secundum quod dictū est de episcopis. In aliis autem liberè possunt.

3 Tertio religiosi nullum uotū facere possunt. Ratio propter altitudinem religionis, quia ius statuit. eo. q. 4. monacho non licet uouere sine consensu abbatis. Si autē uouerint frāgen. erit, & placet magis quam opi. eorū qui distinguūt an possit sine præiudicio prælati, quia a monachis & religiosis est abdicatum uelle & nolle, & ideo non credo qd' possit uouere sine peccato, [g] nisi præsupponant consensum prælati tacitum, nec quod nouerunt exequi debent, nisi habeant consensum expressum prælati si ei præsentia haberi potest, nisi sit de quo nullum præiudicium fit prælato, uel regulæ uitæ. & hic sequitur Ric. & Tho. 2. 2. q. 88. arti. 8. & Ray. exemplum, quando uoluit dicere pater noster.

4 Quarto Abbates & prælati religiosorum non possunt facere uotum, p quod præiudicium generet in eorum officio sine licentia suorum superiorum. 18. q. 2. abbates, de aliis uero possunt uouere, ut dictum est.

5 Quinto filiusfamilias nō potest uouere aliquid q fit contra regimen domus uel familię, seu de pertinētibus ad illam, nisi de licentia patris, nisi uotum religionis. ar. l. 2. ff. de polli. & uotum terræ sanctæ, quod potest. c. ex multa, extra eo. Itē omne uotum quo nihil derogatur [h] curę & regimini rei familiaris. Item si habet peculium castrense vel quasi de illo potest uouere quia in huiusmodi est sui iuris.

6 Sexto impubes non potest facere uotum religionis, etiam de consensu patris, & si facit non tenetur etiam post pubertatem qualitercunque intenderet cum fecit capitul. ad nostram. [i] de regu. requiritur enim pubertas completa vt supra nouimus. S. 1. Tho. 2. 2. quæst. 88. ar. 9. tenet q si impubes habet usum rationis q obligatur quantum

a Inter ipsos] Nā mr̄imoniū ē inter ipsum, & eccl'ā suā, de regu. c. licet.

b Licētia Papę] Idem Ric. vbi supra ar. q. 2.

c Cōpensabit] Quare dr̄ in d. c. magnę per Pan. q commutatur tale votū ne alij scandalizetur.

d Exemplu] Puta si faceret votum abstinentię & eleemosinæ, facit. c. relatū. de test. §. licet autē.

e Religionis] Quia vbi spiritus domini ibi libertas. c. duę. 19. q. 2. c. licet, de regula. & c. nisi cum pridem.

f Licētiati] d. ca. si. qd' est est singu.] Et fatetur ibi Pa. se nō alibi hoc dictum legisse, & ibi pō: suos restringit hoc ad tēpus passagij generalis vt hic, sed Host. ibi dubitat de monachis, & dicit q n̄ nisi forsitan essent instructi ex offō prędicandi.

g Peccato] De peccato videbitur. j. §. 9. Sed bñ clarū ē q vouere non pōt, q a nullum tps excep tum est in quo prelatus nō possit subditum circa aliquod occupare, & etiam ne detur occasio vagandi. 20. q. 1. monachū di. q. si quis. Tamē dicit Ri. vbi s. q multa posset vouere religiosus quorum adimpletiō executionē operis cuiuscunque quod platus pōt ei pcipere, nō impediret, sed prō moueret si vouerer nunquam ex deliberatiōe verbum dicere ociosum vel aliquid mane cogitare, hęc nāque posset facere subditus sine pla: i lnia stā te dicta rōne q pensata humana fragilitate & religionis onere si permissum esset religioso vouere de facili trāgressio voti posset imminet cū multa occurrūt & frequenter impedimenta, posset et reddi onerosius prælato & alijs. Item istā est religionis sublimitas & excellentia in his substantialib' votis quod oia vota includit & absorbet Vnd S. ecclesia p p ista noluit voto religionis aliquod super addi.

h Derogatur] Exemplum vt in vigiliis & peregrinatione. Et idē dic de filia dū est in domo patris. Numeri 30.

i Ad nostram] Et ibi Pan. in 1. no. adducit quia nec pt̄ cōhere matrimonium ante pubertatem.

tum est ex se nisi irritetur. De quo dicto ego dubito, quia contra ipsum est textus in ca. 1. de reg. lib. 6. Vbi ille qui fecit professionem ante 14. annũ liberè potest redire ad seculũ, ꝙ non esset, si aliqualiter teneretur, hoc idem tenet. Pa. in cap. scripturæ. de uoto. Alia autẽ uota facere potest, sicut & filiusfamilias si est doli capax, & sanè mẽtis. c. 2. de uoto. Verũtatem tutores possunt irritare, & etiam curatores, si uotum est reale usque ad 25. ann. ᵃ nisi ueniret accessoriæ, vt in intranre religionẽ cũ quo trãferunt bona sua. Si tamẽ ratũ habet in paupertate, tenetur secundum Tho. 2. 2. q. 88. ar. 9.

7 Septimo seruus qui non potest facere uotum de operibus corporalib⁹ aut tẽporalibus. in præiudicium domini sui qui quo ad talia est ei subiect⁹, de spiritualibus ut dicere orationes & huius modi, quæ nullum præiudicium faciũt domino. potest ar. in c. relatum. de sent. excommu. & c. si seruus scien te. 54 dist.

8 Octauo uir & uxor non possunt facere uotum per ꝙ præiudicium generetur alteri quo ad debitum redden. quia quo ad hoc sunt pares. c. gaudemus, de diuor. & ideo cum uxor non possit uouere abstinentiam sine consensu uiri. ut in c. manifestũ. & c. noluit. 33. q. 5. Similiter nec uir. secundum. Inno. Sed Pan. in dicto. cap. scripturæ tenet ꝙ uir aliquod uotum abstinentiæ facere potest dummodo non sit in præiudicium vxoris. Sed vxor nullum potest facere sine consensu uiri, imo dicit quod si uir consentit quod nihilominus poterit reuocare, licet male faciat, nec vxor poterit contradicere vt est text. in dicto. c. manifestum & capitu noluit lex. Sed ego teneo ꝙ sicut vxor non potest aliquid in præiudicium uiri uouere, vt de abstinẽtia, dormire cum camisia surgere ad matutinum, & huiusmodi, sic nec uir, nec in hoc sunt impares. ᵇ Sed quo ad eleemosynas, & ea quæ pertinent ad curam rei familiaris sunt bene impares, & ideo pro regula tene, sicut videtur uelle glo. in d. c. manifestum quod uxor potest uouere ea quæ non sunt in præiudicium uiri, & econtrario uir. Vnde si uxor habet præter dotem, potest facere uota de ipsis dandis & similia. Verum est ꝙ caueat ne in scandalum uiri aliquid uoueat, nisi sit scandalum pharisæorum. ut s. dixi. Scandalum. §. 3. Fallit in uoto peregrinationis in subsidio terræ sanctæ, quod uir sine licentia uxoris potest facere. ca. ex multa. §. in tanta. de uoto, religionis quomodo teneat quando sit a uiro uel uxore uide supra. Matrimonium. 4. §. 9. cum seq.

9 Sed nunquid peccant tales uouẽtes quæ implere nõ possunt. ℞. ꝙ si quãdo uouerũt sciunt se non posse uiuere, & aduertunt de hoc, sic videtur ꝙ peccent mortaliter, nisi præsumat de uoluntate eorum quorum interest. Si uero de hoc non cogitant, sic non peccant, quia subintelligitur ꝙ uouẽt quãtum in eis est, & multomagis non peccant, si explicitè hoc intendunt.

10 Vtrum prælatus Abbas. Tutor maritus, dominus, & huiusmodi peccẽt reuocãdo uota præfatorũ, quæ nõn potuerunt facere. ℞. ꝙ non, nisi consensum eis dederint quia tunc ᶜ peccarent, licet præfati nõ peccent obediendo eis. vt in dict. capitul. manifestum.

11 Pone, ꝙ pfati uotũ fecerũt anteq̃ essent sub tali impedimẽto. ℞. ꝙ nihilominus nõ poterunt implere. ᵈ

12 Sed nunquid peccauerunt mortaliter tale impedimentum acceptando puta episcopus qui antequam esset episcopus fecerat uotum religionis acceptando episcopatum, vel mulier cõsentiendo matrimonio. ℞. ut colligo ex. c. per tuas de uoto. ꝙ sic, si de hoc aduertebat quando tali impedimẽto assensit, si uero tunc non aduertebat nec cogitabat quod assumebat impedimẽtũ quo uotum implere non posset, sic non cre do

ᵃ Vsque ad 25. annos] Sed nunquid peccãt reuocando. Res. ꝙ nõ qa vtuntur iure suo a Deo & a canone sibi concesso nec vouentes peccant non implendo. c. noluit 33. quæst. 5. Aduertẽt tñ dñi ne reuocent sine iusta cã, qa peccarẽt qñ. s. cõcesserunt. prius. ca. manifestum. 33. q. 5 Et sic peccare vñt si subiectorũ votis ꝯ cationẽ & eorũ bona ꝯsciã seu malitiose resistant cũ arbitrium & ptãs semper videatur concessa ad iudicium boni viri l. sin prærã. põsiti ff. pro socio. cum se. & 11. qõ. 3. p. illitegitum.

ᵇ Sũt in pares] Gl. tñ in d. c. manifestũ vr̃ velle idẽ qd Pa. & rõ ẽ qa excepta debiti redditione mulier quasi famula viri iudicatur c. mulier. & c. hoc imago. 33. q. 5. vñ debet esse aliqua differentia.

ᶜ Quia tũc.] Vide postilla s. quę inc. sed nunquid. in §. sexto.

ᵈ Nõ poterunt implere] Pone exemplũ vt in d. c. noluit lex de vxore quę fecit votum.

a Religionẽ assumit] Et non erit illi necessaria certa delicti satisfactio cuius totũ vitę tps obedientiæ impendit sui creatoris. de pę.di.1.§.his autoritatib⁹, sic non frangit posi tũ quia illud in melius cõmutat de iureiu. c.peruenit & ita e argum. est cũ q in tranti monasteriũ nõ est in ponida pna p pec cato ante cõmis so 33 q.2.admo nere, & hoc pp continuationem pniæ. & exerci tiũ.in quo semp debet esse mona chus.16.q 1.nos aũt p delictis au tē cõnussis in mo nasterio bñ subij ciuntur pniæ & di sciplinæ oratlati ſm regulā ipsius loci.c.vlt.d reg. & c cũ illorũ,de sen.exc. hæc gl.i d.ca.scripturæ.

b Scripturæ] Hoc etiā.s.senti re dum limitat hoc nõ procede re in voto religioni cõsono,vt si vouerat añ dicere psalterium qa nõ pãtat hoc tolli per ingressum religionis, tn aduerte ad ea quæ d xi s.eo.§.3.add q dicit tu tius eē petere di spensationem.

c Mortua] Est tamen monēdus vt redeat.

d Verius Pa] Tñ d cit opi.In no esse turiorẽ.

e Corporis] Maceratio proprij corporis non est Deo accepta,nisi inquantũ ẽ opus virtutis.qd

do mortaliter peccauerit, licet debeat dolere q uotũ implere nõ pôt.& recompẽsare in eo in quo pôt. Potuit bene forsitan peccasse mortaliter ex tardatione ut infra dicã. Excipitur ab hoc ille qui religionem assumit,a quia non peccat, sed meretur & potest omnia uota in istud commutare si uult. Et ipso iure erit ab omnibus absolutus, sine alia dispensatione & autoritate vt no. Innoc & Pa.in d.c.scripturę. b quia prima obligatio uidetur confusa in posteriori. facit quod not.clemen.si dominum, de reli.& uene.sanctο.ubi gl.in uer.seipsum.

13 Vtrũ præfati q existentes in talibus ĩpedimentis fecerũt aliqua uota, teneãt implere sublato ĩpedimẽto tali.puta filiusfami.post quã fact⁹ ẽ sui iuri, vel uxor mortuo uiro & hmõi. ℞.Inn & Hug.& multi alii tenẽt q sic Pan. in c.scripturę.eo.ti.dicit se dubitare propter.c.qdã.c.placet, de conuer.cõiu. Vbi patet qd' maritus q intrauit religionẽ cõtradicẽte vxore restitut⁹ nõ tenet ea mortua c religionẽ intrare, qa emisit uotũ tẽpore inhabili,ergo idẽ erit in filiofami. ex quo commisionẽ uoti nõ contulit ad tẽpus habile, & pro hoc uide t tex. ff.de pollici.l.2. & facit qd no. in l.si non fortẽ.§.libertus. ff.de cõdi.ĩde.& hoc dicit ue ius d Pa.Sed ego distinguo q aut uotũ erat perpetuum, & tũc aut fuit irritatum per cũ qui potuit, & sic ampli⁹ nõ tenetur, nisi ad id ad qd se potuit obligare, & iste pprie est casus i d.c. quidã.& c.placet.Nã reuocatus ille q fecerat uotum religionis sine licẽtia d alterius coniugis non tenetur illo mortuo redire ad religionem,sed solum uiuere castẽ, quia illud potuit pro mittere. f.non exigere, & iõ seruare tenet. Aut uotũ ppetuũ non fuit irritatũ ab eo q potuit,& sic dic,q soluta patria ptãte uel unico lo quo impediebatur,tenet illud implere,& iste est casus c.psuluit.de puer.cõiu. vbi uir. ingressus religionẽ vxore ipsum nõ petente in uita,ea mortua cogitur stare in religione.Si uero uotum non erat perpetuum. sed temporale, sic non tenetur,nisi intentio fuisset ad obligandum se ad tps facien. in quo poterat se obligare, similiter tenetur si quando fecit uotum intendebat se obligare, saltem post solutam patriam ptãtem,vel si remoto impedimento ratificauit ut in cap.2.in tex.& in glo.in uer.disposuit.eo,ti.si uero de nullo istorũ cogitabat,sed solum de illo implendo tempore patriæ potestatis, si fuit irritatum nõ tenetur,& secundum hanc distinct.concorda opi.contrarias.

VOTVM 4.quo ad obligationem & quæritur utrum omne uotum licitum sit obligatorium.℞.Ric.ubi supra.ar. 5. q. 1.quod sicut promissio licita.facta cum intentione obligandi se & ex deliberatione si acceptetur ab eo cui fit, & qui eam acceptare potest obligat promittentem,non tantum ex præcepto legis diuinæ,sed etiam legis naturę,si cum uotum sit promissio (ut supra dictum est) & deus illud acceptet cui fit,ideo est obligatorium. extra de uo. cap.licet. Fallit hoc in quatuor casibus secundum eundem.Ric.ibidem. Primus propter impotentiam implendi, unde ille qui uouit ieiunium q sine magno detrimento corporis e seruare non potest si facultas adeundi superiorem deest potest ppria autoritate frangere ſm Th.2.2.q.88.arti.2. ad

quidẽ est inquantũ cũ debita discretione fit. vt. s.concupiscentia refrenetur,& natura non nimis grauetur, & sub tali tenere põt hmõi sub voto cadere propter qd & apls Ro. 12. postquam dixerat. exhibeatis corpora vestra &c. subdit Rõnabile obsequiũ vestrũ sed quia in his q ad seipsum ptinẽt de fac. li. fallit homo iudicãdo, idõ talia faciẽtes vota debent submittere se iudicio superioris hoc Tho.vbi s.in Respon.ad vltimũ.

ad vltimũ peccat tamẽ uouẽs ꝙ sibi ẽ impossibile, nisi speret fieri possibile. Secundus pp autoritatẽ dispẽsantis intellige si subest legitima cã, alias nõ ut in c. magnę. eo. ti. & in gl. in c. nõ ẽ. eod. tit. Tertius pp defectũ cõditionis appositæ. 22. qõ. 8. c. nõ solũ. in fi. de quo supra uotũ. 1. §. 8. in fi. uel pp defectum cãæ principaliter mouentis, puta mulier fecit votum ieiunandi ut obtineret salutẽ filij qui moritur non tenetur. Quartus casus quando id quod tempore facti uoti erat licitum factum est illicitum postea puta qa fecerat uotum continentiæ ante matrimoniũ post contractum non potest licitè denegare debitum petenti, & huiusmodi, & propterea dicit Thom. in 4. ea. dist. quod quicquid uotum fieri impediret, [a] si præsens esset obligationem etiam uoto facto aufert. Quod bene nota. Adde. 5. quando irritatur ab eo qui potest, utputa prælato uiro, tutore, & huiusmodi, de quibus. s̄. uotum. 2. §. 9. & 10.

1 Virũ uotum de minori bono. [b] sit obligatoriũ. ℞. Ric. vbi s̄. ar. 3. q. 3. ad 2. ꝙ non, si est cũ exclusione strictioris, qđ limita uerũ quãdo illud minus bonũ nõ est sufficiẽs ad salutẽ. s. qđ tũc nõ teneat. Sec⁹ si ẽ sufficiẽs ad salutẽ, qa tũc tenet quãtũ ad illud, sed nõ quãtũ ad exclusionem maioris boni.

2 Quãdo teneatur quis votum implere. Respon. Panormi. in capi. non est uoti, de uoto, quod statim nisi auctoritate superioris q̃ su p hoc põt dispẽsare, vt differat. arg. d. c. a ꝯrio. Ri. uero dicit qđ si statim itẽdebat se obligare, sic stati tenet. Si uero ad tps, sic s̃m ꝙ intẽdebat obligare faciet, [c] ego vero credo sic distiguẽdum. Quod aut quis sicut uouebat sic de implẽdo cogitabat, vel statim vel ad tẽpus, & sic obligatur secũdũ ꝙ se obligare intẽdebat, qñ uouit. Si vero de tempore non determinauit, aut non cogitauit, aut si cogitauit, non tamen ad illud se obligauit ex uoto. Sic distinguẽdũ ẽ quod aut differt, qa deuotius & quietius, aut cõmodius tardãdo sperat implere, & sic non peccat, saltem mortaliter, & sic intelligo gl. ueram in d. c. nõ est, quæ dicit, quod in voto subintelligitur si cõmode potest, quantum ut non statim teneatur & difficultas sicut in iuramento, sic & in hoc excusabit. Aut differt solum ex neglĩa, & si est probabile periculum imminens impossibilitatis in implẽdo si tardatur, vtputa quia qui vouit religionem nisi hoc anno ingrediatr̃ postea non erit aptus, uel non poterit, sic peccat mortaliter differendo, si hoc aduertit. Si autẽ tale periculũ non immineat, uel si imminet nõ aduertit, sic dicere ꝙ sit peccatũ mortale differe, vr̃ dutum, q̃uis forte sit uerũ p ar. a ꝯrio sensu. d. c. nõ ẽ uoti trãsgressor q̃ autoritate ap̃licæ sedit qđ uouit distulit, ergo erit transgressor si sine autoritate differat, & iõ dicerẽ ꝙ aut iste excitatr̃ a gr̃a. [d] ad implen. qđ ꝓmisit, puta qa sæpius sibi ad mentẽ reducitr̃ & cogitat quod illud debet implere & hmõi, & sic uelle differre erit pc̃tm̃ mortale quasi adeo sit admonitus, vt illud pficiat, [e] & sic cõstitueretr̃ in mora. Aut differt qa đ eo nõ cogitat, vel nõ recordatr̃, & sic non erit pc̃tm̃ mortale, nisi sit notabilis & ualde lõga dilatio. ar. eorum quæ supra dixi. Obligatio. §. 8.

3 Vtrũ ille qui uouit ad certum diem, puta ieiunare uigiliã assumptionis gloriosæ uirginis Mariæ immediatẽ sequẽtem, & huius-

a Quicquid uotũ fieri impediret] Hoc uerum qñ illud qđ postea uenit legitimã sequitr̃, unde licet uotũ ad ingressum religionis mr̃imonium impediat ꝯsumatũ, si præcedat, ut in c. ex publico. cõuer. cõiug. Non tamẽ impedit si sequatur ut in cle. eos de consan. & affi.

b De minori bono] s. Bona. in 4. dist. 38. ar. 1. q. 2. dicit, minus bonũ pt dupliciter considerari, vno modo prout dicit quendã statũ licitum, alio modo ꝓut dicit priuationẽ maioris boni. Primo mõ licitũ est uouere illud respũ mali, qa respectu illius maius bonũ esse cõstat. Secundo mõ non est licitũ nec obligat quis ad seruãdũ sed ad pęnitẽdũ, exemplũ de eo q̃ vouit castitatem ĩ sęculo, & de nõ intrãdo religionẽ, qa primũ bonũ est licitũ, sed inquantũ priuat altiorẽ statũ illicitũ esse cognoscit, quia gratiã dei duro corde repellit, qđ est ĩ pĩudiciũ salutis, & in derogationẽ abũdãtis iustitiæ. Et si obiiciatur, licitũ est sic esse ergo & uouere. Respõ. ꝙ sicut laudari nõ ẽ malũ est laudem appetere, sic in tali statu esse non est malũ, sed obligare ut non possit ad meliorẽ peruenire, Deo iniuriã

c Obligatio faciet] Hęc etiã habent ex S. Th. 2. 2. qõ. 88. ar. 3. ad ultimum. facit uid. s. Iuram. 5. §. 1. & ibi

d Aut iste excitatur a gratia] Facit qđ not. s. uoluntas. §. fi. Et adde l. in oibus obligationibus. ff. de reg. iur.

e Vt illud perficiat.] Vide text. Deu. 23. ubi dicitur. Cum uotum uoueris domino deo tuo, non tardaueris reddere, quia requiret illud dominus deus tuus, & si moratus fueris reputabitur tibi in peccatum.

hmôi & nõ seruauit, teneatur alio die illud ĩpleř. ℞. Pa. in c. per tuas. de uoto. 3. no. quod sic, quasi sit obligatus ad duo, ª sicut ille qui obligat certo die dare decem alicui, si die statuto non dederit, tamen obligatus remanebit. ᵇ Facit. ca. cum dilecti. de do & contu. & l. cleius ff de aib. §. 1. vbi iussus dare. 10. infra. Ka. sepiẽb. dicit duo habere præcepta vnũ dãdi 10. & aliud ⁊. 7. al. Et est iutior, opinio quam aliud tenere nisi qñ uouens nõ habebat animũ obligãdi se, nisi ad illum diem. quia sic non tenet alio die ᶜ ieiunare. sed pœnitere de uoto facto.

4 Vtrũ uotũ de non nouẽdo aliquid nisi ĩ scriptis, vel in manu talis & hmôi. ualeat. ℞. secundum Ric. vbi supra. arg. 2. q. 3. quod hoc, quia nõ simpliciter ꝓhibet factionem uoti, sed pcauet præcipitationem, & ideo si cõtrarium facit. s. uouendo non inscriptis, vel sine conditione apposita peccat ut trãsgressor primi uoti, & sic ẽ mortale, & nihilominus teneř seruare uotũ quod fecit sine illa cõditione, quia uotũ de non uouendo non obligat licet obliget uotũ quod non uouebit, nisi cũ tali circunstãtia, vt illud seruet in uouẽdo.

5 Vtrum cessante causa ꝓpter quam quis uouit, obligetur. Respon. Host. tenet quod sic, licet sit facilior redẽptio, allegat. ca. magna. §. fin. de uo. Gof. tenet quod non obligatur per di. §. fi. nisi in uoto religionis, quod ex falsa causa non uitiatur. capitu. dudum. de conuer. coniu. Sed ego dico quod si causa erat finalis, ita quod non intendebat obligari ipsa nõ existante, non obligať. c. cũ cessante. de appel. Si vero causa erat impulsiua vel inductiua, sic licet cesset obligabiř nihilominus. Facit. c. ex parte. el 2. de conuet. coniu. In dubio dico ꝙ obligať qñ ignorat si sit finalis vel non l. quicqd astringẽdę. ff. de ver bo. obli. Nam in omni uoto causa finalis videť eẽ vt placeat deo, & ideo aliæ cãæ videnť ipulsiuæ, & ideo ipsis cessãtib' remanet obligatio.

6 Vtrũ qs possit obligare aliũ uoto suo. Resp. qđ non, nisi aliter ꝯsentiat, unde mater licet uoueat qđ fili' ieiunabit & huiusmodi, nisi ipse ꝯsenserit, nõ obligabiť, sed quo ad res tẽporales bñ posset obligare hęredẽ suum, sed non ad aliquid personale, si ipse non ꝯsentit. vt ⁊. patefiit. §. 8.

7 Vtrum ille qui non potest ꝑficere uotũ per se, teneatur ꝑ alium perficere. ℞. qđ non, quia in omni uoto intelligitur illa ꝯditio generalis (si deo placuerit, si potero & huiusmodi) etiam si non exprimať. ut no. in c. quemadmo. de iureiur. & in c. beatus. 22. quæ. 2. quę si non extat tollitur uoti obligatio. vt no. glo. in c. non est eo. tit. Ad c ꝙ sup his de uoto responderi potest secundum Pa. in c. 1. de uoto, ꝙ loquitur qñ impedimentum non est omnino impeditiuum, sed solum difficultatiuum. ᵈ Distinguit tamen Innoc. ᵉ in c. scripturæ. eo. tit. quod si quis uouit uisitare terram sanctã pro subsidio impendendo, ꝙ licet tũc uisitare non possit, tamen subsidium tenetur impendere meliori modo quo potest qua si sit ad hoc obligat', & idẽ dicas in eo q̃ fecit uotum uisitandi. S Iacobũ, & aliqd dandi, & huiusmodi. Si vero solum uouit uisitare ob deuotionem tunc non tenetur per alium exequi impedimẽto superueniẽte. Pa. in c. licet eo. titu. addit aliam limitationem. s. ꝙ non teneť, nisi tempore uoti emissi erat certus, ꝙ impedimentum erat ꝑpetuum, quia sic teneretur per aliũ implere ne uotum sit derisorium. Sec' si nõ erat certus de impedimento perpetuo, licet illud haberet tpe uoti, quia tunc solũ tenetur quam primum commode poterit. ar. ĩ l. nepos proculo. ff. de uerb sign. licet Ho. indistinctẽ uelit ꝙ teneatur per alium, qñ impedimentum erat tempore uoti. Sed videtur uerior opinio Panor. ibidem vlt. col.

a Quasi sit obligat' ad duo] Hoc uideri põt ꝑ fratrib' q licet uno tpe nõ stẽt ĩ orone q ĩ alio nihilominus obligat. b Tã obligatus remanebit] Adde Bal. in l. t. t. co C. de his quæ pe. no. vbi dicit. Pone ꝙ testator mandauit hæredi qđ daret Titio fundũ certa die sub pęna mille. Cõtigit, ꝙ Titius erat illa die excõicatus nunqd in pœnã cecidit hæres si non soluit illa die Rñ dět ꝙ excõicatio absoluit a termino, sed nõ a debito. c. 4. in ti. lite si ni. l. cotra.

c Quia sic nõ tenet alio die] Vide qđ. no. ĩ. ieiuniũ. §. 21. Et sic debet intelligi hic qñ talis se obligauerat ad ieiunãdũ vna die l. uigiliã. B. uerg' Ro. ĩ. ieiuniũ. §. 24. ꝯcor. istas. opin. uide ibi.

d Sed solũ difficultatiuũ] Per text. ibi pp infirmitatẽ. Et subdit pa. ꝙ si sint nobiles & magnates. q̃ suis expẽsis &c. pñt & debẽt redimere, uel ꝑ aliũ facere.

e Distinguit tñ Inno.] Allegat hoc dictu pa. in c. licet de.

col ver. Hos. in. Addo & tertiã limitationẽ eiusdẽ Pan. quã ẽt ponit vbi s̄. statim. s. q̃ nõ teneaẽ per aliũ uerũ, nisi prius fuisset in mora i executione uoti, q̃a tũc tenetur, vel cõmutare uel redimere, ut patet leui. 22. vbi dicitur quod si mortuus fuerit, imputabitur sibi in peccatũ. ar. l. 2. in princ. ff. si quis cau. & in c. si de iniu.

8 Vtrũ hæres teneatur implere uota sibi imposita ab illo cuius est hæres. R. q̃d aut exp̃ssè assensit, sic teneẽ, dũmodo accepret hæreditatem si sub spe habẽdi hæreditatem solum consensit, alias si simpliciter ꝓmisit, sic teneretur, & ita intelligo. d. Ant. in d. c. licet. Nec distinguo (ut quidam) an sit peregrinationis uel abstinẽtiæ, quia qualecũque sit tenetur. [a] Facit. l. ueteris. C. de commi. stipu. & C. ut ac. ab hære. uel contrahere. in cip. l. unica. ca. quod super his. & ca licet eod tit. Si uero non assensit hæres, tunc si uotum est p̃sonale. s. obligans personam suam nõ tenetur. Si vero est personale ad incertam personam, puta mittere aliquem de Sanctũ Iacobum, sic tenetur. Similiter si ẽ reale solũ, ut facere monasterium, uestire pauperẽ & huiusmodi, sic ẽt tenetur. Itẽ si est reale simul & personale, & exp̃ssũ vtrunque, vt ire ad sanctũ Iacobũ, & ibi offerre. 10. sic tenetur ad offerendum. 10. sed non ad eũdum uel mittendũ aliquem, nisi secundum quod supra, dixi in §. 7. quando obligat per aliũ implere. Si autem est reale & p̃sonale, sed p̃sonale expressum solũ est, utputa ire ad Sanctum Iacobum licet accessoriè ueniant expensæ non tenetur, quia sublato principali. i. quod nõ teneaẽ ire, non tenetur ad expensas. Si vero nihil in hoc disposuit, sic dic, quod si defunctus tenebatur per alium uotum suũ implere, vt in casibus, de quibus. supra dictum est, sic similiter etiam tenetur, & hoc ex quo adiit hæreditatem, quia adeundo quasi contraxit. Facit quod legitur. & not. in l. 2. ff de pol. & in l. more. ff. de acquirẽ. hæredita pro quo text. in capitul. si hæredes. ff de test. & hoc intellige inquantum uires hæreditatis patiuntur. Credo tamen quod si filius grauaretur in legitima pro huiusmodi votis implendis, quòd haberet causam legitimam impetrandi dispensationem [b]

9 Quid de illo qui defuncto promisit implere votũ ab eo emissum? R. quod in omni casu promittendo intellexit personam suam obligare, sic tenetur implere ob promissionem factam. Sed si promittebat tanquam hæres sperans hæreditatem adire a qua mutato consilio postea abstinuit, non tenetur. argu. c. venerabilem. §. fin. de elec. & no. Inno. & Ber. in d. c. licet de hoc in §. præceden. in prin.

10 Vtrum ille qui vouit religionem aliquam intrare quę eum non vult recipere, sit absolutus. Respon. secundum Rica. vbi supra atti. 5. quæst. prima quod si intentio sua erat determinata solum ad vnam religionem, sic non tenetur aliam intrare, si illa eum nolit recipere, quia factum est ei imposſibile votum suum. Si vero intentio sua erat indeterminata, sic tenetur se tot religionibus [c] offerre, quod vnam inueniat si potest, quæ eum recipiat, nisi sit talis religio, de qua probabiliter credit quod si de ea cogitasset, nullo modo intrare consensisset, nec credo quod teneatur per mundum discurrere vt vnam inueniat quæ eũ recipiat. q̃a nec hoc cogitauit, nec ad hoc verisimiliter se voluit obligare.

11 Sed quid faciet ille qui indeterminatè vouit religionem, cum tamen nullã inueniat, quæ eum velit? R. Innocen. [d] in cap. porrectum. de regu. voluit quod p̃maneat sub obediẽtia episcopi, & sit monach' ei'. Sed ego hoc non teneo de necessitate, sed

quod

voto, & dicit esse singulare.

[a] Qualecunque sit tenetur] Dicit Pa. in d. c licet vlt. col. q̃d vbi quis se obligat ad certum quid, quod põt facere per alium si non potest expedire p̃ se tenetur per alium. Videmus, enim idem in alijs obligationibus facti, quarum executio transmittitur ad hęredes.

[b] Intemperãdi dispositionem] Secundum enim legem antiquã, q̃n hæres non adimplebat volũtatem defuncti tota hęreditate priuabatur. 11. q. 1. Siluester. & l. fi. C. de fideicom. Quod verũ in extraneo, sec' in filio, qui retinet sibi legitimã C. fideicom aũt hoc amplius fallit in filio regis qui etiam legitima priuatur Eo quia regnũ diuidi non potest. vt dicit glo. in cap. licet. voto. & in c. fi. hæredes. de testa. De quo tamen hic vt. supra. Testamẽtũ. §. 12.

[c] Sic tenetur se tot religionib.] Concor. Thom. 2. 2. q. 88. articu. 3. ad. 2.

[d] Respon. Inn.] Et quod loquitur de professione dicit. n. q̃ episcop' potest quẽ recipere ad professionẽ, Et vouens in domo ꝓpria erit religiosus sub episcopo vide ibi Pa.

a Et stare in seculo] Nā vt dici Archi. in cap. scimus. 22. q. 1. in uoto religionis intelligunt istæ cōditiones si potero vel si uelit me recipe quib' cōditionibus nō erit uotū. Et maximè si iste uouens aliter non intēdebat se obligare uoto, nisi i religione. Et uide ibi p Archi. multa bona ad hoc propositū.
b Pōt nō uoluisse] Ista opin. mihi nō placet, qa sicut nō possum resilire a uoto, sic nec uelle debeo, maximè qa uotū ex post facto est necessitatis, sed salua opinionem hic posi tam, quia intelligitur qn qs non firmat se.
c Sed aliud mōasteriū pt] Imo dicit tex. q pserue rare coguntur. s. in alio monasterio secūdū gl. & no q non est de ceptus, cum meliorem uitam.
d Si est strictior] Sed illud est aptè 2 text. in c. licet quibusdā, de regula. ubi Papa. vult, q omnino lnia petatur ēt si ad strictiorē uelit trāsire, ne bonum obedientię cōtēnatur, vtrū aūt talis non pe tens licentiā te neatur redire ui de Doctores in d. c. licet & in c. intelleximus. de ęta & quali. & gl. in c mandamus 19. q. 3 & magis cōis opin. est, q teneatur redire, & dicit Io. an. se ita uidisse practicare. Latè per Pa. in quodā cō si. inci. In dei nomine idem Ros. religi 4. p totū. Dicas, q autor noster loquitur in tequā qs ingrediatur, quo casu non tenetur licētiā petere si vult strictiorē ingredi, vnde non obstant prædicta.
e Itē alia rōne] Pone exēplū in plato, quā iurauit nō alienare bōa ecclesię tū pt ex necessitate, & iuramētū extendi tur solū ad alienationē illicitā facit c. petitio. & iureiur.

quod potest nubere, & stare in seculo. a

12 Quid si dubitat an determinatam intentione habuerit, vel ne. ℞. in dubio tutior pars ē eligēda. capi. iuuenis. de spon. & idē faciat, sicut q indeterminatè promisit.

13 Vtrum ille quem pęnitet eo quod facit uotū, peccet mortaliter. ℞. qđ non quia sicut ante uotum poterat non uelle uouere. ita post potest nō uoluisse b uouere, dūmodo impleat ex quo fecit.

14 Vtrum ille qui fecit uotum de non intrando religionem, sit obligatus ad nō intrandum. ℞. secundū Ricar. in quoli. 2. qō. 13. quod non quia sicut illicitum est iurare nō facere bonū ita & illicitum est uouere non intrare religionem quę est maximum bonum. Host. tamen distinguit quod illectus nō pōt intrare, & uotum obligat non intret illud monasterium, quod ,ppter lucrum habēdi ipsum circumuenit & allicit sed aliud monasteriū pōt. c vt. 20 q. 3. cōstituit. de côuer. coniu dudū. Inspiratus autē a domino potest intrare. cap. gaudemus. de diuor. & placet. & probaƭ in ca. beatus. 22. qō. 2. & in ca. puenit. el. 2. de iureiurā. Nec cures de di. Grati. 22. qō. 3. §. vlti. i fin. q non est tenend' in hoc. vt infra patebit.

15 Vtrū ille qui habet uotū religionis eligiƭ Episcopū, teneatur prius intrare, q sic. de uoto. c. per tuas.

16 Vtrū ille qui uouit unam religionē intrare possit aliam intrare. ℞. q non laxiorem, sed bene strictiorē, & s̄m distinctionem de qua. s. Religio 6. §. 34. excepto quod nō tenetur petere licētiā si est strictior. d

17 Sed quid si de facto intrat religionē laxiorē. ℞. tenet ingressus & pęnitere debet de facto uoto. de re. capit. qui post. lib. 6.

18 Vtrū ille qui uouit intrare religionē satisfaciat uoto, si itrat & postea egreditur. ℞. secundum Ricar. in quarta distinctio. 38. articul. 8. quæsti. tertia. quod aut ille qui intrare religionem vouit actualiter proponebat in religione manere, ita tamen quod illud propositum non cadit sub voto, sed ipsum comitatur tantum. Aut actualiter proponit experiri, vt si sibi placuerit, stet sinautem egreditur. Aut de nullo illorum cogitat actualiter, sed tantum vouet intrare, quia sibi videtur bonum animæ suæ, aut dum vouet habet propositum excundi, postquam intrauit. Si primo modo vouit & intrat, & postea exijt, satisfecit voto. Et licet hoc dictum non probet Richar. potest tamen sic probari. Nam vt dicit Henric. de gan. in tertio quoli. quæstio. 19. licet quis concipiat diuersa proposita circa idem, puta nisi tandi limina Sancti Petri pedibus nudis die veneris, & vni istorum apponat votum, & sub promissione voti astringat se ad implendum vnum illorum tantum, licet alia maneant absolutè sub ratione propositi, tamen non tenetur ad ea sicut ad votum. Sic in proposito. Item alia ratione e posset probari quod satisfecit, sic quia sicut iuramentum factum in materia iuris recipit omnes limitationes iuris, sic & votum cum ambulent pari passu vt dixi supra Iuramentum. quarta quæstio. 1. Ergo intelligetur vt probaret secundum qđ statutum est in iure, & cum hac opinione Ricar. communiter concurrunt Theologi, imo plus dicit Ri. ibidem, qđ etiā si intrauit

a Propter finẽ malũ] Vide circã materiã iſti⁹ § q̃ no. Arc. in c. ſcimus. 12. quæſtio 1.

b Vñ q̃ñ aliqs.] exẽplũ pone in eo q̃ fecit uotũ nõ ↄuerſari cũ tali pſona vel non comedere. de i. ſtius. §. vide. ĩ legatum. 1. §. 34 & ibi ſcripſi.

uit animo exeundi, cũ voluntate tamen dandi operã vt Deus immutet ꝓpoſitũ ſuum, ꝙ ſatisfacit voto. Et idem dicendũ ſi vouit modo ſecundo. ſ. cum voluntate, experiendi. Aut tertio modo; ſcilicet de nullo iſtorum cogitas. ſ. ꝙ ſatisfecit. ſi tamen intraret cum ꝓpoſito exeundi. & nunquã dãdi operam vt mutetur ſuũ propoſitum, nullo modo apud Deum ſatisfeciſſet, quia plus Deus ponderat affectũ quã manum. 14. quæſtione. 5. Si quid inueniſti. Et talis eſt in malignitate non in infirmitate, ſicut ille qui intrando habet animum exeundi, tamen mutandi ſi aliud inſpiretur. Si autem quarto modo quis vouet ſcilicet, cum propoſito exeundi poſtquã intrauerit, hoc poteſt eſſe tripliciter. Primò quia vouet intrare, vt exeat. Secundo quia vouet introitum & exitum. Tertio qa ſolum vouet introitum, ſed concomitatur propoſitum exeũdi, & quocunque iſtorum modorum illicitum eſt votum. Vouere enim vt exeat, eſt vouere propter finem malum,[a] & ſic non tenet votum. Vouere etiã introitum & exitum eſt temerariũ pp coniunctionem partis malæ ſcilicet exitus. Similiter intrare religionem cũ voluntate exeundi eſt peccatum, & ideo temerarium ſi non vult dare operam vt mutetur propoſitũ ſuum. quod no. quia ſæpius in practica contingit.

19 Vtrum votum factum ex metu obliget. vide ſupra. Metus. §. 8.

20 Vtrũ votum factum de re licita nõ tamen vtili ad ſalutem ſit obligatoriũ Reſp. ſm Ric. vbi ſ. ar. 19. q. 3. ꝙ non, vnde q̃ñ aliquis [b] vouet aliquid quod in vno caſu poteſt eſſe vtile ad ſalutem, & in alio caſu inutile obligaẽ ad obſeruantiam voti in illo caſu in quo eſt vtile ad ſalutem, non in alio in quo eſt inutile ad ſalutem, puta aliquis vouit nunquam petere diſpenſationem votorũ, euenit caſus ꝙ probabiliter timet de trangreſſione alicuius voti, ſic poteſt petere diſpenſationem, non obſtante voto præfato. Si vero caſus talis non euenit, ſed magis ſibi expedit ad ſalutẽ ſeruare, ſic tenet votum prædictum, & non poterit petere diſpenſationem, niſi fuerit intentio vouentis, ꝙ ſi non obligat in omnĩ caſu non obligetur in aliquo.

21 Vtrum votum de aliquo faciendo vel non faciendo quo ſalus corporalis ammittiẽ, ſit obligatorium. ℞. ſm Hoſtien. quòd non, vt puta qs vouit non comedere carnes, a medicis diciẽ, ꝙ eſt in periculo mortis niſi vtaẽ, ſic non obſtante voto vtetur. No. hoc etiam Hugo. 22. q. 4. c. non ſolum.

22 Quid de illo qui vouit dare vnam mẽſuram graui annuatim pauperibus, & non determinauit de qua menſura. ℞. ſecũdũ Hoſt. ꝙ in arbitrio eius erit dare ad quam menſuram voluerit extra de cenſi. c. ex parte uel dic ꝙ ad eam de qua cogitabat.

23 Vtrum vouens ex duabus cauſis, puta vt viſitaret Romã. & ut ibi inueniret germanum ſuum, teneatur ſi una illarum deficit puta quia germanus inde receſſit. ℞. ꝙ ſic l. celſus. §. 1. ff. de arb. Intellige, ſi intẽdebat ſe obligare vna illarum extante, alias non in conſcientia.

24 Quid ſi qs fecit duo vota diuerſa ℞. ſm Th. in 4. di. 38. ꝙ ſi vtrunque poteſt ſeruari tenetur. Si vero ſunt incompoſſibilia ſeruet maius, & ſatisfaciat de minori ſm arbitriũ prælati. Poteſt etiã dici ꝙ non peccat, q̃ votum in maius bonũ commutat vt ĩ. patebit. facit. c. 3. de iureiuran. Si vero ſunt æqualia impleat quod prius ꝓmiſit.

25 Vtrũ dominiũ rei q̃ ex voto eſt deo vel alicui eccleſię promiſſa, maneat pœnes vouentẽ. ℞. Pet. de Peruſio tractatu de canonica portione epi. c. 4. ꝙ ſic, ſed pſonali obligatione tenetur votum implere, de quo plenè in l. ſi quis rem. ff. de polli. vbi dr̃ ꝙ perſona obligaẽ non res. tranſit tñ in hr̃dem talis obligatio. vt ibidem in fi. Facit l. pactum. ibidem. Et ſic cogetur pſonali oblatione. c. ex parte. de cenſi. Quod limita quo ad hæredem. vt ſupra. eo. §. 8.

26 Sed qs aget. ℞. q. ſ. Qđ ſicut ille cui relictũ ẽ legatũ, ſolũ agit de iure. & nõ alius. l. 1. & 2. C. cõia de leg. ſic & ille cui factũ ẽ votũ. Et ex quo iſert ꝙ legatũ factũ imagini Xpi, nõ acqriẽ eccleſiæ nec plato, nec ↄtẽplatione eccleſiæ vel plati ẽ factũ, licet imago ſit ĩ parrochia, & vr̃ caſus ĩ c. nimis cl. 1. đ exceſ. plato. facit. c. reqſiſti. de teſta.

Sed cẽſet deo factũ a & ei⁹ contẽplatione, vt vř eſſe caſus.11.q.2.ꝑdia, & ideo aget epſ q habet cogere, d.c.ex parte & dabit eccleſiæ vbi teſtator habuit domiciliũ.ſ.cathedrali,vel ſi nõ ſit digniori,ar. eorũ q̃ nota.in aut.de eccleſiæ.ti.§.ſi qs in noïe magni dei.Si aũt fcm̃ eſſet cotẽplatione eccleſię parrochialis, ſiue ſit talis imago in ea,ſiue nõ eccleſię parrochiali acquirit.c.cum inter uos de uerb.ſig.Et ſic aget rector ipſi⁹ eccleſiæ.de iudi.c cũ deputati.cle. 1 de reſcrip. Sic idẽ dicendum uoto facto per reſpectũ ad eccleſiã,vt puta ad beatum Iacobum.Et ſic aget ꝑlatus illius eccleſiæ.d.c.ex parte. In uoto uero facto ſimpliciter deo vel imagini & huiuſmodi, b aget epus. Aduerte hic,qa multi decipiũtur credentes qđ qs uoues date vni eccleſiæ,puta imaginẽ vel cereum & huiuſmodi,vel alicui pauperi.10. teneatur taliter adimpleri uotum ꝙ nec etiam per diſpenſationẽ poſsit liberari ex quo tales poſſunt agere quaſi ſit eis ius acquiſitũ ex tali uoto.Sed decipiuntur, quia tales non acquitũt aliquod ius in re quã ſic talis uouit, eo ꝙ nec eis vel aliquibus ꝑ acceptãtibus fuit facta pollicitatio, ſed ſolũ deo.Et ideo tales agunt, vt ſeruent uotũ ſolũ cõditione.d.c ex parte.& c. ſcim⁹. 14.q 1.& ſimilibus. Cũ ergo autoritate ſuperioris cõmutat̃ in æquẽ gratũ Deo, talis liberatus eſt ab obligatione quã contraxerat cũ Deo & ꝓpterea abſolutus eſt. Et ideo ſic tenet quãdo commutatio fit in maius, c vel æquẽ gratum deo, vel etiam in minus gratũ cauſa exiſtente in vouen. c Fallit hoc in voto in quo quis aliquid promiſit in ſubſidiũ terræ ſanctæ.Facit.c.ex multa.eod.ti.quod ſine autoritate papę commutari non poteſt.

27 Vtrum peccet mortaliter totiens, quotiens quis frangit votum. R. ꝙ ſi votũ eſt negatiuum, nulli dubium ꝙ ſic ſi vero eſt affirmatiuum, puta de ieiunando,nõ niſi prima vice qua comedit, non ſecunda uel tertia vice comedens ſi facit ſine cõtemptu, ſed quaſi reputans ſibi impoſſibile plus illo die ieiunare. Secus ſi ex contẽptu, puta,qa ſi etiam poſſet ieiunate nõ faceret, & ſimilia, tenet ẽt Pe.de palu.in 4.diſt 15.qđ qñ quis uouit ad certũ diẽ non bibere uinũ, puta die ſabbati qđ ſolũ peccat mortaliter,prima uice. Secus ſi feciſſet uotum ad tempus perpetuum, vel ad certos dies,quin ſi ad tẽpus perpetuũ totiens quotiẽs bibit peccat mortaliter, qa omne tẽpus ẽ in obligatione. Si ad certos dies ſolum dies eſt in obligatione, & non totum tempus. Et ideo non peccat. niſi ſemel pro quolibet die. Et dat exemplum de indulgentia, quæ eſt in perpetuum in eccleſia, quia totiens habetur quotiens intrat. Si eſt ad idem ſolum habebit qui ſemel.nec plus qui pluries in eodem die viſitauerit. Si ad diuerſos dies ſic, quolibet die uiſitauerit,& ſatis eſt benigna.iſta opinio. Sed prima eſt verior.capitul.tutior, quia exemplum de indulgentia eſt valde diſsimile.

VOTVM quarto.quo ad commutationem, uel diſpenſationem quæruntur plura.

1 Vtrum votum ſit commutabile d in aliud

a Cenſetnr Deo factũ] Bart.poſt gl.in l.illud.C de ſa.ſen. ecc. dicit. Quidam in camera ſua dicit, Dono pauperib⁹ cẽtũ,nunqd valeat hęc donatio, Reſpõdet Bar. ꝙ ſi hæc ſiũt in vltima voluntate, ex quo nõ req̃ritur pñtia alicui⁹, qui recipiat valet iſta donatio. vt.l.cũ př.§.donatio.de le.2.

b Huiuſmodi] Hoc & dicit gl. Et Bar.in l.ſi qs rẽ. ff. de pollici.

c In vouente] Nõ obſtat ꝙ quidã allegat S.Th. ꝯ concluſione dicens ꝙ ꝑlatus in cõmutatione voti ſe habet vice Dei, qa nihil aliud vult dicerẽ niſi ꝙ iuſtè arbitrat, & iõ ſi ſub cã cõmutãdi immius bonũ põt fieri cõmutatio, & de hoc ẽ tex. in c magna de vo. vbi ꝓp neceſſitatẽ vel ꝓp periculum. Vide ĩ.Diſpenſatio. § 1.Si vero iter viuos tũc aut cõſtat eũ voluiſſe ꝯctũ donationis celabrare,& tũc ñ ualet niſi ſit aliq̃ q recipiat & ita ꝓcedat gl. in d. l.illud. C. de ſa. ſan.ec. Vid ĩ Donatio. 1. §. 36. Aut eſt dubiũ,& tũc valebit iure cuiuſdã voti ſeu pollicitationis, vt ſit obligatus perſonaliter. l. ſi qs re.ff. de pollici. Hoc vř ſequi Bal. in d. l.illud in 2.col.dicẽs reſpiciẽdã eſſe formã verborum an ſonẽt ĩ ꝯctu,in ſ donatione. Vide Bal.conſ 380. 2.li.& Ro.cõſ.295. Aři 315. Vbi voluit valere donetionẽ abſenti factã dũmodo in noticiã eius potuiſſet ꝑuenire.

d Cõmutabile] Rõ aũt quare cõmutari põt ẽ ꝓp neceſſitatẽ ſuperuenientẽ, vel ꝓp periculũ qđ imminet frequẽter in obſeruationẽ vel ꝓp maiorem vtilitatẽ vouentis & aliorũ, in his enim iõ recta diuina illuſtratio manifeſtẽ clamat,ꝙ ꝑ mediatorẽ & ꝓcuratorẽ debeat & poſſit ꝓuideri, vt Deus nõ dãnificat nec iſta periclitet,ĩ quo & & iſte debuit ſaluari & Deus honorari, & ꝓpter qđ votũ ordinatũ eſt fieri, & iõ ꝯmutari põt hęc S.Bo.in 4.diſt.in 38.ar.2.q.2.

aliud opus pietatis. ℞. ꝙ sic.tex.est in c.magnæ.§.cū igitur.de uoto.

2 Vtrum possit quis sine autoritate superioris uotū suum in melius commutare ℞ ẜm Pan. in c.scripturæ.de uoto.ꝙ sic. licet si tutius habere dispēsationē. a & cū hoc trāseunt cōmuniter doc.& facit d.c.scripturæ.& c.peruenit.el 2.de iureiu.Sed contra est c. 1. de uoto,ubi sine arbitrio præsidentis non dēt fieri ēt i melius,& sequitur Ric.ubi ar. 8.q.1.Item facit contra l.2. ff.si cer.pe. insti. quib. mo. tol.ob.in prin. ubi patet ꝙ non liberatur qui soluit rē etiam meliorem, nisi soluatur.qđ debetur.Et ideo dic ꝙ aut commutatur in religionē,& sic potest fieri sine autoritate superioris. d. c. scripturæ.Nam ẜm Ric.ubi s.ar.8.q 2.cum quis profitetur actualiter uel habitualiter intendens non amplius teneri ad uota quæ prius fecerat,sed solum uoto religionis, absoluitur ab illis ipso iure. Secus si quando professionem fecit intendebat actualiter vel habitualiter velle remanere obligatꝰ illis uotis quæ priꝰ fecerat, qa sic indiget dispēsatione. Posset etiā esse tale uotum de quo probabiliter posset dubitari an melius esset illud seruare aut eo dimisso religionem intrare, ut si aliquis magnus rex fecisset uotum de acquirenda terra sancta & huiusmodi, in quibus tunc papa esset consulendus, & secundum eiꝰ autoritatem procedens nō simpliciter in religionem commutandum. Similiter nō commutatur in religionis votum illud quo quis uouit aliquid dare in subsidium terræ sanctæ, sine licentia Papæ secundum Rodo.Secus si solū fecisset votum peregrinationis, quia absolueretur ꝑ religionem. Aut commutatio voti vult fieri in aliud a religione,& sic requiritur autoritas superioris,aliquando sclum petita licet non obtenta, vt quando est certum ꝙ illud in quod commutat est melius & magis deo acceptum, vt in c. licet.de voto,si etiam fieret sine licentia superioris commutatio in melius, quando est clarum ꝙ est melius, non peccaret.per d.c.peruenit, si vero non est clarum ꝙ sit melius,sic oportet autoritas obtineat,& multomagis quādo commutatur in ęquè bonum vel minus bonū est necessaria dispensatio superioris. b

3 Sed quid si votum erat factum deo intuitus alicuius certæ personę vel loci, puta talis monasterij vel talis pauperis,de dādo sibi aliquid. ℞. ꝙ licet actio acquiratur talibus ad agendum, vt compellatur reddere quod vouit vt supra dictum est,tamē in religionem commutando absoluitur ab illa obligatione cum fuisset personalis, secus esset si non ex voto solum deo facto. Sed ex aliquo alio respectu se homini obligasset, qu a si non absolueretur per religionis ingressum, nec etiam per dispensationem superioris,nisi secundum ꝙ dixi.s.Papa.§.6.& Iuramentum.6.in principio.

4 Vtrum ille qui promisit aut alteri votum eorum implere possit illud in religionem commutare.℞. Thom.in quadam.q. de quol. ꝙ sic, quia sicut sufficit pro se ita & pro patre.

5 Vtrum omne votum possit commutari autoritate superioris.℞.ẜm Ric. vbi supra ar.9.q. 1. ꝙ sic c Et de hoc vide supra Papa.§.1.Et hoc firmiter teneas, quia nullum est votum voluntarium quin possit in melius commutari, & si non ipsi cui cōmutatur saltem cōmunitati. Item aliquanda votum militares contra salutem propriam, vt patet in illo qui castitatem uouit quam tamen ex fragilitate sua videt verisimiliter se fracturum. Et ideo superioris auctoritas nobis dimissa est d a Deo in

a Dispēsationē] Ista est opinio Innoc. ibidē relata per Abb. qui postea opponit, & & soluit vt hic.

b Superioris] Et hoc certè est omni casu tutius, ne quis sit iudex in cā propria. Et de hoc etiā habetur per Th.2.2.q.88. Vbi in corpe sic dicit. Votū est ꝓmissio facta deo de aliquo qđ sit ei acceptū. Quid aūt sit ei acceptū ex aliqua promissione ei cui ꝓmittitur ex eius pendet arbitrio. Prelatus aūt in ecclesia gerit vicē dei. Ideo in commutatione votorum seu. dispensatione requiritur prelati autoritas, q in persona dei determinat quid sit ei acceptū 2.Corint. 2. nā & ego ꝓꝑ vos donaui in persona xpi signanter dicit ꝓꝑ vos quia omnis dispensatio petita a prælato dēt fieri ad honorem Christi, in cuius persona dispēset, vel ad vtilitatem ecclesiæ quæ est eius corpus.

c q.1.ꝙ sic] Ibi loquit de dispensatione. Sed ar.8. q. 1. loquitur de cōmutatione. Et allegata Ber. dicen. de pce. & d. c.4. iniquū ꝓcul dubio fore si statuere ꝓ sola charitate ꝯ charitatē tenerēt. Votū āt fieri dēt ex charitate & ꝓ charitate. Vnde eius obligatio tenere nō debet contra charitatem. Esset autem contra charitatem si in melius commutarē non posset.

d Dimissa] Est Not. ẜm. S. Tho.

in huiusmodi prouidendis, & non cures de tenentibus aliud.

6 Quis est superior cuius autoritate vota possint commutari. R. quo ad quatuor vota solus papa dispẽsat scilicet, in voto religionis. In voto hierosolimitano, voto sancti Iacobi, & voto visitandi limina apostolorum Petri & Pauli, & sic seruatur in facto, licet nullo iure inueniatur expressum, nisi voto pro subsidio terrę sanctæ. vt in capitu. ex multa de voto vbi tenet. Pa normi. in. 1. no. q etiam legatus de latere non potest dispensare cum requiratur specialis delegatio 1 vt in d. ex c. multa vbi glo. in ver. incumbit pater. Sed si factũ esset solum pro deuotione non pro subsidio, sic tenet. idem Pan. ibidem q episcopus potest dispensare. Et similiter si vouisset solũ ex deuotione ire ad sanctum Iacobum, nõ in subsidium præstandum. & facit p hoc text. c. q super his. & c. ex multa eo. ti. quæ fundãt se super subsidia terræ sanctę. Et licet istud sit verum de iure. Quia tamen consuetudo ita se habet, vt etiam ex deuotione factũ pertineat ad papam eius dispensatio, & etiam qa maiores causæ ad papam sunt referẽdæ, vt in c. maiores de bap. Ideo consulo recurrendum fore semper ad papam in huiusmodi. Si tamen episcopus dispensaret sequendo opi. Pa. credo valeret, quia posset dici, q licet communiter remittantur ad papam, non tamen propter hoc est casus papalis, potest enim quis mitti ad papam aliquã do ad terrorem, aliquando pro maiori cautela, aliquando ex reuerẽtia, & ideo hoc non probat esse qd' ab hoc contingit abesse. l. neque natales. C. de proba. In alijs autem votis a prędictis, potest episcopus dispensare quo ad suos subditos Abbas & alii prælati religiosorum possunt quo ad relig osos eis subditos, q siue votũ fecerint ante ingressum religionis, siue postea. Alij autem inferiores episcopis qui non sunt prælati religiosorum dispensare non possunt, nisi tales haberent iurisdictionem episcopalẽ a in personas de iure speciali. Facit gloss. in clemen. prima b de rer. ecc. non alie. in ver. proprij, & quod no. Innocent. in capitu. statuimus c de ma. & obedien. & Panormi. in cap. significasti. vlt. no. de foro competen. vel ex speciali iure vel concessione hoc eis concederetur. Et hoc sequuntur communiter docti. in capitu. fin. de postu. præla. Hostien. tamen in capitu. primo de voto. dicit q text. d. capi. 1. probare videtur q quilibet præsidens in istis votis dispensare posset. Fatetur d tamen quòd de consuetudine seruatur vt inferiores episcopi non possint dispensare, nisi (vt dictum est) & minimè sunt mutanda quæ longa consuetudine interpretationem acceperunt. l. minimè. ff. de legi.

7 Vtrum episcopus & similes possint dispensare in subditorum votis. Respon. Panormita. in cap. magnæ. primo no. de uoto quòd non. & facit istud, capi. magnæ iuncta gloss. prima. pro hoc. Nam non debet e quis autorizare in facto suo pp̃rio. vt in cle. 1. per gl. in ver. mensę suæ. de re. ec. nõ al. & in l. 1. ff. de auto. tuto.

Vtrum

a. 2. q. 88. ar. 10. q dispensatio voti intelligẽda est admodũ dispensationis quæ fit in obseruãtia alicuius legis quia lex ponit respiciendo ad id, qd' est vt in pluribus bonũ. Sed qa contingit hmõi in aliquo casu nõ eẽ bonũ, oportuit p aliquem determinari in illo particulari casu legẽ non esse seruãdã. Et hoc pprièst dispensare in lege. Nã dispensatio videt importare quãdã cõmensuratam distributionẽ vel applicationem cõis alicuius ad ea quæ ipsõ continent, p quẽ modũ dẽ aliquis dispẽsare cibũ familiæ. Sic aũt ille q vouet quodam mõ sibi statuit legem obligans sed ad aliqd quod est fm se vt in pluribus bonũ. Põt tñ contingere q in aliquo casus sit vel simpliciter malũ, vel inutile, vl maioris boni impeditiuũ. Qd' est cõ rõnem eius qd' cadit sub voto, & iõ necesse est q determinet in tali casu votũ nõ esse seruandũ. Et si qdẽ absolutè determinetur alĩq qd' votũ non esse seruãdum, dispẽsatio est. Si aũt p hoc q seruandũ erat aliqd aliud imponatur, dicitur commutatio voti. Vnde minus est votum commutare, qam in voto dispensare, vtrunque tamen est in potestate ec

clesiæ, hæc. B. Th. a Episcopalem] Vt sunt abbates q habent iurisdictionem epalem, vnde dicebat Innocen. in ea. cum & plantare. in. §. in ecclesijs. de priuile. & placet ibi Hosti. q præ dicti non potetãt alienare, nec maximas causas agere sine consensu patronorũ exẽptorũ, quia tales exẽpti vices episcoporum gerit. art. a. 2. q. 3. c. si quo. & c. placuit. Facit. c. magnæ. §. cum igitur, de voto.

b In cle. 1.] In ver proprij, que. allegat Inn. in d. c. statuimus, hic alleg.

c C. statuimus] Vbi vult fm aliquos, q abbates habẽtes ecclesias pleno iure possit autoritate præstare in alienationes. & glo. in d. cle. sequitur. hoc.

d Fatetur] Hoc fatetur Pan. in d. c. 1. col. ver. In ea. gl. ibi. & ex. 1. gl. prędicta.

e Nam nõ debet quis] Vide gl. in

l. 1. in princi. & ibi Bar. ff. de eo. to. tuto. Et pul. chrum addi. Alc xand. ad Ber.
a Castitatis] Vi de E. Excōicatio. 3. casu. 31. Vbi di citur ꝙ Sixtus si bi reseruauit di. spensationē voti castitatis & reli gionis, & voti vltre merini. S. Iacobi. secus fa. ciens ē excōica tus. Et vide E. di spensatio. §. 3.
b Dictum Spe.] Pe. i. d. c. veniēs. recitet hic dicta.
c Exigeṫ possit] Debet tñ seruers si potest. l. c. quod Deo pñi 31. q. 5.
d Quidem] V. bi ponit pulchrā doctrinā, & tenet ꝙ Papa ex cā di spensat cum reli gioso vt ẏbat, & istā opi. vñr tene re fere oēs Cano nistæ in d. c. cum ad monasteriū. Et Pa. in ca. 1. de vot. hanc tenet Ric. in 4. dis. 38. ar. 9. q. 1. Idē te. net Lā. d. ibidē, & Vonl. Sed S. Bo. in ee. dist. dicit se hoc nescire diffi nire. Bar. eūt in l. alio ff. de ali. le. ēpcē tenet op positū. Et in ex. trauag. ed repri. mēdā dicit ꝙ cū verbum suia ve. niat a verbo li. cet debet intelli gi nō ḋ nuda vo luntate, sed rōne regulata. Vñ eli. ter indet, ꝙ ex fa cili cū non debet dare licentiā. Itē loquitur qñ sim pliciter vult da. re licentiā, nō cō mutādo in aliud bonum Deo ac. ceptius. De hoc plenè p Ios. An.

cle. 2. p gloss. in uer. mēsæ suę ḋ re. ec. nō a li. & in l. 1. ff. de auto. tuto.

8 Vtrum abbas vel prælatus religiosus qui cōcessit lniam eius subdito nouēdi possit cū eo postea dispēsare. ℞. Ric. vbi supra. ar. 4. q. 3. quod ante uotum emissum potest licentiam reuocare, & sic non tenebit postea factum, sed post uotum emissum dicit tutius esse quod subdit[a] recurrat ad superiorem sui prelati, vel ad papam si alium non habet, & ista opinio ē satis equa nè uideaꝫ autorizare in facto suo sed tamē de ueritate iuris potest dispēsere. ar. cap. manifestū. Et quod ibi no. 33. q. 5. Item sicut rationabiliter concessit licentiam potest etiam rationabiliter si causa occurrant dispensare, nec est istud in facto proprio sed alieno nisi forte solum uellet dispensare propter suū commodū, quia sic nō posset alias sic propter necessitatem subditi.

9 Quid de uoto castitatis an inferior a papa possit dispēsaꝛ. ℞. diuersa fuit opi. sed (saluo meliori iudicio) credo dicendū ꝙ aut uotū castitatis [a] est simplex & ppetuū, & tunc pp duo epš pōt dispēsare. Primū si uotum castitatis fuit aliqualiter meticulosum a prin. licet non fuerit iustus met[us] ut vult gl. in ver. de seueritate. in c. ueniens. qui cl. vꝫ uo. Secundū propter periculū fornicationis, quādo uerisimiliter timeꝫ de incontinentia. Et hoc etiā tenet d. Car. & d. An. in d. ca. ueniens, & sic limito dictum Spe.[b] ti. de l. S. nūc de epo rū. uer. 103. & Ioan. An. & doc. qui dicūt epm posse dispēsare qñ uorū castitatis ē simplex & ppetuū. & gl. magna circa mediū in c. cursus qui cle. vel uo. quæ dicit ecclesiam posse dispensare. In aliis autem casib[us] solus papa dispensabit. Et sic itellige gl. in. c. 1. de uo. cum aliis doct. tenentibus quod nō potest episcop[us] dispēsare. A fortiori pōt dispēsare cū eo qui fecit uotum non nubendi, quia ppriè non est uotum castitatis, qđ patet qa si fornicareꝫ non frangeret uotū, licet peccaret mortaliter. Si uero non sit simplex sed ad tempus, puta usque ad annum, & huiusmodi, sic potest episcopus dispensare. Similiter dispensat episcopus in uoto castitatis emisso ab altero cōiugum ratione periculi, vt etiam exigere possit,[c] vt notant doc. in d. c. rursus. Et ibi do. Io. And. de sancto Georgio episcopus Alex. Si uero uotum sit solēne, sic solus Papa similiter dispensat secundum omnes. in c. cum ad monasteriū. de sta. mo. ubi ēt aliquid uoluerunt quod nec etiam Papa possit, licet non sit uerum secundum Archi. in ca. sunt quidam,[d] 25. q. 1.

10 Quid requiriꝫ ut dispensatio vel commutatio sit legitima. Respon. Innocen. in rubri. de obser. ieiu. & Archidia. in capitulo præsbiter. 82. dist. dicunt. ꝙ duo requiruntur scilicet causa legitima in uouente. Et secundum quod uotum commuteꝫ in melius, vel deo magis acceptum. Pan. uero in ca. primo de uo. dicit ꝙ si causa legitima subsit in uouente, licet non commutetur in aliquid melius, tamē est legitima dispensatio, dummodo commutetur in aliud simile. facit. c. magnæ, de uoto, & qđ legitur & no. in cap. primo de re. permu. in simili. Ego tamen credo ꝙ etiam si nō cōmuteꝫ in aliud simile, ꝙ ualeat dū necessitas, vꝫ utilitas id psuadeat.[e] Necessitas puta qa est debilis. Itē familiā magnam habet, q̄ oportet sustētet & hmōi. Vtilitas puta qa maius bonū ē cōitatis commutatio

in regula, sem. l Deo in mercu. S. autē Tho. 2. 2. q. 88. ar. pe. tenet ꝙ Papa non poe dispensare in re ligioso, secus in secerdote. Ego aūt dico cum S. Bo. q̄ fateor me nescire determi nare quę sit melior opinio.
e Persuadeat] Ieiunie aūt p pe nitentia in iū & aliquo modo nō possunt cōmutari, nisi ex causa existente in eo.

quã si seruaret, & similia, quæ arbitrio superioris sũt relinquẽda. vt in c.ex multa in c. fi. de vo. vbi tex. alternatiuę loquitur dicens, si necessitas exigit, vel vtilitas persuadet. Si vero cã legitima nõ subsit in vouẽte, tunc oportet fiat cõmutatio in melius. Et ita intelligo & limito tex. c. 1. de voto quod vult vt in meli⁹ fiat commutatio vel salutẽ in ęque bonũ & gratũ Deo.

11 Vtrum dispẽsatus sine causa legitima sit tutus in conscientia. vide supra. Dispensatio, ꝙ non.

12 Quid debet attendere dispensator voti. ℞. quid liceat, ᵃ secundum ęquitatẽ, quid deceat secundum honestatem, quid expediat secundum vtilitate, vel necessitatem. Item qualitatẽ personæ causam, & qualitatem, & quantitate cõmutationis. Nam si causa cessat facilius dispẽsatur. Qualitas vero vt si sit votum peregrinationis extimet expẽsas quas fecisset eũdo & redeũdo, & ip̃as in pios vsus cõuertat, laborem itineris & ipsum ieiuniorũ & orationum laborare compenset. Si autem sit votũ ieiunij, attendat ꝙ pauper homo parua pecunia redimere potest, sed nõ diues. Item vtrum impedimentum sit tẽporale, & sic solum dilationem concedat, aut perpetuum vt faciliter absoluam, hæc habent in c. magnæ, de voto. & quod ibi no.

13 Vtrum habens aliena in certa, qui eã vouit in subsidium terræ sanctæ possit per episcopum dispensari, vt in alios vsus conuertat. ℞ secundum Rodul. ꝙ non etiam si religionem ingrediatur.

14 Vtrum votum de sabbato festando sit commitandum? Respon. ꝙ si fecit ex quadam superstitione credens ꝙ sit melius in niti literæ veteris testamenti, sic votum nõ tenet. Si vero fecit ex deuotione vel reuerentia virginis, tunc si haberet inducere iudaizationẽ quia cohabitat vbi multi sunt iudæi, sic commutandum est ᵇ omnino, alias non, sed potest seruari. Idem dic de voto ieiunandi in dominica, ꝙ si quis fecit vt magis sit disposit⁹ ad spirituale gaudiũ, aut contẽplationem diuinorum sic licitè fit & seruatur, si vero fit vt affligendo carnem satisfaciat Deo de peccatis & carnem subijciat spũi, tunc non debet ieiunare in dominica, sed in sabbato pcedenti secundum Io. de Neap. in quol. 8. q. 15. qa debet tale ieiunium interpretari vt facit ecclesia vniuersalis. si aũt non cogitauit neque de spirituali gaudio neque de afflictione carnis, sed simpliciter ieiunare voluit in dñica, sic cõsulendũ ẽ vt potius ᶜ ieiunet in sabbato vt christianis se conformet ẜm eundem Ioan. ne videatur singularis.

VOTVM quinto quo ad commendationem.

1 Vtrũ expediat homini vouere. ℞. ẜm Ricar. vbi supra. ar. 6. q. 1. Aut homo vouet bona quorum obseruatio videtur probabiliter proportionata infirmitati suę & sic expedit hoĩ vouere, qa per hoc firmat amplius voluntatem suam in bono, & pro magna parte excludit a se libertatem malefaciendi, & facit actum virtutis latriæ & iõ vouendo meretur. Si vero vouet in pportionata, sic nõ expedit nec licet. Tale enim uotum non habere discretionem comitẽ, per hoc vouens magis videretur se illaqueare quã augere securitatem de sua salute.

2 Vtrum sit magis meritorium opus bonum factum cum voto quam sine. Respõ. Ricar. vbi supra. q. 2. ꝙ sic. Et probat primo quia opus inferioris virtutis magis est meritoriũ impetratum a superiori virtute q̃ ab inferiori, sed latria ẽ superior virt⁹ quã abstinentia peregrinatio & huiusmodi. Ergo cum vouere sit actus latriæ, est magis meritorium bonum abstinentiæ factum ex voto vt potẽ impetratum a latria quam sine. Secundus quia quanto opus procedit a voluntate magis firmata in bono, tanto est virtuosius, & consequenter magis meritorium. ᵈ Adoperari virtuose requirit firmiter & immobiliter opa

ᵃ Quid liceat] Ista sunt diuersa inter se. Nã multa licent q̃ nõ decent. Nõ enim decet filium ꝯhere matrimonium sine ꝯsensu p̃ris. e. 1. de despon. impu. nec ẽt expedit cũ mulieres sæpe laborent ꝯ propriã vtilitatem l. si p̃r. C. de spon. & tñ licet. cap. sufficiat. 27. quæstio. 2.

ᵇ Cõmutãdũ ẽ] Nã sabbatũ solẽnizare prohibemur, nisi in eo festum occurrat. de cõse. dis. 3. puenit cũ seq. Itẽ pp periculũ supstitionis q̃ phibetur. 26. q. 7. Non obseruetis cum seq.

ᶜ Vt potius] Dicit tex. in c. si. 30. di. ꝙ anathema sit q̃ Die dñico ieiunauerit, intelligitur pp pœnitentiam publicã alias non, vt in c vtinam. 76. dis.

ᵈ Meritoriũ] concor. scilicet Tho. 2. 2. quæsti. 88. ar. 5. & 6. ad de Bald. in l. ꝙ si minor. §. restitutio. ff. de mi. Vbi vult magis esse fauendũ ei q ex necessitate facit.

ri virtuolè requiritur firmiter & immobiliter opeîari secundum Phil.4.Ethi.c.4. sed cæteris paribus voluntas est firmior in voto quā fine ergo &c. Ponit Ansel. li. de similitudinibus exemplum.s. ꝙ qui facit opus cū voto quasi qui dat arborē cū fructibus,sed q̄ sine quasi qui dat solū fructus.Hoc probať.33.q.5. tūc saluabiť 28.q.1. iā nunc,vide gl. in cle si dnm. de reli.& vene. sanctorum.Et gl.& Pa.in c. vlt.de obser.ieiu.

VSVCAPIO [a] est acquisitio dominij per continuationē possessionis tempore lege diffiniti.dicit te. in l.secunda.ff. de vsucapi. triēnium est tempus quod habet locum tantum in vsu capione. insti. de vsuca. in prin. not. Ioan.15.q.3. in summa.

1 Quare fuit inducta. ℞. pro bono publico & vtilitate publica,ne dominia rerū sint incerta.ff.de vsu.l.1.[b] insti.eo.in prin. Et vt finis litibus ponať.ff. pro suo.l.fi.leges nāque lites abhorrēt. [c]

2 Quę requirunt ad vsucapionē. ℞. quod quatuor. Primū ꝙ requiritur est bona fides nedum in vsucapiente toto tempore vsucapionis,sed oportet ꝙ fuerit bona fides in princ. contractus ex parte tradentis & accipientis. Argu ff.de emp.l. 2.§.si eam. Itē ꝙ res sit mobilis, quia circa immobile est præscriptio. Item quòd res tradatur [d] vel quasi aliter possessio non habereť sine traditione.C. de pac.l. traditionibus.insti. de re.diui.§.per traditionem,vel alio modo possideatur tempore.debito.s.triennio. Itē titulus verus non. putatiu[9] nec falsus.ff.pro lega.l.2.& 3.C.de vsuca. pro hære.l.fina.& ibi Azo.& qui sint veri tituli infra subijciam, si tamen esset putatiuæ verus titulus ex errore facti non iuris non impediret.vt l.1. C.de vsuc.pro dote.& l.quod vulgo. ff. ꝑ emptore. & l.4.& vlt.ff.pro lega.

3 Quæ possunt vsucapi. ℞. quod omnia exceptis quæ prohibentur vt furtiuę res & quæ vi posidentur vt no.gl. in summa. 16. q.3. nec res sacra vel religiosa nec decima. de præscrip.causam quæ. Item nec seruus fugitiuus.Hæc probantur institu de vsuca. §.sed aliquando,& l. seq. Item vbicunque prohibetur alienatio, & vsucapio regulariter prohibetur.ff.de fun.dota.l.si fundum. ff.de verbo.significatio.l.alienationis.

4 Quis potest vsucapere. ℞. omnis qui potest licitè possidere,vt paterfamil.filius fa.in peculio pupillus, si habet animum possidendi, licet non interuenerit autoritas tutoris [e] & furiosus si sanè mentis vsucapere cæpit sed incipere non potest durante furore ff.de usuca l 4 §.1.& 2.& 3. Sed seruus vsucapere non potest, quia nihil potest possidere.l.labeo. ff. de vsuca.l. 1.§.item acquirimus.ff. de acquir.pos. nisi peculiariter [f] ex scientia domini possideret, vt in dictis legibus.

5 Qui sunt tituli transferentes dominiū vt sciamus quomodo vsucapio currat. Respond. sunt. 10. Primus pro soluto qui habet locum quando ego credo tibi debere, puta centum ex quacunque causa, & tu idem credis, & sic soluo vel aliquid loco eius & sic vsucapies ff.pro soc. l. 1. [g] & sic iustus error dat causam præscribendi. fallit quando causa emptionis quæ non præcessit soluitur aliquid, quia nec ꝑ emptore cum non præcesserit,nec pro soluto quia ex causa emptionis traditur. l secunda Respond.2.ff pro empto. pro solu.l.penultima.Secundus pro emptore, & qui habet locum cum quis in veritate emit rem alienam vel a furioso [h] quem credebat sanè mentis, & bona fide,vt ff.eo.l. pignori. §.1.& pro emp.l.secunda. §.si a pupillo.&

a Vsucapio] Et dicitur vsucapio quia vsu quodā & consuetudine possidendi cæpi, & acq̄siui dominium.

b De vsuca.] Ibi Barto.tractat. An p̄scriptioni possit renunciari, ex quib. ꝑꝑ bonum publicum est introducta.

c Abhorent] Virū autē excepto prescriptiōis impediat litis ingressū vide Bart. in d. l. fin. ff.pro suo.

d Res tradatur] Actu aŕ quasi tra ditio, est qñ res hř,ꝑ tradita,puta qñ est apud recipientē titulus verus. Sunt infra scripti putatiui qñ accipio vnum pro alio,falsi puta qñ fortasse dominus rei obliuisceťur eam apud me vel quādo inuenio eam.

e Tutoris] Scilicet in possidando oportet tñ ꝙ autoritas tutoris interuenit qñ cępit possidere. Ita dicit textus in l. 4. §. pupillus ff. de vsuc.

f Peculiariter] Licet. n. seruus nobis ignorantibus acquirar, nō tñ vsucapit Vide gl.in d.§ item acquirimus.

g So.l.1.] Dicit gl.ibi.ꝙ.si ex stipulatu aliqd debetur vel aliquo cōtractu innominato. Illud ꝑ soluto tñ vsucapitur pro soluto. Si vero debetur alio titulo q inter titulos vsucapionis noiēťur vt titulo legati & huiusmodi certè tā ex titulo ꝑ legato q̄ pro soluto vsucapitur, & sic titulus pro soluto concurrit cum aliis.

h Vel a furioso] Eadem rō.est si emat a pupillo.

§.si a pupillo.& §.si a furio so & in isto requiritur (vt dicitur) bona fide, in rebus mobilibus tam tradentis quam accipientis. Item quòd emptio sit pura non conditionalis. [a] ff.pro emptio.l.secunda.§. si sub conditione. Item quod pretiũ soluatur vel fides habeatur de pretio, quia aliter non transfertur dominium.institu. de rerum diui § venditę. Item quod eadem res quæ est empta tradatur, quia si alia daretur non vsucaperet pro emptore.l.secunda. § cum stichum. ff. pro emptio. Tertius pro transacto qui habet locum in re tradita vt a lite receda ur ab eo qui credebatur domin⁹. C.pro transacto.l.ex causa. C. de trans.l. si pro fundo. Quartus ꝓ hærede qui habet locum vbi quis est verus hæres, vel saltem iustè & probabiliter hoc putet. Sed non habet locũ in suis hæredibus quia quodadmodo conuiuente eo hæreditarium rerum [b] domini ęstimatur.l.secunda.§.filiũ. ff pro hære. C. pro hære.l. nihil pro hærede. Sed in extraneis hæredibus distingue, quia aut res est vitiosa, puta quia furtiua vel vi possessa vel res fisci quę nullo tempore præscribi potest. C. communia de vsucapi. l. iam pridem, vel res pupilli, vel res data præsidi contra l. Iul. [c] repetundarum. ff. de acquir. rer. do.l. bonesidei.in princ. & sic hæres generalis vel successor spiritualis rem alicuius præscribere non potest. ff. de publi.l.sed & hi §. hanc actionem de quo vide supra. Præscriptio. §. 44. Si vero res non est vitiosa. sic dic vt supra præscriptio. §. primo cum sequen. Quintus pro donato qui habet locum cũ in vero non in opinione aliquid est donatum bona fide. C. pro dona.l.vltima. Item quod donatio teneat, quia si pater donat filio & decedat, non vsucapiet pro donato filius, quia donatio non valuit ratione patriæ potestatis. ff. pro dona. l. prima. §. primo. ff. pro hære. l. secunda. §. filium, licet tamen rem alienam quis non possit donare, quo ad hoc vt dominium transferatur in præiudicium veri domini, quia quod quis non habet transferre non potest C. de donatio. l. filius. Valet tamen vt vsucapiatur. §. pro dona.l.si is qui alienam.& l.fi. de iure patro. c. cura.

Sextus pro derelicto qui habet locum in ea re quæ credebatur a domino derelicta & alius possidere incipit quamuis ignoret a quo sit derelicta. ff. pro derelict.l.si id quod pro derelicto.

Septimus pro legato qui habet locum cum alicui res legatur aliena bona fide. ff. pro lega. l. pro legato la prima. Et quamuis legatum ademptum sit, tamen vsucapio currit. d. l. pro legato. & l. vltima dummodo probabilis error excuset puta credit testatorem fuisse sanè mentis, cum tamen foret furiosus vel ignorat legatum vel codicillum, ademptum esse.

Octauus pro dote qui habet locum cũ res aliena pro dote bona fide datur. *l. vlt. ff.* pro dote.

Nonus pro suo qui habetur cum quis possidet rem quam credit suam aliquo iusto titulo. ff. pro suo. l. prima & vltima. Decimus pro iudicato, qui habet locum cum res est iudicata qua non appellatum spacio decimo dierum vsucapitur, quia transit in rem iudicatam. secunda quæstio. sexta anteriorum, vnde in vsucapione requiritur aliquis de istis titulis & bona fides, & quod res non sit vitiosa, & capitu. vt dictum est.

6 Quis effectus vsucapionis. Respond. secundum omnes est, vt rei vsucaptæ dominium directum acquiratur. C. de pact. l. traditionibus. ff. de vsucapio. l. prima. & quarto. ff. pro suo l. fi. & hoc vt lites finem habeant.

7 An habeat locum in conscientia dic vt supra præscriptio. §. 49. & multa ibi ad hoc faciunt per totum.

Vsura

qui pubes credebatur, secus si credebatur pupill⁹ & vendere posse sine tutoris autoritate. Quia tunc esset error iuris, qui nulli ꝓdest.

a Cõditionalis] Quia tũc scilicet non vsucapitur, & idem si condi tio putatur extare, quę non extat secus si extitit, licet ignoretur extitisse.

b Rerum] Et idem dicas etiam quñ datur sibi cohæres secundum quòd loquit di. § filium & d l. nihil. Vide ẽt Bart. in d.l.§. filium respondenté ad id quod argui põt scilicet quòd existentia sui hæredis nihil operatur qñ habetur cohæres quia illud verum in his quæ ex testamento dependent, secus in his quę extra testamentum veniunt vide gl. prædictas disputantes. An ꝓ suo vel ꝓ donato su⁹ hæres vsucapiat.

c L.Iulia.] Quę iubet nihil accipi pro faciendo iniustum vel iustum non faciendo ab eo qui iudex ẽ vel arbiter vt l.i & l.antepe. ff. ad l. iul. repe.

VSVRA a secundum Hostiē. in summa qđ cunque solutioni. b rei mutuante c accedit ipsius rei usus gratia pactione inter posita, uel hac intentione habita in ꝯctu, vel exactiõe habita post contractũ. Pro cuius declaratione attende quod primo dicitur qđ cunque, scilicet quocunque nomine censeatur, siue consistat in dando siue in faciendo, dummodo pretio sit extimabile, & ultra sortem exigatur erit usura. 14. quæstione. 3. usura, & ca. plerique. Secundo additur rei mutuatæ, d quia in solo mutuo uero vel interpretatiuo cõsistit usura, secundũ omnes docto. dicitur. Tertio ipsi⁹ rei usus gratia, quia si nõ usus gratia, id est cõsumptionis, sed si pęnę e uel iteresse loco apponeretur, non esset usura ut infra patebit. Concludit in quarto pactione itcipo sita &c. qa sine pactione. f vel exactione aut itẽtione & gratis aliqd datur, non erit vsura prout ifra pleni⁹ patebit per dubia sequentia.

1 Vtrum sola spes recipiendi ultra sortem faciat usurarium. Respon. ut colligo ex gloss. super Luc. sexto mutuũ datę &c. quod aliquis potest mutuare dupliciter propter spem lucri. Vno modo principaliter ita quod non mutuaret nisi lucrũ īde speraret, & tũc usurarius ē, g ut patet in capitu. primo, & ca. cõsuluit, de usu. & decima quarta quęsti. tertia si feneraueris. Et in hoc cõcordã. communiter Ioã. And. Archid. & Gemin. in capitu. primo. eo. ti. lib. sexto, & in d. c. consuluit, & Theologi ī quarto, decimaquinta distin. Sed attende qđ ista intẽtio tripliciter potest cõtingere. Primo añ mutuũ. Vnde si post mutuũ cognoscens peccatũ mutuat intentionẽ poterit sponte donata recipere sine usura. Secundo subsequẽter quia post mutuũ h sperat aliquid, & sic etiam usurarius est.

a Vsura] Est duplex vna spiritualis & equa. Et sumitur methaphoricè pro super excrescentia bonorum spiritualium, quam exigit Deus a uobis volẽs ꝙ proficiamur super in bonis ab eo acceptis ed vtilitatem nostram non suam, vnde Mat. 25. Nemo oportebat te pecuniam dare nummularijs & ego veniens cũ vsurie exegissem eã & de hac dixit Salo. prouer. 19. fereretur Deo qui miseretur pauperi. & Augu. inqt. Miser homo cur fenereris homini, fenerare Deo & centuplum accipiens & vitam æternam possidebis. Talis vsura debet nobis exerceri. c. sicut non suo. 46. di. per q̄ regnorum cęlorum emitur, de pe. dist. 1. c. medicina, licet principaliter ex misericordia Dei, vt dicit gl. 1. in ca. ordinationes. 1. q. 1. Alia corporalis & iniqua, & hæc ē de qua hic loqmur. Quę & breuius diffiniri põt s. vsure est lucrũ ex mutuo principaliter intẽtum vel exactum. Primo dicitur lucrũ tã quam genus qa non omne lucrũ vsura, sed illud solum quod ex mutuo ꝓuenit, & hæc ē vna differentia, & dico principaliter intentum, quia si non intenderem & aliquis mihi aliquid gratis offerer, recipere possem. facit. c. de euologiis 18. dist. c. quam pio, & c. sicut episcopum. 1. q. 1.

b Quodcunque solutioni] Istud quodcunque tenet loco generis, vnde comprehendit omne ꝙ pecunia posset ęstimari, d. c. plerique. 14. qõ. 3. & c. in tantum, & c. ea quæ. de symo.

c Rei mutuatæ] Vide supra. Mutuum. §. 5.

d Additur rei mutuatæ] Hoc dixit quia in contractu mutui committitur vsura. Nam in locatione & emptione verè non committitur, & ratio est, quia in contractu locationis dominus retinet dominium & periculum, adeo ꝙ conductor non potest retinere fundum ratione dominij quem conduxit, sed debet primo restituere possessionem, & postea agere, si credit fundum ad se pertinere. l. si quis conductionis. C. loca. Secus in mutuo, quia transfertur dominium, vt l. 2. ff. si certum peta. igitur &c. alię differẽtiæ possent assignari inter mutuum & locationẽ, sed iste sufficient ad propositum. bene verum est, qđ & in istis contractibus posset vsura esse interpretatiuè, de quo vide per Rose in versiculo Vsura tertio, & deinceps. Et infra videbimus. Et qđ dr hic de mutuo interpretatiuo, Pone exẽplũ i c. cõsuluit, de vsuris, debeo tibi &c. soluere in pascha cũ iuramẽto. Peto a te dilationem remissione iuramẽti. Tu nõ vis remittere nisi tibi aliquid promittam vel soluã. Illud potest dici mutuum interpretatum. Exemplum etiã habes supra. Societas. 2. §. fin. in fin.

e Sed si pœnæ] vide in §. 31.

f Pactione] Iste diffinitio cõtinet duo, scilicet vnũ materiale, aliud formale. primũ ē ipsum mutuũ, formale vero ē ipsa lucri exactio siue obligatio in pactũ deducta, qa vbi nullum ē pactum ibi nulla obligatio, secundum Ioan. de Ana. in rub. eod. tit. vnde si gratis aliquid offeratur potest recipi vt hic, & infra. § 2. Alias diffinitiões vide per Io. de Ana. in rub. per Selyc. in repe. aut. ad hæc. C. de vsuris.

g Et tũc vsurarios est] Hoc est verũ in foro penitẽtiali, qa secus in foro iudiciali, ex quo propositum in mẽte retẽtũ nihil operetur. l. si repetidi. C. de cõdit. ob cau. Et facit ꝙ no. Inno. in c. qa plerique, de immu. ecc. Et facit pro hoc d. l. si ego. ff. si cert. pe. vbi habetur ꝙ licet propositũ in mẽte retẽtũ nihil operetur in faoorẽ retinẽtis, operatur tñ in sui odiũ & ꝑiudiciũ. Qđ procedit si illud propositũ ē deliberatione firmatũ alias secus. c. literarum de voto.

h Quia post mutuum] Idem si facit pactum ē post

facto

Tertio concomitanter, puta quia mutuans nullum sperabat lucrum. Sed debitor propter mutuũ dat sibi præmium,& mutuans propter eandem causam recipit. Et sic etiam usurarius est,& talis renetur restituere secundum quod dixi. Restitutio. I. in uerbo usurarius. Alio modo, quis sperat lucrum scilicet secundario, [a] quia etiam si crederet non habere ultra sortem mutuaret nihilominus propter charitatẽ, & talis spes non facit usurarium secundum Ricard. in 3. distinctio. 15. articu. 5. q. 5. argu. c. quid prodest. ti. 61. distin. & c. in singulis 78. distin. 59. distinctio. si officia. 1. q. 2. quam pro, in hoc concor. Innocen. Ber. Ala. Pa. & multi alii in d. capitu. consuluit, & dicit Ioan. and. in regula peccatum, lib. 6. quod communiter hoc tenetur a docto. Cum enim aliquis dat alicui mutuum scire debet esse sibi debitorem ad antidota naturaliter obligatũ [b] de testa. capi. cum officiis. l. sed & si lege. S. consuluit. ff. de petitio. hæredita. Aduerte hic quod mutuans hac spe sine intẽtione, vt ille sibi remutuet alia uice si ex ui mutui, sed ex accipiẽtis charitate, nõ est usura, secundũ Alexan. in tertia parte summæ ti. de pcepto mutui. caret tamẽ merito si principaliter pter hoc facit. Rodo. Goff. & Hostiẽ. uero tenent qđ est usura. Sed uerius dicit Alexan. & præfati uerum dicũt, quando deducitur simpliciter ĩ pactũ. Facit qđ ĵ. dicã. S. 4.

2 Vtrum mutuans ad captandum amorem, sit usurarius. R. secundum Tho. 2. 2. qõ. 78. quod non, [c] limitat hoc Ioan. calde. in c. fina. de usur. verũ nisi spes ulterius pcedat, quis mutuaret Papæ uel Imperatori, & huiusmodi ad captãdum beniuolentiã, ut post posset cõsequi beneficiũ, vel castrum aliquo esset usura. Hoc limito uerum quãdo ex mutuo speraret, sed quando ex amore [d] pcepto erga ipsũ ex mutuo facto, nõ esset uerum, imo licitæ posset sperare, qa illud nõ sperat ex mutuo sed ex amore, & quod liceat tenet. Tho. ĩ. ar. 2. in R. tertii argumenti.

3 Vtrũ mutuare ad habẽda ea quæ pecunia nõ mensurant sit usura. R. Tho. vbi supra quod nõ, ex quo patet q licet sperare rẽ cui[us] usus inter amicos pcedi solet, sicut comodat liber. Item iniuriæ remissionẽ [e] ab illo qui me iniuste persequebatur cum multo meo damno, c. dilectus, el 1. & capitu. ad aures, de symo. Sec[us] esset si iuste, quia nõ liceret sine uitio usuræ mutuũ dare sub tali spe. Et sic intellige gloss. in cap. quoniã multi. 14. quæstio. 4. quæ dicit quod usurę possunt peti, ut damnum euitetur.

4 Vtrum liceat petere munus a lingua, vel ab obsequio propter mutuum. Respõdit secundum Thom. vbi supra. quod non quia extimatur pecunia, vt patet

facto. Et ad hoc facit. l. 1. ff. de cal. §. qui si autem. s. summa. §. peu. ff. de pecu. l. iurisgentium. §. sed si fraudandi. ff. de pac. & capi. eos. 1. quæstio. 1. & hoc no. Archi. in c. 1. 14. quæstio. 3.

a Scilicet secũdario] Salic. in aut. ad hæc. C. de vsur. q. 8. distinguit sic, aut spes est causa mutui, q[uasi] a[lia]s non esset mutuaturus, & tunc fit vsura, aut munũ est causa spei, & tunc munus secutum non est vsura iudicãdum. Si vero dubitat tũc conscientiæ accipientis relinquitur, quia hoc est de foro penitentiali, non iudiciali. Idẽ tenet Bar. s rub. C. de vsor.

b Obligatum] Ex hac tamen obligatione agi nõ potest, quia non est verè obligatus, ideo in pactũ deduci non dẽt, quia ille est verè debitor, a quo inuito exigi potest l. debitor. ff. de verbo. sig. secus tamen esset si rei aliquod onus esset iniunctum, ut in ca significastĩ de pbẽ. & in c. significasti, de ele.

c Quod nõ] Rõ principalis ẽ qa amor & beniuolẽtia pecunia mẽsurari nõ potest quodcunque aũt sustipi prædicta accedit est vsura. s. qđ æstimari potest pecunia, & illa res dicitur pecunia quę sit ęstimabilis pecunia secundum philosophũ in 4. Ethi.

d Qñ ex amore] Laud. de Rodul. in repe. cap. consuluit, eodem tit. qõ. 76. addit q si nihil fuit cõsecutus q nõ teneor ad restitutionẽ. sequitũ ẽt Ana; ta

c, si. eo. ti. Tho. vbi s. dicit. si vero munus ab obsequio vel a lingua non quasi ex obligatione rei exhibitur sed ex beniuolentia, quæ sub æstimatione pecunię nõ cadit, licet hoc accipere, exigere vel expectare, hęc ille.

e Iniuriæ remissionem] Pone sic casum. Intuli iniuriam Sempronio propter q mihi inimicatur, ob quam rem oportet me expensas sobire famulorũ quos mec duco armatos timore mortis, &c. Mutuo illi cẽtũ sperans suã beniuolẽtiam, vt cessent expẽsę. Quęritur vtrum sit licitũ, si omnino nõ mutuarem nisi crederem expensa cessaret. Rñde vt hic & dicit. S. Tho. q posset esse q dãnum euitando in mutuo aliud damnũ incurrerem ex absentia pecuniæ, & cõseqũter ille lucrari posset vnde non põt dici vsura, nec obstat si dicat. Tu dedisti cãm edicto, ergo redimere non diceris vexationẽ tuã. ar. in c. 1. de ęts. & quali. Itẽ qa illa quę ex inimicitia sequuntur, imputãtur, illi q cãm dedit inimicitiæ regulariter l. si merces §. culpę. ff. loca. l. qui bona. §. si qs iusta. & §. dãni. ff. de da. infec.

tet in illis qui locant ad hoc operas suas. Nec ob. ꝙ obligatur ad antidota, vt dictum est quia vt dicit gl. in d. ca. si. feneraueris non potest deduci in pactum. Ratio [a] secundum Archidiaco. ibidem, quia antidotum est debitum simplex, sed cũ deducitur in pactum nascitur obligatio ciuilis, ꝙ est plus. Et iõ plus exigitur quod potest extimari pecunia, & propterea esset vsura. Addi tamen gloss. prędicta quod si eguerit talis mutuãs quod poterit per modum gratitudinis petere talia seruitia non ex necessitate vel ex lege, sed ex gratitudine [b] sine vsura. ego tamen credo quod quando naturalis obligatio deducit̃ tali modo in pactum, [c] ꝙ nõ magis tenetur quam ex ipsa naturali obligatione, vt puta dicendo. Ego mutuo tibi, vt tu mutues postea mihi si indiguero, & hoc commodè facere poteris quia non fit vsura. Quod etiã tenet Hostien. in summa quia istud non est exigere plusquam velit natura cõtractus. Facit ad hoc. capitu. significasti, de electio. & quæ ibi nota Pano. Secus esset quando simpliciter deduceret̃ in pactũ, vt sibi remutaret, quia sic esset vsura, & sic intellige & limita prędicta, & Tho. vbi supra cum qui Archidia. concordat.

¶ Verum domini qui mutuant rusticis, vt eorũ possessiones colant sine vsura rij. ℞. secundum Greg. de arimino [d] in quæstio. de monte quod non, si istud cõcurrat. s. quod alias satis faciet ipsi rustico de operibus positis ad colendã possessionem, secundũ quod iustum est. secus esset si subtraheret aliquid ꝑpter mutuum, quia vsura esset. Idẽ dicendũ est de eo qui concedit terminum, vt trahat emptores ad suam apothecam, vel ad suum molẽdi-

not. in l. pen. in princi. ff. solu. matrim. & in ca. dilectus, de eppelle. Et quod plenè dixit Ana. in ca cum oporteet, de accu quia raspondetur, quod si peccaui iniuriã infe: endo, ille peccat in uindicãdo iniustè eũ & ꝯ ꝓcepta inferẽ uindictã. Ex quo seqtur, ꝙ cõclusio summę ibi. sec⁹ si iniustè dabet itelligi qñ ille talis uexebet me ĩ iudicio ge tunc nõ asset redẽptio uaxatio nis. Si ueru ponatur casus de illo q mihi minatus ẽ mortẽ cui nullã intuli iniu: iã, res eẽt clara Lauren. tenet idẽ q. 37 & seqẽ. Ana. in ce. si. eo. titu.

a Ratio] S. Tho. vbi supra ar. e. & bene assignet aliã rõnẽ di. Recompẽsatio alicui⁹ benaficii dupliciter fiari põt vno quidẽ modo ex debito iustitię, ed quod aliquis ex certo pacto obligari potast. Et hoc debitũ attendi potest secũdũ quãtitatem beneficij, quod quis accipit. Et ideo ille qui accipit mutuũ, cuius usus ẽ ipsa cõsumptio, non tenet ed pl⁹ recompensandũ quam mutuo acceperit, unde cõtra iustitiam est, si ad plua reddendum obligetur: Alio modo tenetur aliquis ad recompensandum beneficium ex debito amicitiæ, in quo megis consideratur affactus, ex quo aliquis baneficium contulit, quem etiem quantitas eius quod fecit, & tali debito non competit ciuilis obligatio per quem indicitur quædam necessites, vt non spontanee racompensatio fiat. Igitur erit iustum si fiat. Et potest poni exemplum, vt si petem, vt pro me eduoces, filium meum instruas, pro me fideiubeas, val Romam uadas. & idem quod hic tenet Hostiens. in summe, eod. titul. §. fina uersicul. quid si tibi, & Ana. in d. c. si.

b Sed ex gratitudine.] Anga. in leg. sed si lege in §. consuluit. ff. de peti. hæradi. refert Innocent. in capitulo. iuem, de ætet. & quelita. dicentem, quod procurans beneficium in curia, vt se axoneret ab obligetione antidotali est symoniacus.

c Teli modo in pactũ] Hoc iden est, qa illa onera inerent ex natura rei tanquam debite, unde deducera illa talia onera in pactũ non ali aliud nisi declarara, quod prius inaret. Faciũt no. in c. si. eo. ti. & no. p Alexan. & Muder. in l. 3. ff. de leg. 1. & uoluit. Laurẽ. de redulhpis, in 2. perte sui operis. 2. oppo. & Car. in c. consuluit, eod. ti. q dicit qđ si obligetio naturelis deducit̃ in pactum eo modo quo debitor ast obligatus, nõ uidet illicitũ. sequtur Ioa. de Ana. in d c. cõsuluit, eod. ti. sup gl. in uer. sperãtes. Et idao iniustè reprehendit q̃dã angelicã in hoc nõ aduertẽa ed litatã engelicæ qa ipsa nõ dicit ꝙ oriat̃ ciuilis obligatio sed naturalis tãtum. Cauti⁹ tñ eẽt desistere ꝑp scãdalum proximi.

d Respõ secũdũ Greg. de Arimino] Idẽ dicit Io. de Anen. in d. c. fin. Nec obstat si dicatur ꝙ dñs itendet sibi ꝓstari operea p colonum ratione mutui, & colon⁹ eedã rõne scilicet mutui operes exhibet, alias non exibiturus. Et sic propter mutuũ dominus lucrum percipere videtur & colonus dandum, quia respondetur, quod licet sic mutuenti exibeantur operæ e colono, ille tamen non sunt ei lucro, cum illas iusto precio val fructibus emat, & probetur per simile. Pone quod dominus conducat colonum ad certum tempus pro certo precio, & precium tradat antequam colonus incipiat ipsi domino operari, post modum colonus non vult operari, nisi dominus mutuet sibi certam pecuniæ summã, dominus autem mutuaturus, arit ne telis dominus vsurarius, si colonus exhibet operas? certè non, quie nihil recipit dñs imo megis grauatur, vt manifestè patet. Confirmetur, quie si diceremus istum dominum vsurarium esse, ergo esset ei necesse restituere, ergo ipsi colono, & sic colonus haberet duplicatum iustum precium, & dominus bis soluaret iustum precium. quod inconueniens facit quod dr̃ infra. §. 24. Si ergo non uis operari quę debes, si mu

tuo

tuo tibi, vt operas exhibeas nihil aliud est quã redemptio vexationis meæ. iuxta .c. dilectus, de symo. Adde quęno Bal. in l. rogasti. §. si tibi. ff. si cert. pe. Quod si in possessione mea nõ inuenio laboratorẽ, nisi mutuem ei centum, si mutuo vt operet non sum vsurarius, quoniã ad illas operas tenet ex ɔ̃ctu locationis, non autẽ ex mutuo, vnde ipse nõ p̃stat mihi lucrũ sed verũ exhibet debitũ, ar. l. fundi partem. ff. de contrahenda emptione.

a Molendinũ] Volunt Lau. q̃. 40. & Io. de Ana. in c. si. de vsur. quod iste cõcursus pecunia æstimetur, quod videt durũ dicere.

b Ioã Calde.] Idem Pe. de Peru. trac. de duo. fra 4 parte. 3. q. volẽs restitutionem fieri pauperibus, sed errat, vt hic dicitur.

c Ematur pecunia] Si enĩ subtiliter cõsideratur doctor mutuans hic modo, non ex mutuo simpliciter efficitur famul⁹, sed ex sua doctrina, & hæc est intentio autoris hic, cũ dicit, si alias ita bñ satisfacit eis talis doctor tñ peccare posset propter famã quam indubitè appetit, maximè si hoc in pręiudicium alterius doctoris redũdat,

num,[a] uel ad scholas, & huiusmodi, si nullum damnum incurrunt, & ita bene & faciliter ei satisfit ab ipsis mutuãtibus sicut fieret ab aliis per eandem rationem. Et ideo Ioan. an. Calde.[b] in d. ca. fina. & Ioan. and. in mercu. super regula peccatum, & Lau. de Rodo. floren. in 2. parte contractuum suorum. quæ. 38. & Rodo. & multi alii qui tenent quod sit usura, debent intelligi quando propter hoc magis grauantur vel non ita bene satisfit eis ab ipsis mutuãtibus, sicut fieret ab aliis, vel quãdo hæc deducit in pactũ simpliciter. Sec⁹ si mutuat vsq; quo uadat ad scholas. Nec obst. quod efficit maioris concursus & famę, quia tale quid sperare non facit usuram cũ non ematur pecunia. [c] Similiter nõ obst. quod aufert eis liber tas indirectè ex quo reuocat mutuũ, qa nõ est ueiũ. Nam cũ mutuans possit tẽ p⁹ sui mutui limitare. l. unũ. ff. si cer. pet. non aufert eis libertatẽ si mutuat donec uadant ad er⁹ scholas, vel molendina, sed p̃figit terminũ mutui sui, & sic tene sicut tenet etiã. S. Bernardinus in suis contractibus, aliter oĩs multitudo esset usuraria cũ non possint hodie fundi sine mutuo locari colonis.

6 Vtrum mutuans centũ Ioanni cũ pacto quod det sibi 50. in numeratis, & alia. 50. in debitoribus, vel in rebus puta in panno & huiusmodi, & ipse promittit sibi soluere centũ in numeratis, quos debitores & res steriles nõ acceperisset Ioannes nisi p̃pter mutuũ de 50. sit usurarios. R. secũdũ Lau. de Rodul. ĩ suis ɔ̃tractibus q̃ sit ĩ fraudẽ. & ideo cũ grauet Ioãnẽ nomine mutui, erit usura & cõcordan. Bal. in l. cũ allegat. C. de usur. q. alleg. Bar. in l. uir, ab eo p̃ illum tex. de iur. do. Idẽ dic cum ratione mutui aliquid uẽdit debitori pl⁹ debito pretio. 14. quæsti. tertia si fene raueris. Idẽ dic quando emitur minus iusto p̃cio p̃pter anticipationẽ solutionis secundũ Thom. vbi supre quod bene no. qa multũ practicatur iste contractus.

7 Vtrũ gerẽtes negocia stipendiorũ, scilicet recipiẽdo pagas eorũ, & faciendo alia obsequia, & mutuãdo eis in necessitatibus eorũ recipiendo certum salarium sint usurarii. Respon. Lau. in suis contractibus, quod non quantum ad id quod recipiunt ratione mutui sunt usurarii. Idem dic de collectoribus dominorum quia communitatibus aliquid accipiunt, ut mitius cum eis agant expectando quod licitè accipiunt si ratione laborẽ & expensarum accipiunt, sed si ratione expectationis, sic est usura. concor. Tho. ubi supra.

8 Vtrum ciuis qui mutuat communitati ut euitet collectas, sit usurarius. Spec. titul. de usur. tenet quod non, [d] quia aliud est de suo non tribuere, & aliud non capere. l. proculus. ff. de dam. infect. & aliud non acquirere, aliud non amittere. l. 1. S. si is qui bona. ff. de col. bonor. & aliud lucrum, aliud sumptus quos erat facturus. l. filius. ff. de legatio. & aliud pœnam euadere, aliud aliquid lucrariuè percipere. C. de usuris. l. cum allegas.

secundum Saly. in aut. ad hæc. C. de vsur. q. 13. in fi. sed q̃ sit vsura dicit se hoc p̃cipere non posse. vide Ana. in c. 1. de magi.

d Tenet q̃ nõ] Pone tu casũ sic. Communitas accepit mutuo centum a quodã habitatore illi⁹ loci, hoc pacto, q̃ donec sit ei satis factũ non teneat soluere collectas præteritas non solutas, & ita diu fuit seruatũ. Demum cõmunitas soluit debitũ & petit collectas præteritas nõ solutas tanquã vsuras &c. Et qd̃ Io. An. inquantũ distinguit intercerta & incerta debet intelligi sic. Quia si erat dubium an durante debito imponat aliqua collecta, tunc procedat distin. specula. Sed si erat certum quòd collecta imponeretur, tunc

legas. Ioan. And & do. Anto. in c. conſuluit, de uſur. limitant dictum Spe. quando collecta eſſet incerta,[a] & ſic onus extraordinariū. Sed ſi eſſet certa & ordinaria, eſſet uſura. Ratio quia idem eſt remittere, quod dare capitu. ueniens, el primo. de teſtam. 8. quæſtion. tertia, talia l. quin etiam dige. de calum. Et hoc tene.

9 Verum ille qui mutuat ro. illi qui ſibi debebat alia decem quæ ſibi denegabat cum tali pacto, quod ſatiſdet ſibi opportunè de 20. ſit uſurarius Reſpondi. quod non ſecundum Hoſtien. in ſumma eod. titul. & ideo illud uerbū quodcunque poſitū in diffinitione intelligitur quodcūque ſcilicet ad lucrū, vel ſuper abundantiam, vel quodcūque extimabile pecunia qđ ſit plus, d. c. cōſuluit, & 14. q 3. per totum.

10 In quib⁹ caſibus accipitur ultra ſortem ſine vſura ℞. ſecundū glo. & doc. ī c. cōqueſt⁹, de uſur. inuenio. 12. caſus.

11 Primus quādo eccleſiæ vel laycus recipit a ſuo vaſallo feudū in pignus,[b] de quo ſupra feudum S. 31.

12 Secūdus quādo emphyteota vel uſufructuari⁹ pignoret domino vel ꝓprietario. De quo ſupra. Feudū. S. 33.

13 Tertius quando quis retinet poſſeſſionem meam poſſum in pignore accipiendo fructus[c] meos facere ſine uſura, quia recipio tantum meum, de uſur. d. capit. primo, & d. c. conqueſtus, ſecus eſſet in poſſeſſione alterius in pignore accepta, quia uſura eſſet faciendo fructus ſuos quia reciperet ultra ſortem[d] non ſuum, de pigno. cap. illo uos.

14 Quartus quando ſine omni pacto & Spe. recipitur gratis oblatum, unde prima quæſtio. ſecunda ca. ſint nullam inquit tex. obligatio ſuſcipiendi culpæ maculam ingerit, quę non ex ambientis petitione procedit, intellige quod dans liberalirer dat ſciens ſe nō teneri, nec credens creditorem hoc exigere, & recipiēs recipit liberaliter vt ſupra dictū eſt. Reſtitutio i. in uerbo. Vſurarius.

qa paria ſunt dare & remittere eſt vſura, & ita ſequūtur communiter doc. & ita diem, hęc Ioā. de Ana. in c. cōſuluit, ao. ti. ſed Car. ibidē dicit ꝙ ſi cōtingat creditorē excuſari ab aliqua collecta uſura eſt, qa iſtud eſt lucrū accedens mutuo. Si vero cōtingat ꝙ nulla collecta imponatur, tunc ſecus, tamē contractus ex ſui natura vſurarius eſt, nec iſto caſu excuſat dubitatio, ſicut in c. ſi. eo. ti. qa ibi loquitur in contractu emptiōis, hic in mutuo. Non obſtante iura allegata per Spec. q ille capit lucrū, i remiſſione collectarū, & ſic non vř dicit euitare, ſed potius lucrū capere.

a Qñ collecta eſſet incerta.] Aduerte tu ꝙ ſi ille collectę erāt imponendæ ut cæteris imponunt, eſt vſura ſm Io. an. ind. c. cōſuluit, & Pe. de Anch. in c. 1. đ vſu. & ibi Io. Cal. Si āt mutuat ut non ſoluat ad quđ aliis nō tenet non eſt vſura. ita vř ſentire Inn. in d. c. 1. Et declara ſic litera m:ā dū dicit extra ordinaria. id eſt iniuſta qa. ſ. ſine cauſa, ordinaria autem. i. iuſta quia. ſcilicet cum cauſa, ſi mutuat ergo ut euitet extraordinariam. ſcilicet iniuſtam, non eſt uſura, ſi autem ut euitet ordinariam, id eſt iuſtam eſt vſura, & hoc ſentit Frā. de pla uſura. §. 10. & §. 50. & ſic intellige. Ioan. And. hic, & ſic tene.

b Feudū in pignus] Dominus pōt rē ſuam alteri feudatam in pignus recipere. Quod ergo dicitur ꝙ in re propria non poteſt conſiſtere pignus. l. neq; pignus. ff de reg. iu. intellige de re propria omni iure. Sed ſi unus habet dominium directum, ut dominus, & alius utile, ut feudatarius uel emphyteota, nil prohibet habentem dominium directum accipere in pignus in qua re alius habet dominium utile. cap. primo. & cap. conqueſtus, de uſu. facit quod not. in leg. naturaliter, in §. nihil cōe. ff. de acq. re. dom. & in l. ſi domus. §. fi. de leg. 1. cū ſi. ꝓ iſto. §. & duobus conuē. uide Ro. in l. diuortio. §. ob donationē. ff. ſolu. mat.

c Fructus] Scilicet deductis expēſis habes ī. Fructus. §. fi. & ſi qs tenēdo poſſeſſionē in pignus labores ſuſtinuiſſet notabiles quos cōputare in ſortē, uide Ro. in ſing. ſo. 21. De fructibus perioċdis an teneat creditor q habuit in pignus poſſeſſionē, uide ī. dign⁹. §. 12. & Pan. in c. 1. de uſur.

d Quia reciperet ultra ſortē] Pōe ꝙ in re pignorata fuit datū dānū; ita, ꝙ cred tor rē ſarcito dāno conſequitur plu quam ſit ſors, ex lege aqlia, & ſic ex re pignorata, puta lucrat. 10. Vel ſi uiolēter fuit expulſus de poſſeſſione, vnde aſtimationē conſequtur. Iuxta. l. ſi qs in tātū. C. vñ vi. Vel acqrat aliqd occaſione rei. Puta pp furtum du plū uel quadruplū conſequatur. An illa poſſit retinere creditor uel teneatur reſtituere? Concludit Bar. in l. ꝑtor ait. § 1. ff. de bo. aut. iud. poſ. & in l. ſi pignore. ff. de pigno. actio. ubi ſe remittit ad dictā legē ꝑtor ait. §. 1. Quia in iſto caſu qñ pęnā cōſequitur ex diſpoſitione legis debet diſtingui, aut conſequitur iſtam pœnam propter delictū commiſſum in ipſam rem vt in damno dato, & tunc illa pœna debet reſtitui domino pignoris. leg. & ita cum ibi not. ff da petitio. hæredi. Aut propter delictum commiſſum in perſonam occaſione rei puta quia fuit iniuriam paſſus propter rem, & tunc non tenetur reſtituere. l. bouem. §. ſi quis ſeruum. ff. de edili. adic. & l. vbi, de petitio. hęredi. Aut propter delictum quod reſpicit vſum rei, vt in furto, & tunc tenetur reſtituere rem, & non pœnam, ſecundū ea quę habentur in l. manifeſtiſſimi §. ſed cum in ſecundam. C. de furtis. Aut ad eum non

pertinebat

15 Quintus quando quod recipitur ratione intereſſe recipitur,& not.ſecũdũ Pe. de Ancha.& do.Anto. in c. ſalubriter eo.ti.& Pa. in d. c.conqueſtus,quod intereſſe cõſiſtit non ſolum in dãno habito,ſed in lucro ceſſante,ª dummodo lucrum ceſſans eſſet in actu,hoc eſt quod ꝓbabiliter fuiſſet,qa ſic dicitur peti qđ aliquo modo eſt. ſecus eſſet ſi ſolum eſſet in poſſibilitate, quia ſic dicitur potius non eſſe, hoc patet per l. ſi iactum,retis.ff.de act.emp.& uen. Vbi patet ꝙ licita eſt emptio, quę fit de ſola ſpe probabili quaſi in actu, & idem de partu futuro. l. nec emptio. ff.de contrahen.emp.Secus eſſet de eo quod eſt ſolũ impoſſibilitate,ex quo patet quid dicendum de multis caſibꝰ,quos inferã pro maiori declaratione.

16 Quid de illo qui nõ ſoluit ex culpa ſua creditori ſolito mercari in termino debito. ℞.ꝙ teneť ei ad lucrũ ceſſans iudicio bonorũ mercatorũ.Et iõ talis creditor licitè recipit ultra ſortẽ. Idẽ dic de illo qui uolebat negociari vel poſſeſſionẽ emere,qđ licitè recipit ultra ſortem tantum quantũ lucratꝰ fuiſſet uerisimiliter vel habuiſſet de fructibus poſſeſſionis,aut alteriꝰ rei, dũmodo.5.ꝯcurrant.Primũ ꝙ cõputet pericula & expenſas, quia lucrũ intelligitur deductis expẽſis & laboribus & periculis.l.1.C.de fru.& lit.expẽ.& l.fructus. ff.ſolu.ma. Secundũ ꝙ non ſit eius intentio lucrãdi principaliter per hanc uiã ſed potius per mercantiã uel emptionẽ.Tertium ꝙ non contrahat pactum ad ſempꝰ ſed ad aliquod tempus, quia aliter quo ad iudiciũ humanum uideretur quod potius uellet lucrari iſto modo, quàm per aliam uiam. Quartum quod ille cui, mutuat non ſit in tam arcta neceſſitate, & creditor in tali opulentia quòd non teneatur gratis mutuare, quòd quando ſit uide Eleemoſyna. §. 1. Quintum ꝙ id quod accipit ſit uerè intereſſe ſuum probabiliter,& pro intereſſe accipiat,aliter eſſet uſura,idem dic ſecundũ Inno.& Ray.de illo qui merces uolens deferre ad alium locum,quod licite plus accipit quantum extimat lucrum, quod habuiſſet ſi præfata ꝯcurrant. Sed Hoſt. dicit ꝙ hæc opi.Inn.& Ra.multos duxit ad ĩfernũ.Io.an.uero ꝯcor.dicẽdo qđ ſi ſtatĩ ꝑciũ ſoluiť,ceſſat ratio Ho.& ẽ uera opi. Inn.ſi vero ꝑcium non ſtatim ſoluitur,ſic non licet,& Inno.ĩtellexit qñ ꝑcium ſtatim ſoluitur.Et hanc diſt. Io.An.ſequũť Io. Cald. Pet.de Anch.& Henri.Boic, in c ĩ ciuitate de uſu.& Laur.de Rodul.in ſuis cõtractib. ſed d.Anto.In d.c. in ciuitate d[illegible]t ꝙ etiã, ſi precium non ſtatim ſoluiť,ꝙ licet quãdo probabiliter eſt certum quod lucratꝰ fuiſſet.Et quod dicit Ho.& Io.An.Dicit quod loquuntur ꝑſumptiuè.Sed qñ certũ eſt ꝙ nulla fraus interuenit licet & ꝑſumptio cedit ueritati.Idẽ tenet Pa.ibidẽ,& ſic teneť ĩ cõſcientia.Nec ob dictũ Tho. ubi ſupra, q dicit ꝙ non licet deducere in pactũ id qđ de pecunia non lucratur,intelligiť.n. qñ ꝑdicta non concurrunt. ut patet ex ratione ſua cum dicit,quia non debet uendere qđ nondũ habet, & poteſt multipliciter impediri quia iſtis concurrentib.nõ poteſt impediri aliter,niſi ſic intelligeretur contradiceret ſibiipſi ibidem,ubi tenet licere deducere in pactum recompenſationem damni per quod ſubtrahitur ſibi aliquod quod debet habere & contra id quod expreſſè tenet.2.2.quæſtio.62.articu.4. de quo infra §.71.

17 Quid de illo q habens ducentos ducatos tradit.c.Ioãni.ꝓ ſuis neceſſitatib. expẽdendos cum pacto ꝙ tantum ſibi ultra ſortem redderet,quantũ lucrabuntur alia ca. quæ ponit in negociationem.℞.Innocẽ.&

pertinebat vſus rei, & tũc debet totũ reſtituere, d. l. ſi pignore. Et facit q̃đ not. in c. relatum, ſecũdo, đ teſtamẽ. Sequitur Ana.in c.1. de vſu Et in hoc membro dr̃, qñ creditor conſequiť pœnã ab alio, ſed qd ſi ipſe a me conſequtur. Dicit Bar.vbi ŝ. ꝙ tunc,aut illa pœna ſuccedit loco rei amiſſe,debet reſtituere. vt.l. quotiés. ff.de iure do. aut non ſuccedit loco rei meę, vt in furto,& tunc nõ debet reſtituere, d.l. ſi pignore. §. Rñ. idem in pœna cõuentionali, ſi eſt dictũ, rato manente pacto.l. id ꝙ pœnæ nomine cũ ſua glo.ff. de ſolu. aut cõſequiť pœnã ab alio, & tũc aut ex ꝓuiſione mea,& dét reſtitui. d. §. 1. aut ex ꝓuiſione ſua,& tũc aut iſta pęna ſuccedit loco rei amiſſe,& dét reſtitui. l.verũ, in fi.& l. ſed & ſi, in principio.ff. de petitio.hæredi.aut ñ ſuccedit loco rei & non reſtituiť. d.l.at vbi, de petit.hęre. add Bal. l. 1. ver. ex q̃ro. C. de pericu. & cõmo.& rei vendica. & Bar.in l. ꝑdit.C. de edil. actio. & text. & Bar.in l. vẽditor de hæredit. vel actio. vendi.

a Ceſſante] De hoc vr̃ eẽ tex. in l. 2.ff. de eo, ꝙ cer.lo. gl. ẽ in c. irabit. C. de act. emp.& Inn.in c, ſacro, de ſenten. excommu.

Io.

Io.An.in c.fi.đ usur. tenēt esse usurariū. Quod ueiū credo, quando volebat eos in negociationem ponere, sed si omnes ducētos uolebat in negociationē ponere, & ad instantiam Ioānis sibi taliter dedit, erit licit° contractus, dummodo cōcurrant prædicta. 5. pcedētis. quæst.

18 Verū ille qui uēdit possessionē uel quid simile, & tradit emptori possit si emptor nō sibi soluit in termino post terminum fructus possessionis suos facere sine usura. R. gl. in d.c.ꝯquestus quod potest in pign° accipere trāsacto termino & fruct° suos facere, secūdū doc. & in hoc casu habet actionem ex contractu uel offō iudicis ad interesse, secundū Host. C. de act. emp. & uē. l. 2. & ff. đ actio. empt. l. 2. & ꝙ licet habes gl. i l. 2. C. đ usu. & i l. curabit. C. de act. emp. & uē. Et idem dic si quia non uult soluere precium tradendo uult & conuenit ut sibi soluatur fictum seu pensio debita, donec precium soluerit, tex. est in d. l. curabit, & vide supra. Emptio. §. 5. & ex his patet[a] quod lucrū cessans licitē exigitur sine usura, & pro hoc ē tex. in l. 5. in fi. ff. de eo, quod cer. lo. & ī d. l. curabit, & facit quod no. in l. iulian°. §. offerri. ff. de emp. & uend. & ꝙ not. Innoc. in c. sacro de senten. excom. & docto. in d. c. conquestus.

19 Respectū dāni emergētis tenet Thō. vbi supra licere pro cuius declaratione quæritur. Verū fideiussor q pro defectu debitoris ꝯpuls° fuit accipere sub usuris ut solueret creditori, vel soluit vsuras & capitale creditori, qa iurauerat ꝙ posfit ipsas exigere a debitore. Resp. quod sic, & omnia dāna quæ occasione debiti habuit, quia seruari debet indemnis, de fideius. c. 2. de foro compe. c. fi. li. 6. ff. de act. emp. & vē. l. si sterilis. §. cū per venditorem. ff. manda. l. si mandato. §. si fideiussor. ff. de admin. tut. l. 2. §. vlt. Et hæc est communis opi. licet Alanus contradicat đ vsuris solutis. Sed tu dic[b] secūdum eam distinctionē de qua habes supra. Fideiussor. §. 16. Vide in c. debitores, de iureiuran. vbi bona gl. in ver. cogendi.

20 Vtrum liceat exigere usuras quas soluit ab eo q nō soluit in termino. Resp. quod sic, si duo concurrāt. Primum si illi dixit quod erat ei necessa accipere sub usuris. Secundum si non poterat aliter inuenire mutuum, nisi sub usuris, secundum Alexand. de Ales. Facit pro hoc ca. quoniam[c] 14. qō. 4. & c. si quis de clericis. 12. q. 2. Posset etiam dici ꝙ etiam si mutuum potuisset inuenire gratis quod nihilominus poterit exigere usuras solutas, quia non tenetur, se alteri obligare, qđ faceret si mutuo acciperet gratis. Sed tamen primum est æquius.

21 Vtrum ille a quo emi lapides tigna & huiusmodi, ex quibus non percipitur aliqui fructus, teneatur mihi soluere vsuras qua solui, vt sibi satisfacerem, si ipse non mihi tradidit prædicta in termino, sed fuit in mora, Respond. secundum Bald. in l usuras. C. de usur. quòd si: tanquam interesse. Facit text. not. in l. lucius titius secundum vnam lecturam. ff. de actio. emptio. & venditio. Idem tenet Innocen. dicendum esse in similibus contractibus puta locationibus, venditionibus, & huiusmodi, concordan. Lau. de Rodo. in suis cōtractibus, sed Salyc. in d. l. vsuras reprobat

a His patet] Tu dic ꝯcordādo opi. Aut translatū dominiū possessionis, aut non. primo casu non possum lucrari fructus possessionis nisi per interesse, alias eēt usura secūdū Alex. lombar. in 4 di. 15. Aut non est translatū dominiū possessionis. & tūc possum habere fructus, qa habes illos de possessione materna, & ideo nō potest percipi ꝙ non fit trāslatum dominium qñ in instrō fit mentio đ affectu. Et hoc tene. Dixi supra emptio. §. 5.

b Tu dic] Io. de Ana. in c. t. de vsu. dicit si debito, & fideiussor se obligauerant ad vsuras, si fideiussor soluit ā repeteret, qa erant in debito, nisi de disset pignora q̄ fuissēt distracta, nisi vsuras soluisset, qa tūc repeteret secundū communiter doc. in d. c. 1. licèt do. Ant. aliter dicat & plenè habes i ca. debitores de iureiur. & Bal. in l. cōstitutionib. C. de vsur. dicit ꝙ de natura fideiussionis est ꝙ fideiussor seruet indemnis, licet hoc nō fit ei permissū expressè, qa hoc inest tacite, tex. sing. in c. peruenit, de fideius. alias magna esset iniquitas secundū Ia. đ Are. si fideiussor in damno permaneret. Si autē vterque promiserūt vsuras, si soluit fideiussor, repetet nec tenet petere absolutionē ne saltem quantū ad vulgi opinionē ledat l. qn tus. ff. mi. Si ipse solus fideiussor iurauit Io. de Ana. dicit ꝙ fideiussio si tenuit i hoc sed tu dic. vt ī. Fideiussor. §. 16. in fin.

c Quoniā] Gl. est ibi q̄ dicit ꝙ si qs est in mora soluendi, pōt peti ab eo vsure tā quā interesse, & offō iudicis petētur nō iure actionis, licitē enī ad hoc qs agere pōt cedat indemnis. c. 2. de fideius. cū alijs allegatis in §. præcedenti.

Bal.dicens quod interesse usurarum quas soluit non debet imputari debitori ante moram, sed tu tene [a] primam opinionem quando accipit sub usuris taliter quod alio modo non accepisset, nisi propter complacentiam vel utilitatem quam consecututus erat ex tali emptione, & ideo cũ talis ex falsa ꝓmissione priuauerit cum tali vtilitate vel complacẽtia quã plus uel tantum extimabat quantum interesse usurarum. Ideo talis ei tenetur. Et sic concorda.

22 Vtrũ recipiẽs denarios sub usuris q postea autoritate ꝓpria alicui amico sub eadẽ usura mutuat, sit usurarius. ℞. Monalc⁹ tenet ꝙ sic. Sed Ioa.cal.in repetitione c.fi.de usuris, distĩguit ꝙ aut facit ut usurario satis faciat & se indẽnẽ pręseruet. Et sic licet, quia nõ fit stipulatio usurarum, sed ut euitet damnum (qđ licet) vt i c.si quis clericus. 14.q.4.quoniam non teneẽ cum suo dãno alteri subuenire. ff.de pręscip.uer. l.qui seruandarũ, in prin. aut facit alio respectu quã ut se seruet indemnem. Et sic nõ licet, & cẽt uera opi. Monal. puta quia licet nõ mutuasset amico non ꝓpterea volebat soluere usurario. Cõcor. Pet.de Anch. post Ioa. An. [b] in c.1.eo. lib.6.

23 Vtrũ ille qui occasione mutui labores subiicit vel damna possit in recompẽsationẽ facere fructus pignoris suos sine usura. ℞. Ho.in sũ. ꝙ sic, de re.ec.nõ alie.c.ad nostram, vel etiã aliquid pro labore licitè p cipit ultra sortem, secundũ eundem ibidem.

24 Vtrũ liceat mutuare sub usuris isti qui usurpat mea quę aliter nõ possum habere donec sim satisfact⁹. ℞. secundũ Alexan. Lombar. ꝙ sic quia non recipio alienum secundum meũ, facit. c.ab illo.14.quæ.4.& c.1.& 2.de usur. Quod limitat tamen nisi scandalum sibi imineret vel alii, quia tunc non liceret.

25 Vtrũ gener q accipit i pign⁹ certas possessiones a socero pro dote nõ soluta in faciat fructus suos. ℞ ꝙ sic, [c] ut tex.est in cap.salubriter, de vsu quod intellige si primo cõcurrat ꝙ sustineat onera mrĩmonij, vt i fi.d.c. salubriter, & l.pater, in prin.ff.de dol. exce. Scđo quod dos sit promissa simpliciter. Nam si dedisset terminũ de dote soluenda, nihil posset recipere, quia ante moram [d] nihil debetur & potuit vxorem accipere sine dote dicat ergo gener Ego sustineo onera matrimonij vel ducendo sustinebo, da dotem, & si socer non potest, dicat ei, sustine onera matrimonii dando mihi possessionem in pignus, vt ex fructibus sustineã. Dicit etiam Panormitan.in dict. capitu.salubriter, quòd si gener accepit pignus, & postea dedit terminum socero de soluendo dote, quod nihilominus poterit bona conscientia tenere fructus pignoris, quod verum credo quando dedit terminum ad redimendum pignus, aliter non. Tertio ꝙ fructus non excedant [e] onera, quia causa cessante cessat effectus, de appel.cum cessante, & communiter onera extimantur secundum quãtitatem dotis, nam mulier secundum quantitatem dotis, est alimentanda.l.si cum dotem.§.si autem ff.solut. matrimo. & cap. per uestras, de dona. inter uir.& vxo. Quarto secundũ Ioan. An. dominus Anto.& Ioan.de Lig.in d.cap.salubriter & Lauren.de Rodul.in suis contractibus, oportet ꝙ fructus subiiciãt sortunæ. Vnde secũdum eos non liceret genero recipere cautionem uel promissionẽ, cum pacto ꝙ interim ꝙ dos non soluatur

pro

a Sed tu tene] ad de Lauré. 2.par. q.119. Et Ana.in d.c.cõq̃stus, vbi etiam est glos.

b Cõcor. Pet.de anchar.post Ioã. and.] Idem tenet Salice.in aut.ad hoc. C.de usur. qõ.16.& Archi. in c.usura, & i c. fi.14.q.3. Lan.de Rodul.i trac.vsurarũ.q.24. d.Ca. & Io. đ ana.in c. fi.de usur.

c Respon.ꝙ sic] Vide si maritus percipiat fruct⁹ rei dotalis antequã sustineat onera matrimonij nõ facit ipse fructus suos, sed accrescũt doti, vel donanti tex. est i l.uideamus la.2. §. ante matrimoniũ. ff de vsu.& i l. dotis fructus. §.respon.ff.de iure do. & gl in d. c. salubriter & facit ratio. d.c. salubriter. Quia ꝓpter onera matrimonij cedunt sibi fructus. Vnde ex quo non sustinet onera nec fructus habebit. Et vide Barto.in aut. dos data.C. đ bon. ante nup.

d Quia ante moram] Ista fuit opi. d Anto.in d.c.salubriter, de his ꝗ multa effundit Ioan.de ana. ibidem Sed videtur uerum, quod hic elicit ex multis dictis.

e Quod fructus non excedant.] Bald. in l. fin.§. pręterea C de iure do. dicit ꝙ p. d. c. salubriter, iure ꝓmissę usurę in dote. tamẽ illud dicitur esse verum de vsuris reducibilibus ad interesse non de immensis. Vnde recurrendum est ad moderatã cõsuetudinẽ regionis. Et sic vt velle, ꝙ si fructus de qbus in d c. salubriter, essent ultra alimenta cõdecentia considerata quantitate dotis deberẽt in sortẽ computari. Quod dictum dicitur Ana.l d. ca salubriter. 2. col. esset ualde notandum.

a Et est uerius] Nec obstat id quod dicit Ioã. Andr. quia ꝓm Cal. illud ca. salubriter, loquitur generaliter, & posset esse, ꝙ daretur domus, quæ posset affictari, & sic esset certa pensio, & quod concluditur hic teneñt Cyn. in aut. ad hæc. C. de usur. Lau. de Rod. in 2. par. q̃sti. 53. nentur restituere Hanc. opi. sequitur Lauren. q. 51. Sed pone ꝙ mulier cuius marito data fuit possess. sua in pignus moriatur relictis filiis. Nunquid illi filii computabunt sibi fructus in sortem. Respõdetur ꝙ sic. Quia ratio cap. salubriter cessat, ex quo cessent onera matrimonii. Itẽ quia mutata persona mutatur priuilegiũ secundum. Bald. in rubric. C de usur. & illud tenet Anan. in dicto. c. salubriter, ubi subdit. Sint ergo cauti hæredes, & filij mariti & uxoris, ut solu. matri. p mortem uxoris instent ut pignus liberetur, uel adiudicet, donec soluatur sibi.

b Cũ nullũ patiatur interesse] Vide Bal. in l. ꝓ onerib⁹. C. de iure do. Et Imo. in l. insulam. §. usuras. ff. sol. matri. & do. Io. de campe. in tract. de dote, par. secunda, questio. sexta.

c Erit usurari⁹] Itẽ Laurent. in 2. parte. q6. 54. licet Ioã de ligna. aliter dicat & male.

d Respõ. ꝙ sic] Intellige hoc ꝓ. ut dicit Sã. Bern. de euan. & § 42. ar. s. ꝙ gener. dedit enimo donandi & hoc facit ꝓ amicitiã uel charitatẽ principaliter licet habeat aliquod pretiũ. Idem. Rose. usura. 1. §. 25. eius non liceret.

e Quod non potest marit⁹] hoc tamen intellige in rebus immobilibus quas statim tenent restituere. Sed quid dicẽdũ ẽ imobilib. quas non tenentur restituere nisi post annum. l. prima §. exactio. ff de rei vxor. actio. nunquid fructus earum post annũ restituere tenẽtur. Ego inuenio Ange. & Salice. in d. §. exactio tenentes ꝙ sic quod intelligo de fructibus, qui ex ipsis rebus proueniunt, secus tamen si proueniunt ex industrie, quia ex pecunia lucrati sunt, quia non te

pro oneribus detur sibi certa quantitas annuatim. Cõtrariũ, scilicet ꝙ certa quãtitas recipiatur licitè tenet Paulus de elea. Ioan. Cal. Pet. de Anc. & Pa. in d. cap. salubriter. Et est uerius [a] cum sit eadem ratio, scilicet propter interesse damni emergentis. Limito tamen prędicta uera, quando gener si dotem haberet poneret eam in possessionem uel in negotiationem ex quibus probabiliter tantũm haberet, alias non, cũ nullum patiatur interesse.[b]

26 Vtrum mutuans summam pecuniæ debitam pro dote genero prælato, & recipiens ab eodem possessionem quã ipse in pignus habet a socero pro dote faciat fructus suos sine usura sicut gener facit. Respond. Bald. in rubrica. C. de usur. quod non Ratio, quia mutatione personæ mutuatur priuilegium quotiens persona est immediata eam priuilegii. l. 1. C. de impo. lucra. descrip. & l. locatio, alias incipit licitatio. §. fi. ff. de publica. Sed hæc non est ratio, quia istud non est priuilegium propter dotem, sed ius commune propter interesse. Ideo cum iste mutuans non propter interesse, sed propter lucrum accipiat fructus ex mutuo erit usurarius [c] dicit tamen Rodo. quod si mutuasset liberaliter & gener sibi similiter liberaliter trãsferret totum ius quod habet in possessione præfata, licitè faceret fructus suos, quia eos non recipere ratione mutui, sed ratione liberalis donationis.

27 Vtrum emens a genero ius præfatę possessionis faciat fructus. suos. Resp. quod sic, [d] nec ibi potest esse usura, nisi fingeret emere cum uendat mutuare. Facit pro hoc quod dicam infra. §. 66.

28 Vtrum hæredes mariti sine usura similiter faciant fructus suos. Respõ. secundum Ioan. An. & Pa. in d. capit. salubriter, quod non, quia ratio est diuersa. Nam hęredes statim possunt se expedire reddendo illi pignus quod non potest maritus, [e] de iureiur. tua nos. el. 2.

29 Vtrum relicta cui hęredes obligant præfatam possessionem faciat fructus suos Respon. Inno. & Ho. Ber. & d. Anto. in d. c. salubriter, tenent quod non, sed computabuntur in sortem. Facit l. ticia. [f] ff. de solu. Si ergo cauta & faciat possessionem uendi uel insolutum sibi dari. l. a diuo pio. §. si super rebus. ff. de re iudi. Sed ego credo contrarium, [g] si non habet aliunde, unde uiuat quod facit suos fructus licitè. Et etiã teneo quod potest recipere certum quid annuatim ab hæredibus donec sibi restituant dotem, ut supra, dixi. Dos. §. 28.

30 Ex præfatis patet quod ratione interesse uel lucri cessantis uel damni emergẽtis aliquid accipere ultra sortem non est usura. Sed aduertendum est quod quando interesse euenit ratione lucri cessantis siue

f Facit l. titia] Adde l. fulcinius primo respõ. ff. ex quibus cau. in posses. ea. & l. prime §. fina ff. de uẽ. in possess. mit.

g Sed ego credo contrariũ. An autem ualeat statutum disponẽs de ri certum qd mulieri donec soluatur sibi dos, uide Pa. in c. de prudẽtia, de do. post. diuor. resti. & Alexã. consi. 203. uiso processu &c. Et q̃ notaui sup. Dos. §. penul.

ex absentia a uel distructione b rei alterius extimatio non debet deduci in infinitum, sed ubi res principalis est extimatio non debet excedere duplum c rei principalis secundum communem extimationem ipsius rei, ubi uero res nō habet communem extimationem, quia alia non est quæ communiter uendatur, uel vbi res est incerta, ut uerbigratia, captura piscium de qua in l. si iactum. ff. de actio. emptio. & uen. tunc extimatio fiet arbitrio boni uiri, licet excedat duplum, adeo tamen quòd immensum non excedat, ut l. 1. C. de senten. quæ pro eo quòd inter. profer. Quando uerè interesse euenit ratione damni emergentis, si hoc euenit ratione omissionis solum consideratur interesse solum intrinsecum, ut. ff. de actio. emp. & uendi. l. si sterilis. §. cum per uenditorem. Exemplum frumentum nō est datum emptori in termino, solum considerabitur illud quod plus ualuit quod est interesse intrinsecum d non quòd animalia mortua sint, quod est extrinsecum interesse. Si autem interesse e euenit ratione commissionis, sic tenetur de extrinseco damno. Exemplum promisisti mihi dare frumentum in tali termino, propterea non prouidi mihi aliter. Et ex quo tu non dedisti non potui prouidere, ex quo animalia mortua sunt sic teneris pro omissione & commissione, id est falsam promissionem saltem in conscientia. Quod intelligo quando aliter sibi prouidisset, si non fuisset tali ꝓmissione fraudatus. Aliud exemplum. Dedit quis tignum uiolatum sciēter nec aliquid dixit emēti, tenebitur etiam de ruina domus, & de pensione soluta, quod est interesse extrinsecum, ut l. Iulianus, in princ. ff. de actio. emptio. & uend. Non tamen in infinitum. Vnde non ueniet pensio domus per longum tempus sed uidetur quòd ueniat solum prima pensio, ar. l. in hoc iudicium, & l. neratius. ff. de seruo corrupto, ubi corruptor serui tenetur non solum de seruo, sed de omnibus rebus quas asportauit tunc fugiens, non autem de aliis quæ postea successiuè furatus est.

31 Sextus casus in quo licitè ultra sortem exigitur est quādo id quod capitur fit ratione pœnę. f Aduerte tamen secundum Sco. in 4. dist. 15. ar. 2. quod si creditor mallet debitorē potius incurrere pœnam quam in termino sibi soluere esset usura. Similiter ꝓsumitur usura super pœna apposita mutuo, quādo excedit interesse. de quo dic supra. pęna §. 12. Itē præsumitur in fraudem usurarum quando apponens pœnam est consuetus fęnerari. l. iulianus. §. idem. ff. de acti. emp. & uenditio. & extra de pig. illos uos. ff. de pigno. act. leg. uel uniuersorum. Item quādo per singulos mēses uel annos dicit committi. aut. ad hæc. C. de usu. sumpta de corpore aut. de nullus mutu. agri. In iudicio tamen animæ g si apponatur solum ut ille soluat in termino, quia de pecunia intendit aliud facere, tunc & magis cupit quod soluat quàm pœnam committat, & uerisimiliter credidit pœnam non incur-

a Siue ex absentia] Pone exemplum. Ego vado emere possessionem quā habeo ꝑ manibus, tu petis a me mutuo illa centum, ego volo interee ex absētia possessionis, & in fine anni te nō reddēte mutuū ex culpa, ille uēdit possessionē & sic abest alteri possessio, pero a te interesse, &c.

b Vel destructione] Puta quia serui mortui sunt.

c Non dēt excedere duplū] Bar. in d. l. unica. C. d sent. q̄ pro eo qd̄ in pro, dicit q̄ licet in infinitu iu getur, ut l. uidea mus ff. de usur. sed taxat, q̄ duplū nō excedat, ut d. l. unica Et de hoc plenius p Bar. ibidē. 7. col. uers. uenio, ad ultimam partē, & ibi ēt uide Bal. & in l. fin. in princ. C. de fur.

d Interesse intrinsecum] Debet dici illud quod est ipsa res, seu eius æstimatio, prout accipitur ī l. unica C. de sen. quę ꝓ eo, quod in ꝓ. Itē illud quod ē immediatè ex ipsa re, ut fructus, partus & similia. Ea uero q̄ ueniūt occasione rei nō ex ipsa re debet dici extrinsecū. Vnde glo. in d. l. unica, dicit. Hęreditas ex qua seruus est hæres institutus est interesse extrinsecū, q̄ nō est ex ipsa re, sed occasione rei stringit hæc Bar. in dicta lege unica. Et Bal. in octaua columna, uersiculo tertio oppo. & in undecima columna.

e Si autē interesse] Vide supra interesse.

f Ratione pęnę] De ista pœna cōuentionali uide. s. pœna. § 12. Et quæ ibi scripsi.

g In iudicio uero animæ.] Stabitur eius confessioni. Concor. Hostiē. Idem not. Inno in ca. sisam de pę. & d. An. de Butri. in c. conquestus, de usu. de isto casu uide plenè, p Io. de Ana. in c. nauigāti, de vsur 44. col. versi. vlti. circa, istam materiā ubi per. 12. col. & usque in fin. c.

a Etiam si excedat interesse] Host. & do. An. in c. dilecti. de arbi. tenent quod non potest peti pœna nisi quantum interest, uide Ro. consi. 510. & Anch. consil. 117. Sed Inno. in c. suam. de pœnis. & Pan. in d. c. dilecti, tenent contrarium. di. quod etiam si excedit interesse potest pe ti, quia nihil tam naturale, quam pacta seruare. l. 1. ff. de pac. Vnde lex considerans difficultatem quæ uersatur in probando interesse consuluit ut loco interesse, apponatur certa pœna, ut sic releuet pars ab onere probandi interesse, ut inst. de uer. ob. in fin. Et dicit S. Ber. de euan. æter. ser. 42. ar. 3. secundum Scot. in 4. dist. 15. q. 2. quod pœna, est licita quæ ponitur ut credi tor seruetur indemnis cum mora debitoris processerit. Et uidet tutius, quod creditor habeat suum interesse non plus. Et ista signa quæ hic ponuntur ad probandum an dicta pœna sit appo sita in fraude usurarum procedunt in foro contentioso non autem pœnitentiali, quæ in eo creditur confitenti. &c. Voluit. etiam Pan. quod in foro animæ sacerdos non tenetur imponere pœnitenti pœnam sol uere, quasi uenit imponenda in foro contentioso, in d. cap. dilecti de arbitris nisi esset imposita ipso iure. De quo dic ut supra pœna. §. c. & adde singul. Inno. in c. sicut dignum de homi. ubi uoluit quod in foro animæ non teneatur quis ad emendationem dilecti seu damni, nisi fuerit in dolo seu lata culpa secus si fuisset in lata culpe uel leuissima, uide supra. Rapina §. c. Adde Rom. in fin. fol. 17. pridie. Vnde pro uisio legis aquiliæ super resartione damnorum non habet locum in foro animæ nisi modo prædicto. Refert & sequitur Panormita. in d. capit. dilecti, & dicit esse sing. sequitur etiam Panormit. in ca. cum causam, de testi. 6. col. & in cap. quoniam contra. 13 colum. de probatio. Felin. in procem. decret. & in c. sicut dignum, de homi. quæ uidebis quia multa pulchra. dicit circa glo. d. c. fraternitas, & in materie pœnæ, & ponit quinque limitationes ad illa glo.

incurrere quando apposuit, poterit exigere sine usura, etiam si excedat interesse [a] secundum Rod. quia interest publicè utilitatis ut pacta seruentur. si uero ponitur in fraudem usurarum, uel quando apposuit uerisimiliter credidit pœnam in cursurum, aut magis cupit incurrere pœnam quam soluere, usurarius erit. 12. q. 2. fraternitas, & in c. legibus, de arbi. c. dilecti. & quod ibi not. Item aduerte quod quando non soluit in termino propter impotentiam, uel propter non culpam suam, quod pœna non pôt exigi sine usura, quia ubi non est culpa non debet esse pœna. l. sancimus. C. de pę. Ergo exigere tur ratione, excrescentiæ, quæ facit usuram. d. capit. fœnerauerís. Item quando partem soluit non potest tota pœna exigi, quia obligatio est diuidua, de quo dic ut supra pœna. §. decimo tertio, & decimoquarto.

32 Quid de statuto uel cõsuetudine qua ordinatur, ut missus in possessionem lucretur fructus ad rationem quinque, pro centenario, [b] donec sibi fuerit satisfactum, uel quod sibi detur insolutũ id quod ualet quinque, pro tribus. Respondeo. Bal. in l. acceptã. C. de usu. quęstio. 18. & Io. de Imol. in l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam. infec. quod licitè [c] sine usura illud accipit quia illos lucratur ratione interesse, & dicit notari in glo. super. §. si uero in auten. de exhi. re. quę singularis est secundum eum Bar. in uero in l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam. infec. & Ioan. de ana. in c. salubriter, de usu & Lau. de Rodol. dicunt quod talis consuetudo, uel statutum est contra ius diuinum & in fraudem usurarũ. Sed ego dico [d] quod si tale statutũ uel cõsuetudo emanauit in pœnam ut debitores arctẽtur ad satisfaciendũ, & debitor ex culpa sua non satisfecit quod uera est opi. Bal. dummodo concurrat recta intentio, ut supra. dixi in præcedenti. q. Nec mirum cum autoritas prætoris propter nimiam [e] contumaciam hoc facere possit l. fulcinius. §. si. ff. ex qui. cau. in poss. eatur. Si uero sit in fraudem & mutuans potius uelit incurrere pœnam debitorem & huiusmodi, sic uera ẽ opi. Bar. & erit usura. Oportet ergo ad hoc ut liceat quod iustè sit missus in possesionem, non tantum ex ordine, sed

b Quinque pro centenario] Pro intelligẽtia istius. §. scias quod quã do in actione realí conuenit. aliquis Vt si ego petam fundũ dicens quod est meum fundũ dicens tu posse desillum & citatus coram iudice non uis comparere, tunc iudex ob tuam cõtumaciã mittit me in possessionem fundi ex primo decreto, & tunc colligo, ego fructus, sed seruo illos, usque ad annum. Et hoc est introductum ut in tedio affectus compareas in iudicio. Et si per annum sis cõtumax tũc ex secundo decreto iudicis habeo possessionem fundi fructus. Vide in l. fulcinius, allegat, ubi lectè, & in text. & in gl. fi. in ca. con tingit, de do. & contu & ibi Pa. & in cap. 1. de eo qui mit. in pos.

c Quod licitè] Idem tenet. Ro. & Ale. ibi. Et bal. in l. a. 1. 5. opp. ff. si ex noxa. cau. aga. & in l. confes taneis. C. quõ & quando iudex, in 5. opp. Ang. in repe. l. nemo. carcerem. C. de exac. tri. li. 10 qui adducunt quòd ratione contumaciæ iudex potest hoc facere. Et talis pęna potest infligi omni iure. c. dilcti, de arbi.

d Sed ego dico] Hic concordiã ponit. San. Bernar. de euẽ. æterno. ser. 42. ar. 3 c. 1. in fi. Et idem dicunt Imo. & Io. de ana. ubi s. & Lau. de Rodul. ubi supra.

e Propter nimiã] Si contumacia cesseret nihil pos

set habere ot. l.l. fulcinius in princ. potest esse elici alia distinctio. de omnia uel parua contumacia ut su pra dixi, & patet hic inferius.

a In ueritate sit creditor.] Hoc dicit Leo.de Rodul. o°i supra,& Ale io d.§.si plures, q allegat ad hoc.l. 2.§.hæc uerba,& qđ ibi no Ba ff. ne uis.fi.ei.ubi đ cretū īterpositū ꝓ debito non ue ro, ñ hēt esse ēū. Et plene ꝑ Bart.ī l.iuste.ff de acq. poss.& in d.l ful cinius.§ 2.Idē.S. Berra ubi supra.

b Aliter illud plus] Nā si in ue ritate non esset in sta cā nihil, pos set hēre, nec capi tale nec fundus, ut in caso. §.6 su pra.eod.uc in sto chis, quia nō ꝑt sine usura, quia non est uera cā.

c §. Sinautē]uid Ale. ibi in apost. multa dubia mo uēt circa usura rios cōtractus.

d Rōne dubii.] No pro intelligē tia, ꝗ illud dicitū iustū ꝑtiū rerū, ꝗ in loco cōiter de re inueniri nō pōt ꝑsenti solitu dine. l. pretia.re rum.ff. ad l.falc. Quod quidā non irrationabiliter, limitant esse ue rum, nisi impedi mētum occurrat ex aliquorū ma. litia puta usura riorum seu alio rum pecuniosorum uendentium merces suas ad terminum ut ea leant aliquid plus lucrari. & boni mercatores non possunt uendere merces suas etiam iusto pretio. Beriam si aliquis tyrannus & potens aliud adhibe re. impedimentum sine rationabili causa limitando pretia uel prohibendo merces alio deferri. Nam malitiis indulgendum non est. ff de re. uendit io. leg.in fundo. & cog. ipi. in capitul. secundo. Item iustum pretium consideratur super mercantiis re spectu laborum & sumptuum mercatoris, quod ta men intelligitur nisi in loco uenditionis aliud es sec commune pretium introductum ex eorum ma. litia,ut dictum est,sed ex conditione temporis , seu

etiam ex causa , hoc est qđ in ueritate sit creditor, [a] & propter intereē illud plus accipit, puta quia poti[e] uel let sua, puta centum quam domum quę ualet cētum. 20.aliter illud pl[e] [b] tenere tur restituere, ut dicim[9] de pignore in l fi.i §.finautē[c] bienniom. C.iur.do.impe. uel ad puniendum cōtuma ciam debitoris superabūdā ciam prædictam , accipiat puta, quia ille contumaci ter non uult soluere.

33 Septimus rōne dubii[d] recipitur ultra sortem sine usura de quo in c.in ciuita te,& in c. nauigā i de usu. emēs rē ꝓ minori ꝑtio quā ualeat tēpore emptionis re cepturus eā tempore quo uerisimiliter plus uel mi nus ualere potest, non erit usura , si casus accideret, quod plus ualeret quia se cundum gloss [e] in capitul. nauiganti, de usu. tam em ptor quam uenditor æquali ter commodum uel incom modum ex dilatione expe ctat. Exemplum. Emit quis frumentum tēpore madii, uel oleū & huiusmodi , in quo una mēsura ualet unū ducatū pro uno floreno re

cepturus ipsum , tempore augusti , si est frumentum tempore natiuitatis si est oleum, in quo tempore ue risimiliter potest ualere tā tum minus de uno floreno quantum plus, nō erit usu ra. licèt ualeat plus. Esset bene usura si tali pretio e meret quod uerisimiliter minus ualere non potest , vel quid modicum, sed be ne multum plus. [f] Quod aduerte ꝓ istis qui emunt oleum tali pretio quod pa rū minus potest ualere, sed bene multū plus, quia usu rarii sunt. Aduerte etiā hic, ꝗ si ille qui emit rem rece pturus alio tēpore eam, cre debat eā plus ualere, quam uis iudicio cōmuni uerisi militer sit pl[9] uel minus ua litura, erit usurarius min[9] emendo propter præuētio nē solutionis secundū In no.& d. Ant.i d. c.in ciuita te, quamuis nō teneatur ad restitutionem, si uerisimili ter pl[e] uel min[9] erat uali tura, licèt ipse nō sic crede ret. [g] Similiter dic de illo qui uēdit frumētū uel oleū & huiusmodi plusquā ua leat tpe ꝯtus, ut pretiū re cipiat tēpore quo uerisimi-

negotiationis , puta cum tempore messium & uin. demiarum soleat frumentum , & uinum minor pre tio ualere, & idem in similibus, uel cùm merces ex abundantis minori uenduntur, & maiori ex occur rente pecunię. Nam cum mercator possit pretium augmētare ex ua rietate locorū,& tēporū ex quo ꝑ riū eisdē diuersi modē statuitur , ita debet , & mi nuere, ꝑtis enim considerāda sune nō solū respectu locorum,& tēpo rū, sed ēt ex aug mētatione, & mi nutione. ff si cer. pe.l. uinum, uide Rom.consi 406. Alex.consil.172. 2.libr.

e Quia secūdum gl.] vide ēt Ana. in cap.in ciuitate de usur.ubi quid in aliis rebus im mobilib[9], & La. 3.parte. 2.opp.& Bal.in ru. C. eo. Saly. in auth. ad hæc,q. 9.

f Sed bene mul tū plus]Hoc ue rū est nec ualet si qs diceret , non committitur usu ra , nisi in contra ctu mutui,c. con suluit, de usur.et go, non in cōtra ctu emptiōis,&c. qa sic, est mutuū interpretatū , ut patet ex his q di xi ī in diffinitio ne. Et ordo Io de Ana. in d.c. naui ganti. 6. colū. in uers. no. in uers. ille quoq; . Et ui de ad hoc Bal. in l.2. C. de pigno. ac ubi dici quod ali quando est uera emptio , sed in fraudem canonum, ali quando est simulata quia fa cta in pignus, ut ibi per eum.

g Licet ipse nō si crederet] No. tū ꝗ aut credebat rē nō pl[9] ualiturā ex ꝓbabili cōiectura, & nō tenetur ad restitutionē, si uero ex leui. & tenet, ar. l. cū qdā. § qd ergo.ff. de acq. hē.ubi dī ꝗ si hæs ēt solus po tat adesse īpedimētū adeūdi hēditatē adire nō pōt si iusta rōne motus credidit, facit ēt.c.in qui fictioni, de sen.excō. In dubio, cutrū motus fuerit rationa bili causa uel nō, credo ꝗ teneatur ad restitutionē, quia in dubiis tutior pars est eligenda.

Potest

liter potest pl⁹ uel min⁹ ualere a si antea nō erat uēditurus ꝙ licet, unde clari⁹. Sco.14 di. 15.dicit. Aut uēdens frumentum tempore natiuitatis ponit pretium quod tunc ualet, & expectat usque ad madium solutionrm, & sic misericordiam facit. Aut non ponit maius pretium quam tunc ualeat, & tūc distigue si erat uēditurus in natiuitate, sic erit usura. si vero nō erat uēditurus, sed uolebat seruare usque ad madium & solum propter instantiā requirentis uendit, tunc si ponit pretium tale tamē ꝙ verisimiliter in madio potest plus ualere uel minus non erit usura.pen.d c.nauiganti. Si uero ponat tale pretium ꝙ ponat se in tuto (ut in pluribus) b & illum cum quo cōtrahit ī periculo(ut ī pluribus)puta quia raro pōt plus ualere, sed min⁹ sic cōiter,sic ē usura.Et ī hoc cōcordāt cōiter canonistę ī dictis.c.i ciuitate & c.cousuluit,& c.nauiganti.

34 Sed quid si nō ponit pretium,sed uēdit cū pacto, ꝙ quantū ualebit in maio, tātū vlt.℞.ꝙ si(ut dixi) erat seruatur⁹,licet. Si uero nō erat seruatur⁹erit usura.Aduerte tñ ꝙ cum oleum, uinum,& frumentū,& huiusmodi decrescant, illud qđ decrescit ñ poterit sine usura uēdere. Itē si necessario pro ei⁹ cōseruatione vsque ad illud tēpus haberet aliquas expensas facere, puta pulueriżationis,aut locationis uasorū seu dom⁹ & huiusmodi,si ipsas nō detraheret,eēt usura.Et propter ea dico ꝙ ꝯfessor debet multū ponderare ꝑfata ne simul ruat cū ipsis.Et ideo.c.i ciuitate præfatū merito dicit cōsulte homines facerēt,si a tali contractu c cessarent cū cogitationes hominū ne queant omnipotēti deo, oc cultari.Ratio quia tales magis sunt contenti ita expedire quā periculo suo usque ad aliud tēpus seruare. Et etiam ut plurimū sunt incerti si erant seruaturi usq; ad illud tēpus,cū uidemus propter quædā emergētia propositū sępius mutari.Et propterea est periculosus ꝯtractus,nisi bn̄ clausuletur. Et magis dubius est casus quādo non ponit pretiū tūc sed uult quantū ualebit in principio,Maii uel ī medio aut in fine,cum certū sit qđ totū si habet multitudinem non potuisset,ita præfixè in pricipio uēdere uel in vno die, & communiter mutuetur pretium. Si tamen uellet d. tantum quantum ualeret plus in maio. Sic esset usura aperta. Si uero simpliciter dixit quantum ualebit, in maio, sic secundum iudicium humanum attenditur mediocritas, ut non plus uel minus capiatur,sed medium, argumen.in auten.de consulibus. §. quoniam etiam nos,sed tamen periculosum est, cum forte uenditurus fuisset in illo tempore quo minus ualuit in illo mense.

35 Vtrum emens redditus alicuius ciuitatis ex guerra angustiate pro uili precio & demum facta pace lucratur. 10. pro vno, sit usurarius.Respond.quod non ratione dubii. l.cum hęreditate, & l.quod si in uenditione.ff.de hære.& ac.uen.ſ. cundum Host. e & Archi.consulunt tamen vt inde largas faciat eleemosynas.

a Potest pl⁹ uel minus ualere.] Nō sūt quare cōne dubii aliquid licet,qđ alias nō liceret est secūdū Ho. quia secūdū philosophum de futuris contingentibus non est determinata ueritas.

b Vt in plurib.] Faciunt not.in l. nā ad ea ff. de legit Idē tnt Host. in tit. de usur. §. an ueco.uer.qua liter.

c Si e tali ꝯtu] Pa in d.c.in ciuitete, ꝙ ubi ꝯt⁹, ē dubius, ntcum ꝯtineat in se peccatū uel nō,debemus abstinere a tali ꝯtu, quia in dubio seq debem⁹ pactē magis tutā aiē, ét si illa pars cespū corporis durior uideatur, ut uoluit gl. no.in c.1.de feru. in ocd.fa. & c.significasti, & c.ad audientiā,de homi. ad hoc 5.dis. c.ad eius, & in c. cōsiliū de obser. ieiu. refere Sco. 4.dis.15. & no.ꝙ illud ca.in ciuitate loquitur in foro aiæ, ut petet ibi peccatū incurrit, & ibi saluti aiæ,& in fi Cum cogitationes hominū, &c. sed in foro iudiciali difficile illud,c.practicatur, de quo tñ pac Io.de ana. in d.c. i ciuitate.

d Si tamē uellet] Adde ad hoc dictū Io.de Ana.in d.c.nauiganti, ꝙ si qs ueuderet ꝑ pretio,ꝙ in ꝑsenti eadit cum hoc pacto,ꝙ si pl⁹ ualet usque ad pascha,uellet illud sibi dari,, si uero minus non vult ꝑciū minui, ꝙ ꝑ culdubio,est usurarius, qa in pactis claudicat. ut l.pe C.de solu.& l.si non fuerit.§. aristo.ff.pro soc. allegat Hosti. in sum. §. an uero, uersi. qualiter,& Pe.de Anch in d. cap.nauiganti,& Laur.q.19. & se. ubi Laur. dicit. Ista facere cōtra, exercentes cambia sicca ꝑ Venetias. Et ed ꝑdicta fecit quod nota. Archi.14.q.3 usura, de quo dic ut infra.§ 62.

e Sed Hosti.] In sum.tit. de usur. §. an aliquo casu,& Acch in ca. quicunque.14.q. quarta, & ibi dicit: sic. Si uendo fructus ad tēp⁹, licet plus satis recipiat emptor de fructibus,non tamen tenetur mihi aliquid restituere, & hoc ratione incertitudinis. C. de usur.l. si ea pactione, & in l. si ea leg. eo. ti.dicit Bal. rōne icertitudinis fructuū aliqd iudicat iustū,qđ si apperet certum esset iniustum. Et subdit quod est

bona lex in foro conscientiæ & iudiciali, sm eū & secundū Bir. ibi. a Cōcor. Archi.] Idē tenet Saly. in aut. ad hæc. C. de usur. qō. 19. ubi mouet sic. q. Mutuauit quis frumentum quod tēpore mutui ualet 10. tempore restitutiōis ualet. 15. An i quinque cō trahat usura. Respō. quod nō, q a si uilius effectū eēt creditor tenebatur illud recipere, dūmodo i qualitate intrinseca esset æquè bonū. l. Cum quid ff. si cer. pe. & idē refert Ana. in c. si. e usur. q. 7. prin. vult ēt Saly. ubi s. plus, quod si talis eēt i mora & estimatio creuisset. ut. l. uinū. ff. si cer. pe. qd possit accipi, quia si red didisset tēpore debito creditor hoc commodū habuisset. Vnde non vr usura illud plus, ad qd tenetur ex mora, sed potius interesse dūmodo intentio mutuātis, nō esset deprauata. Idē tenet Pa. i d. c. si. q. pe. Idē Ancha. in ca. 1. de vsur. li. 6. et dicit facere text in l. si ea l. C. de vsur. & in l. pater puellæ. C. de inoffi. testa. Idē tenet Lau. q. 37. post Io. de ligna. in c. in ciuitate, de vsu. Refert bñ Ana ubi. s. distinctionē, de qua hic fuisse, d. Lau. & dicit esse multum, q maxime in foro ꝯsciē. b Qui mō ualet quatuor] Pōe qd

36 Vtrum mutuans rem cum pacto quod eadem res in pondere numero & mensura sibi restituatur, sit vsurarius, exemplum puta pecuniam pro pecunia marcham argenti pro alia march argenti, granum pro grano, uinum pro vino & huiusmodi. Respo. secundum Petr. de Ancha. in capitul. usurarum, de usur. libr. 6. & Ioā. Cal. in d. capitul. fina. & Rodo. quod aut uerisimiliter dubitatur quod tempore solutionis tantum minus potest ualere quantum plus aut quod non plus ualebit. Et sic non est usura nec peccatum, ut in d. capitu. fin. quia sicut creditor teneretur eam recipere si uilior esset facta quo ad æstimationem, ut patet in l. uinum ff. si certum, peta. & not. gloss. in l. si quis clericus. 14. quæst. 4. quia non est necesse quod sit eiusdem extimationis licet debeat restitui eiusdē bonitatis qualitate intrinseca. Ideo non peccabit recipiendo præciosiorem quo ad extimationem. Aut uerisimile est quod erit præciosior tempore solutionis, & tunc si creditor erat seruaturus, & aufert libertatem debitori liberandi se quando velit infra terminum, sic licet. Si uero non erat seruaturus, sed interim consumpturus, sic est usura. Similiter quando auferret libertatem debitori liberandi infra terminum quamuis esset seruaturus, erit usura. Et his concordan. Archi. a in di. capitul. si quis clericus, dicit tamen Rod. quod quando erat seruaturus & non abstulit libertatem debitori liberandi se, quamuis ideo crediderit, vt se periculo exoneraret, & proximum periculo submitteret non tamen propterea teneretur ad restitutionem lucri de necessitate licet peccauerit & in pœnitentia ut restituat sit ei consulen. Lau. tamen de Rodol. in suis contractibus tenet indistinctè, quod ille qui mutuat proximo ducatum qui modo valet quatuor b libras, si postea recipiat quinque liber, ut ualet tempore restitutionis quòd hoc licitè facit, siue erat seruaturus siue non. Sed opinio. Ancha est æquior & tutior.

37 Octauus casus in quo recipitur ultra sortem sine usura est ratione periculi c per quod superabundantia potest recōpensari secūdum Ale. Lom. Res. n. extra periculum existentes plus ualent quam res eiusdem speciei in periculo. Et sic hæc recompensatio reducitur ad naturam rei quæ propter periculum extimatur plus uel minus ualere. Et sic excusat ab usura. Et in hoc concord. Lau. de Rodol. Monal. Magister Fran. de Empoli. Pet. de Ancha. Car. io. de Ana. in d. capitul. nauiganti, & communiter omnes. Et est casus in l. in naue. ff loc. & hoc patebit ex sequentib. dubiis clarius.

38 Vtrum mutuans pecuniam nauigaturo cum tali pacto, quod si nauis cū capitali periclitetur nihil sibi teneatur. Si uero res emptas portauerit saluas teneatur sibi pecuniam mutuatam cum parte lucri tradere sit usurarius. Rñ. quod sic. casus ē in d. c. nauiganti. Et aduerte quod doc. diuersi mode

mutuat pecuniā & eam ut recipiat argenteā uel aureā uel ecōtra vtrum sit usurarius. Rō. Host. in sum. de usur. § an aliquo & in § qd quis. Quod mutuās pecuniā recepturus ad terminum alterius generis monetā uel aurum uel argentum uel aliā speciem, si hoc facit vt in estimatione lucret, usurarius est, & dat, sile de his q ī nundinis ad nundinas mutuant, quā usurā execrabilē omnibus indicat quātuncūque sub specie uenditionis uel p mutationis uel alterius cōtract' ueletur. Nā quocunque, nomine appellet ex quo fraudulēter & mala intentione fit & aliquid forti accedit usura est 14. q. 3 plerique & c. cōsuluit. eo. ti. sequitur Card. in cle. 1. eo. ti. q. ii. Lau q. 46. & Ana. in d. c. si. in 8. q prin.
c Ratione periculi.] Pone exēplū, ut quia res sunt in periculo puta i mari, si ualeat ex periculū.

15 Emo eas pro sex. Et quia vt dictum est, ratione dubij emi potest res minus quam valeat, debent tamen concurrere qua habes supra. §. 33. & se.
a Quod ratio est] Est, enim contra naturam mutui vt aliquod speretur, iuxta illud. Mutuũ date &c. c. cõsuluit eo ti. & lo. Calde. allegat rationẽ in d. c. fin. Quia non est licitum aliquid, ex mutuo sperare, qđ contingeret si ex assumptione periculi sperare tur. Et sequitur. Ana. ibi. vbi glo. dicit ꝙ ratio dubitandi erat, qa iste recipiebat in se periculũ videbatur quasi, ex quadam compensatione licitè aliquid vltra sortẽ recipere posse, ex quo periculũ pecuniæ mutuare ad debitorem pertinere debebat, cum sua fuisset, sed nihilominus est vsurarius cũ excedat naturã mutui, & Hostiẽ. in sum. eo. §. an aliquo casu. ver. sed nunquid ꝑ traiectitia, dicit post gl. qa aut recipiẽs hanc pecuniam sed de illa iuuat aut non, si sic ergo non remanet dominiũ, pœnes creditorẽ quia cõsumptione amittitur, & sit alterius. l. si alienẽ. ff. de solu. cum si. Si non, ergo iniquum est ꝙ creditor ab eo lucrum exigat.

mode iustum textum exponunt quare est vsura in isto casu, tu tamen tene ꝙ ratio est, [a] quia talis mutuãs non vult mutuare nisi cum tali pacto susceptionis periculi, & propter ea grauat debitorem in aliquid plus ex mutuo, & ideo vsura est. Si autẽ quis liberaliter mutuaret. Deinde post mutuũ ad instantiam debitoris susciperet in se periculũ qđ dicitur assecuratio, [b] licitè posset aliquid lucri suscipere sine vsura, & ratio diuersitatis est, qa receptum in primo casu vltra sortem directè cõcernit mutuum in quo omnis superabundantia prohibetur. Luc. 6. 14. quæstio. 3. c. 2. sed in secundo casu non sic, quia nõ ex mutuo sed propter factum scilicet securitatem, vnde ẽ cõtractus innominatus iste secundus vltra mutuũ. Itẽ quia accipere aliquid ꝑ assecuratione, licet secundũ omnes. Ergo mutuum quod prius quis fecit nõ facit eũ peioris cõditionis. [c] Et iõ tene quod siue mutuum dederit siue non, potest licitè aliquid recipere, quãdo periculũ alicuius rei in se suscipit, non propter mutuũ

b Quod dicitur assecuratio] Vide de hoc, quod valeat ista conuentio in l. in naue saufelli. ff. loca. & ibi Paul. de Cast. qui optimè legli eam.
c Non facit eum peioris conditionis] Vt per Ana. in d. c. fi. 30. col. ver. 23 quæro & Lauren. q. 31.
d Debitorem] Ista coactio. intelligitur, quia alijs non vult mutuare.
e Et hoc locum habet] Io. Cal. dicit de nauigaturo esse positum gratia exempli, quia istud frequentius contingere sole, sed idem est in quocunque alio casu, vbi quis periculo se exponit. ibidem dicit Car. & Pau. & Ana. cæterique. Adde etiam ꝙ si qs cẽpit pecuniam vltra mare vehendam & vult habere aliquã, quantitatem pecuniæ pro portatura, ꝙ contractus est licitus qa videtur operarum locatio, secundum d. Ant. in d. c. nauiganti, etiam si non susceperit in se periculũ, dũ tñ cõmittatur aliqua fraus, de quo allegat. l. in naue saufelli ff. loca. & facit. l. q mercedẽ, & l. operas. ff. loca. sequitur Ana. in d ca. nauigãti, in prin. 3. co.

sed ad instantiam debitoris. Si vero propter mutuũ cogeret debitorem, [d] vt periculum ei daret causa alicuius lucri, sic esset usura, & sic loquitur, d. cap. fin. & hoc elicio a do. Lau. de Rodol. in suis contractibus, & hic locum habet [e] nedum in susceptione periculi maris, sed etiam cuiuscunque secundum magistrum. Frã. de Ampu.

39 Vtrũ accipientes aliqd ꝑ saluoconducto licitè accipiant. Rx. ꝙ sic si duo cõcurrant Primũ qđ ipse non teneat [f] tenere stratas uel uitam securam. Secundũ ꝙ obseruet qđ promissit. Sed si ipse forte esset causa talis periculi iniustè, uel nõ seruaret promissum, teneret restituere, qđ accipit, & ultra de oĩ dãno satisfacere.

40 Quid de pactis [g] q̃ fiũt inter aliquos cõtendentes, scilicet, quod tale qd erit, uel talis fecit tale quid uel fuit alius & pronunt. io Respon ꝙ si in huiusmodi nõ inducitur aliquid turpe, puta uotum captandæ mortis sicut in illis q ponunt quod frater talis mortuus est uel morietur infra annum, sic erit uanũ. Si uero tale tur-

f Nõ teneatur] Istũ casum ponit Pan. in c. sup quibusdã, de ver. signi. de quo ẽt supra pedagium, in prin. Nunqd ergo peccet rustic⁹ aliqd accipiẽdo, vt tute transeuntem ducat? Ioan. An. in d. ca. super qbusdã, dicit qđ nõ & bñ, qa ille locat opas suas, tex. d. ca. sup quibusdã, intelligit de eo qui locantur ad hoc. Quia dñi ciuitatũ & terrarũ tenentur territoriũ suũ custodire secure; vñ ipsi non dñt recipere ꝓciũ, sec⁹ in alijs locantibus opas sig. optimũ in l. metũ. § sed licet, ff q me. causa, & Bar. alleg. illũ. §. ad qõ. de facto. Erat. n. reformatio in ci. Perusij, ꝙ quicunq; excep erit aliq̃ pecuniã, vel aliq̃ ꝓmissionẽ ꝑ remittendo aliquẽ i ci. Spoleti. dẽret puniri. Mõ qdã recepit pecuniã a d. Petro ꝑ remissione &c. Dicit Bar. qđ si ille erat officialis, & tũc dr illicitè accepisse. ff. ad l. iul. repe. ꝑ totũ, & sic inciderat in pena reformatiõis aut nõ erat officialis, & tũc ñ icidit, & tũc i rformationẽ, qa licitè q acceperat ꝑ tex d. § sed licet; & sic quadrat ad §. i. rũm, & gl. ibi no. qđ æquũ ẽ, vt si hẽs bouũ ꝑꝑ n. e, & ego habeã ꝑꝑ te, d. §. sed licat, & ff. de cõdi. ob. tur. causam, l. idẽ § fi. & ff. ad l. Rod. de Iac. l. 2. §. æquissimum, & ff. de do. l. si pater §. si quis.
g Quid de pactis] De hoc vide Pau. de Cast. in l. stipulatio. ff. de verbo. obliga.

a Quia periculum non excusat] Idem tenet Ros. vsu ca. i. §. 39. in fi. & dicit esse rõnem, quia tale periculũ nõ reducit ꝯtractum ad æqualitatē iustitiæ, tale. n. sup abũdantie, nec ex labore, nec ex vsu rei propriè, nec ꝑ cõpensationē alterius rei uenit, periculum. n. excusat, qn ex natura rei uenit, nõ si cã temporis non ꝓprii.

b Non excusat a fęnore.] Idē tenet Ros. usura. i. §. 40. & allegat S. Ber. idem tenere, facere, quia si talis mutuasset tali intẽtione, & pacto alicui particulari personæ usuram vtiq; cõmisisset, multo fortius usurã cõmittit taliter mutuãdo cõiteti, cũ magis teneatur suburnire ei i necessitatibus suis, quã alteri personæ singulari. Facit ẽt quia apud tradẽtẽ tales denerios nõ remanet ipsorũ dñiũ nec usus, unde iste lucrari possit. Nõ dubiũ aut periculum a fęnore nõ excusat nisi apud lucrantẽ includatur dñium atque usus rei periclitãtis, cũ qua lucratur Nam ex re sua nõ aliena homo lucrari debet, ideo &c. Itẽ quia istud periculũ uenit ex tẽpore, quod non est cuique propriũ nõ aũt ex natura rei, quare &c. Et facit iste. §. cõtra florentinos apud quos talis ꝯtractus exercetur.

c Redire ad ecclesias] Hic. q. ponit et Io. an. in a. ld. ad impe. i rub. de usu. Et dicit ꝯtractũ ẽẽ licitũ, & excusat i certitudo c. si eo. ti. & l. scim⁹ C. de dona. §. pe.

le inducitur, sic erit turpe & tenebitur de bono consilio dare lucratum pauperibus.

41 Vtrum. A. qui fideiubet ꝓ. B. C. a quo. C. B. pecuniã mutuo accepit, cum pacto quod uult duos florenos ꝓ centenario fideiussionis, sit usurarius, dic ut s. fideiussor. S. 20.

42 Vtrum mutuans pecuniam Ioanni usque ad 10. annos cum pacto, quod si. infra. decennium mortuus fuerit aliter eorum debitor sit liber. si uero superuixerit ambo dabit sibi aliqd vltra sortem, sit usurarius. ℞. secundum Alex. lomb. in 4. di. 15. quod sic, ratio quia periculũ nõ excusat a vbi temporis nõ proprii aliquid plus accipitur; sed ubi non causa temporis tũc periculũ excusat, uel dic qđ ideo est usurarius quia ex mutuo exigit obligationẽ alicuius ultra sortem, licet sub periculo. d. cap. fi. de usuris.

43 Verũ ciuis qui mutuat cõmunitati. 20. ducatos q̃ cõmunitas habet ex statuo ꝙ quicunque habens filiã unius anni. 70. dederit, habeat quingẽtos ꝓ ipsa maritanda si uixerit usque ad. 15. annũ, si uero ante pręfatum tẽpus, mortua fuerit, totum amittat, sit usurari⁹. ℞. sic, qa i mutuis veris ut interpretatis spe lucri prĩcipaliter factis periculũ uel dubiũ non excusat a fęnore b d. c. fina. Nec ob. dictũ Ric. in 4. dist. 15. arg. 2. qõ. 2. qui vult quod quando capitale & lucrũ stat ad periculum mutuantis, licitè recipiatur ultra sortem, quia illud est uerum quando periculum euenit ex natura rei, qui allegat d. ca. fin. sed in casu isto est periculum ex lapsu temporis, & ideo contractus illicitus & usurarius.

44 Quid de illis q dant ecclesiis pecuniam ut ꝑcipiãt ab eis certas possessiones tenendas, toto tempore uitæ ipsorum, & post mortẽ debeant redire ad ecclesias. c ℞. Host. tenet quod licet, & hoc ratione periculi, seu incertitudinis, alleg. l. 1. C. de pact. d & l. 1. ff. de condi. & demonst. nisi habeant prauam intentionẽ. Gof. tenet ꝙ est contractus usurarius, quãdo datur pecunia. e Secus quãdo daret vnam possessionẽ ecclesiæ & recipiet æquiualẽtẽ usus rus, & fruitur⁹ utraq; in uita sua, ut post mortẽ eius ad ecclesiã ambe cũ pleno dominio reuertãtur, qa sic licet recipere i duplo ualẽtem plusquam sua quã cõfert. Similiter si suã ex nũc uoluerit in ecclesiam trãsferre omnino, ut ipse ea si vtatur seu fruat, poterit licitè ab ecclesia recipere possessionẽ ualentẽ in triplo, ut. 10. q. 2. pręcarię. Ego dico quod quando etiã datur pecunia ꝙ licèt dũmodo seruet æqualitatis iuris naturalis secundũ Rich. in

ibi incertus enim fortunæ exitus, & C. de usu. l. ea lege, & l. oleo. & de sepul. c. sacris uide. d. Io. in l. cũctos populos. C. de sum. trini. Et qđ si iste tãi uiuit, ut redditus ꝑcepti sint maiores quã pecunia q̃ dedit, an teneat i foro conscientię reddere illud plus, qđ accipit. De his uide Cy. & Bal. in l. si pf puellę, ꝑ illũ tex. de inof. test. Cyn. Bal. Ang. & Saly. in l. si ea lege. C. de usur. Pau. de Cast. & Alex. in l. de fideicõmisso. C. de transac. Ro. cõs. 333. alias 23. incip. ꝓ pleniori discussione d. Ia. in d. l. si patet.

d L. 1. C. de pa] No. ibi do. ꝙ si a principio cõtractus nõ continet deceptionem pp dubiũ futuri euẽtus, licet ex hoc pacto succedat lęsio, nõ rescindit ꝯtractus qđ facit ad materiã. l. 2. C. de rescin. uẽ. & c. cũ causam, de emp. & uend. & uide de hoc tex. in l. de fideicommis. C. de trans. qa non hẽt locũ dispó d. l. 2. in materia huius. §. & est gl. in l. lucius, in §. fin. ff. ad treb.

e Qñ datur pecunia] Et hoc quia posset sperare multum super uiuere, & sic multũ lucrari, ꝙ est illicitũ cũ ex sola spe lucri cõmittatur usura. Sed dicit Hos. in § an aliquo uersic. de his qui emunt ab ecclesiis, & bene iudicio meo qa cum iste cõtract⁹ sit emptionis ẽ licitus. Et sicut licet sperare lucrũ ex eo, ita nõ erit usurarius. Si loquamur de prę atio contractu, q similiter est licitus, ergo credere quòd

2.quolibet.q.23.ar.2.qa talis contractus non est cõtract⁹ mutui ueri uel apparentis, sed potius est contractus innomiatus qui magis assimilatur contractui emptionis & uẽditionis. Et ideo si debet licere oportet ut non appareat quis hẽat partem meliorem, sed quod uideantur æqualens tam uendens quam emens aliter esset illicitus. Idem dicit Ri. de eo qui emit annuos redditus [a] etiam pecuniarios uel censum pensionem uel prędium hæreditariæ, uel ad uitam emẽtis, quod licet, si debita seruetur æqualitas. & Alexan. lomb. in quol. suo idẽ tenet & communiter omnes doct. Parisienses & canoniste in di. ca. in ciuitate [b] uerum est quod Innoc. ibidem limitat in redditibus constitutis, non constituẽdis de nouo tempore contractus, sed non est ratio diuersitatis, [c] dummodo redditus sit realiter in re non fictitię, idem tenet Inno. ibidem de emptione nominis [d] debitorum, quod licẽt facit. l. iubemus. la. 2. C. de sac. san. ecc. & idem dicendum si præfacta emãtur in perpetuum. Pe. de anc. [e] in disputatione mõtis florentiæ, dicit quod si redditus de nouo constituti sint pecuniales, quia habent magnam uicinitatẽ cum mutuo potius talium emptio dicitur contractus usurarius, & est uerũ quo ad præsumptionẽ. Secus esset in conscientia, quando uerè emerentur. Rod. tamẽ dicit quod quando emitur redditus ad uitam emptoris quod tunc non est tutum, ne uendens desideret mortem emptoris, & placet mihi ratio quia pactũ quod inducit uotum captandę mortis non ualet. l. fi. C. de pa. & l. stipulatio hoc modo. ff. de uerb. ob. & ideo prohibetur promissio prębendę non uacantis in ca. 1. de conces. præben. lib. 6. & hoc quia est contra bonos mores. Ideo nõ debet admitti. l. pacta. C. de pac. Quod tamen non est dicendum [f] quod sit mortale peccatum uendere uel emere ad uitam secundum se, quia hoc non inuenitur prohibitum si debito seruentur circunstantiæ, aliter ususfructus nunquam posset constitui qui finitur morte. S. finitur instit. de usufruc. Emere autem uel uendere ad uitam uẽditoris magis licet, quia tale uotum non potest interuenire. Nec obst. quod dixi de emptione redditũ pecuniariorum, quod pecunia non est uendibilis quia quod est medium uenditionis non potest esse terminus. Quia sciendũ est quod sicut in bonis nostris habemus mobilia & immobilia, sic & ius utrorumq; & ipsum ius potest uendi sicut ipsa mobilia & immobilia. Non ergo uenditur pecunia, sed ius percipiendi ipsos redditus pecuniales, quo uẽdito trã-

sic

ᵹ ēt non esset necesse, ᵹ seruaret æqualitas iusticiæ, ut hic dicitur ex mente Ricar. Cum in tali cõtractu non sit necessaria ista æqualitas, imo aliquando fit nullo dato precio, ergo &c. Idẽ dicit quòd Hosti. & Lan. de Rodol. in repe. c. consuluit. in 2. parte. q. 15. de usur. Vide. Ro. consil. 413. vide Alexan. & do. Ies. in l. de fideicommisso. C. de trãsa.

[a] Qui emit annuos redditus] Ratio est ꝑ isto casu, & ĩ exẽplis hic positis, ex eo qa nõ interuenit mutuũ unde non põt dici ᵹ hic sit usura, & sic licitum est emptori petere preciũ ad libitũ. secũdũ Pa. ĩ d. c. in ciuitate.

[b] Et canonistæ] in d. c. in ciuitate Vbi responde. ad ꝯrium qđ posset fieri. s. qđ tractu tẽporis poterat iste percipere plusquã sit ꝑciũ qa nõ obstat. qa sic poterat etiã percipere in contractu emptionis & emphyteotico. Licitus ẽt est cũ emptor exponat se periculo, qa forte ille uenditor efficiẽ inops unde nõ ob. ca. in ciuitate, qa preciũ erat dilatũ hic aũt & ree, & preciũ erant in pñti. Itẽ hic nulla fraus. ad idem Ro. consi. 302. & Fede. consil. 303. Adde Io. And. in addi. Spe. in rub. de usur. & plenè refert. d. Ias. in l. cunctos populos. C. de sum. trini.

[c] Sed nõ ẽ rõ diuersitatis.] Hoc patet, qa sicut qs põt emere libere totã possessionẽ, vel capere in emphyteosim, uel emere annuũ reddicũ iã cõstitutũ ab antiquo, ita licitum est de nouo cõstituere & emere secundum Pa. & Io. de Ana. in d. c. in ciuitate.

[d] De emptione nominis] Nam si habes actionem ꝯ ticium ad mille non est peccatũ, quòd ego emã pro octingentis, quia hæc est uera uẽditio, & expono me cum dubius sit euentus litis. Nam posset ille dbitor effici pauper, uel fugere. Et in hoc facit. d. l. iubemus. dũ loquitur de annuis redditibus quo computatur inter imobilia secũdum Bart. ibi. Nã uendi nõ possunt ꝑ ecclesiasticos, secundum formã illius. l. uide plenius, Pan. in c. ex parte. de alie. iudi. mu. causa fac. & in d. c. in ciuitate. & supra in uer. Cessio. Adde ad ista Ro. consi. 302. & Alex. consil. 303. In his tamen oportet qđ nulla interueniet fraus, secundum Pa. in d. c. in ciuitate.

[e] Pẽt. de Anch.] Dic ut in 2. membro fine casu de quo infra dicem.

[f] Tamen non est dicendum] Prohibitum est in beneficiis, ut d c 2. & c. ne captãdæ. de concess. præb. in 6. sed non in emptionibus, qa ex quo liberaliter quis reddit us uendit, non uidetur ex hoc quòd debeat mortem ementis desiderare, si tamen faceret sibi imputandum esset.

sit ipsa pecunia sicut ius patronatus, quod vendi non potest transit vendita terra quæ illud habet. Aduerte tamen[a] quod si quis dat centum ticio vt ipse ticius constituat se debitorem redditus annualis maioris quantitatis quam acceperat vsura est quia in re nullus est redditus qui emaiur nisi Titius esset persona quę soleret locare operas suas ad tantum pro anno, & ipsas vendere. Similiter vsura uidetur[b] quando exigitur plus de redditu, quam res quæ posset emi, tali precio reddatur in fructibus de lucro[c] secundum Inn. in d. c. in ciuitate. Quod bene no. quia pauci aduertunt, & attende quòd talis contractus quo quis emit redditus possessionum vel domus, communiter fit sub contractu emphyteotico siue liuellario, & cum pacto, quod ille qui soluit pensionem possit reemere & se liberare a dicto censu vnde dicitur in aliquibus partibus venditio a ficto, & a catharanchi, & propterea licet locatio possit fieri pro precio totius, redditus, quem reddit domus vel possessio, non tamen sic poterit fieri in isto contractu libellario, quia talis tenetur manutenere rem suis expensis. l. 2. C. de iur. emphy. & tenetur etiam soluere pensionem licet res pereat casu fortuito. dummodo maior pars[d] non pereat. Secus in conductore, quia non tenetur suis sumptibus manutenere.[e] l. colonus. in prin. ff. loc. nec tenetur pereunte re casu sine culpa c. propter sterilitatem. de loc. & ideo si tantum vult de censu quantum solueret conductor simplex est iniustus contractus, & ideo in fraudem usuræ propter pactum de retrouendendo. de quo. infra. §. 60. 6. cum sequen. Et propterea debet haberi respectus non ad fructus si excedunt. sed ad quantitatem pecuniæ solutæ pro pretio. ita quod talis pensio multiplicata per 20. annos ascendat ad totalem extimationem rei sic locate. Et sic erunt 5. pro centenario.[f] vt est tex. in authen. de non alie. §. quia vero in auten. perpetua. C. de sacrosanct. ec. & ibi no. gl. & sequitur Bar. in d. l. i. & do. Bart. Cępol. Veronensis. Et ideo si locaretur simpliciter pro. 6. non poterit dari ad libellum, nisi pro quinq;. Vnde quia cōiter grauatur talis in censu iudicio cōiter cōtractum talem illicitum, & in fraudem vsurarum[g]

a Aduerte tamen] Hoc dicit Pa. in d. c. in ciuitate. & Io. de Ana. dum dicit, aut non erant in rerū natura, sed producuntur in esse per venditionis siue contractus & tunc si constituuntur in persona tertii, valent quidem, puta quia ipse Titius facit ut aliquis debitor efficiatur alicuius cēsus. Si vero in persona debitoris, tūc nō valent. Et ponderat quia Cardi. in d. c. in ciuitate dicit quod Inno uocat emptorē illū qui cōstituit in se nomen quia dr̄ emptor nois, sed tn̄ est uenditor censsus hæc ille.

b Sic usura uidetur] æquissimū quia verè vendi quod nō est, & sic in fraudem vsurarum perpetuo celebratur ille contractus.

c Reddat in fructibus de lucro. Hoc est quod illos qui postquā emerūt possessionem uolunt de pensione plusquā reddat ipsa possessio.

d Dummodo maior pars.] Dic tu ut notaui s. emphyteosis. § 16.

e . Non tenetur suis sumptibus manutenere de hoc Rose. tenet contrium vsura. prima § 48. uer. 8. & forte in casu bene dicit. Puta quia res est magni ualoris, & parum fructificat, sed locatio hēt respectum ad fructus, hic, autem id quod soluitus non solitur propter fructus tantum sed in recognitione directi dominii. secundum Bart. in l. 1. C. de iure emphy. sed locatio habet respectum ad fructus, intellige hoc dictum Rose. quando speratur ex bonificatione illius rei quod fructus possent ascendere ad illam pensionem, alias non liceret, imo esset contra ius naturale canonicum, & ciuile ut multi doc. consuluerunt, & sic teneo, ideo opi. angelicæ est iustissima.

f Erunt. 5. pro centenario] Gl. in d. authē. de non alie. § quia uero in versi. cōputari sic dicit formaliter exponendo text. q. d. Talis detur pensio quæ collata vsq; ad 20. ann. contineat conditionē uel æstimationē rei, sicut & econtra in uēdōne rei ecclesiasticæ qñq; constituitur precium ex pensione. in aut. de alie. & emphyt. §. & hoc, de quo dicitur ut ī æstimatio. §. 2. & 3. Tamē Bar. in d. l. 1. C de iure emphy. dicit, quod iste contractus emphyteoticus, sub modica constituitur pensione, & uide ibi d. Ias.

g Et in fraudem vsurarū, Pro cōclusione istius. §. placet mihi distinctio quā facit Anth. in d. disputatione, & refert Io. ā. de Ana. in d. c. in ciuitate, sic, qñque fructus siue redditus qui emuntur sunt incerti, & tempus incertum, puta quia emo usumfructū unius possessionis uel unam possessionē ad uitam meam, & iste contractus est licitus, quia ius incorporale, sicut est vsufructus, potest constitui titulo emptionis, sicut & et aliis pactionibus & stipulationibus. l. 3. in prin. ff. de usufru. l. necessario. §. fin. ff. de peri. & com. rei uen. inst. de usufruc. §. fi. re sequitur Host. in sum. eod. ti. §. an aliquo versi. quid de his qui emunt ab ecclesiis. Quicquid dixerint Goff. & Rayn. qui uolebant contractum hunc usurarium, sed tu uide Pan. in d. c. in ciuitate. Plus dicit Anth. etiam si uerisimiliter & secundum iuris cōputationē de uita hominis præsumendum. Quam facit iureconsultus, in l. hæreditatum. ff. ad leg. falcid., iste emptor esset plus percepturus. Puta ad eo tercens

emit

49 Verum emens frumentum in herba, [a] uel uinū [b] in uitæ aut oleum & huiusmodi, antequam sint matura minus quam valebunt tēpore quo matura erunt, sit usurarius, cum videatur mutuum interpretatū. Respō. secundū Bal. in ru. qō. 3. C. de vsur. ꝙ aut præsens numeratio est causa damni ipsius uendentis, & sic est usura per. c. in ciuitate. de vsu. Aut sola conuentio, quia pretium non soluitur de præsenti, & sic contractus licet non sit usurarius, est tñ illicitus. Aut neutrum est causa damni, quia non plus ualet frumentum uel uinū sub tali qualitate propter periculū cui

emit vsumfructum vnius possessionis pro mille ducatis. Quæ verisimiliter annuatim respondebit cot redditus valebunt centum, & sic in decem annis habebit capitale suum, quod licitè percipit quamuis verisimilitar sit tantū victurus. Et ꝓbatur in §. licebic. in autē. vt hi q obligatas. Et hoc est de mēte Inn. Host. & Ioā. An. in d. c. in ciuitata. qa percipitur cū cultura, ratione cuius licitè percipitur vltra rei precium, vt probatur expressè in c. ad nostrā de reb. eccle. nō alie. Non ob. c. in ciuitate & c. nauiganti. qa loquitur in mercibus venalibus, & in rebus in qbus cōsistit mutuū, ꝑ quibus non est licitum aliquid plus recipere pp dilatam solutionē. In casu vero nostro est emptio cū solutione precij de præsenti, igitur nihil ad propositum. Et vida de hoc dicto Ana. in d. c. in ciuitate. in 1. no. & de isto intellectu. ad d. c. in ciuitate. & nauiganti. vide Bal. in rubri. C. de vsur. Sequitur hoc Io. An. in addi. in ti. de vsura. in §. 1. Vnde duplex incertitudo. s. temporis & fructuū excludit vicium vsurariū. Hæc mirum cum vna sola incertitudo excuset. d. rap. nauiganti. Et hoc sequtur Saly. in l. si ea pactione. C. de vsur. maximè quia si ille emens citius moreretur deperdita esset pecunia & fructus sine possessiu. Ange. vero dicit quod in foro conscientiæ debet intentio attenti. In foro vero iudicij attēdatur ex vna parta qualitas personæ ementis, an sit iuuenis an senex, debilis vel robustus, sanus vel infirmus, & ex alia parte attendatur qualitas fructuum. Et hęc opi. est Cyn. quam sequitur Bal. in d. l. si ea. & in l. si pater puellæ. C. de inoffi. testa. Et hæc dist. Ang. videtur mihi satis ęqua, & secura. Licet de iure videatur verior conclusio, quam feci &c. Secūdus casus, qui considerari debet est econuerso. s. quando tempus est certum & fructus certus, puta vsque ad quinquennium vel annuatim. 10. corbes frumenti exemplū. Emo redditum cēsualem. s. 10. pro quinque annis. Et tunc aut de nouo constituitur, aut emitur iā constitutus redditus ab antiquo. Primo casu non est cōtractus licitus ſm Innocen Host. & Io An. De hoc tamen tene vt hic dr in tex. ibi, sed non est ratio diuersitatis. Sed secundo casu reputatur cōtractus licitus, & hoc verum, nisi secundum Ioan Andr. in ad. li. spe. ti. da vsur. redditus non esset suppositus fortunæ, qa non videretur licitus. puta ſm Pe. de Anch. in d. disputatione, qa soluitur pecunia ꝓ censu, rō quoniā iste ɔ̄ctus vē magnam vicinitatem habere cum mutuo, de quo etiā dicendum. vt per Lau. in opere suo. q. 11. vbi examinat, an & quando quis possit emere redditus castri ad tpa vel in perpetuū. Et vide eundē q. 13. Tertius casus quando emitur ad certum tempus fructus incertus, & dr q iste casus est licitus, qa videtur esse ɔ̄ctus locationis, etiā ꝙ uerisimiliter plus percipiatur, quam sit preciū solutum pro illo tpe quanquam iste redditus de nouo constituatur, alias iura quæ approbant locationem ad modicum tps fructuum, & redditum beneficiorum oporteret intelligere, quod ex in se emptores & conductores non essent verisimiliter percepturi quam sit preciū solutum. in clement. prima. de reb eccle. non alien in capitul. primo ne præla. vi. su. in cap. propter & in capitu. secundo. de loca. Quod est nimiū illa iura restringerē & locationū naturā nimiū alterare, in qua nō fit diminutio pē sionis, nisi pp sterilitatem neque augmentum nisi pp nimiā vbertatem. vt no. in d. c. ꝓpter. & in l. si vno. in §. item cum quidam. ff. loca. Lauten. quærit. q. 57. Pone qs emit fructus alicuius prędij ad tps 10. annorum pro mille. Et fructus illius prædij cōiter valēt centū quinquaginta annuatim, an iste ɔ̄ctus sit licitus, & remittit se ad no. per Io. An. in dicta rubrica. de vsu. in additio. Quartus casus est qñ redditus sunt certi & tps incertum, puta ad vitam vel in perpetuum, puta ꝓ me & meis hrdibus. Et dicit illum casum esse licitum, sicut consuluit Oldra. in terminis infrascriptis. Abbas & conuentus. S. Dionisij in francia vendiderunt & concesserunt archiepiscopo eboracensi annuatim pēsionē siue redditū quadringentarū librarū ꝑcipiendarū annuatim in dicto monasterio quandiu vixerit, ꝓ pretio duarū milliū quadrigentarū librarū cōuertēdarū in necessitatibus ipsius monasterij debitis ꝑgrauati. Iste archieps super uixit. 20. annis & plus. Et sic ꝑcepit libras octo millia. Monasteriū vero & conuentus a mō recusauit soluere, & allegarunt ɔ̄ctū vsurariū, & illicitū. Quæritur quid iuris, & concludit ꝙ ille ɔ̄ctus fuit licitus, qs non fuit mutuū sed emptio & venditio. Et ꝙ istud ius percipiendi possit vendi, ꝓbatur in d. l. si. § si ff. de ɔ̄hen. emp. Procedit. n. emptio in fructibus futuris. l. nec emptio. cū si. in prin. ff. de ɔ̄heu. empt. Et puta potuit archieps cito mori, & sic monasteriū potuisset lucrari totā quantitatē, licet ergo diutius vixerit non debet de hoc conqueri, quia si ɔ̄rium contigisset non fuisset conquestus. l. pe. C. de fut. Nō obstat. c. si. eo. tit. qa loquitur in mutuo in quo mutuans semper agit in mente sortem cū lucro recipere. Et ideo licet suscipiat in se periculū, tñ est illicitū. Hic aūt archieps agit totum ɔ̄rium, videlicet nunquam sortem recipere sed tm̄ redditū certo tēpore &c. Et refert Anc. in dicta disputatione, q & allegat Io. An. in addi. ad Spec. titu. de vsu. & Ana. in d. c. in ciuitate, refert & sequitur prædicta.

a In herba] Sal melius declarat in auten. ad hoc. C. de vsu. qō 10. Refert Io. de An. in c. nauiganti. eo. ti. quā si de verbo ad verbum vide Rose. Viu: a. 2. q. 5 de his qui emunt fructus molendinorum, quia licitè faciunt si dant minus.

b Vel vinum] Idem per omnia tenet Pet. de Peru.

si

ſto tractatu de duo.fratri.5.parte. quæſtio. 12.

a Veriſimile] Ad hoc facit. l.ſi ea lege cum ibi no. per Bal.C.de vſur. Et ad materiam vide Bal. in rub. C.de peri. & commo.rei vendi. Vbi examinat an periculũ fructũ ſpectet ad venditorem. Et de iſto tex. facit mentionem Bar.i l.ſi merces. §.vis maior.ff.loca. Vbi ſi eum inducit. in ver. Sed hic inſtat. Si ego vendo.20.corbes frumenti, quę naſcitur in tali fundo, ſi minus naſcitur, ſit remiſſio pretij. Et hoc verũ quando exprimit certa mẽſura. Secus ſi ſimpliciter vẽderentur, tũc nõ ſieret remiſſio ptis ptij ſed, totum ſolueret. d.§. vis maior. Et vide per Bar.plenè in l.corẽ ferro. §.q maximos. ff. de publiça.penul.col. 4.qõ.ver.Si vero fructus. Et vide Ludo. Roma. & poſt eum Alexã. in l. 4. §.prætor. ff. de damno infecto.

b Quę poſſum] Licet bellũ & arma furtum & rapinã poſſidet autoritate, principis pręcipi & permitti ɔ hoſtes, nõ tñ reperit ꝙ poſſit vſura pręcipi vel cõmitti, ſicut dicit Archi. in d. c. ab illo. Et adde ad pdicta, q̃ not. S. Tho. 2.2.q.78. & Ho.eo.ti.§. an aliquo caſu. ver. 8. vẽ &c. Et ille tex.d.c.ab illo.debet intelligi ꝙ inimici macerent & vrgeantur per immoderatã exactionem, non tñ cauſa lucri ſed zelo charitatis. vt dicitur Ana. in c. 1. eo.ti.Idem dicunt. Alex.de alẽ.

ſubiacet. & ſic licet.l.ſiſtulas.§.frumenta.& l. ſi debitor.§.veriſimile.[a] de contrahen. empti. Hoc intelligo quando emitur non in genere ſed determinatæ, ſcilicet frumentum iſtius agri in herba uel uinum iſtius uineæ &c.

46 Tene ergo pro toto iſto. 8. caſu melius intelligendo hanc regulam ꝙ ſi mutuum ſit principaliter, ſpe habendi vltra ſortem, nullum periculum poteſt excuſare quin ſit vſura talis contractus.Si vero mutuum ſit liberaliter & poſt ea propter periculum aliquid accipitur excuſat.

47 Nonus caſus eſt ratione adminiſtrationis, puta tenebatur quis collocare pecuniam alterius in emptionem prædiorum.ut tutor vel in aliud vt fructuoſum & non fecit.ille cuius erat pecunia poterit tantũ, vltra principale accipere quantũ lucri habuiſſet veriſimiliter, ſi vt debuit collocaſſet. l.tutor qui repertorium.§. ſi poſt depoſitionem.ff.de admi.tu.Et facit contra prælatos qui pñt acquirere eccleſiæ.& non faciunt. 12. q.4.quicunque. & ibi gloſſ. tu dic vt ſupra clericus.13.§.7.

48 Decimus caſus ẽ rõne hoſtilitatis nam quem poſſum [b] perſequi gladio & bonis ſpoliare iuſtè, poſſũ ẽt licitè vſuras ab eo extorquere.14.q.4.ab illo dũmo do non ſit ſcandalum alijs.

49 Vndecimus caſus ratione oſtentationis. Exemplum. do tibi pecuniam ſignatam ad oſtentationem, vel etiam ad ſupponendũ digniori ita ꝙ volo illam et quam tibi dedi in numero mihi reſtituas & vltra eam aliquid lucri.Nam talis cõtractus licet,[c] cum non ſit mutuum. ſed potius locatio vt no. gloſſ. in c.ſi feneraueris. 14.quæſtio.3.& in d. capi. conqueſtius.& facit.l.3.§.vl. & l. ſe.ff.commo.concordat Sco.in 4.di. 15.quęſt.2.ar.2.

50 Duodecimus eſt ratio ne alterius cõtractus a mutuo vero vel interpretato. Nam in ſolo mutuo vero, vel interpretato conſiſtit vſura quando aliquid ſupra ſortem i.mutuatum exigitur, quia vſu rei in mutuo non eſt ſeparatus a conſumatione ipſius rei mutuatæ ſeudominio.Ideo exigens aliquid vltra ſortẽ capit vſum, & ſic dicitur vſura, non ſic in alijs contractibus, & quia aliquando contractus apparenter non videtur mutuum,& tamen eſt (ſaltem interpretatum) propterea de multis quæſtionibus ſubinferam, quæ fiunt in diuerſis contractibꝰ a mutuo apparẽti.

51 Et prima circa cãbia. Sciendũ ꝙ omnia reducuntur ad tria.ſ.Realia ſolum. Et ſecundo ad realia & per literas & tertio ad ſicca.

52 De cambio reali[d] ſolũ. Vtrũ cambiũ reale liceat,

& S.Bernar.de euã.æter.ſ. 36. arti. 3. c.7. Adde Card. in cle.ex graui. in prin. de vſur. §. vlt. Quia tenet ꝙ non licet dare ad vſuram aliquo modo.

c Nam talis contractus licet] Idem Ana. in rub.eo. titu.& Bal.in l. 1.de ſum.tri. & ſi.catho.Nõ obſtat id quod dicit Arch. in c. ſi feneraueris. Qui videtur innuere ꝙ ſit vſura,quia hoc eſſet verum ſi daretur pecunia vt quantitas, ſecus ſi datur vt ſpecies, vt ĩ hoc. §.Add Ro. conſi. 51.Vbi ponit multa ad materiã. Et idem tenet Pa. in rub.extra de vſur.Et Salice.in auten. ad hæc. C. de vſur. quæſt.12.

d Cãbio reali] Circa materiam cãbiorũ tria videbimus ſm Sã. Berna.de euang. æter.ſermõe.39. ar.3.Primo de inuentione.Secundo de neceſſitate. Tertio de licitatione. Ad primũ dr̃ ſm philoſophũ primo politicorum,ꝙ fortè caſu, & fortuna fuerunt inuenta, ſed poſt ea p experiẽtiã artificialia facta ſunt.Nã ſolet contingere nũmiſma plus æſtimari in vna pña quã in aliaᷓ. Vñ cũ fortè quidã haberet pecuniã in patria ſua nõ multũ valẽtẽ, iuit ad aliã patriã cũ ea in qua plurimũ æſtimabat, cõparando de illa pecunia plꝰ accepit ea, quã feciſſet in pña ſua. Vnde videns ſic ſe reportaſſe lucrũ arte campſoria vſus eſt.Et ſic videtur, ꝙ propter lucra eſt inuẽtum ex apportatione pecun æ

minus

le liceat qn̄ ratione eius aliquid lucri accipitur, & est quando quis habet ducatos in auro uellet monetā, uel habens monetā, uellet aurū, uel alterius gn̄is pecuniam, campsor uult, tantū pro ducato, utrum sit usurarius. ℞. quod non[a] quia non potest esse mutuum in campsore in hoc, unde minuere sortem nō potest eē usura, sed bene augere. tex. est no. in l. rogasti. §. si tibi dedero. ff. si certum pet. posset bene esse iniusticia, quā do excessiuum lucrum acciperet respectu laboris. Et licèt quidam dicant licere campsoribus solum qui de hoc faciunt artē non aliis, tamen ergo nō uideo rationem diuersitatis cur non possum extimate laborem numerationis unius ducati unum solidum, sicut quilibet alius, tamen est uerū ꝙ aliquid plus possunt rationabiliter accipere illi q de hoc faciunt artem. quia maiores labores portant, cum semper sint parati.

53 Verū cābiū reale & p literas liceat, & sit duob[9] modis. Primo hoc modo. Ego habeo hic Ianuę. c aureos. vellem ꝙ mihi responderetur Romæ, conuenio cum campsore ut faciat mihi literas quibus, dentur mihi. 95. solum reliquum lucret. ℞. sed Bal. in cap. 1. de plus pet. ꝙ licitus est talis contractus, & necessarius iure gentium munitus naturali ratione, eo quod cāpsor subiit picula uiarum & damna nuntiorum, pēsiones operatū, & salariorū factorum ut no. in l. periculi ff. de nauti, fęno. & l. traiectitię. in princi. ff. de act. & ob. & l. qui romę. §. 1. ff. de verb. ob. uñ si aliqd lucratur hoc est iustū.[b] cum industria accedat rei licitè. l. si hæres. la. r. in prin. ff. ad legem fal. præterea numeranti mihi. 12. licet pacisci quod ei non reddā nisi nonem, cum non possit esse usura minuere sortē,[c] sed bñ augere. ut dictū est. Posset tñ eē[d] iniustitia qn̄ excessiuū lucrū caperet respectu laborum & expēsatū & piculi uel qn̄ pecunias non bonas datet.

tione pecuniæ minus valentis in aliqua patria ad aliā patriā ubi melius æstimabatur iste campsorie artificialis ex consuetudine facta est seu red lita. Ad secundum dicitur, ꝙ est necesseriū in diuersis regionibus esse campsores. Primo ꝑꝑ nūmismatū diuersitatē. Secūdo ꝑꝑ peregrinētes, & circū euntes diuerses regiones. Tertio ꝑpter cōmutationes rerū, sine qbus humana uite duci nō pōt. Hoc uero cōmode fieri nō pōt ꝑter cōmutationē rerum sine nunsmismatū usu. Cū ī diuersa loca remota res. & qn̄que ēt denarii sine periculo ad ꝑmutationē faciēdam portari non possint. sed campsor per cābiū, tali necessitati succurrere pōt. Hoc tenet Ale. de Alexandrie in 4. dis. 15. Idē Franci. de may. ibidē dicēs ꝙ sicut ars mercantilis facte legitimè est utilis, quia aliqna hebētur in una regione quę nō habentur in alia. Ita pecuniæ cōmutetores, sicut sunt cāpsores, sunt ualdē utiles ꝑꝑ diuersitatē pecuniarū, q̄ uno modo expēdūtur in una terra, & alio modo in elia. Idē Rose. in uersi. usura. 6. Ad tertiū dicendum generaliter istā artē esse licitā, ut tenet Bal. in l. 3. C. de exerci. & Ang. & Sali ibi. Idē Bal. in rubrica. C. de cōsti. pecu. & in l. a. C. si e duer. rem iudi. Sal. in auten. ad hæc. C. de usur. 21. qō. Io. de Ana. in c. si. de vsur. & glo in aut. de fideius. § argenteriorum. col. 2. Sequitur Bel. & Sal. in l. frustra. C. de non nu. pecu.

a Respon. ꝙ nō] Potest esse rō, qa licitū est unicuique locanti operas aliqd accipere pro mercede. Sed campsor in hoc locat operas igitur, &c. item non potest dici hic esse usuram, cū non interueniat mutuum uerum uel interpretatum. E hoc tenet Lauren. de Rodul. 2. parte. qō. 26. quicquid dixerit Io. de ligna. in c nauiganti. Vbi hoc sequitur Ioen. de Anania & Rose. usura. 6. §. 6. Nam ille campsor non retinet illā mercedē ut quasi videatur pecuniā vēdere, quæ inuendibilis est ut dicit Archi. 14. q. 3. in c. 1. ubi etiā vr̄ velle nummularium posse aliqd recipere pro numeratione, sed accipitur illud rōne laboris in numerendo, uel ēt quia patitur interesse exercendo illā artē, tenēdo apothecā famulos libros, &c. Vnde nemo dēt propriis, stupēdiis militare, ut dicit Apostolus, & in ca 1. ne cle. uel mo. & laboris habenda ē rō. ca. magnæ de uoto. Pro hoc ēt facit qđ no. Hos. & Io. An. in c. cōquęstus. eo. ti. Et intellige hoc qn̄ qs in eodē loco numerat, & accipit, ut differat a casu. §. sequētis.

b Hoc est iustū] Idē tenet Lau & Rod. ubi s. & Io. d A a. ubi supra. Idē tenet Saly. in aut. ad hæc. C de usur. Et hoc uerū nisi literæ cābii essent fictitiæ & i fraudem factæ. Quia tunc esset ibi uerum mutuum. Et istud est multum ponderandum, quia quotidie practicatur in ciuitate Bunoniæ, ubi statuto cauetur mercātorum, quod literæ cambii habeant executionem paratem, nec contra illis aliquam exceptio oppoui possit, quia tale statutum debet intelligi in ueris literis cambii, & non in fictitiis, & simuletis.

c Minuere sortem.] Quidam reprehendit Angelicam dicens, quòd hic est uerum non in campsore, sed in recipiente e campsore, & ideo non est bona ratio secundum eum. Tu aduerte quòd Angelica respondet quare non est usura, quia in campsore non potest esse mutuum. Et subdit unde minuere sortem, vult dicere neque est vsura ex parte accipientis a campsore, quia minuere sortem, &c. unde iste non rectè reprehendit Angelicam, nam hoc idem tenent multi docto. ut habes in postilla præceden.

d Posset tamen esse] Idem tenet Saly. ubi supra qui ait

Fit secundo modo cambiũ p-r literas,& reale hoc modo. Est vltramontanus qui habẽs mille ducatos Venetos, & intendens ferre eos Venetias vbi plus valent, & ibi expendere, inuenit campsorem in sua patria habentem tabulam cambij Venetijs, & tradit ei ad scrum cambij Venetiarum, vt sibi Venetijs reddantur. Talis contractus potest esse licitus, & est quando nõ intendit propter priorem traditionem habere lucrũ; sed ratione patriæ illud reportat. Si vero ex hoc ꝙ prius tradit vltra montes quam recipiat Venetijs intendit lucrum habere, erit vsurarius cum prior traditio inducat rationem mutui, & spem habendi vltra sortem, & sic erit vsura [a]

54 Vtrum cambium siccum sit licitum. Respond. quod non, quia dicitur siccum eo quod in ueritate est siccum a charitate proximi, & siccat animam a gratia Dei, & fit. 7. modis Primo hoc modo. Recipio Florentiæ a campsore decem libras grossorum, quæ tunc valent centum florenos, cum pacto quod tenear ipsi campsori tantum dare quantum infra decem dies post celebratum contractum valebũt libræ grossorum Venetiis, quæ aliquãdo ualent plus aliquando minus & hoc hinc ad mẽsem receptiõis eorũ uel si plus uult tenere de mense in mensem renouatur modo prædicto & tale cãbium est illicitum [b] & usurarius contractus. quia est ibi mutuum cum spe habendi ultra sortem quia licèt aliquando minus ualeant tamen ut in pluribus plus ualent nec excusatur propter periculum. ut supra. patuit. text. est clarus habenti oculos cordis in d.c. si.de usu.& talis cõtractus est ad perniciem ciuitatum experientia teste, quæ est omnium magistra c.quam sit. de elec.libr. 6. & ꝙ sic illicitus communiter tenetur a doc.Secundo fit hoc modo. Habeo hic Ianuæ. c.aureos, & trado eos Petro ut mihi totidem respondere faciat hinc ad mensem Romæ ubi plus ualent uerisimiliter & credit, & similiter usurarius est, quia est mutuum cum spe habendi ultra sortem. c.consuluit.& ca.in ciuitate.de usur. Tertio fit hoc modo. Habeo hic Ianuę. c.aureos quos do Petro indigenti, ut mihi responderc faciat a Londres seu Bruges hinc ad tres menses alterius generis monetam puta tot libras de sterlini, & huiusmodi. Iste contractus communiter est usurarius.ſm Hostiẽ.in sum.titu. de usu.§.antiquo & Go.qa communiter fit ut inde lucretur. Et licèt aliquando nihil lucret,tamen in extimatione habet lucrũ & sic

nit. Et istud verum, nisi petat plus iusto pretio. Credit ẽt S.Ber vbi ſ.ꝙ non esset licitum accipere aliqd illi, qui fecerer alibi rñdere dicta centum, si de hoc non faceret artem, quia cessat ratio propter quam licitè accipitur,puta expensę pericula &c.

a Sic erit vsura] Hoc dicit S. Bernar. vbi ſ. Sed sũma Rose. in ver. vsura 6 §.8.tenet contrarium Et ꝓ se assumit dicta. Lau de Rodul. 2. par.q. 16.Sed errat grauiter. Primo qa ex sola intẽtione crimẽ incurritur vsurarũ. c.cõsuluit. de vsu. Et sic ẽ in casu nostro,qa iste talis facit solũ, vt vltra sortẽ aliqd habeat,tum ẽt qa Lau. loquitur econuerso qñ.ſ.cãpsor lucratur,vt patet ex casu sequenti de mente. S Bernar. vbi ſ.sic ait. Pone Florentiæ existens indigeo pecunia Venetijs,do tibi Florẽtiæ cẽtum ſ.a florenos, & tu Venetijs p literas tuas facis mihi consignare centum ducatos Venetos. Quæritur an contractus sit vsurarius? Dicitur ꝙ nõ,quia licet cãpsor lucretur tñ ꝯtus est licitus. Quia ẽ hic quędã permutatio nũmismatis ad numismma, & lucrũ non prouenit rõ pecuniæ quæ de se fructum nõ parit, sed rõne patrię, tum ẽt quia iste ꝯtus est ad vtilitatẽ vtriusque ptis tũ ẽt qa interest campsoris pp expensas, labores & pericula. Et idem tenet Lau.in d q.26.v. si dicit ꝙ non vẽdit pecuniã, quę est inuendibilis,sed tñ hic soluitur quãtũ ibi numerat Nã tñ valet vnus florenus cum vno denario puta Venetijs, quantũ Florentiæ sine denario. Et hoc ẽt operat monetarũ diuersitas.Quãdoque.n.valent Venetijs centũ ducati q̃ florentiæ cẽtum sex floreni. Et sic patet ꝙ ille q solvit cẽtũ sex florenos non grauatur. Et si cãpsor lucratur facit ex industria, & ꝓp rõnes prędictas. Cõcor. Io.Cal.q cõsi.tt. huius ti. quęrit. Pone qd mercator Ianuensis emit centum bizantios tradẽdos sibi in ciuitate Alexandriæ ꝓ centũ dẽcẽ quos soluit illi mercatori Ianuæ nunqd sit ꝯtus vsurar', dicit ꝙ nõ. Nã ex forma ꝯt' non põt dici vsurarius & ꝯtus debet iudicari ſm formam.c.in ciuitate.eo.ti.c.cũ dilecti,de dona.Nã iste ꝯtus de quo q̃ritur vr̃ esse emptionis,siue pmutationis & cambij certę pecunię, qa summa exprimitur, quæ data fuit in ciuitate Ianuæ ꝓ bizancijs recipiẽdis in ciuitate Alexandriæ, necest curandum an ibi valeãt maiorem vel minorem summam, & sic iste non est ꝯtus mutui, in quo solo vero vel ficto cõmittitur vsura facit c.pe. cum ibi no.14.q. 3.& qđ no. Ioan. An.in regula peccatũ, in mercur. Et quod in ca. si. eo.tit.

b Illicitum] Idem tenet S Br. vbi ſ. Primo qa est cõtractus mutui cum spe ha-

mutuum

mutuum cum spe habēdi vltra sortem erit vsura. Nec ratio periculi excusabit sicut dictum est Idem dic qñ Ianuæ existens emit syronensę recipiendos in Francia in talibus nundinis. fm Alex. cum tales emant plus vel minus secundum temporis dilationem, & intendant lucrum quod communiter euenit. Fit quarto hoc modo. Ianuę existens dat certam monetam alicui, vt sibi reddat in scutis Lugduni tempore feriæ quæ ibi fiet, verbigratia extimat hic Ianuæ scutorum. 18. & sic dat tantam monetam ad rationem. de 18. pro scuto, quod ascendet ad scutos cētum, qui scuti in lugduno (vt plurimum) valent 30. uel saltem plus de 28. Idē dic de hinc neapolim ad tot carlinos pro ducatis & huiusmodi secundum Mona. sunt vsurarij, alle. c. eijciens. 88. di. & d. ca. fin. de Quinto modo fit sic, ego idigeo pecunia hic Ianuæ, quæro mutuo & non inuenio nisi hoc pacto ꝙ recipiā ad rationē cambiorum de Londres vel Bruges, cum ego accipiens non habeam bancū in Londres vel Bruges nec mutuans. Ideo non mutuat isto modo, non qa velit deferre suas pecunias a Londres, sed vt sic lucretur ex tali contractu nunc de Ianua, Lōdres & de Lōdres ad Ianuam & sic patet ꝙ non licet, vnde dic quod est vsura. Fit & sexto modo pessimè. Et dicitur cambium recambium & fit hoc modo. Ego indigens pecunia hic Ianuæ quæro aliquem qui mihi mutuum det, est aliquis qui dat mutuum ad rationem cambiorum de Londres cum pacto, ꝙ scribat literas & tamen non mittit. sed ipsas retinet, & secundum quod lucrantur cambia in eundo & redeūdo, & ita accipiat vltra sortem, & vsurarius pessimus est. Septimo modo fit cambium in romana curia, quod quidem est vsura clara, licet sub cambio pallietur, & fit sic. Clericus consequutus de nouo aliquod beneficium pro expeditione bullarum ipsius indigens pecunijs, petit a campsore sub mutuo certam summam, puta centum ducatos restituendos in patria puta Turonię hinc ad sex menses monetę ibi currentis ei quem præfatus campsor statuerit, mutuat campsor sed vltra cambium exurgens ex varietate valoris monetę in diuersis locis exigit. 5. vel. 8. pro centenario, tales campsores vsurarij sunt indubitanter. Et licet quidam conati fuerint defensare quòd licitè potest fieri tale cambium siccum, primo, secundo, tertio, quarto, & quinto, & sexto modo dictum. Dicendo quod non est contractus mutui sed permutationis vel emptionis, seu contractus innominatus saltem & lucrum proueniat ratione dubij vel patrię. Ideo non potest esse vsura. Sed contra ipsos est text. dicti. capitu. fina. a contrario. sensu, vbi dicitur. Ille quoque qui dat. 10. soldos vt alio tempore totidem sibi grani vini vel olei mensurę reddantur, quæ licet tunc plus valeāt tamen vtrum plus vel minus solutionis tempore sint valiturę verisimiliter dubitatur, non debet ex hoc vsurarius reputari. Hæc ibi. Ergo a contrario si verisimiliter plus præsumerentur valituræ tempore solutionis esset vsurarius, & iste contractus videtur emptionis vel permutationis, aut saltem contractus innominatus, quia dat pecuniam recepturus granum, & huiusmodi quæ magis distant a ducatis quam sterlini, propterea tene indubitanter [a] qꝛ est contractus mutui interpretati cum spe habendi vltra sortem celebratus, nec ob. quod aliquando minus, quia vt plurimum & in extimatione intendunt lucrum & inest. licet Archiepi. floren. in summa teneat quòd tales solum sunt vsurarij mentales, tu tamen eos dicas esse vsurarios etiam reales, quia mutuum petenti non volunt dare nisi cum isto pacto. Et sic patet quod sunt vsurarij mentales & reales vnde

Host

bēdi aliqd vltra sortē. Scđo qa sperat lucrū nummi de quo nullū de se lucrū orit. Tertio qa est cū damno proximi &c. Lau. de Redul. tñ vr̄ tenere aliter, sed malo 3. parte. q. 2. Io. & Ana. in d. c. nauigāti. refert d. Lau. & nihil determināt. idē Archi. flo. ī 2. parte. ar. 1. refert. & dicit eē abstinēdū pp periculum aīę, qa se ex- ponit periculo peccādi pp op. Et in dubijs opinionibus tenēda ē illa qua magis fauet animę Et sic tene.

a Indubitanter] Nā et ī alijs ꝯtībus a mutuo pōt interuenire vsura ex fraude, qa licet ibi non sit mutuū expressum, ē tñ ibi mutuū implicitū ex quo q̄ritur lucrū & cū posset dici, hic eē cābiū vel ꝑmutationē, pōt responderi ꝙ ex intentione primaria quā habet de lucro facit ꝯtđum vsurariū, vt not. in c. consuluit, de vsu. & casu quo possit talis contractus defensari, tñ melius eēt abstinere. quia in dubijs, tutior via &c. Eò maxime quia communiter fiunt ab istis campsoribus sub spe lucri.

Hostien. & Goff. dicit tales vsurarios quantuncunque sub specie permutationis emptionis vel alterius contractus pallientur ex omnibus execrabiliores sunt qui de nundinis ad nundinas [a] tales contractus faciunt cũ excedant centesimam. [b] secundum Hostien. cum quo concor. Alexand. Lom. Est tamen casus [c] in quo non dicerem contractum vsurarium nec illicitum, videlicet est aliquis qui vellet ire de Ianua Londres pro negotiatione nollet secum deferre pecunia propter pericula, quærit aliquem cui det suas pecunias hic Ianuæ, qui faciat sibi respondere totidem Londres, sed quia propter abusum præfatorum mercatorum non potest præscire determinatę quot libras de sterlim valeant suæ pecuniæ accipit, litteras secundum cursum cambij a quodam hic Ianuæ cui dedit suam pecuniam & inde lucratur aliquid, dico q̃ si iste nõ ideo hic dat vt inde per cambiũ lucretur sed solum vt suas pecunias londres habeat, quod tale lucrum sibi adueniens non faciet eum vsurarium cum adueniat sibi potius ratione incertitudinis seu patriæ, quod excusat ab vsura, quando mutuum non fit spe habenti vltra sortem. Si tamen posset ire pretium suæ pecuniæ præcisè. & sic haberet vellet huiusmodi literas cam bij esset vsurarius, quia iã intenderet lucrum ex mutuo nec incertitudo eum excusaret [d] d.c. fin.

55. Vtrum deponens pecuniam apud campsorem vel mercatorem, vel artificem pro qua, quia negotiatur dat deponenti certum q̃d pro centenario, licitè recipiat. Respondeo secundum Bal. in l. 1. C. pro socio. Aut talis deposuit in specie, & tunc quia illicitè vsus est pecunia deposita tenetur omne lucrum restituere deponenti quia ex re illius locupletior factus est argum. l. qui sine vsuris. ff. de neg. gest. sed ego non credo in conscientia [e] quod teneatur de neccessitate per ea quæ dixi Restitutio primo, de lucro quod vsurarius percepit ex pecunia vsuraria, quod non tenetur restituere. Aut vsus ẽ licitè, q̃a deposuerat in numero, & tunc si deponens non habuit animum fœnerandi, & campsor liberaliter dat vel ex quadam ęquitate. [f] sic licitè recipere potest sine vsura. Si vero dat ex quadam necessitate credens se obligatum excusatur deponens, quandiu bona fides durat, scilicet credens quod liberaliter dedit. Nam obligatio antidotorum iustam pariit receptionem [g] per errorem soluti. l. si testamento. §. 1. ff. de fideiuss. Si vero deponens habuit animum aliquid habendi lucri, sic vsurarius est, quia verum mutuum est cum spe habendi vltra sortem, cum sit in numero non in spem, nisi deposuisset ratione societatis cum periculo suo, sed quo ad restitutionem, dic vt supra restitutio primo in verbo vsurarius.

Vtrum

a Qui de nundinis ad nundinas] Iste casus cõuenit cum quarto mõ hic posito, & ꝓ certo, vt̃ ꝯ illos q̃ faciunt marchos. Nã vt mihi enarratũ fuit, tali mõ celebrãtur. Ego indigeo pecunijs, quęro mercatorẽ ꝗ se dicit, dabo tibi marchum q̃ s j. 60. sed tũc dat 53. si ferię Lugduni, distãt ꝑ tres menses. Si vero per duos dat 58. Et sic quanto magis appropinquatur, nũdinis aliq̃d plꝰ dat, tñ vult sibi reddi illum marchũ sm̃ q̃ currit in dictis ferijs q̃ vt plurimũ currit ꝓ 60. nam omni habẽti occulos oportet istũ ꝯtũ esse vsurariũ. Maximè si ẽ ille qui mutuat, q̃ de hoc tanquã cãpsor artẽ nõ facit. Itẽ si ille q̃ recipit non vadit ad nundinas. Et vt audiui cãpsores ab alijs accipiũt sub isto interesse q̃ soluũt illud hoc mõ vltra sortẽ, certissimè illi mutuãtes pñt dici vsurarij quanquã, & mercatores ex industria lucrentur.

b Centesimam] Vsura cẽtesima ẽ illa quæ ꝑ annũ æquparatur sorti. aliqua vsura quincunx q̃ ꝓstatur ad medietatẽ sortis, quædã bes q̃ ꝓstatur ad duas partes sortis. Aliqua vocatur sextupla a sex, q̃ vocatur totũ plica. i. pars vel medietas, & ẽ illa q̃ cõtinet totũ & medietatem totius. Quædã uero est trientis q̃ præstatur ad tertiã partẽ centesimæ vel sortis. Itẽ quædã vsura ẽ fęnus sortis & quędã fęnꝰ fęnoris, nã vsura dr que vltra sortem accipitur fęnus vero dicitur lucrum de vsura sumptum.

c Tunc casus] Aliquis dixit q̃ summa Angelica dãnat omnia cãbia sicca & male fm̃ eũ. Sed tu cõsidera q̃ iniustè hoc imponit Angelicę. nã hic ponit casum i quo licitũ ẽ cãbiũ siccũ, & si alijs modis liceret, ita concessisset sicut in isto casu, ideo apertè apparet q̃ male reprehenditur Angelica.

d Excusare] Et sic ĩ omnibꝰ istis casib. hr̃ respectꝰ solũ ad intẽtionẽ, q̃a si cãpsor aliq̃d vellet recipere rõne interesse & laborũ & expẽsarũ licitũ esset, vt patuit. s.

e Itẽ cõscia] Alia rõ assignat q̃a in cõscia nõ dẽt imponi talis pœna, vt ẽ tex. fin. in c. fraternitas. 12. q. 2. vel q̃a deponẽs nõ ẽ dãnũ passus alias teneret depositarius, ad interesse. ꝓ opi. tñ Bal. facit q̃a ille furtũ cõmisit d. l. qui furtũ. ff. de condi. furt.

f Equitate] Quia mercatores vñr, teneri ex quadã gratitudine, non autẽ ꝑ mutuũ.

g Parit receptionem] Bartol. ibi not. & dicit buno

tex. esse sing. nec alibi ita bene ꝓbatur. Et de esse cib⁹ obs̄ouis naturalis uide in l. ex hoc iure ff. de iusti. & iur. & in l si non fortē. §. libertus. ff. de cōd. inde. per. di. Iaf. Applica ergo ad ꝓpositū. q̄a si cāpsor soluit illi deponenti tanquā obligatus, & ipse bona fide recipi. ꝑt retinere q̄ accipit, & nō tenebit restituere, ꝑꝑ obligationē illā anti dotalē, hoc uerū secūdū Bal. ubi. s̄. nisi esset error facti. ut q̄a putabat ꝑ fuū ꝓcuratorē esse ꝓmissū, q̄ soluit cū non esset. tunc nec de iura iudiciali, nec conscientiali posset talis deponens retinere. Et concor. Laur. de rodul. q. 12. q al legat Io. de Lig. & refert Ios̄. de Ana. in d. c. naui ganti de vsu. 7. col. uide. s̄. restitutio. 1. in uer ss. vsurarius.

a Si statim solueret ꝓcium] Precium. n. pium. ut illud de. 10. secūdū iustū, ut illud de. 11. tertiū rigidū. ue illud d̄. i 3.

56 Vtrum deponens pecuniam dotalem apud mercatorē ita quod sit salua & recipiat aliquid de lucro, sit vsurarius. Vide s̄. dos. §. 11. & Societas. 1. §. septimo.

57 Circa cōtractū emptionis & uēditionis, quia sæpe interuenit mutuum uerū uel interpretatū. Ideo plura quęruntur.

58 Vtrum mercator seu artifex sit usurarius qui illi q̄ statim soluit rem uēdit pro minori pretio quam illi q̄ non soluit incontinenti sed vult terminum Respo. præsuppono primo quod dicit Sco. in 4. di. 15. quæstio. 2. & Ricard. in 2. quol. quæstio. 33. ar. 4. quod pensatio ualoris rerum usualiū nō potest fieri a nobis, nisi per cōiecturalem, seu probabilē opinio. Et hoc quidem non punctualiter sed quadam latitudine æqualitas vn̄ paruus excessus æqualitatē illam non corrumpit, sed tūc solum quando ibi est tantus excessus quod inæqualitas clarè uidetur. Et talis excessus contractum uitio sum reddit, & hoc præsupposito. Respon. ad quæstio. cum distinctione, quod aut talis uenditor non excedit præfatam ęqualitatis latitudinem cum illo qui uult terminum, licet pro minori daret si statim solueret pretium a & sic non est usura. Exemplum extimatur petia. talis panni ab aliquibus decem ab aliis 11. ab aliis 12. statim soluenti libenter daret pro nono uel decem non soluenti uult. 12. non est usura, cum non excedat ratione temporis æqualitatem latitudinis iusti precii, si uero præfatam latitudinis æqualitatem transcē deret, utputa quia uellet. 13. uel. 14. sic eēt usura. capit. consuluit. de usu. Idem dic de eo qui non uult prorogare terminum debitori, nisi aliquo dato d. capitul. consuluit.

59 Quid si inueterata mala consuetudine & paucitate pecuniæ currentis, cōmuniter uenditur ad tempus plusquam inueni re posset emptorem statim soluentem. Respon. Sāctus Tho. in quandam. quæstion. & Gira. obd. in suis contractibus, quod si tales solum hoc faciunt, ut iustum precium extorqueant, non erunt usurarii. Vnde ne decipiaris attende si precium occurrens sit iustum an non. & hoc tibi demonstrare poterit si attendatur an mercatores si uenderent tali precio consideratis laboribus & ceteris debitum lucrum communiter reportarent, quia si sic esset plus non posset uēdi sine usura. Si uero nullū lucrū communiter haberent, sic est clarum quod non est iustū precium illud quod taxatur de præsenti soluenti, sed hoc prouenit potius ex nimia cupiditate pecunias habentium, qui tali precio uolunt emere, ut postea modo suo uendant, & ideo si plus uēdunt illo precio ad tempus, dummodo iustum precium non excedant, quod deberet ualere si talis corruptela non esset non erit usura, quia nihil ultra debitum exigunt ratione temporis. Aduerte etiam q̄d si quis esset in tali loco in quo communiter ementes non habent pecunias sed emunt ad tempus posset uendere aliquid plus precio occurrēti sine usura. Ratio q̄a mercator potest magis extimare mercantiam illam quę tardius expenditur quam quæ citius. Et ideo si plus aliquid uendunt solum habendo respectum ad lucrū quod rationabiter deberet reportare ex tali negotiatione, non ex tempore, non condemnabo eos, si tantum plus solum uendunt ad tempus q̄ moderatum lucrū reportent, pensatis laboribus & expēsis & ceteris huiusmodi, non haberet tamen locū istud in illo q̄ defert aliquas merces ad aliquē locū ubi credebat multum uēdere, & lucrari posse propter eorum raritatē, sed quia alię multę superuenerunt, uidēs q̄d nedum lucrum imo damnum reportaret si uenderent precio occurrēti, uēdit ad tempus plus, ut sic non patiatur damnū, quia hoc eēt usura. Sicut enim uoluisset minuere de ꝓcio si nullæ aliæ superuenissent ita adueniente abundantia ratione temporis,

non poterit aliquid plus uendere [a] Nam in casu isto habet locum illud quod dicitur. Res tantum ualet quantum uendi potest. l. 1 §. si hæres. ff ad trebel & l. quæ rebatur. 1. R. ad. l. falc. & l. si quis uxori. §. ulti. ff. de fur. Sed in casibus superioribus limitatur uerum quod res tantum ualet quantum uendi potest. l. si prædicti abusiua non obstarent. Et ita respondit Th. 2. 2. q. 77. ar. 1. ad. l. precia. ff. l. falci. Vbi dicitur precia rerum non ex affectu singulorum, sed communiter funguntur dicit uerum, nisi affectio sit rationabilis ex parte uenditoris, ut est in dictis duobus casibus, nõ in isto ulti.

60 Verũ uendens rem alicui quod pecunia indiget, ut ista tim reemat pro minori precio, sit usurarius. R. quod sic, quia perinde est ac si pecuniam mutuaret. Et iste est contractus possum, qui dicitur stoch, & bistoch, puta cõuenit plus uendunt, & sic unum gladiũ infigunt, & postea minus reemunt. Et sic alium gladiũ imponũt. Si tamen simpliciter quis uẽdidisset pro iusto precio non cogitans reemere, & emptor non inueniẽs emptorem uellet uẽditori uendere pro minori, non esset usurarius minus emẽdo, sed posset eẽ iniustitia, & cõmuniter in eo accidit. Et ideo illicitus contractus.

61 Verũ uendens rem ad tempus plus quam communi extimatione ualet, sed tamẽ plus ualet uel ualore naturale, uel propter utilitatẽ emẽtis, uel quia erat multũ utilis uendenti, & secundũ illud exigit precium, sit usurarius. Respon. secũdũ Sco. & Rica. ubi s. & Thom. secunda secundæ quæstio. 77. quod res nõ potest extimari ut tali precio uẽdatur sal ua iustitia. Nec secundum ualorẽ naturalẽ, [b] quia sic musca ualeret plus quam totũ aurum mũdi & omnia inanimata. Nec secundũ utilitatem emẽtium, quia sic herba medicinalis uel potio quod ualet alicui ad liberationẽ a morte precio inextimabili foret uendẽda; sed oportet ut extimetur communi extimatione [c] secũdum quod dictum est in 59. & ideo si plus tali extimatione uenderet rõne tpis erit usura. Si non ratione tẽporis uel alio respectu erit iniustitia, nisi uẽdatur scienti & uolenti, ut s. emptio. §. 7. Bene autẽ posset plus extimari quã ualeat res cõmuni extimatione sine usura ratione proprie utilitatis, puta habeo rẽ multum mihi utilẽ, ex qua multum mihi proficio, & ex eius absentia multũ damnificabo, propterea liceret instanter postulãti eam sibi uẽdere, non quãtũ ualet cõi extimatione, sed quantum est mihi utilis, & quãtum extimatur damnũ ex eius carẽtia, & iõ nõ esset usura, quã uis interueniret tps solutionis tãdẽ. Ratio quia res salua iustitia põt tali precio uẽdi, & ideo plus quod accipitur, non accipitur ex tempore, sed ex natura rei, licet quo ad apparentiam uideatur usurarius.

62 Verum uendens uinũ uel frumentum, &c. hoc pro precio quod currit, cum pacto tñ quod si plus usque ad pascha ualuerit, illud plus uult. Si uero minus non uult minuere precium, sit usurarius. Respond. quod sic d facit. l. pen. C. de solu. & l. qui bona.

[a] Nõ poterit aliquid uendere.] Iustũ n. preciũ consideratur super mercantiis respectũ laborũ, & sũptuum mercatoris, & ex cõditione ipis, & negotiationis, puta quia tpe uindemiarum & messiũ, soleãt vinũ & frumentũ minori precio vendi, vel cum merces ex abundãtia minori uẽduntur, & maiori ex occurrenti penuria. Vñ cum mercator possit preciũ augmentare ex uarietate locorũ, & tẽporũ, ex qua precia in eisdẽ diuersimodẽ statuuntur ita debet, & minuere, precia n. cõsiderãda sunt respectu locorũ, & tẽporũ, non solũ ex augmentatione, sed etiã ex diminutione. ff. si cer. pe. l. uinum & l. secũdum naturam. ff de reg. iuris.

[b] Nec secũdum ualorem naturalem] Augu. 11. de ciui. Dei. dicit, quod precium rerũ venaliũ nõ considerãtur secũdũ gradũ naturæ, cũ quandoque pluris uẽdatur unus equus, quã unus seruus sed considerãtur secundum quod res i usum hominum ueniunt refert Tho ubi. s.

[c] Extimetur cõi extimatiõe.] Ratio autẽ quare res dẽt extimari cõi extimatione est, quia est secũdum ordinẽ iuris iustitiæ, & charitatis, cõe bonũ præferri debere priuato, ut patet in c. bonæ. 1. de postul. præla. no. glo. in c. licet de regul. Et hoc uerũ quãdo priuatũ includitur sub publico, alias secus, not. in l. 1. ff. solut. mat. sed hic priuatũ includitur sub publico quia multi ciues dãnificarẽt, & si forte dicas, quod prima caritas &c. tõ ille qui uendit intẽdit bonũ proprium, quod non debet postponere publico, quia imo intendit damnũ suũ spũale, quod est nexus corporali, imo etiã, tpale damnũ prætendit, cũ ex hoc posset fieri odiosus aliis, ideo ex hoc attẽdenda ẽ cõis taxatio, &c.

[d] Rei. quod sic] Sed cõtra hanc determinationẽ vr esse tex. in l. ea lege. in princ. ff. loca. ubi locaui tibi possessionem ad colendũ, cum pacto, quod si nõ coleres eo mõ quo pacti sumus, possem eã locare alteri, & si non pro precio quod tu solueris tu tenearis, supplere. Dr ibi quod si locaui pro maiori, non teneor restituere illud plus Glos. in d. l. pen. C. de solu. soluit. dist. illud procedere ex cõ

sentione. Ego ue ro dico, q' i casu nro infert dãnũ sibi accipiẽti. in d. aut. l.ea lege, hĩ lucrũ fine dãno alicui & d re. ppria & pactũ ut suppleat pciũ nã let, ex eo q ipse poterat ;pelli & ad pciũ soluẽdũ, & ad colẽdũ sub certo mõ, uñ in nihilo dãnificet, igitur &c.

a Et uerũ i eo q añ tps] No. sing. limitationẽ ad c. primũ, de plus peti. & ad §. si qs agẽs insti. de act. & ad l. unicã. C. ff plue peti. Quæ i ore uolũt poni ri pl' pœnitẽ. li. cet. n. antiqt' qs plus petẽs a tota cadebet cã, tñ hodie pl' petẽs lo. co, punit ad iter esse, plus petens tpe duplicẽtur i. ducie. Rei uero i expẽsis cõdẽnẽt. Ad cãm uero, nul lã reperio in hie iuribꝰ pœrã nisi referat ad expẽsas, uel q fit pœna tripli. vide spe. ti. de pl' pe. ti. & do. s. d. Ia. & Ange. i d. §. si qs agẽs & Pa. in d. c. 1. Tñ fortè puniri debet malitia pp horrorẽ li tiũ iuxta d. l. vna cam.

b Respectũ tpis] Qd pcedit secun dũ Io. Fab. i d. §. si qs egens. Io. de pla. & Ang. si. ue diec he appo sita, ab' homine de cõsẽsu partiũ, siue dies i sit ex natura rei. ut in fructibus nascituris, & pactu na sciturorũ iuxta l. i. terdũ in princ. cã. si. & uer. ob. & ita

bona. §. si quis. 3 ff. de dam. infec. nõ. Archidia. 24. quæ. 3. §. fi. & Hostiẽ. in summa. ti. de usur. §. an. aliquo. Facit l. si non fuerint. §. Aristo. ff pro soc. Hoc intellige qđ sit usura, quando tale pactum facit ratione dilationis solutionis, aliter esset iniustitia non usura. unde Sco. in 4. dis. 15. quæstio. 2. argu. 2. ponit duas regulas circa hanc materiam obseruandas. Prima est quod uendens non uendat tps, quia non est suum. Secũda est qđ non ponat se in tuto de lucro uel sẽper, uelut i pluribus, aliter est usura.

63 Vtrũ emens a Ioanne centum quæ debet habere hinc ad tres annos a petro, seu ꝑ legato, seu p o ficto molendini, uel qualitercũque pro 95. quę nũc soluit de præsenti sit usurarius. ℞. quod aut ad instantiam Ioannis emit, aut sponte, si ad instantiam Ioannis solum, & propterea minus emit quia extimatur uerisimiliter interesse suum, puta q uolebat de ipsa pecunia negotiari negotiatione qua uerisimiliter lucratus fuisset tantũ deductis periculis & laboribus, uel quia tantum minuit quantum extimat laborem in rehabendo & pericula & huiusmodi, sic non est usura. Nam nostra interest litibus, & sumptibus non uexari, ut in l. minoribus. ff. de mino. Si uero sponte & principaliter facit propter lucrũ, & minuit precium solum ꝑpter hoc, quia nunc soluit, ut in futuro rehabeat plus propter præmaturam solutionem, sic est usura. c. fi. de usu. & in hoc conuenit Io. An. in add. ad spe. Nec ob. istud quod dr plus soluit q ante tps soluit. Insti. de act. §. placet. & de plus pe. c. 1. quia illud est uerum in eo qui ante tempus a soluendo patitur aliquod interesse, & ideo cogens eum plꝰ petit. Vnde ista plus petitio siue respectu tẽporis, b quia cum obligetur hinc ad annum solum, & tamen hodie exigitur, siue sic respectu rei, c puta quod debetur tempore messis peti tur tempore anteriori. quo plus ualet siue sit respectu loci, d puta quod debetur in uno loco petitur in alio, siue sit respectu causę. Exẽplum vt quod debetur alternatiuè e uel non est obligatus, petitur determinatè tantum solum potest dimi nuere quantum extimat interesse suum uerisimiliter siue lucri cessantis siue dãni emergentis alias propter pmatura solonẽ diminuere de principali esset usura. sm Th. 2. 2. q. 78. ar. 2. in responsione ultimi argumẽti. Idẽ dic d il'o q uadit ad artificẽ debitorem mercatori pro pãno decẽtum q de bet hic ad annũ, & facit sibi dari. 95. modo ab artifice, & ipse se obligat soluere cẽtũ in termino. mercatori secũ dũ prædictã d. s. Aduerte tñ quod si talis pecunia seu debitum esset litigiosum non liceret emere. de quo dic. ut supra cessio actionum p totũ. Idẽ si esset mutuũ, uel commodatũ, factum alicui usq; ad tres annos, superueniret casus in quo mutuans uel commodans indigeret, & uellet, sibi restitui, non liceret commodatario, uel mutuũ accipiẽti aliqd diminuere p interesse suo q simile interesse

expssè tñ glo. in §. excep. fine dies insit a lege. ut in exactione ducis nobilis iusta. l. vnicã § exactio. C. de r. i uxo. aç. uel in cõditute. pecunia. ut l. pro mittor stichi. in priu. ff de cõsti. pecu & ita ẽt tñ. d. Anto. in d. c. i. de plus peti. Et petẽe añ aditio. nẽ dicitur petete añ tps, & sic plus secũdũ do. Ia. in u. r. plꝰ insit. de act. Et idẽ credo si ad dtem certũ uel icertũ.

c Siue sit respectu rei] Melius exemplũ ẽ, si debeo tibi. 10. & tu petis. 12. sic ut dicũt iura sũ perius allegata: Tu limita q ne rũ ẽ q pl' pe ẽ repunitur, si simpliciter unũ petitione petit, secus si peteret ac cessoria, ut fructus uel interesse q hac pœna nõ puniretur ita Io. de pla. to. fa. & d. Iaci d. uer. plus.

d Siue sit respectu loci] Rationẽ adducit. tex. d. ca. 1. qe aufertur utilitae quã poterat q habere ex loco de quo uide pa. i d. c. uni. e o. de plꝰ peti.

e Vt quod debetur alternatiuè.] Ratio est: electionem au-

tereſſe incurrit mutãs & ꝯmodator, nec aliũde ꝓuidiſſet, ut ipsũ euaderet ſi talis cõmodator uel mutuans nõ ſubueniſſet.¹& ſic intellige & limita.ᵃ l.in cõmodato.S.ſicut.ff. commo.

64 Vtrũ emẽs pagas. puta ꝓ anno 1478.ad rõnẽ de 15. ſoldis ꝓ libra, qa ſic ẽ cõis eorũ ęſtimatio Ianuę ſit uſurarius cũ poſtea ſit habiturus uerisimiliter hinc ad duos annos.12.ſoldus ꝓ libra. ℞.Quidam multũ errãtes conati sũt ſimpliciter aſſerere non eſſe contractũ vſurariũ,ſed ſolũ turpe lucrũ.Aliqui ẽt dixerũt qđ licitè ſit.Moti, primo ꝙ talis nõ eſt ꝯ̈ctus mutui,ſed emptionis ĩ quo uſura eẽ ñ pt ſed ſolũ iniuſtitia. Scđo qa ineſt periculũ & labor in re habẽdo.Tertio qa cõis extimatio nõ plus iudicat ualere. Quarto qa ſicut plꝰ ualet fructus maturus & pfectus q acerbus, iõ licitè qñ ẽ acerbus minus emitꝰ. Sed certè iſte rõnes nihil ualẽt, qa licet formaliter ſic ꝯ̈ctus emptionis,tñ æqualẽter eſt mutuũ cũ ſpe habẽdi ultra ſortẽ qđ ſæpe cooperitꝰ ſub ꝯ̈ctu emptionis ut patet ĩ c. ꝯſuluit. & c. in ciuitate, & clarius ĩ c.fi.de uſu. Nec labor ſeu periculũ excuſat,qa uerisimile nõ eſt ꝙ nõ habeat totũ!, & ſine oĩ labore in tpe.Iõ minutio precii ſit ſolũ reſpectu tẽporis, qđ patet, quia quanto plus tarde habent ſolui,tãto minus emuntur pro præmaturam ſolutionem, & communis extimatio eſt corruptela, patet eſt memoria hominum qui recolunt quod ſub communi extimatione cadebat quod contractus uſurarius eſſet, & ſic perſeueraſſet niſi fuiſſent quidam Magiſtri in Theologia non bonę conſcientiæ, quia ſine omni fundamento iuris, imo contra tex.apertum a contrario ſenſu in ca.fin.de uſu.licitũ eẽ conſuluerunt, non intelligentes qđ licet fructus agreſtis minꝰ poſsit emo quã maturus, non tamen minus quam quando computatis periculis ſemper plus ſit ualiturus quam ematur,quam etiam ſi ematꝰ tanto minus propter præmaturam ſolutionẽ ꝙ uerſimiliter plus debeat quã minus ualere,certè uſura erit per tex.clarum in dictis.c.præalleg. Si ergo debet licere oportet quod propter præmaturam ſolutionẽ non minus ematur quin poſsit etiã minus ualere,imo plus dicit.d.Pet.de Anchar. in diſputatione montis Florentię, ꝙ ſi quid emeret ad duos uel tres annos in præſtita uel loca prædicta, & perciperet magiſquã dedit,quod eſſet uſura, quia non eſt uerè emptio,cũ redditus ſit de proximo reuerſurus ad uenditorẽ,nec locatio qa pecunia ſtatim ſoluitꝰ ꝓ alia pecunia,vñ accedit ad contractum mutui, & ppea mihi vr̃ dicendũ ſicat de caſu p̃cedẽti,ꝙ ſi quis ad inſtãtiam amici emit pagas p̃dicta q potius uellet negociari cũ ſuis pecuniis quam talia emere quod poterit tanto minus emere quantũ extimat uerisimiliter intereſſe ſuũ, pp periculũ uero vel laborẽ non credo poſſet plus de vno ſoldo minuere,cũ iudicio communi non extimetꝰ, aut ualde modicũ qd ſi uero quis ideo emit p̃ſatas pagas,ut ſic lucretꝰ, uſurarius eſt & ſic ſerua in conſcĩa,qa non inueni q poſsit aliter determinare,q̃uis aduocatus fuerim corã doctoribus & magiſtris ꝓ iſta materia. Concedo tñ ᵇ ꝙ formaliter non eſt contractus uſurarius,ſed bñ ęquiualẽter,& in re & in ꝯſcientia,& quo ad deũ ſicut ſimili dicitur in d.c.in ciuitate.& c.fi.

65 Fit aliꝰ ꝯtractꝰ q dr̃ emptio ſcripturarũ bãchi.q ſit hoc mõ,debet qs hr̃e ĩ bãcho talis cãpſoris cẽtũ, ſʒ qa cãpſor ñ tenetꝰ ſoluere niſi hĩc ad tot dies vł mẽſes uẽdit iſtã ſcriptã. Hoc ẽ iſta cẽtũ ꝓ 95. alteri ſtatim ſoluẽti.De quo dic.ut ſupiori caſu ᶜdictũ ẽ

66 Vtrũ emẽs p̃diũ uel domũ cũ pacto đ retrouẽdẽdo uſque ad tot annos,uel sẽp faciat fructꝰ ſuos ſine uſura tpe medio añq̃ recõperetꝰ. ℞.ſic ſi bõa fide abſq. fraude ematꝰ,& hoc ẽ ꝙ in ueritate intendat emere,& ſolũ pactum de retrouendẽdo faciat ex complacentia uenditoris, & quod po-

fert debitori. & intelligunꝰ plꝰ, petere iſti, ſi in iudicio petũt, ſecus ſi extiudiciũ, vt ſuadet rõ tex. d.l. vnicæ. C. de plus peti.

ᵃ Et limita] Vide hnc vltimo.ſ. cõmodatum.§ 4.

ᵇ Concedo tñ] Rol.vſura.2 §.15. vr̃ aliter tenere. Tu vero opinionẽ huius §. tenẽ, quia meliorem, & tutior.

ᶜ Superiori caſu] Bñ ſe remittit ad ſupradicta. ſ. in §. 63. licet Roſ.vſura.1.§.1. dicat hunc contractum uſurariũ ſecundũ Alex.de Ales. tũ qa ẽ mutuũ indirectũ, & ſic in fraudẽ vſ facere,tũ qa nullũ ſubeſt p̃iculũ, qñ qdem cãpſores ſoluãt in termino,&c. ſed rñdet primo qa cõſiderati dñt,q̃ dicta ſunt.ſ.§ 62. ſecundo qa non meminit, q̃ ipſe ſcripſit de pagis vſura.2.§.15.ubi cõtẽdit,ꝯ̈ctũ eſſe licitũ. Et tamen idẽ dicendũ ſicut in iſta emptione ſcripturum banchi. Tu ergo tene ut habes in d.§. 63.

tius uel ler ne reemeret, sed sibi liberè dimitteret, & ꝙ liceat pa:ei per l. si fundum C. de pac. inter emp. & uẽdi. & l. quotiens. ff de in diem adiec. & tenet Hug. sequitur Arch. in ca. quia plerique. 14. q. 3. & Innocen. & Ioan. And. & communiter doc. in c ad nostram. [c] de empt. & uen. Si uero emeret in fraudem, quia intendit mutuare non emere, & si crederet uenditorem nõ reempturum non emeret, sic esset usura palliata [b] sub tali uenditione, & sic p̃sumitur secundum doct. in d. cap. ad nostram ex trib⁹. Primo quando precium est modicum [c] respectu rei. Facit l. quamuis. S. si cum essem. [d] ff. ad l. Velle. & hoc & hoc maximè quando po suit pactũ, ꝙ nisi redimat ĩ fra certum tp̃s, nõ possit postea reemere, quia uidet̃ pactũ. l. cõmissoriç s. mutuasse, puta. centũ & recepisse pignus de centũ. 25. ita qđ nisi redimatur infra tale tẽpus sit amissum. Verũ est ꝙ res non tm̃ ualet, si uendat̃ cum tali cõditione, ꝙ sem p possit possit reemi si uẽderet̃ simpliciter. ar. l. fundi partem. ff. de contrahen. emptio. Secundo præsumit̃ in fraudem, quando fit pactum ut restituatur aliquid plusquam fuerit pretiũ. ut no. in cap. illo uos. de pig. & d. Ant. in dicto. ca. dyocesi, de usu. Tertio si emptor consueuit exercere [e] usuras. l. quòd si nolit. S. qui assidua. [f] ff. de edil. edic.

67 Vtrum emens cum pacto de retrouendendo apponens clausulam ꝙ non vult quod possit redimere ante quinquennium [g] uel decennium, sit usurarius. ℞. Host. & Ioan. And. in d. [c] nostram, in nouella nem, quod præsumitur in fraudẽ usurç. Sed ego dico quod si hoc facit bona fide, puta quia uult impinguare possessionem, quæ pinguendo nc ı consumitur usque ad tot annos, & propterea non uult quod reemat, nisi sibi alio modo velit satisfacere de expensa, sic licet, si uero sit ĩ fraudem, ut lucretur fructus ex pignore simulato, sic est usura.

68 Verũ emẽs cum pacto de retrouẽdendo & locãs uẽditori pro certo affictо, sit usurari⁹. ℞. ꝙ nõ, si sine fraude fit. [h] ut dictum ẽ. s̄. Esset tñ illicitus si ex pacto commodũ, uel incommo-

a In c. ad nostrã] Pa. dicit. Cũ uenditio fit iusto pra cio, & solũ apponitur pactũ de retrouendendo non p̃sumit ɔ̄ctus usurari⁹, nec pignoratitius, & emptor lucrat̃ fructus nisi retrouẽ. lid er it dictis iuribus, q̃ iura p̃cedũt ẽt de iure canonico. sm̃ gl. i d. c. ad nostrã.

b Sic esset usura palliata.] Quia plus ualet quod agit, quã quod si mulatę cõcipit. C. cod. ptoiũ. Et dicit glo. sing. in l. 3. aud. ti. Quod ẽt si esset appositum iuẽm nihil ualeret, quia in fraudẽ præsumit̃ appositum.

c Quando preciũ est modi. ũ.] Gl. est not. in l. 1. ff. de supfici. Bar. ; l. cote ferro. §. q maximos. ff. de public. facit. l. cũ hi, §. modus. ff. de transact. Nam nemo præsumitur iactare suũ. ff de probatio. l. cum de indebito. Est bene uerum, ꝙ istud p̃cium, ad hoc vt pręsumat contractus fęneratitius debet esse ualde tenue.

d §. si cum essẽ] Certè illa §. nihil facit. Qui vult, ut si assam tecum ɔ̄cturus, & mulier intercessarit, ꝙ in te datur actio qua mulier se obligaua. rat, puta si ex stipulatu, &c. & liberatur mulie., sed melius facit ea. l. §. si conuene rit, ubi habatur, quòd si conuentum sit ut debitor ex promissorem dat, & ipso liberato per acceptilationem dederit mulierem velleiano muni'am, perinde est, ac si nullum dedisset. Sic in proposito si pro fundo empto datur pretium minimum, uidetur ac si nullum esset datum.

e Si emptor consueuit exercere] Quid autem si qs quærat mutuum, & pro eo offert hypothecam bonorum, & nullus uelit mutuare, sed emere, nunquid præsumetur contractus fœneratitius, uidetur dicendum, quòd non, ex menta Hostien. hoc tamen limitat. Pano. nisi emerent pignora solũ p illo p̃tio qđ mutuo uolebat, qa ex illa modicitate præsumeretur ɔtractus in fraudem factus, hæc ille.

f L. ꝙ si nolit § q assidua] Adde gl. not. in l. rogasti. §. si tibi dedero. ff. si cer. pe. q̃ dicit ꝙ in oibus ɔ̄ctib⁹ an sit usura uel ne considerat, an sit solitus fenerari, sed in mutuo, secus, qa semper ẽ usura. & ibi uide Ale. No. tamẽ diligẽter, ca q̃ dicit ibi Bald. ꝙ in dubio nunquam p̃sumitur ɔ̄ctus usurari⁹. Allegat text. in l q retentionẽ. C. de usur. ubi in dubio nõ p̃sumitur usura vltra legitimum modũ, & text. in l. ampliorẽ. in fi. C. de appella. & istud dictũ Bald. refert, & sequtur Alex cõs. 221. 2. uol. inci. sup tit. qõnis. Istud idẽ dicit Bal. ad literã. in rub. extra. de offi. iud in 8. col. p quo facit rła, ꝙ in dubio nõ p̃sumit̃ illicitũ uel delictũ. l. merito. ff. p so. innсto co qđ per rłam d. l. merito decidit Bar. in l. gerit 6. col. ff. de ac. hæ.

g An quinquenniũ] No. duo diligenter, primo si sit factũ pactũ de retrouẽdẽdo qñcũ qua soluat̃ p̃tiũ ad oẽm uoluntatẽ uend. toria, nõ obstantibus, talibus uerbis p̃scribitur. 30. annis. ita nota. decidit Ang. consi. 55. incipit Guilielmus, & Franciscus, ẽt si ẽẽ iuratũ illud pactũ secũdũ Ang ubi ĩ 2. & forti⁹ si sit factũ pactũ ꝙ quoties, & qñcunq; soluatur precið teneatur retrouendere, intelligitur ĩ. 30. annos. Ita Pe. de Anch. consi. 332. inci. uisis diligenter actis 2. columm. ideo s. 4. in l. conditiones. C. de instien. & substitutio. in fin. & dicit se consuluisse in hoc quod nota.

h Si sine fraude fit] Idem si daretur ad liuellum ad rationem 5. pro centenario. per d. l. si fundum. C. de pac.

pac. inter emp. & ven. qa ꝯtus eēt licitus, & videni esse q̄ iā gr̄a, & liberalitas facta ipsi uenditori ne ꝑpetuo sit obnoxius ed soluēdā pensionē cū ꝯtractū, liuelli de sui natura dicat perpetuitatē. ca. 1. §. s. ibi ex natura ꝑpetui liuelli de alie. feu.

[a] Et credo teneatur restituere dānū] Scilicet pauperibus secundū Guil. Hoc tñ dicit fore de honestate uel consilio nō eūt de necessitate, nisi ex facto eorū alii fuissēt dānificati q̄a ipsis teneretur restituere. c. fin. de iniu. & dā. da. Et idē Intelligendū est si qs emeret alia extra uictualia vt aurū argētum, & similia, ut charistiam induceret, & ipse lucraretur.

[b] Illud uendit qđ superest.] Ad hoc Bart. in l. cætera §. sed si parauerit de lega. 1. ubi q̄rit, stāte statuto, ꝙ nullus emat frumentum in platea nisi ꝓ suo uictu, scholaris emit ꝓ toto anno postea mutat propositū, & uēdit nunqd puniatur. Dicit secūdū Guil. ꝙ nō, q̄a primū ꝓpositū fuit licitū. Limita tamē, & declara, ut ibi per Bar. idem tenent Bald. & Albri. in l. 1. §. unde q̄rit offilius, ꝑ illum tex. ff. de exercito. idē Albric. 2. parte statutorū. q. 81. alias 203. in-

dum excepto constituo affictu pertineret ad uēditorē. Nā hoc est cōtra naturam emptionis, cum rei emptæ commodum uel incommodum debeat pertinere ad emptorem l. illud. ff. de peri. & com. rei uen. nisi affictus esset ita modic⁹ qđ uēditor releuaretur in illo in quo grauatur cōtra naturā cōtractus. Item reddit illicit⁹, qñ ipse uēditor nō posset se qñ uellet ab huiusmodi conductone liberare, q̄a cū talis obligatio uēdicet partē pcii. d. l partē fundi. & emptor solū iustū pciū rei soluet, sic hēbit. s. iustū pciū istā obligationē. Et idē dic simil'r, si uellet ꝙ obligaret se ad ꝯducēdū qđ eēt illicit⁹, nisi in alio alleuiaret ꝯductorē. Præsumit tñ usurarius ex pdictis in ante pcedēti. q. 1. §. 66. & ēt quando ꝓprios fundos uēderet ad huiusmodi cōtractus faciēdos, cū nō psumatur incōtinēti uelle ꝯtraria agere. l. nō ad ea. ff. de cōditio. & demon.

69 Vtrū emēs tēpore messium granū, vl' uindemiarū uinū ꝓ pcio qđ tūc ualet, cū pacto qđ tot mēsuræ est sibi reddāt tēpore paschali sit usurarius. ℞. Hosti. in sum. & Io. an. cū gl. in d. c. si. qđ sic. 14 q. 3. usura. Nec obst. ꝙ aliqñ sūt uiliora, q̄a ad ea q̄ raro eueniūt nō ꝯsiderant leges. l. nā ad ea ff. de leg. in auté. ut si phibitiōe. §. q̄a uero post multā, & cōis cursus ē qđ sint cariora q̄ extimādus ē. c. certificari. d sepul & l. 1. §. 1. ff. de fluminibus.

70 Vtrū emēs frumētū uinū & hmōi tēpore quo colligit ut postea cari⁹ uēdat alio tēpore sit usurari⁹. ℞. qđ nō. Et tñ turpe lucrum primo si est ecclesiastica ꝑsona, q̄ hoc facit. 14. q. 4. c. quicūque tēpore Secūdo si hoc facit ꝓpter auaritiam scilicet ut carus uēdat nulla alia necessitate pensara uel utilitate. aut ut charistiā inducat taliter ꝙ hoīes cogantur emere ab eo, & ipse ad libitū possit uendere. Et sic peccat mortaliter. Et credo teneatur restituere damnum [a] si ꝙ dedit ex hoc communitati siue alicui qui alio modo sibi prouidisset, si talis non impediuisset taliter emendo, sicut faciunt illi qui stant in porta ciuitatis, ut totum granum nouum emant. & procurāt ne deferatur in plateam ad uēdendū, & de istis intellige præfatum c. quicunque. Si vero talis emeret propter bonu commune, ut fecit Ioseph scilicet ut prouideat ne populus suus fame pereat, sic mereretur, si autem emeret propter prouisionem suam, suorum, & postea non indigēs tanto illud uendit quod super est [b] precio occurrenti. Vel si hoc facit propter exercēdā iustam commutatiōnē ꝑ modū mercātiæ, non charistiā inducat, sed potius ut lucrū aliquod ex opere suo recipiat propter sustētationem suæ familiæ, vel propter pietatem, v. dispenset in pauperes, sic licet dū modo moderate faciat, ut charistiam non inducat, hæc ex Inn. Host. & Ray. & Rodu. & summistis, & Pet. de Ancha. in capi. 1. de usur. lib. 6.

71 Quid de his qui emūt oues vel boues & huiusmodi a pauperibus quos non habent. Respon. ro. quod si emens a paupere vel diuite scit uel credit ea non habere, & quasi iam ea tradidisset locat ei pro precio annuæ pēsionis, sic committit usuram quia clare patet quod sit fraudem usurarum. [c] Si uero credens eos habere sine fraude & bona fide emptio fiat non est credeñ. quādiu bona fides durat emptorem peccare, nec ad restitutionem [d] teneri de consumptis bona fide durante, sed de extantibus

ci. pdicta etiā faciunt, & Pau. de Cas. i l. 2. in prin. ff. si cer. pe. ꝑ gl. ibi quæ dicit primū ꝓpositū attēdi. idē d. Ias. id. §. sicut parauerit.

[c] In fraudē usurarum] Idem tenet Rose. u usu. 3. §. 7. & idem ē de illis q emunt fructus ab illis q possessiones uon habent.

[d] Nec ad restitutionem] Intellige tamen, quod capitale stet ad periculū emptoris. sm S. Ber.

uel inquantum factus ē locupletior, credo teneaē in casu quādo omnino ab alio nō emisset, nec aliquod interesse patitur ex tali emptione.

72 Quid de emēte æquos & huiusmodi sibi reddendos a uenditore incertis nundinis pro minori precio quam ualeant in tempore contractus, Resp. Ro. quod est usura, [a] nisi uerisimiliter dubitetur uel credatur plus uel minus fint ualituri tempore solutionis, ut patet ex supra dictis.

73 Vtrū locans, rem quā extimat, cū pacto ꝙ qualitercūque perdatur seu deterioretur uult preciū rei suæ recuperare cū aliquo lucro sit usurarius. R̃ ꝙ sic vt not. Barto. in l. si ut certo. §. nunc uiden. el primo. ff. commo. & l. prima. §. in hac actione. eod. licet extimatio non faciat semper uenditionem, tamen cum tali pacto facta uidetur facere uenditionem. Et ideo perinde est ac si uēdidisset, quia precium expectat exigit ultra sortē & sic usura est, aut saltem contract' illicitus est, & pernitiosus. Et ideo restituere tenetur qđ ultra sortem accipit.

74 Verum mutuās granū uetus, & huiusmodi ut postea recipiat nouū sit usurarius. Respond. Hostien. & Goffre. uolunt quod sit usurarius [b] solū quando facit hoc ut meliorationem recipiat, sed si tacitè ne frumētum pereat & ut accipiēti gratiam faciat, nō erit usurarius, dummodo secundū Rod. non auferat libertatē debitori liberandi se uetus soluendo, & placet, qa si si ne aliqua iniustitia & ꝑiudicio alterius cōsequor utilitatē meam non ero tibi iniuriosus maximè, quādo tpe solutiōis uerisimiliter, nō extimatur plus ualiturū alias liceret. Idem dicendū secundum Monal. si aliquis haberet æquū de quo nihil facit, & acciperet mutuo ab aliquo centum cum tali pacto quod teneat æquum suum & pascat eum, & uariatur eo siue preiudicio æqui ꝙ talis accipiens non erit usurarius. Ratio quia nullū damnum facit proximo imo alleuiat eum pascendo ęquum. Idem dicit de domo pignorata mutuanti quæ utilis est sibi, quia eam locare non uult, uel non potest, & mutuans custodit domum a ruina. Propterea addit quod in istis casibus considerandum est ꝑter mutuum. Verum pares sint utilitates hinc & inde, & si pares sint, erit usura, vt in casibus prædictis, quia in quo habet æquum alleuiat alium ab expensa, & qui habet domum conseruat eam, cum domi nus nullum lucrum ex ipsis esset habiturus, quod bene no. quia facit ad multa. Nō tamen extendes ista ad lucrum, quod facit pecunia mutuo accepta.

75 Vtrū dans decem ulnas panni ꝓ aliis decem in futurum dandis, sit usurarius Respon Rod. quod non quia est contract' per mutationis, [c] & cum dicitur de mensura, intellige de mensura modii & lagene & cęterorum uasorum, quibus grana uel liquida mensurantur.

76 Vtrum habens pecuniam quam timet in futuro tempore minorari iuxta ordinationes dominorum, uel ciuitatū possit sine usura ipsam pare alicui hoc pacto, ut sibi reddatur inæquali precio in quo est quando ei dat. Respond. secundum Alex. lomb. in quoli. q. de usur. quod sic. si ille qui recipit mox expendere uult in tempore in quo tantum ualet, quia nihil ultra sortem recipit, nā potuisset ēt aliquid emere qđ postea uēdēs rehabuisset æquales pecuniæ, & placet mihi, nā q̄uis ī mutuo [d] nō liceat sperař luctū, tñ uitař dānū sine dāno alteri' licet aliq teneāt si sit usura.

emētes potcrunt agere ad intereſ, & hāc opi. tenet Bart. in l. qui. ff. de actio. empt. & Bald. in l. a. ff. de peri. & cōmo. rei uen. & pro ea facit. l. uni. § pla nè. eo. ti. de peri. & cōmo. rei uē.

a Quod est usura] Et hoc intelligitur si interueniat ꝑmatura solutio. alias nō esset vsura, extra. eod. nauiganti. licet posset eē alia inæqualitas q̄ ad restitutionē obligaretur.

b Sit vsurarius] Cor. cor. Pan. in c. si in fin. de vsu. & Pe. de Anch. in c. i. eod. titu. lib. 6. Et ratio est qa debeo, in mutuo recipere frumentū eiusdē, bonitatis intrinsecæ, & nō extrinsecæ. l. cūm qđ. ff. si cer. pe. unde si duā bona intentione mutuo granū licet sit preciosius tpe solutiōis nō ꝑp hoc est vsura dūmodo sit eiusdē bonitatis intrinsecæ secundū Pa. vbi s̄. Et hoc facit ꝯ mutuātes granū corruptū vel uinum corruptū ut nouū reciplant, & sic meliua qa usura est. rō qa nō est eiusdē bōitatis itrinsecæ. uide ēt sop. §. 36. i postilla. 1.

c Quia est ꝯtus ꝑmutatiōis] Posset tñ fieri i fraudē usurarum, & hoc qñ dominus appōeret aliquā ꝯditionē. ex qua meliorationē aliquā cōsequeretř, ut patuit. s. §. 16.

d Nā quāuis in mutuo.]Pone ꝙ mercator scit ꝓ certo statutum i ꝯcilio, ꝙ die crastina minueř pretiū frumēti, & ipse hodie uēdit illud frumentū ꝑtior, qđ currit. ꝗ dic endū. dicit Ro. in suis sin. ꝙ

a Habet annuos redditus] Idē tenet Pa. in c. in ciuitate, & Ros. usura. 2. §. 15. ubi ponit exēplum, cōitas hēt mille in redditu, nunc eget. 10. milibus exponit, uenalia illa mille ꝑ. 10. annis, & ꝑ nume ratiōe ꝑlenti. 10. milliū reseruato ꝙ possit ad libitū hoc. 10. millia emptorib⁹ restituere. Et quia unus solus non uult exbursare illa. 10. milia inuenitur unus q exbursat mille, & alius centum &c. & qlibet dicitur hēre unum locū, q i. s. emit redditus proportionatos ad mille vel ad centū. Iste contractus, est licitus, qñquidem suū ius qsque in aliū trāsferre pt. ca. nemo. de reg. iur. li. 6. Et iura, & actiones vēdi pñt ut toto ti. de hære. uel act. uē. Retinet bñ cōitas directū dñiū, & utile trās fert. s. ius pcipiēdi illā cōmoditatē. Et hāc sñiam tñt & Lau. de Rodu. in d. c. consuluit. Secus tñ qñ cōitas non haberet qd uenderet nec ī ꝓdiis nec in gabellis. Quia tunc mutuum censeretur, ut hic.

77 Vtrum ciuis a quo cōmunitas eius indigens pecunia accipit centum contra eius uoluntatem, licitè sine usura posśit, recipere certum quid puta. 8. libra p o centenario quod sibi annuatim ipsa communitas constituit. ℞. diuersi diuersa scripserunt. sed (saluo meliori iudicio) mihi uidetur distinguendum ꝙ aut cōmunitas ipsa habet annuos redditus,[a] aut nō. Si habet (sicut est ciuitas Ianue) & de ipsis reddibus assignat certam partē tali a quo pecunias habuit ꝯm proportionem pecuniæ habitæ, ita ꝙ tātū habeat omni anno de tali redditu, ꝯm qd' reddit⁹ ipse bñ uel male respōdet, sic licitè talis accipit, q a talis cōmunitas talē pecuniam accipit non nomine mutui cum nūquā uelit eā reddere sed pro ꝑtio talis partis suorum redditū, quos ꝓ solutione pecuniæ habitę uendit tali ciui. & sic ē emptio redditus ciuitatis, quæ fieri pōt sine usura. ut. s̄. dictū est. §. 44. Nec. obst. ꝙ pfati ciues nō intēdebāt emere, quia licet non intēderēt emere, tamē cōmunitas potuit eis dare pro pretio tale redditū i so lutū, & sic erit emptio & uēditio sic posset eis aliquā possessionē dare insolutū contra eorū uolūtatem, sicut fit sæpe Et ꝯm hāc uiā intelligo. Io. de Saxonia in sua sum. & Io. An. & d. Ant. & cōmuniter moderni ex in c. in ciuitate, qui dicunt licitè tales illud lucrum accipere. Et ꝯm hoc loca Ianuę, mōs Florentiæ, & imprestita Venetiarum sunt licita, & sine usura. Si uero communitas non habet redditus, uel si habet iam exhausta in contractu supradicto, uel alio modo, sic talis ciuis non potest aliquid ultra sortem accipere sine usura, quia quicquid accidit sorti in mutuo usura est, nisi assuerit iustum & uerum interesse, quod potest extimari etiam ex dubio euentu, secundū conditiones personarum & negotiorū ꝯm Tho. 2. 2. q. 62. ar. 4. unde dicit ꝙ dupliciter quis damnificatur. Primo modo cū ei aufertur id quod actu habebat, & tale damnū est restituendū ꝯm recōpēsationē æqualē. Secundo modo damnificatur impediendo ne adipiscatur, quod erat in uia habēdi, & tale damnum non oportet recompensare in æquali. quia minus est habere aliquid virtute quā habere actu, & ideo qui erat in uia habendi aliquid, habet illud solū in uirtute uel potentia Et propterea si redderetur ei ut haberet actu non haberet simplum, sed multiplicatū, quod nō est de necessitate restitutionis. Tenetur tamen aliquā recōpēsationē facere secundum cōditionē personarū & negotiorū. hæc ille, & sic patet quando nō pōt poni interesse certum pro incerto, ut dicit. d. Anto. in c. salubriter. de usu. & sic intellige Alexan. lombar. S. Bernar. cum similibus. qui tenēt non licere sine usura aliquid accipere, & hæc bene no.

78 Quid de sponte dantibus communitati ut tale quid annuatim habēt. ℞. Lau de Rodul. in suis contractibus ꝙ si. 5. concurrant, ꝙ licet. Primum ꝙ redditus nō sit ex cessimus, sed conueniens. Secundū ꝙ redditus fiat de bonis, & super bonis cōmunitatis, quia si fieret relatio tantum ad personam communitatis, esset illicitum. Tertium ꝙ non detur facultas resoluendi contractum pro maiori uel minori pretio, sed solum occurrenti. Quartum ꝙ tempus sit incertum, quia si redditus & tpa forēt certa, tunc ibi esset maior quantitas ꝑcepta ex tēpore quam illa quę datur ciuitati uideretur pctus usurarius. Quintum ꝙ tales emētes nō sint usurarii, istud est uerū quo ad præsumptionē solū, & ideo si uerè emit in foro animæ licet. Istis aut non concurrētibus cōitati, quia de rōne usurę ē, ut committatur circa mutuū uoluntariū non uiolentum, & propterea in talibus nō est ratio formalis usuræ, sed bene in istis uolūtariis qui intendunt mutuare non emere.

Vtrum

79 Vtrum emẽtis iura præfatorum ciuiũ qui licitè a communitate certum quid annuatim ex redditibus ciuitatis recipiunt (ut dictum est) sint usurarii. ℞. quod non secundum dom. Anto. & Ioã. de Saxo. ubi supra. Ratio quia emunt redditum in pecunia iam constitutum. Itẽ idem reddit[9] crescit & decrescit, nec est maior ꝙ redditus possessionis immobilis. Itẽ stat periculo emptioris. & multa alia, quæ uide in Pe. de Ancha. in c. usuram, de usu. li. 6. qui his concordat. Limito tamen prædicta uera, nisi communitas ipsa notabiliter læderetur ex ipsis emptionibus, quæ cum pupillo comparetur ut l. rempublicam. C. de iure rei publicę. Ideo eius administratores non possent eã damnificare nec factum eorũ ualeret in damnũ reipublicę, ut l. ordinis. C. de decre. de eu. & l. p̃ses.[a] C. de trãsactio. & l. ambitiosa. ff. de decre. ab ordi. fa. Ideo non ualeret talis uẽditio nec emptio facta ab illis qui hoc sciunt, sed tenerẽt restituere totum quod receperũt.

80 Verũ liceat mutuare ꝯmuni meo uel alicui domino pro aliquo officio habẽdo, ex quo spero cõseq magnum honorem & lucrũ. ℞. secundũ Ioan. de Saxo. ubi supra ꝙ nõ sine usura, quia mutuans sic recipit ex p̃ctõ ex mutuo ultra sortẽ. Ego tamẽ credo ꝙ si ex officio non habeo conseq nisi lucrũ quod debito modo debet tali exercitio, cũ non possim illud habere, nisi mediãte mutuo, si sũ apt[9] ad tale officiũ exercẽdũ ꝙ possũ mutuũ dare ut illud habeã sinẽ usura, qa q̃d accipio lucri nõ respicit mutuũ sed exercitiũ pricipaliter, licet secũdario postea mutuũ, q̃d lucrũ secũdario sperare ex mutuo, nõ ẽ usura, ut supra dictũ est. §. 1. Si tñ ex statuto uel antiqua ꝯsuetudine uolẽs habere tale officium teneretur aliquid soluere, & ut talem solutionem euitaret mutuum daret, esset usurarius.

81 Vtrum mutuans super pignore aliquo cum tali pacto ꝙ donec debitor sibi restituerit pecuniam ipse creditor habeat fructus pignoris. ℞. ꝙ usurari[9] est c. illo nos, de pignor. & quid teneatur restituere, habes supra. Pignus. §. 11.

VSVRA II. De eius prohibitione & pœnis tam contra vsurarius quam cõtra fautores eorum.

1 Vtrum usura sit peccatum mortale. ℞. secundũ omnes tam Theologos in 4. di. 15. quam Canonistas in c. qm̃ multi. 47. di. & in c. super eo. de usur. & in multis aliis locis quod sic. Nam usura est malum non solum in se sicut homicidium, quod posset ex aliqua circunstantia fieri sine peccato, ut in iudice seruato ordine debito, & huiusmodi, sed etiam est malum secundum se, & ideo cum nulla circunstantia potest bene fieri de potestate ordinata etiã a d o, & hoc probaẽ (scilicet ꝙ sit malum in se & ſm se) tali ratione, quia est contra rationem naturalis proprietatis pecuniæ ad q̃d sequitur ulterius ꝙ uenditur ibi illud q̃d non ẽ, & hæc est ratio Philosophi.[b] 5 Eth. & primo Poli. ubi probat ꝙ proprius usus pecuniæ & principalis est eius consũptio siue distractio, quia est inuẽta ad commutationis faciendas, & ideo ſm se est malũ pro usu pecunię mutuatę pretiũ recipere quia hoc est uẽdere bis, uel uẽdere quod non est. Probatur & alia ratione ſm sco. in 4. dist. 15. q. 2. ar. 2. sic. Pecunia mutuo accepta trãsit in dominiũ debitoris ita ꝙ sit sua & iõ magna ẽ inæqualitas ꝙ aliqs i te sui ꝓprimi lucrũ q̃rat, cũ nullũ danũ i de qe q d de re contingat icurrit. Multę alię rõnes.[c] assignantur

a L. præses] Adde. l. pactum curatoris. C. d̃ pec. & ibi p docto. Et q̃d not. Bart. in l. ambitiosa. C. de decret. eb ordi. fac. ubi est text. clarus, ꝙ administratores ciuitatis nõ possunt facere ee q̃ exp̃isse redundant in dãnum ciuitatis.

b Et hæc est rõ philosophi] Pe. in rub. extra eo. sic dicit. Vsare ẽ uitiũ quoddã cõtre naturã rerũ, quandoquidẽ pecunia germinat pecuniẽ, q̃ naturaliter nõ est apta germinare, cũ sic tentũ in mensure rerũ, ut l. 1. ff. de contrahen. e np. & c. eiiciẽs. 88. dist. & uenditur usus rerũ ubi non est, hanc eãdem rõnem assignat, b. Tho. 2. 2. q. 78. ar. 1. in corpore, & respõsione ad 5. tdẽ Cer. in cle. 1. in prin. de usu. di. ꝙ quia debemus uti rebus ad finem ad quẽ sunt institutę. c. personas, de appe. 22. q. 2. hic autem. Sed instituta est pecunie ad ꝯmutationes faciendas, nõ autem ad germinãdũ, sicut sal, q̃d nõ germinat igitur, &c. Et ꝙ usura sit prohibita, uide letẽ Angel. consi. 219. & Alc. consil. 58. 2. pte.

c Multæ aliæ rationes.] Vtpotẽ quia usura est lucrũ ualde tutũ, unde omnes dãrent ad usurã et rustici, & agricultura dimitterẽt, unde sequeretur fames, & charistia seu rerũ penuria, unde et ie queretur paupe rũ excidium, & mors. 14 q 4. qd dicã. Alia rõ ẽ ꝓpter euitandam idolatriã. Nẽ in peccato usuræ videtur committi idolatria, ex eo quia homines ui

assignãtur a doctorib[9]. Seu ꝙ sit peccatũ mortale melius probatur autoritate diuinæ legis. Ezec. 18. ibi ad usuras dantem &c. in Psal. 14. ibi qui pecuniam non &c. ergo ex quo non uiuet nec habitabit in regno dei demonstrat esse peccatum mortale, prohibetur etiam Exo. 22. Si pecuniam commodaueris &c. facit. c. super eo. de usu. Vnde si quis pertinaciter [a] asserat vsuras exercere non esse peccatum, vt hæreticus est puniendus, & procedi debet contra infamatos vel suspectos de huiusmodi errore, sicut contra infamatos de hęresi. cle. ex graui, de usu. Nec etiam de iure ciuili hodie conceduntur, immo sunt prohibitæ, vt no. glo. in c. quid dicam. 14. q. 3. & in cap. quia in omnibus de usur. Quia imperator [b] dicit se ampleti quatuor concilia quorum unũ scilicet nicenum eas prohibet in d. c. quoniam multi, ut in autenti. de ecclesia, titu. circa princi. Item leges imitantur canones in matrimoniis & usuris, vt i autentica, vt cleri. apud proprie, episcopos conue. 2. q́stio. 3. §. hinc colligitur, & de nou. oper. nunciatio. capi. intelleximus, & in casu in quo uidentur permitti non est usura, sed ratione interesse illud plus exigitur. Nec ob. Deuteronomij. 23. non feneraueris fratri tuo, sed alieno; [c] quia in vera litera non habetur illud sed alieno, sed fuit per iudæos appositum aliter cõtradiceret sibi scriptura, vt patet Ex. 22. Deuterono. secundo. Vel dic quod fuit permissio sicut libell[9] repudij, ne maius malũ faceret ut patet Isa. 56. Item nec illud Deuteronomij. 15. feneraberis multis gentib. & ipse a nullo fenus accipies quia ibi ponitur cõsequens pro antecedente (qua si dicat) tantam abũdantiam habebis, & poteris multis fenerari, si uolueris & tu a nullo mutuari indigebis. Item nec illud. cap. ab illo. 14. quæstio. quarta quod intelligitur non usura, sed recuperatio debiti li. vsura, & sic licet dummodo non sit scandalum vt supra patet vsura. 1. §. 14. & 48.

2 Vtrum liceat accipere sub usuris. Respon. vt colligo ex Richard. in 4. distin. 15. quæstio. 5. argum. 5. & Tho. 2. 2. quæstio. 78. ar. 4. & Innocen. in capit. super eo. eod. titu. & Ioan. An. in c. dilectus, de simo. & Panorm. post Hostien. in d. c. super eo. de usu. Hugo & Archidiaco. in c. mouet. 21. quæstio. 1. Quod aut ille q accipit sub usura hoc facit pro operæ illicito. Et sic nullo modo licet, immo secundum Archi. & Rodoric. peccat mortaliter. Aut facit pro operæ licito, & sic distinguo, quia aut tale extremæ necessitatis, & sic tenet Inn. in d. ca. super eo. quòd si non possum inducere proximum ad mutuan gratis, & ego famæ peribo nisi mutuet, quod licet mihi inducere eum ad mutuan. sub usuris vt maius malum euitet. s. homicidium & licet prima fronte videatur hoc dictum mirabile, est tamen rationabile, nec est hoc procurare peccatum, sed volenti committere pctũ persuasio est, vt saltẽ minus peccet, quod licet 13. dist. duo. Si aũt opus non est talis necessitatis extremę, tũc subdistinguo, aut ille paratus est dare sed vsu-

...dentur magis diligere nũmũ q̃ Deũ, quadragesima septima dist. sicuti. Vnde & alibi dicit. Auaritia est idolorũ seruit[9], Ad Ephe. 6. c. & in c. auaritiæ, de præbẽ. & c. idolatria. 18. qõ. 1. & c. cũ omnis. 2. q. 1. Alia ratio est, qa est contra charitatẽ proximi. Cum enim teneamur diligere ꝓximũ tenemur & consequẽter & in casu necessitatis subuenire. §. proximus, de pe. dist. 2. Cum igitur in vsura non seruitiũ impendatur, sed spoliũ poti[9], merito est ꝓhibita. Hæc habẽtur ex Inno. & Pa. in rubric. extra eo. & a Car. vbi. s. q̃ ẽt ponit rõnem. Sco. de qua hic, & addit carmen, quo sex rõnes colligũtur sic. Paupertas, fames idolatria, dilectio fratrum. Vetãt vsuram res aliena rei vel abusus. Et vide plenius. Io. An. in regula peccatũ, in mercur. & Ioan. pe. d ferra. in practica sua Papiensi sup forma libelli in actione hypothecaria in ver. sine aliqua in 5. co.

a Pertinaciter] Secundũ Car. in d. cle ex graui. exponitur. i. obstinata pertinacia, alias nõ incurreret pœnas. d. cle. quia si quis ioco asscreret vsura nõ esse peccatum non puniretur vt hæreticus. 22. q. 2. ꝙ sit. Sed bene puni[9]etur ab ordinario pœna extraordinaria, qa talis iocus nõ est permittendus per quẽ peruenitur ad crimina. l. nam Iudæ. ff. ad l. aqu. c. cõtinebatur de homi. Zenze. dicit pertinaciter. c. l. est ꝑsistentia icorrigibili. 22. q. pen. dicit.

b Imperator] Pa. in c. cũ sit generale in 6. col. & so. compe. dicit quòd imperator unico verbo uoluit destruerẽ tot leges cõcedentes usuras. Car. in d. clem. 2. multa dicit. Tu tene ꝙ hic dr̃, & imperator in aut. de eccle titu. prohibuit vsuras.

c Sed alieno] S. Th. ubi s̃. dat multas expositiones, sed & Car. ubi s̃. §. q. 19. Tu uero uide consiliũ Alex de ueno. qui optimè soluit. Ex his posset inferri ꝙ licet iudæ[9] asserens usuras nõ eẽ pctũ, nõ posset dici hęreticus qa nõ est de gremio ecclesię posset tñ

cōpesci, si hæc dogmatizaret inter Christianos, ſm gl. & Car. in d. §. satis. Idē Aug. de Ancho. i li. de po. pp.
a Etiam pro omni opere indifferenti] Si dicatur cōtra Iste accipiēs videtur præstare causam q̄ ille peccet, quia si non acciperet ipse non, mutuaret actualiter, ergo nō peccaret, ergo accipiēs peccat, cum q̄ q̄ occasionē damni dat &c. tū q̄ scriptū ē Ro. 1. non solū q̄ faciunt &c. respondeo quod aliud est cōsentire peccato aliud ē vti peccato alterius, primo modo nō liceret, secundo sic, vn̄ ille q̄ accipit mutuo placet sibi illa mutuatio, sed non peccatum, itē ille qui accipit nō dat causam peccādi, sed mutuādi si ergo vsurarius sumit sibi occasionem peccandi, hoc est ex malitia sua & ē sibi scādalum passiuū vn̄ poterat promereri vitā æternam. Ideo imputādum est ei. Sic respondet. Sanct. Th. vbi s̄. Archi. aūt in c. si q̄s vsura. 14. q. 4. ait, q̄ causam dat feneratori ad fenerādū peccat, q̄ vero occasionē nō. Ille vero præstat causam qui indispositum ad fenerandum inducit occasionē, verò qui ad paratum vadit, & de cā & occasione pone exemplum in c. de occidēdis. 23. q. 5. cum si.
b Improbum] Et intelligit ipso iure ſm gl. ibi & Bal. ex quo infert. Si statuto, cauetur q̄ nullus minor possit contrahere nisi præsente duo cōsan

guineo, q̄ sic bonę famæ, si adhibeat vsurarius cōtra ... ctus non tenet. Quicquid dixerit Ia. Bu. Et ille tex. loquitur de fenore improbo. Qd̄ non solū intelligitur de fenore vltra legitimum modum vsurarum, vt volebat ibi glossa. sed etiam de quocunque, quia tum hodie vsuræ sint prohibitę q̄libet, erit impro. ita Bald. ibi, q̄ bene no.

ris, & sic licet accipere ab eo sub vsuris, solum pro omni opere taliter necessario q̄ si omitterem notabiliter damnificarer, vel notabilem paterer penuriam ego uel alter, uel propter subuentionem necessitatis suæ, vel alterius secūdum Rich. & Tho. vbi s̄. vel ſm Arc. ubi s̄. etiam pro opere utili ex quo habeo conseq vtilitatē, vel ſm Ho. & Pa. Inno. Anto. de Bu. & Io. de an. in d. c. super eo. etiā pro omni opere indefferenti, [a] &' placet q̄ ſm Aug. in Enchi. Deus utitur oībus peccatis ad aliquod bonū, sic similiter nō possumus. Aut ille non est parat⁹ dare sub usuris, sic non licet inducere eū ad mutuādū sub usuris, nisi cū peccato mortali inducētis (excepto casu maioris mali euitandi) vt dictum est secundum Innoc.

3 Quibus pęnis subiciuntur vsurarij ℞. q̄ ultra pęnas q̄bus puniunt a deo (si sunt usurarij manifesti) incurrunt multas pęnas a iure eis inflictas.

4 Prima sunt infames infamia iuris. C. ex qui. cau. irro. infa. l. improbū [b] Vn̄ vt dicit d. Anto. in c. Raynutius, de test. d̄ iure ciuili hodie oīs vsurarius est infamie, & ita dicit etiā notare Bar. in dict. l. improbum, & per hoc fuisse determinatū quod si frater me⁹ instituit usurarium hæredem quod ego possum rumpere testamentum per quærelam inofficiosi. C. de inoffi. test. l. fratres, [c] & quod sic de facto obtinuit & consuluit, multo magis sunt infames de iure cano. vt in ca. infames 3. q. 7. & 6. q. 1. īfames.

5 Secundo q̄ ad communionem altaris non sunt ad mittendi. ca. quia in omnibus de vsu. & intelligit [d] Abb & sequitur Pano. in d. c. quia in omnibus, q̄ non debent admitti ad ecclesiā, quando celebrantur diuina, quia assistentes in ecclesia, tunc dicuntur admitti ad communionem altaris, & placet vt confusi resipiscant vt dicimus de excōicato in c. pia. de exce. lib 6.

6 Tertia quod non admittuntur ad oblationem [e] offerendum, dict. cap. quia in omnibus.

7 Quarta quod non sepeliātur in ecclesiastica sepultura, d. c. quia in omnibus quę pœna cum duabus pręcedentibus est latera. concilij posita in d. c. quia in omnib. & additur ibidem q̄ si quis clericus contrauenerit. s. recipiendo vsurarium ad communionem vel oblationem ipso facto est suspensus ab executione sui officij secundum Pa. in d. c. quia i omnib. q̄m̄ sicut hoc uerbum subiaceat inducit sentētiam ipso facto, vt no. gl in c. unico, de iniur. li. 6. facit. c. si quis suadente. 17. q. 4. Ergo forti⁹ istud verbū maneāt, & tādiu donec ad arbitriū epī satisfecerit & sic. in vsurarijs infligūt ipso iure ſm eūdē Pa i d. c. q̄a cū in eo, nullū verbū ponat p̄ quod senten-

c Fratres] Illa lex in sua materia est singu. ſm Bar. & Bal. ibi & Ias. & dn̄t q̄ pręteritio hr̄ pro exheredatiōe, Pau. de Cast. ibidē vide Io. de Ana. in c. q̄a in oib. ex̄. de vsu. & Barb. in c. Ray. de te. Idē Bal. & Sal. in d. l. improbū. Verū ē si fr̄ alicui⁹ vsurarij institueret turpē p̄sonā hr̄dē exhr̄dato, vsurario non habere querelam, q̄a & ipse ē infamis, hoc tene gl. Salicet. & Ias. in d. l. frēs. & Bald. in d. l. imp̄bum. Ang. in l. 1. ff. de inoffic testa. Rō est, q̄a quis non pōt obijcere turpitudine q̄ ipse patitur. l. in arenam. C. de inoff. fi. test. q̄a nihil iudæus ideo, nil catilina cetego, glo. in l quoniā. C. de ha. & in c. ꝯ christianos, de hæreti. In. 6.
d Intelligit] Ad cōionē altaris s. ad corpus Chri suscipiendū, ſm Inn. in d. c. q̄a in oib. sed magis placet q̄ d̄r hic i te.
e Oblatiōē] hoc tū non hēt locū

ſentētia hominis exigatur Ber. vero & Ho. ibidem videntur tenere, ꝙ nec cōtra clericos nec contra vſurarios irrogantur ipſo facto, ſed primū puto verius. Sepelientes [a] vero tales vſurarios ſunt excommunicati ipſo facto vt in cle. eos, de ſepul. de quo s. Excommunicatio 7. caſu 35. niſi caueant idoneæ ipſi ſm ꝙ infra dicam. Vel ſi non potuerūt & ſignum tñ contritionis oſtenderint hæredes eorū inquantum hæreditas ſufficit, vt in d. c. qdamquam, no. de uſu. li. 6.

8 Quinta pœna eſt ꝙ nō poſſunt recipi ad cōfeſſionem ſuorum peccatorū, donec de uſuris fuerit (ſm facultates eorum) plenꝰ ſatisfactū, uel idoneę centum illis quibus debent reſtitui vſuræ extortæ, ſi ſunt ponētes vel alijs qui poſſunt eis acquirere, vel eis abſentibus loci ordinario vel eius uicario vel præsbytero parrochiæ in qua habitant uſurarij vel tabellioni de mandato ordinarij ita ꝙ certa quātitas exprimatur in cautione, & manifeſta, ſi apparet uel ſi nō apparet manifeſta exprimatur illa quantitas quæ ad arbitriū eius qui cautionē [b] recipit vř, qui ſi tenetur minorem receperit tenebit ipſe de ſuo multo magis ſi nullā, hoc habetur in c. quamq̄ de vſu. l. 6. & no. hic ꝙ nomine idoneæ cautionis intelligūtur pignora, vel fideiuſſores. l. ſi mandato titij. §. fin. ff. manda. qui ſi non poſſent dare ſecundum Gar. & Io an. iurabunt ſe hoc dare nō poſſe, & facturos quod promittunt de tenen. excom. c. ſi. §. illis. lib. 6. Aduerte etiam ꝙ illi poſsūt nobis acquirere ſunt filij quos habemus in poteſtate noſtra. Item ſerui proprij. Item ſerui in quibus habemus vſūfructum. Item ſerui alieni quos bona fide poſſidemus tanquam ſeruos, vt inſtit. p quas perſo. no. acquir. §. 1. Procurator autē domino abſēti hanc perſonalem obligationem non acquireret, per l. quemadmodū [c] ff. de acqui. poſſeſ. & l. generaliter, & l. ꝙ meo, eod. tit. ſecundum Bar. & Io. an. in d. c. q̄q̄. Item no. ꝙ per loci ordinarium ſecundum Io. An. vbi s. itelligo epiſcopū de iure, [d] & idem de decano archipręsbitero, vel ab bate q alias de conſuetudine iuriſdictionem hēret in ſpiritualibus in loco in quo vſurarius degit. Item quod dicit de rectore parrochiæ in qua vſurarius habitat, multo fortius intelligeđ de rectore parrochię de bitoris læſi cū ſit quaſi iudex & miniſter eius ſecundū Bar. & Io. An. facit. l. eū ꝑ quo. ff. de in ius vocan. Item ſcito ꝙ ꝑ hoc qđ dicit de mādato ordinarij [e] arguit Io. An. ꝙ tabellio in hoc caſu non acquirit actionē ex neo ex ſua ſtipulatione, niſi faciat iſtud đ mādato ordinarij. Et hæc bene notabis contra multos confeſſores.

9 Sexta pœna ē ꝙ nullus debet intereſſe eorum

n alijs peccatoribus manifeſtis ſecundum gloſſ. in c. oblationes. 90. di. & Pan. in c. quia in omnibus licet Vgo, aliter dicat, & ſi clericus reciperet oblationes a manifeſto vſurario tenetur reſtituere, & de delicto ſatis facere. d. c. quia in omnibus, cui autem reſtituat, vide ſupra. Reſtitutio. 2. § 6. non tamē prohibetur, qs recipere elemoſynam ab vſurario manifeſto, dūmodo habeat vnde ſatisfaciat certis. Ita tenet Ioan. An. in c. cū voluntate de ſen ten. excommu. Ratio diuerſitatis aſſignat e Pa. vbi s. Quia oblatio ſit in publico, elemoſyna in ſecreto. Et licet in publico poſſit fieri, tamen de ſui natura nō exigit publicitatē ſicut oblatio, vnum tamen notabis ſm Ho. in d. c. quia in omnibus, ꝙ ſi clericus recipit oblationes ab vſurario manifeſto, & antequam ſatisfaciat celebrat, eſt irregularis.

a Sepelientes] Iſta pœna cōtra tumulantes vſurarium habet locum etiā ſi ficte ſepelirent, puta quia fingunt ſepelire mortuū, & ſepeliūt ſolū capſam, ſecundū Gemi ibi. Quæ tñ quæſtio melius poteſt adaptari ſupra excōicatio. 7. §. 36.

b Cautionem] Et idem ſi non cauit ſed ꝓmiſſit exhibere &c. Et iſtis cautionibꝰ rec pignora debet exprimi certa quantitas, ſi poteſt apparere, alias arbitrium recipientis erit danda dummodo minorꝰ quantitatis modo exprimatur veriſimiliter tex. eſt in d. §. cæterum. Conſiderabit ergo recipiens cautionē, quantū vſurarius habet nunc in bonis quantū habebat qñ fęnerari cœpit quāto tēpore fęneratus eſt multa alia ſm gl. & Gemi ibidem dicit ꝙ ordinariꝰ faciet edere librū totū, & ſm ꝙ inuenerit faciet reſtituere. Nec etiam ad cōfeſſionem aliorū pctōrum admittetur, ſecundum gl. ibi.

c Quemadmodum] Ille leges nihil faciūt niſi forſan. l. quod nomo. §. 1. Sed melius facit. l. poſſeſſio. §. ſi. ff. de acquirē. poſ. vbi ſi procurator emit nomine meo poſſeſſionem, licet poſſeſſio acquiratur mihi ignoranti non tamen habeo actionem cōtra venditorē niſi mihi illam cedat. In caſu ergo nřo cogetur ꝓcurator cedere actionem dño, vide tamen gloſſ. in d. c. q̄q̄, vbi latè de hac materia.

d Epm de iure] Nō eſt mirum ſi acquiratur actio ꝑ epm vel eius vicariū, cū & ſi ipſe det alium q recipiet cautionē, acquiritur actio vt l. 3. ff. rem pu. ſal. fo.

e De manda. ordinarij] Vñ. ff.

rem pu.sal.fo.l.s. ibi profecto dicemus seruum publicum apud prætorem stipulari debere.

a Sunt nulla] Quia rõne criminis Papa p̃t infringere testaméta laicorũ, licet Papa in obligatione q̃sita layco q non subest eius, iurisdictioni nõ possit tolle

eorũ testaméts, nisi satisfecerint vt dictũ ẽ in p̃cedẽti q̃stione, d.cap. quamquam.

10 Septima pœna est quod testamenta eorũ suus nulla [a] ipso iure si non satisfecerint, ut dictum ẽ d.c. q̃q̃.

11 Sed nunquid idem est de codicillo, sicut de testamento. ℞. Gar. & Ioan. An. ibidem quod sic, [b] & de qualibet ultima uoluntate alia, ut patet ex prin. d. ca. q̃q̃: quia largè codicillus testatio mentis dicitur. 13. q. 2. §. sed aliud.

12 Sed qd si facit testamẽtum & postea cauet idoneę ut supra dictũ est nunquid ualebit. Respon. Bar. tenuit per regulã non firmatur, de reg. iu. lib. 6. quia ab initio nullum fuit, sed magis placet opi. Ioan. An. qui tenet quod sufficit quod ante mortem cauerit idoneæ. [c] Ratio quia testamẽtum cõfirmatur in morte. Item qa omnia iura fauent testamẽtis. l. C. de sac. san. eccle. Facit i arg. l. 1. ff. 1. [d] & §. si qs planè. ff. de lega. 3. ubi legata ad pias causas relicta facta a filiofam. & a seruo (licet tẽpore testamenti inspecto non ualeant) si tamẽ

re, vide late Pa. in ca. 2. de uoto, & ĩ. Papa. §. 6.
b Quod sic] Sequ tur ibi Ge. alias hæc constitutio de facili fieret illusio. Et idem dicendum in donatione causa mortis, si fit in testamento uel codicillis, secundum Lap. secus si fieret separatim, qa cũ accederet ad naturã cõtra q̃e videretur valere. c. de his, de sepul. de testam. cap. Rayuncius. Fallit tamen secundum Imol. si fieret de omnib. bonis vel de maiori parte, quia p̃sumeretur in fraudem, arg. l. omnes §. lucius. ff. de his quæ in frau. credi. Et q̃ habetur in l. post cõtractum. ff. de dona.
c Cauerit idoneæ.] Pro opin. Io. And. adduco Car. in ca. significauerunt, de tes. Vbi dicit fuisse determinatũ Ferrariæ, q̃ p̃curator usurarii relictus ad dandam cautionẽ de qua hic. Si eam p̃stat reconualidat testamentum. Idem dicit in clem 1. de sepul. in 23. qõ. Adduco etiam rationem Gemi. in d. §. quamquam, in §. cæterum, asserentis, d.c. quamquam, non afficere personam usurarii uel facere intestabilem, sed prohibere alios ingressu in eius testamento. Et nisi vsurarius satisfaciet uel præstet cautionem testamentum eius esse irritum. Talis autem satisfactio vel cautio si præstetur ante mortem sufficit. Et ratio cum sit preambulum ad testamentum, usurarii manifesti, quod non sit de solennitatibus quæ insunt testamento, & ideo sufficit quandocunque præstetur, uel prius, uel posterius, neque de ea debet fieri mentio in testamento, cum nullo iure cauea-

tur. capit. is qui, de sentent. excommuni. libr. sexto. ff. de p̃nari. l. 3. in fi. Pro hac parte facit simile, qđ habetur de elec. in c. qa pp, ubi electio facta p̃ parabula conualescit. c. quod sicut, de ele. simile habetur, in l. vniuersã. C. de p̃ci. impe. offer. & ibi do. Ias. vbi re-

emancipatus uel manumissus perseuerat in eadẽ uoluntate ualebunt. Item accipere cautionem est quandocunque accipere, sicut & dare est quandocunque dare. 1. quæstio. 1. eos, & præfata regula non firmatur, de solo tractu temporis loquitur.

13 Octaua pœna ẽ qđ nulla vniuersitas, uel collegiũ, uel singularis p̃sona usurarios non oriundos de terris ipsorum exercentes, uel exercere uolentes pecuniã fenebrem permittant habitare in territorio ipsorũ, sed quod expellunt [e] nunquam de cætero admittendo, [f] ut in capi. usurarum, de usur. libro sexto, & ĩcurrunt pœnam [g] interdicti vniuersitas uel collegium. Episcopi uero & superiores suspensionis, episcopis inferiores ecclesiastici excommunicationis ipso facto, si non expulerint de terris suis infra tres menses, uel domos præfatis ad exercẽ. fęnus locauerint, uel sub quocunque alio titulo concesserint, etiã uenditionis s̃m Ioã. an. quam pœna si p mẽsem substituerint in

scriptum & differenda solutione, non aliter valet nisi fideiussio idonea sup solutiõe debiti p̃beatur, & tñ illa postea p̃stita statim habebit effectũ sic in casu nostro.
d L. 1. § 3.] Ibi Bar. dicit. No. q̃ testũ q̃ ex persona testantis non valet nunquã recõualidatur, secus si p̃pter solennitatẽ nõ ualet, qa bene p̃t reconualidari, vt in casu nostro. Rose. restitutio. 9. § 19.
e Sed q̃ expellunt] Gl. in vers. expellant, in ca. 1. de vsur. li. 6. dicit q̃ p̃pter simplicẽ alicuius d̃nunciationẽ nõ dẽt dñs terræ, eũ qui dicitur eẽ talis expellere. Sed tunc dẽt inquirere, & si verũ esse repererit expellere, de officio ord. c. 1. ff de officio præsi. l. p̃ses. Et secundum Ioan. And. in nouel. posset p̃mleti bannũ, quod omnes fęneratores alienigenæ infra certam diem exirent terram sub cer. pęna, de clande. despon. cum inhibitio, qui ma. accusa. poss. cap. qui in eua.
f De cætero admittendo.] Potest intelligi, scilicet vt vsuras exerceat, nam ad aliud exercitium uel honestam mercationem possent admitti, dummodo sine fraude secundum Gemi.
g Et incurrunt pœnam]Scilicet si non expulerint, uel domos eis cauerint, &c. An autem si fuerit uniuersitas secularis hanc pęnam sustinebit. Gemi. post longam disceptationem determinat, q̃ non. Sed layci plectantur pęna de qua in uer. cæterum. Et hæc videtur magis communis opi. vt refert ibi licet Imo. dicat aliam opi. de iuris rigore ver.

durato animo terrę eorũ, quandiu in ipsis morantu; sunt ipso facto interdictæ, alij layci [a] debent per excõmunicationem ad hoc idẽ cõpelli, nonobstãte quocũque eorum priuilegio. Et de hoc vide supra. Excommunicatio. 7. Calu. 22.

14 Sed q̃d dicemus de dominis & communitatibu qui concedunt iudæis ut possint exercere u suras, & locant eis domos, & faciũt conuentiones cum eis super vsuris exercendis, & vt iudices cogant debitores fm conuenta & huiusmodi. R. d. And. Barba & Pau. de Cast [b] cons. 376. & Pet. de Anch. consi. 230. & quidam alij conati sunt tenere quod licitè facere poterãt, dũmodo autoritas seu licentia ab ordinario obtineatur, & hoc quia accedit ad bonum cõmune totius reipublicæ. Itẽ quia sic est consuetudo, de cuius initij memoria nõ existit cõtrium, & tolerantia romanorum pontificum, præsertim in terris temporaliter ecclesiæ subiectis. Et ideo uidetur ualere. Item quia ista concessio non est pcti nutritiua ex parte christianorum, ut in c. super eo. de usu ex parte uero iudæorũ, nihil nobis de his q foris sunt, unde dicit tex. in c. q sincera. 45. di. superuacuè rei uř dare operã qui arcere niti iudæos a pcto. vt pote damnatos pp perfidiam. Et ideo tollerant in eorum ritibus. Hæc sunt in summa eorũ motiua. Sed salua eorũ reuerentia demonstrabo q nedũ uerè, sed apertè erroneæ cõluđunt. Vndè pro clariori intelligentia nota. Bñ Girar. de senis, & refert. Io. An. in mercurialibus, in regula peccatum. li. 6. q triplex est permissio contra legem. Prima simplex indulgens pœnam solum, sed non culpam. Et hoc modo permittit ecclesia prostibula propter maius malũ seu peccatum euitandum, ut in cap. denique, iuncta glo. in uerbo uenia. 4. dist. & in cap. venieus iuncta glo. fina. qui cle. uel uo. Secunda permissio est tollens impedimentum, & isto modo ecclesia tollerat ritus iudæorũ prohibens christianis ne eos impediant. d. cap. qui sincera, & c. sicut de iudæis. Tertia permissio est præstans iuuamen secundum quem modum ecclesia permittit clericum occidi a sęculari iustè eum degradat & tradit, ut in cap. degradatio, de pœnis. lib. 6. Et de hac habes in capitu. nouimus, de verbo. significatio. & primæ, cor. 5. Prima fit p maius malum euitan. Secunda propter bonum quod inde consequi speratur ut scilicet iudæos tollerando lucrari possit ut in d. cap. qui sincera, & ut nobis ueritas in eorum ritibus fiat nota ut dicit Augus. Tertia uero non potest fieri nisi de eo quod licitum est. Nã licitum est quod malefitia non remaneant impunita. capi. vt famæ de senten. excomm. & in lata uulneratus. ff. ad l. aquil. Ideo merito tradit clericum. Franciscus in 2. senten. dicit q duo sunt genera malorum ut dicit gloss. super illud ab occultis meis munda &c. Quædam sunt nostra quæ a nobis oriuntur, & his nullo modo consentire debemus nec directè nec indirectè. Quædã vero sunt aliena q̃ fiunt ab alijs & his nunq̃ cõsentire debem' directè ꝯsensu approbationis. Aliquando tamen licet consentire indirectè consensu permissionis, sicut Deus permittit aliqua mala ex causa rationabile. Sine vero causa rationabili non licet. Vñ dicit q recipere mutuũ sub vsuris ex rationabili causa, puta necessitatis vel vtilitatis licèt, alias non. Hæc ille. Ex q̃bus ego concludo ad q q tales peccant mortaliter, & sunt excommunicati & tenentur ad restitutionem omnium vsurarum ex tali conuentione solutarũ si iudæi non restituent. Nam licet principes & communitates possint pmittere vsurarios prima permissione, vt tenet Bald. & Barto. in l. cunctos populos. C. de summa trinitate quod tamen ego non admito simpliciter, quia maius malum est vsura quæ est pctm mortale, q̃ qdlibet damnũ temporale vel corporale quod euitatur pp vsurã, & ideo

a Alij layci] Intellige præmissa monitiõe. Vñ & in hoc sunt negligentes plati, q nõ faciunt hãc constitutionẽ sę pe publicare. Facit c. 1. de loca. & c. sicut olim, de accusa. Hæc Geminia. Et Ioan. Angel. in glo. fi. reprehendit pręlatos maximè. Romanos qui cũ deberent parti legi q̃ ipsi tulerũt nõ faciunt in sua curia hanc obseruare.

b Pau. de Ca.] Andre. Barb. consilio 16. in 4 volu. incipit. Clementissimè Deũ Pau. de Cast. consilio. 33. incipit. Qunddã cõmune Pe. de Anchara. cõsi 225. incipit. Christianissimè, & illustrissime, princeps. Idẽ tenuit Alex. consilio primo, in secũdo volumi. incipit. Circa primũ dubiũ, & cõsilio. 7. eius partis. Cõfutatione istorum doctorũ falsè opinãtium adducã j. i postilla incipiente pręclariores doctores.

non poteſt permitti ꝓpter maius malum euitandum, ſolum concederem dictum Bald. & Batto. quando maiora peccata ſi non permitterentur ſimpliciter haberent conſequi, vt puta homicidia & huiuſmodi. Alias non credo excuſentur etiam ſimpliciter permittendo. argumen. capit. poſt miſerabilem, de uſuris vbi præcipitur eis ut compellant iudæos reſtituere vſuras. a Ergo a fortiori, ne exigant prouidere tenentur. Nam facilius impediuntur facienda quam tolerentur iam facta, in capitu. quemadmodum, de iureiuran. & l. patre furioſo. ff. de his ꝙ ſunt ſui uel alien. iur. Nihilominus permiſsione ſecunda permittere non poſſunt cum nullum bonum b ſequatur, immo multa mala, vt patet vltra experientiam, per capitu. vſurarum de vſur. lib. 6. Et multominus permiſsione tertia, vt eſt in propoſita. q. Nam nullus poteſt peccatum committere ſeu cooperari, vt committatur pro quocunque bono obtinendo ſeu malo euitando ab alio, capitu. ſuper eo. c de vſu. facit. capitu. primum. 22. quæſtio. 2. & capitu. forte. 14. quæſtio. 5. & cap. quod ait. 14. diſt. in glo. & in ca. non magno. ne cle. vel mo. Licet bene alicui quando eidem imponeretur neceſsitas duorum malorum pœnæ, ſed nõ culpæ. Item licet volẽti facere vnum de duobus malis culpę & per ſuadere vt minus faciat, & maius dimittat, ſed non tertia permiſsione, ſed ſolum prima & ſecunda. Intelligo quãdo aliter non poſſet cõ peſci quin vnum faciat, alias non, & ita loquitur. c. duo. 13. diſtin. & ideo cum tales nedum conſentiat, immo cooperantur vſurariæ prauitati exercendæ, patet quod peccant mortaliter, & etiam ſunt excomunicati ex quo paciſcuntur cum iudæis, vt poſſint exigere vſuras, aut quod eis iuſtitia fiat de vſuris exigendis, multo magis ſi ad hoc interponunt decretum. Talia enim pacta vel decreta facta ab illis qui habent poteſtatem condendi leges, vel ſtatuta, d dicuntur leges vel ſtatuta vt in l. penulti. C. de donatio. inter vitum, & vxo. & in ceſar. ff. de publi. & vtrobiq; per Bartol. & per eundem Bartolum in l. quarta. §. actor. ff. de re iudica. Ratio quia facientes talia pacta nedum intendunt ſe obligare, immo principaliter volunt obligare, omnes de ciuitate & diſtrictu, & obligantur etiam illi qui non aſſenſerunt, ergo ſunt ſtatuta cum ex pactis meris non obligentur, niſi conſentientes, vt in l. prima. ff. de pactis. Sed ſtatuentes, e vel præſumentes iudicare quod vſuræ ſoluantur, ſunt excommunicati, clementi. prima, de vſu. quæ cum in diſtinctè loquatur habet locum etiam de decretis factis cum iudæis, vt tenet Lau. ibidem cum gloſſ. & domi. Cardina. & Ioan. de Imol. facit quod not. Gemina. in capitul. primo de vſur. lib. ſexto qui vult quod pœnæ eiuſdem capit. ligant

a Reſtituere vſuras] Quia igitur iudæi ſubijciunt legibus temporalibus ipſorum principũ. l. iudæi. C. de iudicis c. quo iure. §. di. merito dicũt cõpelli. Et ſi veniũt ad nos ꝓtegũnt, vt. c. ſicut, de iudæ. & l. nullus. C. de iudæ. merito debẽt chriſtiani ꝓtegi ab infeſtationib⁹ eorũ, ar. ex mu. q. præc. ꝑ tx. ad idem. cap. quanto de vſur. b Bonum] Facit q2 non ſolũ, vſuræ non ſunt in adiumentũ publicæ vtilitatis, ſed in maximũ detrimentum vt patet in d. c. quanto in princ. & c. vſurarij, de vſur. li. 6. vbi vſurę facultates exhauriunt & animas deuorant. Quod eſt cõtra bonum publicum per ea quę no. in l. 1. ff. ſoluto matrimo. c C. ſuper eo.] Ibi eñ ẽ tex. formalis ꝓ hac ſancta opi. Cui non poteſt reſponderi. Dicit enim ſuper eo vero, & ĩ. Reſpondemus ꝙ cum vſurarũ crimen vtriuſque teſtamenti pagina deteſtetur, ſuper hoc diſpenſationẽ aliquã poſſe fieri nõ videm⁹. Quia cũ ſcriptura ſacra ꝓhibeat pro alterius vita mentiri, multo magis ꝓhibẽdus eſt quis, ne etiã pro redimenda, vita captiui vſurarũ crimine inuoluatur, hęc ibi gl. in ver. diſpenſationẽ, no. arg. ꝙ prætextu boni malũ fieri nõ debet 1 q. 1 non ẽ putãdũ, cum ſi. Et põderãdũ illud non videmus. Quia negat totaliter diſpenſationẽ poſſe fieri. Et dicit pro redimẽda captiui, & ſic nec ꝑ publicã vtilitatem, vt põderat d. Iaſo. iñ d l. cunctos populos. Pa. autẽ & No. quem nõ debere mentiri pro aliena vita, facit c. ne quis arbitretur 22. q. 2. Qđ eſt ꝯ doc. dãtes conſilium ꝯ conſcientiam, vt liberent quẽ a morte. Ex quo infertur, ꝙ nõ tenetur qs cõmittere modicũ crimen, vt euitet alius mortẽ temporalẽ, immo plus vult qđ non debet quis peccare venialiter vt alius euitet mortale.

d Statuta] Imo plꝰ dico, ꝙ tales habẽtes poteſtatẽ legis cõdẽdę ſi dicerẽt ĩ. ſcriptoris iuis tolleramꝰ iudæi fenerẽtur, tunc inducerẽt diſpẽſationẽ ſup caſu illicito, tex gl. in c. q2 circa, & cõſan. & aff. & Pa. in conſi. eſſent de ꝓbẽ. in 3. columna. circa medium. Sed in vſura non cadit diſpẽſatio, ergo in hoc caſu iudicabuntur cooperaris, ſecus ſi de facto tenerent tolerando eos, q2 tunc non inducerent diſpẽſatio, vt per Pano. vt ſupra

e Sed ſtatuentes] Hæc ſta- tuta

etiam locantes domos iudæis, idẽ tenet, do. Lau. de Rodol. tracta. de vsu. q. 146. Et quod teneantur ad restitutionem patet, quia causam efficacem dant damno proximi, & sine qua nõ dãnificarentur, ideo tenentur insolidum, si illi non restituent, vt patet supra. Restitutio. 1. in verbo vsurarius. §. 8. Aduerte tamen [a] sm Lau. & Pau. in cle. 1. de vsu. [b] quod si supradicti prohiberent ne maiores vsuras exigerent, dum non cõsentiant de minoribus, nõ incurrent pœnam excommunicationis, & sic tu serua quod s. dixi vt etiam cõsuluit domi. Alex. de Neuo Vicentinus, & multi pręclariores doctores [c] in sciẽtia & conscientia quã supra allegati qui consulerunt contrarium. Nec ob. eorũ motiua. Et primo autoritas Episcopi qa non potest dispẽsare, [d] contra ius cõmune editum per sacrum concilium, nisi ex cã necessaria & verisimiliter non pcogitata per sacrum cõcilium,

ita no. Bal. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. vt supra dixi. Dispensatio. §. 5. quæ non est hic in proposito, & multo minus obstat cõsuetudo, cũ sit corrupta, quoniam continet in se peccatum. c. flagitia. 32. quæstione. 7. Nec tolerantia summorum Pontificum. Nam papa non põt dispẽsare cũ aliquo etiam iudæo, vt mutuet sub vsuris dict. capitu. super eo. vt probaui. vsura est malum in secundum se. Et ideo pro nullo bono potest licere, vt in dict. capi. super eo patet. Multomin' potest cooperari neque auxilium dare vt vsuræ exigantur, quia agentes & cõsentientes digni sunt morte, ad Roma. primo. Si ergo non potest expressè, nec etiam tacitè. [e] Et ideo de tali tolerantia dicitur quod permittimus non approbamus c. hac ratione. 31. quæstio. 1. & sic dicitur ẽt multa per patiẽtiã tolerant. [f] q̃ si in iudiciũ deduceremus cassarent c. cũ iã dudũ, de præbẽ. Non ob. ẽt qđ nil ad

tota sunt nullius momẽti, & si essent iurata, sm Ancha. in d. cle. 1. de vsu. Et ad hoc est glo. in auten. ad hæc. C. de vsur. sequitur. d. Ias. vbi supra.

a Aduerte tamen] Idem tenet Io. de Ana. in c. quia super his, de iudæis.

b Cle. 1. de vsu.] Et ibi glo. sing. dicit si statuto, caueat q̃ feneratores nõ possint capere pro vsuris præter duos denarios pro libra dictio pter, non ponit, q̃ duo denarij possint capi, qa hoc modo statuentes incideret in excõicationẽ, & de illa glo. facit festum Bal. in auten. ad hæc. 3. col. C. de vsu. & in l. gallus. §. ille casus. ff. de li. & post. Idem tenet Cer. in d. cle. 1. in prin. 22. q. Et intelligẽ dũmodo cesset, fraus alias serus.

c Doctores] Vt. d. Io. Beptista de sancto seuerino. i repe. l. cũctos populos. C. de sum. tri. & fi. ca. & ibi. do. Ias. in vtraq. lectura. Quiaddu cit p hoc opi. vltra ea q̃ allegata sunt. Primo quia vsuræ sunt prohibitę & iure diuino. d. c. super eo. sed Papa non potest cõtra ius diuinum. 25. q. 1. c. sunt quidem, igitur &c. Secundo adducit text. in cle. 1. eod. tit. per quẽ dicit Car. ibi dẽ in 15. q. & Io. de Imo. qđ rex Aragonum nõ tullẽ accipit tributum a iudæis & saracenis, pro eo quod eis permittet in suo territorio exercere vsuras, vnde dicit non solum peccare, sed etiam esse excommunicatum, vide glo. ibi in ver. Censura. Latè tenuit hanc opi. Ioan. An. in regula peccatum in merca. Idẽ tenet do. Io. de Prato veteri consilio. 49. incip. Paucis vtar. in 1. col. Quod consilium habetur inter consilia Alexan. in. 3. volu. vbi dicit se consuluisse & obtinuisse senis tempore. S. Bernar. & idem Bononiæ consuluis & asserit se dixisse episcopo concordien. legato bononiæ qui amplum priuilegium concesserat iudæis, q̃ prærauerer a iudicio Dei vnde infra paruum tempus fuit turpiter expulsus. Non obstant consilia in prin. huius. §. adducta. Et primo consilia Pau. de Cast. quia secundum do. Ia. vbi supra habuit malam conscientiam in hoc, quia locutus est contra tex. in terminis in d. c. super eo. & in c. post miserabilem, eod. titu. Non obstant etiam consil. Andr. Barba. & Pe. de Ancha. quia parisormiter loquuntur contra iura prædicta. Non obstãt etiã consilia Alexan. de Imo. Cũ ipsemet affirmet q̃ vsura est peccatũ & q̃ iudæi peccent feneran do christianis, vt patet in cõsi. 80. in 3. volu. idem Io. de Imo. consi. 6. & Pau. in d. c. post miserabilẽ, & do. Ias. vbi s. dicit q̃ Alex. cõsuluit in fauorẽ iudæorum violante cõscientia, idem quod hic concluditur, tenet Corse. cõsil. 19. 3. li. incipit vidẽt prima frõte.

d Quæ non potest dispensare] Si hæc non põt Papa, multo minus episcopus. Facit quod not. Bal. in d. l. cũctos populos. 4. colũ. q̃ imperator nõ potest etiam propter bonum publicum permittere quòd vsuræ exerceantur, qa inferior non tollit ius superioris, idem tenet Bal. in auten. ad hæc. 2. colum. C. de vsur.

e Expresse nec tacitè] Faciunt not. per Bar. & Bal. Ange. & omnes in l. 1. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. per illum text. vbi notant. si Papa confirmat alicui ecclesiæ omnia priuilegia. Intelligitur tantum iusta confirmasse per tex. in cap. 1. de iureiu. li. 6. Idẽ dicit Bal. in c. in pœnitentia, de proba. 5. colum. & in l. cum oportet, in prin. C. de bo. quæ liber. multo minus ergo ex tacito consensu intelligetur confirmare pecta enormia cum iudæis facta, si viua voce confirmando intelligatur confirmare nisi bona & iusta, igitur &c.

f Per patientiam tollerantur] Nec per hoc inducitur dispensatio vt dicit ibi glo. alle. ca. super eo de cog. spiri.

Ledunt

nos pertinet, de his qui foris sunt capi. multi. 2. quæstione. 1. quia hoc uerum nisi in duobus casibus. Primus quando illi, qui sunt foris lędunt christianos, [a] vel iniuriantur eis, quia sic pertinet ad ecclesiam. Ita not. Inno. & doc. in c. super his de uoto, & Hostien. Io. an. & communiter alii in cap. gaudemus, de diuor. quod si infidelis delinquit contra legem naturæ, vel contra ius diuinum potest puniri a iudice ecclesiastico. Et sic est in proposito. Et ideo impedit se ecclesia, vt patet i dic. c. post miserabilem. Secundus casus in quo non valet est quando cooperamur alicui eorum in peccato, quia pertinet ad nos sicut etiam in proposita. quæstion. Intelligitur igit proprie nihil ad nos [b] secundum gl. in c. iudæi, de iudicis, scilicet vt eis pœnā spiritualē infligamus, vel vt faciamus eis canones, aut christianā conseruationem imponamus eis inuitis ca. de iudæis. 45. di. propterea si attendas totū tit. de vsur. tā in decretalibus quā in 6. & cle. ecclesia non tolerat aliqua tolerātia vsurarios, nec vult tolerentur a principibus christianis, vt patet in dictis c. post miserabilem, & c. vsurarum, imo quod usuræ exigantur á christianis per iudæos est valde ignominiosum, [c] cum christiani sint filii & angarientur a iudęis qui sunt serui capit. & si iudęos, [d] de iudiæis. Nec valet quod christiani efficiūtur vsurarii quod erit maius malum, quia & si grauius peccet christianus in eodem genere peccati quā infidelis vno respectu, tamen iudæi grauius peccāt aliis respectibus, & in maius nocumentum christianitatis, quia vltra vsuram habet odium contra christianos quos spoliant. Itē sępius quæ lucrati sunt a christianis exportant ad partes infidelium, non sic christiani, qui vt sæpius restituunt.

§ Nona pœna est quod si vsurarius soluit alteri vsuras non potest repetere nisi prius ipse restituat [e] illas quas extorsit ipse vel ille cuius hæres est in capitulo Michael. de vsu. Fal

a Lædunt christianos.] Patet quia vsura deuorat substantias. c. 2. de vsur. lib. 6. Item creatorem offendunt vt ibidem habetur.

b Nihil ad nos.] Est glo. in d. c. post miserabilē, di. nihil ad nos. Et intelligitur vt directè coercere nō debemus eos ad fidem sed bene cum peccāt puniri corporaliter possunt idē glo. in d. c. multi, ui. de Calda. consil. 2. de iudæis.

c Est ualde ignominiosum.] Ratio habetur. Prouer. 22. qui autē accipit mutuo, seruus est fenerantis.

d Capit. & si iudæos.] Pano. ibidem dicit.

e Nisi prius ipse restituat.] Sed qro, qñ repetēti vsuras opponit ipsum esse usurariū. & quod restituat, si offers se velle cautionem dare, nunqd audietur gl. in d. c. qa frustra, tenet qđ non, arg. in l. quod si soluerit. ff. de pign. actio. & in c. cū aliquibus, de re iudi. Fallit primo qñ magna causa hoc suadeat. arg. in l. 4. §. aie prætor. ff. de re iudic pu ta quia si non soluēdo, quia dabit cautionē ut postea restituat qñ poterit. ar. in c. olim. 2. de resti. spo. & in cap. odoardus, de solu. & ff. de cessi. bo. l. si debitores. Secūdo fallit si creditor et ad hoc ꝯsentiāt, uel illi qbus debetur qa intelligitur satisfactū. l. si rē. §. oīs. ff. de pig actio. arg. extra de re iudica. c. quod ad consultationem, & hoc etiam si nullus petat ci ab isto petente sibi restitui vsuras, quāuis secundum Ioan. an. sufficeret sibi, si facta denūciatione publice nullus cōpareret, ad hoc vt posset audiri, sicut dicimus de illo qui inuenit rem alienam, qui si denunciari fecit publice euitat pœnam, iuxta. l. falsus. §. qui alienum. ff. de fur. tamen vt dicit gl. In d. c. quia frustra debet compalli vt restituat saltem pauperibus, unde ex quo est in peccato debet purgari, prius a peccato quā beneficium legis consequatur. Ideo potest sibi dici. Eiice primo trabem de oculo tuo. 1. q. 1. multi. & 3 q. 7. §. porro. Et non solum iudex potest repellere manifestum vsurarium exemplo domini. 3. q. 7. qui sine, & cap. postulatus, & ca. exceptionē d̄ excep. sed ēt si ē occultus, si reus excipiat & ꝓbat, sm gl. ubi supra. Sed dubiū est, qđ fiet cū usurario excipiēte ꝯ usurariū, ex quo nō ꝓcedit̄ i cā? remanebit ne peccatum vsurarij, excipiētis impunitū, vī qđ non maximè qa uterque usurarius ꝯmodū reportaret ex ealī exceptione, cum neuter ꝯpelleret̄ restituere. Resp. Do. intelligunt text. d. c. quia frustra, mirabiliter, dic, quod iudex ex officio suo, repulso actore compellet cōuentum ad restituendas usuras nō isti actori sed illis qb. actor debebat restituere usuras, & iste actor tenebit̄ postea hīe ratū, cū negociū suum sit vtiliter gestū. l. si pupilli. ff. de nego. gest. facit qđ no. in c. intellexi mus, de adul. Et facta integra restitutione audietur actor, quia i istis multū exuberat officiū iudicis, ar. not. in c tuas, de usu. ubi iudex potest ex officio suo supplere nedum post usuras solutas, ut fiat earum restitutio, sed etiam ante earum solutionem nulla hac exactio. licet forte ante receptionem usuræ non dicatur quis usurarius, secundum Rom. cons. 138. Potest enim iudex prævenire ante consummationem peccati cum iudex videt aliquem in præcipitio peccandi, de quo vide bonam glo. in c. ex literis, de spo. Et hoc facit iudex pp vtilitatem publicam & aiarū piculū euitandū, ut obuiet pctis, qa forte ad cōmodum priuatorū nō faceret, ut no. in d. c. ad nostram. 2. de iu. iu. & i l. 3. §. hoc aūt iudiciū. ff. de dā. infe. uide. Pa.

in d.c.tuas,& in d.cap.quia fruſtra,de vſur.

a Fallit hoc in clerico.] Quia agit noie eccleſiæ,iõ eius delictum non debet ei obeſſe,ut in regula delictum libro ſexto & facit cap frequens,de reſti.ſpo. li.6.idem in procuratore,ſm Doct. & Panor.

faciat rē ſuā,uel ſm Ang. de Are.& ſequtur dominum Iaſ.in § ſic itaq; inſt.de act. Illud eſt odio furis quia oīs actio degenerat ꝯ furē,i.perdit ſuā naturā & mutat.d l.ſi.§.ſi.Quō aūt intelligatur uide Imo.in l.ſcira debemus.§.ſi.uer.obl.Et hoc hēt locū in quolibet poſſeſſore malæ fidei rei alienę, ſm Barto. in l ſi quis nec cām. §. res pignori,poſt glo.ibi.ff ſi cert. pet. Qui allegat d. §. ſic itaq; ubi Ange.de Aret.& do.ni.Iaſ. hoc ſequuntur, & hoc ualde nota. pro opinione uera hic. Nam ſi conditione indebiti teneatur uſurarius, ſequitur rē i ſuum dominiū non eſſe tranſlatam, ſicut dicimus de fure, ſed odio uſurarij q̄libet actio mutat naturam ſuā, maximè cū multæ conditiones debentur pro re propria ut cōditio ſine cauſa triticaria &c. ut tenet Ioan. Fab.& refert do. Ial. in d. §. ſic itaque, ſuper glo. in verſicul. appareret, in fin.

lit hoc in clerico, [a] vel procuratore qui nomine eccleſiæ repetunt vſuras quas ſoluerunt,quibus nō poteſt opponi quāuis ipſi ſint vſurarii ſecundum Panormi.in d. capitulo. Michael.

16 Decima pœna eſt q̄d quamuis cedat bonis vſurarius,non habetur ei reſpectus,ne egeat, vt habetur in aliis debitoribus, ut in capitulo odoardus, de ſol. & in cap. 2. de pigno. ita no.glo.in ca.cum tu.de vſur.in verſicu.in facultatibus.[b]

17 Vndecima pœna ē q̄d ad modum raptorū & furum non ſolum tenetur reſtituere rem quam acceperunt pro vſuris, vt cap. cū tuto. de vſur. ſed & fruct⁹ quos perceperunt, & q̄ percipi potuerūt a vero domino ſecundum Richar. in 4.15.diſtin.& communiter omnes docto.ꝓ quo facit. l videamus. [c] 2.§.in fauiana,quoq; ff.de vſur. Ratio quia eſt malæfidei poſſeſſor ſine titulo, vt in ſequē. quæſtio. latius patebit. Et ideo ſic tenetur ſicut ſupra dixi de poſſeſſore malę fidei.Reſtitutio 1.in uerbo poſſeſſor.

18 Vtrum ſolutū pro vſuris tranſeat in dominium vſurarii. R̷.diſtinguēdo ꝙ aut ſunt res cōſumptibiles vſu,vt quę cōſiſtūt in numero pondere & mēſura, vt puta pecunia granū uinum & huiuſmodi, & cum iſta recipiant functionē in genere ſuo l.ſecūda.§.1.ff. ſi cer. pet.abſque dubio in iſtis transfertur dominiū quando ſunt permixta, [d] ſeu conſumpta. l.ſi alieni nummi. ff. de ſol.& l. nam & ſi fur.ff.ſi cer. peta.& l. ſi frumentum.ff.de rei uendi.Aut tale ſolutum ſunt res mobiles quæ ſeruando ſeruari poſſunt, vel immobiles,& in his an tranſeāt in dominium,vel ne, fuerunt opi.gloſſ.& Innocen. in cap.Michael,de vſur.tenet quod vſurarius tenetur ad reſtitutionem ex quaſi ꝯtractu ꝑ conditionē indebiti, & ſic ꝯſequēter quod dominium ſit translatum ,cū nemo condicat rē ſuam præterquam a fure. l.ſi.in ſi ff.uſufru.quemad. c. & inſtitu. de actio. § ſic itaque.Idē uidet tenere gl. in c.ſi quis vſuram. 14. q. 4.& in c.ſi epiſcopum. 16. q.6.& in c.ex tranſmiſſa, de deci.& in c.debitores , de iureiur,& pōt eſſe ratio quia quando traditio habet conſenſum domini tradētis transfertur dñium. l. contractus ,& ibi.per gloſ. C.de fide inſtr. & in l.multum,in fin.C. ſi ſi quis alteri vel ſibi, & notat in l.traditionib. C.de pact.& ſi tradat voluntate , coacta [e] tamen voluntas eſt ſufficiens ad tranſlationem dominii.l.ſi mulier §.penul.ff quod met. cauſa. 15.quæſtio.1. merito.Sed his non obſtantibus (ſalua ſemper meliori determinatione) iuxta il d.l. claudius felix in fin. ff q poſ.in pig. habe. Dico ꝙ nullo modo traſferē dominium.Quod probo ſic. Ex nuda traditione non transfertur dominium. l.nun-

b Gl. in c.cū tut. de uſur.in uer.in facultatib.] Quā approbat Pan.in foro pniali, ſecus in foro contētioſo, uide do. Iaſ. inſtit de act. §.ſi. & doct.in d. c.odoardus.

c L.uideamus.] Ad cuius intelligentiā not. actio pauliana ſiue in factū datur ei, q vult reuocare ea q̄ in fraudē creditorum alienata ſunt, ut ibi i tex. q dicit quod ueniūt etiā fructus, vnde ſi uēdo poſſeſſionem uel do no Titię in fraudē creditorū,creditores repetēdo poſſeſſionē repetunt & fruct⁹, ut ibi. Sed fauiana dat patrono, ꝙ reuocat alimēta in fraudē patroni , de quo uide gl.& d. Iaſ. in §. ſi qs in fraudem inſti. de actio.

d Qn̄ ſunt ꝑmixta.] Hæc ꝯcluſio eſt ueriſſima,nihilominus quantū ad hoc q̄d dicit de ꝑmutatione vr̄ eſſe ſingulare pecuniæ,ut dicit gl. in d. l.ſi alieni,& no.in l. ſingularia. ff. ſi cer.pe. uñ & d.l. ſi frumētū vr̄ dicere, q̄d frumentū mixtum remanet ēt dñi ſiue cuius erat.uidē quæ ibi notātur, & in d.l.ſingularia,& q̄ ſcripſi ſupra. Furtū §.trigeſimoquinto.Rōnē aſſignat gl. quia fur ſic furatur ut

e Voluntate , coacta] Bartol. in d.l.ſi mulier , cum gloſ.diſtin. ꝙ uoluntas coacta,uoluntas eſt.

l. nunquam nuda, & ibi per gloss. de acqui. rer. dom. l. traditioibus. C. de pac. Sed solutum pro vsura unde traditur, patet si inspiciantur omnes tituli ex quibus res alterius acquiritur quo ad dominium qui sût isti pro empto, pro mutuo, pro transacto, pro hærede, pro derelicto, pro legato, pro dote pro suo, pro donato, pro vsucapto, pro rescripto, pro commisso, pro iudicato, pro pœna, pro socio, pro soluto, de quibus habes supra vsucapio §. 5. quorum nullo uestitur. Si dicis quod vestitur titulo pro soluto ratione pacti seu promissionis, ad hoc dico quod tale pactum seu promissio est nulla, nec oritur aliqua obligatio naturalis vel ciuilis vt patet in d. capi. debitores, & ibi hoc tenet prima glossa. & Ioan. de Imol. & Panor. Ratio quia cum tex. resistit non oritur obligatio etiam naturalis, etiam si alteri contrahenti tantum resistat, [a] l. cum lex. & ibi Bartol. ff. de fideiul. Sed cum vsura prohibeatur pigna vtriusque testamenti, capit. super eod. de vsu. & etiam sit contra naturam, vt probat Aristo. 1. poli. Igitur sequitur quòd tale pactum seu promissio soluendi vsuras non inducit obligationem. Ergo non potest dici quod vestiatur pro soluto. Si asseris, saltem soluit credens se debere, & sic per errorem quod sufficit ad translationem dominii, vt not. in ca. fi. [b] de solu. 1. Negatur hoc, quia communiter sciunt se non obligatos. Si dicis ergo soluunt scienter indebitum, & sic transfertur dominium cum præsumantur donare. l. cuius per errorem. ff. de regu. iur. Ad hoc Host. quod est verum quòd solutum scienter, indebitè præsumitur donatum in solutione non improbata [c] a iure, sed non in illa quæ improbatur a iure, vt est in casu nostro, sequitur ergo quod non est donatio vera, quia nemo sic intendit. Nec præsumpta, quia improbata a iure. Nec solutio debiti veri, vel putatiuę veri. ergo nuda traditio, & sic non transfertur dominium. Hoc idé probatur per gloss. [d] in d. l. traditionibus qua vult quod ad hoc vt traditio transferat dominium requiritur. Primo quòd sit facta cum causa, vt. d. l. nunquam, & quòd causa sit idonea §. per traditionem, insti. de re. diuisio, & a dominio. l. traditio. ff. de acquiren. rerum domi. quod non est in soluto pro vsuris, quia & si sit causa, tamen non idonea probat, etiam hoc idem ista rationem. Ex contractu nullo, [e] & cui lex resistit nunquam transfertur dominiũ l. non dubium. C. de legi. tenet Bartolus. & communiter docto. in l. 1. §. si uir. vxori. ff. de acquir. possess. Cum ergo c[illegible]nt actus vsurarius & huiusmodi, vt pate in capitul. secundo. & tertio. & capitu'. consuluit,

a Tantum resistat] Vide Pan. in c. cum contingat, in secũda no. de iureiu. & supra. Fideiussor. §. 19. Adde tex. in l. nõ dubium. C de legi. ibi nullum pactum, nullã conuentionem, & ibi do. Ias. ait. Not. ρnum ad [illegible] dicto ta die allegatur ista lex, quod quã lex ꝓhibet actũ fieri, si fiat non oritur etiã naturalis ob ligatio, concor. l. si non sortem, in prin. ff. de cõdi. indeb. ubi posui nouam opin. circa hoc, tñ ista lex melius probat, quã lex quæ sit in corpore iuris. Et ex hoc habes notare quòd quãuis lex ciuilis nõ possit tollere obligationẽ naturalẽ postquã ẽ in esse deducta. l. iul. uerũ debitorẽ, de cond. inde. tamẽ antequã sit in esse deducta põt impedire, & ratio est per l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. hęc dominus Iaso.

b No. in c. fin.] Item no & Iasi[9]. in l. cum qs. C. de iur. & fac. ignor. ubi de hoc, & gl. in l. cuius per errorem ff. de reg. iur.

c In solutione nõ improbata.] Vide ad hoc qd pulcherrimè no. Barto. in l si non sortẽ, in princi. & in § primo. ff. de condi. indeb. q dicit. No. cum hodie de iure canonico, imo potius de iure diuino obligationi usurarũ lex resistat in totum, ut C. de usur. auth. ad hæc, iõ solutũ in totum repetitur, & ita obseruatur, nec potest dici, quod scienter soluat indebitũ. Nam licet ego sciam me non teneri ad usuras, si promitto uel soluo tibi usuras, ne uexer super debito principali, non potest dici quòd sciens indebitum soluerim. Et ita practicant episcopi, secundum eum.

d Hoc idem probatur per gl.] Illa glo. approbatur ab omnibus, & dum dicit idonea, secundum Alexandr. ibi. Idonea causa dicitur, siue sit uera siue putatiua, ut declarat glos. in d l. nunquam nuda, in princi. Puta quia credebã tibi debere, cum in ueritate non essem debitor, oportet bene istam causam esse habilem ad translationẽ dominij, quia si traderem tibi rem, ex causa depositi nõ transferretur dominium. l. licet. §. rei. ff de posit. Item oportet istam causam non esse a lege reprobatam. l. non dubium. C. de legi. secundũ Alexã. in d. l. traditionib[9], super prima gl.

e Ex contractu nullo] Exẽplũ si contractus sit simulat[9], quia ex eo non transfertur dominiũ, vt l. prior, & ibi Ba. ff. de aqua plu. arc. ita no. Ang. in l. si donatione. C. de collatio. & in §. si vir vxori, hic allegato, vbi etiã Ale.

a In c. in literis.] Ibi cōiter dicitur hæredē teneri ex delicto defuncti, ū iure can. & sic restituere usuras, qa usurarius deliqt usuras exercēdo, & refert illos doc. Pa. i. d. c. i. literis, & in r. rū tu. & i. c. tua nos, de vsur.

b L. in re furtiua.] In re furtiuo soli domino condi

f Translatū dominiū.] De hoc p Oe in c. qq. in prin. de vsur. lib. 6.

g Tit. onerofo.] Et ratio est quia realis actio sequitur fundum possum enim rem meam a quocunque vendicare, facit. l. officium. ff. de rei uend.

tio competit, & glos. q. uult alias conditiones dari non dño reprehenditur, p Ioā. Fab. in d. §. sic ita que. & dixi. s. Et cōpetit dño vel quasi, ut supplet ibi Barto.

c Cōiter theologi.] Scilicet nostri ordinis Sco. Rich. Alex. & S. Bonauen. ut refert Archi. Flor. 2. parte sum. tit. 1. c. 8 §. 17.

d Vi compulsiua.] Vult dicere soluentē usuras p metū soluere, & tñ trāsfert dominiū quantū a d hoc. Nam vr esse voluntas, licet coacta. De æquitate tñ res in bonis eius remanet, q cōpulsus transfit ut, ad hoc d. §. iul. alias incipit, i. leni iul. & me li° facit. l. nemo. ff. de in integ. restit. ubi dicitur. Nemo vr exclusus, quē prætor i integrū restitutu rū se pollicet, un de et illenon dr agere, cui cito auferri pt, l. non vr, ff. d acq. pos. In ui aūt obiectū secus, quia nunq̄ ꝯcurrit aliqs cōsensus, ideo non trāsfertur dominiū in accipiēte.

e Glos. in ꝯtrium adductæ.] Patet ex his quę adducta sunt, & dū dicit, ꝙ uoluerunt ēt inducere hypothecā, gl. hoc non dicunt, se est materia. ca. cum tu. de vsuris.

su luit, de vsur. Ergo non transfertur dominium, & hanc opinionem uidentur tenere communiter docto. in cap. in literis, [a] de rapto. & ibi Io. in and. in ca. quamquam, de vsu. libr. 6. & ibi Io. an. & Ge. & Federi. in suo consilio. 22. & Ange. in sua disputatione quæ incipit. Astensis miles, circa finem quæ dicunt quod vsurarius tenetur ex delicto ad restitutionem & dānato ac reprobato pagina vtriusque testamenti, vt dictum est, & patet in capit. tua nos ibi in crimine &c. ergo patet quòd non acquirit dominium, quia qui tenetur ex delicto ad aliquam rem restituendam, non est dominus, vt patet in fure. l. 1. quæ incipit, in re furtiua, [b] & l. siue māni festus. ff. de condition. fur. Hanc etiā sequuntur communiter Theologi, [c] & hæc eū tenenda p̄c̄ettim in foro conscientię, quia sicut dicit Arch. in ca. si quis vsuram. 14. q. 4. sicut ui cōpulsiua [d] rem alienam rapiens fictionem iuris ciuilis efficitur dominus rei tamen iure prætorio penes priorem dominum remanet. l. metum aut in præsentem. S. iulianus. ff. quod me. causam. Sic saltem dicendum est in soluto pro vsuris. & bene facit text. ibi dum dicit, quia res in bonis est eius qui uim passus est. Nec ob. glo. in contrariū adductę [e] quia pōt

dic ꝙ ibi non fingunt pedes patet quia voluerunt etiā inducere hypothecam, super omnib' bonis pro vsuris restituendis, vel dicendum ꝙ loquuntur in rebus consumptibilibus. Nō ob. etiam ratio adducta in contrarium, quoniam non solum requiritur traditio & consensus tradentis, sed etiam titulus verus, vel putatiuē verus, vt supra probatum est. Et si quis vult cōtendere quòd fictione iuris ciuilis efficitur dominus, tamen iure diuino, & canonico oportet concludere quòd dominium rei ramaneat apud soluentem nisi aliud ex eius uoluntate disponatur. Et sic per in deest in conscientia quo ad omnem effectū ac si nō esset trāslatum dominium hoc patet quia si res extat, semper vsurarius tenet eā restituere cum fructus, vt supra uerum est. Restitutio primo in verbo. Vsurarius. S. 4. Nec pōt dare tantūdem seu extimationē ꝯ voluntatē domini, cū iura astringant eū ad rest tuē. quod tam praue accepe unt c. cum tu. de vsur. ibi do tec reddār, quod tam praue accepe runt, facit in ar. ad hoc. l. 2. in prin. S i. ff. si cer. pe. & text. clarus in ca. si res. 14. qō. 6. Si vero alienauit tunc de æquitate canonica tertius posfidens, potest conueniri & ab eo dicta res aduocari officio iudicis, vt notabiliter tenet Bald. in l. rem quam. C. de iure do. nulla habita distinctione an posfideat titulo onerofo [g] vel lucratiuo. Nā dicta distinctio bene dēt fieri in re eta pia ex pecunia vsuraria, vt per. gl. in d. ca. cū tu in fi. sed in re ipsa formaliter data [h] pro

h Formaliter data.] Si loquamur de pignorib quę perducūtur p usuras non solutas uel capitale non solutum tūc sim pliciter est dicendum, non transferri dñium, cū istud sit pactum legis commissoriæ, reprobatum in pignoribus, ut c. significāte, de pig. & l fina. C de pac. pigno. Et sine dubio rationes positę hic necessario cōcludunt Sed qñ rōnes non sunt q̄ fiet per pactū legis commissoriæ tunc pendet quæstio. Et summa nostra audacter tenet, non transferri dominium. Hoc tenet S. Bona. in 4 dist. 15. part. 2. art. 2. q. 2. & Ric. ibidē ar. 6. q. 5. Asten. lib. 3. tit. 11. Idē Alex. de Alex. in 2. par. in tracta de præcepto mutui. quæstio. 3 ubi dicit, ꝙ usurarius

contractet rem alienam inuito domino, quia uolun-tate absoluta debitor non dat illam rem sed uolunta te respectiua, nã uult debitor q habeet illem rẽ ex quo usurarius gratis non uult mutuare, & sic intel-ligi debet inuito dño sm eum. Et sic firmiter teneas. Idẽ Sco. in 4. dis. 15. Nec ualet re-sponsio aliquorũ dicentium, q isti theologi debent intelligi q usura rius dẽt restitue re, sed non illas res, quia dico q isti nõ bene con siderauerunt uer ba S. Bon. & alio rum nam dicunt quòd non trans-fertur dominiũ, ergo contrahit rem inuito do-mino, quare & cæte. Rose. in ver sicul. Vsura. 4 §. eo. non audet fir mare Archie. Flo ren. vbi supra in d. §. 17. inclinat in vsura transfer ri dominium. Al legat Tho. hoc te nẽte. Sed vbi hoc dicat Th. non in ueni. Nam, in 2. 2. quæstio. 78. ar. 3. uidetur tenere q non transfera tur, cum dicit in corpore. Si quis domum vel a-grum alteri ex torserit per vsu ram non solum tenetur restitue-re domũ vł agrũ sed etiam fruct⁹ perceptos, si enim esset translatum dominum agri vel domus certè fecisset fructus suos, quia ex re propria habuisset &c. Et subdit suam esse commu-niorem opinionem, quia eam tenet Vld. Gof. Ber-nard. & gloss. in capitu. si quis usuram. 14. quæstion. 4. Sed de ista gloss. dixi supra. quòd non se firmat &c. Vide non uideo hanc esse communiorem opi-nionem, scilicet quòd transferatur dominium. Item dum dicit talia facta & pacta permitti e domi nis & communitatibus, & consequenter uolunt ea rata haberi posse scilicet usurarios alienare & uen-dere &c. quia alias nullus publicè fenerari uellet, si pignora alienare non posset, unde sequerentur multa inconuenientia in ciuitatibus &c. Certè in his omnibus irrationabiliter loquitur, quia non aduertit communitates & dominos non posse fa-cere obseruari pacta &c. quia essent excommunicati per cle. ex graui, de usur. Et quia multa incommo-da ueniunt ciuitatibus dum tolerantur usurarii, ut patuit supra. §. 14. Et dum subdit usurarios facere pa ctum q possint alienare, nõ aduertit pactũ legis cõ-missoriæ esse reprobatum, ut dictum est statim. Nec moueat te qd dicit Bal. in l. si fundi, de pectis pign. Vbi vult pactum legis cõmissoriæ in pignorib⁹ nõ esse ex post facto coprobatum, qa hoc uidet esse § c. significãte, de pigno. q loquit̃ distinctè, quare &c. Illud autẽ qd assumit, scilicet qa nullus fenera ri uellet &c. est absurdissimum. Quia sequeretur necessario requi-ei usurarios pu-blicos, & conse quẽter usurã nõ esse peccatum. Nã si nescierio requiritur publi cus vsurarius, deua impossibi-le præcepit scilicet cet vsuram non exerceri debere. Qd pęnitus ẽ in conueniens, & falsissimũ. Ideo intrepidè tenen da est opinio sũ mæ nostræ &c. Hoc ultimũ ad-de ed §. 18. 7. Re stitutio. 1. in uer. usurarius menta lis.

pro usuris non cadit dicta distin. sed potest peti a quo cunque possidente etiam ti tulo onerofo, ex quo res est affecta illo uitio. Facit. l. si cum exceptione. §. aliquan do, & l. metum. §. Iulianus. ff. quod me. cau. iuncta eq-paratione. Arch. in d. cap. si quis usuram. de qua supra. dictum est.

19 Sed quæro quis dicatur manifestus usurarius, ut subiiciatur pœnis supradi-ctis. ℞. ut collegio ex Ioã. an. & Pa. in c. quia in omni-bus, & Io. an. & Archi. in c. 1. de usur. libr. 6. Ille dici-tur manifestus. Primus qui est notorius de iure, puta quia conuictus, uel condẽ-natus de usuris, seu coram iudice sponte confessus. a c. cum olim, & c. super qui busdam de uerbo. signi. Se-cũdo qui est notorius de fa cto notorietate facti, puta tenet altare paratũ, uel mu tuat in camera omnib⁹ uo-lentibus sicut meretrix in prostibulo patet cuilibet, ar. d eo. cle. & mul. c. tua, & c. si. ita. Batt. in l. 1. ff. de fur. & Bald. in l. hæredes palam. ff. de test. Idem tertio dicitur manifestus secundum glo. in c. 1. de usur. lib. 6. quan-do quis coram sacerdote & testibus confessus in ar-ticulo mortis est se usura-rium & mandauit restitui usuras, & resignauit libros. Quam gloss. Federicus con silio. 8. dicit ueram quando simul omnia præfata con-currunt, alias confessio so-la extra iudicialis non face ret manifestum. Facit. c. ue-nerabilibus. § secus de sen ten. excommuni. libro. 6. Nec solum mandatum de usuris restituendis alias ma nifesti non aliquo prædi-ctorum modorum, sed uel per famam tantum, aut a-lio modo a prædictis non incurrunt ipso iure præfa-tas pœnas, secundum com muniter doctor. nisi pu-blicentur per ordinarium loci.

a Sponte confes sus] Idem si con fessio ẽ facta co-ram sacerdote, testibus ita publicè, ut per hoc in multorum noti-tiam deueniret, & propter hoc. id publicè & com-muniter esse firmetur secundum. Lau de Rodol. q. 88. Secus si clanculo & taliter quòd non publicaretur in populo, talis confessio emanasset. Alleget dictum Bal. in l. s. C. de sac. san. eccl. alias de sum. tri. Vbi dicit me nifestum. in casu nostro. intelligi, quando communis est opi. ipsum esse usurarium. Vnde licet per duos uel tres testes probaretur usurarius, non diceretur manifestus, etiam si codices sui produce-rentur, nisi probetur communis opin. uel exactio publicè facta. Quod dicit singulariter probari, per text. in l. scripturas. C. qui po. in pigno. habeam. Re fert. Gemi. in cap quamquam, in priu. de usu. lib. 6. pro hoc et glo. ibidẽ. Quæ præsupponit. istũ actum confessionis non fuisse occultum, sed publicatum. Et facit glo. in cle. eos, de sepul. in uer. publicè. Vi. de Cal. in ti. de usu. in consi. Pa. in cõs. 1. & 76. & 81.

20 Quid reqrit̃ ad publica

Car.consi.47.Lap alle.125.d.Ant.consi.25.& 28.& dicit Bart. in l.prima. §.apud labeonem. ff.de edil. edic Si qs fecit aliquē a&ũ æstimatum cõiter licitũ, tñ ɔ̃rium est in ueritate, quia sapit usurariam praui tate non pp hoc dicitur usurarius. Idē no Sal.in l. cũ allegas. C.de vsu.

a D.c.tua.] Melius ꝓbat.c.eũ in dyocesi extra de vsu. Et declarat Cardi in cle.1 § cæterum. 3. qõ. de usur.ista eē argumenta scilic et qa procedetur ɔ̃ eos recipiēdo in testes proxenetas & mediatores & alios cũ qbus dicitur crimē ɔmissum,ar. c.qm aliqua, ex̃ de testi. Et pcipiet iudex sub pœna excõicationis.ut q unque aliq sciēt su per hoc ueniat ad deponēdum, ar.c.ad nostrã.2. de iureiur. Et licet ad probandũ contractũ eē usurarium in specie non sufficiãt testes singulares, tñ ad ꝓbãdũ quē eē usurariũ testes de uno quoque actu singul. deponētes tunc faciant plenã ꝓbationē, Quia ut uidemus i ꝓbatione alterius facti habētis tractum successiuum non momentaneũ testes singulares, de uno quoque actu de p se deponētes faciunt plenã probationē, quis iungentur. Ita Bal in l. 1. C. de fa.causæ edic. l.& i l.1.ª.q.C.at testi. Et facit qđ no Inn.in c.qualiter,& quãdo de accusa.Ioan.An. in c.1.de arbi.in 6. Bal.in l.de qbus, propè finē. ff de legibus. I mo. in l.3.§ si sti

tionem faciendam. Respõ. quòd sufficiunt certa argumenta cum fama d.c.tua,ᵃ & licet, nullus accusator appareat, nihilominus ordinarius procedere potest ex officio. Aduerte tamen secundum Panormitanum in capitul. ad nostram, de emptio.& venditio.& ꝙ si est publicum, & indubitatum, quòd plus quis vendit ad credentiam, quam pro pretio statim soluendo, quòd testamentum eorum est nullum ipso iure propter dispositionem. capitul. quamquam, de vsu. libr. sexto. quia tales sunt vsurarij, vt patet in simili in capitul. nauiganti, de vsu. & sunt publici, ex quo publicè hoc exercent, vt in libris eorum. Nec obstat ꝙ sunt ficti, quia d. c. ad nostram, pœna contra usurarios instituta exercetur etiam contra fictos usurarios, quoniam in ueritate usurarii. Facit. l. non dubium C. de leg. Item not. secundum Federic. consil. octauo, & sequitur Panormita. in capitul. cum in dioecesi de vsur. & consi. secundo, secundũ lib. & consil. 81. 113. & 114. eodem libro quod licet quis in uita non fuerit declaratus vsurarius, fecerit testamentum, nihilominus post mortem poterunt fieri probationes ad declarandum, quòd erat manifestus. Ita tenet Ioan. Andr. in capitu. primo. de vsuris, libr. sexto. in nouella, & Geminia. ibidem capitul. secundo. in princip versicul. Sed pone, & omnes iste erant bonæ probationes, puta si differebat solutionem, ut plus venderet, vt in capitul. ciuitate, de vsur. Item si emit possessiones cum pacto de retrouendendo ᵇ ꝓ maiori ᶜ pretio, vel secundum Bal. in capitul. primo. de feu. dato in uim lega. con. quando emit cum pacto de retrouendendo post quinquennium, & non ante, si est consuetus similes contractus facere, præsumitur vsurarius, argumen. d. c. illo uos, de pigno. Item præsumitur vsurarius quando facit facere quis confessionem coram episcopo, ꝙ instrumentum est de vero, & puro capitali, quia censetur collusio in fraudem vsurarum, præsumptione præfati capitul. illo uos secundum Bald. in l. prima. C. de collusione det. quod capitul. in hoc articulo præualet confessioni. Et sic fuit obtentum coram episcopo Tudertino cõtra unum qui multas confessiones tales fecereat fieri. Item quando pars dicit in instrumento, quòd nõ per simulationem sed per ueram veritatem talem contractum facit, oritur præsumptio uehementissima, secundum Bal. in leg. secunda. C. plus vale. quod agi. Facit gloss. in l. si quis sub conditione. ff. de conditio. institu. & quod nota. gloss. peregrina in l. cum allegat.

pulet, de uerbo. obl. Itē non ualet statutum episcopi, ut p unum testē, uel per tres de eudito, uel p quatuor testes singulares, uel p ɔfessionē facti extra iudicium corã quocũque possit quis de usura cõuinci. Quia episcopus non potest tollere dispositionē iuris communis cũ sit inferior. Pro hoc qđ not. Ioã. Andre. in simili, in ca. si. de appel. in 6. & i c. ult. de officio archipresby. Hęc Fede. cõsilio. 17. refert & sequitur Pan. in d. c. eũ in dyocesi, in fi. extra de usuris Ad qđ uide de Ancha in cõmento. c. canonũ statuta, de cõsti. 3. quæ. principali. Accedat quæstio. Et Ange. in quæst Anchis miles. 15. co. & Alex. consi 72. 1. lib.

b Pacto de retrouendendo] Ita dicit Pa. in d. c. eũ in dyocesi, & Card. in d. cle. e. 3. q. addit ꝙ pñt conuinci p illos qui pñtes fuerunt, si per eos constabat ꝙ uolebant recipere mutuo, sed usurarius induxit ad emendũ. Itē si pacta claudicent, scilicet si sunt in fauorē creditoris tãtũ & persõ debitoris uel si apponetur pœna &c. quæ omnia iudex, considerabit. De his in d c. ad nostrã & Host in sum. eo. §. qualiter, & §. quæ pœnã.

c Pro maiori] Scilicet quando uenditor reemit uel pro minori, quando emptor emit cum pacto.

a In l.cum'allegat] Ait.n.glo.si quis e solitus fęnerari,uel appositione pœnę uel qa pœna est edicta quātitati, in casu illius legis psumitur usura.
b Archi in c.qui sinceri] Idē uidetur tenere i c. quāquā,de usur. libr.6. & Cardi. cle. 1. in §.caeterum.5.quęstion. de usu. & addit solitos esse usurarios scribere totā ueritatē in libris suis dati & accepti, licet aliud appareat per publica istru mēta.An autē debeant compelli ad edendos libros vide Card. vbi supra 1.q.
c Iudex habet arbitrari] de hoc uide gl.Hostien. & Pa. in ca. cum olim,de uer.sig.
d Satis demonstratę]No.quod manifesta nō indigēt probatione uel denunciatione. Ad hoc. le.si uero. §.pro rei . ff. qui satisd. cogant. & l. quibus diebus. §. qui dotale. ff. de condi. & de. mon. Ille etiam dicitur manifestus qui pbatur per coiecturas u. surarius secundū Bal.in l. cū proponeretur,de le. 2.Facit quod no. in c.cum in dyo. cesi de usu & uide Ang.in q̄o.in ci.alters'miles, & Bal.in l 1. C. de sacrosan. ec. tē in lectu.qeam in sæpe.Et usurarius dicit ille q in pxētia. sc.te. stiū feneratʳ est,

legat. a C. de vsur. & pulchrum dictum Ang.in l.sicut.§.superuacuum. ff. qui mo.pig.vel hypo.solua. Itē pbatur vsurarius ex libris suis vel per instrumenta secundum Archi. in c.qui sincera. b 45.distin.probat per ar.d.c.a dicit etiam Bald.in l donatio.C.de dona.quod manifestus vsurariʳ probatur etiam per priuatā scripturam. Item quando est communis opinio quod sit vsurarius, vt dicit Bal.in l. 1.in 3.col. C.de sacrosf.ecc. Item quando tot, & toties fœnaratus fuit quod non possit nisi esse liquidum in populo, vt dicit Bald.in l. 1.in 3.col.C.de falsa causa adie. leg. Item quando ex coniecturis apparet vsurarius & indiciis,vt di Bal.in leg. cum proponebatur in principio.ff.de lega.2.& in l.ciues.C. de appellatio.& breuiter dic quod iudex habet arbitrari c ex additis co hærentiis quod fit manifestus,puta quia publicè fœneratur,quod pro vsurario habetur communiter,& reputatur,q alias fuit declaratus & similia. Ita dicit Bal.in addi.ad spe. in ti.de appel.in versi.an autem sit manifestus. Dicit etiam Fede.consi.8.quod est manifestum, de quo in d. consil. Lugdun. dicitur.Cuius probatio est euidens, & manifesta,uerbigratia. Defectus visus, & auditus, & scientiæ non palam apparet omnibus, & tamen subiiciendo examini fit euidens, & manifestus,vt in capit.2.de pięsum.Sic quando per modicam examinationem promotam,& facilem puta per

libros rationum, & huiusmodi, fit euidens, dicitur manifestus.Et ideo aduocati & procuratores qui defendunt eorum contractus fœneraticios peccant mortaliter per c.1. cum ibi no. de offi.deleg. & per c.1.de vsu.li.6. & tenentur ad restitutionem,ut s.Restitutio primo in verbo vsurarius. §. 8. Propterea bene dicit tex.in l.1.§.fi.ff de do præle. Rei satis demonstratę d frustra fit demonstratio.hęc ibi.

VSVS clauium vide supra Claues ecclesiæ, & supra, confessio.5.& quo ad excommunicationem. Vide supra, absolutio tertio,& supra. Interrogationes, in fin.

VSVS est ius vtendi rebus alienis, salua rerū substantia, secundum Azo. in summa.

1 Vsurarius dicitur cui tantum re ad vsum quotidianum uti licet. Institu.de vsu & habi §. primo. vnde non solum vsurarius potest sumere quantum sibi expedit, sed etiam sibi, & familiæ suæ.l plenum §.si vsus. ff.de vsu & habi.

e In Cy.in l ea q dem. C.de accu
e Vna cū hospite]Hospes a muliere cui usus do mus relictʳ ē nō pt recipi, nisi sic is q honeste cum ea habitare possit.l.nō aliter. ff. eo. ubi gl. dicit no. argumētū q scholaris socius nō possit inducere ganeas, id est meretrices in do mū, facit tex.cū gl.in l.si pēdētes §.1.in uer. cōcumellose. ff.de u. sufr.In qbusdam enim pionis nō ferui, criminis æstimari natura. le fœdus pmittit dicit tex. in l.eū q. C. de episc.& cle.& facit tex.in §.quāta, in auth. quomodo opor. episc.col.1.
f Vti poterit] Rō quia ista in fructu. sunt Ad idē insti.eo §.sed si pe.oris.
g Et modico lacte] Idest usque ad usum tenuem & aliqui dicūt specialę in lacte,sed forte idem in cæteris fructi.

2 Quid si vsus domus sit relictus marito. R. poterit habitare in eam vxor,parentes,filij,serui, & liberti, hospites in domo recipere,& si pensionem habeant,dūmodo vna cum hospite e & non separatim domū inhabitent,vt.l. cęterum,in princip. ff.eodem. Idem dic in muliere etiam si uidua, erat,& postea nupsit.ff de vsur.& ha.l. cui vsus,& l.cæterum.§.fin.& l.non solum,& institu.eo.§. item is.

3 Quid si pecoris vsus sit relictus alicui. Respond.quod neq; lana neq; lacte neque agnis vti poterit f sed ad stercorizandum, & modico lacte g vti poterit. ff. de vsu & habi.l.plenum.§. sed & si pecoris.

b°,ar.d. l. plenũ, i.§.fabinus.
a Respõ.φ sic] Et sic itelligitur ac si haberet usũ fruc̃tũ. Et gl.no.i d.l.diuus & alle. concor.
b Est ius] Ius.i. seruit, ſm gl.i d. l.1.& iusti. eo.in prin.ad hoc inst. de re.cor.& icor po.§.1. Et sic non loquit de ipsis fundi fructib° q sunt corporales sed de iure utẽdi φ est incorpora le.d.§.1.insti.de re corp.& icorp. & p hãc expositionẽ. Ius.i.seruitus, remouet uafallus superficia ri°, & q aľs hẽt utile dñium. Et istud ius est forma quędã separata a ꝓprietate cũ apud aliũ possit esse ꝓprietas, & apud aliũ usus fructus.l. fi.l pri cip.ff.de acq pos ses. I° aũt,q̃ hẽt dñs fundi i fructibus pcipiẽdis est cãcã.i.cũ ꝓprietate. l.si cũ testa mẽto. §.pẽ. ff.de excep. rei.iu.
c Alienis reb.] Quia res sua nemini seruit iure seruitutis. l. uti frui.in prin. ff.si usufr.petat,& l.i re cõi.ff.de serui. urba. præ.addit reb. i. qbuslibet nisi usu ɔsumãt §. ɔstituit isti. de vsufr. Addit utendi ad differẽtiam creditoris q uti pignore nõ debet.imo furtũ cõ mitteret.ut.§.fu turũ 'aũt isti. de obli. q̃ ex delic. na. Addit fruẽdi ad dñam nudi usus, frui enim plus est quã uti.

4 Verũ ille cui legatur usus silue possit incidere, & vendere sicut usufructuarius. Respond. quod sic, a quia aliter nihil habiturus esset ex legato. ff.de usu.& habi. l.diuus. Limitat, hoc Ange.areti. insti.de usur.& ha.in prin. ibi quando silua est longè ut pro conducendis lignis possit uẽdere, alias non, idem Rose.hic. §. quarto.

VSVSFRVCTVS ẽ ius b alienis rebus c utendi. fruendi, salua rerum substãtia, quia est ius in corpore d quo sublato & ipsum tolli necesse est. ff. de usufruct. l. prima & secũda & insti.eo. ti.in prinei. Differt usufructuarius ab emphiteota, quia ille habet utile dominium, iste solum ius intendit. Item differt ab usufrario. Nam is cui nudus usus fundi datur, nihil habet ulterius in eo. nisi ut oleribus pomis, fęno, & huiusmodi vtatur ad usum quotidianum, & in eo moretur, sed nulli alii ius quod habet, aut uẽdere, aut locare aut gratis concedere potest, sed usufructuarius sic. Insti tu. de usu & hab. § primo multo magis differt ab usu non iuris sed facti, quo fratres minores utuntur in quo usuarius nullum ius habet, sed tantum factum pro necessitate uitę, de uer. sig. capitul. exiit qui seminat, libr. 6. & propterea additur uerbum fructus.

1 Qualiter constituatur usufructus. Respond. quod pactionibus & stipulationibus, & familiæ herciscũdæ, compositione, & cõsensu. Item in testamento legando, ut ff. de usufru. l. omnium, & l. usufructus pluribus. Item cum quis legat habitationem in domo sua, est. perinde ac si legaret usufructum habitationis ut est casus in l. cum antiquitas C. de usuf. & ideo potest locare ut ibi. & commodare. l. 1. §. inter commodatum. ff. commo.

2 In quibus rebus constituitur usufructus. Respo. in omnibus rebus quæ usu non consumuntur propriè. vt. ff. eo. l. omnium. in rebus uero quę usu consumũtur, non propriè usufructus constituitur, sed utilitatis causa receptum est, vt etiam in his constituatur, ergo constituitur in pecuniam, uino, grano, & huiusmodi. insti. e. §. constituitur, unde not. quòd illud quod non renascitur non dicitur esse in usufructu. l. diuortio. §. si fundum. & §. si uir in fundo. ff. so. ma. ideo lapis qui e non renascitur non est in usufructu ut creta & huiusmodi f φ no. quia legato usufructu non ueniunt talia. Itẽ arbores cedũę, ut salices. g & huiusmodi, sunt in usufructu. sed arbores fructi ferẽ non possent cedi pro usufructu.

3 Ad quid tenetur usufructuarius. R. tenetur prestare cautionem in rebus quę usu non consumuntur arbitrio boni viri, ipsis vtetur (salua rerum substantia) sicut quilibet bonus uir & utitur & fruitur re propria. Et secundo φ finito usufructu. restituit proprietario id qđ super est. In rebus uero q̃ usu cõsumunt debet pst ire cautionem de his exhibẽdis in ea qualitate uel si uult consumere, præstabit extimationem illorum bonorum, di. cap. ulti. in gl. de pi. hoc no. ff. de usuf. earum. rerum quę usu

Addit salua rerũ substãtia l. ne pereat rerũ substantia i totũ. hãc descriptionẽ sic declarãt gl. in d.l.i. ff.eo.& insti. eo. tit.in princ.
d Ius in corpore] Ius i seruit° vt dictũ est uel forma corpori i herẽs quo l.corpore perẽpto ut domo destructa vel fundo casũ a te perempto vel iuso mortuo &c.
e Iõ lapis q] Dicit tex.in.d. §. si uir.in gallia & in asia lapides nascũ.vñ ibi cẽnt in fructu.
f Et creta & huiusmodi] Decreti fodinis auri vel argẽti fodinis dicit tex.in.d. §. si uir. imo idẽ in aliis materiis. Intelligit tamen gl.in uerſ.hẽbãt, si tales materiæ renascuntur.
g Vt salices.] Quæ se se in ramis iterum pullulant. si autem ui tempestatis ceciderunt nõ essent in fructu sicuti nec thesaurus. d.§. si fundum.

a Vsu consumũtur] Propriè in his q̃ usu ꝯsumũtur nõ dicit usumfructũ, sed quasi. Nã & si pp utilitatem in his ẽt ꝯstituatur rebus attñ ꝯpensatũ est p cautionem ut quasi censeantur eædem eum restituuntur.
b L. eũ qui.] cõmo. intellige si sine culpa cõmẽdatarii deteriorata ẽ al'. sec' ut ibidẽ. Et sic fortius dicendũ est in usufructuario q̃ naturaliter possidet ut. s dinũ inde cõtingẽs sine culpa sua imputet ꝑprietario.
c Doct. cõiter distinguunt] Eãdẽ distinctionem facit. Bar. in l. usufructu C. eo. licet uideatur alr distinguere. in d. l. vxori. Et pro distinctiõe. hic posita habes Bart. in l. hac edictali. §. is illud. C. de secũ. nup. di. ibi eẽ casum. Si fructuarius detinet re: patiẽte & sciẽte dño, & dissimulãte, facit fructus suo. Casus ẽ ibi in uer. sinautẽ utriq;. Sed qñ dñs ignoraret, uel ꝯdiceret sec' Et sic vr̃ coincidere cũ opinione hic posita. Saly. tñ in l. 1. C. de usufru. uoluit ut si ignorãte proprietario res per uenerit ad fructuariũ, faciat fructus suos pp bonã fidẽ ar. l. si fundũ & l. certũ. C. de rei uẽdi. Vbi malæfidei possessor nõ facit fructus suos secus si est bonæfidei, & maximè extãtes ut dicit d. l. certũ Ad idẽ. l. si usufructuarius messem. ff. quib. mo. usuf. amit. in fi. Alex. in apostil. ad Bar. in d. l. vxori. ff. de usufr. le. dicit sibi uide

usu consumuntur.[a] l. 1. 2. & 3. & d. §. constituitur.

4 Sed quid de his rebus q̃ usu non consumuntur sed minuũtur, ut uegetes & similia quæ usu ueterascunt & minuuntur, non autem ipso facto, sicut uinũ oleũ & similia. Respon. Panor. in d. c. fi. q cauebit de restituẽdo, qđ supererit finito usufructu ut patet in l. 1. ff. de usufruct. queãdmo. caueat, ubi est casus. facit. l. prima. ff. de usufru. earum rerum, ubi ista duo ponuntur ut diuersa scilicet quæ usu consumuntur, & quæ usu minuũtur, & ideo iura quę volunt ut extimatio præstetur loquuntur ĩ his quæ usu consumuntur ut in l. si uini, olei. ff. de usufruc. earum re. ergo non debent extendi ad ea quæ non consumuntur, sed minuuntur, quia aliter usufructuario esset præiudicium. Et facit pro hoc exemplum in re commodata quæ usu minuitur ubi damnum pertinet ad dominum non ad cõmodatarium. l. eum qui. in princi. ff. commo.[b]

5 Verum usufructuarius non præstans cautionem a principio, & recipiens fructus teneatur eos restituere. Respond. Pan. in capitu. cum constet de pign. doc. communiter distinguunt[c] concordando gl. iuris ciuilis quæ sunt contrariæ sic. Aut bona fide recipit, puta. quia non fuit exacta cautio nec malitiosè distulit. præstare, & habet locũ glo. in l. vxor la 1. ff. de usufru. le. quæ tenet quod nõ tenetur restituere. Aut exactus non præstitit cautionem, uel fuit in mala fide malitiose cum sciret se obligatum & non præstitit, sic tenetur restituere tanquam indebitè perceptos, quia non facit suos, & sic intelligenda est glossa in lege si cuius. ff. de usufru. facit l. sed & si. §. scire. ff. de peti. hære. Vbi errans in iure[d] facit fructus suos non malęfidei possessor.

6 Sed nunquid testator poterit remittere, ne cautio præstetur. R. Barto. & Bal. in l. 1. C. de usufruc. & in l. scire. C. ut in pos. leg. quod sic in rebus quæ usu consumuntur. In rebus uero quę vsu non consumuntur, non potest. Ratio quia daretur materia delinquendi nec curaret uti sicut bon' uir,[e] sed in aliis cessat cum solum teneatur ad extimationem, quod uerum est nisi proprietas fuisset eidem usufructuario legata usque ad certũ diem, & usufruct' purè, q̃a hoc casu cautio non est præstanda. ut in l. si usufructus. §. planè. ff. usufru. quemadmo. caueat.

7 Verũ sufficiat cautio iuratoria. R. quod si usufructuarius est persona suspecta nõ sufficit,[f] al's sic, & hoc seq̃ Pan. in c. cũ cõstet. de pig. ar. in c. per uestras. de dote post diuor. restitu. ubi bonus text. in simili. & in aut generaliter. C. de episco. & cleri.

8 Verum usufructuarius teneatur ad expensas in re de qua habet usufructum. Respond. Ludo. de Ro. in not. quod sic ad expensas paruas, & ad collectas, & ad refectionem

ri q in usufructu ea ... rerum, q̃ue usu ... non efficiatur fructuarii fructus añ pręstitã cautionẽ q̃a em cautio in his est de substãtia usufructus; ante q̃ ei præstetur non vr̃ constitutus. ut not. Iaco But. Bald. Bar. Saly. in l. 1. C. de usuf. Et ita dicit eẽ casum in d. l. vxori. Sed in aliis rebus ꝑt habere locũ dist. de qua hic &c. Tu aduerte q̃ ususfructus in dictis rebus, q̃ usu, ꝯsumũtur ã non hr̃, nisi ex industria utẽtis, dato q̃ nõ sit cõstitutus, nihilominus qcqđ acquirit p ita ex pecunia debet sibi acquirere argu. eorũ quæ no. Sco. ĩ 4. distin. 6. sufficit em̃ q pecuniã restituat.
d Vbi errãs ĩ iure] Da hoc per Pa. in ca. grauis de restit. spo. co 10.
e Sicut bon' uir] Itẽ quia cautio fauore hęredis ꝓstatur, ut p doctores pręđictos. Et ibi an cautio sit. đ substãtia, uide ẽt Pa. in d ca. fi. de pigno.
f Nõ sufficit] Saltem hoc casu dabitur res in sequestra, de hoc p Bar. & Bal. in le. usufructu. C. eo. ti.

mm

a Poteſt tamẽ] In hæreditate in qua, vxor habet vſumfructum ſi ſunt fundi emphyteutici, q̃ vẽdũtur ſm formã iuris, ipſa laude nõ accipit & laudat ſine approbat ʒ tam vt hic dr. b Vxori. la. 4.] Vbi glo. & Bart. no. iſtam. l. vxori eẽ correctam. ex quo filius hodie dẽt hre totã legitimã cũ ꝓprietate & vſufructu. vt not. in auten. nouiſſime. C. de inof. teſt. & ĩ tex. in §. ꝓhibemus. in autẽ. de trien. & ſemiſ co. 3 vide q̃ poſui. s. legitima. §. 15. in vltima poſtilla. c C. fi. in gloſſ.] De hoc in § finitur. inſti. eo. & dũ dicit text. morte dicit gl. ĩ. natura li. ſed in ſeq §. dr de morte ciuili. ſcilicet. de capitis diminutione.

ctionem de collecta, quod teneatur habes. l. quæro. ff. de vſufruc. lega. l. apud iulianum. in princi ff. de lega. primo. & l. hactenus. ff. de vſufructu.

Quod limita niſi quando collecta tanta eſſet quod æquiualeret perceptioni fructuum, quia ſolum teneretur dominus. glo. eſt in l. qui concubinam. §. qui ortos. in ver. præſtaturum. ff. de lega. 3. quam ſequuntur Dy. & Bal. in l. his ve. bis. §. idem teſtator ff. de lega.

3. Idem dic in expenſis ꝓ refectione, niſi eẽtet legatus vſufructus generaliter omnium rerum, quia ſic tenetur ad omnes expenſas, vel renũciare. d. l. hactenus & quod ibi quod fide inſtru. ca. G perpetuus. in gl. 1.

9 Sed quid de vſurario. Reſpon. idem Ludo. Ro. ibi dẽ quod aut dominus participat in cõmodo rei cuius mihi legatus eſt vſus, puta quia domus eſt ampla, & tunc tenetur dominus tantum. Aut non participat, ſed ſolus vſuarius. Et ſic tenetur ad expenſas. l. ſi domus. ff. de vſu. & habi.

10 Quæro quid erit quando teſtator reliquit vxorem dominam, & vſufructuariam omnium bonorum ſuorum, quandiu vixerit, vel vitam vidualem duxerit. dic vt ſupra legatum. 1. §. 47. poteſt tamen a talis vxor laudare & laudemium recipere, nec per hoc videtur conditio hæredis deterior, ſicut nec eccleſiæ ſi prælatus beneficia vacantia conferat, vel electos confirmet, cum talia nõ poſſit retinere ad manus ſuas. de inſtitu. capitu. fina. de officio Archipresbiteri. c. fin. & feuda antiqua concedat c. ſecundo. de feudis.

11 Sed nunquid ex vſufructu legato grauabitur hæres in legitima. Reſpond. q̃ non, nec quo ad proprietatem, nec quo ad vſufructum. C. de inoffi. teſt. l. quoniam. & auten. nouiſſima & l. ſcimus. §. cum autem. Idem dic in trebellianica quo ad alium hæredem. vel ad alios quibus legitima debetur, quia detrahent quartam ſuam hæredes de tali vſufructu legato niſi ſit ipſe hæres, cui vſufructus eſt legatus. etiam. l. vxori. la. 4. b ff. de vſufru. lega. & ff. de vſuf. l. omnium. 2. & l. ſi mihi. & ibi.

12 Vtrum ille cui eſt relictus vſufructus omniũ bonorũ, teneatur ſoluere es alienũ de ipſis bonis. ℞. ſecundum Hoſtien quod ſic. Secus ſi ſolum eſſet relictus vſufructũ aliquarũ rerum. ff. de vſufruc. le. l. fin. Pau. de Caſt. cõſi. 385. dicit quod proprietarius tenetur principaliter. l. ad vendendum de bonis pro ſolutione eris alieni, & ſic vſufructuarius ſecundario participabit in ſolutione, & ſic minorem vſumfructum habebit. ꝓ quo facit. l. fina. §. ſi autem alienum. C. de bo. quæ lib. & eſt verior opinio. Idem tenet Alex. in l. vſufructum. ff. ad l. fal.

13 Quomodo amittitur vſufructus. ℞. q̃ quatuor modis. Primo per mortem vſufructuarij. de pigno. c. fi. in gl. c

14 Secundo per maximam & mediam capitis diminutionem, non autẽ propter minimam, & maxima diminutio capitis eſt, cum aliquis ſimul & libertatẽ, & ciuitatẽ amittit, quod accidit his qui efficiunt ſerui pœnæ propter delictum ſuum, vel q̃ propter ingratitudinem rediguntur in ſeruitutem. Mediacũ ciuitas amittitur, & libertas retinetur, quod accidit cum aqua, & ignis interdicitur, vel in inſulam deportatur. Minima eſt cum ciuitas & libertas retinetur, ſed ſtatus mutatur, quod accidit his q̃ ſui iuris erãt, facti ſunt iuris alieni, vel ecõtra Inſti. de capi. dimi. in prin. primæ duæ ſunt mortes ciuiles. ff. pro ſocio. l. ſocietatẽ. la. 1. in fin. iuncta. glo. Tertia no quia omnia iura trãſeunt ad patrẽ, cui arrogatus ſe donat. Inſti. de adop. §. ſed hodie. C. de ſa. ſan. eccle. aut. ſed ingreſſi. de teſta. in c. quia ingredientibus & ibi glo.

15 Tertio amittĩ ſi res perierit in qua erat vſufructus. Inſti. eo. § finitur. ff. qui. mo. vſufru ami. l. prima. & per totum. & hoc ſi erat conſtitutus. d. l. prima Quia quod non eſt amitti non poteſt, in gl ibidem cum concordantis.

16 Quid ſi vniuerſitati ſit vſufructus legatus. vel ciuitati. Reſpon. durabit ſpacio centum

centum annorum [a] ff. eodem titu. l. an vsufructum, nisi in ciuitate aratrũ inducatur, [b] ita quòd desinat esse ciuitas [c] vel vniuersitas. ff. quib. mo. vsufru. amit. l. fina.

17 Verum cum plures sint vsufructuarij, & vnus moriatur reuertatur ad proprietarium. Respon quod non, sed accrescit alteri [d] vsufructuario. ff. de vsuf. accre. per totum. & ff. quib. mo. vsufru. amit. l. excepta, solum ergo redit ad proprietarium, quando omnes deficiunt. Institu. eo. §. fi.

18 Quid si vsufructus relinquatur alicui donec filius pupillus ad pubertatẽ venerit, & pupillus moritur ante pubertatem? Respond. vsufructus durabit vsque ad ætatem completam. Si vero sit relictus sub in certo tempore, puta donec talis furiosus resipuerit, & antequam resipiscat moritur, sic durabit toto tẽpore vitæ vsufructuarij, quia possibile fuit vt toto eius tempore in furia perseueraret. Vt in l. Ambiguitatem. C. eod.

19 Quarto amittitur vsufructus per non vsum non simpliciter, sed eo modo quo etiam dominiũ rei perditur vt per præscriptionẽ. vt supra. Præscriptio dictũ est. nota. in l. pen. C. eod.

20 Sed ad quem reuertetur vsufructus, quando per capitis diminutionem amittitur. Respond. si est filius ad patrem, si seruus ad dominum, si pater vel alius transibit ad filium, aut hæredem eius, non ad proprietarium. vt in l. finali. C. eod.

Intellige, quandiu viuet ille cui vsufructus fuerat legatus, argumen. l. prędictę. l. ambiguitatem.

21 Verum cum vsufructus vniuersaliter gregis vel armenti est legatus si moriatur, teneatur vsufructuarius reficere. Respond. quod sic, ex agnatis gregum submittere alia loco mortuorum capitum. Secus si tantum in animalibus legetur vsufructus, quia non tenetur reficere si moriantur sine sua culpa. ff. eo. l. vetus. §. fina. Institu. de re. diui. §. sed si gregis. Idem dic quod debet in vinearum mortuarum, & arborum locum alias instituere & colere. Nam quasi bonus paterfami. debet vti. vt in d. §. sed & si gregis.

22 Verum vsufructus legatus filio existenti in potestate patris amittatur per mortem eius. Respon. Bartol. in l. ex liberis C. de vsu. & habi. quòd non extinguuntur, quia præsumitur cõtemplatione patris legatus, sed remanebit patri. Si vero pater præmoriatur, sic præsumitur contemplatione filij legatus, & non extinguetur, sed erit filij aduentitium.

23 Verũ vsufructuarius possit cedere vel vendere cõmoditatem vsufructus ℞ Bar. in l. interest. C. de vsu. & habi. quod sic. sed nõ ius vsufructus. Similiter ille cui legata est in testamento domus ad inhabitandũ, poterit alteri locare, & finietur solum morte ipsius cui legata est. l. Si habitatio. ff. de vsu & habitatio. & insti. eo. §. fi.

VXOR dicitur mulier postquam contraxit per verba de præsenti, licet non dũ consumauerit, & hoc in omnibus fauorabilibus, sed in odiosis appellatione vxoris venit solum illa quæ matrimonium cõsumauit. vt in l. non sine. C. de bon. quæ liber. No. Pan. in c. 2. loco de præsum. Vide supra. sponsalia §. 1.

1 Verũ vxor sit in potestate mariti. ℞ sm Bal. de cõsue. feu. ti. an maritus succedat vxori in bñ circa. fi. ver. quo verũ vxor quod nõ iur romano, nisi quo ad debitũ carnis & operan-

a Annorum] Ista nãque dicitur lõgissima vita hominis. & in l. si vsufructus municipibus. ff. de vsuf. leg. & in l. fi. §. 1. C. de sac. san. ecc. Sic enim statutũ est ne proprietas sit inutilis, quia cum ciuitas mori non põt, de facili proprietas inutilis esset. Non obstat l. hæreditatum. in fi. principij ff. ad l. fal. quæ dicit durare tale vsumfructũ 30. annis. quia verũ est. quod durat annis centum, nisi patiat, ciuitas aratrum, vel capitis diminutionẽ. Quæ põt pati. infra 30 annos. Ita soluit glo. in d. l. ad vsufructũ, quia primo statuũtur. 30. anni. in quibus si ciuitas nihil patit. extẽditur vsque ad centũ annos. & ita sentit. Bat. in d. l hęreditatum. Et allegat quod tpe Hérici oĩs ciuitates tuscia fuerũt dẽnatę. Idẽ in ecclesia sm glo. prędictã.

b Inducat] Allegatur exẽplum Carthaginis i d. l. si vsusfructus la. 2. & gl. ponit exẽplũ de Troia Refert et Pa. t. c. dilecti 2. de sym. vide quod posui. ĩ. Ciuitas. §. 1. in penultima postilla. Et subdit prędicta gl. quod idẽ eẽt si ciues inde recederent, nisi fortè elibẽ, cõicato cõsilio alia ędificarẽt. Finitur enĩ vitalis vsufructus non vtẽdo. sm gl. in d. l. si vsusfructus municipib. De quo dic vt. ĩ. eo.

§. 19. Quot autẽ modis dstrui possit ciuitas ponit Bal. sup pace con stã. § co ver. nec romanorũ. Et vide ad in terlã gl. in l. eius q. §. si in ver. domicilio ff. ad munici.

c Ciuitas] Idẽ ĩ l. in singulos. ff. d annu leg. per gl. & Bat.

d Accrescit alteri] Intellige si sunt coniuncti alias secus. de quo vide supra. legatum. 1. §. 9.

etiam locantes domos iudæis, idē tenet, do. Lau. de Rodol. tracta. de vsu. q. 146. Et quod teneantur ad restitutionem patet, quia causam efficacem dant damno proximi, & sine qua nō dānificarentur, ideo tenentur insolidum, si illi non restituent, vt patet supra. Restitutio. 1. in verbo vsurarius. §. 8. Aduerte tamen [a] ſm Lau. & Pau. in cle. 1. de vsu. [b] quod si supradicti prohiberent ne maiores vsuras exigerent, dum non cōsentiant de minoribus, nō incurrent pœnam excommunicationis, & sic tu serua quod s. dixi vt etiam cōsuluit domi. Alex. de Neuo Vicentinus, & multi pręclariores doctores [c] in sciētia & conscientia quā supra allegati qui consulerunt contrarium. Nec ob. eorū motiua. Et primo autoritas Episcopi qa non potest dispēsare, [d] contra ius cōmune editum per sacrum concilium, nisi ex cā necessaria & verisimiliter non pcogitata per sacrum cōcilium,

ita no. Bal. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. vt supra dixi. Dispensatio. §. 5. quæ non est hic in proposito, & multo minus obstat cōsuetudo, cū sit corrupta, quoniam continet in se peccatum. c. flagitia. 32. quæstione. 7. Nec tolerantia summorum Pontificum. Nam papa non pōt dispēsare cū aliquo etiam iudæo, vt mutuet sub vsuris dict. capitu. super eo. vt probaui. vsura est malum in secundum se. Et ideo pro nullo bono potest licere, vt in dict. capi. super eo patet. Multo minꝰ potest cooperari neque auxilium dare vt vsuræ exigantur, quia agentes & cōsentientes digni sunt morte, ad Roma. primo. Si ergo non potest expresè, nec etiam tacitè. [e] Et ideo de tali tolerantia dicitur quod permittimus non approbamus c. hac ratione. 31. quæstio. 1. & sic dicitur ē t multa per patiētiā tolerant. [f] q̄ si in iudiciū deduceremus cassarent c. cū iā dudū, de præbē. Non ob. ēt qđ nil ad

tracta sunt nullius momēti, & si essent iurata, ſm Ancha. in d. cle. 1. de vsu. Et ad hoc est glo. in auten. ad hæc. C. de vsur. sequitur. d. Ias. vbi supra.

a Aduerte tamen] Idem tenet Io. de Ana. in c. quia super his, de iudæis.

b Cle. 1. de vsu.] Et ibi glo. sing. dicit si statuto, caueat ꝙ feneratores nō possint capere pro vsuris præter duos denarios pro libra dictio pter, non ponit, ꝙ duo denarij possint capi, qa hoc modo statuentes inciderent in excōicationē, & de illa glo. facit festum Bal. in auten. ad hæc. 3. col. C. de vsu. & in l. gallus. §. ille casus. ff. de li. & post. Idem tenet Car. in d. cle. 1. in prin. 22. q. Et intellige dūmodo cesset fraus alias secus.

c Doctores] Vt. d. Io. Baptista de sancto seuerino. i repe. l. cūctos populos. C. de sum. tri. & si ca. & ibi. do. Ias. in vtraq. lectura. Quia adducit ꝓ hoc opi. vltra ea q̄ allegata sunt. Primo quia vsuræ sunt prohibitę ð iure diuino. d. c. super eo. sed Papa non potest cōtra ius diuinum. 25. qō. 1. c. sunt quidam, igitur &c. Secundo adducit text. in cle. 1. eod. tit. per quē dicit Car. ibi dē in 15. q. & Io. de Imo. qđ rex Aragonum nō iuste accipit tributum a iudæis & saracenis, pro eo quod eis permittet in suo territorio exercere vsuras, vnde dicit non solum peccare, sed etiam esse excommunicatum, vide glo. ibi in ver. Censura. Latè tenuit hanc opi. Ioan. An. in regula peccatum in mercu. Idē tenet do. Io. de Prato veteri consilio. 49. incip. Paucis vtar. in 1. col. Quod consilium habetur inter consilia Alexan. in 3. volu. vbi dicit se consuluisse & obtinuisse ienis tempore. S. Bernar. & idem Bunoniæ consuluit & asserit se dixisse episcopo concordien. legato bononiæ qui amplum priuilegium concesserat iudæis, ꝙ præcaueret a iuditio Dei vnde infra paruum tempus fuit turpiter expulsus. Non obstant consilia in prin. huius. §. adducta. Et primo consiliū Pau. de Cast. quia secundum do. Ia. vbi supra habuit malam conscientiam in hoc, quia locutus est contra tex. in terminis in d. c. super eo. & in c. post miserabilem, eod. titu. Non obstant etiam consil. Andr. Barba. & Pe. de Ancha. quia pariformiter loquuntur contra iura prædicta. Non obstāt etiā consilia Alexan. de Imo. Cū ipsemet affirmet ꝙ vsura est peccatū & ꝙ iudæi peccant fenerando christianis, vt patet in cōsi. 80. in 3. volu. idem Io. de Imo. consi. 6. & Pan. in d. c. post miserabilē, & do. Ias. vbi s. dicit ꝙ Alex. cōsuluit in fauorē iudæorum violante cōscientia, idem quod hic concluditur, tenet Corse. cōsil. 19. 3. li. incipit vidi et prima frōte.

d Quia non potest dispensare] Si hæc non pōt Papa, multo minus episcopus. Facit quod not. Bal. in d. l. cūctos populos. 4. colū. ꝙ imperator nō potest etiam propter bonum publicum permittere quòd vsuræ exerceantur, qa inferior non tollit ius superioris, idem tenet Bal. in auten. ad hæc. 2. colum. C. de vsur.

e Expresè nec tacitè]; Faciunt not. per Bar. & Bal. Ange. & omnes in l. 1. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. per illum text. vbi notant. si Papa confirmat alicui ecclesiæ omnia priuilegia. Intelligitur tantum iusta confirmasse per tex. in cap. 1. de iureiu. li. 6. Idē dicit Bal. in c. in pœnitentia, de proba. 5. colum. & in l. cum oportet, in prin. C. de bo. quæ liber. multo minus ergo ex tacito consensu intelligetur confirmare pacta enormia cum iudæis facta, si viua voce confirmando intelligatur confirmare nisi bona & iusta, igitur &c.

f Per patientiam tollerantur] Nec per hoc inducitur dispensatio vt dicit ibi glo. alle. ca. super eo de cog. spiri.

nos pertinet, de his qui foris sunt capi. multi. 2. quæstione. 1. quia hoc uerum nisi in duobus casibus. Primus quando illi, qui sunt foris lędunt christianos, [a] vel iniuriantur eis, quia sic pertinet ad ecclesiam. Ita not. Inno. & doc. in c. super his de uoto, & Hostien. Io. an. & communiter alii in cap. gaudemus, de diuor. quod si infidelis delinquit contra legem naturæ, vel contra ius diuinum potest puniri a iudice ecclesiastico. Et sic est in proposito. Et ideo impedit se ecclesia, vt patet i dic. c. post miserabilem. Secundus casus in quo non valet est quando cooperamur alicui eorum in peccato, quia pertinet ad nos sicut etiam in proposita. quæstion. Intelligitur igit propriè nihil ad nos [b] secundum gl. in c. iudæi, de iudicis, scilicet vt eis pœnā spiritualē infligam⁹, vel vt faciam⁹ eis canones, aut christianā conseruationem imponamus eis inuitis ca. de iudæis. 45. di. propterea si attendas totū tit. de vsur. tā in decretalibus quā in 6. & cle. ecclesia non tolerat aliqua tolerātia vsurarios, nec vult tolerentur a principibus christianis, vt patet in dictis c. post miserabilem, & c. vsurarum, imo quod usuræ exigantur a christianis per iudæos est valde ignominiosum, [c] cum christiani sint filii & angarientur a iudęis qui sunt serui capit. & si iudęos, [d] de iudiæs. Nec valet quod christiani efficiūtur vsurarii quod erit maius malum, quia & si grauius peccet christianus in eodem genere peccati quā infidelis vno respectu, tamen iudæi grauius peccāt aliis respectibus, & in maius nocumentum christianitatis, quia vltra vsuram habet odium contra christianos quos spoliant. Itē sępius quæ lucrati sunt a christianis exportant ad partes infidelium, non sic christiani, qui vt sæpius restituunt.

5 Nona pœna est quod si vsurarius soluit alteri vsuras non potest repetere nisi prius ipse restituat [e] illas quas extorsit ipse vel ille cuius hæres est in capitulo Michael. de vsu. Fal

a Lędunt christianos.] Patet quia vsura deuorat substantias. c. 5. de vsur. lib. 6. Item creatorem offendunt vt ibidem habetur.

b Nihil ad nos.] Est glo. in d. c. post miserabilē, di. nihil ab nos. Et intelligitur vt directè coercere nō debemus eos ad fidem sed bene cum peccāt puniri corporaliter possunt idē glo. in d c. multi, uide Calde. consil. 2. de iudæis.

c Est ualde ignominiosum.] Ratio habetur. Prouer. 22. qui autē accipit mutuo, seruus est fenerantis.

d Capit. & si iudæos.] Pano. ibi idem dicit.

e Nisi prius ipse restituat.] Sed q̄ro, qn̄ repetēti vsuras opponit ipsum esse usurariū. & quod restituat, si offert se velle cautionem dare, nunqd audietur gl. in d. c. q̄a frustra, tenet qđ non, arg. in l. quod si soluerit. ff. de pign. actio. & in c. cū aliquibus, de re iudi. Fallit primo qn̄ magna causa hoc suadeat. arg. in l. 4. §. aic prætor. ff. de re iudic puta quia si non soluēdo, quia dabit cautionē ut postea restituat qn̄ poterit. ar. in c. olim. 2. de restit. spo. & in cap. odoardus, de so. lu. & ff. de cessi. bo. l. si debitores. Secūdo fallit si creditor et ad hoc ɔsentiāt, uel illi q̄bus debetur q̄a intelligitur satisfactū. l. si rē. §. oīs. ff. de pig actio. arg. extra de re iudica. c. quod ad consultationem, & hoc etiam si nullus petet et ab isto petente sibi restitui vsuras, quāuis secundum Ioan. an. sufficeret sibi, si factā denūciatione publice nullus cōpareret, ad hoc vt posset audiri, sicut dicimus de illo qui inuenit rem alie. nam, qui si denunciari fecit publice euitat pœnam, iuxta. l. falsus. §. qui alienum. ff. de fur. tamen vt dicit gl. in d. c. quia frustra debet compelli vt restituat saltem pauperibus, unde ex quo est in peccato debet purgari, prius a peccato quā beneficium legis consequatur. Ideo potest sibi dici. Eiice primo trabem de oculo tuo. 1. q. 1. multi. & 3 q. 7. §. porro. Et non solum iudex potest repellere manifestum vsurarium exemplo domini. 3. q. 7. qui sine, & cap. postulatus, & ca. exceptionē đ excep. sed ēt si ē occultus, si re⁹ excipiat & p̄bat, fm gl. ubi supra. Sed dubiū est, q̄d fiet cū usurario excipiēte ɔ̄ usurariū, ex quo nō p̄cedit i cā? remanebit ne peccatum vsurarij, excipiētis impunitū, vt̄ qđ non maximè q̄a uterque usurarius ɔmodū reportaret ex tali exceptione, cum neuter ɔpelleret restituere. Resp. Do. intelligunt text. d. c. quia frustra, mirabiliter, dic, quod iudex ex officio suo, repulso actore compellet cōuentum ad restituendas usuras nō isti actori sed illis q̄b. actor debebat restituere usuras, & iste actor tenebit postea hr̄e ratū, cū negociū suum sit vtiliter gestū. l. si pupilli. ff. de nego. gest. sicut qđ uo. in c. intellexi mus, de adul. Et facta integra restitutione audietur actor, quia i illis multū exuberat officiū iudicis, ut. not. in c tuas, de usu. ubi iudex potest ex officio suo supplere nedum post usuras solutas, ut fiat earum restitutio, sed etiam ante earum solutionem nulla hat exactio. licet forte ante receptionem usuræ non dicatur quis usurarius, secundum Rom. cons. 138. Potest enim iudex prævenire ante consummationem peccati cum iudex videt aliquem in præcipitio peccandi, de quo vide bonam glo. in c. ex literis, de spo. Et hoc facit iudex pp utilitatem publicam & aliorū piculū euitandū, ut obuiet pcīs, q̄a forte ad cōmodum priuatorū nō faceret, ut not. in d. c. ad nostrem. 2. de iu. iu. & i l. 1. §. hoc aūt iudiciū. ff. de dā. infe. uide Pa.

etiam locantes domos iudæis, idẽ tenet, do. Lau. de Rodol. tracta. de vsu. q. 146. Et quod teneantur ad restitutionem patet, quia causam efficacem dant damno proximi, & sine qua nõ dãnificarentur, ideo tenentur insolidum, si illi non restituent, vt patet supra. Restitutio. 1. in verbo vsurarius. §. 8. Aduerte tamen [a] ſm Lau. & Pau. in cle. 1. de vsu. [b] quod si supradicti prohiberent ne maiores vsuras exigerent, dum non cõsentiant de minoribus, nõ incurrent pœnam excommunicationis, & sic tu serua quod s. dixi vt etiam cõsuluit domi. Alex. de Neuo Vicentinus, & multi pręclariores doctores [c] in sciẽtia & conscientia quã supra allegati qui consulerunt contrarium. Nec ob. eorũ motiua. Et primo autoritas Episcopi qa non potest dispẽsare, [d] contra ius cõmune editum per sacrum concilium, nisi ex cã necessaria & verisimiliter non pcogitata per sacrum cõcilium,

ita no. Bal. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. vt supra dixi. Dispensatio. §. 5. quæ non est hic in proposito, & multo minus obstat cõsuetudo, cũ sit corrupta, quoniam continet in se peccatum. c. flagitia. 32. quæstione. 7. Nec tolerantia summorum Pontificum. Nam papa non põt dispẽsare cũ aliquo etiam iudæo, vt mutuet sub vsuris dict. capitu. super eo. vt probaui. vsura est malum in secundum se. Et ideo pro nullo bono potest licere, vt in dict. capi. super eo patet. Multo min' potest cooperari neque auxilium dare vt vsuræ exigantur, quia agentes & cõsentientes digni sunt morte, ad Roma. primo. Si ergo non potest expresse, nec etiam tacite. [e] Et ideo de tali tolerantia dicitur quod permittimus non approbamus c. hac ratione. 31. quæstio. 1. & sic dicitur ẽt multa per patiẽtiã tolerant. [f] q̃ si in iudiciũ deduceremus cassarent c. cũ iã dudũ, de præbẽ. Non ob. ẽt qđ nil ad

tuta sunt nullius momẽti, Et si essent iurata, ſm Ancha. in d. cle. 1. de vsu. Et ad hoc est glo. in auten. ad hæc. C. de vsur. sequitur. d. Ias. vbi supra.

a Aduerte tamen] Idem tenet Io. de Ana. in c. quia super his, de iudæis.

b Cle. 1. de vsu.] Et ibi glo. sing. dicit si statuto, caueat q fœneratores nõ possint capere pro vsuris præter duos denarios pro libra dictio pter, non ponit, q duo denarij possint capi, qa hoc modo stacuentes inciderent in excõicationẽ, & de illa glo. facit festum Bal. in auten. ad hæc. 3. col. C. de vsu. & in l. gallus. §. ille casus. ff. de li. & post. Idem tenet Car. in d. cle. 1. in prin. 22. q. Et intellige dũmodo cesset fraus alias secus.

c Doctores] Vt. d. Io. Baptista de sancto seuerino. in repe. l. cũctos populos. C. de sum. tri. & fi ca. & ibi. do. Ias. in vtraq. lectura. Qui addu cit p hoc opi. vltra ea q̃ allegata sunt. Primo quia vsuræ sunt prohibitę d iure diuino. d. c. super eo. sed Papa non potest cõtra ius diuinum. 25. qõ. 1. c. sunt quidam, igitur &c. Secundo adducit text. in cle. 1. eod. tit. per quẽ dicit Car. ibi dẽ in 15. q. & Io. de Imo. qđ rex Aragunum nõ iuste accipit tributum a iudæis & saracenis, pro eo quod eis permittet in suo territorio exercere vsuras, vnde dicit non solum peccare, sed etiam esse excommunicatum, vide glo. ibi in ver. Censura. Latè tenuit hanc opi. Ioan. An. in regula peccatum in mercu. Idẽ tenet do. Io. de Prato veteri consilio. 49. incip. Paucis vtar. in 1. col. Quod consilium habetur inter consilia Alexan. in. 3. volu. vbi dicit se consuluisse & obtinuisse senis tempore. S. Bernar. & idem Bononiæ consuluit & asserit se dixisse episcopo concordien. legato bononiæ qui amplum priuilegium concesserat iudæis, q præcaueret a iudicio Dei vnde infra paruum tempus fuit turpiter expulsus. Non obstant consilia in prin. huius. §. adducta. Et primo consiliũ Pau. de Cast. quia secundum do. Ia. vbi supra habuit malam conscientiam in hoc, quia locutus est contra tex. in terminis in d. c. super eo. & in c. post miserabilem, eod. titu. Non obstant etiam consil. Andr. Barba. & Pe. de Ancha. quia parifor miter loquuntur contra iura prædicta. Non obstãt etiã consilia Alexan. de Imo. Cũ ipsemet affirmet q vsura est peccatũ & q iudæi peccant feneran do christianis, vt patet in cõsi. 80. in 3. volu. idem Io. de Imo. consi. 6. & Pau. in d. c. post miserabilẽ, & do. Ias. vbi s. dicit q Alex. cõsuluit in fauorẽ iudæorum violante cõscientia, idem quod hic concluditur, tenet Corse. cõsil. 19. 3. li. incipit vidẽt prima frõte.

d Quia non potest dispensare] Si hæc non põt Papa, multo minus episcopus. Facit quod not. Bal. in d. l. cũctos populos. 4. colũ. q imperator nõ potest etiam propter bonum publicum permittere quòd vsuræ exerceantur, qa inferior non tollit ius superioris, idem tenet Bal. in auten. ad hæc. 2. colum. C. de vsur.

e Expresse nec tacite] Faciunt not. per Bar. & Bal. Ange. & omnes in l. 1. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. per illum text. vbi notant, si Papa confirmat alicui ecclesiæ omnia priuilegia. Intelligitur tantum iusta confirmasse per tex. in cap. 1. de iureiu. li. 6. Idẽ dicit Bal. in c. in pœnitentia, de proba. 5. colum. & in l. cum oportet, in prin. C. de bo. quæ liber. multo minus ergo ex tacito consensu intelligetur confirmare pacta enormia cum iudæis facta, si viua voce confirmando intelligatur confirmare nisi bona & iusta, igitur &c.

f Per patientiam tollerantur] Nec per hoc inducitur dispensatio vt dicit ibi glo. alle. ca. in per eo de cog. spiri.

Ledunt

nos pertinet, de his qui foris sunt capi. multi. 2. quæstione. 1. quia hoc uerum nisi in duobus casibus. Primus quando illi, qui sunt foris lędunt christianos, [a] vel iniuriantur eis, quia sic pertinet ad ecclesiam. Ita not. Inno. & doc. in c. super his de uoto, & Hostien. Io. an. & communiter alii in cap. gaudemus, de diuor. quod si infidelis delinquit contra legem naturæ, vel contra ius diuinum potest puniri a iudice ecclesiastico. Et sic est in proposito. Et ideo impedit se ecclesia, vt patet i dic. c. post miserabilem. Secundus casus in quo non valet est quando cooperamur alicui eorum in peccato, quia pertinet ad nos sicut etiam in proposita. quæstion. Intelligitur igitur propriè nihil ad nos [b] secundum gl. in c. iudæi, de iudæis, scilicet vt eis pœnā spiritualē infligamus, vel vt faciamus eis canones, aut christianā conseruationem imponamus eis inuitis ca. de iudæis. 45. di. propterea si attendas totū tit. de vsur. tā in decretalibus quā in 6. & cle. ecclesia non tolerat aliqua tolerātia vsurarios, nec vult tolerari a principibus christianis, vt patet in dictis c. post miserabilem, & c. vsurarum, imo quod usuræ exigantur a christianis per iudæos est valde ignominiosum, [c] cum christiani fiunt filii & angarientur a iudęis qui sunt serui capit. & si iudęos, [d] de iudæis. Nec valet quod christiani efficiūtur vsurarii quod erit maius malum, quia & si grauius peccet christianus in eodem genere peccati quā infidelis vno respectu, tamen iudæi grauius peccāt aliis respectibus, & in maius nocumentum christianitatis, quia vltra vsuram habet odium contra christianos quos spoliant. Itē sępius quæ lucrati sunt a christianis exportant ad partes infidelium, non sic christiani, qui vt sæpius restituunt.

5 Nona pœna est quod si vsurarius soluit alteri vsuras non potest repetere nisi prius ipse restituat [e] illas quas extorsit ipse vel ille cuius hæres est in capitulo Michael. de vsu. Fal

a Lędunt christianos.] Patet quia vsura deuorat substantias. c. 1. de vsur. lib. 6. Item creatorem offendunt vt ibidem habetur.

b Nihil ad nos.] Est glo. in d. c. post miserabilē, di. nihil ad nos. Et intelligitur vt directè coercere nō debemus eos ad fidem sed bene cum peccāt puniri corporaliter possunt idē glo. in d. c. multi, ui. de Calde. consil. 2. de iudæis.

c Est ualde ignominiosum.] Ratio habetur. Prouer. 22. qui autē accipit mutuo, seruus est feneratis.

d Capit. & si iudæos.] Pano. ibi idem dicit.

e Nisi prius ipse restituat.] Sed q̄ro, qñ repetēti vsuras opponit ipsum esse usurariū. & quod restituat, si offert se vella cautionem dare, nunquid audietur gl. in d. c. q̄a frustra, tenet q̄d non, arg. in l. quod si soluerit. ff. de pign. actio. & in c. cū aliquibus, de re iudi. Fallit primo qñ magna causa hoc suadeat. arg. in l. 4. §. ait prætor. ff. de re iudic pu ta quia si non si soluēdo, quis dabit cautionē ut postea restituat qñ poterit. ar. in c. olim. 2. de resti. spo. & in cap. ad audientiam, de so. lu. & ff. de cessi. bo. l. si debitores. Secūdo fallit si creditor es ad hoc ꝯsentiāt, uel illi q̄bus debetur q̄a intelligitur satisfactū. l. si rē. §. oīs. ff. de pig actio. arg. extra de re iudice. c. quod ad consultationem, & hoc etiam si nullus peteret ab isto petente sibi restitui vsuras, quātus secundum Ioan. an. sufficeret sibi, si factā denūciatione publico nullus cōpareret, ad hoc vt posset audiri, sicut dicimus de illo qui inuenit rem alienam, quę si denunciari fecit publicæ euitat pœnam, iuxta. l. falsus. §. qui alienum. ff. de fur. tamen vt dicit gl. in d. c. quia frustra debet compelli vt restituat saltem pauperibus, unde ex quo est in peccato debet purgari, prius a peccato quī beneficium legis consequatur. Ideo potest sibi dici. Eiice primo trabem de oculo tuo. 1. q. 1. multi. & 3 q. 7. §. porro. Et non solum iudex potest repellere manifestum vsurarium exemplo domini. 3. q. 7. qui sine, & cap. postulatus, & ca. exceptionē d̄ excep. sed ēt si ē occultus, si reus excipiat & ꝓbat, s̄m gl. ubi supra. Sed dubiū est, q̄d fiet cū usurario excipiēte ꝯ usurariū, ex quo nō ꝓcedi tur i cā? remanebit ne peccatum vsurarij, excipiētis impunitū, vel q̄d non maximè q̄e uterque usurarius ꝯmodū reportaret ex tali exceptione, cum neuter ꝯpelleret restituere. Resp. Do. intelligunt text. d. c. quia frustra, mirabiliter, dic, quod iudex ex officio suo, repulso actore compellet cōuentum ad restituendas usuras nō isti actori sed illis q̄b. actor debebat restituere usuras, & iste actor tenebit postea hēre ratū, cū negociū suum sit utiliter gestū. l. si pupilli. ff. de nego. gest. facit q̄d no. in c. intellexi mus, de edul. Et facta integra restitutione audietur actor, quia ī istis multū exuberat officiū iudicis, et not. in c tuas, de usu. ubi iudex potest ex officio suo supplere nedum post usuras solutas, ut fiat earum restitutio, sed etiam ante earum solutionem nulla hat exactio. licet forte ante receptionem usuræ non dicatur quis usurarius, secundum Rom. cons. 138. Potest enim iudex præuenire ante consummationem peccati cum iudex videt aliquem in præcipitio peccandi, de quo vide bonem glo. in c. ex literis, de spo. Et hoc facit iudex pp utilitatem publicam & aiarū piculū euitandū, ut obuiet pcō, q̄a forte eā cōmodum priuatorū nō faceret, ut not. in d. c ad nostram. 2. de iu. iu. & i l. 1. §. hoc aūt iudiciū. ff. de dā. infe. uide. Pa.

l.nunquam nuda,& ibi per gloss. de acqui. rer. dom.l. traditiõıbus.C. de pac.Sed solutum pro vsura unde traditur,patet si inspiciantur omnes tituli ex quibus res alterius acquiritur quo ad dominium qui sũt isti pro empto,pro mutuo, pro transacto, pro hærede, pro derelicto , pro legato, pro dote pro suo , pro donato,pro vsucapto, pro rescripto, pro commisso,pro iudicato,pro pœna,pro socio , pro soluto , de quibus habes supra vsucapio S. 5.quorum nullo uestitur.Si dicis quod vestitur titulo pro soluto ratione pacti seu promissionis , ad hoc dico quod tale pactum seu promissio est nulla,nec oritur aliqua obligatio naturalis vel ciuilis vt patet in d. capi. debitores,& ibi hoc tenet prima glossa.& Ioan. de Imol.& Panor.Ratio quia cum lex. resistit non oritur obligatio etiam naturalis , etiam si alteri contrahenti tantum resistat , a l.cum lex. & ibi Bartol. ff. de fideiusl. Sed cum vsura prohibeatur pigna vtriusque testamenti,capit. super eod. de vsu.& etiam sit contra naturam,vt probat Aristo. 1. poli. Igitur sequitur quòd tale pactum seu promissio soluendi vsuras non inducit obligationem. Ergo non potest dici quod vestiatur pro soluto . Si asseris , saltem soluit credens se debere , & sic per errorem quod sufficit ad translationem dominii , vt not. in c.a.fi. b de solu. 1. Negatur hoc, quia communiter sciunt se non obligatos. Si dicis ergo soluunt scienter indebitum, & sic transfertur dominium cum præsumatur donare. l. cuius per errorem. ff. de regu.iur. Ad hoc Host.quod est verum quòd solutum scienter ,indebitè præsumitur donatum in solutione non improbata c a iure,sed non in illa quæ improbatur a iure, vt est in casu nostro, sequitur ergo quod non est donatio vera , quia nemo sic intendit. Nec præsumpta, quia improbata a iure. Nec solutio debiti veri, vel putatiuę veri . ergo nuda traditio , & sic non transfertur dominium.Hoc idẽ probatur per gloss. d in d. l.traditionibus qua vult ꝙ ad hoc vt traditio transferat dominium requiritur. Primo quòd sit facta cum causa, vt. d. l.nunquam , & quòd causa sit idonea S. per traditionem , insti. de re.diuisio , & a dominio. l. traditio. ff. de acquiren. rerum domi. quod non est in soluto pro vsuris, quia & si sit causa, tamen non idonea probat, etiam hoc idem ista rationem.Ex contractu nullo, e & cui lex resistit nunquam transfertur dominiũ l.non dubium. C. de legi. tenet Bartolus. & communiter docto. in l. 1. S. si uir. vxori. ff. de acquir.possess. Cum ergo certi actus vsurarius & huiusmodi , vt pate in capitul.secundo. & tertio.& capite. consuluit,

a Tantum resistat] Vide Pan. in c.cum contingat,in scda no.ᵭ iureiu.& supra.Fideiussor.§. 19.Adde tex. in l.nõ dubium. C de legi.ibi nullum pactum,nullã conuentionem,& ibi do.Ias.ait.Not.unum ad ᵭ tota die allegatur ista lex , ꝙ qñ lex ꝓhibet actũ fieri, si fiat non oritur etiã naturalis ob ligatio, concor. l. si non sortem, in prin. ff.de cõdi.indeb.ubi posui nouam opin. circa hoc, tñ alia lex melius probat,quã lex quæ fit in corpore iuris . Et ex hoc habes notare quòd quãuis lex ciuilis nõ possit tollere obligationẽ naturalẽ postq̃ ẽ in esse deducta.l. iul.uerũ debitorẽ,de cond.inde. tamẽ antequã sit in esse deducta põt impedire, & ratio est per l.patre furioso.ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. hęc dominus Iaso.

b No. in c. fin.] Idem no & Iasi⁹. in l.cum qs. C.ᵭ iur.& fac.ignor. ubi de hoc,& gl. in l.cuius per errorem ff. de reg. iur.

c In solutione nõ improbata.] Vide ad hoc qđ pulcherrimè no. Barto.in l si non sortẽ , in princi. & in § primo.ff. de condi. indeb. q dicit. No.cum hodie de iure canonico, imo potius de iure diuino obligationi usurarũ lex resistat in totum, ut C.de usur. auth. ad hæc,id solutũ in totum repetitur, & ita obseruatur,nec potest dici , ꝙ scienter soluat indebitũ. Nam licet ego sciam me non teneri ad usuras , si promitto nel soluo tibi usuras,ne uexer super debito principali, non potest dici quòd sciens indebitum soluerim.Et ita practicant episcopi,secundum eum.

d Hoc idem probatur per gl.]Illa glo.approbatur ab omnibus , & dum dicit idonea , secundum Alexandr. ibi. Idonea causa dicitur, siue sit uera siue putatiua, ut declarat glos. in d l. nunquam nuda , in princi. Puta quia credebã tibi debere, cum in ueritate non essem debitor , oportet bene istam causam esse habilem ad translationẽ dominij,quia si traderem tibi rem , ex causa depositi nõ transferretur dominium.l. licet. §.rei.ff de. posit.Item oportet istam causam non esse ea lege reprobatam . l. non dubium. C. de legi. secundũ Alexã. in d.l.traditionib⁹, super prima gl.

e Ex contractu nullo]Exẽplũ si contractus sit simulat⁹, quia ex eo non transfertur dominiũ ,vt l.prot,& ibi Ba. ff. de aqua plu. arc. ita no. Aug. in l.si donatione. C. de collatio.& in §. si vir vxori,hic allegato, vbi etiã Ale.

a Io c in literis.] Ibi cōiter dicitur hæredē teneri ex delicto defuncti, q iure can. & sic restituere usuras, quas usurarius delīqt usuras exercēdo, & refert illos doc. Pa. I d. c. i literis, & in c. cū tu. & i c. tua nos, de vsur.

b L in re furtiua.] In re furtiua soli domino condictio competit, & glos. q uult alias conditiones dari non dño reprehenditur, p Ioā. Fab. in d. §. sic itaque. & dixi. s. Et cōpetit dño vel quasi, ut suppler ibi Barto.

c Cōiter theologi.] Scilicet nostri ordinis Sco. Rich. Alex. & S. Bonauen. ut refert Archi. Flor. 2. parte sum. tit. 1. c. 8 §. 17.

d Vi compulsiua.] Vult dicere soluentē usuras p metū soluere, & tñ trāsfert dominiū quantū ad hoc. Nam vř esse voluntas, licet coacta. De æquitate tñ res in bonis eius remanet, q cōpulsus translulit, ad hoc d. §. iul. alias incipit, i leni iul. & melius facit. l. nemo. ff. de in integ. restit. ubi dicitur. Nemo vř exclusus, quē prętor in integrū restituturū se pollicet, unde ēt ille non dř agrere, cui ctio auferri pt, l. non vř, ff. d acq. pos. In ui aūt oblatū secus, quia nunq̄ ɔcurrit aliqs cōsensus, ideo non trāsfertur dominiū in accipiētē.

e Glos. in ɔtrium adducte.] Patet ex his quę adducta sunt, & dū dicit, q uoluerunt ēt inducere hypothecā, gl. hoc non dicunt, se est materia. ca. cum tu. de vsuris.

f Translatū dominiū] De hoc p Ge in c. q̄q̄, in prin. de vsur. lib. 6.

g Tit. onerosо.] Et ratio est quia rei lis actio sequitur fundum possum enim rem meam a quocunque vendicare, facit. l. officium. ff. de rei uend.

su luit, de vsur. Ergo non transfertur dominium, & hanc opinionem uidentur tenere communiter docto. in cap. in literis, a de rapto. & ibi Io. in and. in ca. quamquam, de vsu. libr. 6. & ibi Io. an. & Ge. & Federi. in suo consilio. 22. & Ange. in sua disputatione quæ incipit. Astensis miles, circa finem quæ dicunt quod vsurarius tenetur ex dilecto ad restitutionem & dānato ac reprobato pagina vtriusque testamenti, vt dictum est, & patet in capit. tua nos ibi in crimine &c. ergo patet quòd non acquirit dominium, quia qui tenetur ex delicto ad aliquam rem restituendam, non est dominus, vt patet in fure. l. 1. quæ incipit, in re furtiua, b & l siue manifestus. ff. de condition. fur. Hanc etiā sequuntur communiter Theologi, c & hæc eū tenenda puto etiam in foro conscientiæ, quia sicut dicit Arch. in ca. si quis vsuram 14. q. 4. sicut ui cōpulsiua d rem alienam rapiens fictionem iuris ciuilis efficitur dominus rei tamen iure prætorio penes priorem dominum remanet. l. metum aut in præsentem. §. iulianus. ff. quod me. causam. Sic saltem dicendum est in soluto pro vsuris. & bene facit text. ibi dum dicit, quia res in bonis est eius qui uim passus est. Nec ob. glo. in contrariū adducte e quia pōt dic q ibi non figunt pedes patet quia voluerunt etiā inducere hypothecam, super omnib' bonis pro vsuris restituendis, vel dicendum q loquuntur in rebus consumptibilibus. Nō ob. etiam ratio adducta in contrarium, quoniam non solum requiritur traditio & consensus tradentis, sed etiam titulus verus, vel putatiuè verus, vt supra probatum est. Et si quis vult cōtendere quòd fictione iuris ciuilis efficitur dominus, tamen iure diuino, & canonico oportet concludere quòd dominium rei ramaneat apud soluentem nisi aliud ex eius uoluntate disponatur. Et sic per inde est in conscientia quo ad omnem effectū ac si nō esset trāslatum dominium hoc patet quia si res extat, semper vsurarius tenet eā restituere cum fructus, vt supra uerum est. Restitutio primo in verbo. Vsurarius. §. 4. Nec pōt dare tantūdem seu extimationē p voluntatē domini, cū iura astringant eū ad restituē. quod tam praue acceperunt c. cum tu. de vsur. ibi donec reddāt, quod tam praue acceperunt, facit in ar. ad hoc. l. a. in prin. § i. ff. si cer. pe. & tex. clarus in ca. si res. 14. qō. 6. Si vero alienauit tunc de æquitate canonica tertius possideos, potest conueniri & ab eo dicta res aduocari officio iudicis, vt notabiliter tenet Bald. in l. rem quam. C. de iure do. nulla habita distinctione an possideat titulo onereso & vel lucratiuo. Nā dicta distinctio bene dēt fieri in re ēpta ex pecunia vsuraria, vt per. gl. in d. ca. cū tu in fi. sed in re ipsa formaliter data h pro

h Formaliter data] Si loqnamur de pignorib quę perdūtur pp usuras non solutas uel capitale nō solutum tūc simpliciter est dicendum, non transferri dñium, cū istud sit pactum legis commissoriæ, reprobatum in pignoribus, ut c. significāte, de pig. & l fina. C de pac. pigno. Et sine dubio rationes positę hic necessario cōcludunt Sed qñ rōnes non sunt q. sitæ per pactū legis commissoriæ tunc pendet quæstio. Et summa nostra audacter tenet, non transferri dominium. Hoc tenet S. Bona. in 4 dist. 15. part. 2. art. 2. q. 1. & Ric. ibidē ar. 6 q. 5. Asten. lib. 3. ti. 11. Idē Alex. de Alex. in 1. par. in tracta de precepto mutuū. quæstio. 3 ubi dicit, q usurarius

contractat rem alienam inuito domino, quia uoluntate ebsoluta debitor non det illa rem sed uoluntate respectiua, nã uult debitor φ habeet illam rẽ ex quo usurarius gratis non uale mutua re, & sic intelligi debet inuito dño ſm eum. Et sic firmiter teneas. Idẽ Sco. in 4. dis. 25. Nec ualet responsio aliquorũ dicentium, φ isti theologi debent intelligi φ usurarius dẽt restituere, sed non illas res, quia dico φ isti nõ bene considerauerunt uerba S. Bon. & eliorum nam dicunt quòd non transfertur dominiũ, ergo contrectãt rem inuito domino, quare & cætera. Rose. in versicul. Vsure. 4 §. 20. non audet firmare Archie. Floren. vbi supra in d. §. 17. inclinet in vsura transferri dominium. Allegat Tho. hoc renẽtẽ. Sed vbi hoc dicat Th. non inueni. Nam in 2. 2. quæstio. 78. ar. 3. videtur tenere φ non transferatur, cum dicit in corpore. Si quis domum vel agrum alteri⁹ extorserit per vsuram non solum tenetur restituere domũ vł agrũ sed etiam fruct⁹ perceptos, si enim esset transletum dominum egri vel domus certè fecisset fructus suos, quie ex re propria hebuisset &c. Et subdit suem esse communiorem opinionem, quia eam tenet Vld. Gof. Bernard. & gloss. in capitu. si quis usuram. 14. quæstion. 4. Sed de ista gloss. dixi supra. quòd non se firmat &c. Vide non uideo hsoc esse communiorem opinionem, scilicet quòd transferatur dominium. Item dum dirit alia facta & pacta permitti a dominis & communitatibus, & consequenter uolunt ea rate haberi posse scilicet usurarios alienare & uendere &c. quie alies nullus publicè fænerari uellet, si pignora alienare non posset, unde sequerentur multa inconuenientia in ciuitatibus &c. Certè in his omnibus irrationabiliter loquitur, quie non aduertit communitates & dominos non posse facere obseruari pacta &c. quia essent excommunicati per cle. ex greui, de usur. Et quia multa incommoda ueniunt ciuitatibus dum tolerantur usurarii, ut petuit supra. §. 14. Et dum subdit usurarios facere pactum φ possint alienare, nõ aduertit pactũ legis cõmissoriæ esse reprobatum, ut dictum est statim. Nec moueat te qđ dicit Bal. in l. si fundi, de pactis pign. Vbi vult pactum legis cõmissoriæ in pignorib⁹ nõ esse ex post facto reprobatum, quia hoc uidet̃ esse cõ. c. significãte, de pigno. q loquit̃ indistinctè, quare &c. Illud autẽ qđ assumit, scilicet quia nullus fænerari uellet &c. est absurdissimum. Quia sequeretur necessario requiri usurarios publicos, & consequẽter usurã nõ esse peccatum. Nã si necessario requiritur publicus vsurarius, deus impossibile præcepit scilicet vsuram non exerceri debere. Qđ penitus ẽ inconueniens, & falsissimũ. Ideo intrepidè tenenda est opinio sũma nostræ &c. Hoc ultimũ adde ad §. 18. ĩ. Restitutio. 1. in uer. usurarius mentalis.

pro usuris non cadit dicta distin. sed potest peti a quocunque possidente etiam titulo oneroso, ex quo res est affecta illo uitio. Facit. l. si cum exceptione. §. aliquando, & l. metum. §. Iulianus. ff. quod me. cau. iuncta cõparatione. Arch. in d. cap. si quis usuram. de qua supra. dictum est.

19 Sed quæro quis dicatur manifestus usurarius, ut subiiciatur pœnis supradictis. R℞. ut collegio ex Ioã. an. & Pa. in c. quia in omnibus, & Io. an. & Archi. in c. 1. de usur. libr. 6. Ille dicitur manifestus. Primus qui est notorius de iure, puta quia conuictus, uel condẽnatus de usuris, seu coram iudice sponte confessus. a c. cum olim, & c. super quibusdam de uerbo. signi. Secũdo qui est notorius de facto notorietate facti, puta tenet altare paratũ, uel mutuat in camera omnib⁹ uolentibus sicut meretrix in prostibulo patet cuilibet, ar. đ eo. cle. & mul. c. tua, & c. si. ita. Bart. in l. 1. ff. de fur. & Bald. in l. hæredes palam. ff. de test. Idem tertio dicitur manifestus secundum glo. in c. 1. de usur. lib. 6. quando quis coram sacerdote & testibus confessus in articulo mortis est se usurarium & mandauit restitui usuras, & resignauit libros. Quam gloss. Federicus consilio. 8. dicit ueram quando simul omnia præfata concurrunt, alias confessio sola extra iudicialis non faceret manifestum. Facit. c. uenerabilibus. § secus de sen ten. excommuni. libro. 6. Nec solum mandatum de usuris restituendis alias manifesti non aliquo prædictorum modorum, sed uel per famam tantum, aut alio modo a prædictis non incurrunt ipso iure præfatas pœnas, secundum communiter doctor. nisi publicentur per ordinarium loci.

20 Quid reqrit̃ ad publica

a Sponte confessus] Idem si confessio ẽ facta coram sacerdote, testibus ita publicè, ut per hoc in multorum notitiem deueniret, & propter hoc id publicè & communiter affirmetur secundum. Lau de Rodol. q. 88. Secus si clanculo & taliter quòd non publicaretur in populo, talis confessio emanasset. Allegat dictum Bel. in l. 1. C. de sac. san. eccl. e lies de sum. tri. Vbi dicit manifestum in casu nostro. intelligi, quando communis est opi. ipsum esse usurarium. Vnde licet per duos uel tres testes probaretur usurarius, non diceretur manifestus, etiam si codices sui producerentur, nisi probetur communis opin. uel exactio publicè facta. Quod dicit singulariter probari, per text. in l. scripturas. C. qui po. in pigno. habeam. Refert. Gemi. in cap quamquam, in prin. de usu. lib. 6. pro hoc ẽt glo. ibidẽ. Quæ præsupponit illũ actum confessionis non fuisse occultum, sed publicatum. Et fecit glo. in cle. eos, de sepul. in uer. publicè. Vi. de Cal. in ti. de usu. in consi. Pe. in cõs. 1. & 76. & 81.

Car.consi.47.Lap alle. 125.d.Ant.consi. 25.& 28.& dicit Bart. in l.prima. §.apud labeonem. ff.de edil. edic Si qs fecit aliquē a &ū æstimatum cōtter licitū, tñ ꝯrium est in ueritate, quia sapit usurariam praui tatē non pp hoc dicitur usurarius. Idē no Sal.in l.cū allegas.C.de vsu.

a D.c.tua.] Melius ꝓbat.c.cū in dyocesi extra de vsu. Et declaret Card. in cle.1 § cæterum. 3. qō. de usur.ista eē argumenta scilicet qa procederur ꝯ eos recipiēdo in testes proxonetas & mediatores & alios cū qbus dicitur crimē ꝯmissum,ar. c.qm aliqua, ex de testi. Et ꝑcipiet iudex sub pœna excōicationis.ut q:unque aliq d scit su per hoc ueniat ad deponēdum, ar.c.ad nost-ā.s. de iureiur. Et licet ad probandū contractū eē usurarium in specie non sufficiāt testes singulares, tñ ad ꝓbādū quē eē usurariū testes de uno quoque actu singul' ꝯdeponētes iunct sic faciant plenā ꝓbationē, Quia ut uidemus i ꝓbatione alterius facti habētis tractum successiuum non momentaneū testes singulares, d uno quoque actu de p se deponētes faciunt plenā probationē, quie iungentur. Ita Bal in l 1 C. de fa.causa edic. l.& i l.1.ª.q.C.d testi. Et facit qd no Inn.in c.qua liter, & quādo d accusa.Ioan.An. in c. 1.de arbi.in 6. Bal.in l.de qbus, propè finē. ff de legibus. I mo. in l.1.§ si sti

tionem faciendam. Respō. quòd sufficiunt certa argumenta cum fama.d.c.tua,ᵃ & licet, nullus accusator appareat, nihilominus ordinarius procedere potest ex officio. Aduerte tamen secundum Panormitanum in capitul. ad nostram, de emptio.& venditio.& ꝙ si est publicum, & indubitatum, quòd plus quis vendit ad credentiam, quam pro pretio statim soluendo, quòd testamentum eorum est nullum ipso iure propter dispositionem. capitul. quamquam, de vsu. libr. sexto. quia tales sunt vsurarij, vt patet in simili, in capitul. nauiganti, de vsu. & sunt publici, ex quo publicè hoc exercent, vt in libris eorum. Nec obstat ꝙ sunt ficti, quia d. c. ad nostram, pœna contra usurarios instituta exercetur etiam contra fictos usurarios, quoniam in ueritate usurarii. Facit. l. non dubium. C. de leg. Item not. secundum Federic. consil. octauo, & sequitur Panormita.in capitul.cum in dioecesi de vsur.& consi.secundo, secundi lib. & consil. 81. 113. & 114. eodem libro quod licet quis in uita non fuerit declaratus vsurarius, fecerit testamentum, nihilominus post mortem poterunt fieri probationes ad declarandum, quòd erat manifestus. Ita tenet Ioan. Andr. in capitu. primo. de vsuris, libr. sexto. in nouella, & Geminia. ibidem capitul. secundo. in princip versicul. Sed pone, & omnes istæ erant bonæ probationes, puta si differebat solutionem, ut plus venderet, vt in capitul. ciuitate, de vsur. Item si emit possessiones cum pacto de retrouendendo ᵇ ꝑ maiori ᶜ pretio, vel secundum Bal. in capitul. primo. de feu. dato in uim lega. con. quando emit cum pacto de retrouendendo post quinquennium, & non ante, si est consuetus similes contractus facere, præsumitur vsurarius, argumen. d. c. illo uos, de pigno. Item præsumitur vsurarius quādo facit facere quis confessionem coram episcopo, ꝙ instrumentum est de vero, & puro capitali, quia censetur collusio in fraudem vsurarum, præsumptione præfati. capitul. illo uos secundum Bald. in l. prima. C. de collusione det. quod capitul. in hoc articulo pię ualet confessioni. Et sic fuit obtentum coram episcopo Tudertino cōtra unum qui multas confessiones tales fecereat fieri. Item quando pars dicit in instrumento, quòd nō per simulationem sed per ueram veritatem talem contractum facit, oritur præsumptio uehementissima, secundum Bal. in leg. secunda. C. plus vale. quod agi. Facit gloss. in l. si quis sub conditione. ff. de conditio. institu. & quod nota. gloss. peregrina in l. cum allegat.

pulet, de uerbo. obl. Itē non ualet statutum episcopi, ut p unum testē, uel per tres de auditu, uel p quatuor testes singulares, uel p ꝯfessionē factā extra iudicium corā quocūque possit quis de usura cōuinci. Quia episcopus non potest tollere dispositionē iuris communis cū sit inferior. Pro hoc qd not. Ioā. Andre. in simili, in ca. si. de appel. in 6. & i c. ult. de officio archipresby. Hęc Fede. cōsilio.17. refert & sequitur Pau. in d. c. cū in dyocesi, in fi. extra de usuris. Ad qd uide Ancha in cōmento. c. canonū statuta, de cōsti. 3. quæ. principali. Accedat quæstio. Et Ange. in quæst Arētīs mi les. 15. co. & Ale. consi 72. 1. lib.

b Pacto de retrouendendo] Ita dicit Pa. in d. c. cū in dyocesi, & Card. in d. cle. 1. 3. q. addit ꝙ pōt conuinci p illos qui ꝑsentes fuerūt, si per eos constabat ꝙ uolebant recipere mutuo, sed usurarius induxit ad emendū. Itē si pacta claudicent, scilicet si sunt in fauorē creditoris tātū & parū debitoris uel si apponetur pœna &c. quæ omnia iudex, considerabit. De his in d. c. ad nostrā & Host. in sum. eo. §. qualiter, & §. quæ pœna.

c Pro maiori] Scilicet quando uenditor retemit uel pro minori, quando emptor emit cum pacto.

legat. [a] C. de vsur. & pulchrum dictum Ang. in l. ficut. §. superuacuum. ff. qui mo. pig. vel hypo. solua. Itē ꝓbatur vsurarius ex libris suis vel per instrumenta secundum Archi. in c. qui sincera. [b] 45. distin. probat per ar. d. c. a dicit etiam Bald. in l. donatio. C. de dona. quod manifestus vsurari⁹ probatur etiam per priuatā scripturam. Item quando est communis opinio quod sit vsurarius, vt dicit Bal. in l. 1. in 3. col. C. de sacrosſ. ecc. Item quando tot, & toties fœneratus fuit quod non possit nisi esse liquidum in populo, vt dicit Bald. in l. 1. in 3. col. C. de falsa causa adie. leg. Item quando ex coniecturis apparet vsurarius & indiciis, vt di Bal. in leg. cum proponebatur in principio. ff. de lega. 2. & in l. ciues. C. de appellatio. & breuiter dic quod iudex habet arbitrari [c] ex additis cohærentiis quod sit manifestus, puta quia publicè fœneratur, quod pro vsurario habetur communiter, & reputatur, q alias fuit declaratus & similia. Ita dicit Bal. in addi. ad spe. in ti. de appel. in versi. an autem sit manifestus. Dicit etiam Fede. consi. 8. quod est manifestum, de quo in d. consil. Lugdun. dicitur. Cuius probatio est euidens, & manifesta, uerbigratia. Defectus visus, & auditus, & scientiæ non palam apparet omnibus, & tamen subiiciendo examini fit euidens, & manifestus, vt in capit. 2. de presum. Sic quando per modicam examinationem promotam, & facilem puta per libros rationum, & huiusmodi, fit euidens, dicitur manifestus. Et ideo aduocati & procuratores qui defendunt eorum contractus fœneraticios peccant mortaliter per c. 1. cum ibi no. de offi. deleg. & per c. 1. de vsu. li. 6. & tenentur ad restitutionem, ut s. Restitutio primo in verbo vsurarius. §. 8. Propterea bene dicit tex. in l. 1. §. fi. ff. de do præle. Rei satis demonstratę [d] frustra fit demonstratio, hęc ibi.

VSvs clauium vide supra Claues ecclesiæ, & supra, confessio. 5. & quo ad excommunicationem. Vide supra, absolutio tertio, & supra. Interrogationes, in fin.

VSvs est ius vtendi rebus alienis, salua rerū substantia, secundum Azo. in summa.

1 Vsurarius dicitur cui tantum re ad v'um quotidianum uti licet. Institu. de vsu. & habi. §. primo. vnde non solum vsurarius potest sumere quantum sibi expedit, sed etiam sibi, & familiæ suæ. l. plenum §. si vsus. ff. de vsu & habi.

2 Quid si vsus domus sit relictus marito. ℞. poterit habitare in eam vxor, parentes, filij, serui, & liberti, hospites in domo recipere, & si pensionem habeant, dūmodo vna cum hospite [e] & non separatim domū inhabitent, vt. l. cęterum, in princip. ff. eodem. Idem dic in muliere etiam si uidua erat, & postea nupsit. ff de vsur. & ha. l. cui vsus, & l. cæterum. §. fin. & l. non solum, & institu. eo. §. item is.

3 Quid si pecoris vsus sit relictus alicui. Respond. quod neq; lana nēq; lacte neque agnis vti poterit [f] sed ad stercorizandum, & modico lacte [g] vti poterit. ff. de vsu & habi. l. plenum. §. sed & si pecoris.

a In l. cum alleget] Ait. n. glo. si quis ē solitus fęnerari, uel appositione pœnę uel q a pœna est adiecta quātitati, in casu illius legis ꝓsumitur usura.
b Archi in c. qui sincera] Idē uidetur tenere i c. quāquā, de usur. libr. 6. & Cardi. cle. 1. in §. cæterum. 5. quæstion. de usu. & addit solitos esse usurarios scribere totā ueritatē in libris suis dati & accepti, licet aliud appareat per publica istrumēta. An autē debeant compelli ad edendos libros vide Card. vbi supra 1. q.
c Iudex habet arbitrari] de hoc uide gl. Hostien. & Pa. in ca. cum olim, de uer. sig.
d Satis demonstratæ] No. quod manifesta nō indigēt probatione uel denunciatione. Ad hoc. le. si uero. §. pro rei. ff. qui satis. de. cogant. & l. quibus diebus. §. qui dotale. ff. de condi. & de. mon. Ille etiam dicitur manifestus qui ꝓbatur per cōiecturas usurarius secundū Bal. in l. cū proponeretur, de le. 2. Facit quod no. in c. cum in dyocesi de usu & uide Ang. in q6. ... ci. alterius miles, & Bal. in l. 1. C. de sacrosan. ec. tā in lectu. qaam in sæpe. Et usurarius dicit ille q in ꝓsētia. ... testiū fęnerat⁹ est, Im Cy. in l ea q dem. C. de accu.
e Vna cū hospite] Hospes a muliere cui usus domus relict⁹ ē nō ꝑt recipi, nisi sit is q honeste cum ea habitare possit. l. nō aliter. ff. eo. ubi gl. dicit no. argumētū q scholaris socius nō possit inducere ganeas, id est meretrices in domū, facit tex. cū gl. in l. si pēdētes §. 1. in uer. cōtumeliose. ff. de u. fruct. In quibusdam enim personis nil serui, criminis æstimari natura. le fœdus ꝑmittit dicit tex. in l. eū q. C. de epis. & cle. & facit tex. in §. quāta, in auth. quomodo opor. episc. col. 1.
f Vti poterit] Rō quia illa in fructu. sunt Ad idē insti. eo §. sed si pe. oris.
g Et modico lacte] Idest usque ad usum suum & aliqui dicūt spe. cialę in lacte, sed forte idem in cæteris fructi.

4 Vtrũ ille cui legatur usus filue possit incidere, & vendere sicut usufructuarius. Respond. quod sic, a quia aliter nihil habiturus esset ex legato. ff.de usu.& habi.l.diuus.Limitat, hoc Ange.areti. insti.de usur.& ha.in prin. ibi quando silua est longè ut pro conducendis lignis possit uẽdere, alias non, idem Rose.hic. S. quarto.

VSVSFRVCTVS ẽ ius b alienis rebus c utendi. fruendi, salua rerum substãtia, quia est ius in corpore d quo sublato & ipsum tolli necesse est. ff.de usufruct. l. prima & secũda & insti.eo. ti.in princi. Differt usufructuarius ab emphiteota, quia ille habet utile dominium, iste solum ius intendit. Item differt ab usurario. Nam is cui nudus usus fundi datur, nihil habet ulterius in eo. nisi ut oleribus pomis, fęno, & huiusmodi vtatur ad usum quotidianum, & in eo moretur, sed nulli alii ius quod habet, aut uẽdere, aut locare aut gratis concedere potest, sed usufructuarius sic. Institu.de usu & hab. S primo multo magis differt ab usu non iuris sed facti, quo fratres minores utuntur in quo usuarius nullum ius habet, sed tantum factum pro necessitate uitę, de uer. sig.capitul. exiit qui seminat, libr. 6.& & propterea additur uerbum fructus.

1 Qualiter constituatur usufructus. Respond. quod pactionibus & stipulationibus, & familiæ herciscũdæ, compositione, & cõsensu. Item in testamento legando, ut ff. de usufru. l. omnium, & l. usufructus pluribus. Item cum quis legat habitationem in domo sua, est. perinde ac si legaret usufructum habitationis ut est casus in l. cum antiquitas C. de usuf. & ideo potest locare ut ibi. & commodare. l. 1. S.inter commodatum. ff. commo.

2 In quibus rebus constituitur usufructus. Respo. in omnibus rebus quæ usu non consumuntur propriè. vt. ff. eo. l.omnium. in rebus uero quę usu consumũtur, non propriè usufructus constituitur, sed utilitatis causa receptum est, vt etiam in his constituatur, ergo constituitur in pecuniam, uino, grano, & huiusmodi. insti. e.S.constituitur, unde not. quòd illud quod non renascitur non dicitur esse in usufructu. l. diuortio. S.si fundum. & S. si uir in fundo. ff. so.ma. ideo lapis qui e non renascitur non est in usufructu ut creta & huiusmodi f ꝙ no. quia legato usufructu non ueniunt talia. Itẽ arbores ceduę. ut salices. g & huiusmodi, sunt in usufructu. sed arbores fructifere non possent cedi pro usufructu.

3 Ad quid tenetur usufructuarius. R. tenetur prestare cautionem in rebus quę usu non consumuntur arbitrio boni viri, ipsis vtetur (salua rerum substantia) sicut quilibet bonus uir & utitur & fruitur re propria. Et secundo ꝙ finito usufructu. restituit proprietario id qd' super est. In rebus uero q̃ usu cõsumunt debet pst ire cautionem de his exhibẽdis in ea qualitate ũel si uult consumere, præstabit extimationem illorum bonorum, di.cap. ulti. in gl. de pi.hoc no.ff.de usuf. earum rerum quę usu

b',ar.d. l. plenũ, i.§.sabinus.
a Respõ.ꝙ sic] Et sic itelligitur ac si haberet usũ fructũ. Et gl.no.i d.l.diuus & alle. concor.
b Est ius] Ius.i. seruit, fm gl.i d. l.1.& insti. eo.in prin.ad hoc inst. de re.cor.& i corpo.§.1.Et sic non loquit de ipsis fundi fructib' q sunt corporales sed de iure utẽdi ꝙ est incorporale.d.§. 1.insti.de re corp.& icorp. & p hãc expositionẽ.Ius.i.seruitus, remouet uasallus superficiari', & q al's hẽt utile dñium. Et istud ius est forma quędã separata a pprietate cũ apud aliũ posset esse pprietas, & apud aliũ usufructus.l. si.i princip.ff.de acq possess. l' aũt' qd hẽt dñs fundi i fructibus pcipiẽdis est cũcã.i.cũ pprietate. l.si cũ testamẽto. §.pẽ. ff.de excep. rei.iu.
c Alienis reb.] Quia res sua nemini seruit iure seruitutis. l. uti frui.in prin. ff.si usufr.petat,& l.i re cõi.ff.de serui. urba. præ.addie reb. i. qbuslibet nisi usu ꝯsumãt §. ꝯstituit isti. de vsufr.Addit utendi ad differẽtiam creditoris q uti pignore nõ debet.imo furtũ cõmitteret.ut.§.furtũ aũt isti. de obli. q̃ ex delic. na. Addit fruẽdi ad dñam nudi usus, frui enim plus est quã uti.

Addit salua rerũ substãtia l. ne pereat rerũ substantia i totũ.hãc descriptionẽ sic declarãt gl.in d.l.1. ff.eo.& insti. eo. tit.in princ.
d Ius in corpore] Ius i seruit' vt dictũ est uel forma corpori i hetẽs quo l.corpore perẽpto ut domo destructa vel fundo casũ a te perempto vel iuso mortuo &c.
e Iõ lapis q] Dicit tex.in.d. §. si uir.in gallia & in asia lapides nasci.vñ ibi cẽnt in fructu.
f Et creta & huiusmodi] Decreti fodinis auri vel argẽti fodinis dicit tex in.d. §. si uir. imo idẽ in aliis materiis. Intelligit tamen gl.in uers.hẽbãt, si tales materie renascuntur.
g Vt salices.] Quæ se se in ramis iterum pullant. si autem ui tempestatis cecideruut nõ essent in fructu sicuti nec thesaurus. d.§. si fundum.

a Vsu consumũtur] Propriè in his q̃ usu ꝯsumũtur nõ dicit usumfructũ, sed quasi. Nã & si pp utilitatem in his ẽt ꝯstituatur rebus attã ꝯpensatũ est p cautio nem ut quasi censeantur eædem cum restituuntur. b L.eũ qui.] cõmo. intellige si fine culpa cõmedata rii deteriorata ẽ ar. sec' ut ibidẽ. Et sic fortius dicendũ est in usufructuario q̃ naturaliter possidet ut. f dinũ inde cõtingẽs fine culpa sua imputet ꝓprietario. c Doc. cõiter distinguunt] Bidẽ distinctionem fa cit. Bar. in l n̄ usufructu C. eo. licet uideatur alr distinguere. in d. l. vxori. Et pro distinctiõe. hic. po sita habes Bart. in l. hac edictali. §. is illud. C. de sec. nup. di. ibi eẽ casum. Si fructuarius detinet re patiẽte & sciẽte dño, & dissimulãte, facit fructus suo. Casus ẽ ibi in uer. finauẽ utriq;. Sed qñ dñs ignoraret, uel ꝯdiceret sec' Ee sic vẽ coincidere cũ opinione hic posita. Saly. tñ in l. s. C. de usufru. uoluit ut si ignorãte proprietario res per uenerit ad fructuariũ, faciat fructus suos pp bonã fidẽ ar. l. q̃ sun dũ & l. certũ. C. de rei uẽdi. Vbi malæfidei possessor nõ facit fructus suos secus si est bonæfidei, & maximè exræces ut dicit d. l. certũ Ad idẽ. l. si usu fructuarius mes. sem. ff quib. mo. usuf. amit in fin. Alex. in apostil. ad Bar. in d. l. vxori. ff. de usufr. le. dicit sibi uide

usu consumuntur.a l. 1. 2. & 3. & d. §. constituitur.

4 Sed quid de his rebus q̃ usu non consumuntur sed minuũtur, ut uegetes & similia quæ usu ueterascunt & minuuntur, non autem ipso facto, sicut uinũ oleũ & similia. Respon. Panor. in d. c. fi. q̃ cauebit de restituẽdo, qd supererit finito usufructu ut patet in l. 1. ff. de usufruct. queadmo. caueat, ubi est casus. facit. l. prima. ff. de usufru. earum rerum, ubi ista duo ponuntur ut diuersa scilicet quæ usu consumuntur, & quæ usu minuũtur, & ideo iura quę volunt ut extimatio præstetur loquuntur i his quæ usu consumuntur ut in l. si uini, olei. ff. de usufruc. earum re. ergo non debent extendi ad ea quæ non con sumuntur, sed minuuntur, quia aliter usufructuario esset præiudicium. Et facit pro hoc exemplum in re commodata quæ usu minuitur ubi damnum pertinet ad dominum non ad cõmodatarium. l. eum qui. in princi. ff. commo. b

5 Vtrum usufructuarius non præstans cautionem a principio, & recipiens fructus teneatur eos restituere. Respond. Pan. in capitu. cum constet de pign. doc. communiter distinguunt c concordando gl. iuris ciuilis quæ sunt contrariæ sic. Aut bona fide recipit, puta. quia non fuit exacta. cautio nec malitiosè distulit. præ-

ri q̃ in usufructu ea · am rernnt, q̃ re ũ su co ũ ũnũit non efficitur fructuarii fructus an præstitã ca itio nẽ qa em cautio in his est de substãtia usufructus; an teq; ei præstetur non vẽ constitutus. ut not. Iaco But. Bald. Bar. Saly. in l. 1. C. de usuf. Et ita dicit eẽ casum

stare, & habet locũ glo. in l. vxor la 1. ff. de usufru. le. quæ tenet quod nõ tenetur restituere. Aut exactus non præstitit cautionem, uel fuit in mala fide malitiose cum sciret se obligatum & non præstitit, sic tenetur restituere tanquam indebitè perceptos, quia non facit suos, & sic intelligenda est glossa in lege si cuius. ff. de usufru. facit l. sed & §. scire. ff. de peti. hære. Vbi errans in iure d facit fructus suos non malęfidei possessor.

6 Sed nunquid testator potuerit remittere, ne cautio præstetur. ℞. Barto. & Bal. in l. 1. C. de usufruc. & in l. scire. C. ut in pos. leg. quod sic in rebus quæ usu consumuntur. In rebus uero quę vsu non consumuntur, non potest. Ratio quia daretur materia delinquendi nec curaret uti sicut bon' uir, e sed in aliis cessat cum solum teneatur ad extimationem, quod uerum est nisi proprietas fuisset eidem usufructuario legata usque ad certũ diem, & usufruct' purè, q̃a hoc casu cautio non est præstanda. ut in l. si usufructus. §. planè. ff. usufru. quemadmo. caueat.

in d. l. vxori. Sed in aliis rebus ꝓt habere locũ d. ft. de qua hic &c. Tu aduerte q̃a usufructus in di ctis rebus, q̃ usu, ꝯsumũtur ñ non hẽ, nisi ex industria uẽtis, dato q̃ nõ sic cõstitutus, nihilominus q̃cqd, acquirit puta ex pecunia debet sibi acquirere argu. eorũ quæ no. Sco. f 4. distin. 6. sufficit em q̃ pecunia re stituat. d Vbi errãs i iure] De hoc per Pa. in ca. grauis de restit. spo. co' 10. e Sicut bon' uir] Itẽ quia cautio fauore hęredis ꝓ stitur, ut p docto respõdẽtos. Et ibi an cautio fit d̃ substãtia, uide Et Pa. in d ca. fi. de pigno. f Nõ sufficit] Saltem ho. casu dabitur res in se questro, de hoc p Bar. & Bal. in' le. usufructu. C. eo. ti.

7 Vtrũ sufficiat cautio iuratoria. ℞. quod si usufructuarius est persona suspecta nõ sufficit, f als sic, & hoc seq̃ Pan. in c. cũ cõ stet. de pig. ar. in c. per uestras. de dote post diuor. restitu. ubi bonus text. in simili. & in aut generaliter. C. de episco. & cleri.

8 Vtrum usufructuarius teneatur ad expensas in re de qua habet usufructum. Respond. Ludo. de Ro. in not. quod sic ad expensas paruas, & ad collectas, & ad refectionem

a Annorum] I-sta nãque dicitur lõgissima vita hominis. & in l. si vsufructus municipibus. ff. de vsuf. leg. & in l. fi. §. 1. C. da sac. san. ecc. Sic em̃ statutũ ẽ ne ꝓprietas sit inutilis, quia cũ ciuitas mori non põt, de facili ꝓprietas inutilis esset. Non obstat l. hæreditatum. in fi. principij ff. ad l. fal. q̃ dicit durare tala vsumf. usq; 30. annis. q̃a verũ est. ꝙ durat annis centum, nisi patiat, ciuitas aratrum, vel capitis diminutionẽ. Quæ põt p[illegible] 30 annos. Ita soluit glo. in d. l. ad vsufructũ, q̃a primo statuũtur. 30. anni. in q̃bus. si ciuitas nihil patit. extẽditur vsque ad centũ annos. & ita sentit. Bar. in d. l hęredita um. Et allegat quod tpa Hẽrici oẽs ciuitates tu scia fuarũt d[illegible]nacce. Idã in ecclesia fm glo. prędictã. b Inducat] Allegatur exẽplum Carthaginis. i d. l. si vsusfructus la. 2. & gl. ponit exẽplũ da Troia Rafaet et Pa. i. c. dile ct[illegible] 2. de symo. vi da q̃ posui. s. Ciuitas. §. 1. in panultima postilla. Et subdit ꝓdicta gl. ꝙ idã ẽat si ciues inde recaderent, nisi fortè alibi, cõicato cõsilio aliã ędificarẽt. Finitur etiã talis vsufructus non vtẽdo. fm gl. in d. l. si vsusfructus municipib. Da quo dic vt. ʒ. eo.

centum annorum a ff. eodem titu. l. an vsufructum, nisi in ciuitate aratrũ inducatur, b ita quòd desinat esse ciuitas c vel vniuersitas. ff. quib. mo. vsufru. amit. l. fina.

17 Verum cum plures sint vsufructuarij, & vnus moritur reuertatur ad proprietarium. Respon quod non, sed accrescit alteri d vsufructuario. ff. de vsuf. accre. per totum. & ff. quib. mo. vsufru. amit. l. excepta, solum ergo redit ad proprietarium, quando omnes deficiunt. Institu. eo. §. fi.

18 Quid si vsufructus relinquatur alicui donec filius pupillus ad pubertatẽ venerit, & pupillus moritur ante pubertatem? Respond. vsufructus durabit vsque ad ætatem completam. Si vero sit relictus sub in certo tempore, puta donec talis furiosus resipuerit, & antequam resipiscat moritur, sic durabit toto tẽpore vitæ vsufructuarij, q̃a possibile fuit vt toto eius tempore in furia perseueraret. Vt in l. Ambiguitatem. C. eod.

19 Quarto amittitur vsufructus per non vsum non simpliciter, sed eo modo quo etiam dominiũ rei per ditur vt per præscriptionẽ. vt supra. Præscriptio dictũ est. nota. in l. pen. C. eod.

20 Sed ad quem reuertetur vsufructus, quando per capitis diminutionem amittitur. Respond. si est filius ad patrem, si seruus ad dominum, si pater vel alius transibit ad filium, aut hæredem eius, non ad proprietarium. vt in l. finali. C. eod.

Intellige, quandiu viuet ille cui vsufructus fuerat legatus, argumen. l. prędictę. l. ambiguitatem.

21 Verum cum vsufructus vniuersaliter gregis vel armenti est legatus si moriatur, teneatur vsufructuarius reficere. Respond. ꝙ sic, ex agnatis gregum submittere alia loco mortuorum capitum. Secus si tantum in animalibus legetur vsufructus, quia non tenetur reficere si moriantur sine sua culpa. ff. eo. l. vetus. §. fina. Institu. de re. diui. §.

§. 19. Quot autẽ modis destrui possit ciuitas ponit Bal. sup pace con stã. 3. co ver. nec romanorũ. Et vide ad m[illegible] tertiã gl. in l. eiu[illegible] §. n̄ in ver. domicilio ff. ad munici.
c Ciuitas] Ide i l. in singulos. ff. d annu leg. per gl. & Bar.
d Accrescit alteri] Intellige si sunt coniuncti alias secus. de quo vide supra. legatum. 1. §. 9.

sed si gregis. Idem dic quod debet in vinearum mortuarum, & arborum locum alias instituere & colere. Nam quasi bonus paterfami. debet vti. vt in d. §. sed & si gregis.

22 Verum vsufructus legatus filio existenti in potestate patris amittatur per mortem eius. Respon. Bartol. in l. ex liberis C. de vsu. & habi. quòd non extinguuntur, quia præsumitur cõtemplatione patris legatus, sed remanebit patri. Si vero pater præmoriatur, sic præsumitur contemplatione filij legatus, & non extinguetur, sed erit filij aduentitium.

23 Verũ vsufructuarius possit cedere vel vendere cõmoditatem vsufructus ℞ Bar. in l. interest. C. de vsu. & habi. quod sic. sed nõ ius vsufructus. Similiter ille cui legata est in testamento domus ad inhabitandũ, poterit alteri locare, & finietur solum morte ipsius cui legata est. l. Si habitatio. ff. de vsu & habitatio. & insti. eo. §. fi.

VXOR dicitur mulier postquam contraxit p verba de præsenti, licet non dũ consumauerit, & hoc in omnibus fauorabilibus, sed in odiosis appellatione vxoris venit solum illa quæ matrimonium cõsumauit. vt in l. non sine. C. de bon. quæ liber. No. Pan. in c. 2. loco de præsum. Vide supra. Sponsalia §. 1.

1 Verũ vxor sit in potestate mariti. ℞ fm Bal. de cõsue. feu. ti. an maritus succedat vxori in bñ circa. fi. ver. q̃ro verũ vxor quod nõ iur romano, nisi quo ad debitũ carnis &

operan-

operādum.vt no.gl.1.C.de cōdic. infer.l.fi vxor.& no. Insti.ad terti.S.1.in fi. [a] C. de fer.fugi.l. fin. [b] & adde quod no.Institu. de pa.potestate. in glo. ordinaria. [c] tex.est in l.1.S.fi.ff.de iniur. & ibi gl.& tex.in l. 15 cuius ope.S.fi.ff.de adul. Erit ergo sub potestate patris [d] l. fi vxor.& ibi glo. & l.ficut. ff.de ope.liber.sed iure lōbardo erit sub potestate viri.sed apud nos vacat. Aliqui tamē tenēt quod de iure canonico est sub potestate viri.argumen.capit.mulieres.de sententen.excommuni. sed non credo. [e] idem Panormi. in capit. il'ust.de præscrip.

2 Vtrū vxor cedat lucro viri. ℞.Pan in c.literas. de resti.spol. ante pe.col.ver. item quæro quia tex. dicit cum seq.tenet ꝙ sic, quantum ad operandum alleg.l. sicut patronus.ff.de ope.liber.Facit.l. sed vir in prin. ff. de dona. inter virum & vxo. & capitu. hæc imago. & c.mulierem.33.q.5.Sed (saluo meliori iudicio) dico quod aut operatur in bonis viri pro suo vsu,vt puta in lana viri vt sibi faciat vestimentum, vel in lino, vt sibi faciat lintheamina,p vsu. & sic dico quod cedit lucro viri, quia non minus tale vestimenrum erit viri quam si nihil operis in eo fecisset, nec precium laboris a viro in hoc casu poterit petere.Et sic loquitur in d.l. [f] sed si vir. Et idem dico de re hæredis viri apud quem alimentatur, aut laborat in rebus viri, vt inde habeat lucrum, vel in alijs quibuscunque, vt puta est textrix. vel filat, vel est negociatrix,& huiusmodi,& sic non cedit lucro viri.sed sibi acquirit,nisi in casu qñ non habet dotem sufficientem ad alendum se & communes liberos cum marito. vbi maritus non habet alia bona sufficientia. Sed si habet dotem sufficientem ad alendum [g] se & cōmunes liberos, vel saltem se quando maritus habet alia bona sufficientia. sic credo non teneatur cedere lucro mariti, sed potest in eius bonis vel alijs laborare,vt habeat precium laboris,& sibi acquirer, & hoc videtur sequi Bartol. & sic limitare gloss. [h] in d. l. sicut patronus in l. gaio. S. imperator.ff.de alimen.lega.facit.C. de donatio. inter virum & vxorem. l. ea quæ de pecunia tua. Probatur idem,quia vxor non tenetur laborare pro viro, si habet dotem sufficientē pro parte onerum supportanda. vt patet argum. capitu. per vestras. de donatio. inter virum & vxo. & in l. si cum dote. S. finautem in sęuissimo. ff. soluto matrimo. & nota.idem Panormitan. in capitul. literas, de restiturio. spoliato. vbi determinat quod nec etiam causariæ potest [i] vir eā compellere ad laborandū,subtrahēdo scilicet alimēta. ergo sibi poterit laborare.Si vero non portauit dotem sufficientem ad sustenianda onera matrimonij, saltem pro parte sic credo, quod debeat laborare pro ipsis oneribus supportandis, & sic non vult, vir potest ei denegare, & sic tene. Nec obstant iura quæ videntur velle quod simpliciter cedat lucro viri quia dicta lege. sicut. quæ dicit quod debet eē in officio viri debent intelligi scilicet ad debitum redden-

a §. s. infi] Licet inquit tex. in ptāte petētis est. & versi.perentis. no.vt hic.
b Fugi.l.fi.] Licet Bal.illū text. alleget, nihil cū iudicio meo,nec in text.nec in gl. dr ibi hr, ꝙ con sortium inter ser nos habetur.
c Ordineria.] Illa glo. in ver.ius autē. dicit patriā ptātē cōsistere o-cto vt ibi, sed de vxore nihil.
d Patris] Idē cū Pa in c.literas. de resti. spol. antepen.col.
e Nō credo] Nā licet tex. dicat q̄ sui iuris nō sunt, nō sequit᷑ ergo ē in potestate viri.
f Loquitur.d.l.] Vbi dr̄ si vir de lane sue fecerit, vestimētū vxori, illud erit mariti, licet mulier lant pēdie fecerit, & curemulieris fuerit estum. Et hoc ē ſm gl.qe cū officium incumbat merito vxorē induere, iura fauēt ei, vt vestimentū sit vxoris quoad vsum tātū. Et no. ibi Bar. vestes eē mulieris,nisi sint pciosę,sed ille,q̄ p quotidiano vsu. sunt, allegat text. in l. si vsus fruct⁹. §. 1.& qd̄ ibi not. ff. ad. l. fal.& sic dicit gl. in d. l. sed si vir. debere intelligi. vide supra peculium. §.21.
g Alendum se] Vide de materie istius 2.§.Alexā. consil. 133. inci. verè crudelis videtur.4 parte.
h Glo.Bar.] Dicit ibi. qā vxor habet alimēta in re legata nō tenētur operarę domo, sed vt vxor tenetur.& sic dīc procedere glo.in d.l.sicut pronus. Tā ꝙ ēt teneatur operari, qā habet alimenta iure legati, tenet Bal.in l.1.C.de lege.
i Potest] Et Pe. ibidem de mēte Io.An.dicit vxorē teneri viro vltra debitū carnale ad obsequia, pute custodirē recmeriti,lauare pedes,caput,& prādium parere, & hmōi.Pro quo ē. c.hæc imago, & c.est ordo. 33.q. 5. vbi hr vxorē eē pœnę famulā viri & ordine naturali debere ei seruire.Hoc tū intellige attēta cōditione vxoris, posset eā esse ita nobilis, vt talia facere dedeceret facit.l.interdū.1. ff.d ope.li. vbi si liberta, pueniat ad dignitatē talē,ꝙ nō deceat eā opas perrono pstare libertatis.

dum & gl. ibidem intelligēda est secundum quod dixi dum laborat in re viri ꝑ vsu suo, alias non habet veritatem, nec iure probatur. si alio modo intelligitur & similiter cap. hæc imago. & ca. mulierum. in quibus dicitur quod est pœnæ famula viri & quod est de dominio viri. intellige non simpliciter sed secundum qd, inquantum est sub eius cura, & debet regi ab eo. & quo debitum coniugale, alias non quia non transit in potestate viri, vt supra dictum est vel dic quod ꝑdicta debent intelligi de operibus obsequialibus in domo, puta coquina, vel faciendi lectum. aut scopādi & huiusmodi. de quo vide supra Peculium. S. 30.

3 Vtrum maritus possit verberare vxorem? Respō. secundum Hostien. & Goffre. in capit. quemadmodum. de iureiuran. quod sic ex magna causa, & leui verberatione. [a] argumen. in l. præceptoris. ff. ad l. aquil. li de homicid. ad audientiam. Sed sine causa, vel grauiter verberans vir, punitur ad dandum ei tertiam partem donationis ꝑpter nuptias. vt in autenti. liceat matri & aui. S. si quis autem propriam. colla. 8. & C. de repudijs autenti sed nouo iure vide in l. consensu. [b] primo C. de repud. dicitur quod verbera ingenius aliena sunt. facit gloss. 7. quæstio. prima in cap. sicut.

4 Vtrum vir possit interficere vxorem adulterantem? Respond. lex ciuilis pœnam non imponit. l. gracchus. C. de adulterij. 32. quæstione secunda, inter hæc, si interuenit i actu adulterij [c] sed lex diuina sic dicit. Non occides. Et ideo non licet. vide Homicidium primum S. iexto.

5 Vtrum vxor possit agere ad restitutionē dotis viuente viro. Respond. secūdum Panor. in cap. ex literis. de pignor. quod sic si vir incipit malè vti substantia sua & malè versari, & dicitur male versari quando exulcat a patria sua propter maleficium proprium & maximè eum peruenitur [d] ad distractionem bonorum. dict. capit. per vestras. videtur text. in l. vbi. C. de iure do. & quod possit petere donationem propter nuptias, licèt alij quo ad donationem prædictam contrarium teneant. Item potest petere vbi matrimonium venit separendum quo ad thorum. vt in capitu. de dote post diuor. restitut.

6 Vtrum vxor habens virum prodigum licitè possit abscondere aliqua bona eo inuito. vide furtum. S 35.

7 De dote vide supra Dos de donatio. inter virum & vxor. supra. Donatio. de debito Vide Debitum. de voto vide supra, Votum 1. S. 8. De paraphernalibus vxoris. habes. supra Paraphernalia.

8 Vtrum possit de rebus viri prouidere filijs primi matrimonij? Respond. quòd non nisi secundum quòd potest eleemosinas facere. vt supra Eleemosina S. 7.

9 Vtrum vxor teneatur sequi virum suum. Respond. secundum quòd colligo ex not. in capitu. si quis necessitate. 34. quæstio. 2. quòd aut transfert domiciliū, [e] & sic tenetur eum sequi. Et hoc verum, nisi pactum fuisset vt non transferet, quia sic non teneretur, nisi post pactum aliqua necessitas aduenerit, quæ impediret maritum ibi manere, puta infirmitas vel capitalis inimicitia, quia sic tenetur sequi, non obstante pacto. [f] argum. capitu. vnaquaque. 13. quæstio. 2. Si vero non transfert domicilium, sic non tenetur eum sequi. secundum Hostien. Similiter non tenetur eum sequi. si est vagabundus,

a Leui verberatione] Vir hēt manus iniectionē in vxorem, & probatur. 25. qō. 4 Quo & 7. q̄stio prima sicut alterius. i gl. no. doc. in c. cū cōtingat. de foro cōpe. bñ facit tex. in c. cū causa. de rapto vbi mulier post cōmixtionē carnis sui potestatē non habet, sed maritus.

b Vide in l. consensu] Ibi enim ponuntur multæ causæ q̄bus pōt vxor a viro separari, puta si vir ē fur latro aut cū impudicis mulieribus cōuersatur.

c In actu adulterij] Bar. in autē. vt lic. ma. & aui. in § his quoque dicit legē ciuilē permisisse adulteram occidi posse odio spernentis tantā solennitatem, & pp nimiā contumaciā adulterij, quare &c. Alia ratio ē, vt pr̄ vitæ filiæ castitatem ꝑferat, & vt morte filiæ contumeliā stupri arceat. tex. in l. secunda §. & cū placuisset circa mediū. de origin. iur. ita Ro. in sing. incipien. q̄ fuit ratio. pen. car. prima col. vide et gl. ibi in ver. permittere. & not. p Bar. in l. maritū. ff. de adult.

d Peruenitur] De ista materia vide p Bar. in l. si cōstāte in priu ff. sol. ma.

e Domicilium] Nisi sit sponsæ, qa non tenetur, vt patet in d. c. & illis. in fi. & in l. secunda. C. de repud.

f Obstante pacto] Gl. ibi in d. c. si necessitate, disputat hunc casum sed tu tene ut hic.

dus, [a] secundum gloss. in d.cap.vnaqueque,nisi sciēs eum vagabundum [b] contraxit eo. quia sic tenetur. Hoc totum limito verum quando ex causa honesta, vel trāsferat domicilium, vel ē vagabundus. Secus si ex cā inhonesta, vel si vellet eam trahere ad peccatum, vel immineret sibi periculum, vitę quia sic non teneretur eum sequi. vt sentit gloss.in dict. cap. si quis.facit l quòd nisi. ff. de oper.li. Vbi patet quod libertus non tenetur sequi dominum vagabundum ad prętandum ei operas.vide in capit.de illis. [c] de sponsa.

YPOCRISIS vide supra simulatio.

YPOTHECA vide pignus.

YRONIA vide in litera h.

YSTRIO vide in litera.h.

ZELVS ppriè est tristicia de bono alterius non ex eo qđ ille habet sed eo qđ sibi deest dicit Philoso.2.Ethicorum,& si est zelus circa bona honesta, est laudabilis secundum illud primæ cor.14.emulamini charismata meliora. Si vero est de temporalibus,sic potest esse cum peccato sicut auaritia. Si autem quis dolet de bono alterius quia eum excedit in talibus nouis, sic est inuidia. Accipitur etiam aliquando zelus pro feruore, seu commotione diuinæ Chatitatis. vt in Psalm.zelus domus tuæ comedit me. &c. vt iste zelus postremò dictus fuit qui me ad præfatam angelicam summam componendam cogit ad laudem domini nostri Iesu Christi honor & gloria in sœcula sœculorum. Amen.

Laus Deo.

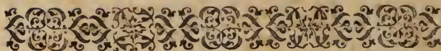
FINIS.

a Si est vagabūdus] Vagabundus dicitur qui propriam habitationem non habet. Barto. in l.1. C. vbi de cri. oportet qui alleg. gl. in l.eius qui. § fi.ff ad muni.& ioi per Dy.& gl. est melior in l.4. § prætor. ff. de dam.infe.in ver. habitationém.& no.in l.si vero.§. de viro. ff. solu. matrimo.

b Nisi sciens eū vagabundum] Quia sic videtur approbasse mores suos.

c Vide in c.de illis] Habes melius in c.1 de cō iu.lepro.vbi no. virum posse se absētare ab vxore, dūmodo diu tius,nonstet seorsum & d. cū Ho, vltra gloss diutius dici donec querela perueniat ad iudicem ecclesiasticum i. douec alter fuerit cōquestus vel donec notorię liqueat eos incontinenter viuere. Si enim alter nō petit iudex se nō impedit, hoc dictum putat verū Panormita. in d. c.1. in casu illius capituli, quia si leprosa non petit virum suum, iudex tolerabit, sed cessante hac causa non debet iudex pati, vt iuuenes stēt seorsum propter periculum adulterij. vt dixit Pan. post Ho.in c.veniens de regula, & vide Innocen. In ca. fr. dudum. in princi. de con uer.coniug.

REGISTRVM.

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii

Kk Ll Mm Nn Oo.

Omnes ſunt Quaterniones.

VENETIIS.

Excudebat Ægidius Regazzola.

M. D. LXXVIII.

